

Modestus, a Sancto Joanne Evangelista

Elucidatio literalis moralis ac anagogica in Threnos Jeremiae prophetae

Bd.: 3

Vetero-Praga 1719

Passau, Staatliche Bibliothek -- S nv/a Rc (b) 109-3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11348791-2

VD18 80488560-001

CG. C. 1.

R c (6) 109(3

20

Moclesto

IEREMIAS

Deplorans in lamentationibus suis Ierusalem ruinandam.

Depictum in monumentationibus suis Ierusalem virginem

IEREMIAS

1234

1234

✓ R c (6) 109 (3)
ELUCIDATIO²⁰

LITERALIS, MORALIS,

AC

ANAGOGICA

In Threnos Jeremiæ

Conr. Prophetæ. *Enic.*

TOMUS III.

Carm. IN *Disc.*

CAPUT TERTIUM

Ad Bibliothecam Regiam Salsar.

AUTHORE

P. Fr. MODESTO à S. Joanne Evangelista, Ordinis
Carmelitarum Discalceatorum, Provinciæ
Austriacæ S. Leopoldi.

*Cum speciali Privilegio Sac: Cæsar: Regiæque
Majestatis.*

~~~~~
VETERO-PRAGÆ,

Typis Joannis Wenceslai Helm,

Annò M. DCC. XIX.

Ad 50 Threnos Conventui Salsar.

ELUCIDATIO

LITTERARUM, MORALIS,

AC

ANAGOGICA

in Threnos Jeremias

Prophetarum

TOMUS III.

IN

CAPUT TERTIUM

AUTORE

P. Fr. Modesto S. S. Joanne Evangelista, Ordinis
Carmelitarum Discalceatorum, Provinciae
Austriacae S. Leopoldi.

Cur. Speciali Privilegio Sac. Caesar. Regiarum
Universitatis.

104 150416

VETTER A. G. A.

Typis Joannis W. Fischeri Helm.
anno M. DC. XIX.

ILLUSTRISSIMO
AC
REVERENDISSIMO
DOMINO, DOMINO
DIONYSIO
DELPHINO,
PATRIARCHÆ
AQUILEIENSI.

ILLUSTRISSE
AC
REVERENDISSE
DOMINE, DOMINE,
PATRONE CLEMENTISSE.

Xperior & ego hodie propitiam exilitati meæ felicitatem illam, quā olim fortunatus ruricola Sinetes beabatur, dum inter ambitiosa confluentium Satraparum homagia, inter sumptuosa offerentium Dynastarum donaria, municipali Zelō impulsus, Augusto Persarum Regi testaceam amystidem, recenti aquā fluminis repletam, lunato poplite præsentavit. Ecce enim! Prudentissimus æquè ac potentissimus Monarcha Xerxes, nec fastidioso, nec fastuoso detestabatur repudio amnense obsequiosi muneris delinimentum, sed ocyus coronatum inclinans verticem, dignatione avidâ, oblatam in tenui ampulla lympham, regalibus labijs delibavit. Consimili aridentis cæli suffragiō ad supremum infulatæ Majestatis faldistorium admittor, permittorque hodie, propheticas ex stillantibus plangentis Jeremiæ palpebris deciduas threnorum lachrymas TUIS Illustrissime mitratorum Ecclesiæ Procerum Princeps affundere genibus: TUAM Reverendissime pedigerorum Antistitum Archi-Præsul lachrymantibus collachrymantem subditis clementiam adumbraturus. TUAM Aquileiensis solij inclyte Patriarcha eminentissimam reveritus charitatem.

Fuerit symbolicum ingeniosæ antiquitatis figmentum, fœcundas plorantis Saturni lachrymas in vastissimam Erithræi maris regionem exundasse: fuit profectò præliminare haruspicium subsecuturæ veritatis. Est siquidem, est hieroglyphica Delphinæ domûs prærogativa: est verissima simul & vetustissima gentilitiæ hujus prosapiæ allegoria, cujus gloriosam progeniem ab oculata rorantis cœli providentia, in militantis Ecclesiæ præsidium, in Ottomanicæ crudelitatis exterminium, in Orthodoxæ fidei propugnaculum, in Catholicorum dogmatum promontorium, in Heterodoxæ perversitatis mausolæum emanasse, gratulabundus orbis contestatur. Hujus Excellentissimi Stemmatidis natale solum, intransfretabile immensi maris salum est, quod cum sit excentricum, suæ profunditati nullum præfigi sinit terminum, quò concentretur; cujus fœcundum illimitatæ posteritatis gremium, quot indefinentes affluentibus primordialis gloriæ hæredibus abundat, tot patri- zantibus gloriosissimorum prædecessorum successoribus exundat. Cui fœcundo Heroum alvo & alveo, subscribat exultabundus Adria pro lemmate, *quemcunque requiris hac de propagine filium, aut nepotem, certum est de Principe nasci*: adeò regulariter, ut hæc portentosa omnipotentis Providentiæ infallibilitas, faciat non solam Ægyptum admirari, sed applaudentem Europam vociferari, *verè digitus Dei est hic* (a) quò plasmante, quot à Delphino sanguine procedunt posterì, tot cæligenæ magnanimorum Heroum animæ creantur, nobilissima Excellentissimorum Athletarum corpora informaturæ, quo roborante, corroborati Dominici cum Flaminij, Marci cum Nicolais & Hieronymis, indomitam Ottomanicæ ferocitatis arrogantiam victrici dexterâ flagellatam, adeò coëgerunt erubescere, ut sæpius vastissimum purpurascens Archipelagi Pelagus, in Machometani sanguinis lacum converti videretur.

(a) Exod: 9.
v. 19.

Comminabatur sæpius hic Draco magnus Babylonis, se aligero Leoni hæreditarium maris dominium violentis assultibus erepturum, vel saltem terrificis classibus ad fatalem usque periclitantis Adriæ perniciem desæviturum; sed mentita est iniquitas sibi. Gloriabatur arrogatâ sibi Assyriæ præsumptionis tesserâ *meus est fluvius* (b) Verùm victoriosus Adria non alio respondit paradigmate, quàm compendioso prælagi Ezechiëlis vaticinio, *ponam frænum in maxillis tuis*. (c) Frænavit certè gulosam effrænis hujus belluæ ingluviem, quando gubernatricem suarum classium præfecturam, quandò supremum suorum exercituum imperium triumphatrici Delphinorum gloriæ, tam confligenti, quàm consulenti commendavit; Quæ iteratis conflictibus victrix, consiliorum communicatis nutibus directrix, contribulavit capita draconum in aquis, exanimatamque frementis Africæ rabiem, cum confœderatis Tartaræ tyrannidis cohortibus in cruentato hiantis terræ tumultu, ut præcipitatum redigatur in pulverem, sepelivit.

(b) Ezech: 29.
v. 3.
(c) Ibid: 7, 4.

Quàm vellem ego transvolitante pennâ famosissima gloriosæ familiæ prodigia particularizare, & meritissima tot Patrum patriæ nomina individuare! quàm vellem coruscantia in sago belli fulmina, fulgurantia in purpureis, & stolis aureis, togatorum senatorum oracula nominatim exarare, nisi copiosa tot recensentium Hystoriographorum volumina exiguò non posse compendiari foliò, recogitarem. Horret insuper congenito horrore, adscitium licentiosæ panegyris calamistrum transcripta æternitati Delphinæ progeniei gloria, quæ toties aureo stolatorum equitum palludamento chlamy-

(a)

da-

data, purpureo Excellentissimorum Procuratorum decore consignata, illius annuli exstitit custos & thesauraria, quem Delphina Religiosissimi Dominici manus à Divi Marci digito (præsente circumstantium Serenissimæ Reipublicæ Procerum coronâ) desumere merebatur. Quæ gloriosa domus consonis sapientissimorum Electorum suffragijs, supremum Ducalis gloriæ regimen ad votum omnium administravit. Ad coronatorum Principum regias, ad imperialem aulam Augustissimorum Cæsarum, ad Serenissimas Provinciarum regnorumque curias frequenter ablegata, sæpissimè commotam alteratorum animorum intemperiem amico reconciliavit fœdere, nec rarò comminabundum bellicæ tempestatis naufragium, inductâ optatæ pacis serenitate, profligavit. Quæ sancitâ avitæ consuetudinis lege, ut Parentum avorumque exempla, cogant & urgeant teneriores filios ac nepotes ad sequelam, eosdem ad Heroum facinora erudit & enutrit, ut ad Patrum patriæ tyrocinia prius conformentur & efformentur, antequam dimissis infantia crepundijs impubes adolefcant.

Coarctor invitus, TUAMque jubeor Archi-Præsul Illustrissime erubescens modestiam submissa taciturnitate (abrumpens dictionis prosecutionem) revereri; pareo imperanti, nec tamen, dum humili silentio longissimum innumerorum Avorum Tuorum & Proavorum reveor elenchum, præterire aut reticere valeo Joannem, Illum Antistitem Præsulem, Præpositorum Antistitem, Archimandritarum Præsidem, Ecclesiasticæ Hierarchiæ speculum, Tuæ prædecessorum eminentiæ, Illustrissimum Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcham, purpuratum Vaticanæ Curia Senatorem, Qui, nisi sacerrimo Tri-Regno coronandum caput, profundâ nimium demissione subtraxisset, Pontificalem thronum erectus, & evectus aspirantium ac conspirantium suffragatorum votis conscendere debuisset. Huic Te successisse, Tuæ fuit pietatis auspiciū; Hunc tibi præcessisse, Tuæ fuit successionis complementum: delineabatur siquidem sacerrimo collineantis Providentiæ digito, imago repræsentatura prototypum, & Illud subsecuturam suæ perfectionis effigiem vivis coloribus præludebat; Quisquis integer vitæ scelerumque purus respicit oculus, ut Tuam videat integritatem, expressam in clarissimo nepote Venerabilis patruī faciem, ab immaculata venustate pulcherrimam, à sanctitatis forma formosissimam intuetur. Es magnus Reverendissime ac Illustrissime Patriarcha, in Tuis prædecessoribus, es Major in Tuis progenitoribus, Maximus in Temet ipso. Dum Te incurvas, excellis, quid majus hac maxima humilitate, quæ semper humiliari, sed nunquam vult humilis reputari? Sic indigentibus Tua impendis, ut Te ipsum in egenorum subsidium, in afflictorum, quos consolaris, solatium, in ægrotantium, quibus Tuâ dignaris visitatione mederi, alexipharmacum, in morientium, quorum agoni præsens assistis, exhortans insistis, nec ante deductam ad æternitatis pastaphorium animam, consistere desistis, impendas & expendas, infumas & consumas.

Quid peregrinarius hâc pretiosâ ab ultimis finibus charitate? quæ, ut se auream probet, aurum dissipat, nè fortè aureus amnis, exundans colligat lutum terrenæ inanitatis. Unam pro clausula parcemiam eloquar, non meo balbutiente, sed facundò eloquentissimi Cassiodori ore, unam Delphinæ gloriæ querimoniam loquar, *fulgorem stirpis præcipuæ, morum radijs obumbrâsti, vincens decorem sanguinis facinorum claritate.* Quæ, quia

quia caliginoso Clienti Tuo , Tuorum Clientum minimo est vehemens nimium sensibile , ad pennam fatiscentis dexteræ , quæ , quod non potuit , præsumptuosa temeritate enarrare voluit , indignabundus Scriba convertor , O calame ! calame ! cur non exhibuisti te scribentem calamum , sed magis calamitatum thalamum , honorum tumulum , figens in medio terminum , & fine finiri nesciam Delphinæ sublimitatis Excellentiam confinans. Ita suam deprecatur suæ præsumptionis culpam , Tuo adgeniculatus Patriarchali folio , à Tua absolvi supplicans Clementia ,

ILLUSTRISSIMÆ ac REVERENDISSIMÆ DOMINATIONIS TUÆ

Dabam in Sanctuario Castagnavicensis Thaumaturgæ
Goritiae 19. Martij, Annô 1719.

Humillimus Cliens

F. MODESTUS à S. Joanne Evangelista , Carmel: Discalceatus.

F. ER-

Fr. ERNÉSTUS à S. MARIA, Provincialis, nec non
Visitator Generalis actualis Provinciæ S. Leo-
poldi Austriae, FF. Discalceatorum Ord: B. Mariæ V.
de monte Carmelo, Congregationis S. Eliæ.

TEnore præsentium, ut Tomus tertius, cui titu-
lus est, Elucidatio Literalis, moralis ac Anagogica, in
threnos Jeremiæ Prophetæ, à R. P. F. Modesto à S. Joanne
Evangelista, quondam ejusdem Provinciæ per complures an-
nos Definitor, Priore ac Lectore, compositus, & à duobus
Theologis Congregationis nostræ revisus & approbatus, typis
mandari possit (quantum ad Nos attinet) licentiam imperti-
mur. In quorum fidem præsentem officij nostri sigillò munitas,
ac manu propria subscriptas dedimus, Pragæ in Conventu no-
stro S. Mariæ de Victoria, die 1. Octobris Annò 1718.

(LS) Fr. Ernestus à S. Maria,
Prov: & p.t. Visitator Ge-
neralis Carmelit: Discal:

Fr. Placidus à B. P. N. Joanne
à Cruce Secretarius.

INnexus Commissioni mihi datæ ab Adm: Rev: Patre nostro
Epiphanio à S. Maria Præposito Generali, Tomum quoque tertium Eluci-
dationis literalis, moralis & Anagogicæ in Threnos Jeremiæ Prophetæ à
Rev: Adm: P. F. Modesto à S. Joanne Evangelista, actuali Priore Conventus
nostri Pragensis, & complurium Annorum SS. Theologiæ Prælectore feliciter
absolutum, attentè revidi, in quo, cum nihil à Patrum sanctorum sensu abso-
num, nihil à bonis uspiam abhorrens moribus, sed constantem sibi semper,
eruditum æquè ac elegantem Authoris calamum in eo strenuè desudare com-
pererim, ut prævaricator multorum oculus cum Lamentante Propheta, ad
DEUM quoque stilleret exinceps, dignissimum censeo, ut salubri aded effe-
ctui, omnium ocyus incurrat oculos, prælumque idcirco subiens, debitissi-
mæ sibi reddatur luci. Datum Viennæ in Conventu nostro Carmelitarum.
Discalceatorum. Die 6. Junij Annò 1717.

(LS) Fr. Urbanus ab omnibus Sanctis, quon-
dam SS. Theologiæ Prælector.

EX commissione Adm: Rev: Patris nostri Præpositi Genera-
lis P. Fr. Epiphaniij à S. Maria, æquali attentione & voluptate perlegi
Tomum tertium Elucidationis literalis, moralis & Anagogicæ, in Thre-
nos Jeremiæ Prophetæ, quem eruditò ac piò calamò elaboravit Rev: Adm:
P. Fr. Modestus à S. Joanne Evangelista in Conventu Pragensi Provinciæ no-
stræ S. Leopoldi Prior actualis, ac complurium Annorum SS. Theologiæ Præ-
lector, & nihil inveni in eo obnoxium censuræ, aut aliquid, quod vel sacræ
fidei integritatem non redoleat, vel morum sanctimoniam offendat, sunt quip-
pè

pè omnia catholica, pia, & sancta, & tam illi quàm huic famulantia. In eo enim juxta Apostoli præcepta sectatur Author doctrinam, quæ est secundum pietatem, sanctos Patres scilicet, & sacros Doctores summo honore ac reverentia venerans, nec tanquam parvulus fluctuans circumfertur omni vento Doctrinæ, sed in doctrina sana eos, qui contradicunt, arguit, obsecrat, increpat. Nec sibi coacervat Magistros prurientes auribus, sed in multitudine Magistrorum prudentium stat, & sapientiæ illorum ex corde se conjungit. Igitur opus hoc incorruptæ pietatis doctrinam continens, & in quo Author potius gaudet fructuum ubertate nutriri, quàm foliorum amænitate conspergi, prælo dignissimum censeo, nec dubito quin, ubi publicam lucem conspexerit, sit omnis status homini ingentem utilitatē allaturū. Datum Viennæ in Conventu nostro Carmelitarum Discalceatorum. Die 19. Junij Annò 1717.

(LS)

Fr. Joannes Wenceslaus à S. Ludmilla SS, Theologiæ Prælector actualis.

CENSURA ORDINARII.

TOmum tertium libri, cui titulus, Elucidatio literalis, moralis, ac Anagogica in threnos Jeremiæ Prophetæ, revidi, & opus numeris omnibus absolutum inveni; stylo elegans, pietate fragrans, doctrina non minùs solidum, quàm ingeniosis conceptibus facundum. Proinde prælo dignissimum censeo. Pragæ ad S. Benedictum. 1. Septembris Annò 1718.

Don Joannes Maria Ziegler

Cler: Reg: S. Pauli, ibidem Præpositus, nec non Reverendissimi Archi-Episcopalis Consistorij Assessor.

IMPRIMATUR.

DANIEL JOSEPHUS DE MAYERN,
Episcopus Tyberiad: Vicarius
Generalis & Officialis.

Index Sermonum Tomi Tertij.

Sermo Primus.

DEI filius adamavit paupertatem ut
veram sponsam suam. fol: 3.

Sermo Secundus.

Verus pauper, dum voluntariè dimittit
omnia, Deum possidet. 17.

Sermo Tertius.

Paupertas voluntaria est Deo acceptissi-
ma, sed mundo exosa, & coram car-
nali oculo despecta. 31.

Sermo Quartus.

Diabolus insidiatur specialiter Clericis
& Religiosis tanquam ossibus Eccle-
siæ, ut ea per libidinem conterat. 47.

Sermo Quintus.

Religiosorum continentia circumdatur
tentationibus, sed conservatur ærum-
nis & miserijs. 62.

Sermo Sextus.

Religiosi per votum castitatis evadunt
Eunuchi, præ cæteris Dei filijs Deo
chari. 77.

Sermo Septimus.

Obedientiæ idioma consistit in continua-
ta articulatione victoriarum. 94.

Sermo Octavus.

Homo inobediens non auditur à Domi-
no, obediens semper exauditur. 108.

Sermo Nonus.

Religiosorum monasteria sunt domus
Dei, quia sunt domus obedientiæ, in
quibus subvertitur voluntas propria. 124.

Sermo Decimus.

Timor humanus servituti hominem
mancipat, sed mancipatum eripit di-
vinus. 141.

Sermo Undecimus.

Timor Dei generat Dei filios, timor hu-
manus filios tenebrarum. 155.

Sermo Duodecimus.

Judicium supremi Judicis incutit terro-
rem salutarem, in quo salvantur ti-
mentes in via Deum. 172.

Sermo Decimus Tertius.

Voluptates carnis cum delicijs terrenis
persequitur Deus in cordibus nostris,
lancinans eas sagittis pœnarum & pla-
garum. 189.

Sermo Decimus Quartus.

Humana instabilitas efficit hominem &

Deo contemptibilem, & suis hosti-
bus risibilem, & sibi met ipsi gravem. 204.

Sermo Decimus Quintus.

Homo evadit sapius homini ferox bel-
lua. 220.

Sermo Decimus Sextus.

Religiosi sunt dentes Ecclesiæ militantis,
quia candidi, & sine carne sunt; ci-
bantur autem cineribus pœnitentiæ. 293.

Sermo Decimus Septimus.

Bonorum omnium compendiosa profes-
sio est bonum pacis. 257.

Sermo Decimus Octavus.

Suprema injuria, inter omnium, quæ sum-
mo Benefactori DEO inferri potest,
est desperatio. 273.

Sermo Decimus Nonus.

Non omnis Dives, sed ille, cujus i-
dolum divitiæ sunt, à DEO condem-
natur. 291.

Sermo Vigessimus.

Christus divitiarum mundi inimicus, ex-
igit pro Discipulis pauperes, quos eli-
git in camino paupertatis. 303.

Sermo Vigessimus Primus.

Spes divitum in opulentia, spes paupe-
rum in Christo paupere fundatur. 317.

Sermo Vigessimus Secundus.

Miserentis DEI clementia punit & cru-
ciat justos, nè eos consumat damnatio-
ne æterna. 334.

Sermo Vigessimus Tertius.

Fidelis DEUS non deserit amicos suos
sibi fideles. 349.

Sermo Vigessimus Quartus.

Ecclesiæ fidelis filia non quærit, nisi so-
lum DEUM pro protectione sua. 395.

Sermo Vigessimus Quintus.

Mirabilem bonitatis suæ communicatio-
nem DEUS exhibet justis, tanquam si-
bi dilectissimis amicis. 384.

Sermo Vigessimus Sextus.

Justus in tribulatione ad salutem exalta-
tur, quia patientem DEUM, quem
adaquare non potest, imitatur. 400.

Sermo Vigessimus Septimus.

S. Parer Joseph Vir justus consumitur,
& consumatur à juventute sua in æ-
rum-

Index Sermonum.

rumnis.	414.	innititur velut fundamento suo. 630.
<i>Sermo Vigefimus Octavus.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Secundus.</i>
Beatus solitarius, dum Angelis & DEO familiaris conjungitur, in omni tribulationum jugo facilius supportando adjuvatur.	430.	Confessio peccati est principium salutis in peccatore. 644.
<i>Sermo Vigefimus Nonus.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Tertius.</i>
Anima timore judicij perculsa, & paucorum electorum numero consternata, quaerit suae spei promontorium in deserto.	444.	Tribulationes vitae hujus videntur nobis esse partus furoris, sed sunt fructus amoris. 661.
<i>Sermo Trigesimus.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Quartus.</i>
In solitudine discitur optimè lex Evangelica.	459.	Oratio, quæ commiscetur terrenis, nihil impetrat, debet enim & oratio & contemplatio abstrahi à terra. 676.
<i>Sermo Trigesimus Primus.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Quintus.</i>
Quandocunque configit in mutuo luctamine cum humilitate superbia, ista ut vilis filia deprimitur, illa ut fortis mulier exaltatur.	476.	Christus Dominus eradicatus pro peccatore, eradicatur hodie dum à peccatore. 692.
<i>Sermo Trigesimus Secundus.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Sextus.</i>
Ut major Rebecca filius minori serviat, humilitas Deum ad serviendū homini inclinat, qui semper humilem exaltat.	490.	Calumniatrix lingua est acutissimum telum armorum, aeterna morte conficiens. 709.
<i>Sermo Trigesimus Tertius.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Septimus.</i>
Magdalena convertitur per humilitatem ex impia in piam, ex peccatrice muliere in Mariam.	504.	Laqueus illaqueans animas hominum, est vanus timor, quò homo timet hominem. 723.
<i>Sermo Trigesimus Quartus.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Octavus.</i>
Justitia & misericordia indissolubiliter in quovis judice exiguntur.	521.	Mundus deploratur salubriter, quando desertus à justis defletur. 737.
<i>Sermo Trigesimus Quintus.</i>		<i>Sermo Quadragesimus Nonus.</i>
Munera declinant judicium in judice, justitiam corrumpunt, & judicem infortunatum reddunt.	536.	Oratio est mentis oculus, tacere nesciens, donec in Christo requiescat. 754.
<i>Sermo Trigesimus Sextus.</i>		<i>Sermo Quinquagesimus.</i>
Nè judex in judicio pervertatur, habeat sapientiam, non fugiat veritatem, fugiat superbientem avaritiam, & Deum timeat.	551.	Misericordia praevenit miseros peccatores, eorumque praevolet miseras. 769.
<i>Sermo Trigesimus Septimus.</i>		<i>Sermo Quinquagesimus Primus.</i>
Impiè subtrahi divinae Providentiae omnium etiam minimarum rerum circumspectissimum gubernium, plurimis exemplis comprobatur.	568.	Oculus curiosè erectus, gravissimorum malorum exstitit occasio vel causa. 785.
<i>Sermo Trigesimus Octavus.</i>		<i>Sermo Quinquagesimus Secundus.</i>
Tribulationis bonum, quod in oculis hominum malum est, ex ore Altissimi procedit.	583.	Christus quasi vultur de cælo ad cadaver nostrae mortalitatis advolavit. 803.
<i>Sermo Trigesimus Nonus.</i>		<i>Sermo Quinquagesimus Tertius.</i>
Homo à Deo castigatus, plerumque contra castigantem murmurat.	598.	Animæ justorum detentæ in lacu purgatorii, ab hominibus anhelant erui & liberari. 818.
<i>Sermo Quadragesimus.</i>		<i>Sermo Quinquagesimus Quartus.</i>
Meditatio sancta est scaturigo celestium bonorum.	613.	Aquæ minitantes interitum, sunt pravi Doctores, docentes, quæ non oportet, turpis lucri gratiâ. 833.
<i>Sermo Quadragesimus Primus.</i>		<i>Sermo Quinquagesimus Quintus.</i>
Meditatio & contemplatio humilitati		Oratio liberat damnandos, & jam in vestibulo inferni constitutos. 850.
		<i>Sermo Quinquagesimus Sextus.</i>
		Anima religiosa habet pro sanctitatis fundamento orationem. 865.
		<i>Sermo Quinquagesimus Septimus.</i>
		Oratio vigilantis in nocte mirabilem habet efficaciam impetrandi. 879.

Ser-

Index Sermorum

Sermo Quinquagesimus Octavus.
Justus confidit soli Deo, peccator sperat in semetipso. 896.

Sermo Quinquagesimus Nonus.
Iniquitas contra Dei filium, & judicium judicandum, est oppressio subditorum. 911.

Sermo Sexagesimus.
Animus Deo dicatus omnem vindictam è corde suo eradicare debet. 926.

Sermo Sexagesimus Primus.
Cogitationes Deo victimandæ, & nè summè noceant, à malo avellendæ sunt. 944.

Sermo Sexagesimus Secundus.
Detractorum & susurronum lingvæ, & hominem lædunt, & Deum invadunt. 959.

Sermo Sexagesimus Tertius.
Humilitas B. M. V. confundit Angelorum damnatorum superbiam, maxime in Incarnatione Verbi & Purificatione. 973.

Sermo Sexagesimus Quartus.
Omnipotens vindicat se de serpente antiquo per Virginem Mariam, gloriose dæmonia conterentem. 990.

Sermo Sexagesimus Quintus.
Beatissima Virgo est opus Dei, datum in scutum & protectionem generis humani. 1005.

Sermo Sexagesimus Sextus.
Lucifer cum Angelis suis fuit omnipotentia Dei contritus in cœlis. contritur autem secundo à Beatissima Virgine sub cœlis. 1021.

I N D E X
LÖCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,
Qui in
Hoc Tertio explanatorum Threnorum To-
mo expenduntur.

Ex Veteri Testamento.

Ex Libro Genesis.

Cap: 1. v. 1. In principio creavit DE-
 US cælum & terram. fol: 777.
 v. 4. Divisit lucem à tenebris. 274.
 627.
 v. 7. Divisit aquas. 328.
 v. 28. Replete terram, & subji-
 te eam. 776. 818.
 Cap: 2. v. 22. Immisit soporem in A-
 dam. 635.
 v. 25. Erunt duo in carne una. 170.
 Cap: 3. v. 1. Serpens erat callidior cun-
 ctis animantibus terræ. 227.
 v. 1. Cur præcepit vobis Deus. 131.
 v. 5. Eritis sicut Dij. 10. 245.
 488. 564. 1000.
 v. 5. Maledictus eris inter omnia a-
 nimantia. 277.
 v. 7. Aperti sunt oculi amborum.
 132.
 v. 10. Timui, eò quòd nudus essem.
 146. 1006.
 v. 13. Serpens decepit me. 1024.
 v. 15. Ipsa conteret caput tuum.
 185.
 v. 15. Inimicitias ponam. 992.
 v. 16. In dolore paries filios tuos.
 180.
 v. 17. Maledicta terra in opere tuo.
 384.
 v. 18. Spinas & tribulos germinabit
 tibi. 63.
 v. 19. Pulvis es, & in pulverem re-
 verteris. 352.
 Cap: 4. v. 1. Possedi hominem per De-
 um. 768.
 v. 11. Maledictus eris super terram.
 277.
 v. 14. Omnis, qui invenerit me, oc-
 cidet me. 731.
 Cap: 6. v. 3. Non permanebit spiritus
 meus in homine, quia caro est.
 798. 813.
 v. 9. Noë vir justus atque perfectus:
 417.

Cap: 8. v. 9. Cùm non invenisset, ubi
 requiesceret, pes ejus reversa est
 in arcam. 747.
 v. 22. Nox est dies non requiescens.
 753.
 Cap: 9. v. 13. Arcum meum ponam in
 nubibus. 410.
 Caput: 11. v. 4. Venite! faciamus no-
 bis civitatem, & turrim. 14.
 308. 606.
 Cap: 12. v. 14. Viderunt Egyptij mu-
 lierem, quia pulchra esset nimis.
 787.
 Cap: 13. v. 8. Nè, quæso te, sit jurgium
 inter me & te, 947.
 v. 14. Dixit Dominus ad Abraham,
 postquam divisus est ab eo Loth,
 leva oculos tuos, omnem terram,
 quam conspicias, dabo tibi. 685.
 Cap: 15. v. 9. Sume mihi vaccam tri-
 enniam, & capram trinam. 376.
 Cap: 17. v. 16. Ex illa dabo tibi filium,
 cui benedicturus sum. 902.
 Cap: 18. v. 7. Nunquid perdes justum
 cum impio? 383.
 v. 27. Loquar ad Dominum meum,
 cùm sim pulvis & cinis. 38. 429.
 500. 631.
 Cap: 19. v. 1. Veneruntque duo Ange-
 li Sodomam. 523.
 v. 22. Festina, & salvare ibi, quia non
 potero facere quidquam, donec
 ingrediaris illuc. 880.
 Cap: 20. v. 3. Morieris propter mulie-
 rem, quam tulisti, habet enim vi-
 rum. 169.
 Cap: 21. v. 10. Ejice ancillam hanc &
 filium ejus. 106.
 v. 18. Exaudivit Deus vocem pueri.
 396.
 v. 20. Crevit, & mortuus est in soli-
 tudine. 435.
 Cap: 22. v. 1. Pentavit Deus Abra-
 ham. 585.
 v. 12. Nunc cognovi, quod times De-
 um,
 (c)

Index Locorum.

- um, & non pepercisti. 161.
- v. 12. Non extendas manum tuam super puerum. 252.
- Cap: 26. v. 28. Foderunt in torrente, & repperunt aquam vivam. 843.
- Cap: 28. v. 17. Quam terribilis est locus iste, verè non est hic aliud nisi domus Dei. 125.
- Cap: 29. v. 20. Servivit igitur Jacob pro Rachel septem annis. 903.
- v. 35. Cave, nè quidquam asperum loquaris contra Jacob. 598.
- Cap: 31. v. 36. Abscondit idola subter stramenta cameli. 566.
- Cap: 32. v. 1. Fueruntque ei obviam Angeli. 267.
- v. 10. placabo illum muneribus. 545.
- v. 26. Dimitte me, jam enim ascendit aurora. 198.
- v. 28. Nequaquam Jacob vocabitur nomen tuum, sed Israël. 12.
- Cap: 33. v. 3. Adoravit pronus in terram septies. 268.
- Cap: 34. v. 7. Irrati sunt valdè, eò quòd violata filia Jacob rem illicitam perpetrasset. 793.
- Cap: 37. v. 9. Vidi ego per somnium quasi solem & lunam adorare me. 66.
- v. 21. Fuit Dominus cum Joseph, & misertus illius. 609.
- Cap: 41. v. 59. Obliviscere me fecit Deus omnium laborum meorum, & domus Patris mei. 41.
- v. 45. Vertit nomen ejus, & vocavit eum lingua Ægyptiacà Salvatorem mundi. 418.
- Cap: 43. v. 34. Major pars venit Benjamin. 89.
- Cap: 45. v. 5. Pro salute vestra misit me Dominus. 418.
- Cap: 48. v. 22. Do tibi partem unam extra fratres tuos. 938.
- Cap: 49. v. 3. Tu fortitudo mea, & principium doloris mei. 564.
- v. 15. Issachar fortis, accubans inter terminos. 269.
- v. 23. Jurgati sunt, invideruntque illi. 224. 405.
- v. 26. Fiant in capite Joseph, & in vertice Nazaræi inter fratres suos. 241.
- Ex Libro Exodi.*
- Cap: 4. v. 17. Virgam hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. 547.
- Cap: 8. v. 24. Ascendit musca gravissima. 153. 966.
- v. 25. Corruptaque est terra ab hujusmodi muscis. 195.
- Cap: 9. v. 16. Posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam. 577.
- Cap: 10. v. 28. Cave, nè ultra videas faciem meam. 560.
- Cap: 13. v. 19. Tulit Moyses ossa Joseph secum. 39.
- Cap: 14. v. 14. Affligebant Ægypti filios Israël. 234.
- v. 20. Nubes tenebrosa & illuminans noctem. 355.
- Cap: 21. v. 25. Livorem pro livore. 459.
- Cap: 22. v. 1. Quatuor oves pro una ove. 8.
- Cap: 32. v. 22. Moyse ignoramus quid acciderit ei. 205.
- v. 11. Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem. 39.
- Cap: 33. v. 19. Ego ostendam ei omne bonum tibi. 371.
- v. 23. Videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris. 56.
- Ex Libro Levitici.*
- Cap: 6. v. 12. Ignis in altari meo semper ardebit. 7.
- Cap: 8. v. 35. Observantes custodias Domini, nè moriamini. 893.
- Cap: 12. v. 2. Mulier, si suscepto semine pepererit masculum. 981.
- Cap: 24. v. 29. Sicut fecit, sic fiat ei. 459.
- Ex Libro Deuteronom.*
- Cap: 4. v. 7. Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi. 763.
- v. 9. Attende tibi ô homo! attende tibi lex. 205.
- v. 24. Deus tuus ignis consumens est. 463.
- Cap: 6. v. 5. Audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus. 373.
- Cap: 11. v. 24. Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. 903.
- Cap: 20. v. 8. Quis est homo formidolosus & corde pavido? revertatur in domum suam. 727.
- Cap: 32. v. 24. Inebriabo sagittas meas sanguine. 173. 447.
- v. 34. Ego occidam, & vivere faciam. 533.
- Cap: 33. v. 2. In dextera ejus ignea lex. 664.
- v. 9.

v. 9. Qui dixerit Patri suo vel matri
sua, nescio vos. 253.

Ex Libro Josue.

Cap: 4. v. 14. In illo die magnificavit
Dominus Josue coram omni Israël. 807.

Cap: 5. v. 15. Vidit virum stantem
contra se, evaginatum tenentem
gladium. 865.

Cap: 6. v. 14. Circuierunt urbem, si-
cut dispositum erat septies. 782.

Ex Libro Judicum.

Cap: 6. v. 5. Dominus tecum virorum
fortissime. 956.

Cap: 9. v. 27. Inter epulas & pocula
maledicebant Abimelech. 714.

Cap: 16. v. 17. Si rasum fuerit caput
meum, recedet à me fortitudo
mea. 949.

Ex Libro I. Regum.

Cap: 2. v. 6. Dominus mortificat &
vivificat. 990.

Cap: 3 v. 4. Ecce ego! & cucurrit ad He-
li. 135.

Cap: 12. v. 3. Si de manu cujusquā mu-
nus accepi, & contemnā illud
hodie, restituāque vobis. 592.

Cap: 14. v. 29. Eò quòd gustaverim
paululum de melle isto. 611.

Cap: 17. v. 45. Tu venis ad me cum
gladio, & hasta, & clypeo. 184.

Cap: 18. v. 4. Expoliavit se Jonathas
tunicā, quā erat indutus, & dedit
eam David. 16. 395.

Cap: 24. v. 8. Non permisit eos, ut
confurgerent in Saul. 453.

Cap: 25. v. 37. Emortuum est cor ejus
intrinsecus. 182.

Ex Libro II. Regum.

Cap: 1. v. 18. Præcepit, ut docerent
filios Judæ arcum. 646. 862.

Cap: 6. v. 14. Porro David erat accin-
ctus Ephod Lineò. 69.

Cap: 7. v. 14. Ego ero ei in Patrem,
& ipse erit mihi in filium. 385.

Cap: 12. v. 3. Pauper nihil habebat
omnino præter ovem unam par-
vulam. 8.

v. 13. Dominus transtulit peccatum
tuum, non morieris. 287. 775.

Cap: 14. v. 24. Revertatur in domum
suam, & faciem meam non videat. 821.

v. 27. Nati sunt autem Absolon fi-
lij tres. 415.

Cap: 16. v. 9. Vadam, & amputabo ca-
put ejus. 225. 722.

Cap: 17. v. 31. Peccavi Domino. 692.

Cap: 19. v. 33. Ut requiescas securus
mecum in Jerusalem. 272.

Cap: 21. v. 6. Dentur nobis septem vi-
ri de filiis ejus, ut crucifigamus
eos. 90.

Cap: 23. v. 16. Noluit bibere, sed li-
bavit eam Domino. 678.

Cap: 24. v. 6. Ancillæ tuæ duo erant fi-
lij, qui rexati sunt adversum se. 230.

v. 16. Misertus est Dominus super af-
flictione. 783.

Ex Libro III. Regum.

Cap: 9. v. 3. Ponam thronum regni tui
super Israël in sempiternum. 68.

Cap: 17. v. 14. Hydria farinæ non de-
ficient, nec lecythus olei minuetur. 24.

Cap: 28. v. 21. Usquequo claudicatis
in duas partes. 438.

v. 24. Qui exaudierit per ignem, ip-
se sit Deus. 880.

Ex Libro IV. Regum.

Cap: 2. v. 12. Pater mi, pater mi, cur-
rus Israël & auriga ejus. 877.

Cap: 4. v. 3. Vivit Dominus, in cujus
conspectu sto. 209.

Cap: 6. v. 17. Domine! aperi oculos
hujus, ut videat. 864.

v. 22. Pone panem & aquam coram
eis. 939.

Ex Libro Tobie.

Cap: 5. v. 18. Quale gaudium mihi
erit, qui in tenebris sedeo. 191.

Cap: 10. v. 2. Indica mihi, cur me ita
judices? 321.

Ex Libro Judith.

Cap: 2. v. 2. Dixit eis cogitationem su-
am in eo esse, ut omnem terram
suo subjugaret imperio. fol: 25. 952

Cap: 8. v. 22. Per multas tribulationes
probatus DEI amicus effectus est. 594.

Cap: 12. v. 5. Petijt, dum introiret, ut
daretur ei copia, nocte & ante lu-
cem egrediendi foras ad orandum. 881.

Cap: 13. v. 6. Stetit ante lectum, orans
cum lachrymis. 578.

Ex Libro Esther.

Cap: 6. v. 1. Impositum equo præcede-
bat, & clamabat. 479.

Ex

Index Locorum

Ex Libro Job.

- Cap: 1. v. 8. Timens DEUM, & recedens à malo. 967.
- v. 12. Dominus abstulit, sit Nomen Domini Benedictum. 348.
- v. 20. Tonso capite corruens in terram adoravit. 680.
- Cap: 12. v. 9. Benedic DEO & morere. 967.
- Cap: 5. v. 3. Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim. 695.
- v. 7. Homo ad laborem nascitur, & avis ad volarum. 813.
- Cap: 6. v. 6. Qui timent pruinam, irruet super eos nix. 733.
- v. 10. Hæc mihi consolatio, ut affligens me dolore, non parcas. 668.
- Cap: 7. v. 1. Militia est vita hominis super terram.
- v. 11. Loquar in tribulatione spiritus mei. 655.
- v. 18. Visitas eum diluculo, & subito probas illum. 338.
- Cap: 8. v. 13. Spes hypocritæ peribit. 322.
- Cap: 11. v. 22. Non peccavit Job labijs suis. 344.
- Cap: 12. v. 7. Interroga Jumenta, & docebunt te. 206.
- Cap: 13. v. 7. Sit Nox illa solitaria. 932.
- v. 15. Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam. 206.
- v. 24. Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum. 821.
- Cap: 14. v. 1. Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miserijs. 584.
- v. 2. Fugit velut umbra & nunquam in eodem statu permanet. 208.
- v. 13. Quis mihi det, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus. 676.
- Cap: 15. v. 21. Sonitus terroris in auribus illius, & cum pax sit, ille insidias suspicatur. 725.
- Cap: 17. v. 2. In amaritudinibus moratur oculus meus. 820.
- Cap: 18. v. 5. Nonne lux impij extinguetur. 191.
- Cap: 19. v. 21. Manus Domini tetigit me. 236. 338. 474. 819.
- Cap: 20. v. 5. Gaudium hypocritæ ad instar puncti. 974.
- Cap: 23. v. 16. DEUS mollivit cor meum. 571.
- Cap: 25. v. 7. Homo putredo, & filius hominis vermis. 394.
- Cap: 28. v. 3. Tempus posuit tenebris, & universorum finem ipse considerat. 659.
- Cap: 30. v. 7. Esse sub sentibus delicias computant. 84.
- v. 11. Pharetram suam aperuit, & afflixit me. 188.
- Cap: 31. v. 1. Peperi fœdus cum oculis meis. 82.
- v. 6. Appendat me in statera. 207.
- v. 23. Pondus ejus ferre non potui. 178.
- v. 25. Librum scribat ipse, qui judicet. 95.
- Cap: 38. v. 28. Quis est pluvie Pater, vel quis genuit stillas maris. 866.
- Cap: 41. v. 25. Est Rex super universos filios superbiæ. 76.
- Cap: 42. v. 6. Ago pœnitentiam in favilla & cinere. 487.

Ex Libro Psalmorum.

- Psal: 1. v. 1. Beatus Vir, qui in via peccatorum non stetit. 207. 607.
- Psal: 2. v. 8. Dabo tibi gentes hereditatem & possessionem tuam terminos terræ. 74.
- v. 11. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. 167.
- v. 12. Apprehendite disciplinam. 202. 378.
- Psal: 3. v. 6. Ego dormivi, & Soporatus sum, & exsurrexi. 391. 394.
- v. 7. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. 750.
- v. 9. In pace in id ipsum dormiam. 270.
- Psal: 5. v. 4. Calicem salutaris accipiam. 236.
- Psal: 6. v. 1. Domine ne in furore tuo arguas me. 662.
- v. 6. In inferno, quis confitebitur tibi? 274.
- Psal: 7. v. 13. Nisi conversi fueritis gladium suum vibrabit. 173.
- v. 15. Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. 988.
- Psal: 8. v. 5. Quid est homo, quod memor es ejus. 398.
- Psal: 9. v. 10. Factus est Dominus refugium pauperi. 30.
- Psal: 10. v. 5. Oculi Domini in pauperem respiciunt. 35.
- Psal: 11. v. 14. Vota mea Domino reddam. 817.
- Psal:

Sacra Scriptura.

Pfal: 13. v. 2. Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videret, si est intelligens, aut requirent DEUM.	769.	v. 16. Pater meus & Mater mea dereliquerunt me.	81.
v. 5. Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.	733.	Pfal: 27. v. 20. Imaginem ipsorum ad nihilum rediges.	350.
v. 23. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.	149.	Pfal: 29. v. 9. Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.	468. 212.
Pfal: 16. v. 3. Probasti cor meum, & visitasti nocte.	2. 420.	Pfal: 30. v. 3. Esto mihi in DEUM protectorem, & in locum refugij.	468.
v. 5. Dirige gressus meos in semitis tuis.	447.	Pfal: 33. v. 16. Oculi Domini super Justos.	390.
Pfal: 17. v. 1. Dominus firmamentum meum, & refugium.	425.	v. 19. Juxta est Dominus ijs, qui tribulato sunt corde.	351.
v. 20. Caligo sub pedibus ejus.	76:	Pfal: 34. v. 24. Congregata sunt super me flagella, & ignoravi.	1610
v. 10. Inclinavit cœlos, & descendit.	355.	Pfal: 36. v. 11. Mansveti hæreditabunt terram.	261.
v. 12. Posuit tenebras latibulum suum.	21.	v. 30. Os justi meditabitur sapientiam.	805.
v. 26. Claudicaverunt in semitis suis.	437.	Pfal: 37. v. 7. Miser factus sum, & curvatus.	474.
v. 28. Populum humilem saluum facies.	487.	v. 17. Terrores tui conturbaverunt me.	181.
Pfal: 18. v. 7. A summo cœlo egressio ejus.	809.	Pfal: 38. v. 6. Substantia mea tanquam nihilum ante te.	217.
v. 15. Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.	702.	Pfal: 39. v. 8. In capite libri scriptum est de me.	95.
Pfal: 19. v. 29. Fugite à facie gladij.	174.	Pfal: 40. v. 1. Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem.	292.
Pfal: 20. v. 7. Ego autem sum vermis & non homo.	392.	Pfal: 41. v. 5. Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.	59.
v. 17. Circumdederunt me canes multi.	717.	v. 10. Dicam DEO susceptor meus es.	281.
Pfal: 21. v. 16. Aruit tanquam testa virtus mea.	49.	Pfal: 42. v. 2. Quando veniam, & apparebo ante faciem DEI.	134.
v. 22. Salua me ex ore leonis.	180.	v. 4. Collocavit me in obscuris.	78.
v. 27. Edent pauperes, & saturabuntur.	23.	v. 8. Gloriam meam alteri non dabo.	648.
Pfal: 22. v. 3. Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit.	619.	Pfal: 44. v. 3. Speciosus forma præ filiis hominum.	4.
v. 5. Paraasti in conspectu meo mentem adversus eos, qui tribulant me.	121.	v. 4. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime.	201.
Pfal: 23. v. 7. Attollite portas principes vestras, & elevamini porta æternales.	870.	v. 10. Concupiscet Rex decorem tuum.	250.
Pfal: 24. v. 4. Vias tuas Domine demonstra mihi.	130.	v. 14. Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus.	242.
v. 8. Dulcis & rectus Dominus.	527.	Pfal: 45. v. 7. Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras.	386.
v. 15. Oculi mei semper ad Dominum.	280.	Pfal: 46. v. 5. Beatus, quem elegeris & assumpisti.	687.
v. 16. Respice in me, & miserere mei, quia unicus & pauper sum ego.	291.	Pfal: 49. v. 3. Simul in unum dives & pauper.	22.
Pfal: 26. v. 13. Credo videre bona Domini in terra viventium.	271.	v. 19. Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos.	605.
		Pfal: 50. v. 1. Miserere mei DEUS secundum	dum

Index Locorum

dum magnam misericordiam tuam.	288.	Psal: 89. v. 3. Convertimini filij hominum.	284.
v. 5. Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.	692.	v. 13. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum.	351.
Psal: 51. v. 4. Sicut novacula acuta fecisti dolum.	24.	Psal: 90. v. 1. Qui habitat in adjutorio Altissimi.	294.
Psal: 53. v. 8. Voluntarie sacrificabo tibi.	912.	v. 15. Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum.	440.
Psal: 54. v. 8. Elongavi fugiens, & mansi in solitudine.	81.	Psal: 91. v. 9. Ecce homo! qui non posuit DEUM adiutorem suum.	34.
Psal: 56. v. 5. Dentes eorum arma & sagittæ.	969.	Psal: 94. v. 2. Præoccupemus faciem ejus in confessione.	648.
v. 12. In umbra alarum tuarum sperabo.	804.	Psal: 100. v. 7. Non habitabit in medio Domus meæ, qui facit superbiam.	501.
Psal: 57. v. 11. Lætabitur Justus cum viderit vindictam.	54.	v. 8. In maritimo interficiebam omnes peccatores terræ.	657.
Psal: 60. v. 11. Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.	24. & 302.	Psal: 101. v. 21. Dominus de cælo in terram aspexit.	94.
Psal: 67. v. 7. Habitare unius moris in domo.	126.	Psal: 103. v. 18. Cælum cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum.	248.
v. 16. Mons DEI, mons pingvis.	856.	Psal: 106. v. 13. De necessitatibus eorum liberavit eos.	766.
v. 32. Venient legati ex Ægypto.	512.	Psal: 107. v. 1. Paratum cor meum DEUS, paratum cor meum.	460.
Psal: 68. v. 3. Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.	8. 238.	Psal: 108. v. 3. Locuti sunt contra me lingua dolosa.	117.
v. 51. Increpa feras arundinis, congregatio taurorum.	233.	v. 120. Confige timore tuo Carnes meas.	175.
Psal: 71. v. 4. coram illo procident Æthiopes.	511.	Psal: 110. v. 9. Sanctum & terribile Nomen ejus, initium sapientiæ timor DEI.	184.
Psal: 72. v. 17. Labor est ante me, donec introeam in sanctuairum DEI.	95.	Psal: 111. v. 3. Gloria & divitiæ in domo ejus.	316.
Psal: 75. v. 3. in Pace factus est locus ejus.	264.	v. 9. Dispersit, dedit pauperibus.	22.
v. 19. Ne tradas Bestijs animas confidentes tibi.	327.	Psal: 113. v. 4. Simulachra argentum & aurum.	308.
Psal: 79. v. 7. Meditatus sum nocte cum corde meo.	622.	v. 8. Convertit petram in stagna aquarum.	245.
Psal: 80. v. 4. Buccinate in Neomenia ruba.	379.	Psal: 114. v. 5. Misericors Dominus & justus & DEUS noster miseretur.	524.
Psal: 81. v. 16. Dij estis & filij excelsi omnes.	562.	Psal: 115. v. 2. Ego dixi in Excessu meo, omnis homo mendax.	883.
Psal: 83. v. 13. Elegi abjectus esse in domo DEI mei.	23.	v. 11. Expectabunt onagri in siti sua.	125.
v. 13. Misericordiam & veritatem diligit DEUS.	522.	v. 17. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.	882.
Psal: 84. v. 3. Operuisti omnia peccata eorum.	661.	Psal: 118. v. 37. Averte oculos meos, nè videant vanitatem.	755.
Psal: 88. v. 1. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum.	488.	v. 90. Fundasti terram, & permanet.	127.
v. 10. Tu Dominaberis potestati maris.	247.	v. 97. Tota die meditatio mea.	364.
v. 33. Visitabo in virga iniquitates eorum.	166.	Psal: 119. v. 1. Ad Dominum, cum tribularer, clamavi.	856.
		v. 59. Cogitavi vias meas, & conver-	ti

Sacra Scriptura.

- ti pedes meos in testimonia tua. 614.
 v. 83. Sicut iter in pruina. 45.
 Psal: 120. v. 20. Non dormitabit neque
 dormiet, qui custodit Israël. 363.
 Psal: 123. v. 1. Anima nostra sicut passer
 erepta est de laqueo venantium. 932.
 Psal: 124. v. 5. Pax super Israël. 262.
 Psal: 129. v. 2. Vanum est vobis ante
 lucem surgere. 839.
 Psal: 131. v. 8. Surge Domine in requi-
 em tuam. 257.
 v. 18. Paravi lucernam Christo meo. 37.
 Psal: 137. v. 8. Dominus retribuet pro
 me. 932.
 Psal: 138. v. 10. Manus tua deducet me,
 & tenebit me dextera tua. 111.
 v. 16. In libro tuo omnes scribentur. 376.
 Psal: 139. v. 4. Venenum aspidum sub
 labijs eorum. 607.
 Psal: 142. v. 6. Anima mea sicut terra
 sine qua tibi. 342.
 v. 10. Spiritus tuus bonus deducet
 me in terram rectam. 868.
 Psal: 143. v. 1. Benedictus Dominus
 DEUS meus, qui docet manus meas
 ad praelium. 259.
 Psal: 144. v. 18. Propè est Dominus
 omnibus invocantibus eum in ve-
 ritate. 871.
 Psal: 145. v. 5. Beatus, ejus DEUS
 Jacob adjutor ejus. 909.
 Psal: 146. v. 11. Beneplacitum est Do-
 mino super timentes eum. 156.
 Psal: 148. v. 4. Aquæ omnes, quæ super
 cælos sunt, laudent Nomen Domi-
 ni. 820.
Ex Libro Proverbiorum.
 Cap: 1. v. 9. Ut addatur gratia capiti tuo. 547.
 Cap: 3. v. 12. Quem diligit Dominus,
 corripit. 236. item 974.
 Cap: 4. v. 14. Ne delecteris in semitis
 impiorum. 208.
 v. 23. Omni custodia serva cor tuum. 616.
 Cap: 5. v. 5. Pedes ejus descendunt ad
 mortem. 615.
 v. 15. Bibe aquas de cisterna tua &
 fluenta putei tui. 374.
 Cap: 7. v. 23. Statim eam sequitur quasi
 bos ductus ad victimam. 668.
 Cap: 8. v. 31. Deliciæ meæ esse cum fi-
 lijs hominum. 310. 389.
 Cap: 9. v. 5. Comedite panem meum,
 & bibite vinum, quod miscui vo-
 bis. 834.
 Cap: 10. v. 8. Stultus ceditur labijs.
 115.
 v. 12. Universa delicta operit chari-
 tas. 661.
 v. 20. Argentum electum lingua justii.
 711.
 Cap: 11. v. 28. Justi quasi vivens solum
 germinabunt. 206.
 v. 29. Qui stultus est, serviet sapien-
 ti. 386.
 Cap: 13. v. 7. Quasi pauper, cum in mul-
 tis divitijs sit. 43.
 v. 25. Justus comedit, & replet ani-
 mam suam, venter autem im-
 piorum insaturabilis. 23.
 v. 24. Qui parcit virgæ, odit filium
 suum. 76. & 401.
 Cap: 14. v. 3. In ore stulti virga superbiæ.
 600.
 v. 13. Extrema gaudij luctus occupat.
 219.
 Cap: 15. v. 12. Ubi plures fuerint consi-
 liarij, confirmabitur. 841.
 Cap: 17. v. 8. Verba bilinquis quasi sim-
 plicia, & ipsa perveniunt usque ad
 interiora ventris. 966.
 v. 24. Oculi stultorum in finibus ter-
 ræ. 704.
 Cap: 18. v. 21. Mors & vita in manibus
 lingue. 533. 721.
 Cap: 19. v. 23. Superbum sequitur hu-
 militas. 448.
 Cap: 21. v. 28. Vir obediens loquetur
 victorias. 94.
 Cap: 23. v. 20. Noli esse in convivijs
 potatorum. 971.
 Cap: 24. v. 9. Cogitatio stulti peccatum
 est, & abominatio hominum de-
 tractor. 964.
 v. 20. Qui timent Dominum, præpa-
 rabunt corda sua, & in conspectu
 illius sanctificabunt animas suas. 167.
 Cap: 27. v. 8. Sicut avis transmigrans
 de nido suo, sic vir, qui relinquit
 locum suum. 801.
 Cap: 28. v. 1. Fugit impius nemine per-
 sequente. 258.
 v. 1. Justus autem quasi Leo confidens
 absque terrore erit. 911.
 v. 15. Leo rugiens, & ursus esuriens,
 princeps impius super populum
 pauperem. 141.
 Cap: 29. v. 25. Qui timet hominem ci-

- ed corruet, qui sperat in Domino
sublevabitur. 157.
- Cap: 30. v. 29. Quartum quod incedit
feliciter, Rex cui rexisti non po-
test. 772.
- Cap: 31. v. 6. Date siceram marentibus,
& vinum his, qui amaro sunt a-
nimo. 581.
- v. 20. Manum suam aperuit inopi. 22.
- v. 23. Nobilis in portis vir ejus. 550.
- v. 26. Os suum aperuit sapientiæ. 711.
- Ex Libro Ecclesiastis.*
- Cap: 2. v. 4. Feci mihi cantores, &
cantatrices. 14.
- Cap: 9. v. 10. Nec opus, nec ratio, nec
scientia est apud inferos. 854.
- Ex Libro Cantici Canticorum.*
- Cap: 1. v. 1. Osculetur me osculo oris.
209. 249.
- v. 4. Nigra sum, sed formosa. 498. 627.
- v. 7. Si ignoras te ô pulcherrima mu-
lierum, egredere, & abi. 205.
- v. 8. Equitatu meo in curribus Pha-
raonis assimilavi te. 672.
- v. 16. Ligna domorum nostrarum
cedrina. 98.
- Cap: 2. v. 3. Scut malus inter ligna syl-
varum. 321.
- v. 4. Ordinavit in me charitatem.
995.
- v. 4. Vulnerata charitate ego sum.
862.
- v. 7. Adjuro vos filia Jerusalem per
capreas, cervosque camporum.
107.
- v. 8. Ecce iste venit saliens in mon-
tibus. 772.
- v. 9. En ipse stat post parietem nost-
rum. 191.
- v. 16. Dilectus meus mihi, & ego
illi. 367.
- Cap: 3. v. 1. In lectulo meo per noctes
quæsi, quem diligit anima mea.
885.
- v. 4. Introducam illum in domum
matris meæ, & in cubiculum ge-
nitricis meæ. 12.
- v. 5. Tenui eum, nec dimittam.
118. 759.
- v. 6. Quasi virgula fumi ex aromati-
bus. 632.
- v. 8. Uniuscujusque ensis super fe-
mur tuum. 204.
- Cap: 4. v. 2. Dentes tui sicut greges
tonfarum. 237.
- v. 3. Sicut vitta coccinea labia tua.
715.
- v. 4. Sicut turris David collum tuum.
395.
- v. 13. Emissiones tuæ paradisus ma-
lorum punicorum. 341.
- v. 15. Fons hortorum. 998.
- v. 16. Surge aquilo. 254.
- Cap: 5. v. 1. Veniat dilectus meus in
hortum suum, & comedat fructum
pomorum suorum. 210.
- v. 3. Lavi pedes meos, quomodo in-
quinabo eos. 445.
- v. 4. Dilectus meus misit manum
suam per foramen. 370.
- v. 7. Invenerunt me custodes,
& vulneraverunt me, tulerunt
palium meum. 337.
- v. 11. Caput ejus aurum optimum.
290.
- v. 12. Oculi ejus sicut columbæ. 471.
- Cap: 6. v. 3. Quasi castrorum acies or-
dinata. 127.
- v. 4. Averte oculos tuos, quia ipsi
me avolare fecerunt. 478.
- v. 6. Sicut cortex mali punici, sic
genæ tuæ. 472.
- v. 6. Quæ est ista, quæ progreditur.
10. 13.
- v. 8. Una est columba mea, perfe-
cta mea. 355.
- v. 9. Pulchra ut luna. 10. 31.
- v. 12. Revertere revertere, ut in-
tueamur te. 288.
- Cap: 7. v. 1. Quid videbis in Sulamite
nisi choros castrorum. 452.
- v. 1. Quam pulchri sunt gressus tui.
983.
- v. 10. Ego dilecto meo, & ad me
conversio ejus. 210.
- v. 11. Veni dilecte mi, egrediamur
in agrum. 342.
- Cap: 8. v. 5. Sub arbore malo suscitavi
te. 592.
- v. 6. Ut signaculum super brachium.
3.
- v. 6. Ut signaculum super cor tuum.
33. 177.
- v. 8. Soror nostra parvula, & ubera
non habet. 10. 24.
- v. 10. Ego murus, & ubera mea si-
cut turris. 240.
- v. 13. Amici ansculant, fac me au-
dire vocem tuam. 180. & 442.
- v. 14. Fuge dilecte mi. 211.
- Ex Libro Sapientiæ.*
- Cap: 1. v. 1. Sentite de Domino in bo-
nitate, & in simplicitate cordis
quærite illum. 131.
- v. 2.

		<i>Ex Isaia.</i>	
v. 5. Auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.	955.	Cap: 3. v. 24. Pro crispanti crine calvitium.	947.
v. 10. Auris Zeli audit omnia.	855.	Cap: 4. v. 8. Exsiccatum est fenum, & cecidit flos.	49.
v. 6. Utamur Creaturâ tanquam in juventute celeriter.	327.	Cap: 5. v. 2. Filios enutriti & exaltavi.	567.
v. 12. Circumueniamus justum, quoniam inutilis est nobis.	536.	Cap: 6. v. 2. Duabus velabant faciem ejus.	138.
v. 15. Grauis est nobis etiam ad videndum.	660.	v. 5. Tacui, quia pollutus labijs ego sum.	658.
Cap: 3. v. 1. Justorum animæ in manu Dei sunt.	493.	Cap: 7. v. 11. Pete tibi signum à Domino DEO.	761. 859.
Cap: 4. v. 17. Videbunt finem sapientis, & non intelligent, quid cogitaverit de illo Deus.	58.	Cap: 11. v. 1. Egredietur virga de radice Jesse &c.	6. 241.
Cap: 7. v. 3. Vocem similem omnibus emisit plorans.	646.	Cap: 14. v. 3. In cælum conscendam.	488. 1021.
Cap: 9. v. 4. Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam.	756. 845.	v. 12. Quomodo cecidisti de cælo Lucifer.	716.
v. 15. Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam.	60.	v. 13. Sedebo in monte Testamenti.	845.
Cap: 10. v. 12. Certamen forte dedit illi, ut vinceret.	860.	v. 15. Ad infernum detraheris.	490.
Cap: 18. v. 3. Impius, cum in protundum peccatorum venerit, contemnit.	730.	v. 31. Ab aquilone fumus veniet.	50.
<i>Ex Libro Ecclesiastici.</i>		Cap: 16. v. 1. Emitte agnum.	120.
Cap: 2. v. 6. Crede Deo, & recuperabit te.	43.	Cap: 26. v. 1. Salvator ponetur in ea murus & antemurale.	44.
Cap: 3. v. 20. Quanto magnus es, humilia te in omnibus.	638.	v. 6. Anima mea desideravit te in nocte.	891.
Cap: 6. v. 5. Verbum dulce multiplicat amicos, & investigat inimicos.	715.	v. 18. Concepimus, & parturivimus spiritum salutis.	141.
Cap: 18. v. 23. Noli esse quasi homo, qui tentat Deum.	599.	Cap: 27. v. 1. In illa die visitabit Dominus in gladio.	173.
Cap: 20. v. 15. Apertio oris illius inflammatio est.	715.	Cap: 30. v. 6. Dies tribulationis & angustiae dies hæc.	805.
Cap: 22. v. 10. Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus.	746.	Cap: 35. v. 9. Non erit ibi leo.	259.
Cap: 24. v. 6. Ego feci, ut oriretur in cælis lumen indeficiens.	983.	Cap: 41. v. 11. Ne timeas, quia ego tecum sum.	726.
v. 17. Quasi cedrus exaltata sum in Libano.	87.	Cap: 45. v. 1. Dorfa Regum vertam.	514.
v. 19. Quasi platanus exaltata sum juxta aquas in plateis.	624.	Cap: 46. v. 8. Redite prævaricatores ad cor.	703.
v. 22. Ego quasi terebinthus extendi ramos.	1033.	Cap: 53. v. 5. Livore ejus sanati sumus.	863.
Cap: 27. v. 10. Volatilia ad sibi similia conveniunt.	838.	v. 7. Oblatus est, quia ipse voluit.	911.
Cap: 31. v. 1. Vigilia honestatis tabefaciet carnes.	621.	v. 7. Sicut ovis ad occisionem ductus est.	9.
Cap: 38. v. 16. Fili, in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus, incipe plorare.	746.	Cap: 54. v. 1. Lauda sterilis, quæ non parit.	85.
Caput. 43. v. 11. Benedic eum, qui fecit illum.	189. 863.	Cap: 57. v. 1. Justus perit, & non est, qui recogitet.	194.
		Cap: 60. v. 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant.	409.
		Cap: 36. v. 3. Torcular calcavi solus.	113.

- v. 4. Annus redemptionis mea venit.
1016.
- Cap: 66. v. 1. Cælum sedes mea. 388.
845.
- Ex Jeremia.*
- Cap: 1. v. 14. Ab Aquilone pandetur
omne malum. 520.
- v. 13. Ollam succensam ego video.
113.
- Cap: 2. v. 24. Onager assuetus in soli-
tudine, &c. 125.
- v. 13. Me dereliquerunt fontem a-
quæ vivæ. 196.
- Cap: 5. v. 26. Inventi sunt in populo
meo impij. 800.
- Cap: 6. v. 14. Dicentes pax, pax, &
non erat pax. 532.
- Cap: 8. v. 7. Mittam vobis regulos, &
mordebunt vos. 960.
- Cap: 9. v. 8. Sagitta vulnerans lingua
eorum. 191. 699.
- Cap: 11. v. 19. Mittamus lignum in
panem ejus. 695.
- Cap: 16. v. 16. Mittam in vos piscato-
res meos. 271.
- Cap: 17. v. 5. Maledictus homo, qui
confidit in homine. 848.
- v. 13. Recedentes à te in terram scri-
bentur. 526.
- v. 21. Nolite portare pondera in die
Sabbathi. 954.
- Cap: 18. v. 4. Dissipatum est vas, quod
ipse faciebat ex luto. 281.
- v. 8. Agam & ego pœnitentiam super
malo. 751.
- v. 17. Dorsum & non faciem osten-
dam eis. 792.
- v. 18. Venite, percutiamus eum lingua.
895. 965.
- v. 20. Numquid reddetur pro bono
malum. 695.
- Cap: 22. v. 29. Terra, terra, terra, &
scribe hos viros abdicatos. 526.
- Cap: 23. v. 24. Cælum & terram ego
impleo. 27.
- Cap: 31. v. 22. Fœmina circumdabit vi-
rum. 3. 1001.
- Cap: 43. v. 2. Mendacium tu loqueris,
non misit te Dominus. 204.
- Cap: 41. Subito cecidit Babylon, &
contrita est. 217.
- Ex Libro Ezechielis.*
- Cap: 1. v. 7. Planta pedis eorum, quasi
planta pedis vituli. 771.
- v. 7. Quasi sit rota in medio rotæ.
843.
- v. 11. Duæ pennæ jungebantur, &

duæ tegebant corpora eorum.
451.

Cap: 9. v. 5. Signa Tau super frontes vi-
rorum gementium. 324.

Cap: 12. v. 18. Fili hominis panem tuum
in conturbatione comede, sed & a-
quam tuam in festinatione, & cum
marore bibe.

Cap: 17. v. 3. Plena plumis tulit medul-
lam cedri. 138.

Cap: 18. v. 32. Nolo mortem morien-
tis dicit Dominus. 567.

Cap: 28. v. 17. Elevatum est cor tuum in
decore tuo. 275.

Cap: 32. v. 7. Solem nube regam. 986.

Cap: 38. v. 22. Ignem & sulphur pluam
super eum. 24.

Ex Libro Danielis.

Cap: 3. v. 6. Si quis autem non prostra-
tus adoraverit, eadem horâ mit-
tetur in fornacem ignis ardentis.
149.

v. 92. Species quarti similis filio Dei,
771.

Cap: 4. v. 33. Sensus meus reversus est
ad me. 645.

Cap: 6. v. 22. Coram eo justitia inven-
ta est in me. 534.

Cap: 7. v. 2. Ecce quatuor venti pugna-
bant in mari magno. 885.

Cap: 12. v. 3. Fulgebunt quasi stellas in
perpetuas æternitates. 251.

Ex Libro Osee.

Cap: 2. v. 6. Sepiam viam tuam spinis.
31.

v. 14. Ducam eam in solitudinem, &
loquar ad cor ejus. 230.

Cap: 4. v. 10. Comedent & non satura-
buntur. 24.

Cap: 12. v. 4. Flevit & rogavit eum.
199.

v. 8. Dives factus sum, inveni idolum
mihi. 300.

Cap: 13. v. 9. Tantummodò in me auxi-
lium tuum. 369.

v. 14. Ero mors tua, & mors. 912.

v. 15. Adducet urentem ventum Do-
minus de deserto. 422.

Ex Libro Joëlis.

Cap: 2. v. 22. Germinaverunt speciosa
deserti. 342.

Cap: 3. v. 18. Fons de domo Domini e-
gredietur, & irrigabit torrentem
spinarum. 65.

Ex Libro Amos.

Cap: 3. v. 8. Leo rugiet, quis non ti-
mebit. 141.

Sacra Scriptura.

Ex Libro Jonæ.

- Cap: 1. v. 9. Hebræus ego sum, & Dominum DEI cæli ego timeo. 165.
 Cap: 2. v. 3. Clamavi de tribulatione mea ad Dominum. 690
 v. 10. Ego autem in voce laudis immolabo tibi. 166.

Ex Libro Michææ.

- Cap: 5. v. 1. In virga percutiam maxillam iudicis. 461.
 Cap: 6. v. 15. Tu calcabis olivam, & non ungeris oleo. 725.

Ex Libro Habacuc.

- Cap: 2. v. 6. Væ ei, qui multiplicat non sua. 298.
 Cap: 3. v. 8. DEUS ab austro veniet. 810.
 Cap: 12. v. 6. Flagellat omnem filium, quem recipit. 667.

Ex Libro Sophoniæ.

- Cap: 1. v. 12. Scrutabor Jerusalem in lucernis. 568.

Ex Libro Aggæi.

- Cap: 2. v. 9. Meum est argentum, meum est aurum. 22.

Ex Libro Zachariæ.

- Cap: 2. v. 8. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. 473.
 Cap: 3. v. 1. Satan stabat à dextris eius. 914.

- Cap: 13. v. 16. Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum. 117.

Ex Libro Malachiæ.

- Cap: 1. v. 13. Jacob diuexi, Esau autem odio habui. 386.
 Cap: 2. v. 10. Nunquid non Pater unus omnium nostrum, nunquid non DEUS unus creavit nos. 222.
 Cap: 3. v. 3. Sedebit confans & mundans argentum. 710.
 Cap: 4. v. 2. Orietur vobis timentibus Nomen meum sol iustitiæ. 565.

Ex Libro secundo Machabæorum.

- Cap: 1. v. 22. Quando sol refulsit, accensus est ignis magnus. 397.

Ex Novo Testamento.

Ex Sancto Matthæo.

- Cap: 1. v. 19. Joseph vir ejus cum esset justus. 415.
 Cap: 2. v. 18. Quid me tentatis hypocritæ? 140.
 Cap: 3. v. 9. Ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. 941.
 Cap: 4. v. 18. Vidit duos fratres: Simonem, &c. 271.
 Cap: 5. v. 3. Beati pauperes spiritu. 26.
 v. 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 221.
 v. 9. Beati pacifici, quoniam filij DEI vocabuntur. 264.
 v. 27. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. 156.
 v. 28. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam. &c. 83.
 Cap: 6. v. 3. Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. 61.
 v. 6. Intra in cubiculum tuum & cluso ostio ora Patrem tuum. 448.
 v. 15. Receperunt mercedem suam. 530.
 Cap: 7. v. 9. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei. 828.
 v. 15. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium. 704.

- Cap: 8. v. 6. Domine, puer meus jacet in lecto paralyticus, & malè torquetur. 918.
 v. 19. Magister, sequar te quocunque ieris. 89. & 253.
 v. 3. Domine, salva nos, perimus. 329.
 v. 28. Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis. &c. 293.
 v. 29. JESU fili DEI, venisti huc ante tempus torquere nos. 16. & 573.
 Cap: 9. v. 9. Diliges proximum tuum sicut teipsum. 395.
 v. 18. Impone manum tuam super eam, & vivet. 876.
 Cap: 10. v. 16. Ego mitto vos sicut oves in medio luporum. 226.
 v. 17. Cavete autem ab hominibus. 225.
 v. 30. Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. 945.
 v. 41. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipit. 150.
 Cap: 11. v. 8. Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. 501.
 v. 21.

Index Locorum

- v. 21. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida. &c. 256.
- v. 29. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. 488. & 978.
- v. 30. Jugum meum suave est. 532.
- Cap: 12. v. 28. In Spiritu DEI ejicio dæmonia. 555.
- v. 50. Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater & soror, & Mater est. 119.
- Cap: 13. v. 43. Iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. 215.
- v. 45. Abijt & vendidit omnia, quæ habuit. 374.
- v. 4. Volens illum occidere, timuit populum. 155.
- v. 11. In dextera ejus ignea lex. 495.
- v. 23. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. 243.
- v. 26. Dicentes: quia phantasma est. 103.
- Cap: 15. v. 3. Quare vos transgredimini mandatum DEI propter traditionem vestram? 842.
- v. 19. De corde exeunt cogitationes. 958.
- v. 22. Miserere mei Domine fili David. 346.
- v. 23. Dimitte eam, quia clamat post nos. 819.
- v. 26. Non sum missus, nisi propter oves, quæ perierant. 637.
- Cap: 16. v. 5. Cavete à fermento pharisæorum. 844.
- v. 23. Vade post me. 755.
- v. 24. Qui vult venire post me, abneget semetipsum. 91.
- Cap: 17. v. 14. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est. 857.
- Cap: 18. v. 3. Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. 62.
- v. 21. Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei. 268.
- Cap: 19. v. 21. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, &c. 18.
- v. 27. Ecce nos reliquimus omnia, &c. 83. 300. & 366.
- Cap: 20. v. 8. Voca operarios, & redde illis mercedem. 360.
- v. 12. Portavimus pondus diei & æstus. 127.
- v. 38. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? 336. & 872.
- Cap: 21. v. 19. Nunquam ex te fructus nascatur in æternum. 689.
- v. 32. Publicani & meretrices præcedent vos in regnum DEI. 654.
- Cap: 22. v. 11. Vidit hominem non vestitum veste nuptiali. 957.
- v. 12. Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? 120.
- v. 30. In resurrectione neque nubent, neque nubentur. 84.
- Cap: 23. v. 8. Omnes autem vos fratres estis. 222.
- v. 34. Ecce! ego mitto ad vos Prophetas, Sapientes, & Scribas. 845.
- v. 35. Ut veniat super vos omnis sanguis iustus. 386.
- Cap: 24. v. 17. Qui in tecto est, non descendat tollere aliquid de domo sua. 89.
- Cap: 25. v. 34. Venite benedicti Patris mei. 385.
- v. 36. In carcere eram, & venistis ad me. 609.
- Cap: 26. v. 7. Accessit ad eum mulier, habens alabastrum. 507.
- v. 14. Tunc abijt unus ex duodecim. 720.
- v. 18. Ite in civitatem ad quendam. 295.
- v. 48. Quemcunque osculatus fuero, ipse est. 228.
- v. 52. Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt. 997.
- v. 56. Omnes relicti eo fugerunt. 113.
- Cap: 27. v. 5. Projectis argenteis in templo recessit, & abiens, laqueo se suspendit. 302.
- v. 34. Verè filius Dei erat iste. 504.
- v. 40. Si filius Dei es, descende de cruce. 568.
- v. 42. Descendat nunc de cruce, & credimus ei. 202.
- v. 46. Deus meus, ut quid dereliquisti me. 113.
- v. 51. Terra mota est. 152.
- Cap: 28. v. 6. Venite, & videte locum, ubi positus erat Dominus. 648.
- v. 8. Exiverunt citò de monumento cum timore. 152.
- v. 10. Ite, dicite fratribus meis. 241.
- v. 18. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. 120.
- Ex S. Marco.*
- Cap: 6. v. 20. Herodes metuebat Joannem. 154.
- Cap: 8. v. 24. Video homines velut arbores ambulantes. 229.
- v. 34.

- v. 34. Deneget semet ipsum, & tollat crucem suam, 869.
 Cap: 9. v. 24. Surde, & mute spiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo, 857.
 Cap: 14. v. 14. Quemcunque osculatus fuero, &c. 720.

Ex S. Luca.

- Cap: 1. v. 34. Spiritus sanctus super-veniet in te. 1033.
 Cap: 2. v. 13. Facta est cum Angelo multitudo militiae coelestis. 261.
 v. 23. Positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum. 684.
 v. 25. Homo iste justus & timoratus. 164.
 v. 38. Ecce ancilla Domini. 810.
 v. 46. Magnificat anima mea Dominum. 1019.
 Cap: 3. v. 7. Vae vobis Scribae & Pharisei, qui comeditis domos viduarum. 260.
 Cap: 4. v. 2. JESUS autem plenus spiritu sancto regressus est à Jordane. 262.
 Cap: 5. v. 8. Exi à me, quia homo peccator sum Domine. 690.
 Cap: 7. v. 20. Si in digito Dei ejicio demonia. 507.
 v. 39. Si hic Propheta esset, sciret, quæ & qualis est mulier. 505.
 v. 37. Attulit alabastrum unguenti. 507.
 v. 38. Remittuntur tibi peccata tua. 958.
 v. 44. Vides hanc mulierem. 752.
 Cap: 9. v. 3. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. 488.
 v. 58. Filius hominis non habet, ubi caput reclinet. 9.
 Cap: 10. v. 4. Nolite portare sacculum neque peram. 313.
 Cap: 11. v. 34. Vide ergo, nè lumen, quod in te est, tenebrae sint. 798.
 Cap: 12. v. 8. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. 580.
 v. 19. Habes multa bona posita in annos plurimos. 897.
 v. 20. Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usquedum perficiam. 804.
 v. 27. Nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. 905.
 Cap: 13. v. 24. Contendite intrare per angustam portam. 208.
 v. 27. Nescio vos, unde sitis. 538.
 Cap: 14. v. 2. Homo quidam Hydro-
 picus erat ante illum. 25.
 v. 8. Amice, ascende superius. 631.
 v. 11. Omnis, qui se exaltat, humi-

- liabitur. 505.
 Cap: 15. v. 29. Nunquam mandatum tuum præterivi. 653.
 Cap: 16. v. 20. Quidam mendicus nomine Lazarus. 28.
 v. 24. Fili, recepisti bona in vita tua. 521.
 v. 25. Ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam. 824.
 Cap: 17. v. 21. Regnum Dei intra vos est. 54.
 Cap: 18. Quid faciendo vitam æternam possidebo. 381.
 v. 38. Jesu fili David miserere mei. 756.
 Cap: 19. v. 13. Negotiamini, dum venio. 374.
 v. 24. Pater Abraham miserere mei. 853.
 v. 41. Videns civitatem, flevit super illam. 740.
 Cap: 21. v. 15. Ego dabo vobis os & sapientiam. 836.
 v. 34. Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciant. 709.
 v. 42. Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. 178. 770.
 v. 46. Pater! in manus tuas commendo spiritum meum. 679.
 Cap: 24. v. 32. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis. 618.
 v. 36. Ego sum, nolite timere. 153.
 v. 45. Aperuit illi sensum, ut intelligerent scripturas. 596.

Ex S. Joanne.

- Cap: 1. v. 3. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. 803.
 v. 5. Lux in tenebris lucet. 20.
 v. 10. Mundus eum non cognovit. 744.
 v. 14. Verbum caro factum est. 856.
 v. 15. Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti. 485.
 v. 33. Super quem videris spiritum descendentem & manentem. 446.
 v. 34. Et ego vidi, & testimonium perhibui. 263.
 Cap: 2. v. 7. Dixit eis Jesus, implete hydrias aqua. 180.
 v. 19. Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. 674.
 v. 27. Unctio ejus docebit vos de omnibus. 868.
 Cap: 3. v. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. 407.
 v. 20. Omnis, qui malè agit, odit
 (f) lu-

lucem.	894.	mo habet.	444.
v. 31. Qui de cælo venit, super omnes est.	6.	v. 14. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis.	139.
Cap: 4. v. 13. Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum.	303.	Cap: 16. v. 28. Exivi à Patre, & veni in mundum.	892.
v. 16. Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est.	719.	Cap: 17 v. 3. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum	677.
v. 34. Meus cibus est, ut faciam, quod vultis, qui misit me.	106.	v. 5. Nunc clarifica me tu Pater.	406.
Cap: 5. v. 3. Erat lucerna ardens.	37.	v. 14. Non sunt de hoc mundo, sicut & ego non sum de hoc mundo.	755.
v. 4. Post motionem aquæ sanus fiebat.	745.	Cap: 18. v. 8. Sinite hos abire.	114.
v. 7. Domine, hominē non habeo.	826.	v. 26. Nonne ego te vidi in horto cum illo.	936.
v. 8. Surge, tolle grabbatum tuum, & ambula.	605.	Cap: 19. v. 7. Ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.	39.
v. 46. Nunquam sic loquutus est homo.	503.	v. 14. Erat autem hora tertiā, & crucifixerunt eum.	285.
Cap: 6. v. 64. Caro autem non prodest quidquam.	175.	v. 15. Non habemus Regem, nisi Cæsarem.	698.
Cap: 7. v. 37. Si quis sitit, veniat ad me.	834.	v. 26. Mulier, ecce filius tuus.	252.
v. 34. Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.	353.	v. 34. Lancea latus ejus aperuit.	140.
Cap: 8. v. 11. Vade, & jam noli peccare.	527.	Cap: 20. v. 12. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.	899.
v. 12. Ego sum lux mundi.	839.	v. 13. Mulier! quid ploras?	349.
v. 15. Ego non judico quemquā.	1025.	v. 22. Insufflavit, & dixit: accipite Spiritum sanctum.	749.
v. 34. Omnis, qui facit peccatum, est servus peccati.	921.	<i>Ex Actibus Apostolorum.</i>	
v. 37. Si filij Abraham estis, opera Abraham facite.	942.	Cap: 2. v. 22. Jesum Nazarenum virum probatum à Deo in vobis.	4.
Cap: 10. v. 9. Ego sum ostium.	240.	Cap: 3. v. 4. Respice in nos.	
v. 28. Non rapiet eos quisquam de manu mea.	237.	v. 6. Argentum & aurum non est mihi.	548.
Cap: 11. v. 15. Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos.	740.	Cap: 4. v. 13. Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.	904.
v. 18. Erat autem spelunca & lapis superpositus.	455.	v. 34. Afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum.	18.
v. 39. Tollite lapidem.	829.	Cap: 5. v. 41. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij.	400.
v. 44. Solvite ea, & finite abire.	882.	Cap: 7. v. 59. Paulus erat consentiens.	852.
Cap: 13. Vos vocatis me Magister & Domine, & benedicitis.	253.	Cap: 8. v. 20. Pecunia tua tecum sit in perditionem.	517.
v. 27. Quod facis, fac citius.	305. 502.	Cap: 9. v. 6. Domine! quid me vis facere?	659.
v. 36. Ego vici mundum.	871.	Cap: 10. v. 13. Surge Petre, occide & manduca.	995.
Cap: 14. v. 2. Vado parare vobis locum.	14.	Cap: 20. v. 35. Beatius est magis dare, quam accipere.	
v. 6. Ego sum via, veritas, & vita.	704.	<i>Ex Epistola B. Pauli ad Romanos.</i>	
v. 9. Qui videt filium, videt & Patrem.	821.	Cap: 1. v. 21. Cum cognovissent Deum, non sicut Deū glorificaverunt.	334.
v. 21. Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis.	249.	v. 30. Sufurriones, detractores odibiles Deo.	961.
v. 30. Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.	268.	v. 31. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.	446.
Cap: 15. v. 3. Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.	93. 353.	Cap:	
v. 13. Majorem hæc charitatem ne-			

Cap: 4. v. 18. Qui contra spem, in spem credidit. 900.
 Cap: 5. v. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris. 973.
 Cap: 6. v. 20. Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ. 278.
 Cap: 7. v. 13. Quia major serviet minori. 386.
 v. 24. Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus. 655.
 Cap: 8. v. 9. Vos autem non estis in carne, sed spiritu. 58.
 v. 26. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus. 640.
 v. 29. Quos præscivit, & prædestinavit. 354.
 Cap: 12. v. 2. Nolite conformari huic sæculo. 337.
 v. 20. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. 939.
 Cap: 13. v. 11. Hora est jam nos de somno surgere. 884.
 v. 12. Abjiciamus ergo opera tenebrarum. 338.
 v. 14. Carnis curam nè feceritis in desiderijs. 58.
Ex Epistola I. ad Corinthios.
 Cap: 1. v. 13. Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis? 330.
 v. 28. Tribulationem carnis habebunt hujusmodi. 856.
 Cap: 2. v. 2. Neque judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Christum & hunc crucifixum. 42.
 v. 8. Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. 92.
 v. 9. Oculus non vidit, nec auris audivit. 459. 754.
 Cap: 3. v. 2. Lac vobis potum dedi, non escam. 245.
 v. 19. Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum. 214.
 Cap: 4. v. 16. Imitatores mei estote. 681.
 Cap: 6. v. 10. Sicut egentes, multos autem locupletantes. 22.
 v. 17. Qui adhæret Deo, unus spiritus est. 396.
 Cap: 7. v. 14. Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem. 170.
 v. 23. Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. 925.
 v. 35. Præterit enim figura hujus mundi. 552.
 Cap: 10. v. 4. Petra autem erat Christus. 641.
 v. 9. Nec murmuraveritis, sicut quidam murmuraverunt. 599.
 Cap: 11. v. 3. Caput Christi Deus est. 777.

Cap: 15. v. 8. Non sum dignus vocari Apostolus. 283.
 v. 32. Ad bestias pugnavi Ephesi. 232.
 v. 55. O mors, ubi est victoria tua. 96.
Ex Epistola II. ad Corinthios.
 Cap: 2. v. 4. Scripsi vobis per multas lachrymas. 246.
 v. 15. Christi bonus odor sumus Deo. 442.
 Cap: 3. v. 3. Experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus. 258.
 v. 17. Ubi spiritus Domini, ibi libertas. 109.
 Cap: 5. v. 2. Qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati. 746.
 Cap: 6. v. 16. Exite de medio eorum, & separamini. 438.
 Cap: 9. v. 7. Hilarem datorem diligit Deus. 107.
 Cap: 11. v. 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor. 202. 48. 918.
 Cap: 12. v. 10. Cum infirmor, tunc potens sum.
Ex Epistola ad Galatas.
 Cap: 2. v. 9. Christo confixus sum cruci. 39.
 v. 20. Vivo autem, jam non ego, vivit verò in me Christus. 178. 200.
 Cap: 3. v. 1. O insensati Galatæ, quis vos fascinavit? 682.
 Cap: 5. v. 24. Carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. 90.
Ex Epistola ad Ephesios.
 Cap: 2. v. 14. Ipse est pax nostra, qui facit utraque unum. 193. 273.
 v. 18. Per ipsum accessum habemus ad Patrem. 559.
 Cap: 4. v. 15. Crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus. 994.
 Cap: 5. v. 1. Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi. 411.
 v. 8. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. 232.
 v. 14. Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen. 514.
Ex Epistola ad Philippenses.
 Cap: 1. Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. 452.
 v. 23. Coarctor è duobus, desiderium habens dissolvi. 681.
 Cap: 3. v. 20. Nostra conversatio in cœlis est. 676.
 Cap: 4. v. 7. Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum. 249.
 v. 12. Scio abundare, & penuriam pati. 43.
 v. 12.

v. 13. Omnia possum in eo, qui me confortat. 87.

Ex Epistola ad Colossenses.

Cap. 1. v. 24. Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi. 219.

Ex Epistola I. Thessalon:

Cap: 1. v. 6. Imitatores facti estis nostri & Domini. 411.

Cap: 3. v. 3. Ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus. 400. 813.

Cap: 4. v. 6. Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum. 810.

Ex Epistola ad Hebræos.

Cap: 2. v. 17. Debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret. 156.

Cap. 4. v. 16. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ. 339.

Cap. 5. v. 8. Cum esset filius Dei, didicit ex ijs, quæ passus est, obedientiam. 95.

Cap: 9. v. 27. Statutum est hominibus semel mori. 83:

Cap: 10. v. 1. Hostiam & oblationem noluit, corpus autem apræstavit mihi. 117.

Cap: 11. v. 6. Flagellat omnem filium, quem recipit. 663.

v. 11. Omnis disciplina in præsentem quidem non videtur esse gaudij, sed mœroris. 203.

Ex Epistola I. B. Joannis.

Cap: 2. v. 16. Omne, quod in mundo est, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. 438.

Cap: 4. v. 8. Deus charitas est. 135. 557. 413.

Cap: 5. v. 4. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. 97.

Ex Epistola B. Jacobi.

Cap: 1. v. 2. Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. 351.

Cap: 2. v. 19. Dæmones credunt, & contremiscunt. 154.

Cap: 3. v. 6. Lingva universitas iniquitatis. 607.

Cap: 4. v. 1. Unde bella & lites in vobis. 714.

v. 5. Vapor ad modicum parens. 297.

Ex Apocalypsi.

Cap: 1. v. 13. Præcinctum ad millas zona aurea. 522.

v. 14. Caput autem ejus & capilli erant candidi tanquam lana alba. 776.

v. 16. Facies ejus sicut sol lucet in

virtute sua. 361. v. 17.

Cap: 2. v. 9. Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, sed dives es. 48.

v. 13. Scio ubi habites, ubi sedes est Satanæ. 788.

v. 27. Dabo ei calculum candidum. 87.

Cap: 3. v. 3. Veniam ad te tanquam fur. 970.

v. 8. Ecce! dedi coram te ostium apertum. 909.

v. 18. Svadeo tibi emere à me aurum ignitum. 310.

v. 19. Ego, quos amo, arguo & castigo. 336. 402. 593.

Cap: 4. v. 5. De throno procedebant fulgura & voces. 340.

Cap: 5. v. 6. Vidi agnum stantem tanquam occisum. 239. 340.

v. 10. Fecisti nos Deo regnum & Sacerdotes. 314.

Cap: 6. v. 8. Equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors. 920.

Cap: 7. v. 10. Salus Deo nostro, qui sedet super thronum & agno. 812.

Cap: 8. v. 7. Factum est silentium in cælo. 388.

Cap: 9. v. 9. Facies eorum tanquam facies hominum. 213.

Cap: 11. v. 2. Civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. 92.

Cap: 12. Mulier amicta sole. 369. 847.

v. 9. Projectus est in terram. 531.

v. 15. Emisit ex ore suo aquam tanquam flumen. 248.

Cap: 13. v. 1. Vidi de mari bestiam ascendentem. 738.

Cap: 15. v. 1. Habentes septem plagas novissimas. 675.

v. 6. Vestiti lino mundo & candido. 543.

Cap. 16. v. 6. Sanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt. 694.

Cap: 17. v. 15. Aquæ, quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt. 833.

Cap: 18. v. 2. Cecidit, cecidit Babylon magna. 216.

Cap: 19. v. 7. Demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ agni. 1030.

Cap: 21. v. 8. Pars illorum erit in stagno ardenti. 736.

v. 23. Lucerna ejus est agnus. 807.

Cap: 22. v. 14. Beati, qui lavant stolas suas in sanguine agni. 1028.

v. 15. Foris canes. 654.

CAPUT

CAPUT III

ALEPH.

Versus I. Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis ejus.

ALEPH.

Versus II. Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

Versus III. Tantum in me vertit, & convertit manum suam, tota die.

Sensus Literæ.

Incipit profundiora nostræ salutis mysteria in hoc capite scrutari, ideo quilibet æhrenus in tres versus dividitur.

Ad profundiora convertitur mysteria luctis-
onus Propheta, & tria
dividens in membra,
quemlibet suæ cala-
mitatis luctum, mem-
bro cuilibet corresponduram præfigit li-
teram, multiplicato doloris incremen-
to aptissimè connexam. Et licet flebi-
lem mancipati Israël sortem, estò seve-
ram exacerbati vindicis plagam Sopho-
nias cum Isaia comminabundo vaticinio
superventuram præfagierit, quamvis col-
lachrymans Ezechiel inter Babylonis alie-
nigenas eandem deploraverit; Solusta-
men præ cæteris Jeremias suis metieba-
tur oculis ingens corruentis Solymæ exi-
tium, præsentibus plangebatur lachrymis,
& stragem civium, & patriæ ruinam.
Depauperabatur opulentissimus thesau-
rorum sinus, devastabatur pulcherrimus
deliciarum hortus, enervabatur fortissi-
mus mœniorum situs, profanabatur san-
ctissimus templi circus, deformabatur a-
incensissimæ suburbanus Solymæ campus,
flagellabatur feriente virgâ Divinæ indi-
gnationis, universa Judææ regio, quam

Pars III.

plenam præpotenti populo, nunc lachry-
mante palpebrâ conspexerat depopula-
tam, deflere cogebatur desolatam. E-
numerabat plurimos à statu rectæ fidei
deciduos, à via mandatorum devios, in
tenebras erroris devolutos, in vitiorum
barathrum miserrimè præcipitados. Sed
illud (eminentissimi Hugonis testimonio)
penetrabat intimius lugentem animam,
sauciabat acerbius, quod cerneret impu-
gnationem Ecclesiæ, à falsis fratribus;
quæ cæteris calamitatibus, ut est pericu-
losior, sic & funestior, intolerabilior ac
gravior supportatu. Hinc ipse sensus li-
teræ, & ipsa Prophetiæ Veritas, allego-
riæ jungitur, nec aliùm videntem virum
insinuat, quàm illum, quem foemina cir-
cumdedit, dum Virginalis Genitrix con-
cepit; gradiabatur iste in multitudine
virtutis suæ, fortis & potens, quamdiu
Dominus, sed pauper evasit ac indigus,
quamprimùm assumpsit formam servi.
Vidit provido velut oculo, non tam præ-
sentia calamitosæ nativitatæ discrimina,
quàm secutura augmentandarum æru-
mnarum incrementa; vidit ejectum se
à quovis urbani incolatæ angulo, in pu-
blico

*Maxima per-
secutio oritur
Ecclesiæ san-
ctæ à falsis
fratribus.*

blico jumentorum præsepio, vidit se immortalem DEUM in gremio mortalitatis reconditum, in carnis assumptæ vallo moribundum; vidit se postliminio in oppidis & urbibus mendicaturum, nudum in nudæ crucis stipite hæsurum, divisus vestibus, & perditâ per sortem inconsutili tunicâ pauperem moriturum. Vidit infirmam in paupertate virtutem suam, qui sub humilitate Spiritûs benigni, sub fragilitate corporis humani, abscondit fortitudinem DEI; vidit se subjicientem virgæ indignationis Paternæ, non quasi indignaretur filio Pater Unigeniti, sed quia ob tollendam humanæ obligationis Syngrapham, castigaturus erat Mediatorem hominum propter scelus populi sui.

Mirabatur idcirco, & adducebatur in tenebras, quando in caliginosum miseriarum carcerem conjectus ingemuit cum Psalte regio, *timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ*, (a) Ps. 54. v. 6. legit Syrus, *operuerunt me umbræ mortis*; quando de immortalitatis regia, in regionem mortalitatis veniens, Rex sæculorum immortalis, ingemuit, inter Adæ filios, in tribulatione positus, videns, quod ipsi lucis filij, nonnunquam dilexerint magis tenebras, quam lucem; circumdederunt, & oppresserunt me tenebræ, id est, mali homines, subjungit Carenus commentator, qui *emphatice dicuntur tenebræ*. O! si caliginosis hisce prævaricationum monstris aggratulari aliquando liceat, cum egregio Prædicatore, *eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*? (b) quod si in tenebroso schemate occumbentis lætitiæ vesperam, & vicinum subsecuturæ tribulationis crepusculum intelligas, incidit profectò in ærumnosam condensatarum nubium voragine, luxit in tenebris lux ista illuminare omnem hominem, quando ad instar dulciter conquerentis, non exprobrantis, clamabat approbando, non reprobando, *probasti cor meum, & visitasti nocte*; (c) quam explicans Aygvanus, visitationem tribulationis & passionis autumat, nocturno sub hoc velamine recondi; Sed utinam hæc visitatio cordis hujus custodivisset spiritum, & gratiæ spiraculum conservasset; legi sublimem elucidantis Augustini anagogiam, qui Christi cor suam esse Sapientiam commentatur, in sacris Scripturarum voluminibus contentam, quæ tanquam dura & clausa, non intelligebatur, sed

Homines mali sunt tenebræ, volentes Ecclesiam cooperire.

(b) Ephes. 5. v. 8.

(c) Ps. 16. v. 3.

Cor Christi est sapientia sua in Evangelio communicata.

postquam ignis flammivomæ passionis accessit, tanquam liquefacta, manifesta, accepta est in memoriam Ecclesiæ suæ; Alludit videlicet ad illud afflictæ cordis symbolum, de quo anxiatum caput nostrum, & suo angustiatum à corpore, quod est Ecclesia, singultuat ac exclamat, *factum est cor meum tanquam cera liquefens in medio ventris mei*, (d) in cujus præfigurante hieroglyphico subtiliter Sacramenta intelligit Aygvanus, à quibus velut à corde vita egreditur & procedit; quasi illuminatus puer Domini, vel potius ipse Dominus præfagiret, *per passionem factum est cor Christi molle, id est, Sacramenta sicut cera liquefens*. Præsenti tamen accommodatius allegoriæ, sic moralisat purpuratus Hugo, *Cor Christi sunt Religiosi, qui sunt intimi in corpore Christi*, a quo velut à vitali scaturigine tot peccatorum vita suam nanciscitur originem, suam orditur conversionem; ducuntur tot deviantes viatorum animæ ad solitudinem claustralis sanctimoniam, ubi verbum loquitur ad cor, ut velut ab echo resonante vocem salutis audiant, & Evangelicam percipiant Veritatem.

(d) Ps. 21. v. 11.

Cor Christi factum est molle instar cere, quia Sacramenta in passione ad ignem tribulationum emanarunt.

Sed heu! pudet dicere, quod cogitur de hoc ægroto corde corporis interdum Mater Ecclesia audire, credere, ac experiri; sunt enim eorum aliqui, sum primus omnium, qui lachrymans meâ convictus vesaniâ, meâ edoctus perfidiâ, hunc threnum lugubrem exaro; instar stillantis & distillantæ cere ad ignem concupiscentiæ liquefimus, & nostri amatoris signaculum, impressam Divini vultûs imaginem à nostris mentibus execrabileriter eliminamus; Nobis præ cæterorum singulis applauserat Ecclesia tam militans, quam triumphans, *tu signaculum similitudinis plenus sapientiâ, & perfectus decore, in delicijs paradysi DEI fuisti*; (e) quid enim sapientiùs, quam arrogantem delirantis mundi stultitiam contemnere, quid valeat excogitari perfectiùs, quam oneratum cruce sua præeuntis JESU vestigia fidei premere pedissequio, & hac sequela se tali duce dignum militem comprobare? morantur illustres Seraphinorum æmuli, segregati Cherubinorum socij, & simul deliciantur in paradiso DEI, quando per meditationem, cognitionem, ac per ardentem sinceræ dilectionis inclinationem in sui Authoris gloria, in suæ Sanctitatis eminentia delectantur; sigillum sumus obligatione,

(e) Ezech. 28. v. 12.

Cor Christi sunt Religiosi, in corpore Ecclesiæ, quia sunt melior portio ejus.

Religiosi con-
templativi
sunt signacu-
lum Christi
super cor, a-
ctivi super
brachium.

(f) Cant. 8.
v. 6.

Infelices Reli-
giosi, si hoc si-
gnaculum de-
fluit ad ignem
concupiscen-
tiæ.

licet non sim, nec unquam fuerim fidei executione, per quod confusi mundanæ vanitatis amatores, erronei terrenæ prosperitatis sectatores, deberent impressionem recipere Divinæ imitationis; sigillum & principis imaginem, aut propriæ prærogativæ effigiem simul cum literis consuevit continere, utrumque in religionum professoribus sæcularis anima supponit reperiri! Zelotypus horum amator cordium suæ jam dudum injunxerat, & suaserat sponsæ sibi in fide desponsatæ, jam nupero superstitis Synagogæ sæculo ipsi consulere solebat Synagogæ, *pone me ut signaculum super cor tuum, super contemplativos religiosæ sanctitatis asseclas, ut signaculum super brachium suum*; (f) in ejus robusta fortitudine activæ vitæ utilitas commendatur; Verum plangunt amarè pacis Angeli, compatiuntur excordato Regi pacifico, gemunt & lugent, sicut fluit cera à facie ignis, sic perierunt peccatores à facie DEI; evasit tanquam cera liquefscens in medio ventris, inter molles Ecclesiæ, inter debiles mundi inquilinos. Cujus feralis exitij originem si nescius exquiris, si primam tantæ vicissitudinis causam, si radicalem scrutari satagis ruinatæ integritatis rationem. Non aliam sollicitus investiga, assignat genuinam illuminatus David, immutatam deplorans sortem depravatorum filiorum DEI, *commixti sunt in-*

ter gentes, & didicerunt opera eorum, & servierunt sculptilibus eorum, (g) legit Mal-
venda, & misere se se fecerunt in gentibus, & didicerunt facturas earum; inhabitabant felices incolæ desiderabilem promissionis terram, quid optabilius? sed habitantes cum idololatriis, quorum consortium, misericors & clemens Providentia ipsidem interdixerat, idololatrare cum alienigenis non horruerunt; oriebatur abinde in adulterantibus hisce tenebrarum filijs, abominanda coram Altissimo cordium foeditas, gravissimorum scelerum diversitas, momentaneorum lapsuum pronitas, caliginosa obscuratarum mentium cœcitas, continuata exulcerantium poenarum calamitas, superna perversitas animorum; usque adeo ut immolarent cum filiabus filios dæmonij in holocaustum! Prælagiebat & exprobrabat simul funestam hanc fatalis exitij tragediam grandiloquus Oseas, *devoratus est Israël, nunc factum est in nationibus, quasi vas immundum, quia ipsi ascenderunt ad Assur*, (h) Ascendit hodie dum Dilectus Domini, quando belluina affectus libidine, vel raptatus abitione velut onager, per singularitatem ovium Christi declinat pascua, circumvagus per mundi ac diaboli deserta, illis obsequitur, illos suorum operum, velut suorum prolium, vicima veneratur.

(g) Psal. 105.
v. 35.

(h) Ose: 8. v. 9.

A L E P H.

Versus I. Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis ejus.

Sermo Primus.

DEI Filius adamavit paupertatem, ut veram Sponsam suam.

Viduatam victorioso Rege Solumam, amaris hætenus ploravit lachrymis threnophilus Jeremias, nos lachrymantem in diebus viduitatis suæ deflevimus militantem Ecclesiam, suo in terris Sponso velut jacturâ viduali flebiliter destitutam. Ad Sponsam nunc opus est accedere, & virum pauperem, non quia inops fieri debuit, sed quia indigere voluerit, ardentius considerare. Hunc inter viros Principem contemplabundus

Jeremias intuens, portentum admirabile prælagiebat, *femina circumdabit virum*. (a) DEUM & hominem, Mater & virgo; hunc ut defixius populorum oculis Zacharias ostenderet, solem in ortu suo spectabilem exhibuit, *vir oriens nomen ejus*, (b) qui nostras illuminaturus tenebras jubat æternæ lucis effudit, ad cujus radiorum majestatem, orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis; Quem supremus Apostolorum Princeps, igne linguarum flammicidio accensus pariter &

(a) Jerem: 31.
v. 22.

(b) Zach: 6.

& illustratus, viduatæ hoc viro suo Synagogæ prædicavit *JESUM Nazarenum, virum approbatum a DEO in vobis, virtutibus & prodigijs, & signis, (c)* quo apparente, quo comparente aperiabantur oculi cæcorum, & aures surdorum patebant, saliebat ad instar cervi claudorum multitudo, & reserabantur linguæ mutorum; virum, cui Salvatoris nomen innatum potius, quàm ineditum videtur; cujus, si vitam quæris, beata fuerat in ipsa valle lachrymarum, si vestem discutis, erat amictus gloriæ, suffultus grosso mortalitatis panno; si vultus decorem exigis, vidit delineatam suæ pulchritudinis prototypon deficiens in eloquium suum coronari Vatis oculus, inter pulcherrima beatæ æternitatis simulacra, & exclamavit, *(d) Ps. 44. v. 3. speciosus formâ præ filiis hominum;* (d) videbat pulchrum in Patris gremio, sed inter Angelos, subticuit hanc pulchritudinem ut ineffabilem, eundem prævidebat pulchrum in Matris utero, ubi non perdidit Divinitatem, sed contextit, assumens pro velamine pulchram humanitatem; pulcher in cælo, pulcher in terra, ibi præ DEI primogenitis, quos Creatrix Omnipotentia produxit, hic præ filiis hominum, quos eadem ex maternali utero effudit; nec mirare virum in fascijs, imò maternis visceribus colligatum; vix enim, quod non fuit, esse cœperat, qui semper fuerat, nunquam esse incœperat; factus homo, qui fieri DEUS non potuit, licet Verbum potuerit generari, vix, inquam, obumbrante amoris spiritu, apparuit humanitas Salvatoris nostri, quando jam vir in virgine uxori voluit alligari, à qua non prius solvi voluit, donec homo esse desineret, & templi velum, ut revelatus agnosceretur templi Dominus, ut denudatus unius uxoris vir comprobaretur. Si adamatam adeò, si præelectam conjugem flagitas intueri, fœdam conspicies, sed coram hominum oculis, pulcherrimam in Divinis; si nuptialem lubet videre chlamydem, videbis laceram, parùm à nuditate distinctam, & ideò mundi affectibus exosam. Vidit, sed suo vidit oculo, Clarevallenſis Abbas, rudi indutam Syrmate, nam omnis decor regalis hujus filiæ reconditur ab intus. Hoc singulare, quo gaudet, est privilegium, ab ipsis sibi infestis oculis Principum, à quorum limite perenniter proſcribitur, indultum & bullatum, quod aliena careat invidia, dum reputatur miseria, illa reciproca vicissitudine, dum

(c) Act. 2. v. 22.

(d) Ps. 44. v. 3.

Filius DEI pulcher exſtitit in cælo, & in terra.

Desponsavit sibi paupertatem in terris, quæ in cælis locum non habet.

voluntariam amat miseriam, sua mundiculis favet palatia, nec sua regibus invidet solia, humi consueta commorari, quidquid non humile, solet abominari. Nè impugnata expugnetur, altissimum ponit refugium suum, non alium ab ipso exercituum Domino, admittens suæ indemnitate Protectorem.

Hæc habitanti in montibus æternis, arrisit adeò suis obtutibus, placuit adeò suis affectibus, hæc Regem gloriæ sedentem in Patris gloria peregrino violenti amoris fascino, secreto vehementissimè dilectionis laqueo irretivit, ut collocatas in sinistra divitias, & gloriam huic infestas alienigenæ deponeret, contentam in dextera interminabilem felicitis vitæ longitudinem dimitteret, & exulante à cæli finibus peregrinam terrarum incolam quæsiturus, in regionem longinquam exul spontaneus abiret. Deniq; Bernardo teste, descendens à regalibus sedibus DEI Filius, *paupertatem concupiscens descendit, ut eam eligat sibi, ut nobis quoque sua æstimatione faciat pretiosam.* (e) En virum! qui, ut in virtute sua Mammonam ab orbe proſcriberet, vel saltèm à finibus Ecclesiæ perenniter ejiceret, antiquum hostem depositis in manus militum vestimentis suis, nudus in Cruce colluctantem affilijt, & apprehensum moriens inferno alligavit; En virum! quo pretiosorem nuda pauperies Sponsum non habuit, fideliores non agnovit; nam licet plures sui amatores habuerit, hic tamen præ reliquis omnibus corrivalem non admisit, sed inter omnes unum se exhibens incomparabilem, sibi æqualem alterum non admisit; quàm enim toto peregrinationis suæ tempore suo à latere non elongaverat, suis amplexibus semper constrinxerat, illius amorem suis pedissequis indefinenter consuluit, hanc unam suis complecterentur ut amoribus, suis allicerentur affectibus efficacissimè persuasit; utque suaderet oculatiùs, attraheret vehementiùs, beatos esse pauperes pronuntiavit, & unà simul gemebundum væ comminabundâ voce divitibus iatimavit; quasi erudiendo præscriberet discipulo, si cæli regnum violenter rapere, si regni Regem ad concedendum velit flectere, paupertatis sed voluntariæ amplecteretur inopiam, contemptam hujus inopis filiæ sectaretur hæreditatem. Hanc sibi desponsaturus in conjugem, ut fieret pater multarum gentium,

(e) Serm. 1. in Vigil.

Descendit de cælis, ut nos incitaret ad amorem paupertatis.

rium, illustris Abraham, quando capti nepotis consulturus periculo, ambitiosos victores invasit, prodigiosa felicitate invasos dissipavit, exili trecentorum decem & octo vernaculorum agmine, insolentem victorum aciem percussit, ausu humanas vires excedente, principes bello natos infestat, victoriosos gigantum æmulos debellat, *erat enim manus suprema, quæ adjuvabat & comilitabat*, commentatur Chrysostomus, dumque præclaro reducem triumpho, universam prædatorum Pentapolitarum substantiam devehentem, exciperet rex Salem facer Melchisedech, inter festivos vociferantium agminum applausus, dum Sodomorum Rex universam spoliatorum congeriem victori in trophæum præsentaret, victoriosiori triumphantis animi contemptu cuncta rejiciens, hæros magnanimus exclamans, offerenti insultabat, *levo animam meam ad Dominum DEUM possessorem cæli & terræ, quod à filo subtegimini, usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, (f) quæ tua sunt, nè dicam, ego ditavi Abram; tua, dicit interprete Cajetano ad differentiam rerum, quæ fuerant regum Assyriorum; exhorruit fidelis servus Altissimi ab hoc terreno Principe ditari, nè forrè honori Conditoris quidquam decideret, quasi oris aurei eloquio offerenti Sodomorum Regi sic loqueretur, supernæ gratiæ innitor, non indigeo humanis facultatibus, sed quia noverat esse dignos mercede suâ operarios, victum indulgit porrigi, fatigatis tam acri luctamine juvenibus, & militantibus stipendia sustinuit refundi.*

Hanc arham Sponsæ inamorus sponsum obtulit hoc generoso terrenarum divitiarum repudio sibi dilectam DEI filiam, electam suæ mentis amasiam, pauper non indigus, sed voluntarius paupertatem subarrhavit. Si enim genuinam hujus Clarissimi Philosophorum Principis rationem discutias, si à Philone adequatum allekti Patris multarum gentium investigare satagis illicitum, respondebit interroganti Vir sapiens, *nè videretur paupertatem cum virtute conjunctam posthabuisse divitijs; (g) excludit subtegmen & corrigiam, ut filum, quod stramini intexitur, rejiciat, & chordam, quæ ligat de foris, contemnat, ut contemnenda doceat non solum exteriorum munera, quibus nuda pauperies opprimitur, sed etiam interiora laudum præconia, affectio-*

Pars III.

num stipendia, sicque nec munus à corde, nec munus ab ore, minùs à manu illi suscipienda esse, qui paupertatis verum amorem proficitur, ut mereatur inter beatos pauperes recenseri, quorum singulis de sua aggratulatur beatitudine, varidicus Isaias, *qui excussit manus suas ab omni munere, (h) iste in excelsis habitabit*, in empyrea beatarum mentium patria, in augusta sanctorum Incolarum regia in excelsis habitabit, explorat moralis Hugo, *cum DEO, & Angelis, & sanctis*, utque beati incolatus indefectibilem cohabitationem insinuet, perennaturam commemorationem affecuret, pergit adjungere *munimenta saxorum sublimitas ejus*, ubi sedet populus DEI in pulchritudine, & in tabernaculis justitiæ; Excussit dexteram suam à munere manuum, quod perfectum est, subtraxit manum suam linguarum muneri, nè peccatoris oleo impinguaretur caput suum, quod est perfectius, excussit palmas suas à cordis munere, ab hominum favore, quod perfectissimum est apud Scrutorem cordium, excussit, inquam, beatus Samuel, qui solam bonorum æternorum abundantiam respiciens, præsentia nescivit concupiscere, oblata noluit acceptare. Sic occupans Sedem supremi Judicis, ut non metueret iniquorum obtutibus Spectabilis exponi, nec invidorum oculis videri. Hinc abjecturus dignissimi regiminis insignia in augusta inaugurati regis præsentia, effrenem populum alloquitur, utque coram Domino & coram Christo ejus, coram regali Solio, & tribunali Regis gloriæ, omnimoda libertate proferant, exhortatur, loquimini, *Si de manu cujusquam munus accepi, & contemniam illud hodie, restituamq; vobis, (i) qui enim pro labore exacti muneris cælestia obtinere speraverat, recipere terrena quæque recusabat; caducæ solutionis pretium acceptare noluit, qui præmium æternæ retributionis sollicitus expectavit. Perituras opes sæculi coacervare nesciverat, quia voluntariam incuriæ paupertatis inopiam adamabat.*

Habuit igitur suas ante adventum Sospitatoris nostri amasias, hæc Virgo sapiens, sed quia superexcedens DEI hominis virtus, non solum primos Patriarcharum principes, sed universos etiam Adæ filios incomparabili præ eminentia superaverat, hoc uno unius hujus viri conjugio hæc sponsa gloriatur, *qui de cælo*

B

ve-

(f) Gen 14.
v. 23.

Abraham
peculiaris a-
mator existit
paupertatis.

Fugiens mu-
nera, habitat
in excelsis

(i) 1. Reg 12.
v. 3.

(g) lib. quis sit
bar: veridic:

(l) Joan: 3.
v. 31.

(m) tract: 14.
in Joan.

Christus Do-
minus compa-
ratur flori ra-
dicis.

(n) Isa: 11. v. 1.

venit, super omnes est, (l) quantumvis dolente ac plangente, incusante ac condemnante amico sponsi, dum de patris gremio descendens, quod vidit & audivit, hoc testabatur, testimonium ejus nemo acceperit, eorum nemo (explanat Augustinus) qui ad sinistram futuri sunt, (m) non enim adhæret Domino, nisi, qui terrena deserens, nec cor divitijs apponens, unus cum eo Spiritus est, suo Coadunatus spiritui, suæ conjunctus dilectioni. Dilexit ille à primo suæ peregrinationis passu, ad ultimum usque consummati itineris vestigium, ea intentionis teneritudine sponsatam sibi paupertatem, ut prima ejusdem oscitantis aspiratio, primum fuerit osculum oris sui, quò eam basiabat; concipitur in Nazareth Nazareus, hoc enim suavissimi floris agnomine voluit compellari, hoc florido in schemate elegit vaticinantis Prophetæ calamo exarari, egreditur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, (n) quâ abditâ secretæ locutionis periodo, virgam Aaronis floridam, nec humectatam significari, Mariam concipientem, nec tamen virtum cognoscentem designari, est concors Patrum oraculum, consuetum aggratulantis Ecclesiæ argumentum; nec peregrinum videatur, florem ascendere, & virgam egredi, quia nemo ascendit in cælum, nisi, qui descendit de cælo filius hominis, ascendit in descensu super nubem levem; quod si ascensum floris non ramo attribui, sed radici admireris, præfagientis illuminatæ id imputandum noveris Providentiæ, vel verius eximio zelotypi spiritus amoris; præviderat iste, evomendum lividi serpentis venenum adversus mulierem, cujus insidians calcaneo, nè suo coneratur in capite, sui vicarios substituit, heterodoxos matris virginæ inimicos, è quibus aliqui incarnandi verbi carnem creatam fuisse ex nihilo in virginali utero, non sumptam ex illibato immaculatæ matris sanguine effutiverunt, demetiores alij, advenientem DEUM in æthere corpus aëreum compaginaisse, sicque incorporatum ad corpus virginis transmigrasse evomuerunt; sed utraque à spiritu mendacij originata falsitas nexu prophetico eluditur, dum flos non tam de ramo, quàm de radice ascensum ortus sui sumpsisse memoratur. Est florifera Jesseæ stirpis virga, ineffabiliter germinans florem Christum,

qui declamante Ambrosio, bonum odorem fidei toto sparsurus orbe, virginali ex utero germinavit. (o) Excrevit dein hæc virginalis virga in præpotentem baculum, quo fessus jam per ætatem mundus, nè rueret, sustentaretur; hoc nisi mea suffulciretur fragilitas sustentaculo, jam dudum ad centrum Erebi, meis oppressus flagitijs, durissimi gravissimique instar lapidis decidissem! succrevit hæc regalis virga, hæc virgo regia ex regalibus plantis, ut regem regum prolatura, abinde cæli terræque præluderet Reginam; ut virga radicem inter & florem mediat, sic virgo reum inter & Iudicem, DEUM inter & hominem, inter adoptivum & unigenitum, continuam mediatricem agit; est Virga, omnem ignorans nodositatem ut loquitur Damianus, foliorum tenebras nesciens, infructuosa quæque non habens. (p) Si singulares illius prærogativas ambis investigare, cogita gracilem per innocentiae puritatem, intueri flexibilem per ancillaris obedientiæ submissionem, reverere erectam per sublimantis justitiæ operationem, suspice uniformem per consonam morum conformitatem, considera sublimem à contemplationis eminentia, recale eminentem à coronantis perseverantiæ prærogativa. Sed latet alia hujus virgæ proprietates, est alia in hac virga virtutis præcellentia, est prorsus singularis in hac virga regni fecunditas, per quam rex regum regnum suum, quod tenebrarum princeps sua occupavit tyrannide, acquisivit; est fertilissima paupertas, huic virgæ proprietate propriissimâ peculiaris; egreditur virga (elucubrat illustre vaticinium Lyranus) id est Virgo Maria, quæ dicitur virga gracilis paupertate; adstri- pulatur consimili explanatione purpuratus Hugo, dicitur autem virga, gloriosa Virgo quia gracilis propter rerum & spiritus paupertatem, quid mirum! si quando virga Jesse floruit, flos JESUS non aliam priorem, non aliam sibi dilectiorem quàm gracilem egenæ paupertatis faciem respexerit, non aliam huic præelegerit sui amoris amasiam, sui confortem thalami, sui cœlestis sponsalitiij primipilam; cur alias rex gloriæ, dum suo esset in accubitu, repudiata vasthi superbia, puellam inopem in Throni sociam evocasset; cur matri subtraxisset opulentiam, quàm poterat ditare? cur injunxisset Virgini supremam egestatem, ut ejiceretur à quovis limine, pro scri- be-

(o) lib: 2. de
Spir: S.

Beatissima
Virgo est Virga
Jesse, nesciens
tenebras fo-
liorum.

(p) Serm: de
An.

Beatissima
Virgo fuit vir-
ga gracilis ob
paupertatem.

beretur à vilissimis tot diversiorū Angulis pauper puerpera, cui verbū filius jã tūc ad cor locutum dixerō, *elegi te in camino paupertatis.* (q) Si enim Jessæo nomine incendium (commentatrice Glossa) significatur, si Jesse *incendium* vertitur, quid mirum! si in camino paupertatis inops ac indiga eligatur.

Dixerat idemmet Isaias, aut verius illius eloquebatur ore Spiritus Altissimi, de quapiam amante anima, *dixit dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalem.* (r) Si literam inspicias, al-

ludit in igne ad sacram holocaustorum aram, quæ à perenni flammicidie in Sion non destitit flagrare, illi conformiter Divini legislatoris canoni, *ignis in altari semper ardebit*, (s) in camino, altare incensu memoratur, quod indies sacerdos ingredi consuevit, ut adoleret thymiam pro sacrificij consummatione; novi præclaram commentatorum analogiam, qui æstuantem militantis Ecclesiæ dilectionem in igne Sionis meditantur, sed triumphantis ferventissimam charitatem ob nimiam ignivomi fervoris intensionem in Solymæ Camino contemplantur; est tamen, ut peculiaris à devotione, ita & singularis ab auditione subtilis Richardi explanatio, *vivit dominus, cujus ignis est in Sion, id est in anima sancta, & Caminus in Jerusalem, id est in Maria*, (t) in illa fervet amoris

scintilla, in ista flagrat dilectionis pyra, in illa calet, in ista ardet, in illa fumat, in ista flammatur, in illa gliscit, in ista urit, ignem adumbrat, non inficior, Cæterorum sanctorum charitas, sed charitas violenta flammivomentem Caminum exhibet in Maria; verum tamen, quid paupertati Marianæ est proprium, cujus Caminus Solymæ existat simulacrum? an forsan idcirco sacræ holocaustorum aræ, an ideò incenso suavissimi thymiamatis altari cor virginis assimilatur, quia quidquid aut suis comparavit manibus, in stipendium, aut quod egenti largiebatur Christiana pietas, totum pauperibus immolabatur in victimam, distillabatur in solatium egenorum? an verius, quam prælegit misericordiarum Pater in aram victimandi unigeniti, inopiam debuit redolere, & quamvis umbram opulentiae suis ardoribus profligari? hinc legunt alij *elegi te ex camino paupertatis*, ubi sanctissima immaculatæ virginis anima, nullius purificationis indiga, nunquam origina-

li labe, minùs actuali nævò contaminata, ex radice incendij æstuantissimæ charitatis oriunda, exarsit in ardentissimi amoris victimam, quo succedente, quo excrecente, floriferam adaptabatur in virgam, illius sponsi puerpera, qui, cum sit DEUS charitas, non potuit charitatem in sponsam assumere, sed desponsari voluit paupertati,

Si fortunatam contractus sponsalitij diem inquiris, si maritalis connubij ter auspiciatam investigare horam satagis, tempus Divini hujus conjugij sponsus indicat, dum suum apud psalmographum tripudians exultat, *pauper sum ego à juventute mea* (u) expressiori computo, describit accuratius, revelat manifestius voluntariæ paupertatis primordium Senensis Bernardinus, à conceptione *in utero matris meæ*, (x) utque primordialem amantis violentiam nostra mortalitas recognoscat, legunt alij *pauper sum ego & moribundus*, quasi ad eam immodicæ dilectionis vehementiam conjugalis amor pertigerit, ad illam usque (si licet dicere) excreverit intemperiem, ut lentè moriens, sensim contabuisse videretur, vitam plus trahens quàm ducens. Sic sua in virga floruit, priusquam amor floridus excelsum vireret in ramum, ramesceret in frondem, fronderet in crucem. Quid mirum! si JESUS ab itinere fatigatus ad fontem sedeat, cui cibus exstitit salus non propria, sed aliena? Voluntas patris fideliter ubivis adimpleta, cibavit largiter famentem animam, sed Corpus reficiendum comittebatur sponsæ, commendabatur Providentiæ paupertatis; non enim habebat paupertatem ille in cujus sinistra opes & gloria continetur, sed habebatur à paupertate, illius dominio subjectus, illius amplexibus constrictus, illius illicitis allectus, illius amoribus captivatus, illius affectibus compeditus. Vis pactum cernere, refectum intueri. Illud præfagi Ezechiëlis vaticinium recale, *filii hominis, panem tuum in conturbatione comede, sed & aquam tuam, in festinatione & cum mærore bibe*, (z) non dicit consulendo, sed adstruit præfagiendo. Sed aridus iste est nimium cibus pro filijs hominum, qui & ex matris utero, & ex patris commercio homines generantur, erat abundans filio hominis, quem sinè matre pater genuit filium ante tempora, & mater sinè patre

(q) Isa: 48.
v. 10.

(r) Isa: 31. v. 9.

(s) levit 6.
v. 12.

Beatissima
Virgo est Caminus chari-
tatis.

(t) De laud. B.
v. lib: 10.

Enit electa
Deipara in
camino pau-
pertatis.

(u) Ps: 87. v. 16.

(x) Serm: 3.
post pent.

Christus fuit
pauper ab u-
tero.

(z) Ezech: 12.
v. 18.

Infixus in li-
mo paupertatis.

tre in tempore hominem generavit. Pauper qui ubi caput reclinaret, non habuit, qui nullum, ubi natus degeret, diversorium in propria veniens invenit! inopem se exhibuit, qui universorum conditor, opes averfabatur, non tantum non desiderans superflua, sed necessaria non retinens aut Conservans. Audi

(a) Ps. 68. v. 3.

gementem, ut videas egentem, *infixus sum in limo profundum, & non est substantia,*

(b) in Ps. 68.

Formam servi suscipiens summè pauper evasit.

(a) infigebatur limo incarnata Verbi Deitas; quando nostra circumvallatus humanitate, quæ in primo protoparente hominum de limo facta, quantumvis animato, habitu inventus est homo; sed commentatur profundius subtilis Augustinus, dum limum fuisse paupertatem adstruit, *ille ipse limus paupertas erat,* (b) huic immergebatur, sed volens, huic infigebatur pauper & dolens, ut implerentur divitiæ nostræ de paupertate sua, propter nos enim pauper factus est, Apostolo fidem dante, cum dives esset, ut nos inopiâ ejus ditaremur; denique *ad summam paupertatem devenit,* quando formâ servi se induit, concludit Hypponenſis Præsul; mira pauperies, sed longè mirabilior, abjectæ, contemptæ, incultæ, mendicæ, exosæ, egenæ paupertatis amor! Mulierem fortem esse, perseverans inter alternas finitrorum eventuum metamorphoses constantia attestatur; procul & de ultimis finibus ejusdem esse pretium, continua ab aulis principum proscriptio, iterata toties à mundi finibus eliminatis testatur; deformem à macie, obscuram ab atredine, rugosam ab aspredine, sordentem à fuligine, emaciati corporis faciem si contempleris, soli spiritui amabilem, Carnali cuivis oculo horribilem declarabis.

Est adeò primis aspectibus miserabilis, ut ipsa eam fugiat miseria, se reputans in hujus spectaculi præsentia, & pulchram, & felicem. Ad eam obscuri nominis præliminarem devenit jam infamiam, ut nec clarissimo avitæ nobilitatis sanguine valeat illustrari; non audeat, gressu licet fortuito, magnatum oculis occurrere, vix benè pastis divitum canibus, nè eorundem subjiciatur dentibus, obviare. Si ejus consideretur eloquium, est illud adeò inefficax, ut, seu clamet, seu supplicet, vix sui reperiat proloquij benevolum auditorem; si quæras splendorem nominis, si aliquando humanis illucescit oculis, mille velatur impropertijs,

& totidem opprobrijs obscuratur; si aulas principum, si ambitiosa discurras per palatia, si sumptuosa intuearis laquearia, vel odæorum latera scruteris, è quovis angulo exterminatæ paupertatis reperies indicia, unam illius effigiem in ipsis paupertat in mundo exosa est. vimenti sordibus videbis conculcatam. In turbulentis urbium armamentarijs, enses inter & frameas, rubiginosas inter hastas & lanceas, inter loricas & galeas, nulla paupertatis aut advenæ, aut incolæ reperies vestigia, quasi incuria fulgoris militia hanc solum sibi approximari formidarent. Si secretissima regum conclavia fulgurantis oculi rimeris intuitu, videbis undique eliminatam paupertatis imaginem, velut omnium exosam oculis, à singulorum animis elongatam. Quid de convivij potentum? nec audet hoc inspicere, sinè suprema incuriæ præsumptionis nota, jam quippe scyphi minantur argentei, crySTALLINA adstipulantur pocula, & lances aureæ viciniùs accedentem machinantur concutere, concussam inter metretas & crateres, scyphos inter & cantaros submersam sepelire; quo non obstante, fiducialiter adstruit Clarevalensis Abbas, de immortalis sæculorum Rege, de validissimo exercituum Domino, de illo nobili in regione longinqua peregrinante, *Sponsam sibi speciosissimam paupertatem elegit,* adeò inamoratus, ut antequam agnum tollentem peccata nostra, suo in corpore exhiberet, ovem priùs, sed pauperem, voluerit in orbis orbita spectabilem repræsentare. Magnam exhibiturus misericordiam Ultor DEUS, foedifrago Solymæ Principi, adultero Davidi, Prophetam ad Regem ablegat, qui terrificâ percussurus sententiâ coronatum prævaricatorem, de raptu ovis divitem accusavit, utque raptoris exprimeret malitiam, ut detestabilem vivis coloribus rapinam defixo attoniti principis oculo repræsentaret, sagaciter conditionem pauperis exaggerabat, *pauper nihil habebat omnino præter ovem unam parvulam,* (c) hancque vicinum divitem ausu nasario rapuisse conquerebatur; inhorruit ad immanem opulenti raptoris barbariem Rex mitissimus, præoperaque severitate rigidam fulminavit sententiam, nesciens, vel saltè non considerans, se eandem censurâ in parabolico paradi-gmate irretitum; *filius mortis est, ovem reddet in quadruplum,* & quia Divinus Legifer eandem taxam statuit furi ovium, *quatuor oves pro una ove,* (d) pœnam duplicare

Paupertat in mundo exosa est.

David condemnans divitem se ipsum condemnavit.

(c) 2. Reg. 12. v. 3.

(d) Exod. 22. v. 1.

voluit humanus Judex, nam locò quadrupli legit Pagninus, *agnam restituet bis quadruplicatam*, cui concordans adstipulatur Malvenda, *agnum purificabit bis quatuor*, si peregrina, si nimium super abundans restitutio videatur, causam exorbitantis sententiæ adjicit illustris Cajetanus, *quia æstimandum quoque censuit, quòd agna illa erat delicia illius viri pauperis*; Approbavit ultrix Justitia in tribunali suo, proprium judicantis rei suffragium ad expiandam quippe unius Uriæ mortem, & fructus adulterij à domino percussus, & Amnon horribili fratricidio exanimatus, & Absalom triplici lancea terebratus, & Adonias æquissimo Sapientissimi fratris decreto fuerat interfectus; nec hoc suffecit ferienti dextera, unius Bethsabeæ corruptio, decem concubinarum violatione publicà (permittente Providentiâ) proprio luxuriante filio compensabatur.

Expendit propheticam parabolisantis Nathan allegoriam sublimis Ambrosius, dum docet, in divite Judæorum opulentiam, in paupere gentilem populum fuisse adumbratum; abundabat frater senior integritate prophetarum, erudiebatur copiâ oraculorum, legem ab ipsa ordinatricis Sapientiæ dextera obtinuit, innumeris miserentis Altissimi prodigijs coruscavit; despiciebatur interim frater adolescentior, lasciviens inter lignea vel saxea simulachrorum fragmina, adolebat copiosa sculptistenebrarum principibus thymiamata, in omni colle frondosa Idolorum erigebat altaria, quid arumnosius, quidvé dementius, quid valeat miserabilius, quidvé flebilius excogitari? Nec tamen cælorum Dominus cæcam videntem præposuit, nec divitem præ paupere prælegit, dum igitur præpotens Judæorum populus, in suis abundaret gregibus plurimis hostiarum victimis, ita, ut aliquando bonum viginti duo millia, arietumque centum viginti millia immolarentur, inops gentilitas unam ad suæ paupertatis solatium, ad suæ egestatis subsidium, ad suæ sublevationis compendium, ad suæ possessionis tripudium, unam contemptus ab hoc divite gentium populus ovem obtinuit, *vis scire quam ovem?* (e) interrogat Pater Sanctissimus, & respondentis vocem præveniens, adjungit, assignans signatam ex propheta, *sicut ovis ad occisionem ductus est*, (f) hanc unam hujus oviculam pauperis dives furripuit, quando suis prius crucifixum horâ tertiâ lingvis in postaphorio Præsidis, alienigenarum postmodum manibus sub nonam crucifixerunt; in Sinu hujus pauperis hæc dormituriens ovicula quiescebat, in Judæorum siquidem gremio non posse quietem reperire, suo balatu testabatur, quando illis objiciebat in opprobrium exprobrabat ad improprium, *filius hominis non habet ubi caput suum reclinet*, (g) sic adamavit inamoratus despectæ paupertatis sponsus sponsam suam, sic concupivit sponsari electæ paupertati ovem exhibuit, nec tamen amplissima tumentis Judææ diversoria, sed suburbanum exclusæ gentilitatis stabulum, primis suis amoribus deputavit, præliminaribus lachrymis irrigavit, tene-rioribus osculis destinavit.

Abinde suum orbi universo intimaturus adventum, surgentis Ecclesiæ promulgaturus exordium, nec non festivum manifestaturus connubium cum paupertate sponsa, cujus sponsandæ allectus illicio, cælum deservit, & vallis lachrymarum exilium subiuit, ibi exultantem DEI Filiam tot filiorum DEI puerperam reperturus; annuntiaturus inquam regale sponsalitium, sed de præfenti contractum, non de futuro contrahendum, arrhabonem ablegat Angelum, qui legatum à latere præstiturus, aptos regalibus nuptijs convivas invitaret; non tamen illos, qui ostro ac purpurâ gloriantur palatiorum incolas, non mollibus amictos vestibus, qui in domibus regum sunt, sed suis invigilantes gregibus pannosos pastores ovium, *ut poneretur regula, quod non nisi pauperibus spiritu, Christi pateret humanitas*, explanat absconditum à sæculis mysterium martyr ac Christi testis Cyprianus (h) Irregulatus orbis, cui transfiguratus in lucis Angelum mendax & nequam spiritus, suos præscripsit limites, dictavit ordines, ut hujus mundi princeps ejiciendus amodò à regno DEI, quod intra Justorum animas erigere statuit rex gloriæ, primam à paupertatis prærogativa orditur regulam, quam, qui secuti fuerint, pax super eos pauperibus ab Angelis nuntiata, egenis pastoribus à primo pacis principe intimata; utque rudioris ingenij professores hoc primum Magistri veritatis rudimentum

(g) Luc: 9.
v. 58.

Humanitas
Christi solis
pauperibus
revelatur.

(h) orat: de
ratio.

Christus in
mundo ovem
pauperis ex-
hibuit.

(e) Apol: Da-
vid: post cap:
11.

Signum Filij
DEI in terris
est paupertas.

(i) in Car.
Gra.

citiùs caperent, diutiùs retinerent, assignat coelestis Aliger, manifestum carneis etiam oculis signum erudientis sapientiae, *hoc vobis signum*, quo signatorum numerus à reprobis colluvie discernitur, & sanctae Justorum animae, à eadavericis corporibus, à carnis suae mancipijs segregantur; *hoc vobis signum*, voluntariae erga nos pietatis, non violentae coactionis, ut discat animatus pecuniarum viscus (Beda elucubrante) quòd, *qui ad dexteram Patris sedet, in diversorio loco, eget*; parare siquidem venerat exultantibus Adae filijs, in domo Patris sui, non habitationem unam, sed mansiones multas; nec enim tam erecta inculti praesepis angustia constringeretur, nisi nos in sancta Civitate Sion, amplissimis vellet spatijs dilatare; *hoc vobis signum* ærumnosae peregrinationis, quam novus advena auspicaturus erat in terra aliena; quam subiit, qui orbem condidit, ut viatores terrae hujus in viam pacis deducerentur, vis primum Divini exulis vestigium scrutari? attende monstrantem Metaphrastem, *ab initio captae penuriam, & eam in se ipsa decorat.* (i) Speciosus formam praefilijs hominum hoc adornari eguit decoris incrementò, hoc decorari illicio dilectionis; ut traheret post se currentes in odorem suavitatis, non in laqueum dolosae captivitatis, minùs in retiaculum iniquae perversitatis. *Hoc vobis signum*, quo Pater signavit Unigenitum, non quidem tyrio ab ostro fulgidum regum Regis palludamentum, quod suae inscriptionis titulo palliatam declararet Majestatem; non adornatus aurò, non peregrinis pellibus instratus monstrabatur thalamus, ubi recumberet cum Sponsa Sponsus sanguinum, sed pannis squalentibus involvebatur, ut ex his vilibus inferantur mirifica, & quorum fastidiret superbia exilitatem vilis praesepij, eorum rudis dementia stupeat fulgidam beatarum mentium militiam, irradiantem coeligenorum agminum observaret Majestatem.

Circumfulsit siquidem conterritos pastorum animos Claritas DEI, ut dum abjectum inter bestias divinam cernerent visionem, ex signo signatum Principem pastorum discernent, & desponsatum maritatae sibi paupertatis virum adorarent, qui colluceantibus scintillantium oculorum pupillis, contricescentibus labris, purpurascantibus genis, muto peregrinae

raciturnitatis idiomate, suos velut alloqueretur spectatores, *ego vir videns paupertatem meam!* vix natus, adscribor terreni principis censui, velut subditus praefans homagium Caesari, subdòr servitio Dominus dominantium, virgineis contractore manibus, laceris involvor fascijs; ut stolam primam vestiatur secundo-genitus, ego, qui Unigenitus in natura ante Luciferum fueram editus, nunc factus in humanitatis assumptione Primogenitus, à nuda paupertate cooperior, ab indigae matris inopia vestior, nudis pedibus in primo aditu fastuosam calco superbiam, & carne tremulam, artubus frigidis, vestram, ò Adae filij! vester nunc consanguineus, confundo vanitatem. Vos erubescitis ad primum vicinae paupertatis indicium, horretis ad ipsam suae praesentiae suspicionem; quam tamen ego totis exosculor affectibus, bipatentibus complector brachijs, dulcissimis dignor amoribus, omnigenis praedor cupedijs, plus regni sedibus, plus cunctis regijs, plus regum solijs, ipsius aestimans tugurium, ipsius desiderans commercium, ipsius affectans connubium, ipsius ambiens complexum. Illi, ut placeam, coelum terris postposui, illi, ut serviam, & Patris gremio, in virginis ancillae sinum cecidi, illam ut inter ultimos novercantis naturae angulos reperiam, declinavi urbium regias, vitavi universas mundi metropoles, sciens hanc mihi clarissimam in delicijs, in publicis viarum compitis cum flore campi degere, in abditis sylvarum specubus commorari, in pecudum consortio, ab inhumana rationalium ferarum immanitate, ab arrogante belluinarum hominum arrogantia profligatam, humiliter conversari. Vix tandem, meis & seriùs desiderijs, meis morosius suspirijs illuxit illud, mihi, qui lucem habitavi inaccessibleem serenissimum sed tenebrarum principi obscurum suae potestatis crepusculum, quò, postquam nox nocti indicavit scientiam (quando transfiguratus in lucis Angelum mendax tenebrius, feiolarum nimium mulieri, promissam omni-scientiae Deitatis scientiam obtrusit; *eritis sicut Dij, scientes bonum & malum*, (1) etiam dies diei eructavit Verbum, angelicus virgineo Divinum. Mariae Gabriel Jesum. Avolat ab imperiali aula gloriae, intimus regalis cubiculi Secretarius, accelerat per bipatentem aëris regionem humano vestitus corpore penniger nuntius, salutat plenam gratiam turbatam Virginem, sub-

Vix natus est, jam fuit de-pauperatus.

Amore paupertatis caelo terram praeposuit.

(1) Gen:3. v.5.

secuturum intimat Archi-Principem, cui, ut in regalem thalamum materna pandantur viscera, gravissimum suæ legationis exponit mysterium, stantem jam in vestibulo annuntiat magnum Altissimi Filium, qui solum annuentis ancillæ suæ nutum præstoletur.

Utque se non callidum veterinosi serpentis ministrum, sed serpentinam perimentis astutiam legatum trepidæ Virgini revelaret, à Patre, non minùs ac à Filio, & sancto obumbraturo Spiritu expeditum, subdit oraculum in suæ legationis testimonium, ut (differente Severo Antiocheno) Virginem redderet memorem Prophetarum, *dabit illi Dominus DEUS sedem David Patris ejus, (m) & regnabit in domo Jacob*, attonitum suspendit animum, latentis animi sagax investigatio, cui incarnati DEI hominis regnum, non Patris multarum gentium supremo stemmati, cur non præclaræ obedientis Isaac profapiæ, cur unius duntaxat Jacobobi viri simplicis, qui habitare consuevit in tabernaculis, progeniei attribuitur, cur hac in domo humanata ingeni Genitoris Sapiencia prædicatur regnatura, novi è domo Abrahamæ Ismaëlem idololatram processisse, è domo Isaac paganum Esau exisse, è domo Jacob è filiis duodecim, à fide neminem recessisse, & quia peculiari gubernatricis gratiæ dominiò regnat in cordibus fidelium unus Sponsus Ecclesiæ, regnaturus dicitur peculiari privilegio in domo Jacob; Novi affinem huic commemoratæ quæstionis resolutionem, in fermè simili pietatis fundatam argumento; Abraham duos (commemorante Magistro gentium) filios habuit, unum de libera, & alterum de ancilla, solus amborum Isaac, benedictionem obtinuit, quam pariter fratri incurio, matris consilio surripuit frater junior, dictus idcirco supplantator; ac verò moriturus Jacob paternæ benedictionis felix augurium, filiorum subtraxit nemini, indulgit singulis, juxta promeritæ hæreditatis incrementum. Hinc aptius adumbrasse concluditur domus ista præ reliquis Christi regnum, à quo nemo volens excluditur, nemo à suavi jugo rejicitur, quisque ad onus leve, si modò suos supponat humeros, invitatur. Est devotissima Hispanensis Isidori anagogia, qui benedictorem Jacob, simulque suæ hæreditatis mysteria distribuentem considerans, subtiliter advertit, transversis manibus, gemitibus

ne nepotibus benedixisse; Stabat Manasses senior ad avi dexteram, & Ephraim junior ad sinistram, caligans senio commutatis manibus imposuit huic dexteram, & alteri sinistram, præviderat videlicet serendò illuminantis fidei oculo futura, quos enim pupillâ caligante discernere non poterat, per spiritum discernebat. Sed Præsul asceticus sublimiùs mentem erigens, & commutationem manuum recognoscens, subtiliter commentatur, *cancellatis manibus crucis mysterium præsignavit*, & quia huic, glorioso stipite redimitus Judæorum Rex, suo velut throno affigitur, in regno Jacob regnaturus peculiariter prænuntiatur.

Est tamen alia beatæ domus hujus illustris prærogativa, in fidelissima & ardentissima Rachelis dilectione non leviter fundata; qui enim pro adamata conjugē, pastoralium ærumnarum septennium impendere non dubitavit, cui solus amor omnem laboriosi temporis succidit prolixitatem, prodigiosus Jacob in terram orientalem veniens, Unigenitum à Patre in mundum peregrinantem adumbrabat; ille pro sponsanda Rachele, pulchra sed sterili servire septennio non recusavit, & iste pro suis amoribus copulanda paupertate, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, ut inopem sed decoram, innocuam sed coram lippis mundi oculis infacundam, in sponsam assequeretur; cujus optatis potitus nuptijs, septem alios continuandæ servitutis annos adjicere, id est, totam totius vitæ seriem, quæ septem diebus hebdomadatim volvitur, impendere, in arctissimis constrictæ paupertatis amplexibus impendere non dubitavit. Et videbantur amanti non nisi pauci dies, exiguus quippe voluntariorum pauperum numerus amantem pauperis JESU animam non leviter angariabat; Ecce! quemadmodum viator sedulus, in domo Jacob commorari voluit, quia sterilitatem Rachelis fecunditati cuilibet indubitanter protulit, quando in amoratus DEI Filius in diebus peregrinationis suæ, venustam emaciata paupertatis speciem, universis mundi delicijs prætulit, præ cunctis terræ bonis, ut sibi dilectissimum, ut nobis utilissimum prætulit, hujus ut frueretur affectibus, in domo Jacob regnare concupivit. Est aliud occultius mysterium, in domo eadem ejusdem viri simplicis inquirendam, cui enim Divinus portitor, paupertatem.

Sicut Jacob sterilem Rachelis dilexit, sic Christus inopem paupertatem.

cur

(m) Luc. 1.
v. 23.

Christus dicitur regnaturus in domo Jacob, non in domo Abrahamæ aut Isaac, ob infidelitatem.

(n) Gen: 32.
v. 28.

Non dicitur
regnaturus in
domo Israël,
quia Jacob
fuit pauper,
quando dictus
Israël factus
est dives.

cur missus ad Virginem cœlestis aliger,
cur inter angelos sublimior Archangelus,
dum regnaturum in domo Jacob virginæ
Deiparentis primogenitum annuntiat,
cur potius Jacobi quam Israël's nomen
patriarchali prosapiæ præfigit? sacras ce-
lebraturus excubias meditabundus Jacob
se strato erigit, & meditari in matuti-
nis, ut familiariter consueverat, iden-
tidem contendit; sed inchoantem a-
gonotheta peregrinus aggreditur, & lu-
ctam offerens, ad colluctandum coge-
re pacificum molitur; confligit cum
forti palæstrita (Chrysostomo fidem
dante) magni consilij Angelus, æterni
Patris unigenitus, sed nondum incar-
natus, hinc ad primos illucescentis Au-
roræ radios, dimitti à prævalente anta-
gonista petijt, tanquam corpore non-
dum assumpto nollet clarâ die appare-
re, ut autumat Isidorus, & Contempla-
bundus adstipulatur Carthusianus; Re-
nuit pro Benedictione supplicabundus
Athleta, cujus cum nomen requireret
omniscius respondit supplicanti, *nequa-
quam Jacob vocabitur nomen tuum, sed I-
sraël*, (n) desideratæ benedictioni non
concupita nomenclatura sufficitur, sup-
plantatoris nomen avertitur, & videns
DEUM victoriosus æmulus nuncupatur.
Nec tamen orta ex Jacob stella pro do-
mo syderum domum videntis DEUM
eligit, sed sedem regni sui in domo
David erigere decernit! an forte quia
Israël, cum DEO princeps, vertitur, hoc
etymon abhorruit, qui suam alteri non
dare gloriam determinavit? regnare in
domo Jacob, & non in domo Israël ap-
parens humanitas & benignitas Salva-
toris nostri DEI asseritur, ut amor in-
rensis nimium desertæ paupertatis hoc
in mysterio designatur.

Egreditur de domo patris exulatu-
rus Jacob, nullo associatus comite, so-
la comitante inopia stipatus; transisse
Jordanem vacuum se viatorem in ba-
culo, confessione oris proprii protesta-
tur, commemorans inter alias gratias
(commentatore Cajetano) se ex tanta in-
opia, dum nil præter virgam habuit, in
Mesopotamiam devenisse; at ubi re-
dux in magnam evectus opulentiam,
duabus munitus castris, & hominum, &
pecudum, ad patriam revertitur, adep-
to Israël's nomine insignitur; En ge-
nuinum pauperissimi Redemptoris illici-
um, quo in domum Jacob regnaturus

attrahitur, à domo Israël ipsam ob opu-
lentiam elongatur. Sufficit viatori no-
stro, quantumvis lassato à laboribus, &
fatigato in æumnis, suus sibi sufficit
sustentans baculus, pro transitu Jorda-
nis, pro persecutionum tolerantia, pro
adversitatum sufferentia, crux servit in
sustentaculum bajulanti, in solatium
mœrenti, in refrigerium æstuant, in
adjutorium sustinenti; tempus veniet,
quo pauper in transitu regredietur abun-
dans in regressu. Jacobi domus vacua,
præfertur repletis ac refertis ædibus am-
plifici Israël's. Huic in signum præ-
figitur sterilis aridæ crucis baculus, de-
fatigatæ paupertatis bajulus, quam do-
mum egenus JESUS incoluit, donec
cessit doloris crepusculum lætitiæ di-
luculo, donec resurgeret à mortuis,
non posthac amplius moriturus; & re-
grederetur in regnum suum, utriusque
stolæ dotibus, tam corporis quam ani-
mæ, singulari solemnitate præditus ac
ditatus; hinc etiam in ortu suo pau-
peribus mittit Angelum, pastoribus of-
fert stabulum, priusque cognoscit in-
carnatam patris Sapientiam vilis men-
dicitas, quam divitum potestas; agno-
scit prima omnium velatam carne ve-
ritatis faciem simplex & inops rustica-
tio, quam superba dominatio, Angeli
enim non regibus, non judicibus, sed
hominibus rusticis sæculi redemptio-
nem prius annuntiaverunt. (o) Docet
Ambrosius. Sed cur rex fugit regias,
& dominantium Dominus declinat pa-
latiorum laquearia, præponit curijs ma-
lè materiati stabuli præsepium, imò cur
domus propria, quam habuit puerpera
commoditatum, postponitur alieno vi-
lissimæ caulæ angulo? adeo scilicet ve-
rum est, quod cæcus cæci ameris pe-
dissequus, à suo duce recedere, aut ex-
cæcatus nesciat, aut nequeat infascina-
tus. Subodoraverat sat manifestam sui
amassij teneritudinem, ex varijs vatiji-
nantium prophetarum præfagijs, inge-
niosa simul ac provida paupertas, & quia
candore congenito reticere non didi-
cit, vel verius non voluit alioquin pru-
dens virgo, felicitatem suam, gloriaba-
tur jam superiori Salomonis sæculo, quo
velleret in hospitio advenientem in mun-
di plagas hospitem collocare, quoniam
in diversorio regem pacificum salutare:
Introducā illum in domum matris meæ, &
in cubiculum genitricis meæ, (p) legit
Ambrosius, in promptuarium ejus, quæ me
con-

Prius simpli-
citati paupe-
rum quam
claritati di-
vinitum appa-
ret Christus in
carne.

(o) Serm: 9.
de natis.

(p) Cant: 3.
v. 4.

concepit; non aliam paupertatis puerperam intellige, quàm vultu squalidam, amictu laceram, ornatu sordidam, affatu placidam, incessu morbidam, convictu modicam, affectu infimam humilitatem; hoc utero, sed virginali, hæc virginalis filia effunditur, illius lactatur ab uberibus, gestatur manibus, regitur nutibus, protegitur obtutibus, instruitur discursibus, illius moribus coequatur.

Paupertas introduxit Christum ad tabernaculum siloe, in cuius aquis paupertas adumbratur.

Explanat commemoratum sponsandæ hujus filiaë propositum subtiliter Lyranus, *donec figam tabernaculum ejus in siloe* ad illam alludere videtur natatorium, quæ (commentatore Hieronymo) fons est ad radicem montis Sion; quæ non redundat instar fluminis, nec violento rumore trahitur instar præproperi torrentis; sed certo duntaxat tempore ebullientes aquas emittit, aliquando sub terra latenter fluentes, ut contestatur purpuratus Hugo; in hisce lenifluis ac subterraneis aquis siloe, inops humilitas suo velut in occultato schemate adumbratur, quæ patulum declinans susurantis arrogantiaë contubernium, latere magis arrogat quàm patere; hinc ubi mansuetum pariter ac quietum Sanctissimi Numinis cultum sub pacifico Davidis ac Salamonis regno amplissimè dilatatum, reiecisset tribus gemina Israël, persequeretur utramque ultrix justitia, hanc minatoriam ore prophetico sententiam indicens; *pro eo, quod abiecit populus iste aquas siloe, quæ vadunt cum silentio*, quodnam præ cæteris aut magis proprium patientis inopiaë est symbolum, aut proprius attribuendum humillimaë paupertati? *adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes & multas*, (q) aquas iniquitatum rumore turgidas, fulgore splendidas furore naufragas, fragore dissonas, livore turbulètas; has Cominatur ascensuras super omnes rivos ejus, ut sicut vitium, Carense elucubrans, omnes implicat, tam subditos, quàm prælatos, sic pariformiter, compar supplicium omnes excruciet, & singulos tormentet. Adoptabat venturo pacis principi, sponsanda pacifica humilitatis filia, quietum Siloe tabernaculum, ut introducat desiliantem à mortibus æternis advenam in domum matris suæ, & in Cubile genitricis suæ; Ecclesiam Synagogæ filiam in sponsa hac delineatam autumat Gregorius, quæ in

Pars III.

supremo mundi declivio convertendam Judæorum plebem ad voluntariaë paupertatis domicilium persuasione salutari evocabit; *in cubiculum autem quasi in secretiorem partem Domus eum introducet*. Commentatur sublimiter, ut affolet, moralis Papa, *quia ex eadem plebe, ita plurimos convertet, ut omnes mundi sarcinas obijciant, & in intimis cogitationibus DEO soli placere concupiscant*, (r) & quibus alijs oppressus mundi gibbus gravatur sarcinis, quàm fastuosis honorum titulis, quos nundinatur à superbia? quàm onerosis pecuniarum saccis, quibus deprimitur ab avaritia; quàm sordidis inanitatum quisquilijs, quibus à carnis concupiscentia defædatur? hæc sunt, quæ rejicit liberrima humilitas, hæc sunt, quæ despicit, inops, & vacua paupertas; hac instruente, hac erigente, construitur virginis filio suo conforme folio cubiculum, à pretiosa cœlestis Solymæ regia delineatum ad amussim; dum enim confœderata, & conjurata pudicæ paupertatis æmula, infamis cupiditas à cordis atrio abigitur, à sanctificatæ mentis pastaphorio proscribitur, DEUS noster depauperati cordis habitaculum incolere nullatenus dedignatur; si modò paupertas introduxerit, & hujus beata mater filiaë humilitas indefinenter fuerit comitata; qui enim à paupertate præventus, dum excluderetur à diversorio, in paupertate natus, dum suscipiebatur in stabulo, à paupertate formatus, dum collocaretur in præsepio, quid nî introduceretur in animam humilem, quæ nescit ad altiora se, ambitioso cogitatu ascendere, quid nî ad secretius conclave interioris animi perducetur, si ibidem repererit dilectæ sibi conjugis insignia, vel saltem viderit vestigia amataë paupertatis.

(r) in Cant. c. 3.

Paupertas est filia humilitatis.

Hæc Virgo sapiens, incarnatam omniscij Patris Sapientiam sibi sic scivit adunare, sic Verbum DEI potuit sui præcordijs allegare, sic sibi in suæ peregrinationis exilio circumeuntem universam Judææ regionem ubique collaterare, prædicantem & conticescentem, matri se subjicientem, & nutritio obtemperantem, discipulos erudiantem, & populos pascentem, cum publicanis convalescentem, & in deserto jejunantem, in vicis ac oppidis, in vijs ac compitis, in portentis ac prodigijs, in ærumnis ac tormentis, in vita ac morte, in crucis feretro ac corporis

D

poris sepulchro, adeo sibi praevaluit inseparabilis ac indissolubilis paupertas agglutinare, ut si in DEUM hominem transferri potuisset, cor unum, & anima una cum JESU paupere evasisset. Vivit, & oritur vita nostra in domo Jacob, haeret, & moritur in eadem. Credidissem ego congenitum cum Matris Unigenito amorem exstitisse, quo adamare coepit in tempore, hanc æmulam caduci temporis licet terrigenam, quis enim in opulentam triumphantis Solymæ regiam hanc indigentem, hanc medicantem, hanc patientem filiam admisisset. Sed eruditur rudem Adæ filium, ore prophetico DEI Filius, dum adhuc paterno degeret in gremio, sed jam coepisset inclinare cœlos, ut descendat; docuit inscium, hanc esse sui pupillam oculi, nec enim aliud videnti deliciosius occurrebat spectaculum, nullum optatius suis objiciebatur aspectibus prototypum, quam ideata imago paupertatis. Hinc universam gemebundæ protoparentis consolaturus progeniem, hoc fortunatum intonuit epithalamium, à concinentibus beatarum mentium affectibus inter Angelos decantatum, sed nobis distantibus Evæ prolibus voce prophetica communicatum, exulta satis filia Sion, jubila filia Jerusalem; Suave praeambulum pro exulante toties inter ferale Caldae carceres, inter infaustos barbaræ Babylonis compedes, in terra aliena; dulce præludium pro vigilante ac militante simul Ecclesia obsessis, seu in circumvallatæ Solymæ suburbijs, seu in specula Sionis; unde speculabatur hactenus per spem adventum Salvatoris sui, & inde contemplatur hodie dum præmium possessionis suæ.

Christus non sibi, sed nobis, venit de cælo, & vixit in terris.

Salomon sibi ditando, & delectando studuit.

(1) Eccl. 2. v. 4.

Subjungit ocyus exultationis materiam, & jubilantis cantici Synopsis; Ecce! Rex tuus veniet tibi, non sicut ille, qui propriâ confessione victus, sibi non populo venisse protestatur, dum sui narrans regiminis exordium, à semetipso exoritur, ædificavi mihi domos, non advenis, aut peregrinis in commodum, sed in suæ commorationis emolumentum; extrui mihi piscinas, non pro edulio civium in vivarium, sed mihi in delictum convivanti; coacervavi mihi argentum & aurum, non publicæ provinciarum indigentiae in ærarium, sed Majestati meæ ad regni splendoris incrementum; feci mihi cantores & cantatrices, (s) non afflictis regni subditis in solatium, sed mihi in meæ vo-

luptatis complementum. Ecce! plus quam Salomon hic, sic enim DEUS dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret, merentibus in gaudium, egentibus in premium, quærentibus in premium, famentibus in epulum, amantibus in amplexum. Ecquis aut exultare desinat, aut non continet jubilaré? Rex tuus, in diademate, non illo, quo Pater Regem regum insignivit, quando gloriâ & honore filium coronavit, non exultationis ferto, sed in illo diademate, quo coronavit eum mater sua, dum nudum laceris constrinxit fascijs, quas sibi consanguinea paupertas arrogavit, dum venientem in perforato, in coarctato, in desolato hiantis stabuli præsepio intro-nisavit. Rex tuus venit tibi gementi & plangenti, & primam vocem similem omnibus emittit plorans, non sibi, sed tibi, nam plorat JESUS propter ostensionem suæ humanitatis, quia homo est, docet Chrysostomus, nisi enim fuisset nostræ naturæ, lachrymatus non fuisset; (t) benè, optimè, nec ad insipientiam mihi, cui venit, est siquidem usitato velut diplomate sancitum, est antiquissimo coronatorum regum more in orbem introductum, si Abulensi fidem damus, coronationem regum fieri apud fontes (u) & arbores, & quia (Gillberto adstipulante) corona est incarnatio. (x) Corona victoriæ, non suæ, sed nostræ, DEUS enim mittens Filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne, quod autem pro diademate corpus accipitur, corpus immaculatum est, cujus cruore peccati chyrographum deletur, & peccatorum nomina in vitæ libro inarantur.

Coronationes Regum solebant fieri ad aquas, vel sub arboribus.

(t) hom. 62. in Joan.

(u) in 3. lib.

Reg. c. 1. q. 13.

(x) serm. 20. in Cant;

Hæc coronatio, hæc carnis nostræ assumptio, quam sibi (Gillberto prosequente) Christus non quasi carcerem, sed quasi coronam assumpsit, ad tenues lachrymarum rivulos nunc celebrat, ad fontem incipit, sed postliminio ad crucis arborem consummanda; qui enim nunc coronandus Rex noster nobis venit, tunc coronatus nostræ saluti pariter emenso acerbæ mortalitatis stadio abibit, illi conformiter benignissimæ sponsonis oraculo, vado parare vobis locum, (y) præmiserat, in domo Patris mei mansiones multæ sunt; cur ergo præparatum vadit, quæ jam à multitudine copiosæ, à numero multiplicatæ sunt? instruit ambigentem Augustinus, parat quodamodò mansiones,

Incarnatio Christi est corona sua.

(y) Joan. 14. v. 2.

man-

(2) Ephes. 2.
v. 4.
(a) tract. 66.
in Ioan.

Christus pro
mansionibus
caelestibus in-
colas quaerit.

(b) Zach. 9.
v. 9.

Christus Rex
pauper.

(c) Serm. 3.
de Resur.

mansionibus parando mansores, quod si Do-
ctoris gentium probatissimum opponas
Canonem, *elegit nos ante mundi constitu-
tionem*, (2) *resolvit subtilis Afer*, *quas
præparavit prædestinando, præparat operan-
do*; (a) sed nos abiturum præveniamus,
venturum Regem nostrum nobis, non si-
bi, excipiamus; nec est, quod nimis an-
xij, quod nimium de sumptuosæ rece-
ptionis pompa solliciti metnamus, ut e-
nim coronandi Regis nostri conditionem
nosceremus, ut adventuri qualitatem di-
scerneremus, describit personati Princi-
pis ingressum commemoratus Zacharias,
venit tibi Justus, & Salvator. Justum ex-
perieris in se, sed Salvatorem in te; red-
det offenso Patri severæ talionis pœnam,
ut tueatur justitiam, tibi primam, quam
Pater tuus perdidit, stolam hæreditariæ
beatitudinis restituet, ut ipse Patris miseri-
cordiarum Unigenitus, à tuis auferat hu-
meris onus intollerabile miseriarum. Est
commendandum inaugurandi Regis præ-
conium, inarandum regiarum omnium
valvis & inanuis epithetum, terrenis
mundi regibus exosum; *ipse pauper*, (b)
quis enim pauperior excogitari potest ha-
bitus, quam forma servi? amplissimus
prærogativarum Index, illustris elen-
chus titulorum, tota munerum & digni-
tatum universitas, omne Majestatis elo-
gium hoc circumscribitur epitheto, *ipse
pauper*; exultans ut gigas ad currendam
viam calamitatis nostræ, festinat pede
proprio, præproprio affectu, ad domum
genetricis Sponsæ suæ, ad domum lute-
am mortalitatis, quam factus de limo
terræ pater noster, scilicet, miserrimam
fabricavit; est denique hæc domus lu-
tea incolæ paupertatis, est diversorium
jumentorum, ut scias hunc regium spon-
satæ paupertatis Sponsum de stercore
pauperem erigere, ac salvos facere homi-
nes, & jumenta; *Descendit* (Bernardo
acclamante) *ac inenarrabilibus cæli divitijs,
& venient in mundum, nec istas qualescunque
divitias habere voluit*, (c) adeo indispen-
sabiliter, ut nec in alio videri aut reperi-
ri cupiat objecto, in nullo aptius delineari
symbolo, in familiariori non compa-
reat palludamento, quam quod paupertas
objicit inspicendum, quàm quod egestas
effigiat idæandum, quàm quod inopia
censuit adesse totaliter involvendum; si
visitare flagitas Divinum advenam, acce-
de pauperis tugurium, ad januam divitis
prostratum solare Lazarum, nudum non
despice, egeno tende dexteram, & pan-

nis rudibus vestitum, triobolari rectum
galerculò nullatenus contemne, non e-
nim in rutilante bysso, non in fulgente
ostro, sed in pannoso firmate comparuit
Rex regum coram regibus, nec puduit
inamortum sospitatorem nostrum, mu-
tuatis à sponsa sua quibusdam laceris la-
cinijs vestitum dinastis mundi obviare.
Volebat scilicet obmutescens Sapientia
foris prædicare, & in plateis vocem su-
am edere, non auribus, sed oculis nu-
dam pauperiem præsentans, quasi non fo-
ret manifestius indicium, ex quo velata
carne DEITAS dignoscatur, non signum
oculatus, quo peregrinus Viator DEUS
in terris degens, à terrigenis discernatur,
quàm nudæ paupertatis insignia, quàm
sit magnanimus terrenæ opulentiae con-
temptus.

Humillimus Redemptor inter be-
nefica suæ pietatis prodigia, tentari à per-
duelli angelo non abhorruit, ut foret e-
nervi Adæ filio ad superanda maligni ten-
tatoris stratagemata mediator, non solum
per opitulatricis Omnipotentiae adjuto-
rium, sed etiam per gloriosum elusi spi-
ritus exemplum inspexerat callidus ex-
plorator affiliendum antagonistam su-
um, post arduum prolixioris quadragesi-
mæ jejunium esurire, & illicò mortalem
Evæ posthumum suspicatus, hominem
credidit, quem adeo insvetè jejunantem,
DEUM esse, non hominem, inferebat.
Invadit solitarium, memor fortunati cer-
taminis, quo matrem hominum suo &
destitutam conjugem, & solam sine comi-
te in paradysi solitudine præcipitavit; sed
JESUS suæ conjugis consortio ubique sti-
pabatur, ubique suam conduxerat secum
sociam, licet non notam omnibus, igno-
tam plurimis paupertatem, accessit invi-
ctum pugilem præsumptuosus hostis, pri-
mum, undè jam vicerat, assultum repetit,
nec tamen ligni pulchritudinem, aut of-
fert pomi suavitatem, sed vertendos in
panem lapides esurienti porrigit delirus
morio, quibus nec posset hominem illi-
cijs irretire, vult DEI Filium illaqueare.

Sed abigit Sophistam Veritas, & Verbū
Patris non in terreno pane, sed in Divino
reficientis DEI Verbo, hominem vivere
profitetur; Audet præsumptuosius ne-
quam spiritus, quemque nuper tentan-
dum accesserat, nunc velut rabidus ex
vulnere, humanum corpus arripit, & li-
cèt auditu sit terrificum, quod tenebra-
rum

*Diabolus ite-
rato prælio -
Christum ag-
greditur, sed
utrobique e-
luditur, & su-
peratur.*

In tertio certamine mox profligatur, quia divitias Christo obtulit, & paupertatis oculos offendit.

rum princeps velatam mundi lucem tulerit, quod ejus humeris DEUS infederit, qui sedet super Cherubim, est tamen minus mirum, quod patiens dominus ab illo passus sit in pinnaculum elevari, qui dein toleranter sustinuit à suis membris crucifigi; proponit stolidam silenti Sapientiæ quæstionem, *si filius DEI es, mitte te deorsum*, quem tamen non quasi DEUM assilit, qui nequit cadere, sed velut hominem invadit, cujus conditio in ascensu difficultatem patitur, in lapsu facilitatem; Verum præcipitaverit plurimos ex cathedra doctorum, in se magisterij sedens veritas nequit inanis gloriæ mendacio obfuscare, aut à sublimi honorum culmine superbiens ad ima deturbari; sed elatus in altum Dominus, conculcans leonem & draconem, pessumdans furorem & livorem, insigni exprobrans improprio, perduellis creaturæ arrogantiam, respondit, *non tentabis Dominum DEUM tuum*.

Contrito Capite ad tertium progreditur insultum aspis vaferrima, & quia Christus retia ventris disruperat, & retia vanæ gloriæ transiverat, ponit ei retia avaritiæ, inquit Chrysostomus, (d) in sublimissimi montis apice ostendit creatori suarum creaturarum congeriem, cum universis mundi regnis, offert in domum, sed procidenti, sed creaturam suam adoranti; furem se esse ostendit Zabulum, nec enim dare omnia uni potuit, nisi singula ab omnibus auferret. Erubuit ad impudentiam, excaudit ad insolentiam DEUS homo, & qui in prima, secundaque tentatione tentatoris injuriam toleravit, ad offensam regnorum opulentiam, ad obtrusam mundi gloriam, exasperatus (Theophylacto commentatore; ac illico explanante Chrysostomo) *finem tentandi diabolo imponit, ne progrediatur ulterius*. (e) & quidem Divo restante Maximo, quasi à domino victus obmutuit, & quasi à DEO jussus abscessit. (f) Severæ profligationis impulsus ab amore sponsæ arbitror oriundum, hæc ab intuitu divitiarum, à pompa vanitatum, ab opulentia regnorum, non leviter læsa, cui afflictæ, cui contemptæ, cui hoc superbiens spectaculo despectæ, ut suus mederetur sponsus, dissimulat ostensum hæc hominem, & calcans universam regum terræ potentiam, repudiens amplissimam divitiarum oblatum po-

tentiam, DEUM monstrat; nec clario-ri eguit Divinitatis specimine profligatus Lucifer, quando abinde viliores, hoc profligato tenebrarum principe ejusdem commilitones, aut satellites, ore miserrorum quos obsidebant hominum, ferebantur filium Altissimi; ejulantes, & ullulantes, *JESU Fili DEI venisti huc ante tempus torquere nos*, (g) ab opibus rejectis, a despecto divitiarum fastu, fulgor Divinitatis emicuit, ab exæstante paupertatis dilectione Majestas Deitatis eluxit; *non enim poterant jam DEI Filium ignorare*; concludit orator aureus, *quem DEUM esse in auctoris sui condemnatione cognoverunt*, (h) invasa paupertas sponsi absconditam Deitatem revelavit, toleratum hæc tentatorem abegit; qui ab iterata insidiatricis fallaciæ lucta inglorius discedere recusavit, in tertio certamine, ob infestam pauperis JESU sponsam, indispensabiliter rejicitur, implacabiliter eliminatur. Qui enim hæc se enervem luctatori angelo obtrusit, humanitatis fragilitatem ostendit, lustratis contra inermem emaciata paupertatis phalangibus, induit Dominus fortitudinem, & præcinxit se; vestem humanitatis suppressit, syrma immortalitatis assumpsit. Nec mirare! se in sponsæ hujus tutelam loricantem, & induentem, admiror amplius infascinatam amatorem, se ejusdem dilectæ intuitu, exuentem ac denudantem.

Dissimilis patri filius, fidelis Davidi Jonathas, adamavit fortius magnanimum athletam, *vir bellicosus juvenem aptum pugnis*, inquit Carenis Hugo. Et iste, qui decussato gigantis capite aggratulantis Judææ meurerat plausum, humilitate imparibili sibi hæreditarij principis devinxit affectum adeo, ut conglutineretur anima Jonathæ animæ David; id est (elucubrante Lyrano) conjungeretur indissolubili glutinò Charitatis, initoque perennaturæ dilectionis fœdere, *expoliavit se Jonathas tunicâ, quâ erat indutus, & dedit eam David*, (i) quasi foret injurius sibi, si remaneret sumptuosa vestitus purpurâ, nec ornamenta regalis gloriæ Davidi præsentaret. In Jonatha Davidem adamante æterni Patris unigenitum præfiguratum autumat moralis Hugo. *Saul est DEUS pater, Jonathas DEUS filius*. (l) Davidi, si paupertatem substituas, ab allegorica sub-

(g) Matth: 8. v. 29.

(h) hom: 5. ex var: in Math:

Dum ei regna mundi ostenduntur, monstrat se verum DEUM esse divitias calcando.

(d) hum: 2. in Math:

(e) hom: 5. super: in Math:

(f) hom: 2. de jesu.

(i) 1. Reg: 18. v. 4.

(l) in c. 81. lib: Reg.

cilicite non devias, nec veritatis limitem declinas; si enim aut coronatus aut coronandus puer Domini, exercituum domino commendavit, quando anxius ingemuit, *tibi derelictus est pauper*, (m) comprobaturus igitur DEUS Charitas, Divinus Jonathas, se non amaram fallere, peregrinam transvestiti amoris speciem non assumere, sed usque in finem sponsatam diligere, in crucis solio constitutus, exuit se tunica sua, seu dein *tunica Jonathæ* anagogisante Carenfi, *sit humanitas Christi*, quæ se expoliavit pro nobis in cruce, seu literalis sensu sit vestis sua, se annuente, se dimittente, in sortem militum expensa; de voluntaria suarum vestium exspoliatione, quas fidus Jonathas amato Juve-

ni in suæ dilectionis arrham obtulit, commentatur Tostatus, *nihil erat immediatius sibi quam vestes, dare autem omnes has, illi erat, quasi totum se ipsum dare*, (n) (n) Tost: hic. 9. 10. dedit easdem, sed ampliori reciprocae dilectionis jure pauper pauperi sponsæ dum sponsus junxit Carnem tunicæ, associavit carni animam, donavit cum humanitate totam Divinitatem. Gloria batur illa, & forsân hoc glorioso dramate detraxit à patre filium, *omnia poma nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi*, (o) seu dein & vetera timoris, & nova amoris opera intelligantur, seu bona re habita, vel spe habenda, intelliguntur; quibus vera paupertas solet venienti sponso se ipsam subarrhane.

(m) Ps: 19.
v. 14.

Jonathas vestibus suis induit, Davidem Christus in cruce vestit nuditate suam paupertatem.

A L E P H.

Versus II.

Me minavit, & duxit in tenebras, & non in Lucem.

Sermo Secundus.

Verus pauper, dum voluntariè dimittit omnia, DEUM possidet.

E Lectam & dilectam speciosi præfilijs hominum sponsam, ultimos inter morientis quasi amplexus vestitam vidimus, non aliò, quàm nudi amoris symmate, quàm inconsutili tunicâ amantis denu dati; quo desuper exanimato sol occidit in meridie, & terra tenebrescere in die luminis; nè mundi oculus pendentem videret creatorem, aut impij blasphemantes sua luce fruerentur, ut arguit Hieronymus, vel certè, nè Judæorum facinus aspicere cogeretur, radios subtrahebat, ut autumat Cyprianus; volebat Credo sæculum protinus ire in ruinam, inquit Chrysostomus, *ne authoris sui tacens præteriret injuriam*. (a) Est tamen peculiare mysterium, quod magnus Considerans Athanasius, profundam portentosa hujus ecclypsis eviscerat rationem; in salutifera passione non apparuit sol, indicans, finem prioris creaturæ adesse, & principium alterius supervenire, quæ diluculum suum & exortum in salvatore exorta est. (b) Quæ JESU pauperi convixerat viventi uni viro virgo Casta & desponsata paupertas, commori & debuit & voluit morienti; quem enim ad pa-

tris dexteram redeuntem comitari non potuit, cœlo adversus quamlibet inopiæ umbram reclamante, eundem invita deferens, immortalis viduata sponso, mortalibus sponsari concupivit; Finit ejus non Creatura, sed creaturarum Conditor supremam suæ peregrinationis diem, ordiebatur diem suum ab eo, quem nuper Christus clauserat, Christianus, huic suam superstitem commisit conjugem, secundis nuptijs Christianorum populo Copulandam. Decreverat Divinus Legifer, ut defuncti fratris improlis vidua non nubat alteri, sed accipiat eam frater ejus, & primogenitus ex ea filius mortui fratris nomine appelletur. (c) qui nullam ex sponsa sterili prolem genuit, est primogenitus ex multis fratribus, non mea, sed magni Gregorij hæc est elucidatio, sic præcitatum Divini Juris Canonem exponentis, *frater quippe defunctus ille est, qui post resurrectionis gloriam apparens, dixit, ite, nuntiate fratribus meis*, (d) adjecit insuper, ut si requisitus à vidua, eidem maritali renuerit, huic in faciem mulier exuat, unumque ei pedis calcem propinquus subtrahat, ejusque do-

Tunica JESU amantis hominem, est nuditas.

(a) hom: 3. de pasce.

(b) in illud, omnia mihi tradita sunt.

(c) deciter: 25.

(d) part: 1. cur. past: c. 5.

Christus moriens dimisit paupertatem viduam.

Hanc viduam duxit frater senior, prima videlicet Christianitas, deponens omnia ad pedes Apostolorum.

(e) Act. 4. v. 35.

micilium domus discalceati imposterum nuncupetur; huic quippe nolenti paupertatem ducere, illa in vultum expuit, qui suis immerfus divitijs egere renuit, & vel ad diem illi cohabitare, illi associari, erubescit; dumque ex amplis bonorum temporalium possessionibus egentes proximos non sublevat, illius bonis operibus, si quæ fortassis congerminat, stans ad tribunal Judicis exprobrat, tot suo destitutos auxilio, aut de fama periclitantes, aut fame pereuntes, aut quavis alia necessitate succumbentes dinumerans, quasi in faciem spiritum jactat; cui pariter ab uno pede calceamentum tollitur, ut ejus commoratio domus discalceati apelletur; qui enim proximorum indigentia compari curâ, ac sibi ipsi subvenit, utrumque pedem calceamento munit, quo virulentum surdæ aspidis caput calcato pede immunis conterit, qui opulentus hæres sua pauperibus communicans, vel quod est longè præcellentiùs, eadem DEI amore deferens, affectum avaritiæ compescit; at verò Dives ille, vel potius divitiarum mancipatus vernula, qui aureis in compedibus superbiens, sui solius utilitatem curans, clamantem Lazarum non exaudit, mendici vocem despicit, egeni curam negligit, quasi unus pedis calceum insigni cum dedecore amittit. Verum tamen vix sine filiis obiit, dum Synagogæ filios ut suos exinceps recognoscere (fuerint licet pauperes) recusavit, quando Apostolorum quiblibet tenerrimis complexibus in paupertatis corruens brachia eidem sponsari concupivit; adeò felici fecunditatis eventu, ut desinens esse sponsa sterilis, evaserit fertilis puerpera, tot filiorum mater inclyta, ut, referente Luca, ad perennatum divitis avaritiæ opprobrium, & agglomerantium divitum ferale improperium, quotquot possessores agrorum, aut domorum erant vendentes, afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum; (e) Illustres filij! qui gloriantur jure hæreditario primogeniti fratris nostri nomine, felices Christiferi, qui Christum pauperem suo in corpore, atque intimiùs in corde suo circumferre! Hi inter pauperis JESU posthumos insignes Primogeniti, egenam ac famedicam magni protoparentis mei hospitem Sarephthanam mulierem imitati, voluntarijs ore pallente jejunijs alienâ torquebantur

esurie, omnemque suarum divitiarum substantiam emaciatas famentis Christi visceribus erogarunt. Vidisses viros & fœminas infarcinatas antea divitiarum auro, magna pecuniarum pondera abjecisse, pauperum pedibus calcanda subjecisse, ut quanti æstiment, fulgidam evomentis terræ glebam, ipso, quo collocarunt situ, omnium oculis pateret. Audiverant videlicet compendiosam incarnatæ Sapientiæ catechesim, quâ solâ omnis evangelicæ perfectionis sublimitas constringitur, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*, (f) non partem, sed omnia, si tamen pauperem JESUM pauper sequi, si nudus nudum flagitas æmulari; non aliqua, hoc quippe & Ananias præstitit, & Saphira porrexit; notandum tamen velim hypothesim pijsissimi Redemptoris, qui interrogatus fallaciter à superbo adolescente, ut magnus Dalmata ex arrogantis sermone demonstrat eruendum, respondit inquirenti, quid sibi totam implenti legem restaret observandum, *si vis perfectus esse*, non instar cogentis jubet, non velut mandans urget, sed requisitus palmam exhibet, rogatus præmium ostendit; enimverò! non illi soli vendentes & dimittentes omnia, hæreditatem salutis capient, sed huic militiæ Christianæ propter quoddam commercium Charitatis, subjungitur etiam quædam stipendiaria multitudo, explanat hanc veritatem Evangelicam Augustinus, cui dicetur in fine, *esurivi, & dedistis mihi manducare*, (g) non sola Apostolici fastigij coronatur sublimitas, laureabitur etiam justitia, cuique tribuens, quod suum est; præmiabitur intemerata liliatæ virginitatis integritas, si modò ornatam habeat lampadem, à rutilante charitatis flammicidio succensam; habet suam & auream, & insuper aureolam laboriosam sanctorum prædicatorum scientia, prætendit & obtinet utramque celebriori jure invicta fides martyrum, & obtinebit beatitudinis denarium ad desinentis vitæ vesperam algens & sudans industria sanctorum Confessorum.

Combinat gloriosam duorum ordinum seriem insignis Gennadius, & quinam ex beatis pauperibus spiritu primo incorporarentur agmini, vel quinam secundo inserantur, conformiter exponit: *bonum est, facultates, cum dispensatione pauperibus erogare, melius est, cum intentione sequen-*

(f) Matth. 19. v. 21.

(g) Cant. Faust. lib. 5. c. 9.

(h) de Eccl:
dogm. c. 71.

Bonum est
tribuere ele-
mosynas pau-
peribus, sed
melius est o-
mnia relin-
quere propter
Christum.

Pauper Moy-
ses à regis fi-
lia in filium
adoptatur.

quendi dominum insimul donare, & absolutum sollicitudine egere cum Christo; (h) præsente-
batur hoc posterius in diluculari na-
scentis Ecclesiæ auspicio, quando adhuc
calebat proflui sanguinis calor, & primi-
tivorum pedissequorum ardor nudum in
cruorifluo stipite cōtemplabatur Redem-
ptorem; Intuebantur namque vivacissi-
mum magnanimæ paupertatis exemplar;
tot ante sæcula, in cujuscunque sæculi I-
deam vivacissimis coloribus expressum
in magno captivi Israëlitis liberatore. Na-
scitur sub coronati latronis tyrannide,
sub immanissima stolati Pharaonis bar-
barie, Moyses salutis auctor, quando
gloriabunda crudelitas nascentis infan-
tiæ innocentiam trucidabat in masculis
Hebræorum; nascitur præsumptus mor-
tis filius, qui indeclinabili cruenti tem-
poris suffragio morti expositus vivificare
debuit morituros; ut extrahatur anhelis
insidiantis ficarij faucibus prodigiosa
proles, scirpeæ imposita fiscellæ, aquis
committitur fortunatissimum cœlestium
misericordiarum vasculum. Interà o-
culatior providentia cœcutiente perfidi
regis immanitate, eundem regalis filiæ
committit sollicitudini nutriendum, quem
truculentus Pater decreverat trucidan-
dum. Augusta Thermut descendens ad
Nili marginem, explorat circumvagante
oculo natantem arculam, allatam reſerat,
plorantem lustrat parvulum, & licet cir-
cumcisum videat, benigna furentis par-
ricidæ filia, non tamen crudelitatem pa-
tris, sed compassivæ matris assumens pie-
tatem, conservat ignara pusionem, deci-
piens incauta perversum genitorem. Ad-
optat in locum filij egenum exulem, e-
nutrit inopem orphanum regales inter
delicias, eo peculiari dispensantis cœli
privilegio, ut & matri suæ, cui natus fuerat,
non periret, & aliam matrem præpotentem
adoptandus inveniret, commentatur Tui-
riensis Abbas. Præludebat jam tunc ul-
trix Justitia, feralem Ægyptiaci interitûs
tragœdiam, ut filia provisione periret, qui
genitricem interdixerat parturire, concludit
Augustinus, non enim aliam Pharaonica
barbaries vpcem insonuit ab ea, quâ I-
sraëlis masculos in amnem projici, sed
fœminas præcipiebat vivificari; dum in-
terim adoptatus regis hæredis filius, ma-
terna educabatur teneritudine, lætaba-
tur spe hæreditatis regis, & (si Josepho
referenti credimus) priusquam regnan-
tem in aula voluptatem fugeret, exstitit
imperator universi exercitûs in Ægypto;

nec tamen elatus supremæ dignitatis
arrogantia, aulicæ vacabat libidini,
fratrum amator, afflictos invisebat, ege-
nos sublevabat, timidos roborabat, op-
pressos erigebat, eâ demum inter coacer-
vata pudicitia pericula, inter momenta-
nea piæ integritatis discrimina, vivebat
rectitudine, regebat æquitate, eâ calca-
bat magnanima voluntariæ paupertatis
gloria, opulentam hæreditandæ felicitatis
abundantiam, ut celeberrimum Do-
ctorem gentium suæ virtutis historiogra-
phum, suæ præconem eminentiæ merue-
rit nancisci, Fide Moyses grandis fa-
ctus, negavit se esse filium filia Pharaonis,
quid poterat contemni fidelius? quid
sperni magnanimius? quid mirabilius æru-
mnis & periculis postponi? explanat ne-
gationis vocabulum Rabanus, horruit, a-
versatus est, non quasi coactus deservit,
sed velut nauseabundus dereliquit; non
velut proſtigatus abiit, sed quasi execra-
bundus fugit; utque genuinum magna-
nimæ abnegationis impulsu Israëli-
tica magnanimitate dignum recenseat,
quantocyus subjungit, majores divitias
æstimans Thesauro Ægyptiorum improprium
Christi, (i) repudiavit deliciarum a-
bundantiam, ut inquilinam regalis au-
læ libidinem declinaret, eligens magis
abjectus esse in Domo DEI sui, inter
angustos compeditorum fratrum carce-
res, quàm habitare in tabernaculis pec-
catorum, inter amplissima voluptatum
viridaria, in conversatione regum.

Eadem siquidem magistra veritatis
Sapientia, quæ suum eruditura discipu-
lum, eidem inspiravit, melius est humi-
liari cum mitibus, quàm dividere spolia
cum superbis, (l) quasi dicat (Carenſi
commentatore) melius esse pati injuri-
am cum humilibus, & aporari, quàm
irrogare alijs, & cum superbis ditari;
hæc, inquam, eadem instructrix sapien-
tum, hunc unum sapientissimorum prin-
cipum, à regis sublimitatis gloria elon-
gato, à præsumpta hæreditate regalis so-
lij avulso, in afflictorum obscura serie
persuasit eminere, tristi compeditorum
numero consuluit adhærere; quo adhæ-
rentis præmio, quo eminentis privile-
gio? quo condolentis solatio? quo pati-
entis emolumento? illud sufficiat (non
enim lubet immensum pondus glo-
riæ, quo in cœlesti beatæ æternitatis
patria, inter præcipuos triumphan-
tis Solymæ Principes irradiatur) recen-
sere

Negavit ta-
men hanc
filiationem
Moyses, præ-
ferens pauper-
tatem.

(i) Hebr. ii.
v. 26.

(l) Prov. 16.
v. 19.

Meruit idcir-
cò gloriæ
Christi fieri
particeps in
monte Tabor.

fere, illud, inquam, ad recompensati contemptus retributionem, illud ad gloriosi contemptoris sufficiat commendationem, quod præ quibusvis seraphinorum ac Cherubinorum ministris, præ sublimissimis empyreæ regionis spiritibus, unus assistere meruerit, sacerrimo Conferentis verbi Colloquio, quando in fortunato serenissimi Thaboris vertice, *visus est Christus gloriam suam communicare*, ut loquitur Tertulianus, (m) à quibus dominus gloriæ nuncupabatur, cum principalibus suis, non alijs, quàm Moysè & Elia, non tamen ille in foramine petreæ, nec iste in ostio speluncæ, sed ambo pietatis, ac sanctitatis Culmina, in Thaboreo Culmine festivissimæ solennitatis, quas unquam terra viderat solemnitate; prosequitur Carthaginensis Presbyter, quorum alter populi informator aliquando, alter reformator quandoq; informabat ille imperitos in lege, reformabat iste prævaricatores legis, ille mansuetior, iste zelosior. Assignat aliam præmiantis Justitiæ vicissitudinem, adducit illustre commorantis adhuc terrigenæ præmium concessum cœlitus voluntariæ paupertati, *Moyse potuit regis esse successor, non solum quasi Pharaon, sed ipse Pharaon*, nutriebatur siquidem à Pharaonis filia instar nepotis regij ad regimem, educabatur inter erudientes Ægyptiacæ Sapientiæ professores ad coronam, nec tamen fieri voluit, quod esse potuit, cumque omnis potentia hominis in affectu sit; repudiavit, quod esse potuit, ut fieret, quod esse affectavit; noluit ergo rex esse, cum posset, sed Christi improprium, arbitrabatur universis Ægypti divitijs esse omnimodè præferendum; felix electio, quæ non caduco innitebatur temporis, non fragili regalis sceptri incumberebat arundini, sed fundabatur in mobilitatis nescia æternitate; continuat præclarum Clarissimi Patriarchæ præconium præsul Sanctissimus; Rex erat Pharaon, sed DEUS non erat; Moyses

pondere, quo tamen succumbens opprimitur animus, quo obscuratur ratio, quo cæca voluntas excæcatur periculosius, exonerare.

Egredimur ex atra abyssu nihili, ingredimur spissas maledictæ terræ tenebras, in nocte maledicenda concipimur, sine originali caligine non parturimur! Quid agat ignarus viarum advena, qui suæ volens peregrinationi consulere, ad lucem inaccessibleem, quam viæ Veritas & vera via inhabitat, contendit pervenire; ducem quærat prolixi sat itineris, nec alium ab eo fatagat reperire, qui adhuc materno itinerantem in utero Jeremiam deduxit in viam rectam, ut priusquam egredere-tur de tenebroso ventris Carcere, jam factus lucis filius, lucis illuminantis omnem hominem venientem in hunc mundum fidelis pedissequus, potuerit felicitati suæ jubilans applaudere, *eminavit, & duxit in tenebras, & non in lucem*, sunt tenebræ mera lucis privatio, quantumvis evadant palpabiles, ut olim fuerant in Ægypto; id est notandum tamen, quod solam negationem formæ non adstruant, sed formam subjecto debitam removeant & sustollant; est siquidem inculta pauperies fulgore aureo, nec non argenteo candore carens, est divitiarum carentia, sed privativa, nî enim affectu vel effectu opes possideas, si non vel successorio hæreditatis titulo, vel sedulæ acquisitionis ministerio, aut tandem fortunati, ut nominat hoc infortunium mundana calliditas, eventus beneficio opibus acquisitis eminens, non potes formam tibi debitam exuere, non vales ut tuum relinquere, nec potest te nuda & tenebroso pauperies, hoc spisso & fallaci lumine privare; carebis, non privaberis, si absque nutu spontaneo, vel voluntaria sine tolerantia, tuis divitijs exueris; has solum inter tenebras, quæ fulgentis auri, candentisque argenti vera probatur privatio, compareret Cœlestis hesperus, de quo dilectus sibi testatur discipulus, *lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*, (o) nam quomodo comprehendat eum, bina licet expandat brachia, nil possidens paupertas, in quo sunt omnes thesauri Sapientiæ? Sed apprehendit tamen vacuis manibus, & apprehensum eò tenet facilius, eò constringit fortius, quo cætera è manibus di-

(m) l. 4. contra Marcionem: c. 23.

Repudiavit regnum Ægypti, fit DEUS regis Ægypti.

(n) in pal. 118. octon: 8.

paupertas tenebris comparatur ob privationem mundanæ lucis & splendoris.

Apprehendit DEUM vacuis manibus.

(o) Joan: 1. v. 5.

dimisit omnia, aut largiens successivâ evacuatione Christi pauperibus, aut simul uno universa incendens holocaustata in fornace amorosissimæ paupertatis.

Illuxit lux in tenebris, quando omnipotens sermo de regalibus sedibus veniens, ejiciebatur à diversorio, hospitabatur in stabulo, lachrymabatur in præsepio, denudabatur in patibulo; luxit in tenebræ paupertatis territorio, eò lux clarior, quò hæc obscurior, fulgentior, quò hæc despectior, eo ardentior, quo hæc demissior; non enim veræ lucis carentia, sed spurij fulgoris est negatio hæc tenebrosa privatio divitiarum. Est mutua conventio inter veram lucem, & veræ paupertatis tenebras, est aded reciproca ambarum communicatio, ut dictum dixeris de utraque, *posuit tenebras latibulum suum*, (p) legit Caldæus, *posuit Divinitatem suam in tenebris*, quis enim pauperculæ maris filium, quis fabri inopis egentem orphanum, dixisset Patris luminum unigenitum, aut quisnam suspicabundus sola in testa, tam perforata, & fragili, lumen incomprehensibile requisivisset coarctatum? Si tenuem voluntariæ aut patientis etiam exilitatem paupertatis cum nube comparare placeat, ob raritatem materiæ, & ob caliginis densitatem, ad illam reflectamus caliginosam nubem, quæ super mare rubrum suam extendens atredinem, inter numerosa frementium Ægyptiorum agmina, & inter pavidos angustiatî Israëlis turmas, mediabat, cui insidens Angelus, supremum fœdifrago Pharaoni minabatur exitium, & inopinatum afflictæ singultuantium Hebræorum universitati solatium augurabatur; sic pariformiter expandebatur super amplissimum exundantium fluviorû mare, *quia sicut in mari est omnium aquarum congregatio, ita in Maria est omnium gratiarum Coadunatio*. (q) Scribit Albertus magnus, expandebatur caliginosa extremæ paupertatis nubes, interlustratam tenebrarum potestatem, & anxiatæ humanitatis calamitatem media, cui suo velut regali folio insidebat magni consilij Angelus, inter placandum patrem & reconciliandam Adæ progeniem mediator DEI, & hominum, rebellem angelum ad regionem umbræ mortis profligaturus, & profligatum in vallem lachrymarum hominem, ad de-

Pars III.

stinatam terrigenis patriam, ad desideratissimam veræ beatitudinis regiam deducturus; Nec tamen spectabilem se exhibuit gementibus Evæ filiis, neque visibilem insidiantibus suæ Divinitatis exploratoribus, sed rudi humanitatis supervestitum syrmate, ac longo tenebrosæ paupertatis palliò velut velante solem nube obvolvebat. *In tenebris posuit latibulum suum*, ut si in lumine suo videre lumen cupimus, prius à tenebris conculcemur; si regem gloriæ in decore suo contemplari flagitamus, prius in corona paupertatis, quâ coronavit eum mater sua, regnantem meditemur.

Gloriemur in via nos à luce hac in latibulo miserabilis inopiæ collocata, à duce hoc in patibulo Crucis denudato ac spoliato minari in terram caliginis, & miseræ, duci in tenebras sterilis indigentia, & non in lucem opulentia, ad quam suos deducit commilitones seductrix mundi fallacia, non ad fulgorem fulgurantis superbiæ, quo suos impellit asseclas sollicitatrix dignitatum ambitio, non ad ustulantia rutilantium flammarum incendia, quo suos immergit amasios carnis concupiscentia; sed illas beatæ privationis tenebras, geminis pedibus, totis affectibus ingrediamur, illâ optabili caligine illius felicitis nihili involvamus, in cujus termino de charitate in Charitatem proceditur, cujus vacuitas non perituris opibus, sed perennaturis divitijs repletur, fallis, & falleris infelix mundi tenebro! qui ab obscuræ paupertatis territorio excludis jubar luminis, nec enim alibi, aut Clarius, aut radiosius vera lux quàm hæc inter tenebras illucescit; deciperis & decipis, si locupletissimas paupertati subtrahis divitias, abundat siquidem Divinis opibus, quæ volens rejicit terrenas; recordare si lubet infantia tuæ, an non præ gemmâ vitrum æstimasti, num tuis Confictam manibus domum luteam, regum palatij non prætulisti; num auro pomum panis brachijs non præripuisti? rides fortasse sæpius, si recordaris; & tuam videret lubens infantiam sapientissima æterni Patris filia, paupertas incluta, ni flere potius, ut tuam defleat amentiam, ni te annos lactantis mundi passionem deflere veriùs expediret. Miraris ut paradoxum, dum despectissimæ paupertatis ignotam tibi hætenus auscultas filiationem. Rides dum irrideris, sed risu fatuo profundâ irrides

Paupertatis
tenebræ continent mundi
lucem.

F

ve-

veritatem; est adoptata ingenti Genitoris filia, est inter filias porphyrogenita per gratiam, non genita per naturam; est pariter hæres legitima illius Regum Principis, qui apud Aggæum loquitur, *meum est argentum, meum est aurum* (r) dicit Dominus exercituum; utque Patrem intelligas, cui peculiari appropriatur titulo potentia, subjungit purpuratus Hugo, *qui scilicet omnia potest*; nec enim de metallis loquimur, sed cujus opulentia sint schemata, quamnam adumbrent, verarum divitiarum opulentiam ostendere molimur. Paupertas Evangelica renuntiat omnibus, quæ possidet, vadit & vendit omnia in diebus peregrinationis suæ, ut det pauperibus, hujus illustri filia si nobilem genealogiam examines, suam ab eo trahit originem, cui proverbialis applaudit Salomon, *manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem*, (s) famentem mundum non solum cibo corporis reficiendo, sed pane Verbi sui corda mortalium confortando; non solo frumenti fructu egentes Adæ filios, nè pereant corpora eorum, sustentando, sed insuper proficuos Magistri Veritatis prædicatores, qui panem frangant parvulis, subministrando.

Est ille, cui debetur omnis paternitas, misericordiarum Pater, de cujus distributrice Providentia, de cujus elargitricè Omnipotentia David suo solebat aggratulari in decachordo, *disperfit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi*; (t) vel si Cajetani placeat versio, *sparsit, dedit mendicis*; nec enim ab alio, quam Patre hoc panem quotidianum petimus, quo carnem pariter ac animam sustentemus; Hæc planè cœlestis Sapientiæ œconomia est, non congregare in horrea, vel in acervos frumenti copiam erigere, sed ut multiplicetur amplius, in terram seminando dispergere, ac inter egenos terræ incolas, ut excrescat multiplicius, seminare; hunc æmulatur Virgo sapiens, ut vera cœlestis Patris filia, dum tamen renuis opes servatas perdere, nè pereant sine lucro fœnoris, sed vel dispersæ inter manus pauperum centuplex incrementum fructificent, vel immolata simul in sacrificium amoris Altissimo, incomutabiles beatæ æternitatis comparent thesauros; ut proinde impostoris figmentum non argumentum veritatis sit, paupertatem voluntariam adversari divitijs, licet caducas excreetur; inopiam contrariari rerum copiae,

quantumvis inanes fallacis mundi opes detestetur. Attribue propheticum coronati Vatis elogium magnanimæ ac opulentæ paupertati, *simul in unum dives & pauper*; (u) paupertati divitias attribuens, proprietatem essentia inseparabilem conjunxisti, si modò esse cœligenas, quæ nunquam pereunt, non terrigenas, quæ semper intereunt, supposuisti; quod enim terreni generis esse dicitur, in terram necessariò convertitur, in utero ex quo gignitur, regrediens sepelitur; paupertas volita, quæ sua ex origine magni Patris familias est filia, non debet inops nuncupari, sed ambit dives appellari, *Paupertas est non egens reputari, sed opulenta æstimari*; qui enim divitias possidet, dives est, *simul dives & pauper*, quia possessor suarum divitiarum est, qui verò à suis possidetur opibus, inops est, quia non suus, sed suarum opum servus est, vis experiri in paupertate voluntaria dominium possessoris, scrutare, num alligetur terrenis opibus ab illaqueante concupiscentia, qui enim cupiditate acquirendarum vel possidendarum divitiarum tenetur, possessus est, non possessor. Denique pauperem divitem definit Augustinus, qui in divitijs non extollitur, dives & pauper est; *habeat aliquis multas facultates pecuniarum, si in eis non extollitur, pauper est*, (x) vis individuum hac gemina prærogativa clarissimè, hoc bino affectum privilegio recenseri?

Paulum Tarsensem respice, de cujus Apostolicæ paupertatis eminentia, quia non dubitas, ego divitias istius opulenti pauperis ostendam; ut videas, non alienâ sed manu propriâ ingentem divitiarum copiam brevi compendio exartatam, levi impendio computatam, *sicut egentes, multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes*, (y) legit Ambrosius, *ut pauperes, multos autem ditantes*, quod gloriosius elogium pro Apostolici Senatûs primicerijs, pro primis exorientis Ecclesiæ principibus, quam sinè curarum solitudine, sinè molesto possessoris nomine, innumeras opes fidelium suis advolutas pedibus illustri animo conculcasse, discretionè provida in egenorum subsidium dispersisse, nec tantum ea, quæ in possessionibus erant, suæ sanctitati adgeniculata, sed ipsos etiam possessionum dominos, translatis in se ipsorum dominorum voluntates possedisse? quid poterat vel supeditari felicius, vel optabilius possideri, non inhærebant parti, sed possidebant totum, Creatori totius adhærentes. Vis in-

(r) 2. v. 9.

Paupertas est
hæres diviti-
arum DEI.

(s) Prov. 31.
v. 20.

(t) Ps. III. v. 9.

(u) Ps. 49. v. 3.

Paupertas est
simul dives &
pauper.

(x) in Ps. 48.

(y) 1. Cor. 6.
v. 10.

Situatur pau-
pertas ad li-
men domus
DEI.

incolæ paupertatis palatium contempla-
 ri? coronatum monarchâ Israël in Sio-
 nâi culminis regia, non incolâ, sed adve-
 nam, in domo DEI non advenam, sed inco-
 lā meditare; *elegi abjectus esse in domo DEI*
 (2) *Ps. 13. v. 11.* *mei*, (2) legit subtilis Cajetanus, *elegi es-*
se ad limen in domo DEI mei, respice ulce-
 rosum in limine Lazarum, & ipso à vesti-
 bulo ad sinum Abrahæ aspirantem, inhæ-
 rere ad limen mendicantium, nec exhor-
 resce, hoc enim est longè digniùs, multò
 utiliùs, quàm præsidere in tabernaculis
 peccatorum; nève rejectum violenter,
 abjectum insolenter suspiceris, vertit Sy-
 rus, *idèd elegi, ut inveniar abjectus*, hoc quip-
 pe absolutissimùm voluntarij pauperis est
 prototypon, quod spectandum exhibuit
 in laboribus peregrinationis suæ Unige-
 nitus Patris, à veris fratribus delinean-
 dum, sinceris fidelium egenorum cordi-
 bus imprimendum. Dives & pauper, i-
 ste eligit abjici in domo Domini, ut præ-
 servetur à casu, quem metuit, si se extol-
 leret, ut sublevetur à convalle ploratio-
 nis, ascendens in altum per gradus pro-
 fundæ humilitatis, bona electio, optima
 vox exultationis, verbum sanum & irre-
 prehensibile, velle abjici, spectabit ad Re-
 gem gloriæ invitatum convivam, ultimo
 licet loco electione voluntaria collatum,
 ad ascendendum evocare, suæ erit cle-
 mentia, cujus est Providentiæ, exaltare
 humiles, sese abjicientem servulum, a-
 mici nomine venerari, & coram simul
 discumbentibus Superioris loci eminen-
 tiâ honorare; nec tamen vile dixeris, ab-
 jectum esse licet ad ipsum usque interio-
 ris portæ vestibulum, modo non extra li-
 men sit, si enim coronati Reges terræ,
 & Principes convenientes in unum, in-
 habitare coguntur domos luteas, tūc
 hunc vilem reputaveris incolatum, illius
 supernæ domus regiae, tūc contemnen-
 dam suspicaberis domum illius civitatis
 aureæ, cujus platea aurum mundum est
 tanquam vitrum perlucidum? quòd si ob-
 jiciens interferas metallum, hoc esto
 pretiosissimum, ineptum esse fabricandis
 domibus, respondebit Antonius Pata-
 vinus, *in auro & vitro, accipimus in supre-*
ma patria Sanctorum societatem, qui beati-
tudinis claritate fulgebunt, (a) denique beati
qui habitant in domo tua Domine. (b)
 Quocunque se abjiciant, quòd tangunt,
 possident, absque divisione limitum, sinè
 pressura corporum, sinè angustia angulo-
 rum est omnium cœlestis Solyma, est u-
 na omnibus, est tota singulorum; ut hic

morari permittaris, ut domum auream
 in civitate aurea nanciscaris, priùs in ter-
 ra peregrinationis tuæ dives & pauper sis,
 est necessè.

Exhibes divitem, qui ditas paupe-
 rem, & conformaris pauperi, si aurum
 in corde tuo despicias, si videns inopem,
 ab ejus indigentia, tuis cum oculis cor-
 tuum non avertis. Sed qui ædem divi-
 tis incolæ lustravimus, ad convivantis
 mensam propinquiùs accedamus. Abun-
 dant prandentes & cœnantes, spondet
 quippe magnus ille mundi Oeconomus,
 qui implet omne animal, *edent pauperes,*
& saturabuntur, (c) sed præmonet, per (c) *Ps. 21. v. 27.*
pauperes intellige hujus sæculi contemptores;
 novi excelsum sublimis Aquilæ volatum,
 legi subtilem elucubrantis Augustini ana-
 gogiam, dum Apostolicum recogitans
 triclinium, convivium illud regium in Re-
 gis regum cœnaculo institutum confide-
 rat, & fortunatos pauperes, gloriosos
 Regis gloriæ, cujus regnum non de hoc
 mundo est, explorat commensales, cœ-
 nam suam dedit, passionem suam dedit, ille
saturatur, qui imitatur, imitati sunt pau-
peres, ipsi enim sic passi sunt, ut Christi vesti-
gia sequerentur; comparet ad mensam
 hanc nemo utiliùs, nemo conformiùs,
 nemo feliciùs, quàm qui dives & pauper
 est, non quidem pauper ille, nam simul
 dives ille, qui quærit, unde arcam repleat,
 sed iste, qui, unde cor & mentem im-
 pleat, sagaciter inquit. Hos duos in-
 ter divites, quorum uterque simul pau-
 per est, sed sicut paupertate dispari, sic
 opulentia dissimili, grande discrimen
 adstruit proverbialis Salomon, suam u-
 trique attribuens esuriem, sed uni eorum
 tantum optatam tribuens saturitatem;
justus comedit, & replet animam suam, ven-
ter autem impiorum insaturabilis; (d) ille (d) *Prov. 13.*
v. 25.
 famelicus accipit undique & ubique, seu
 consolationis edulium offeras, seu duræ
 objurgationis saxum obtrudas, in dolore
 sustinens, & in humilitate patientiam ha-
 bens, inseparabilis hæc est egenæ mendi-
 citatis proprietas, oblata, quidnam con-
 tineant, non discutere, sed bona mixta
 malis indiscriminatim acceptare; si e-
 nim ad instar veri pauperis cibum esurit,
 nihil opponi poterit esurienti, quod non
 sit cibus aliquis suæ, aut sapientiæ, aut pa-
 tientia accomodus, si tribulationis ignem
 objicis, experieris viventem salaman-
 dram in flammis, si carduis saginare
 contendas, oneratum videbis asinum,
 patientissimè sufferentem, si novercantis
 for-

Pauper edens
 saturatur,
 divitis venter
 insaturabi-
 lis est.

(a) in fra-
 gment.

(b) 13. v. 5.

Ille vescitur
inopia, iste, in-
flatur inani
vanitate.

(e) Osee 4.
v. 10.

fortunæ sinistris ictibus, suis præcin-
ctum lumbis ad fortiter desudandum
impellas, ursum continuis panè tun-
sionibus miraberis impinguatum. Sed
quia impiorum venter effrœnis concu-
piscentiæ est cupiditas, satiari non su-
stinet, nec potest saturari; saccum per-
tusum dixeris, quò quidquid demum
immittitur, deficiente fundo elabitur,
ac dissipatur; & quia nihil eorum,
quæ concupiscens esurit, in ventrem
hunc transmittitur, famedica quippe
cupiditas in corde residet, quò nummis
non indulgetur accedere, neque divi-
tijs permittitur intrare; pecunia in ar-
cam missa, nequit famem cordis extin-
guere, nec animæ esuriem cibare. De
quibus proinde vaticinans Oseas enun-
tiaverat, quibus ore prophetico com-
minabundus prælagierat, comedent, &
non saturabuntur, (e) tota quippe suo-
rum ferculorum congeries; omnis ho-
rum convivarum esca est inanis vani-
tas, vana vacuitas, quæ famem acuit,
ventrem non reficit, & divitem fame-
dicum, in mendicabundum pauperem
convertit. En geminos conditionis
oppositæ professores, sunt ambo divi-
tes, sed simul ambo pauperes, non ta-
men iisdem opibus, nec unâ paupertate;
unius divitiæ summa egestas sunt,
alterius pauperies saccus divitiarum est,
in quo amplissimum totius humanæ re-
demptionis pretium latuit, dilaceratus
flagrorum multitudine, transossus spi-
narum acredine, Clavorum acie, & lan-
ceâ aperiente, manavit è referato æra-
rio nostræ peregrinationis portorium,
nostri laboris stipendium, nostri inco-
latûs solarium, nostræ fragilitatis sup-
plementum.

Hi opulenti inopes, hi saturandi
pauperes, sunt gemini ac legitimi Sare-
phthæ mulieris hæredes, & quamvis
sarephthæ vocabulum panis angustiam
versum significet, est tamen hæreditas
opulenta; est fragilis hydria pugillum
farinæ continens, cum levi lecytho,
qui paululum includit olei, non ad e-
dendum, sed ad unguendum destinati;
verum tamen, hydria farine non deficiet,
nec lecythus olei minuetur, usque ad diem
quâ Dominus daturus est pluviam super sa-
ciem terræ, (f) absconditam latentis
mysterij veritatem considerans Rabanus,
in farina corpus Dominicum, in oleo
unctionem Chrismatis vel charitatis hi-

(f) 3. Regi 17,
v. 14.

laritatem reveretur, quæ cum egenis
impenduntur, non defecisse recensentur;
compendiat brevi periodò indefinen-
tem bonorum omnium abundantiam,
utroque vase hoc sublimiter adumbra-
tum, eminentissimus Carensis, hydria
farinæ corpus Christi, lecythus olei san-
guinem ejus significat, (g) cūque
ille nobiscum remansurus sit usque
ad consumationem sæculi, non recedet
à tabernaculo suo, donec nocte mediâ
ad nuptiale epulum transiturus, illo
terrarum orbem immergit miseriarum
cataclysmo, de quo ultrix Justitia in a-
maro minabundi Ezechiëlis volumine
protestatur, ignem & sulphur pluam su-
per eum, & super exercitum ejus, & super
populos multos, qui sunt cum eo, (h) sub-
jungit interpretes Rabanus, per quæ de-
monstratur pœna judicij sempiterni, (i)
quâ perduellium angelorum infans cor-
riphæus, & fratrum accusator infinitâ
pœnæ circumdatus multitudine, cum
confœderatis secum agminibus torque-
bitur ac cruciabitur in æternum. Tunc
exultabit dives & simul pauper, cui suis
cum affeclis perenni subscripserat chy-
rographo largitor bonorum omnium,
& dignitatis regię eminentiam, & co-
ronatæ opulentiam majestatis; nolite
timere pusillus grex, suos animat milites
exercituum Dominus, quia complacuit
Patri vestro dare vobis regnum, (l) nē-
ve pusilli gregis exilitate terrearis, id-
circo inopes pauperis JESU discipulos
pusillos nominari testatur Theophyla-
ctus, quia in hoc sæculo sancti parvi vi-
dentur, causâ voluntariæ paupertatis; ti-
morem excutit, ut anxiam abigat soli-
citudinem, de cibo, ab eorum magna-
nimis cordibus, qui pro regno militant
DEO; novit rex providus familiam
suam alere, novit & pastor oves pascere,
novit & herus servulum vestire; ja-
ctat pusillus pauper cogitatum alendi
corporis in dominum, ut ipse se con-
triat, non erubescit signato pusillorum
numero incorporari, sciens, quòd par-
vus mundo, sit magnus DEO. Nec
enim nisi maximis coram Altissimo, non
nisi minimis suo in mensurante oculo
regnum tribuitur; quorum si mentis
magnitudinem metiri flagitas, aureæ
charitatis arundinem applica, num tem-
poralia despiciens, num ima terrenæ
inanitatis conculcans viscera, æternis
inhiet, superna flagitet, attentius obser-
va.

In hydria fa-
rinæ quam
habuit Sare-
phthana muli-
er, adumbra-
batur corpus
Christi, in le-
cytho olei san-
guis.

(g) In Ps: 21.

v. 27.

(h) Ezech: 38.

v. 22.

(i) Lib: 13.

c. 38.

(l) Lib: 13. c. 35.

Hydria fari-
næ nunquam
deficit apud
voluntarios
pauperes.

His solis enim suum præsentat regnum, rex sempiternus cœlitum, hoc uno gravans onere, ut se intollerabili pecuniarum exonerent gravedine, ad libertatem filiorum DEI festinantes, non aureis compedibus, nec nexibus argenteis se mundo ambienti, se carni lascivienti, se mentienti tenebrarum principi mancipando. Quâ poteris auctoritate dominari, quo titulo regali in solio collocari, qui paucos rei familiaris nummulos egenti profundendos, regalibus thesauris turpiter anteponis? erubescere demens amator caduci temporis, insaniens æstimator aurei jubaris, vis inter æternaturos cœlestis Solymæ concives numerari, & simul ambis inter potentes sæculi locuples divitiarum bajulus computari! nè speres futurum empyreæ regionis principatum, qui cœlestem animam per avaritiam demergis in terram, quam oportebat per eleemosynam levare in cœlum! hoc brevi compendiatæ eruditionis periodô re nuda veritas ditare voluit, non nudare; quid enim habes, quod tibi non dedit ille, à quo sunt omnia, qui, quidquid tuæ necessitati superfluum contulit, ad dandum dedit, non ad servandum; ad dispergendum obtulit, non detulit ad obserandum. Excute molestas congregandarum opum curas, nam auri proci, & nummi sponsus, in agni nuptijs non recognoscitur, à sinu Abrahæ excluditur, non enim amat requiem, sed molæ asinariæ, quâ premitur, laborem; *verè nihil stultius*, sic terrigenarum divitum deplorat stultitiam, dives cum divis Valerius, *quærere dubia, acquirere peritura*! nève calumniam innocuis opibus infligi conqueraris, subnectit pater pyssimus, genuinam impactæ vel declaratæ potius dementiæ veritatem, *quid enim prosunt homini opes, quæ ad hoc solum congregantur, ut pereant*, (m) sic delirabat ille, qui congregatis omnibus belli ducibus ac bellatoribus suis, dixit eis, *cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio*, (n) sed vindicante utiliter, & feriente leniter manu exulcerati vindicis, non solum à regnis, sed etiam à sensibus exulabat humanis, iussusque bovis instar fœnum comedere, & rore cœli decido corpus furentis belluæ irrigare; quique omnibus uno suæ tyrannidis imperio statuerat dominari, hic statuente cœlo, & conspirante solo, tristi

Pars III.

coma, ut suo scribit severo pauper Paulinus, leonem exhibere, uncis ungibus ultorem repræsentare, sensu & pabulo lassatum bovem attonitis spectatorum oculis objicere compellebatur. Sed aliud hoc tragico sublimius spectaculo repræsentabatur sub lege Evangelica in patulo Phariseorum principis atrio, cujus domum intrans Divinus hospes, ut morè pauperum alieno vescatur pane, qui, cum esset ditissimus, pro nobis pauper comparuit. Ingrediendi igitur mirabile monstrum obviat, *ecce! homo quidem hydropicus erat ante illum*, (o) cujus explorans indigentiam, cum Seraphico Bonaventura Euthymius, eum multa abundasse pauperie attestantur; hac in hypothesi investigare desino, cur ante JESUM mittitur, cur non cum peccatrice Magdalena retrò secus pedes dominicos provolvitur, nec enim defixis occurrere sinitur oculis hominum, sed coram solis pauperrimi JESU obtutibus permittitur vel stare, vel jacere, invalida paupertas; nec enim sine grandi mysterio, nec stans describitur, nec sedens recensetur; ut scias in ædibus magnorum principum ingredienti inopiæ, omnem plerumque locum ac situm subtrahi, & denegari.

Despiciebatur adeo hic pauper advena, ut asserit Cyrillus: *orat stans, nec audens petere curationem propter Sabbathum & Phariseos*, injecit tumor divitum frœnum pauperi, nè audeat emendicare sanitatem, quæ major hac inopiâ? quæ indigentior hac paupertate? erant hydropici arrogantes Synagogæ principes, non contempserunt ægròtantem, sed pauperem oderunt; audi Gregorium, qui in Phariseorum cordibus hanc ægritudinem non advertit; *hydropicus quò amplius biberit, amplius fitit, & omnis avarus ex potu sitim multiplicat, quia cum ea, quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia, amplius & amplius anhelat*. (p) sanavit illico cœlestis medicus, non egestatis maciem, quâ pauper laborabat, sed tumescentis alvi ægritudinem, quâ corpus obrutum languebat; *non tulit mundi pater* (inquit Sedulius) *hanc speciem se præsentem consistere, suæque Sabbathæ, quæ tunc aderant non curavit, hominem festinans curare, quem suum magis esse desiderat*, (q) sic suos consolatur pauperes, sic inopis studet solatio, ut magis suum esse judi-

(o) LUC. 14. v. 2.

Curat Christus hydropicum in Sabbatho, quia pauper & inops erat.

(p) 14. mor. c. 6.

(q) L. 4. Psal. 13.

Stultus mundicola peritura æternis præponit.

(m) Hom. 10. de avarit.

(n) Jud. 2. v. 2.

Ambitiosus Nabuchodonosor cogitatem suam subjugare.

(r) in Cat:
Græc. Pat.

(s) Matth. 19.
v. 27.

Pauperes vo-
luntarij, ut
DEUM totum
habeant om-
nia, dimit-
tunt.

dicet, suæ commissum Providentiæ, quam ipsam solemnitatem Sabbathi, sibi ad suæ celebrationem gloriæ dedicati. Movit respicientem Archiatrum miserranda ægrotantis calamitas, sed urgit ad festinandum amica egenæ paupertatis facies, sibi suammet ante faciem collocata. Ut vultus vultum discutiat, & num præsentis prototypo opposita correspondeat effigies, viciniore oculo pauperis à paupere discernatur; Intuere delineatum ab originali imaginem, hujus hydropici, qui simul in unum æger & pauper est. Sustulit cœlestis protomedicus ægritudine, non abstulit paupertatem, ut amodò verè dives & pauper foret, illum possidens, in quo sunt omnes thesauri, & illum retinens, ut aggregatus pusillorum gregi in eodem fidus peristeret, quem alloquens Cyrillus, instar pastoris providi concludit. Ergo, ut possideatis regnum cœlorum, opes terrenas contemnite, (r) eligite Dominum in partem vobis, non cum alijs, nè Creatorẽ æquiparare creaturæ præsumatis, non præ alijs, qui solus sine socio, unus sine numero amari exigit, & possideri, eligite sine alijs adeo indispensabili abdicatione, ut inter alia pleno libertatis dominio calcanda, aut rejicienda vos ipsos noveritis præ cæteris relinquendos, ut securè vestrorum Scrutatori cordium possitis dicere, ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, (s) quem imitamur Regem subditi, & nudum denudati, ut adipiscamur regnum filiorum DEI, in eorundem libertatem ipso peregrinationis nostræ periculoso tempore feliciter asserti; deliciosa fors; quam calumniatrix censurantis mundi stultitia desidia- tam vocat, sed nos quietam experimur, compendiosa fors, quarendis non inhære satagentis concupiscentiæ desiderio, quæsitis non incubare, sollicito ambigæ conservationis impendio; amissis non cruciari mortifero deploratæ perditionis cordolio; non anxietur, non coarctatur, non fatigatur, non delassatur, æquanimis paupertas jam regnans in cœlis, quantumvis adhuc calcans in terris, quidquid caducum est, quidquid ab auri pondere onerosum est, quidquid ob anxietatem pectoris molestum est.

Hoc præliminare futuræ beatitudinis privilegium sola præ reliquis sibi vendicat paupertas voluntaria, quod incarnata Veritas subtiliter insinuat, tum eam in

terris adhuc aurifugam, adhuc in via contraneam, inter mortales adhuc conspicuam, inter insidias adhuc bellicrepam. immarcessibilis coronæ, æternaturæ regiminis constituit hæredem, Beati pauperes spiritu, sonat irrevocabile spondentis Verbi Verbum, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. (r) Deprædicaverat mansuetudinem, quæ motus suos novit temperare consilio, & licet irasci comperat, ferocem iracundiam prohibere, è quibus plerumque illud lentiùs, sed illud fortiùs æstimatur; promisit mitibus terram, non morientium pro tumulo, sed viventium pro solo possidendam; ut lachrymas eliciat ab obduratis cordibus peccatorum, lugentibus pollicebatur solatium, sed futurum cœlestis Paraclæti, qui temporalem amittentes lætitiã, æternã lætificat æternum exultaturos. Esurientibus & sitientibus Justitiã, saturitas spondetur, sed secutura, nec enim nisi famedus in tempore, saturandus dicitur in æternitate; explanante Hieronymo, nunquam non satis justos esse, sed semper esurire justitiæ opera intelligamus. Misericordes beatificat misericors & miserator Dominus, qui aliorum miseriam sibi appropriant, ut quælibet alterius onera ut sibi incumbentia supportant; quorum promissæ beatitudinis futuritio hac spon- sione concluditur, misericordiam consequentur. Beatis mundo corde clara Divinitatis visio bonorum optima, conceditur, sed quia (commentatore Augustino) nemo videns DEUM, vivit vitã istã, quã mortaliter vivitur, (u) videndus mundatæ mentis oculis perhibetur. Pacificis Rex pacificus velut peculiari titulo gaudentibus aulicis cœlestis curiæ filiatio DEI cum filiorum nomine deputatur, nec mirare! qui enim omnes animi motus irrefragabili dominio comprimentes, suis præsumunt affectibus, dissolutæ carnis effrænem insolentiam rationis subjiciunt imperio, fiunt in terris regnum DEI, nec tamen ut reges regnant in cœli regia, quamdiu plorant terrestres incolæ in valle lachrymarum, hæc pax datur quidem in terra hominibus bonæ voluntatis, ut notat Augustinus, non tamen cuiquam provenire potest in hac vita, ut lex repugnans legi mentis omninò non sit in membris. (x) Est igitur, est sola Beatitudinum postrema, quæ, quia octava est, quasi ad caput redit, hæc gloriosa propter justitiã tolerantia persecutionum, eadem cum prima promissionis remuneratione præ- mia-

(t) Matth. 5.
v. 3.

Paupertati
tanquam pri-
mæ beatitu-
dini offertur
regnum cœ-
lorum.

(u) Sup. Genes:
ad lit. lib. 2.
c. 25.

(x) lib. 1. Re-
tract. c. 19.

Paupertas vo-
luntaria est
genus mar-
tyrij.

miatur, eadem suspensione assecuratur, ut enim adstruit Anselmus, *octava nihil est nisi prima repetita, unde eandem remunerationem habet*, id ipsum stupet mysterium Clarevallensis Abbas, & admirandam judicat conventionis mutuae reciprocationem, quidve commune habeat cum paupertate persecutio, subtiliter inquit ac resolvit; & si (Gregorio Nysseno fidem dante) octava beatitudo ad instar ceterarum verticis, in somno eminentissimi ascensus culmine collocatur, quo singulari præ cæteris privilegio contempta apud divites exosæ paupertatis lampas eodem in candelabro ponitur, eodem regali solio recipitur & exaltatur?

Quid sibi vult, quod eadem promissio facta est pauperibus, & martyribus interrogat Bernardus, & quæstionem resoluturus, adjungit, *nisi quod verè martyrij genus est paupertas*, (y) illud terrenas despicit voluptates, insidiatoris angeli fallaces eludit feritates, triumphat adversus æreas potestates, ista invicta magnanimitate, abjicit mundum promittentem, irridet diabolus tentantem, & triumphas de semetipso, crucifigendo concupiscentiam prurientem. Illud in paupertatis beatitudine observat ut singulare, nihil superventurum commemorari, totum præsentialiter offerri possidentum, Guarricus Abbas, *ipsorum est regnum celorum*, quasi jam fruerentur delicijs paradisi, quasi jam potirentur fideles servi gaudio Domini sui, quasi jam inebriarentur ab ubertate domus DEI; non solum ideò beati denominantur à regno beatitudinis, *quia paratum est eis ab origine mundi, sed etiam quia jam in ejus possessionem coeperunt introduci*, quando venditis omnibus & distributis inter inopes, leves & expediti in cœlestia cum Christo decreverunt euolare, quando secundum venturi Judicis præcursores æmulati, cœligenæ beatarum mentium quadrigæ infidentes, pallium terræ, nè quidpiam terrenorum sapiant, dimiserunt; jam habentes thesaurum cœlestem in vasis fictilibus, jam portantes DEUM in corporibus suis & cordibus, (2) concludit commemoratus Pater; audiant hoc, & erubescant, quotquot sub Christo paupere marsupia nummis infarciunt, & ditiores evadunt Olerici, quàm nuper fuerint sæculares, qui opes congregant, Dominicæ crucis professione bajuli, fideles perfidi Simonis asseclæ, non tam Cyre-

næi, quos singultuante suspirio deplorat hodie dum locupletes Mater Ecclesia, quos nuper mundus contempserat mendicantes; non istum DEUS censum exigit pro feudo suæ vocationis, nec ultra opulentus inquit Clericus, mercedem magnam nimis, quam hospitalis Abraham tot dispersis investigavit divitijs, tot anxij obtinere intuebatur meritis, tot arduis laboribus comparare. Iste non alius est stipendialis laborantium in vinea Domini denarius, non vilius aut inferius cœlestis Paterfamilias præsentat præmium ab eo, qui de se ipso præbet testimonium, & testimonium illius verum est, nunquid non, *cælum & terram ego impleo?* (a) dicit Dominus; in cœlis beans Angelos, in terris faciens beatos; utrinque pauperes, & ideò repletos; qui paradoxum existimas, de paupertatis beatitudine, subtiliter differentem ausculata Hugonem purpuratum, *ista sola capax est DEI, quia est plenissima beatitudo, quia plenitudo nihil recipit, nisi quod nihil est*; (b) ut solus cælum impleat, ejecit de cœlo Divinæ Unitatis adversarium, solius Deitatis inimicum; ut terram repleat, appendit eam super nihilum, nè superbiam, quæ sui reputatione aliquid est, imò quæ æstimatione propria multum est, admitteret pro incola vel advena, ut foret plena omnis terra gloria DEI, quem una glorificat humilitas, exaltat, una deprædicat paupertas; hæc utraque mater cum filia cedit plenitudini Divinæ gloriæ, dans immenso hospiti locum amplissimum in semetipsa, quem locuples superbia divitiarum tumore ac plenitudine recipi sustinet, aut commorari; Non novit ambitiosas auri copias in terra, qui aurum cum argento terræ visceribus immergit, subterraneis in foveis tumulavit; non novit divitem, qui novit omnia, sed novit pauperem, qui nihil habens, abundat omnibus, nam primum reprobatur, & approbatur secundum.

Commendaverat aliquando pijs-
simus Redemptor iniquitatis villicum à Providentia, quæ etymologizante Isidoro, est procul videntia futurorum, qui cogitans, quid sibi foret proficuum in periculoso reddendæ rationis discrimine, alleviavit debitorum onera, ut reperiret benevolos suæ calamitatis receptores; quo stratagemate nos instruendos docuit incarnata Patris Sapientia, alleviare beneficio nostrorum peccatorum sar-

(a) Jerem. 23.
v. 24.

(b) in c. 5.
v. 24.

Sola pauper-
tas illius ca-
pax est, qui
implet cælum
& terram.

(y) Serm. 1. in
festo Omn.
Sancti.

Alijs beatitu-
dinibus sit
promissio de
futuro soli
beatitudini,
& martyrio
de presenti.

(2) Serm. in
festo SS. O-
mnium.

Nomen pauperis DEUS exprimit, non divitis, quia illum nescit, hunc non novit.

(c) Luc: 16.
v. 20.

(d) Anib: c. luc.

Dives à DEO reprobatur, quia in divitijs suis superbians gloriabatur.

(e) Hom: 40.
in Evang.

cinam, vel relaxando debita debitori, vel tribuendo copiam sublevandæ innopiæ indigenti. Ridebat ad profundam subtilis parabolæ veritatem Pharisaorum arrogantia, quàm ut compesceret æterna veritas, subjunxit aliam, confirmativam veritatis præteritæ allegoriam, ut asserit Venerabilis Beda, homo quidam erat dives, fuisse, non esse dicitur, ut instar auffugientis umbræ, universam superbiorum divitum opulentiam evanescere recogitetur; erat similiter, cum transeunte indigentia, cum fugiente Calamitatum congerie, quidam mendicus nomine Lazarus, (c) notat acuratam Circumstantiarum seriem Mediolanensis Ambrosius, & concludit, narratio magis quàm parabola videtur, quando etiam nomen exprimitur, (d) cui ad stipulatur os aureum, docens, illam esse parabolam, in qua exemplum ponitur, sed nomen reticetur. Reveretur in declaratione nominis latens mysterium Pontifex maximus magnus inter Pontifices Gregorius, cujus absconditam exploraturus veritatem; subtili quæstione discutit, cur in hac seu hystoria seu parabola reticeatur nomen divitis, & pauper Lazarus nominetur? Cum tamen non solum vulgus populi, sed etiam illustrior mundi portio, plus soleat divitum recensere nomina, facilius addiscere, accuratius retinere, quàm nomen pauperis, cujus hæc reputatur felicitas, si nominari nesciatur; dominus autem nomen pauperis dicit, & nomen divitis non dicit, notat moralis Doctor; an fortè, ut approbetur extrema ulcerosi pauperis calamitas, & reprobetur misereri nescia opulenti epulonis crudelitas, ille Lazarus nuncupatur, quod vertens præclari nominis vocabulum Gregorius, significare illud asserit, qui adjutus est, subjungens illico suæ versionis Clarissimam rationem, pauper enim erat, & illum Dominus adjuvabat; Nec tamen alio divitem nuncupat nomine, omnisca universorum Sapientia, quàm execrando infarcinatæ voluptatis epitheto Epulonis; nominatur pauper ab hystoriographa veritate, non nominatur dives, quia cognoscebatur ille, non noscebatur iste, approbatur ille, reprobatur iste; ac si aperte dicat, dicit Gregorius, pauperem humilem scio, superbium divitem nescio, illum cognitum per approbationem habeo, hunc per judicium reprobationis igo, (e) mirari desine cui

peregrina hæc DEI Scientis omnia nesciens ignorantia videtur; non aliorum novit præconia, non alia agnoscit stemmata, illorum solum admittit consortia, quorum nomina scripta sunt in cælis.

Hæc sunt contemptæ paupertatis insignia, quæ pretioso beatæ æternitatis albo inarantur, hæc sunt voluntariæ egestatis privilegia, justis solum & Angelis appropriata. Mundus applaudit diviti, cœlestis Curia congratulatur pauperi, ille hunc despicit, sed ista respicit, illum infernus recipit, istum Abrahamæ sinus excipit, ille nutritur delicijs, iste consumitur miserijs, sed inopem divitiarum omnium largitor, aut nominat, aut baptizat, & divitem quasi ignorans, vel potius nescire dissimulans, reprobatur ac condemnat; ut paupertatis finem doceat, pauperem nuncupando approbat; ut divitiarum exitum caliganti mundo clarissimè spectandum exhibeat, quò dives nuncupetur nomine non designat; mors pauperis excedit sortem divitis, & sepultura inopis carnali oculo invisibilis, universam opulenti cadaveris pompam transcendit, nam illum Angeli in Patris Credentium amplexus evehunt, hunc numerosa potestas tenebrarum sub infernali flammicidio abscondit. Sic coronatur militans inter lustratas miseriarum acies paupertas, vinci nescia, semper victoriosa, cui si suas terra sterilis subtrahat laureas, coronata sanctorum victorijs veluti triumphali diademate, indemnus Solyma substernet myriades palmarum. Delineaverat aliquando non suo, sed velociter scribentis scribæ Calamo speciem cœli in visione gloriæ illuminatus Siracides, ad videndam gloriam DEI, ut à magnitudine speciei & Creaturæ cognoscibiliter possit Creator omnium spectari, suam exorditur creatricis omnipotentiae panegyrim, directoris Sapientiae præconium, amatrix benevolentiae enchyridium, ordinatrix Providentiæ patrocinium in Conservanda radiosi stellarum principis machina, quam sua considerans cum domo syderum, eandem vas admirabile, & quod est mirabilius, opus excelsi reveretur, (f) sed illud inanimatum supremi artificis opificium est aureum animatæ & animosæ paupertatis symbolum, opus excelsi dicitur ipsa paupertas voluntaria, ex-

Voluntaria Paupertas est vas admirabile.

Sed simul opus excelsi.

(f) Eccl. 43.
v. 2.

(g) In ps: 96.
v. 1.

(h) In Epist:
Paul: ad
Cor. 2. c. 8.

Post aurum
non ire, nec
corde nec cor-
pore, est agere
mirabilia.

Divitias ha-
bere non offi-
ci, sed cor
opponere,
(psal: 61.
v. 11.)

ponit mirabilem divitiarum Contemp-
torem sagax Incognitus, quia ipsam pri-
mò Christus attulit mundo, (g) quando
propter nos egenus factus est, cum ef-
set dives; quod præclarissimum pau-
peris DEI enconium, prolatum ore A-
postolico elucidat commentatrix Glossa
admirabilis Christus redditur, quia pau-
pertatem assumpsit, & divitias non ami-
sit, intus dives, foris pauper, DEUS
in divitijs, homo comparens in pau-
pertate, (h) nec suspiceris velim, so-
lius capitis hoc admirabile esse præco-
nium, non etiam dependentium mem-
brorum; est singulorum, si correspon-
deant capiti, est subditorum, si suo in-
nitantur principi, est hominum, sed
illorum, qui DEO homini analogâ li-
cet similitudine assimilentur; si ad si-
militudinem assimilentur; si ad simi-
litudinem humanati Numinis, si ad i-
mitationem hujus Divini pauperis pan-
nos mortalitatis abjiciant, divitiarum
calcent lacinias, non aliâ quàm im-
mortalitatis stolâ induendi, cur alio-
quin plaudens Ecclesiasticus illum inter
viros beatum (inspirante DEI Spiritu) pro-
nuntiasset, qui post aurum non abiit, nec
speravit in pecunia & thesauris, abeunt
liquidem avarorum aliqui mente dun-
taxat cupidâ, oprantes & flagrantes, de-
siderantes ac anhelantes, aspirantes &
suspirantes; excedunt illos alij, qui
corde simul ac corpore terras evisce-
rant, centra penetrant, abyssis inhiant,
scrutantur maria, rident naufragia, amant
pericula, si modò umbram videant, si
spei signum capiant, si longè distitæ in-
ter multiplicata licet discrimina recon-
ditæ possessionis leve vestigiunt attin-
gant.

Nescit utrumque dives iste, quem
laudaturum se Sapientissimus Siracides
pollicetur, opposito præclaræ laudis me-
rito, quis est hic, & laudabimus eum, fe-
cit enim mirabilia in vita sua, quid enim
portentiosius, quàm in sinu ignem gere-
re, & æstum non sentire, spinas cum tri-
bulis colligere, nec colligentem dexte-
ram sauciare? quid mirabilius, quàm e-
surire inter epulas, inter delicias luge-
re; picem coinquinantem tangere, nec
manum maculare, hinc puer domini,
cui nec deerant pecuniarum æraria, nec
arca thesaurorum, divites exhortatur,
divitiæ si affluant, nolite cor opponere, (i)
ne confluente in unum confluant, ac

Pars III.

corde defluo excordes statuæ evadant;
novi hominem, novi mendacem filium
hominis, qui respiciens in vanitates &
infantias falsas, non posuit DEUM ad-
jutorem suum, sed speravit in multitu-
dine divitiarum suarum, & ideo, non
quia habuit, sed quia habens intumuit,
quia habere amplius concupivit, quia
confidit in divitijs, in DEO non spera-
vit, ideo tanquam pulvis, quem projic-
cit ventus à facie terræ, ejicietur foras
in tenebras exteriores, & extirpabitur
radix ejus de terra viventium, vide in
sinu divitis mendicum inopem, in gre-
mio locupletis Abrahamæ pauperem Laza-
rum, imò uterque dives exstitit, quia
divitias eorum neuter æstimavit; in-
travit dives, Pater credentium, ad cœli
regiam per foramen acûs, quia abun-
dans opibus, quos terræ in terram abi-
ens dimisit, affectu aureo, non aurum
sed auri dominum adamavit, pecunia-
rum abundantium cupiditate non exar-
sit; intrabunt per eandem ejusdem fo-
raminis rimam, qui ex divitijs per pie-
tatis meritum extrahent præmium pau-
pertatis; ut dilatetur acus, & perfo-
retur latius, intravit, & transivit pro
his divitijs, qui nec superbè sapiunt,
nec in incerto divitiarum suarum con-
fidunt, præcessit, ut succederent, ille
prior intrans, ut commentatur Augusti-
nus, quem sicut Camelum, nemo sarcinâ
passionis oneraret, nisi ipse se in terram de-
poneret. (l) Est igitur duplex genus
mortalium, unum de terra, terreni pro-
toparentis posteritas, de cœlo alterum
cœlestis Adæ genuina hæreditas, illa,
dum spirat, sperat, sed in terrenis, qui-
bus pollet hic mundus, ista dum halat,
anhelat, sed ad cœlestia, quæ suis pro-
misit pedissequis, vendentibus omnia, ut
Christum lucrifaciant, verax DEUS. Nec
velim credas leviter iniquitati, dum ti-
bi mentiri cupiens, mentitur sibi, au-
rum vituperans, aureos in arca recondit
laqueos, triobolari pileo, & vili tegu-
mento nudam amare simulat pauperta-
tem, etiam filij pestilentie quandoque
prædicant ex Moysis cathedra, dicentes
facienda, non dicta facientes; nam ve-
ri pauperes, si rerum laborant opulentiâ,
cor suum inter prementia auri pondera
in cœlum erigunt, ut sublevantur, se
ipsos in sinus pauperum exonerant, ut
à tentationum onere, à præsentaneo fu-
nesti lapsus discrimine liberentur, dum
interim Mammonæ opprimentis ac sub-
ju-

Christus in
passione est
Camelus, re-
serans diviti-
bus cœlum.

(l) In Psal: 51.

*Avari divites
radunt pupil-
lis, & orpha-
nis capillos
linguæ nova-
culâ.*

*(m) Ps. 51.
v. 4.*

*JESU disci-
pulis debet
cum declava-
to in monte
Calvarie
calvus esse.*

*DEUS non
quamvis pau-
peris curam
habet, sed eo-
rum, quibus
non est adju-
tor.*

jugantis cum capite infames idolola-
træ, cœlestia ore scelesto dogmata effu-
tiunt, sed cor affixum terræ, in cœlum
renuunt erigere, quid cœli Dominus suis
loquatur discipulis, suis polliceatur pe-
dissequis, nolentes intelligere, nec cape-
re volentes; aureâ siquidem repletum
cor plenitudine, nec aquam salutaris ul-
la vacuum admittit; ficto quorum elo-
quio mendacem exprobrat fallaciam co-
ronatus Psalter, *tota die injustitiam cogita-
vit lingua tua, sicut novacula acuta fecisti
dolum*, (m) legit insigniter Cajetanus,
sicut novacula polita, quæ splendida corn-
scans acie spectantem oculum delectat,
sed secans jugulum crudeliter trucidat;
cogitabat lingua, quod manus non age-
bat, ut, si contingat corrasionem auri,
collectionem nummi à manibus non per-
petrari, operibus consummari, id ipsum
affectu cordis compleatur, & mentis de-
siderio peragatur; acutam æmulantes
novaculam, capillos radere non desinunt,
justorum opes subtrahere, viduarum &
pupillorum possessiones abscindere, toto
sue peregrinationis tempore contem-
dunt, ut semi-capillatos calvos efficiant,
illius, qui in Calvarie calve culmine pa-
ribulatus passus in auram brachijs com-
posuit, præclari successores, qui se Chri-
sto confixos exhibent, dum referatis ac
perforatis manibus nec aurum retinent,
nec continent argentum.

Quid repræsentant aliud, quid a-
liud capilli spectandum exhibent, aut
meditandum, ac hanc superfluum bono-
rum temporalium abundantiam, quod si
absque doloris sensu capillus à capite
præciditur, certè non aliter suâ grava-
tus opulentia verus pauperis JESU Disci-
pulus, quam defluâ Cæsarie caput à sua re-
quie præpeditur, hinc nullo cruciantur
cordolio, si exacuta & adornata divitum
novacula totum decalvet verticem; non
enim nisi possessiones superfluas potest
abradere, non necessaria beatæ æterni-
tatis bona refecare. Sed acuat, quantum
potest, anhelus dives novaculam suam,
auferat pilos istos quasi insensibiliter, sic
suas fraudes adornando, suas fallaciter
concinatas dolositates colorando, ut
carnis oculus furem pollicitum, & detra-
ctorem aulicum non valeat discernere,
sibi finaliter finale infert exitium, nam
sibi lethalem interitum machinatur.
Dum interim nobilis DEI filia illustris
Sponsi sanguinum amasia paupertas vo-

luntaria possideat omnia, dum nihil con-
cupiscit; nam quanto est volentior
concupiscentia, tanto pauperiorem facit
animam intensius concupiscentem. Hæc
est pauperies, quam odio persequitur
Altissimus, non quam prosequitur amo-
re; non iste est, de quo testatur Psalter
regius, *liberabit pauperem à potente, sed
pauperem, cui non erat adjutor*, qui aliud
non quarit adjutorium, non præstolatur
aliud asylum ab eo, cui fiducialiter ap-
plaudit, *factus est Dominus refugium pau-
peri*, (n) *adjutor in opportunatibus, in tri-
bulatione*, sed illi tantum, explanat com-
mentatrix Glossa, *qui nihil amat in transi-
torijs*; hunc liberavit confugientem ab
illo persequente, quem nostra flagitia non
sua merita potentem effecerunt; Leo
leonem fugat ille de tribu Juda, istum
quærentem, quem devoret in sylvis Esau;
liberabit hunc, quantumvis terrenis ab-
undet opibus, si modò verus DEI pau-
per sit, sunt enim, quos sat amaris deplo-
rat lachrymis Augustinus, *divites, si non
pauperes DEI, abundantes sibi, non egentes
DEI*. (o) Horret exarans calamus illos
describere, qui, postquam omnia paupe-
ribus distribuunt, DEI vocari, aut esse pau-
peres, recusant; inflantur à jactantia, qua
sibi attribuendum autumant, quod mun-
di divitias contemnant, & ideo has mi-
nimè contemnunt, dum velut divites ad-
versus egenæ humilitatis inopiam con-
surgunt; illenè pauper est, qui magnam
imaginatæ sanctitatis opulentiam à se ha-
bere se reputat, & quasi non acceperit
gloriabundus, in suis opibus exultat, qui
parcit inopi & pauperi, hunc vindicabit
sue raptorem gloriæ, sue insidiatorem
Omnipotentia, sue Divinitatis sicarium,
sue unitatis inimicum; qui enim sibi
sufficienter est idoneus ad salutem, DEUS
est, quisquis à se, quod habet, accipit,
Divinus est; vera salus perfecta est justi-
tia, quæ non habetur à paupere, nisi hanc
largiente Omnipotentis gratia; est enim
plenitudo legis, est ipsa charitas, quæ,
Hypponensi declamante, *quæ non à nobis
existit in nobis, sed diffunditur in cordibus no-
stris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*.

Denique verus & non vanus pau-
per, est vas admirabile, dum universam
ingentis mundi machinam sub suo pre-
mit calcaneo, dum omnem thesaurorum
congeriem sub suo calcit animo, dum
insidens regali solio, se ipsum novit re-
gere, & præsidens sapientissimus Rex
in

(n) Ps. 9. v. 10.

(o) in Ps. 71.

*Verus pauper
debet esse DEI
pauper, non
sui dives, non
sibi, sed DEO
omne bonum
attribuendo.*

Perfecta ani-
ma est, cuius
portio solus
DEUS est.

in cathedra scit semetipsum erudire. Vas admirabile, quod admirantur cœlestes genij, & intueri metuunt infernales angeli, quid enim mirabilius esse potest beatis mentibus, quàm in carne sinè carne vivere, in terra sinè terrenis sordibus degere, inter divitias pauperem agere, & prurientem concupiscentiam in hoc mortali corpore prædominanti spiritui subjugare? quid est aspectu horribilius rebelli angelo, qui inter felices Angelos non potuit, vel veriùs non voluit firmus subsistere? quid est obtutu adversantiùs, quàm præcipitatum intueri pulverem, ut exaltetur super erratica astra DEI, quæ iste seductor pessimus è fortunata domo syderum, ad locum flentium, ab empyreo beatitatis Zodiaco, in tenebrarum orbita præcipitavit? sed istud ipsum vas non posthac fragile, sed in stringentibus complectentis DEI manibus stabile, est opus excelsi, ab alio non perfectibile, unâ hujus cœptâ potentiâ, sola ejusdem figuli misericordia consummandum, sed nunquã sua tuente ac protegente gratia consumendum. Excelsum planè opus, sed excelsi,

delitiani siquidem in voluptatum fuga, in gloriæ contemptu prudenter gloriari, propter DEUM inopia laborare, & ob inopiæ laborem se ipsum consolari, non est terrigenæ incolatus, sed est cœligeni principatûs. Accede fiducialiter ad thronum gratiæ, inglorius in mundi oculis contemptor vanitatum, non erubescas coram supremo Rege gloriæ comparere nudus & inops advena super terram, quem in te ipso nudum & pauperem præfiguras. Dic confidenter verba fiduciæ, alloquere ut misentis DEI Filius Verbû Patris, *portio mea Domine!* si tamen, (commentatore Ambrosio) nil habeas commune cum sæculo, si nihil tibi vendicas, quod mundi est, si nulla corporalium cupiditatum possessione angeris, si nulla adversitate frangeris. Hinc similibus terrena divisio subtrahitur, ut ipsi, dum sæcularem excludunt portionem, sibi appropriandam, sibi attribuendam, fiant possessio cœlestis. Denique cui portio DEUS est, totius possessor est naturæ, (p) concludit Mediolanensis.

(p) super Psal.
118. Oclon. 8.

A L E P H.

Versus
III.

Tantum in me vertit, & convertit manum
suam, tota die.

Sermo Tertius.

Paupertas voluntaria est DEO acceptissima,
sed mundo exosa, & coram carnali oculo
despecta.

Tribulatio ef-
ficiat imagi-
nem Christi
in animabus
nostris.

Quod operosus artifex securi & ascia elaborare satagit in quemque inanimis trunci stipite, hoc misentis DEI Dextera in peccatoris anima plagis & ferulis contendit fabricare; conatur ille scalpris & scobinis effigiare simulacrum, molitur ista, & ærumnarum ictibus, & rursionibus adversitatum vel reformare, vel efformare imaginem Christi JESU; time, non gaude infelix vernula, qui voluptate pascaris, delicijs inebriaris; geme, si sapias, cui applaudit continuata prosperitas ad nutum, cui blanditur & terræ regio, & cœli regia ad votum, truncus relinqueris, ut esca ignium comburaris; amico DEO anima, felicibus pœnis excitatur, nè torqueatur flagellanti-

bus, plagis sauciatur, ut doleat, nec otari permittitur, nec sinitur in dulci requie ferari; est luculentum effervescentis iræ indicium, est manifestum furibundi Judicis argumentum, dissimulare crimina, quæ vindicata non auferentur, non castigare scelera, quæ refrenata corrigerentur. Amabat, qui comminabundus prævaricatrici animæ prædicebat, *sepiam viam tuam spinis*, (a) id est, Glossa (a) Os: 2. v. 6. commentatrice, *actiones tuas duris laboribus implicabo*, peccavit pater parentum omnium super terram, deliquit filiorum omnium primicerius Adam, ambitione deliravit, Cain furore livido insanivit, & illè tamen post vetiti fructûs escam paradiso proscribitur ad maldiectam ferali anathemate terram, ut spinas cum tribulis

lis evellat, condemnatur, Nève attenet reditum, ab excubante Angelo prohibetur, iste post evulsum ianocui fratris sanguinem, egressus à facie Domini, habitavit profugus ad orientalem plagam Eden, (b) egressum non stupeo, nullum enim studium improborum habet cum DEO commercium, (c) ut adstruit Olympiodorus: illud admiror vehementer, cur æquissimus nostrorum delictorum arbiter enormem fratricidam, plagam delictiarum inhabitare patiatur, & patrem suum lugentem ac plorantem ob violatum æterni Legislatoris jussu cogat in terra deserta, invia & inaquosa exulare? Eden ob situs sui delicias communi commentatorum calculo interpretatur voluptates, & hic morari finitur profugus mundi exul, cujus vindictam clamans de terra Abelis cruor perempti ab ultrice Justitia efflagitabat. Adam acturus pœnitentiam, ad lachrymarum vallem ejicitur, ut lachrymans ad sinum veniæ recipiatur, desperabundus Cain à DEI facie egreditur, à suæ dilectionis misericordia dimittitur, dolorem perpetrati sceleris à corde tremulo elongare nititur, oblivioni horrendæ internecionis immergitur, omnimodas inter delicias, rodentis conscientiae furorem declinaturus, in sede voluptatis commoratur; enimverò reprobis de loco voluptatis ejecti, in orientali se parte constituunt, ad stipulatur commemoratæ Veritati Petrus Ravennas, dum transitoria prosperitate decepti, quid perdidierint, non advertunt, sed quasi in luce magna felicitate attendunt. (d) Optabiles pœnæ, desiderabiles plagæ, quæ insequuntur peccatorem, ut non persequantur; languore corpus teritur, ut enervatum lascivire prohibeatur; culumnijs & contumelijs mens affligitur, nè vanis cogitationibus dissipetur; timore animus percutitur, nè in lasciviam effræneretur; dicat proinde, non conquerendo, sed grates referendo prudens anima, tantum in me vertit, & convertit manum suam, ut videat paupertatem suam, quam parum valeat sine regali effigie, cujus tribulatio insculptrix est, ut enim purpuratus Hugo elucidat, Adam & Cain hanc manum vertit Dominus, & convertit peccarunt, in solos Sanctos, ut corrigat eos; in suos primus affligitur, secundus in delicijs finitur habitare. Iplis minatur, ut mater parvulis, ut parens filijs, ore prophetico vaticinan-

tis Amos, tantummodò vos cognovi ex omnibus cogitationibus terræ, idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras, (e) legit Symmachus, solos vos cognovi, qui novit omnia, solum se cognovisse profiteretur Israël, per electionis gratiam, & singularium beneficiorum collationem; quid poterat ad splendorem illustrius proferri? quid ad solatium jucundius optari? quid dignius ad Judæ gloriam, ad Hebræorum omnium felicitatem exarari? splendor autem hujus periodi in animo caligantis populi minus relucebat, quia ejusdem nimia claritas lippientes oculos, ut vehemens sensibile, perstringebat. Dicebant Rebelles lumini, cacutientes lucis filij, obganniebant murmurantes ac mentientes, interprete Ruperto, idcirco nos tantum præ cæteris gentibus à DEO corripimur, ducti in omnes gentes captivi, quia nos præ cæteris gentibus diligit. (f) Quasi benignissimus ultor, hac præmatura delictorum visitatione, aut aliò respiceret, aut aliud intenderet, quam ut corruptus peccator commoneatur, commonitus iniquitatis suæ turpitudinem meditetur, meditatum detestetur, detestatum confiteatur, confessus ardentem ad Patrem, quem deseruit, revertatur. Clamat hodie dum ad solos præcunctis Adæ filijs dilectos & electos, signatos & insignatos, signaculo DEI vivi, ad veros religiosæ sanctitatis professores, qui nullis fabularum gaudent ineptijs, non otiosis ambiunt diffuere consortis, non vanis recreari cupiunt dialogis, sed totis nisibus onerosæ crucis bajulum comitari, plenius affectibus antecedenti crucem suam Redemptori flagitant adunari. Sunt gemini religiosæ perfectionis filij ex omnibus universæ orbis cognationibus electi, à voluptatum arboris horrore inseparabili feliciter elongati, à vanitatum atrijs implacabili odio alienati, quibus præfiguratis in schema filiorum Joseph, de parvæ sortis funiculo conquærentibus applauserat gratabundus Josue, populus multus est, & magnæ fortitudinis, non habebis sortem unam, sed transibis ad montem, & succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia. (g) An non & numerosam fortitudine & multitudine prævalidam dixeris gentem illam, quæ prurientem gulam prolixiori jejunio didicit enervare, linguæ dicacitatem, quam nemo domare poterat, consuevit salutaris silentio refrænare, procacitatem aurium contra virulentam detractoris

Afflicti cognoscantur à DEO.

(f) lib. 2. in 3. c. Amos.

(g) Jos. 13. v. 7.

vocem novit sepiensibus spinis obturare, rapaces oculos adversus licentiosam ob-
jectorum libidinem velare, & denique
membra sua sic super terram statuit mor-
tificare, ut manus, nè minùs atrectan-
da contingat, restringatur, & pedes, nè
vagabundi à semitis Justitiæ declinent,
cohibeantur. Nescit religiosa integri-
tas alienæ felicitati invidere, sed novit
propriæ in proximorum beneficium ce-
dere, ut frater indigus adjuvetur; hor-
ret per iracundiam segregari à fratrum
contubernio, nè fortè sanctæ Sionis an-
temuralia, nè solidissima fraternæ pa-
cis propugnacula concutiantur; Hæc
montes transire dicitur, quia duriora
ac celsiora evangelicæ perfectionis dog-
mata, quæ sancto animante spiritu com-
pletè didicit, heroicorum operum fre-
quentiâ docere, alios similiter contem-
dit; & quamvis cœligeno oriunda ste-
mate, suam ab angelorum domino, à
Rege gloriæ originem nanciscatur, me-
lior portio gregis Christi, non tamen
ambitiosorum more, copiosis æquè ac
portentosis gloriantur insignibus, solis
insigniri desiderant vulneribus, à cruce
penduli redemptoris.

Qui unus Magister discipulorum ho-
rum, cuilibet svadet, ac consulit, po-
ne me, ut signaculum super cor tuum, (b)
ecce! qui caput nostrum, si tamen viri-
sumus, qui oculus noster, per quem
quidquid cernitur pulchrum est, qui
vox nostra pro nobis clamans clamore
valido, ut exaudiamur, qui dextera no-
stra per quam misericordiarum patri
sacrificium laudis offerimus, & deside-
rabilem sancti amoris victimam immo-
lamus, ipse charissimorum sibi, clarissi-
morumque sui exercitus militum est si-
gnaculum, ipse, quem pater signavit
DEUS, insigne est religiosæ charitatis;
non meæ veritatis exile, hoc est pro-
loquium, sed est oraculum Mediolanen-
sis Ambrosij, de Isaac (cujus & victi-
mandi obedientia, & contemplabundi
experientia, regularis observantiæ idæa
est) discurrentis, signaculum Christus in
fronte est, signaculum in corde; in fronte,
ut semper confiteamur; in corde, ut semper
diligamus; signaculum in brachio, ut sem-
per operemur. (i) Nullam istorum ma-
nus iniquitatem operantur, non norunt
hominum opera, sed Angelorum my-
steria peragere, & complere; signan-
tur corda, signantur eorum brachia, i-

Pars III.

bi videtur imago Sapientiæ, hic cerni-
tur impressa effigies justitiæ, nè deside-
ria carnalis concupiscentiæ mentem oc-
cupent, aut injustitia contamine ope-
rantem; signantur denique fideles re-
gularis sanctimoniæ professores, non a-
liâ quàm crucis formâ, ad imprimen-
dam potiùs crucifixi sospitatoris nostri
passionem; hoc sine accipiunt signacu-
lum suæ similitudinis, ut ad ipsius nor-
mam vivant, Christo confixi in cruce, peccato crucifixi, sed crucifixo vivi. Legit allegatum sacri epithalamij para-
digma Bessonius, impone me cordi tuo, ut
figillum, & ut annulum signatorium ma-
nui tuæ. Felix chirographum hac ex-
arante dexterâ roboratum! quidquid
hoc annullo signatur; o beati candi-
tati! qui hoc signo consignati, hoc si-
gillo deputati, charissimorum albo in-
feruntur, albæ gallinæ filij, quæ con-
gregat pullos suos sub alis suis, partus
amantis DEI! quod enim valdè diligitur
(interprete Lyrano) super cor poni dicitur,
non putas inter duodecim millia signa-
torum ex quavis tribu, electos hosce
computari? quantumvis non inficior,
sed voce querulâ, sed singultuante ge-
mitu deploro, id ipsum quandoque e-
ventu infelicissimo contingere, quod
increata veritas uni suorum amicorum
revelabit, restituetur ut lutum signaculum
(l) quasi apertius diceret, est, qui vi-
detur nunc in religionis gremio DEI
vivi signaculum, sed temporis successu
ad instar lucis revertentis ad peccata
Ægypti sordescet, ut serviat in luto &
latere flagitiorum mancipatus principi
tenebrarum; verumtamen reliqua si-
gnaculorum multitudo, dolorem mi-
nuit, suppletque jacturam modicorum.
Sunt, non diffiteor, in ipso occultæ soli-
tudinis gremio, in regione vivorum,
in claustris ac cœnobijs, salvifico reli-
giosæ professionis signo à sæculi mor-
tuis segregati, qui tamen vivunt sæcu-
lo, & moriuntur DEO, terrenis immer-
guntur contagijs, sub sacro religionis
habitu abscondunt velamentum mali-
tiæ, sed quamvis ad horam intuentium
oculos decipiant, & animos superio-
rum fallant, dissimulare tamen non
prævalent malitiam, quàm simulando
tegunt; quique ante aduersitatis in-
temperiem, ante tentationis impetum
apparebant velut signaculum, tentati
lutum exhibent, omnium pedibus con-
terendum; qualis enim eorum consci-

Est signaculum
nostrum in
fronte & bra-
chio, ut ame-
mus & bene
operemur.

(l) Job: 38.
v. 14.

Religiosi re-
cedentes ab
obligatione
statûs perdunt
signaturam
DEI.

(b) Cant: 2.
v. 6.

Caput viro-
rum fortissimum
Christus est.

(c) Lib: de Isa:
Cap: 61.

entia tempore simulationis fuerit, talem fuisse, vitæ improbitas convincit.

Non tamen cæterorum præjudicat eminentiæ, vel adversatur gloriæ iniqua perfidorum series, dum segregata terrenis à quisquilijs religiosarum mentium ascēteria, copiosa incolæ sanctitatis cœnobia resurgant, quorum illustres inquilini educti de lacu miseriæ, & de luto fœcis, hoc celeberrimo obfigillantis DEI signaculo in veritate ac sanctitate gloriantur, cūque moralisante Gregorio, idcirco signaculum rebus incutitur, idcirco sigillum epistolis imprimitur, nè qua diripientium præsumptione violentur, propterea humanarum Zelotypus amator animarum his sanctis cordibus ad instar signaculi imponitur, ut infidelis servus, ut perduellis angelus, dum hoc signaculo horum interiora cordium conclusa penetralia considerat, tentando ea irrumpere non præsumat; sunt & præterea in corde cogitationes, hinc signat Supremus arbiter eorum cum corde brachium, ut quantum DEUM diligant, non solum voluntate sterili, sed insuper per fecunditatē sanctorum operum contestentur; *signum quippe, sancta mens interiorius & exteriorius Christum portat*, commentatore Gregorio, *quia, dum in ejus meditationibus assidue laborant, in exteriori operatione eum imitari non cessant.* (m) Examinat occultum hujus signaculi mysterium purpuratus Hugo, & geminam ejusdem prærogativam, ex duplici, quo fungitur munere, declarat; est namque signum, *quo secreta clauduntur, in quo regis imago resultat*, cui confine aliud apponit, *quod sit character distinctionis*, & quia uni præ cæteris voluntariæ paupertatis utrumque congruit, hoc singulare religiosi statûs indicium, primordiale hoc monasticæ perfectionis auspiciū, hoc peculiare Divini vultûs prototypum, regalem velut effigiem revereamur. Non tamen illam commendamus illius paupertatis inopiam, quæ cancri more in alienæ possessionis usum irrepit, & dolum proximo nectans, alterius ærumnis pascitur, alienæ nutritionis pabulo impinguatur; quæ licet terreno denudata subsidio, exuta quolibet pecuniarum præsidio, inflammantis avaritiæ facibus exardescit, cui omne lucrum ad virtutem dispendium est, incendium ad cupiditatem; sed voluntariè gratulabundi applaudimus, quæ majoribus divitijs

minus invidet; Grande discrimen inter necessariam, & voluntariam paupertatem, ista gloriatur cum primo magni Sacerdotis Vicario, cum inclyto Apostolorum Principe, *argentum & aurum non est mihi.* (n) Digna profecto vox Apostolici Principis, non proceris terreni, qui suis cum fratribus reliquit omnia, ut nudus nudum insequens assequatur, factum propter nos inopem DEUM, egenus homo, JESUM Petrus, Magistrum discipulus æmularetur, cui quærenti de mercede, *quid ergo erit nobis?* non auri copia promittitur, quàm dudum adeo condemnabat, ut neque nummulum, quo navulum pro redimendo Redemptore solveret exigenti, possederat, nec solum possidere aurum renuit, sed insuper quodnam amborum præcelleret, rudis in mundi schola, se ignorare comprobavit, quando argentum auro præposuit, quando nec argentum, nec aurum se habere mendicanti & claudicanti pauperi intimavit.

Quam voluntariam Apostolicæ paupertatis eminentiam considerans Chromatius, exclamat: *O! verè beata paupertas, quæ cum nihil de mundi facultate habeat, tantum de cælo largitur: non dat argentum vel aurum, sed, quod plùs est, omnibus reddit corporis sanitatem.* (o) Nec mirare! hæc enim una inter præcipuas hujus virtutis est proprietas, posse naturam cogere, ipsumque naturæ Conditorum cum suo suæ Omnipotentiae brachio in sui amplexum inclinare; an non sic pauper erat, quantumvis regali diademate coronatus, licet innumeris pænè agminibus stipatus, esto Judææ Dominus & Princeps Israël, quando egentis instar suspirabat, quando ad instar mendicantis stipem à Rege gloriæ Rex Solymæ efflagitabat, clamans: *portio mea Domine,* (p) legit Ambrosius, *portio mea Dominus*, & deprecabundam supplicantis vocem explanans sublimiter, subjungit, *nihil possidens, nulli nisi DEO militat, supra terram ejus est portio, non enim terra deficit, non enim mare clauditur, cui portio DEUS est, totius possessor est naturæ,* (q) & quia possidens rei possessæ habet dominium, pauperis Evangelici hæc est proprietas inseparabilis, naturam cogere, & ejus impotentiae operatricis gratiæ potentiam subrogare; cessit illius curta exilitas, succellit istius participata Divinitas, & solo sermonis sono claudus erigitur princeps mundi hujus, in præpotente verbo con-

Dona paupertatis veniunt de cælo.

(o) de S. Pet. hic.

(p) 118. v. 57.

(q) Oct. 8. in Ps. 118.

Pauper possidendo DEUM possidet possessorem totius naturæ.

Christus est signum, quod gestant just.

(m) in 3. c. Cant.

Ad pedes Pe-
tri colloca-
bantur bona
temporalia
Christiano-
rum, tanquā
indigna ma-
nibus Aposto-
licis tractari.

(r) Deut. 16.
v. 1.

(s) Ps. 10. v. 5.

DEUS non
minus affigit
civem pauperi
oculos suos, ac
tui terrarum
via,

funditur, lividus reclamantis Synagogæ animus atteritur, nam clausæ nuper ad veritatem aures, & sono æris obtusæ, hoc Verbum vitæ audire recusabat, de JESU nomine scire erubescere. Ecce! quàm potens in portione sua Petrus exstitit, qui partem quamlibet de sæculi possessionibus repudiabat; quòd si cum censurante Mimo reclames, vel veriùs cum cane invido cælum allatrans contradicas, ante cujus pedes agrorum pretia deferebantur, allegoricus respondebit Tilmannus, *merito ante pedes, quas pedibus conculcanda, quæ indignum erat vel manibus tractare!* Hæ sunt religiosæ paupertatis divitiæ, divitiarum Dominum possidere; nega, si potes, fundatissima possessionis jura, audi, qui negas DEUM possessionem esse pauperum, audi eundem confitentem, quando Divinus Legifer filijs Levi omnem subtraxerat portionem in medio fratrum suorum, *quia Dominus possessio ejus est*; (r) ecce! qui mensus est manu aquam, & cælum palmo, qui tribus digitis appendit orbem terræ, per quem reges regnant, eundem suâ constringit dextera, sibi semper inter amicas charissima paupertas. Quod si oculatissimum tenerrimi amoris est indicium, si est manifestissimum amantis animi argumentum, amatum indefinenter respicere, præsentem ardentem aspicere, absentem circumvagante palpebrâ investigare, primum amanis JESU objectum, quod inspicit libentiùs, quod conspiciat affectuosiùs; despectus à mundo cœcutiente pauper est, si enim videntem viderat, aspicientem aspexerat, suspexerat respicientem puer Domini, dum sinceritate candida, quidnam prophetico viderat oculo, hic coronatus Vates simpliciter revelat, *oculi Domini in pauperem respiciunt*; (s) quippe cui derelictus est pauper, & qui spontaneo eligentis egeni suffragio refugium pauperi factus est; legit admirabiliter Chrysostomus, *oculi ejus inspicunt orbem terrarum*, adstipulatur ori aureo Theodoretus, *oculi Domini in totum orbem respiciunt*, qua lectionum varietate velut subtili velamine ingens mysterium contegitur, quo revelato intensi amoris Providentia, Gubernator omnium pauperibus providet, sublimiter explanatur; quasi pauper esset instar orbis terrarum, & mundi totius amplitudinem egena nuditas, adæquaret; Quòd si per DEI oculos miserans ipsius misericordia, & gratum faciens gratia describi-

tur, si in respectu respicientis oculi, subveniens ac protegens Conditoris auxilium (Commentatore Incognito) præfiguratur; infer Theologe, qua gratificantis DEI Clementiâ pauperes spiritu protegantur, quàm valido adversus confœderata suorum inimicorum agmina defendantur auxiliò, quos velut orbem terræ tibus appendit digitis, dum tota Divinarum personarum trias unius pauperis invigilat solatio, fovet subsidio, assistit patrociniò, insistit emolumento.

Pauperrima inter pauperes, Seraphica inter homines, puerpera inter virgines erat S. Mater Theresia, tranquillam cujus animam gravissimis pulsabat tribulationibus DEUS charitas, ut validissimæ amatrix dilectio tantò illustriùs claresceret, quantò probata severiùs fuisset; pauper, infusam cujus scientiam zelosa sacrorum tribunalium inquisitio, quò sapiùs, eò districtiùs ad pondus sanctuarij trutinabat; pauper, cujus victrici patientiæ suburbia cum oppidis, regna cum urbibus, gentes & populi, cum vulgo principes, cum foro judices adversabantur; pauper, quam fortem experti toties mulierem rebelles angeli, coadunatis viribus sauciabant in corpore, in mente cruciabant; pauper erat, sed instar unis orbis terræ adamabatur ab Altissimo, plus plurificantis, etiam ingentis mundi machinis æstimabatur, alioquin abs ratione alloqueretur hanc desertam à persequente mundo, invasam ab impugnante cœlo, nescia falli, nec fallere potens Veritas, *si cælum non creâssem, propter te crearem*: eodem cursu temporis laudabatur solemnî testimoniò inamorati Judicis, quo conglomeratis flagellabatur ictibus multiplicati percussoris; in via, quâ ambulabat, *inops virgo omnibus humanis destituta auxilijs*, quin imò adversantibus plerumque sæculi principibus, ut sacrum purpuratorum Patrum sonat oraculum, in via hac, quâ ambulans ædificabat duo supra triginta monasteria, absconderunt innocuæ viatrici laqueum, sed ille qui agnovit semitas ejus, videbat & prævidebat stantem, quam isti sperabant cernere corruentem; perseveravit ambulando, sciens, sperans simul, viam impiorum perituram, æquissimo Ultore Domino, qui novit viam iustorum, cui multoties beata hæc viatrix inter conglomeratas adversitatum turmas, vix valens progredi, nec volens

S. M. Theresia
pauperrima,
exstruit multa
cœnobîa.

Amore unius
Theresiæ, DE-
US creare
cælum para-
tus est.

regredi, anhelans querebatur, *tu cognovisti semitas meas*, (t) quando dejectum formidine cor meum, quando oppressam terrificis comminationibus mentem jaëtabant mendaces filij hominum, perficiebantur pedes mei in semitis tuis, à quibus declinans mundus ob tumorem superbiæ, ob tympanitidem luxuriæ, ob hydropem avaritiæ, me ambulanti in semita justitiæ non cernere, minus discernere valebat; non novit ille nisi latam iniquitatis viam, ignorat Justorum semitam, hinc ille, qui via est & veritas, jam pridem deviantibus mundi pedissequis dicendum prælagivit, non novi vos, meorum pedissequorum semitæ licet multæ sint, quia præcepta plura sunt, in una tamen concentrantur singulæ, ad unam collineant universæ, est quippe plenitudo legis dilectio, (u) quæ magna, sed non lata, suprema non tamen spatiosa, sed arcta est semita, suos cursores ducens ad obviandum sponso, quæ per hunc non currentibus, vel saltem per hanc non ambulanti, respondet pulsantibus, & clamantibus, rogantibus & instantibus, urgentibus & insistentibus, non novi vos, hanc vocem horret cælum, sed amat fallax mundus, suos hoc superstitioso sophismate clientes animans, ac defraudans, non puniuntur, quia non novit vos Judex, sed eludit infamem mentientis archi-sophistæ fallaciam Augustinus, jam puniti sunt, si eos non novit Judex. (x) Novit Theresiam à JESU pauperem pauper JESUS, & suis eam respiciens oculis centoculus amator, dominatricem mundi constituit, dum magnanimo Heroinæ istius animo universam mundanæ vanitatis gloriam subjecit, ejusdem pedibus, sanctis intemeratæ viatricis affectibus concalcandam.

Verumtamen sub hujus pauperis sponsæ præsidio ad ulteriora voluntariæ paupertatis elogia procedamus, de cujus fecundæ matris prolibus psallebat psalter regius, *nimis honorati sunt amici tui DEUS, nimis confortatus est principatus*

(y) Ps. 138. v. 17. eorum, (y) quorum gloria tantò illustrius emicat, quantò eos antea persecutorum ambitio viliùs contemnebat;

S. Theresia non scebatur à DEO quia pauper erat. eo clarius suorum adversariorum oculis apparet, quod Angelorum præsidio protecti, quod omnipotentis dexteræ tutelâ obumbrati fuerint, qui universas

mundi delicias respuerunt, qui oblatas dignitatum infulas rejecerunt, qui obtentas hæreditate divitias eluserunt, qui terrena omnia spontè reliquerunt, qui pro Curatrice, nutrice & promotrice sua voluntariam paupertatem elegerunt; legit Chrysostomus, *pretiosi fuerunt familiares tui*, quid enim sublimius aut reperiri valeat, aut possit etiam excogitari; quàm aggregari in sodalitiū Creatoris, quàm recipi in commercium omnipotentis; quod si individuari manifestius, designari expressius desideres, hosce sodales Divinitatis, hosce contubernales supremæ majestatis, immensæ bonitatis, æternæ Deitatis, enuntiabit illos sic legens Theodoretus, *nimis corroborati sunt pauperes eorum*, indigitabit eos vertens Hieronymus, *quàm honorabiles, quàm fortes pauperes eorum* manifestabit secretam honoris eminentiam, elucidabit robustam egenorum fortitudinem magnus Gregorius, *quisquis stimulo Divini amoris excitatus, hic possessa reliquerit, illic procul dubio culmen judiciariæ potestatis obtinebit*, judicaturus illos in porta, rejecturus eorum plures à porta, qui nec ad domus suæ portam supplicabundos admittere, nec canum suorum commensales facere, nec in sumptuosis equorum stabulis, vel veriùs in amplis stabulorum palatijs, ut undique derelicti degerent, annuere dignabantur; fulgebunt senatorio in syrmatate ad superbientium mundicolarum flebile improprium, horrebunt divites ad indignabundam æquissimæ comminationis severitatem, tunc maximè, cùm despecti & rejecti, afflicti & explosi pauperis vindicem intuebuntur, qui non tanquam servum, sed velut intimum Divini pectoris amicum ad subsellia ulciscendum pauperem invitabit; *ut simul Judex cum Judice veniat, qui non consideratione Judicij, se se spontaneâ paupertate castigat*. (z) Concludit moralis Papa. Hæc ipsa est Clarissima lucis filia, exorsa tenebrarum filijs, commendatissima paupertas, cujus si maciem in facie conspexeris, non mundi dominam, sed ancillarum famulam suspicaberis, panis edulio destitutam; non olorino cubat in lectulo, non natat ægroto corpore in salutarî thermarum balneo, non destituta viribus refocillatur dulci pharmacô, non pressa rigore hyemis, suffulta pellibus vestitur tunicâ, sed sagum induta rusticum, vel etiam pelliceo circum-

Pauperes sunt fortissimi ac validissimi principes.

(z) Lib. 1. mor. c. 17.

Paupertas
Clarissima
lucis filia, est
in oculis mun-
dicorum
velut fax as-
pernabilis.

cum amicta ependyte, amicam incolit
solitudinem, aut si necessitetur urbanis
incolis obviare, declinat lascivientes o-
culos, nec suam oculato scrutatori re-
ferat pupillam.

Hinc oritur fatale mundi odium,
quod sustinere cogitur in aulis princi-
pum, tanquam non aulica; in civium
triclinijs velut non civica, in mensis pro-
cerum, ut ruris accola, in divitum cu-
biculis, ut vilis advena, in regum cu-
rijs, ut iners alienigena, denique, si si-
bi amicissimo fidimus Consanguineo, si
credimus viro simplici, *est lampas con-*
tempta apud cogitationes divitum, (a) le-
git subtilis Cajetanus, *despectus titio*, &
alij, *fax aspernabilis*, quod si beatarum
mentium illustre consulas vocabulari-
um, si increatae Sapientiae discutias vo-
lumina, hoc ipsum colliges paupertati
elogium attribui, quod praecursori suo
appropriavit lux, quae illuminat om-
nem hominem, *lucerna ardens & lucens*,
(b) non sine fervore lucida, nec sine
lumine corusca; ut luceat ardet, ut ful-
geat fervet; de qua fontalis Pater lu-
minum, à quo procedit sol justitiae, te-
statur apud prophetam suum de orituro
in tenebris filio suo, *paravi lucernam Chri-*
sto meo, (c) non quasi peregrino ege-
ret lumine, sed sicut ad lucis clarita-
tem imago cernitur, sic paupertatis be-
neficio voluntaria unigeniti in sinu Ma-
tris inopia discernebatur, *paravit luter-*
nam (explanat purpuratus Hugo) *ut per*
eam Christus innotesceret; qui enim
stellâ duce gentium oculis illucescere
non erubuit, ille hac pariter lucernâ in-
vestigari ab Adâ filijs non recusavit; in
nocte lucerna ponitur, ut Divini solis
absentia suppleatur; in tenebris claret
illustrius lampas irradians, & tamen à
tenebrarum filijs contemnitur ut inu-
tilis, despicitur ut tenuis, sed ab earum
principe suscipitur ut formidabilis, ut
sibi prae numerosa Castrorum acie terri-
bilis declinatur; lacessunt injurijs ve-
lut invisam cunctis gentilibus humanae
prosperitatis adversariam, fugiunt, ut
effugiant, velut luem pestiferam, clau-
dunt cum valvis januas, conclavia
cum fenestris, nè ullus transeunti adi-
tus, vel collimanti pateat accessus; quod
si in primo domus vestibulo pede dun-
taxat dextero substitit, muros erigunt,
obices construunt, versam & conver-
sam in se ferientis DEI magnum, cum

Pars III.

flente Jeremia ejulant, oppressos se to-
tâ die calamitatum myriade lamentan-
tur, ejectos aut propemodum ejicien-
dos mundo exules se conqueruntur!
plangunt & plorant, singultuant & su-
spirant, *tantum in me vertit & convertit*
manum suam! ecce! qui alios paupe-
res facit, & ditat, humiliat & sublevar,
tantum in me, tanquam in solum prae-
varicatore, velut in unum transgres-
sorem, severam infensae egestatis ultio-
nem immittit; qui, dum tot alij de-
linquunt insolenter, praetereunt viam
justitiae negligenter, invadunt thronum
gloriae impudenter, exasperant majesta-
tis Dominum petulanter, nihilominus
misericorditer à vindicta sententiam su-
spendit, & quos ad horam molestâ levis
inopiae premit indigentia, hos rursus
inexpectata opum abundantia locuple-
tat; hoc idiomate loquuntur mendaces
filij hominum, qui licet nudi de Matris
utero egrediantur, licet consimili opu-
lentiae in terrae uterum regrediantur,
ad primum tamen viciâe paupertatis
indiciu, se flagellandos metuentes,
iam flagellatorum instar ingemiscunt,
imò non alium quam se tam diro fla-
gellari verbere protestantur.

Norunt, sed nosse se dissimulant;
Apostolicum doctoris gentium irreme-
diabilem, prorsus immedicabilem a-
phorismum, *nihil intulimus in hunc mun-*
dum, haud dubium, quia nec auferre quid
possumus, (d) nec curat deplorandus (d) *Tim. 6. v. 7.*
plangere inopiam scientiae salutaris, ne
plus sapiat quam oportet sapere sapien-
tem; non aestimat deficientem sibi sub-
missionis debitae obedientiam, ut quan-
tò magnus est, humiliet se in omnibus;
non erubescit congenitam sibi pauperi-
em, quâ pressus, ab ove lanam erogat,
ut vestiatur, à terra cibum mutuatur, ut
nutriatur, à matre uber postulat, ut su-
stentetur; solam argenti copiam, si
subtraxeris, injuriari se validâ vocifera-
tione conqueritur, si massam auri su-
stuleris, Crudeliorem quovis sicario te
contestabitur homicidam. Vide con-
temptam lampadem, quam inflamma-
re, quam conservare non solae negli-
gunt fatuae virgines, sed sapientes mun-
di vel intueri renuunt, vel nominari e-
rubescunt. Quod si hoc insignitos
nomine distinctius flagitas recenseri,
eosdem, quos illuminatus Job divites nun-
cupat, superbos illustris divitiarum con-
tem-

Stultus Homo
verecundatur
ob paupertatem,
gloriatur
ob opulentiam.

remptor Gregorius appellat ; qui venturi Judicis respectum non habentes , propinqui vindicis rigorem non credentes , ambitiosis apud se cogitationibus tument , elatis in corde suo affectibus gratissimam bonorum omnium largitori pauperiem derident ; terrenis opibus inhiant , & patriæ cœlestis thesauros nullatenus anhelant ; æternitatis divitias inquirere fastidiunt , hoc unum anxia quærentes & requirentes solitudine , ut bonis temporalibus abundent ; abjectam voluntariæ paupertatis sortem arroganter despicunt , quasi exterius desolatos interioris gratiæ solatia non confortent ; donis cœlestibus præditos non considerant , ad quæ insensati terricolæ nullis conatibus anhelant. Illustrem , quâ coram hominibus relucet , lampadem , obscuri tenebriones contemnere non verentur , quia exterius fulgere non cernitur , licet lucere interioribus ab universis fidelibus credatur ; sed veris increatae lucis , sed genuinis præludentis JESU discipulis , intus ardere flammam charitatis sufficit , etsi exterius nullum resplendeat flammicidium occultæ sanctitatis ; nec enim lampas in meridie succenditur , nec fax , ut luceat , lucente solis radio inflammatur. Talis

Abraham divitissimus , suas divitias non agnovit.

(e) Gen. 18.
v. 27.

erat præcurrens incarnandum ad sæculorum vesperam unigenitum Pater Abraham , qui suam suæ mentis inopiam , sui cordis pauperiem , toto spectante mundo , & auscultante cœlo propalabat , quando suum allocuturus Conditorem se mixtum pulveri cinerem appellabat , loquar ad Dominum meum , cum sim pulvis & cinis ; (e) quam profundissimam sui abjectionem considerans moralis Papa , miratur in imum pulveris tunc temporis eum descendere , quando Divinæ placuit Sapientiæ , ad familiare colloquium hunc sibi fidelem servulum elevare ; quid iste divitias suas aestimare noverat , qui semetipsum pulverem cineremq; pensabat ? Interrogat Gregorius ; Inspiciamus alium è sacro Prophetarum numero primicerium , de quo idemmet Pontifex sapienter asserit , plùs Moysen , quàm Abraham in Omnipotentis DEI scientia fuisse eruditum , illi quippe ampliùs , quàm isti communicaverat , qui dicebat , loquens ei , Ego Dominus , qui apparui Abraham , Isaac & Jacob , nomen meum Adonai non indicavi eis , (f) adjungit illius interlinearis commentator , subauditur , sicut tibi ; peculiare privilegium ingenti merito innixum , in specialis obsequij præmium superabundanter in-

(f) Exod. 6.
v. 3.

dultum obsequenti , nec peregrinus videar penegyrista , si paupertatis pretio hanc singularem sanctissimi Numinis benevolentiam fuisse comparatam , pronuntiavero.

Oppresserat crudelis Pharaos dilectum DEO Primogenitum , electum præ gentibus Israël , immani tyrannide (quantūvis successu temporis ob indurationem ejusdem populi , hanc primogenituram obtinuerit grata gentilitas , quando populus superavit populum , & major servire minori cogeatur) cujus ut reciproca talionis pœna plecteretur barbaries , DEUS primogenita Ægyptiorum occidi voluit , ut autumat Theodoretus ; qua percussus plagâ plagarum maximâ , obstinatus rex surrexit nocte media , suo privatus primogenito , terrificaque agitata vertigine , obscuras inter tenebras , ubi horribiliora , quàm interdiu sunt discrimina , die lucis solatium afferente , revocat proscriptos ab aula servos Altissimi , dumque in quavis domo occupantur Ægyptij sepulturâ charissimorum pignorum , urgentur Hebræi ad velocem exitum , à gemebundis matribus , à genitoribus desolatis ; utque accelleretur exitus , desiderata auri argentique copia , ab incolis in discedentium advenarum projiciebatur gremium , qui (Pharaonis testimonio) multam prædam asportarunt , partim ipsimet gerendo , partim verò jumentis imponendo ; unus eorum Princeps , dum ab Hebræis spoliatur Ægyptij , ad abditi Josephi tumulum confugit , neglectis vasorum pretijs , contemptis vestimentorum illecebris , ad sola prædecessoris sui , ad gloriosi Patriarchæ sacra lipsana cum corde manum applicuit , & velut pretiosius cunctis Ægyptiorum spolijs gazophylacium asportavit ; nè sancta Hebraicæ felicitatis pignora sacrilegis idololatrarum manibus profanarentur , aut destituta cultu debito , oblivionis tumultu conderentur. Hunc solum memoriæ proditum est (narrat insignis historiographus Hebræorum) sine auro argentoq; , reliquisq; opibus regnū administrasse , confisum perspicaci non cæcâ opulentiâ , & ut nihil dissimulem , pro suo censu habentem , quid quid DEUS possidet ; (g) Ditentur cæteri Ægyptiorum divitijs , graventur aureo pondere , & sub argenteis prædarum machinis incurventur , illuminatio cæteris , sublimior universis , hic præelectus imperantis cœli suffragio Hebræorum dux

Moyse revelat DEUS nomen suum , quod antecessoribus non detexit.

Dum Israëlita Ægyptum spoliatur , Moyses sola ossa Josephi secum aufert.

(g) lib. de pen. & prem.

non de viatico itineris sollicitus, non de annonæ necessitate dubius, non de tantorum viatorum agminibus ullatenus anxius quadrigas congregat, camelos aggravat, sola involvit ossa exanimati corporis, ut in Ægypti Proregum principe, patronum habeat in periculis, tutorem in obstaculis, consolatorem in fastidijs, confortatorem in ærumnis, tulit Moyses ossa Joseph secum; (h) hac una contentus supellectile, peregrinas Pharaonis opes despicit, Ægypti gazas rejicit, nil, quod mundanum est, aufferens, solum quod aliquando cœlestem ager incolam assumens. *Judæi utpote infantibus similes, aurum atque argentum secum detulerunt* (Græco interprete) *Moyses vero intemerati animi vir, Joseph ossa deportavit*; Reverere animatum religiosæ integritatis prototypum, cui primo ex Israëlitarum propagine nomen Adonai indicatur, ut qui universas mundi divitias gloriosi affectûs pessumdante vestigio protrivit, solum, quod DEUS possidet, ambiens possidere, illi thesaurus incomparabilis non ex profundis terræ visceribus eruendus, sed intimante cœlo à largientis DEI dextera obtinendus præ alijs quibusvè, communicatur, traditur, & observandus communicatur.

Si vastam latè patientis mundi imaginem, in sua delineandam mappa, intensius contemplaris, Ægyptus compendiata hujus enormis machinæ figura est, ubi thesaurisuntur sceptræ & diademata, exenterantur regna & oppida, ut opum indiga sustentetur superbia, vel cupida voluptatum luxuria enutriatur. In oblata tories cœlitus promissionis terra sacrarum religionum præfigurabantur territoria, cui nec mel internæ deficit dulcedinis, nec lac subtrahitur Divinæ consolationis, ut lacte ac melle fluere veraciter asserantur. De Moyse sacer Historiographus attestatur, *loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum*, (i) quod si (S. Hieronymo differente) interrogatus quidam, qui esset amicus, respondit, *alter ego*, (i) quis transformatur similius in crucifixi Redemptoris imaginem, quam trinò votorum clavo affixa religiosi hominis anima, qui alio quàm Apostolico gloriari renuit elogio, non alio insigniri flagitat honorum titulo, quàm protestantis & declinantis Pauli, *Christo confixus sum cruci*. (m) Hoc enim peculiari com-

passivæ dilectionis impulsu amator hominum exaltari voluit in cruce, tracturus omnia ad se ipsum, ut fidelis anima (quàm commoranti lilio inter spinas tunc æquiparaverat, quando amicam suam sic commorari inter filias edixerat) hoc violentata illicio, omnia inferiora relinquat, & ad superiora contendat, ut adstruit Mediolanensis Ambrosius. (n) Revolve probatum Ciceronis Lælium, & in suo de amicitia volumine reperiēs amicum ad instar vini veteris, quod cum suavitate bibitur, conservandum esse, quantumvis rarum in orbe adstruat reperiri, qui sinè mentitæ adulationis hoc mereatur nomine nuncupari. Religiosi sunt perfectionis Evangelicæ professores, quibus id dictum voluit, quò primos sacrarum religionum principes honoravit, *vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis*; (o) est quippe amicus amici anima, cujus est alter ego, amicus (deficiente Gregorio) quasi animæ custos dicitur, qui benè inferens, concludit, unde non immeritò, qui voluntatem DEI custodire in præceptis dicitur, ejus amicus vocatur, (p) amici sunt sacrorum ascetiorum incolæ, segregati monasteriorum asseclæ, quos mundus odit, quia sui non sunt, quorum cuilibet ut hosti necem intimat, & legem suam exlex legifer obtrudit cum carne & diabolo, *nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium DEI se fecit*, (q) his dicit Primogenitus ex multis fratribus, *quia de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*; (r) Amici DEI sumus, dum illis displicere incipimus, qui non placentes DEO, inimicorum instar religiosam abominantur obedientiam, mirantur & averfantur simul integritatem castimonie, sed unam præ cæteris verentur & cavillantur: dedignantur & insectantur solo exosam nomine paupertatem; qui facit, quod præcipit Dominus, ille servus est; qui implet, quod amicus exigit, amicus est; præceptum Domini timorem incutit, timere autem severitatem domini servorum est; religiosa pietas non tantum præcipienti famulari, sed consulenti etiam obtemperare satagit, quod amicorum est proprietas, nec enim tunc obtemperans timore premitur, sed solo consulenti inducitur amore.

Omnis servitus ex timore nascitur, sola duntaxat charitas foras timorem pel-

(h) Exodi 13.
v. 19.

Relinquens
terrena om-
nia, totum
habuit, quid-
quid DEUS
possidet.

Religiosus om-
nia deferens,
solum mortis
memoriam
secum ferat.

(i) Exodi 33.
v. 11.

(j) Mich. 7.

(m) ad Gal. 2.
v. 9.

(n) lib. 3. Heb.
c. 13.

(o) Joan. 15.
v. 14.

(p) lib. 27.
mor. c. 8.

(q) Joan. 19.
v. 7.

(r) Joan. 15.
v. 19.

Felix, qui idem
in mundo ad
mortem con-
demnatur,
quia filium
DEI se fecit.

pellens, amando persuaderetur; hæc sola novit amicos gignere, nescit serviles animos parturire; sed quia novit etiam fœda carnalitas amicum fingere, quæ amicorum felicitatem consuevit investigare, aut expectandus ab amico divitias expectare idcirco, est saluberrimum præmemorati Dalmatæ consilium, *si vis verâ amicitia delectari, esto amicus DEI, sicut Moyses, qui loquebatur DEO, quasi amicus ad amicum*; hoc celeberrimo, hoc sublimissimo Divinæ familiaritatis privilegio, qui frui flagitas, qui cogitas hac singulari amicitia beari, eundem voluntarium inopem imitare, neglectis Ægypti opibus, contemptis putridæ carnis voluptatibus, spretis mundi delicijs, pessumdatis aularum illecebris, rejectis terrenarum vanitatum illicijs, ossa Josephi pronus eripe, his tecum asportandis, his per viam ad promissionis regionem deportandis, toto conatus impendio, omni affectuum studio incumbere, nil aliud ex tota terrenarum possessionum colluvie, quàm sola exanimati Corporis ossa sustolle, in quibus jugis memoria exanimandæ carnis tuæ, atque continua certissimæ mortis memoria, suo velut in symbolo figurabatur.

Nemo ditior,
voluntario
paupere.

Hoc proprium monasticæ perfectionis est elogium, hoc est originarium religiosi stemmatis indicium, qua prima Christianorum religio, præ universa sacrificantis ac victimantis Synagogæ sanctimonia clarissimè præfulsit, cujus indubiæ veritatis, si oculatum testem exis, doctorem gentium suis scribentem Corinthijs attende, post commendatam siquidem Macedoniæ Ecclesiam, à tolerata tribulationum multitudine, subjungit illico, *Altissima paupertas eorum abundavit in divitiis simplicitatis eorum*, (s) rara oppositorum conjunctio, vix Conjungibilis amborum situatio, eodem in subjecto! divitiarum abundantia omnem præscindit aditum paupertati; levis inopia gravedinem aurei ponderis ignorat & recusat; sed sunt divitiæ simplicium, quæ simul thesauris divitum adversantur; Combinat & paupertatis altitudinem, & abundantiam divitiarum doctor Angelicus, illam laudans à nuditate desiderij, istam commendans ab eleemosynarum insolita liberalitate; si enim Altissimæ vel (explanante Glossa) nobilissimæ paupertatis sublimitatem discutias, facit pauper-

(s) 2. Cor: 8.
v. 2.

ratem altam elevatio spiritus super res temporales & contemptus earum subjiciantur divitijs viri divitiarum, sed subiguntur viris divitiæ virorum; Vir erat in terra Hus, quæ terra gentilium vertitur, ubi plerumque virtutis incolatus ignoratur, ingens in opibus, cui familia multa nimis ancillabatur ad opulentiam, famulabatur ad majestatem; erat enim vir magnus inter omnes orientales, id est ditior divitibus, sed major singulis, non quia divitias abundantes habuerat, sed quia divitiarum Dominus habitas contemnebat; sic enim applaudit huic divitum principi, huic principum exemplari magnus Gregorius, *Beatus Job substantiam suam mente reliquerat, quam sine delectatione possidebat*, (t) necdum lex Evangelica diluculare cœperat, quæ omnia relinquere JESU pedissequo consulebat, & jam in corde suo vir iste simplex & rectus in corde observaverat, qui universam suæ possessionis colluvie pede magnanimo conculcabat, affectu sublimissimo ab inclinatione animi elongabat; ecce Altissimam paupertatem in divitiis rectæ simplicitatis abundantem, Macedonum paupertas erat Altissima, exponit scholarum Angelus, *quia non habebant divitias, & contemnebant eas*; erant orientales, non ad occiduam terrenæ possessionis vanitatem inclinati, sed ad orientalem futuræ æternitatis, æternaturæ prosperitatis plagam elevati; sed magnus inter illos, vir gentilis licet, existit, qui etiam possessa æstimare noluit, etiam habita non tantum patiens, sed etiam laudans ordinartricem providentiam hilariter amisit; adjungit aliam quintus Doctor Ecclesiæ Apostolici magistri gentium oraculi explanationem, supponens, promptitudinem egenos sublevandi, à duplici scaturigine originari, vel ex divitiarum Copia, vel ex contemptu earundem, *idem facit in paupere contemptus, quod facit in divite abundantia*, unde Altissima, seu, ut legunt alij, maxima paupertas effectum produxit abundantiae in divitiis simplicitatis eorum, suam concludit periphrasim, assignans rationem sanctissimus Aquinas, *quia cor eorum erat solum ad DEUM, & ex hoc provenit contemptus divitiarum*. (u) Religiosa simplicitas ad orientem semper respicit, sed occidentem spernit; quidquid occidu-um, desinit, non suum esse reputat, illud duntaxat anhela flagitat, quod nunquam

Altissima est
voluntaria
paupertas ob
spiritus ele-
vationem.

(t) Lib: 1. mor:
c. 3.

Ex elevatione
cordis ad DE-
UM, oritur
contemptus
divitiarum.

(u) Cap: 8. i.
2. epist: ad
Cor: lect: 1.

quam interituum Judicat, quod semper duraturum novit. Hoc ut obtineat, perituras opes sæculi repudiat, ad veras cœli divitias aspirat.

Est profundissimum, simul & sublimissimum religiosæ paupertatis mysterium, in duorum fratrum schemate insigniter adumbratum. Postquam æquissima humanarum remuneratrix operum Providentia, eductum de carcere ad Ægypti præposituram super universos amplissimæ regionis dynastas exaltavit, postquam à Pharone Amosis nuncupato pro compedibus in quibus humiliabantur pedes ejus, torque Circumdaretur aurea, pro pallio nuper in manibus adulteræ dimisso stola indueretur byssinâ, pro servitutis stigmate regali insigniretur annulo, pro vilitate carceris regalis aulae incoheret palatium, inamoratus rex ad contestandum dilectionis suæ teneritudinem, dedit ei Assenec filiam Putipharis sacerdotis Heliopoleos, à Jobi filia (si Hebræorum testimonijs fidem damus) quam ex Dina Jacobi filia post exantlatæ Calamitatis orbem sibi desponsata genuerat, oriundam ; Quod genitorem attinet, eundem autumat, cum Hieronymo Tuitiensis Abbas Putipharum existisse, qui juvenem innocuum, à calumniatrice adultera de adulterio accusatum, ad Carceris ærumnas condemnavit ; huic desponsatæ quidem alienigenæ, sed postmodum Hebrææ religioni deditæ maritatus Joseph, progeniit, ex fortunata conjuge priusquam fames orbem affligeret, duos filios, quasi innueret (commentatore Abulensi) quod in tempore famis non vacabit multiplicationi posteritatis, (u) ex quibus primogenitum Manassem nominavit, quod oblivionem sonat, dicens, *obliviscere me fecit DEUS omnium laborum meorum & domus Patris mei*, (x) legunt septuaginta, *laborum meorum*, & omnium Patris mei, extenditque amplius Pagnini versio, *omnis domus patris mei*, (y) secundo geniti nomen, ordine consono, sed cœlitus indito appellavit Ephraim, quod vertitur fructificans adjunctâ nomenclaturæ origine ac ratione, *Crescere me fecit DEUS in terra paupertatis meæ* DEUS non Pharaon, quantumvis ille me Cumulaverit divitijs, sed DEO inspirante, sublimaverit me honoribus, sed DEO præmovente, eripuerit de ergastuli miserijs, sed DEO disponente, in-

Pars III.

signiverit regis signaculo, sed DEO præcipiente, Salvatorem mundi Compellaverit, sed DEO dictitante, Præpositum Ægypti constituerit, sed DEO præordinante ; *notandum*, Oleastro elucubran- te, *Joseph beneficia non in regem, sed in DEUM referre, quia sancti à nullo ditari volunt, nisi à DEO*. Est aliud sublimius Sapientissimæ Conjunctionis mysterium, est præclarissimum mysteriosi ordinis argumentum : Manasse primogenito præcedente, Ephraim secundo genitus subsequitur præviæ oblivioni omnium, quæ terreni Patris sunt, succedit abundans fructilegium, fructificans incrementum ; præmittit Justus oblivionem omnium, quæ sibi Pater suus contulit, & illico in domo paupertatis suæ se excrevisse subtiliter adnectit. Dimiserat inops adolescentulus omnem domum, totamque hæreditatem suam, quando Selevciensi Basilio adstruente, amor pecuniæ excussâ resolutæ necis cogitatione fratrem innocuum, eodem cum execrandis fratribus satum editum, à morte in apertam servitutem vendicavit ; quando nudabatur unico quando exuebatur paternæ dilectionis pignore, polymito syrmate, legunt alij apud Lipomanum, *spoliaverunt eum interulâ, seu indusio suo, cum tunica discolori, quæ super ipsum erat*, ut nudus nil aliud paternæ hæreditatis secum in Ægypti exilium asportaverit, quàm filium Jacobi ; sed refundente & augmentante DEO, in terra sterili crevit sublimibus honorum titulis nobilitatus, regali munificentia, opulentissimis muneribus cum- latus, desponsatus, Abulensis testimonio, pulcherrimæ inter omnes Ægypti filias, quæ puellis Chananæorum & Mesopotamiorum de quibus Joseph originem duxerat, similis valde erat, (z) fœcundatus de-

Crescit pauper in terra paupertatis suæ, dum à solo DEO ditari vult.

(z) *Quest: 3.*

Prodigiosum hoc operantis Omnipotentiaæ beneficium, præmonstraverat superventuram in sæculorum vespera, in lege gratiæ misericordiam, quâ omnes illi cumulandi forent pauperis JESU pedissequi, qui abdicata hæreditate sæculi, per calcatum imperiosi affectûs pede patrem, per repudiatam paternæ successio- nis opulentiam, per gloriosam voluntariæ paupertatis inopiam ad currum gloriae, ad supremam æternæ beatitudinis apicem prævidebantur ascensuri ; steriles,

L

sed

Felix anima quæ cum Josepho parit oblivionem mundi, pariet namque incrementum.

(u) In 41. c.

Gen: quæst: 4.

(x) Gen. 41.

v. 59.

(y) Gen. 41.

v. 59.

Pauper Religiosus trahit suam originem à Manasse, & desinit in Ephraim.

(a) 1. Cor. 2.
v. 2.

Pauper Religiosus à mundo despicitur, à DEO ut suus recognoscitur.

sed mundo, non cœlo animæ, intemperate, sed fecundæ virgines, non voluptate, sed fecundata voluntate fructiferi parentes; germinantes germinant, utque felicius religiosæ perfectionis profapiam extendant, ut à mari usque ad mare sui expandant dominij amplitudinem, ordinuntur fecundæ generationis originem à Manasse, quando, quidquid terrenum est, obliviscentes, quidquid mundanum est, scire non curantes, quidquid voluptuosum est, ignorantes, quidquid superbum est, abominantes, gloriantur cum egregio Prædicatore, *neque judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Christum JESUM, & hunc crucifixum*, (a) quam religiosam perfectionis epigraphem explanans Angelicus Præceptor, subnectit, *existimans se ac si nihil sciret, quàm JESUM Christum*; quid nesciat, qui novit illum, qui illum didicit, in quo sunt omnes thesauri Scientiæ & Sapientiæ DEI absconditi? idcirco egressus ab Athenis, devenit ad Corinthum, desertâ subtilis Philosophiæ scientiâ, cujus alumni ac discipuli multiplicant loqui subtilia, gloriantes; Ad primum hoc fecundæ paupertatis puerperium, secundogenitus nascitur, & Ephraim appellatur, quod nomen *crescens* vertitur, ut accrescentis Josephi filius dignoscatur; erat præclari Genitoris terra, non alia, quàm terra paupertatis, erat Ægypti plaga, non quidem, quæ nudum in orbem edidit, sed quæ orbatum patre, ac universâ paternæ hæreditatis spe destitutum, suis excepit compedibus, suis constrinxit vinculis, suo in carcere coarctavit; excrevit tamen ad summum usque prosperitatis apicem, quando ex vili vernula, in Ægyptiacæ regionis Dominum, auctoritate regia inter festivos aggratulantium populorum plausus sublimabatur; hoc planè coronatur diademate paupertas voluntaria, hac adornatur coronide exulantium à mundi finibus religiosorum peregrinatio, à quibus post Manassem Ephraim gignitur, quando libertate prorsus regia, magnanimitate liberrima, in circumscripto potestatis Domino, eidem Ægypto præficiuntur, eidem mundo dominantur, à quo heri contemnebantur, à cujus asseclis ut gens alienigena, despectu ludicro spernebantur,

Hinc justos in Ephraim incremento delineatos suspicit Procopius, quantumvis non Josephi gignentis posteris, sed DEI filij ab ipso coram Patre, qui in cœ-

lis, & recognoscantur; accipiunt enim incrementum ex terrenis, in cœlestia; ex corruptione in immortalitatem, ex ignominia in gloriam, ex infirmitate in fortitudinem translati, subdit Gazensis commentator. Hanc dabit coronam colluctanti, hanc appropriabit hæreditatem mendicanti, non tantum pius Pater, sed magis justus Judex, nec enim Hebræus illum designaturus, qui crescere humiliatum fecit & accrescentem Joseph, ponit nomen Jehova, quod omnium essendi denotat principium, sed largitorem sublimis incrementi assignans, eundem nuncupat Elochim nomine, quo Judex indicatur; ut innuat divitiarum contemptui, paternæ hæreditatis neglectui, toleratæ rerum omnium indigentia deberi præmium velut pro merito, tanquam gratuitam, quæ nullum supponit debitum indebitæ gratiæ refusionem; non mea, sed discutientis Cajetani hæc est subtilis observatio, dum memoratum supernæ benedictionis incrementum in terra paupertatis suæ exactius perpendit, *DEUS nominatur Elochim, retributio siquidem Divina, ad justum spectans Judicem agnoscitur*. Speret proinde, fiduciali quæ expectet animo retribuētis DEI præmium paupertas voluntaria; speret crescere in terra paupertatis suæ; sicut suam effigiari imaginem, non in terreno pulvere, sed in ipso Divinæ Majestatis folio, non manu-scribente hominis, sed exarante calamo superni Spiritūs; est homo marcidus (describit velociter scribentis hujus scribæ calamus apud Siracidem) est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate, (b) & oculus DEI respexit illum in bono & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit caput ejus; nève putrescentem ignaviâ effœminati cujuspiam Sybbaritæ animum hoc sugillari periodo suspiceris, qui sui temporis vicinus termino, amissa in delicijs recuperari lustra desiderat, virtute penitus deficiens, ob paupertatem absentis gratiæ extremè indigus, audi Moguntinæ Ecclesiæ Archi-Præsulem, piissimum non minùs ac doctrinâ eximium Rabanum subtiliter interpretantem; *iste locus Christiana magis exprimit tempora, in quibus illi, qui paupertatem voluntariam sectantur, magis abundant omnibus bonis, quàm illi, qui certant in exquirendis quotidie terrenis divitijs; marcescunt isti, florescunt illi, indigent isti, non egent illi, isti deficiunt, illi perficiunt, isti deprimuntur, dum illi*

Voluntarijs pauperibus datur retributio à DEO Elochim non à Jehova.

(b) Eccl. 11.
v. 12.

Pauper voluntarius semper abundat, dives semper eget.

eriguntur, donec illi de terra auferentur, & isti morientur, ut in inferno sepeliantur, dum illi in sinu Abrahamæ requieturi locabuntur, est marcor, tabifica consumptio, qua corpus languidum evanescit, virori floris opponitur, qui suo vigore destitutus, marcidus nuncupatur; est voluntaria paupertas, sinè viriditate mundanæ prosperitatis, sinè flore terrenæ vanitatis velut flos marcidus, cui, quidquid terrenum est, plùs officit, quàm perficit, cui aura sæcularis gloriæ contrariatur, cui fimi operientis abundantia, omnis divitiarum copia, plus ancillatur ad fastidium, plus famulatur ad ludibrium, quàm ad solatium conducatur. Velut flos marcidus, qui verberante allesti solis radio percussus, ab omni exundantium miseriarum turbine conquassatus, in terram nolens cortruit, ut quo terræ inseritur profundius, ad cœli regiam, ubi nulla inquietæ vicissitudinis obumbratio, sola regnat toleratæ calamitatis exultatio, sublimius erigatur. Eget recuperatione, dum se solidis destitutum virtutibus conspiciens, illi innititur ejusdem Siracidis fundamento, crede DEO, (c) Eccl. 2. v. 6. & recuperabit te; (c) crede DEO beatificanti egenum pauperem, & detestanti avarum divitem, exaltandi humiliatum Lazarum, & deprimenti immoderatum Epulonem; recuperaberis, si non in tempore longè felicius in beatorum patria, in terra viventium, in domo beatæ consolationis; sic Salvatorem expectabat dignè glorificandus Paulus Dominum JESUM Christum, qui reformabit corpus humiliationis nostræ.

Pauper scit abundare, & penuriam pati.

Voluntaria hæc pauperies plus in virtute carnis deficit, quàm contabescat, à macie, nullam divitiarum temporalium restaurationem arogat, sed solas ad spirituales divitias anhelat; abundat pauper voluntarius volitâ paupertate, dum paupertatis merito spirituales comparat divitias, adaugere momentaneè comparatas. Hinc suum proverbialis Salomon pro lemate affigit enchiridium, quasi pauper, cum in multis divitijs sit; (d) nam commentatore Venerabili Beda, est dives in DEUM, & dives spe regni æterni, sic inops erat ille, qui suos erudiens Philippenses, gloriabatur exultabundus in Domino, scio abundare, & penuriam pati, (e) philipp. 4. v. 12. (e) pauper opibus, virtutibus abundans. Hunc misipientis, non ferientis DEI oculus respicit, velut gratissima re-

divivi Abelis munera, præ cunctis fraudulentorum divitum fructibus approbrans & acceptans. Marcescat Domine JESU in affectibus suis anima mea, ut plene florem virentis sæculi despiciens, flos campi tuis in oculis evadam, nullo excolentis mundi solamine sublevandus, nullo erigentis sæculi auspicio roborandus, nullo terrenarum blanditiarum subsidio fulciendus, sed rore ac imbre pariter inundandus, prætereuntium vestigijs proterendus, omnigenæ adversitatum copiam exponendus, si modo à te non deserendus, si inodo tuo nunquam auxilio destituendus, si modo tuæ misipientis Clementiæ oculo semper respiciendus. O lucrum admirabile! o fœnus incomprehensibile! ô compendium singulare! unum si DEUM diligo, totum possideo hunc solum, si reperero, si hunc duntaxat apprehendero, concludam omne bonum, excludam omne malum! Cum diligimus Dominum, prosequitur ad abundantem Christianæ paupertatis opulentiam exhortari Archimandrita Maurus, in ipso omnia reperimus, unus est, qui quaeritur, sed in quo omnia continentur. (f) (f) Rab. in c. 11. Eccl. Præceperat intimo Divini cordis Secretario primus & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit, hæc scribere Smyrnenis Ecclesiæ Angelo, scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, sed dives es, (g) (g) Apoc. 2. v. 9. erat hic Angelus Apocalyptici Angeli discipulus, totius Asiæ princeps (ut cum Hieronymo sanctissimum hunc revereamur Antistitem, regali purpurâ effusi pro Christo sanguinis decoratus; Smyrna (magni Alberti testimonio) interpretatur Canticum, seu myrrha. Cantabat siquidem victoriosus Athleta canticum lætitiæ in myrrha, in temporalium pœnarum adversitate positus, inter excubantes insidiantium Hebræorum furias compeditus, in ærumnosa innumerarum persecutionum amaritudine collocatus, veruntamen fidelis patientis JESU pedissequus, qui dilaniandus in carne, patibulandus in cruce, hymno dicto, legit Græcus, decantato, egressus est in montem Oliveti trans torrentem Cedron, in locum proditori notissimum, ut caperetur, ut captus vinceretur, ut victus cautè deduceretur, agnus ad victimam, ovis ad hostiam, vita ad mortem, DEUS ad crucem. Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, qui, quod scit, approbat, hunc tribulatum ærumnarum, ac egestatis,

Pauper in Deo invenit omnia bona.

*Paupertas re-
ducitur ad
martyrium,
ut species ad
genus.*

*Christus ex-
pertus est
prior in se
Evangelicam
paupertatem,
quam post i-
psam Religiosi
sufferunt.*

*(h) Orat. 5.
de divit.*

*Angelus Smyr-
nensis S. Poly-
carpo vocatur
in sua pau-
perate dives.*

tis, tolerantia commendat; est quippe proprium huic Regi martyrum, qui priusquam evaderet in Regem gloriæ, antequam regni sedem capesseret, elegit prius esse & agere virum dolorum scientem infirmitatem; est, inquam, ei proprium, suorum servorum tribulationes noscere, & eorundum inopiam considerare; non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, cuius compassionis scaturiginem declarat prosequens Doctor gentium, tentatum autem per omnia, quasi hunc peregrinantem in carne Angelum, malignis circumseptum genijs, consolaturus diceret, interprete Ruperto, tribulationis, quam pateris, experimentum habeo, & paupertatem, quam sustines, in memetipso expertus sum, utrumque scilicet malorum, priusquam ad hoc membrum descenderet, in capite morabatur; ut ambo in uno martyre Coronâ capitis, velut duplicata martyrij aureolâ præmiarentur; ut enim os aureum attestatur, habet paupertas martyrium suum, & egestas bene tolerata facit martyrem, sed egestas propter Christum non propter necessitatem. (h) Illud, quod cognitæ paupertati ab incarnata Sapientia subjungitur, maturam discussionem exigit, ut aptè penetretur; Scio paupertatem tuam, sed dives es, inopia demonstrat pauperem, & hujus collateralis æmula, imo diametralis adversaria est opulentia, quæ divitem constituit, & locupletem facit.

Resolvit latentis mysterij dubium Cæsariensis Præsul Andreas, ab omnibus facultatibus exutus es, interim spiritualibus opibus affluens, utpote thesaurum absconditum, in pectoris agro defossus servans; quas opes, si te in illo non videre asseris, qui in frigore malè tecto corpore tremit, qui in nuditate sub malè sartâ veste gelidus gemit, qui famelicus à pauperum olla recedit, qui tenui aqua vexantem sitim exstinguit; Scito peregrinos hos esse viatores, qui in terra hostili inter latrones & fures peregrinari coguntur, hinc suas illuc divitias præmittunt, ubi patriam habent, ad quam itinerari contendunt. Elucidat conjunctas paupertati divitias clarissimè Augustinus, aliud sunt divitiæ, aliud pecuniæ, nam dicimus divites sapientes, justos, bonos, quibus pecunia vel nulla, vel parva est, magis enim sunt virtutibus divites, pauperes verò avaros, semper inhiantes & egentes. (i) Sola quorum ino-

pia egere semper dicitur, quia insatiabilis eorum avaritia nunquam evellitur, quorum concupiscentia inexplebilis torrente aureo non exstinguitur, quorum cupiditatis miseria, nec domibus, nec urbibus clauditur, nec arcis, nec arcibus contentatur; inter thesauros se indigere gemunt, nec gemebundos admirare, stulti sunt, in quorum cistis omnes thesauri inquietari solent, & quia cor penes thesaurum est, pariter inquietum est; dum interim, thesaurus desiderabilis requiescet (ut legunt septuaginta Interpretes) super os sapientis, imprudentes autem viri devorabunt illum; (l) in sapientis anima thesaurus habet requiem, in corde stulti non valet requiescere, dum semper velut edendo digeritur, quasi vorando deglutitur. Non potest à debili stomacho ferrum concoqui, quo solus valet struthio sustentari; nec valet ab avaro eventu aurum sufficienter ingeri, quò, quantò citatur copiosius, eò dilatatur vastius, repletur difficilius, & nunquam saturatur; denique definiente Paterio, egestas reproborum proprie dicitur, qui, dum vitijs replentur, virtutum divitijs vacuantur, (m) dum interim oppositâ prorsus vicissitudine, beati pauperes spiritu, non tantum cælestes thesauros indies aggregant, sed & terreno subiectæ cupiditatis dominio, possident, & terrena tanquam nihil habentes, & omnia possidentes, eò pro certò magis domini, quò minus cupidi; (n) dum nihil de terra ambiunt, nunquam terrenis indigent, quid opulentiùs, dum cunctas mundi despiciunt divitias. Nullis curarum pœnis se conficiunt, quid optabiliùs? dum omnem auri pruriginem ab animo rejiciunt, repleto DEO sibi ipsis sufficiunt, mittuntur sinè pera & sacculo, nec quidquam unquam deficit, cum interim infortunata divitis Epulonis profapia, quibus abundat, semper indiget, in quovis angulo inquirens corradenda, sibi in quovis fundo fundum investigare flagitans, fundare aut cupiens, aut prætendens. Magnum Thesbitem timebant regum solia, amabant Angelorum agmina, fugiebant Pseudo-Prophetarum conciliabula, ejusque duplicis spiritûs hæredem ac æmulum Elisæum reverebantur aquarum flumina, animabantur ad contactum suorum ossium cadavera, utrumque comitabantur prodigia, subsequabantur miracula, quorum si genuinam scrutari cupias originem, si tantorum

(i) lib. 7. de
Civit. DEL.

(l) Prov. 21.
v. 20.

Reprobi sunt
egeni repleti
vitijs, virtu-
tibus desti-
tuti.

(m) l. 2. super
c. 10. Apocal.

(n) Serm. 21.
super Cant.

rum præmiorum illustre meritum laboras experiri, si genuinam in Tarsensi Principe tot potentorum scaturiginem reperire flagitas, eandem exhibebit sublimis inter eremi incolas. Nilus grandis Asce-

tarum Pater, hæc illi gesserunt, cum neglecto corpore, corporisq; necessitatibus, ut solo se animo vivere indicarent, ideo erant omnibus superiores, quia nulla re indigebant. (o)

(o) in Ascet.

BETH.

Versus IV. Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam, contrivit ossa mea.

BETH.

Versus V. Ædificavit in gyro meo, & circumdedit me felle & labore.

BETH.

Versus VI. Intenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.

Expositio Literæ.

Converterat benignus electorum Ultor manum suam, quando misericorditer à vindicta sententiam condemnationis suspendens, in tribulationum fauces cœcutientem corrigendi peccatoris animam imisit, nec eam, ut solet reprobos, in prosperitate immunem dimisit. Ut vetusta pellis evadat, angoribus & ærumnis juvenilem decorem derivit, adolescentem insolentiam plagarum rugis obduxit, ut fieret, *sicut uter in pruinâ*, (a) legit Chaldaeus, *sicut uter suspensus ad fumum*, quid hujus est intuitu detestabilius, quid nigrius ex cogitatu? denigrata contriti peccatoris facies, si coram elatis mundi oculis compareat, despicitur, ut hominum commercio indigna, ut ministerijs politicis inepta, ut usibus humanis aliena. Thaumaturgus Eliani spiritus hæres, prodigiosus inter Prophetas Elisæus, mittit sanctorum discipulorum unum ad inungendum coronandi Jehu verticem, nec alium à principibus sortitur titulum, quàm dementati morionis, *quid venit insanus iste ad te?* (b) Sic nuncupabantur Prophetarum filij, à potestate tenebrarum, quid enim usitatus? quàm probos à mundo ut fatuos reprobari. Elisæus ipse, qui noverat siccis pedibus torrentes transvadare, & suo exultantem à corpusculo animam re-

vocare, audire cogitur reprobantis pueritiæ improprium, *ascende calve!* quod proprium religiosæ perfectionis est præconium, monasticæ professionis indicium, si tamen in calvitie paupertatem intelligas, & in capillis divitias perituras. Dicam amplius, celeberrimum inter supremos Judææ procures Davidem contemplare, quando immutatâ facie tympanisabat ad Januam aulae regiæ, eos præsentans hoc peregrino schemate, qui mundum deserunt, ut cælum occupent, quos velut peripsema ille rejicit, sed istud recipit; præproperus Achis in judicando, præceps in condemnando, vesano correptum furore credidit, qui nunquam sapientiori stratagemate imminens vitæ periculum declinavit. Hæc est Sanctorum scientia, hæc est prudentia Justorum, prævalentis lasciviæ illecebram verberibus atterere, juvenilem robustæ carnis petulantiam servili moderamine compescere, & Corpus solidum famis inedia spiritui subjugare. Prævaleat alijs Caldæi versio, ut nostris imprimatur mentibus, nostrisque sensibus præfigatur; *vetusta facta est caro mea à plagis, & pelles mea à percussione*, intempestiva senectus corrugavit, & defœdavit pariter formosam tenerioris adolescentiæ vultum, nè forsan famularetur innocentia ad scandalum, ancillaretur innocentibus ad ruinam

Contemnitur religiosa sanctitas, amatoribus mundi.

(A) Ps. 118.
v. 83.

(b) 4. Reg. 9.
v. 11.

*Christiani
minus perse-
cti, sunt pellis
Ecclesiae, sed
corrugata.*

nam. Quod si hunc lamentantis Pro-
phetæ threnum Collachrymanti Ecclesiae
appropriare libet, in pelle & carne ex-
teriora & mollia recogitare lubeat, in
ossibus robur internum competit medi-
tari; proinde cutis nomine infirmi hu-
jus sæculi, qui exteriori utilitati deser-
viunt recensentur, in ossibus fortiores
illius excubiæ figurantur, in quibus u-
niversa Christiani Corporis compago
solidatur. Quia igitur aut voluptati-
bus seducti, aut spe divitiarum fortius
attracti, aut persecutionibus afflicti, non
rarò à statu fidei enerves concidunt, &
lapsi matrem pijsimam rebelles filij
persequuntur, ad ignem concupiscentiæ
pendulum à fumo vanitatis denigratum,
atrum conspuit, & cutis suæ nigredi-
nem verecundata plangit, dum cogitur
in illis se fœdam, ab illis se defœdatam
ostendere, in quibus videbatur antea
pulchra & candida coram dilecti sui
oculis apparere; in quibus tamen ju-
stitiæ Colorem perdidit, quando eorum
fœdisfraga infamis apostasiæ iniquitas,
Candorem intemeratæ fidei amisit.

*Jerusalem
circumvolla-
batur in ob-
sidione fellis
amaritudine
& multitudi-
ne insuppor-
tabili labo-
rum.*

Adjungit aliam suæ calamitatis
quærimoniam maturiori indagine di-
scutiendam; dum ædificasse in gyro suo
exulceratum vindicem conqueritur, se-
que felle circumdatam, arduisque val-
latum laboribus protestatur; ædifica-
bat profecto in gyro vallum miseriæ,
quando sat desolatam novis undique pres-
suris coarctari dissimulabat; nam licet
Theodoretus cum Caldæo, angustianti-
bus inimicorum agminum aggeribus
circumvallatam Jerusalem ad literam
intelligant, videtur tamen aptius Ru-
pertus cum Origene ad anxiam ve-
lut in ergastulo Ecclesiam collimare, qua-
si diceret prælagus futurorum vates,
DEUS carcerem mihi aptavit, eoque me
conclussit; concordat Tygurina lectio,
circumvallavit lassitudine, observat stylum
literæ Lyranus, ideo ædificatum in gy-
ro Jerusalem explanans, quia Caldæi
posuerunt tentoria in circuitu, nè ullus
valeret egredi ad fugiendum, nec in-
gredi ad succurrendum; Hoc idem an-
tiquus hostis Ecclesiae, inveteratus tene-
brarum princeps, adversus hanc victri-
cem Heroinam evincere molitur,
dum suo suorum confœderatorum exer-
citu Circumdatam, sic conatur constri-
gere, ut neque in prælium præclari mi-
lites exire permittantur ad impugna-

dum verbis & Calamis, nec deforis si-
nantur introire ad sublevandum præ-
claris converforum infidelium testimo-
nijs vivacibusque argumentis. Et quam-
vis neutrum hostili succedat fallaciæ,
premit tamen, licet non opprimendam,
invadit, non prosternendam, impugnat
non expugnandam suæ sat est tyrannidi,
si fortis mulier serpentis caput conte-
rens, conspergatur felle amaritudinis,
excrucietur molestiâ laboris, nec mi-
nus enim continuis Circumvallatur pe-
riculis, hæc inclyta justorum patria,
hoc militantis sanctimoniciæ tentorium,
hæc præfigurata terrestris Solymæ ima-
go, mater Ecclesia, ac solet muris cin-
gi, & coronari vallis illustre fortalitium,
ac solet augusta regni metropolis, re-
gum puerpera communiri. Legi He-
bræos Commentatores, sub felle Nabu-
chodonosorem intelligere, & princi-
pem suæ militiæ Nabusardam sub labo-
re, quorum uterque quidem Judæam
devastavit, Solymam profanavit, sed
existit servus crudelior domino, nec
parcens ædibus civium, nec domum
Domini respiciens, nec sacrificiorum
vasis, nec sacris vestibus indulgens; vix
tamen accomodatiorem repereris alle-
goriam, ab ea, quâ facies Ecclesiae, cum
vultu terrestris Solymæ confrontatur;
ut enim ista multiplici assilientium a-
lienigenarum agmine impetebatur, sic
illa à tyrannorum fera barbarie emi-
nens quatitur, ab hæreticorum crudeli
arrogantia cominus angitur, à fidelium
scelerata perfidia fœdisfragè proditur, à
matris suæ filijs, à profligatis non ta-
men eliminatis Synagogæ hæredibus
hinc inde assilitur, ut æquâ valeat quæ-
rimonia, cum gemebundo dolorum vi-
ro, cum patiente, sed & dolente Jobo
singultuare, *simul venerunt latrones ejus,
& fecerunt sibi viam per me, & obsede-
runt in gyro tabernaculum meum*, (c) Le-
git Flaminius, *agmina pyratarum*, ver-
tit Pagoinus, *exercitus ejus*, determi-
nantque clariùs septuaginta interpre-
tes, *unanimiter venerunt super me tenta-
tiones ejus*; nec tenearis hos animarum
hostes DEI latrones & pyratas nuncu-
pari; nam licet non illo imperante eas-
dem vulnerent, sinuntur tamen hoc per-
mittente sauciare, imò plerumque hoc
ordinante tentationum assultibus in-
quietare, cruciare, molestare, & con-
turbare; *latrones ejus maligni sunt spiri-
tus*, explanat moralis Papa, qui exqui-

*Tentationes
instar latro-
num & pyra-
tarum inter-
dum sunt.*

(c) Jobi: 29.
v. 12.

ven-

(d) Lib: 14.
mor: 6. 18.

vendis hominum mortibus, occupantur, (d) qui tunc in gyro militantis Ecclesiæ tabernaculum obsident, quando mentes suorum fidelium ex omni latere temptationibus infestant; utque terrâ marique succursus adjutorij, omnisque auxilij præpediatur accessus, pyratas suos instruunt, dum tenebrarum princeps suis non contentatur spiritibus malignis, sed mundum, cum carne lustrat secum in aciem, ut viso tantorum adversariorum numero, renitentes terreat, & suæ fragilitatis memores, primo statim primi conflictus exordio, pusillanimitatem incutiens, ad diffidentiam inducat.

Hoc triplex agmen hostium, ad Configendum anhelare indies cernitur, & ledere justorum animas injustâ voluntate inititur, quamvis incassum sæpius, cum strage intollerabili ferire molitur; sua non desunt mundo retia, quibus incautos illaqueet, si aureis, quos necans obijcit, funibus incurium incendat oculum, affectu præcipiti fulgorem ambientes; suum Caro sibi associatam bajulat decipulam, quæ à decipiendo dicitur, quia plerumque pedes nescij, dum minus sollicitè viam perambulant, se ipsos insolubiliter captivant; huic latens esca desiderabilis imponitur, nè tamen illa à transeunte videatur; sic quoque caro voluptuosum viatori obijcit illicium, ut tamen captivitatis avertat periculum, & quem machinatur hallucinanti animæ interitum abscondat. Abundat copiosâ stratagematum myria-

Tres hostes
Caro mundus
& Demon infestant hominem Religiosum.

de mendax ac fallax spiritus, seu quando transformat se in radiosum coruscæ lucis Angelum, seu quando sub luminoso transitorie prosperitatis lumine suas recondit tenebras iniquitatum. Occultat hic inimicus homo, hominem mentiens, peccati laqueum, sub grandi bonorum temporalium emolumento, quod mens infirma carnali oculo respiciens, se fortunatam Judicat, si suæ utilitati consulens, illius aliquid apprehendat; nec ista ingens discrimen maturâ discussione trutinat, quod sub oblatâ ingentis commodi commoditate cecat; donec aperto expergefactæ mentis oculo, exhorrescens ad infortunatam suæ calamitatis colluviem, ingemiscat super perditione suâ, cognoscens se collocatum in tenebrosis quasi mortuum sempiternum; nam omni solatio destitutæ cœlitus, & desolatæ ex intuitu terrenæ inanitatis, nullam de terra Consolationem sperare sinitur, sed solam suæ fortis ærumnam cogitur deplorare, plangens & ejulans cum sapiente, *Creatura DEI in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum & in mûscipulam pedibus insipientium, (e)* qui nec initium, nec finem Sapientiæ adipiscuntur, non enim eis sapit DEUS, ut justus est, ideoque ab eis non timeatur, nec placet eis ut misericors, & ideo non amatur. Nos verò, qui mundum paupertate vinci nuper convicimus, ad Castitatis arcem (quâ caro religioni hominis Constringitur, nè in libidinis lasciviam devolvatur) progrediamur.

Vincuntur
paupertate
obedientia
castitate.

(e) Sap: 24.
v. 11.

BETH.

Versus
IV. Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam, Contrivit ossa mea.

Sermo Quartus.

Diabolus insidiatur specialiter Clericis & Religiosis tanquam ossibus Ecclesiæ, ut ea per libidinem conterat.

Multifario
verberatur
Ecclesia in suis
filiis.

Multis adversitatibus tribulari Matrem Ecclesiam indies cernimus, totque flagellis attritam, à proprijs sæpè filijs despici, ab insultantium hæreticorum superbia explodi frequenter legimus, frequentius audimus; nolen-

tes namque credere Dominum castigare servulum quem diligit, & filium, qui recipitur à Patre misericordiarum, flagellari, non dispositione providâ ad augmentandam justitiæ coronam, sed ex prave professionis demerito illam tot exerceri tribulationibus, tot visitari ad-

ver-

versitatibus, tot infestari persecutionibus mendaciter suspicantur; Cum tamen eandem electam ex millibus unam, amicam & columbam, perfectam & immaculatam, idcirco adversitatis pœna multipliciter aggravat, ut possidentem in patientia animam suam, amplissima victorum gloria exaltet. Dum interim quousque diem peregrinationis suæ dolenter protrahit, flere mutabilitatis suæ amaras vicissitudines non desistit. Ecce enim! vetustatem pellis ac carnis suæ cogitur plangere, contritionem ossium deplorare. Ac si insinaret apertius, in vetustate pellis inveteratam fidelium vanitatem intueor, in carnis rugosa turpitudine lascivæ libidinis inaratam multiplicis miseriæ contaminationem execror, utrumque indefinente lachrymarum profluvio in meo pectore ulciscor; hi enim mea per fidem membra sunt, qui tamen insana & immunda per suas prævaricationes fiunt; dum enim amoris carnis inserviunt, dum victi carnalibus desideriis in corruptionis putredinem defluunt, à filiorum meorum nobilitate excidunt, imò ab hominum declinantes progenie, ad instar belluarum, fœtore abominabilis luxuriæ computrescunt. Hanc ipsam iustissimi doloris quærimoniam, hunc flebilem afflictæ Matris gemitum, in suo dolorum lectulo Prophetæ patiens præfagiuit, quando protervâ errantium ab utero vallato lilijs filiorum insolentiam acerbis singultibus deploravit. *Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.* (a) Legit Pagninus, *os meum ustulatum est præ æstu*; & scribit Arabs, *cutis mea contracta est super me, & ossa mea aruerunt, veluti ejus, qui in vento calido est*; quasi plangeret extremi humoris conceptione deturparam fuisse pellem, sed excessivus ulcerum calore medullas ossium fuisse desiccatas, ut explicat Lyranus; quid enim aliud oppressa Genitrix, quam defœdatam pellem portare cogitur, dum terreno inhiantes pulveri clientes sæculi plangente oculo patiens intuetur: congruè siquidem contaminatæ cutis nomine appellantur, qui solis exterioribus curis dediti, à copioso vanitatum pulvere inquinantur; hinc idem ejusdem personam exhibens plorat alibi, *cutis mea aruit & contracta est*, (b) legit Cajetanus, *induta est frustum pulveris cutis mea, scidit & dissolvit se*; & quidem, si causam inquiris

medicam, respondebit Theoricus Archiater, ex defectu virtutis naturalis carnem interiùs consumi, sicque sequela vix fallibili cutem exteriùs ficcari & rugari, verumtamen est alia Divini Spiritus ratio, ob quam cutis arefcere, & arida consuevit corrugari; in mystico totius Ecclesiæ corpore cutis arefcendo contrahitur, quando mundicolarum mentes præsentia tantum diligunt, tantum terrena concupiscunt, sed extendi ad immensæ æternitatis futuritionem renuunt, suamque mentem expandi ad cœlestia per longanimitatem nolunt, dum quippe internam supernæ consolationis pinguedinem negligunt, necesse est, ut à mundano pulvere, cui toti totaliter inhiant, miserabiliter arefiant.

Quod metuens puer Domini, dum sicut adipe & pinguedine suam expleri animam sollicitus flagitabat, quâ tunc mens exultabunda inungitur, quando post æstuantia sanctarum cogitationum desideria, delicioso irrorantis spei stillicidio rigatur. Infortunata cutis! sed longè infortunatiora illorum corda, qui rebus exterioribus dediti, mundanæ prosperitatis concupiscentia irretiti, in auctoris sui dilectionem minimè extenduntur, sed in se ipsis rugosis velut affectibus replicantur, ut nil, nisi se ipsos diligant, ad aliorum amorem, licet debitum se minimè dilatent. Sed si celeritatem terreni transitus, si transeuntium voluptatum ac vanitatum fugam assidui perpenderent, nullatenus, quod sustineri non finitur, tenere affectarent. Magna calamitas, sed nondum maxima, nam longè major ossium ariditas reputatur; hæc enim totam corporis machinam suffulciunt, nè corruat, sed horum sustentantium adminiculo subsistat; his igitur exarcescentibus, quibus tota corporeæ molis compago solidatur, quis vigor superesse poterit, quanam morborum fortitudo? novi quidem (Gregorio moralisante) in osseo schemate zelum virorum fortium præfigurari, qui denigratam infirmorum vitam amaris plangunt lachrymis, excruciat apostolico veræ dilectionis flammicidio, ejulantes dolenter & amanter cum Doctore gentium, *quis infirmatur, & ego non infirmor, quis scandalizatur, & ego non uror?* (c) Est tamen alia severior, nec tamen ista verior eminentissimi Hugonis allegoria, suis auctoritatum innixa basibus, præclaris sufful-

Clerici cum Religiosis æquiparantur ossibus mystici corporis.

Sæculares præfigurantur in pelle Ecclesiæ.

(a) Jobi 30. v. 30.

(b) Job. 7. v. 6.

Exarescunt hæc ossa, quando labuntur Clerici, vel Religiosi in peccata gravia.

(c) 2. Cor. 12. v. 29.

fulca fundamentis ; qui tunc ossa Ecclesie torreret & arescere, vel ut cum torrente Jeremia colloquamur, tunc conteret & comminui arbitratur, quando insigniores professione Clerici, vel clariore munere, aut etiam sublimiores dignitate, ab humore gratiae desiccantur, ut jam necesse habeant, si veritati confessione debita adstipulari velint, singultuare cum Psalte regio, *aruit tanquam testa virtus mea*, (d) atque utinam à sacro altaris igne adversus quoscunque seditiosa carnis impetus firmior evasisset spiritus, ad instar resistentis testae, contritionem ossium non deploraret ; sed non mirare super contritione ista, ut enim purpuratus Hugo adstruit, *hoc fit, quando ab humore gratiae desiccantur*, (e) audiveram quidem universam carnis gloriam cū foeni flore comparari, audiveram insuper querulam ingemiscens Isaiae vocem ; *exsiccatum est faenum, & cecidit flos* ; (f) quod caro florida vitali calore pubescens, adde, quod pellis nivea, roseoque colore decora, de terra viventium abscissa subito sicari reperiatur, non est portentum, quod voluptuosus saeculi Ganimedes inter virentes & florentes deliciarum risus delicatum innocentiae florem amittat, nihil peregrinum esse videtur, verum quod caro est infirmior, eò est ossium solidior fortitudo, quod vita saecularium est remissior, eò est Clericorum, vel saltè esse supponitur, circumspectio prudentior, providentia oculatior, integritas securior, castitas firmior, continentia robustior, tentatio debilior, pugna frequentior, victoria insignior, plaga rarior ; sed turpior ruina, flebilior interitus, detestabilior libido ; quid enim abominabilius excogitari, quid tristius valeat expectari, quàm eos, qui nuper spiritu ceperunt carnales animas ad spiritus fervorem animare, nunc carne consumari ? illecebrosa siccitas, feralis animarum fatalitas, non ab igneis sponsae lampadibus, sed à duabus caudis titionum fumigantium, quarum crudele flammicidium commemoratus Isaias sat acriter execratur ; significabantur hoc allegorico schemate, duo potentes inter mundi principes Rex Phacee, & rex Rafin, quorum regna non diu duratura, sed citò decretabantur terminanda, sicut citio fumigans in cauda citò incinerandus est ; fumigatio enim caudae est manifestum indicium consumptionis vicinae, titiones tunc fumigare cernimus, cū rutilantem

flammam extingvi divinamus, & quia tam regis Syriae, quàm Israël gloria fuerat postliminiò extinguenda, idè fumigantibus titionibus (Lyrano commentatore) comparebantur, (g) sunt in amplissimo militantis Ecclesiae territorio, sunt velut coronati principes, gemini Dynastae ad supremum Ecclesiastici status solium elevati, sunt Clericalis gloria, & sanctitas regularis, quorum consilijs reguntur animae, & corpora gubernantur ; quorum dictamine ordinantur respublicae & regna Christianorum principum concentrantur ; quorum sacris dogmatibus, eruditur rudis adolescentia, & omne populorum vulgus infirmitate fidei, & pietatis ordine conservatur.

Rex Syria & Rex Samariae adumbrant diabolum regnantem super superbos & avaros.

Sed sunt & alij è potestate tenebrarum, sunt adversantes duo, sunt impugnantes duo, sunt expugnantes, sunt saepe praevalentes, rex Syriae cum rege Samariae, Rafin & Phacee, est ille tenebrarum Princeps, est rex super omnes filios superbiae, est ipse regnans super omnes custodes pecuniae, in Syria siquidem (ut docet moralis Hugo) ambitiosa delineatur superbia, & ferox avaritia effigiatur in Samaria ; his praevalentibus, his clericalem custodiam eludentibus, his religiosam humilitatem ac paupertatem affilientibus, qui semper reginam urbium Jerusalem impugnant. Illustria Matris Ecclesiae luminaria fumo luxuriae extinguuntur, & lucernae lucentes ac ardentes in deterrimas titiones denigrantur, quibus execrabiliter fumigantibus, multorum oculi inchoant caligare, & regnum DEI tam illorum, quàm in multorum Christianorum cordibus, quibus nuper verbo praeluxerant, & operum exemplo affulserant terminari. Hi inter filios porphyrogeniti, inter mortales Angeli, illustriores Hesperii inter sidera, sunt sui roboris praerogativa Ecclesiastici regiminis directores, sunt inconcussibiles in domo Sapientiae columnae, sunt ossa corporis mystici Christi JESU ; sed quis crederet, nō sciret, nō videret, haec ossa, explanat flebilem Jeremiae threnum commemoratus Carenensis, haec ossa aliquando succenduntur igne luxuriae & cupiditatis, maxime quando desiccata sunt. Crudelis incendiarius medullis pasci desiderans, non solis carnibus saturari ! Surge Aquilo, haec corda defere, quae toties exsiccasti, inuncta non tantum effuso sponsae oleo, sed insuper pretiosissimo sponsi sanguinem cruore tincta ac purpurata.

Ossa Ecclesiae succenduntur, quando Ecclesiastici viri libidinem sectantur.

Immanis Aquilo, festus turbo, à quo panditur omne malum, non tibi sufficit immunde spiritus torpentes facere, & sævò frigore in sacras sancti amoris victimas furere, nî etiam ardere facias fœdis ardoribus, fumosis ignibus, gelidos aqueæ veneris adversarios, & profanorum ignium sacerdotali munere ac privilegio inimicos? utrumque tamen suæ crudelitati arrogat ambitiosus iste spiritus, cujus, ut incendiarium timeas flammicidium, præfagit comminabundus Isaïas, *ab Aquilone, fumus veniet, & non est qui effugiet agmen ejus*, infer Philosophæ, ergo ignis, alioquin propheticus Jeremiæ oculus ollam succensam ab Aquilonis facie videre nequivisset! Legi literalem magni Dalmatæ narrationem, quâ ferocientis Sennacherib barbariem, cum militaribus copijs irruituram à Jerosolyma, quæ Philistinis Aquilonaris est, prædictam opinatur, sed præsignatam magis eligens moralitatem, amplector profundam eminentissimi Hugonis eruditionem: *ab Aquilone, id est, à diabolo fumus veniet, suggestio exorcans, & incendens*; hujus ignivomi turbinis, hujus turbulenti spiritûs impetum, pauci effugiunt soli, qui fugiunt, nè redigantur in cinerem, declinant, nè in favillam evaporent, hac salutari fugâ consequuntur. Illud est admirandum sacri Siracidis oraculum, *frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit Crystallus ab aqua*, (i) flavit hic procellosus hostis suggerendo, persequendo, alliciendo ac exasperando, tentando ac excitando, & gelavit paulatim frigore perfidiæ, rigore constringentis malitiæ, peccator induratus à scaturigine suæmet illecebræ, suæmet lasciviæ, unusquisque enim tentatur à concupiscentia sua, quæ cum conceperit, parit peccatum, & istud generat mortem, denique utrumque in se sentiens, sed neutri consentiens. Suspirat in sua solitudine anxius asceta, devotissimus Gilbertus Abbas, suam fortissimo exercituum domino commendans animam calore pariter ac frigore impugnata, *parce domine! parce ab Aquilone sponsæ tuæ!* subdensquæ illius ferocem maligni spiritûs rabiem, adjungit, *ab aquilone frigus, & ab aquilone flamma*, (l) ista furit, illud urit, ista stringit, illud cingit, utrinque utrisque flabris lacerator, fiat gelidus, ut violento spirantis flamine expansus ad amandum animus constringatur, aspirat flammiger

hostis, ut olla carnis aridæ, ut stylus sicca stipulæ, ut leve folium, quod hoc fremente vento plerumque rapitur, fœrali incendio succendatur; & nisi Dominus Sabaoth suò sacrò spiramine, suò cœlesti flamine, nisi supernus Auster Divinus ille sacri amoris spiritus, medium fornacis hujus mediante roris ventò afflet, ut incumbens Aquilo surgere ac avolare cogatur, peribimus dum panditur omne malum tam frigoris quàm caloris ab uno Aquilone.

Clama, nè cesses, quisquis hunc æstu ureris, aut ustularis, time, nè invadaris & comburaris, plora, ut irrigeris, ora, ut fovearis, plange, & vociferare, exalta vocem tuam, *surgere Aquilo, & veni Auster!* qui enim jam pellem corrugavit, qui carnem jam fumigavit, ad ossa nunc accingitur, ut ossa arida urgentiori frigore constringantur, & dissipata non jam in pulverem, qui vanus et inanis sine utilitate est, sed insuper in cinerem, qui seminatis frugibus sterilitate & uredine suâ nocivus est, exurantur; est pellis corrugata, si interpretantem Carensem consulis, inductus & seductus, succensus & incensus civis sæculi, enervis laicus, sed os, quod carnem sustinet pellisque concussionem prohibet, est religiosa sanctitas, quam si hoc igne fatuo inflammari simulque concremari acciderit, non solus solius exusti titionis succedet interitus, sed aliorum conflagrabit scandalo, multis incinerabitur ad ruinam. Hoc ingens ignicidium, & plagam hanc à flammis concupiscentiæ, vel à favillis illecebræ oriundam, acerbis ambiebat lachrymis extinguere, deplorabundus Baruch, singultuans & suspirans, *mulieres circumdatæ funibus in vijs sedent, succendentes ossa olivarum*, (m) si litteram consideres, ejusquæ intelligentiam sedulius inquiras, reperies comparuisse in com-

Sancti invaduntur & frigore & ardore, ut torpeant in bono, & concupiscant malum.

(m) c. 6. v. 42.

Mulieres succendunt ossa olivarum, quando homines DEO dedicati, seu Clerici seu regulares, carni indulgent.

Fumus Aquilonis est suggestio dæmonis.

(i) Eccl: 43. v. 22.

(l) Serm: 38. in Cant.

flammam concupiscentiæ intoxicatis eorundem præcordijs irritare nitebantur. Præligebant autem erudiente tenebrarum Angelo, cedris & laureis olivas concremare, ut clariùs ac evidentius ingentem sui furoris pyram, hòc ipso olivarum incendiò contestarentur, quarum nuclei utpote pingviùs inuncti, & citiùs & vehementiùs inardescere, & violentiùs & diutiùs ardere consueverunt. Sed videamus quid Commentator Spiritus, quid Dominus spirituum per ora Patrum Ecclesiæ suis intimet filiis, nè littera occidat improvidos, sed spiritus vivificet prudentes. *Oliva*

(n) in 3.

Clerici sunt
ossa Ecclesiæ.

(Commentatore Carenfi) *est Ecclesia, cujus ossa sunt Clerici*, (n) olivam dixeris speciosam in campis, ut pacem germinet regis pacifici amica & charissima, ut miseris misericordiam præsentet, patris misericordiarum filia, suavissimæquæ devotionis abundantia, velut dulcissimâ pingvedine aridiores animas inungat; illud plangendum, quantumvis præcaveri non valeat, licet non possit penitus præpediri, quod flori suo conglomerati cantarides insidientur, quæ muscæ lucentes simulquæ malè olentes sunt, nec alios luculentius repræsentant, quàm pertinaces fidei adversarios, heterodoxos hujus fructiferæ matris inimicos, qui tantum lucere ambiunt, cum tamen sint genuini tenebrarum filij, fæcore vitulento intoxicantes corda simplicium, ac venenatis dogmatibus odorem optimum, famam amplitudinè vastissimam utpote per totum terrarum orbem diffusam, odore amœnissimam, quo militans Ecclesia cœlos ipsos recreat, & Angelos delectat, eliminare satagentes; illi conformiter Sapientissimi Ecclesiasticis oraculo, *morientes perdunt suavitatem unguenti*, (o) quo morientium muscarum nomine insigniuntur circumvola heterodoxorum ingenia, velut genethliaco in symbolo suæ prosapia delineata, seu dein immundam scaturiginem inquiras, id est, perfidam hæresarcharum apostasiam, seu tumultuosam infestantium hæreticorum inquietudinem explores, corrumpunt isti pretiosum doctrinæ sacrae unguentum ex aromatibus sacrorum eloquiorum confectum; quò anima inungitur ad suavitatem, à suis suarum cupiditatum vulneribus curatur ad sanitatem, roboratur in suæ fragilitatis amuletum ad integritatem.

(o) Eccles. 10. v. 1.

Circumvolent strepentes & furentes, frementes & laceffentes, seu prævaricatorum seu tentatorum turmæ, poterunt tenerum florem surripere, poterunt molliorem fructum arrodere, poterunt fragrantiam olei alterare, sed ossa olivæ hujus si terunt, plerumque conteruntur, si involant, ipsa duritie abiguntur, si advolant, solâ odoris vehementiâ profligantur; sunt tamen immanes adeò harum muscarum aliquæ, quæ de inferni puteo, cum ascendente fumo evolant, sunt monstra tartari, quæ sibi venenatos illecebrosæ carnis stimulos associant, ut dedicatas sanctissimo Numini invadant victimas, non ante desinentes pungere, donec feriant, non ante recedentes, donec fumosâ vanitatum congerie obfuscent intellectum, & nesciam discernere confingant voluntatem; nec mirare, hæc enim infernallium cantaridum agmina, hæc inimica damnatorum spirituum colluvies à Belzebub, qui vir muscarum dicitur, in aciem adversus DEI Filios lustrantur; hic inimicus homo, humana supergredientes confinia, beatis vicinos, Angelis amicos DEI, & fortiùs aggreditur, & insolentius progreditur, donec serpens antiquus solò irrumpens capite; tota post paululum irrepit corpore, & malè providam, seu Clericalem trucidat innocentiam, sive regularem enervet sanctitatem, funesti cyniphes! non terræ pulverem, sed sublimiorem purificati aëris insilientes regionem. Sunt muscæ minutissimæ, si Tuitiensi Ruper-to credimus, aculeis permolestæ, & quid molestius viris spiritualibus, quàm carne molestari, quid terribilius quàm ejus impetu corruere, à putrescente fragilitatis massa robustum spiritum superari, pulcherrimam magni sacerdotis effigiem ab hoc infami stercore deturpari? describit cyniphem Philo Judæus bestiolam, si corporis dimetiariis quantitatem, admodum quidem exiguam, sed infestissimam, quæ non contenta cutem lædere, pellem transfigere, pruritum noxium immittere, interius penetrare nititur, per nares ingredi, per aures molitur vel per oculos involare; describit hujus crudelis pariter ac feralis muscæ insolentiam doctus Origenes, dum tertiam Ægyptiorum plagam ponderat, eò molestiorem, quò minorem, eò periculosiorem, quò tenuiorem, & severiorem, quò à scrutante intuitu

Hæretici sunt
muscæ mori-
entes, quæ
dissipare ung-
uentum veri-
tatis Evange-
licæ conantur

Luxuria ten-
tans, in plaga
cyniphum
præfiguraba-
tur.

remotiorē, suspenditur hoc animal aligerum pennis, per aëra circumvolitans, adeo subtili constans corpusculo, ut oculi visum, nisi acutè cernentis, effugiat, corpus tamen, cum infederit, acerbissimo terebrat stimulo, ita, ut quem volitantem videre quis non valeat, sentiat stimulantem.

Hæc prorsus idæata tentantis luxuriæ est effigies, hæc discurrentis, hæc involantis, hæc cruciantis, hæc sauciantis luxuriæ est idæa; sic lancinat non grandi mole, sed parvo grege, immolatas carnes Altissimo, ut mentes feriat irreparabili pænè vulnere, nequam spiritus transfiguratus in lucis Angelum, infestans terrestres Angelos, quos nec superba valet dejicere, nec avaritia cælo abstrahere sanctissimarum religionum professores, supremos clericalis continentiae prælectores; incurijs objicit oculis decoram faciem, quid innocentius? jungit affabile risus illicium, quid gratiosius? diffundit gratiam dolosa mulier in labijs, quid moderatius? jactat faciem ab ore gracili, quid verecundius? accedit interim fallax ac ferox simul incendiarius, accendit innocui spectatoris oculum, ut contemplerur fixius, succendit torpentem animum securitate nimia, quasi jam soporari cupidum, inflammat ocyus jejunam carnem hoc dulci pabulo, invadit mentem minus sollicitam de virulento insidiantis sicarij spiculo, obumbrat intellectum præcipiti involantis objecti spectaculo, affilit voluntatem voluptuoso depradandam illiciò, configit erroneè intelligentem, & ideo malè volentem animam lethifero elicitu consensu blandimento exitiale hoc perempti spiritus contagium, hoc lachrymabile sanctificantis gratiæ dispendium, hoc miserabile proscriptæ charitatis effugium, hoc perduelle plaudentis nequam angeli tripudium, hoc violentum recedentis DEI exilium, hoc fraudulentum gratulabundæ carnis latrocinium, hoc improbum morientis muscæ veneficium. Jam suo plangebatur sæculo proverbialis Salomon, *thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justis, & imprudens homo dissipabit illud*, (p) illius olei dulcem præstantiam intellige, de quo nî secum prudentes apportassent virgines, cum fatuis periissent, habebant earum singulæ singulas lampades, habebant singulæ virginizatis charismata (ut commentatur Chry-

ostomus) sed fructibus bonorum operum destitutas rejecit fatuas non agnoscendo eas sponsus virginum cum adulteris & fornicarijs. *Oleum boni operis fructus est, ad stipulatur Hilarius, vasa humana sunt corpora, intra quorum viscera thesaurus bonæ conscientiae recondendus est*; (q) hoc oleum in domicilio ascetarum, in tabernaculo Clericorum, in habitaculo anachoretarum, in claustro regularium abundans reperitur, nec nisi pro bonæ voluntatis nummo à mercatore bonorum omnium venditur, nec sinè hoc illustri pretio à cupidis emptoribus comparatur.

Thesaurum bonorum omnium in amabili claritate bonorum operum situari, existimat purpuratus Hugo, in oleo pinguedinem dilectionis repræsentari; utrumque in tabernaculo, id est, in conscientia viri justis continetur, quod tamen imprudens homo, tartareus scilicet malorum suggestor, conabitur dissipare; gestat in vase fictili clericalis ac regularis continentia, cæleste gazophylacium, immortalem portat & bajulat, quantumvis in mortali corpore castimoniam, quæ inter particularia clarissimi status sui insignia est sublimissimum, inter ea, quæ offert Altissimo holocaustum est, pretiosissimum, quod inter sacros sacrificantis Ecclesiæ fructus est velut Primogenitus, qui in universo filiorum DEI numero hisce solis quasi porphyrogenitus proprietate peculiari attribuitur, laudabili singularitate appropriatur. Prærogativa hæc virginæ corporis ac continentis animæ, est magnæ potestatis indicium, portentosi valoris argumentum; hæc enim voluntaria sacrificati corporis continentia; quantumlibet ignivomi serpentis accessum sentiat, sibilum audiat, venenum tamen non recipit, nec illecebrarum lethale toxicum admittit, imò dum acriter tentando carnem lancinat, dum stimulando corpus ulcerat, custodiendo animam conservat, terram devorat, sed spiritum confortat; quid enim aliud nostra sunt corpora, quam limi statuarum, limosa terrenæ spermatismæ volumina, de qua supremus animandæ glebæ figulus loquebatur, quando cadaverisandum alloquens hominem dicebat, *pulvis es, & in pulverem reverteris*. (r) Legunt septuaginta Commentatores, *terra es, & in terram ibis*; hac terra anguis vescitur, hoc pulvere proditor angelus pascitur, *hanc terram serpens manducat* (interprete

(q) cam. 28. in Matt.

Thesaurus in vase fragili est castitas in religioso corpore,

In oleo effigiat
atur charitas
velut in sym-
bolo suo.

(p) Prov. 21.
v. 20.

(r) Gen. 3.
v. 19.

Am-

Ambrosio, quando propitius est nobis Dominus JESUS, ut non compatiatur anima carnis debilitati, non accendatur vapore corporis, & calore membrorum. (s)

(s) lib. i. de Penit.

Castitas obicit carnem corporis Diabolo, ut tanquam terram sibi in escam datam cruciet, ac affligat sine lesione animam.

Succendat fremens incendiarius fornacem fumigantis concupiscentiæ septuplum, quæ succendi soleat, urantur afforis carnis exuviae, involet edax furibundæ libidinis flamma, forensem hanc nostrarum animarum tunicam, nos singulari privilegio deputati altaris ministerio, vel consecrati tanquam agni novelli Altissimo, qui speciali ministerio nostra tradimus corpora in victimas Sponso virginum, nec attingemur ab igne, nec contristabimur ab igne, nec molestabimur à favilla; si modò per ignem transeamus, non igni adhæreamus, transiliendo lascivi cupidinis pyram, non alligando adulterinam cupiditatem vinculis cogitationum; & quia oculus meretricis laqueus amatoris est, non levet providus membrorum suorum domitor velocem oculum in vultum Veneris, quod si præproperante palpebrâ pupillam referavit, occludat illicò erectos cordis oculos, vel saltè contegat verecundo velamine pudicæ castitatis. Viderit ignem sicca stipula, non tamen inflammabitur, si modò illapsum sinu ejiciat, si modò ad secretum latentis animi arcanum admissus non pertingat. Vidit vicinus corpore hoc ingens flammicidium intemeratus Joseph, sed quia approximantem animo magnanimus excussit athleta, illæsus evasit, indemnis fugit, adulterino conflagrantis lupæ injiciendus rogo commixtus perijisset, in labiorum laqueos, nî blanda lenociniorum vincula manus Altissimi non dextera Josephi dirupisset.

Expandebantur furibundæ tygridis brachia in gemina pudicæ libertatis vincula, ut repugnantem compedirent, illecebrosus rugientis leænæ sermo ancillabatur in nodum, quo nescia vinciri invitæ castitatis libertas constringeretur, sed nec amoris nexibus, nec funibus timoris pudica charitas potuit irretiri, ambarum neutra frementis luxuriæ tyrannidi mancipari; & qui captivari reuult oculis suis, capi non poterat alienis; Verùm qui violentum flammivomentis abyssi repressit assultum, putas facilitate simili transibit torrentem exundantium ærumnarum? qui prodigiosa innocuæ mentis temperie inextinguibilem penè flammivomentis Salamandræ moderaba-

Pars III.

tur ardorem, speras felicitate compari, sedabit rabidæ persecutricis furorem? meticulosus diffiderem, nisi anxiatæ menti gratulabundum coronati Psaltis occurreret elogium, conjubilantis ac applaudentis, *transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*, (t) id est, in libertatem à tanta servitute, elucubrat Lyranus; tunc planè, quando in carcerem coniectus victo corpore, liberimus evolabat animus in cœli regiam, ibi contractos depositurus compedes, vel appensurus pro anathemate indemnis castimoniam, ibi cœligenos adhuc terrenus incola complaudentium Angelorum affectus experturus, inde Divinò fidelis servi favores recepturus, transivit illæsus per ignem, quem fulgurante carnis oculo, sed despiciente animo respiciebat, sciens, quod non exaudiret Dominus ferventer invocantem, ardentia inter suspiria vociferantem, lachrymosis singultibus supplicantem, si respiceret iniquitatem in corde suo; respexit non respicientem Altissimus de cœlo sancto suo, alioquin illo non respiciente, in igne perijisset, priusquam ad aquam pervenisset, in lupæ dentes incidisset, priusquam inter acerbos adversitatum vortices fluctuasset; arsit ignis, sed non adussit, preffit aqua, sed non submersit, utrumque profuit, neutrum obfuit, nec enim flamma flammivomentis belluæ consumpsit innocentiam, sed repercussa victtricem proclamavit, nec circumfluens tribulationum aqua corripit fortiter sustinentem, sed tolerata triumphum adamavit. Inspice, quisquis es, qui magni Sacerdotis te profiteris servum, illius summi Pontificis pedissequum, qui novit compati infirmitatibus nostris; Inspice, velut exemplar hunc venditum Putiphari Sacerdotis Heliopoleos servulum, quisquis in civitate Solis civis es, superna mente inhabitans, terrena corde despiciens, ab istis segregatus, & illis aggregatus comilito cœligenorum comitum, qui nuptiarum nescij, sequuntur cum virginibus agnum, quoquò ierit, unde Divino conformiter oraculo, neque nubent, neque nubentur, tanquam filij DEI; nec tamen ideo hac filiatione orbandos dixeris conjuges, minùs damnanda in terra conjugia; nam dantur inter filios porphyrogeniti, dantur & primogeniti inter fratres; Habet religiosa sanctitas primogenitura vadimonium à Sponso virginum, habet & clericalis castimonia

Josephum è-
vehit à car-
cere ad præ-
posituræ toti-
us Egypti di-
gnitatē pro-
bata, & ten-
tata ærumnis
castitas.

O

ante

Ex anima, quæ transiit illa per ignem concupiscentiæ, & aquam tribulationum.

(u) Jer. 41.
v. 40.

ante quoscunque mundi incolas primitiale privilegium, utriq; dicitur à Rege gloriæ, *tu eris super domum meam, uno tantum regni solio te præcedam.* (u) Rapitur à servitute ad dominium, à carcere ad subsellium, & qui ab Archimagiro detrusus est in ergastulum, evehitur ab ordinatrice Providentia ad summum supremæ dignitatis verticem, ad cathedram locumtenentis regij, solo regali solio cariturus.

(x) Luc. 17.
v. 21.

Homo religiosus honoratur à DEO sicut Joseph relinquens mundi carcerem, & transiens ad libertatem filiorum DEI.
(y) 1. Cor. 6.
v. 3.

Eripitur vix dissimiliter à mancipatu mundanæ servitutis ad consummatum humani corporis imperium religiosus homo, dum à ferali captivæ pietatis carcere, ad inclytū residentis innocentiae, præsentis justitiæ, commorantis sanctimoniae, asceterium velut ad Regis regum regiam ablegatur secundus in illo regno DEI, de quo rex ipse loquitur, *regnum DEI intra vos est.* (x) Si tamen suo fidelis principi janitor, alium intrare non permittat; constituitur præterea non Ægyptiacæ sterilitatis vice-dominus, sed Solymeæ regionis hæreditarius professor, qui paulò antè terrenis implicatus quisquilijs, iniquis compeditus affectionibus, squalibat in immundo coarctantis mundi carcere, præfertur ipsis aulæ cœlestis proceribus, quibusnam enim alijs, quàm contemptoribus vanitatum mundi hujus spondebat Magister gentium, & celeberrimus Divinæ voluntatis interpret, *nescitis, quoniam Angelos judicabimus?* (y) explanat judicandorum seriem Ambrosius, *id est, potentias spirituales, quas alio loco tradit tegere in cœlestibus;* & licet princeps mundi hujus jam judicatus sit iudicio definitionis, judicabitur ab Apostolicis mundanæ vanitatis contemptoribus iudicio pronuntiationis, quando cum Apostolicis spiritibus præcipitabitur in regionem umbræ mortis condignus rector tenebrarum harum. Denique, quos nuper injusta judicantis mundi malitia toties accusabat ut perniciosos reipublicæ, sugillabat ut otiosos panivoros, contemnebat ut cucullatos moriones, averfabatur ut civitatum exploratores, execrabatur ut sæcularis fortunæ persecutores, utque veros agnoscat suos confixos cruci imitatores Redemptor crucifixus abominatur eos universa mundanæ vanitatis congeries, tanquam fallaces innocentis populi seductores; sed tempus veniet, & illucescet dies illa, quâ despecti Divinæ Majestatis servi, boni & fideles intrantes in gaudium Domini sui,

judicabunt nationes, & dominabuntur populis, qui nuper fuerant purgamenta mundi hujus, & mundicolarum omnium peripsema, sedebunt cum illo viro nobili fortis mulieris in portis cum senatoribus terræ, condemnaturi iniquos olim iudices innocentum; quorum illustrem rectoratus gloriam, quorum indeclinabilem supremorum iudicum potentiam, quorum invariabilem Divinorum assessorum sententiam prophetico contemplabatur oculo extaticus Malachias, quando constitutos super omnem terram hosce principes in suis consolaturus persecutionibus, in suis roboraturus adversitatibus, quibus ambitiosa mundanæ vanitatis superbia, crudelis tyrannorum arrogantia, fera suorum ministro- rum barbaries hos inopes affligebat, suâ extorres patriâ contemnebat, futuros cœli regnicolas irridebat, quando, inquam, exosos mundo, & ideò acceptos DEO reveriturus, quorum regnum, quia DEI regnum est, de hoc mundo esse non potest, superventuram eorum beatitudinem prælagiens inquiebat, *egredimini, & salietis sicut vituli de armento, & calcabitis impios, cum fuerint cinis, sub planta pedum vestrorum;* (z) in cinerem redigetur superbus fulgor conspicuæ vanitatis! incinerabitur in favillam præsumptuosus splendor coruscæ inanitatis! egredientur tunc, seu de tenebroso caligantis mundi carcere, seu de corpore mortis hujus sanctorum Clericorum animæ sublimium Ascetarū spiritus, egredientur fulgentia solis instar regularium agmina, salientia non jam ut antea sicut cervus claudus, sed velut agni novelli, vel sicut vituli (ut legunt septuaginta Interpretes) relaxati de vinculis suis; lætabitur siquidem, ut præcinit Psalter regius, *lætabitur justus, cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris,* (a) non commovebitur ad exultandum ab igne indomiti furoris, sed zelo Divinæ Justitiæ ad collatandum accendetur.

Religiosi in mundo, & in mundo despecti, cultores mundi judicabunt, & condemnabunt.

(z) Malach. 4.
v. 3.

(a) Ps. 57. v. 1.

Est devotissima sublimis ingenij meditatio, quâ Zeno Veronensis considerans prodigiosum Interpretem secretorum ad cathedram honoris præcipui sublimatum, non patienti tolerantia, quâ fratrum perfidiam venditus dissimulavit, non magnanimæ fortitudini, quâ obli- viosam ingratitude principis pincer- narum vindicare recusavit; non validis- simæ charitati, quâ suæ impactam inno-

cen-

Exaltatur &
honoratur à
DEO Joseph
ob victoriam
castitatis.

centiæ calumniæ, à furibunda tygride, à fremente adultera, mirabili sub silentio occultavit, nec nimis credulum Putipharem, suo dein subiectum sui oris imperio ad sustinendam promeritæ talionis pœnam condemnavit; Non his quantumvis adeò sublimibus imputat meritis Præsul sanctissimus, inexpectatū compediti exulis, Divini Commentatoris exaltationem, sed genuinum præcedentis victoriæ trophaum esse judicat, absconditum à sæculis, ipsis ignotum angelis certamen, hac laureari coronide suspicatur, in quo ad secuturæ posteritatis prodigium, ad auxiliatricis gratiæ præconium invasus adolescens retineri potuit arrepta chlamyde, sed detineri non sustinuit, dimissâ in lascivis manibus, ac rejectâ; pudicitia splendore vestitus, post calumniosam damnationem à DEO liberatus est, & honoratus, non quia præpotens luctator honorari voluit, aut liberari à calumnia immoderatiùs concupivit, sed quia virginalis castitas coronari meruit, & declarationem innocentia, pro sui clientis gloria postulavit; denique rex jure secundus factus est regni (concludit & calamò, & gladio invictus Martyr) qui insignis rex erat jam ante pudoris. (b) Reges estis regales Clericorum regulariùmque sublimes animæ; reges estis, non tantum quia empyrei nunquam interituri imperij hæredes decretati, non tantum, quia corona capitis vestri quasi augustissimo diademate coronati, dum rescissa cæsaries regnum DEI vobis præлагit, abinde pacto indissolubili fuisse appropriatum comprobatur, quando ostensa à tenebrarum principe omnia regna mundi, ambitione incomparabili rejecistis, vosque cum libertate vestra in compedes obedientia conjecistis; reges estis, non tantum, quia amplissimam vestrorum sensuum Pentapolim ad normam cœlestis Solymæ Regi gloriæ subjugastis, non tantum quia inanem terrenæ vanitatis arrogantiam ab expetito toties regni vestri consortio eliminastis, non tantum, quia universum animati corporis microcosmum ad supremam Divinæ legis normam accuratissimè gubernastis, sed reges estis, dum effrœnem violentæ carnis libidinem regitis, dum universam lenocinantium voluptatum regiam vobis oblatam toties, pede regio, non victo, vel victo, sed vincente indemniter conculcatis; fortunati illustri Abrahæ successores, fecundi continentes! quem

(b) Serm. de
Pud.

explorator angelus, dum requisierat, Interrogat ubi est Sara uxortua? non quasi quo foret Angelus, ubi loco ignoraret Omniscius, sed erudire sit Sara, quia voluit (Ambrosio commentatore) subsecuturam magni Patriarchæ progeniem, ris in publicum prodire. cum prodire. quantus pudor esse debeat fœminarum, nè procaci occursum hospitum in se oculos alliciant, aut inflectant; respondit inquirenti requisitus Senio. Ecce! in tabernaculo est, acsi Interlineari conformiter Commentario respondisset, non est mulieris in publicum prodire; provida conjux, prudens mulier, non tantum ad tabernaculum recesserat, nè pateret, sed stabat post ostium tabernaculi, ut tutius lateret, quò amplius distabat elongata. Considerat moralis Papa utrumque conjugem, maritus Abraham extra ostium tribus occurrit Angelis, ad suo hospitandum in diversorio hospitum, invitans peregrinos viatores; sed uxor Sara retrò post ostium substitit, nec Angelorum Triadi viciniùs approximavit; in viro spirituales intellectum intellige, in fœmina sollicitam effœminatæ carnis curam solerter meditare; ut Deitatis Triadem fidei inspicientis fidei oculo intueantur spiritus, claustra carnis debet transcendere, nec curæ carnis, veluti erubescenti fœminæ, ut foris pateat, indulgere; ut quasi post tergum viri sit sub discretionem spiritus, solis necessarijs intenta, nequaquam sciat procaciter detegi, sed verecundè moderari. (c) Hanc vos inseparabilem licet conjugem, sub potestate viri premitis, dum corpus, quod corruptum, aggravat animam, sub spiritus dominio coercetis.

Stans post ostium Sara præfigurabat carnem, quæ debet spiritum sequi.

(c) lib. 9. mor. 6. 49.

Hinc illibata castitas immarcescibilem vestrae adjungit aureæ incorruptibilem aureolam, qua solent in regno DEI reges suorum corporum coronari; est fortunata fœcundi hujus connubij progenies, hinc enim jucundus Isaac nascitur, qui mortificatæ carnis legitima soboles procreatur, cujus natale nomen risus dicitur, quia cum carnis cura despicitur, gaudium spiritus parturitur. Est quippe inveteratum genuinorum antagonistarum litigium, quod Apostolicâ periodo compendiaverat Doctor gentium, dum dicebat, caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, utque amborum implacabile recognoscatur dissidium, subjungit illicò, quasi congenitam inseparabilis divortij aversionem, hæc enim sibi invicem adversantur, (d) quantumvis non citius hæc

(d) Galat. 5.

uxor v. 12.

(e) Lib: 8. mor:
6. 20.

Vir religiosus
non debet æ-
mulari Simo-
nem in baju-
landa cruce.

uxor marito insultaverit, non ante ad
versus caput suum acephala hæc mulier
insurrexerit, quàm quando Dominum
famula, Creatorem suum rebellis ani-
ma, peccando dereliquit; quæ subse-
cuta carnis contrarietas, in pondus pœ-
næ spiritui evaserat, ut huic suo mor-
tali adversario interdum immortalis spi-
ritus invitè serviat, qui servitutem DEO
debitam respuens, præproprio Divini-
tatis dominio regnare ambiebat; *quia
enim elatum semel sumpsimus spiritum, ecce
defluens quotidie portamus lutum*, singultu-
at sub premente carnis pondere oppres-
sus nunquam spiritus moralis Papæ, (e)
quod, quia evolantis animæ pennas ag-
gravat, tardo fugientem molimine præ-
pedit spiritum, nè concupitâ celeritu-
dine ad expertes carniæ molis spiritus
ascendat. Hoc Angelorum æmulis
intolerabile pondus, ut Clericalis ani-
mus obiciat, ut regularis anima com-
minuat, hoc grave Jugum super filios
Adæ à die exitûs de ventre matris eo-
rum, continentiam prævalente supprimit,
nè forsan ad prævalendum suum adver-
sus æmulum assurgat; idcirco ab Adæ
filijs religiosus DEI filius se segregare
nititur, ut factus contubernalis beata-
rum mentium, quamcunque corruptio-
nem carnis aversetur; hæc interim col-
luctari aperto in luctamine diffusa, fu-
gere palam simulat, nec nisi ex insidijs
profiliens, incautum sapius spiritum,
dum minus prævidet, aggreditur, suoquæ
destitutum munimine, blanditijs lace-
sere, illecebris contendit enervare. Ve-
rùm sacris intenta vigilijs, sollicitis su-
scitata excubijs religiosa pietas assilien-
ti obviat, blandienti non communicat,
suggerentem repudiat, & renuentem
fugere, fugiens feliciter declinat. Hinc
idem Clarissimus Doctor gentium degen-
tibus in antris solitudinum, canescen-
tibus in cellularum angulis, se se exer-
citantibus ad luctamina Clericis filiatio-
nem DEI attribuit, fraternitatem uni-
geniti velut confœderatione propriam
adscribit; *qui autem sunt Christi, carnem
suam crucifixerunt cum vitijs & concupi-
scentijs*, cum quibus tunc solum caro
crucifigitur, quando sic concupiscentia
restringitur, sic gulæ ingluvies compe-
scitur, sic illecebrarum vigor atteritur,
ut jam de pompa sæculi nihil deside-
retur, de mundi gloria nil umbræ in-
quiratur, de voluptatum voragine nec
atomus ambiatur; nec enim religiosa

mens tribus votorum funibus alligata,
nè dicam clavis totidem Cruci Domini-
cæ acclavata, Simonis ministerium su-
scipere molitur, qui viatorem DEUM
liberis affectuosæ mentis gressibus co-
mitari renuens, qui bajulantem JESUM
concomitante humero sublevare diffe-
rens, tandem compulsus succubuit, &
crucem angariatus tulit. Sustulit ta-
men vel adactus, nec adegissent, nec
compulissent, nisi conductus à villæ do-
mino operarius villam deseruisset, &
versus Solymam iter instituisset; sunt
quippe tardiores sacrarum religionum
affectæ, quos vel invitos cœlum attra-
hit, & crucem renitentibus nonnihil
humeris imponit; ut enim Theophyla-
ctus adstruit, *ille potest fieri subditus Chri-
sti, & tollere crucem suam, qui virtutis o-
perarius est, qui venit à villa, relinquens
mundum, & ea quæ sunt in mundo, ad Je-
rusalem illam supernam & liberam tendit*;
ut autem in Cyrenæo hoc Simone, cu-
jus vocabulum nominis obedientem in-
dicat, genuinam religiosæ integritatis
effigiem contemplemur, profundam in
mysterio subtilis Cajetani sententiam
meditemur, *imposuerunt crucem Simoni,
ut portaret illam post JESUM, Christus enim
ferebat illam in anteriori parte, Simon verò
in posteriori*, (f) placuit grave pondus,
quod antea displicuit felici bajulo, dum
JESUM antesignanum habuit, quan-
tumvis non nisi dorsum ducis sui cer-
neret, nè faciem, in quam desiderant an-
geli prospicere, videret, lubens por-
tando sustulit, quod sine JESU sufferre
recusavit; ut noverit religiosus homo
difficultatem crucifigendæ carnis non
redargui, si modò post jûge mortifica-
tionis exercitium non renuat crucifigi;
ut, qui Simonis renitentiam in corde pa-
titur, eundem successu temporis suos
subjicientem humeros imitetur, desi-
derabat aliquando magnus Israëlitarum
antesignanus, familiaris Divini cordis
Cubicularius, optabat prodigiosus Moy-
ses videre gloriam regis gloriæ, obli-
tus scilicet carnis suæ, ut autumat Hie-
ronymus, in vita ista id postulare non
diffiderat, quod post illam speramus in
futura, sed quia corruptibilis necdum
incorruptionem induerat, audire debu-
it, *videbis posteriora mea, faciem autem me-
am videre non poteris*, (g) sequi per-
mittitur, præcedere prohibetur; dux
enim nunquam sequitur, sed sequentes
se antecedit, illius est, istis viam osten-
de,

(f) In c. 23.
Lit:

Moses autem
gnatus vitæ
regularis ter-
rum DEI obe-
diens sequitur
sed faciem
non videt in
via, ut videat
in patria.

(g) Exodi 33.
v. 23.

dere, istorum est, tergum ducis sui semper respicere, nō velint à via, quam respicientes conficiunt, aberrare; qui enim ad latera deflectit, ut deducentis faciem cernat, non eam per viam ambulat, quam dux esse inambulandam monstrat; ductori tuo contraponeris, quisquis illius faciem intueris; non igitur Moyſi conceditur suam Divinæ faciei faciem opponere, qui enim ex opposito DEUM in hac vita videre præsumpserit, desinet vivere, non enim videbit eum homo, & vivet.

Tantum interest, ut viator diebus omnibus peregrinationis suæ ad discat DEUM sequi, Moyſes post portentosa suæ sanctitatis indicia, post gloriosas visiones, post inaudita miracula, vix juxta finem vitæ hanc consecutus est gratiam, ut disceret DEUM sequi, quem admodum subtiliter Nyſſenus observat, commendans præclarissimum regularis observantiæ professorem, qui non ducentis faciem aspiciebat, sed tergum obediens respiciebat, secutus DEUM est, quo prosecutionis emolumento, quo persequentis lucro? idcirco beatus altior fuit, quam ad ipsum sagitta invidiæ posset pervenire, (b) sed nos hoc eruditi documento, convicti hoc irresolubili argumento, sequentes JESUM sequi, non antecedere, tergum, non vultum cernere; ad insequentis Cyrenæi anagogiam revertamur. Reflektit ad jubentium simul & compellentium satellitum aut militum cogentem impetum Gregorius, & resistentis intentionem discutiens, eos hunc præcedentem impositæ crucis bajulum adstruit imitari, quos non solus virtutis amor, nec fervens amati creatoris ardor excitat, sed vel inanis gloriæ stimulus ad probè vivendum incitat, ad supportandum suscitatur, vel ad amata quædam vanitas ad operandum tentat, an non JESU crucem portat in angaria, qui quasi ad præceptum Domini carnem domat, sed tamen spiritalem patriam

(b) de vita
Moy.

Qui carnem
domat, cor-
lum non a-
mat, crucem
angariatus
portat.

(1) lib. 1. mor:
7. 26.

non amat? (i) gestantem & portantem Simonem intueri, qui trabem impositam submisso quidem humero oneratus bajulat, sed mori cum moriente domino recusat, corpus per mortificationem involuntariam cruciat, sed tamen carnis illecebras voluptuosus amat. Sub cruce caro bajulans premitur, non tamen concupiscentia ad crucem acclavatur; corpori macerando inhiat, carnem

Pars III.

portandæ cruci subicit, nec tamen eandem penitus crucifigit, sic volens DEO vivere, ut tamen vivens sæculo, non constringatur mori mundo; verum qui dignos fructus pœnitentiæ desiderat agere, qui in carne præter carnem flagitat vivere, debet se crucifixæ viti palmittum in cruce complantare. Regales

verorum Regularium ac Clericorum animæ sublimem Gabaonitarum animum æmulantur, qui ulciscendam fœdifragi Saulis prævaricationem vindicaturi, à coronato successore eliminandæ progeniei supplicium, consono votorum calculo, exegerunt, dentur nobis septem vi-

ri de filiis ejus, ut crucifigamus eos in Gabaa Saul. (1) Legit Caldæus, suspendemus illos ante Dominum; subnectit Arabs, ut jugulemus eos in colle Saulis, illustre territorium, felix respublica, ubi reos deterret à crimine pœnalis multa, sed fortunatior anima, quæ suos coarctat legibus, sensus cum motibus, suas sic ordinat potentias cum suis actibus, ut sublato quovis fucato coloratæ æquitatis titulo ita plectatur pro excessibus, & ad æqualitatem Divini Juris, suam velut ad unicam suarum operationum decempedam totaliter justitiæ coæquetur. Dissimulaverat supremus Arbiter insigne Saulis fœdifragium, non statim vindicantibus pœnis læsam delinens innocentiam, sed plagam differens cum fœnore infligendam; donec compulsus David suarum regionum triennali fame,

quæ cælum Hebræos flagellaverat, injurias consuluit, quos pauperes expertus, sperabat oblato argenteæ vel aureæ satisfactionis pretio contentandos, sed illi effusum insontis populi cruorem abnuentes nundinari, perennaturo dedecori duxerunt, vulnerati cordis residuam cicatricem auro contegere, sed reciproco solum sanguine regalis profapiæ abolendam offensam declararunt; obtento igitur regij tribunalis suffragio, crucifigendam Saulis progeniem delecturi, non alium quam infortunati principis aulam pro feralis tragediæ amphitheatro statuunt, ut eodem in circo regalis palatij, stipitibus affixi nepotes comparerent, quo infidelis patruus sumptuoso splendorum agmine ac

numero stipatus ministerio consueverat ad majestatis pompam residere. Sic ruit solito funere in præcipitium præceps superbia, & quæ nuper congenitâ sibi tyrannide calcabat subditorum ca-

Gabaonitæ
renunt pecu-
nijs contenta-
ri, sed septem
de domo regio
regni princi-
pes ambiunt.
trucidari.

(1) 2. Reg: 22
v. 6.

David dum
judicij execu-
tionem differt,
fame plecti-
tur.

Anima homi-
nis religiosi
carnem mor-
tificans, stir-
pem Saulis
affigit cruci.

pita, inverso capite coacta alieno sub-
sterni calcaneo, patibulata intuentium
conspicitur oculis, commiserantibus la-
chrymis plangitur crucifixa. Nos in-
terim crucifixæ carnis periodum hila-
riori animo prosequamur.

Coeligenam zelat justitiam illustris
anima, sit licet cuculo contemptibili in-
saccata; cœlestem oblectat curiam cle-
ricalis sanctimonia, pullata licet sub tu-
nicâ afflictam pœnitentiæ occultet pro-
fessionem, Davidis integritatem tran-
scendit gloriosior religiosa pietas, dum
universam perfidi Saulis stirpem in cru-
cem agunt, ut patibulata ultionum do-
mino consecratur in victimam vindi-
ctæ.

Saulis vocabulum, si Commen-
tatores consulimus, *abutens* vel *petitio*
vertitur, in qua nomenclatura oculum
penetrans mysterium Hugo Cardi-
nalis, præclare absconditam elucubrat
veritatem, *hæc est caro, cujus filij sunt de-*
sideria, (m) iniqua impij Saulis poste-
ritas, dum momentaneum caducæ vo-
luptatis regnum jactat erigere, omni-
um sæculorum regna, quæ crucifigen-
tibus carnem suam Rex gloriæ præsen-
tat, contendit dissipare; scædifraga no-
stræ felicitatis inimica, continnis spiri-
tui insidiatur lenocinijs, quem, si sua non
potest exuere perseverantia, ingenti de-
sideriorum agmine contendit indem-
nem assilire; sed quia in oculato Evan-
gelicæ perfectionis sectatore, qui venditis
omnibus post JESUM crucem bajulat,
ut carnem huic beato stipiti affigat, a-
rescunt omnia, quæ temporaliter sunt
condita, idcirco nutantem carnis ocu-
lum non respicit, nec exigentis naturæ
jura clamorem aut gemitum exaudit;
sed mirâ discretionem continens, solam
necessitatem respicit, quidquid volup-
tuosum est, à corpore pariter ac ab ani-
mo rescindit; illud Doctoris gentium
oraculum maturâ discussione ruminat,
ut mundum animal ad aram Domini ac-
cedat: *carnis curam ne feceritis in desi-*

(n) Rom: 13.
v. 14.

Carnem suam plus justo corpus atteritur, ab exerci-
tatione sanctorum operum spiritus e-
nervetur; *curam carnis prohibet*, id est vo-
luptatem explanat Ambrosius, ut hujusce-
modi concupiscentiæ desiderijs exuti ex-

uentes veterem hominem, novumque
induentes, in novitate vitæ ambulemus;
denique ut noveris hac nuptiali veste
Clericalem ac regularem innocentiam
præ cæteris gloriari, præ reliquis in cru-
cifixa carne coram intentis sponsi san-
guinum oculis comparere, reverere pa-
trem sanctissimum, Mediolanensem Præ-
sulem, præclare, ut assolet, concluden-
tem, *qui ergo mundum. & quod in mun-*
do est, non concupiscit, hic carnem cruci-
figit, (b) non concupiscere, si mun-
dum est deserere, si carnem est cruci-
figere, si Sauli filios est crucis stipiti ac-
clavare, quis gloriosius, quis generosius,
quis verius, quis plenius, quam religio-
sa pauperies & sacerdotalis castitas? mun-
danas spernit divitias, mundanas fugit
delicias, mundanas calcat glorias, mun-
danas profligat à corde simul & corpo-
re vanitates; his idem applaudit Do-
ctor gentium præ cunctis gentibus, à tur-
mis mundi segregans, à terræ incolis
secernens, solos solius imitatores Chri-
sti, cruciferum Redemptorem non qui-
dem comitantes, sed tergum insequen-
tes, *vos autem non estis in carne, sed in*
spiritu, (p) in carne sapientes mundi
sunt, dum student mundanæ carnis Sa-
pientiæ, per quam æterni legislatoris
legibus repugnatur ex carne, sed extra
carnem sunt, qui stulti propter Chri-
stum, à carne frustraneo conamine ir-
ritantur, à mundo inter fatuos repu-
tantur, nec enim aliud est mundi geni-
us, non aliud hujus est capitis judici-
um, quàm carnale, idcirco quidquid con-
tra DEI legem est, carnale est, quia ex
mundo est, totus quippe mundus caro
est, gloriatur in carne carnalis sapiens,
dum stulta propter Christum viri spi-
ritualis anima in carne lachrymatur;
sunt bini velut agonothetæ, mundi sa-
piens, & stultus Christi, est ille insen-
satus, qui vitam hujus insaniam repu-
tat, qui inter filios DEI computatus,
non aliam inter alios, quam humilem
inter sanctos sortem sortiri prælegit;
de hoc testatur sapiens, *videbunt finem*
sapientis, & non intelligent quid cogitave-
rit de illo DEUS, (q) non enim inesse
poterat intellectus, quos voluptatum ex-
cæcavit intemperies, & quorum mentis
oculum terrena prosperitas offuscavit;
præviderat in justorum fatalem interi-
tum Sophar Naamathites, dum superno
illustratus lumine, dum prædicebat de
sapiente quopiam mundi filio, de calli-
do

(o) in c. 5, Gal.

(p) ad Rom: 8.
v. 9.

Religiosus non
est in carne
quasi carnis
subditus, sed
in spiritu car-
nis Dominus.

(q) Sap: 4.
v. 17.

do fallacis hypocritæ genio, cujus descripserat gaudium, esse ad instar puncti: *affligetur relictus in tabernaculo suo*, (r) quod derelictionis tabernaculum expendens Gregorius, subjungit, *impij tabernaculum caro est, quia ipsam lætus inhabitat*, (s) ut solet miles in tentorio latus degere, priusquam in campum funeris cogatur proflire; sic sapientes mundi totam suorum gaudiorum congeriem in carnali voluptate collocant, voluptuosam lascivientis vitæ cursum continuare desiderant, habitaculum in tabernaculo constituunt, non viatorem, sed incolam mentientes, non peregrinum, sed civem in domo sua profitentes, quam tamen mortiferæ carnis molem postquam in fine temporum resurgentes receperint, cum ea in sempiternis ignibus ardebunt.

Tabernaculum impij est caro ubi optaret semper commorari.

(r) Ps: 40. v. 5.

Jucunditas bonorum temporalium significatur in lecto.

Non sic providi prudentum virginitas contubernalet, quorum conversatio in cœlis est, in carne sine carne sunt, dum carnis delectationem nullam esuriunt, nec carne spiritum nutriunt, sed carnem spiritu pascere solliciti contendunt; non suo hi affligentur in tabernaculo, qui nunc inibi affliguntur, prævenientes in crucem corpus adigunt, nec nisi patibulata carne requiescunt. Quorum si consuetam requiem, si locum tabernaculi, si blandæ quietis thalamum investigates, eundem Psalter regius exhibebit, qui alloquens ordinatricem Sapientiam, suorum sapientum oculatissimam directricem inquiebat: *universum stratum ejus versaisti in infirmitate ejus*, (t) Legit Arabs, *dimittet DEUS omnes dolores ejus, dum est super cubile suum*. Si literam discantias cum Lyrano, sic sanatum à cœlesti protomedico ægrotum colliges, quod amplius lecto non egeat ad jacendum, sed latens evolvi necesse est mysterium, ut flagellantis DEI beneficium dignoscatur, ut ægrotantis justitiam emolumentum requiratur; legi præclarum commentatricis Glossæ magisterium, in lectulo bonorum temporalium jucunditatem considerantis, in strati schemate, quod terrenum est, Aygvano moralisante; justus sed adhuc æger recumbere sugillatur, dum solam beatæ futuritionis possessionem non desiderat, sed adhuc modicis terræ quicquilijs occupatus, in strato terrenæ possessionis cubat, sed quia purissimus DEI Spiritus sibi deditas & consecratas votis animas

solo solius beatæ æternitatis illicio inamorati flagitat, hoc universum affectatæ quietis stratum versat, ut ibi jam jacere pigeat, ubi non vera, sed ficta requies lassatum labore animum oblectat; *vertit infirmitatem nostram*, explanat stratum lectuli, sed inversum, noster Incongnitus cum Augustino interpretante, *nè in via, quâ peregrinamur à domino, stabulum, in quo curandi sumus, pro domo æternæ beatitudinis amemus*. (u) Non spirituales, sed animalem hominem ad deserendam terrestris strati requiem exhortatur, nec tamen peccatorem coronatus psalter redarguit, ut prævaricari desinat, sed justum ac innocentem corripit, ut purior & justior à licitis, haud tamen salutis necessarijs desistat; quiescit fidelis mandatorum servulus in domo sua, lætatur super filios, quasi in novellis olivarum, manducat labores manuum suarum, sed quia non sola solum bona Jerusalem respicit omnibus diebus vitæ suæ, ideo acquiescens in ædificio & prædio suo, in prole & conjuge sua, flagellatur, sed tanquam filius, non condemnatur veluti nequam servus; stertit in hac infirmitate sua, quæ quidem non est ad mortem animæ, vertitur tamen à feriente benignissimi patris manu stratum istud, *quia docetur amare meliora per amaritudinem inferiorum*, ut loquitur Augustinus, ut si sanus per gratiæ robustioris valorem consilium medici, svadentis omnimodam bonorum omnium derelictionem, ne langvens caderet, audire noluit, audiat secantem & urentem vel ægrotus, ut debilis assurgat; proinde nec conqueratur, quando his, quæ innocenter possidet, exiit, & in consolatione sua, licet accepta, cœlitus tribulatur; non enim de cupiditatibus peccatorum loquimur, sed de solatijs justorum.

(u) In Ps: 40.

Homo in strato carnis suæ versatur, ut surgat in spiritu ambulaturus.

Est tamen alia elucidantis Chrysolgi moralitas, præsentis religiosæ sanctitatis enchyridio accomodatior, & clericali conformior castitati, *caro est, quæ versatur, & versat, ipsa est, quæ in adversis volvitur; in prosperis versat*; (x) dum ergo in adversitatem prosperitas convertitur quiescens anima, nè forsan carnalibus indormiat, aut sopiatur illecebris, versatur; infirmabatur antea, dum quiescebat, & quamvis non nisi soporiferus tepor tepentem animam invaserit, versari debuit, nè forsan prolixius languor irre-

(x) Serm: 19.

peret, quæ Evangelicæ salutis integritatem enervaret. Hoc stratum religiosa perfectio carni subtrahit, dum quidquid terreni est solaminis, quidquid mundani est sublevaminis, per paupertatem rejicit, per castitatem abigit, per vinculum obedientiæ restringit; Quod si hæc non obstante dimissione strati hujus, contingat alleviatum ærumnis à Largitore bonorum omnium aggravari, in congestarum adversitatum sterquilinum præcipitari, coacervatis poenarum plagis flagellari, affligentibus stringentium angustiarum necessitatibus contorqueri, in domo Domini non minùs ac militum in acie vulnerantibus linguis sagittari, ad eum erigantur oculi nostri, ad illum vociferentur gemitus nostri, cui virtutes serviunt, curationes parent, cujus est muneris & proprium honoris, solari desolatos, qui servos suos conglomerantis calamitatum turinis subjicit, ut æquo pede sciant stare in prosperis, ac sinè lapsu subsistere in adversis; agnoscat ægrum Medicus, & curabit, levabit prostratum Altissimus, & exaltabit, pascet Pastor famedum, & sustentabit Dominus, opem feret illi super lectulum doloris ejus; quod si curiosiori indagine requiras, quisnam sit lectus iste dolentium servorum DEI, qui stant in domo DEI? non sistunt in foro mundi, qui cōmoran- tur in atrijs domûs Domini, qui extol- lunt in noctibus manus suas, benedicentes Dominum in hymnis & canticis; respon- debit interrogantibus aurifluus Raven- nas, *est corpus nostrum, in quo anima jacet, & jacet dolens, & dolet*, quo morbo infir- mata? quâ febris enervata? *cælum repete- re cupiens, premitur corporis terra*, illi con- formiter sapientis Archiatri aphorismo, *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam,* (y) *& terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*, dum enim ad sibi pro- videndum querula, & avida caro men- tem attrahit, ad cogitandum de terre- nis etiam nolentem spiritum compellit; nam licet benignitas oculatissimi Patris familias hisce domesticis suis, præsen- tibus mundi advenis, & terræ inquilinis, futuris cœli civibus, & incolis domûs DEI, in vijs eorum ostendat se hilariter, omnique providentiâ occurrat illis, ita, ut quocunque se vertat spiritualis anima, ibi, si vigilanter intenderit, DEUM se adjuvantem inveniat, quia tamen hanc peregrinantem ubique caro sequitur, quia carnis illecebra gemebundam viatricem

in quovis angulo indefinente vestigio comitatur; idcirco ejusdem pariter calca- neo insidiatur, ut, nisi pede solido caput insidiatrici suæ conterat, virulenti ser- pentis morsu intoxicata, vulnus lethife- rum, mœstis, sed feris lachrymis indigna- bunda plangat.

Plangit potentiarum suarum Tria- dem ab augusto sacerrimæ Trinitatis so- lio elongatam, ubi commorabatur in divitijs cœlestibus, ubi delicijs pasceba- tur, recessit memoria ab ingeniti Patris Omnipotentia, qua morabatur ad resi- stendum, alienata est ratio à Filij Sapien- tia, quâ regebatur ad dirigendum, pro- fligata est voluntas à sancto Spiritu, cu- jus ardore sacro inflammabatur ad aman- dum; corripit scilicet corrupta caro af- fectum inani affectione voluntatis, de- pressit terrena cogitatio mentem inani curiositate; sed non diffidat cœlestis So- lymæ domesticus, non conturbetur clau- stralis aut clericalis anima, Dominus o- pem feret illi super lectum doloris ejus, vel plenius cum Hieronymo, *Dominus confortabit eum in lecto infirmitatis*; lugeat plangens anima in grabato miseriæ, velut exanimanda postliminiò per intempe- riam doloris, lugentem consolabitur DEUS totius consolationis, corroboran- do fragilitatem suam, ut surgat, quæ ce- cidit, & tollat lectum suum veluti fortis mulier poenitens, quæ antea lascivæ car- nis ministerio in lecto portabatur; *Beatus est ille* (irrefragabili Taurinensis Ma- ximi sententiâ) *cujus stratum Dominus in ipsius infirmitate convertit, ut qui fuerit pau- lò antè iracundus, adulter, & petulans, & cunctorum scelerum infirmitatibus plenus, fiat castus, humilis, & modestus.* (z) Occur- rit animo subtilis Ambrosij profunda meditatio, qui duos simul indormientes considerans, quos incarnata Patris Sa- pientia in uno lecto requieturos prædixe- rat, lectum hunc Evangelicum, illud ip- sum humanæ infirmitatis esse stratum asserit, quod versandum Propheta re- gius prælagivit. Eodem quippe confor- tes lectulo, & sæcularis & regularis ani- ma tenentur, unâ præceptorum lege constringuntur, pari professione fidei sunt duo ja- adunantur; ægrotant sapius ambo in carne mortali, & in terreno corpore morbo non dispari affirmantur, sed quia (Augustino teste) in Religione homo & cadit rariùs, & surgit velociùs, assumi- tur plerumque in gloriam, dum alter sæ-

*Anima lapsa
versat DEUS
stratum, ut
corrigatur.*

*Doloris lectu-
lus est nostrum
corpus, in quo
anima jacet,
ac dolet ab eo
aggravata.*

(y) Sap. 9.
v. 15.

(z) Hom. 1. de
Advent.

*Sæcularis &
Religiosus
sunt duo ja-
centes in lecto
uno, primus
sæpè rejici-
tur, secundus
plerumque
assumitur.*

pè sæpius ad interminabilem æternæ mortis ignominiam condemnatur ; nec velim suspiceris , a nobis eadem actuum qualitate conformes , sola disparitate statûs diffformes , discriminari remuneratione meritorum , haud enim forense obsequium , exteriorémve amicti corporis habitum , sed interiorém Dominus rimatur affectum ; ex uno strato infirmitatis humanæ , reprobis ad pœnam relinquitur suis voluptatibus indormire , electus assumitur , ut vigilans Christo in æra obviam rapiatur ; & quia lectus signum quietis est , per duos existentes in lecto uno designatos divites , mundanis in delicijs blandè leniterque quiescentes autumat Cyrillus , cui ut appositam dormientium dualitatem conficias , voluntarium pauperem lateri Divitis appone , dormit ille , dormit iste , jacet ille , jacet iste , cubat ille , cubat iste , cadit ille , cadit iste , uterque sua carne premitur , amborum quælibet anima suo limoso corpore aggravatur.

Possumus (commentatore Maximo) ipsa membra nostra lectulos nostros proprios nuncupare , in quibus animæ nostræ veluti in quodam strato suavissimè demorantur ; quem singulorum putas suaviùs indormiturum , feliciùs requieturum ? quod si ampliori egeas , nè excidas , subministrabitur tibi vastissimum terreni ambitûs solum , in quo deposita corpora nostra tutissimam capiunt quietem ; id tamen caveas , nè male dormias , porro in hoc lectulo ille molliùs dormit , qui durius in vita se gesserit , concludit sanctissimus Antistes , non meum est concludere , sed vestrum sit dijudicare , ac discernere , num duriori spontaneorum laborum exercitio , num acriori flagellorum verberè , num severiori jejuniorum inediam , num prolixiori mortificationum pœnitentiâ suam refrenet carnem , & sui corporis cohibeat insolentiam mundi acola , vel claustrî incola ? an sæcularis castimonia , an continentia clericalis ? sunt isti Apostolicæ sanctitatis successores , qui corpus Christi sacro ore conficiunt , qui jure pari cœlestis januæ clavigeri , ante judicij diem quodammodò judicant , & ante adventum Judicis reos rejiciunt , aut absolvunt , denique tam Clerici , quàm Religiosi Ecclesiæ militantis commilitones , immaculatam Sponsi sanguinem sponsam sobria castitate conservant , dum viceversa indigenæ peri-

PARS III.

clitantis sæculi , velut in electo quondam populo alienigenæ , suis plerûque inhiant divitijs , caducis attrahuntur illicijs , transitorijs detinentur negotijs , sollicitis anguntur arbitrijs , terrenis retardantur indicijs , omnigenis vellantur insidijs , innumeris illaqueantur fallacijs , ut defraudentur , ut perimantur , ut excludantur , ut divertantur , ut confundantur , ut irretiantur . Propinquum DEI regnum nuntiatus olim illius regni rex , ficulneam proposuit , ex cujus accelerante fructu æstatis proximans jucunditas colligitur , ac si apertè dicat (commentatore Gregorio) *sicut ex fructu arborum vicina æstas cognoscitur , ita ex ruina mundi propè esse agnoscitur regnum DEI* ; (a) Benè , optimè , & non ad insipientiam tibi , qui ut mundum relinquens omnia reliquisti , tunc quippe mundus ruinam patitur , cum à profligatore mundanæ vanitatis contemnitur , à crucifero bajulantis JESU pedissequo , suis indignus pedibus , suis calcandus affectibus repudiatur ; approximas regno DEI , quisquis elongaris in via tua , in diebus peregrinationis tuæ , à regno mundi ; Approximabat elongatus viator ille , qui segregatus ex utero matris suæ , avulsus ab uberibus concupiscentiæ , quæ (Carenfi interprete) concipit filios Diaboli , continuò non inquevit carni & sanguini , sciens , quod caro & sanguis regnum DEI possidere non possint ; legit Cajetanus , *non contuli cum carne & sanguine* . Consilium spiritûs sequendo , non carnis concupiscentiæ suffragando ; Est enim evangelicum incarnatæ Sapientiæ oraculum uti sequentibus proficuum , sic declinantibus periculosum , *nesciat sinistra tua , quid faciat dextera* , (b) legi sublimes Patrum elucubrationes , in dextera commentatur cum Augustino Doctor Angelicus , intentionem sanctam implendi præcepta DEI , ut impleatur voluntas præcipientis , elationem autem vanæ gloriæ in sinistra , ut videatur ab hominibus , satagentis . Theophylactus Christicolarum populum in dextera collocat , gentilem in sinistra ; sed moralizat profundius , & diversificat à manu manum meæ subtiliùs anagogiæ Divus Laurentius Novarienses , *quando bonum aliquid conatur facere dextera , id est anima , non illam impediât sinistra , quæ est caro* ; (c) quod si domesticum utriusque commercium opponas , familiare cohabitantium consortium obtrudas , præscribit saluberrimum excludendæ carnis re-

(a) Hom. 1. in
Evangelio

Ille Regno DEI
proximus ap-
propinquat. in
cujus corde
ruinatur a-
mor carnis,
qui est regnū
mundi.

(b) Matth. 6.
v. 3.

(c) Hom. de
Eleem.

stratum est
terra solum,
in quo melius
quiescit, qui
durius jacet.

medium : *tanquam dormiente sinistra festinet dextera furtivo more operari bonum, & ex-*

pellere malum de membris, quod dicitur sinistra.

BETH.

Versus
V.

Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam,
contrivit ossa mea.

Sermo Quintus.

Religiosorum continentia circumdatur tentationibus, sed conservatur ærumnis
& miserijs.

EXstruxerat Omnipotentia, vel potius Ultrix Justitia vallum & aggeres, si cum Origine solam attendas literam, ut illustratâ hostium acie urbem flagellandam affiliat, invasam timore compleat, & ærmarum myriade cruciet expugnatam. Invadit non jam armatus exercituum Dominus, sed illo permittente, sub mentientis Angeli ferociente gubernio, confœderata potestas tenebrarum, fortissimam à munimentorum robore, vastissimam ab incolentium virtutum amplitudine, pulcherrimâ à nitidissimo decore charitatis, ditissimam ab opulentia coeligenorum charismatum, Divinam à participatione Deitatis per gratiam, civitatem DEI, quam sapientissimus Ecclesiastes arundine aurea ad amissum mensuraturus, coloribus in genuino schemate subtiliter expressurus, hanc exarante calamo delineationem exorditur, *civitas parva, & pauci in ea vixit contra eam Rex magnus vallavit eam,* (a) legit Campensis, *rex potens, & turres exstruxit contra eam;* adumbratum humani corporis fortalitium existimat Paraphrastes Chaldæus, quod simili civitati parvæ conspicitur, in cujus meditullio viri exigua virtute pollentes commorantur, dum leves justitiæ, in cordis medio reperiuntur; hanc oppressurus urbem sua tyrannide, robusto agmine cor obsidet, quando effrœnis concupiscentia intellectum ad errandum iaducere, & ad declinandum à vijs, quæ rectæ sunt ante Dominum, impellere molitur, ut miseranda civitas in maximis gehennæ retibus, comprehendatur, & propter peccata sua comburatur; digreditur abinde profundus anagogista ad subsequenter gratulabundi Salomonis versum, *juventusque est in ea, vir pauper & sapiens, &*

liberabit urbem per sapientiam suam, delitescere enim in medio corporis affectus bonus, humilis & sapiens, qui super ipsum prævalens, subiectum sapientiæ suæ, illud eripuit, è judicio gehennæ robore suo & sapientiâ suâ. Explanat eandem Regis Solymæ allegoriam Rupertus Abbas, humanum in civitate parvula considerans micro-cosmum, in exiguo interiorum virorum numero, membra, quibus homo contextitur, autumat designari; hanc ubi suâ potens malitiâ, rex super omnes filios superbiæ violentâ tentationum acie obsidere nititur, & locum suo aptum ingressui rimatur, sancta & pia cogitatio innixa humilitatis præpotentiæ cinctam ab hostibus urbem protegit, suamque obsidionem solvere lastratam potestatem cogit. Suam subjungit Carenensis Hugo moralitatem, docens, fidelium electi cujusvis animam, suâ adjungam veniâ, præelectam religiosi hominis innocentiam, quæ virtutum varietate inclyta ædificatur ut civitas, in parvæ urbis schemate fuisse præfiguratam; cujus si explorentur incolæ, pauci duntaxat viri sunt, virtutes scilicet, quarum nomenclatura suam ob fortitudinem, suam ob celsitudinem à viri nomine derivatur; paucos hos viros dixeris, si vitiorum multitudinem expendas; his Apostolicæ perfectionis æmulatoribus voce consolatoria prædixit æterna Veritas, *nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum;* (b) parva, sed DEI civitas, suo soli subiectæ principatui, suo solùm dicata cultui, suæ duntaxat mancipata Majestati; parva, si Babylonem illam rebellium angelorum metropolim respicias comparandam, in quo ambiciosus Princeps mundi residens, exultat jactabundus, nonne hæc

(a) Eccl. 9.
v. 14.

Anima religiosi hominis est civitas parvula ab hostibus obsessa.

(b) Matth. 18.
v. 3.

(c) Domi 4.
v. 27.

Hæc DEI civi-
tas à mundo
carne & Dia-
bolo tentatio-
nibus circum-
vallatur.

hæc est Babylon civitas magna, quam ædificavi in robore fortitudinis meæ, (c) hic princeps magnus, seu ob regni sui amplitudinem, quod mundicolarum vastissima est regio, seu quia non nisi super magnos, super superbos regnat, hanc parvam civitatulam, humilem animam vallò circumdedit, vallatam undique ingenti circumvolantium tentationum acie obsedit; enim verò, supra sunt dæmones, explanat purpuratus Pater, qui suggerunt iniquitatem, infra caro, quæ suggerit voluptatem, nè tertius desit assultus, ut funiculis triplex aut resolvi nequeat, aut difficulter possit, stat à lateribus mundus, ad sinistram adversitate feriens, ad dexteram prosperitate fallens, exstruit & circumgyrat munitiones validas, illecebrarum illicitis blandiens, periculorum cuneis exterrens; occultis voluptatum cuniculis insidiatur ut incendat, suggestionum versutijs suffodit ut prosternat; sic tamen perfectam format obsidionem, ut omnibus ex angulis, quibusvis ex tentorijs prospiciat carnis prudentia, quæ, quia ex Apostolico magistri gentium rudimento est mors spiritus, omne, quod vivit vita gratiæ, enecare, quidquid se movet, motu resistentis animi contendit exanimare. Quocunque gressum direxeris, hostem reperies, quemcunque locum elegeris in asylum, fugaberis à sicarijs, eliminaberis ab occurrentibus inimicis.

Est tamen sapiens director civitum, professione pauper, absque auxiliatricis terræ adminiculo, sed plenus opulentia meritorum; est vir, nil habens foemineæ molliciei, effæminatorum virorum osor perpetuus, sic sapiens, ut etiam Sapientissimus præ cunctis Adæ filijs, sine huius consortio, sine huius consilio evaserit in morionem. Est religiosa castitas, quæ, quia rejicit sarcinam sæculi, nec se mox perituris gravat divitijs, paupertatis gloriatur agmine, nuda & levis in cælum evolans, ut inde consobrina beatarum mentium puritas, cælestem militiam in præsidium attrahat, ipsumque exercituum dominum ad anxiatæ civitatis compellat libertatem. Circumdeat huius Divinæ metropolis mœnia, conglomeratis vitiorum incentivis, leo rugiens, nitatur reviviscere hiantem emortuos inter cineres scintillam incendiarius armiger rebellis angeli, non poterit torante & irrigante

castimoniâ flammiger titio ignem resuscitare, hæc sola virorum decus inclytum, hæc candida virago, imundum profligabit spiritum, elongatam ab impugnatae urbis confinio tartaræ confusionis aciem irritam enervabit. Liberavit jam toties magnanima hæc bellatrix, per prudentiam suam, per crucis stultitiam, carnis malitiam, quæ non per potentiam virtutis suæ, sed per impetum astutiæ suæ consuevit limosas Adæ statuas diruere, & lutea humanæ fragilitatis vasa, ne ultra aquam sapientiæ continere valeant, conterere, contrita dissipare. Hæc interim hanc urbem obsessam protegente, religiosam Claustralis viri animam ab exterminio libidinis feliciter liberante, repletur vallata urbs amaritudine, ac arduis prolixæ obsidionis laboribus fatigatur; hinc castam reveriturus animam inamoratus Salamon, amicam sponsi sanguinum, & unicam Divini turturis columbam, commendaturus ab illæsa pulchritudine, æquiparavit eam candenti, non squalenti, surgenti, non cadenti lilio, sed inter spinas, quod enim urbs hostilibus obsidentium inimicorum agminibus circumcincta, hoc idem est intemerata regularis innocentiae integritas, hoc rutilum sacro candore est lilium, sed spinis circumseptum; cui enim, nisi cuius terrestris Adæ filio, judiciali fuit intimatum diplomate, *spinas & tribulos geminabit*, (d) Legit Theodotion, *maledicta Adama in transgressione tua, maledicta terra in opere tuo*, ne forsan ruris colendi studium sub operis schemate, & non potius peccata hominis intelligas, quæ hic per opera (commentatore Hieronymo) significantur; hinc vertit aquila, *maledicta humus propter te*; ita universaliter, ut animalia terrestria plus maledictionis subire videantur quàm aquatilia, quia plus vivunt de maledicta terra; adeo quidem ut (Alevino autumante) DEUS homo post gloriosam glorificati corporis resurrectionem, de pisce manducare dignatus fuerit, non de terrestri animali; utque superventura severi anathematis monumenta prælagirentur; sterili terræ maledicatur, ut spinas pariat peccatori, non ut innocua poenas sufferat peccati; explanat incidenter hanc ferientis DEI plagam moralis Hugo, *terra, id est caro, geminabit tibi spinas, & tribulos, id est carnales concupiscentias*, (e) quibus non tantum instructuosi fructes

Liberatur hæc obsessa civitas à viro paupere, id est à virginali castitate.

(d) Gen. 3.
v. 18.

Caro nostra est terra spinas & tribulos concupiscentiarum germinans.

(e) In 2. c.
Cant.

cir-

Religiosi assul-
tibus tenta-
tionum velut
in gyro cir-
cumvallan-
tur.

circumdantur, non solæ steriliores ar-
bores vallantur, non solum sæculares
animæ cinguntur, sed etiam argenteus
candor lilij circumdatur, religiosa sa-
cerrimi cœlibatûs castimonia stipatur;
subtilem triplicis lilij legeram aliquan-
do disparitatem, est liliorum aliud in-
fra spinarum manipulos quodamodò suf-
focatum, & denotat virgineam castita-
tem sub fœda aliorum criminum con-
gerie provolutam; & aliud supra spi-
nas, quod nullis læditur aculeis, nun-
quam spinosâ cuspide terebratur, &
indicat illustrem animam nullis insul-
tantis luxuriæ assultibus expugnatam,
est lilium, sed inter spinas, est virgi-
nalis continentia sævis tentationibus im-
pugnata, continuis antagonistæ carnis
vellicationibus fatigata, ut possit collu-
etrix anima, anxia inter suspiria
singultuans veraciter hanc quærimoni-
am concinere ac modulari, *ædificavit in*
gyro meo, quando congenito carnalis con-
cupiscentiæ spineto me vallavit, *cir-*
cumdedit me felle, & labore, exagitari fi-
nens Claustralem animam, in abdita
sacri honoris solitudine, iteratarum ten-
tationum impetu, replens densatâ ad-
versantium illecebrarum congerie lu-
ctantem spiritum, exercens fatiscentem
animum, affundens felleam remordentis
conscientiæ amaritudinem, ut possint
consecrata Altissimo sanctarum religio-
num asceteria gementem protestari, a-
manter contristari, dolenter conqueri,
cum gembundo vate, vel ille potius
istarum calamitatem lachrymis exarare,
sacerdotes ejus gementes, virgines ejus squa-
lidæ, & ipsa oppressa amaritudine. (f)

(f) Thren: 1.
v. 4.

Tentata casti-
tas vincit ho-
stium suorum
insolentiam
carnis morti-
ficatione.

Nec enim rigantibus sine lachry-
mis sulphureus flammivomi cupidinis
æstus exstingvitur, nec sine squalore
virulenta lascivæ veneris facies abigitur,
nec absque amaritudinum violentia il-
lecebrosæ carnis vehementia profliga-
tur. Sed felix gemitus, quo fœcunda-
tur virginea sterilitas, quo irrigatur a-
rida castitas, ut super spinas altius ex-
crescens, ijs valeat adornari, non pos-
sit perforari. Est clausa mundo regularis
innocentia, insigne lilium non infra spi-
nas conditum, spinoso germine ope-
riendum, hæc enim erat liliata castitas
virginum, sed fatuarum, quæ quidem
virginei fulgoris vasa gestaverunt, quia
in illibato corpore vixerunt, lascivi
contactus nescio, à carnis corruptione

alieno, sed quia alijs subjectæ vitijs, de
charitatis oleo sibi non providerunt, in
vanum inanis gloriæ fumum sua cum
lampade evanuerunt; est lilium, sed
spinis vallantibus obnoxium, Claustra-
lis castimonia quinario prudentum vir-
ginum consortio associata oculatur, qua-
rum prudentia & lampadem adamare,
& lichnum novit concinnare, sollicitæ
quarum providentiæ non deest oleum,
sed abundat, hoc tamen præpedire in
diebus peregrinationis suæ, quod fati-
gatæ diurnis laboribus, lassatæ à decur-
rentis vitæ tentationibus dormituriunt
cum fatuis, evigilaturæ nocte media,
cum ijsdem, est donum religiosa san-
ctitas, immarcescibile lilium, quod vi-
cta tentatione, elapsa dormitione, ne-
scit à spinis impugnari, non finit am-
plius ab illis circumgyrari; jam enim
cum sponso ad nuptias ingreditur, à ma-
ledicta terra avellitur, à concupiscen-
te carne immunis separatur. Nos de-
clinantes primi oppressionem lilij, &
anhelantes ad consummationem tertij,
hærebimus inter extensos spinarum a-
culeos cum secundo, futuri lilium inter
spinas. Est sancta fidelis ascetæ, est
regularis religiosi hominis anima, quam
viva fides purificat, quam spes secura
roborat, quàm lætabunda charitas inter
circumfluos carnalium concupiscentia-
rum stimulos præservat integram, inter
inquietantes solitudinum aculeos ani-
mant timidam, inter pungentes ten-
tationum spinas illæsam liberant, inter
periculosos scandalisantium assultus an-
xiam segregant, inter malignantium oc-
casioneum discrimina conservant illiba-
tam. Ut possit impavida bellatrix
cum psalte Regio exultans jubulare, ut
vir claustralis valeat in domino gloria-
ri, ad hujus virtutem exaltandam & ad
infirmittatis suæ fragilitatem manife-
standam, *conversus sum in ærumna mea*
dum configitur spina, (g) *conversus sum,*
ad cognoscendum ærumnam meam, & mise-
riam meam, explanat Hugo, nec enim
inter dementes infatuantis mundi ama-
tores commoratur, *qui* (deplorante Jo-
bo) *esse sub sentibus delicias computabant*,
(h) *gaudentes in illecebris propter*
quos plangere, si saperent, amaris fleti-
bus debuissent, dicam amplius, ad illam
usque vesaniam proserpunt, ut (Gregorio
commentatore) inde perversam mentem
ad gaudium sublevent, unde spinas pec-
catorum portant.

Impiorum de-
licia sunt sub-
sentibus.

(g) Ps: 31. v. 4.

(h) 30. v. 7.

Sed contemplatur iste se squalidum ab aggesta miseriæ congerie, in carne continuantibus pressum adversitatibus vivere, & inter quotidianas persecutoris pessimi insidias de uno ad aliud periculum transmigrare, docetur suæmet experientiæ magisterio, quod ægra ab obviantibus illecebris caro, si studiosè refræpari negligitur, si compassivo proprii amoris affectu nonihil à laboribus relaxatur, inducta paulatim libertate, infirmitate sua indies aggraveretur, convertitur proinde in ærumna sua, suam calamitatem speculatur prolixius, vidensque invasum se horribili tentationum acie, lachrymatur acerbius, se hisce sentibus valandum, se spinis hisce metuit configendum! imò confixam sibi spinam conquiritur, compunctam insinuat conscientiam suam? quod si eundem cum Augustino explorantes interrogemus, *quid factum est, cum configeretur spina?* pro illo respondebit iste, *datus est ei sensus doloris, invenit infirmitatem suam;* (i) inventa porro ab ægro ægrotae mentis ægitudine, invenit pariter medicus medicinam; dum enim agnoscit ille suæ fragilitatis vilitatem, ignoscit iste oriundam à contaminata origine, contractam à mortalitatis lethali vulnere fragilitatem; nudavit ille virulentam ulcerosam carnis pruriginem, ut respicienti archiatro pateret, decrevit iste denudatum salvifico cataplasmate adversum telorum impetus cooperire. Legunt videlicet alij cum humili Incognito, *conversus sum in ærumnam meam, dum configitur spina.* Quod aptius, quod verius est tentationum pungentium symbolum, quam spina lancinans, lacerans, terebrans, ac inquietans? quod si subtilem ærumnae discutias etymologiam, reperies cum Aygvano, illud vocabulum à *rumine* (quod eminens est pars gutturis, gurgulioni prroxima, quia ibi cibus & potus ruit) derivari, fierique compositum ærumnae, significans miseriam, quasi extra rumen, id est, absque cibo; vix enim delizioso pascitur edulio, non sapido cibatur ferculo, nec alius die ac nocte panes comedit, quam lachrymæ, dum tentato spiritui, vexatae animæ ab insultante lascivia, ab impugnantem luxuria quotidie dicitur, *ubi est DEUS tuus?* ò dura quæstio! non tamen duri cordis homini, sed qui eliquatur in lachrymas, sed illi, quem sui emolliunt gemitus, qui suis conteritur singultibus,

Pars III.

cujus crescens anima ad fontem vitæ properanter anhelat, quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, desiderans & suspirans, ambiens & exspectans, propheticum præsagi Joëlis varicinium adimpleri, *fontes de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum,* (l) ut jam tentatio non ancilletur amplius ad improprium, sed serviat ad proventum, quando inebriabitur ab ubertate domus DEI, & declinabitur in arescentem animam flumen pacis, quo mundata & irrigata felix anima excreseat in liliū supra spinas, & sterilis spinarum torrens infructiferum torrentem erumpet sacram deliciarum. Confringetur spina, & ærumna convertetur, ut jam esuriatur Panis Angelorum, nec amplius sit metuenda famedico spiritui nauseabunda refectio siliquarum. Vix tamen durante moralis vitæ militia super terram luctamina deficiunt, præclaris etiam agonotheis illis, qui permutato peregrinantis Jacobi nomine, intitulante cælo, videntes DEUM (hoc enim sonat Israël) nuncupantur; qui scalam cæli, innixumque supremo gradui cælorum Dominum, inter extremos declinantis mundi angulos, inter abdita duplicis speluncæ foramina, inter religiosæ activæ contemplativæque vitæ ministeria contemplantur; nam ubi abundat copiosius, ubi floret jucundius, ubi germinat hoc illibatae castitatis liliū diuturnius, quam in claustrali solitudine; est liliū, si partem inferiorem examines, turpiter hispidum, sed ubi purgatae mentis oculum erexeris, miraberis deargentatam & deauratam pulchritudinem intemerati floris, quid est in caligantis mundi oculis absurdius & vilius? quid est perverso interrogatae carnis judicio in universa creaturarum orbita abjectius & indignius, quam vivo sepultus tumulo, quam Christo confixus cruci Monachus; perennis mundicolarum adversarius, juratus potestatis tenebrarum inimicus; consurgit in altum eminens liliū, & mitigat tumorem, sic pariter excellit per vitæ claustralis eminentiam religiosa integritas, sedat per indefessum momentaneæ humilitatis exercitium elationem ambientis superbiæ, frænat silentio multiloquam evomentis arrogantia jactantiam, nec enim inter sylvestres mundi frutices, ubi vox laudis indefinenter resonat, audiri finitur stultiloquium, vel mendax vanitas effutiri.

(l) Joel 3. v. 18.

Castitas ex hominibus Angelos facit.

R

Ali-

Agnitionem infirmitas sequitur curatio Medici celestis.

(i) in Ps. 31.

Spina lancinans est tentatio animi iustitiam.

(m) Serm. 37.
ad Fratres in
Preno:

(n) Gen. 37.
v. 9.

(o) de Grad.
lum. gr. 1.

Josephi Pa-
triarchæ so-
lium erigitur
in domo syde-
rum ob suæ
castitatis
prærogati-
vam.

(p) lib. de Virg.

Aligera hæc DEI filia, cujus gene-
thliacam deprædicaturus præcellentiam,
Augustinus describit ejusdem singularem
prærogativam ab effectu; hæc est illa vir-
tus, quæ nos DEO commendat, quæ nos An-
gelos facit, quæ nos super æthera volando
conducit; (m) Somniabat aliquando vir-
gineæ hujus puerperæ illustris porphy-
rogenitus, rex principum pudicitiae in-
temeratus Joseph, inspiebat clausis o-
culorum palpebris vigilans innocui so-
mniatoris innocentia prostatam domum
syderum, suisque adgeniculatum pedibus
supremum Planetarum Principem cum
Luna comite, & lucidissimo stellarum
gynecæo, *vidi per somnium quasi solem & lu-
nam, & stellas undecim adorare me.* (n)
Casti solium non inter regales mundi re-
gias collocatur, sed inter astra cœli eri-
gitur, ut cœlis altior videatur; stupet
Bernardus maturum subsequituræ digni-
tatis præludium, miratur præproperum
superventuræ celsitudinis vaticinium,
nec enim cystem veteris angustia pro-
ponitur, nec diuturna squalidi carceris
calamitas præsignatur; astrorum choro
cingitur, solari chlamyde cum candidis-
simis succumbentis lunæ splendoribus
implicatur; Joseph cum prævidisset exal-
tationem suam, non tamen præscivit sui ven-
ditionem, quamvis propria esset venditio,
quam exaltatio; (o) nec tamen viso prin-
cipatu in columbinis oculis superbiam
trabem excrevisse suspicemur, sed si
quam naturæ stimulus extollentiam in-
didisset, à moderatrice gratia repressus
procul dubio fuisset. In aureo radiosi
solis schemate, sapientiam, quæ divi-
norum est cognitio, repræsentatam au-
tumat Lyranus, in luna prudentiam, quæ
agibilibus est regulans regula, affulisse, un-
deno stellarum numero moralium vir-
tutum seriem fuisse judicat exaratam;
*hæc adornant virtuosum, qui reddunt ipsum
ab alijs honorandum; sed eluctatur subli-
mius, præstantiorémque decidui solis, &
submissorum syderum assignat rationem*
Anselmus, Divo velut Principi suos in-
curvant radios, non homini caduco; con-
tubernali angelico suas cœlum victimat
lampades, non Adæ filio, non terræ in-
quilino, non immerito à limpidissimis lu-
minaribus, ac residuis stellarum syderibus so-
mno sopitus adorari venerarique videbatur,
nempe Josephus fuit castimoniam laudè prælu-
stris; (p) applaudunt sydera syderum Prin-
cipi, nec enim subesse, sed promere-

tur sydereæ astrorum reipublicæ præef-
se, qui in limoso corpore, in vase fragi-
li inextingvibilem virgineæ puritatis lu-
cem omnis cœlestis pyromantie splen-
didiorem lumine, novit non tantum con-
servare, sed novis semper radiosæ sancti-
tatis fulgoribus augmentare. Non lu-
næ cœlum, non planetarum orbita, non
cæteræ cœlorum regiae sunt castitatis pa-
tria, sola solum empyrea purissimorum
spirituum regio, natale illius solum est,
nam quidquid est terrigenum, hoc & li-
mosum est, quid ergo mirum, quid pere-
grinum sit, castissimum adolescentum in-
ter pudicos juvenes invictum Principem,
illustri stellarum homagio condecorari.
ad unam præcipientis Josue vocem stetit
sol, quid admiraris ut portentosum,
quid suspicaris quasi syderibus injurio-
sum, quod ad innocentis Josephi virgi-
nalem præsentiam inter innocua obdor-
mientis somnia cadat sol? excedit solis
altitudinem, superexcedit lunæ celsitu-
dinem excelsa castitas, excessit virginalis
Patriarchæ continentia, tanquam puris-
simum intemeratæ castitatis speculum, cui
suos prima Trias, quæ (Tertuliani testi-
monio) virgo est, immergit oculos, in
ejus actibus lucebat pudicitia, & quidem
splendor castimoniam comes, nitor gra-
tiæ, cujus associatæ comitatum audi-
ens, transcendere cogitatu antevolo totum
naturæ ordinem, creatum & creabilem,
hoc enim altior una est gratia Divinæ par-
ticipatio naturæ. Sed transeamus à se-
renissima domo syderum, ad sumptuo-
sam Omnipotentis DEI domum, ad au-
gustam incolæ Divinitatis solium, ad
pretiosum sanctæ Sionis templum, tot
splendidum prodigijs, tot inclytum à
portentis; ædilem si hujus regalis ma-
chinæ requiris, ordinatricem Altissimi
Providentiam in norma consurgentis fa-
brica humiliter reverere, si directricem
dexteram tam regulatæ molis investigas,
convertere tremante oculo ad Sapien-
tiam regulantem; erat ingens mundi
miraculorum authographum, ergat cœli
træque contribuentis supplex homagiū,
erat sanctæ civitatis Jerusalem abbrevia-
tum velut compendium, erat deliciosum
cœlestis Patriæ atrium, erat empyrei il-
lius templi pastaphorium; erat inamo-
rati Creatoris delictum, erat sanctissimæ
Majestatis suæ sacrarium, erat terrenæ
felicitatis complementum.

(q) 3. Reg. 7.
1. 22.

Intitulaban-
tur Joachim,
& Bootz, ut
præfigurarent
prudentiam
ac fortitudi-
nem.

Justorum a-
nimæ sunt in
Ecclesia con-
similes colu-
mnæ.

Erigebantur inter alia sublimis ma-
china propugnacula, ingentes colossi co-
lumnarum, non quidem ex gemmeo por-
phyreæ fortitudinis confecti lapide, sed
ex ære solidissimo constructi innitebantur
pretiosissimis basibus, *sed super capita co-
lumnarum, opus in modum lilij posuit, per-
fectumq; est opus columnarum.* (q) Has ge-
minas binarum columnarum machinas
mysterioso insigniturus nomine, vocavit
dexteram Joachim, *quod recta affectio ver-
titur*, & appellavit sinistram Bootz, *quo
robur seu fortitudo significatur*. Ingentes
hos à magnitudine, sublimes ab altitudi-
ne, pretiosos à materia, ab arte inæsti-
mabiles colossos idcirco fundâsse & ex-
struxisse Salomonem, cum Beda Tostatus
autumat, ut suum notificaret desiderium,
quo inconcussam hujus Basilicæ stabilita-
tem, perennem Divinæ domûs hujus o-
ptaret firmitatem, verumtamen morali-
sare videtur aptius subtilis Cajetanus,
dum primæ attribuit prudentiam, secun-
dæ fortitudinem, quo gemino suffulcien-
te animatum templum DEI, quod estis
vos, æternitati constructum videbitur,
nullo adversitatum impetu diruendum,
nullo assultu hostium concutiendum pro-
stabat, hæc utraque illustris machina in
templi foribus, earum quælibet uni por-
tæ porticus adnitebatur, in primo siqui-
dem vestigio sanctuarij situabatur, si Vi-
lalpando credimus, ad latus portæ, quæ
aditus ad aulam sanctam ingredientibus
patebat; quasi voluisset innuere, pru-
dentia ac fortitudine per arctam salutis
semitam ad angustam cœli portam dedu-
ci viatores; Utrique suum imponi jusse-
rat capitellum, non enim, nisi qui legiti-
mè certaverit, non nisi, qui usque in fi-
nem perseveraverit, coronabitur, nec
capitelli sublimitas suo carebat mysterio,
quæ quinque cubitorum æquabat altitudi-
nem, ut disceremus quinque nostrorum
corporum sensibus frœnum injicere, vo-
luptuosa eorundem illicia injecto com-
pede mentis imperio subjugare, si in lau-
ream victoriæ, si diadema gloriæ ambi-
mus comparere. Sunt & præterea illu-
stres justorum animæ eminentissimæ mi-
litanter Ecclesiæ columnæ, quarum si for-
titudinem in adversante tentationum
impetu consideres, non tam lapideas,
quàm areas nuncupabis; si admirabilem
vivæ fidei suspicias eminentiam, credes
inattigibilem, si præcellentem puræ in-
tentionis intuearis rectitudinem, velut

curvari nesciam veneraberis cœligenam,
non terræ filiam, si excavantis patientiæ,
si perforantis pœnitentiæ explores ma-
gisterium, attenuantem admiraberis se-
veræ mortificationis violentiam, qua car-
nis mollities induratur, laboriosum scru-
taberis profundæ humilitatis artificium,
Divinis condignum oculis præbens spe-
ctaculum, non solum à suis commen-
dandum spectatoribus, sed suis etiam in
terra nostra sectatoribus nostris imitan-
dum; si duplex duarum columnarum
desideretur capitellum, subministrabit
illud utrumque testamentum, cujus li-
teralis lectio, & anagogica meditatio,
suorum scrutatorum capita immarcesci-
bili doctoratûs aureolâ consuevit corona-
re. Pendebat in gemino utriusque co-
lossi capitello multifaria cingentium ca-
tenarum species, cum deflui retis simi-
litudine, ut copiosa sanctorum habituum
pluralitas, & numerosa omnigenarum
virtutum varietas, quibus sanctæ conde-
corantur animæ, præfigurarentur.

Sed restat decorandæ pulchritudi-
nis supercilium, coronatæ Majestatis
peculiare complementum; defecisset
profecto suo basis in culmine, sua opus
amplissimum in coronide, sua turis in cu-
spide, nî super columnarum capita opus
in modum lilij posuisset. Sustentat, non
diffiteor, religiosum sublimis ascetæ spi-
ritum, prudens directio, qua dirigantur
viæ nostræ ad custodiendas justificationes
DEI; suffulcit ceptam excelsæ sanctitatis
machinam robusta fortitudo, adornat
& coronat utramque hanc colossi ærei
structuram, circumamicta verietatibus,
virtutum universitas, sed superemineat
super capita opus lilij, inæstimabile pre-
tium angelicæ puritatis; nec enim ali-
ter pulcherrima sanctorum agmina, quàm
sicut lilium in civitate Domini florebut;
putas hoc sinè candidissimo amœnissimi
ornatûs supercilio allicies Sponsum vir-
ginum, qui pascitur inter lilia, ut ingre-
diatur templum sanctum suum, & eligat
sibi locum istum in domum sacrificij?
credis, si hoc suis subtraxeris oculis il-
licium, si hunc dulcissimum cordis sui
rejeceris magnetismum, sanctificabit sibi
locum istum, ut sit nomen suum in sem-
piternum, & permaneant oculi sui, &
cor suum cunctis diebus ibi? *Est castitas*, Castitas reli-
eloquentissimo Cypriani Martyris elogio, *giosa est flos*
flos Ecclesiastici germinis, decus & orna- cœli usque ad
mentum gratiæ spiritualis; quid est vetu- culmen assur-
stius gens.

Corona, quæ
coronantur,
erat opus li-
lij, in quo re-
ligiosa casti-
tas adumbra-
batur.

stius cogitatu? quid concupiscibilius appetitu? Est insuper *illustrior portio gregis Christi*; (r) quid est decentius hoc apparatu? quid est angustius hoc principatu? recte ergo *lilium in vertice & fastigio collocatur*, concludit insigniter Theodorus Studita, *quia virginitatis flos cœli culmen attingit*. Hæc sola complet victorias, quas dirigit prudentia, & fortitudo parit; felix puerpera! quæ partu suo blandam subdolæ carnis voluptatem novit elisis faucibus trucidare, quam sæpè sapius nec novit sola frænare sapientia, nec robur terrenæ fortitudinis enervare; David virorum fortium perpetuus antagonista, erat cinctus Ephod lineo, tunc planè, quando saltabat totis viribus ante Dominum, (s) cuius si morum integritatem examinare flagitas, si ambis regalis vitæ innocentiam explorare, non alium, quàm Scrutatorem humanorum cordium supplex consule, vel certè auscultantem filium, quonam suffragantis DEI calculo utatur Pater suus, ut referat deprecare, audivit ille vocem supremi rerum arbitri, sic tibi salutis verba intonantem, *si ambulaveris coram me, sicut ambulavit Pater tuus in simplicitate cordis & æquitate, ponam thronum regni tui super Israël in sempiternum*. (l) Non erat certè Divino dignus iudicio, sed Remuneratoris præmio, qui suæ virtutis & gloriæ illum pro teste habuit, quem aliorum regum vitia plerumque Iudicem nanciscantur. Hunc inter pios principes piissimum intueri muliebribus choreis immixtum ante arcam Altissimi, histrionicos situare gestus, fœmineoque more totius pænè corporis membra mollire, quasi de religiosissimo Divini cultûs exercitio transire resolveret ad scænicorum ludibria, & gyros puellarum; Vilis actus carnali oculo præsentabatur, non tamen vile mysterium revelabatur; non scænæ deliramenta, sed castæ virginitatis ornamenta in saltu regio pandebantur non enim deliciosa lascivientis luxuriæ comes saltantem comitabatur sacrificulum, sed deferebat religioni cultum, ut securam abindè edoceret posteritatem, ad nullum sanctissimi Numinis erubescere obsequium, nunquam ad legis observantiam verecundari.

Vis nosse quo spectatoris DEI placito saltaverit humiliatus princeps, exultabundus Psalter; audi, sed aure tremula, & corde pavido ad stuporem, &

probatissima pronunciantis Ambrosij sententia, nullam admittit æmulum, nec sua claritas exigit commentatorem, usque ad sedem Christi sublimitate spiritualis saltationis ascendit, ut videret, atque audiret dicentem Dominum domino suo, *sede a dextris meis*, (u) verum, quò altius saltaret non habuit, quod ultra transiliret non invenit. Offendebat arrogantem superbæ Michol oculum, ludicrus rotati corporis gestus, qui tamen non inimicis gesticulationibus profanabatur, sed summo Numini in regiae submissio- nis homagium conservabatur. Hinc ambitiosæ Saulis filia, adhuc ex regalis profapiæ præ eminentia insanæ, Sapientissimus Rex exprobranti & scurrilitatis notam impingenti respondit, *ludam & vilior fiam plusquam factus sum, eròque humilis in oculis meis*, vilescere coram adstante ministrorum turba, coram plaudente populorum vulgo non erubuit, qui dignitatem regiam, in regis gloriæ victimam per sanctæ humilitatis obsequium sacrificare suo in animo decrevit; si scire flagitas, quo acceptantis placito, vel quonam merito victimantis, magnum Gregorium quid censeat ausculta, ego David plus saltantem stupeo, quàm pugnantem, pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Domino semetipsum vicit, (x) stupeant alij fracta puerilibus digitis ora leonum, adolescente dextera versorum brachia violenter disjuncta enervem puerum inveterato bellatori ausu intrepido occurrentem, infamem Goliath suomet gladiò decapitantem. Desiderata tot Allophylorum præputia coronatæ tyrannidi reportantem, concluso suis in manibus Sauli heroica magnanimitate ignoscentem, erant hi non diffiteor saltus dignissimi coronâ regum Israël coronandi, veneror geminos Bootz & Joachim colossos, revereor directricem Sapientiam, quæ usque ad stultitiam in oculis hominum excrescens, meruit illi sapere, quem mundi sapientia stultitiæ censurâ, insignitur, veneror invictam fortitudinem, quæ cœlitus delatum hebrææ Majestatis regnum bellando ampliavit, luctando liberavit, sustinendo occupavit, patiando propagavit, dissimulando conservavit, humiliando se coram Altissimo regum principe coronavit; Has duas perennaturæ firmitatis columnas erexit Pater ante filium, construxit David

(r) lib. de Virg.

(s) 2. Reg. 6.

(l) 3. Reg. 9.
v. 4.

Sanctitas Davidis etiam post adulterium à DEO commendatur.

(u) Epist. 30.
ad Sabin.

Saltans coram arca David saltu suo usque ad sedem DEI transcendit.

(x) Lib. 27.
mor. c. 27.

David saltans plus estimandus erat quàm pugnans.

vid in suo cordis meditullio, priusquam alteras, antequam æneas erexisset Salomon in corde terræ, sed nunquid deficiet opus lilij, ob immoderati amoris contagium fortasse defuturum? sed absit, justificatum à scientiarum Domino, per rudem stupidi homuncionis ignorantiam dijudicari; filius Virginis Davidis se dici filium approbat, & commendat; dum hoc invocatus nomine, clamantem prope Jericho secus viam cæcum illuminat, & confortat; peccaverit, non inficior, regales inter delicias errauerit semel, tentatus toties, hoc cælo sufficit pro rege gloriæ zeloso, quod humili agnitione, demissa confessione, diurnis gemitibus, & planctibus nocturnis reddiderit Domino peccatum suum. Non igitur deficiet nix libani, non deerit illustre opus lilij; vis luculentum innocentiae experimentum intueri, vis liliatam Davidis pudici castimoniam experiri, saltantem meditare, saltantis scrutare vestimentum, non tamen carnali oculo, nam animalis homo, quæ DEI Spiritus sunt, ignorat, dum enim corpus volubilitate membrorum exercet, sibi gyrum saltationis acquirit, mens sua non minùs spiritualiter saltans, seque fidei alacritate revolvens, æternitatis gyrum sibi in coronam adsciscit; aspiras ad promissum liliatæ Virginitatis Sacramentum?

Elatus gaudio princeps in exultantibus saltationem prorupit, modò in aëris sublimitatem erectus, modo affectuosus sanctarum cogitationum saltibus in Altissima mysteriorum arcana evectus, prævidebat enim, equis crederet, nisi mediolanensis Pontifex proferret, prævidebat enim, hæret animus sacro stupore attonitus, tremula pietate concussus, prævidebat enim in spiritu Mariam de

Pars III.

aliud opus lilij, hoc enim, cum sit virginæ matris Sapientiae ornamentum, columnæ Joachim imponamus, de alio decore liliorum posteriori colosso Bootz provideamus, considerat purpuratus Hugo sapientissimas regalis Chronologistæ periodos, sancto regente spiritu exartatas, lustrat ordinatissimam periodorum seriem, plenam mysterijs ac figuris. Ecce enim! postquam saltasse totis viribus ante Dominum, puerum Domini electum prædicat, connexionem mirabili saltantis vestimentum subtiliter allegat; porro David erat accinctus ephod lineo. (2) Legunt septuaginta interpretes, ephod pijsimo, & refert Esdras in paralipomenon additamentis, porro David erat indutus stola byssina, (a) nudatus siquidem non omni tunica, sed regio duntaxat syrmatæ, assumpsit super humerale leviticum, quia depositis regalibus insignijs, accepit vestem similem Levitis, se humiliando, & coram DEO exultando, interpretatur literaliter Lyranus, sed moralisat subtilius commemoratus Pater, qui post expeditam regij saltus narrationem, recensitam candidæ vestis inductionem in discutiens, subtiliterque complectens, cum saltu vestimentum subjungit, saltabat, id est, ad altiora se sublevabat, accinctus Ephod lineo, continentia corporali, ad virginalem arcam intento spiritus sublevatur hac coram incarnandi Numinis arca, sinè candore lilij, sinè superhumerali byssino, sinè corporeæ puritatis indicio, quantumvis purissimo tunc foret animo, noluit comparere. Hoc planè secundum Davidicæ fortitudinis est ornamentum, hoc coronatæ columnæ diadema conditum, hoc opus lilij, universorum velut operum tam fortiter gestorum, tamque prudenter directorum est superliminare complementum; ut noverit sancta Davidis æmula, ut sciat intemerata Divini psaltis pedissequa; quæ vota sua Domino reddidit in conspectu populi sui, in atrijs Domus Domini, in regulari cœlestis Soly-mæ pastaphorio non satis esse directrici Prudentiæ obediendo subjugari, magnanima fortitudine incommodæ paupertatis ærumnas supportare, nisi accedat pariter pulcherrimum opus lilij, nisi suo subiecto capiti, nisi invicti roboris vertici coronam imponat castimoniam, qua humilis obedientia exaltetur, & denudata pauperies liliato veluti paludamento exornetur. Tunc à subje-

(2) 2. Reg: 6. v. 14.

(a) Paral: 14. v. 87.

Placuit summe spectatori cælo saltans in Ephod lineo.

Ephod lineum significat continentiam corporalem.

David saltans
etiam arca
venerabatur
saltu suo præ-
visam DEI
Matrem,

(y) Ser. 25. de germine suo Christi thalamo sociandam, (y) in Evangelio.

Etione voluntaria, à levi exoneratione bonorum temporalium ad altiora sublevatur illustris anima, velut empyrealis incola, ut jam sua in cœlis sit conversatio, ne uspiam suorum affectuum habitatio in terris commoretur.

Ad altiora se sublevar, quem regularis continentia, quem virginale meritum supra beatam angelicæ integritatis necessitatem quodammodo exaltat, qui mensurare flagitat hujus virtutis eminentiam, aureum apoclyptici Angeli applicet calamus, ac gemina antiqui testamenti columna contendat mensurare; accedit, sed non vocatus sicut Aaron, Aaronis frater intemeratus Moyse ad grande ardentis rubi spectaculum, deproperat præproperus ad montis Horeb vestibulum, spectaturus naturam ignis coërcitam in rubo, in cuius gremio lucidissimum rutilabat flammicidium, absque exilis plantulæ radicibus ignibus occupatæ minima læsione, sed non contentus illuminari oculus, ut explicat Nyssen, auditum pariter prodigiosa hac radiorum scenâ exhibere illustrari; natura enim illius portentosa lucis, veluti in bina objecta, duorum sensuum divissa, in oculos quidem radiorum splendorem emisit, in auditum verò immortale dogma vibrabat. Impellebatur urgente spiritu ad lostrandum portentosi spectaculi mysterium, ut iret ac videret visionem hanc magnam, quem cernens Dominus pergentem ad videndum, appropinquantem iussit subsistere, nec ultra viciniùs approximare; inquit Augustinus, nec decernit, an Dominus in angulo, an Dominus Angelus, ille qui dictus est magni consilij Angelus, & intelligitur Christus, (b) resolvit Hilarius, qui Angelus DEI est cum videtur, idem rursus cum auditur, est Dominus, habes ergo Angelum, qui de rubo apparuit, & Dominum & DEUM, (c) abscondit spectator tremulus faciem suam, timens oculos suos versus flammam illam dirigere, debetur quippe summo judici timoris reverentia ab homine mortali, ut reo peccatore. Non finitur appropiare ad Angelum, inaugurandus illicò DEI nuntius, an forte quia rubus iste Mosais flammam emittens, & non ardens (Bernardo commentatore) portendebat Mariam parientem, & dolorem non sentientem, (d) arcetur à venustissima immaculatæ Virginis facie,

homo pulvis & cinis, factus & ipse aliquando vanitati similis, aspersus originaria protoparentis fœditate. Vocatur quidem, sed calceamentum deponere jubetur, an forte, quia quorundam interpretum sensu, profecturo in Ægyptum comitatus associatæ conjugis interdicatur, idcirco (referente Isidoro) discalceato pede procedere jubetur? ut honesta matrimonij continentia cœlesti visionem digna insinuetur, sed elongata tamen; præfigurabatur in ignivomo coëruscantis, non conflagentis rubi schemate, virginea intactæ Matris fecunditas, Divinum ignem castis visceribus suscipiens, & nullam prorsus combustionem patiens, hinc solis tantum forsitan virginibus in suis suorum affectuum calceamentis accessus indulgetur. Loquor, non probè sciens, sed suspicanter ambiens, hoc scio, sanctissimo protoparenti meo approximasse Angelum; ut enim sacri testantur Codices, tetigit eum, (e) imo jubet supremo Angelorum Domino intrepidum appropiare, non se se à transeuntis Majestate prolixius elongare, egredere, & sta in monte coram domino, distare non permittitur, adstare proximus jubetur; in eodem sanctificati Horeb culmine idem apparet Dominus Eliæ, ut sua stet coram facie, præcipitur, Moyse propinquiùs accedere prohibetur.

Erat nimirum vir Ægyptius conubiali castitate præditus, sed virginali continentia destitutus, accessum meruit conjugalis integritas, sed remotum, effulsit clariùs virgineæ splendor gloriæ, eluxit illustrius incorruptæ carnis cognatio in oculo sublimis Angeli, denique ut sua applaudit magnanimo victori tot præliorum eloquentiâ, Mediolanensis Ambrosius quasi non suo, sed alieno eloqueretur verbo, Elias nullius torporis coitus fuisse permixtus cupiditatibus invenitur, (f) quonam tam ardui certaminis præmio, quo innovatæ, vel etiam adauctæ utilitatis incremento? tunc plane, quando cæligenæ hujus conversationis usus, angelicæ puritatis cultus, nec humanis in corporibus diffundebatur, nec summis Patriarcharum principibus consulebatur, sed à terrarum orbe longè remotus peregrinabatur? exponit ludææ lauream, declarat victoriæ coronam, contractam remunerantis cœli affinitatem, stupendam Elianæ singularitatis

Moyse accedens rubum, jubetur se discalceare.

(e) 3. Reg: 19. v. 5.

S. N. P. Eliæ stare jubetur coram domino, non vero Moyse, qui accubatur.

Religiosa Castitas glorificatur in Ephod byssino.

(b) Quæst. 3. supra exod.

(c) 4. de Trin.

(d) hom: 2. supra Miss.

(f) Lib. 1. de Vir: post: ini

Quia prior
conjugatus
erat, postea
vero cœ-
lebs virginali
continentiam
colebat.

tis brevi periodo compendiat retributionem facundissimus Panegyrista, ideo ergo curru raptus ad cælum, ideo cum Domino apparet in gloria, ideo Dominici venturus est præcursor adventus, hoc promeretur prævium in via futuræ beatitudinis basium, expers terrenæ contagionis integritas, quæ suos professores in terra sic tamen finit vivere peregrinantes advenas, ut semper eos sociat in Angelorum regia, comprehensoris incolatum in jure possidere. Ad patriam quippe civis de lege pertinet, quantumvis in externa quavis provincia ad tempus se absente, quod si ibi sit patria, ubi genitale domicilium reperitur, non alibi, quàm in cœlesti vivorum regione est patria castitatis; nam licet in terra nostra interdum commorari præligat intemerata virginitas, ubi imperari non sustinet, sed optari, ad cælum tamen suis cum affeclis semper revertitur, ad fratres angelos sororia libertate rediens, cum illis familiariter conversatur. A quibus velut exulans in vallem lachrymarum itineratur, & quidem sæpius delabitur à montibus æternis ad circumcinctos mortis corpore Adæ filios, plerumque tamen sumptuosas declinans regias, exosas sibi fugiens mensas principum, ad atrium domus sponsi sui, ad claustrale trichinium plerumque solet divertere, ubi noverit se notam magis, se intimè domesticam, securius non minus ac opratius inter castas immaculatæ voluptatis delicias prolixiorem incolatum ducere, familiari contubernio gaudere. De istis siquidem commorantis pudicitie conclavibus, de istis munitissimis incolæ puritatis arcibus, de istis inquilinæ castitatis domibus, quas Mater Sapientia designat parvulis, videlicet humilibus sanctorum animabus, de abditis non mundo deditis cœnobiorum claustris, suo jam sæculo illuminatus Jeremias prælagiebat, inquirendo, nunquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aquæ erumpentes frigida & defluentes, (g) Legunt septuaginta commentatores, quanta fecit virgo Israël, nunquid deficient de petra ubera? & Syrus vertit, an deficiet nix à monte uberum, & à Libano, concluditque Paraphrastes Caldæus, ecce! sicut fieri non potest, ut deficiat nix, quæ descendit super agros libani, sic non deficient pluvia descendentes & aquæ fontis manantes, si literalis sensus expositores consulas

cum Nicolao, ingentem recensebunt nivium abundantiam, quæ à supremo hujus excelsi montis vertice devolvebatur, ex quarum resoluta congerie proruperat continuus aquarum rivus, quo petrosæ camporum vastitas irrigabatur ad fertilitatem.

Libanus candorem sonans, nunquam absque nive est.

Verum, ad anagogicam transire convenit litteraturam, dum de terrestribus Angelis agimus, dum de cœligenis terræ incolis conferimus, dum de peregrinantibus sublimis Solymæ civibus discurremus, dum de fortissimis ex Israël militantis Ecclesiæ luctatoribus mentionem facimus, dum de regularis vitæ professoribus peculiariter tractamus; est generosum confligentis agonotheæ pectus firmum à viribus gratiæ, inconcussum à robore immobilis constantiæ, est petra agri, ad instar petrae moveri nescium ab angulari lapide, petra quæ Christus est, indissolubili fortissima dilectionis vinculo colligatum; ad instar agriculturæ fertilis, defluo à sanctis montibus gratiarum rivulo irrigatum; nunquam hic deficit purissima nix fecundantis gratiæ, refrigerantis ab ignivomo incestuosæ libidinis æstu, est enim suo in nomine, candidatio, quo innuitur, in sanctis claustrorum angulis, in parvulis relectæ religionis cellulis vitæ munditiam indemnem conservari, religiosæ candorem innocentie in summis montium meridiari, in sanctæ contemplationis collibus continuari. Hæc ipsa claustralis continentia, est videns DEUM Virgo Israël, cui in petrosis monasticæ solitudinis rupibus nec desunt ubera ad lactandum, abundant solatia ad hauriendum, cui de petra prorumpunt flumina gratiarum, irrigantur de fontibus salvatoris, illustrantur à Patre luminum, dealbatur à sancto spiritu aquarum principe ac primo inesse. Hæc virgo Mater virginali fecunditate virgines procreat, de cultus copia nullatenus sollicitas, de ijs solum, quæ sui sponsi sunt cogitabundas. Felices animæ, illustres victimæ, non in dolore paritis, nec tamen remanetis steriles absque solamine filiorum; sinè periculo cum magno Doctore gentium in Christo numerosam parturit sobolem, sinè virginæa indemnitate præjudicio maternitatis gloriam obtinetis, dum uni viro vos castas exhibetis virgines, virginæ castitatis meritum reportatis, & licet

Sic cara & rara castitas nunquam in claustris absque candore reperitur.

(g) Jerem. 18.
7. 14.

Castitas Religiosa nutritur fame & potus abstinentia potatur.

(h) Gen. 16.
v. 6.

Agar deferens Abrahamæ concubitum, Angeli apparitione confortatur.

viri sitis, Sponsum virginum pro vestro virginitatis Sponso possidetis. Si originariam vestrae progeniei scaturiginem investigatis, concepit vos virgo, non plena viro, sed sancto Spiritu, qui vos in utero virginæ Religionis vestrae collocavit, virgo vos peperit, non in dolore filios hominum, sed maximo cum Angelorum gaudio, futuros beatorum mentium commilitones, nutrit vos Virgo, non uberum lacte, sed lacteâ suavissimæ sanctitatis ubertate, & quamvis nutrimentum vestrae sit innocentiae cibus cibantis parsimoniae, potus potantis abstinentiae, epulamini tamen, sed delicijs beatorum, convivimini, sed in convivijs principum supernorum. Emulamini illuminatam caelitus Abrahamæ conjugem, cujus illustri providentiae jubebatur anuere, præcipiente Domino, fidelis sed dubitans maritus; quæ causam suam adversus insolentis ancillae arrogantiam nolens prosequi, eam dereliquit Justitiae Divinae decidendam; prævenit promulgationem sententiae rea praesumptionis Agar, & affligente eam Sarai fugam iniit, (h) addunt septuaginta Commentatores, fugit à facie ejus, quæ nutum Dominae ancillari obsequio venerari debuerat, Dominium domesticæ gubernatricis servili impatientia sufferre detrectabat, sed sterilis contubernij elata infortunio, sibi foecunda uxoris fastigium vendicabat, prævaluit tamen protecta caelitus connubiali privilegio conjux sterilis, & quæ humanum repudiaverat imperium, Divino obtemperare præcepto jubebatur, *revertere ad Dominam tuam*, imperat Angelus famulae exulanti, & humiliare sub manu illius; felix profuga! dum connubialem Abrahamæ declinans dimittit thalamum, meretur Angelum, suæ consolatorem miseriae, suæ auxiliatorem angustiae, suæ protectorem indigentiae, nam Titi Bostrensis testimonio, *DEI Angelus non apparet promiscuè omnibus, sed ijs, qui puro, castoq; sunt animo.* (i) Assumpto continentiae connubialis exercitio, familiari colloquio caelestis solatur spiritus terrigenam desolatam. Est caro spiritus famula, est corpus animæ ancilla, dum ista praesumit insultare, cogat illa recalcitrantem obtemperare, putatur auctoritate donata caelitus coercitivæ potestatis, dum hæc abutitur indigentia dissimulatæ servitutis; ostendat se dominam, ut servulam experiatur, fugiat licet, experta fugæ periculum, correctior ad servitutem revertetur. Alio-

quin, si caro spiritui prævaleat, si illa infestius legem negligat; ipsa mens carnis sensui subjugabitur, Abrahamæ pro Domina vultu pulcherrima, carne castissima, turpis ac vilis ancilla copulabitur, ex qua non nisi ferox & animalis Ismaël generatur. Ex indulta siquidem carnis libertate (Richardo Victorino fidem dante) violentus & ferè intolerabilis concupiscentiae motus insurgit, qui, dum rectae intentionis ordinem rupit, universum penè regulatæ mentis statum evertit.

Miraculum fuerat gratiae, non tantum ingens prodigium naturæ, quod inamoratus Geranæ Rex Abimelech existimatum sororem Abrahamæ vehementiori ardore concupierit, connubiali vinculo constringendam; quod ubi simplici corde fecerat, errabundum Principem non dedignabatur in somnis Conditor omnium erudire, ingens clementia Sapientiae erudientis, incomparabilis dignitas discipuli auscultantis! Præclaro innocenti proco patrocinator elogio Theodoretus, *Abimelech Rex, cum esset justus, Sarai justam copulare optavit; Amator justitiae, justitiam sibi voluit jungere pro consorte, quis dixerit affectum libidinis illius animo insedisse, quem impulit amica probitas ad amandum, quem excitavit tantæ virtutis stimulus ad contrahendum? concupivit nonagenariam, licet adhuc concupiscibilem, cujus formæ vim, quæ adhuc in hac ætate adamati poterat, miratur Augustinus, non senium deterruit, nec tamen decora species aspicientem ad libidinem provocavit, sed solam successionem regiae sobolis expectabat, maxima sibi gloriæ futura existimans, si ex tali foemina liberos suscepisset; (l) coronatæ applaudit innocentiae clarissimus Cyri Antistes, Conjugij fidem conservare voluit, non concubinatûs licentiam arrogavit. Est, ecce! casti custos conjugij, & præsul DEUS, non dedignatur nescientem instruere, innocentem absolvere, periclitantem obscura inter somnia, nè ruat nescius, admonere, non mittit Angelum, sed explens Angeli ministerium, venit DEUS ad Abimelech; (m) eripere volens infontem servulum ab incurrendæ iniquitatis discrimine, seipso latentem revelat malitiam, non ministrorum alteri hoc munus salvandi regis statuit confidere, sed personaliter sinistrè informatum imbuere decrevit. Quo putas rapietur illicio ad thalami cubiculum, quo tra-*

Abimelech justus justam Sarai in conjugem assumere desiderat.

(l) in Gen. hie

(m) Gen. 20.

v. 1.

Dum Sarai non tangit, DEUM sibi comparere, seq; instrueretur Abimelech.

traheretur ad ultimum conclavis angulum magnetismo; non alio, opinor ego, hoc solo inducebatur argumento, quod mollibus in domo regia vestitus, quod voluptatibus in aula viridarijs circumseptus, quod summa suo in territorio potestate præditus, quod desiderato maritalis thori germine animatus, non violaverit sublatam, non violentaverit invitam, non stimulaverit adamatam, *Abimelech vero non tetigerat eam*, erat in aula principis, erat in potestate regis! flagrabat iste, desiderabat iste, anhelabat iste, nec tamen volens & potens attingebat! Videre mihi videor unum ex Hebræorum adolescentum Triade, in pyra fornacis Babylonice ardere incombustum, ignire inconsumptum, illæsum æstare! in rubo, si licet dicere, vastum intueor flammicidium, quo dumosa & spinosa caro uritur, sed præservante Omnipotentia flammis & ignibus non consumitur, illæsa conservatur.

Hanc magnam visionem visurus veluti respicientis DEI oculus, ad amphitheatrum portentosi spectaculi abripiebatur in terras, qui nisi prævidisset, nisi ardentem respexisset, nisi æstuantem interrogasset, in favillam, folium, quod vento rapitur, evaporasset, & sicca stipula ferali exusta incendiariæ libidinis cæstro in cinerem corruisset. Vidit, & visus vicit, qui non vidente hoc unquam vixisset, sed victus semper perijisset, *posse enim abstinere à tactu muliebri, & ut nihil ejus animus ea re commoveatur, verè Divinum munus est*, testatur Procopius hujus miraculi Commentator; Porro si hoc Divini muneris est officium, si Omnipotentis Dexteræ est artificium, mulierem non tangere, ustulantèque concupiscentiæ flammam abigere, non ultra scrutabor ego, cur exulanti à domo patria Jacobo Patriarchæ pompa cœlestis obviam procedens, applausit viatori ad consolationem viri DEI, qui ex occursum supplantati fratris non levi terrore consternebatur; occurrebant lustrati in aciem beati spiritus, perfectis enim, ut loquitur Ambrosius, Divina solent adesse præsidia, non tam ad perichitantis custodiam, quam ad mœrentis animæ levamen, videns supernos suæ cõmiliones militiæ magnanimus Luctator, non timens siluit, sed gaudens exultavit, *castra DEI sunt hæc*, (n) hostilem in fratre perfido subiturus rabiem, Angelorum concomitan-

Pars III.

tium armigeris excipitur choris, & recte talem habuit occursum, qui sub obedientia peregrinaverat, subnequit Tuitiensis Abbas, (u) quasi tacitus innuat, tot esse peregrinantis Jacobi socios, quot sub religioso præcipientis obedientiæ gubernio peregrinantur à terra ad cœlum, ex mundo ad DEUM, cõmixti Angelis beati viatores, quia immaculati in via illustri huic labaro se mancipientes, sub expanso illius præsidio adversus fratrem invidum, adversus carnem & sanguinem militantes, adumbrabatur in Jacobo genuinus religiosæ perfectionis typus; dicam amplius cum Odone Tusculano, in hac cœlesti militia, quæ soli exercituum Domino consuevit militare, universa Religionum sanctarum agmina, suo velut in Genethliaco schemate idæari; sunt castra DEI, quæ mundi superbiam nôrunt invadere, proterere invasam; sunt castra DEI, quæ carnis libidinem enervare, luxuriantem lasciviam perenni continentiæ spiritui debent ac valent subjugare; sunt castra DEI, quæ universam potestatem tenebrarum diurnis conflictibus ab orbe in orcum profligare, nocturnis pariter assultibus solent eliminare; castra non immerito à *castrando* dicuntur, elucidat apud Tyllmannum commemoratus Odo hujus militiæ nomenclaturam, *in quibus nemo dignè militare potest, nisi seipsum castraverit propter cœlorum regnum*; si oblectabile spectaculum flagitas intueri, apposita Philisthæorum tentoria his DEI castris inspicere, & quonam ordine contra inordinatam malignorum spirituum aciem, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat; procedere soleant, attende; Diviserat Dux Israëliti exercitus Moyses in quadri partita mundi latera electam aciem, ad Orientem & Occidentem, extendebat lunata in ordinem agmina, sic tamen, ut Aquilonem versus collocaretur numerosa pariter militum legio, nec suo meridies præsidio denudaretur; Lustrantur ab Orientis introitu incipientes Novitij cum noviter professis, quibus oriri primum incipit dilucularis Sol Justitiæ, ut, qui sederunt antea in tenebris, nunc stantes in atrijs domus Domini illuminentur; Ex occidentis latere, decrepita eò prudentius confli- git senum prudentia, quò longæ consuetudinis experimento callet perfectius vincendi hostis fallaciam, victoriæ comparandæ notitiam diutius observat; & quamvis ad diem supremi luctaminis vi-

(o) lib. 8. in Gen. c. 2.

Jacobus sub obedientia militanti occurrunt Angeli.

Castra sunt castitatis religiosæ tentoria.

Religiosi sunt castra DEI, sicut exercitus Angelorum.

(n) Gen. 32. 7. 2.

ciniùs approximent, esto diei vespera
servili termino jam intimet crepuscu-
lum; jugi hinc continuant certamine
colluctari, post luctam non nisi ultimam
coronandi.

*Castra reli-
gionum ad
quatuor mun-
di partes ex-
tenduntur spi-
ritualiter.*

Ad plagam aquilonarem castrame-
tantur fortes, & validæ converforum,
seu laicorum, seu donatorum phalanges,
saga dixeris cilicina, quæ imbres & tut-
bines, universamque concidentium tem-
pestatum intemperiem arcent à taber-
naculo, illorum est, labores arduos con-
ficere, exteriora negotiorum fastidia su-
scipere, annonæ provisionem colligere,
quæ sustentando corpori sunt necessaria
solerter procurare; denique stationem
meridionalem occupant, illustrior in mu-
nere, sublimior in regimine, sed unâ
simul periculosior in certamine, vigi-
lantior in solitudine, obligatior in cel-
situdine Prælatorum & Archimandrita-
rum cohors, quibus & dies illucescit
clarior, & lux communicatur cœlitus
fulgentior, & angor imminet severior,
& labor incumbit abundantior, & fors
præ cunctis ingruit ærumnosa. En
quadripartita omnipotentis castra qui-
bus indemner militantis Ecclesiæ con-
servatur gloria, protegitur immaculata
unius fidei innocentia, defenditur mo-
rigeria Christianæ pietatis sanctimonia,
propugnatur unisona Catholicæ veritatis
concordia, profligatur falsiloqua hæte-
rodoxorum impudentia, eliminatur pro-
scribenda ab orbe virulentarum hære-
sum insolentia, enervatur confœderata
insultantium tyrannorum ferocia, retun-
ditur præsumptuum Dynastarum arro-
gantia, convertitur impœnitentium pec-
catorum contumacia, eruditur imperi-
torum populorum ignorantia, absolvun-
tur deplorata prævaricatorum facinora,
impetrantur miserentis DEI beneficia,
compensantur restantium reatum de-
bita, desiderataque prolixioris belli pax
reum inter & Judicem, DEUM inter
& hominem recuperata stabilitur, an-
gelos pacis proinde nuncupaveris, fide-
les Evangelicæ perfectionis sectatores,
quos illibata castitas & choro Virginum
associat, & cum virginibus inter fami-
liariorum domini exercituum pedissequos,
inter illustriores cœlestis militiæ legio-
nes, ipsis principibus cœquat. Istos
præ cæteris ingenitus Genitor suo datu-
rum esse spondit unigenito, quando
legem constituens super Sion montem

sanctum ejus, super Ecclesiam in sanctis
montibus fundatam, post promissam hæ-
reditatem Gentium, *dabo tibi heredita-
tem gentium*, subjunxit illico, & posses-
sionem tuam, terminos terræ, (p) qui (p) Ps: 2. v. 8.
enim & veriùs & aptiùs sub terræ ter-
minis, non quidem in sensu litteræ, sed
spiritus intelligentiâ comprehenduntur,
quàm fugitivi eremorum incolæ, quàm
voluntarij cœnobiorum accolæ, quàm
peregrinantes claustrorum Advenæ? qui-
bus quia dignus non erat mundus, er-
rant in solitudinibus, sed non aberrant
à via mandatorum, pendent in monti-
bus, ubique suæ crucis calvariam repe-
rientes, repunt in cavernis terræ, ut vi-
va sepelientes corpora, vivant in cor-
pore immortales; hoc prorsus Aposto-
licæ perfectionis est compendium, sic
quippe in corpore extra corpus vivitur,
sic Christo commoriens cruci configi-
tur, sic conversatio in cœlis conserva-
tur; *dabo tibi possessionem tuam, terminos
terræ*, non fines Thraciæ, vel limites
Indorum, non Alpibus confinia vel
ultima marium littora, nec terrena
provinciarum limina, sed eos religio-
sos, interpretatur propheticum coronati
vatis præsagium, purpuratus Hugo, *in*
quibus finitur amor terrenorum, per contem-
ptum omnium, quæ sunt in mundo; in quo
est carnis concupiscentia, si tamen mun-
di nomine mundicolæ cum Augustino
exprimantur, mundus, inhabitatores
mundi sunt, quemadmodum domus pro
suis incolis reputatur.

*Posseſſio ter-
minorum ter-
ræ sunt reli-
gioſi, in quib;
terminatur
amor terre-
norum.*

Est huic sororio, sed spurio nexa
vinculo concupiscentia oculorum, qui-
bus, si vitæ superbiam adjunxeris, to-
tam mundanæ felicitatis machinam, ve-
lut triplicem pendulæ prosperitatis suæ
funiculum conjunxisti; pendent ab hoc
funiculo avarorum divitiæ, epulonum
cupediæ, sybarritharum lasciviæ, excel-
sæ regum regiæ, regnorum pœnè omni-
um coronæ; sed quia ex omnibus his
singula sunt tantum temporalia, cogun-
tur fluere cum tempore, quod nescit
sistere, & quia commemorati terræ ter-
mini terrenos amare nolunt terminos,
quorum amor est transiens, non perma-
nens, hinc abjecto amore terrenorum,
illum solummodò diligunt, qui, cum æ-
ternus sit, temporalis fieri voluit, ut il-
le, quem fecit in tempore, æternus sui
amator sit, non cultor temporis, sed
amata æternitatis possessor sempiternus.

Si

*Divinus Pater
promittit uni-
genito suo pro
posseſſione ter-
minos terræ.*

Si transitorius lascivæ voluptatis fluvius, si rapax terrenæ pulchritudinis torrens, si tumultuosum superbæ ambitionis fretum te arripit ut trahat, trahit ut attrahat, sed attrahit ut submergat, confuge ad DEUM hominem, qui factus tanquam lignum secus decursus aquarum, assumpsit carnem, vixit in carne, finivit vitam in cruce, & incarnatus post gloriosum suæ resurrectionis triumphum, ascendit victor in cælum; voluit se quodammodò (ut loquitur Augustinus) circa fluvium temporis plantare, ut si contemptorem mundi, ultor mundus hoc tripartito fune sibi alligare contendat, ut rapiatur secum in præceps, ad vitæ arborem festinet, & lignum hoc suæ salutis apprehendat, dimittens amorem terrenorum, ut dimittatur à fluido harum aquarum impetu, & fiat terræ terminus, sed illius, quæ psalte regio applaudente, in æternum stat; huius enim fiat terræ terminus, est necesse, quisquis possessioni regis nostri flagitat aggregari. Felix JESU possessio est religiosa progenies, quæ novit carnem compescere, oculum claudere, superbiam domare; nam castitate caro vincitur, nudæ paupertatis spectaculo cupiditas oculata confunditur, obedientiæ hominatio superbiæ dominium subjugatur. Felix religio, cui gratulabundus futuram vaticinatur incolumitatem Isaias, *labor Egypti. & negotiatio æthiopiæ, & sabaim viri sublimis ad te transibunt, & tui erunt*, (q) si investigetur sensus hystoriæ, Cyri victorias legemus, in debellato Ægypti territorio, in expugnatis urbibus æthiopiæ, in opulentis Abyssyæ seu Sabbææ spolijs exaratas; transierunt enim (Lyranus commentatore) merces laboris Ægyptiaci, æthiopum divitiæ, cum suis Dynastis ac principibus, sub huius victoris dominium, *vincti compedibus*, ut legit Oleaster, ad solemniorem celebrimarum victoriarum declarationem, & quia illuminatus vates subjungit supereminens elogium, *tantum in te est DEUS*, idipsum unigenito æterni Patris filio in quo habitavit plenitudo Divinitatis naturaliter videtur esse attribuendum; sed quia regina connubiali jure regnum regis sui participat, religiosæ id applicandum animæ, quæ maritali fide est desponsata & sponso virginum illibata, & sponso sanguinem crucifixæ, interpretes allegorici non vanè arbitrantur, cui peculiari titulo inesse DEUS dicitur,

dum DEUM gemino tam intellectus quam voluptatis brachio stringens ac possidens, ab eo tota totaliter possidetur.

Victorici namque per triplicem regularis voti victoriam Ægypti labor traditur, quando luxuriæ peccatum præveniente castitatis præsidio à claustralis incolæ vestibulo profligatur; si enim translatione interpretum Ægyptus *maror* vertitur, & *tenebræ* nuncupatur, hoc sibi peculiare vendicat libido carnalium voluptatum, quod extrema lascivientis gaudij luctus occupet, & Jobo fidem dante, oculus adulteri caliginem observet; nec leve dixeris exigui laboris impendium, quod huic iniquitati deditus angitur, & gravatur, seu corivalium livorem consideres, seu periculosa exequenda turpitudinis difficultatem penses; non enim mentitus est sanctissimus DEI Spiritus, dum ore pronunciantis Jeremiæ loquebatur certissimam veritatem, *ut inique agerent, laboraverunt*, (r) non molli otio, vel levi studio, quorum genuina confessio ingentem laboriosi conaminis arguit de fatigationem, gementes siquidem singultuant apud sapientem, *lassati sumus in via perditionis*. (s) Non minùs sacro suæ mentis imperio negociatricem prædivitis æthiopiæ avaritiam, suis discalceata nuditas subjicit pedibus, suis religiosa paupertas subdit affectibus, ut enim nigrescit æthiops ad præpotentem æstivi solis radium, sic exuruntur ustulantibus acquirendarum opum desiderijs viri divitiarum, nihil reperturi post hoc ferale incendium in manibus suis, de quorum anxia sollicitudine disserens egregius prædicator, asserit, *evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum*, (t) quid mirum? est enim cogitabundum, ac profundum cor avari divitis, velut abyssi facies, ignorat suæ cupiditatis terminum, suæ profunditatis centrum, expanduntur super hanc abyssalem inaniam cogitationum congeriem tenebræ, quid enim aliud quàm lucis est privatio creatura, suo si destituta sit creatore, illi dum cor avarum inhiat, in tenebras declinat, ut valeat, si velit, cum confitente Augustino ingemiscere, *defluxi in terram, & obscuratus sum*! Clarissimæ, levissimæ, altissimæ paupertati, sed voluntariæ, non violentæ, religiosæ non pro-

(r) Jerem. 9.
v. 5.

(s) Sap. 5, v. 7.

Luxuria est
labor Ægypti-
acus.

(t) Rom. 1.
v. 21.

Avaritia est
negotiatio æ-
thiopiæ.

(q) Isa. 45.
v. 14.

Religiosi per
vota sub-
juncta sibi, æ-
gyptum, æthi-
opiam, & Sa-
baim id est
mundum car-
nem ac dia-
bolum.

profana subscribitur pro glorioso sua
subtilitatis lemate, *caligo sub pedibus ejus*,
(u) *Ps. 17. v. 10.* carens luce *caliginosus* dicitur, &
impious amore terrenorum excecatus
hac in caligine commentatorum placito
adumbratur. Est tertius claustralis viri
subditus, inter potentes terræ potentis-
simus, Sabaim siquidem à Saba trahitur,
quo verso nomine, *captiva* significatur;
& quia grex superbiorum, ad illum, ut su-
um Pastorem pertinet, qui (Jobi testi-
monio) *est rex super universos filios super-*
(x) *Job. 41.* *bia*; (x) captivantur ab hac tyrannide,
v. 25. & mox in compedes rejecti, privantur
ante omnia immanium tormentorum ge-
nera libertate filiorum DEI; superbis
Superbia est
vis sublimis
Sabaim. vir obediens diametraliter opponitur,
dum enim illi barbaro mundi hujus prin-
cipi manciantur, iste victorias loqui-
tur, triumphos coacervare, continua ini-
re cum arrogante angelo luctamina non
moratur.

En præclarissimos terræ termi-
nos! sed elongatos à porta inferi, vi-
cinos cœlesti Solymæ, qui mundum ne-
sciunt, & tamen nescientes vincunt.
En opulentam magni Patrisfamilias hæ-
reditatem, amplissimam sanctorum ho-
rum cordium possessionem! Excolitur
hæc hæreditas, non aliâ, quàm unâ O-
mnipotentis dexterâ, quæ novit evelle-
re & destruere, ut avellatur radix pravæ
cupiditatis, & destruaturs trues malæ lo-
cutionis, novit disperdere & dissipare,
ut disperdatur congeries pravæ cujusvis
operationis, & seps perversæ consuetu-
dinis dissipetur; nec terreâre ter felix
possessio, jacens in manu DEI tui, non su-
spicâre implacabilem tuæ prævaricatio-
nis vindicem, dum audis Prophetam sub-
jungentem, *reges eos in virga ferrea, & tan-*
quam vas figuli confringes eos; tremula
sancti timoris filia! paulisper sustine, reco-
gitans salutare providi Salomonis pro-
verbium, *qui parcat virgæ, odit filium su-*
(y) *Prov. 13.* *um*, (y) *qui diligit illum, instanter erudit*;
v. 34. legit Arabs, *castigat eum cum sollicitudine*,
virgam extendit providentia, sed ictum
infligit misericordia; ut ista obedientem

feriat filium, quamvis leviter deviantem, *Religiosi con-*
illa præsentat ferulam; quod si ista se- *teruntur ut*
verius feriendum percuriat, illa nutan- *vas fictile per*
tem ad ictus vehementiam nervat, bacu- *timorem DEI.*
lô sustentat; exultat ipsas inter acerbis-
doloris lachrymas verus sacrarum Reli-
gionum Cliens, jubilat inter confœdera-
tas adversitatum turmas invasus Asceta,
clamat ad Dominum, nè deserat, dese-
rentem licet, adorat flagellantem, col-
laudat iterantem singultuans claustralis
incola, *virga tua, & baculus tuus, ipsæ me*
consolata sunt; (z) illâ prævaricator per- (t) *Ps. 22. v. 4.*
cutitur, isto transgressor suffulcitur, nec
enim unquam virga distractionis verbe-
rat, quia consolationis baculus verbera-
tum sublevert, ut alacris persistat. Non
verearis conteri vas fragile, vas fictile,
vas tenue, vas debile, audite filij, sed
non alterius, quàm Patris misericordia-
rum; attendite ad elucidantis Augustini
periphrasim, sic commentantis, *conteres*
in eis terrenas cupiditates, & veteris homi-
nis lutulenta negotia, & quidquid de pecca-
to limo contractum atque inolitum est; (a) (a) *in Ps. 3.*
quod si curiosiori intentæ mentis acie *Religiosus est*
scrutari libeat regentis finem, vel con- *Rex, qui debet*
terentis præhabitam intentionem; lege, *regere car-*
quid sonum verberis, quid ictum dexte- *nem suam, ca-*
ræ, quid virgæ stimulum, quod plagæ *stigando eam.*
præmium, quod pœnæ xenium subse-
quatur, & *nunc reges intelligite*, puer Do-
mini inauguratur in principem, in Re-
gem DEI Filius coronatur! Et *nunc*
non amplius futuro tunc, & *nunc*, non
postea, contritis carnalibus errorum va-
sis (ut explicat Aurelius) quæ ad præte-
ritam vitam pertinent, non ultra subditi,
sed vitiorum domini, nunc reges, jam
jam valentes regere, quidquid in vobis
servile superest & bestiale; non valentes
jam pugnare adversus Ægyptios & Æthi-
opes, jam prævalentes contra funestum
Sabaim, pugnate fortiter, & intelligite,
non aërem cædentes, non verbô auram
inanis gloriæ verberantes, sed castigantes
vestra corpora, & servituti subjicientes;
judicate terram carnis vestræ, nè injudi-
cata condemnetur, & incorrupta & ca-
stigata conservetur.

BETH.

Versus
VI.

In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos
sempiternos.

Sermo Sextus.

Religiosi per votum castitatis evadunt Evnu-
chi, præ cæteris DEI filijs DEO chari.

Religiosus in
monasterio est
quasi mortu-
us in sepul-
chro.

Collocatur profectò in tene-
brofa caligine, qui à vocan-
te DEO, mundanæ subtra-
ctus vanitati, ad regulare
claustrum abducitur, ut mundo mor-
tuus in angusto circumvallantis anguli
sepulchro tumuletur. Jacet exanimis
religiosi luctatoris anima, expers anima-
tæ carnis sensationum, quasi sentire ne-
scia, vel saltè impotens consentire,
horret luxuriam clausis adversantium o-
culorum palpebris, rejicit avaritiam ser-
vatis ad auram manibus, calcit super-
biam geminis derestantium affectuum
pedibus, silet ad ignominias, conticescit
ad calumnias, paratus pro una solius DEI
gloria, instar æmulatoris Apostolici, cui
vivere solùm Christus est, quemcunque
ictum verberis cum sustinente mortuo si-
lenter excipere, amanter tolerare; nec
enim ab infligente dextera crudeliter in-
cutitur, sed ordinante Providentia de-
linquens servulus misericorditer à Patre
& Domino ut filius flagellatur. Collo-
catus in tenebris, mortuum simulat, de-
clinans multitudinem, ut in umbrosa so-
litudine securus acquiescat, ut nec com-
prehendatur in verbo, nec confundatur
in facto; Denique si genuinam religiosi
hominis symetriad vivis coloribus effi-
giatam flagitas intueri. Dilectum JESU
Discipulum in abdita Pathmos Insula e-
xultantem meditabunda cogitatione ad-
geniculatus reverere; qui respiciens in
faciem Christi sui, vidit flammivornam in
oculis, ensiferam in labijs, laniferam in
capillis, vidit eandem fulgentem & ful-
gurantem, sicut sol lucet in virtute sua tri-
plici radio, ut Senensis Bernardinus expli-
cat, coruscantem fontali Divinitate, ubi
pax exuberat omnem effectum; idæali
exemplaritate, ubi lux reverberat omnem
visum, Imperiali Majestate, ubi pax ex-
superat omnem sensum. Contritus
ad peregrinam terrificæ visionis scænam
Pars III.

Joannes vidit
Christi fa-
ciem lucen-
tem & fulgu-
rantem.

Apocalypticus spectator, in terram oculis
corrui, non quidem retrò iniquorum
more, qui malè providi in invisibilibus
cadunt, solis solùm, quæ vident, intentis
oculis affixi; ibi cadunt corruentes, ut
moralizat Gregorius, ubi subsequutura mo-
dò providere non possunt, aut forsan ve-
rius nolunt, sed justus iste, qui se in his-
ce visibilibus spontanea affectione deje-
cit, ut usque ad invisibilia sublimetur,
in faciem ruit, quia videns Regis sæcu-
lorum invisibilis adumbratam Majesta-
tem, timore correptus, se prosternendo
humiliavit; Et cum vidissem eum, ceci-
di ante pedes ejus, tanquam mortuus, (a)
cadit ad JESU pedes, ad illos utique, quos
in camino ignis viderat similes Auricalcho;
ut Dominica mortis imitator existeret, (b)
inquit Galfridus Abbas; fulgebunt sci-
licet in rutilante scintillantium pedum
flammicidio (Ansberto Commentatore)
clarissima Dominica passionis indicia,
sanguisua itinerantis DEI hominis vesti-
gia, clarissima prolixi itineris signa, exem-
pla debitæ imitationis; considera in
oculato spectatore Aquilinam altissimæ
contemplationis aciem, expende pro-
fundam in cadente submississimi cordis
humiliationem, in morientis similitudi-
ne explora mortificatæ carnis maceratio-
nem, in pedum sanctissimorum limine,
intentionis rectitudinem meditare. Il-
lam tamen præ cæteris discutiendam ju-
dico modificatæ periodi restrictionem,
tanquam mortuus, & quia (Pannonio In-
terprete) mortalis vitæ terminus in mo-
riente Christo, commortuo nuper Apo-
stolo hac repræsentantis Angeli effigie
exhibebatur recolenda, mirari desino cor-
ruentem, magis admirabundus recogito
non mortuum, sed quasi mortuum ceci-
disse; admirarer respirantem, non ex-
spirantem, nisi latens commentaretur
mysterium illustris Haymo, bene autem
non mortuus, sed tanquam mortuus Joannes

(a) Apoc. 2.
v. 17.

(b) Tract. 34.

ad pedes Angeli cecidisse describitur, quia et si electi, ut Redemptoris sui passionem possint imitari, mundo & vitijs moriantur, DEO tamen vivere spiritualiter comprobantur.

Iusti morientes mundo, vivunt DEO, hinc non sunt mortui, sed velut mortui.

Imitaturus Magistri vestigia fidelis discipulus, non uno abbreviatam terminare vitam cordolio contentatur, sed mortis angore contorquetur, lethifero luctamine anxietur, vitalem tamen conservat spiritum, ut sæpius moriatur, & continuum mortiferi cruciatûs deliquitum sustinenti magistro veritatis, fidus morientis vitæ comes, vivens commoriatur.

Hoc prorsus Religiosi luctaminis, hoc regularis vitæ originarium est prototypon & figura, qui enim JESU mortem sua in vita decernit auspicari, non mortuus exanimari, sed quasi mortuus debet ejusdem sacris pedibus adgeniculari; sic vivens degat in mundo, ut quasi mortuus mundo, nec mundum videat aspicientem, nec mundum audiat persvadentem, nec mundum sentiat dissentientem, nec mundum sapiat sibimet sapientem, nec mundum tangens teneat se complectentem, non lugeat mundum sibi mortuum, sed gaudeat avulsum se à perstringente mundanæ prosperitatis luce, in tenebrosis se collocatum, non doleat, sed exultet psallens cum psalte regio: collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi, & anxietus est super me spiritus meus, (c) felices tenebræ! quas Divinitatis lustrat præsentia, quas subsecuturæ serenitatis purgat serenitas! post quas exordietur gaudiorum diluculum, & matutina lætitia velut exoriens lucifer sedenti in his tenebris blandietur. Hunc diem plenum lumine (explanante Gregorio) habuit anima in Paradiso voluptatis, antequam à statu rectitudinis per culpam caderet prævaricationis, quem tamen infelicitate perdidit, cum præceptum conditoris negligens, serpenti nequam obediit; hinc perditum novus de cælo cælestis homo recuperavit feliciter, quando confederatus elementorum quaternio concutiebatur ad moribundi conditoris sui tragædiam, quando (Chrysostomo complorante) axem suum mundus extremum in limitem vergere flagitabat, & sæculum abire in ruinam anhelabat, quando deferente Horizontem nostrum sole Justitiæ in libra crucis, sol oculus nostræ miseriæ retraxit radios suos, nè pendentem in mortis feretro

nostræ mortalitatis vitam cerneret, quando induebatur cælum tenebris, & universa domus syderum luctuosa caligine obscurabatur. Ad hujus siquidem mestissimæ consumationis terminum, ad hujus consummatæ calamitatis excidium, dies nostræ sanctificationis illuxit, perditæ felicitatis serenitas rediit, & clausam profanati nuper paradysi januam, clavis David, quam rex pacificus tulit super humerum suum, bajulans sibi crucem, reſeravit; quando pendula in ligni trutina Divini Judicis Justitia inclinato capite annuit, ut eleventur portæ æternales, introituro cum captiva redemptæ mortalitatis captivitate regi gloriæ, post paululum attollendæ. Et ideo Athanasio fidem dante, in salutifera passione non apparuit sol, indicans finem prioris creaturæ adesse, & principium alterius supervenire, quæ diluculum suum est exortum, in Salvatore consecuta est, (d) prior creatura vetustum Adamum exhibet, & posterior novum hominem, qui secundum DEUM creatus est, repræsentat.

(d) In c. 11. Math. 7. 4.

felices tenebræ, quæ illuminantur à luce vera, quæ illuminat omnem hominem

(c) Ps. 142. v. 4.

Collocatur quidem exuens veterem hominem claustralis anima in obscuris, velut mortua sæculo, ut opera tenebrarum abjiciat, & induatur arma lucis in illa die, quæ licet una sit, est tamen melior in atrijs super millia, illa dies, quæ in cœnobitica conversatione peragitur, vel in Ascetica contemplatione consummatur; hanc diem regularis vitæ, hanc diem religiosæ professionis, lux illa, quæ lucere novit in tenebris, sed non occumbere, accendit ac illuminat, ut fervida illucescat, est una dies, quia non alio novit finire termino, quam vespera, quæ ut feliciter hunc diem terminet, religiosus Aſſecla, in ipso sui splendoris meridie, non semel, sed sæpe sæpius carni moritur, & in suprema postremi luctaminis palæstra, qualiter colluctari debeat, se se non signiter exercet. In hac non quidem clara, sed nubila imò caliginosa die, per fidem, non per speciem cucullatus viator progreditur, & super suæ cæcitatatis obscuritate non leviter lamentatur; expectans anxia inter suspiria, suspirans inter inquieta anhelii cordis desideria, donec illa, nunquam interitura sibi aspiſſet dies, & inclinentur umbræ! sustinet gemens & patiens inter mortuos sæculi, donec apparuerit Christus vita nostra, qua comparente, evanescet tur-

Dies religiosæ professionis una in atrijs excedens millia.

bi-

bida mortalitatis caligo, effugiet obscura temptationum nebula, & collocatus in obscuris voluntarius tenebrio, eripietur de potestate tenebrarum, transferendus à lucis filijs in regnum filij dilectionis suæ. In illo illius diluculan-
 ris diei manè, quando jam corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc assumpserit immortalitatem, auditam faciet Dominus misericordiam suam, ut, qui in præsentī vita collocatus in obscuris, quasi mortuus semper in caligantibus delirantis mundi oculis, abigebatur à viventium consortio, proscribatur à terrenæ prosperitatis contubernio, ingrediatur amodò ad templum sanctum suum, auditurus jucundissimam evocantis Sponsi vocem, *venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Latet interea ad illud usque orituræ serenitatis diluculum in tenebrosis, in subobscuris hiantis claustrī angulo, suo velut in monumento, quò nulla terrenarum cupiditatum proserpit delectatio, sciens, se ocyus tumultandam, nulla irrepit caducæ voluptatis illecebra, cautè prævīdens, se vel operiendam cinere, vel ab exoso recuperatæ mentis pulvere absorbendam; jacer ad JESU pedes quasi mortuus, quem si concupiscentia ad sentiendum revocat, non con-

*Religiosus non
 solum blandi-
 enti mundo,
 sed etiam fla-
 gellanti DEO
 se velut mor-
 tuum exhibe-
 re debet.*

Id unum illis superest, ut se exhibeant tam mundo lenocinanti, quàm DEO flagellanti, tam terræ provocanti, quàm cælo fulminanti, quasi mortuos illos, qui ad pedes flammeos amantis & patientis JESU corruunt, provoluti; ut

discant viam mandatorum currere, & nec ad prosperitatis dexteram deviare, neque adversitatis sinistram declinare. Sic jacent & tacent, exanimatorum instar cadaverum claustrales animæ, quibus applaudit de fortunato funere egregius prædicator, *mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in DEO,* (e) infert Ambrosius, *si abscondita est cum Christo in DEO, non appareat mundo,* (f) *Christus enim mortuus est mundo, vivit DEO*; qui moriturus, porrectum in spongia acutum noluit bibere, ut te à mundo (inflata cujus gloria, non est nisi inanis spongia, amaram continens concupiscentiam; quovis aceto acerbiorē) doceat abstinere. Nec enim fidelibus incarnatæ veritatis auditoribus decorum est, non est sequacibus JESU discipulis proficuum, coeptam beatæ æternitatis viam deferere, & devium luxuriantis mundi pratum investigare; cæligenum religiosæ pietatis studium in eo solum negotio consumitur, illi solum suæ intentionis termino affigitur, id solum arduo conatur impendio exulem animam affectuosis meditationibus in via deserta pascere, absconditum ab indagante oculo sanctissimi Numinis beneplacitum respicere, cælestium portarum jaspides penetrante suspirio per-rumpere, clarissimos Apostolici senatûs principes, fortissimos laureatorum Martyrum cuneos, cum choris virginum salutare; supernas visiones mente cogitabunda invisere, regali solio miserationis clementiæ, geniculato poplite humiliter approximare. Illustres angelicæ cognitionis principes inquirere, & imminetia, seu patentia seu latentia, tam propriæ quàm alienæ salutis discrimina, augustæ huic custodiæ commendare, victrici huic militiæ insinuare. His vadit passibus, his adit gressibus, qui mundum deserit, & mundi principem contemnit. Hanc præcedendi methodum observat claustralis sanctimonia, contenta minimè se mundo mortuam profiteri, nisi fidelis sit Doctoris gentium pedissequa, sic crucifixa mundo, ut reciproca pariter vicissitudine mundus sit crucifixus sibi; non solum mundanæ vitæ mortua, sed ultra etiam cum Paulo crucifixa, morti adjungit mortis ignominiam, ut quantum mundanæ ambitionis æstimer arrogantiam, quantumque fastuosam terrenarum dignitatum honoret eminentiam, hac pompâ fune-

(e) ad Coloss.

3. v. 3.

(f) Lib: 3. de Vir.

Claustralis anima debet cum Christo in DEO abscondi. ille enim mortuus est mundo, vivens DEO.

ris demonstret. Illa mundo patibulata moritur, ut sibi mundus mortuæ patibuletur; illustris feretri subit officium mundana vanitas, dum morientis Religiosi animæ, dum crucifixæ crucifixi Salvatoris sociæ, in ferale, sed exoptabile patibulum famulatur.

Crucifigitur mundo, & crucifixus moritur felix transfuga, claustralis advena, sed solâ, sed falsâ existimantis mundi opinione; crucifigitur mundus, ut crucifixus moriatur terrestri Angelo, noctifugo lucis filio, vera & sana determinatione; & licet non commoriatur humana fragilitas, licet supervivat adhuc congenita mortalitas, hæc enervatur tamen, ut quasi mortuo vivificetur spiritu, non posthac carni subdita, sed dedita spiritui, uni tantum hujus dominio mancipata. Denique cadit casu desiderabili, ut posthac nesciat sese ascensu detestabili cum ascendente tenebrarum præposito ad aquilonem erigere, à qua afflatur omne malum, cadit cum primo inter adoptivos virginæ matris filio, frater ejusdem uteri filius, parturientis gratiæ pupillus, cadit cum occidente peccatrice ad pedes Redemptoris, eos capillis suis abstersurus, illis omnem terrestris opulentiæ substantiam subjecturus, quos jam abluit lachrymis pœnitentiæ, quando, ut foret JESU à pedibus, ipsius pedissequium universis currentis & volantis mundi delicijs ac dignitatibus præelegit; ut si os aureum gloriari voluit in Domino de suæ prosperitatis statu, ad sacras natæ salutis aquas feliciter inchoato, *in baptismo deposui terram, & cælum indui*, (g) exultet pariter gloriabundus regularis asceterij commilito, *terram deserui, & cælum adij*! cadit, non casu, volens mundo resurgere, sed irrevocabili occasu, solis volens antipodis oriri, nec posthac pedibus terram premere, non ultra firmis affectibus, quæ sunt terrena, inambulare, sed pedes in cælum erigere; submisso semper in terram capite viâ suæ mortalitatis, inversus viator ambiens consummare. Sic cadens, quasi mortuus ulteriorem casum non timeat, sed celerem veniam à sacris pedibus expectet; & quia terra scabellum horum pedum est, hic lateat, non pateat, sed se in præoccupato electæ cellæ angulo futurus DEI Angelus, ab hominum remotus contubernio, abscondat. Boni latent, suis testatur in sententijs Augusti-

nus, *quia bonum ipsorum in occulto nec visibile est, nec corporale, quod diligunt.* (b) (b) Num. 20. Sunt DEI hominis pedes, qui autem cadit ante pedes Christi, quasi mortuus, est contemplator cœlestium (Joachimi Abbaris clarissimæ conformiter elucidationi) cum agnito veritatis jure, devictus à lumine pertimescit. Cadit quasi mortuus, mundo (subjungit moralis Hugo) *omnia temporalia abjiciendo, vivens DEO, ipsi firmiter adhærendo, nudus nudum sequendo*; Contemplativis hisce tumulatorum Anachoretarum posthumis fidem adstruit vir patiens, eorumque beatam sortem hac brevi sed profunda periodo describit, *quos imbres montium rigant, & non habentes velamen, amplexantur lapides.* (i) Rigantur imbribus in (i) Job: 24. v. 8. terra à bonis temporalibus arida, dum lectis Prophetarum præfagijs, auditis Patriarcharum oraculis, continuis prælectorum erudiuntur documentis, quorum si sanctitatis eminentiam consideres, si firmitatem regularis observantiæ comemores, illa reverberis divorum culmina, de quibus canebat Psalmista regius, *levavi oculos meos in montes*, (l) unde veniat (l) Ps. 120. v. 1. *auxilium mihi*; ecce! qui nuper gemuit inter conjuratorum hostium insidias, cum tribularetur ad Dominum, nunc rara vicissitudine convertitur ad montes, sciens, in illos Solis Justitiæ jubar & radios evibrari, ut indè lux Veritatis cum rore consolationis ad valles illuminandas & irrorandas descendat, rigantur ab hisce montibus felices subditi in valle plorationis constituti, & destituti sufficientium meritorum velamine, suam recognoscentes detegunt inopiam ac indigentiam, *velamen quippe* (moralisante magno Pontifice Gregorio) *boni operis tegmen accipimus, quo quisque tegitur, ut ante Omnipotentis DEI oculos, pravitatis ejus fœditas operiatur*; (m) optanda nuditas! (m) lib. 6. m. 6. 22. sed denudata, sed detestanda amplius, si foliato peripsomate contegatur; beatos siquidem pronunciat Spiritus Veritatis, quorum tecta sunt peccata, non tamen proprio velamine, sed alieno, nil enim est periculosius, quàm datam gratis gratiam ut propriam jactare, obtenta dona cœlitus ut sua reputare, nil est salubrius, nil utiliùs, quàm Christi meritis demerita palliare, illius sanguine suam met maculas lavare, suis vulneribus suamet vulnera sanare.

Hinc justè sequitur, & optimè infer-

In baptismo cælum induitur, & terra exiit, in religiosa Professione terra deseritur, & cælum adi-

(g) in Ps. 96.

(l) Ps. 120. v. 1. David clamavit in tribulatione ad Dominum, & postea oculos levavit in montes.

(m) lib. 6. m. 6. 22.

Justi reguntur Christi meritis suam nuditatem.

fertur, hos regi indigos, & avidos velari, non mollia ambire eorum vestimenta, qui in domibus regum sunt, qui jacent in voluptatum thalamis; & mundi gremio innituntur, sed amplexari lapides, de quibus Apostolorum Princeps loquitur, dum primitivos nascentis Ecclesiae proceres alloquitur, *tanquam lapides vivi super aedificamini*, (n) hos complectuntur, ut obregantur, quotquot de omni opere suo diffidentes, deplorant nuditatem suam; & ad virorum fortium respiciunt auxilium, ad potentissimum amicorum offensus Judicis confugiunt patrociniū, veniam (eis intercedentibus) fiducialiter expectantes; non tamen hic subsistere fiuntur, sed impellente spiritu vitae, rotantur ad lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à DEO autem electum, in quem quisquis confiderit, non confundetur. Conjungit cum petra lapidem purpuratus Hugo, dum memoratam praesagientis Jobi sententiam commentatur, *amplexantur lapides*, Christum scilicet, & alios sanctos imitantur; (o) sed quia hic angularis vitae lapis, petra deserti apud Prophetam esse legitur, quae praebet refugium herinacis, factus est enim Dominus refugium pauperis, idcirco serpit & repit, idcirco volat & currit ad hujus Petrae domicilium, ad hujus lapidis latibulum providus secessicola, plaudens & jubilans, cum avolante pennigeri Davidis anima, *ecce! elongavi fugiens, & mansi in solitudine*; (p) felices mundi exules, in via contemplativam vitam inchoant, in patria continuandam; ubi sacra amoris flamma, quae hic ardere incipit, in adamati castissimis amplexibus inextinguibili flammicidio se expandit; Felices eremicolae! vix fugiunt, & statim elongatur, vix mundum exeuntes deserunt, & illico, quidquid mundanum est, ut longè dissitum, obliviscuntur; felices fugitivi! asylum reperiunt in auxilio, auxilium in deserto, canunt, non plangunt, plaudunt, non gemunt, associati petrae suae. & angularem amplexantes lapidem, *pater meus & mater mea dereliquerunt me*, Dominus autem assumpsit me, (q) exponit historicalem literam Hieronymus de Davide, qui licet sua in pueritia nec fuerit orphanus, nec pupillus, quia tamen fuerat fratrum suorum minimus, praeteris contemnebatur à parentibus, eligebarur verò à misericordis DEI Providentia per Samuelem; deplorat hac periodo jacturam originalis Justitiae illustris

Pars III.

Incognitus, Adam & Eva peccando me dereliquerunt; qui justitiam, quam pro me acceperant, perdiderunt; sed videns me huic expositum miseriae misericors & miserator Dominus, assumpsit me, humilitatem meam conjungens Divinitati suae, ut me redimeret ab originaria scaturigine calamitatis meae. Alludit ad voluntariam religiosae nuditatis integritatem, ad optatissimam sensualis vitae mortem Augustinus, *regnum saeculi hujus, & civitas saeculi hujus, ex quibus temporaliter natus sum, dereliquerunt me quarentem te, & despicientem quae promittebant*; despecta despicientis filij patria, natale solum, recessit à dilectione civis sui, derelinquentem derelinquere statuerunt, despecta despicere despectorem suum determinarunt, quid justius justissima hac reciprocatione, quid aequius hac valeat vicissitudine reperiri? Interrogemus, si lubet, interrogantem incolam, cur fugiat incolatum urbis suae? cur nam despiciat uterum matris suae, & sinum patris sui? justificat magnanimum transfugam responsione dignissima subtilis Afer, cur dereliquerit, & derelictos despexerit, cum id, quod quaero, dare non possent. Spondebant divitias quarenti paupertatem, promittebant honorum insulas amanti humilitatem, denique humana praesentarent Divina sapienti, regna mundi ostenderunt illius fidei pedissequo, cujus regnum non est de hoc mundo, idolum cupidinis cum fano Veneris referarunt, quarenti DEUM in loco sancto suo; Noverat non solum audiendo, sed magis solerter meditando, noverat fortunatus exul DEUM suum, & Salvatorem suum, qui eum ad suam imaginem creando efformavit, sed deformatum reformavit proprio, non alieno sanguine.

Homo derelictus est à patre & matre, quando propterea peccaverunt.

Religiosus desertus à mundo, deserit mundum.

Est singularis excellentiae, praclarissima eminentissimi Hugonis elucidatio, premens vestigia commemorati Praesulis, *pater meus (scilicet mundus) & mater mea (carnis concupiscentia) dereliquerunt me, eos derelipientem, & te sequi volentem*. Sed quia patris malitiam superioribus periodis sat lucenter exploravimus, quia fallacem mundi faciem prolixiori intuitu suspeximus; matris blanditias, quam sint lethiferae, discutiamus. Non autem praecisò concupiscentiae vocabulò communem vitiorum omnium uterum nuncupamus, sed solum luxuriae gremium, ubi carnalis volutatur concu-

Mundus est pater, & concupiscentia mater mundicolarum.

Mundus coronatur victores, Christus pugiles ante victoriam.

(r) Serm. 2. de Jos.

Religiosus est pugil coronatus, Christo stolatus.

piscentia, hoc nomine subaudimus, quam fastidire, est auspicari prælum, sed illam penitus deserere, est pugnam illustri victoriâ terminare. Vincis, si fugis, fugit devictam, quisquis ejus declinat tabernaculum, illius quisquis tentorium dimittit, castrametatur hæc ferox innocentiae profligatrix in mundi regia, configit in nullo athletarum stadio libentius, nec ullibi vincit securius, quam in corde terræ, hunc campum Martium florigeræ Veneris declinat, quisquis avidiori desiderio, maturiori vestigio, ad sacrum religiosæ virginittatis claustrum, ad gloriosum mortificatæ carnis tumultum festinat, Hic ante pugnam hostis vincitur, & pugnatus Tyro ante victoriam coronatur; Intuere, non carnis, sed mentis oculô prælagam victoriæ coronam in decalvato capite monachorum, ut coronati milites cum redimito spinis Principe procedant ad agonem. Vide disparitatem confligentis terræ, & colluctantis cœli, audi ab ore aureo clarissimam memorati discriminis veritatem, *in mundanis certaminibus post victoriam coronæ, in Christi autem stadiis ante victoriam coronæ*; (r) ridet hos coronatos pugiles capillatus mundus, contemnit hos fugitivos exules pilosus Esau, sed providus suorum luctatorum Director DEUS, coronat pugnatos, ut redimito antagonistæ capite terreat adversarium, & sui militis animum erigat ad pugnandum alacriter, pugnantes urgeat ad resistendum fortiter, resistentem corroberet ad continuandum fideliter, continuantem animet ad suaviter ac graviter vincendum. Respice Principem amictum purpurâ, regali symmate stolatum, attende coronatum Regem principum, qui Majestate regia indignum quid commiserat, an non stolam respiciens, & diadema capitis considerans, ad factum erubescit, nè fiat amplius, vigilantia custodia prævenit ac declinat? sic felix anima, regalis posthuma, sic stans in domo Domini, devotus exercituum Domino alumnus, invasus à tentatore Angelo pruritatus à carnis stimulo, Christum, quem induit, respiciat, ad inclytam religiosæ professionis stolam reflectat animum, & deflectet illicò vitiatam exulcerantis concupiscentiæ faciem, fugiet à lucifuga tenebrarum principis æmula, & stipulatam Sponso virginum continentiam immensis dignam laudibus inviolabiliter conservabit, favente ac fovente gratiâ pijsissimi Salvatoris.

Pudeat alioquin mundi Dynastas, lauri folijs allectari, olivæ ramis invitari, pro transitoria mortis vitæ gloria colluctari; dum interim religiosæ perfectionis professores, fœda cupiditate victi, à filiorum DEI legionibus excidunt, à gloriosis exercituum Domini stationibus abscedunt; timori ducis sui lunatas voluptatum acies præponunt, turpes delicias præ castis illibatæ virginittatis complexibus adamant, & in perpetuam coronæ capitis injuriam, Cupidinis Tyrannidi se subjiciunt, nec non aquilinâ pudicæ contemplationis aciem sceleratis affectibus, porcinis motibus subternunt.

Inspiciant celeberrimum angelicarum legionum myriadem, immobilem in palpebra, attonitum in sancti montis specula; vide, ut videant, audi, ut audiant, inter celebriores Athletas orbis, Atlantem calamitatum omnium, orientalem Jobum præclare singultuantem, *pepigi fœdus cum oculis meis, ut nè cogitarem quidem de virgine*; quo reluctabatur carnalium delectationum stimulo, sine carne indemnis in carne illius Herois anima, qui nè quid spiritualis extra spiritum concupisceret, fenestras, nè cerne-
ret, occlusit, per quas plerumque infamis concupiscentia habitaculum mentis ingreditur, ut jus indemne domicilij in corde justii nanciscatur: qui dum has bipatentes internæ habitationis valvas incurius non obserat, plerumque peccati delectationem incautus proserpere ad usque voluntatis vestibulum dissimulat, quæ cœca advenientem incolam recipit, quemque eliminare debuerat, ad suæ affectionis sinum proserpere non vetat. Ideirco Job providus, sollicito fœdere oculorum januas obstruit, nè prius incautè prospiciendo cerneret, quod postmodum invitus adamaret. Noverat alieno felix periculô, quam difficulter illapsa per oculos concupiscentia, instar prædonis callidi, cœptam ingressa viam deserat, quam ægrè carnalis concupiscentia à cordis limine, quod semel attigit, recedat; Hinc primam orientis lasciviæ umbram conatus est repellere, ipsum luxuriosæ cogitationis diluculum eliminare, nec virulentam tantum carnis contaminationem fugere, sed omem cordis immunditiem à pravis cogitationibus scaturientem studuit præveniens abolere. Defleant cives Solymæ in mundo exultantes, defleant jugibus lachrymis lasciviam per-

(s) Job. 31. v. Job excludit cogitationes de Virgine quia prius pepigit fœdus cum oculis claudendis.

perpetratam, damnat acerbo gemitu claustralis incola eandem recogitatam, nec enim Evangelicæ perfectionis sectatoribus Magister Veritatis præcipit lumbos carnis restringere, sed mentis stimulos refrænare, quando exactus ac rigidus Legislator Legis novæ tenorem explicans, declarat, *omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam* in corde suo, (r) quem Evangelicæ declarationis tenorem explicaturus Apostolorum Princeps, electos dispersionis Advenas hoc salutari dogmate adhortatur; propter quod *succincti lumbos mentis vestræ, sobrii perfecte sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem JESU*

(r) Matth. 5.
v. 28.

(u) 1. Pet. 1.
v. 13.
Duplices lumbi sunt à viro continente succingendi, carnis & mentis.
(x) Lib. 21.
mor. c. 2.

Christi; (u) miram lumborum varietatē, ut peregrinum admirarer paradoxum, nō explanantem Gregorium legissem, *lumbos carnis succingere, est luxuriam ab effectu refrænare, lumbos verò mentis succingere, est hanc etiam à cogitatione restringere.* (x) Hoc illis proprietate singulari appropriatur peculiariùs, qui Apostolico stimulati spiritu, de ipsis pedibus omnem excutunt pulverem, beati viatores per arctam semitam salutis incedentes, quotquot cum Apostolorum Principe audent fiducialiter illius se genuinos nominare imitatores, qui, cum dives esset, propter nos egenus factus est, plaudentes ac gaudentes, gloriantes ac jubilantes, *ecce! nos reliquimus omnia*, (y) non solum viles, sed simul graves mundi sarcinulas abjecimus cum piscatore hominum, terrenæ prosperitatis arundinem, rejecimus inania mundanæ possessionis retia, fluctivagum caducæ dignitatis contempsimus navigium, & insuper hoc non contenti spolio, sic denudati, sic expilati, sic exonerati, sic alleviati, *secuti sumus te pedissequi Dominum, ducem præambulum festino milites, secuti sumus te magni consilij Angelum fideles Angeli, angelicæ puritatis æmuli, angelicarum virtutum socij, in quorum oculis nil aliud obviat sordidum, in quarum præsentia nil foetet obscurum, si carnis excipias turpitudinem, si lascivientis luxuriæ tollas deformitatem; Cœlesti subscripsimus militiæ, quæ, nisi nudos & agiles non recipit bellatores, abjurat ista sarcinis oneratos pugiles, sed exigit militari succinctos baltheo luctatores. Illum, qui dubitas, cœlestis aulæ principem, illum, qui aspiras, Apocalyptricum reverenti defixo mentis oculo intueri Angelum, qui se attoniti Joannis obrutibus, velut filium*

(y) Matth. 19.
v. 27.

hominis præsentabat, ut eò amplius haberet authoritatis, si Richardo victorino adstipulari lubet, quò appareret in similitudine Salvatoris, reverere deambulantem in aureorum candelabrorum medio, quasi Patrem in medio filiorum, quasi Dominum in medio famulorum, quasi pastorem in medio ovium & agnorum, quasi principem in medio subditorum, quasi Magistrum in medio discipulorum, quasi præsidem in medio Doctorum, ut offerat omnibus, sed circumstantibus auxilium, ut singulis, sed comitantibus exhibeat angelici certaminis exemplum.

Contemplare profundius, zonâ aurea super mamillas cinctum, ut si Angelum angelica religione profiteris, si Angelum religiosa professione æmularis, aureo intemeratæ castitatis vinculo in pectore stringaris; ut enim Joachimus Abbas sublimiter commentatur, *zona aurea virtus est internæ munditiæ, firmum & in concussum castitatis propositum specialis*, sed nunquid zona pellicea id ipsum præstare valet in renibus, quod aurea pollicetur; constringit utraque, & ista quantumvis pretiosius, illa tamen coarctat strictius, ista splendidius, sed illa fortius, ista diutius, sed ista intimius, verumtamen pretiosa immaculatæ castitatis tunica, fulgorem exigit aureum, durationem ambit indefectibilem, non lacerari sustinet, denique hæc voluntaria religiosi cœtus sanctitas, non cogitur metu supplicij, sed deserit involuptuosam infatuatæ carnis lasciviam, solo nutantis charitatis indicio deferendam. Hi sunt beati, quia sunt corde mundi, quibus beatitudo in terris promittitur, non solo corpore, sed impollutâ mente, hinc cordis circumvallatur territorium, nè corporis promontorium expugnetur. Si enim cor à castitate deseritur, corpus diu sinè contaminante macula non custoditur. Felix virginitas, illustris continentia in virginali corpore! tollit ab homine, quod humanum est, & tribuit intemeratæ puritatis beneficio quod Divinum est. Quid enim magis homini censetur proprium quàm humanæ mortalitatis indispensabile tributum, *statutum est, irrevocabili oraculo, hominibus semel mori*, (z) nec enim adæquatius peccati assignatur stipendium, quàm inducta in orbem per prævaricationem mors; qua

(z) Hebræi 9.
v. 27.

non obstante pœnalitatis lege, quâ stan-
te moriendi necessitate, exist aliquando
sermo inter fratres, quod discipulus il-
le non moritur, de quo velut de illi-
bata virgine sponsus virginum attesta-
batur, *sic eum volo manere, donec veniam*,
sed quid est hoc? inquit Augustinus,
quantum sapio, quantum capio, quid est hoc?
nisi ille maneat, donec sempiterna venio red-
diturus bona, (a) ergo non remanere
inter viventes in tempore, sed exspe-
ctare moram temporis jubetur; non
mortem præteriturus, sed requisitam
paulò tardius ex voto reperturus. Ex-
planat absconditum incarnatæ sapientiæ
paradoxum Hieronymus, non moritu-
rum virginæ castitatis Professore, ab
eo prælagiri, cuius Mater virgo est, cu-
jus pater faminam nescit, eamque ossæ
mortis larvam, quâ toties terrentur Adæ
filij, virgineis corporibus in vetustissi-
mam beatæ immortalitatis faciem trans-
figurari, *ex hoc ostenditur* (infert subtri-
lis Bethleemites) *virginitatem non mori*,
sed manere cum Christo, & dormitionem e-
jus, transitum esse, non mortem, (b) cui-
nam alteri appropriari potest beatæ im-
mortalitatis privilegium? num regi sæ-
culorum immortalis? sed huic non com-
petit per gratiam, sed convenit per na-
turam; angelicæ duntaxat communica-
tum fuit militiæ, abinde ad quosdam A-
dæ filios derivatum, non quidem ad eo-
rum singulos, sed ad paucissimos Ange-
licæ incorruptionis commilitones; nec
enim omnibus, sed illis loquitur solum
DEI filius virginis, qui se castraverunt
propter regnum cœlorum, de illis for-
tunatissimo vaticinabatur prælagio ami-
cta carne veritas, *in resurrectione neque*
nubentur, sed erunt sicut Angeli DEI in cœlo,
(c) ut legitimâ inferat consequentia le-
galis dialecticus, idipsum virginitatis se-
ctatores in terris viventes consequi, quod
mortalitatis calcato limite Beati, qui in
domino moriuntur, merentur in cœlis
adipisci; unde prudentibus applaudens
virginibus Mediolanensis Ambrosius, ex-
clamat, *de hoc mundo estis, & non estis*
in hoc mundo, sæculum vos habere meruit,
tenebre non potuit, (d) ceciderunt suam
propter intemperantiam de cœlis Ange-
li, in cœlo conditi, ad cœlum de ter-
ra transeunt immaculatæ virgines;
virginei continentes, beati cœlibes,
electi cœlites, ob temperantiam pro-
missæ castitatis. Invidi luctatores,
quos quidem tentat carnis illecebra, sed

(a) Tract: 124.
in Joan:

Virginitas ne-
scit mori, sed
vivit cum
Christo.

(b) Lib: 1. con-
tra Quin:

(c) Math: 22.
v. 30.

(d) Lib: 1. de
Vir:
Virgines sup-
plent locum
Angelorum,
quos inconti-
nentia præci-
pitavit de cœ-
lis.

retruditur forci calcaneò puræ affectio-
nis, quos vitiorum colluvio circumdat,
ut affiliat, sed conculcata non præcipi-
tat, ut conculcet. Vobis non sufficit
nescire carnis vitia, quibus in usu est
causas non scire vitiorum; cuncta su-
pervolat abscondita in cœnobiorum la-
tebris, degens & lachrymans in ascete-
riorum angulis continentia, nam alæ e-
jus alæ ignis sunt, ut fœnum cum flore
fœni assidua mortis meditatione incine-
ret, & quidquid terreni appetitus est,
celerrimo sanctorum desideriorum re-
migio excedat; estis aligeri, ut avole-
tis coacti fugere, ut evoleatis volentes in
sublimissimum empyreæ regionis confi-
nium, ad optatissimum beatarum men-
tium consortium eluctari.

Mirabar antea, & peregrinam san-
ctæ exaggerationis hyperbolem latere
suspicabar, sed nudam revelavit verita-
tem ambigenti Doctor Seraphicus, suâ
plusquam angelica periodo, *casti viri sunt*
quasi Angeli DEI, non solum in cœlo, sed e-
tiam in mundo, (e) hic quidem in car-
ne carnis advenæ, sed ibi perennes in-
colæ, sinè carnali illicio, sinè carnis im-
pedimento; si enim ibi est patria, ubi
genitale domicilium, non alibi angeli-
cæ castitatis patriam, quàm in Empyreæ
sanctorum spirituum patriam, quàm in na-
tali Angelorum solo quære, ibi solummo-
dò reperiendam. Nec mirare, virgi-
nitatis nomen viris attribui, etiam he-
roa virilitas, etiam viraginis epithetum
virginibus appropriatur; non est super-
bæ ambitionis nota, sexûs fragilitatem
abjicere, naturæ effigiem immutare, non
est viri opprobrium, virginitatem profi-
teri, illibatum inter spinas lilium præ-
lauris militaribus adamare, non adver-
satur magnanimo virorum mori, sancti
pudoris purpura suffundi, ad castitatis
obicem verecundari; felix progenies!
quam gignit virginalis genitrix mater
Religio, virgo à castitate, parens à pro-
lium fœcunditate; numerosa sobole di-
tatur, & dotatur; ignorat hæredes a-
lios à liberis, qui suam immolantes car-
nem & mentem, corpus cum spiritu,
partûs virginei, sponso innubentes æ-
terno, in umbra sponsi virginum se sub-
arrhant, spondentes in ipso suæ profes-
sionis limine, *voluntariè sacrificabo tibi*,
non quia servus Dominum timeo, sed
quia Patrem filius diligo, vel quia spon-
sa sponsum adamo; Illustris anima vir-

(e) Serm: 4.
dom. post
Epiph:

go in viri corpore, cujus virilem animum delicias repudiantem, voluptuosos fordibus adversantem, cœnosas illecebrarum quisquillas execrantem, considerans Jeremias applaudit prælianti, aggratulatur triumphanti, *quanta fecit virgola Israël* (sic enim legit Ambrosius cum septuaginta Interpretibus) *non deficient de petra ubera, neque nix à Libano, aut declinabit aqua valida vento quæ portatur,*

(f) Lib. 1. de Vir.
(g) 11. Jer. 17. 14.

(f) ubi vulgata sonat, *nunquid deficiet de petra agri nix libani? aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidae & defluentes.* (g) Immaculata, intemerata, inviolata virgo, quæ limpidissimis Trinitatis fontibus irrigatur, quam congruo veneraturus elogiò Carthaginensis Presbyter, declamat, *prima Trias virgo est*, cœlicola non terrigena virago, cui de petra Crystallina erumpunt flumina, lactiflua scaturiunt ubera, & candor niveus à Libano se devolvit, audi sublimem anagogisantis Ambrosij tropologiam, à Christo *non deficient ubera, claritas à DEO, flumen à spiritu*, lactat primus, virgineo lacte pastus, illuminat Pater luminum, & aquæ vivæ fluvium, procedens à Patre & filio spiritus effundit.

Tota sanctissima Trinitas assistit virginitati, ut defendat inviolatam.

Et tamen, ecquis crederet? hosce clarissimos purissimæ lucis filios, hosce illustres Virgineæ Trinitatis posteros, hosce parturientis ad extra sapientiæ primogenitos, deplorant amentes tenebrarum filij, veluti steriles aborientis mundi posthumos, pessumdant quasi collocatos in tenebris, terrenæ felicitatis exules, plangunt spurij carnalium oculorum lachrymis, veluti ad subterraneum præcipitatos tumulum, sicuti mortuos sempiternos! fortunata parens! virgo generans! Mater religio, es sterilis, non diffiteor, sed orbitatibus, fecunda es profiteor continuis successoribus! ignoras funera, mortem à tuis jam dudum eliminasti finibus, nescis aliam vitam vivere tuis cum prolibus quàm sempiternam! gloriare non inficior mater Regum & cæsarum, augustis partibus, quò plures generas, plus remetipsum crucias, & amplius laboras! enarra filiorum gloriam, sed tuam in educandis molestiam non revela! concipis & gravaris, parturis & anxiaris, gignis & periclitaris, ante deploras tuæ fecunditatis fastidium, priusquam desiderati fructus solatium acquiras! quàm svave gaudium, quàm dulce præmium, quod à dolore in-

cipit, & in mœrore definit, quod à periculo oriri incipit, & in numerosioribus periculis exortum delitescit! dolor præcurrit periculosam voluptatem, mœror subsecuturam anticipat delectationem; excrescit interdum ille ad illam usque intemperiem, ut cupidissimas filiorum genitrices, audias ejulare, doleas singultuare, hortear exclamare, *beatae steriles, & ventres qui non genuerunt.* Anget dolorum violentiam molestia curarum, sed de secururis eventibus nihil oportet dicere, successus possibiles non expedit recensere, nè fortè præproperi sponsum animi resiliant, vel saltem maritandorum genij contremiscant. Felix puerpera! sed virginalis, non novit onus uteri, & tamen integras filiorum bajulat myriades; nescit lethiferas sinistri partûs angustias, & tamen semper parturit, non cum membrorum cruciatu, sed cum congaudentium Angelorum plausu, ignorat virum, sed amat sponsum, quo redamante, quo inspirante, adeò fecundatur hæc mater inclyta, ut se sponsatam sponso sanguinem lætetur abundantius, illud in copiosa sobole experta congratulantis Isaïæ præsagium, *lauda sterilis, quæ non parit, multi filij desertæ magis, quàm ejus, quæ habet virum, dicit Dominus,* (h) Legit Pagninus, *plures filij desolatæ, quàm filij maritatæ, idcirco lauda sterilis sponsum, non ventris sed mentis, notat interpretes Lyranus, hoc auspicio Evangelici præconis augurio, sterili & desertæ promitti majorem multiplicationem prolis, & exaltationem honoris, quàm habenti virum; sterilem optabili sterilitate dixeris sacram DEO religionem, sterilem, non à bonorum operum genimine, quibus abundat eò fecundior, quò copiosior, nisi præclarum existimationis propriæ consulas Judicium, nam licet plena sit iustorum meritis, quantumvis accumulata sit sanctorum copijs, se tamen profiteretur inopem in copia, & paucos fructus reputat suo in gremio, ut locupletior multiplici fecundantis DEI gratiâ, in mille millia excrescat.* Et sterilis à vanitatis germine, declinans terrenæ voluptatis dulcedinem, ut fructum ulteriorem colligat in finis nescia æternitate.

sanctæ religiones fecundiores sunt regum cæsariumque malitribus.

(h) Isa: 54. v. 1.

Fertilis virginalis comparatur fecunditati palmarum.

Hinc palmæ fructificanti sua æquiparatur fertilitas, quæ, nificentaria, fructificare non incipit, ut si hic numerus præ-

præ cæteris plenus & integer in regia beatæ pacis curia reputatur, ita, ut nonaginta novem non sic pastorum Principi placuerint, quin ad recuperandam ovem centesimam egressus sit in desertum, factus ex Rege gloriæ voluntarius exul in terra peregrinationis nostræ, sciamus sponsatam sibi in fide Religionum sponsam, ad illum usque terminum suis non contentari fructibus, nec suis victimis satiari; hinc Saræ in anno Abrahamæ centesimo, cum risu Isaac nascitur, ut æternæ felicitatis gaudium, quod mater nostra suis procurat filiis, adumbretur. Hæc virgo sterilis ignorat thorum in delicto, hinc suis in filiis, quos corde parit, habebit fructum non corruptibilem, sed æternaturum in respectione animarum sanctarum, quando Sponsus Ecclesiæ hanc habitare faciet sterilem in domo matrem filiorum lætantem: qui enim semen Abrahamæ sicut stellas cæli in empyreæ regionis sedibus sublimi sanctitate collocavit, ille castam cum claritate bonorum operum generationem, sicut arenam in littore maris, ille innumeram virgines partus multitudinem à sinistris ignivomæ abyssi fluctibus liberabit, ab impia æterni horroris amaritudine segregabit. Hoc est incomparabile solarium beatæ servitutis, hoc est inestimabile stipendium Divinæ retributionis, quo illibatos cœnobiorum incolas, zelosos suæ professionis vindices, fideles intactæ virginitatis tutelares, supremus Arbiter consolatur; Hæc dicit Dominus Evnuchis, qui custodierint Sabbathata mea, & elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum; Elucidat ignotam hujus exosi nominis etymologiam purpuratus Hugo, Evnuchus idem est, quod bene vincens luxuriam, nam etiam avarus mavult lascivis voluptatibus destitui, quam eas expenso pecuniarum suffragio nundinari; malus victor lasciviæ, cui solus auriferi marsupij vomitus, non execranda nefarij sceleris turpitudine horrorem incurrit, & æstuans libidinosa carnis flammicidium divertit. Evnuchi sunt (inquit Gregorius) qui compressis motibus carnis affectum in se pravi operis abscindunt; (i) nec tamen hoc solum est eorum ministerium, non istud illis sufficit obsequium, qui se castraverunt propter regnum cœlorum, sublimiorem famulatum dominantium Dominus exigit, dum ampliorem iisdem exactioris ancillatus inducit obligationem; præcipitur videlicet Sabbathata cu-

stodire, à malo quolibet declinando, jubetur insuper sanctissimæ voluntatis beneplacitum eligere, quæ bona sunt faciendo, tandemque jura contracti fœderis custodire, in cæptis perseverando; in Sabbathi mandato nuptiarum opera prohiberi autumat Carenensis, in eligendo primæ voluntatis complemento, supererogatoriam religiosæ perfectionis consuetudinem insinuari, ut majus placitum inquirentis magis respiciant, quam indulgentiam Apostoli de virginibus præceptum non habentis; ac denique in observatione fœderis, sinceram baptismatis pacti integritatem commendari.

His igitur Evnuchis dicitur, his primis sacrarum Religionum excubijs, his regularis militiæ principibus, his conservandæ virginitatis custodibus spondetur, *dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus,* (1) (1) Isa: 56. v. legit Chaldæus ad ampliorem peculiaris excellentiæ declarationem, *dabo in domo sanctuarij mei, & in domo Majestatis meæ domum*; in domus hujus magnificentia Ecclesiam militantem idæari, in coronante murorum circuitu, triumphantem repræsentari existimat Lyranus, eò, quod *violentia non potest ibi inferri*; & quia commentator Arias pro loco *manum vertit* ex Hebræo, auxiliare brachium pugnantibus promittitur, & connubij spiritualis reconciliatrix dextera præsentatur, reveor aliorum ingeniorum placitum, quo adjutrix Omnipotentis dextera promittitur castis mentibus ad roborandum in prælijs colluctantes, ad defendendum in assultibus colluctantes, ut contra carnis, mundi, & dæmonis insultus pro conservanda castitate fortiter stent, eamque inviolatam servant, appropriant hunc voluntarium spiritualium Evnuchorum statum, hunc liberum electæ virginitatis cultum, numerosis religiosorum castrorum choris, qui sancta vicissitudine noctem in diem vertentes, continuo alterantis psalmodiæ cantico occupati, in perenni Divinæ legis meditatione sabbathisant; qui Dominicis adgeniculati pedibus, cum gemebunda peccatrice, cum tempestuosa amatrice optimam partem eligunt, nunquam ab illis auferendam, licet feliciori sorte immutandam; qui indefinente fœdere non tantum injuncta æterni Legislatoris præcepta ad literam confectantur, sed insuper Evangelica sudentis Sapientiæ consilia plenis affectibus am-

Evnuchi Evangelici custodire jubentur Sabbathata, eligeréque DEUS vult, & servare pactum suum.

(i) Cur. past. p. 3. ad mon. 29.

Religiosi Sabbathizant in continua Divinæ legis meditatione, eligunt consilia Sapientiæ Divinæ, & obstringuntur fœdere voto rum.

amplexantur; stupent heroica cœlestis hujus militiæ facinora obscuri tenebrarum filij, lascivi vanitatum æmuli, laudant sanctissimi militantis Ecclesiæ Heroës, invictam adversus frementes rebellium angelorum furias fortitudinem, frequentem, si non continuam, contra insolita lascivæ carnis stratagemata victoriam, tam rarum in orbis orbita, ut illachymans Basilus in lugubrem hanc paræmiam erumpat, *si Angeli quoque corrue-
runt, multo magis, qui Angelis pares evasere, lapsum timere debent.* (m) Nè lapsu gravi-
viori ruant, qui stant in domo Domini, locus refugij à mundo profugis designatur, & nomen Divino affine Nomi-
ni declaratur; utrumque præ loco eminentius, præ filiorum nomenclatura melius, non tantum quia in sponsi auribus sonat acceptius vox sponsæ Virginis, quam fecundatæ Matris, sed etiam illud inter nominatorum nomina sumptuosissimum, inter elogiorum epitheta celeberrimum, quod se daturum magni consilij Angelus testabatur, vincenti inter prælia, prælianti inter discrimina, triumphanti inter palmas & laureos victoriarum, *dabo ei calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit;* (n) legi devotum allegorici Hugonis anagogiam, qui modò in peregrinatione vocantur Christiani, in patria à JESU vocabuntur Jesuani, id est salvati. Novi Pavensem Episcopum Victorinum, in gemma candescentis albedine adeptionem filiorum DEI intelligere, in novo nomine Christiani nominis eminentiam subaudire; nostro accomodatius proposito explanans Alcazar in pretioso fulgentis gemmæ calculo perfectissimum coram oculis DEI gradum judicat adumbrari, in altissima DEI Hominis imitatione consistens, cui peculiaris connectitur gratia, ad superandam cujusvis adversitatis difficultatem opportuna; ut jam in vasto circumfluentium periculorum Oceano fluctuans anima, in periculoso insidiantium adversariorum medullio, in exitioso allicientium voluptatum lenocinio, in validissimo impugnantium tentationum flammicidio, in præstigioso infernalium furiarum annulustro, pudica bellatrix, & illa enatet, & istas enervet, & illas pessumdet, & istas declinet, & hasce postremas debellet; clamans & ejulans, sperans & suspirans, psallens & concinens cum prævalente Paulo, *omnia possum in eo, qui me*

confortat. (o) Adjungit Ferarius cum Areta, in calculo rem quampiam summi pretij, quo felix anima summè dilecta DEO, ab eoque præ cæteris electa constituitur, adumbrari, & mundum cum immundis, quas offert, voluptatibus contemnens, sententia prosperitatis æternæ coronetur. Huic calculo nomen à divinitate inclytum, à significatione principium inscribitur, quo nomine notitiam filij hominis denotari testatur Augustinus, cujus oraculi sententiæ Richardus Victorinus securè adstipulatur, *in calculo igitur candido nomen novum scriptum nobis dabit, quia Divinitatis suæ notitiam, nunc à vobis valde remotum, nobis manifestabit.* (p) Benè optimè! vix enim alteri connectitur libentiùs illuminatrix cordium Sapiencia, vix alteri jungitur fortius vel avidius hæc sublimissima magistra veritatis, quam illibatæ virginitati, non sociatur pronius, non adunatur aptius hæc primogenita Divinitatis filia, quam continentia virginali.

Scrutare profundissimam summi Theologorum Principis abyssum sapientiæ, dum in principio fuisse verbum adstruit, & Verbum apud DEUM exstitisse, nec aliud, quam DEUM asserit Joannes, quod tamen supremus Apostolici Senatûs Præses nescivit tam eleganti compendiò exprimere, totamque æternitatis scientiam brevi periodo compendiare, si genuinam discriminis originem investigare flagitas, si singularem dilecti hujus discipuli prærogativam indagare desideras, si huic soli præ omnibus sublimem adeò notitiam filij hominis communicatam suspenso animo miraris, respondit Hieronymus, *exposuit virginitas, quod nuptiæ scire non poterant;* (q) confœderantur strictissimo solidissimæ conjunctionis vinculo, pudicitia cum sapientia, terrena castitas cum cœlitum notitia, absconditorum mysteriorum scientia, cum maritali nescia virginitate, intemerata cordis puritas pari graditur vestigio, cum illuminatæ mentis eminentia, nec ista ab illa dimittitur, vix illa ab ista elongatur. Consule, quisquis de Veritate dubitas, increatam in Patris gremio, sed incarnatam postmodum in Matris utero Sapientiam, & quidnam interroganti respondeat, attentius ausculta, *quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi Cypressus in monte Sion;* (r) Scrutare nomina, & rimaberis mysteria, attende verborum ordinem, eumque

(o) ad Phil. 4. v. 13.

Accipiunt calculum candidum cum novo nomine. prædestinationem scilicet cum notitia Divinitatis.

(p) lib. 1. in Apoc. p. 2. c. 7.

Joannes sapientior Petro, in præmium virginitatis.

(q) lib. 1. Cant. Jovin. c. 14.

(r) Eccli. 24. v. 17.

(m) de vera Virg.

(n) Apoc. 2. v. 27. Vocabuntur in patria Jesuani à JESU.

*Virginitas est
cedrus in Liba-
no, & cypressus
in monte Sion.*

que non præposterum, sed quam aptis-
simè invenies concinnatum; præcedit
Libanus, Sion subjungitur, ille dealba-
tio vertitur, iste speculationis vocabulo
insignitur; ut noveris, non nisi post præ-
vium illibatae mentis nitorem, non nisi
post purissimum virginei cordis candore-
rem, ad rutilum illuminantis sapientiae
fulgorem, ad radiosam Divini hujus lam-
padis majestatem ascensum referari, est il-
la istius socias, sed præcedens, est ista il-
lius, est individua viarum suarum com-
mes, sed succedens; Inhabitat Liba-
num candida castitas, & splendor sapi-
entiae in sancto Sionis culmine commo-
ratur; *idcirco montes istos Libanum & Sion
in laude sua sapientia copulat*, si urgeas am-
plius assignandae rationis depromi argu-
mentum, abrupta compendiabit perio-
do totam mysterij quantitatem, *mun-
ditia meretur notitiam*, neve saecularem
recenseri scientiam, aut forsitan, quod pe-
jus est, carnis prudentiam commendari
suspiceris, subnectit illicò, *non hanc lit-
teratoriam tantum, sed quandam dulcem &
intimam & ipsius animae medullis infusam*;

*(s) Serm: in
Cant:*

(s) vides nomen in calculo, novum in
candido, nec clarius, nec illustrius, quam
notitiam filij hominis ab Augustino assi-
gnatam; Evnuchis hoc imponitur, quo-
rum voluntaria virginitas Libanum in-
colit, ut habitent in monte Sion; ligna
Libani corruptionem nesciunt, quia sunt
cedrina, putredinem non admittunt, qui
autem in carne seminat, de carne cor-
ruptionem metet; transeat proinde de
hoc sublimi nivium culmine ad taber-
nacula Cedarena, inde post paulò ad re-
gionem umbræ mortis declinaturus, &
tandem in tenebrarum regiam rurus;
stet firmiter in monte sancto DEI, vir-
gineae puritatis vindex, de coronato can-
dentis Libani monte ad almæ Sionis spe-
culam transiturus, ibique velut angeli-
cus Cherubinarum æmulus, notitiâ filij
hominis imbuendus, ut enim expertis-
simus adstruit Clarevallensis Doctor, *nil
itâ DEUM complectitur, quemadmodum pu-*

*In Libano cor-
dis puritas in
Sion sapientia
designatur.*

*(e) S. Bern: de
inter don:
c. 48.*

rus mentis affectus, (t) cujus, quia vir-
ginalis continentia præcipuum est fun-
damentum, in montibus sanctis habitat,
de Libano egreditur viator, niveus à can-
dore, ut ad Sionis speculam transgredi-
ens, evadat lucidus à fulgore, fitque lu-
cerna ardens & lucens, non sibi solum,
sed suis utrumque; lampadem exhibens
virginum, sed prudentum, quæ sic ar-
dendo alijs, lucendo proximis consumi-

tur, ut tamen oleo abundantis miseri-
cordiæ à misere DEO nunquam de-
stituatur, donec in coelestis Solymæ mu-
ris locum obtineat, & novo insignitus
nomine, præ filiabus illustrior resplen-
deat, sublimior inter excelsos omnes fi-
lios assurgat. Aggratulatur Evnuchis
hisce Evangelicis inter maximos ma-
gnus Gregorius, *quo apud Patrem loco ha-
beantur, ostenditur, quia in domo Patris, vi-
delicet æternamansione, etiam filijs præse-
runtur*, non sic lascivientes in delicijs
mundanæ prosperitatis asseclæ, quorum
corda necessitantur arefcere, dum ob-
liviscuntur comedere panem suum in do-
mo Patris sui, suum dico, non suis me-
ritis acquisitum, sed sibi à patre mise-
ricordiarum, qui pluit super justos & in-
justos, largiter toties oblatum, non sic
infatuati sectatores terrenæ vanitatis, qui
esurire nescientes Justitiam, quia epu-
lantes quotidie splendide, quia famere ne-
sciunt, nunquam saturabuntur.

Viderat aliquando in sua clareval-
lensi specu gemens & lachrymans Ber-
nardus, quinque virorum monstra, eo-
rum primus buccis tumentibus conge-
stam marini littoris arenam masticabat, *Quinque vi-
impotentes*
ut insatiabilem avaritiam, quæ nunquam *saturari, si*
dicit sufficit, sedaret; secundus sulphu- *quing, mun-*
rei torrentis marginem subsistens, te- *danarum*
terrimum exhalantis concupiscentiæ fœ- *prosperita-*
torem haurire satagebat; incubuit ter- *tum sectat-*
tius morio, flammivomenti lypparæ mi- *res.*
cantes abinde scintillas inanum digni-
tatum anhelis faucibus excepturus. Tem-
pli pinnaculo quartus insidens, levioris
auræ spiritum attrahebat, humanæ laudis
avidum exhibens epulonem. Ridebat
ille inanitatum helluones, qui tamen
plūs alteris rideri meruit, vel potius de-
plorari, nam proprii corporis membra
esuriens, suasmet carnes hianti studio
sugere laborabat, dum sibi suis in ope-
ribus complacens, manum suam, lam-
benti applicans orī, osculabatur, quod
(Jobo attestante) crimen est maximum, si
te authorem boni profiteris, solique
DEO, quod suum, est suffuraris. Sci-
scitabatur causam miseriæ cujuslibet
commiserans spectator, extremamque
maciem in eorundem vultibus solerter
contemplatus, totam calamitatis origi-
nem à fame prævalida, hanc verò à ci-
bis non naturalibus suam traxisse origi-
nem, concludebat. Errabant miseri,
nec tamen suam miseriam deplorabant,
&

*Quinque vi-
impotentes
saturari, si
quing, mun-
danarum
prosperita-
tum sectat-*

*Homines
mundi san-
pereunt, qu-
cibos inna-
turales ap-
petunt.*

& vano inanium desideriorum pabulo inescati, quò plus urgebantur ad esum, eò amplius torquebantur à fame; sed sinamus mortuos sepelire mortuos suos, nam licet dicant vocanti domino, *Magister! sequar te quocunque ieris*, (u) sic enim Chrysologo redarguente loquitur, qui Christum DEUM non intelligit, sed Magistrum, dixisset cautiùs rudis discipulus, *sequar te quocunque Jufferis*, *decipit, non accedit, qui promittit Dominum incautè sequi*, concludit infultus Ravennas (x) sequebatur turba praeuntis vestigia Redemptoris, sed scriba tumidus dedignabatur turbæ adnumerari, solus magistrum secuturus, ut arguit Chrysostomus, (y) non quidem imitationis amore, sed ut lacra ex operum miraculis quaereret, commentatur Hieronymus; sed sanctissimus paupertatis legislator vilem divitiarum quæstum redarguens argenti respondebat, *vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*, ut enim infert Clemens ab Alexandria, eos qui in effodiendis, & infodiendis divitijs versantur, homines pravos & planè terræ filios, *vulpes Christus appellavit*, (z) non habuit (Comentatore Augustino) ubi caput suum reclinarer DEUS homo in ejus fide, vulpes siquidem habebant foveas in ipsius corde, quia dolosus fuerat, & cœli volatilia nidificabant in ejus corde, quia elatus erat: dolosus & elatus, non sequitur humilem, non æmulatur simplicem, scrutator Cordium, videbat eum ut loquitur Augustinus, *dolosâ simulatione tenebrosus, & ventosa elatione jactatus, non habere fidei locum, ubi se inclinantem Doctorem humilitatis exciperet*, (a) in capax calculi candidi ac novi hominis ventus homo, statuit ignominiam crucis per gloriam adire, in cujus pectore princeps mundi hujus fraudulenta calliditate suæ commorationis nidum exstruxerat, ut universa suæ perversitatis germina nequam spiritus in corde procrearet. Beatæ veritatis pedissequi, qui relinquentes omnia, eunt post redemptorem, ut moriantur cum eo, in candidis quorum animis, nec vulpis foveam carnis prudentia sinitur excavare, nec nidum volucris cordis elatio dissimulatur sublimare; sequentur procul dubio non vulpem callidam ad perditionis foveam, sed agnum candidum quocunque ierit; sequentur ad nuptiale epulum, quod suis Joseph castissimus præbebit

(u) Math. 8. v. 19.
(x) Serm. 9.
(y) Rom. 28. in Math. Scriba vult Christum ubique sequi ob luctum miraculorum.
(z) Lib. 4. Strom. Sed rejicitur quia in vulpina mente & elato corde Christus requiescere nefuit.
(a) Lib. 22. contra Iust. c. 43.
Religiosi sequuntur Christum ut moriantur cum illo

Pars III.

fratribus, hoc tamen cum discrimine, quod sacer historicus insigniter assignat, *major pars venit Benjamin, ita, ut quinque partibus excederet*, (b) à mensa Josephi (b) Gen. 43. v. 34. quippe, si Cajetano explananti credimus, primum distribuebantur alimenta convivis, sic tamen, ut Benjamin postremus omnium assessorum quinque portionibus ceteros excederet ac superaret, voluit enim præhonore germanum suum (si auctori catenæ adstipulari libet) insigniori ferculo, qui ultimus recumbebat, tantoque minus amabatur à fratribus, quanto à Patre charior omnibus habebatur; adducit aliam explorantis Josephi prudentiam Lyræus, *voluit cum honorare in hoc præ alijs, ut videret, si per hoc alij fratres ipsi Benjamin inviderent*, conaturalius motivum assignant alij, in congenitam fraterni amoris inclinationem, hanc liberaliorem Josephi prudentiam refundentes; qui fratrem suum minimum tenebat animo, & oculis cernebat; nam illo duce, aspectus ducitur, ad nutum animi oculus regitur, omnis membrorum usus, ut serviat affectui, impenditur amanti.

Majorem partem præ cæteris DEI filijs cum Benjamin aquirunt:

Verum, sublimiùs ascendit excelsior Ambrosius, genuinam ordinatricis providentiæ expendens rationem: *ideo in convivio pars ejus quindupliciter major affectu est, quod haberet superioribus anteferri, non solum mentis prudentiâ, sed etiam militiâ corporis, & gratia castitatis*, (c) militabat siquidem adversus incentiva libidinis, ut vel exstingveret, vel sopiret; revolve conjunctam denuò & unitam primogenita cum sapientiæ filia pudicitiam, nè sola commendetur; vide sublimem cedrum Libani, cum Sionæ montis cypresso coadunatam; quasi hæc sinè illa nesciret efflorescere, nec illa absente ista virere sustineret. Latentur infantes Beniamini, quos antiquus dierum, æternus coæterni unigeniti genitor amat teneriùs, solatur dulcius, ditat regalius, mercatur carius, salvat securius, validius tutatur; præventi in benedictionibus dulcedinis quærunt quæ sursum sunt, non quæ super terram, non habitantes in regum domibus, ut mollibus induantur, sed ascendentes ad illa tecta, de quibus loquitur veritas, *Religiosus in qui in tecto est, non descendat tollere aliquid statu perfectio de domo sua*, (d) utque intelligatur plenius, quisnam tectorum incola nuncupetur, explanat Hilarius, hujus scandentis

(c) Lib. II de Joseph c. 10.
(d) Math. 24. v. 17.

Z

tis

ris pedissequi, ut ducis sui premat vestigia, conditionem: qui in consummatione domus suæ, id est, in corporis sui perfectione constituit, regeneratione novus, spiritu celsus, & divini muneris absolute perfectus, non descendere in humilia rerum secularium cupiditate debet; spectas regeneratum, non solo sacri baptismatis lavacro, sed magis exspoliantem se veterem hominem cum aetibus suis, ac induentem novum, qui secundum DEUM creatus est; hæc sola, hæc vera religiosi professoris est imago, qui, ut perfectus sit, vendit omnia, ut quodvis aliud cujusvis sarcinæ pondus, unum si tollas jugum, leve est, & onus, quod suave est, abjiciens felix Cruciger, bajulans crucem suam, præambulum sequitur Christum; adjungit illicò commemoratus Pater proprietatem aliam, vix alteri, quàm Religioso homini appropriandam, vix namque deferendam sibi insinuaverat cupiditatem sæculi, quando quantocyùs subnectit, neque in interioribus corporis illecebris provocatus, de recti sui sublimitate descendere; (e) festinum viatorem, excelsum scaligerum oportebit. Adstipulatur Pictaviensi Episcopo, Archi-Episcopali gloriâ illustris Chrysostomus, hunc præcipientis Domini mysteriosum Canonem expendens; mandat ergo fidelibus viventibus in sanctitate, nè aliquid concupiscant carnale, quod est descendere, nè forte per occasionem desiderij illius diabolus inveniat locum, & trahat ad abominationem desolationis; (f) Quis autem sanctior Evangelicæ perfectionis professore? quis consecratis DEO sacrarum Religionum alumni, voluntarijs mundi exulibus, asceteriorum accolis sublimior obligatione, eminentior operatione, qui, ut Christi sint, ut vita eorum in DEO sit abscondita, carnem suam (Apostolico Magistri gentium testimonio) crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs, (g) hi sunt specialiter Religiosi (subjungit purpuratus Hugo) qui, ut Christo Redemptori conformentur, plenius non solas manus extendunt, sed insuper pedes crucifigendos connectunt, non tantum vitia configunt, sed etiam concupiscentias crucifigunt; clamat indefinenter, quia amat vehementer claustralis advena super terram, licet jam domesticus DEI superædificatus super fundamentum Apostolorum, clamat dum amat Evangelicæ perfectionis sectator, & avidâ & anxiam Gabaonitarum voce adversus Saullem foedifragum implacabiliter vocite-

rantium, dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos, (h) in Saule, qui abutens vertitur, carnem domari renuentem, frænari recusantem, libidini faventem, spiritui adversantem, cujus si proles cernere, si filios nosse flagitas, sunt phrænetica lascivientis desideria, hi non in Golgothæo vertice, sed in supremo perfectæ sanctitatis culmine pendent patibulari; non quidem urgente periculosi favoris stimulo, sed flagrante justissimæ ultionis desiderio enecandi; nec enim semper persequens ultio gentilem sapit rabiem, sed generosam magnanimæ virtutis audaciam, quandoque manifestat.

Singultuabat suaviter, gemebat dulciter sacerrimus in morte Cygnus, affixus cruci crucigerorum omnium antesignanus, & devincturus humanissimo dulcissimæ charitatis improprio sibi ingratum hominem, eidem dulciter exprobrabat; reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus. (i) Pagninus legit, dedi dilectionem animæ meæ, & explicat Lyranus, ita mihi dilectam, sicut est anima mea. Glorietur, non inficiar, crucifixus amor, conqueratur patibulata DEI Charitas, replicabit Christo confixus Asceta, sua ex crucis cathedra respondebit religiosa sanctitas; reliquit, non diffiteor, inamorus DEI Filius, reliquit Primogenitus ex multis fratribus, suavissimum coævi Patris gremium, assumendo in portentosa incarnatione naturam, quam ille non assumpsit, per quam in mundo conversari placuit, non in cœlo; dimisit empyream beatarum mentium cohabitationem, absens à jucundissima cœlorum regia Filius Virginis, & potestatem habens ponendi animam suam, appensus est in stateram, quo pendente præponderare cœpit patientis DEI calamitas, & scelerata mortalitas à suo criminum pondere lævigari. Verumtamen in crucifixo Redemptore, si gloriari licet, gloriatur imago in prototipo, servus in Domino, discipulus in Magistro, nam exaltatus ille, dum trahere nitebatur omnia, attraxit præ cæteris sublimius Evangelicos religiosæ sanctitatis professores; extendit super reliquos manus suas sicut natans ad natandum, nè mergerentur in profundum, sed super istos expandit alas suas, quasi aquila, provocans ad volandum pullos suos, & super eos voli-

(e) Can. 25.
in Matth.

(f) in im-
perf. hom.
49.

(g) ad Galat.
5. v. 24.

(i) Jer. 21. v.

Illud veri Religiosi Christi aliquantulum reddunt, quod pro humano genere expetit.

trans, ut sub umbra alarum suarum lassati roborentur, gravati sublevantur, alati eluctentur; Hi sunt, qui, quia relictis omnibus sequuntur exultantem, assumit eos de terra, quam fastidiunt, portans in humeris suis in cœlum, quod conversaturi contendunt itinerari. Relictis paternæ domûs atrijs, exhæreditari eligunt, sua derelinqentes, & semetipsos abnegantes, tradunt amorem carnis suæ velut dilectionem animæ suæ in manus inimicorum ejus, dum voluntatem propriam electione voluntaria deferentes, subjiuntur amore libero alienæ contemptibilia mundi mancipia, & velut avis discolor prævolunt ducem insequens, amictum Divinitatis gloria, & ignominia

humanæ mortalitatis, vestiuntur duplicibus, ut rejecto terrenæ vanitatis symmate, sit denudatus à vanitatum pellibus byssus & purpura indumentum, exterior videlicet mortificandæ carnis purpura, cum interiori mentis tunica immaculatæ castitatis. Sic adornati, sic decorati comparent coram DEO ut Angeli, respiciuntur apud homines ut Dij, si tamen purpura Deorum nomine excelsi parturientis gratiæ filij subaudiantur; illos enim DEUS Deorum Deos dixit, ad quos sermo DEI factus est, *qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me; (l) assecutus* (l) *Matth. 16. v. 24.* nomen Patris, à quo DEUS, & DEI Filius nuncupetur.

GHIMEL.

Verfus VII. Circumædificavit adversum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

Verfus VIII. Sed & cùm clamavero, & rogavero, exclusit orationem meam.

GHIMEL.

Verfus IX. Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit.

Sensus Literæ.

Urbis urbium mundi metropolis trino insigniebatur vocabulo, quasi intemeratam Divinæ Trinitatis fidem congenito nomine profiteretur; appellabatur *Jebus*, quod *calcatam* significat, nuncupabatur *salem*, quod *pacem* indicat, nominabatur *Jerusalem*, quod *pacis visio* transfertur; fuisset ultima secundum continens, si cognovisset in die sua, quæ ad pacem sibi proficiebant; Erat videlicet dies florentis *Solymæ*, quando supernis irradiabatur favoribus, cœlestibus fovebatur amoribus; erudiebatur Prophetarum oraculis, protegebatur cœlestis militiæ prodigijs, admonebatur vaticiniorum præfagijs, castigabatur benigni vindicis minantibus portentis. Sed quia dilato toties eliminandæ civitatis excidio sapere distulit, cognoscere abomi-

nandam suæ ingratitude neglexit turpitudinem, supremam experiri oportuit calamitatem, & primo agnomine cauterisata, evasit in conculcatam. Eminebat in universa delineati orbis orbita velut coronata provinciarum princeps, *Judeæ Regio*, & excedebat velut regina principem *Urbs Solymæ* totam *Judeæ* regionem; omnis quippe membrorum gloria in gloriosum caput refunditur, in capite fundatur; sed ubi omni-modæ effluentis cœli abundavit miseria, quando accumulato civium crimine, multiplicata incolarum prævaricatione irritabantur cœli, offendebantur Angeli, & vox Majestatis intonuit, *Israël me non cognovit, & populus meus non intellexit; (a) nec scribæ cum Pharisæis & Sacerdotibus, clavem scientiæ portantes, legem custodierunt, nec minores Clerici*

(a) *Is. 1. v. 5.*

Jerusalem appellabatur triplici nomine, Jebus, quod vertitur calcata, Salem & Jerusalem, ut profiteretur in nomine Trinitatis.

Post inobedi-
entiam suam
& legis præ-
varicationem
evasit sub ini-
micorum suo-
rum pedibus,
id est calcata.

ci mei per fidem & obedientiam mihi Legislatori suo adhæserunt (Carenfi Commentatore) non cognovit me præsumptuosus Israël, cujus diem etiam vidit Abraham, & gavisus est, subsecuturam ejus visitationem ex alto, totus Prophetarum chorus, expectans salutare DEI, vaticinatus est. Hinc ut jumentum factus, vel verius, effrenem in belluam commutatus, frænari debuit periculorum timoribus, flagellari adversitatum verberibus, obsidionum ærumnis fatigari, dominantium ac prævalentium inimicorum pedibus conculcari. Circumvallabatur decretante Providentiâ, si fortè vexatio intellectum daret insanientibus, cingebatur velut circumædificato aggere adversum se, nec enim ambitiosa chaldæorum, Romanorumque aviditas, expugnatis contentabatur antemuralibus, non captis barbara conglomeratarum gentium ingluvies satiabatur suburbijs, adversum ipsam dimicabatur, urbi, non ijs, quæ urbis erant, inchoabatur, nec ejus indulgebatur incolis egressum attemptare, nec advenis obsidentium furorem egrediendo declinare. Præviderat ferale hoc exitium Apocalypiticus repræsentatæ hujus tragædiæ spectator oculus, prævisumque deinceps aturus supremæ calamitatis spectaculum, illud vivis hisce verborum coloribus expressit, *civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus*, (b) ut quæ secuta mores gentium, iisdem conformabatur in vitijs, earum pariter pedibus subjiciatur, furentibus ipsarum affectibus, frementi barbarizantium tyrannidi in spoliū tradatur, nec ipsum sublimis templi atrium cœlesti calamo metiri dilectus JESU discipulus sinebatur; quod si Ambrosio commentatore, per atrium Judæi designabantur, hoc enim gentibus tunc datum fuisse noscitur, quando Romanorum agminibus in sævi furoris victimam delenda atque exterminanda tradebatur tota colluvies incolarum. Prohibetur insuper mensura doctrinæ Evangelicæ iisdem applicare, prædicationem ejusdem nullatenus communicare, nè margaritæ projiciantur ante porcos, ne conculcent eas pedibus suis; nec enim merebantur verbi calamo mensurari, qui noluerunt subesse præcepto DEI. Nec peregrinum videatur hanc conculcandam orbis metropolim immeritæ sanctitatis nomine insigniri, hoc enim à templo Domini, quod sanctum

est, derivabatur, non sceleratis civibus applicabatur, si enim incolarum nomenclaturam flagitas indagare, si Jerosolymitanorum inscriptionem, si Hebrææ progeniei titulum vis curiosiori studio explorare, eundem Evangelistam consule, & respondebit inquirenti, hanc civitatem magnam vocari spiritualiter sodomam & Ægyptum, ubi & Dominus eorum crucifixus est. (c)

Scrutare Etymologiam nominis Sodomæ, & mutam à laude DEI comperies transferri; Ægyptus tenebrosa ac flebilis sine cognitione vertitur, utriusque improprium perfidæ Hebræorum genti appropriandum clarissimè comprobatur, conticuit enim verò à conditoris sui laudibus depravatus Israël, quando verbum Patris, per quod facta sunt omnia, negantes & profligantes, regis Judæorum titulum à throno regis gloriæ auferendum conclamârunt, sed abnuente gentili Præsidente, nil loqui amplius adversus immortalem sæculorum principem potuerunt; sat enim jam (testante Isaia) *peccatum suum quasi sodomam prædicaverunt*. (d) Quis autem neget flebilem, quam suis deflevit lachrymis DEUS homo? quis tenebrosam dubitet, quæ plena tenebrarum filijs, ut cæcus cæcum duceret, solem Justitiæ in ipso caligante meridie innaniter exstinxit? Ignaram ruditatem insinuat sanctissimus Doctor gentium, si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, (e) subnectit purpuratus Hugo, id est crucifigi persuasissent. Concludit Richardus Victorinus, *muta erat à veræ fidei confessione, & tenebrosæ in ignorantia & prava actione*; attende mysticam prioritatem sodomæ, Ægypti posteritate, qui enim obmutescens in DEI laudibus eas pronunciare veretur, aut prædicare recundatur, jure quam optimo in tenebris tumultatur. Tot subdebatur calcaneis, tot atterebatur calcibus, tot calcabatur pedibus domina gentium, princeps provinciarum; nec conculcari satis fuerat, nisi ultrix justitia captivæ & compeditæ ab hostibus compedem aggravasset, jacturâ irreparabili filiorum, qui trahebantur in vinculis ad carceres Babylonis, sed liberati, nec tamen emendati, manibus gentium aut trucidati perierunt, aut dispersi ad usque extremas horrendis terræ angulos, continuis hodieum vexantur miserijs, lassantur à de-

Conversa est
in sodomam
& Ægyptum
muta ad lau-
des DEI & ca
ca in lege
(c) v. 8.

(d) Isa. 3. v. 8.

(e) 1. corint.
2. v. 8.

Prius muta
postea tene-
brosa, quia
qui negligit
laudes DEI
loqui, sepeli-
tur in teneb-
rarum.

(b) Apoc: 11.
6. 2.

domesticis, premuntur ab extraneis, accumulatur ludibrijs, onerantur convitijs, educantur in litigijs, versantur in dissidijs, sepeliuntur in ærumnis. Sed & cum clamaverit cæsus Israël, & rogaverit, excluditur oratio sua, jam dudum enim mediatori ac protectori suo prohibebatur adgeniculatum deprecari, supplicabundum subarrhari, singultuabundum lachrymari, à sæculis exasperata interdicebat Justitia interpellaturo Jeremiæ, *noli orare pro populo hoc, nec assumes pro eis laudem & orationem*, utque minimam consequendæ reconciliationis fiduciam excluderet ab obstinatis Hebræorum cordibus, severius adjunxit, *& non obsistas mihi, quia non exaudiam te*, (f) Legit Caldæus. *quia non est voluntas coram me ad suscipiendam orationem*, Præoccupat occupaturum, prævenit imploraturum, nè rogans & non impetrans acerbius exulceretur, amarius contristetur, & quamvis Aaron, testante Sapi-
 (f) Jer. 7. v. 16.
 (g) Sap. 18. v. 21.
 Propter inobedientiam ejus prohibetur pro ea intercedere Jeremias.

entia (g) properans homo sine querela, deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum orationem, & per incensum deprecationem, allegans restiterit iræ armigeri vindicis ac Judicis offensi, licet stante ac supplicante Phinees placaverit Altissimum ferientem, & cessaverit quassatio populi corruentis, esto extenta comminantis DEI brachia suis contraxerit suspirijs nè verberent, suis ligaverit gemitibus, ne prævaricatum conterant Israël. Nunc tamen conclusit vias ejus lapidibus quadris, ut omnis exitus præcludatur, quilibet aditus prohibeatur; obstruxitque firmiter semitas ejus, ut tam évigilanti populo, quam advocanti vadi suo, accessus quilibet ad vadimonium succidatur, omnisque successuræ evasione suspicio ab instante urbis & gentis exterminio eradatur. Ab urbe Solyma urbium principe, ad christianæ perfectionis principes digredior, à sanctæ Sionis specula, ad Evangelicæ sanctitatis promontoria me transfero, ad regularis innocentie professores, ad primogenitos in terris DEI filios me converto, grandis vestra est dignitas, qui statis servi in domo Domini, cui servire humiliter, potenter est

regnare; non adeo gaudendum ad vestri muneris excellentiam, quantum vobis timendum est ad eminentiam dignitatis; lætemini, non inficior, ad vestræ professionis, quæ est altissima, ascensum, sed trepidate pariter ad imminens lapsus periculum, si cadere vacillantem eveniat, si ruere contingat. Una vestri status est regula, innumera sunt casus discrimina, sed una, si eam observatis fideliter, si adamatis legaliter, si impleatis conformiter, una vos præservabit nè corruatis, vos conservabit nè defleat, vos reservabit nè desinatis, obedientia. Adversetur nuperis offensa flagitijs, dum sedebatis adhuc ad ollas carniū in Ægypto, Justitia, placabit ista oblato vestri intellectus sacrificio, & concremata voluntatis holocausto irritatum, ut complacitior sit adhuc; quod si in ipso promissionis terræ vestibulo post primam Adæ veteris conversionem, ingratus gratiæ, peccatis & delictis te immeristi, si missa jam manu ad aratrum, retrò respicere præsumpsisti, noli in sordibus fordescere adhuc, sed memor promissionis tuæ, præ cæteris obedientiam amplectere, ad mandatorum viam revertere, & audeo spondere, si sacrificium & oblationem noluerit suscipere exacerbatus arbiter, in aurium perfectione sibi vel renuens complacebit; quod si adhuc occlusam experiris, immola in sacrificium laudis, reddens vel amodò Altissimo vota tua, aperiet aurem tuam, qui habet clavem David, & præparationem cordis tui audiet auris tua, volens audire quid loquatur Dominus, & intrante ad interiora cordis tui, verbo veritatis, audire mereberis quantumvis citra meritum, quod cæteris fidelibus discipulis, quod omnibus sinceris obedientibus incarnata Patris sapientia dixerat, *jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*, (h) subnectit Ambrosius, *Verbum tuum Domine JESU medicina est, verbum tuum lumen est, verbum tuum nostræ colluvionis ablutio est, Verbum tuum fons est, tu loqueris, & culpa lavatur*, (i) adjungam ego hanc necessariam veræ obedientiæ connexionem, *beati qui audiunt, & custodiunt illud*,

Vera ac fidelis obedientia mundat animam religiosam ab omnibus peccatis suis.

(h) Joan: 15. v. 3.

(i) in Ps: 45.

GHIMEL.

Versus
VII.

Circumædifiavit adversum me, ut non egrediar : aggravavit compedem meum.

Sermo Septimus.

Obedientiæ idioma consistit in continuata articulatione victoriarum.

AB incorruptione carnis, quæ facit proximum esse DEO, ad integritatem mentis procedimus, dum elogium virginalis continentię, Apostolicam professionem regularis obedientię prædicamus; quæ una considerare docet, non quæ videntur, sed quæ non videntur, ambulare jubet in spiritu, ex fide facit vivere, quæ sursum sunt, svadet quærere, non quæ super terram. Vis experiri hujus virtutis vires, ad pugnas respice, & victricem obedientiam non aliam, quàm militari idiomate Heroës suos instruere comprobabis, nisi fortè vulgare Salomonis proverbium tibi sit peregrinum, *vir obediens loquetur victorias*; (a) legit Aquila cum Theodosio, *ad victorias ibit*; quia dum alienæ voci humiliter subjicitur, contra se ipsum, quò sæviorem non habet adversarium, fortiter præliatur; nec enim alia ratione victimis ab Altissimo præponitur, quàm quia per victimam aliena caro conciditur. Sed manu ferientis obedientię voluntas propria in hostiam jugulatur; sed quia illius fortitudini creaturam superasse non sufficit, ad Creatorem lubet humiliter respicere, & quomodo in prædam cedat præliantis obedientię, tremente palpebrâ explorare. Conflictum admirabilem coronatus Psalter insinuat, dum applausurus invicto hujus victrici robori hoc paradoxum cantat: *Dominus de cælo in terram aspexit, ut audiret gemitus compeditorum, ut solveret filios interemptorum*, (b) de excelso cælorum habitaculo prospexit Scrutator cordium, qui præsens in omnibus novit omnia, quasi per secretos sanctuarij cancellos, sic videns (ut Græcus Commentator innuit) nè videatur, prospexit DEUS Pater, non alio lustrans oculo, quàm Unigenito, *nam DEI oculus dicitur DEI Filius*, allegorizat noster Agvanus; (c) prospexit, ut audiret gemitus

compeditorum, nec enim sic ferrum magnete trahitur, ut DEUS gemitibus exoratur, sed quosnam, vel quoniam compedes vinxerint, à pluribus dividatur, compedi ac vinculari servorum est, & quia omnis, qui peccat, servus est peccati, compeditorum nomine singulos Adæ filios (unam si tollas filiam, inter adoptivos æterni Patris primogenitam) comprehendere, communis Interpretum opinio convincit, quos pariter filios interemptorum Propheta nuncupat, ut universam humanæ mortalitatis congeriem suis solutam vinculis involvat; *agnoscentur & compedes disciplinæ DEI, & timoris ejus*, apud Augustinum, (d) quibus constricti Martyres, raptabantur post superbas judicum quadrigas per urbes & compita, circumeuntes per provincias in catenis, coarctati hoc salutari compede, non timerunt illustres servi Regis regum, eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, sed eum duntaxat, qui habet potestatem, utrumque projicere in gehennam; Expendit alios Papa Gregorius gementes in compedibus, simulq; filios mortificatorum, ut legit Prosper cum Augustino: *sancti viri non immerito compediti dicuntur, quia ligati vinculis disciplinæ DEI nequaquam ad ea, quæ exteriora sunt, vagantur*; (e) alludit hac tropologicâ explanatione ad voluntarios mundi exules, ad religiosissimos Evangelicæ perfectionis professores, qui servilibus dominatricis obedientię constricti nexibus, servire DEO omni dominio præligunt, & gressus suorum operum in solis suorum Superiorum nutibus immobili fidelitate figunt; hinc & eosdem interemptorum filios imitatores Martyrum nuncupat, seu istorum dein, qui pro testamento DEI sua corpora tradiderunt, & in sanguine agni laverunt stolas suas, seu illorum etiam, qui mortificationem JESU semper in corde suo circum-

Oculus Patris æterni est ejus Unigenitus.

(d) Con. 2. in Ps. 101.

Spiritus libtas nullis compedibus adstringitur.

(e) in Ps. Penit.

(a) Prov. 21.
V. 28.

Obedientia est semper victrix etiam in compedibus.

(b) Ps. 101.
V. 21.

(c) in v. 20.

Vincula disciplinæ sunt compedes iustorum.

cumferentes, propter eum mortifican-
turtota die, ut & vita JESU manifeste-
tur in eorum carne mortali. Præclara
servitus! insignis mancipatus? quis mi-
hi det aggravari indefinenter compede
isto, ut non egrediar, quo, dum à licen-
tiosa pravitate gressus compescitur, per
arctam salutis viam ad filiorum DEI li-
bertatem pervenitur! felicius vinculum
aureo quovis vellere, licet appareat fer-
reum in mundi oculis, quod commenda-
ri meruit à regum & principum Directo-
re; audi fili consilium intellectus, quis-
quis es, qui disciplinam obedientiæ aut
refugis, aut contemnis, attende prædi-
cantem Ecclesiasticum, ut tandem ali-
quando exaudias persuadentem; *inijce*
pedem tuum in compedes illius, & in torques
illius collum tuum, subijce humerum tuum,
& porta illam, & ne acedieris vinculis ejus,

(f) Eccl. 64.
v. 25.

(f) gemendum est, non inficior, in his
compedibus, flendum, & suspirandum
ad implorandam misereris DEI clemen-
tiam, non tamen ullatenus sunt evitan-
da hæc compedum vincula, hæc præ-
stantissima nostrarum affectionum liga-
mina, nè appetatur licentiosæ libertatis
perniciēs, quæ, quidquid voluntati pro-
priæ aversum obviat, calamitosum esse,
& abigendum clamat, quasi verò non
præfago locutus fuisset spiritu puer Do-
mini, dum inquiebat, *labor est ante me,*
donec introeam in sanctuarium DEI, (g)
clament cum voluptuosis illecebrarum
onagris, cum mancipatis lascivientium
passionum pedissequis, cum illaqueatis
carnalium obscenitatum bajulis, qui in
laboribus hominum non sunt, nec cum
hominibus flagellantur, quorum æterna
fors est certa mors, sunt apud Augusti-
num tauri ad victimam devoti, quibus er-
rare permittitur ad libitum, & usque ad
occisionis diem sinuntur impunes recal-
citrare.

*Sine labore
non datur in-
troitus ad
sanctuarium
DEI.*

Feliciores matris obedientiæ filij,
laborem sectantur, qui est ante se, obstat
eorum progressui ingens difficultatum
munus. Sed transgrediuntur illum in
DEO suo, ante quem labor esse non po-
test; labor objicitur compeditis hisce,
nè in angusta vitæ via per viam mandato-
rum periti viatores decurrant, non ta-
men eosdem ultra retardare sinitur, do-
nec intrent in sanctuarium DEI; nesci-
rem ego, an militantis Ecclesiæ exspe-
ctandus introitus, an aditus triumphan-
tis? nisi erudiret ignorantem Aygvanus,

per sanctuarium DEI accipe Christum,
qui est Sanctus Sanctorum. Conjice at-

tonitum defixæ mentis oculum in eum,
qui via est, qui dum viatorem ageret, per
spatiosos prosperitatis campos non in-
cessit, sed cum esset Filius DEI, didicit ex
his, quæ passus est (Narrante Magistro
gentium) obedientiam, & consummatus fa-
ctus est, omnibus obtemperantibus sibi cau-
sa salutis æternæ; ecquis crederet incar-
natam Patris Sapientiam evasisse passionis
Discipulum, & à flagello obedientiæ le-
sionem didicisse? infert exindè purpu-
ratus Hugo, *quid mirum, si nos erudimur*
flagellis, ex quo DEI Sapiencia didicit ex pas-
sionibus obedientiam; (i) ut enim nôset
infrinitatibus nostris compati, pati vo-
luit tentatus per omnia, ut vilis Adæ fi-
lius, præclara obedientiæ addisceret do-
cumenta. Sequere igitur præeuntem,
ausculta instruentem, respice obedien-
tem, & labor, qñi fuit hætenus ante te,
convertetur amodò retrò te, onus, quod
erat supra te, descendet exinceps infra
te. Legisti forsàn sapius desiderantis
cujusdam animæ suspirium, sollicitis ex-
plorantium oculorum lachrymis exara-
tum, optabat gemebundus, gemebat
supplicabundus lectorem legentem, non
docentem ambiens agere discipulum,
non cathetraticum exhibere, *librum scri-*
bat ipse, qui judicat, ut in humere meo por-
tem illum, & circumdare illum quasi coro-
nam mihi; (l) putas hoc desiderium
pauperis non exaudivit Dominus, & præ-
parationem cordis ejus non audivit auris
ejus? alioquin quomodo non peccasset
in labijs suis, & præcipitatus in ærumna-
rum sterquilinum sustinisset tangen-
tem manum Domini, & flagellantem
dexteram inimici? scripsit non quidem
stylo ferreo in plumbi lamina, sed suo
dictante spiritu in patientis Jobi anima
volumen leve, sed supportanti, suave,
sed desideranti, salubre, sed amanti; non
aliud ab eo, quem valociter scribentis
scribæ calamus descripsit in membrana
viginis, de quo apud coronatum Psaltem
legitur, *in capite libri scriptum est de me,*
ut facerem voluntatem tuam, DEUS meus,
volui; (m) ad Patrem ingenitum Uni-
genitus loquitur Filius, nec alium alte-
rius tomi librum indicat, quàm se ipsum,
qui liber est humani generis, quem de-
bet volvens revolvere, legens relegere
omnis homo, duobus duntaxat constat
folijs, DEO ac homine, sed quia caput vi-
ri Christus est, & caput Christi DEUS,
hoc

(h) ad Hebr. 5.
v. 8.

(i) in Epist. 5.
ad Hebr.
Sapientia Pa-
tris incarnata
didicit obe-
dientiam in
flagellis.

(l) Job: 31.
v. 35.

Primum Chri-
sti præceptum
fuit ab obe-
dientia lege
latum.

(m) Ps. 39. v. 8.

hoc solum scribitur in capite, quod si nescias legere, num homo sis, ignoro; nōsti, si homo es, quis fecerit te Adā filium, ut heres mortalis! tuus id fecit genitor, te generans ad mortem, refecit te Pater futuri sæculi secundus Adam, te mortuum in primo, regenerans ad vitam; quos libri hujus characteres non potuisti mortuus legere, lege vivificatus; quid nisi legem legis, ut facerem voluntatem tuam, hanc & non aliam assignat humilis Incognitus, ut in assumpta humilitate legem novam constituam, constituit, & constitutam inviolabili sigillo obfirmavit, quod nemo potest solvere, neque in cœlo, neque in terra, imò nec Agnus ipse quantumlibet occisus, confirmavit enim indispensabiliter, conclusit insolubiliter, factus obediens usque ad mortem, hanc legem voluit in medio cordis sui, ut exaretur pariter in corde meo, & portem illam in humero meo, non solo ore pronuncians, sed dicens & faciens, circumdem capiti meo ut coronam, si enim modò gestavero in opere, evadet mihi corona Justitiæ, quam dabit mihi justus Judex, scripsit namque ipse, qui judicat, nam Pater omne iudicium dedit Filio, ut, qui scriptor libri exstiterat, auctor voluminis existeret.

Lege Ezechielis librum, & ubi repereris sex viros venientes de via portæ superioris, quæ respicit ad Aquilonem, virum pariter in medio eorum vestitum lineis invenies, & atramentarium ad renes ejus, (n) ut si in hoc senario adventantium virorum numero ætates totidem humani generis Redemptioni nostræ prævias suspicias cum moralisante Gregorio, qui dum à conditi paradysi auspicio velut ab ingressu mundi devolvuntur, de via superioris portæ celeres advenæ itinerantur; respicias una simul in eorundem meditullio vestitum lineis Redemptorem, de tribu sacerdotali secundum carnem oriundum, qui ad nos amictus lineâ venit tunicâ, quando indumentum humani corporis de purissimæ genitricis sanguine absque virili semine assumpsit, non enim linum ad instar lanæ de corruptibili carne nascitur, sed solum de terra Virgine originatur; Quod si atramentarium scriptoris inquiratur ad renes collocatum, quando decedens cum clamore valido in crucis cathedra, volumen legis gratiæ suo conscriptum sanguine post mortem edidit, ut testatoris morte intercedente validum stabiliatur,

quod novum condidit testamentum, tunc velut à tergo atramentarium gestavit, Scripsit ergo, qui judicat, obediendum esse magis DEO, quàm hominibus, præscripsit lege obedientiæ, quâ coronantur victores, qua laureantur viri obediētes, qui inter continua alternantium vicissitudinum luctamina, inter severa, quæ filius dissensionis suscitatur prælia, loquuntur victorias, dum enim alienæ voci Superioris sui spontaneo voluntariæ servitutis se subjiciunt, superbiam ambitiosi tenebrarum principis confundunt; dum per obedientiam contra se totaliter vivitur, verus homo, qui odio implacabili adversatur spiritui, insigni luctamine superatur, dum enim humilis subditus insinuantis præpositi nutu vocatus venit, citatus currit, dimissus redit, admotus agit, remotus cedit, neglectus silet, avulsus paret, confusus gaudet, correctus tacet, tunc universa potestas tenebrarum humiliata cedit, confusa fugit, amaricata mœret, prostrata jacet, tumultuosa ruit, elusa furit, ambitiosa gemit, dum vir viriliter obediens, præipientis intentionem non discutit, sed quid præcipiat attendit, præceptum, quod præcipitur, implendo perficit, non discerit, fallacem dolosi serpentis versutiam etiam nescius conterit, & inquirentem cur DEUS hoc in ordinante vicario præceperit, suo cum nequam nequaquam feliciter conterit in capite, contrito terrorem incutit, timorem injicit, nè rediens iterata confusione, in renovato luctamine delusus succumbat; malum sufficiens ad coronandam seducentis Angeli victoriam sola fuit inobedientis creaturæ prævaricatio, bonum sufficiens ad infligendam colluctanti huic antagonisti nostro promeritæ talionis pœnam, est humilis submissio viri obediētis; illius plaga funestam intulit mortem, istius norma æternam procreat vitam; audi Gregorium hæc utraque sibi contradicentia combinantem, attende sapientissimè concludentem, si ergo in malo obedientiæ mors prævaluit, toties vitæ reddimur, quoties obediemus; (o) liceat hîc victam victricem, hac sugillante alloqui quæstione, O mors! ubi est victoria tua? (p) absorpta est in taciturni præliatoris silentio, in conticescente humilis subditi obedientia, ubi est mors stimulus tuus, quo mediante confederatus morti dissensionis filius, universam inobedientium protoparentum interemit progeniem? stimulus

Sicut inobedientia Adæ genuit mortem sic obedientia generat vitam.

(n) Ezech. 9.
v. 2.

Christus Filius Virginis vestitur linò, non lanâ.

(o) lib. in Rom. 6. 4.
(p) 1. Cor. 15. 55.

Ius namque, Carenſi Commentatore, peccatum Adæ eſt, per quod cecidit homo in peccandi conſuetudinem, confringit huius ſpiculi potentiam victrix obedientia, in fide ſtabili fundata, hæc enim definiente Apoſtolo, hæc eſt victoria, quæ vincit

(q) 1. Joan: 5. mundum, fides noſtra, (q) cui dum credentis ſubditi obedientia innititur, tunc princeps mundi huius foras ejicitur, quem ſola inobedientia in orbem terrarum induxerat, quando obedientia à paradysi foribus exulabar.

Credidit Abraham DEO, & reputatum

eſt ei ad juſtitiam, (r) non tantum quando innumeram in domo ſyderum luſtrans ſuæ hæreditatis progeniem, rejectâ ſterilis naturæ impotentia fidem dedit oraculo, ſed etiam, & forſan ampliùs, quando juſſus tollere unigenitum, quem diligebat, deſpectâ congenitæ neceſſitudinis violentiâ, cum morituro proficiſcebatur filio immolaturus genitor, totoque prolixi itineris triduo paternis cruciatus viſceribus, tandem ligatis pueri non morientis, ſed exultantis manibus, conſtrictis pariter pedibus, nè forſan in mortis exitu concitata calcitraret, aut fortiùs percuſſa victima titubaret, enſem nudatum vibrat, vibratum rotat, jam jam ictum inſiſturus, niſi angelico robore involans aliger tenuiſſet manum ejus dexteram, ut incruentum ab anhelantis filij ſanguine erueret parricidam; tunc credidit DEO Abraham, quando obſequioſa fides obtemperare maluit jubenti domino, quàm vitam unigeniti ad promiſſæ propagationis ſeriem indiſpenſabiliter neceſſariam conſervare; quod ſi ſpondenti DEO credidiſſe, ideo credenti reputatum eſt ad juſtitiam, quia, (diſſerente Ambroſio) rationem non quaſtavit, ſed promptiſſima fide credidit, (s) an non evaſit longè juſtior, an non crediderat multò fidelior, quando impoſitâ lignorum ſarcinâ præcurrenti filio, ut ſibi ſtruem ſuam lignorum veheret, Chriſtumque ſuæmet crucis bajulum præfiguraret, ſubſequebatur portans ſuis in manibus ignem & gladium, nam ignis (ut loquitur os aureum) aſcendebat ipſius mentem, & rationem abſumebat, faciebatque cogitare quodvis, qui jam dederat ſupra humanam naturam, factum eſſe Patrem, iterum poſſet & nunc, quæ humanam transgrediuntur rationem, operari, (t) præceſſerat videlicet ſenſibilem flammam internum violenti incendium amoris,

Pars III.

quod exardeſcens, & ſenſum Patris incineravit, & univerſam validæ carnis reſiſtentiam concremavit; denique ut fidem obedientis ſervuli revereatur orbis, & fidelis Abraham veneraretur obedientiam, commendat primam Magiſter gentium, fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem, (u) vide ſororio connexam vinculo fidei obedientiam, ut ſinè iſta neſciret credere, & abſque illa non poſſet obedire, ſubjungit poſt accumulata Patriarchæ ac ſacræ conjugis præconia egregius prædicator, fide obtulit Abraham Iſaac cum tentaretur, & unigenitum offerebat, tentavit enim Heroëm ſæculorum Conditor, non quaſi volens diſcere, ſed notam obedientis viri victoriam manifeſtare; immolantis animus, dum voluntate ſolidâ DEO jubenti obtemperat, ſuæ vivacitatem fidei demonſtrat. Utraque ambarum & commendationem exigit, & admirationem parit; ecce! quam prolem ſterile ſenium naturæ interdixerat, eandem viva fides è ſinu gratiæ extorſit, quid mirabiliùs hac ſuavi violentiâ? quid laudabiliùs hac vehementiâ præpotente? Ecce! quæ Abraham dexteram conſtans obedientia in mortem filij armatam extulit, hæc eadem prolis innumeræ patrem fecit; quod ſi ſuspendat audientis animum immodica prodigioſi præmij magnitudo, libretur meriti pretium, & operantis obedientiæ ſervitium expendatur; Abraham ſub lege non erat, teſtatur Veronenſis Zeno, ſed legem ſolus implevit, & qui nullo jure legis tenebatur, omne jus, Divinum præcipue, cuſtodivit, (x) ſed nunquid naturam violaffe naturæ conſortem dedecet; & jugulare filium ipſas etiam inter filias patris horret? quod ſi ſuam exanimare ſobolem laudis materiam ſubminiſtrat, cur impleturus votum victorioſus Jephthe, oblatâ unigenitæ hoſtiâ privatur, & immolatâ creatori filia viduatur? cur iſta patri obediens à cæde non eripitur, à morte voluntaria inſtar Iſacci non liberatur? quod ſi Abulenſi propugnatore, puella occidi voluit, & non peccavit, imò ſi valde meruit, cur viduando genitori non reſtituitur, & orbitatis dolor præproperæ conſervationis ſolatio à proſpiciente deſuper Providentia non liberatur? aſſignat immolantis Abraham, & voventis Jephthe differentiam Auguſtinus, quoniam Abraham juſſus obtulit fi-

(u) ad Hebr. 11. v. 8.

fides Abraham fundata erat in obedientia.

Fuit ſinè lege obediens.

(x) Lib: 2. Serm: 7.

Fides eſt indi-
vidua comes
obedienciæ.

(s) Lib: de A-
bram.

(t) Chryſ:
homi 41.
in Gen.

(y) q. 49. in
Judic.

Jephthe non
laudatur ob
filiae immola-
tionem, bene
tamen Abra-
ham, quia A-
braham fecit
jussus, Jephthe
autem expro-
pria volunta-
te.

lium, Jephthe autem fecit, quod nullo spe-
ciali jubebatur imperio. (y) Vides, totam
fortunati eventus cardinem in præcipi-
entis DEI beneplacito fundari, non in
periculoso voluntatis propriæ dominio
radicari? uterque genitor ad victiman-
dam unigenitæ prolis hostiam egreditur,
ad sacrificandæ sobolis sacrificium ar-
matur, Abraham ad imperantis nutum
cæcutiens ensen stringit, sed vulnerare
prohibetur, Jephthe humanâ oculatus
prudentiâ, suæ prosperitati providens,
filiam cædit, & sauciare finitur, cæcus
obediens, obtemperando præmiatur, vi-
dens futuri eventus explorator, vel ve-
rius suæ fidens prudentiæ incautus præ-
cipitator, implendo votum excæcatur,
ut discat secutura posteritas, securius obe-
dientem DEO cæcutire, quam de se præ-
sumentem, sibimet confidentem, ad ex-
optatæ intentionis scopum pervenire.

Securitas obedientiæ primogenita
est, in periculis favet, in miserijs foveat,
in tenebris lucet, in dubijs censet, in
calamitatibus gaudet, in adversitatibus
florebat, in tribulationibus sorbet, in per-
secutionibus candet. Nec obest de-
cora cæcitas caliganti, spontaneo perdit
discrimine carnales oculos, certa in pe-
riculis se non perire cæcutientem, dum
videt centoculam mundi prudentiam vi-
dentem toties interire! crexerat hæc
oculata terrigenarum directrix & susten-
tatrix, illustrem fabricam convivanti-
bus infantis Jobi prolibus in triclinium,
afflictis in solarium, commorantibus in
domicilium, desolatis, in exilium om-
nigenæ afflictionis, innitebatur solidis
pro sustentaculo columnis, fulciebatur
lapideis ad resistendum ventorum agmi-
ni colossis, & tamen eventu lamentabi-
li, dum ventus vehemens à regione de-
serti insolita congregitur violentiâ, con-
cutiuntur quatuor domus anguli, & to-
tidem corruentibus muris, decutitur in-
signe clarissimi principis palatium, eri-
gitur ferale tumultandæ toti filiorum
filiarumque prosapiæ mausolæum! præ-
propera exagitati aëris intemperies, in-
signem machinam repente adeo affilivit,
ut nullum fugæ tempus convivis, furo-
ris impetum declinandi, nullus asyli lo-
cus vicinitate suâ eripuit fugientes. Quis
expectasset tam celerem præcipitandæ
domus interitum, quis ruituræ domus
hujus ruinam prælagivisset? fortissimis
innixa colossis, assultum tempestuosi A-

quilonis elusisset, sumptuosius coronata
parietibus confœderata ventorum agmi-
na repressisset, nisi cadens ad instar ful-
guris de cœlo Sathan, sua cum truculenta
rabie hanc domum pacis incussisset.
Verum! inspiciamus aliam his fulcris de-
stitutam, ad quam à sponsa paupere cœ-
lestis Sponsus invitatur, neve Divinus
advena vilem horreret angulum, illa de-
lineatam totius Asceterij faciem venturo
hospiti proposuit intuendam, *tygna do-
morum nostrarum cedrina, laquearia nostra
cypressina*; (z) quis non structuræ huic (z) Cant. 1.1
lignæ casum prælagiat? quis diuturnam
compactis hisce asseribus spondeat im-
munitatem? A violenti Aquilonis fla-
mine eradicantur arbores, & inter coag-
mentatos frementium ventorum acies,
hæc arca, levis ab onere, vilis à cardine,
rudis ab opere, gravis à pulvere, substi-
stet inconcussa? Quod si Nyssenum in-
terpretantem consulas, reperies, nè qui-
dē delibutam bitumine, nec calcis benefi-
ciō compaginatum, sic enim Doctoris
sanctissimi sonat versio, *trabes nostræ ce-
dri, laquearia nostra cypressi*, laudanda li-
gni species, sed lignæ fragilitas est ampli-
us timenda; nam licet cariem nesciat, ne-
que putredinem admittat, flammis ta-
men consumitur, & fumo deturpatur;
aëri pervio in spoliū exponit, & imbri-
bus inundatur; resistit rodentibus ter-
ræ vermibus nè corrodat, sed non ob-
sistit immoderatis auræ flatibus, nè depri-
matur; in tignis tota totius fabricæ for-
titudō describitur, & ideo cedrina recen-
sentur, in laquearijs universa sublimis ma-
chinæ consistere insinuat substantia,
quasi hæc forent solidissima domus colu-
mina, mure marmoreo solidiora, colos-
sis æneis robustiora. Sufficit tamen pru-
denti huic Virgini, huic forti sufficit mu-
lieri, ædes suas esse ex cedris contignatas,
cypressis laqueatas. Sed quia est domus
sanctuarij, quia cœlestis Sponsi habita-
culum, Divinum pro architecto habuit
Spiritus, omnis scientiæ Magistrum.

Legi sublimem Gulielmi commen-
tatoris periphrasim, qui sacrosanctam
DEI hominis corpus in hoc virgineo re-
veretur ædificio, quod templum Divini-
tatis existit, & cedrinum atque cypressi-
num ex unione hypostatica evasit, cor-
ruptionis nescium, ab omni putredine
alienum. Considerat lustrante mentis
oculo Augustodunensis Honorius, hanc
mysticam hujus insignis fabricæ structu-
ram

Domus Job e-
sto munitissi-
ma, tamen
corruiat à ven-
tis eversa,
quia erat pro-
prium vo-
luntatum tri-
clinium.

Sponsæ le-
lus non ev-
titur, quia
cypressis e-
gitur, qui
sunt obedi-
tiæ symbo-
lum.

ram, & reperit eandem ex abditis cœnobitarum cellulis, ex odoriferis sanctorum Monachorum claustris consistentem, verbo & exemplo alios muniunt, & vermes criminum se macerando extinguunt; *domus cedrinis & cupressinis tignis ab opificibus adificata, sunt claustra, à ta cedrinis & sanctis Patribus, regulis & honestis institutis cupressinis tignis instructa.* Revereor & ego in hisce religiosissimis perpetuæ virginitaris professoribus tigna domorū, tum cedrina, quæ

Domus sufful- *gnis ab opificibus adificata, sunt claustra, à ta cedrinis & sanctis Patribus, regulis & honestis institutis cupressinis tignis instructa.* Revereor & ego in hisce religiosissimis perpetuæ virginitaris profes-

soribus tigna domorū, tum cedrina, quæ & pariter stringunt, & lectum sustentant, non sigillatim divisa, sed geminatim combinata, & in eminentiori domus fastigio collocata spectantur; eminent siquidem claustrales animæ in excellentia sanctitatis, copulantur indissolubili glutino geminæ charitatis, tectum supportant in patientia, nec persecutionum ardore exuruntur, nec calamitatum frigore confringuntur, nec tribulationum imbribus inundantur, nec persecutionum ventis confringuntur, sunt tigna cedrina, imputribilia castitatis odore, incorruptibilia paupertatis amore; si cedri altitudinem laudas, istarum conversatio in cœlis est, si semper crescentem, nunquam ab incremento desistentem commendas, disponunt isti continuas ascensiones in cordibus suis, in omnibus se perfectibiles probant, in nullo se adhuc perfectos quotidiana confessione deplorant. Est succus cedri certa serpentibus mors, quorum fatale venenum enervat, sunt lugubres plangentium monachorum lachrymæ, stygij serpentis lethifera fors, quibus & proprios suarum culparum nævos extinguunt, & aliena populorum peccata submergunt; *En! cedros Libani, quos Dominus plantavit.* Quàm vellem ego, facilitate compari, oniferas cypressos æquiparare possem! *Cupressus est apta ad universum fabrilis artificium, utq; sit levis & (a) Hom. 4. in concinna, scribit Nyssenus; (a) adjungit aliam, sed conformem præclaræ hujus arboris qualitatem Carenis Hugo, Cupressus est apta ad omne opus fabrilis, nec cedat oneribus non cedit, sed sub perpetua stabilitate perdurat, & cui appropriatur melius omnigena ad nutum artificis aptitudo, cui assignatur proprius invicta quorumvis operum tollerantia, quàm obedientiæ regulari? quæ, si fidelis est, adeo obedientis voluntatem mortificat, ut instat mortuæ percutientem sustineat, contemnentem suscipiat, increpanti non respondeat, præcipienti non resistat; qui experiti flagitas illuminatam obedientis*

animæ universalitatem, audi Doctorem mellifluum in Clarevâllensi asceterio perorantem, *perfecta obedientia legem nescit, qua restringatur ad limitem, qua limitetur ad marginem, quâ deducatur ad terminum, qua alligetur ad Calpis vel Abylæ colossus; terminis non arctatur, si metam ponis, transvolat, si finem struis, superat, si punctum figis, geminat, si taxam jungis, cumulat; neque contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in altitudinem charitatis, hunc solum solem Aquilino respicit oculo, sed immobiliter! hoc centrum pro sua requie congenita exigit gravitas immutabiliter! hunc scopum, & singula suæ pharetræ, & universa feriunt jacula, sed consimiliter! hoc uno in arduis conflictibus, in strenuis conatibus, in ferreis laboribus magnetem trahitur insolubiliter, denique ad omne, quod injungitur spontaneè, non flagellata, non stimulata, non invitata, non alligata, non excitata, non præmiata, vigore liberalis alacrisque animi modum non considerans, quo avellatur, quo retrahatur, quo urgeatur, quo impellatur, in infinitam libertatem extenditur, (b) quid mundo sublimius, quid cœlo confinium, quid Angelo proximius, quid immortalis sæculorum Regi conformius, quid valeat DEO vicinius hac infinita velut libertate excogitari.*

(b) S. Bern. de Præc. & Dispens. c. 9.

Ruit terrena terrigenarum machina, & decidente suo pondere obruit commensales; erat videlicet limosa propriæ voluntatis fabrica, in splendida conviviorum ingluvie fundata; durat absque levissimo inopinati lapsus indicio, sine umbratili comminantis ruinæ periculo, domus cypressinis instructa laquearijs, ut probè noveris, victricem obedientiam in suo etiam præfigurante symbolo nunquam eliminari, adversis inimicorum fletibus non ruinari, inter condensantes ærurnarum myriades indeinmem conservari. Vis finem victricis obedientiæ rimari, vis limitem suæ victoriæ contemplari, est suæ felicitatis limes, est suæ terminus magnanimitatis; verumtamen! non nisi secundum tempus durationis suæ, est ipsa abbreviati temporis extremitas, ut non sit alius obedientiæ terminus, non aliud sui progressus vestibulum, non aliud ultimum suorum certaminum, nec sit postrema suarum victoriarum linea, quàm dissolventis vitæ finis, quàm nesciens di-

Conditiones veræ obedientiæ sunt spontaneus animus, alacer & liber.

(a) Hom. 4. in concinna, scribit Nyssenus; (a) adjungit aliam, sed conformem præclaræ hujus arboris qualitatem Carenis Hugo, Cupressus est apta ad omne opus fabrilis, nec cedat oneribus non cedit, sed sub perpetua stabilitate perdurat, & cui appropriatur melius omnigena ad nutum artificis aptitudo, cui assignatur proprius invicta quorumvis operum tollerantia, quàm obedientiæ regulari? quæ, si fidelis est, adeo obedientis voluntatem mortificat, ut instat mortuæ percutientem sustineat, contemnentem suscipiat, increpanti non respondeat, præcipienti non resistat; qui experiti flagitas illuminatam obedientis

*Inobedientia
protoparen-
tem effecit
diabolum po-
tentem.*

*Obedientia
Mariæ de-
struxit vires
rebellis an-
geli contra
homines.*

vidi beatæ æternitatis punctum. Hinc & dilectus æterni Patris Filius fieri voluit obediens usque ad mortem; ut fieri ambiret obediens, persuadit obedientia, non sua, imò sua vel maximè, à suo originata dictamine, à suo spiritu inspirata. Obtinuit victoriam victoriarum maximam victrix obedientia, in vase fragili, si mundiali oculo illud inspicias, in vincinescia Omnipotentis DEI filia, si tamen illuminata mentis acie bellatricem hanc mediteris, hanc gloriosam triumphatricem intuearis. Ingemuit in suo lethali vulnere humana mortalitas, à primo mentientis Angeli stratagemate incurabiliter sauciata; succumbit ab originali casu lapsa corruentis Adæ posteritas, depresso semper capite, quod fatali agitarum vertigine in lapsum quasi continuum decidebat, & in continuum inclinabat. Evasit potens in prælio crudelis princeps mundi hujus, & quia homicidam se se exhibuit ab initio, ubique funesta mortis insignia expandebat. Insidiabatur callidus venator, jam cornu sonans, ut auditus meticulosos terreat, jam absconditos fraudis suæ laqueos extendens, ut sagittet in occultis immaculatos. O! quis liberaret errantes belluas de laqueo venantium, quorum dentes arma & sagittæ, & linguæ gladius acutus! Una nostri interitus scaturigo exstitit inobedientia, prægnantis superbæ primogenita, quando ad lignum vititum vetus Adam extendit manum suam, exigebatur porphyrogenita fœcundæ humilitatis filia, velox obedientia, ut passibus ijsdem regrederemur infortunati mortales ad vitam, quibus felices angelicæ beatitudinis successores præcipitabamur ad mortem. Ecce enim! quemadmodum primus nostræ calamitatis corripheus Angelicus exstitit Spiritus, Virginem invisens, & colloquens cum Matre, sic ablegante cælo, & exultante solo, primordialis nostræ prosperitatis nuntius, fidelis mittebatur nuntius, salutans Virginem, & indicans Genitricem; Turbatur ad insolitum insinuantis Archangeli eloquium beata nostræ salutis puerpura, concutitur Virginalis innocentia ad peregrinam ignoti hospitis præsentiam, tremat ad indicatam concomitantis DEI Majestatem humilis filia, auditoque Angelicæ legationis titulo, percepto decretæ maternitatis imperio, de negligendo naturæ ordine, ex ordine Creatoris, respondit intimanti, Ecce!

ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum; vocanti Dominam, obtrudit suaviter ancillatum, & quæ secundum fiat exigit, secundum, si licet dicere, ingenti Patris Verbum hominem congruè meruit fieri; grande mysterium! Eructabat cor Patris ante sæcula Verbum in suæ similitudinem naturæ, id ipsum eructare jubebatur cor Virginis sub sæculorum vespera exoriturum in nostræ similitudinis natura; Ille primum genuit sinè Matre, sed Unigenitum, illa quodammodo secundum gignere debuit, si licet dicere, quia incarnandum sinè Patre.

Dixit æternus Conditor in primo exorti temporis diluculo, fiat, & facta sunt, quæ dixit facienda, dixit dicentis DEI creatura, fiat, & factum est, ille jussit, fiat lux, & facta est, ista jussa pronunciavit, fiat mihi secundum verbum tuum, & facta est lux in testa, lumen in lucerna, illuminatura amodò omnem hominem venturum in hunc mundum; agnoscit portentosam utriusque imperij correspondentiam, mirabilem amborum fiat expendit consonantiâ Hierosolimitanus Andreas, fiat, fuit DEI imperantis, fiat, fuit obedientis, utramque vocem sequebatur effecti operis Echo, ad illam resultabat universitas mundi, ad istam humanitas DEI; Denique operantis DEI Fiat, sequuntur & cælum, operaque reliqua, quæ cæli ambitus amplectitur; obedientis Virginis fiat secuta est admiranda Verbi Divini Incarnatio. (c) Dicit DEUS, & ingens orbis machina in orbitam rotatur; dicit homo, & mundi Conditor humana carne hominis circumvallatur; dicit DEUS, & duæ cæli lampades irradiandæ tenebrarum regię in domo syderum appenduntur; dicit homo, & geminæ DEI ac hominis naturæ illuminando hominī conjunguntur. Illud notatum velim, DEUM dicendo præcepisse, sed hominem loquendo obediuisse; ille Dominum se comprobavit imperando, illa ancillam se exhibuit obediendo; ille dixit, & facta sunt, ista dixit, & homo factus est, per quem facta sunt omnia, ut si originalis scaturigo nostri interitus fuit arrogans obedientia prævaricatricis Evæ, prima scaturiens recuperata salutis nostræ origo foret ancillaris obedientia humillimæ Virginis Mariæ. Illam primi prævaricatio præcepti fecit ex Matre ventium primam mortalium Genitricem, istam Divinam impletio mandati,

*Obediens Ma-
ria per Fiat
suum, recup-
ravit Incar-
natione Ver-
interitum
nostrum.*

*(c) Serm. de
Assumpt.*

effi-

Maria, dum
secundum fiat
loquitur, pro-
nunciat vi-
ctoriam.

Triplex tri-
umphus est
viri obedi-
tis.

(d) in Alle-
luia.

efficit vitæ Matrem, vivificatricem in fi-
lio totius mortalitatis. Dixit obediens
ancilla, fiat, & loquebatur victoriam,
cum quavis altera incomparabilem, qui
enim in prima confligentium primarum
creaturarum luctamine, in magno ange-
licorum agminum prælio sapientiam
perdidit in decore suo, stulta inflatus
ambitione super secundogenitos creatri-
cis Omnipotentiae statuit principari, &
quia supremus paradisi via Dominus do-
minantium Domino obedire noluit, in-
fortunatus rusticola succubuit dominio
rebellis angeli, & tota protoparentum
posteritas successit in mancipatum, Ast
ubi post evoluta lustrorum sæcula præce-
ptum Altissimi Ancilla obediens secun-
dò fiat humiliter implevit, stultus iste
ut luna mutatus sub dominæ pedibus
(hoc enim augustum Mariæ sonat voca-
bulum) contrito capite conculcatur, mi-
seriam patitur servitutem. Nec mi-
rare virginem triumphantem, aut ange-
lum perduellem Mariæ calcaneo suc-
cumbentem, quem enim exercituum
Dominus pugnantem protegit, cui con-
fligenti Omnipotentis Dexterâ in arduo
luctamine assistit, non potest superari,
non valet sauciari; Maria obediendo
Verbum genuit, quid nisi vincentis Ver-
bi triumphum & victoriam eloquatur,
imò victorias expendit Galfridus Abbas,
triplicem enim loquitur victoriam, scilicet
de se ipso, de diabolo, & mundo; (d) Quod
licet cuilibet obediens agnothetæ ap-
propriari valeat, peculiari tamen privile-
gio, sacrarum Religionum militibus tri-
buitur, qui mundum, ut vincant, fu-
giunt, carnem, ut subdant, macerant,
ut generosi lucis filij protervum tenebra-
rum profligent principem, seipsos, ipsi
ad improperium, suæ superbiæ ad op-
probrium, alienæ admittunt voluntati,
Divinæ obediens Majestati.

Vix alius è singulis mundi Heroi-
bus, confligit sæpius, pugnavit pericu-
losius, vicit constantius, cœpit maturius,
continuavit prolixius, quàm gloriosus
Princeps Solymæ, Divino corde concors,
prodigiosus David. Cœpit inermis pu-
sio victoriarum indicem à pueritia au-
spicari, familiari belluarum luctamine
ad bella exerceri, discebat pro rudimen-
tis, ora leonum frangere, urorum bra-
chia discerpere, despectis fratribus exer-
cituum Domino arridere, reprobato
Ierusalem regi unctione in regnum succede-

Pars III.

re, tremendum Hebræis agminibus
Goliam, uno unius ictu lapidis sternere;
Allophilorum sat numerosa præputia in-
dotem filiæ reportare, scivit belliger ado-
lescens innumeræ castrametantis invi-
diæ stratagemata eludere, lustratas Phi-
listhæorum acies catervatim cedere, in-
gentia periculorum volumina detegere,
ad sonum cytharæ effrœnem spiritum a-
vellere, vibratam in corpus lanceam cas-
so vulnere in parietem desistere, con-
tinua insidiantium æmulorum discrimina
declinare; Novit tandem in annoso de-
crepitæ senectutis deliquio, aquam de la-
cu Bethlehæ hostili interclusam exercitu
magnanimo gloriosi triumviratûs bene-
ficio eruere, oblatam in copiosorem
concupiscentiæ victimam Altissimo im-
molare; rebellem filium compescere,
alienigenarum copias, aut vincere, aut
saltém dissipare. Audi, qui dubitas, hoc
lugubri psallentem dramate, & plangen-
tem, *conculcaverunt me inimici mei tota die,*
quoniam multi bellantes adversum me, (e)
explicat diei durationem Augustinus,
id est, toto tempore, & multi numero, &
sævi animo, allophili & subditi, intranei
& exteri, occulti & publici, ignoti &
manifesti; illi fraude, isti potentia, isti
tyrannide, illi barbarie, utrique fortiter,
utrique incessanter. Sed manu fortis
David prævaluit universis, victoriam us-
que ad vespèram constanter tenuit, quam
in matutino sui ortûs diluculo fortiter
cœptam apprehendit; nam licet con-
culcatus interdum succumberet, attamen
conculcantem post toleratam humilia-
tionis plagam, suis substravit pedibus,
suis affectibus subiecit. Hinc confligen-
do tota die, usque ad vespèram vince-
bat, ad usque ultimum desinentis vitæ
crepusculum triumphabat. Tam gen-
tium diversitas, quàm locorum asperi-
tas, non sola amicorum infidelitas, sed
ipsa domesticorum perversitas militabat
victorioso principi, ut semper vinceret,
& singulorum suorum lustrorum tempo-
ra coacervatis adversariorum spolijs co-
ronaret. Si genuinam concatenatorum
triumphorum originem, si causam tot
reportatarum victoriarum effectricem
investigare lubet, primam caterarum
mensuram omnium ex genuina ingenui
principis confessione recensebo, dum e-
nim aliquando impetuosiori sancti fervo-
re Spiritûs agitaretur, gloriaturus in Do-
mino psallebat; psallens secretum Scr-
torem cordium interrogabat, æquè hu-
mi-

Victoriosus
David toto
penè tempo-
re vitæ belli-
gerare cogi-
tur.

(e) Ps. 55. v. 3.

In omnibus
prælijs evadit
victor, quia
meditationi
legis toto vi-
tæ suæ tem-
pore vacabat.

(f) Ps: 118.

v. 97.

militer ac confidenter, *quomodo dilexi legem tuam domine*, (f) amabat eum, qui se amari præcipit, nec hunc amasse amanti huic suffecerat; nã amans præcipientem præceptum pariter amaret; jubentem legislatorem affectu prosequeretur tenerrimo, nec hunc dixisset se diligere, nisi & jussionem dilexisset, & legem adamasset; & quia amor servuli amatum apud Dominum timori prævalet, se dilexisse adstruit, & reticet timuisse, ut filium exstitisse intelligas, non vilis instar mancipij mercedem recepisse.

*Præclarum
continuantis
obedientiæ
exemplar in
Davide.*

Legit Ambrosius, *quomodo dilexi mandatum tuum domine*, in testem amoris non alium ab amato evocat, cui munus dilectionis suæ impendebat, & ipsam obedientiæ plenitudinem, ipsa præcipientis conventionem, ipsa Divini legislatoris postulata testificatione testatur, subjungit illico vir secundum cor DEI, *tota die meditatio mea est*, utque diei longitudinem, & genuinam durationis intelligas mensuram, subnectit Commentator Augustinus, *id autem intelligitur per omne tempus, id est semper*, ad meditationis clepsydræ mensuratur hora dilectionis, quod enim impense diligitur, assidua meditatione trutinatur. Totius diei impendium, Augusto huic principi, tot provinciarum præsidii, & populorum directori, obedientiæ est exercitium, meditabundus toto tempore cogitat, nè fortè momentum prætereat, quo illud, quod præcipitur, non observat; bene optimè, nam omnis sancta actio, est legis meditatio præveniat sapientis filij proverbium, illuminatus Pater jam dixerat Sapientiæ, soror mea es, jamque vocaverat prudentiam amicam suam, illud supererat prælianti, ut desponsaret sibi obedientiam velut dilectam suam, hæc stravit belluas, & homines devicit; hæc spoliavit tentoria, & castra superavit; hæc exanimavit acies, & copias confudit; hæc periclitantem eripuit, & confligentem propugnavit. Qui enim DEO obtemperat, cum eo DEUS pugnat, DEUM aggredieris, quisquis obedientem invadere præsumis; consequitur quamcunque pugnam, non tantum sequelâ infallibili, sed necessariâ victoriæ corona, quando pugnando exercitum Domino obeditur, felix bellum aggreditur, quisquis DEO subjicitur, cœlestem quippe militiam si-

bi confederat, quisquis, ut cœli Domino promptus obediat, quidnam præcipiat, sollicita anxietate pensat. Numini obedire, est hostem vincere, ejusdem legem recogitare, est omne robur colluctantis Adversarij enervare. Cœlestibus te subijce mandatis, quisquis desideras confringere violentiam adversæ potestatis. David non cessat tota die vincere, & omni tempore expugnare, quia non desinit tota die legem diligere, & meditatione continuâ eandem adimplere. Suas lustret mundus in spatio volupratum campo phalanges, disponat præambulas curiositatis lineas, subjungat validiores cupiditatum copias, concludat aciem potentiori carnalium deliciarum agmine, non prævalebit, si obediens ex angusta salutis via velut ex insidijs exercitus occurrat; succendat lemnos & lypparas feralis incendiarius, infamis tenebrio, inflammet adversus DEUM conditorem suum fragilem animam enervati viatoris, urgeat flammivomus hostis, ad succendendum bullientis animi fervorem, adversus fratrem suum, inflammet universam furibundæ libidinis officinam, ut sicca carnis stipula, & exarescens fœni flos succendatur, recedet sua cum pyromantia ignifer spiritus, si modò obediens anima animali præsideat corpori, suis illud frenis, & loris constringendo, refrigerabitur rore cœlico, confortabitur virgineo beatarum mentium ministerio, homo pulvis & cinis, ut perduellem Angelum confundat, & DEO subiectus humiliter spiritus, carnem subjiciat etiam rebellantem, hostem eliminat, quamvis ferociter approximantem. Ut enim, qui suomet judicio regitur, ruinæ proximus exponitur, sic quisquis obedientiæ se suis in actibus proficitur subditum, vicinum in DEO experitur sui lætaminis assessorem.

*Obedire DEO
est hostes vin-
cere.*

*Contemnit
vir obediens
omnia peri-
cula.*

Quodvis periculum in oculis obedientiæ est viri obedientis ludibrium, priusquam aggrediatur, aliditur, imò eluditur antequam comminetur. Quis jussit à statione felicitatis protoparentem recedere, quis fecit paradysi Dominum ab hoc suo dominio exulare? sola suo eliminavit principatu principem obedientiæ jactura, qua subsistente substitisset, qua imperante imperasset, qua præsidente præsedisset; denique prima inobedientiæ porphyrogenita mors ex-

existit, qui vitam nostrum omnium generali interitu trucidavit. Selectam celestis militiae nuncupaveris armaturam, quam conjurata potestas tenebrarum, aut impotens nititur declinare, aut ea lorica pugilem, ante conflictus periculum spoliare. Inspice profundiori oculatae mentis acie furibundum pelagus, sub sui Conditoris pedibus sedatum, & disce ab elementi hujus violentia voluntariam humilis subditi subjectionem. Compulerat mitissimus Redemptor coadunatis frementium populorum votis in regem inaugurandus, compulerat retardantes discipulos naviculam ascendere, celerique remigio Bethsaidam transfretare. Coacti Magistrum ad tempus deserere, qui futurorum praescius, invitos coëgit, ut loquitur Paschasius, *recesserant à Domino, nè illo absente naufragia sustinerent.* (g) Jactabatur fluctuans lembus sinuoso circumvallantium ventorum impetu in maris medium, & procellosus turbo confusione fluctuum agitato, fluctuantium Apostolorum animas quatiebat; post arduos enervatorum remigum labores, post improbos totius penè noctis furores, extremum jam imminere videbatur naufragium, quando providus mundi vector, supremus elementorum rector, cui super tumentes undarum fluctus ambulanti substravit mare vortices suos in pavementum, per liquentem aquarum viam marmoreâ famulaturum soliditate. Advenit tandem desideratus freti domitor ad matutinum orituræ lucis diluculum, circa quartam noctis vigiliam, eruditurus nos præclaro oris aurei testimonio, *non citò solutionem querere advenientium laborum;* (h) illud est admirandum, & inquirendum magis, cur suos ita disponere ordiebatur gressus, ut quasi alienos, non suos, quasi peregrinus, non notus, præteriturus videretur. Vix trepidante palpebra, vix palpitante corde transeuntem respiciunt, quando horisona conclamantes vociferatione turbati sunt ad insolitum prætereuntis Jesu spectaculum, *dicentes, quia phantasma est,* (i) nec mirare, qui enim periclitantem videns, non adjuvat, indigentem cernens non sublevat, titubantem respiciens, non erigit, necessitate pressum reperiens, præterit, Phantasmatis, non hominis imaginem assumit. Miseratus miseris misericors & miserator Dominus, dejectos voce roborat, & u-

niversam timoris terrorisque congeriem profligat. Unus præ cæteris Magistrum ex eloquio; ex voce Verbum adesse colligens, filiali fiduciâ supplicat, quasi ulteriorem Salvatoris distantiam sufferre impotens, *Domine! si tu es, jube me ad te venire super aquas,* nec mirare, ut enim clamanti & anhelanti Petro Testimonium præbet Chrysostomus, *nemo ita, ut ipse, JESUM amabat,* annuit desideranti, & aure prævola excipiens optatissimum veni, nec Aquilonem metuens furentem, nec Affricum frementem, non procellosos horrens gurgites, nec tumultuantes timens sibilantium fluctuum furores, *ambulabat super aquam, ut veniret ad JESUM,* jussus, undarum vortices non apprehendit, nullam ullius discriminis umbram aut potuit, aut voluit suspicari; has scilicet vires suis subministrat clientibus fortis obedientia, quibus fortis obedientia, quibus & elementis resistere, & insensatis imperare valeant creaturis. Unicum Jubentis JESU veni, huic menti Apostolicæ omnimodam infudit certitudinem, exclusit quamlibet sinistri discriminis suspicionem.

Petrus Jussioni JESU obediens, mare pedibus calcavit.

Ad primam præcipientis vocem, ad dysyllabum imperantis Magistri nuntum, cunctari renuit, & tumultuantem suis pressuris pedibus Oceanum, obedientis viri potentiam demonstrat; hæc gloriatur in sacris vaticinantis Isaia oraculis, *vocavi te nomine tuo, meus es tu,* hoc quippe obedientum nomen est, quod sint obedientiæ magis quam patris filij, magis quam Matris filia, magis quam sponsa sponsi, magis quam servus Domini; legit mysteriosius insignis Pagninus, *vocavi nomen tuum, meus es tu;* hoc ambiunt ferventiùs compellari, hoc concupiscunt inquietius insigniri nomine, plus æstimantes, esse obedientiæ fideles subditos, quam curiarum proceres reputari, quam regionum principes nuncupari, quam regum diademate coronari, quam ad imperiale solium exaltari; *vocavi te nomine tuo, meus es tu,* quasi familiarem & notum subjungit Carolus Hugo, *vocavi te salvifico nomine & salutifero, familiaris siquidem,* ut loquitur Clarevallensis Bernardus, *& amica saluti obedientia est,* (f) vis expectari salutem in periculis, facilitatem in arduis, stabilitatem in fluctibus, tranquillitatem in tumultuosi maris vortibus

Obedientia est salutifera ipso nomine obedienti salutem confert.

(l) S. Ber: in decla sup: Evang:

(g) Lib: 7. in Math.

(h) Chrys: hom: 51. in Math: Periclitantes discipuli in mari docentur à Christo laboribus insidere.

(i) Math: 14. v. 26. Prætereuntem JESUM habens pro phantasma, quod periclitantibus non succurrat.

bus quid Vates Evangelicus prælagire continet, attende, *cum transferis per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.*

(m) Is. 35. v. 2.

(m) Vocabatur Petrus obedientiæ vocantis nomine, venit vocatus, quia iussus; O! si consimili vestigio, si non suos, nec alio, quàm nuncupantis obedientiæ vocatus nomine foris ad ostium palatii substitisset, si non suo arbitrio ad domum Principis Sacerdotum declinasset, si non seduci, deduci, introduci ab ancilla ostiaria permisisset, non casu lamentabili corruisset. Assignat abditam sed præclaram funesti lapsus rationem Divus Cæsarius, *permittit ipsum cadere Dominus propter percussum Pontificis servum, & amputatam auriculam*, (n) toto tremulus corpore in hanc abyssum iudiciorum DEI demergor, non scrutaturus, sed adgeniculato poplite adoraturus profunditatem inscrutabilem sapientiæ, ejusque immensam altitudinem reveriturus. Petrus (Commentatore Ambrosio) *eruditus in lege, promptus affectu, qui sciret Phineæ reputatum ad justitiam, quod sacrilegos peremisset, percussit Principis Sacerdotum servum*, (o) & ob percussorem à gravissimo interitus periculo non liberatur! Petrus, propugnante Cyrillo ab Alexandria, & adstipulante Paschasio, (p) *non quæcunque infligit vulnus, nec cuicunque, sed servo Principis Sacerdotum amputavit auriculam dexteram*; expende oculatam percipientis Providentiam, non præproperum vulnerantis furorem, personæ qualitatem ponderat, & membri circumstantiam observat; prosequuntur Doctores sanctissimi; *quia ipsi principes Sacerdotum jam servi erant peccati, quorum omnis auditus non in dexteris, sed in sinistris erat legis, & ideo jure amputatur ab eis, quidquid dexterum erat*; quo non obstante subtrahitur præpediens Omnipotentis dextera, quæ vacillantem roborat, abstrahitur sustentatrix gratia, quæ præcipitandum cohibeat, propter vulnus auriculæ, propter crudelis servi perfidiam amputatæ.

Vobis si alia non subvenit consideratio, illam vestrâ adducam veniâ, fecisse Petrum, quod Dominus non jusserat, sed proprio convictum iudicio, suo, non alio inductum arbitrio percussisse? Interrogabat quidem animosus Apostolorum ternio, inter armifonos insipientium militum furores, invasum aut invadendum ocyus Redemptorem, Domine si per-

cutimus in gladio, (q) sed inter moras interrogantium, & respondentis Verbi Petrus morari nescius, aviditate defensionis percussit, priusquàm imperantis vocem audiret, aut conniventis nutum videret! non quærit supplicabundus, non rogat cunctabundus, *jube me*, sed sua percutit libertate, sua sauciat voluntate; quid mirum, si à voluntario auris vulnere, cadit in vulnus mentis; sequitur ad primum voluntatis propriæ errorem, sequelâ velut infallibili, immediata conjunctione, perfidia voluntariæ negationis, vix enim servus ferocitate volitâ percutitur, quando vita ad mortem capitur, quando veritas à falsis fratribus libertate exiit, & captivata & coarctata funibus ac catenis, in domum Principis, in veritatis exilium raptatur; hinc præcedentem sequitur quidem Petrus, jam tamen à longè, nondum omninò recedens ab eo; subnectit Chrysostomus, *longè autem sequebatur, quia erat Dominum negaturus*, (r) non erant hæc obedientis vestigia, quæ nesciunt morari, erant progredientia renitentis inobedientiæ indicia, percussioni voluntariæ confinia, & jam approximantia ad ruinam, Dominum ignarus sui, passione timidus, & frigidus charitate, solo corpore sequebatur, (s) compatitur confidenti ad ignem frigido viatori Laurentius Justinianus, hunc comitari non potuit individua JESU socia, velox obedientia, deseruit deserentem, qui inter tentationum procellas fluctuans, calcare non valuit turbulenti maris insolentiam; sed conculcatus, evasit spumantis pelagi victima, & inter impios computatus, velut mare fervens non potuit quiescere, usque dum respiciente misereantis oculo JESU, obediens Divino nutui, ad pastorem animarum nostrarum ovis perdita rediret. Redijt ad primum respicientis illius oculi intuitum, cujus palpebræ interrogant filios hominum, non claudabatur respicientis JESU oculus, ut profugum non videret, sed expandebatur ad currentem, ut inciter, ad lascescentem, ut erigat: ad supplicentem, ut indulgeat, ad pœnitentem, ut recipiat, ad deplorantem, ut condonet; dignum veniâ exundantes restantur lachrymæ, capacem misericordiæ, ostendit velox respicientia, dignissima Angelorum pacis amarè flentium admiratione. Sed illum admiror magis, qui non tantum respexit terram, & fecit eam tremere, sed petram respiciens, eam fe-

(q) Luc. 22. v. 49.

Percutit gladio, non iussu nec nutum Domini exspectans.

(r) Hom. 85.

(s) lib. de Triumph. agr.

Redit ad nutum oculi obediens discipulus.

(n) Dial. 4. Petrus sinitur cadere ob amputatam Malcho auriculam.

(o) in 22. Luc. cap. v. 36.

(p) lib. II. in Joan. c. 35. Pælib. 12. in Matth.

Amputat auriculam dexteram, quia auditus Pontificis erat in sinistra percipione legis.

fecit conteri, & primo unius ictu oculi lamentabiliter compungi. Egreditur foras, nec enim proditoria incolæ crudelitatis domus servire poterat pœnienti, quæ famulata est delinquenti; quæ enim in cubiculo perversi Judicis condemnabatur veritas, quid mirum, si in atrio negabatur? Egreditur, & qui lugere non poterat, quamdiu sponsi filius cum sponso erat, avulsus ab eo, *flere cœpit amare* (ut loquitur Augustinus) *quia Dominum suum cœpit amare*; (t) non Patrē filius, sed servus Dominum, volens vel amodò fidelius obsequi, plenius obedire; Angelico describit calamo scholarum Angelus Doctor Angelicus, violentam pœnē amarissimi doloris vehementiam, *totus resolvebatur in lachrymas, ut genæ ejus viderentur adustæ*, (u) addit Nicephorus, illius oculos velut circumfluo profusos sanguine in spectantium oculis compa-ruisse; Volebat, reor ego, cœcutire, ut posset amodò perfectius obedire; felix cœcitas, quā malè nuper illuminati ad ferendum Pontificis servum, nunc in conversione iisdem oculi salubriter excœcantur. Non est exiguum illustris obedientiæ præconium cœcutire.

Obedivisset incuria in curiositate sua Mater viventium, si oculos non habuisset, vel saltē palpebris, nè pateant, contexisset, sed *quando videt mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum & pulchrum oculis*; (x) incœpit concupiscere, quod debuisset non videre, *vidit* (Evcherio Commentatore) *ut exploraret, si quid in eo mortiferum esset, & dum nihil tale in eo prospexit, confidentius ex eo gustavit, & comedit, quod clausis debebat oculis præceptum revereri, apertis cœpit illicò prævaricari, vix enim est evidentius incurrendæ prævaricationis periculum, quàm acuratū lustrantis & explorantis subditi scrutinium, quàm fixus milvi oculus cœcæ semper obedientiæ invisus. Vidit* (Interprete Tuitienti) *& sic sacrilega temeritate, diabolo magis quàm DEO, serpenti magis quàm Creatori credidit*; non miror ego, qui novi cognitam fidei proprietatem esse spiritualis oculi obscuritatem; dum præipientis imperium curiosa indagine discutitur, dum finis obedientiæ præsumptuosa exploratione inquitur, periculum transgressionis diligitur, & in periculo infelix anima velut in sui interitūs fovea sepelitur. Quod sunt obedientes in cœnobijs, qui parent imperio,

Par̃ III.

si tamen illis videatur prudenter imperare. Urgent & manus ad operandum, & pedes ad properandum, si tamen non lateat operis utilitas, & Pateat itineris voluptas; volatum exhibent ad serviendum, momentum liberant ad obediendum, si tamen conducatur obsequium serviēti, si serviat obedientia obedienti! putas hunc suus applaudente & approbante intuitu respiciet Conditor, hujus attender obedientiā scrutator oculus, qui tunc mandantem respicit, quando mandati suæ libidinis deseruit? si sapis illud, mandatum discite, quod lubet sensui, quod sapit appetitui. quod placet voluntati; non quasi prævaricari, & illud debeas, sed nè, quia sapit, facias, nè, quia placet, impleas, nè, quia lubet, libeat, nè idèò arrideat, quia sua dulcedine oblectat. Est difficilior, sed est felicior præceptorum molestia, est carni importunior, sed est spiritui convenientior arduitas mandatorum; benedicendo Abraham, ut fieret Pater multarum gentium, non leve iter conficiendum imponitur, sed egredi de terra sua, & exulare à cognatione sua intimatur, non victimare arietem, aut bovem cedere, sed jugulare unigenitum imperatur. Fidelis servus audit & vadit, vix percipit decretum commendantis, quando festinam paraturus hostiam, nè mora illi displiceat, qui tarda nescit molimina, citus præproperat surgentis auroræ ortum non exspectat, sed mox audito jubentis imperio, ligna præparat, asinam onerat, filium excitat, puero gladium destinat, & animosis gressibus impavidus senio iter asperum undique intrepidis passibus exantlat; nec dolor Patri lachrymas persuasit, sed exultat & gaudet, *letabatur hoc jussisse DEUM*, (y) (y) *gratulatur anhelō viatori Veronensis Zenno. O! Sapientiam sinè consilio, sed humano, non deliberat, sed acceptat, non examinat, sed collaudat, non allegat contrariam naturæ legem, illum solum præipientem respiciens, qui condidit naturam. Procedit pede propero, magis jam cœlestis aliger, quàm incola terrestris, accelerat affectu consono in ferale præfixi cacuminis suggestum, vixque prospicientem excelsi culminis apicem explorat, tinnens servorum lachrymas, non quidem obstituras, sed tamen nonnihil retardaturas, providus Sacerdos, dixit ad pueros, exspectate hic cum asino*, (z) subtile obedientis motivum as-

Mandata Superiorum subdito non sunt exploranda.

Abraham letatur de difficultate præcepti.

(y) Serm. 5. de Abra.

(z) Gen. 22. v. 5.

(a) Homi 22.
in Gen.
Noluit suam
obedientiam à
pueris vel à
jumento vide-
ri, nè in obedi-
endo retarda-
retur.

Chrysostomus, magnam iusti commen-
dans prudentiam, quæ si sanctorum est,
nullatenus à perfectione obedientis viri
excluditur, sed avidè in sociam deside-
ratur; si carnis est, ejicitur, si mundi,
condemnatur; quia sciebat, quod novum
& inauditum esset, neque ab illo unquam
tale quiddam factum erat antea, facit, ut la-
teat pueros, (a) quod soli DEO vult
victimari sacrificium, procurat manere
pueris occultum. Deride simplicitatem
iusti mundana dolositas! fraudulenta
mentientis sæculi vanitas, quæ auram
ipsam absente alio in testem tuorum
provocas operum & in præconem, fu-
git à servis herus, ut fugiat subjectos sui
facinoris exploratores, nec tamen sic
contentus, quasi minus sufficeret cali-
gare obedientiam, nî penitus cæcutiat
exoculata, ipsam dimittit belluam, nè a-
nimatam habeat exanimandi filij specta-
tricem; aut fortè, nè territum cædendi
pignoris spectaculo brutum animal im-
portuniori motu, aut insolenti adver-
sus cædentem impetu, aut præpediret
obedientiam, aut saltem redderet mo-
rosam.

(b) Geni 22.
v. 14.
Soli DEI o-
culis vult A-
braham suam
obedientiam
patere.

Credo firmiter, nec forsan vanus
augur, si ipsos concomitantis filij de-
clinare licuisset oculos, & ipsos suæ in-
nocentiæ suspectos habuisset; adeo ve-
rum est, quod verus obediens, non ali-
um, quàm solum unius DEI oculum pro
arbitro admittat. Putas? huc collima-
re non voluerit illuminatus exorientis
mundi historiographus, vel verius scri-
bentis scribæ inspirator spiritus, quan-
do illustre facinus occultantis Abraham
declaraturus in mysterio, hanc exarari
arcanam jussit periodum, Appellavitque
nomen loci illius; Dominus videt, (b) præ-
stat præ integra spectatorum colluvie,
præstat obedienti servulo præ copiosissi-
mo innumerorum agminum theatro vi-
dens Dominus, ut solus ille videat, al-
ligatus ad struem filius, bina occludit lu-
mina, nè videns fulgurantis gladii splen-
dorem, ab ensis acie agitata oculorum
acies servili timore quopiam concutia-
tur. Verùm! hæc cæca ubique obedi-
entia, jam dudum antea necesse est, quod
incæperit cæcutire; non potuit tam re-
pentino prodigio exanimari universus
paterni sanguinis affectus, præcedere de-
buerat umbra lucem, aurora solem,
non poterat obedientia primo mox præ-
lio numerosam humanorum affectuum

cohortem, copiosum paterni cordis ag-
men sternere, necesse habuit leviori vel-
licatione configere, priusquam posset
invictam magnanimi Herois animam,
completâ hac victoriâ, cœlesti etiam mi-
litiæ stupenda coronare. Non primo
hanc victoriam eloqui poterat idiomate
victrix obedientia, præcessit alia, ut non
tantum victoriam, sed jam victorias lo-
queretur. Luserat infortunatus Ismaël,
seu dein consertione manuum ludere-
tur, ut vult Acacius, seu Isaac ab irri-
dente illuderetur, ut adstruit Cajetanus,
seu lucrari volens primogenita primo-
genitus Abraham videretur, ut opinatur
Hieronymus, seu, quia tenellus Saræ fili-
us ab Agareno fratre percuteretur, ut
sua meditabatur in solitudine Carthusi-
anus Bruno, luserat infelicitè adeo, ut
suspiciabunda Mater luctifono gemitu in-
vadens conjugem, ab eo exprobrans po-
stularet, *ejice ancillam hanc, & filium ejus*,
(c) expendit severum imperantis nu-
tum, & infert Augustinus, *mora est Sara*
muliebri affectu, propter ancillæ superbiam,
(d) nec tamen ideo maternæ obliga-
tionis limites egressa, nec conjugalis re-
verentiæ oblita, censeri aut censurari
debet, ut enim loquitur Chrysostomus,
*Sara non immerito hanc rem egit, sed op-
pidò decenter, atque ita decenter, ut & DEUS*
collaudaret illius dicta, (e) amabat Æ-
gyptiam quantumvis famulam, & geni-
tum ex ea adolescentem tenerius dili-
gebat Abraham, libransque pænam exi-
lij cum puerili culpa, indoluit, seve-
ræ conjugis pensans severitatem, suspen-
so irresolutum animo eruditurus Condi-
tor præcipit ambigenti, *omnia, quæ dixe-
rit tibi Sara, audi vocem ejus*. Vix sonu-
it præcipientis DEI tonus in compassivi
genitoris aure, quando diluculante cœ-
lo consurgens, onustis accinctæ viatri-
cis scapulis pane ac utre aquæ, tradidit
filium lætus Pater, non quidem sinè mœ-
roris luctamine, ut enim auctor catenæ
insinuat, *manè surgit ad tam arduam obe-
dientiæ opus fidelis, tota nocte tentatus con-
tra carnem & sanguinem*, in matutini tem-
poris circumstantia excubantis anxiam
perpende sollicitudinem, expende cele-
rem insomnis animi solertiam, enim ve-
ro, *ut obedientia DEO sit acceptabilis, de-
bet esse prompta sinè dilatione*, scribit Do-
ctor seraphicus, (f) fidelitatem exhi-
bet, dum prævalenti gaudio celeritatem
sociat, docturus factò Pater multarum
gentium, quod egregius prædicator o-
lim

Obedientia
brahæ Isaac
immolare vo-
lentis ex alia
obedientia o-
riebatur.

(c) Geni 21.
v. 10.

(d) qg. in Geni

(e) Homi 46.
in Geni

Sara iustissi-
mè petit ejicere
ancillam cum
ejus filio.

(f) in Alph
relig: col

(g) 2. cor. 9.

v. 7.

Tota nocte ten-

tabatur Abra-

ham ab amo-

re erga Isma-

ëlem, sed vin-

cit gravissi-

mum assultum

carnis & san-

guinis, obedi-

endo.

lim dicto eruditurus erat, hilarem da-
torem diligit DEUS, (g) qui miseretur
in hilaritate; insigne prælium prolixo
totius noctis spatium, cum blandiente
Adversario continuatum, se ipsum quip-
pe oportuit vincere, dum carnem suam,
quam nemo unquam (Apostolico confor-
miter oraculo) odio habuit, necesse fue-
rat spiritui subjugare.

Confluxit magnanimus agonothe-
ta, ut superare disceret, sciretque in for-
riori validissimæ carnis & sanguinis du-
ello de corpore mortis hujus triumphare;
in exilium profligari jubetur Isma-
ël, succedet gravior tentationis hora,
quâ longè dulciori pignore exuendus,
paternis multò crudelius contorquebitur
visceribus, destituendus dilectiori filio,
& genuino paterni stemmatis hærede;
præcedit namque subsecuturam feralis
pugnæ vigiliam levior vellicatio, nè im-
proviso lustrati exercitus spectaculo,
novellus miles terreatur. Adauget pro-
meritum gloriosi pugilis præconium o-
rator aureus, dum dissimulasse ad tem-
pus verba exulceratæ conjugis confide-
rans, subjungit, *verum, ubi Dominus præce-
pit, statim fecit, quod imperatum est, genuini
amoris oblitus quasi diceret, ubi quid præ-
cipit Dominus, facessant omnes affectiones,
quia naturæ Dominus est, qui præcepit, sic
paternorum viscerum dejiciuntur ante-
muralia, sic solidissima concutiuntur præ-
cordiorum mænia, sic expugnantur muni-
tissima inamuratorum cordium
fortalitia, sic reportatur debellatricis
obedientiæ victoria, sic adversantia con-
fligentium passionum agmina enervan-
tur. Nec enim confœderatus univer-
sæ naturæ exercitus obedientem valet
vincere, sed suo quovis cum robore,
sua quavis cum fortitudine, sua cum
omni barbarie, cum tota creaturarum
omnium tyrannide cogitur subjugari.
Præcipiebat creatæ voluntatis & Domi-
nus & domitor, illustri nobis Solymæ
gynecæo præcipiebat peregrino prorsus
idiomate, paradoxum dicerem, nî sci-
rem increatam Patris Sapientiam istud
præceptum ore facertimo protulisse;
adjuro vos filiæ Jerusalem per capreas, cer-
vosque camporum, nè suscitaretis, neque evigi-
lare faciatis dilectam, quoad usque ipsa ve-
lit, (h) legit Pagninus, per cervos agri
& vertit Vatablus, nè experge faciatis
amorem, novi præclaram docti Originis
elucubrationem, in cervis angelos ob*

sui celeritatem præsidij, suspicientis, no-
vi Patriarcharum cuneos, cum prophe-
tarum asseclis ob eminentiam scientiæ,
& conversationis sanctimoniam, cervo-
rum gregibus, apud Rupertum compa-
rari, qua reginam sanctorum omnium,
ad montana virtutum conscendentes i-
mitabantur, novi sublime Apostolici se-
natûs collegium ob excellentiam doctri-
næ Evangelicæ, cervorum arduo ascen-
sui (Commentatore Aponio) assimilari, le-
gi, exutas corporibus sanctorum animas
in cervis, ob nimium acumen visûs, &
saltûs celeritatem (Bernardo delineante) Sponsus mi-
Idæari. Revereor singula tantorum rabiliter ad-
Patrum Emblemata, illud admiror u-
num, cur sponsus Virginum camporum jurat filias
capreas recenseat, & agri cervos in me-
dium adducat; quasi in agris degerent
agrorum incolæ, vel campos inhabita-
re adamarent; fugit camporum conval-
lia cervi timiditas, & capreæ agilitas a-
grorum confinia declinat; currunt &
saltant cervi cum capreis, non tamen
arvorum, agrorumque plavitiem, sed
rupium asperitatem transiliunt, & mon-
tium cacumina percurrunt. Hinc vir-
go sapiens suum Commendatura spon-
sum; illius effigiatura genium, inten-
tos comilitonum oculos ad montes ele-
vat, *similis est dilectus meus capreæ, hinnulo-
que cervorum, (i) ex Synagoga quippe
carnem traxerat, quæ victimarum cau-
sa, capream æmulatur, ex antiquorum
pariter Patriarcharum, Prophetarumque,
stemmate suam deducens originem, cer-
vorum hinnulo comparatur, qui tamen
non nisi saliens in montibus venerat,
non nisi colles transiliens in valle lachry-
marum apparebat, ubi agnum & ovem
induens, montana ad tempus deseruit.
Nec toto suæ peregrinationis tempore
in sanctis montibus morari flos campi,
& factus lilium convallium, decrevit.*

(i) v. 9.

Vox præcipi-
entis DEI fa-
cit transilire

animam obe-

dientem per

summa mon-

tium fastigia

instar cervi.

Cur igitur cervos agrorum nuncu-
pat, cur capreas camporum dari insinu-
at, si eorundem ambo in montibus cir-
cumfiliunt, à rupibus vix descendunt?
An fortè solis sponsi pedissequis conce-
ditur saltus in montibus, illis forsan
præ cæteris ascensus rupium indulge-
tur. Saltavit iste, & saliendo transiit,
Ambrosio Commentatore, de cœlo in
Virginem, de utero in præsepium, de
præsepio in Jordanem, de Jordane in crucem.
Miraris altitudinem in descendente, pro-
funditatem in transiliente? incessit &
præ-

Per hanc di-
missionem Is-
maëlis dispo-
nebatur ad o-
bediendum
DEO in im-
molatione
Isaac.

(h) Cant. 2.

v. 7. Cant.

3. v. 3.

præcessit obedientiæ pedissequio, factus obediens usque ad mortem crucis; obsequere præcipienti DEO, sequendo filium obedientem, ut assequaris transcendentem; solus qui sequitur hunc viatorem prævium obediendo, assequitur transilientem saliendo, felix obedientis JESU pedissequus, facilitate cœligena carnem transilit, ut spiritum attingat, sciens, quod, qui in carne sunt, DEO placere non possint, de mundo in cœlum exsilit, ut sua conversatio in cœlis sit; transcendit Aquilonarem spirituum nequitiarum apicem, ut sit in pace locus suus, post inquieta hostium lutamina, confractisque potentijs, arcum conterat, scutum excutiat, gladium auferat, & bellum interrumpat. Transilit tandem cerva charissima, subjecta sponso anima, se ipsam ut affiliens saliat in sponsum, & possit amodò cantare canticum novum, Doctore gentium præcipiente, vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus, levat se inter rupes & cautes montium, in solitudine levat se supra se, nè ampliùs descensu ludicro redeat in se; isto saltu mirifico homo se exuit rebus omnibus, explanat purpuratus Hugo, propria voluntate, & sensu proprio, & induit Dominum JESUM, cujus professionem, cujus voluntatem, cujus sensum sua facit, nec alia habere vult. (l) Quis ambiget hanc salientem cervulam, obedientem DEO animam, Divinæ vocis filiam nuncupandam? illi conformiter vaticinantis Psalmographi præfagio, vox Domini præparantis cervos, (m) & revelabit condensam, ut evadant veloces ad bonum, velociter siquidem currit, & facit currere sermo ejus; ut profiliant audaces in malum, illum æmulaturi, de quo testatur

vir secundum cor DEI, eloquium Domini inflammavit eum; (n) ut saliant in vitam æternam, si quis enim sermonem ejus servaverit, non videbit mortem in æternum, sed quia nihil coinquinatum introibit in regnum cœlorum, transilient luteam peccati regionem, limosam mundi regiam, sentinam terrenæ voluptatis, ut enim proverbialis Salomon rectigra- do cuiusdam aggraturatur præcedentis sapientiæ pedissequo, anima saturata calcabit favum, (o) id est, interpretatur Caren- sis Hugo, saturata verbo DEI, calcabit delectationem, quæ est in peccato; gustato siquidem spiritu, desipit omnis caro, sed neque aut ambigendum, aut sollicitius restat investigandum, qua transforma- tionis metempsichosi, cervorum hinnuli, & salientes sylvarum capreæ in campis commorentur, in agris cicuratorum in- star animalium pascantur, nec abhorrentes convallium planitiem, nec declinantes suburbanam pratorum amœnitatem; vox Domini ineptos præparat, & condensa mysteriorum in ipsis etiam arborum pascuis, non solis in collibus vel montibus revelat; Vox spiritus subtilis & mobilis sylvestres etiam belluas domesticare no- vit, & cordis auribus illapsa dulciter cer- vos camporum efficit, quibus (Gilberto interprete) qualibet aspera & ardua, qua- libet plana sunt & pervia, & in offensis expo- sita cursibus, quasi planioris æquora campi. (p) Felix obedientia quæ arduas sylva- rum semitas, in patula urbium atria, cam- pestres in planities consuevit commutare, ut non tantum transilient apices mon- tium assidua contemplatione sublimes a- nimæ, sed etiam camporum cervi festi- nis saltribus ex agris valliū ad sancti mon- tis festigia valeant celeriter transilire.

(n) Ps. 104.
9. 19.(o) Prov. 27.
v. 7.(p) Serm. 14.
in Cant.

GHIMEL.

Versus
VIII.Sed & cū clamavero, & rogavero, exclusit
orationem meam.

Sermo Octavus.

Homo inobediens non auditur à Domino,
obediens semper exauditur.Vera obedi-
entia exigit pu-
ritatem in-
tellectus &
voluntatis.

TRansgressor inobediens fru-
straneo conamine cœlum so-
licitat, oclusis cujus januis
sua oratio non appropinquat;

nec enim nubes penetrat, quæ volunta-
tis propriæ pondus ambitiosum portat.
Spiritus est DEUS, non limus corporis,
aut massa carnis, infert Chrysostomus,
opor-

oportet igitur incorpoream ejus culturam esse, hoc est, per animam, & intellectus puritatem nos ei offerri; (a) nil purius habet anima, quam intellectum, in fidei obsequium Superioris judicio mancipatum, illum si offers, spirituales victimas spirituum Domino immolasti, nec te subjiciendo, compedem perfectæ libertati, ut mundus carnalis autumat, injecisti, sed filiorum DEI adscriptus numero, angelicam libertatem, humanam perdens, obtinuisti, nam ubi spiritus Domini, ibi libertas; (b) ut impetres afflictus solatium, desertus obtineas adiutorium, pressus experiaris subsidium, invasus consectoris refugium, verum adoratorem exhibe in spiritu & veritate, non illum exhibet, quisquis ex homine caro efficitur, cujus humana ratio neglecta Divinæ voluntatis regula carnis sensui subjicitur, & voluntati propriæ, quæ animalis concupiscentiæ gubernio regitur, lamentabiliter subjugatur. Clamat infamæ hujuscemodi suæ animalitatis mancipium in obvijs quotidianorum discriminum ærumnis, nec tamen cælum sibi propitium comprobatur, quia in spiritu cœli Dominum non adorat; impuram gestat animam, quæ alieno præpositi imperio parere renuit, nec alteri, quam suo aberranti judicio obediens se subdit; dumque per inobedientiam Superioris sui voluntatem deserit, Magistrum Veritatis, cujus vicariatu fungitur, abominabili superbiâ derelinquit; Verbum DEI horrenda temeritate deserit, intus enim ad hominem DEUS loquitur, quando legitimus Superior foris eundem alloqui sentitur; quem si præcipientem spernis, præceptum Domini spernitur, quo spreto, summo Legislatori illudatur, & vile spoliū nihili, Conditori creaturarum omnium adversatur; hæc ipsa reluctantis inobedientiæ audacia primi Angelorum porphyrogeniti, quam Creatricis Omnipotens Sapientiæ dextera ex abyssali possibilitatis voragine extraxit, sublimitatem deposuit, ac arrogantem confederati agminis elationem stravit; Hæc primo paradysi vice-Domino dominum eripuit, universæ posteritati hæreditatis angelicæ successionem abstulit, & beatorum vitæ, duplam mortalitatem inveniens, detestabiliter privavit; quia enim infortunatus pater per primordiale inobedientiam cecidit, omnes suæ calamitatis posteros, suæ mortalitatis filios ad portas inferi præcipitavit. Quod

Pars III.

si mireris ingentem plagam vulneris, radicem sceleris scrutare, cujus abominationem declaraturus terrigenis spiritus Veritatis, nolentes subjici, & obedire repugnantes, ore prophetico, execrandæ ariolorum turmæ aggregandos vindicat, insuper stulto delirantium idololatrarum numero declarat assimilandos; quasi peccatum ariolandi, est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere; (c) Erant arioli scelestæ dæmonum victimæ, quibus se consecrantes, propè aras circumvagi, in fibris immolatorum pecudum futura requirebant; sunt idololatræ, qui aut lignæ, aut æræ imagini, velut supremo Numini religione stolidâ se venerando subjiciunt, & exanimatæ immobilis trunci statuæ se ipsos devoentes mancipant, excisumque elaborantis fabri malleo stipitem adorant; quasi ergo peccatum ariolandi est repugnare (concludit moralis Papa) quia velut contempto Divino altari, ad aras dæmonum responsa percipiunt, dum cordis sui prestigiosis ac superbis adinventionibus credunt, & salubribus Prælatorum consilijs contraria sentiendo refragantur. (d) Et speras, sic ariolantem audiri, si clamaverit, vel si oraverit exaudiri? O miserales ascetiorum incolas, mendaces religiosi statûs professores! amplis possessionibus renunciant, oblatas à blandiente mundo voluptates respunt, rebelles indomitæ carnis assultus violenta maceratione reprimunt, linguam, quam nemo hominum domare potuit, velut humanæ fragilitatis limites egressi, loris & frænis circinant, & quasi forent in Christo mortui (qui tamen suo, non alieno gubernari volentes spiritu, sibi malignoque spiritui obtemperantes vivunt) in subobscuris tripedalis cellulæ angulo, velut in funerati hominis tumulo, se superposito recludentis repaguli ostio, velut sepulchrali injecto lapide fallaciter occludunt. Nec sufficit ariolandi peccato inquinari, nî etiam immaniori sacrificantis idololatriæ scelere contaminati, de malo in pejus devolvantur; est illud quidem stupidius, sed istud execrabilius, illud ob frequens mentientis inimici ludibrium contemptibilius, sed istud longè detestabilius ob præjudiciū veræ Divinitatis.

Sceleris nomine non nisi ingentis peccati turpitudine afficitur, peccatum verò etiam culpa, quæ levis est, sæpius nominatur; nolle autem acquiescere (prosequi-

(c) 1. Reg. 15.

Sicut ariolus in fibris animalium dæmonis respondens, sic inobediens superbis adinventibus credit.

(d) in Reg. lib. 6. c. 2.

Inobediens
gestat Idolum
in corde, cui
seipsum sua-
que omnia
consecrat.

quitur magnus Gregorius commentari) idololatriæ sceleri simile dicitur, quia nimirum in inobedientiæ suæ obstinatione nemo persisteret, si propositi sui figmentum in corde quasi idolum non gestaret. Dum igitur, quæ sibi sunt placita, non quæ injuncta, in mente sua concipit, quasi scrupulum cordis idolum facit; & ideo deforis in præpositorum contemptum, quia in interiori domo cordis, erecto proprii judicii simulachro adgeniculata voluntas cum malefano intellectu se inclinans dedicat, consecrat, victimat, immolat, & consignat. Ariolari igitur peccatum, & quidem in se grave est, si tamen illud cum idololatria contuleris, peccati deformitatem cum sceleris horrore combinabis, multò siquidem naturæ rationali adversatur brutalius, sacrificare saxi, & victimare truncis, thura cremare monstris, & curvo stipiti supplicare, feras in aris adorare, & virulentos angves invocare, quàm falsis damnatorum spirituum responsis credere, exanimata cadaverum viscera consulere, ex fibris victimandorum animalium futura divinare; sic pariformiter superiorum nutibus ad horam repugnare, peccaminosum est, sed in ejusdem repugnantia obstinata perversitate firmum subsistere, superiorum monitis non aquiescendo resistere, sceleratum est. Hoc inquinabatur scelere propudiosus Saul, cui abjecisse sermonem Domini, dum ablegatus Samuel insinuat, ipsum quoque à DEI facie, nè ultrò regno præsideat, abjectum prædivinat; non ultrò verbis corrigitur, sed exauthorisatione throni plectitur, directione sceptri exuitur, privatione regni reprehenditur, doceri nolens, in ipso percutitur, ut posterorum quisque in hoc percusso principe erudiatur. Qui sapias, collige culpæ hujus gravedinem, unius inobedientiæ atrocitatem; quæ reges dignitate regia orbari promeretur; licet ulteriori examine scrutari, quam infeliciter regales animæ, quæ speciali privilegio empyrei hæredes imperij adoptantur, uno regularis obedientiæ neglectu sæpius excidant, dum damnabili arrogantia propriæ voluntatis tyrannidi se se subjiciunt in mancipia, post expletum reluctantis inobedientiæ libidinem à tenebrarum principe, ut genuino rege filiorum superbiæ æternaturæ subjectionis homagio subigenda, omnigena pœnarum barbarie æternum conculcanda. Obedire renuens parenti fi-

lius, maluit patrem deserere, quàm salubribus paternæ dilectionis nutibus obtemperare, à patre ambiens recedere, recessit iisdem passibus à semetipso, ad regionem longinquam properatis præproperis passibus, sui interitus vestibulo festinus appropinquabat. Regio longinqua ut inquit Ambrosius, *umbra est mortis*, (e) unde nobilis illa DEI primiceria illustris obedientia cogitur exulare, quæ aliàs sanctorum Mater civium, in domo patria consuevit imperare. Hanc castam sponsi virginum & virginalis filij puerperam (humilis siquidem ancillæ obedientia concepit DEI filium) dimitrens adolescentior filius, vivendo luxuriosè consumpsit omnia, & indigus omnium, caput egere; quem enim præceps cupiditas dissolutæ libertatis sejunxit à patris pijsimi nutibus, junxit quot vitijs, tot ærumnis, hinc consumptis innocentis animæ divitijs, in pyraterium propriæ voluntatis incidens, corruptricibus infrunitæ carnis voluptatibus vescens, quo famedum ventrem reficeret, quò exulcerantem sedaret esuriem, non habebat; implere ventrem satagens, cujus DEUS venter erat, ad siliquas confugit, quæ foris molles, intus sunt vacuæ ac inanes, quo fructu corpus impletur quidem, sed non reficitur, non pascitur, sed oneratur.

His suam propulsare famem cupiens, nè cibus esurienti deficeret, porcos pavit; subjungit moralis Hugo, *id est demones, qui more porcorum, peccatorum sordibus delectantur*, (f) saginavit immundus hæc belluas præclarus pastor lascivis sordibus, quoniam pastoris commodo, vel quo pascentis emolumento? responderet Chrysologus, *sicut Domino qui se jungit, unus spiritus est, ita qui se jungit Diabolo, est demon unus*. (g) (g) Serm. Hen! quò projicitur, qui abjicit superioris monita, aut genitoris hortamenta? vides innumeram calamitatum congeriem, excentricam miseriarum colluviem, qui alieno parere negligens imperio, suo se arbitrato contendit regere; excutiens effrœnis instar hinnuli frœnum paternæ pietatis! quisquis declinat fontem, sitire incipit, quisquis thesaurum rejicit, egere statuit, quisquis declinat obedientiam, Patrem deserit nobilem, ut serviat vilis instar mancipij villico iniquitatis. Quod si primordiale supremæ egestatis hujus scaturigi-

Gravius est
nolle acquiescere, quàm
repugnare.

Inobediens
similatur
prodigo ab
anti in um
bram mor
tanquam i
regionem l
ginquam.

(f) in is. c.
(g) Serm.

Qui adha
demoni u
est demon
cum ipso.

ginem, si coagmentatorum discriminum originem investigare satagis, assignat eam commemoratus Ravennas, cupiditas, inveterata obedientiae adversaria, individuae propriae voluntatis æmula, confederata cuilibet iniquitati socia, civem in peregrinum, filium in mercenarium, in egenam locupletem, liberum mutavit in servum, junxit porcis, à patre pijsimo quem sejunxit, quanta unius delicti discrimina? tandem in villam mittitur, inedia consumitur, ut porcis vivat, silliquæ ad ingluviem stimulant, sed subtrahuntur adeò, ut nec porcis convesci aut convivere permittatur, subnectit præcitus Pater, ut servet canoso pectori, qui pietati sanctæ parere contempsit, (h) huc tandem totus reclinatur adversitatum cumulus, his terminatur feralis tribulationum numerus, hic desinit omnis investigatio concatenata calamitatis, quia parere contempsit.

(h) Serm. 1.

(i) In 15. Caput: luc. lib. 7.

(m) Grego.

Manus DEI dicitur illi- rum, dum jussu patris.

Accedit suâ qua pollet eloquentiâ Mediolanensis Ambrosius, profundiori suspensio compatiens gembundo, utinam non recessisset à Patre, impedimentum nescisset ætatis, (i) sed prærogativam obedientis filij retinisset, beatum profectò filium, quem cana annosi genitoris prudentia gubernat, annosa experti senis providentia conservat, est enim obedientis viri, obtemperantis filij dulcis penes superiorem conditio suaviter ordinantis, est penes subditum libera servitus, promptè se directori suo subjicientis, est timor lætus, accurata solitudine mandati quosvis apices cautissimè observans, nè quidquam prætereatur, ut jam hæc sola intercurrat diversitas inter jubentem, & se subjicientem, inter imperantem, & inter imperio parentem, quod primum cum curis labor respiciat, fructus redundet in secundum. Ter fortunata beati viatoris anima, quæ tunc maximè sua, quando non sua à tenebrarum filiis judicetur, felix terrigena, cui finitur cum veritate, non sibi, sed alteri dicere, manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua, (l) inter coagmentata fluctuantis sæculi discrimina, inter adversa quotidianarum tentationum luctamina, inter numerosa periclitantium malorum incrementa, inter frequentia iniquarum suggestionum hortamenta, manus tua deducet me, velut mater infantulum, nè cadat, velut ægrotum medicus, ut sanet, habemus, non diffiteor, libertatem arbitrij; quo trahimur, quo ducimur & movemur; subjungit e-

lucidans Augustinus, sed ipso libero arbitrio nihil boni possumus, nisi nos adjuvet ille, qui jubet, jubendo adjuvamar, si tamen fidei intellectus & voluntatis pedissequo jubenti obsequamur; jubens adjuvat obedientem, manus sua deducit incedentem, tenet dextera titubantem. Sed nunquid, qui purus est spiritus, membris distinguitur corporeis, & inanus habeat, quibus agat vel moveat, quibus donet vel tribuat, quibus tangat, vel protegat, habet manum, non dubito, qui dat escam omni carni, quemadmodum & pedes habet, quorum terra scabellum est, nam licet non possideat manus cum pedibus, per naturam, utroque tamen pollet per affectionem. Assignat dexteram cum sinistra Doctor mellissus, dum illam longitudinem nuncupat, alteram fortitudinem appellat, illa agentibus ac postulantibus largiter tribuit, ista invasos protegit, insontes eripit ac defendit potenter, quod donavit; in læva DEI remunerationem præsentium, in dextera retributionem futurorum Sapientiam considerat Ambrosius; in DEI manibus fideles Angelos revereatur Hilarius, per quos velut suæ ministros curiæ productrix & conservatrix omnium omnipotentia ad extra nunc suaviter nunc fortiter operatur; nostro tamen conformius proposito, in manu rectorem animarum adumbrari Commentatur Gregorius, dum necessariam præpositis mentis munditiem prædicat, ut subditorum innocentia ad sui superioris normam indemnite subsistat; necesse est, ut esse munda studeat manus, quæ diluere aliorum sordes curat, nè tacta quæque deterius inquinet, si sordida in se mens lutum tenet, (m) hac tuâ velut manu duceris, nè, dum ducatum tibi propriae voluntatis præbet dextera, seducaris alienâ, quid enim à te alienatur adeò ac illud, quod tuum meditatur imperium, tuam tibi ruinam machinatur? facit hoc, vel saltem, si non semper efficit, conatur facere voluntas propria, renuens instrui, recusans dirigi, ambiens evehi, amans præcipitari.

Seducitur inobediens manu aliena.

(m) Grego: decur: past: p. 2. c. 2.

Fortis & cana manus etiam quando verberat, tunc verberatum sanat; ut & ipsi pro lemate valeat Divinum omnipotentis dexterae elogium appropriari, percutiam, & sanabo, illud leniter, istud fortiter, feriam suaviter, ut roborare valeam potenter; ut jam inflicti vulneris

Manus DEI non amplius meminerit, qui sua conva-
feriens in hoc lescens ab aegritudine incolumis evasit.
mundo nulla- Sunt tamen nonnulli inter claustrales in-
tenus est de- colas sic delicato spiritu imbuti, ut in-
clinanda. gemiscant ad quemvis nubilum sinistri
vultus oculum, hanc semper in ore vo-
cem querulam articulantes, à fortitudine

(g) Ps: 38, v. 12. *manus tuæ ego defeci*, (n) in increpationibus, quasi superiorum increpare, foret paternum erudire; quid stulto dolore contorqueris? vesana sollicitudine anxiaris, voluntario sinistrae imaginationis delirio affligeris, alieno inutilium curarum pondere aggravaris? obesset, non prodesset, si foret debilis, nec surgeres, sed caderes, si non foret ita fortis. Ille, non alius hanc suam extendit manum, à se impositam, tibi præpositam, ut salvet te deficientem, ut juvet te impotentem, ut trahat te renitentem, ut cogat te reluctantem, ille suam hanc manum dirigit, ut te regat, qui manus suas tota expandit die ad populum contradicentem sibi, huic vulgo jungere, huic turmae associari elige, ut paribus horronarum murmurationum vocibus adversus Christum suum oblectaris. Non hæc est manus, in quam horrendum est incidere, sed inde potius excidere est tremendum; non est manus, quæ suo consuevit robore gentes disperdere, sed in unum beatitudinis cumulum congregare; non est manus, quæ docetur ad prælium, ejusque digiti ad bellum, sed quæ levatur ad Regis pacifici mandatum; non est manus, quæ fundat sanguinem innocentem, sed quæ eripiat insontem animam de manibus peccatorum; non est manus scribens contra candelabrum supremam supplicij sententiam, sed est manus, accendens lucernam, & drachmam perditam inquirens, sed excitandam plaudentis cœli harmoniam; Huic dexteræ etiam flagellanti, etiam verberanti se subtrahere, est secantem manum medici, nè aegritudo desinat, sed serpere morbus valeat, amovere, ut mors succedens perimat eandem declinare. Legisti sæpius propheticam exarantis Jeremiæ historiam, vidisti videntis spectaculum claro purificatæ mentis oculo conspicuum, sed turbido, nè videat obscurum; Exhibeat videntum ipse, qui vidit, ut se exhibeat sedentibus in tenebris videntem; *ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis*, (o) legit Pagninus bullientem, & Montanus, exsufflantem, novi latentem sensum literæ ad Nabuchodonos-

Manus Superioris, si quandoque premat, non opprimitur, sed conducitur subditus ad salutem.

(o) Jerem. 1. V. 13.

foris Tyrannidem collimare, Chaldaeorum barbariem insinuare, Judææ regionem cum regia infestaturam. In olla bulliente humanum cor sæcularium curarum ardoribus succensum, inanium desideriorum anxietatibus inflammatum adumbratur; *Hæc olla à facie Aquilonis succenditur*, id est, diaboli suggestionibus inflammatur. (p) Deservit refraganti animæ ad cautelam, subtilis animadversio Ambrosij, qui flammivomentem ollam considerans, cum ea præcedentem pariter vigilantis virgæ visionem coadunat; priusquam ollam cerneret, virgam videt; hanc vigilantem, illa repleta flammis sequitur, quasi non satis foret vindicanti Justitiæ, prævaricatorem virgâ cadere, nî etiam valeat illum rogis ac ignibus inflammare. Quod si septuaginta Interpretum versione, pro virga *baculus nucis* ponitur, per baculum (Carenfi Commentatore) correctio intelligitur, per amarissimum nucis corticem, amaritudo correctionis insinuat.

Combinat utriusque successivum ordinem Præsul Mediolanensis, & Doctor sanctissimus Ecclesiæ militantis, baculumque ollæ præponi admirabundus conspicit, & velut dubius foret interrogans, subtiliter hoc dubium resolvit: *sed cur prius baculum, postea ollam? quoniam, qui baculo non corrigitur, in ollam mittitur, ut ardeat & tabescat*, (q) qui manum substitutam excutit, substituentis impetum declinat, dumque baculo dorsum subtrahit, seipsum toto corpore in ollæ flammicidium immittit; quis è subditorum cœtu, in Superiore pastorum Principis Vicarium non respicit, qui increpanti attentæ mentis aurem obstruit, qui flagellanti flagellum eripit, vel flagellari renuit, ad sedentem in lateribus Aquilonis Angelum ascendit, non ut resideat, sed ut cum decidente cadat. Desertus siquidem à sustentante manu DEI, quamvis non propria, in locum tamen propriæ suffecta, in vacuo suspenditur, in aère fundatur; quis non casum prævideat, quis non lapsum præsagiat ruituro? Hoc est declivium contumaciæ, sic parit fatali interitu exosa oculis Altissimi inobedientia, noli ut novum admirari, ut enim commemoratus Mediolanensis adstruit Antistes, *mortis causa, inobedientia fuit*, (r) non tantum temporaneæ, sed æternæ. Hæc juvenem aggreditur, nec senem reveretur, tentat utrumque assilite,

(p) lib. 13. cap. 12.

Ollam succensam præcedit baculus, qui nunc baculo pastoris non corrigitur, in flammis inferni præcipitatur. (q) in Ps. 38.

Mortis causa fuit inobedientia.

(r) lib. de p. 6. 7.

lire, ut in illo decipiat adolescentiæ fragilitatem, in isto infatuet tripedalis senij debilitatem, decipietur neutra, si se manibus Domini ambo comiserint deducendos, si se subjecerint vigilantibus virgæ corripandos, si non defecerint à manu Domini fortitudine, sed amplexati fuerint omnem Prælati nutum cum gratiarum actione. Coccynæ indutus chlamyde DEUS homo (Matthæo enarrantem) vel purpurea veste circumdatus, ut adstruit Joannes, in prima designans palmas Martyrum, declarans insignia potestatis regię in secunda; imposita de spinis coronâ capiti triumphans ejecto mundi principe, de tenebrarum filijs procedit, ad fructificandum sterili Calvariæ montem, ad funebre Golgothæi verticis theatrum, utque trophæum subsequatur mox victoriæ, Christus in homine, & homo portaret in Christo, crux super humeros Divini viatoris imponitur, ut caliganti mundo accensa flammivomi amoris lucerna, quæ sub modio abscondi non debuit, erigatur. Denique bajulans sibi crucem (dilecto JESU Discipulo referente) exivit in eum, qui dicitur Calvariæ locum, non sibi, sed nobis debitam, sibi Divinus portat bajulus, sed quia amans amanti, in mari navigat, in undis fluctuat, in causis litigat, in bello militat, in pace fœderat, in nocte somniat, in die cogitat, in vita exultat, in morte cantitat, sibi portare crucem JESUS dicitur, quando peculiari amoris Providentia amantis DEI humeris, non onus leve, nec jugum suave, sed machina intollerabilis injicitur pro adamata fœdifragi parentis sobole, amanter supportanda.

Egreditur trabeatus vir dolorum, seu à Pilati prætorio (ut autumat Hieronymus) seu à quodam trivio (ut notat Adrichomius) egreditur meæ Redemptor animæ, meâ vacillans meorum sub peccatorum inani gravedine, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me, utque meam in bajulante cruce societatem se desiderare, se affectare, se expectare intimaret, admittit portandi oneris socium, sed venientem de villa; Ille enim (Theophilacto Commentatore) potest tollere crucem JESU, qui venit à villa, relinquens mundum, & ea, quæ sunt in mundo, nec enim ad ingens pondus gloriæ admittetur Cyrenæus Simon, nisi veniens mundum suis hærentem in delicijs, suis

Pars III.

jacentem in voluptatibus dimisisset. Hæc scilicet regularis obedientiæ prærogativa singularis est, quod tollere cum JESU crucem suam, & sequi JESUM permitatur; non Judæus est, qui crucem portat (scribit Ambrosius) sed alienigena, atque peregrinus, nec præcedit, sed sequitur (s) Dominum servulus, Magistrum discipulus, æger Medicum, reus Arbitrum, homo DEUM; quod si mireris Israëlitam despici ac recipi Gentilem, Antevolum nostræ salutis prodromum, hoc in abscondito schemate electæ gentilitatis adumbratum; si urgeas instantius, cur insignitum nomine Simonem? grande reperies mysterium, deseritur in supremo agonisantis vitæ luctamine, ecquis crederet? in ultimo periculorum omnium discrimine; deseritur à Patre Filius, à Genitore ingenito Unigenitus, & exclamare cogitur voce querula, DEUS meus! DEUS meus! ut quid dereliquisti me? (t) quasi, qui vitam habeo à te, qui vixi hætenus in te, nunc mori debeam sine te? articulantis hanc quærimoniam examinans Origenes, plenam adstruit esse mysterijs & doctrina; ipsa vox est non exauditi (definit Leo magnus (u) illi conformiter coronati Psaltis præfatio) DEUS meus! clamabo per diem, & non exaudies? (x) desertus à Patre, deserebatur pariter à fidelissima dilectionis discipulorum Triade, quando discipuli omnes relicto eo fugerunt, (y) & qui carbone igneo dilectionis Eucharistiæ succensi non timuerunt damnum mortis in cœnaculo, iidem inter amœnas arboreti umbras, ad primam mortis umbrâ, fugam arripuerunt in horto, fugerunt dereliquentes, dereliquerunt fugientes, quia relinquens vitam, fugit in mortem, subnectit Simon de Cassia; (z) desertus à Patre Filius, & Herus à pedissequis, deseritur quoque à Sponsa Sponsus, fœdifraga Virgo Israël virum suum, illustrem Sponsum Virginum, suo injiciens thalamo, ad crucis lectulum projici flagitavit; ut verificatum æternæ Veritatis oraculum agnosceremus, torcular calcavi solus, (a) & de gentibus non est vir mecum; viri absentiam redarguit, qui fidelissimam virginæ Genitricis præsentiam semper ob oculos gestavit. Et tamen Simonem habuit adiutorem, cujus consortij Joannes velut immemor, in accuratissimo suæ narrationis volumine omnino conticescit; resolvit dubium subtilis Paschasius, quia Joannes Divinam ejus naturam susceperat explanandam; (b) hæc orbem

(s) Lib. 10. in 6. 22. Luc.

Simon vertitur obediens, solus enim obediens sequitur Christum cum cruce.

(t) Math. 27. v. 46.

(u) Serm. 16. de Pass.

(x) Ps. 21. v. 3.

(y) Matth. 26. v. 56.

(z) lib. 13. c. 57.

(a) Isa. 63. v. 3.

(b) lib. 12. in Matth.

Amans vivit amanti, amicus amico.

Simon Cyrenæus veniens de villa representans fugitivum à mundo.

Joannes Evangelista nil memorat de Simone cyrenæo, quia Divinitatem explanandam suscepit.

tribus appendit digitis, quem super nihilum fundavit, non indigebat ista auxiliari humero ad supportandum, aut sociali Juvamine ad bajulandum, solus tamen præ toto virorum gerimine Simon admittitur, imò præ universa mortalium serie in vitæ comitem, in ligni bajulum, in JESU socium acceptatur; sola quippe obedientia hunc comitari debuit, qui factus obediens usque ad mortem crucis, in cruce inclinato capite instar obedientis & annuentis exspiravit.

Judæus excluditur, Gentilis assumitur, Israëlita rejicitur, Idololatra compellitur, in quo nil boni præter extremam nominis bonitatem reperies, solam in nomine umbram obedientiæ recognosces, ipse Simon vocatur, explanat latens mysterium memoratus Pater, quod interpretatur *obediens*, hic post JESUM crucem portare festinat; obediendo promeruit, ut tanto dignus munere esset; Zelotypus Redemptor, qui pridie abducendus ad proditoris nutum, injunxit turbis discipulorum indemnitate, finite

(c) Joann: 18. hos abire, (c) non ignorans, ad se solum certamen illud & opus nostræ salutis pertinere, ut meus commentatur Cyrillus

(d) Lib: II. c. 34.

Præsul Alexandrinus, (d) eam asserens rationem allegatæ singularitatis, pro populo in victimam immolari, solius principis est ministerium, pro regno vitam expendere, unius Regis obsequium videtur, non enim servilis conditio, sed regalis commiseratio hanc dignitatem exigit, hanc sibi proprietatem attribuit, solus & unus ille liberatoris officium cum nomine præten dit, unus homo in hostiam suffecerat, qui solus poterat salvare; quem Mediolanensis Ambrosius inducens alloquentem, sic loquitur circumflæ satellitum colluviei, *satis est vobis habere, quem queritis, non quero consortem in passionibus, quia ad salutem adjutore non egeo*, (e) & ecce! qui pugnæ cominilitionem rejicit, crucis armigerum non excludit, patrem derelinquentem singultu abundus patitur, à discipulo negante lamentabiliter affligitur, lachrymarum exorbitantia filiabus Jerusalem interdicatur, sola obedientia in comitem assumitur, in sociam eligitur, in pedissequam deputatur? peregrinus obediens portat ignominiam Salvatoris subnequit Hieronymus, obedientiæ societate arridet quodcunque opus, si ejus perficiatur manibus, placet, quilibet passus,

Obedientia meretur pedissequium JESU.

(e) in Ps. 61.

modò ejus conficiatur pedibus, pollet, hæc enim filia solius DEI spiritu fertur & agitur, ut quidquid suffert ferre spiritus, quidquid agere spiritus videatur, amat imperium non imperans, sed imperantis, jussis sollicitat obedire non proprijs, sed alienis, ut enim arrogans inobedientia suæ superbiæ supercilium gestat in lingua, sic famulari ambiens obedientia, suæ splendorem gloriæ portat in aure, illa præcipiendo tandem lassatur, ista præcipientem auscultando, præceptis non lassatur. Obtemperare nesciens arrogantia, pro schola linguam erigit, ubi universitatem iniquitatis condit, dum reciprocante, sed contraria vicissitudine, ingeniosa nimium obedientia silens intellectum præbet auditui, ut nihil obediens discipulus velit intelligere, nisi quod ab imperante sibi obedientia contigerit audire. Superba domnandi aviditas, nolens naturæ suæ mensuram cognoscere, ingentem monstruosæ turris machinam erigere contendebat; infatuata, dicamnè veriùs intoxicata Adæ posteritas, adhuc recentem gestans memoriam fatalis illius cataclismi, quo exundante tot prævaricatorum turmæ, de temporali aquarum diluvio, ad æternaturam absorbentis inferni flammicidium transierunt, confinem cælo fabricam statuit sublimare, unanimi suffragantur calculò dementes Advenæ, *venite! faciamus nobis civitatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum*, (f) non DEO, sed nobis, nam illi solum amor castus, & sanctus militat, cum illo se tantum pura & defæcata voluntatis intentio coadunat. Attende periodi principium, reflecte ad primum iniquæ præsumptionis scaturiginem, *venite, faciamus*, venire cupiunt non vocati, decernunt facere, sed non jussi, voluntas propria ducatum præbet agmini; utque ambo, faber cum fabrica, cadant in foveam perditionis, viam præproperante gressu cæcæ voluntatis primogenitus, amor proprius molitur & orditur molem superbiæ audacter inchoare.

Descendit, licet tardigrada, descendit directrix & gubernatrix omnium Providentia, inanem limosæ progeniei structuram intuitura, quod si objicias immensum hunc omni sciæ Divinitatis oculum super universam terræ orbitam extendi, cui nunquam opus est, ut disitis adsit provincijs, peregrinari? respon-

Obediens, efficitur peregrinus, ubique sequitur Salvatorem.

(f) Gen: 11. v. 4.

Inobedientia amat alijs imperare.

spondebit Augustinus, per angelos descendebat, qui in Angelis descendantibus erat, (g) descendit, ut videret civitatem, quam edificaverant filij Adam, dedignatur, humano provocatus scelere, suos intitu-
 (g) Lib. 16. de civit. 6. 3.
 lare partus, suos vocare filios, suas cognominare creaturas, & licet Pater Abraham ejulantem ex inferni tumultu Epulonem filium dignetur appellare, denegat tamen hujus honorem tituli, coadunatis in terra senaar viatoribus, super-
 (h) qv. 16. in 1. n. Gen.
 pernus arbiter, licet nondum à sua facie rejectis, licet adhuc se forsan ad Dominum conversuris! adeo exulceratur illius cor piissimum, qui rectus & dulcis est, quoties inobedientis creaturæ protervia flagitat imperare, cujus hæc una præ cæteris est felicitas, quod valeat imperanti DEO humiliter obtemperare. Vocat eos filios Adam, id est, non DEI, rimatur profundam judiciorum abyssum illuminatus Abulensis, quia ista non DEO instruente, sed propria voluntate suggerente faciebant, (h) suus, non DEI est, qui sibi, non DEO vult, suus non DEI est, qui se non DEI servum, ad cujus nutum serviat, sed sui Dominum, cui soli, non alteri obediat, proficitur, ut implicat duobus servire dominis, sic paritate simili repugnat Divino parere imperio, & propriæ obtemperare voluntati; quid juvat cum JESU extra castra belligerantis sæculi exivisse, mundanis facultatibus, ut abjecto curarum pondere sequaris crucigerum Redemptorem, abrenunciassè? Exterior est hæc possessio hinc chara, sed non charior interiori dominio, quod est tuæ imperium voluntatis; hoc abjice, nè mentiaris Christi discipulum, perduellis Angeli infelix æmulus, cujus hæc prima fuit perversitas, mandatum Creatoris spernere, suumque beneplacitum adimplere; hoc volito, primum Angelicæ felicitatis solium perdidit, & Angelorum Domino servire obediendo renuens, primum evasit in tyrannum; invadens enim infortunata commilitonum agmina, ut se iisdem præficeret in principem; eorum prædari statuit voluntatem, quâ spontaneo consensu spoliati, se subjecerunt in perduellis Angeli pedissequos, qui primogeniti parturientis ad extra DEI filij primæ creationis privilegio existebant. Felix anima, quam DEUS suus voluntariè genuit Verbo Veritatis, & DEI filia, si tamen obedientis filia voluntas Divinæ concordet voluntari, ut non sit amplius voluntas ho-

minis, sed hominis & DEI! quid hac conjunctione sublimius, quid hac coadunatione felicius vel cogitari poterit vel exoptari? quid affectandum vehementior, quidvé avidius desiderandum, quàm ut desinens esse propria, ut cessans humana reperiri, divina esse incipiat, & voluntatum Domino sit communis. Suis compedita concupiscentijs propriæ voluntatis mancipia, cœmentis terram perfodiunt, componunt in struem lapides, in lemno coquunt lateres, figlinam limbo instruunt, defectum calcis condensato suppleant bitumine, & erigendo suorum nominum mausolæo omnem impendunt operam, ædiles demendati. Non alio eludit stratagemate directrix sapientia stultorum machinam, quàm labiorum plagâ; quæ, quàm conforme flagellum sit stultitiæ, proverbialis Salamon attestatur, *stultus caditur labijs*, (i) Legit Pagninus, propter labia punietur, utque suum iterata repetitione confirmet proverbium, post paululum subjungit, *stultus labijs verberabitur*, (l) vertit Arias, *labijs præcipitabitur*, dum enim labijs correctoris sui aut dulciter aut fortiter corrigitur, se flagellari duro verberare suspicatur; & quia aliorum labijs erudiri renuit, suis met caditur, sunt enim mors & vita in manibus lingvæ (Ecclesiastico fidem dante) qui diligunt eam, comedent fructus ejus; erat terra labij unius, seu quoniam omnes verba iniqua loquebantur, concordantes vitijs atque erroribus, ut Commentatur Carthusianus, seu, quia licet diversa tractantes, ad unam tamen unius veritatis expugnationem conspirabant, ut autumat Tertulianus, (m) erat venenum aspidum sub labijs eorum, quando virulentum illud conspirantis superbiæ imperium evomuerunt, *venite faciamus nobis turrim*, quæ arrogantia in promontorium deserviat, & reluctantis superbiæ in Regiam assurgat; verum, qui habitat in cœlis, irrisit eos, & Dominus subsannavit eos, quando variato fœderatorum idiomate, septuaginta lingvarum varietas emanavit.

DEUS stulti-
 loquium popu-
 li superbientis
 punit dissipati-
 one lingua-
 rum.

(i) Prov. 10. v. 8

(l) v. 10.

(m) lib. de
 præf. 41.

Reverere, qui sapis, obstupescendam ultricis Justitiæ censuram, ut inter dissonas operantium voces, pereunte præteritæ unitatis concordia insanæ molitionis machina dissolveretur; multiplicantur lingvæ, sicque præcipitatur labijs infrunita perversorum insolentia, ut

(n) lib. 16. de
Civi. 6. 4.

DEUS sibi met
quodammodo
obedire vide-
tur, ut nos do-
ceat obedi-
tiam.

(o) lib. 4. in
Gen. 6. 42.

ut, qui abusi lingvarum beneficio, vo-
cisque unitate, diversitate vocum casti-
garentur. Examinat conformitatem
pænæ cum proprietate culpæ subtiliter
illustris Augustinus, *quoniam dominatio
imperantis in lingua est, ibi dominata est
superbia, ut non intelligeretur, jubens homi-
ni, qui noluit intelligere, ut obediret DEO
jubenti, (n) dicebant impij, Venite! fa-
ciamus, sed replicabat DEUS illi nefa-
rio sese confederantis præcepto, sibi-
met ipsis præcipiunt, venite, & faciamus,*
accinguntur, vel concatenantur, ad per-
agendum opus, quod jussis cœlestibus
repugnabat. Dicebat illi, *venite, & fa-
ciamus, convenerunt, sed nihil conve-
nientes effecerunt; quapropter Trini-
tas, si ausim dicere, quodammodo im-
perat Trinitati: Venite, descendamus, &
confundamus, ut voci DEUM obedire,*
suoque imperio se parere quodammodo
ostendar, erudiens hoc admirabili do-
cumento ignavum hominem, quali sub-
jectionis promptitudine, quanta submis-
sionis humilitate subdi debeat præposito
inuenienti, Prælato commendanti, si ipsum
Numen sepositâ veluti supremæ Majeſta-
tis gloriâ, Numini subjicitur imperanti,
cùm dicit pluraliter, *venite, descendamus,*
*confundamus, non Angelorum multitudinem
ad auxilium cohortatur, expendit abscon-
ditum à superbiorum oculis ab inobedi-
entum animis mysterium Tuitiensis Ab-
bas, sed ad feriendam superbiam se adesse
testatur tota Trinitas & unus DEUS; néve
singularitatis voluntariæ redarguas cœli-
tûs irradiatum Præsulem, sublimiori ex-
celsæ mentis cogitatu ad almæ Sionis san-
ctuarium conscende, percepturus ac visu-
rus ardentes & loquentes magnalia DEI,
repletos sancto Spiritu, & diffusam in la-
bijs gratiam proferentes, seu cœlestia a-
pophtegmata (ut loquitur Chrysostomus)
seu scitas brevèsque sententias, ut opina-
tur Oecumenius. Hæc igitur silenti ani-
mo revolvens, Rupertum continuantem
audi, ubi enim in ore Apostolorum omnia
revocantur genera linguarum, eadem Trinitas
sese aperit hominibus, & ea die in Nomine Pa-
tris, & Filij, & Spiritûs sancti humiles ho-
mines baptizantur, quæ vera structura est
altissimæ turris, qua in cœlum fugiat homo
DEO conregnaturus. (o) Præceperat con-
vescens cum discipulis Magister Verita-
tis, ab Jerosolymis nè discederent, sed
expectarent promissionem Patris, cui
ut uni suarum actionum normæ, ut soli
desideriorum suorum regulæ adhærentes,*

erant perseverantes unanimiter in ora-
tione, scientes, quod DEUS, qui habita-
re facit unius moris in domo, non ad-
mittat in Divinam beatæ æternitatis do-
mum, nisi suæ obediens voluntati, sanctum,
suæ obsecundantes ordinationi, Et qui-
dem Verbum in carne, coæquum in Divi-
nitate Patri, genitum ante sæcula, in sæ-
culorum vespera incarnatum, obedivis-
se humiliter, obtemperasse legaliter, to-
ta pœnalis vitæ periodus demonstrat, o-
bediens quippe in ortu, se inclinato ca-
pite obtemperasse ostendit in occasu; in-
tueantur alij vilibus mortalitatis nostræ
pannis præcinctum, servili submissionis
stigmatē inustum, non alio, quàm im-
plendæ voluntatis paternæ edulio ciba-
tum, quò adeò fuerat inescatus, ut pri-
usquam materna sugeret ubera, eo vesci
incæperit, nec ante supremum desinen-
tis vitæ halitum hoc pane desierit susten-
tari.

*Meus cibus est, loquitur Veritas in-
creata, sed simul incarnata, ut faciam vo-
luntatem Patris mei (legit Theophilaëtus) (p) Joan. 4.
ut faciam, quod vult is, qui misit me; in*
cibo refectiorem & delectationem cibati
subtilius perpende, colligas, nihil fuisse
dulcius, nil sapuisse Christo suavius, quàm
Patri obedire. Hac sola voluntate refi-
ciebatur ad delictum, delectabatur ad
præceptum, infert pijsſimus Drogo ab
ostia, ex convertibili termino cibi obedi-
entis Christi cum voluntate Patris præ-
cipientis, *meus cibus est, ut faciam volun-
tatem Patris mei, & voluntas Patris est, ut
calicem bibam, quæ ambæ differentis &
asserentis Verbi sunt præmissæ, concludit
purpuratus Pater, ergo in cruce manduca-
vit & bibit, & ebriatus est, & dormivit; (q)
nec aliter laborem terminare, quietem
inchoare licuisset, qui factus est obediens
usque ad mortem, morte turpissima con-
demnatus. Notat accurata discussione
Hilarius, totum hoc Crucifixi Redem-
ptoris nostri præconium ad paterni man-
dati obedientiam referri, cuius inteme-
ratæ Veritatis testimonium nemo præ-
buit unquam luculentius, nemo solidius
illo potuit assignare, quod incarnata Ve-
ritas apud Psalmographum ore prophe-
tico expressit; alloquitur prærogativa
filiali Unigenitus æternum Genitorem,
& subsecuturam suam incarnationem æ-
rumnarum congeriem præfagiens, ad fu-
turam mortis suæ sortem, jam sibi præ-
sentissimam alludens, intonat à monti-
bus*

Apostoli pro-
pter obedi-
tiam accipi-
unt Spiritum
sanctum.
Deliciosum
JESU eduli-
um fuit vo-
luntas Patris.

Christus
manducavit,
bibit, & re-
quievit in
cruce ex obe-
dientia.
(q) Serm. 1. de
Pass.

Iustorum au-
res perforan-
tur ad audi-
enda obedi-
entia mandata.

(r) Ps. 39. v. 7. *bus æternis, sacrificium & oblationes noluisse, aures autem perfecisti mihi, (r) legit subtiliter Chaldaeus, aures ad auscultanda praecepta tua formasti mihi, ut quas naturâ in Adæ filiis cavavit ad soni perceptionem, illæ superiori fungantur munere, ad Divinæ vocis auditionem; victimabantur in Synagogæ sæculis quadripedia cum volatilibus, cujus partem sibi Sacerdos attribuebat cum universis altaris ministrantibus, & servientibus in templo DEI, residuum sacris ignibus comburebatur; Hæc hostia sacrificij nomine appellabatur; offerebantur inanimatarum rerum munera, & oblationis vocabulo signabantur, sed nullum se ipso placere potuit Altissimo, nisi aut offerentis intentio, aut sacrificantis devotio placitum effecisset; admisit tamen duræ cervicis populo, cum holocaustis holocaustomata, cum oblationibus sacrificia, ut præpediretur idololatriæ malitia, & secuturum crucis sacrificium præluderetur; Non enim ea voluit supremus Legifer (ut differit Hieronymus) simpliciter, sed secundariò, non ut res fuerunt, sed ut signa, quæ sacratissimam Divini corporis victimam DEI hominis præsignabant, nec mirare! hortatur Chrysostomus, si placatus retractavit, quod iratus præcepit. Noluit igitur misericordiarum Pater, adipem pinguium, vel sanguinem hircorum, qui pretiosam immaculati Agni victimam in crucis ara immolandam avidus expectabat, aures autem perfecit, formavit, vel perforavit, id est (purpurati Hugonis asserto) *perfectam obedientiam dedisti mihi, nec enim per sacrificia placabatur humano generi offensus Conditor, sed per obedientiam Christi.**

Revereamur fideli obsequio sapientissimam Doctoris gentium versionem, qui postquam illimitato prorsus eloquio declarasset impossibilitatem eluendorum aut tollendorum peccatorum per sanguinem taurorum & hircorum, quantocyùs subjungit, idè ingrediens mundum, dicit, *hostiam & oblationem noluisse, corpus autem aptasti mihi; (s) quid auri cum corpore? quid parti cum toto congruæ paritatis est commune? an fortè, quemadmodum verba junguntur corpori, ut incarnaretur? exponit aptissimè hanc adoptionem corporis purpuratus Hugo, corpus aptasti, quia obedientia fuit in corporis oblatione, & aptando corpus suum cruci, perfectam*

Pars III.

etiam obedientiam habuit, & ostendit, (r) (r) in Ps. 33. quasi & ipsum sanctissimum DEI hominis corpus, ut apta foret oblatio, ut gratum fieret sacrificium, obedientiâ eguisset, sinè qua in acceptam paternis oculis hostiam non evasisset. Novi infinitum sacro-sanctæ carnis hujus immensi pretij valorem ob Hypostaticam unitæ Deitatis associationem, sed aptasti, legit Augustinus, perfecisti mihi corpus, quando factus fui obediens ab utero usque ad mortem, ibi dicens, ecce! venio; hic autem cum clamore valido singultuans, consummatum est. Interrogabat aliquando vaticinans Zacharias prævisum nostræ calamitatis Redemptorem, vel si mavultis, inquirebant, non vana curiositate moti, sed admiranda pietate stimulati, humani generis Salvatorem, mentes Angelicæ, quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? (u) quis non attonitū stupeat Prophetam, prophetico irradiatum lumine, qui tamen inquit, quasi nescius, vel saltè velut dubius investigat; admiror amplius cœlestes genios, intimos Divini cordis consiliarios, illuminatos empyreæ regionis principes, sic indagantes, ac si plagatum non agnoscerent, vel quando furente inimicorum rabie multiplicato sauciabatur vulnere, non adstitissent, Regem gloriæ cæsum ac læsum intuentes. Sed utrique partium ignoscite, tam requirentem suspensi Vatis animum, quàm exploratores triumphantis Solymæ ambiguos, & quasi nescios excusate; enim verò, non tantum appropinquasse flagellum DEI tabernaculo, sed illud confossum spinis & tenebrarum clavis, est adeò beatis hisce civibus, nè dicam illuminato cœlitus terrigenæ peregrinum, ut mens quantumvis elevata, licet cœligena radiorum Majestate insigniter illustrata, vix valeat profunditatem hujus mysterij contemplari, quis dicat perscrutari? per tabernaculum intelligitur corpus Christi, ut meus commentatur Incognitus, in quo (Apostolo fidem dante) habitabat plenitudo Divinitatis corporaliter, hoc virgis & quidem spineis flagellari, hoc horridis coronari sentibus in capite, hoc toto lancinari corpore, excedit captum Angeli, nec finitur humano quovis ingenio penetrari.

Corpus Christi fuit perfectum, quando fuit aptatum cruci.

(u) Zach: 13. v. 16.

Nè tamen irresoluta quæstio nostros pariter suspendat animos, supplet silentis JESU vicem responsione congrua Rupertus Abbas, sic memorati Vatis respondens

Plagæ in Christi Corpore sunt signa voluntatis & jussionis paternæ.

Voluntas DEI dirigitur in manu obedientis.

(x) Ps: 39, v. 9.

Lex DEI mediante obedientia est in medio cordis nostri.

interrogationi, & unâ simul investigantibus aligeris obtemperans, interpretando; *quæritis, quid sint plagæ istæ? & ego dico vobis, quia testimonia sunt obedientiæ, signa voluntatis & jussionis paternæ*, ut suam Patri exhibeat obedientiam, Simonem solum eligit pro simultaneo coadjutore bajulandæ crucis, non alio cibo vescitur, quàm voluntate Patris, non aliud præsentat holocaustum, quam aurem ad audienda Patris mandata perforatam, non aliud corpus induit, quàm ad abediendum aptatum ac efformatum. Audi! & terreare à gemitûs voce, quâ clamat & vocat, gemit & plorat, terret & monet Mediolanensis Ambrosius, *igitur si obedientia filij causa est salutis humanæ, quanta nobis necessitas est obedire DEO, ut digni inveniamur ejus salutis, quam nobis per filium proprium donavit*, qui non veniens facere voluntatem suam, seposita voluntate carnis suæ, beneplacitum dispensationis paternæ geminis amplectens brachijs, illi præposuit ac præelegit, adeo fortiter, sic indispensabiliter, ut prælagus futurorum Isaias de hoc suo vaticinari debuerit Salvatore, *voluntas Domini in manu ejus dirigitur*, explanat Nicolaus, *per ipsum complebitur, in manu ejus*, Commentatur Carenis, *in operatione ejus*. Tota viventis operatio, Divinæ voluntatis fuit impletio, connectebatur indissolubili prorsus vinculo manus filij cum voluntate Patris, adeo, ut ille nihil faceret, quod ille non juberet, ut iste nihil omitteret, quod ille fieri optaret; nec minùs in JESU manibus paternæ voluntatis volvebantur imperia, agitabantur mandata, quam legis paternæ tabula continebatur in corde unigeniti, semper anhelò gemitu desiderantis, ubique prostrato corpore, & adgeniculato corde clamantis, ac protestantis; *DEUS meus volui, & legem tuam in medio cordis mei*, (x) nec enim solos auditores legis justos esse apud Patrem, sed factores justificari præsciebat, legit Hieronymus, *in medio ventris mei*, nec enim nisi de illius ventre flumina fluent aquæ vivæ, in cujus meditullio lex domini, ut genuina bonorum omnium scaturigo collocatur. In medio, non in angulo, ut pateat, non lateat, jacebat lex Divina, non svadens, sed præcipiens, commendans, non invitans. Legeram aliquando ex anatomico humani corporis scrutinio, in cordis meditullio quandam concavitatem hiscere, in

qua recipitur vitalis spiritus ad spirandum, & continetur svaviter ad vivendum, quod si illius loco caro irreperit, exspirat anima cum spiritu, & cor cadaverisat. In hoc tenerrimo cordis JESU concavo, non alius ad respirandum commorari, neque morari sinebatur spiritus, quàm lex obedientiæ, nostram nobis vitam spirans & generans, procurans & conservans; hæc hodieum hoc animante spiritu nostris perennat in cordibus, si tamen hoc solo spirent spiritu, & nil carnis lethiferæ, nil prorsus voluntatis propriæ subintret, quæ certa superventuræ mortis est prodroma, sed æternæ, jurata cœlestis vitæ adversaria, amica & socia terrenæ. Felix obedientia! fecunda facundæ obedientiæ est filia, homo obediens obedientis DEI est filius, non quidem in similitudinem naturæ Divinæ genitus, sed tamen in conformitatem gratiæ idæatus; vir obediens ab obediente DEI filio effigiata est imago, ad cujus similitudinem effigiantur aliæ consimilis obedientiæ Idææ. Dicam amplius, obediens anima est JESU obedientis puerpera, nec alio quàm adstruentis Verbi innitor testimonio, quo paradoxa hæc veritas comprobetur.

Comminabatur omniscia Patris Sapientia, non tantum præsumptuoso Phariseorum gregi, sed universis prævaricatricis Synagogæ filijs, supremam ruinandæ metropolis eliminationem, compellabat fœdisfragam Judæorum coluviem, generationem malam & adulteram, quando fecunda inter Virgines DEIPara, cum JESU fratribus à confluente populo accedere prohibita, foris stabat, offenso volens filio maternæ Authoritatis privilegio, Divinæ obnoxios Justitiæ consveta providentia reconciliare. Huic enim soli ob solam à quovis peccati nævo immunitatem licebat dicere cum Salamonis sponsa, *tenui eum, nec dimittam*, (y) quàm singularem sinè labe conceptæ virginis prærogativam tenendi omnipotentem ut Judicem, stringendi ut vindicem, considerasse videtur Halgrinius Cardinalis, dum peculiarem adumbratæ in sponsæ DEIParentis eminentiam hac commentatrice periodo explanat, *tenui eum, ne virgam suam dissiparet omnino, nec dimittam eum, sed continua precum instantiâ furorem ipsius retinebo*, hoc igitur consveta ut exequeretur benignitate illustris peccatorum ad-

(y) Cant: 3, v. 4.

Beatissima virgo auctoritate mater-na tenet unigenitum sub-um nè feriat peccatores.

vocata, *stabat foris*, quando fraudulenter tentatoris Angeli æmulus ingreditur, & prædicanti verba matris, fratrumque præsentiam insinuare, fallaci animo molitur, ut cum Hieronymo Tertulianus, & Paschasius suspicantur; exploraturus, ut autumat Albertus magnus, *an carnalia spiritualibus præponeret*, qui nuper illum suo indignum declaravit commercio, qui Matrem Patremvé plusquam se suum diligeret Redemptorem. Verum? sanctissimus Magister Veritatis suorum executor præceptorum, cæteris oculatum præbiturus exemplum, extendit manum in discipulos, subjungens universalem suæ cognitionis regulam, in aulæ celestis curia infallibiliter observandam, *quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, soror & Mater est*, (2) totam JESU profapiam, omnem sui Divini stemmatis compendiat seriem Chrysostomus, *una sola & vera & Communis nobilitas, atque necessitudo cum Christo, ut voluntatem DEI facias*,

(2) Math: 12.
7. 50.

(a) Hom: 45.
in Math:
Amicitia &
consanguini-
tas Christi
fundatur in
obedientia.

(a) amici enim, non servi sunt, qui ut se servos Altissimo exhibeant, hominibus, suis velut Vicarijs obtemperare non recusant, religiosiores siquidem sunt copulæ coadunatarum in una voluntate mentium, quam corporum mortalis carnis vinculo colligatorum: nec enim alij quam fidi legis pedissequi, quam Evangelici Legislatoris sinceri comites in via mandatorum, hæredes DEI & cohæredes Christi recognoscuntur. Et quidem fraterno vel sororio agnomine obedientes insigniri conformiter recognosco, sed quomodo in Matrem JESU obtemperans suis præceptis transeat anima, ut peregrinum miror, quis enim non miretur, non solum mulieribus, sed viris etiam plenam concedi potestatem, quâ valeant materna in DEI filium auctoritate prævalere. Legi subtilem Commentatoris Gregorij moralitatem, *Mater ejus efficitur, si per ejus vocem amor Domini in proximi mente generatur*, (b) sed quia beatissimam Maternitatem hanc in præmium impletæ voluntatis DEI ipsa in Carne veritas designabat, quia pro merito mandatorum Patris sui observantiam exigebat, videtur literæ conformior, neque deficiens à Christi spiritu Venerabilis Bedæ interpretatio, plus consonâ quam dissona priori; *hi igitur, qui Verbum DEI audiunt, & faciunt, Mater Domini vocantur, eò, quod illum quotidie suo exemplo vel dicto quasi parturiunt in cor-*

(b) Hom: 31.
in Evan:

Obedientia
facit obedi-
entem esse Ma-
trem Christi.

dibus | proximorum; (c) hæc virginalis obedientiæ fecunditas, dum parit, DEUM (c) in Luc: 6. 8. parturit, excelsos generans filios indissolubili amoris vinculo, DEO homini familiariter connexos.

Accedet, si lubet, propius, incarnati Regis gloriæ regali genealogiæ inter illustriores non solo progeniei titulo, sed insuper clarissimæ sanctitatis auspicio, est multis eminentior, pacifici Salamonis proavus, justi Davidis avus, Jesse parentis Genitor, illustris ab opulento virtutum genere Bootz filius, qui non lasciva præcipitatus libidine, sed sola inductus charitate, Ruth Moabitidem suam in conjugem raro, sed nobili connubio assumpsit, audi succinctum brevis elogij compendium ab imperfecti operis Authore perfectâ hac periodo concinnatum, *non sibi uxorem accepit, sed à Bootz ut legi DEO, non propter passionem corporis sui, sed obediatur, uxore propter Justitiam legis; putas, malignam rem ducit.* Matrem huic futuro Patri Divinæ Providentiæ dextera copulavit, aut certè indignam peccati bajulam, huic celeberrimo virtutum possessori subarrhavit scrutator cordium humanorum? Ubi exulavit omnis iniquitas, ibi adesse debuit completa charitas, & unde profligabatur immoderata carnis concupiscentia, illuc Divinum deproperare oportuit spiritum, ut foret casta ejus dilectio, amborum maritalis amor, Effectus causam indicat, patrisans filius, quo Patre genitus, quave fuerit Matre editus, luculento demonstrat testimoniò, & quemnam ventrem secutus sit, fideliter evulgat; *talis ergo Bootz* (prosequitur Commemoratus Pater sapientissimè Commentari) *talis ergo Bootz ex tali conjugē Ruth, qualem filium genuit? Obed, qui interpretatur subditus.* (d) Obediens genitor obedientem genuit posterum, subditus legi, zelotypum legis generat vindicem, & qui desponsare sibi maluit Moabitidem, ut suscitaret semen proximo suo, quam Divini Legislatoris statuta violare, suscepit ex ea obedientem Obed; qui præfiguratam impunis vitæ innocentiam suo in nomine præsignavit, perennis subditus Mandatorum DEI; matrisabat in fide, ut in subjecta legi obedientia patrisaret; illa enim, si ortum spectes, alienigena, religionis amore succensa, natale solum dimisit, cognationis affectum rejecit, & voluntario seipsam mulctans exilio, ad electum DEI populum

(d) Hom: 1.
Obed filius Bo-
otz & Ruth
vocatur. Sub-
ditus quia e-
rat filius viri
obedientis.

lum profugit, *ubi pro merito fidei suæ nupsit Booz*; quæris, quò connubialis thalami auspicio? quàm fortunato supernæ benedictionis incremento? audi optantem exaudiri, inter continuantia solliciti cordis suspiria, inter exæstuantia inquietæ mentis desideria, singultuantem ac lachrymantem Isaiam, *emitte Agnum Domine, Dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion*; (e) huc planè flagrantis & anhelantis Prophetæ extendebatur votum, huic centro emittebatur tot Patrum oraculis declamatum, tot coronati Psaltis versibus decantatū, tot vaticiniorum promissionibus prælusum, tot figurarum symbolis præmonitum, generthiacum exortæ felicitatis nostræ festum, hoc intendebat anxia expectatione præstolari, quod tamen non nisi ad sæculorū vesperam debuerat inchoari, *cor meum ad Moab clamabit*; (f) nam licèt captivandum præviderit, quantumvis subjugandum Assyriorum Tyrannidi prædixerit, insinuat tamen postliminiò gratulabundus successuræ salutis nuntius, applaudit petrae deserti, quæ Ruth illustris filiæ existit patria, & Moabitarum Metropolis censebatur, emittendum prænunciat à montibus æternis agnum illum, desideratum cunctis gentibus, qui tollet peccata mundi, cujus præfigurato sanguine exterminator Angelus ab Isralitarum vestibulis propulsabatur; hunc dimittendum celerius à Patris gremio, implorat sollicitus gementis populi Mediator, *de petra, id est, de Ruth gentili*, exponit purpuratus Hugo, quæ enim infatuatæ gentes lapideas simulachrorum machinas lunato poplite adorabant, se pariter induratos lapides comprobârunt, ut similes illis fierent, qui faciebant ea; sed sermo ille Omnipotens, qui de regalibus sedibus venit, potentem se exhibuit ad suscitandum filios Abrahamæ de lapidibus istis; de hac proindè Petra, quæ suos deserens, deserta esse maluit, quàm impijs aggregari, egressus est Agnus iste, ut ejecto mundi principe dominaretur terræ illi, quæ consentibus populis Domino dedit fructum suum; militans scilicet Ecclesia, quam firmavit Altissimus super stabilitatem suam; hic enim, & non potuit, & potest dicere, *data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*, (g) quod quidem nullatenus de coæva Patri Divinitate, sed de progenita humanitate dictum voluit, quæ de hac fœcunda Moabitide, & de obediente Obed, de ge-

nuino legis subdito processit; hic enim Isai Patrem Davidis procreavit.

Appende, si potes, in statera Booz obedientiam, & Obed subjectionem, libra immensum pondus gloriæ, ex con-sanguinea origine DEI hominis oriundum, & omnem cælorum omnium gravedinem licèt tam auream, quàm gemmeam, in hujus momenti præsentia alleviari nimium, vel potius totaliter evanescere videbis. Divinifare hominem hujus virtutis est artificium, dum pelliceam veteris Adæ tunicam suis exuens clientibus, eosdem in novum hominem, qui secundum DEUM creatus est, transformat; ut enim alimentum in aliti substantiam convertitur, sic vir obediens in Christum, hoc mediante cibo Christi, commutatur; Est cibus JESU obedientia, nec enim aliud pari aviditate esurit, quàm Patris facere voluntatem, quam obedire; vis esurientem JESUM pascere, præbe pro pabulo obedientiam, & præbuiisti epulum, quo refectus, obedientem esuriet, & subditam Divinæ voluntati animam in se convertens, DEUM efficiet per gratiam, qui DEUS est Omnipotens per naturam. Ecce! qui bonorum nostrorum non eget, nos esurit, esurientes panem Angelorum, quo vescimur, ut desinentes esse homines, in Angelos commutemur, semper in eum desiderantes respicere, donec demorante ad vesperum fletu, & diluculante ad matutinum lætitia, satiabimur, cùm apparuerit gloria sua. Hæc sunt finalia verorum subditorum stipendia, hæc est dissolubilis proprietatis remuneratricis obedientiæ, quod subditam legibus animam velut Deiparam efficiat, quod obedientem servulum Protoparentem Christi constituat, quod humiliter subiecta mens obtemperantis subditi, Christum in proximorum cordibus parturiat, & factus Christi cibus, in Christum stupenda prorsus metamorphosi convertatur. Invitat Clarevallensis Bernardus ad mensam divitis famentes animas, evocat suaviter, stimulat acriter retardantes, allecitat dulciter declinantes, nève aut tædeat assistere, aut pigeat oblati etiam sedibus assidere, Regem gloriæ, simulque virtutum Dominum collocat in capite convivarum. Præmonet tamen eundem comensalem, velle fieri, qui aufert spiritum principum terribiles apud reges terræ; huic tamen mensæ, nè invitatos terreat, assidet vel

Verus obediens est cibus Christi, qui in Christum convertitur.

Christus oritur de Ruth muliere gentili, sed legi Divinæ obediens.

(g) *Matth. 28. v. 18.*

Paratur iussis
mensa adver-
sus infestan-
tes se.

adstat potius in medio filiorum Adæ, si-
cut qui ministrat, non tantum habitu in-
ventus ut homo, sed formam servi acci-
piens, conservos suos opiparo solemnibus
convivij tripudio delectaturus, denique
eorum regum unus, qui voluerunt vide-
re ea, quæ nos videmus, & non vide-
runt, se obligatum, se saginatum, se
confortatum ingenuâ confessione profi-
tetur, *parasti in conspectu meo mensam ad-*
versus eos, qui tribulant me, (h) nec e-
nim amplius lactandus erat ut parvulus,
fuerit licet puer Domini, sed solidiori
confortandus nutrimento adversum ho-
stes suos.

Et quamvis Origenes cum Evthi-
mio illam proponi mensam autument,
ad quam beati, qui panem comedunt in
regno DEI, declarantur, licet Ruffinus
cum Remigio, sacrarum Scripturarum
volumina præfigurari doceant, in qui-
bus confortat patientia, spemque gene-
rat abundans consolatio, licet Pauli-
nus cum Cypriano sacerrimum Evcha-
ristici amoris epulum adumbrari exi-
stiment, adeo consequendæ contra alle-
stores Angelos victoriæ necessarium, ut
communi Patrum suffragio, negaretur i-
doneus ad martyrium, qui à militante Ec-
clesia non armaretur hoc convivio ad
prælium, eo, quod mens illius deficeret,
quem iste panis fortium non confortaret.
Cum ad hoc fiat *Evcharistia* (conclamabant
apud Carthaginensem Principem infu-
lati Ecclesiarum principes, ut possit acci-
pientibus esse tutela, quos tutos esse contra
adversarios volumus, munimento Domini-
cæ saturitatis armemus. (i) Revereor di-
guissima Patrum placita, arridet inter
reliqua melliflui Doctoris anagogia, qui
suum opulenti principis prosequens alle-
goriam, subjungit, *mensa, ad quam resi-*
dent fideles epulaturi cum eo, Incarnatio ipsius
est; (l) nec discordasse à Bernardi senten-
tia videtur meus Cyrillus ab Alexandria,
dum adstruit, mensam hanc à DEO fuisse
propositam velut illi mensæ adversa-
riam, quam nobis antea dæmones pro-
ponebant, offerebat eorum primicerius
degustandam vetiti fructus dulcedinem,
ne parerent imperio Conditoris, arri-
puit Mater viventium Angelico se sub-
dens ludibrio, & inortem fatalem ino-
bedientiæ fructum deglutivit; stravit
minister Archangelus mensam futuræ
hypostasis, quando salutans Virginem,
futuram mox vitæ Matrem, credendi

Pars III.

mandatum Altissimi proposuit, & mox
subditi ancillatus responsum reportavit,
tunc illico in mensa jacuit castis susce-
ptus visceribus, panis Angelorum, ut fo-
ret amodò confortans cibus viatorum,
abindè facta est mensa eorum coram ipsis
in laqueum, & in retributiones, & in
scandalum, adeo inops, ferox, insipida,
& execrabilis, ut volens ipsorum Rex
super omnes filios superbiæ, esurientem
DEUM hominem, astuto stratagemate
ad ingluviem allicere, proponere non ha-
buerit, nisi lapides in panem converten-
dos. Ante tuum Domine Adventum dæmo-
nes hominibus mensam pollutam, & diabolicā
contaminatam facultate parabant; sed po-
steaquam tu advenisti, parasti in conspectu
mensam, (m) alludit Alexandrinus Præ- (m) Catech. 4.
sul; Anhelat famelicus viator, ne pe-
reat inediā, ad cibaria, spondet lactisu-
gens Mariophilus refectionem opulen-
tam, quæ valeat esurientem, non tan-
tūm satiare, se insuper impingvare, &
pingvi pane Christi, præbente delicias re-
gibus enervem à veteris pomi ingluvie
Adæ filium saginare; regia siquidem (as-
securante Bernardo) ibi sumuntur fercu-
la, peculiari diligentia ad comedentis gu-
stum præparata, quorum deliciae sapo-
rem acuunt, nutriendi substantia robu-
stum efficit, efficacia ad instar salutaris
pharmaci ægritudinibus adversatur, & æ-
grotantibus medetur; Et quia primum
in unoquoque genere mensura est cæte-
rorum, quod Abbas sanctissimus obser-
vans, sic suum describere convivium exor-
ditur; *primum itaque ferculum est obedi-*
tia filialis, quæ Patris personam respicit,
non imperantis dominium attendit; ne-
gas filium, nī Patrem metuas offendere,
nī Patri tuo, qui in cælis est, placere stu-
deas, nī horreas offendere etiam con-
donaturum, etiam paterno solum verbe-
re vindicaturum; servum aut vernulam
proferis, non liberum & hæredem, quæ
merces ad se subdendum stimulat, quem
velut mercenarium transactæ diei dena-
rius oblectat; Obedit servus, ut sua sibi
obsequia solutione congrua rependan-
tur, obedit filius, ut oblata affectuosi
conaminis servitia cognoscantur; habet
hæc filiorum obedientium pronitas pecu-
liare privilegium non alijs concessum,
quod sit videlicet tribus contexta funiculis, ut
celeriter dissolvi non sustineat, faciliter
rumpi non pertimescat, *habens humilita-*
tem in corde, patientiam in ore, perseve-
rantiam in bono opere.

Primum hujus
mensæ fercu-
lum est obe-
dientia filia-
lis.

Hæc mensa
juxta aliquos
est Evchari-
stia.

(i) Epist. 54.

(l) Serm. 2. in
Cæn. Dom.

juxta alios
Incarnatio
Verbi in utero
virginali.

prima excludit & elongat adventum superbi tenebrarum principis à cordibus nostris, illi soli recipiendo dispositis, & adaptandis, qui patris unigenitus sine matre, & matris primogenitus in multis fratribus absque Patre, patri voluit, non debuit fieri obediens usque ad mortem; secunda domat & frœnat universitatem iniquitatis in lingua, quam nullus hominum potuit (Jacobi testimoniò) hætenus domare; tertia dat lauream militi, post pugnae clausulam, coronat pugilem post luctæ terminum, & absoluto mortalis viæ curriculo ad patriam conducit viatorem, denique ad mensam divitis, ad factas à patre nuptias filio, securum sistit commensalem, qui nunquam hac ductus duce, hac sociatus comite, investigantis sponsi sustinere cogetur quæstionem, *quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* (n)

(n) Math: 22.
v. 12.

Primi parentes in testem inobedientiæ fecerunt sibi ex ficulis folijs perizomata. (o) Lib. 14. de civit. c. 17. Obedientia est talaris tunica quam induunt perfecti.

attrita obsoletorum perizomatium gestabat fortè succinctoria, quæ consulendæ pudoris verecundiæ exspoliatae ficulis folijs, primi prævaricatores contexerunt, de quo infami vestimento sic loquitur Augustinus, *confusi inobedientiæ carnis suæ, tanquam teste pœna inobedientiæ suæ, consuerunt folia fici, & fecerunt sibi campestria*, (o) non hoc probroso signatur improperio, non huic quæstioni subjacet fidelis filius obedientiæ, ut enim præfatus Clarevallensis con- cludit, *obedientia talaris est tunica, quam Joseph, id est quilibet perfectus, dono clementioris gratiæ, quæ est mater credentium, singulariter induit*, sic adornatus, sic singulari chlamyde vestitus, in filiorum ordinem assumitur, plus longè amicis omnibus honoratur; illis suis occurrit genitor, non adventantes forinsecus expectans, sed ad triclinij interiora deducens; felices advenæ obedientium animæ, vestram in terris beatitudinem representat intpendam, proponit assequendam, vir ille inter prophetas præfagus, inter Patriarchas longanimus, quem autumat Ambrosius idcirco à directrice Providentia, diluviali subtrahum excidio, ut esset justitiæ seminarium, qui hoc insignis merito, totam suæ progeniei familiam in octo viventibus consistentem, ab universali cataclismi discrimine liberavit, non enim perire poterant ultricibus aquis, quas vindex Justitia in pœnam iniquitatum effuderant, qui habebant vicinum adeo consortium æquitatis; hinc foris cum impiorum turmis versatur diluvium, au-

getur indies interitûs periculum, intus cum viro justo, salus omnium, vitæ dominium, quotidianæ incolumitatis prodigium commoratur. Huic viro, priusquam totus ab exundantibus undis submergebatur mundus, priusquam universa protoparentum posteritas, hanc solum si tollas octo animarum indemnitate, perempta in fluctibus tumularetur, huic soli, non voce hominis dicitur, sed Divino velut oraculo præcipitur, *ingere tu, & omnis domus tua in arcam, te enim vidi justum coram me*, (p) aded (p) Gen: 7. v. 1. verum est, stultum sibi soli stultescere, Noë salvatur non sibi soli, sed pluribus sapere sapientem; sapuit profecto, qui coram lustrante DEI oculo justus comparuit, *bedientia*, non coram humanis obtutibus justificari concupivit! ô quod mortalium in caligantibus terrigenarum oculis videntur justorum choro aggregati, quàm pauci, hoc insigniti privilegio, hoc commendandi præconio, comparent coram DEO! felix duntaxat ille, qui hoc solo suffragante oculo, qui nequit decipi, qui nescit obfuscari, inter justorum agmina computatur. Est singularis animadversio, quam auctor catenæ suis in commentarijs assignat, dum & jubentem DEUM considerat, & salutaris ingressus ostium ad arcam vitæ in urbem Solymæ, in sinum triumphantis Ecclesiæ soli Justo patere prædivinat; post tot annorum lustra huic uni impensa machinæ; post accuratam delineatæ cœlitus fabricæ observationem, post ultimum Divinæ voluntatis complementum, Dominus fidelis in promissis fidei mercedem pollicitam præstat, sed post obedientiam expletam, fides enim vera non esset, nisi obedientia subsequuta fuisset, sic igitur, illa dependet ab ista, ut qui obedire renuit, fidelis esse non possit! est salus in periculis obedientia, nec Patriarchiæ tanto vivacissima fides suffecisset, si absq; humili obedientia ante faciem Domini comparuisset. fecit Noë omnia, quæ præceperat ei DEUS, narrat sacer hystoriographus, à DEI digito, ut quidnam scriberet, directus, & ideo Justus apparuit scrutatori cordium scrutanti Jerusalem, quamcunque fidelis animam in lucernis; non obdormivit in prosperis, obtemperare negligens in adversis, non opus, quod arriserat conficiens, sed illud, quod aggravaverat intermittens, non ad jucundum imperantis nutum exsiliens, sed unâ simul transiliens ad molestum, fecit omnia,

Noë faciend
omnia, quæ
præceperat
DEUS. exhib
uit imagi-
nem veri ob-
dientis.

nia, implevit singula, nil minimum transgrediens, nil maximum omittens, *quis hoc fuerit beator, exclamat os aureum, qui omnia opere complevit, quæ sibi à DEO præcepta fuerunt, & tantam in ijs, quæ sibi imperata erant, obedientiam declaravit!*

(q) Chrys: (q) putas fortassis exiguum esse volumen temporis centum annorum sæculum, quod tantæ molis fabricæ impendere jubebatur? Rarum ingentis obedientiæ hoc est prodigium, stulta delirantis mundi Judicia contemnere, innumera momorum obgannientium improperia percipere, disertas detractorum lingvas spernere, ad solum unius DEI beneplacitum respicere, huic uni tanta cum promptitudine laborare.

Ecce! terrena moriuntur omnia, corumpuntur aquarum impetu universa, solus obediens, sibi & suis de asylo in fluctibus prospicit, & contra furentis Elementi rabiem, contra ulciscientis cæli violentiam, adversum ferientis Justitiæ inclementiam obsequioso nutu se defendit. Præmiserat magnus Chronologista mundi universum ardui laboris impendium, adjunxerat prolixum impensæ temporis fastidium, compendiaverat multifarium directricis Sapientiæ imperium, compleverat salvandorum viventium numerum, pro terminali suæ relationis epilogo, non aliud apponit punctum liminis judiciosus Moyses, quàm obedientis Noë integritatem, complentis anxietatem, terminantis felicitatem, nec aliam commemorat vel laudis affluentiam, vel finalisantem paræmiam, hæc sola supercilialis linea in clausulam apponitur, *fecit Noë, quæ præceperat ei Dominus*, (r) Legit Arias cum Montano, *juxta omnia, quæ præcepit ei Dominus*, ita fecit, non sublimiorem in altitudine, non laxiorem in latitudine, non extensorem in longitudine, *sed ita fecit*, mandatum ut servus acceptavit, ut amicus accepit, Domino non minus displicere reluctando, quàm amicum offendere negligendo formidavit, & ideo nec pœnâ territus, quam poterat suspicari, hoc præmio allectus, quod licuit præstolari, *ita fecit*, præviderat innumeros belluarum furentium assultus, adversos irrationalium Incolarum affectus, periculosos furibundarum tygridum occursus, congenitos frendentium leonum rugitus, nec tamen vel situm mutavit, vel difficultatum obicem demon-

stravit, vel ampliorem Domicilij vastitatem postulavit, *sed ita fecit*, non minoris videbatur periculi in clausa afforis arca, cum feris clausum hospitari, ac inter turbulentas fluctivomi maris procellas natantem commorari, nec tamen ad vicinæ mortis accessum turbatur, nec ad funestum hiantis arcæ introitum consternatur, illam eludens, & istam incolens, *ita fecit*. Hanc igitur intrepidæ mentis serenitatem impavidi cordis hilaritatem pro clausula totius capitis collocans Patriarcha, omnia hunc mundi portitorem executioni mandasse descripturus, inscribit elogium justo, præconium DEO, *ita fecit*. Quasi nec fufius præconium, nec copiosius elogium justis appropriari valeat, quàm justis obedivisse, præceptis paruisse, mandata complevisse, quasi hoc facto non sit excelsius, sed illud unum sit plurimorum Epilogus præconiorum. Plantaverat augustam deliciarum regiam, pulcherriam omnigenæ voluptatis patriam omnipotens dextera, dicens & faciens dicendo sapientia in nobilissimo universæ telluris confinio, in plaga orientali; in quo plasmatum ad sui similitudinem hominum principem de rubro Damasce-næ regionis pulvere, velut universi orbis præsidem collocavit, Revereor mirabilem miserabundi Creatoris clementiam, erga eandem suarum manuum statuam, quam inspirato sanctissimi oris halitu exanimem animavit, *recepit enim illum DEI spiritum* (Commentatore Tertulliano) *quem tunc de afflatu ejus acceperat, sed post amiserat per delictum*, (s) sed admirari liceat, cur præscius futurorum, qui & casurum noverat, & expellendum suo præviderat in decreto, hoc sacrosancto animat spiramine, creatam hoc divinissimo flamine adornet, ac in deliciarum viridario constituat ac collocet, quem sciverat abinde post modicum paucarum horarum spatium eliminandum? Non mei nec genij nec est studij, rimari judiciorum Divinorum excentricam abyssum, qui misarandus ob voluntariam cæcæ mentis miseriam pulvis & cinis sum, seraphicum citare liceat Doctorem, qui unam utriusque beneficii hanc assignandam judicat rationem, hanc finis optimi & ultimi intentionem, ut vagabundus exul condignis deplorat lachrymis jacturæ irreparabilis calamitatem, & felicissimum obedientis statum, quem æstimare felix non noverat, in felix

Homo ejectus fuit de paradiso, ut disceret in exilio obedientiæ cognoscere felicitatem.

(s) Lib: de baptis: cant? Quint: ibi.

(r) Gen: 6.
v. 22.

Noë non tantum fecit, quod DEUS jussit, sed ita fecit ut DEUS jussit, quod est perfecti obedientiæ.

lix recognoscat ; quoniam DEUS præsciebat hominis casum, voluit eum in paradiso locare, quatenus homo per ejectionem suam de loco tam voluptuoso cognosceret, quanta

sit differentia inter eum, qui DEO obedit, & eum, qui inobediens est eidem. (t) O di- (t) In 2. Sent. Dis. 17.
gnam Bonaventura hac in sententia veritatem !

GHIMEL.

Versus
IX.

Conclufit vias meas lapidibus quadris, femitas meas subvertit.

Sermo Nonus.

Religiosorum Monasteria sunt Domus DEI, quia sunt domus obedientiæ, in quibus subvertitur voluntas propria.

Religiosus includitur circumseptus, quatuor cellarum angulis quadrato carcere vallatur.

Jacebat consono Patrum calculo, hærebat conformi commentatorum placito, gemebat in ergastulo quadris lapidibus obdurato religiosissimus Jeremias, illos repræsentaturus sanctorum Prophetarum discipulos, illustres Patriarcharum filios, quos Ordinatrix Providentia ab hominum consortio misericorditer segregat, ut aggregatos angelico beatarum mentium commercio, collocatos in amœnissimo empyreæ metropolis suburbio, claustris & cellulis, quadratis velut lapidibus circumdat. Ibi, ut degant feliciter, vivunt concorditer claustrales animæ, quarum prosperitati ipsa sterilitas remotæ solitudinis patrocinator, ipse recessus à turbis hominum castis earum delicijs adulatur, voluntarios voluptatum exules caro judicat, perennes carcerum incolas mundus nuncupat, confederatos humanæ societatis æmulos diabolus condemnat. Quære à jactantibus mundi sapientibus, cuinam æquiparanda sit monastica professio, quatuor claustrum angulis circumvallata ? nec alteri assimilandum audies, quàm vivo cadaveri, monstro inutili, stultæ propagini, occultæ lampadi, erratico syderi, arbusculo sterili, dealbato parieti, spontaneo morioni. Hæc sunt illius sapientiæ axiomatica, quæ est stulticia apud DEUM, sed urget ac instat illa, obijciens clarissimum sapientissimi Syracidis Hieroglyphicum, religioso cœtui ab insipientibus mundiculis fallaciter appropriatum ; *venatio leonis Onager in eremo*, (a) quam vellem ego ! concatenatum dimidiatarum periodi subjungerent, non truncarent ; adnectit enim illic suum lemma emblematis, ut quem suggillare intenderit, legentibus innotescat, sic & pascua divinum

sunt pauperes, fallax astutia, mendax veritas ! Spectandum exhibet symbolum, sed explanationem symboli, nè pateat, silentio recondit ; in leone (communi interpretum allegoria) significatur crudelis superbia, quæ regnat in divitibus mundi, in onagro adumbratur humilis, castitas, quæ habitat in pauperibus Christi. Oblatrat tamen, ut cœlum terreat, indeclinabilis Momus, celebrem purpurati Hugonis citans elucidationem, *onager asinus sylvestris, habitans in eremo, est cibus leonis venatione quæstus*, (b) sed preme succum posterioris vocabuli, & exprimes veritatem ; quæstus, sed non inventus, vel certè invasus, sed non offensus, accitus, sed non inductus, allectus, sed non obrentus, arctatus, sed non conclusus, allisus, sed non collisus ; ambit cibari hac dape regiâ, rugiens bellua fastidit semper pasci domesticis, sylvaticum insatiabilis feræ edulium orexim excitat, sylvicolarum animas anhelis faucibus concupiscit. Sed quia ambitiosus superbi insidiatoris genius humiles horret angulos, quia aquilonaris incola demissas claustrorum fugit foveas, quærit, quod appetit, nec tamen reperit, quod concupiscit. Est onager ex animantibus calidior, & quia caloris æstus validiorem sitim generat, claustralis anima sitit ardentius, quia exæstuat ferventiùs inextingvibili ardore charitatis ; sicut cum Psalte Regio ad DEUM fontem vivum, anhelans indefinenti desiderio, suspirans continuante flammicidio, gemens & ejulans, requirens ac interrogans, *quando veniam, & apparebo ante faciem DEI* (c) (c) Ps. 41. v. 3. Ex salis usu sitis provenit, nec aliud hanc anhelantem animam, quàm sal, sed sapientiæ, sitire faciat hunc fontem aquæ salientis in vitam æternam ; Quod ipsum hic

(b) Hugo in Eccli. hic.

Ad prædam ejus anhelat leo infernalis tanquam ad cibum sapientissimum.

(a) Eccli. 13.

9. 23.

Vir religiosus est onager in eremo.

(c) Ps. 41. v. 3.

hic sitibundus puer Domini insinuat, dum
sustinentis & sitientis hujus onagri lon-
ganimem in toleranda siti sua patientiam,
in sustinendo constantiam declarat, ex-
(d) *Ps. 115.*
v. 11. *pectabant onagri in siti sua.* (d) Redeant
nunc phalerati camporum asini, aurigeri
dominatricis avaritiæ bajuli, immundi
fœdarum voluptatum tumuli, transitoriae
vanitatis pedissequi, onerosorum honorū
humeri, irrideant sollicita anxiatorum
cordium desideria, rigorosa mortifica-
torum corporum luctamina, angusta la-
tentium cœnobiorum habitacula, ma-
gnanimis calcata pedibus illecebrarum
lenocinia, obganniant fallaces vulpecu-
læ, quæ deliris suæ calliditatis axiomati-
bus demoliri vineam Domini Sabbaoth
moliuntur, explodant spem expectan-
tium nonnihil retardatam, subsannent
incolatum miseriæ ad dies modicos pro-
longatum; Attribuant, ut assolent, ap-
plicatione malevola vatidicum objur-
gantis Jeremiæ improprium, *onager as-*
(e) *Jerem. 2.*
v. 24. *suetus in solitudine, in desiderio animæ suæ*
attraxit ventum amoris sui; (e) Legit A-
rias, *Onager doctus desertum sorbuit ventum*
amoris; non reluctabor, si modò in ven-
to austrum, in Austro spiritum, in spiritu
eundem intelligant Divinum hospitem,
qui aquilonem cogit surgere, surgentem
fugere, qui perflat cœlestis sponsæ viri-
darium, & firmat semper robustius suo
corroborante flamine, claustrale arbo-
retum.

Hunc sui amoris ventum sorbere
semper flagrat, cœnobiorum accola,
& sitiens & attrahens, expectans & ar-
ticulans sui amoris canticum, sui doloris
lessum, quando veniam, & quando appa-
rebo, sinè formidine propero, absque ti-
more curro, non instar crocitantis corvi
Cras Cras pronuntio, sed hodiernæ diei
moram fastidio, & horas prosequor odio,
momenta computo, & quamvis moru-
lam attenuatus vivo! non sic cœcutien-
tes tenebrarum filij, qui lucem fugiunt
inaccessibilem, sed animo carnali, non
sic tardigradi caducæ voluptatis Amasij,
quibus terram deferere videtur intolera-
bile, mundum dimittere, est solo cogita-
tu nimis terribile, morti succumbere, est
fatum inconsolabile; Psallit & plaudit
coronatus David, ut applaudat filijs Cho-
re. hunc psalmum desiderij & amoris, ex-
pande syllabas hujus byssyllabi nominis,
extende literas, grandis mysterij nuntias,
genuinos religiosi germinis indices, si e-
Pars III.

nim Augustinum consulas, respondebit
Doctor sanctissimus, *Chore, interpretatur*
Calvaria, trahere, ut attrahas amoris spi-
ritum, quisquis es Chore filius, quisquis *Religiosi sunt*
Crucifixi JESU discipulum profiteris, *filij Chore,*
nonne occurrit jam in loco Calvariae Crucifi- *filij Calvariae,*
xus? inquit subtilis Afer, *occurrit omni-* *filij Crucis.*
no, sed accurrenti, sed patienti, sed co-
mitanti, vel saltè subsequenti; infert
Aurelius de posthuma filiorum Chore
progenie, *ergo filij sponsi filij passionis ejus,*
filij redempti sanguine illius, filij crucis illius;
(f) hi sitiunt, non stare in mortalitatis
(f) *in enarr.*
Ps. 41. stadio, & hæere in visco terrenæ volup-
tatis, sed capiunt, sed ambiunt venire
& apparere; sitiunt in via, in Patria satu-
randi; flagrant in cursu, refocillandi in
adventu; Interea dum introitus ad re-
gnum adhuc suspenditur, dum ante vitæ
terminum vitalis aquæ fluvius præcludi-
tur, eodem succensi desiderio, anhel-
festinare contendunt, ad pervium su-
pernae urbis suburbium, ad prævium em-
pyreæ mansionis atrium, clamant hama-
ti, amant illaqueati ab ubertate conso-
lationis cœligenæ, *unam petij à Domino,*
hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini,
omnibus diebus vitæ meæ; (g) viator est, (g) *Ps. 26. v. 4.*
qui desiderat, est peregrinus qui aspi-
rat; non ergò tantum illa domus po-
test intelligi, ubi semper manere cupie-
bat, sed (explanante Augustino) *in ista* *Monasterium*
peregrinatione dicitur domus, sed propriè ta- *est domus Do-*
bernaculum appellatur; hic statur, non-
dum in requie sedetur, speratur enim,
non possidetur; hic tolluntur in nocti-
bus manus ad benedicendum Dominum,
& quamvis incolatur ab ijs, qui filij lucis
sunt, non tamen adhuc claritas lucis sinè
velamine aspicitur, sed caliganti oculo
velut in umbra objicitur, nè nimietate
luminis lædatur. Est domus ista non fi-
liorum Jobi triclinium, non luteus Æ-
gyptiorū incolatus, non sumptuosum re-
gis Solymæ ædificium, non deliciosum
reginæ Vasthi palatium, non coronatum
excelsæ Sionis promontorium, sed con-
secratum cœlestis templi pastaphorium,
quod suo videns adumbratum in symbo-
lo profugus Viator, attonitus ad specta-
culum exclamabat pavens, *quàm terribi-*
lis est locus iste, verè! non est hic aliud, nisi Do-
mus DEI, & porta cæli; (h) miraris ex-
(h) *Gen. 28.*
v. 17. clamantem, sed miror amplius paven-
tem, *pavensq;* inquit illos etiam ad cæli
portam directos viatores, sed nondum
constitutos in limine, necdum vestibulos
innixos videns periclitari, illi sanctissi-
mo

mo exhortantis Bernardi conformiter adagio, quò devotissimus Clarevallenſis clauſtri incolas ad ſancti timoris exercitium animabat, *latos vos volo, ſed nondum ſecuros, gaudentes in ſpiritu ſancto*,

(i) *Serm: 3. in ſed tamen paventes adhuc, & caventes à recidivo*, (i) ſed quid timendum illis, qui velut columbæ meditantur ad fenestras ſuas, non patulas, nè morti detur aditus, ſed obſeratas; dum enim habitantibus adhuc in terra non eſſet locus ubi requieſceret pes eorum, ubi deeſſet labor, & dolor cum afflictione ſpiritus, evolarunt manentes in ſolitudine, Ecquidnam hiſce pennigeris cœleſtis militiæ commilitonibus, quid paveſcendum alatis Angelorum contubernalibus? Illud fortasſe, quod rarius quidem, ſed tamen nonnullis vicibus ſolet accidere, quod laxato reſolutæ mentis oculo poſt ſe reſpiciant, videntes monſtrum cadaveris, & reputantes pabulum viventis, quo viſo, de loco ſancto ſuo præcipitante revolent, huic eſcæ vermium, præpropere immoderati affectus impetu frementes advolent, rapaci cupiditate furenter involent, & circumvallati laqueo venantium, irretiti dolosa calliditate hoſtium, in prædam corruant peccatorum.

Ad pavidum redire placeat Jacobum, & domum DEI, non illam quidem triumphantis ſolymæ Regiam, ſed militantis præviam inviſamus; quam luſtrans ſubtiliori excelsæ contemplationis acie Gazeſis Procopius, ſic locum hunc terribilem ſuâ deſcribit verſione, *locus ille religioſus eſt*, à vallo munitiſſimus, fortiſſimus à ſitu, concludus quadris lapidibus, nec oculata numeroſarum excubiarum vigilantia deſtitutus, timendus tamen adeo, quod innocens Viator, & proſtigatus exul obedientiæ gemuerit tremebundus; non quidem ob varietatem diſcriminum, quæ ſcuto inexpugnabili eliminabat Veritas, non propter quem validiori acie fugabat religioſa ſanctitas, non propter laſcivæ carnis impetum, quem domabat omni-genæ mortificationis aſperitas, non propter lenocinantis mundi inſidias, quas eludebat victrix illecebrarum pudica caſtitas, non ob crudelem tenebrarum principis tyrannidem, quam conculcabat profunda, quem proterebat inviſta victrix humilitas, *ſed ſtupens juſtus, propter magnam miſericordiam timuit*. (l) Com-

mentatur Chryſoſtomus, premunt, & ſæpe opprimunt accumulata exundantis miſericordiæ beneficia, dum negligenti oblivione ſupprimuntur; lædunt & ſæpè perimunt multiplicata miſerationum agmina, quando à mente incuria contemnuntur; vertuntur ſereniſſima affulgentis cœli lumina in fulgurantia ferientis Juſtitie fulmina, quando abſque condigna gratitudine prætereuntur; adſtipulatur Ori aureo Lyranus, dum paveſcentem, id eſt admirantem recenſet ſpectatorem, *de DEI benignitate*. Eſt regulare cænobium, eſt ſociale monaſterium, confinis cœlo fabrica, ubi Altiffimus Architectum exhibens, ſic ſingula ordinat ſpatia, diſtribuit cellarum habitacula, designat tranſeuntium curritoria, odæa templi erigit, ut ubique felices habitent incolæ, *unius moris in domo*, (m) legunt alij, *primogeniti in domo*, quam delineaturus Pſalter Regius, non aliud præmittit, quàm unum illud cæterorum ingens compendium, *DEUS in loco ſancto ſuo*, nec alium recogita, quàm religioſæ ſanctitatis tabernaculum, quàm habitaculum cænobeticæ integritatis; ſi enim loco competit continentem eſſe, locatum continere, in quovis regularis loci angulo continentie vorum ſuſpicitur, ubique intemerata caſtitas commoratur; non deeſt loci ſanctitas, hoc enim ſanctitatis vocabulum, ſi examines, quàm aptè nihil habentibus, nec quidquam terreſtris ſubſtantiæ habere cupientibus, religioſis congruat, faciliter animadvertes, ſanctus idem eſt, quod, *ſine terra*, ſcribit Carenſis Hugo, quod propria egenæ paupertatis eſt proprietas, terras rejicere, nec quidquam ſub particulari Dominio conſervare, eſt denique in monaſterio DEUS miſericors & omnipotens, tanquam in ſuo non alieno centro, nam quilibet iſtius Domûs incola proprius Domini ſervus dicitur, adeò felici obſtringentis obedientie compede mancipatus, ut nec ſuperioris intimatæ voluntati audeat quidpiam aut addere aut avellere humilis ſubditus, nî velit abominando infamis ſœdiſfragij anathemate feriri, Hic domûs hujus Dominus inhabitare facit, nec enim evagari ſuos vult incolas per ſpatioſas vias urbium, horret religioſis pedibus atteri pavementorum forenſium lateres, ſed arcæ jannam ſuis occludit manibus, nè ſelectorum quidpiam præ-

Jacob providet
timet miſericordias DEI.

(m) Pſ. 67. v. 7.

Sanctus vertitur
ſine terra
cujusmodi
ſunt religioſi
pauperes.

sumat egredi, nec alienigenarum curiositas audeat inquilinam hujus loci sanctitatem profanare. Eliminatur per unitatem moris universa adversantium discordiarum colluvies, profligatur à remotiori accessus vestibulo omnis alternationum congeries, nec plurium aut domuum aut tabernaculorum varietas admittitur, sed quævis umbra ambientis avaritiæ à singulari hac domo sequestratur, non hic auditur Comminandum ultricis Justitiæ improperium singultantis Isaïæ, *væ! qui conjungitis domum*

(n) *Isa. 5. v. 8. ad domum, & agrum agro copulatis.* (n) A limine monasterij rejici debet omnis iniquitas concupiscentiæ. hinc omnis iniquitas concupiscentiæ ab hujus domus ostio repellitur, & puerilis inconstantiae variabilitas de domo in domum arcetur ac prohibetur. Primogenitorum quippe peculiaris est residentia, ab aliorum diversorijs sat procul elongata.

Sic custoditi ab excubante providentia, circumvallati à muniente omnipotentia, directi ab ordinante sapientia, quæ debent integritate correspondere, qua gratitudine recipiari, qua plenitudine charitatis legislatoris sanctissimi benignam voluntatem observare? sunt plurima sanctorum Patrum e-logia, aut subtilissima Commentatorum Symbola, quibus hæc una domus in mundi oculis despecta, copiosissime adornatur; assimilantur floridæ æterni Patris familiæ vineæ, cui sepem circumdedit, dum regulari observantia eandem cingens, à parvulis vulpibus, à minimis vitiis assultibus præmunivit, hanc excolunt fideles operarii, laborant in illa cœlestes mercenarii, non ante vespertinum à diurni laboris impendio quiescentes, quorum si quæris operam, si cultum vineæ requiris, respondebunt investiganti, *portavimus pondus diei & æstus*, (o) seu cum Theophylacto in pondere assilientis ire vehementiam sed refrœnatam intelligas, in æstu urens concupiscentiæ flammicidium, sed sopitum; seu cum Chrysostomo opus Justitiæ in pondere mediteris, frequenter adimpletum, in æstu concupiscentiam sæculi contempnam, & rejectam; æquiparatur ab offensi Damiano delizioso sanctorum voluptatum arboreto, in quod deductus Adam creaturarum omnium dominio præcellebat, *verè claustrum est paradyssus*, (p) in pratis amplissima sacrarum scripturarum volumina delineantur, purissi-

mus pellucidorum fluminum quaternio in copioso lachrymantis pœnitentiæ profuvio repræsentatur; in multitudine fructiferarum arborum, sanctorum chorus, ubertate ingenti fertilis insinuatur, ille sacris innixus litteris asceta, legendo delectatur, iste plenus suspirijs, orando contentatur, ille præteritorum memor criminum, Adamum veterem deplorat, ille continua rememorans super effluentis misericordiæ beneficia, in sui Mecænatis laudibus exultat; ille vigilando suæ invigilat securitati, iste jejunando suæ salutis prospicit felicitati; applicant huic domui celebriores Evangelicæ perfectionis interpretes, amplissimo exercituum Domini tentorio, ubi militia cæli castrametari solet, torpœne numerans milites, quod computat heroës; huic affigunt pro lemmate celeberrimum illud Salamonis præconium *quasi castrorum acies ordinata?* (q) ut militantem in terris Ecclesiam suis virtutibus protegant, suis orationibus defendant. Reverentur alij reclusam claustrorum innocentiam regulatæ Patris credentium Domui, celeberrimæ illustri Abrahæ familiæ, ubi nec feriari incola, nec otari sinebatur advena, debebat ille peregrinum pascere, iste pasci. Domus inclita, familia præceleberrimis nobilissima, à domo syderum delineata, cujus subsecutura posteritas felicitate Genethliaca, & sanctitate propriâ, coruscæ stellarum reipublicæ confœderatur, sic tamen, ut stellæ istæ, ad perenne decidentis luciferri improperium, fulgebunt in perpetuas æternitates. Dilatant alij mensorium mysticæ hujus fabricæ calamus, utque procedant liberius, extendant vastius, applaudunt primo illius fundatori, præclaroque jubilantes dramate aggratulantur ei cum psalte regio, *in generationem & generationem veritas tua, fundasti terram, & permanet*, (r) si angularem lapidem, si petram fundamentalem fundatæ terræ hujus investigare libet, absque prolixo studiosi examinis dispendio, respondebit Magister gentium, *fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS*, (s) Hoc uno suffulta columine, non timet dirui, non metuit ruinari, nam licet luctisonum prælagientis Michææ sit oraculum, suo jam sæculo inchoatum, *perijt sanctus de terra*, (t) quantumvis incuriam suæ salutis monachum

Sunt paradyssus Domini quem excolit innocentia regularis.

Sunt tabernacula castrorum.

(q) *Cant. 6. v. 3.*

Sunt terra benedicta fundata in Christo.

(r) *1. Cor. 3. v. 11.*

(s) *1. Cor. 3. v. 11.*

(t) *Mich. 7. v. 2.*

Monasteria sunt vineæ cœlestis Patris familias.

(o) *Math. 20. v. 12.*

(p) *Serm. 19.*

chum periclitari eveniat, in ipso latentis Asceterij medivallio non id stabilitatem terræ præpedit, nec fundamenti eruit firmitatem, quæ tantò est admirabilior, eò celerior, quò carnali videtur oculo ruinæ vicinior, proximior vindictæ; qui enim terram hanc appendit super nihilum, qui stabilivit eam in profunda pauperie, ille pariter fundator & servator, huic dabit benignitatem suam, ut illa sic radicata præbeat fructum suum, & quamvis ambitioso sapius sæcularis superbiam proteratur calcaneo, licet prophetico insidiantium hæreticorum impetretur litigio, etsi continuo invidentis mundi assiliatur opprobrio, stat firma sine formidine, subsistit firmiter absque vertigine, sciens vaticinium gubernatricis Providentiæ oraculum, *erit terra juda Ægypto*

(u) Is. 19. v. 17. *in pavorem*, (u) erit Ægyptus (explanante plus quam vertente Aquila) instar illius, qui tremens circumfert oculos, & advenientem formidat inimicum, *terra juda religio est* (subnectit Carenfis Hugo) *quam pavent sæculares*, non quasi robustam suis agminibus adversariam, sed velut adversam perversis moribus inimicam, non velut armigeram suarum urbium infestatricem, sed velut elingvem suarum prævaricationum accusatricem; non quasi occultam suarum facultatum insidiatricem, sed sicut indeclinabilem suæ iniquitatis condemnatricem.

Quod enim vetusto Ezechielis sæculo, huic religiosissimo Prophetæ injungebatur ad confusionem prævaricatorum de populo Domini, hoc iteratur indies, ad Christianæ calamitatis informationem; *fili hominis! ostende domui Israël templum, & confundantur ab iniquitatibus suis, & metiantur fabricam*; (x) collimat, si solam attendas literam, comminatorius exprobrantis DEI digitus ad sumptuosum Salomonis templum hostilibus incendijs exustum, furore barbaro in ipsis ruderibus ruinum; jubetque & porticus cum atrijs, & areas cum pastaphorijs dimetiri, ut hoc ferali spectaculo à peccatorum suorum immanitate riundo territi erubescant. Nec est exiguè moliminis, illud, quod mentis oculo conspexeris, audientibus intelligendum sic demonstrare, ut auditores ipsi vidisse videantur. Grandis Ecclesia! insignis fabrica! quam, si quis mente conspexerit, cessare debeat ab iniquitatibus, & quidem, quas hætenus commisit.

Non est hoc grande prodigium augustæ Salomonis machinæ attribuendum, cum & illius templi cultores cum ædibus, & ipse supremus Director & fundator Salomon peccando DEUM offenderit, licet finaliter conversum sperent plurimi, solido confessionis propriæ, ac deplorandæ vanitatis convlcti argumento. Illud, nec aliud huic dissimile intelligendum cogita, non exanime de duro marmore, sed animatum, deque vivis lapidibus compaginarum DEI templum, quod eidem hominis filio objiciebatur conspiciendum, quando superna deductus dexterâ directricis sapientiæ, spectabat virum candente æris specie fulgurantem, quod cæteris metallis resonat fortius, vocaliorique tinnitu ad auscultandum excitat auditorem; gestabat lineum in manu funiculum, vel si septuaginta Commentatorum præplacet versio, *erat in manu ejus funiculum cæmentariorum*, (y) seu cum Gregorio in cæmentarijs adumbratos suspiceris angelos, seu ministeriū nostræ salutis deputatos, seu etiam Prophetarum, Apostolorum principes præfiguratos mediteris, qui civitatem DEI coedificare cœperant, & adiutores se exhibent Divinæ voluntatis. Nec allegoricam sensûs mystici veritatem deserunt, qui sacrarum Religionum Præpositos ac Præsides in cæmentarijs suspiciunt, dum subditorum animos, vivos veluti lapides ad cœleste ædificium dirigunt & attollunt; tenebat cum funiculo vir ille, quem una fœminarum (nec enim similem visa est, vel habere sequentem) circumdedit mensuræ calamum, utque ex situ mysterij veritatem colligas, attende Prophetam recensentem, *stabat in porta*, tum quia in porta Judex judicat, tum quia per ipsam justorum quilibet ad vitæ æternitatem intrat; Denique sublimis ille Dalmata, dum mensurantem considerat, quisnam sit vir ille dimetiens? perspicue declarat, dum hac architecti præfigurante idæa Christum præfigurari enunciat, ad quem ut summum architectorum Principem novi templi designare dimensionem pertinebat. Est enim inæstimabile artificium novas Religionum facies delineare, construendas vitæ Asceticæ fabricas mensurare, normam vel reformandis, vel etiam fundandis monasterijs assignare. Est soli supremo Architectorum Principi, & debitum, & congruum, cujus oculi ædificium semper aspiciunt, & quantum quisque regularis

*Sunt templum
mensuratum
ab architecto
DEI.*

(z) Ezech. 40
v. 3.

Erigitur hoc templum ad regulam perfectionis Evangelicæ. sanctimoniam professor, quantum quique Evangelicæ perfectionis æmulator profecerit, indefinenter aspiciunt, & attendunt. Quod si Tarsensis testimonio quælibet fidelis anima templum DEI sanctum esse supponitur, quid de religioso homine, qui derelictis omnibus, cruce onustus JESUM directè sequitur, qui præ cæteris militantis Ecclesiæ viatoribus per mandatorum viam festinat currere, supponetur? Hoc templum ad Christi mensuram erigitur, ad suæ sanctitatis regulam fabricatur. Est civitas in sanctis fundata montibus, inaccessibilis tenebrarum principibus, inexpugnabilis à malignis spiritibus, Idæa cœlestis Solymæ indissolubili sororiæ conjunctionis vinculo fœderata; Est una in terris Mater Ecclesia, non alteri, quàm soli Sponso sanguinem desponsata; Est urbs refugij, quibusvis prævaricatoribus deserviens in asylum; est DEI nostri civitas, *ad differentiam infidelium, & hæreticorum, quia non sunt de hac civitate Ecclesiæ,* (2) scribit Aygvanus, haud enim veræ fidei sanctis imbuti sunt dogmatibus, quæ tamen immobile hujus perennaturæ metropolis fundamentum est, nam licet fides transeat, quod tamen fide creditur, manet immutabiliter, ac æternaliter perdurat.

(2) in Ps. 47.

(a) in Ps. 47.

Hoc templum ædificatum per ceteros ad consensum & emendationem, ab eis visitatur.
(b) de Laud. Eccl.

In hujus urbis circino, sunt venustissimæ ad pulchritudinem virtutum fabricæ, sunt sumptuosa sanctarum animarum palatia, sed sanctiora cæteris eminent templa religionum, non illa tantum materiali ædificio conspicua, sed sanctiora longè Divinis digna conspectibus sanctuaria, non pretiosa ab inanmato marmore, sed æstimatissima ob pretium intemeratæ perfectionis. Quibus applaudens congratulatur Cassiodorus, gaudeant Religiosi, & tota mentis exultatione latentur, quando audiunt à Domino civitatem esse fundatam, in qua se firmiter posse consistere, non dubitant. (a) Cives nobilitate conspicui, illius beatæ urbis illustres incolæ, quam non erexit manus terreni principis, sed ipse Altissimus fundavit. Sunt consecrata huic fundatori Religiosorum cœnobîa, insigniores velut Basilicæ, quas defixo contemplandæ mentis oculo considerans Basiliius, exclamat, dum abdita sacre Thebaidis eremitoria cum exultantibus Ægypti asceterijs meditatur, quis non verba Divina huic congruere videat, quibus dicitur, quàm speciosa tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israël, ut tabernacula, quæ fixit Dominus; (b) reverere

Pars III.

propheticum ecclasticum Ezechielis templum, mensorio incarnati ædilis calamo regulatur, in cujus denudata facie suæ salutis incurij spectatores, bonum quod negligunt, videant, & super malo suo, quod delinquendo perpetrant, salubriter erubescunt; non est exiguæ utilitatis scrutinium, metiri ordinatam cœnobarum fabricam, ut qui justorum rectitudinem meditari desiderat, saltè externam religiosæ sanctitatis speciem recognoscat; idcirco quippè prævaricatoribus templum DEI ostenditur, ut si sponte suâ justorum opera considerare renuant, ex visis eorundem habitaculis, probitatem vitæ intelligant, & inflammati desiderio, proximius ad examinandam perfectionis seriem accedant. Ingredere, quisquis es, quem sæcularis arrogantia ad amplissimas urbium curias intrudit, ut videaris, quem ambitiosa vanitas ad coronatas Monarcharum regias impellit, ut promovearis, quem dormiturentem excitat anxians obtinendæ dignitatis libido, quem vigilantem cruciat dilata præcellentis superbie prurigo, quem avida coacervandarum divitiarum rabies ad improbos labores constringit, quæ lasciviens illecebra, plus quàm natura talpam excæcat; ingredere, si vacat, exilem insipienti carnis oculo cœnobaricæ sanctitatis mansionem, egrediamur in campum; progrediamur ad saltum, absconditas eremitarum cellulas invisuri, penetremus nonnihil ad interiora deserti, non jam in ultimis nauseabundæ naturæ angulis collocati, sed suburbiorum monasteria, extento nonnihil oculo, sed uno simul intento ad spectaculum animo, fores cum atrijs, cellas cum cameris, cum officinis triclinia lustremus; stupebit dives epulo mensæ frugalitatem, ad quam pascens sedet necessitas, non splendida abundantis convivij ubertas; ministrat accurata parcitas, non famulatur sumptuosa peregrinorum eduliorum densitas, non ancillatur amplissima vasorum regularium Majestas. Si ædificij architecturam consideras, relucet illico delineantis dextera, struentis fabrica, mensurantis decempeda, parvum quantumvis nitidum, jucundum non magnificentum, mundum non sordidum, magistræ paupertatis monumentum. Spectabis amœna ad delictum viridaria, sæcundis strueutium & excolentium cœnobarum sudoribus irrigata, quæ intuentibus devotionem excitant ob moderandæ famis

Singularem sanctitatem spirant monasteria bene regulatorum.

providentiam, ob sustentandæ egestatis simplicitatem, & admirationem ingesserunt ob copiosam multiplicatorum fructuum abundantiam, ob largam influentis cœli fertilitatem, sed exploremus curiosiori indagine, alimentorum officinas, non recluduntur seris, non muniuntur vectibus, ut eò copiosius quo patientius Divina valeat providentia lustratum introire, huic enim hoc grande vacuum committitur, ab illa replendum indubitata prorsus fiducia expectatur. Non allegare studeo, nec tamen prætereunda svadeo secreta monasteriorum oratoria, fructifera capituli conclavia, terrifica sacri horroris sanctuaria, quæ omnia occultam spirant vehementiam, inspirant comminabundam tepidis violentiam, trahunt resistentes admirabiliter, & renuentes attrahunt frequenter, donec secreto compellentis omnipotentis magnetismo, magneti ferrum adhæreat, & obduratum insensati prævaricatoris cor, DEO cordium principi subjugetur, suoque conditori ut creatura creatori relatione inseparabili respiciens alligetur. Nititur quidem sapius obluctari, conatur in libertatem filiorum Cain circumvagando eluctari, sed fortunato compede affectuum ferocitas restringitur, vagabunda in vitioso impiorum circulo perversitas coarctatur.

Gemunt illaqueata sancti timoris mancipia, sed salutaris gemitu, post paululum maturato perpendentis animi Iudicio, abundantissimo solamine refocillanda. Plorant suæ felicitatis augurium, præteritam molestioris vitæ licentiam deploraturi; suspirant interim cum lachrymante Solyma, sed fructuosius, quia maturius, medicabilius quia præmeditatus, *conclussit vias meas lapidibus quadris*, non furens Adversarius, sed miserans Dominus, non defraudator nequam spiritus seducendo, sed magni consilij Angelus deducendo. Illud investigari flagitat consideratius, perpendi altius, seduliori sciscitatione explorari, cur illico quasi dolens subjiciat, quasi læsus objiciat, quasi vindicaturus corripiat, quasi protestans asserat, *semitas meas subvertit*, vix est amico dignus nomine, quisquis molitur prosperitatem amici subvertere, & in angusta sui ingressus semita incedentem compressius anxiare. Terrerer gementis quærimonia, & plorabunda vox sufficeret ad com-

passivum dolentis animi consortium, si solum subverfas conqueretur semitas, nec adderet non alias, sed suas existisse; *semitas meas subvertit*, meas, non suas, ô Providam misereris DEI clementiam, consvetæ pietatis indicem, manifestissimam futuræ nuntiam prosperitatis! meas, non suas, illæ sunt declinandæ, istæ sunt insequendæ; illæ sunt evitandæ, istæ sunt decurrendæ, istæ sunt profligandæ, istæ sunt seligendæ; hoc clamans toties renovat, quoties iterat, directrix viarum Domini Sapiencia, *derelinquat impius viam suam*, quibus ad præcipitum deducitur, ut in exitum seducatur; *non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ*, illa congenito velut pondere ad judicandum deprimuntur, istæ proprietate ignea flammæ charitatis ad miserendum eriguntur, ad condonandum diriguntur; quod suis expertus in ærumnis sapiens attestatur, *parcis omnibus, quia tua sunt Domine, qui amas animas*, (c) viæ mortalium quod inclinantur facilius, quo desinunt conaturalius, quod tendunt sapius, quam ad mortem? sed via vitæ nescit à vita deflectere, novit mortem effugere, non sinit salutis terminum præterire; *neque viæ meæ viæ vestræ*, (d) nostras ut exararet stylo compari, psallebat puer Domini, psallendo deplorabat, vias nostras, non esse nisi tenebras, & lubricum, quid inscurius ad incedendum, quid est periculosius ad procedendum, at verò vias mandatorum DEI suos ut delinearet proverbialis Salomon, pulchras ab intemeratæ puritatis vetustate, & stratas beatæ pacis oleis indicavit, *viæ ejus viæ pulchræ, & omnes semitæ ejus pacificæ*; (e) denique sicut cœli exaltantur à terra, sic differt istarum sublimitas, & imitas illarum, nostrarum profunditas & eminentia Divinarum. Hoc agnoscebat, qui supplicabundus ingemiscebat, tanquam viator errabundus in vijs suis, *vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me*, (f) de ultimis loquens, subjungit Augustinus ad explicandum nostræ mortalitatis periculum, *angustas & paucis notas semitas tuas edoce me*. Est prima sollicitæ petitionis periodus, viarum demonstratio, quæ cum admittant laritudinem, capta faciliores sunt, & pluribus communes; secunda est semitæ directio, est intellectu difficilior, accessu durior, progressu strictior, à paucis frequentata, de qua

Sunt conclusa
lapidibus
quadris clau-
stra eorum.

Initium con-
versionis est
derelictio viæ
iniquitatis.

(c) Sap: II.
v. 27.

(d) Isa: 54.
v. 5.

Viæ DEI pul-
chræ, viæ ho-
minum fædæ.

(e) Prov: 3.
v. 17.

(f) Ps: 24.
v. 4.

Misericors
DEUS sub-
vertit semitas
proprie vo-
luntatis.

(g) Jobi 27.
v. 16.
Magna felici-
tas viam Do-
mini nosse.

qua dum loqueretur Elias, superno illu-
minatus spiritu, inquebat, *nunquid no-
sti semitas nubium magnas?* (g) arcta fi-
quidem bene vivendi censura, non est
viarum amplitudo, non spatiosa vasti-
tas, sed semita, qua non consveta fide-
lium peregrinatio dilatatur, sed qua re-
ligiosa perfectio Evangelicis consilijs stri-
ctissime coarctatur, quid enim? latumne
hoc mandatum est, ab omnibus obser-
vandum, mundi consortium despiciere,
carnis delicias quantumvis licitas repu-
diare; honoris etiam debiti occasionem
fugere, possessionem propriam velut ve-
nenum aspidis declinare, adulatores
contemnere, vilipensores honorare; Hæ
semitæ ex Evangelicis compaginantur
& coarctantur consilijs, quas semitas
nubes illæ ex magnis maximæ, præci-
pui Christianorum principes, sublimio-
res ceteris Apostoli, ambulantes in do-
mino, vocatione qua vocati fuerant,
arctissime observarunt. Est principa-
lis semitarum semita conductrix obedi-
entia, cujus illud est studium, illud im-
pendium, voluntatis propriæ itinera
vel fugere vel fugare, vias servorum
liberas detestari, solasque præcipientis
aut consulentis Sapientiæ semitas se-
ctari.

Obedientia
est conductrix
viatorum in
semitis DEI.

Est primum hujus manuductricis
præludium, obedientis animæ arbitrium
quadris lapidibus concludere, inter re-
motos latentis monasterij parietes rest-
ringere, terrigenarum commercio con-
civem cælestis Solymæ sensim subtra-
here, subtractum à nupero opinionis pro-
priæ dominio refrænare; nil suum sibi
relinquere, ut alius ad nutum quemli-
bet alterius evadat, severiori imperio
procurare. Est prima, est cæterarum
præliminaris lectio, quam præses Sapi-
entia suis solet prælegere discipulis in
schola veritatis, in cænobialis doctrinæ
Areopago ad audiendam vitæ legem con-
gregatis, *sentire de Domino in bonitate, &
in simplicitate cordis querite illum*, (h)
cum enim incomprehensibilia sunt ju-
dicia ejus, illa discutere temeritatis est
indiciu, illorum investigare finem, stul-
tæ præsumptionis est argumentum; in-
vestigabiles siquidem viæ ejus, cæcæ
exigunt viatorem, qui transeat quò du-
citur, procedat quo movetur; sentire
præcipit instructrix sapientia, non judi-
care, nec enim sensus judicat, sed si sen-
sibile objicias, cacutiente velut impetu

(h) Sap. 1. v. 1.
Vir obediens
sentit de DEO
in bonitate
quia procedit
in simplicita-
te cordis.

in scopum suæ tendentiæ festinat. Sic
obeditur salubriter, sic obedientis semi-
ta subvertitur, & via mandatorum DEI
de loci pedissequo consumatur, sic in
simplicitate cordis Altissimus quæritur,
& absque circumvagis ambagibus hu-
militer reperitur. Hoc saluberrimum
magni Basilij est documentum, qui ac-
curatos præcipientis Magistri explorato-
res, curiosos præceptorum indagatores,
non inter lucis filios, sed inter genui-
nos tenebrarum principis æmulos col-
locat, ab asceterijs eâ severitate, quâ ser-
pens à paradyso, eliminari meruit pro-
pulsandos; enim verò! prima illius ne-
quam spiritus fuit investigatio, prima
primi assultus infasciatio, *cur præcepit*
vobis DEUS? (i) quam virulentam do-
losi sophistæ quæstionem, periculosam
consimilis investigationis velicationem,
perenni condemnans anathemate com-
memoratus Ascetarum princeps, quan-
tocyus subjungit, *interrogatio hujusmodi,*
quare huc aut illud præcipiat superior? Dia-
boli est imitatio Evæ dicentis, *cur præcepit vo-*
bis DEUS? (l) ab interrogatione ince-
pit seductor callidus nostræ felicitatis
interitum ordiri, nostræ mortalitatis
exordium auspicari, cautè fingens, ut
notat Hugo Victorinus, se de præcepto
prohibente dubitare, ut & mulierem fa-
ciat dubitare. Mox dubitantem effe-
cit vacillare, sciens, quàm facilis foret
impendij, vacillantem præcipitare, vix
incipit sciscitantem Angelum incuria
mulier auscultare, quando jam cæpit in-
terrogantis quæstionem recogitare; pro-
serpit serpens in approbantis Evæ anima
proserpere, & aperto ad scrutandum
mandantis intentionem deceptæ mentis
oculo, oblatam versipellis sophistæ Di-
vinitatem mori nesciam intueri. Ad-
vertit Insidiatoris Angeli subtilem falla-
ciam Doctor Angelicus, bina sponden-
tis emolumenta, quorum primo illumi-
naretur in tenebris intellectus, secun-
do erigeretur ad eminentem gradum
præcellentiæ appetitus; *promisit excellen-*
tiam dignitatis, eritis sicut Dii, & perfe-
ctionem scientiæ, cum dixit, scientes bonum &
malum, geminos deformati vultus ob-
tulit oculos, ut oculatam DEI creato-
ris imaginem geminis pariter, sed co-
lumbinis spoliaret, videlicet intentionis
rectitudine, ac simplicis obedientiæ in-
tegritate; prosequitur Scholarum An-
gelus, *homo enim ex parte intellectus na-*
turaliter fugit ignorantiam, & scientiam ap-

(i) Gen. 3. v. 1.

(l) Const: mo-
nast: c. 23.

Examinantes
præcepti ra-
tiones, æmu-
lantur ser-
pentem in
paradyso.

Diabolus in
paradyso ge-
minos obtulit
oculos Evæ,
excellentiæ
Deitatis &
perfectionem
scientiæ.

petit, ex parte verò voluntatis, quæ naturaliter libera est, appetit celsitudinem & perfectionem, ut nulli, vel quanto paucioribus, (m) S. Thom. subdatur, (m) utrumque perdidit, quando tot mancipabatur Dominis, quot se subjecit virijs, & comparata serpentis discipula jumentis insipientibus, evasit jumentum mortalitatis bajulum, & quæ naturali agitata stimulo, angelico stimolata ludibrio, naturæ conditionem voluit excedere, amisit inæstimabile jus hæreditatis Angelicæ, facta ex matre viventium hominum infamis puerpera morientium peccatorum.

Prima radix nostri interitus fuit resecratio oculorum.

(n) Gen. 3. v. 7.

(o) n. de Gen. ad lit.

Mors efficiens mortales, primum per oculos aditum invenit.

O! si oclusis despexisset oculis oculatum cæcutientis obedientiæ inimicum, non aspexisset lignum, aspectu delectabile, non abstulisset impia deprædatrix, non comedisset voluntaria prævaricatrix, non dedisset viro suo importunissima incantatrix, Qui (Ambrosio fidem dante) non suâ culpâ, sed visio lapsus uxoris est; Prima peccati pœna, & ideò cæterarum omnium regula & mensura, describitur Divino dictante Spiritu, & aperti sunt oculi amborum; (n) nè levem existimaret humana ruditas, si forsitan pro sensu mentis sensibiliter aperuisse oculos ominaretur, explanat Augustinus intollerabilem oculatæ plagæ hujus severitatem; ut jam esset corpus non animale tantum, quod poterat, si obedientiam conservarent, in meliorem spiritualémque habitum sinè morte mutari, sed jam corpus mortis, in quo lex in membris repugnaret legi mentis, (o) Infelix visio! feralis oculorum resecratio, nam illicò bipatientibus valvis inscendit mors per fenestras; prævaricatio siquidem Divinæ legis, inducens obedientiæ violationem, oculos concupiscentiæ aperuit, quos provida nostræ salutis puerpera, quos salutifera mater originalis gratia conclusit. Adeo periculosum est, ad intuendam, ad discernendam superioris legem, oculum aperire! adeò consultum & opportunum est, obedientem subditum, ad sui legislatoris nutum parendo cæcutire. Felix obedientia suscitatur mortuos non videntes, infelix inobedientia vivos interimit, & sepelit videntes. Ite! meum ab hoc funesto mortuorum proroparentum feretro, ad prodigiosum resuscitati obedientis tumultum, clausis viventem oculis conspecturi. Obdormit DEO Lazarus, sed moritur mortalibus, qui mortuum suscitare non poterant, sed soli vitæ Domi-

no ut proprium committebant; novit iste majori facilitate de tumulo sepulcrum resuscitare, quàm noverit mortalis homo dormientem in lectulo excitare; vide, si dubitas, Ægyptiorum aciem cum exercitûs coronato principe in rubri maris voragine submersum, audi Divino applaudentem Vindici Præsidentem Israël, lege prodigiosam sublimis canticî periculum; *Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra*, (g) intellige cum interlineari aquam terræ cognatam, vel si aridet Commentatoris Evthymij elucidatio, qui demersos, ab evomentis oceani utero ejectos adstruit, ut spoliarentur à videntibus Israëlitis; grandis potentia Omnipotentis dexteræ! trucidat absque verbere, demergit sinè turbine, nec mirare, tam facile DEUS miraculum facit, explanat hanc ingentem exanimatorum Ægyptiorum stragem subtilis Cajetanus, ac si duntaxat manum extendisset. Extensurus denuò hanc suæ benignitatis dexteram ad sublevandam orbarum sororum calamitatem, desertam Judæam repetit, & suis dedicatam obsequijs consolaturus Bethaniam accedit; Adveniens extracastellum excipitur sollicitè à sollicitante Martha, & sola dilecti hospitis præsentia, immoderati luctûs intemperiem dissolvit. Prudens mulier occultè sororem advocat, nè promulgatam Redemptoris præsentiam præsentibus Judæi fugerent (ut asserit Chrysostomus) & testes esse miraculi recusarent. Ferventior in amando, amorem nescit tegere, sed corruens ad JESU pedes, quos vivificare suo cognovit experimento, dilectum sibi Lazarum in mortis spoliis cecidisse, ob solam vitæ absentiam lamentatur; Quid ageret Magister Veritatis, docere voluit, priusquam faceret, ut humiliandum erudiret hominem, priusquam exaltetur. Lachrymatur, ut ipsa fragilitate lachrymarum denudet humanitatem, abscondat operaturam Deitatem; quia fons pietatis erat, flebat pro parte humanitatis eum, quem resuscitare poterat per potentiam Divinitatis, scribit Alcuinus; hanc ostensurus, adorat Patrem, nè ignoretur filius, vel etiam ut resurrectio mortui commune opus sit filij orantis, & Patris exaudientis.

Clamat Verbum, & quidem voce magna, quasi procul absentem revocaturus animam per clamorem, ut erudiretur ignara gentilitas, quæ hætenus cre-

DEUS extendendo manum operatur prodigia. (p) Exodi. 15. v. 12.

Christus lachrymatur, ut ante operationem grandis miraculi discipulis cooperiat fragilitatem assumptæ humanitatis.

(q) de Verb.
Dom. serm.
25. S. Th. hic
in Cat.

Lazarus ad
clamantis
Christi vocem
exsilit ligatis
manibus ac
pedibus, &
oculis velatis,
ut promptissi-
mè obediat.

(r) Serm. de
Lazar.

(s) de Fide re-
surrect.

Natura, ut
DEO prona
obediatur, suum
officium non
obscurat.

crediderat, in tumulis sepultas jacere animas defunctorum (ut autumat Theophylactus. Resuscitandum nominat, *Lazare! veni foras* (commentatur admirabiliter cum Augustino Doctor Angelicus) *ided dicit nomen, nè omnes mortui cogerentur exire.* (q) Exsilit illicò citatus hospes mundi, inauguratus cives limbi, prorumpit de sepulchro terrificum funesto pallore spectaculum, erumpit de speluncae vestibulo quatríduana esca vermium, egreditur de regione cadaverum redanimata mortis victima, accelerat ad imperantis nutum comparere, ligatus pedes & manus institit, non vinculis cate-natus aureis, nec ferreo arctatus com-pede, sed *fascijs sepulchralibus* (legente Euthymio) coarctatus; revinctus verten-te vocabulo, *fascijs funeris*; utque cœcam attonitis spectantibus præludat obedi-entiam, sudario circumligata facies ve-latos exhibuit oculos, videre sub hoc ve-lamine non valentes. Non solvit prius vincula, qui jam in filiorum DEI nume-rum electionis jure asserebatur, sed exit vinculatus lintheaminibus, nè mors tar-da iussionibus DEI notaretur, si vel brevissi-mum tempus in resolvendis lintheaminibus con-sumeret, respondet Os aureum; (r) prius mortis disrumpebantur vincula, quam sepulturæ ligamina dissolverentur, occlu-sis aut velatis oculorum palpebris egres-sum inchoat, compeditis pedibus ad ar-ctam salutis semitam revocatus, gradum ordinat, gressum actitat, manent vincu-la, sed passum non præpediunt, clausa connivent lumina, sed tamen viam car-punt, si miraris hæc (hortatur absorptum spectatorem Mediolanensis Ambrosius) *disce, qui imperaverit, tum mirari defines, virtute Divinæ præceptionis operante, natura suum non requirebat officium, & tanquam in excessu posita, non jam suo ordini, sed Di-vino nutui serviebat*; (s) præcipiebat via, & mandatorum viam currere obediens amicus JESU Lazarus compellebatur; cla-mabat Veritas, & Veritatis discipulus au-dire cogebatur, animabat vita, & redani-matus homo, vitalem motum progredi-endo edere jubebatur. Adverte gemi-nam unius indivisibilis obedientiæ præ-rogativam, attribue cuilibet obediendi subdito binam proprietatem, utramque præcipientis DEI autoritas exigit, al-teram altera non admittit, est prima ne-cessitatis ordine, fortassis etiam condigni-or vicina vivæ fidei conjunctione, ut enim ista excludit evidentiam, sic enim sim-

plex obedientia suis propulsat à finibus expertam demonstrationem, est igitur inseparabilis obedientiæ proprietas, non tantum in claro lumine caligare, sed in-super inter meridiani solis radios cœcu-tire; est altera hujus pedissequa, vel si mavis dici, decentius illius est aligera, pennis velocitatem indicat, angelicam, non humanam, alis celeritatem annun-ciat, qua aggravata corpore obedientis anima surripitur tardigrado hominum ordini, & speciali privilegio, alato bea-tarum mentium adnumeratur megacos-mo. Fugit, nî te currentem videat ma-gni consilij Angelus, dum veniendum in-dicat, dum suo vel sui locum tenentis in-dicio obediendum intimat, fugit instar cervorum hinnuli super montes Bethel, non facili vestigio à montibus æternis, ubi in sancto habitat, ad vallem lachryma-rum rediturus, ut te plorantem videat, vel audeat clamantem. Dilectam, non exosam contestor animam, amicam au-scultantem, columbam volitantem, non corvum procrastinantem, non ream re-tardantem. Audi gementem, non quidem captivam Sionis filiam, quam deturpavit dissoluta propriæ volunta-tis libertas, nè dicam invasam Babylo-nis æmulam, sed electam ex millibus, unam ex pluribus, illustris Solymæ di-lectam, quam invasurus, qui deside-rabatur toties, implorabatur indies, sponsus sanguinum, tandem comparuit ad limen januæ, sed occlusæ; dormierat corde vigili, & expergefæcto pariter cor-pore, pulsantis dilecti vocem perceperat, castis suis amoribus blandientem, aperi-mihi soror mea! cujus cor mihi vigilat, cum omni voluntatis arbitrio, dum alij, *Sponsæ clau-sum ostium est liberum arbitrium so-li obedientiæ pervium.* & heu! rot Adæ prævaricatoris filij dor-miunt somnum suum, & omnis eorum delectatio in propriæ voluntatis gremio insuscitabiliter quiescit. Aperi mihi! clausam hætenus alijs, tui arbitrij janu-am, ut quæ non nisi me te protestaris quærere, inventum celeriter recipias, quærentem te sinè moroso cujusvis moræ dispendio admittas. Sed vehementiori innixa somnio, quid somniet, ausculta-mus, expolitam se tunicâ suâ conqueri-tur, nec ita subito induendam; excusat excusantem se purpuratus Hugo, non e-nim obedire recusantis, sed sua ex solitu-dine exire trepidantis vocem esse inter-pretatur, jam tunc quippè didicerat, ei, qui in agro est, non expedire, ut rever-tatur, tollens tunicam suam.

Adjungit priori quærimoniæ, iterato sapius amaræ compunctionis pedilavio, se universam inquinorum affectuum congeriem abluisse, excussisse residuum mundanæ vanitatis pulverem, partim asperitate pœnitentiæ, partim austeritate claustralis disciplinæ, nè igitur pristina defœdaretur turpitudine, quamlibet umbram periculi metuere, egressum quemlibet formidare. Sed ocyus vivaciori irradiata lumine, agniti erroris conscia, lectulo evolat, ostio advolat, pessulum arripit, januam eruit, anhelis faucibus, oculis bipatientibus, dilectum sperat conspiciere, flagrat aspicere, at! qui interpellans rogaverat, rogans pulsaverat, pulsans impulerat, coactus recedere, excessit, non facili negotio rediturus, erupit, velut rupto zolotypi amore fœdere discessurus, evasit, avulsus quidem à porta soli sibi hætenus reſerata, nunc autem obſerata, quasi prolixiori absentia negatam sponsæ præſentiam ulturus. Placuit quidem amanti sponſo clauſuræ disciplina, si modò peregrinis oclluſum cautè oſtium, Divino patuiſſet incolæ, vel ſaltè vocanti aditus vocantis voce cognita patuiſſet. Indoluit maturiori cogitationum conſilio, ſuam revolvens prolongationem, velut momentum; ingemuit ſuper incuria ſuſpicabundæ dilectionis cautela, quæ primo parens imperio, non debuiſſet ſecundum præſtolari; pœnituit recogitantem, quæſivit ſedulitate poſſibili latitantem, ſed non invenit, anxiosa inſtigatrix è quolibet platearum angulo proſpexit circumſtanter, in ſingulis viarum anfractibus ſolicita indagatrix luſtrabat abundanter, ſed jam dilectus declinaverat, ardens amanti animæ deſiderium vivaciùs accendere; avidioris ſpei excogitatam ſtimulo ad inquirendum ulterius, ad inſiſtendum conſtantius, ſponſi abſentia propellebat. Hæc planè erudientiſ Sapientiæ eſt vexatio, ad dandum amantiſ, ſed non æquè recogitantibus intellectum, firmâſſe portam repagulo, nè pateat cuiſvis advenæ, meretur laudem Providentiæ, ſed primam agniti amici vocem neglexiſſe, ad primum vocantis nutum non ſtatim removiſſe peſſulum, non mox aperuiſſe oſtium, ſed exſpectâſſe moleſtum iterantiſ iterum, ſed diſtulſiſſe velocem aditum, ſed cuſtodiviſſe devotæ recollectioniſ lectulum, non leve inobedientiſ animæ exſtitit argumentum; ad

primam articulantis ſyllabam, ad præviam inſinuantis Verbi literam, cuncta rumpi debebant obſtacula, ſuaviſſima cœligenæ quietiſ otia diſſolvi, ſolus ille præ amiciſ auſcultantiſ admitti debuiſſet, qui irrorato capite ſtetit ad oſtium, & irrigantiſ cinnos guttiſ noctium, voce, manuque pulſans, juſſu, nutuque vocans, rogabat aperiri; conſilium probavit exituſ, circumvaga per urbiſ fora & compita, ab obviſ inven-ta cuſtodibuſ, percuſſa ſat copioſiſ iectiſ, vulnerata non levi vulnere, ſpoliabat ſ pallio, quæ tunicam induere reſuſabat; *tulerunt pallium*, Gillberto Commentatore, *quo involutus erat pænaliſter Adam, prioriſ ſimpliciſ ſplendore nudatuſ.* (t) Tu aliud à propriæ voluntatiſ involuſcro nè ſuſpiceriſ; felix ſpolium, ſed ſpoliato ſœliciſ, ut quæ nuper depoſuit interiorem proprii arbitrii tunicam, nunc pleniori luſcro paludamentum diſcernentiſ Judiciſ, ſed indiſcreti quia ſui, amittat palludamentum; abnegaverat in primo monaſtica profeſſioniſ intuitu voluntatem ſibiſmet præcipientem, ſupererat nunc pariter, diſmittere intellectuſ ſuomet imperio ſe regentem. Tulerunt invigilanteſ Præpoſiti velamen nequitie, quo ſuoſ diſgentiſ intellectuſ aſtutia prætextuſ obvelabat, ut omni exutâ ſolicitudine ſuæ directioniſ, aligera viatrix nulla vel amodò ſui regiminiſ curâ inquietetur, nulliſ inſtigandæ viæ laboribuſ fatigetur. Non amodò ſinetur ſponſuſ pulſans ad oſtium immorari, ſed mox apertâ ad primæ vociſ ſibilum oclluſi cordiſ janua, licebit ſoli cum ſola comorari, nec enim ampliſ erroneo intellectuſ regitur, quo diſigente, ſponſi præſentia retardabatur, non poſthac tardiſgradâ ſuæ voluntatiſ concupiſcentiâ in ſui arbitrii lectulo retinetur, quo reſinente, pulſantiſ & vocantiſ dilectiſ voluntatiſ non niſi lento neglectu adimpletur, ſed denudata omni peregrinæ obductioniſ chlamyde, excuſſo quolibet priſtineſ lippitudiniſ operimento, non poſthac ſua, ſuo occurrit ſuæ voluntatiſ poſſeſſori, ſuique intellectuſ moderatori, nudæ videlicet veriſtati, ſed increata. Sed obſervemus velim, incomparabile luſtrum, quo bina duarum potentiarum minura, projecta in ærarium locupletiſ obedienciæ recompenſantur; non meum eſt id prodere, ſed ſponſæ humiliſ obedienter propalare, ſi-

*Claſtrum
claudi oportet
hominibuſ
non DEO.*

*Devotio vera
non eſt quæ o-
bedientiæ re-
fragatur.*

(t) Serm: 45.
in Cant.
Sponſa ſpolia-
tur à vigili-
buſ pallio, quæ
erat Adam in-
volutuſ in pa-
radyſo,

(u) Cant. 5. *langveo, (u) ad percussione[m] verberis, ad plagam vulneris, ad spoliu[m] velaminis, amoris langvor sequitur, ut plena mors mortificandi hominis quantocunq[ue] subsequatur; vix obedire didicit, in fide nihil h[es]itans, quando sufferentem omnia, credentem omnia, sperantem omnia, quæ cælum, terra & orcus injicit sufferenda, quæ veritas proponit firmiter credenda, quæque promittit possidenda, adipiscitur charitatem, hæc quippe & meritum, obedientiæ extra morricem intelligentiam nihil intelligentis, ultra superiorum regulam nihil prorsus prætendentis; amor dilecti, obedienti animæ infunditur, ut voluntaria vagabundi intellectus, ut plena subjectæ voluntatis alienatio refundatur. Sic omnium bonorum munificus largitor pro modico dat plurimum, pro minimo dat maximum, pro creatura vili ipsum præsentat creatorem, pro aberrante, pro ignorante intellectu suarum sedium assistricem dat sapientiam; pro compedita s[er]vaviter præcipitandæ voluntatis libertate, dat præter petitiones cordis nostri, liberissimam charitatem, de qua dilectus JESU discipulus attestat, *DEUS charitas est*, (x) ut manens in charitate, in sponso sponsa, in DEO obediens anima maneat, & DEUS in ea morari non desistat, non posthac pulsaturus ad ostium, quia jam intus est, non ultra expectaturus ad vestibulum, qui jam in corde est, cujus voluntas, dilecti voluntate regitur, cujusque intellectus à prima hac intelligentia, seu per se, seu per ablegatum ducem suum deducitur in viam pacis, in semitam salutis.*

(x) 1. Joan. 4. v. 8.

Homo sui juris pluribus cruciatur ærumnis à quibus liberatur dum subditur.

Obvolvebatur antea, prima rationalis animæ potentia, suæ discretionis Judicio, velut contextus peplo velante oculus, nè nudam conspiceret veritatem; nunc mancipata municipali compede in obsequium directricis obedientiæ, non alio quàm hujus suffulciente bajulo sustentatur, non alio, quàm hujus præeunte vestigio itineratur; nuper dum sui juris foret, mille cruciabatur dubijs, mille terrebar periculis, mille anxiebatur curis, ignorans quid ageret in obvijs, quidnam disponderet in distitis, qualiter ordinar[et] præsentia, quâ certitudine disponderet futura. Vix factus superiori subditus, vix mancipatus alterius ingenio, suus jam nolens es-

se genius, quando evanuerunt curarum fastidia, solitudinum deciderunt juga ac pondera, innumera errorum avolarunt discrimina, sinè culpa tempus expenditur, sinè p[œ]na opus peragitur, sinè plaga dolor excipitur, sinè clava pavore excutitur, sinè noxa ratio subditur, sinè lucta voluntas subjugatur; ut jam mœrere desinat, nec lamentari audeat conversus ex Adæ filio in DEI filium novus homo, *conclussit vias meas lapidibus quadris*, Legit Syrus, *sepsit spinis*, ut, velut circumvallatus, nequeam egredi, & quasi cogar circumcinctus aggeribus immorari, sed jubilans, non ejulans, captivitatem Apostolicam in obsequium fidei laudans ac approbens, exultat in ejus potestatis imperio, in ejus voluntatis placito, jacebat in suæ vanitatis augurio, in suæ prosperitatis otio, in suæ ægritudinis lectulo, in suæ voluptatis thalamo, in tumultu suæ perditionis; liberriam desideriorum auram immunitè nanciscebatur, amplissimam circumgyrantis concupiscentiæ vagabatur per aream, effrœnem belluam æmulata; quando stertentem volens erigere, sedentem exaltare miserator Dominus, solidissimos sancti timoris lapides compaginavit, excursionem licentiosæ dissolutionis limitavit, viam colubri super terram obvallavit, investigansque in errabunda viatrice semitam & funiculum ejus, eandem à subitaneo imminentijs exitij præcipitio avulsit, avulsam super semitas justitiæ deduxit, tunc planè, quando angusto comprehensam in itinere, per quod pauci ambulant, non propter ambulantis meritum, sed propter introducentis beneficium, conduxit per difficultatum myriades sinè contagio, in manu forti sinè præsidio, in intuitu oculi sinè dispendio, in verbo vitæ sinè vestigio; sic deducuntur uno solius nutu obedientiæ, desertæ genitricis filij in canobijs, sic instruuntur fideles incarnatæ Veritatis discipuli solo Magistræ hujus indicio, sinè tomis evadunt doctissimi, in sanctorum scientia, non in doctrina vanitatum.

Currit vocatus puer Samuel ad non vocantem Heli, priusquàm tamen pedes current, vox gressibus velocior præcurrit, *ecce ego!* & cucurrit ad Heli, (y) jam noverat tenellus p[ro]fusio, spirituum Domino illud obsequium displicere, quod destitutum celeritate sedula consuevit re-

Felix anima
cujus via con-
cluditur lapi-
dibus & spinis
obedientiæ.

(y) 1. Reg. 3. v. 4.

Agilitas in obediendo præripit benedictionem primogenito Esau.

tardare. Esau venandi gnarus, jubetur in campum egredi, & benedictionem Patris obtentæ prædæ edulio venari, celerior occurrit fraternæ charitatis supplan-
rator, dumque cibos, quibus vesci Patrem avidius audiverat, præpropere agilitate porrigit, paternæ benedictionis plenitudinem tardanti præripit venatori. Obsequiosus Samuel vocem vocantis percipit, & quia obedire velociter didicit, disruptis somni vinculis, ad dormientis Magistri lectulum accurrit, qui dissimulante patientia, remittit juvenem, nève inquietaret, iterum eidem præcipit dormire; indormiisset ocyus obediens filius, nî cælum ipsius invigilasset felicitati, adjecit enim Dominus vocare servulum, quasi promptum obtemperantis animi obsequium allicuisset Altissimum ad iterum vocandum, vocatus celeritatem iterat, ad Sacerdotem advolat, sed pristina remissus benevolentia, qui vigilando obtemperare voluit, obedire continuat dormiendo. Gratissima vocanti DEO obedientia cor Patris amantissimi vulneravit, utque vocaret tertio, ad Trinitatis gloriam, impetravit, nam recompensaturus Omnipotens, prædestinavit præsciam futurorum Sapienciam Prophetæ, intemeratæ æquitatis rectitudinem judici, morum & operum innocentiam Sacerdoti. Ut coruscaret Propheta infallibilis in præsagiendo, immaculatus Arbitrator in judicando, religiosissimus Sacerdos, vel Sacerdotis eminentiæ Vicarius in victimando, nam Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.

Samuel triplici obedientia, trina afficitur dignitate.

Vocavit auscultantem puellum tertio, nullo motum fastidio, sed pristino percipiendi desiderio agitatum, prima velocitate ad audiendum rapitur, eadem qua nuper aviditate fertur, ut lapis in centrum, extra quod nescit quiescere, ut telum in scopum, quod festinat contendere, ut cursor ad metam, quam vult attingere, ut piscis ad rivum, quem nescit derelinquere. Cæcutit Samuel, caligat Heli, illum exoculavit obedientia, istum Divina Lux, ut occurrentem illuminaret discipulum, illustravit; Nondum pollebat prophetiæ spiritu puer Domini, nec consuetudinem audiendi Dominum hæcenus acquisiverat, sciebat tamen (Commentatrice Glossa) *tanquam simplex & justus, sed nondum ut Propheta; sciebat, sed scire recusabat, qui Sacerdo-*

tem, ut disceret, vocatus tertio, adibat; maluit cæcutire justæ simplicitas, Magistrum indagando, dicentem audiendo, docentem expectando, quam suæ inniti scientiæ suspicando, quam suo uti iudicio, collimando, quam voluntatem propriam consulere, vocanti DEO respondendo. Approbavit voluntariam obedientis cæcitatem Pater luminum, illuminavit spontaneam interrogantis ignorantiam cœva Patris Sapientia, adamavit columbinam candidissimæ simplicitatis innocentiam amor patris ad Filium, unus amborum Spiritus, maluit siquidem (si Cassiano credimus) senioris institutione formari, quem sua vocatione dignissimum judicarat. In hoc vocato & præelecto ad Conditoris obsequium, Religiosorum status aptè præfiguratus noscitur, qui in benedictionibus dulcedinis plerumque in florescente adolescentia prævenitur; innocens Samuel, minister in conspectu Domini fuisse scribitur, dum placito Divinæ Majestatis occupatus ministerio, in oculis Altissimi conversatur; quod procul dubio peculiare religiosi hominis est officium, ad quod eodem momento temporis assumitur, quo in perennem sanctissimæ Deitatis victimam consecratur. Nec enim religiosa professio sine perfectione Evangelica potest subsistere, nec hujus perfectionis observantia extra conspectum Domini indemniter perseverare. In templo coram arca Puer Domini dormiens, electos Prælatorum subditos (moralisante Gregorio) præfigurat, *qui velut intima ad somnum eligunt, dum eò longius separantur à publico terreni operis, quò secretius per meditationem reconduntur in sacrario internæ visionis;* (z) hos dormientes vocat Dominus, dum ab omni terrenæ sollicitudinis labore quiescentes, ad supernæ cogitationis desiderium excitat, ut solam vocem spiritus amodò audiant, qui strepitantem carnis & sanguinis clamorem percipere recusant, sed quamvis vocantis vocem audiant, ad non vocantis propositi oraculum confugiunt, ut inde plenius audientes intelligant, qua vivæ fidei observantia id ipsum à DEO ortum credere debeant, quod ab ejus injungente Vicario sibi perficiendum servant; per semetipsum obtemperanti puero DEUS non loquitur, ut inchoans subditus, dum in profectu conversationis adhuc progreditur, ab imbuente Magistro erudiatur. Venit, & redit, vocatus &

In Samuele obediens præfiguratus status Religiosorum.

(z) in Reg. lib. 2. c. 4.

Verus obediens, etsi secundum mundi iudicium deceptiatur, nequaquam obedientiæ premio frustratur.

& deceptus, nec redire renuit, dum se vocari iterum recognoscit, vocante DEO, ad illius currit Vicarium, quo remittente, currit denuò ad quiescendum. Gemina manu volantis instar pilæ jacitur, nec tamen idè volare aspernatur; dumque jubetur iterum quiescere, seipsum à suæ quietis lectulo movere non præsumit.

Samuel viva
obedientium
regula, nesci-
vit judicare,
quia perfectè
didicit obe-
dire.

Ecce! obsequiosus Samuel viva obedientium regula, vera religiosæ perfectionis norma, cur evocetur, non discutit, sed auditurus quid jubeat, ad senio-rem currit, dumque se non vocatum percipit, quasi opinando erraverit, ad sibi præfixum dormitionis lectulum recurrit; est aurea magni Pontificis sententia, nescit judicare, quisquis perfectè didicerit obedire, quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediat. Vocat perficiendam humilis subditi animam Magister humilitatis, non ut se vocantem ex voce possit colligere, sed ut sibi superioris ore præcipienti obediens, non viso discat credere, præclariorque cæcutientis obedientiæ merito, meritum vivæ fidei copulare. Ecce! dignatur cum hac trina vocatione sua lubens in orbe terrarum sapientia ludere, adèd feliciter, ut lucrum ingentis præmij, colludens trinâ trini cursûs acceleratione meruerit reportare; nil potuit, nisi solam propriæ voluntatis reluctantiâ perdere, qua perditâ, caput ter fortunatus Lusor, suam hoc lusu animam invenire, quod perdidit modicum erat momentum temporis, pro quo lucratus est ingens pretium beatæ æternitatis. Nec terreare subjctâ sacri Chronologistæ periodo, porro Samuel nondum sciebat Dominum, quasi hunc ignorare potuerit, cui supremo velut domino indies ministravit; sed cujus præclaro simplicis obedientiæ ministerio, supremam Majestatem noverat, illius familiare alloquium, adhuc erudiendus ab homine ad majus auscultantis meritum, nesciebat. Quod exul profugus, à domo patria, ad obediendum parentibus, suo experiebatur in itinere, dum enim suadente Matre, & innuente Patre, de Bersabee Haran versûs egreditur, noctescente crepusculo ibi dormire statuit, ubi nox comprehensum requiescere coëgit; super terræ pavementum proster-nitur, pro pulvinaribus, lapidum cumulus coadunatur. Interea suo applau-dens cælum advenæ, obdormientis ani-

Pars III.

mam dormire nesciam, angelica visione recreat, sollicitamque mentem ostenso cœlestis militiæ præsidio suum lustrato in auxilium oblectat. Evigilans de somno, sed non terrigeno, attonitus spectat, gementis instar hanc brevem quærimoniam articulat, *verè! Dominus est in loco isto, & ego nesciebam*, (a) non sola magnitudine universalis præsentiae, sed etiam peculiari præsentia gratiæ singularis. Sed quam ratione DEI præsentiam se nescivisse pronunciat, aut loci hujus circulo eum testatur adfuisse, qui tamen adest omnibus, prævaricatoribus, eorum fœdifragia dissimulando, electis, eos in sanctitate & justitia conservando, beatissimis mentibus, illas suæ visionis continua beatitudine delectando, nec ipsi deest damnatorum voragini, eos supplicijs indefectilibus castigando; hunc tamen visum in summitate scalæ nunquam viderat, nusquam innocuam beati viatoris animam consimili spectaculo recreaverat, hinc eum, qui universa loca, locatione circumscribi nescius, immensitate sua continet, sic revelata inter mysteria adesse nesciebat.

Quis alius victoriosior accusatoris fratrum supplantator est, quàm, qui egressus de terra patria, solo solius crucis onustus baculo, ad consolationem, societatem sæculi velut malignum depravati fratris consortium dimittit? Quis æmulatur voluntarium exulem, futurum postlimio Jacobum, quàm, qui terrena deserens de Bersabee de puteo septem, vertit Hebræus proficiscitur, ut mundum, septem capitalium peccatorum infamem Patriam derelinquat, ad urbem Haran, quæ sublimitatem indicat, ac arduam Evangelicæ perfectionis celsitudinem præfigurando annuntiat, concitis passibus festinat; sed dormit religiosus viator in itinere, quando ad transitorias illudentis mundi nœnias, occludens mentis oculos, quos veterinosus serpens ad paradisi vestibulum incautæ viragini aperiendos sponderat, in lapide, sed angulari requiescit; *caput quippe in lapide ponere, est, mente Christo inherere*, explanat Rabanus. (b) Denique tunc Jacob in via dormire asseritur, quando Commentatore Gregorio, quando voluntarius mundi Exul, & victor Dæmonum, per laborem obedientiæ, ad quietem internæ visionis suscipitur, ut descendenti-um Angelorum obsequia, & a-

(a) Gen: 28.
v. 16.

DEUS ubique
& in beatissimis
& in damnatis est.

Jacob à sæculo velus à Bersabee in Haran tanquam ad religionis asylum fugit.

(b) Lib: 3. in
Gen: c. 14.

Jacob ut parentibus obediat, à patria proficiscitur exulat.

*Jacob in lapi-
de dormiens,
animam
Christo inhæ-
rentem desi-
gnat.*

*Seraphim ve-
lantes faciem
suam, desi-
gnant cœcu-
tientem obe-
dientiam.*

*(c) Orat. de
Cruc. Opr.
Grethser.*

scendentium mysteria non tantum con-templari, sed æmulari insuper obediendo mereatur; bene autem per obedientiam proficiscens subditus, dum ad contemplationis altitudinem ducitur, dudum ignorasse Dominam prohibetur (concludit moralis Papa) quia is quasi ex præsentia veritate invenitur, qui fama velut incognitus, & non præsentia, velut cognitus antè videbatur. Festinat proinde DEUM invenire, quisquis accelerat obedire; quæ fortunata celeritas discussionem mandatorum excutit, nè immaturo curiosæ discretionis examine præsumptuosa investigatio currentem à consecutione præmij excludat. Disce ab Angelo inanis homo, disce ab Angelorum principibus vane terrigena, oculos carnis claudere, si aliquando flagitas ad beatorum spirituum consortium pervenire. Officiosi Seraphim supremi dignitatis privilegio super Augustum sanctissimæ Trinitatis solium stantes, ecstático comparent oculo suspicientis Isaia, illustres genij, senò sedenti exercituum Domino quasi collaterales alarum agmine pennati, duabus in auram pansis, dilectam desideratæ crucis imaginem exprimebant contractis quidem alis superioribus & inferioribus, expansis autem utrinque medijs, & in formâ crucis volantes, regi suo conformari, & imitatione sui ambiebant, quodammodo glorari, ut autumat Germanus Patriarcha, (c) alarum duæ, nudatis ancillabantur pedibus; opportuno veluti syrmarum contegendis, ut (Cyrillo interprete) ar-

rogantē humani intellectus erudirent ignorantiam, æquali implicantia immensæ Divinitatis terminum, ac inscrutabile ejusdem principium non posse comprehendere. Illud examinandum restat, satis ambiguum grandis mysterij complementum, *duabus velabant faciem ejus*, (d) non certè aliam, quàm Regis gloriæ, in sua Majestatis throno confidentis; sed legit Pagninus, *duabus velabant unusquisque faciem suam*, adstipulatur Ferrerius, *duabus operiebant facies suas*, utrumque velamen reveor, utramque faciem intueor velatam; interponebantur siquidem expansa alarum velamina inter utramque faciem, ut ambæ tegerentur. Sed cur amantes & amati Creatricis Omnipotentia porphyrogeniti, velata facie, suis prohibeant oculis, illius faciem, in quam prospicientes desiderant prospicere, hoc in mysterio intueri? Erat sedentis facies, erat effigies imperantis, figurabantur ministri principis, quidnam præcipiat, aure attonita auscultantes; non curiosiori oculo, quare præcipiat, investigantes. Reverere in hoc Seraphico representantis cœli schemate, cœcutientem ad præcipientis imperium obedientiam, alatis pedibus progreditur verus obediens, nè retardetur, alatis humeris suscipit singula præceptorum pondera, nè opprimatur, sed cœcis oculis exequitur omnia, nè quidpiam scrutetur, vera namque (decla-
rante Gregorio) *nec præceptorum intentionem discutit, nec præcepta discernit.*

Versus
X.

DALETH.

Ursus insidians factus est mihi leo in absconditis.

Versus
XI.

DALETH.

Semitas meas subvertit, & confregit me,
posuit me desolatam.

DALETH.

Versus
XII.

Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

Sensus Literæ.

*Superbia
præcipitavit
Israëlitas in
manus Assy-
riorum.*

A

Mbitiosa superbientis Soly-mæ pompa, primum suæ calamitatis fuit auspiciū, supremum tumulatæ felicitatis monumentum. Vidit Ezechiel,

vaticinante oculo, grandem magnarum alarum aquilam, discoloribus pennis extimiam, ad ipsum scandentis Libani verticem levi remigio evolantem, quæ plena plumis, tulit medulam cedri, (a) legit Theodo-

(a) Ezechiel
v. 3.

dorerus cum septuaginta Commentato-
ribus, *plena unguium*, alatam insinans
rapacitatem. Gloriabatur in exitu, ne-
glecto exercituum Domino, flagitiosus
Israël, convertebatur Judææ Regio in
situs Chanaan, & quasi alienigenarum
æmula, non adversaris, Ægypti contami-
nabatur abominationibus, Assyriorum
sacrificans idolis. Elegit in suæ genera-
tionis principem, in suæ Genitorem so-
bolis Amorrhæum, virum loquacitate
notabilem (ut commentatur purpuratus
Hugo) nec aliam pro genitrice voluit co-
gnoscere, quàm Cethæam à Cethin flu-
mine, quod vertitur *insania*, oriundam.
Nec mirare! jam dudum consimili He-
bræorum declivem prosapiam damnavit
imperio prælagiens Isaias, quando ad-
versus stolatos delinquentis populi sedu-
ctores declamans, magnanima intonuit as-
peritate. *Audite Verbum Domini Princi-
pes Sodomorum!* (b) Eminuit integrita-
te puerilis innocentie illuminatus Da-
niel, qui sancto animante spiritu, ætate a-
dolescens, senem increpuit, nec veritus
adulterum Presbyteralis gloriæ profana-
torem insani furoris redarguere, *semen
Chanaan, & non juda*. Conspirabant ur-
gente zelo ab imperante cælo, sacerrimi
Divinæ voluntatis Interpretes, ut vel ob-
jecta perpetratorum scelerum memoria
ad pœnitentiam peccatores reducerent,
vel subsecuturarum plagarum varicinijs
insolentem exhibilantium audaciam
compescerent, vel saltèmin comminabu-
dis gemitibus effrænem delinquendi li-
centiam præpedirent. Vidit oculata mi-
serentis Sponsi clementia adulteram in-
famam Judææ animam, vidit deciduam
à maritali lectulo desponsatam in fide
Synagogam, in propudioso suorum pec-
catorum sanguine conculcari, & horri-
dam à criminibus, absorptam in præ-
varicationibus, ad profanatum revo-
cans thalamum, ad salutes pœnitentiæ
lachrymas invitans, tunc actu, cum per-
duellum angelorum pedibus fœdi-
fragam calcari cerneret, calcitam con-
teri, pessumdari contritam, clamabant
non verberante Verbo, sed supplicante
tono, *vive, dixi, inquam tibi, in sanguine
peccati in tuo vive*; (d) non prima vocantis voce
fieri duplicem contentatur, spontaneo morientem in-
mortem, quia teritum, voluntario pereuntem exitio, cla-
more duplici revocabat; bis mortuæ si-
bi, & sponso suo, duplicem vitam offe-
rens, tam gratiæ, quàm gloriæ, utram-
que præsentat acceptandam. Sed re-

nuebat illa, sollicitabat ille, despicie-
bat illa, respiciebat iste, prosequen-
tur illa, insequenbatur iste, detestaba-
tur illa, protestabatur ille, aspernabatur
illa, blandiebatur iste, obliviscebatur
illa amorum sponsi sui, quando confun-
di renuens, obloqui nesciens, audire de-
buit, & exprobranti assentiri, *recorda-
tus sum tui miserens adolescentiam, & chari-
tatem desponsationis tuæ, quando secuta es
me in deserto*, (e) explanat obvolutum (e) Jerem: 2.
amorosi idiomatis sensum paraphrasis
Chaldæa, *memor sum dilectionis Patrum ve-
strorum, qui crediderunt verbo meo, & am-
bulaverunt post duos nuncios meos, Moysen &
Aaron in deserto quadraginta annis, absque
cibarijs in terra non seminata*. Expende
profundam immensæ Majestatis digna-
tionem, se sponso comparat amanti, se
viro assimilat dissimulanti, Judæam in
sponsam suscipit, sibi per promissa proge-
nitoribus Israël facta subarrhatam, in e-
xitu de Ægypto, arcto amoris vinculo ma-
ritatam, tunc planè copulatam, quando
duræ cervicis populum, eò felicius, quò
strictius suis alligatum amoribus, suis o-
bligatum favoribus, geminis legum ta-
bulis obstrinxit providus Legislator. Ex-
pandit tunc super eum amictum suum, *Miseratus DE-*
ut operiret ignominiam ejus, quando *US populo suo*
charitate sua operuit multitudinem pec-
catorum, expandens alas protectionis *expandit su-*
suæ, assumptam portavit in humeris suis, *per eum pal-*
tunc planè, quando geminas legis tabu- *lium prote-*
las extendens, præscripsit canones cul- *ctionis suæ.*
tûs sui, præcipientes sibi offerre victimas,
nè idololatrare assveta, delubris victima-
ret, instabilis Synagoga! nec tamen in-
duratam emolliverunt beneficia, nec ob-
stinatam stupenda prorsus dissimulantis
Justitiæ prodigia converterunt. Donec
explodentis superbiæ ultrix magnarum
alarum Aquilam in arboretum Libani
permisit evolare, ut Cedrum emedulla-
ret! Tunc planè, quando læsam sanctis-
simi Numinis vindicaturus Majestatem,
Nabuchodonosor Rex principum, ut a-
quila est princeps avium, terrifico nume- *Grandis a-*
rosorum agminum stipatus exercitu, qua- *quila fuit Na-*
si longo membrorum ductu, plena un- *buchodonosor*
gvibus ad rapiendum & laniandum, ag- *volans ad Li-*
grediebatur orbis metropolim, Judææ re- *banum, &*
giam, gementem, sed seris nimium la- *tollens me-*
chrymis, vallabat Solymam, cujus por- *dullam Cedri,*
tentosa templorum omnium Basilica ex- *quando obse-*
crevit de lignis Libani, in sæculorum su- *dit Hieroso-*
perbiam, seu immensum expensarum *lymam.*
pretium computetur, seu rarum subli-
mis

mis machinæ miraculum exploretur. Angustiabatur circumvallata civitas feris assaultibus, validissimisque Chaldæorum succumbens viribus, est funestum Comminantis Prophetæ præsagium, quando captum Jechoniam Regem suis in annis adhuc puerascentem, in Babylonem Assyriæ testem victoriæ deportavit ambitiosus Assur, transferens omnem Jerusalem, omnesque principes, cum robore Hebræi exercitus in suæ regalis regiæ captivitatem.

Aufferebatur in hoc hærede stirpis regiæ medulla cedri, avellebatur in avulsis regni primoribus frondium summitas, in terram chanaam transplantanda.

Putasne, hoc collyrio caligans idololatrantis Synagogæ illustrabatur oculus, aut saltè purgabatur, ut in excelsis fana dirueret, in montibus saxa & stipites dejiceret, & sacro-sancto Numini, cui soli debentur hostiæ, litans sacrificaret? non profuit inveterato vulnere hoc salutarum cataplasma; vix liberata cœlitus ab Assyrio barbaræ servitutis compede, ad omne scelus libera, in eam tandem prorupit temulentiam, ut DEUM suum suis invaderet manibus, suis perimeret furoribus, suis sceleribus eliminaret.

Horrissonam hujus portenti historiam, subsequitur hanc pereuntis Synagogæ tragediam, prævisam prædicens in ænigmatibus, luctifono capit exordio comminari, *aperi libane portas tuas, & comedet ignis cedros tuas.* (f) Reserare cogeris, velis nolis, aperire constringeris situm in coronato montis vertice templum tuum, ut exæstuans Romanæ crudelitatis furor incineret cedrina cum parietibus laquearia, & exurantur Pontifices cum sacerdotibus, Pharisei cum principibus, virgines cum juvenibus, alienigenæ cum civibus, cum gregibus pastores. Ad geminorum Leonum tyrannidem, ad rugientem duum viratus regij barbariem, ad implacabile præcipientis Tiri & insipientis Vespasiani imperium, vastabitur superbia Jordanis. Hæc est luctifona præsentis elegi lamentatio, dum

ursum insidiantem commemorat, Leonem in absconditis adjungens; ille fraudulenter insiliit amico velamine, hostilem vultum contegens, iste fremente exasperati militis impetu crudeliter afflictae Matris viscera discerpens. Ejulat illa, subversas deflens semitas, quan-

do cincta fossis & vallibus eminens Solyma, evasit Carcer civium, nec enim fugiens Incola scintillantem ensis ferociam effugere, nec virginalis pudicitia urbem deserens, furibundam sinebatur insipientis Leonis & lenonis rabiem declinare. Compaterer patienti creaturæ, si suo voluisset compati creatori in carne morienti; Evasit dementatus Israël huic sospitatori & Salvatori suo, ursus insidians, quando viperea Phariseorum progenies suos mittens discipulos cum Herodianis, fallaci instructos dilemmate, ut incarnatam Patris Sapientiam caperent in sermone, cognita quorum nequitia, non verbis blandum spirantibus venenum, sed intoxicata respondit voluntati, *quid me tentatis Hypocritæ?* (g) qui se palam svaviloquos exhibebant, sed clam ferale toxicum abscondebant, patenter supplicantes, latenter enecantes. Nec defuit irruitura ferocitas Leonis in abscondito, quam tot elapsis ante sæculis puer Domini prævisam suo jam sæculo evulgabat, assumens personam filij, sed incarnati, ad Patrem hoc doloroso velut suspirio aspirantis, *salva me ex ore Leonis,* (h) aperientes enim os suum, sicut Leo rugiens, voce terribili conclamarunt, *crucifige! crucifige eum!* Expectaverat Creaturarum universitas, ut in ultionem contempti Creatoris à creatura mundi, à Pilato præside fieret Judicium, & ecce iniquitas, expectavit justitiam, & ecce clamor, non hunc, sed

Barabbam, iniquitatem in testimoniorum falsitate audivimus, clamorem in vocum confusione, in verbo blasphemiae, *tolle! tolle!* sic facta est tibi hæreditas tua innocens Christe, sicut Leo in sylva, dedit contra te vocem suam. Fuiisset levius, quod incarnata Patris Sapiencia à stultis Adæ filijs audivit ac sustinuit, nî DEUS Pater terendisset arcum suum, & posuisset ingenitus unigenitum, quasi signum ad sagittam; quando dissimulante cœlo, contremiscente solo, unus militum lanceâ latus ejus aperiret, (i) Legit Pagninus cum Vatablo, *latus ejus fodit*, ut foderetur convertendo peccatori fovea, quâ contegendus abscondatur, ut incidat altero cæcus oculo miles monoculus in foveam quam fecit; felix cadentis lapsus! nî enim incidisset, forsan coronam Martyrij, sub Christo militans, adeptus non fuisset. Sic arcum suum terendit mi-

se-

(f) Zach. 11.
v. 1.
Solyma dicitur Libanus ob templum de lignis libani fabricatum.

(g) Matth. 23.
v. 13.

(h) Ps. 21. v. 22.
Judæi ut Leo aperuerunt contra Christum os suum clamantes crucifige.

(i) Joan. 19.
v. 34.

sericordiarum Pater, ut sauciantem sauciatet, & fodienti salutis foveam in reserato filij latere prępararet. Verum tendit etiam Judæus arcum suum, extendens linguam suam ut arcum mendacij, protendit dolum, intendit fraudem, quando vertiginosum caput agitans,

sub cruce blasphemavit Dominum Majestatis, ad se salvandum provocans, invitans ad descensum; denique plangente Jeremiâ, *sagitta vulnerans lingua eorum dolum locuta est*, (l) adversus veritatem (l) *Jerem: 9. v. 8* non amplius contradicentem, sed obmutescentem.

DALETH.

Versus X.

Ursus insidians factus est mihi Leo in absconditis.

Sermo Decimus.

Timor humanus servituti hominem mancipat, sed mancipatum eripit Divinus.

HAs geminas furore similes, ferocitate pares, jam dudum uno crudelitatis fœdere conjunxit Proverbialis Sa-

lomon, ut providum egenti populo timorem incutiat, quem ad exitiale dominium immoderati principis fatalis necessitas condemnat: *Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem*, (a) legunt septuaginta Interpretes, & subjungunt, *qui cum inops sit, cum tyrannide dominatur*. Illos à sancto spiritu designari principes, autumat Rabanus, paganos vel hæreticos, qui immaniori sævitiâ Matris Ecclesiæ infestant patientiam, & Sapientiam oppugnant. Leo impavidus ad nullum cujusvis bestię occursum trepidat, quia se prævalere singulis non ignorat; ursinam ut exprimat crudelitatem Hieronymus, in comparabilem adstruit, *nihil uris æsarius, cum catulos amiserit, vel cum cibo indiguerit*, (b) rugit Leæna, furit Ursa, sævit Leo, rapit ursus, uterque timorem incutit, & excutit tremorem; Leo rugiet,

quis non timebit? (c) interrogat argumentosus Amos, *Dominus DEUS locutus est, quis non prophetabit?* alterutrum si negligas, periculosum est, sed longè securius rugitus furentis belluæ contemnitur, quàm imperantis DEI locutio spernatur, utrumque cogit prætereuntem expavescere, & Leo rugiens, & DEUS loquens; Amos pastorem confiteri confiteverat, cui Leonem metuere, seu ob jacturam pecorum, seu ob propriæ incolumitatis auspiciū, ob imminentis periculi effugium congruebat. Jungit

allegoricam creatoris & creaturæ hujus similitudinem præclarus Dalmata, *si ad Leonis vocem cuncta animalium natura terretur, jubente nobis DEO, ut annunciemus populo ventura supplicia, quis non loquetur?* (d) Hieron: hic.

(d) subjunge indubitanter cum Carensi, *nullus vel rarus*. Sunt gemina terrificæ ferocitatis symbola, seu Leonem consideres rugientem, seu ursum insidiantem; vidit ursi similitudinem tremulus Daniel in illa monstruosa maris bellua, tres ordines erant in ore & dentibus ejus. (e) in quorum figurali schemate, si augustus principum ternio adumbratur; qui regni clavem dirigens, centum viginti satrapis præsidebat, meditabar ego tres ferocissimos nostræ salutis adversarios, qui toti microcosmo humani germinis præesse ambiunt, rebellem tenebrarum principem, mundi & carnis societate præditum, quem prorsus non timere, est temerarium, non expavescere incurium, metuere etiam sanctis Heroibus consuetum.

Dum igitur luctifonus Jeremias Leonem in absconditum & ursum ex insidijs prosilientem insinuat, ad jube sancti timoris studium, ad providum sollicitæ formidinis augurium, impavidam præsumptis Solymæ audaciam solerter provocat, & singulas justorum animas, ad familiare sacri horroris exercitium deprecabiliter invitat. Scrutare quisquis ambigis de genuina sententiosi vatis intentione: scrutare sensum tituli, quidnam sua significatione insinuet, profua-

*Daleth ver-
titur janua,
quia timor
DEI est ostium
ad sapientiæ
domum.*

(f) Eccl. 1.
v. 16.

fundius explora; Daleth communi Pa-
trum placito *janua* vertitur, & sui in-
timatione vocabuli timorem Domini o-
minatur; primum, quod ad ingressum di-
versorij fatigato viatori obviat, est janua,
nec potest sumptuosam imperialis Sa-
pientiæ domum septem columnis inni-
xam, quispiam viatorum ingredi, nî pri-
us ubi, vel quæ sit janua, conetur circui-
ens inquirere, aut nesciens suscitari. Ini-
tium sapientiæ, & velut primum ex-
cellæ hujus fabricæ ostium, est *timor Do-
mini*, (f) docet Siracides, illustris præ-
claræ matris porphyrogenitus, nec enim
in malevolam animam, quæ nec vereri
judicem, nec suum revereri principem
profiteretur, introibit sapientia, quæ ubi-
cunque moratura ingreditur, suum ibi-
dem habitaculum exstruere molitur,
horret hæc sacrosancta de montibus æ-
ternis advena, quidquid immundum est,
fugit purissima Divini oris filia, quidquid
impurum est, ut ergo feliciter recipias,
feliciter retineas, ex viatrice civem facias,
neceffe est, ut exploratorem constituas,
præambulum timorem Domini ad con-
taminati cordis atrium, ad interioris
clausuræ receptaculum immittas, cujus
primordiale officium est, cujuslibet pec-
cati immunditiam expellere, quamlibet
umbram atrocioris maculæ profligare;
nam licet hospes ille exosus sua in regia
horreat pulveres, nec leviter coinquina-
tos in suam admittat patriam viatores,
sustinet tamen in via mortalitatis nostræ
levem pulvisculum, sciens, quod tota to-
tius limosæ naturæ congeries pulvis &
cinis sit, futuro incolatûs sui tempore
sensum eliminandum.

*Timor DEI
facit concipi-
pere spiritum
salutis.*

(g) Is. 26. v. 18.

Visitat insipientes Adæ posthumos,
illisque cohabitare desiderat, Mater pijs-
sima, ut tandem aliquando sapiant, sed
primum sui adventûs vestibulum, pri-
mam suorum elementorum originem or-
ditur à timore. De quo sibi notissimo
& individuo testatur Isaias, à *facie tua
Domine concepimus, & quasi parturivi-
mus, & peperimus spiritum salutis*; (g) ver-
tunt septuaginta Interpretes, propter ti-
morem Domine, in utero accepimus, & pepe-
rimus spiritum salutis tuæ; legit Arabs,
præ timore tuo Domine occupavit conceptio.
Est, non diffiteor, magna Divinæ faciei
delectatio, dum purificata contempla-
tivæ mentis acie respicitur, sed ardua an-
xij timoris molestia, dum certitudinis
securitas ab exoptato pignore, à concu-

piro munere, excluditur, est etiam gra-
vis in partu cruciatuum convulsio, in-
gens arctati corporis afflictio, quam ta-
men, cum mulier peperit, ingens subse-
quitur consolatio, omnem præteritæ ca-
lamitatis memoriam expungens. Sic pa-
riformiter habet pœnam sollicitudinis,
subit plagam incertitudinis suspicabun-
dus timor, sed licet timentem animam
affligat continua trepidi cordis palpita-
tio, salutem tamen parturit, cujus beatæ
prolis felicitas, facit gaudentem animam
non ultrâ pœnarum, quas sustinuit, ad-
versitatum, quas habuit, meminisse.
Correpta casto timore anima concipit à
visa per sanctæ meditationis procul vi-
dentem oculum minitantis DEI facie, ini-
tiale propositum, quod maturiori anima-
tur consilio, per deliberationem parturit,
& anxiantē agitata inquietantis conscien-
tiæ intemperie, parit per momentane-
am operis exhibitionem, quod gignit, est
salus, non corporis, sed spiritûs, nec e-
nim ex sacrificio sancti timoris Spiritu
proles mortifera poterat parturiri; as-
sumitur siquidem fœcundo Matris utero
humana mens, dum tribuente cœlo com-
punctæ pietatis semen recipit, dulcissi-
ma virtutum germina progignit. Quod
autem fœcundam reddit animam ad ger-
minandum expectitam, est timor Domi-
ni (Theodoreto interprete) qui sanctis
cogitationibus, & maturantibus propo-
sitis mentem gravitat, nec hanc urgere
desinit, donec ad partem boni spiritûs,
parturientem adigat, & ad heroica salu-
tis opera indefinenti terroris stimulo im-
pleat.

Est interim amaris plangenda la-
chrymis, mortalium perversitas, qui sa-
lutarem Omnipotentis metum effrœ-
ni audacia excutunt, & tamen ad fo-
lium, quod vento rapitur, dum illud
virere conspiciunt, inaniter expave-
scunt. Quid valeat insanius à sanæ men-
tis homine recogitari, quid cogitatu ho-
minis indignius reputari, quam homo
non timens DEI ferientis dexteram, &
tamen metuens comminabundi hominis
sinistram? ut istam effugiat, illam dese-
rit, nè ista feriat, illam exagitat, præ-
ligens potius istius ferociæ mancipari,
quàm benignissimam Patris misericor-
diarum dexteram exoculari. Ingurgi-
tatus Monarcha Babylonis oculis loqui-
tur, quod cespitante lingua eloqui pro-
hibetur; attollit in sumptuosam regalis
aulæ

*A timore DEI
fœcundatur
anima.*

*Stultus pec-
cator magis
timet mini-
strum boni
vindicantem
DEUM.*

aulæ superficiem declives palpebras, evaporatum ab exhalantibus dapibus fumum impotens supportare; dum interim ab insolentibus convivis ex aureis vasis bibitur, & Dij lignei à strenuis heluonibus laudantur; notat Interpretatrix Glossa, quam diu vasa in Babylonis idolio substituerant, ulttricem Justitiam dissimulasse rapinæ sacrilegium, nec reos flagellasse; ast! ubi Divina humanis usibus commiscebantur, absque indicij princeps sacrilegus plectebatur; qui compellente nostrarum prævaricationum vindice, elato temulentorum oculorum supercilio, dum raptim intuetur laquearia, attonito objiciuntur spectatori apparentes digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum, (h) ut clariùs exarantis dexteræ effigies compareat, & intuenti manifestiùs, quid scripserit, innotescat, in superficie parietis aule regie, ut ex notabili regalis loci circumstantia, regem contingere intelligatur.

Conjecturabat non alienæ, sed suæ personæ proprium insinuari periculum suspicabundus Rex, hinc tanta convulsio-
num violentia examinatum pæne colluctabundi corporis concussit statuam, ut commutata facies negaret esse regiam, nec mirare, nam cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus collisæ, ad se invicem solvebantur; destituebatur quippe pars ossea, calore sanguinis, ut assollet in violentis terroribus evenire, qui cordi magis indigo subveniens, nè ob-
ruatur illud, consuevit in ejus subsidium affluere ac convolare, libet mirari stupendam digitorum violentiam, qui deauratis affixi laquearijs, coronati epulonis dilaniabant præcordia, & viscera intacti corporis contorquebant. Quid ageret inops consilij, inter occurrentis periculi dissidia eligit pessimum, inolito idololatæ gentis obnoxius errori. Haruspices cum Magis convocat, frustraneo conamine cœlestis mysterij elucidationem postulat à filijs tenebrarum, donec illuminatus puer Domini reginæ voto introducit, qui revocari nesciam ulttricis Justitiæ sententiam ex funestis syllabis regi annuntiat intrepidus suæ calamitatis nuntius, numeratos ac terminatos à distributore temporum annos indicat, quid formidolosius cogitatu? appensum in statera Justitiæ à sacrosancto Judice significabat, quidnam periculosius effectu?

inventum minùs habentem indicat, quid infeliciùs auditu, quid hoc infortunariùs eventu? scripsisse minùs fuerat, quàm scriptum prælegisse; Nec tamen reus ad vocem Danielis atteritur, nec condemnatus ad declaratum indeclinabilis sententiæ terrorem confunditur, suum interpreti extradi jubet præmium, condecoratur purpurâ, circumdatur torque aurea, & tertius inter purpuratos regni procures inauguratur. Timuissim subsecuturum vaticino Prophetæ, Prophetarum commune mortis stipendium, contorquendum laqueo expectassem, consuetâ tyrannorum lege, nî oculata in justorum præsidium providentia, idcirco promissa conferri ordinasset insignia, ut (commentatrice Glossâ) successuro Dario hac dignitate innotesceret, & ab eo honoratus, populo DEI subvenire posset. Illud, ut arbitror, discutiendum superest, cur comminabundum Daniele Rex barbarus immoto corpore, benigno excipiat animo, qui tamen ad ignoti characteris spectaculum, ad abbreviatum scribentis manûs compendium, velut ad ipsam exosæ mortis præsentiam contremuit, ad invisam digitorum præsentiam expalluit, & quasi terrisono tactus fulmine, exaruit tremebundus? à sola exarantis manûs effigie membrum dissolvitur, ad animatum intimati occasus judicem non commove-
tur! delineatos attende digitos, quasi manus hominis, terribile triverbium; expressa Prophetæ interpretatio erat DEI judicium supremi tribunalis ferale augurium! dum videt manum hominis, timet barbariem furoris, dum audit sententiam offensi Numinis, sperat adfore medium placatæ reconciliationis.

Hæc est dementia filiorum Adæ, ab homine semper timendum autumant, à DEO vix timendum; tremunt ad manum hominis, non metuunt, visolict acinace DEI percutientis, ventura, quæ audierat, non statim credidit, interpretatur Glossa, DEI enim prophetam honorando, se putavit veniam promereri, non tamen obtinuit; nil est consuetiùs, nil usitatiùs, ac comminabundam manum hominis vitari cautiùs, timeri amplius, quàm comminantis DEI dexteram, ad ictum verberis extensam. Humana crudelitas hanc sibi vendicat præcedentiam, ut prius terreat, antequam feriat, ante placari ambiat, priusquam sæviat, Divina pietas, offensa turpiùs contemnitur, & qua-

Audiens Danielis explanationem & mortis sententiam minùs terretur, more peccatorum.

Homines metuunt judicia hominum, & minùs timent judicia DEI.

(h) Dan. 5.
v. 5.

Balthasar
terretur à
manu homi-
nis scribentis
contra cande-
labrum, quia
manus homi-
nis erat.

Remuneratur
Daniel ob va-
nam spem ve-
niæ obtinen-
dæ.

(i) Luc. 12. v. 5.

Mors non est
fugienda, sed
ei obviandum.

Solus Christus
potuit ponere
animam su-
am in passione
& sumere in
resurrectione
sua.

quasi se vindicare nequeat, postponitur
furentis creaturæ crudelitati; vereri DE-
UM, negligimus propter clementiam,
sed revereri hominem satagimus prop-
ter ferociam, quid prima consideratio-
ne iniquius? quid stultius secundâ? in-
gens temeritas præsumptuosæ spei, in
bonitate Judicis, reum sperantem sic con-
fidere, ut æquitatis vindicem non timeat,
ultorem criminis non expavescat; sed
audiamus ad terrorem, discutiamus ad ter-
rorem, prolatam ab hoc intemerato Judi-
ce sententiam, nullis annorum sæculis re-
vocandam. Alloquebatur amica veritas
amicos suos, qui nihil terrenum vole-
bant concupiscere, nihil de mundo quæ-
rebant possidere; nè terreamini ab his,
qui occidunt corpus, (i) noverat vitæ Do-
minus vix tam ferale malum esse, quod
timor mortis ab avido mortalis vitæ a-
masio non possit extorquere, noverat
inæstimabilem bonorum seriem, quàm
valeat magnanimus vitæ discipulus con-
temptu mortis comparare; huic enim
exilium in mundo est præambulum cœ-
lestis Patriæ solatium, jactura bonorum
temporalium, est exoptandum conse-
quendæ salutis internuntium, mors ip-
sa non est supplicium, sed debitum con-
tracti fœderis tributum, si solvo citius
absolvor plenius, reddo, quod debui,
do quod non dare non potui; quid in-
tus est, præjudicii, si expectatione mea
citius suum exigat mutuum fœnerator?
Unus est, & secundum non habet, qui
voluntate propria, non aliena coactus po-
testate, posuit animam suam, & iterum
sumpsit eam, sævire poterat in carnem
phrænesis Synagogæ, potestatem habere
non potuisset, nisi datam desuper acce-
pisset; fremebant rabidi barbaræ matris
filij, requisierunt auctorem vitæ ad pe-
dem oliveti, vitam sublaturi, sed vix
quærentibus respondit verbum, quando
hoc solo respondentis verbo, ego sum, re-
dierunt retrò in terram corruentes, qui
ceciderunt ad primam verbi vocem, pu-
tas, ipsius poterant animam tollere, &
non volentem adstringere, ut nolens mo-
riatur? Est unus iste quem mors non
prius ausa est in Golgothæi collis are-
naria invasum assilire, donec inclinato
capite annueret, jubentis nutum exspe-
ctanti. Hic unus siue alio, habuit po-
testatem ponendi animam suam, & ite-
rum sumendi, nos nostram possumus po-
nere, administratorum privilegio, non ta-

men potestate dominorum, haud enim
habemus dominium possessorum, nisi e-
nim animam suam ponere posset homo,
non scriberet dilectus JESU discipulus,
nec inferret sublimis Theologus, quoniam
ille animam suam pro nobis posuit, & nos
debemus pro fratribus animas ponere, (l) (l) Joan. 3.
neque doceret Magister veritas, super- v. 16.
cilialem consummatæ dilectionis lineam
expendens, majorem hac charitatem ne-
mo habet, ut animam suam ponat quis pro
amicis suis, (m) infer Philosphæ, sed (m) Joan. 15.
christiane! conclude amator scientiæ, sed v. 13.
Divinæ! ergo & nobis licet pro primo-
genito ex multis fratribus animam po-
nere, & hac reciproca vicissitudine im-
mensæ charitatis mensuram attingere,
quam nunquam possumus adimplere;
debet, quantumvis nolit, quilibet Adæ fi-
lius animam suam ponere, debet mor-
talis mori, qui ponit animam, & depo-
nit, caro est, quæ sola acceptum dicitur
spiritum exspirare; carni hoc tribuen-
dum est, non tamen potestate propriâ
operantis, sed potestati inhabitantis
carnem obtemperanti; ut enim arguit
Augustinus, quomodo est exulare extra so-
lum fieri, exorbitare, extra orbitam fieri,
sic exspirare extra spiritum fieri, qui spiri-
tus anima est, (n) quod autem sit ex- (n) Tract. 54.
tra spiritum, corpus est, ergo, quod ex- in Joan.
spirare dicitur, caro est.

Commendaturus igitur Evangeli-
cæ perfectionis plenitudinem, timorem
quam perfecta charitas foras mittit, à
discipulorum cordibus decrevit proflig-
are. Vobis autem dico amicis meis, ma-
gna dignatio, sed major exhibitio sin-
ceræ dilectionis, quos servos suos esse
noverat, ut fierent, concesserat, hos suos
nuncupat amicos, amici nomen tribuit,
quasi auferret servi; sed datur amica
servitus, servos commutans in amicos,
datur servilis amicitia, indigna amici
nomine, est enim conditione serva. Si-
cut duo sunt timores, qui faciunt duo ge-
nera timentium, sic duæ sunt servitutes, quæ
faciunt duo genera servorum (o) docet
subtilis Affer; utrumque insinuat, sed
illum commendando, & istum emendan-
do, illum perfectum declarando, istum
perficiendo Spiritus Domini, dum per
psalmistam loquitur, timor Domini san-
ctus, permanens in sæculum sæculi, (p) non
corrigendum, quod permanenter con- (p) Ps. 133. v. 10.
servandum, & per Doctorem gentium
exhortatur, non accepistis spiritum servi-
tu-

Duo timores
sunt duæ ser-
vitutes.

(o) Tract. 55.

(q) Rom. 8. v. 15. Spiritus servitutis in timore est rationi hominis indignus, *tutis iterum inimare*, (q) non observandum, quod dissuadetur iterandum. Ille peculiari jure castus dicitur, quo timens anima sponsum suum quanto ardentius diligit, tanto sedulius, nè ei aliquid quando displiceat, contendit; iste hoc destitutus nomine, impuritatis arguitur, caduca bona temporis nè subtrahantur, metuit, quorum dilectione constringitur, ut legem implere moliatur. Ille amat sine amoris stipendio, sine remunerationis illicio, nec castigari metuit, sed separari ab eo quem diligit palenter exhorrescit; iste pondus diei & æstum sustinet, plerumque murmuranter laboris onus tolerat, quia mercedis lucrum respiciens, ad consequendum denarium anhelat. Hac metuentes formidine, servili hoc timore territi, ad primum pravæ suggestionis impetum legislatorem supremum deserunt, & vitiosis terrigenarum legibus succumbunt, DEI minas exhibent, furorem hominum declinant. Æternæ servitutis insigniendi stigmatibus, libertatem spiritus dementer abjiciunt, & compediti terrenorum principum terroribus, in mancipatum tenebrarum principis sine cunctatione currunt. Hæc scilicet hæreditaria infortunati Protoparentis est hæreditas, antiquo homine propria, suisque posteris quos gignit voluntaria successio, congenita, ab illis tantum quos parit mater gratia & nutrix Charitas educat omnino aliena. Defecerat à luce veritatis mendax homo, dum innuente culpâ, motus à tenebroso corde pater luminum, deambulat post meridiem, amissum lucis filium, quem suo in præcepto instabilem repererat, quæsiturus. Advertit ocyus condemnaturi Judicis præsentiam tremens prævaricator; & qui præoccupare debuerat offensam vindicis faciem in confessione, damnosiori consilio se abscondit; fugit vix rapto fructu ad umbram arboris, ut completatur opitulatricem suæ transgressionis; sed fugientem alloquitur omniscius scrutator, *Adam! ubi es?* errabundus à DEO non erat in loco suo, qui DEUS est, extra quem homini nunquam bene est, hinc enim depereunte reprobo, vir patiens profunda subtilitate loquitur, *neque cognoscer eum amplius locus ejus*, (r) latens in loco non cognoscente mysterium moralis Papa sublimiter explicat, dum indistinctum ab ipso damnatorum iudice declarat; *ipse conditor loci nomine*

Adamum interrogat DEUS, ubi sit? quia non erat in loco suo, scilicet in DEO.

(r) Job. 7. v. 10.

designatur, qui districtus ad examen ultimum veniens, in iniquitate durantibus dicit, nescio vos unde sitis, (s) sed adhuc locus iste lapsum protoparentem misericorditer noverat, quem proprio vocatum nomine ad veniam invitat.

(s) lib. mor. c. 10.

O! si compunctus homo voce tam placida interroganti DEO cum Anastasio Sinaita, summæ correspondens clementiæ, respondisset, *misericordia tua subsequetur me servum fugitivum, qui semper ad peccatum confugio*, lenuisset profecto iracundiam Domini misentis, ostenso interiori cordolio pœnitentis! præveniens prævenit, offensus allicit, non perdens, sed perditus requirit, volebat (penetrante Chrysostomo) prævaricatorem in fiduciam erigere per colloquium læsus princeps, quid valeat benignius excogitari? utque confidere tremebundum faceret, inducere in delicti purificationem intendebat, utque optabili foveretur venia, ipsum prior ipse vocavit, *Adam! ubi es?* quasi abrupta innueret periodo, nondum meæ violatio legis extinxit Legislatoris amorem, necdum affectata DEItatis similitudo irreconciliabilem DEUM effecit, nec præceps inobedientiæ scelus benevolentiam januam clausit, nec præsens contracti reatus miseria indulgentis misericordiæ accessum præclusit, adhuc ei Providentia favet, cujus salutis curam gerens, de status conditione inquit, *Adam! ubi es?* Et licet Cartaginensis Presbyter Tertullianus, geminas inquirentis DEI quæstiones examinans, illam, quâ fugitivum protoparentem meum in spelunca se recondentem alloqui dignatur Altissimus, *quid hic agis Elia?* & istam minus familiarem, *Adam! ubi es?* concludat illam amiciores istâ extitisse; ista enim pasto homini minabatur, illa jejuno blandiebatur, (t) fuerat ramen ingens dignatio creatoris, errabundam inquirere creaturam, quasi hac deficiente suum aliquid suo deesset creatori, unde concludit Commemoratus Pater, non modo simplici, non sono solum interrogatorio legendam esse interrogantis parcemiam, sed impresso, incusso, & imputativo more, *ut & increpandis, & dolendis exitus vox sit*, sed homo, cum in honore esset, non intellexit, nam licet animatus voce DEI examinandus Adam responderit, ut Moyses Parsepha innuit, non tamen, quod debuit, investiganti Sa-

Singulare fuit misericordiæ portentum vocasse tunc benigne DEUM, ut Adam pœniteat.

(t) lib. Cant. Phys. c. 6.

(u) lib. 2. cont. Marc. c. 28.

(x) Gen: 3.
v. 10.

Adam se stu-
pidè excusat
per nudita-
tem, & vere-
cundiam à
peccato suo.

(y) 2. de vita
contempl.

(z) in qq. sup.
Gen.

Nuditas Adæ
non fuit ob-
noxia, sed
peccatum.

pietia respondit, *vocem tuam audiui, & timui*, quidne timeat Sermonem veritatis mendax & fallax homo, *sed quare timuisti?* indagar Theodorus, *ed, quod nudus essem*, (x) adeò scilicet à rationis semita deviare cogit peccatorem iniquitas perpetrata, *timui!* quid nî reus timeret Judicem, debitor creditorem! culpa timorem generat, prævaricatio pavorem; securitas est individua comes & socia immunis conscientia, formido & trepidatio sunt individui carnifices, perversa; & *quare timuisti?* interrogare libet cum Theodoro, quis revelavit latebras, quis angulos persvasit? respondet memoratus Pater, *timui propter transgressionem, abscondi me propter nuditatem*; adeone evanuisti in cogitationibus tuis, qui sicut DEUS esse consensisti, adeone obscuratum est cor tuum à facie insipientia tua, ut scrutatori cordis tui respondere audeas, *timui, ed, quod nudus essem*, qui ante meridianum vetiti fructus prandium nudus non metuebas, cur post meridiem ad tuam nuditatem expavescis? respondet Prosper ab Aquitania, *ante peccatum nudi erant, & non erubescabant, quia nihil contra voluntatem DEI, unde confunderentur, admiserant*, (y) ergo spurius timoris uterus, non nuditas, sed exstitit iniquitas, nec ideò timuisti, quia apertis ad votum oculis poenam delicti conspexisti, sed quia deliquisti, idcirco erubuisti, & quia erubuisti ideo timuisti, Audi condigno te censurantem suffragio Evcherium Lugdunensem, miserrimo errore tergiversando respondit, *quasi ideo possit displicere, quod nudus esset, cum utique melius DEO placeret, si sic maneret, sicuti eum ipse fecerat.* (z)

Evasit utique indignus Divinis oculis propter transgressionem, non propter denudati corporis pudorem, quam si humana ante lapsum non horruit innocentia, cur exhorresceret Divina, quærebat commiserans perditæ ovis centesimæ inquisitor, & quasi relictis nonaginta novem in deserto (evaserat quippe Empyrea beatitatis Regio, lapsis & commutatis hominibus in mortales, quodammodo desertum, non Angelo, nisi fortasse dixeris compatienti, sed homini, suæ hæreditatis gloriam, suæ felicitatis Patriam deserenti) deserto velut Angelo ad hominem accessit, tunc primum factus pastor, quando non intelligere cæ-

pit homo, sed factus est ut jumentum computrescens in stercore suo, aut si humanius de inhumano homine loqui placeat, ut ovis errabunda; quærebat creator creaturam, commiserans miseram accedebat; accedens volebat, ut perditam seipsam quæreretur, & cur perierit investigaret; sed Adam perditus & requisitus; quod quærebat, id non respondit, quæsit excusari, non incusari, timuit confiteri, quod spontè voluit confectari, erubuit videri, quem non pudebat contaminari! citatus itaque citanti adesse obediente recusabat; sed quasi figulum nuditatis argueret, quæsum affecerat figmentum, reposuit incusanti, *timui!* *ed, quod nudus essem*, non timuit à Conditor recessisse, Legislatorem contempsisse, serpentem auscultasse, Divinitatem affectasse, uxorem lenocinantem DEO præcipienti prætulisse, non factum suum (ut arguit Tuitiensis Rupertus) sed facturam DEI in semetipso reprehendens. Quod execrabile ingratitudinis opprobrium exprobrans, objurgat respondentem, *quàm perversus hic timor est, qui non facti sui gerere poenitudinem, sed solam poenæ suæ se fatetur habere confusionem*, utque nos patrisare agnoscentes, paternæ prævaricationis plangamus transplantationem, subjungit infulatus Antistes, *perseverat hæc usque hodie perversitas in filiis Adæ*, dum veram non metuentes peccati turpitudinem, umbram delicti metuunt, ipsum delictum non formidant, ecce! qui interductam arborem non timuit, ad sola illius verecundatus folia expavescit, ad nuditatem inculpabilem ut reus trepidat, qui tamen ad culpam violatæ legis ut insons non reformidat, excordi corde se transgressorem esse non ambigit, transgressionis noxiam innoxia nuditati, quæ nondum hætenus peccaverat, fallaciter adscribit.

Sed transeamus à Patre timido ad formidantem filium, à primigenio mortalium ad orbis Primogenitum, an fortè secundus primò cautior, plus timeat offensum Judicem, plus reveretur illatam Creatori injuriam, commissam in crimine perfidiam, quàm sui sceleris ruborem. Adam non timuit exutum se justitiâ, sed non contactum subucula formidavit, Cain agriculturæ jacturam metuit, pendendum terræ gremium apprehendit. Invasum fratrem ob innocentiam ad

Non timet de-
fecisse à DEO,
sed timet nu-
dus esse.

Non ti-
met exui ve-
stimento ju-
stitiæ, sed ti-
met se non e-
sse subucula
contactum.

cam-

Abel triplici
redimatur au-
reola, Docto-
ris seu Sacer-
dotis, Virginis
& Martyris;

(a) Ps. 59. v. 4.

Cain, ut rea-
tum fatea-
tur, a DEO
benignissima
interrogatio-
ne soluitur.

campum evocat, campus deligitur ad flagitium à ferociente fratricida, à providente cœlo subijcitur in aram sacrificij, primum innocui sanguinis sorpturus holocaustum, parat infamis proditor innocuo fratri exitium, sed oculata gubernatrix Providentia, primam disponit mortis victimam, trinâ insignem aureolâ placendo Numini consecrare; qui enim primum suæ servitutis homagium depositurus Creatori suo, non secunda, sed primogenita sui gregis, non exilia, sed obtulit pingviora, ex primogenitis sacrificavit optima, ex optimis detulit electiora, mundum in posteris docere factô voluit, quod puer Domini psallens, & præcensens præscripsit, *holocaustum tuum pingve fiat*; (a) & Sacerdotem igitur, & primum orbis cathedraticum exhibuit, dum placita Conditori munera immolavit; virginitate præcelluit, qui generis prosapiam innuptus in sæculo non reliquit, ac tandem in suæ fidelitatis præmium perfida impijssimi fratris peremptus dexterâ illustris martyrum primicerius martyrij gloriam acquisivit. Sed videamus denuo cum explorante Chrysostomo, quanta verborum humilitate, quantaque misericordia offensum Numen, cum fratricida perfido admirabiliter utatur. Inquiret quasi nescius, ubi est Abel frater tuus? ut confiteri reum faciat. confessione humili remissionis gratiam obtenturum; sed negat servandæ germanitatis debitum, qui necessitudinis violavit affectum, non se custodem fratris, objicit, qui elegit percussorem. Convictus tandem à spectatore sceleris de execrabili facinore, timere incipit Judicem, quem suspicatur postliminò severum vindicem experiri; Terram sui accusatricem audit facinoris, & exhorrescit, quasi quam à percusso fratre sperare posset, veniam à terra non posset expectare; hoc terret impium, hoc premit perfidum, hoc angit stolidum, hoc cruciat dementatum. Ecce enim! dum æquissimus reorum arbiter, appensâ scelestis gravedine, objecta enormitate criminis, pronunciat sententiam, solis duntaxat imbribus plorantis pœnitentiæ diluendam, *maledictus eris super terram*, prorumpit desperabundus latro in detestabilem diffidentiam, culpam exaggerans, non tamen veniam implorans; fatetur iniquitatis suæ magnitudinem, sed unâ simul Divinæ inferioritatem Clementiæ nequiter mentitur, propriam

condemnat miseriam, sed eandem Divinam excedere misericordiam blasphematur. Timet ac trepidat, veretur & formidat; sperarem ego, reperijse januam propitiæ pietatis, gauderem ad initiale vestigium conversionis, si timor aut filialis foret, aut saltè existeret servilis, si servus iratum timeret Dominum, si reus offensum Vindicem formidaret; sed terram de terra terrenus homo timuit, non terræ Conditorum; conqueritur, velut excipiens adversus Judicem, ecce! *ejcis me hodie à facie terræ*; (b) terribilem hujus quærimoniæ agit interpretem Hebræus Philo, *quasi dicat, si non præbes mihi bona terræ, nè cœlestia quidem accipis, si non datur frui voluptatibus, nè virtutem quidem desidero, si non imperiæ humanæ bona, Divina quoque habeto*; (c) adeò vetustum corruptæ humanitatis vitium est, pro terra cœlum prodigere, pro creatura DEUM vendere, cum temporali delicio salutis æternitatem commutare! compatitur affectu tenero simul tamè zeloso, Mediolanensis Ambrosius, primo inter mortales perditionis filio, *angustæ mentis homo præsentem mortem verretur, perpetuam negligit. & Divinum judicium non reformidat, interitum solum corporis deprecatur*, (d) metuit terræ tumultum mortalis terrigena, sed vitæ Dominum non expavescit; potest quid stultius cogitari, potest quid impudentius à creatura, quæ rationis compos est, cum Angelis expectari? Legunt admirabiliter septuaginta interpretes terribilem hanc effrontis Caini paræmiam, *si ejcis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar!* quasi ejusdem foret infortunij, à terra ejici, & à Divina facie abscondi! quid times telluris exilium, si mundi exulem, si viatorem profiteris? cœlum respice, ibi est DEI facies videnda, quid tibi cum terræ facie, quam pedibus conculcas? Explanat accurato dogmate Tuiensis Abbas latentem infortunati paricidarum principis appellationem, apponens genuinam reformidatæ rejectionis à terra rationem, *non ergo DEUM sibi iratum grave putat, gravis amentia deliri peccatoris! terræ resistentis gravedinem putat intollerabilem, & illum, qui terram fundavit super nihilum, non reputat timendum, sed timet, ne agricultari sibi non liceat, nè terram, quam solam amat, vel præsentem vitam pro admissio facinore perdat.* (e)

(b) Gen. 4. v. 4.

(c) lib. quod de ter.

(d) lib. de Abel & Cain. c. 9.

Plangit se ejectum à terra, non autem se Patrem optimum perdidisse plorat.

Timet insanus amittere agriculturæ munus.

(e) lib. 4. in Gen.

Damnauerat iudex æquissimus in parentis opere sterilem terram, & degener filius illam timet deferere, imò ab ipsa horret deferri, sed mavult involvi anathemate, quàm derelinquere spinas & tribulos, vel ab ipsidem derelinqui, Maledictam terræ faciem timet minùs sibi fore placabilem, sed maledicentem terræ Dominum placare dissimulat, offensum non deplorat, hæc usque hodie viget perversitas, in plurimis primigenorum posteris, in veteris Adæ filijs; extra metum infesti hominis meticulosus homo se collocare flagitat, nè adversarium timendum habeat, qui suæ vindex injuriæ, vî, vel fallaciâ suspectum sibi æmulum invadat, vix tamen DEI timor corda paucorum anxiat, qui sola non tantum persequi corpora in tempore, sed ipsas etiam suorum inimicorum animas, maturiori pœnitentia suæ non reconciliatos Justitiæ, ut DEO mortuas percutiet, sepeliendas in ignibus tota æternitate; Timendum hominem non inficior, sed nisi propter DEUM timeas, nisi eodem timore, quo DEM prius metuis, hominem metuas, timorem hunc frivolum condemno; Novi notissimam magi Doctoris gentium sententiam, in venerationem terrenorum principum, non quidem, ut sunt homines, sed prout Divinæ Majestatis legitimi sunt Vicarii, prolatam; *si malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat, DEI enim minister est*; (f) accinctus gladio, jubetur Altissimi minister læsi Numinis offensam vindicare, ut quia inanes Adæ filij, supremi Judicis tribunal non formidant, quia plùs DEO hominem metunt, dum offendunt, tantæ compatiens dementiæ miseratrix Providentia, præcipit homini, tanquam Augusto supremæ Majestatis Vindici, eosdem in prævaricatorum terrorem eximere, ut qui DEI judicium non verentur, humana saltèm formidine refrœnentur, & viso in manu terreni judicis gladio, à vitiorum libidine deterreantur. Hæc est curatrix primi vulneris, hoc est residuum primæ prævaricationis supplementum; regnante siquidem originali innocentia, dum solus DEI timor erat illicitum obtinendi, erat obstaculum transgrediendi, in solis belluarum fibris regnabat metus hominis, si enim homo hominem timuisset, conjux conjugem non seduxisset, nec Evæ Adam consensisset.

Jubet Divinus Conditor homines crescere, & propagandum ab innocenti connubio humanæ generationis progeniem multiplicari, & ocyùs quasi hoc primum inter cætera præoccupandum foret, timorem hominis in hominem ab homine avertendum insinuat, dum solis tantum belluis, ut hominis vererantur dominium, timor incutitur, & tremor intimatur; *crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam*, legit Vatablus, & domate illam; sed quid furoris in suo nutrit gremio tellus innocua, quod egeat domari? subjungit illicò, *dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram*; legit Chrysostomus, *dominamini omnibus pecoribus, & omni terræ*, quod si modum dominij, si dominandi præscriptam explores seriem, recenset utrumque Os aureum, *ab initio timebant, & tremebant bestiæ, & venerabantur Dominum, ubi autem per inobedientiam, & gratiam apud DEUM amisimus, etiam principatus noster mutatus est*; (h) dum de dispensando timore agitur, dum incutiendus tremor discutitur, solo rationis lumine destituta ad timendum & tremendum compelluntur animalia, nè homo hominem metuens, à filiali in DEUM amore recederet, & magis exacerbati hominis rabiem, quàm justii vidicis furorem formidaret. Nil pravius, quàm ad impendentes expavescere, nil satiùs, quàm ad levem iræ Numinis suspicionem, venis & fibris palpitare & pavidis artubus supremum Vindicem deprecari. Immoderatus timor hominis vagam libidinem æmulator, quæ sinè discretionis voluptatis lascivientem amatorem in promiscuos, in adulteros æquè ac fornicarios spurij amoris thoros deturbat, sic trepidum pectus ad auditam comminantis adversarij vocem, absque ullo circumstantiarum discrimine, sinè omni minarum ponderatione, in publicum omnigeni timoris scortum evadit. Obrigescit ad primum fortuiti aspectus eventum, & jam se trucidandum supponit, dum alter ad salutandum occurrit, priusquam obviantis faciem speculatur, jam sicarium obviare concludens, effugium ficti discriminis machinatur, sed forent levioris umbræ discrimina, nî humano terrore illusos post ludicras phantasmatum nœnias, ad ipsas Sanctissimæ Majestatis non leves injurias proserpere auderet meticulosus homo. Ille mecum ad aureum deli-

(f) ad Rom.

13. v. 4.

Datus est terreno principi gladius, ut qui DEUM non timent, saltèm hunc timeant.

(g) Gen. 1. 7. 30.

(h) hom. 9. in Gen.

In statu innocentie reverentur bestia hominem, non autem postea

Timor hominis, est sicut vaga libido.

antis miseriae monstrum, quod ambitiosus Nabuchodonosor in sui Creatoris contumeliam sublimavit; curtus in limoso corpore, excrescere in aureo voluit simulachro, pertæsus fragilitatis carnea, nec fidens porosis ossibus, se solidare voluit in auro, utque staturæ suæ plures apponeret cubitos, fecit statuam auream cubitorum sexaginta, adeo vera est coronati psaltis quærimonia, ut jam tunc verificata comparuerit, *superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper*, (i) nescit quippe inquieta semper ambitio quiescere in ascensu, subjungit Augustinus, *ad te, quod enim aliud Rex filiorum superbæ nitebatur ascendere, quando similis esse statuebat Altissimo? quid mirum, si regem aulici, si horum subditi insequantur; semper ascendere, est in ascensu non desinere, donec enim attingant terminum, quo altior non est alius, donec Altissimum attingat.*

Ut autem propudiosus Scaliger facilius ascenderet, nève sui ascensus æmulum sustineret, prostravit universos regni proceres, nè ullus se extolleret, quamdiu propudiosus Assur, in aurea effigiatus statua sublimis præsideret; alludit ad phræneticam coronati morionis insaniam subtilis interpret Ayguanus, *superbia eorum (scilicet Babyloniorum) ascendit semper, quia in tantum superbia Nabuchodonosor Regis Babyloniorum ascendebat, quod se adorari tanquam DEUM volebat ab omnibus in statua aurea, quam erexerat; & quia sublimis arrogantia sua suæ perverlitatis stratagemata nutrit in sinu suo, tentavit iniquus princeps dulci illicio svavisonantis musicæ, seu feros seu veros idolorum hostes prosternere, & ad desideratum indebitæ adorationis homagium inclinare; nec citius adorari statuam præcipit, donec rubæ cum fistulis, sambuccæ cum cytharis, symphoniæ cum Psalterijs, & universa musicorum instrumentorum congeries ferale classicum Altissimo intonuerit, & congregatos animaverit terrigenas ad idololatrandum creaturæ. Et quia zelotypa suæ ambitionis superbia, corrivalis suspicione semper angitur, timens imperiosus princeps, nè forsan magnanimus reperiretur Deicola, qui surdus ad sirenum illecebras resisteret præcipienti, & obruratis auribus serpentis amularetur prudentiam, commiscuit amaritudinem dulcedine, & svavitaris*

illicio terrorem horribilis flammicidij adjecit; *si quis autem non prostratus adoraverit, eadem horâ mittetur in fornacem ignis ardentis*, (l) quem vocum svavitas (d) Dan. 3. non induxerit, compellat pœnarum acerbitas, exurat flamma in cinerem, quem auri fulgor non potuit cogere ad servitutem, & qui non voluit in terram adoraturus procidere, sinatur ignivoma evomentis pyræ violentiâ in aërem evolare. Notat & damnat simul astutam ferocientis tyranni barbariem Theodoretus, *eos, qui nec musicorum instrumentorum cantu ac voluptate demulcentur, fornacis minis deterret*; (m) Cornutum rebellis (m) Orat. 3. angeli dilemma, quo imperitos voluptatum discipulos sophista stygius consuevit angariare, & nisi solidissimo Divinæ Veritatis suffulciuntur fundamento, simul illaqueare, blandiri aut minari; blanditijs carnalem animum novit attrahere, minis tentat magnanimum militantis Ecclesiæ heroem abstertere; eludit lufum illudentis, qui DEUM timendo diligit, & timet diligendo, nec amor sinè timore in via peregrinationis nostræ sufficit, nec timor sinè amore in vitæ mortalis luctamine subsistit; si amor ad volandum levis est aliger, timor ad resistendum fortis est cruciger, si ille mentem vulnerat, iste spirituum animositatem exagitat, nè timor frigeat, amor incendit, ut amor vigeat, timor impellit, non ille timor quem incutit hominis furor, & excutit DEI amor, qui ordinem universorum sensuum inordinatus confundit, videt in auribus, audit in oculis, sed iste, quo timent Dominum omnes sancti ejus, qui non torvam comminantis tyranni faciem reverentur, sed sensum, & vitam totam cum sanguine carnem in ejus libidinis offam impavido spiritu scenerari non verentur. Denique Magister cœlestis Sapientiæ, instructor Divini idiomatis, colator prophetici spiraminis, ordinatus DEI timor est quo timetur absque creaturarum metu; Author a nentioris stultitiæ, destructor veræ fidei, scaturigo sacrilegi erroris, timor inordinatus creaturarum est, dum timentur sinè timore creatoris.

Abdias, in duodeno minorum Prophetarum ordine quartus vates, factus ex duce Armigeri exercitûs Dux Ecclesiæ, mittitur ab effœminato principe, ab impio maritata Jezabelis mancipio, ad investigandû illustrem Pseudo-Prophe-

Inordinatus timor creaturarum confundit omnia.

Allicio populum musica & timore ignis ad adorandum statuam compellit.

(m) Reg. 18.

v. 11.

Abdias evadit
Propheta ex
milite regis
Achab.

tarum vindicem, cui vultu magnanimo, intrepido corde obvians Elias, reditum imperat ablegato, *Dic Domino tuo, adest Elias*, sed replicat vati vates, cum recessero à te, spiritus Domini asportabit te, (m) Prophetæ Prophetæ futurum angelico cæ-
ligenarum mentium obsequio raptum ad paradisi suburbium ad cæli atrium, ad triumphantis Solymæ pastaphorium prophetizat. Secretum ordinatricis Providentiæ hoc fuerat consilium, nondum commissum aligeris spiritibus exequendæ translationis decretum, & jam homo de Regis Israël Dicasterio, jam suæ dispensator curiæ, suæ princeps militiæ, prælagit asportandum, prædicat transferendum! arcana, quæ adhuc latent ministros regis gloriæ, revelat jam minister Regis impij, quid peregriniûs? Verba ejus ad Eliam, verba sunt viri Divina meditantis, & scientis vim Domini spiritus, inquit Theodoretus. (n) An fortè sublimis ista mysteriorum Altissimi intelligentia illius erat obsequij stipendium, quo centum Prophetas Domini sub barbara rabidæ gubernatricis tyrannide perimendos absconderit in speluncis, famedicosque paverit fugitivos, nè vel sæviente laniarentur gladio, vel panis indigentia proscripti ab orbe Exules interirent, illi conformiter æternæ dispensationis oraculo, sub sæculorum vespera à Verbo veritatis amplissimè promulgato, qui recipit Prophetam in nomine prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, (o) sic opinatur Lyranus; adstipularer ego, nisi profundiorē aliam Propheticæ dignitatis originem in sacri voluminis scaturigine reperirem, priusquam enim Chronologista regius hoc celebre sacrorum labiorum recenseret vaticinium, præmittit insigne tanti vatis elogium, pro solidissimo virtutum, donorumque cælestium fundamento, Abdias timebat Dominum valde, (p) subjungit purpuratus Hugo, timore filiali, quo impellente, & charitate, quæ huic sororio jungitur fœdere amantem adurgente, viduata conjux urgebatur vendere filios ob creditorum instantiam, & debitorum copiam, quæ contraxerat maritus propter alimoniam latentium prophetarum, ut attestatur commentatrix Glossa, non timens alieno ære opprimi, non pavens severiori judicio condemnari, sed solum metuens, à largitore bonorum omnium, nō indigis extrema in necessitate subveniat, alienari; exclusus igitur metus homi-

(n) Quæst. 53.

(o) Maeth. 10.

v. 41.

(p) 3. Reg. 18.

v.

Abdias
fuit vir
Sarephthanae
mulieris, qui,
ut pasceret
Prophetas, ære
alieno oppres-
sus est.

num à metu DEI, propheticam luminis impetravit sapientiam, arcanorum supremi senatus mysteriorum reddidit consciunt, immittitur in abdita Augustissimæ Trinitatis penetralia exilis terrigena, quodque supremis non revelatur principibus, inculto militi communicatur ob timorem; adegit iste inopem; fidum tamen dispensatorem, nutrire indigam profligatorum pauperum cohortem, tantò licet propriæ domus stipendio, ut filij in solvendorum pignus abriperentur, propter quod postea repletus est spiritu prophetico, concludit memoratus Hugo.

Abdias timor

Sic imbuunt fideles sibi animas, sed re DEI ad e-
sublevat meticulosos Adæ sed novi filios; genorum sub-
timor DEI, non timuisset istum sollicitus fidum impel-
Abdias, si metuisset anxius creditorum litur, & una
ferociam, si formidasset regis tyranni- simul prophe-
dem, si execrandam furibundæ Jezabelis tico lumine
rabiem expavisset. Post visam domini- irradiatur.
ci timoris illuminationem, quam caligantem efficiat tertiæ mentis oculum pavidus timor hominum, videamus. Est celeberrimum primæ Christianitatis adagium, à Ruspensi Præsule Fulgentio confirmatum, & à Petronio enunciatum, primos in orbe Deos timor fecit, non Deitatis veræ, sed terrificæ mortalitatis. Syrophanus potens dominio, regali sublimatus in solio, lugens surreptum mortis filium, ut vano parentaret cineri, catalogo Deitatis inseruit, quasi aut DEUS in Deitate mori, aut homo exosæ mortis beneficio in DEUM valeret transformari: acerbo enim luctu dolens Pater, enarrat falli nescia, nec sciens fallere Sapientia, humanis licet loquatur labijs ex ore sapientis, citò sibi rapti filij fecit imaginem, Timor immo-
effigiem humanæ turpitudinis, idæam deratus ho-
communis nostræ calamitatis! & illum, minum cau-
quitunc quasi homo mortuus fuerat, nunc & origo ex-
tanquam DEUM colere cœpit; grandis de- tit idolola-
mentia! enerve mortis spoliū, inani- tris:
mem sepulchri pulverem, humanæ præ-
varicationis victimam, fortentem à putredine massam fœdi cadaveris in thronum Divinitatis attollere, & immortalī DEO, spirituum Domino, ejusdem participem naturæ æquiparare. Et quia exulata rebellis angeli iniquitas, ut hominem decipiat, à cœcitate incipit, hoc agitante spiritu infatuatus princeps, non primis regni proceribus infamem putredinis colluviem proposuit adorandam, sed infirmum regalis aulæ vulgus, cœpit idolo turpitudinis aras exstruere, rogos incendere, & belluarum hostias illustri huic

Syrphaues huic belluæ immolare; *constituit inter*
primus filio e- servos suos sacra & sacrificia, (q) id est,
regit statuat. oblationes vel victimas animalium, sub-
 (q) Sap: 14. jungit purpuratus Hugo. Sed cur ama-
 v. 15. bō, diploma regium ad servilem conjici-
 Compellit tur congeriem, cur non regni primori-
 servos timore bus imponitur observandum? si adorā-
 ad adoratio- sent satrapæ, quis tenuisset ad nutum
 nem illius, principis adgeniculati, licet exanimi
 simulachro? mancipiorum grex prævium
 ducem sequitur, nec illuc ire, quò iste
 vadens vult præcedere, refragatur; re-
 spondet commemoratus Pater, id ideo
 evenisse, quia timoris potius effectu, quam
 amoris affectu; (r) sacrilegos hosce Di-
 vinitatis profanatores idolo fuisse adge-
 niculatos: tum quia servorum genius
 incusso metu obsequiosius subjicitur,
 tum quia servilis timor magnanimis
 Principum mentibus non dominatur,
 Faber primævus idololatræ stolidita-
 tis, immoderatus timor existit, prima
 in orbe simulachrorum monstra fabri-
 cavit. Et forsā facinorosus iste alieni-
 genarum metus, Divinum Legislatorem
 impulit ad familiarem suarum cogitatio-
 num secretarium, suorum consiliorum
 assessorem, inter terrigenas amicissimum
 Moysen implacabiliter trucidandum.
 Respiciens de cælo sancto suo Altissimus
 rector omnium, non oculari acie, sed re-
 nerrimo commiserationis affectu, popu-
 lum suum Ægyptiaca depressum servitute
 ablegandum barbaræ tyrannidis Regiam
 ovium pastorem evocat, futurum sui gre-
 gis liberatorem; *veni, & mittam te ad*
 Pharaonem, (s) quasi distantem advocat,
 quem sibi ad rubi vestibulum habuit præ-
 sentem, ut scilicet, qui corpore præsen-
 tialiter aderat, animo quoque (ut expli-
 cat Rupertus) ad obediendum paratō ad-
 esset; cominatio tamen tam gloriosi
 muneris ministerio, tergiversari cœpit,
 quodque poterat præstare per auxiliatri-
 cem gratiam, excusare prætendit per ve-
 recundiam, qui enim vix suæ commissa
 vigilantia pecora adversus insilientes
 belluas protegere poterat, captivum Isra-
 ëlem à Pharaone, quavis furente bellua
 longè crudeliori, defendere diffiderat.
 Replicuit humiliter, *quis sum ego?* quasi
 subaudiendum insinuat, nullus sum, quam
 mitem agnitæ imbecilitatis percunctati-
 onem benigna suscipiens approbatione,
 quantocyus respondit, *Ego ero tecum,*
 quasi latenter innueret, sis nullus tu, sum
 ego omnia, me comitante, me concur-
 rente, nil est, quod facere non poteris,

me exercituum Domino te confortante,
 non prævalebunt agmina tyrannorum, in
 ore tuo proferre verba meum erit, que-
 madmodum in manu tua efficere pro-
 digia non tuum erit. Instat tamen, quia
 enim apud se humilis existit, oblatum
 tam numerosi populi præsidium accep-
 tare, providus recusavit. Verumtamen
 nonnihil infelicitate, iratus namque fu-
 ror Domini in metuentem, & quoni-
 am ira DEI ad punitivam sequitur Ju-
 stitiam, vel eam comitatur, timendum
 habuit suæ dilationis vindicem, ut enim
 Cajetanus adstruit, culpa fuit post omnes
 excusationes suppletas, adhuc instare, ut non
 mitteretur; nec defuit relativo culpæ
 suum correlativum pœnæ, dum enim
 pusillanimis viator, duce obedientia, præ-
 propero festinat vestigio ad suæ lega-
 tionis terminum, dum fessis satagit mem-
 bris exili requie consulere, vidit armi-
 gerum cœlestis militiæ principem stri-
 cto acinace, comminabunda facie accur-
 rentem, quasi implacabiliter intendere
 post ratum viatorem in cruoris fluxum
 sui furoris victimam immolare. (t)

(t) Exod: 4.

Indagant profunda patrum inge-
 nia elucidare occultam exacerbati Nu-
 minis rationem, objurgat de prima vio-
 latione legis incurium Legislatorem Isi-
 dorus Pelusiota, qui incircumcisos de-
 ducens filios, circumcisionis legem in
 signum differentia ab alienigenarum po-
 pulo debebat promulgare. Enervat ta-
 men ciatum minitantis DEI motivum
 Evsebius Emisenus, si enim circumcisio
 in causa fuisset, ut Propheta non occi-
 deretur, nulla profecto ratione natos in
 deserto filios reliquisset, quare hanc ob-
 servandam judicat rationem, quia secum
 uxorem, cum filiis ferebat, nec levi con-
 vincit argumento, quare & illam ad so-
 cerum remisit. Ultramque veneror ab-
 sconditæ Veritatis elucubrationem, sed
 tertiam amplector Theodoretī commen-
 tatoris; quia magnus Moyses Pharaonem for-
 midabat, ac sæpe numero formidinem hanc
 declaraverat, idcirco supplicium illi Ange-
 lus comminatur, timore timorem expellens,
 itemque majori minorem, (u) timor in-
 cussus ab apprehensa ægyptiæ tyran-
 nidis rabie, humanus erat, qui anxium
 solliciti viatoris animum reddiderat tar-
 digradum, aut minus festinantem; ha-
 bet siquidem hanc sibi propriam huma-
 ni timoris pernicies asperitatem, ut ti-
 mentis spiritum caliginosis perfundat ne-
 bulis, nè secutura prævideat, & treme-
 fa-

Angelus mi-
 natur illi stri-
 cto Ense inte-
 ritum propter
 culpam ina-
 morati timo-
 ris.

(u) Quæf. 14.
 in Exod.

(s) Exod: 3.

v. 10.

Moyses ad
 Pharaonem
 missus, varia
 obstacula suæ
 opponit lega-
 tionis, fundata
 in timore Pha-
 raonis.

facti Corporis ossa concutiens, fluctuabundamque mentem quasi gelido furore conturbans, enervem reddat, & inhabilem ad quamlibet cuius arduæ commissionis executionem. Sed suo etiam pollet imperio, suo claret ingenio, suo vincit antitypo, hunc hostem animi, Divinus pavor; fulgurantem stringit pugionem cœlestis Antagonista, inermem profligaturus terrigenam, eliminaturus à cœligeno tremebundi Moysis pectore obsidentem humani terroris umbram, *quasi per nudatum gladium diceret*, prosequitur Cyrenensis Pontifex, *Pharaonem times? magis me time, qui nemine cernente, plagam tibi facile inferre possum!* prævaluit mali realis veritas, ratiocinatae imaginationis fabulæ, & præsens comminabundi antagonista interitus, futurum, quod minabatur inanis apprehensio exitium feliciter fugavit; evaporavit in auram ad solis radium spissior nebula, & redditâ serenitatis pristinae jucunditate deproperavit, redanimatus vates ad examinandam totius Ægypti barbariem, ad enervandam coronati prædonis feritatem, ex pusillanimitatis nuntio intrepidus redditur cœlestis militiae fecialis, inermis bellum indicat numerosis agminibus ad bella promptissimis, nec expavescit furibundam exulcerati principis regiam, impavidus ætherei ad instar fulminis cœlestem intonat sententiam, qui nuper adire Ægypti limina perhorrescebat, qui obliganti DEO, ut delegaret alium, supplicabat, qui tardioris lingvæ impedimentum prætexebat. Divinus timor, quem minax Angelus evibrata ultricis Justitiæ cuspide sanctissimo pectore inaravit stolati Pharaonis metum, ut clavus clavum extrudebat.

Ingrediamur ante Sermonis exitum, cum antelucana collachrymantium filiarum triade, viduatam Domini Corporis thesauro sepulchrum tumulati Redemptoris: vel si arridet magis, confideamus cum insidente Angelo supra lapidem monumenti, inspiciunt stillantibus oculis illustres advenæ, sed vix aspiciunt quando radiofo superni principis fulgore, ad exterius ostij vestibulum propulsabantur, *exiverunt citò de monumento cum timore*, (x) Tremunt in limine sepulchri attonitæ mulieres, nec tamen timet Angelus in lapide residens ad aram tumuli, ad aditum sepulchri! dicam amplius! tremebat sepulchralis

petræ soliditas, cui minus quam aligero cœlestis militiae genio competit pavere; non mea, sed oris aurei hæc est sententia, huic Evangelico brevis triverbij oraculo innixa, *terra mota est* (y) *sepulchrum* (y) *accepto corpore* (inquit Chrysostomus) *territum, quod Patris thesaurum accepisset, depositum cum tremore reddit*, & tamen cœlestis spiritus revolvit lapidem, sedens super petram, ut (teste Angelico Doctore) *soliditas sedentis daret credentibus firmitatem*; (a) grande discriminis mysterium! consueta sublimis styli elegantia Chrysologus resolvit, Angelus sedet, de monumento fugiunt mulieres, *quia ille de cœlesti constantia confidit, turbantur istæ de conditione terrena*, (b) illas invaserat mortalisterrigena, humanus timor, illum cœlestis animabat confidentia, nec terruit Divinus timor. Sedebat, ut fidei Doctor, ut resurrectionis Magister, ait Severianus, (c) lapis evasit in cathedram exhortantis, vis prædicantem percipere, ausculta prædicationem, *nolite expavescere!* (d) quasi meticulosus objiceret timorem; objurgans pavidas ad sepulchrum, nescit timere tumulum, qui immortalium spirituum est concivis; mortali licet sub corpore ingemiscēs, vos tamen beata expectat immortalitas, quid trepidatis? sed quia etiam timor sanctorum est, hoc consternatæ, hoc excitatæ, timete Dominum, sed servum Domini, *nolite expavescere!* quem exultantem cernitis, vobisque congaudentem; paveant illi, quorum sors mortua, non posthac finitur resurgere, qui exercituum Dominum à suis repellentes tentorijs, extra castra præsumpserunt perinere, & ad æquissimam Ultricis Justitiæ vindictam, universam cœli militiam evocare. Vos autem moriente DEO nolite expavescere, sed mori nesciam Deitatem expavescentes adorete. Quid apprehenditis mortem in tumulo? sepulta nuper vita, mortis sustinuit violentiam, sed volens, nunc sua resurgens in potentia, devictam mortem sustinuit, & factus mortis mors, hanc vitam in sua sepelivit anastasi, in sua suis substravit pedibus resurrectione, afflitt tremebunda mors enervem formam servi, sed exanimato succubuit cadaveri, quando resuscitavit servile corpus forma DEI. Servite Domino, qui, ut vos dominemini, servile corpus induit; servite, non inficior, cum timore, nam timor Domini sanctus permanet, & exultate ei cum tremore,

Timor DEI expellit timorem hominis, ut clavus clavum,

Sanctæ Mulieres intrantes sepulchrum, timent, non tamen Angelus sedens in petra.

(x) Matth. 28. v. 8.

(y) Matth. 27. v. 51.

(z) in Ps. 2.

(a) in Cat. sup. c. 28. Matth.

(b) Serm. 82.

(c) in Cate.

(d) Marc. 16. v. 6.

non

non auferatur à vestris cordibus metus vester, sed immutetur, terrenus est, qui vos arripuit advenientes, cœlestis & Divinus sit, qui vos possideat discedentes. O! quoties evanida vani discriminis umbra urget opinativam mentem, velut gravissimum foret periculum, & vilis Nanulus in vasta humanæ imaginationis area confurgit in gigantem; non rei gravitas, sed apprehensa onerosi timoris proceritas pectus aggravat, contorquet animum anxietate ludicrâ, illâ fallaciter delusi, ærumnam fingimus, miseriam augemus.

Agnovit fatalem hanc humanæ conditionis calamitatem Cordubensis Philosophus, dum simili extremitate lugentis amici prostratum erecturus animum, eidem hoc salutare pharmacum præscribit, *plura sunt, quæ nos terrent, quàm, quæ premunt*, (e) utque fallacis mali declaret scaturiginem, adjungit: & *sæpius opinione quàm re laboramus*, nec levem dixeris laborem, qui trepidum cor circumfluo sanguine vallat, qui anxiam mentem absque ulla consilij præmeditatione in pusillanimitatis barathrum mergit; fictor malorum, sed possibilem, non imminentium adversitatum faber, pro incude mentem supponit, pro malleo imaginationem adaptat, in animæ mœroris officinam acervat, torque ictibus in eadem contundit, quot apprehensis discriminibus animum quatit. Opinabantur tristes discipuli, propter metum Judæorum congregati; se spiritum videre, quando jam evulgata undique resurrectionis fama, venit desideratus cunctis gentibus, *nec disceptatoriè, sed evidenter se offert*, ut notat subtiliter Cyrillus, (f) non credendum, sed aspicendum se sistit conserto amicæ pacis affatu, omnem inquieti timoris turbem pellit, nec tamen ad momentum expellit, sed adhuc obstinatus consistit, & consternatos Apostolorum animos angit; ut perseverantem profliget, in verba Verbum prorumpit, *quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra?* non reprehendisset descendentes, nisi recognovisset ascendentes; metus erat ad instar spissi vaporis è visceribus terræ ascendens, ut serenitatem perturbet, non ros timoris cœlestis, ut dilatatum cor ad fecunditatem abundantius riget; *cogitationes istæ terrenæ sunt*, definit Augustinus, *si enim cœlestes essent, descenderent in cor, non ascenderent*, (g) ea enim,

Pars III,

quæ humanis cordibus bonorum omnium largitor infundit, descendere dicuntur à DEO, quæ verò adversantur Altissimo, ascendere molliuntur; hinc perduellis aliger, Divinitatis solum invasurus, in cœlum conscendere, supra astra DEI ascendere, contendit: & Pharaonis flagellatura superbiam, *ascendit musca gravissima*, (h) terrenæ cogitationis symbolum, vani timoris argumentum; miraris superlativam gravitatem in musca, quæ tamen levis inter levia reputatur? En genuinum humani timoris hieroglyphium, qui onus leve, quod sacratissimo æternæ Veritatis ore hoc insignitur epitheto, gravissimum mentitur, vix percipit exilem sibi lum auræ tenuis, & jam præsentit murgitum impetuosi Aquilonis. Sanctissimi militantis Ecclesiæ principes hoc spectro circumfessi, putant conterriti se spiritum videre, nec alium quàm illum, quem inclinato capite in Patris manus dimisit assumendum: unde concludit non minus mirabiliter quàm terribiliter Venerabilis Beda, *Error ille Apostolorum, secta est Manichæorum*, (i) qui non reale Corpus Christi, sed tantum existisse phantasticum blasphemant. Ad illud præcipitium devolvitur infelix animus, qui vano timore corripitur, inani metu infascinator.

Ecce! quos ipse scrutator cordium vocavit non meritos per gratiam, elegit reos per veniam, sustinuit molestos pietate, portavit onerosos charitate, suscepit nescios benignitate, fovit incurios syavitate, illi, dum improvisus perseptas parietibus portas, per obseratas vestibuli seras, se se præsentem infundit, existimant spiritum esse carnis expertem! quod si Anselmo attestante, *tali formâ viderunt Christum discipuli, ut eum consueverant ante videre*, (l) adeo obnubilatum mentis oculum successiva spissitudine inanis timor obumbrat, ut pulcherrima speciosi præ filiis hominum facies, toties delectabiliter visa, tam dulciter culta, indefinenter inspecta, nunc pro phantasmate aspiciatur, nec desissent diffidere, non incapissent credere, nisi magnetica vox in cæcurientium aures immissa suspensos omnium animos attraxisset, nisi tonans intonasset, *ego sum, nolite timere*, (m) Ego sum, non spiritus figurata carne vestitus, sed DEUS per me, propter vos assumpto corpore in si-

(h) Exod. 8. v. 24.

Timor Apostolos ante Adventum S. Spiritus in magnum errorem præcipitavit.

(i) lib. 6. c. 97. in c. 24. Luc.

(l) in Lucidar.

(m) Luc. 24. v. 36.

Christus vanum timorem discipulorum vero timore profligat.

militudinem factus, non ficto humanitatis syrimate tectus, sed habitu inventus ut homo, ego sum, qui morte peremptus mortem peremi, ut vestra mortalitatis plagam hisce mearum plagarum stigmatibus tollam, ego sum, nolite timere, timeant illi, quorum incredulitas meam praesentiam fugit, quam vestra dilectio tam sollicitis affectibus quaerit; paveant illi, quorum conscientias infidelitatis reatus ad fugam impellit, ad metum compellit, nam fidem vestram haec congregata unitas probat, sincera dilectio monstrat; & quamvis saeva meae passionis procella vos expavescentes turbaret, non tamen, me protegente per praesentiam Majestatis, in absentia carnis oppressit. *Ego sum*, explanat hoc sacratissimum DEI hominis biverbium eloquentissimus Ravennas Chrysologus, *Ego sum, quem mors fugit*, quid hac peregriniús fugâ? *inferna tremuerunt ad primum illapsi triumphatoris aspectum; tartarus DEUM confessus est cum pavescit*; (n) sapientissimus Magister vanum discipulorum timorem serio timore profligat, humanam terrenisantium adhuc animorum vertiginem, vera commutatione confortat; incusso inferis metu, inanem excutit metum, non caelo demissum, sed exhalatum à terra, non enim luculentius creditæ Deitatis, est argumentum, quam pavor Divinus non manifestius oculatæ infidelitatis est signum, quam timor humanus. Exoculata tenebrarum regia, cœcutiens regio umbræ mortis, DEUM negare contendit, sed ejus percussu timore mox denegatam Divinitatem agnoscit, plus forsitan palpaus, quam videns. Sciscitabatur aliquando frater Domini, quia filius sororis Matris suæ, proinde fortunatissimus sanctissimi Redemptoris Consobrinus, sciscitabatur à fraudulento fidei professore, simulque assentientem perstringebat, *tu credis, quoniam unus est DEUS*, commendat illicò credentem, *benè facis*, nè tamen inanis homo sine operibus fidem jactaret, quantocyùs subjungit, *& daemones credunt, & contremiscunt*, (o) quod simplici credulitate est evidentius fidei testimonium, credentis infallibile est argumentum; concludit Interpretatrix Glossa, qui ergo DEUM non credunt, vel creditum non timent, daemonibus tardiores, vel proterviores sunt; fidei suprema creditur, dum DEUS creditus timeretur; una proinde timentium hæc sit disparitas, quod homo ex

amore libero timeat, sed mendax angelus suæ damnationis dolore percitus contremiscat. Non timeat homo hominem, sed si timere cogitur, in homine præcipientem DEUM expavescat; illa percussu formidine timeamus, de qua Tertullianus adstruit, *timor fundamentum salutis est; præsumptio impedimentum timoris*, (p) & quia salvificus est, cœlestem sapit indolem, Divinum aliquod Divinitatis participium prætendit, de quo, si erudiri flagitas, humanum pavorem examina, & quidnam oppositum timor Divinus nutriet, explora.

Est ille anxius in dubijs, sed iste in ambiguis severus; est ille mœstus in opprobrijs, sed iste jucundus in ærumnis; est ille sollicitus in litijs, sed iste litigat absque curis; sauciat ille perplexitate sua enervem animum, sed iste roborat sauciatum; humanus timor, qui non sinistro saltè respicit oculo Divinitatem serviliter formidando, quemadmodum justorum pavor dextera semper acie eandem conspicit, filialiter adamando, est temporis ludibrium momentis pœnè singulis exagitatum, est universæ iniquitatis promontorium, recipiendis quibusvè vitijs destinatum, est latro in adversarios, sicarius in amicos; & licet quandoque peccandi facultatem differat, non aufert voluntatem, ut enim Chrysologus adversus hunc prædonem animarum declamat: *solus est DEI timor, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam servat, perpetem tribuit facultatem*; (q) nil est facilius, quam ab angusta salutis semita deviare, si non DEUM, sed hominem pertimescas. Humanus timor novit humanæ proclivitatis libidinem procrastinare, sed nescit effrœnem refrœnare. Herodes tetrarcha pessimus, qui semetipsum nescius regere, regnis proponebatur destruendis, constringit vinculis vocem æternæ Veritatis, condemnat Judex perfidus liberrimam Joannis innocentiam ad carceris squalorem; & quia lascivis exardens facibus non desijt adulterari, prosequabatur pariter castissimus nefarij criminis Vindex perseveranti improprio maritalis thori injuriam exprobrare, eventu haud infelici, enimverò *Herodes metuebat Joannem*, (r) tanquam genitum iniquitatis testem, suæ lasciviæ judicem, horrendi facinoris correptorem. Sed quia hominem timuit in Joanne suorum captivus criminum, suæ libidinis man-

(p) lib. de cultu sœm: c. 2.

(q) Serm. 127.

Timor Herodis erat terrenus, ideo nondiu detinuit a cæde Joannem Baptistæ.

(r) Marc. 6. v. 20.

(o) Jacobi 2. v. 19.

Divinus timor est fundamentum salutis.

mancipium, amor incestuosus prævaluit, inquisitorie geminos occlusit oculos, nè ultra perfidum intueri cogeretur adulterum, in natali Herodis justus moritur, dum suis natali imponitur, ortui occasus jungitur, convivium in homicidium vertitur, jusjurandum sceleratum perficitur, dumque in tenebrarum filia saltat exterminator angelus, caput Baptistæ desecat; contristatum Regem credidif-

fem; nisi doceret, nisi dissimulante calida vulpes illa, dum tristitiam præfert in facie, lætitiā haberet in mente, illum cerussavit pallidus hominum timor, asserente Matthæo, *volens illum occidere, timuit populum, quia sicut Prophetam eum habebant*, (s) gaudentem absentia Divini timoris effecit, *timor enim DEI corrigit, timor hominum differt, sed non aufert*, concludit commentatrix Glossa.

(s) Matth. 14.
v. 4.

DALETH.

Versus
XI.

Semitas meas subvertit, & confregit me,
posuit me desolatam.

Sermo Undecimus.

Timor DEI generat DEI filios, timor humanus filios tenebrarum.

Meticuloso gemitu singultuat anxia suæ salutis investigatrix, deplorans subversionem semitarum, & quia semita (Hugone Commentatore) est compendium veniendi ad DEUM, timorem Domini, quod velocissime sursum ferimur, præfigurat; hoc luget subversum in suis prolibus militans Ecclesia, & plangit in suis filiis eversum Mater Religio, prima consiliorum suorum contemptam eminentiam conqueritur, secunda, sanctissimas claustralium constitutionum apices pessumdari lamentatur. *Hæc subvertit Dominus, quando regulam claustralem subverti permittit*, explorat Carenſis, ut jam nec futurum reveantur Judicæ, nec præsentem in Prælato transgressionum Vindictam vereantur; timent quidē non tamen æternitatis supplicia, quæ non recogitant, nec superventuræ retributionis dispensum, quod non examinant minus inæstimabilis gratiæ privari patrocínio, quam flocci æstimant, sed timent à timore nocturno mundanæ vanitatis, timent à negotio perambulante in tenebris, est primus, melliflui Clarevallensis asserto, *vita hujus amor, & appetentia, rapiens præmium æternitatis*, (a) dum enim solo vitalis auræ cinguntur desiderio, præsentibus duntaxat inhiant, futura non observant; nocturnus planè & tenebrarum filijs familiaris timor, quem nisi suorum radiorum Majestate profligat Sol Justitiæ, ambulantes in tenebris ad re-

gionem umbræ mortis ad tenebrarum regiam seducti viatores advolventur. Lumen Veritatis ut illucescat illis, est unicè exoptandum, ut inter lucis filios assumantur; fuge! qui tuum flagitium effugere præcipitium, fuge subversas suæ peregrinationis semitas, & si tuis non amplius recedere pedibus confidis, Divinis quantocytus vestigijs insiste, adora in loco ubi steterunt pedes ejus, qui arctam salutis semitam tanquam dux prævious ostendit; quando in terris visus, & cum hominibus conversari dignatus est DEUS homo, confuge ad JESU pedes cum provida peccatrice, quibus pertransijt benefaciendo & sanando omnes oppressos, quos proditor nostræ salutis Angelus immani pondere, crudeli timoris nocturni onere aggravatos, suo subjicit calcaneo, suæ tyrannidi conculcatos mancipavit viatores. His hodie dum pedibus devotas fidelium animas visitat, & gemina istorum pedum imprimens vestigia, omnem serpentis præpedit aditum, & quamlibet circumvagi Leonis præoccupat assultum. Beati viatores, quibus suo applaudit in cachordo Psalter Regius, *in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die*, (b) absque intercalante noctis medio illi conformiter præsagentis Zachariæ Vaticinio, *erit dies una, una sine altera, sola sine socia, prima sine postera, quæ nota est Domino, quis mihi misero, quis det peccatorum miser-*

*Profligatur à
sola luce Di-
vinæ Veritatis*

*Dies æterni-
tatis nescit
noctem neque
diem.*
(b) Ps: 88. v. 16.

ri-

Timor nocturnus est amor temporalis rapiens præmium æternitatis.

(a) Bern. in sermone de la-
tione.

rimo me noveris in die illa Domine JESU! sine oleo meorum bonorum operum comparentem, in tuis tantum tuorum meritorum radijs confidentem! dies una, in qua orietur Sol Justitiæ timentibus nomen tuum! *dies una, non dies neque nox*, (c) sine alterna vicissitudine, nox enim solos torquet impios, & dies solum solos beatos oblectabit, illos videlicet, qui ambulaverunt in lumine vulcus DEI, in cujus lumine quisquis non ambulat, quisquis sibi ipsi præluere fatigat, illius lucerna vento superbiæ extinguitur, ut cæco adhærens tenebrioni, sequens ducentem tenebrarum principem, cum illo in foveam perditionis demergatur. Denique ut primis inhæreamus vestigijs, gemini JESU pedes, quibus exultavit ut Gigas ad currendam viam, sunt (elucubrans Bernardo) misericordia & judicium, ut primum videas, reflecte ad magni Doctoris gentium illustre oraculum, dum suis scribens confratribus Hebræis, eosdem admonet accedere ad thronum misericordiæ illius, qui semen Abrahæ apprehendit, unde debuit

(c) Hebr. 2.
v. 17.

(d) Joan: 5.
v. 27.

per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, (c) huic primo secundum jungitur, de quo ipsa inambulatione veritas attestatur, dum paternam erga filium, sed incarnatum distributionem adstruens confiteretur, *potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est*, (d)

O! si geminis hisce pedibus inambulet in me DEUS meus, pertransiens, ut benefaciens sanet ægritudinem meam, & dirigat gressus meos in semitis suis, non in subversis, non in perversis non in averfis, sed in converfis, ut saltem amodò non moveantur vestigia mea, expendit moralis Papa Hugo vestigia dilectionis meæ, non moveantur à corde ubi sicut semper fidei recordatione, non moveantur ab opere, ubi semper appareant sincerâ imitatione, Impressit geminas per viatoris DEI bina vestigia, ut applicat mellifluus Doctor, (e) ipsa sunt timor & spes, ille judicis, ista misericordiæ representans misericordiam, utrumque pedem suis infigi præcordijs, utrumque pariter vestigium in suis efformari visceribus avidè flagitabat, qui velut expertus testis indubitanter decantabat, *benèplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus*, (f) Legit Augustinus bene sentiet Dominum in timentibus eum, ti-

(e) Serm: 6.
in Cant:

(f) Ps: 146.
v. 2.

mentur multi, à quibus malum expectatur, sed bonum non speratur; timetur latro, dum viatori obviat, lupus agno, sed alio auxilium speratur, qui non timetur, nescius præsidio invalor iste, qui timebatur, non posthac amplius timeatur; si sic Divinum times vindicem, quia flagitiosus es, quis tibi patrocinator subveniet contra DEUM? quid es factururus, dum nequis vincere, adversus quem, nec porta inferi, nec universa cœli militia præsumit prævalere? quò fugies à facie sua, si fugeris, ut abscondaris in extremitate voraginosi maris, illuc te comprehensum tenebit dextera sua, ad stipulare consulenti Augustino, *vis ab illo fugere? ad ipsum fuge*. Sed paradoxum loquitur, sed securissimum monstrat asylum fugitivo; ausculta explicantem, *vis fugere ab irato? fuge ad placatum*, sed non est alius, qui placeatur, quàm idem iratus ille, qui timetur! placabilis, si speres in misericordia illius, (g) non offendisses, non timuisses, desiderat timorem, qui diligit amorem, est quippe timor Domini latens scala, qua scanditur ab imo vitiorum ad sancti amoris eminentiam, à centro impiorum, ad terminalem lineam, ad sacram superficiem beatorum. Timuit DEUM DEI proditor, alioquin non retulisset denarios, qui enim confessione publica seipsum de traditione justì sanguinis accusabat, reus superventurum Judicem metuebat, beatus inter illos, qui timent Dominum evasisset, si reus à condonante misericordia veniam expectasset, sed quia tantum timere reus vindicem, servus Dominum noverat, desperans ad laqueum currebat, suspendium irresolubile pro anima sua desperans eligebat. Beatus est quidem solus ille, qui timet Dominum; qui timet Dominum timore reverentiali, qua patrem filius timet offendere, quia pater est.

Qui DEUM
vult effugere,
à DEO irato
ad DEUM placatum
fugiat
per spem remissionis peccatorum.

(g) in Ps: 146.
hic.

Timor, qui inducit ad ob-
servantiam
mandatorum
beatum facit
timentem.

Sed beatorum albo inseritur formidolosa mens? si vera beatitudo status est omnium bonorum aggregatione perfectus (teste Boëtio) quid vacillanti, quid titubanti cum statu beatitudinis est commune? timor pœnam habet, dilectus JESU discipulus, (h) utque à perfectione beatitudinis timendum excludi pateat, insigniter non minùs quàm veraciter subjungit, *qui autem timet, non est perfectus in charitate*, quâ igitur felicitate beatus ille, qui timet Dominum; lege, quod

(h) Joan: 4.
v. 18.

quod sequitur, ut colligas, quisnam ti-
 mentium beatitudine donetur, *in man-*
datis suis vult nimis, (i) non vult investi-
 gare gloriam hominum, nec terrenarum
 abundantiam divitiarum, quamvis sint
 gloria & divitiæ in domo ejus, aspiras
 ad hujus domus vestibulum? pulsa ad
 cordis ostium, ubi cohabitante DEO mu-
 nitus, hoc muniente protectus, hoc pro-
 tegente defensus, hoc defendente sta-
 tionis incola opulentiùs habitat cum spe
 superventuræ vitæ beatorum, quàm in-
 colæ regales, quàm plures coronati prin-
 cipes sub deauratis laquearijs commo-
 rantes, cum formidine mortis æternæ
 reproborum, qui timet Dominum, vult
 in mandatis ejus, seu pro velle accipias,
 seu intelligas provolare, nam volat in vo-
 lendo, & vult, quem timet, Domino ce-
 leriter placere in volando; sic tamen
 vult & volat, ut semper stet, vacillet nun-
 quam, volat servus ad nutum Domini,
 quia severam verberationis dexteram
 veretur, vul obsequi ancilla jubenti do-
 minæ, quia iratam metuit, nè intolle-
 rabilem iram columbæ cogatur experiri,
 timet uterque hominem, sed neuter stat
 firmiter, nec diu novit subsistere, alio-
 quin non subsisteret verissimum sapien-
 tissimi Salomonis Proverbium, *qui timet*
hominem, citò corruet, qui sperat in Domi-
no, sublevabitur, (l) dat adæquatam fe-
 ralis ruinæ rationem Pagnini lectio, *ti-*
mor hominis ponet laqueum (explanat Ly-
 ranus) *qui timet hominem, timore humano*
decidit à rectitudine justitiæ; dum interim
 apposita vicissitudine spes labenti patro-
 cinatur animo, & lapsum erigit, nè peni-
 tūs succumbat; nec tamen sua solius suf-
 ficat dextera, nī simul etiam sancti timo-
 ris sinistra jungatur; huc non asso-
 ciata comite subit temeritatis periculum
 præsumptuosa spes, ille quidem annexam
 habet justitiam bonorum operum, hæc
 autem nisi inordinata sit. Est expecta-
 tio futuræ beatitudinis, supponens auxi-
 liatricem Omnipotentis gratiam, & me-
 rita istius uteri sanctificantis germina, si-
 nè quibus sperare vanum est, & non ti-
 mere audacis arrogantiae argumentum,
 sed nos supposita justorum spe ad solidis-
 sima casti timoris elogia procedamus.
 Arduo prolixi itineris labore stratis tam
 viribus, quàm ossibus, toto prostratus
 corpore intemeratus Jacob, provoluto in
 terram capiti, obvium lapidem subster-
 nit, dūque ecstático contemplaretur
 in somnio, quàm tutum illi ex semine
 Pars III.

ejus præpararetur refugium in altitudine
 cœli, ut autumat Rupertus Tuitiensis Ab-
 bas, dum in mystica prophetica visionis
 scala præfiguratam fuisse adstruit Genea-
 logiam incarnandi Redemptoris; Ex-
 pergefactus, non tam latari, quàm vereri,
 magisque incœpit tremere, quàm exul-
 tare, *pavensq, quàm terribilis est locus iste!*
 (m) legit Chaldæus, & timuit. Sed quid (m) Gen:28.
 pavoris in se continuit, quidnam exhi- v.27.
 buit timoris tam celebre spectaculum,
 quod suo à præfagio erat fortunatissimum
 ob contrahendam cum DEO homine a-
 mici sanguinis parentelam? erat, si de-
 scendentes & ascendentes consideres
 Angelos, aspectu jucundissimum, ob agi-
 lem administrantium spirituum celerita-
 tem; erat non minùs intuitu amœ-
 nissimum, Dominus de summitate scalæ
 prospiciens, super filios hominum, in suis
 adversitatibus sublevandos, in suis neces-
 sitatibus protegendos, in suis calamita-
 tibus adjuvandos. Timuit tamen, consi-
 derando se ipsum relativè ad præsentiam
 DEI, & frequentiam Angelorum, ut opi-
 natur Cajetanus *stupefiscens justus, propter*
magnam misericordiam timuit, (n) com- (n) hom.54. in
 mentatur Chrysostomus, nè fortè ingra- Gen.
 tus beneficio, obnoxius fieret peccato.
 Nam gratiarum abundantia indulgentis
 misericordiæ beneficia exhilarat, ut ta-
 men securitatem impavidam excludat.

Hinc gaudiosam vaticinantis Isaia
 sponsionem, qua convertendam immen-
 si maris multitudinem in sinum Judææ
 & Jerusalem, venturos de Saba coro-
 natos principes, subjugandam gentium
 fortitudinem promittebat, *tunc videbis, &*
afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum,
 (o) legunt septuagita interpretes, *time-* (o) Is.60. v.5.
bis, & stupebis corde, quoniam transferentur
in te divitiæ maris & gentium, nec dissonat
 Chaldæa periphrasis, *dilatabitur cor tuum*
in timore peccatorum, quia transferentur
divitiæ occidentis; adeò verum est, provi-
 dæ curandum esse animæ, si nolit decipi,
 si abnuat seduci, ut timeat in gaudio, ut
 metuat in tripudio, ut paveat in blandi-
 entis cœli lenocinio, ut nōrit rationem
 reddere pro liberali supernorum charis-
 matum incremento. Timet providus
 Patriarcha, non quidem conspectum Al-
 tissimi mysterium, sed horret sacro pa-
 vore semetipsum, nè fortè ab hujus scalæ
 gradibus deficiat descendendo, aut saltē
 non proficiat non ascendendo. Vidit at-
 tonitus spectator Empyreæ Divinæ Ma-
 jesta-

Jacob videns
 scalam expa-
 vit propter
 DEI miseren-
 tis clemen-
 tiam.

Timendum
 cuivis, nè de-
 ficiat à Jaco-
 bi scala vel a-
 scensu, vel
 descensu.

jestatis regiam, absque cortinarum velamine bipatentibus cœli valvis revelatam, vidit, non tectū nubibus, sed expansis pansū brachijs ad assumendos Adæ filios, Altissimum; videt in flore fructum, præsentem futurarum benedictionum figuram, videt regno cœlorum, quod vim patitur, & solā rapitur violentiâ, innixam scalam ad assultum, videt auxiliares Angelos in confœderatorum hominum subsidium descendentes, ut audeat etiam dormiens accessum & ingressum ad gloriam sperare, & tamen trepidat ipsi objecto beatitudinis vicinus, timet, opinor ego, non Dominum innixum scalæ, sed scalam incumbenti Regi substratam, *scala erecta, nostra est vita in hoc sæculo, quæ humiliato corde à Domino erigitur ad cælum, latera enim scalæ dicimus nostrum esse corpus & animam*, (p) interpretatur Tuitiensis Abbas, hæc metum incutit anxio viatori, vix namque ferociorem in via peregrinationis suæ experitur adversarium circumvallatus hostibus, colluctabundus homo, quàm suum inferiorem hominem, quàm se ipsum, timet justorum quilibet suam fragilitatem in luctamine, se ipsum agonothesam metuit, ne forsitan & sentiens, & consentiens legi in membris suis, sed illegitimæ, dum repugnat menti legis suæ, in manus DEI viventis incidat, & quem futurum sibi protectorem speraverat, læsum & irritatum experiatur Vindicem suæ temeritatis; timet, sed sperat simul, id eventurum sibi timentis Ecclesiastici oraculum, *timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione DEUS illum conservabit, & liberabit à malis*; (q) stat quippe in auxilium se timentium, ut assistat, induit præcinctus fortitudinem, ut roboret trepidantem, stat planè regis pacifici, non exulcerati Judicis sententia super timentes eum, ut & eorum mala dissimulando contegat, nè sit, qui accusare audeat adversus electos DEI, & bona remunerando multiplicet ita largiter, ut non tantum merita, sed ipsa etiam demerita in bonum timentis animæ cooperentur. Hoc ita avebat avidè, hoc anxia sollicitudine desiderabat, imò hoc decantabat hymno lætitiæ puer Domini, dum psallebat, *particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua*. (r)

(p) lib. 7. in Gen. c. 21. Scala Jacobi est vita humana, latera ipsius sunt corpus & anima nostra.

(q) Eccl. 33. v. 1.

(s) Ps. 18. v. 63.

mogenita, nec enim filialem mittit formas timorem dilecta viæ charitas, sed servilem, filialis timor matrisat, ut genuinam se hujus puerperæ comprobe-
fobolem, ut enim charitas, quæ sua sunt, nescit quærere, sed se amantibus solet communicare, sic amat participari timor Domini, gaudens omnium cordibus instillari, hinc Legit Symmachus, *conjunctus ego sum*, & Syri sonat versio, *amicus ego sum*, plus adamabat timentibus conjungi timoris vinculo, plus æstimabat confœderari metuentibus DEUM illuminatus Psalter, quàm Saulis filiam maritari quantumvis regiæ, quàm coronati se consanguineum foci à cunctis regni proceribus reputari; audi Cyrenensem Theodoretum, eâ qua solet sanctimoniâ, eâ qua pollet Sapientia, Davidicum hoc præconium argurius elucubrantem, *aversans eos, qui repugnantia tuis legibus elegerant, socios habui & familiares eos, qui tuum timorem magni faciebant*, sunt quippe timentes Dominum Christi participes & consortes; carnem participant ejus & sanguinem, sed ad salutem cum electis, quia cum filijs, quia cum timidis, non cum præsumptuosis ac temerarijs, qui cum in profundum suorum peccatorum veniunt, contempnunt peccasse pariter ac peccare; sunt ejus consortes Justitiæ & Veritatis, ipse enim, qui est Justitia & Veritas, timentibus se de suo dat, sui secum consortium habere, hinc etiam adjungit providè, *& custodientium mandata tua*, potest siquidem timere devotus corde, sed piger opere (ut interpretatur Ambrosius) religiosum se exhibens affectu, & actu comprobans otiosum, non tamen potest piger esse, qui mandata Domini custodit, timor DEI, si est timentis filij, erga dilectum patrem, non operatur segniter, sed angitur potenter; non deturgetur, sit licet sancto timore plenus, patrem sequi quantumvis flagellantem, nec post pastorem veretur currere custodientem, sit licet ovis morbida, imò agnum æmulari ambit, non quidem peccata auferentem, sed coram tondente se obmutescentem; denique irrevocabile Sanctissimi Ecclesiastis est oraculum, qui timet Dominum, nihil negligit, (s) Legit Campensis, qui DEUM reverentur, omnia mortifera hæc mala effugiunt, quid optabilius incedenti, quidve securius procedenti? timentibus DEUM egredientur omnia, vertunt septuaginta interpretes, de

Timor sancti est proles charitatis proinde de communis sui.

Anxiè simulat timor DEI ad executionem operis, ignorans negligentiam.

(s) Eccl. 7. v. 19.

Timens DE-
UM, redditur
incolumis ab
omni periculo.

de manu utique operantium, de laborantium conatu, quid est jucundius operanti, quid accadat desiderabilius laboranti? *timens Dominum pertransibit omnia*, sonat Symmachi versio, quid viatori fortunatius, quid est utilius periclitanti? *qui timet DEUM, multos à noxis abducet*, sonat Chaldaica periphrasis, quid excellentius posset accidere suum amanti animæ creatorem, quid pretiosius valeat reperiri à diligente proximum propter DEUM? *qui timet DEUM, incolumis evadit ab omnibus rebus*, concludit Arabs, felix clausula mortalis itinerarij, sed longè felicior introitus obdormientis animæ, quæ mundo moritur, & cœlis oritur, ad nuptialem thalamum æterni Salomonis.

Sed liber ad viam regredi, & derelictum diversione utili revifere viatorem. Ingreditur post exopratas desideratæ Rachelis nuptias de domo crudi & rudis soceri meticulosus gener, quem comitata conjux, idola Patris surripuit, seu dein paternam imitatura consuetudinem, ut arguit Chrysostomus, seu ut Patrem à superstitione liberaret, ut opinatur Theodoretus; innotuit completò itineris triduò fuga generis ferocienti Laban, qui rabida barbarie indignabundus justum insequitur, sed coërcente DEO ferocem impetum, ut animi furorem comprimat, cœlitùs admonetur. Assequitur velociori conamine tardigrados nonnihil viatores, celerior genero exasperatus socer, affectuosâ invadit querimonia fugitivum conjugem, abductas gemit filias, quasi captivas gladio, afflictiori tamen animo raptori furtum exprobrat idolorum, ingens vesania redarguentis idololatræ! Deos nominat, quos homo poterat tollere, quos mulier enervis furari sinebatur; *cur furatus es deos meos?* notat accuratus interlinealis hic primam Deorum pluralitatem recenseri, nunquam hætenus in sacro volumine commemoratam. Obtrudit rationabilis fugæ causam redargutus gener, destititicia, qui licet simplex habitaverit in tabernaculis, conjunxerat nihilominus serpentis astutiam simplicitati columbinæ, exprobrat improperti immutatam, non unâ, sed decem vicibus mercedem; ex qua toties iteratâ defraudantis injuria subinfert, se ideo clandestinam apprehendisse fugam, nè pariter Authoritate patria, seu dein præ-

texta vel præsumpta filias raperet, & suis maritum uxoribus privaret. Scrutatur interim, casso tamen conamine, tabernacula itinerantium, fremebundus Pater, sagacitate solertioris filiæ delusus, absque filialis reverentiæ præjudicio, ut judicat Ambrosius, *enimvero, ubi causa agebatur religionis, fides debuit habere sedem judicij* (sedentem excusat filiam) & *quasi rea stare perfidia*, (t) inanem ratus querimoniam, exacerbatur pacificus alioquin animus Jacobi, furti opprobrium attentiori mente ruminans, talionis culpam vano scrutatori totius suppellectilis objicit, fidele viginti annorum famulitium opponit, utque confusum acrius objurget, mirabile subjungit paradigma, *nisi DEUS Patris mei Abraham, & timor Isaac affuisset mihi, forsitan modò nudum me dimisisses*, (u) elucidat denudationem Chrysostomus, *omnia abstulisses à me, & injustitiam quàm proposueras, opere complevisset*, timorem Patris, sibi ut propriam arrogat filius, quasi filialem metum, quâ Justus Isaac reverebatur Altissimum, hæreditate obtinuisse, uno istius merito se illaqueandum Labani tendiculis, ereptum jubilat, hoc protegente se infidelis alienigenæ sustinuisse & sustulisse simul assultum gloriatur. An fortè paterni timoris meritum timorem DEI promeruit exulanti filio, quo præmunitus, humanum excusserat pavorem, quo perorante ad thronum superni Judicis terreri in somnis comminabundum Laban impetravit? Isaaci timor à violentis soceri manibus innocuum liberat Jacobum, nè humano læsus terrore, à vultu irati hominis paveat, quem religiosissimi genitoris timor invasit, docens DEUM metuere, & quidquid infra DEUM est, inordinata formidine non timere; profitetur enim, si Commentatori Cajetano fidimus, *quod etiam meritum Patris sui apud DEUM tanti est, quod meruit ut DEUS admoneret in somnis Laban, nè laderet Jacob*, qui clariori innueret periphrasi, ad eum meriti gradum filialem Isaaci timorem erga supremam Divinæ Majestatis sanctitatem pertigisse, ut ejusdem intuitu dignatus sit scrutator cordium exulcerato Laban nocturna inter somnia, tanquam infideli tenebrarum filio comparere, eumque à præconcepto damnificandi Jacobi proposito deterre-
re. Ast! cur, amabò, consveto Israëlitarum non utitur idiomate? cur usitatum Judaicæ adorationis morem præteriens,

(t) de Isaac: &
vit. beat.

(u) Gen: 31.
v. 42.

Jacob attribuit liberationem suam à furore Laban timori Isaac Patris sui.

novum peregrinae invocationis stylum profiteretur; consuevit reverentia filiali sic profiteri religionem, *DEUS Abraham, DEUS Isaac*, quam iste singulari degenerating mysterio, Commune variare nititur parœmiam, *DEUS Abraham, & timor Isaac*.

Legi subtilem Lucæ Burgensis disparitatem, existimantis, vel verius quid alij existiment, recensentis, videlicet, non antea DEUM singularis cujuscumque personae nominandum, donec terminato ambigua peregrinationis cursu, terrenae fluxibilitatis limites transcendat, dum enim peregrinantes adhuc progredimur, de statu gratiae in gravis peccati lapsum ruere, & ex dilectis DEI Filijs, in debiles iræ filios possumus transinigrare; *Abraham jam diu antea excesserat, sed Isaac adhuc vivebat*, quippe, qui venditionem nepotis sui Joseph decem annis excesserat, idcirco de Abraham, qui jam erat in securo, dixit, *DEUS Abraham, non de Isaac*,

(*) addit: 2.

Solebat antiquitas Hebraeorum de solis mortuis dicere, *DEUS sum non de vivis, qui adhuc labi poterant*.

Solebat Deus insigniri nomine pavoris, quia summè timendus est.

qui adhuc erat in vita, (x) dignissima notatu reflexio, quæ recenseri digna, vix sustinet præteriri. Sunt alij insignem aliam considerantes moralitatem. Defunctus Abraham omnis timoris expers, in spelunca duplici sua, cum conjugē securus limbi incola, futurus cœli cives jam quiescebat, Isaac illustris tanti parentis filius; inter timoris æstus superstes fluctuabat, quamdiu autem corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena habitatio sensum multa cogitantem deprimit, Divinus timor aggravatos, aut sublevert, aut suffulciat, est necesse, nec enim minùs vivificatur corpus ab anima, quam ipsa viventis anima ab aspirante spiritu timoris Domini animatur. Assignat tamen evidentiorē aliam dubij sensus elucubrationem doctissimus Oleaster, docens timoris vocabulum per transnominatorem esse intelligendam, quatenus timoris nomine non ipse timor DEI, sed ejus objectum, *DEUS* videlicet timendus indicetur; sed mota quæstio urget instantius, cur prudens & pavidus circumspiciendi non loquitur cautela cum ignorante Idololatra, qui figuratis locutionibus non assuetus, inter timendum Numen, & metuentis hominis timorem non noverat distingvere, & unum ab alio, figuram à figurato nescivit segregare? resolvit difficultatem dubij commemoratus Interpres, vocant Hebræi

aliquando *DEUM* pavorem, quod maxime sit timendus, nève aut voluntarium existimes commentum, aut leve nimium sustinendæ veritatis argumentum, adducit Chaldaeorum morem, à quibus frequentissimè pavoris nomine *DEUS* significatur. Nec dissonat vox Domini ab hac significatione vocum, qui ore locuturus prophetico, quid Israël loquendum sit, suo inspirabat spiritu vaticinanti Isaia, *timorem ejus, nè timeatis, neque paveatis Dominum exercituum, ipsum sanctificate, ipse pavor vester, & ipse terror vester*, (y) incussum comminantium Assyriorum excussurus formidinem, se solum proponit pavescendum; Legit Chaldaus, *ipse est fortitudo vestra*, & subdit Syrus, *ipse est protector vester*, hinc, quia solus Isaaci timor existit, patrem cum filio potentem, adeo protexit, adeo fortiter violentæ furentis idololatræ tyrannidi, fidelem eripit servulum, voluntatem timentium se, faciens Altissimus, ut compeditis manibus, oris pariter ac lingvæ insolentiam, ne quid durius adversus profugum diceret, coactus sit refrænare:

DEUS Abraham, in filio timor & pavor est, priusquam enim secunda generatione spiritus Isaacum genuit; timore eundem veluti cœlesti fecundatus semine generavit; genuerat nonagenarius genitor ex centenaria conjugē prodigium gratiæ, naturæ impotentis supplementum, sed sanctius regenuit in designato monte Moria, licet non finè ingentissimis oppressi pænè genitoris doloribus, quibus per triduum prolixi itineris paterna cruciabantur viscera, de Geraris siquidem usque ad montis apicem (Hieronymi testimonio) iter trium dierum est; regenuit, vel verius generatione omnino dispari secundò genuit, sed unigenitum utrobique, quando exstructo altaris sanctuario, alligatisque manibus, constrictis pedibus, nè forsitan in amputati capitis vulnere concitata victima calcitraret; illud est admirabile jacentis superstruem unigeniti præconium, quod sua Eidem appropriat eloquentiâ Veronensis Zeno, *letatus est puer, patre fidele ipse quoque fidelior, nec recusabat mortem, quam DEUS, qui vitam dederat, imperabat*; (z) donec tandem extendens manum, aperiensque gladium, feralem ictum vibrat, & spectatore DEO, attonitæque beatarum mentium universi-

(d) Isa. 1. 7. 13.

Abraham b. genuit Isaacum, prima vice ex Sara, secunda vice ex sancto timore in monte Moria.

(z) Serm. 1. de Abra.

tate, nec pater feriens deprecatur, nec ferienda soboles consternatur, nec percussoris color claudicare, nec percutiendi robur in pallorem incipit transmigra-
 re, erigit Pater gladium, quando intrepidus ad fulgurantis aciei intuitum filius cervicem pariter obtrudit sublimatam. Sub tanto trementis naturæ metu, nec ille trepidat, nec iste reformidat; uterque constans, alter cum altero, quis minus ensen metuat, an ille vibratum celerius præcipitare, an iste aviditate imperiali velocius ambiat involare? stupente præsentium creaturarum auditorio inflexibiliter contendit. Nullus ambo-
 rum cedit alteri, uterque concupiscit cedere in victimam præcipientis Providentiæ, in sacri hostiam timoris; timet uterque, vel ad momentum, impletionem sui muneris protelare, ille cruentando, iste sanguinando, ille occidendo, iste moriendo, & jam cruentatus evasisse parricida exanguis unigenitus comparuisset, hilaris animus triumphasset, intrepidus ad ictum vulneris filius in gloriosum sancti timoris trophæum evasisset, nisi intervola-
 ns angelus voce terrificæ, & manum tendentem ad cædem filij retinisset, nisi percutientis dexteræ conatum occupasset, & ictum irruentis gladij excepisset. Clamat de cælo, priusquam involet anxius aliger, *Abraham! Abraham!* hac geminatione nominis præprope-
 rum impedire contendens, ut (commentatore Chrysostomo) superetur impetus iusti; *repetivit vocem*, interpretatur Ambrosius, *tanquam veritas*, ne præveniretur studio devotionis, & una vox
 (a) lib. de A- impetum ferientis revocare non posset. (a)
 brab. c. 3. Vestra tamen, si indulgetis, veniâ, Patres sanctissimi, in hac angelica repetitione nominis duplicatam ejusdem genitoris paternitatem meditabor, ut qui nuper angelico conformiter præfagio virtute naturam superans, & fide sterilitatem, domansne dicam an fecundans, hunc procreavit unigenitum, nunc regnerasse eundem comprobetur? quem enim ibi genuit terræ amoris filium, posteritatis risum, eundem hic denuò empyreæ regionis edidit filium timoris.

Non ergo validiori probationis argumento, unum sufficit plaudentis & gratulantis DEI, à quo est omnis paternitas, testimonium, *nunc cognovi, quod times DEUM, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me*, (b) ergone omniscienti
 Pars III.

nunc primum patuit, quod eum antea latebat ignorantem? qui novit omnia, priusquam fieret; imò quo non sciente, approbationis suæ scientia nil officii, nihilque potuit fieri, qua ratione nunc cognovisse dicitur? quasi virtutem fidelitatis suæ, vel singularem magnanimitatis prærogativam non antea cognovisset? respondet insigniter Hilarius Pictavensium dignissimus Antistes, qui magnum timoris sui dederat (filium offerendo) documentum, nunc cognoscitur nunc probatur, nunc dignus est, qui non ignoretur, (c) al-
 loquitur Angelicæ vocis angelicus Interpretes, alloquitur ore aureo timentem Abraham Chrysostomus, *nunc omnibus declarasti, quomodo sincero timore DEUM colas, prætulisti jussionem meam filio tuo, proinde & filium tuum accipe, propter hoc enim præcepi tibi, ut semen tuum extenderetur*, Abraham, non DEI vocat filium, imò Divinum ideo, quia timore Divino genuit, partum viri timentis DEUM, Eva-
 sit DEI primogenitus per gratiam casti timoris matrem intemeratus Isaac, mi-
 gravit in Abraham secundogenitum, quem quia tunc edenuo timoris sobolem generavit. En! *um genuit*, qualiter Divinus timor hæreditaria propagatione transferit in Isaacum, ut inde commigret in Jacobum; oblatam sibi victimam reddit offerenti, ne pater orbetur filio, & sua sacerdos hostiæ, ut delectetur, adeò verum est coævam DEO benignitatem, cum liberalitate immolari. Sic timor colludit cum amore, ille indicat hominem amato subiectum Numini, cujus amore timet, iste velatam DEI prodit faciem timenti aridentem homini, cujus timorem diligit, cujus amore unicum perdit filium, ut nostro amissus commodo, nostro humanatus obsequio, amando nos, nobis in carne pereat, & absque substituto ariete, mortis tyrannidi succumbat, sic enim jam tunc DEUS dilexit hominem, ut filium suum unigenitum daret. Interrogabat immolanda proles victimaturum patrem de victima holocausti, nec dissimiliter, si patientis JESU scruteris innocentiam, & ignorabat ille, & nesciebat condemnaturus præses cur patere-
 tur, hinc ille ore prophetico confite-
 tur, *congregata sunt super me flagella, & ignoravi*, (d) altare paternis ædificatum manibus æterni amoris est sublimitas, quo dilexit nos, ob quem, & per quem tanta pro nobis pati dignatus est, ligna super hanc aram composita, est crux ex-
 bi-

DEUS lauda-
 turus Abra-
 ham volen-
 tem immola-
 re filium, vo-
 cat eum ti-
 mentem
 DEUM.

(c) in 1. Ps.

Vocatur Isaac
 Abraham filius,
 quia tunc e-
 quando DE-
 UM timuit.

(d) Ps. 34.
 v. 24.

binis ligni partibus transversata, sed nunquid & DEUS pater suum colligavit filium, ut Abraham Isaacum? longè validius, & multo strictius; verum non imbecillitatis vinculo, sed charitatis imperio, nè seipsum defenderet, ut præsentatum inter sacros Gethsemani horrores, ab Angelo amaræ nimium passionis calicem acceptaret, ebiberet acceptatum; huc enim alludit, humanam eludens fragilitatem, fortis ut mors dilectio, dum psallit cum psalte regio, *tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me*, (e) flagellari sustinens filium, quem dilexit, ut servum, qui filiali tremore timuit, salvaret. Legit Augustinus, *manum dexteræ meæ*, in dextera Divinitatem intellige, in manu humanitatem, hanc terruit & deduxit ab oliveti horto ad domum Caiphæ, ab illa ad prætorium, ab isto ad Calvariam, ab illa ad crucis cathedram, abinde ad sepulchrum; sic lussit Isaaci timor, & vicit JESU amor, ille seipsum lignis apponi sustinuit, perdi non renuens, sed iste, nè prius perdatur ille, lussum perdidit, dum resurgente illuso timoris filio, inamorus DEI Filius hærens in ara crucis, *sacra immensi amoris victima*, emisit spiritum in cruce. Nunc liber hæredem timentis Isaac, & genuinum Abrahæ filium scrutari in Jacobo, quem timor paternus adversus extentam idololatri furoris dexteram conservavit, quando timorem, seu DEUM, quem Isaac casto timore timuit, non metu servili horruit, anxio gemitu invocavit.

Serviverat laboriosus Advena in domo Bathuëlis, nepos famulabatur avunculo, compleverat septennarium annorum numerum, non alio, quàm desideratæ Racheëlis amplexibus stipendio fruiturus; elapso ramen septennio Lia in conjugem occulta fraude supponitur, ut viri simplicis innocentia illudatur; innocens sponsa, innixa primogenitarum legi, seque jure paterni imperij copulatam existimans, maritali connubio non dissensit; conquerenti sponso municipale jus opponitur, & unâ simul post celebratam primi conjugij jucunditatem, desiderata Rachel in conjugem promittitur desponsanda. Acceptat inamorus Jacob iteratæ servitutis septennium, quàmque tam arduo itinere quæsierat, tam onerosis conatibus sibi desponderat, tolerato defraudatæ

expectationis stratagemate vix obtinuerat Rachelem, ferventiùs diligere continuavit. Sed justus humanarum affectionum arbiter, conciliatam nativa pulchritudine viri gratiam sterilitate minuit, & exosam oculorum Liæ lippitudinem fecunditate prolium compensavit. Parturiens puerpera, teneriorem sibi reconciliatura gaudentis mariti animum, *conceptum genuit filium, vocavitq; nomen ejus Ruben*; (f) utque grata pro beneficio primogenitum uteri sui Altissimo consecraret, eumque Genitori suo commendaret, exclamavit lætbunda, *vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus*, nec suspicare in odium sororis intensius adamatæ; proindè & pretiosius æstimatæ, generantem exultasse, sed in solatium mariti, cui gaudebat, defectum venustatis, fecunditatis beneficio compensari; nè temeritate præpropera, sed potiùs electione cœligena nomen proli imponeret, vel potiùs impositum ab ordinatrice Providentia declararet, hunc cæterorum præcursores Ruben appellavit, quod explicantes vocabulum cum Patribus celebriores sacri voluminis Interpretes, sic etymologisant, *filius visionis*, legi maturam purpurati Carenis reflexionem, qua primum Liæ quaternionem prolium, inditamque dictante DEI Spiritu examinans nomenclaturam, in Primogenito, qui *visionis filius* vertitur, visionem, in secundo, qui cognominabatur Simeon, & *auditionem* indicat (Commentatore Hieronymo) auditum discutit, in tertio, qui Levi nuncupatus, *additum*, vel *applicatum* significat, additionem considerat; in quarto, qui Judæ indito cognomine *confessionem* annuntiat, hymnum laudis, & vocem gratiarum actionis pensat; quid enim aliud natorum serie, quid ipso nativitatis ordine, quàm instituenda ac ordinanda rationalis creaturæ peregrinatio adumbratur, est primus videns Ruben, quia mortalis homo se ipsum, quis sit, intuens, consideransque infirmitatem suam, se ipso deprimitur, & absque veteriori rationum pondere humiliatur; humiliatus coram Altissimo, licet nuper existerit prævaricator pessimus, cum Simeone exauditur; succedit assumptus sive applicatus Levi, qui enim exauditur ad veniam, assumitur ad gloriam, & quoniam assumpti à Rege gloriæ ad gloriam, nec confiteri Domino in toto corde desinunt, nec gratiarum actionis hymnum pende-

Primogenitus
Jacobi vocatur
Ruben,
quod vocabulum
vertitur
filius visionis

(f) Gen. 29.
v. 32.

(e) Ps. 72. v. 24.

Christus verus
Isaac non liberatur
per substitutionem
arietis à morte.

Quatuor filii
prioris mystici
significationibus
infigitur.

Ruben præf-
sit filius timo-
ris ex benedi-
cto semine A-
vorum,

re intermittunt, Judam se exhibent con-
fessionis nomine insignitum, verumta-
men quia propugnatum in Abraham be-
nedito semine timorem Domini insinua-
vimus, quoniam præfigurante mysterio,
eundem fidelis nepos suo in primogeni-
to propugnaverit, subtiliter expendamus,
conjungit prioribus tres subsequen-
tes filios, quos successivè Lia genuit,
Richardus Victorinus, quò numero sep-
tem affectus hominum complectitur,
totidemque conformandos esse virtuti-
bus hortatur, enumerat pro cæterarum
affectionum primiceria timorem, post
hunc, spem adjungit cum gaudio, dolo-
rem connectit cum odio, amorem de-
nique concludit cum pudore; si excita-
tus suspecto virtutum ordine, & serie
affectionum, inquiras, cur in Ruben il-
lustri primogenito, præ cæteris præfi-
guratum autumet timorem, respondet
oculus, *hæc est prima virtutum proles*, nec
deest validissima Divini Spiritus Autho-
ritas, pro irresolubili serviens argumen-
to, hoc enim inspirante, aspirat Eccle-
siasticus notissimo ac probatissimo apo-
phtegmate, *initium Sapientiæ timor Domini*, (g) id est *charitatis* subjungit
purpuratus Hugo, sinè qua omnis virtus
informis est, seu initialis sit metus in-
tra sumptus, seu finalis & filialis sit ex-
tra sumptus, *qui introducit charitatem*,
ut seta filium. Undè si tali filio beari
flagitas, si fœcundari hac exoptatâ so-
bole sollicitas, universa, quæ commi-
sisti delicta, frequenter examina, so-
lenter considera, mitte velut in truti-
nam, hinc magnitudinem tui facinoris,
inde potentiam severi judicis, quia pro-
sequitur commemoratus Pater: *ex tali*
consideratione timor nascitur, scilicet filius
ille, qui jure Ruben, filius visionis vocatur,
(b) hæc scilicet hæreditas sancta est,
quam quisquis filiorum Adæ participat,
se simul verum Abraham filium, hac so-
lâ successione probat; nam licet non de
propagatione seminis, esto non gloriari
valeat de jure uteri maternalis, lege ta-
men legitimâ Abraham patrem invocat,
ad sinum Abraham, ut genuina spectat so-
boles, cujus illustris anima in timore
DEI à charitate concipitur, à gratia par-
turitur; hac pariente, illâque concipi-
ente, filius visionis nascitur cœlis, non
terris oritur, DEO, non mundo, ut
verus DEI Filius appropriatur.

Quidni evadat lucis & visionis

filius, qui cum illuminato Psalre con-
cinit, sperans & ambiens, optans & ge-
stiens, gaudens & evolans, plaudens,
& jubilans, *in lumine tuo videbimus lu-*
men, (i) videant alij in lumine vultus
sui, considerantes beneplacitum cordis
sui, & operantes ad normam volunta-
tis suæ; videant alij in lumine vultus
humani, illud respicientes unum, suam
veluti cynosuram navalis portitor, quod
oculis placet mortalium, quod placet,
& amat oculos hominum, quod mun-
dum spectatorem allicit, & terræ ar-
trahit applausum; cæci tenebriones, ca-
ligantes viatores, contritio, & infeli-
citas in vijs eorum, non enim viam pa-
cis cognoverunt, sed erraverunt ab u-
tero, aberraverunt à sinu Abraham in visio-
ne pacis, metuentes offensam hominum,
horrentes indignationem principum, ibi
trepidaverunt timore, ubi non erat ti-
mor, assiduo collaborabant studio, favorè
momentaneum non amittere, terrenæ
benignitatis oculum semper respicere, ad
solam solius caduci temporis metam to-
to peregrinationis tempore dementer
collimare. Elevantur quidem ad mo-
dicum, sed non subsistent, quorum hy-
pocrisis non aptius debetur præmium,
quàm contritio pœnæ temporalis, & lu-
ctuosa æternitas perennaturæ damnatio-
nis. Cæci ducis cæcutientes pedessequi,
currunt velociter pede præpropere, ad
suæ perditionis præcipitium, festinant
celeritate furoris & insaniam, veloces ad
irascendum, antevolant agilitate ambi-
tionis & superbiæ, præoccupantes sub-
sellia honorum ac dignitatum; nec mi-
rare, nam semper lentior virtus exstitit,
sed vitium impetuosum; quantumvis
nil sit laboriosius, quàm terrenis deside-
rijs æstare, nihil deliciosius, quàm nihil
in mundo, quod mundi est, considerare.
Hinc Israël obtinet deliciosæ quietis Sab-
bathum in munere, Ægyptus flagellatur
muscarum multitudine. Si scaturiginem
tantorum explores fulminum, quibus à
fulgurante cœlo feriuntur, si primam o-
mnium originem tot investigates ponde-
rum, quibus ab illudente mundo depri-
muntur, si causam tot iteratorum inda-
ges verberum, quibus à semetipsis, à suis
sibi recalcitrantibus affectibus caduntur,
non aptiorem alium, non pleniorum cau-
sam invenies, quàm unam, sed feralem,
quàm illam, sed fatalem, *non est timor*
DEI ante oculos eorum; (l) In lumine Di-
vini vultus non vident sancti timoris lu-
men

(i) Rf. 34. v. 10.

Timens DE

UM videt lu-

men, non in lu-

mine vultus

sui, sed Divini.

(g) Eccl. 1.
v. 16.

Timor DEI est
prima virtu-
tum proles.

(b) Lib. Ben-
jamin min.
4. 7.

Sponsa duobus

sponsi br. chijs

suffulcitur ti-

more & spe

regni.

(l) Ps. 13.

(m) Serm. 1.
sup: Sal.
Reg,

Simeon justus
& timoratus
dicitur, quia
justitia sine ti-
more non con-
servatur.

(n) Luc: 2.
v. 25.

(o) Serm: de
purifice,

men, quo praeunte dirigantur, quo comitante in viam pacis deducantur, ibi quiescant non minus dulciter, quam salubriter, dum lava sponsi adormientem mundo animam sub capite sustentat, nè lecto excidat, & dextera diligentem dilectam amplexatur, ut mollius jaceat, & dulcius quiescat; *est lava* (Bernardo Commentatore) *comminatio supplicij, dextera promissio regni*, (m) utrique providus viator innititur, has inter geminas suffulcientes manus, cubat securitate hilari assumptus timoris filius, futurus postliminiò in ultimo suae mortalitatis limine Israëliticae felicitatis haeres, videns cum Patre DEUM, cum Patris Primogenito filius visionis. Scrutare, quisquis dubitas, seu Hebraeae perfectionis crepuscula, seu primordialia Christianae sanctitatis dilucula, seu postrema parturientis Synagogae praeconia, seu prodigiosa militantis Ecclesiae primordia, reperies templi dominum in templo Domini, ut suscipiamus & nos misericordiam DEI in medio templi sui, reperies diu expectantem, & serò tandem inveniensem senem illum, qui pansi in auras brachijs puerascentem DEUM excipiens ad ulnas suas, sequestratus à carne, nè ultra adversus spiritum concupiscat, dimitti in pace flagitat, obtinens jubilat, ac moriens exultat. Quae devotissima canentis & candescentis cygni recordatio, si liquefcere facit animas vestras, examinate annosae sanctitatis excellentiam, senescentem provectae pietatis perfectionem, nec aliàs à recensente spiritu, qui sancta hac residebat in anima, commemorari virtutis audietis, haud prolixiorum suorum elogiomm legetis periodum ab illa, *homo iste justus & timoratus*; (n) si admiraris Evangelium duorum extremorum (reponet Beda) pro adaequata indispensabilis connexionis ratione, *quia difficulter justitia sine timore custoditur*; si eminentiam justitiae metiri cogitas, respòdebit Eligius, eum in tantum justitiae culmen excrevisse, *ut non jam solummodò suam, sed etiam totius populi Israëlis quæreretur salutem*; (o) sed timet tamen, imò nisi tam justus esset, non adeò timeret, gestans suis in brachijs, qui appendit tribus digitis molem terrae, suis complectens ulnis illum, qui cælum & terram implens possidet omnia, cantabat quidem, sed non vacuus coram latrone viator, quare provido timore corripitur, ut

enim insigniter Nyssenens attestatur, *custodiendis bonis non modicum praesidium est timor*. (p)

Erat in consecrato hoc populi praesule sanctus Spiritus, quod donum duorum omnium praestantissimum, nè amitteret, necesse habuit, esse pavidum & timoratum, Est altera initiantis Ecclesiae de gentibus beatae soboles, magnanimus cohortis Italicae centurio, princeps consummati agminis, centesimo insignis numero, *Vir*, seu virilitatem, seu perfectionem in operando discutias, Cornelius nomine, qui meruit ab Angelo visitari, à visitante hac consolatione caelica erudiri, *orationes tuae, & eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam, in conspectu DEI*, (q) erigebantur de profunda gentilitatis valle, cujus obliviscitur Altissimus, memor fidelium sibi adhærentium, alienigenarum immemor, à se segregatorum; quantumvis Doctor Angelicus cum Infusato Praeceptore suo, Gregorius cum Doctore Seraphico verosimilius contra Chrysostomum, & Oecumenium concludant, Cornelium per fidem & per bona opera meruisse fidem, meruit quippe, non quidem operibus naturae, sed elevatur tam excitante, quam adjuvante gratia, explicatam Christi fidem, quam tamen implicitè jam tenebat, ingens praecleari hujus militis elogium, hoc uno compendiatur biverbio, *religiosus ac timens DEUM* (adnectit Carensis Intrepes) *religiosus supra gradum timoris, timens DEUM infra gradum religionis*, ea tamen correlativa vicissitudine connectitur timori religio, si sancta & casta est, ea conjungitur reciprocatione religioni timor, si filialis est, qua primus secundo gradui colligitur, secundus primo adunatur; nec enim sine secundo primum valet subsistere, nec sine praecedente primo secundum potest resultare. Religio sine timore, aut falsa, aut inanis est, timor sine Religione stultus aut vanus est; ut vanitatem excludit veritas, sic religiosus timor, quo solus timetur DEUS, nè offendatur, humanum quemlibet respectum excutit, timorem hominum à mentibus justorum abigit, ut timendum, qui solus & unus est, nec timeant contemnendum, qui, quia creatura est, extra DEUM nihil, & velut nullus est. Si jubet DEUS, quod homo prohibet, si vetat homo, quod DEUS praecipit, cujusnam pareas imperio, timor indicat; vide, quem metuas, cui obe-

(p) Tract. i. in
Psal: c. 8.

(q) Act. 10. v. 4.

Cornelius laudatur à religione conjuncta timori DEI.

obedias, attende; pavor humanus audit mandatum hominis, Divino obsurdescit, Divinus timor solum auscultat DEI Verbum, loquelam hominis non attendit. Fuit tempestuosum mare tumultuosis fluctibus, læsam neglecti conditoris sui ulcisci ambiens Majestatem; dormit somnulosus Jonas, neque fremente insipientium procellarum violentiâ, sed violenta consternatorum commilitonum vehementiâ excitatur. Exquirunt incurij viatoris viam, indagant furentis freti causam, explorant fugientis Prophetæ culpam, qui sine censorum metu, absque inquisitorum respectu, sine periclitantium timore, sine humanorum judicium pavore se reum profitetur, violatam à se superni legislatoris legem sine tortura confitetur, in sævientis pelagii hiatus se se projiciant adhortatur, nec horridam hiantis abyssi voraginem averfatur; tollite me, & mittite in mare, ut debitam suæ vindictæ victimam absorbeat, ut prævaricantem servum, in sui Creatoris obsequium submergat; me solum, ex vobis nullum tempestas esurit, quo inescata, vestram inquietare innocentiam non audebit; non nisi meo interitu vobis licebit vivere, quid retardatis in oculato discrimine, cur longiori consilio, quidnam vestræ incolumitati officiat, quidnam vestræ proficiat salutem, deliberatis? nec tamen periclitantes commoventur, ut reverterentur ad aridam remigantes; *malentes perire, quam sanguinem fundere*, subnectit Interpretatrix Glossa. Clamant confusis vocibus ad sacro-sanctam offensi Numinis Majestatem, quod tamen, nec adorare hætenus, imo nec recognoscere voluerunt, invocant pro misero misericordiam, pro eo efflagitant veniam, propriique velut immemores discriminis, consulere satagunt alieno, miratur insolitam nautarum jam jam quasi mergentium ob tempestatem validam, jam velut pereuntium commiserationem, quam admirabundus perpendens Hieronymus commendat, *grandis vectorum fides, periclitantur ipsi, & pro alterius anima deprecantur*.

Sed miror magis ego heroum impavidi vatis animum, qui nec suspectos comitum animos pavere, nec scivit indomitos effrænis pelagi assultus formidare, interrogantibus reatum non dissimulat, non alium insinuat tantæ ver-

tiginis Authorem; in undas præcipitari supplicat, solum duntaxat salvandæ navis hoc superesse remedium asseverat; non metuit in furibundo exulcerati maris gremio tumulari, non horret horridis fluctivomentis oceani ratibus absorberi, nullo conjuratorum creaturarum horrore percellitur, nullo indeclinabilis exitij pavore deterretur; discutite, si lubet, singulos periodorum apices, & quisnam animet moriturum, quisnam soletur periturum, allegare; certè, si profundiori indagine scrutabimur latentia in litterali cortice mysteria, validius non reperire licebit propheticæ magnanimitatis argumentum, *Timor DEI* sequam illud unum, insuperabile timoris *cir Jonam* im-Domini monumentum, quo velut inex-pavidum in pugnabili lorica catephractus, interro-*ipso vicina* gantibus alienigenis respondit, *Hebræus mortis disci-ego sum, & Dominum DEUM cæli ego timeo.* (r) Hanc unam sancti timoris (r) *Jonæ. 1. v. 9.* vocem audiens, mirari desino intrepidum inter suprema mortis luctamina, impavidum inter assilientia comminantium elementorum agmina, anhelantem sepeliri in fluctibus, velut indignum vitali spiritu, quo nuper redanimabatur ad vitam, quando primus omnium resuscitatorum à morte (ut docet Abulensis, si executionis seriem observes) à sanctissimo Protoparente meo, è regione *Fuit filius* umbrae mortis, ad afflictæ Sunamitidis *duæ primus* solatium revocabatur, & ideo filius A-*inter resusci-* mathi, quod nomen, *veritas*, vertitur, *tatos à morte* Ruperti testimonio appellatur, *ex eo, ab orbe con-* quod *verum Elias locutus est, ille qui susci-* dito per *san-* tatus est, *filius esse dicitur Veritatis.* (s) Vi-ctum *Eliam.* Etoriosus DEI timor, in hujus timentis (s) *Lib: 1. in* corde suum secuturæ victoriæ constru-*Jon: c. 1.* xerat trophæum, suum erexerat triumphum, hinc superari inflicto creaturarum metu non potuit, nec conjurata creaturarum rabie à publica sui reatus confessione deterri. Gloriatur moralis Papa; dum baptizato Visigothorum regi, clarissimo Hermenegildi Martyris fratri congratulatur Reccharedo, *Paulus in nau-* gloriatur inquam in magnanima Docto-*fragio con-* ris gentium constantia, timere nescia, *stantissimus* licet inter marinos vortices absorben-*existit.* da, *nausfragium pertulit, sed navis cordis,* in *marinis fluctibus integra stetit,* (r) glo- (r) *Epist: 128.*

rendo deglutientis balenæ coarctatum carcere, in monstruosi ventris confictum ergastulo, ad Dominum clamabat, quem hæcenus fideliter timuerat, eundem, licet suo non parens imperio, nonnihil declinare statuerit, *humanum aliquid passus, Divinaque dispensationis ignarus*, (u) ut fugientem excusat magnus Dalmata, nec se exaudiendum diffidebat, qui in profundo maris jam vivens tumultus, in ventre ceti tanquam in feretro collocatus, caliginosâ nocte coopertus, velut jamjam ad limbi tenebras in regionem umbræ mortis transmigraturus, non curat de imminente periculo, non angitur instanti exanimandi cadaveris exitio, sed voce gracili, accentu tenui, mente impavida, securo prorsus animo, futura spondet præconia Altissimo, articulare inchoat continuanda devotissimi cordis holocaustomata, quasi jam mortem abegisset, & de immani bestia ejectus triumphasset, quasi jam transuataisset maria, fluctivagumque pelagus emensus superasset, *ego autem in voce laudis immolabo tibi.* (x)

(u) S. Hieron. in prol. in Jon.
(x) Jon. 2. v. 10.

Hæc sunt stupenda Divini timoris prodigia, & penetrari nescia sanctæ formidinis portenta; dum corpus in beluino corpore fluctuat, fixus in DEO animus non titubat, non vacillat. Huic imperterriti Heroi, imò & singulis DEUM timentibus in veritate, suâ applaudit parcemiâ, orientalis ille princeps terræ Hussitidis, cujus elógium abbreviaturus Domini spiritus, ejus commendans spiritum recenserebat, *timens DEUM, & recedens à malo*, (y) nec enim filialis, sed servilis timor est, qui malorum commixtione inquinatur; hic celeberrimus rebellis Angeli antagonista, universæque potestatis tenebrarum coronatus victor, ut DEI Filios, Divini timoris partus segreget à timidis prolibus Adæ; timentis nuditatem suam, non læsam verentis Majestatem, subtiliter casti timoris faciem ipso exprimentis DEI elogio delineans, recenset non sui, sed increatæ Veritatis sententiam, Divini oris documentum, *gloria navium ejus terror*, (z) quod applicans timenti Dominum Gregorius, subtiliter, ut assolet, commentatur; *quia inter spem & metum positus, dum futurum Judicium mente conspicit, hoc ipsum timet unde gloriatur, quod si oblatrans Momus quis-*

Sanctus Job recessit à malo, quia timuit DEUM.
(y) Jobi 1. v. 8.
(z) Jobi 39. v. 20.
Justi habent pro gloria terrorem.

piam, inglorium timorem objiciat, qui ex panarum consideratione nascitur, qui à damnationis tremore parturit, si cervam non equum ad ictum fulminis obganniat parturire timoris filiam, hunc explodendo reponitur, servile judicat justus suarum cogitationum arbiter, præsentiam æquissimi Judicis, non tantum fugere, sed etiam timere, hinc nè conspectum patris metuat, timens & amans filius, his toto vacat conamine peragendis, quæ bona sunt, & declinandis, quæ mala sunt, ut ea, quibus paterna facies offenditur, horreat agere, & illa exercere sollicitus studeat, quibus eandem, si egerit, oblectat; *discit ergo Judicem totâ expectatione diligere; atque, ut ita dixerim, timendo renuit timere.* (a) Nec obest ab exordio amare inchoantem filium, non nihil serviliter timere, nam inter filialia perfectæ charitatis officia, solent etiam filij nonnunquam famulari, solent & filia, ut postmodum ament tenerius, diligant cautius, ancillari, hinc etiam servorum timor timentem servum ab heri offensa retrahit, à malo dividit, licet quia seipsum adhuc diligit, idcirco declinaturus verbera, quod interdicitur omittat; non mea, sed Bernardi hæc est sententia, dum initialem gehennæ timorem eundem esse pronuntiat, (b) de quo per Siracidem dicitur, *initium Sapientiæ timor Domini*, non tantum quia timetur Dominus, sed quia à largiente Domino tribuitur timenti; ab hoc timore concipitur & parturit salutis spiritus, licet tener adhuc in viribus, enervis in affectibus, debilis ad fortiores adversitatum impetus, mollis ad crudiores & duriores discriminum assultus. Expressit illum os Domini, quando Davidi colloquens, Eidem in sui timoris præmium, in suæ solitudinis solatium, in sui amoris complementum, spondit supplicanti, *si autem dereliquerint filij ejus legem meam*, seu malè cogitando, seu falsò obloquendo, seu perversè operando, *visitabo in virga*, quæ cædit & non occidit, lædit, sed non interficit, *iniquitates eorum*, (c) in virga, non in malleo, nam illa flagellantur filij, ut corrigantur, isto percutiuntur reprobi, ut perimantur; de quo proverbialis Salomon asseverat, *parata sunt derisoribus judicia, & mallei percutientes stultorum corporibus*, (d) nec alios condemnari suspicare, quam derisores præceptorum & judicij, sunt derisores

(a) Lib. 31. mor. 6. 17.
(b) Serm. de Villaco iniquitas.
(c) Ps. 88. v. 3.
(d) Prover. 1. v. 29.

Peccator nec timet filialiter ex amore, nec metuit serviliter ex terrore. res Hugonis testimonio, qui DEO dicunt Patet & Domine, sed nec filios, nec servos se opere ostendunt, nec timent filialiter ex amore, nec metuunt serviliter ex terrore; dumquæ stultè voluptatem corporis salutis periclitantis animæ præponunt, incudem inter & malleum candentis instar ferri concutiuntur, feriens malleus est vermis conscientia, nunquam imposterum moriturus, semper immortalem animam corrosurus, qui reprobos mordendo insatiabiliter cruciat, incudis instar torquet poenâ externa, quæ quia est immobilis, damnatam tormentorum victimam absque intercalcare spiraculo castigat.

O! si saltè servorum more comminabundam, vel etiam indignabundam flagellantis Domini dexteram formidassent, si puerorum more ad minitantis virgæ intuitum præcipienti obedivissent, nè crucientur æternaturis ignibus, aut excludantur à cœli foribus, ingessisset indubitanter etiam timor iste, seu servilem nuncupaveris, seu intitulaveris puerilem, aperto mentis oculo, tuorum scelerum turpitudinem, ut viso tali horroris spectaculo, tu quoque in flagella paratum te denunciassēs, annuntiānsque iniquitatem tuam, pro & de peccatis tuis, quidnam reddendum, quidnam agendum sit, cogitasse; Nam (si Bernardo fides) *omnis timor Domini, sicut aqua exstingvit ignem,*

Timor Domini est aqua exstingvens ignem concupiscentia. (d) Serm. 2. in sic exstingvit peccati concupiscentiam, (d)

oī: Epiph. qui omnem timorem Domini, mundanibus & exstinguentibus aquis æquipare voluit, servilem, quā servus suum metuit Dominum, non exclusit; optatus terror iudicii, si modò deterreat præsumptuosum; felix timor gehennalis incendiij, si modò lasciviam abigat voluptatem, desiderabilis metus mortalis laquei, si modò ambiciosam comprimat temeritatem; prudens formido factoris sulphurei, si modò elonget concupiscentiæ malignitatem; Vis requiescere post laboriosam peregrinationis tuæ calamitatem in sinu Abrahamæ. quietum cor pulsanti dilecto præpares, est necesse; ut requiescat dulciter, adorna thalamum tuum Sion, & suscipe Regem Christum, qui non exilem horret, sed amat tamen cubile cordis ordinatum, ut ordinet in sponsa charitatem, à gradu ad gradum progredere, & quia Guerrici Igniacensis Abbatis testimonio, primus ornatus thalami nostri, primusque gradus, quo a-

scenditur ad sapientiam, timor est, (e) hunc primum calca, nè cadens conculearis, revolvens sapius attentâ cogitatione, & implens fideli operatione adhortatorium coronati Psaltis consilium, *servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore,* (f) timoris est, auferre securitatem temerariam, & exultationis est, lethiferam differentis animi tristitiam eliminare. Initiali hoc primordio in primos obviæ charitatis præparatur amplexus, paululum cum transiverimus, inveniemus dilectum, ut adamemus, quem quasi declinavimus, dum timeremus severum; evadet postliminiò Dominus in amicum, quique videbatur turbato nonnihil oculo, à pulvere timoris nonnihil formidabilis, totus desiderabilis apparebit; ut jam pigeat, imò & pudeat illum offendere amatorem, quem nuper offendisse poenituit nostrorum criminum exploratorem. Non cruciabunt amodò amantem animā nostris condigna transgressionibus tormenta, sed absterrebunt salubriori illicio castissima suavissimi amoris oblectamenta; vacabit otio servilis timor, & suo prævalebit officio meticulosus amor; & licet timere ignara charitas, timoris contubernium veluti dedigneretur, est tamen filialis verecundia casti timoris filia, est tremor amici, sed ingenuus, cuius consortium non execratur. Est enim pudicus & reverentialis timor, si licet dicere, est inseparabilis à DEI filiis; manens in sæculum sæculi, est timor sanctorum viatorum currentium per viam mandatorum, qui non veretur poenam, sed tamen metuit offensam, cui, licet non detur mansio in patria, est tamen idem conclave cum inquilina charitate, in hujus peregrinationis via.

Ecce! scandentem viatricem per sublimatam in cœlum usque Jacobi scalam, cuius primordialis gradus, licet & frigidus & imperfectus timor sit, pertingit tamen, si scandens scandas altiùs, usque ad illum, cui ipse innitatur Altissimus, & est perfecta charitas, foras mittens timorem servitutis. Sed quia de terra in cœlum gradatim protenditur, adhuc subsistit in limine, nondum ad sanctæ civitatis regiam pertingere finitur, adhuc in ostij vestibulo continetur; adhuc à terra egreditur, à terrigena adhuc erigitur, adhuc à cœlitum timore segregatur; timor quippè cœligenus, quo tremunt etiam Angelicæ potestates, non me-

(e) Serm. in die purifi-

(f) Ps. 2. v. 11.

Timor etiam imperfectus successive ascendit usque ad perfectam charitatem à quo foras mittitur.

Primus gradus ad sapientiam est timor DEI.

(g) *Serm. 19. in Cant.* metuit offendere, non timet displicere, est etenim (definiente Gillberto) *votiva subjectio, obedientia non coacta, ultro impensa reverentia*, (g) cuius si conditionem discutias, si necessitatem à statu defluam maturius examines, reperiēs, esse nostri timoris clausulam, quam quidem beata charitas non exterminat à regione cœlestis Solymæ, sed potius collateralem socium indissolubili amoris vinculo coadunat. Hanc, ut speramus, experturi post finem temporis, ad illum, quem perfecta charitas ad tempus tolerat, revertamur; quem quidem soli noverunt filij, sed servi non recognoscunt; verumtamen! & istis quandoque à misere DEO dicitur, jam non dicam vos servos, sed amicos; priusquam enim familiaris anima amplexus sponsi perditos incipiat deplorare, antequam operari bonum studeat, timore amittendi bonum, quo habito, possidet omnia, quo perdit, amittit universa, pavore agitur, nè patiatur malum, quod renuit incutere, prius tremore premitur, nè propter contracta hactenus debita in carcerem detrudatur; quando adhuc novellus Tyro recedit à peccatis, quibus immerfus hucusque periclitabatur graviter, ob exacerbati Judis furorem, ob incussum à minabundo Vindice gehennalis incendij terrorem; jam tamen incēpit salubriter credere, qui cœpit taliter timere; quantumvis adhuc habeat, unde timeat, & ideo minus diligens, plus metuat, quam amet. Hoc tamen de terrore hoc, simul de pavore quid sentiat Clarevallensis Abbas, audiamus, *bonus est iste servilis timor, & utilis, licet insufficiens & imperfectus, per quem crescit paulatim consuetudo justitiæ*, (h) est primus in corde covertendi peccatoris advena, ut locum præparet superventuræ charitati. Amabit, favente cœlo, & largiente DEO, peccator tremulus eundem Judicem, deosculabitur ejusdem virgam Vindicis, quem antea timebat, quam antea horrebat. Huc forsan collimabat sapiens Salomon, quando suum eruditurus discipulum providus Magister, suum educaturus filium inamorus Pater, instruendo hanc præscripsit regulam, instituendo indeclinabilem hanc vitæ normam denuntiavit, *præpara opus tuum, & diligenter exerce agrum, ut postea ædifices domum tuam*; (i) si literæ attendas corticem, præceptum est œconomicum, quod suo jam sæculo olim Rabbi Salomon ad ædificationem familiarum ordi-

nari existimabat, ut prius maritandò juveni de comparandis ac excolendis provideatur agris, hisque excultis & comparatis, conjugium inëatur, & jam instructa domus prolibus incolatur.

Latet sub rudi cortice suaviter nucleus, & regitur literalī velamine thesaurus absconditæ mortalitatis; præmittit operi idæam operis, dum præparari svadet animum ad operationem; est præparatio præliminare inchoandi moliminis præludium, & timore Domini, qui sapientiæ est initium, paratatur mens ad instruendam sanctitatis fabricam, ad sublimandam Evangelicæ perfectionis molem; *qui timet Dominum* (clamat Syracides) *præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas*; (l) Infer Theologe! ergo parare & præparare, aptare & coaptare, fundare & principiare timoris est officium, quo adimpleto, velut in angulari lapide subsequitur, velut excelsæ domus fabrica, sanctificatio animarum. Timoris diligentia cordis ager excolitur, nè spinis vanitatum frumenti granum, quod cecidit in terram bonam, suffocetur; felix anima! virgo prudens, non fatua, mundat non tantum indies, sed horis penè singulis sacri pavoris impendiō pulverulenti cordis aream, purgat secretos suarum cogitationum angulos, exacti timoris scrutinio, ut domum fabricet Sapientiæ, sapientissimo consulenti Gregorij innixa documento, *tergat sordes pravi operis, qui DEO præparat domum mentis*; (m) quis te felicior? si evulsis & avulsis agri sentibus fabricam erigas, regiam instruas, quam Rex sæculorum immortalis incolat, & virulentus serpens, qui hæret lubens sub umbra lolij, & sentienti adire non præsumat. Si DEUM habes incolam, quid curas transeuntem terrenæ vanitatis advenam, illum possidens, qui omnium bonorum Author est, cares malitiâ, abundas bonitate, istum recipiens; repleberis stultâ inanitate. Ut igitur excelsam cordis domum ædifices Altissimo, præmitte agri munditiam, nè, si cupiditatum sentes in agro exteriori proficiant, si loliorum incrementis, & accrescentibus zizanijs locus indulgeatur, intus rota virtutum fabrica destruat; Trade timori curam, & expurgabit externam sensum libidinem, qua postmodum purgatione præviâ, virtutum Domino, si non condignus ob Majestatis eminentiam,

Fabrica excelsa charitatis incipit à purgatione timoris,

(l) Eccli. 24. v. 20.

(m) Hom. 30. in Evang.

(h) *de modo benè vivendi. serm. 4.*

(i) Prov. 24. v. 27.

tiam, saltē congruus ob suæ pietatis clementiam thalamus cubanti adorne-
tur, conclave suis aptum delicijs, suis plenum divitijs præsentetur.

Laboret servilis timor extirpando, invigilet eliminando, ut sapientia domum suam ædificet illuminando, declinet ordinando, compleat illustrando; cœlorum Domino cœligena deberur habitatio, ab empyreæ civitatis delineata pulchritudine, nec egens sole mundialis gloriæ, nec lunam sinens accedere terrestribus inconstantia, & quia, quæ à DEO sunt, ordinata sunt, omnis istius fabricæ trahatur linea inter geminas extremitates universi, non alio inchoetur principio, nec alio claudatur termino, quàm illo solo solū, qui primus & novissimus, principium & finis, qui Alpha & Omega est. Hoc absoluto sancti timoris exercitio, connubialibus te injice amplexibus, non amplius initialis adolescens, sed copulande juvenis virginæ charitati, concepraque sanctarum cogitationum semina, generentur ex hac fecunda conjugē numerosa heroicarum virtutum soboles, & erit uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ, abundabit siquidem hæc gloriosa conjux in lateribus conscientia tuæ, quorum si laterum soliditatem inspicias, si numerum attendas, est solidissimus quaternio, indissolubilis connexio, sunt quatuor virtutes cardinales; fortis Justitia per præteritarum prævaricationum punitionem, stabilis temperantia per præsentium voluptatum repressionem, ocularis prudentia per futurorum periculorum prævisionem, & tandem impugnabilis fortitudo per ingruentium adversitatum longanimitatem tolerantiam, indefectibilem ærumnarum omnium perpeffionem; vitis abundans, est donis & bonis gratiæ dotata ac fecundata charitas, quæ quaternario enumeratarum virtutum merito in via comparato connubialibus totidem dotibus, quibus à sponso sanguinum dicitur & adornatur, copiosissimè in patria correspondebit, quando remunerabit invictam justitiæ agilitatis privilegio, stabilitate temperantiæ consolidabit sublimitatis patrocinio; oculatâ prudentiæ providentiam irradiabit claritatis beneficio, longanimitatem fortitudinis coronabit perennaturæ impassibilitatis complemento; circumvallabunt mensam mentis tuæ progeniti ex charitatis utero tuo.

Pars III.

rum operum filij, reficient omnimoda consolatione quasi adstantes in circuitu, sicut novellæ olivarum, stillantes & effundentes oleum, quod luminis est pabulum, & vulnerum levamen, ut intellectum Patris sui, si quando caligare contigerit, illuminent, & voluntatem, si cadat, septies lapsam erigant, sustineant erectam.

Nil superest sic agrum excolenti, sic domum fabricanti, sic se prudenter maritanti, sicque suam familiam propaganti, quàm exoptatum psallentis Cytharædi Epithalamium, nè nuptiali lætitiæ jucunda desit musica, ecce! sic benedicetur homo, qui timet Dominum; (n) premit (n) Ps: 127. trilitterale adverbium Theodoretus, nec enim præteriri volanter debuit, quod varidicus puer Domini, pro benedictionis modo, ut aggravantem circumstantiam adjunxit; sic Jacob ex Esau genus ducentum coronis dignatus est, non quidem suo appropriatas individuo, sed suis de posthumis impositas & adauctas; sic etiam Abimelech ad veritatem deduxit, quando innocenter ignorans, esse conjugem Abrahamæ, sororem adamavit, sed providus Præsul conjugij, cujus Authorem ante primordiale coinquinari nolens thalamum, absterruit fatali sententia ignarum principem, nihil sinistri somniantem, morieris propter mulierem, quam tulisti, habet enim virum; (o) adeo vetustum est adulterij supplicium, Divini Judicis auctoritate latum! vide invigilantem saluti castæ conjugis providentiam, expende præpedientis Sapientiæ misericordiam, reverere terrentis pietatem; eripere eum volens ab iniquitate, dedit menti ejus scientiam, & occulta manifestavit, multumque metum auxit interminando mortem, commentatur Chrysostomus, (p) scientia (p) Hom. 45. profligavit ignorantiam, manifestatio in- in Genes. jecit cōpedem præcipiti concupiscentiæ, metus excussit incedium voluptatis; prosequitur Cyrensis Antistes interpretari; sic Evnuchum, sic Cornelium, sic omnes gentes illuminavit, consternavit, avertit ab infidelitate, removit ab iniquitate, commovit ad justitiam, convertit ad sanctitatem. Istud est pramium, istud est sancti timoris pretium, jucunda quies voluntatis, juxta convivium laboris, splendor irradiati intellectus, temperies immoderatae sensualitatis, oleum ardens, sed vovens, flagrans, sed sanans devotæ pietatis. Est timor DEI vitiatorum oculo.

Abimelech
terretur à
DEO, & li-
beratur à
peccato per
metuum mor-
tis.

(o) Gen: 20.
v. 3.

(p) Hom. 45.
in Genes.

*Timor DEI est collyrium illu-
minandæ
mentis, ut re-
ctè & non o-
bliquè videat.*

lorum collyrium, quo illustrata mens, ingentia fortunæ dispendia, ut leves in-
tuetur atomos, aërem pervolantes; ser-
vilia respiciens stigmata, videt esse illu-
stria Divinæ libertatis filiorum DEI in-
signia: inopinatam divitiarum omnium
suspiciens jacturam, felicem censum esse
conspicit, quò Evangelicus mercator
inventum optatæ perfectionis thesaurum
venditis omnibus comparat, ut veras a-
mans divitias veraciter ditescat. Timo-
rem DEI ut hostem odit, ut ensen fugit,
ut mortem luet, ut pestem horret im-
moderatus creaturarum metus. sed ille
& hostes prosternit, & enses confringit,
& mortem occidit, & pestem repellit.
Ingredere! vel si viator adhuc diffidis
aut ingredi, aut intromitti, in specie sal-
tè memorante mentis oculo, civitatem
sanctam Jerusalem novam, in cœlo Di-
vinus timor viginti quatuor empyreæ re-
gionis procures prostravit, in terris om-
nigena calamitatum colluvies hominem
errore concussit. Gemit desolata afflicti
Raguelis filia, nec absque condigna sca-
turigine lachrymarum; septem sponsa-
ta sponis, priusquam connubialis tha-
lamus copulatos sanè fusciperet, feralis
tumulus absumpsit, non mors, sed intro-
ductor mortis libidinosos juvenes occi-
derat, non mors, sed morte sæviùs ho-
mucidarum primicerius, cujus invidiâ in-
travit mors in orbem terrarum, suæ in-
visam malignitati exulceraturus pudicæ
Virginis innocentiam, lascivientes pere-
merat adolescentes.

*SARA Raguelis
filia affligi-
tur ob virgi-
nalem inno-
centiam à
diabolo mor-
te septem
sponsorum.*

Erravi in memorato Authoris no-
mine, nec enim exequenti satelliti Ju-
dici, sed condemnanti appropriatur
Judici, occidit instar carnificis exter-
minator Angelus, sed Angelorum Domi-
nus occidere præcepit. Illud admi-
ror ego, cur sponsa semper evadat libe-
ra, nec illo feriatur spiculo, quo sponsi
ad mortem lancinantur? qui tamen,
sacrum magni Doctoris gentium relegi
sæpiùs eloquium, *sanctificatus est vir in-
fidelis per mulierem fidelem*, (q) expla-
nat Hugo Carenis, *sanctificabitur*, cur
pariter lascivians mariti petulantia per
intemeratæ conjugis castimoniam non
tollitur, sed sinè læsione partis inno-
cuiæ severè plectitur, nec leviori quàm
vitæ dispendio mulctatur? si ex sanctif-
simo aternæ Veritatis oraculo lege pror-
sus indispensabili, aterni legislatoris,
erunt duo in carne una, (r) cur ante con-

nubialem desponsatorum copulas inta-
cta simul & illæsa maritata Saræ caro
protegitur, nè invadatur, & corpus quan-
tumvis impudici conjugis, Asmodæo re-
belli angelo trucidandum traditur, &
à pudicæ uxoris corpore avellitur truci-
datum? Promeruit, non diffiteor, effræ-
nis adolescentum malicia, severum suæ
temeritatis vindicem experiri, sed nun-
quid meruit nupta intemeratæ Saræ ca-
stitas dilectis & sponsatis sibi conjug-
ibus, immoderatam impetuosæ carnis
ingluviem condonari? imò copulata li-
bidini castimonia, impuritati juncta pu-
ritas vindictam petijt, & segregari fla-
gitavit! si enim nulla DEI ad Belial est
conventio, quænam erit conjunctio e-
lectæ DEI Filiæ cum tenebrarum filijs,
cum prolibus, vel saltem cum client-
ibus infamis Asmodæi? Vis nosse genui-
num protectæ, defensæ, & conservatæ
virginis mysterium, in clade maritorum?
vis explorari rationem, vis declarari
causam æquissimi discriminis, cur ca-
ro libidinosorum Juvenum in prædam
tartari, & corpus intemeratum immu-
nis sponsæ in hæreditatem sanctioris
sponsi, Tobiae in matrimonium conser-
vetur? hæc una fuit præ cæteris, hoc
solum universis eminet argumentum,
ut unirentur ambo incolumi conjugio
unus amborum timor, quo unum ti-
mebant suorum meritorum judicem,
suarum prævaricationum vindicem, suo-
rum Conditorem corporum, & anima-
rum creatorem, quo uno illum offen-
dere, quem signatum super nos Divini
vultus lumen jubet diligere, expavesce-
bant. Audi! qui dubitas, vide! qui
quæritas, prolixiori triduanæ famis je-
junio augustam Divinitatis Triadem, tam
opere quàm numero profitentem, ac
adorantem, ut enim interpretatrix Glos-
sa explicat, *solâ oratione pingvescit, quem
macies corporis pascit*, vide! & supplican-
tem ore, & invocantem corde, & pie-
tatis opere deprecantem, convertit fa-
ciem lotam à lachrymis ad Dominum,
non ad idola gentium, nec etiam ad
specula suorum meritorum fragiliora vi-
tro. Cerne stillantes levantem ocu-
los columbarum juxta fluentia plenissi-
ma residentium, ad DEUM totius con-
solationis, sed quidnam loquantur la-
chrymæ, quid exigant suspiria, quid-
nam singultus ambient, quid gemitus
requirant, solertiori inquiramus scru-
tinio, attentiori animo percipiamus,

*Castæ uxoris
ab impudicis
conjugibus
avulsa, casto
conjugi con-
servatur.*

*Sara gemen-
tis oratio
more valde
munus, ut
exaudiat.*

(q) 1. Cor. 7.
v. 14.

(r) Gen. 2.
v. 25.

virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensu suscipere. (s) Et quia uxor marito jungitur, ut una amborum in geminis voluntas jungatur, ad praelectum coelitus, ad destinatum Divinitus conjugem transeamus, si fortè pari consensu sentiat, si fortè duce ac via simili ad limen connubialis thalami accedat; qui Saram vidimus ante conjugium timore Domini trepidantem, spectemus non incurij Tobiam sponsum, quid sentiat, vel cur assensum præbeat, non quidem ab ore proprio audituri, sed ab arrhabone Angelo felicius auscultaturi; sic enim expallescens conspiciens, exhorrescens alloquitur Raguel, *huic timenti DEUM debetur conjugis filia tua, propterea alius non potuit habere illam*, (t) detur paventi pavida, percrebuit à teneris ungviculis in utriusque animo vox timoris, uterque ab incunabulis hausit timorem Domini, instruxit ambos coelestis Sapientia eadem unius Magisterij lectione, eodem imbuunt sacri timoris idiomate, ut vis duorum unita fortior, resistat in hujus validissimi timoris fortitudine, non uni tantum nequam spiritui, quem alligavit princeps Raphaël in deserto, sed toti tenebrarum potestati.

Timor DEI deficiens, fuit ferale septem virorum exitium, cujus si intervenisset praesentia, si adfuisset potentia, mors periisset in thalami vestibulo, & truculentus tenebrio à fulgurante hujus protectoris praesidio eliminatus advolasset; timor DEI efficiens, casto confederati amoris vinculo duos in unum conjunxit animos, priusquam copularentur corpora, ut praconceptus sancti timoris spiritus gignendis inspiraretur prolibus, ut pari passu, quo egredierentur de matris utero in terram, progredierentur pariter ad DEUM per timorem. Praeclara lucis soboles, priusquam lucem cerneret, jam Patri luminum, solemni timentium progenitorum voto in sacri timoris victimam immolatur! sic timor timorem generat, dum timens DEUM Genitor, pavensque eundem genitrix, concipiendae prolis corpusculo hunc sacrum timorem, DEO Conspirante, aspirat, jacentemque in creatoris manibus secururae sobolis ani-

mam hoc sacro informari spiritu impetrant & exorant. O! si praesentes saeculi nascentes filij hoc provido educarentur à nutritio, hoc instruento imbuerentur à pädagogo, quàm casta lactisugos nutrent ubera, quàm piam experirentur matrem, quæ modò saepe sapius lactantur mamillis ferocientis Lamiae, & inter amplexus Simios trucidantur! serpit ætate nostrâ, plus forsanceteris infortunatâ, matrum scelestâ vanitas in filiorum animas, in filiarum corda, nec adeò evaporatum intoxicatæ radicalis contagium spicam inficit, ut virulenta parentum iniquitas, lasciva parentum proprietates proles intoxicant, ac corrumpunt. Verificatur nimium incarnatæ Veritatis irrevocabile adagium, *quod natum est ex carne, caro est*, (u) natus de ancilla, de vitijs subjecta matre, foras evadit Ismaël, de libera progenitus, succedit maternæ pietatis æmulus, paternæ hæres fidei obsequiosus Isaac. Nasci carnaliter deservit corpori, hoc unicum prodest spiritui, spiritualiter educari, sub Magisterio non morituræ carnis, sed immortalis spiritus, sub spiritu timoris Domini, ut hujus filij hæredes quoque sint cum filio liberæ, nec excludantur à jure hæreditatis cum filio ancillæ; timori libero subdantur in discipulos, non violento; sciant revereri DEUM, non solos tantum homines revereri. Nascantur de spiritu, sed Divino, & quia non requiescit iste, nisi super tementem Sermones suos, beatus tremor iste dum mentem concutit, vitalem auram incutit, & excutit mortalem. Sed nesciunt, imò & renuunt hoc agitari spiritu, hoc terræ motu cordis concuti carnales filij, qui de mundo sunt, cujus voluptuosa serenitas profligat omne nubilum, cujus deliciosa temperies declinat omne turbidum, cujus censuraturus stultitiam Chrysologus, exclamat, *mundus perire maluit quàm timere*, (x) dum enim, nec disvadentem Prophetam audit surda mortalitas, nec comminantem DEUM timet audax iniquitas, inveteratam delicijs terram, corruptam omnis progeniei carnem, ulciscens diluvio in undis tumulat. Ut quæ non scivit ad exacerbati vindicis minas tremere, discat ab inquietis fluctibus saltè trepidare.

Est fortunata proles liberæ, non ancillæ quæ DEUM timet, hæc sola hæres est. (u) Joan: 3. v. 6.

Est summa mundi stultitia malle perire quàm timere.

(x) Sem: 148.

DALETH.

Versus
XII.

Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

*Sermo Duodecimus.*Judicium supremi Judicis incutit terrorem salutarem, in quo salvantur timentes in via
D E U M.

Terror humanus lædit ea tantum, quæ sensibus exponuntur in animas nullum jus habens.

Nullius artis est, illud quod metuas, timere; timet magnanimus agonothesa etiam nolens, dum gladium adversarius stringit, nè fortè aut fortior, aut accuratior athleta in oppositum petitoris scopum, lethale vulnus impingat: horret præventus viator, quando erectus in morsum, ardentibusque squamis incensus, transiuro se se truculentus angvis opponit; tremit inter horrifonos fluctus titubans nauta, quando agitatus undis phaselus jactatur in altum, ut periculofiori furore præcipitetur in imum; sed hæc inania nostrorum corporum sunt discrimina, nec nisi vanæ periculorum umbræ, si cum periclitante anima comparentur. Sæviat homo, nunquam humanum furorem excedet; hoc angit, quod tangit, hoc premit, quod sentit, hoc ferit, quod perit, hoc mordet, quod videt, in carnem potest furere, cor opus finitur lædere, non nisi volentem vincit spiritum, nolentem animam non affligit. At ubi scrutator cordium mentem affilit, ubi spirituum Dominus invadit spiritum, cadit ad nutum judicis, perit ad signum vindicis, qui nuper, nec terrebarur ad tonum fulminis, nec revertebatur à via iniquitatis suæ, ad manifesta indicia exacerbati Numinis, ad meridiana præliminaria subsequendi postliminiò furoris. Gemit terrestris Solyma, gemit rationalis anima, *tetendit arcum suum*, Babylon sagittaria, sua emisit jacula, suas eviduavit pharetras Assyria barbaries, & veluti præfixum suæ ferocitatis scopum, terebrarunt antemuralia, perfoderunt propugnacula, exanimaverunt corpora, dissipaverunt lustrata Israël agmina, donec vastarent patriam, ruinaient regiam, profligarent præsidia, profanarent sanctuaria, ubique barbaræ crude-

litatis infigerent vestigia, ex quibus ferox belluarum barbaries discerneretur. Sed penetrat profundius, aggreditur intimius, persequitur severius, prosequitur ulterius ultionum Dominus, extendens & intendens arcum suum, *qui est dies judicij*, subjungit purpuratus Hugo, vel certè supremum pereuntis animæ exitium, per quod & corpus moritur, & vita spiritus enecatur. Utrumque recogitatur cum lachrymis, expectatur prima calamitas, cum ejulantibus anxiatorum cordium suspirijs secunda timetur cum quærimonijs, & cum sollicitis tremebundorum artuum effugijs præcavetur. Consternant propriaeque similium terrent facinora, cogitundæ menti secutura objiciuntur supplicia, pavor futuri examinis pupillas optat resolvere in lachrymas, si fortè adgeniculatos madentibus à deciduis plorantium oculorum stillicidijs JESU pedibus respiciat ultrix Justitia, inflictoque pacificæ reconciliationis osculo commiseranti misericordiæ, absolvat gembundos peccatores.

Arcus DEI, quem modò extendit, est timor ipsius.

Horreo clagentis tubæ vocem; vocantem pertimesco Divini furoris indicem, metuo horam judicij, formido sinistram Judicis, sciens me locum dexteræ non mereri. Terret me indies, vel monet saltè funestus ille dies strepente fulminum confusione horrifonus, aspectu corruscantium fulgurum monstrosus, flammivomâ grandisoni vindicis Majestate conspicuus, diem metuo dierum ultimum, terribilium terribilissimum, temporis terminum, æternitatis pervigilium, concervatarum miseriarum natalitium, funestum animandis mortalium cadaveribus, sed longè funestioem, præcipitandis ad Evangelici Epulonis tumulum animabus. Vo-

ci-

ciferatur bellicrepâ voce corporis, sva-
det consultor optimus, sono tonante
eordis providus puer Domini, *nisi con-*
versi fueritis, gladium suum vibrabit, ar-
cum suum tetendit, & paravit illum, (a)

(a) Ps. 7. v. 13.
Gladius DEI
devorat car-
nes, homines
scilicet car-
nales.

monet converti ad Dominum per pœni-
tentiam aversos ab eo per malitiam, nam
patiens retributor vibrabit gladium su-
um, qui, quia à dividendo gladius di-
citur, divisionem membri à capite, se-
parationem DEI ab homine, avulsionem
rei à iudice comminatur; vibrabit gla-
dium, non luctaturus, sed percussurus,
non protecturus, sed perempturus Pa-
ter, de cuius manu non est, qui possit
acinacem eruere, vel feriendum libe-
rare; vibrabit gladium, simulque teten-
dit arcum, arcum tenens sagittarius, quem
olim prævaricatus Israël audivit statuen-
tem, decreto irrevocabili, statuto im-
placabili, *inebria ho sagittas meas sanguine,*

(b) Deuter 32.
v. 42.
Sagittæ ine-
bria sanguine,
ut ul-
ciscantur
prævaricato-
rum maliti-
am.

& gladius meus devorabit carnes. (b) sunt
sagittarum jacula, apud Commentatri-
cem Glossam, ultiones & subitæ & im-
provise, quæ quidem ad tempus occul-
tæ latitant, sed non sperato tempore
celerrimo volatu evolant, ut inopina-
to vulnere securos & impavidos Adæ fi-
lios configant; nec enim qualemcun-
que jaculorum ebrietas ultionem indi-
cat, sed quasi moderari nesciam, cru-
delitate plenam. quasi non aliud incen-
sa sitiant, non aliud anhela cupiant,
non aliud infesta exigant, quam sau-
ciandas peccatorum animas, quam trans-
figendas immedicabili vulnere prævari-
catorum mentes, nec minus famedicâ
intemperie esurit gladius, devorare non
belluarum sed carnes hominum, qui
profligato aut etiam infatuato spiritu ni-
si carnem non sapiunt, nisi carnalia,
non concupiscunt. Vibrabit gladium
suum, quem provido furore exacuerat
ad instar fulguris, ut ubi apprehenderit
iudicium manus sua, consoletur disse-
cantem super interitu hostium suorum;
quando extendet manum super aquilo-
nem deperditurus Assur, & positurus
non tantum speciosam Assyriorum Ni-
nivem, sed universam amplissimi orbis
machinam, in solitudinis horrorem.

Vibrabit gladium suum, contra
provocatricem & redemptam civitatem
columbam, quæ non audivit vocem, &
non suscepit disciplinam, (c) contra
degeneres columbæ pullos, contra per-
versos Matris Ecclesiæ filios, hæc enim

(c) Deuter 2.
Civitas co-
lumba est Ec-
clesia DEI.

Pars III.

(Commentatore Hieronymo) est illustris
DEI civitas, sponsi sanguinum redem-
pta sanguine, una columba sua simpli-
citate, unius veræ fidei, sed ejus fœ-
difraga soboles, perfidus prævaricantium
Christianorum infamis cumulus provo-
catrix dicitur, quia nec legem sui legis-
latoris audit à prædicatoribus, illis o-
bediendo, nec suo appropinquare sara-
git principio benè operando.

Illius coronati principes, illius stolati pro-
ceres, magna ex parte leones aut leno-
nes sunt, crudelitate feri, impunitate
fœdi; illius mitrati Iudices, illius in-
fulati præsules, interdum, non quidem
de sorte Benjamin, qui vespere prædam
dividunt, sed vespertinæ belluæ, quæ
noctu inter obscuras cupiditatum tene-
bras devorando ac dissipando bona Ec-
clesiæ comedunt, vix aliquid residuum,
si sola demas ossa, pro jentando pauperi-
bus relinquunt. Vibrabit gladium su-
um, quando ad complendum minitantis
Isaiæ vaticinium, *in die illa visitabit Do-*
minus in gladio suo duro, & grandi, & forti,

(d) exponit Carenis Hugo in senten- (d) Isa. 27. v. 1.

tia inflexibili & universali, non am-
plius, ut custodiat spiritum, sed collo-
cet cum malignis spiritibus, cum pro-
ditoribus Angelis animam non custodi-
tam, ut quæ mendaci bilingvio malum
bonum, & bonum malum nuncupabat,
quæ delirante iudicio lucem tenebras &
tenebras lucem iudicabat, quæ lasciva
libidine electione pessima amarum dul-
ce, & dulce amarum apprehendebat,
cum vociferante Hebræorum vulgo, qui
optimum DEI Filium, ut seductorem
condemnabat, & Barabbam latronem
pessimum, ut minus malum liberabat,
æternis ignibus irrevocabili iudicio ad,
iudicaretur; quando non amplius licebit
in petram ingredi à facie timoris Domi-
ni, nec in fossa humo recondi à gloria
Majestatis suæ. *Vibrabit gladium suum,*
non posthac amplius pacem missurus,
illo secante & dilaniante, scintillante
& vulnerante, fauciante & perforante,
trucidante & enecante gladio gladium
suum, *id est Christum in iudicio, qui dici-*
tur gladius à dividendo, explanat purpu-
ratus Pater, quæ enim aut acrior aut sæ-
vior erit divisio quàm Patris à filio, ma-
tris à filia, dum illa occupabit dexteram
& ista jactabitur ad sinistram, ille vo-
cabitur inter benedictos Patris sui ad
consortium sanctorum Angelorum, iste

Christus est
gladius Pa-
tris æterni,
qui in sua in-
carnatione
jacuit in va-
gina.

deputabitur inter maledictos ad ignem æternum, cum filijs confusionis.

Novi quidem hunc gladium non fulgurantem, ab initio non evibratum fuisse à principio conditionis suæ in primo Adventu suo pijsimo, quo univèrsam orbem in pace compositum reddidit, qui terram cælo pacificaturus, & DEO hominem reconciliaturus advenit, contgebatur splendor gloriæ in hoc coruscante gladio vagina contemptibilis nostræ mortalitatis, erat tunc sæculorum vespera, sed nondum finis, vibrabitur in secundo, sed terribili adventu terribilis non amplius in consilijs, sed in judicijs super filios hominum, sedens & præsidens in tribunali Majestatis suæ; vibrabit tunc ultionum Dominus, non ultra misericordiarum Pater, gladium suum, cujus severam aciem cæperat experiri lachrymabundus Job, tactus non Ense, sed manu Domini, quam paululum extendebat, non fortiter impellebat, & illico tactus dolore cordis, pessimoque Corporis ulcere inflicto exterminatorio Angeli ministerio, singultuans ingemuit, supplicabundus exclamavit, *manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat*, (e) percussio- nis tuæ duritiam à me remove, & pondus intollerabile terroris tui tolle; securitatis radius mihi affulgeat, & à districtione tui examinis misereantis tuæ pietatis Clementia me absolvat; elonga manum tuam, non illam quidem, quæ plasnavit me, nè non essem, plasmatum me conservat; & velut continuer recreans, producit me, ut maneam in esse; sed istam, quæ percutiendo flagella ingeminat, quæ infestam sibi creaturam suam repente præcipitat, ut eam à se æternum segregans, tartareo extradat ministerio, cui æternaliter succumbat. Hic igitur notissimus à tolerantia, prodigiosus à constantia hortatur incurios terrigenas, *fugite à facie gladij, quoniam ultor iniquitatum gladius est, & scitote esse judicium*, (f) quisnam istud nesciat, quis judicem venturum non exspectat? quisnam fidelium finienda voluptatum ludibria deneget, imò quis infidelium, finem tam epularum quàm epulorum deliciarum mundi terminum, quem ipsis carnalibus videt oculis, non asseverat? sunt tamen, qui de rigido districti vindicis Judicio, dum requiruntur, verbotenus non

dubitant, idipsum tamen, ac si non fore crederent, minimè reformidant; & ideo illam calamitatis & miseriæ, amaræ valde diem non recogitant, recogitando illius horam non considerant, à facie gladij peccata præcavendo non fugiunt, & implacabilem in die apparitionis suæ tremendi Judicis sententiam; priusquam appareat, non placant. Unde vir patiens pro negligentibus horam clementiæ, dolenter anxietur, & mala, quæ non fugiunt minimè exoptando, sed magis exhortando averfatur; ut enim viri sanctissimi Dignissimi Interpres moralisans Gregorius Commentatur, *omnis, qui perversa agit, eo ipso quo hoc despicit, esse DEI judicium nescit*. (g) Audiant igitur quotquot parturiunt injustitiam, (g) lib. 14. mor. 6. 30. assiduo conamine eandem procurantes, concipiunt dolorem, imprægnati à temporalium bonorum concupiscentia, quæ cruciat labore aquirendi, consternat timore possidendi, inquietat angore amittendi, tandemque pariunt iniquitatem, audiunt clangorem tubæ, fragorem nuntij, & si minùs terrentur districta comminatione gladij non evibrati, sed evibrandi, fugiant saltem ab arcu-tenente manu, quæ jam tetendit arcum suum, in quo vasa mortis defacto præparavit, & sagittas suas ardentibus effecit. Fugiant iterato sudentis Hussitidis consilio, sic fugiant arma ferrea, nè irruant in arcum æreum, illum videlicet, qui (elucidante Carenfi) à Christo non tam ingenti Patris unigenito, quàm Virgineæ Matris primogenito tenditur, & mortis æternæ immedicabiles sagittæ emittuntur.

Stringuntur dispensante Providentiâ, & vibrante misericordia adversus prævaricatores terræ arma quandoque dura tribulationis necessitas, effervum, quæ animam Joseph, quando (Psalmista referente) sephe pertransivit. (h) duram tribulationis necessitatem intelligit (h) Ps. 104. v. 18. Augustinus, nam licet angusto compeditus ac circumvallatus carcere, herous animus invictam conservaret patientiam, non tamen toto torquebatur corpore, sed etiam affligebatur mente; nam (transfereute Symacho) in ferrum pertransit anima, quia (elucidante Theodoro) ad cædemusque periclitatus est; ferro consimili justorum animæ exulcerantur, nec non præ-

(e) Jobi. 13.
v. 21.

(f) Ps. 19. v. 29.
Est figura ad-
umbrans ex-
tremum judi-
cium.

Dura tri-
bulationis
necessitas,
effervum,
quæ ani-
mam
Joseph
sephe per-
transivit.
(h) Ps. 104.
v. 18.

pravaricatorum animi contorquentur, illi ad incrementum perfectionis, isti ad emolumentum correctionis, ferrum & æs per solidiorem duritiem; firmiorēque durationem differunt, dum illud æruginē facilius consumitur, istud econtra corrosioni cuilibet validius adversatur; infert exinde Pater sanctissimus, *ferro ergo necessitas præsens, quæ transitoria est, ære autem sententia æterna figuratur*, (i) fugit proinde (mea si placet illatio) ab armis ferreis, qui præsentes castigantis cœli adversitates rejicit, qui divinitus immisos seu dolores corporis, seu angores animi suscipere renuit, & ferientem dexteram, cui filiale osculum debuisset imprimere, consuevit fastidire; cui flagella patris dissidiunt, & exhortationis verba tœdiū abominationis gignunt, O! si metuerent cessare nesciam plagarum æternitatem; ô! si timere discerēt sagittas arcus ærei, quàm scirent brevi hominum minas contemnere, solasque Divinæ Majestatis offensas formidare. Discant à Psalte regio mendaces filij hominum, stateram justam appendere, & sanctuarij pondere Divini timoris momenta trutinare; audi! quem leve folium humani favoris concutit, & exacerbati hominis ira umbratilis conturbat & affligit, ausculta invocantem, ut noveris impetrare, atrende implorantem, ut docearis supplicare, *confige timore tuo carnes meas*, (l) à *judicijs enim tuis timui*; caro caret judicio, quo judicem agnoscat, cur ergo has configi postulat, ut timor in animo consurgat? cur acclavari corpus desiderat spirituali clavo, qui nec carnem valet trahere, nec ossa terebrare.

pariter configi carnes suas efflagitat Propheta, versabat infixum animo timorem, qui sibi à sententia Judicis timebat, qui à judicijs supremi tribunalis non leviter metuebat, eundem in carnem agere, eundem corpus configere ambiebat; discutiebat districta meditatione sublimis spiritus, quàm sit horrendum in manus DEI viventis incidere, quàm sit periculosum luctari cum adversante DEO, subtiliter penetrabat, sed resistebat caro, quàm conformari peroptabat spiritui, ut viro conformis mulier id ipsum sapiat, & suæ mollietiei illecebras ferri durities configat. Elucubrat ambiguum supplicabundi Davidis votum illustris Theodoretus, *anima mea tuo timore inducta est, sed quoniam corpus in hanc consurgit, hujusque memoria, obsecro, ut timore hoc configatur*; verum! quo vulnere corporis commodo, quonam inflicti vulneris emolumento? respondet subtilis Commentator, *ut ipsa membra mortua peccato facta, animæ ducatum sequantur*, quasi occultius reconditum innueret timorem, nè contra vulneratum spiritum prævaleat non vulnerata caro, infixio spiritui vulnerare timore simili carnem impavidam confige; carnales vult enervari cupiditates, non aptius, quàm sacri timoris vulnerare enervandas. Est alia purpurati Hugonis moralitas, qui filialem à servili segregans timorem, velatum carnis nomine secundum hunc timorem autumat intelligi, à primo configendum, quasi aptius diceret, *confige timore casto, qui foras mittit timorem servilem, carnales concupiscentias, ut Christo confixus sis cruci*; præcessit in lege veteri, quam dirigebat, ut plurimum sensus literæ, quæ occidit, processit, & gubernavit subditorum animos, frænavit indomabiles, compe-scuit rebelles servilis ille timor, hac tamen ordinatricis Providentiæ dispensatione, ut Pædagogum ageret, ad erudiendam casti timoris sanctitatem, non tamen carnales concupiscentiæ domare

Nè corpus adversetur animæ, timore Domini, configendum est.

Timor servilis configitur à timore filiali.

Timor DEI est

clavus car-

tem crucis

configens.

Quid perforabit in carne timor Domini, qui sancti Spiritus afflatu inhalatur animæ, ut DEUM metuat, an vulnerabit, ut pereat, vel sauciabit potius, ut vulnerata resipiscat? timore tanquam clavis transfigi carnes supplicat (commentatore Genebrardo) ut caro vivat DEO, sed nunquid sacerrimum incarnatæ Veritatis est oraculum, *spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quidquam*, (m) quod explicans, subjungit Augustinus, *caro sola non prodest, sed accedat spiritus ad carnem, & prodest plurimum*, (n) nostro tamen aptissimè concurrit dubio elucidans Chrysostomus, *qui carnaliter audit, nihil proficit*; (o) non enim de carne sua, sed de carnaliter carnem intelligentibus intelligebat redarguens sapientia; sic

(m) Joan. 6.

v. 64.

(n) Tract. 27.

in Joan.

(o) Hieron. 57.

nec

nec tamen caro confixa cruci timendo adamabat, timebat adamatum. Feliciori agebatur curâ, optabiliori contorquebatur metu gentilis alienigena, si terram nativitatis consideres, electus cœlestis regis regnicola, & voluntarius advena in orbis orbita, in valle lachrymarum; non ille ferrum metuit, nec apprehendit rogam, amat pro throno sterquilinum, ambit pro lectulo fimetum; timet, sed solum suæ transgressionis vindicem, quem intima amabat charitate; timet, non manu ejus conteri, sed horret despici, tremit à sua facie omnipotentis faciem averti; hoc metuit malum pessimum, hoc metuit damnum maximum, non brevi aut prolixo tempore, non ad diluculum vel ad crepusculum, sed quovis momentorum minimo, tam tempore præterito, nè factum sit, quàm & futuro, ne futurum sit, & ipso etiam instantis momentaneo nè præsens sit; *semper quasi tumentes super me fluctus timui DEUM*, non jactabundum hominem ferociter comminantem, non stultam conjugem lamentabiliter exprobrantem, non conjuratam amicorum triadem amentem improperantem, & *pondus ejus ferre non potui*. (o) Attende symbolum, ut recognoscas veritatem, expende lineamenta imaginis, ut videas Idæam; inspicere pavoris similitudinem, ut colligas formidinis horrorem. Considera defixiori mentis oculo agitatam à furibundis fluctibus navem, invasam procellosis vorticibus cymbam, quam truculentus Aquilo stridente fremitu quatit, & obscuratus à nubibus dies nocturnis terroribus angit; quando jam vicina festivis passibus mors inhiante procellosi maris abyssu tumultum parat, & violentus irruentium undarum assultus manifestum agonizanti vitæ terminum monstrat; lege in pallidis nautarum vultibus arcanas palpitantium cordium consultationes, nulla tunc temporalium bonorum cura fluctuantes animas pulsat, nulla tremebundæ carnis illecebra spiritum angit, hæc ipsa ex navi quæ data porta in aquas demergunt, propter quæ obtinenda, periculum se incurrisse norunt. Sic pariformiter vir patiens tumentes quasi fluctus DEUM timuit, qui omnia, nè unum hunc ex omnibus perderet, contempsit.

Conglomerabantur ærumnarum myriades, multiplicabantur subsannatio-

num congeries, lustrabantur confederatorum spirituum acies, fœderabatur cum persequentis terræ gladibus, cœli improbrantis intemperies, incendebantur possessionum prædia, incinerabantur aggregatæ messis granaria, diruebantur cœnaculorum machinæ, concutiebantur incolentium filiorum fabricæ, multiplicabantur funera, cumulabantur excidia, obtrudebantur ludibria, totius figura corporis uno, sed pessimo furibundi nequam spiritus deformabatur ulcere, sed navis hæc sub sacro Divini timoris gubernaculo transcendit compaginata miseriarum cacumina, nulli favoris fulguri, nulli furoris fulmini succumbens. Timuit illum periculosa inter discrimina, quasi tumentibus obrueretur fluctibus, timuit illum, qui, dum filiali metu diligitur, dum, nè offendatur, à trepidante timetur anima, eidem indissolubili perennaturi amoris vinculo coadunatur. Amovit providus gubernator, adversitatum tempestate obrutus, terrena quævis desideria, evacuavit à fluctuante anima, quælibet minima humanarum affectionum pondera, ut tantò altius inter procellosos tot insidiatorum assultus, tot conjuratorum hostium impetus attolleretur, quantò plenius ab ejectis hujus sæculi curis & votis, ab eliminantis inordinati metus & doloris affectionibus, per filialem castissimi timoris providentiam, per jugem trementis animi pavorem, nè soli DEO displiceat, penitus denudabatur. Vides dilecte! quo vera DEI, non fera hominum formido, sustollat justis animam, ut ipsa excedat impetuosæ aquilonis latera, & universam tenebrarum eludat potestatem! sed cur, amabò, hæc sancta tanti Herois anima, victrix tantorum periculorum mens, lugubrem hanc subjungit quarimoniam, quasi prostrata & devicta, quasi confusa & debellata? *pondus ejus ferre non potui*, anne non sustulit potenter, quod pertulit tam patienter? anne tantopere enervis palpitabat spiritus in carne fragili, ut succubuerit terrori, qui tamen ipsum, quem timuit, suum habere meruit protectorem? Hoc lugens mente corruo, & quid de me futurum sit, singultuans expavescō! quid agam sub hoc immenso Divinorum judiciorum pondere, qui mole meorum criminum ad centrum tartari indies deprimor, si se subsistere tantus diffidit Atlas, terræ cœlique bajulus, quem confederata perduellium Angelorum acies

Anima timore
DEI territa
omnem vani-
tatem à se e-
jicit.

(o) Jobi: 31.
v. 23.

Nauta ut sal-
vet navem in
tempestate,
cunctas mer-
ces timore
mortis ejicit.

Timor DEI ju-
stis est vali-
dissimum
praesidium in
periculis.

acies non potuit vel falso stratagemate deludere, vel universis tentationum machinis ad lapsum commovere. Id unum servit solatio, sed Justorum, id erigit titubantes animas, sed proborum, quod solus solius DEI timor exstiterit imminenti naufragij effugium, singulorum discriminum subsidium, quo protegente trepidus innocentis Jobi spiritus, ingentem coacervatarum difficultatum colluviem sustinuit ac toleravit. Verumtamen, quid mihi & justo illi? hoc planè, quod latitanti noctuae & evolanti Aquilæ in oculis, quod tenebrarum soboli, & lucis principi in meritis, quod carni fragili, & solido spiritui in viribus, quod incolæ cœlestis patriæ, & exultanti Advenæ in domibus, quod flenti miseriarum bajulo, & exultanti Angelorum socio in tripudijs est commune, me miserum! cujus nec caro confixa timore trepidat, nec spiritus à DEI facie formidat, qui dum vanis cogitationibus distenditur, carnalibusquè illecebris emollitur, carnis fragilitatem sequitur, in carnem & sanguinem vir iste osseus effœminatur; ô! quantum suspicor, quoties meditor, ô! quantum mihi videor horrifonam rejicientis DEI audire sententiam, meæ abominationi minitantem, meæ ingratitude improbrantem, meæque surditati sat duriter, nimis perceptibiliter intonantem, non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia Caro est, (p) legit ad ampliandam perfrixtæ frontis iniquitatem, ad ingens horroris incrementum Pagninus, non erit in vagina spiritus meus in homine in sæculum, feriet denudatus, perimet evibratus, quò lentius, eò severius, quò tardius, eò penetrabilius, est enim (Bernardo teste) crudelior hæc dissimulantis DEI misericordia, omni percutientis indignatione, quando parcens non corrigit, dimittit impium non flagellans, nam longè gravius in illum discernitur, longè periculosius in illum animadvertitur, cui virga subtrahitur, & pœna pro peccato ad tempus denegatur! denique aufertur à carnali spiritu DEI Spiritus, nec alius (Ambrosio Commentatore) quàm Spiritus sanctus, qui spiritus est Sapientiæ, spiritus cognitionis, (q) & quia initium est Sapientiæ timor Domini, hic profligatur, eliminatur à corde, quod subjacet lascivienti concupiscentiæ, à spiritu, qui primam Divinæ similitudinis abjiciens imaginem, suam sibi præ-

Pars III.

figit libidinem pro Idolo, cui concrematur, cui immolatur, cui victimatur. Fuge funestum carnalis animæ incendiarium, confuge ad incubantem aquis DEI Spiritum, cujus cœlesti refrigerio sedatur flammicidium effervescentis concupiscentiæ, implora sapientiam, quæ doceat ignorantem, erudiat dubitantem, prius tamen time, ut sapias, nam tumor carnis timore premitur, & infrunita voluptatum mollicies, dissoluta effœminatæ mentis salacitas constringitur terrore.

Extendat arcum suum illustris ille sagittarius, adaptet jaculum, quo vulnerrante perimatur in carne mea omnis illecebra transitorie delectationis; Legit Ambrosius Commemoratam solliciti Davidis votum, *confige clavis à timore tuo*, nam sicut à sacra sacri amoris hujus pharetra elancinantur aculei pavoris, quibus, qui tangitur, ille compungitur, ita sunt pariter terebrantes sacri horroris clavi, quibus, qui finditur, configitur ad salutem. Configere anima mea in carne tua clavis hisce! quibus configebatur ille, qui in transfixis JESU manibus fixuras clavorum cernere flagitabat, configere sancti timoris seu stimulis, seu jaculis, seu transfigentibus spiculis, seu confodientibus sagittis! ut saltem amodo post tot annorum lustra miserabiliter & prodigaliter in vanitatum exercitio consumptis, incipias mortificationem JESU in corpore tuo portare; tempus veniet, quod adveniens desideratus cunctis gentibus, stabit ad tui cordis ostium, & reperiens plagas in manibus tuis, videns sancti timoris cicatrices in operibus tuis, dicet tibi, voce non amplius terribili, sed amabili, *pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum*, (r) legunt alij, *imponere me cordi tuo ut sigillum, & ut annulum signatorum manui tue*, zelotypus amator, qui unus unam diligit, & foris imprimi, & intus postulat insculpi, ut operatione strenuâ agenda peragat in corpore, & jugi cogitatione, continuantèque sui commemoratione in corde requiescat. Adducit svadentis sponsi argumentum Cyrensis Antistes Beatissimus Præsul Theodoretus, *vult Salvator noster ut eum pro signaculo in actionibus nostris habeamus, sic enim erunt numismata regia non adulterina*. (s) Quod si expunctam aut deformatam regis gloriæ ima-

Configi oportet
anima sancti
timoris clavo,
quo confixus
fuit Thomas
Apostolus. vi-
dens fixuras
clavorum.

(r) Cant. 8.
v. 6.

(s) lib. 4. in
Cant.

Sigillum cordis & brachij cogitationum sanctarumq; operationum est timor DEI.

ginem lugemus, si renovante Divini Creatoris dexterâ eandem denuo insculpi consideramus, ad clavos recurramus, hos configentes apponamus, ut quidquid carnem sapit in corde, à cogitationibus expungatur, à brachio nostris operationibus avellatur; Divinus timor scutptorem agat, & cœlatorem, exsculpat carnalem quamlibet fragilitatem, insculpet Judiciorum DEI frequentem in rememorando sedulitatem, ut hoc continuo respicientium oculorum illicio allecta mens, ut transfigentium clavorum violentia affixum cruci, sub morientis JESU ore attentum hæreat, fixum invigilet, ut emissum ab inclinato capite morientis vitæ spiritum capiat, captum in se recipiat, ut vel exinceps spiritus oris & cordis nostri sit Christus Dominus captus pro peccatis nostris, ut gloriabunda in Domino canat illustre canticum magni Doctoris gentium, qui instar cygni moriens, & JESU nomen cecinit, & decussato capite, saltu pariter triplici exultavit. Glorietur in DEO JESUS, *vivo autem, jam non ego, vivit verò in me Christus.* (t) Vis sculptam JESU imaginem potenti timoris dexterâ intueri, vis admirari prodigium pavoris, à Salvatoris cruce ad salvati crucis lignum respice, ad dexteram te converte; reflecte ad Christo confixum patientis spiritum, nec dedigneris carnem respicere cruci feliciter affixam; insculperat Divinus timor æruginoso cordi sangvisluam Crucifixi Redemptoris imaginem, qua nescium instruite, cæcum irradiante, ignarum erudiente, clamabat illicò supplicabundus, instabat tremebundus, clamabat anxius, Domine! *memento mei, dum veneris in regnum tuum,* (u) timens post vitæ transitum ad commune peccatorum exilium proscribi, petit à rege gloriæ regnum illud, quod non est de hoc mundo, & licet nullus cogat adstantium spectatorum, nullus excipiat contra enormitatem suorum delictorum, sit in principio accusator sui, ut Justus fiat, se excludendum à regno, metuens confiteretur sacerdoti magno delicta sua, *nos quidem justè, nam digna factis recipimus.*

Sed quænam fortis dextera ferream emollivit duritiem inveterati peccatoris? quis docuit alienigenam ad jus cem accurrere, promeritamque mortidisententiam præoccupare? non alium reperio,

qui pædagogum egerit, quàm oculatus, quàm eruditus timor; hoc uno deficiente, timere nescia iniquitas clausit infortunati commilitonis labia ad vocem laudis, & referavit ad impropria blasphemiam amarulentum os, clamabat stentor imperterritus, *si tu es Christus, salvum fac te ipsum & nos,* salvari postulat stolidus Morio ab eo, quem Salvatore esse dubitat, sed inter mortuos sæculi computatus, Regem sæculorum immortalem agnoscere non amplius potuit, nec confiteri voluit, idcirco duplici contritione contritus, pœnam pro culpa in ligno sustinuit, futurusque inferni titio jam tunc damnationem suam à Judicis blasphemia inchoavit. Sed illicò objurgans ab æmulo increpatur, non quidem exasperante improprio, sed exhortante documento, *neque tu times DEUM;* timor DEI ex momentaneo quasi discipulo magistrum efficit, néve servilem suspicaremur metum, quem mittit foras charitas, sed filialem, quem nutrit & conservat, notat moralis Papa in hac abbreviata periodo perfectæ charitatis excellentiam refulsisse, *charitatem in morte sua vivaciter tenuit, qui fratrem & collatorem pro simili scelere morientem de iniquitate sua redarguit,* (x) priusquam sibi cœlum petat, socium lucrari curat, quæ est insignis charitas, quod enim sublimius hujus reginæ virtutum omnium est præconium, quod manifestius suæ operationis indicium, quàm illud declamantis Apostoli elogium, *charitas quærit, quæ sua sunt,* (y) En! præclarissimum fortis victoriæ trophæum, qua sibi rebellium corda subjicit Divinus Timor, timuit, qui non timentem redarguit, ascendit crucem profuso innocentum sanguine conspersus, quia nec DEUM timuit Judicem, nec vindicatorem hominem formidavit; vix terebrantur manus cum pedibus, vix corpus ligno affigitur, quando Divini cruoris particeps clavo timoris configitur, & ex infami prædone hominum in gloriosum concivem assumitur Angelorum; ex perfido fidelis præco efficitur æternæ Veritatis, utque publicam veræ fidei professionem faciat, Regem gloriæ, cujus regni non erit finis, palam magnificat, néve in debitas suis criminibus ejiciatur tenebras, Solem Justitiæ, ut habitat propè lucem inaccessibilem, humiliter implorat, morienti socio, ut secum commoriatur ad vitam, timorem DEI prædicat, utque felicitate pari ad regnum beatitudinis perven-

Bonus latro in cruce sit Judex & Magister infortunati commilitonis.

(x) Lib: 19. mor: 6. 23.

(y) 1. Corin: 13. v. 5. Timor DEI docuit perfectam Charitatem proximi.

(t) ad Galat. 2. v. 20.

(u) Luc: 23. v. 42.

veniat, fraterna succensus charitate collegialiter invitat. Mirare prodigiosam sancti timoris efficaciam, qui novit Apostolicam latroni communicare sanctimoniam, & ibi solidare fragilem, tot oneratum sceleribus peccatorem, ubi vanus timor scandalizatum in Christo Apostolorum collegium in fugam præcipitavit; confitebatur Dominum, quem videbat secum humanâ infirmitate morientem (scribit moralis Gregorius) quando negabant Apostoli eum, quem miracula viderant Divina virtute facientem. (2)

S. Dismas factus tunc Christus in cruce, quando eum Apostoli negabant.

(2) Lib. 18. mor. c. 23.

Timet DEUM pendulum è patibulo, quem hodie tam pauci dignantur præsidere in Angelorum collegio, residentem in cœli solio formidare: serviat tibi, qui necdum timere didicisti, nondum amare incepisti, in utriusque virtutis magisterium, qui de promerito suis excessibus patibulo, electus fuit ad indulgentis misericordiæ testimonium, ad securæ hæreditatis electorum solatium, ut confidant ad devotissimum facinorosorum mortalium exemplum, nè diffidant. Sunt, non diffiteor, sunt hæc occulta non resipiscentis rei, sed misementis DEI ænigmata, sunt tamen simul Divini timor pignora, sunt inconcussa certæ conversionis firmamenta. Si dicis, quod totum operantis Omnipotentis in hoc salvando peccatore se exercuerit imperium, dicam ego, eam esse Divini pavoris cum operatrice Omnipotentis DEI Sapientia conjunctionem, eam reciproce connexionis relationem mutuam, ut posito timore filiali, ponatur indulgentis misericordiæ paterna commiseratio, plena contriti cordis ad læsæ Majestatis faciem conversio, omnimoda præteritarum prævaricationum remissio, nùm enim hæc Divina soboles à subjectione voluntaria, non à coactione necessaria oriatur, non imminentis mali periculo, sed amoroso cœlestis boni desiderio enitatur, cùm libero, non extorto Divinæ bonitatis amore propagetur, est primogenita Divini charitatis filia, quæ nisi DEI filios non novit gignere, nescit nisi hæredes regni parturire. Facit hic valorosus hæres, facit casti timoris pavor, sollicitum ambulare cum DEO suo, non tantum ut declinentur vitia, sed evitentur etiam umbræ pertinetes vitiorum; hanc sollicitudinem (teste Clarevallensi Præsule) non fecit nisi Spiritus sanctus, qui nec minimam paleam intra cordis, quod possidet, habitacu-

lum patitur residere, sed statim igne subtilissima circumspectionis exurit. (a) Denique coacervare felicitatem, eliminare perversitatem, perficere sanctitatem, conficere beatitatem, est sancti timoris officium, casti pavoris complementum; DEUM time, & mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo, (b) consulit sapientissimus Ecclesiastes, legit Campensis, tu DEUM reverere, illo enim solo acquiritur, quidquid verè hominem & solidè beatum facere potest; explanat totalitatem hominis Lyranus, ut enim perfectum esse Philosophorum more dicitur, cui nihil deesse reperitur, sic totus homo esse cognoscitur, in quo nulla suarum partium desideratur, & quia filialis timor, cum præceptorum observantia, sunt partes geminæ totius justitiæ, his præditus apud Altissimum totus totalitate perfectionis approbatur; pavor timentis filij Patris offensam respicit omni conamine declinandam, & mandatorum observantia legislatorem recipit, cui in quolibet suarum legum apice solerter Judicat esse obtemperandum; hoc unum ab homine requiritur, hoc solum operaturo præfigitur, per quod tota mortalis & immortalis hominis acquiritur beatitudo, uno amborum exercitio adoptatus DEI Filius occupatur in domo gratiæ insignis Advena, ut dein illustris incola in domo gloriæ perficiatur; præcursor vialis gratiæ est timor filiorum, enimverò! servorum metus Divinam dedecet naturam, licet tantummodò participatam; ad illum velut prævium subsequaturæ conversionis nuntium descendit Divina Charitas, sanctificatura poenitentem animam, vel certè sanctificatam ad altiorem sanctitatis gradum elevatura, & arctius suo principio Conjunctione.

(a) Serm. 1. de Spiritu S.

(b) Eccl. 12. v. 13.

Egebat Evangelicus in Cana Galilææ sponsus, egebat Vino pro nuptiali convivio die tertiâ celebrato; ut plenum convivarum foret gaudium, vocatus est JESUS, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, de virginali intemeratæ matris utero, homo DEUS; & qui dignatus est formam servi accipere, non dedignatur servorum nuprijs interesse; plus enim benignus ille occlus mortalium respexerat utilitatem, quam suæ Divinitatis dignitatem, volebat secundus Adam inflictam primæ conjugii maledictionis sententiam abole-

Sponsus in Cana Galilææ invitat Christum, ut tollat maledictionem inflictam parturienti Evæ.

re,

Omnis beatitudo hominis elanditur in timore DEI.

- re, ut autumat Cyrillus ab Alexandria, quomodo igitur aliter hæc depellenda maledictio erat, ne condemnata nuptiarum sanctimonia, videretur, quam Salvatoris præsentia, (c) exhilarabat ista non tantum mœrorem veterum nuptiarum, ex illo universali anathemate oriundum, in dolore paries filios tuos, (d) sed insuper ad pijsimam compassivæ Matris suæ instantiam, sponsi tristitiam erubescens deficiente vino exhilaravit; consignabatur forsan ministris, aut minus providis, aut parum fidis, absorbet enim dispensatorum infidelitas abundantiam, & omnem providæ sollicitudinis prudentiam eludit; cæcutit perspicacitas principis (si Sixto Senensi credimus) quando in dispensatore regnat avaritia, (e) adscribit tamen sponso paupertati inopiam Cajetanus, illud indubitatum esto Convivarum intemperantiæ nullatenus id adscribendum esse, ubi enim Divinus ille hospes commensalem egerat, nulla ingluvies, nec ipsa ebrietatis umbra audebat comparere. Emergit tamen vini inopia, defecit sex hydriarum copia, quod congruum fuisse judicat subtilis Dalmata, & Doctor maximus, quia ubi DEUS invitatur, vinum jucunditatis temporalis deficere debet, (f) consultum interim sponso verecundiæ mater misericordiæ accedit filium, quem noverat novisse omnia, necessitatem insinuat, & velut materno prædita privilegio insinuat, ut succurat; qui enim jam dudum amanti sponsæ dixerat, amici auscultant, fac me audire vocem tuam, (g) vertunt septuaginta interpretes, amici, sunt intendentes vocitæ, vocem tuam insinua mihi, amatam & amantem suæ parentis animam movit interius, ad succurrendū, ad patrocinandum, ad supplicandum, ad impetrandum præmotor omnium creaturarum; & cui incumbere aptius vini defectum subrogare, quam illi, quæ (Bernardo teste) illius vini, quod lætificat homines, quodve germinat virgines, est dispensatrix & pincerna? Calix in manu tua vini meri, in manu tua, in potestate tua vini meri, amoris Divini, utque Calix iste inebrians, quam præclarus sit, nostris innotescat affectibus, adjungit, inebriat amor DEI ad contemptum mundi. (h) Et quamvis incarnata Patris Sapientia, non vocem matris, sed mulieris se audivisse responsione sua profiteretur, quid mihi & tibi mulier? ut potestatem miraculorum à Patre cum essentia, non à Matre

cum infirmitate humani corporis se accepisse testaretur, ideo nondum advenisse horam amaræ passionis suæ responderet, in qua susceptæ humanitatis miseriam; defixis omnium oculis spectandam exhiberet.

Statim tamen, ut notat Cyrillus Alexandrinus Antistes, statim ad actum propter matrem accessit, cum, quantum in eo erat, parumper distulisset, (i) prævisâ siquidem in clarissimo æternitatis speculo supplicaturæ matris intercessione, ob illam statuit miraculum illud citius operari, quam si illa non intervenisset; erat enim, cum eo decretante, cuncta componens, legit Lyranus cum Aquila, juxta eum eram nutrita, & paraphrastes Arabicus, gaudebam in facie ejus singulis momentis, addit Pagninus, eram apud eum veluti Nutritius, non quidem per realem existentiam, quæ creaturæ ab æterno repugnabat, sed in prævisione ut præelecta & nutrita æterni Regis filia, ac unâ simul velut Mater lactans & nutriens Adæ posteror. Denique dixit eis JESUS, implete hydrias aquâ, (l) ut prima suæ potestatis rudimenta ordiretur ab aquæ elemento; ut (Maximo Taurinensi elucubrante latens mysterium) aquas nobilitaret in nuptijs, quas sanctificavit in baptismo, (m) utque accresceret quantitas prodigij, mutavit de duabus qualitatibus contrarijs, quæ frigidum & humidum, in calidum & siccum, docet Albertus Magnus, hæc portentosa connectentis DEI miracula, sunt genuina timoris & amoris symbola, aqua vilis, pallens & frigida timorem repræsentat, qui fallaci humanæ mentis judicio, pro manifesto vilis animi reputatur indicio, & quia providus futura prævenire satagit, ad improvisam peregrini objecti faciem, ad inopinatam peregrini eventus intuitum pallidus expavescit, hinc riget & friget in membris, sollicitus de successu, anxius de excessu; dum interim vicissitudine prorsus opposita, vinum in æstimatione hominum, imò suis ex suæ bonitatis meritis, elucet pretiosum, in vitro ab auri rutilat imagine, & quasi flammivomo animaretur spiritu, cum igne igneum corruscat; sic vera & plena, fortis ut mors dilectio, rubet ardoris sacri incendio successus, fervet conflagrante Divini Spiritus flamma, cujus pretium ideo procul & de ultimis finibus originatur, quia ab immortalis sponsi æterno amore derivatur; una est utriusque residentis sedes,

(i) Lib. 2. in Joan: c.

(l) Joan: 2. v. 7.

(m) Hom. de Bapt.

Christus quam in num con- tens, m- frigidum humidum calidum siccum, symbolu- ludebat- mutatio- moris h- ni in Di- num.

des, una amborum Regina, una utriusque extremorum unio, Divinae dilectionis participat perfectionem. Hæc est sublimis melliflui Doctoris anagogia, qui postquam aquam Sapientiæ salutaris, timorem esse Domini imperium de replendis hydrijs hoc Paradigmate explanat, *illi devotionem desiderant, vinum requirunt, fervorem flagitant, sed nondum venit hora mea, implete hydrias aqua, præcedat ruborem pallor, ardori frigus præmittatur, timorem amor subsequatur, incutite metum, & spiritui timoris non tam vasa, quam corda præparate, quia, ut ad charitatem perveniant, iniziandi sunt à timore.* (n)

(n) Serm. 2. de
mutat. a-

que in vin:

Est timor Domini aqua minùs sapiens gustui, sed optimè refrigerans immoderatum exæstuantis concupiscentiæ ardorem; ut ista deorsum ad ima devolvitur, nativæ gravitatis pondere præcipitatur, sic ille mente pavida inferiora petit, descendens ad portas inferi, invisens domum figuli, ut, unde venerit, vas fictile recognoscat, & quonam suis deiciantur prævaricationibus, timere nescij peccatores, maturiori indagine profundius investiget. Nec distant hydriæ, quæ aquam continent ab eo, quem continent liquore, aptantur & coæquantur mensuræ mensurato; capiebant illarum singulæ (Evangelistâ recensente) metretas binas & ternas, ut timor geminus tertio notior adumbretur; primus gehennæ pœnam metuens, secundus privationem gloriæ reformidans; utroque melior, magis sollicitus, ferventior & studiosior ambobus, quo prudens anima offensam Creatoris metuit, nève Patris lædat misericordiam, amittat gratiam, anxia pertimescit. Bibat proinde lassus viator, dum violentus fervor urentis concupiscentiæ sitim excitat terrenæ voluptatis, hauriat plenam, licet evacuatam hydriam, rursus replebitur, nè vanitatis vacuo impleatur, tempus veniet, quo potabitur ab ubertate domus DEI, ut quæ modò degens in abditis horro- rum angulis, in via de torrente aquam compunctionis bibit, in patria exalter caput suum, ad fontem omnimodæ satietatis. Immutabitur aqua vilis & pallida in vinum latificans cor hominis, quando luctus mortalitatis nostræ in gaudium immortalis gloriæ convertetur. Interea est expectandum viatori ad aquas contradictionum, donec miserator Dominus præcipiat dispensatori suo ad ve-

Pars III.

speram dare siceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo, (o) ut (o) Prov. 31. v. 6. sumpto inebriamine obliti curarum temporalium, immemores deliciarum sæculi, in pace in idipsum dormiant, & requiescant. Notat Lyranus Commentator, ex hoc consulente Salomonis proverbio occasionem sumpsisse prudentes Judæorum ad sanciendum, ut reis ad mortem condemnatis daretur potio vini fortis, quo roborati, faciliùs imminentem mortis dolorem superarent; & quia, quod magis in morte cruciat, timor est, in hujus alexipharmacum vinum cum siceratimentibus præsentabatur. Pulsat quotidianus vicinæ mortis nuntius ad cordis januam, præsentat oculata futurorum providentia, non tantùm indies, sed horis pœnè singulis superventuri funeris memoriam, suis clientibus, qui habent aures audiendi, ut audiant spirantem ac inspirantem spiritum Veritatis; tremit ad sonum intonantis buccinæ, horret ad vocem intimantis sapientiæ justorum quilibet, mœret ac luget, horret ac pavet, gemit ac plangit cum Psalte regio, *terrores tui conturbaverunt me, circumdederunt me sicut aqua tota die*, (p) sicut aqua circumvallat intrantem, & circumgyrat undequaque, sic terrores & venturi Judicis, severi vindicis, patrati criminis, incerti ominis, concutiunt carnem tremore corporis, & premunt animam afflictione mentis.

(p) Ps. 37. v. 17.

Novit Dominus, qui sunt ejus, autem inter illos sit, qui ejus sunt, ignorat homo; vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt, sed quo vocatus abeat, annè sinistram vel dexteram obtineat, non priùs scit, priusquam abeat, non eo, unde abiit reversurus. Ecquis non paveat, si tamen corde recogitat, ecquis non exhorrescat; Quis me discernet ab alijs iræ filijs, qui memor meorum scelerum, nil video, quid boni habeam prædammandis! Horreo horam exitus, ignorans, quonam aut deducendus sim, aut detrudendus; horreo vultum Judicis, quem magis severum suspicor, quam arbitrer benignum; jam præsens pœna timoris mentem laniat, sed quam futuram merui, longè acerbius me conturbat; O! si saltè tot inter horro- rum turbines conturbaretur oculus meus, ac indefin- denti irruentium lachrymarum submersus nubifragio aversam miserentis DEI faciem deploraret! sum, scio, sum, fateor,

Terrores DEI
debent cor hu-
manum instar
aquæ totali-
ter circum-
vallare, ut ubi-
que affluat
timor DEI.

2. Z

teor, sum ego, qui sicut aquam bibi iniquitatem meam, ad iracundiam innumeris delictis provocans misericordiarum Patrem, qui miserum toties novâ recentis gratiæ stola non est vestire dedignatus, qui toties scedifragum annulo pietatis suæ subarrhavit, nunc projectus à facie paterna, plango singultuans, gemo vociferans de lacu novissimo, pupillus sum absque patre, sum filius, sed prodigus, pascens meorum peccatorum belluas, & licet fratrem habeam, ô! quoties sanè murmurare eum contigit adversus bonitatem placati Genitoris; Est accusator fratrum, qui seram tandem vindictam exigit Justitiæ, & ultionem peccatorum. Ah! date mœrenti siceram, & propinate vinum amaro ingemiscens rei animo, nè tantò pressus pondere deficiat in via! ut enim ad timentis animæ solatium, ad formidantis refrigerium, proverbialem hanc instructionem explanat Rabanus, *hic, qui pro plenitudine actuum pristinorum mœrore atque tristitiâ deprimuntur, spiritualis scientiæ jucunditatem, velut vinum, quod lætificat cor hominis, affluenter infundite*, (q) Non quidem ideo, ut timor cor exulcerans, & mentem crucians evanescat, sed potius, ut solum DEUM timeat, nec amplius ausu temerario, quem expavescere debuerat, impavidus offendant. *Timor hominis DEI honor est*, scribit Tertulianus, (r) dum enim præsumptuosus Adæ posthumus, suæ temeritati metam præfigit, dum effrœni suæ perversitatis audaciæ limen imponit, supremæ Majestati debitæ generationis vectigal exsolvit. Altissimo debitæ servitutis homagium sternit. Despexerat ambitiosus Nabal supplicabundi Davidis deprecationem, quâ auxiliare subsidium in periculoso famis discrimine implorabat; & ludicro elusurus ludibrio petentis indigentiam, jaculari cognomine filium Isai contemptibiliter explodebat. Ast! ubi prudens Abigail revigescens sensu, post nubes evaporantis crapulæ incurium horatur conjugem, dum ipsi vicinum revelat exitium à strenuo sexcentorum militum agmine indeclinabiliter infligendum, vesana stulti derisoris insolentia in pavidum timorem convertitur, ad illam terroris intemperiem, ut obriguerit instar marmoris, qui heri temulentus Helluo, victoriosum inter heroës principem exulcerare, magnanimam invicti ducis animam præsumpsit exasperare. Ad primum amorosæ conjugis nuntium, ad re-

præsentatum svavi licet eloquio incolu-
mitatis periculum, ad blandam uxoris
vocem, *emortuum est cor ejus intrinsecus*,
& *quasi lapis factus est*. (s)

(s) 1. Reg. 21.

v. 37.

Novi hanc quasi apoplecticam nervorum superfactionem luridæ deliri divitis avaritiæ à Rabi Salomone solerter imputari, dum enim expensa in Davidem obsequia, ad avertendum supremi interitus periculum à domo sua percipit, jacturam arbitratus, tam sero furore mentis invaditur, adeò gravi doloris impetu obruitur, ut sensuum destitutus ministerio, in statuam lapidis induratus videretur. Refutat tamen minùs fundatam suspicionem hanc solidiori argumento Doctissimus Abulensis, si enim expensarum dolor cor impium prodigi Epulonis hujus invalisset, qui tamen pridè suis tonsoribus regium instruxerat convivium, furore percitus in iram exarsisset, quæ singula totius corporis membra ad effervesendum animasset, ad agitando stimulas; nec enim flammivomus excandescens iræ ardor hæere facit, sed volare, non cogit sistere, sed jubet festinare; impellit ad currendum, non acclavat ad stupefendum; unde concludit Præsul clarissimus, *auditis verbis eloquentissimæ Conjugis, tantum timuit, quod mortuum est cor ejus*. (t) Nec vana Chronologista regij est circumstantia, fuisse cor emortuum *intrinsecus*, nam licet externâ specie omnium oculis videretur vivere, interiori tamen in territorio corde mortuus, quasi excors in lapideum evasit simulachrum. Consonat sua paraphrasi profundus Arabs, *extimuit, atque perterritum est cor ejus*. Sed qui figuram finè corde vidimus, quod timor læsi principis evulserat, quidnam præfiguraverit, sagaciori licet industriâ solerter explorare. Ambitiosa mortalitas, delira totius dementati protoparentis posteritas, præcipitante vestigio in culpas labitur, hæreditariâ incuriæ mentis libidine de scelere in scelera devolvitur, de crimine in crimina semper instabilis, & nunquam in eodem statu permanens, agitur; lascivia suis illecebris conturbat spiritum, incendiatrix Concupiscentia suis cum tædis & tellis invadit fragilem carnis custodiam, & furibunda rabies congenitam superbæ mentis arrogantiam præcipitat in ruinam. Rueret irrevocabili casu præ-

Nabal mortuus à convivio de imminente exitij periculo, timuit adeò, ut cor ejus intrinsecus fuerit emortuum, licet videretur extrinsecus.

(t) qu. 13. in 35. c.

(q) lib. 3. in Prov. in c. 31.

(r) De Pœnit. c. 7.

Timor DEI est honor DEI.

Timor est servilis frenat avaritiam peccatorum.

capitata mens, exæstualet indomabili flammicidio succensa & sagittata caro, & enervatus delicijs voluptuosi corporis reluctans spiritus demergeretur in abyssum, nisi nostræ invigilans indemnitati Providentia, sanctum sancti timoris spiritum in corda nostra ablegaret, qui nostræ pædagogus infantiae, nostræ nutrix adolescentiæ, nostræ Magistra ignorantiae, ageret præsidem cogitandum, exhiberet interpretem proferendum, ostenderet se directorem esse agendum. Est tamen inter timoratos notabile & lugubre discrimen, quod timens filius comminabundi patris mœrore corrigatur, sed servus verberantis Domini flagellis compellatur. Uterque effrœnem frœnat audaciam, nè præsumat, uterque indomitam domat libidinem, nè compellat, uterque carnis conculcat insolentiam ne insurgat, uterque deprimit elati spiritus arrogantiam, nè excedat. Illud est deplorandum nostræ proprietatis ludibrium, nostræ calamitatis non leve incrementum, quod provocati ad flagitia, allekti ad turpitudinis facinora, timorem obvium rejicimus, & repedare conantem impavidâ teneritate profligamus; quod si remissos incitet pietas ad audiendum, stimulat sanctitas ad penetrandum, exilem umbram puerilis periculi fugimus; illudentem discriminis similitudinem declinamus, egreditur de castris philisthym immane carnis monstrum, infamis Goliath, insolitâ excelsus magnitudine, sed simul magno armorum pondere aggravatus; sudabat caput sub ærea casside, ne penetrante gladio feriat; lorica truncus corporis involvitur, nè insolentia sagittarum jacula valerent laminas ferreas perforare; crura æreis muniebantur ocreis, ut nec ab ante hostile robur valeat lædere, nec à retro undique circumseptum ferro & chalybe gigantem vulnerare. Conspectus reddebatur Israëlitis terrificus, accessus formidabilis, dorsum inexpugnabile, nullusque totius machinæ patens angulus, lustrato in aciem adversabatur Israël. Contremuit ad exprobrantis Philisthai spectaculum universus magnanimi Saulis exercitus, cui cœlestis militiæ protectio vigorem infuderat, & gloriosa nuperi certaminis victoria alliciebat magnanimos luctatores ad conflictum.

Percusserat Hebræus miles collu-

stantia Philisthæorum agmina à Machinis usque in Ajalon, jejuni interdicto usque ad vesperam cibo fortunata descendunt acie, corpore debiles, sed fortes animo Israëlita, ac licet defatigatus nimium populus ab arduo labore famis, se verique certaminis, victoriam tamen numerosam à cæsis hostibus, prædivitem à spolijs reportavit. Et ecce! idem populus, idem exercitus sub eodem magnanimi Saulis Labaro congregatus, horret ad primum immanis spectri intuitum, timet ad visum hostilis aciei propugnaculum, quasi non sub eodem militaret Numine, aut alius exercituum præflet Dominus, qui minùs ad innocentiae tutelam pronus luctamen dissuaderet. Exprobrat insanus morio, confidens in carne fragili, & corpore sublimi, insaniente superbiâ cæco veluti compede vinculatus, suæ adulatur victoriæ, vano tumore suæ blanditur securitati de nervorum robore; procerus morio triumphos in stulta sua mente jam fabricatos erigit, & DEI populo jam jam suis furoribus atterendo grandisonus illudit. Non miror deliri gigantis arrogantiam, in quo dementis superbiæ vitium adumbrabatur; admiror vehementius ad unam spuriae molis præsentiam, militantem sub expanso Divinæ protectionis labaro expavescere Israëlitem; dum arrogans agonotheta levissimo putridæ carnis innixus firmamento, descendit in arenam, dum prolixo dierum intervallo antagonistam provocat in duellum, non audet Hebræus miles insultanti occurrere, exprobranti obviare; ignarus Judæorum timor suggillantis alienigenæ extulit animum, effecit impavidum Philisthæum Israëlitarum pavor, intrepidam meticulosi gigantis insolentiam, sola trepidantium adversariorum vecordia enutrivit; nî enim luctari timuisset, si coluctatorem in campo conspexisset, non tanto loricati muniminis pondere ingentem corporis molem obruisset, non singulis membrorum articulis de ferro providisset; effœminatus timor hoc turris carniæ promontorium, unico alioquin ferientis gladij vulnere prosternendum, unò vibrati lapidis assultu deiciendum, delineavit in Hebræorum mentibus inexpugnabile, quod tamen postliminiò inermis pastor expugnavit, agrestis adolescens non suo, sed jactabundi Goliæ gladio detruncavit. Numerosus à phalangibus, victoriosus à cædi-

Superbus adversarius jactabundo ore suum interitum præfagit.

Goliath licet à natura procreo robora- na corpore nunt se un- que armis Galea & Lorica.

Vano percul-
sus timore I-
sraël, à consti-
ctu inaniter
deterretur.

dibus, associatus cœlestis militiæ agmi-
nibus Israëliitarum exercitus, terretur va-
nis clamoribus, circumvallatur obtru-
sis imminantis spurij compedibus, non
audet in campum progredi, dissimulat
iteratis indies improperijs lacerari. O!
quod Christianorum millia consimili abi-
guntur opprobrio, dum se invadi me-
tuunt à jactabunda potestate tenebrarum!
non abnego, quod cautus & prudens ti-
mor sit providæ humilitatis indicium,
sit erudientis sapientiæ documentum,
sed gemebundus doleo, quod immode-
ratus pavor sit plurium victoriarum
naufragium, inglorium illustris gloriæ
sepulchrum, assumit rebellis angelus ter-
rificam invincibilis Athletæ Larvam, tru-
cem impavidi herois ostentat faciem,
sed si superno innixus adjutorio, si tuo
diffusus brachio, ad validissimam pro-
tectricis Omnipotentiae dexteram confu-
gias, non opus est configere, jam enim
profligasti, non est necesse ultra discrimi-
mini mentem objicere, jam debellasti.
Fuit procera tumidi Gigantis umbra, quæ
voluit accinctum prælio detertere, fu-
gatur si invaditur, ejus deregitur fragi-
litas, si modò sub potentissimo Divini
Numinis præsidio certamen ineatur. Hoc
unum, nè deficiat, timendum est, nam
quod solum sufficiat indubitatum est;
pavor Creaturarum, ne noceant, victo-
riam aut eripit, aut retardat, timor so-
lius DEI retrudit hostilem quemvis im-
petum, confundit hostem impavidum,
prosternit fortissimum aggressorem.

Non cadit sub adjutorio Altissimi
athleta militans, ut jacens maneat, sed
finitur interdum cadere, ut cautior &
fortior resurgat. Quem videris sub
protectione domini exercituum ad con-
fligendum procedere, illius explora fa-
ciem, & animum expende! si metu-
entem adverteris, non illicò condemna
pusillanimum, esto reperias trepidan-
tem, si enim timore DEI perculsum cen-
sueris, si hoc concutiente trementem
animadverteris, audacter præsume de
victoria, applaude securus luctatori; quem
in ipso cæpti luctaminis principio cun-
ctorum experieris hostium, fortem non
minùs, quàm prosperum debellatorem.

David timet
ad primum
congressum ti-
more Divino,
non humano.

Non rimuit ferocem belluam inermis
David, sed certus de victoria, spon-
dit cladem subsequituram hostium ad ex-
animatam robustæ carnis statuam, nunc
vadam, magnanimus Antagonista forti-

ter adstruit, indubitanter asserit, nunc
vadam, & auferam opprobrium populi, ti-
mentis & trementis, à spuria facie vo-
ciferantis Philisthæi, priusquam loqua-
tur de ineundo certamine, jam cædem
præfagit, jam hostem profligat, jam i-
nemicam aciem sternit, jam DEO glo-
riam reddit, jam blasphemantem tene-
brarum genium plectit; Ecqua indu-
biæ certitudinis causa? quodnam evul-
gati successus origo? Assignat jam jam
conflicturus agonothesa suæ fortitudi-
nis robur, propalat timorem pro scu-
to, ostendit pavorem pro pugno, ti-
met, quem nescivit hostis timere, & i-
deo necesse habuit perire, tu venis ad me
cum gladio, & hasta, & clypeo, ut vincas,
lædas ac cædas, ego autem venio ad te in
nomine Domini Exercituum, (u) ut vi- (u) 1. Reg. 17.
ctus cedas, & cadas. Falleris, qui opem v. 45.
à te ipso tibi promittis, & tecum fal- Timor huma-
litur, qui tecum cadente cadet exerci- nus multum
tus Philisthæorum! nil ita Israëlitis ob- obest, Divini
fuit, quàm adversarium formidasse, ni- plurimum
hil sic profuit impavido Davidi, quàm prodest.
DEUM timuisse, ille metuens victoriam
perdidisset, nisi iste timens eandem re-
portasset; illum terrenus pavor ener-
vavit armatum, istum Divinus timor ar-
mavit enervem; immane spectrum, quod
humanus timor expavit, Divinus explo-
sit. Quod si probari urgeas Davidem
sub sacro-sancto Divini Numinis Labaro,
comparentem timuisse Divino timore,
audi probantem, ausculta convincentem,
timuit qui territus conflixit, non po-
tuit non terreri in conflictu, qui hoc val-
latus scuto ad luctam processit, de quo
confessione propria psallens cecinit, san-
ctum & terribile nomen ejus, (x) initium (x) Ps. 110.
sapientiæ timor Domini, infert Theodo- v. 9.
retus, oportet igitur ipsum timere, & cum Timor Divi-
timore quodam contremiscere, quandoquidem fuit Davi-
hoc est primum elementum Divinæ doctrinæ, pædagogus
hic primus illuminatarum mentium pæ- cens man-
dagogus, docuit manus ejus ad præli- suas ad p-
um, & digitos ad bellum; & idein Ma- um, & di-
gister ille belligerantes instruit justorum ad bellum
agmina, ut ab hostili tenebrarum prin-
cipis tyrannide liberati, manibus qui-
dem justitiam operentur, digitis verò
victorioso crucis signo frontibus impres-
so rebelles angelos profligent. Solo ti-
more DEI loricatus David contra Allo-
phylorum fortissimorum principem in
arenam descendens, oblatam Saulis ga-
leam & cataphracturam abjecit, & qui se
militarium instrumentorum pondere ag-
gra-

gravatus contra colluctatorem suum defendere diffidit, hoc velut clypeo munitus, hac velut loricâ protectus, in uno fundæ lapide vaniloquum prostravit fugillatorem.

injustam Sichemitarum cladem excidio vix dissimili crudeliter ulturæ; sed infantis Jacobi Divinus timor prævaluit, hostesque sinè ulteriori strage, aut fugientium, aut moderantium dissipavit.

Verumtamen ad unum hunc puerum Domini, magnanima Divini timoris fortitudo non sic restringitur, ut ad electos quosve ejus victoria non extendatur. Immoderatus furor confœderatorum filiorum Jacob, depopulabantur infortunatorum Sichemitarum urbem, in ultionem stupri à temerario adolescente turpiter perpetrati, cujus excidij barbariem insolitam licet deflorato virginitatis pudori innixam abominatus, Pater, indoluit ob tot alienigenas vindictæ studio peremptos, utpote futurorum conscius, qui (attestante Ambrosio) sacramentum generandæ ex gentibus Ecclesiæ mystico spiritu prævidebat, (1) timens præterea, nè conjurantibus Chananæis ac Pherezæis à fœderata populorum conjunctione talionis pœnâ innocens plecteretur, jubente ac consulente DEO devastato recedens territorio versùs Bethel, quæ Domus DEI vertitur, cum numerosa progenie castrametatur. Et quamvis non lustrarentur in aciem castra DEI, ut contra Sisaram, consuetum tamen cœlestis militiæ præsidium experiebatur in itinere meticulosus Jacob; cumq; profecti essent, terror DEI invasit omnes per circuitum civitates, & non sunt ausi persequi recedentes. (2) Operabatur namque in adversariorum mentibus ordinatrix omnium Providentia, violentam incutiens formidinem, nè cædem suorum vindicantes concivium, reciproca internecione, promissam Abrahamæ fidem de multiplicanda posterorum progenie tentarent præpedire. Lustrantur copiosas in acies conglomeratæ hostium turmæ, sed deterrantur cœlitus, ut timor Domini, quo metuentis justii, ob filiorum intemperiem, cruciabatur anima, universam colluviem propulsaret, & sinè cruoribus configentium prælio devicta adversariorum barbarie triumpharet; præbebat vires hostibus iniquitas filiorum, sed retardabat peregrinantis familiæ interitum, Jacobi metuentis DEUM innocentia, timor Divinus timorem Chananæi militis repulit, pavorem Pherezæi exercitus de Israëlitarum cordibus recussit. Stabant in armis circumflue allophylorum civitates,

Pars III.

Sed cœptam timoris DEI gloriam in superandis hostibus prosequamur; quem ut majoris victoriæ authorem comprobemus, ad hostes maximos vincendos accedamus; Ad primum in terris ab orbe condito respiciamus prælium, quod non creaturarum excitavit averfio, sed Creatoris Sapientia instituit, perduellibus Angelis in ludibrium, delusis serpentino stratagemate hominibus in triumphum. Audit lapsam Viraginem supremus Arbiter, cujus natura bonitas execratur malitiam, cujus voluntas potentia detestatur superbiam, cujus opus misericordia humanam solari miseriam decrevit. Incusatus ab accusante matre viventium serpens, quod eam mortalium puerperam effecisset, à Scrutatore humanarum cordium non minus quam Angelicarum mentium, prævisa quavis nequam spiritus excusatione, irrevocabili condemnatur sententia, inimicitiam ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius, sed quo mutuae hostilitatis exitu, quo colluctantium eventu, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus, (a) Legit Hebræus, ipsa conteret caput tuum, & tu conteres ejus calcaneum, quia & gressus nostri in via mandatorum præpediuntur hodie ab infernali colubro, & Dominus centerit Satanam sub pedibus nostris; explanat allegatam æterni Judicis sententiam Chrysostomus, tantum robur illi concedam ut continuo immineat capiti tuo, te autem faciam sub pedibus ejus jacere, ut vel sic ad instar inimici contritus expellatur à cordibus nostris, qui amicam simulans faciem, dolosa fraude hostilem animum dissimulavit. Interrogat acutè Serapion Commentator, mulier semen non habet, sed vir, quomodo igitur mulieri dictum est? Concluditque insigniter, de Christo sinè virili semine ab immaculata Virgine generando, spiritum Domini prælagivisse; cui adstipulatur Evcherius, sic vaticinantis victoriam expendens, quasi de incarnando DEO serpenti insinueret, tu eum supplantabis, ut moriatur, ille autem victor resurget, & caput tuum conteret, quod est mors. Revereor subtilem

am-

Inimicitiam inter semen serpentis & mulieris intelligenda est de Christo nato ex Virgine sinè semine virili.

(a) Gen:3. v. 15.

amborum patrum anagogiam, mihi famulatur ad commendandum Divini timoris elogium pijsissima Philippi Abbatis elucubratio, qui mysticum inter serpentem, & sanctas electorum animas adducens differentiam, diversam duplicis puerperæ definit fecunditatem; malignus quippe spiritus, prævio malæ suggestionis semine, acerbum æternæ damnationis fructum germinat, sed provida justorum mens, timore DEI velut fecundo semine, visionem DEI parturit, Divinam prorsus sobolem, quam procreando, fortissimum obdurati serpentis caput conterit, atque invicto robore suis subjectum pedibus conculcat, *anima iusta*, inducit fulminantis arbitri indeclinabilem sententiam Commemoratus Pater, *machinamenta tuæ suggestionis conteret ariete Divini timoris, enervans fraudes tuas consilio prudentiæ suæ.* (b) Assuetus à primo aquilonaris ascensus desiderio, nequam spiritus prærupta mortium conscendere, vicinas altitudines explorare, insidiatur sublimibus justorum passibus, sciens facilius præcipientium in altis machinari; ubi plerumque & tumor dignitatis erigit ad eminentiam, & falsa superbæ mentis securitas inducit ad ruinam; sic debellatus Saul in montibus Gelboë hostili sagittatus rabie miserabiliter corruit, & sagittarum vulnere transverberantem lanceam adjecit; sed veri excelsæ perfectionis pedissequi, quo scandunt altius, timent prudentius, incedunt cautiùs, utque feriri virga & sustentari auxiliatricis gratiæ bajulo mereantur, vereantur trepidi Omnipotentis brachium, quod cum corpus occiderit, habet potestatem exanimati corporis animam projiciendi in gehennam. Hinc coronatus David successor Regni, & Saulis æmulus, volens salubriori consilio, feralem paris exitij interitum declinare, *præcepit, ut docerent filios Juda arcum*, quos ut alliceret validius ad discendum, subjunxit motivam præcepti rationem, *considera Israël pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati.* (c)

(b) Abb. Philippi. bonæ spei de salut. prim. hom. c. 17.

Mulier conterens serpentis caput est timor DEI.

(c) lib. 2. Reg. c. 1, v. 18.

Erat illustrior tribus Judæ, ex cæteris præcellior, ad arcus studium, ad sagittarum exercitium laboriosius applicanda, est arcus, si Maurum illustrem Moguntinum præsulem consulas, est genuinum Divini timoris symbolum, est genuinum metuentis sanctimoniam simul-

lachrum; lege suis hanc enarratam verbis dignam Rabano elucidationem, *præcepit David, ut docerent filios Juda arcum, hoc est, ut Reges Juda docerent fortitudinem, Reges Juda scilicet ut fortes & intenti essent in timore Domini, & in præceptis DEI*, quo intendentis commodo, quo sagittantis emolumento? quo metuentis solatio, quo obtemperantis incremento? *ne per inobedientiam à fortitudine & timore Domini, sicut Saul recederent, & eo modo, quo ille perierat, perirent,* (d) requiris sublimius testimonium, petis solidius fundamentum? procidit instar mortui dilectus JESU discipulus ad pedes Angeli, exiens gladius ab ore ex utraque parte acutus, suo prostravit fulgure intuentem; inspecta terrifici Judicis facies consternit suspirantem, cecidit *tanquam mortuus*, in veritate vivus, cujus vita jam dudum fuerat cum Christo abscondita in DEO; *tanquam mortuus: quia etsi electi, ut Redemptoris sui passiones possint imitari, mundo & vitijs moriantur, DEO tamen vivere spiritualiter comprobantur*, interpretatur Haymo, animavit suis adgeniculatum pedibus cœlestis aliger voce suavissimâ; *noli timere, ego sum primus & novissimus*, (e) Legit Syrus, *ne time!* (e) *ego sum ille primus, & ille ultimus*, sed cur non idcirco timeat, quia illum, qui auctor est omnium, & universorum terminus, conspexit? cur non idcirco timeat, quia primus ille nescit principium, & finem non admittit; imò si idè est primus (Thoma angelico elucidante) quia creavit sæcula creator omnium, & ideo novissimus, quia futurus Judex est in novissimo, timeat licet innocuus, quia neque angelicis spiritibus, neque supremis inter angelos tunc disconvenit pavere, timere tamen idcirco prohibetur ab angelo representante magni Consilij Angelum, ut discat amodò non alium quàm primum illum & ultimum timere, ut omne opus suum ab hujus primi timore incipiat, & desinat in hujus novissimi pavore; hi soli non expavescent in die illa terribilium omnium terribilissima, quos iste primus & novissimus, primus ob DEI tatem, novissimus virorum ob despectam in terris humanitatem, postquam omne iudicium Pater tradiderat jam filio, ore suo sanctissimo beatos pronunciavit, jam segregatos ab hædis ad dexteram collocavit, *beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum, neve dubitarentur*

(d) in 2. Lib. reg. Ci.

(e) Apoc. 7, 17.

Debet timere solus primus & novissimus

tur ulera de qualitate beatificatorum pauperum, subjungit Augustinus, *rectè hic intelliguntur pauperes spiritu, humiles & timentes DEUM*, adeo quidem, ut incarnata Patris Sapientia judiciali sententiâ eos jam tunc præsentialiter beatos definiverit, non postmodum in fine temporum Canonizandos, *nec aliunde omnino incipere oportuit beatitudinem*, prosequitur Doctorum Aquila, *si quidem perventura est ad summam Sapientiam, initium autem*

(f) de Serm: Sapientia timor Domini, (f) beati min-
in monte tes, non diffiteor, sed quia possidebunt
lib: 1. terram, quam nondum possident, beati
Timor DEI a- lugentes, sed quia consolabuntur, sed
itudicatur lugent hætenus, beati, qui Esuriunt, vel
habere re- sistunt Justitiam, sed quia saturabuntur,
gnum calo- adhuc famedici & sitibundi, beati mun-
rum de præ- do corde, sed quia DEUM intuebuntur,
senti. quem nunc sub fidei velamine creden-
tes contemplantur; beati pacifici, sed

quia DEI Filij vocabuntur, qui adhuc veri terrarum incolæ, ut hominum filij commorantur, licet eorum viatrices animæ in cœlis conversentur. Habet hoc solus, cum patientibus propter Justitiam, habet hoc unus timor Domini peculiare privilegium, regnum cœlorum in terris possidere, beatitudinis solatium in via experiri, præmio beatitudinis nondum absoluto certamine potiri, justorum convivio ante nuptiale sponsi epulum oblectari, denique Divinus timor ima inchoat, & summa terminat, initium est Sapientia, velut domus vestibulum, & regni beatitudinis est possessio, quod est totius spiritualis fabricæ complementum. *Hic est spiritus timoris Domini*, claudit Rupertus Abbas, *qui in fundo cordis, ut fundamentum ponitur, quo cætera, quæ superædificanda sunt, firmiter portentur.* (g)

(g) Lib: 8. de offic: c. 6.

H E.

Misit in renibus suis filias pharetræ suæ.

H E.

Factus sum in derisum omni populo meo,
canticum eorum tota die.

H E.

Replevit me amaritudinibus, inebriavit
me absinthio.

Sensus Literæ.

Sicut à matre provida custodiuntur filia, sic non dissimili providentiâ sagittæ à sagittario in pharetra conservantur; sicut maternus pruguantis puerperæ uterus recludit sobolem, sic concavus venter pharetræ jaculum abscondit: Latet occultum sine funesto vulnere, jacet reclusum absque dolore conquerentis; at ubi ad arcum sagitta jacitur, & arcus ad feriendum redditur, aptatur ictus corpori, & scopus vulneri designatur; nec enim sine alio signum à collimante oculo inquiritur, nisi ut evolantis teli transverberatione terebretur. Erat ejulantis sagittarij ferale signum terrestris Solyma, erat confodientis jaculi objectum lingu-

bre rebellis Synagoga; Tota cujus conubialis fidelitas pendeat à delectationum suarum arbitrio, nec enim amplius, quem unum unicè debuerat Conditorem suum, sed quem voluerat suo pro libitu vaga meretrix adamabat; adeò variabiliter, ità deformiter, ut affabrè elaborato stipiti, thura pari religione incenderet, ac si sanctissimo Numini solemnem victimam immolaret. Eodem dedicatæ servitutis homagio reverebatur exanimem excisi marmoris imaginem, informem idoli statuam, ac sui Creatoris effigiem, si quando circumvagus in-
Synagoga spreto sponsi caelestis thalamo, idolis adhaerebat.
cic

cit verecundiam, ut suas suarum abominationum turpitudines tenui velamine prætextûs ludicri satageret contegere, & coram DEI oculis, quasi non crederet esse omniscium nostrorum cordium Scrutatorem, abscondere niteretur. Quid ageret tantarum prævaricationum spectator oculus, quem non obfuscant nostrorum peccatorum tenebræ, quin videat, nec manum retinent violenta quævis vincula, quin feriat adversarium, & læsam vindicet Majestatem. Misit in renes filias pharetræ suæ, ut salutari gemitu inciperet vocem confessionis articulare, vel supplicem deprecabundi cordis querimoniam concinnare, singultuans & viro dolorum consonans, *Pharetram suam aperuit, & afflixit me;* (a) ut causam recognoscat, vulneratur, ut genuinam suæ adversitatis prodat ac pandat scaturiginem, adversis flagellatur; inflicto primæ sagittæ ferali vulnere, subsistit benignus moderator, si fortè culpæ correctio consequeretur ad pœnam, nec primo ferientis jaculo cogeretur adungere secundum. *Cum peccatum Dominus videt, & tamen manum ad vindictam non commovet, quasi clausam pharetram tenet,* allegorizat suotiliter moralis Papa, sed feriendo indicat. *quantum ei in nobis displicuit*

(a) Jobi 30.
v. 11.

(b) Lib: 20.
mor: c. 17. *hoc, quod diu videndo toleravit.* (b) Qui Synagogam considerat, ad sumptuosam Jobi domum quatuor innixam angulis **Vindex DEUS** attentius reflectat, in qua tres gubernantium ordines præsidebant, eminebat Sacerdotû presbyteralis dignitas, dirigebat legisperita scribarû dexteritas, collegialis servorû populi Authoritas decernebat, quartû suffulciebat Hebrææ curiæ angulû, intermixta Phariseorû calliditas, quæ suæ opinionis suffragio consulebat. Stabat sublimis fabrica præ reliquis gentium regionibus, æstimatione sublimior, divitijs opulentior, fidei professione sanctior, legis integritate perfectior, cujus magnificentiam obstupuit allophyolorum invidia, cujus majestatis præcellentiam conjuncta confœderatarum gentium superbia pluribus sæculis eliminare satagebant, frustraneo tamen conamine invasam sæpius humiliarunt in compedibus, constrinxerant catenis impositæ servitutis. Sed propugnante eorum causam providentia, cogente efferatam barbaræ gentilitatis sævitiam Omnipotentia, dirigente captivorum sortem sapientia, ferrea indomitorum Assyriorum juga feliciter excusserunt, belluina Chaldaicæ fe-

rocitatis fræna porenter abrumpebant.

Invasus graviter, læsus immaniter, rejectus execrabiler exercituum Dominus, ad primum ejulantis Judææ suspirium, ad inchoantem afflictû Israëlîs lesusum prospexit Altissimus de cœlo sancto suo, *ut audiret gemitus compeditorum, ut* (c) Ps: 101.
v. 21. *solveret filios interemptorum, (c) legit Hieronymus, ut audiret gemitum vincti, & filios mortis, illos non solum intelligendos judica, qui mortem præmissis scelere merebantur, sed eos potius, qui hostiû tyranni- Nec tamen de ad mortem destinabantur; Nec tamen resipiscere voluit, sed Majestatis Domini invasit.* indurata Hebræorum perfidia, redux ex antris & ergastulis, juratam toties liberatori fidem, fidelitate integrâ observaverunt. Verumtamen! non clariùs mendaces tenebrarum filij, clarissimæ Veritatis luci obstiterunt, quàm quando se lucem expectare profitebantur, sed eam præsentem agnoscere detestabantur; & quem ad spem orituri solis Justitiæ aperiebant mentis oculum, eundem ad ortûs sui præsentiam velis & peplis occluserunt. Quin imò invalescens obduratorum cordium perversitas ad eum intentionis gradum induruit, ut consili terrenis principum potestatibus, invaderent Dominum Majestatis, cujus regnum, quia de hoc mundo non fuerat, terreni præsidis auxilio, dissimulante cœlo, ad infame crucis patibulum, veluti ad regale solium, immortalem gloriæ evexerunt, utque morte turpissima morti subjiçatur vitæ Dominus, crucifigendum Pilato tradiderunt. Extendebatur permodum arcûs, quem inamorus Pater tetendit in cruce, ut filias pharetræ suæ, sui amoris partus, jaculetur in renes filiorum Adæ, si fortè vel sauciati eum diligerent, quem hætenus adamati redamare noluerunt. Paternam hanc Divini hujus arcûs extensionem promittebat Ecclesiæ ex gentibus erigendæ misericordiarum Pater, quando fœdisfragæ toties Synagogæ supremæ comminaturus repudium, suoque desponsandam Unigenito rejectæ matris filiam consolaturus, prophetico vaticinantis Zachariæ præfagio, eidem applaudebat, *extendi mihi Judam quasi arcum, (d)* consveto Prophetarum idiomate, quod erat eventurum in tempore, annunciat ut præsens, & quasi jam completum in duratione æternitatis; expendit subtile præfagij mysterium purpuratus Hugo, *Christum quasi arcum extendit in cruce, ut vulneribus ejus sagittarentur Demones, (e)* ut-

(d) Zach:
v. 13.

(e) in c.
Zach:

Christus fuit
à Patre tan-
quam arcus
in cruce ex-
tensus;

utque indeclinabilem idololatrantis per-
fidiae interitum, tam adulteranti Syna-
gogæ, quam deliranti intimaret gentili-
tati, subjunxit illico vaticus Prophe-
ta, *exibit ut fulgur jaculum ejus*, quis e-
volanti occurrat fulguri ad retardandum,
quis fulguranti resistat jaculo ad ener-
vandam? fulgurabat arcus ille in adu-
rentibus jaculis suis, quando Spiritu Do-
mini replente orbem terrarum, susci-
tabantur filij Sion, super omnes filios
Graciæ, super universos mundi hujus
sapientes; Exhibat ut fulgur ab evibrante
arcu, sagitta salutis Domini, quan-
do flammivoma inflammatorum in cæ-
naculo montis Sion Apostolorum prædi-
catio circumgyrabat terram, torrendo
peccatores; Quando nolentibus Judæis
recipere Verbum DEI, convertebantur
ad gentes, ut salvaretur errabundæ gen-
tilitatis grex, introductus in ovile na-
scentis Ecclesiæ, ut fieret unum ovile &
unus pastor. Verumtamen ad arcum
revertamur, ex quo tot inflammantia
emittuntur casti amoris incendia, quot
vulnerantia cœligenorum affectuum te-
la cœlesti sponsæ immituntur.

Est arcus utroque ex latere cur-
vatus, duobus instructus cornibus, si
DEUM hominem mediteris, si DEIta-
tem junctam humanitati contempleris,
primum & principale Divinitatis cornu,
inclinabatur per chordam misericordiæ;
quando primogenitus ex multis fratri-
bus futurus, *inclinavit cœlos, & descendit*
(e) & *caligo sub pedibus ejus*, in empyrea
cœlorum regia præfiguratam cœli mili-
tiam, angelicam beatorum spirituum

naturam recogitat Ayguanus in caligine,
quæ oculos obnubilat, allestres geni-
os, cum suo tenebrarum principe con-
siderat, qui mentes occupat peccato-
rum; inclinabantur in DEI hominis in-
carnatione, quando Omnipotens Pater
beatos Angelos Christi dignitati subjecit,
& diabolum, qui hominum corda ob-
scurat, vel saltem obumbrat, sua cum
damnatorum Commilitonum acie, Di-
vinis Christi pedibus conculcavit; nec *Minus prin-*
minus secundum assumptæ humanitatis *capale est cru-*
cornu incurvabatur usque ad mortem, cifixæ huma-
quando consumato pretiosæ, dolorosæ- nitas.
que redemptionis opere, inclinato ca-
pite in ligno crucis emisit spiritum. Eri-
ge intentam aspicientis oculi pupillam,
remove velamen palpebræ, & arcum
in nubibus attentius intueri, bino co-
lore fulgidum, aquatico & igneo coru-
scantem; sed una simul affige mentis
oculum huic arcui Divino, videbis pro-
fluentem exinde cum aqua sanguinem,
& videns arcum hunc, Ecclesiastico per-
suasus consilio, parens imperio celeberrimi
Siracidis, *benedic eum, qui fecit il-*
lum, (f) hominem humilem in utero,
pauperem in præsepio, patientem in sup-
plicio fortem in deliquio, sublimem in
crucis patibulo. *Valde speciosus est in*
splendore Divinitatis suæ, est enim splen-
dor gloriæ, & figura substantiæ paternæ.
Clama cum psalte regio, *in te inimicos*
nostros ventilabimus cornu, (g) in te, qui (g) *Ps. 43. v. 6.*
cornu nostrum, qui fortitudo nostra es,
quasi pulverem conteremus, quasi pa-
leam ejiciemus, carnis illecebras con-
culcando, mundi blanditias reprobando,
fraudem diaboli profligando.

(f) Eccli. 43.
v. 11.

HE.

Misit in renibus suis filias pharetræ suæ.

Sermo Decimus Tertius.

Voluptates carnis cum delicijs terrenis perse-
quitur DEUS in cordibus nostris, lancinans eas
sagittis poenarum & plagarum.

INfames putridæ carnis deliciæ sunt
spuriae evomentis tartari quisqui-
liæ, voluptuosa lascivæ libidinis
illicia, sunt detestanda calamita-
tum semina, & quæ specioso mentientis
Pars III.

formæ ludibrio pollicebantur ortum in-
comparabilis lætitiæ, irreparabilis tri-
stitiæ, abominandum parturiunt abortum!
Præsentat se incautis præproperi viato-
ris obtutibus, corussatum fucatæ vani-
ta-

David fortis-
simus vincens
ursum & leo-
nem, vincitur
à libidine.

Statua Nabu-
chodonosoris
corrui ob
partem pedis
fictilem, sic
pereunt mul-
ti ob affectum
luteum libi-
dinis.

(4) Dan. 2.
v. 32.

tatis simulachrum, ut videatur, sciens tot iteratis effœminatorum heroum casibus, totque funestis castissimorum oculorum periculis, nullum terrâ, marique promontorium inter blanda voluptatum illicia sat fortiter resistere, vix ullum in abditis remorum angulis castrum erigi, quod insanis affectionibus blandæ Veneris incidens, ab assilientis amplexibus illæsum eruatur. Qui scivit immanem furentis ursi crudelitatem frangere, fortis manu David, qui novit indomitam rugientis leonæ sævitiam domare, solâ transformatur luxuriâ in belluam, quodque ferocis feræ congenita barbaries non ageret, fidelem invadit servulum, enecat innocentem. Mancipatus carnis delicijs, atrocissimæ crudelitatis edit deliria, svavissimus congenita mansuetudine, sit truculentus homicida, dum furibundæ libidinis impetu lascivum præcipitatur in amorem. Expulsa coronati Nabuchodonosoris statua fulgebat in capite ab auro radiante, seu ob copiosam divitiarum abundantiam, seu ob singulare studium sapientiæ, quo Chaldaeorum principes refulgebant, prominebat pectus argenteum, ut validam Medorum, Persarumque fortitudinem declararet, venter ab ære solidus Macedonum victorias, Græcique idiomatis eloquentiam designabat, ferrum in tibijs, quod omnia metalla domat, & tandem etiam atteritur, Romani dominium imperij præludebat, quod cæteris dominabatur omnibus, sed tandem sua consumptum canitie succubuit victori; Hæc ingens statua, fictili suffulta fundamento, innitebatur pedi luteo, ut noveris sublimem ab auro sapientiam, pretiosam ab argentea pulchritudine candidæ sinceritatis elegantiam, bellicrepam ab ærea victoriarum fama excellentiam, robustam à ferrea fortitudine magnanimi herois perseverantiam, deturpari limosæ libidinis turpitudine, enervari lascivæ impuritatis molitie, in favillam æstualis areæ incinerari, per putridam marcidæ voluptatis corruptelam. (4) Præstigiatrices carnis deliciæ plerumque ad rabidam usque vefaniam insolescunt, & quoniam affectionum motus cum pedum gressibus symbolisant, pedum pars quædam evadit ferrea, & quædam fictilis, quando præceps libidinosæ carnis lascivia, elusa, vel dilata prorumpit in furorem; testeis plantis nititur, explanat deformem ferri cum luto conjunctionem Richar-

du, qui terrenorum amorî immoderatus incumbens, ad impatientiam effrænatur. Infortunati pedes! quibus non sufficit versùs ruinam procedere, nî celeritate pennigera præcipites festinent; dumque virgo offensi Judicis præproperos non percutit, securis passibus, peccatis gressibus, tantò velocius deproperant, quantò liberius dissimulante Justitiâ, de voluptate in voluptatem decidi, funestum dissolutæ carnis divortium maturant, ut postquam iniquis exultarunt lusibus, consumptâ in ludicris vanitatum, in arduis illecebrarum laboribus vitâ, evolans spiritus in puncto ad inferna descendat. Quod si longævam plurium lenonum objicias ætatem, si inveteratos Susannæ procos, si canam multorum prævaricatorum libidinem obtrudas, scito prolixam præsentis vitæ moram cum puncto comparari, hoc ipso quod tandem debeat in fine terminari, nam veritate congruâ subitum dicitur, quod ultrò perdurare non finitur, sed post morosum præteriti temporis fluxum, in puncto præsentis nunc absolvitur & finitur; quicquid tot lustra flagitijs impenderat, delicta delictis cumulaverat, completo dierum spatio, de præteritis nihil omnino retinet, de futuro nil amplius durationis possidet, nec aliud quàm unum unius momenti punctum, quo vitæ spiritus extruditur, & absque mora ad tartara detruditur, ut injecto superbo Epulonis feretro ejusdem contubernalis in inferno sepeliatur. Sed nè à termino ordiri videamur, longam calamitatum telam, quam ludicra voluptas consuevit texere, vitam voluptuosi viatoris placet discutere, ut, quale sit mortis præambulum, ipsas inter delicias liceat explorare. Illecebrosa mens, quæ se carnis tyrannidi mancipat, quæ spiritus dominium infrunito corpori subjugat, ingenti adversitatum gravedini subternitur, intollerabili ærumnarum voragine aggravatur; continuo solitudinum rumore angitur, indefinente curarum inquietudine agitur; dumque innumeras concupiscentiarum turbas intra se desiderabundus excitat, omnem deliciosæ quietis temperiem à cordis domicilio profligat. Voluptatum varietas diu uotumque quæritur, effervescentisque animus cæcutiente inflammato cordis impetu occasionem explendæ libidinis inter manifestata periclitantis famæ discrimi-

Puncto com-
paratur om-
nis prolixitas
temporis.

mina, inter occulta latentium insidiarum pericula rimatur.

Vitæ non paritur, tempus disquiritur, salus contemnitur, æternitati illuditur, de ultione vindicis, de infinita offensi Numinis, ut plurimum nec cogitatur. Quod si concupitos furentis belluæ amplexu hianti & anhelanti procos subtrahas, si interposito præpedientis negotij impendio, aut noxio corrivalis muli studio, effrenem retardes concupiscentiam, consilia multiplicat, furores concitat, cædes aut neces cogitat, diem discutendo applicat, noctem investigando fraudat. Interrogaverat aliquando Baldad Subites, suis in cruciatibus singultuantem Jobum, *nonne lux impij exstingvetur?*

(b) Job. 18. v. 5. *Impiorum lux est eorum libido, quæ cum desinente vita exstinguitur.* (b) quia namque lascivæ menti, caligo carnalium oblectationum, pro luce famulatur, quæ tamen citius exstinguitur, dum universa foedissimarum delationum congeries cum expirante spiritu concluditur, cum desinente vita terminatur; hinc illico propositæ quæstioni solerter subjicit, *nec splendebit flamma ignis ejus*, luci flamma adjungitur, & neutra deesse impijs prohibetur; succendit quippe cor ignivomi Adonidis, ardor lascivæ perversitatis, inflammat mentem flamma amoris proprii; quæ solâ carne pro nutrimento utitur, non alio quàm hujus fœni pabulo sustentatur; hic ignis flammiger ex fervore carnalium desideriorum accenditur, modo incestuosus, modò adulterinis cupiditatibus exæstuans, suæque mentis impuras cogitationes per multiplicia concupiscentis luxuriæ illicia flagrantius incendens.

Flamma ignis (scribit Gregorius) *ejus est decor, non verus utique, sed falsò mentientis imaginativæ beneficio apprehensus, vel potestas exterior, quæ de interno ejus ardore proceat, quia anxie in hoc mundo adipisci desiderat, plerumque ad culmen suæ perditionis obtinet,* (c) non tamen splendet, sed fumat, teteratissimam exhalans caliginem in oculis exacerbati Judicis, nam inflammatus tenebrarum principis evadit titio, eò obscurior, quò inflatior, haud enim (Angelici Doctoris testimonio) inter cætera flagitiorum vitia est aliud, quo mentis oculus excæcatur intimius, quò turpius obumbratur, unde veraciter Baldad prosequitur, vivis coloribus horrorem hujus criminis effigere, flammivomenti hujus ignis incen-

dio subjungens, *lux tenebrescet in tabernaculo ejus*, quemadmodum namque tenebrarum obscuritas mœrorem indicat, sic congenita luci jucunditas lætitiâ præfiguratur, illi conformiter cœcutientis Tobiaë suspirio, *quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video?*

(d) O! si sua excœcatus libidine peccator consimili gemitu suspiraret, ut mereretur præteritorum scelerum veniam consequi, nec ullo futurorum contagio ut antea inquinari! jacebat fatigatus juxta parietem Tobias, quando suaviter disponente Providentia, ad ingens emolumentum probationis, calida stercora ex nidulo hirundinis decidua, replebant pupillam oculi, & oculum excæcabant. Hic liceat commentatorum privilegio in excœcato justici oculo cœcutientem. Luxuriantis animæ caliginem meditari; nec enim atramenti nigredine descripta DEI facies contaminatur, nec candido exarata calculo maligni spiritûs iniquitas à tenebris liberatur; sic pariter contingit sæpius à malo bonum delineari, cum bono malum comparari. Obdormit quasi defatigatus ab opere operarius, quisquis, suorum hostium insidijs, aut detegendis aut expellendis negligit invigilare, dormit juxta parietem, quisquis indulget carni. quod enim in symbolo parietis caro possit intelligi, incarnatæ Sapientiæ sponsa docet, dum sponsi Divinitatem post carnis stare parietem insinuat; *En! ipse stat post parietem nostrum,* (e) quasi post parietem nostrum Christus incarnatus sterit, *quia in Divinitate assumpta, humanitas latuit*, commentatur Gregorius, cui adstipulatur Clarevallensis Bernardus, *tot autem in nostro ruinoso, pleno rimarum pariete, invenit foramina, quot nostræ infirmitatis & corruptionis in suo corpore sensit experimenta*; (f) Desidiosus igitur suæ carnis idololatra juxta parietem prosternitur, dum carnalibus inhians desiderijs, in spiritu enervatur. Hirundinem colore tam nigro, quàm albo tinctam, nec non de imo terræ versus cœli volantem territorium, vir justus æmulatur, cujus conversatio, quia in cœlum usque extenditur, idcirco annos æternos in mente sua habere recensetur; est niger, dum adversariorum denigratur insidijs, & tribulationum, quas patienter tolerat, miserijs deformatur; sed quia innocenter ærumnis calumnias sustinet, se bicolorem præbet; nidus hirundinum, exterius asperitatem exhibet, interiorius mol-

Paries symbolum carnis est, hinc libidinosus homo jacet juxta parietem.

(e) Cant. 2. v. 9.

(f) S. Bern. serm. 6. in Cant.

Hirundini comparantur justorum animæ sedenti in nidulo suo.

lis est ad blandè quiescendum, sic voluntaria justorum mortificatio duram objicit faciem, sed svavior infantis conscientiae puritas ad requiem allicit, ad plenam oblivionem caducæ voluptatis, velut ad exoptatum quietis somnum provocat & invitat. Sed cadunt ex hoc nidulo calida stercore, quæ sunt inflammantia lascivæ carnis tripudia, hæc enim à dedicata DEO anima rejiciuntur, ut luteæ detestandarum sordium immunditiæ, ut ille celeberrimus sanctificationum gentium Magister omnia arbitratur ut stercore, seu voluptatum propudia, seu divitiarum profluvia, seu dignitatum auspicia, ut Christum lucrificiat. Hoc stercore ob nimium effervescentis concupiscentiæ ardorem calido, prostratū juxta carnis parietem excæcat, nè lumen cœli videat, nè orientem in corde suo salutiferæ inspirationis luciferum intueatur; Hinc Sedechias captivatus à rege Babylonis in Reblatha, exculatur, (g) utque suæ cæcitatibus culpam noverit, eidem ingratitude sua, tam erga DEUM, quàm erga hominem exprobratur. Reblath (interpretum testimonio) hæc multa vertitur, & abundantiam voluptatum mundi præfigurans, carnalem animum consolatur, sed inimica spiritus, hunc gemino privat oculo, dum intellectum excæcat, ne velatam iniquitatem videat, & voluntatem ad obscænas fucatae libidinis delicias inclinat. Cum enim infatuata mens concepta lascivæ carnis desideria sequitur, subesse rebus convincitur, quarum amore captivatur, sicque captiva per regem Babylonis cæcitate percutitur, quando à transfigurato tenebrarum principe in lucis Angelum transfigurato, de malo in pejus seducitur, donec à cæco duce in profundam damnationis foveam detrudatur.

Heu! quomodo Lux impij ab impiorum capite exstingvitur, & lucernæ, quæ super eum est, lumen surripitur, nè voluptatum carnalium sectatori in supremo sui præcipitij itinere præluceatur; quam explicans paraphrasim moralis Gregorius, consuetâ sublimitate spiritus moralizans interpretatur, *lucerna lumen in testa est, lumen verò in testa, est gaudium in carne*, hoc solo illustratur lumine spurium voluptatum Amasius, hoc solo duce manu-ducitur, ut celeriori vestigio ad interitum velocius deduca-

tur; gaudet ad hujus seductoriæ lucis radium cæcutiente oculo, toto applaudit animo, non aliam mentis serenitatem ambiens, obscurus tenebrio, notis & tenebrarum perennis incola, non aliam aspicere exoptat faciem, quàm stibiatae veneris, ad hujus expansa cæco furore anhelat brachia, ut trahatur ovis perdita eò citius quò libentius, eò infelicius quo ardentius, ad macellum. Illud est compassivis dignum lachrymis, est luctuosus gemitibus deplorandum, nec minus iridentibus justorum risibus explodendum; quod ipsæ carnis deliciae, quibus exsatiari flagitat, flagitantem excrucient, cruciatum exulcerent, exulceratum necent; dum actu suis ardoribus uritur, mille doloribus compungitur, dum suis potitur amoribus, gravissimis affligitur mœroribus, vix irrigatur stillante gaudio, vix madet à tristi tripudio, quando roduntur viscera ab impropere conscientia, rememoratur subsequens inopia ab expensarum copia, infamæ periclitantis famæ periculum, funestum intimat exitium deserto undique peccatori. Reflecte ad auream Divini Spiritus periodum, *lucerna, quæ super eum est, exstingvetur*, ut innuat hanc ipsam levem & brevem umbram gaudij non apud eum, sed super eum esse, sic enim mentem impiam, sic efferatam carnem prostibuli gaudium istud momentaneæ oblectationis possidet, ut non ab ipso possideatur, sic in fatente cœno fœdarum voluptatum submergitur, ut supra ipsum expandantur, non apud ipsum commorentur. *Lucerna ergo, quæ super eum est, exstingvitur, quia cum malorum suorum retributio impium sequitur, in ejus mente gaudium carnale dissipatur.*

Amarâ torquetur inquietudine, dum illud, quod anxia sollicitudine obtinere nititur, sapius, aut disponente cœlo, aut prohibente solo subtrahitur, quasque corrivalis concupiscentiæ sagittas in collimantes ejusdem scopi æmulos ejicere molitur, eadem severiori ferocia in arcum, undè exeunt, retorquentur, ut indè acerbiores plagas sentiat, undè se solum suo fruiturum sui conaminis solatio, suo se potiturum sui laboris stipendio, quam securissimè exspectabat; tu cruciatum frustratæ mentis considera, gravedinem inopinatæ contrarietatis pondera, quàm ægrè terrenis desideriis

(g) 2. Reg. 25.

Stercora calida hirundinum sunt voluptates carnis, quas Sancti rejiciunt.

Lucerna impij est voluptas carnalis, quæ eum possidet, non ta-

cor afluat, & inter insolentes anxiantium voluptatum curas, inter contorquentes carnalium affectionum angustias contabescat, expertum audi, ut scias, quid sit continuâ spei, timorisque contrarietate mori, inter duriores morte dilatae fruitionis moras anhelantem commorari, singultuantem laniari, expectantem cruciari, sollicitantem exulcerari. Ut merito dementatis hujusmodi lenonibus carnalium voluptatum illudat, illusum pariter sapiens ille Rex Ecclesiastes, qui dixerat in corde suo, *vadam, & affluam delicijs*, (h) subnectit Hugo, *carnalibus delicijs flagitabat in creaturarum exurijs, in Creatoris DEI vestigijs*, nec tamen DEUM quærere, minus quæsitum quærebat investigare; prætervola titillantis voluptatis gaudiola pro perennaturo beatæ æternitatis gaudio mercari, cogitabat, umbram pro corpore amplexari, satagebat non eruditus, nec avulsus à luti fœcibus à terræ sordibus saluberrimo prædecessoris sui consilio, paterno Davidis vaticinio, *inimici ejus terram lingent*,

(h) Eccl: 2.
v. 1.

Libidinosi
sunt hostes Dei
lingentes terram.

(i) Ps: 11, v. 9.

(i) propter exiguam tenuissimæ svavitatis asperisionem, quâ tingitur exterius in superficie ut lambatur, si enim labia profundius immitterent, si dentibus mordere inciperent, amarissimam asperitatem usque ad erumpentem vomitum sentirent. Et forsân idèd inscribitur huic psalmo titulus, *Psalmus in Salomonem*, quia inspirans spiritus effœminandum principem, quem dissolvendum deliciosis mulierum amplexibus præviderat, avelere immersum flagitabat; nam licet sensus literæ magnificentiam Regis pacifici præfagiat, spontanea adgeniculatorum principum homagia præludat, non tamen terrestri Davidis filio sensum psalmi congruere nonet Theodoretus, cui neque concedebatur dominari terræ finibus, nec tributarijs Orientis ac Occidentis vectigalibus gloriari. Ille proinde Psalter cecinit, cujus terrenus Salomon figuram prætulit, & vultu suo illius velatam quasi faciem præmonstravit, illi applaudit regnaturo, cujus pijsimum ad nos adventum commendaturus prædicator egregius, suos Ephesios consolatur, *ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum*, (l) qui terræ limites cum cœli finibus copulavit, pannosos homines beatis mentibus associavit, militantem in terris Ecclesiam cum triumphante coadunavit, istius inimici sunt præter malignos spiritus (quos conculcandos velut aspides

Pars III.

& basiliscos justorum pedibus cum leone ac dracone admirabiliter subjecit) prævaricatoris Adæ patrisantes filij, carnales terrigenæ, qui habitant domos luteas, immerfi sentinæ spurcarum voluptatum. Hi omnes, primi ut seductores secundorum, secundi tanquam sequaces pedissequi primorum, terram lingent, veterem condemnati serpentis renovaturi sententiam, *super pectus tuum gradieris, & terram comedes*, (m) addunt septuaginta Interpretes, & *supra ventrem*, explanat sublimiter hoc malignantis angeli opprobrium moralis Papa, serpens ventre repit, quando hostis lubricus per humana membra, sibimet subdita, usque ad expletionem operis luxuriam exercet, repit autem pectore, quando eos, quos in opere luxuriæ nequit pollueri, polluit in cogitatione, (n) lingit proserpens serpentis pedissequus, quando lascivit actione, lingit, quando non perpetrat, sed perpetrandam versat in mente, optat in corde, pro qua elucidanda veritate, non quære Commentatorem, sed age contemplatorem, quo halitu anhelent, qua ambient ambitione, quo ferveant aspectu, quo supplicent rogatu, quo involent tumultu, quo agitent assultu, si postulanti neges, si irruentem frœnes, gemit ut columba, rugit ut lææna, furit ut tygris.

Libidinosi
cum serpente
gradiantur
supra ventrem, & terram comedunt.

(m) Gen: 3.
v. 14.

(n) Lib: 21, c. 2

O! quanta execrandarum cogitationum colluvies, ut succedat, quanta curarum congeries! nè recedat; quanta dolorum acerbitas! si differatur, quanta cruciatuum atrocitas! si contemnatur, exultat omnis serenitas, si dubitatur, periclitatur vitæ securitas, si refutatur. En! quomodo infatuati putridæ carnis vermes, ut lingant aspersam melle modico insipidæ telluris faciem, non reuuant amaritudinum poculis ingurgitari, ut superficiale carnis delictum suantur delibare, non horreant absynthio inebriari! lingunt, non comedunt, quid enim carnalibus in delicijs, quid est non labile, quod fluxu momentaneo non prætergreditur, quidnam est stabile, quod instar decurrentis aquæ non illabatur, tene, si potes, impetus fluctuum, stringe, si vales, marinos vortices undarum! Nihil est solidum, quod comedatur: ad nutrimentum, totum est fluidum, quod liniatur ad blandimentum. Compendiat abbreviatam nimium momentaneæ voluptatis synopsis, abbreviat prolixam intercurrentium calamitatum indicem

Sicut musca moriens perdit suavitatem unguenti, sic lasciva cogitationes sanctitatem animæ.

(o) Eccl: 10.
v. 1.

Innumera mala consurgunt ex libidine.

commemoratus sapiens, quando laboris pretium cum vilitate præmij, impendium conaminis æquiparans cum stipendio vanitatis, sic exorditur detestari inanitatem carnalium voluptatum, *musca morientes perdunt suavitatem unguenti*, (o) quid muscâ vanius, quid instabilius? langvet ad meridiani solis radium, cadit ad momentaneum insinuatæ frigoris incrementum, & tamen ingens unguenti pretium hac illabente destruitur, & universa suavitas ab hoc exili cadavere amaricatur; lasciva cogitatio in circumvolantis muscæ symbolo adumbratur, quæ si non expellatur à cordis pixide per dissensum, si permanens moriatur in consentiente anima, retineatur moriens per assensum, ingentem pretiosorum corrumpit cumulum meritorum! quid infelicius? quid mirabilius? & quid frequentius? quid usitatius? Legit Pagninus, *sicut muscæ mortuæ emanare faciunt unguentum aromatarij, sic hominem pretiosum scientiâ & gloriâ, stultitia parva.* Est sancta justorum anima ingens pretiosissimarum mercium oneraria, vehit thesaurum gratiæ, cum inæstimabili virtutum suppellectili, est sapiens mercator, qui nuper omnia vendidit danda pauperibus, ut agrum compareret, in quo absconditi thesauri hujus opulentiam latere noverat, per quem acquisivit hæreditatem gloriæ infallibiliter in fine temporum consequendam, si modò in viæ spatio, in vitæ tempore eundem non dilapidet, non prodigat, nec alienet; & tamen parvâ dementatus stultitiâ; delirus homo, pro uno interdum infamis lupæ suavitati totum prodigit, pro uno brevissimæ durationis gaudiolo veras hasce divitias execrabiliiter pessumdat! Interpretatur sacrum Divini Spiritûs oraculum regius paraphrastes Chaldaeus, *concupiscentia mala, quæ manet juxta portas cordis, est sicut musca, quod causam asserat mortis in mundo.*

O! quot conservarentur corpora, quæ exanimantur induellis! quot salvarentur animæ, quæ condemnantur ad æternale exitium in luctis! quot propagarentur stemmata, quæ extinguuntur in arenis, quot retinerentur cum urbibus oppida, quæ prodiguntur in expensis, quot replerentur æraria, quæ vacuantur in lectulis & pulvillis, in culcitris & aulæis; suam prosequitur paraphra-

sim interpretres, innuens veram in mundum mortem invehi, à crudelitate terrificam, immanem ab horrore, adeo ut *justum libi tradat sapientem in tempore quo peccat, & dine perem- corrumpat nomen bonum, quod simile fuerat ante unguento unctionis suavitissimo cum plorat, aromatibus*, traderis dum procaris infatuante morio! nec enim vaferrima mulier te possidere flagitat, sed suam tibi vendit libidinem, ut tuam tibi adimat salutem, quid illâ vilius? quid istâ pretiosius? te ipsum mentitur diligere, quando tuas amans divitias, suam pauperiem ex tuis nititur opibus ditare! dum invitaris, cave! nam traderis, dum allectaris, fuge! nam proderis, corpus tuum damnatur ad infamiam, mens tua infasciatur ad insaniam, ad mortem vulneratur anima, & carni commisceatur spiritus ad ruinam! Hic liceat sapremo singultuare gemitu, & flebili periodo plangenti Isaïæ lamentabiliter consonare, *justus perit, & non est, qui recogitet in corde suo*, (o) perit princeps, (o) Is: 57. & lugetur, perit vir sapiens, & defletur, perit dives & panditur, perit heros & plangitur, perit caro & ploratur, perit corpus, & vulgatur, perit justus & filetur, fit injustus, & tacetur, nec morienti morte terribili compatitur, nec interemptæ Justitiæ interitus deploratur. O! si cœlestis Angelus sciret plangere, ô! si beatus civis Solymæ valeret lachrymari, ô! si sanctorum animæ sinerentur conqueri, dicam amplius, si increato illi spiritui non repugnaret lamentari! exundaret cœlestis Solyma à beatorum lachrymis, repleretur universa gaudiorum patria lamentis! Emeret DEUS Pater ob missum in orbem filium, ut redimeret captivam Adæ progeniem, quæ ambit denuo captivari perniciosis amplexibus, & constringentibus blandientium sirenum brachijs enecari; plangeret DEI Filius, qui nuper ruinandam tot lachrymis deflevit Solymam, suamque iteraret querimoniam nuper ore prophetico protrusam, *in vacuum laboravi, sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi*, (p) plangeret consubstantialis utrique spiritus, reddens testimonium spiritui nostro, quod sumus Filij DEI, clarissimum lucis filium in tenebrarum principis subditum, in abjectissimum peccati mancipium declinasse.

Hac morte mori muscæ morientes
no-

(p) Is: 41.
v. 4.
Tota SS. T.
nitas des.
pereunt
peccatores
fere posse

nolentem vivere vitam gratiæ cogerunt; Infana cogitatio elusit sapientiam viri sapientis, & effœminata contaminatum libidine, fecit stultescere prudentem, non superest dementato amatori, excœcato directori, furibundo peccatori, locus intelligentiæ, & sapientia, quæ suo velut in solio, suo radiabat in animo, abscondita est ab oculis exanimati cadaveris, quod vita gratiæ deseruit, imò quod vitam spiritus dereliquit. Insultant muscæ cadaveribus, quæ omnem ictum sustinent, quia vitali carent spiramine, quo resistent; in muscæ insolentia inquietantes carnalium desideriorum curæ apud Gregorium designantur, dum enim cogitationes superflue, quæ in carnali animo carnalibus intento cogitationibus acervatim nascuntur & deficiunt, omnem internæ recollectionis requiem destitunt, & exoptatum secretæ solitudinis silentium corrumpunt. Hinc electo DEI populo sabbathinæ quietis custodia committitur, conservanda injungitur, violari ullatenus, prohibetur, dum interim sacrilega idolorum regia, idololatrarum patria, Egypti regio, inquietantium muscarum agminibus invaditur, insolentia circumvallantium affligitur; involantium infesto turbine flagellatur; sanctæ nimirum animæ, quæ plena integritate mentis DEO serviunt, huic soli casto intemerati cordis obsequio se dedicantes offerunt, Sabbathum obrinent, in abdita cœligenæ contemplationis requie, hunc unum recogitantes, degunt, undè nec eas circumvolæ voluptatum illecebræ præsumunt accedere, nec inquieta lascivæ carnis tentamina, nisi raro dispensantis cœli consilio, inquietatis saluberrimo ad victoriam, inquietanti noxio ad plagam, audet requiescentem molestare. Dum interim absque sabbathino exemptionis illius beneficio, Egyptus muscarum inquietatur acie, quæ tamen terram Gessen, quam incolebat Israël, accedere ab ordinatrice Providentia non sinebatur, hac prohibente, populus suus muscarum aculeis lædi non potuit, non valuit strepentium rumoribus inquietari, hac injungente, amplissima Egypti vastitas devastabatur, obstinata Pharaonis crudelitas cædebatur, inquietata suorum subditorum territoria sat acriter affligebantur. Absconditum prodigiæ diversitatis mysterium elucidans Isidorus, septuaginta interpretum versionem sequitur, qui innominatum muscarum ge-

nus Cynomyam fuisse adstruunt, de cujus plaga subjungitur, *venit musca gravissima in domos Pharaonis, & servorum ejus, & in omnem terram Egypti, corruptaq; est terra ab hujusmodi muscis, (q)* suam adnectens moralitatem sanctissimus Hispalensis Antistes, sic commentatur, *secundum Septuaginta, ut diximus, Cynomya posita est, per quam canini mores significantur, in quibus humana mentis voluptas, & libido carnis arguitur; grande spectaculum! lasciva progenies, non de leonibus plectitur, non tygridum sævitiâ dilaniatur, sed per Cynomyam, quæ musca canina dicitur, sordida illius immudities acriter flagellatur, muscis percutitur, ut impia eorum corda, qui spiritui carnem præferunt, & mentis requiem inquietudini cogitationum carnalium postponit, ab hoc infesto vermium genere feriantur, qui caninam sectantes libidinem, in symbolum stimulantis luxuriæ famulantur.*

Sed hæc immundæ carnis ultio in terram Israël intrare non permittitur, quia justorum animæ, quæ videre DEUM indefinenter flagitant, ad immolandas non quidem Egypti abominationes, sed suæ carnis victimam, suorum corporum hostiam, continuæ mortificationis exercitio anhelant & aspirant. Istis colendum sanctæ quietis Sabbathum præscribitur, ut puritate spiritûs alati, carnis gravidine non præpediri, in pace, ante desideratam pacis visionem dulciter requiescant. Huic si populo inscribi flagitet vir Egyptius, si terram hanc incolere ardentem postulet alienigena, muscarum turbam de mentis suæ colonia ejiciat, de sui cordis territorio proscribat. Voluptuosam carnalium deliciarum congeriem, exosam spirituum Domino lascivientium desideriorum colluviem à suæ mentis regione arceat, confusam impudicarum cogitationum aciem, à territorio exercituum Domino consecrato elonget, qua avolante, qua exulante, sabbathizare incipies, & exoptatam requiem veluti intervalum cœlestis Solymæ præambulum prælibabit. Adgeniculatur sanctissimis Divini Viatoris pedibus in procedente Archi-Synagoga, Synagoga principatus, ruit ad Salvatoris genua afflicta Genitor, ob deficientem in moribundo corpore agonizantis filiæ spiritum, animo contabescens; denique moriente filia pater commoritur, illa corpore, iste mente, deponit prostratus in

(q) Exod. 8.
v. 25.

Cynomya seu
canina musca
carnalis libi-
dinis symbo-
lum est.

Christus Do-
minus rogatus
ab Archi-Sy-
nagogo, ut
manum im-
ponat filiæ
mox eum se-
quitur.

terram vitæ Domino, flebilem querimoniam, ut qui figuraverat ex limo hominem protoparentem hominum, ut foret opus manuum suarum, eandem Omnipotentem dexteram imponeret lugubri statuae, exanimato corpori, infallibiliter redanimando; *veni! impone manum tuam super eam, & vivet*, pedis & manus opem invocat, ut pedes veniant, & manus operetur in capite, suppliciter implorat, ut manum, quam apposuit creando à nemine rogatus, imponat reformando exoratus. Rogantem rogatus sequitur, adventum tamen differens, ut moreretur resuscitanda. Ingreditur tumultuosum principis palatium, & lugubri tibicinum quærimoniâ ad miserandum invitatur, sed forsan inepta & mercenaria lamentatio plus obfuit, quàm profuit; ut enim clarissimus inter Martyres Cyprianus adstruit, *mortuum, non artifex fistulæ, sed simplex plangit affectio*, (r) dum interim futurorum præscius homo DEUS, tumultuantem turbam ejicit, nec nisi convestitam Apostolorum Triadem admittit. Hic stupet animus, & mens attonita recogitat, cur, qui præsentem ad Lazari sepulchrum collachrymantium Judæorum turmam sustinuit, qui vivum plangenti viduæ restitutus filium, circumfluam confluentis populi multitudinem non repressit, nunc turbam rejicit, nec amicorum complorans contubernium, ad grandem hanc anastasin admittit; *convestitus more veteri* (ut asserit Ambrosius) *tibicines excludit ab introitu*; solis parentibus intrandi datur venia, plebs numerosa eimittitur, nec spectator alius acceptatur; legi subtilem oris aurei elucubrationem, *per hoc, tumultum mentis eorum, qui aderant, removisse*, legi commentatoris Hieronymi profundam resolutionem, *indignos fuisse ad videndum mysterium, resuscitantem indignis contumelijs irridebant*.

Adstipulatur Hilarius subtili elucidatione, *ut autem ratus ex lege credentium electionis numerus posset intelligi, turba omnis expulsa est, quam utique salvare Dominus optasset, sed irridendo dicta gesta que ejus, resurrectionis non fuit digna consortio*, quis enim non credenti lubens credenda communicet, quis non speranti bona in spei præmium elargienda deferat, vel præsentet? Labet tamen minùs patulam, non tamen minùs congruam credere moralitatem, quam

celeberrimus Moguntinæ Præsul Ecclesiæ Rabanus Maurus subtiliter meditatur, *puella in domo mortua est, anima mortua in cogitatione*, de qua, non esse mortuam, mo patris sed dormientem quiescere, incarnata Veritas adstruit, non tantùm, quia suæ erat Omnipotentia, tam facilè suscitare mortuos, ac excitare dormientes (ut explicat ne, Doctor Angelicus) non tantùm quia sibi pro nobis morituro, tam dulcis videbatur mortis turpissimæ amaritudo, ac somni delectatio dormienti (ut insinuat Chrysostomus) non tantùm quia ad Christi gloriam pertinuit singularem defunctam dixisse dormientem, *ut admirabilem facta virtutum parentibus monstraturus, minùs se donare pronunciet, quàm donabat*, quemadmodùm commentatur Sedulius, (s) non tantùm quia solis hominum oculis videbatur mortua, Divinæ tamen Providentiæ, quæ animam jussit è corpore ad horam discedere, dormiens requiescebat, sed ideò etiam puella dormire dicitur, *quia, qui peccant in præsentibus, adhuc per penitentiam resuscitari possunt*, (t) moritur tamen jam tunc, quando per pravam depravatæ voluntatis assensum lasciva cogitatione perimitur, desiderata libidine delectatur; enimverò jam tunc musca moriens unguenti suavitate inficit, unguentum gratiæ corrumpit, quâ recedente vita spiritus cadaverisare incipit, quia exanimatus hac velut informante anima amarè à pacis angelis tanquàm mortuus deploratur, Foras ergò turba ejicitur, ut puella suscitetur; illa planè turbulenta immundarum cogitationum, tumultuosa lascivientium cupiditatum turma, de qua magnus Gregorius sublimi moralitate commentatur, *cùm mirae ope pietatis ad cor Veritas venit, priùs ab eo cogitationum carnalium æstus ejicit; & post in eo virtutum dona disponit*. (u) Harum affectionum, harum abominationum, spuria proles hujus, si maternalem inquiras uterum, in quo concipitur, à quo conceptus effunditur, est immoderatus inordinatarum voluptatum luxus, qui enim voluptuosis illecebrarum ferculis saginatur, qui abundantibus carnis delicijs ingurgitur, deglutit sæpè sæpiùs libidinem, quæ corpus impingvans, & carnem inflammans, evaporante tentationum lubricarum fumo rationem obfuscet, innocuam pudicæ mentis sernitatem obumbrat, prævaricandi perniciem inspirat, enervandam mentis rationem ad dissimulandum impellit, & non res-

(s) Lib: 3. P. chas: c.

(t) Lib: 3. Matth: c.

(u) Lib: mor. Voluptas uteris in dicarum gitationum

freudum emollit, donec tandem obtenebrato intellectu per validæ sensualitatis assultum, voluntatem ad blandè consentiendum inclinât. Sic post buccellam in Judam Satanas introivit, non quidem quia malum accepit, sed quia malo suo malè bonum malus accepit, ut loquitur Augustinus: Sicut convivarum fercula quantumvis deliciosa, & oppipara sunt bona & dona DEI, sed quando lasciva ingluvies ijs abutitur in vires animæ, non quidem suam ob substantiam, quæ Conditoris est beneficium, sed propter libidinosi Epulonis malitiam convertuntur. Hinc vide, ut caveas malè bonum accipere, nam sæpè obsunt bona, & profunt mala, si illis malus abutitur, & ista à bono corriguntur; bino introitu leo rugiens & circumiens infortunatum proditoris corpus, ut dominaretur animæ, est ingressus, in primo immisit cogitationem animo, ut sanguinem justum traderet, & suum venderet Redemptorem, hac penetrante, hac irruente, hac dominante, hac prævalente, jam bipatientibus valvis irrupit, non ampliùs, ut alienum tentaret, sed ut proprium possideret, Commentatore Augustino, (x) Ingitur hodie dum præviæ voluptatis pedissequam agens, voluptuosa tentatio, quam lauta ciborum ingluvies nutrit, illecebrosa ebrietas urentem incendit, ut perniciosius urat, dum interim fraudulentus serpens proserpit, & leo furibundus rugitu, truculentus assultu, quem devoret, quærit, *incorporando sibi* (ut explicat Lyranus) *per mortalem culpam*, hinc providus Apostolorum Princeps hortatur singulos Ecclesiæ militantis Alumnos, *sobrii estote! & vigilate*, nè devorentur à circumvago leone, nè ab infernali absorbeantur heluone; quod enim deglucitur, non in se deglutientem, sed se in deglutientis ventrem immittit. Nequit in hominis animam Angelicus penetrare spiritus, seu malevolus, seu bonus sit; huc soli Conditori patet aditus, huic uni tantum intimus datur in animam illapsus; quid agat perditionis filius, hanc DEI filiam esuriens, hanc rabido livore sitiens creaturam? incorporare se per carnem satagit, immissisque carnalibus desiderijs, hanc incolæ Deitatis arcem circumvallare, ut, quam insidere non finitur, sinatur possidere; ad hanc admissam, nec præditam humanæ mentis obsidionem, subsequitur manifesta recedentis DEI desertio, deserentis

(x) Tract. 62. in Joan.

(y) 1. Pet. 5. v. 8.

DEUS per in-
mum illa-
am ani-
am homi-
penetrare.

Pars III.

à corde impio peregrinatio, huic succedit nefariæ iniquitatis intensio, intensior malitiæ radicatio, petrosi cordis induratio, amica vitiorum communicatio, familiaris flagitiorum conjunctio, bonorum operum rudis oblivio, salutaris poenitentiae vilipensio, præcipitata perditio totius peccatoris. Ecce! ut levis concupiscentiæ scintillula succendat venustissimam Omnipotentis DEI regiam, transformet rationalem animam in tartarei leonis pabulum, ut famelicam suæ carnis pascatur libidinem, & anxio conamine, desideratâ se ingurgitet voluptate; nauseat castas intemeratæ pietatis delicias, quibus supremi Seraphinorum principes oblectantur, hiat anhelæ cupidine ad spurcas contaminantis lasciviæ illecebras, quibus allectores Angeli, ut porci siliquis saturantur. Novi carere malignum etiam spiritum, & ore, quo comedat, & stomacho, quo digerat, quod comedit, sed scio pariter meam ingluviem in sui livoris delictum commutari, meæ voluptatis illicitum, in suæ perversitatis epulum famulari; si enim communi Patrum placito, spirituum Conditor Spiritus, meam sitire animam, meam salutem esurire convenienter dicitur, non erit inconveniens, quod meam famere perniciem, meam desiderare libidinem, meam anhelare ad intemperiem, ille dicatur. Vis nôsse, quam aviditate nostram hiet ad immoderatam oblectationem leo, quærens, quem devoret? Ecce! vir DEI, qui nuper Davidem monuit, ut iret in terram Juda, inviolatus Gad apud fœdifragum Jeroboam Divina legatione fungitur, utque fidelem sanctissimæ Majestatis agat nuntium, ad regium invitatus prandium, renuit regis convivam agere, sed neque panem comedens, neque aquam bibens, suæ conformiter instructioni per aliam viam revertitur, ut sermo Domini ab obediente servulo impleatur.

Insidiabatur propero viatori fraudulentus pseudo-propheta, inveteratus in dolo, timens, nè sibi affectum principem prodigiosus Vates à via salutis devium, reduceret ad Idolorum abominationem, mentitur sanctitatis speciem, & ficto revelantis angeli colloquio, ad mensam incurium pertrahit, & tenui refectum prandio, in viam continuandi itineris dimittit, ut seductus poenam lueret, ac pastus interiret. Quid enim

3. D

est

Per concupiscentiam fit anima pabulum leonis infernalis.

Fidelis DEO
Propheta
seducitur à
pseudo-Propheta, ut contra præceptum comedat.

Occiditur in
pœnam à leo-
ne, non ta-
men devora-
tur.

est homo, quocunque fulgeat sanctita-
tis merito, si conditoris sui destituatur
auxilio, quod tamen sæpè sapius à præ-
sumentibus Adæ filijs minus necessari-
um creditur, si semper habeatur, quæ
proinde utiliter interdum illis subtra-
hitur, ut eorundem oculis, quàm sinè
adjutorio Altissimi, sinè protectione DEI
cœli perire debeant in corpore, peri-
clitentur insuper in anima, ostendatur.
In via Leo itineranti obviat, ut, qui ma-
gis fallaci prophetæ, quàm imperanti
DEO credidit, ab ultrice bellua faucia-
tus corrueret, quàmque prudentem in
suis ministris Altissimus exquirat Provi-
dentiam, suo interitu posteros erudi-
ret, sic infernalis Leo, sic fera pessima
nostris insidiatur delicijs, ut pœniten-
das nostrarum voluptatum ineptias ad
nutum Judicis ulciscatur. Esuriebat
avidius dilectam DEO Divini Vatis ani-
mam, sed quia pœnâ mortis in corpore
puniverat, *leve peccatum sancti hominis*,
ut Lyranus loquitur, sterit Leo, non au-
dens occisum ultrò attingere, quem ius-
sus est inflicto vulnere exanimare, nam
cujus culpam vindex severus levis in-
curiæ morte hac castigare statuit, jam
castigatum corpus à ferinis moribus ex-
emit. Verumtamen! est adoranda mi-
serentis DEI clementia, quâ dispensan-
te transgressoris caro plectitur, ut asper-
sæ leviter, sed fuso sanguine absteras
rursus animæ parcatur. Vilis timor
inediæ, levis voluptas in roborato cor-
pore modica interdictæ refectiois vio-
latio, non voluntaria, sed ignorata pu-
nitur mortali vulnere, quid fiet de trans-
gressione volita, de convivali abundan-
tia, de effrœni concupiscentia, de vo-
luptate inquisita. Negat miraculosus
Vates post restitutæ manus aridæ prodi-
gium regali prandio contaminari, su-
stinet credulus oblatâ seducens pro-
phetæ alimonia refocilari, & nihilomi-
nus ad sacro-sanctum æterni Judicis tri-
bunal incuria credulitas arguitur, nec
leviori quàm infligendæ mortis senten-
tiâ flagellatur. Quid fiet propudioso
cadaveri, quid fiet cadaverisanti animæ
in corpore mortali.

Disce, qui nosti caducæ voluptatis
supplicium in amplectente, repudiata
præmium in declinante. Obviat victorio-
sus Jacob castrametanti Angelorum mi-
litia, triumphatoris gloriam festivo ap-
plausu celebranti; qui enim sub obedi-

entia Rebeccæ consulentis, & Isaac præ-
cipientis peregrè militaverat, qui sat
periculoso certamine adversus socerum
pro fidei integritate conflixerat, qui fir-
mæ spei auxiliatur Numinis innixus, qua-
scunque adversitatum acies superaverat,
quid mirum, quod de cœli regia cœle-
stes spiritus ad gratulandum evocarit?
sed ingruente nocturnâ caligine, sopore
obrutus, non tamen profundioris somni
immersus temulentia, memor esse
cæpit super stratum suum adjutoris sui,
ad sacras consvetæ pietatis vigilias ex-
pergiscitur, ut in matutinis ante-lucanus
contemplator in DEO suo medite-
tur. Transiens igitur genuinâ stipatus
conjuges, & subsequente domus familia,
vadum Jaboch traductis omnibus, solus
remanet, dum interim uxores cum pro-
libus iter continuant, ut commenda-
tur Cajetanus, commendaturus se tuto-
ri innocentia, sollicitatus adorandum ti-
more occurrentis Esau. Orantem i-
gnotus Agonotheta assiluit, seu dein as-
sumpto in corpore sub viri specie able-
gatus à rege gloriæ fuerit Angelus, seu
ut autumat cum Chrysostomo Theodo-
retus, qui in figura hominis cum iusto
luctari voluit, excutiens formidinem à
trepidante anima, & persuadens, ut ci-
tra angorem fratri occurreret occurren-
ti. Spectabant bipatientibus cœli val-
vis astra matutina insolitum angelici
principis cum pannoso homine confli-
ctum, duellabatur reciprocis comple-
xibus in arena, dubius reddebatur ani-
mosi luctaminis exitus, quando ad radio-
sa matutini splendoris pompam clamat
protestans aliger, dimitti flagitat ad
oculum auroræ comparentis, *dimitte me*,
(y) cur velut unicus urges discedere? (y) Gen: 32:
quasi sollicitus abnuis retardare? an for- v. 26.
te cum cæteris DEI Filius jubilarè fla-
gitat, an indignis à spectatoribus vide-
ri sub hac specie recusat? *dimitte me!*
urget instantius, instat vivacius, quasi
(Commentatore interlineari) diceret,
tempus est, ut ab invisibilibus ad tempora-
lia tractanda descendas. Sed nihil efficit,
nihil profuit svadens & rogans Angelus,
non enim morbo infectus avaritiæ alio-
rum invidet utilitatibus, ut suis incum-
bit promovendis, tenere quem tener,
tenens desiderat, ab ejusdem desidera-
tis amplexibus avelli renuit, ad dimit-
tendum agonothetam suum nullo alle-
ctus aut voluptatum illicio, aut com-
moditatum emolumento flectitur, non
enim

Jacob, dum
præmissis
conjugibus
cum filijs so-
lus manet,
Angelum ha-
ber collucta-
torem.

Gen: 32:
v. 26.

Petit Angelus
à Jacobo au-
ritum Aurora
dimitti
ut vacet ne-
gotijs temp-
oralibus.

enim propter se, sed propter detentum à dimittendo prohibebatur, quasi dicenti reponeret, urgenti responderet, quæcunque dederis, non sufficiunt, si te non habeam, quidquid obtuleris, minus est, quam ut te non possideam, deneges cætera, non inficior, te solum exhibe, & contentor. Sed quid obstabit quin abeat, si velit, quin avolet, si petat, quin dimittatur invitus, quin evanescat detentus? hoc ipsum timens providus luctator, hoc providens timidus possessor inire fœdus postulata dimissionis statuit, & benedictionem in vicem amissi solaminis postulavit. Ad stipulatur fœderi confœderandus ad sæculorum vespem homini DEUS homo, & post institutum iustum fœmori, mutato Jacobi nomine, benedixit ei in eodem loco, tandem post iterata supplicabundi colluctatoris vœta, post cumulatam gemebundi viatoris verba, post fatigatam deprecatione linguam, post superatam contentione luctam, non nisi plorans imploratam toties consequitur benedictionem, *in fortitudine sua directus est cum Angelo*, Osea recensente; legunt septuaginta Commentatores, *prevaleuit DEO*, unde & Israël meruit compelli; & *invaluit ad Angelum*, subjungit purpuratus Hugo, *precibus impetrans benedictionem*, nec impetrasset desideratam, nec obtinisset extortam, nisi instanter lachrymando, & perseveranter deprecando tunc tandem impulisset, reluctantem compulisset; *flevit, & rogavit eum.* (a)

a) Osee 12.
v. 4.

Hæc siquidem sunt gemina robusti luctatoris brachia, quibus etiam invincibilis magni consilij Angelus arctissime constringitur nè fugiat, quibus, nè complectenti effugiat, fortissime tenerur *Omnipotens fletibus flectitur, lugentes lachrymat*, testatur Noviomensis Præsul Eligius, nec mirare, nam, *magnus est profectus lachrymarum, plorando servus propitiatur domino, filius lachrymis mitigat Patrem, & asperam matrem plorans mulcet parvulus*, (b) non tamen pro genuina adeptæ benedictionis scaturigine assignat stillantem lachrymam, sed aliam longè originem inducit interpretatrix Glossa; continuaverat clarissimus agonothesa, plus vivæ fidei invicto robore, quam brachiorum robustâ fortitudine confligens, continuaverat ad auream illucescentis auroræ horam, captam in tenebris pugnam, protraxit nocturnam capti

luctaminis pressuram, nec dulci recogitata Rachelis memoriâ pugnam accelerans, nec desertarum prolium periculosa solitudine commotus, luctari desinens, perseveravit configere, non antea recepto licet stupefacti fœmoris stigmate, à reclamantis Angeli brachijs avelli annuit, donec benedictionem, quam hians & anhelans petijt, pro libitu à reluctante cælesti genio impetravit. Deliciosam amatæ Rachelis præsentiam præsentî Angelo postposuit, & vehementius benedicientis Angeli favorem, quam deliciosum avulsæ conjugis amplexum concupivit. Quo uno neglectæ voluptatis calculo, quo uno contemptæ carnis solatio, præelecti spiritûs suffragio, quo uno cœligeni amoris argumento, convicit commilitonem suum, ut sibi *Benedicitur Jacob & vocatur Israël* videns DEUM dicitur, compellaret! *in præmium* Illucescente jam aurorâ nactus fuerat Jacob opportunitatem transvadandi ad dilectam sibi Rachelem videndam & complectendam, sed maluit cælesti benedictione animam locupletari, quam corpus in licitis licet affectibus deliciarum, hinc quasi mortalis terrigenæ exuisset conditionem. Israël nomine insignitur, quod apud Chrysostomum *mens DEUM* videns vertitur, ut transeuntis beati viatoris fors de carne in spiritum innuatur; apud Hieronymum, *princeps cum DEO*, nuncupatur, ut quam arctè Divino regum principi illustris illa jungatur anima, quæ novit voluptatibus carnis impingere repudium, ut sacris Divini Spiritûs illicijs fruatur, ipso mutari Jacob nomine innuatur; ut enim Mediolanensis Ambrosius subtiliter adstruit, *quicumque sæcularia negligit, ad imaginem similitudinemque DEI propius accedit*, (b) hoc pariter mysterio post visionem DEI humano in schemate comparentis nervus affecti fœmoris emarcuit, inspectâ siquidem Divini vultûs, aut etiam angelicæ faciei pulchritudine, gustatâ spiritualis suavitatis dulcedine, omnes carnalium deliciarum quisquiliæ incipiunt fastidire, marcescit terrenæ voluptatis seminarium, ubi angelicum cœligenæ consolationis percipitur incrementum.

(b) de Isaac & vit. Beat.

Audiat dubitans carnalis animus, & si de veritate hominis ambigant, DEO spiritui hoc inspiranti credat, *postquam ostendisti mihi, percussi fœmur meum*, (c)

(c) Jerem. 31.
v. 13.
Voluptas car-
nalis in femo-
re adumbra-
tur.

(c) singultuat vaticinans Jeremias, percussione femoris, explanat Lyranus, *passiones meas refrænando*, sed clariùs elucida purpuratus Hugo, *per femur carnis voluptas significatur, quam percutit, qui carnis voluptatem, & petulantiam virtute abstinentiæ exstingvit*; percussit exitiali verberere femur suum castigatus & castigantis vulnere eruditus Ephraim, eâ salutiferæ correctionis plagâ, & cui nuper ima placuerant, terrena quæque arriserant, limosæ carnis desideria conduxerant, perniciosæ cogitationes illecebrosæ libidinis fuerant in delicijs, nunc lancinato femore, desiderando plagata vulnere universa deliciarum congeries, amplissima voluptatum colluvies, si terram sapiant, summè dissipiant, horrorem spectrorum instar pariant, nec aliam, nisi inferni uterum pro abortiente puerpera recognoscant. Audiverat periclitans de approximante interitu carnis anima, audiverat auditu auris sui, vocem vocantis verbi, sed verberabat aurem, & cruciabat aurem, vox intonans salutem, donec rejecto supplantatoris nomine, nominaretur Israël, tunc planè, quando immersus lachrymis pœnitentiæ distillans oculus, vidit illuminantem, conspexit irradiantem, potens jam dicere cum Jobo innocente, *auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te*, non blandientem, sed ferientem, non colludentem, sed minitantem, *idcirco ipse me reprehendo*, tenens & stringens te, ne voluptuosa vanitas relaxet me, jamjam incipio superiùs vivere, dum non dimitto te, ut introducam te in domum matris meæ, futurum amodò meæ mentis domesticum, quem antea repudiavi ut alienigenam, ut peregrinum declinavi; jamjam incipio inferius interire, ut moriente vel saltem mortaliter langvente veteris Adæ concupiscentiâ, tu novus Adam in me incipias vivere, incipiens, me mundo mortuum tibi vivificare; ut mihi morienti mundo mea commoriatur caro, & hac in tui referati lateris sepulchro tumulatâ, meus vivificetur spiritus, hoc optatissimum egregij prædicatoris Epitaphium affigo huic tumulo, *vivo ego, jam non ego*, sed cur non ego, qui tamen ego? non ego, quia non posthac meus, sed tuus sum, sum tamen ego, quia tu me totum solus possidens, totus meus es! hinc tuæ confusus fortitudini, tuæ innixus gratiæ audacter clamo, ardentè amo, tui aman-

tis amoris victima, *vivit verò in me Christus*, (d) qui ut sit vita mea in præ-senti per gratiam, futurus in futuro vivificator meus per gloriam, idcirco percussi femur meum, & reprehendo me, non solùm verbo exasperante, sed plagâ vulnerante, *pœnitentiâ in favilla & cinere*, (e) sic suam suæ prolixioris miseræ claudit parcemiam, qui non peccavit in labijs suis perfectus vir dolorum, viri dolorum præliminaris nuntius, disce qui jaces, seu præcipitatus, seu electione voluntaria collocatus in sterquilinio ærumnarum, ad illum loqui, qui audit corda gementium, quando sinè vocibus gutturis, solis contriti cordis affectibus singultuant & suspirant, miserabiliter præterita effæminatæ carnis deliquia propone, ut ille misericorditer exaudiens, contingat nervum femoris ut exarescat; nec claudicare metuas, uno amborum pede, si modò scandalizatas toties tot innocentum animas supplantare desinens, evadas Israël ex Jacobo; si modò cæcutire desinens, videas amodò in carne tua Salvatorem tuum, quando enim quisque majoris gratiæ lumen recipit, tantò minus in carne sua seipsum intueri, & tantò amplius in ea, velut in speculo, dilacerati Redemptoris sui imaginem, tanto vivaciùs idæatam patientis JESU effigiem in membris suis consuevit speculari. Felix futuræ felicitatis speculator, dum aliud suo in corpore, nisi impressam crucifixi Salvatoris imaginem, non conspicit, non ambit, nisi in Christo moriente eidem vivens commori, non cupit, nisi carnem suam crucifigere cum vitijs & concupiscentijs suis.

O fortunatum tangentis tactum! Angelico auspicatam in sauciato femore vicissitudinem, qua fortitudo carnis atteritur, sed robur spiritûs solidatur, ut jam duobus pedibus progredi nequeat, & amodò duobus incedere desiderijs abhorrescat; cum claudicante cœli principe, cum vacillante ad prævium maridi femoris stuprum titubans claudicat, uno duntaxat spirituali pede inambulat, quem solus DEI amor ad ambulandum per mandatorum viam excitat & confortat, enervis alter abindè auspicatur marcescere, *quia mentis virtute crescente* (ut moralisat magnus Gregorius) oportet procul dubio, *ut carnis fortitudo langvescat*, (f) Ingens & admiranda mutatio ad tangentem

(d) ad Gal.
2. y. 20.

(e) Jobi 4.
v. 6.

Carnis fortitudo deficit quando spiritus virtus fortis evadit.

(f) lib. 4.
c. 30.

Anima voluptatibus terrenis renuntians meretur in se gestare Christum velut vitam suam.

Anima delici- rem Excelsi dexteram subsecuta, qui an-
is saeculi re- tea cum impijs currebat in circuitu, con-
nuntians, cum tinua voluptuosa carnis vertigine rota-
DEO ambu- tus, nunc repentino immutantis Omni-
lat, ut aeterni- potentiae prodigio, nunc portentoso o-
tati vivat. peratricis gratiae artificio, nunc impro-
 viso erudientis Sapientiae magisterio, ad
 instar fortunati Viatoris Enoch cum
 DEO ambulans, non amplius in mundo
 mundanus incola commoratur, sed ne-
 cessitatus advena itineratur, non posthac
 bipedalis terrenarum oblectationum ru-
 ricola, vel deliciosus colendae carnis ac-
 cola, sed claudus in paradysum transfu-
 ga cum peregrinante Enoch ad orienta-
 lem plagam eluctatur. Qui pridie duo-
 bus pedibus sic videbatur caeleste gaudi-
 um quaerere, ut tamen nullatenus à saecu-
 lari tripudio se vellet segregare, hodie-
 dum manus Domini, aut morbo debili-
 tante, aut austro aspirante, aut stella illu-
 minante, aut plaga cruciante, aut poena
 propitiante, aut hamo captivante, aut fa-
 to non sydereo, ut mundus fabulatur, sed
 decretorio Divini Numinis, quo saepe car-
 nalis animus immutatur, dum dolens al-
 teratur, excruciante femur tetigit, uni-
 tantum pedi innititur, quem sonum so-
 natus retinet, & alteri, cujus obsequio
 jam destituitur, cujus officio non ultrò
 utitur, velut inutili adversatur; quem-
 que pedem amoris saeculi in terra ponere
 consueverat, nunc immutato situ & va-
 riato motu à terra suspensum portat.

Sed nè levatum in aëra, & eleva-
 tum ad usque caeli atria pedem affectus
 & desiderij, aggravans corpus quod cor-
 rumpitur, rursus ad ima detrahat, prae-
 bet inchoabundo unipedi salutare consi-
 lium, coronatus Psaltes, dum specio-
 sam prae filiis hominum Flij DEI animam
 ad novum secundi luctatoris luctum ad-
 hortatur, *accingere gladio tuo super femur*
tuum potentissime (g) legit alius apud Chry-
 sostomum, *circumponere gladium*, ut veluti
 velatum femur non valeat ferientem mu-
 cronis aciem subterfugere, aut saucian-
 tis ictum declinare; nec illo te accin-
 gendum gladio suspicere, quo evibrato
 vulnerans dextera servi auricolam, audi-
 re debuit, *converte gladium tuum in locum*
suum; omnes enim, qui acceperint gladium,
gladio peribunt. (h) Vix enim aliquando
 certantibus pro DEO viris Apostolicis
 videtur ultio esse necessaria, quantum-
 vis parata indulgeatur defensio, quàm vi-
 deantur potuisse vindicari, sed noluisse;
 Pars III.

sunt aurea Tertuliani Verba, quae repre-
 hensum redarguunt Discipulum, com-
 mendant Magistrum increpantem, pa-
 tientia Domini in Matcho vulnerata est, ita-
 que & gladij opera maledixit imposterum,
 & sanitatis restitutione, & quem non ipse
 vexaverat, satis fecit per patientiam mi-
 sericordiae matrem. (i) Ad aliam igitur
 alterius Ensis aciem, qua sedes & re-
 gio libidinis circumgyranda praescribi-
 tur, reflectamus. Illum Theodoretus
 intelligit gladium, quo Dominus tan-
 quam bellator fortis, & Daemonis tyran-
 nidem evertit, & mortem dissolvit, & his,
 qui crediderunt, salutem largitus est, cujus
 trinam aciem assignat praefagus psaltes,
 dum propter veritatem & mansuetudi-
 nem & justitiam accinctum esse com-
 memorat; qui enim venerat mittere
 gladium, est Via, veritas, & vita, nec a-
 liam luctatoribus suis praescribit regu-
 lam, quam discere, quia humilis est, &
 mitis corde, ut omnem implentes ju-
 stitiam inveniant requiem in animabus
 suis. Accinctum super femur suum gla-
 dio suo docet Ambrosius filium Virginis
 Regem pacificum, quando semetipsum
 exinanivit, accinctus Divinitatem Verbi
 & generationem calceatus humanam,
 prodierat ex Virgine salutem omnibus
 collaturus; illum intelligit spiritualem
 gladium Augustinus, qui fortius separat
 quam copula naturalis uniat, illo gladio
 stravit inimicos, illo gladio divisit filium à pa-
 tre, filiam à matre, nurum à socru, nec
 alium aut vulnerantem aut separantem
 intellige, quam Verbum DEI, plebs e-
 nim illa, quae de Judæis credidit, sta-
 tim adversus Synagogam dividebatur,
 & quia plebs de gentibus videns lucem
 magnam, elegit non legem Moysis, sed
 regem JESUM per regum triadem ado-
 rare, ex socru avellebatur nurus, quia
 sponsus Ecclesiae Christus, ex Synagogae
 utero Judæus prodijt, & quoniam mater
 sponsi, idcirco sponsae socrus est, ab hac
 ita dividebatur, quando in aqua & spi-
 ritu sancto baptizabatur; hic gladius cir-
 ca femur ponitur, quando carnale vincu-
 lum ob spirituale litigium dissolvitur gla-
 dio spiritus, quando filius volens servi-
 re DEO, paterno luctatur cum amore,
 materna confligit cum teneritudine;
 solus praefertur spirituum Dominus,
 DEUS Spiritus, & caro se volens suo
 praefertur figulo, plasma renuens credere
 plasmatori, litigat cum hominum filio,
 nè DEI Filium se faciat interdicens.

(i) Lib: de pa-
 tient: c. 3.
 Verbum Patris
 incarnatum
 fuit gladius in
 vagina.

Gladius iste
 separat Pa-
 trem à fi-
 lio, quando
 contra inju-
 stam patris
 resistantiam
 mundum de-
 serit.

Christus in
cruce est gla-
dius occidens
mortem &
diabolum.

(m) Matth. 27.
v. 42.

(n) Lib. 10.
inlec.

(o) Lib. de
Corona c. 14.
Christus cru-
cifixus est
gladius ge-
standus super
femur no-
strum.

Est gladius (juxta Chrysostomum) Crux Dominica, quò dum Christus accingitur, Diabolus tenebrarum princeps ab accincto lucis præsede, nè lucis filios possit cadere, vulneratur; prostravit hic inimicus homo fatali vulnere totam humanitatem, unam si eximas unius DEI Matrem; accinxit se ejusdem virginalis puerperæ primogenitus ferali gladio, quando expansis manibus in complexum, patentibus brachijs in amplexum affixus cruci, & mortem victoria spoliavit, & illum, cujus invidia proserpsit mors, cum lethifero serpente in orbem terrarum, lethaliter sauciavit. Accinxit se potenter hoc vulnerante & triumphante gladio, quando bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariae locum, accinxit se potentiùs ascendens in palmam, & apprehendens cacumina ejus, & manus perforandas expandit, & pedes terebrandos protendit; accinxit se, sed potentissimè, quando acta in rabiem Synagoga Phariseorum, sacerdotum, Judicum, & principum populi, quantocyùs interitura, sed adhuc præteriens blasphemabat, videns & movens caput suum, futura mox acephala, suam deploratura perniciem amisso capite, nec nisi trunco exanimati corporis relicto, clamat Judæus, dictante & animante mendaciorum patre, *descendat nunc de cruce, & credimus ei!*

(m) quasi de cruce descendendo agnosceretur DEUS, qui pendens in cruce, & pro Crucifixoribus orans, pronuntiabatur DEI Filius ab oculato centurione; sed JESUS sua sponte pro me affixus cruci, noluit (Commentatore Ambrosio) descendere, nè descenderet sibi, sed moretetur mihi, (n) adjungit Hieronymus, *permanet in patibulo, ut diabolum destruat* confringebantur vires, & caput mundi princeps foras ejici, quando regnaturus à ligno DEUS ascendere inchoavit, mox enim applaudente Tertulliano, *absulit virtus crucis omnes aculeos mortis.* (o)

Accingatur proinde miles Christi hoc gladio Crucifixi Salvatoris super femur suum, ut ad intuitum dilaniatæ carnis, spiniferi capitis, sanguisuique corporis, carnem suam domare, & Christo confixus cruci, eandem mortificando, membra sua super terram sciat spiritui subjugare. Experietur hoc ense circumvallans femur suum, hoc acinace feriens carnem suam; ejusque resistentis fortitudinem enervans, quàm veritati

fit consonum Sapientissimi principis proverbium, *melior est patiens viro forti*: (p) (p) Prov. 11. 2. Legit Arabs *præstantior est prosperitate maximâ*, non illa, quæ inter angelos beatum reddit in patria, sed alia longè inferior, quæ coram oculis sæculi felicem efficit in via, seu dein inanis hæc felicitas fundetur in divitum delicijs, seu in voluptatum illecebris concentretur. Qui principali Jure patitur, est spiritus, quo sinè ad patientiæ meritum Caro non prodest quidquàm; hic vincit rebellem carnalis insolentiæ fortitudinem, dum evibrato tolerantis patientiæ gladio super femur suum accingitur, ut universa illecebrosæ carnis voluptas perimatur. Accingens gladium, vaginam pariter accingit, nec enim ante pugnam eximit, nec ante hostis præsentiam evaginat; utrumque Clarissimus ille Archistrategus David insinuans conjunxit, quando eruditurus reges & terræ Judices, iisdem consulebat ad serviendum Domino in timore, *apprehendite disciplinam!* (q) Legit Hieronymus, (q) Esai. 54. 1. *adorate purè, & Rabbi Salomon, armamini munditiâ*, Animatur, qui terram Judicant, animatur spiritus, qui de cælo est adversus carnem, quæ terra est, districti instar Judicis adoratione purâ, & mundi cordis castimonia armari ad configendum, accingi ad subjugandum, apprehendere disciplinam ad flagellandum. Explicat Commentatrix Glossa, *apprehendite adversa quasi præsidium & munimentum*, notat subtiliter eminentissimus non minus sapientiâ quàm purâ Cardinalis Hugo, quemadmodum accinctus ad renes gladius duabus partibus construatur, videlicet acie gladij & vagina, (r) sic duo pariter in disciplina reperiri, carnis afflictionem, & spiritus confortationem, illa affligitur, ut infirmetur, ut infirmata enervetur, istoque stratagemate virtus in infirmitate perficiatur, ut carnali Adæ filio, si tamen velit sapere ad sobrietatem, suum appropriare valeat oraculum egregius prædicator, *cum infirmor, tunc potens sum*, (s) reperior vincere coram cœlitibus, dum vinci videor coram terrigenis, perdat quantumvis effœminata carnis mollities, cum se vicisse opinatur. Audi Cyrensem Theodoretum assumpto Doctoris gentium idiomate Commentantem. *quæ enim videtur imbecillitas, ea mihi veram patientiam conciliant*, vide robustum confortati spiritus vigorem, qui se-

Apprehend
jubemur
disciplinam
coercendam
carnem.

(r) Hugon
44. v.

(s) 2. Cor
v. 10.

Caro deb
tata pro
spiritui
tato.

sequitur ad præambulum extenuati corporis maciem ad debilitatam mortificationem carnis ingluviem, ad contractam rabidæ libidinis furorem, ad compediram insolentis lasciviæ libertatem.

Flagellat Pater filium, seu lancinante gladio, seu castigatrice disciplinâ, frænet & calcet carnem spiritus, si eam verè diligit ut filiam, nec enim nisi dilectus filius verberatur, prodigus à domo paterna eliminatur; isti deficient porcorum siliquæ post dissipatam cum meretricibus paternæ hæreditatis substantiam, ille abundabit omnigenis virtutum opibus, possessurus omnia, quæ sui Patris sunt. Qui quærit securitatis vadem, Paulum audiat promittentem, intelligat erudientem, *omnis autem disciplina in præsentem quidem non videtur, esse gaudij, sed mæroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiæ*; (t) Omne flagellorum genus, seu sit ærumnarum congeries, seu colluvies adversitatum, carnalibus apparet oculis, fera crudelitas videtur in superficie omni solamine destituta, quasi semper sit resistendum usque ad sanguinem, dum interim non aliud occurrit tolerandum, non aliud obviat superandum, quàm forsitan intermissio licitæ delectationis, aut laudabilior jactura caducæ vanitatis, aut tandem neglectus commendabilis terrenæ voluptatis. Sunt tristitia, non diffiteor, disciplinæ cujusvis initia, sed sunt auspicia veræ felicitatis, est mæror lætitiæ subsequaturæ præambulum, est punctum prolixioris gaudiorum lineæ, & disciplinæ omnis exordium, difficilis asperitas, quæ caligantem carnis oculum afflicta facie respicientem cruciat, sed spiritus illuminatam aciem delectat; non sunt facilia incipientibus discipulis suæ instructionis rudimenta, sed mox protuberans in flore maturandorum fructuum abundantia replet timentis animam, invitat trepidantem discipulum ad saniores audaciam, stimulat adolescentem patientiam ad continuandam finistorum eventuum sufferentiam, fortiores indies perficit pugilem, ut reddat invincibilem adversus vehementes incautæ carnis impetus Herodem. Arborem respice! quisquis turbaris à formidine, quisquis terretur à rigore, cortex illius plerumque insipidus, asper & hispidus, non valet dulcissimi fructus exasperare suavitatem. Lætare juvenis, nec contristare! qui veritatem

dicere, qui cupis sapientiam apprehendere, & sub magistro celebri scientijs aut artibus erudiri. Ut doceat ille, qui solus in cœlesti Universitate est Doctor & Magister, solus est censor & Promotor, *disciplina pacis super eum* (u) *ascendit*, Tigurina sonat, *multa correctionis nostræ ipsi imposita*, cujus livore, ut sanaremur copiosius, septem disciplinas (Hugonis Victorini asserto) pro nobis sustinuit in passione, flagella, quibus immaniter cædebatur, sputa, quibus execrabiliter deformabatur, colaphos, quibus crudeliter percutiebatur, clavos, quibus atrociter terebrabatur, fel, quod memorabiliter portabatur, referans lancea, quæ cordis janua pandebatur, in his verè liberalibus disciplinis tota Christianæ & patientiæ & sapientiæ universitas consistit.

Affiduus humanorum cordium scrutator, Jerosolymam veniens, templum ingreditur, ut discerem itinerans advena in oppidis & urbibus, præ domo hospitis, Domum DEI invisere, & Domus hujus Dominum præ alijs salutare; in templi limine, vel forsitan in atrio, invenit nummularios, cum nundinatoribus boum & ovium, ac columbarum; aptat quantocyus Divinæ zelotes gloriæ funiculos in flagellum, omnesque ementes pariter ac vendentes prodigiosâ ejicit potestate, (x) quam expellentis audaciam, flagellantis Justitiæ considerans Origenes, subjungit, *constat, hic majorem demonstrare potentiam miraculo, quo aqua conversa est in vinum, ed, quod illic inanimata subsistit materia, hic verò tot millium hominum domantur ingenia*. (y) Hunc immitare! templum DEI Sanctum te esse, qui seu vocationis officio, seu obligationis obsequio, seu pietatis studio prosteris; sunt sæpè sapius, si non in templi hujus meditullio, saltem in vestibulo vel atrio proprii amoris nummularij, animalis concupiscentiæ, & columbinæ libidinis venditores, immoderatas intelligo belluinæ sensualitatis affectiones, qui voluptatum offerunt illicia, deliciarum vendunt solatia, nec alio, nisi ejicientis JESU flagello à profananda hac Domo Domini eliminantur. Constat flagellum istud tribus funiculis, (z) *Eccl: 4. de quo dicebat sapiens, funiculus triplex difficile rumpitur*, (z) est primus *Disciplina omnium perfecta Charitas, secundus discipuli strictæ zelus Justitiæ, discretus tamen, adversus vitia est tertius, serenitas consci-*

Majus fuit
miraculum
ejicere à templo
vendentes
quàm aquam
in vinum
commutasse.

(x) Joan: 2.

(y) Tract: 9. in
Joan.

(z) Eccl: 4.
v. 12.

Disciplina
nostra debet
fieri ex tribus
funiculis.

en-

(t) ad Hebr:
12, 7. 11.

Christo fuit
afflicta disci-
plina septu-
alex.

Voluptuosi ha-
bent gladium
sub femore,
Iusti vero cu-
stodientes le-
ctulum Salo-
monis super
femur suum.

(a) Cant: 3.
v. 3.

entia, hanc tribus ex hisce funibus col-
ligatam flagelli disciplinam, appende cru-
cis ligno, aptissimo velut manubrio, &
fugiet profligata voluptatum colluvies,
stringetur dissoluta lascivæ carnis mol-
lities, supplebunt vicem filiarum pha-
retræ, ut renes lancinent ad pudicitiam,
& instar protegentis gladij femur cu-
stodiant, nè corrumpatur libidine, aut
relaxetur inordinata delectatione. Et
forsan ideo sexaginta fortes custodiunt
florilegum desponsati Salomonis lectu-
lum, ex fortissimis Israël, qui fortes in
fide stant, non vacillantes titubant, con-
fligunt cum suis antagonistis viriliter, non
effæminatâ voluptatum enervati tene-
ritudine, ignaviter colluctantur. Quod
si radicem fortitudinis investigare pla-
ceat, si explorare libeat originem va-
loris, scrutare locum gladij quo accin-
guntur, *est enim uniuscujusque ensis super
femur suum*, (a) ut potens sit omnem
assultum carnis reprimere, quemcun-
que terrenæ voluptatis impetum abscin-
dere, omnem lascivæ affectionis adhæ-
rentiam segregare. Sicut hodiedum
enervati pugiles, ignavi milites, qui
gladium gestant sub femore in vagina,
cedunt carnis prudentiæ, à quovis tenta-
tionum luctamine victi, & quidem sine
recepto vulnere, sine invaso hoste; no-
cturnis timoribus, priusquam veniant,
præoccupante solertiâ non prævigilant,
& postquam ferociori tentamine irru-
erint, non amplius resistunt. Sunt isti
lapsus subiti, assultus inopinati; Non ad-
huc evaserunt colluctationem adversus

carnem & spiritum, quibus resistere non
valentes, vel verius non volentes, nec
voluptates cœligenas desiderant, nec
corporis illecebras oderunt. Carna-
les extirpare renunt nequitias, & quo-
nam pacto inermes præsumunt vincere
spirituales? stertunt in lectulis eburne-
is, magis idonei ad amplexandum, pror-
sus inutiles ad colluctandum. O! si
cœlestis armiger filias pharatræ suæ evi-
bret in eorum renes & in femora, ut sal-
tem sauciati belligerare discant, saltem
inquietati adversitatum Jaculis erudian-
tur, ad evitandum lascivientis inertia o-
tium, ad declinandum somniantis lasci-
via lectulum, & si vigiliarum tædio af-
fecti dormire flagitant, saltem cum Jo-
bo suum sternant lectulum in tenebris,
profundæ recognitionis, humillimæ con-
fessionis, vel si horrent abjecti odorem
sterquilini, rigent in lachrymis cum co-
ronato Sionis principe stratum suum,
non tamen sine accincto femore, non
sine gladio vulnerante. Audiant de-
biles fragilesque Sionis filia, qui adhuc
fortes filij non evaserunt, saluberrimum
consulentis Gregorij documentum, *Salo-
moni lectulum facimus* (tu alium, quàm pa-
cis principem, qui pax nostra est, non
suspicare) *quando à mundi solitudinibus
omnino cessamus.* (b) Sed ensem super
femur gerimus, quando rigore conver-
sationis appetitum carnis compescimus,
& omnem voluptuosam delectationis il-
lecebram, à corde pariter & corpore
refecamus.

(b) Serm: 3 in
Cant.

HE.

Versus
XIV.

Factus sum in derisum omni populo meo,
canticum eorum tota die.

Sermo Decimus Quartus.

Humana instabilitas efficit hominem, & DEO
contemptibilem, & suis hostibus risibilem, &
& sibimetipsi gravem.

EXponebatur sagittanda expro-
brantibus tumultuantis populi
improperijs, innocua sanctis-
simi Vatis anima, quando ad-
venientem retrudebant, comminantem

despiciebant, missum à Prophetarum Do-
mino denegabant, *mendacium tu loqueris,
non misit te Dominus DEUS noster*, (a) mi-
rarer frementis populi temeritatem, ni-
si legissem maledicorum indicem abbre-
via-

(a) Jerem: 23
v. 2.

viato hoc triverbio compediatur, omnes *utriusque* redarguebant Prophetam veritatis de falsitate, fallaces patris mendaciorum filij, rebelles luminis, jam dudum infami tenebrarum principi subjectione voluntaria mancipati; spondebant nuper, nec alium quam DEUM in testem fidei invocarunt, Jurabant se omne verbum, quod insinuaturus erat electus iste DEI nuntius, celeri obedientia completuros, & ecce! nunc cognito supremæ voluntatis imperio sibi à reduce propheta intimato, repudiant ut falsidicum, repellunt ut mendacem. Erant videlicet consimiles si non unistirpes eorundem parentum filij, qui legem Divini legislatoris digito exaratam per manum Moysis accepturi, concordivociferatione conclamabant, *cuncta, quæ locutus est Dominus, faciemus.* (b) Erat hæc prima conventio quam faciebat Divinus pater familias cum operarijs, quos hora diei non à excolenda legis opera mittebat, propositam promissione consona Hebræus populus acceptabat conventionem, erat (Theodoreto Commentatore) fœdus authenticum, subscriptioni exarantis scribæ non dissimile, inconstans tamen, ob nimiam proclivitatem ad relapsum, præsumptuosâ quippe temeritate pollicetur grandia, & nihil aut parum præstat.

Ecce enim! vix conticescere Divinum cœpit oraculum, quando horrifonum mox sacrilegium patrabatur; differt Moyses descendere (adeo periculosa est subditis prælatorum absentia) quando lubrica ad culpam instabilis vulgi perversitas tumultum excitat, rebellionem concitat, ad Aaronem velut ad præsidem convolat, effrœni clamant insolentia, *fac nobis Deos!* quanta delirifuroris stupiditas, quæ mandat homini Deos facere, abominanda scelestæ ingrati tudinis soliditas, multiplicari ambiunt DEitatem, quibus unus & solus DEUS tanta contulerat beneficia, innumera in tutelam operabatur prodigia; videbant impij consciendi maria, ut transirent profligati, viderunt submergi Ægyptiorum agmina, ut salvarentur perimendi; spectarunt accumulata plagarum miracula, quibus ultrix Omnipotentia Pharaonem flagellabat, Ægyptum devastabat, ad Hebræorum exitum coge bat, cæca vel penitus exoculata gens, quam nec magnalia in Ægypto ad con-

Pars III.

fidendum stimulabant, nec mirabilia in terra Gessen ad sustinendum commovebant, nec terribilia in mari rubro ad expectandum confortabant. Innocens Moyses despicitur, absens contemptitur, conversans cum DEO non attenditur, honorandus præscinditur, commendandus increpatur; dum Deos à fratre fabricari minaciter postulant, causam sacrilegæ revelationis, in eum, qui detinebatur à colloquente Domino, detorquere satagunt, *Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit ei.* (c) Contemptum virum nuncupant, fastidientes proprio nomine suum coram Altissimo causidicum compellare. Accidit (subtiliter advertente Chrysostomo) illustri Patriarchæ hoc ipsum infortunati successus ludibrium, quod assolet in sæculari connubio sæpius evenire. Dum enim providus lascivæ conjugis maritus, timet lascivientis lupæ adulterium, domus gubernium sibi soli appropriat, & jussus peregrinari, coactus hac sine infideli socia itinerari, inquietante momentanei timoris aculeo stimulatur, continuum meditatur reditum, abbreviare machinatur negotium, & breve triduum angit prolixum veluti foret triennium, *hoc Moyses passus est* concludit Os aureum, *quia inemendabilem Synagogam habebat uxorem, reliquit eam, & fornicata est.* (d) Inspiciebat admirabundus adhuc Israël, Divinæ Majestatis in miserendo clementiam, in premiendo Justitiam, stupebat in liberando potentiam, in protegendo Sapientiam, laudabat in largiendo munificentiam, clementiam in dissimulando, & jam oblita munifici Largitoris, Deos fictitios à manu hominis exposcebat. Hæc instabilitas non ita restringitur ad solum Hebræorum populum, ut non ad totam instabilis Adæ progeniem proprietate hæreditariâ extendatur. Non sola præteritæ calamitatis tempora complectitur, sed etiam præsentis varietate continuatur; non solus Moyses, quantumvis primus, obliviscen tibus & recalcitrantibus Judæis severè injungebat, ferventer inculcabat, *custodi te ipsum,* (e) Legit Ambrosius, *attende tibi homo, attende tibi, ait lex,* (f) suo id repetebat sæculo diversâ quamvis periodo Sapientissimus Salomon, suæ *svadens Amasæ, si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum,* (g) vertit Pagni-

Moyses Synagoga maritus ab illa adulterante deservitur.

(c) Exodi. 32. 2. 2.

(d) Hom. de regre, ex Asia.

Homo mone tur sibi attendere, ne ab homine decipiat.

(e) Deut. 4. v. 9.

(f) lib. 6. Hexa. c. 6.

(g) Cant. 1. v. 7.

Jeremias ab inconstanti populo Judæorum mendacij arguitur.

(b) Exodi. 19. v. 8.

Moyses assistens ante à Judæis, post breve tempus nec recognoscitur.

nus, *nisi cognoveris te*, & quamvis Hebrææ plebi id dictum autumet Lyranus, quæ inter gentes pulchra comparuit in DEI oculis, ob puritatem fidei & patriæ, explanat tamen universalius, expendit ibidem latiùs commemoratus Pater, interrogans, ut quæstionem resolvat, respondendo; *quæ est enim pulchra in mulieribus, nisi anima, quæ in utroque sexu præstantiam possidet pulchritudinis*; si tamen ambiat cœlestia, despiciat terrena, si corruptibilia deserat, nec desiderat, nisi quæ tantum sunt incorrupta; nam illa inviolata permanent, hæc ægritudine marcescunt, illa indemnitate sua permanent, ista in sua desinunt corruptione.

*Sponsa mone-
tur à sponso
ad se reco-
gnoscendam.*

Hæc igitur à sponsi pulchritudine pulcherrima; nam suam nunquam habuit, sed accepit, sibi attendere, seque inspicere jubetur, ne fortè altiora petens, sublimiora videns, se ipsam attollat supra se, & decidat à semetipsa: fugiat suæ fragilitatis nescientiam, horreat suæ volubilitatis ignorantiam, agnoscat suæ mutabilitatis inconstantiam, originariam suæ nihilitatis miseriam sæpius revolvat. Reperiet se ipsam nunc quidem staturam inter palmas victoriosam, ob invictam inter ardua tentationum luctamina fortitudinem, nunc quidem sublimata instar ascendentis Cypressi in monte Sion, ob intemeratam Justitiæ rectitudinem, nunc quidem exaltata cum Cedro Lybani, cujus resinâ, si tingas volumina librorum, nec corrodentur à tineâ, nec corrumpentur vetustate, sic desponsata incarnatæ sapientiæ illustris anima, & tineam voluptatis excutit, & voluptate cupiditatis non tabescit. Hæc sunt elogia fideli animæ sic debita, ut tamen arrham sponsi esse noveris, non sua, non sibi propria, non suæ naturæ munera fuisse suspiceris. Nè te ignores, tuamque originariam nescire velis conditionem, interroga magnum inter orientales virum, qui novit in omnigenæ privationis dispendio dimittere divitias sinè fastidio, perdere liberos sinè litigio, audire conjugis deliria sinè dissidio, excipere amicorum murmura sinè cordolio; Hujus explora Sapiëntiam! sapientes mundi scivit confundere, ab isto, quæ tua sit connaturalis hæreditas, quæ tibi sit congenita mentis & carnis qualitas, ausculta. Adorat supplicabundus monitor, non stomacha-

*Hominis con-
stantia est le-
ve folium à
ventis agi-
tatum.*

bundus vomitor, conditorem suum, opponit umbram luminis ut illustretur, lutum figulo, ne confringatur, quærit & quæritur, quærens clementiam & intonans querelam, *contra folium, quod vento rapitur!* quid inconstantius? quid est mobilius? quid instabilius? quid potest levius excogitari? Contra folium, quod cecidit à vitæ arbore ad terram & regionem mortis in paradiso, quod vento rapitur, seu sufflet adversitatis Aquilo, seu sibilet prosperitatis auster! contra folium, quod si levitati suæ relinquitur; si detinente conditoris dextera non præpeditur, in omnem ventum se se ventilat, & in omnem viam ambulat, *contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam*, (h) severâ rectitudine impetis, & consternante impetu mille terroribus involvis! inane folium, levissimi aëris ludibrium, ventorum victima, imbrium hostia, est genuinum nostræ mortalitatis symbolum, est adæ-

(h) Job. 13.
v. 15.

Homo tan-
quam folium
decidit in pa-
radiso ab ar-
bore.

quata effigies nostrarum animarum; hoc speculari in speculo speculari anima, amatrix speculi, & agitatam videbis Evæ filiam, volitantem hinc inde intrueberis Adæ filium, continuis dissipantium desideriorum flatibus, nunc quidem frementis iræ furoribus conturbatum, nunc verò stultorum more instar spinarum ardentium sub olla cachinantem, nunc emolliente luxuriâ lascivientem, nunc impellente audaciâ insolentem, nunc pusillanimitate metu trepidantem, nunc temerariâ præsumptione adversantem, nunc humili deprecatione supplicantem, nunc arroganti elatione commendantem. Hinc ille plorantis Isaïæ gemitus, *cecidimus nos quasi folium universi, & iniquitates nostræ, quasi ventus abstulerunt nos*, (i) Legit Syrus, *turbini instar arripuerunt nos peccata nostra*, quasi turbo iniquitas nostrorum criminum nos abstulit, quando superbiens ambitio nullo nos fixos virtutum pondere, in culmen elationis sublimavit.

(i) Isa. 64. v. 6.

Est folium, habens virorem innocentie, oriundum ab humore irrigatricis gratiæ, nec cadens in terræ gremium per appetitum terrenæ prosperitatis, de quo proverbialis Salomon suo jam tempore prælagiebat, plenam fortassis arborem commendans, *justi quasi virens folium germinabunt*, (l) justus, quam ipsa justificabat Sapiëntia, ipsa suum commendabat & compellabat servum ju-

(l) Prov. 11.
v. 28.

Justus est so-
lum virens.

(m) Jobi: 42.
v. 7.

(n) Job. 31. v. 6.

(o) in Ps. 1. v. 3.
Job fuit foliū
pendens à
Christo ut
ligno.

(p) Lib. 21.

mor. c. 5.

Justus Job ap-
pendi voluit
in Christo cru-
cifixo tanquā
in statera sua.

stitia, exprobrans confederatæ amico-
rum triadi livoris injustitiam, *non estis
locuti coram me rectum sicut servus meus*
Job, (m) qui non reddens malum pro
malo, nec maledictum pro maledicto,
sed contrariā prorsus vicissitudine ferien-
tem Angelum amanter acceptavit, fe-
rire permittentem humiliter adoravit,
uxorem exprobrantem suaviter auscul-
tavit, calumniantes consanguineos pa-
tienter toleravit; Erat justus, qui suæ
diffusus innocentiae, sed unā simul ope-
ratrici confusus gratiae, audebat in do-
mino gloriari, *appendat me in statera ju-
sta, & sciat DEUS simplicitatem meam*, (n)
appendi flagitat hoc virens folium in li-
gno illo, quod plantandum præviderat
propheticus coronari psaltis oculus, se-
cus decursus aquarum, quod fructum
suum dabit in tempore suo, *hujus ligni
plantatio fuit verbi incarnatio*, interpreta-
tur sublimiter humilis Incognitus, (o)
quæ secus aquas contigit, quando natura
humana secus Divinam Sapientiam me-
diā unione fuerat exaltata; fundatur hæc
explanatio in solidissimo moralisantis
Gregorij fundamento, dum præcitato sta-
teræ nomine mediatorem DEI & homi-
num designari insinuat, in cujus præcep-
tis velut in æqua lance cognoscimus,
quidnam in nostra vita deficiens habea-
mus. Priusquam Doctor gentium præ-
scriberet, jam justus iste per patientiam
cucurrit ad propositum sibi certamen,
respiciens in auctorem fidei & consum-
matorem JESUM; qui ad hoc in car-
ne apparuit, ut vitam nostram erudien-
do admoneret; infert exinde moralis
Papa, *cum ergo nulla in se beatus Job jure
redarguenda reperit, ad excedentem omnia
Redemptoris vitam, mentis oculos tendit*,
(p) intueamur justum in statera justiti-
æ feliciter appensum, & velut momen-
tum rectitudinis approbatum, reverea-
mur folium, non vento inanitatis rap-
tum, sed ligno vitæ firmiter unitum,
salutis arbori perenniter conjunctum.
Cecidit quidem & illud in paradiso, sed
sublevatum de terra coinquinatæ ori-
ginis à secundo Adam (nondum quidem
in assumpta carne comparente, jam ta-
men in Prophetarum oraculis veluti post
parietem nostrum per capcellos respi-
ciente) re floruit in sterquilinio cala-
mitatum. Est igitur tota mortalium
posteritas, congeries foliorum, eorum
alia virent, sed alia exarescunt, quam
sortem sponsæ considerare à sponso præ-

cipitur, ut se instabilem ad instar fo-
lij, quod vento rapitur, agnoscens pro-
fiteatur. Est adeo congenita humanæ
progeniei instabilitas, quod suum in-
choaturus psalterium illuminatus David,
à describenda hominis beatitudine illum
præ cæteris, imò solum præ omnibus bea-
tum asseveraverit, qui stare, qui subsi-
stere recusavit, *beatus vir! qui in via pec-
catorum non stetit*, (q) in (via mortalis
vitæ cursus exprimitur, qui semper pro-
cedendo, & nunquam subsistendo termi-
natur; dormit viator navigans, nec pe-
des commovens, vel gressum figens,
non tamen stare sinitur, subsistere non
permittitur, in portum conspirantibus
ventis quantumvis nolens jacitur, in lit-
tus etiam nescius propulsatur; Ad viæ
terminum cum latente properas, licet
lassatus in via iniquitatis te requiescere
confidas. Hæc necessaria humani via-
toris instabilitas, illam adumbrat in-
constantiam, quā suo præditus vitio,
venumdatus ad malum Adæ filius, à bo-
no, quod cœperat, recedit leviter, à gra-
du quem ascenderat, decidit viliter, ca-
dens & decidens, ruens & corruens, ne-
scit in bono subsistere, quantumvis sciat
in malo immobilis perseverare.

Vix alius succinctiori stylo nostræ
mutabilitatis delineavit miseriam, ac fe-
lix in miseria verus calamitatum arbiter,
immaculatus in ulceroso lectulo, in sauciato corpore, intemeratus Job, quan-
do natum de muliere hominem, mul-
tis repletum miserijs, brevi viventem
tempore, flori comparat, sed deciduo,
dum conteritur, quid enim aliud est vi-
ta corporis in carne, quam flos in fœ-
no, qui pullulantium foliorum viridi-
tate contectus, inexpectato comparet
decore venustus, sed meridiani solis fer-
vore percussus, erectum antea caput in-
clinabat, & quasi hunc unum prodij-
set ad finem, ut visus ex oculis specta-
torum recedat, rursus in terræ gremio
occultatur; quasi flos assurgimus, qui
antea in vastissimo amplissimæ possibi-
litis sinu latebamus occulti, sed vix at-
tingimus annosæ ætatis vespeream, quan-
do jam arescentes ad mortis putum rur-
sus dejicimur in occultum præcipitati in
sepulchrum; utque brevem processum
excedentis, ut celerem discessum rece-
dentis meditaremur frequentius, similli-
mam cursui nostro proponit vanitatem;
fugit velut umbra, & nunquam in eodem sta-

(q) Ps. 1. v. 1.

Vita corporis
est flos in fœ-

(r) Jobi: 14.
v. 2.
Homo fugit
cum volunta-
te sua sicut
umbra.

tu permanet, (r) fugientis fugam ex-
primit, velocitatem fugæ in fugiente
umbra, nostris ut intueamur oculis, ob-
jicit & proponit, Est umbra comes lu-
minis, quo finè, nequit subsistere, non
valet in hujus absentia perdurare; cur
ergo currentem vitam hominis à sole non
delineat, vel saltem capiat à luna? Il-
le indefinenter gyrat per meridiem, &
flectitur ad aquilonem, donec in suos
circulos revertatur, ista incessanti vo-
lubilitate cursum suum peragit, nun-
quam progressum terminans subsistit;
an fortè quia amorem conditoris sui per-
didit & innocentiae candorem, quem
originaliter habuit, deformiter amisit,
cum solis ardore comparari non potuit,
nec lanæ candore dealbare? qui enim
defectu amoris; lucis filius in tenebra-
rum principis potestatem transijt, cum
neutra ambarum cœli lampadum me-
ruit coæquari, quantumvis geminarum
more nunquam in eodem statu per-
maneant, sed potius percurrentes omnia,
ubique transiturus adveniat, nullibi sub-
stiturus sistat; dum actu vivit, à vita tran-
sit, dum firmus sistit, tunc actu currit.
Incepi repere quadrupes infans cum
lachrymis, ut proserperem ad pueritiam,
recessi puer ab infantia, ut procedens at-
tingerem adolescentiam, in ipso istius
status exordio fixum non sinebar me
detinere. Sed impellabar versus juven-
tutis caniculam, quâ æstuante aspirabam
coactus transfuga ad senium, in quo ob-
ambulans, heu! cum impijs in circuitu,
expecto, donec veniat immutatio mea.
Hoc vellem unum, ut statum continuæ
mutabilitatis nostræ sola temporis mu-
tabilitas comitaretur, sed est amaris de-
flendum oculis, instabilem pariter ani-
mam æternitatis perennitati non minus
corpore approximare.

Ad carnis ludibria spiritus, qui
ossa & carnem non habet, impelli-
tur, ad temporalium complexus spiri-
tualis anima incitatur; adeò ut malum
insequens cursu præcipiti torrentis in-
star ad centrum devolvatur, sed dum
bonum prosequitur, quasi contra vim
ascendentis aquæ confligens retardatur.
Satan quasi fulgur de cœlo decidit, quò
Paulus nisi raptus non pervenit. Hinc
providus nostræ salutis arbiter, suis con-
sulturus discipulis, eos ad ardua lustravit
certamina, ad retundenda assilientis inferi
tentamina animavit, ad magnanima He-

roum conamina hoc paradiigmate stimu-
lavit. *Contendite intrare per angustam por-
tam, quia multi, dico vobis, quærent intra-
re, & non poterunt,* (s) si hoc quæren-
tibus eveniet, quid negligentibus contin-
get? conatum non qualemcunque con-
sulit, sed contendentis instar, qui præ-
cedenti renuit cedere, vult anteceden-
tes præcedere, nec cedit sine luctami-
ne, nec sine reluctantis discrimine re-
cedit; quia, nisi mentis contentio serveat,
unda mundi non vincitur, per quam animus
semper ad ima revocatur, (t) interpre-
tatur Gregorius; Hoc pensans discat
sponsa fragilitatem suæ perseverantiæ
subtiliter agnoscere, sibi que à semet-
ipsa propter congenitæ mutabilitatis pe-
riculum timere; non stet in peccato-
rum via, sed currat viam mandatorum,
ut dilatetur, non coarctetur cor suum,
& dilatato corde currens perveniat pri-
usquam nox ingruat, ne consumatur vi-
tæ dies, priusquam accelerato cursu bra-
vium apprehendatur, cumque sis semper
mobilis, attende quò movearis, ne for-
san fugiens à Jerusalem, confugas ad Ba-
bylonem, declinans pacis semitam, ad
spatiosam viam mortis transiens, incidas
in latrones. Monet euntem, ut ca-
veat, urget currentem ut redeat, plan-
git ruentem ut audiens resiliat, prover-
bialis Salomon; *ne delesteris in semitis
impiorum, nec tibi placeat malorum via,* (u)
ne positus in voluntaria deviantium via-
rum electione, inflectaris voluptatum
illecebris, constituens gradum tuum in
libertate cupiditatum. Quod si tamen
à via fatigato, à cursu delassato, stan-
dum sit, antequam veniens pervenias
ad Domum Domini, sta firmiter in atrijs
Domus DEI nostri cum servis Domi-
ni, qui stant succincti lumbos suos, ut
se ad serviendum paratos exhibeant,
promptos ad punctualiter obediendum.
Ad portentosam vaticini Ezechielis qua-
drigam respice, aspectum rotarum in-
spice, & quam stare servis DEI sit pro-
prium (moralisante Gregorio) attende,
postquam enim vaticinus Propheta de ro-
tis hisce assereret, *non revertebantur,
cum ambularent,* subjungit illico, *sta-
tura quoque erat rotis, & altitudo, &
horribilis aspectus* (x) Est quidem al-
titudo staturæ decempeda, qua mensu-
retur, sed horror ab utroque discrepat,
& neutri amborum congruit aspectus;
sed reconciliat hanc ambulantium rota-
rum triadem commemoratus Pater, sci-
en-

(s) Luc: 13.
v. 24.

(t) Lib: II.
mor: c. 26.

Standum est
justo in atri-
js, antequam
intret ad Do-
mum Domini.

(u) Prov: 4.
v. 14.

Bene operan-
tibus conveni-
stare.

(x) Ezech: 1.

endum ergo est, quia stare ad vitam congruit bene operantis, nec enim operabantur aliter, qui Psaltis regij testimonio, stantes in Domo Domini, Dominum benedicebant, operabatur bene, qui testem ambiens suorum operum, suum habere Judicem exclamabat, vivit Dominus in cuius conspectu sto.

(y) id est, explanante Carenfi, cui fideli & fixo corde servio, stabat, non vacillabat coram comminabundis regibus, stabat, non titubabat, in confederatæ tyrannidis assultibus, fixus, non labilis, firmus & non volubilis, non perfidus, sed fidelis; altitudo verò est cælestis regni promissio, continuat sanctissimus Commentator, horribilis verò aspectus, est terror gehennæ. (z)

Qui stat, non excluditur à transitu ad patriam, si modò stans videat, ne cadat, aut saltem cadens attendat, ut ocius resurgat; qui stat, non timeat ut in profundum decidat, nam gehennalis facies non nisi reprobos suo terrore cruciat, quos casus volitus ad tenebrarum regiam præcipitabat.

Explorat omniscius omnipotentis oculus, singulos mundi incolas, ut discernat, ostende tu stans advena, paratus ad progrediendum, vocatus ad proficiendum, sta stabilis, monstrans staturam tuam in morum rectitudine, non in elatione cogitationum, & ipse monstrabit altitudinem suam, nunc quidem in promissione, tunc autem in collatione cælestium præmiorum, & liberabit simplicem oculum tuum ab aspectu terribili suppliciorum.

Sta stabilis posthume! licet instabilis Adæ sis filius, qui in veritate promissæ subjectionis non stetit, & si tuis providè diffidas meritis, si viribus humanis non confidas, clama ad Dominum DEUM tuum, ut respondentem exauditus audias vocem consolationis, qua consolari voluit, & erudire simul servum suum, tu verò hic sta mecum, (a)

soli enim illi prophetico conformiter oraculo, benedicunt Dominum, qui stant stabiles in gratia, non qui jacent volubiles in luto iniquitatis, amicus sponsi stat, moveri nesciens à sponsi latere, firmus in charitate; nec ideo stare displiceat, jacere magis lubeat, quia stando constringimur, jacendo dilatamur; latissima est charitas quemadmodum iniquitas coarctata; diffunditur illa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, quid amplius, quid latius immenso & finis ne-

Pars III.

scio interminabili hoc termino valeat cogitari; dum ista inter inania vanitatum convallia restringitur, nec ultra profundam inferni voraginem extenuatur, verum! ad ulteriora humanæ instabilitatis limina progrediamur; incipiamus congenitæ mutabilitatis anatomiam ab inamorado corde sanctæ illius animæ, quæ varijs amantium affectibus agitata, in varios motus profilijt, cum frui dilecto suo cupiens, jam ambiens privari. Suum orditur epithalamium alloquens non respondens, non concupita, sed sacro fervore concupiscens, osculetur me osculo oris sui, (b) multiplicat anhelantis desideria, plurificat desiderantis basia legens Malvenda, osculabitur me de osculis, seu septuaginta Interpretum, lectione, osculetur me ab osculis. Est anx-

xia, est anhele vox animæ amantis, quæ elevans se à corpore, abdicatis illecebrosæ carnis affectibus, exuta sollicitis sæcularium sollicitudinum exuvijs, infusionem Divinæ præsentiae, & gratiam visitantis verbi exoptat; nec peregrinum esto, quod uno seu primo osculo desiderium ambientis expleri non possit, quæ enim seridè diligit, non arcta unius osculi paritate contentatur, sed plura vendicat, ut desiderium basiendo accrescat, quemadmodum namque, qui se exosculantur, non sunt prima labiorum prælibatione contenti, sed spiritu suo se invicem animare peroptant, sic explanante Ambrosio, per hoc osculum adhæret anima DEO Verbo, per quod sibi transfunditur spiritus osculantis, (c) felix amasia!

cui, dum osculum poscit cælestis sponsus, se totum totus infundit; quid nō infunderet flagitanti, si nodò continuare osculando casta amatrix contendat; quis non continuaturam suspicetur, quæ non jam sua resolvi vincula rogat, sed supplicat instantius dissolvi, & esse cum Christo, ut corpus quidem à diuturno labore quiescat, anima verò convertatur in requiem suam; clamat sollicita, instat assidua, urget impavida, trahemè post te! noverat namque illam non currere insequendo, quæ non trahitur alliciendo, gratia quippe Divina nos præ-

venit, & interiorum dulcedinem nobis ostendens, de exterioribus nos compungit, Commentatur moralis Papa, quo præventionis auspicio? quo compunctionis incremento? moxque in illa transiens animus, præ eorum dilectione temporalia vilipendit, (d)

(d) scio interminabili hoc termino valeat cogitari; dum ista inter inania vanitatum convallia restringitur, nec ultra profundam inferni voraginem extenuatur, verum! ad ulteriora humanæ instabilitatis limina progrediamur; incipiamus congenitæ mutabilitatis anatomiam ab inamorado corde sanctæ illius animæ, quæ varijs amantium affectibus agitata, in varios motus profilijt, cum frui dilecto suo cupiens, jam ambiens privari. Suum orditur epithalamium alloquens non respondens, non concupita, sed sacro fervore concupiscens, osculetur me osculo oris sui, (b) multiplicat anhelantis desideria, plurificat desiderantis basia legens Malvenda, osculabitur me de osculis, seu septuaginta Interpretum, lectione, osculetur me ab osculis. Est anx-

(b) Cant. i. v. 1.

Anhelat anima sancta ad osculum sponsi, hoc est, ad spiritum Christi.

(c) de Isaac. 6. 3.

Optat trahi à gratia præveniente.

(d) S. Greg. in 1. c. Cant.

Ingens encomium transmutantis, felix augurium præludentis gratiæ! quo amplius ad amandum incitata prosequitur ardentius concupiscere virgo sapiens, & retardantem sponsum ad umbram arbori, ad viridarij delicias invitat, *veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum*, (e) Legit Ambrosius, *descendat frater meus in hortum suum, & edat fructum pomiferarum suarum*, jam germinantem in se habere se insinuat paradisum, mirâ operatricis gratiæ efficaciam, stupendam immutati spiritûs varietate; vocandus erat nuperrimè ad evellendos spinarum fasces, ad dissipandos veprium horrores, erradicanda fuerat non alia, quàm omnipotente dexterâ sterilitas arborum, quæ utinam acerbis saltèm & immaturis ficibus onustæ comparuissent, nam licet acerbitate sua nondum edenti sapuissent, saltèm futuræ maturitatis spe transeuntis & insipientis JESU oculos delectassent. Et ecce! nunc ad gustandum repentinâ vicissitudine evocatur, ad comedendum stimulat; ad hortum floribus confutum, ficibus prodigum, umbrosum frondibus, jucundum frugibus, amœnum fontibus & aquaductibus invitatur. O utinam ad tenuem harum deliciarum areolam illum auderem saltèm in suo transitu advocare! qui volens toties ad excolendam cordis aridi foveam descendere, cogebatur ob zizaniorum copiam declinare! *in hortum dilectus venit* (moralisante rursus Gregorio) *& fructum comedit, quando Christus mentes visitat, & bonorum operum delectatione se satiat*, (f) recreas venientem, delectas comedentem, eliminando peccati turpitudinem, obliterando culparum multitudinem, sepeliendo iniquitatum abominationem; non terres ariditate ligni novum restaurandi paradisi Adamum, nam novit ille, & ignovit, quòd lignum aridum sis factus in veteri Adamo, si modò per reparatricem gratiam pomifera Christi arbor pullulasti, non cædi timeas propheticâ securi, sed Evangelicâ ubertate confidas fecundari; denique, *hortus verbi animæ vernantis affectus est*, interpretatur Ambrosius, *& in pomiferis virtutis est fructus*, (g) affectus iste est illud unum necessarium, quo JESUS saturatur, hunc esurit, ut comedat, qui sterili ficulneæ, quia, quo esurientem pasceret, non habuit, insensus maledixit. Quod si exilis spon-

si pedissequa in hortum non hætenus excrevit, conetur fructiferam bonamque saltem æmulari arborem, quæ bonos fructus faciat, diffundat gemina utriusque charitatis brachia ad operandum, attollat se ad Deitatis verticem assiduâ meditatione suspiciendum.

Affectus animæ sanctæ est hortus sponsi.

Vidisti, quàm anxâ mentis aviditate Sponsum sponsa rogaverit, ut veniat vocatus, descendat invitatus? in quieto exardescantium votorum desiderio quasi sivit, quém diligit anima sua, prolixâ deflevit amaritudine non inventum; incœpit vix non præproperè, hæd tamen importunus à familiari oris osculo, quasi non expediret, magis deambulam viatricem à geminis ordiri pedibus, misericordiam Domini invocando, & veritatem ejus humiliter implorando; utrumque pedem Divinus viator peccatorum imprimit cordibus, sed convertendis, amatrix amanti debet uniri viciniùs, debet intimiùs adunari. Consumpsit ac insumpsit fidelis sponsa lachrymas pœnitentiæ, quas nunquam finit totaliter exsiccari, *suscepit jam de manu Domini duplicia*, ex manûs osculo, *pro omnibus peccatis suis*, (h) experta tribulationem corporis, & mentis afflictionem, jam est circumdata diploide Justitiæ, ut prælagivit alius, & mitra suo capiti imposita fulgorem gloriæ post pœnæ tolerantiam, post plagæ hesperuginem demonstrat; ob-

(h) Isa. 40. v. 2.

Anima in osculo manus accipit tribulationem motis & cordis.

tentis virtutum donis, inter secretas interioris horti delicias constituta, amanti consociari flagitat, dulcissima inter suspiria vultum cœlestis sponsi requirens, tardigradum exspectat. Tandem victus tot supplicantis precibus, tractus tot anhelantis gemitibus, collectus tot implorantis singultibus, comparuit in præliminari vestibulo, quando invigilans sponsæ oculus distantem suspicatus, & accedentem contemplatus, vociferari sponsam compulit, *ego dilecto meo, & ad me conversio ejus*, (i) legit Pagninus, *ego dilecti mei sum, & ad me desiderium ejus*, nisi enim desiderans desiderati non desideratur, quemadmodum quippe flammæ est obsequium, stupam accendere, ut ardeat, sic ejus, qui ignem venit in terram mittere, est officium, siccam stipulam, ut ardeat, inflammare; Inflammatur adeò, ut se amore languidam conqueretur, sponsoque langvoris nuntiandam intemperiem precaretur; Ego dilecto meo contribulato spiritu in sacri-

(i) Cant. 7. v. 10.

(e) Cant. 5. v. 1.

Tunc sponsus ad hortum sponsæ venit quando Christus visitans animam ejusdem sanctis operibus delectatur.

(f) in c. 5. Cant.

(g) lib. 3. de Virgin.

ficiū victimari ambio, cor ipsi meum contritum & humiliatum subijcio, ut sit ad me conversio ejus, & habeat, ubi reclinet caput suum, meque suam imaginem recognoscat. Ego dilecto meo tota subjiçior, non mundi opibus, non carnis voluptatibus, non sæculi honoribus, non terræ delectationibus, non vanitatibus superbæ, non impudicijs lasciviæ, non nœnijs, sed serijs amoribus, sed illi, qui est charitas in delicijs æternis. Ego dilecto meo, solum sui solius oculi intuitum concupiscens, in unam suæ visitationis benignitatem exardescens, quamlibet aliam alienæ conversationis dulcedinem fastidians, non mundi basium, quod immundum est, non carnis svavium, quod impurum est, sed fratris mei osculum, quod castum castos efficit, quod sacrum mentes consecrat, exposco.

Sponsa anhelans ad sponsum absentem, cum presentem ad fugam impellit.

(l) Cant. S. 7. 14.

Ad illum supremæ intensiōis gradum concaluit cor ejus, quis credidisset immutandam? quis DEI filiam humanæ instabilitatis notandam calculo cogitasset? Et tamen post modicum præsentis sponsi spatium, post tantos exagitati cordis impetus, vocem Jacobi audio, dum manus Esau video, optantem & aspirantem percipio, *fuge dilecte mi!* (l) ad fugam hodie incitat, quem tam ardentem heri, ut veniat, implorabat; utque celerius fugiat, modum accelerandi præscribere non retardat, *assimilare capreæ hinnulæque cervorum*, fugat lucem inaccessibilem, & quid in regione tenebrarum videre poterit hoc lumine destituta, fugat præsentem pacis Principem, invasa toties ab assiliente confusionis filio, quo confunderetur litigio? quo inquietabitur dissidio? illum dimittens ex brachijs, qui solus sola pax est, exuperans omnem sensum. Quam vellem ego cum Carenfi commentatore hortantem excusare, eam non ideo urgere Sponsi abitum, quia affecta tædio fastidit ulterius adstantem contemplari, sed quia ex familiaritatis affectu, rapta velut in ecstasim, ipsius celsitudinem sufferre non valens, contabescit; quam vellem adstipulari lubens elucidanti sponsæ votum Theodoreto, *fuge dilecte mi pravorum hæreticorum cœtas, & acutas adversus pietatem linguas*, quæ sauciant dilecti innocentiam, & vulnerant veritatem; Quam vellem cum Tuitienfi Antistite in favorem humilis animæ ferventer exclamare, *fuge dilecte mi, non quero in præsentis vita gloriam, sed gratiam,*

Anima sancta anhelat in hac vita ad solam remissionem peccatorum.

non quero claritatem miraculorum, sed opto remissionem peccatorum, (m) sunt saltus isti, qui omne transiliunt confinium naturæ, sunt saltibus cervorum similes, quos super montes aromatum, super præcella Sanctorum merita magis expedit fieri, quam super terrestrem animam, adhuc terrena sapientem, adhuc caducis inhiantem exerceri. Quam vellem denique Mediolanensem Ambrosium sectando revereri, hortatur, ut fugiat sponsum, quia jam sequi potest ipsa terrena fugientem, (n) utque sanctissimus Præsul declararet copiosius apologiam sponsæ, continuat commentari, dicit autem, ut similis sit Damulæ, quæ evadit de retibus, vult enim & ipsa fugere, & evolare supra mundum. Quid dulcius cogitatu, quid est sublimius intellectu? Veneror singula celeberrimorum Interpretum placita; sed singulorum veniā unum præ cæteris Clarevallensis Bernardi documentum effigiandæ mortalium conditioni famulatur aptius, quo hæreditaria nostræ instabilitatis volubilitas apertius declaratur. Insignis anima tot benedictionibus dulcedinis præventa, connubiali perennaturæ dilectionis vinculo desponsata, non miserabili terrigenæ, sed Unigenito æterni Genitoris.

(m) lib: 7. in Cant: 6. 4.

(n) lib: de bono mortis 6. 5.

Invitat sponsum ad fugam, ut secum fugiat mundum.

Flagrabat æstuantissimè, ambiebat instantissimè Sponsi præsentiam, quid sanctius, quidvè condignius? nihil conaturalius, nihil convenientius. Et tamen id ipsum exæstuantis animi flammicidium, quo concremanda timebatur, remisit adeò, ut quem intolerabili penè querimonia distantem deplorabat, absentem affectabat, eundem accedentem recedere, se complectentem recedere, imò velocissimæ instar capreæ à castis amplexibus fugere svaderet ac rogaret, urgeret ac instaret. O deploranda filiorum Adæ calamitas! hodie annunt, & adhuc ante Crastinum orientis auroræ diluculum, id ipsum abnunt, quod circa crepusculum rursus firmissimè ut annunt, decreverunt. Quæ dies quâ uno voto vivimus, quâ non illud vespere volumus, quod manè volumus; Quis nostrum gloriari valeat de die illa, imò de horis illis, quâ inconcussam, vel quibus inviolabilem adeo constantis animi expertus est æqualitatem, ut neque ad dexteram prosperitatis deflexerit, nec ad sinistram adversitatis? Sed mellissimum Commentatorem auscultemus,

Hoc sponsæ votum est symbolum instabilitatis humanæ.

(o) S. Bern:
Serm: 21.
in Cant.

videtne illum, qui in spiritu ambulat, nequaquam permanere in uno statu, nec eadem semper facilitate proficere, & quoddam non sit in homine via ejus, sed quemadmodum ei spiritus moderatur, prout vult dispensat, nunc segnius, nunc alacrius. (o) Quod si viator spiritus, si spiritualis crucigeri JESU pedissequus sic sua variatur in semita, ascendens & declinans, procedens & vacillans, quid de carnali senties animo, qui alteratur continuâ innumerarum fermè affectionum vicissitudine, attrahitur blanditijs, allicitur illecebris, affligitur augurijs, ipsis dilaniatur voluptatibus, ne desinant, ipsis excruciat opibus, ne deficient, summis honoribus affligitur, ne decrescant; spirantibus ventis inflatur, elatâ prosperitate jactatur, mutatâ sorte terretur, suspecta fraude torquetur, innumeris angitur curis, fugitivis tangitur umbris.

Anima etiam
sancta non
semper profi-
cit, sed quan-
doque ad ho-
ram retro ce-
dit.

David stupen-
dam se in ho-
stium dilectio-
ne ostendit,
Sauli vitam
donando, &
ab alijs impe-
trando.

Fortis erat puer Domini, cujus puerilibus membris & ursus cessit in prædam, & Leo præbuit palmam, fortis erat, qui decem millia stravit, quando magnanimus Saul, emicans ab humero & fursus super omnem populum, mille percussit; fortis erat, qui uno jactu vibrati lapidis ingentem terrificæ carnis molem præcipitavit, grandiloquam insultantis Philisthæi insolentiam obmutescere coëgit, & demendatum præsumptuosi Gigantis caput educto de allophyli vagina gladio amputavit. Fortis erat, sed magis animo quàm corpore, se ipsum vincens, ne hostem vinceret, imò ne victum læderet, quem poterat suo pro libitu exanimare, quando latens in speluncæ interiori concavo, inter Engaddi petras solis ibicibus pervias, Saullem suis conclusum gestavit manibus, adeo inevitabiliter, ut præscinderet oram regalis purpuræ, quin ab incurio principe notaretur; Pruritabatur consonis commilitonum nutibus, ad exanimandum celeriter adversarium, ad conscendendum Israël solium, sed noluit surrepto diademate coronari, quem enim cælum ungi Jusserat, illius commisit Providentiæ Davidem coronare, nec satis esse ratus, si manus suas sacra-
crati regis sanguine non cruentaret, invasit socios aviditate rabidâ ad hostis excidium animatos, ut captivum dimitterent, nam (Abulensi teste) habebant gravem iram contra Saullem, quæ incitabat eos ad occidendum illum, sed vicit reluctantes

vicoriosus Heros, non potestatis violentiâ, sed eloquentiâ pietatis. Et tamen hic manu & ore fortis, hic potens opere & sermone, invictus pugil, dicebar aliquando in abundantia, sua non movebor in æternum, dixerat (legente Cajetano) in quiete sua, non labar, dixerat (vertente Pagnino) in felicitate sua, non declinabo, legit Arias, non mutabo, ex eo enim, quod in persecutione Saulis positus, diutius innocentiam servaverat, eandem se retinendum confidebat; hinc dixit (Lyrano combinatore) in principio regni sui, quando tam temporalibus, quàm spiritualibus bonis abundaverat, non movebor in æternum, à via veritatis & justitiæ, & ecce! ad horam ab adjutorio Altissimi dimittitur, & cadens graviter, quàm gravis sit absente DEO deserti hominis fragilitas, eruditur. Tunc cogitans & lachrymans, præsumptuosam in homine fiduciam agnoscens, ingemuit serò, sed tamen seridè, avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus, (p) (p) Ps: 29. 7. 9. legit Syrus, & mutavi miserabiliter! quia (Lyrano prosequente) per Satanam in flagitia gravia dejectus; qui inter suprema periclitantis vitæ discrimina, immotus perstitit, cadit ad ictum oculi, & mors, cujus robustissimi Golie immanis lancea reserare non potuit ad corpus januam, ascendit per patulam hiantis palpebræ fenestram, non corpus mortale exanimans, sed fortem hætenus, sed immortalem animam vulnerans, saucians, & trucidans! Existimabat spe fragili assecutus rex, auxiliatricem invictæ manum gratiæ Jure hæreditario, perennitate indefectibili se possidere, quasi nunquam eandem posset perdere, nec ultrò amittere, minùs dimittere sibi collateralem, sed ultrix humanæ temeritatis Providentia retraxit manum protectricem, & cecidit, subtraxit donum, & corruit, dimissam revocavit gratiam, jamque non gratus, imò ingratus, projectus est à facie oculorum DEI!

In abundan-
tia spiritus
proponit se
non commo-
vendum in
æternum.

Sed post lap-
sum petit à
DEO non de-
relinqui.

O si sapientissimo illuminati Siracidis eruditus consilio, instructus saluberrimo Divini Spiritus documento, in die bonorum non immemor fuisset malorum, quæ nondum orta oriri possunt! non se assecurasset de elongato procul periculo, non quievisset cum obdormiente Jona sub umbra hæderæ, sed exclamasset timidus, sed timuisset providus, id ante lapsum deprecans, quod saluberrima in-
ter

ter suspiria supplicabundus intonuit. *cum defecerit virtus mea, non derelinquas me.*

(q) *Ps. 70. v. 9.* (q) Dixit tamen in abundantia, & inops factus est; non moveri in æternum voluit, minimè tamen prævaluit, sed factus est conturbatus, *id est, à priori statu motus, & lapsus in peccatum*, elucidat obscuram amphibologicæ conturbationis significationem purpuratus Hugo. En genuinum instabilis Adæ posthumum & hæredem! ne forsan majori obrutus delirio, te non lapsurum timeas, non recessurum tibi spondeas, in eodem pristinæ integritatis statu te constitutum credas; communem hunc esse noveris protoparentum vertiginem, universæ posteritati hæreditariam, illam solummodò excepero, quæ labis originariæ nævum non admisit, tota pulchra, quia semper amica, in qua non erat macula neque ruga. Non mea, sed Theodoretii Cyrensis hæc est sententia, sic Psaltis regij immobilem abundantiam explanantis, *hoc & Adam speravit, cum in paradiso, antequam deceptus esset, versaretur; sperans optat, quod sperat, obtinisset, nisi ad conjugis blanditias, ad mentientis Angeli versutias mactare se cepisset; idcirco amisit, quod speravit, dum prorogatam spem exosus instabilis evasit; abinde patrizamus singuli, & matrizamus universi! Hinc vertumnosum miselli hominis genium vivis hisce coloribus delineat Laurentius Justinianus, proponit sibi, quod vult, nec in eo, quod sibi proposuit, perseverat, sed transilit, nec tantum mutat, sed redit ad ea, quæ prius deseruit ac damnavit.* (r)

(r) *lib. de per-
sev. c. 3.*

Scrutare oculatâ indagine prodigiosum Apocalyptricæ locustæ monstrum, num hominem possis discernere, si cernas illius prototypon, in hominis instabili voluntate delineatum, in versatili ejus Judicio effigiatum, in commutabili suæ resolutionis vertigine vivaciter expressum. Erant, narrante ac exarante JESU discipulo, *similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium, & super capita eorum tanquam coronæ similes auro, & facies earum tanquam facies hominum.* (s) Informis formarum congeries, nec tanta sufficit adversitatum varietas, sed insuper ne sua decalvato vertici desit celsitudo, habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum sicut dentes leonum erant, horret ad primum defixæ imaginationis intuitum

Pars III.

suspensæ mentis oculus, & quidnam videat, videre nesciens, terrificam horro-
ris larvam inspicit, sed quidnam sit, quod aspicit, dijudicare nescit; & quamvis locusta suis insistens pedibus, volatum videatur prætere, & cataphractum belligeraturi militis equum repræsentare, non tamen hanc solam exigui animalis speciem insinuare prætenderat, qui grande subtus mysterium, suo velut sub cortice latens præfigurabat. Effigiatam dixerim crudelis superbiæ tyrannidem, ambitiosam superbi principis potentiam, qui acquisito indignus diademate, tanquam coronatus populis præficitur, regnis imponitur, ut furibundum exhibeat militem, non pacis protectorem; assilit urbes & regias, expugnat arces & oppida, subjugat gentes & solia, solo ambitionis vitio, pleno iniquitatis titulo, nullo Justitiæ suffragio, nec ullo æquitatis argumento. Si roges superos cur dissimulent, si respondentibus habeas angelos cur indulgeant, unò parique respondentes suffragabuntur calculo, quia provinciarum crimina vindictam exigunt, quia probanda fidelium innocentia flagellis indiget, non quia meretur improbus vincere, non quia debetur huic reprobo innocuos castigare. Est singularis moralitas Senensis Bernardini, qui detestabilem informis hujuscemodi locustæ considerans figuram, lascivum infamis ancillulæ prostibulum, scelestam luxuriantis scæminæ libidinem in illa præfiguratam recognoscit; cujus externam, si primo intuearis aspectu speciem, risus in ore, benignitatem indicat, candor in fronte, serenitatem annuntiat, sed cor venenum contegit latentis scorpij, & labia leonum dentes operiunt, quibus lancinat innocentiam, dilaniat intemeratarum mentium puritatem; vis equum furentem cernere in transvestito corpore, nega quod appetit, recusa quod concupiscit; & illico experieris furentem belluam in assultu, armigeram intueberis lamiam in tumultu, equum suspicies arrogantem, equam reperies petulantem; quod insinuat Joannes, dicens, *similitudines locustarum, id est in contentionem & turbationem, post lascivos & insatiabiles amores, indignatio atque turbatio inter carnales oriri solet.* (t) Quod si u-

(s) *Tom. 2. ser. 6. post Dom. Pass. art. 2. c. 2.*

bolo mediteris, combina equinam locustarum speciem, humanâ facie decoratam, muliebri capillabantur cæsarie, & leoninis dentibus armabantur; coronabantur aureâ similitudine, & inituræ prælium videbantur.

Sapientia secularis coronatur coronis locustarum.

(n) in c. 9.
Apoc.

(x) 1. Cor. 3.
v. 19.

Mira tot specierum colluvies! homo cum bellua confunditur, equus mulieri sociatur; In tam discordi formarum varietate affectus varios unius hominis licebit perscrutari, & facili colligetur serie, instabilem humanæ volubilitatis inconstantiam, variegato hoc specierum symbolo collocari; ô quoties homo deserit hominem, & instar effrœnis belluæ equum induit, ut hominem conculcet! ô quoties caro recalcitrât adversus spiritum, nec subdi sustinet gubernio rationis! Qui modò benignitatem exhibuit, humanitatem morigeram hominibus ostendit, elapso unius horæ spatio, hinnit ut equus ad libidinem, rugit ut leo ad furorem; qui nuper virum sua representavit constantiâ, confinem Angelis, nunc agit fœminam ad spectatorum lugubre propudium, ad nostri generis ludibrium, lascivientem in affectibus, in gestibus luxuriantem; Aureâ similitudine coronantes caput suum, defixis intuentium illudunt oculis, ut enim arguit Ambrosius, *per coronas locustarum sapientia secularis ostenditur*, (u) attende ad auri similitudinem, ut cernens acutiori oculo discutias splendorem, discernas veritatem; enimverò, *sapientia hujus mundi*; Apostolico decretante oraculo, *stultitia est apud DEUM*, (x) néve supersit aliquod humanæ mutabilitatis vestigium huic mysterio impressum, quod explanatione indigeat, vel exigat demonstrationem, muliebri quandoque cooperimur capillitio, mulierum cæsarie caput nostrum involvitur, quando effœminatis affectibus mens nostra irretitur, & quia capillus sinè sensu abscinditur, muliebres capilli virili affiguntur capiti, quando insensati per concupiscentiam, de libidine in libidinem labimur, ut in lascivis sordibus, post lubricam consumptæ vitæ intemperiem insensibiliter tumulemur. Et quamvis inconstans mutabilitas sit malum humanæ calamitati necessarium, hæc tamen, quam idæatam in locustarum turpitudine, in leonum ferocia, in fœminarum effœminata libidine descripsimus,

est prorsus voluntaria, nullatenus coacta.

Ad istam collimasse videtur gemenis Basilii, quando incipiens à mutabilitate congenita, in vitiosa desinit inconstantia, quæ suam à carnis illecebra derivans originem, in fœdam turpitudinem declinat; *vide! quàm varia sit & multi formis nostra mutatio; mutamur concupiscentijs!* (y) donec mutato cursu (y) ad Ps. 44. temporis, quo nostra in terris mensuratur duratio, beatæ æternitatis circulo circumscribamur, quæ nescit labi cum præteritis, aut immorari cum futuris. Revolve sæcula ad primum usque sæculorum initium, quando incomprehensibili celeritate operis conficiebatur totius architectura universi, magnificabantur supremi authoris opera, in sapientia fiebant omnia, ut esse inciperent, quæ non erant. Et quia finis omnium, eorundem fuit principium, in principio, id est in filio, creavit DEUS cælum & terram, ut adstruit Augustinus, vel si Ambrosij interpretantis placet elucidatio, in principio temporis, non enim ante mundum tempus existit, sed mundo velut congenitum, quæ mundi hujus sunt, commensurare inchoavit; denique fecit filius, quod Pater voluit, laudavit Pater, quod fecit filius, *quando vidit DEUS cuncta quæ facerat, & erant valde bona*, (t) notat subtiliter Evcherius, ante formatum hominem quasvis creaturarum mundi species bonas simpliciter nuncupari, hoc autem condito, quasi meliorata fuissent conditione hominis, deprecari valde bona, & nè suspensum relinquat hujus mysterij scrutatorem, subjungit profundam allegatæ diversitatis rationem; *antè erant singula bona, propter hominem omnia valde bona, quia omnia in decorem hominis creata sunt*, & quia, propter quod unumquodque tale, & illud magis, majori bonitate renituit, præstantiori decore decoratus resplenduit, quia universi splendoris creaturarum mundi, intermedius veluti terminus, & quoddam finale fuerat exemplar: Illius super cæteras creaturarum facies excellentia, suæ præ reliquis sublimitatis eminentia, ex ipso confecti operis magisterio deducitur, dum non solo jubentis verbo conditus, ut alia terrigena sex dierum opera, se sanctissimo augustissimæ Trinitatis consilio in mundum editus, in mundo conditus, recensetur. Explorat aliam creati homi-

*Homo medi-
antibus suis
cupidaribus
indefinenter
immutatur.*

(z) Gen. 1.
v. 31.

*Ante creatio-
nem hominis
omnia dicun-
tur bona, post
illam autem
valde bona.*

minis præminentiam doctus Origenes, dum sacrosanctam Triadem, tri-unam Creatricem, omnium trinam duntaxat creaturam fecisse exprimitur, dum enim altera jubente DEO facta enumerantur, dixit DEUS, fiat lux, fiat firmamentum, congregentur aquæ, fiat arida, producat terra, solum, non casu vel fortuito, sed insigni velut mysterio describitur, in principio creavit DEUS cælum & terram, fiant luminaria, & tandem in Creaturarum terminali limine, ait DEUS, faciamus hominem, combinat exindè limosi hominis cum domo syderum propinquitatem, deducit nobilis prosapiæ illustrem excellentiam, concludit, quanta sit filiorum Adæ sublimitas, cum tam illustribus elementis adæquetur, habet honorem terræ, exspectans, donec veniat immutatio sua, ut terram bonorum, fluentem lac & mel, finatur transmeare, denique honorem Solis & lunæ, cui promittitur à Largitore bonorum omnium, quod, qui erudiunt multos ad justitiam, *fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates*, (a) & incarnata Veritas de coronando electorum numero, quorum lux in præsentis sæculo lucescet coram hominibus, adstruit, tunc *justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum*. (b) Præclara syderum cum DEI filijs conventio! licet sit tantum analoga, quæ intercedit similitudo.

Pulcherrimam delineatæ Deitatis imaginem profundiori perlustrat oculo Lactantius Firmianus, visibilem in corpore, sed invisibilem in anima, constantem ex utroque, quæ ut cum viventibus viveret, sentiret cum animantibus, intelligeret cum Angelis, spiravit, vel, sicut volunt alij, inspiravit limosæ Damasceni pulveris statuae spiraculum vitæ, non quasi hæc immortalis anima suam nancisceretur originem ex ipsa sui opificis essentia, quod ingens est delirium cogitare, sed voluit, & imperavit, ut massa limosi corporis habeat vitalem operandi ac ratiocinandi efficaciam, fieretque exanime simulachrum homo in animam viventem. Undè commemoratus Pater, postquam inspirantem Adæ animam de vitali fonte Spiritûs Divini ficto jam corpore subtiliter describit, applaudit animatæ Divinitatis imagini, constat ex anima & corpore, id est, quasi è cælo & terra, quandoquidem anima, quæ vivimus, velut è cælo oritur à DEO. (c) Adora sublimis homo non tuâ sed idæati

Conditoris sublimitate sublimatus, adora non solum creantis Omnipotentiam, sed providentiam Ordinantis. Tuam eodem oculo præviderat inconstantiam, quo te à tuo viderat incommutabili principio defecturum, hinc tuam stabilivit fragilitatem, & terræ incunabilis, de qua sapientissimus Ecclesiastes adstruit, *terra autem in æternum stat*, (d) quia Altissimus (d) *Eccl: 1. v. 4.* firmavit orbem terræ, qui non commovebitur; quod si de militante dictum Ecclesiæ, quæ in sæculorum vespera transibit ad triumphantem, communi Patrum suffragio reclames, lubens assentior, qui primum hominem illius primum in terris DEI Vicarium, primum veluti Sponsum & principem contemplor; adjunxit terreno corpori cœligenam quasi animam, ut tua in cœlis foret conversatio cum Angelis mutari nescijs, & Angelorum Domino, cujusvis transitoria vanitatis inimico; insinuat Ambrosius novam supernæ protectionis circumstantiam, dum hominem in Damasceno agro conditum, & mox ad interiora paradisiacæ voluptatis præsidia recogitat translatum, *posuit eum in paradiso sicut solem in cælo. expectantem regnum cœlorum, quem admodum creatura expectat revelationem filiorum* (e) DEI.

Adam ante lapsum fuit in Paradyso sicut sol in cælo.

(e) Lib: de Par: c. 1.

Quis dubitasset perseveraturum in atrio cœlestis gloriæ, quis nos sperasset fide inviolabili obsecuturum cœlorum Domino delegatum terræ vice-dominum, ad quem universa vocabantur animalia, suo insignienda nomine, velut cives ad consulem, velut servi ad principem, ut super omnia mentem suam excedere recognosceret, quæ de recognitis velut judex de subditis judicaret. Adducebantur, vel occulto Divinitatis nutu, vel Angelorum ministerio, ad hunc orientis mundi gubernatorem cum terræ animantibus aliquorum cœli volatilia, in signum dominij, *ut ed magis Conditorum suum diligeret, quò se meliorem cunctis viventibus, quibus nomen imposuit, esse sciret*, commentatur Eucherius; Verùm! qui oculos cordis clauserat, ut carnis oculos aperiret, hoc privilegium præcellentiæ non voluit, ut debuit recognoscere, sed maluit blandiloquæ conjugii subjectus obedire, quam constitutus creaturarum præpositus præcipienti subjacere Creato-

Adam lapsus uxoris vitio evasit instabilis.

cor-

Homo in creatione sua factus est propinquus syderum.

(a) Dan: 12. v. 3.

(b) Matth: 13. v. 43.

Filij DEI emulantur sydera in præluendo alijs fulgore sanctitatis.

(c) Lib: 2. de Error: Error

corrumpit stabilitas, & factus pater instabilis, vertiginosum genuit Primogenitum, factum pariter post primum innocui fratris cædem vagabundum exulem super terram. Instabilis Angelus, qui adstans coram Domino, stare inter adstantes noluit coartaneos, sed voluit sedere, humanæ felicitatis statum livore invido persequeretur, quem funesto præcipitatus exitio, *animal lubricum, & tortuosis anfractibus mobile, operi suo congruum, per quod loqueretur, elegit*, ut loquitur Augustinus, (f) quo velut locutionis subdole instrumento suam sermocinatus fallaciam circumvagæ per arboreti delicia, mulieri, seduxit vagabundam, ut subversum amore maritum perverteret, & cum ruente corrudentem, de statu immortalis innocentiae ad casum instabilitatis continuæ detruderet utrumque, uterque prostratus jacuit, & ne voluptuosâ in Paradiso voluptatis oblectaretur requie, instabilis animo, subsistere non sinebatur amplius, in loco mutari nesciæ tranquillitatis, sed expulsus est ab æternis ad temporalia, ad indigna ab abundantibus, à firmitate ad infirma, continua erudiendus vicissitudine, quæ pœna, quæve plaga sit, inconstans alternæ varietatis reciprocatio, *expulsus est* (Commentatoris Prosperi testimonio) *à bono æterno ad bonum temporale*, quanta arborum distantia! *à bono spirituali ad bonum carnale*, quæ consona beatis mentibus possessio? quæ miserabilis miseriarum acquisitio? *à bono intelligibili ad bonum sensibile*, quid rationali animæ conformius? quid adoptato DEI Filio indignius? *à bono summo ad bonum infimum*, (g) plangite incomparabilem jacturam hominis beati spiritus! recedite supremi principes ab extirpante tribulorum agricola, à spinosæ telluris supplantatore! à maledictæ terræ accola, ab exulante incola contra Paradysum voluptatis proscriptum de horto deliciarum ad vallem lachrymarum, plangebant universa creaturarum congeries, & expendente Macario, DEUS lamentatus est (ut ita dicam) luxerunt eum Angeli, sepelienda mortis victima, se ipsam monumento intulit, longam passura mortem, nec nisi lento inter ærumnas obitu prolixam protelaturus vitam, (h) contra Paradysum, quo beata vita (explicante Augustino) significatur, ut qui violatâ lege per peccatum eundem profanaverat, delictum in diametrali exi-

lio deploraret. Abinde prima cœpit calamitas, ut cæterarum radix in terra deserta & in via pullulare inconstans variabilitas, abinde universa mundialis territorij machina evasit in Babylonem illam, cujus instabilem monarchiam, cujus momentaneam vicissitudinem promulgaturus vindex Angelus, feralem mortalis exitij lessum insonuit, exclamans in fortitudine, *cecidit! cecidit Babylon magna!* (i) duplex lapsus innuitur, ut bina filiorum Adæ plaga insinuetur continua colluctantium affectionum intemperies, & nunquam in eodem statu permanens status humanæ mortalitatis.

Prima profligatorum exulum patria fuit tempestuosa mundi regio, prima ærumnarum hæreditas, quàm adiit generantis peccati filius, mortalis homo peccator, fuit inanis mundi vanitas, super qua meditantus sua in claravalle sic lamentatur Bernardus, *fallax mundi gloria dignè respuitur; flos sæni est, vapor ad modicum parens, ipse ejus qualiscunque status, nonne plus anxietatis, quàm jucunditatis habet?* (l) perpendo qualemcunque statum; nam stetit etiam superba Babylon in sumptuosissimis turribus, in speciosis domibus, stetit in opulenti civibus, in ambitiosis proceribus, & tamen Angelico idiomate dicitur cecidisse, quàm labile expendens subsistentiam Alexander Alensis, concludit de stante in suis lapsibus, cadente in suis stationibus, de semper labili, semper mutabili prototypo Babylonis, *non potest diu stare vanitas mundialis*, si causam hujus prognostici investigare satagis, suam adjungit suæ illationis rationem, *nam homo moritur, & ejus hæreditas, erunt serpentes & vermes*. Stetit, dum viveret, sed cecidit, dum obiret; non enim vermes norunt ad standum assurgere, nec serpens novit in statum stabilitatis se erigere, sed tantum humi serpere, & supra ventrem ambulare. Cadit, dum stare firmiter creditur, cadit mundana Babylon, dum orditur assurgere, dum creditur exurgere, dum solium potentiae conscendere divulgatur. Evanescente diluvio ex Noëmitica filiorum Triade generationes septuaginta duæ (Rabano computante) referuntur, de Sem viginti septem, de Japhet quindecim, de propudioso Cham triginta, cujus nepos ex filio Chus, Nemrod exstitit, *qui cœpit esse potens in terra*, legit Varablus, *ipse cœpit esse tyrannus, &*

(i) Apoc: 18.
v. 2.

Cecidit homo
sicut Babylon,
quæ semper
stans semper
cadebat.

(l) Epist. 113.

Vanitas
mundialis
substare &
stare non po-
test.

(f) Lib: 14.
de civit:
c. 11.

Lucifer instabilem volens
facere hominem
lubrici
serpentis figuram
assumpsit.

(g) in sentent.

(h) hom: 30.

(m) Gen: 10: robustus venator coram Domino, (m) ex-
planat conditionem truculenti venatoris
v. 7. interpret Alcuinus, erat hominum oppres-
sor & exstinctor, quos allexit, ut turrim con-
stra DEUM construeret, adjungit Interli-
nealis, animarum deceptor, quia coge-
bat homines ignem adorare.

Auspiciabatur stolatus homicida
sue crudelitatis imperium à Babylone,
fuit enim principium ejus Babylon, narrat
Chronologista sacer, ab hoc coronato
regum Principe ac Primicerio, ab hujus
sceptrigeri latronis origine universa
mundi regna post cataclismi plagam su-
am auspicantur genealogiam, à Babylone
regnum omnium metropoli deri-
vatur Monarcharum potentia, ut discant
reges, & terræ judices, à Babel, quæ ver-
titur confusio, augustam coronatorum
capitum originem derivari. Nembrod
(interpretante Ambrosio) Æthiopo verti-
tur, non sine insigni mysterio, nam co-
lor æthiopis tenebras animæ squaloremque
significat, qui adversus lumen est, charita-
tis exors, tenebris involutus, nocti similior
quàm diei. (n) Ad lapsum conspirant

Potentia mū-
di post dilu-
vium incipit
à confusione
regni Baby-
lonis.

(n) Lib. de Noë
634.

omnia, alludunt ad instabilem deciduæ
Babylonis interitum universa. Regene-
ratum abluti orbis imperium, renascens
enatantis mundi dominium, suum à
Nembrod cœpit exordium, qui descen-
sio seu lapsus dicitur, qui cum creata turri
adversus cœli regnum conabatur adver-
sus omnipotentem assurgere, sed cade-
bat, præsumperat in cœlum cum arro-
gante Angelo ascendere, sed descende-
bat, denique principium sue regalis po-
tentiae fuit coronata Babylon, quæ vix
regalibus ligata fascijs, jam cecidit in
sue ambitionis primordio, ut enim in-
temeratus scribentis prophetæ calamus
exarat, subito cecidit Babylon, & contrita
est, (o) ululate super eam; quasi feras
invitet ac belluas, ut ululent, non ho-
mines, ut plorent, ululate, subjungit pur-
puratus Hugo, vos, qui eam diligitis, in-
feram enim degenerat, & se humani-
tatis firmate denudat, quisquis mun-
danam vanitatem adamat, quisquis suis
amoribus irretiri dissimulat, quisquis
suas illecebras sollicitat, ut pariter ere-
ctus corruat, ut decidat sublimatus!
Et tamen, quot sunt mortalium exitia-
les humeri, qui Babylonis oneri, affe-
ctu voluntario, non violento prævalen-
tis imperio succumbunt; Babylon signifi-
cat mundum, docet Bernardus, cujus a-

Pars III.

mor cupiditas est, onus itaque grave mul-
to premens, & ad inferiora incurvans,
(p) pugnant & litigant delirantes Adæ
filij, configunt & desiderant premi
laboribus, si modo intollerabili vanita-
tum sarcinæ in bajulos subjiciantur, &
cū ad hoc pervenerint, quod concu-
piscunt, non quietantur, sed crucian-
tur, non contentantur, sed acerbantur.
Dumque plenis incurvantur affectibus,
nec deprimi timentes, nec opprimi re-
nuentes, pecuniam jumentum amplectun-
tur similitudinem, & licet limosum cor-
pus cœlestem syderum regiam erectis in-
tueatur oculis, orta tamen de cœlo ani-
ma spiritualis creatura, angelicæ bea-
titudinis æmula, incarnati regis gloriæ con-
sanguinea, interiorum affectuum palpe-
bras, & sensuum interiorum oculos,
terrenis acclavat quisquilijs, mundanis
sordibus affigit, & quæ in croceis nu-
triri debuit, geminis brachijs amplexa-
tur stercora, dum intellectus decipitur
erroribus, illaqueatur luteis voluptati-
bus, cæcutiensque voluntas obscenis ob-
lectationibus inescatur, cœnosum corpus
ad nubes usque attollitur, ut cœlum vi-
deat, cœligenus ab ortu spiritus in cœ-
no volutatur.

(p) Serm. de
undec. one-
ribus.

Quam execrabilem humanæ trans-
formationis vicissitudinem, sed volitam,
sed voluntariam, à dementato Adæ fi-
lio amanter ac ideo amenter volitam ac
concupitam, jam tunc propheta regius
deplorabat, quando singultuante animo
lucens gemensque intonabat, substantia
mea, tanquam nihilum ante te, verum-
tamen universa vanitas omnis homo vi-
vens, (q) sonat versio Tygurina, ni-
hili est homo quivis, quamvis firmus consi-
stere videatur, legunt adduntque septua-
ginta interpretes, omnis homo est vanitas
secundum universa, quâ lectione subtili-
ter insinuat, quidquid firmus præ cæ-
teris Adæ filius molitur, infirmum est,
quidquid stans firmiter mortalis homo
peragere conatur, caducum est, quid-
quid excelsum sublimatâ mortalitas de
sua meditatur præsumpta celsitudine, va-
num est, ut magnus sit, in magnis am-
bulat, & mirabilibus super se vacat di-
scutiendis, quid est inanium? dum enim
se sublimem judicat, quod non est, men-
titur iniquitas sibi, dum autem à se id
bonum esse cogitat, quod in se est, fal-
litur rationis oculus, ut malè bonum
videat, & malæ voluntatis oritur deflen-

(q) Ps. 38. v. 6.

Stare homi-
nis est instabi-
le, quia ip-
sius esse co-
rum vanum
est coram o-
culis DEI.

da cæcitas, amans se ipsum velut Authorem præsumptæ bonitatis; tu oculatiori acie instabilem præcipitari videas in ruinam, dum stare sibi, & quidem firmiter videtur, stabas, sed alienis pedibus, priusquam te tuis stare opinaberis, invidit tibi stationem mendax Angelus, qui stare noluit in veritate, dumque, ut suprà temetipsum ascenderes, persuadere non potuit, suis effecit nequam fraudibus, ut tuo imputares robori, quod debebatur alieno; hoc credens, cecidisti, hoc putans, corruisti, factus ex stante instabilis, lapsus ex labili, cæteris supportatu difficilis, tibi met ipsi gravis: ô si gloria tua foret testimonium conscientiæ tuæ inglorie gloriator! non gloriareris dum malè feceris, neque in rebus pessimis exultares, stares in Domino, nec caderes in temetipso; videres stabiliter, sentire invariabiliter, te nil habere, quod non acceperis, proinde puderet gloriari, quasi non acceperis.

Substantia hominis ante Deum nihil est, licet in semetipsum aliquid sit.

Convertere anima mea ad intrā, ubi est Scrutator DEI oculus, non ad extrā, ubi caligant oculi humanorum iudicum, qui oculos habentes, non vident, dum se videntes æstimant, & oculatæ mentis acie imbutos videre, quæ non vident, videri volunt. *Substantia mea tanquam nihilum ante te*, non hoc videre potuisset puer Domini, nisi videns ante Dominum vidisset, quod ante homines neutiquam videret, quid poterat non videre, si ante lucem, quæ illuminat omnem hominem, quid homo sit, videbat? vidit, quod quasi nihil sit, in comparatione illius esse, quod totum est. Clamabat anxius, sollicitabat luctifonus, urgebat inquietiùs, instabat importuniùs, ingemiscebat validiùs, *notum fac mihi finem meum, & numerum dierum meorum!* sed dixerat, priusquam viderat ante Dominum Dominatorem terræ, hoc enim illustrante, hoc coram se consistentem illuminante, vidisset non esse suorum dierum numerum, quem tanta prementis unimi investigatione videre flagitabat; quomodo enim sit, quod non stat? non quippe reputatur esse, quod nunquam invariaturum subsistere cognoscitur, in nullo ullius momenti statu sistere, semper decurrere, ad non essendum comprobatur: verumtamen, non ille dierum illorum numerus ab hoc illuminato principe requirebatur, quo nostræ mortalitatis cursus

mensuratur, sed quem sibi deesse conqueritur, quo se hucusque destitutum lamentatur; diem non transeuntem, sed permanentem conquerendo quærit, requirit inquirendo, diem, quæ ab hesternio non præceditur, neque à crastino compellitur ad procedendum. Non vult transire cum transeuntibus variabiliter, sed vult cum permanentibus constanter permanere; optat dies antiquos præterire, veterascentia veteris Adæ sæcula flagitat superare, in fluctibus maris non cupit fluctuare, sed ambit ambulare, illum solummodò finem desiderat, qui finis nescius, incommutabili durat æternitate, stantibus inhiat, labentia declinat; Tædet hic esse sic, ut est, carne mortali aggravatus, gemit sub aquis fluctuantibus, certior de malis, incertior de bonis suis; plangit adhuc sub sole (ubi universa sunt vanitas) constitutus, adhuc in orbis orbita rotatur, eorum, quæ retrò sunt, obliviscens, ad anteriora extendere se conatur; incertus de ijs, quæ exoptat, non consequetur de ijs timidus, quæ metuit, nè forsitan timentem assequantur.

Quàm provide intuetur oculo viator iste, quid scia ante DEUM sit substantia, hinc avolare flagitat, ut evolet ad Divinam; dimittit evanescentis Adæ filios, ut DEI filijs associatus, eluctetur habitans in excelsis, ubi non datur aditus vanitati, undè excluditur vana varietas, proscribitur variabilis instabilitas, sola moratur veritas, sola æternitas commoratur. Exhibuit vanis inanium spectantium oculis sumptuosum terrenæ vanitatis spectaculum vates Ezechiel, proponit sumptuosam ambitiosæ metropolis scenam, non suo exaratam calamo, sed DEI digito delineatam; Jucundabatur voluptuosa Tyrus in delicijs, quasi deliciarum sinus, gloriabatur in aggregatis provinciarum divitijs, velut divitiarum alvus, congeniti nominis immemor, quo verso, *angustia* dicitur, & suis anxiatæ divitijs, alternis angustiatæ miserijs animæ sublimem pulcherrimæ argonavis machinam, contemplare vectricem auri-flui orientis onerariam, in corde maris sitam; ut constantiori valeas obrutu sistenter intueri, comparer perfecta in decore suo, seu coacervatam mercium opulentiam, seu insignis fabricæ attendas vastitatem, abjeter montis Sanis in fulcra famulabantur ad sustentandum ingentis ædificij molem, nè decideret; nec aliæ im-

Numerus dierum via nullus est, ob continuationem temporis, solus dies beata æternitatis verus dies est.

Tyrus vertitur angustia & animarum nostrarum stabilitatem anxiam præfigurat.

impendebantur arbores tabulatis ; decussabantur excelsiores cedri de Libano, ut erigendæ malo navigij ancillarentur ; solidissimæ quercûs Basan dolabantur in remos, nè tumultuoso procellarum verberare frangerentur ; fessis remigibus substernebantur trantra ex ebore Indico concinnata ; pro prætoriolis, seu præcellarijs, ligna ex occidentalibus Insulis abscindebantur, certabat in bysso Ægyptiaca colorum varietas cum splendido decore picturarum, ut malo pro carbasis affigere-
 tur ; utque nihil ad pompam arrogantia desideretur, operiebatur Hyacintho & purpurâ, regalem objiciens magnificentiam attonito spectatori. Fungebatur gubernatoris munere grandiloqua dirigentis mundi sapientia, quæ est stultitia apud DEUM. Sidonis incolæ & Aradij quorum primi, vertuntur *venatores*, secundi, *deponentes*, agebant remiges, rectores quippe mundi hujus venantur temporalia, & deserunt æterna, solliciti de aggregandis mercibus, incurij in conservandis animabus ; tandem prudentes & senes Biblij, id est inveterati dierum malorum, imbuti scientiâ seculari, adhibebantur pro nautis, in ministerium suppellectilis suæ. Lustrare lubeat & indagare, investigare placeat ac explorare hanc bajulam mundialis gloriæ navim, navium Dominam, subiecti maris principem, sed conjurato ventorum agmini expositam, proditorio confederati Aquilonis turbine impugnandam. Describitur membratim superbi corporis ambitiosa moles, quæ minutissimis in dependentijs pretiosa, amplissimis in sumptibus opulenta, solo, cœloque sua insultans pulchritudine, nullis provisa est anchoris, quibus adversantibus Evris resistere, quibus innixa in turbulenti maris voragine valeat sustentari.

O quam insipiens consilium præbuerunt sapientes Tyri! ædificantes domum sine suffulciente fundamento, & erigentes præcellam ingentis structuræ navim sine anchora sustentante! delirant insipientius, fabricant stolidius demones mundicolæ, qui habitant in maris limine, plena haurientes amystide intoxicatam carnalium voluptatum amaritudinem, ex ipso introitu scaturientem ; reposcunt bona transitoria in annos plurimos, nec terminum recogitant unius noctis esse durationem, nec enim

diem eorum admittit obscuritas, nec lucem sciunt discernere filij tenebrarum, sunt impij, quorum cor quasi mare fervens, sunt & incurij, nolentes inclinabile experti Salomonis proverbium recolere, *extrema gaudij luctus occupat*, (r) Illorum quæ vehuntur oneraria, ex fallaci gratia & vana compaginatur pulchritudine, illa resplendet in urbium palatijs, ista in curiarum ædificijs superbit. Clamat Apostolus, *adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea*, (s) reclamant isti superbientis Angeli imitatores discipuli, *adimpleo ea, quæ desunt oblationum carnalium in corpore meo*, Erigunt sublimem honorum fabricam ex cedris & abjeribus, semper ad alteriora dignitarum culmina anhelô corde se extollentes, donec conficiantur tabulata maris, in quibus lata perditionis via moraliter adumbratur ; Remos ex quercu conficiunt, quæ arbor porcos suis enutrit fructibus, nam & istorum opera cibant, & pascunt immundos spiritus, ut remigando navis cursum accelerent, tentando pedes animæ ad vitiosos habitu expediant velociore, accumulatisque sceleribus, velociori, remigio ad portas inferni appellent. Hoc est instabile humanæ stabilitatis simulachrum, hoc probatissimum nostræ variabilitatis est symbolum, quotidianis eventibus, nè dicam momentaneis successibus comprobatur; semper in fluctibus agitatur sollicitudinum, inambulamus maria miseriarum, hinc inde jacimur in oras ærumnarum, nunquam magis instabiles, quàm quando nos stare nobis imaginamur.

Credebant frædisfragæ Phariseorum turbæ, se inter homines hominibus majores, spargebant se cæteris excelsiores, quando præcurrens incarnatæ Veritatis prodromus, quid essent, ignorantibus annuntiabat, quod essent viperarum gemina, genuina nequam serpentis gemina intimabat ; nec immerito, nam (recensente Paschasio) matrem suam, videlicet Synagogam Prophetarum, de qua nasci debuerunt, cruentis manibus occiderunt ; quantus error ab utero ! quanta varietas adhuc in gremio ! quos DEUS creaverat homines (scribit Chrysologus) fecerat filios Abraham, malitia perierunt, & convertit in viperas. (r) Et nunquid universi protoparentis Adæ filij hoc degenerantis auspicii anathemate feri-

Est sumptuosa navis, abundanter vanitatibus instructa, sed situta.

(r) Prov. 14. v. 13.

(s) Ad Coloss. 1. v. 24.

Quos DEUS creavit filios Abraham, hos peccatum mutavit in viperas.

(c) Serm. 137.

Jerusa'em ex
meretrice fit
urbs fidelis.

(u) catech: 3.

mur, hoc instabilitatis stigmate insigni-
mur, an non de morte Patris concipi-
mur peccatores, ac ideò mortales? an
non ex morte Matris generamur prius
infortunatæ mortis victimæ, quàm pi-
gnora naturæ? Hæc prima plasmati ho-
minis in viperam mutatio exigit aliam,
ut transformatus in serpentis sobolem,
in tenebrarum principis mancipium
Christo juxta primæ delineationis ima-
ginem denuò conformetur; svadet hoc
in catechesi sua Divus Cyrillus, dum de
fœdatam concepti in iniquitatibus pecca-
toris faciem considerans, adjiciendam in-
fanis monstri larvam, sagaciter adhorta-
tur; non sis deinceps vipera, sed cum esses
aliquando genimen illius, exue primæ illius
iniquæ vitæ personam, (u) alludit ad so-

litam innovandi serpentis metempsycho-
sim, qui in augustū intrans arcti forami-
nis angulum, excoriat se vetustate. Ab
hac mutatione suam deducunt originem
innumeræ, successu temporis, quo nihil
esse videtur instabilius, emergentes; Ea-
dem civitas mundi Metropolis, illustris
Solyma, à præfago futurorum indice, à
vaticinante Isaia nuncupatur meretrix. (x) (x) Isa. l. vi. 2.
Quid est auditu abominabilius? quidve
detestabilius effatu? & tamen eidem ad
solatium prædicatur, post hæc vocaberis ci-
vitas justi, urbs fidelis. O si adumbra-
ta in hoc terrestri schemate prævaricato-
ris anima hac instabilitate commutetur!
hac vicissitudine alteretur! hac versione
convertatur.

HE.

Versus
XV.

Replevit me amaritudinibus, inebriavit
me absinthio.

Sermo Decimus Quintus.

Homo evadit sæpius homini ferox bellua.

Diabolus tan-
quam nox
peccatorum
omnium, ex-
cavit gen-
tem Judæo-
rum.

A Cerbam lugentis Jeremiæ
amaritudinem examinans
Rabanus, non patientis a-
nimi affectationem fuisse,
sed compassivæ mentis ægritudinem au-
rumat extitisse; amaritudine repletum se
Propheta asserit, quia non tam de sua cala-
mitate, quàm de contritione populi sui, dolore
anxiatus est, mœret mœrente populo, cu-
jus erat officium, mœrentem consolari;
habet hæc verus amor, quòd præjudici-
um amantis in corde graviter sentiat,
quantumvis exteriori signo morbus in-
terior innotescat; sincera veræ dilectio-
nis charitas, interiore magis fovetur af-
fectu, vaga carnalitas forensibus blandi-
tijs divulgatur. Erat paternum sanctis-
simi Vatis cor de periclitantis populi di-
scrimine sollicitum; Erat ob exasperati
Numinis violatam æquitatem trepidus,
& sibi non habens, ubi metuat, suis time-
bat civibus, imminentem armigeri judi-
cis ruinam. Emiserat iniquitatis tene-
bras in elatos Judæorum oculos se-
ductor Angelus, qui nox est omnium
peccatorum, velârunt illæ hebetatam
caligantis Synagogæ aciem, ut nec So-

lem Justitiæ desideraret amplius aspice-
re, sed mallet hoc nimium vehemens si-
bi sensibile, tremante palpebrâ decli-
nare. Deplorat hanc seductæ gentis
suæ calamitatem, quasi repletus ama-
ritudine cogeretur evaporare, ine-
briatum se conqueritur absinthio, quasi
hujus acerbitem constringeretur exha-
lare. Potatum se succu herbæ, sed ama-
rissimæ, lamentatur, dum secuturam ini-
micorum rabiem, eventuram Judææ deva-
stationem contemplatur. Illud discu-
tiendum est accuratius, est diligentius in-
vestigandum, cur (recensita oppressi cor-
dis amaritudine) subjungat absinthiacam
ebrietatem; an fortè quia ebrius nescit,
quod patitur, bibat, quantumvis exosam
absynthij amariciem, ad usque ebrieta-
tem, acerbitem potius non affligitur, sic
inebriatum Hebræorum vulgus suis cum
satrapis & Sacerdotibus, immersusque
caducis voluptatibus, omnem adversita-
tum congeriem, universam calamitarum
colluviam psallenter ebibit, nec tamen
earundem amaritudinem percipit, quia
cœcitate cupiditatis obrutus, velut ebrie-
tatis insensibilitate temulentus, laborio-
sos

Amatores
mundi pro
mundo gra-
vissimas in-
terdum susti-
nent erum-
nas.

fos sudores despicit, obvios difficultatum Scyphos deglutens, propinatas ærumnarum miseras audenter absorbens sustinet, nam terrenæ vanitatis affluentiam sitiens, nec detinetur persecutionum assultibus, nec irruentibus omnigenarum calamitatum phalangibus deteretur; dum enim carnis suæ illecebris allectus inhiat, amaræ potionis cruditatem non observat.

Hoc proprium perversorum hominum ludibrium, hoc est congenitum mundanis mentibus dispendium, pro hujus mundi indemnitate tribulationes perpeti, copiosis sudoribus irrigare laurum inanis gloriæ, & difficultatum gravedini ferme intollerabili collum cum capite subjugare. Repletur quoque amaritudine spiritualis anima à Domino, vel potius dissimulante illius Providentiæ repleri finitur, quando homo ab homine persecutionum ferociâ invaditur, & fœderata conjuratorum corrivalium æmulatione affilitur, ut enim Hugo Cardinalis explicat hanc hauriendam calumniarum amaritudinem, hanc epotandam confluentium injuriarum acerbicatem, *hæc amaritudo, est odium, & rancor*, quâ omnis deliciosæ dilectionis savoritas corrumpitur, tota amicæ confederationis jucunditas exasperatur. Plan- git amaricatus cujusdam animus, & quis non plangeret; dum videt Adæ filium adversus fratrem suum insurgere, (a) & implacabili odio in mortem germani sanguinis conspirare? planxit turbatus totius naturæ oculus ad inexpectatum violatæ humanitatis ludibrium, ad horrifonam innocui cruoris querimoniam, qui conticescente trucidati fratris innocentia, nè forsan accusando parricida fieret, clamabat voce validâ, non de occiso corpore, sed de condemnatrice terra, quæ facta testis & judex, absorbuisset immanem belluam, nisi ultrix Justitia vindictam distulisset, & contentis gemitum expectans misericordia, tempus supplicij protelari postulasset. Has primas mundi exequias, suis concelebrasset gemitibus lugens beatarum mentium regio, nisi hæc sancta truculenti furoris victima, primum inter deserta rebellium spirituum agmina in jure possedisset. Hæc prima furentis odij clades existit præambula cæterarum, qua homo eliminavit hominem, & frater fratrem immani vulnere

Pars III.

exanimavit. Fuit hic primus, suo indignus nomine nuncupari, qui maledictus super terram, cœlo excluditur, & orco deputatur; ut ex severitate anathematis, secutura posteritas immanitatem criminis colligens, vitare discat odium, eumque horreat ut hostem insequi, quem par consimilis naturæ communicatio effecit similem, quem creatrix Omnipotentia condidit hominem, quem nobilissima Angelorum prosapia conservum regis sui nuncupat, suæ felicitatis socium exspectat. Duos genuit homines primus homo, ipse pater ingenus, quis non sperasset uno fraternæ dilectionis vinculo colligatos in tempore, nulla sæculorum invidiâ dissociandos? primus mundicola binos producit incolas in valle lachrymarum, prior evasit agricola, ut maledictæ terræ tribulos evelleret, posterior factus est pastor pecorum, qui propter ovium agnorumque victimas cessit in victimam invidiæ livori; Ille primus in generatione amatorum mundi, iste primus in computatione amatorum DEI. Tripudiat in primo ludificata mater, gaudens se possedisse hominem per DEUM, ut adumbraret falsam suorum posterorum exultationem, quâ toties larvatæ applaudunt infelicitati, mendaci credunt vanitati. Gaudet in luctu (sic enim Abelis nomen vertitur) cœlestis curia, dumque finit lugere terram super mortuo suo, congratulatur eorum primicerio electorum, quos audituros prænovit, & præmovit Providentia, *beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* (b)

(b) Matth. 5.

v. 5.

Cain bene cæpit, sed malè terminavit.

Prævenitur in benedictionibus universorum hominum primogenitus Cain, dum terram excolit; ut in sudore vultus sui vescatur pane, suæ vacat obedientiæ, quod fortunatius auspiciū sanctitatis? decretam humano generi plagam à justo judice toleranter sustinet, quid est viciniū Justitiæ, quod opus est proximis coronæ patientiæ? & tamen primus hic civis sæculi (ut loquitur Augustinus) rejicitur, secundus à sæculo ut peregrinus ejicitur, ad civitatem DEI concivis Archangelorum assumitur, electionis gratiâ prævenitur! laborat ille ut possideat, qui suo nomine indicat possessorem, sed vacat iste, non quidem suo orio, sed sui Authoris fideli servitio, non ut habeat, sed ut acceptum munifico donatori restituat, ad-

2. K

ad-

Cain ob benedictionem Abelis repletur acerba amaritudine odij & rancoris.

adjuncto fidelitatis fœnore suo refundat largitori. Præcurrit Cain, sed sola generatione, præcedit Abel condigniori sanctificatione; est enim post primum vitiatae originis infortunium, est innocentia duratione temporis posterior malitiâ, licet nobilitate meritorum antiquior, antiquitate morum nobilior, quia excelsior sanctitate. Et ideo priusquam DEUS Cain offerentem suis cum muneribus despiciat, jam victimantem Abel suis cum hostijs respexit; iste respicitur, ille repudiatur; quoniam hoc indicatur indice? quo proditur indicio? quoniam signo discriminis revelatur? Deducit Hieronymus ex Theodosij versione, *inflammavit Dominus super Abel, & super sacrificium ejus*, (c) primus primi amoris nuntius, illustre flammicidium cœlo deciduum acceptam amantis Abel hostiam concremavit; hic enim primus docuit, quod vera charitas non quærat, quæ sua sunt, dum sua offerens, amato Numini meliora obtulit, sibi deteriora reservavit. Excanduit ad prodigiosam flagrantis cœli flammam, futurus inferni titio, *iratusque est valde Cain, & concidit vultus ejus*, dolet & mœret, non quidem pœnitentiâ indignæ oblationis adductus, sed fraternæ pietatis invidiâ ad grave cordolium concitatus. Hæc execrabilis puerpera concepit odium, quo germinante, non vita prodijt, sed detestabili abortu, mors assultu primo in orbem profilivit, mortuum faciens ex mortali; *nisi enim Cain invidisset fratris acceptam hostiam, minime pervenisset ad exstingvendam vitam*, (d) docet Gregorius. Conversus livor in odium trabali velut oppressum pondere in terram concidentem vultum inclinans, affixit terræ oculos, & quia terram aspiciunt (Ruperti testimonio) qui crudelia meditantur, cœpit perfidus proditor demisso capite crudelitatis apicem cogitatu suo ascendere, ut territoriam posteros barbariem valeret exercere. Hoc fuit fraternæ persecutionis initiale primordium, hoc fuit humanæ cædis primordiale mausolæum, hunc ducem sequeris, quisquis aut fratrem persequeris innocuum, aut proximum persequeris ut inimicum, *omnes autem vos fratres estis*, (e) alloquebatur incarnata æterni Patris Veritas, non junctos propinquitatis sanguine, non vinctos affinitatis ligamine, sed uno sancti amoris vinculo colligatos, in uno unius DEI Spiritu con-

gregatos; & nunquid universi protoplastis Adæ filij ex uno patre nati, inter se pari germanitate conjunguntur? una nativitate ab uno eodemque stipite derivantur.

Hoc est, quod gembundo fremitu universorum mortalium generi exprobrat spiritus charitatis, dum ore redarguentis Malachiæ discordes unius Synagogæ animos alloquitur, *nunquid non Pater unus omnium nostrum? nunquid non DEUS unus creavit nos? quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum*, (f) *violans pactum* (f) *Patrum nostrorum*, illorum scilicet, quos non humana facies, sed genuina fides efficit DEI filios, qui peregrinando, non in curribus & equis superbiæ, sed in paupertate & sinceritate spiritûs ambulantes, terram à nobis pariter possidendam acquisierunt; Erat illorum unus ætate adolescens, sed sapientiæ profectu inter grandævos computandus; erat intemperatus Joseph, quem anxius de filiorum sorte genitor misit in Sichimas, ubi crudelitate nupera ulturi violatam sororis Dinæ pudicitiam, lugenti adhuc populo ob civitatis excidium exosi reddebantur; currens ad nutum Patris festinans filius, & agens fidelem nuntium, ignarus viarum proficiscitur, ut errabundus ad eos, quos inquisierat, deducatur. inventus in agro ab obviantem quopiam requiritur, quid quærat? at ille respondit, *fratres meos quæro*; (g) quid cogitatu svavius? (g) *quid dulcius effatu? Legi pijsissimam allegorizantis Augustini anagogiam, qua senescenti Jacobo figuram attribuit DEI Patris, qui antiquus dierum in sacris paginis nuncupatus, diligebat ille filium suum, complacuit ille sibi in dilecto unigenito suo, ille illum misit in Sichimas, ut gereret sollicitudinem de fratribus suis, iste istum in peccatorum regionem, velut ad Sichimitas ablegavit, si enim Sichima humerus, seu dorsum vertitur, humanum genus peccatis obrutum venienti in propria DEI Flio, non faciem, sed dorsum vertit, quando eundem eiciens non recepit; invenit tandem fatigatus investigator in Dothaim, quæ dicitur defectio, quia in grandi defectione erant, qui de parricidio cogitabant*, (h) *reperit lassus diutius quæsitos, latus desideratos fratres, quantumvis enervatus, plaudebat, ac gaudebat, approximare flagitans diffidis, completi cupiens elongatos; Denique fatigabatur & JESUS* (Ambrosio Com-

Homini nihil est magis proprium, quam fraternitas

(f) Malach. 2. v. 10.

(g) Gen. 37. v. 16.

Joseph quærens fratres reperit parricidas.

(h) Serm. de Tem.

(c) Gen. v. 4. Cain possessor dicitur, Abel luctus, in hujus luctus interitu cælum exultabat.

(d) p. 3. past. 11.

(e) Matth. 23. v. 8.

(i) lib. de Jos. 6. 3. mentatore) quia non inveniebat DEI populum, quem quarebat, (i) procedit serena fronte, & turbida excipitur, accedit affectu libero, & captivandus expectatur, ipse amplexus meditatur, isti ad eadem concitantur, ipse à viro, seu (ut opinantur alij apud Lippomanum) ab occurrente Angelo familiariter obviante interrogatus, quid quæreretur? qui errabundus in agro, fratres ut oves perditas inquirebat, reposuit interroganti, *fratres meos quero*, sed ipsi, dum venientem vident, dum lætabundum spectant, dum festinantem notant, dum elongati accelerantem inveniuntur, dum exultantem contemplantur, unisono confederati livoris idiomate, somniatorem vocant, & exhortando semetipsos, excitandoque adversus puerilem innocentiam, pari suffragantur calculo, uno eodemque concludunt suffragio, *venite, occidamus eum*, quo læsi crimine? qua suscitati libidine? quamam moti injuriâ? qua rabie agitati? nè de cætero dominium posset habere super eos, respondet Lyranus; invadebant somnium somnianti, timebant somniatam felicitatem, & quos non terruit immane monstrum parricidij, hos somniatæ prosperitatis umbra timere fecit innocui somniatoris dominationem; nève occidendum intemerata sanguinarijs eriperet manibus innocentia, *non fratrem* (ut notat signanter Abulensis) *quod naturæ & amoris nomen erat, sed somniatorem, tanquam* (l) Expl. in 6. 37. *hoc aliquid criminisum esset, vocabant.* (l)

Combina innocui Abelis sanctimoniam, egredientis in agrum promptitudinem, & primicerij martyrum in tolleranda truculenti fratris barbarie serenitatem; explora intemeratam Josephi innocentiam, expeditam discedentis ad campum alacritatem, & inconcussam in supportanda frementium fratrum tyrannide tranquillitatem, combina frendentem exulcerati Cain immanitatem, invidentis phræneticum furorem, ulciscientis flammivomum furorem, cum exitiali fratrum Josephi crudelitate, cum invidiosa conclamantium ferocitate, cum hiantem involantium atrocitate, reperies utrobique delineatam à prototypo imaginem, eandem ejusdem fermè animi similitudinem, continuantem veluti unus lugubris historiæ prosecutionem. O nefanda rabies iniquorum! exclamat Chrysostomus, posteriorem tragediam deplorans, *non licet Josephum impunitum*

esse, quod bonus sit, non licet meliorem tutum esse cum malis, & quasi invidi aliquid perdant, aut dispendia alicujus rei incurrant, sic bonorum vita pessimorum est detrimentum; (m) sæva humanitas sævit in hominem, dum homo invidus amico homini adversatur; vix tam crudeliter, non tam immaniter, novit ferarum feritas, in feram sui germinis, in sui speciei belluam ferocire! sitit & esurit homo avarus hominem, quid est crudeliùs cogitatu? cogitat indies omnem alterius suppellectilem immaniter absorbere, quid stultiùs effatu? & tamen adeò verum est, ut si exundantia divitiarum maria possiderentur ab homine, corrivalis homo deglutire ad ultimam usque guttulam desideraret universa; neque tunc fieri modum imposeret, sed veluti marinâ asperatus falsedine insaniùs sitiret. Nève te esse, sicut cæteri sunt homines, opineris, nè te contentum paucis, & ijs tantum, quibus indiges, arbitreris, interessatus judex, audi prudentem arbitrum, ausculta Maximum Taurinensem, *cunctos penè homines agit at avaritia, nullum de his quietum esse permittit, hi enim, qui nihil habent, cupiditate torquentur, illi, qui divitias possident, solitudine cruciantur.* (n) Non fidit homo homini, amicum quippè sæpè simulat inimicus, proditur à servo dominus, & frater venditur à fratre. Redit ad exultabundi Patris gremium adolescentior filius, ut agat mercenarium, recipitur ad osculum, fortitur annulum, vocatur ad epulum, ad saginatum invitatur vitulum, sed rediens ex agro frater senior, redeuntem despicit, ingredi domum renuit; & quos conjunxit ejusdem ventris incolas lex naturæ, hos cæli livor dissociat, ut jam duos unius domus amplitudo non capiat inquilinos, quos idem ejusdem matris uterus gestaverat germanos.

Ludit cum filio liberæ ancillæ filius, sed hujus ludì Sara non ludicra spectatrix, illudi suo non sustinens unigenito, excludi urget licentiosum nonnihil Ismaëlem, qui ad irridendum Isaac (Cajetani testimonio) colludentes induxerat puellios, invitum compellit conjugem, ad dilectæ sobolis, & adamatæ Matris dispendium, quid enim memorato Patri videatur & peregrinus, quidve crudeliùs, quàm proprium ac primogenitum filium ejicere, *nulla exigente culpa filij* (ut commentatur memoratus Pater)

Nec

(m) hom. 17. in Gen.

Bonorum vita malis videtur detrimentum esse.

Pauci hominum eximuntur ab avaritia.

(n) hom. 16. de Martyr.

Illudens Isaac Ismaël, à Sara patitur persecutionem.

Nec tamen ideo zelosa Isaaci Mater cæpit desistere, nec oblectari importuni-
 us voluit Abraham, sed cogebatur plo-
 rans ac gemens Agar in solitudine cum
 parvulo aberrare, consumptaque utris
 aquâ, disruptis penè visceribus abjice-
 re sub umbram arboris pusionem, ne
 distillantibus videat oculis morientem,
 (o) periisset cum Matre filius, iste pa-
 tiendo, illa compatiendo, nisi miseri-
 cors & miserator Dominus, *patris & ma-*
tris erga nos curam, sua transcendens pietate,
 ut loquitur Chrysostomus, *miseratus*
 (p) *esset & pueri, & calamitatum Agar.* (p) Im-
 pulit Sara discreto spiritu agitata, ex-
 pulit genitor, sed compulsus præcepto
 illius, qui totius naturæ Author est, ab-
 jicit mater moribundam prolem subter
 unam arborem, non à portante (explanat
 Augustinus) sed ut sit ab animo, & cura
 (q) *tanquam mortuum,* (q) later Sylvestri-
 bus in stirpibus vicinæ mortis victima,
 quam terra totaliter deseruit, quem nul-
 lus hominum, proscriptum à vitæ fi-
 nibus hominem respexit. Arbor suis
 contegit folijs, quem nec pater deser-
 tum protegit, sol suis respicit radijs,
 quem genuina mater suis despicit ocu-
 lis, abiit enim, semivivum dimittens fi-
 lium, cujus conticescentis sola clama-
 bat innocentia, nè sola in arida hac so-
 litudine derelinquatur. Vide! quàm sit
 exiguum, quod valeas auxilium ab om-
 ni cætu hominum sperare, nè dicam
 expectare. Vide! num validiorem ex-
 pertus fuerit adversarium, quàm ma-
 trem propriam cum genitore suo, quàm
 sui parentis secundò genitum cum sua
 genitrice. Sic sanguis adversabatur san-
 gvini, quantumvis consanguineus, sic ca-
 ro carnem contempserat, sed humana,
 sic partum fovet uterus, sed humanus!
 materna exsiccantur ubera, & sitibun-
 da soboles inebriatur absynthio, ge-
 mentes singultuantis puerperæ avertun-
 tur oculi, & luctans cum morte par-
 vulus amaritudine repletur. Sed qui
 Ismaëlitis venditum dimisimus Jose-
 phum, ab Ismaële recedentes, concomi-
 temur in Ægyptum; qui adolescentem
 conspeximus, accrescentem inspicimus;
 suo benedicturus filio moribundus Ja-
 cob, postquam decorem ejus & pulchri-
 tudinem commendasset, velut felicita-
 tem corporis, & quasi urbanam vestem
 animæ; illius venustate circumvagas Æ-
 gypti filias velut infascinatatas adstruit,
 quasi diceret (Hieronimo Commentato-

re) *O fili mi Joseph! qui tam pulcher es,*
ut te tota de muris & turribus ac fenestris
puellarum Ægypti turba prospectet. (r)

(r) in quest:
Hebr.

Legi Commentatorem Ambrosium
 hujus encomij absconditum investigan-
 tem mysterium, *quæ causa est, quod su-*
per omnes filios Josephum persecutus est Pa-
ter? an forte inveteratus amor pecu-
liare illud elogium concinnavit, vel cer-
tè peregrini senis recepta hospitalitas se
gratam hoc præconio statuit exhibe-
re? sublimiorem Præsul sanctissimus
subjungit rationem, quia præfigurata in
eo jam Christi videbat mysteria. (s) Illud est
 dignum singulariter consideratu, quod
 illico subsequitur, *sed exacerbaverunt eum,*
jurgati sunt, invideruntque illi, habentes vin-
cula, (t) legit Chaldaeus, *angustiarunt*
eum, & ulsi sunt eum, atque tribulaverunt
viri fortissimi, viri dissensionum, vertit Pa-
 gninus, *amaricaverunt eum, & doctus*
 Oleaster, *amaritudine affecerunt eum!* quo
 moti argumento? erat adolescens cla-
 rus genere, quod placet mundi Prin-
 cipibus, comparebat clarior pulchri-
 tudine, quæ validus est oculorum ma-
 gnetismus, fulgebat clarissimus mo-
 rum probitate: cur præclarissima inno-
 cui adolescentis anima repletur amaritu-
 dine, affigitur confederato adversita-
 tum agmine? an fortè sagittabat infamis
 adultera illustrem innocentis servuli ani-
 mum, quando violentantibus brachijs
 chlamydem alligeri cursoris apprehen-
 dit? an exulceratus Putiphar exacer-
 bavit mitissimum mansveti adolescentis
 spiritum, quando ad nutum præcipientis
 heri humiliaverunt in compedibus
 pedes ejus, & ferrum pertransijt animam
 ejus? an fortè conjurata furibundorum
 fratrum ividia sagittabat, non quidem in
 obscuro rectum corde, quando sedentes
 in abscondito, statuebant interficere in-
 nocentem, sed quando à suis elongatum
 oculis vendiderunt insontem sui livoris
 victimam Ægypto mancipandam? Hoc
 planè exacerbatae mentis est illicium,
 hoc invidentis animi manifestum est ar-
 gumentum; *quamvis ita esset gratiosus Jo-*
seph (adstipulatur Lyranus) alienis genti-
bus, tamen fratres sui durè illum tractave-
runt. Ab alienigenis ut princeps colitur,
 ab Allophylis Pater agnoscitur, cunctis
 præponitur, regno præficitur, à suo san-
 guine contemnitur, ab ejusdem Genito-
 ris prolibus despicitur, à fratribus in ser-
 vitutem venditur, in prædam Ægyptio-
 rum

(s) Cap: II. de
bene: Patri-
arch.

(t) Gen: 49.
v. 23.

Joseph ali-
genis accu-
sissimus es
sui fratri-
bus.

(o) Gen: 21.

(p) hom: 47.
in Gen.

(q) in quæst:
sup: Gen:

Exulare coa-
ctus Ismaël
non majorem
reperit ad-
versarium
quàm genito-
rem suum,
cum sua con-
juge.

rum tyrannidi exponitur, omnigenæ calamitatum voragini injicitur absorbens. Cogitur experiri in flore vernantis adolescentiæ severum prælagientis Michææ vaticinium, *inimici hominis domesticus ejus*, (u) subjungit Commentator Hieronymus, *hic exempla non quærimus, quia plura sunt, quàm testimonijs indigemus*, adeò verum est, quòd mendax sit carnalis amicitia, quæ solido Divini timoris vinculo non est connexa, quæ indissolubili sinceræ charitatis ligamine non est constricta; nescit affine sæculum servare jura propinquitatis; infer sagax Theologus! vel saltem disce ab inferente Chrysostomo inferre, *si in natura deficit amicitia, quomodo invenietur extra naturam.*

Huc collimavit suos erudiens discipulos Magister optimus, quando inter saluberrima spiritualis vitæ consilia, inter sanctissima professionis Apostolicæ documenta, illud veluti plùs necessarium docuit, *cavete autem ab hominibus*,

(x) Matth. 10. 7. 17. (x) subjungit os aureum, abruptum sermonem continuans, ac reassumens, *quasi à quibusdam pessimis malis, & super omnia*

(y) Rom. 24. in imperfecto. (y) factus ut jumentum, evasit leone truculentior, tyrannide sævior, vulpe callidior, lupo voracior, angve immanior, callidior serpente;

Cavere jubemur homines tanquam inter malos, homines pessimos. suam addat Chrysostomus paræmiā, *homo malus pejor est quàm ipse diabolus*, horret effari lingua, quod mentem, dum incidit, atrociter consternat; Est ille turbulentus rector mundi hujus, qui tenebrarum filios generat, dum instillato iniquitatis semine, DEI Filium in suum sibi subjugat mancipium, in sibi pedisequum commutat, excedit generantis potentia fragilitatem geniti, qui, quidquid communicatæ habet substantiæ, obtinuit à patre. Invadit furibundus Semei, à suo fugatum sanguine, à suo profligatum filio, ab impio Absolone Davidem ad necem conquistum, & qui nuper officiosa impendebat obsequia, nunc versa fortunæ regalis alea perversus prodit odia, scelestæ evomit improperia, & velut hostem aggreditur, quem hætenus reverebatur ut principem, ut vindicem verebatur, sed hoc humanæ iniquitatis commune experimur ludibrium, mentitur exterius Domino servulum, eodem prorsus tempore, quo hostem abscondens in visceribus, ruinam Domini machinatur; in illum jact lapides infamis proditor, dum putat mi-

serum, dum reputat desertum, quem nuper, dum ascendebat solium, dum sceptrum regali manu regeret, cum acclamante populo conclamans adorabat. Eo tandem furore dementatus calumniator innocuum Regem aggreditur, ut insanire porius quàm furere videretur; Quid egerit coronatus Exul, quidnam responderit se cavillanti, se blasphemanti, confessione propria ad suavem animantis dechachordi sonum evulgar Psalter ipse, *posui ora meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me*, (z) noverat (z) Ps. 38. 7. 2. eodem illuminatus spiritu, quo Doctor gentium dictante addiscebatur, animalem hominem nullatenus ea percipere, quæ sunt DEI, non enim calumniari præsumpsisset, si animalis non fuisset, si æmulatus furentem tygridem, in belluam non transmigrasset.

In via constitutus, sed profugus viator, priusquam à via devius calumniator progredientem aggrediretur, dixit, & prævius, & providus sanctorum æmulator, *custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*, & quoniam statuit tacere, incepit audiens non audire; ut se fidelem Divinæ Majestatis servulum exhiberet, renuit exaudire fidelem filium Sarviæ, clamantem Abisai, *vadam, & amputabo caput ejus*, (a) sed (a) 2. Reg. 16. 7. 9. maluit arrogantem, intonantem, blasphemantem, rebellantem auscultare, dum fremens iteraret, dum frendens continuaret vociferari adversus prætereuntem, quem judicaverat jam pereuntem, *egredere! egredere! vir sanguinum, & vir Belial*, erat videlicet vir secundum cor DEI, erat amicus sponsi, idcirco stans immoto prorsus animo, audivit eum, gaudio gaudens propter vocem sponsi; verumtamen vox impia Divinæ voci dissonat, nec sponsus hoc perduelli idiomate locutus creditur, nisi forsan profundiori sensu hanc vocem protulisset asseratur, non ore proprio hæc calumnias eloquendo, sed loqui permitiendo, qua aliquando ratione Rex impeditus exulceratum Abisai redarguerat, dum vocem impiam sui casurâ gladii truncare flagitaret, *Dominus præcepit ei, ut malediceret David*, præcepit, volendo actionem, non tamen malitiam illius, hanc permittendo, illam simul efficiendo; repressit exacerbati militis impatientiam, quia prophetico prævidebat oculo latentem sub duro perfidæ maledi-

ditionis cortice miserentis DEI clementiam; illud præ cæteris admiror unum, qua præsumptione temeraria injuriare ausus sit exilis homuncio, non alio quàm congestorum lapidum munitus armamentario invadere robur exercitus, irritare collaterales centurias, exulcerare veteranorum militum animos, ultionem expetere à stipato principe, vindictam impossibilem attentare? Est speciale dementati hominis argumentum, quod jacere tentabat lapides, non obstante Davidis distantia, qua cædi suorum quemlibet prohibebat, *enimverò non mittebat lapides ad hoc, quod posset percutere eos, quia aliquantulum distabant ab eo, ita ut neminem posset tangere*, animadvertit Tostatus, frendebat instar belluæ, tentans impossibilia, exuit hominem, induit tygridem, se ipsam ex fremebunda rabie, dum nequit hostem lædere, lancinantem; concludit Abulensis, *mittebat ad injuriam, & ad satiandam iram suam*, (b) at-

Semei ut satiaret livorem suum, jecit lapides in eos, quos scivit se tangere non posse.

(b) *Quæst. 7.*

(c) *in v. 2. Ps. 38.*

Diabolo præbet arma homo, quibus homines valeat infestare.

tende in humano corpore brutalem animam, coæva ratione præditam, sed rationis usu infamiter abutentem, concupiscebat perdere, quem lædere non valebat, gaudebat impotenter furere, quem sauciari non valere ferociter dolebat. Elusit non homo hominem, sed belluam, plusquam homo, illusit validus invalido; invigilabat saluti principis patiens taciturnitas, nè forsan de oris claustro incautus sermo prorumperet, quo non ferox bellua de vulnerato corpore proficeret, sed inimicus homo de læsa Davidis anima triumpharet, non erat rationalis homo, qui armatam assilire tentabat aciem, *sed amentem Diabolus fecerat, qui eum impellebat ad mortem*, Commentatur Ambrosius, (c) & quia non vulneratur spiculo, non sauciatur gladio, sed patienti taciturnitate vincitur, conticescente tollerantiâ prostermitur, & solo DEI Verbo inermis redditur, inglorius superatur, idcirco providus Athleta vocem premit, & linguam cohibet, nè illius faceret voluntatem, qui turbare intenderat affectum. Hic mundi & tenebrarum Rector direxerat mundanum tenebrionem, ut cæco impetu adversus illum irrueret, quem solis attingere, licebat calumnijs, ad quem jactis non poterat lapidibus pervenire. Et quia sacrilegæ perditionis auctor dissensionis filius exstitit, impulsus Semei non nisi minister fuit, adversari videtur factum dicto Chryso-

mi, quò malum hominem adstruit diabolo evadere pejorem; nisi forsan adstruxeris sub exteriori larva hominis, velatam faciem immanis belluæ latuisse.

Suam tamen inexpugnabili ratio-
cinio confirmat Os aureum veritatem, *non enim diabolus homini præstat virtutem, sed homo diabolo*, ut iste audeat, ille hunc roborat, ut iste insiliat, ille hunc stimulat, ut iste mordeat, ille hunc asperat, ut iste torqueat, ille hunc evocat; *arma Diaboli, est malus homo, sicut enim homo sine armis non potest aliquid facere contra hostem, sic & diabolus etiam sine homine non valet aliquid contra sanctos*, concludit Pater sanctissimus, videns Davidem justum nequam spiritus, non ausus est accedere, nec suo mancipatum imperio ministrum admoveere, sed iste ianocuum conspiciens principem, quem lapidare prohibebatur, calumnijs obruere nitebatur. Non declinare potestatem tenebrarum, sed eam extirpare ab humanis corporibus Apostolis præcipitur, utque allestores spiritus ejiciant, potestas cœlitus confertur, at verò, quando de perversis hominibus agitur, cavendi consuluntur; præmiserat pijs-
simus Redemptor, *ecce! ego mitto vos sicut oves in medio luporum*; Ecce mirandum oculis, sed carnalibus, qui terrena aspiciunt, qui caduca conspiciunt, despiciunt æterna; *Ecce ego! virtus Altissimi! nè ire timeatis, Verbum DEI! nè loqui nesciatis, Sapientia Patris! ut erudire valeatis, ego DEUS! cui resistere non valet omnis homo, ego unus Magister vester, qui, quæ sunt Patri placita, facio semper, mitto vos sine auro, sine argento, sine virga, sine pera, cur inopes, sine ope, cur belligeratos sine armis? respondet Ambrosius, ut & incentiva litis, & instrumenta ultionis eviperet*, (d) totum quod peregrinaturis conceditur, quod ablegatis indulgetur, non mundi fax, quâ sua cæcitas illuminetur, quâ sua perversitas inflammetur, qua sua dolositas inureretur, sed sola pax in comitem assignatur, pacem meam do vobis, qua stante, recedit iracundia, fugatur dissensio, ablegatur discordia, ejicitur vindicta, sic præmuniti, sic loricati; *mittuntur sicut oves in medio luporum*, (e) mordendos, non tamen consumendos, lædendos, nec statim perimendos, ut vulnerato corpore medeantur vulneribus animarum; Mi-

Mittuntur Apostoli in medium luporum, ut oves, quia homo vadit homini lupus.

(d) *Lib. de Jos. 6.*

(e) *Matth. 7. 16.*

ra venatio illius, qui missus est ad oves, quæ perierant de domo Israël, oves mittit, ut lupos capiant, ut lupi ovibus in prædam cedant, hoc potest omnipotentia, sed sola, hæc sterilem noverrat facundare Rachelem, ut ovis lupum generet, dum parit Benjaminum, qui *lupus rapax* vertitur, & genitrici vitam eripuisse perhibetur.

Peccatores
sunt lupi ob
voracitatem,
& sunt homi-
nes propter
ferocitatem.

Sed cur, amabò! leones deserit, & lupis, ut sua deferentes antra cum agno habitent, providet de ducatu? an fortè, quia leo rugiens quærit, quem devoret? sed vix minor insidiantis lupi est aviditas, qua escam investigat, an fortè, quia rebelli Angelo connaturalior est leonina rabies, doloso homini lupina? Leo prostratum non potest lædere, potest erectum assilire, maligni spiritus crudelitas non audet humilem invadere, solet superbum vulnerare. Lupus colluctatorem strenuum consuevit fugere, sed timendum rabido vulnere sauciare, sic fraudulentus homo potentiori acceptabiliter blanditur, inferiori implacabiliter adversatur. Quod si luporum nomine scribarum simulatio cum Phariseorum fallacia sugillatur, cur incarnata Patris Sapiencia subjungit illicò, adjungit denuò, *cavete autem ab hominibus!* cur ceptam luporum parabolam continuare dedignatur? cur non luporum metum rursus incutit, sed adhibendam adversus homines cautelam prudentiæ præscribit? Respondet infultans Haymon, *quos Dominus superius appellavit lupos, eos nunc appellat homines; lupos eos vocat propter voracitatem, homines, propter ferocitatem.* Sic, non inficior, congenita lupis proprietas, devorare, est propria hominibus crudelitas ferocire, est lupus vorax ad deglutendum, est homo ad ferociendum; si vorat bellua, facit, quod suum est, si ferocit homo, agit, quod ferarum est; ut ulciscente DEO Propheta inobediens puniatur, egreditur è sylva leo minister Judicis, & perimit puniendum, ut illudentes pueri misso sanctissimi Nominis à latere legato castigentur, prosiliunt è saltu duo ursi, & lacerantes quadraginta duorum corpora, ut egressæ salventur animæ, lacerantur; serpentis, qui secum mortem fecit in paradysum serpere, conterendum caput à Virgine prædicatur, nec alio, nisi dolosæ calliditatis stigmate notatur, *serpens erat callidior cunctis animalibus terræ*, (f) legit Aquila cum Theodorio, *erat nequam & versipellis*, nec alium

ab eo suspicere cum Ambrosio, qui habet solam mundi sapientiam, & verus est inimicus generis humani, illum cum legente & interpretante Augustino sapientissimum & prudentissimum subaudi Angelum, qui licet de supernis sedibus suæ perversitatis & superbiæ meritò dejectus sit, natura tamen est excellentior omnibus bestiis propter eminentiam rationis; De sola igitur hic infernalis serpens versutia redarguitur, sola calliditas, nulla crudelitas insinuat, at dum attentatum innocentis Josephi fratricidium, dum lethale morientis pene Jacobi cordolium insinuat, exclamat desolatus Pater, *fera pessima comedit eum, bestia devoravit* (n) Gen. 37, *Joseph*, (g) legit Arabs, *fera improba devoravit eum*; nec alia, quàm cui debetur *Jacob nominis probitas*, qui probitate destitutus, eà ut *nat Josephi* forma sibi debita privatus esse dicitur, *fratres feras* nam incapax rationis bellua non est *pessimas, quia* pax improbitatis. *præscivit cru-*

Accedit verosimilis opinio Ruperti, qui autumat illuminatum Patriarcham *rum adversus* fraternæ crudelitatis barbariem recogni- *fratrem Jo-* visse, nec tamen redeuntibus filiis ex- *seph.* probrasse, nè majorem in rabiem acuerentur dentes feræ ferocitatis. Deducit præclarum suæ interpretationis argumentum, ex illo prophetico redarguentis Jacobi improprio, *vos scitis, quod duos genuerit mihi uxor mea, egressus est unus, & dixistis, bestia devoravit eum, & hucusque non comparet*, (h) legit Pagninus, & (h) Gen. 44, *non vidi eum hætenus*, quasi videndi spem insinuat, quem usque modò deplorat non vidisse, & qui hucusque non comparere dicitur, velut impofterum aliquando compariturus quodammodò insinuat, sed premit antecedentem periodum Tuiriensis Abbas, *dixistis, bestia devoravit eum, quidnam dixistis? nisi; & eos, qui dixerunt, submisistis, ergo illa fera pessima, illa bestia sævissima, quæ, quantum in se fuerit, devoraverat, qualis esset, non omnino Patrem latere poterat*, (i) concludit subtilis Pater. Ecce! dum leo cum ursis de crudelitate non redarguitur, dum infernalis draco solùm de fallaci versutia incusatur, solus homo fera, & quidem pessima jure optimo appellatur; dat adæquatam memoratæ feritatis rationem Chrysostomus, dum bestiam cum homine confrontans, illius feritatem adstruit esse declinabilem, istius vix evitari posse ferocitatem; *si bestiis comparare volueris hominem, pejorem invenies eum, super quem Pater luminum signavit lumen vultus*

Facilius longè
declinatur
crudelitas be-
stia, quàm i-
ra hominis
offensi.

(f) Cant. 3, v. 1.

tus sui, qui velut Divini particeps imperij, commissi principatus magnitudine dominari animantibus jubebatur, qui erecto subsistens corpore, ipso stature situ prædicat, non esse sectanda sibi, quæ terrena sunt, more pecorum, quorum omnis voluptas ex terra est, denique sublimis Adæ filius, qui in amplissimo majoris mundi amphitheatro minorem mundum exhibet, delineatam à Deitatis prototipo imaginem, ille bruto brutalior, & quavis bellua est belluiniore! suam prosequitur antithesim commemoratus Pater, *bestia enim, quamvis sit crudelis, tamen quia est irrationalis, declinatur ab homine crudelitas ejus*, (l) qui tuæ confusus fortitudini insequeris ferocem belluam, ut ferias furem, truces succumbentem, cave tibi ab homine! qui furit in blanditijs, sævit in lenocinijs, nocet dum diligit, dum amat, perimit, sæpè furendo salvat periclitantem, sed sapius arridendo necat approximantem; hoc saluberrimum providi Philonis est consilium, incautæ cuidam animæ incurio spiritui consulentis, *dilige virtutes, & animo amplectere, & non requiras osculum fucatum, & specimen amicitiae*. (m) Repudiavit hoc exitiale svavium redux in patriam illustis Supplantator, quando (jubente Providentia) socerum deserturus, repulso dubiæ mentis angore, dominico obtemperans imperio, acceptis puellis cum mulieribus fugam super camelos arripuit, in terram Chanaan reversurus.

Inaudijt ferale accelerati recessus nuntium indignabundus Laban, tondendis ovibus occupatus, instructaque cognatorum acie septem dierum iter festinus aggreditur, quem procul dubio violento conamine reduxisset, nisi terrifico invasum somnio comminabundus Aliger coercuisset, repertum nihilominus in monte Galaad, alloquitur castrametantem generum exulceratus socer, dissimulato vel etiam represso consveto furoris impetu, violatūque paterni juris privilegium acerbis præ reliquis molitur exprobare, *non es passus, ut oscularetur filios meos ac filias meas, stultè operatus es*, (n) legunt Septuaginta, *nec sum dignus habitus osculari parvulos meos*, nepotes scilicet ex geminis filiabus oriundos; stultæ operationis redarguit, providam obedientis justii fugam, sanctorum quippe prudentia delirat in oculis impiorum; subtractam queritur occasionem o-

sculi, quod (Abulensi teste) illis in sæculis, erat signum expeditionis; (o) adeo (o) q. 20. in Ruth. novit larvata simulantis mundi astutia amicum fingere, dum celat inimicum, nam duplici corde præditus, osculum ore loquitur, eodem tempore, quo jugulum in corde meditat. Exhorruit Laban verticandida prudentis Jacobi simplicitas tur de albatio, mendax labium, & fallax osculum declinat ut ipso nomine latens iniquitas; nam Laban de ne palliata albatio vertitur, ut dealbata palliatae criminatur. delitatis deformitas ipso translati nominis vocabulo detegatur. Potest per Laban mundus hic exprimi (scribit Gregorius) qui cum furore Jacob persequitur, quia electos quosque, qui Redemptoris nostri membra sunt, persequendo opprimere conatur, (p) nec (p) Lib: 30. mundi nomine quadripartitam orbitam mor: 6. 16. intellige, quàm nullus viatorum ante terminum potest deferere, sed vanos mundanæ inanitatis assecclas, sed amatores mundi, cogita in mundiali symbolo adumbratos; mundana siquidem vanitas, quos detinere non finitur, quos similijs ab amplexibus dimittere constringitur, cum gaudio lugens prosequitur, luctum dissimulans, gaudium simulans, ut saltè à suo sinu profugis, secretam suarum illecebrarum reminiscenciam imprimat, & proditorio suæ svavitatis osculo alliciat rememorantem. Cujus absconditæ Veritatis latibulum ut manifestius innotescat, sacrilegum traditorem recale, dum possessorem mundi venalem Judæis obtulit, & quasi suum foret peculium, pro eo pacisci non abhorruit servus nequam pro Domino, exlex discipulus, pro magistro inquirens argentum, DEUM perdidit, quem in suo corde, priusquàm ingrederetur Satanas, possidebat; hic igitur insidiosus proditor sciebat, non posse Dominum Majestatis nolentem capere, non posse ligari recusantem, exagitatus tamen enormitate criminis, laternis & facibus milites instruit, nè forsan vel decident in foveas, vel pedibus in lapides impingat, utque securius procedant, signum præbet, quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum; (q) non irruit armatus gladio, sed incidit traditurus osculo, condiscipulorum erubescens ad præsentiam, dissimulat nequitiam (asserente Hieronymo) adhuc judas pro gno prodit non cum palam tradidit persecutoribus, sed designat, per signum osculi, terrebat flagitium ob videatur horrorem turpitudinis, confundebat trias ditor.

(l) hom. 24.
in Imperf.

(m) Lib. quis
rer. omnium
heres.

(n) Gen. 31.
v. 28.

Osculum simulationis est
declinandum.

(q) Matth.
v. 48.

judas pro
gno prodit
nis osculum
designat
videatur
ditor.

Apo-

Apostolica fœdusfragum ob Apostasiæ temulentiam, elongabat à JESU facie furri abominatio, sed impellebat ad complexum obrinenda Judæorum remuneratio; osculatur ergo tenebrarum principis porphyrogenitus æterni Patris unigenitum, commiscens affectuoso complexui furibundam rabiem, hostilem animum amico vultui, ut mundi faciem exhibeat, & transformatum amatorum mundi vultum repræsentet; præclare Paschasius svavissima Verbi verba expendens, *osculo filium hominis tradis*, Divino velut ore exprobrat osculanti, *non qualitercunque, sed osculo me tradis, quod est signum amoris, & indicium veræ dilectionis, pignus offerts veræ pacis, sed vulnus infligis, & venenum serpentis*, (r) præcipuum tenerrimæ charitatis argumentum convertitur in fraudis organum, in summæ hostilitatis instrumentum; corripitur proditor svavissimo amantis affectu, & proditur JESU sævissimò propudiosi traditoris amplexu! ille istum exosculatur dum insidiatur, iste illum reosculatur, ut convertatur; dum ille exercet ministerium furoris, iste complet officium amoris.

Lib. II, in
Matth.

Mundus osculo prodit hominem à se fugientem, dum ei memoriam sui imprimere conatur.

Hoc loquitur idiomate ut decipiat, hoc utitur stratagemate, ut capiat innocuas fervorum DEI animas astuta sagacitas amatorum mundi, cuicunque à mundo exulanti, cum carne prælianti, adversus potestatem tenebrarum deceranti, ficti amoris osculum infixero, perverſitatis meæ fascinum infixero, cui mundum deferenti, ad DEUM procedenti memoriam mei impressero, ipse est lenocinando constringendus, blandiendo capiendus, mundi divitijs, carnis illecebris, & transformati in lucis Angelum dolosi spiritus illicitijs triplici velut funiculò alligandus. Sic salutavit Joab Amasam, dum manu dextera mentum tenuit, quasi infligens amoris osculum, sinistra evaginavit gladium, infligens aciem furoris, ut enim Commentatrix Glossa elucidat, *dexterâ mentum tenere, est quasi ex benignitate blandiri; sed sinistram ad gladium mittit, qui latenter ex malitia percutit*; an non blandientem dixeris dexteram, quæ spondet mundanæ vanitatis latam prosperitatem, an non abscondi sinistram opinaberis, dum subsequitur velat adversitatem? ô! quoties dum homo homini se humanum exhibet, exploratorem agit; fingens

Pars III.

blanditias, tendit tendiculas, dumque obsequiosis gestibus servum insinuat, incauti corrivalis dominium conculcat. Sua expandit amplissimæ protectionis folia sublimis arbor illa, quæ suo florentem in palatio Nabuchodonosorem perterruit in somnis; ea virescens foliorum erat condensitas, & frondium amplitudo, ut super eam habitarent agrestes bestię, & cœli volucres in ramis ejus; ingentem fructuum abundantiam hac brevi compendiatur periodo, *& ex ea vesceretur omnis caro.* (s) Le-

(e) Dan. 4.
v. 9.

gi conformem Commentatorum explanationem, ad literam eodem sensu consonantem. In hac excelsa præ cæteris arbore coronatus Assur delineabatur à directrice sapientia, ludente cum filijs hominum in orbis orbita, qui dominabatur in Jerusalem velut in centro terræ; in altitudine effigiebatur imperialis monarchiæ eminentia, in magnitudine impavida magnanimi principis confidentia, in fortitudine armigera Chaldæorum audacia, in amplitudine præfigurabantur provinciarum plurium homagia, quæ suo parentes imperio, suæ subjugabantur ambitioni, in animantium Sylvestrium domesticarumque varietate, quadrupedum aligerorumque multitudine, intelligit purpuratus Hugo simplices subditos & feroces, agricolas & milites, demum in folijs & fructibus commentatur interpretatrix Glossa decorem regni atque divitias regales.

Sustentatur ex arbore Nabuchodonosoris omne animal, sed non sine censu ac tributo.

Sed putas tot animalium ingentis copię benignitate gratuitâ, sine censûs impendio, sine tributi pretio obumbrari? amplissima præscribebantur vestigalia pro patrocínio, copiosa acervabantur tributorum munera pro tutela. In folijs resplendentem considerat decorem vestium, throni, ac famulitij, quo regia stipabantur lacera, Theodoretus, *fructum verò vocat tributum, quod undique ei offerebatur, idcirco multum fructum, non autem pulchrum esse dixit, neque enim justè impositum erat*, (t) infert subtiliter Cyrensis Antistes, & ego mihi videre videor cum cæco aspiciente, *video homines velut arbores ambulantes*, (u) non ut columnas subsistentes, sed prout arbores ambulantes; non sic vidisset, nisi illuminans omnem hominem hunc pariter apprehensa manu de vico Bethsaidæ velut de domo infidelitatis eduxisset, non sic vidisset, nisi concavam o-

(r) Orat. 4, in
Dan.

(u) Marci 8.
v. 24.

(x) Ser. 176.

culorum vacuitatem sputo Dominico replevisset, ut enim consveta perorat eloquentiâ Chrysologus, de salvificante medico tam corporum quàm animarum, *Divino ore luciferam dat salivam, ut sancti roris gutta baptisaret oculos peccatoris*, (x) sic oculatus vidit illico homines ambulatoria voluntate sicut arbores in hoc sæculo transeuntes, cum tempore non manentes in sæculo, mansuros tamen in æternitate. Umbrosas dixeris arbores, spatiosa foliorum congerie dilatatas, quæ umbram ad se confugientibus expandunt, invalidis protectionem largiter subministrant, sed putas gratis hoc auxiliatricis tutelæ obumbrando te fruiturum? Nullius harum arborum favor sinè favore venditur, sinè fœnoris lucro perditur, sinè tributis vicissitudine communicatur, sic homini ab homine illuditur, & sub ovina prodigæ benignitatis pelle latens lupi rapacitas occultatur, obsequium humanitatis promittitur, nec tamen nisi recipienti cum censûs beneficio exhibetur. Inter congenitas humanæ mortalitatis miseria est, si non major cæteris, earum nullâ minor calamitas, sitibunda avaræ cupiditatis ambitio, quæ dum inextingvibili augendæ possessionis ardore humanam mentem inflamat, sanctitas participatæ Divinitatis leges ignorat; istarum una ad supremum perennaturæ beatitudinis solum munificum clientem exaltat, est enim (Apostolico Doctoris gentium oraculo) est Verbum Domini JESU, *beatius est magis dare, quàm accipere*, (y) Legit Syrus, *melior est, qui dat, quàm qui accipit*, mandando abundantia ostenditur, accipiendo indigentia manifestatur; illa potentiæ gloriâ coronata adornatur, ista egestatis insignita stigmatibus dedecoratur, dans quippe indigentibus Christi fratribus, viscera pietatis reserat, accipiens, suam pauperiem, qua sublevari indiget, erubescere cum verecundia denudat; dans recipientem ad agnoscendum donantis donum obligat, recipientis se debitorem mecœnatis sui pro dato munere declarat; desinente Hieronymo, *beneficium qui accipit, libertatem vendit*. (z) Dans coram applaudentibus spectatorum Angelorum oculis magnificus commendatur, accipiens consensu eorundem judicium arbitrio, compassione dignus existimatur, Dans, à vade pauperum de retributione centuplici cum fœnore assecratur, accipiens

Homines sicut arbores ambulantes, huic arbori in paritate assimilantur.

(y) Act. 20. v. 35.

(z) Epist. ad Nepot.

ad interpellandum pro suis benefactoris incolumitate coarctatur; Dans, largitorem bonorum omnium dantem omnibus affluenter, & non impropertem distribuendo, imitatur, accipiens, se humano indigum auxilio spectante cælo, vidente mundo contestatur. Non sic obscuri tenebrarum filij, non sic, qui terrena sapiunt, quorum DEUS venter, consumens omnia, aut inexplibilis crumena est, quæ pietatis nescia, naturæ rationalis dogmatibus inimica, nunquam dicit sufficit, egens in abundantia, abundans malignitate; infames humanitatis adversarij, munificentissimæ Divinitatis inimici; quod habent, prodigis detestandarum voluptatum delicijs dilapidant, recogitantes assiduo examine unde abripiant, quod non habent; ut habeant, vendunt sententias in tribunalibus, prostituunt alienam gentium filiarum pudicitiam, ut obtineant, nutriunt proluxa litigantium jurgia, ut possideant, ut modicum lucrentur iniquitatis stipendium, se ipsos perdere non recusant, Sic homo defraudat hominem, affligit Dives inopem, naturam belluinis violat moribus, DEUM Authorem suum deserit, Mammonam abominabilis idolatra sibi pro suo Numine præfigit.

Gemit ad coronati Davidis judiciale solum angustata Thecuitis, quàm effervescens litigiosæ fraternitatis amentia, maternæ fœcunditatis gloriam privare minabatur; compareret desolata coram exulcerato principe, cui par exitus, licet dispar conditio litigij eripuit primogenitum, truculento præcipientis fratris parricidio, feroci sicariorum dexterâ trucidatum. *Ancillæ tuæ duo erant filij, qui rixati sunt adversum se in agro*, (a) & quamvis ampliori forsan Commentatorum suffragio parabolam protulerit ingeniosa mulier, repræsentans in duorum filiorum schemate peremptum Amnon sub convivali tripudio, & Absolonem violatæ Thamar propudium autoritate impia vindicantem; Est tamen celeberrima Hieronymi adstruentis luculento asserentium Hebræorū testimonio suffulta. *Hanc mulierem verè duos filios habuisse, & pro hæreditate certasse, & alterum ab altero interemptum*, (b) nascebatur Conditoris beneficio fratri frater, secundus primo, ut adjutus à fratre, foret quasi civitas firma, sustinens impugnari, tolerans oppugnari, sed impotens expugnari, non sustinens superari, verum expertus horum

Accipiens beneficium, vendit libertatem.

(a) 2. Reg. 1. v. 6.

(b) Gloss. 4. Hug. bi. Mulier The. tis habuit duos filios quorum unum alterum v. tione her. rum

rum duorum alter non fratrem auxilian-
tem, non hominem condonantem, non
virum ignoscentem, non hostem adver-
santem, sed feram potius ferocientem,
belluam laniantem naturæ dissipatorem,
humanæ legis everforem, rationalis e-
minentiae oppressorem; Divitiarum sti-
mulus incitavit ad litigium, litis conti-
nuata excitavit jurgium, verborum veli-
tatio exclusit mentis ratiocinium, adole-
scens colluctatorum animositas, accelle-
ravit consertionem manuum, donec fu-
ror indomitus transfiliens humanæ mode-
rationis vestibulum, infame parricidium
consummaret. Adeo rationem contem-
nit irascibilis sensualitas, & quam hu-
manitatis conditio docet concordiam,
violat effrænis audacia indomiti furoris.
Non nimium mirare, sed humiliter re-
cordare primum humanæ propaginis
fundatorem, ad pedem vetitæ arboris
corruisse, adeo lapsu terribili, ut excu-
tiens totam suæ originis felicitatem, ami-
serit beatitudinis hæreditatem, angelicæ
cognitionis nobilitatem, innocuæ huma-
nitatis dignitatem; evaserit in funebrem
funestæ mortis victimam, degenerave-
rit in Divinæ ultionis hostiam, factus abo-
minabile tenebrarum principis ludibri-
um, animalis concupiscentiæ mancipi-
um, denique homo, cum in honore esset, non
intellexit, factus ad Conditoris imaginem,
æquari non idæari voluit, & timor mentis
ab ore serpentis exhalatus, evasit in ob-
staculum cognitæ veritatis, exinde com-
paratus jumentis insipientibus in stultitia
evanescentium cogitationum, in ferocia
prurientium affectionum, & quia (com-
mentatore Chrysostomo) pejus est com-
parari, quam nasci belluam, pejor evasit
belluis, qui erat Angelis in sapientia con-
finis.

Ascenderat aliquando non veteris
Adami posthumus, sed genuinus novi
Adæ posterus, sublimis Christi vicarius,
Apostolorum princeps, *ascendit Petrus
ad superiora, ut oret circa horam sextam, (b)*
eadem scilicet, qua innocua Protoplastis
anima instar vitalis spiraculi in animan-
dam limi faciem inspirabatur, eadem,
qua secundus Adam à circumfluo valedi-
centium discipulorum collegio avellen-
dus, aspicientibus in cælum, quod fere-
batur, benedixit; peractâ mundissimi
cordis precatione, cum esuriret, voluit
gustare, legi subtilem fermocinantis Am-
brosij elucubrationem, *oravit fervida o-*

ratione pro hominum salute, & videns obsti-
natam perfidiam Judæorum, esurivit genti-
um salutem; (c) revolve temporis cir-
cumstantiam, ut meridianum horæ sep-
timæ mysterium, & amplius & clarius
elucidetur, eadem horâ, qua JESUS mo-
riens sitire se conqueritur, Petrus de-
scribitur esurire, quàm mirabiliter con-
jungit tempora Divinus Spiritus, qui sin-
gulari proprietatis titulo DEUS Chari-
tas nuncupatur, sitit in JESU amor ho-
minum, qui efferbuit in corde, famet
in Petro eadem gentium dilectio, quæ
exarserat in mente, de cruce silens cla-
mat de siti JESUS: *sitio!* quid? quærit
& suæ respondet quæstioni Ostiensis Dra-
go, *vestram fidem, vestram salutem, vestrum*
gaudium, plus animarum vestrarum, quàm
corporis mei cruciatus me tenet, (d) dolo-
res, innatum calorem exagitabant, quod-
que in profundo fuerat humidum consu-
mebat, ac igneis ardoribus dolentis vi-
scera urebant, ut loquitur Cyrillus ab
Alexandria, *(e)* adhærebat faucibus lin-
gua ardenti discruciatâ siti, quàm tamen
explicans Blasius Abbas piissimus, sub-
jungit, *habuit aliam sitim, putâ amplius pa-*
tiendi, atque evidentiùs suum nobis demon-
strandi amorem, (f) Offerebatur ab il-
ludente militum caterva sitibundo Re-
demptori acetum hyslopo circumposi-
tum, quasi hoc solo roboraretur inter ex-
animati corporis deliquia, cum tamen
sublimis Augustinus sitientis JESU vo-
tum discutiens, assumpta conticescen-
tis Verbi voce, sic efferatos crudelis Sy-
nagogæ filios alloquitur, *sitio! tanquam*
diceret, hoc minùs fecistis, date, quod estis,
Judæi quippe erant acetum (g) degenerantes
à vino Patriarcharum & Prophetarum. Hoc
poculum agonizanti & sitienti propina-
tur Magistro Veritatis, nunc experiri lu-
bet, quodnam edulium suo in terris vica-
rio, esurienti Petro porrigatur. Bipa-
tentibus cœli valvis, ante attonitos ec-
statici spectatoris oculos dimittitur vas
mundissimum candentis inter linteï ex-
pansum, in quo hærebant omnigena ani-
mantium quadrupedia, pendebat aligera
volatilium copia, horrenda serpentium
congeries proserpebat; veneratur in vase
hoc purissimo corpus dominicum inter-
linealis Glossa, conceptum sinè semine,
quod nostros langviores sustulit, & dolo-
res nostros portavit. Legi præclaram
equiparantis Ambrosij similitudinem, qui
cœlum locò cellarij referatum consi-
derans, Eliæ exulanti avem exiguan,

*Christus sitit
in cruce ani-
mas, & has
esurivit san-
ctus Petrus:*

*(d) Tract: 7.
de Verb: Dom.*

*(e) Lib: 13.
c. 35.*

*(f) in explic
pass: c. 8.
Judæi erant
acetum, quod
expectavit
Christus sibi
in cruce pro-
pinari.*

*(g) Tract: 19.
in Jon.*

*S. Eliæ sub
ministrat cor-
pus exiguum
cibum. S. Petro
Angelicus
chorus convi-
vium parat.*

cor-

corvum videlicet obsequentem, parvam escam porrexisset commemorat, dum esurienti Apostolorum Principi multitudo angelica integrum convivium subministrat. (h) Sed peregrina intuens servula, insipida suscipiens alimenta famelicus conviva, horret ad lancē angvium, & quadrupedum varietatem obstupescit, invisa hactenus altilia gustare renuit, & copiosum invitantis cœli epulum gustare non præsumat; mallet fortasse delatum corvi ministerio panem cum carnibus acceptare, quàm sumptuosum hoc prandium, stomachanti naturæ contrarium delibare. Sed mysticum famenti animæ hoc parabatur convivium non erat nutriendi corporis alimentum, in serpente originalis macula præfigurabatur, dolofo transfigurati angvis stratagemate introducta, in quadrupedibus infectus mortali scelere viator adumbrabatur, in cœli volatilibus peccati venialis levitas figurabatur.

Homines representantur in mappa cœlo demisso per feras, belluas & serpentes, ut eorum feritas exprimeretur.

(i) S. Amb: lib: 2. de Spir: S. G. II.

(l) 1. Cor: 15. v. 32.

Invitus Adæ filius apud Lyrani Glosam in colubro spectandus exhibetur, superbus ambitionis assecla in volatili volucrum cohorte recogitandus præsentatur, gulosus cum avaro in quadrupede idæatur; sed tarditas quadrupedum, grossiora apud Basilium ingenia designat, virulenta serpentum ferocitas, livorem invidiæ furorisque sævitiam incusat, aligerarum vulucrum levitas deformem annuntiat variabilis inconstantiae fugacitatem. Expandit tamen latius, elucidat universaliter hoc cœlicum Apostolicæ refectionis convivium præmemoratus Doctor, in illis generibus quadrupedum & ferarum, & volucrum, figura erat conditionis humanæ, quæ ferarum modò bestialem videtur induta sævitiam, nisi spiritus sanctificatione mitescat, infert exindè transcendentis omnem naturam gratiæ metamorphosim: bona ergo gratia, quæ ferinam rabiem spiritali simplicitate commutat; (i) sicut JESUS circa sextam meridianis diei horam salutem animarum, esurit Petrus eodem tempore gentium conversionem; de quibus Apostolorum minimus, si propriam confessionem spectes, par tamen maximis, Divini nominis bajulus suis scribebat Corinthijs, ad bestias pugnavi Ephesi, (l) nec alios quàm barbaros Idololatrias intelligit Theophylactus cum Primasio, qui adorantes belluas, similes facti sunt illis; ut enim doctus Origenes discurret, qui colunt idola, & confidunt in eis, similes sunt Dijs suis absque sensu sine

ulla ratione, (m) impugnabat has tygrides & leones, conterebat hos aspidēs & serpentes armatus cruciger, potens in opere & Sermone Magister gentium, absolvebat Petrus has belluas & feras, ut transeuntes in substantiam aliti, digerente Apostolicæ charitatis ardore, istius membra fierent in uno corpore, cujus caput visibile in terris substitui merebatur.

Non horret agnus sinè macula animalia pusilla cum magnis, sed belluas execratur, non fugit sponsus sanguinum unius columbæ suæ consortium, sed milvos execratur, quomodo alioquin animalia tua habitabunt in hæreditate tua Domine? quæ verè ut tua sint, sua non esse volunt, ut tibi vivant subdita, sibi non vivunt libera, tui solius indiga, sinè te miserabiliter egentia, sed tecum in cunctis abundantia, sibi tamen nullatenus sufficientia; fugit, fugatque foras à domo regni sui ferocientes animas, effrœnes animas, furentes genios, lascivientes onagros, petulcientes vitulos, cum tauris pingvibus vulpes parvulas, quæ vineam Domini Sabaoth demoluntur, nî tamen in agnos & oves transeant, nisi in prævios arietes Nabajoth convertantur, nisi in pecus cedar immutentur, de quibus ore prophetico vaticinatur Altissimus, offerentur super placabili altari meo, (n) legit Pagninus, ascendent super voluntatem altaris mei, declaratque expressius Paraphrastes, offeruntur voluntariè, ubi enim voluntarium, ibi nil belluinum est; fuerunt Cedar & Nabaioth gemini Ismaëlis filij, degenerantes quidem à parentela Patris credentium, à fide Abrahæ deviantes, erant quandoque veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem, sunt eorundem hodie affectiones pessimæ ad peccandum, sed congregantur in ovile ovium, si cedare nam dimittant caliginem, nam cedar tenebras significat & mœrorem, ut applausum mœoris loco generent exultanti Ecclesiæ, ac dulciter ad salutarem verecundiam exprobranti, eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, (o) sic corruscantes, sic radiantes animæ tam infidelium, quàm peccatorum, offeruntur in Ara placationis pacificæ velut hostiæ, tanquam felices reconciliationis victimæ, quæ dum interna sua considerant, quasi modò geniti infantes rationabiles sinè dolo, omne præcedentis vitæ, quod flo-

Pecus Nabajoth jubetur in Ara cremari, sed voluntariè offerri, quia voluntarium est, nihil ibi belluinum. (n) Isa: 60.

(o) Eph: 5. 1.

ferum ab belluinum erat, gladio Verbi DEI confecant, & inflammatum ignivomæ charitatis ardoribus exuunt, sic commutantur in DEI animalia feroces animæ, ut dignæ sint esurienti cœlorum clavigero in ferculum, sed super linteo cœlis deciduo præsentari; *vas corporis Christi* (ut interpretatur Glossa) *quod est ut lintheum, quoniam sine semine conceptum*; huic affigatur, velut jam membrum de membro unitum corpori sub uno capite, ut mereatur digeri ardore charitatis apostolicæ, ut cibus famedici principis Apostolorum, vel forsan devotius meditari juvat, in candidissimo hoc linteo mundissimam Josephi sindonem, qua corpus JESU involvebatur. pijsimo huic cogitatu suffragatur Pictaviensis Hilarius, sic de purissimo hoc involucri Divini corporis subjungens, & *quidem in hoc eodem linteo, reperimus de cœlo ad Petrum, universorum animantium genera submissa*, (p) terrebant suspensum Apostolicæ mentis oculum, terribile spectaculum tot colubrorum formæ, tot belluarum umbræ, horrebat famedica esuries his pasci ferculis, hocque edulio saturari! gustare cibum voluit consveta mortificati corporis sobrietas, non devorare monstra, sed opulentia cœlestis prudentiæ lautissimum stravit convivium, erant in linteo sanctissima patientis JESU vestigia, solo cuius intuitu affixis in animalibus evanuit omnis peccati abominatio, evaporavit virulenta feræ crudelitatis corruptio, ut jam suavissimū famularentur in edulium, in saluberrimum transformarentur nutrimentum, hinc primo pastori hæ commutatae oves in oppiparam refectio- nem repræsentantur, & nauseanti dicitur, *occide, & manduca, id est, à peccato eos, qui vivunt, interfice, & à se ipsis illos in tua membra converte*, (q) moralisat Gregorius.

Sic rediguntur ad oves lupi rapaces, sint licet de tribu Benjamin, qui (matre etymologisante) *Benoni*, seu *filius doloris* dicitur; estò causaverint matri interitum, suis eandem flagitijs in plurimum filiorum cordibus velut interimendo, excreset in Benjaminum, qui (Patre cognominante) *filius dexteræ* appellatur, sit licet de genimine viperarum, effugiet tamen venturam exacerbati vindicis iram, si commutantis gratiæ prodigio, in candidam columbæ imaginem transformetur, huc reor ego collimasse principem, dum psallens pro simili ani-

Pars III.

marum vicissitudine, transformatrici Omnipotentia supplicans intonaret, *increpa feras arundinis, congregatio taurorum*, (r) legit Hyeronimus, *bestiam calami*, (r) Ps. 67. v. 51. vertit Tygurina, *increpa cœtum hastatorum Exercitus & cœtum validorum*, & explanat Chaldaea peccatorum paraphrasis, *irascere in exercitum peccatorum, confrige illos sicut cannam*, insinuat *rundinis, ferolatus* sensus in litera, Romanos Principes, qui feris objiciendo devorandos homines, Martyres, plus illis, & crudelius ferociebant. Arundo ventorum flamine hinc inde quatitur, & parens flantis imperio, quocunque flatus percutit, arundo agitata erigitur, ut decidat, dejicitur ut assurgat, sic coronata Tyrranorum barbaries ab Aquilone inanis gloriæ elevabatur ad det truncanda militantis Ecclesiæ primæva germina, dejiciebantur mentiente confœderatorum sacrificulorum præfagio, ad vilissimum exanimis Idoli sacrificium, velut ad detestandum indignissimi mancipatûs homagium, præviderat siquidem (Lyranus Commentatore) Psalmista regius, Imperatorē Constantinum post magnam Christicolarum stragem deformi leprâ percutiendum, & à sanctissimis fidei nostræ patribus, à genuinis Apostolorum principibus nocturnas inter umbras increpandum, ac tandem Sylvestri Pontificis ministerio ad fidem convertendum. Feræ arundinis sunt pariter lascivi cum superbis, avari cum iracundis, jacentes quasi Sylvestres bestia inter arundineta vanitatis; feræ sunt calami, seu grandisonas caudicorum, aut iniquorum judicum pennas velis discutere, quibus injustas scribunt sententias, quibus falsifonas subscribunt copias, quibus fœdifragas exarant literas, seu lucifugos tenebrionum calamos placeat subintelligere, quibus genuinum sacrarum paginarum sensum student suis conformiter erroribus pervertere, & antiquissima Patrum dogmata eliminare; quos si taurorum nomine propter indomitam duræ cervicis superbiam insigniveris, absque calumnia suæ debitum pertinaciæ præconium concinnabis; ferocientes feræ arundinis, quas nulla ratio inducit ad correctionem, sed ipsum salutis Verbum impellit ad litigium, urget ad idæatam ferocitatem hominis in calamo conquassat DEI digitus.

increpabit? hic solus deducet de sylvescentibus antris ad vitæ pascua crudelem leonum sævitiam, ut mansvescant, multicolorem pardorum varietatem, ut immaculatæ veritatis candori adhæreant, fallacem vulpium astutiam, nè sinceram ignorantium viatorum simplicitatem lædant, damnificam luporum rapacitatem, nè ultra innocuos dente mortifero apprehendant. Ad illam igitur deveniunt miseriarum calamitatem perversi Adæ filij, ut omne, quod humanum est, deferentes, brutorum moribus implicentur, & quorum conversatio in cœlis esse debuit inter Angelos, in errabundas evadant feras, antrorum incolas & specum amicas.

Deflet has sylvescentes animas, à partu errabundas, ab utero alienatas, Mater Ecclesia, repletam se conqueritur amaritudine, quam sua horrescentes inter flagitia evaporant; deplorat frustra neis licet lachrymis infortunatam sortem aborientis uteri, indefinentibus conqueritur suspirijs, idipsum à furentibus hisce belluis experta infortunium, quod sacer hystoriographus afflictæ quondam appropriavit Synagogæ, *affligebant Ægyptij filios Israël, illudentes eis, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum*, (s) insistebat tyrannus Pharaon exstinguendo Omnipotentis DEI populo, quid vesanius? ingentes jubebat levare machinas de luteis lateribus, quos innocuæ sanctorum corporum manus formare cogebantur, sublimari ingentes turres præcipit, quibus universa gementium operariorum congeries opprimeretur, *non quod civitati deessent ædificia* (ut notat Augustinus) *sed populum per se quærebat, qui Divino favore pollebat*. (t) Effrænes belluæ suis cum asseclis non solum oderant, sed insuper, *habebant nauseam à facie filiorum Israël*, sonat Hebrææ paraphrasis versio, donec destitutis terreno quovis solamine, fremente harum ferarum rabie, dissimulante cœlo, nec adjuvante solo, ipsa langventis vitæ prolixitas viventibus amaresceret, sola desideratæ mortis spes commorientes animos sublevaret. Sic homo patrocinator homini humano belluinus, sic Adæ filij, natis ejusdem uteri, solantur in mœroribus, tutantur in ærumnis. Sic Evæ posthumus crudeli mancipatur dominio, dum fratri subjugatur! ferocientem experitur tyrannidem, dum matris suæ fi-

lium sortitur in rectorem! Expertus est hostilia inter prælia, inter dolosa suorum adversariorum stratagemata illa magnanimus regum princeps coronatus David, qui profligato Philisthæi exercitûs terrore, exanimato allophylo- rum duce, coactus generum regis agere, continuo fidelissimorum obsequiorum impendio conabatur tergiversantem, socerum obligare. Erat innocuus Adole- scens regalis adhuc armiger, quod (Abulensis opinione) familiaritatis erat officium, quando infortunatus Saul dese- rebatur à recedente DEI Spiritu, quo se indignum reddiderat ob superbiam obe- dire nesciam, & unâ simul invadeba- tur à spiritu melancholico (ut adstruit Ca- jetanus) qui forsân (probabilius cum Isi- doro) minister DEI exstitit, ad facien- dum in Saule, quod eum pati decreve- rat judex omnium; contorquebatur hoc affiliente angariatus gembundi princi- pis animus, exulcerabatur mæstissimis corrodentium curarum cruciatibus, ob- volvebatur terroribus furens imaginatio, nec aliud opportuniùs reperiebatur phar- macum, nec aptior inveniebatur me- dicus Davide, qui tollens & rangens cy- tharum, leniebat furentem afflictæ Regis animam, ut enim adstruit Selevciensis Basilus, *Lyra melos, veluti telum jaceba- tur in Dæmonem*, (u) nec tamen hæc vi- (u) Orat: 14. David post- plura Sauli concessa bene- ficia ab eo i- gnoratur.

atrix violentia huic ligneo adscribenda est instrumento, non Lyra rebellem pro- fligavit Angelum, non chorda effrænem frænavit spiritum, non sonus incanta- vit malignum genium, sed (Commenta- trice Glossa) figura Crucis Christi, quæ de ligno & chordarum extensione ge- rebatur, jam tunc dæmones effugabat; Ecquis perennaturam regalis animi gra- titudinem diffidisset? quis de amplissi- mæ retributionis ingenti congerie du- bitasset? quis non continuaturam alle- viati cordis affectionem erga tam sua- vem tamque potentem simul proto-me- dicum prælagivisset? & tamen, dum post incomparabilem prostrati gigantis victo- riam ad pedes regalis solij suâ depo- nit dexterâ decussatum Philisthæi caput, interrogatur Abner princeps militiæ, *de qua stirpe descendit hic Adolefcens?* (x) en- (x) 1. Reg: 9. 56.

adæquatam humanæ constantiæ mensu- ram! consuetam restricti hominis re- tributionem! non multos ante dies psal- lebat David cytharâ, ut consono medico- rum suffragiò ægrotanti animo mede- retur, ut Josephus antiquitatum hysto- ri-

(s) Exod: 14.
v. 14.

(t) Serm: 39.
de temp:

Crudelis fe-
rocitas Ægyp-
tiorum per-
ducit Israël-
itarum vitam
ad amaritu-
dinem.

ricus attestatur, exhilarans mœrentem, profligans spiritum affligentem, & ecce! non amplius recognoscitur, qui ad mandatum ægroti Regis ab Isai mittendus petebatur; non multos ante dies colloquebatur cum meretriculo Saul, se offerens colluctatorem, & exprobrantis alienigenæ antagonistam, induebatur à Saule vestimentis suis, vestiebatur Lorica, & regia imponebat dextera magnanimi luctatoris capiti galeam æream in tutelam, nunc adeo ex incurij principis evanuit memoria, ut nullum agniti Davidis sit vestigium in mente regia, qui tamen omnium versabatur in oculis, in civium sculpebatur cordibus, in animis militum excudebatur.

Nec hac contentus ingratitude propudiosus rex, ob dissonum aggratulantium fœminarum plausum, quo novum revereri satagebant Archistrategum, prævaluit adeo ferox invidia in corde lividi principis, inebriabatur adeo absynthiaca exacerbantis invidentiæ amaritudine, ut nimium iratus, statuerit feralem æmulari vindicem, qui debuisset largissimum præmiatorem imitari; insidiabatur servienti, adversabatur obsequenti, insequabatur fugientem, moliebatur lanceâ transfigere recedentem, vis nôsse, qua alienati cordis barbarie, qua exasperatæ mentis tyrannide? audi Davidem conquærentem, non quidem homini, cuius auxilium quàm sit debile, dubitantem docuit experientia; cuius præsidium, quàm sit fragile, versatilis ostendit inconstantia, sed DEO Scrutatori cordium, Auxiliatori indigentium, Protectori periclitantium, & fidelissimo se implorantium Defensori; Conqueritur in umbris, nec hostes nominans, licet multiplicans, nam loquebatur illi, qui novit, quid sit in homine, qui novit, quod sit in homine inanis vanitas, vana fidelitas, continuans mutabilitas, & versipellis iniquitas! de Saulis perfidia locutum interpretatur Euthimius, furor illis secundum similitudinem serpentis sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas. (y) Ex rege convertebatur in serpentem, ex homine in aspidem, in virulentam belluam ex Saule! legit Syrus, furor eorum sicut basilisci; quid horribilius hoc schemate fœdissimi hominis? qui solo lauciare novit oculo, uno intuitu intoxicare! allegat genuinam venenatæ transformationis paritatem Nicolaus, aspis videns incantatorem, ponit unam aurem contra terram, & aliam

obturat caudâ suâ, ne audiat carmen incantatoris, sic peccatores obstinati, qualis erat Saul, & ejus viri, nolunt audire, unde revocentur à suo errore; non surdi sunt humanæ aspides, sed surdos se faciunt, aut fingunt; vult incantator, quem Augustinus Marcum nuncupat, latentem in caverna aspidum de tenebroso hiantis antri nidulo educere in lucem, sed illa magis amans tenebras, occultari amplius flagitat, ut vocem incantantis astutius eludat, allidit unam aurium [delitescenti terræ, & alteram obturans ad cantum obsurdescit. Hæc est fallax mortalium surditas! hæc cœcitas affectata! ubi audire æquitatis gemitum renuunt, ubi videre amici hominis indigentiam dissimulant, non audiunt, ne exaudire cogantur deprecantem, avertunt oculos, ne suæ ingritudinis conspiciant turpitudinem, ne suum videant horrorem. Sic ludit, ut eludat elusorem suum humana fides, plerumque perfida, ut plurimum infidelis. Fide fiducialiùs instabili matris utero, quàm Adæ filio, nî illum videas in DEI Filium transmigrasse, sævit immane pelagus, hiantibusque fluctibus fluctuantem onerariam anhelat absorbere; supremum ambigæ navi comminatur excidium procellosa intemperies, quàm diu Jonas in Ninivem directus vehitur, naufragij instabat periculum inevitabile, quando nautarum vulgus examinata fugientis prævaricatione, assumunt fatalem advenam, & in marinos vortices dimitunt; hand tamen à tumultuante fluctuum voragine absumitur, non à percutientibus ventis in ventrem maris dejicitur, sed adnatanti balenæ devehendus committitur, à qua trajectus in concavum monstruosi corporis spelæum, velut in tranquilla cymba vehitur, & illic horrifonum pacificati maris elementum suavissimè sedatur. Quod admirabile ordinantis Providentiæ portentum considerans Tertulianus, pro duce hominis constitutam adstruit belluam, quæ fugientem Prophetam à facie Domini, ad faciem sui Conditoris reduxit; Jonas devoratus à belluæ maris, in cujus alvo naufragia dirigebantur, triduo post incolumis ejicitur; (z) nauta in fluctus projicit perituum, piscis in portum evomit pereuntes conversurum. Sugillat subtiliùs ejicientis naucleri violentiam, commendans mirabilem vehentis belluæ tolerantiam Sedulius: nauta feritatem præbuit, fera navigium ministravit; (a) Con-

Homines evadunt in aspidem, ut proximum feriant ac insuam.

Jonas non parit homo, sed bellua ignovit.

(z) lib: de Resurr. carnis c. 58.

(a) Lib. 1. du-Pasch. c. 15.

Saul stimulo
ambitionis
impulsus, Davidem
prote-
ctorem suum
nititur eneca-
re.

(y) Ps. 57. v. 1.

ducens nauta ducis officium proficitur,
sed sumpto naulipretio, aquis immergit
navigantem, fuisset mare tumulus flu-
stuant, nisi parata coelitus bellua, fidi

conductoris supplens obsequium, absor-
ptum hominem in sicco littore securum
collocasset.

V A U.

Versus
XVI.

Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit
me cinere.

V A U.

Versus
XVII.

Et repulsa est à pace anima mea, oblitus
sum bonorum.

V A U.

Versus
XVIII.

Et dixi, perijt finis meus, & spes mea
à Domino.

Expositio Literæ.

Van literæ
vertitur
non est ille.

ORdimur calamitatem à titulo,
Vau siquidem *non est ille* ver-
titur, quò mendax fraudati
hominis deceptio explanatur.
Summa miseriarum hæc est improbitas,
hæc maxima est miserorum asperitas,
quòd flagellati, flagellantis dexteram non
dignoscamus, exercitati, exercitantis ma-
num non videamus. Involvuntur rapa-
cibus flammis superna cubiculorum la-
quearia, & exitiale incendium igni ad-
scribimus, quo sæviante, redactam in fa-
villas & cineres incineratæ domus supel-
lectilem lamentamur, *sed non est ille*;
inundat pessumdaturus torrens vicos
cum oppidis, abripit ædes cum incolis,
cooperit agros cum vineis, absorbet pe-
cudes, deglutit homines immanis instar
belluæ, nec alia auditur querimonia,
quàm ruptus alvus alvei, *sed non est ille*;
Urbs inclyta ferali obsidione premitur,
annonæ additus præcluditur, subsidium
vicini militis retardatur, gemit esuriens
infantia, plorat famens adolescentia, de-
plorat pater filium, matérque plangit fi-
liam, assurgunt rudera, dum ruunt ædi-
ficia, malorum omnium originem re-
fundunt incolæ in barbari hostis tyranni-
dem, *sed non est ille*; Infelix regio aridi-
tate cæditur, sterilitate plectitur, imber
exarescenti subtrahitur, æstu continuan-
te adurit, nullo rorantis cæli stillici-
dio fœcundatur, soli adscribitur exæ-

stuant, solo sterilefcenti adscribitur, ad
domum syderum confugitur, sinistra ele-
mentorum facies incusatur, *sed non est
ille*. Exuberante Chaldæorum acie cir-
cumvallatur Solyma, affiliuntur subur-
bia, ruinantur antemuralia, profanantur
sacrata Divinæ Majestati pastaphoria, ab-
ripiuntur in prædam vasa sanctuarij, & il-
licò hostilis in causam adducitur violen-
tia, militaris condemnatur insolentia,
furibundus arguitur exercitus, *sed non
est ille*: Incuria mortalitas, mendax hu-
manitas primam causalitatem plerum-
que præterit, secundæ totum attribuit,
quasi non ordinaret illa, quod ista nititur
expedire, quasi sinè movente illa præ-
moveretur ista; ad illum, quem car-
neis obtutibus conspiciamus, malignum
hominem reflectimus, de DEO nostro-
rum delictorum Vindice non cogitamus.
Non sic prudens & innocens verbo & o-
pere intemeratus Job, cujus dum præ-
dia deprædaretur Chaldæa rabies, dum
numerosos greges pecudum collerent
cum vigilantibus pueris, dum concussis
domus angulis obruerentur filij, non a-
liam edere audiebatur querimoniam, *Puniens ho-
minem est
DEUS.*
non peregrinam ruinæ scaturiginem ex-
quirere notabatur, hoc solùm ab ore in-
noxio promebatur elogium, *manus Do-
mini tetigit me*, (a) flagello Domini se
correctum, non irâ Satanæ se percussum
proficitur, quantumvis maligno huic
spi-

Attribueba-
tur diversis
causis ruina
& interitus
Synagogæ,
non tamen
non erant
illæ.

(a) Jobi 19.
2, 21.

spiritui indulgens spirituum Dominus
 (b) Job. 2. v. 6. dixerit, *Ecce ! in manu tua est*, (b) sic
 quippe manibus adversarij Justus tradi-
 tur, ut tamen à sustentante sui con-
 ditoris dexterâ non deferatur ; hinc a-
 pud Joannem ab incarnata veritate de
 ovibus electis dicitur, *non rapiet eos quis-*
 (c) Joan. 10. *quam de manu mea*, (c) securus de il-
 lis pastor, nec sinit lupum rapere, nec
 furem relinquit tollere, nec interfice-
 re latronem ; tenetur cum conceditur,
 ut enim de patiente vito Gregorius com-
 mentatur, *dando non dedit, quem adver-*
 (d) lib. 3. mor. *sarij sui jaculis ejiciens abscondit.* (d) Hinc
 percussus à potestate tenebrarum ? illu-
 minatus iste lucis filius percussione su-
 am illi nullatenus appropriat, sed ta-
 ctum se manu Domini deplorat, scie-
 bat quippe, dum nequam spiritus perversa
 voluntate se invadebat, quod hanc
 invadendi potestatem à DEO non à se-
 ipso obrinebat. Unde & alibi, dum
 exequente nostræ salutis adversario, cun-
 cta, quæ abundanter habuerat, præpro-
 pera celeritate perderet, non de rapi-
 na raptorem incusabat, sed Dominum,
 qui dederat, pro suo abstulisse placito ad-
 struebat, *Dominus dedit, Dominus abstulit*,
 qui aliena nescit rapere, quod hostilis
 crudelitatis est, sed sua tantum, quæ
 contulit revocare, quod providæ pieta-
 tis argumentum est ; quid enim, illum-
 ne iniquum creditorem dixeris, qui nul-
 lo repetendi limite coarctatus, nullo
 exigendi tempore restrictus, dum sibi
 placet, mutuum repetit, quodve gra-
 tuita benignitate concesserat, iterum
 postulat, nec tamen debitoris placitum
 expectat.

Hoc ingens absconditæ à carnali-
 bus oculis veritatis mysterium, si expen-
 disset cæcutiens Solyma, ingemuisset ma-
 tiori consideratione idipsum, quod
 intonuit gemebundum Vau ! *non est ille*,
 quem mea redarguit impatientia, *non*
est ille, adversus quem mea insurgit fu-
 ria, *non est ille*, quem mea indigitat
 ignorantia, sed Dominus edentulam red-
 didit, Dominus à pace animam meam
 repulit, Dominus filum prolixioris vi-
 tæ, ut reputarer inter mortuos, præci-
 dit. Non enim caligans Synagoga ad
 suum convertebatur conditorem, ut la-
 chrymans percutienti supplicaret, sed
 causæ suæ Patronus Jeremias, hoc sancto
 Idiomate loquitur, ut à commiserante
 cælo plangens & conquerens exaudiaturs

Pars III.

confractiōe dentium ingens doloris
 vehementia exprimitur, ac si dentium
 singuli, ex cunctis quilibet ferociente ma-
 nu erueretur. An non novella plan-
 gebat Ecclesia, soror, sed adhuc parvula,
 quando conterebantur sibi dentes illi, de
 quibus suus dicebat sponsus sanguinum,
dentes tui sicut grex tonsarum, quæ ascen-
derunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus,
 (e) quos candidos dealbat innocentia, (e) Cant. 4.
 & collocat in recta decori ordinis li-
 nea, regularis vitæ amussis ac discipli-
 na ; legit Arabs, *sicut greges tonsi, ascen-*
dentes à tonsione, tonduntur siquidem o-
 ves Dominicæ, dum persecutorum ma-
 litiâ cruciantur ; dum ab adversariorum
 congerie bonis terrestribus spoliantur,
 dum conglomerata tribulationum varie-
 tate anxiantur, ascendunt à tonsione,
 dum de tolerata afflictionum multitudine
 coronantur, dum ob perseverantem
 in ærumnis perseverantiam præmian-
 tur, dum ob adeptam de repulsis ac e-
 nervatis hostibus victoriam ad trium-
 phalem lauream invitantur. In den-
 tium horum schemate adumbratos Do-
 ctōres autumat Theodoretus, sacro-san-
 ctam nobis scripturam interpretantes,
 qui detonsis rejeclisq̃ue carnis sollicitu-
 dinibus, mundati lavacro conscientiæ,
 & animæ & corporis puritatem, quasi
 gemellos fœtus habere dicuntur ; con-
 fringebantur isti, quando scribarum fal-
 lax verboritas, Phariseorum mendax
 garrulitas adversabantur veritati, & le-
 gis præjudicabant puritati. Interpre-
 tatur moralis Hugo, in candido fœ-
 cundoque grege dentium, sacerrimum
 Apostolicæ sanctitatis collegium, *oves*
tonse Apostoli pauperes, oves lotæ Apostoli
Spiritu sancto pleni, (f) qui ad violen-
 tum judicæ cohortis impetum exterriti
 confringebantur, quando omnes relicto
 eo fugientes, nec loqui in publico præ-
 sumptum, nec comparere in foris aut
 compitis voluerunt. Cibitam quoque
 Synagogam cinere describit, seu feram
 recogitemus pœnitentiam, qua nolens
 gemit, & inter vulneratos cadaverum
 acervos tardis nimium lachrymis, vel
 potius excusso violenter suorum filio-
 rum sanguine prædictum sibi interitum
 deploravit ; saginabatur famedica pane
 subcinericio, dum exasperatam furibun-
 dæ mortis rabiem intuita, cujus antea
 nec meminisse voluit, in ejus amplexus
 ut corrueret, festinavit, ut quæ super-
 ba noluit in cinere humiliare animam

In ovibus ton-
 sis ac lotis
 præfigurantur
 Apostolici
 viri.

(f) in 3. c. La-
 mentat. hic.

suam, incinerato velut Hebræorum corpore, hujus exusti cineris edulio, continua ruinata Sionis, exustæque Judææ memoria vesceretur,

Vescebatnr cinere Synagoga, dum cruciabatnr memoria excidij sui.

Sed longè gravior, longè acerbior scaturigo illius amaritudinis, quâ senserat se obrutam, quando repulsa est anima ejus usque ad oblivionem bonorum omnium, quibus vel sua pauperies sublevaretur, vel sua requies renascere-
tur, vel aggesta tribulationum congeries nonnihil sedaretur. Repulsam passa, quæ toties pulsan-tem sponsum repulit, monentem per Prophetarum oracula legislatorem non audiens, minùs exaudiens dimisit; obliviscebatur bonorum, quæ vera bonitate sunt prædita, non quæ abominabili fictæ bonitatis apparentia tumidæ, delectant oculum, sed carnalem, solantur animam, sed brutalem, obliviscebatur cœligenæ voluptatis immersa profundis sordibus terrenæ vanitatis, ut cogeretur illa suis mater cum prolibus singultuare, cujus lugens miseriam illustis quidam filius ejulabat, *infixus sum in limo profundi, & non est substantia*, (g) legit Hieronymus, *& non possum consistere*, dat rationem legens Pagninus, *non est status*, ubinam enim subsisteret, quod sua in essentia est transitorium, qua ratione consisteret, cujus procedere est fluere, incedere est currere, discedere est evanescere, & sistere est perire, vertit apud Theodoretum Symmachus, *immersus sum in infinitas voragine*, & *non est status*, continuante lapsu de libidine in luxuriam, de superbia in arrogantiam, de furore in barbariem, de odio in exitium, de culmine in præcipitium. Infigebatur Hebræa natio, non velut arbor fructifera in terra fertili, sed velut exarescens stipes in vitiorum voragine, quæ fuerat limosa per lasciviam, infructuosa per superbiam, tenax per avaritiam; néve inanis spes incultam hanc caliginis abyssum feraci fundo mi-

nistraturam exspectaret, subjicitur à vate provido, *non est substantia*, quæ solido innititur fundamento, sed tota miseriarum colluvies, est vanitas vanitatum, infra sunt aquæ, sed immundissimæ, carnalium voluptatum; habens pro aridum limum divitiarum; tota superior profunda hujus foveæ concavitas, est aura inanis gloriæ, quam venti immoderatarum affectionum exagitant, ut tempestatem excitent furentis concupiscentiæ, quæ desiderabilem amicæ pacis tranquillitatem nesciens, demergat animam pereuntem, opprimat spiritum vivificantem. Et ideo concludit hanc in profundam calamitatum voraginem immersa mater Synagoga, *perijt finis meus, & spes mea*, emergendi ac revertendi ex captivitatis ludibrio ad præcedentem gloriam amissæ libertatis. Hic scopus est impij quò collimat, hic limes peccatorum est, nō respiciant, hic fuit superbæ illius gentis exitus, quæ tot præventa benedictionibus dulcedinis, ineptis voluptatibus emollienda tradidit corpora, ut roborentur, quasi non foret enervis lascivia fatalis morbus virium, confringens dentium fortitudinem, præcipuarum scilicet virtutum heroam, qua pollet, perseverantiam, repellens animam à DEI respicientis facie, inducens oblivionem deliciarum cœlestium, nec enim absque latente mysterio Manasses, qui vertitur *oblivio*, non alia in patria nascitur, quàm in Ægypto; est quippe hæc barbara ferarum Patria, est idæata effigies terrenæ inanitatis, caducæ voluptatis, quæ, dum suo turpi phantasmate mentem involat, omnis veræ beatitudinis recordatio violenti ad instar exulis emigrat. Repellitur abinde tota pacis serenitas, omnis jucunditas optatæ tranquillitatis, qua recedente, tumultuosus dissensionis filius suum figit territorium, non citius imbellem animam deserturus, nisi castrametantis Omnipotentis vehementiâ invasus profligetur.

Synagoga plangens, sero nimum deploravit spem perditam liberationis ab excidio suo.

V A U.

Versus
XVI.

Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit
me cinere.

Sermo Decimus Sextus.

Religiosi sunt dentes Ecclesiæ militantis, quia
candidi & sine carne sunt; cibantur au-
tem cineribus poenitentiae.

E Migraturus de regione mortali-
tatis ad immortalē aternita-
tis regiam prodigiosus Jacob,
congregat filios, ut patrem au-
diant, vocavit autem Jacob filios, (a) al-
loquitur eisdem Israël, ut præsagum au-
scultent; audite Israël Patrem vestrum!
mira diversitas, dum à Jacobo convo-
cantur, ab Israël benedicuntur; filij Ja-
cob conveniunt, sed assistentes Israël be-
nedicit, respondet subtiliter doctus Ori-
genes, nondum eò usque profecerant, ut Israël
meritis aquarentur, & idè filij Jacob di-
cuntur, tanquam inferiores; (b) Cingunt
angustum moribundi Genitoris lectu-
lum, & velut urbem refugij; ubi dege-
bant hactenus, sub fortunato intemera-
ti Patriarchæ patrocínio circumvallant.
Dumque inciperet cuilibet filiorum (ser-
vato nativitatē ordine) congruam bene-
dictionē elargiri, vel meritam vaticinari
maledictionē, exorsus à Ruben primoge-
nito, eundem doloris sui principium nun-
cupat, & insolentem exprobrans violati
patris thalami audaciam, eidem in con-
gruam sui delicti poenam posterorum
imprecatur paucitatem; procedit ad Le-
vi & Simeon vasa iniquitatis bellantia,
qui Patrem cum Filio, Sichem cum Emor,
insigni fœdis fragio trucidarunt, quorum
furori maledicens, dispersionem eorum
propagini comminatur. Ad quartum
deveniens, primam Judæ largitur benedi-
ctionem, effunditur amplissimam in pa-
panegyrim, celeberrima elogiorum con-
cinnat Epitheta, laudandum à fratribus.
& adorandum à Patris sui filijs vaticina-
tur, tribum suam Leoni comparat, ob
fortitudinem, eandem assimilans germi-
ni, ob properam numerosæ multitudinis
incrementam; non defecturum de re-
gno sceptrum intimat, tam diu enim fuit
ex semine ejus apud Judæos intemerata suc-

cessio regni (Commentatore Eucherio)
donec Christus ad Redemptionem mundi ex Vir-
gine nasceretur. Illud est singulare præconi-
um, pulchriores sunt oculi ejus vino, & den-
tes ejus lacte candidiores, (c) legit Pagni-
nus, rubicundior oculis vino, & candidior
dentibus lacte; in vini hilaritate, Divinita-
tem Verbi contemplatur Cyrillus, in
lacte condore dentium, sanctissimi Oris
in eloquendo puritatē, in Judæ oculis va-
diticos incarnationis dominicæ Prophe-
tas reveretur Ambrosius, (d) de quorum
uno incarnata Veritas attestatur, Abra-
ham Diem meum vidit, & gavisus est; (e)
in lacteo dentium nitore Apostolos ve-
neratur, quos sanctificans Redemptor à
peccatorum labe mundatos, super lac
candidiores effecit. Considerans rubo-
rem prophetici in Judæ oculis interpretes
Cajetanus, reflectens ad delineatos Apo-
calypsicō Virginalis Discipuli calamō
JESU oculos, de quibus sic loquitur Jo-
annes, vidi agnum stantem tanquam occi-
sum, habentem cornua septem, & oculos se-
ptem, qui sunt septem spiritus DEI, missi in
omnem terram, (f) subjungit Doctissi-
mus Commentator, similis itaque Messie
sanguine abluti describuntur spiritus Aposto-
lorum, & aliorum missorum ab eo. Et quos-
nam alios illustres Apostolici Senatūs
principes solebant mittere, velut charis-
simos sui Vicarios, ad illustrandam cœ-
cutientis mundi caliginem, quā viros
sanctissimo Numini in hostiam dedicatos,
quā mundi & sæcularis gloriæ magna-
nimos contemptores? qui nulla terrena-
rum cupiditatum esurie cruciantur, nullā
divitiarum temporalium siti fatigantur,
nulla transitorie dignitatis ambitione fa-
tigantur.

Religiosorum castra sunt, quibus
mundus Domini exercituum inimicus, in-

va-

(a) Gen. 49.
v. 1.(b) hom. 7.
in Gen.Jacob dicitur
convocasse fi-
lios, sed Israël
nuncupatur,
dum benedicit
convocatis,
quia non e-
rant perse-
ctionis pa-
terna posses-
siones.

(c) v. 12.

(d) de bened.
Patriarch.

(e) Joan. 8.

(f) Apoc. 5.
v. 6.In vino Divi-
nitas Christi,
in lacteo can-
dore dentium
puritas sue e-
loquij desi-
gnatur.

Oculatæ excu-
biæ mili-
tantis Eccle-
siæ sunt Re-
ligiosi.

In muro Ec-
clesiæ Religio-
si ædificant
propugnacula
argentea, elo-
quia splen-
dentia ra-
tione.

(g) Joan. 10.
v. 9.

vaditur, quibus universa potestas tenebrarum velut à violenta confligentium luctatorum acie expugnatur, sacrarum Religionum domicilia sublimes speculas repræsentant, ex quibus oculati milites accessum hosti prohibent, omnemque circumvago leoni excursionem vetant, hi sunt, qui sanctum illud almæ Sionis castrum, fundatum supra petram, novis substructionibus semper communiunt, solidissimisque aggeribus hostilem heterodoxorum audaciam eludunt. Et sponsa sponsi sanguinum est militans in terris Ecclesia soror parvula, si primogenitum in cælis consideres, si triumphantem Solymam mediteris; Est tamen murus inexpugnabilis, est pretiosis Apostolicorum dogmatum lapidibus obfirmatus, in angulari lapide Christo JESU fundatus & erectus, super hujus fortalitij excelsum robustamque machinam, regulares Apostolicæ sanctitatis pedissequi, Religiosi Evangelicæ perfectionis professores, ædificant munimenta, non quidem terrea à terreni sensûs spissitudine, non lignea de Philosophicis axiomatibus conflata, quæ animum carnalem recreant, non tamen solidam Christianæ veritatis sapientiam propugnant; sed exstruunt hi providi beatæ æternitatis operarij super istius muri coronidem argentea propugnacula, hoc est, eloquia ratione splendentia, explanat Theodoretus, ut in ipsis consistens, perduellem impugnantium hæreticorum aciem valeat telis configere, & penetrantibus sententiarum jaculis sagittare; est enim eloquium Domini argentum igne examinatum, & septuplum, ab omni terrenæ labis contagio purgatum; suffragatur beatissimi præsulis calculo purpuratus Hugo, dum in argenteis Ecclesiæ propugnaculis, invincibiles sententias Divino eloquio fulgentes intelligi opinatur. Si eadem cœlestis sponsi, qui se peregrinis viatoribus pro ostio præsentans, inquiebat, ego sum ostium, (g) inquam fidelis sui dilecti æmula, si soror ista parvula est ostium, extra quod non datur ad sanctam civitatem aditus, nullus est reperibilis introitus in regnum, compingendum est tabulis cedrinis, adornandum inputribilibus sanctorum exemplis, ac odoriferis bonæ famæ, sanctæque conversationis postibus & repagulis; hoc quippe ostium (moralisante Gregorio) tabulis cedrinis compingitur, quando sancta Ecclesia fidem prædicatorum suorum

lingvis enuncians, accrescentibus populorum copijs decoratur, ut videlicet alius de rebus, quas possidet, indigentibus necessaria tribuat, præclarum Christianæ charitatis hoc est elogium, alius omnia abjiciens, etiam à legitimo connubio abstineat, hoc est peculiare perfectionis Evangelicæ præconium, viris duntaxat Apostolicis, veris Apostolorum discipulis attribuendum, alius verò tantum proficiat, ut aliorum etiam prædicator fiat, (h) quod autem genus hominum frequentiores occupat cathedras, ut doceat veritatem, propulset falsitatem, qui sæpius sudantes & algentes, clamantes & tonantes in pulpitis, illuminant cæcutientes animas, ut lumen videant veritatis? quorum frequentiora supremæ sanctitatis spectacula attrahunt vanos & impudicos lascivientis sæculi hystriones, ut propter Christum stulti facti, onerantes infantium vanitatum sarcinas rejiciant, expositamque devotis fidelium obtutibus crucem, & intellectûs imperio, & libero persuasæ voluntatis arbitrio, geminis velut brachijs complectantur, quàm sacri Religiosorum cœtus, qui velut in excubijs, undique adversariorum telis impugnantur, confœderatis A catholicorum assultibus invaduntur, murmurantis invidiæ opprobrijs impugnantur, conglomeratis trahentium lingvarum spiculis lancinantur.

Felices! quorum coacervati sanctissimorum dogmatum cumuli, sunt amplissimæ hæterodoxæ inanitaris tumuli, quibus ut solidissimis suffulcientibus columnis, ut sauciantibus ad vitam animæ sagittis, ut radiantibus Solis Justitiæ splendoribus, plaudit accrescens filia, non amplius ut antea parvula, sed maxima, usque ad mensuram plenitudinis Christi, jubilat & exultat, ego murus, & ubera mea sicut turris, (i) ego fortis sum in verbis legis, sicut murus, legit ac verrit explanans Paraphrastes Chaldæus, & filij mei robusti sicut turres; Vis fortes experiri? præliare! vis robustos comprobare? colluctare! comprobabis luctatores oculatos, experieris pugiles tentatos; sunt Judæ filij, & ideo in omni confessione sua perspicaces, sunt catuli leonum in conterendis, in laniandis, in commordendis hæresum figmentis, in confutandis errorum voluminibus, in atterendis sacrilegorum hæresiarcharum blasphemijs, invicti victores, in expu-

(h) Expos. in
c. 8. Cant.

Religiosi compingunt tabulis cedrinis ostium Ecclesiæ.

(i) Cant. 8.
v. 10.

guæ.

*Sunt robusti ad instar turr-
rium.* gnati expugnatores. Rubent, à vino
germinante Virgines, nam calix eorum
inebrians præclarus est, nullam clarifi-
catis in pupillis, vel tenuem admittens
maculam, quam non emundet; sunt
oculi religiosarum mentium pulchriores
vinò, dat solidissimam Evcherius ratio-
nem, pulchriores vino probantur, quia
eorum doctrina austeritatem vini veteris ex-
superat, id est priscae legis traditionem, e-
vangelica enim præcepta longe clariora sunt,
quàm veteris testamenti mandata; dic Mo-
me cælum allatrans! dic mendax fili
hominis! dic fallax in diâis, falax in
factis hæretice! qui plenius adhæret E-
vangelio, quinam fidelius sequuntur a-
gnum pascentem inter lilia, quàm can-
dida canobitarum agmina, quàm vir-
ginalia monachorum contubernia, quàm
casta claustralis pudicitiae commercia,
quàm cœligena, quam intemerata Reli-
giosorum gynæcea? Gloriatur fraterno
JESU titulo sacerrima congregatorum
Apostolorum unitas, ut singulari pri-
vilegio, ut incommunicabili pene ex-
cellæ dignitatis beneficio nobilitata,
sit! dicite fratribus meis, (l) ablegat an-
gelicam nuntiarum triadem, est enim vo-
cabulum Angeli, est nomen officij, non
naturæ, & quia resurgens à mortuis
triumphator mortis, resumpsit homi-
nem, nostra non reliquit, vocat fratres,
infert Chrysologus, quos corporis sui fe-
cit esse germanos, vocat fratres, quos Patris
sui adoptavit in filios, vocat fratres, quos be-
nignus hæres sibi præstitit cohæredes, (m)
quod licet singulis electorum appropria-
ri possit oraculum, congruere tamen
specialiori jure, nascentis Ecclesiæ pri-
mogenitis, non inficior, sed unâ si-
mul mysticum ordinis seriem revereor,
eosque propinquiori prærogativa JESU
confratres revereor, quos Apostolica di-
gnitas extulit super cæteros, & velut sin-
gulis præposuit principales.

Illud unum non reor prætereun-
dum, quod primò post Salvatoris no-
menclaturam gaudere voluit nomine
Nazareni, cum illo flos campi non mi-
nus mori voluit quàm oriri. Hinc præ-
figuratum in accrescentis Josephi cogno-
mine hoc nomen floridum existimat Ev-
cherius, dum benedicens Josephum mo-
ribundus genitor inquiebat, fiant in ca-
pite Joseph, & in vertice Nazarei inter fra-
tres suos, (n) inter fratres suos, hoc est
inter Apostolos, interpretatur commemo-
Pars III.

ratus Pater; de isto siquidem, quem Æ-
gyptiacus Salvator ut umbra solem præ-
lulit, prælagiebat suo jam sæculo illu-
minatus Isaias, egredietur virga de radice
Jesse, & flos de radice ejus ascendet, (o) (o) Isa: 11, 7, 1.
Legit Hebræus, Nazareus de radice ejus
crescet, quam sacratissimi nominis Ety-
mologiam elucidans Chrysostomus, sub-
jungit, Nazareus Dominus & Salvator no-
minis, sed erit, tam ex loci appellatione, hoc est Naza-
reth, quàm ex sacramento legis nuncupa-
tur, neve sola suæ prælationis dignita-
te fulciri videatur, apponit latentis Sa-
cramenti elucidationem: Nazarei enim
secundum legem hi nuncupabantur, qui Ca-
stitatem DEO insigni voto mancipabant, (p) (p) Hom: 4.
nec alios sic mancipatos recogitare licet
quàm religiosorum cætui aggregatos, ex varijs in
vigili Epiph.
quorum DEO dicata castitas non mobi-
li proposito innititur, sed publica vo-
ti solemnitate, ut sit immobilis, æterni-
zatur. Eadem proinde ejusdem nomi-
nis dignitate insignitur religiosa pe-
dissequorum JESU acies, quâ nuncupa-
tur eorum antesignanus, fratres non im-
merito illius dixeris, quos pari insigni-
tos nomine intueris; fraterno pariter
junguntur fædere sanctissimo Aposto-
lorum ordini, quorum calcautes vesti-
gia, eorundem implere munia molian-
tur; idcirco militanti deserviunt Eccle-
siæ in oculos, quibus absconditas laten-
tium vulpium exploret foveas, erronea
malignantium hæreticorum investiget
dogmata, seductos acatholicorum prin-
cipum & populorum seducat animos, ab-
sconditas fraudum decipulas incautis ex-
pansas pedibus revellet. Contempla-
re sublimiori mentis oculo quatuor o-
culati Ezechielis animalia, de igne ele-
ctri egredientia, quadruplici aliorum
remigio pennata, intuere similitudinem
animalium ob quadripartitam facierum
differentiam, hominis & Leonis, bovis &
aquilæ aspectum exhibentes. Novi cla-
rissimam sanctorum Evangelistarum sym-
metriam in hoc prodigioso schemate
communi Patrum calamo subtiliter de-
lineari, sed legi pariter sacratos men-
dicantium ordines hoc multiformi si-
mulachro insigniter adornari. Pro-
grediuntur ex flammivoma electrix
charitatis Lyppara, ex DEI hominis a-
more, quem hic ignis tanquam in pri-
mum sui ardoris objectum exarsit; e-
lectrum siquidem ex auro & argento
conflatur, & mediator DEI & hominum
ex Divinitatis fulgore, & humanitatis

Christus est e-
lectrum ex
auro Divini-
tatis, & hu-
manitatis ar-
gento compa-
ginatum.

candore coordinatur. Id quidem electri vocabulo indicatur (si Isidoro Etymologifanti credimus) quod clarius auro & argento ad radicem solis relucet, & (Commentatore Hieronymo) est pretiosius omnibus metallis, nam DEUS homo totam creaturarum seriem, sine comparationis ullius proportionem excedit.

Ordines mendicantium sunt aligera & oculata quatuor animalia Ezechielis.

Egreditur ab igne electri Christi hic celeberrimus quaternio, nec enim aliud, quam charitas Christi, urget eos, ad deferenda Babylonis flumina, ad suspendenda voluptatum organa, ad ambiendos claustris angulos, ad conculcandas illecebrosæ carnis delicias, ad deferendos divitiarum fundos; si quatuor cuiusvis facies conspiciere consideras, respice solertiori oculo ad impavidum ferocis pœnitentiæ rigorem, quia corpus flagellis laniant, catenis circinant, jejunijs extenuant, & varijs mortificationum angustijs enervant, invadunt quæcunque carnalium oblectationum illicia, leonis instar, ad nullius occursum pavescens, hæc facies à dextris situata, quemcunque adversantem recipit, quamcunque adversitatem arripit, omnem prosperitatem conterit, omnem amaritudinem admittit. Ut faciem bovis aspicias, laboriosæ in aratro prædicationis conamina perpende, illudque illis attribuendum recogita vaticinantis Osee prælagium, *arabit Judas, confringet sibi sulcos Jacob*, (q) arant, dum prædicant, & glebas invertunt, dum infidelium aversas mentes convertunt. Sulcos confringunt, dum vitiosos inveteratorum peccatorum consuetudines tollunt. An non Judam, qui dicitur confessio, prædicatorem nuncupandum existimas, dum actu prædicans, Veritatis incarnatæ oracula confitetur? an non Jacobum dixeris, qui alium à peccatore nescit agnoscere, cum quo assidue colluctatur, ut victus convertatur, est autem bovina facies à sinistris, non enim nisi adversa in via respicit, & quævis prospera in patriam præmittit, scrutare mansuetam in ærumnarum tollerantia patientiam, & amicabilem vultum hominis deprehendes, quo præoccupatum in aliquo dilecto transgressorem instruit in spiritu lenitatis, considerans se ipsum, nè ipse tenteretur, tentatus collabatur. Gestant hanc faciem ab ante, ut eos mansuetos respiciant, qui non tantum posteriora plangunt, sed

ad anteriora se promptius extendunt; Ut tandem faciem aquilæ suscipias, contemplativos in cubilibus suis considera, qui exardescens in meditatione sua sanctæ dilectionis igne ad resplendentes Divini solis radios elevantur, æternis inhiantes, caduca despicientes, hinc & eorum facies desuper eminet, quia præcunctis operationum impendijs, præ ipsis laboribus, hæc eminentior, hæc excellentior compareret. Aligera pennarum qualitas, est velocissima ad succurrendum charitas, quæ orbem universum circumvolant, ut indigenti cuilibet pro suæ potestatis modulo opem ferant. Sic præditus pennis & vultibus illustris est quaternio, nè cæcutiente gradu coram facie sua ambulare existimentur, *totum illius corpus est plenum oculis in circuitu*, (i) ut commentatur moralis Papa, dum quia singula sanctorum animalium omni custodiâ servant cor suum, nè sic sit humile, ut metuat, nè sic sit liberum, ut superbiat, sæpius etenim potestatis ambitio excedit in verbis, videri appetens puritas libertatis, nec raro timor constringit animum, fictæ humilitatis velamine reclusus, ut loqui, quæ recta sunt, non præsumat; legunt alij, *dorsa ejus plena oculis*, ut non tantum ea, quæ ante faciem obijciuntur, videant, sed illa etiam, quæ aliorum subjiciuntur iudicio, maturioris examinis beneficio innotescant; *denique corpora animalium idcirco plena oculis conspiciuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumscripta est* (expendente Gregorio) *bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens*: (s) Et quosnam oculatiores illis spectatores reperies, qui inter obscuros cnoæbiorum latebras clauso cubili suo, adorant Patrem in abscondito, ut exterius bona intemeratæ conversationis exempla fratribus præbeant, & intus inculpabiles cum severo districti Judicis folio substantant.

De hujuscemodi justorum animalibus Psalter regius ludit & concinit, *omnis gloria ejus filia regis ab intus*, (t) mirarer peregrinam septuaginta Interpretum versionem, *filia regis Efebon*, nisi (elucidante Didymo) Hesebon cogitationes verti didicissem, qui cum sit ipse Dominus, in justis justorum corda dirigens, innuitur hoc hemistichio, omnem regalis animæ gloriam, à cogitationum Rege, à Scrutatore & Sanctificatore humano-

Sunt viri claustrales pleni oculis, ut nihil lateat, quod coram DEI oculis reprehensibile videatur.

(r) Ezechiel. v. 18.

(s) Lib. 1. h. 7. in Ezechiel.

(t) Ps. 44. v. 14.

Gloria claustralium est in cogitationibus tamen in rationibus resplendet.

rum cordium provenire ; sed quia claustrales incolæ internis ritè dispositis, & adornato inhabitantis sponsæ secretiori cubiculo, exteriora pariter illibata contendit conservari, idcirco protinus adjungitur, *in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus*, vertit Arias, *ex ocellaturis aureis vestimentum ejus*, tota chlamys, quâ regitur, tota talaris tunica, qua induitur, totumque syrma, quo decoratur omne, tam necessarium ad justitiam, quàm superfluum ad supererogatoriam pulchritudinem, ocellis plenum est, ne quidquam indecori pulveris severioribus censorum obtutibus pateat, aut lateat invigilantis animæ intuitum, quod deprehensum omniscius justitiarum judex reprehendat. Plaudant alij in externis virtutum apparatibus, in laudabilibus devotæ conversationis civilitatibus, in iteratis erudiendæ plebis visitationibus, in pennigeris sollicitæ charitatis succursibus, claustralis innocentia præcipuo conatur studio in abditis latere, horret in vijs & compitis comparere, exterioris pompæ rumorem aut studet fugere, aut nititur fugare, interiorē cōmunicatōrā charismatum elegantia moliatur securius abscondere, fastidit propalare, sic tamen intus conatur ad sui præceptoris normam proficere, ut urgente conscientia, vel impellente proximorum indigentia ab extra quoque non abnuat per exteriora prospicientis vitæ exempla refulgere. Norunt ignoti mundi advenæ, ab eo fulgentia auro palatia non requiri, rutilantia gemmarum splendoribus altaria non expectari, qui profugo ad sacra religiosæ solitudinis antra, qui voluntario in orbe orbis exuli, jam tunc fideliter promittebat, *ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, (u) non ad sua, quæ possidet suo in tabernaculo, sed eum ad secretius interni cordis tabernaculum, ut maneamus, non transeamus. Ad eum, non ad condecorata templi pastaphoria, sed ad templum DEI, quod consecrata DEO est anima, veniemus ; non cælum suo præfigit adventui, nec attrahit ad illud, sit licet portus navigantis, sit licet scopus collimantis, sit licet patria peregrinantis, sit licet tot exoptatus desiderijs, tot imploratus lachrymis, tot votis concupitus terminus viatoris ? amantem visitaturus advenit, qui, quoniam non aliò suum defixit oculum, non aliò suum direxit animum, quàm ad DEUM, DEUS

seipsum sistere, se, & non alium, nec aliud vult sistere in corde amoroso, in anima amantis ; illud est admirabile, quod se illuc venturum insinuet, ubi hucusque semper erat ; ubique est immensitas, nec potest alicubi abesse, hæc ubi est, ibi est DEITAS, tum per essentiam, quæ omnem locum occupat ; tum per præsentiam, quæ astat rebus omnibus, nullam præteriens, à nulla præteritur, tum denique per suæ Divinitatis Omnipotentiam, quæ singula, dans esse singulis, conservat, & sustentat.

Hoc tamen illapsu triplici, quo nihil caret, quod creatum est, incircumscriptus amor non concluditur, amantis DEI charitas non concentratur ; quæ licet affectuosa sollicitudine ubique inquirat mansionem, in claustris tamen regularibus, in ascetarum conclavibus non requirit peregrinantis hospitium, sed exstruit continuæ cohabitationis incolatum, ut suspicare præ inflammati affectus teneritudine singultuare debeat claustralis anima cum anhelante Augustino, *quanta est auctori cura pro institutione facturæ suæ !* quod vili pulvere, quod vento rapitur, pro levi fomite, qui flammâ uritur, pro rudi plasmate, quod ictu sternitur, pro putri homine, qui quovis sinistro flamine consumitur ; Ecce ! iterum infirmos suos per se ipsum Majestas visitare dignatur. (x) Verumtamen, hoc veniente exultent alij, hoc visitante, gaudeant alij, hoc ingrediente, applaudant alij, in asceterijs moratur sine exitu, ingreditur sine reditu, eadem in domo, quasi unius moris incola, non velut peregrinus advena commoratur. Beati oculi oculatarum mentium, quæ cernunt, quem vos discernitis, quæ stringunt, quem vos stringitis, quæ degunt, ubi vos degitis, quæ discunt, quod vos discitis, quæ quarunt, quem vos tangitis, quæ repunt, quod vos scanditis, quæ sperant, quem vos possidetis. *Beati oculi, qui vident, quem vos videtis !* solem, non tamen sine face, quia in tenebris lux, lucem, non tamen sine nube, quia in abditis, DEUM, non tamen sine fide, quia in semitis ; Legit justus Orgelitanus, *vestri beati oculi, qui vident*, convertebatur autem ad discipulos suos, seu aspectu annuens, seu gestu innuans, hinc legit Græcus, *seorsim*, & vertit Arias, *privatim* dixit, nec enim illis dictum voluit, qui habent oculos & non vident, sed magis collachrymari debent cum

DEUS commoratur continua mansione in monasterijs religionum.

(x) Serm: 185. de temp.

(u) Joam: 14. 7. 23.

Anhelat Christus mansio- nem facere in animabus juvenum.

(1) Ps. 137. v. 13. cum lachrymante quopiam, *lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum*, (y) nec aliud suspicere, quàm lumen illud de lumine, quod, quando in mundo fuit, mundus cæcutiens non cognovit; & putas cognoscet hodie, quando tot tenebris obvolvitur, tantâ caligine, nè caligantibus affulgeat, præpeditur? si unicum lethale crimen aufert à reo, & velle bonum, & posse bonum gratiæ, & nosse bonitatem naturæ limites excedentem, quid faciet ingens congeries flagitiorum, quid finet boni facere sæda colluvies vitiorum? infames oculi, non quidem exoculati corporis, sed excæcati cordis, quid affectare appetit tantum, quod malum est, quod nescit cernere, nisi quod falsum est, quod illud adamare renuit, quod non peccatum est; Beati illuminatorum cænobitarum oculi, quorum pupilla, Empyrea est serenitas, quàm aviditate continua intuentur, quorum palpebra est mira suavitas, quæ semper confortantur, quorum visio æterna est felicitas, cujus memoriâ indefinenter oblectantur.

Oculi mundanorum non aliud respiciunt quàm illecebras voluptatum.

Est mundi oculus, est nequam oculus, non aliud respiciens in quo sibi complaceat, quam detestabiles in corde illecebras voluptatum, in opere abominabilem consumationem iniquitatum, in mente rememorationem pessimam delictorum! beatum religiosæ communitaris oculum, qui horret prospicere, studetque profligare virulentum cujusvis peccati toxicum, conatur prævenire intuitum aspicientis Basilisci; Excludit suo aspectu serio, suo aspectu provido, errorem ab intellectu, nè cæco ducatu indigens, cum duce corruat in foveam perditionis; beatam regulans observantiæ pupillam, quæ dum ad cæcam voluntatem convertitur, dolor evertitur, nè forsitan pusillanimis cadat in manus mortiferi timoris, ter fortunata oculati anchoræ palpebra, quæ dum occluditur, universa vanitas à regione regularis animæ profligatur; sic insuper est oculata facies, cauta in sentiendo, prudens in Judicando, ut nec erroris evitacionem suæ appropriet solertiæ, nec pavoris declinationem suæ adscribat industriæ, nec doloris eliminationem suæ aut imputet sagacitati, aut etiam attribuat pietati; novit, quod prima mentis illuminatio sit artificium Divinæ Veritatis, secunda anxii pectoris confor-

tatio sit beneficium æternæ charitatis, est denique tertia prodigium supremæ potestatis. Vides Prudentiam videntis in prævidendo, cernentis sagacitatem in respiciendo, discernentis Judicium in attribuendo. O felix oculus! quem sol Justitiæ irradiat, ut radiet inter tenebras peccatorum, armat enervem animam, ut proserpenti colubro, insipienti regulo terrificè occurrat, O sagax oculus Matris Ecclesiæ, religiosa sanctitas, totam cœli militiam tuis urges aspectibus ad conflictum! timet dum videt te impavidum exoculatus tenebrarum princeps, qui te tenere non didicit, sed tuam sæpius expertus fortitudinem, addidicit formidare! Est vino pulchrior, est JESU oculus sacer religionum cætus, qui tunc in universum mundum mittitur, quando ad excolendam Evangelicæ perfectionis vineam per quadripartiti orbis oras regulares missionarij disperguntur; adstipulatur interpretatione solidâ subtiliter Cajetanus, mysticorum hujuscemodi oculorum pulchritudinem in memorata benedictis Jacobi allegoria præsignatam hac explicans versione, *rubor oculorum à vino*, sed germinante virgines, sed ab eo, quod sapientis oraculo latificat cor hominis, audire lubeat Doctissimum Commentatorem: *similes Messias sanguine abluto, describuntur spiritus Apostolorum, & aliorum missorum ab eo, dum rubere describuntur ex vino, procul dubio eodem, quo Messias lavit vestimenta sua.* Rubent proinde in vino, in quo catulus Leonis Juda lavit stolam suam, idem sanctissimus Patriarcha prælagivit tanquam præteritum, quod tamen cognoverat ut futurum; Leonis catulus ex leone gignitur, fortis forti generatur, quo solo duorum titulo ingenuus Pater exprimitur, & ejusdem naturæ Unigenitus declaratur, de hoc rugiente catulo, lavit JESUS stolam suam in sanguine, quia (interpretante Ambrosio) *bona stola est caro Christi, quæ omnium peccata operuit, omnium delicta suscepit, omnium errores texit.* (z) Lavit pariter in uvæ sanguine pallium suum, legit Mediolanensis Antistes; *anaboladium suum*, quo nomine gentes significari docet, Divino sanguine ablutos, diluit siquidem contaminatam abominabilis Idololatriæ macula gentilitatem, mersam in hujus uvæ sanguinem (quæ ligno affigitur cum vite sua) tunc planè immundam emundavit, gentilem bapti-

Oculi religiosorum sunt JESU oculi sunt missionarij per orbem niversum.

Filius DEI est catulus leonis.

(z) de bene Patriarchæ

zavit, quando apertum militis lanceâ latus aquam & sanguinem eluit, iste ut foret ad pretium, sed illa ad lavacrum, nam aqua nos abluit, quos pretiosus crocor redemit; infert Ambrosius, & *ideò ait Propheta, hilares oculi vino, & dentes ejus candidiores, quàm lac.*

Liber proinde, ab oculorum acie ad robur dentium transeamus, ad lacteum candorẽ dentis à radiantis oculi pulchritudine convertamur, de hac lactislua dulcedine testatur magnus Ecclesiæ Nutritivus, suis scribens Corinthijs, *lac vobis po-*

(a) 1. Corin. 3. 7. 2.

tum dedi, non escam, (a) quo potu præfigurari nutrientia erudientis Magistri verba autumat Augustinus, claritatem Apostolicæ arque Evangelicæ doctrinæ dentibus lacte candidioribus assimilavit, commentatur Theodorus, *dentes prædica-*

(b) quæst. in Gen. hic.

tores sunt sancti, ad stipulatur Eucherius, qui præcadunt ab erroribus homines, & eos quasi comminuendo, in Christi corpus transferunt, ut concorporei in unum corpus Ecclesiæ, velut membrum de membro sub uno Christi capite coadunentur. Hac soliditate instructionum & dogmatum, candore veritatum & axiomatum, effi-

Doctores Ecclesiæ assimilantur dentibus candidis.

cerẽ præ cæteris optato prorsus exitu moliantur, numerosa Religiosorum agmina, felici quorum impendio coruscant, à clarissima purissimorum radiorum Majestate lumen intemeratæ veritatis & splendor fidei adversum confœderatam tenebrarum potestatem gloriosissimè triumphat. Quæ quidem ab ipso nascentis Ecclesiæ primordio caput sacrilegum

(c) Gen. 3. v. 5.

in mutuo versuti serpentis corpore cæpit erigere, quando primam in terris hæresim seminaturus, pluralitatem Deorum evomuit, eritis sicut Dij, (c) assignat astutam vaferrimi hostis rationem, secretam oculatæ fraudis assignat iniquitatem illustris Rabbanus, *quatenus, etsi fortè ad inobedientiam eos pertrahere nequiveret, fidei tamen, quâ unum DEUM colebant, castitatem corrumpere.* Sed eheu! non tantum in Deos decepti homines non evaserunt, sed insuper, qui per participationem gratiæ Dij erant, hanc participatam DEitatem amiserunt, & à Divina similitudine, comparati jumentis insipientibus, in belluas transierunt. Hunc primum Hæreticorum dogmatum Authorem, à filiorum Adæ cordibus eliminare student tot præclarissima monasteriorum musæa, tot inclytæ religiosorum scholæ, tot eminentia concionato-

Pars III.

rum pulpita, tot cathedræ Doctorum. Pulcherrimum idæandæ veritatis hujus proposuit prototypon Apocalyptico spectatori, directrix singulorum & ordinatrix omnium cœlestis Providentia, in descendente à regionis Empyræ incolatu ad lachrymarum vallem Angelo, qui tenens libellum apertum in manibus, *posuit pedem dextrum suum supra mare, sinistrum autem super terram, (d)* in quo exiguuo volumine, angelicis gestato manibus, licet non grandem tomum, sed parvulum, si carnis oculò metiaris, in quo Anselmus latuisse reparationem generis humani per Christum opere adimpletam opinatur; modica exilis libelli Ecclesiæ statum, qui per hunc libellum eruditur, in aligero hoc principe representatum, docet Doctor Angelicus, *quia scilicet præsens status Ecclesiæ modicus est respectu status futuri in gloria, habebat cœlestis iste genius, vel si sentire libet cum Ambrosio & Ruperto, Rex Angelorum & Angelus testamenti, comparens circumvolutus nube susceptæ humanitatis, qui in uterum Virginis de cœlo descendit, rer fortunatus recuperandæ beatitudinis nuntius, quo in descensu exiens à DEO, non primogenitæ Divinitatis egressu, sed per humilitatem incarnationis geminos pedes extendit, quando & induratos prævaricarores velut justus prævaricationum ultor contrivit, & poenitentes misericorditer sustinens, eorum adversarios conculcavit,*

(d) Apoc. 14.

Ecclesiæ militantis status parvo libellò præfiguratur.

Quos olim præfiguratura pedes beata quædam viatrix, in binos colossos erexit, cantans & jubilans, laudans & prædicans, *crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas, (e)* marmoream se monstrat vindex Justitia, dum ille, cui pater omne judicium dedit, severè, sed æquissima rectitudine conculcat peccatores, est tamen basis aurea cui innititur, est miserrans misericordia, quia velut sustentante ipsâ fremens Justitia suffulcitur. Felix contritio miserrantis Justitiæ! dum conculcando deprimit, ut conterat, dum conterendo comprimit, ut cor contritum in deplorantes lachrymas eliquetur. Est enim solus ille magni consilij Angelus, qui coronati Psaltis gratulabundo conformiter carmini, *convertit petram in flagna aquarum, & rupem in fontes aquarum, (d)* est petra, sed indurato pec-

(e) Ps. 113. v. 8.

catori, quem flagris sæpius atterit, ut con-
teratur in aqueum gementium oculo-
rum stillicidium, & viso hoc salutari
profluvio, misereatur misero, indulgeat
gembundo; *Petram convertit in stagna
aquarum!* interpretatur Clarissimus no-
ster Incognitus, *quando cor peccatoris la-
pideum, convertit ad statum pœnitentiæ,*
*ut per contritionem veram, aquam lachry-
marum abundanter emittat.* Duo dun-
taxat columnina substernebantur amplif-
simo regalis illius Basilicæ prodigio, cui
Domus Domini innitebatur, *finxit duas
columnas æreas,* (e) quas si contuleris
cum marmoreis sponsi cruribus, ean-
dem reperies apud Tuitiensem Præsulem
ejusdem allegoriæ moralitatem, *quænam
crura sunt sponsi, nisi universæ viæ Domini?*
inquit & resolvit subtiliter Rupertus,
planè viæ Domini universæ non nisi duæ sunt,
miseriordia & Judicium, columnis istis pene
tota Domus incumbit, (f) nec terreâre
metalli aut materiæ disparitate, in tem-
plo Salomonis erant æræ, in sponsi E-
pithalamio marmoreæ, sed in Apoca-
lyptico principe sunt igneæ, *pedes ejus*
tanquam columnæ ignis, in ære sonum di-
scute, ut supplicantium exaudiantur vo-
ces, in marmore firmitatem recole, ut
sponsi perseverantiam in amando, spon-
sæ fidelitatem reverearis in redamando,
sed ignis ardentem ac incendientem de-
notat charitatem; quæ flammivomi ar-
doris præfert speciem, & simul colu-
mnæ immobilis exhibet firmitatem;
nam Christi perfecta charitas, flammis
dum uritur, nunquam consumitur, nec
mota quantumvis, aut etiam commotâ
per lapsum anima removetur, si modò
reverti ad amantem eligat, si denuo a-
mare fidelem amatorem suum incipiat,
vel saltem firmiter decernat. Hæ ge-
minæ Divinorum crurium columnæ do-
minabantur marinis fluctibus, ut con-
culcati quietentur, & terræ territorio
nè insultanter adversentur; premebat pe-
de dextero amplissimum furentis Ocea-
ni imperium, vastam telluris regiam si-
nistrò.

tur; Exivit namque humani generis Pro-
tector Angelus, primo dextri pedis ve-
stigio ad Judæos, indè processit sinistro
ad convertendas gentes, dum enim ne-
gliceret primus duorum populus, Divi-
næ dilectionis Primogenitus, audire su-
premi Legislatoris legem, nec Israël sibi
intenderet, dimisit eos post iterata toties
illicia, quibus attraheret, post repetita
sæpius justii furoris indicia, quibus con-
stringeret, secundum desideria cordis
eorum, ut irent in adinventionibus suis;
& pedem sui affectûs retrahens, conver-
sus est ad gentes. Quod adumbratum
in Apocalypico angelicorum pedum my-
sterio, sublimiter, ut assolet, elucidat
Carenensis Hugo; *Super mare posuit pedem
dexterum, quia gentilitatem illuminans, ad
beatitudinem convertit, & unius DEI cultum,*
hic enim beatus Viator, erat expectatio
gentium, & lumen ad revelationem ipso-
rû; *sinistrum autem super terrâ, quia Judæos,*
*qui erant terra culta per Legem & Prophetas, pro-
pter sua scelera excœcari permisit.* Ecce! cu-
jus pedibus subjecit Pater omnia, ille pe-
de dextero fluctuabundam gentilitatem
solidat, nè vacillet, & sinistrò Judæam
calcat, tanquam incessu suo plus con-
culcandam quàm rigendam, plus ob ad-
ventum suum non agnitum, sed despe-
ctum, plus rejiciendam, quàm extollen-
dam, ab hoc Angelico Principe, qui
DEUS totius consolationis est, & fortis
dicitur, quia virtus DEI est, potens in
prælio, nec alio quàm suæ crucis muni-
mine loricatus, ibi enim abscondita est
fortitudo ejus, delineatur vir Apostoli-
cus, qui velut cœlò deciduus, fulget sci-
entiæ radijs ad splendorem, lucet intel-
ligentiâ mysteriorum fidei ad illumina-
tionem, collocat pedem dexte-
rum super tempestuosum hæreticæ pra-
vitatæ fretum, super remulentos tume-
scentium hæresiarcharum fluctus, super
periculosos mergendæ fidei errores; nec
minùs conculcat cænosam sordescantis
terræ faciem, sordidis obscœnitatibus,
carnalium illecebrarum immerfas fide-
lium animas, contaminatos terrigenarum
voluptatum quisquilijs, sinistri pedis cal-
caneo, qui licet periculosè inhæreant
in limo profundi, faciliùs tamen, quàm
pertinax hæterodoxorum contumacia,
eruantur in lucem è tenebrarum regia,
convertuntur ad evocantem vociferantis
sapientiæ clamorem, quem effrœnis am-
bitiosæ hæresis arrogantia audire dedi-
gnatur. Calcatur nihilominus vel in vi-

Judæi in ter-
ra gentes in-
ri represen-
tantur.

(f) in cap. 5.
Cant.

Patram in
stagna aqua-
rum conterit,
qui peccato-
rem couver-
tit.

Angelus ge-
mino pede

calcans ter-

ram & mare,

fuit figura

Christi trans-

euntis à Ju-

dæis ad gen-

tes.

Legi præclaram Abbatis Joachim
æquiparationem, qui extensas benedicen-
tis Jacobi manus cum insistentis Angeli
pedibus conferens, sic notat undas æquo-
ris pede dextero calcatos, ac regionem
terræ sinistrò conculcatam, quemadmo-
dum junior ex binis Josephi filijs manu
dexterâ, & senior manu sinistra tangeba-

ra, opprimentibus validissimis Evangelicæ Veritatis Apophregmatibus, præponderantibus grandisonæ levitati gravissimis sanctorum Patrum sententijs, inexpugnabilibus velut incarnatæ Veritatis pessumdata argumentis. Hæc promunt cum telis jacula, veloces Angeli, validissimis è speculis collimantes oculi, ut meritò suis applaudat fœcunda mater filijs, cohabitantibus cœnobiorum incolis, applaudat cum Psalte regio, cuilibet ex omnibus, servato tamen intemeratæ pieratis ordine, & dignitatis debitæ præcellentia, *tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas*, (g) in

(g) Ps. 88. v. 10.

turbulento furentis oceani fremitu, in furibunda hæreticæ pravitatis vesania, dominatur clericalis innocentia, incedit in medijs fluctibus, non sæcularis astutia, quæ semper titubat, sed Christiana illuminatorum Doctorum sapientia, quæ inconcussis Evangelicæ veritatis innexa fundamentis, in nullo sanctissimæ firmissimæque fidei articulo vacillat. Ejectus à deliciosissima offensi Conditoris facie Draco ferocitate magnus, proscriptus ab Empyreæ angelicæ conditionis patria serpens antiquus, seductor orbis universi projectus est in terram, ad quam descendens, dum furore iræ magnæ persequabatur mulierem, quæ evolutura in desertum, geminis provisa alis Aquilæ muniebatur, celeritate quarum insequentem adversarium fugeret, & indies propinquius in cœlum evolare; non fugientem ad, mirari, sed fugæ terminum hic placet meditari, si enim Mater Ecclesia clamabat nuper parturiens, si cruciabatur ut pareret, si mavult singultuare & suspirare, si contorqueri præligit & angariari, si optat potius mœrere ac dolere quam sano utero sterilis permanere, ut quid assumit alas ut acceleret viam ad solitudinem, & avolet in desertum?

Doctor doctrinæ sacræ ut pede dominatur mari hæresum.

Considerat, & fugam approbat commentans Ambrosius, *clamat Ecclesia prædicando, clamat etiam pro auditorum salute DEUM deprecando, cruciatur verò ut pariat, cum luget eos, quos in peccatis jaceere conspicit*; Verùm si fugiat, putas, effugiet serpentis rabiem in deserto? quisnam clamantem audeat inter ferarum ipecus, inter foveas draconum, inter angvium latebras, & nidos aspidum, inter asyla tygridum, & receptacula leonũ, quis

prædicantem audiet in devijs anfractibus, in asperis sancti horroris antris? legi præclaram purpurati Hugonis elucidationem, qui in binario alarum numero, geminum activæ contemplativæque vitæ exercitium commentatur, in solitudine contemptum mundi speculatur, sed in deserto, non quidem illo, quod inter Jerusalem & Jericho collocatum scater latronibus, sed in eo deliciarum territorio, quod quasi hortus Domini plantatum, reflorescentem æmulatur paradisum, in illa beatæ solitudinis regione, de qua præfagiens Isaias attestatur, *gaudium & letitia invenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis*; (h) huc properat fugitiva, huc e- (h) Isa: 51. v. 3. volat pennata, hic conditionem diligere Desertum fugientis Ecclesie & conditum amore hominem connite- *sia sunt claustra Regularii.* tur, notat sagaciter volatum post fugam, quæ enim fugit in solitudinem, eadem e- volat in desertum, est longa satis distantia deserti à solitudine, est magna utriusque varietas, ingens diversitas amborum; ut solus sis in sancta justorum solitudine, mundi tumultum deseras, licet ea, quæ mundi sunt, non derelinquas, ut verò desertum incolas, non solam declinare debes tumultuantem in mundo ambitionis & voluptatis tempestuosam inquietudinem, sed insuper bona, quæ mundus possidet, recusare, si offeruntur, dimittere, si possidentur. Nec est, quod timeas in solo sterili famere, cave, nè dixeris cum quodam filio diffidentie, *nunquid DEUS poterit parare mensam in deserto?* hoc enim est introducta sine, hoc deducentis motivum exstitit principale, *ut ibi pascat illam*, subjungit quantocyus commemoratus Pater, *quia pascua uberrima dat DEUS in solitudine, id est, in claustro, ubi mundus debet contemni*, non tantum deseritur suis cum voluptatibus, non tantum derelinquitur suis cum opibus, sed abigitur à vestibulo, non tantum suis cum dignitatibus, sed penitus, si nimium approximet, illuditur, & conculcatur; si qualitatem epuli, si pretium convivij, si speciem edulij investigare flagitas, pascitur (Commentatore Ambrosio) *dapibus Evangelij*, sustentatur Veritatis incarnatæ dogmatibus, vescitur & saturatur, repletur & impinquatur doctrinæ Christi. Hoc est convivium pingvium, cœna mellullatorum quod in eremis copiosius dispergitur, in claustris solemnius & largius dispensatur. Hic roborantur, hic acuuntur dentes laetitia veritate candidi, solis duntaxat hæ-

Mulier fugiens in desertum, est Ecclesia, quæ primo in solitudine, & postea in deserto, velut ab imperfecto ad perfectum.

hæresum monstrosis severè conterendis, graviter sauciandis, fortiter laniandis mortiferi & feroces.

Pascitur à claustralibus viris Ecclesia per doctrinam, qua hæretici profli-
gantur.

Est alia dentium qualitas religio-
so statui eà inseparabilitatis necessitate
conveniens, ut hac deficiente status re-
ligionis deficiat, & nihil nisi sola inani-
tatis umbra remaneat, tota, quæ veri
Religiosi est substantia, evanescat. DEUS
carnem rejicit, in carne involvi non su-
stinet, carnalibus delicijs nutriri mini-
mè concupiscit. Inseparabile Religio-
forum hoc est præconium, quo suos olim
reverebatur discipulos Paulus Magister
gentium, dum scriberet Romanis, *vos
autem in carne non estis, sed in spiritu* (i)
A claustrali deserto, quidquid est carnis,
proscribitur, quidquid carnale est, eli-
minatur; testor Ambrosium, succincta
hac panegyri mundi substantiam, & cir-
cumstantiam, si tamen in mundo mun-
di amatores concipias, graphicè descri-
bentem, *quidquid contra legem DEI est, car-
nale est, quia ex mundo est, totus enim mun-
dus caro est*, (l) infer Theologe! ergo
ubi mundus est, caro cum mundo est,
ubi nihil mundi est, nil carnis est. Bo-
na sanctorum dentium proprietas, excel-
lens religiosorum cætuum immunitas,
in carne coacti vivere, dum præter car-
nem vivunt, circumvallati carne spiri-
tûs à Domino spirituum, à beatarum men-
tium consortio reputantur, doctrina re-
gularium est dens, conterens duritiem
perversorum dogmatum, dilacerans vo-
lumina execrandarum hæresum, quam
fortitudinem nullatenus posset exerere
intemeratus Heros, si carnalis esset, nec
enim caro aut sanguis revelare valent
Divinam Veritatem, sed solus Pater lu-
minum, qui in cœlis est. Non po-
test in carne vivere, nisi mortificata cu-
jus vita à morte carnis oritur non am-
plius vivificandæ; *mundanæ conversationis
mors*, clamat Cyrillus ab Alexandria, *E-
vangelicæ vitæ origo ac fundamentum est*.
Ecce quam veterinosus serpens aligeram
mulierem non valuit assequi, imo nec in-
sequi ad usque sacra deserti limina post
illam, *emisit ex ore suo aquam tanquam
flumen*, (m) *ut eam faceret trahi à flumi-
ne*, hoc unicum vaferrimo spiritui su-
perfuisset illicium, quo avolantem spera-
bat retrahere, vel saltem respicientem
retardare; non sputat flumen aureum,
quæ enim relictis omnibus, ut configen-

da Christo, nudum consequeretur Redem-
ptorem, profugit ad aridum seu sterile
desertum, frustra divitiarum opibus al-
licitur, nulla terrenæ potestatis opu-
lentiâ irretitur; vomit proinde viru-
lentos coluber flumen aqueum, quæ flu-
unt impetu, non de candore Libani, sed
ex horrore tartari, *flumen aquæ, desideria
sunt carnalia*, Scribit Ambrosius, *videns
autem Diabolus, Ecclesiam non posse dejici per-
secutionibus, sed potius crescere & roborari,
multitudinem desideriorum carnalium
ei immittere voluit, quibus decepta, ad ma-
la opera agenda retraheretur*.

Diabolus non
potens in se-
qui Ecclesiam
& sanctam a-
nimam, evo-

mit contra
eam flumen
fluxarum vo-
luptatum.

Hac venenosâ tabe major pars or-
bis contabescit, felix! post quem tan-
tùm permittitur hoc flumen mittere,
quem prohibetur attingere, contra quem
non valet prævalere, vis non attingi hoc
imbrem scelerum, vis non sobri hoc ab-
sorbente profluvio vitiorum? Vis non
immergi huic delictorum omnium fune-
stæ scaturigini? terram desere! ne terrenus
sis, hæc enim spectante Joannis oculo,
& forsan plurimùm plorante, *aperuit os
suum, & absorbit flumen, quod misit dra-
co de ore suo*; fuge hanc furiam, decli-
na sorbentis terræ gremium, sis quippe
alatus alis aquilæ, sis licet contemptu
mundi præditus, & flammeâ succensus
charitate, si terram incolas, si terræ in-
hias, si quæ terrena sunt, vel diligas, vel
sapias, mundum incipies respicere, re-
spectum colere, amor incipiet tepe-
scere, tepescens interire. Sine sor-
bere terram claustralis anima, non te
commoveat aviditas absorbentis! inglu-
vies epotantis! sine terrena deglutiri à
terræ filijs, qui ad serpentis sibilum, si-
bilant pariter & anhelant, *cælum cæli Do-
mino, terram autem dedit filijs hominum*,
(n) isti empyreæ pulchritudini, & clau-
dunt oculos, nè cogitatione sancta vi-
deant, illius regię quanta sint gaudia,
& aures obdurare gestiunt, nè aure cor-
dis audiant, illius patriæ, quæ sint tri-
pudia, os gratanter aperiunt, sed os,
quod animam occidit, hianter referant,
ut quanta aviditate flagrant cupiant,
quo desiderio anhelantes suscipiant, cum-
ctis spectatoribus ostendunt. Hinc ter-
ræ nomine Mediolanensis Præsul sanctis-
simus nuncupat reprobos, qui suscepto-
res fuerunt desideriorum carnalium, qui-
bus diabolus fideles irretire voluit, & ad
se pertrahere, cum enim animalis ho-

(n) Ps: 10
v. 18.

(m) Apoc: 12.
v. 15.

mo ea, quæ Spiritus Divini bona sunt, non percipiat, terrenus incola, cujus cor in terræ luto volvitur, id solum esurit, quod carni sapit, hoc unum appetit, quod ista cupit, istud præ cunctis arrogat, quod ipsa flagitat, illud desiderat, ad quod carnalis animus inclinatur. Non sic os illud, in cujus labijs diffusa est sancti amoris gratia, cujus conversatio, terrena fastidians consortia, in cœlis est, non aliam quam salutatis sui lætitiā exoptans, quæ novit amaro gemitu diu nocturne plangere, cui sermo DEI vivus & efficax pertigit usque ad divisionem animæ ac spiritus, quæ nuperas deslet miseras, ut cesset esse misera, jam quidem excussa de vanitatis pulvere, non tamen adhuc tota pulchra, hinc violento interni impulsus impetu agitata, de amicæ cubiculo ad sponsæ thalamum transgressura, non amplius ancillari timore percussa, nec de manu Domini diurni laboris denarium expectans, sed sublimiori excellentioris affectus perfectione sublimata, secretiori fiducia de bonitate sponsi confisa, non libertatem exigit, quod servorum est, non mercedem licet amplissimam repetit, quod mercenariorum est, imò nec ullam hereditatis mentionem faciens, quod filiorum est, ex cordis abundantia, quasi jamjam extendens & pandens brachia in amplexum, suspirat anxia, tentat impavida, audacter satis loquitur, fiducialius speciosum formam præ filiis hominum inclinare nititur, rogans, sed absque prævijs verborum phaleris, petens sine prolixis præliminariis ambagibus, osculetur me osculo oris sui, (x) imprimens labia, cumulans basia, abigens jurgia, conferens gaudia; nec suspicere importunum mortificandæ mentis id esse desiderium, nec enim supplicat pro delicto, sed pro remedio amoris, non sibi concupivit ad solatium, sed osculanti sponso ad suæ gloriæ augmentum; & quia flagrans atque exæstuans amantis amor cæcutit ad Majestatem, quam & vereri & revereri fortasse debuisset, est ignoscendum non caute satis respicienti, inebriata siquidem ab ubertate Domus DEI sui, non finitur prolixiori Providentia circumstantias omnes discutere, nec singulos verborum apices exenterare; sed quia castæ dilectionis vehementiâ propulsabatur ad sponsum, quia sancto dictante spiritu, qui hujus intemeratæ dilectionis Author & auctor est, erupit in votum osculi, quia perfecta charitas mittens ti-

Homines terreni hauriunt velut terra effusum à sapientia flumen.

(x) Cant. 1. v. 1.

Castis sponsum anhelat ad osculum solo contenta.

Pars III.

morem foras, præcluse verecundæ restrictioni aditum, idcirco non increpanda, sed commendanda, non repellenda, sed admittenda judicatur, non enim carnale corporei oris osculum implorat, dum sponsum, de quo optimè noverat, quod DEUS Spiritus sit, ad basium invitat; noverat contemplatrix anima, didicerat sacris Divini amatoris pedibus advoluta, quod ex ore sponsi gladius exeat, utraque parte acutus, quod vulnerari, quo ambit sauciari.

Ecquidnam mucroni cum osculo? quid vulnere cum basio? quid est ori cum gladio commune? sanctissimum DEI hominis Os suavissimè manabat stillicidio desideratæ pacis, primum advenientis eloquium, præliminare salutantis alloquium, hoc optatissimo compendiabatur diverbio, *pax vobis*, post gloriosam redanimati corporis Anastasim, advenientis hæc una erat tessera, *pax vobis*, omne prælegatum Divini testatoris merentibus discipulis exaratum, *pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis*, (y) pacem precatur abiens, & pacem rediens reprecatur, pacem relinquit in hoc præsentī sæculo, pacem daturus in futuro, ipse enim est pax nostra in via, dum credimus, & erit pax nostra in patria, cum videbimus eum sicut est, nève exile donum existimes, quale est, dum homo homini pacem offert, oblatam rapit, pacem jurat, juratam rumpit, subjungit provida Patris Sapientia, non quomodo mundus dat ego do vobis, de pace ista testatur Magister gentium, *pax DEI, quæ exuperat omnem sensum*, (z) quæ replet electos Patris filios abundanter, & non impropere, illam ne amplectamur sva det Siracides, dum datum insipientis non fore utile vaticinatur, *quia exigua dabit, & multa improperebit*, (a) Considerat profundius hoc datum optimum Doctor seraphicus, ejusque formans elogium, sic proficitur de illa, *pax est encænium Christi, & pretiosius inter omnia jocalia, cujus causa est, quia istud pretiosum jocale legavit Christus Apostolis in morte, amici namque amicis dant & legant magis pretiosa in fine*. (b) Et tamen, qui pacem super pacem apud Prophetam sponponderat, eodem ore, quod hoc lingue osculum obtulerat pro præsentī, sponponderat pro futuro, nunc lites cum bellis comminabundus annuntiat, dum gladium in labijs evaginatum gestat. An-

Christus est in via pax, in quam credimus, erit in patria pax, quam videbimus.

(y) Joan. 14. v. 21.

(z) Philipp. 4. v. 7.

(a) Eccl. 20. v. 15.

(b) in diet. sal. tit. 7. c. 61. Pax est moni- quod amicis suis legavit Christus in fine.

3. R

ne fortassis ideo exulceratus Pater posuit os suum quasi gladium acutum, ut spiritu labiorum suorum interficiat impios, omnem eliminaturus ab orbe impietatem? Legi subtilem venerabilis Bedæ elucidationem, qui hieroglyphicum tribulationis intuens in acie fulgurantis gladij, commendat supplicantis sponsæ prudentiam, vituperatâ prius insipientiâ, quâ dementati Adæ filij totis affectibus detestantur momentaneam præsentium adversitatum amaritudinem, & pereuntem in ictu oculi terrenarum voluptatum dulcedinem stringentibus brachijs complectuntur? *non ita sponsa prudentissima, quæ ad osculum sponsi sui pervenire non anhelat, nisi medijs gladijs tribulationum.* (c) Nostro tamen favet expressius conceptui illustris Dalmata, nisi gladius præcesserit, qui desecet vitia, pax & promissio non sequitur. (d) Quod si

(c) in c. 24.
Luc.

(d) Hieron. in
4. c. Jerem.

offensus hac applicatione removendam objeceris vitiorum fœditatem à desponsata cœlesti sponsæ sponsa, lubens assentio, novi tamen, zelotypo amatori etiam leviores nævos adversari, quemvis affectum vanitatis eidem non leviter in adunata sibi anima displicere; quidnam videtur levius carnali adhuc oculo nondum perfectione integrâ spirituali, quàm affectuosa teneritudo cordis, quo sibi conjunctos sanguine consuevit quis adamare? Nec tamen levem reputat, qui Sermone Prophetico exprobraturus notam ingratitude, amare inchoantem animam alloquitur, *audi filia! & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, domum Patris tui*, quibus conditionatè positis & prius adimplendis, subjungit ac annectit, velut mercedi præmium,

(e) Ps: 44. v. 10.

Anima, quæ
obliviscitur
sæculi, deside-
ratur à Chri-
sto.

& concupiscet Rex decorem tuum, (e) explanat indispensabilem assignatæ conditionis nexum, *si oblita fueris*, explanat religiosissimus Bruno, *Rex & sponsus tuus concupiscet decorem tuum, & adamabit te propter decorem virtutum tuarum*, Nec est, quod de præsentis ferientis gladij amputatione intelligas, sed imitaris potius providam de futuro, ut insidiantem carnis astutiam evibratus ensis suo fulgore detegat, ut latentem tenebrarum principis nequitiam suo splendore discooperiat, ut qui præsentis terrore omnem carnalis concupiscentiæ labem à dedicati cordis territorio hætenus profligavit, eliminet impostero inordinatam quamlibet carnis & sanguinis affectionem; concludit Paschasius, abscondi-

tam hoc in mysterio declarans veritatem: *ex quo liquidò constat, quia, etsi alteri nata fuerit in carne, jam & qui eam hortatur, & jubet, ut obliviscatur populum & Patrem, renata erat in spiritu*, (f) proinde flagitat sponsali osculo ad amandum robustius confortari, comminante gladio securius præmuniri.

Et quænam convenientior oblivio, quàm domus luteæ, quàm contaminati sanguinis, illi præsertim animæ, quæ voluntariò religiosæ professionis vinculo se sponso sanguinem purissimo consecravit, se immortalis sæculorum Principi immolavit, se consubstantiali in essentia æterni Patris filio confœderavit? fuge ad ejus osculum, dum suis te illecebris caro cæpit exosculari, confuge ad hunc gladium, dum suis cum illicitis hic pugil pessimus exambit præliari; Æmulare, quisquis es, quem derelicti Patris recordatio ad gembundam teneritudinem excitat, vel quem molestior memoria viduatæ matris cordolium ad condolendum stimulat, æmulare adolescentulum, nec pudeat annosum hominem à puero Domini, quem sanctus regebat spiritus, ad sapientiam erudiri. Cruciabatur prolixiori sterilitate Anna dilecta Conjux Elcanæ Euphratæi, acuebatur acerbæ orbitatis dolor, continuò Phennæ fertilis improperio, nec inter assiduas gementis lachrymas ullum stillantis cœli solatium ariditatem pectoris irrorabat; Redarguebat insuper plorantem suspicabundus Heli, & veluti temulentam à templi ostio repellebat. Nunquam tamen impensius audivit auris DEI deprecantem, quàm, quando humanæ fragilitatis oculus despexit tollerantem. Exaudiens Dominus, concessit Matri Filium, sed Prophetam, donavit Annæ Primogenitum, nec alium, quàm Samuelem; Et quia donum, quod postulavit, juxta votum obtinuit, eidem illud redonare statuit, cui se oblaturum, priusquam conciperet, promisit. Vix ablaetabatur parvulus, quando maternis deducebatur manibus, apportabatur brachijs, ut appareret ante conspectum Altissimi; jucundi vultus ferenitas hilarem prodebat animum, quo adamato pignore pia in DEUM, & provida in Filium Genitrix carere voluit & privari; néve consultæ deessent victimæ, tres vitulos immolavit, triplicem (Hugonis opinione) hilaritatem exhibens, quàm huic animatæ adjecit hostiæ, dum eam

Anna afflicta
& despecta
exaudietur
Domino &
prolem ob-
nat.

eam & corde hilari apportavit, & voce hilari præsenteravit, & vultu hilari dedicavit. Adjecit tres farinæ modios, in quibus triplex discretionis modus combinatur, nè scilicet sit nimium, vel minus debito, aut planè tanquam indebitum rejiciatur; nève deesset quidpiam, quod posset ad perfectionis complementum desiderari, amphoram vini apposuit, ut plena puraque DEI charitas mentem totaliter occupet, & à terrenis affectibus alienet, nè ullam ad sæculum affectionem ultrà jam habeat, quem ignis missus in terram, ut accendatur, ad appetendum sola cœlestia inflamat. Sic consecratum Domino tradidit Primogenitum, quamvis adhuc infatulum, lætantibus ministris templi, nec se orbatam ingemuit, sed suum comitata conjugem, in domum suam contenta remeavit; sollicitam dimittens curâ parvuli, nam innocentia sub protectione Altissimi collocata non eget arbitris, sibi soli sufficiens, non ambit, nec rimet oculos. Innocuus Samuël illius reverebatur oculos, qui, nisi custodiant humanæ mentis metropolim, frustrâ vigilat, qui custodit eam.

Erat (sancto dictante Spiritu) minister in conspectu Domini, nec matrem deflens discedentem, nec Patrem plangens recedentem, sic enim suo exornat elogio orator aureus præproperam infantis parvuli maturitatem? *nec ipse puer agere tulit à matre avulsus, sed ad Dominum respexit.* (g) Sagax oculus non alibi inesse, non alteri, quàm suo capiti voluit inherere; felix oculus, non aliud ad objectum, quàm ad respicientem DEI oculum respexit. Confundere mecum, quisquis es, qui oculos tuos in pedibus gestans, terreno pulvere vanitatum excæcaris, post fugam sæculi avidiori affectione ad sæculum respiciens, quod reliquisti, cum stultis comparandus, à regulari sapientum consortio segregandus! exlex oculus, nec legis normam intueri, nec prohibentis regulæ rectitudinem revereri, nec æquitatis mensuram contemplari, nec discussuri Judicis sententiam consuevit prævidere. A DEI filiis migrant ex oculatæ mentes ad filios Belial, non Samuëlis posteros, sed Heli posthumos æmulantur, nam Belial, absque jugo, vertitur, & illis, qui suavissimum Christi jugum, quo suos ornare sinebantur humeros, in religiosæ perfectionis obsequio, turpissimè excutiant, conformiter adaptatur.

Dentes sunt obducti carnibus, hinc nec mordere possunt vitia carnalibus desideriis implicati! Discant à puero, bis pueri, sed impuri, discant administrare, quod susceperunt ministerium, sed coram Domino, sed in conspectu Domini, non tantum ante faciem Heli, ante Superioris oculum, quem ob timorem pœnæ serviliter verentur, inviti reverentur; *in conspectu Domini est* (moralisante Gregorio) *quem in oblatione obsequiorum Divina dignatio libenter aspicit,* (h) qui, quoniam carnem & sanguinem non respicit, carnalem animum suo approximantem tabernaculo repudiat, nec similem, si sibi offeratur, victimam acceptat. Intuere, purgatò tamen mentis oculo, nudatam in cruce incarnati Verbi humanitatem, quæ, ut perditam recuperet victoriam, quam victus Adam perdidit, dum vestimenta sub arbore inquisivit, vestimenta deposuit, & talis (describente Ambrosio) victoriæ amphitheatrum conscendit, quales nos (Authore DEO) natura formavit; Intuere stantis juxta crucem Matris constantiam, quæ nec furente frementium inimicorum rabie se aliam simulabat, neque, quem genuit Unigenitum, in morte deserebat. *Maria comes individua vestigijs JESU adhærebat, pendeatque ex ore docentis, adeo ut nec procellâ persecutionis, nec horrore supplicii à conspectu filij potuerit abstergeri,* (i) testatur Guarricus Abbas, *stetit,* (i) Serm: 4. (Richardo Commentatore) inter crucem & Aquilonem, nè turbulentus ille spiritus, à quo panditur omne malum, electos illos præpedire valeat viatores, qui affectuosius fidei gressibus approximare desiderarunt patibulato Redemptori. Pendeat in aërem sublimatus, prostratū sub arbore malo protoparentē erecturus, expansis & acclavatis manibus quadripartitum orbem quadratâ crucis decempedâ dimensurus, aut binis brachijs geminum populum, gentilitatem cum Synagoga complexurus, pijsimæ maternitatis nullatenus immemor, matris doloribus cruciabatur, adeo vehementer, ut Arnoldus Carnotensis exarare non ambigat, *Christus expensis contumelijs & tormentis, jam horâ propinquante, in Matre amplius, quàm in se pati videbatur.* (l)

Quo non obstante tenerrimæ dilectionis impendio, nec repugnare maternæ authoritatis privilegio, conversus ad Matrem Filius, ad Genitricem Unigenitus, dolenti condolentem, morienti commo-

(h) lib. 2. in Reg: 6. 2.

(l) tract. de Laud Maria.

Samuel non odit avelli à Matre, quia respexit DEUM.

(g) Chrysostomus de educ. Samuel.

Belial absque jugo, quia illud excutiant.

Vocatur mul-
lier, ut omnis
excludatur
affectus pa-
rentelæ.

(m) Joan. 19.
v. 26.

(n) lib. 3. hæ-
resi 97.

(o) in Harmo.
Evangel.

(p) Gen. 22.
v. 12.

Abraham ius-
sus à DEO
immolare fi-
lium, postea
præpeditur.

(q) lib. de
Abr. c. 8.

rientem, hac portentosa periodò allo-
quebatur, *Mulier, ecce Filius tuus!* (m)
dissimulat maternitatis dignitatem pro-
palare Mariæ Filius, quid tanto in ama-
tore Matris suæ est peregriniùs? num
forfan ideò, quia inclinato capite morti
accessum innuere parabat, nè pronuncia-
to hoc vitæ nomine fugaretur, reticuit
Mariam? mulierem pronuntiavit, vel
potius (ut opinatur Epiphanius) Magi-
ster Veritatis sua docens in cathedra, Ma-
trem mulieris nomine appellavit, quò
non putarent aliqui magis eximiam esse san-
ctam Virginem, (n) an demùm voluit in
hoc supremo etiam desinentis vitæ arti-
culo, ingens prodigium portentosæ hy-
postasis tenebrarum principi occultare,
nè sciret se natum de Virgine sinè Patre,
Unigenitum patris esse sinè Matre? Affi-
gnat tamen aliam Ammonius rationem,
nè quid affectibus humanis tribuere videretur,
qui Patris cœlestis jam ageret negotium; (o)
non Matrem nuncupat, sed Patris glo-
riam observat, ut discat à DEI Filio, vel
etiam ab immaculatæ DEI Parentis Pri-
mogenito, filius conceptus in iniquita-
tibus à matre contaminata, ut discat con-
secratus Altissimo Divinæ Majestatis mi-
nister, omnem carnis affectum propul-
sare, dum DEI causa agitur, & solum, cui
soli omnis in quovis opere debetur glo-
ria, respicere ac revereri, quod si discre-
ta nimium caro tua obganniat, id esse
inadæquabile DEI hominis exemplum,
ad purum hominem transeamus. Fa-
ctus ex parte sacerdos Abraham, dum ful-
gurante gladio ferit jam aërem, post-
paulò carnem suam in exanimando præ-
stolantis Isaaci corpore trucidaturus, cla-
mantem ac inhibentem audit Angelum
non extendas manum tuam super puerum, (p)
qui victimam injunxit, arietem substituit,
quique ferire præceperat, ferientem, nè
feriat, adhortatur, quasi diceret (exponen-
te Ambrosio) affectum tuum inquisivi, non
factum exegi, tentavi mentem tuam, si eti-
am filio dilectissimo non parceres propter me,
(q) nec tamen involans Aliger appel-
lat filium, aut nuncupat dilectum, sed
vocat puerum, quasi unus de vernulis,
aut foret unus de pueris, qui ordinantis
Abrahæ imperio, ad pedem montis re-
ditum Domini cum filio expectabant;
resolvit literalem sensum dubij Doctissi-
mus Abulensis, vocatur puer, id est famu-
lus, quia nondum liberatus erat per eman-
cipationem à patria potestate, cui antiqui-
tatis mori Chrysostomus innixus vide-

batur, quando præfiguratum in Isaaco hu-
mani generis considerans Redemptorem, sit posterior
hunc solum genuinam pro delictis fi-
liorum Adæ fuisse victimam demonstrat, tempore prio-
rem præsup-
nec enim quæcunque alia pro satisfactio-
ne condigna ex rigore Justitiæ suffecis-
set; quare non dixit filium, sed puerum,
quem tamen antea, dum parricidium in-
jungeret, & filium & unigenitum com-
pellavit, & dilectum & Isaacum in si-
gnivit, tolle filium tuum unigenitum quem
diligis Isaac, resolvit argutam quæstio-
nem sanctissimus Archi-præsul, opus erat
non puero vel servo, sed filio, (r) adsti-
pulatur Veronensis Zeno, dum velut anxi-
um in sinu Patris cum Patre unigenitum
subtiliter repræsentat, letatur Pater filio
quoque gaudente, solus DEUS doluit, qui a-
liam victimam procuravit. (s)

Non conturbabatur Abraham, nec
cruciabatur Isaac, affectu compari anhe-
lante desiderant ambo, ille sacerdotè ex-
uto Patre induens, exambit sacrificare, iste
jamjam percutiendus, cervicem erigit,
ut citius detruncetur, ut ocyus immo-
letur, sub tanto gementis naturæ jugo
neuter retardatur, nec Pater percutien-
do, nec filius expectando. Revelat
aliud omni carne sublimius mysterium
sublimis Dalmata, cur penniger DEI
nuntius illustris Angelus, omisso filiali
titulo puerum nuncupet, non primo-
genitum, ut enim impavidus fidelis A-
brahæ commendetur spiritus, qui pro-
fligatà quavis affectione consanguineæ
teneritudinis, proscripto importunæ
carnis imperu dulcissimum contemnens
filium, prætulit DEI victimam, spera-
toque ex hæreditario semine plurima-
rum gentium dominio, unam postposuit
reddendam Altissimo in jugulando uni-
genito servitutem. Abraham Domino
dexteram suam, dum parricidium facere non
recusat, implevit, qui filij sui, dum illum
DEO armat, oblitus est. (t) Quidnam
carnalis amor, quem genitori cuilibet na-
tura generans infundit, ipsèque genitus
in corde Patris consuevit enutrire, quid
inquam in hoc Patre multarum genti-
um poterat operari? succubuit vix dum
insurgeret, spiritum invasurus; nec tan-
tùm occupabat angulum ubique sola ip-
sius umbra degeret, ut consummatam
spiritualis animæ gloriam, vel leviter
obumbraret, noverat illustris Philoso-
phiæ princeps, non uno reponendum in
scrinio auditotum cum veneno, nec mi-
nus

(r) homil. de
Job. & Abr.

(s) Somp. de
Nativ.

Isaac vocatur
ab Angelo
puer, non fi-
lius, quia A-
braham obli-
tus est se esse
patrem.

(t) vid. in
lit. Ab.

nus in dedicato spiritu spirituum Domino, carnem spiritui, & carni spiritum adversari, vivificando illam, mortificatur iste, debilitato spiritu corroboratur Caro.

Infamiter cavillaris adversus Evangelicæ perfectionis eminentiam, infamiter gloriaris ob religiosæ professionis excellentiam, qui adhuc in terra repis pedibus, terrenis affectibus premeris, solis duntaxat oculis, solis solum aspectibus, inefficacis desiderij aspirantibus palpebris quæ sursum sunt intueris. Firmanti JESU faciem ut iret in Jerusalem, occurrit itineranti, accedens ore, non opere, scribarum unus, ut sequestrarum se ab alijs exhibens, callidius dissimulet faciem fraudulentæ simulatoris.

Sed primo in eo eloquio prodit nequitiam, *Magister, sequar te, quocunque ieris*, (u) affectat siquidem humilitatem discipulatus, & eum Magistrum (Pharisæorum more) invocatur, quem veri incarnatæ Veritatis Discipuli Magistrum simul ac Dominum nuncupabant, eodem asserente, *vos vocatis me Magister & Domine, & benè dicitis, sum etenim*, (x) si enim agnovisset Dominum arrogans Phariseus, dixisset cautiùs, *sequar te quocunque jufferis*, notat Chrysologus, (y) elationis idiomate loquebatur, Magistrum audire legis peritus voluit, ut sugillet, sed obedire Domino recusavit; Apostolorum princeps in procelloso maris vortice sequi desiderat, & mergi inchoat, ad mortem ire cum morituro se exhibet, & eum ad vilis ancillæ improprium audacter negat. Scrutator cordium, dolosam vulpem ad suam remittit foveam, nec enim in doloso pectore amator candidæ simplicitatis requiescit. Succedit recedenti, sequitur præcedentem alius, sed vocatus, sed invitatus, qui vocem sponsi audiens amicus amicam exhibens faciem, & gaudio gaudens adorat Dominum, & retinet Magistrum, prius servire eligens quàm erudiri, nam alloquenti verbo, *sequere me*, respondet servus Domino, *Domine! permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum*. (z)

Quidnam Christi discipulo convenientius, quàm sepelire mortuos, quid filio est congruentius, quàm sepelire genitorem? est ultimum pietatis obsequium pro tot paternæ sollicitudinis anxietatibus, pro tot obsequijs refundendum; sed quia cœlestis Pater terrenus

Pars III.

præponendus est, respondet æterni Patris unigenitus, moroso non nihil filio, *sequere me! sine mortuos sepelire mortuos suos*; in spiritu genitus, ad domum carnis non revertaris, nè forsan factus fidei filius ad gremium perfidiæ regrediaris. Scio celeberrime Alberti magni, Thomæque Angelici assertum, *innuit Dominus, hunc fuisse mortuum in culpa, & indignum exequijs sanctorum*, legi Præclarum Commentatoris Theophrasti documentum, *qui se tradiderit DEO, non debet denuò ad vitæ hujus curas converti*; scio ex probatissima purpurati Hugonis sententia, illorum typum hunc tenuisse, qui differunt intrare claustrum propter parentes, quos prius sepelire, id est mortuos esse volunt: quasi non satis adhortaretur DEI Spiritus sic differentes, sic retardando periclitantes, opposita fidelium amicorum Commendatione, *qui dixit Patri suo, & Matri suæ, nescio vos, & fratribus suis. ignoro vos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt*, (a) sunt siquidem jure æquissimo Divina humanis ipso habenda, ista illis nullatenus præferenda; expendit subtilis Chrysologus præipientis Domini providam severitatem, & supplicantis discipuli incuriam pietatem, ille accelerandam innocuo adolescenti obedientiam injungit, iste religiosum humani officii prætextum; ille propo- nit festinam viæ vitæque sequelam, iste opponit præviam paterni funeris sepulturam; *non pietatis obsequium negat*, explanat interdictum Redemptoris aurifluis Ravenas, *sed Divinam præponit humanis affectibus servitutem*, (b) malum non erat studium velle parentibus parentari, sed erat melius, erat securius impendium, vocanti DEO famulari; Ad illud provocabat tenerior carnis affectus, con- genitus naturalis amoris impulsus, ad istud stimulabat perficiendæ mentis profectus, motricis gratiæ delectus. Legebatur olim (testante Seneca) incisum Epicureis viridarijs hoc invitantis Epicuri irritamentum, *hospes hic benè manebis, hic summum bonum voluptas est*.

Sed fuge lector! nec enim Evangelici viatoris est hic subsistere, sed lecto lemante, quam fraudulenta hisce quisquilijs inesse fingatur bonitas, salutari- bus lachrymis deplorare; Non est necesse carnis illecebras indefinenter diligere, ut noceant sufficit, vel transeun-

3. S

ter

Erat Pater indignus exequijs justorum.

(a) Deuter. 33. v. 9.

(b) Serm. 19.

Interdicitur sepultura Patris, ut affectus naturalis Divino cedat servitio.

Superbus le- gisperitus vo- cat Christum, sed non Domi- num, ut vo- cari solebat à discipulis, sed rejicitur ab eorum nume- ro.

(u) Matth. 23. v. 19.

(x) Joan. 13. v. 13.

(y) Serm. 19.

(z) Luc. 9. v. 59.

imitatur di- scipulus ad se- quendum JE- SUM, nec fini- tur Patrem sepelire.

ter affectante affectuosi cordis oculo illas respicere, ut spiritum emerent; volebat vocatus à Salvatore filius regredi sepulto cadavere genitoris, volebat instar hospitis transire domum patriam, & iterum redire, sed noverat scrutator cordium, & nostræ fragilitatis censor, quanti discriminis sit, unius carnis illicium experiri, unicæ unius inordinatæ affectionis tyrannidi subiacere; quid prodest aliti, quod aureo restringatur ligamine, quid obest amplius, quod ferro detineatur compede, si à desiderata libertate præpediatur per utrumque? quid juvat animam, esse filium ad modum tenue carnalis concupiscentiæ, quò retrahitur à volatu ad supernam beatæ Sionis felicitatem, si lacerare illud non finitur, si illud rumpere non molitur? est turpior captivitas, quo est facilior libertas, carnalis quælibet affectio irretit spiritum, nè valeat liber incedere, fortior fortius, nec enim commorari eodem valet sub laqueario cum carne spiritus. Invitat austrum in hortum suum cœlestis sponsa, ut fluant aromata sponsum oblectatura, quorum si quæris speciem, si, quid significant, indagas, respondet Gillbertus, *affectiones dulces, sanctæ sunt sponsæ aromata*; (c) illa cupiebat diffundere, illorum desiderabat fragrantiam evaporare; sed frigidi Aquilonis intemperies constringebat nè fluerent, retardabat, nè quantocyus odorem emanarent; quid ageret sollicita, quid de sponsi solatio non parùm anxia procuraret? Ingemuit expandens alas suas ad Austrum, quo schemate purificatus effigiatur spiritus, suspirans implorabat, *veni Auster!* sed caute provida, eliminando navabat operam Aquiloni, *surge Aquilo!* (d) noverat quippe perennem spiritus adversarium esse carnem, nunquam in via hac confederandam, donec subjugetur in famulam, mancipetur in subditam, adeo quælibet carnis inclinatio, nî refrænatur, sit pennigeri spiritus aut plena captivatio, aut saltem retardatio morosa. *Surge Aquilo!* nec enim consuetior aut est familiarior situs huic pigro animali, quàm jacere, continuis eger calcaribus, levare semetipsam nesciens, vix unquam gratanter sustinens levare, *surge Aquilo*, non enim est otandum, sed est in lege Domini ambulandum, *veni Auster!* & *perfla*, non enim sufflare sufficit, nec plenè afflare spiritum conducit, nî perfler, & circum-

voli Aquilonis flamina undique profligantur; ubique eventilentur, Impellat caro, sed repellatur, constringat Dens Apocaro, sed restringatur, nec enim hic *stolicus debet hostis domesticus avelli finitur*, sed *esse à carne titur compesci*. Est dentibus vicina *segregatus, caro*, non tamen obest eorum aut *licet sit ei bori*, aut muneri, quamdiu segregatur; *vicinus*. involuntaria hæc est vicinitas, & ideo non nociva, si modò quem circumvallat dentem, non inficiat, si denudatum non involvat; sic pariformiter congenita nostræ animalitati affectio, non volita molestat, sed tantum volita depravat, carnalis naturæ brutalis inclinatio *repulsa* afflitt, sed non lædit, avulsa imperit, sed non cædit, rædio afficit animum, nec tamen inficit, nec minùs conficit fastidientem; non enim ipse spiritus, qui his assultibus affligitur & vexatur, sed turbulentus est Aquilo, in cuius habitat lateribus, qui operatur. DEUS iste non confringitur, quamvis hoc sævo flamine sæpius quatiatur.

Est tamen suum huic violento assultui remedium, est frænum huic sonipedi imponendum, nec enim absque mysterio subjungit illicò contritioni dentium Propheta providus cineris pabulum, *cibavit me cinere!* est namque peculiaris sacrarum religionum professio, est inseparabilis viri claustralis obligatio, in singulis & omnibus erigere *tabernaculum* (cujus velox est depositio) juxta exemplar, quod nobis in monte monstratum est; ostendebatur in flammivomo fumigantis Sinai culmine, oranti Hebræorum principi cum Majestate Domini, ostendebatur arcanum sub amplissimis *Moyse monstrata est illa figurarum umbris spectaculum contem- strata est illa plabundo Moyse, sublimissima puritatis vita angelicae conversatio, immaculatæ supernorum civium sanctimonia, religiosissima obsequentissimorum spirituum ob- in monte Sinai. servantia, cum immortalis vitæ ignaralabis levissimæ innocentia, erigitur autem tabernaculum* (explanat venerabilis Beda) *juxta exemplum, quod illi in monte monstratum est, quando electi quique ad imitationem angelicæ puritatis, quàm ipse in occulto contemplari meruit, opus animumq; componunt.* (e) Sed nunquid hoc sistat in vestibulo Christiana perfectio, aut Evangelica sublimitas in hujus montis culmine suo velut in limite subsistet? altior est professio nostra, excelsior est norma exemplaris nostri, si attendatur puritas, stat agnus

Aromata sponsæ sunt sanctæ affectiones, quas Auster distillat, aquilo constringit.
(c) Serm. 38. in Cant.

(d) Cant. 4. v. 16.

In aquilione caro in Austro spiritus delineatur.

(e) Beda super 25. c. Ex.

agnus supra montem Sion velut occisus ; si contemplationis eminentia investigetur, in nidulo suo moritur una omnium viventium vita (si tamen veram subaudias justorum vitam, non vivam peccatorum secundum carnem viventium mortem) in nidulo suo velut succensa Phœnix in pyra , & sicut aquila provocat pullos suos ad volandum ; *sequamur patientem*, suos evocat ad sequendum Clarevalensis Abbas mellifluus , *crucifigatur homo noster simul cum illo , ut destruat corpus peccati , ut ultra non serviamus peccato , mortificatis videlicet membris nostris , quæ sunt*

(f) Serm. 6.
in Ascens.

super terram ; (f) mortificari desiderat, ut enerventur ad non resistendum spiritui, non perimi, ut moriantur ; Ecce ! priusquam patibulatus viator ingrederetur amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, sitit & esurit, sitit sitiri, esurit esuriri ; potatur felle sitiens, sed cinere esuriens cibatur ; *cibabis me cinere*, prælagit ore prophetico, Verbum Patris paterno adhuc in gremio, inter angelica beatorum spirituum ministeria collocatum, adhuc Rex gloriæ sermone exultationis coronatur, nondum despectus vir dolorum, nondum corona contumeliæ, quâ coronavit eum mater sua, sauciatus , *cibabis me cinere*, dicit Christus (si purpurato Hugoni adstipulamur, sic super commemorata lugentis Jeremiæ querimonia moralisanti) *id est uno solo latrone* ; quemadmodum namque cinis ab igne superstes relinquitur, sic fortunatus prædo derelictus est à peccatis, quæ postmodum pariter reliquit ; hinc memorati commentatoris effato, *per hunc significantur illi, qui nunquam dimittunt peccare, & tamen in fine vitæ visitantur à Domino.* (o)

Cibatus est
Christus in
cruce cinere,
quando latro
convertebatur.

(g) in 3. cap.
Lament.

Sicut corvus
Eliam pavit,
sic pœnitens
peccator
Christum cibavit, mane pa-
nibus, vespere
carnibus.

Corvum dicerem consimilem in fine temporis pœnitentem, qui famelicum Eliam cibavit in torrente Carith, quod vertitur *cognitio* seu *conscisip*, sanguisquam morientis JESU passionem significat, ex qua validissimi amoris sui magnitudinem cognoscimus, per quam contriti peccatores, velut genuina diaboli membra, conscinduntur, & ad credendum inducuntur ; est torrens ille contra Jordani positus, qui *humilis descensus* vertitur, quia Redemptor noster humilians semetipsum, factusque obediens usque ad mortem crucis, per humilitatem pervenit ad passionem. In hoc torrente intransibiles arumnarum aquis usque ad animam suam, advolantis corvi

ministerio pascebatur, quando denigrati super carbones à viriis suis perfidi peccatores, in crucifixum sospitatorem nostrum crediderunt ; imò & DEI Filium cum converso Centurione prædica-verunt, *verè Filius DEI erat iste !* tulerunt manè panes esurienti, per fidem in DEUM hominem pro homine patientem, & attulerunt carnes vesperi, per esum, resurrectionis gloriam & ipsi per ipsum expectantes. Sed ego, qui vesci carnibus prohibeor, homo pulvis & cinis, ad cinerem revertor, non tamen torrentem Carith desero, in quo latens absconditur claustralis anima, relicto tumultuoso sæculi strepitu & pompâ mundanæ vanitatis, à suæ paupertatis nidulo, à suæ humilitatis angulo eliminata, ut contra Jordanem posita, patienti & morienti vitæ suæ compatiens moriatur. Cibatur se cibo cineris, ut possit viatrix provida securo comitari vestigio patientem illum viatorem, qui suum sibi loquentem audiens conditorem, insipientiæ semetipsum redarguit, nam licet sapienter locutus sit hominibus sine peccati nævo à labijs suis expresso, dum tamen DEUM erudentem audit, non esse se sapientem in hujus sapientiæ præsentia sapientissimè recognovit. Hinc sancta contemplabundi Ezechielis animalia, *stabant, & submittebant alas suas, cum fieret vox supra firmamentum, quod erat supra caput eorum*, (h) quarum ta-

(h) Ezech. 1.
v. 25.

men alarum sonum attonitus vates antea quasi sonum aquarum multarum percipiebat, & quasi sonum sublimis DEI, *Sancti, quò per alam contemplatio innuitur, quâ perfectiores, sublevante ad conversationem in cœlis eò evadunt humiliores :*

(i) lib. 35. mor.
c. 2.

meditabundus spiritus elevatur ; sed submittuntur alæ, cum vox supra firmamentum resonat, *quia sancti, dum Divinitatis arcana audiunt, quanto magis contemplando proficiunt, tanto amplius despiciendo, quod sunt, aut nihil, aut prope nihil se esse cognoscunt.* (i) Intemeratus Job, quò plus proficiens, eò evadit amplius se redarguens, & suæ velut diffusus Justitiæ, ad opem pœnitentiæ confugit, *idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere*, (l) nec enim cognitio

(l) Jobi: 42.
v. 6.

in-

inscrutabilem sanctissimæ Divinitatis Majestatem, meditabatur profundam con-
surgens ex abyssu nihili creaturarum
vilitatem, moxque se cinerem & favil-
lam intuens, in cinere pariter ac favil-
la statuit pœnitere.

O qualiter metuendum habeo!
quantum mihi timendum video, nè illo
pereuntis Bethsaidæ feriar improperiò,
& redigar hoc ustulante fulgore, hocque
tonante fulmine in massam cineris, æter-
nis ignibus ut cremer amplius, ut crucier
severius, inspergendam! *Væ tibi Corro-
zaim! Væ tibi Bethsaida! quia si in Tyro &
Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt
in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam
egissent,* (m) nam cinis & cilicium sunt
apud Hieronymum arma pœnitentium,
quibus lustratam suorum flagitiorum a-
ciem solent contriti peccatores impu-
gnare, & iteratis conflictibus feliciter
expugnare; Corrozaim *secretum mihi
vertitur, & eos, qui à secretis DEI sunt,
velut Divini cordis consiliarii comple-
ctitur, si tamen primo religiosæ vocatio-
nis beneficio abutuntur, si tot adjectis
favoribus, totque præventi benedictioni-
bus ingrati fuisse reperiuntur. Quibus
comminabundus Vates feralem exitum
insinuat, ibo ad optimates, & loquar eis, ipsi
enim cognoverunt viam Domini judicium
DEI sui, & ecce! illi magis, hi simul confre-
gerunt jugum, ruperunt vincula,* (n) quid
Regi gloriæ accidere potest ingratius?
quid tenebrarum principi evenire jucun-
dius, quam regularis professione, si mori-
bus irregularem se exhibeat, & ministe-
rium, quod compar angelis angelicam
exigit innocentiam, fœdis operibus pro-
phanet. Seduxerat fraudulentus Che-
rub fragilem fœminam, & exultabat de
Matre viventium fallentis illecebris præ-
cipitata, quam fecerat mortalem; At
ubi hac mediante protoparentem indu-
xerat, hoc primum in terris Divini Opi-
ficis confregerat artificium, ubi supre-
mum paradisi principem æternæ man-
cipaverat servituti, longè illustriorem vi-
ctoriam multò festiviùs celebrabat; ri-
debat, cum dedecore DEI conspurcasset imagi-
nem, subscribit Selevciensis Basilus. (o)
Gaudet rebellis Angelus, si Evæ filios, si
sæcularis vitæ genios prosternat, at ubi
illustriores DEI filios, ubi sublimes clau-
strorum incolas, quos velociore antea
ipsis alitibus in cœlum evolare doluerat,
quos fortiores leonibus adversum suorum

commilitonum acies probaverat, ruen-
tes conspicit, lætificatur incomparabili-
us, suæ applaudit tyrannidi celebrius,
dū illos videt contaminari terrenis sor-
dibus, quos antea conspexerat, & cœlis
puriores, & ipsis etiam syderibus illustri-
ores. Vis, quisquis es, qui casu simili
prostratam stygij titionis superbiam ere-
xisti, quisquis abominanda perduellione
adversus sanctissimam Divinitatis Maje-
statem coinquinatus suis cum hostibus
confœderari præsumpsisti, abrumpe o-
cyus plaudentium lætitiā, fac ut ex-
trema illorum gaudij luctus occupet, lætatur A-
dissipa convivantium jubilum, quod
tunc efficies, si te cibaveris cinere, si
aspero indutus cilicio, amaras inter la-
chrymas, læsæ supplicabundus Majesta-
ti, fateberis flagitium non satis ut me-
retur æternis ignibus expiandum. Te
ipsum non expectato fratrum accusato-
ris internuntio reprehendens coram Ju-
dice, implora vindicem, recusato filij
nomine, quo gloriabaris hæcenus, age
in domo Patris tui mercenarium, vi-
vorum expunctus aut expungendus albo,
corde compuncto te liberum colloca in-
ter mortuos, ut hoc cilicio placeas mi-
sericordiæ, hoc cinere arideat Justitiæ,
ut in hac gestatione pungentis cilicij
cognoscas, quidnam per culpæ reatum te
effeceris, & in favilla cineris expendas,
quidnam per tuæ libidinis turpitudinem,
per tuæ prævaricationis incuriam, per
illatam Divino Numini injuriam factus
sis.

Est felix illud, licet contritum cor
ad instar pulverisati cineris, quod ve-
lut fricante quodam cilicio exulceratur,
dum in secreto afflictæ mentis cubicu-
lo, acerbis redargutionibus confricatur,
& suo secuturæ mortis cineri vivo im-
mersus corpore, quidnam futurum sit,
exusta flammivomentis concupiscentiæ
pyra solertius meditatur, acerbis in ge-
mitibus recordatur. Heu me! ut fo-
rem corona gloriæ in manu DEI mei,
assumptus sum ad religiosæ perfectionis
conclavia, imprimebatur super frontem
meam signum mœrentium index lugen-
tium, ut forem in numero signatorum,
sed heu! stillate justorum oculi! & com-
plorate cœli, ut mea saltem à vobis
perversitas deploretur! elegi peccato-
rum oleo iungi caput meum, ne co-
gar plangere, ne videar lugere! lege-
bam lugubri habitu insolentiam terre-
stris

Cinis & cili-
cium sunt ar-
ma victricis
pœnitentiæ.

(m) Matth. 11.
v. 21.

(n) Jerem. 5.
v. 5.

(o) Orat. 3.

Diabolus plus
lætatur A-
damo corru-
ente, quam
Eva consen-
tiente.

Christus es
vitula doli
extra casti-

stris gaudij, & magis placuit ad Babylo-
nis flumina inter deliras exultantis mun-
di nœnias jubilarè, quàm suspensis vani-
tatum organis mœroris canticum inter
assiduos compuncti cordis gemitus arti-
culare! quid nunc remediij? quid est
consilij? non est prudentius, quàm Psal-
tem regium, quem recedentem à sacris
legibus placuit peccando imitari, plan-
gentem pariter æmulari, anxio Corde
commodulari, *cinerem tanquam panem*
(p) Ps. 101. *manducabam.* (p) Præceperat supremus
v. 10. Legifer immaculatam, colore rufam, æta-
tisque integræ vaccam deduci extra ca-
stra, ibique concremari, ex cujus resi-
duis cineribus conficeretur lixivium,
quò aspergeretur immundus quisque ut
mundaretur, in vacca assumptam ad sa-
crificium incarnationis Dominicæ infir-
mitatem contemplatur Gregorius, quæ
rufa dicitur, ut in ea sanguinis Christi ro-
bur evidenter demonstraretur; immacu-
lata existit, quæ omnem mundi macu-

lam absterfit; hinc sponsum sponsa can-
didum & rubicundum prædicat, candor
ex specie Divinitatis oritur, rubor ex
sanguinis rubore; qui ductus extra lu-
gentis Solymæ castra affixus stipiti, inter
continua ferventissimæ charitatis incen-
dia exusto corde, consummatis omnibus
immolabatur; ex superstitie cujus cinere,
ex assidua scilicet passionis JESU memo-
ria, conficitur salutare lixivium, munda-
næ cuius immunditiæ opportunum, *isto*
cinere aspergimur (Commentatore In-
cognito) (b) *cum passionem ejus imitantes,*
& nos pœnitentiam agimus. (r) Est quo-
que cinis operimentum ignis, & quia i-
gnis consumens omnia esse dicitur in do-
mo impij, hoc cineris operimento flam-
mas meæ concupiscentiæ à facie irritati
Judicis conteram, ac in lugente pœni-
tentia, vel saltèm amodò dies residuos
vitæ meæ, singultuans ac lachrymans
consumam.

V A U.

Et repulsa est à pace anima mea, oblitus
sum bonorum.

Sermo Decimus Septimus.

Bonorum omnium compendiata professio
est bonum pacis.

DUm inter frementes exultan-
tium populorum plausus, in-
ter bellicrepos fulguranti-
um tormentorum tonos, in-
ter suavissimas consonantium Choraula-
rum voces, inter festivas radiantium pa-
lationum tædas, celeberrima prodigio-
sæ pacis Scenopegia celebratur, ut
tandem liceat Matri Ecclesiæ in taber-
naculis quiescere, quæ hætenus suis
cum belligerantibus filiis cogebatur su-
spirans & singultuans *in campis sylvæ*
(legente Augustino) *in campis saltuum*, ubi
vepres iniquitatum, ubi spinæ infidelita-
tum, in gentibus incultis & infructuosis
castrametari, lubet bonorum omnium
Largitori DEO cum Psalte regio gratu-
lanter occinere, *surge Domine in requiem*
tuam, tu & arca sanctificationis tuæ, (a)
legit Arabs, *habita in regno tuo,* à quo tot
iteratis annorum circulis coactus es exu-
Pars III.

lare, invasus ab hostibus tuis, profliga-
tus à civibus tuis; ô si liceret clariùs di-
cere! ô si expressiùs fas esset gemere!
faterer equidem eliminatus à filiis spon-
sæ tuæ. Vertit insigniter pijsimum con-
gaudentis Psalmographi votum Para-
phrastes Chaldaeus, *Surge DEUS, pone in*
domum hospitij mei quietem tuam, & arca,
in qua lex tua, non enim permanentem
incolimus civitatem, ubi liceat incolis
immorari, sed sicut hospites & advenæ
transimus, futuram inquirentes; Quæ
autem alia Omnipotentis arca dici va-
leat, quæ alia ab illa excogitari, in qua
est lex sua, quam universalis orthodoxo-
rum Ecclesia, quæ militare toties cogi-
tur, ut exoptatam pacem nanciscatur.
Fortis mulier! Mater Ecclesia, ut pos-
sit pacem malam rumpere, invita licet
belligerare cogitur, & violatæ sub arbo-
re malo Genitricis nostræ concordiam
cum

*Ecclesia mi-
litans post
prælixâ suos
inter filios
prælia pacem
optat & obti-
net.*

*Est fortis mulier, quæ suffe-
rentem assili-
entem con-
culcat.*
cum serpente initam rumpere, suosque
filios à confœderato sibi per volunta-
riam submissionem dissensionis filio se-
gregare. Fortis mulier, quæ familiari
luctamine debellat non adversarium vi-
sibilem, sed diabolum & angelos ejus,
dum enim sævit ille, suffert ista, & cadit
victus, qui sæviebat, assurgit victrix, quæ
sufferebat. Sic ille sæviendo subjugatur,
sic ista sufferendo exaltatur. Vis
subjugatum gloriosæ victricis pedibus
intueri, vis conculcatum mulieris cal-
caneo admirari? ausculta paradoxum.

Aggratulatur sponsus Ecclesiæ non
ore proprio, sed Eliphæ Themanitis,
(b) Job. 5. v. 23. bestia terræ pacifica erunt tibi, (b) non
illos sanctuarij disiectos lapides intelli-
ge, quorum dispersionem in capite om-
nium platearum suo jam deplorabat sæ-
culo lamentans Jeremias, sed illos re-
cole, de quibus jucundior Vates in san-
ctæ civitatis solatium præfagiebat, non
suo, sed inspirante Domini spiritu, *ec-
(c) Is: 54. v. 11. ce! ego sternam per ordinem lapides tuos,* (c)
& fundabo te in Saphyris, quemadmodum
namque deplorata disperforum lapidum
infelicitas, heterodoxam A catholicorum
dissensionem indicat, quorum & fides
& fidelitas nunquam est stabilis, subsi-
stens nullibi, semper fœdisfraga, & va-
riabilis ubique, cui ne fidas, fidei sit li-
cèt Angelica, nam multum deest ut sit
angelica, quæ sola concepti semel cul-
tûs & fœderis mutationem nescit; sic
pariformiter contraria tamen vicissitu-
dine, ordo stratorum lapidum orthodo-
xam designat unitatem, moveri nesci-
am tot inter prælia, mutari tot inter
tyrannorum discrimina impotentem;
quasi afflictam solaretur sponsam suam
(Carenfi Commentatore) *sternam in te, o
Ecclesia! sanctas animas, pro meritum di-
versitate ordinabo alios Prophetas, alios Apo-
stolos, alios Doctores.* Explora Heroum
militantis Ecclesiæ fortitudinem, & non
à forti lapide suâ differre reperies so-
liditate; expende frangi nesciam in tol-
lerando patientiam, & num durissimis ce-
dat lapidibus, scrutare? sunt enim (Apo-
stolorum principe fidem dante) lapides
vivi, superædificati in domos spirituales,
quos nulla stolaræ carnis barbaries, nul-
la coronatorum prædonum colluvies,
nulla spiritualis nequitiae congeries ha-
tenuis poterat eliquare, ne dicam exca-
vare. Inspice in aërea rutilantis sap-

phiri pulchritudine, aspice in colore sap-
phyrino radiosam illuminatarum menti-
um sanctitatem, Apostolicæ perfectio-
nis eminentiam, in qua ut fundabatur
olim, sic hodieum suffulcitur domus
DEI, fundata supra firmam petram; &
quia sapphirus stellam monstrat, osten-
dit pariter vir Apostolicus stellam matu-
rinam, quæ Christus est, hinc expro-
brantibus momis, insultantibus hæreti-
cæ pravitate sectatoribus respondent
cum egregio prædicatore, *an experimen-
tum ejus quæritis, qui in me loquitur Chri-
stus,* (d) cum his lapidibus Ecclesia mi-
litans pacis oritur, ut sibi ad omne præ-
litum perenni fœdere jungantur; seu
dein clamorosa vox sæcularium potesta-
tum clangore formidabili discrimen bel-
li annuntiet, seu redanimata furentium
tyrannorum barbaries resistentibus qui-
busvis instructio tormentorum machinis
insultet; seu insidiosa excubantium hæ-
reticorum calliditas occultam præparet
excursionem, seu compaginata potestas
tenebrarum, renovandam minetur col-
luctationem, seu demum imminencia
sibi suisque à quovis adversario perse-
cutionum bella prævideantur superven-
tura, infracta suorum confœderatorum
virtus, ubique se cum petris inaccessi-
sam, cum rupibus invictam, cœlige-
nam exhibeat cum sapphyris, illi con-
formiter magnanimi Salomonis prover-
bio, *fugit impius nemine persequente, justus
autem quasi leo confidens, absque terrore erit,*
(e) nec enim in occurso cujusvis bel-
læ leo trepidat, quia se prævalere om-
nibus, experimento suæ fortitudinis non
ignorat; *justi viri securitas rectè leoni com-
paratur,* explanat moralis Papa, qui con-
tra se cum quoslibet consurgere conspicit; ad
mentis suæ confidentiam redit, & scit, quia
cunctos adversantes superat, quia illum so-
lum diligit, quem invitatus nullo modo ad-
mittit, (f) cumque dilectus iste sit in-
amorus militantis Ecclesiæ sponsus,
triumphaturæ maritandus, sub illa mi-
litare confœderatus flagitat, ut illi am-
plius placeat, quem amans super om-
nia, sui habere spectatorem prælij ze-
lotypus exoptat.

Sed nunc à compaginationis irre-
solubili fœdere lapidibus, ad alterum
succumbentium belluarum, conculcan-
tisque hujus fortissimæ mulieris privi-
legium progrediamur. Præfagus igitur
futurorum spiritus, portentosam au-
gu-

(d) 2. Corinth.
3. v. 3.

(e) Prov. 28.
v. 1.

(f) lib. 31. m.
c. 14.

Vir justus
star leoni
nullam be-
infernalem
timet.

gu-

guratur felicitatem, & bestiae terrae pacificae erunt tibi. Fallacem adversarium hoc insigniri nomine, notat commemoratus Pontifex, quia ad rapiendas peccatorum animas eò effertur crudelius, quo minus vitae durantis tempore ab incurijs voluptatum asseclis formidabatur, quos enim vivos oblatis illecebrarum illicitijs blandiens decipit, hos moribundos sæviùs insolescens rapit; hinc electorum Ecclesiam prophetico solatur vaticinio DEUS noster, *non erit ibi leo,*

(g) *Isa. 35. v. 9. mala bestia non ascendet per eam,* (g) circuibit quidem, quærens quem devoret, sed aditus ad vestibulum præcludetur, ambulabit in circuitu cum impijs, cum Evangelicorum dogmatum impugnationibus, cum calumniantibus veræ fidei adversarijs, sed ingredi non sinetur. Est tamen absconditum prophetico in vaticinio mysterium, quod nisi elucidatum, dubitationem non levem menti suppetat, & ambigentem animum varijs suspicionibus coarctat. Quo namque

Leo infernalis non intrat, sed tamen absconditum prophetico in vaticinio mysterium, quod nisi elucidatum, dubitationem non levem menti suppetat, & ambigentem animum varijs suspicionibus coarctat.

Dæmon pro
adversario suo
tunc carne
pugna.

Cent. 1.
num. 47.

convinci poterit argumento sagax investigator veritatis, damnatas ad tenebrarum regionem belluas, esse pacificas, quæ tamen à primo empyrei conflictus exercitio non desinunt belligerare. Vix materno comparet in utero animandus embrio, quando jam præproperus homicida creandæ insidiatur animæ, ut originali sauciatam vulnere, suo invisam & inimicam reddat creatori; vix animatus homo de materni corporis egreditur ergastulo, quando jam prævidens contribulandum caput suum in aquis validis, truculentus Draco omni obstat conamine, ne primæ subjectionis homagium, quod gemonis Adæ filius rebeli angelo præstitit, annulletur; coactus tamen cedere, insidiatur conticescenti infantia, quadrupedem seducturus parvulum, si sciret tentatori pessimo consentire. At ubi pueraescens parvulus iu suos pedes erigitur, suis affectibus impelitur, sciens, quod cernit discernere, potens ad suum finem se convertere, vel se avertere ab eodem, tunc illico ad primum exortæ rationis diluculum, inimicus homo assultus præparat innocuo adhuc homini, præliminaria cum novo pugile tentans certamina, utque subtiliter desinit Hesychius, *mens cum mente, modo non aspectabili pugnat, mens quippe dæmonis cum mente nostra,* (h) luctatur invasus pusio, néve à colluctante tenebrarum principe antelucanus

pusio errorum tenebris involvatur, lux quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum, enervi ac imbelli patrocinator antagonista. Nec suæ fudit nequitia nequam Angelus, dum sibi suum intuetur adversari conditorem, assumit pariter fidum suæ nequitia coadjutorem, qui, quia non valet declinari, non potest segregari, indefinente certamine magnanimum athletam contendit fatigare, quem violentis assultibus diffidit superare.

Periculosam desudantis agonotheatæ luctam, vivacissimis effigiaturus coloribus Mediolanensis Ambrosius, priusquam depingat historiam luctaminis, præmittit prologum exhortationis, *luctandum est igitur adversum carnis hujus illecebras, & fervorem sanguinis, luctandum est adversum nequitas spirituales;* (i) uterque validus colluctator non levem exigui vulneris plagam, sed immedicabilis ruinæ exitium machinatur, non aliter, nisi aut victor ab arena discussurus, aut victus, victoriam novo luctamine vindicaturus. Perit, qui spernit, suis confusus viribus, hunc pertinacem omnisque expertem verecundiæ hostem, seu enim domesticum consideres adversarium, quò viciniùs, eò ferociùs pugnat, quò intimiùs, eò fiducialiùs certat; sed nec est hostis nocentior illo, cui cœlestis substantia potentia suffragatur, non sustinet fatigari, non potest delassari, continuat absque pudoris præiudicio, insistit sine molesto quovis offendiculo sudoris; nullo gravati corporis præpeditur obstaculo, nec aggravante morosæ carnis mole ab infligendo vulnere retardatur. Confluxit magnanimo certamine, sed tamen non sinè lethali vulnere coronatus Dynasta Israël, corruisset hostilis victima, nisi induens fortitudinem exercituum Dominus se præcinxisset, utque nondum emancipatus tyro prudentiùs latentes præcaveret insidias, ut aptiùs arma dirigeret, erudiendum instruxisset, tunc manifesto ereptus discrimini, & iterando luctamini adoptatus, victoriam non sibi, sed Præceptori suo attribuit, seque tam veterano antagonista agnoscens impari propugnatori suo humiliter applaudit, *benedictus Dominus DEUS meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum,* (l) quando sacrilegum

(i) in Titul.
Ps. 43.

Dæmon &
caro sunt a-
trocis inimi-
ci salutis no-
stræ, solo DEI
auxilio su-
perandi.

(l) Ps. 143. v. 1.

vel

*Galea Golie
cessit miracu-
lose lapidi
Davidis ut
nudata frons
sauciaretur.*

vel lanæ coruscante, sed pastoralis baculô armatus processit ad luctam, quando præsumptuosus calumniator, irridens inermem natulum, perfrictam frontem æreâ contextit galeâ, ut collimantem eludens lapidem, contempto illuderet antagonista; sed ordinante providentiâ, recessit munimen, ut enim, dicunt aliqui; apud Lyranum, quod ferrum galeæ cessit lapidi miraculose, quomodo alioquin infixus lapis in fronte eandem penetrasset, si aditus involanti saxo fuisset à tegumento galeæ præclusus? hoc ferro recedente velo, denudata frons ictum excepit, & acto in vertiginem capite, tota monstruosi corporis moles succubuit præcipitata.

*(m) 1. Reg. 17.
v. 50.*

*Gladius Golie
sunt adver-
santes Eccle-
siae, sed ad
eam reversi
aut conversi.*

Docuit manum ad prælium, quod de longè sit in scopum jacere, ne aberret; docuit digitos ad bellum, quod in propinquo sit; in Spurio gigante, qui lustratis agminibus Israël exprobrabat, arrogans spiritus, rebellis angelus, suo velut genuino in schemate communi Patrum placito figurabatur: Prostrato Golie victoriosus David stetit super Philisthæum, & tulit gladium ejus, & duxit eum de vagina sua, & interfecit eum, (m) fuit pastoris baculus festuca in superbiente arrogantis allophyli oculo, quem caligare faciens, nè latentem in baculo victoriosam crucem cerneret, excæcavit. Expendit infernalis alienigenæ machinam subtilis Hugo, gladius Golie sunt illi, qui populum DEI impugnant, quando Dominus tales convertit ad se, & per eos suos defendit, tunc David proprio gladio caput Golie amputat. O quoties hoc impugnatur gladio Mater Ecclesia! sed sæpè sæpius eodem defenditur, sed converso, sed reverso ad Matris gremium, ac propugnatur. Suspendit, victori gratias redditurus victor, instrumentalis principali suspendit gladium pro anathemate in tabernaculo, & suspenduntur pariter arma diaboli, sed superati, sed sauciati, quando persecutores in totidem Ecclesiæ defensores, in validissimos ejusdem protectores Divino stimulante spiritu immutantur; tunc manus Ecclesiæ, quæ manu fortis est, ad prælium docentur, & ejus digiti fideles, videlicet ad bellum instruuntur, nam à diaboli tyrannide liberati, à DEO pugnare docti sumus, manibus quidem justitiam operantes, & per digitos crucis signum frontibus imponentes, explanat doctrinam harum manuum ac digitorum

Theodoretus, (n) Et credam ego tam truculentum hostem, qui vel aperto fu-
rore incurios viatores assilit perimen-
dos, vel insidiatur inter funestas technarum suarum latebras, ut occulto trucidet vulnere in specu horroris tumulandos, credam ego, hunc posse pacificum nuncupari? callidus veterator munitum militem, armigerum pugilem, quasi præteriens aut nesciens, militari stratagemate adoritur, adulationum illicia per aures immittit, ut guttur strangulet auscultantis, per oculos illecebras carnis inspergit, ut videntem saltem ad tempus excæcet; & persvadebor hoc mediatore, quantumvis forsitan non voluntario, sed invito, pacem aliquando fuisse stabilitam? Horrerem ad quæstionem, nisi Pater sanctissimus, moralis Gregorius doceret nescientem; dum enim memoratum Prophetisantis Jobi examinat vaticinium, quo terræ bestias fore pacificas vaticinatur, notat subtiliter, non ait pacatæ, sed pacificæ, videlicet non quia pacem habent, sed quia pacem faciunt, (o) dum enim allestores Angeli animos infidelium ad pugnam stimulant, dum inter Christianos principes lites excitant, ut Charitatis vinculum ruptu difficile dilacerent, aut fidei unitatem rumpant, Divinus Conditor antiquissimo stratagemate confundit fœderatorum linguas, ut rupto mutuae reciprocationis filio coherentes animi dissiliant, ac ex dissensu ipso cum impugnatibus hætenus hostibus pacem inopinato fœdere concludant. Quod quidem in interiori luctantis animæ belluo sæpius accidit, quando inquieti spiritus, sub spe inquietandi hominis, cor justī per adversantes sibi deprimunt, sed unâ simul disponente eventum felicem sapientiâ illud conversis cum adversariis in DEI servitio ad altius dilectionis mutuae obsequium attolunt; inde ergo cum DEO robustior pax oritur unde, nobis ab adversariis durior pugna generatur, concludit Gregorius.

Est igitur firmior unitas, quam coguntur cyclopes cudere, est gloriosior quam adstringuntur filij dissensionis nolentes colligare; est mirabilior, quam terræ bestiae terrenos inter homines, quos dissociare perennis odij ministerio voluerant, casto tentamine, invicto tenentur conamine coadunare. Applaudat igitur plaudenti Ecclesiæ universa Christiani orbis orbita, cui pax ex bello fe-

*(n) in Ps. 143.
v. 1.*

*Diabolus non
est pacatus,
sed pacificus,
quia contra
suam volun-
tatem facit
aliquando pa-
cem.*

*(o) Lib. 6.
mor. c. 16.*

*Firmior pax
disponente
Deo quam
que fit post
bella per
bolum col-
mata.*

rali oritur, ut omne novæ dissensionis periculum, suos inter confœderatos filios aboriat. Felix augurium! jam

tunc prophetiæ exultantis Isaïæ præfatio celebratum, quando futurum Regis pacifici prævidens ab æternis montibus descensum, nascenti cum nascente gratulabatur Ecclesiæ gentium, *conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in*

falces. (p) non levabit gens contra gentem gladium, expendit promissam continuaturæ pacis serenitatem Lyranus, & explicat indefinitam ejusdem continuationem, *hoc dicitur ad designandam diuturnitatem.* Invaserat grandis tribulatio regiones nostras, furibunda inimicorum rabies involabat territoria, ut depopulentur, transliebant regnorum confinia ut eliminentur, nulla Christianæ reconciliationis spes affulgebat, in spissa obumbrantium castrorum caligine, quam princeps mundi hujus sua cum potestate tenebrarum condensabat, continuas solitudinum inquietabat calamitas, conglomerata coacervatarum ærumnarum turba, hostiles exercitus aut præcurrebant, aut succedebant. Infrunita sanguisui Martis barbaries insiliebat pagos, affliebat urbes, incinerabat ædes, examinabat gentes, arrogans provinciarum sitis fundebat torrentes sanguinis, nec tamen haurire amplius saragebat. Prætendebantur regna, repetebantur sceptræ, profligabantur incolæ, inducebantur advenæ, quasi sola salus recuperandarum urbium consisteret in furore, nec magis fidendum foret, inalterabili æternæ Veritatis oraculo, incommutabili loquentis verbi verbo, quod puer Domini (dictante Domino) eruebat: *mansueti hæreditabunt terram, & delectabuntur*

in multitudine pacis. (q) Itaque silentibus armis deliciosa terræ hæreditas evadit, & instrumenta bellici furoris, in ligones & sarcula fœcundæ jucundæque agricolationis convertuntur. Ut adimpleri votum Clementis Alexandrini videatur, qui apprecando magis quam augurando prædicebat. Erit igitur pax, & metus terribiles cessabunt, DEO conso-

piante, & sui amantes fructibus pacis exhilarante. (r) Novi insignem Carthaginensis Presbyteri elucidationem, dum recedendos rationales gladios, & contumeliosas ferientis lingvæ lanceas in falces adhortatur: *vetus lex ultione gladii se vindicabat, & oculum pro oculo eruebat, nova autem lex clementiam designabat, &*

Pars III.

pristinam ferocitatem gladiatorum & lancearum ad tranquillitatem convertebat. (s)

(s) lib. Adver. Judæ c. 3.

Amplectere quod mavis, aut in sudore vultus tui elaborare terram, aut sparso humani sanguinis profluvio eandem irrigare; non omnis ignorans militiam, campum nescit, nec destitutum magnanimo se probat animo, qui pacem colit; non ille illico Heroam in robusto corpore gestat animam, qui ignem spirat labijs, se ipsum, qui novit vincere Heroem exhibet, quantumvis alium non vicerit inimicum. Humanum sitire sanguinem, est feræ tygridis, sed absque sanguine rebellem spiritui carnem subdere, victoriosi principis est trophæum. Cedunt in gloria, cedunt in fortitudine cœlesti militia, universæ castrorum acies, nulla prætendit aut dignitate nominis, aut nervositate roboris, aut antiquitate stemmatis nec numerositate multitudinis præcedere, nî forsan illa secundo velit luctamine conflictum experiri certamine, quæ cæsa cecidit, quæ victa corrui in primo. Et tamen, cum magni consilij Angelus de cœli regia, in terram nostram præliaturus descendit, cum ejecturus mundi principem è virginalis uteri in mundi arenam profilit, præsidarij cœlestis regię, in aëre non decertatur fulminantibus tonis exterrent, sed gemebundos Adæ filios in valle lachrymarum exhilaraturi suavissimis sonis demulcent; canit angelica phalanx, non classicum feralè, sed canticum sponsale, clangit non buccinum fatale, sed Jubilum rurale, ferit non tympanum lethale, sed organum vitale, canunt & recinunt cœlestes genij, sublimes musici, *facta est cum Angelo multitudo militiae cœlestis dicentium gloria in Altissimis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* (t) Nascitur venturus hominum judex, ut rescisso Chyrographo debitorum reatus nostros miseratus absolvat, nascitur Rex noster, ut jugum captivitatis nostræ nostris à cervicibus tollat, suumque svave cum onere levi humanis cordibus gestandum imponat, nascitur de cœlo veniens cœlestis Adam, non paradisi incola, sed mundi advena, quem nec interdicti fructus svavitas fallit, nec nequam serpentis nequaquam eludit, nec mulier decepta seducit, nec verecunda nuditas pellit, nec arboris folium regit; Et huic in fine temporum nato sine patre ex matre, qui ante omnia

In veteri lege admittebatur ultio gladii, in nova prævalet clementia,

(t) Luc. 2. v. 13.

nia sæcula sine matre processit ex Patre, applaudit angelicus chorus castrorum, non animans ad conflictum, sed provocans ad amplexum, non exhortans ad secundam perduellis Angeli cædem, sed invitans ad suavem humani generis pacem. *Et in terra pax hominibus*, approbat augustam delapsorum spirituum pompam Mediolanensis Ambrosius, *bene Angelorum nominatur exercitus, qui ducem cælestis militiae sequebantur.*

Comparent
Christo nato
cælestes nun-
tij pacis, &
vocantur mi-
litia cælestis.

Verum! quid beatarum mentium excubijs cum nuntiandæ pacis cantico? quid militaribus cuneis cum ineundi fœderis nuntio, si profiteretur militiam hostibus intonet classicum, si sunt aligeræ pacificandarum gentium cohortes, militiam non commemorent, exercitus dissimulent nominari; ut quid enim apparet cum Angelo multitudo cælestis militiae pacem annuntians? nec enim est militare obsequium, aut officium publicandæ pacis annuntiantem agere fecialem; nec unam tantum descendisse legionem existimare licet, quando (magni Leonis computu) innumerabilis conglomerabatur multitudo, quæ introducens Primogenitum in orbem terræ, suo stipabant comitatu.

(u) lib. i. c. 8.

Assignat militaris præsentia rationem Cassianus: *idcirco militia cælestis dicitur, quia infatigabiliter pro hominibus terrenis militant; ut possint esse cælestes simulq; concives.* (u) Revereor fidissimos protectores, fortissimos veneror defensores; sed cur pacem annuntiat hic militaris ordo? si cædem hostium intimarent, si potestatem tenebrarum ab orbis orbita eliminandam annuntiarent, applauderem militibus, congratularer ducibus, cohortibus psallerem, phalangi-
bus agglomerari exoptarem. Præcesse-

Militant pro-
homine beati
Angeli, ut
fiat cælestis.

rat siquidem misericordia & veritas faciem ejus, sed non recepit primam e- gens miseriam, nec mendaces filij hominum secundam susceperunt; adornabat sublimen thronum venturi Regis gloriæ Justitia & judicium, quæ præparatio sedis suæ à Psalte regio nuncupantur, sed reus Adæ filius à primo mox declivio, quo ambulanti ad auram post meridiem cum Patre abscondito declinavit, illius horruit faciem, ad approximantem illius præsentiam expavit; tandem (Bernardo attestante) *pax cum Rege venit, ut Propheta fidelis inveniat, qui dixerat, pax erit in terra nostra, cum venerit;* (y) inde concomitantes Angeli hanc solam præ-

dicant, ut venientem in propria terrigenis annuntient, *ipse enim est pax nostra*, qui fines suos pacem posuit, nè hoc adventus sui primordiale vestibulum transiliret: & quidnam aut nostræ calamitati utiliùs? quid poterat nostræ mortalitati feliciùs à felicissimis cælestis Solymæ civibus intimari, quàm pax illa, quæ priùs fuit cogitatio pacis in corde Patris, fieret pax nostra sub corde Matris, quo solo nomine omne bonum compendiat, universa felicitas significatur. Suo benedicturus populo coronatus Princeps Solymæ, hunc brevem intonuit largæ benedictionis Catalogum: *pax super Israël*, (y) legit Glossa, *omnia bona* (y) Ps. 124. v. 5. *super Israël.* Pax Israël nunc quidem fide DEUM, & ea, quæ DEI sunt, intuitibus, tunc autem facie ad faciem deposito carnis velamine intuituris; elucidat apertius interpretes Lyranus, intelligens non Israël secundum carnem, sed secundum spiritum, scilicet *super populum Catholicum.*

Ablegat charissimum sibi filium, innocuum somniatorem anxius Jacob, *vade, & visita, si cuncta prospera sint erga fratres tuos*, (z) cum Chaldæo legit, & cum Hebræo Oleaster, *vide pacem fratri tuo*, nam pacis nomine, ut auctor Catenæ loquitur, omnis prosperitas designatur. Tale videlicet est donum & bonum pacis, ut si quid gratiosum aveas indicare, si quid deliciosum ambias præsentare, si quid affectuosum velis communicare, pacem communica & illud communicasti, pacem præsentasti, & illud præsentasti, pacem indica, & illud indicasti, *in ipso quippe vocabulo pacis*, notat accuratè Doctor mellifluus, *id est cum hoc nomen pax ore pronuntiatur, copulantur labia, & os quasi quadam spiritali suavitate dulcescit*, (a) Exulans in deserto Engaddi ab immutata exulcerati Saulis facie proscriptus David, suos optatæ pacis arrhabones ad Nabal expedit, nec aliud pro impetranda famelici militis annona deputat pretium, non aliud mittit Chyrographum, non aliud offert Symposium, quàm pacem, *sit fratribus meis & tibi pax, & domui tue pax, & omnibus quæcunque habes sit pax*, (b) legunt septuaginta interpretes, *tu Salvus, & domus tua salva, & omnia tua salva*, quasi translato diceret idiomate, cum pace salvis omnimoda, sit undique, ut salutiferæ pacis adversaria, tanquàm salu-

(x) Serm. i. de
Annuntiat.

Israëlis non
ne populus
Catholici
intelligunt
(z) Gen. 31
v. 14.

(a) Serm.
multipl.
pacis.

(b) i. Re.
v. 6.
Nominat
omnis
ritas,
lus indi-
tis

eis inimica ubique proffigetur. Illuminatus puer Domini ter pacem nuncupat, ut trinā pace cunulet, quæ omnem durationem complectitur, & universam animi felicitatem auguratur, triplicem optat eis pacem, interpretatur optantis votum purpuratus Hugo, scilicet temporis, pectoris & æternitatis, ne labili cum tempore elabatur, ut in peccato pectore recondatur, ut perseverantura æternæ beatitudinis dona impertiatur. Sed tondendis intentus ovibus suis stultus Nabal, Carmelum incolebat, Carmelus quippe scientia circumcissionis, vertitur, qui ergo scientiam multorum possidet, sed circumcisam, recisa bonitate & sanctitate vitæ. ille suam in carmelo possessionem habet, & dives esse dicitur, simulque stultus vertitur, qui enim pacem rejicit, à sapientia deficit, & à prudentia se avertit. Illud est admirabile commercium, abominabile consortium, confederatæ veluti dissensionis cum ovium tonsione.

Dilectâ viduatus conjuge mæstus Judas evolutis, accepta post luctum consolatione (*nam magno tempore in luctu permanere virilem Majestatem non decet, quia pusillanimitatis inaium est*, commendat Judæ prudentiam Abulenſis, (c)) ascendit ad tonsores ovium suarum, (d) ipse & Hiras opilio gregis Odollamites in Thamnas; hæc nomina elucidantur in mysterio, quidve præfiguranda innuant, exenteratis vocabulis declaratur; opinionis loco legit Hebræus Hiros, socius aut amicus ejus. Est autem consona unisono Commentatorum calculo, Judæ versio, est nota singulis translatio, qua Judas Confessio vertitur & transfertur, illūque propriissimè annuntiat, quem Doctor gentium Pontificem confessionis nostræ JESUM (e) nuncupat, qui appropinquante nostræ redemptionis tempore consolationem accepturus super amatæ olim Synagogæ conjugis morte, ascendens super nubem levem, ingressus est Ægyptum, venit ad oves & pastores, ad oves perditas, quæ perierunt de domo Israël, & ad pastorum æmulos, & transvestitos ovium & mercenarios & tonsores, qui lanam sibi appropriantes, de ovibus non curabant. Nec solus venit, sed adventurum prævenit amicus sponsi, nuntiaturus adventum ejus; Si enim Hyras vertitur, videtur fratrem meum, si Odollamitæ vocabulum translatum significet testimonium in aqua,

ipse est Joannes, qui baptizans in aqua, de baptisaturo in Spiritu sancto testimonium perhibuit, ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius DEI; (f) sed ecce! vix ad tonsores in Thamnas veniunt, quod vetans & deficiens interpretatur, quando vetantes loqui verbum, loquenti adversabantur deficientes Judæi; nam grande illud litigium, ingens illud dissidium, solo morientis DEI extinctum sanguine, tunc in Thamnas exoriri cœpit, quando in propria veniens, à suis non fuerat receptus, quando Agnus DEI à rapacibus lupis, venientibus in vestimentis ovium, invadebatur, vel saltè invadendus observabatur; jam enim uxor Judæ, aut occubuerat, aut saltè vicinæ morti approximabat; Erat hæc prima hujus mariti conjux Sue filia, quod notans Tuitiensis Abbas subtiliter commentatur: Sue interpretatur loquens, aut cantilena, in quo silentium intelligimus legis & Prophetarum, qui usque ad Joannem prophetarunt; (g) heu! quæ non dissensio inter tonsores & custodes ovium, quod non surrexit jurgium inter pastores Synagogæ & gentium Ecclesiæ, inter Apostolos & Phariseos, inter JESU discipulos & hyppocritas legis peritos! Intonuit hisce tonsoribus Judas adveniens, intonuit incarnata Veritas terribilem ulturi Vindictis sententiam, vae vobis scribæ & Pharisei! quia comeditis domos viduarum, (h) resonuit iterans echo Verbi verbum, clamavit vox clamantis, genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? exclamat gemebundus Hugo, ob hoc fere omnes dissensiones sunt in Ecclesia, id est, de ovium tonsione. (i)

hæc prædicata, hæc nuntiata homini, non tamen ab homine, sed Angelo desiderata pax, iniquos debellavit tonsores, litigiosos profligavit dissensores, quando nuntiatum est Thamar, quod socrer ipsius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves; Hoc quippe nominis vocabulo (Carenſi Commentatore) electi de Judæis & gentibus designabantur, quibus annuntiabatur gaudium magnum, illis ab alloquente Angelo, istis à radian-te stella, nuntiabatur inquam viduatum Synagogæ sponſum ad ovium tonsionem ascendisse in Thamnas, quod vertitur defectus, nec enim alio illectus illicio traheretur, non alio movebatur impetu DEI Filius, quàm desiderio exonerandi hominem à pondere peccatorum; idcir-

Communiter
oriebatur in
tonsione ovi-
um dissensio.

(c) in 32. e.

Gen.

(d) Gen. 38.

(e) Hebr. 3.

v. 1.

(f) cum

ascen-

ad tonso-

rem ovium

suam in

am.

(f) Joan. 1.
v. 34.

S. Joannes Ba-
ptista præfi-
gurabatur in
Hira Odolla-
mire, qui si-
gnificat testi-
monium in
aqua.

(g) Matth. 23.
v. 14.

(h) Luc. 3. v. 7.

(i) Sap. c. 25.
1. Reg.

*Christus in se
nostros susci-
piens defectus
tondit oves
liberans eos
à pondere
peccatorum.*

circo evocabat omnes, qui labore fatigati succumbebant, qui onerati fatiscabant, ut tolleretur peccata mundi, visiturus mundum, non praeliando, sed tolerando, non inquietando, sed pacificando, idcirco princeps pacis nascitur toto orbe in pace composito, ut foret pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Descendit de patria pacis, ut veniens in deplorandam lachrymarum vallem, faceret viam pacis, & fieret in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion, Ecce! qui circumscribi loco non poterat, dignatur quadruplici in loculo comprehendere; quid enim virginali utero humilius & angustius? quid animalium præsepio contemptibilius aut vilius? quid cruce detestabilius? quid horribilius sepulchro? & tamen nullibi felicius vel efficacius, validius aut gloriosius, reconciliavit offenso Judici peccatores, liberavit ab ira vindicis transgressores, instituit servos nequam in filios & hæredes, absolvit reos à poenis & flagellis, *in his locis collocatus pacem nostram fecit*, concludit purpuratus Hugo; debellavit siquidem aëreas potestates manu fortis, non tamen munita lanceis vel gladijs armata, sed acclavata stipiti, & ferro perforatâ; confregit arcum cupidinis, & scutum terrenæ voluptatis, non tamen equo insidens, sed in præsepio recumbens; pacificavit DEUM & homines, non cælo terraque vagabundus, sed maternis intemeratæ virginis visceribus constrictus; fugavit pavore milites, non in amplo luctaminis theatro, sed in angusto exanimati corporis sepulchro; *in pace factus est locus ejus*, Legit Cæteranus, *umbraculum ejus*, sub quo & suaviter quiescitur & dulciter dormitur; ut si sponsum à diurnis laboribus fessum, acerbis doloribus pressum in cordis tui lectulo desideras reclinari, flagitas commorari, non tantum præsentem floridum, sed amplius ab exoptata pacis requie umbrosum.

(1) Ps. 75. v. 3.

*Pax est locus
& habitaculum
DEI.*

Est bonum JESUM quærere, est reperire melius, est optimum tenere; ut ultimum obtineas, loci oportunitatem provideas, est necesse; ille locari non ambit alibi affectuosius, quam in pace; hunc si optaveris, si templum pacis in ara cordis tui construxeris, erit in pace locus ejus: nève discessum timeas, nè fugam metuas, succedet pariter habitatio ejus in Sion; legit Chaldaeus, *habi-*

taculum domus Divinitatis sanctæ ejus in Sion, quæ, quia speculatio dicitur locans; hunc hospitem amatrix pacis anima ad speculandum excitatur; benè optimè pax præmittitur speculationi, & hæc pacem subsequitur, non quidem ut Dominam pedissequa, sed velut comitem socia, aut quasi herula præcursores; sicut subsequitur solem antelucanus Lucifer aperiatur, sic superventuræ sanctæ contemplationis exercitium pax prævia declarat, nec enim turbatus furore oculus poterit lucē inaccessibilem intueri, quæ serenitatis tantum mentibus objicitur, nec nisi ab inoffensa pupillæ collineantis acie respicitur, puro duntaxat oculo videnda perhibetur. Et ubi opportunius, aut jaceat dilectus, aut fulgeat lux de luce, quam in pacifica serenitate mentis; quam inturbare nescia tranquillitate cordis? ubi deliciosius recumbit, securius delitescit Pater, quam inter filios? & quinam alij fiducialius hoc gloriantur titulo, quam illi, de quibus ore proprio edixerat primogenitus in multis fratribus, *beati pacifici, quoniam filij DEI vocabuntur*; (m) nève significationem nominis, aut functionem muneris ignoraremus, explanat utrumque Doctor maximus, illustris Dalmata: *beati pacifici, qui primò in corde suo, deinde inter fratres dissidentes pacem faciunt*. Dat rationem nuncupari nominis Doctor angelicus: *quia habent officium DEI*, quid valeat sublimius commendari? quid altius sublimari? *ad hoc enim Filius DEI venisse dicitur in mundum, ut congregaret dispersa.*

*Pacifici sunt
filij DEI, qui
in se ipsis pa-
cem habent
& in alijs
causant.*

(m) Matth.
v. 9.

Conclude sapiens Philosophus! ergo ad hæreditatem Filij DEI non nisi per ministerium pacifici pervenitur; regnat qui servit DEO, quid aget filius? servo illustrior, conditione libertatis suæ, quasi excelsior servitute? non minus dici valet, nec majus responderi, quam conregnabit cum DEI Filio jure fraternitatis. Huc sola pax deducit hominem, imò conducit peccatorem, dum servitute vitiosum spoliens peccati servum, mutat cum conditione personam, miserum convertens in beatum, & DEI Filium efficiens dum efficit pacificum, dum generat sanctæ concordie fidelem spectatorem. Audi qui dubitas Nyssenum eloquentissimè perorantem, & eum, qui Evangelico incarnatæ Veritatis idiomate dici meretur pacificus, compendiosâ hac panegyri commendantem, *excedit homo suam ipsius naturam immor-*

Ingens digni-
tas filij DEI
per partici-
pationem.

alis ex mortali ex fragili integer & incor-
ruptus, excessus desiderabilis, quod ter-
ra cœlo jungitur, & solum soli coadu-
natur, ut lutum participatâ firmitate
figuli polleat, & factura factori suo,
velut effigies prototypo, correspondeat,
nec ejus à pulchritudine, qui speciosus
forma est præ filiis hominum, informis
massa pulveris, tot toties deformata vi-
tijs recedat; prosequitur Gregorius,
DEUS ex homine evadens; hærerem, audi-
ens secundum in carne DEUM, à pri-
mo quidem disparem in essentia, sed
comparem conformi imitationis æmula-
tione, hærerem ad DEItatis nomencla-
toram attonitus, nî analogicam præsul
sanctissimus adduceret paritatem; nam
cum dignus sit, qui Filius DEI fiat, digni-
tatem Patris in se prorsus habebit, atque om-
nium paternorum bonorum hæres existit. (n)
Felix puerpera, quæ generat DEI Fili-
um, quem parca nimium natura ener-
vem & imbellem, feralem & lethalem
Adæ filium procreavit; & quia pacifi-
corum Mater non alia esse noscitur ab
illa, quam dilectus pacifici Regis disci-
pulus describens exaravit, DEUS Chari-
tas est, (o) quis est, qui neget DEI
Filius, quem esse pacificum recogno-
vit? Absque Patris similitudine non da-
ri filiationem in ordine naturæ, probat
Philosophia de temporalibus, munus in
gratiæ participatione docet Theologia
de ijs, quæ omnem sensum exuperant
naturæ.

Parentis filius defert similitudi-
nem, & omnis genitus generantis; in
quo assimilatur ergo pacificus DEI Fili-
us Divino Patri, se per spiritalis gratiæ
influxum generanti? in quam ex-
cellentia Divinæ similitudinis consistit
prærogativa? in ratione ac intellectu
resolvit Doctor Angelicus cum Augusti-
no, nec in ipsa rationali creatura inveni-
tur DEI imago, nisi secundum mentem, (p)
quia enim DEI simplicitas figurâ vacat,
nihil est in forma corporis, quod ejus
imaginem repræsentat. Est illa cadu-
ca & fragilis, est ista fortis & stabilis,
à caduco & fragili non sustentatur for-
te & stabile, nec corruptum delineatur
ab incorrupto; à rationis igitur præ-
stantia effigiatur imago DEI, illi confor-
miter egregij prædicatoris oraculo, li-
cet is, qui foris est noster homo corrumpat-
ur, tamen is qui intus est, renovatur de
die in diem, (q) duplicem recognoscit
Pars III,

Paulus hominem, unum, qui carnali
cernitur oculo, alterum, qui abscon-
ditur ab illo, & illum ipse, qui cerni-
tur non cernit; homo est ille, qui in-
tus est homo, nec illa, quæ sunt ex-
trinsecus homo est, sed hominis sunt.
Definit proinde hunc Nyssenus Præsul,
est opus DEI, ratione præditum, ad ejus (r) Greg. Nyss.
à quo creatum est, imaginem factum. orat. 1. in ver-
Confer pacificum, qui novit se ipsum ba: Facia-
in pace regere, & alios pacificare, ec- mus homi-
quoniam mediò, utrumque hoc munus nem.
exhibet, utrumque hoc officium admi-
nistrat? non aptiori alio quam invin-
cibili tolerantia, quâ malos sustinendo
patitur, & longâ diuturnitate temporis
eorum sufferre intemperiem molitur;
hoc ipsum illuminatæ mentis domini-
um, hoc est imperium providæ ratio-
nis; pacificis DEI similitudo est, adstipu-
latur Augustinus, tanquam perfectè sapi-
entibus. formatisque ad imaginem DEI, per
regenerationem renovati hominis, (s) Quod (s) lib. 1. de
svadet in DEO homini, quod consulit Serm. Dom.
& præcipit, est mentis oculus, est ar- in un. c. 4.
biter rationis; imò est ipsa ratio, quæ
fecit hominem ad suam similitudinem,
quæ facit aridam esse in stagnum, & si-
tientem in fontes aquarum, quando ra-
tionalem belluam furibundum homi-
nem, convertit in effigiem Divinæ tran-
quillitatis; hoc efficit pacificus, accep-
tâ Divinitatis similitudine DEI Filius,
jungens distantia, concordans discordia,
reducens rugitum leonis ad vocem ho-
minis, & eliminatâ rigidi horroris hye-
me, vernam amœnissimæ tranquillita-
tis serenitatem efficiens.

Pacificus est
vera DEI
similitudo.

Sed suspicaris forsitan, sine labo-
ris impendio, in cubilibus, in quibus
prius dracones habitabant, oriri virorem
calami & junci? putas exili artificio,
levique magisterio in perfidis impiorum
mentibus, in quibus commemorabatur an-
tè fallax & mendax Angelus, circum-
volans per superbiam, fremens per ira-
cundiam, tumens per arrogantiam, cru-
delis per barbariem, tyrannus per furo-
rem, stupenda vicissitudine exurgent
mansvetæ humilitatis calami & junci pa-
cificæ charitatis? putas erit ad instar
calami, vacuus pacificati peccatoris a-
nimus suis in oculis ab omni & verita-
te & bonitate? putas humiliatus in con-
spectu suo, merebitur coram Altissimo
surgentis instar calami exaltari? putas
sine prodigio convertentis, sine immen-
so

Cubilia draconum per pacem in Calami & Junci campum convertuntur.

so pene reconciliatoris, mediatorisque fastidio, suos mutabit in corde proprio præteriti furoris impetus, & rugientis animi excessus? illuminatricis gratiæ hoc opificium, erudientis sapientiæ magisterium, quò cæca mens irradiatur, ut squamæ decidant furoris, & sicca stipula, quam solus fervor concupiscentiæ, quam solum excandescens iræ flammicidium succendit incinerandum, ardeat nunc in lampade charitatis, nec extinguatur flante sinistro turbine adversitatis! Ingentis operæ pacificorum labor est, ut dignus sit coronari excelsa diademate Divinæ filiationis; innumera explorentium ludibria, sollicita recogitantium conamina, ardua famulantium obsequia admirationem sibi conciliant sapientum, nec non applausum Angelorum. Priusquam ab indefessi sudoris exordio aggreantur vitia, tot inveteratarum consuetudinum circumvallata munimentis, priusquam centuplicata accessus removeat impedimenta, resolvat connodata vitiosarum inclinationum argumenta, priusquam convincat innumera voluntatis propriæ irritamenta, quot non debilitati cordis deliquia commiscantur, quæ non excruciatum corporis incommoda expenduntur, quæ non ærumnarum afflictæ mentis signacula imprimuntur. Sed illud incomparabile restat solatium desolato, quod immutato semel rebeli corde, pacificatâ domo impij, tutum evadat incolæ DEItatis domicilium, id ipsum cor, quod nuper spelunca exstitit latronum. Arrogans Jebusæus longo lustrorum intervallo tutissimam possederat augustæ Sionis arcem, dilectus Benjamin magnanimam impendit operam, ut tandem hæc residuas Chanæorum quisquillas ex orbis metropoli, ex urbe Solyma eliminaret, accessit obsessurus David, dumque valla erigere, muros impetere, angustiare præsidia, irruere in antemuralia contendit, fortes præsidiarij cæcos & claudos collocant in superficie murorum, ut hoc risibili simulachro irrideant impavidam Martij Herois fortitudinem, quasi jocanter insinuantes dicerent (glossâ commentatrice) *adeo fortis est civitas, quod non* (i) *in 5. c. lib: indigemus auxilio fortium, (r) sed præsumptuosa temeritas suæ ambitionis reperit vindicem, suæ insanæ ultorem; collecta siquidem manu valida, sed validiori prævalentis Angeli suffultus adjutorio, expugnavit Solymam cum arce*

Sion, quam civitatem David nuncupans David jure pacifico possedit visionem pacis; pacifico pol-
nisi continuato luctamini perseveranter der Solyma
institisset, nisi spreto laborum impen- alias velut
dio constanter impugnasset, nunquam inexpugna-
ad contemplationis apicem, ad sanctæ Sio- lem,
nis speculam, ad amœnissimam delici-
ciosæ pacis patriam, ad Solymæ metropolim pervenisset, nunquam pari fortuna utrumque expugnans victor occupasset.

Est cor humanum desiderata pacifici Regis regia, est mens excelsum Sionis munimentum, quod sæpe Jebusæus occupat, dum arrogans dissensionis filius, inveterato jure suo illud conservat. Est DEI Filius, est vir pacificus, qui DEO debitum, qui suo in Conditore alienatum intuens, recuperare flagitat, assilire desiderat, legitimoque Principi reddere affectat. Orditur prælium, & universam tenebrarum potestatem insiliens, molitur cogere ad deditionem; solum solius pacis aditum uterque indefesso studet conamine, iste, nè intret, præpedire, ille, ut penetret, obtinere. Prolixò diuturni temporis spatiò interdum lucta continuat, dumque alter alteri reluctatur cedere, dubio Marte configitur, quantumvis confisa suo principi anima vix audeat de secutura postliminiò victoria dubitare. Urbis præsidium muris insidet propugnandis, quod nisi cæcos & claudos lustrare nequit in aciem; enimverò cœcutiunt hodie dum rebelles angeli ad fulgurantem Solis Justitiæ præsentiam, & claudi in via mandatorum DEI, ignorant ambulare. Rident sublimem filiorum DEI fiduciam, eludunt, vel saltè simulant eludere robustam humanæ mentis confidentiam, sed lusus illusis fiunt, dum vir pacificus assultu magnanimo hanc arcem suo perduellem principi lætanter insilit, utque legitimo restituatur Domino, cor perfidum ad recognoscendam, ad adorandam sui Creatoris faciem convertit. Hæc sunt optata palmigeræ pacis luctamina, cui colluctanti, cui configenti cœlestis semper militia succurrit, nève suo cedat unquam antagonistæ, nunquam non gloriosa fideliter assistit. Quisquis pacificus ingrederis ad certamen, ut paci consulas, pro pace milites, ut pacem invasam protegas, reducas profligatam, egredieris victor; aligerorum quippe plurimum interest, propugnatores civitatis suæ viriliter protegere, subire discrimen de-

(i) in 5. c. lib: indigemus auxilio fortium, (r) sed præsumptuosa temeritas suæ ambitionis reperit vindicem, suæ insanæ ultorem;

2. Reg:

defensorum. Revertitur divino evocatus imperiò illustris supplantator, regreditur à finibus Mesopotamiæ, quò obedi-
 (u) Gen: 32. 7.1. entem exulem Patris imperium ablegavit, redit ad lares patrios, dùmque sollicitus de obrinendo irritati fratris venia iter prosequitur, à monte Galaad versùs Chanaam occurrunt anxio viatori cœlestes genij, castrenses habitu, affabiles aspectu, fueruntque ei obviam Angeli, (u) non comparentes, sed occurrentes, non deterrentes, sed impellentes, subjungit Tuitiensis Abbas, quod insigne sonat, victoris & emeriti, cui pro gloria triumphi, pompa cœlestis obviam procedens, festiva ex-
 (x) Rupert: in Gen: ceptione lætum obsequium præbuerit, (x) ante prælium canunt victoriam, nondum in terræ stadio acquisitam, sed jam cœlesti in consistorio decretatam, tremit ad occursum superni Spiritûs, corpus terrigenæ, quo solet congenito tremore subditus principem vereri, quo solet inferior superiorem suum revereri; agnovit illico transfiguratam cœligenorum civium aciem, expertus jam tertiò consimile spectaculum solivagus asceta, exultansque ad salutare præsidium, vociferando jubilabat: *castra DEI sunt hæc* (legit Arabs) *iste est exercitus DEI*, castrametantes ducebat legiones (si Diodoro Tharsensi credimus) Michaël Archangelus, qui legiones hæc adversarijs potestatibus terribiles in aciem lustratas ordinabat.

S. Michaël
 præses mili-
 tia Angelo-
 rum obviam
 Jacobo trepi-
 danti.

Grande prodigium Gubernatricis Providentiæ, quò viro simplici, formidoloso homini, in obsequium instruebatur acies, quæ tamen ad solatium Patris multarum gentium, dum victimare parat Unigenitum Altissimo in sacrificium, unum duntaxat immisit aligerum, qui percussuram detineret dexteram, & libratum, ferientis gladij impetum contineret; quæ fugitivum à facie Madian consolatura virorum fortissimum Gedeonem unum transmisit Angelum, sui exercitus Protectorem; quæ inclinata ad copiosos supplicantis Ezechiaë gemitus, exulcerata ad comminabundos blasphemii Rablaci fremitus, Angelum Domini destinavit, qui centum octoginta quinque millia, de potentissimo conglomeratorum Assyriorum exercitu, unius noctis spatio exanimavit; quæ incurium Israël protectura, dum temulentus Pharaon, innumera concomitantium Ægyptorum stipatus colluvie fugientium insequitur innocentiam, velocem expe-

divit cœlestis curiæ principem, qui tollens se præcessit castra Israël, stansque medius inter utrorumque castrametantium populorum agmina, interficiens allophylorum exercitum, subvertit rotas, in medijs fluctibus totam corruentis tyranni barbariem tumulavit; Oculata ad nostræ invigilandum prosperitati Providentia! quæ periclitante Machabæorum gente, ad implorantis Judæ deprecatoriam vociferationem præcedentem ordinavit equitem in veste candida, aureis ab armis fulgidum, qui secururam indicaturus victoriam, hastam pro signo evibrabat; Et ecce! ad unius peregrinantis advenæ subsidium, ad solum unius Jacobi votum lunantur supremi alites in militarem campi aciem, lunantur in coronam; Quæ tanta meritorum præminencia hoc singulari beneficio meruit præmiari, quæ invadenda regio tam numerosis eguit præsidiorum copijs conservari? Est unum unius Jacobi meritum, cui minus non potuit præmium correspondere, non erant victimæ, quas immolabat, non erant hostiæ, quas cremabat, quod si cum auctoribus catenæ respondeas, missos apparuisse ad consolationem viri DEI, cui imminebat subitus terror, ex occurso fratris sui, dicam ego, unus duntaxat illius beati agminis abundasset, nè dicam, suffecisset ad solatium intensioris longè amaritudinis, ad exhilerandum afflictionem animum contribulati viatoris, afflictæ spectatoris.

Castra DEI
 occurrunt
 Jacobo in
 præsidium,
 dum ambie
 reconciliari
 fratri suo.

Promeruit insigne pacificatoris studium, quod virtus alia non meruisset; non mea, sed celeberrima Mediolanensis Ambrosij hæc est sententia, *perfectis & fidelibus Divina solent adesse præsidia*, non autem levem elevatæ sanctitatis excellentiam perfecti nomine significari suspiceris, non obviam consuetæ pietatis mediocritatem recenseri opineris, nam falleris, si inter magnos eundem eminere non cogitas, si parem maximis assurgere dubitas, dum audis aliquem perfectionis elogiò commendari; communem discute scholarum definitionem, quæ perfectum illud duntaxat esse asseritur, *cui nihil deest*, & credis exiguum sanctitatis id esse complementum? audi clarissimum Antistitem in sua commendandi Patriarchæ panegyri sic prosequentem; *perfectus autem, qui cogitabat de reconciliatione fraterna, ita, ut humilitate invitaret, officijs requireret, muneribus quo-*

(y) de Jac. & quoque emendam eam putaret. (y) Est admirabile mysterium, quo plenitudo sanctitatis hujus exprimitur, est incomparabile præconium, quò zelosa hujus pacifici reconciliatoris perfectio commendatur. Erat innocuus, dum Laban, qui dealbatus dicitur, Divino fugientem imperio insequitur, subsistentem assequitur, qui deprehensus, de furto redarguitur, ad reddendum idola severius adstringitur, frustraneò tamen oculati calumniatoris studiò, sancto siquidem attestante Spiritu sacris in paginis, exprobrabat innocens Gener improperti socero, *scrutatus es omnem supellectilem meam, quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ?* (z) quasi læsus objiceret lædenti, nihil tuorum habeo, nec tuas fraudes mecum abstuli, nec tua idolorum tuorum Sacrilegia sustuli, sed ea semper plus quam in toxicans contagium declinavi; in dealbato non tamen albo, sed inquinato Laban contemplatur Beda cum Augustino, (a) mendacem spiritum transfigurantem se in Angelum lucis; nihil suorum criminum, nihil suarum innocuus viator iste habuit contaminationum: putas tamen nihil prorsus inveniet sagax hic inquisitor, quod suum posset dicere, ab inspirante se oriundum vel à mundo cujus princeps est communicante, vel carne cui familiaris est coinquinante? videtur tutò impossibilis corruptæ proprietatis naturæ; sed qui (Còmentatore Hieronymo) illius typum gesserat, qui binis desponsatus sororibus, & in Lia adumbratam duxerat in Synagogam, & in Rachele gentium Ecclesiam tenerius adamabat, qui inquam illam præfigurabat in carne veritatem, quæ solo Patris testimonio usa, de semet ipsa protulit, *venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam*, (b) idcirco hunc meruit nondum venientem in propria imitari, quem debuit venturum præmonstrare. Imitabatur fideliter superno irradiatus lumine, dum prævalens nostræ redemptionis sæculum, jam Evangelicam æmulabatur perfectionem, illustris Christianæ sublimitatis antesignanus.

Interrogaverat aliquando Clarissimus Apostolorum princeps Magistrum Veritatis, consulebat increatam & incarnatam simul æterni Patris Sapientiam, *quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies?* (c) impati-

ens scrupuli magnanimus Petri spiritus, inquit numerum veniæ, sciensque septies justum in die cadere, & toties resurgere, num etiam septem vicibus una in die remittere offensam oporteat, ambiguus explorat. Sed noluit Evangelicus legislator constringi lege, ignaram finis, & nesciam limitis Charitatem; absit, sed sicut felix ille, qui læsus septies, ignovit toties, ita felicior, si septuagies septies offensus semper indulgit veniam, nunquam retinuit vindictam. Respondet igitur interroganti discipulo interrogata veritas: *non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*, elucidat latens arcanum absconditæ pietatis Tertullianus Presbyter, dum ideò hanc iterationem numeri statutam opinatur, *ut legem in melius reformaret, quod in Genesi de Cain septies, de Lamech autem septuagies septies ultio repetenda est*; (d) antiquæ severitatis mensuram Christianæ benignitatis indulgentiæ justum est adæquari, erat quippè incomparabili excessu abundantior condonantis Christi clementia, quàm fuerat rigida antiquæ ultionis proclivitas severior, hinc istam tollere, & illam voluit in lege Evangelica florere. Vestrâ sed dicam veniâ, jam ante Evangelium hanc pronitatem veniæ in corde viri simplicis fronduisse, in corde pacifici Israël fructificasse. Approximat naturâ primogenitus Esau, reducem excepturus primogenituræ annexæque benedictionis supplantatorem; quem videns eminens in loco aliquantulum eminente (ut explicat Cajetanus, *adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater ejus*, (e) subjungit eminentissimus Còmentator, *honoris signum maximum inter humana signa honoris, quæ proprio cordi exhiberi possunt, exhibuit fratri*, assignat Chrysostomus intentionem adorantis, magnificans virtutem pacificantis, provocans, & per gestus, & per adorationem fratrem in sui benevolentiam; (f) accedit Authorum catenæ auctoritas cum Lippomano, explanantium septenæ adorationis rationem, *ut tam frequenti & magna humiliratione fratrem provocaret ad pietatem*. Sed liceat dicere indulgente tantorum Patrum conniventia, allegorizat sublimissimè Mediolanensis Archi-Mandrita, Doctor Ecclesiæ: *Prophetico spiritu sanctus Patriarcha significat, in advenientem respiciens, qui non solum usque septies, sed etiam septuagies septies veniam fratri laxari juberet, ut ejus contemplatione conventus Esau injuri-*

(d) Lib: de orat: c.

Jacob septies adorans Evangelicam prævenit perfectionem.

(e) Gen: 33 v 3.

(f) in Gen: hom:

(c) Matth. 18. v. 21.

(g) c. 6. ut sup. *Maxima gloria est hominis procurantis pacem.* *viam quam se accepisse putabat remitteret* *fratri. (g)* Hæc est pacificantis victoria, hæc Evangelicæ perfectionis gloria, quam ante Evangelium obtinuit, qui sancto regente spiritu æternis inscriptam tabulis, sed nondum promulgatam, priusquam mundo innotesceret, priusquam Christianis præscriberet, priusquam Christus injungeret, strictissime adimplevit, arctissime observavit. Non formidabat numerosum prævalidi fratris exercitum, non trepidavit ad occurrentis aspectum, quem cælestis militia suo comitabatur præsidio, suo solabatur auxilio, non metuit adversarium, qui obviaturus offenso, supplicaturus reo, dormivit eadem nocte in castris, ut scias impavidum tranquillæ pacis amicum, nullâ suspitione concuti, nullâ formidine inquietari.

Erubescere cor meum in medio ventris mei, confundere anima mea, quam toties inanis metus conturbat, fallax adversitatum umbra impugnat, momentaneus sinistri eventus turbo prostermit, prima imaginatæ tribulationis imago confundit. Ah si mererer ego, suam extenderet dexteram Magister gentium super caput meum, quam lubens in terræ pulverem corruerem, compaginatæ vanitatis animatus pulvis! ô si suam pronuntiaret benedictionem, super hunc conturbatum in pectore, enervem in mente! quem omne Aquilonis flamen concutit, quem omnis bene allicientis Austri sibilus allicit, ô si ejus associari fas sit discipulis! vel illam suavissimam oris sacerrimi audire merear enuntiationem, *Pax DEI, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras, (h) in Christo JESU, quis enim oculus, quicquam conversans in carne spiritus, illius sublimitatem videat, illius comprehendat celsitudinem, quæ in Paterni sinûs solio residet, imò quæ in secreto dulcissimi Redemptoris pectore, florido velut in lectulo, pronubo velut in thalamo requiescit? est adeo plena delicijs innixa supra dilectum suum, ut audeat moralis Hugo indubitanter asserere, aliquas etiam stillas illius pacis supernæ, vix potest sustinere etiam anima spiritualis. (i) Quod si differre pacem terrigenarum à pace cœlitum objicias, non dissentiri volo, id solum adstruo, sunt duæ unius Patris filiæ, sunt geminæ ejusdem uteri sorores; non una dotatur* *Pars III.*

sinè altera, nec reperitur ista nisi illa inveniatur, sinè prævijs terrigenæ amplexibus cœligenam non complecteris; illam si rejicis viator, infallibiliter rejiceris ab ista seductus deviator, nunquam non comitante illâ futurus comprehensor, Est illa non diffiteor, est viatorum pax, est pax solius temporis, est ista gloriosior, est pax æternitatis; sed sicut tempus æternitatem prævolat, nec sine tempore æternitas coronat, sic nisi pacem colueris in tempore, nunquam rueris pace in æternitate; sedet, non vadit amplius felix coronatorum populus in pacis illius pulchritudine, moratur in tabernaculis fiduciæ, quæ templi pacis sunt pastaphoria, in requie opulenta, stat in amaritudine prædestinatus electorum cumulus, in suæ pacis angusto nonnihil territorio, dum exultat in valle lachrymarum; verum post arduum nonnihil momentaneæ tribulationis transitum, dum vadunt ejus pedissequi de virtute in virtutem, hac duce velociter perveniunt ad illud cælestis Solymæ sublime supercilium, ubi videtur DEUS Deorum in Sion.

Pax cœligena non potest à mente viatoris perpendi vel tolerari.

Benedicturus Israël Isachar filium, prophetico in spiritu fortem cognominabat asinum, accubantem inter terminos; si spectes literam, ejus laudabunt fortitudinem, viri fortissimi viginti duo millia, de stirpe Thola filij Ozi triginta sex millia, illorum fratres de Isachar robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia; *(l) si situm accubentis examines, sunt bina gemini maris littora, mediterranei & Galilæi. Nec terrearis velim abjecto jumenti nomine, sed consule anagogizantem Ambrosium: Isachar merces dicitur, & ideo refertur ad Christum, qui est merces nostra, (m) quod cum nobis ad spem salutis æternæ, non auro, non argento, sed fide & devotione mercemur, hinc & beatam supernæ mansionis requiem attonitis discipulorum oculis præfiguraturus inter Eliam & Moysem medius comparuit, ac requievit. Progrediamur, si lubet, ad offeii hujus asini (sic enim Hebræus eum nuncupat) peculiare præconium, supremis etiam mentibus attribuendum: Isachar fortis accubans inter terminos, vidit requiem, quod esset bona, & terram, quod optima, & supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens, (n) quod oculus conspexit, hoc animus concupivit!*

(l) 1. Paralip. 6, 7.

(m) de benedict: Patriarch: c. 6.

(n) Gen: 49. 2. 15.

vit ! Ad bonam requiem anhelavit ,
quam ut fortiretur optatiùs , accubare
præligit donis & bonis omnibus inter
terminos , id est (moralizante Gregorio)
præstolato mundi sine requiescere , nihilque
de his , quæ nunc in medio versantur , quæ-

(n) Lib. i. mor. rere , sed ultima desiderare. (n) Hoc u-
c. 6. num est filiorum DEI illicium , quò ad
beatitudinis patriam alliciuntur , hoc est
æthereum pacificæ charitatis aucupium ,
quò circumvolantes per vaga insidiantis
mundi discrimina periclitantium iusto-
rum animæ , ab universis carnalium vo-
luptatum illecebris feliciter avelluntur ;
sancta quippe electorum simplicitas id-
circo se ad laboriosam pacificandarum
mentium operationem erigit , idcirco
dissidentes pacificare satagit , quia ad æ-
ternæ vitæ patriam , ad suam suæ hære-
reditatis regiam pacifica DEI Filia cum
pacificato proximorum comitatu celeri-
ter contendit.

*Quiescit in
pace, qui re-
quievit intra
terminos si-
cut Isachar a-
mator pacis.*

Huc aspirabat , huc contendebat
regius pacifici Davidis animus , dum in-
ter sollicitas exagitantium curarum tur-
bas , inter ærumnosas continuantium la-
borum pœnas , anxius ingemisceret ,
afflictus suspiraret , *in pace in idipsum*
(o) Ps. 4. v. 9: *dormiam & requiescam* , (o) Legit Arabs:
& propter pacem ipsorum omnium accumbā ,
propter pacem , tot sudorum stillicidijs ,
ut eviresceret , procuratam , tot persva-
dentibus argumentorum medijs , ut in
eorum medio firuata consisteret , indu-
ctam , tantis conatibus , ut firma perdu-
raret , requisitam , tali industria ut eva-
deret longanimis , confirmatam , prop-
ter pacem ipsorum , dissimulato propriæ
utilitatis incremento coemptam , negle-
cto quietæ jucunditatis detrimento ac-
quisitam , impenso longævæ afflictionis
pretio extortam , in pace dormiam &
requiescam , *cum omnem tumultum , cogi-
tationumque dissidium expulerim , & cum his*
pacem firmaverim , elucidat Theodoretus ,
*tuamque imprimis Providentiam alios docue-
rim sapere* , illos qui turbulentis agita-
ti fluctibus , in omnem dissensionis an-
gulum jaciuntur , qui velut mare fer-
vens , quod quiescere non potest , pro-
speritatum Austris evehuntur , ut suc-
cessivis procellosi Aquilonis flatibus ob-
ruantur ; insipientes illos , ut aliquando
saperent , & stabilem beatæ pacis an-
choram suis inquietantibus & inquietis
motibus applicarent , docui tranquillita-
tem mentis inquirere , affectuum re-

*Somnus paci-
fici est dulcis-
simus, quia
dormiens ja-
cet in sinu Dei.*

quiem adungere , offensos aliorum ani-
mos attrahere , offensas calumniantibus
ignoscere , cum solo Numine indissolu-
bile fœdus conjungere , cum proximo
perennem amicitiam stabilire ,

Et ideò , ô felix clausula terrestris
itinerarij ! ô fructum uberem arantis
asini ! in pace pectoris dormiam in præ-
senti & in sequenti , licet non tempore ,
requiem capiam imperturbabilem , pacem
experiar semper durabilem , in pace æter-
nitatis ; nam licet pax moderni tempo-
ris non sit in idipsum , hoc est mutari ne-
scia , impotens variari , quæ variatur in
die sapiùs , & horis quasi singulis immu-
tatur , est tamen via ad terminum , est
initiale vestigium ad clausulam finalem ;
quod si inter tot colluctantes omnigena-
rum adversitatum turbine , quibus in
stadio mortalis vitæ concutimur , si inter
continuos alternantium calamitatum
motus adhuc sapientissimi Salomonis re-
stimonio , *dulcis est somnus operantis* , (p) (p) Eccl. 5.
quàm erit deliciosa requies in pacatissi- v. 11.
mo delectationum territorio , in placidissi-
mo incolæ Deitatis regno ! *in ipsum*
DEUM (interpretatur Ayguanus) *incom-
mutabilem* , dormiam & requiescam , il-
lius gremium erit indormientis lectister-
nium. Recedite regum solia , quantum-
vis gemmea ! vix tamen unquam pacifica ,
vix non continuò inquieta. Quid mi-
rùm , quòd genuinus illius posthumus ,
vir pacificus , conspectâ perpetuæ tran-
quillitatis areâ , totis conatibus collabo-
rare moliatur , ut acquisitis viæ comitibus ,
exhaustis quibusvis laboribus licet asper-
rimis huc omnes gressus dirigens , ad o-
ptatissimam desideratæ pacis visionem in-
diès viciniùs approximare contendens.
Unus unius oculi collimantis intuitus ad
hanc regis pacifici illustrem regiam si
convertatur , quidquid intolerabile fra-
gilis caro adstruit , quidquid insupera-
bile inermis pusillanimitas ostendit , to-
totum leve ac facile spes remunerationis
exhibet , una duntaxat magnanimæ men-
tis determinatio longam difficultatum
myriadem , ut tenuè repagulum disrum-
pit. Denique evadit Osseus , qui fuit
carnis bajulus , & ipsa enervatæ carnis
debilitas robur insuperabile spiritui sub-
ministrat ; nec pudet vocari asinum aut
reputari , Rex enim erat , & justus erat ,
qui non erubuit confiteri , imò , qui voluit
gloriar , *ut jumentum factus sum apud te* ,
& ego semper tecum , (q) non odit parita-
(q) Ps. 72. v. 22.
tem

*Felix anima,
quæ facta ut
jumentum ,
meretur re-
gem gloriæ
in sanctam
civitatem
portare.*

temasini, si modò liceat glorificare & portare DEUM in corpore suo, non horret jumenti similitudinem, si modò in patienti tollerantia, non in brutali insipientia imitetur. Felix Isachar fortis asinus! cui venientem in nomine Domini Regem pacificum in sanctam civitatem Jerusalem conceditur portare! illustris bajulus, cui idem infidet, quem suo in virginali utero Christifera portavit; quis audeat jumentum hoc invadere? quis hunc præsumet asinum explodere? qui Regem pacificum meretur pacifer per orbis orbitam portare. Suam interpretans Richardus, Isachar humerum supportanti, ut Christum portet, ut requiem desideratam videat, periodum subscribat; *requies ibi est, & requies bona, si enim ibi non esset, ibi eam minimè vidisset, & si bona non esset, propter eam ad portandum humerum suum minimè supposuisset*; ibi est, ubi DEUS, quem portat, est; in terra est, sed in ea, cui benedixit Dominus, nec in alia ab ea, de qua psallebat puer Domini confidens & sperans: *credo, videre bona Domini in terra viventium*. (r) Legit Paulinus sanctus: *in lumine viventium*, non in umbra mortis, ubi sempiternus horror inhabitat, sed in lumine illo, in quo videtur lumen, in lumine à Patre lumen egressuro, in quo lux de luce conspicitur; legit Apollinaris: *in terra beatorum DEUM videbo oculis beatum*; prosequitur hoc territorium pacificis hæreditarium deprædicare Victorinus: *ecce! qualis terræ pax, ibi est requies, ibi est pax plena, requies bona, pax quieta, quies pacifica*. (s) Hæc est pacificorum hæreditas, hæc est fraternitas justorum. Erecturus Apostolicum sui Principatus collegium Princeps pacis, exstructurus perennaturam immobilis Ecclesiæ domum quatuor Cardinalibus columnis suffulciendam, egreditur à civitate Capharnaum relictâ Nazareth, & ambulans non tam corporis gressibus, quàm suæ illuminationis fulgoribus; nec enim hic verus Sol Justitiæ suis irradiabat splendoribus, unum duntaxat territorium, per omnem Judææ regionem se diffundebat.

Obambulabat JESUS circa stagnum Genesareth, veluti quæsiturus piscatores hominum, quos ante sæcula destinaverat, quos, nisi quæreret, perderentur; vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus. (1) Nisi vidisset, videntes non evasisent, sed caligi-

nos in tenebris remansissent, respexit miseros in mare jactantes retia potenti oculò misericordiæ, inspexit, non faciem, sed animum, non symmetriam vultus, sed cordis interiorem concordiam, instar artificis providi & prudentis, qui videns gemmas pretiosas non adolatas, eligit illas, non quidem illud appretians, quod sunt, sed potiùs considerans, quod se dolante, lustrante ac expugnante erunt. Visos alloquitur: *venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum*, de quibus ore prophetico jam dudum præfagiverat, *mittam in vos piscatores meos* (legit Remigius, & *piscabuntur vos*; (u) de mundo non minùs tempestuoso suis in motibus, quàm periculoso suis in fraudibus, ubi se invicem homines comedunt, & comeduntur, absumunt, & absumuntur. Hamatis duobus hisce fratribus, operatricis gratiæ efficaciam, suique svavi potentiâ amoris, sciens non posse hominem moveri, quem non moveat procedens, inde reserans denuo miserentis Clementiæ palpebras; vidit utroque pietatis & approbationis oculo, duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & vocavit eos. Grandis dignatio supremæ Majestatis, sed grandior electio Sapientissimæ Deitatis, abjectos in carnis oculo oculata eligit Providentia, de plebe pauperes, de vulgo viliores, non Cathedraticos, neque legis-peritos, non senatores curiæ, nec eruditos oratores, quia Dominus noster JESUS Christus, volens superborum frangere cervices (ut loquar cum Augustino) non quæsit per oratorem, sed de piscatore lucratus est Imperatorem. (x) Nec tamen vocat mysterio binarius binorum fratrum numerus, & quidem, cur vocet geminos, expendit insigniter moralis Papa, totamque binarij numeri rationem in duplicem unitæ charitatis refundit extensionem, quæ in DEUM, ut principalem sui amoris terminum, respicit, sed simul etiam ad amandum hominem propter factorem & amatorem hominis se extendit; quatenus hic nobis tacitus innuit, quia qui Charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet, (y) quanto minùs supremam Apostolatûs eminentiam acceptare.

Elucet non parùm singularis habitas vocandorum in vinculo fraternitatis, duplex duorum fratrum germani-

In terra viventium est pax vera, & requies perfecta.

(r) Ps. 26. v. 13.

(s) Rich à S. Viç. c. 39. lib. Benjam.

(1) Matth. 4. v. 18.

(u) Jerem. 16. v. 16.

Christus juxta mare ambulans piscatur res.

(x) tract. 7. in Joan.

(y) hom. 17. in Evang.

In veteri te-
stamento ele-
git DEUS
duos fratres,
in novo bis
duos.

tas eligitur, ut pax cum concordia in
fundamentum Ecclesiæ subjiciatur; quem-
admodum quippe ædificaturus Synago-
gam Divinus conditor, elegit binos fra-
ternitate congenitâ coadunatos Moysen
& Aaron, ut exstruendam antiquæ legis
fabricam his geminis uno constrictis
vinculâ columnis suffulciret, sic pari-
ter in ædificio Ecclesiæ ex gentibus con-
struendæ, fratres prædestinat, ut
sicut in materiali fabrica lapis ad
lapidem mediante cœmento conju-
gitur, sic in spirituali pariter, Chri-
stianus pacificæ unionis beneficio jun-
gatur Christiano, ingenti huic machi-
næ non duas, sed quatuor sujiciens co-
lumnas, indissolubili pacificæ fraterni-
tatis ligamine constrictos, seu dein in
quaternione hac quatuor mundi plagæ
intelligentur, eorum sudore sacro ad vi-
tæ fructum irrigata, seu quatuor virtutes
cardinales in quatuor hisce principibus
adumbrantur, in Petro prudentia, quan-
do Filium DEI vivi præ cæteris commili-
tonibus ex revelatione Patris recogno-
vit, in Andrea ob virilitatem operum
justitia, in Jacobo supplantatore ob sup-
plantationem fallacis angeli fortitudo,
in virgineo Joanne temperantia; ut di-
scat secutura posteritas ab Andrea abje-
cta effœminatæ teneritudinis fragilita-
te viriliter agere, ut audeat cum Jacobo
luctatore, adversus transfiguratum Apo-
statam angelum præliari, eumque sup-
plantare, ut castè vivens ac sobriè, in
JESU gremio mereatur reclinari. Hoc
erat sacratissimum incarnatæ Sapientiæ
consilium, ut fundaturus suam in unio-
ne pacis Ecclesiam, summè pacificus, in
quatuor angulares Christiani orbis lapi-
des, velut in quatuor angulos divideret,
jam solidè coadunantis naturæ opificio
compaginos, idè super fraternitatem
charitatis, Ecclesiæ composuit fundamenta
(scribit Chrysostomus) ut radicibus cha-
ritatis exuberans quasi humor ascendat in ra-
mos; (z) naturalis enim conjunctio eti-
am per naturam firmiorem pacem con-
solidat, ac veluti confortat; exclusit
providus Scrutator cordium à prima con-
junctione quamlibet umbram desidij,
ut pluribus cumulata titulis, pax imper-
turbata adversus quoslibet consummatæ
requiei perturbatores triumpharet. Qui
Christo vivens ejus ambit vestigia imi-
tari, à pace viam inchoet, à pace suæ sa-
lutis auspiciū, suæ felicitatis exordium,
velut à fundamento domum incipiat fa-

Quatuor pri-
mi Apostoli e-
rant quatuor
orbis anguli
suffulcientes
eum.

(z) Chrys: Im-
perb: hom: 7.
in Mat.

bricare. Sibi id dictum à pacis Princi-
pe opinetur, quod olim suo coronatus
David suorum pedisequorum uni sed fi-
delissimo dicebat: *veni mecum!* deferens
omnia, relinquens universa; possessio-
dimittens cum opibus, affectiones cum
pravis vanisve inclinationibus ab animo
profligans: *veni mecum*, amoris passibus,
fidei gressibus, desideriorum affectibus,
ut requiescas securus mecum in Jerusalem,
(a) non ista militante, ubi pacem tur-
bant litigia, & plenam requiem caro
concupiscens adversus spiritum non in-
dulget, sed illa triumphante, undè
meum & tuum frigidum illud diverbi-
um profligatur, undè hostilis assultus
quælibet insolentia elongatur; ubi non
personata felicitas, sed consummata pro-
speritas commoratur.

Redit ad lares patrios non inops,
ut discesserat, non solus, ut exierat, in-
temeratus Jacob, copiosis vallatur gre-
gibus, numerosâ stipatur familiâ, onustus
divitijs proficiscitur, sed unâ simul ti-
more supplantati fratris corripitur, justa
formidine inquietatur; itineris fastidi-
o affligitur; Laban itinerantem insequi-
tur, & apprehensum mille affilit im-
properijs, de furto arguit, sed innocen-
tem, qui præstita in domo Soceri ex-
probrans obsequia, conqueritur adver-
sus insultantem, *die, noctuq; æstu urgebat
& gelu*, ea enim in regione illa cœli gu-
bernat intemperies, ut vehemens sit æ-
stus per diem, & intolerabile gelu per
noctem; *fugiebátque somnus ab oculis meis*.
(b) subsiste lector! ut videas & vigi-
lantis & dormientis differentiam. vigi-
lat inter divitias opulentus, dormit se-
curus summa pauperie provolutus; fa-
tigatur exul ab itinere, dùmque vellet re-
quiescere, *tulit de lapidibus, qui jacebant,
& supponens capiti suo, dormivit in eodem lo-
co*; ubi nox eum deprehendit, ibi dor-
mit, lapidibus pro pulvinari utitur, qui
ante biduum in domo patria molli inje-
ctus culcitæ, molli lectulâ delectaba-
tur; Nec tamen rigori lapideo inni-
xus à dulci requie præpeditur, dormi-
vit in eodem loco, à quo in ædibus
avunculi inter connubiales delicias, in-
ter divitiarum illecebras fugiebat som-
nus, seu ob assiduam conservandorum
pecorum sollicitudinem, seu ob multi-
tudinem impredientium curarum; evi-
tandæ soceri ruinæ augebant vigilantis
molestiam; non modico paucorum die-
rum

(a) 2. Reg: 19.
v. 33.

Vir pacificus
securus cum
DEO requie-
scit in Jerusa-
lem.

(b) Gen: 31.
v. 40.

(c) Gen: 28.
v. 11.

Jacob dormit
innixus lapidi
licet fessus &
pauper sit, fu-
git autem so-
mnus ab eo
dum abundat
divitijs & vo-
luptatibus.

rum spatio, sed prolixiori Iustrorum quatuor intervallò. Dum solus exultat à terra Chanaan, dum iter arduum peragit pedester, dum solo provisus baculò in regionem diffitam procedit, suppositis lapidibus incumbens, obdormit suaviter, molliter requiescit; non fugit somnus ab oculis, sed biparentes palpebrarum valvas nox atro tenebrarum velamine contegit ac occludit.

Mirarer non leviter tanti discriminis eventum, nisi mentis pacificæ id esse privilegium recordarer, quod nullis divertatur litigijs, nullis gravetur excubijs, nullis prematur angustijs, nullis adversitatum insidijs excitetur; dormit pacificus, in pace in idipsum & requiescit; nudâ tellure dormiens Jacob, ipsum suo sub capite collocavit, qui lapis angularis esse voluit, de quo egregius prædicator insinuat: *ipse est pax nostra*, (d) cui quisquis fatigatus innititur, ad sanctæ contemplationis requiem invitatur. lapis ille (Commentatore Hieronymo) *adjutorij lapis* dicitur, quia hoc feriente omnis adversitas concutitur, hoc opprimente omnis calamitas conteritur, hoc sustentante universa coacervatarum persecutionum congeries sustentatur. Hæc ipsa sinceræ genuinæque pacis sunt elogia, nam ubi DEUS pacis pacifico adhærere statuit, ubi pa-

cificus huic vivo lapidi, ab hominibus quidem reprobato (ut loquitur Apostolorum Princeps) à DEO autem electo & honorificato, suo velut pulvillo affigitur, ibi omnis hostilitas eluditur, omnis adversitas sedatur. Fortunatus Jacob, sed dormiens, felicior, quàm alienæ invigilans felicitati. *Lapis capiti suppositus Christus est secundum humanitatem*, exponit Cominentatrix Glossa, dormit securus, nam lapidem habet vigilem pro dormiente fideliter excubantem. Prodigiosum prostrato licet corpore ecstasice mentis somnum considerans Mediolanensis Ambrosius, applaudit dormienti: *Jacob in somno bonus operarius, quoniam plus negotij cum DEO peregit dormiendo, quàm vigilando*, (e) dormiebat sibi, sibi que somniabat, vigilabat socero ejusque commodis excubabat, ibi pacificus hic verò necessitate litigiosus; ibi solus & peregrinus, hic malè associatus, & suspectus domûs Domino inquilinus. Qui enim pacem sequitur, ubique se ipsum reperit gratum incolam, sit licet advena, hac destitutus, vel etiam ab illa elongatus, fastidiosum agit advenam sit licet incola; prior de varietate sortis suæ nihil sollicitus, pacis committit Providentiæ, dum vice versâ posterior continuis suspicionibus affligitur, & absque ulla requie innumeris anxietatibus cruciatur.

(e) lib. 2. de Jac.

(d) Ephes. 2. v. 14.

Lapis capiti Jacobi suppositus præfigebat Christum, qui est pax nostra.

Versus XVIII.

V A U.

Et dixi, perijt finis meus, & spes mea à Domino.

Sermo Decimus Octavus.

Suprema injuriarum omnium, quæ summo Benefactori DEO inferri potest, est desperatio.

EXcludit aded cujusvis affulgentis solatij radium infelix desperatio, ut omne robur mentis auferat, dum confidentiam exuens, langventem animum enervat; oppressa condensatarum adversitatum pondere succumbens Solyma, suum suæ felicitatis instruit tumulum, & plorans se irreparabiliter perditam, credit sui interitus terminum non ultra differendum; finem sibi perijisse queritur, ut

Pars III.

perdidisse omnia cum hoc finali exitio lamentetur; legit Pagninus: *perijt robur meum*, & vertunt septuaginta Interpretes: *perijt victoria mea*; victoriæ corona rumpitur, dum victus pusillanimitate animus in desperationis barathrum præcipitatur. Caligans oculus est desperationi proximus, & diffidentiae immersa turbulentæ mentis acies, submergi incipit, dum amplius emergere diffidit. Effrænis equus approximat lapsi,

Desperatio est interitus victoriæ finalis.

fui, dum suo currit pro libitu, quò bel-
luis furor præcipitem impellit; pec-
catix anima dum frænum Divini timo-
ris excutit, nec non habenas pudici ru-
boris rumpit, semper delinquit insolenti-
us, abundat in flagitijs amplius, &
timens læsum vindicem sibi implacabi-
liter offensum, redire ad viam manda-
torum renuit, nec, etsi tentaret redi-
tum, se rediturum amplius confidit. In-
fortunatum hujuscemodi viatoris exitum
suo considerans in ærurnarum lectulo
contemplabundus Job, quasi irrepara-
bili compatiens miseræ, feralem despe-
rantis animæ interitum hoc tristi ele-
go describit: *sicut consumitur nubes, &
pertransit, sic qui descendit ad inferos, non
ascendet.* (a) Quem versum explicans

(a) Jobi: 7.
v. 9.

Desperatio est
infernus in
quo nullus
Domino con-
fiteatur.

Gregorius, subjungit: *potest inferni nomi-
ne desperatio designari; absomit ille, quem
arripit, deglutit ista, quem apprehen-
dit, non ille evomit, quem semel de-
voravit, nec ista solet reddere, quem in-
tra se receptum incæpit absorbere.* Nec
est exorbitantis eloquentiæ, desperabun-
di cor malevoli peccatoris nubi æquipa-
rare, quod erroris caligine obscuratur,
& delictorum multitudine condensatur;
sed nubes consumpta cogitur pertransi-
re, quia solis Justitiæ percussa radiò vi-
detur illicò disparere. De infernali
hoc excentrico desperationis voragine
gemebundus puer Domini prælagit,
dum suum alloquens conditorem tot
conditarum ad suam similitudinem ani-
marum perniciem deploravit, *in infer-*

(c) Ps. 6. v. 6.

*no quis confitebitur tibi? (b) sicut enim
amissa gratiæ vita per peccatum pecca-
trix anima moritur, sic desperabunda
quasi post mortem in infernali gremio
rumulatur. Quisquis impietati succumbit,
vitam profectò justitiæ moriendo derelinquit;
qui verò etiam post peccatum mole despera-
tionis obruitur, quid aliud, quàm post mor-
tem in inferni supplicio sepelitur? æquipa-
rat cum peccato mortem, cum despe-
ratione infernum Gregorius moralizans.*

(c) lib. 8. mor.
6. 9.

(c) Est delirantis animi patens indici-
um peccata peccatis jungere, delictis su-
peraddere delicta, sed delinquentem de
venia diffidere, spem indulgentis cle-
mentix ob commissorum criminum e-
normitatem abjicere, est ultimum su-
premæ insanix complementum.

Vix aliud dementati hominis de-
lirium adeò execratur increata amatrix
hominum sapientia, ac desperantis ani-

mæ insipientiam, quæ complectentem
repudiat misericordiam, & implacabi-
lis sævitix redarguit bonitatem; quan-
tùm, si licet dicere, irritetur ultrix Ju-
stitia, quantum exulcerentur Divinæ pie-
tatis viscera, hoc reproborum impro-
perio, voluit in ipsis infantix incuna-
bulis Magistra futurorum providentia,
exorientem mundum erudire. Ad pri-
mam creatricis Omnipotentix vocem
natura lucis conditur, & atra tenebra-
rum congeries à terrarum superficie pro-
fligatur; A lumine vox conditoris in-
choat, & venustissimus informis mun-
di decor à luce exordium expectat;
dum igitur naturæ opifex lucem loqui-
tur, lux creatur, ut noveris auctorem
lucis DEUM esse, sed tenebrarum re-
ceptaculum non aliud quàm mundum
existisse; quem miserans Dominus su-
perinfuso clarificavit lumine, jam tunc
velut immundam cæcutientis mundi ob-
scuritatem. Resplenduit à dispersa cla-
ritate luminis universa aëreæ regionis
vastitas, & expavescens tenebrarum cha-
os ad infestam sibi ætherei fulgoris Ma-
jestatem, præcipitabatur in abyssum. De-
nique, *divisit DEUS lucem à tenebris;* (d)
si literam attendas, sit hodie dum hæc
divisio per motum solis, dum enim ra-
diosi fulgoribus sic per unum hemis-
phærium movetur, succedunt ex pri-
vatione luminis tenebræ in diametra-
liter opposita regione, propter opaci-
tatem terræ in medio situatam, sed sub-
limiori oculò excelsius spectaculum in-
tueamur; ut enim opinatur Augustinus,
de luce spiritali dicitur, non quidem
de illa, quæ Patri luminum coeterna,
per quam facta sunt omnia, sed de qua
dicitur: prima omnium creata est sapi-
entia, id est intellectualis beatarum
mentium vita, (e) adstipulatur Thomas
angelicus, (f) dum in productione
lucis formationem, spiritalis naturæ si-
gnificari docet, quæ fuit illuminata ad
adhærendum Verbo DEI; non quidem
quasi illa foret formatio, quæ est per
gloriam consummata, cum qua creatus
non fuit Angelus, sed quæ est per gra-
tiam perfecta, cum qua conditus fuit;
concludit Evgenius: *in hac ergo luce hi-
storialiter recapitulatur creatio Angelorum,
qui pro participatione æternæ lucis lux &
dies nuncupati sunt; lux gratiosa, tum
quia vim discernendi accuratissimam ha-
bebat, tum quia coruscante incircum-
scripti luminis gratiâ refulgebat; quæ hu-*

Est tumultus
peccatorum
in quo post
peccata vi-
ventes adhuc
sepeliuntur.

(d) Gen: 1. v. 4.

Auctor lucis
DEUS est, te-
nebrarum
mundus.

(e) Sup: Gen.
ad lit.

(f) 1. P. 1. q.
17. a. 4.

In creatione
lucis intelli-
genda est
creatio ange-
licæ naturæ.

hujus fulgoris eminentia, quæ lucis conditæ excellentia, quæ meruit ut bona ab optimo creari & approbari, videri & commendari, non quidem quasi omniscius ille oculus vidisset, quod nesciebat, aut comprobasset, quod antea non prævidebat, sed ut cognoscat mundus, jam tunc fuisse oculos Domini super justos; vidit lucem, quam vultu suo illuminaverat, ut luceret. Est singularis reflexio illuminatissimi Aquinatis, dum in DEO dicente, *fiat lux*, manifestationem verbi considerat, in vidente, quod esset bona, processionem Divini amoris adorat. Verum quia non totam tenebrarum colluviem luce infusa ab orbe toto dispulit (*hoc enim superni est sæculi, fixa ac perpetua luce perfusa*, Scribit Junilius) sed ab una illum parte illustrans, aliam reliquit obscuram; unicuique locum attribuit proprium, & tempus congruum definivit; non quia tenebræ sunt corpus quodpiam locabile, sed quia claritas luminis est subtrahibilis, est separabilis à loco.

Est alia amaris digna lachrymis supremæ lucis disjunctio, infortunata tenebrionum à filiis æternæ lucis separatio, quàm consveta sublimis ingenij subtilitate exarat Augustinus; *inter illam lucem, quæ sancta societas Angelorum est, illustratione veritatis intelligibiliter fulgens, & si contrarias tenebras, id est malorum angelorum, aversorum à luce Justitiæ terribilissimas mentes, ipse dividere potuit, cui etiam futurum non naturæ, sed voluntatis malum occultum aut incertum esse non potuit*; (g) Vide divisionem, tremæ ad separationem spiritualium tenebrarum, non quæ tunc essent, quia diabolus non fuit creatus malus (scribit Doctor Angelicus) sed quas DEUS futuras prævidit; (h) fuerunt singuli lucentes Angeli, sed facti sunt ambitione propria dæmones tenebrosi, ab hisce tenebris divisit lucem illam Creatrix dextera, separationemque immutabili segregavit, ut nec illi, qui ceciderunt, valeant unquam resurgere à lapsu irrevocabili, nec illi, quibus posse peccare non deerat, sed nolle resistebat, possint peccando amplius cadere à statu incommutabili invariabilis utriusque. Hi sunt cœlorum cœli, quos verbum Domini firmavit, sunt illi feræles umbræ mortis, quas propria malignitas in tenebrarum regiam præcipitavit; non possunt illi amplius obscurari, nec isti valent ultrò illuminari. Illud

restare videtur inquirendum, quo execrando scelere æternaturam hanc promeruerunt divisionem, quoniam nefario crimine præpediverunt perennem cum segregato lumine unionem? non lego legem, quam Legislator præscripsisset, neque præfixum limitem, quem transgredi non licuisset. Magnum describit prælium Apocalypcticus Joannes, in ipsa late patentis cœli arca celebratum, adjungit cladem mirificam à luce tenebris inflictam, sed quænam abominabilis caligo irradiantis luciferi pulcherimam claritatem obscuraverit, quis furor, quive livor astrum hoc incomparabile ex hac augusta domo syderum eliminaverit, non designat.

Erat ultrix Justitia, quæ spectabat, hoc credo firmiter, sed quodnam determinatum fuerit flagitium, quod vindicabat, si penitus non ignoro, ut minimum de certitudine suspensus interdum ambigo, dum colluctantes doctorum relectiones rationes; fuit signaculum Divinæ similitudinis, princeps & primicærius cæterorum Lucifer perfectus; si decorè inspiciatur, plenus si sapientia mensuretur, omnis lapis pretiosus erat operimentum suum, deambulabat viator momentaneus in medio ignitorum lapidum, perfectus in vijs suis à die conditionis suæ, donec inventa est iniquitas in eo; sed quænam illa, lego in lugubri Ezechielis volumine: *elevatum est cor tuum in decore tuo*, (i) lego Ambrosium differentem: (i) Ezech. 28, quid vitij habeat superbia? hinc assimilare v. 17. possumus, cujus auctor diabolus est; (l) lego (l) in Ps. 118. Bernardum perduelli angelo immoderatam dominandi libidinem severius exprobrantem, *potestatis habes concupiscentiam, altitudinem præsumis potentia*; (m) (m) Serm. 4. de Ascens. Dom. est tamen peculiare mysterium, cur non in sacris contineatur paginis, quodnam primordiale scelus illustrem Angelum in fœdum dæmonem, lucem purissimam in truces ac fontes tenebras commutavit? Poterat siquidem aliud quodpiam spirituale flagitium ambitionis malitiâ compleri; Revereor Angelicum Præceptorem meum (cujus præ omni magisterio, quot veneror articulos, tot pariter reve-reor veritates, unum duntaxat si tollas de immaculatæ Virginis conceptione documentum) sic desuper argumentantem: *primum Angeli peccatum superbiæ fuit, quod patet, tum ex desiderato, quia eminentiam dignitatis appetijt: tum etiam ex motivo: quia*

(g) lib. II. de civit.

(h) vide sup. ad 4.

Lux est naturalis angelica ex illustratione DEI fulgens.

(u) 1. 2. dist. 5.
q. 1. a. 3.

Juxta Basili-
um fuit in-
vidia.

(o) hom. de
Invid.

quia ex consideratione propriae pulchritudinis peccatum ruit. (n) Et quamvis primiti-ali peccato aversus sit infelix spiritus à Domino spirituum, proinde odisse coeperit suum rebellis factura Creatorem; prae-supponebatur tamen (ut docet Augustinus) ad odium, praeambula voluntatis pravitas; nec enim illa Divinae bonitatis superexcedens infinitas, contrariari potuit voluntati angelicae, nisi jam depravata per arrogantiam, nisi non rectè per superbiam desectentem. Novi celebrem adversantis Basilij esse sententiam: quid principem malorum demonem ad bellum impulit? nonne invidia? per quam DEI adversarius deprehensus est. (o) sed eruditus ab angelico novi pariter invidiam esse dolorem alienae prosperitatis, in quantum ista impeditiva est boni proprii; sed quia Divina felicitas nullatenus bonum proprium impedit, nisi inordinatò concupiscatur desiderio, necesse est peccatum aliud prævium à livore invidiae prae-supponi in appetitu deordinato voluntatis; est tamen inter Doctores ambigua, nec ab ipsa dictatrice Ecclesia primae praevaricationis angelicae species declarata.

Sed cur? amabò! tam principalis quaestio nunquam resolvitur, nec primae veritatis beneficium revelatur? cur perfidorum spirituum iniquitas silentij velamine obtegatur, & prima inducti hominis perversitas prolixiori narratione divulgatur? respondet venerabilis Bedae illustris discipulus, insignis Alcuinus: quia angelicum vulnus non praedestinavit curare, hominis verò sanare praedestinavit, (p) ut ulceri succurratur, aperiendum est, nè latens virus perimat vulneratum; assignat tamen aliud occultatae malignitatis diabolicae fundamentum Florianus Cassios Lateranensis Canonicus: nè propter sui immanitatem homo acciperet exemplum desperationis, utque minus fundatae resolutionis notam non incurrat, conjungit illicò assignatae assertionis rationem; attendens enim homo peccatum diaboli, non remissum, nec remissibile, posset desperare, idem credendo de suo. (q) Sapientissima directrix omnium Sapientia, removere volens incurio viatori, latentem petram scandali, & amovere motivum omnis diffidentiae suae prae ceteris misericordiae infensam, occultat crimè superbientis Luciferi, nè ansa desperationis praebeat homini delinquenti. Ille primus suo cū cor-

(p) in Gen. hic.

(q) Cat. ar-
gent. in 1.
c. Gen.
Diaboli pec-
catum non
exprimitur,
nè homo de-
speret.

ruente comitatu cadens tanquam fulgur de caelo, ille solus ex alto decidit con-fractus, ille solus factus est vadens & non rediens, cadens & non resurgens, illius solum & asseclarum, ejus desperata est plaga nullo medicorum pharmaco sananda, nec ullo ullius Archiatri cataplasmate curanda. Nobis est standum viatoribus in via Domini, & si quandoque miserabiliter deviare, imò si graviori cadere etiam lapsu eveniat, est subito resurgendum; quod si enervis anima sit ad surgendum viribus destituta, aut nimio depressa pondere, in altum eluctari nequeat, levet oculos suos in montes, unde veniet auxilium sibi. Sit, non inficior, sit beatorum calculo eliminatus ille, qui stetit in via peccatorum & non recessit ab ea, est cerrè eidem feliciter insertus ille, qui devius à via mandatorum quærere Dominum non destitit, exquire-re faciem DEI Jacob non cessavit, donec reduceretur ad eam.

Infortunati ambulones! qui propriam considerantes imbecillitatem, invaduntur à pusillanimitate spiritus, deji-ciuntur in profundam delictorum voraginem, ubique suis sceleribus affixi, ad Altissimi adjutorium respicere gravantur, aut penitus praevalente malitià demerati quodammodò dedignantur, nescientes, quàm beneplacitum sit Domino super timentes eum, & in eos, qui sperant in misericordia ejus, quasi nesciret Omnipotens, quàm praesens vita sit fragilis, quàm pes infixus limo profundi ad extrahendum sit difficilis, nisi sua in adjutorium dextera extendatur. Idcirco aporiatu est Dominus apud Prophetam, quia non est vir, qui adjutorium postulet, qui auxiliatori supplicet, qui suis diffisus demeritis, in meritis sui confidat Redemptoris. Adjecerat enormi flagitio parricidij responsum indecens superbientis animi DEO interroganti infatuatus Cain, contumax proditor tergiversari maluit, quàm supplex suum Judicem deprecari, qui dum reum interrogans, inquisitionem auspicatur, quid fecisti? convincit illicò irrefragabili clamoris sanguinei testimonio, ut si renuat impius parricida in DEO testem & judicem experiri, vox sanguinis fraterni clamans ad tribunal accusatoris vicem suppleat, & terra hoc cruentata sanguine testem agat. Subsequitur aequissimi Vindicis clemens sententia, quàm ad eandem

Urget DEUS
hominem ad
se in peccatis
imploran-
dum.

dem fermè condemnabatur maledictionis plagam, ut arguit Chrysostomus, quam idem sanctissimus arbiter inflixerat serpenti, ut, qui pari enormitate rebeli angelo in organum famulabatur, quique simili astutia infontem fratrem in campum eduxit, armataque manu non resistenter peremit, simili plectatur verborum energiâ; serpenti quidem intimabatur, *maledictus eris inter omnia animalia & bestias terræ*, (r) hic autem crudeliori homicidarum primicerio intonabatur, *maledictus eris super terram*.

(r) Gen. 3.
v. 14.

(s) Gen. 4.
v. 11.

Cain & serpens pari maledictione feriuntur.

Cain perit quia desperat.

(t) 3. de vit. contempl.

(s) Intremuit ad terrorem ferientis sententiæ miserabilis malefactor, & licet confiteretur culam, non tamen approbavit pœnam, nec flagitabat veniam exaggerato scelere, sed peccatum gravius gravi adjiciens peccato, blasphemiam pronunciat in spiritum sanctum: *major est iniquitas mea, quam ut veniam merear*, credens omnipotentem misericordiarum patrem, aut nolle dimittere illatam Majestati suæ injuriam, aut non posse, *tanquam omnia, aut non possit, aut invideat saluti*, subjungit Commentatrix Glossa; verum mentiris sacrilege indulgentis clementiæ blasphemator, major est longè illius pietas, quam tua & mea simul perversitas; excedit supremum iniquæ possibilitatis apicem, miserans misericordia, cujus expertus fuisses abundantiam, si eliminatâ à corde desperationis malitiâ substituisset ingemiscentem pœnitentiam, unicum suffecisset suspirium, ad tantæ iniquitatis malitiam funditus absorbendam. Sed peris, quia post lapsum perire voluisti, quia post crimen criminari continuasti, quasi diceret, Commentatore Prospero ab Aquitania, *indulgere mihi non peto, quia peccatorum meorum magnitudine, indulgentiæ tuæ vincitur magnitudo*. (t) Quid arrogantius non petente? quid temerarius, DEUM de parvitate clementiæ execrabili redarguente? incultus agricola nec DEO cultum exhibet, insultat judici, factus ex reo adversarius, supremo suorum flagitiorum vindici adversatur.

conclamata videbatur, quorum exitium irremediabile credebatur, non periisse, sed pœnitentes, gementes & dolentes, suspirantes, & singultuantes, jejunantes & deprecantes veniam obtinuisse. Revolve sedulus, blasphemam impœnitentis reprobi calumniam, quâ suæ malitiæ magnitudinem extulit super Divinæ misericordiæ infinitatem, quasi peccatum aliquod à pravaricante creatura committi valeat, quod mensurari nesciam misereris DEI clementiam excedat. Revolve hanc scelestæ desperationis circumstantiam, quam si maturius discussis, novum infidelitatis flagitium pristinae iniquitati reperies adjectum; non mea, sed advertentis! Antiochi hæc est animadversio, sic providè definitis: *desperatio hominem rectâ præcipitat in infidelitatis barathrum, adeo in clementer, ut nihil illi reliquum faciat salutis*. (u) Infer Theologe! ergo ad desperationis flagitium consequitur Apostasiæ scelus, velut conclusio ad præmissas; unde concludit Doctor mellifluus: *desperatio major est omnibus peccatis, desperatio pejor est omni peccato*. (x) Ad hoc plerumque subsequitur verbum asperum, & sermo durus, *irè maledicti in ignem æternum*, quò os loquentium iniqua obstruitur, nè verba salutaris confessionis proferant, nève pœniteant ad salutem. Hi sunt ignorantes, qui ignorabuntur, nec enim voluerunt intelligere egregij prædicatoris oraculum, de prædestinante misericorditer, & justè reprobante, *elegit ea, quæ non sunt*, (y) perdit peccator esse, non corporis, sed animæ; amittit peccando vitam, non animæ in corpore, sed gratiæ in anima moriente; nec tamen ideo ad laqueum desperationis confugiat, sed invocet vocare petentem & volentem, ut eum, qui non est, ad esse perditum, reducat; si deficiens indies quasi non esses, es, amisso mentis robore, & enervati spiritûs fortitudinis prostrata, cade in lectum tuum, declina ad stratum meum, ut illud riges lachrymis, sed vide simul, nè inde cadas in phertrum malignæ consuetudinis, unde plerumque delabatur exanimatus æger in sepulchrum impœnitentiæ, inde præcipitandus in infernum excentricæ desperationis. Reflecte pusillanimis anima ad vaticinantis Isaïæ præsagium, sperantibus non desperantibus eventurum; qui *sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current & non*

Homo desperans, sit facile infidelis.

(u) Hom: 27.
de despe:

(x) de modo bene vivendi, serm: 25.

(y) 1. Cor: 1.
v. 28.

Sperans in DEUM, assumit pennas aquilæ renovatas.

O! si tuum præcessisset sæculum plorans & orans Ezechias, qui imminentem festinæ mortis assaultum primis stillantium oculorum lachrymis representavit; ô si antevolo meruisses intuitu Ninivitarum felicem pœnitentiam prævidere! vidisses illos, quorum ruina jam

Pars III.

(2) Isa: 40.
v. 31.

laborabunt, ambulabunt & non deficient,
(2) Legit Foresius, qui intenti expectant
Jehova, commutabunt virtutem, enascentur
ala velut aquilarum.

Attende mutantes fortitudinem, considera mutationem; qui fortes erant in repellenda bonitate, in conterenda pietate, qui castris tenebrarum inserti, per sequebantur Justitiam, eliminare moliebantur innocentiam, ad primum miserentis DEI intuitum, ad validum compellentis gratiae impulsus, fortiores evaserunt in spiritali luctamine, propugnantes, quod antea ferociter impugnabant, corroborare satagentes, quod nuper enervare contendebant. Cinguntur elevatibus aquilarum pennis, ut celeri volatu ad Christianae perfectionis supercilium pertingant, quod desides olim animae vel oculum erigere ut videant, fastidiebant; currendo non laborant, qui repere in via mandatorum negligebant, dum longè plus prosequendo peragunt, quam proponendo inceperunt, & qui exiles ab initio caeptae conversionis exeunt, robusti & velut immutabiles in culminis perfectione crescunt. Quid obest aquilae tardius evolasse, pennis cadentibus à solis radio se se morosius elongasse, si pennas mutet veteres, & alias assumens, velociori remigio morositatem pristinam recompenset? muta

Membra, quae
servierunt
iniquitati,
serviunt sanctitati.

per poenitentiam robur antiquae fortitudinis, & tandem serò licet, si modò serio ad Dominum convertere, qui novit posteriores operarios consimili denario cum primis praemiare; & qui prius potens erat ad bibendum lascivae voluptatis vinum, & vir fortis ad continuandam ebrietatem flagitiorum, mutata fortitudine evadas robustus ad jejunandum, continuus ad poenitendum, assiduus ad lachrymandum, lassari nescius ad deprecandum; non oberit habuisse membra solida ad perpetrandam iniquitatem, si modò adstringantur solidius ad acquirendam sanctitatem. Alioquin sapiens Magister gentium Romanis non praesumpisset scribere: *sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra ve-*

(a) ad Rom. 6.
v. 20.

stra servire justitiae in sanctificationem. (a) Non justo loquitur, sed potius alloquitur justificandum, praevicatori consulit, sed convertendo, ut saltem se talem exhibeat in exercitio bonorum operum, qualem se antea exhibuit in usu

vitiorum, nè debiliores experiatur in impendium affectuosae charitatis, quam gloriabatur in carne habere validos abusus obscenae voluptatis. Desiderabas antea pro augmentandis libidinum illecebris, pro comparandis pecuniarum copiis, usque ad mortem desudare, pro consequendo terrestris gloriae incremento caelestem perdere, aeternam cum momentanea commutare; Favorem hominis jacturam DEI coemere, corpus cum anima non conditoris sui servitio impendere, sed omnium flagitiorum turpitudini sacrificare. Sis te, etsi non statim fugias, recede, esto adhuc non avoles, qui fecit ad modicum subsistere, qui svasit cursum ruinae approximantis suspendere, ad gressum incitabit, ad cursum commovebit, subministrabit robur ad fugiendum, suppeditabit pennas ad avolandum.

Audiverat aliquando contemplandus Ezechiel, audiverat post se vocem commotionis magnae, *vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram;*

(b) nescirem ego vocis originem investigare, aut commoventis impetum divinare, nisi Prophetam Divina legatione functum recorderer; ablegabatur siquidem à Jerusalem ad Babylonem, ut commorantes ibi Israëlitae ad transmigrandum admoneret, non quidem sola transmigratione corporis, sed magis conversione mentis; Quid enim regalis Solyma, quae pacis visio vertitur, quid opportunius annuntiat, quam commorantem in terris justorum patriam, quid aliud tumultuosa Babylon, quae confusionem significat, quam vastam praevicatorum colluviem, ubi nullus ordo, sed turbulentus horror cohabitat, gemino velut in schemate declarat. Evocaturus igitur peccatores Propheta, in Babylonem mittitur, ut inde extracturus peregrinantes advenas, in sanctae civitatis reducat incolatum, quorum exulantium advenarum nomine, qui aptius, quam deficientes à Christo Christicolae comprehenduntur? dum enim cultum Christianae perfectionis deserunt, dum se in vitiorum libidinumque sentinam abjiciunt, à civitate DEI ad tenebrarum regiam confugiunt, ad Babylonem gremium à sinu Solymae praecipitari cadunt. Felices illi in suae felicitatis meditullio, in suae perditionis praecipitio, quibus spiritus commiserentis misericordiae vaticinatur

(b) 3. v. 13.

Peccator per
tingens usque
ad Babylonem
in peccatis
liberatur, si
liberari non
desperat.

per

(c) Mich. 4.
7, 10.

per Michæam, *venies usque ad Babylonem, & ibi liberaberis*; (c) nam sæpè lascivus adolescens, vel etiam inveteratus homo, sæpè canescens epulo, senescens helluo, sæpè ambitiosa canities, annosa avaritia, dum in confusionem vitiorum mergitur, dum de turbulento Babylonis flumine, iniquitate veluti aquarum gurgite inebriatur, spem emergendi concipit, nec de obtinenda placandi Judicis clementia diffidit; dùmque ad mala, quæ recognoscit, inchoat erubescere, incipit pariter de inflictis offenso Numini injurijs pœnitere. Abyſſo mergitur, sed spes concepta præpedit, nè penitus submergatur; dùmque maturiori perpetratarum prævaricationum memoriâ salubriter confunditur, se ipsum contra se potenter erigit, & malum deplorando; bonumque operando ad statum amissæ libertatis redit, & instar convalescentis ex gravi ægitudine in tribulationis suæ infirmitate jam agnita, tantò in DEUM fit intentior; quantò antea miserior ab intuituum oculis videbatur; attendit vulneris magnitudinem, sed non desperat valorem pharmaci, sperat in medici sagacitatem; *peccatum cum desperatione certa mors*, declarat Augustinus, (d) spes pœnitentis cum contritione cordis compendiosa sors, illi non datur ultrà vivere, iste non sinitur perire; quemadmodum Directrix & Gubernatrix omnium supremi Moderatoris Sapiencia, vult cautos esse viatores in ambulando, qui nondum ceciderunt, sic non vult illos desperare peccatores, qui crebris casibus prolapsi, in profundum delapsi, jam penè perierunt.

Heu! quàm funestum de scrobe hujus inferi percipio lamentum, quàm lamentabilem in ultimo agonizantis exilij articulo audire vocem cogitur! DEUS misericors nolens perire peccatorem; clamat de terra vox animæ, non innocentis Abel, sed desperantis Cain, qui terrenarum cupiditatum infixus sordibus anhelat immoderatus, ut amplius sordescat, damnandus sum, & in superni Vindicis tabulis damnatorum catalogo insertus! tantis iniquitatibus non solet ignoscere Ultrix Justitia, cedit vindictæ misericordiæ, ut feriat, nonnisi rarissimis in casibus tantum succedit erui peccatorem! guttur draconis tartarei jam mihi patens sepulchrum est, quò tumulabor, quid ultrà titillat inane dubium, an condemnabor? fruor hoc sæculo, in sæculo-

rum sæcula periturus; vivam & moriar in voluptate, priusquam sepeliar, & absorbear ab ærumnarum omnium finali calamitate. Unum, quod consoletur, perfidum est, addere peccatis crimina, præteritæque scelera præsentibus flagitijs cumulare. Est universa spes recuperandæ salutis perdita, est indulgentis veniæ inanis expectatio, hoc apprehendendum, quod video, qui me privandum illa beatitudine prævideo, quam credo. Hæc sunt sacrilega rabidæ desperationis adagia, hæc sunt consveta diffidentia filiorum deliria, sed revocanda, sed amputanda, sed condemnanda, sed execranda. Audi familiaris æmule primi in orbe parricidæ! insignem antesignanum sequeris, informem damnatorum præcursores. Audi prudentiorem lucis filium, ad quem Nathan Propheta mittitur, ut peccatorem corripiat, corripiendo lapsum erigat, ut te erectus David doceat, quidnam tibi dicendum sit, dum laboris, quid cogitandum, dum peccatorum multitudine obrueris, dùmque opprimeris multiplicatorum immani gravitate, audi! non altè exclamantem, sed lentè suspirantem, & voci vocem attempera, ut auditus ab audiente DEO exaudiaris cum exaudito reo, gemit Augustus Rex, ut Rege minor non verecundetur congemiscere, quasi feralis gemitus pudorem potius debeat incutere quàm amorem; Lapsus Davidis in choris castrorum canitur, in castris sanctorum repetitur, in omnibus Bibliothecis legitur, vix non in domis singulis exaratur! non quidem idè, ut lapsum imiteris, factus pedissequus peccatoris, sed ut flentem & pœnitentem æmuleris, complorans cum plorante, timens, nè corruas, dum vir secundum cor DEI à corde suo decidit, à DEO longissimè recessit. Felix, qui cum revertente regreditur, infelix, qui cum recedente recedere non veretur, sed infelicius utroque, qui casum idcirco præpedire negligit, quia & David cecidit.

Si vis cum justo justificari, si ambis cum sancto coronari, victoriam sectare; quam ut obtineas, non est necesse, cum vulnerato ut vulnereris, hoc sufficit, si cum magnanimo luctatore adversus Principem mundi hujus, adversus repudiati Saulis prototypum collucteris, non lauda, nec ama hoc in David, quod odit & exhorruit in se David. Sit tibi specu-

Peccatum Davidis ubique & legitur & decantatur, quia pœnitentiâ deletum est.

Infortunata vox desperandorum est: peccata peccatis oportet cumulare.

Lapsus Davidis est peccatori speculum ad sperandum serviens.

culum Davidis casus, non ad cadendum, si nondum cecidisti, sed si jam lapsus, aut casu simili, aut graviore, ad resurgendum, ad pœnitendum. Confide cum confidente, collide cum allidente ad petram, quæ Christus est, nascentem adulteræ matris parvulū, inchoans vitium; nè iterata excrescat consuetudine in validum tuæ salutis adversarium, tuæ conversionis inimicum; de longè vidit Rex incurius illam, in qua captus ad tempus periit, æternū perditus, nī pastor bonus ovem perditam quævisset, tu longè propinquior vitare negligis insidiantem, nec declinare cogitas assilientem. Sic loquor, aut nescienti culpam, aut culpæ veniam speranti, aut enim desperantem alloquar, ut diffidenti loquar, loquentem reum obijcio, & confitentem oppono non fidenti. Accedit Nathan missus, dicamne ab ultrice Justitia, ut pœnam intimet, an potius à misereunte Clementia, ut plagam sanet? uterque mittit, dum dulcis & rectus Dominus legem delinquenti in via suam dat per Prophetam. Quid dulcius auditu? quid hac dulcedine est optabilius peccatori? sed lachrymanti, sed expectanti, sed supplicanti, non recusanti lachrymas, non neglenti moras, non spem repudianti. Accedit Regem subditus, sed reveretur reus judicium, & Angelum missum à Regum Principe, in cultu hominis intuetur, delictum exprobrat, & delinquentem denuntiat, recusat reus tacendo consentire, sed mavult providus seipsum loquendo insinuare, vociferando accusare, lugendo condemnare, magni reatus sibi conscius, fatetur adulterium, ut discant adulteri consimile flagitium non tantum ore confiteri, sed pœnitente animo aspernari, & flagellante dextera insectari; fatetur homicidium, ut sciat homicida cum supplicante David veniam promereri, & horreat cum delirante parricida desperabundus per oris orbitam cum impijs in circuitu divagari. Clangit & plangit David, angit mœrentem animum, & tangit decahcordum, ut non sufficiat prævaricanti reo humiliato corde Judicem deprecari, sed curet insuper vindictam adversus carnem & spiritum perversi peccatoris meditari.

Magnam confitetur misericordiam, ut magnam obtineat misericordiam.

Audiat tamen sat lugubrem, sed efficacem admodum incipientis tonum, quem veterinosus serpens in surdam aspidentem pervertit, nè vocem deambulantis

ad miserendum Judicis audire valeat, & ambiat ad veniam exaudiri, *miserere mei DEUS, secundum magnam misericordiam tuam*, (e) putas, exiguam confitetur misericordiam, qui magnam misereantis Altissimi misericordiam implorat? gravissima cœlesti archiatro exponit vulnera, vix non plūs quàm lethifera, qui summa Omnipotentis supplicat clementiæ, ut sui miserens magnæ misericordiæ applicet medicinam; propitiare reo, ut absolvatur, indulge prævaricatori magno, ut corrigatur, miserere misero, ut ei ploranti ignoscatur. *Quisquis peccasti, & dubitas agere pœnitentiam, pro peccato tuo desperando salutem tuam, audi David gementem*, hortatur Augustinus. (f) Agnoverat gementibus David se Adæ filium, & qui sciebat hominem se esse (scribit Augustinus) *natum lapsui veniam postulavit, Domini autem non desperavit misericordiam*; (g) compendiatum, sed non restrictum, abbreviatum, sed non decurtatum, binæ laudis elogium, gemini facinoris illustre argumentum; vidit sub purpura contemptum hominem, vidit in solio contaminatum Principem, vidit in tribunali regium reum judicem, & supplicavit, & deploravit, & supplicavit, ut supplex respiciatur, ut plorans in pace dimittatur, ut invocans ab indulgente veniam exaudiat. Sed nondum absolvit gemitum, quando gementis delictum jam fuerat suismet lachrymis dilutum, suis suspirijs abolitum, suis gemitibus expunctum. *Quisquis peccasti, peccasse plora, peccata cumulasti, deplora copiosius; nec quia te absolutum speras, desine à ploratu; nam absolutus David à crimine, quò deliquit, liber à scelere, quod commisit, etiam postquam transtulit Dominus peccatum suum, nec flere destitit, nec gemere cessavit; alioquin nī semper plangere continuasset, nullatenus dicere præsumpsisset, oculi mei semper ad Dominum*, (h) quia semper aspiciebatur à DEO; miraris consequentiam, & claudicantem suspicaris; quæ enim est connexio cum DEI oculis & rei lachrymis, cum Judicis obrutibus & fletibus Davidis? est infallibilis, nè dicam necessaria; offensi Numinis per efficacem gratiam aspicere, & visi peccatoris plangere, fortiori stringuntur vinculo; quàm anima cum corpore; nam ista potest defluere, sed illam non potes separare.

(e) Ps. 50. v. 1.

(f) in Ps. 50.

(g) Apoc. Da. vid. c. 5.

David semper flevit, quia oculi ejus semper erant ad Dominum.

(h) Ps. 24. v. 15.

Negantem Petrum aspice, attende non plorantem, negavit Apostolorum fidelissimus, & non flevit, quia non respexit negantem JESUS; negavit iterum, nec rursus flevit, quia nondum respexerat Dominus iterantem, negavit tertio, & statim flevit amarè, quia negantem respexit JESUS. Infer Theologe! respiciente JESU incipit flere Petrus, non stillans, sed pluens amaras lachrymas, quas ante non profuderat, priusquam JESU respicientis oculus non flentem respexisset, toto erumpunt impetu ex gemina plangentis oculi scaturigine, dum ad caligantem negantis Petri oculum convertuntur, ergo continuo manabant stillicidiò, indefinenter decidebant effluviò uberes lachrymæ ex David oculis, qui quia semper erant ad Dominum aspicientes, semper à Domino respiciente videbantur. An non in babylonis regia captivus tenebatur, qui suo vinctus crimine à DEO avellabatur? ut huic offenso reconciliatus posset dicere: *dicam DEO, susceptor meus es, quare oblitus es mei; & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?* (i) legit Malvenda: *ad quid obscurus ambulo in pressura malevolentis; vertit expressius Paraphrastes Chaldaus: quare in tenebris incedam inter molestias patroni inimicitiae?* Divinus Conditor ad instar compaginantis figuli, humanæ carnis finxit machinam, quando manus suæ fecerunt me & plasmaverunt me. Accidit figulo commune infortunium, quod fictum vas cadat de manibus suis, vel certè surripiatur alienis, ut huic posteriori consulat præjudicio, furem convenit, utque sublatum restituat, consveto juris ac facti robore constringit, ut medeatur lapso, lutum denuò colligit, disruptas partes conferit, ac reformatum pristinae integritati restituit, & sæpe pulchrius quàm ante. narrat Ecstaticus Jeremias, & dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto manibus suis, conversusq; fecit illud vas alterum sicut placuerat in oculis ejus ut faceret.

(i) Ps. 41. v. 10.
David vas luteum, lapsu suo confractum, in pulchrius reformatur.

(i) Jerem. 18. v. 4.
DEUS vas luteum cadens per peccatum suum de manibus suis, in pulchrius reformat per penitentiam.

(i) Erat David Rex Solymæ, sed prius fuerat vas fictile, & quia homo conteritur per peccatum, cecidit de manu Domini, dum rueret in brachia Bersabee; subito, dum non spararetur, venit contritio ejus, & contritus est, sicut conteritur lagena figuli contritione valida. Quid ageret supernus opifex, nolens fragmenta in escam flammarum abjici, quod finxit, priusquam suis de ma-

Pars III.

nibus caderet, confractum reassumpsit, fuitque illud vas alterum, ut fieret de vase contumeliæ vas gloriæ, sustinuit (ut contestatur Doctor gentium) in multa patientia vas iræ, aptum ad interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ, in vas misericordiæ, quod præparavit in gloriam. Ec quodnam luculentius indulgentis misericordiæ spectaculum? quodnam solidius eliminandæ à lapsi peccatoris animo diffidentiae argumentum? oblitum se conquerebatur tunc, quando in terra iniquitatis suæ jacebat confractus & abjectus, quasi illos etiam cognoscere posset Dominus, qui non sunt ejus, non agnoscentibus DEUM, cogitur ignotus dicere; *non novi vos.* Ars mea nescit vitia, subjungit Augustinus. Vix tamen levatis sursum oculis ad DEUM Redemptorem, ad reparantem figulum suum respexerat, vix gemitundus contracta voce mussitaverat, *projectus sum à facie oculorum tuorum*, quando bina cum manibus expandit brachia invocatus Artifex, ut redintegraret opificium manûs suæ.

Injungebatur idipsum Prophetæ Nathan, quod vaticinatus Ezechiel audiebat, quando ablegabatur à Jerusalem in Babylonis ergastulum, à pacis regia ad domum carceris, ut vinctum educeret, eductum reduceret Israël. Deservit siquidem sanctæ Sionis innocentiam, & projectus in transmigrationem confusionis, penitus malevolentis inimici pedibus conteri expectabat, migravit de statu libertatis filiorum DEI captivus in Babyloniam, quod corporeis illecebrarum cassibus irretitus, evasit præda fœmineæ fragilitatis. Sed fortunatus transfuga, qui usque ad Babylonem veniens, ibidem meruit liberari, quando à delegato Divinæ voluntatis interprete vocem lætitiæ audivit, salutis verbum excepit, *Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris;* (m) audiant (m) 2. Reg. 22. v. 13. idipsum cum exultatione pusillanimes animæ, & sublevantur à pondere exitialis diffidentiae, quò vix non opprimuntur. Gravissimis criminibus lauciatum Regem, morti addixerat substitutus ulttricis justitiæ minister, suscitandam de domo propria misatur persecutionem, non recessuram de inclyto stemmate hostilem gladij vaticinatur, ignominiosam uxoribus in meridiano solis intuitu infligendâ violentiam attestatur. Audit atro-

Ad primum Davidis spiritum duplex pena mortis sollicitur.

nitus horrifonam exacerbati conditoris sententiam humiliatus princeps, submittit coronatum verticem, stricto exulcerati vindicis gladio, nullam levissimæ digressionis aut excusationis iniecit syllabam, sed approbans sanctissimam stricti quantumvis Judicis æquitatem, id unum gembundus singultuat trisyllabum unius verbi suspirium: *peccavi*. Ad hujus unius vocis sonum, ad validissimum in DEI auribus resonantis verbi tonum terra in cælum vertitur, reus in filium recipitur. David prævaricator, tot flagellandus plagis, tot feriendus pœnis, tot atterendus malis, justificatur; tam levi pharmacò mortifera sanantur vulnera, brevi trisyllabò rumpuntur durissimæ captivitatis vincula; ut discat maledicus peccator sperare post peccatum, sed non præsumere; ut sciat prævaricator pessimus præoccupare faciem respicientis DEI. Audi docentem Theodoretum, *non finit animarum medicus morbum esse immedicabilem*. (n) Quo pariter advertente duplicem promerebatur mortem; nec enim mitius adulter quam homicida in lege plectebatur, sua utrique mors inevitabilis præscribebatur; & tamen ad unicum sinceræ confessionis judicium, ad primum lamentum confitentis translatus peccatum ab impio declaratur; nec mirare, ut enim commentatrix Glossa differit, *qui humiliter confitetur veniam, mox consequitur*. Festinat DEUS parcere, si reus non retardat reatus suos accusare, acceleratus culpæ dolor accelerat in misere DEO præcipitatum pœnitentis animæ amorem, quod eam diligit, quæ ante tempus modicum, tam graviter offenderat amantem. Censura temetipsum; nec enim alium quam tuam testor conscientiam, nec alium respicio censorem. censura diffidens anima, num debeatur tantæ misere clementiæ bonitati, tanta pusillanimitatis diffidentia, nè dicam malitiam horrifonæ desperationis? Audi Tertullianum te alloquentem, tibi que ut sperans redeas, ne illico desperans pereas consulentem: *qui pœnam per judicium destinavit, idem & veniam per pœnitentiam*

(o) *Lid de pœ-spondit.* (o)
nit: c. 4.

Præsumptuosus Assur, ambitiosus Chaldæorum Princeps, tyrannus Babylonis, flagitiosus Pharaos, infame Majestatis adorandæ idolum erigit, inter strepidentes frementium symphoniarum

plausus, geniculato poplite colendum præcipit, renuentem Hebræorum Heorum Triadem incinerantibus flammis objicit, fidelem sanctissimo Numini Israëlitarum populum affligit, & post innumera scelestæ temeritatis crimina, offensum Ultorem invocatur, & exauditur, placat contemptum Vindicem, & exauditur, implorat veniam, & condonatur, exorat gratiam, & liberatur; *oculos meos ad cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi.* (p) Ejectus à folio ad præsepium, ab aulicorum famulatio ad bestiarum consortium, à mensæ regalis epulo ad aridum fœni pabulum, post consummatum temporalis pœnæ septennium non desperabundus, adversus ferientem invehitur, sed supplicabundus suum Judicem deprecatur, oculos mentis, & corporis in cælum elevat, quos nisi illuc versus erexisset, ad sensum pristinum non redivisset. Ab ictu stillantis oculi feriebatur exulceratum cor exacerbati Vindicis, gementi tempus ad resipiscendum conceditur, pœnitentiæ septennalis methodus præscribitur, offensæ Majestati consveto luctus tempore, ut absolvatur, sistitur, ut immutetur è bellua in hominem, justificatur. Hanc audiens impensam duobus Regibus misericordiam, spem arripe jam affulgentis veniæ, apprehende fiduciam remissionis consequendæ. Occurrat titubanti animo, prodigiosa contemplabundi Ezechielis visio, qui dum ad maturandam mancipati Israëlitis liberationem mittitur, post tergum voce commotionis magnæ quasi concutitur, quâ benedictam gloriam Domini de loco suo glorificatam fuisse memoratur. Est locus DEI gloriæ pœnitens anima; ibi enim DEUS inhabitat, ubi lachrymabundus homo inflatam offenso Numini injuriam deplorat; quæ enim de sua diffidens venia ad ultiores flagitiorum insolentias defluit, in DEI habitaculum è vitiorum sterquilinio recusat commutari. Quæ repentina conversio, quæ Majestatis Divinæ glorificatio, à voce commotionis oritur! dum enim salutaris exhortationis verba inveteratus peccator percipit, percepta seduliori reflexione discutit, durities malitiæ concutitur, & obstinatis impœnitentis contumaciæ in copiosum lachrymarum stillidum eliquatur; tunc admiranda vicissitudine à terræ bestiis segregata facinorosi nuper hominis anima, ad sanctorum animalium societatem admittitur, quæ

(p) Dan: 4.
v. 31.

Anima pœnitens est locus gloriæ DEI.

quæ se expansis in latitudinem alis vicissim feriunt, quando mutuis Sanctorum omnium exemplis sese velut concutiunt, ad evolandum reciproca aviditate suscitant, & excitata ad æthereum angelicæ contemplationis fastigium pertingere contendunt.

Paulum, sed pœnitentem, non Saulum saviorem recogita, quomodo invicta discipulorum Christi tolerantia excitatur, præteritam zelosi furoris ignorantiam detestatus ingemiscat: *non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam DEI*; (q) putas à lachrymis destituisse, truncasse gemitum, quem audis gestantem coram se peccatum suum, ut sibi indefinenter in faciem exprobrans adversetur? minorem omnibus se confiteretur, statûs præteriti consideratione, cujus providam in agendo prudentiam, altissimam in declarandis mysteriorum tenebris Sapientiam, Apostolorum Princeps hoc venerabili præconio reveretur, sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi Sapientiam scripsit vobis; (r) alludit ad portentosum illum in cœlos raptum, ubi audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui; Evassit Petro charissimus, qui Stephanum manibus omnium lapidantium lapidavit, evassit collateralis Apostolorum Principis, qui semetipsum rememorans, se abortivum profiteretur, quod quidem humilitatis infimæ est testimonium, sed una simul intemeratæ Veritatis velamentum; nam natus quidem in Christo fuerat, sed extra tempus mortalitatis ejus, quando Virginis Filius non amplius temporalis, sed immortalis fuit. Hinc speciali mysterio, non licentioso pictorum beneficio, Paulus interdum à dextris ponitur, & Petrus à sinistris, ut intuenti oculo innuatur, istum in statu præsentis vitæ, quæ per sinistram adumbratur, à Sponso Ecclesiæ fuisse vocatum & assumptum; illum verò ab eodem vocante & assumente JESU, sed jam in statu gloriæ constituto, quæ repræsentatur per dexteram, fuisse præcipitatum, ut cœcuriret in corpore, & illuminatum, ut irradiaretur in mente. Ecce! quò peccatoris ferocitas devenit, quò repentina caligantis Pauli conversio excrevit? Vide! qui dubitas de sinistro tuæ conversionis eventu, qui trepidas ad magnitudinem tuorum criminum, quæ commisisti, qui cogitatu timido rememorans severitatem pœnæ,

quam meruisti, sanat, qui percutit, si modò percussus resipiscat, ignoscit, qui irascitur, si modò flagitiorum enormitas deploretur, qui se passus est verberari vivum, ac corpus mortuum vulnerari, miseris voluit incurvari, ut eos erigeret miseros, quibus nulla patrocinari felicitas, sola inniti calamitas videbatur. Si in profundum malorum præcipitatus contempsisti, de profundis clama ad Dominum, & licet jam fueris ad portas inferi devolutus, licet in potestatem tenebrarum Principis, non aliter ac Jonas in ventrem ceti fueris absorptus; clamavit ille de maris fluctibus, clamavit de belluæ visceribus; clama ex peccatorum voragine, in qua submersus jaces, clama de deglutientibus diaboli faucibus, quibus circumvallatus paves, nec illi fluctus, nec illud corpus, obturaverunt, quin audiretur, nec tuum præpedient ejulatum tuorum profunditas vitiorum cum universa malignitate perduellium Angelorum, nè tandem exaudiat, noli distantiam formidare, nec elongatum te à DEO Salvatore tuo replicare, si toto corde ad Dominum clamaveris, & aures auscultantis DEI erunt in tui cordis meditullio, ut audiant gementem, exaudiantque pœnitentem.

Pœnitens in corde suo habet affixas aures DEI.

Solet hoc ultimum suæ virus astutiæ, solet hoc fraudulentum proditor Angelus suis clientibus inspirare argumentum, hoc instillare toxicum, irrevocabilis jam eorum administratoris spiritibus percrebuit sententia, jam supergressa est sperandæ mensuram veniæ tuorum facinorum malitia, stat ante fores subsequutura postlimiò statutæ damnationis executio, est totum perditum, hoc unum restare videtur, ut faciam, perseverare in delicijs, continuare in sceleribus quantum possum. Venisti, non inficior, venisti in profundum, sed audi Augustinum de hoc profundo iniquitatis tuæ longè profundius discurrentem: Dominus JESUS Christus, qui nec profunda nostra contempsit, qui usque ad istam vitam venire dignatus est, promittens remissionem omnium peccatorum, etiam de profundo excitavit hominem, ut clamaret de profundo sub molibus peccatorum.

(s) Ille idem zelotypus animarum sponsus, qui stat ad sponsæ ostium, & aperiri rogat, stat pariter ad foramen loci, non cedens in amore Medorum principis amanti Daniele, ut erueret, & libe-

(s) in Ps: 129.
v. 1.

Cur S. Paulus pingatur quandoq; ad dexteram S. Petri.

Sicut Darius ad loci ostium invigilabat, quærens de salute captivi, sic etiam DEUS gerit curam animæ peccatoris.

beret de ore Leonum præparatorum ad escam, quam laniare anhelant, & deglutire festinant. Agnoverat hanc miserentis clementiam, suomet doctus experimento coronatus psalter; hinc cautè providus, dum corrigendam inveteratorum prævaricatorum iniquitatem flagitabat, dum perditorum quorumvis salutem in oculis hominum perditam respicienti misericordiæ commendabat, non peccatorem, pro quo salvando supplicabat, sed Salvatoris pietatem, quam implorabat, considerare nitebatur. Ecce enim! quàm efficacem ad impetrandum, quàm validam ad convincendum instituit dialogum, cum colloquente Divinæ Majestatis misericordia; proposuit huic humiliter velut objiciendo: *ne avertas hominem in humilitatem*. Legit Malvenda: *usque ad confusionem*; quam explicans Theodoretus, elucidat petitionem supplicantis: *obsecro te perennem, sempiternum semper refugium nobis factum, ne nos tot tantisque malis cinctos despicias*; utque malorum omnium elonget pessimum à miseris Adæ filijs, subjungit moralis Hugo: *ne avertas in humilitatem, idest in desperationem*, quæ humiliat & dejicit hominem in tantum, quod non audeat faciem levare ad DEI misericordiam attentendam. Sic deprecanti, sic imploranti respondit hæc invocata, referente Psalmista: *& dixisti, convertimini filij hominum*. (r) Legunt alij, *redite in integrum*; sed plenius & aptius vertit Hieronymus: *convertens hominem neque ad contritionem, & dicens, revertimini filij Adam*. Pro latâ hæc periodô, velut exultabundus suæ applauderet immunitati, subjungit inferendo: *quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternæ, quæ præterijt*: non tanquam dies crastinus, advertit Augustinus; quæcunque enim temporis sine clauduntur, velut transacta sint æstiman- tur in oculis Altissimi, velut præterita censurantur in sacro-sancto præsentis justitiæ tribunali. Quænam ambo- rum versuum connexio? vel quæ posterio- ris illatio ex priori? misera præva- ricatorum congregatio citatur ad mise- ricordiam, ut contriti per pœnitentiam convertantur ad faciem blandientis cle- mentiae, quam hætenus, nè ictu uni- us oculi præsumperant intueri; felix au- spicium subsecuturæ reatum veniæ & abolitionis delictorum! sed millenarius annorum numerus cum præterlapsa hæ- sternæ diei duratione, quænam similitu-

dine conjungitur, vel qua connexione combinatur?

Advertit saluberrimam malorum omnium medicinam, hoc salutari dogma- te contentam Gregorius Nyssenus: vult enim miserans misericordia misellos Evæ gementis posthumos ad id, unde peccan- do exciderant cursu reciproco, celeriter reverti; est siquidem in libero huma- næ potestatis arbitrio in semel volito perseverare diutius, aut citius pro libi- tu resilire, ut igitur ad regrediendum validius persvadeat, potentiùs commo- veat, insinuat revertenti, intimat se con- vertenti: *licet vita infinitis scelerum maculis notata sit, ut collectio illa peccatorum mil- le annorum esse videatur, pro nihilo totam illam congeriem reputatum iri, dummodo pedem referat*. (u) Quis ambigat relatu- rum, quis dubitet repedaturum, quis suspicetur non reversurum? tantam col- luviam una exundat guttula stillantis o- culi, quid portentosius? tot præcipi- tia solo unius passûs remediatur im- pendio! quis non impenderet mille pe- des cum manibus, omnes affectus cum operibus, ut imminens exitium hoc sal- tu momentaneo transiliret? adjungit æquissimam suorum dogmatum ratio- nem sacerrimus Antistes: *nam Divinus oculus præsentia semper intuetur, præterita verò non æstimat*; ô stulti aliquando sa- pite! dùmque præteritorum venia non veluti venalis, sed sine pretio, pro u- nico præsentatur suspirio, pro minimo contriti cordis indicio, si modò veniatis, si modò accedatis, si modò deseratis, si modò recedatis, illinc recedite, & huc accedite, scelus dimitte, DEUM ac- cedite, qui vult reum ad suæ reconcilia- tionis plenitudinem admittere, in ple- næ remissionis gratiam suscipere, si mo- dò hostem deserat, & se suo principio, suo termino jungat. Ad id, quod in præsentia obstrictum est malitiâ, etiamsi tan- quam nihilum à peccatoribus extenuetur, DEUS tamen velut longissimam quondam an- norum multitudinem respicit, concludit commemoratus Pater, & favet conclu- denti illuminatus Vates, sic suam termi- nans adhortationem: *quæ pro nihilo ha- bentur, eorum anni erunt*, peccans pecca- tor plerumque velut nihilum commissæ iniquitatis turpitudinem consuevit con- temnere ac reputare, sed si ipsos se hujus- cemodi dolosâ defraudantes fallaciâ in malo perseverent, instar annorum mul- ti-

(u) Tract. prior
in Psal. in
script. c. 7.

DEUS severè
plectit pecca-
ta, quæ ab li-
mine pro ni-
hilo reputan-
tur.

Malitiam, quæ æquat mille annos, DEUS ad pri- mum geme- bundi pecca- toris gemit- tum annihila- lat parcendo.

virutinis à judicante oculo respicientur, à condemnante Domino judicabuntur. Hoc audientes, convertimini inveterati peccatores, & revertamini desperabundi transgressores, convertimini, id est, simulvertimini, duarum potentiarum simultate, ut ductu intellectus ad veritatem redeatis, & pedibus affectuum ad derelictum hactenus Conditorem & Conservatorem vestrum accedatis. Hoc gemino vidente oculo respicite ad petram, unde excisi estis, ut acies amborum, quemadmodum in corporum animatorum oculis consuevit evenire, in unum huic vestre intentionis scopum dirigatur. Sunt enim caligantes animæ, quarum sinister oculus, qui intellectus est, in cælum recogitando jacitur, dum dexter affectuosa voluntatis terræ per desiderium affigitur, limo profundi immergitur, terrenis voluptatibus inescatur. Felix conditio! aversus Conditor ab intensa mille annorum malitia avertitur, ut sereno aggratulantis misericordiæ vultu ad rem convertatur, si modò illam aversam hactenus faciem ad conversam miserentis DEI præsentiam convertat. Lustremus similitum enormitatem scelerum, quæ suæ malignitatis intensione mille annorum malitiam adæquet.

Instabilis Synagoga gloriatur se nosse Patrem misericordiarum, sed ejus reprobabat Filium, ac blasphemabat; missum illi salutis Verbum fuerat, quod, quia blasphemis rejiciebant verbis, ad gentes converti statuebant; nè tamen subtractam volentes credere conquerebantur misericordiam, svavissimus & benignissimus utriusque spirantis Spiritus, suis amoribus aspirabat. Dimisit filius domum suam, expulsus veriùs, quàm dimissus, dereliquit occisus hæres hæreditatem suam, quando barbara ferocientium Judæorum rabies Conditorem & Redemptorem suum morte turpissima condemnatum, *trabali ligno crudeliter prius præacuta sude manibus perforatis & pedibus*, (x) ut scribit Doctor Seraphicus, *acclavarunt*; si diem & horam tanti funeris investigas, resolvit quæstionem Theophylactus, adjuncta insignis ministerij elucubratione: *sexta die homo est conditus, qui & sexta die de ligno comedit, quâ igitur horâ Dominus hominem condidit, eadem & lapsum curavit, sexta die sexta hora crucifixus est; denique erat hora quasi* (y) *sexta, scribit assistens individuis, testis veridicus, dilectus JESU Discipulus,*

Pars III.

(y) cui tamen adversari videretur Evangelicum enarrantis Marci testimonium, *erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum;* (z) sed si hora erat quasi sexta, quando traditus est Judæis, sedente pro tribunali Pilato & cendemnante, quomodo horâ tertiâ crucifixum Evangelista nuntiat, vel prior horam pro crucifixione sextam non tertiâ assignat? Erat videlicet sexta, non tertia, quâ innocens DEI Filius pronuntiata iniqui Præsidis sententiâ, crucis patibulo affigebatur, in ligno nostræ salutis bajulo crucifigebatur; sed quia Judæi pariter hunc Nazarenum Regem suum crucifigebant, horam primæ crucifixionis hujus Marcus exarare voluit evangelizando JESUM horâ illius diei tertiâ fuisse crucifixum; hinc exprobrans enorme Deicidium plaudentibus, seque huic noxæ subtrahentibus Judæis sublimis Augustinus, redarguit mendaciter alloquentes, *nobis non licet occidere quenquam*, quasi insontem non perimeret, qui falsis eum calamis interimî procuraret; & vos o Judæi occidistis; unde occidistis? *gladiò lingvæ, acuisitis enim lingvas vestras; & quando percussistis, nisi quando clamastis: Crucifige! crucifige!* (a) (a) in Ps. 63. v. 2. probat exinde; quod veriùs occiderint, quando contra suscitantem mortuos, ut moreretur, clamaverunt, quamvis sic occidere voluerint, ut non occidisse ignorante populo judicarentur. Milites ergo Præsidis (conclude cum Hypponenſi Præsule) horâ sextâ insontem DEI Filium, sed tamen nequiter condemnatum, horâ sextâ crucifixerunt, Scribæ cum Phariseis & summis Pontificibus contra eundem, nè insons declaretur, horâ tertiâ conclamaverunt, proinde quod illi manuum ministeriò horâ sextâ, hoc isti lingvæ impendiò horâ tertiâ præstiterunt. Fulminat tandem æquissimus Arbiter finalem sententiam determinando: *rei magis isti, qui clamando saviabant, quàm illi, qui obtemperando administrabant.* Hærebat quoque ad condemnandam excitatus innocentiam gentilis Judex, sed hæsitantem Judæus, nè ambigeret, impellabat. Hujus scelesti facinoris immanitatem, nec solis oculus potuit intueri, quin velaretur, nec terræ circulus sustinere, quin concuteretur. Comminebatur orbi universale exitium ultrix Justitia, expectabatur feralis terrigenarum interitus, & subvertenda totius orbis machina, ex portentorum indicijs timebatur. Inhorruit ad terrifica prodigi-

(y) Joan. 19. v. 14.

(z) Marcijs v. 25.

Milites crucifixerunt JESUM manibus suis horâ sextâ, sed Judæi lingvis horâ tertiâ.

Gravius offendit DEUM Judæus clamando crucifige, quàm gentilis ad crucem Christum acclavando.

(c) Serm: in
Sab. S.

digiorum monstra illustris Judeæ Regio, contremuit regalis Solyma, quando terra commota, velut de fuga consilium iniit, (c) ut loquitur Amphilochius, dum interim rea horrendi facinoris Synagoga quò fugeret non habuit, quònam confugeret, non invenit. Erant Chrysostomo fidem dante, hæ violentæ elementorum convulsiones Divinæ iræ signa, quibus Pater suum ulturus unigenitum videbatur. Formidabatur confœderatarum creaturarum inanimatarum armilustrium, magisque timebatur castrametaturum adversus insensatos cœlestis militiæ exercitus, quando post prolixam confligentis misericordiæ & occurrentis Justitiæ luctam, sub orientis auroræ Pentecostalis diluculum, tanquam tuba cœlestis intonuit, significans præsentiam illius, qui hominibus id concedit,

(d) Catech: 16.

In Pentecoste
intonabatur
à spiritu san-
cto tuba cœle-
stis ad classi-
cum amoris.

ut regnum cœlorum vi rapiant, (d) effatur Jerosolymitanus. Resonabat classicum non furoris, sed amoris; ut salutare prælium, ejecto jam mundi principe, adversus potestatem tenebrarum inchoaretur. Evocandi erant hoc solo flamine dulciter commovente de terra & cognatione sua patres multarum gentium, quando ineffabilis misericordia occisi nuperrimè lingvis & manibus Redemptoris nostri, promissum in lingvis igneis horâ orientis diei tertiâ spiritum sanctum ad congregatos in unum benignissimè transmisit, futurum pium consolatorem. Quanta DEI hominis in homines charitas! ut ex hominibus Deos faceret, hominem portavit ad cœlum, & DEUM secum in substantia unum, sed personaliter diversum, misit in mundum, ut quos ille occisus moriendo redemit, iste sanctificando adedò universaliter vivificaret, ut nec ipsos à vita, si modò animari velint ad vitam, excluderet occisores. Compareret diluculo ad tertiam matutinæ lucis horam in plurimum lingvarum ignivomente symbolo, non siccas stipulas, non Deicidas pessimos ferali flammicidiò incineraturus, qui nuper horâ pariter feralis diei tertiâ, frendebant furore dissono, clamantes crucifige, sed ut iisdem bonum recuperandæ salutis manè apprecaturus tono & fortiter & suaviter sonante vocet ad veniam, invitet ad indulgentiam, ad expectantem misericordiam procedere dulciter compellat. Sua suffragatur subtilitate eloquens Nicetas, dum assumptam à Divino amoris spiritu figu-

ram lingvæ interpretatur: igneas lingvas conspicati sunt, non quod similis lingua Divina figura sit, sed quia circa lingvam erat futura spiritus operatio. (e) Demon- (e) Orat: 41.
strat formam, quam erat emundaturus In lingvis i-
in flammis, quam erat edoctrurus in ver- gneis apparu-
bis, quam erat sanaturus in plagis, quam it horâ terti-
erat renovaturus in undis; ut qui antea ut peccatum
blasphemia vociferatione evomebant li- à Judæis pe-
voris & invidiæ abominationes falsorum lingvas perpe-
restium horrores, evadant nunc in di- tratum exue-
fertas prædicatorum lingvas eloquia Do-
mini casta, velut argentum igne exa-
minatum, & septuplum septenò dono-
rum beneficio purgatum proferentes.
Examinat subtiliter advenientis spiri-
tus in lingvis igneis motivum, doctis-
simus Pelusiota, nec aptius Assignat,
quàm ut unus DEUS in utroque testamento
cognosceretur, scissum ruptumque tem-
pli velum in velamentum super obscu-
randa judæorum corda expandebatur,
nè DEUM agnoscerent in homine mor-
tuo & crucifixo, compatiens amoris spi-
ritus, exoculatis cæcorum ducibus in
lingvis igneis præluxit, ut quem crucifi-
gendum hominem insipientes tunc cla-
maverant, nunc sapientes tandem DEUM
reclament adorandum. Suò confirmet
eloquiò magnus Leo conceptum Sermo-
nem meum à cespitante lingua articu-
latum: ad veteres tenebras abigendas, no-
va lucis fulgura coruscabant. cum micant-
ium splendore lingvarum & Verbum Domini
lucidum, & eloquium conciperetur ignitum,
cui ad illuminandum intellectum, consumen-
dumque peccatum, & efficacia illuminandi,
& vis inesset urendi. (f) Et quodnam (f) Serm. 1.
inter atrocissima atrocius peccatum, in Pent.
quàm DEI hominis crucifixio sacrilegis
clamantium Hebræorum lingvis imma-
niter perpetrata? quod amplius consu-
mi exigit ac exuri?

Vociferabatur furibunda iniquitas horâ diei tertiâ, crucifige, intonuit ejusdem horæ spatio DEUS charitas in flammivomentibus lingvis, incineraturus non impios, sed solam impietatem, inflammaturus maledicentium lingvas, ut expurgentur, non concrementur. O quanta Auctori cura! quanta dilectio Redemptori, ut instauret facturam suam deformem licet, ut reformet informem! mittit amoris spiritum, qui sacro lingvarum inge lingvas evanescen-
tium Hebræorum faciat esse disertas; im-
mundas emundando, argentes inflam-
mando, blasphemias reformando, sacri-
le-

Iegas sanctificando. Blasphemabat suis in improprietatibus filiis Synagoga, sed una duntaxat Hebræorum lingua, Spiritus sanctus sub innumeris lingvis apprensus, sese poenitentium Judæorum animabus infudit, ut varijs variarum gentium lingvis Christum non ultra crucifigendum clamarent, sed adorandum prædicarent. Vade nunc præpropere dementati Achitophelis posthume! & vitam miseram in continuantibus flagitijs consumptam, conclude miserabiliore clausula consummandam. Ille ingenti perduellionis obrutus mole, à mansuetissimo offensi Davidis pectore desperavit veniam; tu pariter à Patre misericordiarum, à Redemptore tuarum miserationum, à flammeo ardentissimæ dilectionis spiritu remissionis gratiam despera; ille conscenso protinus jumento aulam fugiens (ut adstruit Josephus) Gelmonem patriam petijt; tu, qui computruisti ut jumentum in stercore tuo, substerne te Inseffori tuo, cum insidente tenebrarum Principe mundum egressurus, & ad regionem umbræ mortis, ad desperantium animarum abyssum descensurus, ille deciduo flagitiorum pondere pressus concepto vitæ radio, sibi proprijs manibus mortem adscivit; tu pariter, si lubet antecessorem insequi, tuismet manibus, tuismet flagitiosis operibus æternum negotiari exitium contende. Curre laxatis pedibus, festina licentiosis affectibus, ut execrandum JESU Redemptoris traditorem, infortunatus proditor illius animæ, quam JESUS traditus, suo redemit sanguine, assequaris. Ille suorum scelerum enormitatem recogitans, se acquiriturum eorum indulgentiam diffidit, nec expectatâ superni Judicis sententiâ, seipsum crudeliter condemnavit, insurgensque in semetipsum, non quidem iudicio poenitentis, sed furibunda rabie pereuntis, ut in augmentum perditionis suæ etiam moriendo peccaret, denique post redditum pretium, concludente sic Augustino, laqueo se suspendit, ut qui se multaverat pecuniâ, multaret & vitâ, (g) quâ proprijs manibus interemptâ, suspensus crepuit medius, (h) in aëre pendulus, ut se aërearum potestatum collegam in cathedra pestilentiae profiteretur.

Exclamat Leo magnus, infelicem perditum proditoris objurgans crudelitatem: mortuū pro omnibus impijs Dominū, potuisset etiam hic consequi remedium, si

non festinasset ad laqueum. (i) Sed quia se omnis remedij limitem transiisse opinabatur, ad mortem non minus præceps quàm ad proditionem festinavit. O si hæc demens anima! exanimandi corporis viatrix incola, mox pendulo è corpore jamjam eliminanda, crucifigendi Salvatoris gratiam vel solo nomine indicasset! si de præteritorum criminum præsentique facinore mœrens ac poenitens ingenuisset! crede firmiter, experta fuisset promissam fidelibus Hebræis gratiam, in sacro Deuteromij volumine promissam; si ad cardines cœli fueris dissipatus, inde retrahet te Dominus DEUS tuus, & assumet atque introducet in terram, quam possederunt Patres tui, (l) in terram Israël, in terram visionis, in terram viventium; exponit Carenis Hugo: ad cœli cardines evehebatur, qui jam in regione aëris levabatur; legunt alij cum Pagnino, si fuerit expulsio tua, & exilium tuum, in confinantibus cœli cardinibus intelligit quatuor totius mundi plagas Nicolaus, dissipatur proinde veteris Adæ filius ad Orientem, quando florente Juventutis tempore consumitur in peccatis: dissipatur ad meridiem, quando in virilitatis meridie injurijs utitur, & rapinis: dissipatur ad occidentem, quando in senectute sua ad enormiora scelera declinat: & tandem dissipatur ad Aquilonem, quando perpensa suorum gravitate criminum consternatus, enormi facinorum multitudine conturbatus, ad desperationem deflectere videtur. Sed neque desperabundus cum desperatis est computandus, & desperatus à conversorum numero tam diu non est excludendus, quamdiu in animato corpore viator adhuc peregrinatur; Adhuc paratus est Omnipotens digitus DEI hærentem apprehendere, & deviantem in viam æternæ peregrinationis deducere, nè pereat, sed vivat. Recesserat aliquando, domum maternam deserens illustris filia, excesserat ab invigilantis sponsi obtutibus incuria viatrix, à vitæ via nonnihil devia, fortasse suarum gregū vestigia curiosiori indagine lustratura, quando zelotypus amator, suspectam sponsæ habens præsentiam instar tremebundi inquisitoris, explorabat insidijs, investigabat oculis, festinabat desiderijs, inquirens votis omnibus, & tandem anxij interpellans affectibus, iteratisque vocibus celerem aberrantis urgebat reditum: revertere, revertere Synamitis, revertere, revertere, ut in-

(i) Serm. 11. de pass.

(l) Deuter. 30. v. 4.

Quibuscunque homo peccatis sit implicatus à DEO ad veniam vocatur

Achitophel est antesignanus desperantium.

Juda fuisset concessa veniam si desperasset, sed supplicasset.

(g) Serm. 128. de temp.

(h) Act. 1. v. 17.

(m) Cant. 6.
v. 12.
Sunamitis
errabunda
multipliciter
vocatur, ut
desperatio
evitesur.

tueamar te: (m) afflicti amatoris, spoliati possessoris, solliciti indagatoris hæc sunt suspiria, jacturam indicant amantis, sed deplorantis, sed anhelantis, sed aspirantis, sed exorantis; & quidem (si Carenfi Commentatori creditur) specialiter dicit ad animam captivatam per peccatum.

Revertere à lasciviente concupiscentia carnalium delectationum per castam sancti amoris affectionem; revertere ab arrogante superbia terrestrium præminentiarum, per gloriosam mundanæ dignitatis vilipensionem; revertere ab immoderata languentis animi dejectione per fiducialem sustentis spei consolationem, revertere à consveta iteratorum criminum multiplicatione per dolorosam peccaminosæ gravedinis agnitionem, ut ego cum amicis, DEUS cum Angelis, primam decoris tui speciem, quam, si reversa fueris feliciter, recuperabis. Ut intueamur ambo, ego tecum, tuque mecum, ego quidem te revertentem, misericorditer approbando, tu verò errorem tuum dolenter recognoscendo, & te ipsum flebiliter reprobando, quis non miretur insolitam sollicitantis diligentiam? compassionis dignissimam exhortantis querimoniam? quasi thesaurum perditum avarus institor plangeret, quasi periclitantes divitias defraudandus fœnerator exigeret, quasi delusus creditor, ut mutuum recipiat, fugitivum flagitaret assequi impostorem. Audi impulsus satagentis, stimulum implorantis à justo Orgelitano Commentatore: idcirco tam crebrò ei re-

vertere dicitur, ut jam, si conversa deliqueris, in desperationem non decidat, sed à peccandæ consuetudine spei indulgentiâ respiscat. respuit illuminata, reversa est in domum suam revocata, deflevit adulterinos amores suos redamata, convertit se ad respicientem sponsum suum readunata, utque reciproca vicissitudine suæ dilectionis constantiam se recognoscere comprobaret, ut se ab inferis ad superos assumptam attonitis filiabus Jerusalem indicaret, insigni hæc præconiò dilectum suum deprecabatur, subtili hoc mysterio conversionis suæ felicitatem evulgabat, exultans cum Psalte Regio: *Latera Aquilonis civitas Regni magni.* (n) Est aquilo (communis Patrum placitò) rebellis Angelus; ut enim ventus ille aquas in glaciem indurat, sic perduellis proditor, quos perflat animos, reddit sinè amore frigidos, absque compassione duos; hinc (infert moralis Hugo) *Latera aquilonis sunt omnes, qui Diabolo adherent.* qua non obstante eminentissimi Commentatoris elucidatione diametraliter oppositam assignat insignis Genebrardus elucubrationem, *Latera aquilonaria sunt civitas Regis Christi.* horret attonitus tanta diversitate legendi animus; quæ enim cohabitatio arcæ Divinitatis cum Dagonis simulachro? quæ commoratio Christi cum Belial! favet utrique Commentatori amborum mediator Augustinus: *Latera Aquilonis sunt, quia inhaeserunt,* nunc revocata, nunc restaurata, est civitas Regis Christi. Ah! pudeat legentem diffidere, nè dicam desperare.

(n) Ps. 47. v. 3.

Ex animabus
diabolo man-
cipatis con-
surgit civitas
DEL.

Z A I N.

Versus
XIX.

Recordare paupertatis & transgressionis meæ,
absynthij & fellis.

Z A I N.

Versus
XX.

Memoriâ memor ero, & tabescet in me
anima mea.

Z A I N.

Versus
XXI.

Hæc recolens in corde meo, ideò sperabo.

Sensus Literæ.

A

Deò verum est, ambulatoriam humani viatoris voluntatem mutare gressus suos, quamdiu ad præfixum suæ mortalitatis terminum non

pervenit. Desperans Solyma in spem rursus erigitur, pro avertenda calamitate populi ad Dominum convertitur, & benignissimis obtutibus compatiens misericordiæ confluentium argumena-

mnarum colluviem obicere, assiduo, licet sat arduo conamine exorditur, quasi meliorem sustentis spei portionem se abjecisse lamentaretur, dum in profunda miseriarum voragine repens & mergens, frustraneis gemitibus conquereretur, veruntamen suam se macerasse animam (Theodoreto Commentatore) rememorat, continuâ molestiarum memoriâ, ut dulcem & rectum Judicem post tollerata iteratorum flagellorum verbera ab ulteriori obsidentium inimicorum discrimine compescat. Quis enim alius succumbenti & singultuanti continua inter dissidia opem porrigat, quàm qui peccantes plagis iustissimè castigat? Prævaricata toties Judæa & Jerusalem vastationis amaritudine affligitur, furente Chaldæorum acinace percutitur, in Babylonis ergastula detruditur, ut quæ oblita inter divitiarum copias, lasciviens inter domesticas conviviorum delicias, Largitoris omnium, recalcitrare denuò incrassata & impingvata cœperat, mansuetæ paupertatis hellebora ad congruam sobrietatem redeat, benignissimum Patrem misericordiarum ad justum furorem provocando irritavit, ut si rebellantem toties Legislatori, insultantem multipliciter Creatori, cohabitantem cum allophilis, idololatrantem cum alienigenis judicare voluisset, nec potius per clementiam sufferre decrevisset, ejectus ex urbe, & ex orbe pariter eliminatus perijisset. Quam fœdifragam protervæ infidelitatis abominationem iisdem per Prophetas Prophetarum Dominus exprobraverat, si fortè vaticinantes auscultarent, si comminantes formidarent. *Væ genti peccatrici* (exclamat minitabundus Isaias) *populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis*; (a) horret legentis oculus ad singulas epithetorum syllabas, auris audire refugit promerita prævaricatorum cognomina; nobilior ex civibus, si stemmatis compares pro sapiam, Solymæus incola, si ortum examines, quem Hieronymus magis Evangelistam, quàm Prophetam appellandum judicat (dictante sancto Spiritu) hanc concinnavit perfidæ gentis suæ nomenclaturam. Nec mirare, quos veridicus incarnatæ Veritatis Præcursor genimina viperarum nuncupat, quos humanata æterni Patris Veritas ex patre diabolo oriundos annunciat; qui quidem adoptantis DEI beneficio in DEI filios evaserunt, se suæ perversitatis vitio in proles damo-

Pars III.

num se converterunt, illos ex semine nequam suorum scelerum protuberare asserit Divinæ voluntatis Interpretes, Altissimi Propheta. Et quidnam aliud prævaricatores pessimi, quàm imminentem suæ progeniei interitum prudenter expectare poterant, qui Patrem sinè filio adorantes, suum in filio Redemptorem credere, suum in JESU Salvatorem agnoscere recusabant? Sedit videlicet dominatrix iniquitas suo velut in folio, super talentum plumbi, quando indurata Hebræorum corda, infames animæ nec lucis illius radium, quæ illuminat omnem hominem, admittere volebant, nec claritatem Sapientiæ clamitantis in Solymæ meditullio, vociferantis in plateis sustinebant. Fallaces scribæ, luxuriantes in phylacterijs Pharisei, sacrilegi Sacerdotes, clavem scientiæ & legis non alteri, quàm sibi solis confisam mentientes, illum cognoscere recusarunt, cuius diem vidit Abraham, & gavisus est, cujus adventum & voce consona, & calamo concordi, unisonus Prophetarum chorus & declamavit, & exaravit, & insignivit, & prælagivit.

Væ genti non genti, sed gregi pecudum ductu pastoris destituto! cui suum obtrudat improprium gentilis vir inter orientales Justos præcipuus: *interroga jumenta, & docebunt te*; (b) tum quia sapientis testimoniò à magnitudine speciei & creaturæ cognoscibiliter potest creator omnium videri; omnis, quippe & excellentius animata de DEO docet, suum esse principium, & suæ quam condidit, essentiæ perpetuum conservatorem; tum quia idemmet Vates angelicus hisce incredulis Patriarcharum filijs, sed sua degenerantibus malignitate fiducialiter exprobrat, sed voce personata: *cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël autem me non cognovit*. In bove conversos de Judæis interpretatrix Glossa docet intelligi, in asino gentilitatem, sed Israël & ratione præditus, & lege eruditus, noluit intelligere diem visitationis suæ, nec prædicenti DEO credere, illud finale exterminium post paulò secuturum, quò ferietur Romanorum percutiente gladio, & sæva præside tyrannide successurum. Qua tamen malignitate pessima non obstante, vix cœperat flagellantem dexteram exosculari ad ictum verberis ejulans Synagoga, vix

Nemo peccatori subvenire potest, quàm ille, qui peccata castigat.

Deteriores Judæi bestijs, quem illæ cognoverunt, illi cognoscere renuerunt.

(a) Isai. l. v. 4. Insuperabilis Synagoga in filijs suis gravissime reprehenditur à Prophetis.

(b) Job. 12. v. 7.

Totus ad mi-
serendum
pronus est
DEUS, tan-
tū vult in-
vocari.

supplicabat humiliter ferienti, vix vin-
dicem deprecabatur: recordare pauper-
tatis & transgressionis meæ; vix absor-
ptas adversitatum guttulas enarrat, quan-
do jam memoriā memorem futuram se
pollicetur novo obstrictam munere, no-
vā benignitate obligatam; vix recen-
suerat amaritudinem servitutis, in fel-
le delineatam, & contumeliarum acer-
bitatem in absinthio adumbratam, quan-
do respexit Dominus contritionem af-
flictorum cordium, & consolari statuit
animas compeditorum. Adeo verum
est extremas hominum miseras excedi
à misere misericordia; nullatenus
misericordiam à miseriarum gravedine
aut multitudine superari. Noverat ex
antiquis sponsi amplexibus, hæc mul-
ier adultera, hæc sponsa infidelis, im-
mensitatem clementiæ, quā toties præ-
venta, experta est lacessitum injurijs,
affectum contumelijs faciliter placari,
si modò agnoscens reatum suum calu-
mniator pœniteat, si modò pœnitens re-
sipiscat. Hinc tantam tantæ benigni-
tatis commendatura eminentiam, hoc
figurali præconio reconciliare sibi stu-
duit justissimè offensum: *caput ejus au-
rum optimum*, (c) cujus si rutilantem
intuearis fulgorem, reverberis cum Hu-
gone increatam æternæ mentis sapi-
entiam, si pretium mediteris, quod
appreciari non potest, veneraberis su-
premæ Majestatis Omnipotentiam cum
Gregorio; *quia ad comparationem crea-
toris omnis creatura res vilissima perpendi-
tur.* (d) Non habuit amatrix sollicita
vocabulum accomodatius, si Theodo-
reto credimus; quia caput ipsius alle-
goricè vocat Divinitatem, illi conformi-
ter Doctoris gentium oraculo: *caput Chri-
sti DEUS.* (e) Sed cur non geminis com-
parat? cur non assimilat Margaritis? si
Caput Christi pretij valorem insinuare voluit, hæc va-
DEUS, auro lent amplius, hæc pluris æstimantur; si
comparatur, sincerissimæ simplicitatis suæ candorem
quia sequitur repræsentare cogitabat, candore nulli
nutum homi- ex candidis cedit unio, fulgore candido
nis imploran- redimitus; sed collimavit aliò amantis
tis, sicut au- sponsæ jaculum, amantem intenderat
rum manum suis amoribus fauciare. Est singularis
artificis, ab ingenio, peculiaris ab Encomio Lu-
cæ Abbatis elucidatio, dum aureæ simi-
litudinis hoc adstruit fundamentum: *aurea materia quo deduxeris sua mollitie se-
quitur.* Iustra omnes & singulas metal-
li species, gemmarum sortes discute,
argentum laudatur à sono, & clangit dul-

cius, æs fortitudine cætera vincit, &
ferrum diutius durat, constantius fla-
grat. Incudem conspice, & lemnium di-
scute; at nullum istorum cedit ad vo-
tum ferientis fabri, habet hoc aurum
& est proprietas auri, ad ductum ma-
nūs duci, ad nutum artificis extendi &
distendi. Infert exinde commemora-
tus Pater adductæ similitudinis confor-
mitatem: *ita Majestatis immutabilis boni-
tas, quantumcūque ab impijs irridetur, non
frangitur.* Eapropter aureo insignitur
capite sponsus sanguinum, idcirco assi-
milatur auro increata Divinitas, quia
misereri non desistit etiam impugnata,
quia propitiari non desinit graviter of-
fensa, quia converti ad aversum deside-
rat, si modò pariter convertatur, ut vi-
vat.

Audi terribilem Dacriani Abbatis
sententiam, quovis severiorem fulgure, &
omni fulmine atrocius tonantem & ex-
hortantem: *nunquam de DEI misericordia
desperaveris, neque enim innumerabilis hor-
rendorum, enormiumque criminum multi-
tudo sic DEUM nobis reddit implacabilem, si-
cut unica desperatio.* (f) Huic innixa
veritati redit ad Judicem rea multorum
scelerum Synagoga, hæc recolens in cor-
de suo, sequæ speraturam pollicetur,
interminabilem æternæ beatitudinis felici-
tatem. Confunditur ex numero per-
plexæ, ex flagitiorum gravedine con-
turbata, sed ea confusione, quæ addu-
cit ad gloriam, non illa, quæ finalem
accelerat interitum perennaturæ damna-
tionis. Suspirat, ut suam aspiret Di-
vinus spiritus commiserationem; quo a-
nimante vivificata, se illam supremæ con-
solationis vocem sibi videtur auscultare:
tolle grabatum tuum, quo aggravata in-
clinaberis ad ruinam, & ambula coram
me cum Patre tuo, ut sis perfecta, & tan-
quam genuina Abrahæ filia, transgres-
sionem tuam desleas, in felle amaritu-
dinis & in absinthio adversitatis;
quisquis enim post lapsum peccatorum
inter amplexus plorantis pœnitentiæ ad
exulceratum vindicem se converterit, si-
nè morosæ prolixitatis dispendio, sinè
molestæ suspensionis fastidio, plenam rea-
tuum suorum indulgentiam ab inclina-
to Judice obtinebit. Hæc pœnitendi
magnanima resolutio Prophetam anxium
videtur induxisse ad repentinam apo-
strophem instar singultuantis & fluctu-
antis rei, num fortè auxilium à Domi-
no

(f) in Spec:
Monach. in
fine.

Multiplicata
peccata eti-
am gravissi-
ma non ade-
quant pecca-
tum despera-
tionis.

(c) Cant. 5.
v. 11.

(d) in Cant. 6.
s. hic.

(e) 1. Cor. 11.

no speranti ac expectanti affulgeat; & quia humana novit præsidia, plerumque periclitanti plus obesse, quam valeant prodesse, Altissimo citat suæ orationis hostiam, ab illo expectans adjuvari, qui solus potest sufficienter juvando consolari. *Recordare paupertatis & transgressionis meæ!* Legit Syrus Lugentem Solymam representans: *momento dejectionis & punitiois meæ*, explicat pauper-

tatem conquerentis Lyranus, adjiciens quam sustineo in amotione omnium bonorum meorum. Planxit pro pereunte populo, flevit pro succumbente Sionis promontorio terrestri Solyma, nos anagogicæ intenti quærimoniæ, fideiوسفorem nostrum ob acceptatum nostræ captivitatis patrociniū, luentem & lugentem comploremus.

Z A I N.

Recordare paupertatis & transgressionis
meæ absynthij, & fellis.

Sermo Decimus Nonus.

Non omnis dives, sed ille, cujus idolum divitiæ sunt, à DEO condemnatur.

Inter usitationes gemebundi Davidis querimonias vix est frequentior à numero, vix indigestior à cordolio, vix consonantior in præconio, vix uniformior in æquipondio, quàm incusata toties paupertas; ut inter inopes se magis miserum contestetur, suspirat desolatus ad Largitorem bonorum omnium: *respice in me, & miserere mei, quia unicus & pauper sum ego*; (a) numerosò stipantium aulicorum circumvallatus satellitiò, se profitetur unicum, tot Dynastorum Dominus, se pauperem lamentatur: *respice in me!* non ambit aspici, qui enim ab intuentem oculo aspicitur ante aspicientis faciem collocatur, qui autem à respiciente cernitur, retrò stetit perhibetur. Et forsā ad hanc miserationis respectum alluserat illuminatus Syracides, dum dicebat: *est homo marcidus, e-gens, recuperatione plus deficiens virtute, & abundans paupertate, & oculus DEI respexit illum*; (b) suam continuat inopiam lugubriori threno deplorare coronatus Vates: *ego autem mendicus sum & pauper*. legit Malvenda: *afflictus sum & egenus*; (c) mendicitatem à paupertate segregat, nè forsā à mendicitate paupertas indiga recedat. Est mendicantium illud, quò indigent, ab erogantibus implorare, est pauperum contempnam undique, ubique exosam pauperiem tolerare. Quis crederet sub aureo regalis paludamenti syr-

mate vilem laciniam latere, gemmato diademate abjectam indigæ egestatis miseriam coronari. Continuat cœptam supremæ paupertatis querimoniam iterare: *ego sum pauper, & dolens! salus tua DEUS suscepit me*; (d) legit Chaldaeus: (d) *Pf. 68. v. 30. ego mæslus, redemptio tua suscepit me*. Sen fidelium amicorum copiam consideres, seu defectum regalis opulentiae discutias, seu consilij salutaris indigentiam exaggeres, seu demum dispositionem pronissimæ voluntatis attendas, utque laboriosæ paupertatis excruciantem portum, ut scaturientem ab hac origine amaritudinem expendas, paupertas mea dolori jungitur, adversitatum multitudini e-gens inopia copulatur; peccaminosi status mei calamitas exprimit acerbis oculorum lachrymas, alienæ iniquitatis per-versitas novas adjungit plorabundorum gemitum centurias, prolixioris vitæ in valle lachrymarum asperitas dolore conficit, incolatus continuantis miseriæ coactam morari animam indefinenter cruciat, atrociter exulcerat, ferociter affligit. Inter svavisona psallentis decachordi dramata suspirat, sæpius anhelat mœstius, consonat gravius, *ego verò egenus & pauper sum*; (e) dum fugientem à filij rebellis facie, à numerosa insultantium subditorum acie Siba famentem pasceret, inopem aleret, servulus Dominum, Aulicus Principem, suus vasallus Regem.

Exal-

Versus
XIX.

(a) *Pf. 24. v. 16.*
Continua Davidis querimonia alludit ad paupertatem.

(b) *Ecclesi. 11. v. 12.*

(c) *Pf. 39. v. 11.*

A subditis suis
pascitur, &
conservatur.

(e) *Pf. 69. v. 6.*

(f) Ps. 87.
v. 16.

Sola manus
Altissimi ex-
altat inopem
ad se recur-
rentem.

Exaltat conquerentis vocem, néve primordialis vitæ originem paternæ domûs exiliatum redarguisse arguatur, universam fastidiosi cursûs seriem uno absolvit hemistichio, *pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea.* (f) Exue esurientem circumvagi pastoris vitam, priusquàm à caula ad aulam deduceretur, à solo ad solium eveheretur; sed jungit illico ulterioris fortunæ continuationem, *exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus*, impugnatus sæpe à juventute sua, suam ab enervi infantia exorsus est paupertatem; sed quia desiderium pauperum exaudit Dominus, exaltavit inopem deposito potente, ad sedem temporalis gloriæ, ad opulentum Israël thronum. Sic sublimatus didici, ex infestissimis proditorum periculis, ex occultissimis traditorum insidijs, ex urbanissimis adulatorum fraudibus, ex argutissimis blanditiarum sophismatibus, quid sit humiliari sub potenti manu DEI, quæ sola, ex tot anfractibus irretitum potest eripere, ex tot compaginatâ discriminibus eruere illaqueatum. Cum exaltatus, tunc conturbatus; circumdabatur siquidem sicut aqua, tota elatæ prosperitatis die, ex omni parte vallatus ærumnarum miserijs; ut enim exundantes aquæ omnem immergi corporis inundant ambitum, os occludentes cum auribus, obturantes oculos cum naribus; replentes undique suffocandum, nè possit exhalare, angustiantes in membris singulis submergendum, nè valeat respirare, sic fluctuantes adversitatum vortices obruebant regalem exanimandi Davidis animam, & omnem penè erigentis spei habitum intercalabant. Laborem gubernantis capio, sed non intelligo tot frequentatis singultibus incusatam gubernatoris paupertatem. Illène mendicare non erubuerit? illène inopiam profiteri, cui tot tributariæ regnorum provinciæ pende-bant vectigalia, tot peregrini principes præstabant homagia, tam numerosæ acies conficiebant prælia, qui locupletissima conglomerans æraria pro exstruenda domo Domini, divitijs abundabat? Illam contempta pariter & exosa mulier regali approximare sinebatur cubiculo, aut quod est creditu difficilius, prædari dissimulabatur gazophilacium Solymæ; quæ lacera in vestibus, clauda suis in gressibus, proscrip-ta à divitum conclavibus, profligata à dynasta-

rum domibus, exosa ipsis mendicantibus, vix grata in exilijs, vix ipsis in claustris pauperum accepta; illanè inquam deploratissima paupertas inter superba regalis aulæ penetralia commorabitur, quæ neque in equorum stabulis, neque in marmoreis belluarum præsepis permittitur immorari? Non David iste, qui præsumentem Allophylorum ducem præcipitavit, quando Gigantem Goliath lapide prostravit, sed ille, qui mundi principem profligavit, quando rebellem angelum enervavit; non iste David, qui veniens ad Abimelech (quod vertitur *Patris mei regnum*) se Sauli proditum invenit, sed ille, qui descendens ad regnum Judæorum ab ingenito Patre suo institutum, morti & proditus & traditus est, quæ (Augustino interprete) in Saule præfiguratur. Non David, qui incestuosum Amnonem genuit, & parricidam Absolonem procreavit, sed ille, cujus incestuosus & parricidalis populus, idololatrans scilicet gentilitas, & rea Deicidij Synagoga, patibulatam carnem proprij jugulatræ essent Conditoris ac Redemptoris.

Denique ille David suam Davidis lingua pauperiem decantat, qui propter nos pauper factus est, cum dives esset, dives in regno, non illa, quod de hoc mundo est, & ideo non suum est, sed de illo, unde ejectus tenebrarum princeps cecidit de cælo ad instar fulminis, quod comminabundum siderat, sed illicò evaporat; pauper in carne, de quo commemoratus Psalter universis Adæ filijs solerter indicat, *beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus*; (g) nec alium quàm universorum Dominum (Theodoro Commentatore) hic nuncupat egenum; legit Nebiensis, *beatus! cujus intellectus versatur super pauperem*; super illum, qui cum in forma DEI esset; non rapinam arbitratus est, esse se æqualem DEO, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens; dum enim pauperes facti essemus nimis, quando pretiosas innocentia originalis exuvias fraude serpentis amisimus, nuditatem nostram sublatis spoliata ficiis folijs conteximus, non erubuit ejectos de patria comitari, relegatis in exilium associari, nec enim in suis suæ DEItatis divitijs, sed in nostra nostræ paupertatis miseria pati voluit, & mori prælegit; non ple-

In paupere
Davide re-
presentatur
Christus pro
nobis pauper
factus.

(g) Ps. 40. v. 1.

plenitudo Divinitatis, quæ in carne passibili corporaliter habitabat, sed caro licet innocua, licet mundissima, licet sanctissima, algebat in frigore, languebat in pectore, jacebat in stramine, vivebat in tempore, dolebat in verberibus, rubebat à sanguine, gemebat in vulnere, plorabat in corpore, pendebat in stipite, obibat in cruce. Beatus, qui super hunc pauperem intelligit id est intus, legit externa non contentatus specie, speciosi forma præ filiis hominum, sed per veram fidem formatam Charitate divitias DEitatis scrutatur, sub latere velatæ paupertatis latentes tegumento. Beatus, qui intelligit, quod pretiosa humanati Redemptoris passio suum desumpserit exordium non à violento hostilis ferociæ assultu, non ab excruciente terrestris armamentarij instrumento, non ab invadente cælo, vel invidente solo, sed à volita & amata, sed à sponsata & copulata, sed à quæsita & exquisita paupertate.

Beatus, qui intelligit hanc desponsatam sponso sanguinem in superciliali suæ dilectionis complemento, in excessivo infinitæ charitatis argumento, in supremo suæ largientis Omnipotentia, ordinantis sapientiæ, misereris misericordiæ prodigio, miraculorum maximo, in Evcharistico impensæ & expensæ Majestatis sacramento luculentissimè splendidam paupertatem; quo nihil purius, sed una simul nihil simplicius reperitur; est subtilissima & sublimissima Mediolanensis Ambrosij anagogia, ad exilientem siquidem aquam de fontibus Salvatoris paupertatem in hoc pretiosissimo animarum convivio provocavit suorum auditorum animos, futuros spectatores, subjungit ocyus, *hæ sunt divitiæ simplicitatis, in quibus est Christi pretiosa paupertas*, (b) Beatus, qui hanc intus in corde legens, in mente relegens, egenum hunc meditatur, hunc pauperem contemplatur! intueri quisquis es spectator oculatus, cui oculus non nequam, sed simplex est, conjunge aurem oculo, ut increatam audiens veritatem, non audeas de veritate verbi dubitare. Plangit illud in carne, plantat in valle lachrymarum, *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet*, (i) præsumptuosus scriba promittit incautè Domino pedissequium

Pars III.

quocunque ierit, Petrus Apostolorum princeps, zelosus Magistri discipulus, & JESU præceptoris sui tenerrimus amator, per fluctuantes tempestuosi maris undas sequi flagitat, sed mergitur, ad passionem comitari nititur, sed in ipso Judicialis aulae atrio seducitur ab ancilla; & ecce! ambitiosus tenebrarum filius nullam excipit semitam, quomodocunque arduam, superbus vernula vult omnibus Divini viatoris vestigijs insistere, & quasi sublimis terrenarum cupiditatum omnium pessumdatas audacter pronunciat, *quocunque ieris, sequar te*, non solum solam non præterit ignominiosæ crucis duritiam, non solum acerbissimæ mortis Martyrium, sed neque abditos latentis limbi sinus refugit, quos triumphator mortis penetrare debuerat, nec ipsam patris dexteram excipit, nec cæli supercilium præscindit, sed ire quocunque Christus vadit ignarus futurorum terricola inconsideratione præcipiti effutit. Respondet spondenti prudens Dalmata & Doctor Fallax deceptor maximus, quasi scrutator cordium ex cordi rabulæ responderet: *quid me propter divitias & sæculi lucra sequi vis, cum cupis ob spem nec hospitium habeam!* Egenus in orbem ut veniam, in matris uterum pauper futurus & indigus descendi, vis nosse quanta hæc fuerit indigentia, quanam pauperies, audi Euthimium recensentem: *vulpibus & volucris cæli sum pauperior, neque enim receptaculum habeo, nec quantum sufficiat ad caput tantum reclinandum*.

Sed nunquid purissimo immaculatæ Virginis excipiebatur corpore, adveniens in propria Divinus hospes? sic DEUS Homo, altivola sit aquila, quæ suos super misellos Adæ filios super repentis terrigenas expansura immensæ pietatis alas, à summo cælo in lachrymarum vallem evolavit, quis nidum recubitura prohibebit, quis floridum sponso Ecclesiæ in fide desponsandæ lectulum interdicet, quis fesso viatori hanc dulcem requiem in hoc connubiali thalamo prohibebit? *Est Maria thalamus sanctissimus, de quo Christus sponsus processit in orbem*, inquit Philo Carpathius. (l) Est Mater admirabilis apud Josephum hymnographum, declarat Richardus, lectulus in quo Dominus omnium reclinatus est, ut primum parentem excitaret ac relevaret, (m) est intemerata Deiparens,

4. E

Scriba præsumens Christum sequi quocunque ierit, rejicitur à Christo ob præsumptionem.

Fallax deceptor Redemptorem sequi propter divitias & sæculi lucra sequi vis, cum cupis ob spem divitiarum.

(l) in Comment. sup. Cant.

(m) Hymn: in Mar.

est

Beatus, qui super DEUM in carne pauperem intelligit suamque recolat paupertatem.

(b) in Ps. 40. v. 1.

Petrus volens JESUM in turbulento mari ambulantem sequi, talitur in atrio principis sacerdotum. (i) Match: 8. v. 28.

Beatissima
Virgo est tha-
lamus & le-
ctulus cœle-
stis sponsi,
Verbi incar-
nati.

(n) Orat. in
Nat: B.V.

(o) Orat. 7. in
dormit. B.V.

(p) de Laud.
Virg: lib. 10.

Fuit Christi
nidus clausus
per amorem
paupertatis.

est nidus concavus per humilitatem interio-
rem, sphaericus per æternorum inquisitionem,
asper exterius, scilicet in carne, per absti-
nentiã, & macerationem, mollis & sva-
vis interius per mentis benignitatem, su-
spensus per contemplationem, versabatur
sanctissima immaculatæ Virginis anima,
inter supremas beatarum mentium Ar-
chi-principes, applaudebant beatæ via-
trici consona cœligenorum civium tri-
umphantis Solymæ præconia, declama-
batur salutifera terrestris Adæ reparatrix,
fortissima succumbentis Evæ sublevatrix,
per quam (Sergio Hieropolita concinente)
in Divinæ naturæ participationem translati
sumus, (n) sed redeamus ad laudes ni-
duli, quæ in gloriosissimo suæ concep-
tionis ortu nidus columbæ exstitit, id
est (subjungente Constantinopolitano Pa-
triarcha Germano) receptaculum Spiritûs
sancti, qui sicut columba descendit in Chri-
stum, (o) quo incolente, quo adim-
plente, quo superveniente, quo obum-
brante, requievit creator in tabernacu-
lo, Rex regum in regali solio, fatiga-
tus viator in aureo reclinatorio, quod
inauravit sola charitas, quod exaltavit
prodigiosa humilitas, quod sanctifica-
vit Essentialis bonitas, quod amor spi-
ritus, ut plena foret gratiâ, locupletissi-
mè replevit. Adjungit huic vasi pre-
tiosissimo, huic continenti Divinissimo,
mirabilem circumstantiam Comme-
moratus Pater, dum adstruit de porten-
tosa Virgine, Nidus clausus inferius per a-
morem paupertatis quoad terrena, apertus
superius per desiderium supernæ beatitudinis,
(p) & incarnata Veritas, falli nescia
ingeniti Patris Sapiencia suam recensens
indigentiam, provisas cœli volucres
suis asserit nidulis, se verò consimili
subsidio destitutam; Est admiranda or-
dinatricis Providentiæ dispositio, quod
singula ex universis animalibus, origi-
nale domicilium, materno in utero nan-
ciscantur, uni & soli intemeratæ Matris
filio hoc denegatur beneficium, hoc
interdicitur privilegium, sed tantum
conceditur pro diversorio, instar ho-
spitij, discessuro non autem immoratu-
ro hospiti commodatur.

Consolabatur afflictam justî ani-
mam compatiens Psalmographus, con-
cussam pœnè tolerantis animum fiduciali
solatio animans ad sustinendum; qui ha-
bitat in adjutorio Altissimi, in protectione DEI
cœli commorabitur; (q) hortatur trepi-
dam, ut DEUM invocet, ponâtque ad-

(q) Ps: 90. v. 1.

jutorem suum, quàm parum enim est, Adæ filij re-
si tamen est, quod habemus, quod possi-
demus, & illud modicum, quàm statim morari in
perditur, si non à largitore bonorum o-
mnium conservetur! Nec tamen ideo à DEI, ideo ca-
pusillanimitate spiritûs te sinas obrui, dunt, & pe-
sed stude ad adjutorium Altissimi confu-
gere, ut in protectione cœlorum Domini
finaris commorari; sed quid mihi de ti-
midis vel præsumptibus Adæ filijs com-
memorandum est, dum DEI Filium hu-
manis in visceribus latentem veneror, ab-
sconditum revereor, adoro Incarnatum?
Infortunata protoparentum posteritas!
manducaverunt ore capitis, ut essent
quasi Dij insipientes filij, & perdiderunt,
quod fuerant, nimirum homines, sed
immortales; infelix posthumus! volui
voluntate volentis Adæ in meo adjutorio
habitare, contempsi adjutorium Altissi-
mi, stultus terrigena, audiui mentientis
Angeli suggestionem, & credidi; neglexi
prohibitionem interdicens DEI, &
peccavi! expertus, sed serò nimis Divi-
næ comminationis veritatem, deflevi,
sed tardis nimium lachrymis falsiloqui
serpentis deceptionem. O si neglectâ ad
arborem statione ambulâssem cum DEO
vias ejus! non deviâssem, nec increpantis
vocē timens & nudus audivissem, ubi es?
sed volens altivola volucris in altum evo-
lare, nolens præcipienti Domino nequam
servus obtemperare, cecidi ad inanem
sonum in rete insidiosi aucupis, in laque-
um venantium; verum si cecidisse pœ-
nitet, cur toties reiterato lapsu iterum
decido, quasi ereptus non fuisset, qua-
si, quid sit sub tenebrarum principis cru-
deli tyrannide subjugari, toties, ah heu
toties expertus non didicissem! ignosce
recensenti, compatere quisquis defien-
tē legis patienti, & si Christianâ gloriaris
in charitate, viventis adhuc tuis succurre
precibus ad salutarem ingratae hujus cre-
aturæ correctionem, si rescis mortuum,
uno suffragare suspirio, tunc forte inter
acerba inviolatæ aquitatis flagella suspi-
ranti; quod si his pariter indignum su-
spicaris, lauda Judicem sanctissimè con-
demnantem, magnifica Vindicem æquis-
simè castigantem. Verum ad lachry-
mabundum super calamitate mea in ma-
tris utero, ad hospitantem in virginali
nidulo revertamur. Legit Hieronymus
vaticum coronati Psaltis præsagium, in
umbraculo Domini, adstipulatur legēti Dal-
mata Paraphrastes Chaldaeus, in umbra
nubium gloriæ DEI, concordat Hebræa
ver-

Christus Do-
minus hospi-
tabatur in
umbra virgi-
nalis uteri
precise no-
vem mensi-
bus.

versio, in umbra Saddai commorabitur, explanant alij, hospitabitur, quasi (Galatino interprete) futurorum præscius insinueret, tantum novem mensibus hospitabitur in utero Virginis. (r) Est pauper advena, non dives incola, qui non stabiliter, sed quasi transeunter ingredientem exhibet hospitem, expertem cujusvis juris & potestatis, non potens se comprobare domus Dominum ac loci possessorem.

Expende morosiori scrutinio hanc primam descendentis DEI mansionem, non velut sibi propriam, sed pro exili tempore quodammodo à paciscente domina, quæ se ancillam asserit, elocatam; digredere ab hoc solitarij passeris nidulo, ad ultimum jam discessuri viatoris triclinium, convertere, & quodnam pauperis Redemptoris postremum fuerit hospitium, elevatori indagine profundius meditare. Prolixo triginta trium annorum spatio pauper & dolens JESUS peregrinabatur in valle lachrymarum; terminaturus tandem continuum in carne, quam assumpserat martyrium, tot lachrymis irrigatum, non sine cruoris fluo octiduanæ infantia anathemate, non sine impresso latronis cauterio, stigmatifatus infami calculo peccatoris; postremam vitæ cœnam celebraturus hisce cum comensalibus, quos veluti suos diligens, in finem ardentem & fideliter dilexit; permittit binos sui adventus nuntios, quos nuper orbis Apostolos instituit, videlicet futurum cœli clavicarium, & adoptandum virgineæ DEI parentis Filium, Petrum ac Joannem, utque Divinitatis Majestatem in modico infirmæ carnis tugurio latitantem ostendat, occursum hominem lagenam aquæ bajulantem admirabiliter prædicit. Illud est admirandum magis, cur ablegatos ad innominatum hospitem dirigat, cur recepturi patrisfamilias nomen reticeat, id solum innuens & commendans: *Ite in civitatem ad quendam*; (s) an fortè, qui secuturum præsciverat suscipientis ministerium, quo vocaretur ministraturus nomine nesciebat? Mittuntur (Theophylacto Interprete) Petrus ut diligens, Joannes ut dilectus, nec tamen, quò mittantur, dilecto cauta dilectio suggerit, nec charitas futurorum providè conscia revelat diligenti. Iphis ignotum discipulis existisse autumat Chrysostomus, ac velut peregrinum considerat, ut lividis Judæorum oculis obrudat, & amoris

discipulorum obtutibus demonstrer se non violento præsidis constrictum imperio, nec subdolo vociferantis Synagogæ deceptum stratagemate, sed gradu prorsus spontaneo, gressu præpropere crucis patibulum conscendisse; nam qui mentem illius verbis solum induxit, ut ipsum cum discipulis vellet suscipere? quid fecisset Crucifigendus, si pati nolisset? (t) Assignat aliud occultæ Veritatis mysterium Victor Antiochenus, nè in miraculo miraculorum ab eo factorum maximo (hoc enim prodigiali epitheto Eucharisticam reveretur magnificentiam Doctor Angelicus) quidquam non portentosum aut præcessisse, aut successisse reperiretur, motricem humanorum cordium Omnipotentiam exhibuit liberrimam ignoti hominis voluntatem liberè commoven-

Alludit fortè Piætaensis Hilarius ad candidum Apocalyptricæ veritatis calculum, quem se daturum cum manna abscondito spondit incarnata Veritas, in quo nomen incideretur novum, quod nemo noverit, nisi qui accipit; hominem cum quo Pascha celebraturus esset, non nominat, nondum enim Christiani nominis honor credentibus erat præstitutus, qui verè sunt DEUM mentis ac fidei oculis contuentes, (u) nondum Eucharistico communicatæ DEItatis signaculo nobilitari meruit, quo commutante, quo convertente, quo obsignante, terrestris Adæ filius in DEI Filium immutatur, bullatoque caducæ vanitatis nomine rejecto & neglecto, DEI Filius nominatur ac consecratur. Consuetà sublimis sapientiæ eminentia assignat aliam innominati hospitis causalitatem purpuratus Hugo, ad quendam indeterminatè dirigi legationem Apostolicam, quia nullus est ad quem Dominus aliquando discipulos suos non mittat, (x) illi conformiter præscientis Jobi oraculo, nubes spargunt lumen suum, quæ lustrant per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit, (y) sunt nubes aquarum gravitate fertiles, fecundis imbribus fontales, sunt prædicatores Apostolici, qui tunc lumen incipiunt diffundere, quando clarissima Evangelicæ perfectionis exempla & dictamina loquendo & agendo conantur dilatare. Nubes DEI cuncta per circuitum lustrant (explanat moralis Gregorius) quia prædicationis luce mundi fines illuminant, (z) veneror sub-

(t) hom: 82.
in Matth.

(u) Can: 30.

(x) in cap: 26.
Matth.

(y) Jobi: 37.
v. 11. & 12.
Sancti prædicatores fructiferae nubes sunt.

(z) lib: moral.
27. c. 19.

ti-

(r) lib. 3.

(s) Matth. 26.

v. 18.

Instituatur
Eucharistiam
Christus, mit-
tit ad homi-
nem ignotum
discipulos pa-
tere pascha,
ut se liberr-
imè pati &
crucifigi præ-
cognoscant.

tilissima Patrum placita, præplacet ramen meæ accomodatio panegyri, Ambrosiana Mediolanensis gloriæ anagogia; qui adamatam pauperrimi Redemptoris sponsam, inseparabilem à viatore DEO commendaturus paupertatem, præelectum hujus connubialis amasæ sinum, pro Evcharistico ardentissimi amatoris lemno, pro consummandi amoris officina subtiliter assignat, *dignationem ejus intueri*, hortatur suspensos suorum auditorum animos suavissimus orator, *quia non persona divitis aut potentis elegitur, sed pauper ambitur, & angustum hospitium pauperis, amplis nobilium ædibus antefertur*, (a) non opulentum quærit hospitem, sed eligit egentem; locupletem invisere dedignatur principem, accedere dignatur inopem, indigæ paupertatis amatorem; *qui ideo sine nomine designatur, ut ignobilis æstimeretur*, à delirante mundo, ab ignorante solo, non à plaudente cælo, non ab amante DEO; hic adeundus Apostolis præcipitur, hic inquirendus discipulis assignatur; dimitte divitem, ac pauperem invise, si ejus, qui propter nos & instruendos, & redimendos egenus factus est, pedissequum profiteris; erudit ignorantes creatrix sapientia, ut discant opulenti divitias contemnere, ut sciant veri divites cæli thesauros acervare. Ut loqueretur insipientibus, erudit suos inter discipulos præcipuum quamdiu sapuit, aut certè postquam resipuit, hæc sapientum omnium magistra; Alloquitur proinde Ecclesiastes Rex in Jerusalem, Davidis filias, adolescentes filios hominum, qui suis immergi crepundijs, evadunt centum annorum pueri, dum momentaneo aureæ vanitatis delirio, beatam commutant æternitatem; ludunt se ipsos perdere non recusantes; si modo fulgidas pecuniarum nœnias ad modicum labentis horæ spatium lucrari valeant, feraliter delusi, atrociter illusi.

Equiparat febricitantem insatiabilis concupiscentiæ langvorem, assimilat hiantem opulenti divitis animam ægroto corpori, quod sitibundum haurit, ut sitiat, nec rivos hauriens sitire desinit, sed ambit denuò refocillari hauriendo. *Est alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole*; legit Campensis: *invenitur aliud mali tristissimi genus*; exponit Syrus: *est morbus acerrimus, divitiæ conservatæ in malum Domini sui*; (b) quid enim tri-

stius, quàm vitam curis confici? quid acrius, quàm conservandi solitudine animum contorqueri? quid pejus, quàm pro laboris pretio, quàm pro sudoris profluvio, quàm pro assidui conaminis denario, in tempore prædonum insidijs terreri, desideriorum stimulis lancinari, omnigena tempestuosi cordis requie spoliari, explodentium hæredum cachinnis irrideri, litigantium adversariorum dexterâ retrudi, ab hæredum beatitudine excludi, à veræ felicitatis patria eliminari? *Est malus morbus, & non est in eo sanitas*; vertit Paraphrastes Chaldæus, *vir, qui congregat divitias, & non facit ex eis quidquam boni in finem dierum*. Est morbus ipse non morbo subjacens, est langvor ipse non langvidus, est vulnus ipsum non vulneratum sed vulnerans, immani scandalo seducens socios, infami avaritia pedissequos inducens, audi terribilem comminabundi interpretis sententiam, & nisi sensu careas, consentias dissentienti; ille sibi divitias custodit, continuat periphrasis commentari, *ut contristem eum in seculum venturum!* quid luctuosius, sed sapienti! quid horribilius, sed intelligenti! Anxiæ cupiditatis edacitas se ipsam nunquam sariat, sed semper deglutiendo vorat! distenditur inflante opulentia inhians anima, sed non expletur, qui concupiscit aurum, non saturatur auro, licet Midas aurivorus evadat; dum dormit vigilar, noctem in diem vertens, quo enim somno dormiet, qui requiescere à cogitatu anxio recusat; recumbens sollicitas divitiarum agit excubias, nè rapiantur, prostrato in stratum corpore prædonum impetus recogitat, nè assiliantur; jacens in molli lectulo usuras computat, nè minuantur, claudentibus se palpebris hypothecas enumerat, nè surripiantur, ponderat pignora, nè attenuentur, nève allevientur. Langvor langvorum maximus, malum malorum pessimum, livores eggerit, dolores inserit, omne caput afficit dolore, omne cor conficit mærore, quando, qui sapientes ab insipiente mundo Judicantur, anxietate accervandarum opum cruciantur, ut jam non sit sensus in capite sapientis! nec enim sine peculiari absconditæ veritatis indicio illuminatus Salomon, ubinam grassantem langvorem opulentiae reperit, quanam inter confinia contagium aspexerit, palmariter exprimit, dum præmittit, *vidi sub sole*. quis enim opulentior

Pessimus morbus est divitiarum amor.

Regnat sub sole in illis, quorum animus supra solem non eluctatur.

(a) in c. 22.
Luc.

Ignobiles à Christo nobilibus sæpius præferuntur.

(b) Eccl. 5.
v. 12.

tior Patre multarum gentium? nec tamen hâc ægritudine laborabat. Abundabat numerosis pecorum gregibus, pollebat possessionum opibus filius liberæ, illustris hæres Abrahæ, nec tamen hoc morbi fatalis genere langvebat. Binis instructus & famulorum, & turmis prolium, redibat à Mesopotamia in patriam præclarus supplantator, nec tamen hâc lue pessimâ scatebat.

Detulit fortunatus Comes Archangeli comitis, illustris Saræ sponsus, innotus Tobias dimidium bonorum Ragvel soceri, & decem talentis argenti, à Gabele ad primum Chirographi intuitum restitutis, nec tamen cancrenâ sollicitudinum invasus augere hæreditatem studuit, nec incrementum opibus addere laboravit. Possederat post extremam ulcerosâ nuditatis pauperiem, post aggregatam omnigenarum calamitatum colluviem, prodigiosus Job, quatuordecim millia ovium, sex Camelorum millia, cum mille asinis, totidem Juga bonum, quando erogatrix divitiarum providentia dupliciter post percussioneis probationem restituit, quæ ante tangentem ferientis DEI dexteram amisit, nec tamen sanato corpore intumuit ægotans animus, nec ingens opulentia sublimem incurvavit spiritum, ne dixerim, sui valoris pondere oppressit. Quænam tantæ disparitatis ratio, tanti discriminis origo? hi sublevantur opibus, & illi deprimuntur, isti bonorum temporalium ubertate ad cælos eriguntur, isti cum epulone divite mergentibus divitijs sepeliuntur in infernali gremio, in æviternis ignibus morbo divitiarum mortui cumulantur! ut videas ejusdem auri differentiam, unius opulentia diversum exitum, ut discernas, quare illorum animæ ad eandem earundem opum possessionem febricitent, istorum mens evadat & sanior & fortior, ut recognoscas ad intuentis oculum, ad ocularem videntis Ecclesiastis aciem attende: *Vidit sub sole malum*, quod sublu- nates animæ corripuntur, quod simul in vitiorum cadavera corrumpuntur. Abjice velamen literæ, oculatum hominem, animal exhibe, quod pasci mysteriorum fruge concupiscit; intueri cum eminentissimo Carenfi videntem: *sub sole id est, in mundo*; & si Patriarcharum sanctorum orbitam, si assignatam Justorum progeniem in orbe pariter, non

extra mundi limites objicias fuisse conversatam, subjunget illico sublimis commentator: *id est in mundanis, qui sub sole laborant*; nam illa in domo beatorum syderum coruscant cæli sydera, sublimiora cælo solis, superiora, nullatenus inferiora sole. At quæ sub solis hemisphærio reconditas quærunt divitias, nec eas supra solem, ad sphæram elevant solis Justitiæ, erraticis syderibus miscentur; quid mirum, si suo in fulgore langveant, si in eclipsem vitiorum incidant, si inter flagitiorum tenebras tenebrescant? Mundani solis, qui solum carnali lucet oculo, hæc est inseparabilis proprietas terrenos attrahere vapores; est vita divitum, sed mundanorum, sub sole degentium non minus quam viventium, non eminentium supra solem carnali oculò spectabilem, est Apostolico conformiter oraculo, *vapor ad modicum parens*; (c) Justorum enim animæ in manu DEI sunt, qui supra solem est, & non tanget illos tormentum mortis, quantumvis insipientium oculis mori & ipsi videantur; quid mirum igitur, quod vaporiferæ hujusmodi divitum animæ aureis trahantur radijs, & auro, quod hujus terreni solis beneficio in abditis terræ visceribus excoquitur, toto corde & animo, tota mente ac spiritu immergantur?

Compatere his patientibus, quia ægrotant graviter, & morbo laborant incurabili, quem descripturus idem Davidis filius & Rex Jerusalem, singultuans ingemiscebat: *vidi cuncta, quæ sunt sub sole, & ecce universa vanitas*, (d) & afflictio (d) *Eccli. 1. 2. 14.* legit Montanus: *passio spiritus*; vertit Aquila biverbium in dissyllabum, *vapor*; subnectit Syrus: *sollicitudo*, & concludit Syriaca Periphrasis: *omnia sunt inania*; quid est vaporis similius, quam inanitas? & *appetitus spontaneus animi concupiscentis & ambientis, anhelantis & inhiantis*, qui nunquam dicit, sufficit; quantumvis marsupia nummis deficient, & cistas pecuniæ excedant. Quod si a- *Stulti divites mundi hujus* byssum vaporis hujus, hiatum inanita- *à luna in suis* tis hujus, universæ istius vanitatis ute- *motibus re-* rum, & appetentis animi primum in- *guntur*, quiras mobile, quidnam subjungat, dis- *cutit*, quid mox subjiciat, attende, casualitatem non exprimit, sed implicitam supponit: *perversi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus*, vel si legenti Pagnino faditur, *perversum non potest*

Sancti Patri-
archæ divites
fuerunt non
sibi, sed ege-
nti.

test dirigi, & (explananti Veneto) quod incurvatum est, non potest rectificari; quis autem incurvatur profundius? quam, qui absorptas latentis auri venas ex abditis hiantis terræ visceribus eruere desudat? quis est perversior, quam, qui obruitur impijs sollicitudinum laboribus, laborans pecuniarum summas multiplicare, divitiarum cumulos aggregare, afflictionem suam non sentiens, sed exquisitas reputans delicias sub hisce curarum sentibus cruciari? & quia in semetipsis perversi sunt, eventu facili, absque difficili conamine vertuntur in averfos; dum enim ad solum solem corporis, ad solum vani splendoris umbram convertuntur, ab illa, quæ lux de luce & oriens ex alto est, miserabiliter avertuntur; denique quia sub sole, non supra solem sunt, hinc pariter sub luna vivere, sub hac deficiente deficere convincuntur. Et quia stultus ut luna mutatur, mentes lunaticæ stultorum numero aggregantur. Quod enim soli subicitur lunaticis influxibus pariter mancipatur; quæ repens in terrenis anima cælum cælorum transcendere, cælorum Domino approximare non satagit; sed infra condensatam regionem nubium repit cum angvibus in luteis carnalium voluptatum quisquilijs, vadit cum quadrupedibus; post sui corporis concupiscentias velut jumentum, sequitur fœnum & paleas, natat cum piscibus in aurifluis magni draconis fluminibus, plaudens & jubilans: *meus est fluvius*. Qui denique liberiori aurâ eminentis dominijs fruiturus volat cum avibus, sic tamen ut intra vanitatum regiam velut infra inanem ventosi aëris regionem eleveetur sublimius, ut alijs præsideat, profectò solis terreni Solis influxibus pascitur, solum attractis vanitatum vaporibus deluditur, fictis deauratarum nubium laboribus allicitur, innumeris crescentis ac decre-scentis lunæ motibus, miserabiliter, quia nunquam stabiliter subjugatur.

*Subsellium
divitum est
vanitas, quæ
est sola sub
sole.*

Hanc vidit pessimam sub sole infirmitatem contemplativus illuminati Salomonis oculus, quæ ægrotantes animæ esuriunt cibum, qui nequit pascere, sed solet amplius esurientem irritare, haurire aquam ambiunt, quæ, quia tumultuosi maris scatet falsugine, quia dulcoratum mundanæ prosperitatis sapit amaritudinem, plûs sitientem ad sitim irritare, quàm haurientis animæ febrilem

sedare concupiscentiam, aut sitibundam intemperiem consuevit refocillare. Hæc pollent efficaciam, hæc fallunt remulentiam divitiæ fallaces! quæ conservantur, ut recondantur, quæ observantur, ut abscondantur, in malum Domini sui; si tamen eas diligens iisdem non veriùs famulari dicendus est, quàm dominari; vel saltem attento nexu indissolubili, quem sola mors novit sejungere, dives divitijs copulari dicendus est, & Diviti divitiæ nubere, vel maritari; atrox conjugium, ferox connubium, in quo quidquid concipitur, aut instar abortus vanum, aut instar degeneræ sobolis iniquum, aut instar sterilis ficulneæ infructuosum. Denique malum malorum est pessimum, quod suo jam detestabatur sæculo vaticinaturus Habacuc, dum amittendæ salutis exterminium, finale perditionis exitium eliminando diviti comminabatur: *væ ei, qui multiplicat non sua! usquequò & aggravat contra se densum lutum*; (f) nec aliud ab illo, quod Ægyptiaca barbaries perduxit ad amaritudinem vitam captivæ virginis Israel, illudens duris operibus luti & lateri gementibus Hebræis, sic infelices divitum mundicolarum animæ, suis stipulatæ potentijs, suisque obsequiosis sensibus associatæ repulso legitimi Regis sui jugo, quod sive toleranti, & leve sustinenti est, vastantur ab efferata crudelis concupiscentiæ tyrannide, dum interim beati pauperes spiritu, qui voluntariæ egestatis suscepto pondere à Christo paupere gubernantur, ad exemplarem ejus inopiam, velut ad suæ integritatis normam diriguntur, ad suæ sobrietatis regulam erudiuntur, ad suæ professionis observantiam nutriuntur, vanis sollicitudinibus non atteruntur. Et quæ nvis adhuc in Ægyptiaca limosæ carnis officina detineantur, haud tamen à vanitatis luto aut excæcantur aut delassantur, quemadmodum divites hujus sæculi, insupportabili cupiditatum onere deprimuntur continuis exprobrantis conscientiæ moribus laniantur, intolerabili anxietatem colluvie circumvallantur; quid enim aut toleratu gravius, aut onerosius supportatum, quid planctu dignius, quid indigentius ploratu? fastidiosus conatibus, laboriosis operibus, ærumnosis sudoribus, non pro corona justitiæ famulari, sed pro damnationis stipendio iniquitati ancillari, per exultantis terræ remotos limites itinerari, fun-

(f) Habacuc
2, v, 6.

Divitijs sum-
lutum aggra-
vans animæ
ne exolet ad
superna.

nesta tumultuantis Oceani discrimina
experiri, inter mortifera prædonum py-
rateria periclitari, terræ marisque fu-
rentibus elementis pro modico denario-
rum lucro assiliri, fora & tribunalia
continuis pulsare litibus, & pro exiguo
telluris cespice, pro acquisitione vilis op-
piduli, pro conquirenda innocui Na-
both vinea, pro comparanda pauperis
viduæ substantia, pro minuenda hære-
ditate inopis orphani, cruenta lachry-
marum stillicidia exprimere, amara sin-
gultuantium pupillorum suspiria extor-
quere?

En sordida fulgentis licet luti mi-
nisteria, quibus dives exoptat confici,
& potens in terra non dedignatur detur-
pari! O quantos cophinos limosi hujus
pulveris, hujus lutosæ turpitudinis suis
gestant in humeris, tot divites hujus sæ-
culi, pecuniarum bajuli, qui ardua so-
licitæ anxietatis impendia, qui universa
infamis vitæ suæ studia in acervandis ag-
gregandisque loculis consumunt amanter
& amenter! Videram aliquando curio-
sò nonnihil oculò, gravatas luto pennas
avium ad avolandum præpeditas accipi-
tri in spoliū cecidisse, contaminatis re-
naci visco alis pendulas volucres in præ-
damaucupis evasisse; vidi incautas ali-
tes, intra spinosum rhamnum circumvo-
las, suis in pennis non leviter fuisse de-
plumatas, & Evangelicæ memor para-
bolæ, quæ spinis æquiparantur divitiæ,
illis sat graviter opinor condolendum,
incurijs Adæ filijs, qui filiorum DEI ne-
glecta libertate hoc luto inquinantur,
hoc visco defraudantur, hisce spinosis
sint licet aurei dilacerantium opum, aded
deplumantur, sic aggravantur, in tan-
tū defædantur, sic bonis temporibus,
quæ apud Augustinum viscata nuncu-
pantur, inescati illaqueantur, allecti
irretiuntur, ut intellectus sanctis exutus
cogitationibus, nonnisi, quæ irrationali-
um sunt belluarum, recogitet, & cæcum
ducem insequens voluntas cæca, sanctis
affectionibus destituta, quæ velut plumæ
sunt coeligenarum gentium, insidiatori
Angelo, velut invigilanti milvo in un-
gues incidant, nec volare velint, nec e-
volare possint, sic deplumatæ, sic capti-
vatæ cum perambulante & circumeun-
te terram, terrena solum sapiunt, sub so-
le langventes continuis vanitatum vapo-
ribus se nutriunt, qui Pane Angelorum, nō
fastidivissent, pasci poterant, & vino ger-

minante virgines potari! an non malo-
rum omnium illud malum est pessimum,
regales profiteri aquilas solum Divini So-
lis obtutibus, solo candore lucis æternæ
consuetas recreari, assuetas contentari,
& tamen exiles terrenarum curarum mu-
scas venari in paludibus mundanarum
voluptatum? cur alioquin increata & in-
carnata Veritas fallaces compellasset di-
vitiis? nō suis indicare discipulis, suis
annuntiare voluisset pedissequis, eas ha-
mando decipere, amatas animas hama-
re; promittunt copiam, & nunquam
sariant, præsentant abundantiam, &
semper anhelam mentem anxiant, præ-
texunt animorum plenitudinem, & nun-
quam replent vacuitatem desiderij, fa-
mem augment famelicis, donec tandem
exinanitam prorsus animam suis in desi-
derijs conficiant, suas inter concupiscen-
tias blanda sed virulenta dulcedine tru-
cident.

Hic liceat cum sapiente sapere, sed
falsas inter lachrymas compunctionis sa-
pidæ, hic fas sit gemere cum suspirante:
*creaturæ DEI in odium factæ sunt, & in ten-
tationem animabus hominum, & in musci-
pulam pedibus insipientium.* (g) Creatu-
rarum nomine, si consona Commenta-
torum explores placita, insinuantur seu
lignea, seu lapidea gentium idola, quæ
suum oderunt Creatorem, & ab eodem
reciproca vicissitudine habentur odio, &
in abominatione tentantur nefario eo-
rum cultu insipientes animæ, cum ficta
& facta manu artificis simulachra, reli-
gionis impendio reveantur, parantur
in muscipulam insipientium pedibus,
dum pravis irretiuntur affectibus infames
exanimis trunci adoratores. *Explanat*
accuratius odibilem creaturam moralis
Hugo, dum caput in membris intuens,
rebellem spiritum mendacem angelum
in idolorum imagine considerat effigia-
tum, qui tentatoris nomine gaudens &
munere, in odibilem humano generi e-
vadit tentationem. Concordat subse-
quens clarissimi Philonis periodus, priori
sinè intercalante medio connexa, *initium*
enim fornicationis est exquisitio idolorum,
quod explicans mysterium subjungit
commentaturus Pater adæquatam illa-
queati hominis cum incorporeo dæmo-
ne commixtionem, non carnis, sed amo-
ris, non corporis, sed mentis: *quia a-*
nima hominis per hanc decepta polluitur, for-
nicanado cum diabolo; agnosco faciliter
ne-

Divitiæ vo-
cantur à
Christo fal-
laces, quia
incurios in-
star piscium
hamant.

(g) Sap: 14.
v. 11.

Anima divitis
fornicatur
cum diabolo,
illique victi-
mat ut Idolo
suo.

Divites instar
avium limo
pecuniarum
conquinnan-
tur.

Volantes in
terris animæ
expositæ sunt
insidiatori
Milvo.

nefariam damnabilis idololatriæ malitiã, quã vel cremantur thura regi universæ superbiam, vel immolantur victimæ tyranno animarum, verum abominabilem lascivæ libidinis contaminationem ab Angelorum porphyrogenito oriundam difficulter percipio, qui destitutum carne spiritum, incorporeum meditor Angelum, luxuriari incestuoso corpore impotentem; horrendum facinus! quod ipsam cæterorum scelerum excedens malitiam, cuivis videtur crimini præferendum; nisi spirituales dixeris animorum literalem corporum coinquinationem. Hanc, & non aliam copulatarum mentium insinuabat unionem loquens in carne Patris Sapientia, Hanc idololatram iniquitatem cordium vivis delineabat coloribus vatidicus Osæas, dum recedentẽ à DEO suo describit Ephraim, sacrilego hoc idiomate insultantem: *dives effectus sum, inveni idolum mihi*, (b) cujus si qualitatem investigare flagitas, ostendit genuinam radicantis simulachri effigiem Carensis Commentator, Idoli imaginem in auro repræsentans; quod enim Numen aliud quàm aurum à divite adoratur, cui alteri quàm fulgidæ huic statuæ, omnis vitalis actio, quavis desiderantis affectio immolatur? hæc genuina patris mendaciorum facies insipientem oculum decipit, dum suo splendore allicit, dum sui amorem suggerit, dum suo valore attrahit, dum sui pretium extollit; te ipsum vulneras, si illud adamas, tuam odisti animam, si illud diligis, divitiarum principi cor tuum consecras, si auream, vel si argenteam pecuniarum opulentiam reservaturis manibus numeras; desiderabundis affectibus conservas.

Hæc est itinerantium viatorum mulcipula, quam fraudulentus serpens instruit, ut qui oblatam Matri Divinitatem, non amplius audet pro pomo jam dudum fracido venalem exponere, illius vicem aureo suppleat arridentium divitiarum illicitio, quo matrisantes filios irretiat, & repentes sub sole animas iterato primi interitus stratagemate, ab electorum beata paupertate segreget, & sanctificatos militantis Ecclesiæ alumnos, à triumphantis Solymæ suburbio elonget. Novit sagax sophista sequelam infallibilem, Apostolorum principis, qui brevi entymemate rotum cælorum regnum infaccaturus, proposuit

Magistro Veritatis indeclinabilem clarissimi antecedentis consequentiam, si non vi terminorum explicitam, saltem implicitæ sequelæ efficaciam infallibilem: *reliquimus omnia*. adverte præmissam exoptabilem, ex qua indubitanter concludit illationem indissolubilem: ergo *secuti sumus te*, (i) bene optimè; nam magis expedit, quod tibi in viæ termino relinquere nequit, derelinquere, quàm illius oblatis ministerio seductum derelinqui; *nemo cum sarcinis eructat*, docet Cordubensis Philosophus, inter gentiles Christianus Seneca, quisquis Christi naviculam conscendis, vel conscendentem sequeris, ut liber sis ab opum onere, sollicitus attende, procellosam ventorum intemperiem non effugies, minaces tentationum unde comitabuntur fluctuantem animum, toties in fidos JESU discipulos consurgit mundus, ut unum conspiret in naufragium. abjice celeriori repudiò quidquid immoderata convocavit hætenus concupiscentia; in mare totum projice, ut ipso nudatus spiritu, quovis exutus vestium symmate, *quid enim sunt terrena omnia*, si magno credis Gregorio, *quàm quedam corporis indumenta*? rejice universam viscosæ opulentiam suppellectilem non manu corporis, sed dexterâ affectantis animi mitram cum baculo, librum cum anulo, sceptrum cum folio, togam cum purpura, sagum cum tunica; cunctis renuncia, non quidem effectu repudiante, sed saltem affectu repugnante; enimvero, *qui contra diabolum ad certamen properat, vestimenta abjiciat, ne succumbat*, (l) concludit moralis Papa. Tempestuosum frementis mundi mare, nudis duntaxat pedibus, puris solum affectibus tumentia terga submittit, ut transeat indemnis, non ocreatis gressibus, non gravibus ab auro desiderijs succumbit.

Si anxius alienigena spumofum mare sæculi decernis transfretare, declina illicitorum flabra, nè vanitatis ventum attrahas & vacilles, divitiarum nubes desere, nè obrutus immani nubifragio prostratus corruas, vix ultrò surrecturus, condensatas pecuniarum nubes dissipa, nè hoc exoculatus aut obvelatus tegmine cæcutiens cadas in foveam perditionis. Audi clamantem de hiante calamitatum voragine superbientis Solymæ Advocatum, attende suspirantem de-

(b) Ose. 12. v. 8.

Applaudit sibi
dives de divi-
tijs suis, quasi
Idolum suum
reperisset.

(i) Matth. 19.
v. 27.

Ad seculari-
um bonorum
dimissionem
sequitur pe-
dissequium
Christi.

(l) Rom. 13. in
Evang.

Divitiæ mun-
di vestimenta
sunt non reti-
nenda, sed ab-
jicienda.

de excentrica congestarum calamitatum abyſſo, ſollicitum gementis Synagogæ procuratorem, explora flagitantis Jeremiæ vocem, ſi forſan aut lugubri idiomate ad exaudiendum inducatur ultionum Dominus, vel lamentabili ſymptomate ad compatiendum exulceratus humanarum prævaricationum Vindex commoveatur: *Recordare paupertatis meæ!* quaſi hæc ſola furibundos inſultantium inimicorum retunderet aſſultus, hæc una confœderatas accuſantium adverſariorum diſrumperet conatus. An fortè invalido malorum divitum langvori opponit ſolidum bonorum pauperum valorem? cùm fortè idcirco vult Altifſimo inæſtimabile paupertatis pretium cõmemorare, ut vilitatem fallacium divitiarum ſubſecuturis futurorum ſæculorum poſthumis valeat efficaciùs cõmendare? Perpende, quiſquis prudentem Providentiam proſiteris, exitum pauperis in ſinu Abrahæ recumbentis, & epulonis exitum ſuas inter divitias in molli lectulo decumbentis, & poſt maturam ambotum viatorum diſcuſſionem, decerne, num velis potiùs in concreman- te flammicidio ſtillantem guttulam ad cruciabundæ ſitis refrigerium præſtolari, num mavis inter empyreas ſanctorum comprehenſorum delicias torrente voluptatis ſaturari; num magis tuæ arri- deat voluntati, relictis omnibus cum Petro pauperem alienâ crudelitate cruci- figi, quàm loculorum furem, quàm ro- dentem divitiarum murem proprijs manibus cum proditore perfido ſuspendi? Quod ſi conſuetum obganniens argu- mentum, inquiras cum altercante car- nis ſapientia, quanam ſit culpa divi- tum, amplam bonorum temporalium poſſeſſionem Jure hæreditatis occupare, coacervatos pecuniarum ſaccos in mi- niſterij ſtipendium acceptare? ſumptuo- ſas machinas palatiorum connubiali ti- tulo comparare, numeroſam argenti au- rique copiam in meritorum mercedem oblatam congregare? quod crimen æ- ternis vindicandum ſupplicijs innocuæ incurrunt divitiæ, ſinè injuſta juſtitia læſione in congregantis ſolacium, in poſſidentis delictum congregatæ? quam habet egenæ pauperiæ aut ſingularis me- riti eminentiam, aut quam peculiaris præmij affert condignitatem nuda men- dicitas, replens domorum atria, & men- ſas divitum inquietans? Curnam lar- giter bonorum omnium dans affluenter

Pars III.

abundantiam rejiciat opulentum, aſſu- mat indigentem? cur illi pro deceden- tis animæ receptaculo extorre bara- thrum, ubi ſempiternus horror inhabitat, assignatur, & anguſta cœleſtis Solymæ regia in ſuam recipientem patriam re- ſeratur? ſed erras, qui condemnari di- vitem autumas, qui pauperem exiſti- mas ſalvari; dives eſto, ſed pauperi, & ſalvus eris; pauper eſto, ſed ſinè ſpiri- tu, & condemnatus à vultu Judicis exi- bis. Non officit uti opibus, ſed abuti; non proficis veſtitu lacero ſtipem cir- cumvallando domorum oſſia erogare, nî velis propter DEUM, qui propter te egenus factus eſt, mendicare.

Indulget Divina pietas divitibus theſauros comparare, concedit largiter crumenas nummorum aurò aggravare, ſi modò fidelem ſuperni Patris familias di- ſpenſatorem agat, non ſolùm ſe poſſeſ- ſorem prodat; oppreſſos nummis vindi- dica, templorum aras decore aureo ad- orna, ſamentes tuis paſce cibarijs, & pota ſitientes, captivis litrum porrige, ut redimantur, ſervis altifſimi ſubminiſtra- ri panem præcipe, ut nutriantur, cœno- biorum muros erige, egenti in terris DEO, & non habenti ubi reclinet ca- put ſuum, odæa exſtrue, & tibi dece- denti non ſolùm ſinus Abrahæ, ſed JE- SU excipientis gremium pro lectulo pa- tebit. Suum erit alloquium: *ô quam deliciousum audienti! eſurivi, & dediſti mi- hi manducare, dum meos inopes ciba- ſti. Sitivi, & dediſti mihi bibere, dum meos ſitientes operarios refocillaſti; ho- ſpes eram in vernula peregrinante, in viatore itinerante, & ſuſcepisti me, dum ſupplican-tem reſpexiſti, dum fatiſcen- tem recreaſti, dum exulante acce- ptaſti.* Quod ſi inſiſtas urgentius, & premas fortiùs, curnam communi ana- themate divitiæ feriantur, cur tam in- fami ſtigmatæ prædicatorum lingvis ex- urantur? reſpondet interroganti Simon de Caſſia: adeò pernicioſos evadere ple- rùmque poſſidentes, *ut raro & difficili- ter ſit poſſidere divitias, quin inducant in animarum pericula contrectatores;* (m) heu! ſi tam pernicioſum eſt contrectare, quid erit in pretioſis arculis conſervare? quid erit affectu tenero indies numera- re? quid erit indefinente ſtudio ſemper multiplicare? Hoc eſt præcipuum præ- potentis monarchæ conſilium, hoc co- ronati vatis eſt documentum: *divitiæ, ſi*

DEO non ad-
verſantur pe-
cuniæ in ege-
norum ſuſſi-
dium diſtri-
buntur.

(m) Lib: 6.

c. 13.

Paupertas vo-
luntaria eſt
ingens moti-
vum Divinae
miſericordiæ.

(n) Ps. 61. v. 11.

Divitiæ sunt
torrens exun-
dans, si fluere
sinatur, non
damnicat, si
præpediatur,
nocet retinen-
ti.

affluant, nolite cor apponere. (n) audi & discute, ut intelligas; lege & relege, ut capias: torrens prærapidus est affluens opulentia, suos præoccupat clientes, ut trahat in abyssalem interitum; si retineatur, si retentus constringatur, non nocet nec, damnicat. Si fluere ulterius sinatur, si non communicari cæteris præpediatur; legit Hieronymus: ne frustremini, si affluerint, nam frustra cumulantur, si non utiliter dissipantur, frustraneo conamine copulantur, si non largo distribuentis dexteræ ministerio diffundantur. vertit Arabs: ne gaudeant corda vestra in eo, quod thesaurizatis. Inane gaudium divitibus interdicitur, quorum cor jactabundum toties ad solam thesaurorum memoriam delectatur, audito divitiarum nomine ad congregandum ampliùs, ad coacervandum impensius stimulat. Cor prohibet illuminatus David divitijs apponere, ne pavimento terræ adhæreat, quod empyreo beatorum scopo, ut sanctis configatur sanctorum desiderijs, debet suis affectibus & motibus inhærere. Hoc, si Divini hominis esse respondeas privilegium, non humani; si istud esse cœlestis animi, non terreni objicias, scito divitias sinè salutis præjudicio possidere, non esse nisi cœligenæ voluntatis, non esse nisi Divinæ potestatis, quâ cœlestis Adæ filius gloriatur; non terreni protoparentis posthumus locupletatur.

Contemptores
divitiarum
non homines,
sed angeli
sunt.

Considerat Chrysostomus fortunatissimam primordialis Ecclesiæ infantiam, deprædicat intemeratam primitivorum fidelium innocentiam, & quasi pudeat baptizatos in Christo hominum filios nuncupare, eosdem Angelorum consortio insertos, vult DEI Filios, illius, qui magni Consilij est Angelus, posteros appellare. Nec aliam prærogativæ hujus rationem, non aliam tantæ progeniei originem designat, quàm dignum participanda Divinitate possessionis propriæ contemptum; tunc igitur, & unum omnium erat cor, & anima una; nemo sibi proprium vendicabat, & pro singula-

rum necessitate sua cuique pars conferebatur. Huic clarissimæ bonorum temporalium abdicationi subjungit illicò neccente copula, velut connexum angelicæ affinitatis privilegium, velut inseparabilem præmissi hujus repudij sequelam: & vitam vivebant Angelorum. (o) En DEI Filios cœligenos cœlestis Adæ posteros, in carne adhuc fragili, angelicæ felicitatis possessores, hæredes patriæ in exilio; quia divitiarum contemptores. Vis hominem, vis cernere humanæ calamitatis indicem, vis ab angelica indemnitate apostatantem Adæ terrestri filium intueri? patibulatum Judam respice, perditionis filium attende; quem ut dignoscas clariùs, ab Apostolico segregatum collegio & Mammonæ iniquitatis dominio mancipatum, hanc Evangelicam recensentis Mathæi periodum attentius expende: projectis argenteis in templo, recessit, & abiens laqueò se suspendit: (p) pro (p) Math. 27. arca argenteorum templum eligit, quid v. 5. oculis indignius, quibus redemptor venditur, Salvator proditur, collega Apostolorum perditur, mors emitur, & vera mortis mors, quæ sola justorum vita est, prodigitur? quid Domo DEI dignius, in cujus mensam Divini sanguinis pretium projicitur? vide dementatum pecuniarum amatorem, insensatum vilis monete æstimatorem, non projecit eos in sterquilinio, notat Drogo ab ostia, sed in templo; nimirum talibus semper Dijs templum suum devoverat; avaritia enim simulachrorum servitus est, (q) en ditis idololatram, en dæmonis (q) de Sacram. cultorem! priusquàm sacrilegas sacrilego corpori manus injiciat, abjicit loculos; vivit quamdiu nummos possidet, desinit vivere, dum cessat retinere, prius argenteos profundit, hisce dimissis effundit animam ex laqueato corpore, quasi tæderet inopem vivere, sed præligeret sine pecunijs perire: denique post redditum pretium laqueò se suspendit, ut qui se multaverat pecuniâ, multaret & vitâ, (r) concludit Maximus Turonensis, nos interim ad veros DEI filios à Judæ fratribus transeamus. (r) Serm. de juda.

Z A I N.

Versus
XX.Memoria memor ero, & tabescet in me
anima mea.

Sermo Vigésimus.

Christus divitiarum mundi inimicus, exigit pro
Discipulis pauperes, quos eligit in ca-
mino paupertatis.Divitiæ sæcu-
li sunt vene-
num serpen-
tis.

Qui præcedenti threno ur-
genter supplicat Omnipoten-
ti, suæ paupertatis recor-
detur, spondet reciproca
vicissitudine, quod velit pariter usque ad
tabem animæ memoriâ memor esse; su-
spirat ibi plangens & pœnitens, ut de-
precantem populum repræsentet, *recor-
dare paupertatis & transgressionis meæ*; le-
git Paraphrastes Chaldæus: *recordare,*
quod ad amaritudinem deduxit me inimicus
meus, & potavit me veneno serpentis; quod
enim aliud ab angve callido præsentatur
poculum hiantibus terrigenarum labijs,
quàm liquor aureus? De quo prælagijs-
se videtur æterna veritas, sitienti haurien-
tique Samaritanæ, *omnis, qui bibit ex aqua*
hac, sitiet iterum; (a) legit Syrus: *quis-*
que bibit ex aquis istis. quod si (Commen-
tatore Augustino) aqua in puteo est vo-
luptas sæculi, quæ sursum versùs menti-
tur claritatem, quâ fallat oculos, fulgo-
re aureo allici solitos; si tamen intuearis
profundiùs, scruteris diligentius, meram
veræ lucis carentiam reperiēs, spissam ca-
liginem deprehendes; *hinc eam hauriunt*
homines, hydriâ cupiditatum. (b) Sitis
hanc virulentam dulcedinem, non ut te
satiēt, sed ut ampliùs sitiens, plus ambias
haurire; bibis plenâ amyside, non idēd,
ut desinas bibere, sed ut desinenter hau-
riens continēs sitire. Non satiatur siti-
bunda mortalitas, nisi suam ut sedet si-
tim, ore anhelò hauriat de fontibus Sal-
vatoris. Sic igitur heri ingemuit sin-
gultuans Jeremias, utque præteritas di-
vitiarum culpas diluat, objecit futuræ
conversionis fidejussorem fidissimum,
nec aliū, quàm vacuum paupertatem.
Resumit hodie hesternum gemitum, &
spondet se recordaturum Divinæ recor-
dationis (legit Chaldæus) *curabitur ani-*
ma mea propter afflictionem; nam dives

(a) Joan. 4.
v. 13.(b) Tract. 15.
in Joan.Divitiæ sunt
aquæ exci-
tantes sitim
concupiscen-
tiæ.

semper erigitur altum Sapiens; pauper
ubique deprimitur, ut incurvatus ac hu-
miliatus per vitam opprimatur, post
mortem erutus sublimetur, portatus ab
Angelis in patriam, ibidem exaltetur.
Enimverò ab illa perenni sanctorum re-
quie omnis anxietas solitudinum ex-
cluditur, quâ opulentum cor adhuc in
via positum toties conturbatur, quoties
ampliùs ditatur; hinc etiam à trium-
phante Solyma proscribitur avarus quis-
que bonorum temporalium Sæctator,
tamquàm indignus advena, qui, quia in
terra positus semper consuevit indigere,
non finitur in terra viventium bona Do-
mini possidere. Hoc arduum duri illi-
us laboris præmium, quem aggregandis
pecuniarum cumulis impendunt divites,
prælusit ludens in orbe terrarum sapien-
tia, quando assumptæ carnis velato te-
gmine, elusit sæpè sapiùs aurivororum
divitum ingluviem, tristēsque lamento-
rum luctus, quibus suam produnt esuri-
em, suam recensent indigeriem, con-
demnavit.

Dives semper
erigitur, pau-
per semper in-
curvatur.

O inhumanam belluinarum homi-
num egestatem! egentiozem omni pau-
perie egestatem! tot quippe indigentia,
in quæstuofo divite ora computantur, su-
am & accusantia, & codempantia men-
dicitatem, quot numerantur anhelì cor-
dis desideria, quibus opes multiplicari,
agros cum campis dilatari, arcas ampli-
ficari, nummos accumulari flagitat &
exoptat, ut jam tota totius corporis ca-
ro cum singulis membrorum artubus, ar-
terijs & venulis, cum omnibus tam sen-
sibus, quàm potentiarum motibus com-
ponatur in abyssum interminabilem, re-
pleri nesciam, exsatiari impotentem.
Hæc bona sunt bonificantis sæculi; quæ,
quia sæcularis vanitatum asseccla in vita
re-

Mala patienter tolerando solvit homo DEO debita sua, quæ contrahit peccando.

recipit, non nisi mala post mortem accipit, dum totum quidquid bonorum accipit, & bonum esse credidit, cum agonali lectulo dimittit & amittit. Beati pauperes! sed beatificante spiritu, qui sic bona non quidem temporalia, sed consolatoriam superni Spiritus accipit pinguedinem, ut simul spirituali desiderio ab impertiente manu immittentis DEI mala recipiat, adversa lætanter sustineat, ipsam pauperiem, ut speciale Divini debitoris pignus, alacriter apprehendat! Habes o homo! quæ debes DEO, debita, quæ etiam à justo septies in die contrahuntur, reddis benigno Creditori, si mala suscipis à manu Domini, si egestatem pateris, sed amanter, si pauperum associatus agmini, contemptum divitum non aspernaris, sed excipis gaudenter. Tempus aderit tibi propitium, sed diviti prorsus infortunatum, quò Judex se utriusque fatebitur debitorem, tibi, qui hic in terra positus, quæ non rapuisti, exsolvebas suæ miserationis denarium, illi, qui, quæ non habuit, habere laboravit æternæ ultionis retributionem; sic solvitur afflicti pauperis egestas voluntaria, sic plectitur purpuratorum divitum esuries immoderata, suum utrique redditur, quod concupivit: illi beata requies, quam vescens in sudore vultus sui pane suo, tot lachrymis imploravit, isti indeclinabilis perniciēs, quam semper anxius de ampliandis oculis, sollicitus de dilatandis finibus, promeruit in præmium indomiti laboris; ille cælum mutare terrâ voluit, iste despectus super terræ faciem, aversos ab illa oculos in cælum, quò aspiraverat, migrare festinavit. Sed transeamus nonnihil ad divitum consortium, & quònam habeantur in pretio potentes hi terrigenæ apud supernum Regem gloriæ, ex subsequenti schemate colligamus. Inierat aliquando insolitum certamen in carne pacis Angelus, confingere dignatus est suis cum subditis Rex pacificus, dimicans quidem dexterâ feriente, sed cogens, nè flagellati reluctentur supremâ absconditæ Divinitatis Majestate.

Ascendit in templum Domini templorum Dominus, exhibiturusque zelantem Prælatorum Principem per visitationem propriam, ut explicat Albertus, cultores templi, licet omniscius, quid facerent, inquisivit, utque reos doceret puniendos, nec culpas prævaricatorum

ostenderet dissimulandas, armavit manum ad ictum, instruxit dexteram ad vindictam. Ingreditur Solymæ illius Basilicæ atrium, visitat interioris sanctuarii pastaphorium, severiorique oculo ementes respicit & vendentes. Et quamvis excuset Augustinus sollicitos nundinatores, qui illud solum immolaturis ferebant, quò ad sacrificandum indigebant, non ergo magnum peccatum, si hoc vendebant in templo, quòd emebatur ut offerretur in templo, (c) redarguendos tamen autumat Hieronymus fuisse sacerdotes, qui prædam de populo facere cogitabant; adeo indecenter, ut assignata vendentibus venderentur loca, quibus possent consistere, atque indemniter nundinari. Accingit ocyus fortitudine brachium suum benignus arbiter, & cum fecisset quasi flagellum, (d) pastores cum ovibus, & boves cum subulcis, severitate compari pœnaliter ejicit; nève frustraneam modificantis Evangelistæ restrictionem cogites, dum quasi flagellum confecisse scribitur, illud latere sub minuente hoc vocabulo mysterium adverte: idcirco non propriè flagellum nuncupari, ut sciat flagellatus in terris homo, flagella quibus ultrix Justitia ferit in tempore viatores, injustè plagas irati vindicis compellari, sed magis sub beneficiorum nomine comprehendi, & gratioso gratiæ vocabulo insigniri, sic enim edocentur discipuli, sic castigantur filij, sicque amici commonentur. Eo proinde benignissimæ pietatis verbere incurios decrevit cedere nundinatores, ut doceat prophanum negotiationis forum, in atrijs domus domini esse nullatenus extruendum. Sed illud est admirandum magis, & accuratius investigandum, cur verberatis & quasi flagellatis victimandorum animalium venditoribus, longè rigidius adversus nummularios procedat, eorum mensas cum ære superposito totaliter invertendo? Legi subtilem Commentatoris Ambrosij elucidationem, Christus de templo ejiciebat nummularios, quia ipse volebat intrare, (e) quasi amplissima sublimis illius fabricæ machina intranti Domino angusta redderetur, vel receptis negotiatoribus locus præcluderetur ingredienti DEO. Sed non ingreditur Redemptor nisi quò ad redimendum accedit captivum, seu duris cæterorum vitiorum funibus constringatur, seu aureis divitiarum catenis vincia-

(c) Tract. 10. in Joan.

(d) Joan. 2. v. 15.

Pœnæ temporales, quas immittit DEUS, sunt quasi flagellum; æternæ autem sunt absolute flagellum.

(e) lib. 2. de Cain & Abel c. 4.

Christus non intrat ad cor affectum affectione divitiarum.

ciatur, affectum veterem, quo has prosequeris hactenus, ejicias est necesse, ut pauperem Christum eodem recipias hospitio, quo dæmonem efarum consuetum præsidem suscepisti. O quam profunda mysteriorum Sacramenta latent in litera, adinstar nuclei hærentis in cortice! immittitur ille crudelis incolæ, aureus velut advena, in domum proditoris jam præparato triginta argenteorum marsupio provisus, & statim Judæ possessio, non à DEO, sed à diabolo, postquam panis vivus panem carni mortuo tradidisset, à vitæ Domino dicitur: *quod facis, fac citius*; (f) non quasi nolentem stimularer, sed quia cum JESU esse non poterat, qui Satanæ supremo iniquorum numulariorum principi jam adhærebat; dum enim pecuniæ lucrum cogitabat, salutem animæ cum Salvatoris habitu comparabat. Accepit quidem mercedem quam voluit, & quantam pro laborioso facinore flagitavit, sed nolenti dein est data quam noluit, sed debuit acceptare; qui vix negotium venditionis inchoabat, quando de loco negotiante animæ, traditus

Author vitæ recedebat. Accelerare jussus à tradito sospitatore nostro, *exit continuo*; erat enim nox, excipiendo enim avaritiam exclusit gratiam. Quid mirum, si mox in noctis tenebras cadebat, qui lucem, quæ illuminat omnem hominem, in corde suo incipiens extinguere, jam ad fulgorem auri caligabat? Ejicitur JESUS, recipitur Diabolus, nam nulla esse potest communicatio Christi ad Belial, lucis ad tenebras, sed illa fugiente, istæ incidant est necesse. Quid mirum igitur, quod numulariorum eliminatur nundinatio, ut intraturo ingenti Patris unigenito introitus concedatur?

Suo suffragatur ingenio insignis Cælius: *in templo numulariorum subvertuntur mensæ, dum significatur, in DEI templo spirituales tantum nummos esse debere, qui DEUM præferant, non Diabolum.* (g) qui nuper impressam monetæ imaginem docuit inspiciendam, quique inscriptionem legendam esse insinuavit, ut cujus hoc numisma sit, inspicienti pateat & legenti, ille nummos, rebellis angeli effigie signatos, cum mensis suis dejicit, qui non ad creatoris obsequium, sed ad tenebrarum principis ministerium famulabantur. Ecce! qui nuper

Pars III.

ad connubiale Epulum invitatus in Cana Galilæa, mensæ convivantium assistere non renuic, imo compassus pauperum indulgentiæ, operatricis omnipotentis suæ prodigia, inchoaturus primum piissimæ Divinitatis miraculum auspiciatus, aquas in vinum convertit, ut quos sanctificaverat nuper in baptismo, in nuptiali egenorum conjugum tripudio nobilitaret; Is idem, si personam respicias, quantumvis alius à semetipso, si munus vindicis componas ille inquam profanos pecuniarum collectores, fallaces mercium nundinatores, iniquos nummorum adoratores, à domo Patris sui tanquam indignos rejicit, atque sustentatrices coacervatarum pecuniarum mensas exasperatâ dexterâ evertit. Habet videlicet vera paupertas spiritus continuam propitiæ Divinitatis assistentiam, gaudet egestas voluntaria familiari pauperis JESU contuberniô; dum interim in ipso Divinæ domus limine, in consecrato incolæ sanctitatis vestibulo venalis opulentia cæditur, dives nundinatorum fallacia se vero verberare flagellatur. Suo licet mundissimo, purificati cordis sui sacrario, hanc ferientem cadentis Christi plagam applicat humilis Cyprianus, in corde suo templum DEI sanctum considerat in Verbi verbis, quibus ad corda loquitur filiorum Adæ Verbum, speciem flagellantium funiculorum effigiari notat: *save est mihi eloquium tuum, à vilibus pretiosa distingvens*, locum Divinæ habitationis consecrans, omnem ab eo divitiarum labem eliminans, & quamlibet nundinatorum umbram feraliter elongans; *quasi flagello de funiculis contexto, de meo interiori templo, quod tu inhabitas, omnem nundinationem expellis.* (h)

(b) Serm. 2. de Baptis:

Adeò exosum Divinis oculis est quodlibet vestigium inanium divitiarum, adeò jucundum ipsidem præbet spectaculum exinanita verorum pauperum humilitas, quæ consueti censurantis mundi epitheto objecta vilitas nominatur, ut illas nec suo militantis servitio ad templi ostium in vendentibus admittat, & istam Omnipotenti dextera velut suam complectens sponsam protegat, revereatur miraculis, insolitis prorsus vestigijs veneretur. Cæpit tenerrimus electæ paupertatis amor à primo portentosæ incarnationis diluculo in Virginali pauperculæ DEI parentis utero, crevit non jam in

4. H

au-

In Cana Galilæa solatur JESUS pauperes miraculo, mulctat in templo flagello divites.

(f) Joani: 13. v. 27.

In templo DEI spirituales oportet esse nummos insignitos DEI imagine non diaboli.

(g) lib. 2. c. 17.

Cor humanum est DEI templum, à quo omnis nundinatio divitiarum est expellenda.

aureo magnificati Regis reclinatorio, sed in vilissimo exilis stabuli præsepio, quò fugiat à dynastarum folijs, ab aulis principum, à volupratum thalamis, ab epulorum triclinijs, à curiarum palatijs fugiens, quisquis ovile dominicum investigat, ut agnum DEI reperiat, & se à circumvagi leonis dentibus subtrahat, ovem exhibens, quantumvis hætenus errabundam, nec pudeat suburbanum bel-luarum præsepium inhabitare, quando homo nobilis abiens in regionem longinquam, neglectò urbis diversoriò, illuc dignatur festinare, qui, cùm dives esset, propter nos egenus fieri voluit, ut nos ejus inopiâ ditaremur; Nec aliud in terris hæreditare voluit patrimonium, nec suis aliud hæredibus impertiri, quàm inimicam mundo, amicam cælo, exosam illi, jucundam isti paupertatem; idcir-cò namque egenam apprehendit inopiam ille dominantium Dominus, in quo sunt thesauri, non aureæ bonorum tempora-lium abundantia, sed Sapientiæ: cujus est opes terrenas spernere; & Scientiæ: cujus est fulvæ telluris splendorem discer-nere, ut conculcetur, & veri solis ful-gentes radios inquirere, ut æstimetur; idcir-cò, inquam, excusso hoc pedum pul-vere, hac humanorum affectuum inqui-nativa rubigine, nudus aparuit, ut vel a-modò carnalis homo præponat periculo-so divitiarum oneri, levem exinaniti spi-ritûs nuditatem.

*Pauper Chri-
stus à suis o-
vibus exigit
spiritûs nu-
ditatem.*

Hunc edoctrus Rex Regum, Reges advocat, qui, dum lege humanitatis as-sumptæ tenellus infans vagit lachryma-bundus in cunis, tremat oscitabundus in pannis, coronata gentilitas, quæ nuper tot Dijs quot stellis serviebat, ut DEI stellam videat, ut DEO in stella apparen-ti pareat, ducatum stellæ sequitur, futu-ra vel amodò suæ salutis mathematica, suæ astrologa felicitatis. Quod si curio-siori indagine requiratur, quid in pere-grino hoc sydere refulserit, quod suis in fulgoribus, aut lumen comparuerit, aut se spectabile magnorum oculis exhibue-rit Numen spectabile, secretò cujus magnetismo attracta chaldæorum trias regna reliquerit, sceptrâ dimiserit, & prono novi Regis homagio mancipanda in longè diffitam Judææ regiam avolârit? respondebit inquirenti Os aureum: appa-ruisse Magis stellam supra montem vi-ctorialem, habentem in se formam quasi pueri parvuli, & super se similitudinem

crucis. quò forsan Rupensis Fulgentius videtur collimâsse, dum prodigioso huic syderi applausurus inquiebat de novo de-formis stabuli inquilino. *Est vilis in pan-nis, pretiosus in stellis;* (i) subtiliori ta-men mentis acie ut intueamur abscondi-tam hujus mysteriosi syderis sublimira-tem, lubet peculiarem differentiam hu-jus beati syderis cum Turonensi Maximo profundius explorare: *ceteræ quidem fa-ctæ sunt stellæ, ut mundi istius tempora cur-susq; distingverent, hæc vero prodire jussa est, ut ipsum mundi Dominum, & regni cælestis adesse tempus ostenderet.* (l) Aridet præ-clarum clarissimi fulgoris elogium, & differentiale privilegium Dominici syde-ris, novam resolvi expedit quæstionem: quem nâmque apicem peculiaris emi-nentiæ præoccupabat in domo syderum, sydus istud Dominicum, ut forsan situs altitudine cælorum Dominus dignosce-retur? quàm singularem defixis astro-logizantium sapientum oculis objiciebat prodigiosi luminis Majestatem, ex qua la-tens in carne Divinitas colligeretur? ne-scirem ego, nisi aurifluus Ravennas insi-nuaret in radioso hujus coruscantis astri firmate idæatam coruscâsse faciem Di-vinæ paupertatis. *Cùm esset in Deitate sua dives* (scribit Chrysologus) *nostra sit pau-per in carne, & habere cœpit stellam unam totam, qui fecit, habet & continet creatu-ram.* (m) Ex hisce verborum lineamen-tis effigiatum, in sydereâ velut mappa erue vultum delineatæ paupertatis, hanc ob-jicit in primo sui adventûs vestibulo futu-ræ sibi sponsæ, sponsatæ jamjam conju-gis spectandam venustatem; quam ut intueamur acuratiùs, præproperos ad no-vi Regis regiam comitemur viatores.

Approximant post solida prolixio-rum itinerum fastidia, beati exules ad vitæ januam, sistunt ad colli ostium, dum ingressuri, stabuli in liminæ subsistunt; nec enim cælum situs efficit, sed ut bea-tum sit, DEUS inhabitans & beatificans evincit; adorat illuminata Regum trias velatum Regem gloriæ obscurò humani corporis peplo, & sublimatâ illumina-tæ mentis palpebrâ, reservatâ vivæ fidei pupillâ clarissimè patentem in cunis DE-UM hominem contemplatur, quem nu-per in luminoso latentem sydere velatum veluti intuebatur. Agnoscitur verifica-tum in cicurata gentilitate præfagientis Isaïæ vaticinium, qui cum leone vitulum præmittens commoraturum, ut amatri-
cem

(i) Serm. 1. de
Epiph.

Stella mago-
rum erat stel-
la Christi; quæ
exhibebat in
se faciem
paupertatis.

(l) Homi. 4. de
Epiph.

(m) Serm. 126.

Christus ante
descensum de
cælo est Domi-
nus omnium
creaturarum,
factus homo
habet unam
tantum stel-
lam.

(n) Serm. 1. de Epi. cem victimarum Synagogam cum feroci idololatræ gentilitatis barbarie conjungat, quantocyûs subjungit, & puer parvulus minabit eos, (n) illam per Angelum in campis invitantem, istam per stellam velut per cœli linguam radiofo idiomate advocantem. Adgeniculatur interim sanctissimæ Majestatis Principi, illustris principum Ternio; utque Sacramentum fidei suæ, intelligentiæq; manifestent, quod cordibus credunt, muneribus protestantur, subjungit Leo magnus; præclarum oblato- rum munerum elucidat mysterium Char- thaginensis Præsbyter, dum ideò cum thu- re ac myrrha pariter aurum effudisse opinatur, ut foret quasi clausula sacrificia- tionis & gloriæ sæcularis, quam erat Chri- stus adepturus. (o) Sed quònam omi- naberis suavissimæ benignitatis indicio suscepit, quò aridentis oculi argumen- tò exceperit auriferam peregrinantium sapientum servitutem? sed obviat Va- lerius sanctitate clarissimus non illâ A- pocalypsicâ Regis Regum chlamydatum fuisse purpurâ, ut Dominum dominan- tium Reges agnoscerent ex veste Maje- statis, sed sordida veste circumdatum, quò Ecstasticus Vaticinantis Zachariæ o- culus præviderat JESUM sacerdotem ma- gnum, ut contradicat satanæ indutum, in hac veste, cum à Magis quæreretur, inven- tus est, & cum in præsepi positus jaceret, sub hoc habitu apertis thesauris, munera oblata suscepit. (p) Verùm quo vultu renitente, quo nutu annuente? qua ma- nu capiente, quo risu applaudente? stu- pet animus eminentissimâ seraphici Bo- naventuræ sententiâ consternatus, imo applaudit incomparabili privilegio ama- tæ paupertatis, quam totis intuens o- culis, plenis respiciens affectibus, ar- dentibus complectens desiderijs, mutis extollens præconijs DEI Filius, quam adamanda sit præ reliquo sacrarum vir- tutum gynecæo clarissimo conversi vul- tus indici, averso à pretiosis opibus cum vultu animo comprobavit; puer vultum avertēbat ab auro, & vilipendebat amore pau- pertatis. (q)

Non erat, quod amabat, sed fu- it, quod odivit anima sua, respexit in preces humilium, suscepit animarum victimas, & gentium primitias appro- bavit; sed fulgor auri nimium vehe- mens fuit sensibile obscuræ paupertati, afflixit amantis oculos, ex palpebris ex- pressit lachrymas, ex corde gemitus ex-

torisit; præviderat in scintillante sym- bolo coruscantem ab auro mortalium superbiam, elucescentem in abditis clau- strorum arcis avaritiam, & vertens fa- ciem ad oppositam incultæ paupertatis præsentiam, abominabatur fallaces ra- dios, aversebatur nocturnos lemures, re- dimitos rutilo mentiti luminis phan- tasmate, horrebat tremulus lachryma- bundi spectatoris oculus ad ludicrum tenebrarum principis spectaculum, quò caligantes filiorum Adæ oculos consve- vit vehementer allicere, allectos hòc splendidò iniquitatis irretire laqueò, il- laqueatos hac fraudulenta contextæ va- nitatis specie ferociter excœcare. Hor- tatur proinde defixos mortalium oculos exilibus plorantis JESU pannis obvela- re, incurios inhiantium animorum mo- tus laceris tremebundi corporis fascijs cohibere, nè extendant ad iniquitatem manus suas præproperus Chrysostomus: igitur adoraturi Christum cuncta projiciamus è manibus: si habuerimus aurum, offeramus ipsi, non terræ defodiamus. (r) Offers, si re- jicis, nè infasciatus fulgore retineas viscosis manibus, donas, si prodigis in egenorum subsidium, nè vendito inæsti- mabilis libertatis pretio captiva mens in vitiorum vernulam manciperis, si aurea placet congeries, modicum sustine, do- nec ad Patriam remeaturus, illam ingre- diaris civitatem, quæ inter Apocalypica mysteriorum proverbia, non mundi au- rum, sed aurum mundum simile vitro mun- do nuncupatur, ut lippi etiam caligan- tium viatorum oculi, ingentem videant diversitatem inter mundanas terrigena- rum metropoles & civitatem DEI, est ista non tantum aurea, sed auri machi- na, in qua quidquid esse conspicitur, non solum refulget aureum, sed aurum est mundissimum ab origine, purissi- mum à progenie, immaculatum à quo- vis cujusvis labis contagio, illibatum ab omni terrenæ vilitatis consortio aut mundialis glebæ inquinamento.

Quàm longè aliter ædificatur mundi civitas, ubi nulla vel rara nimium paci- ficorum civium unitas reperitur. Scr-utare, quisquis dubitas universarum ur- bium insignem primiceriam, quàm em- pyreæ beatarum regiæ adversaturam ina- nis construxit vanitas, erexit in turritam altitudinem superba perversitas, compa- ginavit in ruinandam postliminiò suæ malignitatis propugnaculum caduca mor-

Docet avaras animas ab auri divitijs avelli.

(r) Hom. 7.

Cælestis urbs Jerusalem compagina- tur auro mudo.

Excipit dona- magorum in veste sordida assumpti cor- poris.

(q) Lib. 1. de vita Christi. Advertis ocu- los ab auro.

(s) Gen. ii. v. 4.

Civitas mundi compaginatur cœmento & luto.

Babylon terrestribus locis saxorum constructur, ut collabatur.

mortalitas; vis nōsse, quā solido suffultum marmore? describit sanctissimus Veritatis Spiritus, primum illustris architecturæ fundamentum: *faciamus nobis fundamentum & turrē*; (s) post recentissimam feralis cataclismi memoriam. stulta posteritas excelsam adversus cœleste nubifragium turrē ambit extruere, immoderatus Nemroth præsumptuoso delirantis arrogantia consilio ædificare nititur adversus universam cœli militiam præsidiale munimentum; quo deplum irritati Vindicis furorem, aut valeat eludere, aut saltē declinare; quasi verō non veriū securiorem, solidiorēq; in cœlum viam moliretur profunda humilitas, levans in altum ab imo cor ad Dominū, non Domino adversans. Sed videamus, quo mediante vinculo monstruosa hæc confusæ Babylonis moles compaginetur? *habuerunt lateres pro saxis, & bitumen pro cœmento*, per quod apud Hieronymum intelligitur, *quod mundi amatores carnis vitæ construunt municiplum*. Est turris Babel mundi superbia, quæ contra Conditorē suum attollitur, sed ad momentū temporis confusione propria ruinetur; huic erigendæ, pro saxis lateres coquuntur, in latere lutum paleā conglutinetur; est palea inanitas terrenæ vanitatis symbolum, est lutum lascivæ voluptatis simulacrum, est gluten obstinatorum cordium indissolubile prototypon, constantis pertinaciæ lineamentum.

Ex his confusionis urbs construitur, cui Rex filiorum superbiæ dominatur; sunt enim geminæ in regione superūm & inferorum metropoles, sunt binæ in hac amplissima vastissimi orbis orbita civitates (ut adstruit Gregorius) quarum altera in campo Senaar, *quæ factor eorum dicitur*, & per iniquitatum operarios, qui ab Oriente veniunt, fabricatur; De Orientis siquidem regione veniunt, qui Christum, quem orientem virum nominari Zacharias adstruit, fœdis seducti prævaricationibus & sordidis inducti voluptatibus dereliquerunt. Et quoniam à celsitudine Evangelicæ perfectionis devij ad scelerum planitiem decidunt, in lasciviente libidine volutabro fœrentem sibi in campo extruunt mansionem, donec ad instar jumentorum in stercore computrescant, quando in sordibus luxuriæ exhalant animam, ut infeliciori termino infelix principium connectant.

Hi suum, ut auspicentur ædificium, Saxorum locō lateres adhibent, & pro cœmento bitumen in fabricam expendant, ut labilem deciduæ urbis suæ molem construant, quæ violentos circumvallantium ventorum assultum sustinere impotens, neque torrentis impetum tolerare valens, citiū conquassata diruitur, priusquā excelsum suffulcientis arrogantia opificium absolvatur. Est huic diametraliter opposita urbs fortitudinis nostræ Sion, quæ augustæ conjuncta Solymæ, illius sanctæ civitatis est propugnaculum, quod ex operibus justitiæ & sanctitatis compaginatur. Immaculatam cujus pulchritudinem vivis delineaturus coloribus dilectus JESU Discipulus, immaculatæ matris conformis Filius, quantumvis adoptatus, in auro sed mundissimo fundatam adstruit; nec hoc contentus præconio, aurum & mundum quidem nuncupat, ut mundi aurum, quod ex hiantis terræ pulverulentis limosisque visceribus eruitur, ab urbis hujus machina excludat. Quid mirū! si descendens à Patre luminum, apud quem nulla vicissitudinis est obumbratio, si veniens ab hac empyrea radiantis auri regia in vallem lachrymarum aurum terræ nostræ despiciat, suosque geminos sacerrimi vultūs oculos, ab hoc limoso pulvere quasi despiciens avertat?

Libraverat aliquando ad pondus sanctuarij valoris aurei gravedinem, expenderat ad indefectibilem æternæ Veritatis trutinam, terrestris auri pretium, coronatus Psaltes, & brevi expediturus hemistichio ejus censuram præcellentia illius ad opprobrium, & ad commune corradentium sæculi improprium occinebat: *simulachra gentium argentum & aurum opera manuum hominum*; (u) legit Syrus: *structura hominis*; vertit insigniter Malvenda, *dolores eorum*, quibus excruciantur concupiscentes animæ, quibus accumulatur sollicitorum curæ, quibus eviscerantur, & rupium, & montium profundiores venæ, nil aliud esse reperit Scrutator humanorum affectuum & terrenorum investigator David, quā simulachra barbaræ gentilitatis; & tamen tam vili hujus sapientissimi nudinatoris inventario non obstante, à pluribus incomparabili immortalis animæ pretio præponitur, inæstimabili æternæ salutis denario coëmitur, cœlum pro luto venditur, DEUS pro hoc idolo perditur, &

Idolum animi gentilis est aurum & argentum, quod adorat.

(1) Psal. v. 4.

venustissima idæatæ DEItatis effigies cum hoc abominando nausentis terræ vomitu dementer commutatur; non erubescit idololatriæ notam incurrere incurius Christianæ fidei professor, nec pænam tanto debitam crimini, pro hoc fallaci pulvere atrociter subire! cælum offertur diviti, ut terram negligat, DEUS, qui merces magna nimis est, possidendus conceditur, ut aurum deserat, sed fulgore vano, velut ferientis Basilisci intoxicò excæcatus oculò delirus morio ad simulachrum sui amoris respicit, omnipotentem omnium conditorem non suspicit, munificum bonorum omnium largitorem averso vultu despicit, quem mens humana licet centocula suis non potest oculis cernere, quia spiritualis est. huic homo stupidus spirituum postponit Dominum, futurum stultæ hujus electionis judicem, futurum sui contemptus vindicem, quod corpus corruptibile suis, sed belluinis videre valet oculis, hoc invisibili præfert Divinitati, quasi non foret excellentior intuitus spiritualis pupillæ quàm carnalis. Dic homo stolide, vel sile potius, ut tuum finas discurre intellectum, ut hunc illuminatæ mentis oculum discernere permittas: quid est, quod in argenteo magnificas, vel quidnam appretias in auro? si pretium materiæ, totum quod continet, est fulgidus progerminantis terræ partus: hicne tuo meretur cordi, quod sedes DEI est, assimilari? tuæ meretur animæ, quæ templum DEI est, æquiparari? an forsan similitudo formæ tuam allicit vanitatem, hanc tibi infligit cæcitatem, quæ omnem velat ac contegit veritatem? si sapias, ad Authorem respice, qui hanc impressit imaginem deformi & informi massæ, opificem attende, & forsan fuliginosi steropis horrebis faciem, & ad aspectum elaborantis dexteræ amittes tanti illiciti amoris.

O detestanda idolorum servitus! quæ barbara tyrannide humanis cordibus excors & effrons crudeliter dominaris! an forsan ideo latriæ cultum exhibes huic monstruoso terreni ventris foetui? idcirco Divinum reputans, quia quemadmodum defixi beatorum oculi non aliam mercedem expetunt quàm venustissimam excentricæ Divinitatis faciem contemplari? sic dives morio non aliam quærit beatitudinem, non aliam

Pars III.

sui laboris mercedem appetit, quàm execrabile hoc simulachrum intueri? Sed damnat funesto anathemate hanc delirantis animi stultitiam illuminatus Ecclesiastes: *quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis.* (u) En fructum quem delirantes terrigenæ ex auro capiunt, clausis duntaxat oculis emarcescentem! & quia dives suos nanciscitur oculos à divitijs quibus rotis immergitur sensibus, hinc nisi auri imaginem, nisi argenti effigiem non ambit cernere, non appetit videre. Hoc aureum cæcutientis animæ delirium sua insimulat periphrasi Chaldæus Commentator: *quæ utilitas est Domino ejus, qui congregabit illud, nisi fecerit ex eo bonum, ut videat in seculo venturo retributionem mercedis in oculis suis,* non corporis, quæ cadaverizabunt cum cadavere, sed animæ, cujus perennaturam immortalitatem & intellectus sequitur, & intellectualis appetitus comitatur; sic enim oculos corporis, qui carnales sunt, aureis infigas oculis, ut fulgurantes videas, & te videntem recreent coruscantes, quæ inter miserabiles magis est miserabilis fatuitas, quàm animatos ab illustri hominis anima animati corporis oculos defigere in sterquilinum exanime velut in speculum, quod nisi sordes non obijcit, nisi lutum non repræsentat? quid est stolidius, nisi se ideò beatum æstimare, quia videt scintillantem exilarantis metalli qualitatem, aut aggregatam radiantis terræ quantitatem? Audi quid exprobet oculato diviti illuminatus Syracides, dum Sapientem, sed latitantem, & suis reclusum in cistis ac marsupijs Divitem contemplatur, *sapientia abscondita, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?* (x) nec illa conducibilis, nec iste utilis, neuter proficit, uterque deficit; quasi dicat, expendit moralis Hugo, *hoc solum utilitatis habet thesaurus, quod videtur,* (y) quemadmodum enim celata intelligentis intelligentia suis in tenebris perit, sic thesaurus latens in arcis putrescit. Cur alioquin servus nequam corripere a redeunte Domino suo, quod suæ commissam industriæ talentum absconderit in terra? Hæc sunt auri latentis emolumenta; cur enim ex subterraneis speciebus tanto laboris impendio evisceratur, nisi ut inter indigos ad possessoris sui commodum distribuatur? Disce vanitatum discipule! quemadmodum ip-

(u) Eccl. 5. v. 10.

Tota utilitas thesauri est videri.

(x) Eccl. 4. v. 17.

(y) in c. 5. Eccl.

Totum lucrum divitis consistit in aspectu divitiarum.

fas inter divitias, instar mendicantis ad ostium scias indignum agere, & qui te opulentum auri possessorem exhibes, age pauperem, ut saltem amodò recipias, quo dato veraciter ditescas; docebit te testis fidelis & verus, qui ob fidelitatem suam nihil docendum celat, & propter veritatem nil falsum pronunciare valet. Misertus cuidam misero scrutator cordium, suas exponit merces inopi, non finè precibus obtinendas, non finè laboris impendio comparandas; *svadeo tibi emere à me aurum ignitum & probatum, ut locuples fias*, (z) & *collyrio inunge oculos tuos*, Legit Aretas, & *collyrium, ut inungas oculos tuos*, discretus nundinator non cogit mercaturam emere, sed proponit, si lubet expositam mercari, neque terrendo incitat, sed consulendo, indignum, ut veniat, invitat.

(z) Apoc. 3.
v. 18.

Christus egeno aurum

vendit, non tamen ad emendandum cogit.

(a) Matth. 12.
v. 9.

Aurum est symbolum Sapientiae Divinae.

(b) Prov. 17.
v. 3.

Corda justorum probantur à Domino in camino.

Idem Magister Veritatis, qui suos eruditurus discipulos, suos directurus pedissequos in viam pacis, severo prohibebat dogmate, *nolite possidere aurum neque argentum*, (a) aurum offert, emendum svadet, ut fiat locuples, ut aureum efficiat divitem, exuat inopem misera paupertate. In auro illuminatricem sapientiam contemplatur Rupertus cum Primasio, aurum ignitum ex charitate; fidem hoc aureo in schemate veneratur Richardus à S. Laurentio, quæ ignea flammescit per amorem, probata rube- scit per dolorem, sed quia dum aurum comparandum offert, illud non adstruit esse igneum, sed ignitum, adhuc in lip- para contineri insinuat, nondum à foco segregatum asseverat; illi proinde assi- milandum, illi æquiparandum reor de quo proverbialis Salomon inquiebat, *sicut igne probatur argentum & aurum camino, ita corda probat Dominus*. (b) Quæ verò hæc sit probatio, ut approbentur subjungit legens Cassianus, *elegit corda Dominus*, quasi apertius diceret, probat dum eligit; probationi siquidem electio correspondet, utque ignitum in cami- no, probatum in igne conflatorio repe- riat aurum veræ dilectionis, electio pro- bationem prævolet est necesse. Se- gregat subtili discrimine valorem argen- ti ab auri pretio Lyranus, & insinuari differentiam hoc sapienti proverbio de- cernit; *sicut aurum magis examinatur quam argentum; ita Dominus majori tribulatio- ne corda magis fortium quam minus*.

Habet supremus Conditor sortem

monetæ duplicem in sui ærarij thesau- ro, argenteam & auream, utramque in ærumnarum ignibus probatam, in tri- bulationibus ignitam; sunt quippe mor- tales Adæ filij, vel potius eorundem immortales animæ Soffronio attestante: *peculium præ cæteris DEO charum*. (c) cur alioquin dives in omnes, omnium Domi- nus tam asseveranter assereret, *deliciæ meæ esse cum filiis hominum?* (d) vix enim jucundius est diviti spectaculum, vix est desiderabilius opulento delictum, quàm loculos inspicere, quàm nummos nu- merare; lætabitur siquidem Dominus (coronati vatis prælagio) in operibus suis, est gemina horum nummorum species ar- gentea & aurea, utrique sui similitudo principis, cuilibet numismati imprimi- tur imago Regis, quæ tamen fulget il- lustrius in auro quàm niteat in argento; argenteus est nitor illius sæcularis ani- mæ, quæ, quia cogitur, in mundo hæ- sitat, in terris habitat, sic tamen ut mun- dum festinis pedibus prætereat, & ter- ram sui terreni corporis suis affectibus conculcet, dum appetitum rationi sub- jicit, & legi mentis suæ fideliter obedit, fulget ab auro splendidius Evangelicæ perfectionis religiosa sanctitas, quæ non contenta signato super se Divini vultus lumine, ascendit altius ad rutilantes æ- terni solis radios, quorum ardore urit- tur, quorum splendore coronatur; ar- dentiori hoc aurum ustulatur examine, quàm argentum; nam licet justorum ti- mentes DEUM animæ in manu DEI sint & manu Domini tangantur, sinuntur ta- men terrena quandoque respicere; suæ- que indigentia bonorum temporalium possessionibus subvenire, argentea est eo- rum justitia, clangit à fama pietatis clan- gore optimo, lucet à morum integri- tate ad reproborum invidiam, niter vir- tutum claritate, candet illibata conver- sationis sinceritate; sed quia nec ven- dunt omnia, ut dent pauperibus, nec nu- dum crucis bajulum sinè amicorum con- sortio absque carnis & sanguinis com- mercio, fortes cruciferi sequuntur, au- ro nondum æquivalent, perfectam mo- nastici valoris eminentiam non attin- gunt. Probantur igne multifariorum adversitatum, torrentur flammis neces- sitatum, sed non versantur, non exu- runt in camino religiosæ sanctitatis, non commiscentur auro claustralium æ- rumnarum.

(c) Orat. 6.
de Angel.

(d) Prov. 8.
v. 31.

Homo est pe- culium DEO charissimum.

Erat hos inter JESU pedissequos
ardens & flagrans anima, quæ cætera-
rum velut effigies in uno colli crine, uno
unius oculi aspectu cor DEI vulnerabat,
cùm inamorus Religiosorum cordium
possessor assecurabat: ecce! excoxi te, sed
non quasi argentum, elegi te in camino pau-
(e) Is. 48. v. 10. pertatis; (e) legit Chaldaus, probavi te
Anima perfe- in angustia paupertatis. Quid enim opu-
lenta eligitur lenta superbientis mundi arrogantia re-
in camino putat vilius, despicit sapius, æstimat stul-
paupertatis. tius, quàm generalem bonorum tempo-
ralium abdicationem? Compatitur ut
malo indeclinabili necessitate vulgarium
mendicorum inopiæ, quemadmodum
oppositam terrenæ possessionis opulen-
tiam veneratur; sed frenebundus ira-
scitur, & suo velut insultat adversario
volitæ paupertati. Illum collachry-
mante oculo quandoque intruetur, istam
fugillante improperio, ut fatuam dete-
statur; sunt, non diffiteor, argenteæ,
sunt animæ, quæ Conditor Omnipotens
quasi argentum eligit in Lypara terrenæ
prosperitatis, abundant opibus, quibus
non abutuntur, clarent honoribus, qui-
bus extolluntur, præsent curijs, ut in-
nocentia absolvatur, & injustitia punia-
tur; sed quia vanitatum pulvere nonnun-
quam asperguntur, eosdem mundat &
abluit ad aquas contradictionis, & intra
undas adversitatis, sed aurum camino im-
mittitur religiosæ paupertatis, ut quæ-
vis palea exuratur, ne quid scorix com-
misceatur. Vis nôsse, quàm vehemen-
ter ardeant hæ purgatrices flammæ? ac-
cede succensam septuplum, quam suc-
cendi consueverat fornacem Babylonis.
Infatuatus Nabuchodonosor de immun-
do superbientis mundi auro, auream eri-
git statuam, adgeniculato corruentium
subditorum poplite adorandam, inflam-
mat unâ simul ingentem lyparam, ad-
renuentium terrorem sacrilego diploma-
te hanc idololatram aurei Numinis latriâ
à vacillante populo expressurus; si quis
non prostratus adoraverit, eadem horâ mit-
tetur in fornacem ignis ardentis; (f) & ad
terrorem aliarum gentium, hiantibus
flammis sacra religiosissimorum adole-
scentum trias immergitur, inque circum-
vallantium favillarum flagrante meditul-
lio securior obambulat quàm Adam
circumvagus in paradiso; Sapiens enim
ignis (ut Commentatrix Glossa loquitur)
combussit compeditorum vincula, sed
innocentum corpora, nè læderentur à
rogo, aut suffocarentur à fumo, indemni-

ter conservavit, & quasi cælum plauden-
ti terræ prodigiosos invidere se simula-
ret terrigenos, aut veriùs cœlestes An-
geli invictis sese ambiunt hominibus as-
sociare, comparet magni consilij An-
gelus similis DEI Filio, si tamen ipsimet
valeat aliquid assimilari.

*Filius DEI a-
stitit in for-
nace Babylo-
nis sancto-
rum adole-
scentum Tria-
di.*

Præsentat hodiedum coronata ima-
nis mundi potentia, adorandam te-
nebrarum principis imaginem, auream
trasfigurati in lucis Angelum apostatæ
spiritus statuam, si enim Mammon (Com-
mentatrice Glossa) illius maligni spiritus
nomen dicitur, qui pecuniarum præsi-
dem se profitetur, non quia interdicen-
te dominantium Domino eas pro libitu
valeat impertiri, sed quia fallaci hujus
prædonis stratagemate solent divitiarum
amatores irretiri; si, inquam, Mammo-
næ iniquitatis nomine rebellis Creatori
suo spiritus nuncupatur, huic infami
statuæ se ipsos victimant, quotquot mun-
do familiares obsequuntur asseclæ, ut
huic aureo Numini confœderentur, &
pariter efficiantur aurei, vel saltè inau-
rati. Una præ cæteris magnanimæ vi-
rorum trias, religiosus scilicet triumvi-
ratus, quem trina votorum fidelitas &
abstrahit à voluptate carnis per cœlibe-
riorem intemeratæ castitatis continen-
tiam, & retrahit ab opulentis blanditijs
mundi per nihil possidentem, nihil con-
cupiscentem, nudam & inopem religio-
sæ abdicationis paupertatem, & tandem
DEO suo vivo & vero sollicita legum cu-
stodia coadunatur per meritoriam ancil-
lantis obedientiæ subjectionem. Ardet
hoc aurum, sed ignitum in flammivomen-
te paupertatis camino, sed non consu-
mitur inopiâ, nec ustulante indigentia
concrematur, nève Divini Comitæ pro-
digiosa desideretur associatio, in conflag-
ratoria pyrarum officina, assistit indivi-
duus, quo finè uri & comburi plus quàm
difficile, finè cujus corroborante assisten-
tia cremari, & non concremari, suc-
cendi & non incinerari, est impossibile.
Comparet inter ustulantia circumvallan-
tium tentationum incendia, non jam
argenteus, sed aureus, hoc aurum offe-
rens, ut deargentatas inauget animas,
imò ex ferrea induratorum cordium
massa aurum efficiat, ut sæcularium la-
scivientium voluptatum scoriam in reli-
giosam Evangelicæ puritatis convertat
sanctitatem; audi, qui dubitas, de Omni-
potenti dextera Excelsi, audi interlinea-
lem

*Sic & assistit
pauperibus
Evangelicis
in camino
paupertatis.*

Cruz est forum, in quo venditur amor DEI.

(g) de Mercant. Divin. Amor. Tom. 2. art. 1. c. 4.

Anima pauperum spirituum figunt domicilium in monte Calvariae.

lem Glossam clarissimi Commentatoris : *svadeo tibi emere à me aurum* ; non illud, quod coruscante radio delectat oculos, & animas excæcat ; non illud, quò comparantur prædia, & claustra profanantur, *sed me ipsum ignitum in igne positum, ignientem*. quod si locum, ubi ferventiùs solet ignescere, & ignire, ubi ardentius solet incendere & incendi, sollicita quæris indagine, & nescis reperire? accede Senensem Seraphim, si fortè ignivomam amantis & negotiantis DEI noverit officinam, monstravit zelosus emptor ille, qui pridem vendiderat omnia, ut unum hoc flagrantis auri depositum compararet, prævenit in emptione plurimos, quidquid terrenæ facultatis habuit, in unum hujus venditæ mercis pretium expendit ; ausculta Bernardinum sic avidos nundinatores alloquentem, sic ad ignitam ignientis auri lyparam frigidos viatores dirigentem : *vade ad figuram crucis, ibidem venditur amor, nullibi aliàs est forum ejus* ; (g) quod si amoris ejus elogium, non paupertatis præconium conqueraris, scito à sponsi laudibus plerumque fidelis sponsæ encomia inchoari ; pendet à cruoris fluo Dominicæ crucis stipite patibulata charitas, DEUS homo, non alio vestitus syrmate, quàm nuditate paupertatis, ut qui in primordiali adventûs sui auspicio, in sui ad mundum introitûs initiali exordio, nudam in terris amplexus est paupertatem in terminali exitu, non aliam se vel diutiùs coluisse, vel intensius dilexisse sui cordis amasiam, comparari testetur nuditate.

Est igitur inamoratus DEI Filius aurum à DEitate mundissimum, in humanitate probatissimum, in crucis trunco ferventissimum, in hoc amplissimo nudæ paupertatis camino igniens & inflammans, æstuans & incendens. Accedant aureæ canobitarum animæ ab egestate celebres, à paupertate leves, viles in mundi oculis, sed pretiosæ in divinis, approximent latentia sublimium ascetarum agmina, qui Conditori suo serviunt flendo per pœnitentiam, ascendendo de virtute in virtutem, sicut virgula fumi, quæ redditur tenuior, quò eluctatur altior. Convolent ad optatissimam Divini Corporis Calvariam, ubi magnarum alarum aquila convocat ad volandam pullos suos, quibus nihil commune cum terræ opibus, quæ trahunt ad

rependum in infimis parturientis terræ visceribus, abjectos mundanæ veritatis amatores, ut sordidam latentis auri venam, oscitantibus labijs, inhiantibus desiderijs exsurgant. vos eminentiores DEI Filij, vos evolantes de valle lachrymarum, de loco flentium aligeri ad ignientis auri caminum accelerate, quos nuda, sed decora pauperies universa terrenorum quisquiliarum pondere feliciter exuit, gaudenter spoliavit. Nudum in cruce JESUM, velut purissimum, sed ignitum, nulla comixtum varietate aurum respicite ; hæc quippe conflagens flammæ officina caminus paupertatis est, in quo vos voluntarios elegit pauperes, perpetuos terrestri auri adversarios, vanæ fuliginis æmulos, fuliginosæ vanitatis inimicos. Vos estis, qui permansistis hætenus cum specioso præ filijs hominum, desponsatæ paupertatis sponso, in sacra Golgothæ hujus camini vulcania, non aliam vestri volatûs prædam, quàm exsangve crucifixi sospitatoris vestri corpus, investigare laboratis, inventum tollere flagitatis, vel si expediat in hujus montis culmine, mansionis vestræ ædificare tabernaculum, hic & viventes commorari, & morientes ambitis tumulari.

Quid enim aliud vox Apostolica, vestris insculpta cordibus, vestris impressa mentibus, clamat & vocat aliud? quem altiore sonat & cantat tonum, huic nec una dissonante litera svavissimo sacri amoris dramati omnino consono? *mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* (h) nolo larvatam, nolo velatam illudentis mundi faciem, nolo regali amictum corpus syrmate, sed volo nudatam licet à spuris sordidam, à pugnibus lividam ; volo apertum pectus cum nudo corpore, quantumvis clavorum ictibus perforato, & flagellorum verbere dilacerato, mortuus mundo mundi delicijs, nec ejus vultûs cerusatam video pulchritudinem, nec lenocinantem audio sermocinationem : mortuus mihi mundus, nec meam desiderat pauperiem, neque obscurum latentis sepulchri ostium affectat, non dicam ingredi, sed horret insuper intueri ; fugit, nè fors proximior fugetur, declinat suis infestam fraudibus solitudinem, nè latens reveletur ; amator paleæ & virescentis fœni proci, timet sacræ vicinitatem flammæ, nè forsan

(h) ad Galat. 6. v. 14. Pauper spiritus tu est mundo mortuus.

mit

Anima vera
pauperis est
Christo cruci-
fixa Cruci.

exarescat priusquam efflorescat; & quia dolosus insidiantis mundi oculus tremat ad pallorem cadaveris, odit deformitatem pallidæ paupertatis; renuit ulteriori intuitu squallidam faciem cadaveris contemplari, quod detestatur velut intoxicantem respicientis reguli oculum imitari, non sufficit religiosæ menti se mundo crucifixum, nisi & sibi mundum experiatur crucifixum; suo non satis est amor, in paupertatis camino denudari, abjectis terrenarum affectionum vestibus in cruce spoliari, nō etiam mundus compareat sibi denudatus, à se vincatur spoliatus, ut mundus religiosa nuditate territus, desinat ad suæ ambitionis pompam pauperem animam evocare, & illa desinat, quænam sit mundi tunica, interrogare; ne mundus accedat recedentem, & illa nunquam videat accedentem; finge duos eodem clausos ostio, uno conclavi circumscriptos, sit alter amborum mortuus & vivat alter, videbitur à vivo mortuus, quantumvis à mortuo non videatur vivus; non satis est recluso inter angulos, versanti inter Angelos canobitæ mundum non concupiscere, si tamen noverit à mundo se concupisci; quantumvis enim mundi divitias ille prædari nullatenus desideret; anhelat tamen & simul satagit nudam ipsi mundus surripere pauperiem, dum vult eidem rapere amorem paupertatis; non ille suum mundo divitum aurum invidet, quem segregatum in vili paupertatis tuguriolo Altissimus elegit, sed mundus egeno pauperi igniti auri non favet pretium, quod sibi arroganti eripit dominium animorum.

Crucifigatur igitur claustralis anima mundo sollicitanti, sed cruci suæ affigatur pariter mundus se complectenti; illa in hoc ferali stipite mundo suisque concupiscentijs moriatur, sed ipse una simul commoriatur mortuæ, ejusque desideratæ paupertati, nè illa ipsum videat, nec iste illam respiciat. claudantur amborum oculi, illius in vacua obscuritate nihili, velut in tumultu mundanæ vanitatis, istius in aureis divitiarum loculis, velut in loculo calamitatis. Est mundus mortuæ mundi animæ crucifixus, verumtamen non in alia quàm in cruce Domini sui, quæ sola caminus nudæ & adamatæ pauper-

Paris III.

tatis est, in quo felici sorte felices eliguntur animæ, ut ex argento in aurum igniens & ignitum convertantur. Hæc est fidei gloria, notat Ambrosius, si verè intelligas crucem Christi, aliæ cruces mihi nihil prosunt, sola Crux Christi mihi utilis est. (i) quia mundum fugio, fugatus ille fugit me, hæc arbor salutifera vitam portat, idcirco affixus illi vivo ego, jam non ego, mundus amodò, quia non posthac mundi victima, sed crucis hostia, vivit verò in me Christus. Crucifigitur itaque mundus religiosæ cuius animæ cum illecebris & voluptatibus suis, cum divitijs & vanitatibus suis; non velut aurum in camino paupertatis ignitum, sed veluti æneus serpens, non mortem veneno, sed vitam sui aspectu aspicienti aspirans; illi crucifigitur illa, dum omnibus concupiscentijs mortua, quibuslibet temporalibus bonis exuta, nuda non nisi nudum JESUM requirit in cruce. Sic nudabantur, sic crucifigebantur, sic in camino paupertatis expurgabantur & probabantur, eligebantur & inflammabantur primi nascentis Ecclesiæ nutritij & protectores; cujus fidelis sponsus ut incremento consulat sororis parvulæ nondum habentis ubera ad lactandum, ad salutiferam Evangelicæ perfectionis prædicationem septuaginta duos discipulos designat, totidem quippe mundi gentibus, si calculanti Bedæ credimus, ignota veritas erat annuncianda; vel si sublimius moralizans arridet Augustinus: sicut viginti quatuor horis totus orbis peragitur atque illustratur, ita mysterium illustrandi orbis per Evangelium Trinitatis in septuaginta duobus discipulis intimatur, (l) dignissima hoc infulato Præsule est subtilitas; si enim vigesimum quartum numerum ter multiplices, septuagesimum secundum adimplebis. Sic ablegatis injungit asperum, si carnali intuearis oculo, revera tamen suavissimum prosequendi itineris documentum: nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, (m) nè mens distracta temporalium curis, provideat alijs de spiritualibus bonis; indignum quippe prædicatorum humeris est pondus terrenæ negotiationis.

Assignat aliam præcipientis DEI rationem Doctor Seraphicus, nè scilicet opprimantur gravati pondere mundanæ

(i) lib: 6. in
Luc: 9.

Septuaginta
duorum Disci-
pulorum nu-
merus est
symbolum
sanctissimæ
Trinitatis.

(l) Quæst: E-
vang: lib: 2.
q. 14.

(m) Luc: 10.
v. 4.
Christus vult
suos discipulos
esse & appa-
rere pauperes.

solicitudinis, quos suos elegerat pedisse-
quos in conflagrante camino paupertatis;
vestitus quippe terrestrium cupiditatum
operimentis, vult quidem cum tentante
scribarum quodam prodigiosum Redem-
ptorem sequi quocunque ierit, sed sta-
tim pedem retrahit, dum non habere fi-
lium hominis, quò reclinare caput suum
valeat, admirabundus audit. *Voluit Do-
minus hoc discipulis injungere* (docet Bona-
ventura) *ut non solum essent pauperes, verum
etiam apparerent*; mysteriosa diversitas,
quæ orantem non nisi clauso cubilis ostio
Patrem in abscondito adorare, eadem-
met & increata Veritas vult nudam di-
scipulorum pauperiem in omnium spe-
ctatorum oculis comparere! videlicet:
*ut ad paupertatem magis exemplis quam ver-
bis vocarent.* Non tamen eodem motus
impulsu calceari pedes prohibuit, quò pe-
ram gestare, vel sacculum interdixit; qui
enim Hebræis celebraturis Pascha in Æ-
gypto paschalem Agnum non nisi cal-
ceatis pedibus edere præcipiebat, ille
non sinè superiori mysterio prædicaturis
Evangelium calceos prohibebat. Quod
elucidaturus Mediolanensis Ambrosius ex-
ponit absconditam sub literalis cortice
Veritatem, *quia in Ægypto positus, debet ad-
huc morsus cavere serpentis, multa enim ve-
nena in Ægypto, qui autem minister est Veri-
tatis, evitat venena, non trepidat*; (n) mit-
tit professor extremæ paupertatis ejectos
à mundo, electos à cælo professores E-
vangelicæ perfectionis, tanquàm advoca-
tos ad defendendam contra impugnato-
res plurimos causam sponsæ suæ, mittit ut
testes Verbi & Veritatis, ut quod vide-
runt oculis, & suis audierunt auribus, de
Verbo vitæ fideliter attestentur; nè
mendaces filij hominum quasi mercede
temporali conductos fugillare valeat
sacculum ad abscondendam pecuniam
vetat, & peram ad recondendam escam,
nè forsan terrenæ cupiditatis oneribus
collum mentis subjiciant, dum anxiori
solicitudine egeni corporis necessitatem
zelant; legi præclaram moralizantis Gre-
gorij allegoriam, qua pecuniam in sac-
co æquiparat Sapientiæ absconditæ sub
modio, & onerantis sæculi negotia peram
assimilat, quæ est portanti onerosa; indi-
gnum quippe est, eum, qui Evangelij
doctrinam nititur prædicare, pondero-
sam mundanæ negotiationis sarcinam
bajualre. Nec minùs repugnat Aposto-
licæ sanctitatis promulgatori, verba æ-

ternæ vitæ possidere; nec ea erudiendis
auditorum mentibus largiter erogare;
assentior utrique, neutrum absolvere præ-
sumo ab obligatione restitutionis.

Sed quæ calceamentorum cum pe-
ra vel marsupio sit connexio penitus i-
gnorarem, nisi doctus Origenes con-
svetæ subtilitatis stylo argutiùs exararet,
qui calceorum considerans originem, &
originantis qualitatem insigniter explo-
rans, brevem hanc subjungit rationem:
*ut pedes, qui currebant ad annunciandam
vitam æternam, omnino careant mortalita-
tis indicio*; (o) quasi discalceata pedum
nuditas peram cum sacculo egestas, pro-
batissima adamatæ paupertatis indicia
cultorem & amatorem suum ad immor-
talitatis apicem extollerent ab universa
mortalitatis miseria, hos immortales
spiritus segregarent. Audiant verbum
vitæ, qui vitam diligunt, percipiant mor-
tis victoriam, qui mortem fugiunt, non
tamen effugiunt, venditur immortalitas
sinè pretio, sola coëmitur universa coæ-
ternaturæ immortalitatis felicitas, pro so-
la venditur paupertate. Est aurum, quod
non corrumpitur, ignitum, quod nun-
quam incineratur, nihilum offerenti-
bus offertur largiter. Quid enim magis
nihil (si licet dicere) quod majus nihi-
lum, quàm bonis omnibus, quæ mundus
tanta difficultate colligit, anxietate tan-
ta contegit, tanta aviditate, tanta tenaci-
tate distrahit, non spoliata sed nudata,
priva, sed non privata cunctis terræ pos-
sessionibus paupertas, & tamen cælo-
rum Domino meruit desponsari, cum Re-
ge gloriæ in uno crucis folio collocari;
& tamen sceptrum cum regnis meretur il-
lis omnibus dispensare, qui quadriparti-
ta animalium sanctorum voce Regi re-
gum applausisse recensentur: *fecisti nos
DEO nostro regnum, & Sacerdotes, & regna-
bimus super terram.* (p) De DEI regno lo-
quitur; in quo, quia regina charitas præ-
sident omnibus, uno indissolubili amoris
vinculo, in unius regni machinam tot
regum agmina, tot coronatorum millia
coadunantur; quam admirabilem sacer-
rimorum cordium unionem, quam nu-
merosam tot conspirantium voluntatum
unitatem considerans Anselmus, insigni-
ter concludit: *singuli erunt perfecti reges,
quia, quod singuli volent, hoc erit, & o-
mnes simul cum DEO unus Rex, & quasi u-
nus homo; quia omnes unum volent, & quod*

(n) lib. 7. in 10.
c. luc.

Pedes Apostoli-
ci debent ca-
rere quovis
indicio mor-
talitatis.

(o) homil. de
Elian.

Una voluntas
in cælo facit
omnes incolae
Reges.

(p) Apoc. 5.
v. 10.

(q) Epist. 2. ad Hugon. *volens, erit; (q) in cœlo regnaturi prævio suæ voluntatis dominio, antevolo sui intellectus imperio regnare inchoant super terram; quos enim viæ conditio terrenos efficit, hos conversatio super terram cœligenos hæredes facit, quos viatorum status carne circumdat, & replet sanguine, his participata supernorum civium innocentia, intemperata spiritualis animæ sanctimonia adhuc in hoc mortali corpore, regale tribuit imperium super rebelles motus recalcitrantis concupiscentiæ; & supra membra terreni corporis regalem principatum.*

Pauper spiritus, qui solum DEUM sequitur, est summi Regis vicarius.

Est prima regum proprietas, nescire servitutem, ad quam exclusionem mancipatus resultat plena libertas regis voluntatis; quam singularem regibus prærogativam expendens illustris Philo, quisnam regali hac libertate gaudeat; liberrimè definit: *revera solus liber est, qui solum DEUM sequitur; imò ut equidem sentio, imperium habet in terrestria, tanquam immortalis summi Regis vicarius.* (r)

(r) lib: quod omn: prob: liber: est.

Est igitur prædecessoris DEI fidele pedissequium imperium, cui terrena omnia in subditos mancipantur, est indefessus ac perseverans viæ inambulo immortalis locumtenens Divinæ Majestatis. scrutare nunc, hoc enim unum superest, quisnam inter fideles Christi pedissequos possit aut debeat recenseri; quisnam impresso æterni Regis stigmate audeat sinè præsumptionis crimine de hoc vicariatu regio gloriari? nostrum non est discernere, est tamen nostri muneris investigare; nostrum non est servos aut stipatores Altissimi eligere, est tamen exigua servitutis nostræ, quinam electi sint, auscultare. Dicat, qui eligit, dicat, qui dixit, dum erudit juvenem cœlique prætendentem: *adhuc unum tibi deest, omnia quaecunque habes, vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me;* (s) hoc est vicariorum sublime interregnum, hoc est supremum totius regni complementum, hoc est coronatorum regum inalterabile firmamentum; qui venditis omnibus omnia reliquerunt, non qui ex omnibus singula corraferunt, sunt genuini viatoris DEI in via hac invia & inaquosa successores, sunt pedum & vestigiorum inopis & indigentis JESU egeni æmulatores, & ideo in regno cohære-

des & possessores, quia in mundiali exilio fuere secutores & imitatores auditoris vocati, sed non electi, quia nec denudati, nec sequentis conditionem quæris? princeps erat, habens multas possessiones, qui sequi hætenus non dicerat, nec suas deferere divitias cogitabat; Magistrum interrogat, qui agere discipulum suo in corde recusabat, si observatam transactæ vitæ seriem discutias, si procedendi stylum solertiùs examines? non erat effusus in vitia, qui licet redarguente Augustino arroganter dixerit se tamen omnia legis mandata observasse veraciter, si enim mendacij aut simulationis noxâ teneretur, nequaquam intuitus arcana cordis ejus, cum diligere diceretur JESUS, (t) arguit subtiliter Venerabilis Beda, addit doctus Origenes: juxta Marcum habetur, *dilexit eum, vel osculatus est eum, videtur enim asfirmasse professionem ejus,* (u) *omnia hæc servavi à juventute mea.* Cui tamen unum, deerat quo adimpleto perfectionis culmen attrigisset, si scilicet venditis omnibus, Redemptorem suum, non habentem ubi reclinet caput suum, in paupertate sequi voluisset. Verum quonam quarum namve alarum adminiculo, de terra, cui ante paululum affixus fuerat, in cœli atrium, in Domus Domini sanctuarium evolabit? quod si perfectus ille solus est cui nihil deest, seu ut loquitur memoratus Origenes, *qui habet omnes virtutes*, quo repentino mutationis stratagemate, quâ efficaciter efficientis gratiæ intensione vendens omnia in virum perfectum ad mensuram plenitudinis Christi immutabitur? qua repentina vicissitudine transformabitur terrestris Adæ filius in novam creaturam? respondet resolvens non modicæ difficultatis replicam Adamantius: *non sic, ut in ipso tempore, quo tradit bona sua pauperibus, sit omnino perfectus, sed in illo die incipiet speculatio DEI adducere eam ad omnes virtutes;* quod si probatissimo legislatorum apophtegmate proximè accingendus habetur pro accincto, quid mirum, si amodò perficiendus, recenseatur perfectus?

(t) Beda hic & in c. 10. Marc.

(u) Hom: 8. in Matth.

(s) Luc. 18. 7. 22.

Pauper spiritus à prima die coeptæ paupertatis incipit ad virtutum possessionem deduci.

Peregrinatur à patria fugitivus Jacob, unus absque comite, solus sinè duce Mesopotamiam proficiscitur, levis sinè sarcina, jacens sinè culcitra, pauper sinè pera, & dormienti super lapidem,

dem, empyreæ regionis valore referantur, angelica beatarum mentium obsequia præsentantur, quæ velut invigilans salutis, nec dormiens, nec dormitans Dominus futurum custodit Israël, scalam stantem super terram, sed suo tangentem cacumine cœlestem regiam intuetur descendentes & ascendentes Angelos, in suæ incolumitatis missos præsidium veneratur, DEUM innixum scalæ admirabundus & lætabundus contemplatur. his gradibus de valle lachrymarum, in cœli territorium ascenditur, peregrinantibus à Domino, hæc scala de terra deserta in cœlum usque protenditur, ut desolato pauperi, egeno viatori velox ascensus præparetur. non datur à Largitore bonorum omnium egeno viatori viaticum, non præsentatur egeno lassio & fatigato pecuniæ subsidium, nullum refocillando inopi offertur subsidium, sed referatum cœli ostium tantummodò monstratur; hoc quippè æterni Regis regum condignum est nudæ paupertatis præmium, hoc assignatum laboranti reddit stipendium cœlestis Patrifamilias, illis, qui Apostolici Senatûs æmuli, non adversarij, relinquentes omnia, æmulantur charismata meliora. Jacobum imitemur, suos hortatur suo in asceterio secum degentes cœnobitas Tui-tiensis Abbas: *quicunque depositis sæculi oneribus nudi & expediti ad destinatum tendunt, illis porta cœli aperitur, & ascendentibus scala hæc erigitur.* (x) Quid mirum, si rupto prolixioris temporis intervallo, quantocyùs perfecti bravium perfectionis attingant, & sinè consveta usitati itineris mora quantocyùs compareant ante faciẽ DEI. Vix enim religiosa mens pessessionis suas deserit, præpedientes auri cõpedes dirumpit, vix vendita pauperibus distribuit, quando sinè prolixa intercedine ab aggratulante Psalmista regio eorum aggregatur numero, de quo canebat ille: *gloria & divitiæ in domo ejus & justi-*

tia ejus manet in sæculum sæculi; (y) nec (y) *ps. m. v. 3.* aliam intellige ab illa, quam Magister gentium docuerat gloriam tribulationum; justorum enim est proprium in tribulationibus gloriari, & divitias virtutum, ut jam ardeat, relictis omnibus gloriari in cruce sola per nuditatem cum Christo, jam crucifigi, jamque cœdeat igniri alibi, quàm in camino paupertatis. Hæc gloriatur inglorius coram elatis mundi oculis pauper servus & humilis, omnem cujusvis umbram gloriæ in domum suam non manu factam, quæ cum veloci depositione tabernaculi nostri dissolvitur, sed æternam, ubi vir sapiens thesaurizat, thesauros suos præmittens, ut recondantur. Glorientur infatuati mercatores terræ, quod in amplexibus Babylonis superbæ divites facti sint, de virtute deliciarum ejus, id est, de *ambitione pompæ secularis*, explanat Haymo. *viatur in pompâ, & divitijs Babylonis.* vadant seductæ instar columbæ Ephraim mundicolarum animæ post amatores suos, ut faginentur pane, & aquis volutatum immergantur; Nos pressa hætenus continuemus ingredi vestigia cruciferi Redemptoris, nec tribulari repudiantes, nec indigere recusantes. Est odio, sed deliranti mundo paupertas, voluntaria, sed est dilecta Divini amoris filia; nec enim nisi à charitate gignitur, à sola luctante gratia enutritur, si enim est nobilissima Divinæ dilectionis primogenita, coronata Martyrum tolerantia, non est posterior hæc illustrissima cœlestis genealogiæ porphyrogenita, cui suæ nobilitatis contexit seriem Chronologista Chrysostomus: *habet paupertas martyrium suum, egestas bene tolerata facit martyrium, sed egestas propter Christum; non propter necessitatem.* (z) Quid gloriosius, quidve honorificentius? verum in domo DEI, ubi præsidet Sapientia judicijs hominum, non ubi gubernat ambitiosa mundi superbia, voluptuosa carnis illecebra, delirata tenebrarum principis stulticia.

(x) Rupert. lib. 7. in Gen. c. 21.

In domo pauperis est gloria cum justitia.

(z) som. s. Hom: de Divite.

Z A I N.

Hæc recolens in corde meo, ideò sperabo.

Versus
XXI.

Sermo Vigésimus Primus.

Spes divitum in opulentia, spes pauperum in
Christo paupere fundatur.

INcauta filiorum Adæ progenies, à primo speratæ Divinitatis delirio, non desinunt hodieum infatuari, dum neglecta infallibilitate prudentis experientiæ in blanda lenocinantis mundi expectatione tam turpiter, quàm damnabiliter evanescent; hæc est domestica terricolarum temeritas, hæreditaria deceptæ proto-matris hæreditas, providas præcautiones periculis non præmittere, fallacibus adulatorum nanijs, & spem, quæ sapientiæ indissolubilis est socia, in sceleratæ præsumptionis ministram applicare. Quid est insanius, quàm gremio insipientem viperam, ut detineatur blanditijs diutius, demulcere? hac tamen gravi dementia est longè periculosius, multò insipientius in peccatorum fomite, in suis opibus aut habitis aut acquirendis spem salutaris exitus radicare. Et tamen, quàm pauci divites ab hoc stultorum numero eximuntur, ab hoc reprobatorum agmine segregantur, ab hac intoxicante febre liberantur! Præsumptuosa lactantis opulentiæ hæc est temeritas, quæ spei spuria maritatur, nam vera spes est, quasi certa res, quæ vix desiderat, & ocyus currenter obviat, quod absque diffidentia expectat; deliciosa largitricis obedientiæ filia, vix desiderium insinuat, quando jam actu possidet, quidquid desiderabat. Testor Ennodium clarissimum assertæ veritatis vadem, *nesciunt in foribus hæere, quæ cælo Authore tribuuntur.* (a) Sic spei egenitis indicium, non inficior, non possidere speratum, est ejus quoque continuum omnimoda proprietate privilegium, quod lubet ad libitum obtinere, quod sperat absque prolixo morosæ dilationis fastidio impetrare. Consolaturus improbe par conjugum in senectute sterili Altissimus, promittit sortum Abrahæ, spondet elumbi serico juvenem primo-

Pars III.

genitum, & genuinus Pater fidei pari vultu tripudiat, ac si jam genitum stringeret brachijs, amplexibus foveret; nec tardat cælum tribuere, quod fidus hic terrigena confidit absque timoris indicio lætantibus oculis intueri, vix spondentem auscultat Angelum, quando risit in corde suo, dicens: *putasne centenarius nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet,* (b) putas spondenti credit, qui ridet, dum sponsonem audit, an non præsagientem explodit, dum velut attonitus ad sponsonis paradoxum obstupescit? stupor ad risum provocat, idcirco quippe ad risum inviti sæpe cogimur, quia stupendam novitatem, quidnam præludat, meditamur. In pignus futuri pignoris, mutat literam, & nomen variat, nè posthac amplius significet, quod antea indicabat, immutat augendo non tollendo ut Abram, quod de patre vano translatus dicitur nuncuparet Abraham, *pater sublimis, pater electus*; & tamen ridet in corde futurus genitor & pater, & vanus erat, cum de ancilla prolem obtinuit; *sed sublimatus fuerat & electus*, quando Isaacum Sara peperit; nam prior Ismaël ad famulam pertinuit, neque hereditare potuit genitorem. Comendat tamen ridentem Ambrosius, nec partum diffidentia, sed spei jubulum fuisse Commentatur, *quod promisso ex eo filio risit Abraham, non incredulitatis, sed exultationis indicium fuit.* (c) Adstipulatur Ambrosio Augustinus, (c) *lib. 1. de risu Abrahæ, exultatio est gratulantis, non irrisio diffidentis.* (d) Risus erat non tam oris quàm mentis, & ideò gaudium cordis, quod Paraphrastes Chaldaeus sua declarat lectione legens: *& gavisus est*; neque connexa periodi verba erant indicium dubitantis, sed argumentum admirantis. Denique Apostolico confor-

4. L

con-

(b) Gen: 10:
v. 18.Dives diviti-
as amans, vi-
peram in sinu
nutrit.

(a) Epist: 16.

Abraham ri-
det, dum sibi
filius à DEO
promittitur.(c) lib. 1. de
Abr: c. 4.
(d) lib. 16. de
Civi. c. 26.Ridet non su-
gillando, vel
diffidendo, sed
exultando ac
sperando.

consideravit corpus suum emortuum, sed vivificatoris potentiam, sed spondentis gratiam ponderavit.

*Spes vera est
veluti res spe-
rata possessio.*

Hæc recolens in corde meo, ideo sperabo, hæc arcana operatricis omnipotentiae considerans mysteria, videre incipiam, qui tot reus facinorum, tot mihi prævaricationum conscius, tremo, dum cogito quid debeam, qui meam sciens pauperiem, nil habeo ex proprijs, unde solvam! fecundus spei uterus, vel saltem fecundandus risum prælagit, ut ridens exultem in corde meo, quem pungunt ad tristes usque lachrymas delicta juventutis meæ, conjuncta maturioribus insolentijs, quæ vigent adhuc in senio, & ad canitie vesperam non obsolescunt. Ridens tamen in terram corruo, dum arridentem miseris misericordiam adgeniculato poplite, humiliter adoro. Quàm parum differunt hæc: sacra spes, & res obtenta quæ speratur! sperat hac spe in terris peccator veniam, & concludit cælum indulgentiam peccatorum! sed est & vana spes, quæ non in promittente DEO, sed in spondente reo, non in Divinæ bonitatis excentrica profunditate jacitur, sed in terrenis opibus sperantis collocatur. Est bina spes, prima pauperum & fecunda, secunda divitum, sed minime secunda. Sperantem justum audivimus, sed in DEO, sperantem videamus impium, sed in seipso; laudavimus gratulabundi prodigiosam in fecundanda sterilitate omnipotentiam, nunc horreamus ad severissimam inanis confidentiæ ultionem, ad terrificam præsumptis vindictam. Flagellatus Pharaon, nec tamen emendatus illudit ludenti DEO; sed suo illuditur dispendio, & morte primogeniti perdit, se perdidisse pariter profitetur; dimittit ferox Ægyptius numerosum afflicti Israël exercitum, sed urget egredientem ad accelerandum alienigenarum populus ob incussum subitanæ mortis metum, nè fortè rediens exterminator Angelus à primogenitorum cæde ad universalem interitum procedat. Egrediuntur itaque sexcenta peditum virorum millia cum vulgo innumerabili post barbaram quadringentorum triginta annorum servitutem, quibus non solum Ægyptiæ mancipabantur tyrannidi, sed insuper in terra Chanaan morantur, sed vix castrametari prosequitur exultans Israël-

tarum acies, quando temulentus Pharaon consveta indurati cordis agitatus vertigine, instruit ocyus validissimas militum acies, jungit currus accelerando itineri in adminiculum, nec unquam audacior Ægyptius, quàm quando imminabat desiderata salus Hebræorum, & imminabat finale exitium allophyllorum. Pharaon divitiarum amor re deceptus dimissos prosequitur Hebræos. Plaudebat truculenta barbaries, dum fugitivos conspiceret, quos voluit rigidioris mancipatu compedire; & quasi vacillantis intueretur oculis succumbentes adversarios, dixit inimicus: *persequar & apprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea.* (e) Legit auctor Catenæ: *explebitur eis desiderium meum, id est divitijs eorum replebor:* victus vel subjugatus veriùs insanis affectionibus suis, exspectans occumbentium spolijs saturari, copiosis Hebræorum opibus ditari, dum jugulandos hostes credit firmiter, dum gloriatur in profundendo innocentis populi sanguine, dum aptat manus spolijs inconstans morio inter marinos vortices, quamque vanæ innixus confidentiæ in fluctuante suam fundaverit spem, fundamento æternaturis fletibus deplorabit.

Promittit anhelò furori suo plenam hostilis exercitus subjectionem, spondet commilitonibus amplissimam opulentissimi Israël prædam, jactat securam Ægyptiaci exercitus victoriam, & coram nutantibus trepidantium adversariorum oculis, efferata barbaries aquis involvitur, fluctibus sternitur, in freti sinibus præsumptuosa temeritas tumulatur. Sic temporalis spei vanitas à directrice Providentia castigatur, quæ non in potentissimo militiæ cœlestis auxilio fundatur. Speret præsumptuosus dives in copiosis paternæ hæreditatis redditibus, fundet ambitiosam superbientis animi arrogantiam in opulentis expensarum sumptibus, figat suæ felicitatis patrocini in sublimi consanguine nobilitatis eminentia, insistat fragili amicorum potentiæ, delusus cadet in opprobrium, sua, quàm imaginabatur, certa prosperitas evadet in proverbium, consono suffragiorum calculo accinetur piorum & impiorum voce: *Ecce homo! qui non posuit DEUM Adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua;* (f) legit Syrus: *superbivit propter opes suas.* refert infortunatam Idumæi Doëg insidiatoris pelli-

Pharaon divitiarum amor re deceptus dimissos prosequitur Hebræos.

(e) Exodi 15. v. 9.

Sperans in multitudine exercitus sui, miserrime in aquis tumulatur cum eo.

(f) Ps. 91. v. 9. *Doëg signa vana spei.*

mi calliditatē, & quia Idumæus terrenus dicitur, affixam terræ animam, terrenis implicatam opibus velut quisquilijs sua imagine repræsentat. Non licet in luto aurum ferere, nec fas est fructus cœligenos de terra germinaturos expectare; cogitur quidem cœleste regnum inter vanosterrigenos plangere, non suam tamen, qua caret, sed tuam terrestris homo vesaniam, tuam indurati cordis tui malitiam, suis conatur lachrymis emolire terrenus Doëg, qui *motus* dicitur, in terra seminat, de terra cogitat, in terra segetem congregat, de terra suam felicitatem metere expectat; non tamen illum inter terrenos idumæorum cives computamus, quorum est ministerium terram regere, terrenis præsidere; induat purpuram, quia vi muneris purpurandus est, conscendat folium, quia electionis beneficiū populorum rector aut gubernator est, frequentet terrestrem curiam, quia senator est, jus dicat in terra disceptantibus, decernat pro terra litigantibus, si mente cœlum inhabitet, si corde æternitati inhiet, cœlestis Soly-mæ fidelis civis est, quantumvis commoretur in Babylonis urbibus, si modò suis non seducatur muneribus ad iniquitatem, suis non inescatur voluptatibus ad vanitatem, suis non defraudetur astubus ad falsitatem, si modò cum filiis pestilentiae non occupet Moysis cathedram, honorabitur ab Angelis in munere, præmiabitur à mortuorum & vivorum Iudice pro regimine, desideratum accipiet denarium pro labore.

Est Doëg ad omnem statum labilis, ad quamvis auram mobilis, qui non posuit DEUM Adjutorem suum, quemadmodum pauper egens facultate, nec tamen exardescens cupiditate; quid nāque prodest inopi non habere divitum pecuniam, eorum ignorare substantiam si colis avaritiam, si eorundem substantiam affectas vel commendas? Ecce homo! non jam ab humo editus ac exortus, sed humo suis in motibus, suis in desiderijs conformatus, & contaminatus noluit in illo spem suam radicare, quem novit tamen protectorem omnium sperantium in se à Psalte regio nuncupari, ut nōrint vani divites eos duntaxat excipi à protectoria Altissimi tutela, qui nesciunt in illum jactare cogitatum suum, ut enutriantur, sed innituntur folio, quod vento rapitur, ut vanitate ab-

ripiantur. Te ipsum conaris defrandare, dum niteris spem tuam à tuis opibus erogare, domum, quam vides, in arena fabricari, de casu aspero periclitari, & tamen adhuc vanis spebus vis confortari, & vitæ tuæ fabricam in aurea voragine, in luteis splendoribus solidari. Bellicosus Joab à reluctantibus filiis Ammon ad pugnam alliitur, & valido exercitu compulsus ad conflictum, lunatam aciem adversus Syros dirigit, ut validiorem confederatorem hostium potentiam disrumpat; ut quia nimium ardui erat negotij uno congressu duos Archistrategos sternere, fortiolem expediebat atterere, quo succumbente facilius fugeretur, vel nolens fugere securius affligeretur. Obligabatur Syrus mille talentis argenti prævencus fortiter dimicare, vindicandam à læsi Davidis agminibus Ammonitarum causam propugnare, sed anticipato infascinatús præmio, in quo prodigus Ammon confiderat, in quo universam penè postliminiò subsecuturæ victoriæ fiduciam collocaverat, ad primum hostilis tubæ classicum non confingere, sed illæsus evadere, non præliari, sed fugā præcipiti studuit assecurari; erat nimirum militia Syrorum conductitia (ut loquitur Abulensis) mercedem ante meritum susceperant, opulentum mille talentorum stipendium præoccupaverant, undè propugnare negligebant, non amplius solvendi, non ultrà remunerandi. Infamis fuga ingenti pretio taxabatur, & tanto pecuniarum numero quæsitum militiæ subsidium longè damificavit amplius, quàm si nunquam comparuissent; Animabantur filij Ammon tantis suppetijs suffulti, animabantur ad audaciam, sed undè extollebantur in arrogantiam, indè in propudiosæ calamitatis miseriam devolvebantur.

Ingemuit fero quantumvis gemitu confederatus Ammon, suæque inanis spei pœnas luit, & meritas & debitas; pereat siquidem, est necesse, in prælio, qui non in exercituum Domino, sed in argenteo divitiarum brachio confidit. perijt insigni plaga confusus alienigena, quem dilata victoriæ spes immaniter cruciavit, & cuncta feralis pugnae series crudeliter exanimavit; nec enim leve tormenti genus est, quod speras expectare, & expectando inflexibiliter sperare; sperat augmentum divitiarum dives, & quia sæpius præfixum spei tempus elabi-

Filij Ammon obligant sibi malignā pecuniarum copiā exercitum Syrorum.

Sed confidentes in argento suo eluduntur.

(g) Prov. 13.

Qui sperant
in divitijs,
laborant gra-
vi cordis in-
firmitate.

Non autem
justi speran-
tes in DEO.

tur; quia speratus honorum titulus pro-
trahitur, inquietatur sperantis animus,
ut jam incipiat diffidere, idcirco crude-
lem experitur in sua spe carnificem,
quem nuper ut amicissimam largientis
vitæ sarcinam adamavit. Collimat acur-
tus Salomonis calamus ad hunc luctifor-
um sperantis scopum, dum suis in pro-
verbijs, fatigatum vanis laboribus mun-
dicolam sugillat: *spes, quæ differtur, af-
fligit animam*; (g) non leviter mœrore
tenui, sed duriter dolore gravi, adeo, ut
etiam præficiente violentia lethiferum
excrescat in mœrorem; hinc legit com-
memoratum singultuantis threnum Pa-
ginnus: *spes, quæ protrahitur, infirmitas
est cordis*, non ægritudo corporis, quod
manu faciliore tangitur, & svaviori me-
dicamine citius resanatur. Iustra Biblio-
thecas Medicorum, lege & relege archi-
atrorum volumina, semper reperies a-
cutiora esse cordis symptomata, pericu-
losiora illius vulnera, quam sint mem-
brorum cæterorum discrimina, quam
sint violenta in corporibus deliquia pre-
mentium morborum. Quod si objicias
non dispari desideriorum febris sperantes
justorum animas cruciari, neque acutio-
ri prurigne desiderabundam divitum
concupiscentiam extimulari, quamvis
illorum anhelans expectatio ad posses-
sionem bonorum omnium terminetur,
in bono incommutabili radiceatur, isto-
rum verò vana spes in opulenta pecu-
niarum voragine fundetur, in momen-
tanea illecebrosæ voluptatis oblectatio-
ne aboriatur. Redarguet replicans Au-
gustinus, dum asserit justorum spem cum
svavi suæ dilationis plaga, esse exten-
sionem dexteræ, ut plus obtineant, am-
plius capiant; econtra acerbam impij
divitis expectationem, securis elevatio-
nem adæquare, quæ fortiùs decidit, ut
vulneret profundius, irrumpit altius, ut sæ-
viate crudeliùs, infligitur robustius, ut
sperans inquietius sæveriori furore tru-
cidetur. Adest speratum Numen spe-
ranti animæ, confortante solatio ut cor-
roboretur ad resistendum, excitat in-
numera cœlestium cõmilitonum agmi-
na, quorum dilata spes erat augmen-
tum præmij, non fatigantis molestiæ in-
crementum; experiuntur licet non sem-
per proprio, sed alieno sic expectan-
tium emolumento, illud exoptatissimum
vaticinantis Isaïæ delictum, dulce præ-
sagientis vaticinium: *in illa die erit Do-
minus exercituum corona gloria, & sertum*

exultationis residuo populi sui, (h) quæ su-
stinentium decoretur rolerantiâ, quo dia-
demate sublimetur expectantium pati-
entia, quo coronetur longanimis con-
fidentium perseverantia; sic enim le-
gunt Commentatores regij: *corona spei via, quæ co-
ornata gloria, relicto meo populo*. Capti-
vaverat quippe imperiosus Salmanasar à Domino, est
decem tribus, quam audiens victoriam
ambiciosus Senacherib, statuit regnum
Judæ destruere, eliminataque Hebræo-
rum progenie, alienigenarum aliena re-
gione territorium dilatare.

Mancipatur etiamnum hodiè in-
gens fidelium multitudo intollerabili
malignorum spirituum tyrannidi, ut vix
de duodeno Christianorum numero in
libertatem filiorum DEI eluctentur;
quibus ferociori insidiatur prælio in-
domitus tenebrarum princeps; verum
eventu simili, quò furibundus Chalda-
orum exercitus à feriente cadentis An-
geli dexterâ profligatur. Sic victrix
gratia profligat universam tartarei exer-
citus pauperiem, ut qui fideles servuli
credentes & sperantes expectaverunt
auxilium à Domino, corona spei redi-
mantur, & exultationis sertò adornentur.
in die illa, ad præviam cujus vesperam
demorabatur fletus, & recuperatæ felici-
tatis diluculò ad matutinum lætitia ori-
retur. In die illa præmiabit Altissimus
coronâ gloriæ, quæ plurimùm ex auro
cuditur, & exultationis sertò, quod ex
vernantium florum congerie colligatur,
expectantium viatorum desideria, &
possidentium in patientia sua animas su-
as longævam dilationem. Concerta-
bat cum terræ vermiculis sol Justitiæ,
altercabatur, si licet dicere, creaturarum
Conditor, velut cum limo figulus, cla-
mabat iste, *expecta reexpecta*, per spem
intrepidam & confidentiam nesciam va-
cillare, sed reclamabat Magistro disci-
pulus, Domino servulus, principi ver-
nula: *manda remanda*, expectans expe-
cto famulari, & sperans spero de ser-
viture flagitiorum liberari! mandavit
misericors & miserator Dominus salu-
tem Jacob, & remandavit illic benedi-
ctionem & vitam usque in sæculum. Vi-
de diversos, sed adversantes æmulos,
uterque sperat, sed justus in DEO suo,
perfidus in Mammonæ suo, uterque fu-
turo successu angitur, & alter duntaxat
coronâ justitiæ coronatur. Sperat a-
matrix anima, quæ nisi DEUM nescit di-

(b) Ps. 82. v. 1.

Corona glo-

ronantur just

Corona spei

diligere, & licet morari morosum sit speranti, neſcentem moras ſuſtinet, nec propter differentis moleſtiam à ſpei oſſio recedit. Vide ad ſponſi januam dulciter reſidentem, audi in valle la- chrymarum ardentem deſiderantem, lege ex cūmulata protractæ petitionis pœ- na dulciter comparentem: *ſub umbra il- lius, quem deſideraveram, ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* (i) quærebat nuper, & indicari ſupplicabat notum in Judæa DEUM, noverat experta ſapius benignitatem humanitatis ejus, quā ſolet ſe invocantibus lubens occurrere, facili- ter obviare, imò quaſi poſtpoſita Ma- jeſtatis potentia pulſat, ut audiatur, cla- mat, ut aperiatur; unde conſimilem ſpe- rans benevolentis animi ſvavitatem, plo- rabat & orabat, ſpirabat & rogabat, ſibi communicari, ubinam iſte paſtorum princeps paſceret, vel ubi in meridie cubaret: *indica mihi, ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Virgo ſapiens non petit illud, quod ſuo proſtratus in doloris lectulo non quidem expoſtulans, ſed ſuppli- cans poſtulabat vir patiens: *indica mihi: cur me ita judices?* (l) ne videatur ſcru- tari cauſam judicis, quæ poſtulare de- buiſſet potiùs erudiri in flagellis. Sed æmulatur potiùs vocem ſupplicabundi Regis, *vias tuas Domine demonſtra mihi.* (m) Nec tamen ſic poſtulans auditur, nondum ſic loquens exauditur; an for- te, quia neglecto orientis diei phospho- ro Auroram declinaverat, & nimium præpropera ad ipſum ardentiffimi ſolis meridiem reſpirabat, à cubante in ſan- ctorum gloria ſilenter redarguitur, & gradus ſolis juſtitiae non præterire, non ſcalam Jacob tranſilire, de gradu in gra- dum progredi admonetur? Nondum tranſibat per æquinoctium, quò gaudia conſociantur luctibus, adalternantur ad- verſis proſpera, & riſus dolore com- miſcetur; nè igitur importuna celeri- tate attolleretur ſupra ſe, quæ cautiùs procedit infra ſe, abire poſt greges ſo- dalium anhelanti injungitur hædos ſuos juxta paſtorum tabernacula, nondum in ſanctis montibus paſcere deſideranti commendatur.

Hinc accuratior à meridianis ſe ſubtrahens ſplendoribus, ad umbræ o- pacitatem reſpicit, ſequæ hic tutiùs ex- ſpectaturam, donec ipſe velit, vel adiens vel tranſiens confidit. Grandis mu- tatio, magna viciffitudo! pro meridia-
Pars III.

næ lucis plenitudine obſcuritatem um- bræ recipit, luminis umbram eligit, pro ſatietate guſtum excipit, quæ guſtare & videre quàm ſvavis ſit Dominus, ar- denter concupivit; Denique, quod mul- to votorum agnine in re deſideraverat amanter obtinere, ſub dolore didicit priùs in ſpe ardentem indagare, ferven- ter exſpectare, & tandem inter dilata voventis deſideria patienter remoran- tem ac retardantem tolerare. Ege- bat exæſtuans refrigerio ac nimium ſo- laribus vicina radijs prudenter flagitat obumbrari. Neſcirem cujuſnam arbo- ris expoſcat folia dilatari, niſi vulgari nuper idiomate eandem revelâſſet ſingultuans & deſignans, *ſicut malus in- ter ligna ſylvarum: ſic dilectus meus inter filios;* (n) hæc enim & viret folijs ad obumbrandum, & pollet fructibus ad ſa- turandum, habet frondes ſolatiij ad ſub- levandum, nec caret hoc vitæ lignum ſalutifero fructuum germine ad refici- endum; utròque indiga, utròque re- quirebat, & quia ſub umbra jam con- federat investigatus, quem deſidera- verat, inter amœnas ſolatorum umbras ſamentis eſuriem reficiebat. Illud vi- detur ſagaciùs prolatum, & ideò ſoler- ter agitandum, accuratioriſque indagi- ne diſcutiendum; *ſub umbra illius, quem deſideraveram ſedi.* ſedens deſiderat! de- ſiderando ſedet! ſi ſolo urgetur deſide- rio, cur jam fructus dulcedinem velu- ti poſſidens deſcribit? ſtimulus deſide- rij ignorat requiem, ſedere non indul- get, quærit deſideratum, urbem circuit, plateas tranſilit, obvias conſulit, ſi for- tè dilectum viderint, anxietate ſolicita inquirat. Hoc ſcilicet ſibi vendicat proprium, vera ſpes: in flore fructum prævenit, in umbra corporis jam corpus continet, ſedet deſiderans, de cujus poſ- ſeſſione non dubitat, ſed eventuram certò certiùs exſpectat. Eſt umbra Chriſti apud moralizantem Gregorium protectio Spiritus ſancti, ſub qua, dum amans anima reſidet, fructum ſuo dulciſ- ſimum gutturi, per quem apprehenden- tem arripit, quæ ubi per avidum amo- rem largiter comedit, omnes carnis de- licias, quaſvis mundi divitias ejus dul- cediti poſtponit. Eſt umbra, ſub qua ſedere ſponſa dicitur, intemerata fides, quàm diu enim deſiderabunda hæc via- trix per fidem ambulat, ad quam anhe- lat ſpeciem, ſperando fideliter exſpectat, & quaſi jam cum Angelis, non ampliùs

(n) Cant. 2.

v. 3.

Sponſus malo comparatur inter ligna ſylvarum, quia & floret, & fructificat.

Anima in DEO confi- dens, quod ſperat & de- ſiderat, ſimul habet & poſ- ſidet.

Sponsa, dum concupiscit umbram, jam sedet sub umbra.

inter gentes viveret, sedet in requie, velut jam tenens quem expectaverat, quasi non dimissura amodò quem sperabat.

Expendit sublimem fidelis spei eminentiam doctus Origenes, dum desiderium sedentis examinat, & fructus sapidissimi dulcedinem in umbra degustatam, aut prægustatam veriùs explanat; *non dixit in umbra illius concupivi, & sedeo, sed concupivi, & sedi*; sedere & concupiscere correspondebant sibi, quasi vovere & obtinere, petere & accipere, rogare & habere correlativa forent sperantis animæ, quæ concupiscendo sedit, & sedendo concupivit, prosequitur insignis Adamantius secundùm suspirantis votum pari subtilitate commentari: *ego desideravi in umbra ejus requiescere, sed postquam me protexit umbra, etiam fructu illius saturata dico, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Eodem velut momento temporis desiderat sub umbra sponsi requiescere, & illicò à sponso obumbratur, sperat refocillari fructus dulcedine, & subito, quod sperat, obtinet, quàm svavis sit Dominus, ut postulaverat, degustat; quàm fructuosa spes vix se desiderando insinuat, quando jam totum, quod voluit, feliciter reportat. Nunc transeamus nonnihil ab umbra vitæ ad umbram mortis, ut æstimantes beneficium vocationis nostræ, gaudeamus nos de morte translatos ad vitam, ut in umbra Christi viventes, sub hoc umbraculo sedeamus.

Sunt enim alij, qui sperant, sed non in Domino, nisi hoc forsan sugillare velis nomine thesauros divitum, eò, quod dominantur cordibus eorum; sed cùm hujusmodi sperantibus desit vivificatrix charitas, spes eorum est mortua, & ideò confundit confidentes, evacuat sperantes. Quid est incertiùs, quàm bonorum temporalium affluens abundantia? proinde spem esse incertiissimam, est necesse, quæ colosso tam fragili, nè cadat, suffulcitur. Erras, qui speras stabilem ingentis fabricæ machinam non citò ruiturâ, quæ fragili, vel in aquoso innititur fundamento; si dixeris pecuniæ obedire omnia, dicam & replicabo, sed illa suo non obedit possessori, non se agnoscit divitis famulam, sed dominam proficitur; nec enim sequitur dominum, sed vice versa eundem attrahit, ut se suis sequatur affectibus, sibi suo amore famuletur. His se separantibus, huic se confidentibus præfagit comminabundus Baldath: *spes hypocritæ peribit*; (o) quid enim spe-

rans in divitijs sperat, nisi honoris reverentiam, dignitatum præminentiam, aut certè divitiarum abundantiam, voluptatum affluentiam? ut, qui sordidus est, sordescat adhuc. O labilis spes! ô fragilis res! quod tenet, fugit, quod habet, perdit, capit, quod perit, cupit, quod ferit; dum enim transitorijs inhiat, perdit sperando, quod laborat, amittit optando, quod concupiscit.

Hæc spes præstigiatrix pessima, oblectando fallit, fallendo perimit; dum enim se plenum opibus sperans putat, nihil inveniens in manibus suis, se sua frustratum spe, sua deceptum expectatione, seris nimium lachrymis deplorat; murem dixeris, quantumvis aureum, illis assimilandum in ænigmate aureis quinque muribus, (p) quos divinantes poppæ consultantibus Philisthæorum satrapis fieri consulebant, ut captæ Israëlitarum arcæ pro anathemate appendantur, sicque læthalis plaga interfectionis magnæ à suis finibus averteretur; murem dixeris inanem impiorum spem in perfidis pecuniatum cumulis, in mortiferis possessorum tumultis absorptam & sepultam; mus quippè latenter abrodit, & fructus rodendo consumit. Eventu non dissimili, licet majori cum discrimine, spes vana universam virtutum segetem corrodit, ipsamque sperantis animæ salutem consumit. Infortunati suæmet felicitatis defraudatores, sibi inani spe blandiuntur, ut crudelissimi suarum animarum carnifices non alteri valeant imputare plagam vulneris, quàm sibi met ipsis; sunt opes, sunt, non diffiteor, aptatissimi ad conferendam opem miseris instrumenta, sunt luculenta humanæ salutis suffragia, sunt cambiales nummi, quibus cælorum regnum emitur, si modò vendantur, ut pauper DEI Filius in suo paupere sustentetur; verum si hujusmodi Christianæ spei auxilia, si hæc concessa cœlitus in nostræ justificationis impendium remedia, aut cistis ac arcis reludamus, si hæc fomenta pietatis in avaritiæ pignora convertamus, remorsum agentis conscientiæ supprimamus, si spem salutis, retentâ facultatum opulentiâ, clausis misericordiæ repagulis in misere DEO reponamus, nec tamen vocanti respondeamus, pulsanti ad cordis ostium non aperiamus, omne subsidium prosperitatis nostræ ab aurea nummorum copia expectantes, reperiemus severum Vindicem in expectato

(p) 1. Reg. 6.

*Spes vana est mus, sed au-
rens, qui cor-
rodit salutem
animæ.*

Spes in divitijs est ingens fabrica sine stabili fundamento.

(o) Jobi. 8.
v. 13.

mifericordiarum Patre, & pane, quo poteramus æternum vivere, abutentes, æternam efuriem experiemur. Sperabat infans ille in aggregata bonorum temporalium multitudine, qui dilatare horrea recipiendis frugibus in corde suo statuebat, sed dementatus mundi fallentis hyſtrio, dum ſpe ulterioris vitæ ad proſequendam inſaſciantis avaritiæ libidinem lætatur, improvifæ mortis inopinatio prorsus exitio eluditur & mulctatur.

Jactaverat Laodicenfis Præſul ſuæ poſſeſſionis amplitudinem, Episcopalis ſolij probaverat altitudinem, mitratæ dignitatis excellentiam, neque contentus longâ ſuarum proprietatum panegyri ad eam uſque inſatuabatur ſuperbiam, ut quaſi hoc gentilitio gloriatur lemmate: *nullius egeo*; (q) qui tamen irrefragabili æternæ Veritatis teſtimonio, erat *miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*. Quid eſt calamitoſius cogitatu, quàm tanta ærumnarum colluvie ſubmergi penitus, & tamen divitiarum opinionem dementari? cæcutit oculus, & ſe videntem mens cogitat, affligit inopem nuditas, & ſe veſtitum quàm optimè divulgat, paupertas proſpicit ex membris omnibus, & amens anima tripudiat præ opulentiſ mundi principibus nullius ſe egere! ſimulabat divitias in virtutibus, quas penitus non habebat, pandebat ſe locupletatum meritis, quæ nulla poſſidebat, nullius ad perfectionem indigus repudiabat auxiliatricem dexteram, quæ vel à lapſu ſuſtenteretur, vel etiam in bono confortaretur, qui loquens actu corruerat in barathrum ſuperbæ præſumptionis. O ſi legiſſet vanus iſte ſuæ ſalutis proditor adhortatorium ſapientiſſimi Syracidis rudimentum quod prima diluculantis ſanctimonie infantia providi huius Magiſtri imbuitur velut oraculo: *melior eſt, qui operatur & abundat in omnibus, quàm ſi gloriatur, & eget pane*; (r) non eò, quod corpus veſcitur, ſed illò, quod anima nutritur; extrema premebatur pauperie hic jactabundus morio propter amiſſionem charitatis, quam quiſquis non habuerit, nihil eſt, & tamen inter electos terræ Principes ſe ipſum collocabat, quibus diſtributrix Regnorum & dominiorum Sapientia jure hæreditario conceſſerat: *omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit*; qui necdum in perfectionis ſemita pedem didicerat figere, nondum dirigere grefſus ſuos ab avio ad viam ſalutis recedendo, jam domi-

nativo pede ſubditos conculcare, jam terras & territoria ambivit poſſidere, percuffus cæcitate, ſe inter beatos reputabat oculos, qui plus quàm Reges & Prophetæ videre cupiebant, perſpicaciſſimè viderunt; carebat cognitionis oculò, ſanctorum ignorans ſcientiam, quæ, ut ſciat utiliter, apprehendat veraciter, à ſui cognitione velut à præliminari prologemeno exorditur. Squallebat inverecunda nuditate ad ſuæ dignitatis ignominiam; quem enim deprædatrix ſuperbia bonorum operum tegumento ſpoliabat, is unde coram ſpectante DEO veſtitus, ſalutis compareret veſtimentò, miſellus non habebat, quo obſtante eorum numero ſe ſe intruſum aggregabat, quorum ſpiritui Veritatis Spiritus teſtimonium perhibuit, quod ſint filij DEI: *beatus, qui vigilat & cuſtodit veſtimenta ſua, nè nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus*. (t) En miſerum in exiſtentia, & miſerabilem in apparentia, genuinam opulentorum divitum imaginem! qui gloriantur in auro, & oblectantur argentò, huic idolo & ſenſus ſuos ſacrificantes, & corpus cum anima in victimam immolantes; habent gloriam, ſed non ad DEUM, apud quem ut inglorij deſpiciuntur, ut opum ſuarum ſervi à præelectis patris mifericordiarum filijs ſejuunguntur; illi neglecto mundi artifice mundum adamant, iſti ſpreto terrigenarum cultu, totam mundanæ felicitatis congeriem peſſumdatam conculcant, ut viam mandatorum inambularent, quæ via ab illo eſt, imò ille non alius illa via eſt, qui cum dives foret, propter nos egenus factus eſt.

Sperant infortunati divites, ſperant beati pauperes, utriſque bibunt de aquis ſuis, bibunt de ſuis fontibus: illi de putridis, hi de chryſtallinis, illi, ut ampliùs ſitiant, iſti, ut ſemper hauriant, ſed modus bibendi diſpar, diſparem indicat, diverſi aquæ ductus gratiam & ſaporem. Suam ſub protectorio exercituum Domini imperio inſtruxerat aciem, adverſus barbaram inſolentium allophyloꝝ colluviem Gedeon, erat ampliſſimus à multitudine, nec videbatur inferior à magnanimitate; Verùm directrix providentia præciſum communicavit ordinem militiæ principi, ut veniens ad ripam fluminis, illos ex omnibus ad præliandum ſegregaret, quos ſtantes manibus aquas adinſtar canum lambere reperiret, eos verò, quos flexis

Et juſtus & impius bibunt de fontibus ſuis, ille ſaturatur, non autem iſte.

(q) Apoc. 3.
v. 17.

Dives in opibus ſe reputat beatum, ſed coram DEI oculis eſt miſerabilis.

(r) Eccl. 10.
v. 30.

(t) Deut. 24.
v. 24.

(t) Apoc. 16.
v. 15.

(u) Judic. 7.
v. 5.

Gedeon ad
nutum juben-
tis DEI obedi-
ens separat
eos, qui linge-
bant aquas
ab his, qui
stantes bibe-
bant.

Christus cum
doctis & si-
mul justis per-
git ad praeli-
um contra
hostes fidei.

(x) Lib. 30.
mor. c. 13.

genibus conspiceret, à subsequendo cum hostibus conflictu removeret: qui lingua lambent aquas, sicut solent canes lambere haurientes, separabis eos seorsim, qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt. (u) insigne signum, quo suos ille invictus Gedeon delegit bellatores, qui fortis & potens in praelio, æternales sibi suisque militibus portas elevare imperavit; si enim propheticum Gedeonis nomen, circumiens in utero, confono Patrum placito vertitur, quis æquius hoc insignitur nomine, quam solus Redemptor hominum, qui sua Divinitate complectens omnia, humanitatem intra uterum Virginis assumpsit; ut & intra uterum foret per infirmitatis substantiam, & extra mundum per potentiam Majestatis? Confluxit iste suorum dux militum, & victor hostium, adversus Madian, quod nomen significare, de judicio, Gregorius commemorat, alienus siquidem à Salvatoris gratia rebellis angelus, justæ damnationis meritum in ipso etiam portat nomine, quo justo condemnatum judicio repræsentat. Processerat victoriosus princeps, numerosis phalangibus cinctus, nam multi sunt vocati: sed ordinatrix sapientia ingentem agminum turmam ad fluvium deduci jusserat, ibidem totius aciei illustre armilustrium institutura; illos, qui manu ad os projiciente aquam biberant, electo trecentorum numero inseruit, qui autem corpus inflexerant, antequam aquam ori infunderent, qui non ex vola manus scyphum formaverant, eos à militari agmine segregavit. In aquis doctrinam sapientiæ moralis Papa veneratur in genu stante operationum nostrarum rectitudinem contemplatur: quia cum illis Christus contra hostes fidei pergit ad praelium, qui cum doctrinæ fluentia hauriunt, rectitudinem operum non inflectunt, explanat magnus Pontifex. (x)

Nostro tamen confirmius argumento in defluo aquarum flumine velut in vitreo dilabentium divitiarum speculo collatam cœlitus bonorum temporalium substantiam speculatur Origenes, ad quarum ripam numerosa filiorum Adæ congeries deducitur, ut à singulis suo pro libitu, aut stando, aut lambendo degustetur, aut incurvato poplite plenius hauriatur. Exclusi à militantium pugna, remoti à pugne victoria fuerunt, quotquot

dum aquam biberent, genua inflexerunt; quid enim aliud, quam affluentiam haurire satagunt, hujus sæculi divites, anhelant divitiarum amatores, adgeniculati siquidem huic unico suorum cordium idolo, tota bibunt amystryde, pecuniarum helluones; dum interim beati pauperes spiritu, non nisi lambendo tantum deglutiunt, quantum sedandæ siti necessarium, quantum enutriendo corpori judicant opportunum; suæ aggratulantes forti, suæ vocationi cum Paulo applaudentes: habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. (y) Tegi præcipit, (y) 1. ad Timon ornari, ali cunctis, non infarciri: cum his lambentibus, non absorbentibus adversarios suæ crucis invadit, cum his instar canum lingentibus ad prædicationis bellum descendit, cum his universum prævaricantis mundi robur confundit, insolentem lascivæ carnis assultum prosternit, dolosas tenebrarum machinas fundit, superbum mundi principem eludit. Adgeniculatur exuberanti divitiarum flumini numerosa confluvies avarorum, innumera prosternuntur agmina peccatorum, non semper hauriunt quantumvis semper sitiant, nec enim semper optatis cumulantur opibus, quas tamen semper sperant; Reprobati à Christi militum corona, repudiati à trecentesimo electorum illorum numero de quo Ezechiel mandatum audiit: signa Tau super frontes virorum gementium, & dolentium, (z) qui indefesso condemnandæ opulentiae allesti studio, aquis hisce non flectunt genua, suam non sperant saturari abundantiam, horrent inebriantis ingluviem, suam palam manifestantes pauperie, quam fortiter & potenter mundi aurum hoc ligno crucis superetur, quam providè ac prudenter aquarum exundatio à stantium viatorum pedibus excedatur, quam soli aurei, argenteique simulachri adoratores prostrato corpore, totoque incurvato pectore suis à fluctibus absorbeantur, suis in spumis ac vorticibus submergantur.

Exigebatur aliquando in Capharnaum à Redemptore pijsimo tributum, Herodi Antipæ, tunc Galilææ Regi exsolvendum; & ecce! qui pro nobis homo factus, servi formam assumpsit, vectigal solvere non detrectavit, sed quia neque fidelissimus nudæ paupertatis sponsus, neque pauperrimus Apostolorum Princeps, auro vel argento gravabantur, utro-

(y) 1. ad Timon ornari, ali cunctis, non infarciri: cum his lambentibus, non absorbentibus adversarios suæ crucis invadit, cum his instar canum lingentibus ad prædicationis bellum descendit, cum his universum prævaricantis mundi robur confundit, insolentem lascivæ carnis assultum prosternit, dolosas tenebrarum machinas fundit, superbum mundi principem eludit.

Pauperibus imprimitur signum Tau. (z) Ezech. 9. v. 4.

tróque destituti, Petrum ablegat, non ad discutiendam in domo arcam, non ad lustrandum sacculum vel crumenam, sed ad profundum maris, quasi diceret, loquente Adamantio: *quia neque ego habeo hanc imaginem, neque tu, si tamen verò discipulus meus es, si portæ inferi non prævalent adversum te.* (a)

(a) Hom. 3. in
Matth.

Legi subtilem moralizantis Dalmatæ explanationem, qui piscem protoparenti nostro assimilians, insigniter commentatur: *iste piscis primus captus, est primus Adam, (b) qui objectâ promissæ Divinitatis escâ hamatus, ferum peccati deglutivit, quo laniante lethallyter partem omnem suorum viscerum, unam, si demnas DEI Filium, effecit morti tributariam, progeniuit mortalem, hunc liberavit sua cum sobole secundus Adam, illudque, quod in ore ipsius repertum fuerat vox laudis pro Petro & JESU tribuitur, ut pro ambobus expendatur.* Sed quia primus piscis subsequitur alium indicat, idcirco assignat secundum Pictaviensis Hilarius proto-martyrem Stephanum primum inter secundos omine Christianos adimplentes ea, quæ defunt passionum Christi in carne sua, sequæ suo cum sanguine sacrificantes, *in quo didrachma novæ predicationis, tanquam duo denarii habebatur: DEI enim gloriam & Dominum Christum in passione contuens prædicabat.*

(b) in cat. D.
Th. hic.

Primus piscis
captus fuit
Adam.

(c) in Matth.
Can. 1.

(c) quod si peregrinam combinationem piscis cum Martyrum primicerio admireris, ille dimisso statere in turbulenti maris ventrem recessit, iste tempestuoso conglomeratorum lapidum imbre percussus vitam dimisit; an fortè quia piscis ille de frementis oceani ictu ascendens statere suo spoliatur, ut suo judicatus nummo designet: nullum acerbius diviti martyrium esse, quàm si pecuniarum suarum ope privetur? prima oblatio nummi, primo profusum demum martyrio cruorem præfigurabat, ut scias pretiosam opulenti hominis vitam nobilissimum sui cordis sanguinem esse; Effunde hunc tibi tam charum, sed victimandum DEO cruorem & tributum pro tuo ReJemptore largiri meruisti, impende hanc vitam, expende hunc nummum, & spera firmiter æternitatis beatæ retributionem; noli proinde hamantem Petrum metuerè, quantumvis tu dives & ille pauper sit, tu piscis & ille piscator sit, non occidit hamatum, sed consecrat illaqueatum, nec enim in sinistram partem mit-

Pauper solvit
pro Christo
tributum.

Pars III.

tit retia, sed in dexteram, ut in servatus ad pretium à dextris colloceris; stater parva res, dextera magna res, illam pro Petro & Christo tribue, charas tibi divitias pro sponso Ecclesiæ & matre tua in egenorum opem porrige, & dexteram acquisivisti, dum modicum de sinistra, dum aliquid bonorum temporalium amisisti. Verum dimisso in dextera divite, sed provido suarum divitiarum dispensatore, ad pauperem, sua sperantem inopia, sua confisum in indigentia revertamur.

Considerat ad natantem Petri fluctibus piscem, ut miser aureum statorem effundat, purpuratus Hugo, & posteaquàm in humo Christum, in ferro Divinitatem, in tinea generationem vermis ex virgine adumbrati commentabatur, in Mathæo, piscis conditionem extenderat, dum geminos pisces quibus quinque convivarum vescebantur millia profundius meditatur; duo pisces sunt spes & charitas, ista non de marina falsugine suam nanciscitur originem, sed à dulcedine fluviali lavat & potat, satiat ac emundat, piscis mundissimus ad normam legis, gestat benignitatis penulas, quando benignè indigis advolat, egenis subvenit, & indigentibus succurrit, squammarum loricatur munimine, dum patiens omnia sustinet, omnia suffert. huic nexu perennaturo jungitur affinis charitatis fiducia, cujus est proprium, nunquam DEO, qui charitas est, diffidere, semper in adjutorio Altissimi sperantem habitare: *spes quidem piscis marinus est, quem Petrus trahit, homo suo de mari, id est de tribulatione.* (d) Est magna nimium adversitas penuriæ calamitas, tum tributum pretium, omnem possessionis censum in ore solo gerere, in mendicando possidere, omne stipendium à sola stipe sumere, nihil in penu proprium possidere; sed ausim indubius asserere, præsumo idipsum de hac spe pauperis adstruere, quod olim Mediolanensis Ambrosius: de glorioso proto-Martyre inquiebat, *pro hoc pisce stabat Dominus JESUS, sciebat enim esse in ore suo pretium sui census.* (e)

Spes iustorum
est piscis ma-
rinus, quem
Petrus trahit
de mari.
(d) in c. &
Joan.

(e) lib. 5. He-
xam. c. 6.

Beati pauperes, dum mundo diffidentes, & universas allicientis mundi opes rejicientes, trahuntur hamo humanitatis, & ferro Divinitatis, dum inescati, suavissima incarnati Salvatoris car-

Spes paupe-
rum Christi
resplendet in
tribulatione
paupertatis.

(f) Hom. 5.
v. 4.

ne tumultuosum mare deferunt, tributum tribuunt pro redimendo Redemptore; sperant redempti à suo pariter suorum delictorum censu feliciter liberari. Ascendunt de falsis afflictionum undis, natant in vasta exundantium ærumnarum amaritudine, illi conformiter usitatissimo Doctoris gentium oraculo: *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit*, (f) quantumvis à tenebrarum filijs, sperantes DEI Filij, ut stulti rideantur, ut hebetes rejiciantur, ut male sani contemnantur, credentes, quæ mundana carent ratione, aut carnis adversantur opinioni, aut terrena non fulciuntur æstimatione, sed probat validissimum spei hujus fundamentum patiens calumniarum tolerantia, quæ tacens clamat, ad confusionem mundi sapientum, qui vel effræni verborum insolentia, vel imperterritâ mendaciorum audaciâ, adversus paupertatis beatitudinem dimicant & reclamant; quemadmodum namque peregrinantis advenæ illustris prosapia, vel nobilis origo in terra aliena de fide incolarum periclitatur, consimili periculo exposita spes pauperum apud divites hujus sæculi peregrinatur, suspecta plurimis, vix paucis approbata. Natat videlicet in viridi maris superficie piscis iste tumori fluctuum superior nè feriat, natat sperantis animus, solidior immoderatâ quavis ventorum rabie & spiritu procellarum, & licet sustineat patiens agitari, non tamen metuit immunis absorberi; gestat didrachma suum in ore suo, pandit corpus & animam confessione sua, ut in solvendum pauperis JESU censum pro bino tributum nummo expendatur. Sed priusquam à civitate Capharnaum, quod ager consolationis vertitur, recedamus ad turbulentum Tyberiæ mare, nonnihil subsistere continuemus: piscantur neo-electi, sed nondum à paracleto spiritu in omnem terram ablegati piscatores hominum, frustraneo conamine scrutantur furentis freti viscera, nocturnas fluctuant inter tenebras, donec diluculante cælo stetit JESUS in litore, ut statione sua nutantes adhuc discipulorum animos veluti commota nimium surgentis Ecclesiæ fundamenta stabiliret; stetit, Petrum non jam negantem, sed deplorantem consolaturus, Thomam non posthac dubitantem, sed adhuc erubescens roboraturus, Joan-

nem non ultra fugientem, sed adhuc penitentem animaturus; alloquitur caligantes more hominis, ac si empturus aliquid, ut accurate Chrysostomus observat, & veluti pertæsis consulturus, ad dexteram navigij rete jubet dirigere insigni trahat à sinistro mysterio, ut innuit Petrus Chrysostomus: *revocat ad dexteram, quos turba passionis egerat & redegerat ad sinistram, in passione.* (g) Obediunt vocanti, tantò submissioris præmiò, ut jam præ multitudi- (g) Serm 78.
ne piscium oppletum rete trahere nequirent, traxit tamen & attraxit, collegij Apostolorum Princeps plenum piscibus centum quinquaginta tribus, ut si in trino quinquagesimo triplex ter Faustum nostræ salutis repræsentari Jubilæum ominemur, nî superaddito ternario unum universæ felicitatis nostræ principium, unam in DEitate Trinitatem adorabundi effigiatam opinemur,

Sunt toridem Philosophorum testimonio celebriorum piscium genera (ut Opianus Cilex citatus ab Hieronymo attestatur) subjungit illustris Dalmata, quæ omnia capta sunt ab Apostolis, & nihil remansit inceptum, dum & nobiles & ignobiles, divites & pauperes, & omne genus hominis de mari hujus sæculi extrahitur ad salutem. (h) Prodigiousam dixeris hanc piscium capturam, sed portentosam magis recensitarum diversitatem animarum; nam licet in turbulento frementis mundi pelago divitibus commisceantur pauperes in natando, natant isti, sed superficiali in limine, sed illi in profundo, isti ad cælum sua erigunt capita, illi demergunt in abyssum. Onerosi gravaminis expers paupertas, sursum versùs attollitur; sed grave nimium divitiarum pondus suos deprimit bajulos in profundum. utrique pisces sunt, quia sperantes ambo, bonum, quod sperant, toto conamine insequuntur, spes pauperum tendit in JESUM pauperem, cui in tributum famulantur; spes divitum versùs terrena decidens, fundatur in arena, hinc non deserviunt cœlitibus in delictum, sed illi solum Jraconi magno, qui cubat in medio suorum fluminum, delectans & oblectans se in multitudine aquarum, in exundantia tantorum intereuntium populorum! hoc dicitur de diabolo (subjungit allegorizans Hugo) qui in divitibus & deliciosis hujus mundi cubat & requiescit. Tripudiat iste serpens antiquus, serpentum regulus, si despicientis astutiam

(h) in 47. 6.
Ezech.

Divites sæculi
piscis sunt
draconis qui
cubat inter
flumina volu-
pratum.

consideres draconum primicerius, si superbiæ extollentiam expendas iactanter jubilans: *mens est fluvius*; (i) ut, si vis sapere insipiens mundanæ vanitatis æmula, infelix Babylonis filia, ex ipso tui principis discas oraculo, quod omnes, quas suggerit divitias, quas spondet carni delicias, sint aquæ fluminis cum impetu fluentes, sint undæ labiles nullis in manibus subsistentes! audi patrizantes hujus parentis filios, & saltè ex parabola confessionis propriæ, continuam terrenæ prosperitatis addisce alterationem, *utamur creatura tanquam à juventute celeriter*; (l) hac evanescente evanescit voluptatum vanitas, & agitatione celeri velociter velut flos decidens exarescit; ut fœnum, quod cras post pridianam mortis vesperam in clibanum mittitur, æternis ignibus, flammis indefinentibus urendus committatur.

Divites ejicientur cum piscibus propheticis in terram miserie & tenebrarum.

Non mea sed comminabundi Judicis hæc ultrix est sententia, rebelli angelo velut draconi magno intimata: *proijciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui super faciem terræ cadent*, illius scilicet, quæ à tritione dicitur, in qua damnati teruntur & atteruntur, nec unquam tamen in nihilum conteruntur, quam descripturus vir dolorum, vocabat eam *terram miserie & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*; (m) Sunt claustra tartari æternæ mortis caligine cooperta, quæ malefanas divitum animas à regione lucis, à lucidissima filiorum DEI patria perpetua separatione disjungit; seu generatio prætereat, seu generatio adveniat; hæc terra tamen in æternum stat, quæ quosquos puniendos deglutiendo recipit, nequaquam transitoria tormentorum plagâ cruciat, sed ultione terribili nunquam interituræ damnationis arctat. Quod si animo his piscibus ariditatem terræ, nè vivant, obfuturam, existimes terra hæc in lacus speciem convertetur, illi conformiter ejusdem præfagientis Prophetæ vaticinio. *Portaverunt ignominiam suam cum his, qui descendunt in lacum*;

(n) Ezech. 16. v. 30.

(n) conjungit utramque hujus funesti carceris metaphoram, terrificam hujus territorij allegoriam moralis Papa: *infernus ergo & terra nominatur, quia susceptos stabiliter tenet; & lacus dicitur, quia hos, quos semel cepit, semper fluctuantes & trepidos tormentis circumfluentibus absor-*

(o) lib. 9. mor. 6. 38.

(o) in hanc desertam & inviam de-

viantium viatorum terram idcirco transfiguratus draco rejicitur, quia enunciantem supremi Judicis præcone fulcimentum spei suis piscibus exstitit, totamque tot animarum fiduciam in sua velut viscera deglutivit, *pro eo, quod fuisti baculus, arundineus domui Israël*.

Exhibet quippè mendax spiritus suis in se sperantibus alumni baculum, dum spondet auxilium indeclinabile, promittit præsidium inexpugnabile, sed arundineum experiuntur in discrimine, ubi periclitantem deserit, aut potius in gravius periculum detrudit; hoc quippe præcæteris procurat diligentius, exstimulat ferventius, urget instantius fallax angelus, ut vir divitiarum suis se fundet in divitijs, auxiliatricem Omnipotentis dexteram retrudendo, nec esse in aliquo alio salutem blasphemando, aut saltem opinando. Extrahitur hoc monstrum tartari, hæc virga suffultrix impiorum, sed arundinea, de medio suorum fluminum, de voluptuosa divitiarum abundantia, de thesaurorum opulentia, & extrahuntur simul universi pisces sui, adhærentes squammis suis; agglutinantur siquidem vitiosi divites argenteis & lucidis maligni spiritus squammis candentibus divitijs & renitentibus delicijs carnalium voluptatum; Ex quibus extrahuntur in mortis lectulo, quando dimissis omnibus exanimata sunt cadavera, ut nudi cum tumultu divite sepeliantur in inferno. Non colliguntur infortunati epulones ad unitatem justorum peregrinantium in via inaquosa per gratiam, neque congregantur in patria ad eorundem gloriam, sed terræ bestijs & cœli volatilibus ad devorandum obtruduntur illis, à quorum & dentibus & faucibus liberari supplicandus puer Domini flagitabat: *nè tradas bestijs animas confitentes tibi*. (p) Quam audiens gemebundam singultuantis vocem, quod collimaverit, intelligo. Idem coronatus Vates, dum audiens severum Prophetæ Nathan improperium, non præsumente autoritatis regie arrogantiam rejecit exprobrantem, sed peregrina in Regum curijs commissi criminis agnitione, patienter sustinuit increpantem gemens ut reus, ut condemnandus suum ad judicem se convertens; inchoat; non quidem ambitiosam excusationem, sed humilem submissæ confessionis accusationem à beata iniquitatum remissione, quam facta adversum se peccati sui manifeste.

Diabolus suis affectis est baculus arundineus, quò fulciuntur.

Animæ pauperum non traduntur bestijs, nec draconi cubantis in fluvijs.

(p) Ps: 75. v. 19.

Divitiarum
viri sunt ful-
gidæ Draconis
ala quas se-
cum ab stra-
hit in infer-
num.

(q) Ps. 31. v. 6.

festatione se largiter obtinuisse gratula-
tur; tandem ad redargutionem prævari-
catorum excitatus, in subsequentem se-
veræ comminationis periodum prorumpit,
verumtamen in diluvio aquarum multarum
ad eum non approximabunt. (q) Quid du-
rius auditu? quidve asperius effatu? quid
cogitatu acerbius? quidve lachrymabi-
lius hoc ejulatu? à fine avelli volunta-
tem, ab ente separari DEitatem, à crea-
tura Creatorem elongari, caput à mem-
bro dimembrari! Legit Syrus: *impetus
aquarum multarum ad eum non accedent.*
quod si (communi Commentatorum cal-
culo) in aquis populi designantur, sunt
infelices illi, quos removet aut cœnosa
voluptatum ingluvies, aut condensata
immunditiarum congeries à facie sui
Conditoris.

Qui in dilu-
vio bonorum
temporalium
natat, ad DE-
UM approxi-
mare prohi-
bentur.

Ecce! qui natat in diluvio aquarum
multarum, DEO approximare prohibe-
tur; condemnatorum instar, non instar
impiorum, non sinuntur ad justificato-
rem impij appropinquare, nè forsan ju-
stificentur. Est aqua confessionis deli-
ctorum, est aqua humiliationis cordium
contritorum, est aqua vitæ salutaris, quâ
vivens se ipsum abjicit, nihil sibi attri-
buens, nullatenus de se præsumens, hæ-
manant de fonte purissimo mundissimæ
Veritatis, quibus ad ipsam vitalis aquæ
marginem decurrere indulgetur. clamant
hæ scaturigines à puritate crystallinæ,
velocitate celerrimæ, ab ortu salutiferæ,
à visu amœnissimæ, à pondere levissimæ,
savissimæ à sapore; clamant illis concin-
naturæ, illis responsuræ sono & tono
simili aquis omnibus, quæ super cœlos
sunt, ut laudent nomen Domini; clan-
gunt & sonant, non militare classicum,
sed fluviale canticum, Davidico conso-
nans decachordo: *factus est Dominus re-
fugium pauperi*; qui nihil aliud affectat
concupiscere, nil aliud laborat reperire,
nil aliud investigare satagit, nil aliud re-
quirit, quàm servus Dominum; ecquid-
nam æquiùs, quàm miles Principem cœ-
lestis militiæ? quid est convenientius,
quàm limus figulum? quid est confor-
mius, quàm homo DEUM? nil est
consultius, nil ordinatius. Time, si cu-
pis aliud, nè dicam alienum, time, nè
fias Conditoris tui alienigena, nè radix
omnium malorum cupiditas, quam mor-
tis portam esse ille suo insinuavit Timo-
theo, qui viduam viventem in delicijs
mortuam pronunciavit. Hæ aquæ mor-

tuæ spectant ad illud multarum aquarum
diluvium, quæ velut desperata moribun-
dorum cadavera plerumque ad vivifican-
tem vitam approximare non sinuntur.
Refugium fit pauperi, ut celeri curren-
tis spei vestigio ad se confugiat, quia pau-
perem, & ipse pauper fecit, nec fecit
solum, quando condidit, sed sibi, ut ef-
ficeret, similem volentem esse pauperis
JESU pedissequum in sibi propinquissimo
suorum pauperum ordine suum consti-
tuit collateralem. Hoc latus fugiunt
diluviales aquæ, ad orientalem divitia-
rum plagam confugiunt, ad timidas Ba-
bylonis aquas pleno volvuntur impetu,
quos nuper ex aureo effudit calice civi-
tas magna, sed major meretrix, quia
regum & terræ principum amasia, em-
ptitia mercatorum vernula, qui de vir-
tute deliciarum ejus divites facti sunt.

Ingens diluvium, aquarum innu-
merabilium, quæ suis innixæ sordibus o-
derunt puritatem, fœtentes à scaturigi-
ne, & ab origine stagnantes, & idèò gra-
vatæ nimium diffidunt ascendere in mon-
tem Domini, aut stare in loco sancto e-
jus; nec enim innocentes sunt manibus,
quas semper nummis & loculis habent
contaminatas, nec mundo corde nitent
in illius mundissimo conspectu, cujus o-
culi pauperem respiciunt, & ab egentis
facie se non avertunt; nam super hos ef-
fudit spiritum suum, sicut aquam mun-
dam, ut emundarentur ab omnibus in-
quinamentis suis, non sic exundantes il-
larum undarum vortices, super quos in-
gemuit suo jam sæculo vaticus Oseas:
*maledictum, & mendacium, & homicidium, &
furtum, & adulterium, inundaverunt.* (s) de-
nique, si lubet scrutari aquas has in dilu-
vio aquarum multarum, id est bonorum
temporalium, quæ (Hugone interpretan-
te) fluunt sicut aqua, non tamen idèò ve-
rantur, imò plùs invitantur, si modò
velint indigis JESU pedibus affluere, &
non effluere in defluam voraginem va-
nitatum. Providus Conditor à primo
aquarum effluvio, dum ex vastissimo hi-
antis nihili concavo effunderentur, di-
visit aquas ab aquis, *divisit aquas, quæ
erant sub firmamento, ab his, quæ erant
super firmamentum,* (t) explanat subtili-
ter divisionis allegoriam, dividens pari-
ter literam inter & spiritum Mediola-
nensis Ambrosius: *arbitror, quod idèò
firmamentum inter aquam & aquam DEUS
esse præcepit, ut à virtutibus peccata discer-*
ne-

Divitiæ sunt
diluvium, om-
nium vitio-
rum aquis re-
fertum.

Aquæ super
firmamentum
sunt virtutes,
sub firmamen-
to sunt vitia.

(t) Gen. 1. v. 9.

(r) Ps. 9. v. 10.

(u) in Ps. 32. *neret & superior aqua, quæ laudet Dominum, vacua erit erroris, inferior peccato erit obnoxia; (u) adstipulatur Hugo Victorinus pari similitudine aquarum dissimilium distantiam expendens: aquæ inferiores designant vitia, & aquæ superiores virtutes; & quasi firmamentum inter utraque aquas ponitur, quando per virtutem discretionis, virtutes à vitijs, & vitia à virtutibus dirimuntur. (x) Amica scelerum, cognata vitiorum est opolentia, si sicut aqua effunditur in prata voluptatum! sunt aquæ labiles, thesauri divitum, sunt salubres thermæ, quamdiu suo concentrantur in alveo, sunt aquæ, sed super firmamentum defluæ, si laudant bonorum omnium largitorem, si soli necessitati possessoris deserviunt, si egenorum sublevent inopiam, si non amorem excitant, si non concupiscentiam inflammant, hæ sunt conformis thalamus Divini Spiritûs, super quas DEUS Charitas requiescit; At infelices amari maris aquæ, quæ sunt sub firmamento, suo à gremio exundantes, suo ab alveo evagantes, terrigenarum cupedijs affluentes, in omni genarum cupiditatum diluvium decurrentes, gravant non levant, mergentes non vehentes, sitim exasperantes, non sedantes; has detestatur, has execratur fons aquæ vivæ, à quo non effunduntur, sed confunduntur cum tumidis fluminibus Babylonis; in harum aquarum diluvium quisquis volens immergeris, nec enim recipit nolentes; declina cœli confinium, quod mundus tuum esse declaravit exilium, diffide huic approximari DEO, qui solum respicit pauperem, qui solum humilem admittit; nec enim tuus est, qui colis aurea, ut fias aureus, idola vanitatis, qui alteri nec corpus tuum victimas, nec tuam immolas animam, quam simulachro terrenæ voluptatis.*

Qui pauper esse renuit, mercedem de Christi pauperis auxilio diffidit.

Curre, ut voles in via hac, qua graderis, nunquam approximabilis, nā prius argenteam & auream deponas sarcinam, quā claudicans in utramque partem viator aggravaris. Vis scire, quinam viciniùs approximant regi gloriæ, quinam incimini virtutum domino se sociant, quinam collaterales magis intimiores sint ex amicis? qui primū quærentes regnum DEI & justitiam ejus, sperant quod cætera adjicientur ipsis, sinē quorum indispensabili consortio, nec DEO

Pars III.

possunt vivere, neque talentum corporis, quod mutuum acceperant, cum censu reddere, sed cogerentur illud in terram defossam sepelire. Spes igitur est urbs refugij, sed alleviato pauperi, qui citis gressibus illuc potest pertingere; non aggravato diviti, quem retardatum in itinere Leo rugiens solet invadere, ut valeat invasum devorare. Est antiquissima, est probatissima fluctuantis mundi metaphora, quod sit tumultuosum mare; vidisti procellosam furentis freti tempestatem, dum confederata ventorum confusione periclitans navis & agitur in altum, & absorbetur in imum, eā furoris violentiā, ut etiam expertissimi primi Archithalassiaris incipiat vacillare; est unum fluctuantis animi firmamentum, non aliud jactatus rabido turbine attoniti directoris animus, excogitare novit consilium, quā sustentantis anchoræ fulcimentum; hæc jacta jactatam firmat onerariam, nē commoventibus Euris circumferatur; sic etiam nostra spes; quam habemus fixam in interiora velaminis (Scribit Ambrosius) nulla infidelitate mergi poterit, si cum Propheta veraciter dicamus: jacta in DEUM curam tuam, & ipse te enutriet; (y) penetrat siquidem Christiana spes in velaminis abdita, quando cœlestia indubitato ambimus desiderio, & conflagrante animo firmiter exspectamus; felix anchora! sed in auxiliantem DEUM non in terrenum hominem jactata providus navita, qui novit asylum suum in tabernaculo Altissimi reperire, & in monte sancto ejus inter procellosa anxietatē salutis discrimina svavissimam turbare nesciam quietem collocare; si mugiant adversitatum maria, si tristi sonitu minabundorum hostium secuta feriri videntur littora, si spirant undique conjurata persecutionum tentamina, tempestas est, discrimen est, clama cum naufragante senatus Apostolici navicula, clama cum confidentibus Domino servulis, Magistro discipulis: Domine! salva nos, perimus. (z) Porriget manum suam, sed postulant, constringet fluctus, ut sublevet trepidationem tuam, & salvet te à pusillanimitate & tempestate, nec dabit in æternum fluctuationem justo; Jacta te in Dominum, qui panis ad complexum brachijs sperantem animam exspectat, jacta te in Dominum, sed vide, nē ullus suas manus subjiciat, suas supponat ul-

(y) in 6. c.
Exod: hic.

In tempestuoso mari hujus sæculi salvat periclitantem anchora spei.

(z) Matth. 3.
v. 25.

nas pro Domino te excepturus, te portaturus, quisquis fluctuanti cymbæ tuæ occurrat invitando, alliciet blandiendo, jacta te in amplexus meos, ut protegaris, in sinum salutis tuæ, ut eruaris, in dexteram potestatis meæ, ut defendaris, responde stulto juxta stultitiam suam, nè sibi sapiens esse videatur: lirtus, non lapidem, portum, non saxum quæro.

Paulus noluit
Corinthios in
se sed in DEO
sperare.

(a) 1. Cor. 1.
v. 13.

(b) Jer. 17.
v. 11.

Avarus perdi-
cem imitatur
ova fovien-
tem non sua.

Jactabant altercantes Corinthij spem suam, projiciebant suam sollicitudinem in Pauli gremium, sed renuens excipere à via deviantes, à vita declinantes, objurgabat hinc Doctor gentium, hoc sapienti improprio eosdem redarguens retrusos: *nunquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?* (a) Ad tuæ salutis anchoram confuge. fluctuat, non diffiteor, sæpè navis in anchora, ut & tu fluctues, non periturus tamen, sed profecturus, non perimendus, sed vivificandus; dimitte viros sanguinum, carnales animos, sine sperare pusillanimes in aurea divitiarum navi, non dimidiabunt dies suos, jam pridem enim eorum uni, suis divitijs se committenti, in cæci ducis ducatu confidenti, suum prælagivit interitum suggillans Jeremias: *perdix fovit, quæ non peperit.* avarus morio congregat ex alienis auri copiam, ut suæ, quæ se ægrota-re aut laborare fingit inopiæ, succurrat: *fecit divitias & non in judicio.* congregans avaritiam domûs suæ, in fraude & potentia manûs suæ, in dimidio dierum suorum derelinquit eas. (b) est indoles licet congenita, tamen perniciofa, est ea insidiosæ perdicis astutia, ut aliena surripiens ova, ad instar propriæ matris to-veat, sed pulli abinde geniti, audita propriæ matris voce, ad eam, congenito stimulantis naturæ impetu, ultro devolant, à de prædatrice velociter avolant, non istam, sed priorem progenitrice recognoscunt. Sic pariformiter suis, qui inhiat divitijs, & ætiori concupiscentia invigilat alienis arduis, conservat laboribus, oculatis insidiatur conatibus, si forte falsas & transitorias quis multiplicare valeat; non enim quærit stabiles & permanentes, ut copiosius inveniat, pupillum opprimit, orphanum abigit, & viduam affligit; justo supremi judicis imperio dimidiare cogitur dies suos, dimissisque quas aggregabat opibus in col-lætantium hæredum, in cachinnantiū po-

sterorū plausum, nudus & inops, non alio quàm commissorum flagitiorum grabato aggravatus, in domum æternitatis propulsatur.

Sic corrui malè fundata spes sperantis impij, & divitis ab ipsis opibus defraudati, in ipso hiato opulentiae tumulati. Hoc est, quod svadet consilium, hoc jubet præcipi divitibus hujus sæculi, dum suum instruit Timotheum egregius prædicator, *non sublimè sapere, neque sperare in incerto divitiarum, (c) sed in DEO (c) Timoth. 6. v. 16.* illuminatus Doctor gentium, nec aurum cum argento increpat, nec opulentiam cum divitijs condemnat, non uterum fecunditatis gratiâ redarguit, sed metuit abortum; infirmitatem divitiarum præoccupat, mortem antevolat ex ægritudine lætifera infallibiliter secuturam. superbia est vermis divitum, est morbus ab opulentia consverus exordiri; nam abundare bonorum temporalium affluentia, nec tamen se ipsum exaltare, ab opibus vociferante vulgo præ cæteris commendari, & tamen inter cæteros æquali mediocritate commorari, æstimatur rarum mundi prodigium, honoratur à sapientibus terrigenis ut miraculum, à superis ut portentum. Magnus est, qui non se magnum æstimari flagitat, major, qui non se ipsum egenis omnibus majorem æstimat, quia dives est, auxilio non indigus alieno; illud si tibi arrogas, vel istud cogitas, jam incipis, imò jam proficis superbiam sapere; & ideo tam angelorum custodientium peculiari adjutorio, nè pereas, quàm hominum pro te urgenter intercedentium eges subsidio, ut tuis in divitijs sperare desinas, nè illi de tuæ salutis negotio cogantur desperare. Infelix anima! in primo discentis animi auspicio in carne deficis, in vultu concidis, in mente desipis, in corde anxiaris! quemadmodum in veste tineæ gignitur, sic in divitijs superbia parituritur. Et quia (probatissimo Salomonis Proverbio) *substantia divitis urbs fortitudinis ejus, (d) vel legentibus septuaginta Commentatoribus, possessio divitum urbs munita,* quia non minùs confidit in magnitudine divitiarum, ac circumvallatus lunata hostium acie in robore murorum, idcirco in DEO vivo fidendum consulit & sperandum; par namque est disparitas inter Authorem divitiarum omnium, & inter divitum opulentiam, ac-

Divitiarum
abortus ple-
rùmque est
superbia.

(d) Prov. 10.
v. 15.
Urbs fortitu-
dinis, est divi-
ti sua opulenti-
& substantia.

ac inter exanimem sculptæ Divinitatis truncum, & inter DEUM vivum. Nummus est Deus divitis in illo confidentis, sed mortuus; nec enim scivit unquam vivere inter mortuos, minùs vivificare morientem, & tamen velut sculptile ab idololatrante avari hominis anima colitur, & in necessitate qualibet quasi Nummen omnipotens turpiter adoratur.

Hoc est infame sapientis improperium, quò dementato diviti horribilem infatuati cordis sui dementiâ obtrudit: pro sanitate infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocatur, & pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest. (e) Vilificatur auri Conditor in opere ab hoc amenti corde, & vilis auri fulgore, quem ipse non suis, sed solis sui radijs terræ invisceratis, infirmi massæ pulveris fecit quodamodò incorporari; ad hoc inane monstrum, sua vergunt consilia, dum consultat, sua tendunt colloquia, dum affirmat, sua volant suspiria, dum aspirat; hoc nisi præscribat ægrotanti pharmacum, non curatur, hoc nisi enervem roboraret, infirmatur, hoc nisi esurientem pascat, non satiatur, hoc nisi renuentem foveat, non contentatur, hoc nisi afflictum sublevet, non adjuvatur, hoc nisi itineranti sese associet, periclitatur; denique, nisi nummus cum sacculis, sacci cum oculis ubique eundem comitentur, gentem consolentur, investiganti omniuntur, timenti gratulentur, invaditur undique suo juvamine destitutus, undique pellitur, suo dilecto suæ salutis pignore spoliatus. Dum interim sua spes justum animat, quia ejusdem Conditoris arrha est, cujus est omnis anima, participans factura, non alio eget præsidio, non alio pollet prætorio, non aliam querit metropolim, non aliam inquit sta-

gyrim, non aliud palladium, non aliud parthenium, non aliud refugium, non aliud augurium, non aliud ambit auspicium, quàm adjutorium Altissimi, à quo & solo adjuvari, & uno flagitat conservari; Est enim, est solus ille, vas est inviolabilis, arx irruinabilis, urbs est insuperabilis, est spes impenetrabilis, est mons inaccessibleis, est Rex inæstimabilis. Exultat obsidendus, insultat circumvallandus, provocat assiliendus, jubilat impugnandus: *urbs fortitudinis nostræ Sion, Salvator ponetur in ea murus & antemurale*; (f) legit Symachus: civitatem sortem habemus, nec aliam, quæ DEUM salvantem habet pro duce suorum militum, pro præside suorum operum, pro Rege suorum principum, quàm arcem spei, cui pro muro erigitur patientia, pro antemurali construitur tolerantia, in turrem sublimatur charitas, in vallum effoditur humilitas, in fontes geminos binis ex oculis erumpunt lachrymæ, præfigitur januæ obedientia, prudentia speculatoris officium administrat. Est genuina delineatæ Sionis effigies, est idæatæ empyrealis Solymæ imago, solis pauperibus cedit in patriam, sed voluntarijs, quorum perenne lemma, quorum est gentilitia præclari stemmatis inscriptio: *factus est Dominus refugium pauperi*, (g) nè noceat incursus hostium, nè perimat egestas corporum, nè moveat fortuna divitum, nè attrahat mundi solatium, nè perimat dolosa facies vanitatum; sed quia victus tenuis, & vestis lacera non faciunt beatum pauperem: attende animum, nihil, quod est caduci temporis, affectantem, ad solum Authorem temporum, & Directorem sortium anhelantem, quo possit vano diviti non vanus pauper veraciter exprobrare; spes tua nummus est; sed mea DEUS est.

(f) Is. 36. v. 1.

(g) Ps. 9 v. 10.

Fugit omne refugium ex mundi solatium, nè perimat dolosa facies DEUM VANITATUM; sed quia victus tenuis, & vestis lacera non faciunt beatum pauperem: attende animum, nihil, quod est caduci temporis, affectantem, ad solum Authorem temporum, & Directorem sortium anhelantem, quo possit vano diviti non vanus pauper veraciter exprobrare; spes tua nummus est; sed mea DEUS est.

Urbs pauperis est spes in DEUM.

HETH.

H E T H.

Versus
XXII.

Misericordiæ Domini, quia non fumus consumpti: quia non defecerunt miserationes ejus.

H E T H.

Versus
XXIII.

Novi diluculò, multa est fides tua.

H E T H.

Versus
XXIV.

Pars mea Dominus, dixit anima mea; propterea expectabo eum.

Sensus Literæ.

*Pœnitentia est
apud DEUM
interpellatrix
sicut Esther
apud Assve-
rum.*

*DEUS Do-
mum cordis
desertam ite-
rum recolat, si
eam pœniten-
tiæ scopis
mundatam
recognoscit.*

Qui hætenus inter continuas natabat lachrymas, flens jugiter & flebilis Propheta, videtur fluidum querimoniarum stylum in magis solidum commutare; plorabat hætenus, & velut tempestuosus plueret imbribus, suspiriorum ventosos ejulabatur imperus de abdita profundi cordis area, quasi de centro terræ, utque commiserandam augeret intemperiem, vociferantibus adstipulatur singultibus, de imo viscerum velut è corde maris palmariter excussis; sperabat utriusque saluti suorum civium proficere, & imminenti ruentis Soly-mæ exitio solerter obviare. Utque operaretur consultius, lachrymaretur felicius, lugentem pœnitentiam, ut suam nuper Estherem Mardocheus, ad judiciale cœlestis Assveri solium ablegavit, si fortè conclamata Judæorum cædes hisce plangentibus detineretur oculis, vel saltem in oculorum uno ultrix Justitia vulneraretur, & vulnerata dulciter ab infligendo Lethali vulnere præpediretur. Non est solius fallacis Angeli dolosa consuetudo, expulsum semel ab occupata mansionem ad eam sibi paratam, septemque associatum nequioribus hoc nequam spiritu spiritibus ad eam repedare; Etiam supremus spirituum Dominus, sanctissimus amoris spiritus, non quidem injustæ tyrannidis assultu, sed suavi dulcissimæ dilectionis impulsu, ad illam remeare sedem, ad illam iterum redire domum, septenis suorum donorum

charismatibus stipatus, à quo ruptæ primo conventionis fœdere, extrudebatur ut hostis, si modò eandem quam per peccatum profanatam, ab hoste ruinandam, & ab inimicis animæ domesticis penitus evertendam, inveniat à reparatrice gratia decori pristino restitutam, & scopis pœnitentiæ expurgatam. Quid erat integritatis residuum in domo Regia Davidis coronati, quando mors ingressa per fenestras adulterum amorem in cordis thalamum induxit? nil nisi hostilia prævaricationum rudera remanebant, sola in sauciata mente flagitiorum ulcera prospiciebant, fæda duntaxat rodentis concupiscentiæ rubera eminebant; & ecce! in ictu lachrymantis oculi, dum sagax Dynasta ter fortunatum illud eructat aut potius singultuat trisyllabum: *peccavi*; quasi foret gratissimum, quod modularentur Angeli trisagium, ruinatis ruderibus reedificatur in templum Domini, latronis impij latibulum, evaporat virulentus veterinosi serpentis halitus, eluitur universa prævaricationum fæditas, eliminatur barbaræ tyrannidis crudelitas, & mundi princeps ab emundata mente foras projicitur, ut redux in domum suam Rex gloriæ revertatur. Hanc noscens congenitam prævalentis pœnitentiæ efficaciam illuminatus Jeremias, omnem impendit operam, ut largiter hoc salutari oleo sui manarent oculi, si fortè induratum cor exulcerati vindicis hoc molliretur stillicidio, si fortè redarguens in furore Dominus ad ser-

servi gemitum respiceret, seque respiciens rugatam, averteret faciem ab insaniente exundantium flagitiorum dementia infatuati Israël.

Ecquis non stupeat mirabilem advolantis, vel involantis gratiæ celeritatem! Maturavit fecundus lachrymosæ amaritudinis fructus, adgeniculatamque supplicantis Prophetæ pœnitentiam honorabili dignatione misericordiarum Pater suscepit, consuetam insolentium Chaldæorum barbariem exercituum Dominus compressit; & quia providus infirmæ humanitatis medicus, nullum agnoscit morbum immedicabilem, si modò enervatus æger præscripto utatur medicamine, idcirco vivificatus, lætificatusque prævaricatricis Solymæ interpret, eandem ad exhibendam gratitudinem, pro recuperata matris & prolium libertate, instanter stimulat, hoc præliminare velut exordium, jam altiori tono intonans & decantans: *misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti.* non nostræ effectus est miseriæ, post violentam triumphantium hostium cladem ad perditæ prosperitatis felicitatem respirare, diruta suburbiorum antemuralia in adversariorum oculis resarcire, incultum Judææ territorium ad pristinæ fecunditatis abundantiam fecundare, amissam deliciosæ pacis fertilitatem recuperare. Legit Syrus: *misericordiæ Domini nullum habent finem.* post accumulata rebellantis populi fœdis fragia renovantur, post recrudescencia toties Idololatræ perversitatis sacrilegia continuantur, post delusam toties placati Numinis clementiam iterantur! explanat clariùs Propheticam periodum Lyranus: *misericordiæ Domini apparent in punitione nostra,* dum punit, miseretur, dum cædit, intuetur, dum vindicat placatur, dum sauciatur, cunctatur, flagellat & blanditur, afflicta & largitur; ista dum deserit, nec illa ab ista comite recedit; consumpsisset Justitia tot delictorum excessibus ad vindicandum irritata, sed nè humana prævaricatorum consumeretur miseriæ, illius vindicatrix misericordia ferientem dexteram retinuit, nè sæviùs feriret; *quia non sumus consumpti,* licet hoc meruissent peccata nostra, subjungit commemoratus interpret! Expendit abditum præliminaris literæ mysterium Carenfis Hugo, dum Heth: *pavorem, & vitam,* prænotat indicare, ut sciat à

Pars III.

vitijs averfa conversi peccatoris anima, ut sciat prævaricata totius Synagoga, misericordiæ misereris originem, recuperatæ denuò vitæ fontalem fuisse scaturiginem fructificum pavorem; concipiebat siquidem pœnitens Solyma ex patrum horrore criminum, & receptorum munerum memoria flexanimum timorem, quo fortiter affliente, tremulam contremuit validiùs ad ietum vindicis, trepidavit salubriùs ad vocem Prophetici præconis.

Est primum vitæ principium, cui vitales motus consonant, est generans in generatione animatorum corporum, est pariter initium sapientiæ, quæ veluti justorum vita est, timor Domini; hanc si subtraxeris viventi animæ, defines sapere, cessabis simul vivere, non vitâ, qua vivunt frementes belluæ, dum prædam sentiunt, nec vita, quâ vivere dicuntur arbores, dum ad virorem ab intus vegetantur, dum vegetante anima floribus decorantur, frondibus onerantur, fructibus fecundantur; sed desinet timor Domini rationalem animam animare, ut jam non vivas eorum vitâ hominum, qui suum vitæ suæ cognoscunt Conditorum; non vives vitâ illarum beatarum mentium, quæ suum cum timore, sed filiali cum tremore, sed reverentiali adorant Creatorem. de hoc vitali spiritu vivificantis Sapientiæ testificatur illuminatus Syracides creatam opere sancti Spiritus, ut scias ab hac Divini amoris filia in tempore participata spuriam inanis gloriæ progeniem discernere aut segregare; utque suam Creatrix Omnipotentia miseratricem exhibeat clementiam, ut oculatam in gravissimo humanæ salutis patrocínio ostendat providentiam ipse Pater luminum, *effudit illum super omnia opera sua;* (a) ut singula ex omnibus impressam sibi patefaciant pulchritudinem ac decorem, & super omnem carnem, non bovem aut vitulum intellige, sed super omnem hominem cor carneum habentem, ita, ut omnes Adæ filij de ejus plenitudine acceperint, dum effluens à capite in barbam suam, exinde in oram vestimenti ejus hoc salutiferum nostrorum vulnerum unguentum, debilitatem omnem roborat, sanat quamvis miseram, si modò non abuti, sed ad sobrietatem sapere studeamus. Hæc præclarissima creaturarum omnium non alium suæ nobilitatis uterum recognovit (non enim

4. P de

Timor est nobilissimus sapientiæ parvus.

(a) Eccl. 1. 7. 10.

Lachrymæ viderunt hostium exercituum Chaldæorum.

Misericordia se sæpe spectabilem monstrat in plagis ac pœnitentiis DEI.

de increata, quæ est imago Patris, sed de communicata filijs hominum hîc mihi sermo est) quàm Domini timorem. Hinc est, quod lustrans in circuitu totam creaturarum seriem viatrix hæc Sapientia malévolam semper declinet animam, quæ sacri timoris nescia, effrœnem æmulatur belluam, non hominem rationis fræno circumdatum imitatur; effrons in gestibus, ferox in nutibus, procax in oculis, audax in fabulis, nugax in nœnijs, mordax in satyris, falax in ludicris.

Ingentia sunt vitia, quæ fugit & fugat genuinus amor DEI.

Fugit & fugat hæc sagax & prudens timor, non quidem caduci hominis, sed immortalis DEI. Hunc si removeris ab animo quantumvis moderato, ferociet audacia, stridebit insolentia, profiliet audacia, invereconda temeritas totam enervatarum virtutum seriem evertet. Est ingens bonorum congeries, quæ hoc parturiente sancti timoris utero gignitur, est finis nescia malorum penè omnium colluvies, infelicem illam inundans animam, quæ negligit timere; Amoris deplorat lachrymis, Idololatram infascinatæ gentilitatis dementiam, afflictus Doctor gentium, utque, horrorem tam stulti sceleris imprimeret magnanimis Romanorum mentibus, ejusdem voluntariam revelat ignorantiam, quæ se nolentes exui, volentes laborarunt: *cùm cognovissent DEUM, non sicut DEUM glorificaverunt; (b) hinc neque gestare poterant DEUM in cordibus suis, minùs portare in corpore suo; & quidem usque adeò cogno-*

verunt, ut unum faterentur esse principium, à quo exordirentur omnia, egrederentur universa; audi decernentem Mercurium, quem stolidi gentilitas Deorum associavit collegio, velut Deorum veredarium, qui tamen, quid de Divinitate sentiat, declaraturus definiebat eam fecunditatem: *Monas Monadem genuit; horret ac erubescit simul legens oculus, qui se credentis Christiani oculum profitetur! quasi clariùs diceret: ingenitus Unigenitum parturivit; Quæ igitur oppressit cæcitas palpantem intellectum, quænam damnandæ temeritas innumerum Deorum induxit numerum? certè stupiditas mentis esse non poterat obstaculum veritatis. Cognoverunt, & tamen cognitum glorificare noluerunt. Nescirem ego, quid homines naturâ sapientes, adeo effecerit insipientes, nisi sublime in vertentis Chaldæi periphrasim attentius observassem; sic quippe translata legitur: non fuerunt cognoscentes ad timendum; timore non præsentem delirat sapientia, hac cor humanum deferente, omnis scientia ignorat. Habe timorem incolam, & universam virtutum omnium Rempublicam, in tuam domum recepisti, hunc solùm excute, & mentis domicilium in vitiorum abominabile spelæum commutasti. Time vindicem dum tentaris, crede Judicem, dum inclinaris, & anxius de exitu delicias recusabis, timore pavidus prævaricari recusabis. Sed nos ulteriora casti timoris elogia, quò copiosius, eò salubriùs expendamus.*

Gentilitas agnoscens DEUM non timuit ipsum.

(b) ad Rom. 1. v. 21.

HE TH.

Versus
XXII.

Misericordia Domini, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes ejus.

Sermo Vigessimus Secundus.

Miferentis DEI Clementia punit & cruciat justos, nè eos consumat damnatione æterna.

Illuminatus Vates orditur non tristem querimoiam, sed potiùs suavissimam vocem laudis, à præliminari litera, quæ vitam sua translatione indicat, quasi moribundam, non

tamen mortuam salutem Solymæ interferalia ultricis Justitiæ vulnera intimaret; vix enim illucescit clariùs, vix radiat illustriùs, vix sua compareret in Majestate prodigiosior, vix adoratur in cœlestis

Miseri-
cordia
DEI erga ju-
stos consistit
in pœnis &
plagis.

flis gyri circuitu admirabilior misericor-
dia, quàm quando perversos Adæ poste-
ros severo castigat verberare, ut corrigat
prævaricantes, aut quando electos DEI
filios indefinente flagellat dextera, nè
dexteram dimittant. Est grande mise-
rentis clementiæ miraculum, quando æ-
ternis condignum ignibus, suis illuminat
splendoribus ad inspiciendum propinqui
interitus periculum, ut aversus conver-
tatur ad Dominum suum in toto corde
suo. Est ingens Divinæ miserationis
prodigium, quando profundit immer-
sum sordibus, innumeris irretitum cri-
minibus comiserante pupilla respicit, ad
accurrendum jacentem allicit, ad suppli-
candum insolentem erigit, ut appetat as-
surgere, blanditur misero, ut resolvat ac-
currere, morantem præstolatur; fovens
ut mater parvulum, nè diffidat, rogans
veluti pater prodigum, ut confidat. Est
nobile plaudentium Angelorum specta-
culum, videre reum inolescere, & DE-
UM non illicò ferire, prævaricatorem
adversus judicem insurgere, & vindicem
diutius exspectare, infamem massam pul-
veris cœlum injurijs laceffere, & cœli
Dominum prolixiori spatio dissimulare.
Obstupefcentia prorsus supernæ pieta-
tis dispensatio, quasi nesciret plectere
ultionum Dominus, aut suam nequiret
gloriam vindicare; Est manifestum in-
finitæ miserationis miraculum, latentes
in abdita scelerum sentina, nè ultra lateant,
revelare, laudatum in desiderijs animæ
sue peccatorem humiliare, & illum de-
tracto iniquitatis velamine palam mani-
festare, quem confono vociferantium
applausu mundus consuevit benedicere,
& veluti justorum præsidem commen-
dare. Revereor singula, & finis nescia,
& limite carentia benignitatis miseri-
cordissimæ insignia; illud hodie præ cæ-
teris occurrit altiùs commemorandum,
illud, si licet, libet amplius investiga-
re: cur sancta justorum agmina, &
flagellentur acriùs, & castigentur sapiùs,
quàm peccatorum flagitia, quàm atrocio-
ra longè facinora transgressorum? Pri-
usquàm Apostolorum Princeps electis
scriberet advenis dispersionis gentium,
jam in aniquis Prophetarum præfagijs,
in vetustissimis sacrorum voluminum fo-
lijs aut legebatur, aut saltè colligeba-
tur, irrevocabilem Divini tribunalis hanc
esse sententiam: *tempus est, ut incipiat ju-
dicium à Domo DEI.* (a) In justo, ex ip-
so quippe incipit Domus DEI, cum e-

enim non sit, qui non commiserit cul-
pam, omnes obligamur ad pœnam, vel
tolerandam in præsentì, vel in futuro
solvendam, hoc cum discrimine: quod
electorum animæ, quæ Domus DEI sunt,
purgentur in tempore, at mali, qui Do-
mus sunt diaboli, nunquam sunt qui-
dem expurgandæ, sed in æternitate æ-
ternum condemnandæ.

Nunc dimittentes istas in tenebro-
sis, & in umbra mortis, consideremus il-
las, in lumine diei, in unitate fidei, ad
charitatis meridiem cohabitantes; ab il-
lis recedamus, qui ducentes in bonis dies
suos, in puncto ad inferna descendunt,
ad istos accedamus, quos benigniori re-
spiciens intuitu, Divinus Legifer signa-
bat, & singularizabat peculiari lumine
vultus sui cum Moyse de illis colloquens:
*sanctificabor in ijs, qui appropinquant mihi,
& in conspectu omnis populi glorificabor.* (b) Erant illustres magni Aaronis filij Nadab
& Abiu, morum integritate conspicui,
Religionis sanctitate fulgidi, sublimitate
ministerij eminentes. Erat octava pater-
næ consecrationis dies, quando amplissi-
mæ populorum multitudini apparebat
gloria Domini in flammivomente sym-
bolo spectabilis (ut Glossa commentatur)
egressusque à tabernaculo, vel ab holo-
caustorum ara, imolabat holocaustoma-
ta, & inflammata subito devorabat. In-
horruit ad terrificum conflagentium vi-
ctimarum spectaculum, suspexit insi-
gnis flammicidij prodigium gemina con-
sternatorum fratrum innocentia, & ter-
riti novitate miraculi, quasi ad aram ap-
proximare diffidentes, alieno igne sua re-
plentes thuribula, incensum Domino
pro gratiarum actione offerre decreve-
runt; sed subito egressus à facie Domini
ignis cœlo deciduus, geminas hasce vi-
ctimas incendit ab inconsideratæ præ-
sumptionis macula expurgandas. Tre-
mit ad repentinum severæ internecionis
exitium legens oculus, horret expendens
animus, & quæstione humili deprecabundus non prava curiositate tumidus
investigare satagit, cur tam præpropere,
tam seriæ ultionis funere afflictus vidue-
tur Genitor, compatiens excrucietur pa-
truus, spectator populus terreatur, & in-
curia trepidantium ministrorum pusilla-
nimitas ad portas inferi, ad limbi carce-
rem derrudatur? Sicne sanctificatur Al-
tissimus, & interficiendo glorificatur, vin-
dicat quippe primò in ministris suis, ut

(b) Levit. 10.
v. 3.
Filij Aaronis
ob levem in-
juriam gra-
viter plectun-
tur, nè am-
plius plectan-
tur.

A domo DEI
incipit judi-
cium, quando
justi excen-
tur tribula-
tionibus.

(a) 1. Petr. 4.
v. 17.

non sint alijs norma prævaricandi, sed metnendi, sed contremiscendi. Appropinquabant ambo, non sola excellentioris ministerij dignitate, sed etiam innocuæ rectitudinis immunitate, nec tamen ideò culpa levior sinè ferali correctionis pœna dimittitur, sed, nè proserpat amplius, nè egeat puniri acrius, ad innocentes animæ præsidium exusti corporis incendiò aboleretur.

Filij DEI pro
suis trans-
gressionibus
acriter puni-
untur ex a-
more.

Non semper expectans DEUS ad pœnitentiam, dissimulat incrementa nostrorum scelerum, nè feriat, sed sæpe sæpius, quos expectando tolerat, æternis ignibus reservat; & quos armata flagellò dextera sinè cunctatione verberat, plerumque indemnes à terribilibus vitæ alterius supplicijs præservat; Electorum namque est hic ærumnarum varietate conteri; calamitatum continuatione reprimi, miseriarum asperitate subigi, tentationum adversitate adigi, ne blanditijs molliter allici, neque delicijs segniter attrahi, sed plagis & fœculis, nodis & vinculis, flagellis & tribulis ad secutura æternæ hæreditatis præmia erudiri. Hinc ad dilectum JESU discipulum ab instruente Magistro Veritatis dicitur: *Ego, quos amo, arguo & castigo*; (c) ut arguti reddantur per cautelam, caventes à ludicris & caducis, & casti efficiantur per disciplinam, timentes mundi amplexibus irretiri, & carnis voluptatibus illaqueari; non enim, qui ad honorum apices erigitur, non qui undosis deliciarum fluctibus exponitur, non, qui terrenæ ambitionis favoribus sustollitur, non, qui argenteis pecuniarum sarcinis obruitur, non, qui accumulatis sæcularium possessionum divitijs erigitur, ille hoc ipso charorum albo inseritur, aut amicorum ordini aggregatur, sed potius de suæ salutis discrimine non leviter periclitatur. Est siquidem irrevocabile increatæ Veritatis oraculum, dictante DEI Spiritu proverbiali Salomonis calamò exaratum: *quem diligit Dominus, corripit, & quasi Pater in filio complacet sibi.* (d) legunt Septuaginta Commentatores: *flagellat autem omnem filium; quem suscipit.* renuis suscipi, qui abnuis flagellari; fieri DEI Filius aut negligis, aut contemnis, qui corripitur pro tuis transgressionibus, puniri pro tuis prævaricationibus refugis vel gravatis. quis filius paternæ hæreditatis pignus excutit, quis hæres testatoris munificentiam non binis manibus

non amorosis affectibus apprehendit? qui sapit, correptionem sapientis diligit, quam stulta mens aut quærit fugere, aut satagit fugare. miraris sæpe prudentem à prudentia recedere, & sapientem dementari: est suæ fundamentum insipientiæ correptionis abjectio, & negligentia disciplinæ. Ecce proverbialis Salomon, quem nemo scientiarum multitudine inter mortales Adæ filios superavit, quem nullus profunditate incomparabilis sapientiæ inter terrigenas antecessit, tunc in delirium effæminatus cecidit, quando flagellis erudiri cœlitus recusavit; ideo quippe sapientia cor infatuati principis deseruit (ut opinatur Gregorius) quia nullam disciplinam interiorius custodivit.

Hinc increata Patris Sapientia, quem erudire à primis rudimentis incipit, flagellis assvefacere contendit; cur alioquin accedentes Zebedæi filios hac prima quæstione interrogatos excipisset? *potestis calicem bibere, quem ego bibiturus sum.* (e) Egebant erudiri, qui rudes adeò in schola sanctitatis existerant, ut nec scirent quid peterent, nec enim ausi fuissent petere, si, quid præsumpserant petere, scivissent, avocabantur siquidem ad dexteram à sinistra, dum Apostolico humillimo sanctitatis collegio aggregabantur, & tamen materna voce currere petebant ad sinistram. Petebat, sed altiori stylo, sublimiori voto coronatus Psalteres segratum summo benefactori DEO largiter exhibere, nec aliud spondendum liberalius, non aliud offerendum aptius judicabat, quam calicem oblatum cœlitus acceptatum promittere: *Calicem salutaris accipiam.* (f) legit Hieronymus: *calicem JESU accipiam.* quem clariori stylo explicans Lyranus interpretatur, *atrocitatem persecutionis, quæ in Scriptura calix dicitur, acceptabo.* eundem sibi charissimis repræsentat æterna Veritas Discipulis in signum omnimodæ familiaritatis, quo sinè nullam orditur contrahere amicitiam; primum suæ salutis auspiciū ordiuntur. si tribulari ambiunt, quod est calicem propinare, vel saltè, si propinatum annunt acceptare, salutem hoc salutari poculo nundinantur: Querebat Salvatorem, salvari ambiens anima, initialis adhuc discipula, quæ nondum hætenus didicerat advenientem excipere, pulsantem intromittere, amantem etiam ob-

(c) Apoc. 3.
v. 19.

(d) Prov. 3.
v. 12.

Primum amicitia signum
Opignus, est
haustus obla-
tus in calice
Christi.
(e) Matth. 20.
v. 38.

(f) Ps. 115. v. 4.
Calix JESU
est calix salu-
taris, quia est
calix amari-
tudinis in hoc
mundo.

enim dilectus electam sibi sponsam celeriori Evangelicæ perfectionis vestigio progredi, non implicatam pallijs, non aggravatam sarcinis retardari. Agnovit consuetam cœlestis sapientiæ hanc esse Methodum vir patiens in suo sat rudi Athenæo, quando affixus sterquilinio, velut illustri insidens cathedræ, non sedem occupans pestilentia, præclaram celebri triumviratûs auditorio observandam tradidit regulam, ad flagellantem innocuæ sanctitatis arbitrum conversus: *visitas eum diluculo, & subito probas illum.* (m) diluculum tunc exoriri dicitur cum subobscurus expiraturæ noctis terminus in claritatem luminis velut transmigrans commutatur; quod ibi egregius prædicator insinuat, ubi Romanam exhortaturus gentem, ad deferendas errorum tenebras, & amplectendæ veritatis lucem subtiliter invitat: *no præcessit, dies autem appropinquavit, abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.* (n) dum ergo lux, quæ illuminat omnem hominem, in nostris cordibus profligatis errorum tenebris orditur illucescere, tunc pariter nos diluculo inchoat visitare, sed vix dilectam sibi animam illustrans visitat, vix transparentes radios suæ cognitionis justo communicat, quando eundem absque dilata intercupedine percutiendo probat. An non visitabatur diluculo prodigiosus ille Prophetarum princeps, qui solo verbo cœlum, nè plueret, continuit, & iterum pro libitu, ut magnæ pluviae sonum ederet, illudmet reseravit? qui tamen severo impiæ Jezabelis probatus tentamine, in antris velut totius Judææ proscriptus exul, per avia sylvarum profugus, in antris instar latentis belluæ se abscondit. Visitabatur diluculo in ipso ærumnarum primordio irradiatus superno lumine vix simplex & rectus Job, quando spretis amissarum possessionum opibus & orbitatem prolium admirabiliter sustinuit, & sugillantis fæminæ effrœneim stultitiam sapienter redarguit, & cavillantium amicorum calumnias amanter tolerans, prudenter refutavit, qui tamen post tanti splendorem luminis eosdem repentina deprecatione ad commiserandum provocat, *quia manus Domini tetigit me.* (o)

(m) Job. 7. v. 18.
(n) Rom. 13. v. 12.
(o) Job. 19. v. 21.

Ecce, quem Pater luminum diluculo visitaverat, cui inconcussam immobilis tolerantia fortitudinem præbuerat,

quem sua suffulcire dignabatur opitulatrice gratiâ, quem commendare coram angelico beatarum mentium statuerat collegio, hic modò eadem auxiliatrice manu premitur, qua dirigente nuper in domum luctûs deducebatur, nè succumberet, dirigebatur hac feriente dextera, nè insultanti perditionis filio orbem circumvago in prædam cederet, sed fortem armatum patientia vinceret, non forti canis robore superaret. Scrutare prostratum ad suburbanæ Damascenæ Metropolis suburbia Paulum, JESU persecutorem, qui decidentibus squamis cæpit terrena cernere, quæ mundi sunt solatia discernere, qui post sublimia heroicarum virtutum exercitia in cœlum tertium trahitur, ubi arcana verba audiens, quæ homini non licet eloqui, supremis illuminationibus imbutus, cœlestibus mysterijs informatur; sed mox post visitationem cœligenam in terris laboribus obruitur, carceribus includitur, naufragijs immergitur, periculis obvolvitur, virgis ceditur, à fluctibus absorbetur. Infer cum inferente Gregorio: *diluculo ergo DEUS hominem visitat, sed subito post visitationem probat, quia & collato munere sublevat, & abstracto ad paululum, ipsum sibi hominem demonstrat.* (p) ut quàm sit debilis ad supportandum videat, quàmque celeriter ad levem spirantis austri motum vacillare, quàm subito ad sinistrum impetuosi Aquilonis assultu solet succumbere, confusus recognoscat. Effæminatus concupiscentis Adæ filius, nec tota contentus die, noctem in diem vertit; nec inter obscuras silentiosæ noctis umbras definit nunc creaturam ad existimatæ calamitatis horrorem incitare, nunc proprias adversitatum myriades decantare nunc fortunatam impunium prævaricatorum vitam execrari, nunc rigidam gementium justorum sortem detestari, nunc tardigradam adversus impios vindictam increpare, nunc præproperam ad puniendum hos, qui recto sunt corde, Justitiam præsumit censurare; quasi ulcisci nescia, nec futurorum præscia Omnipotentis Providentia peccatori blandiretur ad votum, dum tenui justorum agmini quasi offensus adversaretur, eosdem veluti conterens ad nurum. Delira mortalitas pravæ iniquitatis mala progenies, ad voluptatis momentum, videt ornatas, Babylonis filias, sicut similitudinem templi, continuis amatorum affectibus frui,

(p) lib. 3. mor. 6. 17.

frui, indefinentibus fortunatorum successuum epulis vesci, & veluti eadem foret proprietas, redimiri in cœlis, & coronari in terris, terrenam invident caducæ voluptatis prosperitatem, quæ tamen signatum pecus non ducit ad vitam, sed trahit in mortem.

Invitat Apostolus ad thronum, non justitiæ, sed gratiæ, ut gratiam consequamur.

Quàm longè aliter suos erudit Discipulos egregius Magister gentium, dum sibi succedentes, se prævium insequentes, hoc svari, sed forti simul epiphonemate convocat & invitat: quomodo gallina congregat pullos suos, nè ulla remanens, milvo in prædam cedat, sic anxius Magister gentium colligere suorum pedissequorum animas nititur, illasque in consecrandam Altissimo adoritur immolare: *adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.*

(q) Hebræ: 4. v. 16.

(q) Ad eundum, non ad sedendum, ad insequendum provocat, non ad quiescendum; promittit optatæ reconciliationis vadimonium, offert propitiæ placari Judicis faciem, spondet ratificatum plenæ remissionis chirographum, à throno gratiæ reportandum, in throno gratiæ extradendum; morari prohibet, accellerare svari; nè dilata cœlestis Clementiæ benignitas differentem condemnet animam, ad opportunitatem temporis jubet reflectere; quod si elabi contigerit, omnis misericordiæ importunitas cum fine temporis quasi finita expirabit. Enimverò, quæ optabilior fors potest reo accidere, quàm inclinatum ad veniam, quantumvis læsum Judicem reperire? ubinam proniorem suspicaberis ad audiendum, quàm in solio misericordiæ, ubi regens miseretur & commodat, quàm in throno gratiæ, ubi sedens absolvit & resolvit reos & compeditos? Reflecte oculum ad corrigentem, quàm svari spiritu ad absolvendos anhelat peccatores; erige palpebram, ut videas, non auro & purpura ad terrorem, sed patientiæ & tolerantiam circumdatum ad amorem; agnosce Pontificem nostrum, non Synagogæ Vindicem, ut condemnetur, sed Sponsum Ecclesiæ, ut suis cum parvulis confortetur, suis cum filiis sublevetur, suis cum flentibus refocilletur, suis cum pœnitentibus à consolationis ubere lactetur.

Cerne non incorporeum cœlestis militiæ principem, non nescium carnis

Angelum, qui, licet foret flammiger Seraphim, volens ardenti desiderio agris succurrere, quantumvis esset scientificus præ cæteris spiritibus Cherubim, noscens quascunque agrotantium indigentiam tollere, quibusvis malè habentibus subvenire; haud tamen posset compati per omnia infirmitatibus nostris: quia pati nas.

non didicit, nunquam sustinuit infirmo corpore aggregari. Dicam ampliùs, hic ipse magni consilij Angelus, supremus angelicæ nobilitatis Conditor, priusquam exinanitus se vermem cerneret repentem in valle lachrymarum, non habuit subjectionis experientiam, nullum expertus est compeditorum in mundi carcere mancipatum; at ubi paulò minùs ab Angelis minoratus, opprobrium hominum factus, per omnia absque peccato tentatus, confligit cum mundi Principe, quem ejecit, convixit cum misero homine, quem redemit, expertus est in passione misericordiam (ut loquitur Doctor mellifluus) in subjectione obedientiam, factus obediens usque ad mortem crucis; per hanc tamen experientiam non sua & scientia crevit, sed nostra nobis fiducia crevit, dum ex abjecta nostræ cognitionis conditione, ex contracta nostri sanguinis affinitate factus est quodammodo pronior ad miseris succurrendum, evasit veluti apud Patrem fortior ad vulneratos Adæ filios roborandū, ad fragiles calamitatum omnigenarum posthumos plenius protegendum. *Acedamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ!*

illud admiror ego, cur non ad thronum gloriæ hæredes invitentur, si cohæredi suo jubentur fiduciali animo aproximare? cur thronus gratiæ accessuris præfigitur? cur non solium gloriæ ejus? cur non sedentis ad dexteram Patris augusta sedes injungitur adeunda? In Rege nostro regnat tam gubernatrix gratia, quàm reparatrix misericordia, absit, ut nesciam; sed post devictam mortem mortem, post alligatum Sathanam in deserto, non aliud conscendit regale solium, quàm coronatum immensæ gloriæ theatrum; cur ergo egregij Prædicatoris vestigia pressuri viatores, ad thronum gratiæ velut ad nostri asylum refugij appropinquare stimulamur? An fortè ad illam illius throni sedem elongabatur ecstaticus Pauli oculus, quam Apocalypticus describens Angelus, hoc schema mysticum exarabat: *Ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio se-*

Non ad thronum gloriæ, sed gratiæ invitamur.

(r) Apoc. 5.
v. 5.

niorum agnum sta tem tanquam occisum ;
(r) Jacentem expectassem , vix enim occisus stare sustinet, sed semper consuevit velut corruens jacere ; stat tamen tanquam ad opus cœptæ redemptionis consummandum (ut autumat Richardus) stat quasi ad judicandum illos , qui Regi Judæorum dimittere sedem regiam, & suo à throno descendere fallaciter persuadebant ; stat tamen occisus, quia mors victum non retinuit, sed victa resurgentem coacta est dimittere, seque subicere morienti : *quasi mors, non veritas mortis, sed transitus ex hoc mundo ad Patrem.* An fortè idcirco quasi mortuus dicitur, quia (Ansberto elucidante) toties idem agnus quasi occiditur, quoties membra ejus crucigeri JESU. pedissequi, se morte velut spontanea à cunctis hujus mortalis vitæ concupiscentijs separant ? aut à pravis hominibus persecutiones tolerant, ut passionibus capitis sui in sua carne adimpleant ; quasi quod defuit passionibus Christi?

Mors justorum est tantum similitudo mortis.

Est igitur hic thronus gratiæ, cui agnus tanquam occisus innititur, in quo suo velut in solio reclinatur : est crux Dominica. Judiciale est solium, in quo & latro pœnitens à suis reatibus absolvitur, & corivalis æmulus ob horrores blasphemiae à sinistra velut hædorum primicerius ad tartara condemnatur. Ad hoc igitur centrum stantis Clementiæ, ad hoc tribunal vindicantis Justitiæ, ad hanc sedem præsentis Misericordiæ, ad hunc thronum regnantis à ligno Regis gloriæ fiducialiter accedamus. Sed cur hortatur ad fiduciam, dum accedendam indicat gratiam ? an fortè quid metuendum præviderat, vel quod timeri poterat, non jam à tenebrarum incolis, sed à DEI filiis, à lucis beatæ incolis reticebat ? scrutemur nonnihil profundius, ut latens velatæ Veritatis mysterium securiori indagine eruamus. Regrediamur ad Apocalypsicum exploratorem, qui immortalis sæculorum Regis contemplatus solium, ejusdem compendiatam effigiat magnificentiam, delineat sublimis eminentiæ Majestatem : *de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua, (s) & septem lampades ante thronum ; legit Syrus : à throno exeunt fulgura, & vox tonitruum ; vertitque Victorinus : septem fulgura & tonitrua adver-*

(s) Apoc. 4.
v. 5.

De throno gratiæ non procedunt blanditiæ, sed faces ignis ardentis. Terribile prælagium ! fulgura & tonitrua adversitatum.

vociferantur tonitrua ! ecquid non citius effugiat, quam accedat ? Revereor oculatam præoccupantis Apostoli Providentiam, dum persuasurus aditum, præmittit fiduciam meticulosis cordibus omnino necessariam, nè approximare horreant, sacroque horrore perterriti, à manifestis furoris Domini indicijs recedant. Decreverat Altissimus descendere à montibus æternis ad collem Sinai, perennaturum fœdus cum domo Jacob contracturus, legemque ordinatricis Sapientiæ suæ filiis Israël intimaturus, quibus svavissimam sanctissimæ dilectionis suæ expressurus teneritudinem, se electum hunc sui amoris populum, ad instar æquilæ bajulantis pullos suos ex hostium furoribus, ex Ægyptiorum compedibus, ex tot itinerum periculis, ex tot adversariorum insidijs avulsum sustulisse protestatur ; ut enim Doctor Angelicus commentatur, *populus Israël erat dilectissimus pro tempore illo. comparatione aliorum populorum, qui idolis serviebant ; non autem comparatione populi novi testamenti.* (t) (t) 4 Dist. 8. Inclarescebat matutina præfixæ diei serenitas, & ecce ! *inceptum audiri tonitrua, ac micare fulgura,* (u) ad declarandum sanctissimi Numinis Majestatem, contremuit ad sonum tonantis auræ accedens Israël ; ut enim Nyssen Præsul elucidat, aër absque vocalibus instrumentis divina formabat virtute orationem, significantem decalogi inalterabilem obligationem. (u) Exod. 19. v. 16.

Est tamen peculiaris inter Apocalypsicam & montis Sinai tumultuantem aërem differentia, est singulare vociferantia inter tonitrua discrimen : Hic enim in flammivomentis Sinai theatro, præcedit comminabundum tonitruum, sed splendor fulguris subsequitur, ut prius terreantur consternata tremantium auditorum corda, antequam fulgor suspensam recreet pupillam. Erat timoris lex, metum prius incutiens, quam nuntians amorem ; at verò lex amoris à throno gratiæ sonans & tonans clementiam, prius præmittit coruscationem fulguris ad intuentium delicias, post quam subsequitur tonitruum severitas amantis, non terrentis cœlorum Principis, quæ justos præmonet ad cavendum : nè terreantur cœli vocibus, sed animentur ad supportandam throni hujus asperitatem, ad tolerandam præfiguratam calamitatum congeriem, ad amplectendam vicissitudi-

DEUS magis dilexit Ecclesiam quam Synagagam.

dinem ærumnarum. Demulcet oculum irradians lusus fulgurum, ut minùs terreat clangor tonitruum, ut levius adumbrata calamitatum intemperies retineat accedentem, ut subsequutura præmiandæ patientiæ charitas, tempestuosam alleviet conglomeratæ tribulationis adversitatem; ut enim Tuitiensis Abbas clarissimè hunc thronum gratiæ commentatur, fulgurantia corruscationum incendia interpretatur: *DEUS in verbis rigorem ac asperitatem, in opere autem misericordiam*

In novo testamento fulgur præcedit vocem tonitruum, quia prior est illuminatio animæ quam terror pænæ, contrarium accidit in lege veteri.

ac benignitatem indicabat. Vox Verbi terrere flagitat, sed fulgur operis intendit consolari; ut si egredientia de cruentato Dominicæ crucis folio subeundarum incommoditatum tonitrua, accedere volentem animum retrahunt & retardant successuræ irradiationes misericordiarum, ingentia stipendia præmiorum, indefectibilis æternitas gaudiorum impellant recalcitrantem, exstimulent retardantem, urgeant deliberantem. Sit non inficior jactura mercium dolori, morborum molestia timori, inexpectata pauperies pudori, amicorum defectio mærori, periculorum colluvies terrori, est vox tonitruum, sed fulgurantis, est ictus fulminis, sed radiantis, est præco Numinis, sed consolantis; sua his tenebris non desunt sydera, quibus illuminantur, suæ his hostibus non desunt jacula, quibus confodiantur, sua his fluctibus non deest anchora, quibus elusa divertantur, suis his præliis non desunt laureæ, quibus victoria coronetur, sua hos inter turbines faventis Austri aspirant flamina, quibus dissociantur; premi non semper debilitatis est judicium, sed sæpe sæpius invictæ fortitudinis argumentum. Si tuam Sponso sanguinem desponsari animam, si Regis regum eam appropinquare cupis folio, vide, ut sponsæ unius, ut amicæ unius, ut charissimæ in delicijs æmuletur venustatem, ut pari ac illa regalis prærogativæ insigniaris excellentiâ, id est: *ut sint emissiones tuæ paradysus malorum punicorum cum pomorum fructibus*, (x) nè desint deflui exundantium oculorum rivuli, stillantes ne absint lachrymæ, quæ virescentem fructiferi cordis aream abluant ad decorem, irrigent ad fecunditatem; quod si ob primam violatæ arboris recordationem pomum displiceat, placeat septuaginta Commentatorum versio: *cum fructu nucum*, ut in duritia corticis as-

peritatem asperitas exprimat, & in latentis nuclei dulcedine, immensa tolleratarum adversitatum suavitas adumbratur.

Emissiones fructuum, arguunt immissiones calicas præcessisse; nec enim tellus ubertatem germinat, nisi prius fertilibus irrigata imbribus, ariditatem exuens revirescat: sic nisi aridis mortalium cordibus vivæ Divinarum consolationum aquæ immergantur, non possunt proruberare paradysum malorum punicorum copiâ redundantem. Quod si in malis punicis rubens & usque ad sanguinem residens patientia intelligitur, in hoc spirante deliciarum paradiso intemeratus Adam, secundus homo de cœlo cœlestis & pascitur & commoratur; suavi odore pomorum trahitur, sed forti nucum resistentiâ patienti virilis animæ duritia delitiosius oblectatur; color puniceus per erubescens verecundiam insipientis oculos recreat, sed cortex nucens omnem excludens molliem, est toleranti JESU eò acceptior, quò conformior, dum passionis suæ per imitationem sustentis à perseverantis animæ, vivam imaginem repræsentat; nulla hic amoris proprii inepta teneritudo recluditur, nulla privata potestatis affectio suum nanciscitur latibulum, ubi sincera charitas crucifixo Redemptori unit creaturam redemptam, & cortex omnem præcludens sæcularibus delicijs ingressum, munit fidelem crucis bajulam, nè retardetur. Sunt mala punica, quæ sub purpureo cortice granorum multitudinem reclusam continent, ut gloriosos ærumnarum bajulos, qui abnegantes semetipsos tollunt crucem, velut in gemino schemate repræsentent; qui dum in igne tribulationis positi, sufferre adversitatum onera non desinunt, numerosam omnigenarum virtutum seriem interius colligunt, collectarumque suavissimum odorem exterius in spectatorum ædificationem spargunt. Hi sunt, in quorum tolerantia absque simulatione, in quorum patientia absque murmuratione, Crux Christi fructificare in veritate dicitur, dum ærumnosa eorundem vita, ad normam Crucifixi Redemptoris componitur, & quidquid egere patiens charitas nititur, huic sanctuarij trutinæ appendatur, ut singula agentium opera ad solum hujus stateræ pondus expendantur;

Fructus nucis est tribulatio justorum.

tur, Ad unam hujus mensuræ magnitudinem velut ad uniformitatis regulam protendantur.

Intuebatur fructiferam hanc opulentiam illuminatus præfagi Joëlis oculus, dum amænissimum emissionum hujus paradisi spectaculum contemplaretur, & horum fructuum radici applaudens, efaretur: *germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum.* (y)

(y) Joël: 2.
v. 22.

Radix omnis
sancti gemitus
patientia
est Crux Christi.

quid enim aliud in speciosis deserti, quam contemplativæ in claustris animæ, quam segregatæ à mundanis affectibus electorum turmæ, quam exultantia à regione vanitatis justorum agmina subauditur? desertum & aridum & sterile reputatur inane sæculum, in quo & Verbum DEI à circumdantibus divitiarum spinis, nè floreat, suffocatur, & devians à via rectitudinis viator, in suo descensu à viriorum latronibus sauciatur, in qua iniquitatum regia quandoque consurgit odor sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus; nam licet mundanæ cupiditates odor mortis ad mortem sit, cujus ubertas est inanitas, hoc tamen in solo sterili, speciosissima reperiuntur germina, à quo nec voluit excludi ager plenus, ager uberrimus, cujus anxia spirabat sollicitudine, ad quem urgens aspirabat, amanter suspirabat, quæ gemens supplicabat: *veni dilecte mihi egrediamur in agrum*

(z) Cant: 7.
v. 11.

(z) ad meditandum cum Isaac. qua ratione motus, qua pietate ductus, qua bonitate svasus, qua charitate tractus assumpserit Verbum DEI glebam mortalitatis nostræ: *in agrum cum sponsa sponsus egreditur, quando Verbum DEI carne suscepta in thalamo Virginis mundo monstratur*, Scribit Papa Gregorius. (a)

(a) in 7.
c. Cant:

Ignorat alium, hunc si excipias, amatrix anima, quæ horret pratum luxuriæ & campum latissimæ vanitatis. Hic pululant non flores lectuli molles ac delicati, sed floret hic illorum campi florum lectulus, quos nec sinister adversitatum turbo deserit, nec tamen quos assiluit prostermit; quos imber ærumnarum concutit, non tamen obruit, sed radicos fortius extollit; quos tempestuosa inimicorum rabies calcit ambrosiosis pedibus, premit furibundis affectibus, nec tamen huic insertas agro eruit, nec ab hac benedicta beatæ fertilitatis terra evellit, aut avellit dum enim confederata elementorum intem-

peries, associata filiorum Adæ intemperies, coacervata malignorum spirituum colluvies, & debachantur, & comminantur, & aspernantur, & averfantur, & execrantur & objurgantur, hæc sola desolatorum cordium, hæc una gemebundarum mentium vox laudis amaro inter strepitus auditur: *miser cordia Domini, quia non sumus consumpti.* denique speciosa deserti sunt germina, negant illius inimici hominis sulcari vomere, qui seminat zizania in tritico, horrent & abnuunt irrigari virulento voluptatum stillicidio, detrectant & recusant impinguari à rore terrestris gratiæ, qui oleum peccatoris est! Hinc sterilescunt, sed mundo, ut cælo florent, germinent, & sua replentes horrea, messorum Angelos delectent.

Quod si hanc fertilem seu floris, seu grani speciem, in terra deserta & invia (nam pauci ambulant per eam) discutias, si cum exploratoribus Josue interiora terræ hujus investigare flagitas, si inter lingua sylvarum vitales hæce arbores, in hoc malorum granatorum arboreto investigare flagitas, cur germinaverint speciosa deserti? solertiùs interroga, & ubi à respondente Propheta percipis, *quia lignum attulit fructum suum*, non quære cedrum Libani, nec Syonæi culminis Cypressum, ad decalvatum Golgothæi culminis verticem respice, ad apicem sterilis Calvariæ mentem erige: ubi dum Dominus juxta notissimum Osæ vaticinium, adduxit ventum de deserto urentem, quando furibunda insanientis Synagogæ progenies dissimulante providentia sinebatur fremere cum gentibus adversus Dominum, & adversus Christum ejus, in monte hoc non quidem medullatorum est ipse pingvium, sed in terra sitiente, ubi sitiens quidam singultuabat, *anima mea sicut terra sine aqua tibi*, (b) in hoc sterilesciente jugo, lignum vitæ verberabundi cordis oculo intuens, omnem in illud obtutum conjice, hoc enim fructificante speciosa deserti germinant, quo non efflorescente, in ipso licet amplissimo paradisi arboreto collocata sterilescunt. Ab hoc salutis stipite originantur emissiones paradisi malorum granatorum, est ipse corona gloriæ, & diadema regni, quo tunc Rex Regum coronari voluit, dum exaltatus à terra præ omnibus hæc mala pu-

(b) Ps. 142. v. 6.

Ager ad quem
sponsa sponsum
invitat
est meditatio
incarnationis
Dominicæ.

Animæ san-
ctæ volentes
in cruce vive-
re Malogra-
nata sunt.

punica, effigiatas in hoc purpurante symbolo gloriosorum cœlestis militiæ principum animas, gementes in terra aliena Solymæ filias, rubentes à patientia, purpurascentes ab ærurnarum tolerantia illustres justorum animas attraxit, ut jam non nisi Christo confixæ ambient in cruce vivere, sub hac salutifera obumbrantis vitæ umbra desiderant suscitari. Sunt coronata malorum punicatorum capita, sunt cincta beatæ perennitatis diademate sauciatorum victorum agmina, quid mirum, si in crucem attrahantur, ut in cruce cum crucifixo capite commorentur? bene optimè: nam hæ emissiones sunt attrahentis JESU immissiones; nec enim terra nostra hanc ubertatem suavissimorum fructuum posset protuberare, non posset hisce malis optimis largiter abundare, si lignum non attulisset fructum suum, dum crucifixum te suis excepit brachijs, fructum non tam caduci temporis, licet maturatum in tempore, quàm beatissimæ æternitatis. à te dimanat centuplicatum sustinentis patientiæ germen, fructus cum plenitudine æternitatis; beati siquidem à vita in vita, sed tribulationibus consita, adversitatibus circumvallata canonizantur, dum Verbum Veritatis hanc infallibilem pronunciat: *beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam.*

Addamus aliam malorum granatorum proprietatem, & quidem inseparabilem, nec segregari penitus valentem: est singularis in hoc germine venustas, compactus granorum ordo, singula singulis cohærent firmiter, dissolvi ab invicem renuentes, comprimuntur, & non resiliunt; hæc est justorum congregatio nonnihil ardua, dum undique ab extra constringuntur, ab illis, quorum concupiscentiæ non satis latus est mundus, & tamen se sinunt patientes angustari, imò desiderant in punico Dominicæ Passionis cortice inter anxiantes comprimendum adversitatum angustias restringi & cruciari. Denique velut quedam hujus maligna sunt, qui sibi nativum ducunt, sub disciplinæ corio contineri, quia non tam premi se censent, quàm protegi, (c) explanat Gillebertus Abbas, pressuram protectionem reputant, certi non esse fortius invictæ sanctitatis propugnaculum, quàm solidissimum probatæ inter

ærumnas patientiæ munimentum; plangant abjecta carnis suæ mancipia, dum sua contingit corpora ægrotare; gemant indigni subigentis concupiscentiæ pedissequi, dum metuunt se voluptatibus spoliari; indoleant enerves animæ, suarum divitiarum infames vernulæ, dum notant se velut antea coacervatis opibus non ultra abundare; Horrentes lugeant deliciarum victimæ, dum sua se exuendos prævident honorum vanitate; non sunt speciosa deserti germina, sed sunt deformia arefactorum palmitum sarmenta. Vos, qui continuante risu emaciatas hæce mundicolarum facies exploditis, misericordias Domini nuncupatis plenos miseriarum corbes, quos collo vestro aut mūdus incipit supportandos, aut caro adjicit bajulandos, aut principes mundi hujus imponit sustentandos; *misericiordiæ Domini*, hæc sunt miseriæ; nam licet sint vilis fimi stercora, sunt tamen utilissima frugum tegmina, quibus à gelu vanitatis & à frigore peccaminosæ perversitatis hæc mala pecunia protegentur, dum obruuntur, soventur, dum comprimuntur. Felix est verax censor, qui dum se sentit angustari, agnoscit pariter se potenter assecurari, cujus dum dolet caro se cruciari, exultat spiritus se exaltari; dum corpus cogitur nonnihil debilitari, lætatur animus se roborari. quid juvat fortis dextera, si desinenti adversantis antagonistæ exercitio, in segni otio detestabiliter marcescat? quid prodest robustæ virtutis acquisitio, si lapsu temporis, deficiente occasionis beneficio finè luctamine pereat, aut sensim evanescat? quid infert profiteri militem, & nunquam præliari? juratam protestari adversus tenebrarum potestatem inimicitiam, nec unquam adversari? ambi luctamina, si Heros es, quære victorias, si Athleta es. respuis laureas, qui pugnas metuis; coronas respuis, qui vulnerari detestaris. Audi veteranum inter agonotheas principem, inter duces Archiducem, inter victoriosos pugiles Archistrategum. Audi, quidnam sit vivere, qui vivis, sed vitam corporis, non spiritus, dum vivens times cum hostibus configere, quæris in odiosa requie putridi instar cadaveris jacere; ausculta loquentem illum, qui suis non peccavit labijs, quod magno nuper Apostolo, quod Apostolico censurantis Jacobi oraculo supremum perfectionis Evangelicæ est complementum:

Grana mali
punici sub uno
cortice pre-
muntur, sic
justi sub præ-
sura ærum-
narum affli-
guntur.

Justi idem est
premi ac pro-
tegi.

(c) Serm. 25.
in Cant.

si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. (d) Jac: 3. v. 2. De viro hoc, quem audis à tota pene creaturarum congerie impugnatum, à tenebrarum principe toto in corpore immaniter sauciatus, amicorum sugillantium calumnijs aggravatum, à stulta conjuge non leviter tentatum, testatur Spiritus Veritatis: *in omnibus his non peccavit Job labijs suis*; (e) neque enim occultæ consolationis ambitione conticescens intumuit, nec linguam ad sui Conditoris ignominiam relaxavit.

Hoc igitur tuam, meamque docente ignorantiam, quidnam sit vivere, auscultemus: *militia* (à plerisque tantum communiùs legitur *tentatio*) est *vita hominis super terram*; (f) quæ alterutrius vocabuli materialis differentia, diversum quidem sonum exprimit, eandem tamen significationem parit; *tentatio ipsa militia est* (elucidat conformem dissoni sensus convenientiam Gregorius) *quia, dum contra malignorum spirituum insidias vigilat, in bellorum procinctu procul dubio exsudat.* (g) Id unum periphrasis Græca insinuat, dum vitam hominis locum pyratibus infestum nuncupat, ubi multiplex tentatio viventem aggreditur, ubi velut in pyraterio fluctuans navis animæ à tenebrarum potestate assilitur.

(g) Lib. 8. moral: c. 3.

Finis belli est pax.

(h) 4. Ethic.

Militia pro sibi præfixo limite, pro sui decursus termino, non nisi suavem deliciosæ pacis fructum vendicat, sed non in prælio consequendum, nondum in armilustrio obtinendum; *bellamus enim* (teste Philosopho) *ut pacem habeamus*; (h) à sago procurandam, in toga celebrandam, in castris indagandam, in aulis conservandam; sic ultima nostræ mortalitatis felicitas, inter præsentis vitæ limites non constringitur, sed solum in beatorum solo, non in viatorum bivio, sed in viæ finali vestibulo exorditur; mille periculis in tempore obruimur, innumeris adversitatum jaculis in hoc mortali stadio impetimur, mille conflictibus exponimur, hostili agmine undique cingimur, & quod non volumus, invicti trahimur, ad colluctandum nolentes etiam compellimur, hastis & gladijs concupiscentiæ lancinamur. Illud est advertendum cautiùs, est diligentius observandum, quod belligera indefinentis belli conditio non solum vitæ hominis tanquam inseparabilis proprietas attribuitur, sed ipsa militaris esse tentatio de-

scribatur; non tantum tentatione vexari dicitur, sed ipsa esse tentatio exhibetur, ut sine tentationis luctamine hominem non vivum reputes, sed esse mortuum designes; nam quia ab eadem origine pœna cum culpa nascitur, nobiscum antagonistam nostrum, velut congenitum deducimus, quem arduo cum conamine confligentem vincimus, non sine continuo discrimine devictum enervamus. Et licet justorum providentia semper vigilantibus studio præcidere satagat, quod ex fragilitate miseræ infirmitatis suæ generat, semper tamen generare continuat, quod præcidat.

Tentatio est vita hominis super terram, inquit Gregorius, *quæ aut aliena virtutibus ad cæleste præmium surgere non valet, aut ditata donis spiritualibus aliquando deterius ex occasione virtutum ruit.* (i) Est unum illud hujus congenitæ afflictionis solatium, quod vita hominis sit militaris tentatio super terram, quæ loci restrictione innuitur, quod etiam sit vita hominis in cælo, quæ tamen à luctatore nobili non citius acquiritur, donec lucta terrestris finali victoria concludatur. Interea durante mora temporis, pyratarum incursum affligimur, tentationum assultibus exulceramur, nulla lassatis requies conceditur, vix aliquod intercalandi luctaminis armistitium indulgetur. In die nocturna requies quaeritur, in nocte ad diluculum anhelatur; ô quoties lassata senectus mortem invocat! nec ejus accelerationem impetrat, quam tamen, si impetrata venerit, quasi præproperam fastidit. Has inter acerbæ amaritudinum vicissitudines inquietati vivimus, ut destitutam requie militiam vivamus; inter dolores afflictæ plangimus, inter insultus hostium timeamus, nunquam à perturbationibus requiescimus, semper inquietati laboribus vacamus; hic igitur indefinenter est laborandum, donec hora post horas temporis advenerit ad quiescendum. Hæc inter funesta præliorum classica, misericordias Domini sancta justorum agmina concinunt, neque tot inter prævaricationum discrimina conservari, tot inter adversitatum fastidia confortari, tot inter tentationum spicula rariùs vulnerari, dum recolunt se non consumi, se non occidi, se non damnari, Divinæ solum misericordis providentiæ humiliter adscribunt. Sic præcinebat grandis dux mi-

Humana vita in via est pyraterium tentationum. (d) lib. 8. moral: c. 3.

In prælio tentationum justus probatur non consumi.

litum dum psallebat: *DEUS repulisti nos, & destruxisti nos, iratus es, & misertus es nobis*; (l) præliminaris Psalmi titulus, sive Davidis canticum inscribitur, quantumvis de cruento Syriorum prælio decantetur; quam tituli inscriptionem vertens Hieronymus, apponit: *victrici pro lilijs testimonium humilis & perfecti David*. ut scias, hoc esse militare perfectorum canticum, quando pro lilijs, pro conservanda intemeratæ legis integritate militant, quando submissione humiles, pro consummatæ perfectionis laurea decertant. Est singulare advertentis Augustini mysterium, quod mox initio psallentis legitur, ut, cui psalmum dedicet, agnoscatur: *in finem pro his, qui immutabuntur*; & quia finis legis non alius præter Christum est, ei inscribitur, ei & dedicatur; nè tamen suo destituatur fructu hæc florida inscriptio, ut suum assequatur emolumentum hæc utilis præfatio, quantocyus inscribitur, *pro his, qui immutabuntur*, est ille finis cuius gratia, cui soli laus omnis debetur & gloria, sunt isti finis cui, qui immutantur, propter quos legimus, propter quos novimus fuisse hunc psalmum exaratum. Ad illum tuus reflectat suspensæ mentis oculus, qui est Rex pacificus inter suprema mortis vulnera Salvator coronatus; huic titulus psalmi inscribitur, huic universa Davidis victoria consecratur; sic pariter sunt immutati, non varietate culpabili, non alteratione instabili, sed sancta & laudabili immutatione, qui convertuntur, ut vivant, ex tenebrarum filiis in lucis filios, quibus congaudens aggratulatur Magister gentium: *fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*. (m) Non quomodo immutatus est primus homo de terra terrenus, ab originali iustitia ad mortiferam iniquitatem, sed quomodo mutatus videbatur cælestis Adam secundus homo, de quo Evangelista Lucas asserit: *JESUS proficiebat sapientiâ, ætate, & gratiâ*; (n) non in se, qui summus fuerat à principio, sed in suo corpore mystico, in iustis intus crescentibus usque ad mensuram plenitudinis Christi, ut intimat Nyssenus. His Psalmus iste ad eruditionem præscribitur, & Psalmi titulus, ut validissimis invicti Ducis militibus, ut membris sacrosancti capitis dedicatur. Mutantur isti ad crucis titulum, crucifigentes vertentem hominem cum actibus suis, ut & vita JESU manifestetur in illis.

Pars III.

Orditur à flebili querimonia, à lachrymabili adversitatum tragædia, à lugubri desertione percussione expertus loquitur, ferale fatalis belli principium dolenter auspicatur: *DEUS repulisti nos!* tremat ad vocem sermo, & velut interclusus suspenditur, horrore subito corruit animus, dum hominem recogitat à conditore hominum miserabiliter derelictum; destructo limo figuli, quis efformabit statuum? sed destruyente limum figulo, quis reparabit, quod limi conditor destruxit? Legit Chaldaus: *iratus est nobis vehementer!* quid ager aliud exacerbatum Numen, quam conteret inflatum pulverem, quam opprimet elatum cinerem, quam dissipabit opus suarum manuum, ab alienis manibus adulteratum, à peregrinis affectibus profanatum? abrumperem, quod cæperam, nisi legentem legerem paraphrastem Arabicum: *DEUS exterminasti nos, & etiam DEUS iustum propitiatus es nobis!* mira tam diffidorum destruit, ut consociatio, miranda prorsus talium extremorum connexio, quorum formalitas est mera oppositio. Quid enim ab irascentis exterminio peregrinatur longius quam condonantis propitiatio? quid exulcerato adversantis iustitiæ pectori minus approximat, quam exoptata suscipientis misericordiæ reconciliatio; æquisnam exterminando propitiatur? quis destruendo gratificatur? quis repellendo miseretur? quis profligando eum, quem abigit, tuetur? quis persequendo eum, quem evaginato acinace insequitur, ad veniam clementer intuetur? Animat tamen exanimem penè animam subtilis Augustinus, dum comminandum respiciens iudicem, non metuit eundem in terris vindicem experiri, *non misereris, nisi irascaris*. Periculosa nimùm conditio, intolerabilis propemodum conjunctio misericordiæ cum furore: illa vocat, iste fugat, illa petit, iste rapit, illa donat, iste negat, illa gemit, iste fremit, illa rogat, ille mandat, illa lenit, parcit, fleat, iste pellit, premit, cedit? sed cedit, nè lædatis, sed premit, nè præmariis, sed pellit, nè pellaris. Quid obest, si homo noster exterior verberibus affligitur, miserijs atteritur, inedia consumitur? si modò interior de die in diem renovatur. Destruisti nos, ut ædificaremur, repulisti nos, ut revocaremur, exterminasti nos, ut sublevaremur; destruxisti nos male ædificatos: prosequitur illuminatus Affer commentari: *destruxisti*

Finis legis est
Christus &
iustorum finis
ultimus.

(m) Ephes. 5.
v. 8.

(n) 2. v. 52.
Iusti immu-
tantur de bo-
no in melius,
donec Christo
assimilentur.

vanam venustatem, ut sit ædificatio in novum hominem, ædificatio mansura in æternum. Sapiens Architectus labentem domum diruit; nec pœnitet ruinæ, si modò in novam reformetur fabricam, lustris & sæculis duraturam. Ut turrin exstruat, pinnaculi figuram destruit: quod nisi corruat, vicinum ædificium verò similiter ruinabit. destruuntur electæ justorum animæ in ira furoris Domini, sed ira in vetustatem hæreditariam effunditur, ut novitas hæreditanda subrogetur, commoveretur imò & conturbaretur à facie exacerbati vindicis terra nostra, conteritur & contribulatur cor nostrum, à remordente, à suscitante, à contorquente, ab inquietante conscientia peccatorum; nec enim aliter spiritualis fabricæ fundamentum jacitur, non breviori compendio terra ejicienda velocius evacuatur. Felix præ cæteris ædificiorum fabricis! quam ut sublimius eveheret ædilis sapientia, commovit terram, ut sanaret contritiones ejus; ut recedente qualibet vetustate, nova condecoretur venustate. novus homo! non juxta deformatam veteris Adæ normam efformatus, sed primo primæ imaginis prototypo conformatus. si non moveris, non sanaris; ut tuis à vulneribus ad sanitatem integram cureris, necesse est ut conteraris; Nec minùs durum accidat, si pectus tundens, & planctum fundens, si mente dolens, & corde volens, si mundo cedens, DEO accedens: ab illo repellaris, nam etiam suæ dilectus genitrici filius ab ubere repellitur, ut ablactatus solidiori cibo fortius nutriatur, non quærit Mater parvulum sua dulcedine privare, sed cupit destitutum viribus, nè lactea enervetur mollitie, hac salutari subtractione debilem roborare.

*Sicut mater
ablactatura
parvulum in-
ungit uber a-
maritudine,
sic DEUS as-
pergit pro-
spera adver-
sitate.*

Resistit puer subtrahenti, non vitæ avidus, sed cupidus svavitatis, ut abstrahat sugentem nutrix provida, quam sentiens in labellis tenellis pusio, dimittit avidè, quod antea avidius tenebat. Sic nostræ salutis consulens, nostræ felicitati providens, nostræ integritati invigilans misericordia, avellit à virulento infascinantis mundi ubere enervem parvulum, licet robustum suis in vitijs peccatorem; dicam amplius, sic solet ablactare adhuc tenellam vacillantem ac titubantem Justæ animam ab universis terrenæ voluptatis saporibus, & ab illicitis illaqueantium vanitatum; ut enim fucata mundi facies di-

spiceat inspicienti, ut venenata illecebrarum svavitas dissipat anhelanti, pulsamur calamitatibus, ut sentiamus, flagellamur adversitatibus, ut recedamus, obruimur miserijs, ut divellamur, impetimur calumnijs, ut abstrahamur, Corpus in lectum jacitur, ut jacens in delicijs anima erigatur, caro doloribus premitur, ut mens torpori dedita, à cogitatu ludicro sublevertur. ô salutaris tribulatio, quæ contribulare novit capita draconum in aquis pœnitentium lachrymarum! ô si vel amodò saperet sapientiibus fortium, & panis robustorum! non ita fortiter adversaretur adversitatibus, nec affligentem æmulum opinaremur inimicum! extende, non carnis oculum, sed spiritus pupillam, & in mortificante adversario, in litigante æmulo, illum intueberis Angelum: qui dum descenderet in piscinam, ut commoveret aquam, sanabatur unus; commoveat, quid obstat moventi vel commoto, commoveat blandiendo, vel conterat commovendo, si modò ad fletum pœnitentiæ commoveatur aqua compunctionis, si modò ad tremulum timorem commoveatur, sanabitur à phrænesi concupiscentiæ: assumat grabatum patientiæ, ut ambulet, non in prævaricatorum circuitu, sed in optata pace, non adhuc mundi civium, sed advenarum mundi.

Hæc sunt misericordiæ Patris misericordiarum, quibus juvare satagit miseriae suorum filiorum; ut curras & accurras citius, repellit sapius, ut sublevis altius, te abjicit profundius, unò unius momentò temporis irascitur & miseretur; repelleris, ut recognoscas potentiam Omnipotentis; destrueris, ut intelligas Clementiam reparantis, irato vultu aspiceris, nè quidquam displicens objicias intuenti, ut generet in corde pusillanimitati fiduciam, misericordiam experiris. An non repellebatur sapius, ut instaret urgentius, rogaret importunius Genitrix Chananæ? quæ suos egressa terminos, supergressa perfidæ gentilitatis limites, affectuosa sollicitabat vociferatione: *miserere mei Domine fili David!* (o) (o) Matth. 23. quem vocat Dominum, adorat DEUM, quem nominat Davidis filium, indicat esse hominem, utrumque conjungit titulum, ut DEUM hominem confiteatur. DEO Deitatem, & agnoscit humanitatem. quod Petro non revelavit caro & sanguis, hoc solus docuit fidelem discipulam DEI Spiritus, ut Christi-
stum

stum recognosceret hominē Redemptorē sibi non alteri implorat misericordiam, sui, non filiae supplicat medico misereri, quæ tamen, non suo, sed in illius corpore cæperat infirmari: *quia dolor filiae dolor est matris*, interpretatur gemebundam singultuantis vocem commentatrix Glossa.

Clamanti amator hominum non responderet, an forte clamasse displicuit, cui credidisse suffecerat & amasse? nec enim, nisi ægram amasset filiam, nisi Divinum cæteris prælegisset Archiatrum, Dominum invocasset; verbo supplicat, & verbum nec verbulum responderet: ut supplicanti annuat, urget discipulorum commiserantium intercessio: *dimitte eam, quia clamat post nos*, sed quæ Apostolica premens vestigia post illos clamare hætenus continuaverat, eosdem, ut viæ foret propinquior (for- san adhuc nonnihil devia) antecessit, & veniens adoravit eum, sed adorata Veritas retrocedendum insinuat, dum cani comparat Divinis pedibus advolutam. Acceperat sagax mulier, humana exutam conditione ad belluarum sortem se rejici, & inter canes reputari, unde & ge-

Canis appel-
lata cum ca-
ne flagitat su-
stentari mi-
cis.

(p) Tom. 7. in sum relinquere mensam Domini mei. (p)

var. loc. sustinuit obmutescens dilatione, to-

Matth.

leravit repudiatam Apostolorum intercessionem, excepit despectam retrogradi canis æquiparationem; sed tacet verbum, non quia dedignatur, sed quia voluit, ut tota fides manifestetur, tota sustinentis prudentia reveletur, gentilis confidentia roboretur, Judæi arrogans superbia confundatur. quos Interpellata Veritas nuncupat filios, prona adgeniculatae adorationis humilitas dominos reveretur; dum deciduis ab illorum mensa micis se contentandam adinstar canis famelici proficitur. Mirabar aliquando tam diu renitentem, meditabar sapientissimè dissimulantem, quasi aut displiceret persona deprecantis, aut saltem adversaretur deprecatio iterantis.

Sed penetrat profundum inamorati cordis mysterium Selevciensis Basilii, dum anxiam pijsissimi Salvatoris animam parturienti comparat genitrici, quam violentus dolor eò acerbius exulcerat, quo satus egredi de utero prolixius retardat: *parturiens donationem retrahere simulat*,

licet ardentius ipse dare dissimularet. quam, quæ adolvebatur genibus excipere. (q)

Conflictum dixeris, sed doloris, duellum, sed amoris, angitur imploratus, retrahitur ipsa petitionis vehementiâ inescatus; plus flagitat orari, qui non consuevit immorari; quærebat ovem perditam, quæ gentium confinia egredi non præsumpisset, nisi hæc motrix intelligentia nostrorum cordium, cor anxiatæ matris ad exeundum impulisset; ingemiscienti & vociferanti, vocem virtutis suæ retinuit, pulsanti ad bipatentem apertissimi cordis januam non respondit, urgentem fortius, flagitantem instantius, latrantem velut canem abigit; sed illa, quamvis mœroris umbram fugiens, aculeum sugillantis humiliato cordi impri- mens, stimulabatur acrius ad insistendum, à canum numero, se velut hoc indignam commercio, admirabiliter segregat, & catellorum consortio associans profundius deprimit, abjectius descendit. Amat humiliari, non timet objur- gari, sustinet evulgari, non horret calumniari, contemni patitur, sufferre impropria non gravatur; quò audit sibi acerbius exprobrari, eò videtur ardentius ad supplicandum incitari. ipse dilationis rigor videtur clamanti esse consentientis favor, ipse severitatis tenor judicabatur resonans consentientis clangor; est siquidem præviis afflictæ cordis mœror, est veluti antevolus subsecuturæ prosperitatis odor, quò Christus videbatur huic mulieri asperior foris in verbis & gestibus, eò benignior intus per operationem oc-

Foris asper in
verbis, ab in-
tus flagrabat
amore.

Christus ar-
debat summo
desiderio ei-
dem consenti-
endi, sed dis-
simulat, ut
amplius con-
cedat.

res fidelissimus in obsequijs, Atlas fortissimus in praelijs, dexterrimus in sinistris. Et tamen, dum jacet in sterquilinio, dum servit pro ludibrio, dum saturatur injurijs, dum pascitur opprobrijs, factus inferni spoliū, cœli prodigium, ludentis in orbe terrarum Sapientiæ objectum; tunc, inquam, sic spoliatus, sic vulneratus, sic minoratus, sic immutatus, sic laniatus, non aliud profert solemnius canticum, non iterat frequentius elogium, non loquitur optatius solatium, quàm illud: *Dominus dedit*; non meâ collaborans industria, non proavorum solertia. *Dominus abstulit*, non dæmonis invidia, non inimici hominis astutia, non Chaldaeorum ferocia, nulla creaturarum, *sic nomen Domini benedictum*; (r) in tribulationum pelago, non in deliciarum paradyso.

Est tamen, Ecquis suspicaretur? quisnam ominaretur? dum perditam toties à dissolutis peccatoribus sanctissimi Numinis gloriam lucretur, dum inter extrema sinceri cordis pignora se ipsum victimat in tortura corporis incomparabili, se ipsum immolat in tædio loquentis animi inexplicabili, dum suum ad Creatorem convertitur, suavissimūque alloquentis solatium præstolatur; *respondens Dominus Job de turbine, dixit.* (s) docentis subsellium terrorem incutit auditori, loquentis solium terrorem excitat auscultanti! Adjungit Paraphrastes Chaldaeus: *de turbine doloris*, non DEI dolere impotentis, sed Jobi dolorem sustinentis; legit Malvenda: *de horribili tempestate*, non quæ nocentem spiritum cruciabat, sed quæ innoxium hominem exulcerabat. Vertunt alij: *de nube caliginosa*, non quæ livorem malevoli renebrarum principis obrueret, sed quæ fidelis servuli amaram intemperiem adaugeret. Explorat respondentis intentionem Lyranus, contra calumniatricem exprobrantium amicorum triadem, ipsum tacente Jobo Altissimum existimat respondisse; purpuratus Hugo idcirco de caliginoso turbine sermonem districte Judicis autumat processisse, ut universo creaturarum exhibeat amphitheatro, hac in tragædia se loqui flagellato; imò, si licet dicere, alloquebatur flagellandum, quia erudire statuerat corrigendum; cum enim se per tempestuosum turbinem insinuat, quodquod humanum cor alloquitur, loquenti tremu-

lum non obluetur. Considerans Gregorius præfiguratæ increpationis in hac obscura nubium tempestate adumbratum, præclare, ut assolent, commentatur: *per blandam locutionem Domini amanda dulcedo ejus ostenditur, per terribilem verò potestas ejus metuenda monstratur.* (r) Ecce! post præliminaria bonorum secularium dispendia: post acerbissima interemptarum prolium funera, post inexsplicabilia rebellis angeli vulnera, post exorsa stultæ mulieris impropria, post aculeata calumniantium consanguineorum opprobria, post tolerata fortiter Divini arcus jacula, post supportata prementis terræ onera, & hilari facie excepta ferientis cœli fulmina, adhuc blanda locutio subtrahitur, adhuc severa correctio impenditur, adhuc simplex & rectus vir ad suo respondendum judici citatur; sed ecce! omniscius scrutator cordium, qui interrogatum verberibus, requisitumque vulneribus ante ipsam flagelli quæstionem coram solemni beatarum mentium curia, adstante pariter rebellis angelo, innocentis Jobi Justitiam ore sacerrimo plenissimè approbaverat, ille eundem nunc de turbine interrogat, ut brevi subsecuturam renovandæ tranquillitatis temperiem ostendat. Est siquidem indissolubilis ærumnarum præsentium connexio cum secutura vicissitudine gaudiorum, ut vesper turbidus serenitatem imminentis diluculi semper annuntiet, & tristis adversitatum Hesperus ridentem postliminiò felicitatis phosphorum designet.

Hæc est profunda justorum scientia, quæ sola novit cœligeni temporis discrimina discernere, & post procellosa conspirantiū ærumnarum disturbia, post concatenata sociatarum afflictionū dispendia, vicinæ tranquillitatis diluculum præsa-gire. Sic commentatur divus Methudius respondentem ex turbine severum Judicem, ut auditorem suum nonnihil adhuc cruciet, sed cruciatu ipso pulsantem jam ad ostium, suæ consolationis introitum præsignet: *ut Jobi res à tempestate ad serenam tranquillitatem ostenderet demigrasse, per nubes etiam loquitur Dominus*; (u) procellosis nubibus velut in genuino tribulationum symbolo, approximans Divinæ benignitatis consolatio jam promicabat; non enim violenti turbines cœlum prolixa commoratione aggravant, sed velut peregrinantes, subsecuturam a-

(r) lib: 23.

c. 2.

Consolari dif-
fert ob finem
approximan-
tem disuturnæ
tribulationis.

(s) Job. 38. v. 1.

Pacienti Jobo
loquitur DE-
US ex turbine
procelloso.(u) in Cat.
Grac.

maeni solis faciē demonstrāt. Quod magni consilij Angelus suum mox præmiaturus fidelem vernulam præluferat, hoc idem ministrantes Angeli, qui semper videntur plores? ad æterni Patris faciem, repetere volebant, quando amantem quandam DEI Filiam. JESU amasiam, interrogabant solertiùs: (x) *Joan. 20. 13.* mulier! quid ploras? (x) quasi plus dilexisse plurimis à primo lachrymarum pedilavio ignorassent. cur igitur quærunt, quod noverant, cur simul appetunt, quod sciebant? quid ploras, examinat & resolvit angelicam quæstionem meus illustris Cyrillus, quasi dicerent: morte jam & interitu destructo lachrymarum tempus non est, rerum exitus ad contrarium potiùs invitat: (y) concludat felicem ad- versitatum clausulam ostiensis Drogo: prope erat insperata consolationis gaudium,

(y) Lib: de sa-
cro passi.
Christi.

ideo tota vis dolorum & plorationis excur- rat. Beati cœlites cœlestem noverant ludentis in orbe terrarum providentiæ cautelam, quæ solet copiosorem adver- sitatum imbrem effundere, quando vult justī animam, quæ DEI cœlum & sedes est, eventilata tribulatione suaviter re- ferrenare, auget furorem prælij, dum sa- ciatum copiosiori vulnere pugilem vult coronare, non alium subsecuturis bre- vi gaudijs DEUS totius consolationis præmittere consuevit præcursores, quàm validum dolorem, quàm turbi- dum mœrorem. Hæ sunt miserationis misericordiæ, quæ illis impenduntur, qui tribulationum oneroso pondere in tempore premuntur, haud tamen æter- num consumuntur.

H E T H.

Novi diluculò, multa est fides tua.

Sermo Vigessimus Tertius.

Fidelis DEUS non deserit amicos suos
sibi fideles.

INfantiam subsequens pueritia sibi diluculi allegoriam vindicat, dum post obscuras caligantis intellectus tenebras ratiocinij illucescens ve- stigium præsignat; quemadmodum nam- que diluculum ab umbris ad lucem pro- greditur, sic puerescere incipiens hu- mana mortalitas, ab infantibus tenebris ad diem cognitionis ducitur, & sicut di- luculare primordium noctis obscurita- tem perijsse nunciat, non tamen integram ortæ diei claritatem monstrat, dum ad- huc lucem dubiam, & quasi prænuntiam tenebris ostendat; sic ratiocinari incho- ans pueritia, jam lucis opera exercere in- cipit, verum adhuc in tenebrarum reli- quijs delitescit. Est tamen subtilius mysterium, quod inspecta qualitate o- rientis diluculi considerandum præsen- tatur. Ad diluculum quippe noctur- na requies deseritur, ut conservatori no- strorum & corporum & mentium, gra- tiarum actoria nostrarum precum ho- stia imoletur; utque hoc opus ma- nuum suarum hanc à se conditam nuper animam custodire velit ulterius, ferven-

Pars III.

ter imploratur. Agnovit itaque fide- lis supremi Creditoris debitor à pueri- libus annis, quàm bonus Israël DEUS sit his, qui recto sunt corde; fuit enim Je- remias à pueritia illustratus cognitione Divi- na, Scribit Lyranus. (a) præpropere (a) in c. 3. siquidem supremæ illustrationis luce per- fusus, consuetam puerilis insipientiæ ca- liginem maturius deseruit, & mentis o- culos ad meridianum Justitiæ solem pri- mis affectibus convertit. Hinc se no- vissè à puerili caligine fidelitatem con- ditoris sui fideliter adstruit, & unà simul abominabilem nostræ ingrati- tudinis ignorantiam non leviter perstringit, qui dum inter continuas tenebrarum prin- cipis versamur insidias, inter indefinen- tes carnalium illecebrarum agitur la- queos, sub momentaneis peregrinantes periculis à misere DEO erui- mur, hac vera luce, quæ illuminat omnem homi- nem, irradiati fruimur; vix tamen in an- norum meridie conservatorem nostrum agnoscimus, vix admirabilem Patris mi- sericordiarum clementiam adoramus. Considera insigne artificium compagi-

4. T

na-

nati corporis, quod pelle & carnibus veluti vestimento induitur, nervis & ossibus quasi columnis, nè corruat, sufficitur; perpende sublimem erecti statûs celsitudinem, non quidem enormi proceritate horridam, sed gratâ mediocritate insipienti oculo jucundam: nè tenebrosi carceris figuram præferat, biparentibus oculorum valvis illuminatur, qui velut coruscantia in carne sydera, his mediantibus caput explorat omnia, quo sinè tota totius structuræ machina truncus ignobilis reputatur; verum angustum est nimium munifici conditoris elogium exanimatæ carnis delineatio, nisi incomparabilis eminentia sublimioris animæ recenseatur. Quid enim caro corporis, quàm vestis animæ? cui proinde iungitur, ut exspolians veterem hominem novum induat; Est immortalis anima regalis curia, quæ DEUM capax est recipere, sunt corpora mortalium, exteriora quasi mœnia quibus cingitur, illi conformiter delineantis Isaia: prototipo, vel veriùs genuino exarantis Divini Spiritûs oraculo, *Ecce in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper.*

(b) Isa: 49.
v. 16.

DEUS habet
in manibus
suis descrip-
tam hominis
animam, ut
ad eam sem-
per respiciat.

(b) ac si clariùs diceret communi expostitorum calculo: ita te habeo in memoria sicut illud, quod tenetur in manu, legunt septuaginta interpretes: *super manus meas depinxi muros tuos*, sed vertit mysteriosus Mediolanensis Archi-præsul Ambrosius: *Ecce! ego Jerusalem pinxi muros tuos.*

Pingebatur animata humanarum animarum primiceria quando pijsissimus plasmator omnium in aridam exanimis limi faciem inspiravit spiraculum vitæ, ut Adam fieret in animam viventem; sed ubi serpentino contaminatus vomitu, ubi virulento evomentis nequam toxico infasciatus Deorum more sublimari voluit, deposuit imaginem prototypi cœlestis, assumens effigiem terrestris, factus idolum miserrimæ mortalitatis. Fuge hisce coloribus effigiari, hisce affectibus decolorari, renue quantumvis, nè renuas inviteris, renue ab hac antiqua primi huiusce hominis imagine delineari, quam perenni proscriptione à nova Jerusalem eliminari, suo jam recensebat sæculo gemebundus psalter: *Domine! in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* (c) Legit Paraphrastes Chaldaus: *DEUS! in die iudicii magni surgere eos facis à domo sepulchri, & fremens imaginem eo-*

(c) Ps: 27. v. 20.

rum spernet; & quia filius est naturalis Peccator est imago Patris, in imaginibus intelliguntur Adæ filij, quos conspersa iniquitas quam DEUS contaminat, inanis vanitas deturpat adest in deo, ut neget esse opus manuum suarum, non sui penicilli agnoscens artificium supremus conditor, sed veluti adulteratam faciem rejiciat, destructam velut effigiem æternis ignibus injiciet concremandam. Nam anima in DEI manibus exarata est velut memoriale Divinis manibus impressum; memorare usitati moris hominum, qui nolentes oblivisci, volentes recordari cujusdam aut negotij aut imperati, foramen imprimunt corrigiæ, vel nodò signant strophium, ut quando recensendum occurrerit, subveniat non recordanti: sic non difformiter, si demas similitudinis grossitiem, suæ renovator imaginis, elegit perforari in extensis manibus suis, & hodieum retinet nodorum loco, sacerrimas vulnerum cicatrices, quibus conspectis, omnem difformitatem idæatæ effigiei suæ contendit reformare.

Pingit sui colore sanguinis dilectas electorum animas, in vota suarum manuum, videlicet in exemplo suorum operum, eos & imbuendo, & instruendo qualiter vivendum sit, bona operando, & mala tolerando; sic enim pro nobis pati voluit, ut exemplum hæredibus relinqueret, quò adeuntes hæreditatem, à Patre velut legitimi admitterentur, non velut legitimandi repellerentur. Denique ut nostra scriberentur nomina in libro vitæ; descripsi nos in manibus, in meritis suorum operum; non suæ suffecerat charitati, extensis manibus, affixis pedibus cruciferos sui amoris pedisequos ad voluntariæ præcipientis Omnipotentiae compedes invitare, ad ardua comparandæ salutis opera provocare, nisi quem fudit sanguinem, nobis totum impenderet abluendis, nisi omne tantorum operum pretium nostræ captivitati expenderet redimendæ. Hæc penetrans atque recogitans, dicat cum gemebundo Vate fidelis anima; Novi diluculò non brevi abhinc tempore, sed à crepundijs infantiae, quòd multa sit fidelitas tua, tunc inchoata, quando hanc delineandam tuæ pulchritudinis imaginem in mappa nihili expandisti: jam tunc posuisti lævam tuam sub capite meo, ut instar pulvinaris in via hac, quâ gradiendum erat, supponerentur mihi bona tem-

Imago anima
electæ pingi-
tur sanguine
Christi.

temporalia ad sustentationem, & dextera tua amplexabatur me, spiritualibus tuæ dilectionis charissimaribus me totam complectendo. Lævâ me sustentasti, dum me in fide desponsasti, & dexterâ me amplexari voluisti, quando in charitate perpetua mei miserans, me dilexisti; nec aliam, nisi unam aliarum manuum, vicissitudinem exegisti, ut immensò tuarum divitiarum pretio inauratas mundi nœnias, cum deargentatis terræ miserijs postponerem sinistrâ, suamque beatitudinem, quæ omnium bonorum perfecta est congregatio, ad dexteram situarem, sic ea, quæ videntur à caligine carnis oculo illuminato intellectui supponendo, & ea, quæ soli pupillæ fidei videnda deteguntur, totis affectibus stringendo, plenius amoribus comprehendo, inquietis desideriorum suspirijs investigando, lassari nescijs fervoribus expectando. Hoc meum pro lemate mihi proverbium famuletur, hoc insculpat, hoc effigietur ad cordis ostium: *multa est fides tua*; si forsan adhuc incredulus Adæ filius fidelitatis hujus pignus exigit, oppignorat se ipsum, non enim alius tibi vicinior quando affigeris; nullus tibi proximior quando invaderis, nemo accedet propius, ut juvet indigentem, nullus approximat intimius, ut salvet periclitantem; quid est optatius hostiles inter insidias; quam citò citius audiri; imò hoc modicum foret anhelanti subsidium, leve nimium esset solatium expectanti, ni pariter succederet exaudiri; hoc offert audientis præsidium, exaudientis patrocinium, si modò imploreretur, si tantum invocetur; *clamabit ad me, & ego exaudiam eum.* (d) Ecce Gyrographum promittentis! ecce signaculum contrahentis! ecce oppignoratam sibi Deitatem se obligantis.

Clamans ad lævam, respice tuo subjectam capiti, nè occumbas, ad fidem confuge, ut credas te exaudiri, & læva JESU erit sub capite tuo; hoc se subjiciente, objicientem se hostem audacter elude; & quoniam aquæ multæ sunt populi multi; hi licet in agmina crescant, in aciem surgant, ut unum Divinæ Bonitatis elementum submergant; sunt fluctus, qui pari velocitate surgunt & cadunt, fremunt & spumant, stridentibus ventis, & affluentibus undis, hoc unum inter procellosos assultus attende: nè dormiat tua in periclitante navicula Christus. Audi commentatorum Aquila-

lam, interpretantem audi Augustinum: *si fides tua dormit in corde tuo, tanquam in navi tua dormit Christus, quia Christus per fidem habitat in te*; (e) ut læva idcirco (e) in Ps: 90. vacillantem intellectum in sinistris suffulcit, in adversis attollit. Quod si effrœnis nostræ felicitatis inimicus, si turbulentum hoc mare, nec evigilanti Christo tumentia terga submittat, si neque impetuosos fluctus restringat, nec effrœnes motus compescat, ad dexteram amplectendus festina, ad amantem JESU appella, absentem amanter incensa, distantem, si potes, accusa, & audies reclamantem, ut confundaris, percipies te objurgantem, ut exaudiaris: *cum ipso sum in tribulatione*; dum vaticinatam Apostolicis cordibus in mundo pressuram sustinent, dum jugum grave, quod super misellos Adæ filios orditur à die exitus de ventre matris, & usque ad diem sepulturæ in terram matrem omnium expanditur ac protelatur, in toto longæ durationis tempore cum ipso sum, nè solus, cadens non habeat sublevantem se, sed reperiatur, & lævam sustentantem, & dexteram amplexantem; sic illum, nè caderet, sustentabat, sicque, nè titubaret quidem, suis complexibus erigebat, qui suos eruditurus discipulos, docebat & suadebat, suadebat & monebat, *omne gaudium existimate fratres mei, cum intentiones varias incideritis.* (f)

(f) Jac. 1. v. 2.

An forsan ideo, quia tentatio in tempore pugnam excitat, ut in æternitate fortis & constans pugil coronam victoriæ adipiscatur? An forsan gaudendum judicat, quia cor, quod novit amaritudinem animæ suæ (ut loquitur proverbialis Salomon) in gaudio ejus non miscbitur extraneus? an fortè, quia non est contrariæ perfectionis indicium, prosperitate temporis exultari, sed ærumnarum adversitate humiliari? an demum, quia per multas tribulationes oportet nos ingredi in regnum DEI? Sicut singula convenientis gaudij argumenta, sed illud unum cæteris omnibus videtur prævalere: *cum ipso sum in tribulatione.* Est unum illud coronati Davidis oraculum motivis omnibus præferendum: *juxta est Dominus ijs, qui tribulato sunt corde*; (g) (g) Ps: 33. v. 19. legit Arabs: *proximus est rectis cordibus*; Infer claritate terminorum, rectitudinem humanorum cordium in via mortalitatis esse tribulationem; hæc est mensura humanæ quantitatis, ut, qui recusas tribu-

Dominus appropinquat rectis corde in tribulatione.

Fiducia in DEUM est potens advocatus apud Altissimum.

(d) Ps: 90. v. 15.

Dormiente fide in cordibus nostris dormit Christus in navi.

(h) Philip. 4.
v. 6.

DEUS accur-
xit in adjuto-
rium animæ
afflicte.

lari, rennas pariter pro homine inter homines reputari; excede hominem, qui vis recedere à tribulatione. Est rectum cor, quod tribulatur; nam quod inter delicias volvitur, quod inter voluptates erigitur, plerumque incurvatur; ergo qui corda nostra ærumnis tribulat, illa rectificat; nec aliud est viatorem tribulati, quam eum rectificari. Denique juxta est Dominus, velut medicus ægro, qui sanat omnes contritiones nostras; est juxta ut consolator afflictis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra; quod si egregius Prædicator anxios suorum Philippenſium sublevaturus animos ex illa veluti præmissa, *Dominus propè est*, hanc infallibilem sequelam intulit, *nihil solliciti sitis*; (h) subjungit Carensis Commentator: id est, *non sitis nimium timidi circa impugnantia adversa*; conglomerentur licet in multitudine, aut in ærumnoſo pondere aggraventur; est propè adjutor in opportunitatibus, in tribulatione consolator. Sit extra hostis in prælio, pyrata in navigio, latro in territorio, sicarius in cubiculo, persecutor in thalamo, mors ipsa in lecto præstoletur, attenuetur spiritus, cor meum derelinquat me, nec mecum posthac esse valeat meorum lumen oculorum, si modò signetur super me lumen vultus tui, si modò me ponas juxta te, pugnet cujusvis manus contra me; seu sit mundi dextera, seu sinistra carnis, seu sit furor hominis, seu sit rabies iniquæ potestatis, seu infernus se muniat, seu cælum suis adversitatibus assurgat; pone me juxta te, jam noveram diluculò, expertus fuera ab orientis infantia primordio, quod magna sit fides tua, vix deseris te deserentem, & forsan repudiare poteris diligentem? adjuvas te invocare toties re-nuentem, & exaudire negliges coram te lachrymantem? O quoties eundem adhuc paterno respicis oculo, qui est exemptus à numero filiorum! & poteris eum despiciere, quem noluiſti eximi à serie flagellorum? ab ordine flagellatorum? stu-perent justi nimium de malorum prosperitate, si sic decerneretur de amicorum adversitate.

Fidelis DEUS jam antiquissimo testantis Jobi tempore dedit pro terra filicem, & obtulit pro filice torrentes aureos. Terra es fili hominis! te, si obtuleris Altissimo in victimam, nil nisi terram, & hanc non nisi sterilem immolasti;

pro hoc exili munere, pro actione debili, retribuit Largitor bonorum omnium fortitudinem robusti operis, dum te ad operandum sanctius excitat, ad altiore agendi modum elevat, & vacillantem dexteram, ut agat firmitus, confortat. Hoc ipsum robur operis, si rursùm miserenti humiliter obtuleris, si Regi sæculorum opera tua, quæ tecum fecit laboriosa charitas, dicaveris, effundet super caput tuum charismatum delicias, suorum favorum gratias, ut jam admirabunda supernarum mentium agmina, quasi ignotum respiciant, quem ante biduum sua torpentem in desidia, sua e-gentem in penuria, compatiens no-verant, & adjuvari indigum exoptabant, mutata nunc vicissitudine respiciunt præ multis cæterorum Divitijs exundantem, exaltant dissimulantem: *quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens?* (i) nisi enim cœlestibus irrigata stillicidijs in Domo DEI domesticis abundaret divitijs, nisi empyreis inescaretur cupedijs, nisi cœlestibus alliceretur illicijs, de sterili deserto amaritudinum, de in- quosa terra adversitatum vix posset re- pere, ascendere non posset. fidelis DE- US volentem clementer respicit, non de- spicit impotentem. Quò vadat beni- gnus clementer examinat; sed unde ve- nerit, non attendit; recessus terminum quasi non discutit, accessus limitem sa- gacijs attendit; quod fuerit peccator, se- scire quasi dissimulat, sed quod pec- cata dimiserit, quod viam prævaricatio- nis deseruerit, oculatus considerat, e- gregiè commendat. Damnaverat ju- dex æquissimus protoparentem homi- nem, non quidem ad damnatorum spi- rituum ferale ergastulum, sed condem- nando ad vilitatem pulveris irrevocabi- lem promulgaverat sententiam: *pulvis es, & in pulverem reverteris*, (l) stabat ro- bustus hoc, ipso stantem sustentante, cui- nè titubaret inhæserat sustentanti; sta- bat momentis decurrentibus nequaquam instabilis, donec lapsus sub arbore mor- talitatis statum perdidit, & corruens in terram de qua sumptus est, præcipitatu assimilatus pulveri in modicum pulverem statura tam sublimis declinavit. Ex- pendit singulos apices latæ adversum pa- trem & filios sententiæ moralis Papa, & Sapientissimè Doctor sanctissimus subjun- git: *quid enim terra, nisi peccator, cui per sententiam dictum est: terra es, & in ter- ram*

Fidelis DEUS
quò viator
vadat respicit
sed unde ve-
nerit, quasi
non inquit.

(i) Cant. 3. v. 2

(l) Gen. 3. v. 19

(m) lib. n. mor. ram ibis, (m) quemadmodum namque
 c. 6. proprium terrenæ qualitatis est, sine de-
 Peccator est ciduo stillantium aquarum beneficio in-
 terra, quæ, ne duratam non eliquari, nec moveri, sic
 penitus exsic- & terrestris anima immobilem se exhi-
 cata coarctat- bet ac induratum, quamdiu legislato-
 tur, a DEO rem in violatis legibus contemnit, quan-
 misere ir- do cervicem arrogantis superbiæ præ-
 rigatur. ceptis Dominicis obtrudit, quando à ve-
 ritatis lumine conversos ad vanitatum
 mendacia oculos mentis claudit. Et
 tamen, ecquis crederet, nisi expertus jam
 diluculo fidelitatem misere clemen-
 tiæ, benignitatemque ordinatricis sa-
 pientiæ in suæ perversitatis duritia, in
 conterentis misericordiæ omnipotentia,
 quæ rebelles valet compellere volunta-
 tes, agnovisset?

Quam admirabilem conversi pec-
 catoris metamorphosin vix patiens an-
 nuntiat, dum sub figurali aquarum sche-
 mate operatricem Spiritus sancti grati-
 am commendat. Si continuerit aquas, om-
 nia siccabuntur, & si dimiserit eas, subver-
 tet terram. (n) explanat continens pro
 contento Nicolaus de Lyra: habitantes in
 terra. suâ ego adjungam veniâ, non cor-
 pore, sed animo commorantes affectum
 non pedum gressibus inambulantes; sunt
 illi, qui habitant domos luteas, non tan-
 tum ut advenæ suorum corporum ter-
 rena transeuntes, sed velut perennan-
 turi incolæ mundialibus delicijs tanquam
 in limo profundi, velut immobiliter in-
 hærentes, aut nescientes, aut non creden-
 tes, quod si terrestris domus nostra hu-
 jus habitationis dissolvetur, felices trans-
 fugæ, justorum animæ ædificationem ex
 DEO habeant, domum non manufa-
 ctam in cœlis. Fidelis DEUS, ut inhian-
 tem & anhelantem, ut aspirantem ab-
 strahat peccatorem, terræ duritiem e-
 molliit, utque facilius eliquetur, ut ven-
 tus urens, quo flante exsiccat, à facie
 & superficie illius abigatur, emanat cry-
 stallina exundantium imbrum scaturi-
 go, de qua proverbialis Salomon effa-
 tur: aqua profunda ex ore viri, & torrens
 redundans fons sapientiæ. (o) legunt se-
 ptuaginta interpretes: sermo in corde vi-
 ri, fumen autem scaturit, & fons vitæ, il-
 lum intellige cordatum prædicatorem
 verba ex ore illius viri scaturientia ef-
 fuidentem, de quo testatur Zacharias:
 vir oriens esse nomen ejus. Scaturiunt
 de plenitudine ejus, qui fons est aquæ
 salientis in vitam æternam, profunda
 Pars III.

veteris testamenti mysteria cum clarif-
 sima puritate veritatis Evangelicæ, &
 suavissima Sacramentorum dulcedine,
 quæ in novo effunditur, ut vetus homo
 expurgetur, illi conformiter increatæ
 sapientiæ oraculo, quo de ablutis disci-
 pulorum cordibus attestari voluit Magi-
 ster Veritatis: jam vos mundi estis prop-
 ter sermonem, quem locutus sum vobis. (p)
 Est tanta hujus scaturientis aquæ clari-
 tas, ut ad primum illius intuitum, te
 ipsum videns, videas velut in speculo re-
 verberante idæatum; solus quippe au-
 ditor verbi, quantumvis renuat factorem
 exhibere, convertitur in virum consi-
 derantem vultum nativitatæ suæ in spe-
 culo, videt se abluendum, videt se ir-
 rigandum, videt se emundandum, acce-
 dens propius, se intuetur illicò leprâ
 contaminatum, sed intueri non sufficit,
 ut recipiat caro sanitatem suam; reversa
 in carnem pueri parvuli, ad primam
 innocentiam regressa, mergi oportet &
 lavari. Fidelis DEUS non contenta-
 tur salvifico prædicatorum eloquio, qui
 superficiem solent frequenter irrigare,
 sed nequeunt ob nimiam resistentis ter-
 ræ duritiem profundius penetrare; il-
 las non dedignatur munifica Patris ma-
 nus effundere salutis aquas, de quarum
 & pretio & pharmaco vivens in carne
 prælagiebat: qui credit in me, flumina de
 ventre ejus fluent aquæ vivæ. (q)

Clamabat, & non dicebat, ut etiam
 malè audientibus, quid diceret inno-
 scat, clamabat, ut, qui neminem exclu-
 debat, omnes attraheret, hocque sacro
 vitæ profluvio quoslibet potaret, præ-
 misit pretium duorum passuum: si quis
 sitit, veniat ad me, ut geminis videlicet
 credentibus intellectus & ambientis ap-
 petitus gressibus accederent sitibundi,
 utque advenientibus statim hanc propi-
 nandam nossent Ambrosium, unum con-
 junxit alteri: veniat & bibat. Nève clau-
 dos excluderet, accurrere voluit viato-
 res non migrando, sed amando, non di-
 scurrendo, sed diligendo, non acceden-
 do, sed desiderando. Verè magna est
 fides tua, si modò magna sit fides nostra,
 dum adeò celeriter, dum adeò faciliter
 derivantur fontes tui foras Domine JE-
 SU, & aquæ tuæ in plateas dividuntur!
 nec tamen exteriorem sitim tollendam
 cogitans, sed sitientis animæ internam;
 plus enim diligit Rex invisibilis, quod
 est de spiritu in homine, latetque car-
 nis

(p) Joan: 15.
 v. 4.

Peccator con-
 versus in ver-
 bo, velut in
 speculo videt
 vultum nati-
 vitatis suæ.

(q) Joan: 7.
 v. 38.

JESUS invi-
 tat arentes
 animas ad bi-
 bendam a-
 quam vivam

(o) Prov. 18.
 v. 4.

nis oculum, quàm, quod de corpore videtur; plerumque siquidem, quod non videtur, intensius amatur. denique non est, qui vitam non diligit, quæ est viventis animæ, non carnis putridæ aut corporis morituri, imò si gaudes de corpore, quod gaudet, solus est animus, quem si à corpore retraxeris, non erit in isto quidpiam, quod gaudium procuret. Si tienti proinde animæ propinat illius & conditor & Redemptor, non poculum, sed fontem, néve fontalem quampiam in tempore. Suspiceris originem subjungit dilectus JESU discipulus: *hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.*

Si aquam campo subtrahis, exsiccat, si hunc excentricum vitalis aquæ fluvium à filiorum Adæ cordibus segregaveris, exarescens ab ardore concupiscentiæ hic terræ pulvis in suum pulverem revertetur. Quod si contritam vel si pulverulentam humani cordis terram coeligena hæc vivificantis spiritus aqua consperferit, videbis ad omne opus idoneam, quæ nuper spinas ac tribulos proferens reproba videbatur. Erat cor impij illius sterilis terræ symbolum, quam velut perditam propheta, *deplorabat: quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricolæ operuerunt capita sua.* (z) flebant amarè Angeli pacis, afflicti præsules de imminente exitio suorum subditorum, plorabant terram inanem & vacuam, quæ ob ariditatem nimiam impatiens vomeris, omnem solertis agricolæ eluserat sudorem. Et ecce! fidelis DEUS ad iteratos sæpius terricolarum gemitus, post copiosos lugentium lachrymarum nimbos, emittit aquas, ut terra subvertatur; dum enim salutiferæ septiformis spiritus aquæ, in obduratas prævaricatorum animas effunduntur, statim terra subvertitur, & indurata mentis perversitas, à suæ mortalitatis obstinatione liberatur, ut post deciduæ incarnationis beneficium libenter calumniari sustineat mollescens anima, quæ nuper obviam sibi innocentiam calumnijs impetebat, gaudenter sua distribuat, quæ antea seu clam seu palam aliena rapere satagebat; alienos, imò & adversarios ardentè diligit, qui antea, nec se amantes redamabat: subvertit terram, dum suo inundat flumine Spiritus Domini, ut jam deorsum pendeat per humilem pœnitentiam, quæ nuper inflante arrogantia tumido reple-

ta vanitatum pulvere, ipsis etiam sanctis montibus sublimior eminebat. Hoc est illustre opificium dexteræ excelsi, subvertentis & convertentis, hoc est absconditum præsagi Salomonis proverbium: *verte impios & non erunt*, (a) ut-
(a) Prov. 12. v. 7.
que sciremus non esse mortalis dexteræ potentiam, sed immortalis, legit Pagninus: *vertet impios DEUS*, non quidem de vita temporis ad mortis æternitatem ut non sint; nam esse in morte æterna non esse reputatur; ut non sint, quales se fore sibi mentientes præsagiebant, non quæ sperabant invenientes, sed præmiorum locò tormenta recipientes; sed verte convertendos ad te, avertendosque à se, & non erunt impij, sed morientur peccatis, non suis tamen in peccatis; est enim conversio impiorum in conspectu Domini mors pretiosa, dum vivunt jam non ipsi, sed vivit Christus in ipsis. Verte impios, ut eò facies respiciat, quo vertebatur dorsum, quod antea obtrudebatur spiritui, & facies ostendebatur carni. Strupes benignitatem Altissimi erga insensos sibi, nè ultra offendatur, erga prævaricatores legis suæ, nè amplius prævaricentur? Grandis fidelitas erga fœdisfragos, sed longè grandior erga sinceros intemeratæ fidelitatis possessores! Haud tamen illos iniquitatis operarios, fidei huic fidelium numero aggregandos suspicare, qui se in DEI nomine prophetasse gloriabantur, dæmonia ejecisse vociferabantur, quos quidem sponsus Ecclesiæ intra gremium sponsæ suæ nunc adhuc tolerat, sed tali indignos matre filios ob perfidam peccandi libidinem à secretis cœlestibus finaliter eliminabit.

Fideles fidei DEO, vel si arridet magis, fideles fidelis DEI asseclæ ab illuminato gentium Magistro hoc brevi catalogo compendiantur: *quos præscivit, & prædestinavit, conformes fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus;* (b) illi dictis se profitentur nōsse DEUM, quem tamen factis negant, isti, quod credunt faciunt, nec hoc contenti facere alios, ut idem faciant, & dictis alliciunt, & factis trahunt: illi mundanis inhiant, & per varias, quibus conflagrant, concupiscentias animas dividunt, amorem animæ dispergunt, dum isti in paucorum electorum numerum sese stringere satagunt, multa, quæ vident, diligere fastidiunt, ad unum, quod videre nequeunt,
ro-

(a) Prov. 12. v. 7.

(b) Rom. 8. v. 29.

justorum a-
nimæ in via
diriguntur &
erudiuntur à
DEO.

(c) Cant. 6.
v. 8.

(d) Ps. 163. v. 7.

roto laborum conamine, omni desiderio-
rum spiramine contendunt pervenire,
dumque quod tam ardentè appetunt,
panis in auram brachijs, missis sursum
affectibus constringere non sinuntur, vi-
va fide continuant quærere, spe indefessa
laborant apprehendere, quod charitatis
amplexibus plenè tenere prohibentur.
Fidelis DEUS, hos omnes sibi fidos, & in-
ter indissolubili charitatis vinculo coad-
unatos, ut mater recipit, ut nutrix im-
buit, ut sponsus diligit, ut pastor instruit;
& quia singuli unam electorum confici-
unt Ecclesiam, dicitur singulis, quod om-
nibus in una matre filijs intimatur, *una
est, una est columba mea, perfecta mea*; (c)
vivunt in unitatis simplicitate singuli
velut unus, unum plures ex multis mem-
bris corpus efficiunt, in cujus meditul-
lio pro corde illum reputant, illum ve-
lut cor sui corporis clausum gestant, de
quo sancta dicebat quædam anima: *acce-
det homo ad cor altum*, (d) ut admiretur
altitudinem divitiarum sapientiæ & sci-
entiæ DEI. Accedit ad cor altum, ut fi-
de stabili erudiatur, ut carne agni fame-
licus pascatur, ut sponsi sanguinem cru-
ore abluatur, ut scrutinio imbuatur.
Fidelis DEUS, quibus hos operarios mu-
neribus cumulet, quibusve solatijs cor-
roborer, quibus alliciat, quibus amori-
bus enutriat, videamus.

Decoræ fidelitatis sincera benigni-
tas resplendet in benefica vicissitudine,
si minima exhibenti obsequia, ingentis
præmij correspondeas promissa recipro-
catione; si non morosus debitor, sed
velox redditor egentibus subvenias, &
præstitum leve licet amici obsequium, af-
fectu benevolò, effectu velut prodigo re-
compenses; si pede plumbeo te simu-
les incedere ad puniendam, sed pleno
concutientium alarum evoles remigio ad
succurrendum miseris, ad largiendum
indigis, ad remunerandum servulos, ad
conservandum liberos ad reos absolven-
dum, crescit celeritate beneficium, au-
getur velocitate præmium, minuitur di-
latione supplicium, alleviatis tormen-
tum dilatione Commemoraturus præci-
pua Divinæ Majestatis mysteria, revela-
turus miserentis prodigia puer Domini
commemorat mirâ sublimis eloquij pro-
funditate tardigradam morositatem in-
pænis, accellerantem alacritatem in do-
nis, ad primæ veritatem spectat: *incli-
navit cælos, & descendit, & caligo sub pedi-*

bus ejus; (e) non quidem per immuta- (e) Ps. 17. v. 10.
tam immobilis loci situationem, sed per
effectus exhibitionem, Ægyptios in ter-
ra puniendo, ut notat Lyranus. Quod
exaraturus velociter scribentis scribæ ca-
lamus, sacris in literis manu sui hysto-
riographi, feralem submersi Pharaonis
tragœdiam descripsit: *rollensque se Ange-
lus DEI, qui præcedebat castra Israël, stetit
inter castra Ægyptiorum & castra Israël*, ju-
stos & innocentes à castrametante allo-
phylorum barbarie liberaturus, illos ve-
lut fœdifragos invasores puniturus. Et
erat nubes tenebrosa & illuminans noctem.
*ita ut ad se invicem toto noctis tempore ac-
cedere non valerent*; (f) si accessissent (f) Exod. 14.
jam tunc marinis verticibus oppressi, per- v. 20.
ijissent! utque in situ armigeri vindicis
agnosceretur mysterium pietatis, expla-
nat stantis Angeli locum & circumstan-
tiam chronologista providus: *priora di-
mittens post tergum stetit inter castra Ægy-
ptiorum & castra Israël*; illustris Archi-
strategus suam videtur deseruisse statio-
nem, dum aciem sequitur, quam re-
gere debuisset antesignanus, priusquam
conflictus immineret periculum, præ-
cedit castrametantia Israëlitarum agmi-
na; sed ubi conflictura ad pugnam lu-
strantur agmina, retro exercitum con-
spicitur, quasi Archistrategum tæderet
agere, quasi hostilem cuneum plectere
recusaret: commoratur post tergum,
præierat hætenus, nunc autem ab an-
teriore parte se transferens ad postre-
mum se contulit agmen exercitus, ip-
sum totum sequens, expendit Anchor ca-
tenæ. Regreditur ultor, sive magni
Consilij Angelus sive angelicus fuerit spi-
ritus, ut ambigit Robertus, regreditur
quasi declinaturus pugnam, nè plagam
feralem & fatalem adeò infligere coge-
retur. Sua patrocinebatur obscuritate
submergendis agminibus prodigiosa nu-
bes, quæ (Nysseno Commentatore) DEI
jussu non natura præcedebat, & unâ si-
mul, Cajetano fidem dante, utraq; co-
horrantes retardavit, prohibens, nè ad
se invicem toto prolixæ noctis spatio ac-
cedere valerent.

Qui inclinare cælos voluit, quasi
bipatentibus valvis ad ultionem accele-
rare non valeret, ulcisci distulit, suò-
que adversantes Omnipotentia, suæ in-
juriæ Majestati Ægyptios eliminare re-
tardavit. At ubi de adjuvando agitur,
ubi ad succurrendum petitur, ubi pro
au-

In bellis pu-
gnat pro suis,
& more belli-
ducis quando-
que præcedit,
quandoque se-
quitur exer-
citus.

*Fidelis DEUS
ut suos liberet
de manu ho-
stium, cælos
inclinat.*

Ut suos celeriter liberet, dicitur ascendere super Cherubin, & volare.

auxiliari præsidio imploratur, ubi aut suis benefacere, aut indulgere prævaricatoribus rogatur, ubi ab afflictis invocatum, ab oppressis imploratum, describit idemmet psalter regius, ibi aligeri itineraturo substernuntur, ibi celeritum spirituum quadriga famulatur, ibi non gressibus inceditur, sed volatur, non passibus proceditur, sed pennis sublevatur, *ascendit super Cherubin, & volavit*; Legit eminentissimus Cajetanus, *equitavit super Cherubin*, & adjungit explanans Paraphrastes Chaldaeus: *visus est in robore suo super Cherubin levissimos, & ambulavit in fortitudine super alas*; designabatur scilicet (continuante Nicolao interpretari) velocitas Divini subsidij ad liberandum Israël, ab imminente periculo castramentantium Ægyptiorum. Accingebatur ad expeditam accelerationem currus gloriæ magni DEI, *ascendit super Cherubin*, ut doceat hoc schemate, nullam creaturarum spiritualium scientiam, ad ordinatricis Sapientiæ suæ Providentiæ pertingere, nullam creaturarum omnium, ea profunditate perscrutantis notitiæ humanas penetrare indigentias, mortalium dignoscere calamitates, *volavit* siquidem *super pennas ventorum* (elucidat volatum avolantis purpuratus Hugo) *super virtutes aëmarum*; evolat siquidem super omnem justorum celsitudinem hujus auxiliatoris virtus & gratia, de cujus plenitudine omnes accipiunt, illi etiam beati viatorum spiritus, qui non accipiunt spiritum ad mensuram. accede, & junge te currui huic, ut sequitatem saltē pedissequum, quisquis es, quem sua egentem opprimunt dispendia, quem sua periclitantem angariant discrimina, quem gravia superonerant adversitatum pondera: confuge, si non confidis celeritati spiritus, confide spirituum Domino; est ille velocior alis, non retardabit; est ille levior pennis, non aggravabit, est ille celerior angelicis Thronis, accellerabit, est ille agilior Cherubin turmis, non prolongabit auxilium suspiranti. Immo-ratur, ut feriat, agitur, ut salvet. Adora benefactorem ad benefaciendum advolantem. formida vindicem suspenso gressu procedentem; quisquis diversam aded agendi methodum consideras, cave, nè retardantem multiplicatis reatibus gressus suos accellerare cogas; cave, nè suis acceleranti beneficijs, tuarum præva-

ricationum remorâ velocitatem interdiccas; *nemo idcirco deterior sit.* (g)

(g) de penit.

6. 7.

Hortatur desides, & dehortatur veloces cursores per spatiosam iniquitatis viam ad malum properantes, Carthaginensis Presbyter Tertullianus, *quia DEUS melior est*, sinit Zizania comixta tritico simul crescere, ut ista conserventur, non evellantur, & illa corrigantur, nè colligata in fasciculos æternis ignibus comburantur. *Fidelis DEUS* sustinet sapius suarum miserationum exundantiam, suorum charismatum beneficentiam deflecti ad occasionem sceleris, dum mavult protelare eliminantis vindictæ terminum, quàm sceleratos suarum legum transgressores præpropere furore celeriter exterminare. Menerat mea toties iterata meorum facinorum audacia, exacerbati Judicis irâ consumi flammivomo fulgurantis cœli incendio exuri, sed distulit provocata ad ictum dextera, rebellem creaturam flagellare, ut valeat rebellem suo amoris filium hoc ipso dissimulantis indicio cor obduratum eliquare. O quoties abusus indulgentiis misericordiæ perire debuissim! nisi justissimæ indignationis terminum Divina Bonitas extendisset. *Fidelis DEUS*: cui si minimum præstas obsequium, maximum obsequenti reddit stipendium, servorum suorum perennis creditor, nè unquàm morosus debitor remaneat, exilem humanæ servitutis umbram copiosissimis honoribus recompensat; non quidem fallacibus illis, quos mundus divitijs inaurat, delicijs conspurcat, sed æternorum munerum dignitate, perennaturæ nobilitatis felicitate. Vide, si dubitas, prodigam in caligantibus quarundam oculis ungventi pretiosi dissipatricem, sed providam in conspectu Altissimi cœlestium charismatum nundinatricem; Illustris nobilitate Simon prodigiosum leprosi corporis sui reveritus medicum, famelico animarum archiatro solemne convivium instituit in Berhania, quod se Divinus transfuga, ex Ephren, quæ urbs se abscondenti DEO homini in asylum serviverat, recepit; ut qui obediens usque ad mortem, eidem vicinus approximaverat, à domo obedientiæ in Jerusalem procedat, postliminiò ibidem crudeliter propter me perimendus (ut dicatur) factus obediens usque ad mortem. Sedet ad mensam divitis sanctissimus conviva,

Tardus est Dominus DEUS ad ferendum.

Christus à domino obediens procedit in Jerusalem.

ut,

ut qui præ splendidis Pharisei ferculis, esuriebat pœnitentium gemitus, & scribebat lachrymas peccatorum, profundis cibaretur singultibus, & copiosis plangentium oculorum stillicidijs potaretur. Ignota, sed Phariseo ignoranti, non Redemptori eam recognoscenti, quia jam inter lachrymas se ipsam agnoscentem viderat, quam nisi respexisset, nondum pœnituisset. Ignota, imò sat malé nota ingreditur à Domûs Domino non vocata, à DEO tamen efficaciter agitata, insilit ostium, displicitura homini, sed placitura DEO, stat retrò ancillam se reputans non filiam, ream se exhibens, non innocentem; flet inter epulas, ut inter amaros profluentium lachrymarum imbres suo arrideat Redemptori. Primum à lachrymando incipit obsequium, sciens aquarum regiam primum illius sacrosancti Spiritûs, qui DEUS charitas & est & dicitur vehiculum exstitisse. Effusa dein cæsarie geminos Divini viatoris pedes, substratis complectens brachijs, lavare depluo diffluentium oculorum stillicidio non erubuit, irrigatos suavissimo odoratissimi liquoris unguento millena inter basia inunxit, inunctos capillis leviter extersit.

Magdalena fuit ignota Salomoni, sed nota Christo: quia jam se ipsam recognovit.

Regina Austri Nicaula longo itinere tractu ad Salomonem videndum proficiscitur.

Vides hanc mulierem? non livido invidentis oculo, non ambitioso arrogantis Pharisei improprio, sed admirabundo suspensæ cogitationis incitatur stimulo, videnti incidat animo coronata Regina Austri, quam Josephus recenset Nicaulam fuisse nuncupatam; Advolebat illa prudens & sagax Mulier à distitis Æthiopiæ finibus, ut adstruit Augustinus, spretis prolixi itineris difficultatibus ad elongatam arcem Solymæ, utque gravior illuminato cœlitus occurreret Salomoni, cujus sapientiæ fama traherat sapientem, alliciebat peregrinantem, urgebat ad accelerandam ardui itineris viam; concupiscentia siquidem sapientiæ, exæstuantisque scientiarum ardor infirmitati sexus virtutem addidit, quâ suam gentem deferere, congeriem imminentium ærumnarum contere, thesauros in Regis gazophilacium effundere, gemmarum copiam dispergere, ingentem aromatum multitudinem cum pretiosa radice balsami, unde suam Engaddi vineæ traxere originem, compulit præsentare. Mirarer ego hanc admirandam inter mulieres imaginem, inter Heroïnas principem, caduco principi, ter-

Pars III.

reno homini se ipsam penè cum amplissimis suarum ditionum divitijs tot inter obviantia prolixioris viæ discrimina victimare, nisi latens absconditæ veritatis mysterium Isidorus Hispalensis indicaret, dum suo in commentario non terræ filium, non Adæ posthumum, non mortis servulum, neque Davidis immediatum successorem, sed DEI Filium, sed illibatæ virginis primogenitum, sed Regem gloriæ, sed magni consilij Angelum in Salomone dicit admiratam: *Christum in Salomone mirata.* (i) Relinquo scrutari aut diffidentem aut censurantem Momum profunda procul dubio tanti præsulis fundamenta; unum illis adjungam ego, quod purpuratus Hugo adstruit, fortasse pluribus arrissurum; scripsisse reducem ejus ex regia Reginam Salomoni, se veritam fuisse Regi grande negotium, dum adhuc commoraretur Solymæ, præsentialiter revelare: videlicet unam conspexisse arborem in domo saltûs regij, in qua patibulandus foret quispiam, ob cujus mortem Judææ regnum interiret. Quod legens providus Salomon, illudque ex indicijs communicatis cognitum in profundissimis terræ visceribus occultavit, (l) sed oculatior Providentia ad probaticam Solymæ piscinam eductum supernatare fecit.

In Salomone Christum prævidit, & lignum crucis agnovit.

(c) in lib. 3. Reg: 6. 5.

(l) Hugo ard: in 3. Lib: Reg: 6. 10.

Vides attonite spectator hanc amodò regalem non ultra mancipandam te-nebrarum principi plorantis Magdalene animam? vides insignem Regina Australis æmulum, non peregrina tantum gemmarum gazophilacia Regi pacifico dedicantem, sed semetipsam, cum animatis affectibus, cum copiosis præcordiorum muneribus sacrificantem? quos ante oculos mundanis vanitatibus impenderat, amaris amodò lachrymis castigabat, capillos in animarum retia expendebat, quos modò Divinis pedibus, ut superfusas abstergerent lachrymas, impendebat, quæ labia in fæda & fera voluptatum svavia protendebat, in devotissima sanctissimorum pedum oscula defigebat; quot ergo in se habuit oblectamenta, tot in se invenit holocausta, concludit Gregorius; (m) Huic regi pacifico, qui plûs quàm Salomon est, victimanda. Legi de hoc sapientissimo Davidis filio & Rege in Jerusalem, ut Ægyptiacam excederet munificentiam, dedit Regina Sabæ omnia, quæ voluit, & petivit ab eo, exce-

Magdalena omnia sua oblectamenta Christo immolavit.

(m) hom: 33. in Evang.

(n) 3. Reg: 10.
v. 13.

Salomon opu-
lentissimis
muneribus
cumulavit Sa-
bæ reginam.

ptis his, quæ utrò obtulerat ei munere re-
gio. (n) Verè plus quàm Salomon hic!
Illa in pedilavium suas distillat lachry-
mas, ille ut proprias salvifico plenæ re-
missionis imbre abluat maculas peccato-
rum, in dilectam suæ omnipotentiae fi-
liam, inestimabilem infundit gratiam,
quâ tota submergatur deformitas, atque
in formosissimam inamoratæ DEI sponsam
hæc tenebrosa tenebrarum principis ver-
nula transformetur; & quæ accesserat
folium Judicis judicanda, præpropera
præcipitantis Pharisei sententiâ conde-
mnatur, sed absolventis scrutatoris cor-
dium clementiâ Justificatur. Hoc unum
rea petijt, hoc solum exuberante gemitu
postulavit; idcirco effudit lachrymas
quibus commoveretur, idcirco impen-
dit comarum operam & ministerium,
ut sibi aversum offensi Salvatoris ani-
mum hisce obsequiosis affectibus irreti-
ret, lavans lachrymis pedes, suam ab-
luit iniquitatem; *tersto comis*, explanat
Titus Bostrensis, *ut per eas sibi assumat
sacros sudores, & quibus venata est ad pec-
catum juventutem, venata est sanctitatem*;
Adgeniculata pedibus Dominicis, felix
jam Domini dominantium famula, ge-
minum ancillatûs exhibuit ministerium,
eos & abluendo gratissimâ quantumvis
turbidâ plangentium oculorum aquâ, &
abstergendo, non alio, quàm capillo-
rum suorum peditergio; Hæc bina re-
compensaturus obsequia misericors &
miserator Dominus, & peccatorum tri-
buit indulgentiam, & sedatâ singultu-
antis animi intemperie pacem, ut verè
Rex pacificus & plusquàm Salomon, com-
municavit, quando post declaratam mul-
torum peccatorum remissionem dixit
trementi & gementi, non jam prævalen-
te cordolio, sed exprimente gaudio cum
lachrymis singultus: *vade in pace*, id est
(Cōmentatore Theophylacto) *in iustitia*;
quia iustitia est pax hominis ad DEUM.

Christus pa-
cem appre-
cans Magda-
lenæ, eam lo-
cupletissime
remuneravit.

Sed nunquid Divina in hoc limite
sister misericordia, & non apponet, ut
complacitior sit adhuc? multiplicavit
profectò misericordiam suam munere lo-
cupletans miseram non tantum regio, sed
Divino. Elapsâ sextæ diei vespere, sab-
batizavit impassibilis Redemptor homi-
num in sepulchro, quando jam extinctæ
vitæ nox obtenebravit diem peccati;
jam applaudente Chrysostomo sepul-
chrum accepto Conditoris sui corpore
territum, quod Patris thesaurum acce-

pisset, depositum cum tremore redde-
bat; (o) sedebat jam Angelus super la-
pidem, docens & signans gloriam resur-
rectionis; jacebat jam sudarium sacro-
sancti capitis, ut Maria plorans ad mo-
numentum, quæ nuperas nondum sic-
cabat lachrymas, haberet manutergium,
quæ nuper huic suo uni & vero capiti in
peditergium expansam cæsariem submi-
nistrabat. non mea, sed oris aurei hæc
prorsus aurea fuit anagogia: *lintheamina
Christus reliquit, unde extergat lachrymas
luctûs tui, & sudores refrigeret desiderij tui*,
(p) quibus adhuc destituta, flebat suo vi-
duata sponso Magdalena, deploratura in
tumulo, qui jam victoriosus triumphava-
rat in trophæo; dūque inclinans se
in monumentum prospicit, duos Regis
pacifici ministros conspicit, binos se-
pulchri vigiles, sed angelicos intrepidò
respicit oculo, quorum unus ad caput, &
alter confederat ad pedes. prodigiosæ
visionis explorans spectaculum Galfri-
dus, geminos comparuisse beatæ huic
inquisitrici aligeros advertit, cum tamen
in primo gloriosæ anastasis diluculò in-
vestigantem mulierum triadem unus tan-
tum angelicus velut phosphorus, opti-
mus bonæ diei nuntius; at ubi excepe-
rit adventantem; comitabantur inquie-
tam viatricem, Maria Cleophe & Salome,
& unus tantum cœlestis nuntius compa-
ret sinè socio, solus solatur desolatas si-
nè alio; at ubi solivaga sinè comite suum
indagat comitem, gemini advenientem
præstolantur; quorum primus in capi-
te, secundus ad pedes collocabatur. hæc
erat prima nuperæ servitutis remunera-
tio, à Rege gloriæ in regnum suum pro-
fecturo, ad instar pignoris collata; nam
& ad pedes Domini unguentum fuderat, &
ad pedes & caput aliquando fuderat, conclu-
dit commemoratus Pater. (q)

(o) in Psal. 12.

(p) Serm. 6. d.
Resur.
Christus reli-
quit linthea-
mina, quibus
uteretur
compacient
patientis ho-
mo ad abster-
gendum lachrymas.

Pro anctione
pedum, & lo-
tione, sit lega-
ta Christi ad
Apostolicum
Senatum.

(q) in Alleg:
Tilm:

Fidelis DEUS fidelem visitaturus
sponsam, præmittit geminos sui amoris
interpretes, qui sinè voce Verbi exprime-
rent fidelitatem; sedet eorum alter in lo-
co capitis, ut præstitum inuncto capiti
beneficium, silente licet lingua, eloquatur;
alter ad pedes, præclarum adumbraturus
pedilavium ex crystallinis confectum la-
chrymis reveretur. Progrediamur nos
à pedibus ad caput: forsan cum indagante
avidius, cum investigante solertiùs fide-
lem Dominum reperturi. Examinan-
tibus Angelis, & sui ploratûs causam sci-
scitantibus, abruptit omne colloquium,
quæ

quæ Angelorum Dominum, non Domini Angelum videre cupiebat. Undè averrens à custodibus faciem suam, cum circummeunte sponsa retrorsum convertebatur. Conversionis causam allegat Euthimius: adveniente magni consilij Angelo sedentes antea Angelos quantocyùs in sui venerationem Principis assurrexisse cum tremore servorum, quod intruens amatrix gemebunda ab Angelis aversta ad Angelorum Dominum se convertit. Inquiret ille Scrutator cordium, cur ploraret? vocem audijt, sed Verbum vocis in voce non agnovit; occultaverat se siquidem, ut desideraretur ardentius, ut amorosius inquiretur. Instat zelotypus Amator, instat interrogare nesciam; utque agnosceretur felicius, Mariam nominat, quam antea mulierem nuncupabat. Notat Ambrosius stylum mutati nominis, mulieremque tunc dictam subtiliter observat, cum adhuc dubia de sublato corpore angitur: *quando non credit, mulier est, quando converti incipit, Maria vocatur, hoc est: nomen ejus incipit, quæ parturivit Christum.* (r) Hoc hujus nominis resonante tono, prosternitur velut à fulmine ad gemina suæ salutis fulcra, Divinis adgeniculata pedibus expandit brachia in complexus, sed audit illic severum prohibeatis imperium: *noli me tangere.* qui fletum prohibet ploranti, contactum pariter interdicit; dilectum complecti, & simul non lachrymari videtur amanti in via impossibile, impossibile cum amore.

Utrumque tamen conjungit subtiliter Cyrillus, dum subsequenter legationem considerat, quæ fungi pro Christo ad Apostolos jubebatur: *vade ad fratres meos.* Abstergit illa nuper defluos in JESU pedes plorantis lachrymas, nunc suas indiget abstergi; Lavabat fatigatos, & ob oppidorum circuitus pulverizatos Redemptoris pedes suis tergebat crinibus, & intermixtis affixorum oculorum osculis comprimebat. *fidelis DEUS*, utrumque copioso retributurus cum fœnore, & planctum jubet sistere, & pedes in viam pacis adaptare. expendit geminam geminæ servitutis retributionē subtiliter Cyrillus: *largitur illi Dominus primam, ne ploret, neve dolori animum subji-*

pende legationis sublimitatem: Magi- *Magdalene*
stri Veritatis discipula, sit Apostolico Se- *pedes facti*
natui testis & nuntia, non suas tantum sunt pulcher-
abstergens lachrymas, sed etiam alienas; rimi, dum ju-
& quæ Christo pedes nuper inunxerat, bētur annun-
nunc denuò pedes Christi ungit suæ an- *tiare resurre-*
nuntiationis solatio, ut à mœstissimæ af- *ctionem Apo-*
fectionis tolerantia recedentes, in viam stolis.
exultabundæ pacis redeant, Regi pacifi-
co gaudenter applausuri. Addit mora-
lis Papa, præclaram humanam humanæ
reparationis figuram, in hoc amoris sym-
bolo, in hoc Divinæ fidelitatis schemate
adumbratam, ut scilicet ibi humani ge-
neris culpa abscinderetur, undè morta-
litis nostræ calamitas ordiebatur: Quia
enim in paradyso mulier viro propinavit mor-
tem, è sepulchro mulier reis annuntiavit
vitam, & dicta sui Vivificatoris narrat, quæ
mortiferi serpentis verba narraverat. (t)

(t) Hom. 25. in
Evang.

En iterum clarissimum fidelitatis Dominicæ argumentum! quasi enim affectuoso dignaretur alloquio universam humanæ mortalitatis universitatem, quasi ad singulos Adæ filios conversus dulciter eorum quemlibet solaretur: *de qua manu vobis illatus est potus mortis, de ipsa suscipite poculum vitæ*, primus nostræ perditionis coriphæus fuerat Angelus, vel potius rebellis Creatori spiritus se ipsum effecit Angelum, dum se salutis nuntium mentiens, Divinitatem obtulit creaturæ; hinc primum pariter Altissimus destinat nuntium è beatorum spirituum ordine selectum, qui nostræ felicitatis Angelum ageret, & diem boni nuntij plenis mærore mentibus annuntiaret. Successit Eva Lucifero, & Adæ in pomo mortem obtulit devorandam; Angelico pariter succedit nuntio ter felix internuntia mulier, sed Maria, ut Domina (hoc enim suo implicat nomine præconium) vitæ Dominum, & mortis principem resurrexisse, & mortem, quam Adam cum tenebrarum principe in orbem invexerat, debellasse: animis fidelium protoparentibus nuntiaret: primis Evangelicæ veritatis satoribus intimaret, quod diffidentem animum ad alacrem fiduciam impellit, ut singularis acceleratæ retributionis circumstantia, vix enim elababatur octavæ diei interstitium, quæ felix unguentaria inunxerat sepeliendum postliminiò Redemptorem, quando jam collatum suis Divinis pedibus obsequium, superexcedenti recompensaturus visiffitudine nobilitare voluit illustri ce-

le-

(r) Lib. 3. de
Virg.

(t) Lib. 12. in
Joan. c. 51.

leberrimæ legationis munere suæ pedes
pedissequæ mittens ad fratres suos sub-
secuturi adventûs sui præambulam, fu-
turæ suæ ascensionis animatum indicem,
gloriosæ anastasis insignem nuntiam;
est ista consveta velut proprietas ma-
turare beneficia, sed in supplicijs mora-
ri, & licet in suis habeat manibus trans-
gressorem, est tamen adeo ad ferien-
dum tardus, ut nisi ad vindictam com-
pellatur, cunctatione continua quasi
rergiversari indiès videatur. Laudat
hanc, licet præproperam promeritæ re-
compensationis munificentiam gentilis
Seneca: ut scias, morari in elargitio-
ne munerum, congenitæ adversari bene-
volentia, à ratione hominis elongari:
*gratissima sunt beneficia parata, facile oc-
currentia, ubi nulla mora fuit, nisi in ac-
cipientis verecundias;* (u) verecundentur
illustres magnorum antecessorum filij,
qui ad retribuendum pro benefactis tar-
di, ad puniendum prompti, ad ferien-
dum celeres, ad largiendum desides,
castigant severissimè, levissimè ac pa-
riter tardissimè servorum humeros do-
nis vel bonis gravant.

(u) lib. 2. de
Benefic.
Cælestis Pa-
terfamilias
est Filius DEI,
convocat ope-
rarios per
Spiritus san-
ctum.

Beneficentissimum Numen exspe-
ctantium antevertit desideria, & vix di-
luculant creaturarum obsequia, quando
jam pluentis cœli beneficia meridiari or-
diuntur. Evangelicus Paterfamilias
conductos exsoluturus operarios, procu-
ratorem advocat, *cum serò factum esset,*
eique adventanti præcipit: *voca operari-
os, & redde illis mercedem,* explanat
hanc personarum differentiam cum Ire-
næo Chrysostomus, *dicat Dominus vineæ*
procuratori, id est, Filius Spiritui sancto; (y)
Est enim Largitor gratiarum, est Dispen-
sator charismatum ac donorum. Legit
Anselmus: *statue operarios ante tribunal*
eum; felices sub amoroso hoc Iudice,
quantumvis rei compareant, si modò in
opportuno adhuc tempore se sistant. Il-
lud discutiendum incidit, velut legenti
impervium, & meditati peregrinum;
cur Retributor benignissimus, & Reddi-
tor magnanimus exspectat non solum ve-
esperam, sed ipsum diei crepusculum, ip-
sum occasum solis? ipso jam coronati
Psaltis sæculo exire consueverat homo ad
opus suam, & ad operationem suam us-
que ad vesperam, nec exspectata tenebra-
rum caligine in obscuro vicina noctis ve-
stibulo reverti in domum suam. Legi qui-
dem inter sacra commentatorum volu-

mina, oblato in denario mercedem glo-
riæ fuisse adumbratam: quæ cum sit fi-
liorum hæreditas, non datur citius, do-
nec dilectis suis somnum dederit, tunc
ecce hæreditas Domini. An forsan ideò
desinente diei vesperâ vinicolæ solvun-
tur, quia duntaxat perseverantes usque
ad vitæ terminum in laboribus hoc exo-
ptabili denario potiuntur? ut autumat
Origenes; nec enim sunt alij fideles ope-
rarij, non alij hoc exsolvantur stipendio
servuli, quàm qui instanter operantur,
nè tempus pereat, quàm qui lætanter fa-
mulatur, ut hero placeant, quàm qui per-
severanter prosequuntur, ut retributione
fideliter obtineant. Est tamen alia sub-
tilis Cajetani reflexio, qui celeritatem
Divini debitoris considerans, hoc ideò
præceptum existimat, ideò à misereunte
Providentia injunctum, ut ordinatum ju-
dicat, ut ocyus fidelis dispensator merenti
mercenario, mercedis pretium refundat,
nè nocte integrâ penes se denarium re-
tineat, & præmiandum operarium spe
consequendi denarij anhelabundum tor-
queat, sed illicò pro ampliori solatio ex-
solvat; *in fine diei, mercedis tempus de-
scribitur, ut non maneat opus mercenarij*
apud Patrem familias usque manè. Tempus
differre prohibetur, præcipitur antever-
ti: nè dilatione minoretur clementia, &
ex morosæ expectationis fastidio stipen-
dium vilescat. Hanc pronam ad mise-
rendum celeritatem, velocem hanc ad
præmiandum benignitatem, ut ex ipsis
sanctissimis faciei lineamentis colligas,
ut ipsa in symetria Divini vultus depre-
hendas, duplicem effigiat Redempto-
ris idæam intueri, in oculis diversam,
cæsarie oppositam, totâ alieni corporis
varietate à semetipsa alienam.

Præscriptum
solutio ante
noctem, nè
figantur op-
rarij dilati-
ne.

Comparet inter septena lampadum
& candelabrorum fulgura, in vastissimo
Apocalypticorum mysteriorum amphitheatro, condebat ab annosa velut canitie
veneranda cæsaries, lanæ nivique similis,
ut in nive à Regione superna depluo de-
scendens Verbi Divinitas, & in lana agni
& ovis candidæ assumpta ex Virgine hu-
manitas indicaretur; *Solus enim, qui in*
carne humana, sed non lege humana, utrum-
que candore singulariter in se ipso carnalis vi-
delicet pudicitia & cælestis gloriæ sociavit;
(z) perorat sublimiter Galfridus Abbas;
sed quia canities etiam nivea est genui-
num annosæ senectutis indicium, cur
mansuetissimus Redemptor annuli coma
te-

Comparet
Apocalypsi
lius DEI
quam senex
canus.

(z) Concin.
34.

rectus cernitur à Joanne, quem pariter ut senem Tuitiensis Abbas sub canescente hoc capillitio reveretur; qui tamen sibi dilecto Esdræ spectabilem se exhibens, videndum se præsentans, tripudiabat in juvenilibus annis, expandebatur in scenam mons Sion, in cujus theatri machina innumerabilis spectatur hominum multitudo, & in medio eorum erat juvenis staturâ excelsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas;

(a) Esd. lib. 7.

6.2. v. 42.

Esdræ velut

juvenis & ce-

ter ad benefa-

ciendum.

(a) quæ capitis varietas, quæ faciei diversitas, dilecto sibi discipulo se in anoso schemate, Esdræ in juvenili symbolo præsentat intuendum? ibi morosa gravitate tardigradum, hic juvenili agilitate præditum se exponat. Ut latens tantæ difformitatis mysterium recognoscas, quidnam utrinque scribatur agere; solertiùs attende; senescit in pathmos insula, dum flagellat, adolescit in contemplandis Esdræ oculis, dum coronat; castigat ibi, hic præmiat, ibi comminatus terret, hic lætabundus præbet, ibi adversum insultatos præfides terrores cum plagis fulminat, hic cum muneribus sacros distribuit amores, hic totus aliger festinat pede propero, ut retribuat victori lauream, coronam pugili, ibi accusaturus, ibi condemnaturus, simili incedit vestigio, velut detentus aut retentus. Sed adhuc aliud occurrit in cæsarie, accuratiori acie lustrandum, nec enim absque peculiari præfagio ijdem capilli Redemptori, qui tanquam lana alba scribuntur dealbati, quasi albedo hæc minus sufficeret, cum nive comparantur, tanquam nix. Legit & addit Arabs: & nix superiores in candore; cur non suffecit hystoriograpbo exaranti albedo lanæ? cur candor nivis adjungitur, qui tamen quandoque à candida lana albedine exceditur? cur ergo utriusque candorem exprimit? curnam calori lanæ frigidam nivem sociat, & utriusque dissimilem substantiam, amborum oppositam qualitatem temperiem coadunat? calet illa, friget ista, manet illa, manat ista, siccatur illa, rigatur ista. Albescunt ambæ, non inficior, est tamen peculiaris pijsissimi Salvatoris conditio, est incomparabilis bonorum communicatio in hoc abyssu excentricæ pietatis, quæ melius in diffusa nivium colluvie, quam in soliditate permanentis lanæ adumbratur. Respice in faciem Christi tui, quisquis aspicere qualitatem nivium, quisque idæatum in niveo, sed distillante symbolo vis

Pars III.

speciosum formâ præ filiis hominum intueri.

Capilli Filij

DEI sunt can-

didi sicut nix,

& facies sicut

sol, ut ab hoc

sole calefacta

nix per totum

corpus dif-

fusus sicut sol lucet in virtute sua. (b) Vertit fundatur.

Pagninus: sicut sol lucet in potentia sua; (b) Apoc. 1.

v. 16.

Delineat venustissimam hujus faciei imaginem, logævus hujus contemplator, qui ejus innixus sinui, eundem sole calefacta poterat erecta beatorum oculorum acie prolixius & proximius intueri; facies ejus corpus diffusum sicut sol lucet in virtute sua. (b) Vertit fundatur. Pagninus: sicut sol lucet in potentia sua; (b) Apoc. 1. legit Syrus: in robore suo; & Arabs: in vigore suo; meridiani æquiparatur Soli JESU facies; nec enim illustris hic mundi oculus, aut est potentior in amore, aut est lucidior in splendore, aut est robustior in fervore, quam, quando meridianus, illucescit: Refulget Sol Justitiæ triplici radio, ut attestatur affixus Senensis Seraphini oculus; irradiat siquidem se intuentem fulgore fontalis Divinitatis, ubi pax exuberat omnem effectum, affulget claritate idæalis exemplaritatis, ubi lux reverberat omnem visum, relucet coruscatione imperialis Majestatis, ubi pax exuberat omnem sensum; quando hoc luminare majus ablati nubibus meridiante die per serenatam purificati aëris regionem clarissima luce illustrat, & æstuante calore suis subjectam splendoribus auram inflamat, ut hybernium frigus resolvat, ut glaciale constriicti fluminis duritiem eliquet, dum illico dissoluta nix in candidissimum liquorem distillat, ut defluens, quidquid occurrit immundum, irrigando emundet, quascunque præterfluendo abluat sordes; an non eliquata nix contaminatas hominum mentes lavabat, quando Divinus in orbe viator lustrans cuncta in circuitu, & justis splendore sanctitatis affulsit, & genti prævaricatrici, calidissimo amoris æstu illuxit? quod eventurum prævidens, ante ortum suum in terra nativitatis nostræ cum Psalte psallens fururum, quasi jam factum esset, præfigit: sicut aqua effusus sum.

Christus effusus fuit sicut aqua, ut fideles mundentur & laventur.

Exæstuante siquidem solari flammicidio ardentissimæ charitatis suæ nix sacrosancti capitis sui, capilli nivei purissimæ scilicet cogitationes cordis Divini in amplum gratiarum diluvium exundabant, quando circumiens urbes & oppida, sanctissimus Viator, & peccatores convertibat, & pisces ad piscandas hominum animas assumebat, & publicanos pro convivis excipiebat; effundebatur ut aqua meridianus inamorati So-

spitatoris nostri charitas, ut inquinatos ablueret ad munditiam, ut pharisæos invaderet ad resipiscentiam, ut immundos fugaret Spiritus ad Patris gloriam, ut pulverulentos Apostolorum pedes, ut inquinatos eorundem affectus salutaribus dogmatum aquis immergeret ad sanctitatis Evangelicæ perfectionem; totus denique in nostram effusus utilitatem nobis nostræ salutis evasit balneum, ubi & curarentur ægroti, & abluerentur leprosi: *aqua, quando effunditur, aut abluit, aut irrigat* (interprete Augustino) *effusus est Christus, sicut aqua abluti sunt sordentes, rigatae sunt mentes*; ascendit siquidem à terra virginis foris irrigans universam superficiem terræ, ut daret fructus suos, ut germinans germinaret Ecclesia sicut hortus Domini. Quod si effusionis originem, si exundantis aquæ hujus causam discutias, aut scaturiginem inquiras? respondet, *ipse fecit: factum est cor meum tanquam cera liquefascens in medio ventris mei.* (c) Ascendit æstus cordis in caput nostrum, & nivem suorum desideriorum candorem inflammarumque cogitationum nives dissolvens, celerrimo gratiarum imbri notarum mentium terram invasit, ut mundarentur immunda, ut lavarentur lavanda; legit Malvenda: *cor meum liquefactum fuit in medio viscerum meorum.* incaluit amor in corde DEI, quod conflagrantia inter desideria ferventiùs exardescens liquefactum est, quid mirum, si nivea cæsaries à sacro hoc intimæ dilectionis incendio liquata diffuset, ut indurata prævaricatorum corda dissolvat dissoluta diluat, purificet & decoret?

Caput Christi
sua Divinitas
fuit, quæ im-
pulsit humani-
tatem ad
quærendam
ovem perdi-
tam.

(d) Matth. 8.
v. 20.

Ingredere, qui æstimare nescis hunc affectuosissimi amoris excessum, qui in lavacri hujus ministerio grande mysterium non agnoscis; ingredere sumptuosissimum ab orbe condito cænaculum, accede non jam ad mensam principis, ut diligenter inspicias, quæ apponuntur tibi, sed potiùs ad pelvim repletam aquâ, ut scias quânam munditie nitere debeat, qui ambit cum commensali DEO homini convivari, imò, qui DEO homine flagitat saturari. surgit à cæna, quasi sedere nesciens, qui nuper veraciter querebatur: *filius hominis non habet ubi caput reclinet.* (d) si enim irrevocabili conformiter oraculo, *caput Christi DEUS est*, inquietabatur istud, dum ab amore ad amandum impellebatur, ad quærendam

ovem ab ovili Apostolico errabundam stimulabatur, ad dirigendos discipulorum pedes in viam pacis urgebatur, præcingit igitur se linteo ad famulandum, qui formam servi accipiens, habitu inveniebatur ut homo: *ut immunditiam, quàm in pedibus suis habebant discipuli: in suum ipsius reciperet corpus*, suspicatur Origenes, (e) insinuans, se universas notarum animarum sordes in se solum recipere, & abluendas & extergendas & absolvendas & expiandas. Effunditur denique nix incalescens sicut aqua in pedilavium discipulorum; enim verò ubi affectus vehementior incanduit, & exuberavit, carbo lachrymarum imbre resper- sus fortiùs exarsit, meditatur devotissimè Drogo ab ostia. (f) nec hisce aquis madens exstinguebatur charitas, quæ sibi soli hoc incommunicabili privilegio appropriare voluit obsequium, nè ullus antecederet, qui simili servitio erga suos met servulos polleret. Surrexit quidem de nocte Gedeon & expresso vellere concham rore implevit: (g) legunt septuaginta: *pelvim implevit*; nec tamen in pedilavium expressum rorem expendit; nec ipse ex eo rore pedes lavit, sed expectabatur Christus, qui sordes omnium solus posset abluere, expendit Augustinus. (g) ille solus ministrare non ministrari venerat, cujus nive candidior innocentia effusa est, cujus exundantis beneficio, cujus distillantis impendio pedum nostrorum sordida fæditas ablueretur, nostrorum affectuum pulverulenta vanitas abstergeretur.

Accedite viatores, accurrite itinerantes; *solus enim & omnis, cujus pedes laverit JESUS, viam præambulat hanc viventem & ad Patrem ducentem*, (h) exclamat Adamantius, *verè fidelis DEUS!* non tantum, quæ non debuit exsolvit, sed quæ daturum se promiserat, incomparabili cum fænore ampliavit. Itineraturus Jacob à domo patria, amplissimam præripuit innocuo fratri benedictionem, quâ benedicens pater præsentem filium frugifero agro comparat ab eo, qui dat esse omnibus præ cæteris uberius benedicendo; exinde futuram non vanus augur, sed omnipotentis interpres prælagit opulentiam quadruplici bonorum serie refertam, videlicet rore cœli, terræ pingvedine, frumenti abundantia & vini copia, ex quibus omnis divitiarum congeries exsurgere videtur, adjungit su-
pre-

(e) hom: 12.
Joan:

Lavat Chris-
tus Apostolo-
rum pedes, ut
ampliùs in a-
more exar-
de-

scant.

(f) Sermon:
de passi-

(g) Sermon:
de tem-

Ut ambula-
anima ad
trem, debet

lavari in p-
dibus à JE-

(h) hom: 3.
in Joan

premiū profapiæ dominium & principatū gentium à largitore bonorum omnium Jacobo conferendum. Hoc afsecuratus præfagium ad sibi sponsandas Labani filias dimittitur viator fortunatus, quem favens providentia benedici disposuit per patrem nescientem. Egreditur sinè visibili comite properus exul de Bersabee & jumentorum commodo & ministerio servorum destitutus, ibi ad imminētem occasum solis recubiturus, ubi nox progredi lassatum prohibebat! lapidibus pro pulvinari utitur, & strato super pavimentum corpore, indormivit; dumque provoluta in terram membra quietem capiunt, cor vigilans sursum attollitur & jucundissimo ludentis cœli spectaculo delectatur. Erigebatur à terræ finibus adusque cœli confinium scala, diversis gradibus interpunctam innitebatur scalæ Dominus, in qua cœlestes genij sublimes angeli ascendere & descendere spectabantur. Hæc sunt fortunata eorum somnia, qui corporis commoditatem negligunt, angusto victu carnem nutriunt, olorina voluptatum strata despiciunt, artus delicijs non affvescunt, profundiori somno non incumbunt. Innitebatur scalæ Altissimus, divagabantur per ordinem graduum beati spiritus. Legit Chaldaus: *Ecce gloria Domini stabat super eam!* qui nuper per suum loquebatur interpretem, nunc ore proprio alloquitur trepidum spectatorem; neve suorum destitutus obsequio ministrorum videatur, descendunt & ascendunt angeli: *ut sciamus DEUM esse, qui mittit angelos, ad quem redeunt angeli, qui curam habet infirmorum,* subjungit Cajetanus. Subtilem aliam adnectit allegoriam Hebræus Philo, dum Angelorum expendens munia præclare commentatur, *angelos tanquam magni Regis aures & oculos vocant sacre literæ.* (i) His velut oculatus, his auribus munitus non quidem ad necessitatem, sed ad optatam beatarum mentium servitutem nostras videt calamitates, & audit querimonias, qui se de cœlo in terram prospicere ore prophetico sponponderat, ut valeat audire compeditorum gemitus, plorantium ululatus. Nec hoc nec illud Isaac Jacobo promiserat, quando adhibitâ & extensâ omnipotentis DEI dexterâ ignoto sibi, sed Numini Notissimo benedixit. Fidelis Justorum tutor & orphanorum custos, intentis undique oculis invigilat, attentis semper auribus expectat aut auscultat,

si fortè occurrat indigus & audiatur plangens, quemadmodum continuo occupantur gressu, jam descendentes jam ascendentes, non tamen subsistentes, non otiantes aligeri, sed motu continuo velut cui possint succurrere, quem valeant deducere explorantes.

Est aliud & forsan luculentius in nostrum adjutorium excubantis DEI testimonium, est manifestum humanam convincens diffidentiam argumentum: Adhortatur zelotypus animarum conditor ac amator, mittebat speculatores Solympæ sacerdotum principes, ad quorum idæam vel ad idæandum exemplar demutantur cæteri, transfigurantur subditi, ejusque fervorem aut teporem universi penè propinquare gentium populi æmulantur. Erant inter præcipuos Sionis Antistites, inter solemniore Synagogæ procures æmulatores, qui fungebantur legatione ad effrænem Judææ populum; sed non audiebantur clarissimi Phinees posthumi, insignes Eleazar æmulatores, qui stantes contra vitia velut infraſti pugiles, ferire volenti Justitiæ audebant obviare. Horum immunem vigilantium abjecerat supremus legislator legum violatoribus ad verecundiam, statuerat in faciem ut erubescerent insolentes: *misi Dominus ad vos omnes servos suos prophetas consurgens diluculo,* (l) *mitensque & non audistis:* legit Chaldaus: *non obedivistis.* admiror non improperium, sed improperantis vigilantiam, consternor ad exprobrantis ministerium, ad tantæ dignationis clementiam, ad hujuscemodi sollicitudinis fidelitatem. Quasi suis non fideret locumtenentibus, surgit diluculo, quietem deferens & instar exploratoris seduli, num pariter sui inviolent vicarij? solertius disquirat. vide Patrem sollicitum & tuam verecundare ad vecordiam fili degener tuo stertis in otio tuæ incurius salutis, dum ille lustrat excubias, speculatores visitat, tuam ab illis animam repetiturus; *quasi ipse in vigilijs & in excubijs constitutus surripit diluculo, ut suum populum commoveret;* interpretatur Hieronymus, *cujus oculatam contemplabatur providentiam puer Domini;* dum (m) *Ps: 120.* *psallens modulabatur: non dormitabit ne-* v. 4. *que dormiet, qui custodit Israël.* (m) dormivit aliquando & somnum cupit, ut expersgeretur obdormiens; sed resurrexit: quoniam Dominus suscepit eum. *lat pro homi-* Sur- ne.

Jacob figura
itinerantium
meretur vi-
dere gloriam
DEI.

(i) lib de so-
mnis.
Angeli sunt
oculi & aures
DEI.

(l) Jerem: 25.
v. 4.

(m) Ps: 120.
v. 4.

DEUS velut
ipse in
persona vigi-

surrexit, ut jam amodò jacere de-
fineret voluptuosus Adæ filius sub arbo-
re mala, ubi violata est mater sua, & cor-
ruptus est pater suus: nè fideres ho-
mini, qui dormitat, quamdiu mortalis
est & dormit quando mortuus est, ut
soli DEO tuam consideres salutem. Ec-
ce Dominus custodit te! ut tuum custo-
diat exitum & introitum, diluculò con-
furgit, & quia surgere patrocinantis est,
assurgit in præsidium tuæ fragilitatis, con-
furgit in tutelam tuæ indemnitate; Et
tamen suo invigilare servitio renuit in-
gratus Adæ filius, dumque cum excuban-
te excubare, cum vigilante sibi jubetur
invigilare, dimittit suæ mentis custodiam,
deserit suæ custodiæ stationem, quàm
pauci cum solymæo principe possunt ve-
raciter interrogare? *quomodo dilexi legem
tuam Domine; quæ tamen fidelium sub-
ditorum est custodia, tota die meditatio
mea est;* (n) sic loquitur voce intrep-
da coram suorum verborum iudice bel-
licosus dux militiæ, tot fatigatus prælijs,
tòtque victorijs insignitus; hanc veri-
tatem pronuntiat coronatus Rex tot di-
tionum Dominus, tot populorum mo-
derator. Hunc ipsum testem invocat,
cui velut legislatori suo dilectionis pe-
rennitate impendebat. Amabat, sed
adamatus meditabatur, sed illuminatus
obsequebatur tota die, sed sæpè sæpius,
sed longè frequentius præmiabatur omni
& tota die. Fidelis Dominus fidelem
effecit servulum; nec enim servire pro-
lixo totius diei tempore creatori die-
rum, & remporum potuisset, nisi ad-
stante domino steterisset & restitisset;
stetit servus, sed in domino, resti-
tit, sed non sinè exercituum domi-
no, quo sinè conficiens vincitur, quo-
sinè stans dejicitur. Vis scire fide-
litis præmium, dilectionis exitum,
servitutis stipendium? vis nòsse preti-
um observantis? jam antea eodem psal-
lebat in dramate: *nisi quod lex tua me-
ditatio mea est, tunc forsàn periissem in hu-
militate mea;* non periisse, est terminus
fidelis legum custodiæ; abundè siquidem
solvitur, qui periturus aliàs ab obviæ per-
ditionis discrimine liberatur. Evasis in
medijs adversitatù tenebris illuminatus,
imò illuminans lucis Filius, testor Am-
brosium commentantem: *lucebat Pro-
pheta ut dies, cui meditatio lex erat, etenim
oleum luminis accipiebat ex lege.* (o) Cæ-
cutivisset, vel caligasset saltèm hac desti-
tutus lampade, & sui ducem agens cæcu-

tientis populi, ambo in foveam cecidif-
sent; periisset in humilitate, non illà, *deserviens*
quæ exaltantur humiles, sed alià, quæ de- *lampadè ora-*
turbantur desides, quæ plures, qui pati *tionis,*
renuunt, & tolerare nesciunt, præcipitā-
tur; non semper hoc insignitur nomine
moralium virtutum domina, quæ ambit
ancillari, & horret sublimari; etiam pu-
sillanimitas in tribulatione humiliat, sed
sæpè non voluntaria superbum; sic periis-
set Job in sterquilinio humiliatus, sic
corruisset Joseph in thalamo tentatus, sic
Isaias occubisset in ergastulo supplantā-
tus, sic consensisset Susanna in balneo an-
gustiata, sic Judith fuisset Holofernis vi-
ctima in lectulo adamata; nisi in lege Do-
mini meditates graviora temporalibus,
futura æternitatis supplicia credidissent,
nisi experti, quàm bonus Israël DEUS
rectis sit corde, huic uni fideliter servire
decrevissent; periissent præcipitantis re-
bellis angeli astutiā defraudati, impug-
nante carnis petulantia effrænati, adver-
sante inimicorum malitia enervati, nisi
dormire nesciens invigilasset, nisi & o-
culis, & auribus innixus crucis scalæ pro-
pugnator in adiutoriū eorum excubasset,
nisi exercituum Dominus in vasos eripuisset,
nisi supremus Legislator fideles
suarum legum observatores & exactores
fideliter protexisset.

Fide fideli DEO, cujus si forsàn
metuis non rarò læsam tuis criminibus
Majestatem, dimitte Leonem de tribu
Juda, & Agnum Apocalypticum accede;
stat quidem in medio throni, non tamen
tanquam arbiter judicaturus, sed velut
mediator DEI & hominum, universa ho-
minum debita inæstimabili pretio Divini
sanguinis exsoluturus. Stat tanquam
occisus, nec tamen ideò debilior ad pro-
tegendum, inermior ad conflegendum;
stat quidem quasi Agnus mansuetus, qui
portatur ad victimam, imò jam victima-
tus demonstratur; nam quasi occisus re-
presentatur. Sic enim oportuit pati
Christum, & ità intrare in gloriam su-
am; aliundè jam non moritur, mors il-
li ultra non dominabitur. Non suspica-
re debilem, quem audis fuisse mortuum,
& esse veluti occisum; mors siquidem
eodem icta & victa vulnere non potuit
morientem victorem retinere: & ideo
mors non est dicenda (concludit Joachimus
Abbas) *sed quasi mors, non veritas mortis,
sed transitus ex hoc mundo ad Patrem, ut
fortius vincat, qui suos plenius salvet;*
ge-

(n) Ps. 118.
v. 97.

Meditatio le-
gis Divinæ li-
berat in tri-
bulatione.

(o) in Ps. 118.
Octon. 12.

Agnus stat
tanquam oc-
cisus, arma-
tus cornibus
septem, &
oculis sep-
tem, pro-
visus, ut ho-
minem pro-
tegat & de-
fendat.

gestat ad tuæ felicitatis medelam cornua septem, ad tuæ securitatis medelam oculos septem. his cornibus plus, quàm tuis manibus fide, imò istis diffide, ut illis solum confidas; geminas oculorum tu-

orum palpebras claude, qui septem gestat apertos, ut tua discrimina cernat, tuas ærumnas discernat. Fide fideli DEO.

H E T H.

Verfus
XXIV.

Pars mea Dominus, dixit anima mea;
propterea expectabo eum.

Sermo Vigessimus Quartus.

Ecclesiæ fidelis filia non quærit, nisi solum
DEUM pro protectione sua.

Calamitosa filiorum Adæ conditio, hæc inter reliqua suæ calamitatis patitur discrimina: quod nesciat inquirere suæ Achatem confidentiæ, cui sua possit communicare consilia, concedere negotia, in cujus sinum se fluctuans animus velut in portum possit recipere, in cujus animo proscriptus à faventis fortunæ confinijs infortunatus exul securum valeat asylum reperire. Illuminatus David, qui (celeberrimo Syracidis testimonio) cum leonibus lussit quasi cum agnis, (a) David, qui tantis virtutibus effloruit, tot meritorum privilegijs enituit, minor electus ex fratribus, singulari certamine propudiosum gigantem prostravit, inermis armatum exarmavit, prudens & fortis David tot gloriosis Heroum gestis superior, sed inter clarissima insoliti roboris prodigia nulla præsumptione tumidus, nunquàm de bene gestis jactasse se notabatur. Extraxit humilitatis magnes illustrem Jonathæ principis animum, qua oblectatus arctissimo sinceri affectûs vinculo, se adolescenti conjungere decrevit, & quem impensius amare cœperat, eidem uniri arctius affectabat. Et quia firmissimum stabilis amicitia firmitatem similitudo est, adoptabat se præsumptus regni hæres exili filio pastoris Isai, nè forsan confœderata unitas splendore dignitatis rumperetur, aut dignitatû eminentia disjungeretur. Vera proinde veri amoris filia, unanimis amicitia pastorem adæquavit principi, & exæquavit principem pastor adeò indissolubiliter in tempore, ut dilexerit eum qua-

si suam animam, non quidem identificatam, sed tamen confœderatam. Erat veluti amantis anima amatus David, erat dimidium Davidis animæ Jonathas adamatus. Erigebatur perennaturum fœdus æqualitatis, utque genuinum veri amoris foret commercium, amans amicus Jonathas regalia exuit insignia, & ad amatum intinè Davidem exuto regali asyrmate vestivit; exspoliavit se Jonathas tunicâ, quâ erat indutus, & dedit eam David. (b) Hæc est robusti amoris violenta vis, ut nisi ad arbitrium supra naturæ vires molitur, suum aut scopum attingisse, aut opus perfecisse, sibi non blandiatur: exuit regalem tunicam, ut servum induat coronati Regis filius, quis ordo magis præposterus? sed amor nescit ordinem inter amantes animas ordinare, nescitur præ eminentia, ubi par amicitia amicum amico sic æquiparat, ut omnem differentiam excludat; nec est amoris vitium, quod est charitatis cœligenæ præceptum. diliges proximum sicut te ipsum, (c) præscribit DEUS homini; qui enim amore proficetur hominis, DEUM amat: quia imago DEI est homo (explanat Chrysostomus) in quo DEUS diligitur, sicut lex in sua imagine honoratur. (d) non hæc dilectio est nundinatorum negotiatio, cui propria utilitas pro meta præfigit lucri incrementa, sed hi sincerum amoris adulterant genium, ingenium deturpant; amati oculos fulgido æris pretio aut caligare faciunt, aut penitus excœcari; Non opes inopis, sed nudum cor piscari voluit, qui hamum, ut objicias, se exspolians regalem purpuram injecerat Davidi.

Induit Jonathas Davidem vestibus suis ex sincero amore.

(b) 1. Reg. 18. v. 4.

(c) Matth. 19. v. 9.

In homine diligitur DEUS.

(d) in imperf. hom. 21.

(e) Matth. 19.
v. 28.
Petrus Christo
omnia dona-
vit. maxime
affectum car-
nis.

Quod si hæc in amante natura, quid erit in diligente gratia? si sic natura scit diligere, quid supernaturalis dilectio efficere valebit? si homo hominem sic didicit allicere, an non validius & fortius amantem DEUM homo redamans noverit irretire? Vis denudantem se in patulo nudi amoris atrio intueri, vis experiri sua exutum tunica, ut nudum amantem imitetur? audi Apostolorum principem consuetæ sinceræ charitatis idiomate cum JESU colloquentem: *Ecce! nos reliquimus omnia, & secuti sumus te; (e)* donavit Davidi Jonathas tunicam, adjecit & reliquam regalium vestimentorum pompam, sed tamen baltheum retinuit, & latus gladio non spoliavit: excessit generosior, quia liberalior & liberalior amantis Petri dilectio, dum enim reliquit omnia, nihil suo retinuisse commodo demonstratur. Quod si exilem fuisse exigui piscatoris suppellectilem respondeas, redarguet respondentem Theophylactus: *omnes voluptates Petrus reliquit, & cum parentibus amorem carnis*, an non plus obtulisse munerum censetur, qui corpus victimat in hostiam charitatis, quam qui purpuram aut chlamydem aut tunicam dedicat in victimam amoris? Adjungit Bulgariensis Præsul: *illæ enim affectiones non solum contra divites, sed etiam pauperes militant*. Putas non sauciaverit amantem excipientis JESU animam objecta nuditas discipuli? putas, si licet dicere, non sauciavit hoc ferientis lingvæ telum, Divini cordis meditullium? verbum erat, quod aërem non verberare noverat, sed incarnati verbi viscera vulnerabat; quid faceret DEUS homo ab hoc dilecto homine hanc vocem audiens nudæ, sed candidæ veritatis? nudatum regali vestivit tunica, dum se sua in regali crucis folio exspoliari voluit, ut nudam Petri animam hac purpura vestiret, operabarur hanc nuditatem in Apostolico obedientis discipuli spiritu, Magister optimus, cui jam dudum ut soli bonorum omnium largitori propheta applaudebat: *omnia opera nostra operatus es in nobis; (f)* non enim nisi à volente primo secundum velle, si tamen bonum est, poterit derivari, voluit abjecta quavis bonorum temporalium sarcina, festinus viator currere per viam mandatorum, sed non volentis voluntas ista, nec fuerat currentis cursus ista, sed mi-

ferentis DEI; ille fecit fidelem pedissequum relinquere omnia priusquam ab omnibus relinqueretur; Remuneraturus interim hanc Evangelicæ paupertatis nuditatem, incarnata Patris sapientia, quo usa sit stratagemate, profundius est meditandum. Considerat moralis Hugo in vilis Isai filio Adæ filium, suorum fratrum juniorem tempore, abjectiorem sorte; nam illis angelicis spiritibus posterior humana est progenies, & ignobilior hæreditaria felicitate. *Jonathas fuit figura Christi, homo autem Davidis.* *Jonathas Christus David quilibet nostrum, commentatur purpuratus Pater, uterque Regis est filius, castrametabatur princeps magnanimus in Gabaa Benjamin cum mille viris, & quia interprete Gregorio, Gabaa sublimis vertitur, & Jonathas donum columbæ vel spontaneus, communi Patrum placito nuncupatur. Nec aptius ab illo alteri congruit, de quo apud Prophetam dicitur: qui oblatus est, quia ipse voluit, (g)* non quia Judæus unum (g) Is. 53. v. 7. pro populo mori petijt, nec quia gentilis annuens condemnavit. Mille sui Christi est agminis viri, illas insinuant viragines non donum co- sexu fragili, sed virtuosa fortitudine, lumbæ & qui lucidissimo intemeratæ virginitatis spontaneus exemplo, alios sub uno virginei pudoris oblatus, labaro alliciunt ad acriter confligendum, attrahunt ad fortiter dimicandum, qui omnes veluti eminentiores ceteris, in sublimi cernuntur collocati; quod enim naturæ legem supergreditur in sanctitatis culmine, necesse est ut situetur. Hinc virginalis virginei Joannis oculus agnum stantem supra montem Sion viderat, quem liliata eorum turma, qui cum mulieribus non sunt coinquinati circumdans coronabat. Denique sanctissimo Papæ Moralis oraculo: *bene columbæ donum institutor virginum dicitur, quia incomparabili gratia Spiritus sancti efficitur, ut à manentibus in carne carnis corruptio ne-* (h) in cap. 1. Reg. lib. 6. 3.

Ecce cœligenum æterni Regis unigenitum, inamoratam Jonatham, qui pro amisso homine causam dicere ad Patris solium non veretur, qui regnum nostræ salutis causa dimittere non recusavit, quando in propria veniens, à suis autem, cum esset Dominus omnium, non receptus, regnum suum non esse de hoc mundo asserit, nec se pro rege proclamari à conspirante populo toleravit. Neve deesset pignus fœderis vel testimonium

spoliavit se spontanea exuerat benignitate, nostræ, tunicâ suâ, ut regeretur, nuditati donavit; tunica Jo-
quando nobis nathæ est *humanitas Christi*, concludit
nudam hu- subtiliter Carenfis, *qua se spoliavit pro*
manitatem nobis in cruce, adeo scilicet exuberans no-
suam in cru- stræ calamitatis amor amantem JESU a-
ce reliquit. nimam inflammavit, ut nostra commo-
tus indigentia, se ipsum expensa huma-
nitatis tunicâ impendere affectârit. Quod
verbum pro tota creaturarum serie ut
pretiosius æstimavit, ut amabilius concu-
pivit, ut sibi gratius in unitatem per-
sonæ univit; fuit assumpta in virginis u-
tero humanitas, sua dicam an nostra?
sua quia semel assumptam non dimisit,
nostra, quia eandem ab homine pro ho-
mine sumptam in nostræ salutis saluta-
rem victimam immolavit; Hanc denu-
dato, hanc spoliato viatori, dum reli-
cta cœlestis Solymæ plaga, ad Jerichun-
tinam mundanæ vanitatis vallem depro-
peraret, obtulit transiens per viam mor-
talitatis Samaritanus ille, ut qui mede-
ri voluit suis vulneribus, qui duos dedit
denarios, humanitatem prodicens, &
DEitatem donans DEUS homo consulat
pariter exutæ ac denudatæ progeniei eru-
bescentium filiorum Adæ. Hoc arcum
immensæ dilectionis vinculum, quo nec
obstringi Angelica promeruit natura, im-
mensam exigit intensionem, qua con-
stringatur dissoluta mortalium progeni-
es, ut amodò in quovis angulo, in quo-
vis loculo hic solus inquiratur, solus ap-
prehendatur, qui nulla allectus pulchri-
tudine, nullo persuasus nobilitatis stem-
mate, nulla commotus meritorum con-
gerie elegit negligendam, apprehendit
rejiciendam, amavit detestandam mor-
talitatis nostræ prosapiam, quæ nescit
tantum amatoris sui amoris tributum
pendere, fidelitatem connubij illasam
observare.

Si donat sui aliquid, se ipsam re-
tinet, quæ summè concupitur, nulli pla-
cendi ardore amare eam docuit, aman-
tis allectare oculos recusat hodieum di-
scere, & si illius artis comprehendit mo-
dicum plerumque renuit exercere. Præ-
linit amor amantis DEI suum, quem ex-
hibere voluit, in amphitheatrali orbis a-
trio summi amoris lulum, præmisit in
transvestito suorum amicorum quopiam
illustre futuræ repræsentationis præludi-
um spectantibus angelis, ut Patris defi-
nos oculos oblectaret; Transmisit di-

lectum sibi à sua electum Providentia E-
lisæum ad viduatæ Sunamitidis domum
ut ereptam constringentibus brachijs
prolem surripienti abriperet morti, re-
stitutamque redanimaret ad vitam. Quid
ageret amaris perfusus lachrymis, & im-
portunis singultibus velut ab hostibus
circumfusus? præmiserat quidem suo mu-
nirum baculò discipulum sollicitus Magi-
ster, sed ille extinctum parvulum nul-
lò revocare impetio, nec possessorem ex-
animati corporis mortem hac feriente
virga abigere valebat. Accessit inter-
pellatus hospes, & illicò magno licet in-
dutus corpore incubuit super puerum, po-
suitque os suum super os ejus, & oculos suos
super oculos ejus; (i) membro membris
applicuit & parvuli corpusculum virili
machinæ coæquavit, donec oscitans pu-
er septies ad redivivam lucem remigra-
vit; Divinus auctor sæculi, quasi mortu-
um militantis Ecclesiæ filium docuit,
quando extinctos Adæ prosteros virulen-
to nequam serpentis fascino lamentabi-
liter aspexit, dumque interpretantibus
prophetis terrores incussit, quasi disci-
pulum ad mortuos cum virga ablegat,
donec ipse Rex gloriæ per semetipsum
veniens, & super cadaver mortalitatis
nostræ incubuit, quando in similitudi-
nem hominum factus & habitu inventus
ut homo ad exæquandam mortalitatis
nostræ decempedam se inclinavit. Hæc
sunt specimina excentricæ charitatis, hæc
sunt insolita prodigi amoris prodigia,
quæ dum mentem exercent, animum tor-
rent, dum svavitate delectant, ferietate
consternant, dum incomparabilem hu-
miliati conditoris benignitatem osten-
dunt, innumeris benefactorum idæis ob-
strictâ creaturæ servitutem confundunt.

His irretita favoribus, illaqueata Sancta ani-
gratijs Virgo sapiens, simplex & prudens
anima, dum se misericordiarum Domi-
ni non curioso, sed studioso applicasset
scrutinio, quid de earum sapiat multitu-
dine? quid sentiat de magnitudine? op-
tabat aliquantulum exprimere, sed impo-
tens ob eminentiam solo effectu causam
nonnihil exprimere satagebat, dum cla-
maret tota die: *dilectus meus mihi, & ego*
illi; (l) dum in periculoso calamitatum
pelago inter circumvallantes pyratarum
cymbas navigare compellor, inter infi-
diatrices voluptatum naves fluctuare,
reluctor, dum inter suspectos colluden-
tium Favoriorum applausus prosperita-

*Christus figu-
ratur in Eli-
sæo resusci-
tante filiam
Sunamitidis.*

(i) 4. Reg. v. 4.

(l) Cant. 2.
v. 16.

te allector? dum inter tumultuosos furentium Eurorum assultus adversitate dejicior, dum inter serenos aspirantium dignitatū splendores in altum sublimor, ut jacter, dum inter obscuros calumniarum stridores allattor, ut mergar, dilectus meus mihi est in opprobrijs decus, quo captor, est in auspicijs clivus, quo feror, est in tribulationibus jocus, quo lator, est in secundis eventibus fundus, quo firmor, est inter dolosos latentium inimicorum assultus nautica acus, qua regor, est inter constringentia discriminum valla portus, quo feror, dum ille caliganti inter ærumnas, plangenti inter jacturas arridentem vultum ostendit, tota miseriarum congeries levatur, instar pulveris evanescit in auram. Dum conglomeratione perduellium Angelorum congeries in unam furoris aciem lustrata, & mundum obtrudit, ut recusantem constringat, & carnem emollit, ut spiritum frangat, & regna ostendit, ut mentem captivet, & opes dispergit, ut animam hamet, ad pedes dilecti, velut ad immobiles columnas affigor, ad ejus complexus nunquā dimittenda impellor, illius brachijs nunquā deferenda innitor; illius manum dexteram constanter teneo; percutiat licet, illius sinistram exosculari non cunctor, quantumvis cædar & lædar; dum enim diurnam familiaritatem experta, quā sit fidelis amanti agnosco, quā celeriter prævaricanti indulgeat; hinc quidquid terroris aut homo mendax incutere velit, quidquid mendaciorum pater horrore nitatur in animam illabi, à veritate, quā in ejus familiari præsentia recognovi, penitus non recedo. Novi, quæ vidi, vidi, quæ flevi, flevi, quæ gessi delicta juventutis seductæ, plango præsentibus stillis, quas non adeo dudum prævaricationes commisi, lugens deploro, quos nutus adverti, sed adimplere neglexi, quos impetus sensi, & tamen affectuum pedes ingressum commovere contempsi; sed dixi: nunc capi, hoc imperante accurro, hoc innuente festino, hoc impellente procedo, hoc retrahente recedo, non duæ, sed una voluntas sit præcipientis, & obedientis, injungentis & peragentis, monētis & euntis, portantis, & onerantis, imponentis & subeuntis, ferientis & sustinentis, sauciantis & tolerantis, occidentis & morientis, prosternentis & corruentis, perimentis & succumbentis, trucidantis & exspiran-

tis. Dilectus meus mihi, dum dormio, dormientis excubias gerit, somniantis vigiliam agit; dum egeo, egenti amanter succurrit, vacanti solerter occurrit, cum currente volans concurrit; si hostis accedit, sponsus præcedit, ut ille recedat; dum vecors langvet natura, ut vel languentem confortet, vel languidam curet, desideriorum stimulis urget ut surgat, surgentem secum in solitudinem ducit, ut sola quiescat, quiescentem sæpius visitare festinat, ut sola cum solo immorari assuescat, commorari prætendat.

Erat, nam desijt esse amatrix, erat amica temporis, quæ tamen hostilem animum exhibuit, erat infelix suis cum prolibus Synagoga, pulsabat ad dormientis januam dormire nesciens custos Israël, ut excitata velociter evigilet, & vocata reſeratum ostium anhelanti aperiat, ac ad introitum castissimi cordis urgeat intrare flagitantem; Madebat & madens, intimabat caput sacerrimum plenum rore nocturno non diurno: *in tribulatione etenim & tentationibus positos visitare dignatur* (explanat Ambrosius) *ne quis forte succumbat victus ærumnis.* (m) O quoties! clamat magni consilij Angelus, clamant sponsæ sodales Angeli, attollite portas principes vestras, & elevamini portæ, non temporales, sed æternales; in quorum quippe cordibus suas habet & struit januas perennatura æternitas, in illis pariter DEI cælum, & DEI sedes est; attolle cautus incola, attolle prudens anima sublimes tuæ fidei januas, & introibit Rex gloriæ, non alium triumphum invehens victoriosus Princeps, dilectus candidus & rubicundus, quā amarissimæ & amorosissimæ, quā benignissimæ & acerbissimæ passionis. Rumpe januarum repagula, quæ forsan plus arridentia oppellularunt solatia, quæ licet sint cœligena, dum tamen terris incidunt, evadunt transeuntia & mutabilia! regrediamur celeriori gressu ad Sponsum, nam morosas semper amoris moras, nec iste patiens amator quandoque pati prævalet, quin etiam morosior recedat! Qui suam accedens sponsam, audire debuit à dormituriēte, vel potius à negligente: *exspoliavi me tunicā meā, quando induar illā!* explanat infortunatam differentis querimoniam, damnat infamem erubescens verecundiam Paraphrastes Chaldaus: *Ecce! abstulisti à me jugum præceptorum, &*

Synagoga sua
prima Sponsa
DEI,

(m) in Psal.
Odon.

Sponsa Christi
hoc facit,
quod DEUS
eam facere
præcipit.

ser-

servivi idolis populorum, quomodo erit mihi facies, ut convertar ad eum? quasi misericors & miserator Dominus non posset rorantis misericordiae immundam mundare, exarescentem irrorare? Accede ad accedentis caput, ingressam vel saltè ingredi desiderantem excipe Deitatem, cininos ejus stringe, rorantes crines exprime, & si fuerint peccata tua ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & quia zelosus amor aut amat similem, aut facit æmulare madentem sponsum, insperge guttas noctium capillis cogitationum, madeat caput nocturnis plenum lachrymis, ut JESU pedibus advolvatur, sed renuit surgere suis prostrata in erroribus delubris dedita, & aureo illecta vitulo simul & victimata; stabat ad ostium inamoratus Conditor pulsans & clamans, quando in fumigantis Sinai monte vociferantia inter prodigia dilecto sibi populo legem missurus apparuit in portentis; sed suae indormiens libidini infatuatus Israël post intoxicantem ventris ingluviem, surgens ad operandum pessimè cœpit ludere, & ex vanitate in voluptatem ductus, ex ista præcipitatus ad iniquitatem, ex usu cuncta levigante conflatum in igne caput vituli infamis idololatra turpiter adoravit.

Vestiebatur hæc adamata, hæc præelecta, hæc chlamidata æterni Regis Sponsa in fide fideli sponso desponsata, vestiebatur non tantum stragulata veste, quam ex varijs variarum professionum ordinibus sibi contexuit; hinc circumamicta dicebatur varietatibus; quot enim diversos habuit status in professione, tot pariter colores sua gestavit in veste. Hinc stragos varium significat, & stragulata vestis picturatam varijs coloribus, vel certè vestem polymitam ex pluribus filis contextam designat; vestiebatur tam sumptuoso quàm specioso jucunditatis habitu, quo sponsus sponsam induit, dum apud Ezechielem Prophetam suum evulgavit, *vestivi te discoloribus, & calceavi te hyacintho*; induebatur siquidem interiori virtutum tegmine, exteriorique bonorum operum contegebatur paludamento; nè pes suus semper staret in directo, calceabatur effectus sponsæ ærei coloris hyacintho, desiderio tam civium, quam opum cœlestis curiæ, cum indissolubili anhelantis spei soliditate; ut jam ipsi empyreæ regionis principes admirarentur terrigenam ab origine tam

Pars III.

glorianter specie ac pulchritudine sua procedentem, laudabant, non amplius contaminatam limosi Adæ posthumam, sed filiam principis in calceamentis suis. Illud est adjungendum in stuporem, perfectam in decore suo tunc exstitisse, quando Altissimus expandit amictum suum super illam, ut operiretur ignominia ejus; (n) non tantum, quando extendens alas (n) *Ezech. 16. v. 8.* protectionis suæ super nuditatem protegabat eam columna nubis per diem, & columna ignis per noctem, sed insuper, quando coram attonitis beatarum mentium oculis comparuit *mulier amicta sole*, (o) induta prior Divinitatem ut vestimentum, quemadmodum soror parvula, Ecclesia gentium induere Apostolico jubebatur ministerio Dominum JESUM Christum. Et ecce! ecquis crederet? dum noctu inter adversantium ærurnarum tenebras largitor horum omnium amanter visitat, dum pullos suos sub alis suis congregare ardentem flagitat, occlusum reperit ostium, sponsam jacentem super lectulum, quæ nec pulsantis impetum attendere, nec suspirantis desiderium respicere, nec supplicantis gemitum voluit exaudire; una tantum & hæc fat frivola fuit se excusantis, una fastidientis veluti tædiosa fuit responsio: *exspoliavi me tunica mea & quomodo induar ea?* quasi responderet responsione tacita *nullo modo*; piget me reinduere, pudet me denuò denudare; degeneravi jam in idololatram, non posthac amplius sustineo ad sponsum pristinum remeare.

Adeò verum est objurgantis & condemnantis prophetæ improprium, *perditio tua Israël*, (p) *tantummodò in me* (p) *Ose. 13. v. 9.* *auxilium tuum*, ex te, & non ex me fuit exitium tuum ex me & non ex te provenire poterit auxilium tuum. Quo subventurus indigæ, quo adjuturus inopem, quod statuit in corde suo, palam aperuit revelans Prophetæ auriculam, ut enuntiaret consilium Domini super eam: *non stabit in contritione filiorum*, id est, explanat purpuratus Hugo, non poterit sustinere dolorem captivitatis filiorum. *de manu mortis liberabo eos*, de potestate suorum criminum, propter quam vitæ gratiæ privati moriuntur in peccato suo, quo pertrahente tracti sunt in tyrannidem mortis, coacti moriendi necessitate; pollicetur siquidem, ut innuit Commentatrix Glossa, se pretio sui sanguinis captivos redempturum, nè de

s. A spon-

(o) Apoc. 12. v. 1
Vestis animæ
fidelis ipse
DEUS est.

(q) Cant. 5.

v. 4.

Sponsus non
permissus in-
trare per osti-
um, ingredi-
tur per fora-
men ad con-
clave.

sponsionis certitudine ambigerent, dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus tremuit ad tactum ejus. (q) ingens miserentis clementia! cui negatus est per ostium aditus, quærit introitum per foramen, & instar latèpatentis ostij imperturbatus amor, est instar arcti foraminis formidolosus timor, ille amplum transvolare ambit spatium, ligari nescius aut constringi, iste vili contentus angulo suos coarctat limites per levem quamlibet rimulam traduci sustinens aut transmitti. Et forsan hoc ipsum præludebatur in angusto Evangelicæ arcus foramine, quod facilius divite Camelus intrat ac permeat; plerumque siquidem divitiarum amor gravis & grandis ad instar sarcinæ regni cælorum januam latam & magnam reperit, sed divitiarum amatoribus omnimodè occlusam, per arctam proinde (deposito pecuniarum gibbo, velut gravante) sacri timoris viam incedat dives, est necesse, si vult ad vitam ingredi, vel verius timore intrudi ac compelli. sed alia omnipotentis dexteræ hæc est immissio, est manus dilecti dilectus æterni patris unigenitus, quam tot implorabat exstantibus desideriis, tam copiosis implorabat suspirijs psallens & canens, orans & clamans toties amans & amatus puer Domini: *emitte manum tuam de alto, eripe me & libera me de aquis multis*, (r) *& de manu filiorum alienorum*. Legit Syrus: *de manu scelestorum*. & Paraphrastes Chaldaus: *libera me de exercitibus similibus aquis multis*; alludit posterior hæc litera ad numerosa ægyptiacæ tyrannidis agmina, in mari rubro feraliter tumultata; Reducit hanc validæ manûs ereptionem Nicolaus de Lyra ad gloriosum victori exitium, quo caput spurium provoluti Goliæ suomet acinace detruncabatur, & acephalus Philistinorum exercitus velut decapitatum corpus profligabatur; si enim aquæ populi sunt, qui eripi ab aquarum multitudine anhelabat, procul dubio ab atrocitate suorum hostium liberari flagitabat.

Scrutatur tamen profundius sublimis Augustinus, dum in aquarum circumvallantium schemate malignos etiam spiritus insinuat adumbrari: *quid est aquis multis, quibus populis? alienigenis infidelibus, sive foris oppugnantibus, sive intus insidiantibus*; qui enim oppugnant forensibus pugnis validius animas nostras, qui

alii periculosioribus insidijs ipsidem adversantur, quàm maligni spiritus, non tam exteriora expugnantes, quàm videntur, quàm etiam crudeliùs interiora impugnantes, quàm non videntur. Denique, *emitte manum tuam*, interpretatur moralis Hugo, *id est Christum de alto, ubi cum patre est, ut induat carnem*. hac adventante, hac præliante hac educente manu, transivimus per ignem & aquam omnigenarum tribulationum; uno siquidem desideratissimæ incarnationis beneficio, de tribulatione maxima perennaturæ captivitatis eruebantur sanctorum animæ angustiantis limbi carcere miserabiliter circumseptæ. Hanc manum immisit Pater per foramen, dum misit filium, in ipso adventûs sui primordio fluctivagam Synagogæ mentem adeò concutiens, ut etiam urbs sancta futura pacifici Regis & solium & regia, cœlestis Solymæ imago terrestri Jerusalem fuerit cum Rege pessimo, sed suo tamen conturbata; At soror parvula non habens adhuc ubera. an non dixeris parvulam ob exilitatem convertentium & multitudinem convertendorum, quando messis quidem multa, operarij autem numerabantur pauci & isti adhuc debiles & infirmi? Hæc soror parvula primitiva videlicet gentium Ecclesia in suo primordiali auspicio nondum sufficiens alios gignere, nec genitos lactare, quasi contentari renueret solo foramine timoris, totum sui amoris ostium voluit pulsanti sponso aperire, clamans ad prævium suæ præsentia litatis vestigium ad primum pulsantis judicium: *dilectus meus mihi & ego illi*, non volo servili metu dilectum meum declinare, sed ardentissima filialis genij teneritudine amatum indagare. manum exosculor, etiam in foramine collocatam, accepto ferientis verbera, formido comminantis fulmina, non renuo flagellari, sed patris dexterâ, sed manu conjugis; amplector tamen ferventiùs, complector velociùs per januam ad me ingredientem amore suo ad redamandam me stimulante, rumpo repagula, rimor & scrutor ostia, seras quascunque refero, insinuanti se rotis affectibus velut alatis pedibus accuro; *enimverò dum in ejus assiduitate qualis sit video* (commentatur celeberrimus Ecclesiæ interpret moralis Papa) *si quid terroris proferunt adversarij, à veritate, quam in ejus visione cognovi, non recedo*. (s) *dilectus meus mihi*; non ordinem attendo, non

Aquæ, d
bus eripi
tur Ecclesia,
sunt maligni
spiritus.

Ecclesia ex
gentibus re
contentaba
tur foramin
timoris, se
ostio amoris

non enim dilectum diligo nū prius diligor: & ego illi; verborum seriem non expendo, sed ego prius illius sum est necesse, priusquam ille meus mihi dilectus aut à me cognoscatur aut à me assumatur; quidquid à corde in os profilit, partus amoris est, quem edere enunciando prohibeor, non vetor eructare; non antecedens indago cum Philosophis legitimam non infero consequentiam, sed suppono; si enim bonus homo de thesauro suo bono bonum profert, quid mirum, si ab amanti corde amorem optimum eructo? gloria mea est testimonium meae conscientiae, quae alium pro legitimo testem non recipit quam ipsam, & increatam quidem veritatem; hoc teste testor; dilectus meus intendit mihi & ego illi: non quia ego illi, sed quia ille mihi; nam nisi ille aspiciat, ego respicere non possum, nisi ille suo priori nutu annuat, non valeo ego annuere posteriori meo.

Ille, qui figit caelos in polis, qui movet in orbibus orbes, qui omne vacuum implet, qui spiritus suos angelos facit, qui hominibus animantia subdit, qui unus omnia regit, mihi & homo & DEUS intendit; qui enim omnia fecit & refecit propter electos, ego eorum uterus, ego eorum Mater & nutrix sum, huic dilecto meo objectum intendenti, quæsitum inquirenti, theatrum confligenti, trophaeum triumphanti; nam propter me non renuit praeliari sperans à me, ut suo diademate coronari, ut sum corona gloriae in Patris Filio, in manu DEI mei. Ille mihi miles & victor, custos & tutor, motor & Pastor, ego illi ovis & agna, serva & sponsa; arha & praeda; ille praesidet angelis, providet omnibus creaturis, mihi tamen sollicitior, si ausim gloriari in Domino, praeceteris curam impendit, nè forsan ovile lupus invadat, nè suae dilectionis asyllum in terris, in spoliū maligni insidiatoris evadat, nè filij matris sponsum offendant, aut proles sororis fratris hereditatem amittant; hinc omnem sollicitudinem in eum, & solum quidem projiciens, cui de me non levem curam inesse agnosco, securus dormio: quia cor meum vigilat; ut invigilet vicinior mihi, occludo foramen timoris, sciens me quidem fuisse vernulam, fuisse famulam, nunc tamen esse filiam & amicam, quarum timere est diffidere, patri & proxi-

mo, amico & consobriño; unde meorum unus, aut verius illustris meae sororis filius, suo jam saeculo canebat & psallebat: *mendicus sum & pauper, Dominus sollicitus est mei*; (1) vertit Augustinus: *(1) Ps. 39. v. 18. curam habet mei*; legit Pagninus: *cogitabit de me auxilium meum*, & explicat implicitam sollicitudinem subtilis Arabs: *ego infirmus, Dominus pascit*.

Se indigentem omnibus, hujus committit curae & sollicitudini.

Illorum vox apud Lyranum hic videtur in Domino gloriari, qui voluntariam pauperiem amplectentes, omnia relinquunt, aut reliquerunt, ut nudo JESU adhererent, quorum perpedens felicitatem illuminatus David hoc dramate eorum incomparabili applaudit prosperitati; quid enim accadat in diligentibus felicius? quid sapientius eveniat his viatoribus, quam illud in illis verificari oraculum Magistri Veritatis: *primum quaerite regnum DEI, & justitiam ejus, & haec omnia adjicientur vobis*. (u) Non aliqua, non singula sine istis, non ista sine illis, sed omnia, nè unum, quod veram veri boni praefert speciem, excludatur; nam non quaerentibus ea, quae curam generant temporalem, sed supponentibus, & soli DEI regno, quod intra nos est, adherentibus, sit DEUS regni adjutor fortis ad sanctitatis semitam promovendo, sit sedulus protector, à malis tum animae tum corporis fideliter praeservando, sit omnium bonorum liberalissimus Largitor petenti ea, quae etiam non petuntur abundanter adjiciendo, sic denique, sit DEUS & dilectus in cunctis assistendo. Hoc eodem, ut imbuantur magisterio, enutrientur lactis uberi eleboro, debiles adhuc filij, quibus lac potum dare debuit egregius Praedicator, praescripsit hoc aegrotantibus pharacum, hoc suis Philipensibus documentum: *nihil solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud DEUM*; (x) qui enim sollicito cuipiam de principibus suis secreto quasi sugillans opprobrio, petentem videre gloriam suam, respondit & spondit: *ego ostendam omnine bonum*: (y) ut nihil aliud prudenter aveas desiderare, nec ultrò aliquid libeat flagitare. In omni bono aeternam quidem gloriam subaudit Interlinearis, in qua est omne bonum; tunc enim satiaberis, quando apparebit gloria mea, non in tumultuoso turbine, non in spiritu vehementi consternans & proster-

(u) Matth. 6.

(x) Philip. 4. v. 6.

(y) Exod. 33. v. 19.

Moyse sollicito ostendit DEUS omne bonum.

Sponsus Divinus huic sponse suae factus est omnia.

nens, sed in sibillo auræ recreans & oblectans; néve se orbatum conqueretur in præsentī, qui assecratur de futuro, subjunxit: & *vocabor in nomine Domini*, id est, explanat vocationis hujuscemodi mysterium Hugo Victorinus: *faciam me vocari DEUM ducem vestrum*; quo deducente deductus, non seducitur, quo conducente conductus in foveam, quantumvis cæcus sit, non labitur, quo demum introducente per angustam cœli portam ad thalamum requietionis inducitur, exultabundus in porta viator.

Pars & portio justorum solus DEUS est.

Unde de semitæ auspicio nescit metuere, qui se huic committens ducatur, non scit diffidere, sed studet, & solet dicere: Dilectus meus mihi est dux in arduo itinere, est dux in omni hesperagine, & ego illi sum nox illuminanda, sum advena ad patriam dirigendus; excludo molestam duci meo sollicitudinem, num properandum, num immorandum, num subsistendum, num accelerandum, num sit ad dexteram jubilantis lætitiæ declinandum, num potius ad sinistram lugentis tristiæ deflectendum. Denique *pars mea Dominus*, dixit anima mea, propterea *expectabo eum*; expectat, quem jam participat, ut totum habeat, ut non angustiantum foraminis pateat aditus, sed bipatentis januæ plenus ingredienti introitus referetur; non est sollicita fidelis anima de peccatorum venia; qui enim pro modico condonat omnia, jam propè est in januis, si modò accedatur cum fiducia, remittit universa; quid timeat ferientem exulcerati Judicis manum? cur metuat irreparabilem offensi Numinis vindictam? quæ totum possidet Judicem, totum continet Vindicem in se per gratiam inhabitantem; suam si timet paupertatem, suam si horret egestatem mendicans ante januam Divinæ propitiationis expectans nummum benignæ remissionis; expertus est sollicitum sui procuratorem in suo Judice, licet tam graviter offenso, justificatus descendit in domum suam; ecce! qui antea egenus & pauper ad ostium pulsabat misericordiæ, imploraturus opem suæ nuditatis & miseriæ, jam domum habet non manufactam, sed ædificationem ex DEO, æternam mansionem in cœlis; sollicitabat egenus iste non apud divites hujus sæculi, qui post dominationem suam nihil inveniunt in manibus suis, nulla refulgentes justitiâ in operibus manuum

suarum, sed conquerebatur miserratori Domino, ut limo auxiliaretur figulus, & sui curam haberet operis, ille, qui illud fecit. Illi omnem sui commisit curam, qui antea adhuc foret futurus, hunc habuit curatorem, & ipse invocatus exaudivit vocem pauperis sui, quique solem suum oriri facit super bonos & malos, convertit de malo in bonum de publicano in justificatum, ut jam justus ex fide viveret, qui antea mortuus in peccato quatrduanus jam sætebat.

Non erat antea servus Domini, nec DEUS justorum, ut primum elegit Dominum, in partem suam evasit pariter pars DEI sui; à toto pars non deseritur, sed est. neque pars toti, cui subjicitur, ullatenus adversatur; pars, quæ totius exirium molitur aut detrimentum, est rescanda, est avellenda, est detruncanda; erat pars Domini vir ille secundum cor DEI, qui anxius suspirabat, nè separetur, sollicitus gemebat, nè disjungatur, *portio mea Domine!* legit Hieronymus: *pars mea*; pars est totius particeps, nam licet homo in existendo nullatenus DEUS sit, est tamen participando illum verum & unum, qui solus existendo DEUS est; toti pars sua semper conjungitur, & homo iste cum DEO suo nunquam non adunatur, alienatur à vitijs, retruditur à peccatoribus, sejungitur à peccatis, nihil commune est ei cum hoc sæculo, nec enim regnum suum de hoc mundo aut ei oritur, aut ipsemet orditur; non hujus mundi principis est tributarius, non suæ concupiscentiæ decimarum, cujus & munus & tributum DEUS est; quo lucro possidentis? quo possessoris emolumento? qui nihil terrenum possidens soli DEO vacat & militat, in portione sua dives est, in portione sua potens est; nam ejus patrimonium vita & salus est, quam nulli terræ limites possunt constringere, nulla mundi confinia hanc portionem adæquare. Ab illo derivari insinuat omnia amatrix anima, quem solum pro sua divulgat portione, non enim possideret nisi à DEO agnosceret provenire, quod hujus portione beneficiis ei contingit obtinere. Non sibi arrogavit dilacerati leonis fortitudinem, non suo adscripsit robori succumbentis Goliæ vestigium; non suæ appropriavit cytharæ profligati spiritus victoriam, non suæ imputavit providentiæ elusam sædisfragi Saulis violentiam.

matum, suo solum amori sacratum & concrematum, nihil humani favoris retiam, non suae impavit solertiae adeptum regni solium, sed illi, qui sua erat portio regnorum Regumque Domino universam applicuit felicitatem. A sua emanasse solitudine cognovit universam fortunatorum eventuum prosperitatem.

Excubet, quantum velit, apertis late palpebris, invigilet extentis, intentisque oculis, occultae insidiantium adversariorum malitiae humana sagacitas, nunc quid latentem eruere poterit invidiam, & subterraneam vindicabundi furoris astutiam expiscari? certe, nisi Altissimus tanquam nutritius Ephraim portasset electam invisi Davidis animam in manibus suis, periisset, & numerosis alienigenarum gentium agminibus innocens spoliolum incidisset, neque foedifragum proprii militis furorem declinasset. Erat adolescentulus (sic enim confitetur Domino) & contemptus: tunc plane, quando vili pascendorum gregum deputatus obsequio, nec meruit in Patris Isai oculis offerri obtutibus Sacerdotis: tunc plane, quando mittente providentia processit ad bellum cum exprobrante allophylo ferali luctamine duellaturus, sed praesentatur regali solio, rejiciebatur huic ineptus luctamini tanquam enervis puer, nec optatam configendi facultatem obtinisset, nisi prius victoriosam involantium belluarum caedem retulisset: tunc plane, quando adversus galeatum, lorricatum & clypeatum aganothetam magnanimo pede procedens virgam gestavit, & lapides jaciendos portavit, non suis viribus fretus, sed Domini sui nomine munitus, & explodendus hostis explosit accedentem, irrisit incedentem, elusit illudendus, contempsit contemnendus; & ecce! cui a primo exordientis adolescentiae auspicio portio sua DEUS erat, hoc eligente a caula ad aulam quaesitus, a pascuis ad thronum accersitus, regno unctionis prerogativam accepit, hoc ordinante, hoc inspirante ad luctam admissus, ad singulare certamen a Saule assumptus ad praedam exivit, quando certaminis arenam adivit; hoc impellente, hoc agitante, in frontem gigantis lancinante funda lapidem iniecit, & insolentem effroenis allophyli superbiam stravit.

Vicit naturam morum maturitas, & quem illa effecit debilem, ista confortavit.
Pars III,

lidavit praepotentem, contemnat homo; nec tamen ille, cui DEUS pars est, cui curator est, cui est tota ac sola portio, a DEO despiciatur, sed praesuis despectis contemptoribus assumetur. Qui enim eligit humilia ad confundendum fortia, cor contritum nescit despicere, nec eum, cujus est portio, a suo velut a capite abigere, suo velut a corpore demembrare. Haec aliqua inter innumera sunt beneficia; illis communia, quibus totum, quod ambiunt, omne, quod cupiunt, unum, quod flagitant, solum quod adamant, DEUS est. Gaudeat in voluptuoso suae carnis tabernaculo carnalis homo, quam adeo infascinarus inhabitat, ut eam aliquando deserendam cogitans in membris omnibus contremiscat, dum illi, qui non in carne, sed in spiritu manent & ambulant, non aliam inquirunt mansionem, quam futuram vivunt, si oculo inspicias corporeo in corpore, sed nullo premuntur carnis pondere, quibus cum solus spirituum Dominus tota sit portio, de amore carnalium nihil habent. Sublevetur divitijs inamorus mundi incola, ut esse potens incipiat, confortetur suis in opibus, dum illi perituris in delicijs diutius inhærere indulgetur; si tamen diuturnitas mortalibus conceditur, quorum vitae protracta longitudo tennem extenditur in lineam, quae tamen finali puncto terminatur: Justus nil temporale diligit, ad solam, quae caret beatitatis termino, aeternitatem tendit; est illi quidem in usu temporalis veritas, in voto tamen aeternalis prosperitas, in bonis temporalibus horret quiescere, pro duraturis non timet laborare. Quem quaerit, unus est, quem cupit, solus est, quem amat, DEUS est; unus non amat æmulum, solus excludit socium, utrumque DEUS. Priusquam primum suarum legum conderet elementum Divinus Legislator, priusquam dilectus Israël audiret a diligente DEO: diliges Dominum DEUM tuum, intonuit Altissimus per genuinum suae mentis interpretem praeliminare immani amoris huius incendium, sine quo nec Conditor amore debito diligitur, neque mens condita in amatorum DEI numero collocatur: audi Israël, Dominus DEUS noster Dominus unus; mira connexio! praemittitur DEI unitas, moxque iungitur charitas, ad unum DEUM dilectio ejusdem sequitur, quasi non posset diligi, si non unus est, aut unus esse desinat, si non

*Justi vivunt
felicissime sibi
dum vivunt
DEO vitam
immacula-
tam.*

*(a) Deut. 6.
v. 5.
DEUS unus
est, ut solus
diligatur.*

*Nulla soler-
tia prodest
peccatori ad-
versus justum,
quem tuetur
DEUS.*

*David a cau-
la ad aulam,
a pugna ad
victoriam
procedit.*

dilectus est; non dicit, DEUS bonus aut pulcher est, cum quo amor sociali jure conjungitur: connexionis necessaria vinculo, cui associatur, est ipsa bonitas, quæ ad amandum necessitat, est pulchritudinis proprietas, quæ ad amorem allicit ac invitat.

Non sic unitatis incommunicabilitas, quæ, quia communicationem aut minuit aut restringit, tantum à veri amoris teneritudine videtur aberrare, quantum se renuit pluribus per singularitatis privilegium coadunare; ecce! qualem dilectionem dedit nobis pater, amicam unitatis, nè dum diffunditur, diffusa attenuetur, solam solius sociam, unam unius amatricem. Denique DEUS charitas est, & quia ille unus est, hæc pariter sit una, si Divina sit, est necesse; sit una, quæ unum cupiat, sit una, quæ unum videat, quæ unum teneat, quæ solum, qui unus est, respiciat ac recognoscat. Huc forsan alluserit

(b) Prov. 5.
v. 15.

(c) Tract. 7.
in 1. Epist.
Joan: -

Proverbialis Salomon, dum suo suadens filio consulebat: *bibe aquas de Cisterna tua, & fluentia putei tui*; (b) utque excludat pluralitatem haurientium, subjungit urgentius: *habeto eas solus*; legit notanter Augustinus, fons aquæ tuæ sit tibi proprius, & nemo alienus communice tibi; nec aliam intelligit fontalis aquæ possessionem, quam Charitatem, quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, quæ unum jubet diligere, unum solummodo ad amare; est unigenitus DEI DEUS ex DEO, est Spiritus sanctus DEUS ex DEO, & hi tres unus DEUS, unum unius amoris subiectum, una unius amantis portio non dividenda, nec amplianda. Hæc est amanda ex toto corde, ut ille cor tuum sit, ex tota mente, ut ille unum tuæ mentis obiectum sit, ex tota anima, ut ille solus connubialis animæ sponsus sit. Triplicis potentia una est anima, idcirco jubetur tripliciter amare, ut cor amando concipiat, conceptum mens amorem percipiat, perceptum anima custodiat, nè amittat, quod

DEUS fidelis amanti se, fidelem vult habere a natorem, qui aliud à se non amet.

(d) lib. 1. de doctri. Chris.

6. 22.

trinum in personis sic adamare indefinenter ambiat, ut nisi unam unius DEI essentiam mille amplexibus constringat. etenim commemorato Hipponensi Præsule amantes instruente: *non vult DEUS amorem suum partire, sed toto posse, ut scilicet omnes cogitationes, omnia desideria, omnia opera tua, omnem vitam tuam in illum conferas, à quo habes, quæ offers.* (d) Il-

le tua sit portio, nec aliam inquiras, ille tibi sit plena possessio, neque ad aliam te extendas, ut enim adstruit Gregorius de veris unius DEI amatoribus; *sancti viri non partem à Domino accipiunt, sed partem ipsum Dominum habere desiderant*; (e) lib. 15. mor. 6. 20. (e) sunt siquidem & providi & avidi negotiatores illi, quibus à magno universi orbis Patre familias præcipitur: *negotiamini dum venio*; (f) negotiatio enim (f) Luc. 19. v. 13. est commutatio dati & accepti.

Erat eorum unus mira sagacitate præditus, margaritarum desiderio allectus, qui longa impensi temporis prolixitate unam invenit cæteris omnibus sublimiorem pretio, excellentiorem merito, digniorem dispendio, quam comparare statuerat præ cæteris, acquirere præ omnibus satagebat. Verum universas evacuare arcas, omnem suæ possessionis suppellectilem expendere necesse debuit, quisquis hanc unam adipisci ut propriam flagitabat. Quid ageret prudens advena, si alienis præripere placeret manibus; evacuare omnia funditus oportebat. Captus ardoris elegantia, attractus fulgoris excellentia, abiit & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam; (g) pro una (g) Matth. 13. v. 45. vendere omnia vix non excedens videtur pretium, nî sola hæc omnibus foret prædita, quæ illi comparanda ab in fascinato nundinatore fuerant expensa; si venditor exigeret plurima, sufficeret, sed bonis omnibus unius gemmæ intuitu exui aut denudari, severum videtur exigentis commercium, saltem dimidiandum; sed renuit decernens æstimator pretij, vel minimum dimittere non sinitur desiderabundus emptor de his, quæ hætenus habuit; Vel leve quid retinere. In omnibus comprehenduntur singula; quidquid eorum subtraxeris, contractum violasti, spem gemmæ perdidisti. In Evangelico hujus incomparabilis Margaritæ symbolo, reveretur Hieronymus inæstimabilem scientiam Salvatoris, quam Doctor gentium inveniens, omnia legis Prophetarumque mysteria cum pristinis observationibus, in quibus inculpate vixerat, quasi purgamenta contemnit, ut Christum lucri faciat, nam quamvis illa inter gemmas computari meruerint, in comparatione tamen hujus pulcherrimæ viles sunt. Moralis Papa in gemmeo hoc schemate celestis vitæ dulcedinem autumat designari, quam quisquis probè repererit, omnia

Christus est pretiosa Margarita, ab eo solo acquisibilis, qui vendit omnia, ut emat eam.

nia lubens prodigit, ut aquirat; deforme conspicitur, si tamen purgato inspicatur oculo, quidquid de terrenarum rerum aridebat congerie, dum hujus margaritæ fulgor splendet in mente.

Ascendit altiùs Mediolanensis Ambrosius, dum Margaritam, cujus allectus pretio, mercator sapiens venditis omnibus rebus suis emere festinavit, Christum esse interpretatur; sunt enim multæ margaritæ multorum sapientum opiniones (Theophilacto Commentatore) una autem pretiosa, una est veritas, quæ scilicet Christus est. Adstipulatur utrique Augustinus: homo cum quærit bonas margaritas, invenit unam pretiosam, quia quærens homines bonos, cum quibus utiliter vivat, invenit unum sine peccato JESUM Christum; (b) quo pretiosior esse non potest; est enim Verbum illud, quod erat in principio, per quod facta sunt omnia, est lucidissima candore veritatis, firmissima soliditate æternitatis, ex omni labore sibi simillima decore DEI tratis, quam tamen nisi venditis omnibus non accipimus, nisi sola illius possessione contentemur, eam nullatenus obtinemus; si purissimam orientis margaritæ generationem inquiris, eam concipi ex luminoso fulgore, rorantisque cœli candore Bulgariensis Præsul testatur, nec dissimiliter, ut verbum oriretur in carne, purissimoque conciperetur incarnatum sub corde, inclinavit cœlos, & descendit unigenitus ingeniti Patris, obumbrantēque Spiritu sancto factus est primogenitus virginæ Matris, ex cujus intemerato cruore, velut cœligeno rore confectum hominis corpus DEUS assumpsit, ut fieret homo. Illud tamen negotiatori Evangelico cautiùs observandum occurrit, nè forsan acquisitam conservare nesciens, eandem lamentabili amittat jacturâ; margaritam clausis, vel saltem in oscitantibus conchis reperiri, sic Christus in eis, qui clauso ostio in cubiculo orant Patrem, parificat Hugo Carensis, in eis moratur, in eis servatur, in eis solus cum solo conservatur, clausus cum clauso delectatur.

Felix portio! pro qua, si vendas omnia, nil dignum impendisti, nil coæquandum expendisti, hoc tamen, quod à vendente petitur, tribuisti, proinde jure optimo, contractu validissimo, ut tuam tibi venditam coëmisti. Com-

puta, si sapientē æmulari desideras mercatorem, ut ingens lucrum apprehendas, quod pro tam vili pretio comparasti; vendidisti omnia, quæ habuisti, contrahe in compendium universum, quod dimisisti, appende ad stateram sanctuarij, & hæc tuorum bonorum universitas, quam reliquisti, adæquabit illud nihilum, quod viri divitiarum evigilantes post somnum suum invenerunt in manibus suis; ut ingens cœlestis margaritæ valor tuis valeat constringi manibus & adæquari, idcirco juberis ejicere hæc quisquilias voluptatum, hæc inanes nœnias vanitatum, quæ instar ventosi fluminis, vel certè more impetuosij gurgitis easdem transvolant, easdem transnātant, nunquam ab arripiente comprehendendæ, minùs perseveranter retinendæ. Scrutare nonnihil, qui aliam expendendorum omnium pro hujus acquirendæ gemmæ inestimabili valore suspicaris subesse rationem, scrutare Pontificiam magni Aaronis inaugurationem, & postquàm sumptuosam vestimentorum investigaveris Majestatem, eumque in tunica hyacinthina circumvallata tintinnabulis, & malis punicis triennalem posterioris vitæ conversationem Pontificis nostri à baptismo Joannis inchoantem cum Ruperto consideraveris; tintinnabat siquidem prædicando, micabat rubore punico, quando verborum veritatem, miraculorum associabat potestate, & delectabat attonitus spectatorum oculos decore hyacinthino, confirmans operum sanctitatem, quod non de terra oriundus sit, sed de cœlo venerit, qui super omnes est. Lustrata igitur tota vestimentorum gloriâ, ad consecrationem manuum procedamus, quam singulari circumstantiarum combinatione Syracides recenset: complevit Moyses manus ejus, & unxit illum oleo sancto; (i) legunt alij: implevit, seu (ii) Eccli. 45. complevit, quod inungatur oleo sacerdos v. 18. populi, non velut peregrinum miror: ardet siquidem oleum, & ardendo lucet, bantur Aaron quò utique Pontifex ut necessaria qualitate inungitur, ut, dum ardorem sancti Spiritus per inflammatam charitatem nutrit, illuminare alios instar lucernæ prælucentis per verbum prædicationis possit; illud cur fiat ambigo, cur compleantur & impleantur manus, solertior inquirō? nūquid inungi suffecerat? quodnam requirit negotium, quodnam mysterium exigit inunctas ad imple-

h. q. Evang.
hic.

DE.
in ab.
capit. est
mucha inclu.
lens hanc
margari.
tam.

Sicut comple-
bantur Aaro-
nis manus, ut
nil possint a-
liud recipere,
sic animam
implet DEUS.

pleri? expendit purpuratus Hugo utriusque sacerdotalis manus repletionem, & velut latentem insinuaturus moralitatem, addit, complevit, id est, *investivit eum Sacerdotio per librum traditum in manu ejus*, sacro repletur volumine menus inaugurati Pontificis implementum, nè amplius sit vacua, neque ulterius quam libri receptiva.

(l) Ps: 138. v. 16.

Christus est
liber prædesti-
natorum.

Est liber communi Patrum suffragio DEUS homo, est ille, interpretatur Haymo, cui beata conscriptorum suorum militum, suorum electorum nomina inscribuntur illi conformiter psalmographi Davidis eloquio: *in libro tuo omnes scribentur*; (l) quem librum revolvens moralis Hugo, personam & vocem filij ad Patrem representans sic commentatur: *in me dedisti formam justitiæ hominibus, qui sum liber vitæ, in quo prædestinati salvantur*; hoc uno, sed grandi tomo, cujus, si sola conscriberentur prodigia, mundus non posset capere; replentur sacerdotales magni Aaronis manus, ut cujus sola portio DEUS, & ille solus esse debuit, nil aliud recipiat, nil aliud retineat, dimittat singula, rejiciat omnia, hoc uno contentus sacerrimo volumine, in quo sunt omnes thesauri scientiæ & Sapientiæ DEI absconditi & immeriti. Nève soli duntaxat levitarum ordini id muneris commissum hanc evacuationem manuum recomendatam opineris, attentiori cogitatione ordinatricis Providentiæ mysterium reverere, præcisam imperantis sapientiæ, literam attende.

Fides cum
charitate
perficiunt a-
nimam DEO
adhærentem.

(m) in Epist. ad
Ephes.

Consolaturus gemebundum ob sterilem Saræ uterum Abrahamum, eduxit afflictum foras, suspicientique ad nutum præcipientis amplissimum cœli atrium cum rutilante domo syderum prælagivit: *sic erit semen tuum*; erat fidelis Abrahæ subtilis anima cœlestis instar areæ fulgentissimis virtutibus, velut rotidem syderibus irradiatæ; hinc cœlum jubetur intueri; respexit tremulus spectator amplissimum relucens Omnipotentis amphitheatrum, splendorumque suæ potestatis agnovit, ut loquitur Ambrosius, futurum ad normam syderei fulgoris illustrem; & quia spondenti DEO credidit, eandem plenus fiduciâ adamavit, quo gemino fidei charitatisque limite, tota virtutum series clauditur, ac velut consummetur; enimverò principium vitæ Christianæ fides est, finis autem est charitas, ambæ verò invicem junctæ, & in unitatem

factæ hominem DEI perficiunt; (m) declarat clarissimus Martyr Ignatius sic profecto præcipit Divinus Conditor ad confirmandum fœdus cum servo suo initum: *sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trinam & arietem annorum trium, & turturem quoque & columbam.* (n) Sacrificare jubebatur DEO, sed incarnando, quem licet non clarè uniendum homini agnosceret, ordinatrice tamen Providentia, velatis velut oculis reverebatur; ovis enim, si Abulensi Tostato fidimus Christi significabat innocentiam, capra similitudinem carnis peccati assumptam repræsentabat, bos patientis fortitudinem, pudica turtur virginis conceptus puritatem, aut castitatis suæ excellentiam, columba tellis experts ejusdem mansuetudinem præludebat. Illud occultum magis Divini cordis placitum sollicitam excitat quæstionem, cur inquit, *sume mihi*, nec potius, *sume tibi*? nam licet immolandum fuerit sanctissimo Numini sacrificium, erat tamen à sacrificaturo victimandum in suæ utilitatis commodum, non in Divinæ æmolumentum Altissimo consecrandum. Proficiebat Abrahæ hæc victima; sibi proinde sumat, quod suæ conducturum prosperitati deputatur, sed erudiendum patrem multarum gentium oportuit imbuiere, quod turtur & columba, id est Philone explanante, humana pariter ac Divina hominum sapientia non aliò alas dirigere, non aliò debeat evolare, quam ad Dominum universorum sibi hunc solum præfigere huic soli adhærere; qui autem hæc sumpserunt, non sibi sed DEO dicarunt singula, ut sacra servantes suo Domino; (o) seu stabilis incola urbem inhabites seu excolas solitudinem, seu columbam imiteris domi nidificantem, seu gementem inter abdita deserti nemora æmuleris turturem, ubique illius esto, qui te assumere, ut suum voluit, sibi non alteri assumi desideravit; *sume mihi*, ut totum meum sit, quod mihi elegi victimandum. Erat sanctissima obediens Abrahæ anima ita conjurata DEO victima, ut singulari privilegio, cum alloquente colloqueretur atque audire mereretur: *ego sum & pactum meum tecum*; (p) quasi diceret elucubrante Lyrano: *ego ille, qui solus sum, qui stabilis sum & immutabilis in promissis*, legunt pro pacto septuaginta interpretes: & implebo te valde; cur, quove merito quæris? quia cor soli DEO & deditum & victima-

(n) Gen: 22.

v. 9.

Jubetur Abraham im-

molare DEO,

non sibi, quia

anima debet

esse tota DEI,

non sua.

(o) lib. Quis
Divin. lat.

(p) Gen: 17:

DEUS fidelis

implet ani-

am fidelem,

nè quid præ-

ter eum ad-

mittat,

cepit nihil terreni amoris admisit, invenit DEUS vas vacuum in corde amanti Abrahamæ, reſeratum reperit oſtium, ſed uni ſibi; hinc affluenter intravit, ſolus ad ſolum, unus ad unum, cum uno unus paſcitur, cum ſolo ſolus confœderatur? ſi fœderis ſubſtantiam inveſtigas, eſt pactum meum tecum: ego tuus, ut tu ſis meus, explanat auctor Catenæ, ſolus haberi flagitat, quodvis confortium, ut ſuæ Maieſtati diſſonum, declinat; ego tuus, implebo quidquid eſt vacuum in te, replebo, ut totum recipias me, complebo, totaliter futurus intra te, non comprehenſus, quod meæ repugnat immenſitati, ſed apprehenſus, quod tuæ competit egeſtati.

Ah! pudet dicere, DEUS vult eſſe totus hominis, & homo renuit ſe totum DEO victimari; quid non invenit directrix Sapientia, quid non effecit Creatrix Omnipotentia? quid non decrevit Ordinatrix Providentia? quid non ignoravit indulgens Miſericordia, ut unum acquireret, ut totum obtineret hominem, ut ſolum ſe ſoli homini conjungeret, ut ſibi ſolum hominem uniret? vocat de gentibus futurum hunc patrem multarum gentium, agit ejus in via comitem, peregrinanti ſe jungit velut exulem, reſerat anolum ſterilis Saræ uterum, præſentat ſe excipienti hospitem, revelat ſe futurum Pentapolitanæ abominationis Vindicem, ut ſe amare profiteatur hominem, & tantis cogat Benevolentia prodigijs reciprocum ad amorem. A patre vetulo, ab anu nonagenaria Isaac gignitur ad obſtupeſcentis naturæ ludibrium, ab exſiccato lactatur ubere, à corrivali hæreditatis æmulo eximitur, ad victimandum in montem Divinae Providentiæ deducitur, ab icſu gladij eripitur, Rebecca conjugiſ pietati conjungitur, gemina duarum gentium propagine diffunditur, multigena benedictionum cœleſtium ferie locupletatur, ut benedicientem diligat, locupletanti adhæreat, ab uno Numine unitus non recedat. Jacobum præfratre adamat, primogenituram ſecundogenito appropriat, paternæ benedictionis plenitudinem communicat, fugienti in viâ ducem ſe aſſociat, in periclitantis præſidium deſcendere de ſcala cuſtodes angelos ordinat, deſideratæ Rachelis connubium compaginat, ab idololatra fidelem generum ſeparat, adverſus fraternam rabiem pro ſuo colluſatore

Pars III,

militat, in duodecim tribus piſſimum patriarcham ſegregat, ſurreptum ſibi Joſephum paternis amplexibus reconciliat, inter expaſa dilecti filij brachia exſpiraturum renaſcentibus gaudijs accumulatur, hoc ſolo ſolius amoris illicio, ut redamantem ad ſolum ſui amorem alliciat, & peregrinam quamlibet alienandi cordis affectionem tollat. Intemerati patris illuſtrem filium, ab ipſis penè præludijs repudiatum ad ardua enutrit, immittit ſomnia, ut ſomniata felicitas affligat innocentiam, mittit ad injuncta perſequentium fratrum obſequia, ut patrem coactus deſerere, cœli paternitatem ambiat, vehit ad exterarum gentium Ægypti plagas, ut ſolidet Hebrææ Religionis perſeverantiam, diſſimulat agnum à lupo diligi, ovem a tygride concupiſci, ut rudem mundum periclitantem doceat ſervare caſtimoniam, indè anguſto mancipatur carceri exili angulo heroa virtus, ut digna coronari regno præſideat, & Ægyptum nutriat, ac tandem piſſimam Iſraëlitici germinis progeniem in regionis dominium, ſed captivandam, ſed cruciandam, ſed aggravandam, ac unâ ſimul fortiter protegendam, miſericorditer educandam, admirabiliter multiplicandam introducat.

Quæris, quo fine ordinantis? quonam motivo operantis? ut ſola & una Deitas ab Iſraële diligatur, ut ſolum ſolius DEI cultum fidelis Iſraël proſequatur, ut mendax Deorum pluralitas eliminetur, ut ſtolidi Idolorum adoratio exſtirpetur. Sic vult amari DEUS, ut tota, ſed ſola portio, ut unus ſine alio, ut ſolus ſine ſocio, ut primus, ſed ſine ſecundi relatione, niſi ſecundum diligas propter primum. Audi præciſam amanti DEI intentionem, amandi regulam attende, eam præſcribit Chryſologus, vel veriùs elucidat præſcriptam, dum DEUM ex toto corde quæri (qui enim quærit, quæſitum diligit) ex tota mente peti (nil enim petitur, quod non amatur) ex totis viribus diligi velle conſiderat, conſiderans concludit: *quidquid eſt cordis, quidquid eſt mentis, ita à DEI amore voluit poſſideri, ut hominis humanus non haberet, quod violaret affectus.* (q) Osculabatur delirus (q) Serm. 147.

Mens hominis
DEO repleta
eum perfectè
diligat.

DEUS impendit omnia pro homine, ut homo ſe totum ei impendat.

(r) Jobi. 31.
v. 27.

(s) lib. 22. mor.
c. 5.

meam ore meo, quod est iniquitas maxima; (r) quam explicans magnus Papa Gregorius subtiliter moralizat: *manum suam osculatur ore suo, qui laudat, quod facit, & testimonio propriæ locutionis, sibi virtutem tribuit operationis*; (s) cum enim per manum operatio, per os verò locutio designetur, quid aliud est manum osculandam porrigere, quàm voci virtutis suæ executionem operis appropriare? Nec hyperbolicam dixeris censuram, dum audis iniquitatem maximam nuncupari; ille enim hoc osculo despicitur, qui operandi munera largitur, illi ut genuino operis Authori autoritas subtrahitur, à quo, quidquid laudabile peragitur, velut à sua scaturigine exorditur.

Gravis ingrati-
tudo Hebræo-
rum in ado-
ratione vitu-
li.

(t) Epist. ad
Rom. in c. 32
Eodi.

Injecerat fraudati Aaronis manibus rebellis Israël in aures aureas, & fecit ex eis vitulum conflatilem, quo dissimulantis providentiæ prælagio significabatur, ut adstruit Ambrosius: *futurum, quod Jeroboam posteriori tempore hoc genus sacrilegij induceret, ut populus Hebræorum adoraret vitulos aureos*. (t) Ecce! ut auro applicabatur manus, cui tunc immane osculum infigebatur, quando huic manuum suarum operi, prodigiosa & portentosa salvati Israël redemptio horribili attribuebatur vociferatione: *hi sunt dii tui Israël, qui te eduxerunt de terra Egypti*. Cui enim alteri quàm suis duntaxat manibus, quibus conflandos in aurum cumulos extradebant, opus redemptionis suæ de servitute durissima de Egyptiacæ captivitatis plorabili miseria enormiter appropriabant. Quid ageret zelotypus errantis & aberrantis populi amator DEUS? Vidit invito licet oculo fornicatam cum amatoribus multis quam sibi in fide sponsaverat, meretricem, vidit retrusa conditoris & adjutoris dextera suammet manum iniquitate maxima exosculantem; clamabat puer Domini, si fortè induratus Israël auribus suis perciperet verba oris sui: *apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus*; (u) legit Hieronymus: *adorate purè*; vertit insigniter Pagninus: *osculamini filium*, non alium ab unigenito, qui manus Patris dicitur, per quam fecisse omnia memoratur. Reflecte sublimiorem mentis oculum ad illam prodigiosi Moysis manum, quæ dum in sinu morabatur, erat pura & candida, sed extra sinum posita evasit deformiter leprosa, (x) præludebatur in figura uni-

genitus in sinu Patris velut in throno gloriæ, sola Divinitate splendidus, consubstantiali Decorus DEitate; At ubi mirifico voluntariæ incarnationis beneficio instar egredientis inclinavit cælos, & descendit in similitudinem hominum factus, inter iniquos reputatus est. Quo intendentis fine? quo agitatus stimulo? quo motus argumento? ut qui hætenus suam osculabantur manum, sibi suæ salutis scaturiginem adscribentes, suæ reparationis opificium suismet manibus attribuentes, suis operibus aut acquisitam aut acquirendam ab adjutrice manu hac sanctificationem imputantes nunc osculentur filium, exosculentur non suam, sed Patris dexteram, humanitatis lepra, non violenta necessitate infectam, sed voluntate propria minoratam, quando misit DEUS Filium suum in similitudinem carnis peccati. Favet auriflua Petri Ravenatis sententia: *manus quæ in nostrum plasma, lutum dignanter assumpsit, ad reparationem nostram dignanter assumpsit & carnem*; (y) sic prior dilexit, sic solus amavit, qui corrivalem in suo amore non admittit, amatus socium non agnoscit amantis, repudiat societatem amati, qui cum unus sit, amat unitatem amoris.

Dic homo, dic animate pulvis: cur te totum DEO tuo victimare renuis, qui tamen cum immensus & infinitus sit, non renuit totum tuis amoribus consignari, tuis affectibus, si licet dicere, sacrificari, si modo reciproca vicissitudine se lutum figulo, se servus domino, se terræ filius cælorum domino sacrificaret? Præceperat Divinus Legifer, cujus solius est delere iniquitatum turpitudinem, ut qui percussus leprâ evaderet immundus, egressum ad se sacerdotem accederet, eique duos passeres offerret, (z) Altissimo instar victimæ dedicandos; Extra cælestis militiæ castra versatur Adæ filius, qui suæ vanitati militat ac voluptati, leprosa fæditate conspergitur quisquis peccati macula inquinatur. Majestas violata, Divinitas offensa non nisi par passerum desiderat, ut contaminatus emundetur, leprosus repurgetur; sunt duo passeres caro & spiritus, corpus & anima. Cyrillo cum Origine commentatoribus ad stipulatur utrique Evsebius Gallicanus, reconciliandos sic alloquens & emundandos: *qui mundatur duos*.

(u) Ps. 2. v. 12.
Filius DEI
factus homo,
est manus fi-
gurata in le-
prosa manu
Moysis.

(x) Exod. 4.

(y) S. Petr.
Chrysolog.
serm. 146.

(z) Levit. 14.
Duo passeres
pro leproso
sacerdoti ex-
tra castra of-
ferendi. sunt
corpus & ani-
ma DEO con-
secranda.

(a) Hom. in Dom. 3. Epist. duos passeres offerat, & corpus & animam Domino reddat, ut non jam mundi voluptatibus, sed DEO serviat; (a) non dividat inter geminos, unum DEO immolans & sibi alterum reservans, non illi animam, & mundo corpus offerat, non spiritum spirituum Domino, ut illi debitum attribuat & carnem lascivis deditam illecebris sacrificet voluptati; neutrum alteri, sed ambos uni.

Fortunata hæc victimarum dies, quâ soli dilecto suo jungitur immolata per amorem, adunata per fervorem, desponsata in favore, copulata in timore, ut Patri filia, ut sponso sponsa. Insinuat hanc factam diem à Domino, insignem nostræ solemnitatis diem coronatus Vates, animans ad jubilandum, excitans ad exultandum: *Buccinate in Neomenia tuba in insigni die solemnitatis vestræ*; (b) legit Vatablus: *indefinito tempore ad diem sacrificij nostri*. Est psalmi titulus: *in finem pro torcularibus quintâ Sabbathi*, cuius contentam si explorare lubet materiam, agit, Carenfi Commentatore, de festo immolationis Isaac; premebatur siquidem botrus suavissimus sub evaginato accincti patris acinace, quando ruborem sacri sanguinis effundere, ut foret DEO victima, anhelans filius flagitabat; canebat vel præcinebat potius Propheta præfagus futurorum de quinta Sabbathi, quæ (computante Augustino) est quintus dies à Dominico, ille videlicet, quo creans Conditor ex aquis pisces cum avibus produxit, eundem ex undis ortum aquatilibus & volucris præscripsit directrix sapientia, an fortè volantibus in aëre familiaris est affinitas aut consanguinitas cum piscibus natantibus in corde maris? an fortè communis amborum est conditio, aut eadē proprietates utriusque? *sed aves evolârunt, respondet purpuratus Hugo, & pisces remanserunt*; sic & Omnipotens creat fideles singulos ex flumine baptismi, sed quidam obtentâ sacramentalis aquæ gratiâ perambulant semitas maris, in turbulento fluctuantis mundi oceano undantes & natantes; dum alij pennis virtutum aligeri, quæ sursum sapientes in altum evolant, quorum conversatio non jam in cœlis est, sed insuper soli cœlorum Domino sacrati velut passeres, pressæ sub ærumnarum torcularibus filiorum animæ in sinu Abrahamæ, sed semper sub pæroso adversitatum acinace requiescunt. His dies ille solennitatis indicitur, his hæc festivitas immolationis Isaac celebranda

injungitur, si tamen hoc festivum sancti amoris canticum illi velint soli concinere, qui sibi dedicorum cordium zelus speculator, amanti cuidam animæ, dum forsan altiori nonnihil tono eloqui videretur, ait: *amici auscultant, fac me audire vocem tuam*. (c) Est enim antiquissimum sapientissimi Salomonis effatum: *auris zeli audit omnia*; (d) auscultant non quidem æmuli, non derogare parati, non adversarij, non invidio livoris fascino intoxicati, sed angelici spiritus invigilantes archangeli, defixi Cherubim, attenti ac attoniti Seraphini hinc legunt septuaginta Interpretes: *amici sunt intendentes voci tuæ, vocem tuam insinua mihi*, quasi nec ipsis velit angelis magni consilij Angelus vocem intimiorem dilectæ sibi animæ intimari.

Est singulare tripudium, quod præscribitur, dum buccinare in Neomenia tuba imperatur; præcipiebatur filiis Synagogæ initio mensis tubâ canere, & quia initium mensis nova luna est inquit Augustinus, *quid est nova luna?* sibi que quantocyus responderet: *si quæ in Christo nova creatura, nova luna nova vita est*; (e) si veterem Adamum exuis, si Christum induis, secundo homine de cœlo cœlesti, contegeris, indueris, vestiris, tegetis & ornaris. Felix, qui veste hac contegitur; hæc enim similem sibi reddit, quem vestit, hæc investitus, ipsam in vestem transformatur. O si infamis nuditas hujus gementis animæ, quæ nuper exuebatur tunicâ sua hac veste operiretur! si enim Gilberto fidem dante fulgur efficitur cui JESUS fulgurat, similem sibi reddit, si quem irradiat, (f) non poterit non conformari, debet assimilari, si JESU vestiatur, si Christo induatur, si mihi datur pro chlamyde, qua meam tegam turpitudinem, si jubar indui hoc pretioso firmate, & quia vestis cum vestito unum per aggregationem sunt, induere decorem & fortitudinem in hac die solemnitatis tuæ, immolationis tuæ in die encaniorum tuorum; ut enim Augustinus adstruit, si quis nova tunica induatur encanari dicitur. Felix Davidis posthume, felicior Davide non exuentis Jonathæ indueris regali purpura, sed JESUM induis, ut indutus cum indumento, vel saltem amodò unum sint & possit dicere DEO unitus homo: *pars mea Dominus dixit anima mea*, est dies gaudij, est vestis indi-

(c) Cant. 3.

v. 13.

(d) Sap. 1. v. 10.

Anima renovata est nova luna.

(e) in Ps. 80.

(f) Serm. 18. in Cant.

Christus est indumentum, quo anima encanuit.

Cygnus exclu-
ditur à mensa
Domini, & fi-
liorum Israel,
quia tripli-
cem quærit
mansionem.

digi, illâ recreor, & istâ vestior, nè semper tristis sim, nè semper nuda sim. Est tamen illud unum præ cæteris sedulius curandum, & observandum cautius, & oculatius aspiciendum, nè candidissima veste circumdatus, candentem in plumis cygnum imiteris; rejiciebatur namque à sacrificio, imo à Judæorum convivij severâ intendentis DEI prohibitione proscribatur, an fortè, quia proceriore collô aquam penetrare non valens, cervicem extendit ad prædam? an forte, quia plumarum candore decorus, sub hoc alliciente peplo nigerrimam pellem occultat, idæatamque hyppocritarum malitiam signat? sed alia longè diversa proprietas Divinos à se obtutus elongat, si uni suorum clientum, uni suorum amicorum inhæreat menti vel cordi. Hæc nobilis ales, quem decor externus sublimat, svavissimus in vulnere cantus commendat, non eundem nidum observat, trinam sui incolatus mansionem indagat, natat in aqua, volat in aura, requiescit in terra; sic odit non tam figurantem figuram, quàm figuratam in cygno vagabundi amatoris animam, quæ quærit in mundo inter deliciarum vireta, inter voluptuosa vanitatum arboreta, suam requiem collocare terrenus incola florentium miseriarum.

Nec hoc contentus domicilio, quasi molliora investigaturus, pleno pennarum impetu se levat in auram, ut jucunditatem aëreæ sanitatis exploret; sed neque in hac regione incolatum suæ commorationis decernens, aquis insidere quibus suum vehatur ad portum. Horret has in Adæ postero incolatum mutationes, affectuum variationes, mentium alterationes mutari nescius, unus & solus DEUS, si displiceat terra, terram dimitte, stabilem incolatum figas in cælo; Hinc magis delectat objecta Divinis aspectibus imago volantis columbæ, & illa quidem præ cæteris, quæ commoratur quiescens & gemens in petra; non enim nisi conjugem plorat amissum, nisi consortem plangit ablatum, hunc unum exspectat, hunc unum affectat, hunc solum indagat, ad

illum solum anhelat. Sic pariter Richardi Victorini asserto, *amor singularis, consortem non recipit, socium non admittit*; (g) lege, sed veluti lector attentus, (g) lib. 4. de Cant. exemp. c. 18. non minùs admirandam, quàm irrevocabilem expavescendam Divini Vindicis sententiam: *non addam ultrà misereri domui Israël, sed oblivione obliviscar eorum*, horret animus, nec corpus sustinet non palpitantibus membris auscultare, semen DEI rejicitur, dilectus Altissimo populus repudiatur, nè tamen Ultrix Justitia totum suo furori vendicer, subjungitur in favorem interpellantis misericordiæ: *& domui juda miserebor, & salvabo eos in Domino DEO suo*; (h) ingens judicij disparitas, summa judicatorum inæqualitas grandem excessum arguit Israël; (h) Os. i. v. 7. judas Israël præfertur apud DEUM. novi, quod Israël coincidat cum Samaria in nomine, quæ decem tribuum erat metropolis; hæret proinde animus, memor illius improperij, quod Ezechiel genuinus Divinæ voluntatis Interpres super Judam sat acriter exprobravit; *Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit*, (i) & tamen illi vult clementissimè misereri, istum finaliter abominari! reve- (i) Ezech. 16. v. 51. reor subtiles scrutantium interpretum collimationes, cur primam minorum ream scelerum condemnare, & non obstante majori criminum immanitate salvari statuerit secundam, æquus Judex & pius Pater; hoc speciale facinus Samariæ, multoties sacris in Paginis diverso verborum sono recensetur: *cum Dominum colerent Dijs quoque suis serviebant*; (c) (c) 4. Reg. 17. v. 33. DEO uni & soli immolantes, Dijs pariter suis victimabant, sic illum adorantes, ut tamen illos pari cultu revererentur. Hoc unum Divini cordis ludibrium divisit à corde DEI divisa Israëlitarum corda, nunquam per omnem æternitatis seriem coadunanda. Sic segregatur, qui partem suam in solo Conditore non requirens, cor suum bipartitur in perit indispensabili exitio bipartitæ Samariæ, regio salvatur gemina Judæ tribus licet scædifraga, quia (Commentatore Ambrosio) tolerabilius judicat infidelem integrum, quàm fidelem divisum; Rejicitur, ut pereat, felix hæc una, hæc sola tantum anima, quæ potest veraciter dicere: *pax mea Dominus*.

T H E T H.

Versus
XXV.

Bonus est Dominus sperantibus in eum, ani-
mæ quærenti illum.

T H E T H.

Versus
XXVI.

Bonum est præstolari cum silentio salu-
tare DEI.

T H E T H.

Versus
XXVII.

Bonum est viro, cùm portaverit jugum ab
adolescencia sua.

Sensus Literæ.

Divina bonitas, ignara princi-
pij, finisque nescia, stylo
prophetico describitur, ut
indurata Judææ plebis per-
fidia sugilletur: nam licet idololatra
gentilitas bonorum omnium scaturi-
ginem non agnoverit, non unum dono-
rum omnium largitorem crediderit, sed
varios in affectus discerpta, tot penè Deos
adoraverit, quot se egentem auxilijs,
quot se oppressum indigentijs deploravit;
Hebræa tamen infidelitas eò deterior ex-
stitisse comperitur, quod eruditior DEUM,
quem noverat, iniquitate voluntaria u-
num bonorum omnium Authorem esse,
aut dubitabant in opere, aut denegabant
pleniùs in Sermonem. Allegatum molâ
asinariâ dixeris asinum rudem allophylo-
rum progeniem cum Ambrosio, tam diu
molare saxum volventem, & revolven-
tem, trahentem & retrahentem, quam-
diu in sui erroris cæcitate versatur; na-
turæ quidem alligatur vinculis, signato
super se nonnullo Divini vultûs lumine,
ut verbum Veritatis emolere, ut pri-
mum naturæ principem possit investiga-
re; sed velatæ mentis caligine coopertus,
nec vultum animi ad solem justitiæ cele-
riter erigere, nec mentis aciem ad intuen-
dum valeat applicare. Non sic impius, non
sic Judæus, non sic, Hebræus nō sic, sed per
Patriarchas assumptus Prophetarum eru-
ditione instructus, circumcisionis indice
signatus, à cæterorum populorum tur-
mis electione mirificâ segregatus, in
partem filiorum ascitus, in hæreditate

Pars III.

Domini morari permissus, recalcetra-
vit turpiter, impegit abominabiliter in
petram, quæ Christus est, & tamen ve-
lut ignotus ignoto cum gentilibus DEO
famulabatur, propudiosis adgeniculaba-
tur delubris, ligneis & lapideis sacrifi-
care conabatur Idolis; Gentili, si pas-
sum ac mortuum conditorem recensens,
ignotum DEUM ostendis, Judæo, si sa-
crilegæ superstitionis crimen obtrudis,
rejectum ab ipsis DEUM ipsum fuisse
convincis. Non nego in non creden-
te gentili reatum ex eo oriundum, quod
suum ignoret reatum, sed illum longè
ampliùs reum suppono, qui agnitum non
recipit, sed ejicit DEUM, tolerabilius
námque censetur fidem non detulisse Re-
demptori, quàm Redemptorem pere-
misse.

Expende paululùm illius Evange-
lici principis solertem astutiam, atten-
de versutiam versipellis, interrogat ar-
gutus hypocrita: *Magister bone, quid fa-
ciendo, vitam æternam possidebo?* (a) no-
vi Basilium cum Chrysostomo forsan ve-
rosimiliùs adstruere, prolatam innocui
adolescentis querimoniam simplicitatis
non malitiæ imputandum; qui enim sa-
cris adgeniculari voluit IESU pedibus
non Pharisaicam occultat superbiam, sed
publicam cernuit humilitatem; contra-
riatur tamen Cyrillus ab Alexandria cum
Epiphanio: putabat enim prioris testi-
monio se Christum capere, dum vitupe-
raret Mosaicum præceptum, sed scru-

*Adolescens
sensat Chri-
stum blandi-
endo, sed re-
jicitur explo-
dendo.*

(a) Luc: 18.

v. 18.

DEUS est bonus, sed sperantibus & expectantibus.

tatrix cordium veritas non ori adulatoris, sed cordi respondit tentatoris: *quid me dicis bonum?* quem tamen negas esse DEUM cum non sit bonus nisi unus & solus DEUS? *hoc dictum est*, explanat Albertus magnus: *propter imperfectam voluntatem quoniam temporale bonum in corde eligens quaesivit de bono spirituali.* En genuinum Hebraei idiomatis interpretem, qui representans Synagogam, ut genuinus matrem filius, non sentiebat, ut debuit, de Domino in bonitate; agendo laudatorem exhibuit adulatorem; ut enim Theophylactus opinatur, aliud quiddam correctum fuisse adolescentem, *ne aduletur his, cum quibus conversaturus est.* Erat haec consvera allicientis Synagogae proprietas, palliare malignitatem, ne pateat, manifestare jactanter bonitatem operis, ut omnibus innotescat. Ut igitur erroneam ignorantis populi opinionem erudiret veridicus Jeremias, cui nam Divina bonitas indulgeat errata, concedat postulata, hoc threno elucidat ac declarat: bonus est Dominus non praesumentibus, sed expectantibus, non declinantibus, sed inquirentibus, non ore profluo laudantibus, sed corde recto investigantibus; nam primos rejicit, secundos recipit, illos redarguit, ut simulantium confundat arrogantiam, istos monet ac corrigit, ut vitae viam discant inquirere se bonum bene diligere, melius benedicere, sed imitatione optimam commendare; exiguae laudis indicium reputatur, si quod ore deprædicas, sequi aut renuas, aut negligas, & veluti quodammodo condemnes.

Eva ad arborem evasit crudelis.

(b) Serm. de Annunt.

Bonus est Dominus, sed speranti, sed expectanti, licet nondum possidenti, sed adhuc inquirenti. Illaqueatur ad pomiferam arborem mater viventium funiculò triplici, ne vinculum rumpatur, allicitur oculus curiositate, obvolvitur intellectualis acies vanitate, attrahitur praepropera voluntas voluptate, *his abstracta & illecta Eva misericordiam omnem crudelis mater abiecit.* Bernardo teste, (b) tunc planè quando metu mortis contempto præceptum creatoris despexit, sed quando peccando proficiens sæviori barbarie consortem sceleris inescando Adamum præcipitavit, mox concepta carnis morte aperiuntur amborum oculi in poenam peccati, ut intuerentur corpus peccati, in quibus membris jam lex peccati, intemperate legi mentis adver-

sari ordiebatur; erubuit rationalis anima ad bestiales insurgentis concupiscentiae motus, ab arbore ad arborem confugiunt à spoliata fructu ad exuendam folijs, perizomata consuunt, & qui glorianda deseruerant, pudenda texerunt, (c) subscribit Augustinus; & quia serò nimis erroris præteriti turpitudine confundebantur, quem prævenire debuerant, legislatrici sapientiae non minus saltem quàm mentienti stultorum principi & superbiorum Regi tribuendo deambulat vindicaturus ultor ad vesperam reosque ad tribunal evocans percepit excusantes, audivit accusantes, punivit perenni beatæ felicitatis exilio prævaricantes; considerat Chrysostomus misericordiae clementiam, quæ non despexit creaturas in tanta nuditate & ignominia versantes; sed magis miror ego omnigeno adjutricis dexteræ præsidio destitutas Divina manu indici, cur alioquin scriberet velociter scribens scribæ calamus: *fecit quoque Dominus DEUS Adæ, & uxori suæ tunicas pellicias & induit eos;* (d) Legit Paraphrastes Chaldaus: *fecit vestimenta honoris super eum carnem suam, erant de mortuorum pellicibus, ut suæ mortalitatis memores, jacturam indefinentibus lachrymis defluerent immortalitatis.* Quod, si curiosiore indagine de pellium origine disceptare concupiscas, cum nullum adhuc nec immolari præceptum, nec jugulari fuerit animal permissum, ne forte species destrueretur in individuo curiosum scrutatorem objurgabit strabus stultitiae; stulta quaestio est, qualiter, vel quo operante pelles ab animalibus deductæ sunt quaerere, qui enim de nihilo omnia condidit quomodo & qualiter voluit, hæc fecit; Est tamen nullatenus prætereunda tantæ benignitatis consideratio, fecit tunicas fecit pelliceas, non quidem instar pellificis eò modo, quem rideant, sed eò modo, quem amaris defleant lachrymis omnes tunicati hac toga mortalitatis; ut enim subtiliter arguit Theodoretus: *sciendum est omnium rerum opifici nihil difficile esse ejusque infinitam bonitatem nos admirari debere, quæ prævaricatores legis suæ non despexerit, & nuditati eorum tam pie tamque clementer providere dignatus sit.*

Expende bonitatem, vide bonam benignitatem, & si benignitas esse bona igneitas explicatur, recogita offensum & quo-

(c) 110. sup.
Gen. ad lit.

(d) Gen. 3. 7. 11.
Divina bonitas non dedignatur vestire peccatorem.

quodammodò fauciatum misereatis DEI cor, inter irriguas plangentium protoparentum lachrymas adeò igne amoris sibi ardenter exarsisse, ut non puduerit Divinis manibus eorum nuditatem regere, quos puduit suismet oculis eandem intueri. Adeò bonus est Dominus etiam adversum se infamiter peccantibus, se velut degenerantibus filiis patrem suum execrabili ter deserventibus! quid erit salutare suum laudabili aviditate inter prolixiores moras expectantibus, à liberali dextera stipem cœlestis indulgentiæ amanter postulantibus, sequē in suæ ultionis victimam oblatione humili sacrificantibus? Vis opulentiorē aliam iritanti iudicis misericordiam experiri? Descendunt à montibus æternis tres numero cœlestes genij sat aspera adversus intoxicatam pentapolim functuri legatione, postquē receptum in domo Abrahæ insignis hospitij obsequium, duo administratorij spiritus procedunt ad theatrum feralis supplicij, sed comestertius, ille videlicet, Cajetano interprete, qui gerebat personam DEI, remansit cum supplicante Patriarcha, qui ferali nuntio inciderandæ pentapolis conteritus, quodammodò compassionis ebrietate gravatus, ut loquitur os aureum, accedit benigniorem cæteris, quem velut eorum principem ac Angelorum Dominum respiciebat, quasi quid dicat nescius, quem alloquatur dubius supremo iudici inquirens supplicabat: *nunquid perdes justum cum impio?* (e) an forte, qui subsequentibus lustris comminabunda Ezechielis voce fatale intonuit exitium prævaricatrici Solymæ, *ejiciam gladium meum de vagina sua & occidam in te justum & impium;* (f) idem in sæculorum diluculo consimilem minitabatur flagitiosæ sodomæ interuersionem? Misericors & miserator Dominus non aspernatur justī querimoniam, paratum se exhibet parentis sibi hominis, humano pariter arbitrio supplicabundi fervuli parere. Proponit iste quinquaginta justorum agmen, quorum intuitu

ignosceret exurendæ sceleratorum civium metropoli, acceptat Divinus arbiter, verum! diffidens incolarum numero in cinerem amore vicinorum convertitur, & loqui denuo ad Dominum cum cinis sit deprecatur; exarsit adeò flagrans charitas, ut lignum hoc plantatum secus decursus aquarum usque ad cinerem potuerit inflammare; sic conflagrari inchoans superiori numero quinque surripit, post rursus pari fiducia diminuens, usque ad decimum descendit, & simul audire meruit: non delebo propter decem, adeò stringebat omnipotentem unius justī deprecatio, verum nè clamor sodomorum ad tribunal Justitiæ prævalens, supprimeretur ultra, recessit Dominus ulteriorem exardescens Abrahæ instantiam abrumpens, nè forsan DEI bonitas inimicorum calumpniæ pateret. *Elevata est gloria Domini,* inquit Paraphrastes Chaldaus, non enim gloriatur sublimius, non delectatur copiosius, non exaltatur eminentius, quam quando expectans commodat & parcens miseretur. Miraris misentem ad decem justorum præsentiam, sed admirare amplius; si ampliorem audieris miserationem, credens inter ea obstinatos protervæ matris filios, ipsos Judæa incolas & cives Solymæ, non ideò neglectos à clementia, rejectos à misericordia, quia peccata peccatis cumularunt, quia sanguine sanguinem tetigerunt, quia excelsa in montibus erexerunt, quia delubris victimarunt, sed quia misericordiam non petierunt, quia misentis indulgentiam rejecerunt, quia Divinæ bonitatis abundantiam, aut recusarunt credere, aut contempserunt invocare. Excentricum mare dixeris, quod integras conglomeratorum scelerum onerarias sorbet, si modò te ipsum huic exundanti abyssò immergas. Si modò conticescente adversitatum tolerantia salutare propitiantis expectes, si modò immissum ærumnarum jugum patienter supports.

*Misereri est
gloriarī misē-
rentis DEI.*

*Divina boni-
tas inclinat
iudicium &
quasi invitans
punit.*

(e) Gen. 18.

v. 7.

(f) Ezech. 21.

v. 3.

THETH.

T H E T H.

Versus
XXV.

Bonus est Dominus sperantibus in eum,
animæ quærenti illum.

Sermo Vigessimus Quintus.

Mirabilem bonitatis suæ communicationem
DEUS exhibet justis, tanquam sibi dilectissi-
mis amicis.

(a) lib. 1. de
Abr. c. 5.

Non obstante
malitia Sodo-
mæ, non nisi
decem justi ad
ejus libera-
tionem re-
quirebantur.

(b) hom. 2. in
Gen:

INfamis Sodoma, cujus vox nominis horrorem incutit, commemoratio terrorem! infelix Sodoma, sentina criminum, luxuriosæ phrænesis volutabrum; enormis Sodoma clamore suo DEUM ad descendendum provocans, cæli silentium inquietans! & Sodoma (admirabundus vociferatur Ambrosius) si habuisset viros decem justos, potuit non perire; (a) abominanda flagitiorum Metropolis, quæ luxuriari voluit cum Angelis, suos violentare judices, & sacrosanctos Spiritus violare! hæc ad instantiam unius Abrahamæ nanciscitur spem veniæ, quid peregriniûs? stat puer Domini, nonaginta novem annorum servulus, annosæ senectutis immemor, deducit ducem omnium, qui ambulant in mandatorum via, stat standi patientissimus coram iudice non reus, sed reorum advocatus, paciscitur cum Vindice propter paucorum Justitiam subsecuturam indemnitate, tanto & quidem toti populo Altissimus stipulatur. Vide! justorum quanta sit dignitas apud justiciarum Judicem, & metue illum offendere, time illum contemnere, cujus te patrocinio potes à malis pluribus liberare. Vidisti misericordiam Domini: quando eos, qui virtute pollent, toti multitudini opponit & rependit. (b) Exclamat Chrysostomus: reve-reor nostræ subsidium miseriæ, sic tamen, ut scaturiginem misericordiæ adorem; intercedebat Abraham, quia ab hac commovebatur, instabat apud armigerum Vindicem, quia ab hoc stimula-tur, urgebat anxius Ultorem criminum, quia ab hoc adigebatur; laudo crys-talli fluvium, nè incineranda exuratur penta-polis, eandem potenter abluentem, sed prædico mare vitreum hoc flumen effluentem. Bonus est Dominus speran-

tibus in se; quid mirum, si confidentis servuli sollicitans deprecatio reis impe-tret veniam apud mensuræ nesciam bo-nitatem? Exordiamur ingens privilegio-rum bullarium, quibus justorum ordo est præditus, & in reorum beneficium com-munitus; scrutemur primum primi præ-varicatoris judicium, ut quanta justorum protoparentis prærogativa fuerit, non tantum dum justus erat, sed insuper, quando suis jam lotus lachrymis, post primam primæ transgressionis umbram justificatus erat, solertiûs investigemus. Quia effœminatus vir audivit vocem u-xoris suæ, & fructum blandiente porre-ctum dexterâ comedit, audit indispen-sabilem æterni Judicis sententiam ex ore proprio, & accusatus, & condemnatus: maledicta terra in opere tuo; (c) legit Sy-rus: causa tui, Chaldæus: propter te; & exprimit accuratiûs Theodosius: male-dictæ Adam in transgressionem tua.

Perpende latens magni discriminis mysterium, seducit falax Angelus ser-pentem, inducens incuriam mulierem, ut inducatur Adam, infortunata reorum trias ad idem tribunal sistitur, & pro va-rietate criminum, æquissimi Judicis sen-tentia variatur; coriphæo facinoris ana- thema infligitur (non enim serpens, sed Adæ, quia latens in serpente spiritus feriebatur) ma-ledictus eris inter omnia animantia & bestias terræ, quem nec audire dignabatur, non quærens, cur fecisti, sed arguens, quia hoc fecisti. Mulier in pœnam viro subdi-tur, nè denuò facilitate scæmineâ collaba-tur, & quæ nescivit serpenti imperare accepto Creatoris imperio, quo domina-ri universis animantibus, quæ moventur super terram, suo cum conjugē jubeba-tur, addiscat saltē subesse viro; vido Ju-

Justorum sunt
celeberrima
privilegia,
quibus cali-
tus præditi
sunt.

(c) Gen. 3. v. 17.

Serpenti ma-
ledicitur, non
Adæ, quia
multorum ju-
storum futu-
rus pater
prævideba-
tur.

Justitiæ rectitudinem, quâ mendax spiritus & primus homicida plectitur, adora miserentis Clementiam, qua lapsus homo castigatur; illi dicitur: maledictus tu, huic verò: maledicta terra in opere suo, intimatur. Si genuinam, licet latentem, geminæ maledictionis differentiam examinare, si differentis sententiæ intentionem explorare flagitas, divinæ imaginis dignitatem obstitisse anathemati respondebitur à diversis; si subtile maledictæ terræ, non aquæ discrimen recogitas, si discriminis motivum investigas? respondebit Alcuinus ex Augustino, quia in aquis erat peccatum abluendum, de fructu terræ contractum; (d) assignat tamen suo conformem ingenio disparitatem, cur condemnandus Protoplastes in semetipso non maledicatur, sed terra tantum suo subjecta cultui anathematizetur, sublimis non minus calamo, quam pede Moyses Barcephæ: non est execratus Adamum, quia ex eo nascituri erant multi mortales probi, justique, ut Prophetæ & Apostoli, ne per illum hi quoque execrabiles atque detestabiles haberentur; (e) dignissimum divinæ bonitatis elogium, illustre justorum præconium, quos nondum genitos, sed post iteranda toties sæcula, post tot annorum lustra nascituros decreverat Creatrix Omnipotentia, ejusdem jam tunc observare cœperat Providentia, præservare Sapientia statuebat. Erant adhuc hærentes in umbra nihili, jacebant in futurarum creaturarum voragine, non adhuc erant in auspicata stemmatis propagatione, quando jam reconditas, veluti absconditas in agro margaritas custodiebat occulta supremi speculatoris providentia, ne maledictione patris illi contaminarentur filij, quos ore sacratissimo æterni Patris filios quandoque allocuturus erat: Venite benedicti Patris mei; (f) venite, non abite, benedicendi in capite justorum, quod Christus est, non maledicendi in protoparentis germine, quod sanctum est.

Huc forsan collimare voluit consimili excelsæ cogitationis eminentia Mediolanensis Ambrosius, dum terram, non hanc, quam pedibus calcamus terreni viatores, sed eam, quam leo circumiens calcatur, ut devoret, super quam graditur incurvato pectore eandem opprimens, ne nisi venenatos fructus proferat, flentibus oculis intuetur; dum enim terrificam divinæ maledictionis periodum subtilius discutit, quæ terra sit, cui suis in o-

Pars III.

peribus maledicatur, insigniter exponit: nec terra in se maledicta est, sed maledicta in operibus tuis, concludit dein exponens subjectum Divinæ maledictionis, tunc terra maledicta est, si habeas opera terrena, id est, opera secularia; (g) carnalis anima infelix terra est, cui benedictio cœlestis subtrahitur, & maledictionem Divinus Arbiter impertitur. Justorum animæ in manu DEI sunt, nec tangit illos tormentum malitiæ, sed potius praviæ futuritionis intuitu eorundem protoparentis à maledictione præservatur. Justorum chorus ab iniquorum cœtu Divina benedictione secernitur, nec ire illi cum maledictis, sed potius cum benedictis venire ordinatur. Magna fuit Adæ felicitas, est major hodie dum suæ paternitatis prosperitas, tantam justorum progeniem suis cum filiis sortiri; quid enim nobilitate hac illustrius, quid hoc honore sublimius, eosdem suos numerare posthumos, quos DEUS adoptivos sui amoris filios assumit? Hi sunt, de quorum singulis idipsum adstruit Altissimus, quod olim de sibi dilecto Israël Principe protestabatur: Ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in filium; (h) & quamvis hæc summi parentis adoptio conditionata fuerit, si adoptandus in DEI filium adoptionis gratiam suis demeritis non profligaverit, si sublimissimum Divinæ filiationis titulum non profanaverit, quia tamen novit Dominus, qui sunt ejus, idcirco Electorū numerus absque conditionali clausula inter perennaturas beatarum mentium hierarchias, in albo prædestinantis Providentiæ collocatur. Nos quidem, qui caliginosi visus nostri palpebras claudimus, ne præsumptam pupillam erigere ad abdita judiciorum secretorum spectacula videamur, solam justorum excellentiam attollere, ingentes amicorum prærogativas reverenter expendere satagemus. Et quia communi Philosophorum axioma idipsum præcipue constituit, quod constitutum à cæteris distingvit, exanimare libet, qua distingvatur differentiâ, discriminetur acervus tritici à palearum fasce, justorum series quasi castrorum acies ordinata à fœda impiorum colluvie, quæ universos complectitur filios confusionis.

Est prima in sacris paginis linea, quâ velut genuino mensurantis angeli calamo, contraria amborum conditio adæquatur; sic enim universam creatu-

(g) lib. de parad. c. 15.

(h) 2. Reg: 7. v. 14.

DEUS est amicis suis benignissimus Pater.

Cælum spirituale ante quam in universo fuisset

conditum, jam fuerat à terra derivatum.

(i) Gen. i. v. 4.
Jacob fuit
cælum, & E-
sau terra.

(l) Rom. 7.
v. 13.
(m) Prov. 11.
v. 29.

(n) Malach. i.
v. 3.

(o) Joan. 8.
v. 25.

rarum genescum chronologista creatoris exorditur: *in principio creavit DEUS cælum & terram*; (i) legit subtilis Oleaster: *divisit cælum & terram*; sed quia rerum divisio earundem productionem præsupponit, suum fortasse præcisa sensus litera reperiret censorem; ast si moralis intelligentia aut allegorica consideretur veritas, meretur commendari à genuina veritate, non accusari vel condemnari de inani subtilitate. Qui enim utramque cælestis & terrestris orbitæ extruxit machinam, idem de prædestinatorum regia & præscitorum patria, vel potius de utrorumque civium agens discrimine Apostolico egregij prædicatoris ore evulgari voluit: *cum nondum nati fuissent aut aliquid boni egissent aut mali* (cor hoc sibi pessimè conscium palpitat, & calamus hujus scribentis dexteræ contremiscit) *non ex operibus, sed ex vocante dictum est eis: quia major serviet minori*, (l) illi conformiter Salomonis proverbio, *qui stultus est, serviet sapienti*, (m) quem persequendo probatorem facit; sunt enim justorum æmuli eorundem dapiferi, qui cibum sapientiæ esurientibus apportant, *sicut scriptum est*; ô characteres terrificos nunquam humanis cordibus eradendos, induratis obduratorum cordium silicibus insculpendos! *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*; (n) illum dilectione optatissimæ prædestinationis, istum odio æquissimæ reprobationis; infer ex hisce infallibilibus cælum à terra potuisse dividi, priusquam hos orbes geminos contigerat, super nihilum ab omnipotente dextera fundari; sed quia prætereo sonum & sensum literæ; ab orbe hoc visibili tunc condito quando creatrix essentia tribus digitis appendit molem terræ ad moralem cæli terræque orbitam digredior non ante ad extra factam & divisam, sed priusquam in temporis duratione fieret in æterna primæ mentis Idæa jam segregatam. In principio non temporis vel perituræ cujuspiam durationis, sed illud, quod omnium creaturarum est principium & primogenitus ante omnem creaturam, in illo, qui se interrogantibus: *tu quis es*, respondit æquè veraciter ac sapienter: *principium, qui & loquor vobis*; (o) in hoc principio fecit DEUS cælum & terram, id est, spirituales; subjungit mysticam explanationem sanctissimus Lugdunensis Præsul Eucherius; *qui cælestia meditantur & quærent, in ipso fecit, & carnales,*

qui terrenum hominem necdum de posuerant; grande chaos inter utrosque justorum & impiorum orbes, sic tamen sibi contiguos, ut durante totius cursus tempore, qui volunt hinc transire, valeant suo pro libitu transmeare. Est quidem chaos istud grandis justorum à peccatoribus distantia, nam licet post cursum apprehenso jam brivio non ultra valeant merita immutari, nec meritum præmia commutari, in via tamen, quod fuit perditum, potest recuperari, & quod obtentum fuerat, valet jacturâ facili elocari.

Cælum sunt
justi, terra
impij.

Adstipulatur insulato Antistiti purpuratus Hugo: creavit in principio, id est, in filio, utque utrumque præfatum orbem in hoc uno coadunaret principio, apponit: *filius est creator cæli, id est bonorum, & terræ, id est malorum*; ut enim suis cælum micat syderibus, splendet fulgoribus, sic & justorum animæ lucent puris affectibus, clarissimis virtutibus resplendent; prima terræ proprietas, vacua fuit inanitas, præliminaris peccatorum deformitas, originalis iniquitatis fæditas, sub inani vanitate sua velut à scaturigine exorditur. Unum amborum se nominat principium, si candidam attendas utriusque substantiam, si hoc, quod est creabile, aut ab omnipotente dextera factibile, perpendas, applaudit: *Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem & creans malum ego Dominus faciens omnia hæc*; (p) (p) Is. 45. v. 7. Legit Arabs: *lucem in tenebris creavi, pacem præcepi, & malum interdixi*; secundam hanc creationem elucidans Lyranus ad literam hystoriæ subnectit: formans Lucem Judæis ipsos de carceribus educendo, & creans tenebras Babylonij ipsos per Cyrum destruendo; Ego Dominus, & non est alter: non enim est aliud in DEitate, licet sit alius in personali- tate; unde & Esdra fidem dante, Cyrus universis fertur scripsisse gentibus: non esse DEUM nisi DEUM Israël. Hic ergo solus conditor format lucem, quando dat justis gratiam & naturam, creat & tenebras, dans impijs absque gratia essentiam naturæ; ut enim explicat Hieronymus: *iniquitas substantiam non habet*, & adstruente Gregorio: *malum culpæ nullâ suâ natura subsistit*; facere tamen malum filius dicitur, quando in culpa malum pænæ consideratur: *creare se mala Dominus indicat, cum res bene condi-*

DEI filius &
bona creat
producendo,
& mala pa-
niendo.

tas nobis malè agentibus in flagellum format ;

(q) lib. 3. mor. (q) Scribit Gregorius.

6. 7.

(r) Eccl. 24.
v. 6.

Beatissima
Virgo fecit o-
riri lumen in-
deficiens in
cælo, quando
Christum ge-
nuit.

(s) Abdiam
Babyloniam
lib. 4. histor.

Nos interim relicto inanis terræ consortio, ut nostra conversatio in cælis sit, ad justos revertamur, de quibus locuta videtur sapientia, dum apud Syracidem suos diffundens, quotquot verborum apices enuntiat, tot pariter accumulat splendores : *ego feci in cælis, ut oriretur lumen indeficiens ;* (r) legi subtilem commentatorum explanationem, quâ finis Patris pro cæli filiis declaratur, ubi existens verbum fecit oriri lumen intelligentiæ super terram, dum signabatur super universos terrigenas Divini vultus lumen, quo illustrati suum ipsis in medijs errorum tenebris Authorem cernere imò à simulachris gentium discernere valerent ; est alia sublimior devotioris generis non minus ac subtilis ingenij periphrasis, quâ de cælesti hoc gremio descendens unigenitus Patris, fecit in cælis decernens ante tempora, ut suo in terris tempore oriretur Lux, quoad Divinitatem indeficiens, in terra non unquam maledicta, sed semper benedicta ; *in terra virginea* (sic immaculatam veneratur Christiferam Andreas senatus Apostolici Decanus) *nunquam maledicta, ex qua formatus est secundus Adam ;* (s) imò ut dicam amplius, hac ipsa gloriatur periodo apud Hugonem, hæc omnium creaturarum porphyrogenita, hæc primogenita, si dignitatis consideres primatum, ante omnem creaturam, ego genui Christum, qui est in cælis lumen indeficiens. Denique, si lubet literam ad anagogicam ordinare veritatem : Ego Lux, quæ illuminat omnem hominem ; feci, ut in cælis, id est, in justis & electis meis oriretur lumen gratiæ & intelligentiæ. Hinc explicans Gregorius efficacissimam orationis Dominicæ petitionem, *fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra*, Matrem Ecclesiam Patri misericordiarum, suoque sponso supplicare hoc sensu adstruit : *ut videlicet voluntas nostri conditoris, sicuti in omnibus justis perficitur, ita & in omnibus quoque peccatoribus impleatur.* (t) Cantabat Asaph regalis chori præpositus, psalmum venturo judici, quem DEUM Deorum omnium nuncupat, quo nominis elogio illum (Commentatore Augustino) per quem facta sunt omnia designat, eundem scilicet, qui apud Prophetam Evangelicum formasse lucem in cordibus justorum di-

citur, & permittendo tenebras in impiorum mentibus quodammodo creasse ; quippe, qui Entitatem substratam iniquitati contulit ; & iniquitatem à peccatore fieri non præpedivit. Huic concenturus Asaph intonuit supremo veluti applaudens principi subjectos sibi populos ad tribunalis sui scabellum congreganti : *advocabit cælum desursum & terram discernere populum suum ;* (u) legit expressius illustris Dalmata : *ut judicet populum suum ;* tunc quippe discernentur à justis impij, sicut segregantur oves ab hædis, ut eant maledicti in ignem æternum, & benedicti patris sui veniant ad vitam æternam, illud forsan miraberis cælum, quod sursum versus est, ut sursum veniat evocari.

Sed quos hic unius cæli nomine compendiat, alibi cælos enarrantes gloriam DEI vocat ; *denique millia multorum* *Cælum est justus, terra peccator.* *perfectorum de toto orbe venientium cælum* vocantur, explanat Augustinus ; advocantur cælestes orbitæ, citantur sursum sanctæ justorum animæ, qui sua omnia relinquentes, conversationem suam non cum terrigenis in valle vanitatis, sed cum beatis mentibus in monte sanctitatis tenuerunt, qui in diebus peregrinationis suæ sequentes illum, quia dux viæ, imò quia ipsa etiam via est, expeditis ad onus humeris sinè divitiarum sarcina vendiderunt omnia, & onerosa terrenarum affectionum pondera excutientes, alatis sanctarum cogitationum desiderijs à terra, relicto quamvis in terris corpore ad cæli regiam avolarunt ; Hi igitur sursum advocabuntur cæli, quibus, dum adhuc terrestres incolæ calca- rent pedibus quidquid terrenum est, protererent contemptu magnanimo, affectu heroico quidquid mundanum est, jam dixerat spiritus : *sedebitis super sedes judicantes duodecim tribus Israël.* Advocabuntur quinque virgines, quibus peculiari jure regnum cælorum assimilatum & appropriatum est, prudens illorum justorum universitas, qui quinque sensuum continentia omne virtutum conabantur adjicere supplementum, si tamen cum oleo continentia suarum lampadum cum integritate mortificatorum corporum ignem sinceræ charitatis gestaverunt, non aliam quam testimonium conscientia gloriæ habuerunt. Quid mirum justorum agmina (intra quos regnū DEI est) æquiparari cælis ? an non cælum

Justi erunt
judices mun-
di cum quin-
que prudenti-
bus Virgini-
bus.

(t) lib. 15. mor.
c. 29.

lum anima iusti? sicut per Prophetam à Domino cœlorum dicitur, *cœlum sedes mea*; (x) id est, in cœlestibus viris & spiritibus angelicis habiti, ut explicat Carenſis Hugo, vir enim sapiens de fortunato huius cœlestis regiæ incolatu de animati huius cœli incola DEltate suo jam sæculo edixerat, *in animas sanctas se transfert, amicos DEI & Prophetas constituit*; (y) & quas non sanctas invenit, sanctas facit, accedendo ad amorem, amantes & amatos aut efficit, aut roborat affectos. De hoc illustri cœlorum symbolo, de cœligena iusti anima in Apocalypſico myſteriorum volumine scriptum legitur, *factum est silentium in cœlo, quasi mediâ horâ*; (z) dum enim quis attentæ contemplationis possidetur in mente, cœlum silet: quia præcluso murmure, terrenarum sollicitudinum quiescit mens ab omni alio negotiorum strepitu, ut aurem animi ad secretum tenuis auræ sibilum apponat. Illud lætātem ac exultantem animam nonnullo mæroris nubilo conturbare videtur, quod deliciosa requies nonnisi ad horæ dimidium, & hoc non integrè, sed quasi limitanter extendatur; ô breve gaudium! tam velox alati temporis spatium vix modicum de incircumscripto lumine sub umbris cernitur; quando ad pristinam laboriosæ meditationis exercitium reditur. Quamdiu enim in carne vivitur, in domo lutea gravatus corpore spiritus commoratur, ad illam felicitis horæ integritatem non pertingitur, sed quasi tantum mediâ in cœlo mystico, in iusti anima filetur; quia mox, ut se animus sublevare cœperit, & quietis intimæ lumine perfundi redeunte citius cogitationum strepitu, de semetipso confunditur, & confusus cæcatur,

(a) lib. 2. hom. 14. in Ezech.

(a) explanat animati huius cœli svavem, sed ablatam requiem moralis Papa; Hinc resonat svavissimus concentus syderum non orientibus & occidentibus verbis consistens, sed ex sanctis cogitationibus amorosisque affectibus concinnatus, quibus anhela ad absentem dilectum anima vociferatur & fortiter & svaviter: *bonus est Dominus animæ quærenti illum*; sed quid inventienti? quid apprehendenti? quid introducenti in domum matris suæ, & in cubiculum genitricis suæ? nos interim ad ultiores iustorum prærogativas, velut ad superiores cœli cœlorum influxus explorandos procedamus.

Prima in orbe fraternitas, quam adunavit naturæ Conditor, sed dissipa-

vit inimici hominis livor, peculiarem iustorum eminentiam demonstrat. Offert post multos dies propudiosus Cain de Abel & Cain fructibus terræ, sed non primis, munera offerunt domino, quasi sacrificium Altissimo præsentandum celeritate non cresceret, velocitate non magis arrideret; post vendicatas sibi primitias, elapso multarum dierum spatio DEO defert reliquias; quod si Thoma scholarum Angelo docente, sacrificium, quod offertur, exterius spirituale sacrificium significat, quo anima se ipsam offert DEO. (b) Qualem in profanando corpore portaverit animam, quo animatus fuerit Religionis spiritu, cuius spiritui relinquo iudicandum. Intemeratus Abel naturali pariter dictamine stimulatus, tulit de primogenitis ovium suarum, & de adipibus illarum, ut innuit Chrysostomus, de primogenitis, hoc est, de pretiosissimis & maximè eximijs Altissimo immolavit, Ignorans personarum varietatem DEUS, sed voluntatis affectum trutinans, respexit ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain autem & ad munera ejus non respexit; (c) sublimis Dalmata subtiliter dubitat, quoniam Interprete manifestante: quoniam cœlestis lingvæ beneficio, quo illustratus radio exulcerata Cain cognoscere poterat fratris munera fuisse acceptata, sua verò repudiata prius ipsum concludit exinde veram esse Theodosij hanc visionem: inflammavit Dominus super Abel, & super sacrificium ejus. Oculus DEI est oculus amoris, & ideo flammivomus, quem enim amat, hunc pariter inflamat. Norat insigniter moralis Papa, respicientem DEUM antea quàm Abelis dona respiceret, prius Abelem respexisse, ad eum legitur Dominum respexisse, qui dabat, quàm ad illa, quæ dabat; (d) non enim offerens à muneribus, licet à præcipuis, sed munera ab offerente placuerunt. Undè legit Symmachus, *consolatus est DEUS in Abel*, & doctus Malvenda: *respexit blandè*; Legi insignem cujusciam fecundioris ingenij analogiam, idcirco prævaluisse, coram Majestatis Divinæ solio junioris fratris munera præ senioris oblationibus, quia iste fructus duntaxat offerendo reverebatur Creatorem, ille verò mactans agnum in fide Christi, qui Agnus est tollens peccata mundi, olim in Golgothæo vertice pro recuperanda hæreditate filiorum immolandus, reverebatur Redemptorem. Aliam tanti discriminis rationem venatur Rupertus Tuitiensis Abbas ex illo Divini Spi-

Abel & Cain
offerunt dona
DEO, ille ci-
tius & ple-
nius, iste ra-
dius & im-
perfectius

(b) 22. q. 85.
a. 2.

(c) Gen. 4. v. 4.
DEUS respe-
xit ad mune-
ra Abel, sed
prius ipsum
Abel.

(e) Prov. 23.
v. 26.

Spiritus apud Salomonem Proverbio : *præbe fili mi cor tuum mihi ;* (e) quod Abel observare desiderans , ante oblatam victimam cor suum obtulit ; Cain verò se ipsum sibi retinens , suumque cor in terrenarum possessionum cupiditate demergens , fructus terræ , sed sine fructu dedicavit , insinuat subtilem placati Numinis ex oblatis animalium victimis , quas innocuæ justis Abelis manus præsentaverant considerationem . Interpres Aquila hac sua plausibili versione , *consolationem accepit DEUS , sive devinctus est super Abel ,* quasi offensum ac desolatum ex nupera parentum prævaricatione fidelis filius fuisset consolatus . Quam lectionem elucidans Gazensis Procopius subnectit : *docet DEUM placatum , & deposuisse iram , quâ in Adamum exarserat .* Complacuisse sibi in Abelis sacrificio , quia cruentum erat subsecuturæ illius victimæ præludium , quæ Divino sanguine humanam redemptionem erat captivitatem , sed fratris incruentum , quod erat de terræ fructibus compilatum , non arsisse ; Præambulam denique judicii finalis umbram meditatur Sallianus : *in hoc enim , quod unius sacrificium DEUS suscepit , alterius exclusit evidentissimè , utique & de unius justitia , & de iniquitate alterius judicavit .* (f)

Revereor uberrima sublimium Commentatorum placita , veneror singula tantorum Patrum suffragia , præsentem tamen justorum famulatur elogio non hominis solius , sed celeberrimum DEI hominis præconium , sanctissimo incarnatæ Veritatis ore prolatum , dum barbaram crudelis Synagogæ rabiem , efferatis feræ matris prolibus insigni prorsus improperio exprobraret , *ut veniat super vos omnis sanguis justus , qui effusus est super terram à sanguine Abel justis usque ad sanguinem Zachariæ ;* (g) cujus justitia non tantum refulsit in sanctitate operum , non solo relucet in nomine , quo filius Barachiae , id est , benedicti exprimitur , sed insuper intemerata probitas in morte , quam propter justitiam gloriosus agonothera subiit , declaratur , miro tamen incarnatæ Sapientiæ mysterio post justum Abel justus non nuncupatur Zacharias ; resolvit , quod prius excitaverat dubium Augustinus : *huic Abel Dominus JESUS Christus primatum justitiæ hominum commisit ;* nève id ipsum asseruisse reprehendatur , quod fuerat probandum , vel certè , nè importunus censor collari primatus exi-

Pars III.

gat rationem , subjungit eam Hypponen- sis Præsul , *Abel in justitia hominum primatum tenuit , quod primus in terra justus fieri cepit ,* (h) poterat primitialis primi justorum innocentia commendari , quam primus sine prævio exemplari immunitate conservavit , indemner continuavit , & quia primum in quovis genere vel ordine mensura est cæterorum , effulsit præ plurimis peculiaris eminentia hujus justis . Promeruit præterea innocuus rei parentis filius præ cæteris à Justitia idcirco commendari , quia deseruit paternam prævaricatoris Adæ vestigia , deserens Genitorem à via mandatorum aberrantem , vel fideli adoraret obsequio Creatorem . Addit insigne virtutis meriti- que incrementum , quod in ætatis primordio primus creaturarum virgo floruerit , illibatumque Virginitatis florem effusi sanguinis profluvio fertiliter irrigavit . Hæc tamen omnia peculiaris excellentiæ argumenta , velut non forenz peculiaris , prætereuntur , & solum illud cæteris antefertur , quod primus in terra justus fuerit ; adeo reliquis præcedit laudibus elogium justitiæ , quasi hoc solo nominis vocabulo , Divina irretiat benignitas ad remunerandum , alliciat ipsa DEITAS ad hominis præconium concinnandum . Primordiale igitur Abelis justitiam respexit Dominus in muneribus , non munerum valorem , inflammavit Divina Charitas oblatam in sacrificio justitiam , non sacrificij cruorem ; consolatus est offensum vindicem splendor justitiæ , non adipum pinguedo , placavit Divini cordis furorem justis hujus primitialis innocentia non victimarum primitiæ , non carniū tene-ritudo . Ea videlicet est singularis justorum proprietas , Altissimo placere Divinam illaqueare faciem , & prospicientes desuper oculos oblectare . Si coronata Davidis paternitas regnum Salomoni transmisit generatione , gratissima cælo ejusdem justitia imperium æternavit , quantumvis hæredis in justitia id ipsum in successores impios distraxerit ac dissiparit . Erat illustris genitor bellicosus in castris , victoriosus in pugnis , expertus in aulis , amatus à suis , ab exteris æstimatus , excessit metas parentis Rex pacificus , & militari robore fortior & præliorum suppressorū arte peritior , & curiarum regimine sublimior & captivandorum cordium savi violentia sagacior , sed justus David erat

S. F.

Di-

Abel mitiga-
vit furorem
DEI, quem
excitavit
Adam.

(f) de gobur.
DEI lib. 1.

(g) Matth. 23.
v. 35.

Plus contulit
David Salo-
moni sua pie-
tate , quàm
generatione.

Divini timoris zelosus assertor, erat indefessus exercendæ pietatis cultor, erat fidissimus Divini Nominis adorator, hinc propter justum Patrem filius benedicitur, propter antecessoris sanctimoniam successor misericordijs Domini cumulatur.

Agar ob insolentiam contra Dominam suam cogitur exulare.

Insolescens Agar adversus Sarai Dominam suam, ob fecunditatis meritum affligitur, quæ contumeliam reputans, nec eam servili patientia tolerans, fugit à domo, in qua herilis contubernij jus sibi turgenter existimabat. Displicuit beatis mentibus insolens præsumptis ægyptiæ arrogantia, hinc obvis eidem profugienti Angelus objurgat admirabiliter insolentem, *Agar ancilla Sarai! unde venis? & quo vadis?* ancillam nuncupat, ut memorem esse cogat dominæ suæ, conditionem servitutis ingerit, utque humilitate debita contractam subeat servitutem, redire ad Domum Dominæ suæ adhortatur. Inquirat Chrysostomus descendens cœligenæ de regione empyrea rationem, néve in varios evagaremur opiniones subjungit Chrysostomus, providentis & protegentis DEI prius commendata bonitate: *non propter ancillæ dignitatem assistit, sed ob honorem justi, nam digna erat, quæ non negligetur ob dignitatem seminis justi, quod in ea conceptum.* (i) DEUS defendit errantem, quia deprecabundus Abraham, respexit supplicantem, non propter ancillantis famulæ obsequium, sed ob justi patrisfamilias pietatem; Reversa in domum Patriarchæ ad cujus solatium peperit Ismaëlem, qui sua nativitate senior adversus primogenitum Saræ, quasi majoris ætatis joco sibi & ludo primogenita vendicabat, ut autumat Hieronymus, solum licet ludum infantia intercessisse Origenes opinetur ubi ludentem vel interlinealis testimonio, lubricum & lascivum esse docentem mater sollicita deprehendit ejici ancillam suo cum filio postulavit, quod compassivus Pater ferens durius ob impellentis naturæ tenebritudinem cessit tamen consveta magnanimitate imperanti providentiæ, dimisit vernaculam cum chara sibi sobole post decimum octavum annum nativitatis suæ ut computat insignis Dalmata; qui mox paternæ domûs jacturam sentiens prævalidaque siti exarescens ad vicina mortis confinia præpropera devolutus celeritate projiciebatur à matre subter unam arborem, nè moriturum filium videret,

(i) Hom. 38. in Gen.

Iterum profli-gatur cum Ismaele filio præ siti moribundo.

bajulabat adamatam prolem, non quidem corpore, sed in corde, ut explicat Augustinus. Ingemuit ad recessum desolatæ genitricis exanimandus adolescens, qui dum luctifono ejulatu cælum invaderet, *exaudivit DEUS vocem pueri.*

(l) Vocatur citantis angeli nutu singul-tuabunda Mater & languidum præ ardore sitis filium jubetur tollere & refocillare, adjuncta non quidem bonorum cœlestium sponcione, sed terrenorum appositâ promissione, *ingentem magnam faciem eum.* In qua bonorum temporalium oblatione libet advertere, idcirco hac benedictione cumulari, quia jam segregata fuerat ab Abrahamæ familia Agarena progenies cum primogenito secundum carnem; non quod à beatorum patria hanc fugitivam exulem cum proscripto filio excludamus, sed quia in eorundem præfigurante symbolo, adumbratam alienigenarum provinciarum gentem fuisse existimamus; nec enim omnis gentilitas existit idololatra, nec inter alienigenas sola tantum iniquitas commorabatur.

Adora oculatam in perennis pueri salute omnipotentis providentiam, quæ novit eundem adversus confœderata periculorum agmina conservare, quem voluit in amplam gentium congeriem propugnare. Nec tamen aut lachrymantis pueri gemitibus aut anxie genitricis singultibus inducebatur Altissimus ad miserendum, sed providebat misericordia dolenti Abrahamæ, ejus respiciens paternam sollicitudinem, oblatum conceptæ amaritudinis acceptans sacrificium, contriti cordis benigno intuens oculo holocaustum. O misericordiam Domini, exclamat os aureum: *non quia ancilla erat observavit eam, sed quia Patriarchæ promiserat, & illius semen erat Ismaël.* hinc vocem pueri, non ejulatum matris suæ fuisse legimus exauditam, ad insinuandum meritum Abrahamæ, propter quem exaudivit DEUS puerum; subjungit illustris Cajetanus, subvenit periclitanti filio auxiliatrix omnipotentis dextera, ut justum oblectaret genitorem; adeo verum est expertissimi Davidis oraculum, tot in periculis confirmatum, tot in prodigijs iteratum: *oculi Domini super justos,* (m) & aures ejus in preces eorum, & quia oculus ad id dirigitur, quod præ alijs peculiari affectu diligitur, justi sunt specialiter dilecti, & ideo non sibi tantum proficui, sed

(l) Gen. 21. v. 18.

Exaudiu-maelis vox, semen justi Abrahamæ perit in filio.

(m) Ps. 33. v. 18.

Oculi DEI sed aliorum quoque viventes utilitati ;
sunt super ju- respiciuntur enim à DEI oculis, ut suo
stos propter respiciant oculo respicientem ; & quia
eorum sub- est respectus misericordiae, nostram re-
missionem & spicere conatur miseriam, ut videat, &
humilitatem, visam ab adamatis justorum cordibus a-
vertat : hinc quia oculi misereantis DEI
super justos sunt, justorum pariter ocu-
li semper ad Dominum intenti & erecti,
saluti suae sic diligenter invigilant, nè ta-
men, aut imprudenter despiciant, aut im-
prudenter negligant alienam ; suae cu-
stodiae traditam, suae sollicitudini com-
missam. Illud discrimen peculiarem
excitat quaestionem, cur oculi Domini su-
per justos, istorum verò oculi esse ad
Dominum recenseantur ? an forte, quia
illi deorsum versus demittuntur, isti re-
ciproca vicissitudine in altum exaltantur ?
notatur obedientia & humilitas justorum,
qui subiecti sunt voluntati ejus, unde re-
spexit Dominus humilitatem ancillae suae
cui dum DEI parentis ab aligero Divinae
voluntatis interprete offerebatur domi-
nium, illa praecepit ancillatum, felix,
qui huic respicienti oculo subicitur, huic
pupillae oculi subicitur ; enervis quis-
que ab hoc lustrante oculo in abdita pe-
riculorum voragine absorptus ingemi-
scis, est enim invigilans circumvagi spe-
culatoris oculus videndo invisos hostes
abigit, aspiciendo clientem suum pro-
tegit & justum suae aemulatore gloriae
ab omni assilientium adversariorum vio-
lencia deflectit. Audi periclitantem,
sed sua inter pericula confidentem non
diffidentem, in medio aggregatorum ho-
stium sperantem non desperantem ; di-
cam amplius vivit securus in mortis li-
mine, quasi se sciret immortalem, hoc
sua inter discrimina inter funesta sibi i-
nemicorum agminum stratagemata im-
pavidus, quasi lustrata in aciem coelestis
militiae multitudo, uni sibi custodiendo,
excubaret, uni sibi propugnando invi-
gilaret,

Hoc erat familiare lemma corona-
ti Principis : quo sibi subditum ad pu-
gnas & luctas animaverat Israël : *non*
dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israël,
Dominus custodit te, Dominus protectio tua ;
(n) & quia Israël vocabulum videns
DEUM vertitur, soli justorum ordini, quo-
rum in via portio est Dominus in patria
haereditas & praemium futurus ; *ac si dice-*
ret (Carenli Commentatore) si vis ab eo
custodiri, esto Israël, id est, vir videns DEUM,

nunc per fidem, postea per speciem, nunc ju-
stus, qui ex fide vivit, tunc oculatus, qui
se videntem oculum absque velamine
contemplabitur, absque subsidio subli-
mis speculae vicinus speculabitur, absque
umbrarum medio videre & tenere ordie-
tur ; Expende accuratam loquendi me-
thodum, scrutare in designata futuri
temporis circumstantia, latentem amo-
rosissimae pietatis suae veritatem, haud
enim dicit : non dormitavit, qui ipsemet
apud hunc ipsum Prophetam attestatur :
ego dormivi, & soporatus sum, & exurrexi ;
(o) qui enim dormivit in morte, procul (o) Ps. 3. v. 6.
dubio in assumpta dormitavit humanita-
te ; utrumque justis, quorum principa-
liori intuitu in pace dormivit & requie-
vit, ut iisdem resurgens secum resurre-
cturis, imò secum judicaturis non post-
hac amplius invocatur, sed eos, qui ad-
huc inter mortales morituri, per diem
prosperitatis proteget, ne radijs inanis
gloriae adurantur, nec sole aureo aurivo-
rae avaritiae exurantur, nec aestu lascivi-
entis luxuriae comburantur ; in multis
siquidem non justis tamen associatur se-
renae prosperitatis aurorae, vel planè me-
ridiano omnigenae felicitatis soli, aut va-
na divitiarum jactantia, aut sordida cor-
rodentis avaritiae concupiscentia, aut
tandem infamis luxuriae complacentia,
hinc exuruntur montes sublimiores pro-
fessione, vel virtutum possessione excel-
lentiores animae per superbiam, cujus & à luna ad-
praequantis puerperae primogenita est *versitatis*
vana gloria, incineratur per avaritiam, protegitur
quae semper vacua nunquam impletur pe-
cunia ; combusti sunt damnationis lu-
dibrium, ferale flammaram tartari nu-
trimentum. Ab hujus exitiosi solis
flamminidio justus eripitur Divinae pro-
tectionis beneficio, invigilantis provi-
dentiae patrocínio, & quia licet à dextris
cadant decem millia, mille tamen solent
pariter cadere à latere sinistro, quia, in-
quam non sola suos perimit amafios ada-
mata prosperitas, sed etiam suos quan-
doque perdit pedissequos malè impen-
sa adversitas, idcirco protectrix justorum
sapientia, & soli objicit umbraculum,
nè nimium in eorundem mentibus exar-
descat, & lunae intemperies nè lædat pu-
stillanimes, vel tumulet in desperationis
fovea diffidentes. Noli metuere ver-
mis Jacob, hac enim genuina verorum
Israëliitarum est effigies, quâ suum imi-
tantur prototypum, quod ore pueri sui
de semetipso profiteri voluit, & confiteri:

(p) Ps. 21. v. 7. *ego autem sum vermis, & non homo; (p) ut enim ille transacto rigore hyemis de terra adhuc inculta egreditur, sic benedicta terra humanis, nec culta, nec unquam lata manibus aperta est, postquam jam hyems transijt, & imber abijt, ut germi- naret Salvatorem, hunc vermem assum- ptæ humanitatis, dum deglutire voluit Leviathan, transfixus fuit hamo Divini- tatis; Noli igitur timere vermis Jacob, hic enim propriissimus justorum debet esse titulus universis Principum & Regum sæ- culi titulis serenior & eminentior, non apud hominem, sed apud DEUM homi- nem, apud Divinum Vermem, ut enim commentatur sublimis Hugo, in persona viri iusti legitur: Ego sum vermis, & non homo.*

Deplorat iste in desinentibus la- chrymis, quæ vocem suppressentes, ser- monem suffocantes, suis clamant in stil- licijs, suis in imbribus vociferantur: fuissem homo, si non fuisset primus ho- mo, qui factus ad conditoris imaginem quantum ad naturalia, & ad similitudi- nem quoad gratuita, & istam amisit, nè foret ultro similis, & illam deturpa- vit, nè videretur amplius imago DEI, sed potius Idæa rei! nunc vermis factus in terræ visceribus repo cujusvis trans- euntis calcaneo subjectus, quovis ter- renæ adversitatis vestigio, si non tan- quam infesto calce pedis conterendus, saltè velut affectu averfante atteren- dus. De me mihiq; compari deside- rabat intelligi, dum inquirebat defini- endo Adæ posthumos: *homo putredo & filius hominis vermis.* (q) Legit Chaldaus: *homo, qui in vita sua est reptile & filius ho- minis, qui in morte sua est vermis;* subti- lius bipartitur putredinem cum verme veluti partum cum generante comme- moratus Pater: *Adam factus est putredo & filius ejus, id est, proles tota vermis à putredine natus;* (r) primus siquidem ho- mo, ut annotat subtiliter Gregorius, etsi per mortem putruit, haud tamen à putredine ortum suæ nativitatis duxit, cujus tamen posteritas oriunda ex pu- tredinis massa dicitur, quia jam ex mor- talium corporum corruptione propaga- tur. Vermis proinde, si communem omnium spectes originem, est quivis A- dæ filius secundam carnem, sed pecu- liari prorsus allegoria electus justorum cuneus, à peccatorum colluvie segrega- tus, vermis Jacob velut genuina tanti

parentis soboles nuncupatur: cujus hæc est proprietas in ortu, quod sine dele- ctationis spermate à terra oriatur nec e- nim justus carnali voluptate allicitur nec alijs illicitarum oblectationum seriem o- minatur; hæc est conditio in progres- su, quod vilis reputetur, & iusti pro- bitas tanquam purgamentum hujus mun- di rejiciatur, ut peripsa omnia, qui sunt de aula principis terræ hujus repu- tatur; tactus vermis contrahitur, & hu- milis cujusvis iusti anima, dum ab in- crepante corripitur, in se profundius humiliatur; mordet vel rodit saltem exulceratus vermis, sic quoque exacer- bata prævaricationibus proximorum a- nima iusti, corrodere conatur crimina, utque desistant tandem peccare peccato- res eosdem acrius adhortatur. Hinc sæ- pe evadit esca piscium dum merfi in de- lectationum aquas peccatores natantes per illecebrarum fluvios prævaricatores, iustum ore dilaniant, detractionibus ve- luti devorant & absorbent. En idæatos à verme, sed Divino, vermes verumtamen humanos, quibus à veritatis spiritu dicitur, *noli timere vermis Jacob,* (s) qui sup- plantare conaris vitia, timorẽ excute ty- ranni persequentis, amorem rejice amici blandientis, metũ desere mundanæ com- minationis, remitte nuntium oblatae conversationis, si vis metuere, favorem illiciorum time, objecta tormentorum tericulamenta complectere ambobus brachijs, constrictisque in amplexum ul- nis amanter apprehende: *ego auxiliatus sum tui, dicit Dominus,* alloquens fidelem servulum, non foedifragum allophylorum contubernalem, auxiliatus sum, non pri- mo postmodum auxiliabor, præveni as- fultis hostium, nè insultantes vincant vi- tricem confligentis iusti animam, nè comprimente calcaneo oppressam con- culcent innocentiam, prævolavit alige- ram tenebrarum Principis superbiam DEUS Pater, dum misit sanctum Israel in mundum, & tenebrarum principem ab usurpata sibi regia ejiceret in regio- nem umbræ mortis; auxiliatus est pa- riter misericordiarum Pater cuilibet ju- storum, priusquam in vallem lachryma- rum progrediretur, jam sua illustrans consilia, sua futuri viatoris disponens iti- nera, sua venturi luctatoris adversus car- nem & sanguinem ordinans duella, sua adversus rectores tenebrarum mundi hu- jus certamina designans.

Justus est ver- mis non tan- tum propaga- tione, sed vir- tutum pro- prietate.

(s) Is. 41. v. 14.

(q) Jobi. 25. v. 7.

(r) in Ps. 22.

Adam est pu- tredo, filius ejus est ver- mis.

justus per mansuetudinem est tenerimus per humilitatem vermiculus. Noli timere vermis Jacob, licet mol-
 lissimus ad resistendum, esto tenerri-
 mus ligni vermiculus ad confligendum!
 in teneritudine adumbratur mansuetu-
 dinis benignitas, in vermiculo humi-
 litas designatur, utrumque justo com-
 petit, qui esse tener incipit, dum tol-
 lerat æquanimis verborum contumelias;
 evadit tenerior, dum jam magnanimus
 digerit calumniantium injurias, sed fit
 tenerrimus, quando post defluos calum-
 niarum imbres, ictus fulminum impin-
 guuntur, quando post verborum insani-
 as etiam verborum furias invictus pati-
 tur, in medijs vulneribus gloriatur: sic
 pariformiter humilis est vermiculus, hu-
 miliati pariter ac se humiliantis justus a-
 nima, dum repit sub sui Superioris pe-
 dibus, ejus regulari ac dirigi ambiens
 nutibus & affectibus; crescit abinde,
 ut fiat humilior, quando, ut parî impar
 sit, se illi subjicit, ut servus Domino, e-
 jus paret consilijs velut discipulus Ma-
 gistro, sed fit humillimus, dum usque
 ad inferioris descendit obsequium, illi
 plus obsequendo, cujus fuisset obsequi,
 & eum auscultando, qui erudiri debuif-
 set, quasi humilitas ancillari solum sci-
 ret, quæ nescit dominari, instrui affe-
 ctaret, instruere detrectaret. *Noli ti-
 mere vermis Jacob;* Lunentur in aciem
 rebellium angelorum agmina, ut inva-
 dant, protendantur in ordines humana
 barbaries cum belluarum feritate, lu-
 strentur confœderati terrigenarum exer-
 citus, suis cœlum non desit adversis in-
 fluxibus, & coadunatus elementorum
 quaternio ubique eruciet, & undique
 constringat, *noli timere!* grandis est ad-
 hortatio, ingens promissio, sed cui inni-
 titur fundamento? an fortè cœlestis mi-
 litia in auxiliares descendit copias, ut
 conjuratas creaturarum acies dissipet ac
 dispergat; num magnum rursus præli-
 um in arce syderum disponitur, ut stan-
 tes in ordine stellæ adversus tartareum
 Sisaram castrametentur? non indiget so-
 la expectantis justus fiducia tanto bello-
 rum apparatu, qui inter amaros stillanti-
 um lachrymarum nimbos, inter acerbos
 querimoniarum threnos, hoc se pro-
 phetico solatur suspirio: bonus est Do-
 minus animæ speranti, & quærenti il-
 lum; non præstolatur ista custodes mu-
 rorum, quorum, si invocat auxilium, per-
 cutitur & spoliatur; non excubantes
 querit in domo planetarum stellatæ re-
 gionis lampades, non duces militum li-

Pars III.

cet fortissimos, hoc unum ei sufficit ad-
 jutorium, sola hæc roborat debilem,
 animat fragilem, sustinet labilem, re-
 sovet lugubrem, sola hæc tessera exci-
 rat anxiam, adjuvat indigam, evocat dis-
 sistam, suscitatur timidam hæc tessera, sed
 una, intonat classicum, buccinat prælium,
 rejicit impetum, dissipat nubilum: Do-
 minus custodit te; hoc irruente universa
 malignorum spirituum congeries in
 abyssum ad instar decidui fulguris abji-
 citur, hoc confringente animatum infir-
 mæ carnis brachium conteritur, omnis
 terræ, cælique intemperies complana-
 tur.

Si curiosiori quæras indagine, qua-
 nam lorica contegente vel quonam cly-
 peo protegente, qua galeâ operiente,
 quonam acinace retrudente? responder
 Propheta Domini: *Dominus protectio tua:*
 legit Chaldæus: *obumbrabit tibi propter*
chartulam præceptorum; diminuit rigo-
 rem mandatorum, est enim jugum sva-
 ve hæc brevis chartula, est onus leve,
 non onerans, sed confortans, non ag-
 gravans, sed exaltans; vertit Arabs: *Do-*
minus obumbrabit te manu dexterâ suâ,
 quis audeat approximare, nè dicam im-
 pugnare, quis poterit oppugnare, nè di-
 cam vulnerare? ubi Divinæ dexteræ con-
 fligit fortitudo, evanescit ad primum
 caligantis oculi intuitum omnis creatu-
 rarum claritudo, erumpit universa totius
 universi firmitudo; felix anima! nesciat
 sinistra tua, ignoret tota mortalium col-
 luvies, quid faciat hæc dextera tua, ex-
 perietur ferientem, quæ nequit susten-
 tare contingentem. Servit ad confi-
 tendum, juvat ad sperandum, insignis
 versio legentis Augustini: *Dominus tegu-*
mentum tuum; quæ hasta rumpet hoc pe-
 ctus totale, quis gladius perumpet in hoc
 penetrabile? sit aliorum dextera, sit dex-
 tera iniquitas, justus non aliam com-
 plectitur, ad aliam non collocatur; ha-
 bet hanc dexteram in omni opere, &
 præmoventem & operantem, nec non
 cooperantem; habet quo sua regatur
 hæreditaria nuditas, non quidem ex levi
 humanæ protectionis folio, quod vento
 rapitur confectum, sed est operimentum
 gloriæ, est vestimentum Divinitatis, est
 decor, quem ipse Dominus indutus est,
 quando indutus est fortitudinem & præ-
 cinxit se. Jacebat suo in ærumnarum
 lectulo nudus Job, sed quia justus erat,
 Dominus existit tegumentum ejus, nè

*Obumbrat
 DEUS justum
 suâ dexterâ
 ob fidelem su-
 orum man-
 datorum im-
 pletionem.*

*DEUS est te-
 gumentum
 justus, quoro-
 tus totaliter
 obvolvitur.*

5. G

ho-

*Justus indu-
tus DEUM
videt omnes
hostium as-
saltus.*

hostis tela, quæ corpus lancinaverant, quæ uno, parique vulnere & quidem pessimo totam pulverulentæ carnis machinam exulceraverant, ad jacentem in DEI dextera animam possent pertingere, minus attingere, nullatenus vulnerare. Enervabatur, percutiebatur, laniabatur, terebrabatur sinistra patientis viri, nec abnuebat cruentari, nec exhorrebat ulcerari; nec recusabat denudari, nec renuebat viduari, confixus dextera sustentanti, nè verbo cadat, vel facto, hac circumvallante damna despexit, quæ perforato antemurali infligebantur, irrisit spicula, quæ contra acervum corruentis viri infligebantur, si modò uncavere damno protectus dextera studeat, quò anima ad petram scandali aliditur, & fortitudo spiritus enervatur. Sic confortatur, sic præmunitur justus, qui dum manu hujus dexterae contegitur, dum hoc tegumento loricatur, sit formidandus adversariis quorum ridet ferociam, quorum barbariem explodit. Audi præclare contemnentem, prudenter iridentem, hoc solo armatum tegumento præclarum luctatorem, impavidum viatorem, qui requisitus & inquisitus undique nec reperiri potuit ab oculato homine, nec à sagaci Angelo inveniri; serpens callidior vix tangit proserpendo vestibulum felicis illius atrij Domus DEI, quando jam obviantem habuit incuriam sua curiositate mulierem, effœminato conjugestipatam; non hæc justorum via, qui patere plerumque renuentes, latere eligunt carnali oculo, ut pateant Divino,

*Christus est
sagitta electa
Patris.*

(1) Isa: 49.
v. 2.

Audi illorum unum sic coram angelico beatarum mentium auditorio pede humili, affectu demississimo tripudiantem, sic suo in hoc operimento fideliter exultantem: *in umbra manus sue protexit me, & posuit me sicut sagittam electam in pharetra abscondit me*; (1) mira benignitas protegentis, magna dexteritas abscondentis! novi victoriosam Israël redemptionem cum gloriosi submersi Pharaonis perditione ad literam recenseri, umbra Divinae manus columna nobis exstitit, quæ fugientem populum adversus importunos diurni solis radios protegebat; egit tunc exercituum Dominus illustrem sagittarium, qui optimas ad usque tempus sævioris prælii, ut conservet sagittas, recondit eas in pharetra, tunc planè quando ele-

ctum, dilectumque sibi populum in deserto abscondit à vento otiosæ locutionis, & à turbine perversæ rationis, legi subtilem significationis mysticæ sublimitatem, quæ tunc in umbra manus paternæ protectum virginis primogenitum explanatur, quando DEUS Pater DEUM hominem, si solam tamen humanitatem spectes, in omnibus suis operibus custodivit; nam licet eum dissimulaverit captivari, permiserit vulnerari, reliquerit crucifigi, non prohibuerit morte turpissima condemnari, fatetur illa tamen suo applaudens adjutori: *ego dormivi & soporatus sum & exurrexi, quia Dominus suscepit me*; (u) sopor est via, quæ somnum capiens transit in dormientem; sic moriens in cruce contendit ad mortem, qua succedente ex moriente mortuus fuit; Hinc explicat Augustinus hanc vocem victoriosi Redemptoris, *ego me passioni permisi & mors consecuta est*; & ipsa moriens, dum vitæ in superati luctaminis prædam subdebatur mancipata; quod rotum patri attribuens causalitatem omnis victoriæ adjungit: *quia Dominus suscepit me*; dormivit in morte, somnum cepit in corde terræ, & exurrexit; quoniam Dominus cognovit sessionem ejus & resurrectionem; ideoque suscepta in eundem thronum gloriæ non posthac moritur, sed morti dominatur. Quod si consveto arcu tenentium stratagemate sagitta acutior segregata reconditur, ut prævisæ necessitatis tempore ab arcu evibretur, sic pariformiter reservabatur unigenitus in sinu Patris, donec veniret plenitudo temporis, quo inter errorum tenebras elucescente, mitebatur in terræ orbitam, ad vulneranda filiorum Adæ corda promissione præmiorum & comminatione tormentorum, nec tamen veniens illico, aut verbo sauciabat, aut factis vulnerabat, sed prius abscondebatur in pharetra latens DEUS in carne assumpta; egrediuntur ab hac sagittarij illius pharetra sagittæ acutissimæ, obduratissimis mentibus infigendæ, videlicet redemptionis nostræ prodigia, nostræ salutis beneficia, passionis suæ mysteria mortis ac sepulturæ antidota, ut validissima suæ dilectionis pignora, fortissima nostræ reciprocationis illicia, perennia amoris mutui argumenta.

(u) Ps: 3. v. 6.

Moralem adduxit explanationem & pharetræ, & sagittæ Mediolanensis Am-

Phœnix ante
mortem pa-
rat sibi the-
cam.

Christus est
theca seu pha-
retra iusto.

(2) lib. 5. He-
xar. c. 23.

Ambrosius, ut justum hostiles inter in-
sidias latentem exhibeat, latibulum ex-
ponat. Legi commemoratum Prophe-
tæ vaticinium, *pharetrâ meâ protegi eum*;
idcirco namque in pharetra sagittæ re-
conduntur, ut reconditæ ad jactum con-
serventur, & conservatæ à rapaci prædo-
nis dextera protegantur. Est singulare
phœnicis providi magisterium, quo mor-
tem à sua arceat specie, ne pereat mori-
turus, ubi in abditis Arabiæ desertis ad
quintum longævæ annositatis sæculum
approximat, & suæ durationis terminum
appropinquare notat, ex pretiosis myrr-
hæ, thurisq; surculis odoriferum instruit
tumulum accensas inter flammarum tæ-
das in cineres redigendus; de cujus exu-
vijs renellus vermis exoritur, processus-
que statuti temporis paulatim adole-
scens, alarum induit remigia, ut pen-
niger inter alites compareat, & se de-
mortuæ phœnicis comprobet successo-
rem; subjungit huic mirabili Conditio-
ris prodigio, huic stupendo naturæ arti-
ficio exhortationem ad illorum incita-
mentum & stimulum Pater sanctissimus,
qui exspoliantes veterem hominem cum
actibus suis, novum induunt, eum, qui (A-
postolo erudiente) renovatur in cognitio-
ne secundum imaginem ejus, qui creavit
illum, *fac & tu, o homo! tibi thecam*, quo
nomine præfatum appellat interituri
Phœnicis mausolæum, theca tua, vagina
tua Christus est, qui te protegat & ab-
scondat in die malo, quod ex prophetico
comprobaturus præfatio adnectit: *vis
scire, quia theca, quia protectio est? phare-
trâ, inquit, meâ protegi eum.* (x) Ingre-
dere hanc thecam, ut involvaris, invol-
vere hac pharetra, ut abscondaris; sci-
to tamen non inferi huic pharetræ ad tu-
telam, nisi illum, qui comparere renuit
in aulis principum, qui reperiri non su-
stinet in Regum curijs, qui volutari hor-
ret in terræ hujus delicijs, qui nescit ocia-
ri in somnijs, qui non vult in discuten-
dis mundi quiscuilibet commorari. Hæc
planè justorum est conditio, hæc sors est
amicorum DEI; impone sagittam phare-
træ, & ocyùs illa continget pharetram
cuspide pennisque prominebit: sic pari
similitudine, dum justus anima in JESU
corde reconditur, in hoc suæ salutis asy-
lo collocatur, mox cor JESU hoc ferien-
te aut contingente jaculo à cuspide pun-
cto tangitur, ut pulsanti ad hoc salutare
ostium referetur.

O ingens solius justus privilegium!
in sacratissimo Divini cordis meditullio
asylum reperire! electæ hoc est privile-
gium sagittæ, quæ opportuna instantis
prælij occasione, ab hac electarum sagit-
tarum pharetra emittitur, ut impugnan-
dis induratum prævaricatorum cordi-
bus ad salutare vulnus infigatur. The-
ca deservit jaculo ut conservetur, vagi-
na prodest gladio, ut protegatur; utrô-
que fungitur munere cor adamantis JE-
SU, utrôque pariter & sauciantis gladij,
& evolantis jaculi, famulantur obsequio
justorum animæ: sunt quippe cœlestis
hujus sagittarij acutiora tela, quibus
profundiùs penetrat, dum sauciat, ad ima
permeat, dum evibrat; sunt quoque vul-
nerantis gladij, dum linguas acuunt, ut
feriant intimiùs, utque profundius ri-
mentur. Hinc & eorum unus ore pro-
phetico suæ congratulatur electioni, suæ
applaudit felicitati: *posuit os meum quasi
gladium acutum*, ut sermo prædicationis
foret penetrativus in auditorum animis,
& sermo orationis efficax apud DEUM;
etenim pari stylo orant & certant justus,
ut vincant & convincant prævaricato-
rum pertinaciam expugnando, & mise-
rentis DEI clementiam persvadendo;
persvadent, ut tueatur invasos, ut com-
plectatur afflictos, ut aucupetur infestos,
ut assequatur avulsos; nec enim sinè soli-
do expertæ veritatis fundamento, cœle-
stis sponsi jactaret in assistendo perseve-
rantiam, in excubando vigilantiam, in
protegendò solertiam, in adjuvando præ-
stantiam, in consolando efficaciam, in
sustinendo tolerantiam, dum in abbre-
viato compendiosæ delineationis symbo-
lo omnigenam suæ pietatis clementiam,
suæ Majestatis potentiam commendat,
sicut turris David collum tuum, (o) quæ æ-
dificata est cum propugnaculis, mille clypei
pendent ex ea, & omnis armatura fortium;
legit Pagninus: *ædificata est ad docendum
transeuntes*; vertit Tygurina: *ad usum di-
rigendi homines*; explanat legens Guaric-
cus: *ad propugnandum*; docet & regit
propugnat & defendit; sed quia Aposto-
lus mulieres docere prohibet prædican-
do, nec sexus fragilis teneritudo cum
militari armamentario videatur coæ-
quanda, non sponsæ attribuendum judicat
hoc elogium, sed sponso sanguinum
convenientiùs appropriandum Philo-
Carpethius, datque subtilem suæ asser-
tionis rationem ex ipsa memorata turris

Justus est DEI
gladius in ore
sagitta latens
in corde.

(o) Cant. 4.
v. 4.

Justus hæret
securus in
Christo velut
in munitissi-
ma turri.

nomenclatura oriundam : *turris David sponsus potest accipi, eò, quòd ex David secundum carnem natus*, ad genus humanum protegendum huc venerit, id unum in recipiendo excipit, in protegendo præcipit, ut solùm solis accessus amicis pateat, nullatenus inimicis, quis enim in monumentum hostem recipit, nisi recipiens sit proditor, quis arcis januam referare præsumat adversario, nisi velit ut traditor haberi? Justos proinde justus Dominus protegit, non impios defendit, & si quandoque prævaricatori manum porrigat, sit, ut à lapsu prostratum erigat; nam renuentem erigi majori in periculo suo in casu deserit, suo in volutabro criminum dimittit. Quod si sponsæ præconium à sponso attributum fuisse urgeas, non adversabor insistenti, sed illud connectentis colli munus mediorabor, quod sit compago capitis, cum corpore, & quia caput mulieris vir, & caput viri Christus, istud cum sancta anima justii mediante charitate conjungitur, quæ justificari novit impium, & suam justo justitiam conservare, sola est charitas qua omnis lex perficitur, & non perfecta refarcitur; nam plenitudo legis est dilectio, pender ex illa millenus clypeorum numerus, tota virtutum progenies, omnis perfectio hoc in perfecto numero computata; mentitur turpiter se genuinam veræ virtutis sobolem, quæ hoc exclusa ab utero, agooscit aliam genitricem. Est turris ista, est munitissimum receptaculum, sed solis duntaxat justis patulum, injustis penitus occlusum, illis patria, sed istis sit exilium, nî ocyùs in viam mandatorum revertantur, ac mediante gratia justificentur. Nec miror, ut peregrinum aliquid in hac turri fortissima, in amoroso JESU corde amantem justii animam cominorari, qui apostolico erudior oraculo ambos non minus ac corpus cum capite coadunari; nec quidquam aliud insinuare voluit, vel quemquam alium indigitare placuit, cum diceret: *qui adhæret Domino, unus spiritus est*; (p) explanat subtili, ut solet, eloquentià Mediolanensis Ambrosius, stupendum egregij prædicatoris paradoxum: *quoniam in bene agentibus spiritus DEI est communis cum DEO & hominibus*, illam si modò subjuxeris in ipso essendi modo differentiam, quod sit in DEO per essentiam, in justo per participationem, & quod nemo non justus participare potest, aut DEI spiritum, aut

Spiritus Divini Deitatem; solis appropriatur justis hæc unitas: nam illis tantum convenit DEO ut suo influenti capiti adhærere; quod si hanc unitatem spiritus scrutari libuerit profundius, si investigare cautiùs, aut, si placuerit intimius eviscerare soleat, ut unus cum DEO spiritus sit, respondebit brevi periodò moralis Hugo: *quia vult, quod DEUS vult*; aspirat iste, suspirat ille, inspirat iste, conspirat ille, prosternit iste, succumbit ille, extollit iste, ascendit ille, injungit iste, obedit ille, aggravat iste, supportat ille, verberat iste, tollerat ille, improbat iste, reprobat ille, despicit iste, respicit ille, dissuadet iste, non svadet ille, displicet isti, non placet illi, denique in uno coadunatus spiritu non spirat, nisi DEI Spiritum, & ideò spirat in justo DEUS, hinc sibi justus dies est, cui Sol Justitiæ irradians & illuminans abscondita tenebrarum, & lux, quæ in tenebris lucet, & fulget dies in nocte, & lux splendet in die; nam nec immensa prosperitas obscurat acceptantem, nec turbulenta adversitas obnubilat sustentantem; in hoc Divini cordis domicilio, est totus homo DEUS, nil belluinum ingreditur, nil animale toleratur; non hic adhinnit libidinosa equorum lascivia, nulla furit ferarum rabies, exulat furor tygridum, nullum est virus aspidum, nullus defraudat dolus vulpium, rapina leporum non admittitur, imò nec formido pavida lepusculorum in domus area hospitatur, positis siquidem tenebris facta est nox in regione umbræ mortis, & in provincia peccatorum, in qua pertranseunt omnes bestię sylvæ, maligni videlicet spiritus cum tota potestate tenebrarum, tanquàm leones cum catulis, iniquiores dæmonum principes cum contemptibilioribus pedissequis; omnes autem pascuntur erroribus & peccatis hominum (subjungit purpuratus Hugo) *at ubi est Sol creati solis Conditor, congregati sunt*; confœderata scilicet colluvies iniquorum, segregata nuper à sancta civitate Jerusalem, & in confusionis Babylonem præcipitata societas malignantium in sancto, & in cubilibus suis collocabuntur; (q) legit Hieronymas: *recedent, & in speculibus suis cubabunt*, ad primum exortu solis intuitum fugantur, undique extorres tenebrarum filij, perennes supernæ lucis inimici, pasti erroribus, saginati criminibus filiorum Adæ, ad sua recedunt cubilia

Charitas est collum conjungens justum cum capite suo.

(p) 1. Cor. 6. v. 17.

Justus sit cum DEO unus spiritus per participationem Divinitatis.

A corde justii profligatur omnis demonum violentia.

(q) Ps. 103. v. 17.

Cubilia dæmonum sunt corda peccatorum.

bilia, ut suam assequantur requiem, desideratam possessionem capiant in suis conclavibus & speluncis, *quàm multi genuunt leones cubantes in cordibus suis.*

Si quæras, quare non transeunt veluti opaces sylvarum solitudines, sed maneant cubantes? non alia interroganti dabitur responsio, quàm quia nondum ibi ortus est sol, ad cujus præliminares radios eriguntur, impelluntur, consternantur, inquietantur ejiciendi à templo DEI, sed profanato, eliminandi à domo Domini, sed devastata, profligandi à civitate sancta Jerusalem, sed contaminata, si modò lucernæ huic, quæ agnus est, lucenti in caliginoso loco non præcluderetur aditus, si in abditis cæcutientium animarum cubilibus exoriri lux, quæ à tenebris non comprehenditur, vel ad momentum sineretur. Vide illæsa ab his belluis, Justorum penetralia; nam quorum vita abscondita est in Christo, illi sunt cælum solis, nunquam non lucidum, semper illuminatum; horrent hanc lucis regiam accedere leonem cum catulis, ambitiosus Lucifer suis cum angelis ex nigrescentibus angulis, vel per rimas cubilium prospicientes, si fortè lux ista indeficiens saltè ad horam evagetur, vel quopiam sinistro justorum casu nonnihil ecclipsetur; tunc igitur affiliunt fores & januas, disquirunt singulas umbras foraminum, quamlibet mille oculis explorant rimulam, exultant & insultant vacillanti, improperant & exprobrant titubanti, premunt, ut opprimant, & spoliant & vulnerant, quæ solent favire tygrides congenitâ barbarie & eò quò circumvagi leones rugiunt, horrore dilaniare flagitant desertam nonnihil animam, nec nisi ad modicum temporis, ut fiat cautior, derelictam. Ast! ubi ad locum suum sol reversurus oritur rursus per gratiam justificantem, ejiciuntur fures, abiguntur latrones præcipitante cursu ferocis belluæ ad sua redeunt cubilia, ut in lascivis cordibus obdormiant, in avaris mentibus cubantes hæreant, sed cæteris deliciosius in superbiente animâ requiescant. Justus interea suæ applaudit caliganti animæ, quæ saluberrimo dispensantis providentiæ consilio, permessa est obtenebrescere, ut clariùs illuminetur à luce, splendidiùs irradietur à sole; sic quippe contigisse legitur vetusto Machabæorum tempore, *quando sol re-*
Pars III.

fulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus; (r) gloriosa horum heroum virtus, inter everfarum urbium cineres & fumantis etiamnum patriæ favillas resplenduit in miserijs, refulsit in ærumnis, cum enim in Persidem duceretur captivus Israël Medorum Persarumque principi mancipatus, sacerdotes Domini ignem de altari sumptum in valle quopiam ab arbitris segregata, quodam velut in puteo occultarunt; defodiendarum Divitiarum omnino incurij, quos barbaris agminibus solâ religione præditi in prædam dimiserunt. Post pluram diuturnæ captivitatis lustra, inquietante cælo Persarum Regis animum, justitiam aram cum templo restaurari Hierosolymis, legitimumque cultum Altissimo reparari; redux proinde Solymam jussu regio sacerdos Neemias, illorum sacerdotum nepotibus associatis, qui sanctam deferentes civitatem, sacrum, nè profanaretur, ignem absconderunt, verumtamen nonnisi aquam crassam sperati ignis loco repererunt; quem jubens haurire illuminatus Neemias, eadem paratam lignorum struem vix consperserat, psallente Sacerdotum choro, & aspirante populorum voto, quando universa pene cæli regio obducta nubibus, plus imbre turbido minabatur, quàm auræ amænioris serenitate solabatur, quando repentinis fulgoribus illuxit radiosi solis charitas, & Majestate insolitâ exardescens, subiectum suis splendoribus pyram accendit, ut sacro rursus igne adolerentur victimæ, & profanata nuper altaria consecrarentur.

Prodigiosum hoc considerans incendium Mediolanensis Ambrosius exclamat: *quid sibi vult, quid ignis aqua factus est, & aqua ignem excitavit, nisi quia spiritalis gratia per ignem exurit, per aquam mundat peccata nostra?* (s) absconditur hic sacer sancti amoris ignis captivitatis tempore, quo super captivam justam animam peccatum regnat cum Babylonis Principe cum filio confusionis, sed revelatur, & reaccenditur, quando disruptis delictorum nexibus pristina redditur libertati, quando inter obscuras residuarum affectionum umbras, inter funestas amissæ serenitatis nubes, affulget repentina radiorum Majestate sol justitiæ (nam solem hunc, qui nostrum perlustrat horizontem Hebræus Philo imaginem cœlestis Numinis appellat) *qua*

(r) 2. Mach. 1. 9. 22.

Hebræi rever-
tentes ignem
absconditum
reperiunt in
aquam cras-
sam transfor-
marum.

(s) Lib. 3. Of-
fic. c. 14.

Sicut sol ac-
cendit ignem
in pyra, sic
DEUS chari-
tatem in ani-
ma justifican-
da.

qua illucescente potestas tenebrarum ab horizonte suo eliminatur, universaque obumbratae mentis caligo illustratur. Hoc grande æceniorum tempus, hanc celeberrimam Solymææ, Basylicæ renovationem, prodigiosam hanc sacri incendij festivitatem, cum peccatricis animæ festiva justificatione comparans Cantuariensis Stephanus præclare commentatur: *accensus est ignis magnus post asper- sionem aquæ, quia, cum pœnitens benè recordatur peccati, accenditur in eo fervens dilectio DEI*; (t) aspergunt lachrymæ præcedentes & flammæ rutilant consequentes; ad lachrymarum salutare stillicidium subsequitur exæstuans flammicidium cœligenæ charitatis dicam expressius cum memorato Archi-præsule cum magno inter Antistites Ambrosio: *ipse quoque Dominus JESUS, quasi ignis inflammat audientium corda, quasi fons refrigerat*; qui deferenti se Israëli cisternas exprobrans dissipatas, quas fodere contenderunt, apud sui cordis interpretem lamentabiliter protestatur: *me dereliquerunt fontem aquæ vivæ*; (u) qui vita sum per essentiam donans suam omnibus viventibus vitam, quemadmodum fons à sua scaturigine effundit universis sitientibus; singulisque haurientibus aquam; renuerunt benedicere domino de fontibus Israëli, sed renuerunt in labore operum suorum effodere cisternas, quibus nisi aquam infuderis, non effundunt. Recusarunt haurire aquas cum gaudio de fontibus Salvatoris, furtivas potius præelicientes aquas stagnantes in cisternis. Nec minus inflammare novit tepentes animas quam refrigerare sitibundos, suum sanctissimi oris sui testor oraculum, dilecto sibi populo promulgatum, Dominus DEUS tuus ignis consumens est; (x) cujus activitatem elucidans interpreta- trix Glossa interponit: *quia peccata consumit*; an non tibi ea consumere videtur, quando vetus veteris Adæ filius repentinò vivificantis gratiæ beneficio convertitur in novum? quando exterior cor- rumpitur, interior renovatur?

Hoc est Justificantis prodigium, justificati privilegium, quando iste in illud mirabili transfusione convertitur, quando beata iusti anima in JESU cor recluditur, in JESU corde concentra- tur. Hanc unam præfert innumerae langvidorum multitudini hunc solum totis agminibus præponit in amore. Cur

alioquin alloqueretur Isaacum sibi in pau- cis charum, hac velut peregrini idioma- tis periodo excitans dormientem, in- struens somniantem: *Ego sum DEUS Abraham Patris tui, noli timere, quia ego tecum sum*; (y) & quia DEUS eorum præcipuè, qui vivunt, DEUS est, non mor- tuorum, vixit Abraham, non quidem in vivo corpore, quod pridem in spelunca duplici tuit reconditum, sed in amore vivificantis vitæ, in sui conditoris di- lectione, quod, quia quibusvis justis e- venire credimus, ad peculiare mysterium transeamus. Cur enim cœlorum Do- minus, & universi orbis conditor, u- nius hominis se DEUM esse profitetur, quasi amore hujus suum non renuat im- minuere dominium, ac universalitatis gloriam cum singulari benevolentia am- biret commutare? Adeò sibi justum ap- propriat, quasi hoc solo desinente nihil ad extra proprium suo amorì cupiat ap- propriari. Libet excipere genuinam oris aurei elucidationem, cur se omni- potens non Angelorum Regem, non Crea- torem mundi, non hominum Salvatorem, non Hebræorum liberatorem, sed DE- UM Abrahæ voluerit nuncupare: ita, in- quit, *eum mihi feci proprium, ut apud me re- putetur tanti, quanti alij omnes*; (z) sed nunquid supernos spiritus segregari con- venit, supernos Seraphinorum ordines sejungere, Cherubinorum Principes se- gregare? nam fortè non amat vehemen- tius, quos extulit sublimius, quos insi- gnivit amoroſius, quos beatificavit feli- cius, quos locupletius multiplicavit, quos opulentiùs ditavit: *quid est homo, quod memor es ejus? singultuat admirandus puer Domini: aut filius hominis, quoniam visitas eum?* (a) legit Chaldæus: *quoniam recordaris cogitationum ejus?* quasi dice- ret commentatore Lyrano: *quid est na- tura humana respectu angelicæ?* & tamen! ignoscite cæligeri principes, quasi iusto- rum cœtui cohabitare magis appeteret, quasi misellos Adæ posteros tenerius di- ligeret, uno eorum calamo hoc exara- ri voluit Chyrographum, nec promul- gari prohibuit, sed iussit evulgari: *de- liciæ meæ esse cum filiis hominum*; (b) ex- pressior Pagnini lectio vehementiorem amorosi affectus denotat inclinationem: *oblectationes meæ ad filios hominum*; sub- jungit Nicolaus: *per gratiam*, quod so- lis duntaxat justis convenit, participa- ta Divinitatis imagine Divini amatoris oculos delectare, non quasi DEI filios,

(y) Gen. 26.
v. 24.

Omnipotens
vocavit se
DEUM Abra-
hæ, quia hunc
justum omni-
bus alijs, tunc
in terra de-
gentibus præ-
posuit in a-
more.

(z) Hom. 52.
in Gen.

(a) Ps. 8. v. 5.

(b) Prov. 8.
v. 31.

(t) in Alleg:
Tillman:

(u) Jerem. 2.
v. 13.

Christus est
justis ignis &
aqua.

(x) Deut. 4.
v. 24.

oblectatur
DEUS, dum
suis benefacit
creaturis.

non quasi empyreæ regionis nationem intensius non diligeret, sed quia inamortati patris more, qui parvulum constringit arctius, quam primogenitum misero misericorditer condoler, & veluti tenerius compatitur pusillo. Legi subtilem Laurentij Justiniani elucidationem sic DEI Filium cum Adæ filijs deliciari, non ut suas à filijs hominum caperet delicias, sed ut filijs hominum communicet proprias.

(c) Serm. de
Euchar.

Deliciæ DEI
præ Angelis
sunt filij ho-
minum ob
compotentis
DEI affectum.

O! si liceret absque præsumptionis rædio inquirere: quid proderit Regi gloriæ ad solatium? quid serviet dominantium Domino ad gladium cum triobolari servulo, cum homuncione Majestatis effigie, vel notula, vel linea tuæ similitudinis, quæ non sit à suo prototypo aliena? an fortè, quos infinita fecerit disparitas, eos sociare nititur infinitus amor? usque adeò, ut velis tibi tam intimè coadunari labilem fragilis iusti animam, ut tecum indissolubiliter una sit, qui cum Patre & sancto Spiritu unum es in essentia, unum es in natura. Assignat alterum ardentis desiderij motivum, præclarum tenerrimæ dilectionis impulsus, quæ nec angelicam respicere videtur præcellentiam, neque congenitam beatissimis mentibus considerare dignitatem subtilis Hugo, utque jucundius persvadeat, ad sylvas evocat, venationem intimat, cui neque laqueorum deficiat numerus, nec copia ferarum. Vidisti aliquando omnem navantem operam venatorum, qui latitantem inter opacas specus sylvarum feram advertit, vel sua terreno pulveri insipientem vestigia sentit? vidisti aucupem, qui curiosiori cautela laqueos pandit, involaturis avibus retia sternit? quâ non solertiâ vicinitatem ejusdem explorat, quâ ardentis concupiscentiæ plaga morantē expectant insequuntur currentē, prosequuntur renitentē, minantur recedenti, insidiantur approximanti, blandiuntur metuenti, indignantur evadenti, si effugiat, contristantur, si succumbat, gratulantur, dumque jam casam aut captam, irretitam vel illaqueatam intuentur prædam, quo non fulgurante oculo contemplantur, quo non explorante studio scrutantur, quâ non plaudentis animi latitiâ exhilarantur; Reportant domum inter latrantia præcurrentium molossorum agmina, inter amæna congratulantium colloquia, assanda extradun-

tur spolia, coquenda destinantur, & cum convivis inferuntur; cicuratorum animalium escis prævalent, comeduntur avidius, dividuntur libentius, communiscantur liberalius, sapidius absumentur. Hoc audiens mirari desine, cur suas Altissimus profiteatur esse delicias cum filijs hominum, præ sibi semper præsentibus, præ pereantiter incolentibus cœli civibus, præ Angelis & Archangelis, Homines sunt præ nobilissimo beatarum mentium exercitu ac comitatu; quia de his, quæ aucupio, vel venatione capiuntur, sunt deliciæ natione præciborum, non de domesticis; nunquam captus est Angelus, exclusis tamen Apostatis & fugitivis, qui nunquam fugerat, crucis. nunquam à sui Conditoris facie se abscondebat; non eguit induci laqueis, aut irretiri, qui semper Divinis objectus & subjectus obtutibus, nec ad sylvarum se contulit latibula, neque elegit delitescere inter opaca nemorum arboreta; denique nunquam factus ut jumentum ante Dominum, qui semper supremo parens imperio, nec eguit frænari in desiderijs, nec cohiberi in appetitibus, nec camo constringi debuit ob insolentiam, nec stimulari calcaribus ob servitutis morosam tarditatem. Totum hoc soli competit homini, qui vix in domo DEI sat cicurari sustinet, vix stans in atrijs sufficienter tolerat compediri rationales has beluas; nam sæpe, quod dicat ratio & præscribit exequi, renuit bestialis concupiscentia & resistit; Hos inquam effrœnes, quia in ipsis iniquitatibus conceptos Adæ posthumos, magni consilij Angelus tanquam venator expertissimus, suæ prædicationis venatione cæperat, & longè molestiori crucis aucupio acquireret; cogor tristari amplius, effari luctuosius, flebilius lamentari gauderet de capta præda Divinus auceps, exultaret lætabundus sicut in messe nostrarum insidiator animarum, nisi leo circuiens, ut quærat, quem devoret, majorem copiam acquireret, non nisi modicum iustorum numerum, nonnisi paucos in amplissima vocatorum congerie. sub electorum serie comprehensos obtineret; Hi soli sunt sanctissimo DEI Filio delictum, cum quibus esse voluit prodigiosa incarnatione, qui super illos erat creatione, ut liceat nobiscum commorari nobiscum conversari, nobis patrocinari, nobiscum oblectari, factus est Emmanuel, id est, nobiscum DEUS.

T H E T H.

Versus
XXVI.

Bonum est præstolari cum silentio salutare DEI.

Sermo Vigessimus Sextus.

Justus in tribulatione ad salutem exaltatur, quia patientem DEUM, quem adæquare non potest, imitatur.

(a) 1. Thesal. 3.
v. 5.Homo ut Adæ
filius ærumnis
deputatur.

N Ascimur iræ filij, concepti prius in iniquitatibus: vel si Hebræa præplacet versio, in vertigine, quid mirum, si labamur, si ab irato Vindice feriamur? nascimur ad laborem, dum & caro nostra infirmitatibus atteritur, & spiritus ærumnis innumeris exercetur. Hinc Doctor gentium post exaratum suarum adversitatum breviter compendium, subjungit: *ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus*, (a) qui enim à pastorum Principe sicut oves in medio luporum mittebantur, procul dubio ad magnam tribulationum congeriem tolerandam destinabantur; sed quia inde mens ad superna pleno suæ captivitatis laqueo, cursum spiritus contendit tendere, dum corpus infirmitatibus subjicitur, & animus aggestis adversitatum cumulis deprimitur, ut dein directius ad eum, pro quo patitur, erigatur. Est labor & non modicus hoc corpore, quod corrumpitur; animam aggravari, adversos & aversos proximorum animos, dum minus suspicari licuit gravius irritatos experiri; Est labor dignus laboris nomine hoc ipsum præsentis vitæ stadium transcurrere, omnemq; sollicitudinem in acquirendæ salutis gravissimo præ cæteris negotio impendere, & tamen num odio, num amore dignus sit ignorare. Est labor arduus omnia vendere, unam à pretio pecuniam margaritam Christianæ perfectionis emere, & tamen an retinere poterit tot inter pyratarum discrimina, tot inter affilientium latronum pericula dubitare. Sunt tamen etiam in terra nostra, sublimis aligeri, confines Angeli, JESU discipuli, qui transeuntia dimittentes, terrena non amantes, non solum universa secularium desideriorum pondera fortiter excutiant, sed insuper insurgentibus

calamitatum turmis, affilientibus adversitatum turbis, circumvallati tribulationibus, cincti persecutorum furoribus, *in ipsis suis pressuris & langvoribus non laborant*, in medijs periculorum nimbis velut securi dormiunt; aut si coguntur invigilare hostium insidijs, eludunt & exultant. An verberari, convinciari, contumeliari levis labor est? certè inter graves insultus reputatur; & tamen *ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine JESU contumeliam pati*; (b) dum enim sublimis horum heroum animæ conversabantur in cælis, reputabant velut solatium, æstimabant velut pennarum remigium, adamabant velut subsidium, quidquid patiebantur in terris. Nascebantur quasi avis ad volatum, qui universam terræ inanitatis orbitam despectui habentes empyream indefinenti oculo intuebantur regiam violentis assultibus expugnandam, evolabant sanctorum desideriorum alis à regione umbræ mortis ad Patrem luminum ad lucis patriam, cujus lucerna agnus est, corpus in prædam vulturum dimittentes, in escam doloribus resignantes, ipsum quin imò spiritum affligi & anxari, premi & cruciari exoptantes, & nobili ambitione affectantes. Ardeat hostile pectus, ad pugnam exardescat, non minus patiens justii luctatoris anima ad coronam, nequit enim Divinæ amicitiae candidatus, absque prius emenso tolerantiae stadio ad exoptatam suorum desideriorum metam, ad patientis JESU amplexum admitti. Amata tribulatio, sola amantis animæ afflictio, DEUM inclinat, ut hominis ambiat amicitiam, & vilem massam pulveris ad sui familiaritatem assiduam sustollat.

Justi exultant
in tribulatione.(b) Ath. 1.
p. 41.Novit sapientis justii Providentia,
su-

Accepisse bona fumosum quondam epulonem, dum de inferni tumulo ad sinum Abrahæ respiceret, & guttam aquæ ad refrigerium anhelans postularet, hanc solam pro re-sponso sententiam audivisse: *fili! recorde, quia recipisti bona in vita tua*; (c) quasi non alia perennaturæ calamitatis origo in cœlis agnosceretur, quam recepisse bona in vita, quibus plerumque succedunt mala in morte, quasi tota pœnarum ratio foret anticipata bonorum possessio; undè suspirans vociferatur Chrysostomus: *ô infelix felicitas! quæ divitem ad æternam infelicitatem traxit*; (d) dicam ego: ô felix calamitas! quæ justum in terra verberat, cruciat, anxiat, sed coronat perpetuæ exultationis ferto, quo suos adornat pugiles exercituum Dominus in prælijs, confortat in tormentis. Pollicebatur clementiam misericors & miserator Dominus non tam viro secundum cor suum, quam subsequaturæ filiorum propagini, utque anxiam sollicitantis justî animam consolaretur abundantius, exposuit supplicanti, quo flagellorum genere transgressionem suorum posterorum intendat vindicare: *visitabo in virga iniquitates eorum*, (e) & in verberibus peccata eorum; legit Paraphrastes Chaldaeus, *punitam manu virgæ impia scelera eorum*, vertit Arabs: *visitabo cum fastu, & cum loris*; & Hieronymus exponit: *cum plagis*; quasi dicat communi expositorum placitò: non eliminabo, non exterminabo eos totaliter austerâ severitate judicis vel exulcerata ferocitate vindicis, sed castigabo eos ærumnis temporalibus, utens benignitate Patris; hinc morte parvuli coronatus adulter plectitur & ambitiosa prævaricantis regis superbia pestis flagello sat acriter verberatur; hinc Semei Christo Domini maledicere finitur, & temulentus Absolon adversus genitorem suum castrametari auspicatur; hinc Ezechias obsidione cingitur, & ab insultante allophilorum acie circumvallatur, & interruptum Davidis regnum inter hostiles copias periclitatur. Illud est combinatu difficile, est dignum intellectu, cur comminetur iustum verberis, & tamen se visitaturum dicat? virga percutere, non malleo ferire, patris est ita proprium, ut delinquenti filio semper parcere, à Patre sit prorsus alienum; quod persuasurus proverbialis Salomon cujdam effæminato genitori, monebat, qui nimium indulgebat: *qui parcat virgæ, odit filium suum*,

Pars III.

(f) *qui autem diligit illum, instanter erudit*; (f) Prov. 13. Legit Doctus Malvenda: *auroravit eum disciplina*, ut maturitatem pervadeat corrigendo; cum enim pueritia cæterorum humanæ vitæ lustrorum primordialis aurora sit, idcirco pater providus verberando non differt percussione necessaria supplicium, sed incipit incurium à puerilibus annis plectere, ut æmuletur patrem omnium à quo est omnis paternitas, qui dilectum sibi filium prævaricantem plagis & pœnis verberat, sed quem amare desinit, etiam transgredientem graviter non flagellat. Pater piissimus spondet Davidis posteros flagellis, si legem violaverint, si justitias divinas profanaverint, si in judicijs suis non ambulerint, castigare, sed illud, quod adjicit, est insolitum, modus, quò verberantis ictus exprimitur, est peregrinus, *visitabo in virga*; si Apostolico conformiter oraculo omnis disciplina in præsentividetur non esse gaudij, sed mœroris, cur visitaturum se in virga comminatur, cur non flagellaturum asserit, cur non se laniaturum adstruit, & siquidem virga ferientis indicium, non visitantis argumentum; visitare amantis est illicitum, & blandientis ministerium, est delinquentis officium, est consolantis supplementum; at virga est exacerbata mentis indicium, irritati furoris augurium, adversantis pædagogi Magisterium, offensi vindicis instrumentum.

Sed speciali conjunguntur vinculo, aptissimo consociantur contubernio virgæ percutientis asperitas & amicæ visitationis integritas; sic enim medicus ægrotum visitat, dum carnem lancinat putridam & ab intemerato corpore segregat corruptam, sic invisebat amicum suum amator hominum, dum patientis viri greges abripi Chaldaeorum astutia, dum pueros pascentes percuti, dum domum fratris primogeniti succussis quatuor angulis ab aquilone dejici, dum omnes cum filiabus singulos filios opprimi, dum ulcere pessimo viduatum patrem sauciari, dum bonis omnibus spoliatum ab amicorum triade injuriati dissimulavit. Rigida ferientis, nè dicam ferocientis virgæ hæc fuerat asperitas, hosti fœditrago fortassis æquius, si ausim dicere, quàm justo Divini honoris zelatori infligenda! & tamen vir sapiens æquè ac patiens raro eloquentissimæ virtutis idiomate de hac percussio-

(g) Job. 10.

v. 12.

Visitatio Di-
vina affligit
carnem &
spiritum, ut
hunc conser-
vet.

ne rigida protestatur: vitam & miseri-
cordiam tribuisti mihi, & visitatio tua cu-
stodivit spiritum meum; (g) quid mor-
ti potest excogitari viciniùs, quidvè di-
stantiùs à vita? quàm ulcus tam pesti-
ferum, quod atrocissimum rebellis an-
geli excogitavit odium adversus robu-
stum colluctatorem suum, quem sine-
batur suo pro libitu (solo vitæ solius
excluso dispendio) exulcerare? nec ta-
men convenientiori Epitheto illumina-
tur increatæ sapientiæ discipulus, affi-
ciendam censebat hanc barbaræ tyran-
nidis ferociam, quam vitæ vivificantis,
& misericordiæ miserentis; est quippe
sacrioris & solidioris vitæ securum &
irrefragabile signum, durare inter per-
cussorum vulnera inconcussam, inter-
que plagas verberum non enervari. An
non nervosam vitam dixeris, quæ dum
flagellis atteritur, velut usitatis assveta
ictibus ad sustinendum ulteriora adopta-
tur? an non conjunctam sibi habere mi-
sericordiam suspicaberis, si carnem at-
tenuari dissimulaverit, si absque mole-
stiori querimonia inter continuas corri-
gentis DEI, & affligentis cæli tragædi-
as, corpus exulcerari, & mentem desi-
deraverit cruciari? Robusti spiritûs hæc
sunt præfagia, quibus blandæ carnis te-
neritudini illuditur, & salutare DEI spi-
ritualis anima præstolatur; In virga vi-
sitari flagitat, quem visitans misERICOR-
dia his flagellorum ictibus conservat;
sic visitantur dum flagellantur, qui in
laboribus hominum sunt, non minùs ad
laborandum conditi, quàm aves pen-
nigeræ ad volandum, sinè volatu alitem
persistere est violentum volucris, & abs-
que laboris incubitu vitam mortalem in
valle lachrymarum ducere, oppositum
esse videtur viatorum statui, violatæ nu-
per naturæ contrarium, mortalitati ho-
minis violentum.

DEUS visitat
clementer,
dum verberat
visitatum.

Lauda præclarum gubernatricis
providentiæ Magisterium, adora dispo-
nentis sapientiæ prodigium, quæ lanci-
nando carnem hoc ipso salutari cataplas-
mate, corruptam mentem sanat, nè
ultra carnis sapiat corruptionem, quæ
affligendo terrigenam, ut immortalium
spirituum catui immuniùs & impuniùs
conjugatur, cœligenam efficere conten-
dit. Audi expertum inter celebriores
Christi milites Cyprianum: ista videli-
cet censura est pariter & clementia commi-
nantis simul atque parcentis DEI, qui nunc
suos punit, ut corrigat, & cum correxerit,

servat. (h) prudens Archiater, ut sanet, (b) Epist. 11.
verberat, ut sanatum conservare valeat,
iteratis verberibus flagellat. Nec ta- Medicus mo-
men omnibus pari medetur pharmaco: riturum non
ut enim clemens Medicus, ubi morituri vult, dum cru-
ægotantis vitam inconservabilem ad- ciat, nec DE-
vertit, & mortem subsequaturam prævi- US pericu-
dens, non ultra sanare cogitat, de cu- rum.
jus salute perdita desperat, indulget ad
votum omnia, nec quidquam prohibet,
quod taliter invalidus affectat: sic &
creatrix omnium & gubernatrix sapien-
tia, periturum æternaliter, plerumque
in tempore peregrinationis suæ delicijs
solatur, divitijs gratificatur, honoribus
blanditur, nec cruciat copiosis adver-
sitatibus, non premit tribulationibus,
quem novit se perennibus flammis im-
mersurum, quem præsciente intuetur
oculo, à morte temporis transiturum
ad mortem meritam æternæ damnatio-
nis. Non omnium est privilegium,
alioquin excederet particularitatem le-
gis, non omnibus conceditur, non sin-
gulos alloquitur misERICENTIS DEI Clemen-
tia, dum effatur: ego, quos amo, arguo, &
castigo, (i) hoc singulare amantis DEI
est augurium, electivæ dilectionis pecu- (i) Apoc. 1.
liare argumentum, ad omnes non di- v. 19.
rigitur, à paucis acceptatur; arguit seu
correctione propria, seu etiam repre-
hensione aliena; quandoque enim vo-
ciferans conscientia severiùs improperat,
quandoque illuminati superioris & au-
thoritas exprobrat, quandoque auxilia-
ris ægritudo verberat, quandoque ino-
pinata adversitas flagellat. Interdum
damnandus pariter cum salvando percu-
titur, vocatus cum electo pari flagello
cæditur, non tamen intentione simili
flagellantis illum punit ultrix Justitia ve-
lut extraneum ad filiorum normam &
exemplum, sed istum exercet miserans
providentia ad proprium sufferentis
suppositi incrementum, illum iratus vin-
dex præliminari plagâ fauciat ut ho-
stem ad perditionem, istum placatus,
aut placandus Pater verberat velut filium
ad emendationem.

Adverte inseparabilem nexum a-
moris cum dolore, & admirare magis
conjunctionem vix non insolitam aman-
tis cum flagellante, complectentis cum
feriente; amans constringit brachia ad
amplectendum, quæ tamen castigans ex-
tendit ad feriendum; suos solatur, & ro-
borat amicos, suorum protector & defen-
sor DEUS, blanditur, & exultat ille irre-
fra-

justus respi-
citur à DEO
ut pupilla o-
culi sui.

fragabili præfagio vaticinantis Zachariæ: qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei; (l) insperge pulverem pupillæ, & læsisti, jamque dolorem excitasti; sic sibi confederatos diligit, sic minimam eorum læsionem, velut impressam pectori resentit; & tamen, quos contra leves adversantium insultus se suos protestatur defendere, sic velut anxium tueri, ille severo verborum improprio redarguit, quos diligit, & asperiori verbere, quos eligit, flagellat; sed neque Magister adversus erudiendum scholarem odium concipit, dum ferulam, ut efficacius errantem corrigat, à verbere apprehendit, nec Dominus judicatur cessare ab amore servuli, si suum præproperantem ad interitum, vinculis retinet, ut præpediat delirantem; discat à matre filius, ab Eva posthumus, quæ vera veri amoris nota sit, ut sciat inter amantes discernere, inter amores de vero judicare; audi apud Selevciensem Basilium, non quidem in fructifero deliciarum arboreto cum seductore angelo colloquentem, sed te partum suorum viscerum post suæ temeritatis pœnam in valle lachrymarum alloquentem: & disce, non jam ex risu, qui plerumque aut otiosus, aut intempestivus est, sed ex fletu cognoscere matrem, sic enim singultuans suspirat: novi à paradiso excidisse me, ijs, quæ pertuli, docta sum: agnosco punitorem, excepi pœnam, quæ ut Magistra me ab errore vin-
(m) Orat: 4. *icet, seductionis pericula sufficiunt, alteras insidias non admitto.* (m) Quis docuit arrogantem humiliari sub potenti manu DEI, quis eruditur incuriam, neglectam filiorum salutem procurare, quis svasit ignorantem commissam culpam plangere, nec posthac excusare? non nequam spiritus, qui innocenti consuluit, præceptum Conditoris violare, nec etiam effœminatus conjux, qui noluit, ut debuit errantem objurgare, sed solus magni consilij Angelus, quando & amans castigabat, & quam flagello mortalitatis verberare ac vulnerare voluit, quam tamen adamabat; quo mediante suæ locutionis interprete? non aliò quàm flagello. Meditatur profundius judicalem sententiam condemnatæ mulieris Chrysostomus, & auditores suos ad considerandam intervenientis misericordiæ Clementiam invitat, dum infligentis DEI mansuetudinem observat: in dolore paritura prædicatur, verumtamen doloribus tanta solatia simul admiscuit misericors DEUS, ut ferme conferen-

dum sit gaudium, quod ex nato puero habetur cum doloribus illis, qui tot mensibus ventrem diffauciant. (n) Conjungitur virgæ visitatio, ut dum prima sæveriori verbere corpus excruciat, secunda afflicto exinde animo succurrat; connectitur amorì redargutio, dilectioni associatur castigatio, & nisi castigatus ab amicorum albo expungatur. Est paradoxum Basilij, nec nisi præsumpta sensus allegorici anagogia excusat proferentem, dum in empyrea beatorum civium curia, quendam de primis principibus pressum suspirijs, afflictum desiderijs commemorat Baptistam; æquisnam crediderit in gaudiorum metropoli, in deliciarum regia, in pacis promontorio adversitatem minimam vel ad horam reperiri? quis suspicetur omnimodæ felicitatis complementum posse desiderari, ubi abundant omnia defectus quilibet excluditur, quævis inopia præscribitur, amoris amœnitas sentitur, & tamen capadox audet sine restrictione palam adstruere? Joannes suspiria ducit, quod non potest relictis supernis conversationibus, quemadmodum tunc solitudinem ad redarguendam iniquitatem percurrere, & si quid pati oporteret, caput potius, quàm dicendi libertatem amittere. (o) Quid magis peregrinum, quàm cœli incolam ad lachrymarum vallem anhelare, exilij opportunitatem exoptare à patria fortiter expugnata, violento assultu occupata ad calamitatum voraginem, ad miserationum colluviem aspirare? Sed hæc heroum supercilialis est linea, consummata charitatis eminentia, malle pro ducis sui gloria, pro sui Regis complacentia vulneribus scatere, stigmatibus abundare, quàm medijs in gaudijs feriari, quàm in delicijs otari.

Extollit Doctor mellifluous clarissima Martini militis luctamina, qui licet in omnibus similis nobis existeret sensibilis & passibilis, coram Juliano Apostata intrepidus peroravit, illatòque terrore constantior, non recusavit stringi compedibus, nec barbaræ tyrannidi in scopum suæ ferociæ inermis objici, qui virgis cæsus, ab urbibus proscriptus, nec exulare timuit, nec mori recusavit, dum nudam cervicem percussuro in sacram sancti amoris victimam obtulit ac dedicavit. Illud post longam elogiorum seriem extollit singulariter magnanimum morituri votum, quo cœlum bipatentibus valvis jam reſeratum, quo beatorum men-

(n) homi in Gen:

(o) ad Virg: lapsi.

Joannes Baptistam quodammodo luget subtraham

sibi in cœlo affectionem.

Misericors DEUS infligit dolorum sententiam sibi liabus Evæ magnus solatio dulcoravit.

tium expectantia concivem suum agmina, quæ eminentem egredienti jamjam animæ occursum præparaverant, munita fortitudine quasi repudiabat, hoc glorioso Epiphonemate expansis recipientis DEI brachijs resignans: *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem*; expendit articulatim velut singulas mirabilis periodi syllabas, contemplaturus Clarevallis; librat incomparabilem detenti spiritûs violentiam, flexibilem expectantis animæ indifferentiam; huic glorioso lemmati affixam: *fiat voluntas tua*. Tandem post circumstantiam contemplandæ mentis inquisitionem, convertitur ad spectatricem militiæ cœlestis aciem, ac velut duellaturus provocaret quempiam ad singulare hoc viatricis animæ certamen, ex Cherubim

S. Martinus resignans in morte instanti beatitudini, ingentem ostendit charitatem.

(p) in festo S. Martini.

Seraphim expandunt alas aviditate Dominicæ passionis.

(q) in allegor Tellman.

norum agmine vel ordine Seraphinorum, humiliter sinè levissimo præsumptuosæ temeritatis indicio sciscitatur: *magna quidem obedientia vestra Angeli sancti, sed quod dicere audeam pace vestra, nescio, an inveniatur quisquam paratus in tale ministerium mitti, in quo necesse habeat, non videre faciem Patris.* (p) Martinus tamen pauper & humilis vult pedem ab ipso sui discessûs limine detrahere, vult laborando & patiando studium mortalitatis persequi, modò hoc unum inde sibi eveniat: sanctissimam videlicet dilecti Conditoris sui Majestatem oblectari; hæc est probata justorum charitas, non quærens, quæ sua sunt, sed illius, qui solus suus sua est requies, sua est satietas, sua est felicitas, sua jucunditas, sua tranquillitas, sua prosperitas; sed nunquid sublimes illi Emphyreæ regionis principes, perennes incolæ cœlestis Solymæ, tenerrimum patiendi desiderium tunc ostenderunt? quando prophetico stupentis Isaïæ oculo apparuerunt ante augustû suæ Majestatis folium, bino fluctantium alarum remigio hunc adumbratum & præsignatum patibulandi Salvatoris thronum circumvallantes, nec alio ad avolandum persvasi argumento, hoc uno allecti illicio, ut opinatur Gallfridus Abbas, *aviditate Dominicæ passionis?* (q) Veruntamen ignoscite, compatiens, non patiens hoc charitas effecit, stimulabimini ad præcipitem raptum ex viso & præviso crucifigendi Redemptoris spectaculo; non enim proprii sanguinis præteritum impendere, sed solum vos totaliter in Regis vestri obsequium sacrificare voluistis; vestra enim felicitas nescit conjunctæ carnis

gravedinem, ignorat vestræ beatitudo essentia cruciatuum amaritudinem, & corporum dolorem. Justis hoc præservatoribus attracto fœmore sauciari, inserto brachiorum dispendio colluctari. Vestra proindè benignitas, coæva vobis bonitas cœlestes genij, constantes æmuli apostatantis Satanæ indulgeat, magnanimo justorum choro, qui gaudet in pœnis, & plaudet in plagis; insignem Cantuariensis Archi-Præsulis Apologum appropriare, vestrâ adducam veniâ familiare colloquium, quod gratiosa pietate excogitabat subtilis sanctitas Anselmi; Præproperat ille sublimem dialogum supremi Angelicarum cohortium Principis cum summo pariter Apostolorum Principe celebratum.

Michael objicit Petro negationem, Petrus Michaeli

Redarguebat suaviter, fugillaturnus istius præcipitem inconstantiam Michael: *Tu Dominum negasti*; quasi insinueret prolixius, egregius Promissor in mortem iturum te pollicebaris, quem ad primum hostilis turmæ assaultum à longè fugiens sequebaris; servili timore pressus, ad primam servæ quæstionem succubisti, qui paulò antè armigerum Pontificis servum percussisti, & auriculam amputasti, à JESU segregatus, aulæ Pontificis associatus, summum Pontificem denegasti. Quid tibi cum Judæorum prætorio, qui cœli janitor ab ipso cœlorum Domino es institutus? Quid tibi cum Præsulis ostiaria, licet tam temporis circumstantia, quam creaturarum omnium confusio pusillanimis Petri præproperam alleviare videretur negationem? dum enim & cœlorum latebras, quo se absconderet, quærebat, & sol subtracta radiorum suorum Majestate fugam in nubibus indagabat, dum concussa contremiscentis terræ moles titubare inchoabat, & scissa petrarum abdita horror enormis Deicidij velut eviscerabat, tunc territus vacillabat discipulus Magistri Veritatis. Inaudijt subtile exprobrantis angeli improperium patiens cœli claviger, quamque non liquit negare veritatem ingemisciente veluti silentio confirmans, subtilem adversarium hoc verecundante, quasi refutabat argumento: *sed tu pro Domino nunquam, vel ullum colaphum sustinuisti*; (r) putas non graviter erubuisse ad objectam patientiæ parsimoniam, ad exprobratam ærumnarum ignorantiam, ad nesciam miseriarum charitatem? complicabantur in brevi abbreviatæ respon-

(r) Anselm. lib. de simul. 6. 78.

sponsionis compendio, inflicta flagellorum verbera in conspectu decretantis concilij, recondebantur fastidiosa assidui viatoris itinera mille calamitatibus stipata, involvebantur comminantia regum & caesarum tribunalia, gaudente animo frequentata, enormis squalor carcerum, extrema famelici corporis inedia, & tandem crucifixi Magistri æmulatio, à crucifixo pariter, inverso tamen corpore discipulo tolerata. Insignis certè dialogus ab inventoris profunditate sublimior, subtilior à curiositate materiæ, cui nec sua deest pietas, nec elegantiae sagacitas, neque devotio sanctitatis. Est certè proba firmior amoris plaga intimior amantis; est vehementius saltem in viatorum stadio firmæ dilectionis indicium pro DEO suspirare, quàm sit ad illum aspirare; est copiosius convincendæ charitatis argumentum, sanguinem lancinati corporis sacrificare, quàm laudis hostium immolare, & ideò iustorum animæ in manu DEI sunt instar volantis pilæ ad ultimam exulantis mundi plagam abjiciendæ, vel inter radiantes hostium acinaces collocandæ, vel amarissimo afflictionum mari suo pro libitu immergendæ. Nî vestra beati spiritus ardentissimæ charitatis sciretur perfectio, nî expers cujusvis sinistra affectionis temperies omnis impossibilis invidiæ elongaret suspicionem, alteraret non leviter svavissimam vestræ serenitatis malaciam humana viatorum felicitas, quâ præditus conceditur portare stigmata Domini JESU in corpore suo, & adimplere ea, quæ desunt passionum Christi in carne sua, condecorarem certò immortalem iustorum tolerantiam, Christiferam eorundem patientiam prophetico benedictis Jacobi lemmate: *filiae discusserunt super murum, sed exasperaverunt eum, & jurgati sunt, invideruntq; illi habentes jacula*; (s) in Jacobo progenitore Christum adumbrari, à quo sui filij vocantur Christiani, quem debent moribus imitari, ut suam valeant sortiari hereditatem, docet moralis Hugo, felices tanti parentis posteris, tanti prædecessoris illustres posthumi, quorum decora species compaginari debet ex gemino colore, ut sint aspectu decori cum Josepho, videlicet ex candore legalis innocentiae, & ex rubore patientis animi, sinistra quælibet ad ipsam usque effusionem sanguinis fideliter tolerantis; in discurrentium, & invidentium filia-

Pars III.

rum symbolo non tantum effœminatus Putiphar cum adultera conjuge tanquam principales sagittarij adversus immunem castissimi adolescentis innocentiam adumbrabantur, ut commentatur subtilis Cajetanus, sed magis confœderata stringentis naturæ vinculo fratrum progenies, ut interpretatur Doctor maximus illustis Dalmata, personam benedictis Patriarchæ repræsentans: *inviderunt tibi, & te ad iracundiam provocaverunt fratres tui, habentes livoris sagittas, & zeli jaculis vulnerati*; (t) pharetratos, & sagittiferos Josephi æmulos ita effigiat legens Hebræus: *adversati sunt ei Magistri sagittarum*; vertunt septuaginta interpretes: *insidiati sunt ei Domini sagittariorum*; & tandem Paraphrastes Chaldæus exponit: *exasperaverunt eum viri fortissimi*. (u)

Nolite indignabundo respicere intuitu hoc vile folium, quod vento vanitatis rapitur, nolite coævi principes aspernari hunc alludentem lusum temporis, nolite immaculatæ creatricis omnipotentiae porphyrogeniti abominandum, & execrandum hunc abominari peccatorem, si vos pharetrarum gubernatores & sagittarum reges compellavero, flam-migeros, imò & flammeos nostrorum cordium incendiarios, amantes seraphinos: ignea vobis sunt jacula, quia estis sancti amoris primogeniti; quos enim ex regione nihil extraxit creatrix omnipotentia, quos efformavit cœligeros spiritus effigiatrix ac idæatrix sapientia, hos beatificavit, hos confirmavit, hos DEUS charitas, dum faceret amantes, effecit præliatores pariter & victores in illo magno Empyrealis campi prælio, quod nequam dissensionis filius instituit vestris confossus jaculis, vestris præcipitatus pharetris & sagittis. Estis proinde Magistri sagittantium, & sagittariorum Domini; sed quia pacifico principi estis à ministerio, nescitis belligerare, nisi adversus contentiosos Divinæ pacis æmulos, sola duntaxat geritis bella Domini, fratres (date veniam præsumenti servulorum vestrorum minimo) contra fratres vestros, fœdisfragi parentis filios, sed signatos signo imperatoris vestri, crucigeros JESU pedissequos, nescitis lacerare conscriptos cœlestis militiæ commilitones vestros, vestris ferire jaculis non potestis; sed si possetis, sed si sciretis, essent amoris spicula non livoris,

s. K

(u) Apo: Ante
Cat. in Lippon:
hic.Angeli sunt
Domini sa-
gittariorum.

(s) Gen. 49.
v. 23.
Iusti Josephi
emulantur,
mi invident
illam patientiam.

Si Angeli Jo-
sepho invidere
potuissent,
plus trium-
phum, quam
victoriam ca-
stimonie in-
vidissent.

essent dilectionis indices non cicatrices
odij, essent ignita flammivomæ pieta-
tis vulnera, non anathemata furoris.
Ah finite! conceptum sermonem, quis
retinere potest! Ah finite! ut eloquar,
quid sentio, & si delirum est, à me non
alienum est, si vestro est amorì consen-
taneum, meaque congruum conditioni,
non meum est, tum, quia bonum est,
tum, quia verum est, vestrâ proinde ve-
niâ dicam, quod dicere articulabundus
vix audeo, si vos peccare impotentes,
contaminare posset livor invidiæ, nil ali-
ud inter creatas creaturarum prærogati-
vas ac eminentias invideretis viatoribus
fortunatissimi comprehensores, quàm
patiendi pro DEO capacitatem; si ali-
quid in universa eligeretis Josephi pul-
chritudine, si unam ex omnibus suæ no-
bilitatis eminentiam invido respicere
potuissetis oculo, aut ferientis sagittæ
beneficio sustollere, fuisset non tam vi-
ctoria ad intoxicantem infascinantis ad-
ulteræ thalamum admirabiliter reporta-
ta, quàm victrix innocentia in puteum
fraternis manibus præcipitata, quàm col-
luctatrix patientia in constringente er-
gastulo compedita.

Tribulatio mirabilis justorum ar-
tifex, perfectum elaborantis gratiæ in-
strumentum, crux ipsa ærumnarum ba-
jula, afflictionibus conclavata, vestra-
rum foret sagittarum, quàm ambiretis at-
tingere, foret præcipuus vestrorum de-
sideriorum scopus, quò collimare anhe-
laretis. Nève vanus augur nullo sufful-
tus videar argumento, adducam in meæ
opinionis arbitrium illustrem in terris
Angelum, Constantinopolitanæ Eccle-
siæ Præfulem, qui jacentem in carceri-
bus, constrictum vinculis Paulum confi-
derans, hanc suscitavit, & insinuatam re-
solvit quæstionem: *si quis me apud Superos
collocaret cum Angelis, aut cum Paulo vincto,
eligerem carcerem & vincula*; nève in imo
beatorum spirituum choro Chrysosto-
mum remanere suspiceris, illi fortassis
conformiter axiomati: supremum infimi
attingit infimum supremi, conscendit
altius illustris Patriarcha: *si quis me fa-
ceret unum ex potestatibus, quæ sunt circa cœ-
los, aut circa thronos, aut talem vinctum,*
potius optarem talis esse vinctus; (x) nec
est tenerior amoris affectus, non est gran-
disonum altivoli amoris idioma, est in-
creatæ Veritatis stylus, in carne non tam
verborum periodo, quàm operum elo-

quio perorantis, Magnus consilij An-
gelus, justorum omnium eloquentissimus
Magister, qui etiam orantes multa lo-
qui prohibet, sed multum facere in fa-
ctis singulis persvadet; Missus in mun-
dum mittentis Patris Angelus, functus
legatione sua post evolutum fat arduum
ac terribile triginta trium annorum spa-
tium ad Patrem rediturus, priusquàm
consummaret in gemitibus annos suos,
priusquàm appensus in statera ad præ-
ponderandum universis singulorum mor-
talium peccatis, morte turpissima more-
retur, commendare vobis voluit chari-
tatem suam hac admirabili apostrophe:
nunc clarifica me, tu Pater! Legit Syrus:
glorifica me tu Pater mi! (y) Divinis jam (y) *Joan. 17.*
adgeniculata pedibus Magdalena, illius, *v. 5.*
quem noverat morti proximum, corpus
sanctissimum prævenerat ungere in se-
pulturam (quæ enim mortuum inungere
præventa Redemptoris gloriosa resurre-
ctione non poterat, illi concessum est
ordinante Providentia (ut loquitur Re-
migius) vivum adhuc perungere, prius-
quàm moriatur) jam præscius futuro-
rum Magister veritatis, indixerat ferale
biduum discipulis, post quod traden-
dus erat in manus peccatorum, nè su-
bitò videntes tradi ad crucem DEI Fi-
lium pavore obstupescant. Jam conju-
rata Pontificum Scribarumque perversi-
tas concluderat in aula Principis Sacer-
dotum expediri, ut unus homo moria-
tur pro populo, nè tota gens pereat de-
fectu Redemptoris. Jam in Judam Sa-
tanæ intraverat, non impellens, sed pa-
tulum inveniens ostium, ut Titus Bo-
strensis commentatur, quando captivan-
dus, accusandus, condemnandus, fla-
gellandus, laniandus, coronandus, blas-
phemandus, patibulandus, enecandus,
tumulandus DEI Filius à Patre postulat
glorificari, petit clarificari; utque ur-
geret vehementius, adducit temporis cir-
cumstantiam, *venit hora*, non fato quo-
piam urgente, sed solo te præordinante,
nec enim sydera mori cogerent syderum
Conditorem; expendit Augustinus in-
stantiam hujus horæ, eamque elucidans
subnectit: *venit hora seminanda humilita-
tis, fructum non differas claritatis.* (z) Et
quia postulato clarificationis nomine in-
sinuatam autumat commemoratus Præ-
sul resurrectionis solemnitatem cum Ma-
jestate ascensionis, rogabat, ut Pater
glorificaret Filium cæcutienti mundo, &
caliganti adhuc Apostolorum cœtui
ma-

(x) Hom. 8.
in c. 4. ad
Ephes.

Hora glorifi-
cationis Jesu
fuit hora pas-
sionis & cru-
cifixionis.

(z) Tract. 104.
in Joan.

manifestando, hunc passione terribili confectum, ignominiosissimo crucifixionis anathemate stigmatizatum, sævum sibi coævum in duratione, consubstantialem in Deitate Unigenitum fuisse, ut autumat Hilarius cum Cyrillo, Euthimius cum Theophylacto.

Verum, si fas est dicere, subtilior & eminentior sua in opinione Chrysostomus desideratam morituri Salvatoris glorificationem sic commentatur: *quid dicis?* inquit Os aureum, tam portentosa, tam peregrina petitione vix non coactum conticescere: *quid dicis? in crucem ageris, ut execratorum mortem subeas cum latronibus, & sepulchrorum effossoribus, es conspuendus & colaphis cædendus, &* (a) *vide supra. hæc vocas gloriam.* (a) Inquire mundum, suos cultores consule, & num hæc facinorosorum feretra, licet altissima sint congrua Regi sæculorum immortalis solia, à curiarum aulicis, à ministrorum famulis expiscare! cachinabuntur ad primam proponentis periodum, secundam audire recusantes; sublimiùs à terra mentem erige, & num Calvaria sit digna dominatium Domino regio, beatis mentibus, supremis spiritibus propone decidendum, non aliud recipies à consono judicum concilio responsum, expandent alas suas, ut hoc pennigero velamine suas contegant facies, rubore nimio verecundatas; erigere submissâ tamen & trepidante palpebrâ, erigere affectu tamen profundissimo in centrum nihili præcipitato, advolare prolapsis genibus throno gratiæ, ad Patrem misericordiarum suspice, quidve ad horrifonum clarificandi Unigeniti desiderium, ad hoc terrificum patibulandi Redemptoris insinuet, aut innuat, solertiùs scrutare; non alia de throno exhibit vox, quàm illa: *sic DEUS dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret;* (a) non adoptivum, nec alienum, non servulum pro Filio, sed Filium pro servulo, istum, in quo sibi benè complacuit, pro illo fœdifrago impugnatore Conditoris, pro illo impio prævaricatore Legis suæ, non præpediente infinita extremorum distantia, quæ inter immortalem ex essentia, & mortalem ex culpa, inter infinitum à principio, & inter infinitis subjectum transgressionibus intercedit, qua non obstante infirmitate intercallantis mediij pati dignatur natura sibi propria impassibilis, in appropriata humanitate nostra passibilis,

gloriam existimat passionem, inferre commemoratus Pater in semetipso universam posteritatis exhortationem, hanc necessariam non minùs ac salutarem concludit veritatem: *si ipse, qui propter me factus est servus, & evacuavit gloriam, non adeò existimabat se esse in gloria, ut quando pro me agebatur in crucem, quid me non oportet pati?* Non invidet sapientissimus Præsul Angelo naturam, cœlicolæ incolatum, sed Paulo nexum vinculorum, in squalidi carceris captivitate, sed martyri dolorem cum tormentorum cruciatu, sed sitit vulnera, sed ambit mortem pro Christo interfectorum corporum; & putâs, non arrogaret, non affectaret idipsum Angelus, si impassibilem posset deponere indemnitate, si ævum cum tempore valeret commutare? Ridet interea vanus mundicola opprobriorum congeriem, non violentam, sed voluntariam beatitudinis nomine insigniri, explodit audiens peccator, justos plus vinculis suo pro capite tolerandis, quàm libertate aligera seraphinorum oblectari, plus gloriari in compedibus, quàm in amplissimis mundi principum gazophilacijs & thesauris. Vehitur consularis gloria terreni cujusdam præsidis ad regni curiam, inter frementes pene vociferantium populorum plausus, & huic totis plaudit affectibus, plenò aggratulatur jubilò, ridiculus terrigena; Raptatur ad pegma victoriæ, ad metam gloriæ catenis & funibus, suo mox purpurandus sanguine Athleta exercituum Domini, avellatur à terra, illustre membrum spinoso capiti convulnerandum, & plorat hebes morio, plangit delirus Histrio, compatitur terrenus homo tripudianti, condolet exultanti; dum universa cœli militia in festivam lustrata aciem, exspectat illustrem agonothesam, ut magnanimo delicietur spectaculo. Ipse creator oculus arridet concertanti, ut valorosum animet, assistit colluctanti, ut Luctatorem protegat, ruptaque dilaniatæ carnis laciniâ, abrupta invicti viatoris via ad patriam assumat concivem sanctorum civium, contubernalem beatarum mentium, commensalem perennis epuli, hæredem gloriæ & Regis regum, æterni patris primogeniti fratrem, ac cohæredem. Noverat certò, quam satis appretiare non poterat inestimabilem revereri dignitatem, quæ in pœnis & plagis pro Domino perpessus, in spectaculis & theatris pro gloria

Applaudendū est patienti pro Christo Martyri.

Regis gloriæ conscensis, in angulis & antris ab exulante innocentia sanctificatis, in funibus, & loris, à tolerante patientia mensuratis, continetur, & obtinetur.

Hæc sunt desiderata armigerorum Christi st pendia pro laboribus, hæc sunt optata militantis Ecclesiæ insignia, quibus vulnerata pietas gloriatur, hæc sunt Domini exercituum præmia profuso sanguine conspersa, hæc sunt pretiosissima victoriarum spolia inter hastas & gladios reportata; nec enim ideò ab invidiis hisce heroibus appetuntur, non ideò à gloriosis hisce ducibus tam anxia solitudine investigantur, quia laceram obscuræ mortalitatis tunicam exuunt, ut immortalitatis sirmate victorem induant, non ideò affectat bellatrix castrametantis iusti anima sauciari, ut de bipatientibus vulnerum fenestris, sedens ad illas animas, velut anhelans ad evolandum vaticinantis Isaïæ columba, in nidulum empyreæ regionis valeat evolare, sed potius, ut corde candido ob innocentiam, & cruentato corpore ob fidei constantiam illius dilecti oculis placeat, qui sua Divinitate candidus suæque existit humanitate rubicundus. Illi & isti ambiunt famulari, idcirco pænis & plagis cupiunt mancipari; est admirabile amatæ cujuscumque animæ paradigma, quæ irretitis suorum amatorum oculis illaqueatis eorundem animis amari ab omnibus desiderat, sed pretio inæstimabili sui possessionem taxat; & quia reciprocae dilectionis suæ providi venatores tam jaculis quàm sagittis hanc validissimam castorum cordium raptricem & victricem, circumvallare non desinunt; Illa velut suis compatiens laboribus, suis condescendens fervoribus, suis in victimam amoribus cessura, se ipsam exponit obsidendam, præsentat impugnandam; ego murus, & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens; inducit Paraphrastes Chaldaeus cætum Israël, suos ad aggrediendum invitans, ad affiliendum exhortans, ego fortis sum in verbis legis sicut murus, & filij mei sicut turres; verum à quo tempore indiscriminatis clamoribus vociferantur adversus legislatorem suum: nos legem habemus, secundum quam, quotquot se faciunt DEI filios, mori debent, eliminata est de terra viventium, dum DEI filium ad regionem

umbræ mortis condemnarunt, abinde evanuerunt figurarum umbræ, & figurata veritas illuxit, quando populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam.

Subsequebatur Synagogæ juribus soror parvula Mater Ecclesia, quæ suis vallata muris, invitat peregrinantes à domino viatores, prophetico vaticinantis Isaïæ oraculo, *civitas solis vocabitur una*, (c) legit Fererius: *civitas solis dicetur prima*; quo personata nomine, quidam Alexandriam nuncupari apud Lyranum autumabit, quæ ideò solaris intitulatur metropolis, quia refulgens in terris sol Justitiæ suos evibrasse tunc copiosius radios è throno sinûs paterni videbatur, quando sub Marci Evangelistæ doctrinali gubernio, sacrationes orthodoxæ fidei professores, hac in metropoli, Evangelicæ sanctitatis perfectionem æmulabantur; verumtamen aureâ perfectæ charitatis arundine, & latitudinem dimeriens, & longitudinem explorans cum altitudine moralis Hugo, unam illustris Justii animam in hac augusto Heliopoli representatam fuisse commentatur, quæ ideò excelsa solis solius civitas dicitur, quia solummodò soli justitiæ dedicatur, De hac civitate DEI gloriosa dicta sunt, *cujus portæ, si externi sensus sunt, clauduntur vanitati, nec nisi veritati ingressus referatur.* Est summa civium unitas, amplissima numerosarum virtutum communitas, quæ tanquam vivi lapides conquadrantur, semper constantes ac stabiles in angulari suo lapide, qui Christus est; quadratum siquidem lapidem quaquà verteris subsistit; hinc quidquid impegit, non ejicient, quidquid impulerit, non evertent. Vis nòsse, quod gloriosum eidem intonetur præconium, quodnam huic emblemati sit lemma asfigendum? non aliud, quàm celeberrimum sanctæ Sionis elogium: *ego murus, & ubera mea sicut turris*; afflent & sufflent conglomerata frementium ventorum agmina, non frangent, sed frangentur: infiliat à quatuor terræ angulis quadripartitus Aquilo, ipsa irruat deserti regio, quæ apud Moralizantem Gregorium est derelicta immundorum spirituum multitudo, illa segregatorum sordium colluvies infortunatæ sterilitatis, dum conditoris sui societatem deseruit, agricultoris manum dereliquit: irruat gemens ac fremens simul suam livido gemitu deplorans amissæ felicitatis jacturam,

Anima sancta
terri æqui-
paratur.

(b) Cant. 8.
v. 10.

Vir legi obe-
diens foritudo
dini turris
assimilatur
(c) Is. 19. v. 10.

Omni ressus-
citiendo ad-
versitati.

ram, & alienam invido fremitu suorū successorum plangēs beatitatē. Non aliā propulsabitur violētiā nō alio fugabitur classico hostilis acies, quā uno hoc magnanimæ virtutis resonante tono, & intonante sono: *ego murus*, & quidē prophetico vaticinantis Zachariæ oraculo: *murus ignis in circuitu, inter fulgurantes flammarum lampades, ardens & lucens, cuius ardorem domūs Divinæ zelus accendit, cuius fulgorem coruscans innocentia dispergit; Ego murus* (justorum hoc paradigma est) super pretiosum lapidem erectus, cui jam dudum gratulabundus applauserat Isaías, dum veluti genuinus Divinæ mentis interpres justorum choro sponderat: *fundabo te in Saphyris*; (d) quod si curiosiori indagine: cuiam colloquatur spiritus, investiges non aliā, quā pauperulam convulsam absque ulla consolatione, in tribulationum turbine constitutam audies à Propheta; convulsa dicitur gementis iusti anima, ut segregata penitus à terrenorum ambitu, à temporalis gloriæ affectu intimeretur, adinstar abjectæ arboris, quæ dum situ suo evellitur, à terra penitus separatur; sic mens irradiata cœlitus declinat virulentam terrenæ voluptatis mammam, ut mamillâ regum lactetur, inter sublimes DEI filios computanda. Sic ablactata gemit ad aridum & arduum solitæ sanctitatis cibum exaudienda in abscondito tempestatis, non ampliùs in meridiana serenitate occiduae iucunditatis.

Noli tamen, hanc audiens singultuantem, hanc videns ejulantem, noli aut gemebundæ compati, aut lachrymanti cum lacrymabundo Rege Jerusalem collachrymari, noli cum suspirante vociferari: *vidi lachrymas innocentium, & neminem consolari*; (e) legit Chaldaus: *vidi calumnias, quæ factæ sunt iustis, qui opprimuntur in hoc seculo, & non est, qui loquatur illis consolationes*; noli hæc legens hanc legem deferentis mundi, iusto deferenti mundum applicare; dum enim premitur, pressus erigitur, dum contumelijs interrogatur, vel suppressis respondet suspirijs, vel taciturnitate solita inanes strepitus eludit, habet consolatorem suum, audit sui pastoris vocem ovis anxia, currit post sibilum trahentem fortiter & suaviter terrentem, *improperium expectavit cor meum, & miseriam, & quasi vi, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inveni.* (f) Post

Pars III.

sputa siquidem & Judæorum colaphos *justus non* successit illusio militum & præsidis sententia in patientis interitum concinnata, *latores, ut* non fugit, qui expectavit, nè oves cum Christo *justorum Capiti* profugo pastorū Principe dispersæ fugerent, sed imminentem miseriam expectarent; oblati sunt, non quia debuit, non quia Judæus institit, non quia gentilis annuit, sed quia ipse voluit. Facesse, quisquis es, cuius cor declinat improperia, ut adipiscatur titulorum elogia, cuius infelix spiritus ad minimam approximantis miseriæ umbram conterritus, suspiret ad invia voluptatis occursum totis affectibus, plenis amoribus aspirat! Attende iustum recogitantem corde, quomodo moriatur iustus iste, justorum omnium antesignanus, videbis expectantem & objurgantis mundi improperia, & exprobrantis inferi anathemata, & detestanda allicientis carnis illicia, quomodo fidelis imitator, sapiens explorator, providus æmulator, fleat cum deplorante Jobo super afflicto consolatore omnium afflictorum, & compatiatur anima sua pauperi & in laboribus à juventute sua indefinenter exercitato; Hæ sunt scaturientes innocentium lachrymæ, quæ nullum in terra consolatorem ambiunt nec admittunt; Hi sunt, qui nondum corporeâ exuti laciniâ jam liberati sunt de mortis corpore, quos nulla enervat debilitas, nulla exagitat fragilitas, qui carnis assultibus insultant in carne, ut possint veraciter gloriari in Domino: *Ego murus!* arcto, non arctor, sterno, non sternor, surgo, non ruo, dum premor non labor, dum stringor, non frangor: *quia fundatus sum in Saphyris.*

Est lapis iste, si qualitatem investigare lubet, ærei coloris, & est inseparabilis justorum claritas desiderare cœlestia totis affectibus, terrena perenni repudio fastidire, qui tunc æthereæ serenitate rutilant quando universa co inquinatæ carnis desideria de regione suorū cordium, immaculato candore spiritus abigunt & propulsant. Quorum sublimitatem dimentiente oculo suscipiens Propheta, quasi ambiguus interrogat, quasi ignarus interpellat: *qui sunt isti, qui ut nubes volant?* (g) quasi inquirendo asfereret, sunt valde mirabiles, ut commentatur Nicolaus; volant siquidem graves ac tumidæ, circumvolant quantumvis imbribus onustæ; nubium æmulantur conditionem dum concrecentes

5. L

&

& inturgescunt ab aquis, in salubres lachrymarum nimbos distillant, donec ad radiosum æstuabundi solis ardorem resolutæ in sanctitatis prodigia defluant, fructiferum salutaris doctrinæ imbrem effundunt, ut fecundandos militantis Ecclesiæ campos exemplis irrigent & compluant doctrinis; sed quorsum hæ turbulentiæ inter adversitatum turbines, imbriferæ inter adversitatum turbines, imbriferæ inter adversitatum Aquilones, quorsum repletæ tribulationum aquis avolent, nunc convenit explorare; dum enim ceteri mortalium per terram gradiuntur, quo speciali directricis providentiæ beneficio, aquiferæ oneratarum nubium istarum machinæ, aligera velocitate per regionem æris agitantur? Perscrutabatur absconditum ab hominum oculis mysterium terreno major homine cælivagus puer Domini, *quis in nubibus adæquabitur Domino, similis erit DEO in Filijs DEI?* (h) explanat inaccessibilem incomparabilis agnothetæ eminentiam purpuratus Hugo, dum filiorum DEI nomine justos cognominari autumat, qui incarnati Redemptoris excellentiam nullatenus valent attingere, nequaquam adæquare; Mediator quippe DEI & hominum tantâ sublimitate transcendit universam creaturarum seriem, ut ei nec in amplissima terrarum regia illustriores porphyrogeniti, nec in Emphyrea beatorum patria seraphinorum primicerij comparentur, ut enim Moralis Papa loquitur de homine Christo JESU, *ex DEitate habet, quod in humanitate quemquam similem non habet*; (i) est apud mellifluum Clarevallensem, sol in nube, verbum in carne; est pariformiter Filius DEI in nube, justus in tribulatione, est DEI Filius non quidem natus, sed adoptatus, ille sol, quia solus, ille solus, quia unus, sed justus muri, quia per illum justificati, in illo adunati; ille ab æterno unigenitus per naturam, sed justus fratres ejusdem facti per gratiam, ut foret ille primogenitus in multis fratribus, *denique dicimur nubes propter carnem*; exposuit Augustinus, suâ jungam veniâ, sed tribulatam, sed castigatam, sed mancipatam, sed spiritui subjugatam, nec minùs ille: *nubes ex virgine*; & quidem propter carnem ex intacta Matre assumptam, sed postea contribulatam, mortificatam, sauciata ac vulneratam, flagellatam ac laniatam, perforatam ac patibulatam,

sed nec in nube carnis æquiparari poterit filio virginis filius mulieris intemeratæ DEI parentis primogenito, violatæ sub arbore malo genitricis posthumus, nec in adversitatum nebulis, nec in ærumnarum nubibus, neque in lachrymarum imbribus coæquari.

Elucidat obscurum spondentis providentiæ mysterium Mediolanensis Ambrosius: *arcum meum ponam in nubibus*; (l) & erit signum fœderis inter me & inter terram; legit sublimiter Chaldaus posteriorem periodum: *inter verbum, & terram*; quasi verbum cum terra confederandum foret in nubibus; in arcu illo non Iridem luxisse, quæ sole radios suos contra nubes nitente resultat, sed quoddam Divinæ virtutis specimen coruscasse indicat commemoratus Pater, quo mundi interitus præcaveretur: *est virtus invisibilis DEI*; moralizat subtilis antistes: *quæ & specie istius arcus extendendi & remittendi moderatur*; in turbulento conglomeratarum nubium agmine, procellosæ ærumnarum tempestates præfigurantur, quæ sæpe sæpius ferociori nubifragio in lachrymarum imbres resolvuntur. In hisce nubibus pactum statuitur, fœdus erigitur, inter verbum nubiloso carnis velamine contextum, & terræ incolas adversitatum nubibus implicatos. Describit breve optati fœderis compendium moralizans Gregorius, declarat occultum pacti argumentum, in nubium minaci simbolo adumbratum: *occidit, ut vivificet, percutit, ut sanet*; quia idcirco foris verbera admoveret ut intus vulnera debitorum cures; (m) nubem dixeris tonantem & terrentem, furentem & pluentem, in cujus medio refulget arcus gratiæ non sagitta; illius enim est jacula sustentare, istius sauciare; quod si disrupta nubes grandine vulneret, sanandum sauciat, non vulnerat perimendum. O quis hisce in nubibus æquetur Domino, qui verè langviores nostros ipse tulit, longos angores sustinens, & dolores nostros ipse portavit super arcum suum, quando factus vir dolorum peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum. Æquari in his nubibus homo patiens non potest patienti DEO; sed nunquid, quem prohibemur assequi, sequi verabimur, & cui coæquari implicat, eum similiter repugnat imitari; *æquari non potest*; Commen-

(h) Ps. 88. v. 7.
Justi sunt filij
sed adoptati,
undè æquare
non possunt
DEI Filium
per naturam.

(i) lib. 13. mor.
c. 17.
Filius DEI in
nube est justus
in tribulatione.

(l) Gen. 9. v. 11.
DEUS in nubibus ærumnarum hominum ni tribulatio confederatur

(m) lib. 6. lib.

In nubibus
mo æquatur
Filio DEI
quia nullus
ad suos
dicit cruciatur

mentatur Carenfis Hugo: *sed quodammodo assimilari potest sicut patri filius*; non enim Abrahæ filius reputatur, qui huius parentis opera facere dedignatur; prodit filium Patris similitudo, quantumlibet non omnibus in lineis conformem; cur alioquin prædicator egregius mores instruens suis præscriberet ephe-

(n) Ephes. 5.
v. 1.

charissimi, (n) cur suos iterum adhortaretur Thessalonicenses laudando æmulationem in adversitatibus & imitationem in ærumnis? *imitatores facti estis nostri & Domini excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio spiritus sancti*; (o) ed

(o) 1. Thesal. 1.
v. 6.

immensi fructus fertilitate, quod solet semen ex pluvia nancisci, jactato siquidem in terram semini tenuis imber proficit, & Verbum DEI cum tribulatione in amplissimam meritorum segetem excrescit; quæ accedente spiritualis gaudij serenitate in copiosam præmiorum messem condensatur, si tamen sit gaudium sancti Spiritus, non autem inane tripudium terrenæ vanitatis; commendat & declarat illud Jacobus ore Apostolico: *omne gaudium existimate fratres, cum in tribulationes varias incideritis*; (p)

(p) Jac. 1. v. 2.
Gaudium Spiritus sancti
reperitur in
tribulatione.

commendat incidentem, non laudat succumbentem; extollit colluctantem, condempnat otiantem; non invidet athleta nobilis stertenti agonothetæ lectulum, sed vulnerato lectum; favet decori vultus pulchritudinem adversario, sed sibi exoptat cicatricem; dimittit justus peccatori divitias in tempore, sed sibi præcipit ærumnas, sciens Christianæ dignitatis non esse indicium nec argumentum exultari prosperis, sed magis deprimi adversis. Denique volare istis competit nubibus, inter coacervatos ventorum impetus, inter obscuras calamitatum intemperies, inter calumniarum congeries, quorum si explorare flagitas originem, si utrum investigare, amarum mare defixiori oculo intueri, abinde oritur, exinde justorum tolerans patientia parturit. Evulserat de barbara furibundi Pharaonis tyrannide exultantem populum, in manu forti exercituum Dominus, eundem post innumeras calamitatum myriades, in desiderabilem promissionis terram deducturus, quando ad inopinatum numerosi exercitus profectum, conturbatis principibus Edon, robustos moabitarum procures obtinuit tremor, & omnes habitatores terræ Chanaan obriguerunt.

Castrametabatur prævaliturus Israël, non quidem turmatim fugitivorum more, sed more ordinati exercitus (ut commentatur Cajetanus) quini & quini sub prævio vexillorum quaternione. Coruscabat rutilantis columnæ machina ad Majestatis splendorem, ut iter ignotum pandens pro duce prolixi itineris famulareretur in die, pro lampade ancillaretur de nocte: *una & eadem columna erat contra calorem obumbrans, contra tenebras illuminans, ut dux esset utriusque temporis*, commentatur Richardus Victorinus, nec alium quàm magni consilij Angelum, hanc direxisse itinerantem, hanc erexisse præfulgentem, hanc conservasse radiantem, docet Ambrosius: *præbat illos DEUS per diem in columna nubis*; præbat, ne præcurrenti in nubibus Domino adæquaretur fessus viator homo, sed nã simul assimilaretur DEI Filio comitaturus homo; quam Majestatis Divinæ bajulam, sublime Divinitatis solium considerans Chrysostomus consuetâ ingenij acrimoniâ, quis triumphalis ille colossus fuerit, vel saltèm, quem thronum in columna nubis collocaverit, cui se ipsum glorificaturus (quem Pater ad sanctificationis Jordanis undas glorificaverat) affixerat, subtiliter explanat: *sicut columna nubis figura nostræ crucis, Hebræorum multitudinem protegebat, ne quid mali ab ægyptijs pateretur, ita crux ante oculos visa, omnem statim abigit malam voluptatem*.

(r) Huc convolant tempestuosæ nubes, (r) Tom. 1. non æquaturæ Dominum in nubibus, *serm de con-* non crucifixum suis quas patiuntur cruciatibus comprehensuræ Redemptorem, *tin: Joseph.* sed pede propero, affectu valido, præproperum insecuturæ, ut similes in DEI filijs evadant DEI Filio, factæ in nube nubes, in cruce, si licet dicere, quodammodo DEI formes. Ut quorum vox in terra commorantium cum patiente sponsa consonat, ego murus fundatus in sapphyris, ut angularem lapidem æmulentur, eorum pariter in cœlo conversantium sit jubilus & applausus, quo se non quidem adæquari, sed tamen assimilari in nube crucis gratulantur, DEO *Anima justus* confixi crucifixo. *est simul murus & nubes.* Grandis figurarum mutatio & ingens variatio moralitatum. Quæ nuper murus fuerat robusta justus anima, liquata est in nubem, æquari nescia assimilatur in nubibus DEO, electa DEI filia, quæ super unum fundata lapidem pretiosum ex Sion, evasit in propugnaculum nullis vallorum adminiculis di-

diruendum, nec ullis insultantium adversariorum assaultibus expugnandum. Felix anima ! cui nec lapidum adversatur durities, nec nubium mollities contrariatur ; felix anima ! cui nec indurata rupium sterilitas præjudicat, neque imbrifera nubium fecunditas repugnat ; felix anima ! quam robur saxum ut invincibilem commendat, & ipsa cataractarum resolutio in nubifragijs collaudat.

Anima justi
est murus æ-
dificatus à
bona voluntate
DEI.

In justo Christi
Divinitas
est murus &
antemurale
ejus humani-
tas.

(1) Is. 26. v. 2.

Est murus justi anima, quam potentissima Divini Conditoris dextera erexit, non jam in fictile limosi hostis fabricaturus promontorium, in murum æreum, qui nunquam rubigine consumitur, sed vetustate solidatur ; exponitur quippè herous justorum animus, acutis sagittantium lingvarum jaculis, nec terebratur ; objicitur acutis tentationum jaculis, nec perforatur ; invaditur probrosis blatronum improperijs, nec commoveretur, impellitur coacervatis calumniarum incurijs, nec deterretur. Est murus invicta justorum patientia, non qui ad vociferationem clamantis populi, vel ad clangorem buccinæ ruit in pulverem, ut Jerichuntinæ urbis mœnia, sed qui in bona voluntate Domini, sinè præsumptuosa suorum meritorum arrogantia ædificatur, ex solidissima, quæ commoveri non sustinet petra fundantis fidei, ex quadrato innixæ spei lapide, ex suffulciente instar columnæ sustentantis colosso charitatis ; cujus, quia fortis ut mors est dilectio, non cedit hostium ferociæ, quantumvis barbaræ, nec cadit sub evaginata truculentæ tyrannidis acinace, licèt mortali vulnere immaniter sauciente. Est ingens structura sublimis propugnaculi, excelsa justi anima, dum acta se confitetur pulverem, quid isto vilius ? & profitetur cinerem, quid hoc abjectius ? de quo prælagiebat suo jam sæculo os Domini per Prophetam : *Salvator ponetur in ea murus & antemurale* ; (1) ut evadat ex muro urbs fortitudinis ; non enim justus in suis confidit viribus, sed sperat in salvantem se, solâ cujus si roboretur fortitudine, est invincibilis, solo cujus si destituatur robore, se ipso corrui, absque hostili conamine, sinè assilientis adversarii labore. Est murus inimpugnanda justi anima immensa Salvatoris Divinitas, obsideat rebellis Angelus hanc expugnari nesciam DEI regiam ex Aquilonis lateribus, est ante-

murale sacrosancta humanitas ; assiliat, insiliat leo circumiens, quærens quem devoret, vallet & circumfodiat, ut collabatur, ut diruatur ex monte testamenti, non expugnabit in pignatam, non angustabit circumvallatam.

Digrediamur ab arido rupefcentium adversitatum munimine, ad fluida nimborum stillicidia, ad condensatarum nubium illicia, reverituri Spiritum Domini super aquas, quæ sic supernis clauduntur nubibus, ut super cœlos sint. Ecce ! hæc eadem ejusdem justi anima, quæ saxeam in medijs adversitatum cuneis, murorum instar ostendit fortitudinem, fructiferam in aqueis vorticibus monstrabit patientiam, inter fluctus non fluctuans, nec inter undas labiles labiliter exundans ; sunt eminentes justorum animæ prophetica Divinæ Veritatis limina, de quibus psallebat Puer Domini, exaltans pariter cœlestes genios velut pedissequos misereantis Clementiæ, quam semper insequuntur : Domine ! in cœlo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes ; non illas inanes sinè pondere, & vanas sinè imbre, quæ à ventis circumferuntur, sed amor cum efficacia Divinæ Veritatis fecundis solùm nubibus, solis justorum mentibus revelatur. Beata nubes illa, quam prodigiosæ Apocalypsis spectator oculus intuebatur, colore candidam, splendore fulgidam, quæ insidentem habere meruit similem filio hominis Filium Virginis, evadens in solium Regis gloriæ ; nam licèt de limosa evaporantis terræ voragine, licèt de infecta progenie, consurgat concepta in peccato justi anima, deargentatur tamen radiosa Solis Justitiæ potentia in candidam, & præelecta cæteris fit pretiosum vehiculum augustæ DEitatis ; occurrit præclara etymologizantis Isidori elucidatio, qui subtile ac sublime pariter discrimen adstruit inter albedinem & candorem ; inter album & candidum hoc interest, quod album naturale est, candidum verò curâ fit ; (b) sanctificatæ justorum animæ, de vi-tiata natura suam trahunt originem, & ideo quàmprimùm à Creatrice dextera egreditur, hæreditario peccati stigmatibus denigrantur ; nec ante dealbantur, donec eorum stolæ in agni sanguine laventur ; quare non albas nubes dixeris à natura, sed procurantis gratiæ sanctimoniæ candidas. Nec tamen sic tota semper relucet candida, quia aliquando retro a-

Anima justi
est nubes, ad
quam ascen-
dit Veritas
DEI.

(a) Ps. 35. v. 1.

Est nubes
alba per
naturam, sed
candida per
gratiam.

(b) de diff. 1. differ.

(c) Exod. 14.
v. 20.

mixta turbine, evadet nubes tenebrosa & illuminans noctem, (c) qualem periclitantium ac fugientium Hebræorum tempore; Sic rexit & ordinavit directrix Providentia, ut ex parte castrametantium Ægyptiorum obscura fieret intuentibus ac tenebrosa: Israëlitarum autem sic affulgebat oculis, ut omnes propulsaret tenebras, & universam noctescentis terræ faciem irradiaret; quod clarè sua lectione innuit Paraphrastes Chaldæus: *erat nubes & obscuritas Ægyptijs, Israël autem erat lux tota nocte.* Sunt gemini in Christiano orbe populi, ejusdem Regis subditi, non natione dispares; eodem siquidem insigniuntur baptisinate, iisdem Sacramentorum insignibus gloriantur; sunt duæ gentes in militantis Rebellæ utero, sunt iusti, sunt simplices, sunt candidi Israëlitis posterii, sunt veri Israëlites, sunt Esau posthumi, sunt Idumæorum filij, sceleris peccatores; utroqueque nubes præcedit eadem, diversa tamen facie, illis resplendet ad delictum, affulget ad præsidium, sed istis nigrescit ad exitum, noctescit ad interitum, ut in ipso rubri maris gremio, in sacro-sancto Redemptoris sui sanguine submersi tumulentur. Est nubes ista candidarum nubium illustre prototypum, est apud purpuratum Carensem Christi passio, sub qua latebat Sol Justitiæ nescius eclipsari. (d) Huic conformantur crucigeræ iustorum animæ, hanc execrantur voluptuosi deliciarum assecræ, illæ, ut hac illuminante nube candidæ beatæ æternitatis nubes sint, eandem æmulantur, isti, ut deformentur exosa ærumnarum nigredine eandem detestantur. Ab hac obscura nube hæc nubes cœligenæ delineantur, inter ærumnas fulgidæ, inter adversitates lucidæ, sed solis in oculis Israëlitarum, qui vident sedentem in nube quasi hominis filium, eundem, quem coronatus Vates sedere super Cherubin conspexit, nunc sedet super nubem candidam, quasi Cherubinorum dona hisce cum nubibus, in thronum Altissimi æquâ vel prorsus eadem aptitudine conspirarent.

Si vis, eris Cherubin (interpretatur exhortans Augustinus) si enim Cherubin est sedes DEI, audi, quid dicat scriptura: anima iusti sedes est sapientiæ; (e) sed quoniam Cherubinæ virtutis nomen, plenitudo scientiæ vertitur, insigne hoc elogium cuilibet iustorum non aptè

Pars III.

appropriatur; sed quorum est Magistra Charitas, quæ legis plenitudo est, eorum pariter portio sit plenitudo scientiæ, est necesse; quid enim nesciat, qui legis plenitudinem à charitate didicit? quidnam ignoret, qui DEUM per Charitatem novit? nam *DEUS charitas est*; (f) unde exclamat Commemoratus (f) 1. Joan. 4. Pater: *quid nescit, qui charitatem scit?* v. 18. quæ quia Apostolico conformiter præconio patiens omnia suffert, hinc prima est Iustorum regula, pati & delectari, sufferre & amare, tentari & probari, certare & tolerare, deprimi & sustolli, fuscari & obscurari, luctari & præmiari, vulnerari & coronari. Intuere, qui dubitas, amantis patientiæ professorem, Magistrum inter discipulos Charitatis; audit inquinatam periculorum congeriem, præproperum universalis substantiæ dispendium, feralem sabæorum insolentiam, funestam filiorum cladem, truculentam servulorum cædem, audit contigua calamitatum agmina, hostilia armentorum spolia, redactûsque ad nihilum, corde magnanimo non concidit, sed assurgit, *tunc surrexit Job & scidit vestimenta sua & tonso capite corruens in terram adoravit*; (g) ut corruat, assurgit, adoraturus in terram se prosternit, fortiter surgit, fortius ruit, nec enim percussus dolor præterijt, nec gravi sanciatum vulnere mentis insensibilitas à sentiendo præpedivit: qui enim vestimenta scindens non leve cordolium publicavit, qui tonso capite mentis amaritudinem denudavit, profectò ferocem impetum flagellantis angeli quantumvis non resentiens sensit. Sed sentiens prostrato corpore adoravit, qua adoratione apertè ostenditur, ut vertit moralizans Gregorius, quia in dolore positus, contra flagellantis iudicium non excessit; ad stipulatur doctus Origenes, tunc redimendum caput ad diadematis suspensionem incurvâsse, ut coronetur, *surrexit ad victoriæ perfectionem, prostravit ad coronæ acceptionem.* Erat videlicet utilitissima coronandorum Cæsarum, laureandorumque pugilum consuetudo, non stantes, sed deorsum adorantes, quasi jam tunc ambirent ad normam & formam illius humiliter redimiri, qui, ut granum frumenti cadens in terram diabolus devicit. Concludit Adamantius.

Christus, dum spinis coronatur per ludibrium, adoratur, ut quo honore dignus sit iustus, patiens innuatur.

Ecce! assimilatas DEO DEI filias quantumvis in nubibus Domino inæquales;

s. M

les;

(d) in c. 14.
Apoc.

(g) Job. 1. v. 20.

(f) 1. Joan. 4.
v. 18.

A charitate
discit omnia.

nima iusti
(sedes DEI
inquam
cherubin.

in Ps. 79.

les; nulla siquidem vivacior norma participatæ DEItatis, quàm tribulatio amanter supportata; audi grande mysterium excelsæ afflictionis: Coronant, sed rudiscentetò sanctissimum patientis JESU verticem nefarij milites, quam ubi posuerunt coronam super caput ejus, & arundinem in dextera ejus, genu-flexo ante eum illudebant ei; nec flagellatus, nec crucifixus curvato poplite, quantum-

vis per ludibrium, adoratur. In spinis hisce universa cruciatuum congeries designabatur, & ideo ærumnis omnibus implicatus DEI Filius patriæ cultu colitur; ut quæ adversitatibus reverentia debeat, hoc insinuante mysterio declaretur. Implicatur spinarum fasciculo DEUS homo, & adoratur à satellitibus, ut, quanta veneratione honorandus sit ab Angelis justus patiens, colligatur.

THETH.

Versus
XXVII.

Bonum est viro, cùm portaverit jugum ab
adolescencia sua.

Sermo Vigessimus Septimus.

S. Pater Joseph vir justus, consumitur, & consumniatur à juventute sua in ærumnis.

Laus virorum
à factis, non
à specie vul-
tûs est deri-
vanda.

Sublimem præeminentis viri præ tenera viragine excellentiam, neque congenita voluptuosi vultûs formositas collaudat, neque ad scitia stibiatae faciei vivacitas designat, sed præpotens heroicorum operum vehementia, insignis grandium factorum differentia recommendat, ambitiosus humillimi parentis filius, exitialis Absalon, quem intuentium oculis reddebat amabilem, pulcherrimi prærogativa corporis, in quo à pedis vestigio usque ad verticem nulla experiebatur macula, & colorata diversarum partium concordia, dum aspicientium rapuit obrutus, animorum simul irretire consverat affectus. Nec tamen sagax juvenis ab eleganti forma, sic valoris elogium mutuari voluit, sed perennaturum arrogantis gloriæ colossus erecturus, sumptuosum in valle regis sibi construxit monumentum, vocavitque titulum nomine suo, & appellatur manus Absalon usque ad hanc diem. (a) Noluit pretioso marmori insculpi laureas cum coronis, nec decoratum statuis epitaphium, aureis characteribus adornari, solam incidi dexteram præcepit, unam duntaxat manum insculpi flagitavit. Notat oculatam astuti principis Providentiam, qui nec divitiarum opulentiam, nec oris gratiam, nec venustatis elegantiam, nec roboris potentiam, nec ipsam regiae originis gloriam perennare, sed labili cum tempore

& nasci & denasci cogitans, ad manûs opera respexit, ad æternandam famam operum confugit, insepultæque manûs elogium sumptuoso impressit lapidi, ut legeret secutura posteritas in duro rigore marmoris, quod sola virorum virtus in virtuosis operibus, non in fucatis laudibus consistat, quodque virilem constantiam, hæc una, quæ nescit fieri temporis spoliū, exaltet, prolonget ac conservet. Hunc titulum ad normam triumphalis arcûs constructam existisse opinantur alij, Josephus tamen verosimilius marmoream fuisse statuam attestatur, extensa manu præditam; addit Hieronymus pendentem è quercu parricidam inducias pro erigenda hac manu hujus tituli expetisse; (b) adeò avida suæ laudis est arrogantia, ut nec cum moriente vita cesset vivere, nec in mortali luctu agonizare. Sed cur, amabò, non laureatum caput, aut cor impavidum prælegit insculptæ manui? cur non accincto ad cursum pede subsecuturam infamis transfugæ præludit calamitatem? respondet subtiliter Lyranus: manus est organum organorum, & ideo per ea signantur opera. Hoc uno produptur epitaphio virorum magnalia, ut si virum commendare satagas, exordiaris à manu, extollas ab operum sublimitate. Est manus universalium penè actionum efformatrix, clarissima insigniorum virtutum operatrix, heroum index, æternaturum glo-

(a) 2. Reg. 18.
v. 18.

Absalon pro
suæ gloriæ si-
mulacro ere-
xit manum à
factis Heroi-
cis laudari
concupiscens.

(b) in qq.
apud
hic.

Virum oportet
in arduis de-
sudare, ac ju-
gum bajula-
re, ne ipse fiat
alijs onerosus
otio suo.

gloriæ monumentum ! Consimile præconium concinnaturus Jeremias, dum viro appropriare bonitatem statuit, jugum ab adolescentia portandum salutari consilio præscribit : *bonum est viro*, non solo convenientis præconij titulo, sed in super amplifico præcipuæ utilitatis emolumento, cum portaverit jugum non dimittendum, sed tolerandum, non oppressurum, sed erecturum ab adolescentia sua ; inertem vitam ducere, onus ab humeris excutere, labori manum subtrahere, nutrire carnem otio, & corpus illecebris emollire, non est virilis animi indicium, sit licet effœminatæ voluptatis argumentum.

Qui onerari refugit, solumque cæteros gravare satagit, onus deserti maris est, dum enim cum hominibus & laborare renuit, & flagellari fugit, à flagellante DEO derelinquitur, à sanctorum consortio deseritur, suo pondere proximis onerat, promeritis reatum plagis se passionis tempore exonerat, nec tamen inter tumultuosos passionum ac vitiorum vortices expers oneris, tamdiu graviter adversitatum fluctibus, in ipso voluptuosæ peregrinationis suæ sæculo agitur, donec secundum desideria cordis sic undans & natans in adinventionibus suis, semper vagus, semper instabilis demergatur in profundum, in flammivomentis inferni gremio tumulandus. Commemoratus sanctissimi Regis filius tres filios procreavit (sacro recensente hystoriographo) *nati sunt autem Absolon filij tres* ; (c) quos tamen à vivorum & virorum cætu crudelis pater segregat, dum exstructurus sublimem illustris simulachri statuam, motivum tituli assignat : *non habeo filium, & hoc erit in monumentum nominis mei* ? (d) quasi idcirco superbâ mole suam intenderet æternare memoriam, suam continuare famam regalis gloriæ, præsumptus regni hæres, quia destitutus successore, hæredem nesciebat ; legi conformem narrantis Josephi opinionem : *cum hoc fecisse, quod filij non possent diu durare, ædificium autem posset ejus conservare memoriam* ; deservisset insignis fabrica, ad collaudandam solliciti principis sagacitatem, nî collocasset pro angulari lapide inanem vanitatem ; sunt tamen Commentatores clarissimi, infortunatam filiorum triadem, nullo heroum facinore famosam, posteritatis memoriâ indignam,

nihil condignum laude operatos, propagatione regij stemmatis ab arrogante progenitore indignos fuisse existimatos ; quasi indignum, aut injurium judicasset eos in coronandarum prolium catalogo nominari, Heroum enchiridio decorari, virorum cætui aggregari, quos noverat ob virilis animi defectum effœminatos, inter voluptatum procos computari. Nescit repræsentare virum, qui vires labori subtrahit, nè enerventur ; regalem exuit animum, quem forsitan natiuitate regia induebat, quisquis à regum obligatione degener, recusat agere bajulum suorum subditorum. Viritum portet, quem onus gravat, ut bonitatis fructum in statu viri, in annorum meridie demetat, quem præmaturus accola in vernantis adolescentiæ diluculo seminabat. Novi & ego virum, & inter viros fermè virorum principem, summis virtutibus fultum, sibi DEOque notum, ut innotescat mundo, non levi calamitatum onere in mundi oculis aggravatum ; *sicut aromata fragrantiam suam, non nisi cum incenduntur, expandunt, ita sancti viri, omne quod virtutibus redolent, in tribulationibus innotescunt* ; (o) Moralizat Gregorius,

(o) præf. in
Job, c. 2.

Novi virum pressum doloribus condolentē, invasum adversitatibus, non adversantem, circumdatum afflictionibus & conticescentem, involutum amaritudinibus, & latentem in ærumnis : Denique Joseph vir ejus, cum esset justus (f) (f) Matthæ. exarat virilem operam in supportando, v. 19. virum ingenti miseriarum mole pressum in adolescentia mirabilem tunc angelis, sed mirabilius exocularis hominibus ignotum ; Huic adolescenti viro, priusquam conjux præcessit conjugii, antequam virgo conjungeretur Virgini, suo applaudat dramate illuminatus puer Domini : *in die mandabit Dominus misericordiam suam* ; (g) accumulando locupletissima gratiarum charismata, sanctificando imbellem adhuc infantiam in primordio, signando repentem innocentiam serenissimo Divini vultus lumine, replendo amplissimam capacitatem insontis animæ uberrimo Divini Spiritus spiraculo, ut, priusquam juvenis habitaret cum virgine, illi conformaretur creaturarum omnium primogenitæ, quam plenam gratiâ, expertem originalis maculæ Altissimus ab initio & ante sæcula fuit, & simul creavit. In die non pereunte, sed ori-

(g) Ps. 41. v. 9.

S. Joseph vir
justus.

en-

(c) 2. Reg. 14.
v. 27.

(d) 2. Reg. 18.
v. 18.

Absalon filios
suos, & viros
computare
venit ob eo-
rum malam
indolem.

In die juven-
tutis suæ re-
pletur mise-
ricordiâ. in
nocte tribu-
lationis in-
notuit ejus
sanctitas
mundo.

ente, qua ortus est maternali utero vir
iste mandavit Divinus Conditor miseri-
cordiam, ut universam miserans exue-
ret miseriam, indueret ut pia Mater ge-
menti parvulo decorem; abinde exi-
stens abundantius æmulator Domini sui
amictus lumine sicut vestimento, deco-
rus lucis filius indutus est fortitudinem,
& præcinxit se, ut nocte intonaret can-
ticum ejus, non carmen jucunditatis,
sed threnum adversitatis; legunt post
mandatam in die Domini misericordiam
septuaginta Interpretes: *in die manda-
bit & nocte declarabit*; per diem (usitata
Commentatorum paraphrasi) intelligi-
tur jucunda prosperitas, & turbulenta
adversitas per noctem indicatur; in au-
rea orientis auroræ hora, in radiosa me-
ridiantium gratiarum die non nisi mise-
ricordiæ splendor elucescebat; infantia
Josephi innumeris cœligenorum radio-
rum fulgoribus illuminata, latebat in te-
nebrofis caligantis noctuæ pupillis, non
viderat charissima prodigiis sanctitatis
indicia exoculatus orbis, ut videat in no-
cte, prævius viri dolorum prodromus,
vir patiens comparuit in tenebrosa con-
densatarum afflictionum caligine, ut de-
claretur innocuæ pietatis, Est aureum
(interpretante Gregorio) mysterium,
quod in hoc præfago coronati Psaltis pa-
radigmate implicatur: *miser cordia in die
mandatur, quia in tranquillo tempore cogno-
scendo percipitur, in nocte verò declaratur,
quia donum, quod in tranquillitate sumitur,
in tribulationibus manifestatur.*

Josephus por-
rans Christum
in Ægyptum,
portavit ju-
gum ab ado-
lescentia sua,

Quam suo jam tempore latentem
contemplabatur anagogiam Augustinus,
dum suos eruditurus auditores, iisdem
consulit discere in tranquillitate docentis
sapientiæ disciplinam, & verbum DEI
veluti famentis animæ cibum cum præ-
veniente formica colligere ad hyemis
nutrimentum: *in rebus prosperis mandat
tibi DEUS misericordiam suam, sed non tibi
declarat ipsam misericordiam, quam tibi per
diem mandavit, nisi per noctem*; ostendit
viro forti misereris Clementiæ abun-
dantiam, quando subvenit patienti, quan-
do succurrit supportanti, quando adju-
vit tolerantem, quando roboravit collu-
stantem: Qui forsan tunc svave jugum
bajulavit, & onus leve portantem por-
tans deportavit, quando ascendit Domi-
nus super hanc nubem levem, ut ingre-
deretur Ægyptum: nec quia gestabat
parvulum, nullo curvatum onere medi-

teris. Erat, quem bajulabat DEUS for-
tis, ad primum cujus introitum, in He-
liopolim civitatem illud aggratulantis
Isaiæ vaticinium implebatur, *commove-
buntur simulachra Ægypti à facie ejus*, (b) (b) Is. 19. vii.
novi quonam, allaudat sensus literæ in-
sinuantis, ascendentem exercituum Do-
minum super Assyriorum aciem ascen-
disse inspirando, ut commentatur Hay-
mo, & vires ministrando, quibus per-
duellis Ægypti malitia plecteretur; ut
percuteretur Ægyptus, quæ seduxerat
populum suum; verum sacratori my-
sterio in nube vir justus imprimitur, cui
deferendus in asylum DEI Filius com-
mendatur; hoc siquidem in civitatem
solis deportato, in execrando Idolorum
fano trecenta sexaginta quinque rebelli-
um angelorum simulachra pari ruinâ cor-
ruerunt; ut si dilectus ab ara Dagon ad
pedes arcæ provolvebatur, adgeniculata
pariter Idolorum congeries, præfigura-
tum arcæ Dominum provoluto in ter-
ram corpore adorârunt. Hunc premit
nubem cœlorum Dominus, qui cœlos
inclinare voluit, ut descenderet, nec mi-
ror ego portatum Joseph humeris, ut ad-
struit purpuratus Hugo, DEI Filium, In Josepho-
qui didici prædicante Augustino hunc stus post Spi-
virum Justum Divini Spiritus vehiculum ritum san-
jam ante dudum existisse; *Justus vir,* cum.
*justa femina Spiritus sanctus in amborum ju-
stitia requiescens, ambobus filium dedit*;
(i) enimvero, sicut Maria, Mater JESU (i) Serm. 63.
dicitur propter generationem, ita Joseph Pa- de divers.
ter JESU propter curam, vel dilectionem vo- c. 20.
catus est; insinuat excelsam Divini nu-
tritij dignitatem Cyrillus Jerosolymita-
nus veneror justum in exercendo justo-
rum opera, virum revereor in suppor-
tando incarnatæ Divinitatis jugo ab ado-
lescentia sua, quando juvenis cum virgi-
ne habitabat; néve quamcunque com-
munem justitiam suspiceris, aut illam,
quæ reddit unicuique, quod suum est,
opineris, declarat singularem in viro
hoc Chrysostomus, Evangelistæ præco-
nium explanans: *justum hic virtuosum in
omnibus dicit.* (l)

Hoc planè virorum est officium,
si enim vir à virtute dicitur, ille dun-
taxat virum exhibet, qui vires suas in
solis virtutum operibus expendens, &
pati fortia nititur, & operari semper,
quæ justa sunt conatur, viros alloquitur
vir secundum cor DEI DEUM operan-
tem, dum laborantem in sanctitate ac ju-
sti-

Justus Joseph
quia omnibus
virtutibus
præditus fuit

(l) in 4. c.
Matth.

sticia ad prosequendum adhortatur : *viriliter age & confortetur cor tuum, & sustine Dominum* ; (m) excitat robustum luctatorem oblatione præmij, ut minuat amaritudinem flagelli. viriliter age per charitatem, expendit moralis Hugo : est enim virilis operatio hujus, fortis mulieris primogenita, nec enim nisi magna hæc mater parturit molimina, non gignit nisi Heroum germina, cujus quisquis es filius confortato corde velat spe gaudens sustine Dominum per patientiam, est enim prima sancti amoris proprietas : *charitas patiens est* ; egit viriliter vir Justus, quem constans dilectio ad tolerantiam animavit, hæc sola grande adversitatum pondus sustentavit, hæc una portantem ad procedendum stimulavit, hæc totam hæc justam fidelis viri vitam ærumnis coronavit. Præcessit idæa imaginem, præcurrit solem lucifer. Noe vir justus atque perfectus in generationibus suis cum DEO ambulavit, (n) virum hunc Justum & sponsum virginis, DEIque nutritium præsignavit. Considerat dignissimum salvifici portitoris elogium, non à splendore generis, sed à virtutum prosapia desumptum Mediolanensis Ambrosius, & admirabili quâ pollet eloquentiâ subjungit : *non generationis nobilitate, sed justitiæ & perfectionis merito laudatur* ; (o) sic pariformiter quantumvis virginalis maritus intactæ DEI parentis conjux, sui paternitate primogeniti non valeat exaltari, meruit tamen æterni Patris vicariatús gloriâ, etsi non generans genitum, tamen in terris sine patre nutriens commendari. Adhæsit propagatori humani generis, genitori Noë, quid carneum, dum carnem genuit ; exhibuit Josephus in carne Angelum, dum virginem maritus concupiscentia non cognovit ; hinc meliori titulo ampliori que Jure vir Justus dici meruit, qui in mortali corpore exuens Adæ filium egit DEI nutritium, maternæ virginis protectorem ; quod si sacro Procli Antistitis Constantinopolitani asserto, Maria exstitit paradisus virgineus, ex quo impollutis Domini manibus efformatus est secundus Adam ; (p) non alium præ cunctis beatissimis mentibus constituit cœlestis Providentia Cherubinum, quam illum, qui fallacem, ut falleret mundi principem, desponsabatur matri Regis gloriæ, ne DEI unigenitum, sed fabri filium illusus lucifer opinaretur.

Pars III.

Quam singularem deprædicaturus prærogativam Doctor mellifluus, solum in terris magni consilij conductorem fidissimum, hanc incarnatæ sapientiæ ministrum appellat, non voluit ex Angelis magni consilij Angelus, sed Angelum in homine pro intimo sui cordis consiliario assumere, ut viri hujus intemerata & maritata simul virginitas illuderet rebel- li angelo, qui videns conjugem, nec credens virginis in virginitate socium, credidit Josephi filium, quem noverat fuisse genitum à Maria. Alludit hostis ludibrio natus ex virgine ; hoc ipsum enim fallendi principem mundi magnum fuisse consilium testatur Ambrosius : *quid ipsius Domini verba declarant cum Apostoli jubentur tacere de Christo, cum sanati prohibentur gloriari de remedio, cum dæmones præcipiuntur silere de DEI filio* ; (r) huic communicato Divinitatis consilio adhibetur sacratissimi assessor concilij, coëxecutor mysterij, promotor Sacramenti ; quâ singulari muneris eminentiâ excessit, tam virilitate operis quàm sublimitate conditionis vir virgineus perfectionem viri Justii in generationibus suis ; noverat iste aliena non quærere, illatas aliorum injurias æquanimiter tolerare, carnem illicitis à voluptatibus domare, inter perversos sanctum agere, inter nocentes innocuum perseverare ; & idèd audire potuit incomparabile consolationis alloquium : *ponam fœdus tecum* ; sed quod ponendum in vulgari dicitur, jam positum ab alijs denotatur, *surgere faciam pactum meum* ; legit Malvenda cum Hebræo : *quod aliquantum jacuisse insinuat* ; vertunt alij : *firmabo pactum meum* ; jam enim initum supponitur, quod firmatur robustius, ut arctius observetur. Novi favorem stipulati & confirmandi fœderis ad octo solum animas quorundam explanatione restringi suo ab alijs liberalius ad universos arcæ incolas extendi ; sed præplacet subtilis Cajetani & amplior & laxior sensus de miserentis Clementiæ benigna universitate sic exarantis : *stabilitum est autem, in ingressu in arcam factò, ut salvaretur per Noe genus humanum*, illi fortassis innitebatur probatissimo Interlinealis Glossæ asserto : *est autem pactum hoc de te & familia tua conservanda, ad reparationem humani generis* : poterat Divinus Conditor deletâ totius mortalitatis massâ, poterat creator omnium extincta prævari-

(q) hom. 2. sup. miss.

S. Josephi desponsando sibi Virginem fefellit mendacem angelum.

(r) lib. 2. in Luc.

Noe salvando in arca genus humanum salvator mundi factus est.

catoris Adæ contaminatâ posteritate, parentem hominum condere, & ex ejusdem genere secundam humanitatem propagare, poterat soli associare conjugem, quæ docta primæ mulieris periculo, fidelius præcipienti DEO obtemperaret, prudentius & cautius, mendaci angelo, ut fortis mulier, ut genuina mater viventium obviaret; sed maluit superna bonitas increato creatori, si licet dicere creatum substituere Salvatorem, qui dum naufragantis mundi portitor eligitur, continuandæ humanitatis salvificus conservator deputatur.

Umbram, sed sacram dixeris, figuram subsecuturæ veritatis: Noë Justitiæ fit præludium, & Salvatoris initiale vestigium, Josepho Salvatori in præambulum famulatur. Accumulaturus Pharaon Josephi præfagientis gloriam, post insignitum regalis aulæ præsidem, post oblatum byssini sormatis indumentum, post inauguratum regali annulo principem, post destinatum imperialis quadrigæ comitem, post proclamatum totius Ægypti præpositum, post lunata inclinatorum populorum genua, vertit nomen ejus & vocavit eum linguâ ægyptiacâ Salvatorem mundi, (s) infame carceris mancipium, si mundi oculis respicias compeditum, emptitius exasperati Putipharis servulus, si novercantis fortunæ conditionem attendas, abjectum terræ ludibrium, si hominum favorem præstoleris, desertum dissimulantis cœli improperium, si terrigenarum consuetoratiocinio innitaris, erigitur ad regis solium, ut confideat, potestatis regię participat imperium, ut præcipiat, Ægypti assumit gubernium, ut præsideat. Condecoraturque aureâ, ut refulgeat, regalis dexteræ ornatur annulo, ut cordis regij cancellarius secreta obsigillet. His tamen omnibus eminet titulis, præcellit dignitatibus mirabile prædicatum, non solis Ægypti limitibus constriktum, sed uno totius orbis præconio compendiatum: *Salvator mundi*; quibusnam meritis tum singulare præmium adipiscitur, quibus Heroum prodigijs nomenclaturam tam nobilem nundinabatur, quo infascinate obsequiorum illicio affectum prodigi principis aucupabatur? compendiat magnus Dalmata, assignat illustris Hieronymus adæquatam obtenti nominis rationem; interpretatur ergo sermone Ægyptio Salvator

mundi, ed quod orbem terræ imminente famis excidio liberavit; (t) Insignis meriti servitium insigni præmiatur impendio, augusti nominis munere divulgatur, præclaro sapientis consilij indicio recompensatur. Componit & opponit tamen bina utriusque Josephi munia, expendit analogica amborum obsequia, subtiliter non minus ac veraciter Doctor mellifluus: *ille frumenta servavit non sibi, sed omni populo, iste panem vivum è cœlo servandum accepit, tam sibi quam toti mundo.* (u) Verum, quam inter ambos eminentiorem præcellentiam subtrahit verecunda Clarevallis Bernardi modestia, hanc exprimit devotissima amantis Bernardini confidentia; posteaquam enim secundum in primo præfiguratum asseruit & demonstravit, Senensis seraphin subjungit evaporante velut casti amoris imperu: *sed & hic illum præcellit, quia non solum Ægyptijs panem corporalis vitæ, sed omnibus electis panem de cœlo, qui cœlestem vitam tribuit, cum multa solertia enutrivit.* (x)

Quam vellem ego, absque difficili peregrinantis eloquentiæ studio, sine vel minimo laboris ardui conamine affectuosam inamorati fratris apostrophen, illud tenerrimum illius clarissimi Proregis alloquium, nostro appropriare principi ac protectori: *pro salute vestra misit me DEUS*; (y) hoc uno Joseph Josepho est dissimilis, secundus primo, quod ille nequeat suum tam diu dissimulare patrociniū, dicam, si audeo, quod nesciat adeo suum protelare auxilium, ac iste sustinuit dissimulationem, ac iste distulit afflictis fratribus consolationem; nec ideo minorem censeas, quia secundum audis tempore; nam etiam secundus Adam primū fecit recedere, non tamen excedere primatūs dignitate; dic enim, quisquis es, qui pulsus ad ostium accessisti, quando absque veloci solamine ab hujus benignissimi Salvatoris solio recessisti? quando peregrinatus à Domino flagellante per peccatum, ad hunc fidelem servum declinasti, & absque clementiæ augurio, absque exauditionis indicio ad cor prævaricator redivisti? quando suis adgeniculatus prostrato corde pedibus improperium exploratoris audivisti? quando huic Salvatori supplicabundus reconciliari DEI Filio postulasti, commendari virginalis sponsæ favoribus anhelasti, & vacuis manibus, sine placationis pignore di-

(s) Gen. 41.

v. 45.

Joseph ob pulsatum ab orbe famis periculum in Salvator mundi vocabatur.

(t) in quest. Hebrai.

(u) hom. 2. sup. Miss.

S. Joseph v. rus mundi Salvator.

(x) Serm. 1. S. Joseph

(y) Gen. 41. p. 5.

Joseph v. ad succum dum mori nescit.

Noe inter ac-
cumulatas
exclusæ arcæ
miserias su-
stinet anno
integrali pati-
entur.

dimissus ingemisti? sed revertamur o-
cyus ad Noëmiticam salutis arcam, quam
velut solam exacerbati furoris victimam
furibunda ventorum phalanx in mari-
sante terra, in fluctuante mundo invadit,
quam minax Aquilo in valles demergit,
& Auster vehemens in montes attollit;
dilababatur jam sub intumescens nimbis
infortunata Adæ posteritas, fata-
les aquæ ipsos jam assilire orbes syderum
videbantur, quando ferali reclusus car-
cere argo-nauta, clauso à foris ostio, in-
numeris premebatur angustiis, obrue-
batur omnigenis afflictionibus & pressu-
ris; enim verò bajula totius vitæ one-
raria, quæ sub initium mensis Maji inter
tumultuosos vortices fluctuare cœperat,
non nisi ad Octobris principium in mon-
tibus Armeniæ quiescebat; quod si
insulato Philoni fidem damus, patiens
tot calamitatum portitor, per integrum
unius anni spatium innumeris hærebat in
ærumnis; nam licet siccata reflorescen-
tis terræ facies, placatum sat indicave-
rit exulcerati Vindicis furorem, exire po-
tuisset, qui tamen cœlesti ingressus fue-
rat oraculo, cœleste pariter responsum
præstolabatur de egressu, *nam justus sibi
nihil arrogat, sed totum se Divino committit
imperio*, inquit Ambrosius; cujus æru-
mosæ calamitates nec calamus exarare,
nec lingua quantumvis disertissima po-
test compendiare; admiratur Chrysosto-
mus, quomodo præ tristitia afflictus in-
cola non fuerit absorptus, cum mentem
illius subirent submersæ humanitatis
horribile exitium, terrificæ illius soli-
tudinis angustia, continuum langventis
vitæ tœdium, & universitas calamitatum.

Hærebat feras inter & belluas;
quod si eloquiò oris aurei, bruta super-
vixisse mirum est, in tanta conclusi aëris
angustia, sine consuetæ commotionis be-
neficio, qua ratione perfectus licet ge-
nitor cum generatione sic poterat super-
vivere, in tanta voragine miseriarum?
quam sustententis tolerantiam, ut com-
mendaret posteris Chronologista sacer,
mensē desinentis diluvij tempus redi-
vivæ serenitatis computat, annuntiat,
diem enumerat: *in mense secundo, septi-
mo & vigesimo die mensis arefacta est ter-
ra, ut discamus (scribit Chrysostomus)
quod prima die anni illius completio fuerit fa-
cta, quo monstraretur justis patientia; hæc
quippe roborat laborantem, confortat*

tolerantem; appellat longævam furen-
tis cataclismi, respectu patientis. Hoc
tempus mœroris non lætitiæ, ut scias ab
hac viventium domo omne solarium exu-
lisse, omne gaudium velut proscriptum
emanasse. Et hoc præcipuum idæandi
Josephi simulacrum exstitisse, qui patien-
tis DEI nutritius, compatientis sponsæ
Sponsus, utrique assimilari debuit, ut
ultima sacerrimæ hujus triadis efficere-
tur unitas, utramque terminans præ-
cedentem. Natabat in undis, hære-
bat in aquis, Jacebat sub nimbis, patien-
tissimus in adversis, immotus in pro-
cellis, firmus & integer in ærumnis, *Noe per suam
tolerantiam
in arca re-
presentat S.
Josephi pa-
tientiam in
ærumnis.*
Archithalassus Noe, illum repræsenta-
tur totius mundi Salvatorem, qui Ar-
cam salutis, in exundante tribulationum
diluvio, inter decidua gravissimarum ad-
versitatum nubifragia, ab insilientibus
constantium persecutionum assultibus li-
beravit, quando hæc Arca vitæ incor-
ruptibilis in fluctibus amari maris, in-
ter insultantes sæculi vortices ambula-
vit, quæ antea in omni terra stetit, ca-
sus nescia, quando ad irreparabilem cor-
ruentis Adæ lapsum, adeo omnis caro
corruperat viam suam, ut postea nemo
filiorum steterit, quin prius ceciderit;
itā indispensabiliter, ut etiam sanctifi-
cantis gratiæ porphyrogenitus, electus
jam præcursor Domini, quo non surre-
xit major, ideo surrexit ad præcurren-
dum, quia prius lapsus jacuit, quia pri-
us cecidit, adhuc in utero ad saltum
erigendus. *Est arca* (applaudit Ma-
riæ fidelis cliens Ernestus Archi-Episco-
pus Pragensis) est arca Noe: quia sicut
arca ab arcendo dicitur, quia arcet ma-
num & visum ab ijs, quæ custodit, itā
Maria custos fuit thesauri cœlestis, &
ad instar arcæ Noe fuit salvatio humani
generis, (2) Maria est Antonini testi-
monio: *Arca Noe, ex qua evadit diluvi-
um infernale, qui in ea permanere inveni-
tur per devotionem.* (a) *Maria est arca DEI-
fera super Cherubin in cælo locata, (b) con-
cludit Thomas Villanovanus. Impel-
lebat hæc Argonavis ab involantibus
ventis adversitatum, circumvallabatur
ab umbris calamitatum, agitabatur à
nimbis necessitatum, aggravabatur ab
undis acerbis; uno dirigentis Jose-
phi consilio per turmas & turbas iniquo-
rum deducta, uno hujus associati pro-
rectoris consortio educta, uno hujus in-
temerati conjugis gubernio conducta.*
Ja-

Maria varijs
titulis dici-
tur arca di-
recta & pro-
recta à S. Jo-
seph.

(2) in

(a) in Serm. 3.

p. tit. 31. c. 3.

(b) Serm. 3. de
Assumpt. B. V.

Jacebat in mortis lectulo sanctus Israël, stabant in morientis circuitu sicut novellæ olivarum lugentes filij, quibus dum singulis suis conformiter meritis benediceret, perveniens ad chariorem & clariorem cæteris Josephum, gementibus oculis & anhelantibus labijs in lætitiæ vocem erumpens, intonuit candidus non tam ætatis canitie, quam innocentiae candore, immaculatus olor: *benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Joseph*, (c) exoptat supplicabundus Altissimo Patriarcha, sic accrescenti filio, sic sublimato Ægypti vice-Domino benedicit, sic se benignum exhibeat periclitanti, sicut sibi dilecto electoque in Hebræorum principem Moyse apparuit in rubo, quando attonitus spectator videbat, quod rubus arderet, & non combureretur.

Ardebat rubus inconsumptus, ut præsignaretur Israël liberandus.

Comparuit ignis in rubo pugnans, cujus incendiarius vigor coerceretur, nè urens consumeret, inflammans exureret, plantula debilis ac spinosa, obsidebatur à flammis, quam cum ignis radicibus occupasset (ut loquitur Philo Judæus) ea tamen perinde remanebat illæsa, stabat intacta, ac si supernè fons delaberetur, incendium reprimens, nè adurat; pabulum ignis nutriebatur ab igne. Præfagiebatur quippe hoc præliminari prodigio, ut adstruit Theodorus: *Israëlem ab Ægyptijs inimicis atque infestatoribus haudquaquam consumendum fore*; nam DEUS fidelis suorum servorum tutor, eosdem uri sinit, sed non combustos absumi; justos affligi & cruciari dissimulat, sed opprimi & superari vetat; tentari & examinari, vexari & impugnari ad suæ protectricis omnipotentiae gloriam permittit, sed expugnari & superari, substerni & conculcari nullatenus concedit. Hac benedictione rubi antiquus dierum, sed una simul misericordiarum pater locupletabat & cumulat, non Moysen Divini legislatoris locumtenentem, & substitutum Pharaonis DEUM, sed excellentiorem suæ paternitatis Vicarium, suimet filij, si licet dicere, nutritivum tutorem ac protectorem. Quam poterat veraciter, quam alloqui rectricem omnium providentiam confidenter: *probasti cor meum, & visitasti nocte, igne me examinasti & non est inventa in me iniquitas*; (d) *tentasti me & non invenisti in me oppressionem*, legit

Arabs; justorum enim tribulatio sic corpus deprimat, ut mentem erigat, sic carnem spiritui subjugat, ut spiritus ad Dominum spirituum totis affectibus ascendat; nec enim flamma à super imposito pondere obruitur, sed sursum versus ad sui elementi patriam eluctatur. Verum non melius nec aptius hoc singulare benedicti in rubo Josephi paradoxum commentabitur, quam representans sic alloquentem, sic colloquentem cum benedicente DEO Justum Mariæ conjugem Augustinus: *non autem nox tantum, quia perturbare assolet, sed etiam ignis, quia urit, vocanda est ipsa tribulatio, quæ examinatus justus inventus sum*; (e) vix poterat directius collimare, non poterat clarius explicare patientis Josephi afflictionem geminam, utramque ambarum gravissimam, quam fugientis cum fugiente DEO calamitatem, & intuentis prægnantem, nec condemnantis, sed declinare flagitantis Sponsi amaritudinem vix alijs estò sævissimis adversitatum assultibus coæquandam; ab illa ad istum digredimur, ut à contribulante sponsa ad affligentem filium progrediamur.

S. Joseph in desponsatione sua benedicebatur benedictionibus rubi ardentis, & non comburi.

Est subtilissima, sublimissima Doctoris maximi commentantis Dalmatæ interpretatio, dum memoratam coronati Psaltis periodum sic accuratus legit Hieronymus: *conflasti me & non invenisti cogitationes meas transire os tuum*; quid enim, an non hæc gemina castissimorum sponсорum corda in unum conflabantur, cum desponsaretur Mater JESU Maria Joseph? vides scintillantem, imò flammivomentem, sed sacris ignibus, rubum spinosum ob invidentium adversitatem, virentem ob virginalis propositi puritatem: *desponsata quidem fuit Joseph*; ecce ardentes, sed cœli lampades, non tœdas terræ, Commentatur doctus Origenes, *Conflabantur non tamen in concupiscentia juncta*; obstu- in castissimipisce in pyra non conflagrantes, uruntur amoris in cœligenis ignibus, non comburuntur incendio cor- fœdis ardoribus, ardent ad lucem, ut Maria & mundo præluceant noctescenti, non æ- Josephi. stuant ad furorem, ut Adæ progeniem illuminent in thoris libidinum cœcutientem. Mater ejus mater immaculata, hoc jam obtinuit privilegium, hoc habuit præconium, dum cœpit esse filia DEI & hominis, illius si conceptam absque originali labe intuearis animam, istius si nexum cum corpore, quod hæreditario li-

(c) Dent. 33. v. 16.

(e) in Ps. 16.

(d) Ps. 16. v. 3.

berari à fomite voluit Altissimus, con-
templeris : *mater corrupta* ; quæ enim
virginitatis læsio , ubi desponsat castissi-
ma integritas , quæ ibi fecundatæ carnis
corruptio , ubi iniit Deitas , quæ fœmi-
nam nescit , cum amicissima sibi virginita-
te commercium ? *Mater intacta* suum
concludit elogium Adamantius ; nec e-
nim Virgo Mater , dum anima sua magni-
ficat DEUM in utero habitantem , ta-
ctum novit. Conflabantur in sacro ar-
dentis rubi flammicidio adolescens cum
virgine , sanctificatus cum immaculata ,
sponsus cum sponsa , Iosephus cum Ma-
ria fulgebant ab igne , flagrabant à luce ,
suis cum virescentibus folijs , inter æstus
& flammæ assecurata rubus , non mirare
incombustam , sed venerare inflammatam ;
ut enim loquitur Tuitiensis Abbas : *spi-
ritus sanctus amborum conjugalit amor* ; (f)
amantes suo conjunxit in amore , suo suc-
cendit à fervore ; ardete & lucete pru-
dentum virginum præclaræ lampades ,
jam fervet in foribus , ut æstuet in cordi-
bus , ignis examinans severæ tribulatio-
nis ; nam idè fabro lignario Maria despon-
sata erat (teste Chrysostomo) quoniam
Christus Ecclesiæ sponsus omnium salutem ho-
minum operaturus erat per lignum crucis ;
(g) à ligno egreditur ignis ; nec enim aliâ
quadrigâ vehitur amor in via , sit licet
conjugalit & simul virginalit , quàm cruce
amorem provehente , amantem evehente.

Tenebant regnum virginitatis con-
jugatæ virgines , maritabantur Reges ca-
stitatis virginei conjuges , nè nasceretur
ex passione carnis & sanguinis , qui idè
nasci voluit , ut carnis & sanguinis sol-
veret passionem ; qui enim scripserat
lapideas olim tabulas absque stylo ferreo ,
ipse matrem fecit ex Virgine , obumbran-
te Spiritu sancto , ut sinè viro fieret DEI
Genitrix ex gratia , quod esse non pote-
rat ex natura ; concepit siquidem in u-
tero , quod caro ignoravit , naturæ pos-
sibilitas nescivit , suscepit manentibus
claustris in claustro cordis divinum ad-
venam , qui ingredi voluit , egredi statuit ,
ut nullum introitus sui pateret vestigi-
um , omne prodigiosi exitus indicium
lateret ; utque suscipienti salva mane-
rent omnia , in ipso conceptu crevit casti-
tas , virginitas profecit , solidata est in-
tegritas , omnes excrevere virtutes. Ha-
bitabat ergo in Virginis utero , qui pri-
mam virginem ex viri latere futuram
matrem hominum eduxit. Agnovit ma-
Pars III.

trein Sponsus Virginis , qui Virginem
non cognovit , videt rumentem uterum ,
qui nondum factam sinè virili semine
Deiparam agnovit ; quid ageret , qui
quid ageretur nescius , intuebatur vesti-
tam materno munere , nec tamen suspe-
cti pudoris causam conatur indagare ;
turbatur facies , & mentis index ad por-
tentosum effectricis gratiæ spectaculum
obstupescens , in ipsis compatiens spon-
sæ oculis expallescit ; anguntur viscera ,
mens recogitantis concutitur , tota con-
vulsi corporis machina contremiscit , de-
clinat sapiens iudicium , suspendit opi-
nionis sententiam , nè forte innocuam
condemnaret. Vides sub deprimente
exulcerantium cogitationum nimbo flu-
ctuantem animam torqueri , afflictam
devotæ mentis innocentiam marinos in-
ter vortices agitari ? nec levem dixeris
mœrorem in tanti jactura pretij funda-
tum. Obducebatur nubibus universa
versantis animi tranquillitas , jamque
severum immodici doloris cominabatur
nubifragium , quando virginis filius ex
matris utero , etiam ante sui ortus ini-
tium illuxit in gemebundi cordis pene-
tralibus ; ut enim sol nondum ostensis
Horizonti nostro radijs , suo fulgore dis-
fitas convalles illustrat , sic lux de luce ,
priusquam exoriretur in orbe , sua velut
reclusa adhuc in testa , adèd eminus il-
luminavit Iosephum , ut retentâ dissimu-
lantis animi serenitate affligeretur , sinè
timoris pusillanimitate angustiaeretur , si-
nè anxiat cordis oppressione ; alioquin
quis vir conceptum videns conjugis , si-
nè sui notitia , non exprobraret tumo-
rem uteri , non traheret in iudicium , di-
cretum orbis iudicaret sic procedentem
non condemnaret præproperantem. E-
viscerabatur interim anxiam inquietatus
solicitudine , mille occupabatur suspirijs ;
omnigenâ inebriantium amaritudinum
congerie replebatur , turbabatur obscu-
rante dubietatis caligine , quando diri-
gente cœlesti sapientiâ , erudiente sci-
entiarum Domino statuit non accusatam
dimittere , nec famam fidelis conjugij
vindicare.

Vis sapientiozem cernere inter sa-
pientes , provida cujus sapientia excessit
hominem , accessit Angelum , decuit
principem Angelorum , attende oris au-
rei testimonium , huic viro sapienti ,
nec non pudicæ virgini appropriatum :
magis credebat castitati ejus , quàm utero e-
jus

*S. Ioseph affli-
ctus ob Virgi-
nem gravissi-
mè cruciatur.*

*Fidelis Spon-
sus plus credit
castitati Vir-
ginis , quàm
utero præg-
nanti.*

(f) in 1. c. 8.
Matth.

(g) in Matth.
Desponsatur
Maria fabro
lignario , ut
salus per li-
gnum crucis
operanda
præstetur.

jus, & plus gratiæ quàm naturæ; humano hæc fides obstat iudicio, sed convenit Divino; prægnantem sponsam vidit carnis oculus, dictavit à se intactam conscientiæ stimulus, nec tamen spiritus adulteram declaravit, addit Chrysostomus, *possibilis esse credebatur mulierem sine viro posse concipere, quàm Mariam posse peccare.* (h) Et credam exigui cruciatûs tormentum exstitisse, hoc sanctitatis sodalitio privari, hujus connubij beneficio privari, hoc pretio destitui, deserui ab hoc consortio, ab hujus conversationis commercio elongari? non credam, qui credo clarissimi Parisiensis Cancellarij, clarissimo Gersonis asserto: *Joseph sancto Spiritu svadente Mariam duxit uxorem*, qui illibatæ virgini desponsaturus intermeratam virginem columbæ assumens speciem Josephi virgæ insedit, eamque aridam revirescere faciens, in florecentem ramum convertit; illius Noëmiticæ memineris columbæ, quæ pacificati Numinis indicem allatura, florentis olivæ ramum desiderabundo attulit portitori; insedit Josephi baculo, ad instar candidissimæ turturis, DEUS charitas, ut fluctuabundas in corde justis sedet cogitationes, quibus purissima castissimi adolescentis anima à connubiali consortio abstraheretur, ad abditam à terræ finibus, ad exosam mundi oculis pudicæ virginitatis solitudinem impellebatur; Hoc tamen flante spiritu, hoc præsidente pacis principe, intonuit cum psalte regio Joseph Davidis filius: *virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt*; (i) Ps. 22. v. 4. (i) tuam dicit, dum inspicit prodigioso flore turgidam, suam sibi appropriat, sed aridam, consolabantur non quidem tunc adhuc desolatum, sed paulò post surrepto cordis deliciò, paulò post evulso mentis solatio, graviter desolandum.

Est subtilissima hujus percutientis & desolantis, hujus, si licet dicere, flagellantis & sauciantis virgæ elucidatio apud Hugonem sic explicantem: *virga dicitur Beata Virgo*; (l) néve suo carere fundamento insignem hanc allegoriam suspiceris, ad illam cœlestis sponsi reflecte quæstionem, in sacri amoris epithalamio exaratam: *quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi?* non qualis sit, vel quanta quærit, nam qualitatem ascendentis facilitas, exoneratæ virginitatis levitas demonstrat &

quantitatem ascensûs sublimitas commendat; quæ est ista? ac si dicat, subjungit Gillbertus: *non est cum illa sicut heri & nudius tertius*, quando suo associata sponso procedebat per vicos & plateas, nunc sola sublimi adeò itinere ascendit, ut sequi nequeat excedentem: ascendit per sterilis deserti avium & devium, sed fœcunda, per infœcundam, sed humillimam virginitatis viam, sed fœcundata est scandens virgula fumi, odorem vitæ, imò vitam viventem & vivificantem hæc fertilis spirat ubertas; Christum Christifera spirat, spirantis odor est odor filij sui sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus; Hæc tamen ascendens fumi virgula, ut fiat odor vitæ aspiranti & suspiranti, gementi & mœrenti sponso in vitam, affligitur & caditur à florecente virga, exoculatur pene à fumigante fumo; ascendit virgula de deserto, jam jam deferenda, jam dimittenda à deferente sponso, qui circumvallatus spinarum fascibus, nec habens irriguum superius, quo cœlum irrigans consolatur, neque admittens irriguum inferius, quo mundus alluens desolatur, suspirat anxius, singultuat afflictus, anima mea sicut terra sine aqua, quid nisi exarescat, à qua puteus aquarum viventium elongatur, quæ fluunt impetu de Libano; sed macie animo insignis anima! jam imminet complendum prælagientis Oseæ vaticinium: *adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem & siccabit venas mortis*; (m) ec-

quisnam alius, nisi vita vivificans, quæ gloriabatur jam ab initio: *ô! mors! ero mors tua?* quis alius afflabit & conflabit, spirabit & aspirabit, quàm spiritus oris nostri spirans ante faciem nostram Christus Dominus? Plangit interea percussus virgâ virginis, vir justus, ut terra hæc deserta benedicente fœcundæ DEIParentis filio fructum suum det abundantius, acerbo stillantium oculorum imbre, & exundante lachrymarum rivo fertiliter irrigatur.

Exulaturus à domo patria, ut fratrem fugeret exulceratum, profugit sollicitus supplantator, timore anxius, nè insequentem supplantationis vindicem experiatur, dolore flagellatus ob matris providæ, quàm oportebat deserere dilectionem, lassatus viator in terram sternitur, stratusque ossibus, in lapidem projecto capite devolvitur, donec mirabi-

Beatissima Virgo fuit virga flagellans Josephum.

(m) Os. 13. v. 15.

Christus est ventus exsiccat venas mortis.

(h) Imperf. hom. in Matth.

Spiritus sanctus insedit virgæ Josephi. ut declararet hac florente Sponsam Virginis.

(l) in Ps. 22. hic.

S. Joseph affi-
milatur Pa-
triarchæ Ja-
cobo in som-
no, & visione
somnia.

bili excitatus spectaculo corde ac mente vigili vidit confinem cœlis scalam, cui innixus erat Dominus, per cujus quoque gradus descendebant Angeli, ut peregrinantis advenæ descensum in Mesopotamiam & secuturum in terram Chanaan ascensum præluderent, seque in tutelares viæ comites præsentarent. Advertit latentem deliciosæ visionis circumstantiam Theodoretus, & concludit: *longè manifestius in calamitatibus cura DEI erga nos cognoscitur, quàm infelicitate.* Vide in adumbrante videntis Jacobi scena, repræsentatam mœrentis Josephi calamitatem, in toleratæ calamitatis umbra, adumbratam supernæ consolationis felicitatem, inexplicabiliangebatur sollicitudine, cruciatur incomparabili penè anxietudine, fluctuabat ambiguae resolutionis voragine, inebriabatur omnigena conglomeratarum amaritudinum plenitudine, quo declinaret nescius, quid expediret dubius, quid ageret ignarus. Hoc pendebat in ergastulo, absorptus à miserijs, demersus in ærumnis, quando fessum corpus succumbere cogebatur adversitatum ponderi, & nocturnâ provolutum requie, in lectulo doloris, disponitur ad somnum. Dum interim commiserante cœlo, compatiente solo, condolente doloris focia, in tenebris lux oritur, in somno veritas detegitur, dum lætabundus aliger jam constitutum Divinæ in terris domûs Dominum, voce dulcissima gaudenter consolatur; *Joseph fili David*, tricesimâ octavâ generatione progenitum (notante Chrysologo) coronati Vatis filium nuncupat, ut uno in Josepho tota Davidici stemmatis prosapia velat compendiata declaretur. Favet allegatæ similitudini suis indormientium adversitatibus Rabanus Commentator: *quomodo autem Angelus Joseph apparuit, demonstratur, cum dicitur in somnis, id est, quomodo Jacob scalam vidit, per imaginationem quandam cordis ostensam*; Davidis filium nominat, ut in memoriam Davidi factam sponsonem reducat, de semine suo nasciturum humani generis Redemptorem, timorem excutit cœlestis aliger, non mortis indicium in matre sponfa, sed vitæ manifestans argumentum; nec enim, quæ vitam concepit, mori meruit, nec quæ justorum omnium paritura erat Principem, à justo derelinqui.

Sic desolatum consolabatur virga,

sic virginalis puerpera virgineum conjugem, quem metuentem terruerat, quem dubitantem turbaverat, quem nescientem afflixerat, timentem erigebat, ambigentem erudiebat, ignorantem refocillabat; illud unum legentem suspendit animum, confundit nonnihil audientem, qua ratione Gabriel paranymphus & nuntius: *quod autem in ea natum est, de Spiritu sancto est*; cum tamen is ipse Spiritus Salomonis ore jam dudum prælagiverat: *Sapientia ædificavit sibi domum*; enimverò quod Sapientiæ epitheto exprimitur, Paterni intellectûs Patri, non spirato amoris ut proprium attribuitur, Verbo ut personale attributum incommunicabiliter appropriatur; sed incidens hoc dubium, resolvit subtiliter Augustinus, *factum Spiritûs sancti factum Filij DEI est propter naturæ & voluntatis unitatem.* (o) Vix inaudierat grande mysterium, quando locuturus victorias vir obediens, devicto fallacis angeli stratagemate, exurgens non quidem à lapsu, haud enim cedendo cecidit, sed à somno insinuantis Angeli mandatum celeritate angelica impleturus. Et quia primum salutis punctum à voluntatis nutu incipit, prostratus orbis jam tunc incœperat assurgere, quando Joseph statuerat præcipienti aligero obtemperare; non mea, sed Altissimodorensis Remigij hæc est sententia, exurgenti justo sic applaudentis: *per inobedientiam Adæ omnes perdit sumus, per obedientiam Joseph omnes ad pristinum statum incipimus revocari*; (p) Undè, (p) in Cat. D. quem Matthæus exurrexisse indicat, Lucas ascendentem à Galilæa de civitate Nazareth in Bethleem Judæ cum Maria desponsata sibi uxore prægnante repræsentat. Sed ecce! dum Dominus omnium dives in omnes urbem ingreditur, à suis in propria veniens, per quem facta sunt omnia, non recipitur, sed inaudita credulitate, in suburbano pecudum stabulo cogitur exulare; putas exiguum fuisse justo cordolium, qui compassivis gemitibus idololatrantem jam dudum deploraverat gentilitatem, spectare oriundum de semine fidelis Abraham populum, à sui protoparentis sanctimonia elongatum adeò, ut hunc dedignarentur recipere, cujus advenientis diem exultabundus Abraham videre flagitabat? Putas mediocrem singultuabundi cordis afflictionem exstitisse, quovis vilissimo exclusum intueri tugurio, Divinum adventum ab omni exigua mansionis vestibulo nam ab omni exigua mansionis vestibulo

(o) de qq. novi
& ver. Testa:

(p) in Cat. D.
Th: sup. c. 1.
Matth.

Obedientia
Joseph con-
demnat ino-
bedientiam
Adæ, & re-
compensat.

elongari, eundem Regem gloriæ, cui cælum sedes est, duri præsepj coarctante angustia constringi? quem noverat ad Patris dexteram confedisse, hunc in-tuetur recipientis diversorij locello e-guisse, quem adoraverat Unigenitum Pa-tris in substantia Divinitatis, quem jam cognoverat Primogenitum evasisse in su-sceptione humanitatis, eundem ab ho-minibus desertum, in medio duorum a-nimalium suspexit non sinè lachrymis collocatum.

Anima Jose-
phi in stabulo
disponitur ad
martyrium.

(q) Serm. II.

In Circumci-
sione Christi
graviter tor-
quebatur ani-
ma Josephi.

Admirabatur Altissimum jacentem velut infantulum ad belluas inclinari, & querebatur luctuosus gemitibus bel-luinum hominem, ut cadat profundius ad exultantis superbiæ fastigia exultari. Otiduano dolore cruciatur medita-bundus justus animus, ut prævio aucti do-loris incremento ad duriores cordis pla-gam disponeretur; qui enim peroran-te Damiano: *in præsepj legem Martyrij præ-ferebat*; (q) Rex Martyrum, ad illustre martyrium convulnerandam patientis Josephi animam disponebat. Conti-nuabat, in cœlestibus exultatio, inter-ris pacificatio, sed apud inferos consternatio, jacebat inter pannorum vincula pax nostra, inter abundantes gemebat la-chrymas, quibus insaniente vanitatis in-solentia exultantes Adæ filios ad colla-chrymandum provocabat, quando post tolerata plangentis infantia præludia complevit DEUS die septimo opus suum, & requiescens, octavum ab arduo san-gvisflui laboris exordio inchoaturus. Et forsan ideò neglecta natione gentium ex Hebræis carnem decrevit assumere ina-moratus, & ab ardore nimio exæstuans Divina charitas, ut citius liceret vulne-rari, maturius concederetur cruentari. Innocuo & impolluto cauterium latro-nis infigitur, à peccatoribus segregatus peccati stigmate insignitur, & excelsior cœlis factus inter contaminatos Adæ fi-lios in terris computatur; egreditur fluvius ad irrigandam universam terræ superficiem, erumpit scaturigo sacerri-mi sanguinis, pretiosis flentis infantia lachrymis salubriter commixta; & cre-dam siccis spectasse oculis cruentum hoc-ce spectaculum, sinè feroci doloris inti-mi violentia Josephum assistisse? Inhæsit justus visceribus dolorosa compassio: nec oblivisci potuit, quod fortis ut mors dilectio ferventibus præcordijs inaravit. Videbat, quod angelorum Dominus hoc

legis punitivæ signaculo factus sit oppro-brium hominum, quando comparuit in-geniti Patris unigenitus veluti reus rei parentis filius. Recogitabat in amari-tudine animæ suæ lancinati necessita-tem, sustinentis voluntatem, vulneratæ carnis infirmitatem, immanissimi dolo-ris acerbiter, quod si Cassiodoro fi-dem dante: *vera amicitia in omnibus a-mici necessitatibus adest compassionem & to-lerantiam quadrans.* (r)

(r) lib. de

Quis fuerit compatientis Josephi census, quam lachrymarum intempe-riem excitaverit in corde justus, amor probat, testatur parentis substituti pri-vilegium, Divini vicariatûs ministerium, æstuantissimæ dilectionis argumentum. Interea furit zelotypa ambitiosi Herodis insania, & glorioso illustratorum Mago-rum stratagemate delusa, gemit ut co-lumba surrepto turture, rugit ut leæna ablata sobole, furit ut tygris à catulo derelicta. Tremement æmulaturus bel-luam, quæ feriente spiculo sauciata, ob-vium quémque licet innocuum via-torem velut sui vulneris Authorem di-scerpit, imbelles pullos invadit, ut consecrandum parvulo exercituum Domino, parvulorum militum aci-em victricibus stolis adonet. Truci-datur sacerrima cohors, ut innocentia morientium coronentur, priusquam bel-ligerare adversus malitiam doceantur. Adipiscitur triumphantium gloriam e-nervis infantia, dum patiando crudelis ferocia eluditur, tyrannica barbaries in-nocuo sanguine suffocatur. Oculata adversus callidam terrenæ potestatis a-stutiam invigilantis cœli Providentia, aligerum expedit nuntium, non ut re-bellem trucidet adversarium, non ut tur-batam plectat metropolim, sed ut Jose-phum moneat, fugam præcipiat, curam Matris & Filij Nutritio & conjugii com-mittat. Cœlestis nutritius dormientem excitat, excitatum animat, non ire, sed fugere commendat, quasi aut persequen-tem metueret hominem DEUS homo, quasi dum terra parat cœlo prælium, ti-merent cœlestes, dum animatus pulvis erigitur, cœlestis exanimaretur militia, quasi non foret ille superstes Angelus He-rodii opponendus, qui temulenti Senna-charib furentem exercitum contrivit, & centum octoginta duo militum millia u-nius noctis spatio interfecit. Ægyptus pro asylo decernitur, deferendum He-bræis

Sapientia Di-vina eludit a-stutiam He-rodis.

bræ gentis consortium injungitur, peregrinum idolatrarum commercium præscribitur, & sanctus Israël ad fana dæmonum, ad impiorum profana territoria obligatur; à Sanctis ad sacrilegos justus festinare compellitur, intemeratæ Virginis verecundia belluarum oculis aspicienda objicitur, enervis Divini pusionis infantia confœderato inimicorum agmini exponitur, periculosi itineris melestia negligitur, omnis morarum interjectio abruptitur, uno fugæ imperio consulendi tempus abruptitur, providendi ansa rescinditur, curruum equorumque commoditas interdicitur, sola morari nescia celeritas injungitur, nulla societatis tutela indulgetur.

Gravis ærumma fuit Iosepho fuga in Ægyptum.

O si liceret cernere anxiam justi animam: parere cupidam nuntiantis cœli imperio, sed mille circumvallatam periculis, nec totidem, sed pluribus sollicitæ mentis anfractibus expositam, compatiens infantis teneritudini ad sustinenda prolixioris viæ incommoda, condolentem virginali patientiæ afflictæ conjugis, quam immanissima coronatæ tyrannidis astutia percellebat, supremæ crudelitatis malitia cruciabat, sanguiflua exanimandorum parvulorum tragœdia terrebat, sed super omnia conceptum adversus innocentissimum DEI Filium ferale odium affligebat. Singultuabat antea psallens cum psalte regio regalis justæ anima: *Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & Liberator meus*; (t) firmat adversus adversitatum flumina, nè exundantia improvidum obruant viatorem; excipit proscriptum à mundo, ut habeat, quò fugitivus confugiat, & istum deferens, urbem refugij acquirat; liberat periclitantem, nè circumseptus hostili agmine succumbat assilientium futuri. Sed nunc fugiente refugio, quo fas erit respicere declinante velut firmamento, quis vacillantem roborabit, quis titubantem sustentabit, quis trepidantem confortabit? dum liberator migrat in dissitam Ægypti regionem, quod munimentum extorris innocentie, quod erit obsecro asylum pietatis ab urbe regia, à furente Solyma velut eliminatæ. Hæc forsitan recogitabat justæ prudentia, non ut resistat cœlo fugam præcipienti, sed ut neglectis tot rationibus, dimissis tot argumentorum objectionibus, spretis tot quæstionibus eò felicius, quò simpliciùs, eò plenius, quò citius

Pars III.

obediret. Processit quantumvis patienti DEO amarissimis gemitibus compatiens, dolenti sponsæ amaris condolens affectibus, à suis ad alienos transire festinabat, & relinquendo omnia, prævi-
um DEI Filium sequi præproperabat. Hoc primum fugientis JESU fuit exilium, hoc primum Magistri Veritatis documentum, hoc primum primi pedissequi primumque discipulo exemplum ac pedissequium, ut fugiente DEO non renuat fugere profligatus homo: *ut fugiente Domino fugere indignum non putet servus*; (t) inquit Chrysologus.

Quid passa sit sollicita egentis nutritij anima, in gente moribus barbara, in loco à fide devio, sic lector meditabundus recogita, & obvias ubique miseriorum larvas, necessitatum copias, pavorum umbras, adversitatum machinas expende. Ego interim ad amarissimam dolorum scenam, ad coacervatarum calamitatum aram, ad flebilem colluctabundæ mentis arenariam transfiliens, sublimes Heroicarum virtutum eminentias convertar, revertente pariter provido Divini pusionis bajulo, non absque terrifico novæ crudelitatis periculo; nam licet justissimo vindicantis Justitiæ supplicio extincta fuisset coronati latronis crudelitas, quo evomente furem animam in sinum tartari occisi sunt omnes majores (teste Chrysostomo) qui in custodia tenebantur, infames consiliarij, qui occidendam mundi vitam svaferant, & animam pueri quærebant, succedebat tamen crudelis hæres, regalisque gubernij ambitiosus usurpator, barbari parentis arrogans filius ex immani samaritide progenitus Archelaus; & quamvis supernus aliger in terram Israël regrediendum intimaret, reticuit tamen determinatum regionis locum, reversus in Nazareth proficiscitur, ubi lateret securius quàm Solymæ, quæ incolæ perversitatis erat patria, sentina confluentium iniquitatum. Subtractus oculatæ insidiantium sicariorum tyrannidi, operari prosequitur salutem in medio terræ Salvator mundi, donec anno ætatis suæ duodecimo conjuncturus ætatis incremento augmentum sapientiæ, non quasi hanc nondum habitam suscipere, in quo habitabat omnis plenitudo Divinitatis, sed ut absconditam hætenus, ad illuminationem gentium faceret radiare. Præluserat

Christus fugiens suos pudeat discipulos interdum fugere.

(t) Serm: 151.

Proceres, qui svaferunt necem infantum pereunte Herodæ perierunt.

5. P

jam

JESUS duodennis præfigurabat collegium Apostolicum.

jam tunc ludens in orbe terrarum Providentia in duodenni Magistro Veritatis, ut commentatur Venerabilis Beda, erigendum duodecim Apostolorum Collegium, quorum laborioso, sed gloriosiori munere humanata Divinitas erat per orbem evulganda. Benè optimè! nec enim lignum vitæ nisi fructus duodecim afferre debuit, quibus langventis mundi famem refocillaret. Et quia Hebræa religio non solum suis solemnitatibus mensuram temporis, sed etiam loci circumstantiam assignabat, obedientissimi conjuges Hierosolymam præterire non præsumebant. Comitabatur peregrinantes viator DEUS homo, ad humanæ humilitatis indicium, oblaturus Patri sacrificia & orationis suæ efficaciam reconciliaturus peccatoribus, ut suis à reatibus absolvatur; expletâ tandem septem dierum solemnitate, qui celebrandæ Azymorum impendebantur festivitati, beati conjuges revertuntur, sed JESUS remanet, ut suam adumbrans generationis æternæ originem, Patrem se habere in cælis indicaret. Perditur JESUS in urbe Solyma, lætissimæ solemnitatis tempore, qui inter abditas Ægypti sylvas, inter ærumnosas calamitatum specus nunquam amissus legitur vel ad horam; ut scias, facilius inter gaudiorum tripudia quam inter adversitatum fastidia recedentem latere Salvatorem.

Præcepturus postliminiò & patrem deferendum, & Matrem ab Evangelico Christi pedissequo dimittendam, suo prius adimplet opere, quod erat sermone consulturus. Itinerantur interim Josephus & Maria, ille virorum associatus cœtui, ista mulierum consortio aggregata; opinabatur ille Matris solatio solantem filium vacare, arbitrabatur illa eundem adolescentum agmini adherentem, nutritij colloquio delectari. Sed ecce! elongatam Divini solis faciem vespèr indicat, dum explorantes advenæ suis substractum amplexibus Divinum puerum advertunt. Hæret mater, stupet pater, illa mœret, iste dolet, ambo quærunt, & quamvis tenerius maternæ dilectionis violentia superabundaverit, cruciabatur tamen acerbissimo vir justus cordolio,angebatur meticulofo dubij eventus stimulo, & licet nullam coelesti puero timeret inediam, cui ministraturos sciverat Angelos, subtra-

ctum tamen unicum in terris Materni cordis gaudium, avulsum suæ mentis solatium, afflicta æquanimirate deplorabat. Quòd si inamoratus Abraham auditò capti Loth filij fratris sui periculo, *Abraham desiderio liberandi nepotis, belli periculum amplectitur.* neglectâ consiliorum morâ cum expeditis adolescentibus trecentis decem & octo ad luctam processit, ad confictum deproperavit, sic amans nepotem (notante & deprædicante Ambrosio) ut pro eo nec belli declinaret periculum; quo putas exarserit ardore ad occurrendum, quo desiderij exæstuantis fervore ad protegendum, sanctissimo Clienti suo solers nutritus? quos coelestis militiæ principes lustrasset in aciem, in præfixam ordinatricis Providentiæ venerari prælegisset dispositionem. Adorabat sacerrimum Patris misericordiarum beneplacitum, qui suum ab inamoratæ parentibus segregans filium, ad erudiendorum adolescentum felix auspici-um, ad tractandum aliquod humanæ salutis negotium destinabat; suas proinde in sacram suæ affectionis victimam litabat querimonias, suas fundebat lachrymas, sui mœroris immolans victimam, & triduanum exulcerati cordis martyrium, ipsimet filio, quem esse DEUM firmissimè crediderat, amanter consecrabat. Quàm vellem ego inconsolabilem lugentis Jacobi animam plangentis Josephi animæ, in summi doloris vehementia comparare; ut enim ille in mortui sortem filij cadere, ad limbi infernum descendere, cum vita sua præsentem luctum claudere anhelus exoptabat, sic iste omnes patientis JESU molestias sustinere, universas sinistri cujuscunque eventus amaritudines tolerare, necessitatem quamlibet pro illo experiri flagitabat.

Sed quamvis jam dudum ingenti Parentis Unigenitus venundatus fuerit in servum, quando videlicet ancillam Domini elegerat in Matrem, nondum tamen tunicâ exutus polymitâ, in cyster-*Christus moriens tunicâ polymitâ velut alter Joseph exiit* nam veterem dejectus est, sed erat deji-ciendus, sed erat exuendus; ut enim sermocinatur Augustinus: *Joseph exspoliaverunt fratres sui tunicâ polymitâ & talaribus, quando Iudæi Christum per mortem crucis exspoliavere tunicâ corporali;* post quod sacerrimæ carnis spoli-um in lacum vacuum mittere debuit, quando exanimatum corpus in monumento vacuo oportuit sepeliri. Nec tamen parcioribus sor-

S. Ioseph est
cor Christi
secundum,
quia vir se-
cundum cor
DEI.

fortem suam sanctissimus æterni Patris Vicarius in Filij amissione deplorabat, nec mitiori gemitu plagam immedicabilem lugebat, renuens consolationem aliam experiri, lassatus cujus animus in pœnis deficientis animæ fatiscens tabescebat. His ac similibus ærumnarum angustijs, quarum continuata vicissitudine, Altissimus amicissimum sibi Iosephū exercuit, conterebatur prolixioris vitæ series, hoc tamen cum ardui laboris fœnore, ut quo cruciabatur diriùs, quò torquebatur severiùs, eò Divinitati appropinquaret proximiùs, eò intimiùs patiens afflicti Patris pietas, in patientis Filij sanctimoniam transformaretur. Nec enim iusti Divinæ bonitatis participium leviori nundinantur pretio, quàm tribulationis; per saltum nemo ad contubernium Divinitatis permittitur, per crucis viam, ut crucifixi Salvatoris irruat amplexibus, itineretur, est necesse; quantumvis enim mors obentis nutritij, morientis Filij obitum præcesserit, crucifigendo tamen conformabatur Filio; ut enim Blessensis adstruit: *tribulatio est iusti artifex, in eo sculpsit imaginem Christi JESU.*

Coarctat Doctor mellifluus ingentis tomi breve compendium, abbreviatam prolixioris sanctimonie panegyrim, una, cujus parœmia in terminalem patientis iusti clausulam, in acceleratum præsentis enchyridij epilogum famulatur: *prorsus Filium David, non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed devotione, quem tanquam alterum David Dominus invenit secundum cor suum.* (u) Quam sublimissimi nominis etymologiam peniti us explorans moralis Papa, cuinam illustris titulus aptiori competat privilegio, subtiliter declarat: *poteſt intelligi vir pro fortitudine, secundum cor DEI pro interna charitate.* (x) Quæ olim proverbialis Salamonis sæculo mulierem fortem post coronati Davidis sæculum investigatrix Sapientia invenire flagitavit, & præcedenti sub regimine virum juxta cor suum requisivit, utrumque feliciori auspicio ad sæculorum vesperam adinvenit; fortem videlicet mulierem in Maria, quæ fortis contra omne genus peccati per pa-

tientiam, apud doctissimum Idiotam describitur: *quia adversa omnia æquanimiter sustinuit;* (y) fortem & justum virum in Iosepho, qui integros ærumnarum orbes suis in humeris fortiter sustentavit. Bina amantis JESU corda legitimè compellaveris; si enim illustris Christifera (Alberto magno fidem dante) est cor, ex quo particula corporis Christi sumpta est, & super carbones imposita, id est, fidelibus accensis amoris igne donata. (z) Iosephus secundi cordis vicem obtinuit, secundum numero cor DEI exstitit, de quo Senensis Seraphim adstruere non dubitavit: *credo, quod sanctissima Virgo totum thesaurum cordis sui, quem Ioseph recipere poterat, ei liberalissime exhibebat;* (a) nec alium, nec minorem à Divini Verbi thesauro suspicare, quem virginali utero recludebat, velut Gazophylacium thesauri, quo sumus de cruenti prædonis servitio comparati, ut attestatur Damianus; (b) hunc obumbrante sancto Spiritu obtinuit, quando (Bernardo proferente) *Crucifixa Crucifixum concepit:* Hunc postea thesaurum cordis sui, Virginali sponso & conjugii castis effusum visceribus tenendum obrulit, possidendum præsentavit, ut & ille factus vir secundum cor DEI, Christo configeretur in cruce. Quæsit, non quasi suis latentem oculis scrutatrix cordium Sapientia, sed mundo penitus absconditum virum justum, justorum Principem, & Ducem principum; & si adstruenti Metaphraſti fidimus: *inventus est Ioseph, qualem quærebat ratio;* in tribulationibus fortem, in adversitatibus mitem, in perfectionibus suavem, in desolationibus dulcem, in nocte serenum, in umbris occultum, in plagis illæsum, in pœnis jucundum. Hunc planè quæsit Dominus sibi virum, sibi viventem, non mundo, sibi patientem non carni, sibi confixum in mente, sibi crucifixum in corde, sibi coherentem in cruce. Vir Justus & fortis, quem amor sed ærumnosus virum delineavit à viro dolorum, ut effigiretur secundum cor DEI, ad primam formam, ad Sponsæ normam, ad plenitudinem JESU dolentis, & regulam Mariæ condolentis.

(y) Pant. 14.
Cant. emp.
7. de B.V.

(z) Serm. 21.
de Euchar.

(a) tom. 3.
serm. de S.
Ioseph.

(b) Serm. 2. de
Nat. B.V.

(c) Serm. 2. de
confessu
Virg.

S. Ioseph Christi
confixus est
cruci.

(u) S. Bernar:
serm. 2. Sup.
missus.

(x) Greg. in
Reg. lib. 5.
c. 3.

Versus
XXVIII.

J O D.
Sedebit solitarius, & tacebit, quia levavit
super se,

Versus
XXIX.

J O D.
Ponet in pulvere os suum, si for-
tè sit spes.

Versus
XXX.

J O D.
Dabit percutienti se maxillam, saturabi-
tur opprobrijs.

Sensus Literæ.

*Facta sibi re-
velatione de
interitu Soly-
mæ proster-
nitur Jeremias
corpore in
pulverem.*

JOd litera, geminâ interpretatione geminam significationem nanciscitur, dum & *principium* vertitur, & *desolatio* explanatur; utrumque tamen in uno connectitur: nam desolatio principium humilitatis esse comprobatur; hæc enim in sessione solitarij exprimitur: dum enim homo se ipsum dijudicans, sedem judicis occupat, quàm justum sit, quod patitur, confessione propria velut judiciali sententiâ manifestat. Dum ergo gemebundus Vates Solymæ transgressionis iniquitatem examinat, dum desolandam ob continuationem præteritorum scelerum considerat, non ultra stare, quod protegentis est, ad perfidæ gentis solatium deliberat, sed considerare ad judicandam prævaricantis populi iniquitatem se inclinat. Insinuabat hanc desideratam sedendi copiam judicum principi, idem supplicabundus Jeremias, qui singulari præconio ab Onia summo sacerdote, amator fratrum & populi Israël commendabatur: *solus sedebam, quoniam comminatione replesti me*; (a) legit Chaldæus, *separatus sedebam, quia prophetiâ maledictionis implesti me*; coactus prælagire ambitiosæ gentis, scdisfragi Israël interitum, segregari à tripudijs, alienari voluit à ludantium oblectamentis, sedere solus ob violentiam doloris præelegit: *quia revelata est Jeremiæ destructio civitatis & templi definitive*; subjungit adæquatam merentis animi prostratique in terram corporis Lyranus rarionem, abominabatur levitatem Hebrææ vanitatis, suis con-

civibus tunc usitatam, utque abusûs veniam ab exulcerato vindice implorare auspicaretur, ad sedendum sese in terram abjicit, humilitatis exordium à principio desolationis incipit, congregationem ridentium & explodentium, quam semper declinaverat, hoc ipsâ abjecti corporis figura flebiliter redarguit, & condemnat. In solitudine sedentis vilipensionis contemptum discite, quo comminantem, quo commonentem, quo fulminantem, quo intimantem effrenis populus deridebat; hinc suum dolorem incurabili plagæ gemebundus æquiparat, ad instar vulneris chironij, quod cum obductum exterius cernitur, interiùs periculosioris gangrenæ horrenda putredine pejoratur.

Sedebat solus, à concilio vanitatis, à tumultu vanorum operum abstinens, inanium affectuum insolentiam deferens; nihil enim tam damnosum bonis moribus reputabat cordubensis Philosophus, quàm in spectaculis residere, quàm larvis vanitatum assidere, quàm inter petulantes histrionum turmas confidere; recedit abinde sapiens, & fugit quantum potest, declinat multitudinem, ipsam sibi suspectam reddit paucitatem: quin imò vix uni sæpè associari flagitat, sed unum reputat pro populo, æquâ vitans interdum solitudine unum ac multitudinem, felix cujus non sufficit solitudini unus, sed tantum solus vult humi residere. Erat illustris Dalma-ta, fuerat Doctor maximus, qui suam in-

(a) Jerem. 15.
v. 17.

*Seder solus
quia pesti-
mum est
lis associ-*

invitans Eustochium, ad inviolabile virginitatis asyllum, ad antrum remotæ solitudinis, eidem exarante calamo calamitatem humanæ conversationis delineabat: *nolo videri frequenter, rarus sit tibi egressus in publicum*; utque genuinam stricti recessus rationem prudenti persvadeat virgini, adjungit: *zelotypus est JESUS, non vult ab alijs videri faciem suam*; hanc illi, sed soli videndam exhibe, ut & tibi ostendat faciem tuam, & salvus sis secessicola in solitudine, qui humanæ conversationis expertus discrimina, salvari diffidis cum multitudine, gnarus optimè, quod pauci sint electi; intus non extra cominoratur Salvator hominum, quia Dominus in templo sancto suo, quod est omnis fidelis anima, quæ vulgi pertæsa, exosum detestatur consortium multitudinis, sed magis eligit fieri sicut passer solitarius in recto. Velut ille, non velut alius, cuius dicebatur animæ (loquente verbo) verbum salutis interiùs transmigrare in montem contemplativæ solitudinis sicut passer; levis per temporalium abjectionem, velox per sanctorum desideriorum intensam accelerationem, modicus per humilitatem, cautus per sollicitam emergentium eventuum investigationem; his non obstantibus excelsæ sublimitatis qualitatibus, jubetur transmigrare, quia jam peccatores intenderunt arcum suum, ut te quantumvis corde rectum paratis jam in pharetra sagittis, occultis lenociniorum blanditijs, absconditis illiciorum jaculis sagittent & configant; sede proinde solitarius, ut leveris supra te, aspirando sursum ad cœlestia, repudiando & despiciendo terrestria; sede in solitudine, ut leves super te jugum Domini, quia svave est, & onus ejus impone humero tuo, quia leve est; quod si tuorum humerorum unus supportando non suffecerit, suum adjunget ille DEUS fortis & patiens, qui tribus digitis appendit orbem terræ, nec commovetur.

Hoc jugo oneratus, hoc inclinans, non ponet in cœlum os suum, insultans oneranti, repugnans imponenti, fidelis anima, sed devolutum in pulverem, verebitur aliam articulare vocem, ab ea singultuantis Abraham: *loquar ad Dominum meum, cum sim cinis & pulvis*; (b) legunt septuaginta Commentatores: *ego autem sum terra & cinis*; vis

Pars III.

nōsse temporis circumstantiam, vis scire sitūs, aut situari corporis conditionem? quandonam hoc idiomate loqui cœperit, quo circumscriptus loco se ita viliter æquiparaverit tunc planè, quando levavit se solitarius supra se; non ambientis arrogantia elatione, sed confidentis animi submissione; qui nec sedebat, sed præambuli, aut Angeli, aut Angelorum Domini pedissequus solus cum solo conferebat; & nè in exurenda Pentapoli justus cum impio pereat, humiliter supplicabat; notat orantis præviam dispositionem Rupertus Abbas, & elucidaturus ambiguum deprecantis sensum, exponit, *ipsa orationis qualitate clarum est, quia videlicet in oratione, non suam, sed DEI gloriam intendebat*; (c) stabat in solitudine, sed nè stans caderet, non extra Dominum, sed coram Domino, illum confundens rebellem servum, qui collocatus ante thronum, primus inter supremos Principes sedere flagitabat in lateribus Aquilonis, intuetur subtiliùs conversam stantis faciem, defixum facie oculum Hierosolymitanus Antistes Cyrillus: *cum ad DEUM respexit Abraham, tum inquit ingenuè confitens: ego sum terra & cinis*; (d) respiciente oculo os loquitur, ut videat, quid loquatur; nè cæca ratio ori inspiret verbum malitiæ, præmittitur aspectus veri luminis, quod illustrata verbum salutis conficit inspirans ori, ut proferat, quod Dominus censorem agens, approbavit.

Sed cur post terram cinerem adjicit? cur non in solo sordescens terræ pulvere subsistit? quid pulveri cum cinere, quid terræ quisquilijs cum favillantis flammæ sordibus est commune? respondet subtiliter commemoratus Præsul: *non dixit terram, & tacuit, nè se ipsum magnum elementum terram appellare videretur, sed addidit cinerem se esse, ut vilitatem & imbecillitatem suam ostenderet. solum se terram nuncupat, quæ elementum magnum est, sed & cinerem.*

Adjungam ego, præmissâ tamen tantæ Archimandritæ veniâ, suam sub cinere conservat ignis flammam, nè flante aurâ ad frigescentem Aquilonis halitum evanescat; sic pariformiter suam, quæ æstuabat erga perichlitantium peccatorum animas memoratus Pater multarum gentium, hoc vili cinere contexit charitatem; ut enim Mediolanensis Ambrosius docet: *humilitas, quæ sit in conspectu DEI, nutrit amorem DEI, pabulum est Divini amoris humilitas, quod quis se minuit, se de-*

s. Q

je-

(e) in cap. 9.
Apoc. v. 8.

jicit, ed magis accendit charitatis in habitantis flammis. (e) Prostrato semel ore in pulverem loqui est difficilior, estque facilius tacere; nec peregrinum accidet sic provoluto, sic sub operiente pulveris cumulo, percutienti se maxillam indulgere; pulverulenta facies nescit ad percutientis ictum verecundari, neque reciproca vicissitudine talionis poenam comminari; ut humus pulvere, ut terra operiri non erubescit fuligine, sic solitarius levatus supra se, sustollente contemplationis ministerio, non horret conteri, cur percuti exhorrescat? Non refugit toto flagellari corpore, cur timeat maxillam verberari? Hæc sunt

consuetæ cælestis Sapientiæ theorematæ, quæ non dicuntur dissolutis mentibus in aulis & foris urbium, sed illi tantum discenda proponuntur, huic solum propugnanda publicæ in tota universi orbis orbita committuntur cui dicitur ab alloquente à colloquente Magistro Veritatis: *ducam eum in solitudinem, & loquar ad cor ejus*; (f) hoc primum universi thesauri fundamentum, *omne quod tibi applicitum fuerit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habebis*; (g) nec time defectum auditoris in deserto, ubi non refragantur angeli doctis & facientis eremicolæ fieri auditores. (f) Os. 2. v. 1. Solitudo est locus audientie DEI. (g) Eccli. 2. v. 4.

Versus
XXVIII.

J O D.
Sedebit solitarius, & tacebit, quia levavit super se.

Sermo Vigessimus Octavus.

Beatus solitarius, dum Angelis & DEO familiaris conjungitur, in omni tribulationum jugo facilius supportando adjuvatur.

DEducit ergo, qui Via est & Veritas, amantem animam in solitudinem, quia fortis ut mors dilectio, non horret rubos & dumos, non timet angues & feras, non fugit specus & umbras, meticulosa siquidem languentis animi teneritudo, effœminata tremuli cordis sollicitudo, mollis indumentorum sollicitatio, inepta est hispidis eremi arboretis, in Regum domibus hospitatur, ab antris & speluncis profligatur. Magnus Thesbites, qui paradisi innocuis delicijs meruit enutrir, sanctissimus indigni licet filij protoparens Elias, pane doloris pastus, & aquam bibens de cisterna sua, profluvium lachrymarum, ob immanissimam furibundæ Jezebalis barbariem, confugit ad commune regalis curiæ asyllum. Exosa siquidem horrentis deserti solitudo, nec audet ad urbium confinia procedere, nè dicam aulas principum intrare, unde tutissimum exultantis innocentie habetur receptaculum, non Adæ, sed solis DEI filijs pervium, mundi cultoribus penitus inaccessum.

Priusquam tamen providus viator in desertum viam unius diei pergeret, dimisit in Bersabee Juda puerum suum; (a) quod si communi commentatorum sensu, *Juda confessio* vertitur, & Bersabee nomine *satiæ putens* declaratur, non miror ego virgineum Prophetam, ut terrigenæ voluptatis plangeret turpitudinem, tam copiosum fuisse fluvium lachrymarum, quo aut submergeret, aut lavaret lasciviæ luxuriæ abominationes. Fugit in Jezebele, quæ *carnis concupiscentia dicitur*, universum mundanæ contaminationis inquinamentum, rectè fugit Elias in Bersabee Juda, quia *spiritus fornicationis per confessionem & fluvium lachrymarum effugatur*, explanat moralis Hugo; cur autem societatem pueri execratur? an forte, quia in hoc sacro sacri horroris vestibulo, in hoc vicino cælestis Solymæ confinio, in hoc excelso beatæ visionis suburbio, nemo debet loqui ut parvulus, sed virum agere, ea, quæ sunt parvuli, deponere, & fortem animum in hac magnanimarum mentium arenaria exhibere? *dimisso puero securè jam pergatur in solitudinem.*

A solitudine
fugatur omnis
lascivia.

Sanctus P
pheta Eli
itatus ad
sertum
mittit pu
puerilis
fragilitas
scit incol
desertum.

(b) in Cat. Allegor. Tillma: rudinem, allegorizat insigniter Adamus de Marinis: puer enim squalorem eremi, laborem itineris tolerare nequiret; (b) excidit tenelli pusionis vires, grandis, quæ restat via, nè forsan hoc fatifcente, nè hoc simul præpediente exulans transfuga prohibeatur pertingere usque ad montem DEI Horeb; fugis tumultum sæculi, & quæris abstractionem animi, qui pergis in desertum; utrumque generosum exigit spiritum, juratum carnis adversarium, perennem domandi corporis inimicum, nè destitutus duce aut comite, à via in devium aberres, viam unius diei necessè est apprehendere, ab illa neque ad dexteram deflectere, nec declinare ad sinistram; *via unius diei est gratia DEI, quæ ducit ad solitudinem*, interpretatur commemoratus Hugo; huic soli congruit ad reliquas nonaginta novem oves in deserto, centesimam adducere, Angelorum familiari consortio Adæ filium in ipso adhuc suæ mortalitatis stadio, aggregare.

(c) hom. 10. in Luc. Et forsan ille futurus ante faciem Domini præcursor Angelus, ad sacrum latentis deserti antrum, è matris utero suis collimabat saltibus, cui viam ostensus Zacharias Pater, cum sanctificatione, tanquam cum Propheta Altissimi amanter colloquens, solemne Benedictus suum intonuit Domino DEO Israël: *quia sciebat eum* (Origene Commentatore) *post paululum in eremo moraturum*; (c) ubi suprema præcellæ sanctitatis addiscere decernebatur paradigmatum, ubi pendens, non à materno terræ nutricis ubere, sed à lactantis Sapientiæ Divino latice sanctorum scientiam plena amystide hauriebat; nec est, quod ætatis teneritudinem ineptam solitudini consideres in Joanne; ubi enim vita immaculata ætatis supplere cernitur senectutem, ubi virtus immensa sub infanti corpore delitescit, ubi sensus canescit, & sanctitas crescit ad mensuram plenitudinis Christi, ibi venerabilem reverere senectutem, non numero annorum computatam, sed lustris consumatorum operum absolutam. Magistra solitudo adolescentes erudiendos diligit, centum annorum pueros, ut monstra sæculi à ludæ suæ scientiæ excludit; nec ambit auditorum copiam, paucis contenta, quibus conatur inferere frequentiam meritorum; scripserat olim suo in paucis familiari discipulo angustus Præceptor infortunati Cæsaris, ille illustris Seneca:

non invenio, cum quo te malim esse, quam tecum; (d) quod legens ego, rubore *(d) Epist. 10.* verecundor, & meæ mihi conscius insipientiæ, singultuo gembundus: *erubescit Sidon, ait mare*; (e) utque causam *(e) Is. 23. v. 4.* scias, audi quare; legit enim hoc improperium Chaldaus: *confusi sydonij, quia dixit occidentalis, qui habitat in fortitudine maris*; verecundare Christiane mundicola! confundere torpens monache! occidentalem virum respice, cui sol justitiæ nondum illuxerat, audi tempestuosi maris victimam, mundi tumultuantis incolam, à mundo, mente & animo peregrinantem, clarissimum se exhibet Christianæ solitudinis professorem; tu saltem age discipulum, fidelem exhibe sublimis magisterij auditorem; quod docet didicit, quod persuadere nititur, longo annorum spatio conatus est explere. Scivit sapientior plurimis, scivit insignis Philosophus discernere, inter messem hujus amari fluminis, hujus impetuosi maris, & inter fruges ejus, inter fluentes sæculi divitias & mundi voluptates; hinc deferens utrasque, admovit animum latenti mentis solitudini, qui suam verabatur conditione, fortassis & vocatione, antra deserti abditus inhabitare. Multum illa profecit anima, quæ multitudinem deferens, sibi soli vacare statuit; quot enim declinat mundicolas, tot calcit victimas vanitatis, qui conculcantis substrati calcaneo calcantem erigunt, erecto fastigium construunt, quo eminens in sanctitatis altitudine defixis intuentium terrigenarum oculis præfulgeat ad exemplum.

Luber ad sanctiora veritatis oracula reflectere, & quidnam spiritus dicat Ecclesijs, auscultare. Post sanctificatas prodigiosi Jordanis undas ducitur dilectus æterni Patris filius à spiritu in desertum, *ut Adam illum*, Commentatore Ambrosio: *de exilio liberaret*. Declarabatur in numerosa concurrentis populi præsentia, non quidem angelo promulgante, sed voce Patris dilectus DEI Filius, & mox segregatus à turba, ad interiora deserti properat, ut inchoaturus docere, quod prius coepit facere, primam à solitudine auspicaretur lectionem, quæ genuinos DEI filios erudiret, recessum quærere, ad solitudinem anhelare; quemadmodum namque electus Israël post transitum maris rubri, in terram promissionis deducebatur cœlitus per

Christus post baptismum vadit in desertum, ut liberet ab exilio Adamum.

per viam solitudinis, & invia itinera deferri, ita baptizati vitam solitariam & quietam debent quærere, corpore mundum relinquendo, vel mente; (f) interpretatur Doctor angelicus; nec enim sapis & sapiens præcipit singulis providentia Ægypti claustra incolere, Thebaidis spelæa frequentare, non congruit, nec expedit, singulos Christi pedissequos eremum petere, urbes deserere, cavernas quærere, in montibus latere; etiam ille in desertum evadit; oris aurei testimonio: qui exit extra fines, id est voluntatem, carnis & mundi. Visa interim columbæ specie descendens, in sacro-sancto baptizati Redemptoris vertice avis facerrima suo velut in nidulo requievit; non evolabat ab urbe, nec à viciniori oppido originata advenit, sed è superna pacificæ regionis area descendit; nec diu penes numerosam affluentis vulgi multitudinem commorari sustinens, Christum à turbulenta intemperie, ad sacra latentis eremi silentia deduxit; postquam baptizatus est Dominus à Joanne in aqua, deducitur à spiritu in desertum, ut baptizetur denuo, non quidem undâ fluminis, sed igne tentationis.

Christus baptizatus aquâ Jordanis, baptizatur in deserto igne tentationis.

Erasmus est domus DEI & porta cæli.

Novi subtilem deserti duplicis differentiam; carnalis quippe anima fœdis vacans illecebris est domus Angeli, sed perduellis, est mansio incolentis spiritus sed maligni; verum in DEI oculis desertum est, in quo nulla est via justitiæ, nec semita virtutis, non invenitur aqua irrigantis gratiæ, nulla ubertas charitatis, quæ plenitudo legis est; si sitis inquiras circumstantiam, jacet inter Jerusalem & Jericho, ubi nuper descendens advena incidit in latrones; si nomen investigas, vocatur *Dammaim*, qui Commentatorum sensu locus sanguinis vertitur, nec alijs, quàm viris sanguinem, quàm viris Belsial, quàm peccatoribus est communis; hic extenduntur laquei iniquis pedibus, qui se veloces jactitant ad effundendam sanguinem, hic fodiuntur foveæ, ut incidat detrusa vel intrusa, inducta vel conducta adolescentum innocentia, præpropere deliciarum desiderio illaqueata, hic inflammantur corpora infami flammicidio, ut infelices animæ instar inanis paleæ, in vanitatum cineres exurantur; hic pax, quæ omnem sensum exuperat, perenniter proscripta exulat, suisque à finibus incomparabilis animorum concordia, irrevocabili sententia eliminatur; hic dilucularis sanctitas in

in ipso dubij adhuc fulgoris ortu immaniter exstinguitur, nève horrore diro teritus incola resiliat, aut vulneratus ad pharmaca confugiat, quidquid est criminis, naturæ imputatur. Sed est felicius ab exitu, & gloriosius ab introitu desertum illud, quod nisi imbutus de Deitatis schola animus non ingreditur, nec nisi cum amplissimo Divinarum perfectionum participio, non egreditur, nisi beatitatis aut pignore assecuratus, aut actuali possessione locupletatus; non alia hic reperitur mansio, pro introeunte viatore ab illa, de qua ecstasticus Patriarcha Jacob attestabatur, non est hic aliud, quàm domus DEI, & porta cæli; (f) legit ad accuratiorem delineatæ ac commendatæ solitudinis intelligentiam Paraphrastes Chaldaus: non est locus communis, sed locus, in quo beneplacitum est coram DEO, è regione loci hujus est porta cæli. (f) Gen. 28. v. 18.

Hic se præsentem suo velut in palatio Rex gloriæ ostendit, hic quasi suos inter domesticos spirituum Dominus familiariter delitescit; si etiam (Lyrano explanante) attonitus spectator viderat futurum esse, quod ibi fundaretur templum Altissimo dedicandum, profectò tot sublimissimæ in vasta silentis deserti solitudine in templum Domini construuntur machinæ, quot inter numerosa exilis cellulæ habitacula quadrantur & cæduntur, aptantur & consumantur illustres justorum animæ supremo dominantium Domino in animatam victimam sacrificandæ. Hic excluduntur periculosa carnis oria, proscribitur hinc mentis ignavia, hic gula subicitur jejuniis, & incipit emaciari, hic abstinence profligat crapulam, nè valeat adversus rationis directorium eluctari; hic castitas frenat concupiscentiam, nè audeat effrœnis instar belluæ in agitato corpore tumultuari; hic ventris servitus in spiritus dominium commutatur. Hoc est desertum, quod hominum confortio idcirco destituitur, ut Angelorum commercio recreetur; denique omne bonum, quod secundum DEUM bonum est, ait Chrysostomus. (g) Vix sub Baptistæ manibus declaratur dilectus DEI Filius à Patre luminum, quando absque mora intercapedinis, ad montem à Jordanis littore solus sine Joannis societate contendit Divinus viator, lustralibus aquis aspersus, cujus sanctissimam humanitatem Spiritus sanctus de virgineo immaculatæ Virginis flore compegit, ad capeffendum solitudinis meritum non re-

Omne bonum moratur in deserto.

(g) Improbabilis hom. s. Matth.

Luciferum
adorabant
novem Ange-
lorum chori
velut vesti-
mentum.

renuit cum belluis commorari, ut bel-
luinum alliciens hominem, eum sibi
faciat associari. Est solitarius DEI so-
cius, est solitudo, si licet dicere, Divi-
nitatis æmula, est saltem index DEI-
tatis.

(b) Ezech. 28. Ambulabat in medio ignitorum la-
pidum extentus Cherub, priusquam fie-
ret ambitiosus lucifer; enimverò lucebat
Sardius cum topazio, fulgebat Chryso-
litus cum Jaspide, splendebat berillus
cum onyce, radiabat cum sapphiro car-
bunculus, & eminebat cæteris smara-
gdus, quo exarato novem lapidum ge-
nere, totidem Angelorum exprimeban-
tur ordines, ut beatarum mentium su-
pernae distinctiones segregentur; sed o-
mnis iste lapis pretiosus operimentum
fuit supremi illius Seraphin, qui Cherub
eminenter ob excellentiam scientiæ nun-
cupatur: quia eos, quasi vestem adorna-
mentum suum habuit, teste Gregorio, quo-
rum dum claritatem transcenderet, ex eo-
rum comparatione clarior fuit. (i) Am-
bulabat circumvallatus flammivomentium
gemmarum gyro, angelico corona-
tus sodalicio, quos firma primæ volun-
tatis immutabilitas effecit lapides, &
amor incendiarius in igneos transforma-
vit. Sed minùs placuit infatuato princi-
pi sublimis Creatricis Omnipotentia præ
alijs excellentia, despexit felicissimum
beatificandarum mentium consortium,
associari noluit, stipari recusavit, sin-
gularis inter reliquos in obtentorum
charismatum excellentia, æquari reli-
quis in conversationis commercio recu-
savit; Empyreæ cunctorum patriæ de-
sertum inculti montis prætulit, colla-
terales declinaturus socios, ad sola remo-
ti Aquilonis latera delirus anhelavit;
hanc singularem assumens tesseram: su-
per astra DEI exaltabo solium meum; de-
spectis in sociali gaudio cœlestis militiæ
cohortibus, ad apicem Divinæ singulari-
tatis erumpere flagitavit: sedebo in mon-
te testamenti; non in cœlestis Solymæ
metropoli, non in empyrea sanctæ ci-
vitatis regia, non inter nobilissimos æ-
terni Regis aulicos, sed in excelso cul-
mine in segregato monte testamenti;
Agnoverat sublimem segregatæ singula-
ritatis prærogativam esse Divinæ perfe-
ctionis indicem, sciverat invidiosus ali-
ger avulsum à multitudine cæteris in
præcellentia anteferi, pūduit DEI signa-
culum, à peculiari perfectione conspi-

Pars III.

cuum spiritibus cæteris aggregari, sta-
tuit arrogans eremum involare, gelidi-
que montis, avulsam à cæteris inhabi-
tare regionem: existimans tam opulen-
tam tantarum Charismatum possessio-
nem, solo solius solitudinis incolatu
condignam reputari, in qua similitudi-
nem Altissimi nancisci confidebat.

Disce ex hoc delirio ad sobrieta-
tem sapere, & æstimatam ab Angelo-
rum præside solitudinem, præ cunctis
mundi curijs, præ Regum domibus æ-
stimare; & si assimilari (non exæqua-
ri) desideras Altissimo, velut delineata
effigies originali prototypo, deserti an-
gulos inquire, fuge turbam, nè con-
turberis, unus tecum sis, ut verè solus
sis, non absque eo, qui, ut tecum solo
solus sit, suo ingressu sanctissimo solitu-
dinem, quasi hortum Domini, voluit
instruere ac præparare. Una & sola
fuit, quæ in se solam Divinæ pietatis
abundantiam, non tamen pro se sola
largiùs impetratura, clausit pectus o-
stij sui, nullum præter ipsum, qui so-
lus verè unus DEUS est, amatorem
admittens, cujus reciproca vicissitudine
comprobaturus ille probitatem, passim
profirebatur, palam protestabatur: una
est columba mea, perfecta mea: (l) legunt (l) Cant. 6.
alii: una est gemella mea; quasi eodem r. 8.
foret utero progenita, eodem tempo-
re effusa: ut auctiorem hanc blandiori
metaphorâ exprimat dilectionem; ni-
si fortè id ipsum secretiori anagogiâ in-
sinuare contendat: amicam solitudinis,
deserti incolam, eremi habitatricem,
non alteri, quàm uni sibi associandam,
non alteri quàm uni DEO in hoc sancto-
rum utero associandam; est saluber-
rimum Ecclesiasticis ore eruclatum, sancto
dictante spiritu consilium: melius est duos
esse simul quàm unum; habent enim emolu-
mentum societatis suæ; (m) associetur ge- (m) Eccl. 4.
mella gemello suo, ut sint duo in una
carne, in homine DEUS homo, pascat
iste illum esurientem, potet iste illum sponsa quam
sitientem, suo & corpore & sanguine; diu cum spon-
cibet fidelis anima famentem JESUM, so una fuit,
implendo voluntatem Patris sui, & si- tamdiu existi-
tienti potum præbeat, eundem satian-
do, sitit enim (teste Ambrosio) sitiri
DEUS. Sic una cum uno eris in uno
corpore, unita in uno spiritu, ut so-
cietas tua non sit nisi cum Patre & fi-
lio ejus JESU Christo, ut per societa-
tem in fide transeas ad eam, quæ est in

5. R

VI-

visione, futurus ex terrestri eremicola civis empyrei, & transiturus cum pastoribus usque in Bethlehem ad domum panis; beatus enim, qui manducat panem in regno DEI. Nunc interim una sis columba, uni duntaxat sponfato turturi adunata: ut una sis, hujus unius tantum sis: gemella sis adeo unitatis amans, adeo zelotypa solitudinis inquilina, ut nec cum hoc gemello tuo in duos dividi, aut numerum habere patiaris, sed amor mutuus, quæ duo sunt in unum coagmentet. Una est gemella mea, quasi dicat apertius secundum aliquid, hoc est: secundum eam, quam adunamus essentiam, diversi sumus, ego DEUS, & ille homo; sed adunati unum sumus, ego amans, ille amatus, nec enim me diligeret, nisi prius diligerem dilecturum, nisi amatus, amare nequit homo DEUM.

Denique idipsum supplicabundus Patri deprecabatur Filius: *sicut tu Pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis unum sint*; (n) legit doctus Origenes: *Pater da, ut sicut ego & tu unum sumus, ita & isti*, nos per naturæ inseparabilem unitatem, illi per gratiam in unum nobiscum unientem. Cave, qui legis, nè cum Ariano delirante identitatem inter DEUM & hominem insinuari suspiceris; quæ enim identitatis unitas limum inter & figulum? sed solam Divinæ Unitatis similitudinem, quam solitaria nanciscitur anima in solitudine, reverearis; rogat denique misericordiarum Patrem misericors Filius, ut unam faciat amicam suam, ut mediante amoris spiritu, jungat sibi gemellam suam, ut, quæ una columba fuerat, in unam perfectam evadat coadunata. Una est columba, suum non deserens nidulum, fidelis filia Matris Ecclesiæ, verum & in unum perfectum convertatur sponso Ecclesiæ, ut una sine socia, ut sola sine altera desponsetur; nam perfecta est capiti Christo unita,

In eremo unitur anima Christo.

commentatur purpuratus Hugo, qui suam deducturus sponsam in domum Patris sui, ducit ad solitudinem, conducit ad eremum. Nec est, quod fugiens in solitudinem omnem jacturam lugeas amicorum; suos si subtrahat terra terrogenas, suos cælum cœligenos subministrabit. Ejicitur à connubiali thalamo, proscribitur à maritali tabernaculo, ancilla humiliari renuens sub manu Dominae, & ideo piacularis Agar egreditur

sine prævij ducis solatio, errans in solitudine Bersabee, indoluit ob langventem filium, disruptisque visceribus (ut loquitur Chrysostomus) ob immodicam erga puerum affectionem, solivaga errabat per solitudinem, & Augustino Commentatore, *intelligendum est, ita discessisse Matrem à Filio, ut puer ignoraret, quò mater abierit, & eam in sylvestribus stirpibus latuisse*; (o) Sola sine socia, una sine altera, non tamen sine succurrentis cœli præsidio, sine commiseratricis Providentiæ adjutorio, quæ quodvis humanæ societatis solatium sua transcendens benignitate, & flenti compatiebatur Ismaëli, & Agar solitariae calamitatibus succurrere meditabatur. Ablegatur illico penniger Angelus, advolat empyreæ regionis incolæ; cœlestis aulae illustris Satrapa, & errabundam inter invia horrentis deserti vestibula, proprio vocatam appellans nomine consolatur, *vocavitq; Angelus DEI Agar de cœlo: quid agis Agar?* jungensque illicò securum militiæ cœlestis præsidium adjunxit: *noli timere*, quasi luculentiùs diceret: timeant illi curiarum incolæ, urbium advenæ, qui barbarum negotijs implicantur, timeant illi, qui mundanis mortalium consortijs occupati, vanis sollicitudinibus anxii, superiorum civium conversatione destituti, curarum sæcularium multitudine obruantur, litigiorum inquietudine confunduntur; Tu verò, quæ in deserti promotorio constituta, vicinam cœlo regionem inhabitare meruisti, quæ urbanis rumoribus destituta, sanctum triumphantis Solymæ suburbium incolere cœpisti, *noli timere*; subtilem redarguentis Angeli reprehensionem explanat insigniter Cajetanus, Hebræam urgens versionem: *quid tibi Agar? non quærit, quid agat, sed nomine proprio vocans eam; non interrogat, quid illi evenerit, sed arguendo illius diffidentiam, dicit: quid tibi?*

(o) in qq. sup. Gen.

Ab hominibus deserti Agar è domo Abræ hæ ejectione Angelum habet consolatore in deserto.

Confide solitaria in assistentis Altissimi adjutorio, quæ habitas in eremo; confide in præsidijs exercituum Domini militibus, quæ castrametantur in deserto; felix exilium! à quo mundus exulat, caro fugitat, quos deserit concupiscentia, & misera vitiorum congeries declinat. Verum qui consolatorem aligerum reperimus in deserto, DEUM Auxiliatorem eremicolæ venerabundi suspiciamus! vix consolatus contabescens filij matrem empyreus obligantis Pro-

Providentiæ genius, quando refocillatus ad peregrinum latentis aquæ puteum gemebundus Israël, perplexum recolligens animum, in inviis viam salutis præberi à cœlestibus advenis animadvertit; enimverò, *quando amicum & benevolum habemus DEUM, etiamsi in deserto fuerimus, multò fortiores vivemus, quàm ij, qui in civitatibus versantur*, inquit Os aureum; (p) elegit eremum pro sui incolatûs tabernaculo, urbanam postponens arenti ac egenti deserto abundantiam, *crevit & moratus est in solitudine*; (q) quo exulantis commodo? quo delitescentis emolumento? ingenti scœnore, feliciori quàm ipsa experiebatur puerpera successu: ut enim sacer Chronologista loquitur: *DEUS fuit cum eo*, vel si expressior Chaldæi placet periphrasis: *Verbum DEI erat adjutorium pueri*; quid metuat hoc comite stipatus inter spelæa? quem in desertis timeat associatus magni consilij Angelo, nec valet nocere bellua, nec homo prævalere, non potest damnatus damificare spiritus, nec caro pectus saxum emolire, suprema immineant discrimina, confœderentur malevolorum agmina, non expugnabitur, quantumvis impugnetur, cadens non collidetur, quantumvis ad lapidem offensionis allidatur, quia adjutor Dominus supponit manum suam; Fuerit, non inficior, cum Israël DEUS in domo patria, qui suæ suæ nativitatibus benedixit primordia, adstiterit patienti exprobrantis Saræ improperia, conduxerit profligatum à parentis gremio, velut alienigenam in antra nemorum, non tamen familiaritate pari contersabatur ante incolarum solitudinis, ante deserti inhabitationem.

Hoc ipsum peculiare eremicolarum considerans privilegiû in solitudine sanctissimo Baptista communicatum, de magno Præcursore doctus Origenes sic effatur: *fugiens tumultum urbium, populi frequentiam, viciniam civitatum, abiit in desertum, ubi cœlum apertius, familiarior DEUS*. (r) Sedit segregatus Ismaël in solitudine, quod enim ab Hebræis fingitur vacasse latrocinij, à Cajetano alijsve commentatoribus, ut vanum suspicabundæ mentis augurium repudiatur; sedit quietus Ismaël, & tacuit solitarius ad deplum cumularum ærumnarum imbrem, à proprio desertus genitore, à gemebunda projectus subtus arborem Genitrice, & levavit supra se jugum coacervatæ ca-

lunitatis; non enim aprius afflictî hominis est asylum, non expeditius desolatæ mentis refugium, non optabilius fidelis patientiæ lycæum, quàm sacra solitudo; Hic irridentur conglomerata insidiantis terræ consilia, hic exploduntur conjurata tenebrarum principis ludibria, hic dereguntur singula vaferrimi serpentis stratagemata, hic instruuntur fortunata adversus rectores mundi hujus lustramina, hic profligantur lustrata in aciem vitiorum prostibula, hic supponentur immissa cœlitûs adversitatum onera, hic tolerantur universa condensatarum tribulationum incrementa. Expertus est, quid prosit, quid possit solitudo, cinctus duabus turmis, dum eas deserit, colluctabundus Jacob; stipabatur sat numeroso quadringentorum virorum agmine, supplantatus Esau, perplexus supplantator ignorans benignum obvianturi fratris animum, *timuit quasi de salute sua & mortem ante oculos habens*, (s) (s) hom. 58. ut loquitur Chrysostomus, anxibatur in Gen. inops consilij, quò fugam verteret ignorans; sic forsan ordinante & velut ca- *Jacob punitur timore fratris ob supplantationem.* stigante Providentiâ, ut auctor catenæ prudenter argumat, immittebatur virili alioquin animo formidolosa anxietas, ut purgaret commissum olim in humanitatis aliquale iudicium, quâ fratrem circumveniens, famelico concupitum denegavit, & ad vendendum primogenita incautum deduxit mercatorem; sic enim ipsas peccati umbras, in sibi dilectis consuevit acriter plectere, ut purificetur plenius zelotes DEUS.

Verùm assuetus periculis viator, jam usitatam toties expertus sui liberatoris gratiam, adfuturum hoc in fastidioso discrimine non dubitavit consuetum protectorem; in duas itaque turmas universam domus suæ dividens suppellectilem, fecit quæ facienda opinabatur ab homine, in suæ salutis præsidium, nè forsan illa deserens, DEUM tentare videretur; *traductisque omnibus, quæ ad se pertinebant, remansit solus*; (t) (t) Gen. 32. manu duxerat quippe uxores cum pro- v. 23. libus super Camelos per vadum Jabach, forsan ut illum ordinatrice sapientiâ præluderet in figura, qui resecto ex quinque panibus ingenti populo ad sæculorum vesperam, compulit discipulos ascendere navim, præcedereque transfluvium, donec dimitteret turbam, quâ recedente ascendit in montem solus orare,

(p) Chrysost.
hom. 46. in
Gen.

(q) Gen. 21.
v. 20.

In solitudine
desolatum I-
sraëlem so-
latur DEUS.

Jacob punitur
timore fra-
tris ob sup-
plantatio-
nem.

(t) Gen. 32.
v. 23.

hom. 11.
in Luc.

In solitudine
familiarior
est DEUS.

Dum Jacob
solus est, acce-
dit solum An-
gelus, ut collu-
cteretur.

re; & ecce! vir luctabatur cum eo usque
mane; innexa amborum corpora apran-
tur ad luctam, animatus pulvis angelico
commensuratur spiritui, luctator Angelus
lacertis intexitur, tremulum agonothe-
tam amico constringit amplexu, dum-
que sua nititur potentia juxta arbitrium
Divinae voluntaris, non suae conformi-
ter potestati, resistit terrenus homo coe-
ligeno athletae, usque dum sacris astitu-
rus excubijs, invitaretur ad laudandum
Conditorem suum ab astris matutinis, a
contubernalibus spiritibus, si tamen il-
lorum inferebatur ordini, quem corpore
assumpto in Angeli specie magni consilij
Angelum existisse, nonnulli nec leviter
suspiciantur. Inquirunt profundius alij,
cur exercituum Dominus humani cor-
poris Symate velatus, invaserit ener-
vein adversus Angelum Adae filium, nec
aliam magis idoneam assignari judicant
rationem ab ea, quam Sacra exprimunt
paginae, quia remansit solus; erat proin-
de condignum sacrae solitudinis prae-
mium, a colluctante DEO ad luctam erudi-
ri, ad non timendam exasperati hominis
ferociam animari, ad capeffendam vali-
dissimi certaminis coronam invitari.
Edocebatur, dum solus sine praesidiario
commilitone degeret in athletico deser-
ti pulvere, velut in praestantissimo praes-
identis ac instruentis Sapientiae Athe-
naeo, DEUM timendum, non hominem;
vinci se sinit Omnipotens a manuum sua-
rum opere, vel saltim victum simulat,
ne hominis pavefcat ad iras, qui post as-
siduas in solitudine, quas effuderat pre-
ces, sibi adeo devinxerat, & pansiis vin-
ctum brachijs confederaverat exercitu-
um Dominum, ut luctatoriam descen-
dens ad arenam, docuerit certantem
concertare, luctantem superare; Ange-
lus illum fiducia roborat, qui fratrem me-
tuera; interpretatur Theodoretus, qua-
propter illi victoriam concessit. (u)

Decetur ho-
minem non
timere, sed
DEUM me-
ruere adver-
santem.

(u) quaest. 91.
in Gen.

Adjungit copiosius Divini agono-
thetae beneficium Clemens ab Alexan-
dria, dum una simul, non solum in-
structum & eruditum pugilem, sed in-
super roboratum fuisse adstruit ab inun-
gente spiritu & confortatum: remansit
solus Jacob, & luctabatur cum eo homo, nem-
pe paedagogus, usque ad matutinum; quis
enim melius, quisve feliciter administra-
ret erudentis Magistri officium, quam
incarnanda olim sapientia, & veritas
aeterna, illa falli non sustinet, nec ista

fallere valeret; hic erat homo, prosequi-
tur sublimis commentator, qui agebat
& ferebat, qui una exercebatur, & exer-
citatore Jacob adversus malignum inunge-
bat; (x) sed cur inunctum militem, cur
nam instructum pugilem, contactu suo
fauciat ac enervat, cur amplectente dex-
tera constrictum percutit & collidit? ut
ei majorem faceret animum ac audaciam, vincentem
quod quamvis violenter percussus & gravi-
ter dolens non cessisset adversario, sed nihil-
ominus in luctando facile perseverasset, in-
terpretatur Abulensis; dedit quippe so-
li sine comite, uni sine praeside certa-
men forte, ut vinceret, victorem tamen
enervare voluit, ut novo imbueretur
dogmate, non gloriari in victoria, quam
DEUS contulit; nec nisi hoc conceden-
te inanis homo acquisivit, ne hac de victo-
ria superbiret, putans se DEUM vicisse femo-
ris contactu, spontaneam de se victoriam praes-
buisse declaravit, continuat Cyrensis Prae-
sul commentari; vincitur angelus, vel
vinci potius simulat, ut animet timentem
& vincat metuentem; humano abigitur
amplexu futurus homo, ipso tamen in
succumbentis DEI triumpho feritur glo-
riosus luctator, ne dum didicit non for-
midare hominem, dediscat timere DE-
UM, qui etiam, dum vinci creditur,
suum novit victorem enervare; suam
adjungat clarevallensis eremicola, Do-
ctor mellifluus instructionem, qui solum
considerans Jacobum, Angelo praevalen-
tem, & Angelum tactu levissimo, col-
luctatoris sui robur in enervato femore
supprimentem, exclamat gratulabundus:
o quam salubrius ad tactum angeli nervus
femoris Jacob emarcuit, quam angeli super-
bientis intremuit, utinam & nervum meum
tangat Angelus, ut marcescat, si forte ex
hac infirmitate, nempe humoris, incipiam
proficere, qui ex mea firmitate non possum
nisi deficere! (y) dum solus degit agono-
theta noster priusquam Israelem induat
& exuat Jacobum, caro comprimitor,
nervus constringitur, & femur ad livi-
dam usque marcedinem fauciatur; quid
spiritui cum corpore, quid angelo cum
femore, cur istud debilitat, & illud pe-
nitens enervat? an forsan, quia carnalis
homo in solitudine incipit percipere ea,
quae DEI sunt, caro percutitur, ne ul-
tra spiritui praevalens adversetur?

Novi communem Commentato-
rum phrasim, qua foeda voluptatum col-
luvies in femore praefiguratur; tangat pro-

(x) Paedag.

c. 7.

Ne victor fa-

ctus superbia

vincentem

Angelus jau-

ciat & ener-

vat.

In solitudine

marcescit se-

mur volupra-

tis.

(y) Tract.

grad. hum

duo pedes
sunt alimen-
tum corporis,
& alimentum
mentis.

(2) in 6. c.
Apoc,

Duo pedes ho-
minis solita-
rii sunt nece-
ssarii & volu-
ptati.

solitudo cum
DEO man-
anserit, &
ignam in-
nit.

proinde colluctans Angelus nervum fe-
moris, ut marcescat, nil enim terrenis
mundi carnisve delicijs, cum antris so-
litudinum est commune, illarum hæc
est exilium, non domicilium, hic fau-
ciatur universa illecebrarum congeries,
hic enervatur mundanæ vanitatis inani-
tas, non hic erigitur in altum pes su-
perbiæ, sed claudicat tardigrada humi-
litas, non nisi uno suffulta pede, cui for-
tius incumbens, alium quodamodò dese-
rit, & velut peregrinum, quo uti ne-
queat, non agnoscit; qui claudicat, super
sanum pedem totus innititur, elucidat con-
ditionem claudicantis Ambrosius, altero
paulisper terram tangens; (2) duo pedes
sunt apud magnum hunc præfulem, ali-
mentum corporis & alimentum mentis:
illud ciborum complectitur potusque
suppellectilem, varietatem vestium, to-
tâque conservando corpori necessariam
aut etiam proficuum accumulationem:
istud extenditur ad singula incarnatæ Ve-
ritatis paradigmata, ad saluberrima Evan-
gelicæ perfectionis consilia, ad magna-
nima Heroicæ virtutis opera, ad aggre-
gata illustrium facinorum merita; Via-
tor solitarius huic pedi, solido velut co-
lumini firmus innititur, quantumvis al-
tero fortassis claudicare sæpius compel-
latur; mavult cum præeunte ad soli-
tudinem solitariorum principe esurire,
quàm cum epulante mundo, inter opi-
pera splendoris epulonis convivium se in-
dies infarcire. Duo pedes sunt (purpu-
rati Carensis assertor) necessitas & volu-
ptas, claudicat eremi fidelis incola, sed
secundo, procedit forti vestigio, inni-
xus primo, priori terram contingere re-
nuit, altero tantum ea, quæ terræ sunt
attingit; vides in cibo parsimoniam,
quâ famem cogitur repellere, terram
tangit, sed indispensabili necessitate
compulsus, vides ardorem sitis refrige-
rare, crystallino perspicui laticis stillici-
dio, vel certè modico medentis vini usu,
famentem stomachum roborare, neces-
sitate pedi innititur, non voluptatis;
sunt genuini Israël filij, deserti cultores
aut amatores, nervum non comedunt
usque in præsentem diem, id est, non
appetunt periculosam roboratæ carnis
fortitudinem, neque esuriunt delicio-
sam famentibus mundiculis voluptatem.
Nec mirare hanc propriam inesse sacræ
solitudini beatitatem, ut cum DEO ma-
nus conserat, quando suorum incolarum
precibus omnipotentem ligat; non mi-

Pars III.

rare, quod magni consilij Angelum suis
constringat brachijs, quando transfreta-
to jam Jacob flumine, qui pulvis verti-
tur, suoque in transitu rejectum & re-
lictum desertum & dimissum terrenæ va-
nitatis pulverem designat, quo toties
incurij mundicolarum oculi excæcantur
dum asperguntur, eundem obvium ag-
greditur, nec nisi nudis affectibus cum
nudo spiritu colluctatur; non mirare
subtilem Clementis ab Alexandria pæ-
dagogiam, quâ magnanimo & segrega-
to à spectatorum oculis luctatori con-
gratulabundus applaudit: erat verbum
cum Jacob aliptes, inductor, ac pædagogus
humanae naturæ.

Sic pariformiter claustrales inco-
læ à mundo dissiri, propriæ carnis se-
veriores æmuli, sunt commorantis in
deserto JESU discipuli, ut fiant homi-
num pædagogi, plus opere quàm ore
docentes veritatem, plus sanctitatis ex-
emplo quàm doctrinali argumento, plus
heroicorum operum solatio, quàm de-
linientis eloquentiæ balsamo, spectatri-
cem animam inungentes, non mirare,
electos eremi agonothesas, & carnem
domare, & nequam spiritum profliga-
re, & mundum suis à finibus eliminare,
& DEUM ad sui sacri horroris limites,
evocare, non mirare hunc vinci confi-
gentem, hunc stringi renitentem, hunc
retardari accelerantem, hunc non di-
mitti nisi benedicentem, ad locum re-
spice, conflictus arenariam attende; est
nomen loci hujus Phaniel, quod facies Arenaria
DEI vertitur, quæ in deserto solum conflictus est
aspicitur, sola respicitur, sæpe conspi-
citur, semper inspicitur, nunquam di-
mittitur, nisi factus ex luctatore pro-
fugus, fugiens Angelus, in cœli regi-
am eluctetur; tunc enim pede claudicans
Jacob insequitur, sed quia pes carnis
claudus est, non assequitur, hujus de-
fectu in terra retinetur. Beatos inte-
rim utrosque pedes dixerim; nec enim,
sauciato semel femore, diu permissus
est Israël claudicare, sed illa adhuc die
quando venit ad Esau, si Tostato inter-
pretanti credimus: rectissime ambulabat,
haud quippe sanctorum etemitarum ani-
mæ illis adnumerantur peccatorum gre-
gibus, Idumæorum posteris, Esau per-
versi affectis, de quibus gemebundus
psaltes adstruit: claudicaverunt in semitis
suis; (b) aut quibus iusto exprobrantis (b) Ps: 17. v. 46.
Eliæ improprio obtudatur: ut quid
5. S. clau-

(c) 3. Reg. 18.
v. 21.

claudicatis in duas partes? si Dominus est DEUS, sequimini, illum. (c) Verum beati pedes vestri, quorum si alter ad modicum claudicabat, enervato semel femore, celeriori vestigio per viam mandatorum deambulans, ad DEI faciem festinat. Beatos jam dudum vestros canonizavit oculos incarnata Patris Sapientia, cujus clementi veniâ, non minus beatificandos pedes dixerim, in viam pacis jam directos, quorum beatitudini applaudens puer Domini, laudat Dominum in sanctis ejus, de uno eorum asserens: *omnia subjecisti sub pedibus ejus*;

(d) Legit Syrus, *etiam bestiam deserti*; ficcine solitarijs, aut eremicolis illud stabilitur belluarum dominium, quod ante fœdifragi protoparentis privilegium indulgebatur homini, sed innocenti? verum à primæ prævaricationis minuto homini paulò minùs ab Angelis, id est, explanante chrysostomo, morte condemnato, cum peccasset, imminutum est nonnihil, quod erat antea amplissimum in feras & sylvæ bestias indultum. Sed neque solitariae proficit sanctitati, leones mansuefacere, & circare pardos; præstat feram deserti belluam, circumvagum leonem, ut quærat quem devoret, absque rugitu struentem latentibus in antris, aut cellulis innocentiae feræ infidias, contemplativæ mentis oculo detegere, detectum potenti sanctorum operum dexterâ fortiter apprehendere, & validâ proprii mortificatione corporis, ac humilis subjectione mentis fauces elidere rugienti.

Hæc est prærogativa peculiaris exaltæ solitudinis, & solitariae recollectionis; omnia, non quidem quæ in deserto sunt, ubi morantur Angeli ad incolarum præsidium, & ipse Angelorum Dominus, non quidem deambulat ut nuper ad auram post meridiem, *deambulabat motu quodam incerto æstuans, quasi nolens sedem suam deferere, nec valens pollutam mansionem sustinere*, ut loquitur Hugo Victorinus; sed ambulat illi conformiter spondentis Altissimi & iterantis Pauli oraculo: *inhabitabo in illis, & ambulabo inter eos*, quos licet illos nominare, aut expressius individua intermiserit, iste tamen suos exhortans Corinthios, *propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum, nè tetigeritis, & ego rejiciam vos*; (f) qui verò fidelius exeunt, quinam celerius fugiunt de terra Aquilonis, cum commonente Zacharia,

quinam & promptius & citius svadente DEUS desertum speciali nam velocius festinant egredi de terra affectu inhabitat & inter cœnobitas ac eremitas ambulat. Chaldaeorum, nè sint participes delictorum ejus, quam pijs secessicolæ, seu deinceps cum Anachoretis abscondantur in sylvis & montibus, seu cum cœnobitis occultentur in antris & cellulis, seu cum latentibus monachis sepeliantur vivi in claustrorum tumulis & sepulchris. Hos inter, sed solos habitat per gratiam vivificando, hos inter, sed clausos & inambulat, sed solitarius & à mundo desertus luctatur Angelus DEUS homo, ut & ipsi fidi velut pedissequi eant de virtute in virtutem, donec videant DEUM Deorum in Sion. Beati pedes obambulantium in solitudine viatorum, qui etiam, dum sedent solitarij tacentes, levant super se jugum svave & onus leve, prævijs ducis sui, præambuli præcursoris, cruciferi Redemptoris, beati pedes, quibus subjiciuntur omnia, beatæ voluntates, quibus mancipatur omne illud, de quo dilectus JESU Discipulus dicebat & docebat: *omne, quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ*; (g) feræ pessimæ, quæ devorant Josephi innocentiam, (g) i. Joann. v. 16. sed bestia deserti ipse mundus est, cui, si blandiris, dilaniat amantem, exanimat blandientem. Has calcant belluas, suæ si approximare præsumant solitudini, sagaces solitarij, quos in deserto tandem mundus deserit exosus ipsis, quasi exosos sibi derelinquit; sed mundi Conditor ijs cohabitat, ijs se ipsum associat, illos antevolat, ut subsequantur expeditius illos, sua trahente gratia anticipat, ut efficacius comprehendantur.

Quisquis è voluptatum cœno levante miserationis Omnipotentiae dexterâ extraheris, & tuis ablutus lachrymis, mundatus à delictis, ad religiosæ solitudinis gremium quasi modò genitus infans deportaris, DEUM habes nutrimentum, qui te pleno Divino consolationis ubere lactare inchoabit, donec ab lactatus, vinò compunctionis in virum perfectum conforteris. Quisquis à tumultuoso ferocientis concupiscentiæ sinu ejectus, sedere & tacere decrevisti; accede fiducialiter ad Patrem misericordiarum, ille te orphanum adoptabit in filium, ille te profugum deducet in domum suam, te peregrinantem suum assumet in comitem, suum recipiet in amicum. Sis licet in avio vel invio deserti territorio, non

Pedibus solitarij omnia, quæ in mundo sunt subternuntur.

(e) in alleg:

(f) 2. Cor. 6.
v. 16.

Mundus est & vocatur bestia des.

li metuere, non solos (ut olim fugitivo supplantatori) ablegabit Angelos ad tibi obviandum; descendet ipsemet à supremo pendentis scalæ gradu ad tibi occurrendum. Legisti aliquando conversum Achior ab arrogante Assyrio militiæ principē, à furibundo Holoferne proscriptum ab exercitu, ad arborē vinctis & manibus & pedibus fuisse alligatum, ut supervenientibus circumvallatæ Bethulix fundibularijs in prædam cederet, pari exitio cum captæ urbis præsidio interiturum? Perisset ferarum victima, vel saltē contabuisset dilaceratus terebrantibus corvorum milvorumque rostris, cum benignissima solatrix solorum Providentia quantumvis nondum agnita, licet non invocata, in liberationem captivi alienigenæ confestim advolat, relegatum ab aula ducis, ad templum sanctum suum in urbem evocat, Israëlīs ad ejus solvendum compedes festinanter exstimulat, à profano allophylorum cœtu eliminatum, ad fidelis populi consortium segregat, & eum, qui mancipatus existit hætenus simulachrorum servus, in suum amodò familiarem deputat & amicum. Sic solum Numen solis solet assistere, solos in solitudine à quavis præpotenti tyrannide omnipotenter liberare.

O te felicem! quem cuncta deserunt, quæ olim fuerant infallibiliter deferenda, contemne deferentium contemptum, pro quo inambulantis JESU associaberis commercio, solus cum solo, cujus consortium ignorat tædium, nescit fastidium conversaturus. Quod si te negligens, sed justa vicissitudine neglectus revertatur mundus, ut rursus declinantem revocet clientem, fuge à via regia, quam calcare consuevit ambiens superbia, fuge à fraudulento seductionis bivio, nè capiaris, fuge per arctam obviæ salutis semitam, ne hæc deserti bestia, tuum sollicitans reditum, tua vestigia odoretur, te sibi defuturum, perenniter à suis laqueis defecturum insequatur, accede! accede fugitivus cursor ad inambulantem & cohabitantem JESUM in deserto! leva super te jugum ejus, nè ulla vanitatum levitas te vel abripis at, vel suspendat. Suscepto in Israëlīs gremium felici advenâ Ozias Sacerdos summus instruxit solemne convivium, & fecit ei cenam magnam; (b) sic pariformiter (commentatrice Glossa) quæ erat antea ob esuriem expletò jam jeju-

nio, inter mundanas voluptatum epulas, langvenscens anima reficitur verbi Divini cibarijs, & splendide numerosis virtutum dapibus refocillatur; quin imò, nè cœnæ desit epulum, Pontifex noster, suavissimis immaculati agni carnibus famentem reficit, ut bonis impleat esurentem. Vide delicias, gusta, ut videas, quàm svaavis Dominus solis in solitudine; nec enim similibus cœli tripudijs amplissimum paradisi arboretum fruitur, nec dives epulo suis cum commensalibus oblectatur. Sic præmiat sedentes solitarios, non confidentes mundicolas, sic reficit tacentes cœnobiorum incolas, non murmurantes aut covivantes aularum affeclas, sic recompensat voluntariam humanæ conversationis orbitatem supernus arbiter, hoc jugum Domini levat levatum, non aggravat onustum elevando elevat, portantem non deprimat, sed in cœlestem orbitam gementem animum extollit. Non otiosa est, quantumvis taciturna sit hæc sessio, dum sedens humanum commilitonem rejicit, confabulantem amicum despicit, nunc ferientis Justitiæ intemeratam æquitatem trepidante animo considerat, nunc succurrentem auxiliatricis misericordiæ benignitatem pensat; non aperit os suum, ut contra illius severitatem murmurer, aut hujus morosam longanimitatem ut nimiam accuset; una amborum ratio, est jugum, quod patienter tolerat, sub molesto illius aggravantis onere procedit æquanimiter, ut fortiter supporter, non inhiat auxilio terreni coadjutoris, dimidio cujus humero suum adjungit fortis bajulus, qui & langvores nostros jam dudum sustulit, & dolores nostros suo in corpore portavit.

Quod si difficilior supportatu, aut inexpectata adversitas occurrat, desolatus solatium ab ipsa petit solitudine, quod non est leve vel exiguum, consideranti maturius, se cum frequentia stipantis populi, cum multitudine societatis urbanæ, vel domesticæ, ingentes ærumnarum turmas evitasse, numerosos adversitatum cuneos declinasse. Si diuturnior continuat molestia, editur gemitus & auditur, si exaudire cœlum dissimulat, singultus conspirat cum suspirio, quod ubi Divinas aures perculit, inclinat cœlos Altissimus, & descendit, respondens ocyùs suspiranti, aspirans anhelanti, blandiens invocanti: cum ipso sum

Solitaris sine murmure supportat jugum sibi impositum, quia DEUM habet laboris socium.

*Achior ligatur solus in solitudine ad arborem, & DEO liberatur, ac I-
raclis aggregatur.*

Scitur in Bethulia, & solatium in solitudine à Domino DEUS facit.

*Jud. 6.
v. 19.*

(i) Ps. 90. v. 15. sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum; (i) considera non dirigi promissionem hanc, ad dissolutos in carne, qui Babylonem inhabitant confusionis filios, quorum DEUS venter est, sed ad illos sanctæ Sionis inquilinos, qui carnis jugum sufferentes in spiritu ambulant, ut spiritu consumment dies peregrinationis suæ; qui exulantes ab orbis & urbis contubernio, destituti optato sociorum adjutorio, diffisi caduco mortalium auxilio, à superioribus triumphantis Solymæ dynastis custodiuntur in vijs suis; necessitatibus obruti clamant ad Dominum, ut eruantur, adversitatibus invasi cœli, militiam deprecantur, insuperabile beatarum mentium præsidium fiduciali infallibilitate præstolantur; calumnijs vexati, non invido livore conqueruntur, non livido rancore vindictam comminantur, sed excusantes in corde suo delictum detrahentis, sibi levantes jugum quantumvis grave, gravanti compatiuntur, sibi que aggravatis velut de sorte optima congratulantur virtutum dotibus, prævalentes, & meritorum copiâ ditescences, non se discernunt ab impijs, nisi iniquitate, sacrûmque deprecantur Judicem, nè reos alienorum scelerum feriat in furore suo, pro ea quam commisisse timent iniquitate. His invocantibus, his suspirantibus dicitur ad solatium, his deplorantibus, his deprecantibus promittitur ad votum: *cum ipso sum in tribulatione*, non ipsos nominat, sed ipsum, quem solum videt soli sibi uniri cupientem, soli sibi adhærere collaborantem, soli sibi in sua solitudine confidentem; Legit Malvenda: *extraham eum, & aggravavi eum*: jugum Domini eadem omnipotentis deponit dextera, quæ imponit; immittit aut permittit, immissum cum tolerante tolerat, à sustollente tollit; homo afflictus clamat & DEUS dilecta dilecti voce victus amat, & quia amans trahitur ab amante, cum ipso esse cogitur, si fas est dicere, qui soli ipsi solus committitur, soli illi solus innititur, ut sua in solitudine protegatur.

Moyse in solitudine singultuans, statim à DEO, cur clamet, interrogatur.

Sedit in vasto horrentis deserti territorio contribulatus Moyse, gementem cujus animam insolens populus acerbâ exulcerabat subsannatione; putas exile jugum tot millium sibi tam acriter insultantium confœderatum murmur exstitisse? levavit tamen conticescens ad

improperia, ad exprobrantium opprobria admirabiliter obmutescens, soli singultuabant gemitus & missa suspiriorum jacula, penetratis nubibus ad thronum Majestatis evolârunt, ibique potenter adeo perorant, ut veluti attonitus interrogaret Dominus: *quid clamas ad me?*

(1) silentem increpat, tacentem vociferationis causa redarguit; nulla vox clamoris auditur, & tamen clamasse recensetur; an fortè interpellabat ipse spiritus pro periclitante populo gemitibus inennarrabilibus, quibus compatiensis DEI cor ad succurrendum urgebatur? scit quippe scrutator cordium, quid desideret spiritus, qui secundum DEUM postulet pro sanctis: *Vellem scire quomodo Sancti sine voce clament ad Dominum*, quærit Doctus Origenes, sibi que inquirenti, subtiliter Responder cum magno gentium Doctore, *quia DEUS dedit spiritum filij sui in cordibus nostris clamantem Abba Pater*; erat cum ipso, priusquam gemitum ederet, priusquam singultuaret Moyse, erat cum ipso in tribulatione, solum adversus efferratam multitudinem in solitudine defensorus, antequam ad cœlos singultum eructaret, singultuanti cœlorum Dominus assistebat, tacentem erepturus, & jam accinctis fluctibus portenta præparabat, contemptum glorificaturus servulum, solique sua in solitudine prodigioso prorsus elementorum mediante obsequio adstaturus. Eventu simili, licet non semper consimili prodigio, suos & eripit solitarios, & solus solos glorificat unus DEUS, qui licet in terris pressuram habeant, hoc tamen præmovente ad sufferendum, hoc concurrente ad supportandum, hoc comportante levant super se jugum suum, ita faciliter, ut levâsse sit simul sustentâsse.

Hoc jugum grave, quod premit in solitario Adæ filios, à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium, alleviatur adeo in exemplo, ut suas sæpè sæpius exoptent aggravari persecutiones, intendi tribulationes, multiplicari afflictiones, omne gaudium existimantes, in varias adversitates incidisse; nec peregrinum videatur, sanctorum cordium insigne desiderium; qui enim assidue meditationis beneficio didicerunt, quod Dominus juxta sit his, qui tribulato sunt corde in tribulatione positi, hanc unam societatem expectant;

tunt; solam illius assistentiam in passione quærunt. Hoc uno se consolantur paradi-gmate, quo olim in persecu-tione positus puer Domini gloriabatur:

(m) Ps. 22. v. 4. *timebo mala, quoniam tu mecum es;* (m)

medium umbræ mortis est vita tribula-tionis, quam solitarius in deserto ob-ambulat, quando coactus vivere inter malevolos, constrictus degere in taber-naculis cedar, cum his, qui oderunt pa-cem, est pacificus; sic enim in umbra mortis incedebat, qui inter falsos fratres ambulans, dum maledicebatur, benedice-bat, dum injuriâ lædebatur, non com-minabatur, dum lapidabatur, non adver-sabatur, dum virgis cædebatur, non ira-scebatur, dum periculis agitabatur, ad tolerandum jugum afflictionis suæ con-fortabatur. Solus erat, qui ad calum-nias tacebat, solitarius sedebat, qui in

Cum Paulo e-rat idem in tribulatione, qui cum Sau-lo in conver-sione.

(n) in Ps. 22.

ærumnis quiescebat, humano quovis subsidio destitutus, nullo terrigenarum adjutorio suffultus, nullo suppeditantis mundi solatio refocillatus. Miror le-vantem jugum immensi penè ponderis, sed supportantem, sed sustentantem non admiror, sciens, erudiente Chrysostomo, ille cum illo erat, unus cum uno: solus cum solo, qui ei de cælo clamaverat dicens, *Saule, Saule! quid me persequeris?* (n) An non in medio umbræ mortis sola ado-lescentum trias ambulabat, quando in-ter mille myriades Idololatrantium Chal-dæorum, renuens aureo stipiti adge-niculari, in quo furens superbia barba-ram ferocientis tyranni faciem sculpse-rat, qui maluit se aurum quàm carnem esse, ut vel sic hydropisim avaritiæ sa-turaret; renuit Heroa puerorum inpo-centia incurvare genua, quæ vero Nu-mini totam totius corporis statuam jam dudum immolârat, stringuntur ocyûs compedibus & manubrijs, flammivo-menti clibano in victimam immolandi, furibundas jactantur in flammâs, opitu-lante nullo, soli sinè auxiliante viro, hi-antem projiciuntur in rictum anhelantis clibani, sed expavescit ad primam ad-venarum præsentiam formidolosus ignis, invadit compedes, & consumit, absor-bat vincula & deglutit, circumdat ju-venes, & coronat, adornat hospites & oblectat; *ardent vincula*, exclamat Do-ctor angelicus, *incorrupta manent eorum corpora!* servilem notam incinerat, & quasi stringentium compedum ulcisco.

Pars III.

retur invidiam, catenas redigit in fa-villas; nec hac æquissimus arbiter sa-tiatur ultione, *furatur pastus alienos in-cendium*, declamat os aureum: *nam con-sumpsit, quos prope invenit; quia jejuna-t in suis;* (o) illuminatur, non inflamma-tur sola & una trias, cui nè vel tenuis fumus molestiam generet, suis involvit furoribus vicinos spectatores.

(o) Hom. de tribus Pua-ris.

Erat videlicet cum solis in tribula-tione svavissimus afflictorum Consola-tor, legatione celebri fungebatur ad so-litariam hanc Triadem Princeps cœlige-nus, cœlestis Angelus illius repræsentans faciem, qui de obscuro limbi carcere, velut de infernali clibano erepturus & li-beraturus erat captivas sanctorum Pa-trum animas, easque in libertatem fi-liorum DEI asserturus. Stupet attonitus ad radiantis splendorem obscurus impij Regis oculus, hæret attonitus inspec-tantis animus; qui enim tres solùm ad ignis supplicium condemnavit, videt quartum, sed venustissimâ filij DEI pul-chritudine radiantem: non horret iste vinctis se aggregare, & compeditis so-ciare, ut dissolvantur vincula, & com-pedes rumpantur. Sic cœlum patrocina-tur desertis in sua solitudine, sic solis favet DEUS, solorum comes in deserto, non fugit pari supplicio aggregari. Si modò valeat desolatis in tribulatione so-ciari. En! soli glorificantur, non tamen soli eripiuntur; revelatur à misere-nte Sapiencia ambizioso principi, ecquis cre-deret? coronato Idololatræ manifestatur præfiguratus DEI Filius, pronunciat ad-mirabiliter, quod antea contemptibiliter explodebat; Qui Filium in Divinis asse-rit, Patrem agnoverit, est necesse; so-lius sanctæ Triadis trium adolescentum deserta solitudo meruit stolido alienige-næ Patrem cum Filio recognoscere, qui mox imperiali diplomate sancire statuit: *ut omnis populus, tribus, & lingua, quæcûn-que locuta fuerit blasphemiam contra DEUM Sidrach, Misach, & Abdenago, dispereat, & domus ejus vastetur* (subjungit ocyûs adæ-quatam colendæ hujus Divinitatis ratio-nem) *neque enim est alius DEUS, qui possit ita salvare;* solùm prædicat, qui alium ei non æquiparat, trium duntaxat solita-rorum appellat DEUM, qui solos, & de-ferros ab hominibus, non deserens, an-gelico stipat consortio, se ipsum in com-item designat; qui enim solus est, qui

Verbum DEI adstipit soli-tarijs adole-scentibus ab omni alio desertis.

Arserunt triū puerorum vincula, sed non corpora.

creaturas deferens, à terrigenorum con-
tubernio segregatus est, non potest non
DEI consortium experiri.

*Nabuchodo-
nosor solum
solorum ado-
lescentum
DEUM innu-
meris præsert
simulachris.*

*Damnati non
possunt esse
soli.*

*DEUS, ut
gratijs suis
irriget aren-
tem animam,
ad clausum
cubile pulsar.*

Sugillat præclarè memoratus Pa-
triarcha obstupescens & exclaman-
tem Nabuchodonosorem: ecce! video vi-
ros quatuor, quasi associatum à focijs di-
stingvere nescivisset, nisi Filij DEI faci-
em conspexisset: *exclude, si potes adhuc
demens, eum, qui crescit in numerum* (scribit
Chrysostomus) *non poteris jam tuos finire
damnatos, qui soli esse non possunt; non
damnandorum, sed salvandorum est ta-
bernaculum solitudo; quàm sui est infi-
delis proditor, infelix homo! sibi met su-
am non favet felicitatem, suam sibi invi-
det salutem! quærit hominem velut al-
ter in curijs & regijs, in urbibus & sub-
urbij, in castris & oppidis, in vijs & com-
pitis, quem dum invenerit, ô quoties la-
tronem reperit, quem credidit Acha-
rem! DEUM fastidit quærere, quem si-
nè pretiosi laboris impendio, si modò so-
lus sit, sua potest in solitudine reperire!
odit suum Conditorum accedere, quem
roties vocantem cogitur auscultare! au-
dit vocem genuinus prævaricatoris Adæ
filius, sed degener à DEI filijs, & timet,
eò quòd nudus sit, quasi, qui vestit agri-
lilia, nesciret nudam animam gratiæ san-
ctificantis gratioso syrinate cum omni
flagitiorum turpitudine totaliter operire!
ingredere ad tuæ mentis solitudinem,
compungere in cubili cordis tui, sed te-
ne simul pessulum, ut occurrenti, ut ad-
volanti & pusillanti aperias; quia caput
ejus ob modicum tuarum lachrymarum
stillicidium, ob duos trësve gemitus ple-
num est rore & cincinnati sui guttis nocti-
um! ros lucis ros suus est, quo te desi-
derat aspergere, ut valeas illuminatus ve-
latam ejus faciem videre; suavissimi a-
moris rorat affectu, hinc aperiri flagitat
secretam oclusi cordis januam; fastidit
liquidem patulam, sibi soli patere flagi-
tat obseratam. Nec enim euntem in
desertum sequitur populus, nec vulgus
comitatur; solus ad suum admittitur
suavissimæ conversationis suæ commer-
cium, qui soli pariter concedit aditum,
dum clauso supra se ostio Patrem adorat
in abscondito, & implorat; noli metue-
re de ingredientis introitu, etiam clau-
sam penetrat januam, & plenum rore ca-
put non indiget bipatentibus valvis, ut
reclinat illud; denique loquens de hoc*

humanitatis capite (quod DEUM esse re-
spectu Christi docet Magister gentium)
*ipsum est ros, ipse illabitur animæ, & ejus me-
dullas irrigat. (p)*

(p) Serm. 43.
in Cant.

Verumtamen! cur pulsas ad ostium,
qui clavem David habes, cui nihil oper-
tum clauditur, nihil secretum obseratur?
siste duntaxat, ut videam, loquere, ut
audiam, auscultans servus tuus; sed ca-
veat, est necesse, quisquis dilecti pulsan-
tis vocem ambit percipere, quisquis vo-
canti, quod vocem audiat, vult responde-
re; caveat peregrinos advenas, ignotos
adventanti hospites, quos ille, dum re-
probat, ignorat; Si huic paras introi-
tum, coge illos ad exitum, nec enim nisi
cum solo vult solus conversari; aded in-
dispensabiliter, ut cuidam amanti animæ,
quæ forsan plus Angelis, quàm Angelo-
rum Domino auditum præbuit, nè sua in-
diffidentiam commigraret humilitas, quā
Conditori suo colloqui formidabat, a-
manter dixerit: *amici auscultant*; non di-
splicet familiare eorundem consortium,
non interdico beatarum mentium intel-
lectuale colloquium, me tamen nè negle-
xeris, *fac me audire vocem tuam*; (q) aded
solum exigit, qui totum sibi hominem
inniti desiderat, ut non nisi propter se cœ-
ligenis associari, non nisi propter se cum
Angelis conversari, non nisi propter se
alterum aut alloqui, aut colloqui consulat
& decernat. Contubernalis DEUS non
amat multitudinem in solitudine huma-
ni peccatoris, exosos habens corrivales,
qui ut alliciat è Regum curijs, ut attra-
hat ex foris urbium, ut avellat à nummu-
lariis & teloniorum Cathedris, ut fe-
greget à populorum turmis dilectos si-
bi electorum animos, spondet ore pro-
phético: *dabo in solitudine cedrum & spi-* (r) Is. 4. v. 19.
nam; (r) est illa arbor incorruptibilis,
odoris suavissimi atque celsissimæ subli-
mitatis, & spina sua munitur cuspidē, In eremo est
quā lancinat, quem ferit, quā lauciat, Cedrus excel-
quem pungit. In odorifera cedrorum sa sanctitatis
multitudine eminens Evangelicæ per- & spina com-
fectionis sanctitas delineatur, quā in de-
serto sacra jejunantis JESU vestigia re-
verentur suo felici pedissequio, deserti
ab hominum frequentia, vel deferentes
potius universæ humanæ conversatio-
nis solatia, sublimium heroum illustres
animæ, quibus suum affigat egregius
prædicator præconium: *Christi bonus o-* (s) 2. Cor. 2.
dor sumus DEO; (s) quorum corda æ-
ter-

Vox animæ ad
DEUM præ
omnibus An-
gelis est diri-
genda.

(q) Cant. 1.
v. 13.

(r) Is. 4. v. 19.

In eremo est
Cedrus excel-
sa sanctitatis
& spina com-
punctionis.

(s) 2. Cor. 2.
v. 15.

ternis implicita, supernis sociata, in solo solius DEI adeò solidata sunt amore, ut separari nequeant à charitate Christi, nec gladijs nec lanceis, nec carnis subdolæ blanditijs amoveri, nec lenocinantis mundi delicijs valeant avelli, ita indissolubiler in vivificante ac conservante gratia confirmati, ut solidissimas eorum animas nulla terreni amoris putredo corrumpere audeat, vel inimici hominis astutia præsumat violare. Huic cedro spina jungitur, quâ contritarum mentium sacra ceneritudo ad pœnitentiam compungitur, ad compediendos carnis impetus, velut pedes affectuum stimulat.

Hinc solitarijs hisce sedentibus, & jugum suorum antiquorum excessuum sibi imponentibus, horror inevitabilis iudicii tremendus obviat, ut æternis, quæ merebantur supplicijs, ad salutarem trepidantis animi formidinem commoveantur; succedit svavior supernæ regionis meditatio, ad cujus capeffendam possessionem hæc stimulative spinâ excitantur: ut dum inter ardua continui recessus impendia assiduus speculator fatigatur, hoc velut dulci moderamine suarum tribulationum vicissitudinem moderetur. Ad hoc autem in altum cedrus erigitur, ad hoc sui odoris amœnitas undequaque affunditur, ad hoc à solitudine in ipsa urbium oppidorumque confinia, fama solitariae sanctitatis instar odoris optimi extenditur, ut, quisquis urbanæ conversationis quærit delicias, aut immoderato conamine socialis vitæ latitantes ambit insidias, quisquis periculofam plurium commilitonum amat frequentiam, aut avidiori cupidine ad contubernalem anhelat indulgentiam, hoc sancti odoris tractus illicio, eremiticæ sublimitatis respiciat altitudinē, ad quam possit volens pertingere, cœligenam discutiatur famosæ pietatis fragrantiam, quâ frui anhelantem liceat; quod si ad asperos exulantis mundi angulos egredi horreat, si rigidum severioris vitæ fastigium diffidit suis remissis affectibus velut lassatis pedibus conscendere, saltē inter terrenæ conversationis confinia positus, elato sursum corde ad Dominum frequentius respiciat, & sæpius ab inflammantibus cœlestis patriæ desiderijs ignescat. Ideirco à plantante Providentia Eremita spina inseritur, ut

qui tranquillâ sui aëris delectatus temperie ad imitandum vel æmulandum exstimulatus fuerit, ipse pariter compunctionis indigos sciat in viam pacis & prosperitatis deducere, & doceat in ipso mundani tumultus meditullio secretam reollecti cordis eremum construere, atque reconditos taciturnæ solitudinis angulos in urbes transplantare, ô si liceret dicere! in aulis principum fabricare, in regum domibus collocare. Erant jam vetustissimo patientis Jobi sæculo, supremi orbis satrapæ, erant & præsides & iudices, reges & consules, qui fabricabant sibi solitudines cum senatoribus terræ, dum adhuc cœlum violento impetu rapi non postulavit; nec enim nisi à diebus Baptistæ regnum cœlorum violentiam pati cœperat, volens non solum impugnari fortiter, sed longè fortius expugnari; ille enim, dum primus pœnitentiam prædicaverat, assaultum inimicæ carnis, & universos mundi impetus per pœnitentis animæ rigorem reprimere commendabat; dum corpus conceptum illecebris, aut mentem erroribus destructam atterere ciborum parsimoniâ, & passionum fræno intimaverat, cœlestem januam, quam adversantis peccati demeritum clauserat, Christi pedissequis hoc duce prævio aperiendum sanctæ compunctionis merito, & validissimâ lachrymarum obsidione persvadebat.

Sed redeamus ad solitarios principes, quos modici temporis intervallo post feralis cataclismi exitium timor aut amor ad horrores deserti inducebat, Dormite siquidem, id est, à curis secularibus quiescere voluisse videbatur, qui inter extrema coagmentatarum miserationum gravamina lamentabatur: *nunc enim dormiens silem, & somno meo requiescerem cum regibus & consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines*; (1) utque maturiori examine discussum, sapienti Providentia conclusum fuisse hoc ædificium, non verò præcipiti impulsu, præpropere immaturi fervoris æstu statutum noveris, legit Vatablus: *cum consultissimis hominibus in terra, qui sibi solitudines excoluerunt ædificijs*; neve intempestivus obicias in aulis ducum & principum, incurijs Regum & Cæsarum antra abditæ solitudinis, nec erigi nec posse inhabitari, scito in ipsis curiarum palatijs deserti a-

Solitudinis amor jam Jobi tempore apud reges & principes vigeat.

(1) Job. 3. 14.

Angeli sancti invident quodammodo hominibus deserti solitudinis.

Odor eremiticæ pietatis urbanos incolas attrahit ac delectat.

ma-

(a) lib. 4. mor.
6. 28.

matorem desertum reperire, in ipsis palatiorum triclinijs solitariam posse animam commorari; nec enim profuisset illustri Dalmatæ solitudo corporis, licet sepulchro Redemptoris vicina & confinis, si defuisset solitudo mentis; *solitudines quippe ædificare, est à secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, & unâ intentione æternæ patriæ, in amorem intimæ quietis anhelare,* (u) explanat hoc ædificium deserti hujus pontifex maximus, Gregorius moralizans. Quod si eodem sacro interprete angelici spiritus coronatorum Regum, ac consulentium procerum nomine designabantur, quibus dispensantibus velut ministris Rex Regum & dominantium Dominus, inferiorem orbis orbitam regit ac gubernat, qui spirituali Ecclesiæ militantis Reipublicæ quàm optimè consulit, dum subditos sibi filios, qui in pace in idipsum dormiunt & requiescunt, deductos ad regnum sibi regni socios conjungunt, collige sublimem deserti celsitudinem, excelsam eremiticæ solitudinis felicitatem, quam velut inviderent angeli terrigenis, eandem eorundem fabri-

cam, quam non sinuntur in patria incolere, conantur in cælo consimili quasi delineante ædificium transplantare. Cæterum novi Regem (nè à priori sensu præproperè judicer declinasse) novi Regem plurium regnorum, qui dum non posset à sibi commissorum cœlitus negotiorum varietate in sylvas fugere, fugabat tamen ab obserato secretæ mentis thalamo universam terrenorum desideriorum frequentiam, unam petens à Domino à largitore bonorum omnium, solam hanc urgentem postulans gratiam; *ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ;* (x) dùmque prolongari suum experiretur incolatum, ad tabernacula saltem recipi anhelabat, quando Regalis anima concupiscens in atrijs deficiebat; quod aliud est cœli atrium, quam quod in terra est desertum? quod est vicinius triumphanti Solymæ tabernaculum, quam sanctæ solitudinis sepimentum? elucidat desiderantis votum moralis Papa: *à tumultu rerum corporearum magnum quandam secessum petierat quietam mentem, in qua tantò purius DEUM cerneret, quantò hunc cum se solo solum inveniret.*

David anhelabat ad solitudinem tantam ad tabernaculum DEI.

JOD.

Versus
XXIX.

Ponet in pulvere os suum, si fortè sit spes.

Sermo Vigessimus Nonus.

Anima timore judicij perculsa, & paucis electorum numero consternata, quærit suæ spei promontorium in deserto.

(a) Matth. 28.
v. 16.

Quàm sit terribilis in consilijs super filios hominum magni consilij Angelus, DEUS homo, non alieno, sed ore proprio, voce horribili enuntiavit, quando feralem nimum invariabilis judicij intonuit sententiam, nec amarissimis delendam lachrymis, nec ferventissimis immutandam suspirijs, auditu horridonam, terrificam effatu: *multi sunt vocati, pauci vero electi.* (a) Reverebar ego salvificum promittentis Isaïæ vaticinium, quo consolari voluit, si non alienigenas saltem credentium fideles animas, præfagiendo veraciter, & dulciter

blandiendo: *computrescet jugum à facie olei;* (b) legit Arabs: *peribit jugum,* non ultra rediturum, non posthac gravaturum, non semper demersurum, neque finaliter oppressurum, nec aliud aut mollius, aut levius legens intellige ab eo, sub quo, & super quo singultuans Siracides intonuit: *jugum grave super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ;* (c) jugum in supportabile, quod nec angelicis sustentari potuit humeris, sed primum sui bajulum, cum numeroso militiæ cœlestis agmine (ecquis crederet) ad centrum tartari præcipitavit! jugum non sive Redem-

(b) Is: 10. v. 27.

(c) Eccl. 40. v. 1.

demptoris, sed grave proditoris, qui homicida fuerat ab initio, adhuc gyrat eum impijs in circuitu, quærens quem devoret, id est, peccatum; explanat purpuratus Hugo, quod collum peccatoris onerat & inclinat. (d) Hoc ipsum corrumpendum expectabamus exules filij Evæ, ut detur omnibus felix ad patriam reditus, & accessus; computruisse sperabamus à facie olei, quando petra, quæ Apostolo commentatore, Christus est, percussa ictu gemino præfigurante adumbratam crucis imaginem, effudit oleum misericordiæ; aggravabamur siquidem damnandæ servitutis iugo: sed quia nos gratia libertatis unxit, dominationis dæmoniacæ jugum putruit; (e) sed si putruit culpa, computruit intermina pariter pœna; nam ista instar proprietatis illam sequitur, quasi secunda primam. Quæ igitur fatali vicissitudine peccatum reviguit, & onus Babylonis se nostris rursum humeris injecit, ut prævidens id ipsum veritas incarnata, ingemuerit super abbreviata hæreditate sua; pauci sunt electi! nam etiam ex innumero fidelium numero, omnes ad fidem perveniunt; sed multi ad electorum numerum non pertingunt. Hædi cum agnis ad puteum baptismi indiscriminatim ablundi conveniunt, nec tamen à fonte, qui salit in vitam æternam, pariter adacquari poterunt, quando ultor nostrorum scelerum, hædos ab ovibus discernet segregandos, decernet separandos; qui enim illicitis voluptatibus oblectantur, à castis paradisi delicijs, nisi pœnitendo culpam deleant, alienantur; & qui superbientis angeli prementes vestigia, ad terrenarum dignitatum eminentias evolare ambiunt, ut exaltentur, inter humiles humillimi Redemptoris pedisse quos computari nequeunt, ut salventur; denique à regno DEI perenniter excludi promerentur, quorquor terrenis vitiorum sordibus immersi, ea quæ cœli sunt, amare, imò & cogitare dedignantur.

Sunt tamen alij, qui veritatis lumine illustrati, pravorum consortia declinare satagunt, per rectam angustæ viæ semitam incedere contendunt, orationum horas multiplicant, universas vanitatum imagines à suis mansionibus eliminant, occulto tamen langvore pereunt, & sub latente mentis superbia, vel propter dissimulatam avidi cordis avaritiam, in vitæ termino miserrimè

Pars III.

ad interitum spiritus contabescunt, denique est solidissima Hypponenensis Antistitis Augustini, nec non Angelici Doctoris Thomæ Aquinatis sententia, audita quidem horrida, ad consternendas quorumvis terrigenarum animas (præclarâ licet sanctitate præfulgidas) idonea, consono Patrum suffragio confirmata; plures fidelium cœtui aggregatos, quos ad sectanda prædecessorum opera, virtutis decor impellit, quorum pietatem innocens vita commendat, quibus perpensa æternæ animadversionis severitas metum inculcat, quos genuina charitas ad succurrendum incitat, ad miseris miserendum persuadet, qui tamen successu temporis, non quidem vitio temporis, sed devîæ voluntatis impetu terrena involant, & transitoria concupiscunt, futura non considerant, æterna turpiter contemnunt, ut jam non vereantur ex deliberante judicio prava committere, qui nuper infirmitatis vitio se se correptos amaro gemitu deplorabant. Dicam amplius, loquar severius: non una æternis crematur ignibus infortunati viatoris anima, quæ dum in via degeret, legi fideliter prolixo tempore obsecundabat; non sederat inquam in cathedra pestilentia, ex ratione mala discernendo, non tamen ex deliberatione perpetrando; erat per plura plurium annorum lustra cœlestis thalami prædiarius, gestans enssem super femur suum propter timores nocturnos, metuens, quæ successura videre non poterat, ut semper ad eventum inopinati certaminis paratus consistat; nec tamen opera sua coram Altissimo reperiabantur plena, sed quæ sublimia sanctorum opera feliciore auspicio æmulari cœperat, cœpra prolixiori duratione temporis continuaverat, sed heu! ad vesperam tanquam occiduus tenebrarum filius aboritur, qui manè tanquam Lucifer oriebatur; Quorum abominabilem inconstantiam compassivis deplorans lachrymis sanctissimus Apostolorum princeps acerbè ingemiscit: melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post cognitionem retrorsum converti; (e) hi enim eorum aggregantur numero, qui prævaricantes dicuntur prævaricari, & qui post salutes Christianæ ablutionis undas gloriabantur cum amatrice sponsa: lavi pedes meos, quemodò coinquinabo eos? (f) audire cogantur ab egregio prædicatore: obscurum est insipiens cor eorum, dicentes enim se

Donum perseverantia est summe necessarium ad salutem.

(e) 2. Petri 2. v. 21.

(f) Cant. 5. v. 3.

(g) ad Rom. 1.
7, 21.

se esse Sapientes, stulti facti sunt; (g) quid juvat fortiter praeliari, potenter colluctari, si ad finem luctaminis contingat non coronari; sine perseverantia nec pugna vincitur, nec pugil commendatur? quid prodest continua inter discrimina laborasse, ardua inter negotia desudasse, si merces laborem non consequitur, si labor in decursu abruptitur, & operarius expleto nondum opere dimittatur? Saul parvulus suis in oculis, dum humili obsequio ad patris nutum perditas inquirat asinas, in Regem ungitur, in Israël thronum primus Rex sublimatur; at ubi humiliari non continuat, ubi se adversus præcipientis DEI imperium arroganter erigit, ubi perseverare in creatoris obsequio amenter negligit, à folio in solum detruditur, regali syrmathe exuitur, ab audaci alienigena vitâ & sanguine inflicto vulnere privatur.

Saul quia in
humilitate
non perseve-
ravit, idcirco
sublato dia-
demate perijt.

(h) Epist. 29.

Tolle perseverantiam, inquit Doctor mellifluus: nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo.

(h) Decreverat ultrix Justitia Idololatrantis Ægypti crimina famis plagâ discruciare, quando misericors Providentia imminuentem ferientis DEI perniciem revelabat, ut fugerent procaces alienigenæ à facie arcûs. Illuminatur visione per bonum Angelum, ut autumat Carthusianus, gentilis Pharaon; illuminatur, non quidem propter meritum coronati idololatrarum, sed propter periclitantem populum, cujus prosperitas plerumque pendet à principe, pascebantur septem boves pulchræ & crassæ nimis in pratis palustribus, de Nili flumine ascendentes, quas postliminiò subsequebantur septem aliæ, turpes facie, aspectu horridæ, adeò tenues & famelicæ, sic graciles & macilentæ, ut nihil illis alimenti sufficere videretur, quia omnia feroci aviditate deglutirent; stabant super oram fluminis in arena, ut ex ipso loco pascuæ sterilitatem subsequaturam minarentur; invadentes proinde cæteras devoraverunt. Legi præclaram illustri ascetæ interpretantis Nili eruditionem: *virtutis habitus celeriter admodum vertitur, in contrariâque properat, si negligatur;* (i) cui innixus fundamento, in pingvi incrassatorum bovis septenario, virtutem omnium, inter se nexu indispensabili vincularum integritatem meditator: in macilentarum imagine delineatam emaciantis vitij intueor abomi-

(i) in lib. ascet
circa medi.

nationem; hinc primas aspectu pulchras, & carnibus electas Pagninus cum septuaginta Commentatoribus nuncupat; secundas, aspectu turpes, & carne tenues appellat; quid enim pulchrius in DEI oculis, quam gratiosæ nitidæ virtutis species compareret? quid turpius quam scelerata cujusdam criminis sceditas apparet.

O si secundæ præcessissent, & primæ successissent! ut illæ istis in pabulum cessissent, conversæ siquidem in aliti substantiam, virtutis alimentum evassisset; sed & consuetius est & facilius, pulcherrimam prioris vitæ venustatem, anteriorem innocentiae splendorem, diuturnam licet præcedentis sanctimonie integritatem in justo à superveniente incuria attenuari, quam inolitam peccati consuetudinem absorberi, quam canescentis vitij abominationem tolli; quam multos videmus initio suæ conversationis spiritu ferventes, spe gaudentes (exclamat singultuans Richardus) postmodum paulatim repescere, donec omnino deficiant, & ad similitudinem vaccarum, de fortibus invalidæ, de pingvibus fiant macilentæ. (l) Stabant in caretto fluminis impingvata, esca gloria-bantur in pingvedine, defixo attoniti Regis oculo sese glorianter objiciebant, & plausum meruissent, nisi in prædam esurientis maciei devenissent; student tot vocatorum millia in claustris & cœnobijs perfectioni Evangelicæ, vacant ferventi conamine religiosæ sanctitatis studio, ascendunt de fecundo lachrymarum flumine, non tantum mundi ab immundo peccatorum contagio, sed pulchri insuper & decori, à venustissima virtutum Majestate; & ecce! subsequitur præeuntes insidiatrix ignavia, pedissequarum pessima, succedit turpis inertia languentis otij infamis filia, premit vestigium incuria dissimulantis animi negligentia, & illicò necessitudine deplorabili deturpatur immaculata facies, consumitur pingvedo spiritus, & cedit affilienti vitio enervata virtus, fitque foetidissimus tenebrarum principis socius, qui antea non nisi Angelicæ societatis comes, mundum aversabatur, in cœlo indefinenter conversabatur. Est una & sola electorum norma ac regula, dilectus Patri Unigenitus, sanctissimus DEI Filius, de quo ad sacram Jordanis ripam audierat egregius Baptista: *super quem videris spiritum descendentem & manentem;* (m) leg-

Sicut septem
boves maci-
lentæ devora-
runt septem
pingves, sic
virtus saepe in
constans à vi-
tio deglutitur.

(l) apud illu-
in alleg. 1.
& genesi

(m) Joan. 1.
v. 33.
legit

git: *descendentem Spiritum & commorantem super eum, hic baptizat in Spiritu sanctitatis*; explanat grande mysterium brevi biverbio subtilis Hugo, *descendentem per humilitatem, manentem per stabilitatem*; adeo scilicet ipsa virtuosae moralitatis regina, virtutum moralium fecunda Mater humilitas licet pulcherrima, licet Divinis amplexibus aptissima, licet in Virginali DEI para (Bernardo teste) conceperit sanctissimum hunc DEI Filium, adeo dependet à stabili perseverantia, ut si hanc segregare volueris, peribit, qui fuit humilis, & sancti Spiritus amitteret gratiam, quam antè locupletissime possidebat.

Sanctus Spiritus in electorum corda descendit per humilitatem, commoratur per stabilitatem.

Descendit hodie dum idem, qui tunc telerrimus advolaverat svavissimus amoris Spiritus DEUS Charitas, super Neophytos baptizandos, neminem præterit, nisi dolosae intentionis fraude prætereatur, insidet singulis, eosque DEI filios, post salutaris balnei ablutionem denuntiat, ac regni coelestis enunciat hæredes; felix! non abnuo, quem ales hæc olivæ florentis bajula, suo adventu visitat: quia adveniens participatione Divinitatis sanctificat, sed nisi stabiliter exculci cordis nidulum inhabiter, hac recedente succedunt volucres cœli, aves, quarum fera rapacitas sacris in literis lamentabiliter exatatur, dum inconstantiam quandam animarum, quæ dereliquerunt DEUM factorem suum, & recesserunt à DEO salutari suo, voce terribili comminandus redarguit scrutator cordium & ultor scelerum: *devorabunt eos aves, morsu*

(n) Deuter. 32, *amarissimo*; (n) devorabuntur in præfenti per culpam, in futuro per poenam, in devorandis intelligendos esse leves ac instabiles, explanat Carenensis; in avibus, damnati spiritus, de quorum morsu sic

Diabolus avis est cuius morsu est in peccati perpetratione, amarissimus erit in separatione animæ, amarissimus erit in corporis resurrectione. Vides supremam unius perseverantiæ necessitatem, & hæc non cadit sub iusti meritum, quantumvis valeat continuante gemitu exorari; si licet in fide stabilis, in spe immobilis, in charitate incomparabilis, non promereri eam; si idiomate non hominum, sed Angelorum ad manifestandam conditoris gloriam verba salutis proferens loquaris, si lingua tua evadat adeo placabilis, ut juxta Salomonis proverbium, & floreat, & frondeat in lignum vi-

tæ, non promereri eam; si revelatam habeas radicem sapientiæ, & singulas illius astutias recognoscas; si omnem Divinam & humanam assequaris scientiam, si montes transferre valeas, & Aquilonis infames advenas, rebelles angelos valeas conculcare ut aspidem & Draconem, non promereri eam; si omnia vendideris in egenorum adiutorium, si omne aurum disperferis pauperibus in solatium tam liberaliter, ut iustitia tua maneat in sæculum sæculi, si tuis in convivij debiles refeceris, cæcos cum claudis refocillaveris, non promereri eam; si panem tuum esurienti freris, te ipsum in ægrotorum subsidium sacrificaveris, si tua in adversis patientiæ opus perfectum habueris, si vinci à malo nequiveris, sed malum in bono viceris, non promereri eam; si nec æquanimem inflet animam prosperitatis abundantia, nec ambientem extollat spiritum sublimis arrogantia, si non, quod tuum est, quaesieris, sed alienum proximi commodum sollicitaveris, si nulli subiectus vanitati, soli adhæseris veritati, non promereri eam; ut enim docet Magister angelicus, illustris scholarum Angelus: *perseverantia via non cadit sub merito, quia dependet solum ex motione Divina, quæ est principium omnis meriti.* (o)

Perseverantia via non cadit sub merito, unde egent pedes viatorum dirigi, ne moveantur.

(o) S. Th. 1. 2. q. 114. a. 9. in cor.

Hoc urfit regalem quandam animam, dum suo anxietur in solio, suo inquietaretur in thalamo, suo terreretur in triclinio, suspirare & singultuare, clamare & anhelare: *dirige gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea*; (p) subjungit motivum supplicantis Augustinus: *ut stabiliter in æternitate permaneam, posteaquam peregi vias duras*; nec enim, qui incæperit, sed qui perseveraverit usque ad finem salvus erit; finem exigit, quo desinente principium evanescit; nec enim ulla est arborum utilitas, quæ solent abundanter florescere, sed nihil fructificare; non est coepisse, sed perfecisse condignum præmio, nec merces inchoanti tribuitur, sed terminanti; si igitur diffidis usque ad terminum feliciter pertingere, ad finem respice, qui Pauli testimonio Christus est, & perseverabis in fine, id est, in Christo. Quem sibi, ut redderet propitium, provida cujusdam anima, in pulvere os suum posuit, si forte sit spes, non quidem optatæ exaltationis, aut vanæ

(p) Ps. 16. v. 5.

Sedet in pulvere, vere humilis anima, ut æternæ viæ consequenda.

con-

consolationis, non mundialis gloriæ, vel nobilis prosapiæ, *sed vitæ æternæ habendæ*, subjungit purpuratus Hugo; sciebat namque proverbiale magni Salomonis consilium, sic suo metuenti, aut forsitan etiam periclitanti filio consulentis: *superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria*; (q) legunt septuaginta interpretes: *humiliter sentientes firmat gloriâ Dominus*; posuit os suum in pulvere, tanquam fidelis humillimi JESU pedissequa, illi conformiter vaticinantis Isaïæ oraculo: *vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lagent*; (r) considerans quippe fragilitatem suam, deplorans pristinam terrenæ conversationis calamitatem, provoluto in terræ gremium capite obtecta facie, suum adorat Salvatorem, quem sua in carne beatis videre oculis desiderans ambiebat, nec jam cum adgeniculata peccatrice exosculari pedes in domo convivantium, sed ipsa sacerrimorum pedum vestigia lingere satagebat in deserto. Hanc imitare quisquis securius exoptas perseverare, meditare in pulverulento arescentis eremi solo funestum tot recalcitrantium dilectorum interitum, junge pulverem pulveri, inanimator animatum, nè fortè jugis funestæ mortis memoria erectum caput deserat, jaceat limus ad pedem figuli non contemendus, sed solidandus, non conculcandus, sed in novam, aut renovatam DEI imaginem replasmandus; tu si olim accusatores in tribunali squallida facie, infordidatoque capite comparebunt, tu temetipsum tuis de vitijs accusaturus, corpus in humo volvere non moreris, & si suspiriorum violentia, si lachrymarum abundantia, elisis veluti faucibus vocem attenuat, nec altam indulgeat vociferationem, invoca conditorem, implora Redemptorem tuum tenui tremuloque murmure, quale prostrata in terram humilitas solet silentes inter gemitus balbutire.

(s) Matth. 6.
v. 6.

(t) Tract. de
Orat.

Sed ante omnia illam incarnatæ Veritatis regulam, inviolabili fidelitate te observare velim: *introito in cubiculum tuum, legit Vatablus: introito in cellam tuam, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito*, quam explicans erudientis Sapientiæ doctrinam Cyprianus Martyr adjungit: *secretè nos orare præcipit, in abditis & semotis locis*, (t) ubi devotus secessicola sub amœniori umbraculo ex culmis & fron-

dibus confecto, in jucundissima spectatoribus Angelis, in deliciosissima concomitanti DEO solitudine, exili in tabernaculo, ad normam militaris tentorij in secreto vitæ militiam agere valeat, & donum illud finalis perseverantiæ, quod promerendo non potest comparare, orando valeat impetrare; stipulatur enim mediator DEI & hominum, adjungens injunctiōi suæ: *& Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*; elucidat redditionis vocabulum quintus Doctor Ecclesiæ: *non dicit, dabit, quia jam se debitorem constituit, id est, pro certo retribuet tibi mercedem*; (u) qui præmiabit operarium, qui coronabit solitarium, necesse habet perseverantiam, sinè qua justus Judex non potest luctatorem coronare, non potest æternitatis præmio consummatum viatorem contentare. Non enim ad mundi fugam prudentia humanitatis impellit, sed ductor Spiritus præambuli Sospitatoris nostri ad deserti horrorem conducit, velut suam ad vineam operarium suam, si licet dicere, solitudine questum, sua sollicitatione feliciter inventum, ubi nec spinæ curarum pungunt incurium viatorem, neque negotiantis sæculi durities lædit à sæculari quovis studio vacantem. Hic inter deliciofa profundioris eremi arboreta, una salutis arbor præ cæteris omnibus placet, quæ neque à voluptatibus floret, neque sub delectationibus frondet, sed rubet à sanguine JESU, hæc nunquam subtrahitur bajulanti, dum semper adaptatur bajulus cruci.

(u) S. Thoma
Matth. hic.

Solitarium habet magnum fundamentum suæ perseverantiæ.

Totum, quod in deserto cernitur, quod inter ejus incolas diligitur, omne, quod humeris eorundem imponitur, omne, quod oculis aspiciendum præfigitur, solum, quod inquirendum præcipitur, solum, quod reperiri poscitur, est crucifixus amor; uno istius idiomate quivis imbitur, de hoc plerumque compatiens dilectio colloquitur, illum libentius solum alloquitur, dum immersus sacris vulneribus de Salvatoris fontibus inebriatur. Furit hic plùs quàm alibi canglomerata insipientium adversariorum rabies, sed pacatissima contemplandarum mentium requie, ut vana sinè viribus eluditur; Ardent fumentes tentationum clibani, ut ustulet ignivomus lascivæ carnis incendiarius, sed lachrymis flamma exstinguitur, & transformata mendacis angeli larva ab exundante semper profluvio inundatur. Sunt puriora

Eremus seu
cella est sub-
urbium cœli,
fornax Divi-
nifiguli.

ra ustulantis incendia, sunt ampliora for-
tissimæ dilectionis flammicidia, quorum
splendore rutilo transfiguratus in Ange-
lum lucis obscurus tenebrarum spiritus
agnoscitur, quorum fulgore circumva-
gus leo in fugam pellitur, quorum u-
stulante ardoris vehementia infamis te-
nebri propulsatur. Fornaci eremum
comparat Damianus, ubi abjectus in
mundi oculis limus in vasa honoris ef-
formatur, & ad perennaturum cœle-
stis aulæ nitorem, effingentis pœniten-
tiæ malleo percussa, limantur à tribula-
tione, mundantur paterna correctione;
ad primum siquidem hujus Divinæ do-
mûs vestibulum universa impuræ vetu-
statis rubigo igne ac ferro consumitur,
& singulæ, quorumvis peccatorum Sco-
riæ protinus exurantur. *O cella! spiritua-
lis exercitij mirabilis officina!* (exclamat
Commemoratus Præful) *in qua certè hu-
mana anima creatoris sui in se restaurat
imaginem, & ad suæ redit originem purita-*
tis. (x) Ecquis crederet quadrangula-
rem angulum, cœli formem comple-
cti amplitudinem; si enim, ubi DEUS
videtur & amatur beatorum compre-
hensorum obrutibus & affectibus, ibi
lege indispensabili cœlum est, cœli erit
insigne pastaphorium, cœlestis Solymæ
suburbium, exilis cœnobitæ cellula, in
qua tota DEITAS velut coarctata conspi-
citur, ubi non aliud, quàm quod Divi-
num, est diligitur, nil pulchrius, quàm
latens sub fidei velamine Divina facies,
à beatificandis viatoribus videri deside-
ratur.

Joannes &
JESUS ante-
quam doce-
rent, eremum
incolaverunt.

Et quænam vastior, quæ mirabilior
prodigiorum scena est quàm desertum,
ubi præambulus æterni solis lucifer fa-
ctus illustris accola, tantam partim ex-
ercuit, partim adauxit sanctimoniam,
quæ digna foret ipsius solis Justitiæ to-
tidem radijs, quot Verbi verbis coro-
nam ingenti populo commendari; sed
videretur minùs illuminata hæc domus
superni luminis, nisi illuminatura hos,
qui in tenebris & umbra mortis sedent,
lux vera, priusquam salutaris doctrinæ
sue fulgoribus irradiaret caliginosum or-
bem, eandem incolatu suo pijsimo cla-
rissimè illustrasset. In hujus soli so-
lio, vel potius in hujus fructificantis ter-
ræ abjecto pulvere, ponit os suum, suis
in oculis terrenus incola, sed in ange-
licis beatus advena, ut spem obtineat
perseverantiæ, nè forte post aratrum re-

Pars III.

spiciens, ex ruminante & mundo anima-
li, fiat abominabili vicissitudine jumen-
tum in suo stercore computrescens. Huic
spei desperabundus jam dudum nequam
sicarius, humanæ salutis continuus insa-
diator innititur, sed fortis rupium in-
quilinus, qui creaturarum vanitatem de-
seruit, desertus ab iisdem, posuit ab ip-
so sui ingressus exordio DEUM adju-
torem suum, qui illum proinde ad cer-
tandum provocat; hunc impugnat, hunc
debet vincere, qui confidentem in hu-
jus propugnatoris adjutorio flagitat su-
perare. Tentat tentator tamen, qui *Dæmon pu-*
ipsum, quem denegavit conditorem su-
um, eadem in arenaria tentare attempta-
vit; est parum huic inquieto spiritui, *gnando con-*
molestum esse hominibus, qui DEUM *tra solitari-*
factorem suum ausu horribili, sed de-
testabili, ausus est molestare; legitur in-
sinuaturn exprobrantis Isaïæ versum:
nunquid parum vobis est molestos esse homi-
nibus, quia molesti estis & DEO meo? (x) (y) *Is. 7. v. 23.*
apud Vatablum posterior periodi pars:
quid etiam DEUM facietis debilem, vel in-
firmum, aut fatigabilem; hoc arrogans
præsumpsit spiritus, hoc perduellis me-
ditabatur Angelus, dum jejunantem de-
serti incolam voluit affilire, & creatu-
ra fragilis, cum forti exercituum Do-
mino colluctari; sed quoniam hujus con-
flictus luctamine, hominem voluit ex-
pugnare, dum præcinctum virtute, in-
duturn fortitudine Regem gloriæ voluit
impugnare, in ipso secundo Adam prio-
ris Adæ filios intenderat conculcare, ti-
mens prædam, quam truculentus prædo,
nuper nequam iniquissimus, suo nequis-
simo nequaquam deprædatus est amitte-
re, ut unâ simul ab orbis nostri orbita,
iniquus princeps mundi hujus ejici ac
profligari.

Hoc planè & non aliud magni con-
siliij Angelus adversus rectores tenebra-
rum harum assumit prælium, hoc unum
pro invaso homine duellum suscipit DEI
Filius, hoc celeberrimo conflictu collu-
ctabatur cum diabolo DEUS homo; ut
enim subtiliter commentatur Doctus O-
rigenes: *certamen DEI est, quomodo salvet*
hominem. (z) Accedit pede pendulo, (z) *Hom. 2. in*
quasi cum sauciando ac enervando Jaco-
bo colluctaturus, non quidem confertis
manibus, suspicabundus fortè timuit,
nè incideret justii furoris victima in ma-
nus DEI viventis; in sui propugnacu-
lum assumit lapides, volens lapidibus
fa-

*Certamen
DEI est pug-
nare pro ho-
mine.*

*(z) Hom. 2. in
Isa.*

famelicum laceſſere ad comedendum, quaſi enervata jejunijs caro non magis frangeretur lapide quaſi nutriatur, oblitus primæ tentationis, quā primum, ſed terrenum de terra Adamum ſuperavit, ſecundo de cœlo cœleſti pro pomo ſaxum obtrudit: *dic! ut lapides iſti panes fiant.* (a) Callidus criminator, verbum ſuo ex opere cogitans explorare, ſuadet dicere, ut patrem imitaturus, qui dixit hoc mediante verbo, & facta ſunt, nunc pariter, ſi dicendo molliſicaret Petram in panis ſubſtantiam, patri- zans filius agnoſceretur. Non lapidem, ſed lapides præſentat, nec panem, ſed panes fieri ſeducor peſſimus exoptat, ut progreſſurus ad inſtruendum gentes, culpā gulæ coinquinatas, ingluviem aut commendaret amplectendam, aut ſaltem diſſimularer, quaſi non corrigendam, inſinuat, nſ fallor, hanc fraudulentam doſi luctatoris malitiam Theophylactus, dum commentatur: *non dixit, ut lapis hic panis fiat, ſed lapides; volens Chriſtum ad ſuperflua inſtigare, eſurienti enim unus panis ſufficit;* (b) ſed ſtolidus luctator ad primum inchoati certaminis exordium in lapidem angularem ſuis lapidibus impingit, credens aut ſperans in agonothea validiſſimo pedes luteos, aut ſuiles reperire, quibus ſublimis olim coronati ſimulachri ſtatua ſuffulciebatur, & ideo ad primum tactum lapidis concuſſa, evanuit in favillas; Verūm altiori id factum arbitror myſterio: ut ſecuturi eremicolæ animentur lætanter ad pugnam, exerceantur potenter ad luctam, dum vident vaſerrimi ſerpentis ingenium obtundi in eremo, tota verſu- pellis calliditas conteritur inter rupes, qui quaſi tentare neſcius, ad primum aſſultum retunditur, in primo congre- dientium tentamine ſtupidus morio ener- vatur; delirans ſophiſta converſionem lapidum obijcit, quaſi non poſſet attem- perare, vel ſatiare famem, qui lapides poſſet in panes commutare; exhibilat ambitioſum mundi principem Chryſo- logus: *miſer! malus viſeſſe, ſed non poteſ;* nec enim potuit, ut voluit Divino de- ſerti incolæ ſuis velatis fraudibus nocere; *inediam non horridis urgere debueras, ſed gulofis, iſtis non modò DEI filium, ſed hominis filium tu laqueare non poteſ;* (c) ſuſtinet tamen incarnata Patris Sapientia, damnatam ſaxiferi ſpiritus ſtupiditatem, ut, Taurinenſi Præſule Maximo fidem dan- te: *nos in illo vincamus, quia nos ei cau-*

ſa ſumus pugnandi; (d) iniit pugnam, il- lis omnibus illuſtrem comparaturus vi- ctoriam, quos Divina deſerti regio ab urbe ad campum invitat; paſſus ut ho- mo, vincit in eremo ut DEUS, imò paſſurus in Judææ metropoli, prælimina- rem orditur conflictum in eremo; in- vaſus ab Aquilonis tyranno Rex cœli, eludit involantis aſſultum: ut ſuos eru- diat loci ac belli ſucceſſores, inſultum doſi aggreſſoris contemptu vincere, ſpernendo ſuperare.

Nihil efficit, minùs proficit, ſe-
ralis leo, quantumvis manſvetus agnus
ſit, quem devorare ſatagit, ſed neque
ſinitur ſauciare: ut diſcas, quiſquis hor-
res ſacrum horrorem ſolitudinis, ere-
mum eſſe genuinam dimicantium He-
roum paleſtram, ubi non tantum cum
carne ſpiritalis anima congreditur, ſed
DEUS ipſe cum inquietante Angelo pro
homine luctatur; præceſſit tempore in
lucta, David Davidis filium, qui poſt
ingentia cum feris efferatiſque homini-
bus luctamina decrevit urbanam decli-
nare curiam, ſublimem regiam deſere-
re, & aliam victoriarum arenam inda-
gare; ecce! & auditores convocat ad au-
ſcultandum, & ſpectatores provocat ad
convertendum, ecce! ſilientium inſinu-
at accedenti, ſibi ſoli reſervat eloquium
inſtruenti: *ecce! elongavi fugiens, & manſi
in ſolitudine;* (d) legit Hieronymus, *ut
procul abeam & commorer in deſerto
ſemper;* utque citius ad ſcopum avolet,
alari flagitat, pennas columbæ deſiderat,
quibus ad requiem feſtinat. Legeram
apud peritos naturæ ſcrutatores, acci-
pitrum geminas eſſe ſpecies; earum e-
nim aliqui, velut nobilioris proſapiæ, aves
in terris capere dedignantur, nec eis
niſi in altum evolantibus inſidiantur;
Sunt aliæ, velut abjectæ indolis, quæ non
niſi proſerpentes in terris capiunt, vo-
lantes inſequi ſatidiunt, ſe ipſos egrè,
vel nunquam in aërem attollunt; quo-
rum eluſura inſidias columba, dum pri-
mos reſpicit, in terram rapaci volatu
proruit, ſed evolat ſublimiter, dum con-
ſpicit ſecundos.

Putas rapacem ſpiritum non poſſe
abſque veritatis præjudicio accipiri æ-
quiparari? volentem in ſublimi arripuit
columbam, quando Divinitatis avidam
obtruſo conquirendæ DEI tatiſ illicio, no-
ſtræ mortalitatis matrem allexit ad ſu-
per-

(a) Matth. 4.

Diabolus ſit
ſtupidus in
deſerto, & fa-
cilis ſuperari.

(b) in Matth.
hic.

(c) Serm: II.

Homo eſt
Chriſto cau-
ſa certandi.

(e) Eſ. 54. v. 2.

David petit
pennas co-
lumbæ, ut e-
vitet inſidia
duplicis acci-
pitris.

penna, sed viliorē affectu conjugem, suæ uxoris servulum, volentis fœminæ imbellem subditum, effœminatum comedentis Evæ socium & consortem humi repentem in terræ gremium detrussit, & convertendum in terram de qua sumptus est, terrenum ex cœligeno effecit. Sic pariformiter ejus invadit posthumos rapax spiritus, & evolare flagitantes, ad statum prosperitatis evehit, ut capiat in alto, & miserabili sub egestate affixos terræ deprimit, ut pari discerpac rabie impatientes. Utrique evasurus stratagemati David providus, binis pennari alis supplicat illis, opinor ego, quibus sanctorum animalium quaternio vestiebatur pariter & in volatum ferebatur: *duæ pennæ jungebantur, & duæ tangebant corpora eorum*; (e) assignat moralis

(i) Ezech. i.
v. ii.

Gregorius in pennis quatuor, virtutes totidem; quibus omne pennatum animal, aligera quævis anima sursum attollitur, ut utriusque accipitris insidiatricem astutiam colluctans eluctetur. Duæ pennæ junguntur sursum (elucidat grande mysterium Gregorius) *quando amor & spes, electorum corda ad superiora elevant, ad cœlestia suspendunt*; quo genuino utriusque adminiculo terreni tenebrarum principis malignitas evaditur; *duæ autem pennæ tegunt corpora, quando eorum mala præterita, à conspectu æterni judicis timor & pœnitentia abscondunt*; (f) sic alata, sic pennata sanctorum animæ, quadruplici enumeratarum virtutum subsidio potenter adeò se erigunt, ut terribili fastidio, quidquid sapit terrigenum, velociter declinent, utque felicius evitare valeant, elongari desiderant, manere in solitudine festinant & exoptant; ne & quia eremitarum conversatio in cœlis est, quia iisdem vivere Christus & mori lucrum est, sustinent in patientia dicentes cum Doctore gentium: *unde etiam salvatorem expectamus JESUM Christum Dominum nostrum*; (g) nec sua frustrantur expectatione, Dominus enim prope est, cui nihil tam amicum est ac columba, una sua, & amica sola & electa; dum die noctuque gemit in solitudine tanquam adhuc in mundo licet contempto & calcato posita, ubi gendum est, volare flagitat Rex Solymæ, qui rigare consuevit regalem lectulum lachrymis suis: avebat ad instar avis candidæ & gembundæ avolare, optabat anxius evolare, ut requiescat; quò volaturus desideriorum pennas erigis? quò

(f) hom. 4. in
Ezech.

Pennæ sancto-
rum animalium
consistunt
in quaternio-
ne virtutum.

(g) Phil. i. v. ii.

versus expandis alas affectuum? ubi requieturus avolas? quò commoraturus plebe terrenarum sollicitudinum dimissa, repudiato mundialium curarum vulgo præcipitante sacri amoris impetu, rapitur in desertum? sciens Magistram sanctitatis, ut scientiam sanctorum suggerat, uno tantum discipulo contentari, hæc enim amans silentij, adit strepitum frequentiae, & suæ communicationis amans, communionem plurium excludit, solus orans & solus plorans, Divinæ benedictionis abundantiam non sibi soli reconciliat, sed toti impetrat universo; fuge numerum, ut unus sis, qui pluribus prodesse, tibi que non abesse sollicitus intendis. Declina consortis sodalitium, ut uni unus placeas, & solus soli DEO.

Ambiebat providus Rex splendidam sæcularium negotiorum declinare servitutem, quā mens inanum cogitationum calcaneo subjicitur, ut in terrenis vanarum sollicitudinum quisquilijs conculcetur. His duræ servitutis obligationibus non alius exuitur, quàm, qui nil ultra in mundo concupiscere molitur, ut jam nullo transitoriae felicitatis desiderio dilatetur, nec ulla vicinæ adversitatis formidine coarctetur; est siquidem insupportabile prosperitatis jugum, quo mens anhelans & desiderans versus terram deprimitur, nec minùs sinistri emergentium adversitatum cunei erectum incurvant animum, si timeantur; plerumque siquidem desiderantis cor contrarijs convolvitur, & impossibilibus votis agitur; vult stare in non stantibus, & se se in latentibus stabiliter fundare; quid risu dignius? quid est indignius hoc laborantis nisu? vult transeuntibus delectari, & transitorijs satiari, nec tamen cum illis, dum transeunt, transire. Hæc sunt sibimet adversantia, nunquam coadunanda, quæ mundus tamen concupiscere non desinit, sed solitudo sacra à suis finibus proscribit. Ingredere, si lubet, abdita silentis deserti antra, inspicere acutiori oculo subobscura hiantium petrarum foramina, vel si terret horror inculti territorij, accede suburbana monachorum claustra, discurre, suspenso tamen pede, ob inquilinæ devotionis reverentiam cellarum angulos, ubi Apostolorum æmuli Evangelicam serpentum prudentiam immitantes, inserpunt salvo capite, quod

Humanae instabilitatis summa calamitas proscribitur ab eremo.

est

est spiritus, dilacerato licet corpore obruditate cilicij, & flagellorum crudelitate; videbis illum incurvato corpore, demisso & denudato vertice, sacrum literarum studio vacantem; videbis alium expansis in auram brachijs, imaginem patibulari Redemptoris exprimentem; stans comparebit alius affixo coelis oculo videntem non videre, tacentem expallere, immotum nil proferre, suspensum cespitare, silentem adorare.

Solitarij & mulantur prudentia serpentum, dum se suas in cellas recipiunt.

Plorabit alius non longè distans, veluti vellet gemitibus inferre cælo violentiam, indefinenter plangere, iterisque suspirijs omnipotentem, nè mundum delinquentem feriat, retinere, vel saltem retardare. Illic, si aurem erigas, mussitantem audis, & quasi balbutientem Hieronymi discipulum, qui geminis tenens manibus, frequentatis complectens amplexibus deforme exanimari hominis granium, millenis delibans osculis anhelat & aspirat cum solitario Bethleemite: *nigra es, sed formosa soror mea mors!* (b) nunquid non hæc beata fors morientis in vita, nè moriatur in morte, sed vivat? hic planè moriens vivendo, & vivens moriendo, veraciter valet plaudere: *mibi vivere Christus est, & mori lucrum!* (i) propter hunc solum vivo, & volo vivere, qui pro omnibus mortuus est, ut, & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed morientes indies semel mortuo semper commoriantur; hi sunt, quos gratia vivificat mortificando, mortificat vivificando, quibus est Christus vivere in exemplo, lucrum in præmio; nam hoc posterius ad prius sequitur, velut idæa ad imaginem, pictura ad prototypon, & opus quodlibet ad normam; hæc est sanctorum pretiosa mors in conspectu Domini; sic enim morientes respicit, ut resurgant, & resurgentes à pulvere culparum ad sanctitatis religiosæ apicem, ad Evangelicæ perfectionis fastigium assurgant. Quod si quotidiana confligentium luctatorum explorentur tentamina, si ardua assilientis inferni prælia discutiantur, illud attribuendum communi Patrum suffragio reperiemus solitudini præconium, quod sponsus sanguinum dilectæ sibi amatrici & intimi sui amoris sponsæ appropriabat: *quid videbis in sulamite nisi choros castrorum?* (l) utque genuina pacifici Regis videatur amasia, legit Aquila:

quid intuebimini in pacifica? Novi literalem hystoriæ sensum, quo ad armigerum Nehemiæ sæculum alluditur, quando in reparatione solymæ metropolis, pars media excubantis populi, una manu strictum gestabat gladium, ad resistendum fortiùs adversarijs, & alteram murorum laboribus applicabant.

Subtiliorem tamen Ecclesiæ inspirator Spiritus insinuare voluit allegoriam; illustrem à fortitudinis valore, insignem à perseverantis pugnae ac prælij continuatione animam commemorari autumat Ambrosius, quasi de limoso corporis habitaculo recedentem, repulsæque obscuræ noctis caligine consurgentem diluculo, sicut solem appropinquantem excelsæ Divinitatis solio; contemplatur insuper in pacifica superni Regis filia immersam solaribus radijs Aquilam volatu rapido, quidquid terrenum est, celerimè relinquentem, quam Christus alloquens, eandem jubet ad immortale sanctorum consortium festinare, quasi supremæ urbis civibus, heroica victricis animæ manifestaret opera, pugnasse adversus extraneos hostes, seu deinceps universa tenebrarum agmina intelligantur, seu confœderata lustratarum adversitatum acies subaudiatur: *pugnavit adversus lubricas sæculi mutationes, pugnavit adversus corporis fragilitates, adversus multiplices passiones,* (m) victa nullibi, ubique victrix; nec vacat singulari mysterio castrorum cum Choris associatio, quia in Choris Gubernatrici Providentiæ & Creatrici Omnipotentis laudes decantamus, in castris pro legum integritate exercituum Domino militamus. Chori castrorum sunt (Carenli Commentatore) beati milites, pacifici cantores, qui intus in cordibus suis humilitatem animi custodiunt, & pacem mentis fideliter conservant, nec hoc contenti impendio, hostes humani generis, immoderatos assultus animi, tam in se, quam proximis omnimodo robore fortiter debellare contendunt. Sunt Chori, sed sine castris enerves animæ, qui se ad invicem unanimi quadam familiaritate conjungunt, sed vitijs nec proprijs obsistunt, nec alienis ullatenus contradicunt; sunt castra, sed sine Choris, quæ adversus insultantem concupiscentiam strenuè dimicant, efficaciter militant; sed interim, quia non sunt unius moris in domo, se invicem ore dilaniant, cordibus la-

Chori solitudinis junguntur castris, & castra Choris.

(n) Conc. in obis Valenti.

(b) apud Suri: in vita ejus.

(i) ad Philip. 1. v. 13.

S. Hieronymus mortem vocat sororem suam nigram, sed formosam.

(l) Cant. 7. v. 1.

terant discordes in facto, neque concordes in verbo; Tunc tantum delectatur cœlestis Sponsus in Choris castrorum, quando unanimis conventus virtutum, vitia persequentium, flagitia expugnantium in ejus auribus resonat, & auscultantem suavissimè delectat. Sed ubi hos choros audies, ubi hæc castra infesto tenebrarum Principi licebit intueri? assignat campum Martium, explanat locum prælij magnus Basilus, dum de claustralium religiosa discurrens solitudine admirabiliter effatur: *tu campus Divini prælij, spiritualis arena certaminis, palæstra fortiter dimicantium luctatorum, ubi spiritus cum carne congregatur, & fortis ab infirmo superatur*; (u) in hoc amplissimo militantis Ecclesiæ campo, mundo, suoque principi perenne prælium indicitur, spes quælibet amicæ reconciliationis rescinditur, hic omnis adversariorum astutia detegitur, hic (Tertulliano attestante) *athletæ segregantur ad strictiorem disciplinam, continentur à luxuria, à cibis lætioribus, à potu jucundiori, coguntur, anxiantur, fatigantur*. (x) Inusitatum præliandi genus: se ipsum enervare, ut hostis debilitetur, superbiam in semetipso subjungere, ut arrogantia alterius dometur, in semetipso latentem carnis insolentiam assilire, eandem ad intellectus imperium subjugare, si subjugari renuat, compedere.

Alludit ad hoc inhabitantis solitarii tabernaculum proverbialis Salomon, dum inquebat: *domus justi plurima fortitudo*; (y) subjungit adæquatam invicti roboris rationem Lyranus: *quia Dominus proteget eam*; quid ni fortissima, quid ni inexpugnabilis evadat hostibus, quæ inter horrida rupium antra, inter solidissima vallium valla, inter circumvallantia montium antemuralia, fundata est supra petram? quod venerabilis Beda insinuat, dum domum DEI, quàm decet sanctitudo, ab inexpugnabili constantia commendat: *domus Christi plurimam habet fortitudinem, ita, ut pluviam, ventis, fluminibus tentationum frequentiorum nequaquam possit dirui*; (z) nec horreat capacitatis angustiam, obscuritatis molestiam, talibus enim delectatur DEUS, seu advena, seu incola; in umbris pariter & veritate; Umbra fuit solitarii Davidis victor, quia forsan majorem non retulit, quando suo Gigantem gladio trucidavit, quando elisis fau-

cibus leonem exanimavit, quando confertis simul brachijs unum dilaceravit; in illis siquidem alios vicerat, in ista se ipsum superavit; in illis carnem & sanguinem suis subegit pedibus, in ista se ipsum spiritui subjugavit, in illis applausum meruit ab homine, in hoc mentes angelicæ victori applaudebant; Oberrabat profugus inter prærupta montium hostem declinaturus, utque securum fugienti foret latibulum, recipit se in speluncam ignarus Sauli in petras & rupes pene inaccessibiles proserpens, parabat laqueum interitus genero innocenti crudelis focer, verum in operibus manuum Saul volens suarum perfidus comprehenditur, ut Davidem ca Dominus judicia faciens cognoscatur; pere, capti ingreditur hiantem angulum coronatus vus efficitur Prædo, ut purgaret ventrem, sed captivus Davidis, in manus Davidis incidit, quem capere inter abruptissimas petras cogitavit; ipse sibi sollicitat pericula, quisquis in solitudine periclitantem assiluit, quem DEUS in specu, in abdito sui recessus angulo protegit & custodit; oculata siquidem Providentia non sinit interire, qui singulari confidentia solus cum solo in solo steriliis deserti statuit commorari; Extimulabat insolentiùs armigera Anlicorum turba modestum principem ad necem regis, quæ sibi tranquillam nundinaretur vitam, ut quem cœlum oblato diademate coronavit, quando inungi à Samuele virum juxta cor suum voluit ac decrevit, illum pariter extincto prædecessore toties fœdifrago, universus Israël ad solium regale sublimaret. Sed renuit, constrictus licet ab urgente persvadentium caterva; sed suis prudentior consiliarijs Herous illustris Athletæ animus propitiandum sibi Dominum imploravit, in sibi proposito principe personam Regis regum consideravit, non inconcinnos mores furentis generi libavit, sed pondere sanctuarij superioris præfecturam liberavit; confregit David viros suos sermonibus, & non permisit eos, ut consurgerent in Saul; (a) fremebant illi adversus regnantis tyranni barbariem, qui DEO perfidus esse nec poterit homini fidelis; habebant enim gravem iram contra Saulem, ipsaque incitabat eos ad occidendum illum; describit tragediæ decursum Theophrastes, dum providus David non violento exasperare præsumit imperio, sed blandâ inducit eloquentiâ ad consensum.

Urgetur ad
perimendum
Regem, sed
fortiter resistit & detinet
suavi alloquio
commilitones

(a) 1. Reg. 24.
v. 8.

Expendit invicti victoris victoriam Seleucienſis Baſilius & aggratulabundus exclamat: *amici nefarie pruribant, quæ paſſus erat, ad arma vocabant, futuri terror manum acuebat, ſed animus Davidis haud ſuperari potuit; nè ſe parricidali ſanguine contaminaret, Regnum adire diſſimulabat, quid mirabilius? nè contra coronatum caput inſurgeret, coronæ ſecuritatem contemnebat, glorioſius dimittit victoriam, quàm ſibi ſecutâ cæde erigeret triumphum; non horret egeſtatem, cujus amor divitiarum copiam poſtponit, mavult perenni exilio mulctari, quàm hoſtem ſuis hærentem in manibus à throno proſtigare; deſertum præponit regiæ, prælegit acerbam ſolitudinem regi curiæ: *o generoſum pectus, & ſoli gratiæ ſervire gnarum!* concludit Commemoratus Pater. (b) Impellebatur innumeris penè motivis ad æquiſſimam cædem, urgebatur ab inſultante commilitonum cuneo ad procurandam ſuorum amicorum ſalutem, perſvadebatur ab innumera periculorum myriade, quæ nota ambitioſi Regis arrogantia fuerat inſtructura, inſurgebant ancipites fluctuantis conſcientiæ motus, an illum ſuis elabi manibus ſit æquum, quem multifaria iniquitas ad throni & gubernij jaſturam condemnabat; ſed efformata ad Divini cordis ſimilitudinem piſſimi Davidis anima, culpam ſuſpicabatur, ubi levis duntaxat umbra latentis culpæ apparebat; noverat perfectæ dilectionis apicem ſublimiùs ascendere, omneque ultionis ſtudium à Domus DEI veſtibulo eliminare, ſtabat in ſolitudine, quæ eſt contiguum Divinæ manſionis tabernaculum, eſt proximum cœleſtis templi paſtaphorium, nolebat prophanare illius ſanctimoniam, aut loci innocentiam violare; nullum ſiquidem particularis vindictæ videre eſt veſtigium, ubi locatur plenitudo charitatis.*

Concludam ſuccincto oris aurei præconio illuſtre magnanimi victoris elogium, ſpectantibus Angelis inter terrigenas peregrinum: *vidiſti omnes adhortantes, ut enſem in hoſtis pectus immergeret? nunc mihi ſpecta Philoſophicam animi moderationem, ſpecta luctam, coronam, victoriam; luctatur ſecum ipſe ſuimet victor, & adverſarius, vincit non alium ſe ipſo fortiſſimus ſui antagoniſta, cororatur gloriâ & honore, vinci ne-*

ſcius, dum victum non vult cedere tunc invincibilis agonotheſta; eſt ſingularis & ſingularem exigit diſcuſſionem finalis, clauſula perorantis Chryſoſtomi: *ſpelunca illa campus erat, in eo lucta quadam mirabilis dictaque incredibilis fuit, luctatus eſt David, pugilem egit iracundia, Saul poſitus erat certaminis materia, agonotheſtes erat DEUS;* (c) attende latentis circumſtantiam: designatur deſertum certamini in arenam à Decretante Providentia, ſtatuitur ſolitudo in circum victoriæ, evadit in illa exitij diſcrimen Davidis innocentia, & quomodo ſine ſcutto & clypeo vincibilis ſit adverſarius, edocetur; audi conformia prædicantis Damiani epitheta, ſacris cellarum antris, abditiæque à terrenis obtutibus ſpeluncæ appropriata: *campus Divini prælij, ſpiritualis arena certaminis, Angelorum ſpectaculum, palæſtra fortiter dimicantium luctatorum.* (d) Intueamur clariùs in luce, quod vidimus nonnihil obſcuriùs in figurante umbra, & qui Davidem in ſpectu dimicantem vidimus, primum Davidis filij triumphum ſpectemus in ſpelunca; primum adventantis DEI hominis domicilium, ubi ſuam exorſurus erat militiam in vita hominis ſuper terram ille, qui venit non pacem mittere, ſed gladium, fuit ſuburbanum quodpiam ſpelæum, Juſtino Martyre fidenter dante: *in ſpelunca quadam, quæ vico propinquo erat, diverſatus eſt;* (e) exercituum Dominus, primum ſui conſictus principium non ſine lachrymis, nec abſque rivo ſanguinis, quem dein placuit effundere auſpicaturus: *in parvo terræ foramine;* Scribit Hieronymus: *cœlorum conditor natuſ eſt;* (f) vis nōſſe, quo exitu certaminis, qua ſtrage hoſtium, quo ſacræ ſolitudinis obſequio, ecce ſit noſtræ redemptionis auſpicium, victoriarum celeberrimarum amphitheatrum, Angelorum ſanctuarium, ut ſcias non eſſe aptius proſpectaculo, ſed cœleſti non eſſe anguſtius pro trophæo, ſed immortalis, non eſſe illuſtrius pro ſapientia, ſed incarnata, vel promontorium, vel propugnaculum, vel auditorium, vel Athenæum, quàm ſolitudinis ſpelunca; Reverere Davidem abſconditum in antro occultante, hæret in contegente carnis latibulo ingreſſa velut DEI ſas anguſtum aſſumptæ humanitatis tabernaculum, nè ſplendor gloriæ pateret oculis Judæorum: *quid eſt contegi ſpelunca?* inquit Auguſti-

(b) Orat. 16.

Maxima victoria Davidis fuit in ſpelunca.

(c) hom. ad David. Saul.

(d) Opus. II. 6. 19.

(e) in dialogo

(f) Epist. 19.

Filius Dei Deitatem suam abscondit in spelunca, dum carne tegitur.

Itinus: nisi contegi terra? qui enim fugit in speluncam, terrâ tegitur, nè videatur; quærebat profugus à Saulis facie intermeratus David, nè reperiretur, recepit se in subterraneam cavernam, ubi securus victoriam inter universas quas habuit, præcipuam reportavit: portabat autem terram JESUS; prosequitur Hypponensis Præsul: carnem quam acceperat de terra, & in ea se occultabat, nè à Judæis reperiretur DEUS. (g)

(g) ap: Jaido in lib. Reg. c. 7.

Obtrudebatur suspectis explorantium Hebræorum oculis, dicam audaciùs, objiciebatur pariter, defixis malignorum spirituum oculis nostra infirmitas in carne visibili visibilis, sed invisibilis DEITAS velante humani corporis populo, velut subterraneæ specûs abdito tegebatur; venit desideratus cunctis gentibus, & non vult recipi in aulis principum, in Regum Domibus, ubi plerumque effœminata mollities absque certamine succumbit, & splendida ingluvies præsidet epulis, omnisque carnis illecebra auratis sub laquearijs in sumptuosis lasciviarum thalamis delitescit; declinat DEUS fortis imbellia voluptatûm gynecæa, & qui supremam terminaturus luctam congressu plûsquàm terribili cum ejiciendo mundi principe, nec non exterminanda morte solus configere extra castra decrevit, idem suos in carne visibili triumphos exorsurus, in viam publicam prorupit undique invadendus, ubique ab adversarijs reperiendus, & in spelunca velut in arenaria concertaturus. Dicam, si licet ampliùs, prima immundorum spirituum strages erat proscriptio ab antris, cellis & specubus deserti, prima nostri Pontificis functio fuit eorundem consecratio, ut nil immundum abinde audeat accedere; non enim rebellium Angelorum sedes est solitudo, sed requies sanctorum, favet Theodoretus asserenti: priusquam vindex hominum DEUS in nostræ mortalitatis substantia appareret, maligni demones hominibus erant infesti, postquam verò lux Divinæ Veritatis orbi terrarum exorta est, cuncti specubus, latibulisque suis relictis fugam arripuerunt; (h) abominandi hospites! infames inquilini, ad primum viatoris DEI vestigium, elabuntur, expelluntur, proscribuntur, non quidem à Regum curijs, non à satellitarum palatijs, nec ab urbanis ædibus, sed ab eremitarum cellis, ab ana-

choretarum specubus, ab antris solitudinum, & à speluncis desertorum; hoc primum sanctissimo adventu suo, ejectus ab urbe Divinus hospes ingressu suo pijsimo in sua sanctificat spelunca; Eliminata à spelæis eremorum tartarea tyrannide, quo stratagemate mortem invaserit, invasam ad sepulchralem lapidem eliserit, seduliori indagine requiramus: obdormit moriens, quem adamabat vita; à primo quippe mortis initio, justorum obitus somno capit æquiparari; citatur in Bethaniam lugubri plorantium sororum nuntio, trahitur lachrymis, compellitur lamentis. Accedit vitæ mortisque Dominus, & qui dissimulabat sanare ægrotantem, pergit resuscitare in tumulto fœtentem; Procedit non ad interiora castri ad tempus modicum, à sat molesto itinere requieturus, non ad parata venturo hospiti conclavia saltè ad horam sorores geminas consolaturus, sed fremens in semetipso venit ad monumentum, cujus circumscripturus situm & individuam loci commoditatem, subjunxit virgineus Evangelista: erat autem spelunca & lapis superpositus erat ei; (i) erat spelunca ipsum monumentum, ut annotat purpuratus Hugo, proinde resuscitaturus, quem condidit Author vitæ, vitamque mortuo largiturus, speluncam fœtente licèt cadavere ingredi non dedignatur, ut scias, qui fœtes à diuturno crimine, à scelerata consuetudine, ubinam te DEO mortuum debeas collocare, ut vivificatorem attrahas, ut resuscitantem reperias Salvatorem; confuge ad speluncam, sitque hæc tuum tibi indiès morienti monumentum, hic certè, si uspiam alibi resuscitaberis ad vitam, qui vivens in oppidis & urbibus inter peccatores ruebas, donec corrueres, donec corruens jaceres quatrduanus in vitijs, fœteres à scandalis, exanimatus vitæ gratiæ, & destitutus spiritu charitatis.

Non moritur in spelunca Lazarus; mortuus in illa sepelitur, ut veniente JESU vitæ vocem percipiat, ut ad contestandum Divinæ pietatis prodigium è spelunca ascendat in triclinium, sitque unus ex convivantibus cum JESU, ascendit namque resurgens in solitudine peccator, dum suo in corde ascensiones disponit, priusquam tamen ascendat, ut eat de virtute in virtutem, est necesse visurus postliminiò DEUM Deorum in Sion, ascen-

(i) Joan. 11. v. 18. In spelunca resuscitatur Lazarus ad vitam.

(b) lib. 10. de Oracul. Nato Christo omnia deserti antra & spelæa purgantur à demonibus.

(i) Ezech. 4.

v. 24.

*Eremitæ cum
solitarijs di-
sponunt a-
scensiones
suas in corde.*

*Septem sunt
gradus ascen-
dentium per
contempla-
tionem.*

ascendit solitarius asceta post iteratos passus per arctam, quæ ducit ad cælum, viam, ascendit versùs portam, quam vidit Ecstasticus Ezechiel, quæ respiciebat ad Austrum, nec nisi septem gradibus ascendebatur ad eam; (i) hæc quippe porta ab illo differt ostio, quo fatuis virginibus, dum suo è triclinio, sua exirent à solitudine ad forum progressuræ, cum mercatoribus pacturæ, ut oleum emerent, claudebatur; est cœli janua, australem plagam respiciens, est contemplatio, est meditatio illa excelsior, illa dimissior, sic tamen, ut unam portam efficiant; nam utraque ad Austrum panditur, dum ambæ ad cælum diriguntur, in cœli limine terminantur; septem ad eam gradibus ascenditur: est primus contemplabundi viatoris gradus: esse sinè vitæ vestigio, quod reperitur in lapidibus, stellis & elementis; secundus: vegetabilium investigatio, cedrorum re-tissima sublimitas, viror perpetuus cypressorum, suavissimi plantarum fructus, camporum deliciofi flores, nec non amplissima ubertas pomariorum; est tertius: ipsa ferarum rabies, tot animalium diversitas, innumerabilis universorum sensibilibum multitudo; succedit pro quarto, illustris Adæ progenies, paulò ab Angelis minorata; quæ idæatam sanctissimæ Trinitatis imaginem, defixis spectatorum oculis objicit intuendam; in quinto sublimis anima percurrit aligerorum tabernacula, & castra beatorum, considerat universam cœli militiam, & ea, quæ suam laudant indefinente jubilo Conditorem, astra matutina; in sexto, devota viatoris DEI hominis meditatio, dulcissimæ Incarnationis commemora-tio, compassiva acerbissimæ passionis recogitatio; studiosa vitæ sanctissimæ & mortis atrocissimæ indagatio; in septimo, Altissimus altissimæ Divinitatis profundior intuitus, humillima non vocis tantum tremulæ confessio, tremebunda immensæ Triadis adoratio, Creatricis Omnipotentia consideratio, condescendentis Misericordiæ imploratio, ultricis Justitiæ meticulosa reflexio. Certè, qui hunc in sua solitudine gradum conscenderit, non longè distat à regno DEI; appropinquat civitatis sanctæ vestibulo, assellurus cum affidente Lazaro in terris, sed confessurus ad mensam principis, comedens panem in regno DEI.

Hæc sunt beatæ solitudinis prodi-

gia, hæc amantissima exhilarantis spei solatia, hæc sunt abscondita latentis deserti gaudia, quibus dum vile corpus atteritur, illustris spiritus & ungitur & confortatur; cum enim disponuntur ascensiones istæ, jam conscenduntur gradus isti, in valle lachrymarum, in loco plorationis, in adamatæ solitudinis incolatu; Iste est locus, quem posuit Dominus, ut daret benedictionem Legislator subditis ad nutum, obedientibus ad votum, quæ legis sunt implentibus; definit irriguam hanc salutarium lachrymarum vallem Augustinus, dum eam torcular nuncupat, *ubi ipsæ lachrymæ piæ contribulantium mustum sunt amantium*, quo inebriantur charissimi, ut ad cantandum stimulentur, exhilarante vino hoc, hæc corda in convalle plorationis, in deserto universæ voluptatis, in eremo silentiosæ contemplationis commorantia, ut cantent canticum graduum, amando ascendentes, plorando conscendentes, gemendo inscendentes; sed! quonam versùs licebit inscendere? ad quod post vallem lachrymarum licebit territorium transmigrare? ad locum, quem disposuit Dominus? frustra examinas, gratis ultra interrogas, quisnam sit locus iste? dixisset præproperus cœli advena, si dicere potuisset: est regia Regis Regum, & regio beatorum; si plùs investigare flagites, nil aliud de regno hoc egregius Prædicator respondebit, aut respondere poterit, quàm illud paradoxum: *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit*; (l) huc sinè viarum intercapidine ascendit per desertum, sicut virgula fumi, quædam juvenis anima, electa ex millibus Regis superni amasia, an pertigisset, an pervenisset, si deserta non ascendisset, vix ausim dicere, nolo resolvere molestam nimium mundicolis quæstionem. Hos tamen consolaturus, interrogantium, quæ sit ista? reciproca interrogans quæstione: cur non inquirat de qualitate, qualis sit, aut certè de quantitate, quanta sit? resolvit subtiliter moralis Hugo consimili periodò quæstionem: quia creatura tam vilis, quæ Creatorem suum factis, vel planè verbis etiam negaverat, & tenebrarum principi se ipsam execrabiliter mancipaverat, quæ rejectis virtutum cymelijs, horrendo flagitiorum inquinamento se ipsam contaminaverat, quæ suo amanti sponso libellum repudiij horrendo prorsus sacrile-

(l) 2. Cor. 2.
v. 6.

gio,

*Mirantur cœ-
lites animam
per desertum
in celos a-
scendentem.*

gio, enormi scedifragio obrulerat, nunc tamen ad tantam cœlestis gloriæ eminentiam attollitur, idcirco interrogant non tantum obstupefacti homines, sed insuper superiores Angeli: *quæ est ista?* Ab imo vitiorum, mirantur ad apicem virtutum, à valle plorationis ad montem triumphantis Solymæ, sine ullo retinentium excubiarum disturbio admirabiliter ascendere. *Quæ est ista?* non Babylonis filia, non mundi famula, non voluptarum pronuba, sed de cognatione Solymæ, sanctorum æmula, eremi accola, est nova in Christo creatura, non circue per urbem & suburbia dilectum inquisitionem, non discurret per vias & plateas, nec incidit in manus vigilum, qui custodiunt civitatem, palliò spolianda, sed spoliata omnibus, quæ urbium & civitatum sunt, ut faciliori negotio, celeriorique vestigio effugiat revocanti, progreditur per desertum, sic alia à veteri, sic alienata à pristina, ut ipsæ mentes angelicæ non noverint, sed inquirerent: *quæ sit ista?*

Sic scilicet in sponsi imaginem transit ideata effigies in deserto, sic transformatur amantis & meditantis, plorantis ac orantis animæ decora facies in JESU Symmetriam, cujus altera facta est species corporalis, dum oraret, sed hæc metempsychosis, hæc facierum alteratio vix alibi aut potest, aut solet fieri, quam in terra deserta & invia, & in aquosa, ubi suo insulcare non sinitur vomere inimicus homo, ubi superfeminata zizania non sinuntur ad incrementum emergere, sed evelluntur: *O solitudo beata!* (exclamat Clarevallenensis eremicola Bernardus) *O Evange! mors vitiorum, vita virtutum, te lex & Prophetæ mirantur, & quisunque ad perfectionem venerunt, per te in paradysum introierunt.* (m) Sedet in pulvere, tacet in solitudine, conticescens ore, non corde, humilis anima, si fortè spes sit, tot inter mundi discrimina salvari in deserto; quantumvis prudenter provida intelligat se nondum plenè liberam à periculis, sed sperat idcirco, quia hic exauditur citius, recipitur facilius, qui urget lachrymis, premit suspirijs, flagitat precibus se liberari. Hoc horret solum sterile, timet inferpere dolosus angvis, ubi deest fertile paradysi arboretum, ut obumbretur, abest fecunditas fructuum, non est, unde decerpit speciosum pomi illicium, *deest illi*

Par. III.

conciliatrix Eva, inquit Ambrosius; (n) (a) *Serm. 39.* quâ persuadente vir decipitur, quâ aridente immaculatus Adam fallacibus Diabolus blanditijs irretitur; hinc & secundus Adam per abstinentiam amissæ immortalitatis gloriam recuperavit in deserto; licet, vincit quam primus Adam in voluptatis viridario constitutus, per gulæ intemperantiam, per invirantis & allicientis faminæ arrogantiam turpiter amisit; perdita proinde salus in diaboli consortio, in solitudine DEO præsentē refunditur, ubi convivales exulant epulæ, ubi carnales deseruntur deliciae, ubi fames virginem integritatis nutrix esurientes replet bonis cœlestibus, quam edit nequam spiritus, licet sit destitutus corpore, quod sciat esurire; cum protoparente nequam spiritus progreditur, sed homo vincitur, dum juxta mulierem invenitur, luctari perduellis Angelus cum Angelorum Domino molitur, sed victus à victore repellitur, nam in deserto seductrix mulier non reperitur. Solus erat, qui primus erat hominum, solus erat, dum conderetur ad imaginem DEI, solus quando deliciosum illud paradisi territorium ingressus, admirabatur prodigium creatricis dexteræ, sed quando ejectus de loco voluptatis, non erat solus.

Exulabat à DEI facie, quem viderat in solitudine, quem viderat in Damasceno, sui originis campo suum intruebatur figulum: *est enim solitudo in qua DEUS cum suis familiariter loquitur & conversatur;* subjungit Hieronymus, (o) ubi nulla oratorum rostra præoccupantur, sed conticescente oris eloquentia, sola cordis suspiria auscultantur, ubi nulla prætoria observantur, sed universa ambigentium dubia docente Veritatis spiritu resolvuntur, ubi nulli honorum cancelli præoccupantur, sed à sedente in pulvere beatæ æternitatis dignitas à sperantibus expectatur, ubi nulla famentium advocatorum, esurientium judicum sententiæ tractantur, sed quolibet litigium, versans inter carnem & sanguinem à rationis præsidio judicatur; nullus hic alteri irascitur, sibi quilibet moritur, quivis à Rege pacifico in hac electa beatæ pacis regia conservatur, Cur opinaris verecunda cœlestis sponsa sponsa, quæ pessulo impenetrabili consuevit claudere ostium conclavis sui, quæ fugit exitum & horret alienis oculis ob-

s. Z

viam

Anima in deserto imitatur DEUM velut imago ejus.

(o) *Epist. ad Heliod.*

(m) *hom. de querente hom. magarit.*

Sponsa advo-
cat Sponsum
ad campum
solitudinis.

(p) Cant. 7.
v. 11.

Ut illius voto
correspon-
deat, qui est
flos campi.

(q) Serm. 47.
in Cant.

(r) Serm. 47.
in Cant.

viare? cur suspicaris, sponsum ad iter
provocat, ad campum evocat? *veni dile-
cte mi! egrediamur in agrum, commoremur in
villis; (p) legit Syrus: pernoctemus in ru-
re; rejicit thalamum, dimittit lectulum
campi duritiem, ruris planitiem, ad ca-
pessendam de nocte requiem commen-
dat; Invitabat fatigatum viatorem com-
patiens amatrix ad lectulum, & quidem
floridum, ad secum quiescendum nite-
batur compellere, quasi cum Petro per-
suasura: Domine! bonum est nos hic esse;
sed repudiata civiliter audire debuit,
quod forsan non expectavit, subtile im-
properium: Ego flos campi; (q) glo-
riabatur illa de floribus in lectulo disper-
sis, sed reluctabatur iste, docens thala-
mos non florescere, de lectulis flores
nullatenus prodire, in campo flos exori-
tur, in lectulo marcescit, illa petente
lectulum: ille progreditur ad campum:
Ego flos campi; explanat invitantis indi-
cium, vocantis argumentum Clareval-
lensis Abbas: qui diligit me, veniat in cam-
pum, non refugiat mecum & pro me inire
certamen, ut possit dicere: bonum certamen
certavi. (r) Hunc igitur experta spon-
si genium, campis & vallibus, jugis &
collibus, petris & montibus assuetum,
ad agrum provocat, ab urbe avocat,
ad agrum, ut exeat, sollicita invitat; a-
gnovit, quantum sibi sponsus in solitudine &
ejus incolis complaceat; commentatur ju-
stus Argelitanus, ideo dicit: egrediamur
in campum. Noverat dilectum fastidire
urbas, declinare rumores, montes con-
scendere, ut solus oret, non quasi ti-
meret distrahi, aut posset conturbari,
sed quia Magister Veritatis exemplō pijs-
simæ conversationis suæ docere voluit,
animos hominum sacris recessibus esse
præmunandos; & quia inter abditas
silentis deserti umbras cœlestis lux con-
suevit irradiare, profundiusque pene-
trare ad abditos solitudinum angulos fre-
quenter esse remeandum, ubi & sapien-
tia facilius apprehenditur, & sanctimo-
nia uberius docetur; est enim insepa-
rabilis sacrae solitudinis proprietates, spi-
rare pietatem, quæ trahat impium, &
attrahat dissolutum, peculiarem supremi
Numinis incutere reverentiam, & in-
ter subobscuras foliorum umbras la-
tentem investigare Majestatem.*

Josue, dum
in agrum e-
longatur, an-
gelum intruc-
tur.

Egrediebatur in campum insignis
iste Archistrategus Josue, à castrame-

tante exercitu segregatus; cumque lo-
cutus esset: in agro turbis Jericho levavit
oculos, & vidit virum stantem contra se, eva-
ginatum tenentem gladium; erat iste Di-
vinus armiger (cōmuni Patrum placito)
cœlestis militiæ Angelus, qui forsan i-
dedo virum impavidum & fulgurante gla-
dio comminabundum, exhibuit, ut ad
heroica illustrium virorum opera ca-
strorum DEI principem animaret; de-
missos habebat, vel terræ affigebat o-
culos, in vasta patentis agri solitudine
humilis Josue, quos elevasse, aut potius
levante spiritu, ut missum cœlo nuntium
suspiceret; erexisse dicitur, insinuat do-
ctus Origenes, insignie solitudinis benefi-
cium, in qua felices incolæ merentur an-
gulos in sui tutelam lustratos intueri:
vidit principem militiæ virtutis DEI, tan-
quam prius non respexerit, sed tunc: (s) (s) hom. 6. in
Josue.
nec enim expugnare possent impugnan-
tes se, nisi aut magni Consilij Angelus,
aut ablegatus ab angelorum agmine ejus
vicarius succurreret invasis, faveret pro-
ditis, resisteret nimis potentibus ini-
micis. Videntur itaque ensigeri tri-
umphantis Ecclesiæ pugiles, ut militan-
tis clientes protegant, nec se elatis ar-
rogantium mundicolarum palpebris, sed
demissis humilium anachoretarum ere-
mitarumque oculis in solitudine specta-
biles ostendunt. Vidit Valerianus An-
gelum, sed sola cum Cæcilia in secre-
tiori domus cubiculo conversantem;
vidit Onuphrius Angelum, sed inter
prærupta montium, in abdita hiantis spe-
læi specula se se pane Angelico refici-
entem; vidit Teresia seraphici agminis
teligerum principem, sed sola solum in
solitudine, ignivomente jaculo sibi præ-
cordia transverberantem.

Sed revertamur ad Israëlitici exer-
citus præsidem, fortassis ad instar collu-
stantis Jacobi cum digladiatore Angelo
duellaturum, cujus strictum confide-
rans ensen moralis Hugo, peculiare my-
sterium interpretatur: evaginatum te-
net gladium, quia denudat ei intelligentiam
Verbi DEI. (t) Ad unum utrique saluta-
rem, ad solitarium recessum anhelemus, (t) Senec.
ubi fragilitas spondet longævam corpori
sanctitatem, ubi contemplativa serenitas
errorum nebulas dissipat, ubi vicinior
rupibus latex, fatigatam mentem oble-
ctat, & manna cœlicum, languentem a-
nimam sustentat. Præcipiebat Divinus
Legifer constituto Pharaonis DEO, præ-
Le-

In êremo
communica-
tur intelli-
gentia DEI
per modum
gladij fulgu-
rantis.

(t) Senec.
Epist. 94.

(u) Exodi 7. v. 6.
(x) Chrys. in Imperf. hom: 4.
ceptum exlegi tyranno intimare: *dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto;* (u) ut enim Os aureum loquitur: *omnes filij DEI habentes Spiritum sanctum, ducuntur à Spiritu in desertum;* (x) non quidem ut deserantur, sed ut tentati à diabolo protegantur. Est in exemplum commemorata Veritatis generosus progredientis Josue spiritus, qui velut antagonista invasurus quasi, athletam impavidus agonothes aggressurus, ad Angelum perrexit exploraturus, num foret sui protector exercitus, an alieni? num alienigenas vellet defendere, & Israël adversari? non fugabatur acinace, licet evaginato, bene optimè suorumq; consulturus incolunitati, à multitudine recedit, in abditam remotioris agri arenariam descendit, reverebatur in sacro pugile, in hoc empyreali alite severum Scrutatorem

cordium in presenti, & rigidiores longè Judicem in futuro; providus heros accessit nihilominus, strictò quantumvis gladiò terribilem, ut doceat (docente Commentatore Carenfi) à Judice irato fugiendum esse ad Numen placatum, à justo nostrorum delictorum Vindice esse ad misericordem DEUM declinandum. Ille in urbibus plerumque commoratur, ad quas multiplicatis criminibus provocatur, iste per agros evagatur, ut eremicolis quandoque latentibus misereatur. Interrogatus Arbiter interroganti Josue, *noster es, an adversariorum?* (s) respondit ocyus: *sum princeps exercitus Domini;* ut scias, non tantum tutelarem Cherubinum obseratis paradysi foribus, sed etiam protegitur ab angelis excubias, Angelico principes periclitantium solitariorum cellis & atris in præsidium designari. (s) Judi. 5. v. 13. Desertum protegitur ab Angelo inslar, Paradysi.

J O D.

Versus
XXX.

Dabit percutienti se maxillam, faturabitur opprobrijs.

Sermo Trigesimus.

In solitudine discitur optimè lex Evangelica.

(a) Exod. 21. v. 23.
Lex vetus ad mittit talionis penam,
Grandis disparitas novæ Legis & veteris, ejusdem Legislatoris imperiò data & promulgata; in ista indicitur reciproca talionis poena & hominis ad hominem feralis ultio à DEO Judice indulgetur; in ista verò nulla ultionis aviditas conceditur, quævis vindictæ umbra retruditur, omnis talio ab Evangelico peccatore describitur, sola injuriarum tolerantia commendatur. Idem & indivisus Conditor Judæis dentem pro dente excutendum præcipit, pro oculo cæciciente videntis oculum exigit, vulnus pro vulnere infligit, imò quod cogitatu videtur horridum: *livorem pro livore retribui* non interdicit; (a) suis dum interim discipulis Magister Veritatis prohibet, malo resistere, jubet in bono malum vincere, offensum non offendere, iratum adversarij fratris animum ante altaris aditum, ante oblationis principium placandum, non tantum svadet svaviter, sed fortiter injungit. Utque expressam præ-

scribat patienti normam, hanc gravè supportatu regulam ore sacerrimo non voce Prophetarum, sed propriâ voluit promulgare: *si quis percusserit te in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* (b) Ecce Creator! qui legem condidit Creatoris, legi obsistit; idem quippe, qui vindicari reum vetat in lege gratiæ, in legum scripto volumine jubet reatum condigna ultione aboleri; qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, *sicut fecit, sic fiat ei.* (c) Explanat Carthaginensis Presbyter genuinam tanti discriminis rationem, utque assignet securiùs, & certiùs decernat, scrutatur profundiori indagine: cur benignissimus Redemptor ad sæculorum vespem vicem injuriæ dissimulare noluit, quam tamen in eorundem primordio idem supremus Legislator amplissimè concessit? subjungit condignam subtilis Tertulliani ingenio resolutionem: *planè hæc Christus adjecerit, ut supplementa consentanea disciplinæ Creatoris;* (d) continuationem le-

(b) Matth. 5. v. 39.

(c) Levit. 24. v. 29.

(d) lib. 4. mor. c. 16.

Lex Evangelii-
ca omnem ta-
lionem exclu-
dit.

legis supponit illius supplementum, & tamen legi veteri supremum abrogationis exitium imminerebat, quò igitur indigebit, quò integrabitur supplemento? & tamen suppleri dicitur, ut justus Israëlita in iustitia compleatur; percutiens siquidem percutientem, vel urgens percuti manu Iustitiæ ferientis, nihil iniustum commiserat, nihil non æquum flagitabat; iustorum tamen numero hac procurata vel postulata talionis taxa inferi minimè merebatur; non condemnabatur ad poenam, sed neque ad capefendam patientiæ admittebatur coronam, ut coronetur offensus, ut præmiatur læsus, pati oportuit ab insolente, cædi innocens debuit à moriente, & unà simul percussâ insonantis maxillâ præbere innocuam nocenti.

Illustre supplementum, quò adimplentur in proprio corpore ea, quæ desunt passionum in carne Christi, hoc supplemento suppletur numerus beatorum; cur enim incarnata Patris Sapientia suppresso alterius maxillæ nomine, dum ad percussione dexteræ mandat porrigi sinistram eam sinistræ vocabulo non nuncupavit? haud datur præter dexteram alia, quàm sinistra; imò hæc naturalis est maxillarum situatio, ut manni dexteræ, dum percutit, sinistra tantum maxilla correspondeat, quasi præ altera foret hæc citius percutienda, legi sublimem magni Hypponenfis Antistitis reflexionem, qui in maxillis bona temporalia considerat, hoc tamen ordine, ut in dextera opulentiora, & viliora intelligantur in sinistra: si quis te percusserit in bonis nobilioribus, præbe ei quoque reliqua ignobiliora, quæ permanent; (e) in gemino ambarum maxillarum verbere contemplabatur subtiliter Paschasius internæ afflictionis amaritudinem cum externæ tribulationis calamitate conjunctam; dum enim ingeminatum coronati vatis gemitum elucidaturus considerat, paratum cor meum DEUS, paratum cor me-

declinat, nec ad sinistram; (g) sicut enim (g) in serm. par. ser. 43. qui in adversis murmurat (magno Gregorio censurante) DEUM accusat, sic qui David parat in prosperitate semetipsum sublevari & tus bis erat exaltat, largitori bonorum omnium, ad dimittendum quasi ipse non dederit ad salutem, execrabiliter insultat. Accomodatius tamen præconio præsentis commentatur Paschasius: idcirco propterea has duas maxillas sermo propheticus geminatur, ac si dicat: paratum est cor meum ad omnia malignantium interius opprobria sustinere; ecce dexteram! percussus adversariorum contumelijs, proditorum confusus calumnijs, occultis proditus insidijs, cantabo, non quidem resonante gemitu cum gembundo turture, sed taciturnæ quietis sacrificio, silens & conticescens ore, laudans & jubilans in corde: paratum est etiam exterius; prosequitur commemoratus Pater commentari: pro te, quæ me excruciare possunt, libenter sustinere. Ecce alteram! sauciatus acerba molestæ infirmitatis vulnere, enervatus prostratarum virium robore, humiliatus subtracto excelsæ dignitatis munere, spoliatus splendido divitiarum onere, destitutus amicorum fœdere, tua feriente dexterâ verberari non renuo, sed psallere in gloria mea concupisco, gloriam maxillæ alteri attribuit, quam tamen appropriare posteriori dissimulavit; verumtamen appositam dexteræ sinistram nominari noluit, qui nec jora unum à lege præteriri ullatenus permittit.

Assigna igitur nomen alterius, quæ suæ contraponitur dexteræ? est sinistra, sed solum in peccatore; iusto non est lex posita, nec operum, nec verborum, sunt nova Verbi verba, non veteri dignatur loqui idiomate, qui nova omnia facere se declaravit; novam planè hoc docet apophtegmate patientiam, sed iustorum; patitur siquidem iniquitas, ut agat iniquius, tolerat, ut tolerantiam eludat: percussâ dexterâ nostrâ non jubemur sinistram præbere, sed alteram, hoc est, alteram dexteram, iustus enim sinistram non habet; (i) benè optimè! psallam in gloria mea, cantabo canticum novum, sinistram deferam, & gloriam caduci temporis, est enim longitudo dierum, est beatorum æternitas in dextera ejus, ad dexteram benedicti Patris cum agnis pastorum principis collocantur, cum hædis & angelis ejus maledicti ad sinistram propulsantur.

(e) Epist. ad
Marcell:

(f) Ps. 107. v. 3. um, cantabo & psallam in gloria mea; (f) parati cordis promptitudinem, non sinè mysterio expendit; utramque ejusdem hominis partem designari autumat Lyranus, ut æque paratum sit in parte inferiori; paratum ad prospera, paratum ad adversa, paratum ad humilia, paratum ad sublimia, elucidat, nam via regia, ut explicat Bernardus: nec ad dexteram

(i) Hieron. hi
in cap. 1.
Matth.

(1) Jud. 3. v. 25. *manu utebatur pro dextera*; (l) *cujus si nominis translationem consulas, nobilem incolam designat, quia nobilitas morum* (Interprete Carenfi) *incola est in hoc mundo, non habens hic manentem civitatem; qui enim dilectos & electos Patris misericordiarum inquit Benjamino, qui ambidextros dexterae filios inquit, de mundo exeat, est necesse; sed exiens, extra mundum ibit, eat, ne pereat, in desertum, vadat in cordis solitudinem, ut soli DEO serviens, in dextera sedentis ad dexteram locetur. Felices solitarij, seu dein commorentur in urbibus, sive in cœnobiorum cellulis, seu in Eremitarum specubus, seu in Anachoretarum angulis, seu in aularum pratorijs, seu in principum domibus, seu in sacris ædibus contingat habitare, si modo cum exultante Dalmata jubulare DEO valeant: mihi oppidum carcer est, & solitudo paradisus; si tamen solus sine colluctatore valeat remanere, si unus sine antagonista sinatur perdurare. Stabat solus cum solo, homo cum angelo, filius Josedech, quasi turris erecta de igne, ut fugientes à mundiali Sodoma, ereptos ex vitiorum flammicidio præfiguraret. Dúmque se solum solo associatum aligero opinabatur, Satan stabat à dextris suis.* (m) *In JESU sacerdote magno intelligit summum animarum nostrarum Pontificem, pastorem principem, qui sacerdos est in æternum, secundum ordinem Melchisedech, commentans Hieronymus, erat hic coram magni consilij angelo, quia humanitatem suæ conjunxit DEItati; stantem se spectatorum oculis semper objecerat, quia, quæ Patri erant placita, stabiliter faciebat; Satan autem à dextris ejus stetit; explanat purpuratus Hugo: quia virtutibus ejus contraire conatus est, & ipsum in deserto tentavit.*

(m) Ezech. 3. v. 1. *Satan tentans Christum in deserto stat ad ejus dexteram.*

Siste viator coram hoc angelico Angelorum principe, nec alium tui singularis consortij admitte corrivalem; solum te ille inveniat, nè displicente socio, utrique renuat associari; vide quàm horreat leo circumiens solitudinem, non loci, sed personæ, nec summum sacerdotem præterit, quin eum tentator stolidus solum adeat; non expavescit servus nequam, suum suæ iniquitatis judicem, suæ perversitatis vindicem, neque sinistram eligit, sed impudens se sistere præsumit

ad dexteram, ut sicu proprio palam insinuaret, se nihil sinistrum, nihil non dexterum in hoc perfecto Eremiticola, in solitario deserti præside reperire. Ol si illum percussum fuisse liceret dicere in maxillâ, quem meditor ab hoc superbo principe tentatum, tentando cædit, sed cæsum non lædit, dum læditur & cæditur à tentato, illi conformiter vaticinantis Michææ oraculo: *in virga percutient maxillam judicis Israël*; (n) nec alterius, ut commentantur septuaginta Proceres, quàm ejus, cui Pater omne judicium dedit; percutitur judex iste in virga, quia non solum impetebatur callidi persecutoris infidiantie malitia, sed insuper afficiebatur contumeliâ, dum lapides obtrudit in panem convertendos, qui tamen non nisi iniquitatem esuriens, nostris tantum satiatur ex culpis, sed ubi agonothesiam sacrum aggreditur, ubi ad dexteram stantis sinistrae cohortis dux & seductor molitur antagonista vaferrimus, athletam invadere & assilire, in deserto solum conatur vincere: nescis deserti privilegia, nec solitudinis arcana, Adamum servavit solitudo in paradiso, sociale commercium ejecit, hæc segregatum à prævaricantis populi multitudine archithalassum Noë incolumem servavit in arca, dum numerosam peccatorum frequentiam, ob factum iniquitatis commercium præcipitavit in aquam; In sola solitudine, suos plerumque inviolata lex triumphos erigit, suas adornat laureas, suas distribuit coronas; quin imò, si primam utriusque legis Patriam scrutari libet, in solitudine amborum fuerunt incunabula, nascitur utraque in deserto, suam ambæ sublimitatem auspicantur in montibus, una in fumigantis Sinai culmine, altera in supercilio Calvariae in morte testatoris, sed neutra in urbis curia, nulla in civium frequentia; nam utraque securitatem suam querit, & reperit in solitudine, plusquam in foris & compitis, ubi plerumque à numerosa populorum colluvie violatur. Extraditis à sanctissimo Legislatore tabulis, descendit ab umbroso montis culmine, radiose coronatus diademate, prodigiosus Moyses, terret Arahem cum primoribus populi, coruscus sanctificati culminis Eremita non sentit ardorem, & flagrat ardore, claret radioso splendore, nec advertit communicati luminis pretiosum fulgorem.

(n) Mich: 3. v. 1. *In solitudine eriguntur triumphi.*

Lex verus & nova traditur in montibus & solitudine.

Recesserat quippe ad sacrae solitudinis arboretum, hinc adhuc se putans in umbra latentem, defixis hominum oculis occultari, qui tamen participato æterni solis jubare clarissimus in mente, radiosus insuper comparebat in carne; est namque primus solitariae legis apex: latere in umbris; & quamvis ignotus mundo solitarius cœligeno jubare illuminetur in mente, tamen humilitatis velamine rectus, nihil vel suspicari debet absconditæ lucis in corde, sed semper ut egens cum psalte regio mendicare, tanquam non habens suspirare, velut confusus spirare & sperare: in lumine tuo videbimus lumen; (o) non præsens jactat, quod futurum expectat, non sibi lucet, nec fulget, qui se viscerum velut in tenebris sepultus, suam cæcitatem accusat, ignorat sapienter formidolosus Moyses, quod commutata esset facies sua ex consortio sermonis Domini; (p) sunt namque prima Magistræ solitudinis elementa, quod scitur ignorare, solum illustris eremitæ commercium est sermo DEI vivus & efficax, quod docet, scitur, quod monstrat cernitur, quod profert creditur, quod præscribit impletur; agnovit inquilinam in abditis cellarum angulis pietatem, qui licet fidei lampade destitutus, vidit tamen ad lucernam profundæ rationis, quam sit securum degere in abditis, & à frequentia elongari; sic enim sibi amicis consulit Cordubensis Philosophus: solitudinem querat, qui vult innocenter vivere; (q) ut enim sine peccati contagio vixisset hominum primicerius, nā susurranti tenebrarum principi aditum præbuisset, sic quilibet ejusdem incauti protoparentis posthumus potest defacto in cella reclusus sine graviore saltem delicto vivere, si sancto inducente spiritu voluerit cum Christo in solitudine commorari. Audi coactum exulem, fugatum ab urbe profugum, errabundum in petris Advenam, profigatum generum, à persequente socero. Davidem ut elabatur Sauli in specu latitantem, describit arduam sui recessus itinerarium ferarum socius: in terra deserta, & invia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi; (r) psallebat Altissimo jucundum cum cythara canticum, dum esset in deserto Idumææ; permittit Lyranus cœlestis adjutorij quandam velut necessitatem non consequentis, sed consequentiæ, decens

(o) Ps. 35. v. 10.
(p) Exod. 34. v. 9.
In solitudine Moyses legis Divinae promulgator radijs coronatur.
(q) Epist. 10.
(r) Ps. 62. v. 3.

fuit, quod cum DEUS consolaretur, quia ad ejus mandatum venerat ad locum illum; qui enim non ductu spiritus, sed carnis impetu humano avellitur à consortio, pede præpropere accellerat ad præcipitium, cæcumque ducem insequens, deducitur cæcutiens in ruinam. Divino sociabatur ducari, superno insistebat luminis intemeratus David, collocabatur à manu ductrice Providentia in terra lassa & arida, aquæ refocillantis beneficio æstuant inter meridiani solis radios destitutus, esuries emaciabat, sitis exulcerabat, & tamen adjungit mirabiliter: sic in sancto apparui tibi, ut ab alijs vertitur: sicut in sanctuario, à quo quodcunque vitium excluditur, ubi nulla iniquitas hospitatur, ubi nulla mundi per-versitas commoratur; sed quo allicitur illicitio, quo excitatur stimulo ad comparandum, subjungit Vatablus: ut viderem magnificentiam tuam & Majestatem tuam; exponit Syrus: contemplabunda mens, quid mirum, si id ardentius sitiat, quod cognitum sine restrictione amat. Illuminatus princeps præcipuum illarum virtutum gynecæum enumerat, quarum splendor indefectibilis opacæ solitudinis umbras irradiat, quarum serenissima trias per terram desertam intelligitur, per inaquosam describitur, per inviam præfiguratur; canobitarum cellæ delineantur, anachoretarum deserta adumbrantur, Religiosa solitudo quantumvis restricta sit, in foris urbium, in meditullio oppidorum, in genuina sui segregati statûs imagine, vivis coloribus effigiantur; qui enim ardentius sitiunt, non falsas tumultuosi maris aquas, quæ defluunt ab Aquilonis montibus, ut abluant regionem sæculi, inter inania terrigenarum voluptatum desideria exarescentem, sed se sitire sentiunt, in solum sui amoris terminum, in unum suæ dilectionis principium, in præelectum suæ solitudinis socium, suæ peregrinationis fidelissimum commilitonem.

Est terra universum sacrae religionis asceterium, est terra claustralis vita, quæ propter submissionem obedientiæ adgeniculatur superiorum pedibus, parata conculcari, anhelans artori, imo contereri exoptans: terra deserta; expendit Ambrosius Patavinus: id est, paupertas, invia, id est, castitas, inaquosa, id est, abstinentia; (s) omnes hæc virtutes desertum commi-

Solitudo est sanctuarium, in quo apparuit David coram DEO.
(s) Serm. in Dom. 4. Adventi.

Solitudo est *mirantur*; nec tamen sine oratione præ-
terra deserta valent, nec sine contemplatione suffi-
ciunt, nec sine assidua præmeditatione
cem, invia ob vincunt. Est sola præ cæteris, quæ hoc
castitatem, coronat sanctuarium, adornat odæum so-
litudinis, sanctificat hoc simulachrum
abstinentiam. sanctitatis contemplantis animæ humilis

deprecatio & indeficiens oratio, quæ
sicut incensum in conspectu Altissimi di-
rigitur, ad mitigandam offensi Numinis
iram frequenter iteratur. O quanta est
consolatio sic apparere in sancto sancto-
rum omnium sanctificatori, ut contem-
plarer te! ideo quippe vidisti me, dum
benignissimo intuentis misericordiæ o-
culo in solitudine mea, in deserto cellu-
læ meæ, in sanctuario recollectionis meæ
respiceres intuentem, ut viderem te, &
quomodo solitaria charitas hoc gravido
aggravata corpore erigeretur ad te! non
jam velut virgula fumi, sed quasi in tenebris
flamma, nisi tu prius descendis-
ses, nisi venisses ignem in terram mittere,
ut furculus iste accendatur, & in te,
à te, nullatenus à se sublimatus in altum
emittatur? est quippe beata solitudo i-
gnivomens sancti amoris lyppara, quæ
suis sursum versis ardoribus scintillat,
ut semper sursum mens inflammata con-
scendat, nunquam deorsum ad territo-
rium mundanæ vanitatis descendat. Et
curnam subtilis Divinæ Veritatis Spiritus,
cur scribens velociter scribentis scribæ
calamus hoc sacrum exaravit hieroglyphicum
symbolizanti DEO appropriandum? *Dominus DEUS tuus ignis consumens*

(i) Deut. 4. 24. *DEUS dignatur ignis nuncupari, quia solus iste sursum segregatus à cæteris elementis ascendit.*
est; (r) an putas ideo, quia lascivientem incineravit pentapolim, & scelera-
tos incolas æquissimis ardoribus exustu-
lavit? an quia infortunatas reprobato-
rum animas æternis ignibus immergit?
an quia peccatorum exurit scoriæ, ut
mundis intemerati Judicis obtutibus oc-
currant emundati? quo alio demum my-
sterio, & terram respuit pro imagine, &
aërem non recipit pro effigie, & aquam
declinat habere pro Idæa? solus arridet
ignis in symbolum, solus admittitur in
similitudinem licet analogam sanctissimi
Spiritus ac in corporeæ DEItatis. Na-
turam hujus elementi discute, centrum
quod evolat attende: descendit aqua pro-
pter gravedinem, nec sublevatur aër hu-
moris focius, terra in imum mergitur,
sola solius ignis est proprietas in altum
eluctari! superiorem cæteris sphaeram
involat, nullius exteræ contagionis co-

lerans commixtionem; audi clarissimum
solitudinis cultorem, cur rerum omnium
conditor dignetur consumentis ignis no-
mine nuncupari: *arbitror id fieri, quod solus ex rebus terrenis, loca superiora appetat & prosequatur*, (u) non recedendo, (u) lib. 4.
sed accedendo, non fugiendo, sed com-
plectendo; sic & degentes in terra per
humilem suæ cognitionis cogitationem,
morantes in deserto per optatissimam
æternæ quietis tranquillitatem, in invio
per illibatam nitentis castimonie puri-
tatem & inaquoso per radicatam mun-
dialium voluptatum aversionem cor sur-
sum elevant, & mente libera sine deci-
duis infructuæ concupiscentiæ affectibus
ad thronum gratiæ, aurea triumphantis
Solymæ transcendentes mænia festinant.
Unde, quemadmodum ea solius ignis est
proprietas, inter elementa unus eluctatur
ad sydera, & forsan ideo conforme Di-
vini legislatoris fuerat tabernaculum; ut
enim sacra, testantur oracula: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi*;
(x) quando pastorem ovium Moysen pa-
fcentem in solitudine ad ducatus solum
exaltare, in Israël principem dignatus
est declarare, ut noverit terrena vani-
tas: idem verbum bonum & optimum,
quod ex corde Patris eructatur, ex hoc i-
nanimi elemento, velut ex aptissimo eru-
dientis sapientiæ suggestu te doceat i-
gneam pyramidem felici imitationis ve-
stigio æmulari, continuoque inquieti cor-
dis motu, sursum ad beatæ æternitatis
curiam eluctari, mortalium commercia
dedignari, lascivientis vulgi frequenti-
am detestari. Ascendit devotus cellæ
vel antri incola, ut cælo vicinus sit, à
quo parum distare comprobatur, qui ho-
minum fastidiens commercia, beato bea-
tarum mentium consortio delectatur.

Hæret atronitus Apocalyptici spe-
ctatoris oculus ad prodigiosum cælestis
aræ theatrum, spectante tremante pal-
pebrâ adventantem de ultimis finibus
mulierem, cui solare syrma famulabatur
in palludamentum, & domus syderum
suo ancillabatur gynecæo; & licet robu-
stissimis militiæ cælestibus agminibus *Mulier in*
stiparetur, ad primum tartarei Draconis cælo colloca-
intuitum pallecescere videbatur. *Cir- ta dantur*
cumvallabatur excubantis DEI castris, *duæ alæ, qui*
nec tamen in sanctæ civitatis pastaphorio *bus volat in*
securitatem sibi rata, circumdabatur a- *desertum,*
lis ad fugam, obarmabatur pennis ad
lu-

(x) Exod. 3.
v. 2.

luctam, supernam deferens regionem solaris femina ad solitudinem volabat: *ut volaret in desertum, in locum suum.* Bino pennarum remigio alatur, beata viatrix, ut velocissime de cœli regia volaret ad desertum, scio subtilem Commentatoris Victorini phrasim, quâ geminis in hisce alis postremas fidei victimas, præclaros Martyrum æmulos, zelosos Divinitatis læsæ vindices Eliam & Enoch præfigurari arbitrantur; in hoc alato schemate cum Paulo Barnabam adumbratos fuisse opinatur insignis Alcazar, quos gubernatrix militantis Ecclesiæ sapientia eidem assignat, ut militare inchoantem suis deferant verbis & calamis in desertum feræ, & nondum curatæ gentilitatis. Nostræ tamen conformius anagogiæ interpretatur Ulyssiponensis Antonius: *Dua alæ amor & timor dantur mulieri, nempe animæ pœnitenti, quibus è terrenis elevata, advolat in desertum locum pœnitentiæ;* ille à creaturis creaturarum avellit amatricem, nè ultra pluribus adhæreat, sed solo affixa creatori, solum hunc diligit, dilectæ sibi solitudinis perpetuum protectorem. Et quia supernæ Majestatis eminentia terrorem incutit eam penitus intuenti, hæc penna priori ad volandum injungitur, ut eum exinceps sciat metuere, qui se timentes docet fugere à vulsu vindicis, & arcûs faciem declinare.

Hoc harum alarum adminiculo fugatur anima in solitudinem, velut in locum suum; unus erat, qui dilectus sibi ab ea fuerat electus; sunt enim plures incolæ deserti, qui clausi claustro retinentur, sed coarctantur, non voluntariè commorantur; sic duo pariter energumeni, non quidem electione propria, sed crudelitate aliena condemnabantur vivi ad specus sepulchrales, subterranea mortuorum antra in regione Garazenorum; inmanis spiritus, cui tota voluptas est hominum interire, integram commilitonum regionem in duorum mortalium corporibus locaverat, utque ex vasta solitudine conficeret desertum, præpediebat viatores, terrebat transituros: ita ut nemo posset transire per viam illam. (2) Erant superbæ monumentorum machinæ, erant sepulchra Judæorum ab urbibus dissita, ut horribiliorem redderent solitudinem, ut asperius afficerent desertum terribiles larvæ, locum suis occurribus vicinis inaccessibi-

lem fecerunt, ut (commentatore Chrysologo) via præcluderetur ad Christum, quo comitante, solitudo paradus est, quo recedente, desertum infernus est: non enim aliter possunt homines possidere; scribit Raveanas. (a) Est solitudo asylum innocentiae, ut protegatur, est pariter receptaculum pœnitentiæ, ut urbana iniquitas puniatur; quod si tamen præsumptuosus advena eam, non conducente sancto Spiritu ingrediatur, si sinè JESU comite inter eremi latibula solus sibi sufficiens abscondatur, illi post paulò associabitur viventium inimico, cujus invidiâ mors introducta est (Ecclesiastis testimonio) in orbem terrarum, illi confederabitur, aut mancipabitur invitus, sepulchrali vallatus carcere, ut redigatur in abominabile monumentum omnigenæ iniquitatis. Hac strage pereunt etiam solitarij in deserto; qui enim omnis malitiæ Author & auctor est, non uno duntaxat invadit stratagemate, non una prosternit tentationum specie missellos Adæ filios, milleplicatis obviat fraudibus declinanti, momentaneis illudit astubus, meditanti ipsa virtutum rudimenta incurijs obtrudit Dialecticis, jam astra incusat, jam carnem accusat, naturam objurgat, quin imò inverecundus serpens DEUM ipsum Authorem delicti condemnat, si modò castramentum absque DEO, luctantem sinè DEO, latentem sinè DEO, in illum perditionis locum inducat, qui seductum jam viatorem ad viam perditionis conducat, & à DEO desertum, à cœlesti militia derelictum, secum ad tenebrarum regiam abducat. Quod si ille, qui via est & vita, à spiritu duci voluit in desertum, tu, qui semper avius erras, vel devius deflectis, quò ibis sinè ducente DEO, nisi ad seductoris laqueos illaqueandus? nisi ad mortis retia irretiendus? ad DEUM quippe sinè DEO perveniri non potest. Hoc impellente, hoc procedente, hoc stimulante, hoc invitante, intende, prosperè procede, & regnabis supra conjuratam rebellantium afflictionem, supra aspidem & basiliscum ambulans, dominaberis universo mundi hujus principis machinamento. Sapientissimus princeps suo nuncupabatur sæculo coronatus David, non deerat incuria præfidenti consiliorum scientia, nec deserebat confligentem in arenaria insignis bellorum experientia, vel Providentia du-

(a) Serm. 16.

Solitarius debet duci in solitudinem deserti à Spiritu sancto.

(2) Matth. 8.
v. 28.
Diabolus convertit eremum in infernum, quæ sinè DEO incolente est.

ducalis, qui enim in Hebron super Judam regnaverat septem annis, idem universam Hebræorum gentem gubernaverat triginta tribus annis in Jerusalem, suo tamen docere voluit exemplō præcipites arrogantium quorundam rectorum animos, præproperos aularum proceres, sibi fidentes nimium curiarum præfides, à DEO consulente postulanda esse consilia, ab illo, ut primo fonte heronum opera, ut sint heroica, esse originanda; spinosum vides negotium arduis nimirum difficultatibus implicatum, ad illum suspice, ut te respiciat, apud quem sapientia reperitur; sit difficillimum, quod aggredi præcipitur ministerium, sit vallatum morali quadam impossibilitate, quod remove inungitur impedimentum, si DEUM consulas, hoc consulente, si remoram assillas hoc roborante, si cuneos quoscunque adversariorum invadas, infiliisti pede prospero, diripuisti hostium agmina, submovisti difficultatum incrementa. Ambiciosus alienigenarum exercitus effrænis Philistinæus, penè innumera conjuratorum agminum multitudine statuerat contemptum Israël obstruere, & in amplissima gigantum valle, quæ Raphain vernaculo nuncupatur idiomate, universam mansuetissimi Davidis gloriam contumelare; Ibi innumera figens tentoria eam conflavit militum multitudinem, quæ intrepidum cujusvis magnanimi ducis terreret oculus, & animam ad honorabilis fugæ declivium inclinaret.

Quid incunctanter ageret, vel quose præceps verteret anxius David, non aliò, quam ad omniscium scrutatorem cordium & iniquorum consiliorum dissipatorem; consuluit consultorem optimum, & illicò audire meruit oraculum: *cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium, quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam.* (b) Respexit manipulum suum providus militiæ dux, & videns exiguas phalanges adversum tot robustissima inimicorum agmina minime suis viribus prævalituras, ad exercituum Dominum confugit; legi subtilis Cajetani doctissimam elucidationem, qui Hebræam secutus periphrasim subnequit: juxta Hebræum habetur: & erit audiente te vocem ambulationis in capitibus arborum; verum quam vocem instat celsæ præscripserat consiliario collectaturum Numen gradientis Domini.

Pars III,

ni ante faciem Davidis auscultantis; nec citius nec serius ante sonum vocantis DEI; hoc præeunte succedant acies, hoc invadente invadat miles, audire vocantis DEI Donum, jam confluisse est; non enim nisi victorias loquetur vir audiens & obediens, audias proinde & obedias, & vocationi tuæ fideliter obtemperabis, DEUM tibi habeas comitem, vel præcursores. Expendit aliud consulentis beneficium, & consultantis emolumentum Theodoretus, & in favorem hominis à conditore suo quovis in dubio dependentis insigniter concludit: fuisse Dominum Davidi, dum inops consilij consuleret, *ne suis fidat viribus, sed suum expectet auxilium;* (c) quam enim (c) *quæst. 19.* aliam prudens Theologus, quam Christianus Politicus infallibiliorem inferre poterit consequentiam ex hac præmissa periodo: præit omnipotentis virtus in succedentis auxilium, quam ergò vincet, quemadmodum ex opposita: subtrahit Dominus præviam manum suam huic duellaturo pugili, quid aliud fas est concludere, quam: succumbet. Non evitabis arte aut Marte tuo descendens ad inviam deserti arenariam, absconditas callidissimi serpentis insidias, non declinabis sibilantis fascium, nisi vocem vocantis DEI prius audieris, imò nisi priusquam audias, ferventer consulas magni consilij Angelum, qui suo, dum suis assistit clientibus consilio, adest velox & prævius adiutorio; expecta pennas cœlitus, geminas à largitore bonorum omnium alas expete, quibus volare valeas in desertum; nec enim sufficit segregatæ solitudinis innocentia, non juvat sola remotæ abstractionis circumstantia ad solitarij habitatoris sanctificandam animam, induci debet insuper à sancto Spiritu, ut dein tentatus à diabolo suum cominus intueatur protectorem; profuit sua castrametanti in montibus Davidi solitudo, non profuisset, nî vox Divina hæsitabundam mentem ad montis solitudinem provocasset, justus ascendere pyrorum apicem jubentis paret imperio, & mox victoriam contra terribilem numerosum exercitus colluviem acquisivit.

Discutiatur attentius respondentis consilium, præceptum inungentis: *gyra* *Jubetur à post tergum eorum recedere jubetur à vici.* *turba recedente, ut hostes vincat.*

6. B

mi-

David jubetur expectare DEI auxilium, ne succumbat.

militia invaduntur, configente cœlo confunduntur, profligantur, enecantur, enervantur, superantur, priusquam promittatur victoria, calcanda proponuntur deserti cacumina, ut solitarijs militibus à se ad solitudinem vocatis cœlestis militia jungatur. Erat hoc vicinatis illicium, sic enim deserti cella cum cœlo symbolizat, ut novem beatarum mentium ordines, dum in regione empyrea à pastore animarum nostrarum dimittebantur, mansisse dicebantur in deserto. Fortassis ideò, quia à concreato sui exercitus Principe deserebantur, dum ille ad altioris deserti apicem, ad testamenti montem intrusus, non vocatus ascendere ac evolare nitebatur. Sint igitur, sint duo solitarij viatoris alæ transmissæ & datæ cœlitus, non violenter, aut etiam præcipitanter raptæ. Quis enim nisi vocatus & à vocante præmunitus percutienti tentatori semper ambidexter poterit resistere, & si meliora ex temporalibus sustulerit, tradere pariter residua quantumvis viliora? sic enim in dextera maxilla bona temporalia nobiliora intelligit Augustinus, ignobiliora verò sinistra, quidam à mundo derelictus, ab urbibus ejectus, ab aulis principum proscriptus, sibi metipsi ut inopi diffusus, paucorum fratrum animis, sic disponente Providentiâ, suspectus, à tentatore continuis quasi insultibus invasus, à carne inseparabili exagitatus saturari ambit hisce opprobrijs, nisi manucente spiritu sit introductus, nisi non deserente DEO sua in solitudine associatus, nisi spretis terræ delicijs, contemptis vanitatum rumoribus, despectis honorum ambagibus, elusis curiarum infulis, solis solius cœli immergatur solatijs, & solus cum solo habitante DEO hoc templum suum exoptet commorari. Ubinam alibi lex Evangelica suum nanciscitur exactius complementum, quàm in secreto abditi cordis scrinio, quàm in orantis & meditantis, plorantis & implorantis ascetæ angulo, inter angelos magis quàm inter homines commorantis, plùs cum cœlitibus quàm terræ advenis sua in cellula in cœli regia conversantis. Audivi quidem sapiùs subtilem sollicitantis Marthe querimoniam, quàm sæpè sapiùs urbani cives æmulantur, inutilem Reipublicæ condemnant solitudinem inanes ramusculi, & velut membrum inutile à nobili hoc corpore, arguunt ressecandum; sunt interim, sunt vana luxuriantium in

geniorum impropria, ah utinam non forent sæpè sapiùs maligni spiritus suggerentis angeli sophismata, quibus scandalizatur adolescentia, retrahitur à sanctitate cœnobitica fragilis incuria juventutis innocentia, solidatur ambitiosa mundialis superbiæ arrogantia, calcatur pietas in gradibus, impietas in tribunalijs exaltatur.

O quoties in longè dissita ascetarum solitudine ad supplicantis solitarij iteratam sapiùs instantiam gravissima Christianæ Reipublicæ componuntur negotia! quæ pluribus lustris laboriosa fatigatorum ingeniorum conamina non poterant concinnare. O quoties evitantur periclitantium agminum discrimina, superantur inimicarum acierum prælia! non quia miles hastâ prævaluit, aut ense assultum repulit, sed quia sollicitus anxij cœnobitæ animus suis cœlum affilijs suspirijs, & violentis singultibus condensatas difficultatum nubes penetrans, cœli militiam in Christiani militis auxilium provocavit. O quoties in secretis principum conclavibus tolluntur ingentes disturbiorum machinæ, conciliantur regales animæ, pacificantur dissidentium controversiæ! non quia calamus benè scripserat, aut quia oratoris lingua aptè dixerat, sed quia devotus Eremicola, supplicabundus secessicola cum directrice providentiâ conferebat, cum effectrice omnipotentia concludebat, jam apud supernos cœli principes intercedendo, jam ad thronum indulgentis misericordiæ proserpendo, jam dominantium dominum, ut dominetur hostibus, feliciter invocando. O quoties interiissent serenissima primorum mundi stemmata, succubisset sæpè sapiùs illustris Regum prosapia, nisi contemptus ob pauperiem, despectus ob Esuriem, rejectus ob temperiem cœnobita, comminatoriam armigeri jam vindicis sententiam suppressisset! sunt enim hæc solius cœli, non soli munera, unius dona Numinis, qui novit sæpè sapiùs cucullum præferre diademati, sacerdotalem gloriam incomparabili excessu super creatæ cujusvis Majestatis dignitatem æstimare. Infer, vane mundicola! cœlorum fabricæ, si potes, violentiam, erige cum fatuis terræ filijs Babelis machinam, oppugnaturus empyrialem Regiam, conscribe innumera militum agmina, ut cogas omnipotentem

Asceta sunt
in solitudine
magni inter-
cessores apud
DEUM.

Solitaris
porrigit post
prima maxil-
la percussio-
nem percuti-
enti alteram,
quia diabolo
bona nobilio-
ra auferenti
dimittit eti-
am viliora.

Solitaris
plurimum
prodest Pa-
triæ, si suas
necessitates
DEO com-
mendat.

ad

ad tibi consentiendum, quidnam te effecturum speras hisce impendijs, hisce auxilijs? si credis, desipis, deliras, si non desperas, sed verte folium, quod vento rapitur & multitudine neglecta consula solitarium, ascetæ tuum committe urgens negotium, & dico tibi, si te audierit rogantem, si exaudierit conversantem, tuæque non adversabitur saluti tuæ petitionis desiderium, plus impetrabit singultuans; quàm tota mundi machina colluctans & insultans, audi, & audiens, quid possit solitudo, Regnis & urbibus à gentili Philosopho, suis tamen in moribus Christiano, ab erudiente Seneca utiliter addisce: *secessi non tantum ab hominibus, sed etiam à rebus & primum à meis, posterorum negotium ago; posteritati laborabat, dum vel fastidiens terrenam, quam ante nunquam dilexerat vanitatem, declinans modestam sapientum societatem, quâ, vel fessum nonnunquam animum divertebat, recessit in solitudinem, non tantum humanam repudiâs conversationem, sed insuper insignem in rebus proprijs exercens moderationem, non tantum subtraxerat corpoream urbi præsentiam, sed insuper suis mentem affectionibus exuebat, & tunc negotiari cupit pro posteris negotium plurimum sæculorum; quot enim illustres animæ ad Senecæ docentis cathedram edocentur, ut rationalis salutem vitæ regulis imbuantur? quot volunt felici lucro temporis, sua, quæ exaravit volumina, ut instruant suam progeniem, & signato super nos lumine vultus Domini non abutantur.*

Verumtamen cœptam ingenuæ confessionis periodum, suâ hâc terminali clausâ concludamus: *in hoc me reconcidi, & fores clausi, ut prodesse pluribus possim; (d)* allatra cœlum Mome, ut terram præferas, contemne recessus solitudinem, ut hominum frequentiam commendes, auge calumnias adversus JESU pedissequos in desertum, confundere à gentili prudentia insane morio, & disce, quod nescivisti hæctenus: si vis prodesse pluribus, à pluribus recede, si ambis utiliter servire bono publico, abscede, ut negotieris salubriter pro tuo principe, aulam ad tempus desere, in remotiorem tuæ domus recede angulum, ut habeas inspiratorem angelum, quo te interiùs commovente vel commonente ea ad extra proferas, quæ decet Angeli discipulum dicere in

consilijs, non quæ invidiosa rabies, aut inimica barbaries persvadat effutire. Qui claustrum incolunt, qui se urbanis tumultibus subtrahunt, qui vivos se in asceteriorum angulis sepeliunt, qui nocte media ad confitendum Domino se erigunt, qui noctem insomnes Divinis laudibus impendunt, qui indefinenti gemitu velut columbæ ad fenestras ejulant, ad cœli valvas suis singultibus penetrant, voce sua non alieni succentoris ore ad DEUM Deorum in Sion clamant & supplicant, qui corde tremulo plangente oculo meditantur in mandatis, nè unum Jota legis prætereant, qui attenuato corpore, sed forti spiritu in contemplatione exardescunt adeò, ut audeant panis ad ictum brachijs exacerbati Vindicis involare, virgam virtutis suæ liberatis in furore manibus eripere, hos incusat de inertia, accusat de pigritia, proclamat exulandos, judicat ab orbis orbita proscribendos, quis? vanissimus suarum illecebrarum servulus, compeditum suæ concupiscentiæ mancipium, fœdis fragus sui Creatoris subditus, vaniloquus rabula, cujus, si verba ponderas, inanis ventus sunt instantis arrogantia; totum quod novit, est modica & superficialis terminorum notitia, vel si excedit mediocritatem communis scientiæ, est carnis sapientia, qua regitur, est fallax mundi astutia, qua utitur, sanctorum enim prudentia non habet aditum in corde discollo præsumptuosi peccatoris.

O si sciret cognoscere, quid solitaria sit taciturnitas; quæ increata Sapientiæ idioma est, perorat ista ad thronum gloriæ tam eloquenter, ut ipsam pene videatur convincere justitiam, quæ licet humanis exulcerata prævaricatoribus, intercedente tamen singultuantis eremita silentio, sit sæpè sapius, & quidem ferventer indiès silentium quandoque usque ad horæ dimidium, mirabile silentium in cœlo; tanta siquidem est lachrymarum efficacia, tam efficax validissimæ rationis vehementia, tam potens singultuantis solitarij violentia, ut hanc offerente Angelo ante thronum Altissimi, innumera beatarum mentium agmina cum universis Empyræ Regionis incolis conticescant; mirarer vehementius repentinum cœlestis silentij portentum, ni scirem incomparabilem apud Altissimum segregati à mundo, elongati à sæculo orantis secessicola esse prærogativam, à

Dum mulier
Apocalypica
in desertum
volat, ad DE-
UM fugit.

voluntario dilectæ & electæ solitudinis incolatu oriundam. Considerans siquidem sapientissimus Mediolanensis Episcopus Ambrosius Apocalypiticam mulierem, seu potius adumbratam fugientis à mundo cœnobitæ animam, vel justum quemlibet ad secretum cordis sui oratorium sese à sæcularibus curis & mundialibus turbis recipientem, expendit illa referentis Evangelistæ Joannis verba: *fugit in solitudinem*, quænam hæc fuerit deserti regia, quam felix suæ commorationis angulus, vel potius quàm colsa ingredientis ac inhabitantis inquilini regia, quantocyùs subjungit: *solitudinem Christus vocat*, quasi ejusdem sit eminentiæ, ejusdem sanctimonie ad abditas deserti latebras confugere, ac Christi præcordijs inviscerari, quàm in facerrimo JESU corde commorari, apponit subtilem sui paradigmati rationem Pater sanctissimus: *solitudo quippe dicitur, eò, quòd sola sit deserta ab habitatoribus, similiter & Christus desertus est suis*. Expende, quòd sit deserto solatium, desertum consolari; quod derelicto beneplacitum cuncta derelinquere, illique soli tantum associari, amor trahens amantem ad solitudinem, ut in illa & cum illa solus sit, conjungit cum solitudine solitarium, ut alchimico transformativæ dilectionis portento sincerus cultor solitudinis in Christum à cæteris desertum transformetur.

Adstipulatur magno Antistiti Asce-
ta præclarissimus Tuitiensis Abbas, eundem ejusdem fugientis puerperæ asylum investigans: *quis est locus mulieris in hac solitudine, nisi DEUS ipse?* in DEO igitur habitat, qui propter DEUM cellam inhabitat, desertum involat, ad cordis solitudinem festinat; nam solo corpore solùm esse & mente discola obambulare, circumcursitare oppida, recolere urbis palatia, invisere affectuum festinis gressibus histrionum interludia, est Scrutatorum cordium tentare, vel certè de Providentia, num etiam discutiens videat latebras, dubitare; Expertus est hujus deserti & longitudinem, & latitudinem, qui suo psallens in decachordo, sibi-
(e) ps. 30. v. 3.
que suisque æmulatoribus, pedissequisque applaudebat, quando familiari supplicatione supplicabat: *esto mihi in DEUM Protectorem, & in locum refugij, (e) esto mihi civitas fortitudinis, ac robur acris, ut redimas me. Præviderat illuminante men-*

tem spiritu futuram captivi Israël libe-
ratione de Babylonis ergastulo (ut com-
mentatur Lyranus) & ideo in hujus liberationis præfagium psallebat Liberato-
ri DEO, qui suæ miserationis Clementiæ procul vidente oculo de cœlo respicit, ut videat filios interemptorum, & audiat gemitus compeditorum, quasi circumvallatus hostili agmine clamaret voce anxiosa: quòd fugio, qui quoquò contendam fugere inveniam me, quocunque voluerò ire, sequar me; ut memetipsum igitur effugiam, ingrediar ad te, tu mea domus refugij, favebis misero transfugæ, nè amplius regrediar ad se, tu locus, ego locatus ero, ut unum eundemque locum occupem, fac me penetrare te, ut solus in hac solitudine torus sic circumscribar à te, ut locatum loco correspondeat, & homo confugiens loco sui refugij circumvalletur. Sauciaris viator homo incidens tuamet levitate, tua malignitate in rabiem latronum, si circumstantiam loci explorare contendam, si conquerentem solaturus interrogem: ubinam cruentis hisce prædonum manibus invasus fuerit, non aliud respondebit, quàm: in via; ergò saltè impofterum viam declina cautius, ut caveas securius, ad inviam festina solitudinem, ubi domus refugij cuivis fugitivo erigitur, ubi DEUS in locum salutis sternitur, ubi Christus in solitudinem solius solitarij, si licet dicere, fabricatur. Conderis rationalis anima liberrima Sionis filia, sed captivaris per peccati barbariem Babylonis famula, ut servitutem fugias egredere de finibus Chaldeæ crudelitatis; si enim Babylonem ingrederis, quid mirum, quod carceri manciperis? es compedita ferocis Domine pedissequa, es irretita illaqueantis mundi vernula, es tuæ carnis famula, es tenebrarum principis infelix subdita; revertere revertere funamitis non progredere, non iter captivitatis tuæ tam cæcis gressibus prosequere, ad locum refugij, ad sacram solitudinem, è turbulenta insanientis mundi regia aufuge ad desertum.

Quid obest, vel minùs prodest, quod inter exulantes deserti latebras, desertus à mundi curis & turbis, religiosæ solitudinis cultor, egenus sinè loculis vivat, sinè quotidiano Epulonis splendore parcius edat, sinè peregrinis pellibus hyemali in bruma leviter tunicatus incedat, ad æstivos meridiani solis

DEUS est solitarius locus refugij.

Magna tran-
quillitas ho-
minis solita-
tij grandis
plerumque
inquietudo vi-
ri consularis.

Ille ardore sine obumbrante galero subsistat, si fatigato nonnihil corpore exultans animus sine lassantibus curis sanctas cogitationes revolvat, si cruciantis conscientiae nescia mens inter jucundos plaudentium calicolarum applausus complaudat, si immersum cor non faciendo corpori, sed cordi Divinissimo, suavissimi Redemptoris sui, tanquam locatum suo in loco quiescat, suo in centro consistat? quale delictum viri, quem inquieta ambitio in altum semper attollit, ut altius praecipitium scandat, si nulla frui requie concedatur, imò continua inquietudine torqueatur? quale delictum viri, quem insatiabilis avaritia ad indefinentem metalli sitim condemnat, quam nec aurum nec argentum extinguere valet? quale delictum viri, quem inter iteratos vociferantium populorum applausus interior vermis corrodit, inter latiferos blandientium syrenum accensus, securus mergentis animae interitus affligit? quale delictum viri, quem inter momentaneas fulgurantium voluptatum nectas, iactura beatæ æternitatis discerpit, memoria successuræ damnationis collidit? quale delictum viri, quem pupillorum egestas accusat, viduarum violenta paupertas objurgat, quem fabricata orphanorum sanguine pallatia terrent, quem extorta territoriorum dominia premunt? Dum interim solitarius Christi de fame corporis gaudet, in sui quasi jubilans rider, affici contumelijs optat, saturari opprobrijs ambit, sine curis sui non incurius vivit, sine visitantium turmis in solo sui refugij loco, in solo suæ solitudinis centro velut in cœli suburbio degit. Præsentia aularum triclinia, & ridebit, offer regum confortia, & horrebit, defer commercia procerum, & plorabit, invita ad sumptuosa delictiarum convivia, & frendebit; expunctus siquidem ab hominum collegio, inferitur sua in solitudine Angelorum consortio, qui postliminiò futuro concivi suo invisibiliter assistere lætantur. O si sentiret mentis delictum carnalis homo, si solitudinis probaret commercium, si amenissimum internæ tranquillitatis experiretur solatium, eremus in numerosam converteretur curiam, aulæ evaderent in deserta; sed quia est sibilus auræ tenuis, non sonat in foro, nec auditur in castro, utramque aurem ad sui perceptionem exigit, tempestuosum negotiorum sæcularium turbinem excludit;

Pars III.

ut enim notanter adstruit Richardus Victorinus: *scrutemur scripturas, & invenimus vix unquam DEUM in multitudine locutorum, sed quotiescunque hominibus innotescere voluit, non gentibus, vel populis, sed populi, sed in vel singulis, vel admodum paucis, & à communi frequentia segregatis, vel per nocturna silentia, vel in campis, vel in solitudinibus & montibus se manifestavit.* (f) Sic (f) lib. 4. de licitum indigno licet filio, sed amanti, de Arca & explorandis sanctissimis Protoparentis Noe. sui vestigijs vacare, cujus apud Chrysostomum hoc inter plurima, inter amplissima unum reperitur elogium: *solus Elias altior mundo, proximus cœlo, montis habitaculo & DEI colloquio fruebatur, nè illorum penam perspiceret, quorum scelera videre non posset.* (g) Vide jungentem copulam, qua mediante deserta montium Divinis colloquijs conjunguntur. (g) Serm. 2. de Elias.

Illustris hujus Prophetæ originem, clarissimam suæ sanctitatis hystoriam, ut ordiatur Chronologista regius à primæ legatione, quâ fungi ab ablegante regum Rege jubebatur, totam tantorum portentorum seriem auspicatur, *recede hinc, & vade contra orientem, & abscondere in torrente Carith;* (h) priusquam multiplicaret oleum indefectibilis lecythi, & hydriae farinam, priusquam primo ab orbe in spelunca adcondito primæ resuscitationis prodigio solveret mortis calculum, & exanimatum commorientis viduæ filium revocaret ad vitam; priusquam DEUS ipse per semetipsum de misericordia apud servum legationis munus obijset; & intercessisset, ut loquitur os aureum, (i) ut pluviam concessam cœlitus in coronati Regis in fœdisfragi Achab facie intimaret, priusquam demum omnipotens Pater lumen destinasset denuo spiritus suos, ut fierent angeli, & ministros suos in ignem commutasset, ut curru igneo flammivomus zelotes elevaretur ad cœlum; priusquam hæc tentaret prodigia, injungitur inchoanti Neophyto arctissima solitudo, dum nec ab homine pasci permittitur, sed omne hominum obsequium corvorum ministerio suppletur; quo opinariis mysterio, tam stricta vallatur solitudine, indispensabili coarctatur avulsione ab omni hominum mortalium frequentia, à quolibet consortio filiorum Adæ? legi subtili interpretantis Ambrosij elucidationem, qui idem solitudinis incolatu ad patientiam induratum fuisse

fuisse adstruit, ut coronaret diademate Monarcharum vertex, & declararet condignos solio ascensores: *introivit ad speluncam & requievit ibi, & sic postea mis-*
(l) Epist. 25. ad sus est, ut ungeret Reges; (l) ecce quos
Eccl: Denell. mundus fatuitatis arguit, quos Regum aulae velut insanos despiciunt, quos curiarum praesides humano indignos victu pronuntiant, hos ipsos illa per quam Reges regnant, illa per quam legum conditores justa decernunt sapientia ad inungendos Regum vertex ablegat, ad deponendos de throno indignos proceres designat, sed audiamus aliud injunctae solitudinis motivum, quod Abulensis subtiliter insinuat, ut illum adversus impios cavillatores, ab impactu langventis otij vitio defendat, ingredi proinde praecipitur in speluncam, *nam saepe DEUS ei loqueretur, cum Propheta esset, & quando DEUS non loqueretur ei, ipse contempleretur, & aliquando ei angeli apparerent, ita ut nullum tempus ei sine opere laboretur. (m)*
(m) 3. Reg. 17. Hae sunt divertimenta quibus lassata
quaest. 27. mens Eremitae refocillatur.

Est vir claustralis (Carenfi Commentatore) Eliae Thesbitis effigies, dum reje-ctis saeculi blanditijs, delusis mundi ejusque principis, quae offerebat largiter, lenocinijs, seipsum captivavit in claustro, ut staret in conspectu Domini nunc quidem potentiam DEI assidua meditatione ad sensum reducens, ut fideliter vivat; tunc autem sistendus ad dexteram, ut coronam justitiae obtento praemij bravio gloriosus acquirat. Recedit hinc de terra Chaldaeorum cum evocante Jeremia, de turbulento latepatientis mundi territorio, ut vadat ad orientem, ad eum *in deserto cu-*
duntur victo-
ria & trium-
phi. cuius *vir oriens* nomen est; ad quem ut citius perveniat, velocius accelleret, objurgat seipsum tanquam ignarum viae, quae ducit ad coelum, & tollens crucem suam sequitur praeeuntem manu ductorem suum, nec timet sub inviolabili ducatu ad Christum pervenire ad hoc desertum, in quo solus cum solo possit quiescere, in dubijs consulere, in arduis requirere, in praelijs vincere & in victorijs triumphare. Hoc in deserto cum eo, qui ab universis peccatoribus deseritur, ter fortunatus accola conversari non tantum sinitur, sed intus & foris impellitur, ut quantocyus incipiat, incessanter continuet, continuanter duret. Hic cantitat alacriter spe fretus de se-
culo per angustam viam transitu: spiri-

tus tuus bonus deducet me in terram rectam:
(n) quia spiritus malus pessimo suo ne- *(n) Ps: 142. 7. 1.*
 quaquam seduxit me in terram oper-
 tam caligine mortis, ut me efficeret fi-
 lium tenebrarum. Interrogabat spi-
 rituum aliquando Dominus servum suum
 Job, quisnam onagram miserit liberum
 in solitudinem, vel quisnam illius sol-
 verit vincula, quibus instar captivi te-
 nebatur alligatus? ubi consono Patrum
 placito vitam illorum indicat, quos a
 turbis saecularibus remotos voluntaria
 segregatio commendat, quibus aptissi-
 me libertatem attribuit; nec enim exi-
 gua est saecularium negotiorum servitus,
 anxiam mentem curarum importunitate
 atterens, ut jam prosperitatis opem in-
 vocet, jam elongari adversitatis faciem
 imploret, jam desiderio optatae felici-
 tatis langveat, ut insinuanti tribulatio-
 nis adventui resistat; jam in non stanti-
 bus subsistere firmiter ambiat, jam re-
 tinere labentia concupiscat; unde quam
 optimè libertatem adipisci dicitur, qui
 nullo desideriorum temporalium vincu-
 lo coarctatur; verum libertas ista in
 curijs inter aulicos aegre suspicitur, in
 urbibus inter concivium inquietudines
 raro contrahitur, in foris urbium ce-
 lerrime deperditur, in populorum fre-
 quentia aegerrime conservatur; ut igi-
 tur solutis onagri vinculis, ut disruptis
 sylvestris incolae funibus, jugum excutia-
 tur urbanae servitutis, oculata in suo-
 rum clientum custodiam Providentiae
 dat illi, qui coram obtusis mundi om-
 culis apparet incultus onager: *in solitu-*
dine domum, & tabernacula ejus in terra
salsuginis; (p) est domus solitudinis re- *(p) Job 39. 1.*
 quies intemerata mentis, quam tunc
 Sylvestris onager inhabitat, quando cor
 a desiderijs saeculi retrahitur, solisque
 castae dilectionis affectibus occupatur;
 nam sylvas incolere, & urbes declina-
 re, frequentiam oppidorum fugere, &
 inter desertorum angulos latitare, est
 feris etiam congenitum, & insidiantibus
 praedonibus consuetum, quid prodest cor-
 pus remotum a conciliabulis peccato-
 rum vivere, si mens cogitandis huma-
 nae conversationis in multis conetur
 inter lucos & arbores vacare? quid ve-
 ro justorum obest caetui, popularibus
 turbis corporaliter comprimi, si ani-
 mam nulla mundialium inquietudine
 contingat molestari?

Dat itaque provida DEI benignitas
 a mundo recedenti, & ad claustra devo-

Anima justis
 instar onagris
 evadit libera
 a mundi vin-
 culis in soli-
 tudine.

(p) Job 39. 1.

Accipit in so-
 litudine do-
 mum, quod
 interiore
 depiscitur re-
 collectionem

re collectionis anhelanti animæ domum in solitudine, quando exurgentem intrinsecus terrenarum affectionum rumorem comprimit, ut ebullientes à turbulenta sensuum congerie motus interiori quietatæ mentis dominio compescat; quæ dulci requie dum fruitur, ad sacræ contemplationis somnum sensim & sinè sensu inclinatur. Tunc discit inter fallacia vanitatum somnia discernere, & quàm inanis sit universa terrenarum voluptatum colluvies, licet fluat cum impetu de Babylonis scaturigine, sagaciter apprehendit. Tunc multitudinem stipantium amicorum inchoat contemnere, & soli, quem solum amare flagitat, suæ salutis amatori sese associare. Tunc ambit sacra solitudine tabernacula sua in terra saluginis erigere, ut sub iisdem quacunque adversa impugante malitiâ valeat immobilis perseverare; & quoniam est genuina saluginis proprietas sitim accendere, ac sitientem, ut amplius sitiat, inflammare, exæstuant flagrante desiderio suis in latebris sylvestres incolæ, indefinenti amore ad propugnandam veri amatoris ac Sospitatoris sui gloriam æstuantem, ut jam beati sitiant justiciam, quæ una est cæterarum omnium collectio virtutum. O quanta Christianæ solitudinis sunt merita & præmia, dum recollectis ejusdem advenis in primo cœpti accessus vestibulo, in sibilò auræ tenuis aspirans spiritus zelotypam cordis custodiam inspirat; quo inspirante Evangelicæ legis Discipulus sagaciter incipit discere esse in nobis omnibus spiritum, cujus est carnem rejicere, & ordinatam hæterogenei corporis Rempublicam, cujus est cum membris singulis præcepto spiritus subjacere; Et sicut sitiens ad fontis exultat plenitudinem, ut satiatur, sic satiatur anhelans solitarius, dum videt non inter sydera in domosyderum, non inter sanctæ civitatis suburbia in pastaphorijs Solymæ, sed inter hiantes deserti angulos, inter absconditos cellarum Angelos apparere gloriam Domini, dumque in meditatione exardescit ignis, ignivomis cordibus aquam, quam bibens non sitit in æternum. Gustabat procul dubio hujus aquæ dulcedinem, satiebatur ab ubertate domus DEI Rupertus, dum eructans, quod biberat, dulciter inquebat: *aqua hæc* (inter præclaras quibus resplendet proprietates) *ad matricem suam æternæ Divinitatis abyssum reslit, undè venit, pariterque bibentis animam, etiamsi in in-*

fernum descenderit, saliendo in vitam æternam sustollit. (q) Est aqua hæc in corde Patris fons vitæ in ore filij flumen pacis & gratiæ in sancto Spiritu est charitatis scaturigo. Crediderim hanc salientem in vitam æternam salutis aquam pleniscalicibus ebibisse, illam inter dilectas unam, inter amicas solam, inter formosas suam, cujus idæaturus imaginem digitus paternæ Dexteræ, sic oculus delineavit: *oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluentia plenissima.* (r) Grande mysterium columbinis duntaxat oculis revelatum, sedet juxta exundantis fluvij plenitudinem, nec tamen immergit aquis faciem, ut abluatur, sed lacte dealbat, ut abluat, & sponsi amantis faciem suis obtutibus oblectet, innatat aquarum rivulis avis levi forsan conspersa pulvere, quem ut excutiat, undat velut in undis fluctuans, nec tamen abductam palpebris pupillam aqueo confidit speculo, sed mavult lactis humore candido eandem clarificare. Novi moralitatem Gregorij, qui idcirco innocuas sanctorum prædicatorum animas in hoc lactifluo oculorum balneo fuisse dealbatas autumat: *quia gratiâ Creatricis Sapientiæ tanquam lacte Matris per baptismum sunt mundatæ; verumtamen quia non loti, sed se lavantes, Oculi sponsæ non tantum ab alio mundati, sed semetipsos in lactis rivulo mundantes adstruntur, cooperatio fortassis innuitur, non sola solius gratiæ operatio designatur, sic enim legit Pagninus: juxta effusiones aquarum lavantes se lacte; sic scribit Arabs: veluti duæ columbæ super piscinas aquâ plenas, lacte se lavantes.* Lavatur infantilis innocentia in fonte purissimo baptismatis, se tamen ipsam lavare non nititur, lavacrum suis pedibus nullatenus ingreditur, suis affectibus in salutare aquas non invehitur, sed benignissimis nutricis gratiæ brachijs portatur & gestatur. Novi ab amicarum numero exclusas fuisse quinque virgines, quæ quidem non carebant oculis, sed destitutæ fuerant columbinis; nam licet pura intacti corporis fuerit castitas, quæ agnum sinè macula oblectasse, impurus tamen animus, qui nigrescebat à vanæ gloriæ turpi caligine, avertit oculos intuentis, & quia non solus nec simplex erat oculus, nec totum corpus lucidum, sed erat tenebrosus, Revereor proindè columbinam in sponsæ oculis simplicitatem, sed lacti lavium nondum veneror, donec alieno irradiatus

(r) Cant. s.
v. 12.

Docetur scire
justiciam in
solitudine.

aqua, quam
Christus pro-
minat in vi-
tam æternâ,
deciduos pec-
catoris sustu-
lit.

Lactis propri-
etas est, nullas
introspectien-
tium imagi-
nes repræsen-
tare nec spe-
cies recipere.

tus lumine, quidnam in lacte lateat,
quod oculos perficiat, erudiar, & il-
lustrer.

Spernit hæc virgo sapiens crystal-
lum fluminis & lactis, spissitudinem la-
vanda apprehendit. Explorat subtili-
ter Gregorius Nyssenius lactis insepa-
rabiles proprietates, inter quas unam re-
perit mysterio aptissimam, sublimitate
tanti Præsulis condignam: habet hoc
sibi proprium liquor lacteus, liquorum
cuius alteri non commune, quod licet
à candore lucidus, licet à luce candidus,
non tamen est perspicuus, & ideo emis-
sas repræsentantium rerum species non
recipit, nullas figurarum imagines suo in
sinu & gremio repræsentari sinit. Im-
merge vultum flumini, & aqua in suo ve-
lut speculo videntis faciem repræsentat
bit: sic vinum receptam in se repræ-
sentat effigiem, quam candor lactis nec
curat imprimi, neque impressam spe-
ctandi oculo reverberari. Sit mare tur-
bidum, sitque undosis fluctibus inquie-
tatum, solarem tamen faciem nec sibi
prohibet imprimi, nec desinit impres-
sam defixis spectatoribus contestari; &
quidem ea sinceritatis vicissitudine, ut si
pulcherrimam objecti immerferis pul-
chritudinem, nil prorsus minuet de ve-
nustate; quod si fœdam immerferis tur-
pitudinem, eandem & non aliam, non
adornatam, non decoratam recipies fi-
guram. Sed lactis hæc prærogativa sin-
gularis, peculiare præconium promere-
tur, quod peregrinam quamlibet reci-
pere detrectet similitudinem, nec ullum
imprimi suis dissimulat sinibus simula-
chrum, *verè hoc in lacte observatum est, so-
lùm inter humida proprietatem hanc habere,
quod in ea nullius rei simulacrum ac simili-
tudo conspiciatur*; (s) agnoscis tantæ di-
lectionis meritum, quâ sponsus spon-
sam prosequitur, ut se in uno oculo-
rum ejus vulneratum profiteatur? Vide
sedentem juxta fluentia plenissima, in
quibus populorum frequentia circumflu-
entium copia designatur, circumvalla-
tur quidem, impotens declinare, allo-
quentium filiarum Sionis choro; imo
quandoque conticescentem Babylonis fa-
mulæ eandem alloquuntur; cogitur in-
terdum urbanis conventibus interesse,
nec semper ostium pessulo firmare in-
dulgetur, sed sufficit evitando discrimi-
mini, quod lacte lavet oculos, nè sint
perspicui, sic sibi ipsa, nec alijs ple-

rumque latitans, ut nec videre ambiat
nec videri; fuscis procuret oculos, ut
curiosos pariter obfuscet; sit licet in-
foris & compitis, nullam tamen suis
præcordijs indulget imprimi effigiem,
nullam imaginem repræsentari; excu-
tit alienas aliorum oculorum species, ut
cor sit semper à quavis turpi facie libe-
rum, & instar rasæ tabulæ pictori corda-
torum cordium nunquā non adoptatum;
*itā purè & simpliciter cælum, atque sponsi
sui oculos spectare videbatur, ut propriam
imaginem ab hominum oculis reddi non vol-
let*, concludit illuminatus Pater.

Nec soli cœlestis sponsi reria sunt *Anima solita-
oculi, quorum obtutibus, quia sunt sem-
per ad Dominum, irretitur amantis af-
fectus, novit non minùs candido rubi-
cundus genarum decor illaqueare intu-
entem, amantem captivare. Suam*
non minùs habet faciem quavis anima,
quæ vultui corporis correspondet, cu-
jus genæ, ut placeant sponso sanguinem,
verecundæ humilitatis suffunduntur ru-
bore, ut nulla, quæ gessit, jactet facino-
ra, quæ benè gesta reputat, abscondat
opera, non sibi, sed largitori suo suæ ad-
scribat merita, horreat commendari,
quod novit à prima bonorum omnium
scaturigine originari; timeat humanis
oculis, dum vacat superis videri, nè for-
tè videntes oculi, thesauro quem portat
in vase fictili, audeant insidiari; recenti
semper memoria revolvat præclarum il-
lud, sed circumstantiatum mirabiliter e-
logium, quod aliquando provida æterni
Verbi Sapia, amanti se cuidam ani-
mæ, ut magis fieret proprium, appro-
priavit: *sicut cortex mali punici, sic genæ
tuæ absque occultis ruis*; (t) deberet si-
quidem in genis rubere verecundia, ful-
gere pulchritudo; sed cur æquiparantur
cortici, quo omnis fulgor tegitur, nec
ullum erubescentiæ indicium videtur. Si
mixtus candori rubor impunem illustris
cujusdam animæ designat innocentiam, cur
quæ optat ardenti desiderio, desiderat
continuante gemitu, Martyrij purpura
condecorari, & candido & rubicundo
placeat dilecto; cur non & illa detegi-
tur, ut sanctæ Sionis filiæ ad æmulan-
dum æmulentur? cur non istis ostendi-
tur, quid valeat, dum prævalet vis amo-
ris? si gemina fœcundæ dilectionis filia,
si duplex patientia in genis rubere di-
gnosceatur, quarum primogenita versa-
tur in labore actionum, secunda in do-
lo-

(s) hom: 13. in
Cant.

(t) Cant. v. 6.

Genæ sponsæ
sunt sicut cor-
tex mali puni-
ci, quia si-
cut cortice
cōteguntur
grano. sic so-
laris clau-
cellis.

lore passionum comprobatur, cur latet utraque sub mali cortice, quasi non mereretur conspici, vel veluti non habeat, quod zelosus amantis animæ oculus valeat imitari.

Verum subtilior anagoria sub corticis duritie contegitur, quam, nisi accuratus sit oculus, acuta nisi sit acies, vix poterit reperiri. Discite in pomo punico clausuram muricis, vide operimentum corticis, & vix reperies apertis solitudinis symbolum, sed resera rupto jam cortice granorum receptacula: an non pro singulis singulas reperire licebit cellulas, quæ singula recluduntur? insinuat proinde erubescenti sponsæ totam pulcherrimi decoris speciem cortice operiendam, cingendam solitudine & claustrum muniendam; & ideo virtutum suarum germina, quæ sunt velut suavissima fructificantis pomi-granam, erentur deprecari, quia occlusa reconduntur, quia in solitudine occultantur, quia solis solius sponsi oculis aperiuntur. Adeo zelotypus est scrutatoris cordium oculus, ut nisi solam non velit dilectam cernere, nisi unam nolit discernere, nisi solitariam recuset visitare. Est cœlum iusti anima, non tamen cœlorum Domino in mansionem extruitur, in solium erigitur, nisi juxta etymologiam nominis sit alijs quibusvis advenis abscondita; nam cœlum dicitur à celando; est cœli regio, est DEI regia, est venustissima creatricis dexteræ structura; si discutis sublimis hujus machinæ structuram, est immutabilis, si formam respicis, est incorruptibilis, si perpendis figuram totius corporis, est perfectissima, est circularis, habet stellas pro oculis, non duas, sed innumeras, quibus illuminatum illuminat, & domum syderum, suum velut suburbium gubernat; & tamen celare, vel velare nostris id voluit obrutibus, dum nubibus suam obduxit faciem, ne

passim videatur. Est iusti anima, est cœli regio, est DEI mansio, cuius substantia mutari renuit, cuius forma incorruptibilis nequit desinere æternum duratura, nec tamen ideo cœlestis est, sed mens iusti, quæ per bona opera firmamentum est, cœlum dicitur, quia & sculpta est virtutum floribus, & conscientie gloriam celat, (*) interpretatur etymologiam nominis Stephanus Canuariensis. Cœlum erant, quam diu celabantur sequestrati ab oppidis, alieni ab urbibus Prophetarum, illustres filij ardentium instar lampadum, radiantium instar syderum lucebant coram hominibus, velut non homines, sed eò, quod humanum, est altiores: candidiores Nazaræi ejus nive; testatur Jeremias: *saphyro pulchriores*; (*) peculiari præ cæteris commendabantur elogio, peculiare Divinæ legis defensores, insignes Rechabite, à carnis intemperatæ munditia, ab hilari mentis læticia, à fervidæ charitatis excellentia, ab eminentia contemplationis, sed ecce subjungit illico lamentabilem lugubris querimoniam Nazaræi, threnum: *denigrata est supra carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis*! candidi quæ diu solitarij, quanta deformitas præterita formositate denigrantur tis! qui spectatorum erant delictum, verò, dum populi peccatorum fuerant improprium, pulo communi horribili vicissitudine degenerant in ex-plodentis vulgi vituperium, in risum populorum! assignat genuinam inopinati contemptus rationem Doctor seraphicus: *frequentia siquidem platearum decoloravit Nazaræos, & peregrinam speciem induxit*; (*) æquissima ulticis iustitiæ plaga conformabatur flagellatorum culpæ; si enim Nazaræus Docti Originis testimonio est idem: *quod separatus à turba*; quid mirum, si conventus cum turba confunditur, à turba despicitur; quid mirum, si candor niveus, si mitor lacteus, si rubor eburneus, si decor saphirinus nigredine carbonis deturpatur?

(u) in Allegoria
Tillman

(*) Thren. 4.
v. 7.

(*) Bonavent.
in Lament.
Jeremiæ

CAPH.

Versus
XXXI.

Quia non repellet in sempiternum
Dominus.

CAPH.

Versus
XXXII.

Quia si abjecit, & miserebitur secundum
multitudinem misericordiarum
suarum.

CAPH.

Versus
XXXIII.

Non enim humiliavit ex corde suo, &
abjecit filios hominum.

*Sensus Literæ.*Caph vertitur
manus & in-
curvatus.

IN ipso threni titulo, quoniam plorandi vatis collimet querimonia, declaratur, dum Caph huic versui præponitur, quæ *manum* sui translatione significat, & simul *incurvatam*, si vertitur, designat; si enim manus Altissimi filium hominis tetigerit, aut lapsu repentino corruit, aut incurvatus sub intollerabili pondere fatiscens ingemiscit. Fortis erat, quem satan violenter percutiens ulcere pessimo non potuit ab arce fortitudinis dejicere, quem matrizans Evæ filia, quantumvis una de stultis mulieribus, nequiverat decipere, quem confœderata amicorum trias nescivit enervare; at ubi limo manum admovit figulus, ut lutum tangeret, sensit tangentis dexteram, & ad illius tactum toto intremuit corpore, & tremebunda vociferatione calamitatis suæ lessum intonuit: *miseremini mei! miseremini mei!* (a) miserentis iterat gemitum, ut ad compatiendum moveat, commotos urgeat ad succurrendum; nec enim affectus compatiens sufficit, si deficit effectus subvenientis. Utque exstimulet efficacius, constringat arctius, subjungit: *saltem vos amici mei!* amicos nuncupat, quos jure optimo ob illatas hucusque contumelias dixisset inimicos; *quia manus Domini tetigit me;* en incurvatum, nullatenus elatum, quem manu sua, ut exaltaret Altissimus, humiliatum incurvavit; *quicunque enim recte sentiunt sub manu Domini curvantur, quia aut punit, aut corri-*

git, explicat commentatrix Glossa. O si curvata ingemisset Solyma! o si percussus incurvari sustinisset Israël, quam altè instar resilientis pilæ in altum exsiliisset! sed quia incurvari noluit, quia non curvata tentavit arroganter insurgere adversus percutientis manum, contrita est suo in pulvere tumulata. Gaudet curvari vates providus sub iteratis sæpius calumniarum pressuris, non horret inclinare cervicem, & adherere pavimento ventre suo, si modò manus Domini non dedignetur tangere, quæ tangens, quos tetigerit, consuevit sublimare; non enim adgeniculatos vertices Divinis pedibus solet retrudere, nec unquam statuit in sempiternum repellere, quos videt se sub potenti manu sua fideliter humiliare. Erat, qui paulò minùs abjectum se sentiens, inter certamina, cervicem mentis flectebat ad Domini Exercituum genua: *miser factus sum & curvatus sum usque in finem;* (b) legit Arabus: *contortus sum, depressus sum;* vertit Vatablus: *inclinatus sum vehementissime;* & Innocentius explicat cum Augustino: *miserijs afflictus sum.* Quo aggravante deprimitur? quo excruciente contorquetur? quo desolante affligitur? quo incumbente deprimitur? quo opprimente inclinatur? illo, ad quem suspirans ejulat, ad quem respiciens invocat: *quoniam confirmasti super me manum tuam;* quasi diceret (Carenfi explanante) se firmiter & fortiter percussum, non quidem ma-

(b) Ps. 37. v. 23. David plan- git se incur- vatam à co- firmata sup- se manu Di-

Justus incur- vat dorsum suum sub ma- nu ferientis.

(a) Job. 19. v. 21.

non dissimulante, sed vindicante, non dextera blandiente, sed serijs ictibus feriente; & quia in manus DEI incidere horrendum esse prædicat Magister gentium: meditare peccatrix anima! quid sustinendum erit à confirmante manum suam, à roborante brachium suum; per flagellantis DEI manum, quam super se confirmatam adstruit, miserationum frequentiam intelligit, quâ non in solo corpore plectitur, sed acerbius in moriente & gemiscente animo ulceratur. Id tamen desolato Jeremiæ erat solatium, illud ploranti refrigerium, quod non repellat, qui sic ad ulciscendum percutit sustententem patienter, dolentem tolerantem ad condemnandum in æternum. Retrudit, ut recipiat, sed supplicentem repellit, ut suscipiat poenitentem.

Quare, si vides ostendi manum vindicis, humiliare sub potenti manu DEI; disce à feris feritatem deponere, & ferocienti iustitiæ indemniter obviare. Interrogabat suo humiliatum in sterquilinio, flagellatum ulcere pessimo, interrogabat DEUS hominem, sed infontem Dominus, servulum obedientem: num parturientes cervos observaverit: ille, cui nota sunt omnia, requirebat; est enim illis proprium in arboreis densioribus vivere, sub abditis sylvarum umbris parturire; ut igitur erudiret ignorantem sapientia, suæ subiecit ocyus quæstioni: *incurvantur ad fœtum & pariunt, & rugitus emittunt*; (c) rugiunt quippe fideles animæ, dum pondere tribulationum eorum mens formidolosa atteritur, & caro concupiscens adversus spiritum, spiritui, ne sursum cor optata felicitate sublevet, adversatur; unde quasi parturiens circumvallantibus ærumnis premitur, nec partum edere sine multiplicato involantium anxietatum agmine gementi indulgetur. Est unum illud, quod mater sapientia suis præscribit prolibus hac in angustia consilium, ut incurvatæ ad fœtum pariant, ut cui-libet sanctorum operum exercitio humilitatis præambulum suppliciter præponant. O quoties claustralis incola secundo tumet utero, accinctus ad partum heroicorum operum, quibus desiderat magnanima prædecessorum suorum facinora æmulari, nec tamen finitur parere, sæpè quidem, nè monstrum prodeat, aut germen immaturum edat; angitur ingenti desideriorum vehemen-

tia, urgetur consideratâ suæ vocationis observantiâ, nec tamen meticulosa pusillanimitatis indulget anhelanti, aut fallax subdolæ carnis astutia obstat efflagranti; quam vellem ambos mentis impenderet oculos, discretionem scilicet & providentiam, ut quando cerva fœtum parturiat, observaret. Flet ac doleat, *Anima DEO dicata debet operibus suis incurvatio-nem humili-tatis præmit-tere.* Ab excelsa supernæ contemplationis specula descendens ad cognoscendam suæ infirmitatis miseriam, suæ fragilitatis inopiam, suæ iniquitatis memoriam incurvetur; nec enim aliter nisi abortum pariet, nunquam fœtum parturiet Divinis obtutibus intuendum. Nec admirare, ut peregrinum paradigma: ad partum nostræ salutis respice, & quomodo incurvari ipsam Divinitatem non dedecuerit, imò ut opportuerit: attende. Cervorum est proprietas, inventos serpentes occidere & occisorum membra iteratis moribus dilaniare; Infert exinde Mediolanensis Ambrosius ingenti Patris unigenitum cervi similitudinem suscepisse: *quia veniens in terra serpentem illum diabolum sine ulla offensione sui protulit*; (d) qui ut Ecclesiæ filios parturiret, non solum suam incurvavit Divinitatem ad complexum uniendæ humanitatis, sed ipsos etiam cœlos inclinavit, quando de cœlo descendit in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo; quæ enim profundior incurvatio valeat excogitari, quàm, quod in carcerem humani corporis dignata sit descendere Majestas DEitatis? Præcessit incurvatio rugitum cervæ: nam subsecuta est ingens miserationum proprietas, innumera calamitatum atrocitas? ut enim pro nobis omnibus doleret, dolorum omnium congeriem in se solum recipere non dubitavit.

Detrahebatur ab augustæ incolæ DEitatis regia in Vallem lachrymarum Rex gloriæ regalis filius, ut fieret hominis filius, tunc suaviter alliciebatur, fortiter vinciebatur, dulciter invitabatur, potenter urgebatur, quando Dominus de cœlo in terram prospexit: *de preparato habitaculo suo*, (e) legit Chaldaeus: (e) *Ps. 32. 7. 14.* *de habitatione domus hospitij sui*; quasi hospes foret in patria, civis in via; & i-

(c) Job 39. v. 3.
Cervæ non
pariunt nisi
incurvatæ.

(d) in Ps. 41.

Verbum DEI
in mundum
veniens, in-
curvavit se
ad humani-
tatem.

in illius
OCTO
ad illud

deò descendens ad terram de cœlo, in propria pervenisse perhibetur, quantumvis ad perenne nostræ posteritatis opprobrium à suis non fuerit receptus; sed quid respexit Divinus ille oculus, qui cernit omnia, scrutatur universa? an fortè populum, quem elegit in hæreditatem sibi? beata profectò gens possessione sua, beata hæreditas possessore suo! hæreditas (Commentatore Augustino) est tota filiorum Adæ posteritas, *hæreditas est DEI, ipse omnes*; vidit hanc, non quidem fulgurante oculo iusti furoris sui, ut reos judicet, condemnet judicatos, sed visione misererentis Clementiæ. Verùm nunquid hos tantùm intuebitur, qui ab origine in iniquitatibus concepti peccatores, contaminati priusquam nati, in orbem effundebantur? an illam, quam creavit in Spiritu sancto? illam, quæ nunquam non tota pulchra semper amica ubique existit confœderata, in qua una finè alia, sola finè socia, macula non fuit, illam, inquam, plenam gratiæ non intuebitur di-

Beatissima
Virgo priusquam conciperet DEUM, incurvavit se ad ancillatū.

lectus, imò *respexit humilitatem ancillæ suæ*, amavit virginitatem, appretiauit pietatem, laudavit benignitatem, æstima- vit charitatem, sed unam præ cæteris respexit humilitatem; vidit ad primum ablegati arrhabonis nuntium incurvatam, non aliud, quàm ancillatū sui homagium proferentem: *Ecce ancilla Domini*, & statim factus ancillæ filius, hominis homo servus, qui erat, est, & erit omnium Dominus, homini sævo quantumvis Domino voluit servire, nè videretur eos abjicere, in quorum factus similitudinem cum hominibus voluit conversari. Hoc potuit sicque invaluit, imò prævaluit omnium virtutum viribus trahens illius humilitas, quæ virginitate placuit, humilitate concepit. Dilexit virginem sponsus virginum, sed super humilem requievit, nec dilexisset virginem, si humilem non reperisset. Hæc fecit, ut non repelleret in sempiternum superbientis Adæ filios, sed miseretur secundum multitudinem miserationum suarū.

DEUS de cælo in terram aspiciens respexit humilitatem ancillæ suæ.

CAPH.

Versus
XXXI.

Quia non repellet in sempiternum
Dominus.

Sermo Trigesimus Primus.

Quandocunque confligit in mutuo luctamine
cum humilitate superbia, ista ut vilis filia depri-
mitur, illa ut fortis mulier exaltatur.

Humilitas
confidit DEO,
superbia sibi.

LUdens in orbe sapientia col-
ludit hætenus delusæ ab ho-
minibus humilitati, elusæ à
cœligenis superbiæ illudit; ista fortunæ obsequijs suam commisit e-
lationem, illa ordinatrici sapientiæ su-
am recommendavit abjectionem. Mun-
dana prosperitas ambizioso clienti suo
in culmine ruinam extruxit pro Mau-
solæo: Divina bonitas contemptò ad-
versitatum pedissequo in sanctæ civitatis
promontorio in monte Sion beatæ ater-
nitatis solium destinavit. Ascendit as-
cendentis angeli comilito, ut instar ful-
guris de cœlo decidat in puteum abyssi:
descendit ille cum magni consilij ange-
lo in ima hiantis terræ latibula, ut ex-
altatus inter humiles, gloriæ solium te-
neat Regni hæres, & DEI Filius. O!

quanta præproperi ascensûs jactura! ò
quanta voluntarij descensûs usura! Lu-
sit præliminare anteludium in lugubri
perditæ ambitionis tragœdia, ut lucra-
retur despectæ humilitati sedem gloriæ
oculatissima gubernatrix nostrorum e-
ventuum Providentia, nève confusionem
pareret personarum frequentia, duos
duntaxat comædos repræsentari voluit
spectanti cœlo & spectatori mundo: Et
quia quies delectat humilem, inquietu-
do recreat superbum, sedere voluit Mar-
dochæum, sed antecurrere Ammanum;
Exaltatur à vano principe vanus homo,
Aman de stirpe Agag oriundus, quem
trucidavit Samuel, & conservavit Saul
fœdifragus, utque cæcutienti mundo pa-
teat, quid possit delirus amor hominum,
unum istius solium super singula cæte-

Fortum satraparum subsellia elevatur. E-
rectum in ara dixeris peregrinae DEltatis
simulachrum, cui universum regalis au-
la ministertum adgeniculato poplite ap-
plauderat. Urgebat siquidem perem-
ptorium praecipientis Assveri imperium,
nullam ab hoc homagio excipiens regni-
colam, adstringens singulos, injungens
universis. Sedebat interim, vel po-
tius jacebat in foris palatii ad januae ve-
stibulum Mardocheus, soli DEO latriam
exhibens, idolum hoc abominatus in
corde suo quantumvis animatum. Col-
ludunt interim coelestis Sapientia cum
terrena mundi prudentia, quae est stul-
titia apud DEUM, illaque ordinante, i-
sta ordinationi nullatenus valens resiste-
re, victa perdit & perditur, dum ab-

Vix Aman ad-
orari prae-
cipitur, quando
jam Mardo-
chei cum ad-
orare recu-
santia prae-
co-
nem agere
cogitur.

luto dedecorosa sedis suae supra Ama-
nis solium transfertur. Recedit à vi-
gilantibus Assveri oculis somnus, & som-
niata sublimis Dynastae gloria, quasi in-
dormiens evanescit. Invigilabat fide-
lis DEIcolae salutis, qui nec dormire no-
vit, nec dormire custos Israël, in som-
nique principi, fidelis servuli obsequi-
um, ut legeret, obtrudit; Et illico mi-
ra vicissitudine, sed saepius jam usitata,
Mardocheus in Amanis thronum su-
stollitur, Aman in Mardochei prae-
conem decretatur: tulit Aman stolam & e-
quum, induitque Mardocheum in platea
civitatis, & impositum equo precedebat, at-
que clamabat: hoc honore dignus est, quem-

(a) Est hoc commune ludentis sapientiae contra foli-
um, quod vento vanitatis in altum ra-
pitur, foli ludium, deponere potentes de
sede, & exaltare humiles, ut comple-
atur vaticinium illuminati Salomonis pro-
verbium: qui stultus est, serviet sapienti;
(b) prima praereliquis superbiae proprie-
tas est stultitia, prior ex omnibus verae
humilitatis qualitas est sapientia, ut u-
triusque intueamur conditionem, gemi-
norum clientum dissimilem exitum pro-
sequamur. Dedicatus suo ducente Ad-
versario Mardocheus, vix glorioso prae-
miata virtus fruitur triumpho, quando
regali voto ad votum terminato, redit
uterque, iste ad ostij vestibulum, veluti
ad pristinum suae quietis receptaculum,
iste ad fastigium ministerij tanquam ad
securum imminens exitij monumen-
tum.

pitantis superbiae presumptuosus Aman,
utque suum supprimeret corrivalem, sub-
lime quinquaginta cubitorum patibulum
erexit, sed suspensio corpore perire non
debuit, cujus illustris anima, cum vi-
ro patiente inter aggregatas cavillantium
aerumnas suspendium elegit; sancti enim
viri (moralizante Gregorio) idcirco su-
spendium eligunt, quia nimirum desideria
terrena deserentes, ad alta animum tollunt;
(c) ingens spectaculum exstruxerat in or-
bis orbita universi hujus una gubernatrix
sapientia, quod tunc objiciebatur defi-
xis spectatorum oculis, nunc auditorum
mentibus rememorandum exhibetur; i-
dem superbus morio incurrit non exspe-
ctatum sublimatae crucis supplicium,
quod sapiens humilitatis Assecla ad osti-
um palatii declinavit. Ille fastuosa bre-
vissima Ambitionis gloria devehitur ad
patibulum, iste sua sui contemptus for-
te humiliter contentus, ad dignitatum
indeclinabile fastigium exaltatur; ille
caduco vehementis arrogantiae ministe-
rio ad praecipitij culmen consveta ambi-
tionis insolentia sustollitur, in foveam
quam alteri foderat incasurus, iste fide-
li sollicitae humilitatis suffragio, ad per-
secutionum metam condemnatus, ad
tribulationum myriades promotus, de i-
mis adversitatum gradibus ad justorum
sublimitatem ascendit, ad gloriosam suae
gentis Redemptionem contendit, ad Re-
giae familiaritatis felicitatem patiens sui
contemptus amator pervenit, sic omni-
bus stipata vitijs superbia suum consve-
vit ascensum terminare in calamitatum
abyssu, sic pariter dispari licet exitu,
amica DEO humilitas, singulis confae-
derata virtutibus, suum solet descensum
coronare, in excelso aeternitatis bea-
titudinis firmamento. Non scandit in
altum, sed repit in imum, clamat non
voce, sed corde, quae velut semper se-
pulta, non vociferando transientes per
viam molestat, sed tremulo murmure
stans retro praecedentis JESU fimbriam
quaerit, ut tangat; cui suum praesagus
Isaias accomodasse oraculum videtur,
dum vaticinabatur: humiliaberis, & de
terra loqueris, & de humo audietur elo-
quium tuum; legit Pagninus: humiliabis
te & humili voce, ac si exiret de terra, lo-
queris; profundioris exigit demissio-
nem vertens Forerius: e pulvere reflecte-
tur dictum tuum; quasi non alio vir hu-
milis loquatur idiomate quam alloquen-
tis DEUM Abraham, dum se non nisi pul-

(c) lib. 7. mor.

6. 14.

Vox humilita-
ris penetrat
celos, quia
est submissa.

verem, priusquam loquatur domino, & cinerem profitebatur. Non sinitur Christos attollere, non vociferante insolentia declamare, sed quemadmodum victi sub sui victoris calcaneo demisso vertice & voce tremula instant pro venia, sicut in terram corruentes vulnerati sub fulgurante comminabundi agonotheae gladio mussitante gemitu assuescunt balbutire, sic non tantum occurrentium inter discrimina, non inter vicina infestae mortis pericula, sed quovis in prosperitatis tripudio, pronuntiatione compari, ac in adversae calamitatis dispendio inter conticescentia singultuantis animae suffragia, silente lingua, clamante tamen plorantis oculi eloquio muta humilitas conatur perorare.

Superbiae vociferantis clamor ab ipsis mundi tribunalibus profligatur.

Hac quippè tenui modestae humilitatis balbutie, stultiloqua loquacis superbiae reprimatur impotentia, & apud potentem exercituum principem, sibilus aurae tenuis exauditur, impetuosus rumor ut violentus spirituum Domino ab aure auscultantis Clementiae propulsatur. Dum interim vix resonat ante thronum praesidentis Misericordiae, dicam amplius, vix sibilat elisis quasi faucibus protrusus supplicabundae humilitatis gemitus ad limen comminantis Iustitiae, quando jam intonat verbum veniae, quando jam resonat periodus indulgentiae à corde misereantis, in mente judicantis. Humilitatis articulata vox non eget vociferantis linguae obsequio, ut caelos penetret, dum enim ista verborum impetu aërem verberat, vivax & levis resonae humilitatis sermo flagellat reclamantem superbiam, omnemque appellantium inimicorum profligat malignitatem. Vis ingentem differentiam, quā garrula loquacitas insipientis superbiae discernitur à gravi silentio modestae humilitatis? quae adeo suam convincit aemulam, suam conscendit adversariam, quod etiam arrogantissimi in vanitatum schola professores amant demissa mussitantis linguae periodo ipsis in regum curijs perorare, cum alias vernacula effutientis superbiae lingua sit, inconcinnis clamoribus vacillantis causae periculo patrocinari. Dejecta submissae humilitatis facies est disertissima innovatae sortis suae advocata, quae dum silentio lingua loquitur, attoniti spectatorum oculi in aures benevolae convertuntur. Exorat, dum perorat silens humilitas, non tantum eum conjurata in sibi dilectae

fororis praesidium imploratur caelestis militia, sed etiam dum militantis mundi agmina ad suis eliminandam finibus in aciem lustrantur: quid ni subjiciantur lunati inimicorum exercitus, cui stolati reges terrae, velut caeligenae victrici cordium incurvantur; vana siquidem verae humilitatis umbra ad illud jam succrescentis eminentiae attollitur fastigium, ut etiam in regibus sedem collocet, & thronos coronatorum principum conscendat; adeo, ut saepe saepius nihil acceptius Regum ac Caesarum accidere videatur diademati, quam si de infimis prostratae humilitatis lapidibus valeant redimiri, suis minax & trux superbia terret obtutibus, dum vultus humilis suae affabilitatis fascino illaqueat superbiorum oculos, & quos non potest vincere ob induratae ambitiosae mentis pertinaciam, potuit jam saepe saepius vincere.

Legeram aliquando insolitum, sed solertem colluctantium inter orientales populos morem exstitisse, laqueo antagonistam invadere, ea praevaleantis ingenij sagacitate, ut equum simul & equites innodante loro, vel fune cingerent, cinctum admirabiliter irretirent; laqueos injicientes in quemcunque hostium possunt; narrat Pausonias: equos deinde avertentes dejiciunt, detrahuntque implicitos sic & illaqueatos; (d) felicior venatore humilitas, victrix sagacior, non laqueos expendit furium, sed solas intuentium adversariorum extendit oculos, quos allicit, suos tegente peplo obumbrans oculos, qui non videntes illaqueant, dum à videntibus videntur. Cur alioquin tam anxie, quasi periclitans, quasi formidans illaqueari, clamasset captus in uno oculorum amasius: averte oculos tuos, quia ipsi me avolare fecerunt; (e) sicine sponsae intuitus sponsum fugat & columbarum oculi dilectum unicornium filium profligant? si vice versa avolaret à tuis illa, non admirarer, qui anxiatum magni cujusdam inter orientalis viri adeo constrinxerunt animum, ut se examinandum metueret, si ultra intueri eundem continuarent: oculi tui in me, & non subsistam; considerabat siquidem vir innocens potentiam Divinae magnitudinis, & contremiscens librabat, quanta calamitate constrictus sit propriae fragilitatis; enumerabat miseriam proprii operis, & opponebat ei concussa sibi talenta sanctissimi Conditoris; ac si (inter-

Humilitatis facies lingua est pro ea perorans, & oculos spectatorum in aures convertens.

(d) de Sarm. lib. 1.

(e) Cant. 7. 4.

*Humilem ter-
ret oculus
DEI, quem
timet se offen-
disse.*

*(g) lib. 8. mor.
c. 9.*

terpretante Gregorio diceret: si subtili
examinatione discutiatur, ad perferendum judi-
cium non assurgo, quia ad penam vita non
sufficit, si hanc immanitas justæ retributio-
nis premit; (g) sed anhelantis amantis
sponsæ oculi, quæ tuo sanctissimi oris
tui præconio est svavis & decora sicut
Jersalem, qua feritate pellunt, qua
sceditate terrent? quasi svavitati com-
petit ambigere, cui semper congruit al-
licere ac demulcere. An fortè illustis
adeò fulgor erat, ut sufferri renuerit,
sed fugâ liberari à discrimine vehemen-
tis sensibilis fuerit necesse, quæ nuper
respicientis oculi sit violentia, ad con-
citanda flammivomæ dilectionis incen-
dia, monetur juvenilis adolescentia, &
frigidum quandoque senium experitur;
ut non sit alius, aut pronius, aut aprius
præsidium, quam non videndo avolare:
nisi te ab oculorum distractione continueris,
hortatur comminabundus Ephrem, tem-
perantiæ ac pudicitiae sulcos non rectos a-
ges. (h)

*(h) exhort. de
timor*

*Oculus non
benè custodi-
tus, est pudici-
tiæ inimicus.*

Verùm interjecta parenthesis
carnis non mentis oculum concernit &
domino spirituum, qui oculatæ sponsæ
sponsus est omnino peregrinus. An for-
tè alavit sponsum, aut curiosior, aut stu-
diosior dilectæ oculus, ut jam esse desi-
neret columbinus, & exaltari DEUM ac
elongari oportuerit, dum homo ad cor
altum accedere contendit; comprimere
volebat amantem amans, nè nimis avi-
dè satageret discutere DEitatem, aut
nimium profundè scrutari tentaret Maje-
statem, quæ quantò plùs inquiritur, mi-
nùs ab inquirente reperitur, & tantò par-
ciùs intelligitur, quantò sedulius investi-
gatur, enimverò à nobis avolat; mora-
lizante subtiliter Gregorio: quia quan-
tulumcunque iclu mentis apprehensus, in
comprehensibiliter super omnem conatum no-
strum se exaltatum esse manifestat. (i)

*(i) in Cant.
hic.*

*Volens pro-
fundius rimari
Deitatem
fugat eam
sub oculis
suis.*

Eandem prosequitur moralitatem
Tuitiensis Abbas, dum prudentem &
discretam consulens contemplationem,
insinuat Magistrum Veritatis dilectæ sibi
discipulæ hoc celeri alarum ministerio
insinuare voluisse, avertendos esse à ra-
diosa coruscæ Divinitatis facie intuentis
oculos, quæ quanto subtilius aspicitur
à præsumente incurij viatoris oculo, tan-
to ad penetrandum in sufficiens redditur,
nè eam intueatur; svadet ergo avertat
oculos ad suæ fragilitatis intuitum con-
vertendos, plus enim proderit humilem
meditatricem terræ oculos affigere, suæ

nihilitatis originem defixius discutere,
vel certè terram, cui benedixit Domi-
nus, sanctissima Dominicæ Divinitatis my-
steria respicere (est enim communi Com-
mentatorum sensu) terra protegens mu-
lierem Christus adjuvans Ecclesiam, quam
cæli altitudinem, quam Divinitatis cel-
situdinem prolixiori scrutinio mensura-
re; est magis placitum dilecto, est am-
plius proficuum diligenti: dum sic Altis-
simam Divinitatem contueris, ut revoces ad
memoriam infirmitatem tuam tuæ conditio-
nis, & optimè scias, quia hoc ipso, quod DE-
UM vides, non tuæ potentia, sed Divina gra-
tia est; Concludit Rupertus, (l) vilis in
mundi oculis, humilitas est pretiosa in
Divinis, nam sola, si hæc deficiat, a-
mans & clamans licèt, sperans & op-
tans licèt, currens & tendens licèt, spon-
sum fugat. Ingeniosa prorsus pruden-
tum virginum in attrahenda sponsi pul-
chritudine hæc est astutia, oculos in hu-
mum jacere, ut eum videant, qui ele-
vatori supercilio conspici exhorrescit,
ut cogas egredientem à summo cælo ad
te descendere, profundius descende; nam
descendentem sequitur, declinat ascen-
dentem, solum quippe humilitatis lati-
bulum, advenienti in terram hospiti fa-
mulatur in hospitium, nec nisi humilis
& in terram procumbens oratio po-
tens est, ut penetraris nubibus DEUM
deducat ab empyrea Majestatis Regia, ad
nostræ calamitatis territorium in vallem
lachrymarum, sed quis, amabo; eò vige-
bit robore, ut regredi volentem ad ean-
dem empyreæ regionis arcem, vel reve-
hat, vel reducat? eadem est humilitas,
quæ assimilatum cervorum hinnulo dile-
ctum, super montes æternos erigat, &
ad Patris dexteram revertentem unige-
nitum deponat. Vide quo argumen-
to hoc paradoxum Mediolanensis Ambro-
sius demonstret, dum enim avolantem
à conversis sponsæ oculis sponsum con-
siderat, sic memoratam sponsi vertens
periodum avertit oculos tuos à me, quia
me elevas, sublimiter perorat: elevas enim
me videndo, quantò enim quis ad Domi-
num intendit, tantò amplius ad Dominum
elevat, & ipse elevatur. (m) Elevabat
ille, qui ludens coram Domino, ut fie-
ret vilior, coram eò psallebat: exaltabo te
Domine, quoniam suscepisti me; (n) legit
acutè Nibienis: quoniam sublimasti me, Humilitas ele-
& vertit Cajetanus: elevasti me; nam vult & exal-
tare humiles, illius est impendium, il-
lius est officium, qui cæpit ab initio crea-
tu-

*Humilitas vi-
lis in suis, est
pretiosa in o-
culis DEI, sine
qua recedit
DEUS, ne
videatur à
nobis.*

(l) lib. in Cant.

*(m) lib. de Jo-
an. c. 7.*

*(n) Ps. 29. v. 1.
Humilitas ele-
vat DEUM.*

turæ deponere potentes. Exultabat Dominum, dum ante arcam exiliens auscultare non renuit enorme exprobrantis Michol, vel potius humiliantis DEI improperium: *nudatus est hodie Rex Israël, quasi si nudetur unus de scurris*; saltaverat coram Arca regalem deponens chlamydem, & Ephod lineum assumens, dissimulavit saltum, matrilians arrogantis Evæ filia, & abjectæ vestis abjecit vilitatem; Quid aget caput mulieris? jacebit ad opprobrium Monarcha Israël? an forsan Assveri æmulabitur severitatem, & de-thronizatam conjugem exilio mulctabit? nescit sic furere mansueti principis humilitas, sed DEUM exaltabit, exaltabitur DEUS. Dum spernebatur David, admirabantur magis empyrei spectatores humiliter saltantem, quam mirarentur nuper adversus Philistijm fortiter dimicantem, intuebantur libentiùs se ipsam in cavillantis mundi oculis humiliantem, quam ursum cum leone atrociter lace- rantem.

Interpretabatur quidem ambitiosa conjux in deteriore partem humiliati saltum Principis, sed retundebatur calumniantis insolentia per sapientiam respondentis: *ludam & vilior fiam, plusquam factus sum & ero humilis in oculis meis*; (o) ante arcam lætus subsilium, ut arcæ Dominum exaltans eidem placeam, & qui in Achis regia insanire non erubui, ut mortis periculum subterfugiam, ut regni jacturam evitare valeam, collata nunc dignitate Regia, immortalis sæculorum Regi his saltibus applaudam; ille pastorem coronavit, pastor pastorum principem pedum tripudio exaltabit, deposita regali chlamyde, remoto Israël diademate accingar, non quidem Pontificali syrmate, sed veste lineæ, non levitate mentis indutus, sed causa humilitatis; ut commentatur Purpuratus Hugo; si licet inglorius, si deponens regalem habitum, accipiensque humilem, si modò exultat gloria mea in psalterium & cytharam, si modò exaltetur DEUS meus Deorum Dominus in humiliatione mea, in despectione servi sui; sed quo humiliantis merito, quo præmio Regis humiliati. Reformidat balbutire lingua ob excessum proportionis, quod Commentatrix Glossa palam eloqui non retardat; *quia se coram domino humiliare non erubuit, mox promissionem filij DEI ex sua stirpe nascituræ susci-*

pere meruit; (p) an non artificiosum dixeris sic salientis saltum, qua sublimitate saltationis suæ adeò ascendit in altum, ut videret atque audiret dicentem Dominum Domino suo: sede à dextris meis! audi Ambrosium ad denudati Regis sapientiam obstupescens, non denudato illudentem, sed exaltatum in saltu suo super omnes Judææ principes commendantem: ludebat Domino puer suus, & idè amplius placuit: *quia ita humiliavit se DEO, ut regale posthaberet fastigium & ultimum exhiberet DEO, quasi servulus ministerium.* (q) Non voluit repellere in finem Dominus, qui manu plaudens, ac pede percutiens, affectuosa veneratione DEO applaudere, & operosa humilatione in oculis defixi conditoris sui vilescere exambivit, verendari non erubuit pro religionis obsequio, & pro exaltanda sanctissimi Numinis Majestate humiliari non detrectavit; exaltavit servulus Dominum, quia suscepit Dominus servulum; alioquin quomodò exaltaret Altissimum vilis terra vermiculus? quomodò limus figulum sublimaret, nî prius limum figulus in vas honoris erigeret, à vasis contumeliæ segregaret?

Fremat interea, ut reprehendat humilem ambitiosa Michol, vel potius furit leo circumiens; furit rebellis angelus, & quia novit, quomodò Adamum vicerit, Davidem simili victurus stratagemate, ad Evæ filiam recurrit. Vidit in saltu non pede lubrico vacillantem, non fragili vanitatis motu titubantem, sed firmiter in sola unius DEI gloria subsistentem. Vidit ab illicitio humanæ societatis consortio ad incorporeos beatarum mentium choros, hoc saltu suo exilientem, & quia vicina saltè corpore est viro mulier, cor conjugis quasi scalam apposuit, ut sublimitatem mariti animam de sublimi excelsæ humilitatis culmine detrahare valeat, sed licet illa fallaci angelo ad instar protoparentis suæ scala ad cor Davidis fieri non recusaverit, occupato tamen seductæ mulieris animo non profecit, quia Rex sapiens subjectam non propositam sibi mulierem, manu prudentis consilij abegit; confusus itaque mendax spiritus victa hac Evæ posthuma, victoriam adversus maritum perdidit, qui jam virulento intumescens superbiæ fascino infortunatam conjugem intoxicavit; quæ licet inducta fuerit à suggerente, ut sal-

(p) ap. Hieron. in c. 6. hic.

(q) Epist. 30. ad Sab.

(o) Reg. 6. v. 22. David saltans coram arca sit vilior propter DEUM, sed pretiosior DEO.

Diabolus eodem stratagemate aggreditur Davidem, quò ag-gressus est Adamum, sed victor istius ab illo humi-litate vincit.

ta-

tanti exprobrans illuderet; lufum cum proprij lucri fœnore perdidit, dum, nè se ipsam ultra perderet, regia humilitatis exemplo instructa didicit, quàm vilis fit, qui coram DEO recundari erubescit, quàm grandis fit, qui pro exaltanda Conditoris gloria vilipendi non renuit, contemni velut scurra non expavescit. Verùm salubriori sapientiorique suffragio decernebatur in tribunali enuntiantis justitiæ arrogantiam superbæ mulieris severius reprimere, illudentis audaciam acerbiori lusu eludere, & subsannantis improprium sensibiliori opprobrio vendicare; denique illa, quæ saltationem ejusmodi reprehendit, sterilitatis damnata non edidit sobolem regiam, nè superbos crearet, concludit insigniter sanctissimus Antistes; sic enim decretoriam ferientis cœli sententiam recenset Chronologista regius: igitur Michol filia Saul non est natus filius usque in diem mortis sue; (r) indignam veluti connubiali Regis humillimi consortio; non nominat Davidis conjugem, sed Saulis perfidi patrizantem filiam appellat. Est antiquissimum, estque usitatissimum cœlestis Providentiæ judicium, insolentes despectæ humilitatis contemptores, honorum dignitatibus privari.

Contemptrix
humilitatis
Michol perpe-
tua sterilita-
te plectitur.

Erat in lege veteri singulare benedicens DEI argumentum, erat connubialis gloriæ complementum, fœcunditas conjugalis, erat indicium severi anathematis, sterilitas thori maritalis; ut consonam irrisioni pœnam humiliata Michol lueret, viduabatur legitimo successore, Irridens humilitatem sterilitatis verberare flagellatur, nè memoriam posteritate stabiliens matrizantem progeniem ablaçet, amicam arrogantiae humilitatis inimicam; nam licet abominabile crimen superbiæ sit fœtus voluntatis propriæ, non fœdus alienæ, inclinatur tamen suis amplexibus in suos mores Mater filium, & partus consuevit ventrem plerumque æmulari. Tumore grvida portare sobolem perhibetur, exosum aulis & curijs, sed gratum superis & cœlis Elisæum; irrident in terris humilem, & undique à delirantibus terrigenis humiliatum effrontes parvuli, effrœnes pueri, objicientes calvitium, indignisque assultibus insultantes, discerpuntur illicò gemino urforum ministerio, & quadraginta duabus victimis ultrix Justitia honoratur. Obgannivit suis blasphemijs Ma-

Pars III.

nichæus, crudelitatis vindicem Prophetam arguit, sed intemeratam redarguit ferientis DEI dexteram, qui annosam parentum insolentiam voluit in parvulorum petulantia castigare; habebantur illo ter infelici sæculo, sed forsàn, eheu! nostrorum figura præambula, irrisui & opprobrio (ut loquitur Augustinus) ablegati Divinæ Majestatis internuntij contemnebatur voluntariæ paupertatis indigentia, explodebatur flagitiorum ultrix eorundem Justitia, deridebatur candida intemeratorum cordium innocentia, despiciebatur demissa sanctarum mentium humilitas; in aulis quippè principum adeò regnans superbia humillimis hisce Prophetæ facti Prophetici ordinis clientibus obsistebat, reputabantur ut veniente Prophetarum filio ad ungendum in Israël Regem Josue principem, aulis pro factubernaes socij, associati principes tuis & insa-interrogarent consortem suum: quid venis. nit insanus iste ad te? (s) adeò contemnebatur, & utinam non contemneretur hodie justorum simplicitas apud cogitationes divitum demissa in humum humilitas, apud insanientes filias excelsorum? Volens proinde sanctus Spiritus per Elisæum reprimere superbiam Judæorum, vel è saltu evocavit futuros vindices injuriatæ humilitatis, clamabat instructum paternis moribus parvulorum agmen insolenti vociferatione: ascende calve, ut exasperarent afflictum humiliati Vatis animū iterato clamore calumniari continuebant: Ascende calv! & quia per calvitium paupertas insinuat, & per capillos peritura designantur divitiæ, detestabantur humilitatis primogenitam, voluntariam videlicet indigentiam, & reverebantur porphyrogenitam superbiæ, bonorum mundialium opulentiam, plerumque religiosæ paupertatis inimicam. O si vanorum dogmatum loco suos erudivissent filios sapientissimi Syracidis incurij genitores, qui suum instruens filium hoc sacro axiomate adhortatur: noli despiciere hominem justum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem divitem; (r) non incidisset in dentes belluarum infans infantia, ut laniaret viscera parentum! O si ejusdem sacri Præceptoris dogmate imbuissent discentes filios! memoriam superbiorum perdidit DEUS, & reliquit memoriam humilium sensu; (u) non lacerata fuisset ferarum ferocia, & paternæ ambitionis innocentes victimæ! quæ idè atrociter sauciata, immaniter discerpta, defixis genitorum oculis objectæ

Spiritus sanctus per Elisæum repres-
sit superbiam
populorum.

(r) Eccl. 10.
v. 26.

(u) v. 21.

(x) Serm. 293.

Proles super-
borum occi-
duntur, ut cor-
da arrogan-
tium paren-
tum lanientur.

Christus exi-
ens à DEO,
& rediens ad
DEUM, lavas
pedes disculo-
rum.

occurrerunt, ut percussis parvulis majores reciperent disciplinam, & mors filiorum fieret disciplina parentum, declarat Hypponenſis Præſul. (x) Sic juſto decretantis cœli judicio, in tumulum deprimitur inſolens ſuperbia, & tumulari optans humilitas, invicta exaltatur.

Clariffimum velociter ſcribentis ſcribæ calamus exaravit teſtimonium, luculentum memorati diſcriminis deſcripſit argumentum, quando ſcribenti, ut ſcriberet, dictaverat Joanni, dilectus iſte diſcipulus diligentis JESU, diligentem Magiſtrum deſcripturus orditur à pelago amoris: *cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*; quaſi hoc uno die ſeneſcere feciſſet amorem; priuſquam enim univerſam infinitæ æternitatis charitatem veluti unius diei compendio preſurus, Divinum in calice cruorem expreſſiſſet, totumque corpus ſuo quovis diviſi panis atomo, ſi modò adhuc ſenſibili collocâſſet, ſordeſcentibus à pulvere diſcipulorum pedibus advolvendus, prodigioſo humiliati DEI hominis operi ſe accingit, audite declamantem, ut admiremini ſcribentem: *ſciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à DEO exivit, & ad DEUM vadit, ſurgit à cana, remanente ſuis in ſedibus commenſalium conſeſſu, ſurgit, ut qui formam ſervi ſuſcepit, ſervile miniſterium præſter, præcingensque ſe linteo, mittit aquam in pelvim, unde lavarentur inquinati pedes diſcipulorum, qui jam jam effuſurus erat ſanguinem in terram, quo diluerentur veſtigia peccatorum, & tandem cepit lavare pedes diſcipulorum*; quæ omnia potiùs cogitanda quam enuntianda eſſe conſulit Auguſtinus, nè fortè, quod concipit anima, non explicet lingua. Illud ſcrutari liceat & explorare, cur ſancto illuminante ſpiritu dilectus Evangeliſta, portentoso hoc pedilavio, illud præmittat prolegomenon: *ſciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à DEO exivit, & tandem ad DEUM vadit*? ideòne omnia ei tradita ſunt in manus à Patre ſuo, quando Omnipotentem genuit, ut manus ſuas poſt paulò ad populum non credentem, ſed contradicentem ſibi extendendas, nunc ſordidis Apoſtolorum pedibus ſubſterneret, utque, dum inter omnia ipſum tradidit, traditorem ille Divinarum manuum miniſterio Æthiopem hunc in pedibus lavaret, nunquam affectum abominabilem abluturus?

Ideone à DEO exivit miſſus in carnem, & ad DEUM vadit per mortem, ut ſacroſanctis manibus pulverulentam inquinatum pedum immundiciem laveret, abſtergeretque lotas linteo, quo erat præcinctus. Latet illationis inſallibilitas, & certitudo conſequentiæ, minùs connexa diſcernitur cum præmiſſis. Verùm, quod mea connectere nescit ruditas, conjungit ſublimiter ſubtilis Auguſtinus, dum memoratum ſanctiſſimi Evangeliftæ juſtificaturus commercium ſic effatur: *locuturus quippe de tanta Domini humilitate, prius celsitudinem ejus voluit commendare*; quid enim excelsius, quàm à DEO exire per æternam generationem, & ad DEUM redire per glorioſam aſcenſionem? quid eſt abjectius quàm pedes lavare diſcipulorum, iſdem manibus, quibus cæcos illuminabat, leproſos emundabat, mortuos ſuſcitabat? quid eſt ſublimius quàm à DEO exiſſe, eam non deferendo, ad DEUM rediſſe ſuos non relinquendo? quid eſſe videtur vilius, quàm proprijs manibus lavare & extergere? non alijs committere, ſed omnia labore proprio præſtare? Et ſi in finem amare voluit, quos amavit: cur ad genuſculatur humanis pedibus DEUS homo? an non convenientius præſtituſſet hoc obſequium faciei, qui juſſit lavari faciem, nè videantur hominibus jejunaſſe? reſolvit tamen incidentis dubij quaſtionem Tuitienſis Abbas, idcirco non manus nec faciem, ſed pedes lavantis DEI obſequio fuiſſe emundatos: *quia in lavandis pedibus affectior eſt geſtas humilitatis*; (r) hoc exemplari documento inſtruens futuros mundi præceptores, ad præmittendam arduis negotiorum occurrentis humilitatem, quò pariter os aureum colimâſſe videtur, dum ait: *ut nos modestam diſcamus, idcirco vilius membrum ele- git*.

Ergo manus Apoſtolicis plantis ſubſternit, ut pulchri efficiantur pedes Evangelizantium pacem, & ſuſtententur ad ſupportandas myriades ærumnarum; ſed audiamus concludentem ex prævia Patris traditione & præmiſſo filij exceſſu ac reditu ad Patrem, à quo exivit in mundum, ut reſſurus ad Patrem, captivam ſecum abduceret captivitatem, audiamus inferentem Auguſtinum, qui profundiffimam ad pedes Judæ contemplatæ ſubmiſſionem exclamat, idcirco ſcientem, quod omnia Pater in ſuas manus

In latione pe-
dum humiliat
ſuam celsitudinem ſua Di-
vinitatis in-
carnata.

(r) Rupert. in
Joan. lib. 1.
Pedes, non
manus, vel
faciem lavat
ut nos doceat
humilitatem

nus tradidisset, ut quoque ad maximum cumulum humilitatis accederet: quod etiam illi non dedignatus est pedes lavare, cuius manus jam praevidebat in scelere; (a) quia Pater omnia dedit in manibus suis, ipsumque traditorem à manuum suarum potestate non eruit, sacrilegis ejusdem pedibus adgeniculatur, vel geminas calpis & abyssae columnas complexurus, hac tamen Epigraphe: non plus ultra; hic meta amoris sistatur, hic limen dilectionis ponatur; legi profundam inferentis Chrysostomi elucidationem: à DEO exiit, & ad DEUM vadit, hoc est, digna edfacit, qui inde profectus & ed revertitur, si omnem pessumder superbiam; (b) vidisti aliquando superbum ad pedes amici, nè dicam, ad plantas inimici prostratum? aut provoluta infamis superbiae humilitatis larvam, nè dignosceretur; assumpsit vel merus hostilis, nè vitam sustollat renitentem, in terram praecipitavit; est quippe illius matris matrilians filius, quæ nuper ascendens non amplius habet, quod scandat, cui sola in delicijs altitudo, hinc ad summa sine medio evolare contendit; horret quietem in ascensu, & licet blandientis otij sit indefessus amator, renuit otari in gradibus, quos calcatur, ut verticem dignitatum conscendat. Quam periculosam adipiscendae sublimitatis aviditatem deplorans genuinus profundae humilitatis amator psallit: *superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* (c) Verum ascendens semper pes, quod ibit? ea namque celsitudinis vertigine agitantur, ut nullum ultra supersit fastigium sublimitatis, omnem transcendunt mediocritatis metam, nec citius ab altitudine desinunt, donec in Altissimum impingentes, ab altitudine ea praecipitij velocitate decident, ut de summo ad imum nulla sit intercapedo superbo. Legit Prophetæ gemitum ingemiscens Augustinus: *superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper ad te*; non ut adoret inventum, non ut imploret obtentum, sed ut impugnet excelsum, ut statuatur supremo æqualem. Qui semper ascendit abscondendo, nisi prohibeatur non cessat, & quam non potest effectu eminentiam adipisci, eandem exambit affectu, nec valet ab ascendendo quiescere, donec ad eum pertingat, qui summus est; sed quia spiritus Altissimi non quiescit, nisi super humilem, inquietus superbi animus nititur quietæ pacis & principem & principium transilire, sed altitudo di-

vitiarum sapientiæ & scientiæ DEI contra inane hoc vanitatis folium ostensura potentiam suam, repentem & serpenterem absque medio in centrum profundissimæ calamitatis deturbat, dum interim fortunatissima vicissitudine proserpens humi humilitas exit sine discrimine ad DEUM, vadit sine inquietudine, ab illo suam nanciscitur originem, in illum sua relabatur exinanitione.

Considera, quod humiliari opus est ejus, qui à DEO egressus est, & ad DEUM vadit, solatur humilem in sui depressione Theophylactus: *superbire est fastuosum esse, opus est ejus, qui à demonibus exivit, & ad demones vadit.* Ille DEUM non deserens à DEO incipit, in DEO terminat, ab illo egreditur, in illum dirigitur, in illo terminatur, dum iste scandit cum ascendente angelo ad DEI similitudinem, non imitatione humili æmulandam, sed æqualitate ambitiosa annihilandam; non adorandam, sed subtractâ incommunicabilitatis excellentiâ destruendam. Et credes: quorum exitus tam dispar & tam dissimilis est regressus, concatenari poterunt; eodem mutuae conventionis vinculo adunari? non credam ego, qui novi continuam colluctantium antagonistarum pugnam inceptam ab orbe condito, in ipsa Regis pacifici Empyreali regia, nec nisi in ultimo segregandorum clientum luctamine terminandam; Hoc tamen insigni cum discrimine, quod provida in consilijs, tardigrada in vestigijs, meticulosa suis in viribus fundata, in supernis semper victrix evaserit, adversus æmulam præcipitem in assultibus, impetuosa in congressibus suis, innixam manibus quibusvis alijs diffidentem; adeo indispensabili eventu, ut idem pugil & vicerit, & victus sit, dum sub constructo humilitatis umbraculo conflixerat, eminuisset, dum sub expanso castramentantis superbiae labaro militaverat, victus succubuit, spemque victoriæ quam ante habuit, jactura inseparabili amisit. Bino configit luctamine animosus Jacob, ubique Athletam exhibet, nec tamen ubique invictus recedit ab arena, vincit & vincitur, victor, dum non erigitur, palmam meritis, victus, dum vincere molitur, impetuosius sauciatur, saucius lauro victoriæ privatur. Materius sterilis Rebecca uterus, dum propitiantem cælo gemello fecundabatur germi-

Humilis egreditur à DEO, & ad eum regreditur superbus, exit à diabolo, & ad eum redit.

Humilitas semper vincit, superbia semper vincitur.

Superbia semper ascendit adversus DEUM, humilitas se semper inclinat propter DEUM.

e) Ps. 137. v. 23.

Bonorum ope-
ra ab impijs
conculcantur,

mine, subire cogitur angustiam arenæ
luctatoriæ, dum confligentes parvuli
usurpant licentiam luctatorum; confi-
gunt enerves palastritæ, & insolentiori
erumpentes impetu in orbis orbitam hoc
ordine profliliunt: quod apprehensam
egredientis Esau plantam Jacob subse-
quens manu tenuerit, quasi non amplius
dimittendam. Considerat conjunctam
pedi dexteram, sed conculcatam, Step-
hanus Cantuariensis, in iusti dextera san-
cta bonorum operum exercitia, quæ im-
pius arrogante supercilio solet despice-
re, meditatur; illud, quod sub planta est
conculcatur, & quod boni prætendunt, & e-
ligunt in opere, mali illud conculcant &
abjiciunt; sustinet suam calcari dexteram
à planta fraterni pedis, tolerat initialis
supplantator fratrem præcedere; vel po-
tius ordinatrix providentia hoc humili
præudio significare voluit, quod major
ferviet minori; crudelis à sanguiflua
barbarie superbia, infamis vitiis om-
nium primogenita, primo ubique e-
greditur, amans primos accubitus, &
primas prætendens cathedras in Synago-
gis; colluctatur hæc inquieta humilita-
tis æmula, hanc velut corrivalem ab u-
tero eliminare satagens ac profligare;
sed dum præcedit ambitioso conamine,
victrici subsequenti Athletæ manui pe-
dem dimittit, ut victam teneat, ac vio-
lento compede coarctet insolentem;
commentatur hunc subjugati majoris ca-
sum Gazensis Procopius in humilitatis
præconium, in succumbentis arrogan-
tiæ contemptum: qui affectat major esse,
& se majorem esse jactat, subjicietur illi, qui
humilia de se sentiendo minor habetur; cal-
catus & humiliatus Jacob lenis præpro-
perum fratrem subsequitur, mansuetus
furibundum, ideoque cedendo victor
existit, & submittendo se fratris cal-
caneo victoriam reportavit. Denique u-
triusque schema vel habitus prodidit, quis
& in utero princeps fuisset duelli, & post u-
terum intentator futurus esset inimicitiarum
vel odij, quisve & in utero superasset, &
post uterum victoriæ palmam justè repetiturus
esset; adstipulatur Rupertus Abbas, (d)
assultus initium attribuens Esau hispido,
victoriæ eventum approprians Jacobo.

(d) lib. 7. in

Gen. c. 5.

Jacob calca-

tus, Esau tenet

calcantis pe-

dem, & re-

portat victo-

riæ pignus.

Verum, non correspondet primo
certamini secundum; qui enim ibi cal-
catus superat, humiliatus adversum præ-
properantem æmulum feliciter trium-
phas, hic sublimatus cogitur corrivali

cedere, sed sauciatus ac enervatus rece-
dere ab arena. Assilit nocturnas inter
tenebras anxium viatorem præclarus lu-
cis filius illustris Palastrita, conferitur e-
recto utrimque corpore collidentibus
brachijs ad ipsas usque diluculares um-
bras, donec tandem prævalens antagoni-
sta, videns, quod reluctantem collucta-
torem superare non possit, violentiori
impetu coxæ manum impingens, tan-
gensque nervum, quo crura sustentan-
tur, enervavit, & claudum à Palastra
recedere coëgit agonothesam. Ecce!
qui pedem devicti fratris retinens in u-
tero victore evasit, nunc pede claudicans
victus ad fratri occurrendum procedit;
ibi fortis licet pusillus triumphat, hic
jam grandævus Athleta; enervis præpo-
tentem adversarium sua imbecillitate
commendat. Denique calcatus pede
calcantis calcaneum stringens, hirsutum
fratrem lenis enervat, dum mira vicissi-
tudine viribus pollens, erectus ad tactum
teneræ manûs succumbit. An quia ad-
versus fratrem prostratus concertat, e-
umque præcedere sinens humiliter se
sub calcaneo locat? præmiatrix bonorum
justitia provolutum coronat? & quia
invadenti angelo cedere renuens & ma-
nibus manus conjungit, & brachijs bra-
chia stringit, & corpore corpus convol-
vit, resistentem eadem suorum civium
ultrix castigat? latentem hanc in cele-
bris luctæ mysterio elucidat veritatem
subtilis Theodoretus: nè superbiret, quod
sibi DEUM superasse videretur. tactu femo-
ris se volentem victum indicavit; tactu enim
torporem induxit. (e)

(e) Quæst. 9.
in Gen.

Prævidit periclitanti de excelso co-
gitatu, oculata in salutem suorum Pro-
videntia, usque abigeret levissimam elon-
gati discriminis umbram, debilitari vo-
luit robustum pugilem, & infirmari po-
tius, quam superantem exaltari; Hoc
enim proprium indispensabili æternæ le-
gis indulto sibi vendicat dilecta exerci-
tuum Domino humilitas, quod nunquam
ab æmula superari valeat, semper infe-
stam sibi collocatricem suam valeat præ-
cipitare, & ab usurpato sublimitatis solio
inevitabili exitio dethronizare. Quod
nunquam rebellionem perduellius, furore
immanius, præsumptione plenius, teme-
ritate audacius, ferocitate savius bellum
existit eò, quod factum est in cælo,
quodque declaraturus DEI Spiritus præ-
lium magnum nuncupavit; Creatricis
Om-

Ab Angelo
vincitur, qui
erecto invadit
corpore, nè
superbiam
feratur.

Pater superbia Lucifer in caelo intra DEUM insurgit, nec tamen internis humilitati sociatū invadit.

Omnipotentia, si licet dicere, Porphyrogenitus, Illuminator Princeps animatorum syderum, insignis Seraphinorum Primicerius, momentaneo, sed voluntario correptus & corruptus delirio, Conditori suo instruit machinas, quid insolentius? reetrici Sapientiae struit insidias, quidnam insipientius? subesse renuit divinifando homini, quid arrogantius? asurgit & cedit, confligit & cadit, conscendit & perit, adeo ferali casu & fatali, ut ex ignitis illis & empyreæ regionis lapidibus, quos sibi in erigendam Divinae sedis fabricam conduxerat, ut similis foret Altissimo, nè lapis manserit super lapidem, sed uno parique præcipitio ruinati, deciderint in locum miseriæ & tenebrarum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Volvuntur interim, ut evolvantur tempora ad sæculorum vesperam, quando victoriosum Patris Verbum descendit, quia voluit; non lapsum est, quia debuit in vallem lachrymarum. Hic expectâssem ego mundi principem, & tenebrarum præsidem, lustratam tot jam annorum lustris spirituum malignorum aciem adversus descendentes Angelorum cuneos educturum, in ipsa regione aëris infanti DEO insultaturum, inane stabulum consuetudine invasurum; quique sumptuosam orientalis Dynastæ domum in convivantium feralem tumultum invertit, nunc pariter callidiori barbarie, malè materia tum belluarum angulum dejecturum, nil tamen machinatur, in sancto non altereatur, non adversatur, non colluctatur, imò non comminatur, nec æmulatur, jacet prostrata cum suo principe omnis damnatorum spirituum arrogantia, elongatur à lachrymante parvulo, ab exinavito DEI Filio effrons superbia, & quæ in caelo in monte testamenti sedere juxta DEUM statuit, hic vel proximius appropinquare contremiscit. Quis profligavit terræ incolam? quis exulare jussit à præsepio Babylonicæ meretricis puerperam? quis primogenitam abortivi draconis filiam eliminavit à vestigio incolæ paupertatis? an forsan locelli ipsa exiguitas suæ displicuit eminentiæ? vel gubernatrix cœlestis hujus regiæ, egena humilitas jam intonabat classicum fugitivæ?

Hæc hæc feralis buccina præcipitavit universum tartarei tenebrionis exercitum; Primus invisæ humilitatis intuitus, qui nuper à montibus æternis

Pars III.

quasi fulgur de cœlo cadentem Satanam proscripsit, approximare cogitantem ad vile tuguriolum absterruit accedentem, fugavit contremiscentem. Audi magnum Leonem decretantem: *salva igitur proprietate utriusque naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est à Majestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas.* (f) Non audeat meticulosa maligni spiritus superbia humilitatem respicere, nè visa ejus insidiatrix calcaei suo in capite conteratur, non audeat ad infirmitatem serpere, nè forsan Divinis pedibus conculcetur, non audeat mortalitatem lacessere mortis auctrix & introductrix in orbem terræ, nè suum sibi accelerans exitium, à verbo vitæ pronunciaudam audire compellatur sententiam: *O mors! ero mors tua, morsu tuus ero inferne*; momordit immortalem Adæ progeniem tentans livor invidentis superbiæ, & insanabili sauciatam feræ mortalitatis vulnere effecerat mortalem, compareret immortalis Deitas tecta fat lacero humilitatis syrmate in carne mortali, & ocyus ejiciendus mundi princeps, sentit veteris æmulæ potentiam, formidat violentiam, expectat tremulus talionem; vix enim dilectus JESU Discipulus præconizare cœperat spontaneum humiliati Numinis descensum, vix ultimam ineffabilis eloquij articulabat syllabam: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, quando subjecit quantocyus, connexit immediatius, consonam præcedenti tono periodum: *& vidimus gloriam ejus*; (g) ut scias inseparabilem ab humilitate gloriam, eidem velut individuum appropriari; Errat, qui fingit ingloriam, quam ille, qui suam alteri daturum se denegavit gloriam, tunc voluit efficere gloriosam, quando inglorius apparuit, sed lippis tantum cœcutientis superbiæ oculis humilians semetipsum; suam adjungat elucidationem Cyrillus: *quamvis ergo Verbum caro factum sit, nec tamen infirmitate carnis superatum est, nec de prisca Majestate ac Omnipotentia decidit, quoniam homo factus est.* (h) Noli timere vermis Jacob, desine formidare, te periturum, si atteraris, te succubiturum, si humilieris; vicinior est capiti tuo gloria, & tuo vertici corona, hoc ipso, quod deprimi sustineas, nullo hostili stratagemate opprimeris, humi jacens à lapsu securus es, sed nunquam insegurior, quàm quando per subjecta tuis pedibus saltas capita: tunc enim casui vicinus es, & proximus ruinæ.

(f) 10. Decretal: c. 3. Ubi humilitas, ibi est gloria.

(g) Joan. 1. v. 14.

(h) lib. 1. c. 57. Humilitati semper vicina est gloria.

Accede, quisquis dubitas, ad feralem ligni struem, vel potius ad amplissimum ludentis Sapientiae theatrum, vide perorantem ad hoc suggestum ligneum pro alligata consummatae charitatis victima innocentiam, circumfluos intueri Seraphinorum cuneos defixo mentis oculo huic spectaculo immerfos; alligatur unigenitus! nec alligantis Patris dexteræ, aut involat, aut obstitit; conjungit Pater Filium, nec tamen se coarctari conqueritur, aut orat mitius tractari; non subtrahit percutienti jugulum, nec splendor gladii immotam oculorum aciem perstringit; Nescit discernere sublimis Chrysostomus, quid admiretur & stupefcat justius, fortem spiritum Patriarchæ, vel filij obedientiam? qui sicut agnus super altare silens accubuit, expectans Patris dexteram ferientem.

Isaac, dum velut pecus humi repit, repente exaltatur super sydera.

Quisnam in mundi oculis adolescentem hoc dejectior, aut infelicior ligatis matribus, compeditis pedibus non libertate præditum hominem, sed potius pecus vilissimum, cujus jam gutturi culter apponitur, repræsentat; jam ultimam vitæ lineam vivere auspicatur, in cinerem redigendus, in victimam concremandus, Paternis manibus immaniter jugulandus, quando jam fulgurabat evaginatus ensis, & collimantis imperus acinacem librabat, corruisset exanimatum corpus, suo truncata capite violentæ mortis hostia periisset, nisi festinus aliger innocentem adhuc Parricidam à cruore jam exsiliante in venis fundendo cohibuisset. Ecce! jam medius inter percutientem Abraham & Isaac versabatur gladius, jam vibrabatur ictus, quando cælestis militia in urriusque solatium ablegat Angelum, qui ensen teneat, ictum amoveat filium liberet, detineat à parricidio genitorem, ut & ipse potuerit psallere ante psalterem: tenuisti manum dexteram meam,

(i) Ps: 72, v. 24.

& in voluntate tua deduxisti me; (i) qua non retenta cœlitus evasisset innocuus Isaac ex risu filius dexteræ non conservantis aut protegentis, sed perimentis & destruentis. Ecce humiliatum! non tamen conculcatum, alligatum, nec tamen desolatum, ecce humi præcipitatum, sed mox in domo syderum collocatum, terræ toto affixum & conclavatum corpore, sed mox cum multitudi- ne stellarum comparatum; Ecce solum jam perituum ad primum deciduæ manûs assultum, cum omni spe ulterioris præsapie ab orbe amputandum, sed il-

lico ingenti benedictionum copiâ sic cumulatam, ut semen suum in tantam multitudinem propagetur, quæ innumero stellarum numero, ingenti arenæ cumulo adæquetur.

Quisquis in summam se præcipitari viderit abjectionem amore conditoris, vel etiam ex odio amati Redemptoris, vicinam securus ominetur exaltationem. Quod suis insinaturus Discipulis Nolanus Præsul, subtiliter hanc fortunatam vicissitudinem describit: *infimus sedens, unde cadat non habet, & habet unde exsurgat per eum, qui suscitavit de terra inopem, & de stercore erigit pauperem.* (l) Erigat ambitiosum caput

(l) Epist. 10.

supra astra cœli tortuosus coluber, quid juvat insurgentem, si graviori lapsu contingat ruere decidentem? quid juvat, si veterinosus serpens infletur virulenta inveteratæ ambitionis arrogantia, si caput ei ab humilitate velut à muliere forti conteritur, cujus calcaneo astu continuo insidiatur, sed semper à gradiente degradatur, ab incedente conculcatur? quid juvat illius seductos asseclas inani vanitate ebrios, dulci fallentis fortunæ fascino temulentos, opum splendoribus in dignitatum regiam eluctari, in angusta præsidium subsellia elevari, si cœlum suis influxibus adversatur, si celerem interitum ultrix justitia fastuoso capiti cominetur? Repletum vanitatis aëre caput superbiæ continua instabilis fortunæ rotatur vertigine, nec aliam suo in utero gestabat progeniem sterilis puerpera quam insaniam, nunquam à matris ubere recessuram.

Davidem respice! virum secundum cor DEI, rejectâ Saulis armaturâ, fundâ & baculo humiliter in campum gloriæ procedentem, vide pede magnanimo non superbo; superbienti æmulo occurrentem! vide dejectum exploso lapide gigantem prostrato corpore in terræ viscera suum velut in tumulum corruentem; non gloriatur tamen prodigiosus victor, nec plausum appetit gratulabundi dramatis, quem tamen cytharizantes Sionis filiæ nuper coronatam Saulis præminentiam extollunt cantantes & jubilantes: *percussit Saul mille, & David decem millia.* (m)

David humilis Sauli in victoria præfertur.

(m) 1. Regum 1. v. 7.

Ecce! dum vincit modesta fortitudine, dum cedit mansueta lenitate hostem humilitas, audiuntur cædentis præconia, & undique multiplicantur. Eodem purgatæ mentis oculo eundem intueri, non jam pastorem ovium, sed principem

David capi-
tus gloriæ,
post victori-
am à nemine
laudatur.

(n) Reg. 8. v. 23.

cipem militiæ, feliciter adversus Syriam victorioso exercitu dimicantem & triumphantem, nec tamen glorioso victori applauditur, sed novo conspirantium Idumæorum prælio lassatur. Quæ scaturigo tanti discriminis? quis cantatricum lingvas cohibet, quis applaudentium verat jubulum, quis frœnat ora militum, quis interdicat civibus applausum? attende sublimem Divini Spiritûs rationem Chronologista calamitatis exarata: *fecit sibi David nomen cum revertetur capta Syria in valle salinarum, cœsis decem & octo millibus*; (n) erexit quippe in perennitatem tam fortunatæ cædis memoriam fornicem triumphalem (ut narrat commentatrix Glossa) erat obnoxium inani gloriæ monumentum, erat conspicuum capeſſendæ laudis argumentum. Nec tamen ullus aggratulantium populorum applausus percipitur, nulla vox laudis resona advertitur, quodvis elogium tanto debitum prælio supprimitur ac reticetur, sitire nonnihil videbatur popularis auræ favorem, congratulantis aulae strepitum & rumorem; Innumeros penè straverat hostes, sed ubi ob inimicorum cædem elatus, insignie construit reportatæ victoriæ simulachrum, hostilem instruit aciem, sibi met ipsi ferale intonuit classicum, in campum numerosam aciem eduxit. Aded individua est comes & socia tumentis superbia, inanis gloriæ, quæ, quia tumorem mentis non novit premere, quærit ubique insigniora manuum facinora externis honoribus promulgare; nec tamen sine considerabilis jacturæ præjudicio; victoria quippe minuitur, victoris animus ab ulciscente cœlo plectitur, confusus hostis ad renovationem prælij redanimatur; & qui prostratam inimicorum aciem contrivit, post reportatam subacti corivalis victoriam cliens cogitur discere humilitatem, humilitatis clientibus suis victoriæ lauros promittere & reportare, superbiam arrogantibus pedissequis suis insidias struere, foveas fodere, exitia meditari, ruinas infallibiles machinari. Qui sub vexillo humilitatis militat felici luctamine concertat, qui sub tumultuantis superbiæ præsidio dimicat, de cæde sua suis cum hostibus conspirat. Hoc probè suo nonnunquam didicit periculo, qui factus cautior, ad exercituum Dominum voce solitâ exclamavit: *populum humilem salvum facies, & oculos superbiorum humiliabis*; (o)

hoc est præſagium non vani auguris, sed vaticinium illuminati consolatoris: humilem de salute certificat superbum de humiliatione assecurat; illius siquidem curam misericors & miserator Dominus sollicitat, istius causam osor & superbiorum ultor Altissimus condemnat; attollunt elati spectatores suos in altum oculos, sed brevi deprimendos, quia enim subtilissimarum cogitationum latibula oculato scrutatori cordium revelantur, excelsos superbientis animi oculos & respicit & despicit, à suæ pietatis oculis rejicit, & secernit; humili populo est ipse Dominus illuminatio, nè viæ illius fiant tenebræ, & simul est salus oculorum ejus, nè excæcari velit, ut valeat à pulvere vanitatis; Respiciuntur ergo demissæ mentes humilium ab intente oculo Providi Conditoris, nec minus respici dixerim elatas superbiorum animas, sed ab intoxicante oculo tarraei draconis, non mea, sed perspicacissimi Carenſis est sententia hæc: *semper enim oculus DEI ad humiles, sed diaboli ad sublimes*; ille respiciendo prostratos erigit, iste respiciendo detrahit eminentes.

Quemadmodum namque proverbialis Salomon de fastuosa hac tenebrarum principis progenie narrando attestatur: *generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ ejus in altum surrectæ*; (p) per oculos quippè velut per fenestras suas sublimis superbia prospicit, dum omne, quod sibi infra se objicitur, velut abjectum quodpiam despicit, velut suo indignum intuitu fastidiente supercilio contemnit. Sic pariformiter delirus ille morio, quem regem super omnes filios superbiæ suæ inauguravit malitiâ: *omne sublime videt*; (q) sed quidquid jacet humile, non tantum præterit, sed velut sibi exosum fugit. Non est suæ tyrannidis subditus, quem dementati cordis elatio ad solium superbiæ non extollit, cui cuncta, quæ ab alijs humiliter aguntur, displicent, huic sola, quæ depravata manu peragit, ut optima arrident. Idcirco ipsius, quem genuit in Emphyrea Regum Regia porphyrogenitus, quando infontem depravavit angelum, & primum demonem parturivit, dum magnus prætor creaturarum congerie fuerat conditus, videri super cæteros voluit excelsus; utque robustam nancisceretur celsitudinem, hanc voluit in monte testamenti, velut in solidissimo perennitatis firmari

Oculus DEI
respicit humi-
les, oculus
diaboli super-

(q) Job. 42.
v. 25.

Diabolus sine
humilitate in
monte testa-
menti arcem
suam erigens,
cum illa cor-
ruente ruit.

fua-

fundamento, sed cessit irreparabili ruinæ suæ architectus cum fabrica, suo ædilis cum ædificio, qui ante molem fabricæ, angularem humilitatis lapidem non posuit, sed sine hoc indispensabili fundamine in aëre ingentem machinam sublimavit. Cecidit, cecidit ferali lapsu Babylon, nunquam imposterum surrectura, corruit præcipitata in centrum tartari superbia, infamis vitiorum omnium puerpera cum maledicto foetu suo nunquam ab inferis reditura; sed quia primum in unoquoque genere mensura est cæterorum, duo binarum qualitatum principia, binos vitæ mortisque principes, magni consilij Angelum, factum in terris nostræ calamitatis consiliarium, & arrogantem creatorum Angelorum præsidem, factum rebellis exercitus antesignanum solertiori indagine investigantes, quid consulant, quid doceant, à singulis auscultemus; est primum incarnatæ Veritatis prolegomenon scientiarum omnium rudimentum: *discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*; (r) hoc enim impellebatur motivo ad nostræ infirmitatis formam amanter acceptandam, ad nostrarum miseriarum congeriem libenter tolerandam, ad hoc in carne visibili invisibilis spirituum Dominus apparuit, ad hoc tantis explodi contumelijs, totque irrideri ludibrijs dissimulavit Dominus Majestatis, ut per superbiam seductis Adæ filijs svaderet & persvaderet humilitatem DEUS humilis, humiliatus adeo DEUS homo; at verò seductor angelus, qui superbiendo è cælo excidit, cælum consulendo superbiam humano generi occlusit; primum suæ perversitatis principium exorsus est à Deitate, auscultanti sceminæ proposuit: *eritis sicut Dij*; (s) ut participatam Divinitatem axcellis Altissimi filijs eriperet, fallacem obtrudit Deitatem, mendax mentitam Divinitatem obtulit, quam ille, quia rapere nequaquã valuit ipsam, quam obtinere poterat, beatitudinem amisit. Infelix arrogantia, qua dum elatus aliger similitudinem DEI perdidit, similem in jactura hominem ambitione simili effecit.

Ecce! quem magnum inter omnia manuum suarum opera fecerat Conditoris Omnipotentia, illum abominabiliorem omnibus effecit sua superbia, quæ livido respiciens oculo futurum suæ felicitatis successorem, eundem superbi-re docuit, nec ab urgendo destitit, donec

inductura & persvasura consimili exitio viventem interemit. Est aliud Magistri Veritatis axioma, quod suo de cælis dictaverat interpreti nobis communicandum, & veniens in regionem nostram exempli efficaciam plus quam verborum eloquentiam prælegit æmulandum: *repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquavit*; (t) quid enim aliud auditu horrida, & acerbissima cogitatu sanguisui Redemptoris verba significant, dum contristatam usque ad mortem animam suam enuntiat, quam immerfam eandem incomparabili malorum voragini & vitam ad vitæ terminos devolutam in agone factam, limbi evacuando carceri approximare? Huic oppositam infamis Adversarij vocem audio, sed vocem perditionis: *in cælum conscendam*, (u) *supra astra cæli exaltabo solium meum*; ad DEitatis æqualitatem anhelat, se depravatam super stantes & subsistentes fidelium angelorum choros exaltat; sed DEO humili coronatus psaltes applaudit: *tu humiliasti sicut vulneratum superbum*; (x) humiliavit enim semetipsum Rex gloriæ, & ingemuit superbus mundi princeps, humiliatus sub ultrice manu Omnipotentis DEI; *humiliatus es, & humiliasti, vulneratus es & vulnerasti*; exclamat gratulabunda voce applaudens Augustinus: *neque enim cum non vulneraret sanguis tuus, qui effusus est, ut deleret chyrographum peccatorum*; vulneravit enim inflicto sibi vulnere, lupum nocentem agnus innocens, leonem rugientem ovis conticescens, tot vulnera inflixit rebeli angelo, quot abstulit superbos superborum Regi, vulneratus est non vulnerata carne, qua destitutus erat, sed percussa mente, qua superbiuit; Dato siquidem tanto humiliati DEI hominibus exemplo didicerunt Adæ filij, superbiam arrogantis angeli declinare, suam, qua contaminati fuerant, ambitionem condemnare, & patientis & morientis JESU humilitatem imitari. Docet sanctissimus humilitatis cathedraticus & publicus humiliationum omnium Professor, inter palmas & alapas, inter spura & probra obmutescere, ad sertum spinarum & ictus clavorum non expavescere, ad crucem & mortem anhelare, hoc insignitus labaro, suos præcedit imitatores, electos injuriatæ accusatæ repudiatæ & condemnatæ humilitatis amatores; sic hujus militiæ tessera sonat: *si quis vult post me venire, abneget semetipsum*.

(r) Matth. II.
v. 29.

Dogmata
Christi incho-
antur ab hu-
militate.

(s) Gen. 3. v. 5.
Doctrina dia-
boli incipit à
rapina Divi-
nitatis.

(t) Ps. 137. v.

(u) Is. 14. v.

(x) Ps. 88. v.

Diabolus ab

humiliato

demptore

humiliatus

à vulnerato

vulneratus

(y) *Lut. 9. 23. sum.* (y) Est enim primus secundæ humilitatis partus abnegatio sui, quæ nec oculum sinit extolli, nec animum ad altum ascendentis superbiæ sphaeram elutari. Hæc mancipatas suo tyrannidi animas docet frigidum aquilonis culmen pro suorum desideriorum meta respicere, honorum apicem extrusis corrivalium votis subjugante calcaneo ascendere, æqualem iniquo quovis examine, vel saltèr anhelæ mentis affectu transcendere, subjectos sibi licentiosa barbarie immaniter conculcare.

Christus est
Rex humili-
um, diabolus
superborum.

Verum, audi terribilem fulminantis Gregorij sententiam, & nisi petra sis in animi duritie, tremebundus concutere, qui hæcenus non timuisti inter superbiæ filios te violenter intrudere, ut valeas ad momentaneæ prælationis gloriam pertingere, ad præsidialem caducæ dignitatis præeminentiam pervenire: quia igitur Redemptor noster corda regit humilium, & Leviathan iste Rex dicitur superborum, aperte cognoscimus, quod evidentissimum reproborum signum superbia est, at contra humilitas electorum.

(z) *lib. 34. mor. c. 18.*

(z) Recede & accede, alterutrum namque non licet præterire, vel extra castra ad Regem humilitatis proficiscere, vel ad confusionis filium sub directricis superbiæ gubernio militaturus vade. Stat interim irrevocabile ordinatricis Sapientiæ decretum, nec virginum intemeratam puritatem respiciens, nec prodigiorum excellentiam respiciens, nec Prophetarum vaticinantem eminentiam eximens, stat indelebili exaratum charactere, affixum ad biparentes sanctæ Sionis valvas, infixum pacificæ Metropolis portæ: Ejice ancillam hanc, & filium ejus; (a) ancilla est superbia, & quidem si patriam consideres, unde suam trahit originem: est tenebrarum regio, est mulier Ægyptiaca, ex tenebrosa erroris caligine oriunda; ancilla est; si enim (Commentatore Primasio) quantumvis se iniquitas extollat, ancilla est. (b) Eritne domina iniquitatum omnium puerpera, quæ primum fuit peccantis angelis flagitium in cælo, & prima exstitit perversitas in paradiso, accessit ad ipsum augustæ Deitatis solium, sed perennaturo proscripita exilio, proserpsit ab urbe ad suburbium, indeque pariter ejecta, vagari cœpit profuga in valle, donec monstruosum turris Babel erigens vestigium, frustraneo conamine requisivit suæ mansionis latibulum, & quidem Via-

Pars III.

dice Justitiâ, ab orbis orbita profligabatur, in aquis validis diluvij submergebatur, sed rursus regenerata regenerante mundo, adeo insolenter prævaluit ubique, adeo execrabiliter invaluit, ut ipsa regum solia conculcare, curiarum palatia inhabitare, in aulis principum præsidere, quodve risum cum lachrymis elicit, in claustris & antris solitudinum nidificans, in domibus luteis, in gazis pauperum, ipsam præsumat inopiam exaltare. Verumtamen à cœli limine ancilla hæc ejicitur, & licet mansiones multæ in domo Patris sint, Agarena proles repellitur, ancillæ hujus filius repudiatur. Est providum, est saluberrimum Mediolanensis Ambrosij consilium, omnibus liberæ humilitatis prolibus solerter observandum: noli te miscere ancillæ, ne suscipias ex illa filium, & uxor tua non patiatur cohæredem illum filio tuo fieri. (c) Felices nuptiæ! in quibus nubit humilitas Christiana, quæ nescit esse, nec patitur marito adjungì corrivalem; tu, quisquis es, qui sponsam sponsi virginum mereris tuam in conjugem adipisci, ancillæ commixtionem sagaciter devita, ancillantis superbiæ lenocinium, non minùs ac blandiloqui serpentis veneficium, sit licet Evæ posthuma, declina; fuge te insequentem, fuga te prosequentem, nè filium ex ventre spurio suscipias, quem difficulter ejiciens, perdendæ conjugis periculum incurras.

(c) *lib. 1. de Abr.*

Humilitas debet esse conjux hominis Christiani.

Ægyptiacæ Matris filius sit pariter Ægyptius est metuendum; ejiciendus Ismaël, quoniam indecoro facinore incurrit persequentis Saræ odium, à pluribus exploratur; ludentem suo cum parvulo horrebat, execrabatur lusum, sed quoniam lusu colluserit, à Patribus indagatur: lasciviam fuisse, quam fratrem docere voluit (suspiciatur Interlinearis) licentiosam conversationem displicuisse invigilanti Saræ, commentatur Chrysostomus, irrisum à coetaneis Isaacum instigante eosdem Ismaële, recenset Cajetanuss; quam actionem scribens ad Galatas Magister gentium, appellat persecutionem; nonnulla siquidem videbatur fuisse persecutionis species, innuere colludentibus, ut illuderent Isaaco, sed solidiorem severæ indignationis originem exstitisse Achatius opinatur: vidit ludentem hoc est, pugnantem & persequentem; est enim velut congenita proprietas, aut certè hæreditaria proclivitas Ægyptiorum: alienigenas despiciere, externos sper-

6. H

ac.

(a) *Gen. 21. v. 10.*

(b) *in c. 4. ad Galat.*

Superbia est ancilla ex domo viri humilis ejicienda.

(d) in quest.

Hebr:
Ægyptiorum
arrogantia est
symbolum su-
perbia.

nere, & advenas aspernari; lusu (inter-
prete Hieronymo) & lusu provida illu-
si mater parvuli, acris exilio eludebat, eò
quod adversum Isaac, quasi minoris ætatis
joco sibi & ludo primogenita vendicaret, (d)
Quid mirum, quod in Agar Ægyptia &
matrizante filio, parturiens cum abor-
tu suo superbia spectabilis reddatur? cu-
jus primum suæ est arrogantia elemen-
tum, coæquos ad inferiorum ordinem de-
primere, excelsos prædominanti suæ con-
cupiscentiæ subigere, singulos sibi dissimi-
les è suæ societatis commercio remove-
re; vano inanis gloriæ impetu agitur,
quæ, quia est levissima, semper in altum
eluctatur, nec sustinet altiori alterius
ascensu superari; insipiens ambitio vult
esse una sine altero, progredi sine socio,
amat ut prima reputari, nec tamen pa-
titur secundum assignari; sapiens Con-
siliarius Pharaonis, intemeratus Joseph
advenis fratribus Sapientissimum sug-
gessit consilium, ut inquirenti ab illis
rege: quod est opus vestrum? cautè respon-
deant: viri pastores sumus; (e) hoc stra-
tagemate sperans Israëlitas ab Ægyptijs
segregandos. Prudens Josephi Provi-
dentia investigare suadet: cur eos pasto-
rum munere functos voluerit innotesce-
re? cur non condigniori sorte fructos
recensere? volebat (Cajetano interprete)

(e) Gen: 46.
7. 33.

duplex emolumentum Patri & fratribus ^{Finis super-}
obtinere; primum erat terræ fertilitas ^{bia est perdis-}
ad victum animalium requisita, sed al- ^{tio humilita-}
terum importantius assignat: ut seorsim ^{tis exitus est}
ab Ægyptijs habitantes vitent signa despectio- ^{salvatio.}
num; sed unde pastorum odium in exe-
crantis Ægypti viscera proserpit? respon-
det Tuitiensis Abbas: quia superbiunt in
equis & curribus plus cæteris gentibus, & ob
hoc simile pastorum opus, velut ignominiam
despiciunt & detestantur; hoc planè tuum
est hieroglyphicum, obscura tenebrarum
principis suorūque commilitonum fe-
rox puerpera, hoc est Altissimum tuæ
ambitionis symbolum, sed una simul est
secuturæ demersionis indicium, super-
venturæ perditionis argumentum. Non
vis in ullo deprimi, præ omnibus affe-
ctas exaltari, & tamen diligis tenebras,
quæ in imo sunt, non amas ea, quæ cœ-
li sunt, quod tamen in summo est, & i-
deò perennis cœli exul, ad infernum de-
traheris in profundum lacu; (f) legit Chal-
dæus: ad extremitatem lacu domus perditio-
nis; amica extremorum ejicitur in col-
luviem confluentium miseriarum, per-
ditur, quæ cæteros perpetuo conatu sa-
tagit perdere; dum salva in profundo
suæ cognitionis angulo humilitas, non
repellitur à Domino in sempiternum.

(f) Is. 14. 22.

CAPH.

Versus
XXXII.

Quia si abjecit, & miserebitur secundum
multitudinem misericordiarum
suarum,

Sermo Trigesimus Secundus.

Ut major Rebeckæ filius minori serviat, humi-
litas DEUM ad serviendum homini inclinat,
qui semper humilem exaltat.

PROcuraturus Eliezer fortuna-
tam conjugem Isaaco maritan-
dam, abiit à domo Abrahæ,
ex omnibus bonis ejus portans
secum; debebat siquidem amplis mune-
ribus puella aut allici, aut informari, de-
sponsi adhuc ignoti divitijs assecuranda,
quæ tamen ad breve redigebantur Chy-
rographum, nè aggravaret viatorem, hoc
uno diverbio instructum: spes Messie. (a)
Huic innixus firmamento, in hoc angula-

ri fundatus lapide, securo prælagire cœpit
vaticinio subsecuturam ex nuptiali tha-
lamo prosperitatem, jubilans & exul-
tans: ipsa est mulier, quam præparavi Do-
minus filio Domini mei. Grande præsa-
gium! quod nisi tardiozem habuisset exi-
tium; nunquam sub dubium cecidisset;
quid enim? sterilemne uterum providisse
imputari licebit Providentiæ, quem ge-
nerationi prorsus inutilem sollicita viginti
annorum imploratio, quia sexagenarius
Isa-

Divina Pa-
triarchæ A-
brahæ confi-
stebant in spe
Messie.

(a)

Isaac deprecabatur Dominum, tandem idoneum effecit? nam quamvis in Isaac promissa esset successio, ipsa tamen Omnipotentis sponso assiduis erat precibus adimplenda. Concipit igitur fecunda Genitrix gemellam sobolem, sed ne conceptus immoderatum generaret gaudium, conceptionis lætitiā moderabatur collisio parvulorum, calcitrabant, vertit Hieronymus, conquassabant, ut legunt alij, vel transferente Syro, colluctabantur, velut agitati fluctus in undis, vel veluti confligentes Pallestritæ in luctis, aut quasi colluctantes antagonistæ in duellis confligentes; filij à singultuante puerpera sentiuntur, priusquam videantur, materna viscera concutiuntur, priusquam partus evisceretur. Confugit celeriori vestigio gemebunda genitrix ad consuetam reconciliationis aram, ubique supplicabunda, corporum protomedico, & animarum archiatro, quid ageret, investigat; declarat ocyus instructrix Sapientia mysterium ignoranti, egressuros duorum progenitorum populos his geminis à parentibus insinuat, quorum major minori dominetur. Ecce! qui nondum filiorum nomen acceperunt, parentes nuncupantur, nondum nati, jam designantur genitores. Verum, quia hæc omnia in figuris contingebant illis, erant velata futurorum indicia, erant securarum veritatum umbræ, erant meridiei diluculum, erant nostræ felicitatis præludia, erant præliminaria nostræ prosperitatis. Descendens siquidem homo nobilis de domo David in regionem longinquam, ducturus conjugem, cui spem Messie impletam, non implendam adventu suo pessimo præsentavit. Isaac sponsandus fuit: *qui tunc* (Commentatore Augustino) *principatum habuit super humerum, quando crucem suam admirabili humilitate portavit;*

(b) *Serm. 71. de temp. Christus præfigurari voluit in Isaac portante ligna pro sacrificio.* (b) suspice ligna bajulantis Isaaci humeris ad locum sacrificij deportata, & subsecutam amplissimæ progeniei sobolem velut ingentem populum suo subiectum principi meditare, ab inde ad ingenti Parentis unigenitum humiliter respice, & quomodo ligno à Patre tradito, suoque in lacerato corpore ad montem holocaustomatis deportato affixus, regnum Patris suis pro libitu distribuendum confratribus obtinuerit, profundius scrutare. *Isaac typus est ac figura Domini* (Scribit Clemens ab Alexandria) *erat enim fili-*

us Abraham, quemadmodum Christus DEI. (c)

(c) *lib. 1. p. 2. c. 5.*

Sed nunquid parificari poteris cum vivente, liberatus cum patiente, ereptus cum moriente? filium à nece liberabat cœlestis aliger, ne factus sacerdos genitor, partum suorum viscerum cogatur immolare, & pariter adversus dilectam sobolem agere parricidam; sed unigenitum Altissimi nec liberat inamorus genitor, nec agno sine macula suspensus in senticeto aries substituitur, nisi fortè in Isaaco à morte libero mori nesciam interpreteris Divinitatem, in suspensio ariete reverearis unius DEI hominis humanitatem; quemadmodum namque Isaaci nomen in risum vertitur, sic Incarnati Verbi DEITAS, in quod prospicere desiderant angeli: risus cœlorum est, Isaac interim non debuit, quia præfigurata in se Divinitas mori non potuit, in vepribus. licet secundum naturam hominis, quam inter vepres, inter vilissima filiorum Adæ flagitia suscepit, clavis adhærens cornibus crucis, verè passus, verèque mortuus sit; suam adjungat paræmiam eminentissimus ab ostia Damianus: *hærens ergo cornibus aries Christus est crucifixus inter aculeatas & vulnificas Judæorum iniquitates.* (d) Agnosco sponsum sanguinum, sed sponsam nesciens desidero, vix non avidius ob allegoriæ ignorantiam exambio idæatam parturientis Rebeckæ imaginem contemplari; comminabatur furibundus Esau supremum fratri exitium, supplantatori mortem, nec fraterna germanitas, neque annosa parentum canities à parricidali flagitio furentem deterrebat. Rebecca injustum justo præferens, ut loquitur Ambrosius, non primogenito, sed secundo genito præponens: *etenim apud matrem piam mysterium pignoris præponderabat;* (e) abesse dilectam sibi sobolem sustinens, eidem materna consuluit teneritudine offenso fratri cedere, infensum declinare; hoc planè congenito idiomate humilitas loquitur, hac patientia malum in bono vincere molitur, hac tolerantia superbus Esau compescitur, Jacob innocuus à cæde præservatur. Est pariter humilitatis uterus, in quo gemina exultat progenies, futura universi penè orbis prosapia glorioso certamine colluctatur, hoc tamen cum discrimine: quod inter majorem & minorem sic distribuatur hæreditatis portio,

Christus crucifixus est aries hærens in vepribus.

(d) *Serm. 12. de invent. S. cruc.*

(e) *de Isaac lib. 2. c. 2.*

Christus secundum Divinitatem major per humilitatem servi dignatus est, in humanitate minor.

Rebecca habens duos filios in utero colluctantes, praefigurat angelicam & humanam naturam, Luciferum, & hominem praevium.

rio, ut nemo amborum alteri adversetur, utriusque jus cuilibet conservetur, quid mirum, si genuina illius sponsi sponsa est, qui in diebus peregrinationis suae major in DEitate existit, minoratus paulò minus ab Angelis minor humanitate fuit, ut vivacissimo conditoris sui exemplo discat inanis creatura, quam fors instabilis alternæ sortis vicissitudo in altum extulit, inferiora se nullatenus despiceretum conspicit superiora; Ecce! conjungitur in uno personæ unius individuo forma DEI cum forma servi: quid est distantiùs, quid difficiliùs copulatur? sola humilitas extrema hæc novit coadunare, nec enim obediens usque ad mortem existisset, nã semetipsum coequalis Patri unigenitus humiliasset. Hoc opus nostræ redemptionis, dum attenta creaturarum omnium primiceriæ, dum primo inter angelos principi spectandum præsentatur superbus aliger, humanitatem ad DEitatis solium exaltandam intuens, restitit decretanti sapientiæ, nec ei suam postponi sustinuit eminentiam naturæ, quàm nulla limosæ carnis vilitas deturparet, nulla interimendi corporis necessitas consternaret. Neque contentus hoc perduelli refractariæ mentis assultu, caducum hominem, beatissimæ associari mentibus indignabatur fragilem mortalitatis victimam, immortalibus Angelis jungendam, in eandem æternæ felicitatis patriam sublimari; collidebantur parvuli in uno eodemque creatricis Omnipotentiae utero collocati, majorque coactus est minori cedere, non cedens projectus est de domo patria, in terram tenebrosam & opertam mortis caligine, quo tristi caliginosæ domus nomine, horrenda claustra tartari designantur; quid enim? an alio quàm execrandæ mortis titulo compellari debuit illa calamitatum regio, in qua damnatus quisque, licet sit incorporeus, à solis æterni radio disjungitur, ab hoc vitali lumine segregatur; nec obest, quod pro horrenda tenebrarum regia, & pro terribili panarum carcere terræ vocabulum substituatur; quemadmodum namque in terra terrigenarum corpora firmiter sustentantur, sic quicumque ab illo cruciatuum ergastulo captus fuerit, stabilitè tenebitur, immobilis constringetur.

O qualis tremebundi emblematis imago! ô quale terroris argumentum!

qui summus universi Conditor æqualis existit (parenti filius, dum desponsandam sibi humilitatem adamat, ut imitricem sui progeniem ex utero sterili progerminet, superna velut deserit, ad inferna descendit, à montibus æternis desilit, in vallem lachrymarum libens ac volens cadit. Ecce! qui Patrem adæquabat, non similis, sed æqualitate compari coævus, non potuit, ut minor concipi, minus inferior vocari exinanivit, semetipsum exagitante humilitatis stimulo formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus. Exindè gloriatur victrix Divinæ mentis amasia ejus, & sanguine, & lachrymis, & plagis, & vulneribus foecundata humilitas, quo uno possit in utero geminas continere naturas, geminos absque conflictu discrimine suscipere luctatores DEUM & hominem, æterni Patris Filium sine matre, Divinæ Matris Primogenitum sinè Patre. Dum interim infamis angelus, quia non voluit contubernalem socium, quia despexit humilem humiliandi Conditoris sui humanitatem in sæculorum vespera assumendam, ejectus est de maternali utero suæ originis, & quia altum sapuit, in altitudinem ventris inferni præcipitatur. Insanus Morio! delicijs cumulandus, æternis collaterale asperi montis frigidi Aquilonis consortium affectat! an non expedivisset capacem rationis animam sibi in sociam exoptare, quàm testamenti montem, licet sublimitate eximium, in suæ conversationis contubernalem desiderare? sed nigram formosæ humilitatis faciem exosus, ad regionem Divinitatis, ad sedem Patris luminum aspiravit, æqualem inter creaturas admittere non voluit, minori major servire fastidivit; grandis dementia! Divinitatem ambit consequi, & fugit exemplum DEitatis, Altissimo assimilari flagitat, sed cum Altissimo exinaniri reformidat; Despice mendax spiritus, contemne fallax angele æquitatem hominis, nè minor Divino evadas homine, nè DEO homini adgeniculatus supplices, & flexo poplite deferas famulatum, cogeris nolens & renuens intueri DEUM hominem, qui omnem Angelorum omnium excedit eminentiam, ad unum amatae humilitatis nutum quovis Angelo factum inferiorem in hominis natura. Libet Clarevallensem Bernardum sua meditabundum in solitudine, quid opinetur, auscultare; qui, postquam

Humilitas humiliavit Filium DEI

Stultus Lucifer venit incarnandum DEUM adorare, sed magis vult in infernum precipitari.

arguit non esse impossibile, quod plenus sapientiâ, & perfectus decore homines præsciverit esse futuros, parique gloriâ fruituros, subjungit arrogantissimi Spiritus redarguens invidiam adversum angelicæ beatitudinis consortes: *molitus est habere subiectos, socios dedignatus*; utque vivaciùs suæ livorem invidiæ describat, sic inducit mustitantem, sic commentatur murmurantem: *inferiores sunt, inquit, inferioresque natura, non decet esse concives, nec æquales in gloria.* (f) Nescivit siquidem,

(f) Serm. 17.
in Cant.
Lucifer sper-
nit homines
tanquam in-
signos confor-
tiorum Angelo-

quæ sit sublimis depressæ ab impijs, abjectæ in curijs, peregrinæ in mundi finibus humilitatis potentia, cujus imperio servire cogitur ambitiosus iste mundi princeps, & rector tenebrarum; nam quisnam crederet, quod Rex iste super omnes filios superbiæ Rex scelerum & sceleratorum omnium, plurimos humiles in domo DEI stantes, non coram Altissimo sedere ambientes, excelsos cæli principes empyreos hæreditarij regni reges constituat & coronet. Delineantur in serenissimo coronatorum regum terræ symbolo reges isti ab Apocalyptrico spectatore, dum loquens de regis Regum illustri regia ejusdem regales incolas designat: *reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam*; (g) non illos reges nuncupat, quorum coronæ à gemmis rutilant, & effigiatas inimicorum strages, captas in orbe urbes repræsentant, sed

(g) Apoc. 21.
v. 24.

Homines justis
reges sunt.

alios, qui misericordia & miserationibus Regis regum terræ pretiosissimo velut diademate coronantur; non illos regali titulo reveretur, qui populis & regnis imperant, dominijs & ditionibus abundant, sed alios, qui totum animati corporis sui micro-cosmum imperiali prorsus dominio, nè caro prævaleat adversus spiritum, gubernant; non illos regum insignibus condecorat, qui acies conscribere, vicina sibi territoria invadere, prædonum more injusta tyrannide sibi non subditos conculcant? sed alios, qui ad normam legis latæ, & sensuum rempublicam, & potentiarum curiam mentis præsidio substernunt; quod si irrefragabili conformiter proverbio Regis Jerusalem: *sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini*; (h) sicut enim in Creatricis Sapientiæ fuerat potestate dividere aquas, quæ erant supra firmamentum, ab ijs, quæ erant sub firmamento, ita in ejus continente & dirigente dextera est cor Regis, sic & securiùs, & gloriosius: *justorum animæ in manu DEI*

Pars III.

sunt; (i) quocunque vult inclinat illas (i) Sap. 3. v. 2. ad cognoscendum & adamandum, cum nulli sanctorum (teste Gregorio) concessa sit tanta charitas quantam veller, in manu protegentis Omnipotentis hi fortunati Reges sunt, quantumvis eorum corpora vincta & compedita in potestate imperiorum sint; unde non metuunt dolorem in exitu, non timent horrorem in transitu, vel in conspectu judicis pudorem; Denique reges terræ sunt, quos coronandos exultationis ferto, & redimendos coronâ gloriæ adoptavit in hæredes Pater luminum, acceptavit in fratres Rex regum Dominus dominantium, ad solam dilectæ sibi humilitatis præsentationem.

Nève objicias: hos solo nomine, non Humilitas est vero omine reges esse, qui sine regno regnant, habent regalem sui dominijs metropolim, habent coronatorum Regum patriam, nec aliam ab ea, quam viderat commemorati Joannis oculus, descendentem de cælo civitatem sanctam, Jerusalem, paratam sicut sponsam ornatam viro suo; commemorantur, quæ tamen minùs explicantur, quatuor firmissima regis urbis columina, nulli subjecta calamitatum discrimini, quæ nec turbulentus aquilo impetere, nec impetuosa adversitas concutere, nec livor invitus commovere, neque lasciviens vanitas potest contaminare; in civitate siquidem civium supernorum unitas declaratur, in sanctitatis præconio firma securitas commentatur, in novitate sublimis Solymæ beata pacis visio indicatur, in novitate demùm corrumpi nescia immortalitas effigiatur; subjungit Albertus huic devotæ meditationi suæ subsequens paradigma: *in his quatuor consistit perfecta gloria, quæ sunt uniformitas in appetendo, securitas in possidendo, pax quoad Regem & consortes, novitas in se quoad dotes.*

Quatuor qualitates sunt totidem humilitatis proprietates.

(l) Felix quaternio, quem sola fundat humilitas, quæ, nisi quod imum est, nescit appetere, ut somnum consequatur, nisi quod coram cæcutientis mundi oculis abjectum est, exambit possidere, ut absconditum in agro thesaurum latentis Sapientiæ assequatur, nisi quod pacis est, consvescit Regi pacifico devovere, ut sibi liceat in novam beatæ tranquillitatis regiam transmigrare: Attende cujusnam regionis sit ista civitas? an fortè, quia sancta est, originalis angelicæ sanctitatis est patria, superna triumphantis Ec-

(l) Albert: in Apoc:

Humilitas descendit, superbia cadit.

clesiæ curia, empyreum Divinæ sedis cœlum; sed hoc immobile moveri renuit, nè dicam in regione nostra situari, ad vallem lachrymarum humiliari; sed non obstante loci stabilitate moveri nescia appropinquasse regnum cœlorum ipsa pronuntiavit Veritas, subjungit Commentatrix Glossa: *quia nisi appropinquaret, nemo redire posset*; ut redeat mortalis Adæ filius in perditæ felicitatis patriam, descendit DEI civitas, ut quisquis illius incolatum desiderat, descendens semper submissius descendat; *descendit, sed non cadit; cadere namque superbiæ, descendere humilitatis est*; interpretatur descensus hujus gloriam Rupertus Abbas vis nosse quam gloriosus sit? attende, dum descendentem legis, quid amplius vidisse se in hac conspicua regum terrigenarum curia contestetur: *habentem claritatem DEI*; non quando in sua sublimitate excelsa hoc irradiatur splendore, sed quando ad ima descendit, isto coruscat fulgore; *pulchrè nimium descendit*; aggratulatur humi sedenti & residenti virtutum moralium Reginæ, DEIque inamorati sponsæ commemoratus Pater: *quæ in ipso descensu, in ipsâque humilitate descensus sui claritatem habet DEI, id est, similis est claritati DEI*; (m) sanctæ humilitatis regio ambit descendere, dum sibi opposita confusionis regia suo cum tenebrarum præside semper ascendere molitur; desiderat suos in imo positos, abyssu vilitatis propriæ immerfos incolas attollere, vult voluntarios profundissimæ humilitatis professores, non quidem ad cathedram pestilentie, sed ad promeritam sedem gloriæ depressos sublimare; vult vasa honoris à vasis contumeliæ discernere, utque ad cœnam agni famulentur exaltare. Coronandos in arenæ terrestris palestra, in vitæ mortalis amphitheatro luctatores, vult cœlestis militiæ agminibus aggregare, coronis victoriosos pugiles laureare, utque sit diadema gloriosius, sit coronandi Regis solium excelsius, audi stupendum, sed verum tamen clarevallensis Bernardi paradoxum: *jucundum iudicium, ut superbus ille humilium malleator eisdem ipsis nesciens fabricet coronas perpetuas, impugnando omnes, & omnibus succumbendo*. Sic unum constringit adversarium victrix humilitas, ut qui homini cœlestis Solymæ mansionem favere noluit, nunc eò hominem deducere, ut eò usque per arduam arctæ salutis semitam penetret, cogitat vel

invitus; humilis DEI Filius, qui sedet super Cherubim, & alis Seraphim velabatur, non dedignatur humano vestitus syrmate paulò minus ab Angelis minorari, ut minor angelo protoparentis Adæ posthumus ad angelorum consortium evehatur, ad supremorum principum contubernium sublimetur.

Vis intueri minorem spiritu angelico spirituum universorum Dominum? procede affectuosis passibus cum egrediente JESU trans torrentem Cedron: vide infixum limo profundi Divinum viatorem, quoniam intraverant aquæ usque ad animam suam; Respice tantisper in faciem Christi tui, velut in morte pallentem; tanto quippe premebatur dolore,angebatur mœrore, ut nisi Divinitatis virtus trementem solidasset, gementem confortasset, mærentem roborasset, luctantem conservasset ad perferendum residuæ passionis cruciatum exanimato corpore, vita morti succubisset. Ecce opifex angelorum, & mundialis machinæ faber, qui Patre & spiritu cooperante appendit tribus digitis orbem terræ, contristatur, enervatur, ut nobis suam lætitiā largiretur, ut nos suamet fortitudine corroborare sineretur. Jacet in terra vultu sanguifluo provolutus, dumque ardentius orat, efficacius pro causa peccatorum perorat; ut enim testatur Chrysostomus: *oratio illa est fortis, quæ fit in spiritu humili, & corde contribulato*; (n) erumpit undique acerbus copiosi sanguinis sudor, ut justī palmam (Ambrosio Commentatore) florentem modo, itemque fecundam pretiosissimi sanguinis rivulo irrigaret! Ablegabatur interim è cœli regia festinus aliger, consolaturus desolatum, si modum consolantis, si scire flagitas stylum prolata consolationis? angelicam refert periodum Epiphanius: *dicebat ad ipsum glorificans & benedicens proprium Dominum in studio consistentem, tua est adoratio, tuum est dominium, tua est potentia, tua est fortitudo*; (o) nam licet creaturarum conditor nullo indigeat succurrentis creaturæ subsidio, sed quia homo fieri amore hominis decreverat, quia propter nos contristari elegerat, agonizare statuerat, à creatura roborari non abnuebat; Quod si reclamans urgeas manifestum inferioritatis esse indicium ab alio confortari, superioritatis esse privilegium afflictos consolari, cum agens sit patiente fortior, &

Filius DEI sit minor Angelis, ut homo trahatur ad consortium Angelorum.

(n) homo in imperfecto.

Angelus consolatur Christum in hortu, velut major minorem.

(o) heres. 19.

(m) Rupert. lib. 12. in Apoc.

Diabolus est malleator, qui humilium coronas contravellit suam cudit.

& patiens sit indigentior agente, respondet sic arguenti Rupertus Abbas : *Angelus apparuit ei, confortans eum, quasi major minorem, id est, impassibilis patientem, non mortalis morientem*; (p) major minori erat, non quidem illo, per quem facta sunt omnia, si naturam consideres à suppositante verbo segregatam, aut præscindentem, sed illo, quem viderat defixus contemplabundi Joannis oculus accipientem de dextera sedentis in throno librum; veniens siquidem primogenitus virginæ DEI parentis in mundum, nihil divitiarum, aut gloriæ sibi appropriare voluit, quæ jacent in sinistra, sed tantum flammivomæ charitatis legem elegit, illi conformiter sacerrimo Divini Spiritus oraculo : *in dextera ejus ignea lex*; (q) sed nunquid humanitatis lacinia vestitus, pelliceâ mortalitatis tunica indutus angelicam excedit eminentiam, sedet siquidem ad Patris dexteram humanitas exaltata, ad cujus solij vestibulum circumstuit beatorum spiritum acies ad ministrandum deputata; an non excelsior angelis factus, & comparens in carne? de quo facer Evangelista narrat : *Ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei*; (r) quos idem non descendisse ad ministrandum asserit, *ut ostendat* (Commentatore Chrysostomo) *quia semper ad ministerium erant in terris*; (s) est tamen minor, Patrum conformiter calculo, ob mortis passionem, non in nostra humanitate, sed in mortalitate; sic enim definit Theologorum princeps Augustinus : *eum autem modicò minùs quam angelos minoratum vidimus JESUM propter passionem mortis*; concludit exinde subtilis Afer : *non ergo propter naturam hominis, sed propter passionem mortis*; (t) non enim spiritus, sed caro telò configitur, spiculo læditur, Ense discinditur, gladio enecatur.

Discat à Creatore suo, factus ex nihilo sublimis Angelus, minorari, qui suâ intumescens stultitiâ, nullatenus infra Divinitatem ambivit collocari, nunquam æqualem sibi hominem fieri voluit assentiri. Effecit humilitas in DEO humiliari impotente, ut humilem assumeret naturam, in qua repugnaret minorari; fvasit superbia rebeli angelo ad Aquilonis latera, quæ homo nequiret conscendere, arroganter sublimari, nè cogeretur assumptam Verbi humanitatem, ut corrivalem contemplari, ut se longè excelsiorem venerari. Solius igitur humili-

ratis artificium, minora majoribus conjungere, inferiora superioribus coaquare. Servit humilitas quasi non libera, cum tamen dominantium Domino non semel designaverit, nè dicam, quasi injunxerit facienda, Divinitatis gloriam sibi non semel pro suæ servitutis pretio vendicabat illustris hæc inter præcipuas DEO quæ dilectiores filias, adeò infallibiliter, ut quisquis se humiliat ad instar vilis servuli, reciprocantis DEI vicem experiatur, sopore gravi corripitur, dum Ninivitarum saluti invigilare gravatur, dum legatione fungi missus, pijsimi Conditoris imperio aspernatur formidolosus Jonas, armatus in ultionem neglecti Conditoris furens Oceanus, & intumescens nimbis bajulam incurij hominis navem invadit, tumultuantibus undis contremiscentem Prophetam affligit, dilacerantibus ventis tumultuandis viatoribus hiantem immensæ voraginis abyssum ostendit, qui consono suffragiorum voto, dum sortes jaciunt, super jacentem Jonam tanquam authorem discriminis sors decedit, qui duriori pressus examine investigantibus personæ conditionem intrepidus respondit : *Hebraeus ego sum*; (u) legit cum septuaginta interpretibus Theodoretus : *servus Domini ego sum*; miratur amplius respondentem, quàm admiretur fugientem Cyrensis Præsul : *nimis porro Propheta dignus, qui omnibus laudibus ornatur*; nève laudantem admireris, subjungit suæ panegyris rationem : *capitis condemnatus, præco sit potestatis DEI Omnipotentis*; putas, quod tali dignum Enchiridio meritum humanus repperit intellectus, hoc finè recompensationis præmio dimittet Dominus Majestatis? non alio gloriatur præconio, non altiori delectatur ministerio, quàm abjecta in mundi oculis professione servitutis; Projicitur in fluctuum voraginem humiliatus Jonas, præparatur interim ab Ordinatrice Providentia immanis bellua; hac tamen lege fluctuantem victimam devoratura, nè dentes balenæ deglutientum lacerent, nec ullus sinister furentis feræ impetus salutem absorpti corporis damnificaret.

Erat viventium judicio & mortuus & tumulatus, qui mortuum & tumulatum DEUM hominem præfigurabat; Attende ingens præmium, quod humilitatem servuli ad servitutis subjectionem consequitur, dum d. profundo ventris in-

(q) Deut. 33.
v. 2.

(t) Matth. 14.
v. 31.

(s) Imperf.
sup. Matth.
homil. 5.

(t) lib. 3. tra.
Max. c. 25.

Humanitas
Christi excedit
meritis
omnia merita
est tamen
minor Angelis
ob passionem
crucis.

(u) Jon. i. v. 9.

Jonas summe
laudandus ob
confessionem
Divinæ Majestatis & suæ
servitutis.

inferi, de corde maris ejulans, illum re-
 præsentare meruit, qui cum clamore va-
 lido descendens ad portas suspiravit;
 præparabatur à Patre mors & infernus,
 ut Christum à lachymarum valle in ama-
 rissimæ passionis pelagus ejectum deglu-
 tirent, clamavit Jonas de tribulatione
 sua ad Dominum, & exauditus est, cla-
 mabat pariter (Commentatrice Glossa)
 inter mortuos liber, compeditos limbi in-
 quilinos vivificans liberator ad Patrem:
non derelinques animam meam in inferno,
 & exaudiebatur pro reverentia sua, quan-
 do captivam duxit captivitatem; cir-
 cumvallabatur procellosis undarum as-
 sultibus natans in aquis Jonas, circumda-
 batur Christus pœnarum horroribus,
 tentationum insultibus, per omnia tenta-
 tus absque peccato, donec illius crys-
 tallini fluminis refocillaretur dulcedine,
 quod lætificat civitatem DEI Denique;
dixit Dominus pisci, & evomuit Jonam in
aridam. (x) Quando misericors & mi-
 serator Dominus preces sui gementis ser-
 vuli suscipiens, velut ex anxiantе erga-
 stulo captivum de ventre cete extrahens,
 pristinae restituit libertati; non minùs
 præcipiebatur abyssò, injungebatur in-
 ferno, terris ablatum indè reddere Sal-
 vatorem: *ut mortuus secum plurimos educat,*
qui mortis vinculis tenebantur, interpreta-
 tur Glossa; quod si ad nomenclaturam
 & originem respicias, quàm largiter con-
 cessum sit humiliando olim servulo suum
 antesignare Dominum, ex combinatione
 mutua est colligendum; *columba, & do-*
lens Jonas vertitur Christus, simplici-
 tate columbam exhibuit, compassione
 dolentem se monstravit, factus idcirco
 vir dolorum, est genuinus Amathi, est
 Veritatis filius; hunc DEUS Pater in
 mundum velut in Ninivem ablegaverat,
 qui & assumpta carne à patria domo, à
 Patris gremio, quasi fugitivus abscesse-
 rat quando in navim plenam gratiâ de-
 scendens, pervenit in Tharsim in mare
 hujus sæculi, exinde à cete grandi à mor-
 tis ictu deglutiendus. Sic præmiatur
 professæ servitutis meritum, sic exalta-
 tur spontaneæ humilitatis impendium,
 ut, qui servilem omni dominio præele-
 git conditionem, meruerit in se velut
 in genuino schemate regem regum &
 dominantium Dominum adumbrare: ut
 sciat cum incolis mundus, non alijs Pa-
 tris imaginem coloribus effigiari, non
 alia perfectiori dextera exemplar hoc
 (quod nobis in monte gemino tam inter

cedros Gethsemani, quàm inter Galvaria
 cadavera monstratum est) depingi, quàm
 manu & purpurissimo submissæ humili-
 tatis.

O si cum Jona se evulgasset Condi-
 toris servulum incurius protoparens, am-
 bitiosus Adam! qui antequam ad DEI
 imaginem crearetur, limosum è testa,
 Divinis tamen manibus effingitur simu-
 lacrum; & ecce! tam vilis luti statua
 ad primum virulenti serpentis afflatum, *Adam, dum*
 superbiæ tetra fuligine defœdatur, & ob- *servitutem*
 scuratur, adeò langventis animæ hebe- *DEI deserit,*
 tatus jam intellectus, ut originariæ vili- *sit servus vi-*
 tatis immemor, negatò servitutis homa- *tiorum.*
 gio rapinâ Divinitatem sibi appropriare
 præsumeret, redactus ad turpissimam æ-
 terni mancipatûs servitutem; Quid a-
 get servi Dominus? malosnè malè per-
 det, agendum hoc ipsum erat, si cogi-
 tes prævaricatoris demeritum, non ta-
 men actum est ex superabundanti boni-
 tate Redemptoris, ut servum servi redi-
 mat, ut tenebrarum principi captum e-
 ripiat servulum, assumpsit formam servi,
 humilians semetipsum, non ad horam,
 quod suffecisset, sed usque ad mortem,
 quod nemo Cherubinorum, suâ qua pol-
 lent scientia prævidisset, nec ullus Sera-
 phim, suo quo ardet amore, expectasset;
similitudinem DEI, quam servus in cupidita-
tem dominicæ aequalitatis elatus amiserat,
 (suo scribit Severo Nolanus Antistes,
 clarissimus servientis JESU æmulator
 Paulinus) *ipse Dominus in formam servi ex-*
inanitus recepit; (y) hæc sunt illustra- *(y) Epist. 2.*
 triumphantis de vili superbiæ mancipio
 humilitatis stratagemate; ut minorem, &
 quidem servorum minimum, magnum *Christus, ut*
 efficiat Dominum, non jam majorem, *servitute pec-*
 sed maximum humiliat, ut de tenebris *cati servum*
 coruscantem umbram faciat splendescere, *redimeret,*
 Solem Justitiæ non dubitat obscura- *ipsum exina-*
 re; nè superbiens limus inter deciduos
 calamitatum promeritarum imbres di-
 lueretur in nihilum, exinanitur penè fi-
 gulus, nec iste renuit de cœlo usque ad
 terræ centrum humiliari, si modò hu-
 miliatum à deprimente suorum flagitio-
 rum pondere servulum contingat è terra
 in cœlum usque sublimari. Et credes
 potentiorè dexteram in amplo creatæ
 universitatis ordine reperiri manu humili-
 tatis? lubet ulteriora robustæ humili-
 tatis luctamina experiri, ut humiliatum
 DEI Filium ad omnigenam minoritatem
 affectuosius liceat revereri. Delira Pha-
 ri-

Dum se dicit
 servum DEI,
 meretur esse
 figura DEI.

(x) Jon. 2. v. 11.

Christus Do-
 minus tam re,
 quàm nomi-
 ne est verus
 Jonas.

risæorum perversitas, conjuncta infultæ Sacerdotum Pontificumque superbæ præpostero sui livoris ordine Joannem Christo præferre satagit, lucernam luci, & venienti in propria, sed non recepto, advenientem præcursores; hunc enim à Sacerdote gentium veraciter attestabantur, sed illum fabri filium tenaciter mentiebantur; ab isto quid de se dicat, solo proprii oris testimonio convincendi sciscitabantur, interrogantes ablegato-

(2) Jon. 1. v. 20 rum voce: *tu quis es?* (2) istum, cui testem sub candidissima columbæ specie Divinus exhibuit Spiritus, super quem vox Patris in numerosa circumfluentis populi congerie intonuit, dilectum hunc esse paterni cordis Filium attestans; redarguunt infames rabulæ: *testimonium tuum non est verum.* (a) Ubique humiliatur ille, excepto funestæ crucis stipite, ut patibulatus crevit, ut ipsa accresceret humilitas in crucifixo DEO homine, in humiliato usque ad mortem crucis innocentissimo Salvatore; qui suum exaltaturus, quem suâ nuper sanctificaverat præsentia Baptistam, ejusdem eminentiam hoc superciliali elogio coronavit: *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista;* (b) mulierum, non virginum (notat Doctor Angelicus) ne Virginis Filius cum filiis mulierum ullatenus æquiparetur; premit majoritatis circumstantiam Hieronymus, nè Joannem tot Patriarchis & Prophetis prætulisse videatur, sed illos Joanni exæquasse.

(a) Jon. 3. v. 13.

(b) Matth. 23. v. 17.

Joannes pluris aestimabatur à Judæis, quam Christus.

Hilarius cum Augustino mensuram magnitudinis ad prophetiæ extendunt eminentiam, ut major cæteris, collato prophetandi munere, intimeretur; Reflectunt prudenter alij ad tempus præteritum, non præsens, nec futurum, dum non majorem surrexisse dicitur, non surgere, nec surrecturum asseveratur, ut cautè ad præcedentium sæculorum electos, ad veteris testamenti sanctos restringatur, non ad sublimes Apostolici senatus vertices, non ad vicinos Incarnatæ DEitatis coadjutores, aut ministros; Verùm, est nimium vehemens intelligibile meo nimis exiguo intellectui; unde clausâ parenthesi, progredior ad subsequencia loquentis verbi verba, & captu difficilia & mirabilia effatu; subjungitur enim illico velut continuans periodus: *qui autem minor est in regno cælorum major est illo;* legi præclaram purpurati Hugonis elucidationem, dum in commemorato

Pars III.

regni cœlestis schemate, triumphantem Ecclesiam adstruit fuisse designatam, cujus minor regnicola, minimus angelorum excefferat, Joannem intensione charitatis, illi conformiter vaticinantis Isaia oraculo: *dixit Dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus in Jerusalem;* ignem dilectionis cum interlineali in præsentē Ecclesia intellige in igne, plenitudinem amoris & charitatis expende in camino, quæ flagrat in Patria cœlesti; excedit apud Pelusiotam minor in lege gratiæ Joannis statum; nam illa suam obtinuit excellentiam tincta Divino sanguine à patientis & morientis JESU meritis; est enim lex Evangelica inchoans vita beatitudinis, in qua quotquot vivunt per gratiam, ad dignitatem Divinæ filiationis velut adoptati sublimantur, hi enim sunt quibus dedit potestatem filios DEI fieri, accepto spiritu non servitutis iterum in timore, sed adoptionis filiorum, in quo clamant ad Patrem misericordiarum: *Abba Pater!* Est tamen alia minoris hujus & majoris explanatio, ut in minore intelligatur ille, qui nascendi tempore suo minor exstiterat Baptista, major autem Divinitatis æternitate & dominica potestate; eundem minorem commemorari autumat, sic inquit Rupertus: *ipse est, qui hæc loquitur Christus. JESUS Filius DEI, minor vel minimus omnium nostrum, minor cunctis parvulis, humilior hominibus cunctis;* (d) humilitate minimum dixeris, sed sanctitate summum, an non inter maximos summus est, qui parvos in terra facit crescere, ut maximos efficiat in cœlo? est enim ille, qui suos consolaturus Apostolos, eosdem de regni hæreditate assecurat: *& ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum,* (e) legit Syrus cum Vatablo: *ego pro-mitto, ego decerno,* & Græcus: *ego delego, seu testamento ordino;* si regni allegoriam examines? respondebit militantem significari Ecclesiam Eusebius Emisenus, ut vice sponsi illud regerent, & saper mensam suam ederent panem vivum, qui de cœlo descendit, & biberent novi testamenti calicem, velut charissimi & amici, quibus jam dudum in figura injungebatur à sponso sanguinem comedere & inebriari; est tamen ambigendi locus: quid paritate facta innuere voluerit dicendo: *sicut disposuit mihi Pater;* nisi eò & ordine & ratione, eò & pacto & conditione, ea videlicet dispositione, prosequitur commentari Trinitensis Abbas:

Amor in via est ignis, sed in patria caminus.

(d) lib. 9. de glo. & hon. filij hom:

(e) Luc. 22. v. 29. Christus, dum esset creaturarum maximus, minimorum minimum profitebatur.

bas: ut ibi tantò quisque sit major, quantò apud se est minor, id est, humilior; solius ergo humilitatis prerogativa est, humiles sublevare, humiliatos veraciter & patienter, volenter & libenter exaltare.

Deprædicat hanc genuinam hujus exaltationis proprietatem Antisiodorensis Remigius, dum copiosum prolixioris tituli præconium considerat, quo Veritatis Spiritus præ cæteris hunc vatem suorum elogij condecoravit Sophoniam: *Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filij Godoliam, filij Amon regis judæ.* (f) Grandi videlicet titulo grande mysterium correspondet; est primum ab origine suæ laudis exordium, quod Chusi filius nuncupetur; hoc enim vocabulum, ut interlinearis asserit: *Æthiops meus* vertitur; ab alijs *humilitas* transfertur; utrumque siquidem illi competit, quæ cœlesti sponso suo una columba sua, una amica sua voce suavissima veluti bonorum omnium largitori totum, quod possidet, attribuit, & applaudit: *nigra sum, sed formosa*; (g) *nigra exterius pressuris tribulationum* (ait moralis Hugo) & *sordibus pœnitentiæ, sed intus virtutum decore formosa*; nigra sum in meis, nec non in judicantis mundi oculis, sed formosa in obrutibus sponsi; nigra sum nigredine agnitionis propriæ, sed formosa in sponsi munerum collatione; nigra sum, ærumnas in tempore amanter tolerando, formosa æternitatis beatitudinem expectando; nigra sum, quia tanquam purgamenta hujus mundi facta sum omnium perpsēma, sed formosa propter perfectæ charitatis venustatem; nam & sponsus meus niger fieri voluit in passione, qui, quia tunc in auge dilectionis stetit, nolite me considerare, quod fusca sim, quia decoloravit me sol, evasit autem post breve mortis funestæ intervallum formosus in stola sua in resurrectione; est æthiops humilitas sicut tabernacula cedar, sicut vilissima Ismaëlis filia, quæ habuit pro avia præscriptam & ejectam à domo Abrahæ Ancillam; hæc tamen quam sibi appropriat nigredo velamen suæ integritatis est, quæ suam contegit pulchritudinem, quæ tam formosa est ac pelles Salomonis, quibus Altissimi contegebatur tabernaculum ad splendorem. Hanc habet humilis puerperam, dum Chusi filius dicitur, & parvus humilitatis compellatur; sed idem est filius Godoliam: qui magnitudo DEI

vertitur, ut quorsum suam ferat & efferrat progeniem hæc mater provida, innuat; subsequitur Josiæ filiatio, qui *elevatio Domini* transfertur, quasi non satis sit supremo principi legitimam suæ ratiis, & Chusi sponsæ profapiam magnificari, nî eam filius simul faciat ad suæ Majestatis sublime solium sisti, nec procul ab Altissimo elongari; hic ergo speculator Chusi, qui interpretatur *humilitas*, habebat avum Godoliam, quod dicitur *magnitudo Domini*; hic talis ac tantus benè dicitur fuisse in diebus Josiæ viri sanctissimi, qui interpretatur *elevatio Domini*. Vis intueri ad ipsam usque Divinitatis umbram, ad ipsam communicatæ DEItatis magnitudinem elevatum humilitatis filiam? Moysen dilectum DEO ad barbaram ferocientis tyranni regiam ablegatum attentiori mentis oculo intueri; priusquam tamen imposito arduæ legationis ministerio exterreat sermone tremulum, & corde humili tremebundum, alloquitur citatum: *Ecce! constitui te DEUM Pharaonis*; néve suo destituatur Vate, quod proprium Divinitatis est, eundem enunciat & assignat: & *Aaron frater tuus erit propheta tuus*; (h) Insinuaverat scrutator cordium, ut animaret cor pavidum viri simplicis, se prælocuturum ea, quæ coronato loquenda occurrerent Ægyptio promittens, sed audire debuit à respondente, se esse labijs incircumcissum; quare ad DEItatis dignitatem & potestatem pariter solatur elevatum: *Constitui te DEUM Pharaonis, ut scilicet, quidquid præcipere volueris ei, sicut DEUS impetrat creaturæ suæ*, explanat Interlinearis.

Pronunciaverat se vir mitissimus ineptum ad occurrendum barbaro, suavesque, quas fortiter objiceret calumnias refutandum, se declaraverat indignum, qui stolato principi adversaretur, abjecerat se in ultimum desinentis terræ Angulum, idcirco, qui humilia respicit regum domitor, & gubernantium dominator decrevit humiliatum Moysen super altitudinem nubium sustollere, & velut DEUM iniquo principi præficere, quem ejus serviliter reformidet arrogantia, non quem fideli obedientiâ humiliter adorat. *Gloriosa virtutum Regina humilitas, quæ in cælum volare consuevit, locuta est in Moyse dicente, se incircumcissum esse labijs*; qua perorantis efficaciam, quodnam loquentis emolumento? idcirco dignum, ac pro sua reverentia magnificum ac-

(f) Sophon. 1.
v. 1.

(g) Cant. 1.
v. 4.

Humilitas est
Æthiops, quia
nigra, sed for-
mosa.

(h) Exod. 4.
v. 1.

cepit responsum, ut audiret homo privatus regnantis hominis se esse DEUM. (i) Nè in periculum incideret, Protectrix Omnipotentia, suum tueri servulum profertur, tumidum terrentibus prodigijs superbi homuncionis animum consternatura. Ecce supremum dimissæ humilitatis culmen! non quo ascendens Angelus collimat, sed quod submissus homo conscendere declinat; prætextum cespitantis lingvæ impedimentum, expedita miraculorum celeritate compensatur, & dum se servus humilis laudabiliter deprimit; DEUS Deorum in Sion eundem in dominantis Dominum, in reluctantis Judicem, in tergiversantis Vindicem, in Pharaonis DEUM admirabiliter extollit oblato supremæ legationis munere, qui ablegatur, fit humilior, dicam verius, suo in animo evadit ineptior, sed ipsa humilitate emergit altior, redditur aptior, condignior repudiata dignitate judicatur; Testor secundum primo consimilem propriæ humiliationis tenerimum amatorem; In anno, quò mortuus est Ozias, illuminatus spectantis Isaïæ oculus incarnandum DEI Filium intrueretur excelso insidentem solio, ut Dominum quantumvis humiliandum & Judicem in exspirantium sæculorum termino adventurum; nec mirare exactam temporis circumstantiam à morte ambiosi principis observari, enim vero, quando Ozias rex superbus moritur, Dominus videtur, quia cum mundi hujus elatio à desiderio mentis occiditur tunc ipsa mens DEI gloriam contemplatur, scribit Gregorius; (l) dum coronata stolti regis arrogantia, Sanctissimi Numinis Incarnatio contemplabundo Vati spectanda præsentatur! Assistunt inamoratæ DEI tatis sublimi solio gemini Seraphim, & super illud collocati, voce Seraphica celeberrimum præsagium modulantur, tota Angelorum principum imago describebatur in alis, quoniam animata flammivomi amoris simulachra sunt, quæ totam in pennis naturam ad dominicum ministerium humiles servuli victimabant.

Tremebat interim ad peregrinum velatæ Majestatis spectaculum attonitus spectator, dumque commoverentur super liminaria, in quibusolvebantur cardines terræ, caput singultuare gembundus: *Væ mihi quia tacui à Canditoris laudibus! audiens collandantse Angelos Sanctissimam Majestatem; sed li-*

*ceat tua Vates Sanctissime indulgente venia, liceat vilissimo inter terræ vermiculos silentij investigare rationem, curque tacueris indagare: Quia vir pollutus labijs ego sum? noveram siquidem non esse speciosam laudem in ore peccatoris; sed cur tanta abjectus humilitate inter infirmos pene peccatores latitare flagitas? cur te pollutum labijs acerbius lamentaris, cum tamen lingua tua est electus velociter scribentis scribæ calamus, & labia tua sunt organa divinæ Majestatis? an fortè: quia (Commentatore Hieronymo) audacter impium Oziam increpare neglexisti, regia lues tuis insedit labijs, eademque vitiorum fuligo, quæ perfidum Regem infecit, hæc eadem Sacerdotis utrumque labium conspersit? Ecce quanta fuit humilitas Isaïæ! exclamat purpuratus Pater; adjungam ego: Ecce quanta humilitatis dignitas, quanta voluntariæ humiliationis excellentia! quò plus à semetipso dejicitur, quò vilius à semetipso contemnitur, quò imius suæ indignitatis agnitione præcipitatur, eò sublimius à manu omnipotentis erigitur, eò excellius à clementiæ dextera sustollitur, eò robustius in beatificæ felicitatis culmine subsistens solidatur; explanat lugubrem ingemiscens Prophetæ querimoniam Paraphrastes cupat, ad DEI Caldeus: *væ mihi! quoniam peccavi, quoniam visionem oculi vir peccator sum; se peccatorem nunculum suum pat, dum se peccavisse annuntiat, tacitus remissionem criminis implorat, qui tamen non redarguendo familiarem sibi principem defecit, ut arguit Lyrannus, venialis noxæ levitatem noxia dissimulatio, ut Hugo Cardinalis innuit, nullatenus excessit; Et tamen adeò se dolet levè conspersum macula, quæ sibi, tum ex polluto populo adhæsit, vel illum ideo, quia in regiæ indignitatis purpuram invehi omittebat, nonnihil contaminavit, sed non ad insipientiam sibi, dum enim se peccatorum numero aggregare contendit, dum intemerato beatarum mentium consortio se subtrahere studiosius quærit, cogitur adversum se militare, & incomparabilem Sanctissimi Numinis benevolentiam sibi propitiam, sibi proficuum enarrare: & regem dominum exercituum vidi oculis meis; (m) quam visionem solertiori indagine expendens Estius subjungit vidisse in insigni specie humani vultus, quem incarnandus divini Patris unigenitus in carne habiturus erat.**

Dum se peccatorem nunculum suum pat, ad DEI cupat, ad DEI Caldeus: væ mihi! quoniam peccavi, quoniam visionem oculi vir peccator sum; se peccatorem nunculum suum pat, dum se peccavisse annuntiat, tacitus remissionem criminis implorat, qui tamen non redarguendo familiarem sibi principem defecit, ut arguit Lyrannus, venialis noxæ levitatem noxia dissimulatio, ut Hugo Cardinalis innuit, nullatenus excessit; Et tamen adeò se dolet levè conspersum macula, quæ sibi, tum ex polluto populo adhæsit, vel illum ideo, quia in regiæ indignitatis purpuram invehi omittebat, nonnihil contaminavit, sed non ad insipientiam sibi, dum enim se peccatorum numero aggregare contendit, dum intemerato beatarum mentium consortio se subtrahere studiosius quærit, cogitur adversum se militare, & incomparabilem Sanctissimi Numinis benevolentiam sibi propitiam, sibi proficuum enarrare: & regem dominum exercituum vidi oculis meis; (m) quam visionem solertiori indagine expendens Estius subjungit vidisse in insigni specie humani vultus, quem incarnandus divini Patris unigenitus in carne habiturus erat.

*Humiliatus
Propheta ad
intuendum &
prævidendum
Redemptorem
erigitur.*

Ecce dum Justus in exordio de-
precationis accusator est spei, se ipsum
quia à Verbi ministerio, ab increpatio-
nis officio tacuerit, severè reprehendens,
dum sedenti adstans Regum Regi tanquam
collateralis ministrantibus Angelis mini-
ster se sceleratum, inter sceleratos po-
puli prævaricatores collocat & deplo-
rat, dum ad Seraphicam & Apostolicam
evehendus dignitatem applaudentium
& congratulantium Seraphinorum suf-
fragijs honoratur, tunc se uno soloque
dilectæ sibi humilitatis stimulatus affe-
ctu sceleratum nuncupat, inter publi-
canos reputat, transgressionem suam co-
ram auditoribus Angelis & DEO Viadi-
ce divulgat: *cum pondere pronuntiandum,
at hoc (monet interlinearis) ad explican-
dam & amplificandam misericordiam DEI,*

(n) ap: Hugo:
in c. 6. Isa: hic.

(n) Didiceras
Vates sanctissime demissionem istam à
Patriarcharum Principe, cui postquam
ad quercum Mambre Dominus apparui-
set; *quia fructum hospitalitatis studioissi-
mè requirebat*, Commentatore Ambrosio;

(o) lib: 1. de
Abr. c. 5.

DEUS ut tri-
nus Abrahæ
præ cæteris
ostenditur.

(o) Nec exiguum hunc fructum dixeris
aut communem; nam licet ab exordio
mundi jam cæperit deambulare ad au-
ram post meridiem Divinus Conditor, se
suis exhibens spectabilem creaturis: non
tamen numerus determinatus Divinarum per-
sonarum ostenditur, usque ad tempus Abra-
hæ in hac apparitione, in qua dignitas Abra-
hæ demonstratur; (p) adstipulatur Lucas

(p) in Additio:

Burgensis, quo non obstante privilegio,
non extollente recipientem hospitio DE-
UM hospitem ingenti hoc beneficio Di-
vinis adgeniculatus pedibus ingemiscit:
*loquar ad Dominum meum cum sim pulvis &
cinis*; (q) vide quo loco se collocave-
rit, qui usque ad scrobem pulveris de-
scendit infert Gregorius: *si enim ita se
despicit, qui usque ad honorem Divinæ col-
lationis ascendit, sollicita intentione pensan-
dum est, quâ pena illi ferendi sint, qui
ad summum non proficiunt, & tamen de mi-
nimis extolluntur*; (r) audiant seriam

(q) Gen: 18.
v. 27.

(r) lib: 3. mor.
c. 18.

Post familia-
re colloquium
cum DEO hu-
miliat se A-
braham us-
que ad pul-
verem & ci-
nerem.

non tamen exaggerantem sententiam,
inanes suorum operum aestimatores, qui
vix minimum Altissimo præstant obse-
quium, & jam præire se cæteros vir-
tutum meritis exultant, dumque se in
elata mentis fastigium efferunt, se ip-
sos efferendo miserabiliter prosternunt,
discant effammati suorum partuum
amatores, discant non fortes filij,
non animæ viriles, sed debiles & fragi-

les, sed unâ simul elevata Sionis filiæ,
ambulantes extento collò, & pedibus
suis composito gradu incedentes, qua-
rum elatum verticem decalvavit Domi-
nus; discant à nobili adolescentula, si
sexûs conditionem comparant, discant à
forti muliere, si robur solidæ humilita-
tis aestimant, quæ procul & ab ultimis fi-
nibus pretium suæ virtutis trahens, dum
sponsam occurrentem conspicit, quan-
to cyûs theristro vultum operiens, descen-
dit, legi commentatoris Ruperti ratio-
nem, providam æternitatis amatricem
& prætereuntis sæculi magnanimam
contempricem, superno nutu præven-
tam, peregrinari cum fidei Abraham &
Isaac & futurum requirere, quàm præ-
sentem civitatem habere maluisse; assi-
gnat aliam descendantis de camelo in-
tentionem Oleaster, qua virum mulier
voluit revereri; Est anagogia Isidori Hi-
spalensis subtilitas, qua in puella nobili
Ecclesiam de gentibus, & amatorem
gentium Christum considerat in Isaaco
tanquam illustrem sponsum sanguinum
sponsandæ in fide conjugii copulandum:
*Rebecca Isaac viso descendit, quia eò cognito
gentilitas vitia sua deseruit, & ab elatione
celitudinis viam veræ humilitatis petivit.* (s) (s) in hoc cap.

Revereor sublimem Stephani Cantua-
riensis allegoriam, humiles animantem,
superbos explodentem: *viso Isaac descen-
dere, est considerata passione sua bona par-
vipendere*; (t) claudat clarissimum sapi-
entissimorum Interpretum agmen pur-
puratus Hugo insigni epiphonemate:
*Rebecca viso Isaac descendit de camelo super-
biæ, & operuit se pallio pœnitentiæ.* (u) Non
sic ambitiosa Sunnamitis, quæ DEUM
Majestatis despiciens, quàm sit caduca va-
næ inanitatis filia dilectum deserens, à
sponso fugiens comprobavit; utque vel
levem prætextæ excusationis umbram
adduceret, velut anxia conquerebatur:
*nescivi, anima mea conturbavit me propter
quadrigas Aminadab*; excœcabatur nam-
que fœdifraga idololatrantis Synagoga
animalis ratio, quid mirum, si cœcutiens
conturbabatur propter hypocrisim Phariseo-
rum (subjungit purpuratus Hugo) &
ambitionem Principum? sic conquerentem,
sic sui superbientis populi arrogantiam
dolenter confitentem, sponsus quadrupli-
ci vi ac voce revocat, ut misertis Cle-
mentia intueatur oculo, quàm aver-
sa hætenus facie despicientem respicere

Primum Re-
becca erga
sponsum suum
obsequium
fuit humili-
tatis servi-
tium.
(t) in Alleg.
Tillm.
(u) in c. 6. Is.

verabatur. Quadruplicat revocantis vocabulum: *revertere, revertere, Sunnamitis; revertere, revertere, ut intueamur;*

(x) Cant. 6. v. 12. (x) quadruplicem intimaturus superbiam, Bernardo explanante, (y) per quam

(y) in parv. Sermon. 3. divertebatur à Domino, & retardabatur à reditu, præpediebatur ab accessu, superbiebat in corde, dum suis sibi in oculis, sed caligantibus, excelsa videbatur; quam cogitationum dementiam à cogitatu suo rogabat elongari, qui scrutatori cordium supplicabat: *extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi;* (z) sunt enim sex, quæ odit Dominus, ut contestatur proverbialis Salomon, & septimum detestabatur anima ejus: oculos sublimes, mentis videlicet elationem, quæ est initium omnis peccati; præsumebat in lingua jactabundo idiomate se ipsam, aut præferens, aut præferendam censens, quâ lingvâ sermocinari noluit, qui disperdi à Domino universa labia dolosa & linguam magniloquam exoptavit; non disperdantur illi per ferientis justitiæ vindictam, sed potius per gratiam convertantur, ut vivant, lingvæ dolositas tollatur, ut pereat, quæ nisi jactantiam non effatur, non nisi arrogantiam evomens, propriæ laudis præconium aucupatur; Ambiebat in opere, quando exteriori meritò intumescens, idcirco agere exterius conabatur, ut agens sua in actione commendetur; quam laborantis Hypocritæ execrabatur dementiam humilis puer Domini, quando suæ uniformem regulam præfigens curiæ inquiebat: *non habitabit in medio domus*

(z) Eccli. 23. v. 5.

Quater sponsa ad reverendum admonetur, ut quadruplex Synagoga superbia redarguatur.

(a) Is. 100. v. 7. *mea, qui facit superbiam;* (a) non sustinebat inter ministros suos, ut explicat Lyranus, despicientem alios, vel conculcantem; non admittebat regalis aulae incolam, quem facientem viderat opera ex superbia, commentatur Incognitus. Dilataverat denique arroganter fimbrias suas, superbiens in habitu, quando ambitioso palliata syrmate obambulabat urbis compita, ut videretur, frequentabat fori consortia, ut laudaretur; quàm levitatis insolentiam jam tunc incarnata redarguebat veritas, dum inquiebat: *qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt;* (b) ubi & hospitatur arrogantia, & commoratur superbia, tumet lascivia, & ipsa inanis vanitas se extollit. Est quadrifariam partita ambitiosa Sunamitis superbia, cui nè incumberet provida humilis Isaaci sponsa, in terram sublimitatem deferens desiliit,

Pars III.

cameli gibbum inequitare dereliquit; assumpsit pudorem penitentiae, quæ sumptuosam confundit arrogantiam, & universam ambitiosi habitus velat, aut abdicat splendorem.

Visse incomparabilem attrite licet humilitatis amictum intueri, vis nuptialem cœlestis sponsæ vestem contemplari? non alias quàm Altissimæ DEitatis fimbrias, solas Divinitatis infulas nanciscitur in pretium despectæ vilitatis. Gestabat ad extra in corpore obsoletum continui luctus indicem, penitentis reæ stringentem tesseram, nam omnis gloria hujus regalis filiae ad intus est, in vestitu deaurato gloriatur, circumdata varietate, defixis ipsis angelorum obtutibus obviare non cunctatur; ad differentiam hypocritantis superbiae, quæ, quidquid fulgoris continet ad extra, carnalibus oculis spectandum proponit; ut pulchra intus sibi sit, sollicita curat humilitas, ut alijs fœda compareat ad extra, internum nitorem dissimulat, & apparentem celat; dumque terreni ornatus gloriam aut potens respicit, aut impotens respicere in vita recipit & contemnit, omnis illius gloria in fimbrijs compendiatur, à fimbrijs originatur, ad fimbrias terminatur: *per fimbrias vestimenti electorum intellige ipsum DEUM* (interpretatur humilis Incognitus) *ad quem, ut ad finem cordialiter tendunt;* qui candidam nudæ humilitatis innocentiam se ipso vestire non dedignatur; quod oro excellentius prolixioris enchyridij, aut esse, aut excogitari valeat complementum? cui DEUS servit in pallamenti fimbriam, quid famulari poterit in coronam? adeò excedit naturæ terminos, quæ nullum suæ profunditatis admittit terminum ima humilitas, naturalis siquidem vestimenti terminus est fimbria, cujus si locum DEUS occupat, interminabilis progreditur ultra omnes naturæ terminos genuina Omnipotentis DEI Filia, qui supra omnem naturam, omnis naturæ & Author & principium sublimatur; adeò voluntaria libere humilitatis servitus devincit Dominum dominantium, ut etiam sponsæ in nuptialis ornamenti fimbriam servire non recuset; nec mirare, aut descendens Domini humiliationem, aut ascendens vernulæ ad DEitatis altitudinem, in gradu sublimitatem, quæ scivit humanæ carnis gleba, velut compa-

Anima humilis servit DEUS in vestimenti fimbriam.

Humilis anima fimbria est ipse DEUS.

gigantis instar glutinis compedire Divinitatem, & compeditam unire humanitati: quid mirum, si sciat pariter DEUM ad vestis suae extremitatem attrahere, & sibi hunc unicum suae intentionis finem, suae & actionis terminum in suae vestis fimbriam concinnare, in suae vitae clausulam destinare? non miror ego ad supplicabundae humilitatis instantiam, DEUM in sponsae fimbriam aptari, qui voluit eadem invitante, eadem procurante, svadente & urgente in peccatoris servum venundari, quin imò venundatus velut supremum gloriose Majestatis attigisset fastigium, in servitute gloriari, quod namque manifestius abjectae servitutis indicium, quod luculentius inglorij mancipatus argumentum, quam exponi sub hasta plus offerenti, quam hostibus in feralem furentis vindictae hostiam venundari, quam instar perimendi pecoris ad mortem vendi emptori pessimo, tradi horrendo Deicidae? & tamen haec detestabilis venditio, haec execrabilis nundinatio, à vendito Rege gloriae, gloriosa aestimatur, gloria nuncupatur, describit tremente calamo, abbreviataque periodo, hanc stupescendam mancipati creatoris vilipensionem dilectus JESU discipulus.

Christus urget traditorem ad accelerandam traditionem suam, quia vicinam videt servitutem suam.

(c) Joam: 13. p. 27.

Vix introiverat in Judam Satanas post porrectam à Domino bucellam, si fortè recogitaret amicitiam mensae, vel aestimaret porrigentis affectum, quando fremebundus interni titio avidius ad pretium anhelabat; festinat igitur præceps ad mortem, qui pede celeri, præprope- roque desiderio deseruerat vitam; nec tamen assequebatur velociorem ineundae servitutis affectum, quo urgebatur adeò Dominus Majestatis, ut properantem ad properandum adstimularet, inquiens seu improperando, seu ad pugnam adversarium provocando, ac objurgando: *quod facis, fac citius*; (c) nec enim amplius sustinuit retardari, nec protrahi morosius, sed suam maturari flagitabat ovis deducendae ad victimam venditionem. Properat igitur impetuosus traditor, adeò quidem præcipitanter, ut opinetur scholarum Angelus, angelicus Doctor, porrectam à Redemptore bucellam dimis- sisse, ob profundissimam rationem: *diabolus, qui jam intraverat in cor Judae, timens ne si panem comederet, eum cedere oportere, non valentem in eodem loco cum JESU esse, non permisit Judam panem come-*

dere. (d) suffragatur sanctissimi Docto- ris argumento, recensentis Evangelistae Authoritas: *exivit continuò, erat autem nox; & adstipulatur Theophylactus sic differens de anhelò proditore: panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut manifestaret Judaeis, quod panem corpus suum vocaret*; (e) sed vix egreditur tenebrarum filius, in quo egresso nox erat, ob viri illius, cui nomen est oriens, absentiam & suum à sole Justitiae damnabilem recessum, ut adstruit doctus Origenes; erat nox illa, qua lucem fugiens nocturnus tenebrius, experiri debuit terribilem ulticis justitiae sententiam præfigurato æmulatori suo jam ante à veritatis ore prænunciatam: *stulte! hac nocte expecte animam tuam à te*. Vix pedem affert è triclinio primum efformaturus passum, quando exultabundus instar gigantis ad currendam suae captivitatis, ad premendam supremæ servitutis viam, intonuit viator DEUS, & altissimus dedit vocem suam: *nunc clarificatus est filius hominis, & DEUS clarificatus est in eo*; non alia quam claritate servitutis, non alia quam servitute humilitatis; inter obscuras vicinæ noctis tenebras, clarissima lux vendendum & tradendum Redemptorem illustrat, dum infernalis tenebrius ad paciscendum pro divina servitute procedit, Iste cum sacerdotum principibus de subjugando hominis filio sacrilegum fædus concludit in terris, & Pater unigenito claritatem demittit è cœlis: An forte, quia, dum oritur mundo, lux magna circum fulsit pastores in campo? idcirco dum moriturus oriri desinit mundo, claritas Patris refulget de cœlo? applaudit clarificans Pater venditi unigeniti voluntariae servituti, qua mediante libertas filiorum DEI comparatur, emitur DEUS, ut emptus pretiò magnò è magna servitute redimatur venundatus homo, venditur DEUS in servum, & ignobilitas venditionis ad exordium novæ claritatis deservit; venditur DEUS ad mortem, ut ematur perditus homo ad vitam; sic servum facit DEUM prodigiosa suis in operibus humilitas, ut mancipatum peccatorem, ut compeditum Adæ posthumum in libertatem filiorum DEI assignent. Venditur innocens DEUS in servum, & emitur contra comune emptorum fædus ad mortem; quis enim servum emit, nisi ut famuletur ementi, quis servum vendit ut emptus moriatur emptori? nam census

(d) in c. 13. Joam: lect. 3.

(e) in 26. Matth.

Recedente Judæa ad venditionem Christi, iste se dicit clarificatum.

Ius lucrum emptoris reputatur esse in
servo vivente, desinere in moriente.

dios, ut tenebrosa facie suo se confor-
maret creatori.

Adeo deside-
ravit fieri
servus homi-
nis, ut gloria-
retur in ser-
vilitate sua.

Hæc ipsa è irradians & refulgens
claritas DEI, dum unigenitus Patris for-
mam servi assumens, in servum venditur,
pro suis conservis moriturus, ut omni-
bus profit. Hanc claritatem elegit
priusquam mundus fieret, qui ut mun-
di Principem foras ejiceret, venundari
elegit in servum, ut humiliatus, non
quidem quia debuit, sed quia voluit,
emanciparet fratres suos primogenitus
in multis fratribus. Hæc prorsus glo-
ria Redemptoris, quam alteri se non da-
tutum jam pridem protestabatur. Hæc
pariter glorificatio humilitatis, humi-
liasse DEUM ad hominis servitutem, ut
redimatur reus, in carne passibili inte-
rimatur DEUS! & quam præclare nunc
glorificatus est homo DEUS! ex hoc tem-
pore glorificatus est (subjungit commen-
tator Euthymius) afflictionibus pro mundo
toleratis, nam gloria erunt Domino afflictio-
nes, quas pro servis tolerat. Sed nunquid
jam finis tuæ venditionis, estne jam ter-
minalis limes venditæ servitutis? neu-
trum planè, venditus capitur servus,
humiliatus trahitur DEUS per sat aspe-
ram Sionæi montis semitam, usque ad
domum Annæ Pontificis, ibidem servili
stigmatè inurendus. Examinatur ve-
ritas, & quidnam Verbum DEI locutum
sit, & quidnam docuerit increata Patris
Sapientia, ecce! de quo lingvæ adversa-
riorum palam pronuntiabant, dum se,
quare non capiendam apprehenderint,
Pontifices interrogabant: *nunquam sic*
locutus est homo; (d) nam loquebatur DE-
US homo. Illi nunc unus ministro-
rum impingit alapam, adeò terribiliter
adusque supremam regionem superio-
ris Solymæ resonantem, ut adstruentis
Ephremi testimonio, & cœli contremue-
rint ad ictum ferientis dexteræ, & om-
nes Angeli cum Archangelis expaverint,
sancto timore cum Gabriele Michaël con-
fusas facies alis velaverint, & Cherubim
tremantes sub rotis se abdiderint, col-
lidentibus se ad invicem Seraphinis, cum
daret minister iniquitatis alapam Domino
Majestatis; (e) hæc eadem Divina facies
crudeli verberè, terribili barbarie à ser-
vo nequam ceditur, cujus ad nutum
procellosi tumultuantis oceani fluctus
concidebant, quam sol in cruce defor-
matam conspiciens, suos subtraxit ra-

Interea percussus DEI Filius non
conticescit, sed velut exprobrans teme-
ritatis stultitiam, requirit causam infli-
cti verberis, quique interroganti accu-
satum Præsidi, nec ei ad ullum verbum
responderat, ita ut miraretur Præses,
nunc colaphizantem se interrogat: *quid*
me cedis? nunc respondentem, qui nu-
per admirabaris sic eloquentem, cur à
sacrilego percussore responsum exigit,
injuriam impacti verberis reprehendit,
qui tamen quasi agnus coram torquente
se obmutuit in contumeliosa flagella-
tione, & non aperuit os suum in lon-
gè immaniori coronatione: legi profun-
dam Simeonis de Cassia anagogiam: *per-*
fectum est in virtutibus ei, qui te percutit,
inferre verba salutis, & cum odio te feriat,
tu charitate constringas, ut quem pateris
percussorem, correctum possis habere confor-
tem; (f) assignat tamen aliam (quæ co-
laphizatum Redemptorem urgebat ad
loquendum) rationem Divus Ephrem,
nè scilicet susceptam pro libertate ho-
minis amitteret servitutem: *servi omnes,*
cum liberi efficiuntur, accipiant alapam, ut
mortali libertate potiantur, qui cum sit o-
mnium liberator, injustè colaphizatur. (g) (g) *Serm: de*
reclamat ancillæ filius, non nisi servus
volens vivere, in morte ambiens con-
tinuare servitutem, non porrigit maxil-
larum alteram, in altera percussus, nè for-
san exosa completæ servitutis manu-mis-
sio, hóc iteratò adeptæ libertatis indi-
ciò confirmetur; *emancipationis actus li-*
berat eos alapis, renovabat decrepitam
antecedentium legislatorum morem no-
vellâ irrevocabili Justinianus Imperator.
(h) Repudiat, repudiare servitutem, (h) *novel: 81:*
qui formam servi accipiens, obedire vo-
luit usque ad mortem, non solum Patri
sic ordinanti, non soli Præsidi sic judi-
cantri, non solum judæo id desideranti,
non soli carnifici cooperanti; Quid e-
nim, si introducta per rebellem ange-
lum mors, formam servi non conspe-
xisset, si DEI formam intuitus exhor-
ruisset, aggredi DEUM hominem non
præsumpsisset, abscondatur proinde in
solio regali, in throno judiciali forma
Divinitatis tegatur vili lacinia servitu-
tis, servili nuditas obsequiosi Salvatoris;
hic enim est excessus complendus in Je-
rusalem ab exeunte extra castra, inscri-
ba-

(f) lib: 12.

(g) Serm: de
pass. domi:
tomo 3.

(d) Joam: 7.
v. 46.

(e) Serm: 7. de
pass.

batur servilibus notis in volumine mortis, ut nos in libro vitæ aureis literis inferamur. Hucusque pertigit, huc ad hunc limitem pervenit humilitas, hic ultimum confecit prælium, ut erigat triumphum; Hic Authoritate regia in sede Majestatis, hic potestate judiciaria in tribunali æquitatis, manu-missuros tot servos, quot Adæ posthumos, apparet denudatus, compareret in veste servitutis omni dominiō in sui ereptionem spoliatus, plenō Regis regum imperiō ad nostræ libertatis beneficium coronatus, sed neque hic sui processūs vestibulum figit; quamdiu DEUS vivit in carne, tamdiu humilitas de eo triumphat in orbe; configitur clavis in cruce, ut videant cæcutientes oculi, in quem transfixerunt, pro crucifixoribus orat, pro peccatoribus inenarrabilibus gemitibus plorat, deputatur inter iniquos, vix recognoscitur inter amicos, ubique humiliatus usque ad mortem, tunc tandem

Humilitas facit JESUM in morte advocatum inimicorum suorum.

inclinato capite humilitatem dimittit, cum tradens spiritum eandem, in manus Patris remittit, tunc consummatum est opus perfectum continuatæ humilitatis, continuæ servitutis supremum verbi eloquium, quō se DEUM, sed humiliatum ostendit, erat supplicatio pro inimicis, uno quo persuasus idiomate gentilis alienigena convictus centurio agnitam confessus est DEitatem: *verè filius DEI erat iste!* (i) fortasse concussit ferum animum, concussa tellus, vel sol caligans illuminavit ignorantem? sed amplius commovit profundissima demissio Redemptoris, qui suorum & Judæorum & carnificum agere voluit advocatum; non est validior clamantis vox quàm potentissima humilitatis vox, quæ facit declamare pro inimicis, non ut se eorum exhibeat vindicem, sed protectorem, quorum livore humiliatus fuit DEUS homo usque ad mortem.

(i) Matth. 27. 34.

CAPH.

Non enim humiliavit ex corde suo, & abiecit filios hominum,

Versus
XXX III.

Sermo Trigesimus Tertius.

Magdalena convertitur per humilitatem ex impia in piam, ex peccatrice Muliere in Mariam

INgens calamitas infortunati hominis, quod exaltari renuat, dum semetipsum flagitat exaltare; abinde stolidus Adæ filius vult major nuncupari, quod nemine minor contendat æstimari; ad eam vesanæ stupiditatis extremitatem scandendo properat, & calcando, ut eò sublimiùs sibi videatur ascendere, quō alios demissiùs nititur subjungere. Commendaturus aliquando victoriosum Cæsarem Carthaginensis Presbyter, non ideo excelsum prædicavit, quia Regnorum territoria Regibus viduavit; non quia humano concultorum hostium sanguine aridam terræ faciem irrigavit, non quia coronatos vertices equorum locō vehendis curribus inclinavit; non quia crudeli barbarie vicinos principes suæ tyrannidi mancipavit: sed ideo magnus est, quia calo mi-

Qui se indignum minoremque cælo judicat, cælo major est.

nor est, hoc imperante facit; hoc minitante tremat, hoc innuente vadit, hoc præscribente agit; hoc revocante redit, hac amovente cedit; illius enim est, ipse prosequitur dehortari ambitiosum principem Tertulianus, *cujus & calum est & omnis creatura* (a) Quod si idcirco magnus vocari meruit, quia minorem cælo se recognovit, profectō vera sublimitas in subjectione erga cælorum Dominum fundatur, ad cælum usque licet assurgere, sed opus est sub manu illius, qui supra cælos est, humiliter se incurvare; qui enim supra cælos satagit evolare, aut Deum à summitate sua ambit deicere, aut lunari incolentis nihili concavo habitare, exige Medicum expertum, quære archiatrum, ut mentis ruscuret, aut saltem sistat delirium, vel certè si erubescens verecundaris ad de-

(a) in Apoc. 6. 30.

nudatum tuæ infirmitatis paroxysmum, dicam voca Machaonem, qui exilientem tumidi cordis tympanitidē supprimat & dispendat. An non infatuatum dixeris Persarum Saporem, qui suis in decretis, suis à subditis & amicis hæc insigniri voluit prærogativâ: *frater Solis & Lunæ*, à solis magnitudine suam emendicare suæ progeniei gloriam, vanissimum fragilis arrogantiae fuit indicium, sed lunæ instabilem vicissitudinem sibi hæreditate sororia vendicare, lunaticæ mentis clarissimum est argumentum. Dementata superbientis Adæ posteritas, velut ordine congenito exæstuat, non tantum ad illustres magnarum dignitatum radios, sed etiam ad frigidas inanum vanitatum umbras, quas persequi non desinit, quantumvis insequens eosdem assequi non possit; O gens incredula! nec fidis distributrici tam onerum, quam honorum sapientiæ, nec credis directrici universorum eventuum providentiæ! fide! sed cui, vide! non nequam angelo, sed incarnato Angelorum Domino, qui falli impotens, nec potens fallere, clamat per totam universi orbis orbitam: *omnis, qui se exultat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.* (b) ingredi! qui dubitas, ad sumptuosum convivantis Pharisei triclinium cum commensali Redemptore, rarum magnanimæ humilitatis prodigium intuiturus; prorumpit extranea & extorris advena per domus januam, & in resecrata domus ostia, non tam ignota quam malè nota mulier, stupentibus amicis ad assistentis Jesu pedes provolvitur, esurientique ad genua prostratæ peccatricis animæ panem doloris præsentat, & lachrymarum potum sitiienti, bipatientibus oculorum valvis lachrymarum stillicidia propinat, pretiorum unguenti phialū, quod nuper in viscum incuriæ juventutis deserviebat, in Salvatoris caput effundit, crispatos vacillantem innocentiae laqueos, quos nuper irretiendæ adolescentum pudicitiae insidiatrix expandit lascivia, ad abstergendos divini viatoris pedes extendit; eadem arma, quæ luxurianti superbiam in cladem modestæ humilitatis ancillabantur, universo confligentis animæ labaro ad subigendam humilis Jesu pedibus universam superbienti arrogantiam suppellestem famulantur. Alteruter ambitiosus hospes ad invisam suæ hypocrysi figuram, & Prophetarum Domino negans futurorum scientiam, ex falsitate præmissorum falsam inferens

Pars III.

consequentiam, se prodit idiotam: *Hic si esset Propheta*, agnosce fallaciam hypothesis, O si à stillantibus Magdalene oculis deciduas mutuasset lachrymas, ut lippos suos eluisset oculos, ut vidisset Salvatorem peccatorum! quem si vidisset, de scrutatoris cordium scientia non dubitasset; infert exinde, *sciret, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* (c) erras! dum dubitas de Conditoris notitia, mentiris, dum calumniaris! præteritum comutans cum præsentis; fuit peccatrix, non diffiteor, sed antequam tu temerariò peccasses judiciò, jam illa peccatum exiit, & peccatoris larvam, quæ venustissimam Dei imaginem obtrexerat, deposuit; mutavit impudentem excelsi dextera: ut licet ipsam, quæ fuerat, iudices, judicatamque condemnes mulierem, jam non sit ipsa, sed altera à semetipsa. Hoc est consuetum Humilitatis artificium, affixum terræ animum cælo affigere ut exaltetur, quæ jacuit in terrenis voluptatum fascibus, devoluta in abyssum illecebrosæ perverſitatis; abire jubet Rex pacificus in pace beatam viatricem, quæ corruit ad pedes Domini, ut jaceret, prostratum Verbum verbò erigit, ad incedendum per viam pacis dirigit, nec surgere, sed ire præcipit, quam retro stantem, ad plantas usque prona humilitas humiliavit, ut ejusdem manibus exultabundam erigeret, quibus dejecerat gemebundam. Nec hoc contenta scenore procumbentium fidelis exaltatrix, quam à reatu immunem effecerat, à pæna pariter impunem liberabat. Labitur, sed alieno mentientis angeli prostratur impetu calamitosus Adam, nec tamen offensum vindicem placare, circumvagum per paradisi viridarium accedere nititur infamis prævaricator, filet, non invocat præcipitatus elevatricem dexteram, donec deambulantis Dei voce ad tribunalis solium citatus se reum sistit quidem, sed sui reatus gravedinem, suæ prævaricationis perfidiam non agnoscit; accusat conjugem, quam sibi Conditor dederat sociam, excusat propriam immanis fœdifragij malitiam, quasi omniscium decepturus, & suum judicem incusaturus; sed ferit conticescentis reticentiam exulceratus arbiter, præcipitat ad terræ voraginem sublimatum pulverem, maledictam in suo opere terram pronunciat, ad spinas & tribulos colonum fragilem condemnat, nec hoc con-

6. M

ten-

(c) Luc: 7.
v. 36.Phariseus
mulierem,
quæ fuit pec-
catricis falso
peccatricem
compellat.Adam voca-
tus DEO se
sistit, qui eti-
am non voca-
tus ad DEUM
confugere de-
buisse.Sapor super-
bus Persæ, dum
se fratrem
lunæ dicit,
quod sit luna-
ticus, ostendit.(b) Luc: 14.
v. 11.Magdalena
Christum
commensalem
Pharisei, pœ-
nitentiæ cibum
& lachrymis
potat.

tentus discrimine mortem, intimat, amissum beatæ immortalitatis nexum declarat. Dum interim suis, dum clamat suspirijs, dum suis perorat lachrymis, dum adhærens pavimento anima gementis Magdalenæ, suam denudat libidinem, sua exponit crimina, suam mergit luxuriam, sua plectit flagitia, sine pœna dimittitur, ac primæ quam primò habuit, restituitur innocentie, suis absolvitur à delictis.

Grandis disparitas in ab solvendo, sed dispar pariter ratio in pœnitendo: ille filet, ista plangit, ille fugit, ista quærit, ille timet, ista sperat, illius manu ductrix fuit seductrix superbia, non potuit, nisi cum cæcutiente duce in foveam deduci, sed huius de vanitate ad veritatem introductrix humilitas non potuit à fonte salutis recedere, à Salvatoris pedibus aberrare; *ingratò silentio, quasi post meridiem somnò excitatus, surrexit Deus, & indignans quod non fuisset vocatus, prior ipse hominem vocavit:* comment. Rupertus Abbas. (d) abduxit, non conduxit in viam fallax & mendax Angelus sauciatus hominem, elongavit, non approximavit deambulæ ad auram veritatis; verum dum Christus (Charusiano interpretante) totius humilitas, nec cum Publicanis propter eorum manifesta peccata, nec cum Phariseis propter eorum latentia peccata seu vitia, præsertim superbiam, edere sprexit, currit ad confidentem in cænaculo, cui nec convivarum numerus pudorem incussit, nec temporis impotentia moram præsumpsit, sed pede præpropere, affectu pennigero ad pedilavium suis ex lachrymis conficiendum festinavit; quo svasa documento, quorum inducta argumento? convincit subtiliter Gosfridus ostendens digitò manum humilitatis, quâ prudens mulier ad cursum impellebatur, ad peccatorum celerem Medicum deducebatur: *mulier ut cognovit Salvatorem esse cum Phariseo, humilem videlicet cum superbo, elegit magis de pietate Salvatoris considerare, quàm austeritatem Pharisei formidare.* (e) affidebant gemini luctatores: præsidebat in primo demissa humilitas, arrogans superbia in secundo; illuminata mens plangentis animæ prævidit illicò subsecuturam humillimi Redemptoris victoriam, succubituram præsumptis arrogantie ferociam, illi proinde statuit adgeniculari gemens & la-

chrymans, istius in bono malum vincere tollerans, & conticescens, clauduntur corporis lumina lachrymis superfusa, hæret attonita temerarij iudicis imprudentia, non tamen suspenditur sententia, sed dissimulanti Deo simulantis Hypocritæ temulentia, notam affigit ignorantie, quasi nesciret omniscius præteritam præsentis innocentie calamitatem; noli præsumptuosa temeritas extolli, sed time potius acerrimum humilitatis vindicem, ante severum exosæ elationis iudicem contremisce, dic voce tremula & mente subdita: quàm metuenda sunt opera tua Domine! qui toties humiliantem se Publicanum respicis, & se justificantem despicias Pharisaum, Non gratis venit ad mensam divitis, non ut sibi propositas lautioris convivij gustaret epulas, quas ante se despiciente animo, fastidiente oculo conspexit, sed ut stantem retrò respiceret, prostratam cum provoluto corpore erigeret animam, vel saltem suis oppressam criminibus, dejecto pondere sublevaret; accubuit divinus commensalis, non ut splendidis opulenti hospitis cibis fatigatum corpus reficeret, sed futurus inter sugillantem ambitiosi Simonis elationem, & inter abjectam gemebundæ peccatricis vilipensionem medius istam absolveret, & illum incusaret; utrumque docuit incarnata & veritas & Patris sapientia, abbreviatam abbreviati verbi lectionem, apud dilectum sibi Discipulum, nuper prælectam & evulgatam: *ego veni lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ego veni, à binis ægrotantibus ad medendum: invitante me mea misericordia instante utriusque miseria evocatus, ego veni: ut, qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant* (f) videns se calligare oculo cæcutit Simon, dum omnia videntem iudicat, cæcutire sibi videre videbatur, sed egauit collyriò Magistri veritatis, ut suam saltem videret cecitatem, non vidit inter densas distillantium oculorum nubes, sese illuminatum subtracto & detracto velamine obfuscatum vitiorum.

Nos abundanter vidimus sese humiliantem, attoniti conspeximus ad alienam domum ingredientem, sed non ad pedes alieni Numinis, quod ante tempus modicum suo alienabatur à corde, procedentem; nunc expedit videre not

(d) lib: 1. de
sapiencia 5.

Humilitas
Christi invi-
tavit mulie-
rem ad confi-
dendum.

(e) Serm: 9.

(f) Joan: 9.
v: 39.

elevantem se, sed alienis manibus elevatam, non exaltantem se, sed super multa operatricis gratiæ; prodigia omnipotentis brachio exaltatam. Subtilis Adamantius excitat non minus utiliter, quam subtiliter, profundam questionem: cur portentosum hunc humilissimæ mulieris ancillatum, quo ungere JESUM venerat, recensens Matthæus, Unguentum fuisse pretiosum adstruat: *accessit ad eum mulier, habens alabastrum*

(g) *Matth: 26. unguenti pretiosi.* (g) Lucas eandem miserentis clementiæ descripturus panegyrim, unguentum simpliciter nominat, non tamen à pretio commendat, sed sine laude pretij, quod ad unguendum venerit, enarrat: *attulit alabastrum un-*

(h) *Lucæ: 7.* (h) suam assignat Origenes moralitatem: *adhuc enim habere non poterat unguenta hujusmodi.* (i) dum ad peregrinam convivantis filij DEI domum accedit, erat mulier in civitate peccatrix, nondum libera Sionis filia, captiva adhuc Babilonis vernula, adhuc sub

(i) *hom: 95.* (i) *in Matth.* barbara principis mundi hujus tyrannide mansipata; licet jam sacris onusta luctibus, salvificis repleta lachrymis, multis clamorosa planctibus ad suum properaret liberatorem; adhuc recensentur ab Evangelista perinde delicta gemebundæ peccatricis, ut reveletur amplius amplissima benignitas largitoris; quid mirum reticere pretium, ubi commemorare adhuc oportuit peccatum?

Magdalene
peccatricis
unguentum
non dicitur
pretiosum,
quia nondum
perfectum,

(l) *hom: 33.*

Advertit sagaciter Gregorius, unguentum istud de penu Veneris suam traxisse originem, è delizioso voluptatum aromate confectum, quod antea fucatam faciem illiniebat, *liquet fratres* (sermocinatur moralis Papa) *quod illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit, nec tamen ad pedes Christi unguendos culpabiliter effudit felix pedisse qua, sed quod sibi turpiter exhibuerat, hoc jam DEO laudabiliter offerebat.* (l) adhuc tunc stabat post tergum dejectis luminibus, ut loquitur Nyssenus, indignitatem suam ostendens adhuc humilis & humiliata, provoluta & adgeniculata, converterat criminum copiam ad multitudinem virtutum: ut totum offenso Numini ancillaretur in pœnitentia, quidquid ad DEI contemptum servierat in culpa. Ast

(m) *hom: 6.* (m) *in Matth.* ubi (asserente Chrysostomo) *meretrix affecta est honestior virginibus* (m) exardescens in Christi amorem, humiliata per sui cognitionem, advoluta pedibus per

criminum confessionem, stans retrò ob verecundati cordis confusionem, divinis manibus exaltatur à prædicante verbo, per universam amplissimi orbis orbitam ut patientis JESU æmula, ut morientis bajula, ut resurgentis nuncia evulgatur.

Vis primam primæ sublimitatis dignitatem experiri? ecce! quam nuper Evangelista Lucas mulierem & peccatricem nuncupabat, cujus unguentum sine pretiosi virginis epithero describebat dilectus JESU Discipulus, hanc ipsam nominat Mariam materni nominis bajulam, Deiparentis acumine insignitam, ibi viventi innocentiae fuisse insinuat mortifera, mortis & filia & puerpera, sed hic totaliter immutata, viva ad vitam currit, ut quatrduanum mortuum, & in illo inveteratum, quem suo representaverat fœtore, peccatorem vivificari impetret, roget resuscitari, quia sine Maria nec fugari mors poterat, nec vita poterat reparari, scribit Chrysologus (n) (n) *Serm: 64.* unguentum quoque pretiosum redditur à sanctis manibus applicatum; nec enim amplius prandeat commensalis Sine Maria DEUS ad mensam Simonis leprosi, non nec vivificans amplius in triclinio Pharisei, sed in Bethania in domo obedientiæ, ab emundat-

to, à penitus sanato Simone; ut enim loquar cum Ambrosio: etsi personam non mutaverit, animæ mutavit profectum, denique ut immutatam pariter noveris Magdalenam, attende Glossam commentatricem; *Maria olim penitens unxit pedes, nunc vero ubi non penitentium rudimenta, sed perfectorum justitia designatur, caput & pedes ungit; humiliata nuper ad pedes Salvatoris, ut stare disceret, quæ suis prostrata in sceleribus jacebat, nunc exaltatur ad inungendum caput ejus, qui apud Psalterium suum Patri jam dudum supplicabat: oleum peccatoris non im-*

(o) *ps: 140, ps.* (o) non ungit mulier peccatrix, sed Maria, non manifestata vitijs, sed libera libertate filiorum DEI, non servula, sed Domina, non pedibus, sed capiti vicina: ut jam securo valeat intonare sono: *osculetur me osculo oris sui:* (p) quæ nuper vocem consolationis audiens, de præteritorum flagitiorum venia jam tunc in pacis osculo dimissa, experiri meruit, quanta sit gratia, quæ diffunditur in & à labijs suis, non est enim (Bernardo teste) cujusvis hominum ad oris osculum aspirare, non est illius animæ, quæ Evangelicam illam mulierem

(p) *Cant: 1.* v. 1,

Exaltatur hu-
milis Magda-
lena usque ad
oris osculum
& pedum oscu-
lo.

(9) Serm. 3.
in bet.

representans, suorum pondere ad ter-
ram incurvatur; surgentis, imò jam ex-
surgentis est privilegium, quæ jam ex ore
Christi suavissimum desideratæ pacis os-
culum accepit, quam ire in pace iussit
Dominus, ut dirigantur abinde pedes
ejus in viam pacis; expavit nuper ad ful-
gurantem ex radiantibus oculis offen-
si judicis majestatem; hinc se quantocyùs
retro à vultu retrahens, suæ calamitatis
effugium à pedibus cæperat auspicari;
nondum expediebat illam diutius faciem
contemplari, in cujus conspectu nec as-
tra cæli satis munda sunt, qui ipsis etiam
in Angelis invenit pravitatem; erat se-
curius, assuetum tenebris oculum à ple-
nitudine luminis removere, nè opprima-
tur à gloria, vel saltem lædatur à splen-
doribus majestatis, suffecit humili, jam-
que ideirco sanctificatæ peccatrici, pec-
cata sua divino supponere calcaneo, ut
ille super aspidem & basiliscum ambulet,
conculcans leonem & draconem, ibi æ-
thiopissa (melliflui Clarevallensis testi-
moniò) mutavit pellem, induens sancti-
tatem, jam tunc fiducialiter veraciterque
respondebat exprobranti sibi verbum: nigra
sum, sed formosa filia Jerusalem; (q) aut ubi
semel rigatos lachrymis, placatos oscu-
lis pedes JESU suis absteraserat capillis,
ubi adhærentem pavimento animam su-
am, vivificari cum psalte regio postula-
bat, ubi terrenis erui ardentem flagita-
bat, jam sua conversatio in cælis esse
cæperat, & elevatum cor cum fiducia ad
caput Christi, ad contemplandæ altissi-
mæ Deitatis faciem se sublevabat, jam
osculum ab oris osculo anhelans exspe-
ctabat. Jam enim in prima mentis &
corporis divisione se exaltandam perce-
perat, quando in pace dimissa jubeba-
tur recedere, audiens fortunatissimam
plenæ remissionis vocem ab eo, qui etiam
peccata potest dimittere, advertens in-
teriore gratulabundi spiritûs actum:
consurge! consurge captiva filia Sion! ex-
cutere de pulvere, ut quantum crescis in
gratia, tantum quoque in fiducia cres-
cendi & scandendi dilateris. Hic enim
ordinatus humilitatis ascensus est, non
est elatio præsumptionis, quem beata
peccatrix tenuit, priusquam ad oris os-
culum pervenit; ad pedes supplicabunda
procidit, plorans non ante, sed retrò Do-
minum, velut indigna conspici, conspi-
cere inepta; abinde auxiliatricem flebi-
li gemitu implorabat dexteram, quæ pro-
volutam sublevar, & roboraret genua ha-

stenus dissoluta, nade & iussa surgere,
ascendens justificata in domum suam,
continuis inquietabatur desiderijs, in-
desinentibus singultuans suspirijs: *exquisi-
vit te facies mea, faciem tuam Domine re-
quiram*; (r) nec enim ut hominibus se
ostentaret, inter convivas comparuit,
sed in secreto, ubi solus audit, qui fioxit
cor & aurem, dixit illi cor suum: requi-
ro solum te, non aliquid præter te, quæ
hactenus & tot & toties quæsi contra
te, inquisierunt oculi carnis meæ fœnum,
quod floret hodie, & cras in clibanum
mittitur, abripiiebantur à flore fœni, &
ego, quæ alijs nescivi videre oculis, se-
quebar illos, habens tantummodò oculos
in pedibus meis; idcirco toties vacilla-
vi, quoties his oculatis pedibus inces-
si, toties in foveam perditionis cecidi,
quoties destituta oculis in capite, hos
præcedentes & deducentes pedum ocu-
los, hos carnalium affectuum duces se-
cuta, me meam assequi beatitudinem opi-
nabar.

Nunc tandem illuminatus cordis
oculus, vix cæpit te suspicere, quando
natans in lachrymis ex lachrymarum nu-
bibus prospiciens, te solum, qui perti-
nes ad cordis oculum, videre concupi-
sco. Ut te appeterem, me fecisti, ut
à te refugerem, volentem facere permisi-
sti, ut me videres reducem, quam no-
scere non poteras fugientem (non enim
nostis, quod reprobas, sed tantum id,
ut tuum recognoscis, quod approbas)
venire me fecisti, & venientem plorare,
quod te fugerim affecisti; nunc ergo
non tantum venienti, sed insuper quæ-
renti, sed simul ambient, sed unam
hanc, nihilque aliud petenti, ostende fa-
ciem tuam, respiciendo faciem meam,
ex facie quippe cognoscitur, quid à pe-
tente homine inquiratur; verum, quæ
semper ferventiùs anhelans, ardentius
desiderans videre salutare suum, cæ-
pit metuere, nè perdat non inventum,
nève prætereat non visum, intravit de-
nuò mundati, non leprosi Simonis domum,
jamque ad lachrymandum fecundior, &
ad amandum audacior, illiniendo capiti
unguentum nardi pistici superfudit, non-
dum pisticum Joannes Evangelista posuit,
id est (commentatore Hieronymo) *ve-
rum absque dolo*; vides! non ultra cæcu-
tientem oculum velut lucernam corpo-
ris totaliter jam lucidi non obscuri, vi-
det & sine dolo, cernit & sine azvo,
spe-

Anhelat vide-
re illius faci-
em, quam a
huc peccatrix
stans retro vi-
dere verula-
tur.

Excusatur à Christo, dum inquit Paschasius, stolidus traditor eundem triginta vendet argenteis, quem inquit à prudentem mulier ut ungeret, impenderat trecentos; ille vitam spoliaturus vitam, supremum sepulchri honorem invidet, dum illa hoc sepulchrali ritu morituræ vitæ mortem prævertit, tacet objurgata, filem mustitantium molesto murmure objurgata, assumit silentis causam justus arbiter, defendit humilem inter opprobria, absolvit sinistra inter judicia innocentem, exaltat JESU pedibus se submittentem; sed tortuosus coluber insidiatur calcaneo ejus, ut conteratur postliminè caput suum; furi Judæ pro capite fuerat avaritia, hoc conteritur, dum projectis in templum argenteis, sine capite, ut crepet medius, laqueo se suspendit.

Interea sublimatur despectæ mulieris humilitas, dum à pronunciante justitia ejusdem munifica pietas commendatur: *mittens hæc unguentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit*; sagax incarnatæ Sapientiæ discipula, videns exastuantem frementium Judæorum rabiem, vicinam prævidit Redemptoris interfectione, satagebat proinde sollicita funebri inunctionis officio prævenire, & ideo: *quod habuit hæc fecit*; commentatur Evthymius: *quod potuit ac licuit*; sic deliciabatur ludens cum filiis hominum, priusquam suis eluderetur ab hostibus incarnata Patris sapientia, commoverat compatiens Magdalene amantem animam, ut præveniret ungere corpus vivum, imminente jam desinentis vitæ crepusculo, quod dein mortuum non poterat delinire præventa à Nicodemo præpropereque resurgentis Anastasi anticipata: *Mariæ, cui ad unctionem mortui corporis multum desideranti pervenire non liceret, donatum est viventi adhuc impendere obsequium*; omniatur Alcuinus; (1) dum prudens Sionis filia totum impensæ largitatis obsequium inter occultos latentis sepulchri pulveres conspeliare flagitat, ut lateat spectantium oculos, nec tumultata pietas terrigenis innotescat, ordinatrix disponit Providentia, ut

Pars III.

in universo terrarum orbe velut dignissimum perennaturis laudibus illustris Heroine facinus depredicetur: *ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, diceitur & quod hæc fecit in memoriam ejus*; (1) legit ex Græco Franciscus Lucas: *in monumentum ipsius*; sic tumulto compensatur tumulus, & profusa odoriferi unguenti suavitas promeruit suavissimum famæ celeberrimæ odorem ubivis diffundi & dispergi; sepeliendo morientis JESU corpori impendit anticipatæ obsequium sepulture, & vincit nescia præmiantis DEI magnificentia, de monumento gloriæ providit Magdalene nunquam in hominum memoria morituræ. Sic exaltantur humiles, qui se ad JESU pedes humiliant, & nisi jussæ asurgere, ad caput se ipsas non exultant. Gratissima amantis JESU sponsa, ipsidem gradibus deducebatur à sponso sanguinum ad hoc insigne monumentum gloriæ, quod olim, dum adhuc in sinu Patris degeret, priusquam homo nobilis in regionem longinquam descenderet, suo pro thalamo præparavit; *quando solium fecit sibi Rex Salomon de lignis libani*; legit Montanus: *thalamum sponsarum*; columnis suffulciebatur argenteis ad pompam, & aureo vallabatur reclinatorio ad Majestatem, nec decuit sponsi caput, quod est aurum optimum, inferiori in subsellio reclinari; & quidem, ut reor ego, deducendum in thalamum humilitatem velut electam ex millibus sponsam hic sumptuosus expectat apparatus, est enim dilectus ille & non alius, qui nuper zelosis virtutis hujus amator, dilectam aliàs suis affectibus, & quidem inter mulieres pulcherrimam ad pascua hædorum amandavit, post greges sodalium, velut vilem pedissequam incedere commendavit, hac sola severæ objurgationis objecta ratione, hac velut posita dubitantis nonnihil conditione: *si ignoras te o pulcherrima inter mulieres! egredere! & abi.* (u)

(1) Matth: 26.
v. 13
Memoria
Magdalene
celebratur in
toto mundo.

(u) cam. 1: v. 7.

Ejicitur velut ancilla de domo Abrahamæ, quæ tamen assumebatur ad solium ut regina, vertunt septuaginta interpretes: *nisi cognoveris te*; & clarius in Biblijs regijs legitur, *si non nosti te ipsam*, obrelaxatum nonnihil agnitionis propriæ studium, ejicitur à florido cœlestium deliciarum lectulo, projectum ad vile stratum sodalium, repellitur ab amoris speciosi præ filiis hominum ample-

DEUS severe
à se repellit,
qui seipsum co-
gnoscere ne-
gligunt.

(x) S. Ber-
nard. 35.
in cant.

Superbus se
agnoscere re-
nuens cum
hædis sistitur
à sinistris.

(y) hom. 20.
in cant.

plexibus, non suavi adhortantis eloquio, sed verbo prorsus aspero, quo solet vilis vernula ab excaescente domina de domo propulsari; egredere & abi! hoc amaro, nimiumque increpatorie utitur modò sponsus, contra dilectam sub conditione tamen, si se ipsam ignoraverit; mellifluus explanat Clarevallenensis: (x) tutissima siquidem Divinæ dilectionis est custodia, suæ vilitatis notitia, solus ille arridet oculus respicienti misericordiæ, qui suæ semper intentus est miseriæ, ita ut neque cælum cum publicano audeat aspicere, uni duntaxat terræ non admandæ, sed recolendæ, ut sui videat similitudinem, ut suam intueatur originem, immersus & acclavatus adeò præ cæteris est una hæc necessariissima scientiarum omnium Magistra & doctrix sui ipsius notitia, ut hac carente nil scias, nec sciaris, nil veræ veritatis possis cognoscere, nec unquam nocte media à sponso accedens anima cognosci, novit solum solas prudentes virgines, qui omne diligit, quod velut suum recognoscit, exosas non novit fatuas, quæ, si se melius cognovissent, cum intemerato virginæ castitatis pudore, decorem humilitatis conjunxissent, non illam inanis gloriæ abominatione conspersam Divinis oculis præsentassent: qui se ipsum ignoravit, è grege quidem ovium excidit, simul autem pascitur cum hædis, commentatur Nyssen: quorum statio rejecta est ad sinistram, cum bonus Pastor oves statuerit à dextris; (y) hoc suffragante elucidantium Patrum suffultus calculo, non aliam præ amantissima Patris luminum filia, quam, cum suo è gremio in virginalem thalamum detraxit filium, ad sumptuosum regalis sponfarum lectuli ferculum opinor introductam; aut certè, si ipsam ab humo humilitatem credimus non avelli, humiles tamen animas demissæ humilitatis discipulas, aut pedissequas, ad aureum recumbentis sponsi acclinatorium elevari, dicam lubens, humilem spiritum ad hoc regale ferculum evocari, & formidantem ab excelsa sublimitatis altitudine Divinis sponsi manibus exaltari. Ipsa mirabilis structura feruli ad explorandum allicit, in quo compaginatam humani corporis machinam adumbrari docet Ambrosius, quam mixtus elementorum quaternio exstruit & componit; in lucido gemmarum medio, quod pretiosis stratum fuisse lapidibus septuaginta legunt interpretes,

serenitatem ævis considerat, auro fulgorem ignis comparat, candor argenteus aquæ crystallum denotat, in lignis libani terram effigiari notat; ex quibus corpus quatuor constat elementis, in quo nostra recubat anima, ut sancto amoris in dormiens, suaviter jaceat: si tamen sublimis à vitijs, ligno fulta requiescat; (2) (2) lib. 3. de Virgin. concludit Mediolanensis Antistes; si crucifixa crucifixo coadunato cohabitaret, si Ferculum aliud quam duræ crucis lectulum, sed ma est corpus imputribilem, sed incorruptibilem, quia ex quatuor elementis concedrinum, non ascendat. Nyssen in eminenti ferculo insignem justis animam sectum, intuetur, in columinibus argenteis Evangelicæ veritatis eloquium velut nitorem candidum, velut argentum igne examinatum suspice, in purpura, quæ præcipuum regalis gloriæ reputatur indicium, regiam charitatem reverere, in auro reclinatorij illustrem sapientiam meditare.

Illud præ cæteris elucidari indiget clarius, & abundantius explicari, cur in ascensum sternatur purpura, ut ascendentium pedibus conculcetur? si purpura coronato debetur principi, si est regale palludamentum Regum & Cæsarium, cur illo pavimentum tegitur? cur ad cooperiendam velandamve graduum nuditatem condemnatur? quanam, amabò, convenientia inter sublimitatem purpuræ & scalæ profundum, quâ mediante in imum à summo descenditur, ab imo ad scalæ apicem pervenitur? cur pedum calcaneo subjicitur, quâ dynastarum humeri palliantur? quod si moralizare libeat, si placet allegorijs oblectari, si candor libani beatos mundo corde significat, si argentea columnarum soliditas Divinæ legis inviolatam observantiam & immutabilem notitiam designat, si pretiosus splendentis auri fulgor, sanctissimæ DEItatis præsentiam humanis imprimendam cordibus præfigurat, quonam effigiabitur symbolò? quo lemma te ornabitur? quanam epigraphe decorabitur ascensus purpureus? quodnam elogium attribuetur purpuræ, regali filia ab incunabilis, quanam appropriabuntur præconia? quanam præconia concinnabuntur huic mysterio in hoc purpureo schemate occultata? abscondita sunt hæc à sapientibus & prudentibus, sunt solis revelata parvulis, ut non gloriatur universa mundi prudentia, quæ est stultitia apud DEUM; noli despice-

re, quia gradus ad descendendum sunt, noli contemnere, quia profundi sunt, hic enim abyssus abyssum invocat, & se humiliantem miseriam misereantis DEI Omnipotentia exaltat, audi sublimem Gillberti commentatoris parœmiam: *hos si tu vel dedignaris, vel horres gradus, respice, quod purpurei sunt; sed conculcati & pessumdati, attriti & depressi! intende prospere, procede, sed celeriter, ut regnes feliciter & constanter, intende fideliter, procede humiliter, ut tuus tuo in corpore regnet spiritus, potenter sensibus præsidens, & regens motus animi sapienter? humilitas suscepta pro*

(a) Serm. 13.
in Cant:

Humilitas ex-
celsa pro
Christo est re-
gale palluda-
mentum.

Christo, regiam præfert dignitatem; (a) hoc sivevit premere pronis pedibus, gradus purpureos, mulier se humilians, quando proclivis ad pedes regis gloriæ ambivit deprimi, sacroque confidentis calcaneo conculcari successit præcedenti; qui, postquam humiliavit semetipsum, ascendit ad Cedrum libani, conscendit sponsus sanguinum sublime crucis folium, ut hanc humilitatis scalam suo signaret sanguine, regali duntaxat animæ conscendendam, quæ ambit humiliari cum dolorum viro, ut exaltetur cum vero DEI Filio, DEI filia, in fide fideliter regi pacifico desponsanda, quæ enim alia, quàm fortis mulier, cujus pretium procul & de ultimis fermè finibus suam traxit originem, quæ alia tam avidè deproperavit ad Salomonis sapientiam, quam inclyta æthyopum regina, quam Austri domina relictis regni gubernaculis, trajecto, quod mediabat, ingenti maris terræque spatio, gemmis & auro, unguentisque pretiosis regem honorifice prosequens; expendit Nyssenus; (b) Hæc ipsa nigræ humilitatis genuina erat effigies, dicam apertius, humilis Magdalene adæquatum prototypum, quæ spreto censurantis Pharisei supercilio, contemptis commensalium impropertijs, quæ poterat, aut eventura metuere, aut metuenda suspicari ad eum, qui plus quàm Salomon ab extremis distitit iniquitatis suæ angulis advolans, sacerrimis, adgeniculata pedibus, audire venerat iudicium regis Jerusalem, & Salomonis sapientiam experiri; felici adedò laborum sænore cumulata, ut directis in ascensum purpureum prostratæ viatricis gressibus, ad sponsarum thalamum, ad sponsi ferculum meruerit exaltari.

Prævenit hæc illustris anima, pro-

cedens ante DEUM, illos suæ abjectionis imitatores & æmulos, de quorum beata vicissitudine vaticinatur coronatus David, *coram illo procident Æthiopes* (c) (c) Ps: 71. v. 9. quorum vocabulo, nigros à scelere peccatores, sed candidas inter lachrymas acerbè penitentes, & inter assidua gemituum suspiria veniam perentes, significari judicat moralis Hugo. Vis nosse quo lucro procidentium, quo humiliatorum meritò, quo succumbentium auspicio, quonam exaltandorum emolumentò, ecce! vix contracta draconis capita recensuit, quando de eadem feroci bellua subjungit: *dedisti eum escam populis Æthiopum* (d) huic draconi famulantur in capita omnia dæmonia sub principe dæmoniorum militancia, vel aptius (commentatore Augustino) qui in virulentis draconum capitibus infascinatrices malignorum spirituum superbias autumat fuisse adumbratas, deducit insigniter exinde humilis Incognitus, *caput draconis est initium peccati, quod est superbia* caput nefarium, quod prius de pulcherrimo Seraphinorum agmine, velut angelico fuit de corpore, sed sua dein avulsum perfidiâ, evasit in caput sinè capite, quod ante habuit, sinè fontali oratorum omnium origine, spiritus sinè spirituum domino, idolum sinè Deo; caput sacrilegum membrorum perduellium caput illud, prosequitur Aurelius, *quod accepit maledictum, ut semen Evæ observaret caput serpentis*, non observandum, sed contemendum, non ultra suæ progeniei præponendum, non mystico suæ posteritatis corpori ampliùs imponendum, sed gladiò, quem venit exercituum Dominus ad separationem mittere, sed detruncandum, contracta est superbia draconis magni, contrita est ingens ambitionis statua, aureo capite coronata, à decidente in terram lapide, omnis ejus crudelitas, universa furentis belluæ ferocitas fuit ad nostræ liberationis felix auspiciu comminuta; datus est populis Æthiopibus, non in laqueum, quò illaqueentur, non in scandalum, quo irretiantur, sed in escam, non eam quidem, quæ nutriantur, consumenda, sed quæ consumendâ allevientur; Æthiopum nigredo, quidnam est aliud, quàm peccatorum submissio, quam humiliatio penitentium superbiorum? qui dum superbiebant, corpus diaboli fiebant, sed dum amaro lachrymarum immergebantur mari, à suo capite recedebant, & esurien-

Diabolus e-
vasit caput
draconis
quando ab
Angelorum
corpore & à
Deo eorum ca-
pite recessit.

(b) Hom: 7.
in cant:
Magdalena
excessu pru-
dentiam Re-
gine Sabæ
propterantis
ad Salomonem.

*Æthiopes
sunt peccato-
res, quibus co-
ram DEO hu-
miliatis in-
fernalis Dra-
co in cibum
porrigitur.*

(e) Ephe: 5.
v. 8.

rientes, ut suæ consulerent inedia, caput draconis devorabant, quod latens ut pateat mysterium, ad aureum caput vituli reflecte, quod exterminaturus & eliminaturus ab Israël finibus Moyses in ignem misit, succensum & incensum in cineres comminuit, & comminutum sparsit in aquam fluminis, & confluenti populo bibendum propinavit; quod ille suis absumentum porrexit subditis, hoc Legislator legis gratiæ nigro Æthiopum agmini caput obtulit eliminandum, sunt nigri, & fuerunt, tunc quidem per vanæ elationis iniquitatem, nunc per voluntariæ confessionis humilitatem, quorum uterque status unâ deficiente Apostoli periodò compendiatur, *fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino* (e) sed adhuc obumbrata suæ cognitionis obscuritate, adhuc circumvallata præteritorum criminum sollicita anxietate; lucet clarissimus plangentis pœnitentiæ fulgor, sed solum in oculis interni scrutatoris cordium, nè forsan, si suos extra dispergere ambiret radios, afflueretur, & forsan penitus extingueretur à vento vanitatis.

*Magdalena in
Æthiopia ve-
lut in Genui-
no suorum
peccatorum
symbolo effi-
giatur.*

(f) Ps: 67.
v. 32.

Vides de tenebris ad lucem exaltatos, vides membra diaboli in Christi corpus transformata, unò duntaxat beneficio submissæ humilitatis. Revertere, si libet, ad hanc Æthioporum Reginam, ad celerrimam ordinis pœnitentium in nova lege reformatricem, quæ, postquam contribulavit capita draconum, plangens in vasto flumine lachrymarum, caput suorum criminum, velut suæ aviditatis escam comminuit minutatim, ut ejus reſecta cinere, possit cum gemebundo psalte dolenter singultuare, cinerem tanquam panem manducabam. Huic gloriosæ dealbatorum Æthiopum primiceriæ applaudam jure optimo gratulabundus ego, *venient Legati ex Ægypto, Æthiopia præveniet manus ejus DEO* (f) hoc uno cum discrimine, quod ego reverear ut præteritum id ipsum, quod illuminatus & coronatus vates venerabatur ut futurum. Est longior distantia à Jerusalem Æthiopiæ, quàm Ægypti, quâ non obstante diversitate itineris, prævenit Magdalena ceteros peccatores, licet tam delictorum copia, quàm gravitate alienorum scelerum distaret longius à visione pacis, quàm plures alij, quos quidem personalis iniquitas, communi criminum nigredine consperſerat,

non tamen notoria perversitas effecit Publicanos, nec condemnari metuo in hanc formosam peccatricem injurius, si unam illius animam, aut nuncupavero flagitiorum regiam, aut vitiorum regionem, si solam integræ peccatorum Æthiopiæ comparavero, de qua miserator & misericors Dominus septem dæmonia ejecit; quo uno unius numeri septenario, tota non raro universitas sacris in literis intimatur, sic septem diebus omne tempus comprehenditur, ex quo concludit moralis Papa, *quod per septem dæmonia, nisi universa vitia designantur*, cuius æquæ similitudinis daturus rationem, rectè septennario numero universitatem figurari judicat, & exinde indubius asseverat, *septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ universis vitijs plena fuit* (g) sed ecce! quàm delictorum multitudinem latissima amati JESU charitas cooperuit, hanc provoluta ad pedes humilitas adeò ad sublimem excelsæ sanctitatis apicem exaltavit, ut quæ vitiorum antea exstitit universitas, jam inter primas Magistri veritatis pedissequas, inter præcipuas incarnatæ sapientiæ discipulas, post non prolixum continuatæ humilitatis exercitium meruerit jam computari, ut quam magister veritatis Magdalenam antea nominare consueverat, hanc gloriosus post debellatæ mortis & ejecti mundi Principis victoriam Mariam cognominare inchoabat; peccatrix mulier in dominam convertitur, *quando converti incipit; Maria vocatur: hoc est, nomen ejus accipit, quæ parturit Christum*, subdit Ambrosius (hh) est singulare præconium à Modesto Hierosolymitano acutè concinnatum, quo portentosa hæc, quam operari voluit in adgeniculata & provoluta hac puerperæ humilitatis filia omnipotentis dextera, quemadmodum primitiæ Apostolorum, ob immobilem fidem, quam habuit in Christum petram, Petrus dictus est, ita discipulorum Princeps, propter ejus puritatem & amorem, quem in Christum habuit, Maria dicta fuit, eodem nomine ac Mater ipsius Sylvatoris (i)

(g) Serm: 33.
in Evan.

(h) lib: 9. d.
Virg.

(ii) ap. C.
dam. rom.
in Tertul.
lib. 4. c. 6.

Vides regalem Æthiopiam suis prævenientem manibus, dum eas infra divini Viatoris plantas dejicit, dum universa prioris vitæ opera facerrimo JESU calcaneo calcanda & conterenda subjicit, dum in fortunatissimo sui sospitatoris pedilavio lavantes inter lachrymas se totam occupat, quid aliud aut face-

Prævenit m.
nus DEO.
quando per
humilitatem
meruit con-
federari di-
mino.

Dat manus
DEO prae-
veniendo, quan-
do fugentibus
digitis & o-
sculis sacrum
sanguinem ex
JESU corpo-
re suxisit.

facere intendit, aut fieri prætendit, ope-
ram praevenire DEO manibus, quas vi-
ctas dat in manus vindicis, in palmas ju-
dicialis, ut stipulato fœdere confœderari
valeat creaturarum miserrima, mitissi-
mo creatori. Prævenit provida manus
ejus, suis dum manibus divinos constrin-
git pedes, non eos ante dimissura,
donec robusti amoris nexibus hisce con-
strictus ille hoc opere manuum suarum
respicens, nefaria illius opera se remis-
surum declarat; præmisit manus suas,
quod juxta interpretantis Augustini
moralitatem est praevenire vindictam,
conversione scilicet ad eum, ut peccata dimit-
tantur, nè peccatores permanendo punian-
tur, sed hoc leprosus Simon videt, & in-
videt, quia livor invidiæ, qui animam
repudiandæ postliminio Synagogæ in-
quietaverat, hanc successuræ gentilitatis
præambulam, ut sibi feralem imminen-
tis exitij sui nunciam respiciebat. Est
admirabile paradoxum Nolani Præsulis,
est accelerata, sed admodum prodigiosa
illustris Æthiopæ præventio, quæ ante
cœnam agni in ipso prarudentis Pharisæi
convivio cœnare agnū indulgebatur
Magdalene, quàm inter tenerrima san-
ctissimorum oscula, non centies sed mil-
lies iterata, inter castissima fugentium
labiorum basia exfluxit florem divini san-
guinis jam tunc, si ominari licet, pane
Angelico suavissimè resecta; Ecquis cre-
deret, si minor vel inferior Paulino asse-
veraret? ipsum vivum vivificumque panem
manibus & ore præsumpsit; ecce præven-
tum (si licet dicere) DEUM manibus alie-
nis, qui nondum suis panem acceperat,
in sui corporis substantiam transforman-
dum; sanguinem quoque calicis, nè fors
alterutra pleno convivio deficeret, ante-
quam fieret calix sanguinis, ore sancto, &
manibus fugentibus prælibavit, quid mira-
bilius potest concipi, quidve sublimius
ascensu hoc purpureo recenseri? atten-
de Seraphin, & expende, an tibi hacten-
us licuerit sic dignitatem hominum
prævolare, sic gloriam Æthiopum anti-
cipare, sic humiliatæ peccatricis felici-
tatem praevenire; extende pennas, & au-
reo velantium alarum peplō augustæ ma-
jestatis vultum contege, qui adeo jam
tunc voluit hominem adamare, quem
statuit, priusquam homo de humo fie-
ret, assumpto hominis corpore hominem
pascere, & ipsam etiam Æthiopem, si
modò suis adgeniculeretur pedibus, si mo-
dò suas in DEI hominis pedilavium im-

Pars III.

pendat lachrymas, cibare lachrymantem,
potare anhelantem. Beata, quæ Chri-
stum in carne gustavit, exclamat comme-
moratus Pater, & in ipso corpore Christi
corpus accepit! (l) Et horum prodigiorum
omnium fontalis scaturigo una fuit hu-
militas, stillans in lachrymis, singultu-
ans in suspirijs, lavans manum digitis,
stans retrò, nè à terrestri oculo videretur,
nè à cælesti lumine despiciatur; imò ma-
gis elegit despici, quàm conspici concu-
pivit; vix enim alteri, imò hac sinè, nul-
li illud conceditur proverbiale privi-
legium Salomonis *verte impios, & non
erunt* (m) dum enim in ejus caditur
dexteram injustus, surgit justus, dum ve-
nit peccati servus, redit liber DEI filius,
*subvertuntur impij, & non inveniuntur le-
git Chaldaeus, accedit peccatrix mulier,
recedit deleta peccatricis stigmate Ma-
ria, subvertitur impietas, nec amplius
in ejus corde reperitur, in cujus domi-
nabatur corpore subdito peccatis; in-
vertit humilitas, ut caput terram re-
spiciat, & pedes cælum; ut, quoniam sur-
rexit superbus ex pulvere Adæ filius, re-
cognoscat, nec suos in cælum oculos at-
tollere præsumat; soli affectus in solis
pedibus sursum vadant, caput humiliat-
um ab humo velut à domo gentilitia suo
in cogitatu non recedat, verte impios
potens humilitas, qui suos se esse repu-
tant in orbe orbis præsides, non ni-
si præesse cogitant, subesse reformidant,
& versi jam non erunt, quales fuerunt,
& quàm eorum esse meum, non esse
sit, inversi versis jam nec amplius ela-
tis oculis discernent.*

Verte impios, ut dorsum tunc
habeant, ubi nunc habent faciem, &
eò dorsum vertant, quò nunc conver-
tunt faciem, & impij non erunt. Ha-
bebat faciem ad arridentia lascivientis
luxuriæ præta mulier inscunita conver-
sam, erat infortunata illecebrarum vi-
ctima, quam ille infelix septenarius ob-
volvebat. Stabat cum sacrilego Idolo-
latrarum numero, qui apud gemebun-
dum Ezechielem stabant inter vestibu-
lum & altare, dorsum habentes contra
templum Domini, & facies ad orien-
tem, ut adorarent ad ortum solis; sed
stantem fortior prostravit humilitas in
solum, ut jacens retrò respicientis JE-
SU dorso verteret faciem, converti sup-
plicans à DEO salutari suo. Consola-
batur aliquando Christum suum, in Cy-

(l) Epist. 4.

(m) Prover. 12.
v. 7.

Humilitas
vertit impios,
dum eosdem
convertit ad
DEUM.

ro sibi dilecto principe adumbratum, consolabatur Pater hominum vaticinantis Isaia voce: *dorsa Regum vertam*, (n) quod evenisse ad saeculorum vesperam Hugo Carenensis autumat, quando *dorsa Regum* vertit peccato, & facies ipsorum ad Christum; hoc ipsum praestat robusta humilitas (amantis Christi puerpera, hac enim mediante) si Clavallensi adstipulamur Bernardo, Christifera Christum concepit; vertit ad JESU latus dorsum, averfam antea exosa peccatricis faciem, quando retrò velut pedissequa trepidantem, non quasi sponsam adamantem collocavit; invertit pariter *dorsa Regum*, dum conversam ad JESU latus gemebunda mulieris faciem atrium crudelissimorum Regum facie in istu plangentis oculi avertit, an non Regali gloriatur barbarie tyrannus ille, qui humanorum cordium usurpans regiam, Rex super omnes filias superbiae in lapsu suo ex aquilonis lateribus inaugurari arrogabat? cujus ut faciem cum dorso commutaret, dedit provida suorum tutrix humilitas Mariae sicut adamantem & silicem, non amplius emolliendam, semper ab infascinate hujus foedissimi spiritus facie avertendam; est mors, cujus ambitioso adscribitur imperio, de cujus coronata barbarie loquitur egregius Praedicator: *regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccaverunt*, (o) peccatum tamen hereditate contraxerunt, quid feritate hac crudelius, infantes caecere, expertes personalis malitiae simul cum pessimis punire? regnavit quidem totum terrarum orbem habens ad imperium suum, donec affixus humilitatis manibus immaculatus auctor vitae secundus Adam, probroso stipiti, serpentis morsum sanavit, & curaturus mortis vulnera, illud complevit comminabundi vindicis praesagium: *O mors! ero mors tua* (p) est tertius in coronatorum latronum regali serie peccatum, quod regnat in mortali corpore, quod tunc successu prospero vincitur (ut docet moralis Hugo) quando viator homo non vadit post concupiscentias suas, ne lubrica viatrix procedat ultra gressu labili, & passu fragili, acclavavit eam prudens humilitas immobilis JESU pedibus, quibus innixa & affixa, velut geminis Calpis & Abylae colossis, suis metam praefixit gressibus, suis pro confinali limine praescripsit gressibus inviolabilem hanc regulam: *non plus ultra*: sic vertit dor-

sa regum, & reginarum vultum moralium virtutum regina, & humanorum actuum, qui suo fulgent à merito, directrix.

Est peregrinum ambitionis arcum, quò truculenta viperarum progenies transfigurati spiritus fallax soboles, humiliando se, humilitatem eludere nituntur formasque se vertens in omnes fallax astutia, omni dolo & fraude plena, non tantum majori cedere profectur, sed etiam minimos quidem praecedere, non gravatur; premunt humilium vestigia superbientes pedissequi, sed alium ejusdem viae terminum intendentes, per viam celerrimae perditionis ad improvisum suae salutis exitium contendunt festinare, isti suo nec verbo arrogant gloriam sibi, nec suam suis operibus elationem ambiunt, non per se ipsos praeferrì alijs moluntur, sed aliorum adminiculo extolli super ceteros machinantur. Non tenent curiarum atria, non frequentant magnatum consortia, non adeunt aularum vestigia, nec iteratis principum obtutibus se obiectant, quae, quia modestae humilitatis rudimenta, quia radicatae demissionis fundamenta sunt, humilitati à spectantibus adscribitur, quod ipsum à scrutatore cordium ut suae exosum sapientiae rejicitur, ut detestabile mendacium filiorum hominum adversus DEI filios condemnatur. Hi sunt perennes aeternae Veritatis adversarii, hi sunt jurati Divinae simplicitatis inimici. Hos detestabiles Divinis oculis simulatores nescit simplex humilitas, ut non sint, vertere ad conversionem, sed semetipsam à vaniloquis eorum blanditijs avertens, iisdem dorsum, non faciem ostendit; delectabatur fortasse absconditis eorum laqueis, sponsata in fide anima, recreabatur subtilis astutiae irritamento, quando audire occyus à dorsum vertente sponso debuit, non ore proprio, sed alieno: *simulatores & callidi provocant iram DEI*; (q) subiungit purpuratus Hugo: *simulata equitate*; non solos nuncupat simulantes; Hypocritarum namque fraudulenta simulatio, nisi calleat dissimulare, nescit quod simulare cupit, nam licet ambitione solum intumescere, suprema dignitatum fastigia concupiscere, honorum apices conscendere, aequales calumnijs opprimere, inferiores pede barbaro conculoare possit quilibet, sit licet tardus in-

Humilitas
vertit peccatricis faciem
ad dorsum
JESU.

(o) Ephes. 3.
v. 14.

(p) Offe. 13.
v. 41.

Hypocritarum
genuina superbia
arrogantis filia.

Vitium superbiae
palliat virtutem
mate. 1
(q) Jobi. 36.
v. 13.

Callidus simulator decipit hominum oculos, sed obtutum iudicii non corrumpit.

ingenio, obtusis sensibus, & quasi stupidus, subtiliori tamen genio polleat, est necesse, quisquis simulationis malitiam dissimulare, et ne sua innotescat perversitas, flagitat occultare; alioquin præpedire nunquam satis sagaciter poterit, ut lateat, quod est, & pateat, quod non est; nam veram iniquitatem oculatis exploratorum mentibus abscondere, & falsam bonitatem ipso abjecta humilitatis rectam velamine ostentare, non hebetis animi est indicium, sed ingeniosi defraudatoris argumentum; sic enim ventosa elatione tumet, ut rumpi videatur, quam tamen exterius cauta submissione contegit, ut mera videatur sinceræ humiliationis veritas, quod pura est perversitas iniquæ falsitatis. Infortunati vanitatum venatores, dum velut investigatam laborioso conamine feram insequentes inani gloria insidiantur, eludunt quidem columbinos candidæ simplicitatis oculos, sed falli nescium Divini scrutatoris oculum nullatenus explodunt; ante districti iudicis faciem prætexere velamentum malitiæ non poterunt, nec ignorantiam suæ iniquitatis assignare; qui enim in publico convivitium iustorum consortio accuratam Christianæ pietatis observantiam exhibent, seipsos luculento convincent testimonio, quod sciant; quid sit bonum agere, quid malum devitare, hinc huiusmodi falsarijs suorum operum voce terribili subsecutus eorundem interitus infallibili vaticinio prædicatur, dum sine ulteriori mediante parenthesi, immediatè subsequitur: *neque clamabunt, cum vincti fuerint.*

Expende dissimilem à simulatorum perfidia, publicanorum vitam, illi à sanctitatis præconio suæ felicitatis exordiū, sui laboris stipendium nundinantur, ut sanctum nuncupes facit exterius, quod sanctorum est, ut iustum prædices, laudat iustitiam in tribunalibus, iniquitatum numerum condemnat; at verò quos ad peccandum voluptas excitat, quos ad avaritiam nummus stimulat, quos ad ingluviem ebrietas invitat, humana de se iudicia remove non satagunt, oculati spectatoris intuitum decipere non intendunt, dumque flagello vindicis caduntur, esse pœnam commissi criminis plerumque confiteri publicè non verentur, nec enim iusti apparere, nec sanctitatis gloriam, quam sibi norunt indebi-

tam, frivole concupiscunt, hinc flagellati ad Patrem misericordiarum confugiunt, & reos se se coram defixo exacerati iudicis oculo confessione ingenua propalant, suorum affectionum compe-des detragunt, & nè flagellum ultro feriat, flagellantis dexteram suis singulibus, suis gemitibus suspendunt; nec tamen illos recenseo, qui obstinato scelere invitanti misericordiæ obtemperare renunt, continuatque criminibus detestabilius sordescunt, sed illos solum adduco peccatores, quos, dum placandi iudicis pœna vocat ad veniam, illi se vinctos suorum peccatorum nexibus recogitant, & ad deperditam filiorum DEI libertatem erumpentibus lachrymis aspirant. Dum interim ambitiosus simulator, illam, quæ caret, mentitur sanctitatem, nè non sanctus in oculis hominum compareat, quantumvis se Divini lustrantis sapientiæ obtutui impium comparere clarissimè recognoscat; dumque exasperatus Hypocritarum adversarius, & vix non implacabilis simulator ultor cum præliminari verbere percussit, se dignum hac plagâ prodere renuit, & veluti peregrinam occulti criminis plagam, vel potius consuetam probantis DEI reprehensionem se recognoscere ostendit; sed vix sic vinctæ perditionis victimæ! heu vix dissimulanti hypocritæ! qui se pœnarum vinculis constrictum sentiens, adhuc sua oriri ab arrogancia percutientis dexteræ severitatem prodere intermittit, cognosci peccator refugit, atque clamorem devotæ confessionis edere execrabiliter erubescit.

Simulator quando à DEO plectitur, nescit edere vocem confessionis.

O infidelis anima! perennium flammaram hostia, vides hanc mulierem quam si elato respicere supercilio dedignaris, impinge saltem pedibus in provolutam, quam sincera suarum iniquitatum ad pedes Pontificis nostri, scientis compati nostris miserijs, prostravit, ut à rigato suis lachrymis strato suo correspondente confessioni publicæ, publica pariter absolutione ad standum, & nunquam in lapsus pristinos recidendum erigeretur; non occultavit vulnera, quæ sibi femur lascivientium desideriorum inflixerat, & illuc non invitata festinis gressibus advolaverat, ubi jam sibi notus animarum medicus recumbebat; non simulabat innocentiam, quæ nescit cadere, sed ante DEUM procidere & plorans

Peccatores alij, dum à DEO flagellantur pœnâ suis attribuant peccatis.

Magdalena se
peccatricem
non dissimulat
sed propalat.

rans coram Domino, qui suam hanc effigere volebat famulam, quam nuper fecerat creaturam, turpem peccatricis faciem dissimulare noluerat, quæ solis tantum lachrymis vultum velare satagebat. Assederat cum iudice ad mensam tribunalis innocens suis tantum in oculis Phariseus, & quem malitiæ expertem nimium noverat scientiarum Dominum, eundem ignorantia redarguebat. Mundum ab immunda contingi dissimulante oculo inspiciens, iudicante animo condemnabat, quasi non posset citius immunda mulier contactu Redemptoris ab omni immunditia emundari, quam Salvatoris caro mundissima, immundis mundanda peccatricis manibus contaminari. Sed quomodo confusum in sua dissimulatione suspicaberis immundum munditiæ simulatorem, dum ei incarnata Patris Sapientia clarè ostenderet, quia & prævaricatricem intrantem noverat, & procidentis gemitum audierat, & lachrymantis pedilavium approbaverat, & viam plenitudine potestatis suæ absolverat, quam ut in pace procederet, indulgens Rex pacificus dimittebat? mutatur rerum series, totus naturæ ordo confunditur, dum operante gratia ad validissimam potentissimæ humilitatis instantiam, terra in cælum vertitur, inane solum in regium residentis DEI folium commutatur, erat repleta spinis terra peccatrix anima lascivientis Magdalene, substrata colentis Adæ, sed secundi de cælo cœlestis, pedibus, & illico eradicare cœpit manus omnipotens radicem præteritæ sterilitatis, tunc illico Evangelicus beatarum mentium chorus plaudens applausit, cantans & jubilans, cum psalte Regio tibi populi omnes, terra dedit fructum suum; (r) vix enim vocavit terram Dominus, vix aridam commovit, commotam rore salvifico irrigavit, quando incipit terra sine verborum strepitu confiteri, & simul, quæ antea erat sterilis, letari in fructu suo, in fructu confessionis suæ, terræ sterilitas in cœli fecunditatem vertitur, dum perversa peccatorum iniquitas demissæ confessionis beneficio supprimitur, & universa sauciatarum animarum calamitas, humilitatis pharmaco sanatur, quod Sapientissimus Ecclesiastes sufficienter innuit, dum ægrotanti hoc salutare balsamum præscribit: si spiritus potestatem habentis ascenderit su-

per, te locum tuum ne dimiseris; (s) legit Campensis: si dominandi cupiditas animum tuum invaserit ambitionis libidinem suggerendo, elationis desiderium excitando, a centro iustorum ne recesseris, illi, qui se iterum dixerat parare nobis locum in domo Patris, ubi mansiones multæ sunt, ne te subtraxeris, ne viam vitæ declinaveris, licet angusta & arcta sit; amplam perditionis foveam ne propius accesseris, quantum vis ampla & lata sit in universa vitiorum orbita, non nisi locum duplicem reperit moralis Papa; sic namque malorum locus est superbia, sicut humilitas bonorum, unde præmemoratum sapientis consilium hac elucidante periodò commentatur: si tentatoris spiritum contra te in aliquo prevalere consideras, si virulentum tartarei serpentis halitum nonnihil te attraxisse sentias, si arrogantis angeli fascino inflatum te ad tumorem superbiæ percipias, humilitatem penitentia non derelinquas, ad hoc iustorum inestimabile argumentum, si recessisti, redeas, ne hunc despectum licet in mundo tuæ salutis angulum derelinquas.

Hic suum huic affixit loco suæ peregrinationis tabernaculum, ad hunc ut nidum avelet coronata regalis Solymæ columba, alas petijt in subsidium, quem tamen, quam aviditate incoluerit illustris Inquilinus, sat mirabiliter describit Domine! non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis neque in mirabilibus super me (r) suavissimi Thymiamatis sacrificium obtulit, incensum inflammatae dilectionis suæ de imo præcordiorum evaporavit; sed quem nec tauris nec altilibus contentari, nec animalium victimis & holocaustis delectari noverat, huic cor contritum & humiliatum, quod nunquam à respiciente misericordia despicitur, sacrificare statuebat, & quia sacrificium cordis (commentatore Augustino) humilitas est, illud præ cæteris altissimo redditurus vota sua, voluit consecrare, Non alium in urbium metropoli, in ullo totius regiae conclavi locum quaesierat Rex providus, quam vile tuguriolum abdita humilitatis. Non hoc contentabatur loco, non hoc tumescentis superbiæ circumscribi sultavit ergastulo Simon avarus in superbia, in avaritia superbus; qui videns applaudente oculo Apostolorum potentiam, sed

fuit terra sterilis, sed in
confessione dedit fructum
suum.

(r) Ps. 66. v. 4.

(r) Ps. 130. v. 1.

Humilitas &
sacrificium
cordis.

sed non respiciens eorundem sanctimo-
niam, similia illis optabat operari, non
tamen eorundem humilitatem & paupe-
riem imitari; sed quoniam una præ cæ-
teris sceleribus ambitio parit delirium,
delirans morio offert pecuniam nil pos-
sidere volentibus, non quidem ut ipse
Spiritus sanctum, quod summè tunc in-
dignit, pro se accipiat, sed potius ut alijs
imperiri valeat, eandem distribuendi
potestatem, non autem communio-
nem optat: ut scilicet ipse inter miracula

(u) lib. de. Ido. professionis suæ etiam Spiritum sanctum per
lolat: c. 9. manuum impositionem enundinaret (u) in-

terpretatur Tertulianus. Considerat
infortunatum hunc divinitatis sanctissi-
mæ nundinatorem subtilis Augustinus,
illis aggregat, qui templum DEI in do-
mum negotiationis convertebant; eme-
re siquidem ambiebat, quod rursus
vendere cum lucri scenore disponebat,
sed non reflectens ad flagellum de funi-
culis, quod nuper ejiciebantur à DEI fi-
lio, qui columbas vendiderant, dum
sancti Spiritus gratiam præsumit emere,
qui candidissimo simplici columbæ ex-
primitur symbolo, columbam mercari
concupivit; contempsit humilitatis cen-
trum, ut sursum evolare, locum supre-
mæ potestatis præsumpsit comparare, sed
eliminavit arrogantem, qui in mirabili-
bus ingredi volebat super se, ut docet Au-
gustinus (x) Apostolorum Princeps, ter-
ribili hoc anathemate percussus, pecu-
nia tua tecum sit in perditionem (y) acces-
sit siquidem Dominus JESUS, prosequi-
tur Aurelius commentari, & flagello re-
sticulæ foras expulit, expulsus de loco
justorum, de humilitatis territorio eje-
cit pessimum mercatorem. Non enim
ambitionis regiam, non sibi suisque ele-
git Dominus in tabernaculum, latera
aquilonis rejecit in mansionem testa-
menti montem, sed statui voluit suorum
viatorum pedes supra petram & lapi-
dem, quem ædificantes Judæi reproba-
verunt, sed gubernatrix creaturarum
Providentia in caput anguli destinavit.

Quod si centrum investigare liber,
in quo lapis hic angularis jacitur & fun-
datur, suis ille ostendit viatoribus, dum
suis inhærentem vestigijs, suam pro co-
mite evocat amicam & columbam. Va-
dam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.
(xx) Explanat consuetâ profunditate, ut-
rumque myrrhæ ac thuris angulum, pro
angulari hoc lapide destinatum Cyrensis
Pars III.

Præsul, in monte ac myrrhæ mortem humanitatis, in colle ac thure victricem fuit mors
mortis divinitatem intelligens ac repræ- Christi, collis
sentans; appetere siquidem pro venu- autem thuris
stissima sui cordis amasia mortem voluit, Divinitas ip-
sed mortuus resurgere, ac denuò ad col- sius.
lem thuris regredi, victor magnanimus
decrevit, sed quænam montis cum mor-
te paritas, quænam divinitatis æquali-
tas cum colle? an non convenientius in
monte stetisset divinitas, in colle mor-
tua humanitas fuisset collocata? sed DE-
UM hominem succubuisse mortis tyrannidi, exinanisse se cœqualem ingenti
Patris unigenitum usque ad formam ser-
vi, humiliasse semetipsum altissimum
usque ad mortem crucis obediendo, est
adedò sublime mysterium, ut compre-
hendi nequeat, qua ratione semen Abra-
hæ apprehenderit, qua charitate ad mor-
tem crucis se resolverit, cui nec mors
præpropera, nec crux nisi volentem re-
cipere, utraque succumbere debuerit, ac
subesse; ut verò ad propriam rediret glo-
riam Rex gloriæ, ut eâ clarificaretur
claritate, quam habuit, priusquam
mundus esset, non erat arduum redeun-
ti, non fuerat difficile resurgenti; id-
circo montem myrrhæ dixit, collem autem
thuris: ut hoc sibi facile demonstraret, illud
autem arduum imprimis propter humanita-
tem, (a3) interpretatur Theodoretus;
quasi accinctus arduo itinere viator stre-
nuus, suos ad succedendum alaoriter ex-
hortaretur cruciferos commilitones: ut-
rumque libens facio, ad neutrum con-
stringor, nulla necessitas alterutrum
nolenti præcipit, nulla vis renuentem
cogit; qui enim potestatem habeo po-
nendi animam meam, & potestatem
habeo iterum sumendi eam; sola sed
voluntaria intensæ charitatis vehemen-
tia induxit amantem me ad patiendam,
una sed adamata liberè humilitas ad sub-
eundam mortificandæ mortis violen-
tiam ad moriendum me conduxit, est
devotissima sanctissimi Præsulis medita-
tio, est anagogica elucidatio, & extra
carnem mori nesciæ divinitatis, & mor-
tue in carne, quam, nisi volens, non as-
sumpserat nostræ humanitatis. Eadem
quasi aquæ moralitatis similitudine iti-
nerantis sponsi, & ascendente Calvarie
fastigium, explanat eloquium Nyssenus,
sic legens verba verbi, ibi mihi ad mon-
tem myrrhæ & ad collem thuris; ut si-
bi ad montem myrrhæ proficisci signi-
ficet, non ex operibus nostris, ne gloriatur
ullus,

(a) lib. 2. in
Cant.

Arduum fuit
Christo nego-
tium mori,
sed leve redi-
re ad Patrem.

(z) Cant. 4.
v. 6.

ullus, sed ex sua gratia suscipiens mortem
 (b) hom: 7. in pro peccatoribus: (b 3) nè forsan sponsa
 Cant: segnior, utpote adhuc vallata lilijs, in
 quibus pasci flagitat, donec aspiret dies,
 & inclinentur umbræ, sponsum ad mon-
 tes aridos differat insequi, sed abeun-
 tem, qui pascebatur hætenus in lilijs,
 festinat ad myrrhæ montem comitari,
 est admirabilis commentatorum adjectio,
 qui properantis sponsi vocem commu-
 ni Patrum suffragio sic legere consue-
 verunt: *vadam mihi*; sed quonam tibi ipsi
 vades, qui, ut venires in mundum, à Pa-
 tre exivisti? sed quia tibi dulce ad cru-
 cem fuit currere, jam tunc, quando ex-
 pansis Seraphim alis illius adumbrari
 effigiem voluisti; quia tibi jucundum
 fuit à crucifixæ Matre concipi crucifixus,
 quia sepulta in Golgothæo vertice nostri
 protoparentis calvaria, te suo allicit o-
 dore, vadis tibi: quia deliciæ tuæ sunt,
 non jam cum filijs hominum commora-
 ri, sed pro iisdem mori.

Mons myrrhæ
 est mortifica-
 tio vitiorum
 ac passionum,
 collis autem
 thuris est hu-
 militas.

O si aspergatur cubile cordis mei
 myrrhâ hæc probatissimâ te JESU optimè!
 suâ oblectet fragrantia ad recumbendum,
 qui in hoc monte myrrhæ, ad quem tam
 velox properas, non habiturus es, ubi
 reclines caput tuum! diffundebatur odor
 iste, non mortis ad mortem, sed vitæ ad
 vitam, leprosi Simonis domum replebat,
 sed insuper divinum commensalem ci-
 bavit, non tamen satiavit, qui adhuc
 prostratæ peccatricis lachrymas sitiebat,
 & ejus humilitatis esuriem avidius esu-
 rivit. Sed revereamur moralitatem
 Gregorij, sic myrrham cum thure com-
 miscentem, sic montem cum colle com-
 ponentem, ut in myrrha fragret carnis
 mortificatio, in thure verò redoleat men-
 tis humiliatio, in monte suspiciatur
 mortificatæ carnis asperitas, in colle re-
 spiciatur provoluta cordis humilitas;
 quid per montem myrrhæ, nisi fortem alti-
 tudinem mortificationis in opere, & quid per
 collem thuris intelligimus, nisi altam humi-
 litatem in oratione? (c) illa carnem hu-

miliat, nè contra spiritum consurgens
 insolescat, ista mentem ad DEUM elevat,
 elevatam DEO applicat, & ad sublimia
 mysteriorum culmina orantem humi-
 liter exaltat, vadit ad montem myrrhæ,
 scandit ad thuris collem, ut illos fami-
 liariter visitet, quos per mortificatio-
 nem vitiorum ad summum Evangelicæ
 perfectionis verticem evolare conspicit,
 & per humiles humillimæ orationis la-
 chrymas suaviter sentit & fortiter re-
 dolere. Sedit in odorifero hoc colle
 thuris sublimi animo vir simplex & re-
 ctus, tunc planè, quando in sterquilini-
 um projecto corpore fœdis scatebat vul-
 neribus, & fœtidissima sanie madebat;
 quod si moralis Papæ testimonio: *in ster-
 quilinio sedere est, ad ea, quæ illicitè gessi-
 mus, mentis oculos penitendo reducere, ut
 cum ante nos peccatorum stercora cer-
 nimus, omne, quod in animo de elatione sur-
 git, inclinemus.* (d) Profectò quod me-
 ridianti mundo invideamus ob clarissi-
 mum patientissimæ humilitatis specu-
 lum, ob provolutam jacentis Jobi ex-
 cellentiam non habemus, quibus in sæ-
 culorum vespera non minùs clarum ali-
 ud incarnata veritas proposuit, cæcuti-
 enti calumniantis Pharisei oculo inspi-
 ciendum, *vides hanc mulierem?* quæ tunc
 sedebat in sterquilinio, quando sua re-
 censens crimina, prostrato jacebat cor-
 pore in pavimento: quæ dum stillante
 corporis & intuentis cordis oculo se cir-
 cumseptam abominandis peccatorum
 sordibus inspexerat, terribilem suorum
 peccatorum turpitudinem singultuans
 indefinenter gemitu deplorabat. Dùm-
 que & foris atterebatur singultibus, & in-
 tus anxij opprimebatur timoribus, in-
 terna abradebatur sanie, non alio, quàm
 testæ fragilis ministerio, non aliò, quàm
 recogitato illecebrarum carnalium in-
 strumento. Hæc sunt humilitatis prodi-
 gia, quæ humiliantis se ad imum sordes-
 centis terræ pulverem, usque ad ipsum
 participatæ Divinitatis solum exaltat.

Magdalen
 fuit emul
 Jobi.

(d) lib: 3.
 6. 18.

Quam glo-
 riâ Job su-
 consiliis sa-
 lo, hanc M-
 dalena suo

(c) in Cant:
 6. 4.

Versus
XXXIV.

LAMED.

Ut contereret sub pedibus suis omnes victos
terræ.

Versus
XXXV.

LAMED.

Ut declinaret iudicium viri in conspectu vul-
tûs Altissimi.

Versus
XXXVI.

LAMED.

Ut perverteret hominem in iudicio suo, Do-
minus ignoravit.

Sensus Literæ.

Judex terrorem incutit, sed inju-
stis, si justus est: nam licet sub
atro severitatis velamine pater-
nam retineat faciem, ostendere
tamen debet errantibus, errorem se o-
disse, quantumvis sit munus æqui Judi-
cis reorum vulnera medentis instar
archiatri curare leniter, nec illud ferro
flammisque membrum avellere, quod
mitiori curatum cataplasmate poterat
adhuc communis corpori deservire;
hinc ignorasse dicitur Dominus, hoc est,
non approbasse, ut conterantur omnes
vincti terræ, terrenis aut voluptatum
aut vanitatum nexibus compediti, sub
pedibus suis. Insinuat lachrymabun-
dus Jeremias, non ideo missa immissa
Babylonis agmina à DEO vindice, ut
Chaldaea barbaries Judæam suæ tyranni-
di subjugaret, sed potius, ut meruen-
tem invaderet, lugentem corrigeret, &
pœnitentem castigaret. Hinc etiam
in Threni præliminarem titulum *Lamed*
ponitur, quo significante vocabulo di-
sciplina, vel confessio intimatur; ser-
vare quoque vertitur, ut purpurati Hu-
gonis interpretatione apertius innuatur,
quod disciplina Domini confessionem in
pœnitente reo intendat operari, confes-
sione verò eum, qui confitetur humi-
liter, simul misericorditer, nè pereat,
conservari; Illi enim quantumvis judi-
canti, & sæpè sæpius severè condem-
nanti, illud vaticinantis Isaia præconium,
ut proprium attribuitur: *calamum quas-*

*satum non conteret, & linum fumigans non
extingvet.* (a) Gentilem populum ad (a) Isa. 42. v. 3.
instar calami à fide vacuum, variisque Nec Gentili-
Idololatriæ conquassatum erroribus insi- tas, nec Sy-
nuat, quem noluit velociter scribens nagoga statim
scriba conterere, sed magis apposita e- destructa &
rudientium Apostolorum dexterâ repa- conquassata
rare; in fumigante lino perversus Isra- fuit, bene ta-
ël suo velut in symbolo adumbratur, qui men castigata
toties suis ab hostibus invasus, & sæpè
dissipatus non perijt, sed conservante
ferientis dextera, superstes liber ab ho-
stibus evasit. Jacet cum conquassato
calamo in scelerum paludibus, pecca-
tor bonis operibus vacuus, & prava pec-
candi consuetudine miserabiliter con-
quassatus; fœtet cum fumigante lino
vilis vanitatum pedissequus, cujus anima
teneris inclinatur possessionibus, aut
voluptatibus, ducit in bonis dies suos
conviva Epulonis, illecebrarum procus,
ambitionis genius, tot compeditus vin-
culis, quot est obnoxius peccatis, nec
tamen mox conteritur, sed dissimulan-
te exacerbati vindicis longanimitate, ju-
diciū suspenditur, & maledictionis
executio protelatur; non enim sicut via
furoris nostri, sic via iudiciorum DEI,
sed propter immensam bonitatis suæ ab-
undantiam, sustinet in multa patientia
peccatorem, ut vas iræ convertat in vas
misericordiæ, cujus bonus & suavissimus spi-
ritus solvit à vinculis compeditos, & il-
luminat cæcos, sibi proinde, non suo ad-
scribat Judici prævaricatrix anima per-
di-

Non approbat
Dominus con-
fessionem sub
calam peccato-
rum.

ditionem suam, quæ noluit, cum potuit, suæ damnationis interitum præcavere, quantumvis postmodum elapso miserendi tempore volens non possit amplius à præcipitio resilire. Noverat Divini tribunalis longanimum clementiam vir providus, qui sua inter ulcera gemens non murmurabat, suspirans tolerabat, nec carnem fragilitate sua debilem, dum contra dolorem verberis irritaretur, auscultabat, id sæpè recolens, sapius corde & ore repetens: *si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem de-*

(b) Jobi 9. v. precabor. (b)

15.

Omnis humana justitia, si rigorose à divini judice discutitur, est injustitia.

Noverat illuminatus Job, omnium mortalium justitiam, si districta severioris oculi perspiciatur acie, injustam reperiri: quantumvis enim ad opus sanctitatis excreverit cujusvis justus animus, ad vitam tamen gratiæ quam nuper in se, vel Patre suo perdidit, ex venia indulgentis clementiæ convalescit; hinc expedit de causæ suæ merito non confidere, sed solam miserentis pietatem continuante gemitu implorare; nec punientem peccati vindicem severitatis nimie redarguere, sed indefessam benigni judicis indulgentiam indefinienti præconio revereri, dum quippe suorum peccatorum funiculis unus quisque constringitur, dirumpuntur tamen debiliores, imò & fortiora peccatorum vincula, potenti liberatoris omnipotentis dextera, si modò abrumptur continuans profectio, & vitiosa perversæ consuetudinis prolixitas non contrahatur, injustè damnat neminem ultrix justitia, sed condemnandum sapius longanimi sustentat exspectatione; comminabatur aliquando sædisfrago toties Hebræorum populo, sed simul, si licet dicere, blandiebatur consternato, dum perfidis intimandam præciperet irrevocabilem sententiam supremi tribunalis, interrogans quippe omniscius scrutator cordium, quidnam videret Jeremias, iste attonitus spectator respondit inquirenti: *ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie aquilonis; legit Chaldaus: regem ferventem, quasi lebetem ego video, & vexillum ejus exercitus, qui ducitur & venit à facie aquilonis*, tettebantur hoc ferali spectaculo universi habitatores terræ, sic enim os Domini denuo locutum est. *Ab aquilone pandetur om-*

Babylonis Rex fuit olla succensa adversus Hierosolymam.

(c) Jerem. 1. v. 14.

(c) legit Arabs: *erit incendium malorum;*

habitatoribus terrenis, insinuat ab exacerbato judice irrevocabilis sententia, & ultro peremptoria exasperati vindicis: ut exemptos declaret illos terrigenas, qui adveni & peregrini super terram excelso semper animo in cælis conversantur. Novi ad literam, in bulliente olla excandescentem coronatæ babylonis tyrannidem designari, quæ peccatricem Solymam, ut plecteretur eam, exurere attentabat; sed quia spiritualibus debentur spiritualia, in metuente Solyma consciam sibi suorum peccatorum animam ab inflammata exæstuantis justitiæ trepidantem facie intelligamus. Huic omne malum panditur, non quidem à blandienti austro, qui induratum amplius benigno nimium flamine obduraret; non ab impetuoso furentis Euri turbine; qui caligantem excitato pulvere penitus excæcaret; non à tumente Borea, qui fortè tumescentem in vanitate sua vastius inflammaret; solus proinde sufflet & afflet Aquilo, cujus explorans vehementiam, indagans furentis violentiam, de suo cenccludit impetu Stephanus canthariensis: *strepit, sed non pluit*; (d) timorem incutit strepitando, ramorem conficit involando, sed raro imbrem advehit, rariùs nubes concutit, rarissime in exitiosam aëris intemperiem erumpit, ab hujus facie, si omne malum panditur, comminabundum, qui timerit, vindictum experiri non cogetur.

(d) in 4. e. Osee.

Ab Aquilone panditur omne malum adversus peccatorem, quia Aquilo strepit & non pluit.

Vide benignitatem vindicis, non tamen nimium, qui æquitatem Judicis non ignoras; Gestat in ore gladium, non diffiteor, & stellis dexteram illustrat, ut te ad poenitendum alliciat, qui tuam illuminare cæcitatem desiderat, tuam non sauciare, sed territam ad spem veniæ revocare animam aphelat, sed cave! nè præsumas, qui enim tenet septem stellas in dextera sua; Ruperto commentatore, simul terribiliter innuit: *ut qui se existimat stare, videat nè cadat, non enim stat suâ virtute, sed dexterâ Domini continente*; & quamvis non accingatur gladio suo ad femur suum, tenet in ore tamen, ut te severè moneat, & salutari minarum impendio ab iterato scelere reducat; quod si diffusâ labiorum suorum gratiâ te non uti contigerit, sed abuti, præcinget se acinace ex utraque parte acuto, accingetur gladio suæ fortitudinis; explanat Paschasius: *ad ultionem inimicorum, ad reprehensionem contra-*

di-

(d) in Ps. 44.
v. 3.

(f) in c. 4.
Jerem. v. 10.

Ad iudicium
exemplum Pa-
ter Abraham
damnatum
Epulonem ap-
pellat filium.

*dicentium, ad conservandum omnium re-
rum iura. (e) Est Rex pacificus, & plus
quam Salomon, qui tenet in ore gladium,
non diffiteor; & ideo novit filios pacis,
ut suos sibi subditos protegere, novit
dissensionis, aut socios aut filios de ter-
ra Domini eliminare: enimvero, nisi
gladius praeceperit, qui desecet vitia, pax
& promissio non sequitur: inquit Hierony-
mus. (f) Quare si reus es, placare ju-
dicem, quod si placare diutius distule-
ris, aut segnius neglexeris, superventu-
rum vindicem suspicare; qui veniens
contritos nescit contere, & solet, quos
paenitentes invenerit, copioso solamine
gementes refocillare; discant exinde ju-
dices clementer, ubi parcendum est, i-
gnoscere, ubi plectendum est, utiliter
ferire, arbitrum agere, non hostem ex-
hibere. Levat oculos ex tormentorum
voragine sepultus epulo in inferno, &
qui insipiens sapere recusavit in culpa,
desipit & delirat in poena; qui enim im-
mutabili statione, affixus in flammis,
invariabilem experitur situationem in
orco, suspicatur volubilem regnare*

*sortem in caelo, hacque dementia in-
faruatus mitti postulat Lazarum, ad re-
frigerandum ardentis animae cruciatum;
sed audit ab invocato Patre Abraham
reproba Soboles: fili! recepisti bona in vi-
ta tua, (g) suspendit invitantem ani-
mum peregrinum respondentis idioma,
filios Abraham ab operibus Abraham de-
nominari docet incarnata Patris Sapien-
tia, & Pater Abraham nuncupat filium,
quotidie splendide epulantem voluptuo-
se ingluviei genium, inferni victimam,
flammarum vernulam, mancipium ge-
hennae. Sed approbat subtilem loquen-
tis nomenclaturam Petrus Chrysologus:
*voco filium, ut intelligas iudicij esse, quod
pateris, non furoris; puniat reum Judi-
cialis aequitas, sed furor non condem-
net: feriat propria delinquentem ma-
litia, quam aequus arbiter assiduo dis-
cussam examine trutinat in libra verita-
tis: voco filium, ut in me mea patientia, &
in te tua maneat poena; (h) hac imite-
tur culpam, ut necessaria istius pedis-
sequa, & infligatur reo a patienti Judi-
ce, non a furente adversario designata.**

(g) Luc. 16.
v. 25.

(h) Serm. 23.

Versus
XXXIV.

LAMED.

Ut contereret sub pedibus suis omnes victos
terrae.

Sermo Trigesimus Quartus.

Justitia & misericordia indissolubiliter in quovis
iudice exiguntur.

Norma iudi-
cium est iudex
& vindex
DEUS.

Tribunal Judicis, ut æquum ju-
dicetur, participatæ DEItatis
sit solium est necesse, primus
& novissimus iudicum sit nor-
ma iudicis quam incessanter respiciat,
& Princeps Regum terræ sit forma Præ-
sidis, ad quam sua reformet consilia, ne
sint difformia, sua conformet iudicia,
ne sint informia. Priusquam dilectus
JESU discipulus Apocalyptica contem-
plari sineretur prodigia, priusquam præ-
liminarem supremi iudicis intueretur fa-
ciem, audivit terrificæ vocis classicum,
quam audiens attonitus spectator, con-
versus est, ut videret vocem magnam.
Videor mihi audire paradoxum: con-
vertitur, ut vocem videat, quid pere-
grinarius effatu? quid inconsuetius audi-

Pars III.

tu? nil est fugacius voce, quæ simul in-
cipit & desinit esse, sed nihil verbo im-
mediatus voce, dum hæc percipitur, vi-
debitur istud; an forte ejusdem est mu-
neris videre & audire? erat vox subse-
cuturi Judicis, quæ, priusquam iusta ju-
stè loquatur, ab auditoribus videatur,
priusquam verba ab ore effundantur, au-
scultantium oculis opera, num verbis
consonent, scrutanda proponantur. Con-
versus ergo ad vocem oculus in medio
candelabrorum similem filio hominis in-
tuetur, plus enim statura Judicis exigit,
quam, quod humanum est; conditionem
hominis debet excedere iudex homi-
num, ut sit superior virtutum celsitudi-
ne, qui est excelsior muneris sublimi-
tate: propterea similis filio hominis voca-

iudex vestem
habeat usque
ad talos, ut
etiam infir-
mis assistat.

6. Q

tur;

tur; Ansberto commentatore: quia non cum peccato, sed in similitudine carnis peccati, natus inter homines apparuit; peccata eliminaturus à foribus urbium, à Regum curijs, ab aulis principum, sine peccato compareat in tribunalibus, alioquin non judicaturus reputabitur inter iudices, sed collocabitur judicandus inter legum violatores. Nè verò comparentis prætereatur habitus, talari tunica seu podere lineò vestitus dicitur, quæ vestis ad talos usque extensa describitur: ut infimo cuilibet mancipio, quod dominante sæpius calcaneis premitur, administranda justitia insinuetur. Et quamvis hoc sacratissimum immunis & impunis justitiæ simulacrum sit alpha & omega, principium creandi homines per potentiam, & finis eosdem judicandi per justitiam, ut commentatur Victorius, in medio tamen candelabrorum collocari voluit mediator DEI & hominum, medium solvens inimicitiarum parietem, ut summam in omnes æquitatem exhibendam doceat, ab illo, qui rectè judicare reos flagitat & infantes; enim-

(a) Ps: 83. v. 13.

Judex solem & scutum exhibere debet omnibus lucendo, omnesque protegend.

(b) Apoc. 1. v. 13.

verò misericordiam & veritatem diligit DEUS; (a) applaudit sanctissimo mortalium amatori & judici coronatus psalteres, veram misericordiam & misericordem veritatem seu justitiam ut explanat Incognitus, amat & approbat, quærit & exigit; legit Hieronymus: sol & scutum Dominus DEUS; ut illa informis mundi lampas, æquali radio & Regem illuminat, & subditum irradiat, non illi clariùs, isti obscuriùs affulget, sic luceat æqualiter tam pauperi quam diviti misericordia, ac eadem, nisi sit dispar causæ ratio, reum vel puniat vel protegat justitia, seu fortuna potentem effecerit, seu inopia impotentem. Scutum non soli favet capiti, sed etiam providet pectori, non tantum crura contegit, sed pedes etiam defendit; non soli principes experiantur Clementiam, etiam inferiores servuli expertam testentur pietatem. Hæc sunt communia justorum judicum præconia, unum tamen præcæteris & assignari promeretur celebrius, & commendari prolixius, & efficacius persvaderi: ut æmulentur præcinctum ad mammillas zonâ aureâ. (b) admonet providè Ansbertus commentator, præcinctionem illam non ad caput redigi, sed ad membra: cui enim nec lumbi corporis oberant, nec lumbi cordis sui officiebant motibus, ille non eguit nec cin-

gi, nec constringi, suâ tamen impeccabilitatis prærogativa non obstante resurgens à mortuis, Magdalene pedes contingere prohibuit, Thomæ ut manum in latus mitteret injunxit: ut fugiendas judici mulierum præscriberet blanditias, quarum illecebrosa sæpius obsequia petras emolliunt, eliquant adamantes.

Sed nunc ad mammillas libet progredi, binæque ambarum mysteria scrutari. Duo præcepta charitatis, in hoc conjuncto mammarum symbolo reverentur Pannonius: ut enim in pectore gemina pendent ubera, sic sedes charitatis gemina est in corde, quod claustrò pectoris delitescit. Est tamen universalior, nobisque opportunior illorū commentatorum elucidatio, qui bino mammillarum Schemate celebriora duo sanctissimæ Divinitatis attributa effigiari opinantur: in dextera misericordiam, justitiam in sinistra; nec enim illa istam deserit, nec ista ab illius consortio recedit; utramque DEI Vicarius, utramque intemeratus judex possideat, alterutra si careat, à suo exemplari deficit, recedit à justitia, ad injustitiam accedit. Non vult judex vivorum pariter & mortuorum, affixos luto terrigenas suis sub pedibus conterere, nè deserat misericordiam, & feriens miseriam Patris misericordiarum epithetum amittat. Est, non diffiteor, insupportabilis calamitas totius reipublicæ, Judex punire nesciens feriendos; prudens colonus exarescentes ramos truncat ab arbore, ut pullulent florescentes, qui fructum rescissæ sterilitate augeant, & ignominiam infu-
fructuosæ arboris, novæ fertilitatis jucunditate recompensent; providus Director Reipublicæ, ut bonos nutriat, evellat improbos, ut æquitati consulat, igne ferroque iniquitatem pellat, pari meretur elogiò celebrari, qui bonitatem urbi invehit, ac ille, qui malitiam ab urbium confinibus expellit. Sedente Abraham in meridie ante ostium, ut hospitum exploraret adventum, aparuit beatus advenarum ternio juxta quercum mambrae, nunc fructum suavissimum studiosæ hospitalitatis esurire, nec DEUM pndet; elevans oculos centenarius senio, quos humilis modestia terræ affixerat, videt beatam viatorum triadem, quam recepturus currit & volat senex: vidit enim prædam approximam, quam venabatur, inquit Chrysostomus, dum-

Duo ubera Judicis sunt justitia & misericordia

Abraham accipit sanctissimam Trinitatem hospitio.

Gen: 19.
1. 1.Duo Angeli
vadunt Sodo-
mam. unus
representa-
bat filium, al-
ter Spiritum
sanctum.

dumque foras maritus invitat, uxor Sara intus convivium parat, dumque hilares convivæ potestate non necessitate vescuntur, secutura fecunditatis nuntio conjux sterilis lætificatur, surgunt à mensa clarissimi commensales, & contra Sodomam oculos dirigentes, processerunt assumpto Abraham comite, qui suos deducens hospites ad urbanitatis gratiam adjunxerat obsequia comitatus. Dimembratum interim Divinus ternio, veneruntque duo Angeli Sodomam (c) vespere, ut noctem indicent futurum tenebrarum filijs exitiosam, quibus jam occubuerat Sol justitiæ. Sed curiam tertius avellitur? cur ille, quem Abraham venerabatur profundius, quem præ reliquis alloquebatur fiducialius, abeuntibus alijs non recedit, nec Sodomam vastaturus istis associari contendit? duo veniunt Sodomam, respondet Procopius Gazelus, nam Pater non judicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, cui adest & inest naturaliter Spiritus Sanctus; verum! si filio commissum est iudicandi suffragium, cur DEUS charitas, cur amor Spiritus vindicaturum Iudicem comitatur? solus & unus ipse sufficit, nec socius ad inflammandum suos in circuitu inimicos requiritur, sed abundat. Duo mittuntur, interpretatur moralis Hugo, unus ad expugnandum malos, alter ad liberandum bonos. Dat aliam binarij hujus numeri rationem Nicolaus de Lyra, dum singulare utriusque beneficium declarat: unus ad subvertendam patriam, alius ad liberandum Loth, & ejus familiam; ecce! qui venturus in mundum venire statuit, ignem in terram mittere, qui in humanis cordibus accendatur, ille adventum suæ pietatis prævenit adventu severitatis, pluitque super abominandam Pentapolim sulphur & ignem, ut bellunos cives, vel potius civiles bestias & ignis incenderet, & fœtor sulphuris necaret. Ecce Dominus, qui desolato Moyfi in flamma ignis apparuit divinus Consolator, & (Augustino commentatore) angelico vestitus schemate dissimulavit Deitatem, quamquam Spiritum sanctum alicubi Angelum dictum non recolat, at ex opere potest intelligi, dum enim solatur anxiatum, confortat enervatum, roborat consternatum cum Duce populum, ostendit procul dubio se esse Paraclerum.

Is ipse gementem & dolentem Loth innocentis animam voluit consolari, dum interim ultor incinerandæ libidinis, enormi flammicidiò circumfluam planitiem in lacum decidui sulphuris continuat immutare, & gehennalis flamma moram non sustinens, execrabilem absorbere præproperat nationem. Sed nunquid oberit æqualitati Deitatis, Verbi & sancti Spiritus, tam inæquale munus complevisse, dum ille homini puniendo, iste navabat operam Loth tristi & gementi gratioso solamine sublevando? Uterque æquali fungebatur dignitate, dum filius exhibuit se iniquorum judicem, & Spiritus Paraclitus morienti iusto consolatorem, non inæqualis gloriæ, sed pari dignum præconiò. Est ministerium æquitatis, eversores plectere, ac veros virtutum æmulatores suis in tribulationibus refocillare; discat iudex à terrenorum iudicum superno iudice nocivam delictorum perniciem, extincto prævaricatore averfari, discat à misere Paraclito oppressam viduarum causam vindicare, afflictam pupillorum innocentiam auxiliari, dexterâ consolari. Uterque docet conjunctione mutua, nec sinè amoris comitatu justitiæ procedendum, nec sinè justæ severitatis consortio amoris incidendum; alter alterius comes esto, ut æquus iudex sciat in justitiæ patrociniū, licentiosæ præsumptionis audaciam frænare, & in obsequiosæ charitatis solatium, noverit afflictam pœnitentis rei animam sublevare. Beatificabat aliquando Pontifex noster generosos periclitantis justitiæ defensores: beati, qui esuriunt & sitiunt justitiam, quod solis solum iustis competere videtur, non enim æger esurit, dum morbus ingravescit, quibus justitia non sufficit, si non fames justitiæ accedit, hinc & saturitas promittitur illius cibi, quo cibabatur ille, qui dat omnibus escam in tempore opportuno, meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei, qui in celis est, quod est justitia, subjungit Augustinus; néve sitis cibatum premat, illâ beati iudicis potantur aquâ, de qua, quisquis biberit, fiet ei fons aquæ salientis in vitam æternam. Grande convivium, illustre judicialis ministerij epulum, hoc zelus domus DEI, quò coronatus Psalter se quasi consumptum queritur, recompensatur, attende tamen ad immediatam con-

Æquam me-
retur laudem
& Gloriam,
qui punit, &
qui consola-
tur.Esuries iusti-
tiæ est cibus
Christi & vo-
luntas Patris.

(d) Matth. 5.
v. 7.

Inter justiti-
am & miseri-
cordiam est
indissolubilis
connexio.

Justitia est in
medio duplicis
misericordiae.

nexionis mysterium, dum illico sine parenthesi subditur: *beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* (d) quæ tam diversæ inclinationis conjunctio, quæ dissimilium tanta connexio qualitatum? ferit justitia, lenit misericordia, illa infundit vinum vulneri ad exasperandum, ista applicat oleum ad dolorum vehementiam mitigandam, cædit & lædit illa, curat & sanat ista; fremit & ferit illa, mulcet & fovet ista, cor quasi miserum gestat misericordia, dum animum velut placari nescium monstrat justitia; verumtamen reciproca sic conjunguntur vicissitudine, ut altera alteri occurrat aut succedat; *justitia & misericordia ita conjunctæ sunt*, testatur commentatrix Glossa, *ut altera ab altera debeat temperari.* Quis crederet justitiam moderamine quò coercetur, indigere? quis dicere præsumeret, misericordiam, nè miserendi excedat limites, temperie moderari? dat tamen irresolubilem suæ assertionis rationem subtilis interpretatrix: *justitia enim sine misericordia crudelitas est, misericordia sine justitia dissolutio*, illius indoles amara est, amantis objectum bonum est, quod sui cum communicativum sit, inclinat semper ad indulgendum, nunquam constringit ad puniendum, istius verò proprietatis æquare est, æquitatis inimicæ iniquitas est, hanc nunquam non persequitur, ubi & undique proscribere conatur laritantem; cumque illa irasci nesciat, & ista non possit misereri, in unum jungantur, uni ambæ incorporantur judici, ut sciat non minùs supplicanti parcere, quàm reum castigare.

Ut Judex beatus sit, seu beatificante justitia, seu misericordia canonizante, lignum exhibeat, quod plantatum est secùs decursus aquarum, ut det fructum in tempore suo, fructiferam arborem æmuletur, cortex videatur asperitate severitas, inviscerata pietas sit medulla; non alius protuberabit flos in surculo, quàm pulchræ benignitatis, ut subsequatur, sancto afflante spiritu, fructus bonitatis, indurat viscera misericordiae DEI nostri, ut licet cladem & cædem fulminet, eliminanda prævaricatorum crimina totius iræ furor superficietenus excandescat; quidquid ab intus est, sit miserans clementia, compatiens misericordia, quæ vitales informantur, & animales spiritus excitentur, totumque cor-

dis confinium circumvalletur; quisquis hæc utitur methodò in judicando, divinam æmuletur justitiam in condemnando. Explicaturus aliquando DEUM judicem iniquos iudicantem, hòc usus est elogiò, totamque sanctissimi tribunalis æquitatem hòc hemistichio commendavit: *misericors Dominus & justus, & DEUS noster misertur.* (e) *misericors & justus & miseretur*, ad dexteram non minùs, quàm ad sinistram, collateralis est misericordia, in medio justitia, inter bina hæc latera subsistit. Primum misericors: inclinat quippe aurem suam omnibus invocantibus eum, priusquàm clamorem vociferantis exaudiat malicia, audire flagitat vocem rei; & quia nemo eundem invocat, nè priùs vocetur ab eadem, præcedit semper ferientem justitiam auscultans misericordia miseriam hanc, postquam flagellavit justitia, flagellatum rursus in suum excipit gremium miseratrix clementia; flagellat enim omnem filium, quem recipit. Et quomodò justus flagellat peccatorem, quomodò judicans Dominus coercet servulum? verberat ut custodiat, cædit parvulum, ut lapsum præpediat graviolem, cur ergo flagellis corripit, quem miserator diligit? nè dissipet prodigus substantiam, nè perdat hæreditatem; quod si miserandam reproborum sortem consideres, est istis misericors ante justitiam; hic quippe prævaricantes tolerat, quos in perpetuum condemnat, & furore suo accelerare dissimulat, quem effundendum sine termino reservat. Explanat more suo sublimiter Ambrosius unius justitiæ cum gemina velut misericordia connexionem: *bis misericordiam posuit, semel justitiam illuminatus puer Domini sine gravi mysterio primam non iterasset, unam non duplicasset, in medio justitia est*, concludit insigniter Præsul sanctissimus, *gemino septo inclusa misericordiae*; (f) sed cur, amabò! hoc gemino claudi munimine, hoc velut bino limite indiget vallari?

Est infinita in miserendo misericordia, & pariter finis nescia in judicando justitia, & quomodò infinitas alterutra septo restringitur, nè suum transcendat terminum, coarctatur, sit lux justitiæ, & infinita quidem vastitas, quæ finem non admittit, non tamen ideò cogitur semper aut condemnare reum, aut rei reatum vindicare; nimius in feriendo usus abusus est, & excessiva legislato-

(e) Ps. 114. v. 5.

Flagellum justitiæ, quo DEUS flagellat in tempore, est verber misericordie.

(f) de obitu Theodosii.

(g) in Festi-
sancti:

Christus ad-
ducta & ac-
cusata adul-
tera, se versus
terram incli-
nat.

ris severitas sævam barbariem imitatur; suis proinde blanditijs accedat misericors clementia, ut mitiget furorem vindicis, emolliat rigorem judicis, nè gubernantis judiciale gubernium in tyrannidis exitium declinet, nè zelus immoderatio in vitium feratur, sequitur misericordia, quâ temperatur, explanat coadunatas ambarum qualitarum beatitudines Guerricus Abbas. (g) felix temperies, impetuosi turbinis nescia, ab injuriolis calumniantium excessibus aliena, ne nimium indulgeat prævalens misericordia, discretionem suggeret justitia, nè seria justitiæ promptitudo præproperet, ac inflammata horrore commissi criminis prius reum exulceret, antequam condemnet, lentè festinans misericordia comitem retineat, sævique ratiociniò ad maturius scrutinium, ad tardius vestigium, ad mitius eloquium inducat. Respiciat intemeratæ justitiæ protector inclytus, sed subitaneus, defensor clarissimus, sed præceps definitor, respiciat acutiori oculò ad celeberrimum ob dignitatem judicium, ad saluberrimum ob Phariseorum confusam rabiem, æquissimum ob absolutionis mysterium, sed super omnia sapientissimum ob clementissimam miserentis DEI sententiam, in accusatæ peccatricis solatium efficacissimè prolatam. Assilyt livor invidiæ sævissimam miserentis JESU mansuetudinem diro dilemmate, quod fera calumniantium Phariseorum rabies concinnavit; bicorni syllogismò cornuta scribarum arrogantia confundere tentaverat veritatem, ut vel absolvens prævaricator legis fieret, vel condemnans misericordiæ adversarius appareret; sistitur à blandiloquis insidiatoribus mulier in adulterio deprehensa, sed sola sinè complice, una sinè comite, sinè adultero lapidanda; ut quia sexus fragilitate inclinandum suspicabantur ad clementiam, ut autumat Chartusianus, vel quia consors sceleris pollebat opibus, vel potentiâ, ut opinatur Lyranus, quæ solet debiles dissimulantium judicum oculos faciliter aut obvelare fortiter, aut penitus excæcare. Stat errabunda ovis inter circumflua luporum agmina non minùs corpore, quàm corde tremula, stat inter stipantia callidissimarum vulpium germina agnus innocens, imò inter genimina viperarum mitissimus Redemptor, declamant reæ flagitium, proponunt ini-

Pars III.

quitatis consilium, expectant avidissimè ab incarnata Patris misericordiarum sapientia responsum; obganniebant intemeratæ legis integritatem, lapidandos assignant adulterij scelere contaminatos. Quidnam concluderet veritas, an heli & nutibus & vocibus explorant, aut hostem legis absolventem proclamaturi, aut mansuetudinis, quâ velut magnetismo induratas tot peccatorum animas attriverat, declaraturi inimicum.

Illaqueaturus perfidorum capita eodem laqueo, quò pedes DEI illaqueare cogitabant, inclinans se terreno pulveri, Divinos inarat caracteres, avertit faciem ab impijs, ut terram respiciens crimen non cerneret; explanante Chrysologo, quod puniret: (h) maluit quippe in pulvere scribere veniam, quàm dare in carne sententiam; inclinat se, qui prostratam Adæ progeniem ut erigeret, inclinavit cœlos, & descendit, inclinat se virtus DEI, ut mulierem in miseria jacentem à terra elevet, & sublevet in cœlum; scribit scribente Alberto magno: inclinans se à rigiditate inflexibilis justitiæ: ut externo incurvati corporis gestu implacabiles doceret judices, summam supremi juris severitatem nonnunquam tantisper inclinandam esse. Est quippe in potestate maxima præclarum temperatæ mentis argumentum, est luculentum laudandi moderaminis indicium, non flagrante concupiscentia subsellium judicialis præsidis celeriter conscendere, non violenta prædecessorum vestigia fortius premere, non quantum sùadet ferocia in prævaricatorum jugula sævire, sed sæpè sapius imperij aciem, ut loquitur Cordubensis Seneca, hebetare; non expedit senatoriæ potestatis gladium, judiciariæ districtiōnis acinacem ad feriendum acrius, ad lancinandum severius eliminare, sed præstat sapius obtuso penetrantis ferri rigore conceptum ardoris æstum retundere, & bullientem in cædes animum savi commiserationis impendiò sopire. Inclinat se JESUS; (Carenfi explanante ad accusatorum instructionem) ut det eis tempus resipiscendi à quæstione tali; quasi nolens lingua præcipiti sententiam ejicere, sed levitatem fraudulentorum accusatorum increpare; inclinatus terram versus, in terra scripsit, ut comineretur singulis judicibus, à norma hujus judi-

Inclinat se, ut discant severi judices se inclinare ad misericordiam.

6. R

cis

cis se sequestrantibus, non in cœlo eorum nomina, sed in terreno pulvere, qui quôvis ventô rapitur, notanda, & esse inscribenda, illi conformiter præfagientis Jeremiæ in alterabili pragmatica: *recedentes à te in terra scribentur*:

(i) Jer: 17. v. 13.

(i) quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum, à quo fluunt omnes gratiæ ingratissimæ toties, ut resipiscant ad pœnitentiam salubriter communicatæ; nève exiguum arbitreris infortunium illis adnumerari, quorum nomina non libro vitæ inseruntur, sed instar caracterum, qui exarantur in pulvere in terra efformari, in terræ schemate infernum idæari sentit Lyranus, qui super terram esse communi Doctorum placitô judicatur. Denique inclinavit se,

Judex, ut justus sit non statim aures porrigit delicto.

(l) in Sabb: post Dom: 3. quadr.

non velut imperiosus Princeps, licet omnis potestas in cœlo & in terra à Patre data fuerit in manus filij, sed quasi promptus ad succurrendum servulus, non se ad condemnandum erigens, sed prono etiam corpore ad miserendum mutans; ut significaret (Ulyssyponensi Antonio fidei dante) quod non statim judex debet porrigere aures cuilibet delicto, nec etiam

tum gaudio, sed cum displicentia suscipere; (l) non properat ad proferendam judicati criminis sententiam, sed moratur, quia tempestuoso confœderatorum accusatorum turbine non delectabatur, sed affligebatur, sciens scrutator cordium iniquitatem calumniæ, non zelum esse urgentis justitiæ, quo accedebant ad tenendum, non ad legis indemnitate conservandam. Sed qui digito DEI usus pro calamo, misericordiam inscribere terrenis voluit cordibus, non judicium, quidnam inscripserit, solentiori scrutiniô investigemus. Scripsisse accusatorum peccata docet Hieronymus: scripturam tantæ fuisse veritatis, ut quilibet eorum cognosceret in ea sua peccata, judicat Doctor Seraphicus: inarâsse Illud Propheticum Jeremiæ oraculum: *terra, terra,*

(m) Jer: 22. v. 29.

(n) Epist. 6. ad stu. epis.

terra & scribe hos viros abdicatos. (m) opinatur Mediolanensis Ambrosius: (n) Carthusianus hanc scribentis inscriptam fuisse periodum testatur: *terra judicat terram, peccator peccatricem*: dicunt alij apud Hugonem purpuratum, mulieris pœnitentiam, pulverulento inscripsisse pavimento: scribebat primo in terra calumniantium flagitia, ut erubescerent ad lecta; sed quia prolixam nimis indicem repererunt, verecundati recesserunt; inscribebat secundo, postquam se denuo

ad scribendum incurvâset breve compendium salutaris pœnitentiæ, quam absolvenda mulier compleret; qui primo ad exaggerantium hyppocritarum consonam accusationem ab illis averfam faciem terram versûs applicabat; quasi non his attendens, quæ dicebantur, notat secundo salvificum ægrotantis animæ pharmacum; inscribit terreno pulveri pœnam culpæ, quid autem tollitur à terræ facie facilius, quidnam abigitur celerius, quàm efformata in pulvere figura? caveat judex in adamante reorum delicta sculpere, nè unquam aboleantur, dictata semel pœna prætervolo inferatur pulveri, ut castigati peccatoris iniquitas in judicis memoria evanescat.

Delicta reorum non adamanti insculpenda, sed pulveri sunt inaranda.

Consimilis Clementia ad condemnationem exigitur, nè nimis sæviat, vel etiam plus justo feriat, qui condemnat; non indulgendum est prodigè, sed est impietas punienda, iniquitas plectenda, alioquin incruenti magistratum fasces, florum erunt fasciculi, non nuntij terrorum; otiosa erunt patibula, si furtum sine furum supplicio tolleretur, carinæ erunt sine remigio, si delinquentium insolentiæ dissimulentur, hoc solum observari voluit misericors legislator, ut dum ad tribunalis solium perorat Justitia, ad vindictam non conticescere cogatur misericordia, sed suam inspergere consuetæ pietatis parenthesim sinatur; agat illa causidicam, ne legum sanctitas violetur, & juxta reatûs exigentiam attendatur; non tamen ista, dum advocatam flagitat agere, à curiæ subsellij excludatur, peccati gravitas ponderetur, sed peccatoris pœnitentiâ pondus flagitij allevietur, & quamvis delicti claritas nullam tergiversationem sustineat, circumstantiarum tamen varietas delinquentis malitiam sæpius minuit & emungit. Illud in reorum solatium mitissimus disposuit Redemptor, & in administratorum Justitiæ documentum, quod conticescente accusatorum arrogantia, exeunte malevolentium perfidiâ, solus JESUS remansit cum muliere jam accusata, sed necdum condemnata, ipsum non miror Solum subsistere, qui solus resistit, calumniari volentium malignitati, solus remanet, Ambrosio moralizante: quia non potest hoc cuiquam hominum cum Christo esse commune, ut peccata condonet: solius hoc munus est Christi, qui tulit peccatum mundi; (o) suam ad-

(o) Epist. 12. ad stud. Episc.

jun-

jungit sublimis Augustinus anagogiam : relictæ sunt duo : *miseria & misericordia* ; ergo victa non victrix recessit Justitia , cum evanescentibus injustis , egressa est , cum exeuntibus Phariseis ? associata mansit misericordiæ , ecce enim , quæ subdolos insidiatores , quæ vanissimos sophistas , mendaces filios hominum lingvâ justitiæ expulit veritas , respexit quidem defixò intuentis misericordiæ oculò , victam & victam peccatricem , sic tamen , ut dimittat mulierem , non absolvat ; *dimittitur mulier , non absolvitur* , quia *deerat accusator , non quia innocens approbatur* , subdit Ambrosius . Sed nunquid vociferabantur scribæ , legem fuisse violatam , nonne lapidandam insinuant violatricem ? qui venerant injustè calumniari , non justè voluerant accusare ; discutiamus singulos latæ sententiæ apices , & emendasse ream reperiemus , sed absolvisse crimen nullatenusprehendemus : *nam ubi culpa deponitur , absolutio culpæ est pœna peccati* , concludit Mediolanensis Anstites . Pronunciat ergo iudex æquissimus sententiam , ut discant iudices reum se jungere à reatu , hominemque discernere à peccato : *valde , & jam noli amplius peccare .* (p)

Pœna à Christo imposita adulteræ fuit , non amplius peccare .

(p) Joan. 8.
v. 11.

Damnatur peccatum peccatoris , sed vita mulieris salvatur ; adultera corripitur , sed mulieri , quo crimen commiserat , condonatur ; *dulcis & rectus Dominus* , peccatrici peccare amplius prohibuit , quia rectus est , indulget pœnitenti , quia dulcis est . Discite in hoc sacerrimo præsentis JESU tribunali , discite justitiam , qui judicatis terram , qui peccatorum reatus discutitis , & excusantium replicas auscultatis , vobis assistere debet ad judiciale solium rectè consulens misericordia , nec minùs collateralis justitiæ consociari feriens disciplina , nè ista sit nimium aspera , illa extorqueat flagellum dexteræ , vel saltem levius infligat , nè illa plùs æquò sit benevola , ista reatus malitiam severius obtrudat ; regnet in corde pietas , non plùs quàm expedit ignoscens , nè criminum licentia innotescat , in mente sæviat æquitas , sed non exasperans , ut vindex appareat injuriæ , non adversarius personæ , sic dimittatur delictum per dulcedinem misericordiæ , ut iterati prohibeatur per rectitudinem justitiæ . *Dulcis & rectus Dominus* ; (q) *dulcis* : quia infontem condemnari non patitur ; re-

ctus : quia punire prævaricatorem non obliviscitur . Liberalitas quæ gratis largitur gratiam , pietas qua supplicanti indulget veniam , misericordia , qua sublevat miseriam centuplicatis vocibus dulcedinem commendant ; prævaricatorum animadversio , plagarum iteratio , ærumnarum multiplicatio , quæ fontes verberat , quæ injustos visitat , quæ pigros excitat involutam indefinenti præconiò rectitudinem enarrant . Ex hoc indissolubili connexæ rectitudinis cum dulcedine mutuas vicissitudinis vinculo judicialis oritur sublimitas , legislatoris dignitas emanat ; idè enim , quia non tantum dulcis , sed simul rectus est , non tantum iudex , sed simul Pater est , consequitur velut suum ad præmissas conclusio , velut ad solis præsentiam irradiatio : *propter hoc legem dabit delinquentibus in via* ; quasi nec debeat nec valeat vel leges condere , vel conditas protegere , vel delinquentes plectere , vel pœnitentes absolvere , qui rectus est sinè dulcedine , vel dulcem se exhibet sinè conjuncta rectitudine , quia namque Apostolico conformiter canoni : *propter transgressiones posita est* , (r) oportet severa rectitudine eliminare legum transgressiones , sic tamen , ut solanda dulcedine coërceantur transgressores .

Judices rectitudinem justitiæ conjungant semper dulcedinem misericordiæ .

(r) Galat. 3.
v. 19.

Vis nôsse intemeratam in sanctitate sua , perennaturam in Majestate sua , irrevocabilem pro tempore durationis suæ , legem illam , quam Dominus legislator noster & Dominus Rex noster rectoribus præscripsit , iudicibus commisit , justos ad illam obligans , neque deobligans injustos , est lex amoris , non timoris ; hinc illa , quæ justo non est posita , brevi absolvitur diverbiò , nè ignorantiam possit præterire malitia , vel in suæ tutelam socordiæ , in suæ præsidium proterviæ oblivionem allegare : *quos amo , arguo & castigo* ; (s) arguere est dulcedinis , est rectitudinis castigare , illa blanditur admonendo , ista obnititur feriando , arguens misericordia reddit argutos quoad cautelam futurorum , castigat justitia ad emendationem præteritorum ; qui à corpore non excitatur dulcedine amicæ svasionis , condignum est , ut urgeatur rectitudine severæ correctionis . Denique amati commonentur , sed commonenti parere negligunt , virgâ , ut sapiant , corriguntur , electi ad bonum favoribus alliciuntur , si sper-

(s) Apoc. 3.
v. 14.

Arguere &
castigare ju-
dicis est, pri-
mum facit
misericordia,
secundum ve-
ro justitia.

nunt hoc illicium, calcaribus impellun-
tur. Arguere est exhortantis benevolen-
tiæ argumentum, est castigare compe-
scendæ dissolutionis instrumentum; si
primum non sufficit ad inclinandum,
secundum instituitur ad incurvandam;
nec enim amantis DEI Sapientia dile-
ctum sibi filium permittit juveniliter ex-
tollī in prosperis, vel pusillanimitē de-
jici in adversis, nē arroganter ambiens
eleveretur animus, castigat recalcitrantem,
nē diffidenter confundatur, metuens so-
latur, dum arguit ingemiscientem. Hoc
suavi & potenti, hoc dulci & ingenti
moderamine audaces coërcentur, ti-
mentes demulcentur, elati comprimun-
tur, dejecti eriguntur. Arguat judex
reprehendendo, si minus profuit, casti-
get tribulando; est illex humanæ na-
turæ delinens benevolentia, proinde
impendatur ad delinquentis verecundi-
am, quod si abnuat allici, experiatur
pœnæ acerbiter ad ignominiam; dis-
cat à matre filius virgis & ferulis com-
pesci, pœnis & plagis coerceri, discat
ab Eva protervus Adæ posthumus, si re-
nuit blanditijs immutari, recalcitrans
verberibus subjugari; quam sic loquen-
tem selevcienſis Basilus producit: agno-
ſco punitorem exequi pœnam, quæ ut Magi-
stra me ab errore vendicat, seductionis pe-
ricula sufficiunt, alteras insidias non admit-
to. (1) Beatum transgressorem cujus
emendationi plūs, quàm condemnationi
insistit judex, beatiorē reo judicem,
qui lucraturus prævāricatoris animam
sic adhibet justitiā in judicando, ut u-
nā simul expendat misericordiā in con-
demnando; Princeps & judex exſtitit
Rex in Jerusalem, & simul Altissimi Pro-
pheta coronatus David, qui victimaturus
non exanimata taurorum cadavera,
sed suam immolaturus animam, suas in
conſpectu omnis populi vota redditurus
intonuit tam ſuaviter quàm fortiter: mi-
ſericordiā & judicium cantabo tibi Domi-
ne; (u) legit Apollinaris: miſericordi-
am & pœnam; quaſi puniret miſericor-
dia, & flagellaret miſeriam, verberans
miſerum, non liberans à flagello; ne-
mo reus blandiatur ſibi ad impunitatem
de miſericordia, ſed ſecuturam ſtrictio-
ris judicij ſeveritatem reformidet, &
nemo pœnitens exhorreat judicium, ſed
miſerentis clementiam exſpectet.

Fortunatus judex verè eſuriens ju-
ſtitiam, qui nec in pietate indulgentis

Miſericordiæ amittit rigorem juſtitiae,
nec in rigoroſo præſidentis juſtitiae ju-
dicio perdit miſericordiæ bonitatem;
præcedit ordine miſericordia, quia ju-
dicanda fragilis Adæ filij præponitur mi-
ſeria, ſtent primò juxta ſimul priuſquam
decretatrix juſtitia accedat judicando;
niſi enim primò DEUS per miſericordiam pu-
niret, non inveniret, quos per judicium co-
ronaret, interpretatur Auguſtinus. (x) & (x) Pf: 100. y. 7.
juſti & injuſti eundem ſolem intuentur,
eodem in ſole commorantur, eadem lu-
ce illuminantur, eodem imbre irrigan-
tur, eodem victu ſaturantur, eadem meſ-
ſe recreantur, eodem fructu delectantur,
iſdem bonis ſublevantur, ecce miſeri-
cordiam! ſed non eadem virgâ caſtigantur,
nec pari unius conſolationis bacu-
lò ſuſtentantur, non una voce convocan-
tur, non uno nexu uniuntur, non una
viſitatione cuſtodjuntur, non uno motu
convertuntur, non unā vitā conſuman-
tur, non una morte conſumuntur, non
eodem judicio judicantur, nec eadem
ſententiā condemnantur, ecce judicium!
Beatus cantor, quantumvis tantum ſit
ſuccentor, qui nec miſericordiam ſine
judicio cantare, neque judicium ſine mi-
ſericordia conſuevit intonare, ſi vis ju-
dicio curare deſcendentium à Jeruſalem
vulnera, ſi ambis conformiter dijudica-
turo DEO judici deviantem à legum ſe-
mita ſanare hominem, qui inter latrones
cecidit, alliga primum vulnera: nam Au-
guſtino Commentatore, alligatio vulne-
rum eſt cohibitiō peccatorum (y) infunde
poſt hoc oleum & vinum, illud præcedat,
ut ungar, illi ſuccedat iſtud, ut pungat,
oleo deliniendus eſt reus ad tollerandū,
antequam vino exaſperetur ad dolendū,
accende oleo cor reprobū per amo-
rem, priuſquam vino exulceres per ti-
morem; miſericordiæ monſtretur facies,
nē ſua ſibi conſcius malitiæ deſperet,
poſt primum reveletur vultus juſtitiae,
nē præſumat. Non eget alio holocau-
tomate, quam gemino huius incenſi
thymiamate offenſum placare vindicem
terrenus Index, ſuo ſatisfacit muneri,
ſi hoc concordante cantico pſallat Altis-
ſimo, deſiciente tamen voce alterutra
diſplicet DEO diſcordantis doni maleſo-
nantia; erat hoc gemino proviſus thu-
re, pſallebat uniſono hoc dramate Ma-
giſter gentium, qui dicebat: Chriſti bo-
nus odor ſumus DEO; in hiſ, qui ſalvi
ſunt, & in hiſ, qui pereunt; (z) ſunt (z) 1. Cor. 2.
multa, quæ viſum ſubterfugiunt, ſed
ſe

Alligat vulne-
ra, qui cohibet
peccata.

(y) de queſt.
Evang:
Ante vinum
juſtitia eſt
adhibendum
oleum miſeri-
cordiæ.

(1) Orat: 4.
Eva habet
pœnam pro in-
ſtuctore ſuo.

(u) Pf: 100. v. 1.

(z) 1. Cor. 2.
7. 15.

Justus & misericors judex odorem suavitatis fragrat coram Altissimo etiam pereunte reo. se fragrantia sui odoris produnt; quantumvis enim non cernat oculus balsamum, nares discernunt tamen suavissimum odorem; sic licet misericordia cunctis non pateat, sufficit, si manifesta Divinis obtutibus, justitiæ commisceatur, nec obest, si miser pereat, misericordiam ob malitiam propriam abutendo, vel si intereat severitatem justitiæ, ut virus noxium recipiendo; prodest misericordia justis, quorum miseria sublevatur, conducit impijs justitia, quorum iniquitas recusans corrigi condemnatur, utrumque proficit judici ad gloriæ coronam, neutrum officit, si bene unum alteri conjunxit.

Erat peccatrix samaritana mulier, quæ aquam haurire venerat ad potandum, quâ tamen gentilis anima melius eguit ad abluendum; sedebat judex (nam sedere judicantis est) supra fontem, non in throno, quantumvis Rex foret universæ terræ, non in plumari, licet fatigatus suavi egeret requie, qui circuibat, ut inveniret dignos se, qui de seipso jam dudum testabatur: *in omnibus requiem quæsi*; quæsiuit peccatores ad pœnitentiam, dum ambularet, quæsiuit judices ad misericordem justitiam, dum resideret, nam reum sine judice perire convenit, & sine reo judicem oriri ac feriari est necesse. Post prodigiosum loquentis verbi cum muliere dialogum, abruptit ulterius colloquium moderatrix sapientia, hac interjecta parenthesi: *vade, voca virum tuum, & veni huc*; verecundata Babylonis filia, intremuit ad peremptoriam proripientis vocem, & oris aurei testimoniô: *cœpit confiteri ac dicere, non habeo virum*; & quæ (commentatore Ruperto) nec virgo nec vidua erat, repulsam non timens, agnovit indignitatem suam, & agnitam confessa, respondit se virum non habere. Vides stantem ad pedes sedentis judicis peccatricem? quam expectabis sententiam à judicante? attende prodigiosam, revolve tot miracula, quot verba percipis responsi: *bene dixisti*; grande præconium præmittitur, nè auscultantis animus ad tactum vulneris exasperetur: *bene dixisti: quia non habeo virum, quinque enim viros habuisti, & nunc, quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixisti*. Laudatam prius à bonitate, nunc laudat à veritate, ibi commendans voluntariam, hic autem laudans veridicam confessionem,

Pars III.

ut se conformet Divinus arbiter accusanti, ut sua in humiliatione confirmet pœnitentem, malitiam flagitij non exaggerat, sed simplici compendiatam periodô sententiam enarrat; geminô concludit præconiô notam sibi scutator cordium prævaricationem, laudare incipit docendam à bonitate, & tacita reprehensione monitam non corripit, sed desinit in laude veritatis. O quam prudens Sermonis dispositio! quam cauta correctionis combinatio! reprehensionis amaritudinem, nè meticulosum nimium terreat, suavitate approbationis antevertit verecundatam, nè gravius offendant, nè amplius erubescens resentiatur, nova collaudationis dulcedine circumlinat. Audi laudantem laudem Divini judicis Rupertum: *magnum hoc est, dignè imitandum est Magisterium Spiritûs DEI, corrumpere quidem ea, quæ emendatione indigent, sed inter corripiendum & prius & posterius collaudare, si quæ bene dicta sunt*.

Præfigurabat hanc venturi judicis clementiam, hanc necessariam terreno judici conjunctionem misericordiæ cum justitia terrenus Salomon, qui erecturus prodigiosam illius templi machinam erectam adornaturus, collocavit inter coronulas & plectas leones & boves & Cherubin; (b) erat, si Syro legenti credimus, opificium pulcherrimi aspectûs; erant Lyrano interprete, figurati admodum coronarum circuli, in quibus circulis leonum effigies & boum cum Cherubinarum imaginibus sculpebantur sub specie adolescentum alatorum, sic tamen cum bove conjungebatur leo, ut quasi loris alligati ad circulos viderentur. Hæc singula opere sculptorio exprimebantur in basibus, ut neque leones sine boum consortio, nec boves sine leonum contubernio spectarentur, Legi præclaram morales Papæ elucubrationem, qui Sacerdotes templi in basibus præfiguratos autumat: *quia dum sollicitudines regiminis tolerant, quasi more basium superimpositum onus portant*; sed indulgente veniam Patre sanctissimo id ipsum ad singulos Ecclesiæ militantis judices, ad omnes curiarum, Provinciarumque Præsides extendi posse arbitror, qui pari curarum pondere premantur, & velut consimili gubernandorum subditorum ministeriô aggravantur: nam licet primorum sacerdotalis dignitas ipsos excedat Regum vertices, potestas tamen judicaria

(b) 3. Reg. 7.
v. 29.

Judices cum
sacerdotibus
sunt bases Ec-
clesiæ mili-
tantis.

Christus præ-
mittit correp-
tioni elogium,
& illam pari-
ter laudibus
coronat.

ria terræ iudicibus non subtrahitur, sed æquitatis custodia per quandam attributionis analogiam iisdem pariter communicatur; sunt Sacerdotes, sunt bases aureæ, sunt iudices argentæ, ambæ supportant regendorum & corrigendorum peccatorum onera, amborum humeris Christianorum respublica suffulcitur, sed neutra sint sine Cherubin, quod plenitudo scientiæ dicitur: si enim Sacerdotum labia custodire obligantur scientiam iudicum, profectò pectora necesse est, ut consummatâ legum scientiâ repleantur; quod si in rugientium leonum schemate terror severitatis exprimitur, si in lento tardigradum bouum symbolo morosa sustinentis misericordiæ patientia conformiter adumbratur, cavendum & præoccupandum est, nè in his basibus leones sine bobus reperiantur, nec boves sine leonibus sculpantur; æqualis siquidem est periculi abesse à severitate lassi bovis mansuetudinem, ac solam sine mansuetudine leonis rugire crudelitatem; proinde concludit Gregorius: *& iram mansuetudine condiat, & eandem mansuetudinem, nè forte dissoluta sit, zelus distractionis accendat* (c) sunt quippe rei, quorum vindictam relaxare reatus est, sunt crimina, quæ non igne ferroque eliminare, non levis culpa est, hos ergo plectere magnanima severitate virtus est, sed nè plaga excedat noxæ meritum, misericordia collateralis instar iustitiæ assistat. Suum commendaturus Pater filium, suum eruditurus Regni hæredem coronatus vates David æquissimus Salomonem, ut sciret loqui, iustitiam facere, & loqui veritatem, ut disceret reos salubriter plectere, & miseros misericorditer consolari, hoc breve imbuendi iudicis præscribit rudimentum: *ponam in mari manum ejus, & in fluminibus dexteram ejus*; (d) si sensum literæ discutias, quodnam alludat hæc perodus, faciliter recognoscet; subiecerat suo Domino Philistinorum territorium super mare mediterraneum situarum, debellaverat pari victoriâ feracem fluviorum Syriam, & debellatam suæ coronæ tributariam subjugabat; utrumque elevato ad thronum Salomoni vengalem extradidit, extraditam mancipavit, sed quia Prophetæ regij loquitur idiomate, futura præfigere voluit, vaticinari mysteria intendit.

Quidnam Regi pacifico, clementi

quidnam Principi, quidve perfecto faciendum sit iudici, ut æquitatis suæ munus compleat, subtiliter insinuat, sublimiter demonstrat; est unda maris amara ob falsuginem, est dulcis aqua fluminis ob suavem defluxus tranquillitatem; mittat de rei crimine præventus & informatus iudex in aquam fluminis natantem dexteram, immittat marinis fluctibus sinistram, non magis amaritudo maris arrideat, quam fluminis dulcedo, commisceat falsugini dulcedinem, nè nimium exasperet absorbentem, dulcedini jungat falsedinem, ut sentiat promeritam poenæ asperitatem. Nunquam, ut arbitror, exasperabatur severius ultrix iustitia, quam ad primum primæ vindictæ exordium, ad primum primæ rebellionis flagitium, quando superbientem præcipitavit angelum, & ambientem hominem mortis sententiâ condemnavit. Vix ad suavissimam imperantis sapientiæ vocem, prosiliit è massa futili illustris Seraphin, supremus beatorum mentium antesignanus, quando se ipsum intuens evanuit, nec suum volens demisso subditæ servitutis oculis respicere principium & principem, noluit esse angelus, angelicus recusavit remanere spiritus, nè magni consilij angelum adorare, nè Domino spirituum cogeretur homagium præstare; sed ecce terrificam Angelis, hominibus horribilem degenerantis angeli vicissitudinem: in feram vertitur, & vulnerantem & laniantem! stupet ad portentosam metamorphosin inquirens Isaias: *quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris?* vix radiare incipit, quando è sphaera sua decidit. Est mirabilius, quod sequitur, paradoxum: *corruiisti in terram; qui vulnerabas gentes*; (e) feram dixeris, sed efferatam; hinc decidentem nuncupat aquila, *ululantem filium auroræ*. Ullulare belluinum est, ferarum proprium & belluarum, nec est, quod gentes commemorari stupeas, ab hac furente fera vulneratas, cum nulla gens adhuc in mundo degeret, quæ terram occuparet; *sauciabat ferali vulnere*; ut commentatur Lyrannus, *angelos alios, quibus ipse fuit occasio cadendi*.

Quod si curiosiori investigare libeat scrutiniò, in quamnam sit commutatus belluam, dum suos affiliit commilitones angelos, lethiferoque vulnere, privans & exuens vita gratiæ derestabil-

iudicis manus dextera debet natari in aqua dulci fluminis, sinistra in maris falsugine.

(e) Isai. 14. v. 12.

Lucifer per peccatum evasit in draconem, qui

gentem angelicam suorum sequacium, saevissime vulneravit.

li.

(c) hom. 17. in Evang.

debent in se exprimere boves & leones misericordiam & furem.

(d) Ps. 88. v. 26

liter interemit? declarat speciem Apocalyp-
ticus spectator: ecce draco magnus
ruffus, habens capita septem, & cornua de-
cem; septemplex metamorphoseos
faciem demonstrat Alcazar, dum caput
leonis ob superbiam, tygridis ob fero-
ciam, luxuriantis ursi ob libidinem, fu-
rentis viperæ ob iræ vehementiam, vi-
rulentis serpentis ob invidiam, torpen-
tis asini ob ignaviam, insipientis lupi ob
ingluviem, eidem appropriandum cen-
set hoc septemplex capite, hac sep-
tiformi facie respicientes allicit & ter-
ret intuentes; nec obstat cœlesti hoc
monstrum comparuisse in theatro: nam
apostatare incipiens in regione empy-
rea, projectus est draco magnus, qui
(f) *Apoc. 12, 9.* vocatur diabolus, projectus est in terram,
& Angeli ejus cum ipso missi sunt. (f) en!
quomodo cadentis Luciferi occasus pro-
jectionis censureretur vocabulô, dum as-
seclorum suorum emissio mitiori astrui-
tur nomenclaturâ. Ambitiosus auctor
superbiæ, sui que sceleris inventor a-
trocius expelli meruit, quàm universa
seductorum pedissequorum turba. Hæc
prima primæ tragædiæ scena exstitit,
quando ludens non quidem in orbe ter-
rarum sapientia, sed illudens deliranti,
& se deificare flagitanti creaturarum
omnium primicerio illudens vindex ju-
stitia in civitate sancta Jerusalem pri-
mam ordiebatur stragem. O si fuisset
una! si exstitisset sola! non intrasset
terrarum orbem gemebunda mortalitas,
sed indeficiens immortalitas exultasset;
sed quia primum fuit iudicium, prima
primæ plagæ sententia, secundum seque-
batur, secunda infligebatur, draco mag-
nus nè sua terreat turpitudine innocen-
tes sanctificatorum conjugum oculos,
serpentem induit blandientem, evasit
fallaci oblata divinitatis stratagemate
crudelis homicida, mortem in orbem
suâ mendaci astutiâ introducens. Non
cunctatur ferale fatalis exitij iterare vul-
nus vindex DEUS, pari celeritate ho-
mo plectitur, quô antea rebellis ange-
lus cædebatur; præcipitatur iste tanquã
fulgur de cœlo absque itineris indice in
gremium fornacis magnæ, in tartari abyf-
sum, homo morti in victimam deputa-
tur, ligone dextera obarmatur, sudore
vultus irrigatur, ad tribulorum messem
amandatur, à paradiso voluptatis pro-
scribitur, in lachrymarum vallem abi-
gitur, maledictionis anathemate sterili-
zanda tellus in opere suo profanatur. A-

ligeram dixeris justiciam ad ultionem,
pede suffultam ligneo misericordiam su-
spicaberis, nisi maturius velociori hanc
accelerantem subsidio contempleris.

Meditatur morosiori cogitatu vix
non præproperam ulciscens justitiæ ce-
leritatem in sua Clarevallenſi specu & Diabolo furti
specula Doctor mellifluus; & quidem societatem
describens velocissimam cadentis ange-
li ruinam, ponderat pœnæ gravedinem
& superbientis animi expendit levita-
tem, quâ similitudinem Altissimi atten-
tans usurpare, rapinam arbitratus est
esse se æqualem DEO, & illico dejectus
corrui: nihil ille fecit, nihil operatus est,
tantum cogitavit superbiam, & in momen-
to, in ictu oculi irreparabiliter præcipitatus
est: quia juxta Evangelistam in veritate non
stetit, per saltum volens ascendere in
montem, non progredi in via mandato-
rum viator errabundus! convertitur
dein, meditabundus Abbas ad nostros
Principes & furum socios, de quibus hu-
mano generi videtur compati collachry-
mabundus Isaias: principes tui infideles;
seu vertente Oleastro: recedentes; vel e-
videntiùs juxta septuaginta interpretes:
inobedientes socij furum; (g) explanat Ty-
gurina: partiarj furum regnum filij
invadere, altitudinem divitiarum scien-
tiæ & Sapientiæ DEI surripere intende-
runt, quorum deplorans vesaniam, plan-
git & momentaneam peremptæ poste-
ritatis internecionem: nec dissimulat in-
juriam filij Pater, Pater enim diligit filium,
sed continuò & in ipsum hominem vindictam
attribuit; (h) ubi tunc collateralis ju-
stitiæ debebat misericordia, dum mi-
seri sinè levamine in sua miseria desere-
rentur; homo cum in honore esset,
non intellexit, comparatus est jumentis in-
spicientibus, & similis factus est illis: (i) in-
gemiscit vir secundum cor DEI, legit Hie-
ronymus: simulatus est jumentis & exa-
quatus; vertit subtiliter Arias cum Fe-
lice: homo in honore non pernoctabit, &
in magnificentia sua non dormiet; nam am-
bulans ad auram post meridiem ultrix
justitia sublatâ suæ DEI tatis imagine,
quasi non ampliùs suum cognosceret li-
mum figulus, inquiebat: Adam ubi es?
gloria & honore coronatus, cominu-
tasti gloriam tuam ad similitudinem vi-
tuli comedentis fœnum! damnatur
illico limus ad pulverem; statu immor-
talitatis amisso ad cursum mortalitatis
condemnatur, ut transeundo ad tumu-
lum

Homo cum
Diabolo furti
societatem
inijt.

(g) Isa. 5, v. 28.

(h) de adven-
tu ferm: 1.

(i) Pf. 48, v. 13.

Lucifer in cæ-
lis draconem
exhibet, in ter-
ris serpentem.

lum disceret, quid stando in paradyso fuit. Heu miserum! ubi sola cadit miseria, ubi nulla suffulcit labentem misericordia, prævenit succurrentem præcurrens justitia, nec aliò permittit currere collapsum viatorem, maritum cum conjuge, quàm in vallem lachrymarum!

Justitia Divina hominem sauciavit, quem verbum in carne de-nuo sanavit.

Quid ageret exclusa paulò minùs misericordia, imò quid ageret infortunatus homo, nî prævenisset judicium, nisi sententiam ulticis justitiæ prævertisset? quid enim, si factus ex terra, ad terræ viscera redire jubeatur, suprema percussio mors carnis est, quæ miserando cadaveri inungitur, peccatrici videlicet animæ, quæ DEO mortua, peccati morte è numero viventium, è serie beatarum mentium meruerat perenniter deleri! sed pepercit luto figulus, nec vas confregit, pepercit creaturæ conditæ, memòrque misericordiæ, non condemnavit hominem ad locum perditionis, sed exclusum à loco voluptatis, humiliavit in solo afflictionis. Vis experi-ri celeritatem advolantis misericordiæ, ut mox tua felicitas vacillare, tua cæpit miseria pullulare? *misit verbum suum, & sanavit eos, & eripuit eos de interitio-nibus eorum.* (l) notat Lyranus, allusionem esse ad DEI filium, per quem à malis liberati sumus. Occasione filij, sed pessimè applicata, Rex filiorum superbæ, multos ex adhærentibus angelis perduelli fœdere perdidit homines, si unam Adæ filiam & DEI Matrem excipias, universos statuit proinde in corde suo ingeniati Patris unigenitus, per semetipsum ut Redemptorem Creatori reddere, quos quodammodò propter se amisisse videtur; redimatur reus homo, fiat DEUS homo, & qui per primum fiat cum Patre & sancto Spiritu creavit hominem unus DEUS, nunc idem mittatur Verbum Patris, ut ad secundum fiat Virginis caro factum, eundem obumbrante sancto Spiritu reficiat, quem fecit. Eripuit nos, non quidem de corpore mortis hujus, in quo velut in tenebroso carcere vivimus, & movemur, non de colaphizante angelo, cui abigendo, cui removendo, sufficit nobis gratia sua, non de commixtione peccatorum, alioquin deberemus de hoc mundo exire, sed de sanguinibus: quia caro & sanguis regnum DEI non possidebunt, non de difficultate vincendi peccata,

Per primum fiat Divino ore prolatus factus est homo, ad secundum à virgine expressum reparatus est homo.

sed de corruptela eorum: explanat Augustinus; est quædam corruptela mentis, eodem interpretante, fastidire, quod savoritatem sapit, & dulcedinem exhalat. Fastidiebat inveteratus homo jugum grave, nondum nauseans putridam levitatem pomi, horrebat jugum grave, quod impositum est super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum; quid enim affligit gravius, quàm conditam ad dominandum saltem in domo suo animam trahere, quasi vinculum plaustrum peccatum, illique servitute abominabili miserabiliter mancipari; nemini parcitur, unam si tollas DEI bajulam, singuli aggravantur, à præsidente super sedem gloriosam, inquit sacer Siracides, usque ad humiliatum in terram & cinerem (m) ab illo, qui confidere voluit altissimo, & universis beatarum mentium agminibus præsidere usque ad illum, qui irrevocabili prorsus edicto, in terram, de qua sumptus est, redire, & redigi in pulverem juebatur.

(m) Eccl. 40.
v. 3.

Quid ageret misericordiarum Pater, ut fastidienti consuleret, ut mederetur ægrotanti, ut inflicto ferientis justitiæ vulnus mitiori cataplasmate curaret? misit verbum suum misericors & miserator Dominus, quod abjecto peccatorum pondere, ruptis captivorum compedibus assereret in libertatem filiorum DEI filios compeditorum, alloquebatur verbum istud (non istud nequam nequaquam, quod maledictus serpens sibilavit & syllabizavit, quando divinitatem obrulit, ut eriperet immortalitatem) alloquebatur verbū istud in carne, liberari anhelantes de corpore mortis hujus fastidientes occupationem magnam, quæ apud Ecclesiasticum creata dicitur omnibus hominibus, in peccato Adæ subjungit interpreatrix Glossa; hæc ipsa graviter occupans, Hugone Victorino explanante, est destructio, & illaqueatio mentis, quæ avertit, & dissipat, & illaqueat eam, nè cogitare valeat ea, quæ salutis sunt, alloquebatur ore suavissimo, blandiebatur idiomate dulcissimo: *jugum meum suave est, & onus meum leve.* (n) Sic loquitur, cui Pater omne judicium dedit, ut discant loqui iudices, non solam pænæ gravedinem, sed etiam impositæ gravedinis alleviationem. Ecce! quid sequitur ad missionem Verbi? suave alloquium, quis hujus suavis sermonis exitus? quis fructus suaviter allo-

(n) Matth. 11.
v. 30.

Itinera æternitatis DEI sunt iustitia, & misericordia:

immoderatè favientem, ad pietatem secunda commovebit, non tamen plùs, quàm expediat, ignoscentem illa Patris æmulabitur severitatem, prævaricantem filium flagellando, ista matris imitabitur benignitatem, nè duro nimium feriatur verbere providendo, non tollat veritas misericordiam, nec ista præpediat iustitiam, neque impediatur veritatem; amborum satellitiò stipatus intende, prosperè procede, & regna: quia in nomine ejus exaltabitur cornu tuum, in quo potestas regia (Ayguano commentatore) intelligitur, quâ judices tanquam legitimi Regum vicarij potiuntur; continebatur siquidem in cornu oleum, quo reges inungebantur, & ossa singula totius corporis, & circumfunduntur sanguine, & carne implicantur, solum præ cæteris cornu ultra carnem extenditur; & absque carnis tegmine exaltatur, sic judicum iustitia carnale nihil sapiat, ut non in proprio, sed in Divino nomine sublimius exaltentur; nec aliud expectandum restat: qui enim misericordiam & veritatem diligit DEUS, hanc pariter, sed utramque diligentibus gratiam & gloriam dabit Dominus. Hæc gemina unò connexa vinculo judicat esse totidem æternitatis itinera commemoratus Præsul, & illa quidem, de quibus vaticinabatur alius Propheta: *incurvati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus*: (x) cum enim misericordia Domini ab æterno, & veritas Domini maneat in æternum, ab hisce ambobus æternitatis itineribus incurvabantur universi rectores tenebrarum harum, qui instar collum suo cum dace prævio ad testamenti montem se protendebant, usque ad inaccessa Aquilonis latera se cogitatu maligno & desideriorum suorum extollentia extendebant,

(x) Habac. 3. v. 6.

Verùm, quid vestra interest terreni judices, & curiarum senatores; multum per omnem modum, ut geminò hoc præsidio defensi, hoc bini hujus itineris ducatu in via mandatorum DEI progredientes, superbos quosque mundi principes non timeatis, comminabundam ambitiosorum divitum potentiam nullatenus respiciatis: si innocens pupillus est, protegatur, si reus inter dynastas est, puniatur, si vidua iniquo ab exactore invaditur, à vobis defendatur, si sit minister in curia, si aulicus in regia, si assessor in consilio, qui conquerentem

aggravat, qui patientem spoliatur, qui derelictam opprimit, à vobis compescatur, à vobis judicetur, à vobis constringatur, tunc moveat misericordia ad miseræ succurrendum, tunc stimulet iustitia ad injustam superbientis adversarij barbariem confringendam, diligite tunc judicium, aperite portas iustitiæ, apprehendite disciplinam, ut coërceatis elati tumoris insolentiam, apprehendite iustitiam, ut vobis obviet, non tanquam indignabunda vestra ignavia accusatrix, sed tanquam mater honorificata vos suis honoret amplexibus, suis favoribus sustentet. Fremant & rugiant leones cum leonculis, qui etiam prope regale solium gradus occupant viciniore principi, ad Danielelem in lacu periclitantem respicite, circumvallati à famediciis leonibus, exultabundam non gembundam vocem auscultate: *DEUS meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi*: notat interpretatrix Glossa, non immutatam fuisse Leonum Rabiem, sed ab angelo conclusam. Inducit Danielelem sic Regi de sua salute anxio respondentem Theodoretus: *iustus cum sit DEUS, & iustè omnia moderetur, præstantiorem me ostendit, quàm cui possent Leones nocere, potiùsque leonum imagines quàm leones mihi obrulit.* (y) grande prodigium! in mutas & enerves umbras universa ferarum feritas commutatur, dum adolescens innocuus lacui mancipatur; favent & vident suæ esurie pabulum, nec invadunt, angelicæ potestatis dexterâ refrænati; sed cur correspondet merito hoc ingens præmium? quodnam servi DEI obsequium obsequioso ministrantis angeli præsidio compensatur? respondet non requisitus laudem æquissimi judicis, misericordiam illiusque judicium decantaturus: misericordiam, quam miserator Dominus exhibuit misero, sed innocenti: judicium, quò iniquissimam satraparum condemnavit injustitiam adversus immunem & impunem; quia *coram eo iustitia inventa est in me*; (z) quod si accuratam Prophetæ causalitatem discutias, non tam liberationis gratiam, quàm retributionem iustitiæ videbis assignari; expertus est utramque, nec enim invenisset in hoc fideli iudice iustus scrutator cordium iustitiam, nisi DEUS misericors eandem ejus præcordijs inviscerasset.

Iusti judices DEO protegentur, dum non verentur divites & potentes,

(y) Orat. 6. in Daniel.

(z) Daniel 6. v. 22.

Accepit de manu Domini duplicia

cia iudex innocuus, qui suam extendit dexteram ad utrumque: nam quomodo absque misericordia succumbentis jamjam sub ore duorum testium, sed iniquorum, Susannæ causam assumpsisset, & qualiter sine justitia inveteratos dierum malorum senes, in iudicium concilio condemnasset? sedeat iudex, sedit & Daniel, ut sessionis symbolo iudicem designet; consedit in seniorum medio, cui sapientia, per quam legum conditores iusta decernunt, communicavit scientiam discretionis, unde maxime commendantur senes, & unde denominatur sapientes; sedeant igitur genuini iustitiæ ministri, non in cathedra pestilentiae, sed in sublimato sapientissimi Salomonis solio iudicantes, quod binis sustentabatur brachijs: suffulciente illud clementia, nec non iustitia sustentante. Vacillat omne iudicium, quod non sit stabile per incorruptam iustitiam, titubat pariter, nî illud recommendet clementia, clemens misericordia. Si Hesperus severiori radiò reum verberet, succedat illico occumbenti iustitiæ oriens Phosphorus, ut diem bonam annunciet, & serenissimo fulgore pietatis, sedentem in ærumnarum tenebris, in afflictionum caligine visiter, ac confortet. Tyrannum agit, non representat iudicem, qui condemnando delectatur, & absolvendo cruciatur. Pœnam infligere plerumque dispensabilis est æqui iudicis necessitas, non tamen semper pœnam infligere est æquitas, quando benignitas suggerit, veniam in favorem misericordiæ esse reo impetrandam.

Discant ignari consules, qui cruentatis fascibus oblectantur, discant à coronato Principe, ab intemerato iudice, à Rege optimo, & normam condemnandi, & regulam condonandi. In victus David in ipsa subjugatorum hostium victoria noluit prodigo inimicorum sanguine verecundari. Fœdusfragus Moabitarum Rex, propudiosus Naas, amissum sibi à provido pioque filio cum Matre, Patrem in suum recipiens præsidium, ut narrat Rabbi Salomon, crudeliter una cum cæteris Davidi victis sanguine peremit. Excanduit ad fœdam Tyranni barbariem indignabundus Princeps, vindicaturus abominandam cædem exercitu, invadit hostile territorium, & aquâ severitate percussit Moabitas, qui

victos nuper Philistæos congenitâ usus clementiâ humiliavit. Gemebant sub fulgurante exulcerati victoris acinace prostrata inimicorum agmina, nullus attempta atrocitate criminis spectabat veniam, nullus eorum indulgentiam expectabat, quando misericors simul & iustus victor, utroque horum comitum associatus, stipatus & vindice iustitiæ, & dirigente misericordia, illi suas catervas tribuit jugulandas, isti suas pariter subjugavit in vita conservandas; mensus est duos funiculos, unum ad occidendum, & unum ad vivificandam. (a) cædatur iusto vulnere pars alienigenarum: pars altera immunis conservetur: victimetur in æquissimæ ultionis victimam dimidium rei exercitus, sed reliqui à morte præserventur; legit tamen Pagninus: *plerumque funiculum ad vivificandam*: cui concordat Tygurina versio: *integrum funem ad servandum in vita destinavit*: ad stipulantur alij legentes: *funem plenum conservavit*; exigebat grandis injuria conformem fœdusfragio vindictam, clamabat læsa profusi sanguinis innocentia ad regium tribunal iustitiæ, exigebat magnanimam in ulciscente filio vicissitudinem execranda parentum internecio, pro quibus supplicabat infausto principi: *maneant, oro, Pater meus & Mater mea vobiscum, donec sciam, quid faciat mihi DEUS*; (b) nec tamen superexcedere sinebatur ultrix iustitiæ, sed interpellatrix misericordia astitit velut Regina à dextris regalis solij; prima ad mensurandum vivificationis funiculum accedens, laxiorem sibi retinuit funiculum, dimittens breviorē iustitiæ à sinistris, occidebantur ad rigorem iustitiæ, sed mensuratum, ad brevioris orgiæ mensuram, nè clades excederet; imò nè ad dimensionem misericordiæ accederet, sed potius recederet longius à cæde; plenitudo funiculi extendebatur ad vivificandum, mortis abbreviabatur funiculus ad perimendum. Scribitur autem hoc ad exemplum aliorum Principum, subnequit Cajetanus, ut discant metiri funiculo iustitiæ cædem, clementia superfluat in miserijs, abundet misericordia in ærumnis, iustitiæ adæquet limites, non excedat; arcta sunt spatia sceleris vindicandi; sed ampla laxentur clementiæ miserijs.

Flagitiosus Cain, cuius immane parricidium Chrysostomus horrendum fa-

(a) 2. Reg. 18.
v. 2.

(b) 1. Reg. 28.
v. 3.

David attri-
buit maiorem
inimicorum
partem mis-
ericordiæ, mi-
seriam iustitiæ

DEUS sciens
optimè reatū
Cain, enim
quasi ignarus
erat.

facinus, incondonabile peccatum, effe-
rata animæ sententiam nuncupat, in-
terrogatur à iudice cordium scrutatore:
quid fecisti? quasi nesciret illius necem,
aut sicarium, cuius innocui sanguinis
vox ad thronum ulticis iustitiæ appel-
lat, ut sciant singuli iudiciorum Præ-
sides ac assessores, reum quantumvis
manifestum, non prius judicare, minus
præproperanter condemnare, antequam
eundem contigerit citare, citatum in-
terrogare, benignis auribus, loquentem
auscultare. Convictus percutitur Ana-
themate, ad orbis exilium profigatur,
ut vagus & profugus advena sit super
terram. Desperabundus mundi exul
culpam exaggerat, nec tamen indul-
gentiam implorat, immensitatem divi-
næ misericordiæ victam à magnitudinē
suae malitiæ calumniatur, solum contra
ejectionem à terræ facie protestatur, ne
forlan à quovis obvio, tanquam à sui

criminis vindice occidatur. Attende
respondentis beneficentiam, misere-
ntis explora coniventiam, quàm dulciter
soletur, discute, quàm suaviter abomi-
nandum prævaricatorem alloquatur, so-
lertiùs expende; *nequaquam ita fiet.* (c)
offert occasionem veniæ, designat tem-
pus pœnitentiæ, suspendit executionem
supplicij, assecurat metuentem, robo-
rat trepidantem, néve ullus affiliat ob-
viantem, signatur signò benignitatis, né
perimatur. Ut quid tantis occurrit blan-
ditijs præscripto peccatori iustus iudex?
respondet Ambrosius: reflectere voluit
errantem, & beneficiò suo invitare ad
correctionem. (d) suum pronunciavit ju-
diciū ultrix iustitia, suam exercuit cle-
mentiam ad condonandum parata mi-
sericordia, adjungit aliud motivum ex-
centricæ pietatis: *ut magnanimitatem &*
patientiam doceret iudices, ut feriant mi-
serendo, misereantur feriendo.

(c) Gen. 4. 7.
15.

(d) Lib. 2. de
Cain & Abel.

Misericordiam
ei offert post
iudiciū.

LAMED.

Versus
XXXV.

Ut declinaret iudiciū viri in conspectu Al-
tissimi.

Sermo Trigesimus Quintus.

Munera declinant iudiciū in Iudice, iustitiam
corrumpunt, & iudicem infortunatum reddunt.

Injusti justos
querunt op-
primere.

Ignoravit omniscius declinare vi-
ri iudiciū, qui justè judicare
novit, inopem defraudari, in li-
te sua reprobat, qui, quidquid ju-
stum est, ut suum approbat, suum de-
rivatum à tribunali recognoscit, iusta
lance ponderat merita, nunquam à tru-
tina iustitiæ recedens. Infelix est de-
lirium, quò librâ favoris agitatâ spira-
mine de parte in partem vertitur, de
sursum deorsum versùs trahitur, à sini-
stra ad dexteram inclinatur! amaris de-
flebat lachrymis consumilem injustorum
iudicium vicissitudinem, qui tristi car-
mine gembundus conquerebatur: *pro-*
icientes me nunc circumdederunt me, ocu-
los suos statuerunt declinare in terram; (a)
quia assentiri injustis noluit, projici de-
buit ab impiorum commercio, ad te-
nue consortium iustorum, conclusum
inter illos consilium consultoribus eva-
sit pessimum: quia nescire voluit statu-

ta impiorum Dominus, declinantes in
malum à sua abegit facie, nunquam re-
cognoscendos. Est siquidem declinan-
dum omnino eorum iudiciū: *circum-*
veniamus iustum, quoniam inutilis est nobis,
& contrarius est operibus nostris; (b) sunt
enim illius bona, iustorum mala; a-
scendit ille, descendunt isti; subsistit il-
le, declinant isti, & turpiter & pueriliter,
leviter & insipienter; ut enim incho-
antes parvuli declinant à recto in obli-
quum, sic illi iustitiæ deserunt rectitu-
dinem, & amplectuntur iniquitatis obli-
quitate, à nominativo sua exordiantur
rudimenta, vocantes nomina sua in ter-
ris suis, non timentes nec renuentes ea-
dem deleri de libro vitæ, si modò ter-
renæ veritatis pulveri ad horam inaren-
tur; quorum feralem interitum jam du-
dum prælagivit psalter regius, non exop-
tando, sed vaticinando: *deleantur de*
libro viventium, & cum iustis non scribantur;

(b) Sap. 2. 7.
12.

(a) Psal. 16.
v. 11.

Iniqui iudicis
nomen cum
iusto non scri-
bitur, sed pul-
veris inatrat.

(c)

(c) descendunt abinde ad genitivum, non tantum sibi, sed omnibus sui generis, providentes & rapientes, absorbentes & aggregantes, acervantes & corradentes; procedunt ad dativum, hodie à clientibus suis exigentes munera, à reis postulantes stipendia, cras eadem emungentes & extorquentes à viduis & pupillis, quod, si aut impotentes dare nequeant, aut confidentes renuant, accedunt accusativum, invadendo calumnijs innocentes, & canones & codices alterando, leges antiquas & novellas invertendo, abinde veniunt ad vocativum, vocando & provocando ad subsellia, urgendo & movendo difficultatum gravamina, trahendo & differendo sententiarum compendia, donec post varia prolixi temporis diludia, post multiplicata litium fastidia, cum ablativo malitia concludatur, & modicum, quod mediorum supererat, plangenti viduæ, ploranti orphano, totaliter auferatur.

Non sic supremus iudex iudicum, qui à primo primæ litis exordio, irremissibili damnationis fulmine pulcherrimam creaturarum omnium, in cujus decore & gloria sibi complacuit creatrix omnipotentia, in cujus honore & magnificentia gloriabatur disponens sapientia, implacabiliter præcipitavit ad tartara condemnatam; & quamvis mitius cum primo processerit terrigena, non tamen impunitum dimittere, sed hæreditate, quam condito benignus conditor obtulerat, æquissimè privavit; aspiravit arrogans spiritus ad similitudinem Altissimi, negatæ dignitatis eminentiam assultu violento tentavit adipisci, sed cecidit de cælo Lucifer, qui super cælum cæli, æquandus cælorum Domino, ambivit exaltari; Effrœnem confusus Spiritum Divinus arbiter, condito contulit homini, quod suæ conditionis immemor Angelus affectavit: ut *Diaboli superbia confunderetur, hoc homo in DEI dono accepit, quod ipse perverse rapere voluit, & obtinere non potuit*; (d) expendit subtiliter Hugo Victorinus, sed quia plus serpenti blandiloquo credidit, quam DEO præcipienti, ideo cecidit, & lapsus in mortis victimam, in sepulchrorum incolam evasit, mortalis ex immortalis.

Adam clementius plectitur, nec tamen similitudo DEI destruitur, sed qui ad eam factus est, à DEI similitudine elongatur, non DEI imago re-

Pars III.

jicitur, nec ad æternos ignes exurenda mittitur, sed potius, ut Mediolanensis Ambrosius clarissimè elucidat, offensus iudex imaginem suam vindicat adversus eum, qui eam injuriâ commissi criminis affecit: *vindicatur imago, non condemnatur, vindicatur, quasi expulsa, non condemnatur, quasi rea*; (c) & hodieum quidem terribilis iste in consilijs suis super filios hominum, sed rectus iudex, Adæ posthumum ideo iudicat & condemnat: quia in illo imaginem terrestris Adæ reperit, sed eam, quæ cœlestis Adæ est, non deprehendit; ille enim, in quo imago DEI suæ insculpta animæ invenitur, supplicio nullatenus afficitur, sed velut fidelis & prudens servus de conservatis cum fœnore bonis Domini sui præmiatur; punitur homo, non quia per gratiæ participium DEUS est, naturam DEI tatis imitatus, sed quia in mulum transiens, ut jumentum in suo stercore computrescit, non declinat viri iudicium Altissimus in conspectu suo, sed quia ubique præsens est, quia immensus, & quia DEUS est, velut ambulans in Paradiso comparuit, ut perpetrato inobedientis prævaricatoris scelere, se ab illius anima remotum exhibeat, quam suo in præcepto jam violato instabilem hac ambulatione objurgabat; & quia lux veritatis ab eo abscesserat, quia meridianæ charitatis fervor in corde suo jam tepuerat, ad auram post meridiem se verus inquisitor deambulabat; & quamvis manifesta commissæ perduellionis malitia condemnari, non accusari, puniri, non inquiri eguerit, noluit tamen ad cæterorum iudicum normam & regulam iudicium viri declinare, sed reum, ut ad tribunal compareat, svaviter, non fortiter, non voce terrifica, sed svavitate plena, de interioris arboris latibulo advocare: *Adam ubi es?* non sciscitantis quæstio, sed increpantis tacita est reprehensio, imò si victorino Hugoni fidimus, est quæstio ex compassionem profliens, non ex furore quærens, nec arguit, oculatissimum Iudicem Adæ malitiam ignorasse, vel latitantis personam non vidisse, sed peccatorem à DEO recedentem, DEI, notitia indignum se efficere, qui, dum prævaricatoris reum interrogaverat, interrogando noxium jam vindicabat.

Legeram insinuantis Gregorij moralitatem, cui conformiter, locus hominis

6. V.

nis

Injustus iudex
puerorum mo-
re a recto in
obliquum de-
clinat.

Similitudo
DEI, quæ ne-
gatur An-
gelo, concede-
batur homini
à DEO.

(d) in alleg:
Tilln.

(e) in ps. 118.
o. 10.

nis DEUS est, extra quem ut locato extra centrum suum nullibi bene est; illud est admirabile, quod locus à se amotum & elongatum interroget hominem, ubi sit. An fortè illud patientis Jobi verificabatur tunc oraculum, vel potius declarabatur verificatum: *neque cognoscet eum amplius locus ejus?* (f) non inquit, neque cognoscet amplius locum suum avulsus aut elongatus homo, sed vice versa non cognoscendum dicit locatam à loco suo? ficcine loco magis proprium erit cognoscere contentum in se hominem, quàm homini locum se continentem? Responder moralis Papa: *dum cognitio non homini, sed loco tribuitur, patenter ipse conditor loci nomine designatur;* (g) bene optimè: est enim idem ille, qui accurrentibus ad judicis tribunal implacabili severitate objicit: *nescio vos unde sitis, discedite à me;* (b) sed qui districta enunciatione hac se responsurum dixerat damnatis jam & reprobis, alloquebatur mitius salvandum & redimendum à porta mortis hujus; insinuat piissimum vocantis ad pœnitentiam affectum, & vocis dulcissima temperies, & tardigradi ambulans effigies, quæ expectantem insinuat, & occidentem animat ad promptam contritæ mentis confessionem: *ex ipsa interrogatione dignum est* scribit Chrysostomus *ut obstupescant ad eminentem DEI clementiam;* (i) non solum, quod vocavit, sed per se ipsum vocavit; quis enim judicum inter terribiles suos sedens in solio, dum reus affigitur ergastulo, ut torqueatur, eundem ore proprio dignatur alloqui, vel ad obtentum veniæ clementer sciscitari? Erudimini, qui judicatis terram, non credere accusatorum linguæ, non fidere relatorum auri, sed explorare accusati crimen ex ore confitentis, ut magnanimitatem & patientiam doceret iudices, nè quis præproperè reparetur studio vindictæ, concludit Mediolanensis Ambrosius; (l) sed quidnam opus est, ut sit magnanimus, qui sedens in tribunalis solio, stipatus militari præsidio, coram quo rei trepidant, & litigantes, tremuli causæ sententiam expectant? quem ora timent, qui omnibus comparet formidandus? habet profectò, quod metuat, ab hoste inermi, sed non enervi! insidiatur ei conticescens bellua, omni leonum ferociâ crudelior, quavis latronum feritate immanior, cujus sit licet facies argentea, sit licet aurea, est tamen latentis ficiarij

velata barbaries, est furor occultantis se adversarij, est adornata calliditas insidiantis inimici. Sunt munera, quæ cæcant oculos, excæcant animos, dilaniant justitiam, lactant iniquitatem.

Declinant facilè rei judicium, avertit faciem ab intuitu justitiæ contaminatus Judex, cujus mentem incuriam, sed curiosiorem oculum abripit fulgor aureus, qui velut vehemens sensibile lædit, non sensum, sed judicium judicis insensati. Muneribus corrumpi hominum ingenia, & legum jura perverti, quotidianis penè querimonijs convincimur, frequentibus spectaculis docemur. O! quoties rugiens ad auditam prævaricationis turpitudinem judex converti cernitur in leonem; sed leve fascinum tridigitalis Chyrographi, oblata futuri debitoris singraphâ, & portentosum oculorum fascinum, quod, dum abjicitur, in ovem placidam leonina ferocitas commutatur. Accusa deprehensum in scelere, intemerata senum canities nihil efficiet; reclamet zelosus fervor morigerorum, adversum nihil proficiet, convincant illibata cumulatorum testium indicia, probent & approbent solidissima adversariorum argumenta, nihil efficient, hæc eadem adstantis innocentia causa, quæ debuisset æqua bilance ponderantis justitiæ trutinari, ejicitur in auram præponderante contrapositionum munerum gravitate; punitur; O quoties punitur innocens, reus absolvitur, gravatur creditor, & debito eximitur, dum ille manus dimittit liberas, quas iste aureis ligat vinculis perverso judici & adversario æquitatis! intrat conclave tribunalis quandoque fœdus Æthiops complurium flagitiorum reus, sed ubi scribentis calamus inauratur, ubi nigredo atramentarij argenteo candore dealbatur, nonnisi candor innocentia describitur, insons egreditur, qui condemnandus propediem credebatur. Si satagis exasperatum Judicem delinire, si amplius præsumis, si ambis in convicto vindice patronum experiri, obtrunde expansis ad ictum manibus stateram auream, & dexterâ hoc munere repleta, dimittet gladium, nè vulneret, virgam abjiciet, nè flagellet. Annunciatur Judæ, quod Thamar Chananaea, quam nuper suo in conjugem dederat filio, uterum gereret ex adulterio, inhorruit ad nurus inexpectatam libidinem exaspe-

Munera sunt
sæpe virulentum
fascinum
judicis.

(f) Jobi. 7.
10.

(g) lib. 8. mor;
c. 10.

(b) Luc. 13.
v. 27.

DEUS est locus
justi à quo
elongat se peccator.

(i) hom. 17. in
Genes.

(l) lib. 2. de
Cain & Abel: c. 10.

Judex debet
esse magnanimus, nè muneribus vincatur.

asperatus socer, postpositaque omni clementiâ, remotâ parentelæ memoriâ, contemptâ vicinitate sanguinis, indeclinabilem provocat sententiam: *producite eam, ut comburatur*, præcipitem suspicarer judicem, & ideo præproperâsse imprudentem, nisi ab Oleastro didicissem, qui gentis illius Gubernatorem extitisse autumans, hunc eum præconiò condecorat: *ex quo loco conjecturare licet Judæ prudentia, qui etiam inter gentes jus docebat.*

Judas socer
Thamar cru-
delior justo in-
tam sævit.

Sævam tamen valde sententiam inculcat Cajetanus, quam nova auxit crudelitate, quando cum prole occidi puerperam præcepit, sed fortis mulier in tolerando, prudentiorem se exhibuit in talionis pœna incestuoso Judæ sagaciter infligenda; remittit sibi oppignorum à complice cum virga annulum & armillam, retinet propriam, quæ damnabatur, innocentiam, extradit traditam pignorum triadem, tres arrhabonum consignat species, ut in ore horum trium testium stet verbum justificationis suæ. Scio sublimem clarissimi Præsulis dignam Zenone Veronensi, qui Ecclesiam de gentibus à calumniante Synagoga accusatam considerans, de violatione Sabbati, de neglecta lotionem manuum, de Judæorum ritibus non observatis, cum inculcata Thamar comparat, & trino liberatam pariter pignore subtiliter demonstrat: *Thamar protulit annulum, monile, virgam, seque liberavit sacramento numeri ab imminente supplico*; sed quale in numero mysterium refulgebat, vel potius illo in tempore, quò unitas, non Deitatis trinitas adorabatur à Judæis, vel credebatur ab alienigenis, præfulgebat? subjungit illcò præfiguratam recognoscendæ Trinitatis, futuræque patriæ veritatem illuminatus Pater: *Ecclesia ipsa in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, non tantum diaboli præsentis ignes extinguit, sed etiam futuri diei judicij incendia superabit*; (m) sed nos mirabilem visorum numerum efficaciam, nè dicam moralem quasi violentiam intueamur: vix remissa attoniti judicis involant oculos accusatæ nurûs xenia, vix primo recognoscit intuitu rutilantem annulum, armillam coruscantem, quando expallescit furore hætenus succensa facies, debiscit immoderatus fervor zelatricis justitiæ, evanescit feralis flammicidij atrox sententia, quod insolentem

Triapignora
Judæ remissa
præfigura-
bant SS. Tri-
nitatem.

humanæ ambitionis est portentum: judex in reum vertitur, & crimen contaminatæ Thamar in Judæ incontinentiam refunditur, occulta iniquitas non ore conticescentis reæ, sed propria confessione Præsidis propalatur. Vide quid solus munerum possit intuitus: *agnitis muneribus ait: justior me est*; (n) legit Hebræus: *justificata est ex me*, non quidem quasi justa fuerit, quæ Socero consentiens peccavit, sed quod comparatione illius minus mali fecerit, nequaquam vaga ad turpitudinem, sed liberos requirendo: (o) scribit Hieronymus, ante aspectum muneris ultrix iustitia processerat ad vindicandum, nulla affinitatis vicinitas suffecerat ad excusandum, deputabatur rogos ad succendendum, satelles urgebatur ad comburendum; sed vix munificus se stitit in condemnatæ præsidium advocatus, vix hac silente consuetâ peroravit eloquentiâ vox munerum, quando iniqua suo justior judice declaratur, confederatus accusatorum zelus propulsatur, manifesta peccatrix absolvitur, & omnis strepitantium adversariorum instantia exhibilatur; audire libeat, ut fides sit ex auditu, loquentis apud os aureum Judæ suo conformem nomini confessionem: *illa quidem innoxia est, ego autem me ipsum condemno, & nullo arguente me ipsum prodo*; quis cogit prodere? quis jubet se ipsum condemnare? velamentum infamiæ non soli prodest principi, sed subditis conducit; ut evitetur populi scandalum, remaneat peccatum judicis occultatum; sed se non sinunt munera velari, dona, seu sint aurea, seu argentea, ambiunt evulgari, illorum acceptor proditur, & acceptor ipso radiante splendore promulgatur: sic statuit & decernit orator aureus, imò sufficiunt, quæ arguant, data sunt illi in arrhabonem. (p) extradita manui munera judicis oculos non immutârunt, ream in suo delicto contaminatam reliquerunt; at rursus reddita reatum omnem aboleverant, & judicem in reum transformârunt; quanta vicissitudo à solo munerum intuitu oriunda! *agnitis muneribus injusta aliena exinjuria justificata declaratur.*

(n) Gen: 28.
v. 26.

Vitis muneribus ex sævo
judice con-
vertitur in Pa-
tronum reæ.
(o) in quæst:
Hebraic.

Munera visa
moverunt Ju-
dam ad sui
delicti confes-
sionem.

(p) hom: 62. in
Gen.

Cautior existit Judæ judicis abavus & Pater multarum gentium victoriosus Abraham, qui nusquam alibi, quàm in hoc prælio Hebræus sacris in literis nuncupatur Hebræi stemmatis & nomi-

nis

(m) lib: 2.

Serm: 9. de
Judæ.

Abraham in
crucis symbo-
lo triumphat
de hostibus co-
piosis.

(q) Lib: 1. de
Abr: c. 3.

(r) in præm:
ad libr: de
fide.

nis auctor ac nomenclator, non solum
ideò, quia profectus à Chaldæa in Pa-
lestinam transmiserit fluvium Euphra-
tem Hebræus: siquidem Syrorum idio-
mate *transiens* dicitur, ut autumat Theo-
dorus, non tantum ideò, quia post con-
fectum Persarum bellum, cum Sodomæ
Gomorrhæque Regibus trajecerit Jorda-
nem, habitaturus ad quercum Mambre,
ut commentatur Diodorus, sed forsitan
magis ideò, quia peregrinus & advena,
DEO protegente fecerit ream, quam in-
digenæ quinque Reges efficere nequive-
runt, ut judicat Tuitiensis Abbas, se-
debat juxta quercum Mambre, solici-
tus de peregrinorum transitu receptor
hospitum, & advenarum consolator,
quando festinus transfuga captum ne-
potem intimat, ut ocyus succurrat, eli-
git ocyus ex numerosa servorum copia
trecentos decem & octo vernaculos,
quos dignos numero fidelium judicavit, com-
mentatur Ambrosius, *qui in Domini nost-
ri JESU Christi Passionem crederent.* (q)
nam Græci idiomatis elementa crucem
patientis DEI exprimunt & figurant,
quibus in aciem lanatis non cunctatur
auxiliari, sed rapida velocitate quinque
Reges insequitur, divivisque commilito-
nibus, sapienti stratagemate inter con-
densatas soporiferæ noctis tenebras, cast-
rametantium inimicorum assilit ten-
toria, divivisque per castra milites in-
vadunt dormientem incurij hostis mili-
tiam, & gloriosa clade cæsam ac dissipatam
vincunt & vinciunt, surreptam nu-
per prædam feliciter eripiunt, & fratris
filium cum universa captivorum conge-
rie in libertatem pristinam assertos, ad
patriam præscriptos velut exules redu-
cunt, suam continuat Mediolanensis An-
tistes allegoriam, adscribens cruci vi-
ctoriam, de tot coronatorum Princi-
pum agminibus obtentam, dum Gra-
cianum ad æmulandam fidem Patris fi-
dei nostræ salubriter incitat: *Abraham
trecentos decem & octo duxit ad bellum, &
ex innumeris trophæa hostibus reportavit,
signoque Dominicæ crucis & nominis, quin-
que Regum victoriarumque turbarum subactio-
robore, & ultus est proximum, & fratris
filium meruit & triumphum.* (r)

Occurrit glorioso triumphatori à
cæde Regis Elamitarum reduci gratula-
bundus Sodomorum Rex, qui fugiens
à truculenta insolentium adversariorum
facie, salutem suam à pedibus nundi-

nabatur. Accurrit pariter ad incremen-
tum gloriæ Melchisedech Rex Solymæ,
& velut Sacerdos Altissimi, præcursor
illius Regis pacifici, qui omnia pacifi-
cat, quæ in cælis, & quæ in terra sunt,
panem & vinum protulit, victorique
magnanimo benedixit. Reddidit illicò
fidelis Abraham ex omnibus decimas
coronato Pontifici, dumque Rex Sodo-
mæ totam prædarum substantiam tri-
umphatori dedicat retinendam, solas si-
bi suorum reservans animas subditorum,
Elevat veluti territus Abraham manus
suas ad Dominum DEUM suum, nè for-
san (insinuante Ambrosio) earum alteram
extenderet ad terrenæ arboris pomum,
ad corporalium illecebrarum caducam
possessionem: levat manus suas, non ad
servum, qui terra est terrena cupiens,
sed extendit ad Dominum, cujus illa
scabellum pedum est, levat manus suas
ad illum, cui (Aria Commentatore) vo-
verat se nihil de Assyriorum spolijs ac-
cepturum: *votum vovi, si non reddidero,
quod vovi, timeo, nè ille, qui aufert spiri-
tum Principum, auferat spiritum meum:*
excusat acceptare recusantem Stephanus
Tornacensis Antistes, sicque levatis ma-
nibus immaculato pariter ore spectan-
te, ac auscultante beatarum mentium
exercitu, & in amplissima Regum ac
Principum frequentia protestatur: *à filo
subtegminis usque ad corrigiam caligæ, non
accipiam ex omnibus, quæ tua sunt.* (s)
arrodit velut infamis tinea collati bene-
ficij gratiam susceptio mercedis, subli-
mem nanciscebatur animam magnani-
mus Abraham, quæ soli ditantis DEI
auxilio innixa, dum solum bonorum
omnium largitorem voluit possidere.
Videant bipotentibus oculis, audiant
erectis auribus, videant justum excu-
tientem manus suas ab omni munere,
audiant profitentem coram Regibus, il-
lo quidem idololatrante Allophylo, &
isto sacrificante victimas Altissimo, fi-
dem suam, in illud primum essendi
principium, à quo originantur omnia,
à quo donantur singula, à quo jam to-
ties susceperat ingentia gratiarum do-
naria, quibus electa hæc sublimis Pa-
triarchæ anima largissimè cumulabatur;
denique si oris aurei oraculo assentimur,
Sodomorum Regem docere vult, se minime
capi donis, quæ ab ipso offerebantur. (t)
nec suò caret mysteriò fili subtegminis
corrigiæque, ceu, ut vertit Chrysostomus,
Sphæroteris comparatio: nam Sphæro-
terem

Elevat Abra-
ham manus
ad DEUM ut
nequeat reci-
pere munera.

(s) Gen: 14.
v. 23.

Docet Regem
Sodomorum
non captivari
muneribus.

(t) hom: 15. in
Gen:

rerem solent vocare apicem calcei, qui definit in acumen; innuere prætendebat vir sapiens: *nihil tam vile, nec tam contemptibile existimatum, quod accipiam*; adjungit Purpuratus Hugo subtegmen esse filum illud, quod stamini intexitur, corrigiam verò eam significare ligulam, quæ deforis colligat; excluditur proinde hac comparatione provida omne munus, seu dein interius, seu exterius offeratur, quasi jurans & vovens adstruat: se se nec munus à corde, nec munus ab ore, nec munus à manu recepturum. Excussit ut flammam à manu operaria, quæ virtus mentis est, excussit aurum, sciens, quod viscus sit: quò aligera libertas Justitiæ, etsi regalem æmuletur Aquilam, à libertate retinetur, ad servitutum mancipatur: excussit argentum, sciens, quod nexus sit, quo illaqueati iudicis os constringitur, nè nuda veritas proferatur.

Prævenit clarissimus Prophetarum, Patriarcharumque primicerius vaticinantem & beatificantem virum illum, qui excutit manus suas ab omni munere: (u) explanat vanitatem prohibitorum munerum interserens interlinealis: oris, manus, officij, nè cor laudantium quærat præconia, nè mens elargientis dexteræ affectet impendia, nè duplici ambiat stipendiò minister curiæ præmiari; ut nullo notatus videatur stigmate infamis avaritiæ, rapiendo aliena per violentiam, ut commentatur Glossa, nec etiam accipiendo dona contra justitiam. Vis nòsse, qua roboretur fortitudine exentiens hæc dextera? quàm valido circumvalletur munimine protectricis gratiæ nescius vinci animus oblato munere? audi aure attonitâ & mente credulâ Lyranum interpretantem, hanc Glossam adducentem: *iste in Antichristi tribulatione poterit stare*, ubi gigantes vacillabunt, Heroës titubabunt; est bonum, ab offerentè dextera manum excutere, est melius à dono adulationis lingvæ opus subtrahere, est optimum delata cordis munera contemnere, humanis à favoribus abstinere; à manu munus Abraham providus excutit, nè lædatur oculus, & animus ad petram scandali allidatur; hoc sibi dilectis & electis iudicibus Divinus & consulit & præcipit legislator: non accipies personam & munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum; (x) illos duntaxat sapi-

Pars III.

entes excæcari muneribus conqueritur quibus comminandum vè, quia in oculis insipienter sapiant, intimatur: vè! qui sapientes estis in oculis vestris; (y) noluit infectis manibus suis servire hospitibus intemeratus Patriarcha, renuit: quia timuit, nè scrutatori oculo Divini Iudicis contaminatus suæ mentis oculus displiceret; præsensit siquidem, quod lachrymantibus oculis querulus Habacuc erat deploraturus: vè ei, qui multiplicat non sua! usquequo & aggregat contra se densum lutum? (z) est luti densitas in muneribus, quæ pedes & onerant, & inquinant, affectus animæ contaminant, & ad terrenæ vanitatis desideria incurvant. Secutus est hunc inclytum prædecessorem suum successor nobilis, iudicum ultimus, illustris Samuel, quem infatuatus Israël ob senium despexerat, nec sanctitatis respicientes excellentiam, regale solium arrogârunt, à Rege regi dementer petierunt, iudiciariæ potestatis gubernium, quantumvis integerrimum rejecerunt; dissimulavit patienti silentiò gravem injuriam vir probatissimus, sed rejectus suo in locum tenente Dominus, injustam petitionem reprobans, postulantium vota implere statuit: non enim levis prævaricatorum est pana, quando iniquus agere finitur, quod malè deliberans fieri deprecatur.

Priusquam tamen Rex reprobandus eligeretur, electus ungeretur, unctus ad regni solium eveheretur, iniquis Divinæ ordinationis contemptoribus, ordinationes hominum ut jura proponuntur: quippe pijsissimi iudicis (quem amatrix mortalium donaverat Providentia) salubria rejecerunt consilia, ijs importabilia subsecuturæ servitutis onera prædicuntur; audit, & colla gravissimi mancipatui subicere non renuit indurata perversitas, petitionem urgender iterat delirans populus, abjecto iterum Samuele Rex eligendus petitur, & mora quælibet instar morosi discriminis amputatur. Quid ageret director sapiens insipientis vulgi, qui revelante Domino subsecutura præsciverat pericula, flagella offensi Numinis præviderat, & compassiva teneritudine suis hucusque plùs filiis quàm subditis condolebat? Priusquam tamen clarum regiminis Regi electo cœlitùs extraderet, universum Hebrææ gentis cœtum præsentem & circum-

Samuel reje-
ctus à populo,
protegitur &
vindictatur à
DEO.

(z) Habac: 2.
v. 6.

(u) Isa: 33.
v. 15.

Furente Anti-
Christo iustus
administra-
tor justitiæ
poterit substi-
tere.

(x) deot: 16.
v. 19.

(a) 1. Reg: 12.
v. 3.
Præ omnibus
justificari &
liberari petit
ab incusatio-
ne munerum
receptorum.

cumfluum palam alloqui voluit, utque respondeant coram supremo Regum principe, & neo-electo Rege, injunxit: utrum bovem cujusquam tulerit aut asinum? num quemquam calumniatus sit vel oppresserit? quam ultimam judicariæ inquisitionis methodum condignâ coronaturus clausulâ hanc gloriosam periodum subjunxit: *si de manu cujusquam munus accepi, contemnam illud hodie, restitutumque vobis.* (a) Nec vanitatis indicium suspicari, sed sapientissimum optimi judicis consilium revereri licet: qui enim mala, quæ nunquam fecerat, recensuit: bona, quæ fecit, & reticuit & abscondit: ut enim regio tribunali legem procedendi præscriberet, præ reliquis acceptationem munerum se declinasse cautiùs exhibuit, ut auscultantis regni procures à simili legum, regnorumque exitio deterreret: si enim regni judicio (ut scribit Cordubensis seneca) semper favor officit, quantum nocerit munus? Noverat hoc intemeratus Samuel, Judicum ultimus, si fas est dicere, & perfectissimus, quis enim alius ab utero sic conditorem suum timuit, sic inter Judices immaculatum infantis vitæ eursum consummavit? Erat puerulus, quando jam DEO placebat & hominibus, qui puer Domini coram Altissimo tunc ministrasse memoratur, quando sacerdos summus Heli, de suæ remissionis negligentia apertâ reprehendentis DEI sententiâ objurgabatur; quod si judicialis præfecturæ immunitas discutitur, illa præ cæteris gubernij e-logijs in omnimoda excussione munerum amplissimè commendatur.

Incorrupti Judicis judicium munda est dextera, quæ ferit, non occupata alienis ponderibus, reorum crimina, & præmiat libertate ingenua bonorum merita; si manus vindicis aurivomæ cupiditatis est vernula, mancipata est justitia, si semper nuda & reserata cernitur, universa æquitatis injuria evitatur; exiguum avari præsidis lucrum, est velut irreparabile totius Reipublicæ nocumentum: cum enim & civium & civitatum incolumitas, immunis sit justitia, qui hanc corrumpi dissimulat, commune bonum exterminat, & omne robur curialis potentiae enervat; sed heu infortunatum nostræ ætatis sæculum! videtur Petri Bessensis gemitu deplorandum: *pauca inveniuntur, quos odor mune-*

rum non inclinet! (b) remuneratus muneris svavitate allicitur, odore muneris inescatur; quid mirum, si fœtoris criminis non sentiat, aut si dissentiat virtuti? septem occupatur stellis super premi judicis dextera, quando Apocalypticæ apparentis spectatori in causis Episcoporum Asiæ feræles erat sententias scripturus & dictaturus, nullus captandi munera locus supererat, stellarum radij totius manus volam & digitos occupabant; repleatur proinde extenta manus judicis coruscæ veritatis fulgoribus, scientiæ illuminatricis splendoribus illustretur, absit spurius splendentis auri fulgor, qui novit excæcare mentis oculos, non illustrare. Describit infames illorum manus judicum, quibus si aurum intruditur, nullum justitiæ spatium reperitur; describit inquam abominandam hujuscemodi centimanorum libidinem justus David, dum consimilium raptorum violentiam, dum stolatam sanguisugarum malitiam definit, sumit exordium à constringente gemitu, orditur threnum lamentabilem ab anxio singultu: *ne perdas cum impijs DEUS animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam*; quid timet vir secundum cor DEI, avelli ab hoc Divino corde? quid perdi metuit, cui ille, cujus solius est perditos perdere, voluntarios prævaricatores jacturâ bonorum omnium ferire, jam antea sponderat misericordiam suam ab hoc puero suo non ablaturum? orat & rogat tamen & corde supplici, & voce flebili, nullo confusus in homine, diffusus sibi ipsi; non abnuat in præsentem corpore malis cohabitare, sed postulat ipsidem non aggregari in futuro; & quamvis noverit omnigenos peccatores à dextera arcendos, ad sinistram collocandos, præsertim tamen recenset impios, humanoque sudore, qui flos est sanguinis, vel cruore contaminatos exprimit: quia (interprete Ayguano) prophético elevatus spiritu prævidebat, quod in illa suprema calamitatis die ab ultrice justitia sola impietas sororioque nexu juncta crudelitas sit alliganda, esuries non cibata, sitis non potata, nuditas non vestita, captivitas non redempta, hospitalitas non exercitata; & quia communi proverbio occidit, qui famentem non pavit, impius vir sanguinum à psalte regio nuncupatur; Huic sollicitæ deprecationis voci subjungit individuum prævaricatorum declarationem, quos-

nam

(b) Serm: 47.
Divinus judex
habet dexte-
ram septem
stellis occupa-
tam, ne recipi-
endo man-
us locum sit.

nam intelligat viros sanguinum, à quibus impijs supplicet segregari: in quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus; (c) repletas dicit manus iniquitatibus, non peccatis: nam licet peccatum sit iniquitas, hæc tamen illo longè gravior reputatur. Quis est ex singulis hominibus, qui se peccatorem diffiteatur, sed ad iniqui nomen confunditur, & velut ad inflictam innocentiae calumniam verecundatur, ut sciat iudex, corrumpi dissimulans muneribus, in quantam delabatur malitiam, qua infametur perversitate.

Plangit eorum dementiam, excedit quippe rudem ignorantiam, magnus Gregorius, dum impiorum aliquos in iudicum subsellijs collocatos memorat, qui quidem iustitiam protegunt, sed munera in suæ protectionis stipendium requirunt, seque innocentes æstimaunt; & esse defensores rectitudinis exoptant, sed si spes obtinendi muneris subtrahitur, à protectione immunis iustitiæ cessatur, & tamen defensores iustitiæ se cogitant, sibi que se rectos asserunt,

(d) lib. 9. mor. 6. 13. qui nequaquam rectitudinem, sed nummos quærent, (d) quos dum recipiunt, manum replent, & hæc repleta quantocyus ad exarandam iniquitatis sententiam omni malò impellitur, ut condemnet innocentiam, humiliet iustitiam, exaltet malitiam, victricem coronet iniquitatem, quasi jam violenter cogitur, cuius dextera voluntariè muneribus repletur.

Vis genuinam intemerati iudicis effigiem intueri? Esther Reginam sedentis in solio Assveri adgeniculatam pedibus intueri: ingreditur conjux ad conjugem in suo regali solio confidentem, accedit timida, succumbit pavida, advolvitur tremebunda; quidnam est illud horridum, quod coronatæ Principi formidinem incussit? quis vultus intuentem terruit? quis horror exterritam prostravit? respondeat, quæ corrui, & roseo colore in pallorem mutato, lassum super ancillulam caput reclinavit, exponat ipsa sciscitandi & blandienti sponso suo tanti terroris impulsum: videtur te Domine quasi Angelum DEI, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. (e) sed cur aspectu vultus angelici conturbatur? an non est proprium beneficæ dignitatis participiū in Angelo hominibus benefacere? futuris concivibus dulciter facere? nec nominavit

Angelum, sed restringente voculâ quasi, similitudinem asseruit, æqualitatem non appropriavit. Exhibuit tam fulgurante oculo, quam scintillante vultu regali affixus solio, sedentem in iudiciali subsellio, præsentem in tribunali iudicem, cuius est muneris, immunem angelum expertem carnis & sanguinis æmulari; non habet iste manus, quas valeat ad capeffenda litigantium munera ostendere, quibus reorum dona possit recipere, sed incorporeus est spiritus, cunctis pari intuitu terribilis, nulli favore peculiari singularis.

Qui dubitat de omnimoda beatorum spirituum indifferentia, illos è templo tabernaculi testimonij egredientes contempletur aligeros, septennis munitos plagis ad feriendum rebelles subditos omnipotenti; quorum amictus investigabili periodò exprimitur, ipse candoris color non absque palmari mysterio declaratur: exierunt septem angeli, habentes septem plagas de templo, de abditissimo sacerrimæ majestatis consilio; nec enim impiorum pœna sine sanctitate infligitur, nec zelus insontis iustitiæ absque Angelica puritate consummatur; subjungit illicò Apocalypticus Joannes: vestiti linò mundò, & candido. (f) non induuntur purpurâ, sint licet triumphantis Ecclesiæ in civitate sancta consules, non rutilant aurato sirmate, quamvis sint inclyti Principes cœlestis curiæ; cur non ornantur, aut vestiuntur lanâ, quâ plenius & aptius cœlitum corpora & conteguntur & proteguntur? an fortè plagarum phiala lineo indigeat velamine, nè ante effusionem videatur, sic simile operimentum exigebat sententia, puiusquam pronunciata effunderetur? erant immaculatæ divinæ iustitiæ, erant administratorij spiritus supremi tribunalis, quorū amictui, quæ ab animalibus desumitur, nequibat deservire; est animal constans carne & sanguine, carnis expertes Angeli, non norunt consanguineos, carnales nesciunt affectus, ipsa candescentis lini puritas, immaculatum divini iudicis consistorium præfigurabat, vestiti linò mundò & candidò, humanos incolant oculos, mundò, explanat Doctor Angelicus, à malitia peccati: candido, virtutibus & meritis, non auri fulgor, sed nudus candor iudicem vestiat, exponit manifestius, explanat apertius vacillatam dexteræ à replenti-

(f) Apoc. 15. v. 6.

(e) Esch. 15. v. 16. Esther conturbata ad aspectum Assveri tanquam representantis Angelum iudicantem, Manus iudicet ut mundet reos, munda sit à muneribus.

(g) curæ pa-
storali: v. 2.
c. 2.

tibus volam muneribus, ut sit intem-
rata, moralis Papa: *neceſſe eſt, ut eſſe mun-
da ſtudeat manus, quæ diluere aliorum ſor-
des. curat* (g) cuiam incumbit arctius,
quemnam obligat ſtrictius, quàm iudicē,
mundare curias ab iniſtitijs, evacuare
urbes à vitijs, enſe & ferrò furere in
crimina, ut propulſentur, plagis & pœ-
nis perſequi flagitia, ut à republica eli-
minentur, manus ſunt iudices, quæ
prævaricatorum flagellare ſcelera, quæ
ſordelcentium delictorum inquinamen-
ta debent abſtergere & mundare, mun-
dæ ab inquinamento munerum proinde
niteant, nè quos ab immunditia libera-
re debuerant, eodem turpiori inqui-
nantes ſcandalo execrabilius deturpent.

(h) c. 52. v. 11,

Ad quorum aures, ut audiant, cla-
mat vociferans Iſaias: *mundamini, qui
fertis vaſa Domini.* (h) ſed numquid con-
taminari poterunt populorum princi-
pes, traditas ſibi ſubditorum regentes
animas? quò conſpergentur pulvere, qui
calcant pulverem, quònam inquinabun-
tur contagiò, qui ſublimiores in mune-
re à vulgo & moribus & foribus ſegre-
gantur? reſpondet Propheta providus:
*pollutum nolite tangere, nolite extendere
manus veſtras ad præmia peccatorum,*
qui, quia terrenis tantum inhiant, terre-
na pariter præmia pro ſuis laboribus
exſpectant, & iudicis eſt idem miniſte-
rium, quod rectoris, uterque proximo-
rum animas, quaſi vaſa viventia ſuis ge-
ſtant in manibus; iſte, ut juſta ad pro-
grediendum in vijs juſtitiæ promoveat;
illa, ut emundata & juſtificata ad temp-
lum æternitatis devehat, & perducatur,
uterque ſubtili examine inter bona &
mala ſubditorum opera obligatur diſcer-
nere, & quænam ſingulis convenient,
prudenter prævidere, ne ille flagellan-
dus nequiter abſolvatur, & iſte abſol-
vendus innocenter ut reus flagelletur;
nè vidua, quia dare non ſufficit, deſpi-
ciatur, & dives adverſarius, cui abun-
danter largiri accidit, egeno propona-
tur; oportet eum (pariter & exhortan-
te & concludente Gregorio) *nil proprium
querere, ſed ſua commoda propinquorum
bona deputare.* Alioquin excluditur à ſa-
pientum numero, & de oculato Iudicē
Concilio ematriculatur, eſt ſingulare ama-
borem elogium, vel potiùs indiſpenſa-
bilis proprietas: æquitas oculata, quam
ſi ſuſtuleris à iudicio, caligat ratio, cæ-
cutit ſapientia, dementia iudicat, ſtul-

Donaria red-
dunt conta-
minatum ju-
dicem.

titia condemnat, utramque deſcribit
Eccleſiaſtes Davidis filius Rex Jeruſalem,
hoc bipartito paradigmate ſapientis oculi
in capite ejus, ſtultus in tenebris ambulat.
(i) legit Vatablus, *circumſpectus eſt ſa-* (i) Eccl. 2.
piens, videt quid agendum ſit, ut videat, v. 14.
habet oculos; inſipiens ut habeat ocu-
los, videre concupiſcit. *Sapiens, verten-* Oculi iudicis
te Caldæo Coſti, vel à principio, quæ poſt debent eſſe i
eventura ſunt omnino cernit, & quia na- capite vini,
tura & author naturæ DEUS nihil effi- quod eſt Chri-
cit fruſtraneum, nil ſinit ſuo fine de- ſtus, non in
ſtitui, adjungit, quò ſapientis oculus col- manibus.
limet, quid cernens diſcernere inten-
tendat, *orânſque inſauſta DEI iudicia ab*
hominibus avertit, & retardat; quod ſi con-
naturalem oculorum ſedem caput eſſe
reſpondeas, interrogabo reſpondentem;
quid infortunatius ſit reipublicæ, quàm
iudicem habere ſine capite, qui oculos
ſuos in manibus circumportat? ſunt ſa-
pientis oculi in capite: quia (Lyranus e-
lucidante) in ſuperiori parte animæ col-
locantur, quæ vacat divinorum con-
templationi, dum vice verſa inſatuatus
Iudex virulento fulgore exæcantis au-
ri in parte inferiori tantum caligantis
concupiſcentiæ ſuum geſtat intuitum,
quæ totis immergitur obtutibus in ter-
renarum voluptatum meditatione, to-
tis affectibus in auri limo, & in argen-
ti luto, quæ ambo tellus evomit, ab-
ſorbetur.

Quod ſi ad ſenſum myſticum com-
memorata ſapientis paroemia trahatur,
illius illuminati iudicis oculi ſunt procul
dubio in capite, cujus procul videntia
ſunt deſideria in Chriſto, qui caput vi-
ri eſt; hic videt in hoc vertice, quid ſe-
dum ſit, ut deſpiciat, quid pulchrum,
ut affectet; hic cernit, quodnam liti-
gantis ſuffragium iniquum ſit, quodnam
amborum æquum ſit, clariſſimè diſcer-
nit. Dum interim exoculati iudicis cæ-
cutientis oculi in manibus Mammonæ
ſunt, quod iſte offert, hoc ille reſpicit,
pro quo hic unus advocat, ille pronun-
ciat, quem iſte redimit, ille à noxa exi-
mit, quem iſte, innocentem licet, dam-
nari flagitat, ille damnatum declarat
oculus, quamvis inſontem recognoscat;
qui videt, vel quonam aliò reſpiciat,
cujus oculi ſunt loculi, hic videt, dum
hos videt, quoties hosce revidet, alte-
ri cujuſvis invidet, non curans ampliùs
videri impius, aut à videntibus iniquus
accuſari, ſi modò in manibus videat mu-
nus

Iudex corru-
ptus muniti-
bus cæcutit
ſemper in ju-
dicijs ſuis.

nus, quò durescat: nam quod non potest manus exoculata cernere, hoc caliganti arbitro abundè sufficit palpare. Exinde provenit, quod destitutus iudicio degeneret in stultum, qui neglectis interioribus suis, splendore munerum obtuscatus, caliginosæ mentis oculos in exteriora despergit, & ideo in tenebris ambulat, nesciens quò vadat: si enim sciret, quò suis incedat pedibus, quò suis procedat affectibus, fugeret seductricis pecuniæ & inductricis avaritiæ cursum, atque mutatis quantocyùs gressibus in viam justitiæ repedaret; nec miror ego hunc miserum terrigenam, qui ratione excelsi muneris spectat ad cœlites, qui Angelorum usurpat subsellia, miserabiliter adeò cæcutire, jam enim statuit stultorum more oculos suos in terræ finibus occupare, terræ muneribus agglutinari cùm etiam turpe & fœdum animal, quod nisi de terra nescit vivere & talpæ vocabulò insigniatur.

Jacob Patriarcha placare intendit fratrem offensum, ut oculos illius velet, ac obumbrat.

Vir simplex habitans in tabernaculis, sed sapiens fraternæ iniquitatis supplantator, tam oculatus Jacob, ut Israël, id est, videns DEUM angelicò meruerit præconiò nominari; prævidebat ancipitem periclitantis fortunæ suæ conditionem: quos enim ad explorandum offensi fratris animum ablegaverat nuntios, audivit redeuntes, armigeri fratris occursum recensere, qui lustrato quadringentorum virorum agmine stipatus, hostilem magis violentiam, quàm placati fratris benignitatem exhibebat; afflictò coarctabatur animò, percellebatur vehementi formidine, nè fortè ferali eorum memoriâ, quæ olim in domo Patria acciderunt, ad ultrices insidias urgeretur; nève totum humano tribuat consilio, suæque magnanimitatis fortitudini committat, electis ac distributis viæ comitibus & armentorum gregibus, in duas turmas adjungit humano conamini ferventem humilitate solita Divini præsidij invocationem; utque ingenioso stratagemate congenitam furentis Esau barbariem mitigaret, dixit providus Patriarcha: *placabo illum muneribus, quæ præcedunt, & postea videbo illum*; (1) quasi diceret (commentatore Augustino) in muneribus, quæ præcedebant Jacob, placabo vultum fratris mei; præmissis autem muneribus remansit confusus de victoria adversus furibundam rabiem

Pars III.

obtinenda in castris dormiens: habet quippe immunis innocentia tranquillam requiem circumvallantes inter suspicionum acies, tranquillitatis inconcussa securitate fruitur, quantumvis adversitatum agmina, ut assidant, castrametentur. *Vita justì quieta est*, scribit Ambrosius: *injustus autem inquietudinis & perturbationis plenus est*. (m) illud investigandum restat, cur sagax Jacob primum post munera fraternis obviare obtutibus decernat, quò consulente argumentò statuit, donis fraternos illaqueare oculos, ut aversus forsitan animus objectò eorum pretiò irretiatur? an non expedivisset, securius largitorem præcedere, & ad recipiendam benevolò intuitu congeriem munerum inclinare? Velare voluit apertos nimium oculos ad intendum primogenituræ spoliū, & præripiendam paternæ benedictionis prosperitatem. Sunt excæcantia oculorum fascina, sunt munera intuentium mentem infascinantia, deserviunt, ut claudant irati vindicis furentem oculum, nè ultra videat, quod jam præterijt, præsentibus inescatus; involet fulgor aureus bipatentes palpebras, ut occludantur; nam hisce obseratis pupillarum valvis, vindicta, quid vindicet, non videbit; *videat ipse prius munus* (commendat sagacitatem ingenij, præclarus Oleaster) *quam ego faciem ejus, ut munus faciem ejus leniat ad aspectum meum, quod sibi obruli, videat*; nè invideat bonorum abundantiam, quibus locupletatus redeo, qui in hoc baculo Jordanem transivi inops viator, respiciat aspiciens munera, supplicantem postea benigniori oculò respecturus, subjungit illico commemoratus Doctor, præclaram adumbratæ veritatis allegoriam: *videat oculis muneris mei, non suis, qui enim munera accipiunt, vident per munera, non oculis suis*. Erant oculi implacabilis Esau fulminantes interitum & exitium, erant fulgurantes vindictis & minis. Claudantur illi ad munerum præsentiam, non videant ad objectum xeniorum & donorum, cæcutiant ad rutilantis auri radios, sit munus intuentis pupilla me aspicientis, & sit aggregatus acervus oblatae suppellectilis arridens oculus, me supplantorem prosperitatis suæ respicientis.

Hæc est donorum inevitabilis violentia, si tamen benevolè recipiantur, hæc

(m) Lib. de Jac. & vit. de lib. 2. c. 6.

Præmittit munera, & post illa sequitur, ut benignis oculis respiciatur.

(1) Gen. 32. v. 10.

Per munera,
tandem per
oculos corrup-
ti iudicis cau-
sas intuentur
reorum.

Munera sunt
iudicium accep-
tantium liga-
mina.

hæc est oblatorum munerum præpotens
vehementia, nisi quantocyus à corde
segregentur, à mente elongentur, à vi-
su arceantur, à tactu avellantur. *Pla-
cabo illum muneribus*; sit leo rugiens, ru-
gire intermitteret, sit tygris insidians, ces-
sabit assilire, sit ferox bellua, ferire de-
sinet; sola est justorum prudentia, sola
est sanctorum Sapientia, quæ suos sub-
trahendo oculos, nè videant, non in-
fascinator, quæ intueri repudians, hõc
rete acceptissimò non illaqueatur. Esau
non fulgurante, sed lachrymante, non
minitante, sed adamante oculo respe-
xit munificum largitorem: currens si-
quidem obviam fratri suo, non invasurus
ad necem, sed excepturus ad pacem,
amplexatus est eum; irruit super col-
lum, non incurvandum & subigendum,
sed erigendum & osculandum, præver-
runt verba lachrymæ, singultuant am-
borum animæ, stillant à palpebris quot
guttulæ, tot veræ dilectionis tesserae, &
amor expandit brachia ad constringen-
dum, quæ furor satagebat nuper exten-
dere ad opprimendum. Illuminatus I-
fraël non tantum obtulit donorum vi-
ctimas ad placandam aversam mentis ra-
biem, sed renuentem de prodigi fratris
manu munus suscipere, compulit suppli-
cabundo gemitu acceptare. Miraris in-
terius conceptum exulceratæ mentis fre-
mitum potenter opprimentem? minùs
admiror ego, qui novi ex iteratis toties
eventibus non posse mentis oculum vi-
dere adversarium, si intueri cupidum
objectus pulvis insuit, vel penitus oc-
cludit. Noverat illustris supplantator vin-
ciri animos, pedes affectuum muneribus
compediri, nè ad vindictam prosi-
liant, nè dissolutis passibus ad ultio-
nem currant; cogit proinde renitentem,
ut munus receptum, suæ servitutis pignus,
suæ reconciliationis sit advocatus. Di-
scant ex hoc loco iudices, qui alios punire
habent, nihil à reis accipere, cum sciant, mu-
nera non solum excæcare, sed ligare homi-
nem, nè memoriam vindicet concludit
Oleaster. Hanc necessariam proprietatem
iudicis non iniqui, agnovit Rex Ju-
dicum coronatus David, dum eam su-
premo Judici tribunal ascendenti ut
propriam attribuit, appropriat ut Di-
vinam, describit de augusta beatæ pa-
cis regia, ad iudiciale solium deprope-
rantem, ad faciendam vindictam in natio-
nibus, increpationes in populis.

Insinuatur instituendum olim ju-
dicium, Hugonis assertò, adversum eos,
qui injustè in mundo justos oppresserunt,
ad hoc, ut occidantur gladiò ancipiti,
sicque vivificentur peccatores, illi con-
formiter oraculo veritatis: ego occidam,
& ego vivere faciam. Increpat objurgan-
do scrutator cordium, & solus nostrarum
inquilinus animarum, ad insequendum
ergo & objurgandum populos, ut per
hanc sanctam vindictam convertantur,
exsurgit in iudicio Dominus *ad alligan-
dos Reges eorum in compedibus*, (n) id est, (n) Ps. 149. 7.
in præceptis DEI, & *nobiles eorum in ma-
nicis ferreis*, ipsorum opera vinculis ma-
nuum constringantur. *His vinculis man-
datorum & præceptorum DEI ligantur gen-
tium Reges, & nobiles sæculi ab infimis &
contemptibilibus hujus mundi, quos elegit
Dominus, ut fortia confundat*, commen-
tatur purpuratus Pater, ut *faciant in eis
iudicium conscriptum à Patre hominum*,
qui omne iudicium dedit filio stabiliter
sanctum, sed recogitantem ad sedulam
discussionem movere animum discrimen
singulare, quod inter nexus principum
nobiliùmque vincula intercedit: com-
pediuntur Reges, eorum autem nobiles
mancipantur: sunt compedes pedum li-
gamina, quibus, nè valeant procedere,
præpediuntur: sunt manicæ manuum
vincula, quibus, nè manum liceat exten-
dere, constringuntur. Pro Regum no-
bilibus vertunt commentariorum aliqui,
procures, & alij magistratus Regum, flagi-
tia latent in pedibus, dum suorum ap-
petituum pedissequi, quod lubet, concu-
piscunt, quod libet, avidè desiderant,
sequuntur, quod delectat, Regum incu-
ria, quæ suorum iudicium iudicia, suo-
rum procerum vestigia, suorum minist-
rorum tribunalia non cautè visitant, non
seduli examinant. Currit in pedibus, fe-
stinat in præcipitium, declinat in inte-
ritum, nè citius injecto compede hæc
transiens celeritas, quæ omnia transire
sustinet, vinciat, nè coronati vertices,
qui sibi super capita sua imponi non pa-
tiuntur homines, inverso capite, ere-
ctisque sursum pedibus obambulent; nè
procedant ulterius ad illicita, injice com-
pedes, quisquis illius familiaris aut ami-
cus es, quisquis suorum consiliorum
arbiter portas cor Regis in manibus
consilij tui: injice compedes svadentis
sapientiæ, dissuadentis audaciæ, terren-
tis iudicij, gehennalis incendij, ut re-
ce-

Reges compe-
dibus vinci-
untur, ut pe-
des, seu affe-
ctus eorum
compriman-
tur.

(o) Aug. iupf.
v. 49.

cedant à declivio: sint ferrea hæc pedum vincula, ut neſtant ſolidius, conſtringant fortiùs, ſi dedecet coronatam diademate majeltatem ferrò & chalybe compediri, ſequantur conſilium Hypoſenſis ſapientiffimi: *ferrea ſunt, quàm diu timent, ament, & aurea erunt.* (o) niſi à timoris exordio mortalis Adæ filius quantumvis coronatus incipiat, niſi DEUM timere inchoet, nunquam perveniet ad amorem.

Judices mani-
cis ferreis li-
gantur, ne ex-
tendant ma-
nus ad mune-
ra.

(p) Prov. 1. v.
9.

Delinquunt curiarum judices, cauſarum diſcuſſores in manibus, dum nimium extendunt contrahendas, largè aperiant omninò concludendas; conſtringantur proinde manicis, nè ultra manus expandant ad capeſſenda litigantium munera, ſed reſtringant; quod etſi conquerantur illi de vincientis ferri rubigine, incipiant duntaxat à ferro ligamine, ad torquem auream perventuri; initium ſiquidem ſapientiæ, quàm plùs præ reliquis indigent, eſt timor Domini, ut inchoans à timore, à ſapientia coroneris, quando diſciplinam Patris, qui in cœlis eſt, audire conabuntur, & legem matris, quæ eſt in terris militans Eccleſia, complexabuntur, ut obedienti ac exequenti Regis Regum ſubſtituto proceſſi, addatur gratia capiti ſuo, & torques collo ſuo. (p) legunt ſeptuaginta interpretes: *coronam enim gratiarum percipies vertici tuo, & torquem aureum circa collum tuum;* non tibi imponeret torquem aureum, niſi priùs colligàſſet manus tuas manicis ferreis, nunquam obſervaret, quem modò ſervat rigorem juſtitie juſtus judex, nunquam ſeveriori oculò reſpexiſſet opulentum debitorem viduæ, nunquàm examinàſſet oppreſſorẽ pupillorum, ubinam dilapidata, vel ſurrepta ſit hæreditas orphani, niſi priùs comminabunda omnipotentis juſtitia timorem incuſſiſſet, manus recipiendo muneri ineptas reddidiſſet, manicis ferreis paratam expandi ad recipiendam dexteram coarctàſſet.

Conſtituturus condemnandi Pharaonis judicem vindex DEUS, ad coronatæ iniquitatis regiam Moylem ablegat, ut obſtinati Principis ſuperbiam validiori plagarum verberare confringat. Aſſociatur magno animo judici inſulatus ſacerdotali diademate ſumus Sacerdos Aaron, ſeu tanquam vaticinus Prophe-
ta, pronuntiaturus pœnas frontoſo Prin-

cipi, vel inſtar collateralis miniſtri eaſdem illaturus, utque inauguraretur velut divini judicis interpres, ejùſque ultor gloriæ audire meruit à delegante DEO: *virgam hanc ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna.* (q) Aaroni munus loquendi injungitur, & Moylem directionis virga commendatur; cur non cum manu lingua conjungitur, ab alloquente reum poteſtas judicis ſegregatur? ob-
jurgat Aaron, & Moylem virgam ſtringit, qui exprobrat percutiat, & ori dexteram apponat: vileſcit increpationis verbum ſine ſeveritate exequentis, minarum intentatio exploditur, ſi non à
comminante flagellum inſligatur. Sed ille aurum & oculata diſtributricis Providentiæ hæc eſt authoritas, procul videntis ſapientie poteſtas, quod ſciat ſegregare, quæ
mundus inops conſilij plerumque conſuevit adunare. Neſciuit Aaron laſcivienti populo contradicere, furentem idololatræ concupiſcentiam neglexit compescere, corda filiorum Iſraël in ſui votum ſtudit attrahere, in aures aureas à delirante populo novit exigere, aureum caput vituli ex auro monſtrum compaginare, delubro aureo aram exſtruere, aurato numini non carnes animalium, ſed immortales animas victimare; non ſic contempror munerum, & inimicus gloriæ, immaculatus Moylem: manus habebat omninò vacuas, idcirco capaces, quæ excuſſæ quovis munere virgam reciperent judiciariam, munus intemerati judicis obiret: regali coronandus diademate abnuit creari filius filie Pharaonis, repudiatis tria celebriorum donorum genera, quæ mundus fabricare, caro accumulare, concupiſcentia divitis avaritiæ voluit aggregare: adoptatus enim à Regis filia, Regine filius & hæres evaſiſſet, niſi nomen Egyptium exhorreſcens alumnus ſincere veritatis, Hebræum ſe ore & opere declaràſſet, magis eligens abjectus eſſe in domo DEI, quàm habitare in tabernaculis peccatorum; quem recommendans magiſter gentium à munerum repudio, Hebræos inſtruit: hunc Hebræorum Principem, hunc cœlitus electum Pharaonis judicem æmulari, qui abnegavit coronatæ matris filiationem, *maiores divitias aſſumans theſaurò Egyptiorum improprium Chriſti.* (r) ecce! educabatur in Regia, nutriebatur in regali gremio, ſuſtentabatur Regine brachiò, tenerimò coronatæ matris obletābatur oſculò, omni
de-

(q) Exod. 4.
v. 17.

Aaroni à Deo
virga judicia-
ria poteſtatis
traditur, quia
ille aurum &
dona amabat,
quæ Moylem
reſpiciebat.

(r) Hebr. 11. v.
26.

Plūs placuit tur ad solium, evocabatur ad imperium, Moysi imperi- destinabatur ad coronam; satius statuit rium cū Heb- cum eis, qui erant sui generis, affligi, rai s, quā pruden- ut providus arbiter futurorum. dignitas regia majus bonum existimabat esse in similitudi- super Ægypti- ne Christi ferre improperium, quā affluere os divitijs, vel delicijs Ægypti, applaudit magnanimo judici purpuratus Hugo; sceptrum proinde hæc manus teneat, prodigiosam virgam Domini in universam elementorum rempublicam inviolatus Judex obtineat, qui noluit manibus paterere munera, nec dexteram muneribus referare.

Hebræi gloriatur nomine, quod transeuntem indicat: qui enim judicat populos, non hic manentem civitatem sibi erigat, sed futuram, quæ domus est beatorum judicum, inquirat. Excutiat manum à munere, ut collocetur ad dexteram cum illis mundi judicibus, qui reliquerunt omnia, ut Regem omnium Judicum sequerentur, quorum unus, & quidem supremus omnium in terris, gloriari poterat coram mundi judicibus: *argentum & aurum non est mihi*;

(s) Act. 3. v. 6. (s) hoc dixit judicaturus non tantum duodecim tribus Israël, sed universam totius orbis regionem. Hæc sola est laudabilis, hæc una vox millenis digna est

Petrus habuit vocibus præconum, hæc est, quæ pro- aureum caput meretur Apostolorum Principis princi- sed nudas ma- patum; attendite fideles militantis Ec- clesie judices ad hunc supremum judicem omnium Ecclesiarum: habet aurum, sed non gestat in manibus, quas ad egenum supplican-tem extendit vacuas, portat illud velut coronam in capite, dexteram virgæ tenendæ deputans, omni divitiarum subsidio, quovis loculorum præsidio denudatam. De illo sponsa loquitur, de illo piscatore hominum profitetur Ecclesia in fide desponsata:

(t) Cant. 5. v. 11. caput ejus aurum optimum; (t) legit Pagninus: *aurum obrizum*; vertit Malvenda: *massa auri solidi*; sed aptius cum septuaginta commentatoribus interpretatur Ambrosius: *caput ejus aurum Cephæ*;

(u) Act. 15. in ps. 118. (u) hoc ipso insigniebatur nomine à verbo Veritatis hic Princeps Judicum in Augusto Apostolici senatus consistorio: *Tu es Simon filius Jona, tu vocaberis Cephas*.

(x) Joa. 1. v. 42. (x) Caput illibati judicis evadit aureum, si manus oblatum sibi aurum respuat, injectum rejiciat, ne virga justitiæ cogatur cedere, dum capeffendo

muneri porrigitur dextera, vel aptatur. Zelosis Petri æmulatoribus applaudit congratulabundus Zeno hoc sumptuoso epiphonemate: *vos estis aurum vivum DEI Christi vos argentum*. (y) in his gloriatur divitijs omnipotens; vobis appropriandum est illustre coronati Pfaltis elogium: *nimis honorificati sunt amici tui DEUS, nimis confortatus est principatus eorum*; (z) legunt alij apud Chrysostomum: *pretiosi sunt familiares tui*; quorum si ambis catalogum investigare; si Divinæ cognitionis titulum indagare, si beatissimæ familiaritatis hujus indicium requiris vel argumentum, præbebit illud Theodotionis apud Theodoretum legentis versio: *nimis corroborati sunt pauperes eorum*; non illos tamen suspicare pauperum commendari nomine, quos egit fors invitos mendicare, sunt confortati Principes, sunt illi excelsi judices, qui renuunt reorum opibus ditescere, vel aurò divitum, quod sponte deserunt, fulgere; sunt petrae, si soliditatem mentis consideras, prorsus immobiles, seu alluantur amaris fluctibus, seu irradiantur Solis splendoribus, nec huic inclinantur, ut cedant, nec istis commoventur, ut parcant, non cædant. Sunt inopes: quia oblatis nolunt muneribus contaminari: recusant esse divites: quia commissum sibi subsellium renuunt prodere, auctoritatem præsidis non volunt vendere, malunt extenuari iusta pauperie, quàm iniquâ donorum opulentiâ impingvari.

Sunt de illorum gloriosa propagine, quorum illustrem angelici stemmatis, non humanæ nobilitatis excellentiam, recenset psalter regius: *oculi Domini in pauperem respiciunt*: (a) quia simplex & rectus eorum oculus aureum munus despicit. Subdit Divini respectus efficaciam Lovaniensis Estius: *ut eum eripiat de manu peccatoris ipsum opprimen- tis*. Premimur ab oneroso pondere, quod gravamur; gravatur & molestat justus judicis anima, dum ejus manum liberam peccator suis muneribus conatur aggravare; tentat resistentem opprimere, dum munus munere intendit cumulare; nec leve prælium, neque inanem assaultum arbitreris; gigantes sub his aquis præterfluentium donorum contingit interdum gemere, & qui Samsones exhibent in judiciali munere, hac blandiente Dalila produntur & corrumpuntur. Declinant ha-

(y) Lib. 1. ser. 14.

(z) Ps. 138. v. 17.

Judices non acceptantes munera, sunt Principes & familiares DEI.

Judices respicientes munera, sunt voluntarii pauperes.

(a) Ps. 107. 9.

Aurum cum argento insidantur justitia.

hasce fraudum illecebras solum duntaxat confortati Principes, soli, sed pauci pauperes, qui ipsos solis declinantes radios, terrenos renuntat attrahere vapores; ut enim contra evaporantem auri terram Evsebius declamat: *argento & auro appetitur veritas, expugnatur integritas, justitia vincitur, innocentia proditur, pietas fidesque violatur*; (b) suos affigant sterili terrae huic oculos, acerrimi proditores, quorum infamiam sugillaturus Doctor mellifluus, dum Januensibus scriberet consulibus, eorundemque assidentibus consiliarijs, suae praemittit paræmiæ brevem periodum, quâ se dona ferentes semper timuisse protestatur, subjungit illicò: *si quis forte in vobis (quod DEUS avertat) rem tam fœdam committere deprehendatur, extendere videlicet manum ad turpe lucrum, hunc protinus notate, & judicate hostem nominis vestri, civium proditorem, ac venditorem communis honoris & honestatis*; (c) est judicium indeclinabile ministerium afflictos consolari, oppressis auxiliari, prævaricatores refrænare, calumniatores exturbare, accusantes auscultare, accusatos judicare, convictos condemnare; hoc ut efficiat, non opibus, sed opus est oculis, ut videat indifferenti oculo invisam reis justitiam, ut cernat pauperis innocentiam, nè fulgidam divitis respiciat potentiam, nè aureo corruptus pulvere, corrupto aspiciat intuitu; ô si nuda & pura immaculati visus acie inspiciat æquissima consulentis Cassiodori apophtegmata, leget, & colliget, quam execrabile reputatur judiciaræ mentis dispendium, oblato munere ditescere, suamque mediocrem inopiam oblato munere turpiter sublevare: *nullam gloriam recipit, qui dives vocatur, e contra omni laude decoratur, qui justus edicitur*; cur ambis opulentiam, qui æquitatem profiteris, cum illa sit rarò non iniqua? quid metuis inopiam justitiæ amicam, qui stola honoris præditus, te judicem protestaris; judicia non egent opibus, nec judicantis gloria opum carentia obscuratur: *fascēs accipimus, ut graves esse debeamus, prosequitur commemoratus Director Judicium, & aulicorum: tribunalia conscendimus, ut morum gradibus evehamur*; (d) non pudeat ordinatrice Providentia egerè; sciet illa refundere, si viderit egenum judicem nullis muneribus ad deserendam aliquando justitiam persuaderi. Audiat svadentem virum secundum

Pars III.

cor DEI, unde inopiâ periclitantem, securitate infallibili consolatur: *juvenis fui, etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quarens panem*; (e) (e) Ps: 36. v. 25.

Sed nunquid justus existit Abraham? qui famem passus, mutavit regionem? & David ipse quæsit panem à sacerdote Abimelech, ut fami mederetur? legi Incognitum exponentem: à justis non quæri panem ad avaritiam, quæri quandoque tamen ad sustentationem; sed allegorizat sublimiùs Hypponenſis Præsul: *panis est verbum DEI, quod nunquam ab ore justī discedit*; auscultat reum in Verbo DEI, percipit excusantem in verbo DEI, absolvit innocentem in verbo DEI, damnat prævaricatum in verbo DEI, quod ipsum Proverbialis Salomon contestatur, dum opulentum esse, veris tamen divitijs, non pauperem in judicijs, asseverat: *thesaurus desiderabilis & oleum in habitaculo justī*; (f) legit Chal- (f) Prov: 21. v. 20.
dæus: *argentum desiderabile*, expendit ad literam Lyrantus, artificiales diviti-
as in thesauro & naturales in oleo fuisse adumbratas: *quia frequenter justī in talibus abundant ex dono DEI*; sed magis ad justī etymologiam respiciens moralis Hugo, in thesauro desiderabili claritatem bonorum operum, in oleo dilectionis pinguedinem, quâ abundabant prudentes virgines, sed fatuæ indigebant, subtiliter contemplatur; thesaurus iste in habitaculo corporis gestatur velut in semini ejus vase fictili, quod quidem dissipari non providet Aleis implicat, imò ut implicet non expedit, *simus*, ab inimico divite justī justitiam persequente, qui corpus potest sæculari potentiâ destruere, sed nequit animæ nocere; quod si molestam conquerens inopiam, & te gravandum erubescis subsecutura paupertate, in alienis bonis & donis erutus sustentaris, lege commentatorem Theodoretum, sic præcitatum Davidis testimonium explanantem: *nec novi, nec vidi, justum Divinâ Providentiâ destitutum esse*; subjungit plenam Divinæ consolationis dulcedine rationem Cyrensis Præsul: *etenim justus judex non modò ipsorum, verum etiam illorum, qui ex ipsis nascentur, omnem curam gerit*, (g)

(g) in Ps. 36.

Sed suum comprobaturus proverbium sapientissimus Davidis filius, alle-
tis spectatorum oculis irrefragabilem thesauri desiderabilis, quò justus à largitore bonorum omnium dicatur, imagi-
nem

(b) hom: 4.
in Epiph:

Judex accep-
tans munera
est proditor
civium & Pa-
triae.

(c) Epist: 129.

Dives judex
nullatenus
laudatur, sed
justus licet sit
pauper.

(d) Cass. 12.
vac: 2.

(h) Prov. 31.
v. 23.

Nobilis senatoris uxor
fortis mulier
sibi & viro
suo totique
familiae procuravit
vitum laboribus suis, ne
iudex maritum
cogatur munera suscipere

nem praesentat; proponit providam illustri mariti conjugem, cujus pretium procul, & de ultimis terrae finibus describit oriundum, cujus insignis providentia, ut in operibus laborantis dexteræ spectabilis appareret, quæsitit lanam & linum, non aurum & argentum, ut suæ consuleret familiæ, nocturnæ quietis commoda despiciens, surrexit diluculante die, ut præpararet escam domesticis suis, & cibarium ancillis suis, ut provideret prolibus, operata est consiliò manuum suarum, utque vestiret laceros, digiti ejus apprehenderent fufum; nè verò vilem de plebe famulam suspiceris, aut viri admodum inopis egenam conjugem arbitreris, adjungit conditionem maritalis conjugis Rex Israël: *nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum Senatoribus terræ.* (h) legit Chaldaeus: *notus in provinciis maritus ejus*; tanta nobilitate clarus (ut Commentator Arabicus subnectat) *vir ejus digito ostendebatur*; effulserat conspicuæ nobilitatis claritas non tam ab avito majorum stemmate, sed quia evocabatur ad tribunalia consulendus, invitabatur ad prætoria auscultandus, judicabat cum iudicibus, & cum proceribus præsidebat: Erat siquidem nobilis, sed in portis, & quia in portis urbium celebrabantur judicia, ad civitatum januas erigebantur iudicum subsellia, ut ingredienti deforis, vel foras progredientes promptos in tribunali iudices reperirent: erat vir senatorius, judiciali eminens dignitate, cur ergo tanti Principis, cur Senatoris conjunx, hisce ancillaribus vacat obsequiis, incumbit suo indignis splendore laboribus, ut vestimenta marito filiisque compareret, & numerosam clarissimi iudicis familiam sustentet? de suo scilicet vivere maluit fuso & stamine, quam peregrinis muneribus ditari, manum suam misit ad fortia, nè extendatur ad acceptanda, nè dicam inquirenda litigantium, reorumve xenia, terruit prudentem feminam deploranda justissimi Samuelis calamitas, rapaces cujus filij, hoc uno contaminati ligantur crimine, quod objecto munere delectabantur, redarguuntur siquidem à sancto Spiritu, declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, oblata non extracta. Legit Chaldaeus: *respexerunt post mammon falsitatis*, allecti oculis, decepti cordibus, cæcutientes ab avaritia, videre legis codicem non poterant: quia co-

cervandæ munerum opulentiae, geminos tam corporis, quam cordis oculos impendebant; quid mirum! ocyus subsequi: & *perverterunt iudicium.* (i) delata prævaricatorum flagitia ignorare affectabant, legem ad nutum divitis corrumpere non detrectabant; sed quoniam profanatorum lucro vendebant pro ære justitiam, prostituebant patientis innocentiae verecundiam, everfisque juribus venalitate votorum polluti, susque deque vertebant omnia legum & morum fundamenta? exuti augustò judicariæ potestatis symmate, fasces deponere cogebantur, paternam privati hereditate, patri succedere verabantur; cupiditas munerum de solio dejecit Præsides, proscripti à tribunali iniquos Principes, onusti nimio gravantis auri pondere, cæperunt vacillare, dumque augere satagunt, præcipitati ab excello dignitatis culmine, evasere populorum ludibrium, vulgi odium, senatus improprium, cordolium parentis; clamabat, suos exhortans iudices, Theodoricus Rex, promebat condignam coronato capiti sententiam: *absit à iudiciariis mentibus aliquid profanum.*

Sed quid sæculari potentia cum sacrorum profanatione, possunt judicia corrumpi, possunt consilia excæcari, possunt judicariæ dignitatis solia dehonestari? sed nunquid profanari? & profanantur: quia sacrata sunt; hæc enim appropriat elogia clarissimæ iudicum dignitati: *esto innocentiae templum*, quid sanctius? *temperantiae sacrarium*, quid sancto sanctorum vicinior? *ara justitiæ*, (l) quid consecratius, solemnius sanctissimæ Numinis majestati? profanas igitur, infamis auri vernula! sanctitatis cathedram, dum auro inhias, tu profanaris ipse, & profanatus ejiceris à templo gloriæ, proscriberis à Senatorum collegio eadem dexterâ, quâ de iniquis manibus coinquantia suscipis munera, iudicium pervertis; sed maximò tuæ felicitatis dispendiò: *avarus enim sacro conformiter Ecclesiasticis oraculo, non implebitur pecuniâ*; quid prodest indefinenter deglutire, si re non inde valeas saturare? & *qui amat divitias, fructus non capiet ex eis.* (m) amatur auri copia jam acquisita, sed rursus mente sollicita & corde anxio desideratur noviter: acquirenda avaritia quippe, quasi biceps est coluber, scribit eminentif-

(b) 1. Reg. 8.
v. 3.

Munus à iudice
susceptum
comitatur
iudicium
perversum.

(l) ap. Cassiod.
1. var. 12.

Filij Samuelis
dum amant
munera, per-
dunt Israël
principatum.

(m) Eccl. 5.
v. 9.

simè Damianus : utroque consuevit ore mordere, utroque pestiferum virus influere, dum aut aliena res quaeritur, aut habita delectabiliter possidetur; (n) infortunata, quia intoxicata Samuelis posteritas, quia paternæ integritatis non æmulabatur exemplum, jacturâ incomparabili perdidit Israël principatum,

(n) Opusculi 31

c. 3.

LAMED.

Verfus
XXXVI.

Ut perverteret hominem in judicio suo: Dominus ignoravit.

Sermo Trigesimus Sextus.

Nè Judex in judicio pervertatur, habeat sapientiam, non fugiat veritatem, fugiat superbientem avaritiam, & DEUM timeat.

DEstruere vitia, virtutes construere, sunt gemina senatorum munia, sunt bina judiciariae potestatis impendia, ambobus brachijs complectenda. Hoc primum inaugurati Josiæ fuit auspiciū, hoc regij laboris exordium, ut suæ cœlitus commissum integritati Judæ regnum, idolorum cultui mancipatum, à jugo solveret, & suo subditos regimini, ab hac immani labe purificaret; conscendit regale solium verustis aviti sacrilegij inquinamento contaminatum, nec petijt incolæ perversitatis sedem, nec voluit novus advena inveteratæ malitiæ thronum occupare, quin vasa, quæ seducta cæcutientis populi stoliditas, exorando Baal simulachro dedicaverat, incinerari faceret, aruspices cum sacrificulis excelsorum sceleratos incolas eliminaret, aras cum focis everteret, & profanatum ac devastatum pene templum Altissimi inter legales Synagoga cæremonias solemniter restauraret; sic genuinus præclari Principis æmulus quisquis judiciale subsellium ascendit, repertum illegitimæ prævaricationis non morem, sed abusum incipiat suppressere, & salutarem laudabilis innocentiae inducere novitatem. Verumtamen priusquam concreditam integritati urbem ad curiam attentet reformare, à domo sua zelus incipiat, ut quidquid dissonum exploratorum oculis obviare valeat, à suæ ædis limine profliget, priusquam in aliorum inquirat flagitia, aut accusatorum reatus discutiat, fidelis sit scrutator cordis sui, pedes affectuum in via mandatorum dirigat, ne nullum sit vesti-

gium, quod luridos censorum oculos offendat, mala vel bona averse, aut inclinati Judicis affectio plurimum indifferenti justitiæ officit, aut conducit: plus enim sæpè sapius valere conspicitur favor in benevolo judice, quam lex scripta in codice, illo illo patrocinate, hac licet reclamante, sæpè vinculis traditur, qui omnis delicti expertus, nullius culpæ reus foret, si indifferentem arbitrum reperiisset, & sæpius absolvi-
tur, qui fœdis contaminatus flagitijs cum vita famam perdidisset, si oculatum judicem habuisset. Sic judicatur & condemnatur, sic depravatur & vinculatur insons justitia, quando cæca voluntas judicat, & præventa amore ratio condemnat. Utque à capite incipiamus, unus & idem DEUS Homo in domo Caiphæ de blasphemia redarguitur, reus mortis consonis perversorum judicum suffragijs proclamatur, sed in Pilati Prætorio nulla illius culpa invenitur, proinde ab omni scelere liber pronuntiatur.

Ad utramque
hoc munus
obligatur ju-
dex.

Tota variati tribunalis diversitas à varietate affectuum dimanabat, Judæus Christum oderat, & ideo tot falsa testimonia adversus innoxium DEI filium evomebat, gentilis Præses nec insontem oderat, neque amoverat innocentem; hinc ille mortis sententiam excusserat, iste innoxium defendebat; quasi lex pro arbitrio judicis eundem valeat absolvere, vel si judex non faveat, pro beneplacito condemnare. Hoc prorsus est hominem pervertere in hominum judicio, quod Dominus non voluit, quia non

po-

Josias ad regnum elevatus conatur & mala eliminare & bona regno inferere.

potuit efficere in suo; ignoravit omni-
scius reorum scelera dissimulanter præ-
terire, innocentem, ut condemnatur,
accersere, non ut auscultetur, innoxios
accusatores admittere, ut vincatur
inculpabilis, ingentem transgressionum
congeriem prætexere, nè absolvatur, in-
tercessorum precibus celeritate senten-
tiæ clientem innocentiam, ut pereat, præ-
venire. Sic evolutio nondum Tarsen-
sis Pauli sæculò præterire consueverat
figura hujus mundi, vel si præplacet pro-
bata aliorum lectio, scena hujus mundi;
(4) Ludit superba tragædorum pompa,
ut spectatorum oculis illudat, elimina-
tum ab orbe orbem, detractum cælò
solem, sed luditur ad horam, quâ sat
velociter terminatâ, actorum quilibet,
vel laude dignus describitur, vel meri-
tus opprobrium defertur; sic arrogatâ
humanorum judicum potentiâ splen-
dens & fulgens à terrenâ sublimitatis
eminentia, clausò brevis vitæ epilogò
sua dedecorabitur vel decorabitur coro-
nide, hoc cum comædorum severo dis-
crimine, quod, quot, quot iusta justè ju-
dicare consueverant, coronam justitiæ
deportent, qui verò dolosis exundan-
tes fallacijs æquitatem serena fronte re-
jecerant ob modicum corruptibilis vi-
tæ solatium, sinceram patientis justitiæ
faciem foedâ inanium argumentor-
um larvâ obvelaverant, à tribunali sup-
remo condemnati exeunt, æternaturis
ignibus cedant in fomitem, momenta-
nei temporis injustitiam vindicaturis.
A suo igitur incipiat domicilio, qui ur-
bes judicat, à sua ordiatur curia, qui
regni tenet gubernacula, imò, ut loquar
strictius, à semetipso auspicetur iudicium,
qui fortunatum sortiri exitum præsto-
latur. Et nos exordiamur à iudicis
scrutinio, priusquam judicantis subsel-
lium scrutemur, sunt multi siquidem,
sunt boni homines, sed mali iudices,
qui nulla personæ contraxissent vitia,
nisi honoris infascinati gloriâ ad fasces
aspirassent, ad senatorum solia rectores
pervenissent.

Perfecti iudicis intemeratum pro-
fundo intueretur oculo simulachrum, in
Juda Thamaris socero, Isidorus Pelusiota,
qui regiam obtinuisse idcirco censetur
dignitatem, quia sibi intimatum à nuru
stuprum, quod occultare poterat, levi
silentio, confessione voluntariâ manife-
stavit, eumque, quàm comburi antea

aut suaserat, aut præceperat, absolvi
liberam decrevit, hæc rei iudicis rara
æquitas meruit regali diademate coro-
nari, non verò ultrici vindicis senten-
tiâ condemnari; etenim, qui ex Levi ortum
trahabant, sacerdotij munere fungebantur,
Scribit commemoratus Pater, qui autem
à juda genus ducebant, regnum gerebant,
non tam sortito ac fortuito, quàm in virtu-
tis proemium illud capientes (b) se ipsum
judicans, à pœna criminis absolvitur, se
ipsum in condemnatæ vindictam inno-
centiæ vindicans & condemnans, regum
insignibus honoratur, pro virga scept-
rum recipit, qui se judiciarijs fascibus
indignum reputavit, ab ipsa prægnan-
te & generante Thamar, Judæa Reges
obtinet, imò Rex Regum ipse, cui so-
lùm supremum munus iudicij fuerat com-
mitendum, ab hac progenie prodire
non dubitavit, sic præmiatur interior
humiliati iudicis justitia, sicque exte-
rior sui reatus confessio gloriâ & hono-
re coronatur. Infamis sed astutus Ma-
dian, ut Israëllem vinceret, non gla-
dijs aggreditur, non numerosa acie per-
sequitur, non lustrat agmina, non eri-
git tentoria, sed abominando stratage-
mate incurium assilit inimicum: attri-
buebat sagax Allophylorum perfidia
Hebræorum victorias, illatas gentibus
clades, non eorundem magnanimæ for-
titudini, quæ toties Philistæorum au-
daciæ succubuit, toties ad clangorem
hostilis buccinæ contremuit, sed exer-
citurum Domino, tunc pro sibi dilecto
populo velut castramentanti, quando
fidelis pietas aras accumulabat victimis,
& illibata morum integritas cum legum
observantia concordabat; hac rupta
ambarum compagine, evasit fœdisfragus
Israël adversariorum suorum ferale lu-
dibrium, raptabatur compedibus in spo-
lium, impugnabatur undique enervis
ad resistantiam, ubique expugnaba-
tur. Hæc eruditi experienciâ Madiani-
tarum Principes, suo decretarunt bel-
lico in consilio, statuerunt in curiali
consistorio, cui iniquus Balaam autho-
ritate Præsidis intererat, carnalem po-
pulum ad carnis vitium allicere, obje-
cta suarum filiarum pulchritudine in-
cautos adolescentum oculos infascinare.
Hoc virulento intoxicati fascino, ubi
exæstuabant immoderati juvenes io li-
bidinem, non citius eorundem concu-
piscentiæ subornatarum puellarum ini-
quitas cessit ad desiderium, donec de
ido-

(4) 1. Cor: 7.

v. 31.

Iniquus iudex
ob modicum
temporalis
vitæ lucrum
justitiam pro-
dit.

(b) lib. 2. E.
pist. 48.

Judas, quia
juste se ipsum
damnat de
commixtione
ad alio & in-
nocentem ab-
solvit, regiam
consequitur
dignitatem.

(c) inc. 25.
Num.

idolothitis comedentes ausu sacrilego
Idola sceleratè apostatè adorarent; ut
sic DEUS offenderetur, & populus Israël à
DEO percuteretur, & manibus hostium tra-
deretur, interpretatur Lyranus. (c)

Suspenduntur
Principes He-
braeorum con-
tra solem pro
pter peccata
subditorum.

Exasperatus conditor, ut justum
se contestaretur Judicem, æquissimum
contemptæ Majestatis vindicem, excan-
duit adversum mitratos populi princi-
pes, eosque implacabili acceleratæ mor-
tis sententiâ feriens, suspendi præcipit in
patibulis contra solem, ad exaniman-
dum, ut arguantur à luce, subdit Orige-
nes; nec enim sufficit Principibus se ip-
sos à personali crimine immunes con-
servare, qui rationem reddere pro sub-
ditorum prævaricationibus tenentur, si
fortè non erudierint ignorantes, non
admonuerint transgredientes, non cor-
ripuerint contumaces, non castigaverint
insolentes. O si amentes Adæ filij hoc
onus vix tolerabile Angelorum humeris
matura discussione ponderarent, pro-
fectò nec principum solia, nec judicum
subsellia tanta cupidine ambirent; suf-
ficit nimirum peccata propria coram di-
stricti Judicis tremenda facie revelari,
quid opus est pro alienis sceleribus, pro
subditorum criminibus contra hunc so-
lem justitiæ ostentari, ante quem nihil
abscondi valet, nisi quod ille non ampli-
ùs voluerit intueri. Post rigidam trigin-
ta quatuor millium de idololatrantibus
Hebræis internecionem placatur furor
Domini, nec tamen Madianitarum scan-
dalum velut impune dimittitur, sed in-
tegrò penè quinquenniò prorogatur ju-
dicium, ut duriori verberetur. Ecce
enim elapsò memoratò temporis spa-
tiò alloquitur Moysen Altissimus! ulci-
scere prius filios Israël de Madianitis & sic
colligèris ad populum tuum. (d) Adoro
clausis omnino palpebris æquissimam
præipientis Sapientiæ ultionem; sed si
fateri licet ac expedit, admiror tam diu-
turnam dissimulantis justitiæ procrastina-
tionem; peccat lascivus Israël gemitu
mentis carnisque libidine, dum ido-
lolatrarum non renuit, ut valeat fornica-
ri, & sine dilatione plectitur, absque
indiciarum beneficio morte turpissima
castigatur; deliquit gravior seductor Ma-
dian, immanius peccavit abominandus
Balaam, & tempus quinquennij pro pla-
canda offensi judicis facie conceditur,
judicialis executio suspenditur, fatalis
alienigenarum interitus protelatur! sed

Pars III.

si attentiori mentis trutinâ discretionis
ordo perpenditur, quo voluit direx-
it sapientia, ut opportunius Israëlitarum ma-
nibus hostilis impietas puniatur, facile la-
tens ministerium aperitur: coinquina-
tæ Hebræorum animæ purgari prius de-
buerant, antequam munus judicis exer-
cerent; prævia castigatione Israël em-
mundare oportuit, ut sanctius supremi
Judicis satellitium administrarent; hic e-
nim ordo erectionis à moralizante Gre-
gorio describitur, ut primum contra nos,
abinde contra proximos erigamur; tunc
autem contra nos ipsos erigimur, quan-
do propria recognoscentes, mala distri-
ctæ pœnitentiæ ultione nos ipsos feri-
mus, nos ipsos condemnamus. Sciat
proinde iudex à domo propria vindictam
inchoare, & antequam in reum ultio-
nem statuatur, offensum à se Numen in
semetipso vindicare; sciat intemerata
manu condemnationis sententiam adver-
sus sibi subditi prævaricatorem scri-
bere, nè possit condemnatus de pari
scelere sententiantem judicem redar-
guere, idem quod judicat scelus objicere,
consimilem delicti speciem exprobrare.

Hinc est, quod suum recturus po-
pulum in manu substitutorum Judicum
Altissimus, familiari suo interpreti, su-
premo Israëliti tribunalis præsidii in-
augurato Moysi insinuet, non quidem
ore proprio, sed consulente Jethro:
provide de omni populo viros potentes, & ti-
mentes DEUM, qui judicent populum omni
tempore, in quibus sit veritas, & qui ode-
runt avaritiam. (e) est prima interro-
gantis Augustini quæstio, cur æternus
legifer dilectum sibi adeò suisque vene-
rabilem in oculis ministrum ab erudi-
ente socero instrui patiatur? quod oc-
cultatum discutiens mysterium, quasi
opinabundus suspicatur: videndum est e-
tiam, nè forte ibi voluerit DEUS ab alieni-
gena admoneri Moysen, ubi & ipsum posset
tentare superbia: sedebat enim judiciaria
potestate solus, universo populo stante; (f)
non est probum ignaviæ sibi soli diffi-
dere, & ob erroris metum securiora a-
liorum consilia explorare, quibus tot
arrogantes scioli, dum se in omnibus
sufficere insipienter judicant, sibi ipsis
frequenter confusionem, & condemna-
tis crudeliter, aut absolutis præcipitan-
ter exitium procurant; est utique de-
centius, cordato ac prudenti viro suum
communicare dubium, & ipso consu-
len-

(e) Exod. 18.
v. 21.

Ad præcaven-
dum ne Moy-
ses eleveretur
in munere ju-
dicis, instrui-
tur ab alieni-
gena.

(f) quæst. 68.

(d) Numer. 31.
v. 1.

Madianitæ
tardius ple-
duntur Israël-
itis, ut detur
illis tempus,
quò se à suis
sceleribus ex-
purgent.

Quatuor sunt
qualitates
necessariae ad
munus Judicis

lente ac sapienter disvadente opinionem suam postponere; aut usque ad maturius deliberantis animi examen protelare, quam in temeritatis foveam cadere, & secum salutem Reipublicae praecipitare. Exoculata haec est praesumptio, nec alijs proficua, nec judicis integritati consona, à senatorum subsellijs, à Judicum tribunalibus omnino eliminanda. Admiserat & sanctius & sapientius instructionem exhortantis soceri officiosus gener, qui illustrante DEO jam tunc futuram gubernij vicissitudinem praeluserat, qua Synagogae lex, legi gentilitatis cessura monstrabatur; audivit Moyses, nec redditus contemptibilior, sed audiendo, qui erat sapiens, effectus sapientior, & levius & sanctius populum per delegatos judices gubernabat. Quod si praescriptam instituendae electionis normam discutiamus, amplissimam obligationum multitudinem in compendiatam methodum oculatissimam contraxisse providentiam reperiemus; suffulcit regalem provinciarum curiam, cum tribunali praesidentes justitiae, columnis quatuor, sed solidissimis, cum cuilibet judicij regalis assessori, aut etiam moderatori in potentibus sapientiam, ut legunt alij, examinandum destinavit; haec enim piam adversus impium excaecescientiam praescribit, moderatam contra praevicatorein perfidum consulit indignationem, insolentiam impudentem novit compescere impavida generositate, effrontem procaciam eliminata omni formidine consuevit frangere ac domare, conjunxit sapientiae timorem Domini, ut Matrem filiae, ut soboli nutricem; hunc si abstuleris à corde judicis honorem Numinis avulsisti: nam *timor hominis DEI honor est*, inquit Tertullianus. (g)

(g) lib: de patientia: c. 7.

Honor DEO
impenditur,
dum cum ho-
mo metuit &
veretur.

Huic gemino innixa fulcro domus judicij, ut DEI domus fiat, & nunquam corruat, duabus alijs, necesse est, innixa sit columnis: & prima tam dignitatis ordine, quam serie durationis intemerata veritas, ad condemnandum mendaces filios hominum in stateris. Veritas est reipublicae trutina, nisi conserves aequipondium, praevalabit mendacium, & in mendacio exitium saluti praeponderabit. Hoc est, quod gemebundus insinuat Jeremias, geminus divini oris interpret: *curabant contritionem filiae populi mei, cum ignominia dicentes:*

pax pax, & non erat pax, (h) visitabatur (h) Jerem. 6. 7. 14. praevicatus Israël ulticis justitiae consuetudo verberare, flagellis omni generum calamitatum atrociter cadebatur, ut suam indemnitati consulere, & averfam dissimulantis misericordiae faciem placarent, divinos consulebant, legis peritos interrogabant, sed fraudulentis consultores, videntes aversos auditorum animos à lectione veritatis, suamque volentes arrogantiam favore applaudentis populi suffulcire, quae fore praevidebant placita, decantabant, consolabantur blanditijs postridie flagellandos, mentiebantur pacem post paululum impugnandis, vivificabant animos perendie morituros, propter pugillum hordei & fragmen panis, mentiebantur populo mendacijs assueti, negabant Jerusalem ab hostibus convertendam, quando praevaliturus Assur lunabat aciem, lustrabat agmina, castra metari inchoabat; quod hodie dum à mentientibus caudicis, & plus ab iniquis judicibus practicatur, dum procerum excusantur vitia, conteguntur crimina, sed praevicata paupertas plebitur, & saepe innocens ob quæstum condemnatur; Hinc illuminatus Jetro apponit quartam sustentatricem ad basim solidissimam, quae nulli munerum ponderi, nec aureo gravamini succumbit, & qui oderunt avaritiam, legit Origenes: *superbiam*. Sunt etenim sororibus connexa vinculo auri esuries, & ambitiosa lues: haec quippe, si illi non conjungitur, non est durabilis, nec ista sine illius supercilio multum desiderabilis: *tales enim oportet esse Principes populi*, expendit Adamantius, *qui non solum superbi non sunt, sed & qui oderunt superbiam, id est, ut non solum ipsi absque vitio sint, sed & ut in alijs oderint vitia*; ne verò salutare hoc odium plus justo ad vitiatos extendatur, adjungit: *providè non homines dico odisse, sed vitia*. Haec igitur quatuor inconcussae bases & fulcra sunt colossi, & columnae sunt, quibus gravissima judiciariae sanctitatis machina succollatur, unam si demas, periclitari incipit de ruina. In quatuor hisce angulis domus justitiae subsistit; nam solidum judiciariae mentis aedificium à sapientia dirigitur, ut ordinatum sit, in timore DEI deprimitur ne nimis altum sit, ad veritatis decempedam constituitur, ut regulatum sit, ab avaritiae odio circumcingitur, ut contra assul-

tum

Quatuor qualitates iudicii sunt, sapientia, timor Domini, veritas, & odium avaritiæ, seu superbiæ.

tum superbiæ vallatum sit; hic integer quaternio, si tribunalis expleat angulos, nihil infirmum erit in fabrica, quod communire egeat, nihil superfluum, quod amputari debeat, sed universa consummatæ æquitatis structura ad Symmetriam cœlestis consistorij exsurgit; unde & quatuor paradysi flumina vastissimam latepatientis terræ faciem, & abluunt ad munditiem, & alluunt ad fertilitatem, & rigant ad pulchritudinem, & irrigant ad fecunditatem: quia corprobi iudicis, dum hac quadruplici virtutum scaturigine infunditur, ab omni immoderata passionum intemperie à quovis inordinatarum affectionum æstu temperatur.

Sed libet singula maturiori scrutiniò investigare, ut, quomodo impendiosa mens exacti iudicis, his quatuor unius quadrigæ rotis ad Christianæ re-
 stitutiōnis fastigium evehatur, manifestius innotescat. Est prima cæterarum illustris manu ductrix, est ordinatrix omnium sapientia, quæ conturbatum & obfuscatum erudiens intellectum, qualiter imminentibus malis obviet, in rebus dubijs securiori vestigiò procedat, præscribit non aliò, quàm velociter scribentis scribæ calamò, velocitatem seriam, nè discussa prolixiore examine sententia tardigradò ferreæ gravitatis pede gradiatur; priusquam tamen causæ discussio mature scat, lentam persvadet festinationem, quæ nec accusatum præcipitet, nec accusantem prolixitate nimia divexet. Sit longanimitas in tribunali, quæ procedendo quiesca sedeat, sedendo tamen ulterius procedat. Et cuius demum alterius potentia est opificium? cuiusnam est magisterium recta recto dictamine pronunciare, intemerati præsidis iudicia concinnare, salutaria reipublicæ consilia dictare, illibatas æquitatis regulas ordinare, intemerata senatui decreta intimare, quàm oculati intellectus, qui nec pietatis adversarius, nec sit serietatis inimicus, sic sit devotus clementiæ, ut totus iustitiæ integritati sit addictus. Illustria hæc sunt munia cœligena magis encomia, sed sunt elogia sapientis, sunt requisita illuminati iudicis instrumenta. Adducitur ad magni mundi medicum inter medios fines Decapoleos peregrinantem æger pressus infirmitate duplici; nam nec audire potuit al-

loquentes, nec alloquentibus respondere, seu dein damnati spiritus utramque calamitatem corporis causaverit malicia, ut opinatur Theophylactus, seu, ut volunt alij, utraque ægritudo suorum fuerit punitio peccatorum; signabat mutus Surdaster, venerabilis Bedæ placitò, humanum genus, & specialiter infortunatam congeriem peccatorum; illud quidem absurdum & obmutuit in suo protoparente, cui interdixerat divinus legifer, de ligno scientiæ boni vel mali non comedere, sed magis arrisit serpentis sibilus, huic obediens illum non audit, & surdus præcipienti Domino à laude conditoris sic abstinnit obmutescens. Quid ageret cum ægro tante duplici piissimus Redemptor? illum ne contemptibiliter rejiciat, quem tam amanter condidit, potenter suæ imagini assimilavit? seorsim à turba circumfluente abripit conticescentem, nè tam sublimis operatricis omnipotentia prodigium illicò reddatur evulgatum, instruens nos, ut loquitur Os aureum, vanam gloriam ejicere & timorem, Moralizat desuper Eusebius Gallicanus: hæc turba, de qua hic homo a Domino trahitur, vitiorum multitudo. (i) aversum ab hujus turbæ exterminanda facie ad suam convertit faciem sanandum peccatorem mitissimus Salvator, ut facierum mutuus esset aspectus, ac si ad notitiam invitaretur Creatoris ejus, ad cujus imaginem factus est, commentatur Simon de Cassia. (l)

Præclarum incarnati DEI hominis stratagema, fixus plerumque intuitus, aut jam amantem respicit, aut amatum allicit ad amorem; infert deinde in aurem digitos, digitos paternæ dexteræ, nec hoc contentus alexipharmaco, salivam adjicit, ut carnem suam pro nostræ fragilitatis remedio assumptam, vivificatricem esse doceat & medicatricem. In digito sanctum adorat Spiritum Hieronymus cum Gregorio, ejus cooperantem cum cooperante filio charitatem annuntiavit Verbum, dum dicebat (Matthæo referente) si in spiritu DEI ejicio demonia. (m) quod ipsum Lucas referens, sic describit: si in digito DEI ejicio demonia. (n) ut DEI digitum sanctum cognominasse Spiritum intelligatur; quis enim, quod rectum est, intelliget, quod bonum est percipiet, nisi hoc edocente spiritu instruat-

Christus sanandum abstrahit à turba, ut erudiat nos fugere vanam gloriam.

(i) hom: in dom: 12. post Pentecostæ

(l) lib: 5. caps 25.

(m) Matth: 12. v. 28.

(n) Luc: 7. 20.

Digitus DEI est Christus.

Sunt quatuor paradysi flumina.

tur, hoc magistro veritatis dicente imbuatur? saliva, quæ defluit à capite, congenitum est sapientiæ symbolum; cui enim alteri licebit, quæ iusta sunt, iuste loqui, nisi instructrix sapientia aperiat prius labia, ut os suum annunciet laudem suam; hanc exoptabat, hanc invocabat erudiendus Salomon, ut sciret inter iudices, & inter Præsides præficeret: *mitte illam de cælis Sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut tecum sit, & tecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te.* (o) ab Angelis participare angelicam, varidicam desiderabat à Prophetis, quam illi per fruitionem possederant, isti sperabant propter promissionem; verum cæli eam absconderunt, qui idè suum à celando nomen cum omine derivabant, donec quos puer Domini cælos dirumpi exoptaverat, rorare desuper inchoabant; sed credam ego eandem tecum simul futuram, nec dicam laboraturam, tecum erit (sic prævidisse reor Davidis filium) ejusdem naturæ consors, & tecum fragilitate simili vestitus collaborabit in sudore vultus sui: ringere nunc rebellis spiritus, qui majestatem divinitatis deprædari, & odiosam quietem nancisci flagitabas, dum similis altissimo in monte testamenti sedere præsumebas, in similitudine appetivisti Deitatem, requisivisti in successione, neutrum obtinivisti, & ab utraque decidisti. Ecce! qui suo nuper crimine (te tamen instigante) comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis, impetrat Patris sapientiam, paulò minùs ab angelis minorari, dum supplicat auscultanti, *ut tecum sit, & cum hominibus inter labores flagellari, & tecum laboret;* utrumque ille misericordiarum Pater, ut solaretur, miseros exaudivit; utrumque miser homo, ut lætaretur, impetravit; sed nos ad nostrum reverti, congruit ægrotantem: adducunt rotas ad tribunal terreni iudicis mutum, seu, ut Græca sonat versio, *difficulter loquentem;* quia peccatum suum cognoscere & dicere veretur, qui creditori debitum reddere, aut ablatam pupillorum substantiam fateri reluctatur; mutum se simulat, dumque nulla confimatione atteritur, nec blandâ persuasione flectitur, surdum se comprobatur, non audiens, & obmutescens; & quamvis manum severus arbiter ejus imponat vertici, licet judiciariâ potestate

pertinacem terreat, non movet ad loquendum, non prodest ad fatendum.

Sed providus archiater imitetur cælestem medicum, immittat auribus digitos, per quas ratione articulationis & divisionis eorum significatur discretio, ut explicat Carthusianus, *ad aperiendum autem aures interioris hominis spiritualiter surdi discretio magna exigitur;* hoc applicato salutis indice ad audiendum, adhibeatur aliud alexipharmacum ad eloquendum: exspuatur defluens à capite sputum, & lingua balbutiens attingatur, attacta liniatur: *quia per salivam, sine qua verba formari non possunt perfectè, sapientia figuratur,* concludit memoratus Pater. Sit terror intueri iudicem, sed discretus, qui non rigoris fulmine reum feriat, sed lucida benevolæ pietatis verba depromere contendat, severitatem tribunalis præsentia exhibeat, sed sapienter crudelitatis suspicionem arceat, & licet delicti claritas nullam tergiversationem sustineat, mitiget tamen passiva in vultu iudicis benignitas contremiscentis rei formidinem, sicque salubriter salutis prævaricatoris consulat, ut ipse peccati gravedinem non veluti levem insinuet, sed veluti perniciosam Reipublicæ dolenter recognoscat. Hæc est iustorum prudentia, hæc est sanctorum Sapientia, sine qua iudicum subsellia evadunt carnificum theatra. Irasci reo, ut tamen misero subveniat, est Christianæ pietatis indicium, minari tremulo, ut tamen plorantem misericorditer respiciat, prudentis arbitri est testimonium, effrænem vincere insolentiam, ut tamen compeditus subsecuturam speret clementiam; magnanimi iudicis est magisterium: condemnare, nec tamen semper exequi, sed sapientius damnato misereri, est sapientis privilegium, discretionis complementum. Quod si indispensabilis boni communis ratio, si præterire nescia contemptæ legis redintegratio succidi exigat arescentem succulum, nè arborem inficiat universam, si lolium vicinitate noxiâ præjudicet florenti tritico, nō citius evellatur, excipiat, sed manu tremula scriptoris calamò subscribat infligendæ mortis chyrographum, sed illos scribentis dexterâ exprimant digiti digitos, qui sub sacrilego temulenti Balthasaris convivio apparuerunt, *quasi manus hominis scriben-*

Salivâ, quæ symbolum est sapientiæ, merito loquelæ constituitur.

Sapientia Patris descendens de cælo nobiscum esse voluit, nobiscum laborare.

(p) Daniel. 5. *ut ad Regem hosce respicientem digitos spectare dignoscat-ur; erat non manus alia, ut scribit Rupertus Abbas, quam Patris dextera, quæ semetipsam exercere voluit, ad judicandam impietatem Babylonis, ad inimicum sibi mundi regnum, quod à principe mundi hujus regitur, & à sibi confederatis assessoribus dilatatur, funditus evertendum.*

Scripserat peccatum, peccatique judicium, sed quisnam scripserit, si investigas? respondet Lyranus: *scribens est DEUS Pater: manus filius, nam per filium omnia operatur digiti Spiritus sanctus; dicitur sententiam potestas judiciaria, exequatur, ille cui datum est judicium, sed digiti, quos solos apparere convenit, illius sint, qui DEUS Charitas à dilecto JESU discipulo nuncupatur;* (q) præcedat rigor in discutienda reatus serie, hanc subsequatur intemerata æquitas in pronunciando suffragatorum placito, in approbando assistentium calculo, sed sola videatur charitas scripsisse; abbreviatum quoque sit feralis sententiæ compendium: *mane Thecel Phares: per mane,*

quod numerationem indicat, insinuat reo exactum suarum iniquitatum numerum laboriosa fuisse solertiâ computatum, *Thecel* appensionem stateræ significat, certificetur reus, suorum delictorum gravedinem prolixiori scrutiniò fuisse ponderatam; *Phares* divisionem sonat, ut separatio animæ ab occidendo corpore, vel certè seggregatio honorum temporalium ab impio possessore jam decretata intimeretur. Expende tardam terrentium characterum exarationem, quam lentè exprimantur, quam longè dilatentur, quam sensim contrahantur, soli spectantur digiti scripturam efformare, ut discat judex, non manu celeri accelerare sententiam, non levi digito præcipitare decretum sustinenti tam arduum, sed moderetur quamvis exasperati affectus rabiem, & si non potest vel zelo rectitudinis inflammatus, vel etiam horrore sceleris concitatus se lachrymabundum ostentare, dissimulet impetum exultantis animi, nec suos veloces pedes exhibeat ad effundendum sanguinem, sed tardiori lingvâ amaritudinem compassionis teneræ conetur demonstrare. Hæc praxis judicum, sed sapientum est: hæc

Pars III.

sapientia Davidem dirigens, persuasit exulcerato principi, ut majestatis reum condemnaturus Amalecitam longo examine sciscitaretur; unde sit, quod tamen ab adolescente mortem perempti Saulis annunciantem clarissimè preceperat, nec hoc protelanti suffecerat arbitro, sed rursum, quâ ratione non timuerit in Christum Dominum sacrilegam manum mittere, sedulius inquit; interrogatorum contexuit inducias, nè præceptum judicaret, nè inauditum condemnaret, nè morte præproperâ infontem forsan, vel minùs fortè culpabilem injuriaret; statuerat gemebundus David indignum lancinati Regis exitium ulcisci, decreverat in corde suo sacrilegum Patris patriæ parricidium vindicare; ideo redit nunc ad querendum de morte Sauli, ut condemnaret juvenem, interpretatur Abulensis: (r) confitebatur Amalecites spe consequendi muneris irritatus regis cædis piaculum; peculiari proinde scrutiniò examinandam judicabat incurij juvenis confessionem, nè vitâ multaretur innocens, vel sinè matura prolixæ indaginis investigatione condemnaretur nocens.

Hinc condemnandum ad perennem calamitatum carcerem servum nequam, ob iniquissimam deprecantis conservi oppressionem Rex Evangelicus delatum accersivit, præsentem examinavit, examinatum objurgavit; sed inquisitus, nullum legitur responsum dedisse, ut animadvertit Remigius; quare deficiente quolibet voluntariæ excusationis argumentò, convictus proprii oris silentiò, velut confessione tacita ab æquo principe & justo judice condemnatur, ut multorum debitor talentorum semper solvat nunquam persolveturus, æternum luat, nunquam satis passurus. Gravissimum erat supplicium, Nequam fer- quod statuit crudeli infligere creatori *vas sedulo inclemens creditor, qui omne debitum interrogatur, dimiserat supplicanti, à quo mancipatum audiverat carceri supplicabundum priusquam debitorem suum, qui solum talentis centum obnoxius inducias petebat: accusabant iniquum consona vociferantium servorum suffragia, detestabantur testes plurimi visam immanitatem; nec tamen plenè credidit, nec associatum tot accusatorum testimonium sapientissimo judici suffecit, oculatus fieri testis voluit, videre reum statuic, circum-*

Sententiam judicis debet scribere compassiva charitas.

(r) Quest. 20.

Sententiam adversus Bal- thasarem scribit Spiritus sanctus in figura digitorum expressus.

tum ad tribunal delictum suaviter proposuit, iniquam vicissitudinem pro exhibita ipsi clementia exaggeravit, obmutescenti defensionis tempus & locum obtulit; sed quia justificare se nesciens, confusus siluit, idcirco, qui egit interrogando judicem, egit convicti reatus vindicem condemnando. Sic judicabat in tempore peregrinationis suae incarnata Patris Sapientia, ut secuturi temporis iudices erudiat, sapienter prius discutere, quae oportebit postmodum indigna beneficii veniae poenaliter condemnare. Hoc docet hodie dum missa de caeli regia in corda praesidium, in mentes iudicum sapientia: cunctari in in mansuetudine, non agitari immoderata vindicandi cupiditate; alioquin si praepropera accelerans promptitudine iudicium praecipitat, tribunal convertit in ergastulum, carnificem agit, non iudicem, condemnat impius, non iudicat, sed perimit iniquus. Est tardior sententiae prolatio in consistorio, cui praesidet sapientia, sed est conformior aequitati, si modo morosa tarditas in litigantis aemuli non cadat praedictum, nec petat citius propter alterius dispendium absolvi: *alioquin recte iudicare non possumus* (docet Clemens ab Alexandria) *si praetermissa indagine veritatis & examine diligenti proximum in publico iudicio aut*

(s) lib. 5. in Joan. c. 16. *absolvimus aut damnamus.* (s) Discant praecipites arbitri, qui se assumpto munere supremi iudicis ministros profitentur, assistant non sacro sed profano gentiliu iudicio, ut sciant causas discutere, lites prudenter discernere, reorum conditiones expendere, reos examinare.

Formidolosus Jonas, ut declinaret commissae legationis imaginarium discrimen, tentat omniscio Numini effugere, quem nullus in universo Angelus potest subterfugere, nec ulla loci extremitas declinare; terram pro suo elegit refugio, navim in medio tumultuantis oceani naufragio assumit pro asylo, solvit nautis portorium, & arctiori somno inquietatus, in ventre navis suae inquit requiem, ut remordentis conscientiae eluderet stimulos, & exulcerantes suarum cogitationum oculos sopiret. Transfretasset secundo ventorum flamine insignis oneraria, nunc fugientem a DEI facie Prophetam bajulasset; solo huius intuitu exagitur fe-

rocitate fluctuum horroni maris regia, tumultuantibus undis navis invaditur, stridentibus Evris in auras attollitur, ut in terrificam hians sepulchri voraginem praecipitata demergatur; enervati remiges cessant resistere, dilacerata carbasa se inchoant submittere, concussa malus jam jam videtur ruere, susque deque fremebundus Aquilo comminabatur navem invertere, nullum favet consilium, quod liceat naufragium protelare, ne dicam declinare, in medio saviensis pelagi rugitu silet reus, nec agitur, jacet, nec conturbatur, quiescit, nec alteratur, stertit, nec excitatur, quando timentes Nautae clamant ad DEUM suum, non nostrum, non creatorem omnium, sed deceptorem ac illusorem Ethnicorum, clamant ad suae superstitionis simulacra, si forsan clamor validus a longe dissitis audiatur, & impotens idolum ad succurrendum commoveatur; mittuntur sortes, & Jonas proditur, ignotus singularis, ad omnium unanime concilium citatur, non statim in abyssum projicitur, non illico a navi segregatur, praemissum condemnationi iudicium, iudicio praelata inquisitio, in quo sub mira brevitate, persona, regio, iter & civitas exploratur: *quod est opus tuum? quae terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es tu?* circumacta inextricabilibus undarum erroribus navis supremum minatur abortum, jam decumanis fluctibus agitata in tumultum, hiat abyssus, urgent circumvallantes venti fatalem interitum angustiae gentis, fulgurant umbrae, fulminant nubes, noctescit dies, insultat verticibus gurges, nec tamen examen abruptitur, rei sententia nullatenus praecipitatur, ulciscitur culpam ad collachrymantium gemitus ireconciliabile coelum, vindictam & fulminante condensatarum nubium tono, & stridente confederatorum ventorum sono exposcens, accusat insolita fremebundi maris rabies delictum, convincit dubias caeterorum nautarum naves, & onerariae, quae indemnes prospero ventorum spiramine amplissimam maris provinciam sulcabant; individuat reum missio sortium, non quidem prout ab illis calculantibus instituta, sed quatenus a directrice providentia fuerat ordinata, nec tamen praetermittant iudiciariam inquisitionem, quaerunt de opere; ab hoc enim, si malum est, operans legitime punitur, de terra

Orantibus Nautis, suisque Deos invocantibus, stertit Jonas.

(s) Jonas. 1. 16.

Antequam e- jicitur Jonas in mare, diligentissime examinatur.

interrogant: quia propter terræ malitiam incolæ sapius plectitur, & inquilinus castigatur; quò vadat, exactè scire desiderant: qui enim prohibita pergit ad limina, iustissimè punitur.

Erubescat Christianus arbiter ad idololatrarum concilium, verecundetur ad iudicium Ethnicorum! Miratur prudentiam gentilis populi Chrysostomus, stupet investigatricem solertiam, commendat sedulitatem scrutiniij, probat & approbat morosam in manifesto discrimine investigationem: *Propheta proditur*

Gentiles ob- sorte, & *nautæ non illic eum præcipitare*
servarunt ex- festinant; ô quoties ad primum obscuræ
altissime con- suspicionis intuitum, ad susurrantem
ditiones iusti primæ relationis vocem, teo pæna præ-
judicij. scribitur, supplicium deputatur! & quia
resilire à primo suffragantis calculo pudet iudicem, retractare (ut aiunt) dedecet principem, innocens victima immolatur præcipitanti stultitiæ, quàm iudicans sapientia, vel absolvisset penitus, vel pænam non promeritam mitigasset, Prosequitur Os aureum effari: *sed adhibita communicatione colloquij servantes velut iudicij disciplinam, cum omni diligentia maturas interrogationes proferebant, & re-*

(u) *Hom. de sponsa poscebant.* (u) nihil providente hóc conciliò impetuofum prodijt, nil repentinum, quantumvis nautæ fuerint iudices, & Ethnici, ah pudet dicere! senatores: summa maturitas in quæstionibus; insignis prudentia elucet in scrutatoribus, intemperatus ardor hic non prævaluit, ubi periclitante vitâ & patulò mortis periculò imminente, maluit subjacere manifesto discrimini sententiam protrahens societas, quàm innocentem condemnare, quàm integritati iustitiæ præcipiti statuto præjudicare; hæc dein præmissâ causæ discussione, & deprehensâ rei prævaricatione convictum & confessum, anhelanti pelago in victimam commiserunt, vel potiùs ultrici iustitiæ in hostiam dedicarunt. Applausit illicò sapienti suffragiò cum sole cælum, & cicurata elementorum intemperies recessit ab insontibus, nè unâ parique naufragiò condemnans innocentia, & rea prævaricatio periret; sic lux affulgens & illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, irradiavit corda gentilium, nè reum puniendum absolverent, nec inaudirum condemnarent. Nos interim ad reliqua immaculati iudicis præconia, vel

potiùs ad necessarias intemerati vindicis proprietates procedamus: directoriam præsidentiae eminentiam subsequitur, aut comitatur potiùs associata veritas, qua sinè nulla subsistit æquitas, ad cuius deplorabilem absentiam omnis iniquitas triumphat.

Interrogabat aliquando increatam & incarnatam Veritatem, mendax filius hominis, iniquus iudex; sed cum hoc dixisset, audire renuens respondentem, exivit illicò, nec respondentis sapientiæ definitionem à veritate devius expectabat; degeneravit à vero, qui verax in dicto, dum dicebat: *nihil invenio causæ in hoc homine*; sed evasit mendax in facto, quando adjudicavit fieri petitionem eorum; (x) recedit à vero, quisquis veritatem gestat in ore, ut dicat, sed suo eandem profligat à corde, nè agat, quod dicit; præclara serie consociavit tria unius veritatis præconia, dum semetipsum in exemplar veridici verbi proponens dicebat sapientia Patris: *ego sum via, veritas, & vita.* (y) ut combinatio- nis intelligas mysterium, ad ordinem attende: præmittitur via, subsequitur veritas, & clauditur vitâ; ut vita sit veritas ad viam, quâ procedit, attende: num scilicet verbum mentis à mente ad cor, à corde progrediatur ad linguam, ut consonum menti, non dissonum cordi, egressum ab ore, sonet in voce; sit via viatorum, sed per arctam salutis semitam, ad angustam vitæ portam tendentium: *quia per ipsum accessum habemus ad Patrem*; (z) ut autem ad DEUM vadas, per DEUM regiam Veritatis viam observa, quæ neque formidinem habet, nec collaterales iniquorum insidias curat, nec potentium minas attendit, nec se ad eorum jacentia munerum separata extendit, sed recto tramite currens, ad æquitatis terminum tendit; ingredi hanc viam quisquis incedentibus iter præscribis! quisquis deviantes à semita legis legali Authoritate in viam redire compellis; tene hanc veritatem, qui falsidicas maledicentium linguas, plagis & pœnis judiciali potestate compescis, amplectere hanc vitam, qui inter frequentia promeritæ mortis supplicia terrificus arbiter vivis. Ambitiosus Nabuchodonosor ad rapinam. Divinitatis aspirans; orbis imperium affectabat, eoque jam superbiæ post iteratas resistentium adversariorum cædes processit,

Pilatus iudex ignoravit veritatem, nec quid sit sustinuit.

(x) *Luc. 23. v. 24.*

(y) *Joan. 14. v. 6.*

(z) *Ephes. 2. v. 18.*

ut(Theodoreto testante) existimaret : se non solum ijs, qui dii vocarentur, sed etiam eo, qui verus DEUS est, majorem atque potentiorē : (a) sed dissimulans cæcutientem Providentia iniqui Principis mentem tenere somnio decrevit, quod, quia nec aruspices cum ariolis enarrare, nec magi cum Chaldæis poterant Divinare, revelandam portentosæ visionis veritatem illuminato cœlitus Danieli velut incantatorum Principi committebat. Erat imago somnij, arbor proceritate cœlum tangens, in cujus brachijs nidificabat aligera volucrum congeries, sub cujus refrigerante umbraculo commune animalibus hospitium pandebatur; verum ad præcipientis angeli imperium sublimis machina succiditur, excutuntur folia, præcisisque ramis universa fructuum copia dispersa dissipatur. Præviderat illic clarissimus Divinæ voluntatis interpres, cui pariter in visione notis revelabatur mysterium, futuram transformandi Regis calamitatem, dumque narratâ totius somni tragædiâ urgeret anxius Princeps Prophetam, in quo sanctorum Spiritum venerabatur, ad declarationem mysterij cœpit intra semetipsum tacitus cogitare, quasi unâ horâ & cogitationes ius conturbabant eum. (b) turbatur Daniel, licet supremo irradiatus lumine totam judiciarij processûs seriem agnovisset, quam directrix coordinaverat sapientia, digesserat in successuræ vicissitudinis seriem providentia, decreverat indeclinabilem tristissimi eventûs pœnam omnipotentia, dictaverat demum sententiam ultrix justitia, conturbatur animosus Vates, nec mirare: quia nolebat citò procedere ad denunciandum Regi mala; subdit Lyranus.

Idipsum tamen difficultatem parit commentatoribus, quidnam illustrem animam morari fecerit, quis timor magnanimum terrenæ vicissitudinis contemptorem ab eloquendo retardaverit, qui tamen universam successuræ alterationis præviderat ærumnam? erat verissimum somniantis præludium, ob largas (ut vult Hieronymus) munifici Principis eleemosynas ad usque duodecimum mensem misericorditer suspensum, sed ob superbientem diffidentiam miserabiliter inflatum; nè igitur exosa in Regum curijs & dynastarum aulis veritas odium pareret, absconditum visionis mysterium mox propalare distulit, in-

ducias ad horæ spatium protelavit: tacitus intellexit Daniel, somnium esse contra Regem, & timorem cordis, vultus pallore signabat, testatur commemoratus Dalmata; quasi verecundaretur, aut certè vereretur, invisam veritatem coram attonitis tot spectatorum oculis denudare; sed vicit in provido Altissimi ministro, laudanda in pœnis Altissimi Providentia, & adoranda ulticis Justitiæ severitas; hinc qui renuerat præproperò expeditionis eloquiò calamitosam annuntiare futuri-tionē, elapsò horariæ deliberationis intervallò absconditū à cæterorum sensibus, ab intellectu omnium, ferale mysterium cœpit fideliter elucidare. Prohibuit prudens metus festinantiùs edicere, nè forsitan prostrata terrore nimio tenella vacillantis alienigenæ religio vacillaret: jam enim post aureum sublimis illius statuæ improprium, post visum in prodigiosa Hebræorum triade quartum velut filium hominis agnoscere, omnipotentem caperat & formidare; insignis providi adolescentis sapientia Veritatem non occuluit, sed usque ad opportuni temporis horam distulit latentem propalare; non tacuit inductus, aut seductus blandæ adulationis consiliò, meditabundus substitit, ut staret firmitus intemerata veritas, regalis sceptri columine suffulta; cœli concivem fingeat fabulosa antiquitas veritatem, ab orbis territorio proscriptam eliminabat; sed fallebatur stolidus: nam nisi assistat in consilijs, gubernet in judicijs, definire nil poterit sapientia, nec quidpiam justitia decretare; suppressa quippe veritate, oppressa corrumpit æquitas, nec ultra valet assurgere, nî prius propugnata veritas sinatur judicem informare. Si infallibilem temulentus Pharaon providisset præfagæ veritatis interitum, nunquam ablegato cœlitus suæ temeritatis judici, nunquam intemerato Moyse regalis aulae aditum interdixisset; audire noluit veritatem ambitiosus Rex, sed surditate aurium, suum sibi & regno suo acceleravit exitium: dum enim mendaces ariolos cum magis advocat, cor suum adversus sui cordis judicem indurat. Rigidum fuerat obrigescentis tyranni interdictum: recede à me, & cave, nè ultra videas faciem meam; (c) imò ut redeat, deprecabundus supplicabis, ut videat, tuo morosius desiderio im-

Daniel, priusquam sententiam cœli intimat Regi, terretur ob periculum veritatis.

(c) Exod. 7. 28.

Nè Pharaonis petrabis; averſa Pharaonis facies à Moyſe cogit, ſiſ facie videre antagoniſtam mendacij turveritatem, recuſabat, aſpera, quantumvis veriſſima, repulit à ſe ſtolidus morio exhorruit audire, quæ Moſen. tamen audiens, poterat præoccupata DEI facie ſalubriter prævenire, ſed fallax animus mendaces maluit Divinos auſcultare, qui ſolùm grata, quantumvis falſa ſolebant annunciare; adeò in Regum domibus regnat mollities, ut duriori aſperæ veritatis manu contingi abnuat, licet contactus ille ſalvificus interitum præſagiat, & evitandi discriminis plerumque antidotum præſcribat. Palpabiles inter tenebras cæcutiebat tenebrarum filius corporis oculo, qui dudum omni exoculatus lumine, non potuit ocularam videre veritatem; quam nonam numero Egypti plagam Strabus conſiderans opinatur, per tenebras arcanum Divini judicij ſignificari, quo juſtos miſericorditer ſalvat, impios juſtè condemnat; hoc ipſum cujuſvis juſti Judicis ſubſellium obſervat, quamdiu veritas, quid infligendum impio, quidvé attribuendum innocuo decretet; ſed ubi hæc, aut elongata meditatur diſcedere, aut eam prævalens iniquitas audet expellere, injuſtè condemnantur innoxij, & impij ſalvantur.

Cæcutit hoc deſtitutus oculò clariſſimæ veritatis, cæcutit deluſus arbitri, & æquitatis nuncium proſtigare ſatagit, ut iniquitatis præſidium valeat conſervare. In tenebris ambulat, cui hæc increatæ lucis filia non affulget, dixit creatrix ſapientia: *ſiat lux*, hæc e-

Præfiguratur
veritas in lu-
ce à DEO cre-
ata.

(d) Lib. 1. He-
xam: 6. 19. rat prima dicentis DEI vox, ut notat Baſilius, quæ lucis naturam creavit, tenebras, quæ univerſam abyſſi ſuperficiem contegebant, proſtigavit, mundo claritatem induxit, nec aliunde vox verbi inchoanda fuerat, quàm à luce, unde ſui ornatûs exordium urbis accepit; nec mirare; ut enim commentatur Mediolanenſis Ambroſius, *erat DEUS ipſe in lumine, quia lucem habitat inaccessibilem, & erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem*; (d) inde divini luminis epitheton, quidnam illuminantis hujuſ ſubſtantiaæ adjectivus ſit terminus, dum verum nuncupatur, non aliud quàm veritas, quæ in producto per vocem lumine jam tunc præſignabatur; hæc lux veritatis rexit occaſum, docet Doctor Seraphicus: *ita enim fortiter irradiat ſuper animam, ut etiam non poſſit cogitari non*

Pars III.

eſſe, convincit ejuſdem neceſſariam præ tota creaturarum ſerie exiſtentiam, ſubtili hoc & ampliùs ſublîmi argumentò; *ſi veritas non eſt, verum eſt veritatem non eſſe; ergo aliquid verum eſt.* Reſponde Sophiſta! qui effronti calumniâ à judicum ſubſellijs, à Regum ſolijs, ab urbium curijs, à vijs & compitis vis proſtigare hanc venuſtiſſimam divinæ pulchritudinis effigiem: reſponde inanis Philoſophe! qui ſinè fundamento veritatis poſſe dari ſcientiam mentiris; *ſi aliquid verum eſt, verum eſt veritatem eſſe.* Inferit exiude, & concludit efficaciter Bonaventura, ergo: *ſi veritas non eſt, veritas eſt, ſuper omnia enim prævalet veritas.* (e) quid luce hæc illuſtrius? quid clari-
us hæc veritate? ſed inſtat & urget humanæ veritatis adverſarius illò Doctoris gentium oraculò munitus: *eſt autem DEUS verax, omnis autem homo mendax*: (f) nam vanitati ſubjecta eſt omnis
creatura, inanis autem vanitas eſt inſolentior adverſaria veritatis, & quia editò Pſaltis regij: *eſt univerſa vanitas omnis homo vivens*; (g) in univerſa vanitate abbreviatum univerſæ vanitatis compendium intueri: nam licet ſolius non ſit hominis vana inanitatis eſſentia, nunquam eodem in ſtatu permanens, ſemper mutabilis, nunquam invariabilis: eſto communis ſit cunctis animantibus calamitofa vanitas miſeriæ, quam omnes ſenſus ſentiunt, perennium dolorum ſubditi, omnimodarum indeſinenter bajuli ærumnarum; eſt tamen alia ſolis duntaxat Adæ filijs propria culpæ vanitas, quæ ſemper fallax, nunquam non mendax, ſemper delectationem hominibus promittit in peccato, nec tamen niſi amaritudinem exhibet, & ſupponit: hoc ſtante quis judicum evadet verus, & eſſe falſus deſinet? cujuſ judicium pollebit veritatis teſtimoniò, vel qualem non ex omnibus à falſitate liberum, verum merebitur judicari? eſt quidem, non diſſiteor, ſolius DEI inſeparabilis proprietas æterna veritas, ſuæ duntaxat naturæ & eſſentiæ connaturalis; Homo ut mendaci-
tari deſinat, baveris, adſcribe communicanti gratiæ eſſe homo falſus non naturæ, audi Doctorem maximum, ſer. veridicum audi Hieronymum ſic concludentem: *quamdiu homines ſumus, mentimur, quando autem fuerimus Dij, deſinemus mentiri*; (h) in Judice non Adæ poſt-
humum, ſed DEI Judicis vicarium ſinguli reveremur. quos ſpernere eſt DE-
UM

Veritatem eſſe
infallibile eſt
omni homini
ratiocinanti.

(e) Serm: 4.
in Hexam:

(f) Rom. 3.
v. 4.

(g) Pſal. 38.
v. 6.

(h) in Pſal.
115.

UM contemnere, quemadmodum coronati Principis legatum offendere, est Regem injuriare: his enim applaudebat venerabundus David: *Dij estis, & filij excelsi omnes*; (i) si Dij sunt, nesciunt fallere: si proles sunt Altissimi, non possunt defraudare, quod si veraces non reppereris, à dignitate filiorum DEI ad vililitatem hominum cogita eosdem declinasse, nam verax erat supremus Seraphin, sed veritatis integritatem rejiciens, effectus est Pater mendacij, universae iniquitatis corripheus.

Quod si primaviam præproperæ immutationis hujus originem scruteris, neglectum timorem Domini reperiens pro originali scaturigine tantæ perversitatis: *timor fundamentum salutis est*; definit sacri timoris essentiam & efficaciam Tertulianus: *præsumptio impedimentum timoris*; (l) præsumpserat, qui dicebat in corde suo: *in cælum ascendam*; in cælo conditus, in cælum ambit ascendere, stolidus morio ascensum non habitum attentans, honoris solium non loci: *ascendam, tumor fuit ambitionis*; (m) explanat Rupertus: *ascendere statuerat in corde suo super altitudinem nubium, ut adoraretur & honoraretur conventu angelorum, tanquam DEUS & Dominus ipsorum*, concludit Tuitiensis Abbas; ingens præsumptio, quæ dum timorem conditoris impedit, cælo deciduus terrifici instar fulguris in lacum perditionis ruit. Non ita magni consilij Angelus, de quo Evangelista Lucas mirabile prorsus mysterium recenset, nî forsan verius dixeris paradoxum: *JESUS autem plenus spiritu sancto regressus est à Jordane, & agebatur à spiritu in desertum*; (n) hoc indicabat gratulabunda expansarum alarum plausu visibilis columba, dū in sacro sancto Redemptoris vertice appetibiliter consedit; nec recessisse legitur, in quo incessabiliter quievit; sed cur tunc plenus Divino Spiritu recensetur, quasi non fuerit antea repletus? ex utero virginis concipiebatur de sancto Spiritu, hic enim opifex, hic artifex construebat angustum sacerrimi corporis templum, semper inhabitans, à quo nec momento abesse potuit, vel recessisse; cur ergo Christus Dominus tunc tricesimo ætatis anno, cum à Jordane maxime repletus se exhibuit recensetur? an forte, qui hætenus se it sancto Spiritu, quando o. externa exercendi corporis munia, de perabatur a-

intimo absconditæ contemplationis re-gitatus spiritus inclinatorio ad exteriora humanæ salutis tu timoris Domini. ministeria debuit procedere, ad diffundendam gratiam in labijs per prædicationem, ad dirigendos pedes Evangelizantis in viam pacis, ad convincendum & repellendum præsumptuosi tentatoris assultum, ad exhibendam obedientiæ servitutem, usque ad mortem crucis? hæc igitur ad exercitia, quæ vel timorem incutiunt, vel arguunt incussum, repletus est spiritu timoris Domini: *amplius autem ex eo recte plenus spiritu sancto debuit dici*; inter commemoratus Antistes: *ex quo agere cepit ea, quæ sunt spiritus timoris Domini.* (o)

Contremisce, qui nescis verè condari, ambitiose lucifer, confundere ad debitum tuæ dementiæ improprium! quod sapientissimus Ecclesiastes Rex in Jerusalem concinnavit, & suo iam sæculo de tua præsumptione promulgavit: *melior est puer pauper & sapiens, Rege senile & stulto, qui nescit prævidere in posterum*; (p) *Eccl. 4. 16.* legit insigniter Camperensis: *Rege deliro, qui non sustinet amplius moveri, ut tuum, cujus immobilis est obstinatio in prima, quam assumpsisti temeritatis stultitia, delirium exponatur, puerum nuncupat, puritate, non ætate, pauperem voluntaria bonorum temporalium abdicatione, non violentiâ sinistrae sortis coactione* Est incarnatus DEI filius, quem Pater ore Prophetico alloquitur: *ecce servus meus*; legunt septuaginta interpretes: *ecce puer meus! complacuit sibi in illo anima mea.* (q) Est senex, est initium viarum Domini, est conditus ante creaturarum cæterarum seriem & naturam, sed simul stultus Rex super omnes filios superbiæ stultus fuit, quando stans altior esse voluit, & se præcipitandum, ut jaceat, non prævidit. Ecce! descendit hic puer providus usque ad timorē Domini, timendus & tremendus judex ac arbiter fit timoratus, timoris plenitudine, stupet attonita creaturarum universitas, dum magni consilij Angelus angelicorū ordine rector & conditor illuc usque descendit, unde superbientis luciferi mancipium peccator homo ab infima suorum flagitiorum voragine ascendens, suæ resipiscentiæ principium capit, auspiciū sumit, clamante ac prædicante Ecclesiastico: *initium sapientiæ timor Domini*; (r) desipit hoc absente prædicator in cathedra, præses in curia, Doctor

(o) Rap. de oper Spirit. S. lib. 1. c. 25.

(p) Eccl. 4. 16.

(q) Isai. 42. 1.

(r) Eccl. 16.

in pulpito, princeps in folio, Judex in pratorio, pater familias in domicilio, Adam in paradiso, supremus inter angelos in caelo; nulla calamitas acerbior quam immoderata securitas, nulla securior immunitas, quam timentis DEUM vindicem fidelitas, quæ licet sit cunctis DEI filijs utilis & necessaria, pro suis tamen in tribunali vicarijs, pro subse-
*Pre alijs Ju-
dici maxime
est necessarius
timor Domini*
 cibus indispensabilis & incessanter re-
 quisita, quis enim Divinam colet poten-
 tiam ex subditis, si eam judex non me-
 tuat, ut protegat vilipensam.

Innumera Reipublicæ emergerent detrimenta, continua pupillaris inno-
 centia defleret spolia, momentaneas vi-
 dualis pudicitia iteraret querimonias, nō
 timor moderaretur concupiscentiam, &
 versans ante judicium oculos Divinæ
 ultionis effigies, dispergeret aureos in-
 fidiatorum radios, torpentes è somno
 suscitaret animos, & impetus effrænis
 concupiscentiæ enervaret, est castus fi-
 liorum timor Frœnum audacis insolentiæ,
 quo minus prævalente servilis terrore
 feriat animum timere renuentem, quam-
 diu circumflua sancti timoris claustra
 Judicis animum muniunt, non datur
 aditus iniquitati, non metuenda est præ-
 scriptio æquitati, quamdiu providus &
 prudens arbiter veretur omniscium in-
 spicientis DEI oculum, exoculari non me-
 tuat, non fraudum tenebras, nullas in-
 fidiarum umbras expavescat; nec enim
 mentitus est, qui promissit, non potest
 præpediri, qui ore vaticinantis Malachiæ
 voluntario fœdere sponpondit: *oriatur vo-
 bis timentibus nomen meum sol Justitiæ,*
(1) Malachiæ (1) & sanitas in pennis ejus; ad cujus ful-
 gurantem radium caligat noctua, sed a-
 quila subtilius illustratur; oritur non
 diffiteor sol iste maturans & indurans,
 fœcundans & consumens, super bonos
 & malos, non tamen nisi super justos
 splendet ac fulget, ut luceant & coru-
 scent: est sanitas in pennis ejus, quibus
 timentes filij, vel saltem metuentes Do-
 minum servuli, si fortè, aut vulnerari
 proprio scelere, aut alieno contigerit
 crimine infirmari, curentur ac sanantur;
 subjungit aptissimè Interlinearis: *ut sa-
 natos per pœnitentiam in humeris suis por-
 tet;* nè casu collidantur, nè lapsu at-
 terantur: *ala Domini* adnectit purpura-
 tus Hugo: *miseriordia & veritas, sub qui-
 bus incedo, protegit suos sicut gallina pullos;*

quis impugnabit mundi principem, ti-
 mentem DEUM judicem, quem ipse &
 non alius hoc gemino tuetur præsidio, *DEUS timentem se judicem*
 qui mundi principem foras in sempiter-
 ni horroris voraginem ejecit! ô quæ
 fertilitas solis justitiæ! ô quæ fecundi-
 tas timoris Domini! ô quæ felicitas ti-
 mentis Dominum, certè beata erit ani-
 ma illius, super quam expandit alas suas
 in tempore, nè noceat vicissitudo tem-
 porum, portaturus eos ad instar amantis
 & evolantis Aquilæ in nidum æternæ
 beatitudinis. O malesvadum judicem, &
 infelicem arbitrum, qui hoc excutiens
 solium, hunc spernens humerum, suis
 gravatur humeris ab auri pondere, à
 ferro injustitiæ compeditus! cujus os
 maledictione plenum est, iniquitatem
 evomens, quâ abundat, sed æquitatem
 enuntiare nesciens, quâ destitutus caret!
 quem gemino describit improprio co-
 ronatus Vates: *dilexit maledictionem sicut
 vestimentum, & intravit sicut aqua interiora
 ejus, & sicut oleum in ossibus ejus;* (t) ob-
 jurgat Rex pijsissimus non litigantem pau-
 perem, non gemebundum pauperem, sed
 principes domûs Jacob, & duces domûs
 Israël, quorum est scire judicium, qui
 odio habentes bonum, & diligentes ma-
 lum, qui premunt orphanos, ut expri-
 mant justorum lachrymas, comen-
 dentes (Michea teste) carnem populi DEI,
 excorantes pellem desuper & ossa con-
 fringentes, dum temporalia surripiunt,
 & præpotenti, non prævalenti attribu-
 unt diviti, fameque depauperatos inter-
 ficiunt, qua carnes consumuntur.

Denique Hieronymo Cœmentatore, sub
 metaphora leonum vel latronum, eo-
 rum crudelitas adumbratur; induunt
 autem perfidi judices, iniqui præsidēs
 execrandam maledictionis vestem, quæ
 munit contra frigus timoris DEI: mora-
 lizat sublimiter carensis Hugo: quia
 enim non est timor DEI ante oculos
 eorum, ideo inquinantur viæ eorum in
 omni tempore. Hæc maledictio sicut
 aqua ad interiora cogitationum delabi-
 tur, ut evisceret bonitatem, infrigi-
 det superstitem quamvis scintillam amo-
 ris erga justitiam, corrumpat universa
 judicia æquitatis, & sicut decidens o-
 leum cadit suaviter, sic molliter & dul-
 citer inungitur peccatorum oleo, liquo-
 re aurifluo, applausu suavifono, caput
 iniqui judicis, ut jam non ampliùs re-
 morsum sepiat torquentis conscientiæ,
 nec

*Avaritia est
vestis, muniens
iniquum judi-
cem contra
frigus timoris
DEI.*

(t) Psal. 108.
v. 12.

nec stimulum timoris. Infortunata sup-
 remi vindicis, accelerata Numinis male-
 dictio, illi consimilis, quâ moriturus Is-
 raël adstanti primogenito benedixit,
 quando suos congregans filios, iisdem
 annunciaturum se prädixerat, quæ in
 diebus novissimis prævidit eventura: Ru-
 ben (sic primum exordiebatur vaticini-
 um à fratrum capite) *primogenitus meus,*
tu fortitudo mea, & principium doloris mei,
 (u) Gen. 49. *prior in donis, major in imperio.* (u) legit
 v. 3. Mediolanensis Ambrosius: *durus porta-*
ri, durus & temerarius excluditur ab alis
 Temeritas op- aquilæ, quæ fortes, sed molles sunt, ej-
 posita timori citur ab humero, qui indurari non su-
 Domini pri- stinet, licet gravari non recuset, præ-
 vat hæredita- mittit sapiens arbiter, & æquus meri-
 te, torum judex, naturæ privilegium, &
 jus hæreditatis; sed quia nihil profunt,
 quæ insunt à natura, nisi & voluntaria
 bonitas cum suis accedat meritis, con-
 demnat illicò durum & pervicacem, nul-
 lo DEI timore præditum, nec homines
 timentem, idcirco loquitur os aureum
 assumptâ voce Jacob: *naturæ dignitatem*
ubi datam amisisti, propria tua temerita-

(x) Chrysoft: te. (x)

homil: 67. in

Genes:

O si loquentem audirent, quem
 auscultare abnuunt supremum judicem
 iniqui terræ judices! quos velut suos ex-
 altat primogenitos, dum præficit in cu-
 rijs, substitit velut subdelegatos malo-
 rum vindices, bonorum protectores,
 quorum committit robori, levare de-
 biles, nè corruant, & supportare ju-
 stos supplices nè succumbant, sed per-
 dunt in sanctorum concilio, in augustis-
 simo divini Præsidis consistorio conces-
 sæ dignitatis præminentiam, temeri-
 tate propria, dum DEUM non timen-
 tes, nec legem metuentes, assumunt
 rejiciendos, rejiciunt assumendos, ab-
 solvunt condemnandos, condemnant
 absolvendos! sed jam accedat ultima
 iniqui judicis clausula, ab æquo non e-
 longanda tantum, sed penitus à suæ
 dignitatis subsellio eliminanda. Hæc
 est superbiens avarita, quæ prima ex
 vitijs cum callido serpente in parady-
 sum proserpsit, quando mendax nequam
 suo superbiante nequaquam moriemini ef-
 fœminatam incuriæ matris viventium
 levitatem invasit, fallaci perniciæ domi-
 nandi libidinem suggessit, in quocunque
 die comederitis, ex eo aperientur oculi vest-
 ri, & eritis sicut Dij, scientes bonum &

(y) Gen: 3. v. malum. (y) vult aperiri corporis oculos

5.

tenebrarum princeps, ut clauso cordis
 oculò evadant ex filijs lucis, filij tene-
 brarum; sed quæ connexio oris cum
 oculo, ut illud comedat, & iste vide-
 at? Deglutiatur fructus nuper prohi-
 bitus, ideone aspiciens impingvabitur
 oculus? quid saginatus conducet stoma-
 chus ad aperiendam oculi palpebram,
 vel ad illuminandam caliginem pupil-
 læ? attolli svasit oculos ad superbiam,
 pomum decerpi, & manducari ad ava-
 ritiam, ut ex utroque geminatum, sed
 coadunatum consurgat scelus superbien-
 tis avaritiæ nomine insigniendum, e-
 lucidat absconditam in tentatoris falla-
 cia nequitiam, latentem in mentientis
 angeli astutia veritatem: *in hoc diabolus*
parentem nostrum ad superbiam traxit, quo
eum ad avaritiam sublimitatis excitavit.

(z) nec enim solum avarus iste dicitur, (z) Hom. 16.
 qui corradendis nummis inhiat, sed il- in Evang.

le pariter, qui acquirendis honoribus,
 multiplicandis dignitatibus mentem so-
 licitam applicat, & ab excelso apice ad
 altius fastigium anhelat; sic delectaba-
 tur tunc Mater viventium, ut fieret
 puerpera mortalium; sic eluduntur ho-
 diedum filij, dum student avaritiæ, ut
 possint superbire; turpe delictum est
 in quovis homine, si humum, quem
 cogitur post brevius vitæ spatium inco-
 lere, nunc vivus vult excedere, & per
 amplissima camporum territoria ditio-
 nem suam extendere, qui mortuus exi-
 li foveâ recludetur; in quovis Adæ post-
 humo avarum esse, scœdum est, & tur-
 pius per avaritiam ambire; sed in ter-
 reno judice scœdissimum est facinus, cu-
 jus est muneris rapinam plectere, su-
 perbiæ frenare,

Si mancipatum avaritiæ videris ju-
 dicem, audacter latronem metue: hic
 enim hujus flagitij est genius, fratrem
 injurijs afficere, si modò speranda sub-
 sit utilitas, quam affectat, ludit, vel fin-
 git verius ludentem incuriosus Ismaël,
 tenellum fratrem percutit, & innocen-
 tem ferit; quò stimulatus odiò, imbel-
 lem affilit infantiam robustus puer?
 curnam enervem parvulum non tantum
 subsannare, sed etiam verberare præ-
 sumit vilis ancillæ filius? filet morige-
 ratus Isaac, jam tunc silente patientiâ
 primogenitum ex multis fratribus præ-
 figurans, qui tanquam ovis ad occisio-
 nem à perfidis fratribus raptandus, non
 erat aperturus os suum, non cedit in-

no-

nocui fratris silentio frater senior, sed pergit persequi, non tantum contumelijs, sed etiam verberibus sustinentem. Laborabat aversus rabidi Ismaëlis animus convulsione exagitantis avaritiæ; hæc sola ad colluctandum impulit, ad feriendum excitavit; *Ismaël natus major verberabat Isaac adhuc tenerum, quem videbat Dominum sibi & heredem futurum.*

(a) *Sup: c. 4.* (a) aspernabatur Dominum arrogans ad Galat. ancillæ filius, & quem natura fratri subjecerat, illum superbia eximere præcendebat; alienæ hereditatis concupiscentiâ strictissimum fraternæ dilectionis rumpitur vinculum, paternâ domo ejicitur, qui hæres fieri, vel saltem hereditatem dividere conabatur; hoc sola effecit superbiens avaritia in fratre primogenito, in ancillante filio ex Abraham, quid faciet in dominante arbitro, in iudice præsumptuoso, si, ut superbiat, ut arrogantius ambiat, ferventer divitias huic scopo necessarias concupiscat? Nec fallat oculum modesta mansueti Judicis temperies, demissa benevolæ humilitatis facies: si enim labes scias contaminatum avaritiæ, si tumescentem agnoveris lue concupiscentis superbiæ, cave! nè lactes perfidum muneribus, nè fidas fœdifrago traditori, venalem prodit justitiam, pro majori litigantis munificentia, sanctissimam sui judicialis subsellij profanat æquitatem. Absolvit reos, sed opulentos, annullat culpam, sed inauratam, indignis vitâ indigniorem prorogat vitam, ut sibi aggreget aurum, opem confert, & opes aufert, ut accipiat donum, dimittit reatum, dimittit peccatum, ut augeat censum; præclarus parricidarum æmulator, qui sacra innocentis Josephi somnia mulctaturi consono acclamantium calculo immani statuunt supplicio trucidare: *venite! occidamus eum;* nolunt impij pium vivere, nè ultra cogantur degeneres flagitiorum suorum impropria sustinere; sed confœderatam barbariem explosit directrix omnium & dominatrix cordium Providentia, justum servare statuens, ut expugnet fratrum ferociam sustinendo, eliminaret insidiantis dominæ luxuriam fugiendo, sanctificaret carcerem tollendo, illuminaret pincernam regium vaticinando, Ægypto provideret consulendo, famem à Pharaonis regno abigeret providendo, crudeles parricidas

Pars III.

vivificaret nutriendo, consolaretur afflictum genitorem complectendo.

Verum! quo divertuntur stratagemate ab occidendo, quâ restringuntur fortitudine à perimendo? quis jubet, quisve svadet vincere interimendum, & in cisternam mittere tumultandum? an fortè criminis atrocitas præcipitatum mutat consilium, aut subsecuturi dedecoris memoria flagitium retardat? spes lucri mortem sustulit, quam morte fortior dilectio non devicit; dum enim sanguinolentum panem voraturi confident, levant feroces oculos, videntque opulentum Ismaëlitæ comitatum de Galaad venientem, quod delectati spectaculo, parique consilio, vendendam statuunt sanguisui furoris victimam, exstimulante imminentis lucri illicito, sanguini parcitur, futurus Ægypti Prorex in servum venditur, & in exilium à patria relegatur. Novi ex oris aurei oraculis id evenisse ideo, ut invita etiam crudelitas divinæ famularetur sapientiæ; nec enim relictus in cisterna Ægyptum conservasset, sed jugulatus tyrannidi in hostiam cecidisset. Hoc tamen debetur avaritiæ, quod suo mancipatos dominio, sui qui compeditos nexibus retraxerit à parricidio, quod attentare quidem svasit plusquam ferina rabies, sed attentatum exequi auri cupiditas dissuasit; vendebatur namque (septuaginta interpretum testimonio) viginti aureis, neque enim viliori metallo venditari debuit Dominus, quam servus, figura, quam figuratus, Redemptor, quam redemptus. Audi Basilium Selevciensem argute perorantem: *amor pecuniæ necis excussa cogitatione, Josephum eodem cum illis satum editum à morte in apertam servitutem vendicavit.* (b) Fuge hos viros sanguinum, quisquis tuam flagitias effugere ruinam, fuge superbiem avaritiam Judex iniquitatis! fuge fidelis arbiter veritatis, nec pudeat faminam imitari, quæ virum sed idolatram suâ meruit prudentiâ supplantare. Rachel supplantatoris dilecta conjux, anrea & argentea Labani simulachra furim sustulerat, quæ superstitiosus pater ardente zelo investigare satagens, filiae tentorium rabidus involat, & anxia solitudine, si forsitan lateant, solerter investigat: *quia valde diligebat ea, cum essent pretiosa de auro & argento.* (c) (c) in c. 31.

7. D

in Gen: 9, 1.

Avaritia movet exulceratos Josephi fratres, ut mutant mortis sententiam, & occidendum vendant.

(b) Orat: 8. de Jos.

(d) Gen: 31.
v. 36.

interpretatur Abulensis; sed sagax fœmina, ut inquirentis solertiam deluderet, abscondit idola subter stramenta cameli, & sedit desuper; (d) dùmque zelosus inquisitor susque deque lustraret omnia, protestebatur illa, se præpediri consuetudine fœminarum ab assurgendo. Est avaritiæ symbolum in idolis, quæ, quia aurea diligebantur, est idolorum servitus,

infamis avaritiæ cultus; quæ tamen labes viriliter agentibus, quorum cor confortatur in Domino, non solet accedere, sed qui effœminato gressu gradiuntur, & ut genuini Evæ filij concupiscentiæ indulgent. Enim verò, nos Rachel significat (Commentatore Gregorio) qui idola sedendo premimus, si culpas avaritiæ pœnitendo damnamus. (e)

(e) lib: 30. m.
yal. c. 16.

MEM.

Versus
XXXVII.

Quis est iste, qui dixit, ut fieret Domino non jubente?

MEM.

Ex ore Altissimi non egredientur nec mala, nec bona?

MEM.

Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis.

Sensus Literæ.

Post delineatam intemerati Judicis Idæam, procedit ad judicarium lingvæ temeritatis quæstionem interrogans Propheta: quis est iste? emphatica hæc est interrogatio, non ignorantis, sed incusantis; quasi dicenti exprobraret, cum legente Syro: quis est, qui ullam rem proponat, eaque sit, nisi Dominus permittat? orditur à scrutinio providus arbiter, lividam condemnaturus lingvam, quæ cœlestium auxiliorum indolem redarguens, sub balbo murmure antiqua inveteratæ perversitatis vulnera contendit refricare, Annosa ob diuturnitatem temporis, annosa ob effœminatam detestandorum rabularum garrulitatem, hæc inolevit querimonia adversus directricem providentiam: *nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat.* (a) exprobrat jam elapso patientis Jobi sæculò præsumptuosus Elipaz, prostrato ac desolato dolorum viro, sed innocenti nocens, arrogans succumbenti, verbosus blaterator justo conti-

(a) Job 22.
v. 14.

tescenti, est tamen impia præcipitantis aut malignantis lingvæ blasphemia, ab universi orbis orbita celeriter eliminanda. Tollis omnipotentiam Altissimo, qui negas: cum sic semper adesse singulis, ut tamen omnibus assistat, quasi nubium tectus velamine, caliginosè approbet & reprobet judiciò, quos salvat, vel condemnat, sed tantum empyreæ intentus regię, quam specialiò titulò inhabitat, quod in mortalium territorio contingat, non penset. Sic suspicabuntur insipientes corde, quorum turpem dementiam plorans Propheta, eosdem interrogando incusat & refutat: quis est iste, suo regali sedens in solio, & volens universam Israël gentem subvertere? quantæ est arrogantię exitiosus Assur, quod fortunatos suorum agminum eventus sibi suisque viribus attribuat, nec exercituum Domino victoriam ullatenus adscribat? captivitatem mancipati Israël soli suæ attribuat potentię, quam sola tamen ultrix justitia, in meritam prævaricantium Judæorum

Nil sit non
permittente
DEO.

Assyrij, dum
sibi suas at-
tribuunt vi-
ctorias, cœ-
duntur.

rum vindictam destinavit? Adjecit ho-
stilis arrogantia adversus Dominum sa-
cilegâ furere blasphemîâ, dum non ve-
rebatur asserere ex ore Altissimi, nec
svavia optatæ prosperitatis bona protu-
berare, nec mala quæpiam emanare,
sed obstetricante casu aut fato scatu-
rire, ab humano potestatis utero partu-
riri, non ab immitteute vel permit-
tente DEO destinari; Audiat, & si se
profitetur rationis compotem, corde ac
corpore contremiscat, auscultet vatici-
nantem Jeremiam: *calamum quassatum*
conteret, & lignum fumigans non exstinguet.

(b) Isai. 2. v. 3.

(b)

Judæi ab ho-
stibus victi, e-
rant calamus
conquassatus.

Erat malesana obstinatorum Ju-
dæorum gens, terrenæ prosperitatis so-
latiō evacuata, erat multiplici captivi-
tatis Tyrannide penitus conquassata, li-
neis gloriabantur in vestibibus ministri
altarium; fumigabat tamen sacerdo-
tis gloria: quia varijs injecti carceribus,
vincti compedibus, accendebantur ab
igne tribulationis; nec tamen incinera-
ta evanuit, sed fumigantem exhibens ti-
tionem, scintillabat veluti exstingven-
da, non rutilabat inflammanda. Quod si
ad perfidam Pharisaicæ perversitatis ma-
litiâ reflectatur, est calamus ad extra
candens & nitidus, sed intus omni de-
core vacuus, omni splendore destitutus;
nitebant exterius extenuata facie, accla-
vatis solo oculis, severiore fronte men-
tiebantur sanctimoniam; sed intus lupi
rapaces, Idola quidem non adorabant,
sed fidei rejecta integritate, evacuaban-
tur omni sincera sanctitate, parietes de-
albat, nil veritatis nutriebant, solam
mentitæ sanctitatis umbrâ ad illudendos
innocuæ plebis animos protendebant,
Quos tamen Divina bonitas non velut
penitus extinctos destruebat, sed quasi
redanimandos ad pœnitentiam excita-
bat. Horum erat consuetum idioma
cœlesti Providentiæ curam terrarum or-
bis subtrahere, & contra sanctissimum
Redemptorem continuante luporum u-
lulatu murmurare. Idcirco clamabat
vitæ conditor Prophetico adhortabundi
Ezechielis ore: *nolo mortem morientis di-
cit Dominus DEUS, revertimini & vivite;*
(c) cur enim eos mori veller, quosquos
ad salutem condidit, qui filios genuit
& genitos exaltavit? sed exaltati exal-
tantis gloriam deprimere satagebant,
adeo ut clamaret in plateis gemebunda
veritas: *filios enutrivî & exaltavi; ipsi au-*

(c) Ezech. 18.
v. 32.

(c)

tem spreverunt me. (d) Erat ex filiorum
serie in fratrum ordine primogenitus I-
sraël, enutriebatur iste: quia extra alios
peculiari sollicitudine angelorum, specia-
lique teneritudine in amore Patris nu-
triebatur, exaltabatur super universam
plebem gentium velut nobilior per le-
gem in monte Sinai tradita, & inter co-
ruscantia fulgurantis cœli prodigia so-
lemniter promulgata; sublimabatur
sacerdotalis eminentiæ clarissima digni-
tate, & beneficiorum amplitudine, qui-
busvis alij præferebatur; sed magnifi-
cati & locupletati, incrassati & im-
pingvati consulenti sapientiæ dictami-
na repudiaverunt, & evadentes filij sce-
lerati prævaricantium parentum imita-
tione audire debuerunt à verbo vitæ:
vos ex Patre diabolo estis; (e) non quidem
successione carnis, sed criminis perversi-
tate; quam sceleratæ generationis seri-
em demonstraturus, adjungit conformis
improperij rationem: *desideria Patris ve-
stri vultis facere;* non solis innituntur
operibus maligni spiritus, sed ut im-
perantis nutum præveniant, antevolant
desiderijs, præcurrunt concupiscentijs,
in quo (interprete Cajetano) declarantur
obsequentissimi paternæ iniquitatis filij,
utpote, qui non expectant præcepta patris,
sed spontanei sunt ad implendum desiderium
patris.

(d) Isai. 5. v. 2.

Judæi sunt
primogeniti
DEI sed spre-
verunt Pa-
trem.

(e) Joan. 1.
v. 44.

Hi fuerant, sunt etiamnum ho-
die fœdisfragi Divinarum legum judices,
quorum superba est proprietas, pecca-
tum facere, factum repetere, multipli-
catum defendere, & contra ferientem
sanctissimi vindicis dexteram malignæ
excusationis scutum opponere, vel cer-
tè, si utum infligi verberis declinare ne-
queant, adversus æquissimam flagellan-
tis DEI justitiam turpiter murmurare.
Est tamen geminos inter homines vi-
vum & mortuum, justum inter & im-
pium, si puniantur ambo, hæc ingens
differentia: quod ille non valens exo-
sculari percutientis dexteram, virgæ
imprimat osculum, quæ ictum approbat,
& suum reprobatur delictum, dum iste
apposita vicissitudine in justis vindicis
sententiam invehitur, & medicinam be-
nevolentis archiatri repudiens, monen-
tem misericordiam detestatur. Illum
commendat illuminatus Salomon pro-
verbiali hoc elogiō: *justus, prior est ac-
cusator sui;* (f) correctionem patien-
ter sustinens, & sapienter diligens cor-

Evaserunt in
filios diaboli.

Justus se ipsum accusat, secus peccator.

(g) Sophon: 1. v. 12.

Judæi in lucernis quærebantur, quando obsidebantur à Romanis.

rectorem, non finit se aliorum monitione præveniri, neque ab alijs expectat accusari; subtili quippe discernentis conscientia præditus oculò, prior videt, dum deficit, quid fecerit, priusquam videatur, defletque se ipsum, puniens noxæ malitiam, antequam à violato Numine plectatur, venit quippe amicus ejus, & investigabit eum, concludit rex pacificus; nec alium exploratorem suspicare, aut amicum à Christo, qui per erudientem supremæ contemplationis præsentiam, accusatorem sui seipsum investigare docet, nè forte absconditus latro lateat, & mendax spiritus sub umbra perversæ affectionis delitescat. Hoc est præsagium vaticinantis Sophoniæ, qui ore non proprio, sed Domini Prophetarum loquens, minatur svaviter, ut veniens recipiatur humiliter: & erit in tempore illo, & scrutabor Jerusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in facibus suis; (g) scrutabatur omniscius nostrarum iniquitatum vindex per Chaldæos devastantes, & Romanos eliminantes Judæam, non justam quidem, sed se in suis injustitijs justificantem, & accidit scrutinium in lucernis, quando latentes Deicide extrahebantur de cavernis, indagabantur in antris, reperiebantur in sepulchris, perimebantur in cloacis, explorabantur in sentinis, visitabantur viri suis in sordibus defixi, illi videlicet, qui suis viribus confidentes, indurabantur in concupiscentijs suis, obstinabantur in peccatis. Hos ipsos virorum nomine signatos intellige, quos Jeremias illachrymans deplorat perditos, & rennentes corrigi stigmatizat, redarguens blasphemiam, quasi ab ore Altissimi nec prosperæ benedictionis egrederentur imperia, nec adversæ maledictionis impropria

decretarentur, continuat namque commemoratus vates, adversum infixos luto suorum scelerum Judæos debachari, qui dicunt in cordibus suis: non faciet bene Dominus, & non faciet malè; subjungens illico condemnatoriam funesti interitus sententiam: & erit fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in desertum. Dum enim renuebant credere, quod æquus arbiter omnipotensque prævaricationum ultor, dum noluerunt fidere, quod justus laborum retributor, & largus bonorum omnium largitor, sit redditurus bonis bona, & inflictorus malis mala. Expugnabatur Solymæ promontorium à furibundo Titi Vespasiani que exercitu, incendebatur mundi Metropolis, exurenda Jerusalem, excelsi disquirebantur anguli, munitaque dilapidabantur fortalitia, effundebatur interemptorum advenarum & incolarum sanguis, contribulabantur principum capita, dissecebantur civium corpora, evasit populus acquisitionis in gentem non amabilem, indignam connivente clementia, repudiatam ab indulgente misericordia, infortunatam sævientis justitiæ victimam, non in placationis hostiam, sed in furoris holocaustum. Clamabat insultans Judæus: si Filius DEI es, descende de cruce; (h) ut se mendaciorum patris esse progeniem ostendat tonantis voce simili: si Filius DEI es, mitte te deorsum; (i) sed renuit utrumque exaudire, qui amborum voluit insolentiam vindicare, dum enim iniquus iniqui patris filius à regali crucis solio vult Regem gloriæ detrudere, dumque inimicus homo tentat DEUM hominem è templi pinnaculo præcipitare, ille hæreditariò Judææ regnò exuitur, iste in tenebrarum regiam ab accedentibus Angelis profligatur.

Judæus & diabolus voce pari DEUM sollicitant ad descensum.

(n) Matthæi v. 40.

(i) Matthæi 4. 6. 6.

MEM.

Versus XXXVII.

Quis est iste, qui dixit, ut fieret Domino non jubente?

Sermo Trigesimus Septimus.

Impie subtrahis Divinæ Providentiæ omnium etiam minimarum rerum circumspectissimum gubernium plurimis exemplis compro-

batum, gloriabatur olim Propheta regius, se in beato sanctissimæ DEI tatis ærario Vultus DEI esse nummum, esse impressio regis, gloriæ signaculò insignitum: signatum est super nos

(a) Ps. 4. v. 7. *nos lumen vultus tui Domine*; (a) est ratio in Adæ prolibus vultus DEI, nè sine lumine hæc facies cæcutiat, à gratia illustratur; quemadmodum namque informis moneta dicitur, cui nondum imago Regis per cuneum impressa perhibetur, sic & rationalis creaturæ ratio deformis spernitur, si non ab irradiante gratia illuminetur! Est ratio pulcherri-
men vultus Divini.

(b) in Ps. 4.

Gravissimus error est ignorare DEUM benefactorem.

(c) Sap. 1. v. 2.

bonum ergo ejus est verum atque æternum, si renascendo signetur. (b) hoc destituti lumine peccatores, qui capitales cœlestis Providentiæ inimici, supernam ordinatricis Sapientiæ Providentiam, quæ orbis machinam regendo administrat, turpissimè inficiantur, dum rerum vicissitudinem fatali imputant necessitati, discretionem temporum sorti appropriant, dementer adedò & simul ignoranter, quod universam vastissimi orbis molem, cujus partes harmonicè moveri novimus, casu volvi revolvique sentiant, neque à primo dirigi principio, neque ab intellectu omnium præstantissimo agnoscant gubernari. Est error iste Divini vultus lumine omnino indignissimus, est nocentissimus erranti; quem deflexus coronatus Vates singultuat: *multi dicunt, quis ostendit nobis bona*; sunt & non pauci, qui, ut liberius & obstinatus delinquant, remordenti conscientie obgannunt: quis novit, num post hanc vitam ob bonum præmientur boni, ob malum puniantur mali? hæc stulta iniquorum interrogatio quotidianum illorum est delirium, qui transitoriam secularis vitæ tranquillitatem appetunt, sed ob diversitatem humani generis eandem frustraneo conamine inquirunt. Erant ex numerosa horum stultorum serie vesani rabulæ, qui sapientis testimoniò insipienter præsumperant effutire: *non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus sit, reversus ab inferis.* (c)

Mendaces filij hominum, si interrogassent de semitis antiquis, quæ sit via bona, & consulente Jeremia, ambulassent in ea, invenissent refrigerium animabus suis; citò quippe reperiuntur

Pars III.

à viatore prædecessorum viæ, Sanctorum tritæ vestigijs, justorum gressibus insignitæ; sed quia deviare voluerunt, per latam interitus viam in curribus & equis ad regionem mortis festinantes, idcirco angeli pacis amarè flebant vetustò complorantis Isaiæ sæculò videntes vias esse dissipatas, & transitum per semitam cessasse, nec reperiri investigantem, qui interroget à viatoribus, ab ijs qui feliciori cursu ad Dominum festinant, addiscentes velociter ad Dominum decurrant. Infortunati cœlestis providentiæ calumniatores, depravorum mores radijs siderum imputant, ut nemo Sicarius, nec ullus latro, nisi à stellæ latrocinio, à planetarum homicidio censeatur; serenissimo intemeratæ lucis beneficio tenebrarum opera appropriant, quasi Venus stella sit, quæ lasciviente pruritu marilatem thalamum polluat, quasi Mars ille furibundus planeta sit, qui stimulante ac exæstuante rabidi furoris astro ad perimendum inducat; quantumvis cœligena domus siderum etiam errantibus stellis circuletur in sphæram, non tamen error terreni criminis suis adscribendus incurribus, sed errantibus ab utero filijs hominum imputandus. Adjungunt huic errabundæ blasphemiarum insolentiæ pejorem cæteris iniquitatem, loquentes mendacium, quasi supplicia, quibus plectuntur impij, ab ultrice justitia non proveniant, & sine ordinatrice providentia intendatur, desolatarum mentium adversitas, vel improborum prosperitas extendatur. Paveant servili timore saltem infamis lingvæ servuli, terrificoque dementati Regis discrimine sapiant, nè forsan desipiant inviti. superbus Nabuchodonosor privatur diademate, humana ratione exuitur, ab aula ad stabulum ejicitur, collocaturque inter belluas, ad bovis alligatur præsepium, & boum pabulò nutritur; pro eburneo quietis lectulo saltuum sub-
Nabuchodonosor privatur regnò & hominum consortiò ob ignorantiam Divinæ Majestatis regentis omnia.
 sternitur pavementum, & bruti animalis instar septenni vicissitudine ab hominum consortio profligatur. Si hujus pœnæ culpam exigit, si genuinam tam feræ metamorphoseos originem explo-
(d) Dñi. 4. v. 23.
 res, ausculta spiritum veritatis, non minus veraciter, quam terribiliter intonantem: *regnum tibi manebit, postquam cognoveris potestatem esse cœlestem.* (d) redibit cum redeunte Regis facie regni dignitas, & vultus regius ad ferum belluæ

luæ aspectum subsequetur. Non tamen antea, donec flagellis docentibus, scias, quod dominetur excelsus super regnum hominum, & cuicunque voluerit, det illud; provocabatur ab æmulatrice ambitiosi principis arrogantia, dissimulans peccata hominum miserentis DEI tolerantia, dum impius regalis solij profanator, sibi de proprietate regni blandiebatur, quod non à Rege sæculorum gratuito oblatum, sed à generante congenitum sacrilegâ effutiebatur maledictione. Domino non jubente, sed sui Dominum imperij prædicabat, quem postea bovino labore exercitatum ad bestias amandabat. Ecce! qui patre eodem oriundus erat, cui præesse bestiis terræ concedebatur, dum sui parentis figulum agnoscere recusat, dum non tribuente DEO, commissum sibi & hominum & belluarum dominium evulgat, in bovis figuram transmeat, tam procul distans à regno, quàm bos distare noscitur à Rege.

Fortunam coluit antiquitas, ut DEUM, & creditur hodie dum à Christianis.

Erudimini, qui judicatis terram, imperiosam sæculi majestatem, ab immortali sæculorum Rege communicari, nolite supercilium collocare in lingua, quantūvis ad vestræ lingvæ elogiū subdantur gentes, & populi lunato poplite incurventur; orbare potest Rex Regum regnō, regales habenas tollere, & jugo belluinæ servitutis belluinum hominem subjugare. Divinam humanis rebus interesse sapientiam, ut omnia disponat, cui fides nequit innuere, sola sinē hujus consortio, solius rationis solertia persuadet, constans rerum varietas, coordinata temporum revolutio demonstrat solidissimè amplissimam totius orbis orbitam, unō supremi legislatoris imperiō dirigi, illis nutibus ancillari. Et tamen, ecquis crederet, nī sapius aure perciperet, vel mente penetraret, insanientes Adæ filij, aut de decreto determinatæ futuritionis ambigunt, aut esse rectorem rerum omnium non credunt; illudunt providentiæ, hujus dum ordinem eludunt; sed quàm singulorum nolunt eventum fateri protectricem, coguntur sæpè sapius ultri-cem suæ perversitatis experiri. Finxit humana hominum, vel inhumana potius gentilium stoliditas fortunam mundi præsidem, dispensatricem temporū, & arbitram eventurorum; subjecit rotam pedibus claudæ ambulatrici, ut res humanas rotatu fortuito volvi, fa-

Multis ex Christianis renuntiant ad scribere DEO gubernium rerum omnium.

taliter revolvi sugillarent, cui, ut Dea experirentur conniventiam, libabant hostias in dubijs successibus, & immolabant hostias, quasi nidorem adoraretur lignum inanime, aut figurati marmoris durities dicato holocaustomate emolliretur. Rident, qui audiunt, irident, & explodunt fictilis statuae Deitatem Christianæ veritatis assertores, sunt tamen Christianorum plurimi, quos audies in tribulatione adversus, nescio quam, sortem conqueri, contra ferale fatum invehit, & licet unius increati Numinis unam adorent essentiam, ei tamen adscribere quoscunque affectus renunt, quasi omniscium latere possit peregrina adversitas, vel suum subitanea prosperitas oculum valeat declinare; casum nuncupat sapientissimi provisoris imperium, nec ad eum, qui omnem finxit oculum, respiciunt, sed suos à veritate avertunt oculos, ut liceat liberius eisdem convertere ad falsam vanitatem. Non est tam modica in rerum serie, quæ non à conditore conditur, & ab eodem gubernatur.

Est trinus in personis, & unus in substantia, non orbus oculis, sed orbis oculus: est DEUS beata Trinitas, quæ moderatur omnia, sinē cujus imperio nec folium in arbore, nec atomus in pulvere, nec ventus flans in aëre, nec ros cadens ab æthere commoveretur. Hæc finit cum cedris Libani superbientis erigi potentiam, ut lapsu graviori decidat, qui semetipsum elevat ac exaltat, hæc justum premi dissimulat, & manu propria velut sua projectum à facie, quasi contectum perennaturæ oblivionis velamine sicut habitantem in umbræ mortis caligine verberat indies, dicam amplius, nutrit delicijs, lactat solatijs, replet divitijs, quem habens odio reprobis aggregat, sed aggravat oneribus, vallet calamitatibus, vocat tentationibus, stipat adversitatibus, quem diligens eligit ad gloriam, assumit ad coronam. Hoc tamen solo accidit in tempore, ut isti affligantur, & illi sustollantur, in solis evenit temporalibus, non accidit in æternis. Suos utrique habent limites, quos si attigerint, mercedem singuli accipient, dum illi tartareis cremandi absorbentur ignibus, & isti beatis mentibus in empyrea omnigenarum delectationum regia palmis & laureis coronantur. Ambitiosus Pharaos regale

Divina Providentia solet impios bonis temporalibus replere, & iustos destituere

le sublimatus ad solium, Ægypto imperabat, qui novus Rex, novam Josephi posthumis ostendit faciem, Tithimoris nomine, qui multiplicatam videns Hebræorum progeniem, infami stratagemate eandem statuit atrociter eliminare; rexerat namque infatuatum Regem inimicus homo, qui homicida fuit ab initio, exasperans crudeles præpositorum animos, ut assiduis conficeretur laboribus plangens & dolens Israël, & aggravatos opprimerent Hebræos, ut non liberet eis conjugales complexus inire, filiosque procreare, labore vel injuria voluptatis oblivionem afferente, interpretatur Rupertus. Intuebatur severiori superciliò astutam ferocientis Tyranni barbariem oculata in justorum protectionem Providentia, dumque consumi præciperentur luto & latere insontes advenæ, *auxit populum suum vehementer, & firmavit eum super inimicos ejus.* (e) intraverant septuaginta Israëlitarum Jacobo duce animæ in Ægyptum, & exierunt sub Moyse Principe trecenta eorundem millia, excepta parvulorū acie, ac agmine fæminarum. Est mirabilius, quod subjungitur à Psalte regio: *convertit cor eorum, ut odirent populum ejus, & dolum facerent in servos ejus.* Quæ induravit Pharaonis cor ordinatrix providentia, convertit pariter Ægyptiorum corda ad odium adversus Israël, ut nec compunctione scinderentur ad misericordiam, nec pietate emollirentur ad condolendum, nec moverentur precibus ad ignoscendū; beneficiorum præteritorum obliviscebantur, præsentium intuitum aspernebantur, futurorum spem detestabantur, & quia timere DEUM non didicerunt, idcirco DEI populum vereri nesciverunt, sed ea, cui præsentia sunt, quæ erunt & fuerunt, æternitatis providentia utebatur ad bonum malignis hisce cordibus, ut bonis bonitatem ostenderet, in malis puniret pravitatem; exitiali sui interitus exterminiò veridicam experti sunt sententiam illuminati Siracidis: *cor durum habebit malè in novissimo,* (f) id est, damnabitur, explanat Carenfis.

Dum igitur Rex impius cum idolatrante populo, dux perfidus cum gente perdita, tyrannus opprimens cum plebe barbara, renuit flexibiliter se conditoris præcepto subdere, sicque continuat omnipotentis imperio infle-

xibiliter resistere, paratur ultio iniquis transgressoribus, quæ metuentes DEUM corrigantur, & contemnentes terreamur, Multiplicabantur prodigia, nec consternatus Princeps à sua barbarie avellebatur, variabantur portenta: sed obdurata mens se ipsa majus portentum spectanti, & expectanti beatarum mentium turmæ obtrudebat. Indurasse se fatetur propria confessione vir simplex & rectus, sed emolitur à scrutatore cordium gloriantur. *DEUS emollivit cor meum,* (g) ut tam timoris clavò penetrari, quàm etiam amoris gladiò valeat fauciari; sed quoniam divinæ virtutis instrumentò ex duro mollificatum fuerit, subtiliter annectit: & omnipotens conturbavit me, ærumnis deprimendo, doloribus torquendo, vulneribus probando, cœligeni solaminis levamen subtrahendo; sed ecce! dum plagis cor regium emollire satagit, rumpitur, dum incurvandum premit, frangitur, dum severiori verberare percutitur, ad tempus quidem flectitur, sed postliminio crudeliùs induratur. Qui minis cedens mancipavit Israël, emancipatum dolens, dolet divinæ se obsecutum voluntati, reddit ad pristinæ crudelitatis vomitum, & quem commissæ impietatis debuisset pœnitere, eundem pœnitet exercitæ pietatis; agit pœnitentiam pro justitia, qui nullam egerat injustissima gementis innocentie oppressione, quam pessimā perversò judiciò dum bonam judicat, & bonū malignitatis arguens, ut omnis mali scaturiginem condemnat. Adeò verum est, quod nemo illum corrigat, quem DEUS sua propter demerita abjectos inreprobos censuerat. Persequitur cum insequente exercitu conterritum Israël, fœdisfragus Pharaon, dum anxiosa Hebræorum agmina inter duo coarctantur agmina, dum hostilis mucro sanguisuum pelagus pararet, & turbulentum mare ad patulum abyssi uterum propulsatos invitat.

Quò se conversus vertat, quidnam amborum potius avertat anxius Israël, inde exæstuans furor calidam funeris sortem divinat, huic glaciale fretum frigidam mortem præsentat; qui egrediebantur in manu excelsa, sperantes & lætantes, laudantes & jubilantes, nunc visis post se Ægyptijs, deseruisse ægyptiacam servitutem, feralem sibi præelegisse

(e) Ps. 104. v. 24

Cor induratum
perit in extre-
mæ vitæ desi-
nentis articu-
lo.

(f) Eccl. 3. v. 27.

(g) Jobi, 23.
v. 16.

Mollire cor
induratum &
emollire solius
DEI est.

Corda homi-
num ærumnis
eliquantur.

Israël inter
mare & Æ-
gyptios clau-
sus, à prote-
ctrice Provi-
dentia salva-
tur.

(h) Lib. 2. scr.
12.

(i) Exod. 14.
v. 25.

Ægyptij agno-
scunt non fa-
cto invidente,
sed DEO diri-
gente se im-
pugnari.

Providentia
Ægyptios in
aquis punit;
quia Israël
parvulos in-
aquis suffoca-
bant.

gisse libertatem detestantur; strepuit querela lamentabilis, quā protestantur diffidentes animi, optatius fuisse sub iugo ægyptiacæ tyrannidis durissimæ servitutis onere gravari, quā in deserto sterili hastis & gladijs confici: circumfundebatur hostis ad usque hiantia fremebundi maris ostia, quæ lunatum singultuantis populi exercitum, nè ultra posset progredi, implacabiliter cingebat; cum subito divinā providentiā scinditur mare (perorat consuetā, ut assollet, eloquentiā Veronensis Zeno) aquæ dexterā levāque gelido stupore frænata, vitreos diriguntur in muros, præstolantes transitum DEI populi, ut persequentibus mare sint. (h) Hebræo fluidum elementum solidatur in promontorium, reprimitur, ut curvetur, accelerant pede præpropero furentes Ægyptij; dum interim vehementiori impetu rotas currum impulit directrix providentia, quæ suis ex axibus amotæ, progredi non poterunt, sed secundum gravitatem currum ac personarum, deorsum versum movebantur, volvitur cum volubilibus rotis infortunata Ægyptiorum fors, qui tamen providentissimæ creatricis omnipotentia ultioni id adscribentes, mutuò se se consilio ad recedendum hortabantur: fugiamus Israël. Dominus enim pugnat pro eis contra nos. (i) non suum imputant infortunium fortunæ invidentis malevolentia, sed exercitum Domino, suam in sui oppressione populi injuriam ulciscenti: non fato suum adscribunt fatale præjudicium, sed irrevocabili armigeræ divinitatis decreto, à quo & auræ flatus, & aquæ fluxus, & solis cursus, & mundi lusus, & terræ pondus, & cæli motus ordinantur ac regulantur. Erubescat Christianus! dum Ethnicus confitetur, quidquid acerbum accidit, à DEO propugnatore emanare; omnis creatura suo deservit Creatori, inerme elementum armatur, non à se ipso, sed à providente ac prævidente oculo contra impios in ultionem DEI & amicorum ejus. Sub matutinæ vigiliæ diluculum prospexit Dominus super eliminanda furentium Ægyptiorum castra per columnam ignis & nubis, quasi vigilans ad custodiam ingemiscientis, quasi excubans ad salutem castrametantiū Hebræorum, qui insultantibus adversarijs dormire videbatur, & interfecit exercitum ipsorum: decem inflixit plagas, tangens & feriens vindicantis oculi dex-

tera, donec admonitum, non punitum, perseverantem in duritia tumentes aquæ absorpserunt. Putas sine dictantis sapientiæ consilio extinctum feræ tyrannidis furorem aquarum confluentium obsequio ac submergentium ministeriò fuisse? ut adoretur procul videns, omniāque disponens providentia, hoc mortis genere perimitur animata iniquitas Ægypti, ut moriatur in aquis validis, quæ magis inundas indies, præcepit infontem Hebræorum innocentiam inundari, infantes masculos in aquis tumulari, vivos Israël parvulos fluctibus suffocari. Tradidit iustissimus Judex exitio aquatum Pharaonem cum toto exercitu: quia per aquam interemerat infantes Hebræorum, commentatur Theodoretus. (l)

(l) quest. 24.
in Exod.

Hæc poenæ cum culpa proportionalis combinatio, fuitne fortis iudicium, aut fati machinamentum? hocne ulticis iustitiæ supplicium fortunæ statui videtur attribuendum? sed oculata Christianæ religionis prudentia gubernatrici providentiæ adscribit omnia æquissimæ punitionis iudicia, quæ disponente gubernantur, & conservantur tam aulae cæsarum, quā caulæ ovium, eriguntur tam Regum solia, quā pauperum tuguria, conservantur tam urbium mœnia, quā arborum folia, pari solertiā, sagacitate simili esse continuant: hac æconomizante, hac dispensante turrium fabricæ, & araneorum telæ, quantumvis illæ durent diutius, resistant fortius, istæ rumpantur ad oris halitum, ad venti spiramentum. Emulantur fallacem mendaciorum patrem mendaces filij, quotquot sorte mundi vicissitudines autumant alternari, cum tamen videant impios cruciari, iustos felicitatis diademate coronari. Auctor mortis, qui homicidam ab initio se morte hominum comprobavit, viventem adhuc hominem recluserat in sepulchro; catenis compeditum Adæ filium malignus conclusit spiritus in monumento, ut moriturum morte præveniat, quem vivum volebat sepelire. Recurrit æger ad medicum, & mortis victima ad vitam, occurrit egenti auxiliaturus DEI filius, utque medelam adferat, se gemebundi peccatoris obtutibus præsentat; horrent orci satellites ad sui iudicis præsentiam, & quia misello viatori præcludere viam ad Salvatorem non poterant, auctorem vitæ in-

Diabolus
odio vivos ho-
mines con-
sur sepelire.
cre-

crepant, crudelitatis redarguunt, dum pietatem monstrat. Claimant confusis vocibus, ut supplicabundum suis in precibus confundant; vox est horroris & formidinis, quâ verbum colloquuntur: *quid nobis & tibi JESU Fili DEI?* sic Domino servi impropere, sic creatorem suum assiliunt infames creaturæ! qui fecit hominem, & diabolico infectum stratagemate, proprii sanguinis refecit pharmacô, ei objicitur, cur veniat orbare demonem homine, quem suo surripuit conditori? prædo sustulit spoli-um, dumque latroni rursus eripitur, cur suâ spoliatur prædâ, abominabiliter protestatur. Grandis dementia, dum sua Dominus repetit, fur alienum reddere exhorrescit, utque injustum mentiat-ur judicem, obgannunt præprope-ram misereptis Archiatri pietatem: *venisti ante tempus torquere nos;* (m) qui ante mortem invaserant mortalem, & moriturum actu recinserant in sepulchro, qui vitam prohibiti auferre, volebant viventem sepelire. accusant præprope-ri adventus Salvatorem! *sepelit vivos crudelitas immatura, & de tempore queritur, quasi ante tempus luere debuerit, & non ut exorta est, mox puniri.* (n) sugillat dementia superbum morionem Chrysologus.

Hunc æmulatur stulta illorum ve-
sania, qui apud DEUM de DEO con-
queruntur, dum flagellantem nolentes
agnoscere, verberantis DEI dexteram,
livido secundarum causarum odio appro-
prianct ietum verberis, quem tamen Di-
vina inflixit pietas ad rei conversionem,
ad cæcipientis animæ illuminationem,
ad deliri intellectus reparationem; hinc
aureus orator subjungit illico condem-
natae malignorum spirituum temeritati:
*de tempore causatur nequitia sæculi indura-
ta.* Quod antea corripuit in versipelli
spiritu, hoc postea in sæculo nequam re-
darguit, sciens frequenter nimium pro-
ferri ab hominibus linguâ maligni spiri-
tus, quod Dæmon pessimus humanæ lin-
guæ ministeriô obtrusit hominum Re-
demptori. Iste salvandum objecit ho-
minem Salvatori, quid impudentius?
& quoties impetuosus homo raptam
prolem, aut neptem, nè malicia in-
tellectum perverteret, amarum nimium la-
chrymis detestatur? ô quoties confos-
sum pugione filium ad ipsam penè plan-
git insaniam inauspicatus pater, qui
Pars III.

tamen, nisi immoderata fuisset indulgen-
tia, licentiosi adolescentis petulantiam *Horrida super
dissimulans, nunquam hoc fœdo faucia-
tus vulnere periisset.* Sorti mors im-
provisa adscribitur, quam tamen præ-
visa toties pericula vaticinant subsecu-
turam, ô quæ fragilitas humani est ju-
dicii! dum DEUM judicem prætereun-
tes, fatales casus fato imputant, quasi
obambulans in ambitu sphaerarum Pro-
videntia, quid homo in terris faciat, non
discernat! Qua tamen non jubente,
nihil in orbe volvitur, nihil agitur,
nec movetur. Affligitur ab invadente
famis penuriâ Chananæa regio, orbata
pluvijs rura langvescente frumenti se-
mine contabescebant, jamque lento fu-
rore consumebantur populi, adeo cru-
deliter, ut nec securæ victimarum a-
reæ substitissent, si manducare potuis-
sent; si enim (Joseph Solymæa cala-
mitatis hystoriographo attestante) ob-
sessi urbis incolæ coria scutis detracta
mandebant, si gloriosus Elisæi vatis sæ-
culô in Samaria Mater occidit, occisum
coxit infantem, ut sterilitatem alimo-
niæ supplens, rursus rediret in viscera
cibandæ genitricis, non est hostilior
clades, non est crudelior hostis, quàm
fames; irrepserrat hæc in Hebræorum
sterile territorium, nec poterat inteme-
rata commorantis Isaaci probitas hanc
acriorem ferro perniciem præpedire; fugit à Patriâ
cogitur innocuus advena ad Abimelech in Exilium. *sa-
Regem fugere, & dilectam patriam cum
Palæstinæ regione celeriter commuta-
re.*

Patriarchalis sanctimonia hanc
corrodentem plagam non potuit proflig-
gare, sed cogebatur in alienigenarum
solo, non sine gravi discrimine afflictus
exulare. Non viderat Davidis oculus
semen iusti panem quærere, & unige-
nitus Abrahæ constringitur ob panis in-
ediam, ex terra deserta & invia rece-
dere, ac inter externos victum emendica-
re! sed disce invigilantem mundo pro-
videntiam revereri, quem sapientissima
hæc gubernatrix indefinenter, vel bene-
meritum cumulat beneficijs, vel punit
impium flagellis: *sicut enim navigans gu-
bernator nunquam manum suam à guber-
nando, sic nunquam penitus suam curam
DEUS tollit à mundo;* testatur Salvianus.
(n) vidisti sollicitum Archithalassum, qua-
mentis sollicitudine, quo corporis la-
bore stellas suspiciat, Aquilonis furo-
rem

(n) lib. 10. de
provi.

(m) Matth. 8.
v. 25.

Injuriose ca-
lumniatur
DEI filium, fi-
lius confusio-
nis.

(n) Per: Chry-
serm: 16.

Hujus loquun-
tur idiomate
homines, qui
fato, vel ho-
minum condi-
tioni, non pri-
mæ causæ in-
fortunatos e-
ventus ad-
scribunt.

rem fugiat, Austri capter temperiem, ac Euri rabiem declinet, totò innititur studiò, ut vitet saxa, quæ dissipent, nè scyllas adeat, quæ absorbeant navim, svaviter protrahat, ut citius approximans littori, quasvis elementorum insidias eludat; sic longè vigilantius operatur Altissimus, suas nunquam à conservanda universitate omnium rerum manus avertit, sed totis intuens oculis, & vermem respicit, & muscam prospicit, & hominem considerat, & quodvis opus suarum manuum conservat. Exacerbatus Laban ob fugam declinantis generi, viam septem dierum conficit, ut violento conamine reducat fugitivum, transcendit velox Euphratis gurgites, donec die perfectionis septimo in monte Galaad castrametantem apprehendit; ibi sua figens tentoria, accedit festinis gressibus anxium viatorem; quem furibunda rabie invasisset, nū somniantem Altissimus, nè quidquam asperè loqueretur, præmonuisset. Exprobrat tamen svavi nonnihil cum mansuetudine veluti offensus Pater peccanti filio, clandestinum objicit abutum: *quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas?* legit subtiliter Hebræus: *furatus es cor meum?* quasi posthac cordatus vir excordem se confessione propria evulget; explanat tamen flebilem querimoniam Cajetanus, hoc est: *occulte abstulisti id, quod cordi mihi erat*; utque ficta sinceritate cor candidum mentiretur, quod cytharis & tympanis associatus, suas comitatus fuisset filias si modò parente conscio, si modò sciente socero discessissent; quò dictò cavebat quidem (Ruperto commentatore) nè durius alloqueretur protegentis cœli clientem, sed ipsam mendaciò infatuavit cautelam: non enim sic animatum corripuisset DEUS, nec omnem in loquendo aspredinem interdixisset; verumtamen enervat illicò correptus Jacob debile civilis improprij argumentum, justī timoris causam explicans, grandis jacturæ periculum annuntians, surripiendas fortè filias allegans; patrocinante igitur innocenti causæ justitia, mitiora meditatur consilia viduandus genitor, ad pacis basium convertitur, ad pactum amicitiae stimulat; *veni ergo, & ineamus fœdus.* (o) quem fugientem prosequabatur, adversus quem ut simulachrorum furem invehebatur truculentus Laban, eundem nunc complectitur, eidem peregrinatio fœderi con-

jungitur, illi velut innocuo blanditur; Divina Pro-
socer ferox ingenio, præpotens viribus, videntia cogit
numero servorum amicorumque sti- Labanum mi-
patus agmine, auxiliariis copiis desti- re fœdus cum
tutum, inermi mulierum cohorte præ- Jacobo, quem
peditum, enervium filiorum sollicitudi- persecutus est.

Exclamat velut attonitus ad repentinum inopinatæ vicissitudinis portentum Chysostomus: vide providentiam DEI, qui tanto impetu ad persequendum exierat, *timore coactus est, ut ab eo & fœdera quæreret.* (p) utque firmetur stabilius sanciti fœderis perennitas, subjungit infortunatus Idololatra: *intueatur, & judicet Dominus inter nos, quando recesserimus à nobis*; non suos pro teste & vindice, Deos advocat, sed Dominum communem, DEUM omnibus veluti unicum pro litis judice, pro vade fœderis implorat. Legunt septuaginta: *respiciat DEUS inter me & te*; quasi diceret, non Dij gentium, qui furum subjacent tyrannidi, qui opera sunt hominum, sed summus omnium opifex, noster sit arbiter, prævaricatoris ulturus fœdifragium, castigaturus transgressoris insolentiam, fidelem observatoris innocentiam vindicaturus; unde apparet (concludente Cajetano) Laban rectè censisse de providentia DEI circa humana opera, quamvis coleret etiam idola. Verecundare ad radiantem terri tenebrionis faciem Christiane, qui lucis filium te profiteris! confidit ille futurorum Christianorum DEO; tu, cur diffidis Christiane? adorat ille omnisciam sanctissimi Judicis sapientiam, tuetur ejusdem intemeratam æquitatem, quam toties abominandum os tuum iniquam esse cogitat, & nesciam nostrorum eventuum blasphematur! Immundus agnoscit Ethnicus, speculatorem DEUM esse, nostrorum cordium scrutatorem, & sacro tinctus baptismo Christi pedissequus nonnunquam dubitat, an DEO huic pateat quod agit, an nihil lateat hunc intuentem oculum, quando vel clam in angulis, vel palam in atrijs iniquitatem patrat; huic jurat irreligiosus Laban à vera religione devius, suaque per simulachra jurare detrectat & recusat; implet suò jam sæculò, quod olim in sæculorum vespera divinus legifer præ-

Laban inse-
quitur Jaco-
bum, eumque
redarguit de
furto cordis
sui.

(o) Gen. 31.
v. 44.

(p) hom. 57.
in Gen.

Ad confusio-
nem Christia-
norum Idolol-
atra rectè
sentit de Pro-
videntia DEI.

*præcipiebat, dum jurare prohibebat per
cælum: quia thronus DEI est, per terram:
(q) Matth: 5. quia scabellum est pedum ejus. (q) reddit
v. 25. subtilem providi Salvatoris rationem
apud Doctorem Angelicum interpretat-
rix Glossa, cur non per creaturas in-
dulgeat jurare, ne creaturas facerent si-
bi Deos, præcipit reddere DEO juramen-
ta. (r)*

*(r) in cat: aur.
ibi.*

*Providentia
docuit Jaco-
bum, oculum
suum ad om-
nia extendi.*

Vidisti, quàm providè futuram Ja-
cobi præviderit incolumitatem, legisti
mirabilem tum erga justum, tum erga
impium providentiam, quam uno hoc
in spectaculo inspiciendam ostendit An-
gelis, hominibus manifestavit? accur-
rit instar furentis belluæ exulceratus La-
ban, rugit ut leæna, gemit ut colum-
ba, furit ut tygris, volens dilaniare vi-
ctimam innocentiae, necare sauciatum
anhelans generum, sed sistit cursum, &
lenit motum, sedat furorem, & mitigat
dolorem immanis animi cœlestis pro-
videntia; qua variante, qua immutan-
te, in osculum desinit odium, & rabies
convertitur in amorem, complectitur
pansis in auram brachijs Jacobum con-
quereutem corivalis Laban; locò fa-
talis tumuli erigitur amoris titulus, ut
in acervum testimonij famuletur, fide-
lis Jacob iterat DEUM in testem advo-
care: quia providentia, quam expertus erat
Jacob, docuit eum, quanta ejus esset poten-
tia, & quod impossibile sit, aliquid esse oc-
cultum oculo, qui dormire nequit, in-
terpretatur Chrysostomus. In effrœnem
inciderat belluam perimendus, sed trans-
formavit in humanitatem hominis fe-
rocitatem tygridis, non quidem abla-
ta prorsus immanitate pristina, sed so-
lummodò ad tempus refrœnata. Ex-
pertus est hanc oculatam protegentis
providentiæ clementiam Daniel, quan-
do projectus est in horribilem rugien-
tium leonum caveam, ut humanis car-
nibus famelicis pasceret belluas, qua-
rum insanes adversus ignotum adve-
nam ungves direxerant, rictuque rabi-
do occurrens corpus dilacerare anhe-
labant. Dolebat interim Darius Rex,
quem experiebatur hætenus mysterio-
rum interpretem, leonum faucibus im-
missum deplorabat; Princeps sollicitus
pro conservanda periclitantis Prophe-
tæ vita, jubet afferri lapidem, & su-
per os hiantis foveæ collocari, quem suo
procerumque obsignandum decrevit an-
nulò, spe admirabili, sed forsitan ina-

ni refocillatus, ne quid fieret contra Da-
nielem. (s) insolitum prorsus consilium, (s) Daniel 6.
vult Rex insontem Criminatorem victi-
mam, cruenti carceris calamitatem ef-
fugere, contritionem belluorum den-
tium immunem declinare, & claudit
lacum marmore, quasi hoc sepulchrali la-
pide interimendi adolescentis tumulum,
ne exeat, muniret, fugæ omnis præclu-
ditur aditus, & fugâ salvandus exspe-
ctatur! à foribus mors, ne intrare va-
leat, evellitur, sed intus, ne mortis ho-
stia eludat mortis violentiam, & ostiò
cavetur, & sigillò.

Sed laudem, si subtrahas humanæ
solicitudini, profecto vivacissimæ rega-
lis animi fiduciæ condignum elogium
impende; fidebat justorum propugna-
tori gentilis Princeps, credebatur intus
defensorem innocentiae cum juvene in-
nocuo commorari, leonum non timuit
famelicam rabiem, qui credidit omni-
potentem, cum suo fideli servulo & su-
per aspidem ambulare, & furibundi
leonis insolentiam conculcare; alioquin
nisi indubitanter credidisset, audacter
non asseruisset: DEUS tuus, quem colis
semper, ipse liberabit te; non ambigit de
protectricis Providentiæ patronatu: cre-
dit DEI potentiæ (interpretatur Hierony-
mus) & qui de leonibus securus est, de ho-
minibus pertimescit; hinc suo suorum op-
timatum annulum adjungit annulo, ne
quid suspicionis habere videretur de in-
teriori custodia, si modò exterior ap-
ponatur; adjungit motivum aliud pur-
puratus Hugo: ut clariùs elucescat virtus
liberantis, non hominis, cujus accessus
præcluditur, sed immensi illius Numi-
nis, quod omnem locum circumdans
complectitur, ubique continens omnia
commoratur. Nox nimium prolixa
speranti Dario tandem elabatur, & Rex
oblitus regalis eminentiæ, ad servum
currit Dominus: quia credit eum vivere,
qui DEO vivo crediderat; subnectit inter-
pretatrix Glossa; incredulus Persarum
princeps viventem DEUM conservandæ
suorum fidelium vitæ invigilare judicat,
nec eorundem discriminis oblivisci;
sensit idipsum sensatus Daniel: dum e-
nim prævaricationis in legem redargui-
tur, leonum furori traditur, ut cul-
pam cum reo suis concoquant in visce-
ribus; decoxissent innocentiam, nî sa-
cro sanctæ protectricis providentiæ di-
spositioni innocens confidisset; Insom-
nis

*Darius Rex
non timuit
leones, sed ho-
mines mali-
gnos, ne noce-
rent Danieli.*

*Qui DEO vi-
vit, etiam in-
ter leones se-
curus degit.*

Darius deplorat periculum Danielis quē velut iudex condemnavit, sed tanquam pius Princeps lachrymavit.

nis Rex ad primum orientis auroræ diluculum, velociori gradu ad vivum confugit ergastulum, & voce lachrymabili inclamans, non alio compellat nomine, quā, *Daniel serve DEI viventis!* cordis affectum lachrymis indicat, qui novum confecit ostium lachrymis, de janua verborum; qui tulit juxta Medorum legem, adversus reum sententiam, deplorat exitium condemnati, ut rursus à barbaro erudiat Christianus, esse munus justitiæ, implere damnationis contentum, sed esse pariter pietatis officium, lachrymis parentare condemnato; sed ecce, dum Iudex acerbius lachrymatur, reus solidiori gaudiō roboratur. Ille vociferatione lugubri & voce clamans lachrymabili evocat servum DEI, iste exultante respondet tripudio, ut honorantem se, non lachrymantibus oculis, sed lætificantibus veneraretur faucibus: *Rex in æternum vive, DEUS meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum;* excubabat circumvaga per cœli gyrum sapientia, & nostra considerans terrigenarum discrimina, respexit ad obsignatum latentis innocentiae antrum: ut enim os aureum in ejus elogium perorat: *Daniel in lacum leonum missus, ad se DEI misericordiam inclinavit;* (t) immotis etiam labijs mente ingemuit, sciens, quod gubernatrix omnium providentia jacentes audiat, exaudiat gementes: accedant nunc ad referatum hiantis speluncæ ostium, qui ex insomni Divinæ Sapientiæ Providentia, fati confusionem fingunt, & rerum omnium fatalem exstruunt necessitatem; inspiciant amplissimum ludentis in orbe terrarum Providentiæ theatrum, considerent insolitam, violentamque potius fugientium præ fame validâ ferarum mansuetudinem, & arbitrabitur conticescentem blandientium ovium simplicitatem; immanes belluæ in media exæstantis ferociæ vehementia, furoris naturam suspensam sentiunt, oblatam esurientibus prædam assilire renuunt, & quamvis fame vexentur, objectam subministrandæ satietatis copiam non invadunt, septem dierum inedia congenita exasperatur ferocitas, ut in ipso visæ oblationis aspectu Prophetæ corpus avidiori crudelitate invadant, nec tamen visum attingunt, objectū non lædunt; sedet intrepidus velut circumdatus feris, cum debellatrice sponsa leonum cubilibus foret insignis victor co-

rogatus; ferinæ ferocitatis, nè foret hostia, concluduntur belluarum ora frangentis Angeli ministeriō, non casuali blandientis fortunæ beneficiō, ferox leonum rictus hoc compescente occluditur, & illæsus cliens protectricis omnipotentiae ab hostium suorum insidijs liberatur. *Non mutata est feritas ac rabies leonum* (explorat sublimis Dalmata) *Sed ab angelo conclusa, quia præcesserant Prophetæ bona opera;* (u) non casualis bestiarum abstinentia, neque fortuita se continentium fuerat indulgentia, sed præmium meritorum, quo justus iudex indemnem conservari voluit castissimi adolescentis innocentiam, & integritatis suæ vulgari sanctitatem.

Hic providus humanorum scrutator cordium non ita in universam orbis machinam suam evibrat suæ protectionis potentiam, non ita in totam latè patentis mundi orbitam suam defigit intuitum per ignes fulgurum, & bombos fulminum, per imbres nubium & solis radios, ut negligat creaturarum singulares, aut singulari renuat prosperitati providere; quemadmodum namque inamorus pater, ut devotissima explanantis Chrysostomi utar allegoriā, (x) à suo sinu recedentibus filiis, unum præcæteris assumit, quem suum innixum genibus recreat dulcius, fovet jucundius, blanditur suavius; non ut hinc solum alliciat, sed magis, ut alios ad occurrendum attrahat benignitate patriæ irretitos: sic, vix aliter processit Altissimus cum sibi dilectis Hebræorum filiis, quorum aggregabatur propagini, nec nisi inter præcipuos intemeratus Daniel, quos non contentus in genua recepisse, cœlestibus delicijs esurientium corpora pavisse, sed insuper suis complectebatur brachijs, ut mater parvulum, suos suscepit in humeros, ut chariorem reliquis pastor oviculam, præscripsit sacrificia, ut carni ac sanguini nimium dediti assuescerent spiritui, indulset pastaphoria & tabernacula, ut discerent diligere cœlestem Solyinam, bellantibus cœlestis militiæ suppeditabat auxilia castrametantibus in obsequium, è petra eduxit fluvium, luctantibus & confligentibus ad votum concessit victorias, abundabant bonorum temporalium copiæ, fertilitatem fructuum deficientem in deserto supplevit manna cœlicum; ideo tamen judæos tantis cumulavit beneficijs,

(u) Hieronim. c. 6. Danielis.

Ad meritum Danielis Angelus concludit ora leonum.

(x) in Ps. 134.

Infanticidium attentatum Israheliticæ generationis dissimulante DEO permixtum est.

(t) hom. 17. de Chanan;

Daniel à leonibus respicitur, quia eorum ferocia à Angelo frænatur

ut sensim attraheret alienigenas, alliceret allophylos, & gentes à simulachris revocaret.

Cur etenim percussit Ægypti primogenita ulticis justitiæ dextera ad prævium ordinatricis Providentiæ nutum? audite, qui ambigitis, Judæis factum est, non diffiteor, in favorem, sed gentibus, ut inde sapiant, ad salutarem instructionem; dicat is ipse, qui feriente, quem ablegaverat, Angelo se hujus ultorem infanticidij confitetur, sic quippe Moysen alloquitur, cum quo familiaris, ut homo cum homine colloquebatur, ut regem refractarium alloquatur, dum infligendas Pharaoni suæque regno plagas vaticinatur: *idcirco posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra*; (y) quem

(1) Exod. 9. v. 16. DEUS posuit, huncne inane fatum collocavit? legunt alij ad hoc: *te suscitavi*, vel, velut vertunt alij, *servavi*, expendit aptissimè ostensionem immensæ fortitudinis, narrationemque Divini nominis Ambrosius: *ut in hoc ceteræ gentes addiscerent, non esse alium DEUM præ-*

(2) in Epist. ad Rom. c. 9. *ter hunc, qui judæorum erat, & factus est Christianorum*; (z) audiat protervus contemptor judiciorum DEI, horreat abominandus cultor fati, nec enim à vasis iræ dementis fortunæ simulachrum novit vasa misericordiæ segregare, nec scivit unquam, aut uti benè malis, aut bonitatem avellere à malignitate. Mors illa, quam inferendam comminabatur Ægyptijs supremus vitæ arbiter, fuit (teste Chrysostomo) futurum incarnandæ veritatis Evangelium, fuit inflicta reservans pro-
Obstetrices Ægyptiacæ conservant pro-
gentem Hebræorum.
præfigurata futuritio, quæ universam utriusque mundi vastitatem præcurreret, DEIque potentiam prædicaret; quæ stante subsistit providentia, & insatuita fari stoliditas eliminatur.

Præceperat idem immanis Pharaos, binis DEUM rimentibus Phuæ ac Sephoræ obstetricibus, quarum feroci ministeriò sperabat coronatus latro Hebrææ gentis sobolem extinguere, ut interimerent masculos, & feminas conservarent; fera barbaries, digna immitibus plagis insolentia, nondum in lucem editos extinguere flagitat, nec natos adhuc perimi commendat; sed renuntiant Ægypti filia (quarum idcirco commendabilior evalit pietas) exerce-

Pars III.

re ad perniciem, quod didicerunt ad salutem; quis instillavit misericordiam alienigenis, ut Hebræorum conservandæ propagini ancillarentur? quis tantum humanitatis ingenium barbaræ progeniei indidit? quis perfidi Regis imperia contemnere? quis hanc tyrannicam libidinem eludere persuasit? idem affectum communicavit compatientis benevolentia, quem legi nefariæ haud quam obtemperare voluerunt, qui bene fecisse obstetricibus dicitur, pietas quippe ad omnia valēs, remunerationem obtinuit; in præsentem quidem feliciter inchoatam, at in futuro fortunatissimè consummatam, quia namque timuerunt DEUM, edificavit eis domos, quas explicaturus Cæsariensis Eusebius subjungit, domos non manufactas, sed in cælis sitas, tales enim edificavit hi, qui DEO placent; nec quod beatæ æternitatis mansionem deordinatio mendacij præpediet; si enim sola ipsius deformitas perpendatur, respondebit Gregorius, mendacium sub veteri forsitan testamento minoris culpæ esse potuit, in quo per taurorum hircorumque victimas, sacrificium non fuit ipsa veritas, sed umbra veritatis: (a) nec enim spe desiderioque mercedis obtinendæ fallebant Regem barbarum, sed vitæ præsentis amore; quod si idem consideretur mendacium quantum ad effectum benevolentia in Judæos, simulque divini amoris reverentia expendatur, debetur eis (teste Angelico Doctore) remuneratio æterna (b) quam tamen illius mendacij levitas non potuit surripere, quantumvis enim fallax locutio, quæ utebantur, nè plecterentur à crudeli principe, indigna laude fuerit, nec possit ut bona approbari, pertinuit tamen ad remuneratricem bonorum misericordiam, delere benigniori venia exilem lingvæ maculam, nam si qualibet culpa sequenti soleat pia operatione purgari, quanto magis facile abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur? concludit moralis Papa,

Quod commendamus impensius, quodve sublimius mysterium adoramus devotius, est artificium cælestis providentiæ, quæ voluit sagacitate muliebri, atrocem regiæ crudelitatis astutiam confundere, confusam enervare; inter furores ægyptios Hebræum vulgus, dum credebatur minui, augebatur, & inquit

7. G

gias

Præmiat DEUS eos pietatem, concedendo eis mansiones æternas.

(a) Greg. lib. 18. mor. c.

(b) 1. 2. q. 110. 4. 4. in 4. respons.

Peccatum veniale, quod estimata a pietate committitur, facile veniam obtinet.

gias accrevit numerò, non decrevit. Utrique & disponenti sapientiæ, & eruenti omnipotentiae applaudens Chrystomus prosperitati Judæorum aggratulatur; *utraq; autem hæc erant DEI providentiæ, scilicet quòd & mulieres majorem virtutem ostenderint, quàm ij, quorum erat caput redimitum diademate, & quòd eos remunerata sit, & in magnam multitudinem eas propagaverit.* Hæc oculò quòvis oculatior, nihil quod agit adscribi patitur improvise eventui, ut prodigiosis successibus erudita mortalitas confiteatur in dubijs, omnem humanarum alterationum vicissitudinem disponi cœlitus, dirigi ac gubernari. Confligant anxia inter certamina lunatæ ad pugnam acies, fremat audacia ad terrorem, vigeat peculiaris disciplina legionum ad militarem normam ad hostium timorem, prævideatur expertis licet oculis in adversariorum impotentia triumphus gloria; si cœlum minùs faveat, & exercituum Dominus victoriam impertiri renuat, debilitabuntur vires fortissimæ, vertent exili cuneo terga numerosæ phalanges, & miserâ sub trepidante antagonistarum gladio corruent ruinâ. O quoties inoculata virtus virtute providentis illius oculi humanam exoculavit astutiam, & gloriosis devicit oculatus mundi princeps, quàm si multis circumgyrata oculis confluxisset fortis & prudens mulier, clarissima propugnatrix periclitantis Bethuliæ, arrogantem Assyriorum Archistrategum strage terribili prostratum, *stetit ante lectum, orans cum lachrymis:* (c) stare siquidem consono Patrum suffragio propugnantis est; stat validissimum Hebrææ gentis propugnaculum, nève à lascivo libidinosi Holofernis oculo in ictu oculi expugnetur, cæcat oculos turbine lachrymarum, vel tegit eosdem potiùs intima mentis devotio, tenui velamine chrystallini humoris; sed cave bellatrix impavida, nèdum respicere impeditur oculus, percutiens dextera, aut retardetur in feriendo, aut divertatur in colimando; ferit tam securo acinace, argenteaque plangentis Judithæ stillicidia, purpurati Principis miscentur sanguine, ut hoc in coadunato ignis & aquæ elemento, & submergatur acephala decollati ducis luxuria, & incineratæ voluptatis illecebra evanescat in favillam.

Infatuatus dynasta suum in lasciviente thalamo experiri parabat oblectamentum, sed ordinante Divini vindicis justitia in lecto luctum reperit ita præproperum, ut temporalibus deslere non potuerit lachrymis perennem interitum, æternis gemitibus deplorandum. Jacebat effœminatus morio præcipitante inebriantis vini violentiâ, jacebat inter accumulatos & multiplicatos voluptatum obices, desideratissimæ voluptatis impos, jacebat deliciarum varietate obrutus, ipso veluti cumulo suffocandus; adeò verum est, libidinem à multiplicata libidine enervari, immoderatamque lasciviam ipso accrescentis lasciviæ incremento jugulari. A vite demergitur in vitium remulentus helluo, à vitio projicitur in stratum, ut suæ indormiens libidini præcipitetur in sepulchrum! ac mortis umbra fieri incipit, dum dormiens, ut mortis somno obdormiat, in thalamum procumbit, jacere siquidem non est viventis viri, sed potiùs figura morientis; dum interim sagax mulier, DEO assveta vivere, invissam DEO vitam immundi corporis attentat enecare. Circumvallatus obsidione voluptatum Assyriorum exercitus uno ensigeræ manûs impetu affiliendus erat, ut rueret in spoliolum obsessi Israël; priusquam tamen ronchizantis tyranni jugulo mucronem proprium infligat, orationis gladium è labiorum vagina stringendum judicabat, nève insipientibus cœlestis militiæ principibus, suam ostentare virtutem videatur, solemnem præmittit modestæ humilitatis protestationem, ab eo, qui videns omnia, prævidet singula, & robur animi, & manûs fortitudinem cum lachrymis imploratura; vide, cui fidat, quæ suæ diffusa fragilitati, soli confidit illi, qui novit potentes deponere, & humiles exaltare; alloquitur idcirco voce tremula altissimum, *omnes viæ tuæ paratæ sunt, & tua judicia in tua providentia posuisti,* (d) hæc sola de immenso divinorum thesaurorum ærario, velut de regio regnorum omnium promptuario, singulis Adæ filijs necessitatum singularum annonam largiter dispensat.

Hæc una fecit stare ante exanimandi cadaveris stratum debilem filiam, ut universæ Assyriæ Majestatis imperio ruinam machinetur, hæc animavit tre-

Holofernes indulgens voluptatibus perit, & exercitus profligatur.

(c) Judit. 13. v. 6.

Priusquam Judith Holoferne perimat, lachrymas spargit, ut sanguini fundendo miscantur.

(d) Judit. 9. v. 5.

Providentia divina ordinat victoriam Judithæ.

pidantem nè metuat, armavit inermem nè pugione careat, utque armata iniquitas suomet corruat gladio, barbari prædonis machæra vacuis præsentatur manibus, iniquum militem jugulatura. Ecce iudicium ulticis iustitiæ in manu providentiæ, cuius omnipotens dextera impotenti fæminæ ad cædem, cædendi peccatoris gladium parabat & librabat; adeo vera est piissima consolatoris Boëtij paræmia: *cuncta prospicit DEUS, neque falli ullo modo potest, evenire necesse est, quod providentia futurum esse præviderit*; (e) expende prodigiosam somniantis Jacobi scalam stantem super terram suoque tangens cacumine cælum, & geminum cælestis Providentiæ symbolum adora, ut enim adstruit Theodoretus: *hac de causa Jacob aufugit & solus peregrinatur, ut locupletissimus rediens, & ipse experiatur quanta sit DEI omnium Providentia, & alios doceat hanc DEI sollicitudinem*; (f) quin imò, ut providum Numen ob solam adorandi huius attributi eminentiam, hoc illustratū somnio se demonstraret, subtiliter adjungit: *ostendit enim scalam usque ad cælum pertingentem*; scalam in nitebatur Altissimus, ut disceremus eventus singulos, seu regentis sapientiæ, seu ordinatricis sapientiæ, seu protectricis potentiæ, seu miserentis clementiæ, seu indulgentis misericordiæ, seu vindicantis iustitiæ, non alteri, quam uni solius Providentiæ inniti fundamento; ut enim septuaginta interpretes commentantur: *firmatus erat super eam*; nam finè Providentia ignoraret sæpius sapientia, neque omnipotentia ubique velut infirma prævaleret; legit Chaldæus: *gloria Domini stabat super eam*; suo namque destitueretur solio Majestas Domini, sua frustraretur securitate certitudinis Rex Gloriæ, si non ubique providus posset homines regere, & angelos gubernare, illud attentius mysteriorum studiose lector consideras, latensque sub obducto cortice mysterium denudes, stabat hæc scalam machina super terram, cuius cacumen ipsum cælestis territorij concavum attingebat; prius à cælo incipit, & dein desinit in terra, quia est scala DEI, nam scala hominum prius in terram figitur, deinde sursum versus elevatur; elucidat Clemens ab Alexandria occultam vicissitudinem in DEI tatis excellentia, & nostræ fragilitatis miseria consistentem; *quia Divina Providentia, desuper ex ijs, quæ sunt prin-*

cipaliter tanquam ex capite, pervadit ad omnia; (g) unguentum dixeris, præ quo vis cataplasmate salutiferum; *sed in capite*; ut coronatus psalter cecinit, quod descendit in barbam Aaron; à capite siquidem originatur, nam caput nostrum Christus est, si tamen viros profiteamur, abinde descendit in barbam, quæ (Augustino commentatore) fortes & juvenes, strenuos & alacres designat, nec alios quam Apostolos impavidosque Apostolicæ sanctitatis æmulos ac successores, qui primos impetus ferocientis ac insultantis sæculi, & ordinante & roborante providentia latenter exceperunt, descendit abinde in oram vestimenti: *quia secuta est Ecclesia*; explanat Hypponenensis: *de veste Domini peperit monasteria*; emisit unguentum suæ cælestis Providentiæ incarnata Patris Sapientia, ut Apostolo applaudente exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam, nè maculata compareat, hoc salutari ungvine emundatur, sed una simul extenditur, nè post tot suæ ætatis sæcula appareat rugosa, extensa est in ligno, suis hodiedum crucifigitur in filiis, ut ruga omnis evanescat.

Monasteria oriuntur de veste Domini.

Sed nos infixam terræ scalam seduliori meditatione contemplemur; quam stabilitam super terram septuaginta legunt interpretes, ut confundatur delirantium acatholicorum vesania, qui sacrosanctam illius præsentiam ab ultimis mundi finibus, ab abditis latibulorum angulis exulare mentiuntur; in coronatum testem Solymæ Regem advoco, sic suo psallentem in decachordo: *imperfectum meum viderunt oculi tui*; (h) (h) Ps. 128. v. 16. transfert Hieronymus: *informem me adhuc viderunt oculi tui*; quidquid enim in ordine rerum necdum formatum est, imperfecti nomine compellatur, quasi diceret (Commentatore Aiguano) *cit imperfectum antequam essem formatum, me viderunt oculi tui*; convertebantur illi non modò ad vagientem infantulum, nè colligatus fascijs inter crepundias perirem, affigebantur non modò incunabulis, ut pendulum à materno ubere custodirent, sed jam oculata excubantis providentiæ clementia invigilabat animando postmodum fœtui, nè in occultissima formatione concipientis uteri sinistro quovis discrimine interirem, vidisti imperfectum meum, quando respiciens ad miserum, ad horridum, ad putridum embrio-

Providentia divina respici hominis dū ipsum in utero conservat & custodit.

Ut cognoscatur DEI providentia, erigitur scala à cælo in terram descendens.

(e) Lib: de conso:

(f) 182. in Gen.

brionem, conservare decrevisti hanc
massam foedi spermatis, ut animando
corpori deserviret? quis non miretur
oculatissimæ hujus pietatis prodigium,
nè admiremur, mirabiliorem proponit
æterna Veritas benignitatem, dum suis
prædicans Apostolis, sanctissimè testatur:

(i) Luc. 12. v.
8.

(i) nè ullus pereat, antequam omni-
potens dextera eundem cadere permittat,
quam numerantis solertiam considerans
in Altissimo Doctus Geometra, quid por-
tentosa hac sanctissimi minimis solici-
tudine innuere voluerit, declarat: ac-
curatio Divinæ Providentiæ, quæ procedit

(l) in cat, usque ad minima per hoc significatur; (l)
græc. PF. sup. habet præterea hoc sibi debitum Em-
Luc: hic. pyrealis scala, quod gemino stipetur la-
tere ad Graduum, quibus ascenditur, fir-
mamentum, utrumque latus, ut recen-
feret illuminatus sapiens brevi usus com-
pendio, geminam respicientis Providen-
tiæ proprietatem exaravit, utramque
inseparabilem coævam & æternam; sa-
pientia, non quæ creaturarum donum
est, sed increata; attingit à fine usque
ad finem fortiter; à summo cælorum o-
mnium superbientem Angelum confu-
sione perpetua in lacum Tartari præci-
pitavit, in eademque creatorum Spiri-
tuum patria fidelem beatarum mentium
aciem perenniter stabilivit, nève suæ for-
titudini ad puniendum desit benignitas
ad præmiandum? disponit omnia svavi-
ter; (m) quia, quid quid agit, facit
misericorditer, sunt enim universæ viæ
Domini, sunt bina cælestis scalæ latera
misericordia & veritas, illa procedit
svaviter, sed ista fortiter incedit, at-
tingit à fine ad finem, à summo ad imum,
id est, à cælo usque ad inferiores partes
terræ; exponit Augustinus: à maximo
Angelo usque ad minimum vermiculum; de-
nique Divini Arcopagitæ hæc est senten-
tia: in omnibus, quæ subsistunt, Divina Pro-
videntia est, nihilque non DEI Providentiâ
agitur, quin etiam ijs, qui sunt mali, be-
nignè Providentia utitur ad illorum, sive a-
liorum communem, sive privatam utilitatem

(m) sub 8. v. 1.

Extenditur à
summo Angelo
usque ad mi-
nimum vermiculum

(n) lib. de di-
vin: nom: 6, 4.

(n) oprabat & flagitabat rebellis ange-
lus, supremus nuper Seraphim, tyranni
subire ministerium, carnificis admini-
strare functionem post inquietam ter-
ræ circuitum, perversus orbis inambu-
lo, sanctis Spiritibus se aggregare teme-
rariâ præsumit arrogantia, & audet in-
famis tenebrio inter illustres DEI filios,
coram angusto Divinæ Majestatis solio

comparere, sed impudentem advenam,
ut confunderet Rex gloriæ, viam vitam-
que immundi spiritus, occultæ distri-
ctionis animadversione increpat, dum
innocentis Jobi sanctimoniam commen-
dat; cui, ut antiquus fratrum accusa-
tor increpanti respondeat, conficti cri-
minis reatum adversus insontem denun-
ciat; nec frustra Divinum judicem à
ditescente Jobo timeri insusurrat. Ten-
tandum præinde ab omnipotente postu-
lat, utque excrucians suis tradatur ma-
nibus, exorbitanter instat. Annuit Sa-
pientissimus arbiter post sublatam ter-
renarum opum substantiam, post inci-
nerata delapso igne cælitus armenta cum
pastoribus, post tumulatos in domo
fratris primogeniti filios & filias, inno-
cuam sui furoris victimam corpus spiri-
tui conjunctam suæ tyrannidi extradi ar-
rogat, quod pariter ordinatrix Provi-
dentia fieri sapientissimâ dispensatione
dissimulat, ut altercator impudens tan-
dem confusus obmutescat. Utque a-
stuti proditoris eludat malitiam, tradi-
to corpore suæ libidini insontem ani-
mam ejus commendat custodiæ fide-
liter conservandam: ecce in manu tua est,
verumtamen animam illius serva. (o)

(o) Jobi 2. v.
6.

Permissionem verberis concomi-
tatur securitas protectionis, nec enim
intentione alia traditori immunis ser-
vulus à Domino extraditur, quam ut
in uno eodémque luctamine ex afflictio-
ne carnis insignis anima proficiat, & tradit Jobi
furens adversarius sua cum superbiente corpus diabo-
arrogantia pessumdatus succumbat. A. lo.

animam illius serva: ecce! qui conser-
vata semper destruere & rumpere co-
natur, electam justî animam servare
cogitur, dum ei eandem invadendo
vincere interdicitur; hæc enim est sub-
tilis Papæ Gregorij moralitas compen-
diosa periodo circumscripta: adversa-
rius servare animam dicitur, cum hanc
tentando superare prohibetur. (p) Nec ta-
men hic sapientissima miserationis provi-
dentia dispensatio substitit, sed longè
altius extollens oculum, ut tribulatio-
nis igne probata justî sanctitas sublima-
retur altius, pijsimè providit. Qui
enim ceterarum virtutum integritatem

(p) lib. 3. Mo-
ral: 6, 3.

finè flagellis observaverat, necesse fuit,
ut qui DEO inter benedictionum mu-
nera servire noverat, utrum constanter
DEUM diligeret, in verbere ostendat;
ut qui conservatorem justitiæ pro col-
la-

Cogit malig-
num spiritum
intemerati Jo-
bi animam
conservare.

lata gratiarum multitudine laudare ac exaltare consueverat in prosperis, eundem amet & invocet in adversis. Ecce! quem truculentus prædo, ut debellaret, expetijt, eundem sic disponente providentiâ, ut debellaretur, accepit; sperabat hostis callidus, sperabat insidiator angelus à vulnere corporis transire ad læsionem mentis, quando ex carnis vulnere sanctissimi Numinis amor excrevit in dolente; huic namque, qui omnium virtutum fulgebat meritis, deesse videbatur meritum pulcherrima coronis, ut sciret flagellantis DEI dexteram exosculari, qui noverat DEUM, timens labes quascunque minimas, vereri, & recedens à malo, immaculato corde simplex & rectus famulari. Describit hoc ineffabile ludentis suo cum servulo, & illudentis ferocienti angelo sapientiæ artificium Mediolanensis Ambrosius: *magna potestas, magna gratia, quæ imperat diabolo, ut se ipse destruat; se enim destruit, cum hominem, quem tentando supplantare studet: ex infirmo fortiolem efficit, quia dum carnem debilitat, mentem*

(q) lib. 1. de ejus corroborat. (q) Verum, qui fortiora potentissimæ directricis hujus vidimus opera, ad suaviora consilia transcamus, ut, ubi visus est attingisse fortiter, videatur pariter suaviter disposuisse: supremo laborat sedio attenuatus Isaac, & caligantibus oculis emaciati corporis præsentia videre desijt, qui tamen (asserente Gregorio) per virtutem prophetici spiritus, futuris etiam in sæculis, magna videndi luce radiavit, sed cur amabo, desiderabili oculorum solatio sanctissimus Patriarcha destituitur, prolixiorisque vitæ, quam disponente viventium domino protraxerat, adjutorio destitutus cruciatur? subtilem procul videntis Providentiæ assignat rationem Oleaster, attendens subsequituram supernæ ordinationis executionem, Isaac majoris filij venatione vesci desiderabat, cui consuetam primogenito benedictionem conferre præparabat; minorem Rebecca supponere flagitabat ad præoccupandam paternæ benedictionis hæreditatem; præcessit fratrem junior seniore, quando pater ambiguus vocem placidiorem audiens, incepit, num foret Jacob, dubitare; verum volente DEO efficiebat providentia, ut quamvis secundum tactus sensum pater in judicando præcelleret, nil tamen caligans

Pars III.

decerneret, sed contra voluntatem suam junior filius paternæ frueretur benedictione nè tamen (deceptus genitor innocuam fraudem filij acerbius reserteret, caligantem falli oculum disponit directrix Sapientia: quia senex agrè servet majorem minori præferri (explanat latens mysterium illustris commentator) voluit eum prius excæcare; opus cælestis providentiæ impleri oportebat, junior filius majorem decretabatur præcessurus, ut suaviter eventus satis arduus disponeretur; error humanus supplere debuit defectum ambigui parentis: idcirco oculi Isaac caligine obducendi erant; interpretatur Lippomanus Metonenfis, succedit defectus oculi ab ordinante DEO ordinandus, subsequitur venationis retardatio moram neccente sapientia omnipotentis: hædinæ pellis excoctio medij medium eligitur, dolosæ matris ingenium in adamatæ prolis beneficium suffragatur; quid suavius hac ordinatione, quidve jucundiùs auditu, auditâ hac caligine delusi genitoris? discat hoc solo convictus argumento infatuatus suis à delicijs, suis, à delirijs mundus, qui toties cæca sorte successus, aut prosperos contingere, aut opinatur adversos evenire, discat ex omnibus singula, nè uno quidem prætereunte seu dispendia, seu auxilia, seu discrimina, seu solatia, seu præfagia, seu auguria, seu tripudia, seu fastidia directrici providentiæ adscribere, suo cuncta gubernio appropriare.

Illius oculus salvat, quem respicit, quem despicit, condemnat; nec tamen potest despiciere nisi prævaricatorem, aut nisi reum condemnare. Pupilla circumgyrantis Providentiæ, nescit splendore vanitatis allici, ut videns evanidæ arrideat voluptati, aut tenebrose caliginis regi velamine, ne sibi inruenti displiceat improvida mortalium vicissitudo. Spectat notantem humanæ variabilitatis inconstantiam, videt indefinentem congenitæ calamitatis alternationem, videre cogitur imaginariam filiorum Adæ prosperitatem in fluctuantibus elevantis spei undis mirabiliter intereuntem. Dum illa interim centocula justorum procuratrix, conservat sub rudi ærumnarum tegmine preciosissima gratiarum charismata, sub asperis tribulationum aculeis coronam gloriæ, sub conticescente laborum patienti-

Nihil optari
potest ultra
coelestis provi-
dentiae prote-
ctionem.

(r) 1. Reg. 20.
v. 13.

tientia regnum beatitudinis, hac duce deducente, hac luce prælucente, hac solâ prospiciente, hac uba dirigente, cominabunda acervatarum tribulationum intemperies, tempestuosa omnigenarum adversitatum colluvies vehit ad vitam, quemadmodum turbulentus fremebundi Aquilonis assultus, dum undantem onerariam quatit, eandem celerius in portum deducit. Inamoratus Jonathas dilexit Davidem coronati parentis corrivalem velut animam suam, nec tamen periclitanti poterat Achatî quidpiam, aut melius, aut securius exoptare, quam unam assistricem invigilantis DEI Providentiam: *sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo*; (r) quasi diceret, sublimet regnum tuum, inquit Hugo, id non tam optando, quam vaticinando: quia Jonathas pro certo tenebat, David regnaturum post Saul Patrem suum; commentatur Lyranus, hinc aliud non apprecatur providus princeps afflicto adolescenti, quam Domini assistentis præsentiam, certus, hanc unam in omni adversitate affatim sufficere, pro quavis persecutione, plus quam necesse sit, abundare. Nec est, quod metuas oblivionem, non alligatur tempori, qui quovis momento temporis ad creaturas respicit, creator oculus, nunquam non aspicit, quid agant, quò vadant, aut quò tendant: reverere in Providentia mulierem amictam sole, lunam suis substratam pedibus meditare, & in capite ejus coronam stellarum duodecim attentioni cum scrutinio intueri: splendet ac lucet stellata domus syderum, ut nocturnos umbrarum lemures abigens, soletur vigilantes, sol diem totam illuminat, ut, quid agendum, quid operandum sit nato ad laborem homini, cognoscatur; luna argenteum splendorem exhibet, ut pulsa tenebrarum caligine ipsis in tenebris prospicientem oculum delectet, nullo non tempore viator Adæ filius cunctis diebus peregrinationis suæ præviâ eger lampade, ne deviet à viâ: succurrit indigo hæc mater provida, hæc virgo sapiens, abundans & pietatis oleo, & igne charitatis, quin imò cum Apocalyptica torquetur puerpera, cruciatur, ut pariat, & nisi novum parturire contigerit beneficium, anxietur.

Providentia
est mensa ta-
bernaculi, in
qua continuo
panes collo-
cantur, ut no-
stræ indigen-
tiæ subvenia-
tur.

Præscriperat Divinus legifer men-
sam tabernaculi auro per circuitum la-

bio adornari, ipsique labio coronam interrasilem imponi, quæ artificiosa fulgeret pulchritudine ad modum annuli tornò rasi, hoc addito hortamine, pones *super mensam panes propositionis in conspectu meo semper*; (s) quos (commentatore Hieronymo) ipsi sacerdotes serere, ipsi demetere, ipsi molere, ipsi coquere debebant; quos *panes facierum* Hebræus nuncupat, forsitan denominatione extrinsecâ, ut autumat Cajetanus, à Divina facie: *erant enim semper tanquam ante faciem DEI*. Mensam ab auro splendidam, considerans Hebræus Philo, eandem esse existimat coelestis Providentiæ figuram, in qua panes ante Divinam faciem collocantur, ut filiorum fames paternis oculis incessanter objiciatur; enim verò, ut Oleaster insinuat: *voluit coram se semper panem habere, ut continuo nostræ indigentiae memor esset; quemadmodum pia mater frustra panis ante se ponit, ut parvulis frequenter egentibus subveniat*, quod, si expleta affectuum esurie desideriorum sitias plenitudinem, si communis auxiliari omnipotentis dexteræ præsidis anhelas ad spirituale gaudium pro delectante cæligeni solaminis refrigerio, est impetus deliciosi fluminis, quod desolatam langventis iusti animam velut civitatem DEI latificat; qui non tantum à multitudine inexhaustibili copiosam, sed insuper à liberali effluvio profusam bonorum supernorum suppeditationem propinat: *quemadmodum enim fluvius, qui scinditur in multas partes, subjectam regionem irrigat, ita* (commentatore Chrysostomo) *DEI Providentia omni ex parte influit, abundè promanant cum susurro persuens, & omnia implens*. (t) Est ista exundans bonorum omnium scaturigo, unde fons aquæ vivæ salientis in vitam æternam promanat, cujus ardore & amore succensus Rex Solymæ, aquam cisternæ Bethlehem tot votis concupitam, tam pretioso ducum suorum discrimine reportatam, effudit libans Domino, ut deferens figuram, præfiguratam coelestis Providentiæ imaginem veneraretur: non enim volebat amplius bibere aquam fluminis, sed potum gratiæ spiritualis, à sinu potantis Providentiæ scaturientem; ex cujus aquæ profusientis alveo, quisquis ardentè biberit, non sitiet fatentes contradictionū aquas, non concupiscet inanes lætantis sæculi delicias, non quæret cum Babylonis cultoribus inanes bullas vanitatum.

(s) Exod. 25.
v. 30.

Providentia
instar fluvii
diffunditur
per orbem u-
niversum.

(t) in Psalm.
4. s.

MEM.

Versus
XXXVIII.Ex ore Altissimi non egredientur nec bona,
nec mala?

Sermo Trigesimus Octavus.

Tribulationis bonum, quod in oculis hominum
malum est, ex ore Altissimi procedit.**D**Efflet illachrymans Propheta
præsumptuosam mortali-
um arrogantiam, quâ sti-
mulati, quâ depravati bo-norum nostrorum originem ex alio de-
ducentes scaturigine, omnipotenti de-
trahunt sapientiæ, veluti non foret cau-
sa universaliter efficiens omnia, quæ sunt
entia, constituentes pariformiter ex cre-
aturis aliquam malorum Physicorum o-
riginem; cum tamen vaticinantis Isaïæ
ore Altissimus dederit vocem suam: *Ego
Dominus, & non est alter, formans lucem, &
creans tenebras, faciens pacem, & creans*(a) Isaïæ 45. *malum.* (a) utque confirmet solidius hoc
v. 7, sacrosanctum increatæ veritatis oracu-
lum. subjungit illic: *ego Dominus fa-
ciens omnia hæc*; non illam malorumseriem recogita, quæ nulla secundum na-
turam subsistunt, sed sola malignantiû ini-
quitate subsistunt, cumque ab univer-
so entium ordine eorum formalitas ex-
cludatur, hæc à solo deficiente Adæ
filio nullatenus ab efficiente DEO ori-
ginantur: *creare se Dominus judicat, cum
res bene conditas, nobis male agentibus in*(b) S. Greg. l. 1. *flagellum format.* (b) commentatur mo-
3. moral. c. 7. *ralis Papa*, nam licet ob dolorem, quò
rem feriunt, mala peccatoris judiciò
censeantur, per naturam tamen à DEO
conditam, quâ existunt, bonorum nu-
mero aggregantur; sic & venenum oc-
culto robore, quo hominem mortificat,
eodem vivificat serpentem. EademCreator bo-
norum creat
pariter mala,
quibus flagel-
lat homines, ut
meliores fiant.
operante omnipotentis dexterâ forma-
tur lucis charitas, quâ tenebrarum ob-
scuritas procreatur; dum enim inflicto
flagellorum verbere doloris tenebræ ex-
teriorius producantur, intus per erudi-
tionis radium ad lucem animus inflam-
matur; tunc autem amissa nuper pax
cum pacis principe restituitur, cum hoc,
quod rerum conditor optimè edidit,sed homo perfidus malè adhibuit, in fla-
gellum, quod nos excrucians ut malum
à nobis respicitur, salubriter converti-
tur, ut, qui per culpam à DEO discor-
des existimus, per pœnam ad ejus pa-
cem concorditer redeamus. Hæc sunt
malorum genera, hæc flagellorû mala,
quæ suam à justo vindice auspicantur o-
riginem, & quasi ab ore creatoris ex-
eunt, dum per supernam decretantis
DEI sententiam prævaricatoris carnem
conterunt, aut pœnitentem animam af-
fligunt; malorum autem nomine hæc
ferientis justitiæ verbera idcirco nuncu-
pantur: quia vel delectationis satisfac-
tionem auferunt, vel pristinam con-
tentæ mentis tranquillitatem tollunt. In
lucis igitur delizioso schemate tempo-
ralis prosperitas innuitur, in tenebra-
rum caligine tristis adversitas idæatur.Quod si ad culpæ malum extendi
libeat periodum æqualitas, facit omni-
potens pacis concordiam eandem pro-
ducendo, & quasi faceret malum dis-
cordiæ, dissimulat permittendo; vel
forsan ideo formare lucem dicitur, ut
explicat. Carenfis: quia electis, qui
fulgebunt sicut stellæ in perpetuas æter-
nitates, largitur perseverantem gratiam
& naturam, dum solam reprobis na-
turam sine finali gratia impertitur; ut
qui ad lucis filios accedere viventes re-
nuerunt, exuto corpore ad tenebrarum
regiam inter dissensionum filios præci-
pirentur. Sed primo malorum ordini
correspondere congruentius Propheta
vaticinium comprobatur, quibus dum
premeretur Psalmista regius, quasi vio-
lento conglomeratarum depressus ærum-
narum pondere querebatur: *circumdede-
runt me mala, quorum non est numerus.*

(c) quis enim, sit licet excellentior ex (c) Ps. 39. v. 13.

Ar-

Arithmetici, qui numerare poterit ingentem affligentium ærumnarum cumulum? quis supputare calamitatum numerum, quibus subijcitur, dum vivimus, quibus opprimimur, dum degimus in valle lachrymarum? constringimur ad dexteram, angustiamur ad sinistram, ab ante futura cogitando concutimur ex terrore, à retro anxia sollicitudine invadimur ex præteritorum reatum rememoratione, supra ingemiscit tot inter dubiæ salutis discrimina periclitans spiritus, infra rebellis caro membra cum sensibus lustrat in aciem, ut debelletur animus, & corpus putridum adversus resistentem spiritum triumphet. Expertus est foris pugnas affilientium passionum, & intus timores insilientium cogitationum vir patiens, quando acerbos inter gemitus singultans lamentabiliter vociferabatur: *homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miserijs.* (d) orditur

(d) Jobi 14. v. 1.

Ab utero incipiunt mala.

prolixam miseriæ telam ab ipso limine uteri, ut quàm maturè pati inchoet, in ipso passionis principio declaret: quam enim habebit fortitudinem ad resistendum adversitatibus, qui ex infirmitate nascitur, qui ab inermi muliere parturitur? annè multis non est assimilanda languoribus vita mortaliū, quæ marcidæ carnis corruptioni servire cogitur, ut longiori temporis duratione extendatur? æquivaleret profectò plurimis adversitatibus, vestire carnem ne frigeas, nè nimis caloribus exæstues, operire; Juratum in tua carne prædonem animæ necessitatis alere, cui longè prodesset melius, ali non indigere; quanto conamine salvatur ab ægritudine corporis imbecillitas, quanto labore vendicatur prolixior sanitas, quod non impendi opus est studium, ne amittatur, amissa, quibus non pharmacis obruitur, quibus medicorum consilijs restauratur? gravamur curis nocturna in requie, somnus discutitur inquietudine sollicitudinum, & quies modica interdum, si conceditur, coacervatis laboribus recompensatur. Amicus, si diligitur, num talis esse continet, dubitamus, inimicum cui fidere non possumus, dum sola recolitur memoria, formidamus; egreditur quasi flos, dum nitet in carne, sed defloratus regreditur, dum in terra, de qua sumptus est, consumptus sepelitur, totus exilij quod diligit incolatus, cum umbra fugiente fu-

git; & quamvis ad solis cursum umbræ decursus mensuretur, non tamen soli, qui candet, ac splendet, sed umbræ potius quàm soli comparetur; an fortè, quia conditoris dilectione deperdita cordis ardorem perdidit, atque in gelido suæ iniquitatis frigore remansit? illi conformiter incarnatæ Veritatis oraculo: *abundabit iniquitas, refrigescet charitas multarum;* (l) quantò enim humana mens iniquitati profundius conjungitur, tantò magis in corde perfido gliscens adhuc sacri amoris ardor exstinguitur, tanto urgentius virtus opprimitur, ut vitium sine corivalis impedimento dominetur. Vides ingentem malorum copiam, quibus infelix Adæ filius subijcitur, cui si continua revolutio vicissitudinis adjungitur, malum malorum pessimum recensetur: quid enim pejus excogitari valeat, ac semper in lubrico gressum figere, nec fixo pede sistere, sed semper statum pristinum ad subsequens momentum immutare.

(e) Matth. 42. 6. 12.

O! quanta malorum congeries, De ore domini quibus circumdamur! sed quia sunt pænalia, à DEO vindice procreantur. Dicant mendaces filij hominum, mala non egredi de ore imperantis Domini, quod malum pænæ est, experientur suo discrimine, quando Altissimus advocabit cælos sursum & terram, sursum quidem, quando fideles suorum gressuum pedissequos, qui conversationem cœlestis vitæ in terris observaverant, qui omnia, ut sequerentur DEUM pauperem, illius amore dimiserant, ad judicandum & Angelos & homines ad confidendum in solijs judicantium collocabit, vocabitur terra sursum, quando hi, qui mundanis vacabant voluptatibus, terrenis indulgebant concupiscentijs, ponentur ut clibanus ignis in tempore vultus DEI, quos Dominus in ira sua conturbabit, & devorabit ignis, ut per ignem torqueantur in corpore, & per cruciatuum vehementiam exæstuent in mente. Sunt igitur universa malorum genera in DEI manibus, ut inclinet ex hoc in hoc, quantumvis nunquam fax amarulenti calicis poterit exinaniri. Hinc rursus beatus Job, ut ravidam stultæ conjugis prudenter reprimat insolentiam, eidem dementer improperanti sapienter exprobat: *si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus?* (f) eundem utriusque eman-

De ore domini nico egrediuntur omnia mala natura, sed nulla culpa.

Malapre-
nientia à DEO
aqué ac bona
suscipienda
sunt.

(g) Osee: 11.
v. 9.

Homo iratus
fuit, ut per-
dat, DEUS of-
fensus plectit,
ut salvet.

nationis fontem commemorat, idem amborum principium assignat, æquâ utrumque lance ponderat, bona, quæ de Domini manu susceperat, cum malis, quæ una eademque distribuit dextera, sagaciter conjungit; sunt mala in oculis humanis, sed bona in divinis, ut bonos nos efficiant, plerumque incutiuntur malis, qui enim cum tranquillitate judicat, piaculi poenitentiam non poenitentis interitum expectat, se ipsum explicat, sui furoris metam indicat, dum veluti singultuans vaticinantis Osee ore oscitat; *non faciam furorem iræ meæ, non convertar, ut disperdam Ephraim, quoniam DEUS ego, & non homo.* (g) humanitatem à Divinitate segregat, humanum sapere inhumanum judicem, times, dum DEUM fore vindicem intelligis, nè causâ cadas, qui nunquam non reus es, nè malum suæ severitatis sentias, qui semper malus es; sed intue re hominem, dum homini irascitur, quam biliosus sit, læde vel levi oculo, & vide quam infructus sit, ab ira offensus incipit, & desinit in furorem, est flos insania furori deserviens, ut mature scat in fructum, serpenti congruum à viperarum genimine oriundum. Sed, qui DEUM se, non hominem proficetur, actu DEUS, olim futurus homo, corripit leniter, arguit suaviter, quod si correptus non resiliat, nec redargutus sapiat, increpat fortiter, in virga verberante, sed non in gladio trucidante, irasci DEO improprium est epithetum, & ideo metaphoricum, ab homine velut à proprio ad DEUM ut improprium translatum; qui sibi thesaurizat iram in die iræ, homo est, qui dives dicitur in misericordia, DEUS est, cujus thesaurus sunt sapientia & scientia, nulla sævi furoris insania inter DEI divitias numeratur, sed solum inter solas efferati hominis miseras computatur; unde dum homo à justo iudice condemnatur, thesaurus, quem sibi peccator congesserat, effoditur à scrobe cordis sui, & in caput suum exoneratur; nescit furibundus homo præcocem ultionis spiritum cohibere, est furor suus sicut aspidis absque iudicio, DEUS verò offensus & irritatus sua æquitate suam ad ultices plagas moderatur iustitiam, ut ira nihil furoris habere videatur, sed integerrimum sapientissimi Iudicis iudicium comproberetur. Alloquitur personatus Divini honoris vindex Tuitiensis Abbas

Pars III.

furentes Adæ filios, & se se invicem livore invido persequentes: *homo, dum irascitur, acceptâ injuriâ profundè læsus, ed totus intendit, ut vindictam exigat, & de pœnis satietur ejus, ego autem DEUS, non pro furore vindictam, sed pro misericordia peccatorum desiderans poenitentiam.* (h)

(h) Rupertus
in Oseam.

Intuere diversam duorum malorum faciem: furor in homine est malum, sed furenti, est ira DEI malum, non irascenti, sed suum conformiter ad demeritum sustinenti; illud est malum solò malitiæ conspersum inquinamentò, istud est solo mali cognomine nuncupatum, sed totum unâ bonitatis dulcedine deliciosum; homo irascitur, ut reum puniat, DEUS quando offenditur, iratus cernitur, ut comminantis iracundiæ conspecta facie peccator commoveatur ad timorem, vereatur ad terrorem. Exprimit sapius fructifera lachrymarum stillicidia, quibus benedixit Dominus terram, & avertit captivitatem Jacob, peccatricis animæ redemptionem. Prostermit Altissimus prævaricatores terræ, ut oriatur voluntaria subjectio humiliati hominis ad DEUM, quò misere, quo provehente, per poenitiæ squallorem ad portum poenitiæ appellat contritus homo! Et quia majorum facinora, antecessorum præliminaria illustres scintillæ sunt, quæ derivantur in successores, ut posterorum mentes in similes mundi faces inflammentur, & in nobilia majorum stemmata succendantur, idcirco examinemus prædecessorum sacula, & varias malorum sortes, quibus electos suos tentare consueverat, nonnihil scrutemur. Est prima tentationis vox, sacris quæ reperitur in litteris: *tentavit DEUS Abraham;* (i) non ut tentator perderet, sed ut obediens coronaret. Ejectò à domo patriæ præsumptis ancillæ filiò, dum videt pater multarum gentium suæ hereditatis posterum, suæ insignis prospiciæ clarissimum successorem, dum videt suæ felicitatis posthumum, suæ promissionis filium, suæ dilectionis arbitrum, inæstimabilem Isaacum, tentatur ut juvenis, in montem iubetur ducere unigenitum, & quem ad consolationem desolatus senex acceperat, immolare: *tolle filium tuum unigenitum, quem diligis dulcissimis ap- Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi pellationibus, offeres eum in holocaustum; dulcissimæ jun-*

DEUS ostendit se iratum, ut peccator videns convertatur ad placandum eum.

(i) Gen: 22.
v. 1.

Abraham in-
vitatur à DEO
ad immola-
tionem filij
ut amplius
crucietur.

natur filius, & unigenitus memoratur, paterni ad resistendum suscitatur affectus, ut evigilante validissimi amoris memoria ad immolationem filij paterna in aora-ri genitoris dextera retardetur; expendit subtilem ingeniosae quaestionis Veritatem Mediolanensis Ambrosius, cur provida futurorum sapientia praeteriti temporis amorem recolat, non praesentis: *quem dilexisti*; quasi non amplius, ut suum diligat, quem antea ut proprium adamabat; quasi jam desinat diligere immolandum, quem adamabat tenerimè, credens ob factam futurae progeniei suspensionem sibi nunquam posterum eripiendum: *ut non recenti quodam impulsu amoris, sed insolito diu, & probato amore significaret dilectum*; respondet commemoratus Pater (l) quod non obstante moroso satis argumentò moras rumpit tentatus Abraham, ad incomparabile malum humanis coram oculis, sed optimum in Divinis festinus prope- rat, non deliberat cum viduanda filio genitrice, non communicat alteri consilium, eodem prorsus gaudio inunctum suscipit parricidium, quo datum cœli- tus susceperat filium. Quod si praecipientis finem scrutari libeat; interroganti respondebit Augustinus: *idèò jubetur filium occidere, ut manifestetur mundo, qui jam notus fuerat DEO*; (m) sed quomodo dulcis & rectus Dominus innocui pu- sionis exigit sanguinem, qui reum pro sanguine condemnat? quid mirabilius, quam legem sceleris praescribere Patri fidei nostrae, & veluti religiosum faci- nus acceptare, si id, quod insipienti naturae videtur impium, statuerit per- petrare? Ecce! Patriarcharum princeps, si parricidali sanguine suam contamina- verit dexteram, justus est, si mundas à cruore filij manus suas conservare de- creverit, evadet indevorus.

Ecquis crederet ab ore creatoris hoc malum egredi, ut crudelis cultus sanctissimo Numini in perempto pater- norum viscerum unigenito impendau- tur; qui nuper prohibuit in monte Si- nai homicidium, constituit in monte visionis enorme parricidium, idem æter- nus legifer, nunquam mutabilis, sem- per idem. Verumtamen sit scelus Au- thoritate propria filium perimere, est consummatae virtutis excellentia, DEO ju- benti obedire. Exurgit animosus se- nior nocturnas inter tenebras, sternit

asinum, lignorum struem congregat, filium excitat, geminis associatum pue- ris ad locum sacrificij deducit. Tri- duani itineris amaritudine exulceratur amorosum cor, paterna cruciantur vi- scera, continuo confligebat in agone magnanimus pater, praeluisse dicerem ordinatricem temporum providentiam illud Israëliti ducis iter, quod trepidus Moyses obturato intimabat Pharaoni: *viam trium dierum pergemus in solitudinem, & sacrificabimus Domino DEO nostro, sicut praecepit nobis.* (n) nisi scirem die ter- tio aptissime celebrari sacrificium Trini- tatis, quod dignè celebraturus neo-my- stes, ut sacerdotalem sanctimoniam pa- ternae praeferat teneritudini, colligat fi- lium, arripit frameam, evaginat gladi- um, dum promptè procumbens unige- nitus ferientem agitabundi patris dex- teram expectat. *Ecce! immanitas in fi- dem*, exclamat Veronensis Zeno: *& sce- lus transit in Sacramentum, parricida in- cruentus redit, & qui immolatus est, vivit.* (n) Applaudit tam immolabundo, quam immolando universa exultantis cœli mi- litia, aggratulatur figuræ figuranti præ- figurata veritas; altare siquidem, quod aedificavit Abraham, erat mons Moria, in quo passus est in carne æterni genitoris unigenitus, in lignorum fasce desuper composito erecta Redemptoris crux præ- signabatur; denique (Papa Gregorio sub- limiter moralizante) Isaac lignorum ba- julus ad immolandum ductus, aræ su- per imponitur & vivit: *quia Redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi cru- cis ipse portavit, & sic in sacrificio pro no- bis ex humanitate est mortuus, ut tamen immortalis maneret ex Divinitate.* (o)

Evolat bipatientibus cœli valvis præperus aliger, clamat coruscans an- gelus: *nunc cognovi, quod timeas DEUM.* Ecce! bonum ad malum illud egressum ab ore Altissimi, ad arduum paterno pectori, de holocaustate victimandæ sobolis, præceptum feliciter subsecu- tum! non voluit divinus legifer, ut pe- rimatur filius, sed voluit, ut omnibus Patris obedientia manifestetur; quem DEUS Conditor produxit, productum si- ut suum adamavit, adamatum promissæ successione amplissima recreavit, re- creato cordolium præceptæ immolatio- nis imperiò inflixit, hunc modò se cog- novisse attestatur; *nunc primum*, quem nihil, quod est, latere potest, qui id, quod

(l) S. Ambros.

(m) Serm. 63. de temp.

Ut mundus addiscat san- ctitatem A- brahæ, jube- tur victimare Isaacum.

(n) Exod. 2. v. 27.

(n) Serm. 1. de Abrah.

(o) Lib. 1. ho- mil: 6. in E- zechiel.

Immolatio I- saac præfigu- rat crucifi- xionem Chri- sti.

quod erit, priusquam sit, cognoscit, & cognoscendo, ut fiat, facit: ille non novit Abraham, aut illum ignorare potuit, quem sapius dignatus alloqui, toties benedixit? propter te hæc scripta sunt, respondet interroganti doctus Origenes: quia & tu credidisti quidem DEO, sed nisi opera fidei expleveris, nisi in omnibus præceptis etiam difficilioribus parueris, nisi sacrificium obtuleris, & ostenderis, quia nec patrem, nec matrem, nec filios præferas DEO, non agnosceris, quia timeas DEUM. Hoc malum igitur, hæc mala carni & sanguini sanguifluæ carnis immolatio egressa est ab ore DEI. Sed felix malum, à quo, quisquis id patitur, bonus non malus denominatur.

Parricidium
injungitur A-
brahe Autho-
ritate Divina

Ingemuit aliquando sub penè intollerabili aggregatorum malorum iugo contribulatus Jacob, nolens vivus à lachrymis desistere, more inconsolabiliter plangentium alloquebatur filios reduces ex Ægypto: absque liberis me esse fecistis; utque non innocentes calumniari, sed redarguere nocentes videretur, subjunxit providè, Joseph non est super, quasi diceret, absque Joseph me esse fecistis, & quasi tanti jactura filij vestræ minùs sufficeret crudelitati, Simeon tenetur in vinculis, periculoso carceri mancipatus, ab Ægyptiaco Prorege vinculatus, & Benjamin auferetis, deplorat quasi disrupto pectore gembundus pater; præponit penultimum secundo genito, eo quod primus fuerit in serie calamitatum, abinde ad proximum in ærumna digreditur, dum super compeditum in vinculis illachrymatur; claudit tragædiam natu minimus, nunc verè doloris filius, cum è paternis amplexibus violentante famis insolentiâ avellitur, & in Ægyptum deportatur. Adjungit illicò feralem clausulam fatalis quærimoniæ, quâ lamentabilem terminaturus periodum luctus sonus singultuat & exclamat: in me hæc omnia mala reciderunt; (p) quasi diceret (explanante Augustino) me miseria onerat, ut innuat, se tantis involutum miserijs plus indies cruciari; nec tamen ideo à tanta malorum congerie malus dicitur, quia sint licet mala pessima tolleranti, sunt tamen bona optima inferenti: ut enim Philippus Abbas insigniter elucidat, hæc mala non animæ patientis malè efficiunt, sed ipsam ejus teneritatem, usque ferè ad extrema mortis afficiunt, (q) ad approbandam sustinentis justì integritatem serviunt, non

ad insontem animam reprobendam, ab ore DEI exeunt, Hisce malis tentabantur Patres nostri, ut probarentur, si verè colerent DEUM suum, ut facta priorum, nobis ut posteris, leges sint; prædecessorum siquidem exercitata in adversis patientia, est stimulans aculeus, quò posthumorū animi ad tollerandam adversitatum intemperiem excitantur.

Reflecte ad plenam periculis diæ- Mala, quæ ex-
tam, quam commemorata Patriarcha- eunt ab ore
rum trias in diebus peregrinationis suæ DEI, non fa-
consumarunt, prosequere angustam li- ciunt malum,
cèt semitam, quam tanti principes de- quem affici-
triverunt, æmulare tot aliorum Hero- unt.
um vitam strenuam in omnigenis even-
tibus, victricem in hostium invisibilium
cladibus, amplectere mala, quæ imit-
tente providentia mentem corpusque
affiliunt, non ut interimant invasum,
sed ut perficiant allisum ad petram, quæ
Christus est; si corvè à terrena prospe-
ritate respiceris, si inopinatam sinist-
ri eventus senseris injuriam, si varietate
temporis census deficient, si corpus
languidum vires deserant, si aëris seve-
ra intemperies messem attenuet, si pru-
næ asperitas vineam decoquat, si hostiū
barbaries cominetur exitium, & ingru-
ente hostium acie universos proventus
patriæ suo furori appropriare non vere-
tur, ad DEUM tuum convertere, ut
convertatur, imò tunc minimè tibi a-
versum reputa, tunc maximè ad te con-
versum cogita, cum mala hæc te arri-
puerint, quæ soli obsunt corpori, sed
profunt suo discrimine spiritui, ut de-
crescentibus bonis, quæ tellus ejicit,
accrescat deficiente bonorum tempora-
lium copiâ, spiritualium locuples in-
crementum. Præcessit non pedetentim,
sed passu celeri, intrepidò antecessit ve-
stigiò servos Dominus, magister disci-
pulos, DEUS homines, suos JESUS
contubernales, prævit via Viatores, sed
per angustam vitæ semitam, per ærum-
narum præcipitia, vide: nè pedem sub-
trahas à fideli pedissequio, etsi per ari-
dam deserti regionem sequi oporteat,
si modò præeat dux sapiens, quem nes-
cit fallere viarum ambitus; satius est
per arduas calamitatum angustias hunc
sequi præcedentem, quàm per vastis-
sima voluptatum viridaria, post obvias
seducentis mundi illecebras, cum Vene-
re cupidinem comitari. Erat & jurans
& juratus mississimi Redemptoris assec-
la

(p) Gen. 42,
v. 36.

(q) de silen:
clericæ c.
107.

Ad tolerandū
mala pœnæ
Christus præ-
cedit patien-
do.

la, erat Apostolorum primicerius, Simon Petrus, sequebatur ascendentem, comitabatur descendentem, famebat cum famente, edebat cum comedente, cum moriente in mortem iturum se jure jurando affirmabat, sed voce debili, servili ancillæ fragilis eloquiò consternatus, desertum nōsse noluit Salvatorem. Priusquam tamen concussus terrore Petrus avellatur à petra, fit felix inchoantis Ecclesiæ fundamentum, ut cœli claviger duabus clavibus insignitus, quarum prima est plusquam regia Regum potentia, quā liget ac solvat, non quasi corpora compedibus, vel ferreis adstringat manibus, sed animas suis exoneret vinculis, quas crimina ligaverant, aut dissolutos alliget indignos remissione. Secunda cœlestis cubicularij clavis est discretio, qua dignos ab indignis segreget, ne uno parique judicio adedò dispareres involvat; sic insignitum constituit Apostolorum principem, ut Ecclesia unum haberet in terris visibilem principalemque vicarium, ad quem diversa facerrimi corporis membra confugerent, si forte dissentirent. Qua terminata celeberrimæ promotionis functione aperuit oclusum hætenus subsecuturæ passionis mysterium, tolerandam exponit crucis ignominiam, subeundam provivificando hominum genere mortis calamitatem. Si prædicentis motivum explorare satagis, assignabit illud Evthimius cum Theophylacto, prædici idcirco passionem à Christo, nè inexpectato illius adventu offendantur, putantes, quod invitus, neque præsciens pateretur.

Vix triste inaudijt prælagium neoinauguratus cœli clavicularius, quando evaporante ferventissimo amoris ardore succensus, veluti fidelis amicus percepto grandi discrimine patientis amici prorupit amanti & optanti affectu in seria increpationis verba: *absit à te Domine, non erit tibi hoc*: quid enim unigenito DEI vivi filio cum ignominioso maledicta mortis opprobrio est cōmuni? qui singulis in Ecclesiastici regiminis maiestate se jam prælatum didicit, obstrictum pariter se reddidit ad defendendam magistri innocentiam, ad protegendam cæteris longè zelosior sanctissimi Redemptoris immunitatem. Sed qui personarum acceptor esse renuit, quem rectè loquentem super alios ex-

tulit, nunc minùs benè sentientem ferventiùs redarguit, ac confudit, objurgans præcipitem audaciam contradicentis: *vade post me sathana, scandalum es mihi.* (r) mira verborum asperitas ex ore corripientis verbi tonò terribili evibrata! princeps Apostolorum appellatur seductoris angeli instrumentum! amoris præmium est satanæ vocabulum. Infamis proditor, scelestus traditor, molitur venditionem DEI hominis, invadit veluti furem & latronem cum fustibus & lateris, cum numeroso satellitum agmine, venditum extraditurus, nec tamen dicitur, nec scandalum vocatur, quin potiùs amicus dicitur, & basians, mortifero tamen osculo, innocentissimum Regem gloriæ, amici nomine compellatur, dum interim præcipitante zelo animosior Petrus implacabiliter rejicitur, & velut innocuus condemnatur ad satellitum iniquitatis; nisi fortè Seleuciensis Basilij latentem declararet incarnatæ sapientiæ veritatem, dum sacratissimo Salvatoris ore sic admirabundum erudit ac solatur; *ubi ulcus est immediate curabile, ibi pharmacum inutile, ubi autem curationis spes, sectionem induco curationi.* (s) ut culpæ malignitas resecetur, malum pœnosæ correptionis adhibetur, exit malum ab ore DEI, ut bonum generet in corde Petri, cognominatur Satanas JESU illustris discipulus, ut sapiat amodò ea, quæ DEI sunt. Hoc ipsum est ferventissimæ dilectionis indicium, licet malè afficiat dolentem auscultantis animum, est malum, sed malum liberum, ut abigatur necessarium, est præcipitata febris alexipharmacum, est salutare præsidium agrotanti, nè morbus invalescat.

Est singularis ingenij prodigium, quod exhibet Pictaviensis Hilarius in lugentis Petri solatium, dum bipartita correptione binos redarguit, & hominē & Angelum, Petrum & Satanam, qui nuper sicut fulgur à cœlo decidit, subtiliter perstringit, *sciens Dominus diabolice artis instinctum, Petro ait; vade retro post me*, non quasi suam averterit faciem, declinans in ira à servo suo, non quasi sacris indignus reputaretur obtutibus, qui olim misereantibus negati JESU oculis ad lachrymabundam conversionem erat respiciendus, sed ut exemplum suæ passionis sequatur, cum Moyse posteriora videns, quæ sunt interi-

(r) Matth. 16
v. 23.

Judas amicum
vocatur, Petrus
satanas, ille quidem, ut
incurabilis
deseritur: iste
ut emendandus
corripitur

(s) Orat. 31.

Dum à cruce
JESUM de-
hortatur Pe-
trus, durissima
reprehenditur,
& egreditur
malum de ore
DEI adversus
eum.

seria increpationis verba: *absit à te Domine, non erit tibi hoc*: quid enim unigenito DEI vivi filio cum ignominioso maledicta mortis opprobrio est cōmuni? qui singulis in Ecclesiastici regiminis maiestate se jam prælatum didicit, obstrictum pariter se reddidit ad defendendam magistri innocentiam, ad protegendam cæteris longè zelosior sanctissimi Redemptoris immunitatem. Sed qui personarum acceptor esse renuit, quem rectè loquentem super alios ex-

Dum Petro
Dominum se-
qui injungitur,
diabolo
scandalum
attribuitur.

rimendi corporis cum plagis vulnera, cum virgis verbera, patibulanda humanitatis crux contemptibilis, inter blasphemantium impropria, & condolentium lamenta. Hæc Petri portio, quæ suum contingebat demeritum ad tentatoris pessimi verecundiam in attentatæ suggestionis condemnationem: *in eum vero, per quem opinio hæc suggerebatur, contra* (s) Canon: 16. *versus adjecit: Satanas es mihi.* (s) Petro præcipit ire retrò Dominum per modum fidelis pedissequi; transfigurato autem lucis Angelo scandali malignitatem imputavit, benè optimè ambitiosus iste spiritus arrogat hodie dum præcedere, detrectat ambulare, sequi renuit, & stare retrò exhorrescit, qui jam tunc divinum Ducem subsequi noluit, quando se ejus subtrahens ducatur, sedere in monte testamenti, non servum subsequenter repræsentare attentavit. Hinc malum culpæ in seductorem rejicitur, licet à dissimulante providentia permittatur, & solo pænosa correctionis malo efervescens Apostolus curatur. Prodest, quantumvis illustrem exulceret animum, salubris objurgatio, obest e contra, nec unquam prodesse potest prævaricatio, metuit justus à justo judice flagellari, corripiri, vel castigari, quia homo est, quia carne & sanguine constans est, horret peccati malo depravari, delicti turpitudine inquinari, culparum stigmate contaminari, quia justus est. Pænale malum, dum recogitat à verberante manu paternæ pietatis provenire, exosculatur ferientis dexteram, sed mala culpæ à tentatore diabolo scaturientia, nec non à mala perversi hominis voluntate consummata, plus timet omni verberare, ut filius nolens patrem offendere, offensum flagitans pænarum tolerantiam placare hanc utriusque mali differentiam spectabili adumbratam mysterio revereamur. Promittit Abrahamæ bonorum omnium largitor in duplici præfigurante symbolo multiplicandam suæ progeniei propagationem: unam in similitudine arenæ maris & pulveris terræ, alteram in domo siderum: in prima effigiatam Judæorum progeniem autumat Rabanus, Christianorum gentem in secunda. Erat amplissimus Hebræorum numerus, si spectes multitudinem, penè innumerus; sed erat sterilis & infœcundus, sicut arena maris: erit Christianorum gens fulgore meritorum incluta, & radioso coruscantis fidei lumine clarif-

Pars III.

simè illuminata, à sole justitiæ ab illustrante Christo, adjecitque liberalis omnipotentiā vastissimæ terræ possessionem; credidit Abraham DEO, & licet, quid crediderit, sacris in litteris non exprimitur, declarat tamen Mediolanensis Ambrosius suæ objectum fidei, quæ ei reputata est ad justitiam: cum justus ex fide vivat, credidit, Christum sibi per suspensionem corporis heredem futurum; (t) quod alluisse videtur incarnata Patris sapientia, dum incredulis exprobraret Judæis. Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gavisus est. (u) Offert præcipienti Altissimæ sacrificium, & occumbente in vespere sole, sopor irruit super Abraham; legit Hieronymus, ad occasum solis extasis cecidit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus invasit eum. (x) dumque post paululum divino erudiretur oraculo duram ægyptiacæ servitutis pœnam exulanti Israël eventuram, denique soporatus describitur; cum ergo occubisset sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit cibus fumans, & lampas ignis.

Duplex soporis descriptio, bina occidui solis obscuritas exprimitur, nec tamen utrobique eadem somniantis qualitas recensetur; in prima solùm ecstasica visione tenebroso concussus horrore legitur, non in secunda, novi subtilem Augustini causalitatem, idcirco in Patriarchæ corpus & animam terrificum pavorem incidisse, ut futura sub finem sæculi fidelium trepidatio ac tribulatio præluderetur; legi in explanante Chrysostomo concussum timore ac perculsum fuisse justum animum ob futurarum tribulationum lugubre præsagium, quibus sub ægyptiaca barbarie oppressus Israël erat excrucians. Est tamen profunda Tuitiensis Ruperti expositio: hanc tenebrarum iterationem geminam Patriarchalis progeniei adversitatem præsignasse; prima inquam Josephi venditionem à fratribus malignis significabat, secunda iniqui Pharaonis tyrannidem à conculcata Hebræorum gente post mortem Josephi tolerandam prælagiebat, de qua subjungit commemoratus Abbas: prima quidem adversitas res fuit iniquitatis, propter quod & signanter dictum est: sopor irruit super Abraham & horror magnus & tenebrosus invasit eum. Fuit malum culpæ, & non pænæ, quod justus animus turbabatur, quod mens innocua consternebatur, quod magnanimus

horretur mala culpa, quia à prava voluntate originantur.

(t) Lib: 1. de Abrah: c. 3.

(u) Joan: 8. v. 56.

(x) Gen: 15. v. 12. & 17.

Duplex occasus solis occurrit Abrahamæ, à primo terretur, secus à secunda.

Mala pænæ acceptantur amantèr à justo, quia à DEO sunt,

F. K

im-

impavidi alioquin herois spiritus conturbabatur; in primo solis declivio ad occasum abominanda conjurantium fratrum crudelitas, crudelis vendentium traditorum iniquitas representabatur, dicam quid detestandum amplius: Judas Josephi frater fraternæ venditionis author exstitit & consultor, quod altius considerans Severianus scribit: oportebat autem venditionem Joseph per Judam fieri, quia & Dominus noster à Juda

(y) In Caten: venditus fuit. (y) enorme facinus in hoc ec-
Lip: Lect: statuci Abrahæ somnio præsentabatur,
6. hic.

In primo solis
occasu adum-
brabatur pec-
catum Josephi
fratrum in se-
cundo, tribu-
latio Judæo-
rum in Ægyp-
to.

(z) Lib: 5. in
Genes: 6. 22.

proditio terribilis depravatissimi proditoris; hinc horret compatiens creaturæ innocentia ad tam terribile portentum, à malo culpæ velut à tenebrosa caligine involvitur pijsima concidentis servuli anima, dum tantum culpæ malum considerat à creaturis perpetrandum! non horret ad plagas ab Israël sustinendas, ad arduos miserandæ captivitatis labores, quibus premuntur corpora, sed mentes sublevantur; secundum solis declivium futuram Hebræorum insinuabat miseriam absque peccato tollerandam; prævaleat ingentis pænæ malum, non inde opprimitur compatiens animus in patre provido, non irruit caligo tenebrosa, non terret prodigiola visio fumantis clibani, quin potius resplendat fulgur lampadis, qui intuentis recreat oculum, non obfuscat: quia secunda adversitas, res afflictionis exstitit, prosequitur illustris Pater commentari, unde & sine interpositione horroris: (z) præmonstrabatur in fumigante clibano immanis fornax illa, in qua lutum in lateres efformare, istosque coquere cogentur: flammivomæ lampadis fulgor prodigiosi Numinis plagas spectabiles exhibebat, quibus indurati Pharaonis barbaries tandem disrumpenda, & frementis furentis Ægypti crudelitas in absorbente Erithræi maris abyssu fuerat tumulanda; præsignabat illucescentes orbi terræ coruscationes; sed lampas ista non fuerat stabiliter permanens, sed transeuntis instar ad alium terminum commigrans, quo transitu clarissima intemeratæ veritatis lux figurabatur, non amplius in figuris apud Judæos permanens, sed in claritate fulgoris sui ad gentes transitura indicabatur; sed quia nec ille transitus culpæ malitiam involvebat, primæ adversitatis terrorem secunda tribulatio non adæquabat, sed solum pænæ malum, quod est plerumque afflictæ mentis bonum, præsignabat.

Terreatur proinde Patriarchalis sanctimonia ad primum solis crepusculum, cum fuerit indicium futuræ perverſitatis, non vereatur secundum solarem occasum, qui malum à mente DEI decretatum, ab ore Divino pronuntiatum intimat & præsignat. Prima obscuritas suis cum tenebris Divinæ lucis privationem annuntiabat, omnino fugiendam, omnimodè timendam & declinandam, secunda tenebrarum facies congestam tribulationum intemperiem adumbrabat, passis in auram brachijs amplectendam, totis affectibus concupiscendam. Primæ obscuritatis nox ab ore Divino nunquam præcipitur, nunquam egreditur à proloquente DEO: quod enim non potest concipi, hoc ipsum nequit eloquio proferri, secundam prosperitatis lucem consuevit DEUS extinguere, nè forsan à vehementi nimium sensibili justorum animæ, quantumvis oculatæ, lædantur saltem, si non totaliter excæcentur. Infelix culpæ malum, quia per tenebrarum principem veluti per transfiguratum lucis Angelum mortalium oculis inmittitur! infascinat luce fatua respicientes, ut velut radiantem stellam illud aspiciant, quod titionem fumigantem & obcæcantem adæquans, non nisi inanem evaporat vanitatem! Felix malum huic malo malorum pessimo diametraliter oppositum, pænale videlicet supplicium, terrificum in nomine, salvificum in Veritate; beatum dixeris auditorem, quem veritas hoc idiomate alloquitur, ut in obscura lucifugæ adversitatis nocte securus commoretur. Non timet hanc caliginem, nec enim cæcutientem præpedit, quin solidus infracta rectitudine stans cuivis resistat carni, & lapsum quælibet declinet; quid enim aut rerum damna, aut hostium fastidia, quid dæmonum insidiæ, aut peccatorum satyræ illi, si adversantur, nocent, qui lucem, illuminantem omnia, non amiserat nocturnas inter tenebras, quam, seu in die prosperitatis, seu ipsa in nocte adversitatis æqualiter adamabat. Novit fidelis anima tam plagas verberum, quam minas vulnerum à solo illius ore egredi, sola illius manu infligi, qui suum apud Prophetam severè comminatur: non par-
cet oculus meus super te, & non miserebor; (a) qui credebatur hætenus ad miserendum propensior, ad feriendum morosior, ille nec reo vult ignoscere prævaricanti, nec

Obscuritas
culpæ nequit
egredi ab ore
DEI, quia non
potest concipi
à mente DEI,
bene tamen
obscuritas
pænæ.

(a) Ezech: 7.
vers. 4.

Divina Providentia oculus non parcat in hac vita iustis, ut parcat in eternum. nec misereri cogitat supplicanti. Ecce! qui accelerare consuevit munera, qui retardare dicitur flagella, ille cunctatur transgressionem oblivisci, nec finit, se à verberando detineri, quasi doleret dum condonat, dum iudicat, gauderet. Hunc durum acerbioris vindictæ sonum videtur edere sensus literæ; verum docent Patrum oracula, probat continua experientia, convincit momentanea miserentis clementia, illos, quos sibi ordinatrix sapientia ut suos prælegit, solere quidem graviore adversitate premere, rigidiori virgâ flagellare, se facit unâ simul suâ corroborante gratiâ eò affectuosius ictum excipere, dissimulantiùs dolorem tolerare.

Hinc memoratam Divini oris sententiam sic commentatur Hieronymus: *quasi clementissimus Medicus incidere cupiens putridas carnes, & cariosa vulnera adurere cauterio, non parcat, ut parcat, non miseretur, ut magis misereatur; in ipsa iustorum serie, in ipso Sanctorum ordine raro sic rarum invenies, qui nulla illaqueatus voluptate, aut inescatus anhelantis concupiscentiæ cupiditate, in petram scandali non impeggerit, aut etiam in multis non offenderit, licet delinquant levius, & citius resurgant, quos tamen velut filios castigat exacerbatus pater celerius & durius, quam suos in hoc mortalitatis stadio flagellet inimicos, agnoscit hanc infallibilem certissimæ veritatis regulam Cordubensis Seneca, sic de sapientissima divini Numinis providentia discurrens: bonum vi-*

(b) Lib: de Providentia c. 1. num in delicijs non habet; experitur, indulcorat, sibi illum preparat. (b) sed est communis ipsa in ade mundi consuetudo, dissimulare faciliùs ineptias servorum, & plectere ferociùs transgressiones filiorum; ut pater suis assimilet moribus erudendam sobolem, quidquid huic repugnat similitudini, anxietate sollicita removet, & abradit, non ita ad momentum trutinans incultos vernacularum mores, sed vel indulgente oculo eorum excessus transcendere, vel ejectione de domo Domini finaliter mulctare. Utrumque malum dicitur, eodem nomine utrumque insignitur, & tamen eorum unum adeò bonum est, & dicitur, ut & illud possidens, felix à superis æstimetur; quique mundissimæ instar statuae in templo gloriæ prædestinantur collocandi, expoliantur sedulius, efformantur laboriosi-

us, accuratius emundantur. Percussus ardentiori solis radio Hebræorum populus, exæstuantibus fibris sitire incipit, destitutusque salutaris aquæ refrigerio, adversus Moysen impatienter murmurat, seditiosisque vocibus se inter fratres suos non perijsse coram Domino acerbius lamentantur. Dissimulat frementis populi ingratitude supremus arbiter, mandans celeriter zelanti servulo, petram percuteret, ut limpidissimi latices ex marmore emanent. Diffidit nonnihil cum fratre frater, retardat Moyses credere, & cœpit Aaron diffidere, qui tamen in alijs omnibus fiducialiter egerant, nec, nisi leviter, confidere de omnipotentis potentia omiserunt. Tonat illicò suam daturus vocem Altissimus, rejiciens utrumque principem à ducatu in terram desiderabilem; quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis, (c) murmuranti populo & præimpotentia furenti dissimulat pœnam (c) Nm: 20. infligere ultrix iustitia; levis econtra diffidentia in summis Sacerdotibus, in familiarissimis divino Numini amicis præpropera morte plectitur, uterque prævi j ducis fungendo munere privatur, quis non mortalium effrœne vulgus peculiari supplicio compescuisset, & levem hæsitantis fidei moram indulgisset.

Affligantur ingemiscientes amborum animi, sanctorum est proprietas laboribus divexari potius, quam corpiosis commoditatibus delectari; imo miserentis clementiæ consuevit benignitas, inter circumfluas adversitatum spinas lilia conservare, inter numerosa hostilium persecutionum agmina illæsum militem coronare, novit iste in virtute sola veram consistere felicitatem, hæc & Aaron nutritrix & educatrix morigerarum mentium, id prohibet, boni vel mali nomine insigniri, quod non à prima bonitatis regula derivatur, hoc enim solum bonum est, vel à devia salutis semita declinatur, quod unum duntaxat malum est. Adversa pati, malum esse mundus iudicat, sed DEUS negat, nunquam affligi terrenus homo flagitat, nunquam in diebus peregrinationis suæ sinistris exerceri adversitatibus, bonum esse nominat, quod tamen cœlestis Adæ filius, ut pessimum condemnat; magna felicitas scire fortunam quamlibet suis affectibus subi-

Populus Hebræorum adversus Moysen murmurat, & dissimulat, Moysen contra ob diffidentiam parvulam severe castigantur.

subigere, ærumnam quamlibet alacri animo tolerare; ingens prosperitas mundanam prosperitatem contemnere, solam, quæ veræ sanctitatis est, aestimare; virga & baculus percutientis & sustentantis DEI plus coronatum Solymæ principem consolabantur, quam sceptrum & corona: *virga tua, & baculus tuus, ip-*

(d) Psalm: 22: *sa me consolata sunt;* (d) experiebatur cædentis virgæ ferulam in prima cœ-

v. 4.

lestis pædagogicæ pueritia; sed postquam ab animali vita ad spiritualem excrevisset (erat quippe & ille quandoque parvulus) evacuatis, quæ sunt parvuli, & factus vir, virgam virtutis Domini promeruit in baculum commutari; sustentat baculus, dum iustum percutit, ut fortius in mandatorum via gressum figat, sed virga dirigit, dum flagellat, ut ignorantem adhuc, & viæ nescium, ad semitam iuducat: porro: non quis er-

(e) in Psalm: 22.

Baculus consolationis est crux afflictionis.

rare posset, si eodem modo salutarem crucem nuncupant; (e) subjungit Theodoretus, est mala crux, sed impijs, est iustis optima ad corrigendum pariter & ad suffulciendum; est virga juveni, ne lasciviat; est seni baculus, ne cadat. Novi Davidis sæculo exiguam cruci impensam fuisse reverentiam, & utinam non foret hodie dum Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitia, sed stabiles crucifixi Redemptoris pedissequi nec criminis suspicionem attrahunt ex hoc insipienti scandalo, nec sapientiæ defectum colligunt ex hac dementia! quærunt hanc virgam avidi Evangelicæ perfectionis inquisitores, sciunt illuminatos viatores hoc sustentante baculo per angustam vitæ & viæ portam intrare ad regnum cœlorum; fragili innixus ligno, ad malum incurvatus corruit de terra terrenus Adam, lapsu prorsus irreparabili; quid ageret cœlestis de cœlo adventurus? ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret: absterfit noxam à ligno, quod suo irrigavit sanguine; unde gloriabundus, suam ut invitaret amasiam ad se ardentius amandum, eidem accinebat in canticorum canticis: *sub arbore malo suscitavi te, ibi cor-*

(f) Cant: 8. v. 5.

rupta est mater tua; (f) quæ, quando Redemptorem suum crucis patibulo affixit, se ipsam horrendo contaminatam crimine corrupit; sponsam suam Christus

Sub cruce peccatrix Eva si-
lia fuit resus-
citata.

sub arbore malo suscitavit (commentatur sublimiter moralis Papa) quia in cruce positus, subditam sibi Ecclesiam ad vitam vocavit; (g) supposuit titubanti hunc sa-

(g) in c. 8. cant.

lutarem baculum, quo solaretur confortatam, quo tutaretur roboratam; ut à somno mortis resurgeret (suam prosequitur Gregorius moralitatem) & cum illo se crucifigens, ad novam resurrectionem properaret; ut fidelis intemeratæ genitricis huius filij hanc excitati virgâ, hoc animati baculô cum nobili viatore gloriari valeant in omni veritate & sanctitate: *in baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior;* (ll) si literalem sonum percipias, credes Jacobum misericordiarum Domini elogium concinnare, commemorans maternos inter alios blandientis providentiæ favores, se inopem uniusduntaxat baculi possessorem, quando profectus in Mesopotaniam, Jordanem transijt, nunc unô istius nutricis matrisque beneficio in tantam evectum fuisse opulentiam, ut geminas reducens turmas, possessiones integras possideret.

Revereor devotissimam divini viatoris allegoriam: transivit, qui suo præcinente psalmographo se esse singulariter, donec transeat, intimavit, transivit singulariter, ut remaneret pluraliter, pauper in transitu, sed opulentus in reditu DEUS homo, transivit in crucis baculo custos ovilis sui, & pastor gregis sui, princeps pastorum dictus, *tus est. se in* quis enim alius errabundam ovem suis *hoc baculo* excepit humeris, ut quærens servum *Jordanem* suum, se sequi faceret futurum cohæ- *transisse.* dem & concivem suum? transivit, non ultra transiturus, quod enim mortuus est, mortuus est semel, qui semper vixit, vivit, & vivet DEO, mors illi ultra non dominabitur, remeavit, geminos & Synagogæ & militantis Ecclesiæ filios attrahens ad se ipsum, ut bino turmarum stipatus agmine, se Regem gloriæ in Patris gloria præsentaret. Apprehende quisquis te Christi aut comitem aut socium prosteris, apprehende: non quidem arma & scutum, sed virgam hanc & baculum, nec metuas, quod apprehendas arundineum, cui, si innixus fuerit homo, intrabit manum ejus, & perforabit eam, qui DEUM hominem potuit sustentare, te quoque, si modò portari & sustentari volueris, valebit supportare. Gloriabatur laboriosus Jacob in baculo & turmis, nō in surrepta ignari gëitoris bēedictione, aquisitionem in peregrina defraudantis avunculi domo substantiæ opulentiam commendat, hereditatem paternam repletam rore cœli, & pinguedine terræ fru-

(h) Gen: 32. v. 10.

(i) Gen. 31.
7. 40.
Christus solus
in cruce tran-
sivit fluvium
passionis.

menti vniūque abundantia plenam, popu-
lorum ac tribuum homagiū super-
bam, quasi ignotam reticer, quasi exi-
guam non recenser. Egressus in ba-
culo, regressus cum duplici castro, quid
redux secumferat, copiosius narrat, quem
domi majoratum consecutus sit, quasi
nescius silet. Erat ablatus à domo pa-
terna baculus, indicium crucis, præfi-
gurabat tolerandas exilij pœnas, sup-
portandas adversitatum pressuras, obvi-
aturas calamitatum catervas, degluti-
endas insidiarum offensas; dicat, qui
tulit: *die noctūque aestu urgebar & gelu,*
fugiebātque somnus ab oculis meis. (i) ad-
vertas pastoris vigilantiam, invigilan-
tis notes in mediam, effectum præsignan-
tis baculi solertiū attende. Consola-
batur afflictum baculus crucis, refocil-
labatur à virga doloris, quam sibi obtu-
lerat non feriens humani furoris dex-
tera, sed manus divinæ benignitatis ubi-
que suo innixus baculo, nunc fulcri
istius beneficiū transibat fluvium uni-
versæ amaritudinis, Jordanem conti-
nuatæ afflictionis. Felix transitus illum
adumbrans divini viatoris transitum,
quo per terris procellosæ passionis
vadum transivit de mundo ad Patrem
in baculo suo, *id est, solus in cruce,* ex-
planat purpuratus Hugo. Quod si eodem
Commentatore, illuminatus Psalter vir-
gam vocat minorem correctionem, ba-
culum verò majorem tribulationem, ut-
ramque recipiunt filij DEI de manu Pa-
tris, est genuinis Apostolorum succes-
soribus non tantum salutare exercitium
patientiae, sed patientibus solatium pe-
culiare, qui suis conformiter prædeces-
soribus didicerunt ire gaudentes à con-
spectu concilij, non applaudentis &
blandientis, sed persequentis & flagel-
lantis, non judicantis & absolvantis,
sed accusantis & condemnantis, quo-
niam digni habiti sunt pro nomine JESU
contumeliam pati.

Ab hujus præsentante dextera sus-
cipiunt filij dexterae virgam cum bacu-
lo, illud Apocalypticum Divini Spiritus
oraculum profundius recolentes: *ego,*
quos amo, arguo, & castigo; (l) quot pro-
loquentis verba, tot adamantis animi
argumenta: arguit impios, castigat re-
probos, sed velut hostes ad interitum,
velut sibi extraneos ad finalis exitij com-
plementum, illi conformiter commi-
nabundi vindicis decreto: *plagā inimici*

Pars III.

percussi te, castigatione crudeli; (m) quo (m) Jer. 30.
vulneris discrimine, qua sanctitatis re- v. 14.
cuperandæ spe? *hæc dicit Dominus, in-*
sanabilis fractura tua, pessima plaga tua
legit Pagninus *desperata* difficilem & do- *Pœna repro-*
loriferā insinuat contritionem, & quam- *borum est in-*
vis (interpretante Hieronymo & Theo- *sanabilis pla-*
doreto) ad illam alludere ruinam vi- *ga.*
deatur, quam violentus Assur intulit
territorio Judæorum, ipsam expugnans
Solymam, devastans expugnatam; si ta-
men nucleus sub cortice latens requiri-
tur, abscondita moralitas illi minatur
peccatori, cujus peccatum, propter quod
confringitur, & à justorum rectitudine
divellitur, est insanabile; hinc à flagel-
lantis DEI dextera non corrigitur, sed
induratur. Ambo percutiunt, & ini-
micus perimens, & diligens amicus, i-
ste cedit, ut corripiat corrigendum,
ille percutit, ut occidat eliminandum.
De salutari dilectionis verbere magister
gentium effatur: *flagellat omnem filium,*
quem recipit, tamquam filijs vobis offert se
DEUS; (n) utque hoc insignitis titulo,
hoc animatos elogio, hoc stimulos
privilegio ad gaudendum in flagello ca-
stigante validius exhortetur, interserit
sapienter: *in disciplina perseverante;* li-
benter vos offerendo, amanter excipi-
endo, perseveranter sustinendo, dum
interim de fulminante damnationis sen-
tentia, de immedicabili perditionis vul-
nere legatur irrevocabiliter DEI digito
scriptum & decretatum: *in operibus ma-*
nuum suarum comprehensus est peccator;
(o) non hunc sub disciplina filium re- (o) Ps. 9.
cepit, sed incorrigibiliter delinquen-
tem, sub districta percussione rebellem
castigavit; nec enim flagellum diluit
omnimodè culpam, quod non immu-
rat flagellati morem ac vitam, inde pru-
dentes sicut serpentes electi hoc solici-
tā anxietate provident, ut cito ad justitiam
placandam redeant, nec iram of-
fensi vindicis ad inextinguibilem furo-
rem accendunt, ne ultimo sauciat vul-
nere, postremo deprehensis in crimine
simul finiatur vita & culpa, simul ordia-
tur incurabilis plaga, & insatiabilis pœ-
na.

Apprehendamus igitur disciplinam
ut filij, ne quando irascatur Dominus,
ut eam sciat infligi à Domino non irato;
per disciplinam enim (commentatore In-
cognito) adversa & flagella, quibus DE-
US sibi dilectos corrigit, ne in æter-
num

Filij DEI ap-
prehendunt
disciplinam,
ne pereant à
domino.

(p) Matth. 5.
v. 5.

(q) Judith: 8.
v. 22.

Abraham &
Isaac gravi
tentationis
verbera fla-
gellantur.

num pereant, intelliguntur; flagelletur
justus, ut disciplinæ verbera recalcitrans
compescatur, sic enim viatrix anima ad
capessendam æternæ filiationis hæredita-
tem adaptatur: restringatur à transito-
riæ voluptatis delectatione, deputatus
ad vitam vitulus non cum mactandis
in pascuorum libertate dimittitur, sed
ad laboris usum sub iugo retinendus;
concedantur febricitanti desperato ea,
quæ concupiscit, denegentur ægrotan-
ti, cui spes vivendi est, ea, quæ ap-
petit, esurit, sitit, & apprehendit. Pa-
ternæ dilectionis candidatus, non alio
quàm ærumnarum probatur examine,
non alio quam toleratarum adversita-
tum suffragiò approbatur. Est nullus via-
torum, qui desideratam beatæ hæredi-
tatis metam potuit hætenus apprehen-
dere, & in comprehensorem evadere,
qui non prius, seu prolixum, seu compe-
diatum patientiæ stadium debuit percur-
rere, antequam ad filiorum DEI patri-
am potuit pervenire; ut statum bono-
rum omnium aggregatione perfectum
acquiras, mala, quæ exeunt de ore Do-
mini, amanter recipe, ut gaudenter re-
cipiaris illius voce, qui factus Verbum
in carne, inquebat: *beati, qui lugent*; (p)
quid gloriosius quàm Regis gloriæ fami-
liaritatem assequi, quam ad sublimem
Divinæ amicitie eminentiam exaltari?
è pulvere confectus Abraham, se pulve-
rem & cinerem, ut competenti titulo
appellat; sed dum paterno solo ejici-
tur, dum in exilij calamitatem trudi-
tur, dum varijs confederatarum ærum-
narum miserijs penè obruitur, factus
DEI amicus dicitur, & puer Domini ab
appellante Domino nuncupatur. *Pater
noster Abraham tentatus est*, dicebat olim
sæviente adversus Bethuliam Assyrio fu-
rore fortis ac prudens, & ideo una mu-
lier Hebræa: & per multas tribulationes
probatus, DEI amicus effectus est; (q) pro-
meruit quidem DEUM sibi amicum fie-
ri per gratiam Deificantem, velut per
participationem Divinitatis, erat ami-
cus innocentis Abrahæ cultos indemnus
innocentiæ, qui ut amans creator ama-
ram à se creaturam, per hoc inestima-
bile donum attrahens arctissime sibi u-
niebat, ut fieret indissolubilis conjunctio,
ferrum adversitatis accessit, ærumnarum
chalybs conjunxit, amicitie sublimitas
crevit, familiaritatis prærogativam co-
piosior tribulatio adauxit, solam ten-
tationis mentis afflictio ad hoc sublime Di-

vinæ familiaritatis fastigium evexit; an-
gebatur ab infligendo vulnere magnani-
mus pugil, dumque jugulare jubetur
unigenitum, genitoris cor trucidare co-
gitur in pignore perimendo. Expen-
dit magnanimum duellantis DEI cum
homine conflictum Seleuciensis Basili-
lius, antagonistæ munus præcipienti im-
putat conditori, naturæ colluctatricis
personam affigit, luctaminis stadium
inadaptato obedientis Isaaci corpore ex-
pandit. *DEUS obtigit amoris divini ago-
notheta, natura autem adversatrix fuit, a-
nimi patrem stimulis armata: arena verò
fuit Isaaci, dum armatam ferro dexteram
ab amantissimo parente expectat jugulatio.*
(r) lustrabatur coacervatis naturæ viri-
bus agmen amaritudinum in aciem, con-
gerebantur universi assilientium affe-
ctionum cunei ad diriori vulnere sauci-
andum pectus paternum, quod pronum
obtrudebatur telis & sagittis in scopum,
furori & amoris in metam, ut discat
subsecutura mortalitas DEUM agonis ef-
fici patronum, luctaminis præsidem,
quoties contribulorum cor sauciari
sustinet adversitate, excruciarum tolerat
tribulatione.

Disce, qui dubitas, hæc affligentia,
hæc adversantia, hæc anxiantia adver-
sitatum mala ab ore DEI egredi, uni-
versa animarum corporumque supplicia
divinis manibus infligi, non tanquam
condemnabundi furoris indicia, sed tan-
quam pignora dulcissimi amoris; si fe-
rit corpora, ut longò pœnarum ener-
vata deliquit in aspero dolorum lectu-
lo examinentur, si corda sauciat pro-
lixiori contumeliâ, si exulcerat acerbiori
injuriam, tunc nostræ arridet felicita-
ti, nostræ blanditur prosperitati. Vis
experiri peregrini hujus paradoxo sine-
ram veritatem? Apostolum comitare,
dum suos consolatur discipulos in tri-
bulatione, Hebræos animaturus ad per-
sistendum in patienti visitatione, eos-
dem diligit, non ad flammivomum Heb-
rææ triadis clibanum immaniter succen-
sum, non ad exarescentem cisternam
veterem Josephi incolentis, non ad
limosas Egypti caveas pro laterum con-
fectione, sed potius ad sumptuosum au-
gustæ DEItatis solium: *adeamus cum
fiducia ad thronum gratiæ, ut misericor-
diam consequamur, (s) & gratiam inve-
niamus in tempore opportuno; nève resi-
dentem vereamur Principem, aut præ-*

(r) Orat. 7.

DEUS fuit a-
gonotheta. na-
tura fuit ad-
versatrix. &
Isaac arena.

(s) ad Hebræos.
v. 16.

fidem vindicem suspicemur, præmit-
tic svavissimam adeundi Numinis sim-
metriam: non enim habemus Pontificem;
qui non possit compati infirmitatibus nostris,
Thronus gra- tentatum per omnia. Quando exinanitus
zie, ad quem caput experiri miseriam, ut suo nosce-
justi accedere ret experimento misericordiam, quan-
jubentur, est do minoratus paulo minus ab angelis, in
sedes vindicis passione sua expertus est amaritudinum
eos affligentis vehementiam, in subiectione practica-
& plectentis, bat obedientiam, ut ex hoc misero as-
sumptæ cognationis genere fieret nobis
eò prior, quò sanguine vicinior, quò
pari humanitate proximior, cujus vita,
dum cœpit humanum vivere, fuit ten-
tatio super terram; tentabatur per om-
nia omni tentationum genere secundus
Adam, quò primum, idem grandiloquus
tentator, tentabat in deserto, & gulam
esurienti obtrudens, ad avaritiam osten-
sis mundi regnis invitans, ad arrogan-
tiam domini in pinaculo templi subli-
matum excitans & impugnans.

Sed cur ad summi Pontificis evo-
cans adorationem thronum proponit,
non templum? cur non ad aram indu-
cit? ad thronum gloriæ nos festinare
compellit (Commentatore Carenſi) in
quo regnat gratia & misericordia, ut effu-
giamus thronum justitiæ & vindictæ in-
terpretatur purpuratus Pater; néve sub-
limitatem throni requiras, vel illius
majestatem ignores, subjūgit illic: thro-
nus Christi dicitur crux ejus. (t) Hunc de-
bet thronum ascendere, quisquis cum
crucifixo extra portam, & extra castra
sospiratore nostro desiderat regnare, in
hujus throni medium aspexit dilectus
JESU discipulus, non tantum stans jux-
ta crucem adoptivus cum matre filius,
sed etiam Apocalypticus mysteriorum
speculator factus, quando vidit in me-
dio throni agnum stantem tanquam
occisum in cruce, quæ throno judicis
aptissime correspondet: in ipsa enim
sanctissimam intemeratæ Justitiæ exer-
cuit æquitatem, dans veniam latroni po-
scenti ac pœnitenti, pœnamque infli-
gens impatienti & blasphemanti. Hoc
in regali solio pendentem Regem glo-
riæ adorat ante blasphemus latro, dum
venturo in regnum suum supplicat: me-
mento mei. Quod si cum inquirente Cyril-
lo interrogare lubet agnoscentem, exa-
minare confitentem, quæ virtus te illu-
minavit ô latro? quis te docuit adorare con-
templum & simul cruci affixum? (u) re-

spondebit Vincentius Fererius: umbrâ
crucis Christi fuisse contextum; quæ lu-
men est perpetuum, illuminans sedentes
in tenebris & umbra mortis: vel si ar-
ridet amplius Hilarij Pictaviensis con-
sideratio, famulabitur pro responso:
regnum Christi per dolorem infirmitatis in
Christi Corpore didicit. (x) Accessit illic,
affixis licet pedibus, celerrimis depro-
perantium affectuum gressibus ad hunc
sublimem thronum gratiæ, ad ærum-
narum lectulum, ad cruciatuum reclina-
torium, misericordiam consecuturus, fe-
lici cursu bravium apprehendit, factus
ex patibulato viatore coronatus compre-
henſor. Vidisti fiduciam latronis (excla-
mat Augustinus) vidisti liberam voluntatem
in cruce? audisti Philosophiam in tri-
bulatione? subito in ictu oculi de cruce in
cælum translevit. (y) respexit accedens
ad sedem gratiæ, & illic agnovit Pa-
tris misericordiarum misericordem fi-
lium, illuminatus ab eo, in quem ge-
minos conjecit oculos, sen plangentes,
sed statum præcedentis miseriæ deplo-
rantes, prævenit irradiatus ipsis in te-
nebris ab occidui solis caligine, à cru-
cifixi Redemptoris terrifica passione,
prævenit salutare consilium; quod post-
modum eadem incarnata sapientia præ-
scripsit insulato Laodicensis Ecclesiæ an-
gelo: collyriū inunge oculos tuos, ut videas;
(z) ut proſtigata cæcutientis animi lip-
pitudine denudatam in charitate vultus
sui conspicias veritatem. Novi hoc ocu-
lorum illustre pharmacum ex aqua &
pulvere confici; novi in aqua Divinita-
tem, in pulvere mortalitatem nostræ
carnis assumptam DEI hominis huma-
nitatem idæari, ex quo utroque per ac-
rimoniam passionis confectum est me-
dicamen oculorū ad illuminationem gen-
tium, quò illustratus & commutatus
in lucis filium, qui fuit antea filius
tenebrarum, aspexit Regem in throno
gratiæ absolventem, quem cæcutire
continuans socius pœnarum, expertus
est judicem mortuorum. Quod si (Alber-
to magno Commentatore) collyrij ex-
cellentis vim in se contineat memoria
dominice passionis, quid mirum, suam
vidisse Salvatorem, qui vidit eundem
innocentem, se verò digna factis reci-
pientem? sed est & alia in tribulatio-
nis elogiū aptissima elucubratio ejusdem
sanctissimi Præsulis, qui in collyrio
mordacem acrimoniam, pungentem-
que aspredinam expendens, insigniter
mo-

(x) Lib: 10. de
Trinit:

Bonus latro
ex sua passio-
ne illumina-
tus fuit, ut co-
gnosceret
Christum.

(y) Serm: 130.
de temp:

(z) Apoc. 3.
v. 18.

(t) in cap: 4-
ad Hebræ.

Afflictio role-
rata docet
Christum a-
gnosceret.

(u) S. Cyrill:
Hieros: ca-
tech: 13.

moralizat : collyrium est tribulatio, quæ per sui amaritudinem mentem illuminat. si tamen propria tuarum ærumnarum diluvies tuæ mederi minùs sufficit aut inveteratæ lippitudini, aut consumatæ cæcitati, suadenti magistro gentium obedias, est necesse; accede ad thronum gratiæ, ad solium crucifixi Regis gloriæ, rememorare crucifigentis Synagogæ scædifragam barbariem, insanam furentium Judæorum rabiem, immensam aggestorum tormentorum congeriem, & illustratus videbis, in quem tuorum peccatorum aculeis, tuarum illecebrarum stimulis, tuæ ambitionis illicitio, tui furoris gladio confixeris, nè ultrà cæcutiens ejiciaris cum caligantibus regni filiis à tenebris interioribus ad tenebras exteriores. *Interiores autem tenebras dicimus* (cum Gregorio magno Pontifice) *cæcitatem cordis, exteriores vero æternam noctem damnationis.* (a) iovitus siquidem post mortem projicitur in noctem æternæ perditionis, qui voluntate propria voluit vivere in cæcitate mentis.

(a) hom: 38.

Tenebræ interiores sunt cæcitas mentis, exteriores autem status damnationis.

Post inauditam sæculis, tremendam angelis, fatalem Synagogæ proli- bus, sed gentibus vitalem, morientis DEI tragædiam, comparet in discipulorum medio mediator DEI & hominum, ipsa glorificati corporis statione, eundem se esse demonstrans, qui in diebus peregrinationis suæ in eorundem medio medius stare consuevit, adhuc se exhibens in medio illorum, tanquam qui ministrat, apprecansque desiderabilem turbatis cordibus pacem suam; sed quia in attonitis desolatorum mentibus non sedabantur, sed augebantur cogitationum dissidia, & animorum tumultuosa intemperies ad visionem venustissimi corporis augebatur; quare providus consolator ambiguis inquisitoribus palpan- da præsentat stigmata, ut tactus caliginem oculorum suppleat, discernen- da obtrudit vulnera, ut crederent resurgenti, qui compatiiebantur patienti, optantes commori morienti; sed ecce! quos antea immodicus dolor ad dubi- tandum stimulavit, his modò non cre- dentibus, præ gaudio & mirantibus, se offert commensalem, qui solùm eorum fidem esuriebat. Adeò verum est para- digma enunciantis Augustini, quæ mul- tum læta sunt, vix creduntur; cibum pos- tulat, qui voluntatem Patris etiam

post sacerrimam anastasin complere in omnibus satagebat. Præsentant illicò egeni piscatores residuam partem piscis assi, quò cibo verè (juxta doctrinam scholarum Angeli) quo ad divisionem & trajectionem in ventrem sumpto, reli- quas dedit eis, nè filij sponsi præsentis sponso famentes lugeant, sed gaudeant convalescentes. Tunc, notate temporis circumstantiam, reflectite ad pran- dii connexionem, tunc, post piscem ap- positum & absumptum, aperuit illis sen- sum, ut intelligerent scripturas, (b) quod (b) Luc. 24. v. 45. nec ad agni mensam nuper fecerat, ob- lato pisce nunc perficit, efficiens non tantùm possessores, sed & prædicatores & doctores magistri resurgentis. Mira connexio inter præcedentem assi piscis comestionem, & Apostolorum illumi- nationem! est piscis assus, si Anagogico Bedæ fides datur, Christus passus: latere enim dignatus est in aquis generis humani, & capi laqueo mortis nostræ, & quasi tri- bulatione assari tempore passionis. Suam adjungat huic sacratissimæ lucis mensæ elucidationem purpuratus Hugo: piscis assus est Christus passus in fluctibus mundi, sicut piscis in fluctibus maris tunditur, igne passionis assatus in ara crucis. Adeò con- jungitur indissolubili velut vinculo men- tis illuminatio, & divinissimi piscis hu- jus manducatio, cordis illustratio, & ærumnarum JESU recordatio! piscis non coctus, sed assus, Apostolicum eru- dit intellectum: dum enim thronus gra- tiæ convertitur in mensam cœnæ, ab afflictione ad afflictionem mens progred- itur: & ideo radios splendoribus il- lustratur. Accede cum fiducia: assi- stit enim velut distributrix & dispensa- trix gratiarum misericordia, ut quos compassio erga Regem in suo crucis ac- cubitu confidentem fecit patientes, quos immissa cœlitùs tribulatio confecit pe- nè tolerantes, quos exiens ab ore DEI pœnalis mali sententia, ad anxias cu- rarum sollicitudines, ad verecundas egen- tis inopiæ miseras, ad insultantes ad- versitatum cuneos condemnavit, eos- dem illuminet salutare collyrium un- gentis patientiæ ad sustinendum, eos ac- cendat assati piscis consideratio ad in- citandum, eos consolidet robusta æ- rumnarum tolerantia ad perseverandum: Est quippe patientis Adæ filij hæc sta- bilis cum DEI filio confœderatio, ut in- ter discrimina sinistri temporis diligen- tem, iater irruentia persecutionum fa- sti-

Christus pas- sus est piscis assus, illumi- nans mentem manducantis.

stidia ardentem, inter adversantium calamitatum basia redamantem, iste ut fratrem frater diligat, in sibi familiarem eligat, contra insultus afflictorum tartari protegat & defendat.

(c) Zach: 2, v. 8. Dixit amantibus & patientibus, dixit constantibus & sustentantibus, dixit magnanimis & imperterritis: *qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* (c) nil læditur facilius, nil resentitur citius, nulli medetur citius, nulli succurritur celerius quam pupillæ; levissimo aspersa pulvere dolet acriter, vix irrorata humore defluo, palpitat fortiter, & cogitat stimulante allisi sensus impetu manum erigere ad succurrendum, Non quidem, quasi omnipotens consimiles nostrorum corporum oculis habeat oculos, aut parem exerit dexteram, quâ protegat pupillam, *sed quo affecta præditus sit, humanis modis ostendit*, explanat Theodoretus. Sed cur, amabo, quos tanta teneritudine diligit, hos velut suos ad flagellandum eligit, quasi in idioma amoris forent synonymia flagellare & amare, curare & vulnerare, gravare & levare, castigare & præmiare, sauciare & coronare? flagellat ultrix Justitia severiori dextrâ, quem diligit intimius, vulnerat acriori spiculô, quem curat sollicitius, aggravat pressius, quem sublevat jucundius, præmiat copiosius, sauciat sensibilius, quem gloriosius coronat. Hæc propria Divinæ Sapientiæ nomenclatura, hæc genuina phrasis ab ore DEI egreditur, quâ per angustas calamitatum semitas ad deliciosam beatæ felicitatis regiam perveniri edocemur. Navigat fluctuabundus Apostolorum princeps inter spumantes undas, jam jam absorbentibus procellis in victimam deglutiendus, post periculorum triginta circiter stadiorum remigium, post impensum totius pene noctis spatium, posteaquam & terrificus timor increvit, & securum discrimen afflictas trepidantium mentes oppressit, compareret sub quartæ vigiliæ diluculum consueta in fluctibus maris ambulare sapientia, quæ forsan ideò morosas sanctis discipulorum cordibus produxerat moras, ut desideraretur ferventius, invocaretur fiducialius, imploraretur sedulius, sciens tantò jucundius periclitantium oculis obviaturam auxiliatricis præsentiam, quò longior absentia majorem excitaverat trepidationem. Ut anxiantur acerb-

Pars III,

bius, disposuit Divinus inambulo gressus suos, ad similitudinem volentis præterire veluti alienos, & ideò fortasse opinabantur phantasma, seu juxta Syriacum *visionem mendacem esse*: periclitantes siquidem, simulque supplicantes negligere, opem summè inopibus subtrahere, non hominis, sed spectri est crudelitas, fallax ficti phantasmatis imago. Ut fremebundis confusoque clamore vociferantibus consuleret, se ipsum esse ambigentibus declaravit; inaudiens pastoris vocem Apostolorum primicerius, anhelô gemitu alloquitur Redemptorem: *jube me ad te venire super aquas*; (d) jussus navim deserit, ad aquas insilit, sed tempestuosus Aquilo exagitat procedentem, & qui ambulans fluctus calcaverat, quia crediderat, jam mergi cæperat, quia incæperat dubitare; clamorem iterat, vocem amplificat: *Domine salvum me fac*; sed cur super undas temerarius viator ascendit, si fide se sustentandum non prævidit, quem fluctuans unda sorbebat? videbat frementes furentis Oceani spumas, spectabat confederatos insultantium ventorum assultus, & tamen nec fluctuum procellâ turbatus, nec diuturna exasperati maris intemperie retentus, labentibus aquis insultat, undosis fluctibus vestigium amoris insigit, ut citius ad JESUM pertingat, comminabundum pelagus terrifico rictu anhelat ad prædam, fluctuabundus gurgis profundum reserat sinum, excepturus mergentem, nec turbatur solidissima procedentis Petri semita in petra, quæ Christus est, solidata. Expendit marinos inter vortices & descendentem & ascendentem piscatorum Principem, hominum piscatorem, suamque hac periodo panegyrim concludit: *Petrus dum fluctuatur, dum mergitur, dum periclitatur, sic pervenit ad Dominum, ostendens nobis, quod non nisi per pericula properatur ad Christum.* (e)

(d) Matth: 14. v. 28.

Ad Christum non nisi per ærumnas & pericula pervenitur.

(e) Serm. 2. in Serm. de Jf.

Jaëtaris in mari, quisquis te JESU discipulum profiteris, in mari amaritudinum, in freto adversitatum; nec enim alia versus Empyrealem Solymam est semita, quam tribulationum angustia, quam fluctus ærumnarum, non prius ad crystallinum vitalis aquæ fluvium pertingitur, antequam per turbidas salis maris aquas transeat. Hæc mala sunt, sinè quorum præcedente illicio nil boni sequitur, nec ille, qui solus bonus

7. M

est,

(f) Osee: n.
4. 3.

est, possideretur. Quod si præsumptuosum cuiuspiam subeat animum, nutritij Ephraim congenita benignitas, quam proprio dictamine, licet ore prophetico contestatur, portabam eos in brachijs meis: (f) periclitantes scilicet Synagogæ filios suis complectebatur ulnis, bina expandens brachia, quando & columnam nubis in die præmittebat, ut obumbraret lassatos, & columna ignis antecedebat in nocte, ut præluceret afflictis, hoc non obstante solatio, quò filij Ecclesiæ fiducialius excitantur ad spem; legit quoque Arabicus: ego vinxi pedes; & septuaginta interpretes: ligavi pedes Ephraim, ut velut compediti ambularent cautiùs, procederent fidelius in via mandatorum DEI; nè tamen currentes à bravij obtentu præpedirentur, audiui gemitus compeditorum, & ambulare feci super pedes Ephraim. Vincit & trahit, ligat & portat, stringit & laxat suorum viatorum pedes amator hominum; mira varietas, stupenda multiplicitas ejusdem gestantis & ducentis! si brachijs enervem comprehendit parvulum, qua ratione deducit incedentem?

si docet ambulantiem, cur pedes arctat compede, nè possint ambulare? attendite mysterium, latentem miremini veritatem, quando dilectus JESU discipulus se coarctatum plangit angustijs, oppressum conqueritur periculis, circumdatum se plorat insidijs, ærumnis oneratum, tunc jacet inter stringentia complectentis nutritij brachia, nè suis ingressibus labatur, tunc præparantur desolato solatia, ut ad angustam perfectionis semitam stimuletur, tunc vivit in protectione Altissimi, qui devoratus à fera pessima credebatur, tunc cubat inter castissima sponsatæ gratiæ oscula, dum tumulando sepulchrum excavabatur; si tribulatio afflictæ mentis carere sine temporis videatur, afflictionis premium nullò terminò durationis finire sustinet, aut circumscribi; Abelis tribulatio finita est, Josephi persecutio terminata, amborum tamen gloria nullò annorum numero concluditur, sola æternitate mensuratur; malum breve per spatium cruciabat, bonum sine mortis discrimine, sine mali tentamine, sine finis volumine æternum perdurabit.

Versus.
XXXIX.

M E M.

Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis?

Sermo Trigesimus Nonus.

Homo à DEO
castigatus, ple-
rumque con-
tra castigantem murmu-
rat.

INtemeratam Divini tribunalis æquitatem, adversus maledicos Divinæ ultionis obtrectatores defensorus Jeremias, miratur, qua fronte temeraria infatuatus civis Solymæ, tot reus criminum, obmurmurare audeat, dum exulceratus vindex ob incolarum scelera infortunatam orbis regiam tot prælijs flagellat. Nostram nos deprecemur uberiores lachrymis temeritatem, qui iteratis toties prævaricationibus ulticem justitiam ad feriendam cogimus, & contra ferientem licentiosâ effrænis lingvæ dementiâ murmuramus. O! si maturiori discuteremus examine, anne scedifragus Adæ filius suorum delictorum exigente malitiâ æternis ignibus exurendus, effræniq; acrimoniâ suo insultet vindici, dum in præsentī vita transitorio verberē castigatur. Effrænem lascivientis lingvæ licentiam adver-

sus hominem, nec DEUS dissimulat incorreptam, & finet os maledicum, dum contra creatorem suum erigitur, multum effutire? Gentilis Alienigena, contentiosus Laban exasperatâ rabie profugum celeriter insequitur Jacobum, viam dierum septem festinus conficit, montem Galaad conjunctum Libani collibus, forti servorum Amicorumque stipatus agmine, cujus auxiliari violentiâ declinantem reduceret generum, suo ulteriori commodo famulaturum. Sed oculata misereris Providentiæ benignitas, injustam furentis soceri moderatura indignationem, apparuit dormienti, evigilantiq; severiori obtutu respiciens, eidem comminabunda voce, nè innocentem asperiori verbò laderet, interdixit; viditque in somnis dicentem sibi Dominum: cave! nè quidquam asperum loquaris contra Jacob; (a) legunt v. 4. sep-

(a) Gen: 30.

septuaginta interpretes: venit ad Laban Syrum per somnium, & dixit, custodi te, ne forte loquaris cum Jacob mala. Non tantum prohibet iniquam actionem, quam noceat insonti, sed verat insuper malevolam locutionem, quam terrorem incutiat formidanti. Non precipit, ut neglecta simplicis viri presentia ad propria regrediatur, sed solum cavere imperat, ne malum quid adversus inermem eloquatur.

Legi in aureo commentatoris Chrysostomi volumine, idcirco genitori colloquium cum genere prohibitum non fuisse: ut filiae suae discant, quantum studio DEUS omnium Dominus Jacob curet, rejiciantque errorem paternum, & imitentur justum. (b) terretur malus, ne offendatur bonus, & linguae maledicentis frenum injicitur, ne justus injusto murmure affligatur. Legit proinde & expendit Lippomanus: serva te ipsum, ne incipiens a verbis pacificis loqui ad Jacob, desectas paulatim, decidatque ad contumeliosa impropria. Illud praeter ceteris elucidandum superest, cur ipse conditor, insensum sibi idololatram ad providam conticescentis linguae custodiam adhortetur, cur suam hosti suo praesentiam praesentat, qui poterat coelestem spiritum ablegare, vel certe ad refranandam calidioris linguae intemperiem, allestorem Angelum adhibere; sed adeo est arduum, ita opus difficile, effraenem maligni calumniatoris linguam compescere, ut nec beatus, nec infernalis genius sufficere videatur ad hanc universitatem iniquitatum abigendam, quam Apostolico astringentis Jacobi testimonio nullus hominum domare potest. Ipsa Omnipotentis dextera apertam potest claudere, immundam emundare. Digrediamur nunc ad figuratum per figuram: ipse autem est, qui praefigurabatur in Jacob, Dominus JESUS; (c) qui sponsus exstitit duarum conjugum, legis gratiae, ac Synagogae, erat illa formosior, quam sibi praedestinata in conjugium teneriori adamabat affectu; sed Lyam representans Synagoga, infirmior oculis, multum videlicet incredula subintravit, quae mentis laborans caecitate, Christum videre non poterat. Beata Rachel, quae futurum militantis Ecclesiae Principatum, jam tunc sui nominis interpretatione significabat. Beata Labani filia, felix gentilitas, sed conversa, quae cultus erro-

resque gentilium sapientissimo coelestis Doctrinae stratagemate ipsdem insidens abscondit; nec inde paterna laedi potuit reverentia, quod stante Patre federit in Camelo: ubi enim causa religionis agitur, fides in sedem judicii evehitur, perfidia ad standum, & instar reae condemnatur.

Effigiatum igitur in Jacobo mundi Salvatorem revereamur; sed ne suam animalis homo adversus DEUM, aut vindicem, aut judicem exerceat ferocitatem, ne lingua calumniae blasphemiam in creatorem suum velut in Patriarchae figuratam imaginem evomere praesumat, ejus succurrat manus, maledicam impediatur dexterae paternaedigitus, est necesse. Ut suo ab hoc malo praemuniat Corinthios Magister gentium, eosdem paterna hortatur praecautio: neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, & a serpentibus perierunt; quando impatientes post tot operatricis Providentiae miracula, se ab Aegypto in solitudinem deductos quarebantur: deest panis, non sunt aquae! (d) est haec tentatio non solum afficiens egenae paupertatis saecularem penuriam, sed etiam claustralium quorundam inopiam, qui suam statum sanctissimi sublimitatem ignorantes abominabiliter conqueruntur, se Aegyptiaca captivitate liberos, ex mundialis concupiscentiae finibus deductos mori in solitudine, infelices praesumptuosi Joram imitatores, infortunati suae iniquitatis sectatores: quemadmodum enim hic coronatus Lathro, invalescente periclitantis Samariae obsidione, dum undique severa fames urbem circumvallaret, statuit amputare caput insonti Elisae, sic illi insultant occulto saltem murmure Praelato, quasi non satis subditorum indigentiae provideat, nec sustentando salubriter corpori succurrat; sed svadet hujusmodi obrectatoribus Siracides: noli esse, quasi homo, qui tentat DEUM; (e) sed quae duplicitate cordis scrutator cordium tentari poterit, quoniam tentamine ille, cui nota sunt omnia, valebit a stolido Adae filio infestari, declarat modum commemoratus Tarsensis: nec murmuraveritis: sicut quidam marmuraverunt & perierunt ab exterminatore; (f) conjungitur tentationi murmuratio: quod enim atrocius tentatoris genus est adversus Dominum Majestatis, quam murmuratio-

(b) S. Chrysostomus: 57. in Gen.

Abstinere jubetur Laban a verbo aspero adversus Jacobum.

(c) Lib. 2. de Jac. c. 3.

(d) Num. 22. v. 5. Murmurator tentat Christum.

(e) Eccli. 18. v. 23.

(f) 1. Cor. 10. v. 9.

*Murmurans
contra homi-
nem justum,
murmurat
contra DEUM*

(g) Exod. 16.
v. 8.

num opprobria evomere contra supre-
mi regiminis providentiam, contra di-
spensatricis Providentiæ accuratissimam
integritatem? O stulti! aliquando sa-
pitem, quorum præcordia sicut rotæ cur-
rum, portantes sænum, strident & mur-
murant, timete vestris vicinum domi-
bus interitum, ne pereatis ab extermina-
tore illo, qui positus est in idipsum, ut
à finibus cœlestis Solymæ rejiciat & ar-
ceat murmurantes. Audiant, & me-
tuentes contremiscant ad terrificam com-
minabundi Moysis sententiam, sic mur-
muranti & mussitanti populo exprobran-
tis: *nec contra nos est murmur vestrum,
sed contra Dominum*; (g) qui enim po-
testati resistit, DEI ordinationi resistit;
cum conditore suo contendens in ju-
dicio, & se ostentans innocuum, & in-
justè percussus à flagello.

(h) Ps. 142. v. 2.

*Stultus homo,
dum murmu-
rat, cum DEO
in judicium
intrat.*

Erat sanctissimus puer Domini,
erat vir juxta cor DEI sui, erat magna-
nimus in prælio, humillimus in solio,
lachrimabundus in lectulo, mansuetus ad
miraculū in angulo speluncæ, quando re-
gale sceptrum dimiserat, coronam am-
putato tyranni capite sibi attribuendam
rejecerat, & hostem conservare malue-
rat, quàm suo cruore regio balteum con-
taminare; nec tamen suæ confidit inno-
centiæ, cujus anima confidebat in Do-
mino, cujus lachrymabunda vox assi-
duos inter gemitus ejulabat: *non intres
in judicium cum servo tuo Domine*: (h) quid
enim in occulto Divinæ sapientiæ gre-
mio lateat, quid in discreti vindicis de-
creto scriptum hæreat, totaliter igno-
rabat, labili vitæ suæ omnino diffidere,
& soli clementiæ confidere satagebat,
cum judice in judicium ingredi renuit,
nè forsan remota pietate judicatus pe-
reat, ac sub intollerabili severi rigoris
onere succumbat; ad se quippe respi-
ciens, nil suum quàm peccatum reperit,
cujus exhorrescens turpitudinem, à ful-
gurante exacerbati judicis facie pruden-
ter se abscondit. Sed quinam sunt hu-
jus temeritatis ac audaciæ, qui non re-
cusant intrare in judicium judicantis
DEI? non alij ab illis, qui cum arma-
to vindice colluctaturi, ignorantes DEI
justitiam, suam volunt constituere. In-
dignum est parenti Domino intrare in
judicium cum vili servulo; quid mirum,
si acerbo flagelleretur verberè? quid
admirandum, si æternaturo condemne-
tur plestaturque judicio? qui sibi rectus

videbatur, adversus sanctissimum judi-
cem debachabatur, dum iste suam pro-
ducens normam & regulam, ad quam
adaptans murmurantis rabulæ existima-
tam integritatem, ut minùs habentem
de merito, repudiavit plenum demeri-
tis, ad oram tartari demersit. Consi-
derat hunc temerarium sanctissimi iu-
dicis adversarium justitiæ divinæ calum-
niatorem moralis Papæ & subjungit:
*qui contra Conditoris flagella murmurat,
quasi cum eo in judicium intrat*: DEI nam-
que accusat judicium, qui se æstimat in-
justè percussus. (i) dum æquo percussus
verberè, percutientis offensam non dis-
cutis, dum inter sinistrorum eventuum
discrimina te immunem, nec tamen im-
punem reputas, cum figulo judicium
vas fragile instituis, ut te justifies, ju-
stificantem judicas, & judicatum accu-
sas ac condemnas. Aded profusa est
pessimi murmuratoris malignitas, aded
vera est proverbialis paramia, quam
Regum sapientissimus sapientissimè pro-
nunciavit, & eâ effrœnem obtretrato-
rum dementiam castigavit: *in ore stulti
virga superbiæ*: (l) lingua videlicet su-
perba & contumax in illum sæviens, ip-
sum percutiens, de quo illuminatus Da-
vid prælagiebat: *flagellum non appropin-
quabit tabernaculo tuo*. (m) novi subtilem
Hyponensis Antistitis elucidationem, ta-
bernaculum DEI carnem esse, in quo
ipse exercituum Dominus pro nobis mi-
litavit, tentatus ab hostè, nè miles de-
ficeret in tentatione; huic tamen taber-
naculo approximare satagebat filius ini-
quitis, quando famentem tentare in
deserto præsumebat; sed suo hodiedum
murmure succedunt mendaciorum patri
mendaces filij, qui se aut nimium seve-
rè flagellari, aut penitus injustè casti-
gari conqueruntur, apud quos causa DEI
ut rei periclitatur de condemnatione,
quæ jam ab illis ad bilancem æquitatis ja-
citur in accusatione, & minùs habens
rejicitur in objurgatione. Verùm hâc
ipsâ superbiæ virgâ, quam gestat in ore,
meretur flagellari & lauciari, cadi &
ocidi. Quod si omnis murmuratio rea-
tum contrahit, ac exigit flagellum, tunc
certè crudeliùs ferocit & sævit lingua,
dum contra Authorem suum evibratur, &
veluti furens bellua in cœlum debacha-
tur. Combinat flagelli percutientis
rigorem, & murmurantis lingvæ furem
Spiritus sanctus: *flagelli plaga livorem fa-
cit, plaga autem lingvæ comminuet ossa*;

(i) S. Greg. in
Ps. penit.
ps. mo.

(l) Prov. 14.
v. 3.

(m) Ps. 90. v. 10
Murmurator
examinat &
vibrat DEI
causam.

(n) Eccli. 28.
v. 14.

(n)

(n) Eccl: 28.
v. 14.

Crudelior est
lingva mur-
murantis,
quam gladius
& sagitta.

(n) excedit ista, illud exceditur, flagellum inflatum corpori carnem sine effusione sanguinis conquassat; & quamvis lingua ossibus careat, os tamen comminuit, quando universas virilis animi virtutes dissipat, & universam incautæ mentis fortitudinem enervat; nulli scit parcere, vult omnes lædere mendax & fallax, nugax & pugnax, vorax & mordax laborat fame insatiabili, nec alio vesci anhelat edulio, quam famam proximi dilaniandam. Versatili velut gladio ferit lethaliter silentem innocentiam, transfigit expertissimi adinstar sagittarum intoxicante jaculo immunem pietatem. Alludit proverbialis Salomon ad impiam relaxantis lingvæ lasciviam, hoc allegorico paradiigmate: *qui dimittit aquam, caput est jurgiorum* (o) & antequam pariatur contumeliam, iudicium deserit; quid aquæ, quæ munda abluit immunditiam, ut mundet ad decorem, cum jurgiis, quæ animam objurgantis contaminat, vicissitudinis mutua est commune? est nihilominus in aquis quandoque sordium tanta colluvies, ut etiam chrysellinum nitorem inficiant, & claritatem venustissimam conturbent, infordident, & deforment; sunt sæpe sæpius insignes animæ, vel forent verius, nisi murmurantis lingvæ abominanda deturparentur iniquitate. *Aqua dimittitur cum lingvæ*

(p) Lib: 5. mo-
ral. c. 41.

fluxus effrenatur; (p) scribit moralis Papa; dimissor ergo penetrantis & prævolantis aquæ in jurgiorum caput erigitur, quando per insolentis lingvæ petulantiam in calumniarum scaturiginem commutatur.

Hoc alijs præfert elogium stultus rabula, quò alios offensurum novit, in sensu levis, in verbo præceps, cujus ex illis ratio, quidquid concipit, illud ad horam retinere nescius, vix conceptum ore præpropere effundit; hinc suo consulit discipulo illuminatus Siracides:

(q) Eccl: 25.
v. 34.

non des aquæ tuæ exitum nec modicum. (q) omnem effluxum lingvæ prohibet, universam verborum præcipitantiam præ-

Aqua ex ore
fluens, sunt
verba mur-
muratoris,
quibus omnis
exitus est oc-
cludendus.

venit, qui nec modici exitus stillulas admittit, nè inconsideratus murmurantis sermo à limine veritatis aut rectitudinis recedat; nesciat ista alienos moribus res suggillare, peregrinorum dicta vel facta cavillare, opiniones pessimas in auditorum animis de proximis plantare. Os murmurantis impij est vas infame contumeliæ, non honoris, nullam pru-

Pars III.

dentia admittens ligaturam, quemvis scientia circulum dirumpens: de quo divinus legifer enunciavit: *vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit.* (r) coinquatum murmurantis os in hoc immundo vase adumbratur, quod nec coelestis Adæ funiculis, nec charitatis sanctæ vinculis stringitur, nec solido timore Domini operitur, salutari pudore non absconditur, nec casto contegentis prudentia velamine custoditur, nullam silentij moderationem retinet; de quo Propheta regius testabatur, dum simili obrectatorum turbâ vallabatur: *sepulchrum patens est guttur eorum.* (s) patet sine sepulchrali lapide sepulchro patenti simile, quod plura flagitat cadavera absorbere; est murmurator cadaveri non dissimilis, solo vivens duntaxat corpore, sed destitutus vitali spiritu veritatis, blandò falsoque adulationis illiciò auscultantes attrahunt, quos veluti absorbentes devorant, dum eos in suam vitam exanimem convertunt; exanimis proinde sine animante DEI spiritu, mortuos DEO absque vitali gratia, in se quasi voraces recipiunt, quos verbis mendacibus, falsis detractionibus interemptos in sepulchrales inferni victimas transvertunt.

(r) Num: 18.
v. 15.

(s) Ps: 13. v. 3

Murmurantis os est sepulchrum patens, ut devoreret famam proximi sui & devoratum absorbeat.

Est sua inter oclusos tumulos differentia, & inter refferatos: quod illi odorem suum deterrimum inconsumptibilem retineant, isti foras ejiciunt, nec leviter fœtore detestabili prætereuntes lædunt. Est genuinum murmurantis lingvæ symbolum, hæc redolentia posterior, quæ dum eructat murmura, dum contra DEUM murmurans vomit blasphemias, non sibi tantum immaniter præjudicat, sed auscultantium animas sæpissimè trucidat. Evadit undosos inter vortices vagiens parvulus, futurus postliminiò Israëlitici exercitus illustris Antesignanus, fluctuat in fiscella inter juncos periturus Moyses, natat exile corpusculum fragili latens in arcula, nî coronati Pharaonis filia ad viridantem ripam obambulans, natantem parvulum in regale gremium suscepisset; quem dum futuri ignara mysterij in filium adoptat, totam Israëliticam progeniem feliciter propagat. Evadit innocua Hebræorum adolescentum trias inter furentia flammivomæ fornacis incendia, ultra quadraginta cubi-

bitos flamma per circuitum funditur, nec tamen ullus capillus istorum trium capitum exurit, flatus rorantis refrigerij hauriunt pueri, nec inflammantur, minus incinerantur; propinquum quippe cœlis elementum cœligenam progeniem veneratur. Evasit furorem principum, & rabiem leonum intemeratus Daniel, propudiosum coarctati principis edictum superavit, dum enim in caveam frementium ferarum projicitur; sed pudet esurientes belluas vicinum Prophetam devorare; evadit formidolosus Jonas, in puppi navigans, jamjam moritur, sed ad longævam prolixioris vitæ seriem evomitur à bellua favente; sed quis evasit ferocem murmuratricis lingvæ laniemam omni ferarum barbarie crudeliorem? hæc nescit vereri Cæsarum diademata, nec Regum solia venerari; non metuit condemnari in tribunalibus, nec accusari in consistorijs, neque in Principum palatijs censurari; Magnatum sublimitas ab hac immani tigride invaditur, æqua temeritate ac vilitas subditorum, non commovetur despectæ plebis miseria ad miserendum, nec absterretur à confœderata provinciarum nobilitate ad reticendum. Infamis lingvæ, quas infernalis alveus ejicit, non secus ac ebulliens Ægypti fluvius innumeram ranarum copiam eructabat, quæ ascendentes intrârunt, saltantes per fora & compita, ad domum regiam, ad lectuli cubiculum, ad promptuaria conclavium, ad furnorum foramina, ad abdita triclinij, ad ipsas quoque reliquias ciborum; sic pariformiter murmuratrices lingvæ, nullum duntaxat impunem aulicum, nullum indidem angulum prætereunt, quem non contaminant, coinquinant, & profanant. Muscas dixeris, quibus universæ induratum Ægyptiorum domus opplebantur, quam sortem cynomiæ seu caninæ muscæ nomine septuaginta interpretes compellârunt, in quorum symbolo forensis hominum eloquentia (Commentatore Isidoro) adumbratur: illa videlicet, quæ velut canes alterutrâ se lacerant. Est musca apud Gregorium insolens & inquietum animal, quæ quidem canina rabie insultantem murmuratorum insolentiam aptissime representat; si enim Basilio fidem daute: muscæ sanis corporis partibus neglectis ad

acquisito corpore corpus nutriunt, ad partes solidiores & saniores confugiunt, devitant putridas & marcidas, licet esuriant, & aviditate famedica ad escam anhelio velut corpore festinent. Sola muscarum colluvies oblectatur fracula putredine, suis velut delicijs saturanda.

Hoc proprium murmuratorum est edulium, hoc mordacium lingvarum commune computatur pabulum, quod saginantur, quo impinguntur, sunt venustissima virtutum indicia in justis, sed indignante oculo ab hujuscemodi centoculis despiciuntur; sunt sancta innocentis vitæ exercitia, quæ pias hæc animas solares velut radij illuminant & adornant, sed sana hæc robusti corporis membra negligunt intueri; at ubi levem morum corruptionem viderint, ubi defectuosum quidpiam vel inconcinnum adverterint, turmatim advolant, ut eos exenterent, cautoque velut viventes convivio & delectantur & gloriantur. Effigiat vivis coloribus vestram imaginem scelesti lemures, transfigurati in lucis Angelum rebellis angeli collegiales larvæ moralis Philosophus; amplissimum defixis spectatorum oculis campum exhibet, vel si mavultis pulcherrimum terrestris paradisi arboretum substratis floribus amænissimum, herbarum omnigena multitudine circumvallatum; dumque humanis obtutibus deliciosum Authoris naturæ objicitur theatrum, cæteris quoque animalibus conforme pabulum ministratur; flos fœni bobus porrigitur, ut cautiùs præ cæteris pascantur, absconditi sub umbris arborum lepores canem alliciunt, ut insequantur; néve quid desit volatilibus, involat gravis Ciconia, suum quoque hic nutrimentum repertura, insidiatur ista vermibus, saginatur serpentibus, & virulentis reptilibus oblectatur; in eodem prato bos herbam querit, canis leporem, ciconia lacertum; (u) attende mirabilem hujus diversæ triadis differentiam: bos pratum deserit surrepto gramine, quod glutendo ruminat, & ruminando glutit; non ambit spectatorem suæ, quam arvo intulit, depopulationis; canis infixo dente lepori, eundem aufert ut spoliū, atque vicina arbore peremptum devorat, nec est ullus spectator oculus, qui advertat; solius ciconiæ hæc est vituperanda proprietas, quod angvem rostro transfixum, in suæ victoriæ trophæum

Murmurato-
res sunt ranæ
Ægypti ubi-
que subin-
trantur.

(t) Homi: de
invi:

(u) Epist. 109.

Lingva mur-
muratoris &
mulatur cico-
niam, sibi de-
arrepo ser-
pente applau-
dentem.

um erigat, volans per regionem aëris, eundem omnium oculis intuendum manifestet. Sed, amabo, quod pretiosius à florum varietate, à graminis fertilitate uberius, à viroris amantitate delectabilius est pratum, quam iusti cuiusvis anima? frondet à sanctis affectionibus, florer à pijs virtutum exercitijs, repletur quotidianis meritorum fluctibus, quæ tamen omnia sub denso foliorum velamine, sub obscuro sanctæ humiliationis tegmine absconduntur, porrigitur Eleemosyna, ut succurratur indigenti, subveniatur mendicanti, nec tamen sinistra, quid agat dextera, innotescit; singultuant suspiria, sed voce ita tenui, ut cantum crederes Philomelæ; cælo continuis validissimæ orationis assultibus infertur violentia; sed quia in cubili peragitur, nec oculo nec auri alterius vel spectatoris vel auditoris quidpiam communicatur; carenæ ferreis acutæ stimulis nudis adhærent carnibus, ut saucient, vel laniant, sed vestibus, ut fugiant insidias inanis gloriæ, obvolvuntur; Denique excelso campi huius tam odoriferi, frontispicio insculptum legitur: *secretum meum mihi*; nève periclitetur de fragilitate obliviscentis memoriæ, repetitur: *secretum meum mihi*; (x) scrutatur enim omnia incorporeus spiritus, etiam profunda DEI, quin videatur carnali oculo, quin audiat sub resonante tono, non enim trahitur sapientia quàm de occultis.

(x) Isa: 24. v.
16.

Murmurator
iustorum operum
sancta non
revelat, sed
bene imperfecta.

De hisce omnibus sanctis operibus, quæ licet ad DEUM dirigantur absconditum, non possunt penitus occultari; nec enim fructus à correspondente folio totaliter contegitur, ut nihil penitus videatur. Advertunt sagaciores murmuratorum animi mel in cera, licet non gustent dulcedinem; odorant liquorem oppobalsami, licet suo reclusum sit operculo, nec tamen produnt alijs, sed rodunt potius, nè prodant. At ubi hæ scrutatrices ciconiæ immundum quid conspexerint, levem quantumvis maculam investigatione assidua deprehenderint, ubi improvisus præproparantis naturæ impetus protuperit, ab imo ad summum erigunt, monstruosam gravedinem adiciunt, exaggeratione immodica culpam deprædicant, ingentem bonorum cumulum attenuant, exilem defectuosi pulveris turpitudinem amplificant & evulgant. Verùm! ut

exploremus intimius abditam veritatem, ingrediamur profundius, & ad ipsum castissimæ voluptatis paradysum progrediamur; exstimulabat inquieta curiositas muliebre primæ viraginis animum ad peregrinas cœlestis illius suburbij delicias sedulius discutiendas, deambulabat per fragrantissimum delicias naturæ viridarium, & admirata fructiferos succumbeentium arborum ramos, stupibat viroris pulchritudinem, colorum multipliciter, abripiebantur oculi à vastissimo terrestrium oblectamentorum territorio in oriente, id est, ad cœli dexteram, ut differit Doctor angelicus collocato; lustrabat universam incolarum deliciarum regiam, spectabat exultantia sylvarum ligna, crystallina suspiciebat flumina ab uno exundantium aquarum fonte, ab una ejusdem fontis scaturigine oriunda; exultantia sylvarum ligna attonitam exhilarabant spectatricem, quæ per amplissimam obambulans solitudinem, associantem se respexit Angelum, sed malignum. Serpebat, non quidem prostrato in terram ventre, sed erecto in altum corpore, & blandis nutans obtutibus incuriæ arridebat viatrici: *erat callidior*; legunt alij: *sapientior*; sed vertit verius ex Hebræo idiomate Aquila cum Theodotio: *nequam, & versipellis*; præ cunctis animantibus, erat serpens Sapientissimus, non quidem, ut irrationali informatus anima, sed malignante circumseptus angelo, qui propter rationis eminentiam excedit longè omnem capacitatem bestiarum: *prudentem ait, hoc est: ad decipiendum & circumveniendum maxime accommodatum*; explanat Diodorus; ab interrogatione orditur confabulationem, quasi ignarus egeret à muliere erudiri: *cui præcepit vobis DEUS, ut non comederetis de omni ligno paradisi*; mendax spiritus, præcepti totius substantiam se simulans nescire, ut virulentiori sibilo incautam auscultantis animam intoxicaret; à quaestione incipit suæ fraudis malitiam, sciens ingenioso stratagemate, non violento impetu mulierem esse illaqueandam; prompto erumpit animo velox & audax femina: *de fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur, de ligno autem, quod est in medio paradisi præcepit nobis DEUS, nè comedere mus, & nè tangeremus illud*; (y) seducta mulier minimè contenta creatoris imperio, non se contentam adstruit, sed

Curiosa mulier lustrat circumvaga per paradysum. & investigat.

Diabolus dolose feminam circumvenit confabulando

(y) Gen: 3. v.
2. 4. 3.

sed innuit fastidientem: vide, si non manifeste sonant verba ejus molestum ei fuisse mandatum; notat Clarevallensis Doctor

(z) Serm: i. de Bernardus. (z)
S. Andrea.

Debuisset severiori supercilio scitanti exprobrasse seductori, est vita nostra in voluntate creatoris nostri, ipse sic sibi obedire voluit, ipse hoc nostræ subjectionis homagium assignavit, nostrum est abstinere, ut videat Divinus legifer nos sibi obedire; quid aliud hæc verba quam vitiatæ mentis sunt argumenta, indicia primævæ murmurationis? exaggerat præcepti arduitatem, adjiciendo mendaciter interdixisse Altissimum:

Mulier prima ne tangeremus illud; ut enim adstruit Ca-
autrix mur- jetanus: *hujusmodi exaggeratio testis est*
muris fuit. *internæ displicentiæ; loquax mulier, ma-*

ter garrula primi murmuris autrix est & inventrix: dixit, quod non erat; ut commentatur Chrysostomos, ut in colloquium provocaret: ut sciant murmurantes lingvæ, se ejus, quæ mortem genuit, genitricis filios censendos & mancipandos esse; prohibito gustui tactus pariter prohibitionem mendaciter adjecit: *ex displicentia præcepti*; subdit Lyranus: *quia ille, cui displicet præceptum, illud libenter aggravat*; attende similitudinis veritatem, prohibet maritus conjugii, ne domo exeat, furore angitur reclusa mulier, pressa mandati onere; quod quia dilectæ sibi libertati dissonat, adversus illud murmurat, obviantique cui libet etiam non requisita proponit: ecce! nec pedem de cubiculo ferre audeo; displicet siquidem occlusa domus totius janna, præclusus exitus, quem hisce cavillis insequitur, hisce exaggerationibus detestatur; adjungit illico murmura- trix lingua mendacio fallaciam, dixisse DEUM, asserens, *ne forte moriamur*; Exclamat desuper Hugo Victorinus: *DEUS affirmavit, mulier dubitabit, demon negavit*; negat seductor Angelus, dum ambigit seducta mulier, quasi animans ad negandum, dum separatam & expeditam reperit ad dubitandum: *nequaquam autem diabolus coram muliere Verba DEI negare præsumpsisset, si non prius ipsam mulierem dubitantem invenisset*; concludit memoratus Papa; (a) murmurator ipso audacior evadit dæmone, quem murmuratrix Eva animavit, ut Verbum DEI non tantum alteraret, sed penitus negaret. Adstipulatur expressius Tuitensis Abbas: impatienter ferebat & mur-

murabat, quod quasi parcus, vel avarus DEUS pretiosa mediæ paradisi servaret, & viliora quoque per circuitum colligendo in cibum homini concessisset; (b) heu! quantum scaturigo malorum exiit unum murmur! indigno secretum creatoris mandatum prodit, & margaritam ante pedes porci projecit, sacrilegis hisce pedibus abominandis affectibus conterendam ac concukandam; conversa dein ad inclinandum conjugem, eundem turpissimè induxit ad assensum, sui seductrix sponsi, suorum prolium nefanda interemptrix. Hanc imitamur primam viraginem, sed virginali innocentia defloratam; hanc æmulamur infortunatam proto-matrem, filij matrizes, dum fœdo murmure honorem proximi detestabiliter invadimus, & famam fratris nostri crudeliter dente mortifero dilaceramus.

Est intemerata cujusvis justæ animæ divinæ voluptatis viridarium, est floris campi receptaculum, est lilij convallij lectisternium, est arboris vitæ sustentaculum, est hortus conclusus Matris Ecclesiæ omni-gena varietate florum confusus, fœcunda fertilitate fructuum exquisitus, fluunt delizioso impetu de Libano argentea gratiarum flumina, delectant circumvagum insipientis oculum admiranda heroicorum operum prodigia, nec tamen lividus invidi murmuratoris animus ex tanta deliciarum copia delectatur, totis adhæret oculis marcido cuidam fructui aut germi immaturo, involat visum centoculæ faciei levis fortasse imperfectio, quam prudens genius negligeret animadvertere, ne dicam auderet censurare, hunc lingua scopum impetit, huc verba maledicentis dirigit, exaggerat vilem inanitatis pulverem, adjungit dubiam circumstantiarum voraginem, imaginariam futurorum eventuum copiam, aggestam accidentalium possibilitatum congeriem, montem erigit in lunæ concavo, ex umbra corpus conficit, omnem justitiam hac vilis injustitiæ umbratili similitudine tentat corrumpere, & veluti abyssus absorbere. Respiciamus ad fratres nostros primogenitos, ad Synagogæ filios, præ cæteris hoc turpi scelere defædatos. Erat in orbis Metropoli in civitate Solymæ lavacrum sanitatis; nam pax & vitæ sanitas murnæ necessitudinis vinculo connectuntur: Erat

Animavit
diabolum ad
impingendum
DEO menda-
cium.

(a) Lib: i. de
sacra. part:
7. c. 4.

Murmurator
est advertat
animam justæ
plenam bonis
& sanctis af-
fectionibus,
ad eas non re-
spicit.

Erat piscina Bethesda insignita nomine, quintuplici porticu circumsepta, ad quam ex administratorijs spiritibus ag-
rorum medendis corporibus Raphaël Archangelus descendebat, totam salu-
taris balnei molem aquarum commo-
vens, ut in obsequium unius aëri to-
ta undarum machina revolveretur. Et
forſan ideò inviſibilis carnali oculò de-
ſcendebat, renuens coram ingenti po-
pulorum multitudine ſpectabilis appa-
rere, eò quòd viſis tot agrotantibus
uni duntaxat valeret ſubvenire. Pro-
volvebatur ad ſalutiferæ domûs veſtibu-
lum quidam homo triginta octo anno-
rum ſpatiò paralyticus, quando Salva-
tor mundi ſolò ſolius nutûs indicio le-
proſos mundabat, dæmones humanis
corporibus infeſtos ejiciebat, leproſos
reſtringebat. Intravit ad hominîs ſo-
latium, acceſſit decumbentis lectulum,
num velit ſanus fieri, requirebat, natan-
tem diceret in veritate Tantalum, in-
ter undas ſitibundum, qui ſciſcitanti
medico reſpondebat: Domine! hominem
non habeo! captus benignitate cœleſtis
Medici, ſe ejus proficitur ſervulum, nec
tamen petitionem exprimens, deſtitu-
tum auxiliari homine lamentatur, qui
tamen antea clariffimò Evthymij &
Theophilacti teſtimoniò, nec de vitæ
prolixiori miſeria, nec de morbi con-
tinuantis vehementia, nec de miniſtri
ſubvenientis indigentia cuiquam alteri
conquerebatur; exſpectabat ſiquidem
(Ambroſio declarante) hominem: nec a-
lium, niſi illum Dominum JESUM, cujus ad-
ventu jam non umbra ſanaret ſingulos, ſed
veritas univerſos. (c) adfuit exſpectatus,
ſuccurrit imploratus, audit ab auſcul-
tante: ſurge! tolle grabatum tuum, & am-
bula. (d) nec fuit operis imperium, ſed
operatio ſanitaris (ut explicat Auguſti-
nus) hoc unò ſiquidem verbò, Verbum
abſtulit morbum, vîmque ſurgendi ja-
centi communicavit; jubet lectulum
tollere, ac ſimul ambulare, ut quaſi in
triumpho trophæum ſalutaris victoriæ
proprijs manibus geſtaret, verſabatur
ſtratum ſuum in infirmitate ſua, ut eun-
dem portaret doloris thalamum, quò
antea gemens & dolens ab alijs porta-
batur. Subtilem adjungit moralitatem
Divus Maximus: ut anima illius, quæ
priùs vaſculò corporis ferebatur, poſtea cor-
pus ſuum utiliùs circumferret. (e) evaſit
onerificum animal homo ille, qui ſibi
ipſi onus fuerat, & alios onerabat, ſur-

Pars III.

git proſtratus, & ambulat affixus; ſed
noluit ſurgentem intueri, furens adve-
ſus omnipotentis majeſtatem, renuit Ju-
dæus euntem admirari, nè cogeretur
jubentem revereri, ſanantem venerari;
invadit exilientem, arguit exultantem:
*non licet tibi tollere grabatum tuum, ſabbat-
rum eſt!* ſed cautior Phariſæorum de-
mentia, & accuratior Sacerdotum aſtu-
tia, totum in præcipientis medici re-
fundit imperium, quaſi diceret, dicit
ſubtiliter Simon de Caſſia: *ſi ei obedi-
vit infirmitas ſugiens, & ego obedire debui.*
(f) morbus non audiens, nec ſentiens,
conſenſit & aſſenſit conditori ſuo, &
ego non ſolo ſenſu percipiens, ſed eri-
am intellectu non vellem obedire? de-
berem diſſentire?

Profunda eſt inquirentis Achanasij
diſcuſſio, cur oculata ſcribarum nequitia
non videat maniſeſtiſſimum divinæ vir-
tutis prodigium, non cernant factum
in ſabbatho ſublato lectuli miraculū, diſ-
cernant tamen, & dijudicent bajulum
ſufferentem? non viderunt Judæi miracu-
lum factum in die ſabbathi, ſed eum, qui
tollebat grabatum ſuum in ſabbatho. (g)
quis excæcavit malignantium oculos, nè
orientem ex alto virtutem conſpicerent?
& quis eoſdem oculavit, ut oneratum
hoc ſuavi pondere in ſabbatho viderent?
reſpondet cauſalitatem, cur illud vide-
re detrectaverint, & iſtum intueri ſe
prodiderint, Os aureum: *ut legitima
occaſione poſſent in Chriſtum detrahare;* hæc
erat maleſana objurgantium iniquitas,
hæc quoque hodiedum viget perverſitas
murmuratorum; quod malum in alijs
conſpiciunt, quàm optimè diſcernunt,
ut calumpnientur; quod bonum comen-
dari audiunt, vel peregrinum neſciunt,
velut non viſum nequiter non adver-
tunt; quod ſervit murmuri in fomitem,
ſuſpiciunt, quod famulatur in laudem
proximi, nullatenus attendunt. De-
lineat vivis coloribus genuinam mur-
muratoris faciem coronatus Pſalter, *os
tuum abundavit malitia, & lingua tua
concinnavit dolos:* (h) recenset oris ma-
litiam à doſitate cordis, ſua velut à
ſcaturigine oriundam: legit expreſſiùs,
& vertit profundius ſubtilis Auguſtinus;
lingua tua amplexa eſt doſitatem, non ait;
lingua tua admixit vel perpetravit, hoc
enim faciliùs ſolet accidere, & mem-
bro labili frequenter evenire. Ut igitur
oſtenderet Propheta peculiarem mur-

Phariſæi re-
ſpiciunt, non
miraculum
factū in Sab-
batho, ſed lectū
apportantē in
Sabbatho.
(g) homil: de
ſemente.

Murmurator
non videt opus
bonum proxi-
mi, ſed um-
bram mali.

(h) Pſ. 49. v. 19.

Homopotens
juvare miſe-
rum, eſt homo
DEUS.

(c) de ijs, qui
imitant c. 4.

(d) Joan. 5.
v. 8.

(e) hom: 1.

Lingva detr-
ahens & mur-
murans nescit
limitem.

murantium linguarum iniquitatem, peculiarem insolentis animi delectationē in murmuratione, dixit amplexam esse, non enim, nisi quod est nobis charissimum & optatissimum, non nisi quod est exquisitissimum & jucundissimum, panis in auram brachijs, & intimis amplexibus coarctamus. Insinuatur nihilominus peculiare mysterium, quod styli varietate regitur, sed immutatione numeri nonnihil revelatur; ori malum singulare tribuit, dum adstruit malitiam eructasse, sed lingvæ pluralitatem malorum appropriat, dum eam arguit dolos concinnasse, id est magna verborum pompâ, multo periodorum fastu adornasse. Hæc est murmuratorum ac detractorum consveta qualitas primæ calumniæ adicere secundam, uni maledicentiæ mox plures adunare, ut enim Salvianus loquitur, *detrahendi libido terminum non habet, nunquam saturatur*. Est detractoris lingua infamis fuci æmulatrix, apem mentitur, extento semper promptæ murmurationis aculeo hinc inde desinenter volitat per amænissimos deliciarum hortos, flores pulcherrimos transfigendo lancinat, non ut suavissimum liquorem deprædetur, sed ut perforante ac transfigente lingvâ innocuam sanctorum innocentiam vulneret, & auscultantium incurios transfigat animos, & animas configat; attende tuis infensum oculis absurdi vespertilionis caligantem oculum, & murmuratoris animum vidisti, ille, quod solis beneficio est lucidum, vel lucis privilegiò illuminatum, non vult aspicere, discernere recusat; ast inter densas obscuræ noctis tenebras adinstar anxij inquisitoris circumvolitat, ut omne caliginosum videat, omnem deformitatem cernat, sic livida murmuratoris acies, quod tenebrosum est, quanto citius conspicit, quidquid in oblectabili justorum rectitudine deliciosum est, non discernit.

Infames præsumptuum stultorum lingvæ, cælum, quod torres loquacitate impia frustra invaserant, tandem furiosa cuspide præsumunt, ut feriant affilire: cœmentis terram perfodiunt, componunt in struem lateres, condensant grandæ coagmentati bituminis massam, & turrim cœlorum confinem limitibus ædificare student. Confæderantur in unum superbæ ambitionis agmen, consonò suffragantur votorum calculò, ve-

nire! *faciamus nobis civitatem & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum*. (l) gran- (l) Gen: iii. p. 4.
dis stoliditas, recentem feralis diluvij memoriam absorpta penè mortalitate humanitas ingerebat, & quasi cœlites fœderate in nescirent, terræ vermibus prævalere, malitia cœ-
inconsulto cœlorum Domino cœlesti lum affilire
appropinquare territorio decernunt. *Contendunt*
Nondum quidem audierant, verumtamen signatum super nos lumen vultus dominici, eos erudire debuerat, in vanum laborare, qui domum ædificat, Domino non ædificante: adeò verum est, stultitiam & ignorantiam individuas esse & socias & comites superbæ ambitionis. Quàm summè exosam altissimo sufferre noluit omnipotens sapientia, sed comitante misericordia descendit, ut videret civitatem; tu invidente vide miserentis clementiæ longanimitem indulgentiam, qui nolens festinare ad pœnam, prolixiori scrutinio investigare desiderat culpam, quantumvis scrutator cordium, quid hæc malignantium concordia machinata sit, optimè novit; Reperit inani vacantes studio filiorum Adæ, quò perpetuitatem nominis obtinerent, imitaturi paternam prævaricationem, qua ab humana nobilitatis colle transire voluit ad apicem DELtæ. Divinus arbiter protulit illicò feralem, sed salutarem simul sententiam: *Ecce! unus est populus, & unum labium omnibus*. Hoc corpus criminis, hæc summa infortunati sceleris recensetur; ut diruatur fabrica, ut verecundetur superbia, ut castigetur audacia, ut malesvadentis lingvæ maledica frænentur labia: *venite igitur, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum*. Et quamvis hanc desinientem periodū ad angelos directum Lyranus autumet, præplacet tamen solidior Gazensis Procopij opinio cū Glossa cōmentatrice concordantibus, hic Trinitatem in personis annunciari, & verba hæc à Patre ad Filium & sanctum Spiritum ordinari; cujus benignitas avertere ipsorum statuens periculum, in vanum laborantibus has salutares ferias indixit. Linguam lingvis confundere, unam pluribus decrevit minare; sed cur augustæ Triadis sanctissima Majestas se ipsa hoc uniloquium eligit dissipare, cum dissipandum poterat uni ex millibus millium, ex universitate Angelorum securè committere, potenter imperare? ut discas ingentem unius labij, si unitate charitatis careat, rui-

ipse DELTæ
ter cū filio
& sancto Spi-
ritu descendit
ut linguas ob-
rectantium
dissolvat.

ruinam, ut doceat periculofam loquentis lingvæ calamitatem. Erant unius labij tot aggregati Adæ filij, quorum vanam inanitatem effigiaturus Chronologifta mundi, non homines, fed terram unius fuiſſe labij exaravit, quæ conjurata intentione adverſus cælum uno furore conſpiravit. Erat venenum aſpidum ſub hoc labio, illi conformiter recententis Pſalmographi teſtimonio:

(m) Pſ. 139.
v. 4.

venenum aſpidum ſub labijs eorum. (m) ſubefſe non inefſe dicitur (ut Commentatore Auguſtino) aliud ſub labijs latere, aliud in labijs patere advertatur, loquebantur pacem cum proximis ſuis, & ideo terra erant, terrena ſcilicet terrigenarum iniquitas unius labij, mala autem erant in cordibus eorum, quibus radix malorum omnium ſuperbia inhærebat. Eſt virus aſpidum (Hugone ſidem dante) eſt inſanabile, dolosa ſiquidem fraudulentæ cordis perversitas nullo humanæ artis pharmaco curari ſuſtinet, ac ideo Pater alloquens Filium cum ſancto Spiritu repræſentatur: *venite! descendamus, & confundamus ibi linguam eorum.* Dum enim ad confundendam procacis lingvæ arrogantiam deſcenditur, dum ad moderandam intumefcentium labiorum intemperiem proceditur, dum ad diſſolvendam conjuratæ perduellionis unitatem concutitur, non ſufficit humanæ capacitatis ſubtilitas, non prævalet angelicæ poteſtatis ſublimitas, divinæ virtutis illimitata requiritur poteſtas; *creatoris enim eſt, novas formare linguas; Spiritus ſancti opus eſt linguas mutare:* explanat Gaſſenſis Procopius inſignis Comentarior.

Tanti moliminis eſt, murmuratoris linguam compescere, obſectatoris labiū diſſolvere, abuſū eloquij ad uſum reducere infrenē hujus bellæ insolentiæ frenare. Vis genuinam murmuratricis lingvæ deſcriptionem percipere, viſ adæquatam quantumvis ab effectu deſumptam audire definitionem? crede firmiter, ſi tamen fidelium numero flagitas aggregari, Apoſtolico crede oraculo: *lingva eſt univerſitas iniquitatis;* (n) nè forſan hyperbolicum omineris, nè exaggeratam nimium exilis membri hujus malitiam ſuſpiceris, ad univerſam totius mali ſcaturiginem, ad tres unius animæ vires ſagacius reſpice, & quomodo earum cuilibet lingua deſerviat, ſolertius attende; ancillatur vegetabili

Lingvam
murmuratri-
cem ſolus DE-
US compescere
potest.

(n) Jacobi 3.
v. 6.

per maſticationem, famulatur ſenſibili, per ciborum ſaporumque diſcretionem, rationali verò per elocutionem: Eſt univerſitas iniquitatis (commentatrice Gloſſa) aut enim mala quodammodo univerſa proloquuntur, dum latrocinia, ſupra & adulteria concinnat, vel ea perpetrat, dum cavillis calumniatur, creatura blaſphemiis deteſtatur creatorem, mentiens affirmat vel denegat, vel denique malitiam commiſſam protegit, dum excuſat, vel bonitatem feciſſe ſimulat, quam non fecit, ſed nos ad murmuratoriam calumniatricis lingvæ iniquitatem revertamur: Appenſus in ſtatera mediator DEI & hominum, non tantum adæquavit enormem meorum flagitiorum gravedinem, ſed longè ſuper excedens, eandem in auram fecit evaneſcere, & omne peccati debitum evaporare. Parabat jam ſe effundens ſudati ſanguinis globos & rivulos ad effundendum in cruce ſacerrimi cruoris profluvium, manabat prodiga ſacerrimi liquoris ſcaturiginē, ut conſumatur & conſummeretur pretium immenſæ ac infinite redemptionis. Expandit manus ſuas ad populum non credentem & contradicentem; nè manus coarctarentur, laeſcerentque à pietate, elegit eaſdem ſtipiti terebrantibus clavis affigi, ſed ecce! qui ab hac liberalitate patientis JESU munificam Deitatem agnoſcere debuiſſet, quàm nullus filiorum Adæ noviffet exercere, exaſperatur amplius ad contradicendum veritati. Quam illa portentofam prorsus incredulitatis ferocitatem ſanguineis deplorans lachrymis conqueritur ore prophetico apud Patrem, *quem tu percuffiſti, perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.*

(o) perſecuti ſunt, quem ſua percuffit dextera nobis offenſus Pater, non pro culpa ſua, ſed pro redemptione mea; perſequēbatur eum Judæus cum gentilibus, Iſraëlita cum alienigenis, quando ſatelles cum milite ad mortem exodij livore deduxerant, patibulandum nudaverunt, & ſpoliatum veſtibus conciderunt vulnere ſuper vulnus, addendo ſuper cor mœrens & vulneratum, vulnera corporis à tranſigentibus clavis infixæ, addendo ſuper manum pedumque vulnera percuffionem lateris reſerati; imò nec pepercerunt mortuo, ſed ſeductoris nomine injuriato, cuſtodiam militum appoſuerunt. Sed addiderunt crudeliorem plagam plagato Redemptori;

*Omnia mala
refunduntur
in linguam
maledicam.*

(o) Pſ. 68. v. 27.
Lingva blaſphemia judæorum crudelius afflixit Chriſtum quàm altera tormentum.

ri, cuius miseria, quàm sit abominabilis, cuius ferocia quàm sit intollerabilis Patri misericordiarum conqueritur, quasi supplicabundus pro miserentis misericordia deprecatur; sed quænam illa excedens præteritorum vulnerum immanitatem membrorum laniendam à tumore verberum reſeratam, spinarum barbariem universam facerrimi capitis coronam crudeliter sauciantem, clavorum cuspidem manus cum pedibus enormiter terebrantem? recenset illam his omnibus immitiorem sævitiam, enormius his singulis additamentum Lucas Burgensis, *addiderunt: vab! qui destruis templum DEI, & in triduo illud reedificas.* (p) est enim prætereuntium & declinantiū opus, JESUM blasphemare, inquit Origenes, qui enim eundem stabiliter considerant, pro redemptionis incomparabili beneficio suppliciter adorant.

(p) Matth: 27.
v. 40.

Abominatur expressius incomparabilem exprobrantium Judæorum malignitatem Leo sanctissimus Pontifex: *fixuris clavorum addiderunt tela lingvarum:* (q) & quia rebelles Deicidæ à suo capite recesserunt, infame caput adversus Deum suum agitaverunt. Crucem ut hostes arcem circumvallabant, multiplicatis furientes blasphemijs, involantes sacrilegis lascivientium lingvarum improperijs, Regem gloriæ inglorio in contumeliarum suggestu assilierunt, quasi à ligno suum ordiri nolisset imperium, ligni infamiam objecerunt. Feroces belluæ, & quavis truculenta tygride immaniores; *nec poterant adhuc animum explere, sed in patibulo pendentem videntes, amaris omnes impetunt verbis.* Deplorat & singultuat Os aureum, sustinuit explodentium opprobrijs irrideri, iussusque ab improperantibus Sacerdotum principibus de cruce descendere, crucem recusavit deferere, qui de sepulchro resurgere decrevit. Hæc sunt crudelia murmuratricis lingvæ spicula, detractricis tela nequissima, blasphematricis & lancinantis & penetrantis cordium vulnera, verba, non aërem duntaxat ferientia, sed animas sauciantia, de quibus Os aureum concludit: *quæ rebus ipsis mihi graviora videntur.* (r) sint gravia palmarum verbera, sint verecundantia maxillarum stigmata, sint horrida concidentia flagellorum fustuarum, tam dirant (Bernardo teste) sanguis JESU sursum in aëra resultaverit, tam violenta, ut

(q) Serm: 3. de
pass:

(r) hom: 88. in
Matth:
Vulnera lingvæ sunt graviora quovis vulnere.

retruso flagelli ferientis impetu divinæ carnes flageris sulcarentur, sint rigidissimi dilacerantium spinarum aculei, adeo rigore horridæ, ut plurimos sanguinis rivulos per sacrosanctam faciem defluos expresserint, & melliflui Doctoris assertor, mille puncturis speciosum patientissimi Redemptoris caput divulnerant, est super omnium dolorem vulnerum, conclamans obtrectantium, murmurantium ac blasphemantium linguarum vociferatio, cuius acerbicatem elucidat Commentatoris Augustini elucubratio, dum coronati Psaltis votum trutinat, dum desolatæ mentis suæ suspirium allegat, *non calumnientur me superbi, querit subtiliter, & quasi nescius investigat: an forte hanc habet vim, cum dicitur, non calumnientur me, quam haberet, si diceretur, non me capiant calumniando.* (s) (s) Serm: 26. in ps: 118. capit primus in orbe vitalis innocentie homicida, primum nostræ mortalitatis propagatorem, quando inflicta conditori calumnia, cur DEUS præceperit, ne fructu scientiæ vincerentur, fallaciter interrogavit, exinde singuli nequam serpentis æmuli, calumniatores universi assumptes veterem hominem cum actibus suis, & execrantes novum, qui secundum DEUM creatus est, serpentinam calliditatem induunt, quorum ut vincas virulentam atrocitatem, patibulum respice Redemptorem; idcirco quippe illuminatus Moyses, Divino obtemperaturus imperio, similitudinem serpentis erexit in eremo, ut similitudo carnis peccati crucifigenda præfiguraretur in Christo, quem intuens, calumniatorem despicit, calumniam intrepidus excipit, latentem sub umbra iniquitatis malitiam excutit; ac patiundo hostilem perversitatem vincit: *hanc intuentes salutiferam crucem, omne calumniantium superbiorum virus expellimus; con-* cludit Hypponensis Præsul. Vide quam pervertatur in formam infamis iste Protheus, dum murmurando sibilat, & ad calumniam à murmure inclinatur; imago DEI in virulentum angvem vertitur, in execrandam tartarei serpentis similitudinem divina similitudo commutatur, audi Ambrosium, qui tentationem Dominicam, quæ suum conditorem assilijt mendax Angelus, cum ærumniosiori calumnia, quam suo Redemptori fallax Judæus intulit, conferre videtur & comparare, *est tentatio est, & calumnia & humana tentatio, quam ferre possumus, cal-*

Victoriam calumnia procat
rat crucis
crucifixi aspectus.

calumnia autem gravis est, & ideo Dominus, quæ sunt graviora, suscepit, & calumnijs appetitus, silentium detulit triumphare; (1) tentatus tentatorem verbis abegit, calumniatorem taciturna pietate excepit, & qui tentanti Angelo subtiliter respondit, calumniantem Adæ filium silens & patiens toleravit; est ea pravæ tentationis malignitas, ut primæ repugnet bonitati, DEUS enim neminem tentat, est tamen quavis calumnia inferior in malitia, nam illam solummodo ad malum conatur inducere, dum ista non tantum ad peccandum conatur mærentem animum trahere, sed insuper, quæ virtuosè gesta sunt, in malum commutare; non sufficit huic frementi belluæ falsa componere, nō velit etiam ea, quæ pia sunt, ea quæ sancta sunt, quasi non sanctè facta sint, decolorare.

Expende malignantem transfigurati in lucis Angelum principis tenebrarum astutiam, quemadmodum calumniando quærat prosternere, quem tentando non prævalet commovere; erat formosa facie, erat aspectu pulcher, sed pulchrior in anima, formosior à puritate Joseph, amari nolens ab homine, adamabatur à muliere, vel invitus, cuius non minus petulans quam importuna libido insidiabatur procati insolentiæ victrici innocentiae & castimoniae triumphanti, dumque illa furens & frendens, impudenti impudicoque tactu vestem accipit, iste non suam ampliùs expectans chlamydem, quam raptu ludicro manus adultera contigerat, in alienis manibus, ut alienam relinquit ac dimisit; insignis viator vestem exuit, & unà simul scintillam omnem amoris lubrici excussit; ut securiori victoriâ eluderet aggressorem, exspoliavit se tunicâ suâ, suo protoparente longè felicior, qui blandienti indulgens conjugii, nudus evasit, dum insulas divinæ protectionis amisit, qui tunicam non perdidit, nudus erat prævaricatus Adam, nec tamen nudabatur Joseph, dum tentanti & assilienti tigridi pallium, quod suam tegetur turpitudinem, dimittere dignabatur, quia continentiae vestibus adornato nulla potuit nuditas adversari. Quid ageret confusus orci tenebrio enervis angelus, quem tentans expertus est Athletam; calumniari voluit, ut sterne-
ret victorem; clamat famina, rugit leona, concupiscendo sævit, amando

Pars III.

odit, amari rennente, trucidandū statuit, quem adversarium experta est amoris impudici, cupit perire, quem diligit, quæritque eundem perdere, quem adhuc concupiscit; calumniatur illatam sibi violentiam, quam nisi intulisset, spoliata innocentiae tunicam nullatenus apprehendisset; reſeratur carcer, ut innocens recludatur, veritatis adultera illum mancipari facit compedibus, qui fidei adulterium recusavit; verum nec opprimit calumnia conticescentem, quem superare non poterat tentatio resistenter, ut surgat, premitur, ut regnet, carceri mancipatur; denique fuit Dominus cum Joseph, & misertus illius; (u) testatur spiritus veritatis, quæ ratione namque compeditum ob libertatem iustitiæ desereret, qui secum positus in carcere iustis incarcerationum profitebatur: in carcere eram, & venistis ad me.

(x) Ah! quod non penetrat misertis DEI providentia, ut iustorum calumnias repellat, descendit cum illis in foveam, nec eos in vinculis lingvarum malignantium derelinquit; non turbentur innocentes, cum falsis criminibus appetuntur! exclamat Mediolanensis Ambrosius: cum oppressa iustitia traduntur in carcerem, visitat DEUS & in carcere suos, & ideo ibi est plus auxilij, ubi est plus periculi: (y) periculosum fuerat effœni furore libidinis tentari, sed longè periculosius enormi periclitantis famæ calumniâ injuriari, majori munitur auxilio ab assistente omnipotentis sapientia, in calumniatricis affatu. Sed quamvis invulnerabiles sint iustorum animæ, quia in manu DEI sunt, feriuntur, sed non læduntur, sunt tamen abominanda calumniantium lingvarum tela, sunt execranda murmurantium spicula, nec enim ideo excruciantur à sacrilegio sacrorum profanatores, quia profanari non poterat, quod profanare sacrilego conamine prætendebant.

Apprecabatur sacro iustorum ordinis iustus David, omnimodæ sanctitatis plenitudinem, quando completæ beatitudinis, quæ viatores beatificari congruit, definiebat qualitatē: beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra peſilentie non sedit. (z) sic suam exorditur psalmographiam in psalterio Psalter regius, sic primam periodum auspicatur, optimum dominici hominis est prolego-

7. P.

me-

(u) Gen: 39.
v. 21.(x) Matth: 25.
v. 36.(y) Lib: de 70.
Joseph: c. 5.(z) Ps. 1. v. 1.
Cathedra peſilentie est os maledicum.

(1) in Ps. 118.
Osten: 17. in
v. 134.
Silere ad calum-
niam, illu-
stris trium-
phus est.

Joseph victor
libidinis plus
vincit, dum
sustinet pati-
enter calum-
niam.

menon, primum verbi elogium, sed incarnati; si enim de terra terrenum virum consideres, declinavit iste ad consulentis satanæ consistorium, quando deceptam à serpente conjugem audiens, assensum svadenti præbuit, & consulenti obedivit; venit cœlestis de cœlo secundus Adam, venit in peccatorum viam, quando pede sanctissimo calcavit vallem lachrymarum; sed veniens non stetit, dum omnem terrenæ voluptatis fugiens illecebram, à nulla tenebatur, minus constringebatur concupiscentis mundi vanitate; nec tamen consedit in cathedra pestilentiae continuus viator, divinus advena, in qua consedit & resedit, quando fœda contaminatus labe transgressor homo peccati turpitudinem turpiter excusavit, quodque quavis turpitudine detestabilius in conditorem quasi authorem criminis eandem detorsit & rejecit: *mulier; quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno*: (a) abiit prævaricator iste, cum suo recedens à principio, suumque deferens suarum operationum finem ultimum, accessit ad uxoris blanditias, cui vetiti fructus deglutienda dulcedine successit; stetit, dum sibi in consummato scelere complacuit, nec violatæ legis licentiosam libidinem deploravit; sedit tandem, dum sua confirmatus in superbia, suam ingluviem agnoscere recusavit. Verumtamen est alia feralis pestilentiae cathedra maledicum os impij, ubi dissoluta in verba malitiæ lingua thronum iniquitatis erigit, tribunal temerarij iudicis construit, condemnans innocentiam, accusans sanctimoniam, absolvens impudentiam, commendans arrogantiam, excusans iniquitatem. Est seperari nescia malignantis lingvæ proprietas, tendiculas struere, ut justus capiatur, muscipulam erigere, ut veritas comprehendatur, laqueos tendere, ut insons pudicitia, vel simplex justii sapientia illaqueetur; hinc legit Symachus, illumque beatum prædicari explicat, *qui in Cathedra insidiatorum non communicavit*: vertunt alij, ut clarius maledicentis lingvæ appareat turpitudine, *qui in confessu versutorum, & derisorum non consedit*, novi (Lyranus Commentatore) perversi dogmatis Doctores, qui secundum veritatem sunt derisores, quia errores docent sub specie veritatis.

Est tamen verisimilior Mediola-

nenfis Ambrosij sententia, qui quidem lugubrem deplorantis Prophetæ querimoniam generaliter ad omnes flagitiosos referendam esse indicat, sed specialiter bonorum irrisoribus attribuendam putat: sunt enim morbi isti, qui irridendo bonos, plurimis animis operantur errorem, mentesque corrumpunt; (b) est murmur, Mater calumniæ, sponsa Sobolis parens adultera; quam ut à DEI filijs discerneret Basilus, hanc animarum directori præscripsit regulam: *sanet murmurationem à reliquis separatione, ut videlicet neque ex fratribus quispiam unà cum ipso esse in opere velit, neque opus, quod ipse elaboraverit, cum reliquijs reliquorum commisceatur*. (c) Eliminandos indicat à domo DEI, in qua non rixæ resonant, nec contumeliæ prospectant, confusus clamor maturiori silentio premitur, indignabundæ mentis tumor placata mansuetudine vincitur, vox laudis omnem umbram maledicentiae insectatur. In tabernaculis justorum à sacris Divini Incolatus professoribus omne profanum exulat, nec innocentiae templum sinitur incolere, qui nescit absque murmure superioris ordinem explere. Denique in domo sapientiæ nemo maledicus, & in solius stulti ore virga superbiæ commoratur, quæ, quia pro telo utitur stultiloquio, obvium quemvis sauciat, nocentes pariter ac innocentes verberat, ipsam quantumvis candidissimam sacerdotis gloriæ byssum suspiciosa fuligine denigrat; Hæc operatur feriari nescia lingua superba & contumax, quæ omnes percutit, est omnibus mortifera, à vitæ finibus aliena; primum quem perimit, vir lingvosus, est, in cujus ore suo velut sedet in folio, ut temerario judicet suffragio, ferali calculo quoscunque valet invadere, condemnet. Fidelis adhuc Saul, priusquam à Samuele regali exueretur imperio, prævaricatum Jonatham licet dilectum sibi filium morti adjudicat, ut DEUM juramenti integritate colat; carnis teneritudinem despicit, stabilitatem spiritus attendit, nè se sacrilegum exhibeat Numini, crudelem filio se ostendit; juguletur iste, ut immoletur ille, victimetur iste, ut adoretur ille; cedat affectus Patris, succedat pietati, ut pietas religioni faveat, religio in Israël regno obtineat principatum, sed quonam crimine ad feretrum ejicitur hæres regius, cujusnam enormitate facinoris è throno ad mausoleum

(a) Gen. 3.
v. 12.

Adam abiit in consilio impiorum, stetit in via peccatorum, sedit in pestilentiae folio.

Declinandum est commercium malarum linguarum.

Jonathas gustans mel, non adeo morti ad judicatur.

um educitur, ut morti mancipetur? morte morieris Jonatha! exclamat coronatus Præco, declarat inconcussus genitor & correspondens Patri filius: & ecce ego morior! non deprecatur, sed atro sibi met calculo suffragatur, ambit, non renuit justitiæ in victimam mancipari. Examinare tamen libet prævaricationis speciem, delicti gravedinem trutinare: violaverat legem, quam promulgari non audierat, fuit edicti paterni inscius, proinde nec voluntariæ transgressionis reus; an fortè, quia extendit summitatem regalis sceptri ad favum mellis, superni Judicis offendit oculus, quod si extensâ arripuisset dexterâ, nullatenus offendisset? nil quippe est iniquius, quàm si adversetur legibus regale sceptrum, quod eas debuisset protegere, nè invadatur, defendere nè violetur. Verùm, est aliud delictum Jonathæ, quod morte plecti meruit, nec fuit reatus fundendi sanguinis ignoranter mellis dulcedinem degustasse, sed crimine non caruit, adversus legislatorem in conspectu circumstantis populi murmurasse; Rex adjurabat populum, & populus timebat juramentum, interdicebat refectiorem corporis usque ad vesperam, ut brevi unius diei abstinentiâ longævam libertatem coëmerent, & uberem Divinæ benedictionis abundantiam hac fame modica compararent; curiosior principis appetitus irritabatur mellis dulcedine, cujus ignorans innocentia non prohibebat ut illicitum, quod fuerat ignotum.

Verùm ubi unus de populo Legem prodidit, ubi prohibitionis vis innotuit, incautus Juvenis iterare quidem prævaricationem noluit, sed tamen latam à patre legem abominando murmure infamavit; dùmque ad pœnitentiam incurius adolescens debuisset recurrere, maluit pro excusanda sui reatûs levitate contra legislatoris integritatem obmurmurare; ut sui erroris vanam prætexat excusationem, inculcat severi genitoris præceptum, dùmque alleviare satagit sui erroris culpam, insipienter aggravat paternæ pietatis integritatem: turbavit Pater meus terram, vidistis ipsi, quia illuminati sunt oculi mei, ed quod gustaverim paululum de melle isto; (d) si pater universam hac lege sua turbasset terram, fuisset animadvertentis filij, patrem erroris ad monere, non culpam turpi mur-

mure amplius deformare; carpit præceptum, quod nisi increpuiisset, prævaricator innoxius remansisset, sed mori meruit, qui regis ac Patris decretum, dum nescienti sibi innotuit, obtrectando infami murmure deturpavit; vixit superstes comedendo, sed mortis incurrit pœnam obmurmurando; justè igitur capitur, justissimè ad subeundam vitæ jacturam condemnatur: dum enim guttur in sepulchrum patens & oscitans erigitur, dum lingua infamante fallaciter famæ vita eripitur, infamis objurgator ad mortuorum tumulum dejici promeretur. Est murmurare, si definiente Ambrosio adstipulamur, falso ad invicem de præpositis & rectoribus queri. (e) tueri decretum Regis decedebat subditum, laudare præceptum patris conveniebat filio, quod dum immoderatus Jonathas audaciori lingua sugillat, à scrutatore cordium reus ostenditur, nec leviori quàm mortis pœnâ plectendus judicatur. Digrediamur tantisper ad legem Evangelicam, quid incarnata Patris sapientia de calumniatrice lingua sentiat, quò murmuratores locò collocet, percepturi.

Investigabat animas prodigus propriæ sanctissimus viator, sic suscepturus pauperes, ut tamen divites non profligaret, habentes recipiens, alliciens & attrahens non habentes; offert se transeunti Domino fallax & nequam servus, qui (Theophylacto interprete) videns numerosum insequentis populi pedissequium, speransque ex simili consortio pecuniam congregaturum, sed audiit extremam, ut commoveat pauperrimi Redemptoris inopiam, resiliit à famulatu; occurrit alius, quem benigniori respiciens oculo divinus scrutator cordium alloquitur, & adhortatur, ut impleat: *sequere me!* non aurum de inferis oriundum, & ad inferna præcipitativum, sed me de supernis descendentem, & ad superna redeuntem: *sequere me!* depone scelerum pondera, quæ gravant incedentem, dirumpe illiciorum vincula, quæ vinciunt subsistentem, depone voluptatum, vanitatum laqueos, quæ irretiunt leviter venientem. Oblatum acceptat ministerium felix discipulus, discipulatum non despicit, explere tamen paterni funeris pietatem desiderat, ut liberiori vestigio præeuntem assequi valeat & comitari, sed prohibet desi-

(e) in cap. 10. episc. 1. ad Corinth.

Murmurare est falso con- queri adver- sus superiore.

Sed quia contra decretum regis murmuravit.

(d) 1. Reg. 14. v. 29.

Mortuus in
culpa iubetur
à Christo non
sepeliri, iusti
discipuli ma-
nibus.

(f) Luc: 9.
v. 60.

(g) Greg: lib:
4. mort: 6. 29:

(h)
Maledici di-
cuntur mor-
tui ob oris fa-
ctorem mor-
talem.

(i) in c. 9. Luc.
Sunt ob lethi-
ferum hali-
tum fugiendi.

der tam paterni cadaveris sepulturam
misericors & miserator Dominus (ut
Augustino interprete) divinis humana
sciremus postponenda, non prohibetur
paterni funeris obsequium, sed neces-
situdini generis, divinæ religionis pie-
tas antefertur. Nec enim convenit,
dum vocat oriens vacare occidenti, sine,
ut mortui sepeliant mortuos suos: (f) qua-
si cadaver cadaveri vitali valeat obse-
quio famulari, novi ex celeberrima in-
terpretantis Ambrosij sententia, non
revocari ab officio Patris filium, sed fi-
delem à perfidi communione secerni;
legi fundatam magni Alberti opinionem,
adolescentis Patrem fuisse innuente Do-
mino mortuum in culpa, & indignum
exequijs sanctorum; revereor subtilem
moralizantis Geometræ allegoriam, qui
tunc vocatum observat à Christo filium,
quando mortuus pater suo non ampli-
us superstes vixit filio; quemadmodum
namque Paulo crucifigebatur mundus,
& mundo Paulus, sic unicuique iusto dia-
bolus est mortuus, qui existenti adhuc
vivebat peccatori, omnis enim, qui
peccatum facit, ex diabolo natus Apo-
stoli oraculo declaratur, suam adjungit
moralitatem Gregorius: *mortui mortu-
os sepeliunt, cum peccatores peccatorem fa-
voibus premunt.* (g) Meo tamen vicini-
us approximat Chrysostomus argumen-
to, dum mortem culpæ considerat, non
naturæ; *multi ex his, qui vivere viden-
tur, à mortuis nihil differunt & si corpus corrup-
tum non vides, anima saniem sustinet am-
pliores; corpus enim per paucos dies fœtet,
his autem est os cloacis immundius.* (h) le-
ge compediatarum lingvacis animæ ceno-
taphium, quemadmodum impressa tran-
seuntium viatorum vestigia in via relin-
quuntur, ex quibus, quinam pedes infi-
xerint, discernitur: sic in lingvarum e-
logijs certissimæ relinquuntur notæ, ex
qua, num vivam vivificatrix gratia infor-
met animam, num mortuam author
mortis possideat & dirigat, conjicitur
ac indicatur, sepulchro patenti corrup-
ta peccatorum guttura comparantur à
Psalte regio, qua figurata similitudine
memoria eorum abolenda præscribitur, quo-
rum simul cum corpore meritum occidit (ut
commentatur subtiliter Ambrosius (h)
hortatur Vita, nè vivus hosce mortuos
audeat sepelire, à cujus ore vitalis au-
ra excluditur, & solus corruptionis fœ-
tor exhalatur, solum lethalis mortife-
ri murmuris halitus efflatur & afflatur.

Vis nosse, quam sollicitudine sit
declinanda maledicentium lingvarum
societas, quoniam vitari debeat anxietate?
vitantem Angelum respice, DEUM
cœlestis militiæ principem attende se re-
trahentem. Intemerato Jeremiæ vivæ
vocis insinuatur diplomate excelsi mu-
neris committenda dignitas, communi-
cata Prophetæ gentium sublimitas ore
Altissimi evulgatur: *prophetam in genti-
bus dedit te*; universa, quæ auditurus est
à Verbo vitæ, eloqui eidem præcipitur,
nunquam aut palliando aut reticendo
veritatem, ut securius prædicet: *misit
Dominus manum suam, & tetigit os suum*; (l) rara dignitas, prodigiosa miserationis Al-
tissimi benignitas, ori Divinam dexteram
applicare, & tactu salutifero quodvis lin-
gvæ incommodum elongare; Non sic
attingit vaticinantis Isaia lingvæ, sed
ablegat flammivomentem spiritum, qui
fabrili arripiens forcipe carbunculum de
altari, non manu propria, sed calculi
instrumentali urentis ministerio, os va-
ticipinatur filij hominis contingat! gran-
dis disparitas, illius tanguntur labia tan-
gente manu DEI, istius nec audet flam-
mifer Seraphim immediatè attingere,
sed mediante calculo iubetur inflamma-
re, magnum tantæ disparitatis mysteri-
um, quid enim iste præ illo meruit, vel
iste, quid demeruit præ illo? dicat qui
suum confiteri demeritum non renuit,
quando sui reatus turpitudinem confes-
sione propria evulgavit: *vir pollutus la-
bijs ego sum*; sed unde tibi tuorum la-
biorum contaminatio Isaia? *quia in me-
dio populi polluta labia habebis ego habito.* (m) adeo scilicet periculosum est maledi-
centium consortio aggregari; peccave-
rat, nonnisi tamen venialiter, dum in-
ter collaudantes Angelos conticuit in-
curius Propheta, peccavit, sed non gra-
viter, dissimulando redargutionem po-
puli sua idola adorantis: & ecce! sola co-
habitatio, sola inter maledicos conver-
satio contractum angeli præpedivit, ab
emundanda oris prophetici contaminati-
one Divinam Omnipotentis dexteram
elongavit. Elucidat Doctus Origenes
absconditam subtilis differentię ratio-
nem, quoniam Isaïas confessus est non
habere facta immunda, sed verba: *non
extendit Dominus manum suam, neque re-
tigit ex seraphim manu sua labia ejus tetigit,
sed forcipe tantum tangens*: ecce! *abstulit in-
quit iniquitates tuas*; fuge pollutum ma-
ledici oris labium, nè virulenta rabe in-
fi-

(l) Jer: 1. 14.

(m) Isa: 6. 7.

ficiaris, aut sauciante telo perimaris! venenum aspidum sub labijs eorum, seu dein pestifera evomant dogmata, quibus eliminant candidissimam immaculatæ fidei veritatem, seu sua emolliant alloquia, quibus decipiant præproperam ad credendum justorum simplicitatem, seu maledicentis lingvæ feroci crudelitate dila-

nient proximorum integritatem: est quippe furor ipsis secundum similitudinem serpentum; Pantheras suspicare, quæ suaviter alliciunt, ut lacerent immaniter, leonem metue, cujus, dum lingua lingit, cruorem fugit; scorpionum meditare, qui semper in ictu, ut feriat, caudam gestat.

Versus.
XXXX.

NUN.

Scrutemur vias nostras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

Versus.
XXXI.

NUN.

Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cœlos,

Versus.
XXXII.

NUN.

Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es,

Sensus Literæ.

Posteaquam declaraverat Propheta providus frustraneo conamine vesanos Adæ filios murmurare adversus DEUM factorem suum, qui justus est in omnibus vijs suis, qui sanctus est in omnibus operibus suis, hortatur quærentes mendacium, scrutari vias suas, nè fortè deviantes à via mandatorum cœlestem deserant Jerusalem, & declinantes ad Jerichuntinum perditionis præcipitium, incidant in latrones. Præfigitur triliterale Nun in titulum præsentis querimonie, quod vertitur principium & vivens pascua, ut illum indicet, qui de seipso verum perhibuit testimonium: ego principium, qui & loquor vobis; (a) quem ut loquentem possemus intelligere, factus homo, nasci à matre voluit, à virgine parturiri. Principium à principio, à patre filius, per quem facta sunt omnia (ut enim differit Augustinus) principium creaturæ intellectualis est æterna sapientia; (b) à qua quamprimum recessit demeratus homo, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis! ut scias, idem per verbum & per

principium intimari, Judæis tamen se nomine principij manifestat, qui eum esse principium non credebant: nobis verbum vocatur, qui velut docibiles DEI, velut veri veritatis discipuli, ipsius verbi verba audire flagitamus. His verbis vitæ pascimur, dum ab hoc pastore optimo in loco pascuæ collocamur; pascit nos miseros, qui dives est misericordiâ, ut enutriamur, secus decursus aquarum viventium ad aquam sapientiæ salutaris, fluentem in pascuis aquæ pinguißimis, ac uberrimis sponsatæ sibi in fide Matris Ecclesiæ, ut crescentes in cœlesti intelligentia, augmentum in spiritu ad mensuram ætatis ac plenitudinis Christi sumamus, cujus ut incrementum ordiamur, deducit nos pastor sollicitus in semitam justitiæ, ubi scrutatores, non majestatis, qui opprimuntur à gloria, sed veritatis Christianæ scrutantur, non quidem in domo fiderum solis itinera, vel lunæ stadia, sed viam, per quam venimus, iter, quod viatores prosequimur, & viæ terminum, quod tendimus, ut sic per rectum & assiduum nostrorum gressuum scrutiny ad nostrum authorem aut

Judæis Christus se manifestavit nomine principij, nobis autem voce verbi.

Salaberrima est cogitatio præteritorum præsentium & futurorum quid homo sit fuerit vel erit

(a) Joan. 8.
7. 25.

(b) Lib. 1. de Gen. ad lit.
6. 5.

principium pertingamus; severiori investigemus studio, prævenientes faciem Domini, priusquam scrutetur eos ille, qui scrutabitur Jerusalem in lucernis. Discutiamus prolixiori indagine, quidnam fuerimus, nil inventuri nisi sperma foetidum, exploremus seduliori examine, quid simus, & intuebimur pelvim stercoreum; discutiamus futuram immutationem corporis, quod fiet esca vermium; hinc consulit Doctor mellifluus incurijs Adæ filijs, considerare sæpius unde venerint, ex regione nihili, ut confundantur, reflectere ad statum in quo sint, ut vereantur, recogitare quò vadant, & quò venient, ut terreantur. Fecit & docuit reflexionem hujusmodi coronatus Psalter, dum tremens ingemisceret: *cogitavi vias meas, & converti pedes meos in testimonia tua*; (c) non tantum præteritas, ut sedula conversione morum remissionem commissorum obtineam peccatorum, sed magis futurorum, nè inconsulta operatione progressus præcipiter in abyssum inferni, dum puto me approximare vestibulo cæli; nec enim alius, quàm veritatis spiritus dictavit Salomoni terribile illud proverbium: *est via, quæ videtur homini justa, novissima autem ejus deducunt ad mortem*: (d) hæc mundi hujus via est, quam pede livido ingressus Cain irruit super fratrem suum, quam calcans præsumptuosus Chore adversus Israël præpositum insurrexit, per quam asinans Balam pervertere sanctissimi Numinis iudicium attentavit, & munus desideratum intuens, formosas Madianitarum filias in petram scandali, ut prævaricatus Hebræorū populus ad feriendum foedifragus ultionum Dominum commoveret.

O quot! ô quoties severis nimium religiosi cætus Præsidibus, fastuosis subditorum præsulibus, imperiosis populorum rectoribus, indiscretis subfelliorum iudicibus via severæ increpationis, angustiarum semita, poenarum plagarumque violentia videtur justa, & summam definit in injustitiam, quasi in poenis infligendis totum jus prosequi non foret injustitia, cum tamen (Augustino censurante) nemo regularis superior, sic alijs præpositum debeat agere, ut sit meritorum retributor, sed salutis adjutor. Est vox satellitum, & idioma carnificum: sic meruit, sic puniatur,

peccavit graviter, gravissimè plectatur, reclamatur hic moderata Christianorum lingua, reclamatur urgens Christi charitas, sic dolet, sic curetur, sic credidit, sic sublevetur, dolor amore misceatur, ut sciat compati, zelus commiseratione mitigetur, ut discat misereri. Vinum robustius, si solum bibitur, inebriat haurientem, proinde commiserationis aqua diluatur, ut illuminet animum fumigantem; ô quot! & quoties in tumentibus insulis comminatur Dominus dominantium, qui simul misericordiarum Pater & DEUS totius consolationis vocari flagitat & invocari: vae coronatæ superbæ, ebrijs Ephraim, & flori decidenti! *gloriæ exultationis ejus* (e) (e) *Isa: 28. v. 1.* superbientibus videlicet deinsulari eminentia, qui residentes in vertice vallis pinguiissimæ, abundant omnibus, quibus impropereat justissimè intemeratus Amos: *vae! qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samaria: optimates capita populi, ingredientes pompaticè domum Israël; moriuntur.* (f) tumorem animi ipso superbiante (f) *c. 6. v. 1.* etiam corpore manifestantes; ô si suas infortunati duces considerarent vias! cum coronato Psalter, converterentur procul dubio pedes eorum à via, quæ intuenti mentis oculo displicens adversatur, ingrederenturque in viam testimoniorum DEI, cogitantes omnes annos suos in amaritudine animæ suæ. Duxerunt te poenitens anima, & seduxerunt longè pedes tui in regionem dissimilitudinis, ut te, hoc iter avium prosequi flagitantem, deducerent in terram tenebrosam & opertam mortis caligine: sic enim præagit infallibili æternæ veritatis vaticinio proverbialis Salomon cuidam sic ambulanti in diebus peregrinationis suæ viatori: *pedes ejus descendunt ad mortem, & ad inferos gressus ejus penetrant*: (g) in pedibus affectum insinuat, in gressibus effectum, uterque facit descendere procedentem in mortem culpæ, & feretrum gehennæ. Scrutemur singuli, qui viatorum gressibus adhuc incedimus, qui nondum terminum comprehendimus, sed apprehendere bravi-vium currentes laboramus, scrutemur vias, non aliorum prius, sed nostrorum passuum investigemus rationem: confundamur, qui à præceptis Domini impudenter recessimus, reprehendamur in corde nostro, dum id, quod prævaricantes commisimus, quod negligenter omisimus, memoratur; dum enim contemplan-

(c) *Psal: 119. v. 59*

(d) *Prov. 14. v. 12.*

Rigidi nimium prælati interdum occidunt suorum animas, et ipsi moriuntur.

(g) *Prov. 5. v. 5.*

Scrutinium
conscientiæ
urget animā
ad exercitium
penitentiae.

labunda mens se insipienter nimium deliquisse considerat, illicō severa exulceratrix cordium conscientia lugentem animam accusat, eique exprobranter objicit, insimul salubriter ostendit, quā indigna meditatione divinam legem recolat, quam toties hortantem & distantem, mandantem & monentem contempnibiliter audire recusabat. Vias igitur nostras scrutari, est cogitationum interiora discutere, & serio examine, quidnam cordium scrutatori displicere valeat, investigare; sed quia solum absconditæ prævaricationis scrutinium non sufficit, reverti ad mandatorum viam deviantibus præcipitur, & associatis manibus levare corda nostra in cœlos commoneamur; cor enim junctum manibus attollere sursum versus dicitur, cujus fervens oratio sanctis operibus, nè corruat, suffulcitur.

Orans, sed operari dissimulans, cor quidem in altum erigit, sed manus ad cœli regiam non attollit, qui verò sine oratione sancto incumbit operi, levatis manibus cor suum ad conditoris sui solium sustollere intermittit. Sit igitur occasio plangentis penitentiae, severior pœna culpæ, & salutari facta indagine impactam à prævaricatrice creatura sanctissimo creatori injuriam conspiciamus, ultrici justitiæ suppliciter corpus & animam, ut feriat ac puniat, subjiciamus, percutientem inter verbera laudantes adoremus, appropinquantem flagellantis dexteram exosculemur, & supplicabundo gemitu cum deprecante Jobo vociferemur: *qui cepit, ipse me conterat,*

solvat manum suam, & succidat me; (h) (h) Jobi 6. v. 9. quasi apertè dixerit (commentatur Gregorius) *hoc quod in me exorsus est, perficere feriendo non desinat, nè desertum me adversario ad conditionem tradat;* dum enim prolixa prosperitas incurium Adæ filium in statum elatiopis erigit, dum longior indemnitas securitatem somniatæ immunitatis mendaciter ingerit, neglectam domum indormientis conscientiae explorans Angelus invadit, & sæpè, qui exorcizate penitentia solus sine consortio immundus spiritus exijt, cum septem nequioribus socijs, ad derelictum sui incolatus angulum latenter redit; dum ergo hac impij hostis obsidione nos in vasos misericors Dominus conspicit, nec tamen ad erudiendam flagellis animam manum erigit, veluti ligatam non posset solvere, dexteram contrahit ac restringit, sed hanc alligatam resolvimus; sed singultuante gemitu cordis fremitu castigari cum filijs petimus, erudiri cum discipulis anhelamus; hic est consuetus prophetici examinis successus, dum enim scrutatrix suorum delictorum anima, reverti ad Domini flagrat, dum ovis perdita sui pastoris vocem auscultare pensat, dum repetitus excitantis flagelli dolor mentem angustiat, provocatus ad iracundiam Dominus se exorabilem nostris affectibus exhibet, paratamque ad flagella sustinentis justi animam misericorditer exaudit, quæ se felicem præ cunctis mundi aequalis reputat, nec aliam consolationem desiderat, quam, quod affligens dolore non parcat, nec à verberibus desistat.

Ligatam manum habet DEUS, dum reum non verberat, solutam, dum flagellat: primum est timendum, secundum desiderandum.

NUN.

Scrutemur vias nostras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

Versus
XXXX.

Sermo Quadragesimus.

Magna calamitas est humanæ conditionis instabilitas.

Quam sit periculosa calamitas, humanæ mentis instabilitas, diebus singulis multoties experimur. Vix enim suis diluculare radijs incipit sapientia, ut cor illuminet, vix istud ad fulgorem veri luminis respicit, quando curiosior intellectus subtiliter jam discutit, quod nisi simpliciter credeus annu-

at, in quæstionum voraginem se deportat; dumque consilium, quo syrtem hanc præcaveat, consilijs multiplicat, varietate confunditur, post arduum laboriosæ indagationis studium ignorat, quodnam præcipiat, vel ad quod prius sequendum se convertat. Præbet fiduciam, quantumvis sæpè inanem prolixior experientia, sed ipsa persuadens confi-

de-

dentia plerumque securior præcipitat, timidior retardat; erudiens scientia conservata magis intelligere quam diligere, inflat Doctoris animum, sed non ædificat animam auditoris: nec alius hæc evitare valet discrimina, hæc imminetia salutis pericula declinare, quam ille profundus investigator, qui, priusquam cogitatio sua ad opus prodeat, internos passionum suarum motus, provida sollicitudine refrænat: solus duntaxat ille hostiles insidias evadit, qui mentem non effaminatis excubijs, sed virili custodia mentem munit. Ingrediebatur aliquando domum obdormientis Isboseth nobile par fratrum Baana & Rechab, fatales sicarii, quodve est impudentius, non

Isboseth male custodiens domum suam latrones allucit.

(a) 2. Reg: 4.

Mulier, dum est ostiaria, male custoditur ostium, & domus Dominus interrimitur in ingvine

exspectabant nocturnæ caliginis præsidium, sed luculentum ferventis diei patrocinium exquirebant. Calcato proinde formidantis verecundiæ vestibulo, flagitioso scelere eò licentiosius quo spectabilius navare operam concertabant. Præmuniverat quidem interiorum domus aditum, ut indormiret securior fatigatus ab aræ laboribus princeps, credebatur mulier opportunum pro abigendis latronibus impedimentum allatura, quam pro custodiendis foribus excubiorum deputarat, sed fragile munimen, nec vigilando resistit, nec vociferando obstitit, sed heri ferale somniatura exitium, somno indulgens falsam sibi met ipsi mentiebatur securitatem. (a) Eliminasset ab ostio strenuus vigil vilissimos latrones, restirisset solo atrociori intuitu cuiusvis assultui hominum perversorum, sed deses fœmina adjecit stimulum adversarijs, & cædem meditantes, ut complerent animosius, urisit ac excitavit. Obdormit custos, dum hostis vigilat, ignava se somno committit ostiaria, & irruentes ad ingrediendum audacius attrahit grassatores. Infortunata mortis larva purgabat quidem triticum, sed degeneravit labor in otium, quid mirum, si indormiat otiosa? quid mirum, si incurius hospes in domo propria occiditur, quando ad januam mulier, ut agat ostiariam, collocatur. Hæc genuina incuriæ cogitationis est effigies, otiosæ Imaginationis Idææ & figura, quæ tunc (Gregorio moralizante) triticum purgare dicitur, dum mentis custodia, aut subornata blanditijs, aut etiam illecebris corrupta, discernendo quidem virtutes à vitijs segregat, sed infomnem non persequens vigilantiam, in conti-

nuandi laboris meditullio indormiens, in mortem proprii Domini insidiatores perumpere dissimulat, intrantes non revelat.

Huc planè alludere videbatur proverbialis Salomon, quando suum eruditurus discipulum hortatur: *omni custodia serva cor tuum: quoniam ex ipso vita procedit*; (b) quam excubiarum turmam assignans purpuratus Hugo, insigniter subjungit: *malarum cogitationum repressione & bonorum impletionem*. Quomodo alioquin cor, membrorum princeps & vitæ vena alijs præesse membris valeat, si ipsum cauto regimine sit destitutum? novi juxta commentatricem Glossam, in efferatis hisce prædonibus, in his duobus sicarijs demones significari, quos Incarnata Veritas latrones nuncupaverat, dum quendam hominum in Jericho descendisse commemorabat; insidiantur isti ad cordis ostium, ut ubi debilem invenerint custodiam, ubi dormientem repererint ostiariam, ubi fortes abesse deprehenderint excubias, id est, ubi sanctam cogitationem à mente elongatam deprehenderint, ubi vanas cogitabundi cordis nœnias præesse foribus animadverterint, domum insiliant, cubile superius affilient, & domus Dominum immaniter perimant, peccati spiculo in ingvine vulnerent, virtutes animi inani delectatione carnis crudeliter configant; *in ingvine quippe ferire, est vitam mentis delectatione carnis perforare*, inquit Gregorius: (c) infortunatus Isboseth nullatenus inopinata hæc nece succubuisse, si non ad ostij custodiam enervem fœminam collocasset, nequaquam infelix anima incurij Adæ filij peccato contaminatam se deprehendisset, si non inanis cogitatio ad mentis januam excubasset, si tentatoris assultui sancta intentæ mentis meditatio invigilasset; enim verò, nisi in alta mentis spicula virilis providentiæ nostræ invigilet indemnitati, si effrœnata cogitationum vanarum mollieties spiritualis domus excubet incolumitati, vecordia somnus dormientem obruet ostiariam, & error ignorantie improvidam decipiet inquilinam. Profectò nil vigilantius ad conservandum, nil perspicacius ad præservandum, quam sancta cogitatio, quam cogitabundæ mentis devota meditatio, quæ sensus januam aut claudit penitus, aut non oclusam, nè hosti nimium pateat, indemniter custodit; semper religiosa meditatio exitiosa vi-

(b) Prov: 4. v. 23.

Defectu sanctæ cogitationis custodientis januam cordis, mens perimitur à carnali delectatione.

(c) lib. 1. mor. c. 18.

rijs existit, & promovendæ virtutum eminentiæ oculatissima promotrix; Maritandus Isaac adventuram expectat Rebeccam, *præparans se copulæ spiritua-*
 (d) Lib: de 1- li; (d) ut loquitur Ambrosius, divinis
 Isaac c. 3. itaque attenturus, humana fugit confor-
 (e) Gen: 24. tia: egressus ad meditandum in agro (e)
 v. 63. inclinata jam die (legit Caldæus) egressus
 est Isaac ad orandum in agro: recogita fu-
 gientem, ut effugiat terræ faciem cœ-
 lestis homo, nec opus est idcirco terrest-
 re solum fugere, sed solum sibi vacare,
 licet in mundi meditullio sis constitutus;
 renuntiare siquidem te oportet vitijs,
 non usibus aut influentibus elemento-
 rum. Veniebat sponsa, cœlestibus my-
 sterijs dotata, approximabat magnis &
 aurum & manuum cymelijs referta,
 quibus deambulanti in cordis inno-
 centia, nulloq; terrenarum cupiditatum usu
 contaminatam animam, vult opulenta DEI
 filia, pulcherrima creaturarum omnium
 gratia locupletare, cujus est, proprium
 auditum meditantis animæ à vanitatis
 rumoribus segregatum cœlestibus doct-
 rinis adornare, & cæcutientes in medi-
 tationum tenebris mentis oculos illust-
 rare,

Deambulabat meditabundus Isaac
 per viam, quæ ducit ad puteum viven-
 tis & videntis; & quia Pater luminum
 videntes ad videndum illuminat, qui
 de se ipso prædicat, vivo ego in æternam
 dicit Dominus: quia aperta & nuda om-
 nia suis sunt oculis, & fons aquæ salien-
 tis in vitam æternam, est puteus viven-
 tis & videntis; ad hunc viator quisque
 debet egredi, egressus progredi, si vult
 castis Rebecæ amplexibus, si ambit cœ-
 lestis gratiæ brachijs constringi, si cupit
 ad inclinantis diei vesperam cœlestis
 Solymæ connubiò delectari. Nuper ad
 illum puteum gementem Agar conso-
 laturus apparebat in solitudine, ut de-
 solatam ob fatigescantis filij periculum
 commoribundæ matris animam conso-
 laretur: nam meditabunda in mentis
 solitudine viatrix anima cœlum obligat,
 ut suos ableget aligeros, cœlestes ad
 succurrendum deleget genios, qui am-
 bigentem instruant, mœrentem erigant,
 plangentis lachrymas abstergant. Ad
 contemplandum in agro sub crepuscu-
 lum Isaacum revertamur, & quam
 cogitatione adversum exultabundæ car-
 nis illecebram ostium mentis munierit,
 num viro forti potius, quam terrenæ

Pars III.

mulieri commiserit domus custodiam,
 scrutemur. In venustissima Bathuelis
 filia præfiguratam fuisse congregandam
 de gentibus Ecclesiam, opinatur Am-
 brosius, parandæ adumbrabantur nup-
 tiae, in quibus magnum adimpleretur
 Sacramentum; prævidens Patriarcha Isaac in medi-
 tatione sua
 sublimis anima hoc tam illustre myste-
 rium, exivit in campum, cogitaturus non
 plantaturus, mentem non carnem de-
 lectaturus, divinis utique cogitationibus
 sterijs delectabatur: (f) illud peregrini-
 (f) In Ps. 118. Odon: 4.
 num videtur epithetum, quò Pater san-
 ctus meditabundum in hoc exitu insignit
 speculatorem, legens, vel potius le-
 genter citans: abalienabat animam suam;
 (g) non quidem à mente veluti demen-
 (g) Lib: 3. de Is: c. 3.
 tatus, sed à sensu, sensualitatis illicio de-
 stitutus, consumptis & veluti absorptis
 motibus carnis, ut hæc in nullo spiri-
 tui contradicat. Reliquerat medica-
 bunda deambulantis Isaac animam se
 ipsam, mentemque propriam, egredie-
 batur privatim suo collocutura Domi-
 no, & affectuoso præcinebat dramate
 sacrum exanimati amoris canticum, quo
 succedentibus lustris coronatus jubilat
 posthumus: *adhæsit anima mea post te;*
 (h) legit amorosiori oculo Augustinus: (h) Ps. 62. v. 9.
agglutinata est anima mea; non alio coa-
 dunante, non alio compaginante quam
 glutine charitatis, non quidem tecum, *Per sanctam*
 sed post te, ut præcedis, & ego se- *meditationem*
 quor: nî enim tu præcederes, ego suc- *agglutinatus*
 cedere ignorarem; suò vivit consiliò, *anima.*
 qui antecedit, tuo, qui sequitur, nutu
 dirigitur, tuò imperiò regitur, te at-
 trahente, post te trahitur, ut currat in
 odorem suavitatis, non in fœtorem va-
 nitatis; præcessit Apostolorum Princeps
 ducem suum, dissuadens tollerandæ
 crucis supplicium, & consulens viventium
 Domino, non tam horrenda morte
 mori, sed illicò retruditur, retrò sequi
 præcipitur, ut sequens Redemptorem,
 amodò saltem possit dicere, interrogan-
 tique, num amet, respondere, aggluti-
 natus tibi, post te incedens, amo te, qui
 volens meo te antecedere iudicio, dis-
 suasi amoris tuo in mortem usque ama-
 re me, proinde non dilexi te, cujus a-
 gere recusavi pedissequum, imò neque
 amavi me, qui nolens tui profusione
 sanguinis in filiorum numero adoptari;
 præceps præproperum terrenæ affectio-
 nis sequens imperum, non sapiebam ea,
 quæ DEI sunt: quia tu DEUS non præ-
 ce-

(i) Thren: 1.
v. 13.

cedebas me; nunc jube me venire ad ad te, & inter ipsos tumultuosi maris insultus sequar te. Adhæsit agglutinata charitatis glutine meditabundi Isaac anima: quia in meditatione sua exarsit ignis, cujus exæstuantem violentiam Propheta sanctus senserat, dum dicebat: *de excelsis misit ignem in ossibus meis, (i) & erudit me;* extra nuditatem peccati ponens me; hoc sacrosancto participatæ charitatis, quæ DEUS est, flammicidio, exussit universam illecebrarum rubiginem, ut egrederetur vas purissimum recipiendis gratiæ charismatibus adaptandum,

Agglutinabantur igniti hujus glutinis beneficio gemina duorum itinerantium discipulorum corda cordi concomitantis JESU, ex cujus singulis periodorum literis flamma exsiliit, qui omnes depascebatur angulos in ossibus exardescientium Auditorum; Ruminabant beati viatores livores vulnerum assidua meditatione, rememorabant Dominicæ passionis suspendium compassiva recordatione, abominabantur persecutorum sævitiam lachrymabunda detestatione, fundebat suspiria lugubris commemoratio, stillabant evaporantium præcordiorum aromata suavissimam exceptæ confabulationis continuationem, augebat devota sermocinatio inflammata meditationis transformationem. Appropinquavit afflictis mentibus JESUS Redemptor & consolator; quid mirum! ad solem radiare stellas, ad pyram scintillare flammæ? & licet eorum tenerentur oculi, nè possent eum agnoscere colloquentem, non tamen vetabantur eum aspicere respicientem. Ampliatur ad dilatatum prolixæ meditationis æstus fervor attentæ considerationis, donec tandem in fractione panis aperirentur oculi, ut vel amodò discat frangere voluntatem suam arrogans superbientis Adæ posthumus, quando se ipsum frangere dignatus est panis vitæ, factus obediens Patri suo DEI Filius usque ad mortem; Eut re deat velocius per meditationem re-
vocat.

fugit humanam cognitionem, sed non dilectionem adinstar salientis caprea, quæ acutissimo videns oculo sic imminuentem suæ velocitatis metam aspicit, ut unâ simul illum respiciat terminum, à quo recessit; fugit, sed reversurus ad primum contemplabundæ mentis desiderium, fugit, qui nuper abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reverti; dum interim deserti à Magistro discipuli, à Patre filij, ad invicem conquerentes de commensalis absentia: *nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?* (l) nec ta- (l) Luc. 24. v. 32.
men exurebantur à verbo vitæ, ignitum cujus eloquium vehementer inflamat & illuminat, non redigit in cinerem nisi scelera: *urit enim sermo Divinus, ut corrigat conscientiam peccatorum, non exurit, ut perdat;* testatur Ambrosius; (m) (m) In Ps. 118 cor sursum erigit, quod incendit, in Oclon: 58. cælum levat animam, quam evibrat. Est sanctæ meditationis ardor prima casti- Ignis Christi, moris flamma, quæ exardescientium spi- quem vult ac- ritum confortat, non debilitat, illu- cendi in cor- minat, non obscurat; dum suis mentem dibus nostris, coloribus invadit, urit subtiliter, & si- urit ad corre- mul torquet dulciter, resplendet mira- ctionem, non biliter, & simul irradiat potenter, re- ad perditio- plet humani cordis arcam suaviter & nem. simul abundanter; & quamvis sit longè diffusus ab exæstuantibus sanctorum splendoribus, qui rutilant in civitate sancta Jerusalem, dum facie ad faciem Divini vultus gloriam speculantur; est tamen terrenæ meditationis igniculus sufficiens, ut gementes & flentes in valle plorationis discant in terris totis affectibus diligere, quibus concessum est cœlitus, mente devota revolvere nostræ Redemptionis mysteria, & infinitæ dilectionis Sacramenta, in excentrica patientis JESU tragœdia perscrutari.

Est utique cor ardens illius animæ, quæ residens in parvulo latentis cellæ angulo meditat, quàm suavis sit Dominus omnibus timentibus, sed suavior invocantibus, tandem suavissimus amantibus illum; bullit sanguis in corpore, & micant effervescentes in corde flammulae, ita ut ipsa nigra, sæda, obscura, & tenebrosa nox fiat illuminatio in delicijs, quando silentibus negotiorum curis hora impeditur deprædicando Altissimi inaccessiblei excellentiam, incomparabilem evulgando miserationis clementiam & indulgentiam bonitatis: quod

si avidior quisquam opportuniori lamentetur querimonia, hoc ipsum attentæ meditationis præmium inæstimabile citò nimium desinere, dum vix incipiens desinit, vix veniens recedit, dicam ego hanc ipsam directricis Providentiæ Sapientiam laudandam esse & admirandam, consimiles delicias idcirco plus cæteris celerius evanescere, & brevius durare, ut consummanda eorum delectatio terræ nequaquam stabiliter tribuatur, ut cælum præ solo affectuosius inquiratur, ut anxia solitudine sanctæ Sionis culmen ascendatur, non amplius in vallem Jericho descendatur. Hanc arctam, sed jucundam cœligenæ felicitatis viam inquirat meditatio sub initium, eandem invenit sub medium, sub terminum apprehendit; si tripartitum dixeris, non errabis, si trium dierum viam nuncupaveris, non deviabis, prima extremitas, quæ est initialis, terræ adhuc innititur, media jam nubes penetrat, & ultima throno gratiæ appropinquat. A valle lachrymarum oritur, sed pedem limo profundi, nisi ad tempus breve, non infigit; ascendit sursum, nec hærens moratur in superficie, quasi vestigium hominis ascendit, quamdiu meditandum cor tempestuoso pravarum cogitationum turbine agitur, singultuat ad arduum Evangelicæ perfectionis fastigium quærens, & alios se ipsam pariter interrogans: *quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto suo?* (n) inquit interpres Augustinus: quis ascendet in altissimam justitiam Domini? non nisi innocens manibus, & mundo corde, in operando innocuus, intemeratus in cogitando,

Evanescent scientiarum sæcularium vani indagatores in cogitationibus suis, meditentur & ipsi investigare flagitantes Divinitatis substantiam, essentiam Entis entium, originantem finem extrinseca origine Conditorem; inveniant id ipsum assiduò dictantis naturæ beneficiò; quid prodest DEUM cognovisse, si obsit, eundem ut DEUM non glorificasse? hoc uno differt discrimine gentium, mine inflammans meditatio Christiano quod illa non rum, à vana investigatrice gentium, ab tantum DEI essentia: quod illis humanæ studium discipulæ sat claram conferat notitiam DEI; sed quia hanc revereri renuunt, quam admirari didicerunt, excæcat eos

malitia eorum, nè lumen justitiæ, quod vera Christi fides est, eisdem illucescat; excæcantur siquidem inter scintillantes vanitatum radios, inter rutilantes scientiarum insulas, honorum splendoribus læduntur, ipsis fulgoribus dignitatum indurantur pariter corda eorum, ut nec oculis videre permittantur, nec corde intelligere sinantur, sed inter tenebrarum filios indurantur, dum interim genuini Patris filij, qui in cœlis est, sic fixa intuentur acie solem justitiæ, sic contemplantur aquilina firmitudine solem intelligentiæ, ut recognoscant justificatorem suum, qui se respicientes irradiat, virtutes ad operandum optimè conferendo, & sciant illum, qui unus Magister veritatis sit; illuminat intellectum largiendo perfectam vivæ fidei notitiam ad rectè credendum, & omnia, quæ scitu digna sunt, cognoscendum. Lassantur illi in via spatiosa vastissimæ perditionis, dum roborantur isti in arcta, quæ ducit ad cælum, semita, juxta angustam portam beatæ æternitatis; ambulant illi vias difficiles, & tenebrosam impiorum probantes & approbantes, dolentes & procedentes, ruentes nec desidentes, gementes & tamen procedentes, subeuntes & tamen sustinentes, laborem in acquirendo divitiarum miseriam, timorem in possidendo alienigenarum opulentiam, mœrorem in dimittendo voluptatum copiam; Hic est inordinatæ meditationis inanis terminus, fatalis exitus, & vanus finis. Non sic aggrediuntur difficile principium, neque sic prosequuntur captum occurrentium difficultatum meditullium perveniant tardigradis licet pedibus, morosis quidem affectibus meditabundæ justorum animæ, quas vani scrutatores isti habuerunt aliquando in similitudinem improperij, perveniunt ad cor altum propinquius, ut exaltet DEUS in Sanctis suis, vultum respiciunt, quem quæsierunt; vultum tuum Domine, quem ut caligante saltem intuerentur oculo, meditabantur in corde suo, & spiritus sapientiæ, qui solus sapidam dare novit scientiam, inæstimabili sapore concupiscentem animam reficit, syllabizare inchoantem parvulum instruit, & ad arcana mysteriorum pastaphoria deducit, ut ad augustum æterni Regis cubiculum anhelantem discipulum introducat. Est meditatio apud Richardum

*Meditatio
sancta est via
ad contempla-
tionis celsitu-
dinem.*

dum occultæ veritatis studiosa investi-
gatio; & quamvis hæc propria excelsæ
contemplationis sit præ eminentia, quod
admiratur, perspicua est tamen prævia
meditationis solertia, est sibi peculia-
ris proprietas occulta perscrutari; per
hanc de bono instruimur, per illam in
bono solidamur; mortalis homo, ut
prorogare vitam valeat ad horam, citò
pascitur, potùque confortatur, recrea-
tur Adæ filius, magistri veritatis disci-
pulus in delizioso sanctæ meditationis
triclinio, opiparis variarum considera-
tionum ferculis reficitur, vinòque com-
punctionis inebriatur, ut terrenarum
immemor naniarum æternitatis futuri-
tionem discutiatur, mundique vanitatem
nescia vel oblita, castissimas cœlestis
Solymæ delicias prægustet, cujus dulce-
dinem mens sobria, quò sapius gusta-
re satagit, eò avidius gustatam esurit,
aspirat plena cupiditate, ut saginetur
spiritus, cordisque debilitas corrobo-
retur.

Quidnam jucundius ad delectatio-
nem, quid pretiosius ad æstimationem,
quàm ex angusto stringentis cellæ angu-
lo in cœlum subilire. Erubescere quis-
quis Christiana eruditus nobilitate, vel
forfan insuper religioso segregatus cha-
ractere, terrenis inhiare soles amplius
quàm æternis; ausculta gentiliū Philo-
sophorum principem, qui animum com-
paraturus carnis oculo, illum gloriari
non posse docet oculo, qui diem su-
spicatur, aut cui radiosus sol media ca-
ligine illucescit, quantumlibet sua con-
tentus forte sibi sufficere cogitet, se
tenebras effugisse; sic animus noster
tunc obtinebit, quod plaudens sibi con-
gratuletur, dum tenebrosa evolutus ca-
ligine, quâ circumvolvebatur antea, vi-
su clarissimo totum diem insumpserit,
redditus jam cœlo, ut centro suo, quem
occupaverat sorte nascendi, tunc scili-
cet, quando signatum est super eundem
lumen vultus Dominici: *sursum vocant
illum in iria sua; volantem scilicet animum
in regionem ætheris, erit autem illic;
in sacro-sancta cœlorum regia, etiam
antequam hac custodia exsolvuntur: cum
vitia disjecerit purusque ac levis in cogita-
tiones Divinus emicuerit;* (o) concludit il-
luminatus Seneca: deserviat Christiano
intellectui ad ruborem, quod adeò in-
dubitanter pronunciat Cordubensis Phi-
losophus, ut hoc agendum maximè, huc
toto impetu irruere suo Lucillo consulat

& injungat; è terram in cœlum tunc fer-
ri mentem autumat, cum neglecto il-
lecebrosæ voluptatis illicio æterna co-
gitat, & transitoria pede cœlivago con-
culcat; intende extantum meditabundæ
mentis oculo in revolubilem universi
temporis vicissitudinem, & omnis dies
cum omni hora, quàm nihil sumus, inspi-
cienti ostendet, enimverò, scribentis de-
nuo ad sibi charum præ cæteris luculentū
hoc est exordium exhortatricis literæ:
*argumento recenti admonet fragilitatis ob-
litos, cum æterna cogitante respicere cogit
ad mortem;* (p) exstimulat commoni-
tione perpetua indefinenter obliviscen-
tem memoriam ad recogitandum, ur-
get salutaris meditatio ad discutiendum,
quàm dementatæ mentis sit proprium,
ætatem protelare, dies pereñitatis com-
putare, cum manè existentes, meridiei
vitam spondere non possimus, de lon-
gis præsumptuosus Archithalassus dis-
ponit, navigantibus quasi dominaretur
annis, qui decretatum à vitæ Domino
momentum protrahere non valet; ca-
strensi peculio castra extruere, hostili-
bus spolijs arces instruere miles cogi-
tat, qui sæpè sapius primo luctamine
corruens, inter validioris Antagonistæ
vulnera expirat; dum interim irradiatū
superiori lumine speculatorem quo-
tidiana docet meditatio, hoc maximum
esse mortalis vitæ vitium, quod perse-
veranti continetur imperfectione; hinc
recollecta mens timore ineffabili con-
cutitur, indefinente formidine contor-
quetur; Exinde oritur vitæ fastidium,
quæ tamen suo in cursu ac de-
cursu fovet incertitudinem, tam vanas
atque innumeras ostendit facies, ut
nunquam affatim dignoscatur, nun-
quam ex integro discernatur.

Accedat & lumine illustrior, pro-
fessione sublimior, cultu religiosior
accedat coronatus David, clarissimæ su-
pernæ meditationis encomiastes, dedi-
caturus psalmum Altissimo, geminam
eidem præfecit terminum Asaph & Idi-
thum: primus collectio vertitur, transili-
ens secundus, ut geminò velut elogiò
Ecclesiam fidelium commendaret, in u-
nam Christi fidem coadunandam, uno
indissolubili amoris vinculo copulan-
dam, quæ singulari suæ professionis
munere contemnet transitoria, transi-
liat caduca, ut saliat in æthera, transi-
liens ad æterna; quasi diceret pur-
purati Carenis asserto (Psalmus iste est
Asaph

(p) Epist. 101.

Humana ina-
nitas multa
sibi futura
promittit, quæ
tamen crasti-
num ignorat.

*Homo à nati-
vitate sua ad
meditandum
evocatur.*

(o) Epist. 79.

Præsentia
sunt transili-
enda, solum æ-
terna inquisi-
renda.

Asaph Ecclesiæ, videlicet fidelium pro Idichum, id est, transiliente in finem, qui Christus est; intendit igitur prudens Psalmographus monere incurios Adæ filios, ut omnia, quæ sunt præsentia, præproperis affectuum pedibus transiliant, ad illum festino gressu deproperantes, qui nostri cursûs bravium est, quod apprehendere contendimus, qui uari laboramus. Deplorat nostram potius, quam propriam calamitatem, extra se quæsiuisse, quem intus præsentem non habuerat, requisivisse adstruit se manibus instar cæci indagatoris, qui manu viam conatur tangere, quam prohibetur oculis investigare; & quia noverat in die mandasse Dominum misericordiam suam, & nocte canticum ejus, consurgens laudabat in nocte omnipotentem, & in principio vigiliarum effundebat cor suum sicut aquam ante conspectum Domini; surgebat ad confitendum nocte media, quærens cum inquirente sponsa per noctes in lectulo suo, feliciori tamen indagine; nec enim frustratus à desiderio suo invenit desideratum, qui sapientis testimonio apparet habentibus fidem in illum. Nec mirare DEUM totius consolationis quærenti puero suo clementer obviaffe, celeriter occurriffe; renuit siquidem consolari anima sua, noluit aggregari divitibus illis, qui hic adipiscuntur consolationem suam, quam, qui in vita præsentis urgenter appetunt, in transitorijs experiri ambiunt, remunerationis perpetuæ solatium amittunt; renuit provida sanctissimi vatis anima consolatione terrogenarum refocillari, quæ tantum unica unius temporis, quæ solum sola solius corporis esse solet, ad illam duplicem sollicitus aspirabat, quam iteratò promiserat retributor bonorum omnium per Jeremiam, non vanis mundi procis, sed suis tantummodò exosis, à se electis, suæ pedissequis vitæ ac passionis: *consolamini! consolamini popule meus; (q) in via & in patria, tam super pæna, quam super culpa, super peccato commissionis & omissionis, non turbæ divitum, sed chorus pauperum est, quem alloquitur: illi enim derelictus est pauper, ille orphanus erit adjutor. Audiamus ergo nocturnas inter tenebras confitentem, auscultemus inter ærumnosas coacervatarum tribulationum colluvies singultuantem: anticipaverunt vigilias oculi mei! ecce! afflictionem corporis: nam proba-*

Pars III.

trissimo Syracidis oraculo: *vigilia honestatis tabefaciet carnes; (r) & cogitatus illius auferet somnum; comminuitur siquidem voluptas, & voluptatis desiderium in extenuato per somni inedium corpore, quod laboriosis exercitaturus excubijs, nè circumvago leoni in prædam cedat libidinis, anticipare decrevit diluculum providus monarcha; vel si aridet amplius lectio Augustini, deplorat oculatam dormire nescientium adversariorum astutiam formidolosus princeps: anticipaverunt vigilias omnes inimici mei! lustrati in aciem rectores mundi hujus, qui regunt immundos dilectores mundi, non enim erat Davidi colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed confligebat magnanimus luctator adversus potestates tenebrarum harum, quæ plus invigilant ad decipiendum præcipites Adæ filios, quam isti excubent ad resistendum adversarijs, ad obvian- dum inimicis; quid ageret præventus hostili diligentia in crepusculo, præoccupatus à transfigurato lucis angelo in diluculo, quonam se verteret fragilis luti statua, quæ quovis flatu vertitur, quovis aspectu deterretur? *turbatus sum, respondet puer Domini, & non sum locutus.**

Minatur gloriabundus aliger apud Prophetam, insultans universæ filiorum Adæ propagini: *ponam oculos meos super eos in malum; (s) oculata jactat confilia nequitiae ac perversitatis suæ, quibus dissimulante DEO, cæcutientis animæ interitum machinatur. Sed prudens matre filius blandiloquo serpenti renuit colloqui, intremuit ad recogitatam fraudulentæ deceptoris malitiam; neque enim Eva ad lignum vetitum processisset, nî prius insidiosus angvis ad pulchram aspectu arborem proserpsisset; hinc conticescit prudentiam serpentis æmulaturus David, nec loquitur alloquenti, nec respondere nititur conturbanti; sed postquam cogitasset dies antiquos, & habuisset in mente annos æternos, capit discurre intra se, ut sciret discutere, quod erat extra se, antiquorum dierum memor, æternorum annorum memoria defixam mentem corroborat, nè forsan procax lingua matrizarer, & congenita garrulitate secreti sui prodens silentium, à nequam nequaquam seducetur, à bonis æquè scilicet ac à malis; silens ad extra, ad intra necesse habuit co-*

7. S

gi-

David de diris
fuit assidue
meditationi.

(r) Eccli: 31.
v. 1.
Studiosus in
arte meditan-
di anticipat
vigilias, nè ab
hostibus præ-
veniat.

Diabolus in
vigilat exitio
nostrarum a-
nimarum.

(s) Amos. 9.
v. 4.

(q) Isa. 40, v. 1.

Homo iustus
meditatur
non tantum
in corde, sed
cum corde suo

(t) Ps. 79. v. 7.

Qui sine corde
meditatur,
stultus est.

(u) 5. v. 21.

gitare, utque recogitaret utilis, ob-
mutesceret taciturnus, æternitatis an-
nos rememorare sapientissimè decrevit;
& quia volens utiliter cogitare, tumultu-
antem turbam conatur declinare, se-
cretum tempus affectare, silentemque lo-
cum præoccupare, subjungit prudens spe-
culator: *meditatus sum nocte cum corde*
meo; (t) in caliginosa nocturnæ soli-
tudinis quiete opportunitas temporis
innuitur, in adjecta interni cordis cir-
cumstantia loci commoditas declaratur;
hinc meditabundus Isaias, dum præva-
ricatores ad salutaris pœnitentiæ lamen-
tationem evocat, ad cor redeundum in-
sinuat, recordarique prioris sæculi de-
finiat; quæ recordatio æternorum est
annorum solùm discussio; quos revol-
visse cum corde notanter asserit non so-
lo in corde solùm: sunt enim multi,
qui meditantur inania in sui cordis scri-
nio, sed quia cor eorum nescit discer-
nere, nec vult advertere, cum corde
meditari non dicuntur; haud tamen i-
deò à meditationis studio excluditur,
qui sæpius in varia distrahitur, nec sem-
per firmus attentione solita occupatur,
septies siquidem cadit iustus ab arce mu-
nitissima supernæ contemplationis, quid
mirum, si pluries recedat à proposito
in exercitio meditationis? ijs tamen, qui
quovis commoventur flamine, quavis
agitantur prurigne, omni inquietantur
spiramine, excordes rumusculos, ver-
bosos histriones, exprobrat denuntians
Jeremias: *popule stulte, qui non habes cor*;
(u) & velut excors in omnes mundi
margines evagaris: sunt enim oculi stul-
torum in finibus terræ, in agris coë-
mendis, in tectis construendis, in arci-
bus muniendis, in domibus fabricandis,
in arcis adimplendis, in hortis excolen-
dis, quorum elogium de humo müssitat,
quorum lingua de terra clamat, quo-
rum vox de cœno buccinat, quorum
mens in undis inconstantie fluctuabun-
da pensitat, & velut circumvola circum-
gyrantis Vertumni æmula, nulli inni-
xa solidiori fundamento, ubique titu-
bat, ubique cespitat, nullibi ponderat,
nec infirmè ad tempus modicum per-
severant. Felix pernoctantis in mon-
tibus, orantis in collibus JESU discipu-
lus, qui meditatur in nocte seu caligi-
nis, seu adversitatis, cum corde suo di-
cretè colloquens, & sapienter pensans.
Sed cur? amabo! Rex potentissimus, mi-
les fortissimus, tot occupatus negotijs,

tot exercitatus consilijs, non loquitur,
dum turbatur.

Uno secreta meditationis idipsum
accidit beneficio, ab uno attentæ re-
collectionis ministerio hoc patiens si-
lentium originari autumatur: *ideò ei pa-*
tientia illa contigit; interpretatur Divus
Bruno: *ut non esset locutus, quia cogitavit*
dies antiquos & annos æternos, quos per
Adam amisimus; id est, vitam æternam in
mente habuit; intus apud se fuerat, non
vagabundus extra circumcurrebat, agit in
mentis secretario, & velut, qui foris va-
pulaverat, introrsum se retrahit, & ad
cubiculum interiùs recludit, huc veni-
ens, ad examinatæ veritatis discussionem
pervenit, cuncta mundanæ prosperitatis
fastigia pede firmo, affectu integro tran-
silit, & magnæ cogitationi annosa æter-
nitatis toto conamine intendit, an non
hæc magnum exigit silentium, obser-
vatum secreti cordis receptaculum, ab
omni hamanarum rerum distractione li-
berum, à quovis turbulento strepitu om-
nino segregatum? Requiescat intus,
qui annos æternitatis ambit discernere,
nostros discat contemnere, de quibus
nihil possumus, nisi solùm, quod bo-
num bene egimus, retinere, quidquid
illius futurum est, non esse reputari de-
bet, quia nondum est; sunt anni no-
stri variabiles, nec alij humana me-
ditatione digni sunt, quàm æterni, quo-
rum momenta necdum transierunt nec
nondum advenerunt; non enim venien-
tibus & abeuntibus diebus discriminan-
tur; de istis legitur, dum immutabi-
lis Divinitas prædicatur: *tu autem idem*
ipse es, & anni tui non deficient; (x) & (x) Ps. 101. v. 28
quàm exigua sunt lustra mortalitatis no-
stræ in comparatione æternitatis DEI!
scrutare inanis homo in meditatione tua
spiritum tuum, & cum ipso spiritu co-
gitabundus loquere, videbis brevi, quàm
bonus sit Dominus, qui in conclavi cor-
dis responder investiganti servulo, nam
licet iste se ipsum examinet, se & non
aliud interroget, audire tamen meretur,
& percipere in visionis nocturnæ hor-
rore, in pavore secreta meditationis ora-
culum Verbi Veritatis; dumque avulsâ
mensâ sordidis terræ quisquilijs, quæ
sunt æterna considerat, in eorum con-
sideratione instar parturientis cervulæ
timens & trepidans ad ictum fulminis,
ad lucem fulguris formidat. Interio-
ra successim penetrat, dum se ab exte-
rio-

Meditatio an-
norum æternorum
recolligit
mentem, ut
recognoscat
vitam æternam

Soli anni æ-
ternitatis ma-
rentur huma-
næ mentis
meditatione.

rioribus desiderijs segregans, à mundo alienat; tunc mixtim amore ad bonum allicitur, timore à malo deterretur, quandoque comminationis jaculo compungitur; & subito svavi allicientis spei illicio delinitur.

Considerans hæc nobilissima supernæ meditationis præliminaria sublimis Augustinus, quanta sit mundicolarum vanitas, insigniter expendit; inspiciendos objicit venarum auri scrutatores, quam arduo conamine cavernas excavent, ut aurum effodiant, quos videns advena, vel cernens incola, vel juvenis accola non arguit insipientiæ, sed sapientem pronunciat, providum approbat, felicem reputat, si modò valeat perstringere, si modò liceat ad auri venam pervenire; exclamat desuper Præsul sanctissimus: *quanta homo habet intus, & non fodit!* (y) transcendat limosam rudis metalli excellentiam, transiliat universam terrestrium divitiarum congeriem, sursum cor elevet, non fodiat deorsum, thesaurisare flagitat thesauros in cælo, quos mediante & penetrante sanctarum meditationum sarculo eruat è terra cordis sui, æternos annos cogitet, non dies transitorios numeret, illi, quod semper est, adhæreat, ut id, quod statim esse desinit, lætenter deferat, ingrediatur pede propèro, progrediatur affectu libero terram viventium, inspiciat, non carnis oculo, sed mentis acie, excentricæ bonitatis divitias, ut delectetur in Domino, exultans in operibus excelsi; quod si, quid hoc sit, nescias, erudiet Hypponenſis Antistes ignorantem, ut instruat meditantem: est temetipsum oblivisci, & sola in DEitate delectari; quid enim melius illò, qui solus bonus est? quid eò delectabilius est? adhæserat pavimento anima sua, sic enim amplissima totius mundi fabrica domus est, quam sibi ædificavit sapientia; in domo hac cælum pro fornice expanditur, & terra sternitur pro pavimento, huic adhærebat aliquando regalis anima, quando singultuans supplicabat: *vivifica me secundum verbum tuum*; & quia, nisi moriens, non vivificatur, quia terrenis adhærere mors est animæ, vult ipsi erui, ut vel amodo conversatio sua in cælis sit; non quidem corpore supernam beatæ pacis metropolim incolendo, sed carnalem terrestris animi affectum, quo caro con-

cupiscit adversus spiritum, recogitatione sancta eliminando. Huc alluisse videtur inamòratus sapiens, quando sponsatam in fide pacifici Salomonis sponsam idæaturus, erectam colli expressit rectitudinem; *sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis* (z) legit Ambrosius: *sicut turris David cervix tua, quæ ædificata est in Taphioth*; condiderat eam ille manu fortis, & pulcher aspectu Princeps Solymæ, ædificavit illam super excelsa murorum propugnacula, ut famularetur civium subsidio, & foret metropoli in decorem; erat inter subsidij, quia hostem prævidit & repulit, prævisum, erat decori clarissimo, quia non solum inter humilia, sed inter excelsa pariter eminebat. Huic turri æquiparatur collum sponsæ; *erecta* siquidem *ad DEUM cervix* (subnectit mediolanensis Antistes) & *jugo Christi habilis*, quæ nullâ in terras illecebrarum inflexione curvetur, *sicut Christi regalis est turris*, cui jugum suum Nabuchodonosor non possit imponere. (a) in hanc extollit eminentiam cœlestis meditatio, quæ inertes Adæ filij suis delicijs indormiunt, terrenis in voluptatibus sterunt; cœlestes animæ ad percipiendum superna invigilant, & omnem operam percipiendis cœlestibus continuanter navant.

Felix hæreditas! insons felicitas! ea sublimius cognoscere, ad quæ ut mundicolarum assurgat cogitatio, præpedi terrena vanitas, otiosa perversitas non admittit. Quid est felicius quam spiritali intuitu spirituum Dominum conspicere, & invitantis vocem veluti sibilum auræ tenuis auscultare? quid optabilius quam ad rumores sæculi, salubriter obsurdescere, ut liceat in meditatione supernæ veritatis, internæ aspirationis eloquium humiliter explorare? quæ allocutio meditabundam mentem sursum sublevar, & temporales sæculi negotiationes deprimens, cœlestibus desiderijs inflammat, ut omnia, quæ terram sapiunt, cogitantibus displiceant, & quæ de vanitatis corruptione perstreper, cogitatu magnanimo contemnant; dum interim secularizantia mundicolarum cerda solum, quæ corpori sunt visibilia, sola, quæ carni delectabilia sunt, ardentè ambiunt, nec unquam ad diligendum invisibilia assurgunt; ecce! quam verum sit, tantum distare vias carnis, à

(z) Cant: 4.
v. 4.

(a) Orlon: 4.
in ps: v. 119.
Anima meditationi dedit
est turris David flecti nescia.

Homo habet
auri fodinas
in mente sua,
sed non rimatur ea.
(y) in ps: 76.

Nihil delectabilius DEO,
qui reperitur
in meditatione.

vijs DEI, quantum cœlum distat à terra! & quisquis vult ambulare in via DEI, discat prius deferere viam carnis, utinam Eva prius meditari, quàm loqui elegisset! sed istud svasit demon, utque persuaderet incuriam, præcipiti alloquio prævenit, præventæ meditatione præpedivit. Deprehendit obambulantem circa vetitam arborem, spinam dixeris, quæ Adamum ad mortem pupugit, & universæ humanitatis propagini peccati aculeum infixit: per unum enim hominem, per unam hanc viraginem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, quæ totum corruptæ progeniei senticetum immundo fomite succendit, unam si excipias Mariam, quæ quidem in spinoso Judæorum populo procreata fuit, sed instar lilij inter spinas amica profiliit, nunquam ullatenus inimica. Infelix spina, felicior longè illâ infortunatæ matris filiâ, quæ sponsa Domini in Domino gloriatur: *quasi platanus exaltata sum juxta aquas in plateis*: (b) non sola sufficit platea, nec solum exaltari adamat juxta aquas, utrumque conjungit, ut unum sinè altero minùs sufficere deprehendatur; utrumque exigitur, & juxta aquas comorari, & in plateis sublimari, in plateis à sponsa sponsus quæritur, dilectus à dilecta investigatur, *dum domesticis evoluta curis, dum extra corporis evecta mansionem, & Dominum terrestrem, quantum datur, deserens, quàm liberè, tam latè contemplari studet*: explanat Gillbertus Abbas; (c) sed nisi prius aquarum irrigetur profluvio, non poterit pertingere, nec exaltari in plateis; ut læta prodeant germina sapientiæ cooperatur plurimum, *liberum & irrigatio crebra sanctæ meditationis*: hanc opus est præcedere, ut sit dilectio & inquisitio ordinata; est siquidem ordinare, est munus sapientiæ, quæ, si ex humilitate redolet, à meditatione inchoat, post istam sequitur, non præcedit: nam pariter prior est aquæ irrigatio, ad quam subsequitur ramorum copiosa expansio, & stipitis exaltatio, quid enim prodest exaltari, & non rigari, obest profectò plurimum: nam arbor ordine præpostero sic crescit quidem, sed exarescit; & quamvis Clarevallensis Bernardi testimonio, meditationem quandoque cogitationem, quandoque contemplationem soleamus (quasi nomine proprio) nuncupare, haud tamen contemplationis sublimitas, inrel-

ligentiæ viribus concipitur, non est humano supposita ingenio, non laboriosi conaminis adepta beneficio, vadens & veniens quandoque in sibilo auræ tenuis, quandoque in spiritu vehementi, est meditatio, si eam definiri rigorosius desideras, est studiosa mentis actio, occulta veritatis notitiam duce propriæ rationis investigans; hinc brevi discriminat compendio Bernardus: *beatæ vitæ dulcedinem lectio inquirat, meditatio invenit, oratio postulat, contemplatio degustat.* (d)

(d) scal: claus:
Homo illuminatur in tenebris per meditationem.

Meditationis est principale ministerium, interiora penetrare, singula attentè considerare, ut sanctis inflammata desiderijs exæstuet meditantis anima, & sitiat dulcedinem, quam meditatio præmonstrat quidem, sed non degustat, quantumvis & illa suas nanciscatur delicias, suis abundet solatijs, in quibus regalis quædam anima exultabat, dum inquiebat: *nox illuminatio mea in delicijs meis*; (e) illuminatum & irradiatum adstruit, dum inter obscuras mundialium negotiorum caligines versari cogeretur, in delicijs, vel potius (ut legunt alij) per delicias suas, quæ prævisus suo ex semine Christus erat; de quo cum Abraham exultavit, ut videret diem suum, vidit, non corporis, sed mentis oculo, non facie ad faciem, sed meditatione cordis sui, vidit quemadmodum sola sinè societate filiorum Adæ gyrum cœli circuiret sapientia, ornatam Regis æterni imagine drachmam, tunc perditam (cùm homo ad imaginem DEI factus, comparabatur jumentis insipientibus per peccatum) repertura; vidit sollicitam in verrendo, ut inveniret tandem, lucernam, quæ de luto est, accendere, humanam carnem Divinitatis luce replere, ac amissum tandem denarium hujus divini luminis beneficio ad ærarium beatæ possessionis reponere, ut novem alijs decimis apponatur; *accepit Christus carnem de isto sæculo* (exponit Augustinus) *& illuminavit noctis noctem*; gratias proinde Redemptori redemptus David agere satagebat, qui se quæsi verat fugitivum, qui tergum suum flagelli plagâ percussit, qui illum vocando ab interitu revocavit. Vidit se inter obscuras tenebrescentis mundi calamitates cruciatum, inter tenebrosas ærumnarum umbras coarctatum, sed misereunte cœlo clarè adeo illuminatū,

Christus in carnatus nostram illuminavit.

Eva fuit spina, Maria lilium inter spinas.

(b) Eccli: 24. v. 19.

(c) Serm: 5. in Cant:

(e) Psu: 38. v. 11.

ut solem iustitiæ rutilantem discerneret; quod si discretionis originem, si peregrinæ illustrationis scaturiginem investigare cupias, à delicijs emanasse, à nocturnis splendoribus protuberasse; nec alias deliciarum species suspicare, quàm deliciosas sanctæ meditationis umbras, quibus Sol iste libenter regitur, & occultatur. Erat hoc ipsum meditandæ mentis præmium, erat spei laboris pretium, suæ delictum castissimæ voluptatis. Quidquid de fixo vel affixo objicitur mentis oculo, in hoc corruptæ mortalitatis studio, totum per speculum repræsentatur in ænigmate, totum in nocte commoratur, in qua potest summa divinitas sentiri potius suaviter in affectu, quàm sciri & cognosci ad purum in aspectu.

Suscitabatur aliquando attonitus Zacharias à revertente Angelo, quasi vir, qui suscitatur de somno suo, ut intueretur candelabrum; fuerat aureum à materia, cujus caput coronabatur lampade, candelabrum ab opere magnificum, ab artificio sumptuosum, septenis muniebatur brachijs, quibus septem innitebantur lampades, excedebant nonnihil coruscantis candelabri latitudinem geminæ ad latera olivæ in candelabro refulgente, legem intelligit Hieronymus: in coronante lampadis Diademate Christum, qui caput legis est: in septem lucernarum schemate septemplex gratiam Sancti Spiritus, quæ eminebant in hoc sublimi totius sanctitatis vertice: in duali geminarum olivarum numero prophetas cum lege autumat adumbrari; sed in hac gemina lucernarum effigie, geminos transfigurati Salvatoris Comites Eliam cum Enoch reveretur purpuratus Hugo, de quibus, cum sciscitaretur sollicitus Spectator, quid sunt duæ spicæ olivarum? interroganti respondit instructor Angelus: isti sunt duo filij olei, qui assistunt dominationi universæ terræ; (f) vertunt septuaginta: duo filij pinguedinis; sed legit aquila: duo filij splendoris propter connexæ suavitatis dulcedinem, propter sublimem præcellentiam sapientiæ, propter peculiarem vitæ spectabilis pietatem: quisquis enim non delibutus est oleo intelligentiæ, quisquis non habet ubertatem prudentiæ, in quo non emicat virtutum luminosa sublimitas, æterni Regis lateri adstare non meretur. Eandem hujus

Pars III.

prodigiosi candelabri faciem intuens Cyrillus ab Alexandria, idem non aliud ab illo existimat fuisse candelabrum, quod Israëlitis legifer ad nutum ordinatricis Providentiæ in Exodo describit: *Posuit & candelabrum in tabernaculum testimonij è regione mensæ in parte Australi, locaris per ordinem lucernis (g) juxta præceptum Domini*, in candelabro, de auro mundissimo labore ductili confecto, humani generis Redemptorem designari docet Gregorius, qui in natura humanitatis lumen divinitatis insulsi, ut mundi candelabrum fieret, in cujus lumine peccator qui, licet sepultus jaceat in tenebris, clarissimè videret, fuit purissimum, sed tamen ductile: quia omni in puritate caruit, & tamen immaculatum corpus suum natum ex origine passionum contumelijs, cruciatumque doloribus spontaneè subjecit; illud est singulare mysterium, quo peculiariter Moyse præcipitur, lucernas septem super candelabrum collocari, *ut luceant ex adverso, (h) ut illuminent directè diaphanum versùs mensam propositionis*; Erasmus siquidem, priusquam irradiaret candelabrum istud, miselli Adæ filij in parte illa Aquilonis, in cujus lateribus sedere superbus Seraphim exhibuit, Aquilonarij ab infidelitate frigidi, quando à charitatis pleno meridie aureum cœlestis sanctuarij candelabrum effulsi; quod habuit talentum auri mundissimi, quod appensum in libra, affixum ac patibulatum in cruce, oppositam nostrorum scelerum lancem excussit, & peccata nostra projecta in suarum amaritudinum mare, in sui sanguinis abyfso submersit. Legunt insigniter assignatam sanctissimi legislatoris dispositionem septuaginta commentatores, *versus faciem candelabri ex parte australi lucebunt septem lucernæ*; ut, unde lumen acceperint, unde suam accensæ lucem emendicaverint, ipso mysticæ situationis ordine ac statione declarent.

Ut luceat lux vestra, respicite defixo perspicuæ meditationis oculo fontem totius luminis, à patre luminum æterna generatione oriundum, non isti tergum vertite, sed totis obrutibus ad illum vos convertite, ut in lumine suo lumen iustitiæ videatis; ad ejus faciem vestra declinet facies, ut ista ab illa irradietur, ista ab illa dirigatur, ista ab illa respiciatur; non enim nisi de meditan-

(g) Exod. 40.
v. 22.

Verbum incarnatum est
candelabrum
de auro mundissimo.

(h) Exod. 25.
v. 37.

Animæ sanctæ, dum meditantur Christum, sicut lucernæ ardentes.

Christus Dominus
minis est corona
candelabri aurei.

(f) Zach. 4.
v. 14.

tibus sanctarum mentium oculis præsa-
gitur: *in lumine vultus tui ambulabunt, &*
(i) Ps: 83. v. 16. *in nomine tuo exultabunt tota die.* (i) lu-
cernam habens, imò lucerna sis. Quid
Respicens fa- proderit, si non ambules in lumine vul-
ciem Christi tus hujus, exstingveris ventò superbæ,
per fidem illu- agitaberis flatu inanis gloriæ, habebis
minatur. forsan ardorem quempiam, sed subob-
scurum monstrabis zelum DEI, sed non
secundum scientiā, quia scientiarū Domi-
nū veræ normam scientiæ non respexisti;
in lumine vultus tui, id est, (explanante
Carenſi) *in cognitione divinitatis*, quā, ut
refulgeant justorum mentes, adinstar re-
splendentium lucernarum assistant domi-
natori universæ terræ, meditationibus
sanctis fideliter insistentes, *non enim ijs,*
qui à tergo candelabri sunt, illuminatio per
lucernas data est, inquit Cyrillus noster,
sed ijs, qui quasi faciem Christi per fidem
(l) in c. 4. *respiciunt*: (l) quæ indefesso conamine
Zach. intemeratæ vacat & studet meditationi;
hujus est privilegium, beato frui intuitu,
magni DEI erecta illustrati intellectus
acie primam conspiciere veritatem, non
tantum curioso explorantium Philoso-
phorum oculo, quò bonum à malo dis-
cernentes, dum legem non haberent,
naturaliter ea, quæ legis erant, facie-
bant, non tantum occulto legis intuitu,
quæ tam agenda præcipit, quàm prohi-
bet cavenda, sed insuper perspicaciori
divinæ meditationis aspectu, quò cande-
labrū templi respicimus, & sacrosancta
DEI hominis mysteria humiliter scru-
tari anhelamus. Hæc est prophetica
magnarum alarum Aquila, cujus auxili-
ante remigio Apocalyptica mulier, ut
fugiendo oscitabūdi draconis rictum evi-
tare securius valeat, evolat in desertum;
an non pennigera intemerati Moysis ani-
ma sic evolabat ad intuendam familiariori
oculo divinæ, quando unigenitum
ingeniti Patris Verbum desiderata non-
dum carne circumamictum intonuit
sanctificato Israël ad patrociniū, in-
timavit ad solatium, *revertimini in ten-
toria vestra*, removit principes cum senio-
ribus à conspectu suo, dimisit innume-
rum vulgus ad tabernacula, uni solum
indulſit appropinquare angusto supernæ
Majestatis solio, sub potentissimo con-
spiciu Divinitatis culmine, quasi sub
candidissima nube gloriæ constanter re-
manere. Jubetur cum DEO stare, quid-
nam sublimius licebit augurari? tenet
amplissimum cœligenæ dignitatis subſel-
lium, scandit excelsum sanctissimi cul-

minis fastigium, qui summum veri ho-
noris apicem continua meditatione ob-
tinuit, verso ad aureum hoc incarnatæ
Divinitatis candelabrum contemplante
oculo stare jubetur heros magnanimus,
nunquam aliis rebus secundis pariter &
adversis obrutus aut oppressus, maledi-
centis populi furore nequiquam pertur-
batus, à supplicantium muneribus reci-
piendis omnino incorruptus, ille enim
lateri Regis assistere promeretur, qui exi-
mio illuminati obrutus munere prædi-
tus, suam juxta altissimum obtinuit sta-
tionem. Non permittuntur approxi-
mare viciniū, elongantur à sanctissimi
Numinis facie, non illuminantur ab hoc
augusto sole justitiæ, quotquot secun-
dum sensum carnis reputantur sapien-
tes, sed quoad cordis spiritum insipien-
tes, sunt, qui humanarum literarum
exercitatione exacuminati naturam natu-
rantē ambiūt comprehendere, non simpli-
ci profunda humilitatis meditatione Divi-
nitatem agnitam amare ac adornare;
*parata siquidem ab humilitate lucra homi-
nis in altum evehunt, & DEUM perſvadent,*
ut verba cum hominibus faciat, scribit Ba-
silius Selevciensis: (l) displicet adeo (l) orat: 28.
communi justorum arbitro, & impio-
rum Judici humanæ sapientiæ existima-
tio & vilipensio intemeratæ simplicita-
tis, ut etiam dilectiores sibi ex filiis ho-
minum acriter puniat, nè tale malum
in orbis orbita ingravescat.

Excæcatur potentissimus Tobias ab
hirundinum stercore, suæque cæcitæ
tam vehementer affligitur, tam mirabi-
liter exercetur, ut omne mundano con-
solationis gaudium à se avulsum profi-
teatur: *quale mihi gaudium erit, qui in*
tenebris sedeo, & lumen cæli non video; do-
nec cœlestis Archiater saluberrimo fel-
lis pharmaco albuginem ab oculo deter-
geret, & cæcutientem illuminaret. Ca-
ligat senescentis Isaaci facies cum ocu-
lorum acie, & quamvis sublimi polleret
sanctimonia, visum non posthac amplius
potuit recuperare. Legi clarissimum
Papæ moralis elogium: *Isaac caliganti-
bus carnis oculis per ætatem quidem præ-
sentia non vidit, sed per virtutem Prophetici*
spiritus, in futuris etiam sæculis magna vi-
dendi luce radiavit; (m) grandis unius
ejusdemque Providentiæ disparitas, ju-
sta amborum conditio, non idem sua-
rum precum sortitur præmium, illi
sublatus nuper visus supplicabundo red-
di-

Meditatio est
ala, per quam
fugit anima
in desertum.

Dno sancti
Patriarchæ
Isaac & To-
bias excæ-
cantur, iste
recipit visu,
non autem il-
le.

(m) Lib: 4
Marc: 6. 29

ditur, istius deprecatio, licet assidua, non exauditur! fuerit Tobiae integritas conspicua, ob mortuorum sepulcorum piissimam compassionem, & ob magnanimam suae fidei professionem, fuit mirabile portentum, fuit spectaculum hominibus & angelis prodigiosum obediens Isaaci Innocentia, DEO in victimam amanter consecrata; & tamen à nidificante lusus hirundine obdormientis Tobiae oculus, angelico Magni Raphaëlis ministerio sanatur & illustratur. Isaacum, si consideres, hirundinem reperies, cujus si nidulum explores, asper exterius, mollis interius, sed tenax utrobique reperitur; & conversatio Isaaci habebat svavitatem immunis conscientiae, quae quemvis alium lateret oculus, asperitatem mortificationis vitae, quae omnium obtutibus patebat, quam pariter tenacitas constantiae solidabat; & quia communi Patrum placito, hirundinum stercora mundi divitiae computantur, ceciderant ista ex nidulo, dum omnem abiciens ex animo affectum opulentiae, terrenis abundabat, non autem inhiebat thesauris, vanisque terrarum excrementis, æmulabatur hirundinem sublimis anima illustris Patriarchae, quemadmodum illa terram repente deserens, in alta coelestis regiae atria volando eluctatur, sic iste caducæ mortalitatis regionem fugiens, supernae approximabat Solymæ, æterna meditando; quod si colorem hujus alitis penitus inspicias, contactam videbis nigredine, albedine suffultam, ut illam repræsentare valeat sanctissimi Numinis electam ex millibus amatam amatricem, quæ hoc perenni & delectatur & gloriatur emblemate: (n) *nigra sum, sed formosa*; (n) nigra in hominum judicijs ad extra, formosa in sponsi oculis ad intra, ut ei placeat, cui se probavit, nigra in pressuris tribulationum, sed formosa in pulchritudine meritorum, nigra cum filiabus Ismaëlis sicut tabernacula Cedar, quæ victimatur turbini tribulationum, sed formosa cum Solymæ virginibus, sicut pelles Salomonis, quibus Altissimi tabernaculum cooperitur. Quæ non obstante bicolis elegantiae prærogativa, quæ duplicem præfiguraret sanctitatem, cæcutientis Tobiae oculus illuminatur, Isaaci caligo non illustratur.

Est directricis sapientiae mysterium, est punientis justitiae chirographum,

est miserationis clementiae argumentum. Amabat primogenitum affectuosus Pater, & quia cæcus amor plerumque rationem penetrare nescit, iusto præferre impium, Esau decreverat postponere Jacobum; nè igitur per ignorantiam dominaretur fidei perfidus, nè coelesti suffragio (quo major serviturus minori præfagitur) adversaretur inamorati hominis decretum, caligine parentis oculus aspergitur, & velut in eruditionem ignorantiae, nè posthac erret amplius, non ultra resarcitur; sic enim de disponente Providentia argute loquitur insignis Oleaster: *quia senex ægre ferret majorem minori præferri, voluit eum prius excæcare*; ad stipulatur subtilitate simili Lipomanus opus Providentiae Divinae: *junioem filium præferendo majori in benedictione*; per errorem humanum fieri debebat, ideo oculi Isaac obducendi erant. (o) Nè humana innixus sapientiae senescens genitor adversus cœli sapientiam militet, nè carnali pressus affectu vitium præmi- et, virtutem malitiae subjiciat, illi præ ista benedicat, sinatur caligare affectuosus Pater, ut vel sic vexatio perspicuum reddat intellectum, si præcessisset oculatum meditabundæ mentis iudicium, Esau cedere, Jacob præcedere debuisset, nec opus paterna caligine ad discernenda filiorum merita fuisset; est enim meditatio diluculum Divini luminis crescens usque ad perfectum diem illum, de quo sic scribit Divinus Chronologista: *& factum est vespere & mane dies unus*; (p) per universum sex dierum decursum diebus singulis id ipsum pro clausula Divini operis apponitur, ut innuat, alternas humanorum eventuum vicissitudines per omnes sex ætates mundi hujus continuaturas, & quia dies prosperitatem significat, nox autem & vespere tribulationem, insinuat, humano generi tam diu hoc uno dierum vinculo meridiani lætitiæ vesperscentem tristitiam semper succedere, funesto luctui, exorientis gaudij diluculum semper illucescere, semper in hilaritatis ortu in subsequenti tristitiæ occasum declinare. Novi (Evcherio commentatore) diem illum unum priorem factum propter concordiam residuorum Angelorum fuisse sic appellatum, quorum propter unionem insinuandam non dies primus, sed dictus est unus; non enim iste angelicæ claritatis dies, quamvis decorus & pulcher primus sit, est prior alius, ori-

Mira dispositio divinae Providentiae in cæcitate Isaac, nè videat, & præponat Esau Jacobo.

(o) in Gen: c. 27. v. 1.

(p) Gen: 1. v. 4.

Dies unus annuntiavit unionem beatorum mentium.

Isaac Patriarcha comparatur hirundini.

(n) Cant: 1. v. 5.

originalis dierum causa, dies sanctificatus & benedictus in quo requiescit DEUS, in quo (Ruperto interprete) creatum est omne virgultum priusquam oriretur, & quævis herba antequam germinaret in terra, est dies illa *Verbum illud, in quo omne, quod factum est, vita erat, priusquam fieret*; est tamen, si ausim dicere, & planior & clarior commemoratae unius diei elucidatio, aliud intendere videtur mysterium Divinus Chronologista, dum post crepusculum describit diluculum, & absque exarata tenebrosæ noctis caligine utrumque velut immediate sibi succederent, coadunat; an fortè in vespertino diei termino actionem considerat, in matutino ejusdem exordio meditationis radiosam originem præfigurabat? dum enim speculatio caligantem illustrat animam, mentis dies exoritur, cum verò ad actionem progreditur, dum operantis vitæ munia aggreditur, quasi vesperscens à luce digreditur, ab illuminatrice sapientia non nihil segregatur; à vespertino igitur tempore ad matutinum illico regredere, cum externæ operationi necessitatus vacaveris, vide quantocytus ad meditationis exercitium revertaris, nè forsan nox culpæ intercalcare se audeat, & ignorantia caligo mentem obruens ad deficiendum à luce, quæ illuminat omnem hominem, enervem spiritum inflectat; *mane sit anima, quoties per contemplationis & meditationis studium aeterno lumini se ingerit; vespertinam autem patitur, mox ut ad tenebras exteriores actionis elabatur, quæ tamen, nè in noctem tenebrosam ascendat, opus est, ut lumen amissum citius reperat, & studiis spiritalibus se restituat.* (q)

(q) in Alleg:

Tism:

Age fidelis anima per sex ætates mundi hujus, alterna cum actione hujus mundi meditationem junge sororio mutua reciprocationis vinculo, unam alteri, sic tamen, ut jugis meditatio obtineat primatum, donec illucescente dierum ac ætatum septima, nulla imposteriorum subsequatur vespera, sed imperfecto die facie ad faciem Divina claritas affulgeat, ut sine nube fidei, sine umbra crepusculi videatur. Felix felicitis Adæ, priusquam laberetur infelicitate, filius, non tamen posthumus, quia viventis hæres, non mortui, de quo illud mirabile ac peregrinum legitur: *hic est liber generationis Adam, in die qua creavit* (r) *DEUS hominem*; (r) afflatus sancto Spi-

ritu Propheta creationem hominum à solo oriundam Numine, hac iterata periodo commendat, ut noverit quicunque Adæ filius, cui suam debeat animam, totamque conditi corporis subsistentiam appropriare; nève eodem die, quo fuit conditus, generasse suspiceris Divino Nomine, processus temporis intimatur, non enim nisi ejectus à paradisi finibus navigabat operam generationi; illud examinandum restat, curram diei circumstantiam tam diligenter exprimat, tam specialiter inducat? novi Hebræam paraphrasim pro DEO creatore *Elohim*, id est, *judicem continere*, ut Cajetano interprete; *unus atque idem DEUS credatur creator, & judex universorum*; sed Glossa commentatrix tam ordinaria quam interlinealis subtiliorem assignat rationem, *in die creatus esse dicitur homo, quia in claritate Divina contemplationis constitutus*; nam licet taciturna devotæ meditationis indoles latere præligat, & malit ingredi ad caligantem angulum, quam egredi per januam bipatentem ad sæculi commercia, suo tamen deliciatur delectaturque in lumine, quo mens aspersa super planetas rutilet, & super domum syderum coruscat. Oritur plerumque ex profunda novissimorum meditatione, quæ communior meditationis materia, veluti usitator cibus est, oritur ex horrido infernalis clibani spectaculo, ex abominabili ossæ mortis recogitata turpitudine, squalor in facie, tremor in corpore, in mente gemitus, in corde fremitus, hæc ipsa tamen in carnem acies, hæc ipsa in mundi oculis afflicti spiritus intemperies, est tamen optimum pro coma capitis lixivium, est probatissimum pro abigendis illicitarum voluptatum cogitationibus antidotum, est celeberrimum pro expellendis malignitatum humoribus alexipharmacum. Fortis Mulier, una mulier Hebræa, quæ prostratura superbum Assyrii exercitus strategum, procubuit in terram, utque suæ protectorem innocentia à summo cælo evacaret: *posuit cinerem super caput suum, & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum*; (s) provoluta in genitoris limi gremium corpore, levata supra se anima, orationis violento ligamine cælorum regem sua vincit stringitque in regia, constrictum inclinat, ut inclinans denno cælos descendat, & ad hærentem pavimento exinaniti corporis molem vivificet ad mortificandum sanctis-

Homo conditur in die, ut recognoscat se conditum ad meditandum, & contemplandum.

(s) jud. q. viii.

(r) Gen. 5. v. 2.

Judith, dum meditatur suam fragilitatem sit victrix Holofernis, & peros profligat Assyriam aciem. Altissima Divinitatis contemptorem; sagax virago, ut se de viro sumptam comprober, elidit corpus in primogeniam originalis limi materiam, spiritum in su-
peros per supplicabunda meditationis studium projectans; suam considerans à limo oriundam vilitatem, abjecto capite terram verit, ut DEUM, qui exaltare consuevit humiles, sibi promereatur in terra comitem & adiutorem. Dum ergo suam in imo meditaretur fragilitatem, humiliatam contemplabatur Altissimus, & arrogantem ambitiosi Holofernis spiritum à longè cognoscens, proprioque superbiam ejus amputaturus gladio, tremula titubantis Heroïnæ dextera comatum caput apprehendens, in cervicem pugionem impressit, ut per medias fauces grassaretur Ensis, donec ad gulam ebrietatis ream penetraret; sic triumphabat conspersum mortali cinere caput, erectum adversus factorem suum iniquitatis verticem decussans; exarsit siquidem in meditatione sua Divinæ charitatis ignis, qui universam ancillæ Dominicæ labem exurens, immaculatam effecit Numinis adoratricem; meditatio siquidem orationis efficaciam suggessit, oratio devorum famineum sexum in solidissimum pugilem animavit, dumque cogitabunda mulier sanctæ cogitationis affectu per intimæ meditationis illapsus ingreditur in DEUM, DEUS mira vicissitudine per suæ benedictionis favorem ingreditur in Juditham, quæ in certaminis apparatu præmeditatam continuans orationem, evadit Divina triumphatrix, sicque ex prodigiosa DEI, hominisque coadunatione oritur confusio in domo Nabuchodonosor, quam una cum DEO unita mulier confecit, non militari acie cincta, sed imbelli so-

litudine circumgyrata, non armis phalerata, sed sanctæ meditationis exercitio roborata.

Est sancta cogitatio, est saluberrima meditatio, est miserationis DEI, est suggerentis clementiæ beneficentia, quæ dirumpuntur vincula, quæ humanam ligare solent felicitatem, aut interturbare requiem beatæ serenitatis. Occurrit supernis Apostolici collegij Principibus, Petro & Joanni, ad speciosam templi portam, vir, qui ex naturæ officina claudus processerat, acceleravit pede præpropere pedum calamitas, ut, priusquam egredereetur in orbem viator, adhuc in utero claudicaret; quem Petrus intuens mendicantem, aggreditur voce imperatoria supplicentem, *respice in nos: (1) mendicum gratiæ ex obolorum interpreta-* (1) *Act. 3. v. 4.*
tore effecturus; quid aliud quam meditationem mentis exigit cœlestium donorum dispensator, dum elevationem oculi injungit? qui vix attolitur, vix sancta cogitatio menti ingemiscens ingeritur, quando Altissimi discipulus edit vocem virtutis suæ; *surge! & ambula;* dū enim respicere præcipit ad meditandum, & meditantem ad implorandum commonuit & invitavit; sic enim adhortantis idioma explicat Basilus Seleuciensis; *roga malis exsolvi, cujus rei gratia communicata est:* meditetur egenus, ut sacris opibus succurrat Petrus, oret claudus, ut Apostolica eleve dextera, vel verius, ut sanet lingua Apostolorum ægrotantem; sinè meditationis adminiculo rarè orationis efficacia subsistit, illa præcedat, illi succedat ista, utramque consequitur indulgente clementia dulcis & rectus Dominus, ut salvet rectos corde.

(a) *Orat. 21.*

Versus.
XXXI.

N U N.

Levemus corda nostra cum manibus ad Domi-
num in coelos.*Sermo Quadragessimus Primus.*Meditatio & contemplatio humilitati innititur
velut fundamento suo.Moyse levante
manus & o-
rante vincit I-
sraël.(a) Exod. 17.
Non sufficit
ad felicem ef-
fectum oratio
sine operatio-
ne, nec è con-
tra.

Qui vias nostras scrutari nu-
per consuluit, levanda cor-
da nostra cum manibus ad
Dominum nunc introdu-
cit, scrutatur siquidem sollicitus viator
vias suas, quando profundiori medita-
tione sinu latentis animæ solerter discu-
tit, & quidnam ejiciendum viderit sin-
gultuans oculus mentis, rescindit, cor
verò levat cum manibus, qui suam ora-
tionem fulcit operibus, qui enim orans
operari dissimulat, cor sine manibus ad
conditorem levat; qui verò absque ora-
tionis consortio laboribus inhiat, & me-
ritorum conversationi vacat, manus qui-
dem ad suum factorem erigit, sed cor
erigere intermittit. Utrumque svadet
illuminatus divinæ voluntatis interpres;
hinc illustratus in aciem Israëli levatis in
coelum manibus cessat vincere, dum
Moyse desinit orare: (a) astabat in
monte anxius speculator, non armis,
sed precibus conficiens, extensis in cœ-
lum manibus, sanctis affectibus pericli-
tantem populum propugnabat, non ter-
ræ, sed cœlo confidebat, nullum ab il-
la, totum ab isto prævisum expectabat;
colluctatur Israëli, & Israël's Dux exerci-
tuum Dominum deprecatur; infert Lyp-
pomanus: *vides, quomodo non tantum o-
ratione, sed & viribus, & armis, hostis
est Domino jubente aggrediendus; levetur
cor orationis vehementiâ, ut ipsi cœ-
lorum Domino jungatur, ut pene-
tratis nubibus in sanctam civitatem So-
lymæ perducatur, leventur manus ad
opera extensæ, ut elevato cordi corre-
spondeant, sicque latenter dimicetur,
ut adversarius evidenter prosternatur,
sicque occultam militum Christi pugnam,
manifesta victoria subsequatur; Hinc
narrat Paraphrastes Chaldaus, fuisse as-
sidui mediatoris manus in oratione us-
que ad occasum solis extensas, donec
contritus Amalec cum agminibus suis in
ore gladij, victorioso bellatori Josue ce-*

deret in spoliis, subjiceretur in trium-
phum. Quæ eliminatorum allophylo-
rum clades, cum gloriosa colluctantis
populi victoria, inscribi cœlitus præ-
cipitur ad perpetuam ancipitis pugnae
memoriam, ut (Cajetano interprete) di-
scat sera posteritas, Divinam opem sic
illis pariter adfuturam, intercedente
videlicet assidua supplicatione, & coo-
perante (quantum in se est) ad luctam &
cædem populo. Leventur corda, sed
manus pariter ad Dominum eleventur;
haud enim unum sine altero desidera-
tum optati luctaminis sortitur exitum;
cor sine manibus non potest cedere, nec
manus sine corde antagonistam vincere,
aut devincendum profligare. Illud est
peculiare documentum, quod secuturis
gentibus Moyse providus exaravit, dum
erectam victimarum aram hoc mysterio-
so titulo coronavit: *Dominus exaltatio
mea*; (b) erat hoc primum, quod gra-
tus benefactori DEO erexerat altare ad
sacrificandum, cognominatum à Domino
exaltatore suo, nec enim Araonis & Hur
fulcra suffecissent, nisi omnipotentis dex-
teræ sufficienti & elevanti, orantis bra-
chia innixa substitissent; ut discat & re-
cognoscat devotus orationis cultor, se
nunquam suam in DEUM elevaturum
mentem, nisi prius iste sit exaltatio sua;
lassaberis ante principium, nisi tuæ su-
mas orationis exordium ab hoc princi-
pio, fatigaberis post initium, nisi orantem
ad ulteriorem continuandæ deprecatio-
nis seriem præmoverit primus motor,
deficies in termino, nisi finem imponat
hic finis omnium.

Obsequiosus Abraham sub Ange-
lorum ternario excipit DEUM hospitem
(ut enim Cyrillus adstruit) tres Angelos
vidit Abraham in figuram Trinitatis: quem-
admodum duo eorum nepotem suum vi-
sitant, ut filij ordinem ad sanctum Spi-
ritum ostendant; sine Triade nec ver-
bum

Elevatio men-
tis in DEUM
debet proveni-
re à DEO e-
levante.
(b) v. 16.

bum inamorus Pater loquitur, nec sine spiratione notionalis amor spirari adæquatè perhibetur (ut enim loquitur Ambrosius) cui DEUS refulsit in Trinitate, non sine Filio Patrem suscipit, nec sine Spiritu sancto Filium consuetur. (c) accelerat hospitalis receptor hospitem, quique sedebat ante ostium in meridie, explorans obvios viatores, ut prætergredientes rapiat, sciens, quod pascha lex jubeat manducare festinanter, nec enim satis est impletionis rectitudine præcepto obedire, sed insuper requiritur obediendo maturare; uberores quippe fructus promittit celerata devotio, idcirco currit in gressu; volat in voto intemeratus Pater fidei nostræ, ut enim sollicitus venator ad exploratam feram festinat, sic præprope-
 rus senex ad hospitalis meriti prædam accurrit, dumque fessos refocillare sperat viatores, collegit DEUM hospitem, quem pariter sublimi irradiatæ mentis acie dignovisse & discrevisse autumat Hypponensis Antistes, in eo, quod tres vidit, Trinitatis mysterium intelligit, quod autem quasi unum adoravit in tribus personis, unum DEUM esse cognovit. (d) cur alioquin tanta veneratione suscepisset, prostratoque in terram corpore Dominum, individuali singularitate compellasset ad stipulatur Hilarius, dum asserit, illuminatum Patriarcham non ignorasse, quinam in sacratissimo hoc ternario adorandus foret ac confitendus? Quid ageret misericors & miserator Dominus, prostratum videns servulum, & audiens supplicantem, ne transeas servum tuum, quem quasi paschalem transitum sollemnis gaudij, lætitiæque festivalis explanans interlinearis commentatur paraphrasim supplicantis: ne transitorie fruatur visione tua. Quid ageret, qui venerat, ut puero suo grande mysterium revelaret; post celebre convivium sub visionis arbore (ut loquitur doctus Origenes) terminatum proficiscuntur bini hospites, cōcomitatur eos indefessus explorator, fervili nesciens fastidio retineri; dumque duo posteriores iter dirigunt versus Sodomā, justitiam exercituri, prior remanēs, de clementis indulgentiæ misericordia cum obsequente creatura sua familiariter colloquitur & discurret, cui, priusquam erubescens servulus reciproca corresponderet fiduciā, priusquam iterata supplicatione pro erigenda Pentapoli instaret, præmisit hanc efficacissimam procuranda reconciliationis periodum: loquar ad

Dominum meum, cum sim pulvis & cinis; (e) humiliatur postulans, nec enim postularer, nisi agnosceret quod sit egens; eguit namque peculiari illius adiutorio, quem voluit incinerandis urbibus propitium experiri; legunt septuaginta interpretes: ego autem sum terra, & cinis, quasi suam cineris foeditas non posset adæquare vilitatem, adjicit infimam terræ profunditatem; nisi forte cum Cyrillo Præsule Hierosolymitano asserere libeat, ideo recensitō terræ vocabulō nomen cineris adjunxisse, ne secum elemento terræ æquiparandum insinueret: non dixit terram, & tacuit, ne se ipsum magnum elementum terram appellare videretur, sed addidit cinerem se esse, ut vilitatem & imbecillitatem suam ostenderet. (f) hoc quippe peculiare humilitatis est privilegiū, reconciliare benevolentiam, & gratiam haurire; adeo quidem, ut invitatum ad nuptias, sed novissimo recumbentem loco, ipse Rex sæculorum immortalis, adhuc in carne positus viator amicum dignatus sit nuncupare, amice! ascende superius: (g) quod illis jam tunc promissum autumat venerabilis Beda, de quibus commensalis ille prudenter & ferventer exclamabat: beatum dixit, qui manducabat panem in regno cæli; veniens autem Dominus, quem humilem invenerit, amici nomine beatificans, ascendere superius præcipit. (h) revereor subtilem sublimis ingenij reflexionem, illam amplector magni Basilij moralitatem, qua universis Adæ filiis insinuat cœlestium rerum contemplationem cognitionis propriæ scaturiginem profundæ humilitatis uterum comprobare; tunc primum suam agnovit infirmitatem Abraham, cum se ei DEUS exhibuit conspicuum, tunc professus est, se esse terram & cinerem. (i)

Illuminata mentis confessio animum ad ima deprimit, quem familiaris cum DEO collocutio, quem recogitata DEitatis contemplatio ad ipsos cœlestis regis inquilinos attollit. Nihil quippe tam gratum DEO, quam si vitæ merito magni, humilitate finis infimi, cum tanto quis DEO pretiosior quanto propter eum sibi est vilior: subscribit Divus Ludovicus Præsul Tolosanus; nec antea vates sanctissimus Isaias se labijs pollutum agnovit & evulgavit, tunc primum gemitum væ, tam culpæ contaminantis, quam pœnæ comminantis singultuoso gemitu introquit, quando Regem Domi-

(e) Gen: 18. v. 27.

Oratio inclinatur animam ad humilitatem.

(f) Catech. 6.

(g) Luc: 14. v. 8.

(h) in car: D. Th: hic.

(i) in c: 8. Isa

Isaias, dum videt DEUM videt pariter suam contaminationem.

(c) Lib: 1. de Abraham: c. 4. Abraham recipiens tres angelos, agnovit Trinitatem, unumque adorans, adoravit unitatem.

(d) Serm: 68. & 70. de temp:

Dum DEUM videt, pulverem & cinerem se profitetur.

nūmque exercituum vidit oculis suis, non carnis, sed cordis (elucidante Hieronymo) *quasi dicat* (Garenfi Commentatore) *ita pollutus eram, & tamen mihi indigno ostendit DEUS misericors majestatem suam.* Est nequam serpentis sibilus, non illustrantis DEI radius, ad quem subsequitur cordis præsumptio, quam comitatur mentis elatio, post quam subsequitur speratae Divinitatis ambitio. Ascendit, non inficior, ascendit de amplexibus sponsi aligeræ contemplatricis animæ dilectio, ascendit sursum flammigera supplicabundi cordis oratio, ascendit de urente & exurente camino, non tamen alio, sed solum illo, cujus eloquium Psalmographi testimonio ignitum est vehementer, ascendit ignivoma meditabundi cordis exhalatio, *sed nisi ascendat quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhae & thuris, & universi pulveris pigmentarii.* (l) non evaporabit odorem svavitatis, sed evanescet in fumum ambitionis, vel saltem in auram vanitatis; in myrrha siquidem integritas continentiae representatur, in thure orationis studium indicatur, in pulvere pigmentario contriti cordis humilitas effigiatur, nō enim dirigatur oratio tua sicut incensum in conspectu DEI, inanis fabulatio in DEI oculis reputatur, stultiloqua meditatio à beatarum mentium consortio aestimatur; non enim directo scandit itinere ad Omnipotentis solium oratio, quæ prius non succenditur ardore charitatis; si enim tepet, nequit pertingere ad Altissimum, aut si ad illum usque evehitur, evomitur ab ore suo; ferveat, est necesse, ut DEO nostro arrideat, qui ignis consumens est; nec tamen hæc exhalata fumi virgula, nisi attenuata sit, evaporabit svavitatem in conspectu Domini, si desit pulvis pigmentarius, si suam retineat corpulentiam, nō originariam exuat crassitiem, dilatans phylacteria inflatae vanitatis, nec enim alia alterius, nisi sola humiliantis se oratio nubes penetrat; hæc tenuissima fumi virgula, cui suam sponsus sponsam comparat, ex pulvere pigmentario conficitur, quando multa sanctorum operum pigmenta ad instar pulveris comminuuntur, & per humiliati cordis demissionem conteruntur, *denique sine humilitatis gratia oratio quantumlibet acuta, hebes tamen est* (m) testatur Cyrillus. Erat assiduus in sui licet districti iudicis laudibus decantandis, qui transitoria cuncta despiciens, suis ex-

utus opibus, terrificis superindutus ulceribus, amicis malè svadentibus, æquè ac inimicis obsidentibus, solius patientiæ scutum objecit, utrorumque adversa fortiter ferens, invincibiliter vincens; erat aligera hujus cœligeni victoris anima beatis sanctæ contemplationis adeò intenta obrutibus, ut suum benedicturus in lectulo doloris sui sic alloqueretur creatorem, *auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.* (n) (n) Jobi 42.

v. 5.

Priusquam traditus Sathanæ, pelli- Oratio sine
mo fauciaretur ulcere in carne sua, prius- humilitate pot
quam tentante Adversario, & permitten- test esse acu-
te DEO cuncta perdiderat, priusquam ra, sed non
domus corrueret, extinctisque filiis pa- proficua.
terna viscera mœror incomparabilis exulceraret, priusquam corpus incolume lancinaret ulcerosa putredine, audivit vocem exhortantis, fideliter præcipienti obediens, subiecit se disponenti Providentiæ hilariter, auscultavit exstimulantem ad heroica virtutum celeriter, respexit ad signatum super cor suum Divini vultus lumen incessanter, auditu auris audivit exprobrantem, excepit ferientem vocem Judicis, ast! ubi cumulabantur adversitatum cunei, & flagellantis verbera multiplicabantur, ex flagellis proficiens interior oculus videre meruit, quem ante tantum audiverat creatorem suum; sed quidnam ad aspicientis oculi intuitus in contemplante Jobo subsecutum sit, ipse recenset, qui prolixiori pœnarum doctus experientiâ sentiebat, *idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere,* est speciale interni visus beneficium, & inseparabile sinceræ sanctæque meditationis auspiciū, quod plus se ipsam contemplabunda mens inspicit, eò & amplius se ipsam despicit, quamque exigua sua sint merita, si comparentur debitis, si opponantur demeritis, subtilius recognoscit, quod lucidiori radio contracta labis macula objicitur, eò & clarius ejusdem fœditas comperitur; dū igitur communicato supernæ illustrationis fulgore, mens supra se ad infinitæ puritatis verticem attolitur, quam infelicitate propria fragilitatis conditio vocalatum suum præpediet, experitur; & cinerem & quod intensius supremæ majestatis vela- favillam se re-
trahit.
tam licet faciem respicit, quoque vicini-
us influxum superni luminis excipit,
eò profundius fragilitatis suæ obstacula
conspicit, & quidquid à semetipsa ve-
lut

(l) Cant: 3.
v. 6.

Sine humili-
tate vana est
contemplatio
& inanis ora-
tio.

(m) Serm: 15.
in Cant.

lut à vena oritur, contemnit. Idcirco igitur vir patiens se ipsum reprehendit, quia in DEI tatis speculo, quod speculabatur subtilius, se ipsum, quam sit reprehensibilis, conspexit; sed quia reprehensibilitatis sincera cognitio nequit subsistere sine gementis poenitentiae lamentis, ad hæc providus sui accusator properat, nè forsan rigidus scrutator cordium inveniatur, quod necdum sublatum poenitudine reprehendat. Nec sufficit fideli servo quamcunque poenitentiam elicere, sed ad favillam ac cinerem respicit, abinde sumens novæ conversionis exordium, unde suum profecta humilitas consuevit sumere incrementum; verum quale sit poenitentis animi indicium commixta cineri favilla, Papa moralis annunciat, dum lachrymabundum contemplativæ mentis hujus gemitum explanat; *in favilla etenim & cinere poenitentiam agere, est contemplatâ summa essentia, nil aliud quam favillam se, cineremque cognoscere*: (o) qua ratione autem ille in participato divinæ contemplationis dono superbiat, qui se inanem massam ex cineris vilitate favillarumque inanitate compositam lugente idiomate evulgat? sumptus ex pulvere ad pulverem se præcipitat, nec elevari vento superbiæ, ut evanescat in vanitatis aura, elaborat.

Vide! si oculatam tamen habes animam, nec caligante pupilla spiritus, quæ vera sunt, intueris, vide! quo se in loco collocaverit, qui se favillam & cinerem declaravit; vide! quemadmodum prudenter se ad cineris exilitatem abjiciat, quem specialis gratia peculiari beneficio ad contemplationis divinæ fastigium exaltat; hæc scilicet sanctarum mentium inseparabilis est proprietas, tantò profundius se ipsos disquirere, tantò severius investigare, quantò in visione creatoris sui, quantumvis vespertina, felicius proficiunt, quantò illustriori oculo, quæ sunt cœlestia, quæ sint beatæ æternitatis præmia, discernunt. Tunc se redarguit culpabilem, tunc semetipsum judicat miserabilem servus, cum suo proximius unitur Domino, & infatigabili supernæ meditationis studio adhærens DEO, unus cum illo effici spiritus promoveretur: vivebat adhuc, quantumvis vitam omnigena morte crudeliorem, vivebat tamen attenuato saltem spiritu, cui nihil aliud supererat, quam sepulchrum, & tamen vivus sese mortuis ag-

Pars III.

gregat, atque in cinerem per suam reversus considerationem se mortuorum cineri aggregat, ut unum calamitatis cumulum conficiat, & se in vita mortuum ostendat. Nam licet animatam carnem in massam pulveris, in urnam cineris nondum livida mors resolverit, hoc tamen suo in cogitatu fuerat, quod se futurum postliminio cogitabat. Hoc efficit sublimis divinæ contemplationis spiritus, sic intuetur subtilis devotæ meditationis oculus, dum illum conspicit, qui idem ipse est, & cujus anni nunquam deficient; ad suum reflectens suppositum se perspicit, sicut vestimentum veterascere, & velut opertorium mutari. Hæc aquilinus ille regalis aquilæ respexit oculus, dum volans requiesceret, & caneret quiescens: *auferes spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur.*

(p) quis alius est filiorum Adæ spiritus, quam exhalatum à spiritu iniquitatis intoxicantis superbiæ virus, quò totam ambitiosæ mentis progeniem infascina-

(p) Ps. 103. v. 29
Spiritus filiorum Adæ est
superbia, quæ
auferetur per
pulveris re-
cordationem.

(o) Lib. 35.
mor. c. 5.
Qui contem-
platur Divini-
tatem, statim
agnoscit se es-
se massam pul-
veris.

perbiam, qui suum suae elationis depri-
mens spiritum, in suum ruit pulverem,
in suum decidit cinerem, suisque desti-
tui volens viribus, agere praeligit pœni-
tentiam in cinere & favilla, non ampli-
us volens habere spiritum suum, ut ob-
tinere mereatur spiritum DEI: Sunt
hujuscemodi in cinerem conversi, ad su-
um reversi pulverem homines, non Adæ
posthumi, sed DEI filij, qui jam non
sua agitantur suae instabilitatis vertigine,
sed aguntur spiritu DEI, beati planè pau-
peres spiritu, qui nihil habentes, possi-
dent omnia, ut abnegato spiritu hære-
ditatis suae deficiant in pulvere suo, ef-
fusioque DEI spiritu super illos renove-
tur in illis facies terræ.

*Irradiatæ E-
lectorum
mentes di-
scurrunt sicut
leves scintillæ*

(q) Sap: 3. v. 7.

Talis spirabat spiritus, talis insus-
flabat super interfectos istos, qui ocu-
lis insipientium videbantur mori, de
quibus illuminatus Sapiens suò jam præ-
sagiebat sæculò; *fulgebant iusti, & tan-
quam scintillæ in arundinetis discurrent*: (q)
qui tanquam purgamenta hujus mundi
omnium peripsima facti sunt; radiabunt
irradiatæ cœlitus illæ mentes cœligenæ,
quorum conversatio discurret in terrenis,
affixæ nullibi, in nullo terreni circuitus
territorio quieti, in sola solius cœli re-
gia requiescunt, nondum quidem posses-
sa, jam tamen desiderata, necdum fina-
liter obtenta, sed semper recogitata; an
non rectè scintillas dixeris contemplan-
tes illorum viatorum animas, quæ in
agnitione DEI subtilitate pollent, in re-
putatione mundi exilitate vident, exu-
tæ vanitatum ac vilitatum pondere, ig-
norant solitudinum gravedinem, in
suis exhibentes desiderijs sanctarum af-
fectionum levitatem, de magno proce-
dunt flammicidio, ignivomæ charitatis
ardentes filiae, incendunt sæpè sæpius in-
gentes delictorum machinas, ut vel ope-
riant peccatorum multitudinem, vel
flammivomentem exurentis justitiæ fu-
rorem, aut sedent, aut consumant. Hæ
sunt inseparatæ proprietates scintillarum;
quid enim hæc subtilius, quæ universam
regionem aëris transilit, nec tamen ul-
lum in obicem impingit? quid magis
modicum, quàm tenue hoc ignis partici-
pium, quod sæpè sæpius insipienti oculo
non apparet? quidnam amabò levi-
us? quæ quasi carens pondere, semper
sursum erigitur, vix novit, nisi alieno
depressa onere, deorsum inclinari; alium
quàm ignis ignorans utrum, ab igne

nascitur, in igne enutritur; hic igniun-
tur, ut sciant pariter ignescere ac igni-
re. Illustres animæ inter supernas Se-
raphinorum flammæ scintillantes, dum
aligero sanctorum desideriorum remigio
agitati, è mortis hujus carcere, è vestro
mortali corpore mente Seraphica evola-
tis, associatæ animato beatorum fide-
rum ordini Angelica inter agmina luce-
tis pariter & ardetis; invisibilia DEI-
tatis nondum conversa ad vos DEI facie,
ut sunt, in se discernitis, per ea tamen,
quæ facta sunt, in vestra meditatione
conspicientes attrectatis; & quamvis in
hac carne mortalium viventi non detur
hanc requiem hæreditate possidere, al-
ternis tamen vicibus indulgetur, licet
non liceat immensam illam continuan-
te intuitu metiri magnitudinem, conce-
ditur nihilominus assiduæ meditationis
abbreviatâ decempedâ eandem medita-
ri; nunquam sollicito cogitatu à Christo
discedere amanti animæ tribuitur, ean-
dem semper amante palpebra respicere
vix non præcipitur, quantumvis suæ
semper Divinitati affixum contemplatio-
nis oculum inhærere in valle lachryma-
rum peregrinanti subtrahatur. Move-
bat aliquando subtilem quæstionem in-
terrogans Isaias: *de angustia & judicio
sublatus est, generationem illius, quis enar-
rabit?* (r) tunc planè humiliatum in car-
ne DEUM Cyrillus & Origenes comen-
tantur de angustia & prætoriali judicio
sublatum, quando condemnatus ad exe-
crandam vociferantium Phariseorum &
Pontificum insolentiam, à terrefacto præ-
sede ab iniquo Judice Pilato eductus est
ad Golgothæum verticem, in crucis so-
lium velut genuinus Judæorum Rex ex-
tollendus; evasit tunc inenarrabilis ge-
neratio sua, quando exaltatus, omnia tra-
xit ad se ipsum; unde & hujus evange-
licæ generationis nomine humani gene-
ris redemptionem, vel certè illustrem
electorum genealogiam insinuari autu-
mat purpuratus Hugo: *generationem ejus,
id est, multiplicationem fidelium, quos in
carne parturivit, quis enarrabit?*

*Meditatio hu-
milis cœlos
transcendit.*

(r) Isa: 53. v. 8.

*Christi gene-
ratio fuit in
cruce ubi par-
turiunt fideles.*

Insigni erudimur majorum nostro-
rum consuetudine, antiquissimo instrui-
mur documento; suum cuius mortuo
deberi cenotaphium, docent nos con-
secrata fidelium cæmeteria sepulchra-
li plerumque lapidi conforme epitaphi-
um incidi; hinc anxius Propheta, dum
moriturum in carne DEUM præagit,
ut

ut excusetur ab Epitaphio, subiungit : *generationem ejus, quis enarrabit ?* Restrigit tamen Rupertus cum Hieronymo sublationem ad triumphalem ingressum cœlestis Solymæ, quando victor mortis & mundi Principis post crucis ignominiam sublatus est ad Patris dexteram, velut ad debitum sanctissimæ humanitatis illius solium, cujus æterna generatio à Patre originata est ineffabilis, vi cujus consubstantialis est genitori unigenitus, ejusdem naturæ & potentia, ejusdem gloriæ ac Majestatis. Est ineffabilis curiosi indagatoris ingenio, est pariter inenarrabilis scrutanti eloquentiæ, non tamen amanti genio, qui sola attractus pietate contemplari desiderat amantis DEI passionem, Divini hominis occisionem, si modò inquirat humiliter, neque subtiliter investiget. Huc collimavit efficacissima supplicabundi Redemptoris deprecatio, dum confiteretur Patrem cœli terræque Dominum, quia hæc subtilissima Divinorum Sacramentorum mysteria abscondit à mundi sapientibus, & parvulis revelavit; non mediantibus bibliothecarum tomis, non reſeratis Philosophorum scrinijs, sed elevatis mentibus, immerſis suæ cognitioni cordibus contemplativis eremorum incolis, qui jacentes in suæ vilitatis cinere, proſtrati in agnitæ nihilitatis suæ pulvere levantur supra se usque ad sublimissimam æternæ Veritatis speculationem, usque ad celsitudinem attributorum DEI, quem irretortâ oculatissimæ mentis acie suum veluti solem evolantes aquilæ contemplantur; sunt tamen parvuli, qui quotidianum panem Angelorum esurientes, eundem frangi flagitant à Matre Sapientia, quem elata superbientis mundi præsumptio suis vult manibus rumpere, suis obtutibus penetrare; quasi verò, dum revelabantur parvulis, quæ occultabantur prudentibus, id ipsum defectu ingeniosi acuminis accidisset, nec magis in pœnam temerarij tumoris contigisset; non prodest sua, nec obest associata ingenij felicitas, quod solum sufficit, & finè quo nihil ad contemplationis donum proficit, est profunda succumbentis animæ humilitas, quæ mentem elevat, non inflat. quæ spiritum videntem & amantem efficit, non arrogantem; ut enim Selevciensis Basilus veraciter perorat: *parta ab humilitate lucra, homines*

Anima contemplationi dedita, & suæ nihilitatis pulvere immerſa, pullum aquila imitatur.

(1) Orat. 28.

in altum evchunt, & DEUM persvadent, ut verba cum hominibus faciat; (1) hi ver-

bum sapiunt, & sapientia nutrice in domo, quam ipsa sibi ædificaverat, sanctorum scientiâ imbuuntur, hi sapientes sunt secundum cordis spiritum, dum sapiunt quæ DEI sunt; illorum duntaxat sapientum contemplabundos latet oculos incarnata ingenti Patris Sapientia, qui tales secundum carnis sensum sunt, quibus suum præſagit interitum comminabundus Vates: *peribit sapientia à sapientibus ejus, & intellectus prudentum ejus abscondetur; (1) perijt à scribis & Phariseis, quorum superbientem dementiam incarnata Veritas hæc memorata periodò condemnabat, hi quippe Magistri in cathedris vocari prætendebant, abscondebatur adeò cœlestis intelligentia, ut verum legis sensum nescirent promerere, sed solo carnis oculo, quæ erant solius spiritus, videre cupiebant. Cœlestis sapientiæ discipuli, dum instruendis Magistri arcana meditantur, dum sacro-sancta futuræ beatitudinis præmia contemplantur, præeliguunt in angulis commorari, non ambiunt in foris saluari.*

Respicite, qui dubitatis, respicite cæcutientis lucis filij, quos quidem fecunda Mater Ecclesia parturivit, sed elegistis potius evadere in rectores tenebrarum harum sub mundi principis præsidio, quam sanctæ simplicitatis amatores è vili angulo cœlestis Solymæ supernam regiam contemplari; respicite ad primum humanæ sapientiæ proto-principem, sub cujus amplissimo creaturarum dominio brutorum omnium numerosissima universitas continebatur; huic ut præficeretur imperio, animatur vilissima limosæ telluris portio ad vitam, ut vivat ab ore dominico, vitæ spiraculum inspiratur; in paradysum voluptatis deducitur, & ad præstandum huic deificationis homagium, immanes etiam belluæ incurvantur. At verò ubi absconditum ab angelis subsecuturæ Incarnationis mysterium voluit adumbrare Altissimus *immisit soporem in Adam. (u)* quo provolutus, obturatis corporis sensibus, re-

Humilitas: cum contemplatione favent DEO cum hominibus colloqui.

(1) Isa: 49. v. 14.

Adæ somno immerſo revelantur Divina mysteria, quia tunc interſuit cœlesti curia.

(u) Gen: 2. v. 22.

Ber-

Bernardus) quem neque contemplationis excessus, neque miserationis affectus, sed defectus infirmitatis immittit, unde cum septuaginta Commentatoribus Hieronymus legit; *misi Dominus DEUS Eccliam in Adam*: praevidebatur namque in proficiente de costa conjuge Mater Ecclesia de dormituro in cruce sponso sanguinum eruenda, adumbrabantur emanatura de fauciatro latere Sacramenta, ut innuit Augustinus; *facta est mulier in costa tanquam fortis, factus est Adam tanquam infirmus, Christus & Ecclesia*: (x) quo pariter alibi explanante: *sicut dormiente Adæ costa detrahatur, ut conjux efficiatur, ita & Christo morienti de latere sanguis effunditur, ut Ecclesia construatur*. (y) Hæc celeberrima cœlestis sponsalitij indormienti Adæ præluduntur; Sacramentum magnum in Christo & Ecclesia completum somnianti exhibetur; dum somni adhuc nescius suæ speculator conditionis, sibi soli invigilat, primus innocuæ voluntatis possessor redditur, primævus in paradiso advena collocatur, à Damasceno limosæ telluris campo divinis manibus ad orientalem plagam conducitur, universalis animantium nomenclator decernitur, ut qui rerum opifex esse non poterat, artifex nominum evadat, & quæ à conditore formabantur, à prima conditoris imagine nominentur: hæc omnia erogabantur beneficia vigilantibus, sed ampliora longè communicabantur mysteria dormienti. Illuminaverat DEUS carnales Adæ oculos, ut omnia in amphitheatrali creaturarum pegmate videret, quos dum sopore gravi clausos obruit; non somnus erat, sed ecstasis, in qua creditur interfuisse cœlesti curiæ, ubi multa futura prævidit; unde evigilans (Augustino fidem dante) prophetavit de conjunctione Christi cum Ecclesia, *de diluvio per aquam, & judicio futuro per ignem*. (z) hoc est arcanum ordinatricis Providentiæ, quod revelentur arcana Incarnationis, Passionisque Dominicæ dormienti, non vigilantibus; nam vigilans, totius orbis moderator existit, obdormiens prostrato in terram corpore abjectam conditionem humiliati hominis representavit, ut discat à primo revelatricis sapientiæ discipulo subsecutura posteritas cæcutientem carnis oculum, occultam humanæ scientiæ palpebram ad intuenda absconditæ Divinitatis mysteria requiri,

In humum decide, in pulverem tuum revertere, obseratam caligantis oculi pupillam porrige, ut provolato corpore obstupefactis sensibus, in habitato membrorum obsequio, solus duntaxat ab elevante aliena levantis omnipotentis dextera sublimetur spiritus ad contemplandum; hoc ambiebat suo singultuante gemitu, dum oris voce, & anhelabundo corde concinebat intemperatus puer Domini: *nox illuminatio mea in delicijs meis*; (a) deliciatur inter tenebras illuminatus æternæ lucis filius, quid mirabilius? nox fit illuminatio irradiato cœlitus meditabundi Davidis oculo, quid portentosius? novi suas fuisse delicias, quæ sunt deliciae electorum: *deliciae nostræ Christus sunt*; testatur eorum unus inamorusus toto corde & spiritu in has delicias Augustinus, lucerna, licet de limo sit, lucem habet: *lucerna sapientiæ caro Christi est*; quæ licet de terra Virginis sumpta sit, sua fulget à luce, suo lucet à verbo, radiat ab illa quam continet DEitate; hanc indefinenter speculabatur, utramque defixo illustratæ mentis oculo contemplabatur, & ideo à nocte illuminabatur in delicijs suis: *non in scientijs*, reclamatione Gillbertus Abbas, quidquid enim videtur hic in ænigmate velut in speculo, totum obscurum, est totum caliginosum est, ut tamen tibi deliciosa hæc ipsa eveniat meditatio, in nocte cordis palpebram resera, oculum præpara, aciem eleva. Est quippe genuina occultæ humilitatis umbra caliginosa nox, in hoc obscuro schemate sua velut in regia gloriatur latens humilitas, quæ eò oculatior, quò est occultior, eò securior, quo est ignotior. Ad illam obscuræ, sed illuminatæ noctis jucundissimam temperiem reflecte, qua recreante numerosus castrametabatur exercitus Israël, ascendens de violento Ægyptiacæ captivitatis carcere, ad regiam libertatis, quando suum consolaturus populum præcedebat, dum in columna nubis, per noctem in columna ignis, fulgebat igneus splendor in nocte, quia resplendet fulgentius contemplativa charitas in humilitate, columna invariabilis in rectitudine, immobilis infirmitate, suffulciens infirmitatem nostram, per noctem lucens, per diem non lucens, ut qui non vident cæcutientes in oculis suis, videant hoc eminenti lumine irradiati, & qui vident

Contemplatio
humilis est il-
luminatio in
delicijs.

(a) Ps. 138. v. 11.

Caliginosa
nox illuminat
humilem in
meditatione.

Divinitas est
columna nu-
bis in die lu-
cens, humani-
tas in nocte.

seque illuminatos vocant & reperiunt, cæci fiant; columna sustinens debiles, erectos conterens, est DEI Filius, columnam ignis exhibens, quia DEUS est, columnam nubis exprimens, quia humilians semetipsum, homo factus est; Illuminat obscuras inter mysteriorum tenebras caligantē contemplativæ mentis oculum; ut videat, quisquis suo diffusum lumini, se manu duci flagitat, irradiatus ab hoc colosso æterni luminis, videns fiat. Comparuerunt aliquando in conspectu DEI bini tenebriones, duo cæcutientes oculi, duæ deprecatrices animæ: supplicabundus centurio, & mulier Chananæa: ille cohortis Romanæ administrabat regimen; ista obibat pauperem ancillatum; ille alienam sollicitat sanitatem, ista propriam, ignara licet, consequitur salutem; hoc tamen non levi cum discrimine, quod illi citò annuitur, ista longævo tempore detinetur; Illi vix ægrotantis servuli periculum proponenti respondet illico miserator Dominus: *ego veniam*, rogatus distan-tem curare solò sacerrimi oris imperiò, personam exhibet, accessum adjicit, & qui domum reguli nuper rogatus adire noluit, ad servi cubiculum processit; egreditur de Tyri finibus mulier illa, rogat eundem & corporum & cordium Archiatrum pro filia, nec exauditur; ut-que severius adversus urgentem procedatur: *non respondit ei ullum verbum*; dum que urgentius instat, respondet Verbum: *non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israël*; (b) vigeat in gemebunda Matre pietas, quâ filia succurrebat, florebat prudentia in proponendo, dum brevi periodo ægrotantis calamitatem aptissime proponebat, flagrabat crudelitatis ardor, dum sperans contra spem, à JESU pedibus non recedebat; dum enim vim facit recusant i, dum per-severanti luctamine colluctatur cum renuente, non jam cælorum regno, sed Regi sæculorum jam machinatur, violentura misericordiam, quæ non inclinatura justitiam videbatur. Cur igitur tanta benignitate supplicabundum militem excipit? cum proluxa severitate deprecabundam rejicit; illi non subvenit, isti diutius obstitit; respondet Os aureum: *id factum ideo, ut tu eximiam centurionis fidem, & præcipue humilitatem* (c) *perdiscas*: (c) sed nunquid supremam credentis fidei ostendit plenitudinem, quæ sexu fragilis, virilem assumens ani-

Pars III.

ma, vocabat Dominum, quem DEUM credidit (ut Glossa commentatur) quæ nec Jacobum pro mediatore invocabat, nec Petrum pro intercessore substituebat, nec Joanni egentis filia negotium committebat, quæ retrò vociferans, nec exaudita? Redemptorem à fronte invadit; denique *femina clamabat, Christus stlebat, sustinens*, ut commentatur Evthimius, *donec omnis femine fides, animi modestia ac prudentia manifestaretur*; præponitur nihilominus orans Centurio, postponitur lachrymantis Phænissæ deprecatio, puer à febribus statim eximitur, subjecta dæmonum tyrannidi filia torqueri continuatur.

Observat subtilem tantæ diversitatis scaturiginem, assignat veluti genuinam protelatæ morositatis rationem, acceleratæ curationis originem Basilus Selevciensis: idcirco pro servo Dominum velociter exauditum, matrem pro filia intercedentem fuisse retardatam, quia illa dilationis impatiens acclamaret: *Domine! & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum*; Centurio verd aixerat: *Domine non sum dignus*: (d) uterque supplicabat, sed alter alteram in exorando præcedebat, dispar styli conditio, dispar rem nanciscebatur exitum: illa differri dolens: urget differentem, ut velit moras rumpere; iste prætexens indignitatem suam, non finit Dominum suæ domûs vestibulum tanto indignum hospite humiliter adire; præcessit profundissima humilitas accedentem, concomitata est indignitatis confessio prætendentem: qui enim coram auscultatrice incarnata veritate profitetur: *me ipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te*, (e) *sed dic verbò: & sanabitur puer meus*. Hoc caruit præambulo deprecantis Chananææ fervens licet oratio, & licet utrumque impulerit ad orandum compariantis animi afflictio, humilitas tamen Centurionis prævaluit, & sanitatem ægrotantis pueri acceleravit, præproperavit ad thronum gratiæ, prævenit interpellationem afflictæ mulieris, quæ suum ab humiliatione non desumens exordium, non antea juxta petitionem suam fieri sibi promeruit, usque dum se à cætu hominum exclusam non resentiens, & capum numero aggregatam humiliter approbans, imò catellorum contenta reliquijs, solis poscebat micis saturari, quod (Nazianzeno fidem dante) *est canis*

7. I

ve-

(b) Math: 15.
v. 26.

Centurio statim à Christo orans pro servo exauditur, sic mulier Chananæa pro filia.

(c) Hom: 27.
in Math:

(d) Orat: 19.

(e) Luc: v. 7.

Prologus Centurionis orditur ab humilitate, ideo ejus oratio citius exauditur.

(f) Orat. in
Epist.

Admiranda
exstitit fides
Chananeæ,
cujus oratio-
nis Epilogus
fuit humilitas
profunda.

vehementissima fame correpti pabulum. (f) O uberes micas æternæ famis expulsivas! quæ pauperem animam perpetuis saginant delicijs, cœlestibus explent alimentis! laudent constantiam repudiatae toties oratricis celebriorum commentatorum elogia, quæ à repudiante DEO, quod iste distulit, cumulatim extorsit, reverebor ego, seram licet, profundam tamen interpellantis demissionem, qua stimulante in orando injuriata permansit, hanc si petitionis suæ principio in prologum præfecisset, eandem quam Centurio pennigeræ pietatis accelerationem experta, sanationem filiae maturasset. Saluberrimum fuit amborum consilium, in egestate ad petitionem confugere, in tribulatione orando subsidium implorare; hac una utriusque differebat oratio varietate: quod ille præponeret ad commovendum, ista postponeret ad convincendum humilitatem, quam ille initio recenset indignitatem, ad suo recipiendum hospitio Redemptorem; illa eandem in suæ supplicationis termino recenset; imò, si licet dicere, profundior longè apponit humilitatem, dum se non canem, sed cattellum felix alienigena nuncupavit, & & nuncupatos à verbo vitæ filios ex Israël oriundos, insuper Dominos compellavit; *tu humilitatem illius mecum admirare*, hortatur exclamans Chrysostomus: *nam cum ipse Judæos filios appellasset, adeo procul aberat, nè livore laudis contaminaretur, ut majus adjecerit, atque Dominos nuncupaverit*; quo non obstante sagacior Centurio sic novit suarum virtutum agmen ad invadendum clementissimi sospitatoris nostri in ordinem lustrare, ut primum committeret assultum, non sola, sed associata orationi; cui dum æmulam conjungit humilitatem, in uno colli crine cor JESU sauciat, & primo vulnere ad conservandam morientis servuli vitam quodammodò cœlestem Medicum ligat, ligatum stringit, constringit, ac quasi violentat.

Uterque supplicabundus: vir & mulier, cum matre Dominus, armiger miles cum inermi fœmina, uno suorum oculorum convulnerant oculo inamoratam cor, amborum oculi erant ad Dominum, ut aspectus respicientis intuitum venarentur, in unum illum omnes intuitus suorum dirigebantur oculorum; & quia motus à termino specificatur, non

multiplicabantur oculi, qui uni duntaxat scopo infigebantur, uni tantum objecto affigebantur; *oculus tuus unus est, si intendis & intueris semper in unum, & in illum unum, denique si amoris oculus est, unus est*: explanat vulnus oculi Gillbertus Abbas; (g) amabat uterque, orabat uterque, tendebat in unum, quem solum intendebar uterque, conveniebant intuitu, & conspirabant oculo intueri; sed primo collinante spiculo, priori concurrentes vulnere, secundo differebant; dum vulneranti oculo expertus Agonotheta crinem sauciantem adjecit, quando suam occurrenti misericordiæ, misereni clementiæ indignitatem objecit: in uno crine colli, id est: in nimia humilitate cordis, explanat Rupertus Tuitiensis; *enimverò! quid uno crine gracilius, & quid humilitate subtilius? quid crine flexibilius, & quid humilitate confractius?* volavit oculus cum evolante colli crine, & vinxit aded omnipotentem, ut velut vincentem sequi voluerit vincientem. Est speculator oculus, devota meditantis animæ contemplatio, sed nisi associata propriæ confessionis, confessæ indignitatis crine compareat, vulnerare quidem poterit & sauciare, non tamen trahere, non stringere, nec vincere. Denique est expertissima, est validissima Laurentij Justiniani sententia: *humilitas & charitas spirituales orationis sunt alæ, quarum remigio usque ad interiora ingreditur.* (h) Prævaluit humilis prologus in milite humilitati terminantis epilogi in muliere, incepto felici principio terminabat convalescentis servuli negotium prudens Centurio, cui cessit in serie, successit in sanitate dolentis filiae anxia genitrix; suum obtinuit uterque exitum, sed ille citius, qui prior humilitatem anticipavit. Hoc valet, imò hoc prævalet robore humilis oratio, demissa suæ vilitatis confideratio; prostrata suæ egestatis meditatio, sic sociata nubes non tantum tarda penetrat, sed velox transvolat, nec citius descendit oratio humiliantis se à throno exaudientis misericordiæ, à solio detrectantis omnipotentiae, donec Altissimus aspiciat supplicantem, respiciat implorantem. Novit hanc infallibilem humiliatæ orationis efficaciam sacer Syracides, qui suum eruditurus filium in arte impetrandi, præmisit modum implorandi: *quantò magnus es, humilia te in omnibus, (i) & coram DEO invenies gratiam*;

(g) Serm. 30. in
Cant.

Crine cor
sponsi acris
vulneratur,
quia symbolū
humilitatis
est.

(h) de casto
connub. c. 22.

Humilitati
statim gratia
connectitur.

(i) Eccli. 3.
v. 20.

tiam; jungit humilitati gratiam indulgendam misericorditer, si tamen Patri misericordiarum humiliter supplicetur; sis genere nobilior, sis sanguine illustrior, sis scientiarum varietate cultior, sis dignitatum munere sublimior, sis sanctitatis eminentiâ excelsior, sis statûs vocatione insignior, humiliare velut omnibus inferior; & si non liceat, vel non expediat te alijs subicere ob gradûs excellentiam, te ipsum cæteris postponere semper expediet, licebit semper omnium adgeniculari pedibus, ad aliorum innocentiam erubescere, illum extollere, deprimere se ipsum; sic orans exorabis gratiam, quam Pater tuus humiliari renuens, & excusari post lapsum ambiens, amisit per superbiam: qui enim superbienti angelo restitit per debellatricem omnipotentiam, ille humiliatum hominem respicit per misericordiam; exinde si sapis collige humilitatis profunditati correspondere orationis altitudinem, illius decempedæ contemplativæ mentis mensuram coæquari: ut enim adstruit Basilus: *modus amplificandæ gratiæ est humilitatis vis.* (l) hanc incarnatione sapientiæ sapiens illa mulier intulit, quæ (recensente Chrysostomo) ob fluxum sanguinis immundum se existimans, ab urbibus exclusa; quam Doctor Angelicus ab admiranda fide commendans, excellentem insinuat fuisse contemplatricem, quia desperans de salute medicorum, in quos sua erogaverat, intellexit cælestem esse Medicum, & in eo totam suam intentionem collocavit. (m) vide illuminatum à sole, quantumvis sub nube carnis latitante, beatæ contemplatricis oculum, ut profligata tenebrose gentilitatis caligine, potuerit obvolutam à carne coæternam Patris lumen sapientiam meditari.

Corroborat clarissimam scholarum Angeli sententiam Carthaginensis Presbyter insignis Tertulianus, qui dum tangentem fœminam considerat, quo agitata spiritu attigerit declarat: *sic eum tangit mulier, non ut hominem sanctum, Prophetam, quem contaminabilem pro humana substantia sciret, sed ut ipsum DEUM, quem nulla spurcitiâ pollui posse præsumperat;* (n) contemplabatur Aquilina progenies solem justitiæ, qui licet lutum suis contingat radijs, non desinit immaculatus radiare, speculabatur in DEitate agnita operatricem omnipotentiam,

sperabat in bonitate finis nescia experiri commiseratricis misericordiæ clementiam; quare, ut salutem acquirat, vestimenti fimbriam tangit, retro versûs dorsum recedit, non ante ad faciem accedit, suumque sic situat corpus, ut non videntibus oculis retracti corporis respicientem videat oculo mentis, hunc suum suæ contemplationis intuitum fundans in basi profundæ humilitatis. A fimbria salutem orituram expectat: portabant siquidem præcipiente Altissimo Israël filij fimbrias per angulos palliorum, quorum intuitu commonerentur, simulque stimularentur ad observantiam omnium mandatorum; quare si venit legem non solvere, sed adimplere, fimbrijs pariter uti voluit, non tamen Phariseorum, illis, quas ut magnificarent amplius, iisdem spinas intertexebant, ut docet Antisiodorensis antistes, sed JESU fimbria retro accedentem sanat, non vulnerat, convertit ad pœnitentiam, non avertit. Sagax mulier, ut compendiosiori via suum irreperet ad Archiatrum (quem scivit hominum fœditatem abstergere, non despicere, nostris mederi ulceribus, non vulnera execrari) retrorsum se recipit, sciens inclinatum ad convertendum se conversione benignitatis Divinæ Majestatis pietatem, ad pedes accedit, ut oram vestimenti contingens celerem experiatur currentis medelam (*in quo laudanda est ejus humilitas, quia non ad faciem accessit, sed retrò, & indignam se judicavit pedes Domini tangere,* concludit commemoratus Remigius; in tactu fimbriæ indignam se profitetur, quæ vestem apprehendat; non miror amplius orationis efficaciam, impetrationis potentiam, præproperum subvenientis auxilium, tardari nesciam auxiliatricis gratiæ velocitatem; felices vos contemplatrices animas! quæ quidem vultum Domini requiritis, sic tamen, ut vos Divinis videri oculis indignas reputetis; consideratis verecunda vestrarum animarum vulnera, nec confundimini multiplicato crimine, retrorsum vos retrahitis, ut turbæ declinetis oculos, non Christi faciem evitetis, à populo ignorari concupiscitis, à vulgo nesciri flagitatis, latere tamen medicum non ambitis, scientes hunc solum esse, qui latitantes respicit, curat absconditas, audit conticescentes.

Festinent alij, in turbam irruant, ut

Christus Dominus portavit in veste sua fimbrias sed sine spinis Pharisæicis.

Accedit retro non ante faciem ex motivo humilitatis.

Orationis altitudo correspondet profunditati humilitatis.

(l) Orat. 28. Mulier Hémorrhœissa cognovit in Christo Deitatem.

(m) S. Th. in Car. sup. c. 9. Matth.

(n) lib. 4. Cant. Marci. on. c. 20.

Contemplati-
va anima ha-
bet humilita-
tem pro sua
manu ductri-
oe ad JESUM:

ut JESU oculis occurrant, vos salubriori Magistræ humilitatis consilio per dorsum ad faciem pervenire satagitis, nè antrorsum cum turba comprimatis inurbaniter Dominum Majestatis, retrorsum vos recipitis, ut lateatis in turbis hominum, sola est namque humilis oratio, quæ terræ, dum affigitur, nubes penetrat, dum oram vestimenti venerabunda vellicat, ad ipsum sacratissimi capitis verticem pertingere festinat; beata deprecatio, cui ubique permeans humilitas viam pandit, beata contemplatio, quæ talis manu ductricis beneficio ad suæ salutis Authorem pervenit. Illuminata mulier, quæ licet prius alienigena, DEUM reperit sibi non alienum, vestram repræsentat in accedendo Numine sagacitatem, typum prostrati oratoris exhibet, qui infra pedes Dominicis ad vestimenti oram corruit, ut recuperatis à Salvatore viribus Divinæ Majestatis altitudinem, miserationis clementiæ indulgentiam contemplabundus verneretur. Prudens mulier eodem illuminante DEI Spiritu orare didicit, qui plenum consummata orationis editurus Magisterium, in plorabundo vaticinantis Jeremiæ volumine filios hominum ad supplicandum instruit, ad lachrymandum imbuat, ad humilem assidue meditationis methodum erudit: *vide vias tuas in convalle, scito quid feceris*; (o) legunt septuaginta Commentatores: *vide vias tuas in Poliendion*; quod versum significat *sepulchrum multitudinis*, vide ut gemas, ut, quæ videnda sunt, videas, pupillam resera, oculum applica, distilla lachrymas, ut iste spiritus pro te postulet gemitibus inenarrabilibus, clama & supplica, memor Apostolici illius oraculi: *nam, quod oremus sicut oportet, nescimus*; (p) adeo siquidem ab orationis arte desipit, à meditationis more resilit fastidiosus homo, ut nisi orantem præorando antecedit Magister iste, stolidus evadat balbuties, insipidam degenerans in garrulitatem. Vidisti triennalem puerum eloqui addiscentem, exorbitat in cespitando, nec syllabas pronuntiat, nec efformandæ periodo cum verbis nomina concinnat; lassatur fastidio præceptor, arripit tabulam, applicans pugillarem, concordat literas, dimembrat syllabas, verba exprimit, periodum componit; linguam exerit, aperit labia, ut, quomodo syllabizare debeat puerulus, addiscat; sic pariter (adstruente Magistro

gentium) *spiritus adjuvat infirmitatem nostram*; legit Ambrosius: *nostræ orationis*; Spiritus sanctus adjuvat infirmam animam in orando. est more procedendum, eo est ore proferendum, qui DEO debitus, suæ est congruus Majestati. Dum cogitare vias nostras, & convertere nitimur pedes nostros in testimonia sua, articulentur affectus, coordinentur gemitus, distillent lachrymæ, consonent querimoniæ, conflentur sacro amoris flamine singultuantis animi suspiria, incurventur oculi, acclaventur pulveri, convallem respice, ut tuum inspicias declivium à via veritatis.

Recogita incurie Juvenis annos tuos, sed in amaritudine animæ tuæ: *vide vias tuas in convalle*; non enim vallis sufficit, sed vera contemplatio, sincera meditatio binas exigit, convallium inquit: *in convalle, id est in humilitate duplici, scilicet cordis quantum ad contritionem, & oris quantum ad confessionem*; (q) (q) in Ps. 119. v. 59. Convallis significat duplicem humilitatem, cordis & oris. cum purpurato Carenfi meditare iter tuum, ne sit devium à via veritatis, contemplare semitas tuas, nè ad descensum properent in Jericho, & incidas in latrones; vide! si forsan mordente præteritarum prævaricationum memoria, aut remordente præsentium transgressionum conscientia superbiens irrepat excusatio, videns respice ad Poliendion, ubi tuam trajicere solebas innocentiam per ignem lascivæ voluptatis, intueri sepulchrum multitudinis, ubi toties exanimati instar cadaveris teterrimum multigenæ iniquitatis halitum exhalasti; Hæc tua tuorum delictorum meditatio in convalle humilitatis resonet, & si inolita ignaræ mentis ruditas aut nesciat aut nequeat singultum edere, aut gemitum efformare, tuos converte oculos, quantumvis hebetes ad patibulatum in Golphæo culmine Magistrum Veritatis, ille vera salutis via est, à qua quisquis cupit recedere, ambit accedere ad præcipitij ruinam, hanc juxta viam ambulans, discerne vias tuas in JESU humiliato interius non minus quam exterius, quasi convallis foret inter collem Gethsemani, & inter montem Calvariæ, inter bina profundæ humiliationis suæ confinia, inter geminas ærumnarum limites illimitatos. Quo forsan contem-
pla-

(o) Jer: 2. v. 23.

(p) Rom: 8.
v. 26.

plabundi Psaltis collimavit oculus, dum vaticinantis calamus hunc versum exaravit: *absorpti sunt iuncti petrae iudices eorum*; (r) nec alteri quam illi, de qua Magister gentium proficitur: *petra antem erat Christus*; (s) quam dum percuteret miles lancea, eduxit aquam, & adaquavit iunctos petrae iudices, illuminatas contemplativorum ascetarum animas velut in abyſſo multa, dum enim percussione verberum, discissione vulnerum meditabundæ mentes commemorant, abyſſos lachrymarum singultuantia inter suspiria effundunt. Explanat de contemplativis spiritibus hanc gemebundi Vatis paræmiam Carenſis Hugo: *absorpti sunt, id est, reputant se absorptos, id est, nihil esse Christo comparatos*; (t) sicque annihilati in meditatione, sibi met pereunt, ut adhærentes pavimento animæ, vivificati vitæ JESU, singultuatim exultare valeant ac jubilare: *mihi adhærere DEO bonum est*; (u) nec semper pavimento, seu, ut legunt alij, adhærere pulveri meditatricem animam, infructuosum est, si modò non cohæret affectu desiderij se se coadunando pulverulentæ vanitati, sed potiùs lachrymabundo devotæ considerationis oculo inhæreat discutiendæ terrigenarum vanitatum inanitati; infigatur pulveri propriæ vilitatis, ut inde ab illo, qui exaltatus trahere ad se omnia gloriatur, in altum erigatur, erectus in sanctæ contemplationis culmine statuatur; sunt autem tria præ reliquis usu præcipua, quorum mediante, aut artificio, aut impendio unum adhæret alteri, primum attingit fortiter, & funes sunt; secundum affligit fortius, & clavi sunt; tertium unit intimius, colligat arctius, & gluten est; primum ligamen, quo crucifixo Redemptori fune connectimur, verecundus pudor est, quem quidem laudabilis amantæ honestatis cultus elicit, sed diuturno assultui non sufficit: ut enim sæpè sapius putrescens funis rumpitur, sic vinculum pudoris molesta diuturnitate solvitur, aut rumpitur per vehementiam tentationis; secundum succedit funibus vinculum, seu perforatio clavorum & clavus timoris, non quidem illius robustissimi, quo patri coadunatur filius, sed alterius debilioris illò, quò servus Domino jungitur, cujus conductum mercede pedissequum se proficitur, quem timor DEI acclavat, qui non veretur vultus hominum, sed pœnam declinare

Pars III.

flagitat & flagellum; Et hic (Bernardo teste) non tam peccare metuit, quam ardere; est tamen nexus fortior præcedenti: qui enim circumplectitur funibus, his remittentibus vacillat, sed acclavatus fiat firmus in proposito, ab illo faciliter non recedens; Conglutinatur tertius JESU verus discipulus fortissimè, dissolvi indefinenter flagitans à corpore, ut Christo confixus cruci, unus efficiatur spiritus amantis cum amato.

Adhæret hoc ultimo dissolvi nescio, nec morte dissolvendo sancti amoris vinculo contemplabunda commorientis mortuo Redemptori, & consepulsi amatoris anima, dum speculatur, seu sedens in pulvere, ac conticescens, seu hærens in specula, & elucescens, seu absorptus suarum miseriarum voragine, quas humili demissione confitetur, seu erectus igneæ dilectionis levamine, quâ sublimatus supra se ipsum elevatur, iniquas injicientes manus in JESUM, & victum ad Annam abducentes, considerat eundem implexum funibus peccatorum; & quia potestas Regia est semper libera, non intuetur regem sæculorum immortalem, sed hæredem pro servis peccati, nihil differentem à servo; adhæret fortius contemplabunda mens amantis animæ, dum egrediens cum filiabus Sion tremante suspicit pupilla, clavis patibulatum numen transfigi ferreis, & maledicto stipiti affigi ut maledictum; quod videns acclavatum trunco spectaculum, egreditur viatrix prope extra concupiscentias præsentis sæculi, veluti exuens consulente Apostolo extra castra, ut ruptis funibus meditabundæ compassionis vinculis acclavetur; pudeat deserere pro nobis patientem, ut fune vinciamur, non sinat timor perdendæ societatis, & amittendæ hæreditatis nos avellere à Cruce JESU ad crucem attrahentis; Id tamen recogitare placeat accuratius, id proderit maturius considerare, quòd sponsus sanguinum primò quidem trahatur funibus tanquam latro ad iniquissimum Caiphæ Judicium, & dein ad Prætorium Pilati Præfidis raptetur, exinde ad apicem Calvariae, ut ferreis trabali ligno vinculis acclavetur, sed ultimo victor triumphans glutinosa pretiosorum aromatum inunctione linitus, jam non patitur, nec ultra mors victori mortis dominatur; illud peculiare amantis animæ solatium sit simul,

Triplici vinculo unitur anima Christo, fune clavis, & glutine.

Funis est timor servilis, clavus est spes remuneratio- nis, gluten est Charitas.

(x) Serm: de tripl: cohærentia vinculos

mul & documentum, quod qui paucarum horarum spatiò, qui brevi tantum tempore vinciebatur funibus, & clavis fgebatur, unctus resurgat, nullo amplius victurus tempore, sed jam inauguratur triumphator, tota regnaturus indefectibili æternitate; sic & meditatrices animæ, suæ sibi fragilitatis consciæ, moventur ad horam ut Adæ filij à pudore, restringuntur servili à timore, sed ille misericors & miserator oculus, qui novit figmentum nostrum, humiliatum Adæ filium veteri exuens homine, & novum induens, qui secundum DEUM creatus est, à primo ad secundum provehit, ex hominum filijs DEI servos efficit, sed trementes ad ictum verberis, donec de servitute ad libertatem filiorum DEI devehantur, & quos proficere fecit usque ad gradum sibi deservientium, perficit in tertio amantes filios, ad metum Patris sinè mercedis stipendio obtemperantes; denique dilectos in duobus prædictis, non diutius patitur immorari, sed ungit eos unctione misericordiæ suæ, ut crucifixi mundo, & mundus illis, jam resurgant in novitate spiritûs, & dicant, quis nos separabit à charitate DEI: (x) effatur Clarevallenensis speculator Bernardus. Sic sublimatur à colle ad montem, à monte ad humilitatis apicem demissa meditatio, ut ascendat ab imo succumbentis soli pulvere, ad valvas nubium, exinde ad excelsam bipatentis januam cœli, intransque ad thronum gratiæ, involvatur humilis oratio; uno quippe, ac solo prostratæ humilitatis merito impetrantur ab adgeniculato oratore maxima, sibi quippe id vendicat proprium, quod alteri ab ipsa non conceditur, promereri, quod nequit ab omni universitatum scientia edoceri, adipisci, quod omnis eloquentia non prævalet effari: hæc una quippe est digna de Patris verbo concipere, quod suis creaturarum sapientia verbis ignorat explicare. Et putas hac sinè humanitatem verbi te posse meditari? speras in hujus recogitantis absentia Divinitatem contemplari? & ista est contemplatio Deitatis, excellens illud ædificium, quod sublimissimum sanctæ Sionis fastigium attingit, sed nisi profundior humilitas in angularem tantæ molis sternatur lapidem, nunquam excrescet sublimis fabrica ad mensuram commensuratæ perfectionis, sed ruet in præcipitium, vel si ascenderit ad Aquilonis latera, à DEI

folio suo ascensu declinabit. Quisquis DEUM volens aspicere, se ip. igitur perspicaci excelsæ contemplationis acie videre Divinitatis mysteria desumprius inspicat, ut tuam vilitatem conspiciens, ad imam tui contemptûs voraginem descendas. Hæc prima te prius deprimat consideratio, antequam sublimior recogitantem spiritum exalter meditatio, illa sanet, ac comprimat tumorem tuum, priusquam ista sublimet, ac attollat devotionem tuam.

Beati oculi, qui sic levantur in montes, unde veniat auxilium, non inde oriatur præcipitium ipsis; sic oculata exstitit virginei Joannis anima in exulante à mundi finibus Ægei maris Insulam, quæ Pathmos dicitur, & (explanante Remigio) hostium separatio appellatur, relegata, ut cui à coronata Domitiani Cæsaris tyrannide, subtrahebatur terra in domicilium, ab ordinatrice Providentia aperiretur cœli regia in theatrum; damnatur à stolato carnifice ad metalla, ut auri fodinas excavet, sed ablegatur à directrice sapientia, ut arcana mysteriorum ostensa cœlitus intueatur. Humana crudelitas aliena circumjacentis terræ spatia nè adeat, beato exuliferociter indixit, respiciens altissimi clementia dilecto incarnatæ sapientiæ discipulo, ut penetrare liceat repræsentata in æthere mysteria, misericorditer indulget. Prima comparuit amphitheatralis scenæ persona, similis filio hominis, oculis flammeus, capillis niveus, capite candidus, naturam exhibens spectabilem, quam ipse condidit, priusquam conditam assumpsit; vibrabat ancipitem in ore gladium, sonabat multarum aquarum voce, de cujus ventre flumina aquæ vivæ jam pridem emanabant. Hunc Joannes videns subsequaturæ representationis epilogum, quasi mortuus ad pedes comparentis corruit: ut enim Richardus Victorinus asserit, mens humana quanto perfectius invisibilia bona cognoscit, tanto amplius ipsa sibi vilescit, & quanto sublimius Creatoris potentiam contemplatur, tanto magis apud semetipsam humiliatur. Jacet affixus terræ pulveri, qui, Joachimi Abbatis asserto, priusquam hæc sublimia conspiceret, se stare in sanctitatis culmine, tanquam dilectus amantis JESU discipulus confidebat; at ubi supremo lumine perfunditur, adinstar mortui divinis pedibus, quasi non amplius divino di.

Joannes videns DEUM, corruit in terram, non retro, sed in faciem suam, sicut in monte Thabor.

dignus gremiò, acclinatur: quia nunquā melius tenebras suas mens humana dijudicat, quā cū divinæ sapientiæ lucem & justitiæ, quæ de cœlis est, veritatem agnoscit, interpretatur commemoratus Pater. Jacet prostratus eodem situ & casu, quo nuper in coruscante sacri Thaboris culmine corruebat, quando assumpta seorsim celebriorum Apostolorum triade invisæ majestatis suæ partem modicam ipsi- dem revelabat; nec enim universam gloriæ claritatem intueri poterant, qui adhuc terreni viatores in animato corpore degebant; denique cecidit Apocalypticus spectator, ad pedes Angeli, Angelum magni consilij hoc succumbente homagiò adoraturus; ad pedes, quos similes aurichalco viderat sicut in camino ardenti: nam sicut metallum illud arduo flammarum ærisque adminiculò ad colorem auri perducitur, sic sacratissima verbi humanitas (Ruperto Commentatore) per multa tribulationum molimina, per acerbissimas passionis ærumnas, per terribilia toleratæ mortis luctamina perducta est ad gloriam Divinitatis, quæ in purissimo radiantis auri schemate consuevit adumbrari; sic enim oportuit patri Christum, & ita intrare in gloriam suam; nec mirandum, cur totus aureus sponsus Ecclesiæ, in pedibus verè aureis aurichalco sit comparatus, quod cæteris metallum vilius reputatur; sic siquidem efformabatur ab igne excentricæ charitatis, sic sic deformabatur in conflagrante camino amaræ nimium passionis; exclamat desuper illachrymans Gallfridus Abbas: *aurum optimum in morte palluit, aurichalco simile fuit, posteriora siquidem dorsi ejus*: quo in schemate contemplabundo Moyse, dum DEItatis faciem videre anhelabat, intuenda considerandaque humanitas promittebatur: *in pallore auri*; explanans postmodum flammivomæ fornacis mysterium, subjungit; *caminus ignis, fervor tribulationis, vehementia persecutionis, dolor exstitit passionis*. (y) his igitur sacerrimis advolvitur pedibus, suam cadens in faciem, quasi exanimis contemplator, *quasi mortuus, ut dominicæ mortis imitator existeret*, adoeclit commemoratus Pater; cui suò adstipularetur suffragiò venerabilis Ansbertus, *quid autem hîc locò sint pedes Angeli, nisi indicia Passionis Christi, signa itineris; imitationis exempla*. Hæc contemplari debuit, ut sequeretur vestigia Magistri discipulus, nec imitari poterat granum ca-

dens in terram, ut moreretur, nî saltem tanquam mortuus mundo ad JESU pedes prosterneretur, prostratus contemplatur, non mortuus, sed quasi mortuus mortuum pro vita nostra æmulatur: *tali namque discretionem mens humana in contemplatione Conditoris se liberare debet, ut dum mira de invisibilibus videt, se de imperfectione sua funditus per timorem humiliet, non per desperationem præcipitet*.

Expendit provolutum Joannem Richardus Victorinus, cadat contemplabunda mens ad hætenus ignota ludentis cœli præludia, suam cadat in faciem cum corruebat discipulo ad pedes Magistri veritatis; sic namque cadens, suam cadet in faciem, ut adoret, nè fortè ferali feriatur anathemate, quo moriturus Jacob Dan Judicem populi hic insignivit: *mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retrò*. (z) novi in equite, & equo pariter incarnatum DEI filium (Isidori relatione) fuisse adumbratum, qui tunc retrorsum cecidit, quando secundum carnem in terram reversus fuerat, unde sumptus originem trahebat; è terra Virginis exortus, in terra virginali, in novo florentis horti sepulchro, in quo nullus adhuc ex nostris jacuerat, post mortem est collocatus, est tumultus, Profundiori tamen mysterio equus (magno interprete Gregorio) rumentis mundi arrogantiam significat, qui per elationis suæ superbiam in cursu labentium temporum fremens & furens spumat, quisquis in dignitatibus extollitur, in gratiarum favoribus superbiente animo sublimatur; hujus equi ascensor est, qui tamen infortunatus eques retrò, & non in faciem cum Saulo JESUM persequente corruit, retrorsum, quò non videtur, cadit; dum enim ex vita hac repente improvidus cecidit, ad quam suppliciorum ruat voraginem, formidolosus nescit; *in faciem enim cadere, est in hac vita unumquemque culpas agnoscere, easque pœnitendo deslere*. Quis enim alius meditabundi viatoris terminus, quis enim alius evolantium à suspensio singultuantis ascetæ spiritu desideriorū scopus est, quā transformatio orantis in adoratū, amantis in amatum? Hæc quippe inter humilem lucis filium, & inter Angelum Satanæ, inter tenebrionem tartari est ingens disparitas: istius quippe superbi proditoris est proprium, se ipsum, cū sit tenebrarum princeps, in lucis Angelum

(z) Gen: 49.
v. 17.

Humanitas
Christi de terra
orta, in terram
sepulta
rediit, & ideo
eques fuit, cadens
retrò.

Pedes Christi
similes fuerunt
auri-
chalco, quia
humanitas in
morte expal-
luit.

(y) tr act: 34.

lum transformare; istorum humilitatis est proprietas, in DEI filios à Patre luminum transformari; renuit siquidem humilis anima se servulum inutilem

cum dominantium Domino communì filiationis titulo insigniri, sed flagitat DEI filio à pedibus velut scabellum famulari.

Versus.
XXXII.

NUN.

Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es.

Sermo Quadragesimus Secundus.

Confessio peccati est principium salutis in peccatore.

Confessio propria iniquitatis DEO gratissima est.

Sollicitus lascivientis populi reconciliator, providus fœdisfragæ gentis mediator, lachrymabundus Jeremias, fundamentum abolerendû prævaricationû incipit jacere, non in exhortatorijs declamantium præbyterorum lingvis, ut vel ignitum eloquium spirent, vel argenteam sacri præconij vocem diffundant, à quo auscultantium animæ suam fiduciam sumant; non exorditur propheticum os à tonantibus verbis, quæ toties in auditorum auribus hærent, nec usque ad cordis januam serpunt, illas demulcent, & istud indurant. Sed ut novum in efferatis mentibus ædificet plasma, se totum ad propriæ iniquitatis confessionem convertit, ut flagitiosæ prævaricatorum animæ, pœnitentibus lingvis exulceratum vindicem placare, confitendo scelus contendant, quem superba scelerum taciturnitas ipsis sceleribus longè gravius lædit, priori induratione abominabilius premit. Prævidit illuminatus Vates, quàm validum sit sacri tribunalis suggestum, ad quod peccator veluti exanime cadaver accedit, tanquam genuina mortis imago procedit, sed evomens voluntaria confessione venenum, ut homo ad imaginem DEI reformatam recreatus recedit. Labet humanam respicere curiosiori mentis oculò belluam, respice coronatum Babylonis bovem ruminantem fœnum, ut discat salutare confessionis pronuntiare verbum, ut scias, quodd dominetur excelsus in regno hominum, imò ut noveris sola confessionis voce dominantium Dominum, ut belluam rursus in hominem transfor-

met, placari & persuaderi. Quam major ambizioso Regi contumelia, quàm à regali solio detrudi, ab urbe regia proscribi, in campum solitudinis propulsari? ecce! qui confidebat in robusta fortitudine sua, qui tripudiabat in gloria decoris sui, piloso corpore indutum, agresti gramine cum feris pascitur, terrenis sordibus sua ingluvies saginatur. Reverere æquissimam talionis pœnam à vivorû mortuorumque Judice sanctissimè inflictam; raptor vasorum tabernaculi & templi, quod erat in Jerusalem, munitur furibundi leonis ungvis, immoderatus epulo instar famelici pecudis herbas devorat, & mutuata majestatis fur, detractor DEI tatis, à qua omnis potestas est, vilissimam mugientis belluæ formam exhibet, non tantum regalem perdens excellentiam, sed insuper humanam effigiem amittens. Quis credidisset hanc transformatam agri bestiam ad regni regiam rediturum? erat tam dissitus à throno sublimitatis regie, ac bos est ruminans ab homine loquente, cujus primum erat officium, præse bestijs terræ, & volatilibus cœli, quis expectasset feracem bestiam Assyriorum denuò imperium acquisituram? & tamen pes anterior in brachium convertitur, rapaces ungulæ in graciles digitos convertuntur, regales apprehendit habenas reformatus Monarcha Babylonis.

Quoniam antidotò, vel quò validiori pharmacò huic bovino capiti humana ratio redditur, & exinanita ambitiosi Principis prudentia, postquam degeneravit in validam ferocitatem belluæ red-

Superbia
transformat
coronatum
Babylonis Regem
in cornutum bovem.

Confessio com-
mutat belluā
in hominem.

danimatur? sola erroris confessione, una prioris stultitiæ cognitione! adverte cognoscentem, ausculta confitentem! igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum levavi; oculos non tantum incurvati corporis, sed gembundæ mentis, & quem fatalis arrogantia despexit cælorum Principem, hunc supplex pœnitentia respexit, & qui adgeniculari deprecabundo poplite non poterat, imperium unius Dominatoris omnium sub bovina pelle adorabat, auxilium indulgentis misericordiæ singultuans implorabat; dicat, qui conticescente lingua, anhelos corde clamare satagebat, dicat, quid dixerit, non amplius proterva stoliditate in aula Babylonis deambulans, sed stans, elevatis sursum ad cæli atrium obtutibus suspirans: *Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi*, delictum confitendo, regiminis imperitiam evulgando, Regi sæculorum immortalis debitæ servitutis homagium promittendo, coram spectatrice sapientia meam dementiam condemnando, & pro brutorum annona, quā vitam meam enutrire voluit, gratias referendo. Dum igitur proclivi devotione solam omnipotentis fatetur Divinitatem, veretur maiestatem, *in ipso tempore sensus meus reversus est ad me, & ad honorem regni mei, decorumque perveni.* (a) Quanta propriæ confessionis est vehementia, & quasi quædam violentia offensæ DEltatis! quam æmulatrix arrogantia provocavit ad furorem, hæc unica recogitata iniquitatis publicatio emollit ad clementiam, commutat irritati furoris iracundiam in favorem; rediit ad exulem patria, ad Regem Monarchia, comirabatur restitutam intellectivæ mentis perspicaciam, imperium imperij; vix incipit dominatori terræ terrigenarum reddere servitutem, quam superbiente facto atrociter abstulerat, vix ingemiscente animo se Creatoris fatetur creaturam, vix suam viventi in sempiternum vitæ Domino dedicat mortalitatem, quando absque unius horæ mora, absque moroso fastidiosæ dilationis intervallo, redditur homo humanitati, Princeps suorum civium urbanitati, Rex regnicolarum pristinæ authoritati, coronatus Monarcha Chaldaeorum sceptrigeræ supremi gubernatoris Majestati; concludit insigniter Cyrillus illustris Jerosolymitanus Antistes: *Nabuchodonosori tantis obnoxio*

Pars III.

sceleribus, peccata, cum primum confessus est, remisit DEUS, regnumque restituit; affert quantocyus falli nesciam æquæ similitudinis illationem Philosophus veritatis: *tibi verò pœnitentiam non agenti non remittet?* interrogat tentando, inquit explodendo, statuit pusillanimum meticulosi peccatoris animum ad confitendum animando; *neque regnum cælestes, si te pro dignitate gesseris, concedet?* (b) remittet utique, sed reclamanti, concedet absque dubio, sed deprecanti, nescit desideratâ frustrari veniam humilis pœnitentia, neque citius confitens deprecatur, quam confitentem sua præveniens inspiratione offensus Conditor, facit prolapsus confiteri, causat & urget, instat & spirat, ut aspirantem inducat ad suspirationem, & suspirantem deducat ad cognoscendum & confitendum, confessio est fidelissima indulgentis misericordiæ prænuntia, ausim dicere, est præpropere divinitatis vicaria: quod enim supremi Conditoris omnipotentia potest concedere, hoc ipsum supplex confessio valet suo eloquio impetrare; Sermo indu-
taurus invadit cornibus invadentem, leo
assilit dentibus colluctantem, tygris de-
fendit se ungvibus contra impugnantem, DEO ob dup-
licem ratio-
nem: ut ten-
dat in Deum
clamando, &
ut sua probra
annihilet con-
fiteudo.

Agnovit divini largitoris munificentiam gratus suo benefactori Hebræus Philo, *sermo à DEO datus est homini munus pulcherrimum*; cuius, ut excellentiam brevi compendio evulget, duo sermocinanti lingvæ munia attribuit, quibus ingentem cœligenæ felicitatis copiam constringit: primum pro telo esse potest, ac eludendis hostium insidijs famulari; si oppugnaris ab homine corivali, si oppugnaris à malignante Spiritu, tanquam prædone infernali, clama, nè cesses, ad Dominum, & ipse exaudiens vocem tuam fugabit insidiatorem, propulsabit iniquum aggressorem; *secundus ejus usus est necessarius, quod probra aperit & dedecora*: (c) non aliena pro-

8. A

de-

Peccata re-
mittit DEUS
Nabuchodono-
sori confitenti,
ut nos pariter
efficiat pœni-
tentes.

(c) de somnijs

(d) 2. Reg: 1.
v. 18.

David præci-
pit edoceri fi-
lios Judæ in
arciludio, ut
discat anima
confessionem
planctû jun-
gere, & dolo-
rem.

dereftatur; falubriter namque latens
culparum scabies proditur, ut acriori
pharmaco radicitus curetur: nî enim de-
terfis confessione noxis deperdita men-
tis integritas recuperetur, nisi ardentes
inter gemitus absconditum peccati vi-
rus evomatur, secreto ulcere infecta
langventis animæ viscera contabescant,
neque venenum evomi finitur, nisi ad
confitendum os, ut exitus pateat, ape-
riatur. Quid prodest ægro multiplica-
re pharmaca, quæ morbo non adversan-
tur? quid prodest incisionum iterare
vulnera, si ulcus non relevetur? ut hostes
providus Princeps aut vinceret, aut
suis à confinibus elongaret, ut victricem
insultantium Philistinorum aciem incus-
so terrore enervaret Rex Solymæ vi-
dicaturus David, præcepit, ut docerent
filios Judæ arcum: (d) sicut scriptum est
in libro justorum; legunt alij, in libro ju-
dicatorum: non enim aliud præcipitur se-
verius in decretorio supremi Judicis vo-
lumine, quàm hosti à Judæ filijs arcum
opponere, & universam Philistinorum
agminum militiam ab arcu sagittari. In-
vaserat confœderata castrametantium
allophylorum barbaries infortunati Sau-
lis exercitum, profligabatur montivaga
strage dispersus Israël, suo sauciatus aci-
nace, & perforatus sagittariorum jacu-
lis corruit flagitiosus Saul, & Patri per-
fido fidelis filius, fidelissimus Davidis
socius, interiit associatus; perempta fi-
liorum trias paternæ cladis adauxit in-
fortunium; & quia unum cor, unam-
que animam ex gemina filij Isai, & Sau-
lis filij anima effecerat cœlestis provi-
dentia, indissolubili glutine fortissimæ
charitatis, maturius ingentem doloro-
sæ amaritudinis recogita violentiam, quâ
generosus Davidis animus fuerat exul-
ceratus; multimodis coarctabatur an-
gustijs, acerbissimis obruebatur queri-
monijs, proscribatur penè à magna-
nima mente universa indomiti doloris
temperies, & insuper augebat regiam
solicitudinem immodica exultantium
adversariorum insolentia, quam repres-
surus, constituit oppositam adulteranti
gaudio lugentium lachrymarum scho-
lam, quando inauguratus Rex pro fun-
damentali liberandæ Judææ lege con-
stituit scholare sagittariorum exerciti-
um, ut universi Judæ filij in arciludio
exercerentur. Judas confessionem in-
dicat, & Judæ filij confessionis filij (ver-
tente Glossa) nuncupantur; eadem

commentatrice, nec non Lyrano fidem
dante, pro arcu planctus ponitur, ut la-
chrymabunda confessio victis ab hoste
populis intimetur, sunt genuinæ Phil-
istæorum umbræ cœlo rebelles angeli in
Israëlis hostibus adumbratæ: si enim Is-
raël à visione empyrea dicitur videns
DEUM, non alijs adversantur crudelijs
allestores genij, quàm suis successoribus
feliciori oculo, quàm hæ cæcutien-
tes noctuæ DEUM intuituris. Allidun-
tur sapius, non soli Israëlis parvuli, sed
singuli militantis Ecclesiæ fideles filij ad
petram scandali, ad lapidem offensionis,
tunc maximè, quando dolosus serpens, *Dæmones*
velut latens angvis in herba paradysum *summè invi-*
ingreditur, inter innocuas amænissimi *dent homini-*
illius arboreti delicias commoratur; sva- *bus clarâ DEI*
det, sed accedenti, nam fugit receden- *visionem.*
tem, svadet honorum culmina, parti-
cipandæ Divinitatis offert insignia, con-
sulit ambiendi arrogantia dignitatum
subsellia, & si repudiet consilium con-
sultoris pessimi prudens non Evæ post-
huma, sed parturientis gratiæ filia, ad-
ornat fictis coloribus carnis illecebras,
monstrat argutiori genio mundi delici-
as, mentitur gaudia, fingit solatia, &
nisi cauta veletur anima ad coruscantia
voluptatum illicia, succumbit jaculis,
transfoditur à sagittis, quæ, quia plerum-
que ab igne æstuant, à flammis rutilant;
opponere lachrymas, quarum illuvia si
inundantur, quantocyns refrigerantur,
dûmque debilitantur amplius, post pau-
lò penitus exstinguantur; si læsum te sen-
seris, aut succensum, confessionem illic
amplectere, fragilitatem tuam singultu-
ante gemitu spectanti DEO exhibe, do-
nec liceat, sinè morosa tamen pericu-
losæ dilationis mora, suo in terris Vi-
cario calamitatem tuam dolorosa singul-
tantis voce recensere; hanc edere, cum
vitæ exordio natura nos edocuit; nam
prima lux ex oculis eduxit lachryma-
rum stillicidia, quam toties decet re-
petere, quoties lamentabiliter evenerit
deliquisse.

Est admirabile mysterium, quod
sapiens communi idiomate ad captum
omnium evulgar: ego natus accepi com-
munem aërem, & in similiter factam decidi
terram, & primam vocem similem omni-
bus emisi plorans; (e) non quasi ipse lo-
quitur, sed (commentatrice Glossa) for-
matum pro se inducit sapientem, con-
genitum declarans gemitum: nam cla-
mant

(e) Sap: 7: 3.

Sapientes mant E vel A, quotquot nascuntur ab E-
sunt filij DEI, va, ut matris deplorent ingluviem, &
quos DEI fili- effaminati patris plangent credulitatem,
us suorum si- Alludit tamen Magistra sapientis, cre-
*liorum cata-*atrix sapientia ad filios sapientum, quos
logo inaravit verbum DEI genuit, & electorum suo-
 rum consortio, suorum filiorum catalo-
 go inaravit; quasi eorum quilibet suam
 exprimeret suæ adoptionis felicitatem,
 natus per pœnitentiam, & per confes-
 sionem gemitûs in novitate vitæ; com-
 muni vivificabar aëre, in cuius symbo-
 lo sumendum Christum intimat, qui spi-
 ritus oris nostri per communem Evcha-
 ristia communicationem omnes, quos
 vult, vivificat, & omnibus, quidnam à
 singulis desiderat, tam suaviter, quam
 fortiter inspirat; hi omnes in terram
 factam decidunt, dum verbum carnem
 factum considerant, servili amictum cor-
 pore rememorant, ad ineffabile specta-
 culum conterriti, prostrata mente ac
 spiritu se se humiliant, & voce humi-
 li, quâ rei solent gemere, quam flen-
 tes consueverunt edere, suorum reatum
 barbariem adversus innocuum eorum
 vadem, contra infontem DEI Filium,
 factum virginalis puerperæ primogeni-
 tum, exprimunt, & deplorant; est pri-
 ma vox, quâ primogenitus ex multis fra-
 tribus, inocuus, & patiens, dolens,
 & moriens deploratur: *nam prima vox;*
 ut ait moralis Hugo: *est confessio pecca-*

Prima vox in
generatione
anime pecca-
trix est con-
fessio peccato-
rum.

(f) *Jerem:* oculi tui à lachrymis: (f) quia est merces
 31. v. 16. operi tuo; hæc est secunda vox, non exu-
 lum, sed civium, quæ semper primæ
 in via consonat, non quidem in valle
 lachrymarum, aut in Regione umbræ
 mortis, sed in empyræa domo anima-
 torum syderum, ubi gaudium & læ-
 titia commoratur, vox laudis, & gra-
 tiarum actio concordatur; sunt voces
 hæ notabiles, sunt sono dispares, po-
 strema est deliciosior, sed non percipi-

tur in arcta semita viatorum; prior est
 multò durior, est longè usitatio in via,
 est flebilis confessio captivorum, est tri-
 stis gemitus compeditorum, quam me-
 moratus vates audierat, dum compassi-
 vo dramate peregrinantibus in terra a-
 lienâ concinens condolebat: *vox in ex-*
celso audita est; non enim, qui fricuit
 aurem, non audiet prono compatiens
 affectu: *lamentationis, fletus, & luctus;*
 ut lamentantes exhortetur ad sustinen-
 dum, flentes circumplectatur ad robo-
 randum, lugentes consoletur ad toleran-
 dum, est advertendum autem, istius tri-
 næ vocis illud discrimen esse, quod quæ-
 libet diversum Antagonistam habeat,
 quem invadat, vibratione brachiorum
 agitur lamentatio, tonsoque capite,
 erecto adamotoque tumentis superbiæ
 capiti adversatur lacero symmate, se de-
 nudatam stolâ gratiæ profitetur, dum
 ambitiosa vanitas, vernis coloribus in-
 ter ipsos rigidæ hyemis horrores pom-
 pam nutrit in vestitu, fallacibusque
 margaritarum splendoribus abbrevia-
 tam diem protelare contendit. Sin-
 gultuat inter amaros gemitus præcor-
 diorum assultibus obnoxia tempestuosi
 luctûs querimonia, ut effrœnem lasci-
 vientis luxuriæ insolentiam compescat;
 claudit funestam triadem scaturiens ex-
 undantium lachrymarum fletus, qui in
 suis salutaribus undis licentiosam eva-
 gantium oculorum concupiscentiam sub-
 mergat penitus, vel saltem immergat
 abluendam; sic plorat luctuosa, & fru-
 ctuosa Rachel, plorat filios suos, eò quòd
 non sint, sic plangit Mater Ecclesia re-
 belles filios, qui, quia à vero & summo
 esse separati sunt, non esse quodamo-
 do reputantur. Hæc trina externæ con-
 fessionis species totam universorum de-
 lictorum seriem revolvit, nec alio, quàm
 oris adiutorio ad evolvendum eget, ut
 mereatur prævaricatrix anima celeberrimo
 gratulabundi psaltis eloquio coro-
 nari: *confessionem, & decorem induit, ami-*
ctus lumine, sicut vestimento; (g) ante
 decorem ponitur confessio, ut, unde o-
 riatur decor animæ peccatricis, digno-
 scatur.

Lamentatio
fugat super-
biam, luctus
luxuriam fle-
tus concupis-
centiâ oculo-
rum.

(g) *Pf: 103. v. 2.*

Est speciosus forma præ filiis ho-
 minum, qui amat animam suo amore
 decoratam, non potest redamare fæda
 pulcherrimum, nisi suam avellat fœdi-
 tatem; anhelat ad sui oris osculum,
 ad quod nequit perungere, nisi os oscu-
 lan.

Confessio tri-
buit decorem
veræ pulchri-
tudinis confi-
tenti.

lantis sit mundissimum, sintque purissi-
ma contingentis labia; quia diffusa est
gratia in labijs, suis contaminata recu-
sent labia, sed emundata per oris con-
fessionem, sed adamata per cordis con-
tritionem; quid faciet deformis pecca-
ti famula, quid operabitur, ut pulchra
sit, turpe mancipium iniquitatis? de-
formitatem evome, quæ tunc feliciter
evomitur, quando insidens spiritus con-
fiteretur adversum se injustitiam suam;
tunc in complexum amator hominum
non refugit involantis pœnitentiæ ba-
sium, placet, dum pœnitenti displicet
Decora facies, quæ amantis placito ex
pulchra pulchrior evadit, habens amif-
sæ pulchritudinis eundem reformato-
rem, cujus, dum quondam innoxia pol-
leret pulchritudine, habuit formatorem:
denique, quod ad osculum præ requira-
tur confessionis lixivium, docet idem
psalmographus, dum plangentes, &
plorantes ad accurrendum, & confiten-
dum exhortatur: *præoccupemus faciem
ejus in confessione, & in psalmis jubilemus*
(h) Ps: 94. v. 2. ei. (h) venturum prævenire consulit, ut
veneremur nostris gemitibus venientem;
damnemus confitendo, quod fecimus,
ut ejus præventa facies conspiciat, quod
diligat, ut huic, quod basiet, occurrat:
accusando fœditatem tuam incipis confiteri;
explanat defœdata faciei in peccatrice
anima condecorationem Augustinus: à
confessione incipis decorari; (i) sicque de-
corus in conspectu Domini confessio-
nem laudis adjice, quamvis & confite-
ri, sit illum, propter quem confiteris,
insigni laudum præconiò revereri: nam
tantò amplius laudatur medicus, quan-
tò viciniùs morti appropinquaverat æ-
grotus; tantoque intensius est præconi-
um condonantis, tantò sublimius est
eloquium ignoscentis, quantò est dolo-
rosior gemitus deplorantis, quantò pro-
lixior exaggeratio confitentis. Hinc
circumspectus Josue, dum violatæ legis
fœdifragum Authorem aureæ prædonem
Regulæ investigaret, repertum Achan è
tribunali ad criminis confessionem ex-
hortatur, fili mi! da gloriam Domino
DEO Israël, & confitere. (l) Confessio
quippe peccatoris ad peculiaris gloriæ
commendationem spectat, ad singulare
pertinet enconium peccata relaxantis;
nec levem suspicare gloriæ speciem, de
qua zelosus suæ Majestatis vindex ore
Prophetico protestatur: ego Dominus, hoc
est nomen meum, gloriam meam alteri non

dabo; (m) solius enim est opus Altissi-
mi, suæ unius effectus omnipotentia,
creare cor mundum in immundo pec-
catore, & spiritum rectum, quem ve-
terascens incurvavit malitia, innovare;
Solius DEI est, offensam Divinitatis i-
gnoscere, & transgressori veniam indul-
gere. Indulgebit, si fuerit à reo ex-
ulcerati Judicis facies præoccupata in
confessione, ut se humilianti serenior
appareat, benignior arrideat delicta con-
fidenti, festivum se se exhibeat se ip-
sum condemnanti. Æmuletur conjun-
ctam columbinæ simplicitati serpentis
prudentiam in viro simplici revertente
Jacob; qui accurrentem audiens fra-
trem, timensque à lustrato agmine vio-
lentiæ, adgeniculatus auxiliatrici pro-
videntiæ dubium irritati fratris eventum
commendavit, nève quidquam omitte-
ret, quod avertendo discrimini deservi-
ret, ex armentis & gregibus elegit tur-
mas pecorum: *ut quem moribus, & fa-*
ctis offenderat, muneribus placaret; scri-
bit Lypomanus. Segregabat igitur ca-
pras cum hircis, per quos malè olen-
tium peccatorum confessio (Commenta-
tore Carenfi) adumbrabatur, adjunxit o-
ves, simplicitatem dolentis, & confi-
tentis animæ designantes, quas grex a-
rietum, & camelorum cuneus sequeba-
tur; nec enim sufficit confiteri simpli-
citer, nisi obedire fideliter, & emen-
dare fortiter proponat peccator absol-
vendus; placare statuit muneribus, quæ
præcedunt, dixit enim: *& postea videbo*
illum, forsitan propitiabitur mihi. (n)

Ingeniosus supplantator offensi fra-
tris oculo desiderabilem donorum con-
geriem prius objicit, ut munus faciem
intuentis leniat, nec amplius suos per
oculos, sed per oblata sibi munera me-
venientem conspiciat, visum excipiat,
adventum approbet, & largitatem lau-
det. Hæc exercenda, hæc commen-
danda est methodus captandæ recon-
ciliationis: peccata læsæ Majestatis im-
molentur in victimam, præsententur in
holocaustum; confessio prodatur maliti-
am, contritio vindictam exigat, & fir-
mitas propositi culparum omnium bel-
luum occidat feritatem; succedat il-
lico vir simplex cum Lia, & Rachele,
Intellectus laboret lippitudine caligan-
tis fidei, & prona instar ovis obediens
voluntas, primum præcipientis motum
præstoletur; adoret pronus in terram
sep-

Gloria DEI est
Confessio rei.

(l) Jos: 7. v. 19.

(n) Gen: 32.
v. 20.

septies, priusquam appropinquet proximior fratri suo; jactabit se illicò frater occurrans in collum ejus, impertietur pacis osculum primogenitus ex multis fratribus. O! si primus pater deambulanti DEO ad auram post meri-

stupidus A- diem sic occurrisset, si inquirenti ad-
da loco con- rans se stitisset, si interroganti, suspi-
sessionis debi- rans ac singultuans, humili confessio-
ne accusat ne respondisset, quàm dulcem veniam
DEUM, & obtinisset, quàm blandè ad indulgen-
conjugem, tiam exulceratum vindicem induxisset,

à quo accitus in judicium, se inescatum à conjugē, non propria seductum libidine mentiebatur! quasi verò maritus subiectus esset conjugi, ut suo pareat imperio, nec vir foret caput mulieris, cui præcipiat, & velut Princeps familiæ sibi commissam dirigat, & gubernet; *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* (o) Ecce!

(o) Gen: 3.

quem Author naturæ condidit in statu innocentiae, quem decoravit ingenti scientiarum congerie, commisso crimine, non tantum incurrit reatum finalis supplicij, sed insuper scientiarum subire cogitur jacturam. Quid inquis stolidi patris mendaciorum discipule? ergone occasionem flagitij, quod commisisti voluntate libera, præbuit plasmator, qui condidit mulierem ex osse tuo compaginatam? sed nunquid, qui comedis se asseruit, confessionem edidit peccati? fatetur quidem, suum evulgar coram Judice, sed nè suum diceretur, excessus sui vitium, in creatorem rejicit.

Dum maritatum sibi conjugem sui interitus originem, suæ transgressionis ansam facit; infert Gregorius terribiliter, concludit lamentabiliter; unde, quia se confiteri culpabilem renuit, mors inferæ damnationis sententiam ad posteros misit; (p) quasi non tantum obfuisse deglutivisse vetiti fructus bolum, quantum nocuit peccatum, imputasse conjugi, & personalem culpam, quam commiserat, non agnovisse. Tecta fuisset nuditas, non detecta, si palliata iniquitas ei, cujus oculis nuda & aperta sunt omnia, patuisset; dum autem prævaricator perfidus se justum simulat, & suam injustitiam, quæ oculatum vindicem latere nullatenus poterat, execrabiliter celat, dolus mendacij commissæ transgressioni conjungitur, & quod abominabiliter perpetraverat infelix homo, hoc nova transgressione aggravat, dum excusat.

Pars III.

Fit culpa levior, fit noxa remissibilior, quam sequitur confessio delicti; militer cul- sed quia radix nostrorum scelerum est *pam suam* arrogantia, quæ odit corrigi, & ambit *confessus fuisse* commendari, confessionis humilitatem *set à parad-* fugimus, ut confusionis deformitatem *so ejectus non* fugiamus. Infelix fugitivus, ecquis fuisset.

crederet? plus excusatione sui sceleris demeruit, quàm pœnæ promeruerit præceptum negligendo; non ego, sed Augustinus auditu admirabilem edit sententiam, quæ confitentibus deservit in solatium; fateri recusantibus, aut crimen excusantibus, vicinum perditionis exitium sat terribiliter cominatur; sic enim de profligato paradisi exule gemens & lachrymans effatur: si humiliter se accusasset, & in Authorem suum culpam non retorisset, à paradiso non exulasset. (q) (q) Serm: II. de SS.

Sed forsitan sexus fragilior evasit cautior, & quæ se decepisse maritum noverat, humiliter in revelando scelere præcedebat; compateretur utique fragiliori fæminæ Judex piissimus, si rea se ream *Eva locò con-* dici sustinisset, si suaviter interrogata *sessionis prop-* veraciter respondisset. Evasit è mari- *rie accusat* tali consortio audacior, serpenti reatum *serpensem.* attribuens, quem tamen curiosius auscultavit, cui liberrimè obedivit; hoc forte in accusando benignior Adamo, quod ista in Authorem omnis mali in transfiguratum mentis lucis Angelum culpam retorserit, quam ille in propriam conjugem suæ consortem malitiæ rejecit; non accusavit accusatorem suum, sed unam utriusque excusatura prævaricationem, linguam tertiam, suum nequam nequaquam evomentem omnium pessimam inculpavit; condemnat tamen excusantem Hypponensis Antistes: nec ista confitetur peccatum, sed in alterum refert; impari sexu pari fastu. (r) Mira-

(p) in Ps: 2. de reſeræ damnationis sententiam ad posteros misit; (p) quasi non tantum obfuisse deglutivisse vetiti fructus bolum, quantum nocuit peccatum, imputasse conjugi, & personalem culpam, quam commiserat, non agnovisse. Tecta fuisset nuditas, non detecta, si palliata iniquitas ei, cujus oculis nuda & aperta sunt omnia, patuisset; dum autem prævaricator perfidus se justum simulat, & suam injustitiam, quæ oculatum vindicem latere nullatenus poterat, execrabiliter celat, dolus mendacij commissæ transgressioni conjungitur, & quod abominabiliter perpetraverat infelix homo, hoc nova transgressione aggravat, dum excusat.

panit;

tur dignationem summi Numinis Cajetanus, qui cum omnis essendi fons, & origo sit, mulierem interrogat, cujus deforme fædis fragium, præsciebat; sed si Ruperti Tuitiensis motivum perpendatur, non excusationem fictilem prætendebat, sed humilem moerentis animi confessionem expectabat: mulierem ad conscientiam vocare voluit, ut recognosceret, & diceret: ego feci; sed noluit intelligere, ut benè ageret, nullam percipio petitionem veniæ, sed viri potius superbiam mulieris superbia æmulatur, ille imputat conjugi dispendium sceleris, quod commisit; ista serpentem attribuit mortis spiraculum, quod in

(r) Lib: II. in Gen: ad lit: c. 35.

mortales posthumos sua malignitate exhalavit; & tamen nec illum coëgit blandiens fœmina, sed fructum suo jam dente arrosam dedit, ac præsenteravit, illéque oblatum recepit, receptum liberima voluntate manducavit, & istam falsiloquus coluber ad aspiciendum invitavit, ad prandendum provocavit; Abinde hæreditarium humanæ progeneri vitium esse noscitur, & jugi continuæ propagationis experimento corroboratur, latendo scelera perpetrare, patrata negando occultare, & demonstrata multiplicare protegendo, & aggravare defendendo. Quàm vellem! effugit domum fœminatus Evæ filius, ad fœminam re-
Abrahæ, videt spiceret, & cui ambitiosæ dignitatis arrogancia svadens persuadet etiam post
Angelum consolatorem. hæreditariam servitutem dominari, salubriori discat consilio cum fugiente Agar ancillari; nec pudeat exulantis famulæ vestigijs insistere, quæ profligata ab indolentis Abrahæ amplexibus, afflictâ persequentis Sarai adversis moribus, cœlestem meruit aligerum habere paracletum, consolatorem experiri; dum enim exulceratus prævalentis Dominae animus tumentem superbientis ancillæ spiritum suppressere prolixiori imperio continuaret, illa ærumnosam sibi contumeliam servili patientiâ sufferre renuens, ut violentiam effugeret, in solitudinem aufugit, & quæ sibi maritalis contubernij æquale fastigium vendicabat, elegit potius cum conditione libera periclitari, quàm sub aggravante manu redarguentis Dominae humiliari.

Hic prima vice cœlestis spiritus vocatur Angelus.

Compatiebatur aberranti inter horrores aviæ solitudinis circumvaga per cœli gyrum providentia, suumque mittens cœlestis militiæ cõmilitonem, ut errabundam in viam humilitatis deduceret, quàm oculata sit in hominũ cæcutientium negotio, benignitate prodigiosa cõmonstravit; est singularis commentatorum advertentia, hic primum, & prius nuspiam supremos Principes Angelos nuncupari, nullibi antea deciduos ab æthere in miserorum subsidium tutelares spiritus, angelico insignitos munere nominibus comparuisse; an forsan solum angelici est muneris, à DEO fugientes ad reditum compellere, in domum Domini reducere declinantes. Ut recedentem à patriarchali domo reducat aberrantem vernulam, interrogat circum-

vagantem, velut sollicitus explorator. *Agar ancilla Sarai, unde venis? quò vadis?* nè opinetur viatorem, beatus cõnprehensor spectabilem se præbet in abdita solitudine, in horrescentis eremi arena-ria, quæ cùm proximius accedat superis, utpote vicinior cœlis cœlestis Aulicus, qui ignorantem simulans, ut redarguentem dissimulet, sciscitatur, & unde veniat, & quò vadat, & quidem terminum, à quo recesserat, jam antea præsciverat, de termino, ad quem tenderet, subtilius inquirebat, ut callida quæstione insinuet præproperæ viatrici, eandem nullibi sui quietem animi reperturam, quamdiu à sanctæ Sionis pastaphorio, à cœli atrio, à DEI tabernaculo, à domo Abrahæ elongaretur profligata; respondit prudens mulier angelico idiomate Angelo sciscitanti, à facie Sarai Dominae meæ ego fugio. (s) Ancillatum proficetur, quæ herili nomine dominam reveretur; sub potestate gemens renuit maritalis thori consors ancilla reputari, quæ modò ad Angeli intuitum in Sara dominum confitetur. Illud insigni meretur eloquio commendari, quod fugientem se à vultu dominæ recensens, illius non redarguat severitatem, non sugillet intollerabilem severioris arrogantiae ferocitatem, non se innoxiam protestatur, non sibi infensam domum Abrahæ lamentatur, non innocenter se proscrip-tam obluetatur, non Patriarchæ gubernium aspernatur; quam collaudandam tolerantis animi moderatiorem expendens Procopius Gazensis, laudem à probitate morum insigniter commendat: *illius iustitia & æquitas hinc elucet, quod nihil criminatur Sarai: proscripta in asperam horrescentis eremi vastitatem, sustinet, & simul cauta reticet proscriptionis auctricem, suam duntaxat fugam recenser, quisnam fugaverit, non cõmisset.* Hoc ipsum intendebat, hoc expectans aliger expectabat, qui (Firmo elucidante) idcirco quæsiverat, unde veniat, non quod nesciat, sed ut peccati confessionem eliciat; & forsan ideo ulteriorem non addidit quæstionem, hæc unâ sui erroris evulgatione abundè contentatur Altissimi nuntius, optimè de heroica clarissimæ mulieris æquanimitate suspicatus, quàm fortunato reditu ad domum Domini, ad jugum Dominae prævidit reversuram; utpote quæ non suam haberet arrogantiam pro viâ imi-

(s) Gen. 16, v. 8.

Agar fatetur Angelo fugam suam, non recensendo Dominae suæ ducit.

den-

mentis duce vel comite, sed falli nesciam à quovis errore liberam humilitatem.

Adeo validum est propriæ confessionis propugnaculum, ut offensos etiâ Angelos sinè dilatione reconciliet, DEUMque sibi propitiet, à cujus miseratione providentia omnis miseria sustollitur, omnis clementia exhibetur. Caligabat interior Agarenæ mentis oculus, dum inter oscitantes deserti rupes à scopo salutis aberrabat, ab iniquitatis mansionibus sese aufugiens elongabat; sed confitendo fugæ procacitatem, nec accusando immunis Særæ ferietatem, depulit à cæcitate pupilla umbrosam opacitatem; dùmque claro obscuratum cor intuitu recreatur, omnis insidiarum strues, quam nequam spiritus construxerat, dissolvitur, & tenebrarum princeps interiori confusus lumine, ad regionem tartari eliminatur. Non prævaluit inimicus, quantumvis suas occultaret insidias, infamis tenebrio absconditas superbix technas instruxit, sed humilis confessio ambitionis laqueum rupit, proditus proditor elusus fugatur, qui fugam incuriæ viatricis ad idololatriæ perniciem direxit. Erubuit quidem, ut author catenæ prudenter ominatur, erubuit à domo sanctitatis, quam vir justus cum integerrima conjuge inhabitabant, ad ægyptiacas idololatrias velut ad vomitum reverti; *erroris autem confessio veniam, consolationem & gratiam promeretur.* Hæc una causat in corde offensi Patris veniam, excedit valore suo quorumvis munerum largitatem; si distorsisti quovis enormi scelere exulcerata divinæ pietatis viscera, si suis aggravata criminibus conscientia deseruit domum DEI, si fugam inijs à facie Patris misericordiarum præcepta anima, dic, sed dolenter, ut audiat amantem, exaudiat clementer; dic, declino faciem exacerbati Judicis, nè cogar ferientem vultum indignabundi vindicis intueri, peccavi fugiendo, quia peccando fugi; experieris ocyûs consolatoriam assecurantis Cassiodori paræmiam: *gratior est celeritas in redeundo, quam qualibet munerum magnitudo.* (a) Est DEUS amator hominum, nec desinit gementem amare peccatorem, nîl autem est amanti dulcius, nîl desideranti gratius, quàm reditus amati, quàm aditus dilecti. Amabat Rex Solymæ, non fratri-

dium Ammonis, sed elongatum à regia fratricidam, aspirabat Pater ad filium, David ad Absolon anhelabat; amabat pariter, congenita teneritudine commotus, aut provida exstimulatus solitudine nepos patruum, Davidem Joab intensius, quam exultantem consobrinum, ex anxio paterni cordis gemitu sagax latentem dilectionis vehementiam colligebat, intelligebat filius Sarviæ (sacro dictante codice) cor Regis versum esse ad Absolon, *Joab vidisse dicitur*, explanat magnus Dalmata, & Doctor maximus, *eo quòd viderit eum pro illo suspirare*; quare ut exoptatum impenderet affectuosi solaminis officium, minister fidus & providus acceleravit profugi principis reditum, quo noverat mortificatum Regis animum non leviter vivificandum; ut redanimaret plenius, efficeret securius, consolaretur jucundius, prudentem subornat fæminam, quam ut obtineat felicius, utque reperiat facilius, non filiam Jerusalem, voluptuosæ vanitatis æmulam, sed viduatam, delicijs illecebrarum adversariam assumpturus mittit Thecuam, pro vidua lugente; causam electionis adstruit subtiliter Tostatus, quia ipsa poterat convenientius proponere verbum Regi; utque persuadeat efficacius, concludat fortius, *posuit Joab verba in ore ejus*; ingreditur, luctum simulâs dolentis animæ prudens mulier, & velut obruta anxietatibus, se opprimi confœderato miseriarum cumulo singultuante querimonia proficitur; afflicto Principi afflicta non displicet societas, unum doloris commercium cor Regis coadunat cû corde mediatricis, quod ista petit, hoc iste præbet, quod illa orat, hoc iste donat, quod illa petit, hoc iste facit; dum illa trahit, iste cedit, dum illa stringit, iste tremit, dum illa cogit, iste gemit; proponit comiter, urget humiliter, convincit fortiter, & efficaciter evincit; paternum cor ad ignoscendum flectitur, in regiam fugitivus exul reducitur, indulgens venia concluditur, à patre filius recipitur, redire ad Regis curiam permittitur, & genitoris anima in revertente genito delectatur.

Illustre symbolum paternæ pietatis, sed luculentius mysterium prodigiosæ confessionis; est David Christus (scribit moralis Hugo) & Absolon peccator; si enim David manu fortis vertitur, quis illò

Humilis confessio mentis oculum caligantem irradiat.

Jacob reconciliat Patri filium, viduam substituit Thecuidem.

(u) Abul: in c. 14. lib: 2. Reg: qv: 6.

Reditus errabundi peccatoris.

(i) 7. vari: c. 33.

Christus vidit
tanquam ve-
rus David la-
vantem se in
baptismo Ecc-
lesiam, & a-
damavit eam

illò fortior, qui tenebrarum principi prævaluit, & homicidam, qui erat ab initio, suorum electorum pedibus subegit? super reatu prævaricantis filij afflictus pater indoluit, & Christus in Davide gemebundo adumbratus, singultuante gemitu suorum filiorum, quos redimendo ad vitam immortalem genuit, crimina tories deploravit. Sublato de terra coronandæ Bethsabeæ Uriâ conjugē, nupsit David viduæ, ex qua Rex pacificus suam traxit originem, suam progeniem deduxit. Davidis nomen (Ambrosio interprete) humiliatum pariter significat & illum, qui formam servi accipiens, humiliavit semetipsum, præfigurabat; vidit nudatam incurius curiosi Regis oculus mulierem, & adamavit se lavantem, vidit Rex gloriæ de patentibus valvis paternæ domûs, in qua mansiones multæ sunt, nudam humanitatem, spoliatam immortalitatis Symmarē, originalisque innocentiae festivo velamine miserabiliter exutam; quam miseratus adamavit, & adamatam primò quidem per legem in conjugium vendicavit, sed postmodum repudiavit. Lavit se initialiter Ecclesia ex gentibus, nondum in domo sponsi sanguinem, sed ante illam, quando baptizabatur à Baptista plebs in pœnitentiam, sed lota fuit totaliter, ut suo desponsaretur conjugī, quando fortior superveniens, cujus Joannis corrigiam non sat dignus solvere, eandem baptizavit in Spiritu sancto. Est igitur David figura Christi, est Absolon imago peccatoris: illius namque considerans malitiam, examinans perfidiam moralis Papa, subjungit: *Absolon pax patris interpretatur, non quod ei pax ulla cum patre fuerit, sed quia, quantæ pacis & patientiæ existit, in ejus perversitate pater ostendit.* (x) Et quàm amanter tolerat, quàm patienter ad veniam expectat Redemptor impium peccatorem, hominē perfidum? quem ex hac matre genuit, suūque sacro baptismo filium procreavit, ille infamis fraticida, ille enormis parricida patrem persequens, aded furore ambientis superbiæ alienabatur ab homine, ut patrem insana rabie persequeretur ut hostem; & dementatus peccator evertentis naturæ jura suū conditorem ut inimicum persequitur, adversus DEUM suum cum perduelli angelo bellare non veretur; ergo David & Absolon sunt geminæ geminorum imaginis Idææ, DEI ac peccato-

(x) in præm:
Ps. v. pœnis:

David est fi-
gura Christi,
& Absolon i-
mago pecca-
toris.

ris. Joab cordis Davidici sapiens explorator, oculatam divinæ Majestatis providentiam præsignabat, quæ videns sapius perditō super filio unigenitum Patris, sua collocatum adhuc in regia suspirantem, decrevit mediante solertia eloquentissimæ ac prudentissimæ Thecuitidis profugam ad domum Domini reducere, & inter filios extorrem filium collocare; & quia Thecuitidis nomen *tuba*, vel *buccina* vertitur, confessioni criminum approximatur; quæ dum inflare tam fortiter, quàm suaviter nititur, profuga peccatoris anima ad thronum gratiæ revocatur; quid suavius ingrato accidat transgressori? quàm opportunum inveteratæ desolationis solatium, à reconciliato nostrarum iniquitatum vindice oriundum; resonat hæc tuba carnea vehementer, lustrata in aciem, tenebrarum potestati ferale Classicū intimans, & voluntaria provoluti pœnitentis confessione superbientem Angelum confundens; excruciatu olim plorantis JESU animus hoc sono delectatur, & distortum doloribus cor in suis cruciatibus refocillatur; doluit tories David iste ob se se elongantis Synagogæ distantiam, hac autem resonante tuba, vexans languentem animum prolixitas abrumpitur, & qui dolebat differri spatium molestæ nimium absentiae, gaudet ad sonum buccinæ, ad diu desideratum confitentis animæ proloquium, quo mediante reus à reatu absolvitur, prævaricatoris iniquitas dimittitur, occlusum hætenus paternæ benignitatis gremium reseratur.

Ecquis non stupeat, sanguineis descendam lachrymis induratorum cordium perfidiam! bina expandit brachia misericordiarum Pater, ut revertentem filium excipiat, & prodigus retardat? fateri crimen renuit, quasi non viderit, qui scrutatur Jerusalem in lucernis, quando vivendo luxuriose helluo bibens iniquitatem sicut aquam, hæreditatem dissipavit; at ubi paternæ domûs memor in se reversus reverti cogitat, ubi à fame stimulatus, surgit à lapsu, & vadit ad patrem suum, sciens illum, quod patris est, cum sui jacturæ filij non amisisse, & qui genuerat ad vitam, ab eo se sperat pariter ad veniam regenerandum, approximans paternò limini, quod nuper velut exosum suæ iniquitati vestibulum fugiebat, clamat in janna, dum

Mediata Thecu-
ride placatur
David, mediā
confessionis
buccinā DEUS
reum allicie
peccatorem.

occurrentem aspicit genitorem, *Pater peccavi!* quem longè distitum videns genitor, priusquam loqui posset, quem vel le loqui noverat, prævijs excipit amplexibus, nec confitentis sustinet exordium, sed solo singultuantem gemitu complectitur ut filium, exosculatur ut proprium, deplorat perditum, gaudet recuperatum. Hoc erat rei iudicium, paterni tribunalis litigium, sic plectitur ab implorato iudice flagitium, sic pœnitentis absolvitur scrutinium, sic terminatur rei supplicium, sic detorquentis confessione prævia absolvitur peccatum; vociferatur reus, *nam non sum dignus vocari filius tuus*; quòd enim me genueris, erat patris officium, quod autem me ad perditum jus filij revocaveris, vocantis gratiæ est beneficium, quod mea per demerita non promerui, non est obsequium naturæ. Perpende! quisquis es, quem pudet dicere, quod facere non puduit, qui sua reticet crimina, ut illi, qui intuentur cor, abscondantur; lascivus extraditæ substantiæ dilapidator, vix emollitur, vix verba pœnitentiæ, quæ loqui statuit, meditatur, quando jam miserentis clementiæ oculo ab irritato vindice respicitur, quando jam in corde patris stola & annulus præparantur, non impropria exprobrantis, sed svaviloquia commiserantis, cuduntur in officina divinæ charitatis, non audio vel delinquentem increpari, vel indigentem sugillari, non ratio exigitur, non dissipata substantia repetitur, filij nomen resonat, non mercenarij vox admittitur, de solo reditu applauditur, sed redeunti de indumento, esurienti de convivio providetur. Et nè ulteriorem verecundiam lacera nuditas incuriat, nè criminosa macies ruborem exprimat, celeritas servis impingitur, ut citò proferant stomam primā, impatiens morarum solliciti patris animus adhortatur. Deniq; cecidit super collū ejus, clausit amplexu, nè nudaret pater filij crimina, *pater filium nè fœdaret*, notat prodigiosam indulgentis benignitatem Chrysologus: (y) sola sibi sufficit felix confessio, brevi contentatur trisyllabo. *peccavi!* ut soli patri, non servis induentibus pateret nuditas, istos iniquitas lateret; non mirare acceleratam condonati reatūs pietatem, præfigurabatur in patre duorum filiorum, unus tam hominum, quàm Angelorum conditor Pater misericordiarum, istius hæc est proprietas, venientem excipe.

Pars III.

re, complecti approximantem, prævenire supplicantem, absolvere se accusare cogitantem, *DEUS hominis pœnitentiam suā misericordia & benignitate solet antevertere*, testatur Titus Bostrensis.

Proponit patri confessionem pandere, credere in patre Judicem experiri; vix incipit confessionis præmeditata seriem tenere, quando offensus vult beneficijs retribuere adventūs beneficium, sui mæroris destructivum. Illud miratur Ambrosius, cur ovem pastor revocet, dum tamen filius ijsdem accedit pedibus, quibus nuper discessit fugitivus? concludit exinde Præsul sanctissimus: *malo ego filius esse, quàm ovis, ovis enim à Pastore reperitur, à Patre filius honoratur.* (t) portetur illa; non invideo insidenti, portetur humeris, sed non videtur oculis, velut indigna, cui dorsum vertitur, intuitus arcetur; requirit ovem perditam pastor anxius, quia pastoris munus quærentis exigit defatigationem, exspectat amissum Pater filium, quia est munus filij, fateri iniquitatem patri; non investigat peregrinantem, sed præstolatur confitentem; à longè videns, advenientem aspicit, non tantum, quia longè à peccatoribus salus est, sed etiam, quia caligo suspicientis filij, cæcitas iniqui peccatoris non ante tollitur, donec à Patre filius respiciatur; in suum interim exitium oculatus frater, veluti redivivus Esau, invidet benedictionem, dolet, & luger, dum conspicit hæres præsumptus cohæredem; recusat communis lætitiæ participum, ingredi renuit convivij triclinium, rogantem patrem iniquitatis redarguit; tunc iniquissimus cum æquitatem exigit, & fratri perduto veniam invidet indulgentis; tunc verè se degenerem à pietate patris comprobans, dum choro Charitatis infensus, livorem evomit, hostem hospiti exhibet, fratri se pandit inimicum; sed illud est cæteris in DEI oculis immanius delictum, infamis partus superbiæ, est verbum arrogantiae: *nunquam mandatum tuum præterivi.* (a) Non suæ hoc est virtutis meritum, sed tolerantiae paternæ incrementum; fratris errorem aggravat, quàm consanguineò obstrictus vinculo alleviare debuisset; pudet fratrem agnoscere, cujus lasciviam & inglavitem reconciliati parentis oculo ferociter obtrudens, præsumit effutire: post-

(z) lib: 7. in

Luc:

Filius rever-
tens ad patrē
prævalet ovi
inventæ à pa-
store.

(a) Luc: 15.

v. 29.

Superbus nec
fratrem agno-
scere digna-
tur.Filius prodig-
us vix incho-
at confessio-
nem peccati
sui. quando
statim ab oc-
currente pa-
tre, tanquam
verus filius
recipitur.

(y) Serm: 3.

quam hic filius tuus; adverte hæceitatis circumstantiam, quæ velut incomparabilem malitiam singularizat, ut solum individuat, & quasi abominandum ab omnibus fratris titulo nullatenus compellat. Reflecte ad geminum duorum filiorum morem, explora amborum cum patre colloquentium discrimen; & quisnam plùs demeruerit patris Clementiam, quis amplius meruerit misericordiam indulgentis, maturiùs expende, peccavit adolescentior, sed se peccasse meminit; patrem à se offensum ingemiscit; redit suæ libidinis adversarius, suæ prævaricationis inimicus, ante sententiam judicis se ipsum judicat, & filiali hæreditate privat; deponat dignitatem filij, contentus, si mereatur mercenarij assumere servitutem. Hæc sunt illicia non tantùm humanæ reconciliationis, sed insuper divinæ pietatis; suspirat lachrymabundus adolescens, factusque paternæ legis pessumdator, fatetur horrorem criminis, crimen abominatur; quod miror, si veniam obtineat, si jus hæreditatis recipiat, si perditum jus filij reacquirat; hoc efficit, imò & exigit fidelis confessio, ut læsus lædentem blandè respiciat, offensus dissimulet offensam; dum interim exulceratus frater senior, qui solus hæres esse voluit, qui cohæredem noluit, paternis bonis exuitur, nec decoratur stolâ, nec subarrhatur anulô, ille obrutus lachrymis, vocatur ad convivium, & saginatur vitulô: iste fremens invidiâ, tumens superbiâ, frendens perfidiâ, pallescens ab avaritia, nec hædo pascitur, nec unitatis gaudiô delectatur; mirabar ferocitatem continuantis incolæ in domo patria, immorigeræ rusticitatis ruditatem in æde civica, sed ideo de villa venisse dicitur, ut autumat Ambrosius, hoc est, terrenis operibus occupatus, ignorans, quæ sunt spiritûs DEI, qui benè hædum pro se nunquam occisum quæritur, quia pro mundi venia, pro peccatorum hostia, pro confitentibus, non pro superbientibus, pro pœnitentibus, non pro se ipsos justificantibus, agnus est immolandus. Denique, erat in agro terram perculens, se desertans, duritiam solvit cespitis, perdurat affectum, sentes eradicat & gramina, stimulos invidiæ non evellit, testatur Chrysologus. (b)

(b) Serm. 4.

Abominatur munificus largitor bonorum omnium sordescentem invidiâ,

horret tumescentem jactantiâ, audit indignè conquerentem, & exaudit fratrem humiliter confitentem; regit senior latentem superbiam tenui innocentis zeli velamine, dum junior universam confessione patula detegit iniquitatem; illum redarguit ob præsumptuosæ tenebritatis arrogantiam, istum absolvit ob voluntariæ accusationis promptitudinem; Ambrosius suum cuique tribuens, superbienti vituperium, elogium confitenti; *constitue mihi aliquem ex his, qui sibi justî videntur, qui irabem in oculo suo non vident, & alieni festucam vitij ferre non possunt*; talis fuerat frater ille, non tam annorum numero canescens, quàm curis avaritiæ tabescens, livoribus invidiæ consenescens, sterit fons, quem à commercio reconciliatæ pietatis, viventis animi rabies exclusit; proscribitur siquidem avarus hæreditatis insidiator à choro jucundissimæ charitatis; prosequitur Mediolanensis Antistes invehi adversus mendacem innocentiam, quam recensentem insigniter sugillat coronatus Vates: *mentita est iniquitas sibi.* (c) (c) Ps: 26, 7. quam genitoris benignitas voluit operimento charitatis tegere, noluit propalare; invehitur ergo pater sanctissimus in temerarios suorum operum defensores, in rigidos alienarum prævaricationum censores; *quomodo indignantur, quando alicui peccatum fatenti, & diu indulgentiam deploranti venia relaxatur?* (d) (d) in 15. c. loc: horrent foetorem criminum in peccatore, sed arrogantius remissionem eorundem in judice detestantur. Impie proditor fraternæ unitatis! cur confitenti objicis paternam substantiam prodigè cum meretricibus dissipatam? tibi à verbo veritatis dictum reputa, tibi terribilem supremi Judicis sententiam imputa: *Publicani & meretrices præcedent vos in regnum DEI*; (e) (e) Matth: 21. v. 32. cum quibus, quia superbi intrare nequeunt, foris remanent, illis associandi, quibus sat acriter intonatur, *foris canes* (f) (f) Apoc: 22. v. 15. latrant cum invidis, dum isti invident cum canibus oblatrantes judici, tot qui fuerunt impij, sed humili confessione impietatem suam adversum se evulgârunt, intromittenti seque, qui pondus diei & æstus supportant, ob exosam ipsi jactantiâ excludendi; ab istis erui ardenteu flagitat sponsus Ecclesia, dum coronati Psaltis gemitum iterat & eructat; *erue à frumina DEUS animam meam, & de manu canis unicam meam*: (g) (g) Ps: 21, 7. quo nomine nil ap-

Invidia arro-
dit pœnitenti-
um confessio-
nem.

(e) Matth: 21.
v. 32.

(f) Apoc: 22.
v. 15.

(g) Ps: 21, 7.

ap-

aptius, quàm sponsa & Mater Ecclesia (Commentatore Augustino) subauditur; invident namque partum utero, & matri sobolem, dum contritos corde peccatores recipi detestantur, seque excludi lamentant; cum tamen unicum ejaculanti suspirium introitus ad vitam ab ipsa nostrarum animarum vita toties ore prophetico promittatur. Et quidnam aliud insinuat clarissimus divinæ mentis Interpres, vir ille secundum cor DEI, dum consulit cuipiam ambigenti, svadet ingemiscienti; *revela Domino viam tuam*, (h) notat Ambrosius, *hòc solò versiculò, qualis esse debeat, declaravit*; quasi abbreviatum universæ sanctitatis compendium hac revelatione circinaretur, quasi tota humanæ obligationis series sola confessione adæquaretur; sic revelabat ipse, qui revelari svadet; quando dicebat; *dico ego omnia opera mea regi*; quem insecutus & affecutus Magister gentium, coram anthoribus Angelis protestabatur; *nihil mihi conscius sum*; quod scrutatori cordium obvelàssem, quæ luci, quæ illuminat omnem hominem, contexissem; bene optimè, nam prorumpentia terræ semina, si obumbras, retardantur, si soli irradianda objicias, maturantur, noctis tenebras latro cum fure diligit, & quærunt latebras, quando se sol in splendorem totus effundit. Non vela igitur, sed *revela* ad Dominum (ut legit Augustinus) *viam tuam*, indica lingvâ indice, quid patiaris, quem admodum caro concupiscat adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, quasi hostis furens in adversarium, velut adversus militem Antagonista; intima pariter, quid supplicabundus appetas, quid pulsans ad januam magni Patris familias desideres & velis; inquire prodigum, sed revertentem, interroga adolescentiorem filium, sed pœnitentem, & confitebitur tibi plorans, ac lachrymans; *infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus*; (i) in corpore mortis dominium carnis intellige, cui, qui subditur, DEO moritur, peccatis tumulatur; nam licet non omnia flagitiorum genera carni attribuantur, nè à peccatis traditor angelus, qui finè carne est, absolvatur, communis tamen inter corruptos Adæ filios sentina cordium, est vitiosa carnis corruptela; ab hoc liberari flagitaverat, qui patri suo viam, quâ hæcenus devians incesserat, humiliter revelabat; clama in toto corde, qui li-

berari flagitas, qui exaudiri supplicas, & licet animalis homo ea non valeat percipire, quæ Spiritus DEI sunt; clama, nè cesses, exalta vocem tuam; non oris, ut omnibus tua calamitas pateat, tua iniquitas innotescat, sed cordis sonum exere, ita teneriter, ita subtiliter os cordis edisserat alloquium, ut auscultantes animi non possint intelligere, quid revelando, quid confitendo cordium Principi revelasti.

Revela, explanat saluberrimum illuminati Davidis consilium purpuratus Hugo, *revela* in confessione Vicario illius Domini, qui, dum in assumpta forma servi mundo famularetur beneficijs, leproso cuidam injunxerat: *vade, ostende te sacerdoti*; *revela* vitam tuam, quod tamen, quia non sufficit, nam proditor etiam doluit, & sui interitus originem suæ traditionis turpitudinem revelavit, sperare præcipit, & confidere, non quidem in divitiarum multitudine, quæ possessorem sæpiùs perimit, nec in Principibus, aut filijs hominum, in quibus non est salus animæ, sed in Altissimi adjutorio, ubi, qui habitat, nunquam assultum hostium reformidat; quantumvis enim confœderata potestas tenebrarum carnis, & mundi suppetias sibi ad impugnandum compareat, non tamen suis prævalebit viribus, si suis cœlestis militia cohortibus in pœnitentis & confitentis animæ præsidium succurrat. Revela periclitans anima cum vita viam tuam, ut dirigaris ambulans, & protegaris vivens; noli tuis viribus fidere, noli te ipsum in via mandatorum dirigere, si non vis nequam Angeli fraudulentò nequaquam succumbere, si ambis triumphare; sed *revela* Domino; dumque tibi error tuus velut crudelis exactor occurrit, vel certè per modum importuni Creditoris acerbâ sollicitatione debitorem constringit, respice scrutatorem cordis tui, utque ille lucerna suæ sapientiæ illuminet latibulum tuum, illustret tenebras tuas, supplicabundus deprecare, nè forsan velando occultam iniquitatem tuam te confiteri renitentem sinat perire in tenebris silentij tui. Hoc ut averteret à se periculum, suo in sterquilinio vir patiens ingemuit: *loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine animæ meæ*; (l) præmiserat promittens, quod ori suo non parceret, sed malum, quod commi-

Ad DEI Vicariam mittitur leprosus, ut munderetur.

(l) Job: 7. v. 11.

ferat, eloqui non erubescet; tunc quippe homo providus, tunc iustus suæ transgressionis accusator, os suum ad laborandum adigit, quando præveniens iram offensus vindicis adversum semetipsum propriæ confessionis proloquio col-lachrymanter sævit; hinc suum articulaturus eloquium, non qualitercunque os ad revelandum absconditæ iniquitatis latebras extenditur, sed anxius dolore spiritus in tribulatione prævia cor-aretatur, nam sæpè sæpius improba reproborum ora suas fatentur insolentias ad gloriam, suas scrutantur ineptias ad lætitiā, suas meditantur abominaciones ad arrogantiam, suas effantur insanias ad commendationem, sed longè distident à pœnitentium confessione, aberrant procul ab electorum voluntaria confusione, quas enim culpas singultuante gemitu aperiunt, districtæ animadversionis vindictā puniunt, & in amaris distillantium oculorum lachrymis, nè posthac unquam redeant, implacabiliter submergunt; loquendo culpam, vulnus spectandum exhibent, & semetipsos ad intuendam fœditatem stigmati solenter excitant, ut visa delicti turpitudine salubriter erubescant.

Loquuntur in tribulatione spiritus, nec aliunde consolationem hauriunt, sed fauciantes semetipsos acerrimo mœroris stimulo, salutem vulneris ex medicamine doloris quærunt. Exigebatur aliquando à Divino viatore juxta Capharnaum didrachma in vectigali, sed inops Dominus, cujus regnum non erat de hoc mundo, loculos quibus tributum solveret non habebat, recurrit egens ad directricem providentiam, commisit voluntas servi omnipotentiae dominio denarios in tellonio exsolvendos, moxque Petro committitur Galilæi maris littus accedere, primumque piscem, qui hamo inescabitur, arripere, & ex illius ore staterem eruere, quod regis regum filius, licet à Patre exierit in mundum liberrimus, tributum solveret, tunc factus tributarius; quando pro nobis formam servi assumens, in medio discipulorum collocari voluit, sicut, qui ministrat. Legi subtilem illustris Dalmatæ animadversionem: iste piscis primus captus, est primus Adam, qui per secundum Adam liberatur; sed stater in ore positus ad refundendum tributi pretium, pretiosum veræ confessionis eloquium

(adstipulante Ambrosio) præfigurabat: pen-ditur didrachma, quod erat pretium Redemptionis nostræ animæ & corporis in lege promissum; sed cur in piscis ore reperitur? cur distans mare acceditur? cur hamus confessionis capturæ adaptatur? an non in terra jacens reperiri potuisset facilius, extradicius, levare congruentius? subjungit Hieronymus: id quod in ore ejus, hoc est, in confessione fuit inventum, pro Petro & Domino redditur; (m) solvit os staterem servitutis, tribuit vectigal servitutis suæ, ut transeat de servo peccati ad libertatem filiorum DEI, dum confitetur; exsolvit drachma suum, qui peccatum non fecit, dum levatis sursum oculis veluti gratulabundus ingenito genitori applausit: *confiteor tibi Pater*; (n) succedit in solvendo Apostolorum Princeps, quando recordatus Verbi JESU flevit amarè; si quæris flentem quare fleverit, suo respondebit lachrymante silentio: quia obrepente sibi culpā invenit drachmam in ore piscis in gemebunda confessione, quo liberaretur & absolveretur à tributo miserrimæ servitutis; maluit Petrus gemendo, singultuando & ejulando suum accusare peccatum, ut justificaretur confitendo, quàm ut aggravaretur excusando, vel reticendo. Suam nunc claudat moralitatem Mediolanensis interpres Pater sanctissimus: *pretium immortalitatis est nobis nostra confessio, quia sicut scriptum est, ore confessio fit ad salutem.* (o) Insigne pretium, non alia quàm DEI filij pretiosissima imagine insignitum! exigebatur imago Cæsaris à tellonij ministris, sed neque Magister habuit, neque discipulus possedit; ad mare mittitur, ut quàm longè à discipulorum Christi cordibus distaret pecuniarum possessio, mundus agnoscat universus, qui tamen toties ambit ditescere de mendicantium paupertate, nobis, qui mundi possessiones respicimus, qui nudi nudum JESUM sequimur, qui suæ crucis bajuli post illum vadimus, qua venditis omnibus non nisi duo minuti corpus & animam, in lacera mortalitatis nostræ crumena quærimus, hæc ipsa, non velut nostra, sed DEO debita, ipsi donata ac dicata, quasi pignus aut mutuum conservamus.

Nobis est immortalitatis futuræ Confessio pretium, emendæ beatitatis stipendium, pretium nostra confessio, quæ tristem conscientiam latificat, inquietam cogitabundæ men-

Qui verè peccata sua confitetur, etiam illa puniunt.

(m) in cat. S. Thom. in c. 17. Matth.

(n) Luc. 10. 7. 23.

(o) Lib. 4. in c. 5. Luc.

mentis memoriam pacificat, turbatum recordatione præteritæ iniquitatis spiritum corroborat, ambiguos de commissorum flagitiorum indulgentia confirmat; hæc efficit lapsus iustorum utiles, delicta reddit proficua, non quidem quatenus commissa prævaricatorem sauciant, sed quia saluari exundantium pupillarum stillicidio ægrotantem plorantis rei animam ad firmitus subsistendum levant; Perdidit aliquando incuria nonnihil mulier drachmam, quæ domesticis latens in tenebris, afflictam cruciabat, ad inquirendum stimulabat; erat noctis silentium fortasse strepitu, vel rumore non violandum, nulla in domo lampas, ad vigilantis solatium relucebat; suam dolebat adeo iacturam protelari, anxia mater familias festinat sollicita ad visam fortè scintillulam ad fulgurantis flammæ radium, si fortè lucernam valeat succendere, & prælucentis beneficio, quod ægrè conservaverat, ægerrimè perdididerat, liceat reperire, non properat indagatum ad secretiora sui conclavis scrinia, non lustrat cistarum abdita, non arcas visitat, sed discutit quisquillas, everrendo domum, explorat pulveres, & (interpretante Hieronymo) drachma, quæ periit, in stercore invenitur, sic sic beatitatis pretium Divina scilicet gratia, aut negligenter deperdita, aut infideliter amissa abjicitur inter vilissima foedissimorum voluptatum rudera, ubique sordes ejiciendo reperitur. Creatrix sapientia decem drachmas tunc habuit, quando novem angelicarum mentium agminibus, ut compleretur electorum numerus, ut primum lustraretur ad lustrum, cœlesti militiæ humani generis cohortem adjecit, tunc autem fortis mulier hanc drachmæ speciem perdidit, quando infortunatus Pater hominum, cui Altissimus suæ Divinitatis imaginem, signandam super nos, pariter impresserat, peccando deformavit; quam perditam, ut denuo acquireret, lucernam admoto lumine accendit, quia ut hominem DEUS redimeret, Verbi Divinitas humanitati, quæ ab ortu suo testa est de terra, de terræ virginalis progenie oriunda se totam coadunavit. Illud unum præ cæteris observatu est notabilius, est & amœnius consideratu, quam sedulo conamine exclusa quavis dilationis morâ, tunc inquieta discutit, sollicita domum everrere incipit, cum primum recogitanti animo drachmæ de-

Pars III.

perditæ iactura innotescit; non exspectat diluculum, quo cautius inspiciat, & videns clarius, ubinam lateat, facilius discernat, est apud Ravennalem Chrysologum: *plenum Delatæ numisma Christus est drachma nostræ Redemptionis*; (p) hoc ubi per peccatū amittitur, lucerna fidei quantocyus accendatur. (p) Serm. 169.

Non præstoleris phosphorum, non auream orientis auroræ horam attendas, mox domum conscientiæ festina everrere, donec iterum accipias reformatam, continuo inquire; non te nocturnæ detineant tenebræ, nec earundem princeps morari siveat, quæcunque delictorum compaginata occurrat densitas, lucernam admove, accende lichnum fidei, confessionem adhibe, peccata lachrymis immerge, nè coram DEO ullum eorum compareat, singula fideliter à cordis tui area proscribere contende; nec retardandum consulat coronati Davidis dilatio, qui caliginosæ noctis tenebras deflectens, quandonam eliminare cepit crimina confitetur: *in matutino interficiebam omnes peccatores terræ*; (q) diem advenientem sustinet, transacta nocte ad perimendum surgit; quare eis parvis usque ad matutinum? inquit Augustinus, Quæritur sibi que respondet quantocyus subnectendo: *quia nox erat*; brevis responsio! admiranda prorsus connexio; nunquid nocturnæ tenebræ eadem præpediunt impiorum? an non Egyptiorum primogenita exterminator Angelus nocturnas inter tenebras exanimavit, cur ergo illuminatus Princeps Solymæ sinit eliminandos vivere, cur sinat prævaricatrix anima in se hæc monstra scelerum pernoctare? erat psaltes in tenebris, vel eas saltè, qui commorantur in errorum caligine, repræsentavit; expectant illi crastinum, quia in nocte turbida in domitorum affectuum versantur, nox mentis oculum infascinat, ut quam necesse sit accelerare per confessionis exterminium noctem nostrorum scelerum non videat, non advertat; exoriat matutina lux, decidat cœlo ad ortum surgentis auroræ ros gratiæ, & illuminatus jam peccator ad illustrantis lucernæ radium, vitam tollit indignis vitæ, ut deperdantur de civitate Domini, exponit moralis Hugo de anima & conscientia, omnes mali motus, qui pariunt iniquitatem. Nondum penetrabat iniquitas ad claustra cordis prophetici, as-

8. D

E.

Mulier quærens drachmam perditam est sapientia divina.

Drachmæ decem sunt novæ chori Angelorum & hominum.

Quæritur drachma de nocte ante lucem Auroræ, quia confessio debet fieri quantocyus & non deferri.

(r) Isa: 6. v. 5.

Isaias quam
primum im-
munditiam
suam fatetur,
à seraphino
expurgari
meretur.

filiebat, sed nondum expugnabat sanctissimam Isaia animam, quando clamabat anxius, singultuabat gemebundus: *væ mihi! quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum;* (r) sed vix superno illustratus lumine, se ipsum reprehendit hoc lugubri threno plangentis pœnitentiæ, quando ruptis quodammodò liminibus, propero alarum expansarum remigio advolabat unus de Seraphim, sublatòque de altari calculo, ut peccatum locutionis incenderet, linguam cum labijs inflammavit, inflammataque usque ad consumptionem minimi pulveris emundavit, concludit os aureum ex accelerato contaminati vatis medicamine, quanti sit valoris & eminentiæ voluntaria commissæ prævaricationis accusatio, quæ sola vulnerato aut vulnerando sufficit, nè plaga labij ad cordis interiora transeat, & quem venialiter læferat, mortaliter non configat; *tecum reputa* (hortatur Chrysostomus) *quantum lucri resiliat ex confessione: se ipsum accusavit, & confestim expurgatus est.* Loquere igitur, dum te male locutum sciveris, vel non bene operatum comperearis, dum te sauciatum à scelere adverteris, vel jam inveterato periclitantem

ab ulcere condolueris, loquere cum Jobo patiente, cum Isaia deplorante, in tribulatione spiritus tui, hæc enim est compunctio, hæc est sollicitans afflictio, quæ linguam commover, labium incendente svavi ardoris calculo edocet, ut reatum pravi operis vox accusationis propriæ, & voluntariæ confessionis luctifer gemitus impugnet. Confabulare cum amaritudine animæ tuæ, ut quod torpentem, later amaricatæ cautius in notescat, urge memoriam ad reminiscendum, stringe intellectum ad discernendum, compelle voluntatem ad execrandum, ut negligentem suisque in dormientem somnijs spiritum excitent, ut relicto molli dissimulationis lectulo ad ardua ulticis Providentiæ consilia refugiat, & ad ulteriorem sui custodiam, vel ammodò vigilanter exurgat. Confabulare! non vanitatum fabulis, sed exhortantibus eloquijs maturæ veritatis intus contra te ipsum, cum corde tuo dolenter & frequenter colloquere, & foris te ab irritati Judicis Framea, à sui furoris virga, nè læsus pereas, nè casus corruas, protege lachrymis, & solidæ confessionis munimine celeriter defende.

S A M E C H.

Versus.

XXXIII. Operuisti in furore, & percussisti nos) occidisti, nec pepercisti.

S A M E C H.

Versus.

XXXIV. Opposuisti nubem tibi, nè transeat oratio.

S A M E C H.

Versus.

XXXV. Eradicationem & abjectionem posuisti me in medio populorum.

Sensus Literæ.

Disperisionis plagam commemorat, quæ ultrix prævaricatoris Judææ justitia effrœnem populum flagellabat; ad quam medicinalem pœnam, quia rebellis populus resipiscere non vo-

luit, recessit compatiens misericordia, & impiorum cœtum exacerbato vindici in victimam dimisit, ut eorundem animas cum corporibus severiore clade feriat, neque intuitu, quod opera sint suarum manuum, fœdifragis ignoscat. Infelix ani-

*Egredietur
ferre DELS,
quod non sit,
qui ei preci-
bus resistat.*

(a) 1a. 58. v. 16

anima! suo, non creatoris sui opificio, ut enim ejus à manibus profiliit, erat rationalis ad aptè discernendum, erat concupiscibilis ad sanctitatem & justitiam appetendam, erat & irascibilis ad vitia & voluptatum illicia impugnandum. Expectabat dissimulans Dominus, num esset, qui tactus dolore cordis intrinsecus stimularetur ad poenitentiam, converteretur ad legum observantiam, sed *aporiatus est, quia non est, qui occurrat: (a)* quid ageret exulceratus, quidve statueret irritatus? assumpsit vestimenta ultionis suæ, induebatur justitia ut loricâ, hoc est (commentatrice Interlineari) justè quasi loricator & galeatus venit ad ulciscendum se de inimicis suis, cum per Romanos evertit Judæam, & *opertus est quasi pallio zeli, in chlamyde cooperiente Titum Lyranus præfiguratum autumat, qui erat super Romani senatus aciem instar pallij super alia vestimenta; cujus zelum ferventem commemorat ut avidam sollicitudinem, quâ expugnare Solymam flagraverat, ad evellendos Deicidas vivaciter describat; licet enim Titus debellaret civitatem, eò quod rebellaverat Romanis, DELS tamen ad hoc eum instigabat, ut per eum vindicta fieret de Christi inimicis: explanat Nicolaus.*

*Titus expu-
gnavit & rui-
navit Jerusa-
lem urgente
DEO vindice.*

Vides terrificum sacri furoris spectaculum, audis horrifonam superni tribunalis sententiam, operiuntur in furore, percutiuntur à victore, occiduntur ab ultore, nec præservantur à creatore, nec protegentur à Redemptore, nec eruuntur à Salvatore, est enim vindictantium, rebelles plectere, non fovere, prævaricatores evellere, non conservare, & quamvis reorum sit Patronos quærere, qui offensum Principem pro puniendis interpellant, interventores mittere, qui pro infestis ingemiscant, mediatores ablegare, qui pro captivis intercedant, non erat tamen in effæminata gente superstes vir, non erat virorum unus, qui deprecetur cum Moyse in monte vel deserto, qui cum Davide percutienti aligeret se objiciat in urbe vel in campo, adeo depauperata & denudata fuit Jerusalem à civibus suis. Non erat, qui exploranti occurrat judici, nisi veritas confundens accusatorem fratrum; sed hæc corruerat primùm in platea summi Pontificis, & postmodum ante prætorium Pilati, hinc stare non poterat pro Judæis, à quibus impugnata, prostrata

ac demum fuerat ut maledictum crucifixa. Abinde Hebræis adeo evasit invisibilis & exosa, ut usque hodie sit velamen super faciem eorum. Adeo verum est magni illius à patientia, veridici à sapientia, vaticinantis Jobi præsagium, in spiritu prophetico, exterminando olim Israël, ab hoc gentili principe præcantatum; *tempus posuit tenebris, & universorum finem ipse considerat. (b)* obtenebrare statuerat caligante eorum malignitate lucem illam, quæ illuminat omnem hominem, nè luceret in tenebris illuminandæ gentilitatis, sed illa, quæ jam progrediebatur quasi aurora confurgens Mater Ecclesia, ab hoc sole justitiæ irradiata, à peccatorum suorum obscuritate recesserat, & ad augustos hujus majoris luminaris fulgores, in claritate communicatæ fidei circa cœli cardines deambulabat; cujus fecundæ genitricis prolibus jam astra matutina festivo suo concentus carmine applaudebant; *eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filij lucis ambulate. (c)* Increvit furor malignantis Synagogæ, lumen in candelabro crucis appensum, ut luceat omnibus qui in domo DEI sunt, extinguere suis cum filiis satagebat, sed etiam hæc tenebrosa nubes obumbrabat quidem ad horam sepultam in tumultu mundi lucem, non tamen præpedire poterat, quin occidui solis instar exurgeret famosior, & clarior ab omnibus videretur, dicant Pilati milites, dicant excubantes vigiliæ, si volunt verum dicere, an non coruscantem viderint veritatem, quando surgebat de sepulchro; *posuit itaque factor & distributor temporum, tempus tenebris, sed animatis post paulò exanimandis, sed condensatis post paulò dirumpendis, sed adunatis post paulò opprimendis, & universorum finem, qui solus Alpha & Omega principium & finis est, ipse considerat, ut suum iniquitati terminum imponat; in universitatis nomine malos cum bonis intellige, electos cum reprobis revolve.*

(d) Job: 23. v. 3

(c) Ephes: 5. v. 8.

*Synagoga ex-
stinxit lucer-
nam in cruce
unde filij ejus
facti sunt filij
tenebrarum.*

Intuetur omniscipus ille oculus brachium, quod prædestinati apprehendunt, quomodo de malo in bonum mutati; cum Saulo convertendo desiderabundi singultuent: *Domine! quid me vis facere? (d)* discernit finem, quo pereunt præsciti, illius tradentis discipuli infames affectæ, qui commisso abominandæ pro-

(d) Act: 9. v. 6.

*Posuit DEUS
tempus tene-
bris, quando
Saulum con-
vertit & Ju-
dam perire
reliquit.*

ditionis flagitio guttur constrinxit la-
queo, seque sic peccantem puniens pe-
remit, ut puniendus sine pœnarum ter-
mino interiret. Illud est ineffabile,
sed inculpabile æquissimi Judicis judici-
um, quod oculis suæ respicientis mise-
ricordiæ nubem opponi fecerat; nè tran-
siens oratio ad thronum gratiæ pertin-
gat. Qui omnes fortes de medio pe-
riclitantis Judæi abstulit, quid mirum,
si orationem cæterorum ultra nubes ab-
scondere non permisit. Considerat in-
terpretatrix Glossa prodigiosam illam
obscurantium tenebrarum voraginem,
quando per universam Ægypti regionem
adeo densis vaporibus occupabatur aër,
ut velut taranquilis videretur, palpabi-
lisque obscuritas tenebrarum, quæ ta-
men nonnisi nuda lucis privatio fuisse
comprobatur, dum interim prodigioso
distribuentis providentiæ imperio in ædi-
bus filiorum Israël coruscaret nitidissi-
ma claritas, & licet Israëlitiæ domûs
Ægyptiorum concingerentur domibus,
in horum tamen habitaculis tenebroso
velamine contegebantur omnia; in Heb-
ræorum tabernaculis amœna puritas à
caligine oculos incolarum recreabat.
Hæc planè tenebroso nubes est, quæ cæl-
um inter & terram, inter justorum
agmina & peccatorum rectoria reperi-
tur, est ipsa iniquitatum densitas, quæ
immaculatos lucis filios à tenebrarum
filijs segregat & discernit, est licentiosa
peccandi insolentia, quæ arcet orationis
aditum, quæ interpellantem clamantis
justi vocem prohibet ascendere, tene-
broso nubes, quæ sic concludebat Æ-
gyptios, ut clauderet Hebræos, quam
sibi peccatorum duritiem Altissimus in-
star nubis opposuit, quando coangusta-
tam Jerusalem hostilis exercitus circum-
vallavit; effundebatur quidem ingens
orationis copia, quæ tamen tenebrosam
nubium provinciam transmeare non po-
tuit, quia caligo flagitiorum regionem
supernorum civium à prævaricatorum
territorio fortiter & inaccessabiliter se-
gregabat.

*Oratio impio-
rum non ascen-
dit ultra nu-
bes.*

Quemadmodum namque spissior
nubes pulcherrimam & fulgentissimam
cœli lampadem videri prohibet; sic con-
glomeratorum delictorum colluvies non
sinit placidissimos affulgentis gratiæ ra-
dios in regione umbræ mortis, in Ægyp-
tiorum tabernaculis, in peccatorum
conclavibus coruscare. Addit subtilem
memorata cœmentatrix elucidationem,

dum sanctam DEI hominis carnem
in candidissimæ nubis sphaera contemp-
lari, illi conformiter celeberrimo præ-
sagientis Isaïæ vaticinio *ascendet Dominus
super nubem levem: (e)* assumendo carnem *(e) Isa: 19. v. 1.*
omnis peccati pondere immunem, quæ
lux est credentibus, caligo non creden-
tibus, hæc quasi murus interpositus in-
ter DEUM & Judæos, nè transeat eo-
rundem oratio ad Dominum Majestatis,
absconditum ab oculis ipsorum, verum
dum induratus Israël auctorem hunc suæ
salutis & vitæ, per fidem videre occul-
tatum noluit, quem tamen in proprijs
suorum Prophetarum voluminibus præ-
dixit. crudelitate induravit, & nebulo-
sa sub infidelitate cæcutivit; hæc nubes
eorundem oculis opponitur, hic murus
corruptis Hebræorum obtutibus adver-
satur, hæc nubes lucida, sed in Christia-
norum basilicis, est tenebroso simul in
Synagogis Judæorum. Hæc lucidissima
columna vitæ fidelibus est illuminatio,
sed infidelibus est caligo. Quapropter,
lux, quæ illuminat omnem hominem,
fit eradicatio; evaditque abjectio incre-
dulis, dum illos justo sub æquitatis ju-
dicio evellit de terra viventium, abje-
ctusque ab impijs eorum cordibus abij-
cit, ut inter abominandos blasphemiarum
furores non erubescant palam con-
queri; *gravis est nobis etiam ad videndum.*
(f) vide, quam intueri non sustinent:
eum adesse denegant, idolum non DEUM
repræsentari vomitant, latere sub can-
dido velamine natum de virgine DEUM
& hominem detestabiliter impugnant.
Huc forsan alludit ore prophetico, dum
psalterium regium fecit præcinere: *ego sum
vermis, & non homo, opprobrium hominum &*
abjectio plebis; (g) calcatus à peccatori-
bus, vilipenditur ab indevotis cordibus,
despicitur ab hæreticorum oculis, ne-
gatur ab animis Judæorum; abjectus
olim à tumultuante populo, ad sacerdo-
tum instantiam postpositus Barabbæ,
hodiedum reputatur in membris suis
veluti percussus à DEO & humiliatus;
sed verme licet nihil sit mollius dum
tangitur, est ed etiam nihil durius dum
tangit, patiens redditur, in patiando ex-
hibens mollitiem, duritiem in reddendo,
quos modo per patientiam molli-
ter sustinet: eum peccando conte-
runt & conculcant, hos tanget acumi-
ne oris sui, quando operiri cupientibus
à petris & montibus dicet: *Ite maledi-
cti in ignem æternum.*

*Caro Christi
nubes est in
Eucharistia,
quæ murus
inter Christum
& judæos est.*

(f) Sap: 2. v. 15.

(g) Ps: 21. v. 7.

SAMECH.

Versus.
XXXIII.

Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti,
nec pepercisti.

Sermo Quadragesimus Tertius.

Tribulationes vitæ hujus videntur nobis esse
partus furoris, sed sunt fructus amoris.

Qui delinquentis peccato Jux-
dex offensus irascitur, ille
adversus indurati peccato-
ris insolentiam vindex æ-
quissimus, convertitur ad furorem, non
quidem defectu immensæ pietatis, quæ
nunquam compati desinit prævaricanti;
sed ob excessum perfidæ iniquitatis, quæ
stringitur, & cogitur resistere præsumen-
ti; qui enim præterita plangere negli-
gunt, & novis indies ausibus Majesta-
tem Divinitatis lædunt, quid enim, si
contemnentes dissimulantem clementi-
am plectantur in furore? non semper
operiri coopertis officit, si modo finè
expansi furoris velamine contingat ob-
velari; operiuntur sæpius electorum fa-
cinora, reguntur solido Divinæ pietatis
palludamento justorum scelera adeò pro-
vidè ac benignè, ut neque perspicacissi-
mo ferientis DEI oculo, licet scrutetur
in lucernis, videantur ad puniendum,
neque à centoculo spiritu ab allestore
angelo conspiciantur ad accusandum;
soli tamen hoc est elogium illius, quæ
fortis ut mors est dilectionis: *charitas*
operit multitudinem peccatorum (a) ut
coopertorium pueros, subjungit Cardi-
nalis Hugo, quod si subtraxeris, præce-
dens deturpatæ faciei absurditas appa-
rebit, sic desinente in justis anima redit
saltem quoad ingratitudinem deformi-
tas peccati. Suo jam sæculo emolumen-
tum hujus cooperientis umbraculi ex-
periebatur proverbialis Salomon, dum
asserbat sinè limite universaliter de to-
ta vitiorum congerie, de omni serie
peccatorum: *universa delicta operit cha-
ritas*; (b) felix anima, quam quidem
denigravit & decoloravit informis con-
cupiscentia, sed quia expandit super eam
Altissimus amictum suum, operuit pa-
riter ignominiam ejus, illi conformiter

Pars III.

coronati Psaltis oraculo: *remisisti iniqui-
tatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata
eorum*; (c) nè videas, ideò autem non
vidisti, quia videre non voluisti, ideò
noluisti: *quia DEUS charitas est*; dormi
securè sic coopertus, sic adamatus, vir
enim, cujus tecta sunt peccata, beatus est; *Beatus, cujus*
non qui tegit, sed qui tegitur, non qui *peccato re-*
abscondit, sed qui absconditur, non qui *guntur, non*
velat velamento malitiæ, sed qui ve- *autem qui il-*
latur opertorio Divinæ charitatis, hunc *la tegit.*
DEUS videt, ut provideat indigenti, sed
ejus videre renuit scelera, nè suos coga-
tur oculos avertere, idcirco suam aver-
tit faciem à peccatis.

Vidit respiciens misereantis JESU
oculus Nathanaëlem sub arbore fici, il-
lius fici, quam sponsus malum nominat,
dum sponsam suscitans declarat: *ibi cor-
rupta est mater tua*; (d) legit subtiliter (d) *Cant: 8.*
Ambrosius: *sub arbore mali elevavi te, illic v. 5.*
parturivit te Mater tua; sed violata, sed
à serpentino semine intoxicata ideò cum
corrumpente genitrice cecidit filia, nè rue-
ret sub originali pondere, supposuit Do-
minus manum suam, & lapsam elevavit,
felix Nathanaël, qui sub arbore fici vi-
sus est ab illo felicitante oculo, qui eum
respicit, quem videt, visus namque, &
svaviter ac fortiter respectus evadit il-
lico: *verus Israëlita, in quo dolus non est*;
(e) sed fuit tamen, quem Dominus ope- (e) *Joan: 1, v.*
ruit videndo, contextit respiciendo: *um- 47.*
bra fici non impedivit oculos misericordiae DEI;
notat sublimiter Augustinus, (f) ori- (f) *in Ps: 31:*
ginale peccatum contrahitur umbra est,
quàm fugat confessa Trinitas, suscepta
veritas in baptismo: peccatum originans,
aut illud etiam, quod actuale dicitur, in-
fame corpus enormis monstri est, nisi
contribuletur caput suum in aquis vali-
dis, in mari amarè flentis pœnitentiæ non

8. E

eva-

Divina cha-
ritas operit
peccata justorum
ab oculis
DEI ulciscen-
tis & diaboli
accusantis.(a) 1. Pet: 4.
v. 8.(b) Pro: 10, v.
12.

evanescit. Felix Nathanaël, cui non fuit obstaculum umbratilis hæc interjectio, quin JESUS eum cerneret, imò decerneret electum, secerneret ab impijs, efficeret Israëlitam, qui *videns DEUM* dicitur, ut respicientem aspiceret, visus videret se videntem. Feliciorem tamen reputat Ambrosius sub malo elevatam, quasi sit amplius à sponso elevari; quam à respiciente misericordia videri; jam enim læva sponsi sub elevatæ amatricis capite in fulcrum collocatur, & corrigens amantis dextera amatam amplexatur, etsi Nathanaël videbatur sub arbore, tamen anima ejus sponsa non erat; sed cur amabò hoc speciali privatur privilegio, qui tamen omnis doli expers declaratur à Verbo Veritatis! an fortè, quia nondum in fide sponsata, sed adhuc fuerat desponsanda? hanc unam allegati discriminis rationem videtur assignare illuminatus Pater, dum illico subnectit: *anima ejus sponsa non erat, qui dubius venebat ad Christum*; (g) est sponsæ proprium, quantumvis à sponso in fide desponsationis suæ appropriatum, non quidem, quod esse tantum debeat, sed quod sit pulchra ut luna, electa ut Sol, nec illa nec iste, nec sponsa nec sponsus umbram admittit, licet quandoque expediat sub nube velatam latere, nè nimium splendens effervescat, nubet tamen dilecto suo, veluti luna soli per diem publice confitetur. Hæc de peccatorum velamine, de charitatis chlamyde de delictorum tegmine dicta sunt, ad aliud, sed deplorandum magis Divini furoris opertorium transeamus.

Nolebat hoc operiri pallio, rogabat, non hoc abscondi sub latibulo, qui dolens & gemens ad Dominum voce sua clamans deprecabatur: *Domine! nè in furore tuo arguas me*; (h) vox est tremens timoris & prægnantis cervulæ, quæ concussa ad tonum fulminis, & consternata ad flammam fulguris, parturiit poenitentiam & dolorem, quod meditatur, loquitur fidelis anima, octavam teste Gregorio illam speculabatur diem, quæ septimam subsequitur, hoc enim insignitur illius gemitus titulo: *Psalmus David de octavo*; septem dierum serie revolvitur cursus totius temporis, ut ille, qui cariturus est varietate temporum, octavus nuncupetur; & quisnam alius, quàm qui expleta istorum dierum vicissitudine superventurus est dies videlicet æterni-

tatis; quem computando non sequor illorum præsumptuosè decretantium cabalistarum cemptum, qui à natalitio protoparentis diluculo septem annorum millia veluti dies totidem assignant transituros, post quem supremum & octavum vivorum ac mortuorum diem subsecuturum putant, quos tamen cautior redarguit Augustinus, illi innixus docentis sapientiæ fundamento: *non est vestrum nosse tempora, quæ pater posuit in sua potestate*; sinè hac temeraria supputatione pavescens anima octavam diem suis celebrat lachrymis, & in eadem futuram terribilis judicii diem prævertit meditando: *pro octava psalmus iste factus asseritur*; scribit Gregorius: *quia pro consideratione futuræ resurrectionis Domino decantatur*. (i) Residens igitur ad fontem misericordiæ, præoccupare statuit faciem ultricis justitiæ, præligens in hoc præsentis vitæ curriculo flagellis conteri, quàm in futuro interminabilis sæculi ergastulo indefinenter contorqueri. Supernæ igitur districtiōis ultionem considerans, suum suis diffusa meritis orditur gemitum, non jam ad sedem judicis, sed cautius ad thronum clementissimi præsidis miserabiliter appellans: *Domine! nè in furore tuo arguas me*; invocat Dominum, ut ancillantem famulam profiteatur, sed quia non sufficit vox Domini etiam iterata, nè suum in judicando exerceat dominium, humiliter deprecatur; furoris horam expectare detestat, in tempore, cui præest, misericordia prævenire flagitat, in die salutis corripit desiderat, ut correpta convertatur & vivat, tunc quippe in furorem reus corripitur, quando pœna interminabili absque spe omnis veniæ flagellatur: *infinite damnationis sententiam furorem vocamus*; inquit Gregorius: *non ut in illa justitiæ severitate, aliqua omnino perturbatione DEUS moveatur, sed quia in eos, qui duplici sunt contritione conterendi, irremediabiliter vindicatur*. (l) Noverat providus vates eam misereantis DEI esse clementiam, condemnare delinquentem in præsentī sæculo, quem absolvendum reservat pro futuro, hinc aliquando non nihil temerarius, aut vanitate inescatus innumerum penè jussit populum computari, huic inanitati non nihil immoratus, mox poenitens resiliit, adgeniculatoque supplicabundus poplite, deleri iniquitatem servi sui moderatione temporalis pœnæ flagellum à Domino flagrans

Nathanael videtur sub juncu, sponsa elevata jacens sub malo, ideo ista illo felicior.

(g) Lib: de Isaac & an: c. 8.

(h) Ps: 6. v. 1.

Octava dies in Scriptura sacra sumitur pro die extremi judicii.

(i) in præm: psalmi poenit:

Furor plerumque indicat poenam damnationis.

(l) in 1. Ps: poenit:

David elegit tans impetravit, non recusavit verbe-
pestem pro rari, sed supplicavit emundari, suffra-
culpe suae pœ- gabatur reo verecunda confessio, patro-
na. cinabatur incauto principi humilis pœ-
narum efflagitatio, commiserans nam-
que iustitia humiliter deprecanti ele-
ctionem obtulit, ut ex benigna plaga-
rum triade, aut triennalem famis ine-
diam, aut profligari tribus mensibus à
victrice suorum inimicorum acie, aut
denique triduana peste partem de popu-
lo exanimari sustineret.

Angustiatus arbiter flagellantis DEI
dexteram praelegit; Accepit eligentis
placitum ultor DEUS, & complacitior
factus adhuc, qui triduanae mortis
rabie depopulari terram statuit, vel po-
rius, quasi statutum obtulit, non ex-
spectavit primae diei vesperam, sed ge-
mebunda singultuantis rei commotus
pœnitentiâ, ad horam prandij evagina-
tam exterminantis angeli frameam, nè
ultra caderet, reponi praecepit in vagi-
nam. Est singularis Divini Spiritus em-
phasis, quam suo amanuensi, ut expri-
meret, dictavit: *miseratus est Dominus*

(m) 2. Reg. super afflictione; (m) legit Pagninus: pœ-
nituit Dominus super malo; & vertit Am-
brosius: *habuit pœnitentiam super maliti-
am*; nec terreat peregrinum pœniten-
tiae vocabulum ei, cuius est de omnibus
& singulis non minus fixa firmiter sen-
tentia, quam certa indubitanter prae-
sentia appropriatum, est enim sermo
metaphoricus: *secundum similitudinem no-
stram*; ut docet Doctor angelicus: *cum*
enim nos pœnitet, destruimus quod facimus,
(n) quandoque sine mutatione volunta-
tis, interdum quippe opus, quod face-
re volumus, factum destruere determi-
namus; mors duratura triduo propo-
nitur, & tamen, si septuaginta com-
mentatoribus creditur: *dedit Dominus*
mortem in Israël à mane usque ad horam
prandij; vel si Arabs cum Syro exarante

præplacet: *usque ad horam diei sextam*; præ-
propera indolentis amaritudo insper-
sit (si licet dicere) pœnitentiam cordi
Divino, illam tamen quam sublimiter
desinit Evcherius: *est pœnitudo DEO mu-
tandarum rerum immutabilis ratio.* (o) Ec-
ce, qui peccatum tuum penitus remit-
ti, aut pœnam commissæ transgressionis
totaliter auferri noluit, furorem Do-
mini, quo punit æternaliter, sapiens ac
laudabilis mediator populi à suis subditis
abstulit levique paucarum horarum miseri-
am

triduanam protelatae severitatis pœnam
commutavit. Infert Ambrosius: *vide?*
*quomodo te scriptura hortatur, ut & tu pœ-
nitentiam non refugas, si sequaris DEUM,*
quem sequi debes; (p) ille offensus in (p) in Ps. 37.
peccatorem differt flagellare: si fortè
reus incipiat voce flebili reclamare; tu
verò dum offendis rebellis creatura?
piissimum creatorem, negligis pœnite-
re, ut cogas resistentem, te in furore
suo perennaturo vulnere tardius saucia-
re. Quod si providus prævaricator vi-
ctimet lachrymas, immolet mortificatae
carnis hostias, si semetipsum feriat, ut
ultrix dextera vindictæ ferientis gladium
suspendat, videbis quàm præproperè ad
miserendum properet, ut miserum ab-
solvat.

O quoties cor obstinatum terret seve-
ro mortis fulmine, vel sævo fulgure dam-
nationis, nec tamen aliud tunc medi-
tatur, quàm veniam, si modò ge-
mebundum audiat eandem implorare,
fatere, nec enim diffiteri poteris, dum
inter obscuras nocturnae meditationis te-
nebras exurgis nocte media ad confiten-
dum DEO, vel ad diluculum evigilans, cor
tuum incipis effundere in conspectu Al-
tissimi, ut provolutum respiciat, cogi-
tabundum erudiat, supplicabundum ex-
audiat, vel dubitantem instruat, aut con-
sulat ambigenti, an non quantocyus af-
fulget radius illuminantis providentiæ.
an non scintillat in caligine supernae lu-
cis claritas adinstar flammulae lento ve-
lut illicio succurrentis? quod si suo re-
sistat lumini tuae perversitatis densitas,
tuae morositatis prolixitas, tuae obscuri-
tatis absurditas, tuae incorrigibilitatis
annositas, nuquid hortatur fortius, com-
minatur atrocius, protestatur frequen-
tius, ut indormientem excitet, lascivi-
entem domitet, replicantem angustiet,
iniquitatem jugulet, iniquum stimulet
ad desistendum. Verificatur siquidem
irrevocabile divini spiritus oraculum,
calicem esse in manu Domini plenum
mixto, & inclinavit ex hoc in hoc, verum-
tamen sœx ejus exinanita: (q) in manu (q) Ps. 74. v. 9.
divini iudicis calix cernitur, quia in po-
testate illius, cui Pater dedit omne ju-
diciu, continetur, in calice legem
considerat Augustinus, inter terrifica fu-
mantis Sinai flammicidia Moyse tradi-
tam, ab Hebræorum populo in posterum
obser observandam, de qua commemo-
ratus Patriarcha benedicens in mortis
le-

DEUS minas
tur peccatori;
ut eum retra-
hat à peccato.

DEUS mina-
tur sœpe, quod
peccatore a-
gente pœni-
tentiam non
exequitur.

(a) in 6. c. Gen:
v. 17.

(r) Deuter. 33.
v. 2.

Calicem DE-
US habebit in
manu sua
mixtum vino
& fecibus.

(s) Lib: 20. de
civit: 6. 13.

In hoc calice
adumbratur
lex Mosaiica
cui successit
Evangelica.

lectulo populum suum affirmabat, postquam altissimum de monte Sinai venisse de Seir Judæis ortum esse, & in monte Pharan apparuisse contestabatur, *in dextera ejus ignea lex*: (r) sicut enim ignis calefacit & purgat tam ferrum quam aurum, sic lex inflammat cor iusti, & purgat animam peccatoris, descendit de Syna per comminationem flagellorum, venit de Seir per memoriam peccatorum, apparet de Pharan in exemplis Sanctorum. Explanat moralis Hugo: hanc igitur legem in calice prophetico adumbratam, cum universis voluminibus testamenti veteris, ubi pondera sunt omnium sententiarum, autumat Hypponenfis Præsul, latet quippe in illis lex gratiæ velut in facie corporalium sacramentorum; quid enim aliud latebat in Sacrificijs victimarum, quam agnus in cruce victimandus? præludebatur circumcisio cordis in circumcisione carnis, in terra promissionis beatitudo æternitatis, in Urbe Solymæ civitas sancta, de cælo descendens à DEO, parata sicut sponsa, ornata viro suo, hæc enim empyrea metropolis descendit à DEO de cælo, quia (Commentatore Augustino) *cælestis gratia est, qua DEUS eam fecit*. (s) denique Ecclesia triumphans idæabatur, ut docet cum Alberto magno Angelicus Aquinas, quæ ad militantem dicitur descendere, ut valeat de hujus advenis suos incolas aggregare, descendit hæc alma magni Regis regia, ut confundat illam tenebrarum principis civitatem, quam incolunt confusionis filij, quæ dum super astra DEI exaltari voluit, detracta ad infernum, se ipsam in profundum laci præcipitavit.

Est ergo calix in manu Domini, lex illa, quæ olim fuerat ignea in manu DEI, inclinavit autem cælestis Archiclinus ex hoc in hoc, quando humiliaturus Judæum superbientem, & exaltaturus gentilem confitentem, transivit sua cum benedictione oblato à Judæis regno cælorum ad gentes. Hæc est profunda mystici calicis interpretatio, digna commentatore Augustino. Nostro tamen favet expressius proposito Mediolanensis Antistes, in calice representatum exhibens Divini vindicis gladium, ad jugulandos sanctissimæ legis suæ profanatores, evaginatum illi conformiter prophetico condemnantis Altissimi decreto, *bibisti de manu Domini*

calicem iræ ejus usque ad fundum; (t) supra mensuram bibit Jerusalem, quia in peccando mensuram excessit; ad Jeremiam autem loquitur: *sume calicem iræ furoris hujus de manu mea, & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quos ego mittam te*; (u) comminatur furoris calicem, propinat plenum pœnis, repletum plagis, sic tamen, ut bibens nunquam exhauriat, quin adhuc aliquid intus remaneat ad hauriendum; *ad terrendum plenus est calix*; explanat Ambrosius: *ad feriendum non est exinanitus*; qui enim ultra condignum præmiat dulcis & re-ctus arbiter, infra condignum damnat; repletus erat calix in manu Domini cum triduana depopulatio pestiferæ morti committeretur, sed exinaniri fæces non sustinuit dispensatrix misericordia, occurrit effudenti Justitiæ, ut longe minus haurire cogeretur rea Jerusalem, quam pincerna propinandum proposuit, quando ferale triduum assignavit. Hanc impetravit alleviationem pœnæ, hanc procuravit remissionem plagæ rei Davidis submissio, qui culpam confitendo, reatum sibi soli adscribendo, lenivit iracundiam Altissimi adeò feliciter, ut in ipsa exulcerati vindicis offensione benignissimum dissimulantis affectum promereretur, novit minari prævaricantibus violatæ legis conditor, sed nescit irasci pœnitentibus, quos feriendo punit, dum pœnitere renuentes, parcendo fert, non flagellando cædit. Reos pœnis subtrahere promeritis, Divini furoris est luculentum nimis indicium, est valde manifestum, reatum percutiendo tollere, cum censu debitum à debitore exigere, est solidissimum salvantis misericordiæ argumentum.

Hæc est Divinæ pietatis indoles, non bis eundem plectere, sed hanc sibi reservat prærogativam discernens misericordia, quod electos hic atrociter puniat, foveat reprobos, illos flagellabat, aut iterato sæpius, aut non intercallato verberare, istis blandiatur divitijs, afflictos consoletur delicijs, flagellis eximat, ab arduis ærumnarum laboribus absolvat. Hæc una justum inter & impium felicitatis est differentia, quod prior ubique adversitatibus à DEO visitetur, ut visitatione sua ipsius spiritus custodiatur, posterior undique foveatur, & pene nullibi affligatur, ut tandem ille exercitatus, ad expectatum æternaturæ beati-

(u) Jer: 25.
v. 16.

Calix est ira
DEI, plenus
comminatio-
nibus, cujus
feces nunquā
totaliter ef-
funduntur.

Electi disce- ratis refrigerium, iste ad præparatum
nuntur à re- Diabolo & Angelis ejus æternæ calami-
probis per fla- tatis ergastulum transmittatur. Sto-
gella, quæ illis lidus deficientis à conditoris sui servicio
in vita infli- Adæ posthumus vix torvam aspicit fa-
guntur. ciem approximantis miseriæ, vix mali
 syderis adversum advertit radium, vix
 à periculoso superbæ dignitatis fastigio
 deducitur, ut ad angustam cœli sem-
 tam reducat, quando in largitore bo-
 norum omnium suspicatur malevolentiam,
 in reluctante cœlo speculatur mendaci
 oculo invidiam, in malè informato
 Principe redarguit præproperam in re-
 solvendo impudentiam, sortemque suam
 feliciori commutaturus vicissitudine, bo-
 norum omnium largitorem turpiter de-
 serit, & uni civium in regione umbræ
 mortis adhærere & inservire statuit, &
 subdens se flagitioso chyrographo, cru-
 delitati rebellis Angeli, conditorem An-
 gelorum & hominum deserit, ab ejus
 imperio recedit; Quasi servorum DEI
 hoc esset ministerium, vacare mundo,
 & adversari cœlo, illecebris marcescere,
 terræ solatijs inhiare; observa scapulas
 Domini præeuntis, si Christi pedisse-
 quum profiteris; crucem bajulat, qui
 suos asseclas ad insequendum provocat,
 ad assequendum excitat, ut lasso viato-
 ri in præmium asperioris viæ beata re-
 quies succedat. Servus erat Pontificis
 nostri, qui novit compati, Apostolo-
 rum futurus Princeps, desiderabat for-
 san cæteros præcedere, idcirco præeun-
 tem Magistrum subsequi ambiebat, sed
 promptius in montem gloriæ, quàm in
 montem Calvariæ.

Prædixerat incarnata Patris sapien-
 tia iter mortalitatis suæ in civitate Soly-
 ma inter seniorum calumnias, scribarum-
 que contumelias terminandum, abivit
 clarissimus JESU discipulus, recusat
 insequi, neve cogatur perentem aut co-
 mitari aut subsequi, sat acriter prote-
 statur; *absit à te Domine! non erit tibi*
 hoc: (x) legit Arias; *clemens tibi sis Do-*
 mine, & vertit Athanasius: *miserereis*
tui Domine: nondum didicerat compa-
 tiens magistro discipulus, quomodo op-
 porteat Christum pati, & ita intrare
 in gloriam suam. Unde (Hieronymo ex-
 planante) increpare illum amantis affe-
 ctu, quasi fiducialius adhortaretur Sal-
 vatorem, non recipiunt aures meæ, non
 potest fieri, ut DEI filius occidendus sit;
 erat cæteris Petrus audacior, erat amo-

Pars III.

re in præceptorem ferventior, suppedi-
 tavit fervor dehortandi licentiam, & va-
 lido zelosæ dilectionis stimulatus impul-
 su, præsumpsit præpedire, quod adhuc
 terrena sapiens nequiverat expedire; sed
 vix suam terminat imperfectæ affectio-
 nis mollitiem, quando terribili intonan-
 tis verbi fulmine rejicitur, & severio-
 ri providentiæ improperio Satanas nun-
 cupatur, ire retrorsum præcipitur, &
 quod ea non sapiat, quæ DEI sunt, se-
 verius exprobratur, suscepit scrutator
 cordium (Origenis testimoniò) affectum
 diligentis, sed increpare destitit igno-
 rantiam consulentis; *vade retrò Satana,*
scandalum es mihi; dividit non minùs sub-
 tiliter, quàm excellenter Pictavenis Hi-
 larius, bimembrem unius periodi intel-
 ligentiam, & sciens diabolicæ artis instin-
 ctum: *vade retrò post me,* ad Petrum
 hæc verba dirigens loquebatur, ut sapi-
 at à sapientia præcedente, qui sapere
 nescivit hætenus, quæ DEI sunt, sed
 quæ formidantes meticulosi homines, in
 quibus nondum perfecta charitas foras
 emisit timorem, sapere consueverunt;
 Petro injungit retro cadere, ut exemp-
 lum suæ passionis sequatur ærumnis &
 cruciatibus, calumnijs & persecutioni-
 bus, tanquam operarius denario, velut
 mercenarius stipendiò afficiatur, *in eum*
vero, per quem opinio hæc suggereretur,
conversus adjecit, Satana, scandalum es mi-
hi. (y) ut noveris fugiendæ crucis con-
 silium, declinandæ adversitatis remedi-
 um, eliminandæ passionis suffragium ad
 tenebrarum principis sodalitiū spectare,
 non ad Apostolorum collegium pertinere,
 proficientes enim virtute ac sapien-
 tia JESU discipulos virga & baculus con-
 solantur, cœli adversitas & persequen-
 tis mundi perversitas JESU pedissequos
 comitantur. Amaris ab amante DEO,
 qui flagellaris, præmiaris ingentis pre-
 tij favore, dum acerbissimæ calamitatis
 verberare lanialis, periclitaris, quisquis in
 via peregrinationis tuæ semper in domo
 blandientis diu noctuque ad votum hos-
 pitaris, præcipitaris in sempiterni hor-
 roris decliviū, quisquis in terrenarum de-
 liciarum viridario commoraris, quisquis
 ab erigente mundo, ab exaltante ambi-
 tionis spíritu ad ipsum usque sacrationis
 templi pinnaculum elevaris,

Non Petrus,
 sed instigator
 Petri diabolus
 satan à Chri-
 sto vocatus est

(y) can. 16. in
 Matth.

Ecclesiæ filij
 vadunt post
 Christi scapu-
 las onustas
 cruce.

Es fortissima mulieris, es militan-
 tis Ecclesiæ filius, si tamen fidelis Christi-
 anus es, felix in nomine, si tamen es le-

8. F gi-

Hypocrisis est
Idæa luciferi.

gitimus in omine, si Christum sequeris, postque ipsius scapulas ingenti crucis pondere onustas similis bajulus incedas; non cades, minùs rues, cædant licet inimicorum verbera etiam innocentem; est irrevocabile præconium, est immutabile tuæ matris elogium, hoc brevi incarnatæ veritatis eloquio compendiatum, *portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, neque adversus petram, quæ fundamentum est, neque adversus Ecclesiam, quæ in ea fundata est; *portæ inferi non prævalebunt*, id est, *non separabunt eam à charitate mea & fide*, exponit interlinearis, in portis infernalibus Chrysostomus intelligit pericula, quæ mortem generant, discrimina, quorum feroci violentiâ præcipitatus homo, nî liberè dissentiat, deducitur ad infernum; in harum portarum schemate spirituales nequitas in cœlestibus effigiatas, autumat doctus Origenes, quibus portæ justitiæ contrariantur, grande mysterium! sunt in cœlestibus, & claudunt regionem umbræ mortis, occludunt tenebrarum principis territorium, & cœlis appropinquant? sed quid orco est vicinior? quid tartaro proximior? quid est diabolo conjunctior? quidnam à transfigurato in lucis Angelum tenebrione est indistantior quàm larvata hypocrisis? cui si larvam detrahas, vides luciferi Idæam; & hæc imago tartari, hæc larva perduellis angeli, hoc monstrum erebi, videri ambit à caligante saltem oculo cœlorum advena, si nondum incola, agit, quod cœlum imperat, sed non qua imperat intentione; cœligenam se simulat, humilitatem exhibet, sed fucatam mentitur virginalem castimoniã in corpore peccatis subdito, fingit in vestibus pauperiem, cujus ambitiosa cupiditas sub lacero velamine delitescit, scelesti iniquitatum omnium (si fas est dicere) custos & thesauraria, insidioso suorum flagitiorum agmine invadit portas justitiæ, per quas Rex gloriæ cum captivata justorum captivitate ingreditur, ut evadat, nî foret impossibile, cœlestis Solymæ depopulatrix; *singulæ spirituales nequitiæ portæ sunt infernorum*, concludit Adamantius, quibus *contrariantur portæ justitiæ*.

(2) trac. 1. in
Matth.

Contere, quisquis invaderis, has portas æreas, confringe, quisquis festinas ad patriam, hos vectes ferreos! disrumpe, si compunctionis gladium infixeris,

corrue de cœli confinio in lacum gehennalis lypparæ, si crucis malleo percusseris, si tollerante patientia in patiendo induraberis, si adversitatum imminenti vehementiæ tergum subjeceris, si potentem in prælio, si tortem in passionis exercitio, si prævalentem in crucis propugnaculo subsecutus fueris sponsum Ecclesiæ, quæ candet ab innocentia, & à cruenta martyrorum purpura rubescit, sponsum sanguinis, cui etiam supremus Apostolorum Princeps, futurus postliminiò post immolatam immaculati agni victimam, summus hujus Sacerdotis vicarius evadit Satan, id est (vertente Hieronymo) contrarius aut adversarius, quando corrupto spiritûs idiomate, ea, quæ caro & sanguis revelavit sibi, proloquitur, ut Domino spirituum, ut veritatis spiritui obloquatur. Sunt denique sunt portæ inferi tormenta & blandimenta persecutorum (Rabano Commentatore) quæ genuinos parturientis Ecclesiæ fœtus possunt hostiliter aggredi, sed regredi coguntur; assiliunt eorum innocentiam, sed per victricem patientiam, ut resiliant, eliduntur, duces respiciunt inclyti milites, cui denudò Hilarius amoris victoriam in tolleranda ærumnarum congerie adscribit; *tanta ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, ut Petrum primum filij DEI confessorem, Ecclesiæ fundamentum, cœlestis regni janitorem, & in terreno judicio judicem cœli, Satanae convitiò nuncuparet*: (a) & speras inter exercituum Domini agmina lustrari? confidis inter DEI filios numerari? præsumis te æmulatorem meliorum charismatum in tribunali supremi Judicis reputari, qui te à crucifixi Ducis comitatu tories segregare contendis? qui Christianæ servitutis impatiens, dominari ac præsidere servis DEI prætendis? Petrus, qui incarnatam negaturus veritatem in atrio principis prævidebatur ab omniscia Patris sapientia, conatur flagrantissimum anhelantis JESU desiderium ad bajulandam crucem, ad subeundam mortem refrigerare, quasi eidem faciliter eveniret, negare humanatum in carne Verbum, qui tolerandæ crucis adversarium, qui subeundæ mortis se remonstraret inimicum, abominatur dolosam fraudulentum serpentis fallaciam Chrysologus, hoc insidians opprobriò insidiatori pessimo, consuetam calliditatem; *ante facit militem Regis sui negare victoriam, servus ipse Domini*

Nequitia spiritalis est
porta celi per quam justus intrat.

(a) in Ps. 137.

num quam negaret, unde Dominus servum post se mittit, scandalum remittit auctori.

(b) *Serm: 27.* (b) parturiit fraus dæmonis partum scandalum in ore Petri, qui tamen post Dominum ire iussus à Domino, sic sequebatur in terra crucifixum, ut crucem resupinus ascendens, eundem assequeretur in cælo. Illud ut singulari condignum est admiratione, quod idem sanctissimæ Divinitatis præco, qui velut immobilis petra firmissimè confitebatur DEItatem unigeniti, quem DEI vivi filium absque morosa hæsitazione pronunciabat, dum agitur de crucis ignominia, non tantum eam complecti renuit, sed velut virulentum evomentis viperæ toxicum à Redemptoris animo discernere, à corde sacratissimo evellere contendit; & ideo ab angulari lapide avellendus retruditur, dumque uniri in crucis stipite cū Domino servus abnuat recedere, retrorsum velut alienus à corde divino severiori eloquio jubetur.

Præquam negaret Petrus, Christum negavit crucifigendo gloriam.

O miraculum ingens! *Satanas* appellatur magnus Petrus, quod crucem detrectet: vociferatur ingemiscens, collachrymatur dolenti condolens Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, & ut petra scandalum & lapis offensionis retrò abjicitur infractum illud Ecclesiæ fundamentum.

(c) orat, in exalt: cruc.

(c) ut jam necesse habeat inauguratus Apostolici senatus Præses, primusque orbis terrarum Præsul cum Psalte regio adgeniculatus deprecari; & inter acerbissima exulcerati cordis suspiria singultuare: Domine! nē in furore tuo arguas me! ut cruci eripias, qui crucem apprehendenti filio tuo surripere attentavi! quæ, quia imperium est super humerum ejus, privare volui imperio, non terræ principem, sed Regem sæculorum! væ tibi! quisquis es, qui corporis dominici patibulum, qui Nazareni Regis folium, qui floris campi lectulum, qui aureum pacifici Salomonis reclinatorium aspernaris, cave! nē destitutus hoc præsidio succumbas divini furoris victima, vix enim valet severius plectere ultrix justitia infortunatum Adæ filium, quam si avulsum spinosa à tribulorum terra, transplanteret in in campum voluptatis, audacter suspirare, te incurrisse iram DEI, quisquis nullam animadvertis tuorum scelorum vindictam; ad ejus, cujus te servum profiteris, servum respice, & quodnam suæ sit signum misericordiæ, quod sit suæ indicium severitatis & justitiæ,

Delinquentes electi visitantur in virga, ne arguantur in furore.

maturiori judicio discerne! erat fidelis adeo puer Domini, ut virum juxta consuevit se elegisse Altissimus protestaretur, dum contemptibilem ad Israël solium Davidem exaltabat, ad cujus normam, quisquis se regulare, cujus mensuram, qui cupit adæquare, non applicet funiculum vanitatis, sed virgam divinæ filiationis, sic enim veris Davidicæ hæreditatis prolibus, sic genuinis ejusdem successoribus misericors & miserator Dominus pollicetur; *visitabo in virga iniquitates eorum.* (d)

(d) Ps: 88. v. 33.

Non furit pater adversus parvulum, dum virgâ cæditur ad correctionem, non sævit Dominus adversus servulum, qui verbere corripitur ad emendationem; est diligentis medici, amantis est archiatri indicium, si visitet ægrotum, est visitantis officium, estque medentis obsequium, si resecet putredinem, nē corpus pereat, quantumvis doleat ægrotanti: est providi genitoris ingenium, est misereantis encomium, prodigo blandiri filio, ut revertatur, reverti flagitantem recipere, nē perdat; illud est observandum tamen inseparabile Patris misericordiarum & luminum oraculum, inalterabile loquentis sapientiæ compromissum; quem diligit Dominus, castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit. (e) quid mirum, si adoptivum flagellis visitat Pater optimus, qui propter peccatorem pessimum proprio filio non pepercit; an ideo, quia dilexit eum? imò quia in charitate perpetua dilexit me prævarictorem, ideo attraxit me, miserans mei, ut autem misericorditer attraheret miserum, crucifigendum decrevit filium, qui exaltatus, omnia traheret ad se ipsum; flagellavit primogenitum ex multis fratribus, nē condemnaret me æterno furore flagellandum; ut ergo castiger ego, id est, ut mea benè disciplinetur concupiscentia, & casta fiat, non nisi quæ recta sunt concupiscentis, flagellatur filius ad salutem, non Salvatoris, sed salvandi, non ad suam, sed ad meam; flagellatur ille, ut ignoscatur mihi, flagellor ego, ut recipiar in numerum filiorum, subjungit terribilem effatu, horribilam auditu sententiam Doctor Angelicus Doctorum Angelus Thomas doctissimus; & ideo qui non flagellantur, non sunt de numero filiorum: (f) infer! & quonam deventurus sis, expende amator voluptatis, derisor as-

(e) Hebr: 12. v. 6.

Filius, qui ad regnum assumitur, flagellatur.

(f) in 12. c. Hebr:

pe-

peritatis, sectator vanitatis, contemp-
tor veritatis; te nominavit, te implica-
vit, te deploravit coronatus Vares, quan-
do manè florentem considerans, ut deci-
das ad vespērā, & crescas, dolenter inge-
muit; *in labore hominum non sunt, & cum
hominibus non flagellabuntur*: (g) qui labo-
(g) Ps. 72. v. 5. rare in cursu temporis fastidiunt, requi-
escere pariter in sinu Abrahamæ, inter
beata æternitatis delicias renunt & o-
derunt; non flagellabuntur in præsentī
cum filiis ad correctionem, ut torquean-
tur in futuro cum rebellibus angelis ad
condemnationem; *qui enim exceptus est
à numero flagellorum* (definit Augustini
Glossa) *exceptus est à numero filiorum*,
concludit tonans horribili fulmine ad-
versus correctionis adversarios, contra
plagarum temporalium osore, comme-
moratus Aquinas; *unde est signum, quasi
æternæ reprobationis non flagellari, non
cruciari*.

Quasi signum reprobationis est non flagel-
lari.
Taurus, qui devoveretur victimæ, in
campis finitur lascivire usque ad præ-
fixam occasionis horam, dum fune strin-
gitur, latratu canum impellitur, ad
macella tremulus deducitur, ad ictum
mallei alligatur. Proverbialis Salomon
prospiciens aliquando de fenestra do-
mūs suæ per cancellos, vecordem abs-
que discretione videbat juvenem, qui
ambulans juxta angustam salutis semi-
tam velut angulum, per latam spatia-
batur viam, transiens per plateam, in
qua corruit olim veritas, & æquitas in-
gredi vetabatur, cui ocyus occurrit va-
gabunda mulier, adultera lascivientis
mundi filia, corde vaga, & inquieta cor-
pore, ignara in domo propria consiste-
re, percurrentes plateas vagabunda; ex-
pandit ocyus incurij adolescentis gressi-
bus rete suum, & irretitum blanditijs,
illaqueavit basijs, constrinxit osculis,
dumque consvetis insidiaretur illicijs,
attraxit eum molli svaque violentia,
potenter adeo & insolenter, ut attra-
ctum protraxerit ad interitum, detra-
ctura miserabiliter periturum; statim
eam sequitur quasi bos ductus ad victimam,
& quasi agnus lascivientis, ignorans, quod ad
vincula stultus trahatur, donec transigat sa-
gitta jecur ejus. (h) captus ad natum
(h) Prov. 7. v. 23. raptatur illecebris, trahitur multipli-
catorum peccatorum funibus ad exiti-
um, donec configatur lethali spiculo,
acuta scilicet divini vindicis sententia je-
cur ejus, ubi amoris sedes existit & su-

roris, infelix momentaneæ delectatio-
nis victima, peccati vernula, mancipi-
um inferni; qui si mansisset filius, fi-
liari correptus verbere resipisset, pa-
ternâ correptus dexterâ, paterno resti-
tutus fuisset gremio, & castigatum sa-
lubriter secunda mors perimere non po-
tuisset: tradatur corpus Satanæ in car-
nis interitum, ut salvus fiat spiritus,
sinatur serpenti terram lingere, & de-
glutire pulverem, si modò noceri in-
fonti animæ prohibeatur; moriatur car-
nalis homo cupiditatibus, subjiçiat
caro cum concupiscentijs suis legi men-
tis, redigatur in servitutem famula, ut
spiritus dominetur; magna felicitas sic
flagellari hominem; ut inimicus homo
flagelleretur; sic castigare Adæ filium, ut
serpens destruat. An non destrui-
tur, cum justum viatorem, quem sup-
plantare tentando & inquietando niti-
tur, victorem efficit suæ perversitatis?
mentem quippe corroborat, dum debi-
litato corpore carnem macerat, ut jam
suo se ipsum morsu vulneret, qui inco-
lentem spiritum exinanire intendens,
carnem affligere, corpus enervare præ-
tendebat; feriat exterminator angelus,
quidquid est corruptibile, percutiat ul-
cere pessimo electum DEI filium, si e-
nim talis & optabit & clamabit cum
patiente & concinente Jobo; *hæc mihi
sit consolatio, ut affligens me dolore, non par-
cat*: (i) immersus ærumnis, vallatus &
(i) Job. 6. v. 20. pœnis & plagis, exosus amicis, & sibi
jam gravis, percutientem divini Vindicis
manum solvi ferventer exoptat, arden-
ter implorat, quasi exacerbatus Pater
amorem suum erga hunc sibi dilectio-
rem filium in verberando & flagellan-
do monstrare distulisset, flebiliter con-
queritur, quasi ferale interstitium post
fortunatum divinæ correptionis exordi-
um irrepisset, affligi afflictus postulat
toto exulceratus corpore, ad novam
dolorum scaturiginem, ad renovanda
putridæ carnis ulcera quæstor sollicitus
anhelat; ligatam paterni affectûs dexte-
ram lamentatur, flagellum exeri, re-
belle corpus percuti anxius flagitat, qua-
tenus incuriam ut suspicatur animam
dolor & mœror instruat, nè in diebus
periculose peregrinationis suæ, quietæ
securitati vecorditer indormiens, sub
inopinari hostis insidijs improvida fera-
liter succumbat.

Delicijs dedi-
tus ducitur si-
cut bos ad vi-
timandum.

(i) Job. 6. v. 20.

Maxima est
anxietas ju-
storum, dum
non castigantur
a Domino

Hæc est continua, hæc est sollicita filiorum DEI anxietas, quâ cruciantur acerbius, & amarissime inquietantur, hic pavor maximus, quo fluctuantes exastuant, nè in æternum à filiorum numero segregati pereant, quos post commissâ sapius crimina severæ manus verbera non castigant. Nôrunt interiori lumine irradiati, quàm periculosa eorum sit immunitas à verberibus, quos ultrix iustitia ferire hic dissimulat, nè ibi non feriendo parcat, sicut quod clemens providentia electos pro capeffenda hereditate filios ad mortem sauciare non solet, quos virga feriente ad vitam misericorditer flagellat. Hinc & eorum unus se flagellatum jubilat, utque se totum suo devinctum ac mancipatum Domino palam exhibeat, percussus verberibus Dominum, dum verberat, appellat: *castigavit me Dominus, & morti non tradidit me*; (l) legit Augustinus: *emendans emendavit me*, ut solâ solius literæ non sensus differentiâ discriminari doceamur, castigationem & emendationem. Hæc sunt Divinæ pietatis opera, hæc sunt paternæ benignitatis indicia, hæc sunt hereditariæ felicitatis præambula, castigare & emendare, emendat castigando, castigat emendando, utrumque tendit ad vitam, neutrum amborum respicit mortem, castigat Pater, quantumvis percuriat frater, castigat Dominus quantumvis percutiat servus, verberat pater quantumvis cædat tyrannus, percutit DEUS quantumvis invadit hostis malignus; nec enim haberet potestatem tenendi, aut vexandi, nisi datum sibi foret desuper; non est solius cœli usus, est & consuetudo mundi, quod nequam servus patrefamilias jubente & disponente sinatur, quin imò & cogatur filium cedere, quamvis, isti hereditas, illi captivitas debeatur, isti libertas, illi ergastulum deferatur; interim morti non traditur, qui castigatur, non mori cogitur, qui, ut vitam vivat filiorum, purgatur, nè inter servos nequam in tenebras exteriores ejiciatur. Hoc est collyrium, quò mentis oculi ad clariorem intuitum illustrantur; agnovit illud sua flagellatus in innocentia piissimus vespillo, afflictis omnibus consolatorius Tobias, qui captivitatus, ærumnam fortiter tolerans, communem magis quàm propriam plangebatur calamitatem; erat cor sapientis hujus in domo luctus, qui quotidianâ tumultandorum

Pars III.

corporum occupatus pietate, continuis lugebat lachrymis, omnem impendens operam operimento defunctorum; quo sancto fatigatus munere, dum juxta cubilis parietem provolutus quiescit corpore, deciduo hirundinum stercore oblinuntur oculi, & largiente cœlo in diuturni laboris stipendium cæcitas designatur; nec exprobravit remuneranti Providentiæ caliginem immissam, sed magis doluit à continuandi laboris obsequio præpediri, quàm oculorum beneficio spoliari; hinc ubi admotò prodigiosi fellis beneficiò pristinæ visus integritati restituitur, exultabundus modestæ jubilationis hymnus, hoc ferè circumscribatur periodò: *Benedico te Domine DEUS Israël: quoniam tu castigasti me, & tu salvasti me*; (m) salutem conjungit verberibus, medelam unit vulneri, plagæ curationem sociat, mœroris scaturiginem refundit in salvantem.

Hoc idiomate justorum animæ suam depromunt querimoniam, sic lamentantur in ærumnis, promptissimò excipiunt arbitriò percutientis virgæ ferulam, recipiunt cum tripudio dolentem ictum verberis, salvari, non castigari se existimant, quantumvis humana interdum fragilitas ad tonum fulminis contremiscat, aut carnis imbecillitas ad sensus resistentis impetum percussa ingemiscat. Veram DEI similitudinem illius Atlantis anima in se monstrat spectabilem, qui extra terrenæ prosperitatis limites æquò incedit vestigiò, ac in fortunæ atrio interturbatæ mentis pedissequiò ubique vocantem sequitur Dominum fidelis servulus, seu injurijs appetatur innoxius, seu opprobrijs provocetur attonitus, internam consternantis animi malitiam turbare nesciam impetuosi Aquilonis turbine suis in motibus demonstrant. Sedet insignis anima, tamen si corpus ambulet ad pedes Domini, seu dein Pharisæus arroganter obmurmuret, seu soror querula se solam replicet, surdescit ad obmurmurantis opprobria, ad consequentis Marthæ fastidia conticescit; solam loquentis verbi vocem in cordis auribus resonantem percipit, exterius calumniantium impropérijs, confederatis adversantium ludibrijs non attendit; dicam amplius: flagellare cœlum sustinet absque resentientis querimonia amator hostis ad vulnerandum, quasi non dolens condolet, sui doloris immemor,

8. G

Castigare & salvare pari vinculo inseparabiliter adunantur, vel saltem arctissime conjunguntur.

(m) Tob: 11. v. 17.

Justi in nocte tribulationis laudant DEUM tanquam petra, quæ DEI pedibus subiectantur.

Quem DEUS castigat, vivificat, non occidit.

(n) Exod: 17.
v. 6.

studet alterius lenimento. Ad inconculsam licet percussam rupem respice, quam suis in scabellum substravit pedibus, quando Altissimus Moysen alloquebatur: *stabo ibi coram te supra petram Horeb, (n) percutiesque petram, & exibit ex ea aqua; percussit iterato verberē immotum sili- cem Prophetæ dextera, nec tamen mi- nimum scintillantis flammæ indicium excussit, sed stillicidium aquarum ad vo- tum stantis ac imperantis Domini de- promptit.*

Gentiles con-
ficiunt Deos
suos ascijs &
terebris.

Inanime hoc symbolum contem- plare, & animatam patientis iusti tole- rantiam meditare: stat super dilectam sibi animam, ut protegat impugnatam fortis & potens Dominus, ut protegente isto stet ille inter cœli terræque cardines ad quemvis impetum solidus, ad omnem impetuosæ adversitatis machi- nam immotus; sic sic omnes stant ser- vi Domini animatorum instar lapidum in domo Domini, stant pariter in atrijs, per quæ (Augustino commentatore) am- pliora Divinæ domûs spatia intelliguntur, ubi, qui stant in charitate, quæ patiens est, dilatantur. Nondum beati habi- tant in die æternitatis, sed adhuc ma- nus suas in noctibus extollunt, laudant in tribulationum caligine, benedicunt in adversitatum voragine, laborant con- sultæ quietis tempore, donec ad illuce- scens diluculum benedicantur à Domino in Sion, & videant bona Jerusalem om- nibus diebus vitæ suæ. Supra hanc pe- tram stabilem stat Altissimus, nam sta- re protegentis est, quo stante securè evadit assultus hostium, frustra invadit tribulationum cuneus, percutitur, nec flammam excandescens iræ in percu- tientem evomit, sed plagam flagellantis suaviter suscipiens, stillat ChrySTALLINAM aquarum scaturiginem, non sibi quidem congenitam, sed cœlitus concessam, ef- fundit limpidissimos purissimæ devotio- nis rivulos à fonte sanctificantis gratiæ prorumpentes; prorumpunt salutare lachrymæ, quæ sterilem irrigantes ani- mum ignavi torporis glaciale frigus re- solvunt, ut tanquam arbor verna sva- vissimo sancti Spiritûs velut affantis Au- stri spiramine recalescens, pulcherrimis hæroicarum virtutum floribus cumule- tur. Hæc est fœcunditas manentis, hæc est soliditas constantis, hæc est sub- limitas proficientis sub conculcantibus insilientis DEI pedibus immobilis petrae

si virga cæditur, non ad querelam læ- ditur, ad solum aquarum salutarium pro- fluvium, ad pœnitentium lachrymarum illuvium referatur.

Hæ sunt sublimes excelsæ perfe- ctionis rupes, quæ possunt tangi fulmi- ne à detonante cœlo, sed rumpi neque- unt, in sua dissolvi soliditate, à sua re- solvi firmitate non admittunt. Horrent mulcientes blandi serpentis sibilos, ad calcantem conterentis DEI pedem totis affectibus anhelant & aspirant, redar- guuntur, sed non ut servi in furore, cor- ripiuntur ut filij in amore, quorum ro- bustæ fortitudini; quorum sublimi san- ctimonîæ applaudens coronatus Vates suavissimè modulatur: *Dij essis, & filij excessi omnes.* (o) suos conficiebat Deos (o) Ps. 11. v. 6. delira antiquitas, sua suorum Numinum simulachrum fabricabat stulta gentilitas, ferro & chalybe, igne & glutine, cultris & ascijs, scalpbris & sarculis cædeban- tur, ligabantur, stringebantur, tonde- bantur, asciabantur (in Deos vestros) su- gillat effæminatam idololatræ mol- liem Tertulianus; *per omnia membra validius incumbunt ascia, & runcina, & sco- bina;* (p) sed pace tua dixerim Charta- (p) Apolog: 6. 12. ginensis Presbyter! Æmulatur infelix si- mia falsorum Numinum architecta ina- nis, imitatur fictæ divinitatis fabricatrix veræ DEItatis omnipotentiam, imita- tur delira patris mendaciorum primo- genita, quam tunc progenuit, quando pluralitatem Deorum mentiens, hanc sceleratâ effutivit blasphemiam; *eritis sicut Dij;* imitatur hæc fallax fallacis an- geli porphyrogenita veracem directri- cem, & fabricatricem omnium sapien- tiam, quæ construens animatas Deorum statuas, quas gratia ad participium Di- vinitatis evehit, non generat aut confi- cit natura, eosdem ærumnis premere, adversis tegere, sinistris scalpere, peri- culis dolare, miris afflictionum ictibus consuevit elaborare, ut truncus Adæ in delubrum divinæ filiationis assurgat, ut stipes humanus in divinam sui Creato- ris Idæam assurgat, quod non limari ar- tificis impendiō, quod non dolari ope- ratricis gratiæ subsidiō, quod non poliri eger cœlestis dexterae auxiliō, quot im- penduntur inspirationum sufflaminæ, quot adhortationum antidota, quot comminationum auguria, quot exprob- rationum improperia, quot flagellorum verbera, quot contumeliarum opprobria, quot

Ut justus fia-
Deus per par-
ticipationem
multum dola-
ri & secula
debet.

quot cœlitum auxilia, quot beatarum mentium præsidia, quot empyrealis curiæ adminicula, quot tribulationum elebora, quot miserationum prodigia, quot operatricis gratiæ instrumenta? cæduntur toties, priusquam excudantur, percutiuntur pluries, vix non concutiuntur. Ah quanta præeunt conamina, præcedunt consilia, labuntur tempora, donec in Deos abeant, in simulacra representandæ evadant deitatis! Statuam hujus statuæ, mensuram idæatæ Deitatis, quam tribulatio justorum exprimit, quam perseverans æquanimittatis in patienti tollerantia præ cæteris participat divinus artifex suis ostensurus discipulis, *statuit parvulum in medio eorum*, in meditullio senatûs Apostolici, ut quò descendere necesse sit, priusquam concludatur ascendere ad thronum gratiæ, ad Evangelicæ perfectionis solium, ad sui similitudinem, edoceret. (q) Explicat mirabiliter se ipsum, *qui non ministrari, sed ministrare venerat*, ut eis tribueret humilitatis exemplum, *qui intrant cœlorum regnum futuri Reges*, ad parvulorum formam sunt reducendi prius, pusillis adæquandi. Expectâssem ego ingentes gigantum machinas, non pigmæorum anguiculus, non umbras nanulorum; si solâ regnum cœlorum rapitur violentiâ, quis non præcurrat ad rapiendum parvulos, quis non eludet enervis infantie fortitudinem? quasi hæc forma mansuetudinis adaptaretur prælijs, hæc regula conticescentis innocentie, hoc puerile tyrocinium belligeranti audaciæ resistere valeret. Legi clarissimam magni Leonis paræmiam: *amat Christus infantiam, qui majorum dirigit mores, ad quam senum reducit ætates, & eos ad suum inclinat exemplum, quos ad regnum sublimat æternum.* (r) cœlestis Solymæ sublimitas vialis patientiæ in præmium deputatur; qui ergo parvulorum more flagellis cæsus, inflæti doloris mox obliviscitur, affectus contumelijs calumniatori non renititur, exemplo patientis JESU conformior redditur, cœleste regnum proximius aggreditur, facilius victrici martyrium arenariæ conjungitur, Divorum collegio vicinijs sociatur.

Est tamen peculiaris alia proprietas, est singulare aliud prævalentis infantie privilegium, vi cujus Regis sæculorum regno inferunt violentiam, & fundant ad hæreditatem filiorum DEI jus

singulare, quod ætas adolescentium non Puerum assumit JESUS consequitur, neque annosa canities multis annorum lustris assequi comprobatur. *ad docendam puer neque in prosperis molestus sit, neque in æquanimem tristibus dejicitur*, scribit Theophylactus. patientiam Hæc æquanimittas excedit Adæ filios, ac tolerantiam adæquat Angelos, nescit hosti succumbere, subjacens omnibus, insultans nemini, & cedens omnibus, superat universos; sedat furentis rabiem plangente oculo, placat iratæ mentis imperum stillante lachryma. Sic patiens tolerantia solet impotentem vincere, vindicem flectere, offensum judicem ad veniam commovere. Hæc est dilecta indoles Regi pacifico, est iste genius conformis amarè flenti pacis angelo, divinam in humano corpore sapit magnificentiâ, indemnem consuevit loqui victoriam; cui coronando sacro dramate navat operam Psalmista regius, dum occidit triumphanti eorum uni, qui victricem in aciem lustrati, & DEUM in uno lachrymantium oculorum vulnerant, virorumque dolentium adscripti robusto agmini, expugnant universam tenebrarum potestatem; *Dij fortes terræ vehementer elevati sunt.* (s) Deos terræ multiplicatos (s) Ps. 46. v. adstruit, ut unum cœli DEUM rectorem Deorum omnium commendet; à cœlo terra regitur, illi ab isto diriguntur. Hoc habet terra, quod cœlum tribuit, nil prorsus isti possident, quàm quod illo donante acceperunt. Quemadmodum de cœlo terra expectat pluviam, ut irrigetur, sic terræ DEUS à cœli DEO humiliter implorat indulgentis misericordiæ irriguum, ut fecundetur. An non Deorum fortium promerentur epitheton, merentur prædicatum, qui ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Regis gloriæ, pro JESU testimonio, & pati contumeliâ, & adversum mundi principem, adversus rectorem tenebrarum harum patienti silentiò colluctari, innocua mansuetudine præliari, victrici patientia roborari? Quis fortes non adstruet & potentes, quos neque mors neque vita separare poterant, vel viuentes vel morientes, quos nec præsentia voluptatum illicia, neque præterita tyrannorum armamentaria sufficiebant avellere à Rege Martyrum, donec conjungerentur DEO Deorum in Sion? an non inexpugnabiles dixeris animas, an ne divinos negaveris spiritus, quorum uni electæ quidem ex millibus, sed tamen

Sponsa comparatur divino equitatus contra curru Pharaonis lustrato.

(1) Cant. 1, v. 8. men uni inter millia dicebat sponsus sanguinum, accinebat DEUS homo: equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te: (1) qui fecit similem, priusquam talis existeret, iste assimilare voluit mirabili prodigio unam sibi amicam, extra quam, quisquis viator est, inimicus est: militans siquidem Ecclesia nisi semper una foret, nunquam victore invicta existeret, nec unquam victrix triumpharet.

Sunt varia suo in æquitatu equorum species, sunt alij dextrarij ex choro Martyrum, qui fortitudine armantur, & patientiâ adoptantur, ut explicat moralis Hugo; sunt alij equestribus instructi lusbis, solentque scholares à ludo nuncupari, in quorum elevatis saltibus contemplativæ mentes figurantur. Hi Christum suaviter suo portant in corpore, qui diuturnæ mortificationis familiari frænati & curvati dicunt sessori suo: ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum; quorum director eorum dexteram manum tenet, bonam videlicet cooperantis animæ operationem operando; nec enim illæ, sed gratia DEI cum illis exequitur, dum bonum operantur. Accedunt sagittarij vehentes commeatum, estque prædicatorum agmen, qui non contenti pane, in quo solo non vivit homo, sed Verbum DEI advehunt pro cibo spiritûs & alimonia salutis: sunt denique, qui vehendis victa curribus jumenta, in quorum symbolo Archimandrita cum Præsulibus, Superiores cum rectoribus, Prælati cum Pastoribus adumbrantur, qui pectore ac humeris, sapientia videlicet directrice, & solido requisitorum operum impendio, conventus & collegia, velut cursus Regis gloriæ ad cæli regiam post se trahunt, exemplò ad subsequendum animantes, & salutari correctionis seu consolationis verbò ad decurrendam viam mandatorum DEI exhortantes. Sed cur, amabò hunc validissimum à robore, pulcherrimum ab ordine, sumptuosum à pretio, magnificum à ministerio equitatum terrestris Solymæ matris Ecclesiæ, purpureum in cruorifluis martyribus, cæruleum in contemplationis claustralibus, ruminantem in assiduis prædicatoribus, præidentem in oculatis præsulibus curiam, cœlestis sapientia terrestre hoc equorum ministerium, æquiparat apparatus in curribus

Pharaonis, ut hostilem ægyptiorum exercitum subvertant? quid equis cum filijs Ecclesiæ conventionis mutua est commune? an fortè quemadmodum meticulosus Israël animari debuit à gemina præcedentis aligeri columna, sic & necesse est, confluentia cum potestate tenebrarum immaculatæ sponsæ Matris Ecclesiæ agmina, ad colluctandum stimulare adversus exterminatorem angelum, qui contra hanc mulierem amictam sole castrametatur in curribus suis, eandem affiliens & circumvallans exploratione simulatorum qui decipiant, insidijs callidorum qui persvadent, scissuris Schismaticorum qui dissentiant, fallacijs hæreticorum qui erudiant, barbarie tyrannorum qui eliminant, mendacijs falsiloquorum, qui consulant, suggestionum retibus, quibus illaqueant? Est præclarissima equitatus Israëliti cum quadripartita militantis Ecclesiæ progenie anthitesis, est allegorica amborum conformitas, est anagogica similitudo utriusque,

Fugit à conglomeratis Ægypti curribus, quos involutos procellosis rubri maris fluctibus dimisit in pyraterium equitatus Israëlitis; sed licet funestò absorpta tumultu Pharaonis barbaries præiverit in aquis multis, non ideo electus DEI populus pervenit illicò ad amœnissimam promissionis terram, subsequēbatur sepulti Regis interitum confœderata plurium tyrannorum crudelitas, adoriebatur exasperata diversorum inimicorū ferocitas, persequēbantur acerba horrescentis deserti discrimina, desiderabatur probatissima in prolixis quadraginta annorum tentationibus tolerantium Israëlitarum patientia, donec tandem post arduas condensatarum ærumnarum myriades, tot concupitum desiderijs, tot imploratum suspirijs, tot investigatum fastidijs, tot comparatum periculis beatæ illius regionis ostium patuisset. Sic sanctæ justorum animæ, quas expectata, & unice desiderata omnipotentis DEI visio, quas continuata & concatenata cœligenæ contemplationis exercitatio totidem Israëlites, id est, videntes DEUM efficit, extincta prius in mari gratiarum, in sacro-sanctis baptismalibus undis universa singulorum delictorum serie, quasi ægyptiaco allophy-lorum exercitu præliari cogitur inter ambigua resistentium cupiditatum luctamina,

na, imminetia discrepantium vitiorum agmina velut alienos principis perferre constringitur, impetuosos rebellantis naturæ insultus, quasi armigeros reges enervare molitur, quemadmodum quippe inter contemplatricem supernorum inter spirituales animam & equitatum Domini analogæ similitudinis comparatio est, sic inter Ægypti & tenebrarum principem, inter utrosque amborum exercitus, sua æquiparatio reperitur, nec pariat in animo disparitatem animæ, quæ singularis est, equorumque multitudinem, quæ procul dubio pluralis esse comprobatur, nam in unius dilectæ potentijs, affectibus, & sensibus, numerosæ virtutum cohortes reperiuntur, ut una licet sit numero, sit una unius individui moderatrix & domina, terribilis tamen & ordinata castrorum acies à sponso nuncupetur; adjungam aliud ejusdem Sapientissimi Salomonis elogium, uni columbæ & amicæ, uni dilectæ & electæ appropriatum: *quid videbis in sinamite nisi choros castrorum*; (u) & putas hanc licet unam in supposito, millegenam in prælio, copiosam in omnigenarum virtutum armilustro, sine labore feriari, sine solitudine otuari? bellare sine vulnere, configere sine cicatrice? putas sine miraculo adversus conjuratos damnatorum spirituum cuneos triumphabit? sine discrimine contra lustrata DEI castra militabit? sine dolore debellabit, sine angore profligabit? sine cordis amaritudine, & cæli fulmina tolerabit, & improvisa furientis ac contonantis providentiæ fulgura sustentabit? furit arcus, ut sternat, ferit polus, ut surgat, ille cedit, ut cadat, iste urget, ut stringat, & non pavebit timentis Adæ filia ad illius insultum, non trepidabit testa fragilis, non subjacebit massa pulveris, ubi gigantes corruunt, & qui illustres bajuli orbem portant, potenter incurvantur.

Vides dedicatum Altissimo equitarum, consecratam exercituum Domino bellatricem, inter cades & vulnera confligentem, inter neces & stigmata colluctantem; carnalia cum secularibus desiderijs militant adversus animam, ut fœdent candorem innocentie, flagrans concupiscentia inflammat veluti furens incendiaria carnem & sanguinem, ut incineret splendorem castimonie, Ægypti populus sub ducatu rapacis avaritiæ

Pars III.

involat oculum, ut abripiat spiritum, quadriga omnis malitiæ celeriter advocat, ut incuriæ mentis antevolet providentiam, & nolens volens trahitur, licet resistens anima, quando invaditur tentationum gregibus, & tribulationum turmis exercetur; & nisi velociter curreret verbi Sermo, sponsi vox hortaretur ad pugnandum, solaretur ad resistendum, associaretur ad defendendum, paulo minus tracta non tantum, sed attracta inferno appropinquaret. Sic dixit Magistri Veritatis discipula, servire Domino in timore, ne præsumptem deserat equitatum suum, & exultare ei cum terrore, nè lætabundum nimium suis dimittat viribus, ut gemat derelicta, ut clamet succubitura, ut petat anxiosa: Domine! nè in furore tuo arguas me; sed sine me accedere ad te, & illuminari à te, nè facies mea confundatur à se, dum videt tot hostibus se stipari, nec posse adversari, sic suis ludit in orbe terrarum cum amicis & dilectis colludens sapientia, supplicabundam Chananitidem, repellit sapius, ut urgeat ad instandum vehementius, jam adoptatam sui amoris filiam commiscet canibus, ut contumeliam assumat pro familiari dilectionis pignore, scyphus dilectionis Benjaminii sacco imponitur, ut anxietur interius, ut affligatur severius, rigido judici amatus frater sistitur, rea constringitur innocentia, ut furti culpam subeat, felix impacti criminis impostura: *simulato per elegantiam furto reum statuit rapinæ, ut obsidem terreat gratiæ*; subtilizat Ambrosius (x) sic terret patientem, sic probat reticentem, sic angit & cudit, ut excudat suam in iusti anima patientis & silentis imaginem supernus artifex, ut doceat præproperum, erudiat plus justo avidum, non antea quærere præmium, priusquam consummatum fuerit certamen confligentis. His egent tormentis misericordiæ, nostræ mortalitatis miseriæ, ut reprimantur, his exigit vita hominis, quæ super terram est militia, vel si communis arridet versio, est tentatio fulcra ærumnarum subsidij, ut sustentetur, & quamvis sonus exterior diversa verbis significet, est tamen idem, quod in utroque Divinæ Veritatis spiritus asseverat, quid enim militia significatione innuitur, nisi quod tentationis lucta indicatur; agat proinde insignis anima in calamitatum tentatione militem, in ten-

Josephus plus
amans Benja-
min, eum furis
reum facit.

(x) Lib. 2. de
offic. 2. 15.

Christi mili-
tes pluribus
adversitatibus
premiuntur.

rationum aduersitate exhibeat heroem, qui suas monstrare non erubescit cicatrices vulnerum, narrare, quæ subiit, discrimina non veretur; asvescit lubens inedia, non erubescit ad notam inopiæ; verecundatur videri sine vulnere, horret molles delicias, asperitates æstimat, necessitates amat.

DEO, non carni, sed contra carnem militat, quisquis divino insignitus sanguine se iustis aggregat, quisquis ad civitatem sanctam Ierusalem anhelat oppugnandam; armigeri milites, quos lustrat Dominus exercituum, dum sinistris invaduntur eventibus, premuntur coacervatis aduersitatibus, damificantur ab hostibus, spoliantur suarum hæreditatum facultatibus, sub aggregato multiplicatarum plagarum pondere latescentem animum erigunt, & vacillantem ad considerandum perennaturæ retributionis præmium attollunt, quàm leve sit, quod patiuntur, examinant, quàm breve sit præteritum elapsi temporis, ponderant, quonam amore Pater filiū feriat, quæve dilectionis teneritudinis electos suos visiter, maturius expendunt; ipse cœpit & sanabit, percutiet & curabit nos: annunciat & combinat præteritum cum futuro, cum sanitate ægritudinem, vaticinans Oseas: *vivificabit nos post duos dies.* O breve biduum! breve supplicium! *in tertia die suscitabit nos.*

(y) Ose. 6. v. 2.

(y) cœpit naturam nostram (explanat Hieronymus) unigenitus DEI, quando non aliud quàm semen Abrahamæ non immortalem angeli substantiam assumpsit, & quia primogenito huic ex multis fratribus pater dedit iudicium, tam pro decursu temporis, quàm pro fine, percutiet fraterna dilectione per poenitentiam flagellando, aduersitatibus intercalatis cruciando, ut curet à vulneribus peccatorum. Accede, qui convinceris, ingredi, qui tanta benignitate offensus huius principis delectaris, templum Domini! quod exorbitantes Adæ filij præsumptuosa temeritate in speluncam latronum convertere flagitabant; vendebantur in pastaphorijs, victimanda in hostiam animalia, sedebant in templo ad mensam nummularij, ut inter emptores & venditores prompta foret pecunia, sed JESUS, qui dissipat consilia gentium, & reprobat cogitationes populorum, suam ostensurus potentiam, ingentem emptorum numerum,

facto quasi flagello de funiculis, expulit & eiecit, quique ab illis post modicum flagellandus erat, eisdem prior flagellavit; quod quia transcendere dignitatem illius, quem reputabant filium Joseph, exigebant stolidi exploratores signum prodigiosæ Deitatis, sed incarnata Patris Sapiencia DEUS homo, responsum pro miraculo reposuit: *salvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud;* (z) admirabilius miraculo hoc fuerat (z) Joan. 2. v. 19. responsum, quærebat Phariseorum astuta malignitas, investigabat sacerdotalis perversitas, qua fultus potestate, quanam commotus ratione consveta ejiciat commercia de templo? respondit (si Bedæ Postquam Ch-explananti fidimus) idcirco faciendum fuisse, quod à se factum fuerat: *quia flagellavit statim ipsum templum significabat templum corporis tim eis resur-sui, in quo nulla prorsus esset macula peccati; (a) idcirco inanimis templi fabri-* mysterium ca à Judæorum commercijs ac immundi- prædixit. tijs Divinæ expiatur potentia, flagel- (a) in cat. S. lante dextera profligabatur, ut sub dilu- Tho: culante hoc mysterio iisdem præludatur, quemadmodum hoc animatum sacratissimi corporis templum sacrilegis eorundem manibus dissolutum tertia die erat resuscitandum. Vix flagellantur impij mercatores, vix exprobrante improperio castigati universarum mensarum opprobrio fuerant humiliati, quando sine alterius aut sputis aut operationis intercapidine, sine aliarum vel actionum vel colloquiorum parenthesis, statim de vivificatione post biduum, de gloriosa Anastasi post triduum subsequutura loquebatur, ejiciebat & verberabat dulcissimi Redemptoris exosculanda centies, & imploranda millies flagellans manus, percutiebat, non ad interitum, sed ad remedium, non ad supplicium, sed ad præfigurandæ salutis nostræ mysterium, non ad exitium, sed ad continuandæ charitatis suæ indicium, flagellabat ad vivificandum, ejiciebat ut rursus ad sinum Matris Ecclesiæ, ejectos è Synagogæ gremio reducat.

Hoc est præconium torquentis misericordiæ, hoc est mysterium cædentis clementiæ, hoc est præsagium immissæ tribulationis: *cum scivit Divina ira, ipsamet DEI bonitas ejus pietatem ac clementiam magnopere declarat;* (b) scribit Paschalius. Transeamus (si libet) de terrestribus templi fabrica ad cœlestis palatij machinam & empyreum Divinæ domus

Anima brevi tempore mortificata post biduum vivificatur.

In ira DEI declaratur sua Clementia.

(b) in Ps.

mūs pastaphorium, verecundæ mentis vestigio accedamus. Inspiciamus cum respiciente Aquila signum in cœlo magnum, augustum à magnificentia, clarissimum ab amphitheatrali gloria, terrificum à spectaculo, ab arcanorum molimine admirandum; referabatur biparentibus valvis amplissima feralis tragediæ scena in sumptuoso sanctissimæ DEI tatis templo, exhibant è tabernaculo testimonij aligeri principes, septem illustres Angeli; *habentes septem plagas novissimas, quoniam in illis consummata est ira DEI*; (c) legit Arabicus: *habentes septem exitia ultima*; subjungit Oecumenius: *ipsis completur ira DEI*; ecquis non horreat, ecquis non concidat, supremum excandescentis justitiæ terminum audiens à pacis conservandæ procurandæque genijs evulgari? quænam humana investigabit ratio, qua ratione cœlestes genij, nostræ calamitatis evadant ferales nuntij? si enim non modicum humanæ felicitatis existimatur incrementum esse, quod datum sit à Patre omne judicium filio, sui que sit muneris & temperare & dispensare, alleviare & mitigare districtæ severitatis sententiam, subjungit Arnoldus Carmotensis ad nostræ imbecillitatis solatium: *qui non facile eos, quorum advocatus existit, condemnat, cum idem sit advocatus & iudex*; (d) providus misericordiarum Pater pro iudice causidicum subministrat, quid valeat benignius excogitari? magni consilij Angelus in arbitrum præfigitur, ut valeat defendere, quos exigente vi sui muneris cogitur judicare; & administratorij spiritus missi in ministerium nostri generis, & septem angeli, qui nos custodiunt in omnibus vijs nostris, septenis mundum plagis inebriant, ut sicut supremus conditor septenario dierum numero orbem condidit, sic pariter par Angelorum numerus pari calamitatum totidem exitio mundum ruinet, & destruat universum! sed terreat commissum beatis spiritibus ministerium, non tamen deterreat concreata benignitas ministrorum; respicite quâ induantur chlamyde, quo decorentur syrmate, si fortè, quidnam plagæ contineant, prospiciat ex amictu.

Egrediebantur ferales bajuli (si solæ, quas gestant, phialæ attendantur) vestiti linò mundò & candidò, & præcincti circa pectora zonis aureis. Vides! quemad-

modum reluceat in candore vestium hilaris misericordia, in circumcinctis pectoribus anhelans ad succurrendum providentia, in auro cinguli aurea charitas gloriatur: lætitiæ lætissima hæc sunt indicia, non sunt auguria tristitiæ, non anathemata desolaturæ calamitatis; non induuntur atra nigredine, non deformantur luctuosa aspredine, non ferrum gestant cum chalybe, sed aurò rutilant, ut diem boni nuncij attonitis contremiscentium spectatorum oculis expandant; sic in clarissimo divinæ anastasis diluculo, stolâ candidâ coopertus cœlestis aliger apparuit, quia (explanante Gregorio) festivitatis nostræ gaudia nuntiavit; utque adjiciatur causa lætitiæ, quâ delectantur Angeli, eorum corda, quæ sunt amoris sedes, aurò cinguntur balteò, tum, quia auri nomine charitas insignitur, tum, quia per zonam (Primasio Commentatore) seu ut Beda loquitur, sanctorum justorum (interprete autem Ambrosio) per zonam Patriarchæ, & ceteri justi, qui ante legem fuerunt, designantur, quæ aurea fuisse dicitur, quia multis tribulationibus sicut aurum in fornace probata esse noscuntur; (e) Latantes igitur Angeli comparent amicti veste candida: quia in albis vestibus gaudium & solemnitatem ostenditur: (f) scribit moralis Papa, solemnitatem & exultationem in cœlis indicant, dum phialas irarum DEI in terræ orbitam effundunt & emanant, quantumvis easdem pœnas hauriens terra nostra lutu accingatur, sacco induatur, gemens vociferetur, singultuans lamentetur, noverunt illi, quod tribulationis pretium, quod sit stipendium terrenæ afflictionis, ignorat ista, quodnam sit cambium, qualèque lucrum mœstæ afflictionis. Quisquis es, qui nundinari aut mercari, emere vel comparare satagis altissimi Regis amicitiam, familiare Deitatis commercium, expende tributum tribulationis, impende monetam desolationis. Vix anxius evadit furentis soceri insidias sollicitus Jacob, quando validiori invadendus agmine, obvius involabat luctatori, & qui futurum vicini fratris prælium reformidabat periculofiori antagonistæ angelico bello implicatur, egreditur peregrinus Lanista constringentibus brachijs, & vincere aut impotens aut dissimulans, contingit nervum femoris, cogiturque afflictus viator claudicare; sentit ac dolet, resentit & pavescit læsus & cæsus Jacob, dum in-

(c) Apoc. 15.
v. 1.

(d) tract. de
Laud. Martyr.
in fine.

(e) in l. c. Apoc.

(f) hom. 29.
in Evang.

Dum DEUS
premit & vul-
nerat Jacobū
ei suam ma-
gnam miseri-
cordiā osten-
dit.

Angeli prius-
quam effun-
dant in terrā
plagas indu-
unt se vestibus
jucunditatis.

interim gratulabundus exclamat Chry-
stomus; *magna Domini misericordia*: tua
Pater sanctissime, subjungam venia mag-
na claudi viatoris miseria! reddit sui ap-
plausus rationem Os aureum; *quoniam*
occursurus erat fratri, ut sciret re ipsa, quod
nihil asperum laturus esset in figura homi-
nis, cum iusto luctari voluit: (g) periculo-
sam confligentis iusti luctam, inflictam
nervo plagam vocat misericordiam! &
jure meritissimo feriat corpus agitato
certamine, saucietur femur doloroso
vulnere, vulneretur à DEI digito, quod
fortunatus apprehenditur ab omni-
potente dextera, quid exoptatius? am-
plectitur colluctatorem suum, homo
DEUM; quidnam utilius? quidnam ju-
cundius? fit ex terreno supplantatore
oculatus Israël: *videns DEUM*, quid dig-
nius, quid sanctius, quid excellentius,
quidve sublimius valeat excogitari? *uti-*
nam & meum nervum Angelus tangat, ut
marcescat: vociferatur Doctor melliflu-
us; *si fortè ex hac infirmitate incipiam pro-*
ficere, qui ex mea firmitate non possum ni-
si deficere. (h) Profecit David; dum ge-
mebundus intonuit; *nè declines in ira à*
servo tuo: (i) peculiare mysterium, ira-

rum non declinare flagitat, dum me-
tuit vindictam, an non anhelat cautiùs
vir dolorum; *quis mihi det, ut in infer-*
no protegas me, & abscondas me, donec
pertranseat furor tuus: (l) quid receden- (l) Job: 14.
tem rimes iudicem, cur rogas nè rece- v. 13.
dat; *furore omnipotentis DEI in hoc quoti-*
die vim suæ discriptionis peragit, quod vi-
ventes indignè dignis supplicijs demergit: ex-
planat moralis Papa, (m) & illumina- (m) Lib: 12.
tus puer Domini cum irato & offenso mor: 4. 7.
iudice cohabitare flagitat, hoc unum ne
evellatur, sollicitè reformidat; clamat
& urget, nè avertas faciem tuam à me,
non fulgurantes oculos, non scintilan-
tem vultum iudicis exhorrescit; ut in-
veniam quod quæro, subjungit Augu-
stinus, quasi iratum quæreret, furem
investigaret; *magnificè nihil dici eximius*
potest, respondet Hypponenus Antistes:
nè avertas faciem tuam à me, non ab-
nuendo, non renuendo, non respuendo,
sed connivendo, dissimulando, non de-
clines in ira blandiendo, arridendo,
gratior & charior mihi es exprobrando,
castigando, *nam cum iratus fueris, mise-*
ricordiæ recordaberis.

SAMECH.

XXXIV.
Versus.

Opposuisti nubem tibi, nè transeat oratio.

Sermo Quadragesimus Quartus.

Oratio, quæ commiscetur terrenis, nihil im-
petrat; debet enim & oratio & contemplatio
abstrahi à terra.

Oratio est ab-
dicatio à ter-
renis.

O Ratio & terrenorum abdicatio
indissolubili Junguntur
vinculo, sororia familiarita-
te compaginantur; sunt duæ
unius magistri discipulæ, sunt geminæ,
quo idiomate cœlestes tantum animæ à
sancto spiritu imbuuntur; hoc sugge-
rente pro fundamentalis spiritualis fab-
ricæ auspicio id jacitur Magistri gentium
indeclinabile oraculum: *nostra conversa-*
tio in cælis est: (a) cœlesti militiæ ora-
trix anima inseritur, & licet in carne
viatrix ambulet, non tamen secundum
carnem militat, in corpore exhibet ho-

minem, in mente supernum præbet spi-
ritum, in carne, sine carne vivens Ange-
lum æmulatur. Illuminata mentis ir-
radiatus desuper oculus, non ea, quæ o-
culum delectant corporis, affectat, ad
ea solum, quæ refocillant spiritum, so-
licitans anhelat, quæ enim iste videt,
quia terrenus, ille videre renuit, quia
cœlestis est; hinc contemplabatur eo-
rum unus, non quæ videntur, sed ea,
quæ non videntur, viderat quæ viden-
tur, priusquam ab Anania disceret, quid
oporteret JESU discipulum facere, sed
eruditus in schola veritatis, reperit ea
non

(a) Philip: 3.
v. 20.

Mens medita-
bunda hæret
in corde JESU.

non esse nisi temporalia, & ideo ab illo non videnda, qui tendit ad æterna. Huc figit oculum, quisquis firmiter statuit non nisi Christum lucrifacere, hunc solum thesaurizare; quid mirum, si meditabunda mens in corde JESU hæreat, si ibi cor, ubi thesaurus est, reperitur? in hac divini cordis arca latent absconditi omnes thesauri scientiæ & sapientiæ, & quia naturaliter (teste Philosophorum Principe) omnis homo scire desiderat, scrutari hosce thesauros flagitat felix anima, quæ jugiter orationi vacat; jam didicit sedens ad vitæ pedes, quid vera vita sit, non transitoria cum tempore, sed æterna, audivit jam à verbo vitæ primum scientiæ elementum: *hæc est vita æterna, ut agnoscat te solum DEUM verum, (b) & quem misisti JESUM Christum*; causalem notat sensum Lucas Burgenfis cum Jansenio: ut scias causari vitam hanc à DEI notitia, illam per istam comparari, nec ideo quod Patrem nuncupet cum filio, excludi sanctum Spiritum suspiceris: excluditur enim duntaxat ille per hanc notitiam, qui est extra naturam utriusque, non autem qui idem & unus DEUS est cum utroque.

Felix cognitio, quæ viget fortior nocturnas inter tenebras, quando cor vigilat, & nihil vidente carnis oculo, defixus attonitæ mentis oculo illustratur; videt, quæ mundus lucra computat, esse spiritui detrimenta propter eminentem scientiam JESU Christi, propter quam affixus cælo Paulus, terrena mundanæ prosperitatis commoda adinstar stercoreis arbitratur. Hoc Pedagogus ille suo præscripsit adolescentulo, hoc sapientissimus Ecclesiastes suo dictaverat discipulo, dum hortaretur scientiæ amatorem: *memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ. (c) quemadmodum namque matura districti Judicis recordatio audaciam intrepidi furis compescit à furto, sic & validius memoria DEI animam fragilem retrahit à peccato; si recordatio stolati Præsidis cominabundi hominis effrœnem frœnat libidinem, sedat immoderatam affectantis concupiscentiæ pruriginem, restringit immoderatam fremebundi appetitûs intemperiem; quid non efficiet, sit licet infœnatus inveterati peccatoris animus, memoria sanctissimi Creatoris, qui mirabiliter creavit ex nihilo immortalem animam cum animando pulvere*

Pars III.

exanimati corporis, qui mirabilius eandem recreavit in vivifico fonte baptismatis, aspersam pretio divini sanguinis? memento hujus unius summi Numinis; non tantum per investigatricem scientiam, quod etiam rebelles angeli æmulantur, sed per adoratricem sapientiam, quod munus proprium justorum est, memento conditoris tui, qui tuæ impressit essentiæ signaculum suæ similitudinis, recordare Redemptoris ac Salvatoris tui, qui tua exsolviturus debita, tua aboliturus crimina, tua cumulaturos præmia, se ipsum dedit redemptionem pro multis, quando glebam sibi in induens humanam, ut mortem crudelissimam appeteret, vitam æternam durissimam appetijt, carnem assumere non timuit, nec nasci à Virgine erubuit, nec Matris ubera declinavit; ut qui prima nativitate ex patre naturam servavit, per secundam ex Genitrice creata gratiam seminare, qui nunquam gignit, sed semper genitus gigni voluit in tempore; memento illius benignissimi Spiritûs, qui ab æqualitate Divinitatis nullatenus sequestratur, sed DEUS charitas est, qui describente Bernardo, *Patris & Filij imperturbabilis pax est, gluten firmum individuus amor, indivisibilis unitas. (d)* hujus tenens memoriam, non poteris nec filium negligere, nec præterire patrem, est enim, ut loquitur Epiphanius, *Spiritus sanctus in medio Patris & Filij, ex Patre & Filio nomenclatura. (e)* revolve integritatem decretantis, ut timeas justissimum retributorem, recogita miserationis clementiam, ut speres tuorum criminum indulgentiam, tuarum prævaricationum veniam, recale benignitatis suæ liberalem munificentiam, ut pro quotidianis indiès, horatim pro momentaneis rependas ingentes gratias, nam neque reddere poteris sufficientes; expende sublimitatem sapientiæ, quam oculata sit, quæ intuetur omnia, dirigit singula, disponit minima, discernit maxima, intueri reciprocante mentis oculo sic intuentem te, ac si quid aliud nequires cernere, discernere nescires, replica intuitum intuenti, ut verecunderis ad ejus pulchritudinē, & tuam sceditatem, ad tuam turpitudinem, ejusque puritatem, ad suam celsitudinem & tuam vilitatem, ad tuam lipitudinem suamque claritatem, ad suam plenitudinem & tuam nuditatem; sic conversantur cum altissimo suis, sibi vi-

8. I

ter-

(d) Serm: 8.
in Cant:

(e) in anchor:
1061.

(c) Eccl: 12. v. 1

Memoria DEI
hominis debet
consistere in
sapientia ad-
miratrice.

*Deliciosa fuit
aqua de ci-
sterna Bethle-
hem quia fuit
pretiosa ex pe-
riculo trium-
phorum.*

lescentes in oculis terræ vermiculi, sed terræ, cui benedixit Dominus, Matris Ecclesiæ legales filij, fideles secundi Adæ posterij, beati adoratores in spiritu, excelsi contemplatores; suam exercent memoriam, suos diluculo levant oculos ad eum, qui habitat in cœlis, non præstolantur senium, sed adolescentuli (sint licet in mundi oculis contempti) justificationes divini legislatoris renunt oblivisci; est quippe juvenilis memoriæ exercitatio, & gratior & deliciosior Altissimo, quia nobis est difficilior, quia est rarior, ideo charior, quemadmodum aqua cisternæ Bethlehem fuit acceptior quocunque voluptatis illiciō, fuit jucundior lactis dulcedine, mellisque suavitate, non quia magis limpida, sed quia periculoso Heroinæ triadis discrimine comparata; de trium athletarum insolita fortitudine scaturiebat hujus fontis delictum, experturus magnanimam suæ militiæ fidelitatem David; hanc aquam sitiebat; vehemens providi Principis erat intentio, suorum satraparum experiri fidem, hostilia irrumpere oportebat tentoria, inimicorum rumpere concatenate ordinem, lustratam aciem transmeare; innotuit amati Regis desiderium, & obsequebatur tribus castrorum ducibus in stimulum, ut cæco impetu afflicientes irruerent, & suam inanis gloriæ sitim eadem aqua, quam Monarchæ afferre attentaverunt, avidius sedarent. Quid condignius Monarchæ præsentari, quid sitientem animum Regis Solymæ subtilius infascinare? sed noluit sacrata DEO labia madere humano sanguine, ne iterato viri sanguinem contumeliâ objurgaretur; *noluit bibere, sed libavit eam Domino: (f) & sitim obtulit, & aquam immolavit, exempli præbens exercitui, naturā in proprio corde & animo vincendi.*

(f) 2. Reg. 23.
v. 16.

*Cogitatio sancta est aqua
quam sitit
DEUS.*

Revertere ad sanctæ cogitationis exercitium, ad hostiam devotæ orationis, remota procul à silente aqua est fluida cogitatio, est præterlabens rememorantis adolescentiæ devotio, quæ eò accidit conditori amœnior, quo vehementius restringitur, quo difficilius elicitur, quo magis arduo labore mens recolligitur, & animus diversis vanitatum illecebris occupatus, majori repugnantia consimili memoriæ adversatur, quæ instabilior ætas juvenilis adolescentiæ? infantia est longè simplicior, virilis est maturior, consideratior est senectus; fidelis DEO victima est opta-

tissima Divinæ Majestati hostia, juvenus recollecta, quæ non ad turbidas Babylo- nis latices deliciatur in vanitatum alveo, non bonis temporalibus, quæ instar torrentis defluunt, delectatur, sed super illos sedet, nec per superbiam erecta, nec per desperandæ pusillanimitatis tristitiam dejecta, sed humilis licet humiliata, præsentem recolit maturare meditationis studio miseriam, in qua se videt vivere, & futuram perpendit gloriam, à qua se reperit tam longo peregrinationis itinere distare, secundus & jucundus viventium aquarum puteus, quæ fluunt impetu de Libano, est recollecta meditabundi adolescentis mens, quas si divino Davidi propinaverit, iste haurire illum faciet aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; sit fons in prima sui scaturigine, in sanctæ meditationis præliminari principio adolescens anima, memor sit solius Creatoris sui in diebus juventutis suæ, facilia duntaxat incipiat discutere, non instar scaturientis putei profunda eructare, tempus erit, quo post taciturnam spiritus requiem super aquas hæc erumpet puteus aquas viventes exerens, sit fons, cujus profluvio cameli Abrahamæ potantur; sit fons, super quem fugitivus sedeat viator DEUS homo, hunc suis poterit amoribus, suis refrigeret affectibus, suis in altum recreet saltibus, & peccatrices animas infideles Samariæ aut incolas aut advenas continet refocillare, pro illis implorando, pro illis supplicando, eorum errores deplorando, pro peccatorum reatibus apud offensum vindicem interpellando, tempus erit, quo convertetur fons in puteum, quando de ventre fontis hujus fluent aquæ vivæ, in quibus leprosi mundabuntur, & paralytici curabuntur, postquam magni consilij Angelus stagnantes commovebit, & singularum animarum beneficio in salutare thermas commutabit, ut impleatur de hac fontali scaturigine, de hac adolescentis anima, non tantum meditantis sed jam cœlestia contemplantis illud propheticum præsagi Ezechiëlis vaticinium; *sanabuntur, & vivent omnia, ad quæ venerit torrens: (g) ingens recuperandæ salutis beneficium, & salutare balneum ad quasvis labe ac maculas eluendas; mirarer universale calamitatis nostræ remedium, nisi subjungeret geminam tam fortunatæ scaturiginis originem veridicus Propheta: quia aqua ejus*

*In principio
exercitij me-
ditationis a-
nima debet
esse fons.*

(g) Ezech.
p. 9.

de

de sanctuario egredientur : quid adeo est fluidum quam cogitatio, quod aliud est magis proprium nostrarum meditationum symbolum, quam rapax fluvius, exundans ut inundet ? est intellectus iusti sanctarum commemorationum illustre sanctuarium, quod cogitat, id ipsum aut alium sanctificat, aut sibi aut alteri fructificat, utrumque sapè sapius fecundat.

Justi intellectu est sanctuarium cogitationum sanctuarium.

Oratio (si consulas Matrem Theresiam) est purior crystallino aquarum gurgite, est aqua saliens in vitam æternam; priusquam tamen emanet in populorum sacularium emolumentum, veluti puteus suas sibi restringat aquas, nè forsitan exhaustus nimium deficiat sibi ipsi, donec per gratiam illius Divini Spiritus, cujus gratia nescit tarda molimina, sed subito cum impetu erumpens omni resistit obici, quodvis transcendit repagulum, nec fame sistitur, nec siti cingitur, nec nuditate stringitur, nec carcere includitur, nec gladio rescinditur, nec morte evacuatur. Tunc fluunt de Libano viventes aquæ de summo gratiarum vertice, de Christi ipsius capite, quod DEUS est, de immensa in latitudine, de inaccessiblei in altitudine de largiflua suis in donis Divinitate; fluunt mundissima sanctarum cogitationum irrigua de libano, de candidissima interioris animi conscientia, quæ locus est lætitiæ redundantis subnectit Carensis Hugo : & *aquas plenissime effundentis.* (h) Hoc tum meditabunda juvenus est privilegium, tuæ appropriatum innocentiae, tuæ communicatum puritati, ut in diebus tuis facilitate celeri, sagacitate utili, solatio incomparabili valeas memor esse creatoris tui, eundem adorando, eidem adgeniculando, eum sanctificando, eique applaudendo, nec leve suspicaberis pignus misericordiae, quod maximi est ponderis, & ingentissimæ felicitatis; appendit hoc ipsum in statera, clarissimus æqui bonique arbiter Athanasius, dum creatoris excentricam ponderans bonitatem, quid ponderet, & cur immensis mundi thesauris præponderet, ad oculum demonstrat : *misertus nostri generis, quia bonus est, non reliquit Genus humanum vacuum destitutumque sui intelligentiæ, nè illis sua existendi natura inutilis redderetur; vera proinde utilitas filiorum Adæ, non in deliciarum consortio, non in divitiarum commercio, non*

(h) in 4. c.
Cant.

in vanitarum vacuo : quid enim quæro commodi rebus creatis, si non cognoscant suum creatorem ? inquit & concludit Doctor sanctissimus ; (i) qui vis æternum vivere, stude totius vitæ Authorem indagare ; qui horres æternæ mortis periculum incurrere vel subire, fugias fallacem ignorantiam, declines mendacem sapientiam, non creaturas noscere, sed creatorem cognoscere contendas ; si tuæ volens consulere prosperitati, quoniam in libro hoc ipsum legere, vel quoniam in studio possis addiscere, sollicitus investigas ; dabo Doctorem inter viciniores nostro tempore, quem si libuerit consulere, præscribet Authorem æquè celerem ac facilem, sat magnis exaratum aut inaratum potius clavorum literis, & quasi per singula universi voluminis folia Divino sanguine rubricatum.

(i) Orat: de incar:

Christus crucifixus est liber sapientiæ in quo legitur documenta redemptionis.

Philippus ex nobili Benitiorum familia oriundus, Servorum virginis clarissimus fundator, pendentem è crucis stipite redemptorem, suum vocare librum consueverat, in quo, quidquid luberet addiscere, uberrimè doceretur. Legebat hoc in volumine profundissimæ humilitatis per exinanitionem portentum, videbat Augustam sacratissimæ Divinitatis formam, quam carnis oculi non poterant intueri sub forma servili latitantem, & perspicaci contemplationis acie contextam humanitatis firmate, æqualem Patri Majestatem specularatur, legebat illum, cujus natura Deitas est, ut se conspiciendum exhibeat, vilem humanæ calamitatis laciniam induisse ; legebat supremum libri epilogum, expendebat ultima verba pendentis in cruce, quæ sanctissimam efflaturus animam dixit ad Patrem : *Pater ! in manus tuas commendo spiritum meum ;* (e) investigabat enim in hoc articulo eloquio voce terribili prolato, cur se Divini Patris filium voluerit revelare ? an fortè voluerit immensi amoris miraculum, quo suos diligens in finem diligebat, manifestare ? an potius publica intonare voluit vociferatione, se tunc æternaliter gigni à Patre, quando pro homine spiritum emittebat, qui enim semper gignitur, qui nunquam nasci à coæquali Genitori desinit, tunc pariter esse genitus verè dicitur, qui ab æterno & ante sæcula gignebatur ; an fortè ignorantem erudire voluit Synagogam, non repugnare mori temporaliter, qui æter-

(l) Luc: 23.
v. 46.

Ut Christus
crucifixus
tanquam li-
ber vitæ ab
anima lega-
tur. debet hæc
abstrahi à
terra.

æterna nascebatur processione? felix anima! quæ, dum hoc grande volumen legeret, à terra abstrahi meruit, promeruit in cœlis conversari; non incolatu corporis, sed mentis cogitatu; illi conformiter magno inter orientales viro, qui subtrahentes occidenti mundo cœligenæ mentis oculum orientem ex alto totis aspectibus intuentur, totis obtutibus insequuntur; Jacebat prostrato corpore, surrexit, discindens vestimenta sua, ut nudus cum nudo colluctatore liberiùs luctaretur; irruebat Chaldæorum exercitus, nec indifferentem animum commovebat; successerat segetum incineratio, neq̃ serenissimæ mentis tranquillitatem ullâ fuligine obducebat confœderata Sabæorum crudelitas, sublatis armentorum gregibus pascentes pueros cædebat, sed nondum suæ indormiens quieti animus, ad querimoniam evigilabat; nunciatur prædonum clades, & tacens patitur; insinuat Divini vindicis animadversio in flammicidio, quo oves cum pueris exurebantur, & silens non conqueritur; repetitur surreptorum camelorum calamitas cum iterata nece servulorum, & eam audiens, nullatenus auditur lamentari; suam proinde exasperat ultionem ordinatrix providentia, immissisque ventorum viribus, severo flamine concussis domûs angulis obruit cum filiarum triade septem filios in domo fratris primogeniti, & qui conformitate mirabili primum excepit impetum, quique tranquillo pectore secundi vulneris sustinuit violentiam, percussus tertio, immoderatum prius dolorem suppressens, excessum quemlibet à prorumpente lingua præcavens, corde sensibili, sed mente invincibili, tunc & non antea, dum fera ferocientis angeli barbaries universam uno unius aquilonis turbine concussit prosapiam, tunc & non citiùs, dum domum primogeniti conversam in suæ progeniei tumultum intellexit: tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua, & tonsa capite, corruens in terram adoravit; (m) surrexit & corruit, scidit & adoravit! percussus doluit, contritus annuit, sed hoc dolore obrutus, nè dolens nimium dolori animus succumberet, percutientem adoravit; exutus divitijs conticuit, orbatus filijs, in terram se se præcipitans, velut unicam hæreditatem ulcerandi corporis amplexaturus, cœli terræque Dominum adoravit; & qui afflictus ter-

rena perdidit, ad cœlum, quod semper mente deprecabunda solebat invisere, fidelis advena se convertit.

Putas hæc invincibili patientiâ sustinisset homo fragilis ab humo sumptus, ingentes hæc adversitatum machinas, nî antea in adiutorio Altissimi habitasset, nî prius in protectione DEI cœli morari consuevisset? putas hac prodigiosa requiescentis animi æquanimitate dantis & auferentis manum exoscultatus in munere pariter ac in verbere fuisset, si cœlitus ignotos habuisset, si in beata pacificæ metropoli peregrinus, si Solymææ sanctorum civium regis infestus aut ignotus exstitisset? audi ingenuam adgeniculati deprecatoris confessionem: *suspendium elegit anima mea*; (n) exutus terrenis, affligor; nec enim insensibilitas cordis est semper genitum pondus probatæ virtutis, sed afflictionem æquanimiter suscipiens, affligentisque percutientem dexteram humiliter basians, in cœlum erigor, ad cœlum convertor, cœlis affligor! *elegit suspendium anima mea*; moretur corpus in terris, putrescat caro in plagis, conteratur tremebundum cor in flagellis, excrucietur anxius inter angores spiritus in ærumnis, adhæreant pelli consumptis carnibus ossa, sola circa dentes labia serpent, non misereantur amici, ferociùs exacerbentur inimici, abominentur illi, corroborentur isti, aversentur luculentius illi, adversentur crudelius isti: *elegit suspendium anima mea*; sed voluntarium non violentum? *Suspendium quod quia non sufficit amanti, adjungit amor: & mortem ossa mea*; quid licissimum, quid suspenditur, in altum erigitur, ab quo terra sublimetur, quidquid occiditur, nè trahitur & vitam habeat, suis & viribus & respiramine privatur, suspendatur anima, & moriantur ossa, erigatur illa, deprimantur ista, sublimetur illa, sepeliantur ista, illa continet vivere in supernis, ista desinant vivere in terrenis: *suspendium vocat Job quietem contemplationis*; explicat purpuratus Hugo: *per quam suspenditur animus ab his, quæ mundi sunt & carnis*; scit namque scientia sanctorum, quod in terreno viatorum stadio haberi requies non valeat, ut igitur terrenarum desideria feliciter deserant, illorum animus ad sanctæ Sionis requiem anhelat, & quia commentatrici Glossæ testimonio anima est intentio mentis, ossa

Jobi anima in
cælum scandit,
dum corpus in
terram ruit.

(m) Job: 1.
v. 20.

(n) Jobi: 7.
v. 15.

Suspendium
anima est se-
licissimum,
quo terra sub-
trahitur &
cælo appropinquat.

ossa fortitudo carnis beatæ æternitatis amor osseam fortitudinem enecat, ut mens suis cum universis affectibus, velut celerrimis pennatorum pedum passibus à vanitatum mundanarum circo fugiat, & illum fugiens, æternæ beatitudinis bravium apprehendat, caducam præsentis vitæ prosperitatem deserat, futuræ felicitatis sanctuarium pleno alarum remigio sollicita inquirat; an non suspensam dixeris fuisse Pauli animam, quæ supernis inquietata illicitis allecta cœlestis commercij solatijs, implicata suavissimis beatarum mentium contubernijs, quasi avolans festinabat, aspirans suspirabat: *coarctor è duobus desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo*; (o) mortali corporis vinculo præpeditus, & gravi mortalitatis pondere pressus, suspendi flagitabat, in altum erigi anhelabat; & quia nolens congenitæ de corpore mortis hujus liberari flagitantis Pauli anima, carneis astringebatur compedibus ad incolandum vallem lachrymarum, conversabatur in cœlis aliger mens, & cujus limosum corpus affligebatur terræ, illius spiritus superna conspicuus conversatione, mundialis contubernij vilitatem aspernabatur; quoque amplius terrestri subtractus contubernio, mortalium declinans fastidia detestabatur, eo sublimius ad supernorum civium societatem erigebatur.

Clamat hic Doctor gentium, suos invitat discipulos: *imitatores mei estote*; ut Patrem æmulentur, filios obsecrat providus pater, ut medicinam recipiant; ægros provocat illustris proto-medicus, nec aptius præscribit ægotantibus Corinthijs alexipharmacum, quàm sublimatum pulverem, quo & humiliter de terræ finibus avolantes, & eminenter per contemplationis exercitiū evolantes, sanctorum cultui aggregentur, & optatissima divinæ Majestatis agnitione occupentur. Affligebat suâ indignos assistentiâ Philistæos arca Domini, quâ declinaturus foedifragi Israël territoria capi dissimulavit altissimus ab Allophylis, quasi in Hebræorum castris morari fastidiret. Flagellabantur non minùs alienigenæ captâ hâc prædâ sacri pignoris, aggravabatur manus divini vindicis super Azotios, qui congregatis Philistinorum Satrapis pari suffragio concluserunt, arcam plastro impositam cū vasis aureis in Bethsamem remittere, sē-

Pars III.

que ab immodicis ferientis justitiæ plagis liberare, transvehebatur igitur sacerrimum Divinitatis tabernaculum in comitatu allophylorum principum usque ad inclytæ civitatis confines terminos, tunc planè, *quando Bethsamitæ metebant triticum in valle*: (q) translatus communi Patrum placito nomen Bethsames significabat *domum solis*, quam autem aliam sol justitiæ domum incolere dicitur, quàm ubi mansiones multæ sunt? domum Patris; illustris hujus Urbis, domusque incolæ sunt (probatissimo magni Gregorij judicio) illi duntaxat viri magni virtutis æmuli, quos contemplationis sublimitas effecit eminentes, qui enim aptius inter domesticos solaris tabernaculi reputantur, quàm qui contemptis mundi quisquilijs terræ despectis sordibus, superni luminis irradiantur splendoribus, & viri, cujus nomen est *oriens*, ardoribus inflammantur; *de domo solis sunt*: interpretatur moralis Papa; *qui jam omni mundo sepulchri, ad videndam conditoris sui claritatem flammâ miræ dilectionis inardescunt*. (r) Hi sunt terrestres aligeri, qui ad cœlestis Solymæ regiam per contemplationem conantur indies ascendere, beatarum mentium illustrem curiam visitando, Sanctorum cœtui sanctis affectibus se sociando, ad thronum gratiæ suppliciter proserpendo, & ante electrinum sanctissimæ DEitatis solium lunato poplite corruendo; ad domum solis solares aquilæ plenò alarum evolant remigiò, suos illius fulgurantibus radijs partus objiciunt, ut si irretorta rectissimæ intentionis acie eorum scintillantem acrimoniam non valeant sustinere, quanto cyùs ut illegitimi rejiciantur, ut peregrini dimittantur, velut adulteri ab existimatæ matris utero proscribantur. Fructilegi messorum! cœlivagi Bethsamites! animæ contemplatrices, vestrum est metere triticum, non tantum in excelsis montibus, non tantum in erectis collibus, sed in profundo convallium, in valle lachrymarum stillicidio! coronatus Vates dum largitorem bonorum omnium alloquebatur, *qui emittis fontes in convallibus*: (s) quid enim fructiferæ valis profunditas, nisi æstimationem humilium designat? qui enim superbis ut montibus resistit, humilibus dat gratiam; nec solum valles sunt, insuper velut convallia contemplativæ mentes, cum vallibus subsiliunt propter recogitatam

8. K

pro-

(q) 1. Reg. 6.

(r) lib. 3. in Reg. 6. 4.

(s) Ps. 103. v. 20.

(o) Philip. 7. v. 23.

Christus præfiguratur in arca à Philistinis capta.

(p) 1. Cor. 4. v. 16.

Anima contemplativæ in domo solis commoratur.

Animæ contē-
platrices, dum
humiliantur,
ligant mani-
pulos.

propriæ vilitatis inanitatem, ob volun-
tariam spontaneæ dejectionis proclivi-
tatem; sed cum convallibus fecundius
fructificant, ob geminam DEI & proxi-
mi charitatem. *Bethsamitæ ergo in valle
tritici merunt* (commentatur Gregori-
us) quia contemplationi vacantes, dum pro
humilitatis merito clarius superna conspici-
unt, ad suaviores refectorem mentium li-
gant manipulos gaudiorum.

Deficientes, à
sublimitate
contemplatio-
nis infatuantur

(1) Gal. 3. v. 1.

Sed heu! quot Bethsamitarum æ-
muli spicas grano evacuatas demerunt:
quia sola contenti vanitatis inanitate,
frumentum electorum non æstimant,
neque ad panem Angelorum aviditate
debita suspirant, sunt siquidem (quod dū
tremante calamo lachrymabundus ex-
ero & exaro me ipsum defleo, calamita-
tem propriam deploro) sunt inquam in-
fortunati, ambulones devij viatores, quos
intellectu destitutos conqueritur Doctor
gentium, qui cum spiritu caperint, re-
belles lumini quo illustrantur, infortu-
nata prorsus vicissitudine carne consu-
mantur; quia, cum ab inferioribus ad
sanctæ meditationis apicem ascensus sit,
hujuscemodi hebetes animæ oppositam
tenentes semitam, vel veriùs à semitæ
angustijs ad latam fraudulentæ volupta-
tis viam declinantes, de summis ad ad-
infima delabuntur; per prima siquidem
internæ collectionis principia spirituales
effecti, ad licentiosam effrœnatarum co-
gitationum evagationem conversi, vel
secularium negotiorum dissolutione ob-
lectati, perdiderunt gratiam spiritûs, quā
fuerant consecuti; sic declinantes stul-
torum & insensatorum aggregat nume-
ro exasperatus Tharsensis, dum suam à
lamentabili exclamatione orditur corre-
ctionem; *O insensati Galatæ! quis vos fas-
cinavit non obedire veritati!* (1) prodigi-
osam quasi irascentis Pauli periodum mi-
ratur Ambrosius; sic enim depravatos
receperat, ut neque se recognoscerent
circumventos, exprobrat insigni severi-
tatis improprio propudiosam declinan-
tibus stultitiam, *ante quorum oculos JE-
SUS Christus præscriptus est, in vobis cruci-
fixus*, infascinos nuncupat, nam sicut
alligata oculis fascia vetat objecti consti-
tutionem cernere, aut in idæa discer-
nere idæatum, sic & terrenæ volupta-
tis opacitas velat serenum licet defixæ
mentis oculum, nè ultra valeat pulcher-
rimam in ardore suo speculati verita-
tem, hoc est comminabundi sapientis

præfagium, quò suum detertere cupiens
filium, ut suo præcaveat discrimini, ad-
hortatur: *fascinatio nugacitatis obscurat
bona, & inconstantia concupiscentiæ trans-
vertit sensum sine malitia:* (u) infascina-
tio est quædam radij visibilis adustio,
quæ facit oculum tabescere, nè videat
objecti æquitatem; adurit siquidem in-
flammas concupiscentia, dum appa-
rente bono velut solarem emittit radi-
um, quò dum succendit concupiscentis
animum, omnem incinerat pietatem, e-
nervat intellectûs vigorem suam nu-
garum præstigio, fascinat dum menti-
endo decipit, & promittendo fallit,
adornat abominandam corruptæ carnis
turpitudinem; nec ante desinit, donec
caligantem intuitum totaliter excæcet;
quod vehementiori lenocinio tunc con-
sequitur, quando expulsâ internæ recol-
lectionis custodiâ, desertò consuetæ me-
ditationis exercitiò, dimissâ sanctæ ora-
tionis speculâ caro spiritui dominatur.

Concupiscentia
est radius in-
flammas &
incinerans.

O deplorandâ conditionē! non solis o-
culorum lachrymis, sed sanguine venarū
totius corporis, quā cœli contemplatore
heri dignus non erat mundus, mundo
subjicitur, ut à mundanis criminibus
conculcetur; & quæ inter beatos ver-
satur Angelos, supernis associata civi-
bus, quam puduit de terra cogitare, nè
dicam terræ quisquillas adamare, hodie
olympo excidens, cœlo decidens, adhæ-
ret pavimento. Heu! quomodo diris-
sima in mercibus, pulcherrima in pha-
langibus, celerrima in triremibus Re-
gis pacifica classis ædificando DEI temp-
lo, destinata in vehiculum, conversa
est in naves Tharsis, id est, in bajulas
gaudij temporalis, in onerarias terrenæ
vanitatis; quæ nunquam stabiles, ubique
instabiles, modò huc, modò illuc dis-
currunt. Huic obtrudit animæ, quæ
nuper erat Divinitatis sanctuarium, in-
quilinæ Trinitatis tabernaculum, singul-
tuabundus Jeremias *peccatum peccavit
Jerusalem, & ideo instabilis facta est:* (x)
est enim indispensabilis peccati propri-
etas, quod solitudinem fugiens, societa-
tem adamans, vix commissum noscitur,
quando mox suo pondere ad invehen-
dum aliud inclinatur; sic quippe abyf-
sus abyssum invocat, ut lapsam in scro-
bem animam semper profundius demer-
gat. Peccatum peccavit Jerusalem, quæ
pacis visionem significat, & videntes
contemplativo intuitu justorum oculos
præ-

(x) Thren. 3. v. 1.
Peccatū gene-
rat instabili-
tatem.

præfiguratur; labuntur hujuscemodi recalcitrantes animæ casu duplici, dum & internæ visionis amittunt incomparabile beneficium, & implicati terrenis sordibus, ipsæ præhabitam clarissimæ mentis aciem obfuscant, eò pejùs cæcutiunt, quò meliùs videntur. Viderat aliquando Apocalypcticus suspensæ Joannis oculus in amplissima prodigiorum scena viginti quatuor empyrei senatûs principes cum quadriga sanctorum animalium, quorum singuli aureas habebant phialas, plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum, ante sacrosanctum immaculati agni solium effundendas; fulgent cum aureis, splendent cum phialis contemplativæ animæ; est phialarum qualitas, est artefacti hujus proprietates, in parte infima restringi ad angustiam, in superiori latius ampliari; sic deditæ orationi animæ, in carne sese constringunt & angustiant, nè ad terrena effluant nè vanitatum licentiosam amplitudinem concupiscant, at verò secundum spiritum, qui apud ipsos est pars superior, sese appetendo cœlestia, desiderando perennia, pro viribus dilatant. Horum oratio vetusto jam coronati Davidis sæculo dirigebatur, sicut incensum ardens & redolens in conspectu DEI, quorum illustres animæ, dum inter gemebunda evaporantium affectuû suspiria, inter lugentia sacri amoris dramata, inter exæstuantia desideriorum incendia, orantes & precantes per desertum ascenderent, coram augusto sacratissimæ Divinitatis solio, eorum oratio sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris directo evolans tramite comparebat; quemadmodum namque fumus ex aromatibus componitur, sic & orantis compuncta deprecatio ex amorosis affectibus compaginatur, sed cur fumosæ equiparetur virgulæ, moralis Papa subtiliter commentatur: *quia dum sola cœlestia postulat, secreta progreditur; ut ad terrena atque temporalia pendenda minime reflectatur.* (2) est adeo delicata veræ orationis conditio, ut nec terrestria postulare audeat, nè vel levissimè terram tangat; alioquin si immixta contagio ascensum in æthera præsumat, si coram Domino dominatore omnium redolere audeat, non adorabitur Dominus odorem suavitatis, sed execrabitur fœtorem vanitatis.

Attende sagacem Isai filium, pro-

vidi adolescentis prudentiam imitare; liberaturus ab opprobrio meticulosum anxiatæ Saulis exercitum, priusquam improperantem aggrediretur Allophylum, humiliter exercituum Dominum deprecabundus invocat, ut suo pugili adversus blasphemum sui sanctissimi nominis adversarium misericorditer assistat; quod si orationis stylum, si idioma oratoris legere aut flagitas audire, examina colluctaturi agonotheæ præambulum, quod, dum conflictui præmittitur, manus ad peram pastorem dimittitur, ut lapis in funda collocetur; *tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo*; humanam hoc præclarissimo epiphonemate eludit confidentiam, ut solam, cui toto innitebatur animo, deprædicet Divinam; vides elucescentem orientis victoriæ prodromum, dum viva fides perorat coram ordinatrice acierum DEI Providentia, ut cœlestis militia semper in supplicantis justæ adiutorium lustrata suo certamini succurrat? hoc est præliminare orantis & deprecantis animæ suspirium, debet sincera in adorandum Numen fiducia præcedere, si velis subvenientis auxilium advocare; soli DEO innititur inermis adolescens, dum spurcus alienigena suâ tegitur galeâ, suæque lanceâ suffulcitur; cingitur gladio carnalis machina, velatur clypeo immanis bellua, hastâ instruitur frementis dextera, dum cœlum præparat Davidi lauream, inferno victimam, Sauli victoriam, supremo Numini laudem & gloriam. Descendit ad exitium, dum cogitat ascendere triumphum arrogans Philisthæus, loricam opponit oranti adversario, dum iste non aliud apponit armamentarium, quam nomen Domini, hoc invocato, dum lapis jacitur, terribilis statura sternitur, extenduntur jacentis crura, quæ induebantur ocreis, nè læderentur, angustiat provoluti militis pectus, quod thorax ferreus munierat, nè foderetur, caput supinum excipiendo vulnere protenditur, ut pileatum galeâ detruncetur; *denique prævaluit David adversus Philisthæum in funda & lapide*; (a) vides victoriam, nullis ul-

Anima contemplativa nec in superficie terram contingere solet.

Funda & lapide Philistæum superbiens sternitur.

(a) 1. Reg: 17. v. 50.

(2) hom: 22. in Ezech.

David
præmissa Di-
vini nominis
invocatione
præliatur.

(b) Chrysost:
hom: 3. de Da-
vid & Saul.

caventis adversarij incuriam sugillarem, nisi ad memoratæ orationis efficaciam respicerem, si oris aurei parcemiam non legissem; hæc vox quam suo puer providus præmiserat luctamini: *ad invocatum nomen Domini exercituum appellando, lapidem manu direxit in Goliath, hæc pavorem incussit barbaro, hæc hostis confidentiam fregit.* (b)

Sed quid mirandum adeo, quod supplicantis & invocantis gemebunda vox omnem barbariem frangat, portentosum gigantem prosternat, tumentem superbiam premat, insultantem audaciam confundat, si robustissimum Dæmoniorum genus oratio profligat, quas apostolica non potuit Autoritas fugare? putas, quod potest filia, id ipsum mater non poterit, à qua vires & robur accipit, ut possit: oratio est contemplationis individua veluti soboles est sui partus uteri, nam quò sublimior ascendit contemplatio, eò perfectior evadit contemplationis animæ oratio, hæc sinè illa nequit subsistere, nisi fortè velis adstruere, nisi contemplationi appropriare lubeat, quod vespertinus sit denarius laboriosæ orationis, sit præmium longævæ supplicationis, sit clausula assidue deprecationis. Utrumque potest assequi, ambo hæc possunt munera de terra implorari, de cælo emendicari; si modò in manus cœlitum deponatur, si eorundem præsentante dextera ab aurea inamorati cordis phiala effundatur. Si à solari domo, quam suis irradiat splendoribus cœlestis gratia, ad thronum solis Justitiæ dirigatur; si modò contemplatrix anima sit fidelis Bethsamitarum æmula, quibus Divino distante spiritu hoc singulare adscribitur elogium post enarratam messem tritici: *levantes oculos suos, viderunt arcam, & gavisi sunt cum vidissent; non oblectabat frumenti abundantia, non referuntur exultasse, sicut qui lætantur in messe, manipulorum copia non stimulabat colligantes ad vociferationem jubili, opulenta fructuum ubertas replebat manus demetentium, sed corda jubilantium solus arcæ aspectus animabat, nec enim post visum arcæ Chronologista regius subjiceret expressam exorientis gaudij causalitatem: gavisi sunt cum vidissent; nisi adæquatam spiritualis lætitiæ scaturiginem oculis Arcam videntibus, visamque adorantibus appropriare voluisset, messis abundans*

Bethsamitas
longè plus re-
creabat arcæ
intuitus,
quàm messis
copiosæ fru-
ctus.

non abundabat devotis mentibus, quarum hilaritatem sola approximantis arcæ visio excitabant; Elevaverunt oculos: qui enim in domo solis inquilini sunt, qui sua conversatione in cœlis habitant, qui meditatione sua, quæ sunt superna considerant, qui contemplationis acie ad justitiæ solem evolant, nesciunt mundum aspicere, oculum terræ affigere, terrena non respiciunt, sed erecto intentionis suæ oculo viriliter despiciunt, ut digna, quæ conculcenter pedibus, indigna, quæ justorum aspiciantur obtutibus, contemnant, qui deprimunt oculos in terrenis, non possunt videre arcam, explanat levatos Bethsamitarum oculos moralis Hugo. Erat Arca gloriabundi Israël promontorium ad tutelam, erat in quolibet discrimine præsidium ad cautelam, erat sanctæ sionis munimentum, erat Solymæ metropolis ornamentum; præstabat civibus decorem, incutiebat hostibus terrorem; amissa consternatam exanimavit Pontificem, recuperata delectabat tripudiantem cum populo Principem, totam cum incolis provinciam ad exultandum provocabat.

Arca præfigu-
rabat Christum
Dominum.

Erat hæc arca DEI futura Veritatis symbolum, secutura felicitatis indicium, Christianæ perfectionis complementum, Arca fœderis, quantumvis à semetipsa fuerit indivisa, diversos in cordibus diversis elicit affectus, exultabant ad primam reducis arcæ præsentiam Hebræi jubilantes, timuerunt ad ejusdem adventum ingemiscientes Philistæi, anxia inter suspiria singultuabant; (c) *1. Reg. 4. Venit DEUS in castra: (c) illum quippe venturum in carne DEUM præfigurabat, de quo vaticinus Simeon prælagiebat; positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël: (d) legit Arabs: jacet in casum, & in resurrectionem multorum; unius fidei respicitur oculo, sed non uno caligat terrestris ad idem spectaculum, quod clarè conquirat cœlestis in uno eodemque Christo, vero DEI veroque hominis filio, scribit Fulgentius Arasymundo; minus perspicientium tenebatur hætenus lippitudo, in quo illuminatis veri luminis claret manifesta cognitio. (e) caligat oculus, qui solem aspicit, & simul terram respicere concupiscit, lippa est mentis acies, & obfuscata, quæ cælum versus nititur scandere, & simul terræ regiam contingere*

(c) 1. Reg. 4. v. 7.

(d) Luc. 2. v. 34.

(e) lib. 1. Reg: Troj.

mo-

Avis illaquea
ta est anima
terrenis affi-
xa.

molitur. Respice volucrem, sed irre-
retitam, avem considera illaqueatam,
quando laborat conamine ad puriorem
auram eluctari, regionem aëris libera
transmeare, aspernatur sui volatûs obi-
cem, & adversariam suæ celeritatis re-
moram, non solo reperiri in oceano in-
ter navigia, sed etiam inter retia inter-
tæ territorio lamentatur: in figurante
symbolo idæatam directricis animæ con-
ditionem meditare; hanc quidem nati-
va libertas ad evolandum in cœlestem
Solymam stimulat, & intellectui con-
cipiendæ Divinitatis compoti sursum con-
tendere, superna sapere persuadet, sed va-
rijs terrenæ vanitatis vinculis ad sui con-
ditoris discutiendam attributorum seri-
em frustra pertingere contendit, infru-
ctuosè cogitarum erigit, ut ad beatæ æ-
ternitatis discutiendum apicem accedat,
si festinantes suorum affectuum plantæ
terrenæ affectionis compedibus impli-
centur. Quid prosunt celeres sanctorum
desideriorum alæ, si non sinantur ex-
pandi, si varijs variarum cupiditatum fi-
lis & nodis dissimulentur constringi?
considerat attentiori scrutiniò imperscru-
tabilem omnipotentis providentiam il-
lustris Chrysostomus, explorat latens
mysterium, cur clementissimus Abrahæ
amator DEUS, eidem cum nepote suo
ad australem deliciarum plagam com-
moranti renuerit comparere; ascendit
in terram Chanaam ab Ægypto, & comi-
tatur ascendentem Loth fratris filius, nec
in itinere, nec in itineris termino à
comparente Domino, ut antea consue-
verat, visitatur. Vix tamen recedit ab
oriens ad regionem Jordanis, vix de-
serit Patriarcha electum possessurus ter-
ritorium fratrueis; cum illico, quasi
rupto velamine, quod obtegebat, vel
dissiliens vinculo, quod retinebat, di-
xit Dominus ad Abraham, postquam divisus est
ab eo Loth: *leva oculos tuos, omnem terram
quam conspicias, tibi dabo.* (f) Loquitur
alloquens servulum, nec aliud quàm mu-
nificentiam pronunciat, misericordias
accumulat, totum illius terræ spatium
quod justus viderat abundantissimum,
præsentat; prodigam (si licet dicere) se-
gregato Abrahæ offert Altissimus libera-
litate.

Sed cur, amabò, non ante avulsio-
nem Loth à patruo, hæc tanta Divini lar-
gitoris magnificentia exhibetur? an for-
te sublatò pastorum jurgiò insignis me-
Pars III.

diator hoc pacis præmium promeruit, *Statim post se-*
quod DEUM pacis in terram de suo at- *parationem à*
traxit solio, ut Rex pacificus pacifican- *Loth apparet*
tem solaretur? an fortè festinat idè de- *DEUS Abra-*
sertum à nepote patruum visitare, am- *hæ & loqui-*
bit idcirco se DEUS homini, quem ho- *tur cum eo.*
mo deserit, associare, nè solum se su-
spicetur, dum se privatum propinquo
homine intuetur; solis plerumque solum
& unum Numen conjungitur, solos in-
visere non dedignatur. Assignat ta-
men aliam, quæ magis propria existi-
mati promeretur, Lyranus cum Chryso-
stomo compendiosam prioris interpre-
tationem: *Divinæ revelationes solent fieri*
mentibus à perturbationibus passionum seda-
tis; conturbabatur tranquillitas alioquin
animus meditabundi Patriarchæ, facul-
tatum multitudo operabatur pastorum
discordiam, cognationis dirimebat vin-
culum; est quippe consveta sæcularis
concupiscentiæ aviditas, quantò plus con-
tingit possidere, tantò amplius ad possi-
dendum anhelare; hinc perturbabatur
quies animi in Patriarcha, nec sibi po-
terat Divinæ revelationis communicari
beneficium, quod reuult in turbulenta
humanorū cordium intemperie irradiare;
sed luculentior clarissimi Constanti-
nopolitani Præsulis videtur elucidatio:
cum recessit Loth, immediate apparuit DEUS:
non expectavit expectantem invisere,
acceleravit clienti benefacere, non di-
stulit ad horam etiam terreno destitutum
solamine felicius & suavius latificare;
signum est pro contemplationis viris, pro-
sequitur vir sublimissimus commentari;
non enim spiritibus circa hujus mundi
varias sollicitudines occupatis apparet
DEUS, sed mentibus ab omni munda-
norum strepitu vacantibus, non illis,
quos fallacia putridæ carnis oblectamen-
ta delectant, non quibus mundus suavif-
simis spebus illudit, & semel illectos
durissimo pondere premit, sed illis, qui
continua solliciti cordis anxietate ad san-
ctam filiorum DEI libertatem aspirant,
qui quoniam difficilem ab Ægypti capti-
vitate exitum timent, nunquam per il-
lius januam intrant; non illis illorum
se exhibet spectandum obtutibus, quo-
rum oculus est quidem ratio, sed obtus-
cata, quorum directrix est providentia,
sed ecclipsata, quorum motrix intelli-
gentia, nec Angelus nec angelica illu-
minatio, sed terrena, & ideo ardua vo-
luptas est depopulatrix innocentie mu-
cro cruentus pudicitie, caligo pietatis;
8. L &

(f) Gen: 13.
v. 14.

Divitiæ sunt
causa tollens
amicitiam.

& quia quisquis terrenis inhiat, cœlum respicere repudiat, sed sursum cum oculis levare animam delectat, idcirco terrenis exuendus est exuvijs, munda- nis spoliandus desiderijs, quisquis speculatorem profiteri, quisquis vel cœli atria suis cum pastaphorijs meditari, ipsum Regem gloriæ affectat contempla- ri. Ad grandia mysteriorum spectacu- la evocabatur dilectus JESU discipulus, quando feliciter exulans in Pathmos in- sulâ suo è carcere velut ex sublimissima justorum specula, amphitheatralem om- nipotentis providentiæ ludum virginali oculô, immaculatô prorsus animô specu- latur. Cui enim à coronata Domitiani tyrannide subtrahebatur terra, illi am- plissima cœli regia bipatantibus valvis re- serabatur à miserationis DEI clementia, ut vel sic subsecuturo sanctorum cœtui pignus securæ felicitatis tribueretur, & unâ simul insensati justorum contempto- res erudirentur, quantô magis in tem- pestuante mundi freto coangustati via- tores pro Christo affliguntur, tantô & clariùs & abundantius iisdem secreta cœlestia communicentur.

Ut DEUS se
revelet ani-
mæ, debet se-
gregari ab o-
mnibus, quæ
mundi sunt.

Ad metalla damnatus fidelis pro- mulgatæ veritatis præco, in magna eleva- tæ mentis altitudine invictus stetit, dum- que idololatra tyrannus humanâ tentat custodiâ tectum humanis artibus Ange- lum vincere, ille metas violentantis na- turæ superexcedens, liberrimo contuitu abscondita ab oculis hominum mysteria meruit contemplari. Vetat fortunatis- simo viatori imperialis consilij præses, tenebrarum princeps, inter amplissima latè patentis mundi spatia commorari, mandat inter angusta ægei maris con- finia velocem Angelum restringi, sed ludens in orbe terrarum sapientia, elu- dit deliri spiritûs tentamina, constituit & efficit supremum cœli cancellarium, quem ad fodinas terræ exulcerata fre- mentis tartari rabies ablegabat; cui tunc certa terrarum spatia vetita sunt adire, scribit Ansbertus commentator, secreta concessa sunt cœlestia penetrare. Ut pe- netret faciliùs, ut videat profundius, raptus in spiritu quadam solemnitate do- minica, audit clangentis tubæ vocem; sed post se; legit Arabs. A tergo; erat dies vacantia, sit tamen feriari dicendum sit, qui coronati psalris vaticinô instructus documentô vacabat & videbat, semper vocantis sonum & tonum audiens: va-

cate & videte; legit Ambrosius: vaca- te & cognoscite, quia ego sum DEUS; (g) (g) Ps. 45. v. 11. ille vocantis DEI situs, illa retro cla- mantis circumstantia, quid judicet, ma- turiori videtur scrutiniô investigandum. Mediolanensis Præsul idcirco post nos sonare vocem Domini opinatur: quia nos protoparentis nostri patrizantes filij, fugitivum æmulamur servum; hinc mi- serans nostri benignus & Clemens Do- minus, fugitivos insequitur, profugos revocat, ut revertantur. Erat, ut suspi- cantur alij, erat amantis vox, post su- um abiens amatorem, erat Divina cha- ritas DEUS amor, erat Patris & filij pro- cedens ab utroque spiritus, qui post tergum dilecti JESU discipuli clamabat, ut secuturas Ecclesiarum intimaret per- secutiones, quos furor subsecutorum Cæsarium erat suscitaturus; cum ergo sanctus Spiritus, dum spirat & inspirat, videri humanis renuit obtutibus, à ter- go intonabat classicum hæroibus con- flicturis, illi conformiter præfagi Pro- phetæ oraculo, quô præceptorem vo- cans, hunc benignissimum nostrorum mentium paraclitum, nostrorum cor- dium Doctorem, sic obtemperantes hor- tatur discipulos ad auscultandam Doctri- nam Veritatis: aures tuæ audient verbum post tergum monentis, (h) ut monitis hi- sce posteriorum obliti, ad anteriora nos extendamus inquirenda, de virtute in virtutem progrediendo. Hoc clariùs ut exprimeret Rupertus Abbas, quid- nam à tergo Apostolus dimiserit, soler- tiùs perlustrat; & præviâ quam mo- vet quæstionem, quid erat post Joannem & ea, quæ cum esset in spiritu, subtiliter respondet: totus mundus, & quidquid corporeis oculis cernitur. Elevabatur regalis aquila ad thronum gratiæ, spectabat prodigia cœ- lestis clementiæ, quando mundum abje- cit retrorsum, & universa præsentis sæ- culi voluntariæ tradens oblivioni, ad solum solem suum totô alarum remigiô evolare extendebat. Hoc exigit sola- ris istius solis radius ad illuminandum, totum abripit respicientis oculum, nè quidquam, quod terrenum est, aspici- at, illud duntaxat, quod est cœleste, contempletur.

DEUS loqui-
tur animæ
retrosum, ut
convertatur
ad se.

(h) Is. 30. v. 21.

Joannes ha-
bit post se to-
tum mundum
& ea, quæ
mundi sunt.

Joanni ad fo-
dienda metalla
damato
communican-
tur cœlestia
mysteria.

Prodigiosus Ecstatici Ezechielis o- culus elevabatur adeo in sublimissima mysteriorum Divinorum contemplatio- ne, ut suomet in volumine, quasi no- naginta vicibus filius hominis nuncupe- tur:

tur : ne extollatur de contemplationis magnitudine, ut adstruit Gregorius; quasi Divina eundem cohortaretur sapientia vocando & appellando filium hominis : *spiritualia spiritualiter aspice, & tamen infirmitatis tuæ memorare.* (i) Hic igitur

(i) Lib. 7. hom. 10. super Ezech. Ezechiel ne ab sublimitatem contemplationis se hominem esse obliviscatur, filius hominis sapissime vocatur.

sublimis adeo speculator de semetipso, qua ratione, quidve audierit, fideliter contestatur : *assumpserat me spiritus, & audiivi post me vocem commotionis magnæ; assumpserat digitus paternæ dexteræ, hanc sibi familiarem animam, non ventus inanis gloriæ, quæ elevatio est illorum levium cordium, qui levitate vanitatis suæ sublimati, fiunt sicut palus ante faciem venti; non elevavit humilem servulum Altissimi afflans aura tumescens superbiæ, illos exaltans animos, quos urget ad ambiendum concupiscentia, quos stimulat ad evolandum arrogantia, de quibus coronatus Psalter velut lapis compatiens dolenter queritur :*

(i) Ps. 72. v. 18.

dejecisti eos, dum allevarentur. (l) non sublimavit contemplandum speculatorem volatilis vanæ inanitatæ spiritus, qui solet solito luctamine avolantis columbæ pennis volanti spiritui communicatis ad requiescendum in deserto invadere, beatæ solitudinis incola, qui desiderabundæ mentis fluctuantibus alis sursum evolat, ut omnia, quæ subtus sunt, quasi, quæ retrò sunt, celerrimus cursor transcendat; de quorum aliquo nimis incurio minúsque provido Oseas lamentatur : *ligavit eum spiritus in alis suis;* (m) velut si quis liget ventum in alis venti, subnectit Symachus, & quia (Commentatore Hieronymo) in alis affectus exprimitur & intellectus, ligantur ambo, dum recogitata dulciter, commemorata suaviter, mundanæ voluptatis vanitas, cor cogitantis illaqueat, implicat, irretit & evertit. Assumpsit meditativum Ezechielem spiritus charitas, qui probatissimò experti, quia dilecti discutienti oraculo DEUS charitas est, hæc urserat Prophetam ad conscendendam speculam altissimæ mentis suæ, dum ejus mentem à terrenis jam elevatam desiderijs, à sensibus pariter alienavit, ut jam aggratulandum fuerit ab aligero sanctorum spirituum agmine huic transformato in angelum homini, angelico Divinitatis contemplatori : *beatus, quem elegisti & assumpsisti.* (n) utrumque jungitur; non enim prodest electio, si non assumptio subsequatur. Erant electi ab eligente in carne sapientia duodecim A-

(m) Ose. 4. v. 19.

(i) Ps. 46. v. 5.

postolici Consistorij Senatores; nec tamen totidem assumpti: nam unus ex illis diabolus erat; qui quidem ad dignitatis assumebatur apicem, nec tamen assumebatur ad coronam; utrumque obtinuit Ezechiel, electus ad Prophetarum DEI meritum, & pariter ad præmium assumptus. Audivit iste, dum à Jerusalem ad domum Israël attrita fronte præditam & duro corde obfirmatam audiuit vocem commotionis magnæ, quæ prædicaturum transgressionibus sequebatur; conversus quippe ad Babyloniæ incolas, vocem gloriæ Domini de loco suo post tergum percipiebat, locus erat altissimi dilectæ sibi Jerusalem, quæ pacis visio nuncupatur; enim verò quot quot unanimes animæ ad Babylonis transmigrationem descendere prudenter renunt, ad confusionem scelerum non descendunt, non vocem se subsequenter audiunt, sed ea, quæ DEI sunt, velut sibi ante oculos obversantia conspiciunt ac discernunt.

Exclamat tamen sublimius Hieronymus, vocemque commotionis magnæ, non præcedentis, non comitantis, sed subsequenter contemplatrici animæ appropriat, quidnam innuere voluerit insigniter explanat : *terrena contemnens, rapitur à spiritu, & audit vocem post se commotionis magnæ, præteritorum obliviscens, & in futurum se extendens;* quid verò vox protulerit, quid præcedenti Prophætæ intimaverit, ille met fideliter subjungit : *benedicta gloria Domini de loco sancto suo;* quæ tunc (Commentatore Gregorio) benedicatur, quando vel chorus electorum, vel Angelorum agmina Auctori omnium æternæ laudis canticum modulatur; de loco suo non alieno sanctissimæ majestati applauditur, ejusdem ordinatrix providentia in suis operibus adoratur : ut enim vagabunda in cogitatu suo, terrigena in affectu suo viatrix anima est altissimo locus non proprius, sed alienus, sic meditationi dedita, & velut innixa super dilectum suum, quem solum respicit, quem solum diligit dicatus conditori locus, in quo hymnus DEO in Sion canitur, & votum in Jerusalem completur; ibi enim inhabitat DEUS, concludit moralis Papa, ubi vera pax quæritur, internæ contemplationis gloria amatur. Est locus DEI, sed solius, non alios admittit incolas, nec plures recipit inquilinos. Cur alioquin DE-

Ezechiel audivit post se vocem magnæ commotionis, quia terrenorum insignis erat contemptor.

DEUS, quem nec absentat locus, nec tempus repræsentat, libentius ad Martha domum divertisset, nisi ut Magdalene se contemplandum exhibiturus, illius esuriisset gemitus, & lachrymas siti-
visset?

Illud nonnihil peregrinum sapere videtur, quod Martha se pascendum obtulerit, ut pascenti, quod pasci voluit, præstaret, ingreditur idcirco castellum, & à quadam muliere Martha nomine suscipitur in domum suam; sua dicitur, quæ tamen (Euthymio fidem dante) ambarum sororum dominio sub-
jacebat; hinc clarius eam utrique attribuit Joannes, dum langventis Lazari describens domicilium, eundem de castello Mariæ & Martha sororum ejus fuisse oriundum, cur ergo soli Martha tribuitur, cur receptum in domo sua scribitur, quæ tamen utrique hæreditatis jure debebatur? movet hanc pariter questionem Doctor mellifluus: cur de duabus sororibus una earum duntaxat, & ea ipsa, quæ videtur inferior, Dominum legitur recepisse? quæ enim partem elegit optimam, excelluit procul dubio in bonis spiritualibus, in spiritus perfectione. Suam resolvit illico sublimis dubij difficultatem Clarevallensis Abbas Bernardus: *utraque suscepit verbum, hæc in carne, illa in voce*; (o) illa siquidem sedens secus pedes JESU, audiebat verbum illius, quod nisi aure seu cordis seu corporis suscipere non poterat; ista satagebat circa frequens ministerium; adde, quod anxia de hospitis hospitio, suscepit Salvatorem in terris Martha sollicita, ut glorificaret ignotum regem gloriæ in corpore suo; dum interim Maria sciens experimento, quod deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, cogitabat circumspicius, quomodo suscipi mereretur à Domino in domo sua, non manufacta, sed æterna in cœlis. Quod si hoc dictamen spiritus minus consonum literæ videatur, dabit conformem literali significationi rationem Eusebius Gallicanus: *non Maria, sed Martha Christum in domum suam recepisse dicitur: Maria enim non habet domum: quia vita contemplativa omnem hujus sæculi spernit habere possessionem*; (p) nec mirare, plena repleti non sustinet, omnipotentem suis quæ stringit brachijs, sua quæ ligat cæsarie omnium creatorem, sufficit hujuscemodi JESU pedibus ad-

geniculari suavissimas inter lachrymas mundari, profundis gemitibus absorberi; hæc quippe contemplativæ facultatis impendia, hæc sunt sublimis hujus sapientiæ documenta, est motus contemplatricis animæ familiaris & consuetus deorsum cadere, est situs eidem amantissimus, JESU pedibus adjacere. Hæc forsitan loci casusque mysterium suo moribundus in lectulo præviderat Israël, quando benedicturus Dan filio hoc latens ænigma pronunciavit: *fuit mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retrò*; subsequitur illico veluti adjacens clausula: *salutare tuum expectabo Domine*! sic quippe combinat, quantumvis legat aliter Mediolanensis Ambrosius, *cadet equus retrorsum, salutem expectans à Domino*. Felix in terram casus, averso tamen corpore, non converso! sic dorsum terræ affigitur, ut oculus à cœlo nullatenus avertatur; quisquis terrenus est, in terram cadit, ut adhæreat pavimento anima sua, & qui cœlestis est, cœlo affixus permaneat, quantumvis pleno corpore in terrâ cadat. Caro cadat & conteratur, parum aut nihil interest, si modo surgat & scandat spiritus in Olympum.

Respice! quisquis ambigis, vel æquò amplius contemplationis mentibus attribui suspicaris. Fiat Dan coluber in via, quid obest contemplativo viatori? Cerastem imitetur, mordacem colubrum æmuletur, rodât ac mordeat frementis equi ungulas, ut decidat infessor, non oculatæ menti vitam surripiet, quantumvis corpus equitis dejectum langveat, & limus suo adhærens limo gentilitio decidat ac ingemiscat. Respice ad exemplar, quod nobis in colle Gerhsemani monstratum est, quando infamis proditor levavit calcaneum suum adversus Redemptorem, ut illum dejiceret equitem, qui de supremo ingenti Patris solio decidit unigenitus, sed cum voluntario, ut lapsos voluntariè in voluntate capitis Adæ filios elevarer; obtinuit, sed annuente isto, quod intendebat prodigus suæ salutis proditor, dejecit ab equo equitem, quando interveniente assultu mortis, separabatur Divinitas ab humanitate, cecidisse si dicas non infior, non tamen cecidit in faciem, quasi dormitans, sed retrorsum, quando sepelivit eum Joseph in monumento novo, resurrecturum à terra postliminio, non ter-

(o) Serm. 3. in Assumpt.

Christus recipitur in domo Martha non Magdalene, quia contemplativa anima despiciit omnem possessionem terrenam.

(p) Gen. 49. v. 17.

Eques cadit ab equo, quando anima contemplatrix patitur perfectionem & cadit corpore semper sursum erectus est mente.

(q) in Ps. 40.

terra adhæsurum. Cadat contemplator beatæ æternitatis, cadat speculator futuræ beatitudinis, cadat corpore, seu nimium labore interiori fatigatus, seu exteriori adversariorum impulsu humiliatus, seu extenuantis jejuniij vehementiâ enervatus, non tamen hoc casu cadens, ijs, quæ sua sunt, incumbet procurandis vel adaugendis, aut possidendis vel ampliandis, sed ijs, quæ sursum sunt à Patre luminum, dimissis terrenarum calamitatum tenebris, vacabit. Cadit sanctarum cogitationum adversaria, cadit evagabunda vanitatum puerpera, cadit fucata Babylonis filia, quæ nec futura prospicere, nec trutinare præterita, neque conatur præsentia explorare; cadit, qui opes cæli negligens, coacervare flagitat divitias, quibus dum affluentibus cor apponit, incidit obruendus in laqueum diaboli, vix æquè faciliter, ac inciderat, de casu surrecturus. Nil habent meditabundæ ascetarum mentes, nil habent, quod Princeps mundi hujus posset ut suum repetere, ut mutatum revocare. Sequuntur veri *videntes DEUM*, peregrinantem, vel saltem concomitantur itinerantem in eremo exercitum Israëlitis, quem DEUS exercituum ad præliandum deputavit, excludebantur ab hisce electis viatoribus mulieres, ob congenitæ infirmitatis obstaculum, arcebantur servorum agmina ob vitæ morumque degenerem inverecundiam, profligabantur ægyptij, velut alienigenæ ob barbaræ tyrannidis immanitatem, soli numerabantur Israëlita, qui quidem communi nomine, sed privilegio singulari *videntes DEUM* nuncupantur, hoc geminum prorsus contemplativorum & symbolum, à quorum militante exercitu quævis effœminata segnities sejungitur, lubricus quisque aut puerilis sensus proscribitur, ægyptia barbares, allophyla mollities propulsatur.

Castrametabantur per ardua tarupium quàm montium, proficiscebantur per convallia, ut exoptatum prolixo itineris terminum tot concupitum votis, tot anxij efflagitatum desiderij complecterentur; & quia corruptibili corpore vallati aggravabantur ab indispensable pondere, mansiones itineris præfixas ab ordinatrice providentia observabant; ex quibus quadragesima in Helmon Deblatheim peragebatur; hæc duplicata vox gemina illorum viatorum de-

Pars III.

signat significatque munia, quæ veluti totidem alæ regalis aquilæ, sicuti bina pennarum remigia, sponsatam in fide DEO animam levant & elevant ad nidulum suum, in quo carni & mundo moriens multiplicet palma continuantes inter victorias dies suos; duo indicat, (commentatur Mediolanensis Archi-Præsul cum Origene) contemptum non cuiuscunque voluptuantis illecebræ, non individua vanitatis, sed contemptum *ficuum*, cui si adjungatur interpretantis Hieronymi lectio Almon Diblatiathema, quod *contemptus opprobriorum* vertitur duæ contemplativæ mentis pennæ, quibus in cælum eluctari valeat, effigiantur; hæc erat quadragesima Israëlitarum mansio, anno ab exitu de Ægypti tyrannide pariter quadragesimo, hoc superato Dipongad, quod Adamantius *apiarum tentationum* verti docuit, felices advenæ prævenierunt; hæc quippe directricis providentiæ est circa hos terræ promissionis accelerantes advenas dispositio, ut sua, quæ superent certamina, sua, quibus exercentur, habeant certamina, quibus felici transitu præteritis & devictis, omnem terrenæ dulcedinis illecebram condemnant, nullum exprobrantis mundi opprobrium pertimescant; est ficus conveniens symbolum dulcissimæ savoritatis, de qua Propheta loquitur, dum ficus bonas bonas valde, & ficus malas malas valde, quæ comedi non possunt, duobus in calathis in visione sua intuebatur. (s) Et quia calathus ex multis viminibus rexitur, ille bonis repletus ficubus congregatio electorum dicitur, qui Evangelicis intenti consilijs, totam sancti amoris legem observare fideliter conantur; fuerunt alij in malarum ficuum amaritudine adumbrati, fuerunt Hebræorum filij, clamabant vociferatione horribili, *crucifige! crucifige!* priorum savoritas quantum famenti DEO placeat, quantum arrideat & oblectet, manifestavit clarissimè in diebus peregrinationis suæ JESUS esuriens, quando deserta Scribarum Phariseorumque amaritudine, accessit ad fici arborem, si saltem in plebe quandam dulcedinem reperiret, sed non inveniens nisi virentia duntaxat folia, sterilem perpetuæ sterilitatis anathemate percussit: *nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.* (t) hæc qualis arbor fuerit, sterilitas indicat: nam quamvis oculos virore delictaret, non tamen esurientem sperata dul-

(r) Numer: 33.
v. 46.

(s) Jerem: 24.

Contemplativa anima affliguntur tentationibus.

(t) Matth: 21.
v. 19.

Judas Christum deiecit ex equo.

Quadragesima mansio
Israelitarum
in Helmon
Deblatheim significat contemptum delectationis terrenæ.

*Sterilis Evan-
gelica ficul-
nea præfigu-
rabat volup-
tates mundi.*

dulcedine satiabat; luxuriabatur folio-
rum multitudine, carebat fructuum fer-
tilitate. Terrenæ inanitatis hæc est ef-
figies, figura mundanæ vanitatis: hæc
enim florentem ostendit fallaciam, nes-
cit fructiferam æquitatem; venustam
fortiuntur speciem, quæ vendicat, sed
soliditate destituuntur omnia, in folio-
rum pulchritudine consistunt universa.

Quod si nonnullis hæc ficus fatua
pomis fecundata sit, sunt fructus e So-
domæ pomarijs oriundæ, externi coloris
vanitate oculum alliciunt, sed decerpen-
tis manum conspersam cinere deturpant.
Has ficus malas non simplici, sed du-
plici fallaciâ malas valde, quæ non so-
lùm non satiando arripientem decipi-
unt, sed insuper fallaci, quam mentina-
tur amaritudine, conspurcant; unde con-
clamat commemoratus Antistes: *contem-
ptus ergo terrenarum delectationum ad cæ-
lum properanti apprimè necessarius est*; (u)
has ficus respice, declina ab hac arbore,
nè forsan cum sterili sterilefcens, in-
fatueris cum fatua, & fructu quolibet,
quo forsan hætenus fecundabaris, mise-
rabiliter spolieris, & perennaturo exa-
cerbati vindicis anathemate feriaris; con-
temne pariter exprobrantium imprope-
ria, non abigendo ut foliatam malefa-
næ ficus dementiam, sed patiando ca-
lumniatoris insolentiam, & evomentis
contumelias amanter dissimulando: nam
famulantur maledicentium opprobria in-
star collyrij, quo contemplantes subli-
matæ mentis oculi ab omni terrenæ va-
nitatis pulvere expurgantur. Nemo
quippe ad excelsum perfectæ contem-
plationis fastigium valet ascendere, nisi
contempto deliciarum terrestrium, & to-
lerato injuriantium ac convitiantium,
nec non propriæ carnis feralis impro-
perio, veluti gemino sublimantium à
terra pennarum remigio ad avolandum
stimuletur, ad evolandum sublimetur,
est sanitas in pennis hisce, quæ & ægro-
tantem ad dimittendum ægritudinis de-
bilitatem roborat, & roboratur ad con-
surgendum, ut ambulare valeant, con-
fortat. Hinc degens in carne sapien-
tia, dum velut mundi ægrotantis pro-
to-medicus gementem ac consequentem
sanasset paralyticum, præcepit convale-
scenti: *surge! tolle grabatum tuum, & am-
bula*; (x) legit Gregorius: *& vade in
domum tuam*: tollit quippe grabatum
suum (moralis Papæ testimoniò) qui

temptationem carnis sustinet, in qua hæ-
tenus jacuit, reditque ad suam consci-
entiam, ut videat, quæ fecit: qui enim ad
huc vitiorum objecto delectatur, infir-
mus in voluptatum carnalium lectulo sur-
commoratur; sanatus igitur portat gra-
batum, in quo decubuit, quia sustollen-
te omnipotentis dextera, ejusdem recal-
citrantis carnis contumelias velut sibi
inestas tolerat, quas antea velut suorum
laborum requiem adamabat. Assurgit
igitur, qui provolutus corruit, tollit
grabatum suum, in quo suis nuper in-
dormiens vitijs, nil nisi oblatam ina-
nis ficulneæ dulcedinem somniavit, re-
suscitatus quasi vir, qui suscitatur à som-
no suo, versa vicissitudine stratum por-
tat, in quo hucusque non suis, sed alio-
rum manibus non proprijs, sed alienis
sustulcientium vitiorum viribus bajula-
batur, *ut anima illius, quæ prius vasculo
corporis ferebatur, subiciat Maximus,
postea corpus suum ipsa utiliùs circumferat.*
(y) sic oneratus sentire incipit, quàm (y) *hom: 1.*
graviter corpus, quod corrumpitur, ag-
gravet animam, ut taceam onus, quod
huic adjicitur oneri, ab eo, qui portans
omnia, nostris in cordibus gestari, nost-
ris in mentibus portari, nostris in hu-
meris suo cum suæ crucis pondere vult
portari; & quamvis oneratus à pecca-
torum gravedine non se habere judicet,
quod se succumbere conqueratur, si fi-
de sit præditus, quantum nec in amplif-
sima Israëlitarum multitudine invenit
scrutator cordium, habet, quod dicat
tamen cum principe militantis ac firmi-
ter credentis Ecclesiæ: *exi à me, quia
homo peccator sum Domine!* (z) sic ambu-
lans in humilitate cordis sui ad evolandum
à terrenis erigitur: *nam nisi volup-
tatum illecebras, & ea, quæ in terris dele-
ctare videntur, neglexerimus* (concludit
Ambrosius) *ad cælestia nos ipsos erige-
re non possumus*; monet proinde & exhor-
tatur sollicitus magister gentium, ea dun-
taxat, quæ sursum sunt sapere, non quæ super
terram, quod meditando inchoatur fe-
liciter, orando continuatur fideliter, sed
contemplando finaliter completur.

Superna tantùm sapere non est pe-
dum, qui ambulant, officium, sed est a-
larum, quæ ad æternitatis avolant pro-
montorium, illustre complementum. *Christus est
granum sin-
pis & arbor*
Si arboris venustas recreat, si copiosa
ramorum fertilitas oculum advocat, vel
numerosa fructuum fecunditas aspicien-

(u) in cap. 13.
Num mans: 20

(x) Joan 5.
v. 8.

ris oculum delectat, ad illam virentem & florentem, ex minimo Synapis grano pullulantem radicem illius arboris, mentis & carnis oculum corverte, quæ sit arbor adeò sublimi proceritate nobilis, frugum ubertate consimilis: *ut volucres*

(a) Serm: 98. *cæli veniant, & habitent in ramis ejus: (a)*

comparatura Patris sapientia aliquid regno DEI, non de occulta immensa Divinitatis abyssu extraxit symbolum, non peregrino usus est schemate, quod sola divisum abscondunt conclavia, sed grano sinapis, quod primo suæ speciei scrutinio minimum conspicitur, sed quanto plius teritur, tanto plius redolens reperitur. Huic dum considerat assimilatæ cæli regnum Chrysologus, sublimiter similitudinem explanat: *Christus est regnum cælorum, qui velut granum sinapis in hortum virginis corporis missum, ubi toto crucis in arborem crevit: (b)* toto dilaniatus corpore, conteri voluit acerbam nimium passionem, nolens suam, quæ humano generi succurrere statuit, virtutem occultare. Quod si præclaro excellentissimi Dioscoridis aphorismo granum sinapis vim igneam exhalat, mordaci acredine lachrymas extorquet, superfluos humores cerebri distillat, quidnam ardentius inflamat odorantis & conterentis animam, ac crucifixi meditatio Redemptoris? quid tam velociter & potenter amaras intimæ compunctionis elicit lachrymas, quam patientis recogitatio Salvatoris? quid provocat sic vehementer ad evomendam iniquitatis impetum, ex ore per confessionem, ex corde per cordolium, ex palpebris per lixivium, ac solus etiam intuitus DEI hominis crucifixi? denique totus homo reparatur in Christo, qui (Commentatore Gregorio) *granum fuit per humilitatem carnis, arbor per potentiam majestatis; (c)* granum erat in illorum oculis, qui

viderunt eum, & non erat ei species, neque decor; arbor illi apparuit, qui speciosum formam præ filiis hominum prophetico intuitu conspexit, granum in humanitate, arbor in Divinitate, illud in morte, ista in resurrectione.

Hic habitant tanquam perennes incolæ, non quasi transmigrantes adventæ, cæli volucres, quarum nomine credentium animas insigniri opinatur Hieronymus, spirituales viros comparari interpretatur Carenis Hugo; in ramis hujus salutiferæ arboris sanctos prædicatores, velut in genuino schemate ideatos commentatur moralis Papa, in quibus cæli volucres contemplativæ mentes dicuntur suaviter requiescere: *quæ sanctæ animæ, quæ quibusdam virtutum pennis à terrena cogitatione se sublevant, in eorum dictis atque consolationibus, ab hujus vitæ fatigatione respirant; felices aligeri! pennati cæli accolæ! crucifixi sospitatoris nostri indefinenter indigenæ! quæ corruptibili carne circumdatæ, proceræ hujus arboris rimas & artus penetrant, quæ per sublime meritum sanctæ contemplationis hic semper nidificantes involant, granum quandoque terendo & conterendo mastificant, ut roborati & confortati, nunc sapientiæ Sermonem pandere, nunc verbum Sapientiæ edicere, nunc virtutum operationem edere consueverunt, o si post tot tantasque circumvagi cordis ineptias liceret huic caliganti noctuæ noctifugam columbam æmulari! O si assumptis contemptæ voluptatis & tolerandæ adversitatis pennis huc involare liceat, hic concedatur nidificare! quam dulciter foret hic requiescere, & in grani ac arboris jugi consideratione tumultuosam hactenus vitam terminare.*

In hac arbore nidificant & habitant animæ contemplativæ.

SAMECH.

Versus.
XXXV.Eradicationem, & abjectionem posuisti me in
medio populorum.*Sermo Quadragesimus Quintus.*Christus Dominus eradicatus pro peccatore, e-
radicatur hodie dum à peccatore.

E Radicatam se plangit Hebræorum gens, nec immerito, si modò suum agnoscens demeritum, suam defleret iniquitatem; deflevit suam, si sensum literæ attendas, sed deploravit totius confederati Israël inveteratam perfidiam, si regem pro grege deprecantem intelligas: Rex Solymæ, dum inter anxietatē mentis fastidia, inter iteratā voluntariæ confessionis suspiria intonuit, non negavit, accusans se, non excusavit: *iniquitatem meam cognosco, & peccatum meum contra me est semper*; (a) hæc una amborum est differentia, quod coronatus Vates voluntariè suam sacrificet confessionem, sed Hebræorum populus suam nolit agnoscere prævaricationem. Ille non intuetur alios suæ transgressionis socios, suæ oblitus transgressionis, iste inani solitudine ambitioso conamine affectat de fratris sui caligante oculo stipulam ejicere, sui tamen cecutientis oculi trabem dissimulat exterminare à pupilla. Suum non aliud peccatum ille suis obrutibus voluit obversari, iste sua post tergum rejiciens scelera, rotis immergitur oculis peccato proximi considerando, ut judicet, inspiciendo, ut condemnet, tunc quidem ocluso adhuc infascinatæ mentis oculo post tergum habuit peccatum suum, quando proposita de ove pauperis similitudine ignorans ubi captus esset à dissimulante Nathan, opulentum raptorem, præsumptuosum divitem æquissimè non minùs ac severissimè ad mortem, & quadruplam sublatae ovis compensationem condemnavit; quam primùm verò sagax Propheta absconditam sub figurato velamine veritatem à dorso abstulit, denudatumque sceleris horrorem defixis in

monstrum oculis obtrusit, quo viso uberes protuberarunt lachrymæ, nec alia quàm vox Domini à Domino indita & inspirata intonuit super aquas: *peccavi Domino!* (b) quando sanctificans DEI spiritus, avulsus per voluntariæ iniquitatis violentiam DEI spiritus, desertam celerrimè gemebundi Davidis animam velut derelictam domum suam repetijt, & qui delicti reum ad mortem condemnatum intimaverat, mox judiciali absolutum sententia per suavissimam immutatæ severitatis temperiem declaravit veridicus Propheta: *Dominus quoque transulit peccatum*; te accusante non excusante, te confitente non renitente, te confidente non diffidente; felix verbum! cujus vox & judicem conticescere, & adversarium tenebrionem tartari, superbientem angelū coëgit obmutescere, mutus exijt spiritus ab ore, quò suam accusavit, ac condemnavit simul à corde, quò ingemiscens singultuabat, suam propalabat iniquitatem; mirare admirabilem accelerantis gratiæ commiserationem, nondum proferenda confessio ad linguam à contrito corde profilijt, quando inoffensum Numen indulsit veniam, peccatum condonavit.

Putas pari velocitate contaminatus Israël suam fatebatur nequitiam, simili promptitudine suam agnovit fœdifragus perduellionem, suam evulgavit contumax perditionem? poterat si voluisset æquè celerem impetrare commiserationem, si modò non distulisset non peccare, si elegisset quantocyùs panitere; sed quia occasionem oblatam distulit arripere, profundius in abyssum criminum mergitur, dumque peccatum peccatis accumulatur, impœnitens reliquitur,

(a) Ps: 50. v. 5.

David peccatum suum habuit in oculis suis, hinc illud confitebatur.

(b) 2. Reg. 17. 8. 31.

Vix confitetur, quando & liberatur à reatu.

David non vidit peccata aliena, sed tantum sua.

Hebræa gens
accusat adul-
teram, ut in
sermone capi-
at Verbum DEI.

etur, putrescere suo in sterquilinio fini-
tur, ad pœnam absque venia reserva-
tur. Hebræus insolens sub umbræ præ-
sumptæ æquitaris adducit mitissimo pec-
catorum Redemptori mulierem in adul-
terio deprehensâ, secundum legis Moysi-
cæ literam lapidibus obruendam; exi-
gunt à mediatore DEI & hominum ac-
cusatæ mulieris judicium! urgent ad
proferendam à benignissimo Salvatore
sententiam, bicipiti laqueò tentat frau-
dulenta iniquitas incretam Patris Sa-
pientiam carnis coopertam velamine ir-
retire. Si enim occidendam annueret,
mansuetudinis famam amitteret; si ve-
rò dimittendam decerneret, ut violator
legis à zelo reclamantis populi feroci-
ter invaderetur; Elusit illusorem scru-
tator cordium, elegit neutram dolosi
dilemmatis partem, nec occidendam
pronuncians, nec judicans absolvendam,
Illi duntaxat, qui sinè peccato foret, ut
primus in illam lapidem jaciat, sapientif-
simè condescendit. Evasis confusa scri-
barum rabies, erupit perversa Phari-
sæorum progenies, sola mansit accusa-
tæ mulieris miseria cum victrice adver-
sus Judæorum malitiam misereantis DEI
clementia. Accusatrix alienæ malitiæ,
Hebræorum nequitia erubuit, nec suæ
iniquitatis veniam obtinuit, quia non
petijt, accusata verecundabatur salubri-
ter coram misereantis DEI præsentia;
confundebatur feliciter coram proterva
suorum adversariorum contumacia, ab-
solvebatur velociter coram applaudente
congratulantium Angelorum societate.
Odit Altissimus hanc non congenitam
sed à lactante Synagoga instillatam su-
perbi Israëlitis arrogantiam ille, qui su-
perbis resistens, humilibus dat gratiam
largitor omnium bonorum DEUS, quam
ut eradicaret è Judæorum cordibus, quæ
non operabatur prodigia in Ægypto, quæ
non patravit miracula in deserto, sed
quæ directrix Providentia febricitanti
submisit antidota, æger suimet hostis
pharmaci, convertit in venena; flagel-
labat inobedientem populum sub Joa-
chim dirâ captivitate, nec inter vincula
suam intercallavit dissolutionem, itera-
vit inflicta flagellis vulnera, nec inter
verbera sat sensibilia sua dissimulavit
murmura, vastavit urbem mundi metro-
polim, incendit sub Sedecia incauto prin-
cipe augustam orbis Basilicam in monte
Sion, destruxit mœnia, dejecit munimen-
ta, nec tamen flagellatus resipuit, nec

Pars III.

ab iniquitate veteri inveterata gens re-
siliit. Assyriam armati militis obsidio-
nem invocatus propulsavit exercituum
Dominus, victoriosa cœlestis militiæ ag-
mina prævio in veste candida duce ac
equite, qui armis aureis triumphalem
vibrabat hastam fortunato Machabæo-
rum sæculo, hostilem ferocis Lysiæ a-
ciem profligârunt, quò non obstante
beneficiò divini furoris aggregantur in-
cendia, dum ingrata convitiatur plebe-
cula, conqueritur ereptos se tyrannidi,
quam nuper insupportabilem inter li-
mosa luti opera condemnabant; dolent
improbi cibo pasci levissimo, & quasi
cibaretur anima, animam nauseare su-
per pane cœligeno lamentantur; adeo
violenter ut vulgus promiscuum flagra-
verit desiderio carniū sedens & flens;
supplicant carnibus satiari, ut se carna-
les exhibeant. Spiritu destitutos, ple-
ctit immersos carnibus vindicis supremi
spiritus, extendit virgam divinus arbi-
ter, & prosilierunt ignivomi serpentes,
qui lethifero ferientes vulnere, quos læ-
serant, perimebant. Eliminatus perijs-
set Israël, nisi deprecabundus Moyses
infusa cœlitus aëneo serpenti antiperista-
si salutem langventi populo impetrâset;
verùm angusta nimium impiæ plebis pe-
tora præfiguratam fidei magnitudinem,
crucifigendum sævæ ingratitude ma-
nibus serpentinæ iniquitatis victorem
recognoscere contempserunt. Anima-
les carnivori non perceperunt ea, quæ
Spiritus DEI sunt, jam tum incarnan-
dum DEI verbum lapidantes, durioribus
quavis caute rupëve saxi perfidiæ suæ,
quorum impietate hodie dum DEUS ho-
mo lapidatur, qui sola Christianorum
una militantis Ecclesiæ fide latatur.

Judæi Christum
lapidabant,
dum ejus do-
ctrinæ con-
tradicebant.

Renuit perfidus Israël agnoscere,
quem noluit præfiguratum in symbolis
respicere, quem recusavit præmonstra-
tum paternæ dexteræ digito recipere,
sed studuit, ut inimicum abjicere, ut
virum novissimum despicere, ut vilem
creaturam à creaturarum serie crudeli-
ter eliminare. Machinabantur Divini-
tati exterminium, quid insolentius? &
qui Josephum Ismaëlitis venditum inson-
tem barbaris fratrem alienigenis vendi-
derunt, illi & Christum ingeniiti Patris
unigenitum à venditore perfido, à tradi-
tore pessimo emerunt, ille vendebatur
ad carcerem, iste emebatur ad mortem;
duo, quæ (teste Ambrosio) sunt pretio-
siora.

8. N

lie.

Populus Israël
frequenter à
DEO flagella-
batur ut hu-
miliaretur.

flora ceteris, sunt excellentiora univer-
 sis: avarus Israël profanavit fidem & pie-
 tatem, sed in ambobus unum, & in ut-
 roque Christum auctorem utriusque tam
 fidei, quam pietatis; sed qui humano
 auxiliaturus generi Dominus omnium sus-
 cepit infimam servitutem, ille extermina-
 ri ab orbis orbita non horruit, eradicari
 de terra viventium sustinuit, per nun-
 quam hactenus inflictam crudelitatem,
 si genuinam infidæ gentis intruere flagi-
 tas figuram, nostri protoparentes tam
 generis quam erroris meditare; qui de-
 ceptis spoliatae ficus folijs suam conte-
 gere nuditatem laborarunt, cumque
 deambulante in paradiso creatorem ad-
 ire renuerunt, exules ejici à voluptatis
 arboreto promeruerunt. Præludebatur
 scilicet (Ambrosio Commentatore) ab-
 ominanda nuditas Judæorum, qui adve-
 nientem in carne declinantes Redemp-
 torem clamantem audierunt, sed exau-
 dire vocantem neglexerunt, & ideo ex-
 clusi à cœlestis Solymæ regia, qui suum
 sibi exilium patriæ præeligunt.

Venit secundus Adam, non ambi-
 ens virorem foliorum, sed quærens sup-
 petias pomorum, venit ad Abraham in
 præfigurante signaculo, venit ad Moy-
 sem in legis communicatæ præludio, ve-
 nit ad virginem, ut indueretur corpore
 humano. Sed nullus in Synagoga fru-
 ctus reperiri potuit, etiam ab inquiren-
 te DEO: nam quorum filij circumcisio-
 nem carnis habere se prætenderunt, u-
 niversis cordibus Spiritui sancto suis
 conformiter patribus restiterunt; glo-
 riabantur quidem se accepisse legem in
 dispositione Angelorum, sed quam in-
 ter tonitrua & fulgura, inter terribiles
 cœlestium buccinarum sonos excepe-
 runt, ut ex mixtis hominibus & Ange-
 lis una cœli terræque schola concinna-
 retur, ut innuit Salvianus, (c) eandem
 tantum carnaliter, quæ tamen à vivifi-
 cante spiritu animata fuerat) intellexe-
 runt, & ideo virtutem legis ignorâ-
 runt. Hinc & eandem prævaricati, læ-
 tabantur in operibus manuum suarum,
 fabricabant simulacrorum machinas, sa-
 crificabant delubris Ammonitarum, vi-
 timabant figuris, quas proprio suarum
 manuum impendio confecerunt; hanc
 deturpatam prævaricatricis Synagogæ fa-
 ciem suspiciens illuminatus Eliphaz The-
 manites, quid viderit defixo contempla-
 bundæ mentis oculo, quantumvis falla-

citer applicet, subtiliter declarat: *vidi
 stultum firma radice, & maledixi pulchri-
 tudini ejus statim: (d) an non stultitiæ re-
 darguendum dixeris, qui comparenti in* (d) Jobi. 5.
*carne æterni Patris sapientiæ, præsump-
 tuosa temeritate velut delirans contra-
 dixit? an non firma radice convaluit,
 quæ Prophetarum immaculatam truci-
 dans vitam, exstingvens viventem in
 corpore tot prædicantium, tot adhortan-
 tium sanctitatem, eandem corporaliter
 exstingvendo, occisam quodammodò su-
 peravit? infames filij, hoc infortunatæ
 matris utero concepti, fideles suæ ini-
 quitatis posterì à filiorum DEI salute e-
 longati, conterebantur in porta, in illa
 scilicet, de qua incarnata veritas se ip-
 sam suis aperiens sectatoribus, suis pa-
 tens pedissequis, inquiebat: ego sum osti-
 um, per me, si quis introierit, salvabitur.*
 (e) sed longè à salute verba inimico- (e) Joan. 10.
 rum suorum à verbo elongata fuerant, v. 9.
 dum limen hujus ostij sanctissimam DEI
 bajulam à DEO assumptam humanita-
 tem, primum quidem declinaverunt ip-
 sam repudiantes, sed postmodum sacri-
 legis pedibus conculcaverunt, ubique
 persequentes ac salutiferam negantes,
 sed conculcare attentantes contereban-
 tur; quia prave Judæorum soboles ante
 mediatoris adventum in legis observatione
 floruerunt, sed in ipsa Redemptoris nostri
 præsentia ac Divinitatis obsequio perfidiæ
 suæ meritis repulsi ceciderunt. (f) expla-
 nat Gregorius.

Cecidit ingenti casu mundi me-
 tropolis, sanctorum Mater Jerusalem,
 adeò ut nec maneret lapis super lapidem,
 cecidit præcipitatus Israël, quando Roma-
 ni exercitus barbarie circumvallatus, in-
 colæ prolixam miserabilis vitæ calami-
 tatem satagentes, brevi mortis compen-
 dio terminare mori flagitabant, exani-
 mari anhelabant, & in cloacis se recon-
 derunt, in puteis se absconderunt, ab
 hostibus exterius angustiat, prædonum
 latrocinij interius excruciat. Inno-
 nuit tunc prævisus ille in Apocalyptica
 plagarum scena aquarum Angelus: *ju-
 stus es Domine, quia sanguinem sanctorum
 & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis
 dedisti bibere; (g) cujus supremi Judicis* (g) Apoc.
 fidei minister Justitiæ, effudit phialam suam v. 6.
 super flumina in sanguinem converten-
 da: æquissima siquidem vicissitudine po-
 tantur sanguine, qui Prophetarum in-
 no-

Judei contri-
 ti sunt in po-
 ta in illo. q.
 dicit ego sum
 ostium.

(f) lib: 6. m.
 c. 2.

(g) Apoc.
 v. 6.

nocuum sanguinem effuderunt. Est

Abfolon, dum incurvato patris capite suum vult caput in throno atollere capite in arbore suspenditur. enim usitata ferientis cœli plaga proportionare pœnam culpæ, & qui fundendo iustorum sanguini suffragabantur, sanguinolento flumine ingurgitentur; sic caput perduellis filij adhæret quercui, ut immoderata regalis solij ambitio, quod dethronizato Patre flagitabat conscendere, infami suspendio plecteretur, *coma tenebat tyrannum*; inquit os aureum: *ibi eum contundens, ubi diadema pat-*

(b) Chrysost: in ps. 3. ternum gestare contendebat. *(b)* Coronatus apostata; Judææ rex perfidus Ahas, post debellatos feliciter Idumæos, quasi idolorum auxiliò triumphasset, simulachris Edon incensum adgeniculato poplite adolebat; sed recedenti à Domino struuntur sicariorum insidiæ, & irretitus, dum in latrones incidit, rebeli vulnere rebellis DEO idololatra trucidatur; exanime cadaver aulicorum humeris ad mausolæum deportatur, non in regali quadriga vehitur, sed equorum dorso alligatus, ab equis trahitur ad sepulchrum; sic ultor humanorum criminum combinat scelera, & ordinat flagella; equis infame idolum Edon solebat insidere, equi cultorem delubri deferunt, assveti dorsum infami statuae, ut provehatur, incurvare, eodem ad tumulum portetur bajulò, exanimatus idololatra cum stipite exanimi, quem colebat, ut legens posteritas solum discat metuere, qui solus post facta novit plectere illum, sed solum adorare, qui potest perduelles sibi principes humiliare. Suam latentis hujus mysterij causalitatem adjiciat Hieronymus: *quia Deos Edon, qui in equis portabantur, adoravit*; subtrahuntur subditorum humeri regio funeri, quia neglexit servire Deo Israël, cujus mysteria super sacerdotales humeros Caathitarum portabantur, concludit illustris Dalma-ta; *(i) denique reportantes super equos, sepelierunt eum*; *(l)* ut adorare ac formidare discat sera posteritas nostrorum delictorum vindicem, nostrorum sce-lorum sanctissimum ultorem.

Bibat proinde velut immanis hel-luo, quem tam ardentem sitiebat sangui-nem Judææ, & si humanis Prophe-tarum displiceat, quem prodiga effu-derat libidine, sua effundat barbaries Divinum; Idcirco quippe tam rabido inflammabatur odio, tam livido infa-scinabatur veneficio, ut nisi consumma-

to patientis DEI supplicio non aquiesce-ret, nisi cruento Divini sanguinis pro-fluvio sitire sanguinem non cessaret. Ac-cedamus ad eum, qui ut culpas nostras prævaricationis exstingveret, nostras prævaricationis reatum in sua voluit hu-manitate amanter tolerare; ad eum, qui dum causa nostrorum flagitiorum in-nocens moritur, quam gravia nostras iniquitatis fuerint debita, patenter de-claratur, ad eum, qui dum puriori pro semetipso non potuit, pœnam pro nostris reatibus suscepit; ad eum, quem per-duellis Angelus tantis coruscare prodi-gijs attonitus conspicit, nè fortè sit DE-US DEI Filius, sagaciter pertimescit; ac-cedamus amoris passibus, accedamus de-votæ contemplationis gressibus ad eum, quem, dum malignus humani generis adversarius ad instar hominis de matris utero egredientem considerat, marito Josepho virginis primogenitum recogitat, hominem connaturalem filium & hominem purum putat. Sed quia per semetipsum rebellis spiritus velatum magni consilij Angelum invadere non finitur, per degeneres Synagogæ filios, velut per membra sui corporis experiri, num verè in semetipso sit mortalis & passibilis, molitur. Unde apud Prophe-tam, quasi læsus conqueritur, quasi de-spectus, quasi ulciscens congregitur, quasi consultaturus colloquitur, quasi conflixens aggreditur, quasi confœdera-tus stipulatur: *mittamus lignum in pa-nem ejus, & eradamus eum de terra vi-ventium*; *(m)* sic sic pro nobis eradicandus proponitur, ut vas pro reo, ut me-diator DEI & hominum pro adamato homine torqueatur; in ligno crucis of-fendiculum intelligit purpuratus Hugo, in pane salutarem incarnatæ sapientiæ doctrinam reveretur, etenim homo ad considerandam creatoris sui conditio-nem conditus, ex verbo vivit non alio, quam eo, quod præcedit ex ore DEI. Sed sicut aqua maris amara nimis, ut emanaret dulcedinem, immisit lignum Moyses, sic non difformiter per crucis stipitem melioratur panis iste, dum sva-vior sermo prædicatoris redditur, si cru-cifixionis dominicæ commemoratione declaratur. Sic loquitur lividus nostræ prosperitatis adversarius, sic nequam spiritus quid loqueretur nescius, cum prodigis Synagogæ filijs colloquebatur; sed quia, quidquid proditor iste loqui-tur, est recta, & palliata iniquitas, in-su-

(m) Jer: u. v. 19.

DEUS homo eradicari su-sinet à Judæis.

suum dissimulante sapientia redundavit authorem, quidquid mendax proposuit, quidquid foedifragus conclusit; sic partus viperæ parentis sciadit viscera, sic sibi iniquus solet delinquere, priusquam alteri possit, ut voluit, nocere, se ipsum malignus traditor, qui mendax existit à principio, hoc trucidante consilio cæpit confodere, se ipsum hoc spiculo vulnerare; paradysum quis nobis reddidit? quis ad deliciosum castissimæ voluptatis arboretum reduxit exulem prævaricatoris Adæ sobolem, quàm crucis lignum? beata crux! quæ dum non primi Adæ posthumum, sed Adam secundum panis complectebatur brachijs, omnia filiorum terrestris Adæ crimina crucifixit. Mitte in panem lignum, vel si immoderata fame sic esuris, Angelorum panem, sed eradendum, sed nobis subtrahendum, mitte panem ad crucis lignum, nam lignum in panem mittere; ut scribit moralis Papa: *est configendo ejus corpori stipitem crucis adhibere*; (n) ecce! qui nuper per semetipsum in excelsum montem suummet Judicem ac vindicem sustulit, qui conditerem suum (conditionem escæ nescius) in publico templi pinnaculo velut sublimem templi Dominum collocavit, qui regna mundi Regi sæculorum immortalibus obtulit, quasi vel non illius essent propria, cui subjuganda præsentavit, vel certè sua forent, à se in ipsum amico foedere transferenda, si modò in panem lapides commutari præciperet, nunc pani suo lignum immittere decernit; quod suis manibus, quia incorporeo spiritui non licuit, mediante sui corporis dextera, quod per se ipsum facere non poterat, effecit; si enim membrum diaboli Pilatus fuit, ut moralizat Gregorius, qui usque ad ultimum perempti Redemptoris exitium Dominum Majestatis servili vestitum habitu non cognovit.

Si corpus satanæ Principes sacerdotum exstiterant, qui Salvatorem suum usque ad crucis lignum promovendo à mundo exterminare laborabant, cur non manus immanis tenebrarum Principis fuisse Judas adstruatur, quàm mediante Magistrum Veritatis suo tradidit conciliabulo capiendum, strictè & fortiter vinciendum, cautè & violenter deducendum; quàm vendente Judæus emit nostræ salutis pretium, & Christianus ratione peculiariore, ut sibi proprium

acquisivit; quòd si pro dextera hunc venditorem pessimum ambigis recognoscere, audi Leonem Magnum, audi sanctissimum Pontificem, qui adversus hominem inconvertibilem, vadentem spiritum nec revertentem, sic justa debachatur indignatione: *cordis sui secutus est rabiem, & stante Diabolo à dextris ejus, iniquitatem, quam in sanctorum omnium armaverat caput, in suum verticem retorfit*; (o) & inexpectatam pereuntis Apostoli perniciem! non alio, sed proprio suæ iniquitatis laqueo se suspendit! postquam recessit à Magistro Veritatis, genuinus superbientis Luciferi factus est discipulus, ut ille, priusquam præcipitaretur, in montem ascendere voluit, ut Altissimo assimilaretur, sic execrandus proditor, pede propero in arborem ascendit, priusquam sacrilegum guttur infami & voluntario suspendio se ipsum enecaret, in hoc sacrilego gutture illa efformabantur verba, illud articulabatur opprobrium, illud conficiebatur eloquium, abominabile convivium, in ultimo finiri nesciæ dilectionis convivio prolatum, *nunquid ego sum Rabbi?* Revelaturus absconditum suæ venditionis mysterium, scrutator humanorum cordium DEUS homo, vespere facto; veroque sole ad vitæ occasum declinante, discubuit cum duodeno commensalium Apostolorum collegio, adhuc quippe infamis proditor computabatur cum eis in numero, à quibus jam decesserat de merito, notamque sibi manifestans proditoriam sacrilegi traditoris nequitiam, hæc plena pietatis verba protulit: *unus vestrum me traditurus est*; exhorruit velut ad ictum fulminis innoxia cæterorum innocentia, sibi que optimè conscia inquirebat conscientia: *nunquid ego sum Domine?* sed ille, qui proditurus jam proditor in corde perversissimo exstiterat mutato reliquorum stylo, cujus dominium cognoscebant illi, iste aut invidens, aut etiam surripere contendens, quasi huic subesse domino erubesceret, subjungit: *nunquid ego sum Rabbi?* vel certè, si Commentatoris Hieronymi aridet explanatio, excusandam crediderat suæ perversitatis pessimæ malitiam, si solum traderet Magistrum discipulas, non autem servus Dominum, cum illud videatur minus injurium, istud magis obnoxium piaculum impietatis; subsannasse objecto Magistri nomine credit doctus Origenes, quem audiens à condiscipulo

Judas fuit
manus diaboli

(o) Serm. 3.
de pass.

Vocat ex con-
tempu Chri-
stus nomine
Rabbi,

Insinuat
esse hoc non
ne indignum

Dum Judæi
lignum in panem
mittunt,
configunt cor-
pus JESU sti-
piti.

(n) lib. 3. mor.
6. 11.

discipulis Magistrum nuncupari, quasi hoc foret indignus nomine Magistrum vocitans explodit. Accesserat videlicet & jam adhæserat Pharisaorum contubernio, qui delectabantur gaudentes & prærendentes vocari ab hominibus Rabbi, talis quippe appellatio (Ruperto expendente) Pharisaica existit; qui pariter æquissimo condemnans anathemate trifarium compellantis alterius cuiuspiam epithetum, Magister sequar te, insigniter subjungit; *solum hoc dicere Magister sive Rabbi, & non dicere Domine, cordis est longinqui, id est longe remoti à familiaritate dilectionis.* (p)

(p) Matth: c.

Domino servus
semper &
ubique assis-
sit, secus disci-
pulus Ma-
gistro.

Sed quod, amabò! horum duorum nominum discrimen? quæ tanta est diversitas utriusque, suos & Dominus numerat famulos, & suos habet discipulos Magister, uterque suis præsidet, defertur ambobus fidele pedisequium ab utrisque. Cur ergo ab amoris indice excluditur Magistri vocabulum, & nomen Domini inseritur catalogo dilectionis? credidissem ego timeri Dominum à servulo, quem si diligeret, ad ejus præsentiam non trepidaret, dixissem ego Magistrum potius diligere à discipulis, cui suum expandunt finem erroribus refertum. Illam diversitatem approbo, illam unius ab altero Magistri à Domino differentiam recognosco; servus sequitur Dominum ad quamlibet orbis oram, ad omnem mundi plagam, ubique stipant herum vernulæ, solum non sinunt incedere, aut præeunt, si sic necesse est ad ministerium, vel subsequuntur, pro more famulitij, nullibi deserunt incedentem, ubique protegunt periclitantem, de quorum fidei obsequio attestabatur Regina Saba de sumptuosa Salomonis aula, beatos nuncupans servos suos, qui semper coram ipso assistere merentur, dum ab opposito solummodò ad tempus modicum Magistri præsentia discipulis concedatur, ad paucas consuetæ instructionis horas assistant, docentem audientes, legentem auscultantes, non conviventes indies, nec simul commorantes, plus connotat absentia, quàm inferat præsentia vocabulum Magistri, & quia odit absentiam, amat amans præsentiam amati, amantes undecim Dominum nuncupant, semper illi assistere flagitantes, quem, quia infamis proditor præsentem oderat, absentem semper optaverat, Magistrum

Pars III.

nuncupat degener filius, apostata ab innocuo Apostolorum Collegio, discipulus sed infidelis, non verus imitator, sed mendax nundinator æternæ veritatis, Cænat cum Angelorum Domino rebellis angeli pedisequus; & suæ sibi conscia perfidia, audet interrogare oculatissimum nostrarum mentium spectatorem: *nunquid ego sum Rabbi?* in Gethsemani collis arboreto, non alio salutat titulo, quàm *ave Rabbi!* jam inde arrogantem ab ore evomens insolentiam, abrumpens nomen Domini dominantium Domino, qui Christum Dominum (si licet dicere) crudeliter discerpere, & DEI tatis dominationem ab assumptæ humanitatis voluntaria servitute avellere *Christi tentat* satagebat, à nomine subtracto suum incipit latrocinium, in Numine vendito *avellere à Divinitate* avaram ingluviem terminaturus; adeo *vinitate* exterminare studuit, infelix Patris mendaciorum didascolus, incipiens exterminium à sacrosancto Domini Nomine, quod tamen posito extra mortalitatis terminos vitæ & mortis Domino, fidelis servulus immortalis sæculorum Principi, illustris servulus dominatori universæ terræ, sublimis angelus magni consilij angelo amplissimè restituit, honorificentissimè recuperavit; renascitur post crudæ hyemis transitum, reflorescit post cruoris flumini diviniissimi sanguinis imbrem, resurgit in horto virginalis tumuli flos campi, & profligatis sepulchri custodibus sacra mulierum triadi sacerri-mus apparet aliger, annunciat plangentibus victoriam: risum teneatis amicæ! *scio, quod JESUM, qui crucifixus est queratis;* respicite juvenem, sunt enim bella juvenum, brevi ac levi luctamine profligatam terrigenarum militum turbam, qui latentem thesaurum nostrum custodire præsumpserunt; aspici-te sedentem, lapis, cui tanquam minister Conditoris mei insideo, nequit & meum Creatorem & vestrum Redemptorem includere; *non potest includere Dominum meum:* scribit Chrysostomus, *cum prematur à servo.* (q) quod si, cur sedat, (q) *Hom: de S. Joan: Bapt:* quem nulla laboris molestia fatigat, nulla itineris prolixitas, quod iste nostrorum director gressuum conficit, sua investigatione delassat, si inquam curiosiori interrogatione, cur sedeat, inquiras, respondebit transformatus in pacis Angelum Chrysologus verè moribus Angelus, infulatus Ravenas; *factus est lapis vas angelicæ sessionis, doctrina celestis*

- (r) Serm: 75. *cathedra, schola vitæ*: (r) isti docentis cathedratici summam, si scholastici hujus apophtegmatum normam, si angelici præceptoris compendiatam scientiam addiscere ambitis illustres discipulæ! pro prima lectione dediscite timorem, excutite pavorem: *JESUM quæritis Nazarenum crucifixum*, qui nuper natus est vobis Salvator, qui est Christus Dominus ex ancilla Domini, crucifixum quæritis Regem gloriæ; *corona enim est crux, non ignominia*: (s) inquiritis immortalem devictæ mortis Principem, *non est hic*, per carnalem videlicet præsentiam, cum uni eidemque corpori pluribus locis repugnet circumscribi, adest per majestatis præsentiam, per Divinitatis existentiam; esto in vacuo non ultra sepulchro commoretur; *videte locum, ubi positus erat Dominus*: (t) ad ingrediendum sollicitas stimulat, vacuum thesaurò sepulchrum indicat; *denique Angelus post tanta supplicia, post sepulchrum agnoscit Dominum, suam loquitur servitutem*. (u)
- (s) Cyril. Hierosol: catech: 13.
- (t) Matth: 28. v. 6.
- (u) Serm: 76.

Ecce! cui discipulus, ut detrahat nomen Domini, nequiter subtrahit, huic beatus aliger homagio se subjecit, hunc Dominum post vulnera & verbera, post terebratas manus cum pedibus, post crucem & lanceas appellat, sic voluit radix Jesse, qui stat in signum populorum, suo à populo, nè universa gens pereat, de terra viventium eradicari, & lux illuminans omnem hominem nube terribili sacrilegæ proditionis voluit obumbrari, & qui sacros lachrymantibus pœnitentis Magdalene oculis pedes subjecit, mendacibus Judæ labijs os sacratissimum pariter porrexit, illa lupanar deserit, & Pharisei domum pro suæ sanctitatis eligit asylo, dum iste abditum latentis conciliabuli angulum præli-gens cœnaculo, gehennam ingredi festinavit, utramque amborum animam considerans Hieronymus, præstigiatores tenebrarum principis nocti comparat, quæ tenebrosam orci aciem adiens, eidem, ubinam lateat scientiarum Dominus, indicabat, dum gemebunda mulier, quæ fuerat in civitate peccatrix, ad lucem accedens, facta est lucidissima æternæ lucis pedissequa; diem diei Apostolis Apostolorum Dominum innotatur; *Maria currit ad Apostolos, ut dies diei eructet verbum, & Judas ad Judæos, ut nox nocti indicet scientiam*: (u) uterque sui affectus impulsu, suam anhelat ad viam, suam

festinat ad metam, sibi similem quærit uterque discipula JESU, discipulas magistri cœlestis, proditor Christi ad ficiarios vitæ, illa ad Christiani orbis principes, iste ad summos Synagogæ Sacerdotes; illa, ut intimet diem, ad undecim unius diei horas suum accelerat cursum, iste, ut primogenitum ab exterminatore angelo in nocte perimendum designet, ad confœderatam tenebrarum regiam devolvitur, caliginosa perennis contumeliæ rota, denique declarante Chrysostomo, tunc ille *pretium Magistri sanguinis postulabat*; quidnam obscurius infami hac perfidia? quid tenebrosius hœc tenebrarum filio? hœc genuinò noctescentis luciferi porphyrogenitò? *quando illa mercedem sui corporis abdicabat*: (x) quid illucescente hœc phosphorò serenius, quid hœc illucescente lucis filiâ illustrius valeat idæari, dum Synagoga interit, Judas fœdus interimendi DEI hominis sacrilegis contrahit cum Judæis, ut ex Divinitatis persecutoribus efficiat Deicidas, dum aurea orientis Ecclesiæ aurora exordiri inchoat, Magdalena pacificatur cum Apostolico Magistri veritatis collegio, deferendum in tenebris mundi lumen non deferere, idcirco pedes recessuri fortiter arripit, suis se ipsam ligans alligansque capillis, indissolubilem efficit pedissequam Redemptoris.

Denique jacet prostrata suæque adgeniculata angulari petra, ut consurgat adversus gentem hanc fœdifragam, ut suo condemnet pedissequio illustris hæc sponsa sponsi sanguinem, clarissima hæc gloriæ gentium prodroma, Regina Austri hanc generationem nequam, consurgit in judicio & absolvitur, dum accusans peccatricem Pharisei malitia à judice redarguitur, & talionis pœna quantumvis suaviter mulctatur; confugit regina sapiens ad veri Salomonis sapientiam, ac domum paternam deferens, ad alienam properanter inducitur, dum interim Domum DEI deferens, ad speluncam latronum discipulus agitur; illa non tantum remissione scelerum ad præmium futuræ resurrectionis disponitur, sed insuper Apostolicâ potestate judicandi adulteram Judæorum gentem insignitur, dum Apostolico profugus collegio apostata discipulus Judiciali subsellio ejicitur, & loco insulati Judicis patibulandus nequam suffocatur

Magdalena
pœnitens fit
dies eructans
Dei verbum,
dum Judas
traditor fit
nox indicans
nocti scientiâ.

(u) in .c. 14.
Marci.

(x) hom: 81.
in Matth:

Antisthesi in-
ter cecita-
tem Judæ &
illustrationē
Magdalene.

Magdalena
comparatur
Reginæ Aust-
ri.

la-

laqueo. Nec tamen ille solus eradicare de terra viventium, eliminare viventem in sæcula statuit vitam nostram, non ille solus pro nihilo habens terram desiderabilem exili eandem vendidit pretio, quo emeretur ager figuli in sepulturam peregrinorum, ut (explorante Augustino) inveniret tandem mens cæca salutare mortis remedium, & iniquissimi sacerdotum principes, suis criminibus excæcati, dum pij venditores pietatem mortuis exhibent, suorum vulnerum vitale alexipharmacum administrant, non inquam ille solus funestis manibus se surripit saluti, postquam salutem venditi corporis surripuit Salvatori, sed etiam sacrilegi Pontifices cum iniquo pro dentium sacerdotum agmine, imò & universa delirantis Synagogæ colluvies, sibi traditum Pilato tradiderunt perimendum, præcipitanteque efferatorum cordium rabie effœminato Judici non judicandum, sed sinè noxa condemnandum commiserunt. Una conspirantium lingvarum vox, ut verbo vocem eripiat, Barabbam eripuit, ut mortis sententiam vita subeat, nè posthac mortales Adæ filij morte pereant sempiternam, Erat Barabbas latro, erat (commentatore Francisco Luca) *Bar* filius *Abba* patris, erat patrizans patris omnium Adæ insignis posthumus, illius de terra terrestris Adæ, cui secundus, sed cœlestis à patre misericordiarum fuit postpositus, quando primum primi scelus cum tota innumerorum flagitiorum congerie velut lignorum fascem primogenito ex multis fratribus imposuit. Namque aggravata tormentorum congerie in mortis gremium è sinu dimittentis patibuli postmodum præcipitari sustinuit, & velut seductorem, priusquam resurgeret à tumulo, munito in sepulchro custodiri dissimulavit. An non Judæi de teriùs Judæus Christum tradidit, quando venientem in nomine Domini Davidis filium eliminatura ab orbis orbita infelix Synagoga, facta est Judæorum Regi velut leo in sylva, dans contra Regem suum vocem suam: *non habemus Regem nisi Cæsarem!* (y) solet exasperatus leo mirabilem nec non terribilem rugitum edere, dum prædam esurit, quo resonante, quo reboante viciniora eidem animalia corruunt præ terrore. Infert exinde Cyrillus, quasi leo in sylva, Synagoga adversus Salvatorem secuta est, nam quamvis nullo illo terrore percussus sit,

clamoribus tamen suis Christum Synagoga interfecit; Non rugit adversus agnum, sed gemit cum gemebunda turture ad pedes agni fortis & prudens mulier, cujus singultuantis querimoniam considerans Hieronymus, suam sic scribit ad principium, clarissimam sanctæ hujus lamentatricis æmulatricem: *sacerdotes & Pharisei crucifigunt filium DEI, & Maria Magdalena plorat ad crucem.* (z)

(z) Epist: ad princip:

Rugit, non quidem confusa propudiosa plebis insolentia, quam facili ludibrio sagax oculati Præfidis solertia contempsisset, sed sævit rugiens velut leo Princeps in animalibus furor pontificum, quando eum viderunt, quando pontifices, hoc summæ impietatis dedecus, blasphemam hanc crudelitatis vocem sibi solis appropriare flagitabant: nam cum multitudo aliquando his factis sub crubesceret, recordati forsitan miraculorum, ipsi primum inclamant, & vulgus incendunt, concludit Cyrillus ab Alexandria; (a) attende ad verba præcipitij, quibus pertinax malitia demergitur in puteum interitus, ab universali calamitatum abyssu miserabiliter absorbetur; neglecto DEI regno, pro rege Cæsarem constituentur, & ideò destructæ civitatis regno, regali Judææ dominio exuuntur dethronizati Phariseorum principes, pontifices exauthorati, evulsi de tabernaculo, dum genuinum de stirpe Davidis germen pro rege suo renunt agnoscere, coguntur alienigenarum gentium tyrannidem subire. Vagantur sua in posteritate misera, toto terrarum orbe eliminantur undique, ubique proscribuntur, illi conformiter regij psaltis præfatio: *dilexistis omnia verba præcipitationis lingua dolosa!* legit Augustinus, *verba submersionis loqui videlicet iniquitatem magis quam æquitatem, inciderunt naufragantes in exitium, eripere se ipsos non posthac potuerunt, dum crucifixum à regni solio ejecerunt, si enim non vis mergi in mari hoc magno & spatioso: tabulam apprehende; consultit Hypponenfis Aristes: ligno portare, crux te perducet;* (b) sed horret hanc salutis arcam supremo licet in discrimine navigans Judæus, linguam dolosam diligit, quæ quia ministra est fallaciæ, aliud ab ore suo promitur, aliud in corde latens regitur, nè cognoscatur, idcirco: *sagitta vulnerans lingua eorum dicitur;* (c) quæ una pari-

(a) lib: 12. c. 17.

Judæi verbis & lingvis suis submerguntur, nec tamen crucis lignum apprehendunt, ut salventur.

(b) in Ps: 51.

(c) Jerem: 9, v. 8.

Emitur ex pietate erga mortuos figuli pretio venditi Redemptoris.

(y) Joam: 19, v. 15.

Lingua dolosa
est ursus tri-
plici ore &
trino dentium
ordine muni-
tus.

& auscultantem lancinat, & illum vul-
nerat cui se postmodum manifestat: ur-
sam ferocientem dixeris, quam ecstati-
cus conspexerat Daniel, trino tam oris,
quam dentium ordine communitam,
lacerare ac laniare conabatur furibunda
malignantis Synagogæ progenies Domi-
num Majestatis, invadens Divinæ Matris
virginitatem, affiliens progenitam ex
virgine humanitatem, negans conjun-
ctam unigeniti Patris Divinitatem; ut
DEUS homo, qui sine genitrice est u-
nigenitus ingeniiti genitoris, qui sine
genitore est primogenitus virginæ ge-
nitricis, fieret ad ingratiissimi Israëlitis vo-
tum, cui speciosus formæ præ filiis ho-
minum, gravis erat etiam ad videndum
eradicatio & abjectio in medio popu-
lorum.

(d) Matth: 27.
v. 42.

Evasit certè doloso fallacium lin-
gvarum stratagemate! rex seculorum
immortalis, cui soli debebatur honor
& gloria, evasit opprobrium hominum
& abjectio plebis, quando movebant
capita sua, quia verò capiti inhærere
detrectabant clamantes & exprobrantes
sacerdotum principes: *alios salvos fecit,
se ipsum non potest salvum facere*; (d) qua-
si, quæ perpetraverat prodigia, non ope-
ratum fuisset brachium Altissimi, sed
operante maligni spiritûs dexterâ fuisset
perpetrata; nec enim barbaræ He-
bræorum tyrannidi suffecerat eradicare
vitam, occisionem vitæ procurando, sed
insuper confœderata collaborabant cru-
delitate, eliminare famam probatæ tan-
ta miraculorum copiâ sanctitatis, vo-
lebant enim ex præclarissima oris aurei
sententia: *ut tanquam seductor arrogans
& jactabundus in conspectu omnium vitupe-
ratus decederet*; quid mirum, quod per-
tinax malitia proprijs excrescat augmen-
tis, quid mirum, quod Judæorum per-
fidia illius multiplicare illusionem con-
tendat, cui mortem sagittantibus lin-
guis infligebat? quid mirum, quod di-
lacerata humanitate crudelis ferocitas
salvatricem invadat Divinitatem: affe-
facta impiorum parentum soboles jam
tunc edocebatur ab antesignanis dupli-
care immaculati agni vulnera, DEUM
simul & hominem sauciare, quando præ-
decessorum iniquitas vitulos geminabat,
duorum instar Numinum adorandos.
Solicitatus Aaron à fremebundo Israël
(qui propagando Idolorum cultui addi-
tissimus) in aures aureas rapit ab auribus

suis: *formavit opere fusorio, & fecit ex eis
vitulum conflatilem*; (e) & qui nuper con-
scindi viderunt maria, qui sua præce-
dentis columnæ beneficio deduci spe-
ctabant agmina, qui tumulatam in aquis
intuebantur tremente palpebra submer-
gentis Egypti propaginem, qui prodigi-
osam conservantis providentiæ con-
templabantur Majestatem, nunc ad mo-
rosam detenti Moysis præsentiam vocife-
ratione consona tripudiant: *hi sunt Dij
tui Israël, qui te deduxerunt de terra Ægyp-
ti!* sed cur appellant Deos pluraliter,
unum duntaxat numero infamis vituli
idolum? in perennaturam unius veri
DEI contumeliam, qui talia portenta
fecerat in Pharaonis curia, tanta ma-
gnalia in alienigenarum gentium pro-
vincia, tam mirabilia in terra chanaan,
tam horribilia in rubro mari; an for-
san idèd multiplicatur unus vituli Dei-
tas, quia (commentatrice Glossa) qui i-
dololatriam colit, omnibus vitijs subji-
citur, & quasi tot dijs & Dæmonibus,
quod vitijs mancipatur! assignat aliam
mugientis idoli rationem Ambrosius,
quasi æternitatis sapientia, cui omnia,
quæ nobis velut futura evenirent, inde-
finenter sunt præsentia, duplicandam
futura idololatriæ malitiam præfigurari
dissimulasset: *significabatur futurum*; ex-
planat Mediolanensis pontifex: *quod Je-
roboam posteriore tempore hoc genus sacri-
legij induceret, ut populus Hebræorum ado-
raret vitulos aureos.* (f) Pontificum
primicerius unum duntaxat conflavit vi-
tulum, sed duplicavit impius Jeroboam
idolum, duos construxit, ut unitatem
simplicissimæ Deitatis destruens, eradi-
caret ex subditorum cordibus adoratam
unius sanctissimi Numinis Divinitatem!
excogitato consilio, nè forsan fortuitum
indeliberatæ sortis suspicaretur casum,
illuminanda posteritas: *fecit duos vitu-
los aureos*; (g) dehortatusque ab ascen-
su in Jerusalem, enormem intonuit blas-
phemiam: *ecce dii tui Israël, qui te de-
duxerunt de terra Ægypti!* subjungit sa-
cilego coronati prædonis operi Lyranus,
fecit ad similitudinem vituli, quem fe-
cerat Aaron, sed duplicando malitiam
multiplicando idololatriam, ut aucta de-
notaretur iniquitas idololatrantis po-
puli; utque geminatæ perversitas de-
mentia innueretur.

(e) Exod: 32.
v. 4.

Judæi in Æ-
gypto unum
duntaxat vi-
tulum adora-
runt, sed ac-
crescente ma-
litia duos sub
Jeroboam.

(f) in 32. c.
Exod. Romulo.

(g) 2. Reg: 12.
v. 4.

Dum Judæi
eradicare
Christum co-
piunt, eradi-
catur à Reg-
terrestri &
coelesti.

Quid mirum igitur, si pejor po-
steritas assumptam Verbi humanitatem,
quam

Judæi non
contenti occi-
dere humani-
tatem, conati
sunt ipsam di-
vinitatem an-
nullare.

quam poterant perimere, lingvarum jaculis confoderint, & irritati ferocius, ipsam, quam interimere non poterant, e cordibus fidelium eradicare attentaverint Divinitatem, Quam psaltes Regius immanitatem praevidens, horribilem ultionis justitiae vindictam suo jam saeculo comminabatur: *propterea DEUS destruet te in finem, evellat te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium*; (h) destruebatur universa

(h) Ps: 51. v. 7.

assurgentis & insurgentis Synagogae contra resurgentem spoliis Ecclesiae arrogantia, cum subtracta & evulsa de Judaeorum induratis cordibus sanctificante gratia, quam manus propriae, quam propria eliminabant perfidorum opera, reprobandantur a praescientia, & ab omnipotentia deserebantur; quemadmodum quippe sibi cor consecratum aedificare dicitur Altissimus, dum ei gratiam infundit, sic iuste Adae filius se destrui conqueritur, qui se ejus privatum gratiam lamentatur: evelluntur autem de tabernaculo serviles peccatorum animi, quia servus non manet in domo in aeternum, qui in terrenis pariter auxiati limitibus de summis dignitatum intulis ad infimas aerumnarum clades adeo dejiciuntur, ut instar excelsae arboris radicitus evulsa, non ultra valeant resurgere, nec ullis germinibus pullulare, donec tandem a carnis tabernaculo, quam anima peccatrix latenter incolit, emigrare mortis imperio jubeantur. Eradicatur demum impius de terra viventium, ut a iustorum cohabitatione segregatus, desinat esse sanctorum contritaneus ad perennitatem condemnatorum spirituum exilium irrecuperabiliter proscribitur, sic propter mala maledicentis linguae suis cum matrificantibus filiis instar sterilis plantae, quam non plantavit Pater coelestis, finaliter destruitur, quam vivens in carne DEUS interficere coepit spiritu oris sui, quando Pharisaeorum dictamina erronea legis peritorum apophtegmata, dolosa hypocritarum velamina, detestanda sacerdotum sacrilegia, immania insulorum Pontificum scandala detegebat ut dignoscantur, exprobrabat, ne approbentur, publicabat ne defendantur, explicabat ne occultentur, condemnabat ne protegantur, destruxit Judaeorum perfidiam illustratione adventus sui, quando agrotos Sabbatho curabat, reiecta arrogantis Pharisaei jactantiam humilem ge-

Pars III.

mentis publicani confessionem approbabat, quando dilatatas temporalis gloriae fimbrias resecabat, & Magisterij titulum soli Magistro Veritatis appropriabat, quando vendentes nummularios e templo profligabat, & suis adgeniculatam pedibus peccatricem a magnis peccatorum debitis absolvebat, An non ejiciebatur Hebraea gens de tabernaculo ejus, in quo Paschalis agnus hodie comeditur, in quo non carnes taurorum cum immolato sanguine, sed vitae iustorum animae victimantur, dicam amplius, loquar profundius, non proprio, sed ore sacratissimo Pictaviensis Hilarij, qui lamentabilem considerans interitum Judaeorum, lachrymabiliter concludit eos ex illo tabernaculo avulsos: *de quo dictum est, elevabo tabernaculum David, quod cecidit, sanctum illud scilicet & venerabile nati ex virgine DEI corpus & templum, in quo, qui crediderit, tanquam consors Divinae carnis habitabit.* (i) in Ps: 51.

Eradicare studuit profanatus Israel divinum incolae DEitatis tabernaculum, quando idcirco moriendum divino homini conclamabat, quia filium DEI se fecit, dum granum, quod cecidit in terram bonam, eradicare cupiunt, dum ignem, quem DEUS venerat in terram mittere, ut accendantur, suffocare praesumunt, dum salutaris verbi carnem, ne salutem in medio terrae operaretur, exanimare contendunt, evelluntur a tabernaculo, mulstantur caeli terraeque exilio, sepeliuntur in aerumnarum barathro, ab excentrica calamitatum voragine absorbentur. Sed liceat attentius investigare, an solus Israel, an soli solius Synagogae filij DEUM suis eliminare a limitibus, suis a mentibus evellere, a suis cordibus voluerint eradicare. Non solum hanc matrem deflexerat, dum super Jerusalem flebat Christus Dominus, paternae pietatis viscera patenter erga pusillum militantis Ecclesiae non solum gregem his lachrymis ostendit, non solum deplorabat Solymam propter immanis Judaeorum crimina destruendam, flebat Christus plangebatur, non diffiteor, piissimus Redemptor pulcherrimam orbis metropolim post paululum ruinandam, quam caeca civitas ruinam sibi nullatenus praeviderat superventuram, flebat non tantum, ut Origenis conformiter anagogiae illius beatitudinis jaceret fundamentum,

8. P

de

Christus deflexit diversi modo Judaeos desertus ab illis.

Evellentes domum tabernaculi a tabernaculo, quod corpus Christi erat, avelluntur.

Christus deflexit Jerusalem non solum gregem his lachrymis ostendit, non solum deplorabat Solymam propter immanis Judaeorum crimina destruendam, flebat Christus plangebatur, non diffiteor, piissimus Redemptor pulcherrimam orbis metropolim post paululum ruinandam, quam caeca civitas ruinam sibi nullatenus praeviderat superventuram, flebat non tantum, ut Origenis conformiter anagogiae illius beatitudinis jaceret fundamentum,

de qua dixerat: *beati qui lugent*, quasi diceret: *beati flentes*; sed flebat insuper, ut nostram deflaret lætitiā, dum flere deberemus, ut nostræ voluptatis deploraret insaniam, dum luctus conveniret, ut subsequaturam Christianorum plangeret proterviam, quam prævidebat. *Ego fleo*: exponit lachrymantis JESU seaturiginem Eusebius Emisenus, gemens non ore proprio sed divino: *ego fleo, quia omnia video.* (l) acclamante stipabatur populo, circumvallabatur aggratulabundo agmine, sed flevit in cæterorum jubilo, deflevit civitatem in triumpho, nec tamen amaras plangentis JESU lachrymas, solum terrestris Solymæ excidium expressit, vel exhausit; *fletur & nostra Jerusalem*, plangit doctus Origenes, *quod post peccata circumdant eam inimici, id est spiritus nequam, & immittunt in circuitu ejus vallum, ut obsideant eam, & lapidem non relinquant.* (m) cum peccatrices Christianorum animæ suo solutæ à corpore mox à malignis spiritibus obsidentur, quæ positæ in amore carnis, fallacibus delicijs illaqueabantur, vallò vallantur anxie, quando defixo mentis oculo, quam perpetraverant, omnis iniquitas objicitur, ut inhiantium prædonum societatem respiciens, à quibus circumcludatur hostibus, tardo nimis intuitu contemplatur: *tunc autem anima* (commentatore Gregorio) *per conditionem reatus sui ad terram confternitur, cum caro, cui vitam suam credidit, redire ad pulverem urgetur.* (n)

(n) hom. 29. in
Evang.

Filij militantis
Ecclesiæ,
qui solo gloriantur fidei
titulo, veluti
dissecti lapides
dissipantur.

Flebat, qui prævidebat, non solos deflens circumcisorum posteros, sed fortè copiosius Matris Ecclesiæ, quam sibi desponsaverat in fide sponsus sanguinum, filios in hoc ferali symbolo corruentis Solymæ adumbratos. Dum enim scelerata fidelium Christianorum cohors, solo fidelis nomine, sed perfida, juratæ professionis sacrilega infidelitate in templis nundinantur, ab aris saginantur, splendido epulonum convivio impingvantur, otiosis voluptatum delicijs incrassantur, super lapidem lapis in perversa civitate, in execranda sceleratorum civium unitate non relinquitur, quia cum ad ultionem ferientis justitiæ unaquæque similium animarum ducitur, omnis suarum conjurationum maceries, universa præteritarum temeritatum congeries, quamvis ab obstinatione fuerit solidissima, licet à confœde-

rata iniquitate exstiterit firmissima, inaniter dissipatur. Sed explorare lubear, num pari sacrilegio militantis Ecclesiæ filij errantes ab utero, DEUM Authorem suæ felicitatis, suæ conditionis longanimem conservatorem, à suis cordibus cum perfida dementatorum Judæorum rabie consveverint eradicare. An non & campi florem, & lilium convallium suo à corde extirpare satagunt? qui dum pulcherrima omnigenarum virtutum germina recipere aut negligunt, aut contemnunt, Authorem hujus florigeri seminis, Dominum virtutum ejiciunt, aut continuantibus offensum fastidijs recedere compellunt? hi sunt cæcutientes oculi, qui suis in actionibus humanos tantum respectus totis conspectibus aspiciunt, quod vident corporaliter, eorum nutum sollicitant, indagine discutiant, torvum aut ictum oculi, aut motum supercilij metuunt, ad umbram asperioris verbi toto & corpore & animo contremiscunt, ast immensum suorum cordium incolam, indispensablem suorum corporum æquè ac mentium inquilinum dedignantur respicere, dumque plenis se desiderijs ad extra conantur effundere, quem intus residentem DEUM habeant, nec cogitare cogitant, neque conantur tanti quantumvis hospitis meminisse, & si attentiori studio sanctissimi Regis in Jerusalem, si coronati psaltis revolveremus paræmiam in cordium nostrorum silice sculpendam: *meditatio cordis mei in conspectu tuo semper*; (o) exteriora manuum opera, quod hominem non lateant video, sed spectatorem eorum non reformido, dum verò interiora cogitationum latibula quantumvis abdita Divinis patere obtutibus considero, severum singulorum judicem expavescō, erat profectò, sed sanctum animal hic circumspectus puer Domini, quod viderat Propheticus ecstatici Ezechielis oculus, non tantum in circuitu plenum oculis, sed intus etiam pupillis pluribus oculatum, quid enim juvat exteriora solum ad normam virtutis componere, si negligis interiora pariter ad interi contubernalis, ad incolentis DEI beneplacitum regulare, sed cogimur collachrymari Gregorio lachrymabiliter conquerenti: *sæpe in exteriori opere ante oculos hominum inordinati apparere metuemus, & in interiori cogitatione illius respectum non metuemus, quem videntem omnia non videmus*; (p)

Qui DEUM
deserunt, cum
respicere con-
temnunt.

(o) ps. 18. v. 15.

Peccator ex-
teriora aspi-
ciat. interior
spem.

(p) lib. 9. c. 9.

(p)

(p) fidelis sponso anima, quam sibi cœlestis sponsus in fide viva sponsatam prædicat, omnem gloriam, quæ regi gloriæ arrideat & placeat, ab intus consuevit collocare; ut autem exemplo pietatis præluceat adolescentulis, exteriora sua pariter intemerata custodire satagens, in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus comparet; dilecto intimam adornat pulchritudinem, quæ simul intentas Sionis filias exterius allicere, exterius sanctorum operum splendoribus illaqueare collaborat. Hoc unicum

patientis viri votum exstiterat, hoc fuerat auspiciū ingemiscens: *quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies, quibus DEUS custodiebat me!* (q) ecce! quam anxia singultuatione illa desiderat tempora, quæ nobis tam largiter offert Divina pietas, & tamen tam turpiter nostra morositas, aut differt aut penitus transcendit negligenter.

Reminiscitur sanctissimus suarum actionum arbiter perfectionis pristinae in diebus, quibus respiciens de excelso providentia custodiebat se, tunc scilicet *quando secreto DEUS erat in tabernaculo meo* in tabernaculi schemate, quid aliud quam incolatus cordis innuitur, per omne quippe, quod cogitando geritur, interiorius mentis latibulum habitatur, tunc ergo delitescere in cordium humanorum tabernaculo altissimus secreto dicitur, quando mens abdita coram humani scrutatoris oculo sancta cogitatione divina legis occupatur; quando pravarum cogitationum quisquillas incipit recogitando tergere, ut mereatur DEUM sua in anima velut optatum hospitem recipere, velut perennem incolam retinere. Tunc autem divinus incola de tabernaculo ejicitur, quando interior recessus negligitur, cœlestis advena nec velut hospes excipitur, nec incolatus ejus, ut perseveret, petitur, sed peregrinans à Domino recipientis animus ad exteriora voluptatum desideria effunditur, nec cum morante intus infelix viator instar profugi super terram Adæ filij commoratur. Quos providus Isaias ab exteriori mundanae societatis contubernio cogitabat retrahere, dum increpans continuabat elongatos ore divino revocare:

(r) *redite prævaticatores ad cor*, (r) in quo peccator, dum reperieis directorem & amatorem cor-
DEO credit, dum humanorum, ad cor illis suadere
cor suū perdit reditum nititur, qui belluarum instar

in terra deserta peccatorum & invia ex-legum viatorum circumvagabantur, suarum cupiditatum quærentes simulachra, & adhærentes effœni libidine idolis vanitatum; redite discoli ad cor, quod perdidistis, quando triangularem sacer-rimæ triadis colossū à fundamento cordis vestri avulsistis, instabilēque volubilis mundi sphaeram induxistis; maluistis vesani nundinatores incolam de vestrae mentis tabernaculo, de vestrarum cogitationum habitaculo ejicere. DEtra-tem, prælegistis de reminiscens memoria receptaculo eradicare bonorum omnium primam & simul solam originem, ut liceat audaciū rememorandæ indefinenter vanitati, in vestrarum potentiarum triangulari domicilio habitare; replevistis hoc uno istius abominandi hospitis intuitu lascivis erroribus intellectum, libidinosis affectibus exoculastis voluntatem, omnigenis sed vanis omnibus cogitationibus memoriam occupastis. Æmulare infelix Ephraim columbam, sed reductam! quæ quia cor non habet, excors semper avellitur à corde DEI, quem perverso dum intuetur oculo, non videt se videntem: quia ab internis contemplandæ mentis oculis abiecit videri flagitantem; quid mirum? si caligantis animæ habitaculum funesto re-nebrarum velamine obducatur, si sub-tracto justitiæ sole in excentricam delictorum voraginem præcipitetur infelix anima, sola sinè auxiliari consortio, quæ discedente DEO maligni spiritus commercium, solorum scelerum contubernium statuit experiri, quibus associata comitibus aut ducibus, hæc tantum cogitare, hæc sola ambit investigare, quæ vel suffragante consilio, vel promovente auxilio ad vanitatum mendacia, ad cupiditatum suarum commoda conducunt. Hi sunt omnes & singuli, qui, quæ sua sunt, nituntur quærere, quæ JESU Christi sunt, à suis conantur cordibus eradicare; ambulant deserti viatores non per salutis viam, cujus angustias execrantur, sed viam premunt perditoris, ingrediuntur elationis semitam, ut discant superbire, lata raptum percurrunt territoria, ut sciant declinare, terram cum prævio suorum gressuum præside perambulant, non ut justorum innocentiam conspiciant æmulandam, sed ut accusatorem fratrum æmulaturi, ejusdem insidias imitentur, illius dolos cum fraudibus complectan-

Oculus mentis à DEO capite avulsus sola terrena respicit.

tur. Horum anfractus explorans Salomon, conjunctaque sublimitati præcipitia dimetiens inquiebat: *oculi stultorum in finibus terræ*; (s) quia enim cœlestia sui Salvatoris itinera considerare neglexerat, subtractos abinde oculos non alteri quàm terrenis affigere, quàm terræ valebat acclavare. Subtraxit palpebras cum pupillis capiti; idcirco sapientem amisit mentis oculum, & carnis intuitum assumpsit: *nam oculi sapientis in capite ejus*; (t) inde avulsus desinit sapere; nescit nisi desipere, & quamvis posset cernere, discernere ignorat. Hæc una gemini amborum oculi disparitate differunt, quod terrigenarum oculus sibi videre videatur discrimina, dum videt salutifera suæ perversitatis antidota, sed sapientis intuitus averfatur periculorum fallaciam, dum irretorto pede suis in gressibus præviam sequitur veritatem, illum inseparabili vicinitate sibi junctum, in suæ mentis respiciens tabernaculo, qui de se ipso sanctissimè attestatur: *ego sum via, veritas, & vita*; (u) per me, qui cadis, non vadens cadis, sed cœlum adis; me finè in te vivente, qui vivis, non vitam vivis, sed mortem nutris, quod enim tibi videtur vivere, est caro animalis, quod autem vivens perit, est destituta cœlestis vitæ spiritu, cadaverizans anima; quantumvis immortalis, in vivo corpore, sed mortali; expellis vitam corporis, & corpus moritur exanimatum, proffigas vitam animæ, quæ sola vera vita est, quæ solus vivificator DEUS est, & morte moritur, sed immortalis, exanimis anima animatricis gratiæ spiritu destituta; hac destitutus veritate, ubique fallis & semper falleris, patris mendaciorum hæres & filius, non inter illos dextera filios collocandus; quibus prædixit veritas; *ibunt hi in vitam æternam*. Divini Patris Beniamini, sed inter doloris filios, quibus intonuit voce terribili verus & verax arbiter, cui Pater dedit omne judicium; *isti verò in ignem æternum*: isti, quos ducit vanitas, & insequuntur se ducentem, isti, quos vocat veritas, & execrantur advocantem, isti, quos mundus allicit, & volunt decipi à blandiente, quos DEUS respicit, ut respiciant, sed nolunt aspici nisi ab irridente oculo terrenæ voluptatis.

Christus est
via non fallēs,
veritas non
seducens, vita
non occidens.

lis, sed lachrymantibus, sed innuentibus, sed comminantibus, sed divinis, exoculantis rotis mundi cæca progenies, attrahitur à putrescentis carnis oculo, ut jam non videat, nisi quod fœnum est, nisi quod caro est, eligitur ab elato sustollentis superbiæ oculo, ut solum illud videat, quod non est, sed esse fingitur, nè illud, quod est, considerans, se ipsam videat infamis anima peccatricem. Vide! qui habes oculos, sed veritatis, quantum, qui DEUM deserit, distet à veritate, quem homo improbus, dum vult à se repellere, à tota veræ felicitatis sphaera compellitur recedere, & mentienti angelo, qui falsitate sua tertiam Hæc sola vita fallens comilitonum partem perire ma- si colitur in- luit, quàm veritati se subdicere, æter- tempore ad- næ calamitatis sortem amplecti noluit, dexteram nè vellet suo principio, quod se omni cultorem suū cum Angelo ex massa nihili eduxerat, ad- collocat in æ- hærere; hanc æmularis veritatem, hanc ternitate, profiteris pravitatem, hanc amplexaris cæcitatem, quisquis à tui cordis habitaculo velut suo Regem à solio extrudis, à tuæ mentis receptaculo velut idæam ab imagine sejungis. Est grandior ac maxima, licet non ponderetur, filiorum Adæ vesania, quod finè DEO velint vivere, finè cujus movente & aspirante spiritu spirare nesciunt, nec possunt se movere; cui delirio turpi, sed velut hæreditario, ut mederetur, nostrarum animarum Archiater se ipsum errabundis ovibus obtulit in pastorem; & tamen ovis sub hujus dirigente præsidio pasci renuit, mavult luporum rabiem experiri. Hinc ut eliminaret ex electorum cordibus dementiam, eradicaret violentiam nimirum à peccatrice anima inclinationem, præscripsit saluberrimam medendi regulam, ad januam ovilis Apostolici, ut innotescat omnibus affigendam; *attendite à falsis prophetis. qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem* (x) Matth. 23. *sunt lupi rapaces*: (x) cur lupos sequi prohibet, quos, ut declinet ovis, impellitur à natura? pastoris amat humeros suis insequi gressibus prohibetur? putas pastorum principem suas sic oves pascere, ut lupo dimittat in pabulum, invadendas non cautè prævidens, aut quod est turpius, invasas non defendens? ut quid ergo decens in carne sapientia ovem hortatur & quidem Apostolicam, nè transvestitum sinat lupum accedere, sed illicò à sui pastoris latere se studeat collocare. Ah! ecquis crederet, quod sit

Rejicitur ab oculis lascivientis oculi exultans victima, avellitur ab ocu-

agnus lupum sit possibile ab ove pastorem deferi, & *fugit, & homo* lupum adamari, & tamen nos insensati homines nostrarum animarum pastorem fugimus, quarentem declinamus, stat ad ovilis ostium, videns insidiatorem æmulum, pulsat, ut permittatur ingredi, nè suam sibi præripiat petulcientem oviculam exterminator angelus, & mavult procax anima seduci ad aternaturæ mortis victimam, si modò falso pseudo-prophetarum deducatur principe; quam sequi piissimum Redemptorem, cujus & carne pascitur, & sanguine nutritur; vis genuinum huius incomparabilis stultitiæ prototypon conspiciere, vivam huius miseriæ effigiem videre; ad stolidum senatûs lignei consilium reflecte, quod meam delineaturus dementiam, sanctissimus veritatis spiritus adumbravit. E-gens hæc rudis respublica prudenti principe, statuensque subesse illuminato præ-sidi, consono votorum suffragio Rham-num præeligunt, ut præsit suggerunt, an profit, non attendunt: *veni, & impera super nos*; (y) sic planè ovis lupo subji-citur, ut suo sub præsidio incolumis ser-vetur, umbram non spargit, nisi mo-dicam infructuosus frutex & tileæ ex-tensio negligitur, nec amplitudo vastis-simæ opacitatis protectionis imperium promeretur; horret ficus verè non fa-tua amissionem suæ dulcedinis possessi-one dignitatis commutare; renuit vitis fructifera vinum suum deferere, quod cor humanum lætificat, & vasta ligno-rum agmina gubernare.

insipientes a-nimæ piissimi Redemptoris deserunt gu-bernium ei, & præeligunt diaboli man-icipatum.

insipiens est granum sinapi, in utero, & arbor ma-gna pendens vineæ,

O quoties granum, granorum qui-dem minimum, per carnis humilitatem, sed arbor maxima per DEItatis Maje-statem rejicitur! desideratissima cœlige-nis mentibus umbra illius æstimatur, sed inanis vanitatum hædera præripitur, ejus umbraculum, quasi aut foret vasti-us, aut svavius, impensiori concupiscentia desideratur! grano sinapis se incarnata Patris sapientia comparavit, arbori ma-ximæ, sed semini minimo, cujus virtus pressuris ærumnisque accenditur, cujus potestas in tribulationibus amplissimè dilatatur; sunt inumbrantes rami ejus Apostoli cum discipulis, ad quos ali-gera cohors fidelium plenò alarum con-volat remigiò, in quorum gremio in-vasæ tempestuoso aurarum turbine, ve-xatæ ab impio malignorum spirituum flamine? & dulciter & leniter animæ re-quiæscunt; quod si Clementis Alexan-

Pars III.

drini testimonio; *sinapis bilem diminuit, hoc est, iram & phlegma excindit, hoc est, fastum & superbiam.* (z) Ecquis hanc mo-deratur validiùs, illamque compescit efficaciùs, quam ille, qui ut à minimo semine in maximam excreseat arborem, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, ut cresceret in cru-ce? Christus est regnum cœlorum (con-cludit Commentator Chrysologus) qui *velut granum sinapis in hortum virginæ cor-poris missus, orbe toto crucis in arborem cre-vit*: (a) an non exile granum existit, (a) *Serm: 92.* quando vidimus eum, & non erat ei aspectus, à Judæis despectum, à genti-bus illusum, sed assurrexit in arborem speciosus formâ præ filiis hominum, ut exaltatus, omnia trahens ad se ipsum, vo-lucres pariter attraheret, redemptas à se animas & in libertatem filiorum DEI assertas cruci sibi affigeret, quæ elevan-tibus geminæ charitatis alis à terrena calamitate se sublevantes, & in obum-brantibus suorum dogmatum ramis dul-citer requiescant. Et tamen, ecquisnam crederet? tantâ dementatos Adæ filios ve-faniâ laborare, hoc exoptabile umbra-culum dimittitur, hoc jucundissimum gementis animæ habitaculum postponi-tur, hæc sublimissima excelsæ contem-platectionis specula contemnitur, hic secu-rissimus aligerarum mentium nidulus declinatur; à lignis rubus extollitur, à truncis rhamnus eligitur, insipida va-nitas inquiritur, ut singulis affectibus lascivientis animi dominetur; mundana dignitas, quæ nullum salutis fructum progerminare novit, præripitur, arbor ipsius Salvatoris bajula velut sterilis re-pudiatur, velut inutilis reputatur. Cla-mat & sola voce innumera auditorum turma ad hamum vocis convolat, donec hamata & ligata, vincita & compedita captivitatem desseat, irreparabilem con-demnet libertatis præditæ jacturam; spondet cum mundo nequam mundi & tenebrarum princeps Divinitatem in dignitatibus, in voluptatibus omnimo-dam svavitatem, vox est arguti decep-toris; *si verè me Regem vobis constituis-sis, venite, & sub umbra mea requiescite*; vo-cat ad requiem æterna requie spoliandos, ad umbram evocat perennibus flammis-cidijs & sempiternis ignibus concreman-dos! est namque rhamnus (commen-tatrici Glossæ testimoniò) mollis, sed in principio, nam indurefcit postmodum & vertitur in spinam, hæc est florige-

(z) *lib: 1. pe-dagog: c. 12*

Ligna stolido eligunt suffra-gio Rhamnum in Regem.

Incautæ mor-talium animæ Christum de-serunt, & um-bram exilem terrenæ vo-luptatis qua-runt.

ra terrenæ voluptatis facies: in florescente auspicio est amœnissima, sed tractu temporis indurescens aculeatur in rude senticetum, mentitur umbram mendacibus filiis hominum transfiguratus in lucis angelum ferus tenebrius, promittit umbram licet exiguam, & protegentis umbræ locò egreditur ignis de rhamno, & devorat non tantum confines domorum fascies, non solos affixos terræ animos, sed cedros Libani, sed mentes sublimissimas, quæ antea erant cœligenæ, nunc verò in terrigenas sub hujus infructuosi cespitis imperio evaserunt. Hæc eligentium arborum existit cæcitas, ut umbram expectantes flammam neglexerint superventuram prævidere; definit quippe totam rhamni essentiã Isidorus: *est dumus parvus, qui ventò agitatus ex se emittit ignem*; quid vanius hac recreante umbra, quæ flammam excitat, ut omne, quod sibi vel

junctum vel vicinum est, in cinerem convertat.

Caligas infelix anima! remotas delectuarum umbras videns, non vides latens incendium quò consummaris, carnali fidis oculo totum tuæ felicitatis centrum, matrizas cæcutientis Evæ infamis pulsio, quæ, quia vidit lignum aspectu delectabile, & pulchrum oculis, pomum manu præcipiti arripit, à quo egressus ignis abominandi fomitis, combussit innocentiam, incineravit gratiã, evocavit ferientem justitiam, peremit immortalitatis gloriam, superstitem reliquit nuditatem, & quæ Divinitatem solius DEI eradicare voluit deificanda, eradicata est de sede participatæ Divinitatis, perennibus lachrymis sua cum omni progenie miserabiliter deploranda.

Eva solo usque
oculo carnis,
exusta est à
pomo.

PHE.

Versus.
XXXXVI. **Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.**

PHE.

Versus.
XXXXVII. **Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio, & contritio.**

PHE.

Versus.
XXXXVIII. **Divisiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiaë populi mei.**

Sensus Literæ.

Concordat cum lachrymantis Jeremiæ querimonia mestissimus gemebundi Davidis elegus, dolet ille, luget iste, plangit ille, canit iste, ille aperta inimicorum ora lamentabili threno detestatur, quasi ad devorandum expansa, velut hiantia ad absorbendum: iste confusimili pavore territus, singultuat inter illustrata circumvallantium inimicorū agmina: *aperuerunt super me, os suum sicut leo rapiens & rugiens*; (a) aperuerunt os suum mendaces filij hominum, non de

scripturis æternæ Veritatis mecum collocuturi, sed de concupiscentijs suis in verba malitiæ erupturi. Sic sic infatuatus Israël ore bilingvi Prophetas Domini comminabundo rugitu, tanquam circumvagi ad devorandum stigij leonis pedissequi execrabiliter involarunt, aperuerunt videlicet os suum contra percussores suos, qui olim prævidebantur aperti os suum adversus Prophetarum Dominum, edituri rugitum contra os Altissimi, quod verbum Patris est, conclamaturi *crucifige! crucifige!* Clama-

Aperuit os
Judæus, qui
do clamavit
crucifige, &
criste.

mavit judæus, aperiens, ut dilatetur os suum, super nos; loquitur ore Prophetico Divina Trinitas, super nos blasphemantes, iridentes & illudentes patrem in filio, & utriusque spiritum in utroque. Unde mœrens suo viduata sponso Mater Ecclesia, in lugubri dominicæ Passionis triduo, augustam triadem consveta non reveretur Psalmorum clausula, nec Patri gloriam, nec filio, nec occinit Spiritui sancto ad innuendum, quod Patri & Filio & Spiritui sancto injuria irrogata sit in Christo (ut autumat moralis Hugo) ablatâ majestatis gloriâ quantum Judæis licuit auferre detrahendo. Sed qui divini oris verbo, dum eructaret veritatem, credere renuerunt, qui buccis crepantibus docenti in carne sapientiæ contradixerunt, putas ad ministrorū verba conticuisse, ad Prophetarum præsagia contremuisse; solos scribebat dexteræ aspexit digitos; *contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae*: (b) quando terribili vicissitudine mutata facies pallorem induit, cui vinorum temulentia ardentio rem incusserat ruborem.

(b) Dan. 5.
v. 5.

Solvebantur in dissoluto corpore compages renum ejus, & genna ad invicem collidebantur; in magnis quippe timoribus amicus naturæ sanguis frigidiore ossesque tremuli corporis partes ad tempus deserit, & toto virium robore ad sustentandum obsessi cordis impetum confugit; solos conspiciebat digitos, imò solos articulos digitorum, incircumcisi alienigena & peregrinò penè exanimatus spectaculò, Danielis expetijt suffragium, & suum Regi præsagens exitum, non occidebatur à sicarijs, non regio perimebatur imperio, sed jubente Rege promissâ indutus purpurâ, adornabatur torque aureâ, & tertio in regni solio collocabatur, ab eo regalibus sublimabatur insignijs, à quo primum sui interitûs nuntium, indispensable suæ mortis præsagium excepit. O si præconem suum sic excepisset Judææ rabies, si patienter auscultasset, & non frementer improperasset superba soboles! obtinisset veniam; impetrasset misericordiam, expertus fuisset prodargutione clementiam, sed quia confederato furore sprexit ambitio humilis ancillæ filium, ejecit à Judææ finibus æger phœneticus cœlestē medicū, periit posthuma soboles, & spernens Prophetarum vaticinia, occidit Prophetas infat-

tuata Jerusalem, convertens præsagium *Judæa nec venatores DEI videns voluit à vitijs resili-* in laqueum, quò irretiebantur illaqueati pedes sanctorum, nè ultra à via veritatis declinare, ad viam veritatis repere. dare consulerent, nè verba vitæ interemptorum filij prædicarent. Quid enim aliud insinuare voluit ferali gemitu, dum ore Domini præsagens Jeremias conquerebatur adversus obduratam Hebræorum perfidiam: *mittam ei multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum.* (d) Jer. 16. (c) nec numerum mirare, multos emit- tit ad explorandum alios, ad irretiendum alios, illos ad insidiandum, istos ad sagittandum; est namque aucupatio, sed pennatarum volucrum, quæ vel irretiuntur rete, vel laqueo illaqueantur; est & celebrior sed difficilior venatio ferrarum, aucupio ut caperetur altivolans superbia, contemplabundi illuminatorum vaturn oculi ad speculas invitabantur, quemadmodum vaticinanti Isaia cœlitus præcipitur; *pone speculatorem, quodcunque viderit annunciet*: (d) qui oculatiori indagine inspiciant an Cyrus & Darius redeant; nec alium ab Isaia ponendum interpretatur moralis Hugo, qui contemplatus in speculo Divinitatis Darij obsidionem, ut amoveat, & Cyri Persarum Regis aditum, ut recedat; verso illius nomine *generatio facta* apud Hieronymum innuitur, & licentiosa lascivæ Veneris libido designatur, in effigiato coronati Persarum Principis symbolo ambitiosa arrogantis Tyranni ferocia idæatur, utramque bellum venari prophetico jubetur spiritu intemeratus Vates, non tamen sinè periclitantis vitæ discrimine; plerumque siquidem prædicantis clamor suffocabatur violenta formidine, & immutata est vaticinatio in contritionem. Evaserunt præsagia, quando præsagentes minabantur secutura divini vindicis prodigia, formido terrifica in tempore obsidionis, & stringens laqueus in die captivitatis.

(d) Is. 21. v. 6.

Retribuit superbis, non tam alienigenis quàm sacerdotum principibus, & Synagogæ rectoribus ultrix justitia pœnam severæ talionis, quando populosam Hebræorum colluviem sui terroris fulmine adeò formidolosam reddidit, ut universa penè contremiscentis Synagogæ progenies intra obsessæ metropolis mœnia reconderetur, intra profundos sub-

Obruitur formidine ob avaritiam, absconditur in fovea ob luxū & illaqueatur ob superbiam.

ter-

Balthazar ad
solam articu-
lorum digiti
aspectum con-
temnit, & in-
terpretem Di-
vine voluntatis
remunerat.

terraneorum specuum angulos coarctabantur, ubi tamen capti & compediti catenas injectas Prophetis Domini plangebant, non credidisse se suis prædicatoribus deplorabant. Tunc implebatur, tunc complebatur comminatorium adhortantis Isaïæ vaticinium, toties irrisum & explosum, quoties publicatum & iteratum: *formido & fovea, & laqueus* (e) *Is: 24. v. 17.* *super te, qui habitator es terræ; (e) in* formidine præcursorum hostilis exercitûs metum intellige, qui secuturæ calamitatis præco, ludit ferale præludium, ut qui supernum vindicem formidare contempserant, illius timeant exterminatorem Angelum, vel hominem offensi Numinis ultorem; in fovea funestum indicat ergastulum, ubi crudelis Judæorum barbaries erat excrucienda, quæ missos à misere clementia futuræ severitatis nuncios ad fossas carcerum detruserunt, ad puteos interitûs demerserunt; in laqueo catenatam concatenatorum Judæorum perfidiam prænuñciat, coërcendam lascivientium idololatrarum libidinem significat, coacervandam plagarum poenarumque congeriem præsignat, quam ut vivaciùs exhibeat, aperiendas de excelsis catartas indicat, ut bipatientibus cœli valvis, vel prout asserunt septuaginta commentatores, apertis cœli fenestris omnium miseriarum præcipitante diluvio inundentur, obruri nivibus adversitatum, concussi grandine hostilitatum, collisi fulgure iniquitatum, ut trino sceleri correspondeat ternarium flagelli, invasit namque perversum fœdifragi Israël cor, formido avaritiæ, quam nulla hætenus adversitas potuit absterre, absorpsit adulteram progeniem fovea luxuriantis immunditiæ, quam nec Chaldæa ferocitas enervare, neque Assyriæ crudelitas poterat temperare, irretivit laqueus superbiæ, quam nulla vitiorum ingluvies saturare, nec aliqua plagarum intemperies valuit humiliare. Unde suam vindex justus complevit sui furoris acerbitem, irrevocabili feriens sententia profanatam horribili deicidio Jerusalem: *gravabit eam iniquitas sua, & corruet, & non adjiciet, ut resurgat; (f) confederat* quippe hætenus impietas sua super ta-

lentum plumbi, ut sua specularatur in specula gemens & lachrymans Zacharias, quid mirum! si aggravante iniquitatum pondere demersa sit in profundum, non valens amplius ad pristinam resurgere sublimitatem. Ecce! cujus fundamenta collocabantur in montibus sanctis, seu Patriarcharum gloriam, seu subaudias sanctimoniam illustrium Prophetarum, gemit & fremit hodie dum sub intollerabili ærumnarum myriade in valle lachrymarum, an non clarissima innocentis Abrahæ hæreditas erat fastigium excelsa inter culmina? an non duodena vaticinantium Divinæ mentis interpretum respublica confecerat coronam montium suarum prærogativarum eminentiâ, cingebant universam Israëliticæ progeniei plebem velut arenam in littore maris circumfluam, de quibus per psalmistam dicitur: *montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi sui; (g) montium nomine eis designans justorum principes, qui suæ sanctitatis celsitudine profunda vallium, vana terrarum concava despiciunt, & conversationi cœligenæ appropinquant, sed mundi conditor, qui Synagogam deseruit, & contemptarum gentium humilitatem adamavit, & montes in cor maris transtulit: in cor enim maris montes translati sunt (moralizante Gregorio) cum prædicantes Apostoli à Judæa perfida repulsi, ad intellectum gentilium venerunt.* (h) Hoc scilicet accumulata Judæorum demerita exegerunt! adeo destituti Divino lumine, tanta erroris pertinacia obdurati, ut se DEO suavissimam placationis hostiam immolasse opinarentur, si vel in sæculorum vespera missos Prophetas cœlitûs persequerentur, vel ad eorundem vesperam eliminatos à suis finibus Apostolos audire dedignarentur, sed his in abditis cavernis terræ latitantibus, à Tito vindice Judæa mox destruitur, & mundi regia, terrestri Solyma exulcerato Romanorum exercitu circumvallata angustiat; Hoc prævidens exitum specularundus afflicti Vatis oculos, divisiones aquarum capit deducere, & contritionem filiæ populi sui corde amaricato nimium deplorare.

Sancti Prophetæ montes sunt avulsi à Judæa,

(g) Ps: 124. v. 2.

(h) lib: 9. mor: c. 2.

PHE.

Versus.
XXXXVI.

Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

Sermo Quadragesimus Sextus.

Calumniatrix lingua est acutissimum telū armorum, æternā morte conficiens.

ADversum aperturam oris conqueritur vates providus, non illam, quā ad laudandum referantur labia: hæc enim amicorum est; sed illam arguens redarguit, quā lingvā ad calumniandum protruditur, ut inimicum maledicentis animum contestetur: *inimici sunt detractores.* (a) explanat ambiguum enunciantis Prophetæ vaticinium moralis Hugo, non exprimit genus inimicitiae, nec oris speciem manifestat, sat videbatur sapientissimo Divinæ mentis interpreti, insinuasse referatam hostilis lingvæ rimam, ut ingens calumniarum vomitus ex ore inimicorum defluus intimeretur. Si hostis vibret lanceam, non illicò cedendum, potest adhuc & declinari furibunda rabies, & vulnus præpediri; at ubi mucronem lingvæ os inimicum evaginaverit, fuge! qui audis: nam auscultando læderis, approximando lancinaris. Effrœnis lingua non æmulatur apem, suô licet non careat aculeo, per amœnissimas florum delicias volitantem, ut floridæ dulcedinis æquum prædonem agens, floridum vernantis floræ sanguinem deprædetur, sed fera fœdaque suæ iniquitatis perniciæ, solis involvitur ulceribus, ut marcidam putredinem exsurgens, incurias auditorum aures virulenter, & solam abominandæ detractionis saniem eructet. Os in favorem adversarij aperire, nec tamen calumniante lingua eidem adversari, est Regis Martyrum peculiare præconium, est præclarissimum proto-Martyris, quod suo à duce miles didicit, argumentum. Os Patris in crucis cathedra eructat saluberrimum Verbi verbum, dum factum, quod excusari non poterat, quod abnegari à veritate non sustinuerat, injecto nescientis ignorantiae velamine occultat. Amicum inimico exhibet, reo Divinam

Pars III.

& condemnanti & calumnianti & blasphemanti Innocentiam se præbet advocatum, videri prohibet, velandum admonet, quod nequit denegari. Clamat vociferante tono furientis Synagogæ rabies: *si filius DEI es, descende de cruce!* sed ille illudentes salvare cupiens, ille adhærentes pavimento animas volens attrahere, ut erigantur, non ut demergantur, profundius descendit conculcare, sed conversus ad Patrem, exacerbato supplicat, ut nescijs ignoscat: *Pater! dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt;* (b) ecce! qui ora Prophetarum olim aperuit, suum ipsemet aperit, non ut dilaniantes lingvas sauciet, sed ut sauciatas earum animas sanet à vulnere cœlestis Samaritanus, emundet à livore; quod efficacius ut efficiat, Patrem, non DEUM nuncupat, ut paternum exorare mereatur amorem, non Divinam precetur vindictam. Prodigiosum dixeris lingvarum contradicentium conflictum; luctantur verbis ora, clamat Judæus; *crucifige!* reclamatione DEI Filius: *ignosce!* exclamat desuper mellifluus arbiter Bernardus: *O Judæi! lapidēs estis, sed lapidem percutitis molliorem, de quo resonat tinnitus pietatis, & ebullit oleum charitatis;* (c) nec dixeris inefficacem supplicantis vocem, à vociferantium rabido clamore superatam: qui enim solis prodesse voce sua voluit prædestinatis, pro illis solum orans, quidquid oravit, teste scholarum angelò impetravit, (d) suô favet suffragiò Cyprianus, hac deprecatione Christi, ferale Judæorum supplicium supremum Solymæ exitium fuisse ad quadraginta annorum spatium misericorditer dilatatum, ut valeant prote-lati temporis bebeneficiò immanes Deici-tæ tanti remissionem flagitij obtinere. Sævit ultrix elementorum convulsio in morte conditoris, ad ultimum expirantis

Os aperire in
furorem ini-
mici, est Regis
Martyrum
virtus, parti-
cipata à Pro-
to-martyre.

(b) Luc. 23.
v. 34.

Christus ape-
ruit os in cru-
ce. ut pro cru-
cifixoribus ve-
niam petat.
(c) Jer. 4. ma-
jor hebd.

(d) 3. p. 9. 21. a.
4. ad 2.

Oratio Christi
in cruce effi-
caciter impe-
travit.

(e) Matth. 27.
v. 54.

Ex hac cle-
mentia erga
hostes suos col-
ligitur esse Fi-
lius DEI.

tis JESU halitum, concutitur compa-
go contremiscentis mundi, universa crea-
turarum ceterarum substantia lustrari
cernitur ad vindictam, quando adstans
centurio, in ipso passionis scandalo cla-
mat Judæo reclamante, Synagoga con-
ticescente: *verè Filius DEI erat iste!* (e)
inquire luminis hujus diluculum, requi-
re illuminati oris principium, expende
solidissimum confessionis publicæ, as-
sertionis indubiæ fundamentum.

An forte est idè DEI Filius, quia
contremuit in morte sua omnis terre-
na substantia creaturarum? an fortè vo-
ce magna expirantem audiens, non ef-
se mortalem Adæ filium combinavit,
qui tanta potestate consuetam naturæ
violentiam conculcavit? nec solo, quem
viderat, commotum terræ motu Mat-
thæus indicat, dum adjungit: & *his*,
quæ fiebant; quod factum igitur persua-
sit militi, DEUM filium credere, quem
viderat instar caduci hominis perire.
Notat loci situsque circumstantiam scri-
bentis scribæ calamus paternæ dexteræ
digito directus: *centurio, qui ex ad-
verso stabat*; (f) videbat patientem,
nec tamen cognoverat ex cruciatibus DEI-
tatem, spectabat morientem, nec in-
de colligit Divinam immortalitatem; sed
ubi audiverat ignoscentem, ubi perce-
perat excusantem, ubi admirabatur sup-
plicantem, ibi portentosam scrutatur
animò charitatē, ibi immortalis filij con-
templatur Deitatem, illuminaverat na-
scentem centurionis fidem, ut crederet
eum, qui inter atroces blasphemias con-
donat blasphemanti, inter abominabi-
les calumnias excusat calumniantem,
non hominis, sed esse DEI filium, quasi
hostem diligere, injuriantem defendere,
inimicum protegere, non humanarum
virium, sed omnipotentis dexteræ sit
portentum. Os suum Patris verbum
aperuit, & spiritum amoris attrahens, in
admirabundi centurionis animam, quem
morte sua suæ dilectionis filium assecu-
rat, eundem effudit, quò inflammatus,
quò agitatus necessariam inter dilectio-
nem hostiam, & DEI filiationem (sive
dein hæc per essentiam, seu per par-
ticipatæ Divinitatis beneficium habeatur)
connexionem cognovit; Divina vox non
exulcerati Patris, sed pacificantis filij,
sed mediatoris DEI & hominis effica-
cissimum patrabat miraculum: si enim
Nazaræorum Evangelio fidimus, multa

circumstantium Judæorum millia ad con-
summati amoris prodigium, ad depreca-
bundi Redemptoris patrociniū calum-
niantibus adu & blasphemantibus am-
plissimè impensum: nam affici calum-
nijs, nec pari vicissitudine reciprocari,
conticescente lingua immanes effreni-
um lingvarum convitia deglutire, totam
creaturarū sphaeram excedere, & ad ip-
sam creatoris bonitatem accedere vide-
tur. Recedit quàm longissimè convi-
tians calumniator, approximat arctissi-
mè calumniarum condonator. Reve-
rere, qui Christianus nominaris, Chri-
stum furenti hostium cuneo patrocini-
nantem, mirare validissimi amoris im-
petum, quisquis te verum Magistri Veri-
tatis discipulum profiteris, quò se in ho-
stem suum lædentem & cadentem effun-
dit, exprobrantem defendit, maledi-
centem ad Patris tribunal velut suum
advocatus sistit clientem, non ferien-
dum, sed absolvendum, non extermi-
nandum, sed reconciliandum, non ve-
lut inimicum, quem condemnet, sed
quasi amicum, quem salvet.

Impende aures, ut audias sollici-
tantem hodie dum pro te, expende ocu-
los, ut videas tibi indefinenter adhuc pa-
trocinantem, lege & relege Tarsensis
Pauli oraculum: *qui cum sit splendor glo-
riæ, & figura substantiæ ejus, purgationem
peccatorum faciens, sedet ad dexteram ma-
jestatis in excelsis*; (g) purgabat certè, dū
suos è crucis cathedra dictaverat apho-
rismos magnus ægotantis mundi medi-
cus, dum septem sapientissima pronun-
ciabat apophtegmata celeberrimus sacro-
rum Canonum Professor. Novi cele-
berrimam perorantis Nysseni paræmi-
am: *ad humanæ naturæ mensuram se se di-
misit, ut nos ad Divinitatis mensuram at-
tollamur*. Tunc expurgavit vetus fermentum
ab immunda veteris Adæ progenie,
ut fieremus nova conspersio; quid opus
est purgationem peccatorum à confiden-
te in majestatis dextera iterari? an for-
tè huc collimavit vaticus Malachias,
dum suò præfagiebat sæculò de sedente
& regente, de quiescente in se, sed in
nobis operante: *sedebit constans, & emun-
dans argentum*; (h) id est, legis eloquium;
subjungit purpuratus Hugo, sed suā li-
ceat veniā in clangentis argenti sono
omne proloquium subintelligere lin-
gvarum humanarum, & purgabit filios levi,
non sublunaribus flammis, sed igne spiri-
tus sancti.

Filius sedens
in celo ad
dexteram Pa-
tris purgat
lingvas homi-
num median-
te igne spiri-
tus sancti.

(g) ad Hebr.
6.1.7.3.

(h) Malachi
v. 3.

Lingvæ ju-
rum sunt
gentium el-
tus

rdi sancti exurens scoriam, purgabit Apostolos & æmulatores Apostolica perfectionis, purgabit sedens & residens in sinu Patris, in throno gloriæ, in sede Majestatis; sed quamnam præ cæteris emundabit maculam? non aliam, quam argenti, in quo tunc immundities conspicitur cum conspersa iniquitate, labia in contumeliosa calumniarum eloquia prolabuntur; hinc casta divini oris eloquia, *argentum igne examinatum* Psalteres nuncupat, & geminis, sed argenteis tubis convocandum Israël divinus legifer statuebat; quorum insigni symbolo utrumque representabatur testamentum, quod aliud inflari non patitur labio, quam quod puritatem examinatam resonat, & simul eloquiorum dulcedinem instillat. Hoc appropriat elogium proverbialis Salomon intemerato idiomati, dum alludebat *argentum electum lingua justii*: (i) hæc enim & nitet, & suaviter sonat, quæ probatur & examinatur in fornace discretionis, purgatur & purificatur afflante sancto Spiritu igne per mundissimæ charitatis. Hinc rerum omnium supremus opifex & indefessus artifex suam commendaturus conjugem, deprecaturus Matrem Ecclesiam, hoc singulari præconiò, hanc fortem insignivit mulierem: *os suum aperuit sapientia*: (l) sed cælesti discendæ & docendæ, non sæculari stultitiæ, nec terrenæ vanitati evomendæ & effutiendæ; & *lex clementiæ in lingua ejus*; ut percutienti se in unam maxillam, etiam alteram præbere, ut malint responsione molli iram frangere, quam duri sermonis asperitate furorem suscitare, ut discant non solum amantis verbo amantem alloqui, sed etiam adversantibus suavi alloquio blandiri; discant matrizare cupientes filij illustris puerperæ, præclarum illud eruditissimi Siracidis oraculum; *verbum dulce multiplicat amicos, & investigat inimicos*, (m) non tantum in terris terri-genas, sed ipsos in augusta cælestis Solymæ aligeros senatores. Horret humosus homo latentem in ore hominis sanguisugam, quæ nescit vivis parcere, ipsos consuevit mortuos lingvæ laniantis cuspide perforare; exoculatus est vir lingvosus, qui nisi calumniam effundere, solis duntaxat contumelijs consuevit execrabili-ter vacare; cæcutientem ad solis radios dixeris noctuam, quæ quidquid præclarum, & quidquid luminosum est, solet invadere, inter lascivas

Babylonis filias, & inter adoptatos DEI filios nescit discernere, ubique sibi cognatas indagat tenebras, quidquid suis occurrit gressibus, vult tenebris aspergere, umbris involvere, sine virtutis & vitij discrimine præsumit pios cum impijs, improbos cum reprobis æquali anathemate ferire.

Considera morosiori indagine universam humani corporis rempublicam, membrorum seriem discute, & cautè si observaveris, reperies unum alterius egere consortiò, ut delinquat sola sine socia, una sine alia infligendo sufficit vulnere calumniatoris lingua, non eger manibus, ut feriat, nec pedibus, ut acceleret, nec ense ut vulneret, nec gladijs ut trucidet. Sibi & alteri amico pariter ac adversario sufficit, ut vulnus læthiferum infligat; *quid apponatur tibi ad linguam dolosam*, inquit coronatus Psalteres. (n) est singulare singularitatis vitium in detractoris lingua, quod cum cætera, quot quot sunt vitia, vitijs adjuventur, ut damnificare valeant, sola sibi appropriet lingvæ iniquitas sine alterius auxilio invasum lædere, sine armorum adminiculo & cor & corpus adversarij sauciare, & illud spirare destinat mœsta inter suspiria, & istud lentò prolixioris justitiæ venenò consumpta, sensim miserabiliter contabescat. Lingua ignis est, defluit vel describit potius hujus frementis belluæ crudelitatem Jacobus Apostolus, *universitas iniquitatis*; (o) est una numero, sed viti-orum innumeram sibi conglomerat multitudinem, quæ eam velut pedissequæ Dominam comitantur; *singulare malum est lingua, in qua tantum malitiæ robur exultat, ut in perficiendo opere suo alterius auxilium non requirat*, (p) testatur Divus Valerianus; id tamen est captu difficilius, qua ratione una cum sit, plenam ac penè innumeram erigat iniquitatum universitatem; an non universas fermè iniquitates aut loquitur, aut turpiloquia, stupra, & latrocinia aut opere exequitur, ut sunt blasphemia & perjuria, ut sunt calumniæ cum injurijs, ut sunt dissidia cum homicidijs? aut protegit & defendit, ut cum excusat crimina, & scelera commendat. Est universitas iniquitatum omnium: quia & partem vegetabilem peccatoris adjuvat masticando, firmat sensibilem saporem discernendo, intellectus dictamina & vo-

(i) Prov: 10.
v. 20.

(n) Ps: 119. v. 3.

(l) Prov: 31.
v. 26.

(o) Job: 3. v. 5.

(p) hom: 3.

(m) Eccli: 6.
v. 5.

Intatis explicat desideria per loquelam. *Reliqua vitia* Est peior cæteris iniquæ universitatis *ad maleficiū* rector, lingvarum malignantium præses *dum sibi sub* est lingua detrahens, quam nullus ho- *veniant, lin-* minum domare potest, obmurmurat ef- *gvadetractoris* fusiùs, effutit copiosiùs, evomit detesta- *se sola sibi suf-* biliùs, nec eger ad maledicendum fomi- *ficit ad ruinā.* te, nec stimulari calcaribus ad profe-
quendum; confodit pariter summos & infimos, insignit eodem stigmate terri-
genas & cœlites, probos cum impro-
bis eadem lancinat acie, DEUM & ho-
mines accusat & incusat, sævo furore
ebria sitit sanguinem, quem sæpè sæpi-
ùs ferro elicit & mucrone. Abime-
lech ambitiosa exagitatus intemperie
(post celeberrimi parentis obitum de-
gener magnanimi Gedeonis filius) cūm
Sichimitarum urbem convolat, avun-
culorum suffragium, ut suo viduatum
principe adeat imperium, quorum præ-
valente potentia, consentiente senato-
rum curia, urgente instantis populi pro-
terviâ tyrannus regnum trucidatis super
lapidem unum septuaginta fratribus oc-
cupat, qua eliminanda barbarie se rha-
mnum diademate non coronandum, sed
vindice flammicidio incinerandum com-
probabat; exultat jubilans provincia, &
velut antea comparuisset acephala in spu-
rio capite, in turbulento principe glo-
riatur.

Abimelech à
Sichimitis
concordi cal-
culo in Regem
eligitur.

Verūm fucatus iniquorum júbilus
stabilitatem umbræ cohibuit, qua cur-
sim fugiente, fallax amœnitas evanuit, &
florida delicti regiminis tempora de fer-
ventissimo exoptatæ prosperitatis meri-
die in luctuosam funesti exitus vesperam
occubuerunt. Ecce enim! qui solem-
nitate jucundissima suum inaugurârunt
principem, qui conspirantibus votis
huic elegerunt electum, inter festiva ag-
gratulationum tripudia salutârunt, ver-
sa in luctum cythara, universis electo-
rum animis, lauta inter convivia absen-
tem proscindunt principem convitijs,
afficiunt contumelijs malevolentes sub-
diti Regem suum, *inter epulas & pocula*
maledicebant Abimelech, (q) confœdera-
tæ detractorum lingvæ suspectam spurie
sobolis fidelitatem impugnant, lascivam
defloratæ genitricis originem sugillant,
obscuram natalium lucem objurgant, &
quasi obedire ignobiliori nefas foret, de-
treçant parere imperanti. Non eve-
hant parentis gloriam, victricem cla-
rissimi Gedeonis dexteram non cœnea-

dant, sed detrahentium lingvarum mo-
re, obscuritatem generis deducunt ab il-
legitima genitrice. Est scilicet consue-
tum maledicarum lingvarum Musæum,
est execrandum detrahentis eloquentiæ
theatrum, in quo erudientes ad eloquen-
dum Musæ suggerentes verborum copi-
am Svadæ, opprobria ingerunt collo-
quenti, instillant calumnias alloquenti,
quibus & denigratur famæ splendor, sit
quamvis sole clarior, & obscuratur
Heronum gloria, sit licet ab immarces-
cibili illustrissimorum majorum serie o-
riunda. Crudelis Helluo est detracto-
ris lingua: deglutit principes, absorbet
judices, immanis parricida nescit paren-
tibus parcere, nec fratribus indulgere. *Inter convi-*
Lingva calumniatrix subtilis flamma est, *vandum à lin-*
vix suum monstrat incendium, quando *gva calumni-*
jam sublimissima celsissimæ virtutis ma- *ante proscin-*
china cinerescit; profert irrevocabile *ditur.*
verbum; verbô implectitur impropéri-
um, & ecce! ægrotat virtutis sanctimo-
nia, jacet prostrata gementis proximæ
innocentia, cui læsæ nulla præscribi va-
lent medicamina, moritur in auscultan-
tis animo, ubi hætenus vivebat incor-
rupta. Volubilis lingua, quæ velut an-
cipiti gladiô detractor utitur, ut irre-
medicabili vulnere sauciatus, honor illu-
stris æmuli, æquissimi plerumque adver-
sarij perimatur. Ferit, quem tangit DE-
US, non tamen adeo immani sauciat vul-
nere, ac sæpè sæpiùs confodit, & trans-
verberat virulenta lædentis lingvæ acri-
moniâ lingvotus homo; Jobum in re-
stem invoco, pro quo cum insidiatore
angelo magni consilij angelus collucta-
tur, miris laudat eloquijs innocentem,
extollit divinis laudibus patientem; ut-
que accrescat laudandi materia divino
oratori, divitijs spoliatum filiorum pri-
vat solatiô, & horrido percussus ulce-
re à planta pedis usque ad corporis su-
percilium, dissimulat ab invidente spi-
ritu enormiter sauciari; jacet flos cam-
pi in sterquilinio, dum florentissima in-
victi Herois anima in putrido corpore
commoratur, interrogatur doloribus,
tormentis exploratur, nec aliud quàm
hymnum laudis candidissimus olor arti-
culat, hanc unam laudantis vocem de pu-
trescentibus visceribus efflat: *sit nomen*
Domini benedictum. (r) hoc saluberrimum *Jobi i. v.*
sapientiæ suspirium dum emittit, super-
bientem angelum, in suæ felicitatis af-
cepsum confundit, qui suis percutiens ja-
culis sustinentem, suis affligens tentati-
oni-

(r) Judic: 9.
v. 27.

Demon gra- onibus resistentem omnigenâ bonorum
tis fuit in iacturâ insontem percussit, filorum ino-
zobum, & id- pinata morte attrivit, fugatus tandem
deo mulierem profunda conticescentis humilitate re-
in auxilium cedit, inglorius Cherub in primo lu-
vocat.

Etamine victus abscedit, verecundatus
 erubescit ad provoluti hominis ictum,
 qui dum percussus percutienti DEO ap-
 plaudit, quem ille supremus Seraphim
 ex nihilo conditus, in ipso suâ condi-
 tionis primordio suum adorare Condi-
 torem recusavit. Quid ageret arden-
 tibus invidiæ flammis exustus aliger, qui

corpus exulcerando non profecerat, ad
 vulnus animæ infligendum acceleravit,
 quem exterius affilire potius obfuit, quàm
 profuit, ad interius ostium penetrare
 cogitavit; utque securius inscenderet,
 os conjugis instar scalæ apponit, per quam
 ascenderet, & mentis abdita securius
 adiret; antiquus nequam, ut veteri ne-
 quaquàm feliciter rursus vinceret, ad
 garrulam mulierem se convertit, & qui
 palam aperto certamine debellatus suc-
 cubuit, assurgens de ore dilectæ conju-
 gis ferale jaculum emisit: *Benedic DEO*
& morere; quasi ad resistendum vitæ
 Domino diceret: *transcendendo præcep-*

(i) lib. 3. mor. *tum, ultra quàm es conditus, vive*; (t) sed
 c. 6. quia fidelis Adam iste, arrogantem de-
 liræ conjugis insolentiam virili authori-
 tate rejecit, & quam insolente temeri-
 tate docere velle virum agnoverat, ma-
 riti Authoritatem interposuit, & incre-
 patam acrius, præsumptis superbiam
 compressit; Delusus in Eva Sathan, os
 quidem ad tempus deserit, sed linguam
 triplicem, quæ saviat crudeliùs, im-
 pendit, confœderata amicorum trias
 conjungitur, ex quorum indiscreta di-
 scussione justus longè acerbius affligitur;
 cui ut compatiantur opportuniùs, servant
 lugubre septem dierum silentium, do-
 nec loquentem audientes, sed sensum
 idiomatis minus intelligentes, linguam
 convertunt in jaculum, quo cor auscul-
 tantis acerbè quidem sauciant, sed men-
 tem quam hostis læsam voluit, nulla-
 tenus expugnant. Pari audaciâ illorum
 ictum excipit & retundit, quò ulcus cor-
 poris susceperat, nec tamen animæ præ-
 judicabat.

Illud confessionis propriæ discrimen
 ambiguum pulsat animum, quid
 indicet, cur longè aliter omnipotentis
 dexteræ flagellum excipiat, cur ferien-
 tis vulnera, licet atrociora, tactum Divi-
 Pars III.

næ manus nuncupet, sed amicorum ver-
 ba velut crudeliùs quovis verberare defæ-
 videntia carnis morsibus assimilanda di-
 cat? Cædit vel finit cædi potius dile-
 ctum sibi filium inamoratus Pater, &
 Ecce! fidelis DEI Filius in filiorum nume-
 rum ab incunabulis adoptatus, exoscu-
 latur cum summitate percutientis virgæ
 directricem dexteram, quæ principali-
 ter verberat, nec verberantem spiritum,
 nisi ut instrumentum, aptat; Exclamat
 tamen instar plorantis parvuli, qui que-
 rulus, dum fundit lachrymas, offensum
 nonnihil dilecti patris animum dulci-
 ter recreat, & oblectando placat; si cau-
 sam gemitus à lachrymante suscitatis, re-
 spondet inquirenti: *manus Domini teti-*
git me; manum diaboli, cujus ictum a-
 gnoverat, non redarguit, sed totam per-
 cussionis seriem illi attribuit, qui uni-
 versum plagarum & numerum & ordi-
 nem flagellanti angelo præscripsit. Il-
 lud est admirandum, est simul exploran-
 dum, cur calumniatores suos, amicos
 nuncupans: *miseremini mei saltem vos a-*
mici mei; severam adeò querimoniam
 adversum singulos depromat? *Quare per-*
sequimini me sicut DEUS; eadem quippe
 plaga à benignissima disponentis DEI
 Providentia ex amoris impetu infligitur,
 quæ à crudeli homine ex inordinatæ pas-
 sionis insultu adversus justum intorque-
 tur, flagellat DEUS hominem, eundem
 homo, ille amando amatum purgare
 flagitat, quem iste persequendo ex odio
 flagellat, est itaque percussione paritas,
 disparitas percutientis. Prosequitur
 magnanimus athleta impugnatores suos
 severius censurare: *& carnibus meis sa-*
turamini; (u) immane facinus in ho-
 mine, in bellua consuetum; ille non
 solet discerpere vivorum corpora, fe-
 rarum est proprietas, ut famem miti-
 gent, quodcunque animal, sit licet idem
 in specie, ferociter dilaniare, & tamen
 amica trias humiliationem Jobi adeò
 frementer esuriit ut alijs quàm patien-
 tis amici sui carnibus cibari recusarit.
 Verum profectò protulit, qui suis labijs
 Divini oris testimonio non peccavit;
 verus proinde veritatem asseruit, dum
 saturatos suis carnibus amicos accusavit.
 Effundit cælum dolorum pluvias, & su-
 scipit ridente oculo effusas, effundit tor-
 tuosus serpens aquas amaritudinum, &
 plena bibens amystide sitibundus lucta-
 tor, non renuit more palatino calicem
 furoris Domini bibere, ut neque gutta
 su-

Reiecta muli-
re adversari-
us pro ultimo
subsidio ad
calumniatri-
ces amicorum
lingvas ve-
currit.

(u) Job. c. 29.
 v. 22.

Lingua homi-
nis hoc habet
commune cū
bellis quod
homines dila-
niet & discer-
pat.

superfit; tangit DEUS sat ponderosa manu, nec tacta mens obruitur, sed excipiendæ sapius dexteræ validius præparatur, at ubi calumniatur sub amicorum forma tres adversarij, amicos quidem nuncupat, sed amicorum dentibus se laceratum clamat, nec leve autumat prodigium sanctitatis eos in amicorum numero recognoscere, qui gemebundum calumnijs afficere, & contumelijs lassare intenderunt; quos tamen canibus, dum carnes lacerant, veraciter æquiparat, & genuino veluti symbolo detractiois malitiam declarat? qui enim alienam cum moribus vitam infamiter dilacerant, se procul dubio alienis pariter carnibus pascere & sauciare collaborant: *qui alienæ vitæ detractioe pascuntur, alienis procul dubio carnibus saturantur*; explanat justissimam sufferentis Athletæ querimoniam moralis Papa; (x) sathan Innocentem percusserat, & ulcere pessimo totam prostrati corporis molem sauciabat, nec tamen oculatus arbiter maligno spiritui appropriat, sed manu Domini se tactum indicat, nec enim vel levissimè retigisset, nisi, ut tangeret, supremus conditor indulgisset; tactum non verberatum, nec flagellatum se ab Altissimo conqueritur, sed longè acerbius adversum saginatos suis carnibus amicos lamentatur, quasi non ita doluisset Divina manus verberans, sicut dens laniens, sicut lingua detrahendo dilacerans integritatem famæ. Affliebant impavidam magnanimi Principis patientiam damna-
Plus longè patientem Job substantiæ, & explodebat, subtraxit *cruciârunt* lios aquilonari turbine ad instar florum *laniantia a-* decussatos, & ordinantis sapientiæ imperium adorabat, exulceravit corpus *micorum op-* proprium, nec tamen hoc externo vul-
probria, quâ ferientis DEI nere, ad vulnerandam quam appetebat animam poterat penetrare, tentat mulierem, quam abdito stratagemate ablatis omnibus conservaverat, si fortè hæc impatientem motum exprimeret, quem nulla doloris violentia, nec ulla mœrentis animi angustia poterat commovere, elusit tamen vir providus serpentis sibilum, qui enim foris rebus terrenis spoliabatur, intus residente DEO in cordis arca bonis cœlestibus replebatur, hinc nullus prædoni patebat aditus, præcludebatur omnis svadentis fœminæ accessus; qui solus namque creatorem suum super omnia dilexerat, consilium, quod serpens secundæ rursus Evæ suggesserat, blan-

dientis fœminæ, labore facili refutabat.

Ecce! quem tot ac tanta maligni spiritus tentamina in vanum oppugnaverant, nè lanienti ac laceranti lingvæ in victimam sui furoris cederet. quodammodo metuebat, hinc ad miserendum feroces amicos provocat, utque suis jam saginati carnibus ab ulteriori laninena velint desistere, quasi supplicabundus rogat. Prævalet namque in lædendo & feriendo dilanians detractio, & periculiosior est sanctæ civitatis obsidio, quæ ab opprobrijs exoritur & in calumnijs absolvitur, quam, quæ à verberibus aspiciunt & à vulneribus nanciscitur incrementum, sunt varia inter mortales prælia, & contingunt severa certantium luctamina, & vita hominis continuans esse militia sacris in literis definitur, illustriores animæ, quæ luculentius à sanctitate radiant, pugnare contra malignos spiritus coguntur indies, & penè momentis singulis, potentias cum sensibus lustrare; quod si tamen inquieta conditionis originem, si primam profusi & profundendi sanguinis scaturiginem inquiramus, eam ostendet canonica Jacobi Epistola, qui agitatam quæstionem, *unde bella & lites sunt in vobis?* resolvit celeriter, respondet indubitanter: *nonne ex concupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris*; (y) dum enim caro concupiscit adversus spiritum, dum iste in cœlum flagitat assurgere, & illa terrenis adhærere, luctamen forte proponitur, & per longa annorum spatia, donec alteruter configentium cogatur succumbere, decertatur: sunt tamen alia duellantium lingvarum certamina, quando configitur opprobrijs, & contumelijs pugnatur, prava labiorum colloquia deserviunt pro lanceis & jaculis, sed hæc à membrorum concupiscentijs oriri nequeunt, sed aliunde infortunatam originem deducunt, assignat eorundem utrum idem Apostolus, dum lingvæ febri discutiens, sui caloris originariam assignat rationem: *inflammata est lingua nostra, inflammata à Gehenna*; subnectit purpuratus Hugo: id est, à Diaboli suggestionem; inflammata volubilem temporalis vitæ cursum, quâ de die in diem volvimur, de anno in annum, inter sulphureos æstuantium cupiditatum æstus, inter exæstuantem luxuriantium desideriorum flammam, inflammata hu-

(y) Jac. 4. 7.

Lingua imp
inflammata
à gehenna
hinc nulli
parcit, omni
consumit.

(z) Jac. 3.
6.

Diabolus secundae die rutilate lubrica ad omne flagitiorum generatus, genus, ad quæ nati cum fomite quodammodo prona aviditate anhelamus, velut scintillantibus prunis accendimur, & detractorijs Sermonibus ad seminandum jurgia excitamur. Inflammat flammivomus ille spiritus, qui primus voluit intentionis pariter ac executionis ordine gehennam experiri, ejusque gehennalibus flammis succendi & ustulari; hinc vaticinante spiritu effatur Isaïas: preparata est ab heri Tophet à Rege preparata; (a) illam intellige voraginem valis Gethzemani à Tophis lapidibus & concavis, & levibus nuncupatam, ubi perpetua coruscat lyppara indefinentibus flammis accensa, succendendis holocaustum sacrificijs adaptata.

(a) c. 30. v. 33.

Sed aptius moralis Hugo in valle hac profundum flammivomentis gehennæ concavum intelligit, ab omnipotente DEO præparatū diabolo & angelis ejus, ab heri, ab illa videlicet dierum una, quæ tantum habuit heri, ante hesternum diem nesciens, nudius tertius non supponens, & quodnam aliud hoc heri est, nisi secunda mundities, in qua sat probabiliter angelicam naturam condidit DEUS conditor, cui conditæ, se adorandum proposuit, se incarnandū declaravit; cum verò infelix supremus Seraphim homagium præstare renuat, præcipitatus à testamenti monte, in profundum lacu decidit, quique in medio ignitorum lapidum amore creatoris sui ardere noluit, inflammatus gehennalibus flammis inferni titio evasit; hoc rutilante, hoc incendente maledica detractorum lingua incenditur, ut illi conditione simili conformetur, de quo apud Syracidem scriptum legitur; *apertio oris illius inflammatio est*: (b) quasi insinueret clarius sermo improprij illius, explanat illustris Hugo; multos ad malum incendit, ut & ipsi ardentes accendant, ut in flammivomentes pyras evadant, quæ à gehennali lemno succensæ ferales lingvæ, fatales flammæ, nec Jerichuntinis floribus parcunt, nec fructiferas vites dimittunt, florentem innocentiam lædunt, consummatam sanctitatem invadunt, ad Libani cedros suis calumnijs serpunt, suprema regnorum capita vel viliter contempnunt, vel mendaciter fallunt, inflecte ad virulentum maledici serpentis halitum, quò & approximantem viraginem læsit, &

(b) Eccli. 20. v. 15.

lingua maledica instar serpentis flammæ nulli parcat, nemini ignoscit.

incurium seductæ mulieris virum attraxit, & arborem fructu nudavit, & morti vitam subjecit, & suo infensus conditori, eundem à cordibus creaturarum avulsit; ubique in scripturis horrenda facies animati titionis hujus, ardentis & accendentis proponitur, ut declinetur; nec enim cœligenus ignis est, qui illuminat, sed infernalis rogos est, cui conflagrando flagrat; novi & ego, quòd DEUS noster ignis consumens, sit verumtamen non ad sterilitatem pietatis, sed ad fecunditatem charitatis; novi novissimum sponsæ præconium, quo sponsus blandiens applaudit; *sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce*: (c) conceptæ siquidem in corde charitatis ardor, ignivomente flammâ, adinstar scintillantis rutilans, purpurato colore labia tinxerat, per quæ ad igniendum aforis erumpebat, ignis de excelso immissus ossibus, velut flammeus carbo labia ad coccineum colorem incendit, ut jam nonnisi igneam legem in suis eloquijs spirare, in suis valeat colloquijs evulgare: ut jam adolescentulæ, quas alloquitur, ipsæ maturiores Sionis filie, quibus colloquitur, non aliud respondeat, quàm laudatissimam illam coronati Vatis periodum; *ignitum eloquium tuum vehementer, & servus tuus dilexit illud*: (d) quidni & sponsus tuus? qui dum esset filius hominis, non venit ministrari sed ministrare. Ignita hæc sunt labia, sed igneò altaris calculò expurgata, odorant prælia, Regi pacifico, ut osculetur ea osculo oris sui, dedicata; sunt sponso virginum virgineo pudore consecrata, nolim tamen ad fatuas reflectantur virgines, sed ad prudentes, nam lampades ejus lampades ignis atque flammarum, non quas gehenna evomit, ut rotam nostræ nativitatis inflammet, sed quas Zelotypus humanorum cordium scrutator jam tunc exegerat, dum factus legifer noster præcipiebat; *ignis in altari meo semper ardebit*: (e) quis cunctis Adæ filijs! ô quis saltem consecratis altissimo ascetis & ministris talia det habere labia, in quibus nil dissolutum sit, sed vitam præferant constringentem, nihil sit frigidum, ut coccinum adæquent. Sed heu! fervent & ardent hodiedum multorum labia gehennali incendio pessimè inflammata, & quod est pessimum, sua non contentantur ignivomente malitia, nî simul auscultantium animas miserabiliter succendant; nec mirare, su-

(c) Cant. 4. v. 3.

Cœlestis ignis justorum labia feliciter succendit.

(d) Ps. 110. v. 140.

Felix anima cujus labia vitta coccinea constringuntur.

(e) Deut. 4. v. 24.

am

Lingua men-
taliter loquē-
tem luciferum
de cælo deiecit

am à puteo inferni nanciscantur in lo-
quendo audaciam, in perjurando proter-
viam, in detrahendo efficaciam, in ca-
lumniando violentiam; non incitari aut
agitari indiget lingua iniquitatis, quæ
volubilitate propria se ipsam & aliorum
secum famam, ac gloriam, verecundi-
am & innocentiam in malorum omni-
um voraginem, in profundarum calami-
tatum præcipitium demergit.

Fuge! qui propè stas, fuge hunc
ignem virulentum, quem venenosus ser-
pens evomit, quem ut ejectum dissipet,
hausit & elicit ex gehenna, inde exori-
tur, ibi aboritur, inde incipit, ibi desi-
nit, inde suum nanciscitur principium,
ibi suum consequetur terminum, dum
inflammatis detractorum animabus sa-
turabitur, quorum viatrices lingvæ di-
laceratis veluti carnibus, saturabantur
opprobrijs, impingvabantur contumelijs,
dilacerandæ ab inferis, à perduellibus
angelis immaniter dilaminandæ. Pul-
cherrimus inter creatas pulchritudines
in cælo lucifer quā diu tacuit, turpissimus
illius diei fit noctifer, quamprimùm lo-
quitur; inquit avidiori indagine so-
licitus Propheta primam tantæ vicissi-
tudinis originem, horribilis præcipitij
initialem indagat limitem; *quomodo ce-
cidisti de cælo lucifer, qui manè oriebaris?*

(f) Is: 14. v. 13. (f) vix summitatem in domo empyre-
orum siderum super astra DEI attenta-
to elationis volatu expugnare decrevisti,
vix concrepito geminarum alarum remi-
gio solius solis æterni sublimitatem ad-
æquare statuisti, solo duntaxat desiderio,
nec ullo adhuc vestigio progressus, jam
corruisti, jam decidisti? jam periisti?
an fortè tam propinquum lateribus a-
quilonis conjungebatur præcipitium, ut
etiam illius solij fastigium cogitasse fue-
rit cecidisse, ambitiosus divinæ vicinita-
tis amor, pondus fuit, quo deprimente
ad portas inferi, à valvis regionis em-
pyreæ præcipitabatur, sed modum inter-
rogatio prophetica, quò ceciderit, non
itidem funesti lapsus seriem investigat;
cui si respondere liceat, brevi trisyllabo
totum depromitur, corruit loquendo,
cecidit dicendo, vix primam pronuncia-
vit syllabam, quando jam caliginoso in
aëre decubuit, vix terminavit ultimam,
quando jam jacuit in lacu damnandorū;
*dicebas in corde tuo, solum dixisse ob-
fuit, dicebat, quasi non adhuc rebelle
verbum mentis compleverit, quasi non-*

dum à mente in cor plenè descenderit,
quando jam debellatus, jamque præci-
pitatus ruit, qui manè oriebatur, fe-
rale perpetui abortus exitium ante me-
ridiem patiebatur. O si ante dilucula-
rem terminum regulare silentium non
violasset! si non dixisset, non periisset,
ante vesperam sit ex radiante lucifero
caligans Hesperus, dixisti! dixisti! ver-
bum iniquum constituisti adversus DEI
verbum, dixisti *ascendam in cælum*, dum
istud inclinavit cælos, ut descendat: in
cælo conditus, in cælum vis ascendere,
quasi dixisse & exulasse una unius culpæ
plaga, una unius noxæ pœna concate-
nata, & indissolubili connexa vinculo
extirissent. Si non dixisset, non ceci-
disset, qui enim non dixerunt, non pe-
rierunt, non ceciderunt; multitudo An-
gelorum ante casum siluit (testatur Ri-
chardus à S. Victore) laudabant astra
matutina in ortu suo solem suum con-
ticescendo, non proloquendo, obediendo
non dicendo, *sed diabolus silentium rupit,
locutus est superbiam*: (g) dicit & cadit
angelus, prosequitur verbum superbiæ
& præcipitatur ad sedem tartari diabo-
lus; nec tamen timet continua præci-
pitationis verba proferre & diligere ho-
mo pulvis & cinis, quem instar elevati
pulveris præcipitat garrulitas, & dissipat
instar exosi cineris præpropera locutio;
quò cadet detractor impius? quò ruet
perfidus calumniator? ejicietur cum ca-
nibus, humano indigni consortio, ange-
lico à beatarum mentium contubernio
perenniter segregatis, à primo maledi-
centis angeli eloquio indispensabili ana-
themate pro toto æternitatis nunc nun-
quam restituendis. *Foris canes!* clamat
ultrix justitia: (h) circummeant, æternum
væ eiulantes, circummeant famedici di-
lectam civitatem, latrent & allatrent cœ-
lestem Solymam, circummeant cum cir-
cumvago leone, nihil quod rodant & cor-
rodant, posthac inveniant, circummeant
hoc duce prævio, qui forsan illam, quā
decidit, viam novit; circummeant san-
ctorum astra pacis tentoria, securitatis
mœnia, occlusa maledicentibus advenis
ostia, aggrediantur verbis malitiæ, non
intrabunt per effectum malitiæ, licet
calumnientur incolas, licet dilaniare
studeant hos impassibiles gloriæ con-
fortes.

Foris canes! deambulate per loca
arida & inaquosa cum vestro loquaci
pri-

(g) Institut:
Monast: lib: 4.
de clausuro 6.
36.

(h) Apoc: 22.
v. 15.

Lingua male-
dica è cœ-
cum canibus
proscribitur

principe quarite requiem nunquam invenientiam, qui sacra sanctorum inquisitionis colloquia, consecranda altissimo violastis silentia, contemplativa asceticarum mentium profanastis sanctuaria; vestri rumores & clamores quod flagellandi verberare, qua sint exterminandi poenarum grandine, vestra quae effudistis murmura, vestra quae evomistis opprobria, vestra quae effutivistis turpilogia, vestra quae protulistis mendacia, qualiter castiganda, qualiter in ore vestro excrucienda, qualiter eliminanda, qualiter in vestris maledicentibus lingvis sint exulceranda. Propheta regius suo jam saeculo suo vestrae futuritionis praesagio, suo vestrae calamitatis vaticinio prophetabat; *convertentur ad vesperam, & famem patientur ut canes*: (i) non illos tenet, non illos mordet, non illos luet, qui edere merentur de micis, quae cadunt de mensa Dominorum suorum, non illos putat, non illos taxat, non illos damnat, qui lingunt ulcera langventis Lazari ad portam divitis, sed illos, qui lacerabundo dente mordent se simulantibus lambere, rodunt se mentientes lingere, affiliunt calumnijs innocentiam, dilaniant convitijs justitiam, afficiunt opprobrijs sanctimoniam, trahunt & detrahunt, lattrant & vulnerant, male saturantur aliorum inedia, & pejus saginantur dilacerata commilitonum gloria, pessime inpingvantur exosa aemulorum fama. Adversum vos conquerebatur Veritas viri mendaces, vestrorum antecessorum accusabat tyrannidem, dum raucis faucibus clamabat; *circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me*: (i) pendebat patibulatum numen e ligni solio, & singula dilaniati corporis membra spirabant sanguinem, quippe crucem jam tunc bajulabat, quando puer natus, non sibi, sed nobis, imperium suum gestabat super humerum suum. Ille properus Heros, qui lignum jam tunc notavit, damna ligni ut solveret, affixus terebrantibus clavis, suo velut a throno pendulus inter horrenda saevi amoris vulnera colluctabatur cum morte, ne suam ista sed solus amor vitam amantis finiret, ut qui e corde Patris in Matris uterum precipitavit amantem, eundem in supremo consummata dilectionis centro exaltatum coronaret.

Pendet inter acerbissima cruciatu-
Pars III.

um incrementa, haeret inter ardua tormentorum complementa, nec tamen sculpturas clavorum ostentat, neque spinarum fissuras remonstrat, non impetuosos excessus licetorum accusat, non propinati fellis amaritudinem notat, tota lamentantis querela in circumvallantium canum turbam redundat, quasi haec sola universi doloris foret origo, praemiserat praesenti querimoniae triste praambulium, recensens voce flebili ariditatem sine refocillationis refrigerio, quam credidisset ex parsimonia residui sanguinis oriundam. nisi subtilis Incognitus subnecteret, originem ariditatis tanta solerter investigaret, assumptaque viri dolorum lingua responderet; unde hoc quod aruit tanquam testa virtus mea? hoc fuit quoniam circumdederunt me canes multi: (m) infames Synagogae filios canes nuncupat, nam sicut isti si efferantur infixis dentibus mordent & lacerant invasa viatorum corpora, sic allatrans Judaeorum cohors, lacerabat verbi Divinitatem, eam in illo totaliter denegando, dilaniabat assumptam humanitatem tot improperijs eidem insultando. Circumdederunt rabida istorum molossorum agmina infontem agnum sine macula, de quibus alibi ore prophetico Redemptor humani generis conquerebatur; *circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis*: (n) mel operari apum est, non suo tamen commodo, sed alieno. Hebraea gens dum Salvatorem perimit, salutis nostrae exordium, nostrae felicitatis auspiciu suppeditat, non sibi sed nobis oriturum, apes dum sua, & simul aliud corpus lancinat, eviscerat se ipsam, apes non sibi, sed alijs proficuentes. DEI ferociter cruciant, crudeliter enecant, se ipsos immaniter perimunt & occidunt; fecerunt quidem mane facto consilium universi Sacerdotum principes cum senioribus populi adversus Jesum, ut eum morti traderent, sed consultoribus evasit pessimum, cujus sinisterum praedixit exitum incarnanda Patris sapientia, praesciens omnia; locuti sunt contra me lingua dolosa, & sermonibus odij circumdederunt me, & expugnaverunt me gratis: (o) adulabantur captionis laudibus, magistrum bonum nuncupantes, ut eum superent in sermone; veracem proferebant, docentem in veritate viam DEI commendabant, mulierem in adulterio deprehensam, ut judicaret foedis fragam, ad-

(m) in Ps: 21, v. 17.

Christus circumdatus impijs lingvis, se canibus multis obsessum lamentatur.

(n) Ps: 117. v. 12.

Judaei fuerunt canes ob improperia sua, & simul apes non sibi, sed alijs proficuentes.

(o) Ps: 108. v. 3.

adducebant; & tamen consilium fecerunt, quomodo JESUM tenerent dolo, & occiderent, priusquam sacrilegas manus in unum hominem injicerent crueles homicidæ, imò in DEI filium enormes Deicidæ, moliebantur sermones suos super oleum, sed erant jacula, quibus configerent, qui gravis erat impijs etiam ad videndum. Erat lingua eorum maledica, erat spinis acutior, quos militaris furor sanctissimo capiti Regis gloriæ infixit, nam iste supremum innocentissimi corporis membrum terebrârunt, dum illa dulcissimam in cruciato corpore animam immaniter sauciavit. Habet hoc proprium falsiloqua detractorum lingua, quod terebant hodieum mysticum Christi corpus, transfodit membrum de membro, & licet hæc crudelis lancea non ultra exanimatum corpus laniaret, reddit tamen non raro exanime lancinandum. Inquietum animal; imò furentem dixeris belluam, calumniatricem detractoris linguam, quæ pravas flagrantis iracundiæ rationes inquirat, injurias vel falsas simulat, vel si quæ vera sunt, exaggerat, amplificat & augmentat; non alia quàm aspera calumiarum verba impingit, non nisi occulta latitantis dissidij illicia spargit; & quod labijs incircumcisis vallatur, in verba malitiæ confractis velut repagulis dissolvitur, nec fratrem veneratur, quia conjunctus est, nec hominem veretur, quia prudens vel potens est, nec DEUM Judicem reveretur, quia ultor & vindex est, in cujus manus incidere prorsus horrendum est.

Viperea generatio viperarum prorsus germina maternum ventrem lacerant, nec illis, à quibus ad vitam vel generando vel educando fuerant geniti, corrodere abhorrent, mendaces filij hominum, matrificant cum Eva præceptum de non tangenda arbore mentiente, patrificant cum Adamo, prævaricationem suam in seductricem mulierem refundente, mentiuntur in verbis, fallunt in factis, calumniantur in sermone, in opere criminantur, in vultu blandiuntur, in lingua oblectantur. Et forsitan ideo adjurabantur tam seridæ filiæ Jerusalem, ne suscitent dilectum, aut objurgando sine discretionis temperie, aut evulgando ignota Babylouis crimina, aut cavillando advenarum contubernia, aut contemnendo sociarum ingenia, aut inspergen-

do commensalium ludibria, aut iterando aliorum opprobria, requieverat corde vigilans in sponsi brachijs, qui strictum lingvis forsan mordacibus indixerat silentium, nè spiritali somno incumbens animâ, sinistro quolibet colloquio tam suavi & forti simul excitat lectulo, nè decidat hoc se surripiente sustentaculo; vix enim aliud impedimentum ita præpedit beatam suspensæ meditationis requiem, nil tam celeriter avellit ab amplexibus dilecti sponsi sanguinum, quàm dissoluta garrulitas, quæ nexu inseparabili conjunctam habet mentiendi licentiam, detrahendi libidinem, dirumpit obvia quæcunque oris vincula, ut vix vita, quantumvis si cocinea, possit sufficere ad compescendum, prævaleat ad constringendum; dicam amplius, concepta cum animatu amoris inclinatio, quam author naturæ conservit indere, dum Patri contingit sobolem procreare, cogitur sæpè sæpius succumbere, si mordax lingua sævire exorditur, ignis flammigerans, quem provida naturæ dextera in nostris solet visceribus accendere, exstinguitur à verbis mendacis, & in doloso gutture suffocatur; hæc ingens est miseria, quod membrum ita modicum, ita & lubricum, totum naturæ ordinem possit invertere, & quidquid in homine humanum est, in belluam transformare. Invadit patrē filius, equis crederet, crudeli patricidio, & quia insequens persecutor viscerum diffidit fugientem genitorē assequi, tentat injuriarum amaritudine paternum cor corrodere, ut prius cordi infligat lingvæ jaculum, antequam exanimando corpori furentem lanceam infligat. Exitiosus Absalon ingreditur suam viduatam principem Solymam, ascendit regale solarium, adeo inultum etiam Davidis adulterium à feriente justitia non evadit, & cogitur luere poenam poenitens David, ubi nuper deambulans eodem in solario domus regiae commiserat luxuriantis lasciviæ culpam, paternum violare præsumit thalamum, ut justus genitor ibi pateretur profanati thori cordolium, ubi incautus antea speculator perpetraverat cum Bethsabea adulterij delictum.

Hunc imitantur scedisfragum clarissimi genitoris contemptorem, quotquot mordaci dente incorruptam proximorum famam dilaniant, & debitam alienæ gloriæ panegyrim discerpunt: affectant locum Patris, scdant cubile, dum pravis susurris socios corrumpunt, & sub-

Vir lingvofus
matrizat cū
Eva, & Patri-
zat cū Adamo

Adjurantur si
liæ Jerusale,
nè verbis in-
eptis requie-
scentem spon-
sam excitent.

DEUS terri-
biliter puni-
t adulterium
etiam deplor-
atum in Dav-

ver-

vertunt corda innocentum, in quibus Patris

(p) hom: 14. in spiritus suaviter quiescebat; (p) execratur
Cant. crudelem detractorum rabiem Gilbertus

Abbas, Iniquus proditor, impius par-
ricida splendore nominis pacem menti-
ens, pacem prædicat, pax patris quip-
pe vertitur, sed scelerato stratagemate,

Abfolon acuit
linguam in
perniciem Pa-
tris. sub exoptatæ pacis umbra, immane per-
duellionis prælium, rebellis Patri filius
machinatur; sed quia plus in perfida
fallentis lingvæ malitia confiderat,

quàm in validissimo congregatorum ag-
minum exercitu, quàm in robustissimo
quovis armamentario, sub blandiente mo-
desti principis larva sangvinarium ab-
fcondit animum, solo paterni cruoris pro-
fluvio exsatiandam; stolatus latro, ami-
ctu clariore conspicuus juxta portæ in-
troitum se intuentium oculis præsentat,

quasi judicia, quæ tractabantur in por-
tis urbium discussurus; conspicientes
populi venustum Regis filium, attentiori
benevolentia loquentem auscultabant,

& quia Chrysologo fidem dante; quan-
tum pius pater, tantum hæves impatiens, qui
patris fatigatur ad vitam: (q) lassus ad
paternam infamis filius, sollicitabat cor-
da filiorum Israël in funebrem genui-
ni principis ruinam. Est detestanda &
execranda prima vetustissimæ ambitio-
nis corruptela, quæ ante tempora an-
gelicorum agminum Archi-Principem
dejecit è cælo, & primum pariter homi-
nem in sæculorum diluculo eiecit à pa-
radiso; ipsa hunc arrogantem genium
induxit ad abominabile enormis parri-
cidij furorem. Horrorem criminis non

vidit amor avidus coronatæ majestatis,
cæcus ad fœditatem sceleris, oculatissi-
mus ad avertendos à patre subditorum
oculos ipsum anticipare diluculum, ne
quispiam prætereat, festinus adlaborat,
authoritatem inaugurandi principis dis-
simulat, prætereuntes sinè discrimine
urbaniter interrogat, civiliter examinat,
causæ substantiam indubitanter appro-
bat, sed circumstantiam adeundi tribu-
nalis improbat, iniquos judices accu-
sat, Regem improvidum redarguit in-
curiæ, ut cautè affectum non tam regen-
di quàm succurrendi prodat. Hoc cal-
lidò detractricis lingvæ falsiloquiò aus-
cultantium animos caprivabat, amorem
compassivi juvenis in subditorum cordi-
bus indicabat. Concludit veraciter
moralis Glossa; tanquam ingratus, vel po-
tius ingratusissimus patrē suum malitiose quæ-
sivit subvertere. Hæc sunt protervæ fal-

lacis lingvæ auriscalpia, quæ audientium
titillant præcordia, commovent vis-
cera, hæc sunt svaviloqua irretientium de-
tractionum labia, quæ mellita murmu-
ratione animam auscultantis vulnerant,
non quidem pondere sanctuarij, sed vi-
rulento onere blandimenti; exulcera-
tam dixeris tygridem fulgurantibus ocu-
lis arridentem, & una simul lanianti-
bus dentibus diserpentem, singulnat
involuntario gemens suspirio; quis me
constituat judicem super terram? sugillans
latente perfidia pijsissimi Regis judicia,
quasi annosa senectus sanum præpediret
suffragium, maturumque regimen ener-
varet; fingit deplorare corruptam ju-
dicum integritatem, ut directoris odio-
sam redderet gubernationem.

Sic sic mollicur malevola detra-
ctorum lingua opprimere innocentiam,
ut speciosis illaqueata prætextibus suc-
cumbat violentiæ prævalenti. Cani-
nus verè morsus erat hæc derogatio,
molossi rabies, sed occultata erat hæc
murmuratio, pacis amorem simulat re-
pletus odio paternæ pietatis, nativitate
filius conditione regius, quanta mali-
gnatus est vir lingvosus in sancto, filius
sed impius pijsissimo in genitore, fœdi-
fragus Absolon sanctissimo in Davide!
præluserat sceleratus morio subsecuturi
successoris fatalem tragœdiam, factus
præcursor Apostoli, sed apostatantis,
quem elegisse se fatetur incarnata Pa-
tris Sapientia, dum effatur: nonne ego
vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabo-
lus est? (s) patris mendacis mendax filius:

(s) patris mendacis mendax filius:
in quem (adstruente Isidoro Pelusiota) to-
tus Diabolus se iniecit; (t) electus tamen
dicitur, quia illius malo, ut notat Au-
gustinus, Dominus optimè utebatur: dum
tradi se pertulit, ut nos redimeret; electi
hujus laudabile fuit initium, qui se &
sua reliquit, omnia benè incipiens, sed
malum consecutus est exitum, pejus
exitum, dum pessimè finivit, non tan-
tum quando nequissimam expulsurus a-
nimam de nequam corpore, crepuit me-
dius in aëre, aëreorum spirituum socius
& collega, sed tunc infortunatus, quan-
do levans discipulus contra Magistrum
calcaneum suum magnificavit Judas su-
per JESUM supplantationem, quando
universum nostræ salutis pretium uni
sibi approprians, quasi suum peculium
(ut loquitur Rupertus) venalem proposuit
cæli terræque Dominum, proprijs abi-
ens

(r) 2. Reg: 15.

v. 40.

(s) joan: 6.

v. 71.

(t) lib: 3. Ep:

364.

Judas fuit e-

lectus à DEO

in Apostolum,

non aueem in

cæli heredem

Pro auro per-

didi DEUM.

ens

Medium opti-
mum de thro-
nisandi Regem
est lingua ca-
lumniatrix.

ens sceleratæ mentis pedibus, non alienis affectibus mutatus, abiit à duodeno Apostolorum collegio, Apostolatam dimittens alteri, recessit in consilium impiorum, à via vitæ ad devium transiens peccatorum, tunc consummavit supremum suæ traditionis infortunium, quando Absolonis parricidium æmulatus, Absolon multo injustior, licet præ cæteris similior: *parricida pariter & conviva vendidit argento Dominum, fecit de Magistro færale commercium, accepit aurum, perdidit DEUM*; (u) ut loquitur Chrysostomus, considerat utrumque suo in Clavellensi asceterio Doctor mellifluus, librat utramque malitiam, suspendium proprii corporis, & venditionem Redemptoris, ac tandem post maturi examinis morosiratem insigniter concludit: *ego tamen majus existimo, magisque admiror, quod potuit immisisse (de tenebrarum principe loquitur) in cor ejus, ut traderet Dominum, quam ut se ipsum suspenderet*; (x) sed unde tanta maligno spiritui potestas immittendi, unde tam immanis atrocitas in corde crudelissimi proditoris: *dignam sibi pœnam invenit*; Respondet venerabilis Beda: *ut guttur, per quod vox proditiōis exiverat, laquei nodus necaret*; (y) firmatur laqueo vox, quæ fraudulento stratagemate verbum illaqueare contendit, tunc planè, quando adversus Dominum & Magistrum suum conducens armigeram militonum cohortem, circumvallatus laternis & facibus adhortabatur commilitones: *quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite cautè*; (z) legit Lucas Burgenus: *adducite diligenter circumspectè*, pro militari tessera exhibet blandiloquus traditor osculum, quod devotissimus Dalmata prolixiori discussione explorans, admirabiliter subjungit: *hoc est signum, quod posuit DEUS in Cain*: non tamen ad perimendum, sed ad eripiendum à morte, non ad trucidandum fratricidam, sed ad salvandum à parricidio: nè, quicumque invenisset, interficeret eum; quo signo signatus reus homo, à misere DEO nè feriat, eodem signatur à proditore suo DEUS homo, ut capiatur, immane facinus proditoris, sed longè immanius iniqui admonitoris, cautè præcipit apprehendi, quem nuper viderant è medio dissidentium liberrimè eluctari; Advertit singularem maligni detrahtoris astutiam subtilis Adamantius, tanquam si dicat: *nisi diligenter eum tenen-*

tes adduxeritis, cum voluerit, effugiet vos;

(a) fallaci lingua loquitur, mordaci stylo sanctissimam innocentissimi JESU animam calumniatur suspecta Redemptoris miracula, arbitrabatur iniquitas Pharisæorum, non oriunda cœlitus à patre luminum, sed emanantia è potestate principis tenebrarum, ominabantur blasphemii principes sacerdotum, ut augeat suspicionis malitiam bilingvis nequam, commendat cautelam lictoribus, militibus & ministris; ecquid indignius proferri poterat à veritatis discipulo contra Magistrum totius sanctitatis? tanta perversitas quam scaturiginem quem ortum habuit hic execrabilis abortus? à virulento infascinantis lingvæ toxico venenum hujus aspidis profiliit, quæ obturans aures suas ad vocem Verbi, ad laudem ungentis Magdalene; quam incarnata Veritas adgeniculatæ attribuit mulieri, mox se in tantorum criminum abyssum præcipitavit.

Vix enim misericors & miserator Dominus lachrymabundæ peccatricis causam suscipit, indignabundos discipulorum animos blandè ac in communi redarguit: *ut adversantis Judæ contumeliam temperet*; commentatur Gaudentius, (b) quando calcata leniter vipera venenum comprimit, ut copiosius effundat; enim verò, ut accuratus Evangelista sublimiter insinuat: *tunc abiit unus de duodecim*; (c) scio hanc memoratam connexi temporis combinationem ad præcedentem versiculum, ad congregationem conciliabuli ab adstruente Hieronymo applicari, sed pace sua præplacet Chrysostomi sententia sic autumantis. *quando prostituta lupanar exivit, tunc discipulus gehennam intravit*; non quidem flammivomam infernalium tormentorum lipparam, sed horridum terribilis Deicidij abyssum: *quando illa mercedem sui corporis abdicabat, tunc ille pretium Magistri sanguinis postulabat*; accedens impiorum concilium offerens tradendi Salvatoris consilium, accelerans suæ proditiōis judicium: *quando illa osculabatur pedes, ut susciperetur, tunc iste Domini labia osculabatur, ut prodereur, ideo dixit tunc*; utque clarius hanc admirandam ordinatricis Providentiæ veneremur dispositionem, subjungit, sibi propositæ quæstioni: *tunc istud, ad quodnam tempus referendum est?* interrogat explorando, illudque illico assignat determi-

(a) Orig: Tract: 35. in Matth: Terribilis in Christū blasphemia, ut causè ducatur.

(b) Serm: 13.

(c) Matth: 26. v. 14.

Quando effudit Magdalenæ super Christum caput unguentum, inquit Judas ad prodendum.

(u) Serm: 3. de refor:

(x) ad 1. c. Acto:

(y) Serm: 66. in Cant:

(z) Marc: 14. v. 14.

DEUS signat signo misericordie, Judas malicie.

(d) hom. 81. nando: quando ista locutus est; (d) murmurat, indignè ferens, non quidem propter pauperiem adamatam, ut condiscipuli & collegæ, non propter latens ordinatricis Sapientiæ Sacramentum, sed quia fur erat & latro, commentatur Paschasius, imò si fortè eorum aliqui murmurare cœperint, fuerunt (Lyrano fidem dante) à Juda instigati, illisque (Augustino commentatore) ab ipso persuasum est. A scandaloso hoc murmure primum prodicionis initium ordiebatur; furatur, nec ejicitur ab Apostolico sanctorum consortio, calumniatur seditioso murmure, & illico à cæterorum commercio segregatur; tunc abiit, quando sic loqui non exhorruit, quando clam exprobravit, & acceptantem humanorum cordinum scrutatorem condemnavit: adjungit insigniter Cantuariensis ArchiPræsul Anselmus: *hæc effusio facta est ante sex dies Paschæ; sed hic interfecta est, quia fuit causa prodicionis*; non quidem, ut efficiens, sed veluti occasionem præbens, exinde enim à congregatione sanctorum abiit, pastorem errabunda ovis deserit, ad lupum abiit, in prædam circumventi & quærenti, ut devoret, se obtulit, in ditionem perennis flammicidij se ipsum infelicissimè devovit: *nisi enim exisset ille, proditor factus non esset*; adstruente Chrysostomo, subsumam ego, sed nisi adversus sanctæ mulieris misericordiam murmurasset, nisi ungenti pretium damnabili prodigalitate effusum condemnasset, nisi calumniari inunctum Majestatis Dominum præsumpisset, non recessisset, non illum, cujus obsequio magnanima JESU pedissequa trecentos impendit denarios, triginta turpiter non minùs quàm viliter mercator iniquissimus vendidisset.

Hæc & gravissima, si onus ponderes, & nimium prolixa, si continuationis seriem expendas, hæc longa nimium continuantium calamitatum diuturnitate catena ærumnarum in vasta unius lingvæ officina, in ampla flammarum lippara excuditur, quàm validissima collaborantis gratiæ dextera vix dissociat, vix ejus, qui connectuntur adversitatum cumulos dirumpit. Quid vitam abstulit Amalecitæ juveni, qui se feliciter in coronandi Davidis gratia victurum credidit, qui se Saulem hostilibus sagittis vulneratum interfecisse, sed supplicentem; sed ultra vivere impotentem

Pars III.

inaniter jactavit, qui sibi occisi regis facinus mendaciter arrogavit, quis inquam jactabundo adulatori mortem decrevit, cædem præscripsit, ferrum impegit? una & sola loquentis lingvæ lancea, quod illuminatus David lingvoso adolescenti insigniter exprobravit: *os enim tuum locutum est adversum te*; (e) mentiebarur est in (e) 2. Reg. 1. v. 16. caput suum, quando jactabundus perempti Saulis nuntius, quasi gemebundi Principis commiseratione affectus fuerit, se ipsum ore proprio condemnavit: *stansque super eum, occidi illum*; quasi sit innocentis dexteræ, manum suam in Christum Domini extendisse? quasi regis insignibus spoliâsse legitimum Monarcham nullius foret criminis indicium, nullius flagitij argumentum, laudem eruere satagebat ex parricidio, quid dementius? qui sibi mendaciter attribuit interempti principis culpam, luat, & pœnam; suam sibi fallax lingua pronunciavit sententiam, quando arrogatæ cædis sibi appropriavit insolentiam; uno insipientis argumteri ictu triplicem unius lingvæ accusationem & condemnavit & expiavit æquissimus Judex & ultor David, ut enim animadvertit subtiliter purpuratus Hugo: *iste in tribus peccavit: mentitus est quando dixit se occidisse Saul, adulatus est quando dixit, attuli hoc ad te Dominum meum, proditorem se asseruit in hoc, quod Dominum suum se occidisse dixit*; non condemnavit infortunatum juvenem feriens dextera, sed lingua, quæ ferisse mendaciter asseruit ab ictu innocentem, illa ductorem volens agere, delictum se perpetrâsse asseruit, quod nunquam perpetravit, adeò verum est sapientissimi Salomonis proverbium: *mors & vita in manibus lingvæ*; (f) noli proinde loquenti fidere, sed velis effrænem, nè quidquid lubet efficiat, coërcere, si ejus eloquio uteris, vitam acquires, si abuteris, mortem incurres, prædixit utrumque utriusque eventum incarnata Patris Sapientia: *ex verbis tuis judicaberis; vivens ad vitam & ex verbis tuis condemnaberis*; occumbens in mortem, una mors unius hominis, una est & vita ejusdem, utraque felix, nam lingua quam spiritus regit, quæ carnem menti subternit, veterem hominem jubet deponi & novum assumi, illum occidi & istum vivificari, lingua mentientem Amalecitam peremit severiore vulnere, quàm Saulem hostis, crudeliori acinace, quàm David Goliath, vix enim tam

8. V im-

Murmur contra effusum unguentum origo prodicionis hinc exsistit.

Lingva fallax est lancea transverberans loquentem.

Sperans præmium Amalæcitæ ob linguam mendacem & adulatricem vitæ exuius.

(f) Prov. 18. v. 21.

immanis lancea in universis regnorum armamentarijs, quàm lingua maligni hominis reperitur.

Sapientem
plus affligit
vulnus lin-
guæ, quàm
sauciens mors

Interroga sapientem num horreat mortem, & respondebit (si sapit) hanc esse communem omnibus plagam, quam quivis expectat, quilibet superasse exoptat, inquire, num maledicam metuat linguam, & alterata facies declarabit, quandoque justum inesse sapienti furorem. Tenta magnanimum Heroem, num fauciari expavescat, & videbis videntem ad ensis aspectum, minare contumeliosam cohortem, quæ generosum invadet Athletam, exere linguam in auscultantis personam, & effervescet ad primum contemnentis assultum, conjurata prævaricatorum fœx, statuunt malignari in sancto, dum uno parique voto Prophetam Domini eliminare contendunt; Abeuntes in consilio impiorum, præliminarem statuunt confederationem: *venite! & cogitemus contra Jeremiam cogitationes*; oderat siquidem scandalosa exorbitantium adolescentum libertas corripientem in porta, nè ultra in vias iniquitatis progrediantur; oderat abominanda Judæorum virorum iniquitas non prophetantem bonum reprobis, sed comminantem malum impijs, oderat potestas principum, quam coarctare debuit desolatam, deprimere exaltatam, reducere errabundam. Discutiebantur consultorum consilia, explorabantur votantium suffragia, conferebantur opinionum compendia, unò tandem statuebatur calculi, unò dabatur omnium placitò: *percutiamus eum linguâ*; (g) *Jer: 18. v. 18.* (g) non gladio vulneretur, non lanceâ perforetur, non jaculo terebretur, non scorpionibus flagelletur, non ungvibus laceretur, sed quod machæra non valet, quod ensis non potest, quod ferrum non facit, una efficiat lingua, omni ergastulo intollerabilior, omni flagello durior, omni cupientes mni furoris instrumento ferocior, omni cum lingua ni barbarie crudelior, omni tyranni percutere intendunt. de immanior; sed quæ percussio exilis membri, quod si attingis, molle est, si dimetiris, parvum est, si ponderatur, leve est, si exploratur, caro est; non ferit verberare, sed verbo perimit, non lacerat lanceâ, sed loquelâ, qua feritate percutit hæc furens bellua (explanat Caren- sis interpres) dum confederati perversorum rabularum agminis explicat absconditam unius linguæ, unius labij at-

rocitatē, imponamus ei silentiū, nè prædicanti ullius auditoris auris præbeatur, ut adhortanti voce unanimi contrarietur, ut quidquid observandum dixerit, præstandum svaserit contemnatur; advertis vulnera, sed infligenti mortifera, palpas ludibria, sed acerbissima eludenti, illud investigandū restat, quānā fraudulentæ artis fallaciâ hæc malefana cohors desideratam hanc perniciem ordietur? quo stratagemate hanc intentatam stragem consequetur? respondet commemoratus explanator; *mala de eo dicendo, & eum accusando*: sed bona conscientia nullius culpæ sibi conscia, jure parat convivium, in quo vinum, quod germinat virgines, & innocentum roborat animos, evanidas exsufflat comminanti-um proditorum insanias, & firmes destruit technarum; hæc sunt insolita magnanimarū mentiū prodigia, in quibus perfecta charitas, foras timorem mittens, nec timet sublimiores minarum machinas, nec ullos hostium timores reformidat. Est tamen irrefragabile magni Siracidis documentum; *flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa*: (h) illa corpus non transilit, ista in animam impingit; quod si urgender obijcias, exanimari corpus nimis crudeliter flagellando, adjungam ego, sed linguæ rabies ipsam enervat animam, illius ossa comminuendo. Infatuatus Semei hæreditariò infasciatus odio, innocuum aggreditur Davidem; exomittit furibunda tygris cum contumelijs calumnias, opprobria cum maledictis, appellat virum sanguinis, quo maledictionis idiomate violentum perempti Isbosech interitum, Abneri attrox homicidium attribuit Davidi. Exhorret ad contumeliam filius Sarviæ, dumque saxorum tonitru verborum imbrem sequitur, morarum impatiens illustris Abisai, ad frameam confugit, amputaturus linguam cum capite, nec tamen dexteram à corpore resecturus; *quare maledixit canis hic mortuus Domino meo Regi, vadam & amputabo caput ejus*; (i) ut linguam maledicentis puniat, vult caput detruncari; cur parcat lapidanti dexteræ, sed solam comminandum adversatur linguæ maledicenti, conarum dexteræ dissimulat, solius linguæ insolentiam castigat, ut sciat fera posteritas jam antiquissimo illius saculo tolerabilius fuisse percutiente dextera fauciari, quàm detrahente lingua vulnerari.

(h) Eccl: 12. v. 1.

Semei lingua calumniatrix est saviore lapidante dextera.

(i) 2. Reg: 19.9.

PHE.

Verfus.
XXXXVII, Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio, &
contritio.

Sermo Quadragesimus Septimus.

Laqueus illaqueans animas hominum, est vanus
timor, quò homo timet hominem.

Quid profit Adæ filijs Altissi-
mo sacri timoris hostiam
immolare, quid valeat non
hominem à DEO conditum,
sed conditorem hominum metuere, si
Eva didicisset, nunquam effrœni auda-
cia suæ sobolis salutem perdidisset; si
suæ qualitatæ valorem præcipitatus A-
dam cautiùs prævidisset, non mortis
mancipatam sed immortalem hæredita-
tem genuisset. Timuit inamoratus ni-
mium affectu conjugis seductæ, huma-
nus timor virilem effæminavit animum,
& aciem interioris oculi miserabiliter
obtundens, exteriorem reseravit palpe-
bram, mulieris confidens oculo, diffi-
dens suo, nè offendatur illa, pomum,
quod obtulit, comeditur, DEUS offen-
ditur, universa posteritas perditur, in
mortis victimam conditionata immorta-
litas commutatur. Uxorem igitur, quæ
jam seducta manducaverat delicias suas, no-
luit Adam contristare, quam credebatur ali-
enatam à se tabescere, & sine solatio inte-
rire: (a) testatur Augustinus, quod si
nondum apertos amborum oculos re-
spondeas, si nondum prævaluisse tunc
libidinem opinaris, non carnis concu-
piscenciam, quâ movebatur, sed amica-
bilem benevolentiam, quâ sibi nuptam
prosequiebatur, cogites existisse. Pec-
cavit Adam, & si peccati speciem in-
vestigas, fuit (Bernardo explicante)
immoderatus amor dilectæ conjugis,
deliquit adamando; non quia ejus volun-
tatem fecit, sed quia eam voluntati divi-
næ prætulit: (b) interpretatur Bernar-
dus, solus amor maritum alligavit uxori,
sed creatori obstrinxit gemino ti-
moris pariter & amoris vinculo crea-
turam, quod autem duplici nexu stringi-
tur, fortiùs obligat quàm quod unò,
concludit Cajetanus; in hoc primum pec-

catum Adæ insinuat, negligentia scilicet
cohibendi uxorem à comestione veriti fructus:
Amoris intemperies intemeratum timo-
rem genuit, furens puerpera parturijs
hunc abortum; qui sensum confunde-
re ordinem, torvam afflictæ mulieris
expavit faciem, quam carnis oculo vi-
debat, non trepidabat à facie superven-
turi vindicis, ad quem incuriæ mentis
oculum non elevabat. Et ideo ad ul-
torem offensum vindex accingitur,
idcirco fœdifrago prævaricatori objici-
tur; quia audisti vocem uxoris tuæ, & co-
medisti de ligno maledicta terra in opere tuo.
(c) ordo præposterus, quò caput pe-
dem sequitur, pedissequus præcedit Do-
minum, & viro mulier, quidnam agen-
dum sit, ambitiosa præscribit vanitate.
Audisse & exaudisse mulierem, malorum
omnium fuit originalis scaturigo, vanus
vani timoris angor in corde meticulosi
proto-parentis inaniter conceptus, pri-
mum nostræ calamitatis fuit augurium
æternis gemitibus in valle lachrymarum
lamentabiliter deplorandum. Propu-
diosa mater adeo exarsit in concupis-
centia sua, ut suo non satisfacto fune-
re virulentum marito fructum obtulerit,
quo suis intoxicatus cum filijs evasit mor-
talium genitor mortalis pater, qui nun-
quam periisset, si DEUM pavidus reve-
reret, sed non immoderato metu mulie-
rem timere didicisset. Legi vanam cu-
jusdam Ethnici apud Tuitiensem præsu-
lem stoliditatem, qui scrutatorem Di-
vinæ Majestatis exhibiturus, ejus initi-
um mendaci calamo exaravit: primos
in orbe Deos fecit timor; (d) imò primo
in terris DEO participatam Divinitatem
eripuit abominandus Prædo effæmina-
tus timor, qui tamen, ut humanam
subterfugiat barbariem, vel nè caduci ho-
minis deperdat patrociniū, tremorem
in-

Adam timore
victus, come-
dit pomum nè
displiceat Evæ

(a) lib: 11: de
gen: ad lit.

(b) in Serm:
S. And.

Adam non co-
hibendo con-
jugem à vio-
latione præ-
cepti, peccavit

(c) Gen: 3. v. 17

(d) Rap: lib: 1.
Gen: 1. 2.

Inordinatus
hominum ti-
mor scaturi-
go idololatriæ
fuit.

incurrit, singultum exprimit, qui pectus
trepidum, imaginario exulcerat di-
scrimine, & anxiam vano timore a-
nimam in angustiarum voraginem de-
mergit. Chaldaea ambitiosi Nabucho-
donosoris crudelitas, Divinis honoribus
suam statuit suæ dementiæ statuam, sum-
mæ ferocientis superbiæ simulachrum
condecorare, utque adire renuentes ge-
mino urgeat stimulo, concentu musico
suaviter infascinare, & recusantes com-
minabundi furoris violentiâ statuit à re-
cusando detertere. Noverat tyrannus
validissimum quidem esse illicium, quo
saxea quandoque pectora sonante cytha-
râ & universo musicorum genere attra-
huntur, sed scivit pariter indeclinabi-
lem, si licet dicere, inferri violentiam,
ubi metus præcipit, & timor principis
legem præscribit, aut præceptum. Al-
licitat repudiantes suavitas symphonæ,
stringat & cogat retardantem flammæ
fornacis indispensabilis amplitu-
do.

Humani timoris vanitas novit hæ-
sitantem animum angere, si non divina
veritas verenti patrociniatur. Timuit
meticulosus Hanon lustratum in aciem
Judæorum populum, & quamvis con-
föderatus Syrorum exercitus potentissi-
mum adjecit numerum, diffidens tamen
causæ suæ ob illatam vindicatrici Israë-
litarum agmini injuriam, confidit mul-
titudini armatorum. Præciderat turpi
dementia ablegatorum vestimenta, quos
David paternis obstrictus beneficijs mi-
serat filio, ut lugentem consolaretur, &
gratus Solymæ Princeps Amonitarum
Principi amicum exhiberet obsequium,
in cujus defuncto patre obsequiosum ex-
pertus est affectum. Verum præprope-
rus adolescens suis credens consiliarijs,
qui hostilem interpretabantur fallaciam,
arripuit consiliariorū consilium, reipub-
licæ pessimum, sibi summè perniciosum;
in fontes plectit ludibriū, convitijs le-
gatos verberat, quosve urbaniter oport-
tebat excipere, illos jubet dedecoratos
turpiter è suo territorio profligare; ex-
ponebantur hostium risui, spectatorum
concurfui, præcis vestibibus, ut potius
mori eligerent illustres nuntij, quam
nuditate ludicra verecundari, utque ac-
crescat opprobriorum indignitas, di-
midium barbæ abraferat, ut alterum
barbatum remaneret; erubuit ad con-
tumeliam prudens nuntiorum patientia,

Princeps A-
monitarum
magna ingra-
titudine re-
compensat hu-
manitatem
Davidi.

vindictam consecrans temporis opportu-
nitati; quorum ut solaretur animos pro-
vidus David, suis occurrit in ministris,
qui compassivi Regis nomine lenirent
mœrentis animi amaritudinem, vestirent
condigno firmate, & ut in Jericho re-
maneant, expectaturi barbæ incremen-
tum, consuluit & jussit. Expen-
dit interim illatum Majestati regiæ in-
juriam, seductus adolescens, & nolens
offensam Davidis amicitiam reconcilia-
re sibi, maluit relictis à patre regali-
bus divitijs exui, innumeris expensarum
sumptibus aggravari, Syrorum auxilio
adjuvari, quam mansuetissimi Davidis
veniam implorare, quam satisfactione
reciproca irritatos innocentium animos
placare. Lustrantur gemina geminorū
Regum agmina, lunatur in aciem dup-
lex exercitus, qui commissi sceleris gra-
vitate obstupescit, de læsi Israëlitis cle-
mentia desperaverat, auxiliaribus copijs
fretus, Syrorum phalangis corroboratus,
sed iniquissimæ causæ innixus ad pug-
nam procedit, illum invasurus heroem,
cui cœlestis militia, ut adstaret, mag-
nanima stetit, suppetias latura, si fortè
Princeps mundi hujus cum potestate te-
nebrarum suo succurreret clienti. Im-
pavidus Joab & populus, qui erat cum
eo, *inijt certamen contra Syros, qui statim
fugerunt à facie ejus*: (e) fugatum non
admiror, sed statim hostilem declinasse
faciem obstupesco. Fuga attribui po-
test vel militum ignavia, vel hostium va-
lori, sed fugæ celeritas latentem infi-
nuat accelerati cursûs rationem; erat
Assur & multitudine numerosior, & qua-
litate militum audentior, nec tamen ad
subsistendum persuaderi poterat, sed
quasi indeclinabili adigeretur stimulo,
campum deserere festinabat. Resolvit
hanc quæstionem clarissimus Abulensis,
illud spondentis DEI oraculum adducens;
terrorem meum mittam in præcursum tuum:
(f) non illum, quo DEUS ut Pater à
filijs metuitur, sed alium, quo homo ab
homine timetur; hinc alia legis litera:
mittam vespas ante te: quid enim huma-
nus timor nisi vespam inquietantem sig-
nificat? quæ, dum non potest lædere, cir-
cumvolando consuevit exasperare. Hic
timor parum profuit, plurimum obfu-
it timenti, sponderat altissimus auxi-
liatricem dexteram ad alienigenarum
gentium eliminationem, non modum
adstruit: & *modus est* (commentatore
Cajetano) *quod immitram in animos po-*
pu-

Immissus ex-
ercitui timor
eundem sta-
tim fugat.

(e) 2. Reg. 10.
v. 13.

(f) Exod. 23.
v. 27.

pulorum illorum timorem ; non quidem salificum , quo DEI ultio apprehenditur , ut ultionis causa ultiore subtrahatur , sed profligativum inimicæ tyrannidis , coercitivum superbæ ambitionis ; est timor hominis quo homines ab homine timentur ; est timor ignavus , impellens potius ad pravitatem , quàm formidantes animos ad pietatem , est ille , quo temulentus Cain ab hausto sanguine fratris sui agitabatur ad fugam , *egressusque Cain à facie Domini : habitavit profugus in terra* ; quæ septuaginta commen-

Cain agita- tur à timore & per varias orbis oras in- citatur. ac instabilis vulgari idiomate transfer- tur ; quid est : egressus est à facie DEI ? quærit Chrysostomus ? hoc est , nudatus est præsidio DEI ; dum ergo timore incusso cœlitus Adæ filius corripitur , præsiden- tis ac protegentis DEI auxilio exuitur , ut destitutus cœlesti adjutorio , huma- næ mancipetur volubilitati : nota est e- jus mens (memorati interpretis suffra- giò) magis timore mortis , non quam Divinæ dexteræ justitia infligeret , sed qua caducus homo patentem vindicem exanimaret.

Hic arduus prævaricatorum labor est , laborum maximus , inter ærumnas animi præ cæteris acerbior , quæ om- nem tranquillitatem ejicit , nullum se- curitatis illicium admittit , hanc expref- surus plagam impij , Eliphaz Themani- tes accurata similitudine describit : *sonitus terroris semper in auribus illius , & cum pax sit ille insidias suspicatur* ; (g) ina- nis voluptatum æmulus , sectator vani- tatum , quem vitiorum maculæ reddunt abominabilem , & frequens injustitia , quam exercere sæpius nititur , inutilem declarat Reipublicæ virtuti perennem velut inimicum DEI timorem excutit , non nisi pavorem incutere cujusvis in- tuentis oculo , cujusvis conversantis a- nimo , seditiosus ambit ; sed quia se ipsum ardentem diligit quævis adversi- tas , quæ undecunque possit irruere , sin- gultuantem angit. Non solus aquilo tribulatum ipsius animum opprimit , ip- se aridus Auster svavissimo quamvis aspi- ret flamine , formidolosum illius spiri- tum affligit ; Et quia suo nocere sem- per adversario cogitat ; id ipsum ab occurrente æmulo recogitari pensat. Sic trepidum consternit quidquid obviat , quod videt cruciat , affligit , quod aus- cultat. Et quia tranquilla quiete non

Pars III.

fruitur , terroris sonitus suis semper in auribus commoratur. Quid nî ad um- bram horreat , ad motum strepitantis folij expavescat ? qui enim continuas struere insidias satagit , in quovis ad- versam insidiatoris figuram conspicit , in quolibet cive pacifico , qui attentius obviantem respicit , latronem se con- spicere , prædoni se occurrere suspicabun- dus apprehendit. Hoc sapiens inten- debat brevi periodo svadere , dum su- um erudiens discipulum docuit in va- num non timere : *cum sit timida nequi- tia , dat testimonium condemnationis* ; (h) quisquis enim , quod lege prohibetur , au- dacter perpetrat , commissa prævarica- tione , quod violaverat , recognoscit , quod legis factus sit proditor reformidat , & hæc exulcerans animum formido reum judicat , & metuentem damnat , nec manifestior aut potest esse testis validi- or , quàm formidantis timor , quàm va- cillantis tremor , timet malefactor , quod egit , nec tamen malum innocens timen- do superat , de quo se ipsum trepidando timidus accusat. Timor mentem di- lacerat , & pœna quàm timens animus subsecuturam prævidet , timentem an- tequam feriat , jam flagellat , angusta cogitabundæ mentis tribulatio præve- nit , tum primùm ultricis vindictæ per- cussio succedit. Legunt alij memo- ratum dictatricis sapientiæ oraculum : *cum sit timida nequitia , data est in omnium condemnationem* ; seu , ut vertunt alij : *dat testimonium condemnata* ; quantò enim ampliori timore peccatrix anima con- stringitur , tantò acerbius velut a secu- rarum pœnarum præambulo cruciatur , est siquidem genuina hujus timoris de- scriptio argumentum augurij malorum futurorum ; prodit siquidem exulcerans metus iste , quod metuens non cogitat de auxilio DEI , cujus recogitatione pec- cator ad sperandum inducitur , & ab in- ordinata formidine ad confidentiam in bonitate Divina revocatur.

Expertus est fortunatam sperantis vicissitudinem puer Domini , dum con- culcaretur ab hostibus , attereretur à bel- lantibus adversarijs , tota die impugna- retur , & tribularetur , illi conformiter præfagientis Michææ vaticinio ; *tu cal- cabis olivam , & non ungeris oleo* : (i) suam præsumptuoso peccatori exprobrat tem- eritatem , qui justum , & ideo pacificum , & ideo beatum premens ; ut opprimat ,

g. X

con-

(h) Sap: 17.
v. 10.

Nequitia suo
timore se pro-
dit.

(i) Mich: 6.
v. 15.

Peccator con-
culcat justum,
nec tamen ab
eo ungitur o-
leo dulcedinis.

contemnit, suis subjiciens pedibus, suis
mancipans affectibus, ut contemnatur
& condemnetur; non ungitur ab hac
oliva fructifera in domo DEI, quæ radi-
cem amaram continet, sed fructum dul-
cem, justorum siquidem animæ, quia in
manu DEI sunt, nullam quærunt dulce-
dinem, nisi de cælo sit, horrent ama-
ritudinem, quæ de terrestri gremio in
voluptatibus & vanitatibus colligitur &
meritur, quidquid ex illis oritur & deri-
vatur. Et quamvis peccatrices animæ
ad extra florentes olivas mentiantur,
nonnisi steriles oleastri sunt, amaris bac-
cis turgidi, quibus virtutum fructus est
in fastidio, pinguedo spiritûs in tædio,
quibus nil aliud restat in præmium, quàm
gehennalis pœnæ amaritudo. Vis expe-
riri acerbitatē in radice, audi Apostolum
& gentium Doctorem: *omnis autem dis-
ciplina in præsentī quidem videtur esse non
gaudij, sed mœroris.* Ecce! radicem ple-
nam amaritudinis, quæ sua in superficie
abundat acerbitate carnis; *postea autem
fructum pacatissimum exercitatis per eam
reddet justitiæ:* (l) non enim alio gaudet
germine, non alia frugum repletur dul-
cedine, quàm delectatione spiritûs,
quàm exultatione mentis; en! fructum
gratiæ, quem geminat in præsentī ta-
bernaculo, ad quem subsequetur succes-
su temporis, imò in fine temporum fru-
ctus gloriæ, securitas perpetua imper-
turbari nescia beatitate, vis intueri mœ-
rorem Apostolicum, illos respice, *qui
enntes ibant & flebant: mittentes semina
sua:* quid tristius cogitatu? vis contem-
plari fructum pacatissimum tam ardui la-
boris, tam modici mœroris; *venientes
autem venient cum exultatione, portantes
manipulos suos:* (m) est leve, est momen-
taneum onus, quod justus bajulat, & sæpè
sæpius ab hoc exili gravamine cœlesti
refrigerio sublevatur, est pondus exqui-
sitissimū sublimitas æternæ gloriæ, quam
operatur lachrymans pœnitentia in do-
lore dolens, malorum tolerantia in a-
more. Audire igitur nunc libeat, quem
pridem jam auscultandum proposui,
promissi locuturum suo psallentem in
decachordo cytharædum; *in DEO spera-
vi:* quid fructu hoc uberius, quid hac
securitate dulcius, quid hac jucundius
serenitate? *non timebo quid faciat mihi
homo:* (n) est modica, quam levis ti-
mor incutit amaritudo, exigua est nimi-
um, quam furor hominis minatur an-
xietudo, est momentanea, quæ sanctas

justorum gravat animas sollicitudo; mi-
netur fera efferati divitis crudelitas,
non timebo, cunctetur tardigrada inju-
sti judicis sententia, non pavebo, gras-
setur stolati latronis immanitas solis sce-
leribus affecta, non contremiscam,
conglomerentur infernales damnatorum
spirituum acies, non exhorrescam, ob-
servet calcaneum meum, seu ille inimi-
cus homo, qui superseminat zizania,
ut triticum suffocetur, seu insidiosus il-
le, cui melius fuisset, si natus non fu-
isset homo ille, de cujus societate con-
queritur Augustinus: *intenti sunt ad cal-
caneum, quando fiat lapsus, ut pedem te-
neant ad ruinam;* sed saviat homo ille
ad præcipitandum, ad conterendum,
ad deprimendum, Dominus supponet
manum suam, nè collidar, & ego non
timebo, quid faciat mihi homo, si na-
tur efficere, quod conatur, arcam cor-
dis ingredi non permittitur, à mentis
receptaculo excluditur, ad interiores la-
tentis animæ thesauros appropinquare
prohibetur. Hinc suo consulit nuncio,
vel magis præcipit nostrorum scrutator
cordium, dum ablegando loquitur Jere-
miæ: *nè timeas à facie eorum, quia ego
tecum sum;* (o) si terret adversariorum
numerus, cœlestis stat militia in ordine
suo ad succurrendum, si bellatorum diu-
turnior experientia svadet diffidere, ip-
se Dominus exercituum inclinat cœlos,
ut descendat, & confundat lingvas eo-
rum. Hortatur voce simili contremis-
centem castrametantium Hebræorum
populum sub amico Israël nomine
comprehensum: *nè timeas, quia ego te-
cum sum, nè declines, quia ego DEUS tu-
us;* (p) nè timeas, dum enim regereris
humani timoris spiritu, servus eras, sed
servitute deposita, elegi te per dilectionis
affectum, nè ultra fores mancipium
formidolosæ servitutis; *non ergo timeas,*
licet incumbant agmina, confœderata
conspirent licet alienigenarum conami-
na: *quia ego tecum sum;* ut ductor viæ
in devijs & avijs, & consolator miseriæ
in tribulationibus & æumnis, ut defen-
sor innocentiae in tribunalibus & judi-
cijs, ut protector in probris & calum-
nijs, nè declines seu ad prosperitatis dex-
teram per præsumptionem, seu ad sini-
stram adversitatis per pusillanimitatem.
Ecce me DEUM tuum videntem om-
nia, ut præmientur, quæcunque bona
sunt, & pubiantur, quæcunque mala
sunt. Noli timere alinenam allophylo-
rum

Justus non ti-
met, quod fa-
ciat sibi homo
peccator, quia
in DEO sperat

(o) Jer. 1. 17.

(p) Is. 41. 10.

Non timet
qui cogitat
quod DEUS
secum sit.

Disciplina in
præsentī vide-
tur esse mæro-
ris, & ideo ti-
metur.

(n) Ps. 55. v. 11.

rum potentiam, quam meum erit conterere, si tuum prius fuerit, hominem non timere.

Humanus timor, quem tangit, angit, in formidantis viscera studet irrepere, ut virulenta tabe totum valeat animum intoxicare, & sæpè sæpius astutus hostis succubuisset, nū concutiente vani timoris impetu consternatum antagonistam invasisset. Hoc stratagemate assultum parat, & territis insultat victoriosus Gedeon; priusquam tamen cum furibundo Madian Heros magnanimus conflingeret, suam restringit aciem, numerosam congregatorum agminum multitudinem: *qui formidolosus & timidus est, revertatur*; (q) nec sine ingenti præmissæ admonitionis fructu, alloquitur enimverò ad vocē strenui principis recesserunt de monte Galaad copiosæ militum manus, sed cor pavore circumvallatum conspexerat scrutator cordium, & ablegari ad propria commendabat, Eliguntur votantis cœli suffragiō trecenri milites, corde impavido innumeram Madianitarum copiam eliminaturi, Progreditur miles, non numerus, quem dux lunans in aciem lagenis armat, quibus testæ includebantur lampades, ingentem turbam hostium excæaturæ; pro peremptorio ineundi conflictūs judicio tuba inflaturi Archistrategi proponitur, nec enim alius ab eo signum debebat edere, conflictum inchoare, ut instantis & animantis exemplō prævolante animata phalanx, fidos ad exterminandum hostem inveniat vel æmulos vel sectatores. Pro militari tessera illud famulabatur: *gladius Domini, & Gedeonis*; (r) qua reboantibus tubis consonante, quot auscultantes, tot formidantes, & castra deferunt, & insilientibus territoria in spoliū dimittunt; exanimatur generoso spiritu formidolosus Madian unius soni classico, divelluntur, propelluntur, feriuntur, conciduntur adversariorum agmina, vi & timantur hostiæ supremo Numini, victorioso duci elogia concinnantur; illud est peregrinum Divinæ dispositionis mysterium, dignissimum prolixiori examine argumentum; cur conflicturo militi mirabilis hæc tessera præscribitur: *gladius Domini, & Gedeonis*; si vulneravit suo acinace gloriosus Gedeon, cur Domini gladius ut victor & ultor recensetur? si exercitum Dominus hostili sanguine ensē suū inebriari vo-

luit, cur Gedeonis ferro attribuitur, quod unī soliūq̃ DEO appropriandum erat? quid servulus cum Domino, quid Gedeon commune sibi vindicat cum DEO salutari suo? Peculiare conjunctionis hujus emolumentum assignat clarissimus Abulensis: *ut cognosceretur dux exercitus, nam interdum quidam duces sunt terribiles hostibus, quorum nomine audito pavescunt, quos nominare in bello valde bonum est*; (s) non fastuosa superbi Gedeonis vanitas, sed astus fuit militaris providentiæ, quem cœlestis indidit, ut inimicus Divini nominis confundetur gloriosius, & fortius profligaretur. Prædestinavit cœlestis militia terreno militi, magnanimo Divini nominis propugnatori triumphum sine suorum comilitonum cæde, palmam sine luctamine, victoriam sine sanguine proprio, conspersam tamen largitur alieno, incutiebatur metus pronunciato ducis nomine, fugabatur adversarius solā nominati Gedeonis voce, ut scias prodigioso territi hostis stratagemate inimicas acies exinaniri, numerosa militum agmina exanimari, ut discat subsecuturus orbis, quam stragem timor immoderatus causet. Et cur Divinus legifer severo jam olim statuerat decreto, timidos ab Hebræorum tentorijs omninò abigendos? *quis est homo formidolosus, & corde pavido? vadat, & revertatur in domum suam*; (t) hanc legem jubebatur certaturus cum hostili agmine belli-dux declamare, nè fortè imminente conflictūs tempore cogatur repugnantes ad configendum cogere, & expavescentibus, ut audeant, nè timeant persuadere.

Consimiles nutrit & conscribit milites lasciviens caro, cum concupiscit adversus spiritū; hæc lustrat agmina vani timoris, armat mancipia tenebrarum princeps mundi hujus, illa fallacibus delicijs suos stipendiat, ut metuant ijsdem exui, ijsdem spoliari; iste ambitioso fastu ad supercilia dignitatum suos elevat sectatores, qui metu indeclinabili anxiantur, nè corruentes decidant, hinc quò avidius inhaerent sublimitati verticis, miserabilius formidine cruciantur. Nulla in lachrymarum valle conscenditur honorum celsitudo, quæ careat lapsus periculō, quæ sine præcipitij discrimine conscendatur. Times, quisquis in alto sublimatus alijs præsides, alios moderaris, sed quia celsiorem te ipso

(s) q. 24.

Exercitus Israelis non solum DEI, sed etiam ducis nomen proclamat, ut hostis tereatur.

(t) Deut. 20. v. 8.

Caro conscribit pro exercitu suo milites timidos.

(q) Judic. 7. v. 2.

(r) v. 19.

DEUS excludit à bellatoribus suis formidolosos.

*Amor & ratio
sunt duo con-
trarii antago-
nisti.*

suspiciis, idcirco meruis, nè forsan hoc præfidente, hoc dirigente pericliteris. Heu quantæ suspicionum umbræ serenitatem optatæ tranquillitatis aut tollunt aut imminuunt, quæ non vanæ apprehensionum nubes terribilem interdum adversitatum tempestatem excitant, ut sæpè sæpius supremam animarum intemperiem procurent. Qui carnis scēdissimi profiteris mancipatum, opprimeris timore, dum turpi impelleris amore. Et quia timidus à prælio proscribitur ut non idoneus, arcetur à luctamine ut non prævaliturus, qua ratione illecebris adversari, & impetentium & enervantium deliciarum temporalium affectibus resistere sufficies, quibusnam viribus repugnare? vide! cur sanctissimus legifer, cur exercituum Dominus repellat timidos à castris Israël? cur à cœlesti militia ejiciatur? Humanus pavor pro firmamento, cui innititur, amissionem possessionis respicit, seu dein possessio divitias, seu alias concupiscentiæ nœnias complectatur, quas, quia stringunt tenerrimè, terrent fortissimè, jacturam timore incredibili metunt, privationem unius vel alterius acerrimè reformidant, umbra periculi ancillatur pro machina indispensabilis excidij, primum discriminis vestigium, jam consummatum perditionis exitium mentitur, adeò & stantes commover, & confidentes remover, adeò elatos dejicit, & sublimatos comprimit vanus timor, quò subditi verentur sæpè sæpius, dum regem Regum & conditorem principum non reverentur, sunt duo præ cæteris fortes à robore, illustriores à stemmate, antiquiores à sæculis, celebriores ab elogijs agonotheatæ, amor & ratio, indefinenter adversantur luctamine, & quidem amor inermis semper vinceret, nisi interdum copiosis argumentorum provisum munimentis ratio victoriam præpediret. Illud est inter cætera immoderatæ dilectionis discrimina periculosius, quod victus & læsus, amens & langvens intemperati amoris genius, applaudat triumphatori, licet sempiterni vulneris æternum pereat, ut nil, nisi judicium à singulis iudicibus dirissimum reporter. Syrophanes amans & amens pater amissum luget filium, sed imprudenter; immodici doloris puerpera non erat charitas, quæ primo sui præconio patiens nuncupatur, sed erat carnalis

cupiditas, qua ferebatur in præsumptum regalis solij successorem.

Exasperatus exanimatæ prolis mœrore animus ad eam devolvebatur insaniam, Sapientis testimoniò, ut quem mortalem suis probabat oculis, suis obtutibus cōspexerat in pulverulento cadavere, eum Deorum albo inferere, coronâ Divinitatis statuerit redimire; illum, qui tunc, quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam DEUM colere cepit; sic furit delirus amor, sic sævit crudelis dolor, frementes fluctuabundi maris undæ exæstuant quandoque in silicem, cujus duritiâ confringantur, fractæ in se ipsas armantur, ut celerius dissiliant dissipatæ, sic dolor non valens ultra dolentem dilaniare, dum se enervem conspicit ad hosti resistendum, in suam sævire voluit animam, illamvè exangvi filio victimare. Ut filioli corpore egressam revereatur animam, affingit eisdem Deitatem, utque faciliori pœnâ Idolum ex fœdo cadavere efformet adorandum, subditis proponit, hoc tamē stupeculiari, quem timor suspicabundo suggestit genitori, non incipit ab optimatibus, nec à proceribus cultûs initiū exorditur, constituit inter servos suos sacra & sacrificia: (u) nullum hîc ratio præbet consilium, non locum occupat consulentis, minùs sinitur subsellium conscendere judicantis, totum confundit inordinatus amor dolori barbaro sociatus, ut hostis vitæ Dominus invaditur, ut DEUS mortis victima adoratur; sed cur incurius morio ab aula non sumit adorationis suffragium, quâ suffragante, quâ adorante plebs reliqua ad æmulationem convellasset, si expers moderaminis incestuosus amor in filio Divinitatem collocare, vel in idolo veriùs divinizatum filium voluit honorare, cum servos congregat, conditio cæteris vilior reputatur. Respondet insigniter Ruspensis Præsul Fulgentius, id decretatum & ordinatum, non ab amore libero, sed à Dominio restricto; timoris potiùs effectum, quàm amoris affectum: (x) à servulorum turba, cui tremorem regalis virga incusserat, sumit exordium vesanus idololatra, sciens securitatis pignus, quod sua gestant in barbarie terribiles Tyranni, esse timorem subditorum; vide præclarum eliminandæ prolis uterum, non blandientem amoris benevolentiam, sed ef-

*Cæco amore
ductus Syro-
phanes, filium
mortuum in-
ter Deos sol-
locat.*

(u) Sap. 14.
v. 15.

*Adoratur à
servis, non ex
amore, sed ex
timore.*

(x) lib. 1.
mytho.

esse potius servilem timoris violentiam, quæ premens tandem opprimit, erectos etiam animos magnanimatorum satellitum, dicam amplius, sagacium ministrorum. Est rete magnum quod incipit à laqueo, illaqueando modicos, procedit ad nobiliores animos sæva formidine irretiendos; suò suffragabitur calculò mira disparitas Synagogam inter & militantem Ecclesiam, inter illius filios & primogenitos istius. Providus pro sponsa sponsus Ecclesiæ suis in omnem terram progredientibus discipulis virgam prohibuit, qui tamen, dum esset Synagogæ rector & conditor, præses & legifer præcepit Hebræis singulis, dum manducarent Pascha, tenere baculos in manibus suis. Adducit interdictionis rationem Mediolanensis Ambrosius: *ut & incentiva litis, & instrumenta eriperet ultionis*; (y) nam quibus irasci in via prohibuerat, per viam procul dubio cursum totius vitæ, quam pacis filij sinè furore indignationis debent percurrere, intelligit,

Est virga potestatis indicium, dignitatis aspiciendum, ut fasces consulum & sceptrum coronatorum principum, & virgæ iudicum, his suos voluit destitui Apostolos, non tribunalibus præficiendos, sed in iisdem condemnandos, illud est indagandum, cur virga, quam gestari paschalis agni commensales oportuit, à viris Evangelicis avellatur, sacro Apostolorum collegio subtrahatur, sed si (Nissenio Commentatore) baculus, quò & feræ repelluntur, & canes abiguntur, & nostra corpora quandoque sustentantur, spei firmitatem exhibet ac repræsentat; an non spes firma Apostolicos corroborabat animos ad incumbendum laboribus, ad non doloribus succumbendum? quò pastoralis baculò suffulti, arcebant ab ovili mordaces belluas, ne rabie furorèque hæretico oves dilaniarent; cur ergo hoc forte sustentaculum tollitur, cur à laboriosis viatoribus virga & baculus avelluntur. Novi claudos & debiles Judæos, qui toties in utramque partem claudicare convicti sunt, fuisse debiles in ardua virtutum semita viatores, novi pariter consummatam Apostolicæ sanctitatis perfectionem in sacro senatu Apostolorum collegio reluxisse, illorum fragilitas eguit baculo sustentari, istorum firmitas sinè hoc adminiculo poterat conservari. Sed lubet aliud addu-

Pars III.

cere fors & sublimius allegati discriminis argumentum: captiva Hebræorum gens servilibus mundi operibus deprimebatur, luto & latere ad terram usque incurvabantur, qui autem mundanis laboribus onerantur, terrenis oneribus lassantur, multo timore anxiantur, continuo tremore concutiuntur. Illustres Apostolorum animæ, priusquam excuteretur valore sacri turbinis inopportunus ac importunus timor, & milites magistrum circumvolantes metuebant, & Sacerdotum principes clausis seris ac vectibus excludebant. Hoc autem sacratissimo animati spiramine omnem tyrannicæ crudelitatis barbariem eludebant, sola sinè fulcro & stipite deducebantur charitate, quæ foras mittit timorem, ut mundum occupet, mundanas terrogenarum animas sustentat. Est quippe miseranda proto-parentis hæreditas in posteros diffusa, timere non timendum, quod vanitatis est, timendum non timere, quod falsitatis est. Malè misertus Adam desponsatæ conjugii, quando ut conformaretur prævaricanti, illius in solatium prævaricatus est, caput illicò legi mentis contrariam sentire in membris suis, hinc interroganti responsurus iudici, causam, cur se à facie deambulantis Domini ad auram post meridiem absconderit, volens prætexere, voce satremula respondit gemebundus: *vocem tuam audiivi in paradiso, & timui, eò quòd nudus essem*: (z) *& abscondi me*. Heu quanta miseriarum congeries ex una unius culpæ scaturigine, tam turpiter tamque celeriter oriunda! vocem vocantis audierat, sed obedire dissimulans, sese à perspicacissimo omniscij conditoris oculo occultabat. Aptissime quidem post meridiem illos convenerat visitare, qui deferentes lucem, quæ illuminat omnem hominem, ad vespèram declinabant, ad umbras arborum confugiebant. Hinc sol iustitiæ meridiano tempore crucis ascendit augem, promissioque latroni divini paradisi incolatu post meridiem non à horâ, velut occumbens, exspiravit. Notabat siquidem jam tunc profanatum à scelerata dextera prævaricationis lignum DEI filius, damna ligni ut solveret, quæ soluturus eodem violati stipitis tempore stipitem crucis conscendit, & moriens eadem horâ, qua transgressores ex arboreto voluptatis ad lachrymarum vallem eiecit prædonem sanctificatum, latronem divino conspersum

Qui mundanis occupatur laboribus eget baculo ob timorem.

(z) Gen. 3. v. 10

Post culpam Adam amenter timet nuditatem, quam antea non timebat.

(y) lib. 1. de Jos. c. 13.

Hebræis baculus præcipitur in usu agni Paschalis, prohibetur autem Apostolis, ut careant quovis instrumento litis.

sum & baptizatum sanguine bipatentibus valvis induxit. Abscondit se igitur divino indignus aspectu, indignior alloquiô, sed indignissimus miserentis clementiæ blandimentô; comparuit citatus, sed velamentô verecundi pudoris contextus, & revocatus ad pœnitentiam, latibulum deserit, neglectæ vocationis culpam fucatô hœc frivolæ excusationis peplô obvelaturus: *timui, eò quòd nudus essem, & abscondi me*; benè optimè! & non ad insipientia tibi, ut enim magnus commentatur Gregorius: *unusquisque, ubi per peccatum projiciitur, ibi occultatur*; (a) timentem non admiror, avertit enim Altissimus faciem suam ab imagine & similitudine sua, quid minùs esse potuit, quàm fieri conturbatum? displicuit tamen benignissimo judici tergiversatio respondentis; dum enim se ideo timentum asserit, quia se nudum esse erubescit, minùs placere DEO nuditatem insinuat, quàm foliorum vestes, quas dextera iniquitatis consuebat; vocavit ille, *Adam ubi es?* sed quia respondere prævaricator nequiverat, adsum tibi, nec enim DEO aderat, qui se à sua facie post culpam absconderat, directè respondere ad quæstionem dissimulavit; sed minùs prudenter id ipsum ad sui excusationem protulit, quod accusando deserivit: *timui, eò quòd nudus essem*; non ante jacturam innocentiae innocuam timuit nuditatem; apertos ad arborem scientiæ carnis oculos incusat, quos concupiscentia non amplius indemnis incœpit commovere, & sui conscia reatus conscientia ad effundendum lachrymas excitare.

Infortunatus angor! quò mentis tranquillitas diruitur, cordis serenitas dira amaritudine obnubilatur, inusitatus timor! *non sic miser, non sic paulo ante timebas, non querebas solia, &c t corpore nudus sicut & modò*; (b) singultuat sua in

(b) Serm. 1. in annunt. B.V. Clarevallensi solitudine Bernardus Abbas, ô quàm severè sic respondentem castigasset, se abscondentem flagellasset, se excusantem confudisset, timoris culpam vindicasset exulceratus iudex, nisi tunc cogitationes pacis & non afflictionis in corde suo Rex pacificus habuisset, si advocantis vocem timuisset, quam celeser accurrisset, quàm præceps ad sui pœdes judicis corruisset, non mentientis sed pœnitentis vultum in terræ pulverem abjecisset, vocem audiens timuit,

non quia prævaricator legislatori displicuit prævaricando, sed quia suam conspexit nuditatem erubescendo; *perversus timor, qui non facti sui gerit pœnitentiam*, suspirat Rupertus, *sed solum pœnæ suæ fatetur habere confusionem*; (c) si culpam timuisset, quam interrogatus reticuit, priusquam commisisset, nunquam infensæ nuditatis timore correptus, ad nudi corporis intuitum verecundatus ingemuisset. Heu! quàm timidos effecit Adæ filios paternus timor, cum primogenitus hæreditaria plectitur vertigine, post parricidium audit offensi judicis sententiam, sentit contempti vindicis justitiam, continuo tremore percellitur, à vagabundo spiritu in abditos latitantis terræ angulos propulsatur. Vagus & profugus super terram plagâ circumvagæ inquietudinis affligitur, nec tamen plagatus emendatur; convictus oblapsum à justitia puniente corripitur; ad veniam ab insinuante misericordia invitatur; non enim ut perdat reum, reatum condemnavit, sed nè reus reincidat, cadentem flagellavit: *si magnum & enorme hoc scelus impunitum reliquisset, profectò Cain ad alterum, & fortè majus, properasset*; suspicatur Gazensis Procopius, punivit ergo sanctissimus arbiter, nè graviùs punire cogeretur. Sed ecce! immoderatus timor toto trementem corpore fortiùs affilit, dum talem angariato cordi timorem immittit, quali spem omnem excutit, & fremebundo ponderi irreparabilis diffidentiae succumbit, ut impleretur illud, quod revelatum postea sibi à sancto spiritu transcripsit proverbialis Salomon: *impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*; (d) rejecta spe à pietate sanctissimi Numinis avertitur, infirmitatem miserentis clementiæ infami hac calumnia desperabundus averfatur. Hoc unum lachrymabundus conqueritur, totum quod metuit, hac lamentabili quærimoniâ complectitur: *ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra*. legunt septuaginta Commentatores: *ero gemens & tremens super terram*; quasi diceret, proscibor à conspectu Creatoris mei, ejicior ab invigilante oculo conservatoris mei, tremente palpebra non laudeo lucem respicere; sed magis expedit sic exulantem in obscura hiantis terræ caligine timentem latitare; hoc quippe æternæ veritatis est oraculum, quantum-

(a) in 1. Reg. c. 9.

Adam non potuit DEO in quærenti respondere, dum interrogaretur ubi sit.

(c) lib. 3. in Gen. c. 14.

(d) Prov. 18. v. 3.

Cain à DEO punitur, nè gravius labatur.

timet, non DEI tumvis in sæculorum vespera evulga-
privationem, gatum: qui malè agit, odit lucem;
sed terræ de- quid mirum? si reus fugiat judicem, &
fectionem. condemnandus vindicem declinet.

Fuge, quid ambigis? fuge, quid immoraris? experieris brevè, quàm grave, quàmque periculosum sit cæcum duce destitui, quanti discriminis, quantæque calamitatis sit, privari præsidio re-
 Etoris. Sed ecce! quam claudicantem inferat consequentiam, ex pœna immin-
 nentis exilij rudis Philosophus: *omnis igitur, qui invenerit me, occidet me!* (e) iners & vanus timor fatale commina-
 tur exitium, dum secuturam ominatur eadem, dum violentam interimentis homicidæ mortem auguratur. Ecquis-
 nam ager ficarium assilientem, quis non timebit carnificem agere occiden-
 tem? an Adam genitor cum Eva geni-
 trice? an nasciturus postliminio filius vel nepos successurus? dictabat scilicet inaniter timentis, nec tamen vanè dis-
 cutienti indeclinabilis inevitabilis lex natu-
 ræ, ut notat Thomas Angelicus; *per quæ peccat quis, etiam torquetur*: occisor tamen non semper occiditur, nec ho-
 micida homicidio infallibiliter punitur. Vanum contremiscentis animi timorem redarguit Ambrosius, non enim mor-
 tem animæ, sed necem corporis carna-
 lis Adæ filius reformidat: *angustæ men- tis homo præsentem mortem veretur, per-
 petuam negligit*; (f) solius corporis de-
 precatur interitum, quod cum mortale sit, debet interfici, vel morbi violentiâ, vel adversarij perimente ferociâ, salvan-
 dæ à morte criminis animæ, quæ Suap-
 te naturâ, ex authoris naturæ tamen be-
 neficio immortalis est, nec recordatur. Quàm lubet hic flentibus oculis, sin-
 gultuantibus suspirijs cum hoc infami profugo & gemere & tremere, non ta-
 men ab omnipotentis facie ad delicto-
 rum latebras exire, quàm libet voce tremula intonare, & cum lachrymante Macario humani generis inseparabilem ærumnam deplorare, quod semper me-
 tuat, & sæpè sapius non metuenda, quod & plerumque timeat, optanda re-
 ctius quàm timenda; prævaricatum ge-
 nus Adæ, peccato factum obnoxium, ima-
 ginem illam intus retinere cœpit, agitatam assiduis cogitationibus timoris, metus, & om-
 nimodæ perturbationis. (g) Timorem eji-
 ce, vanus es tuæ calamitatis augur, si nexum, quem consideras, meditor, sed

verus tolerandi supplicij vates, si sacro-
 sanctam divini tribunalis æquitatem ve-
 neror & contemplor. Sed cur amabò
 occidi metuis, dum solum qui te genuit,
 solam, quæ te suo concepit in utero su-
 perstitem aspicias genitricem? à quo ti-
 mebat occidi, inquit Mediolanensis An-
 tistes, *qui solos parentes habebat in terris*:
 an fortè, qui parricidium committi posse
 suo facinore docuit & demonstravit, e-
 doctus experiri potuit in ijs, quos docu-
 it, ferales parricidas; confirmat illicò
 hanc licet non necessariam veritatem
 Præsul sanctissimus; *potuerunt enim &
 parentes de filio discere, quod didicerunt po-
 steri de parente*: sic timet, metuit ac formi-
 dat vaniloquus Adæ filius, sic ejus post-
 humi metum hæreditamus, sed vanum
 & inanem, non illum, qui primogenitus
 est partus gratiæ, à quo totius sanctita-
 tis series suum primordium sortitur, cui
 pro lemmate Os aureum Chrysostomus
 suum eloquium attribuat, elogium ap-
 pendat; *terrore mortis, morte superiores fa-
 cit*: (h) non fugientes, sed occurren-
 tes adventanti, non trepidantes sed ob-
 viantes aggredienti, non formidantes,
 sed expectantes approximantem, non
 metuentes, sed sustinentes ferientem,
 ut enim amor amore superatur, sic ti-
 mor timore profligatur.

Verùm, quò semel est imbuta re-
 cens, conservat odorem testa diu mor-
 talitatis nostræ, non nova, sed antiquis-
 sima, est non hodierna, sed nimium
 inveterata humanæ progeniei hæc est
 proprietas, necem aut mortem corpo-
 ris plangere, de lapsu & interitu ca-
 dentis animæ vix breviter dolere, à ter-
 ra ejici amaro gemitu plangimus, in
 terram, de qua sumimur, iterum dejici
 corde mæstissimo recogitamus; de mor-
 tis hujus corpore cum Paulo anhelante
 liberari, non ultra in valle lachryma-
 rum exulare, ecquis desiderat? quis quæ-
 so ad hanc requiem aspirat? sunt non
 diffiteor, sed sunt justorum animæ, quæ
 semper in manu DEI sunt, non pecca-
 torum agmina, quorum corpus, licet cor-
 ruptione sua aggravet animam, ut amico-
 rum intimus diligitur, non velut unus
 hostium timetur: *perseverat hæc usque
 hodie in filiis Adæ*; luget in suo Tuitien-
 sis Abbas asceterio, & primi parricidæ
 pedissequos deplorat plorans antecesso-
 rem: *hoc timet, ne agricolari sibi non li-
 ceat, ne terram, quam solam amat, vel præ-*

*Timeus inani-
 ter timore,
 punitur.*

(h) *Hom: 35*

*Timor majo-
 rum nostrorum
 adhæret ho-
 die dum poste-
 ritati.*

(e) *Gen. 4.
 v. 14.*

*Timet stolidus
 parricida
 mortem cor-
 poris, non ti-
 met exitium
 animæ.*

(f) *lib: 2. de
 Abel & Cain
 c. 9.*

(g) *Hom: 5.*

præsentem vitam pro admissio facinore perdat ;
 (i) lib: 4. in (i) quid vilius hoc angore? quid est
 Gen: c. 7. detestabilius hoc timore? quid est in-
 dignius ratiocinante spiritu & immor-
 tali anima? quid est abominabilius hoc
 timore? vitæ, quam necessario debet
 deferere, metuit terminum, intermina-
 bilis vitæ, quam semper debet vivere,
 jacturam non timet, non expavescit?
 ut spuriam hanc formidinem profliget
 ab humanis cordibus directrix futuro-
 rum providentia, quæ non spondet præ-
 sidia, offert subsidia, parat solatia, quæ
 non auxilia subministrat,

Benignissimus
 Judex punit
 diluviū mun-
 dum, ut ablu-
 at maculatū.

Post fatale exundantis cœli nubi-
 fragium, post tumultatam fatali cataclif-
 mo universam penè mortaliū proge-
 niem, reversis denuò abyssi fontibus,
 & obseratis cœli cataractis, ædificavit
 Noë altare Domino, victimas offerens
 ex animalibus mundis, immunda non
 commiscens, posteritatem docuit ea dun-
 taxat, quæ incontaminata sunt, in con-
 ditoris nostri obsequiū consecrandi; ut af-
 fectus exinde reluceat offerentis; susce-
 pit flagrantem animum in conflagan-
 te hostia omnipotens, & qui terræ prop-
 ter homines maledixit, non amplius om-
 nem carnem interficiendam aquis di-
 luvij spondit; postque pollicitatio-
 nem verbo factam erexit signum fœde-
 ris inter DEUM & hominem, inter reos
 & judicem perpetrandi; nè ultra con-
 fundatur humana progenies, si audiat
 mugire tonitrua, si videat coruscare
 fulgura, si tonantia terreant fulmina,
 si decidant imbrium flumina, respiciat
 defixus mentis oculus ad arcum, quem
 posuit in nubibus, ut dum conjurata nu-
 bium agmina lustrantur in tempestates,
 condensantur in procellas, animetur
 formidolosus homo ad jucundissimum
 extenti arcūs intuitum, cui nulla incum-
 bens sagitta, nullum universalis diluvij
 periculum comminatur. Ideò enim
 (commentatore Ambrosio) nostrarum æ-
 quissimus ultor prævaricationum, arcus
 extenti imaginem statuit imprimi nubi-
 bus, sinè ferientis sagittæ jaculo, ut
 consoletur genus hominum, ponendo
 arcum magis quàm sagittam; sagitta quip-
 pe vulnerat, non arcus, qui sagittam
 sustinet, & evolare ad vulnerandum sinit;
 idè Dominus in nubibus arcum magis quàm
 sagittam ponit, id est, non illud, quod vul-
 neret, sed quod habet terroris indicium, vul-
 neris affectum habere non soleat; (l) &

(l) de Noe &
 arca c. 27.

quidnam aliud in arcu considerandum
 offert cœlestis Providentia, contempla-
 bundis ascetarum animis, quàm delineatam
 supremi Numinis omnipotentiam, quæ in
 amplissima cœli area nubes in
 aquas ex toto resolvi prohibet: gubernat
 enim, & tanquam auriga regit aëris den-
 sitatem, qui tunc maxime ob satietatem, ut
 ita dicam, lascivire solet; adstipulatur in-
 fulatus Philo; est igitur signum clemen-
 tiæ naufraganti mundo imposterum ex-
 hibendæ nè submergatur; est pignus
 oppignorantis se Justitiæ, quæ cunctos
 terræ incolas certos facit de cataclismo
 nunquam in posterum redituro. Ve-
 rùm, quid opus erat se hoc prodigioso
 pignore humano generi subarrhane? si
 aërei terroris jaculò transfixa mortali-
 um corda ad sensum rectitudinis fue-
 rant svavi solatio revocanda, suffecit
 utique oraculum æternæ Veritatis: ne-
 quaquam ultra interficietur omnis caro a-
 quis diluvij; si universæ carnis nomine
 brutorum pariter salutem miraris com-
 prehendi, tuum tibi collatum est hoc
 beneficium, ut inde colligas, quo te
 honore afficiat Altissimus, cum propter
 te in cætera quoque animalia tuæ utili-
 tati condita Divina benignitas extenda-
 tur. Hæc facta tibi promissio tuis ab-
 undat desiderijs, suo non tamen suffe-
 cerat amor; se ipsum arctius obligare
 voluit, ut adimat omnem umbram soli-
 tudinis à cordis tui serenitate, semel
 & iterum pollicetur: neque erit deinceps
 diluvium super terram. (m) Adeò suis
 exosus est in oculis humanus timor,
 non contentus est promissione sua; in-
 quit Os aureum: quam verbis de-
 dit, sed iterum ostendit quomodo
 se nostræ infirmitati attemperet, tali metu
 humanum genus liberans; ut firmet signum;
 efformat arcum, illustre symbolum tener-
 riæ pietatis; hinc duplicem in iride
 colorem considerat Tuitiensis Abbas, præ-
 cæteris & resplendentem clariùs, &
 eminentiùs effulgentem; delectat sua
 pulchritudine cœruleus, sed igneus ex-
 cedit ardoris Majestate, ille baptismum
 significat, cujus salutari lavacrò abluun-
 tur animæ ad sanctitatis & innocentie
 decorem, iste sanctum adumbrat spiri-
 tum, quem Pater luminum cum sole ju-
 stitiæ effudit in nobis abundè, ut omnis
 nostrorum flagitiorum impuritas hoc i-
 gne consummatur. Suam adjungat ana-
 gogiam in triumphali agone suo insigni-
 ter exaratam Laurentius Justinianus, con-
 temp-

DEUS format
 in nubibus
 arcum, sed si-
 nè sagitta, nè
 homo timeat.

Ut homini ti-
 morem dilu-
 vij auferat,
 sapius pro-
 missionem ite-

(m) p. II.

Arcus cœru-
 leo & igneo
 colore con-
 stans, aqua
 baptismi &
 spiritum
 signat.

templatur sublimiter affixum stipiti mediatorem DEI & hominum, in nubibus instar illius arcus Noëmitici exaltatum, expansa crucifixi sospitatoris nostri brachia in arcu aëreo effigiata reveretur, chordam istius arcus mystici crucem constituit, sanctissimam morientis JESU animam respicit, ut sagittam, quæ dum ab arcu hoc emittitur, accusator fratrum retruditur, mundi princeps ejicitur, potestas tenebrarum sternitur, infernus spoliatur.

Ecce! quod signum fœderis mundo, qui sic dilexit mundum; DEUS dedit, & tamen sic asscuratus homo timebit hominem, cui DEUS homo est arcus cum sagitta? ecce timorem excu-

Christus in cruce est arcus cum chor- te, quo times creaturam, qui tuo pro- da, & anima præsidio creaturarum omnium habes præ- sanctissima sagitta. fidem & creatorem. Arcum dedit DEUS in signum securitatis, nè homines formidolosi timerent alterò diluviò deleri; concludit Albinus; nec tamen tantis convictus indicij, tot roboratus argumentis homo, amicos quærit homines, non solâ soli- us DEI amicitia contentatus, humanos timet adversarios, vix metuit sibi cadu- co homini offensam adversari Divinitatis Majestatem; impius timor est; defini- nit inane hoc vanarum mentium deliri- um Hilarius Pictavenfis, cum, quæ non timenda sunt, timentur, & quæ timenda sunt, non timentur; (n) tuum, quò ange- ris, maturius discute, quò feratur, num omnipotentem solum timeat, qui po- test se solo exequi, quidquid placuerit minari; num verò impotentem metuat Adæ filium, qui sinè istius moventis aut præmoventis potentia nihil potest. De- plorat vanæ formidinis vile mancipium iisdem lachrymis coronatus psalter, qui- bus insipientem illum planxerat, qui mente captus, dementiâ laborans volun- taria, blasphemabat: non est DEUS; au- sculta conquærentem, attende lachry- mantem: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor; (s) grandis insania, um- bram corporis, ut verum corpus apprehendere, enervem velut fortem metue- re, picti hostis faciem expallescere; sic timuit suo diffisa Numini Synagoga, dum impedire statuit, nè credant omnes ve- ritati, veniantque Romani, & tollant lo- cum & gentem; si illa credidisset, si credentes in eum protexisset, nunquam terrificus Romanorum exercitus Judææ fines attigisset, nec unquam infelicem

Pars III.

Solymam conspexissent. Timuerunt regnum terrenum amittere, Judæam perdere horruerunt, & ibi non fuisset timor, nî correptus furore populus time- re voluisset; sic trepidantes cœlestis regni jacturam non formidant, catenis vinciri corpora metuerunt, sed animas æternis stringi vinculis in timuerunt.

Prælagiebat illis, & præludebat calamitatum incrementum, vir patiens, dum dicebat: *qui timent pruina, irruet super eos nix.* (t) subtilitatem allegoriæ (p) *Jobi 6. v. 16.*

ut intelligas, ad utrum pruina, qui- nam hunc foetum pariat, respice, ad ni- vem unde proveniat, sagaciter attende; pruina terra germinat, sed nix, quæ *Pruina est condensatur in regione aërea, & desu- symbolū pœnæ per in terram cadit; pruina comparatur temporales, pœnæ præsentis, explanat moralis Hugo: nix verò æ- quia cito transit, & quia ab imis nascitur, terna, nix pœnæ futuræ, quæ desuper descendit; minatur temporalis adversitas, & ap- prehenditur, terret Divini Judicis horrida severitas, & non metui- tur, terrore percellit dives pauperem, aut herus servulum, & timetur, terret supremus arbiter, & quotusquisque est, qui eum reveretur, qui suæ flagella dex- teræ veretur? quæ conculcari debue- rant, quia sunt transitoria & terrena, calcare metuunt, quæ veneranda pro- ponit pietas, quæque colenda dicat re- ligionis immunitas, rejiciunt & concul- cant. O quoties veritatem defenderet, probitatem protegeret, vanitatem con- temneret virtuosa adolescentia! quod tamen diffidit peragere, quod exhibere metuit, quia in suæ voluntatis execu- tione trepida indignationem, humani contubernij pertimescit. Et quænam major dementia, quàm creaturæ causâ non revereri Creatorem, plus substitu- tum Judicis Vicarium, quàm judicem vereri. Sit extra timoris humani sphæ- ram spiritualis homo, nî apud Domi- num spirituum velit carnalis reputari; illum solummodò æstimet metuendum, qui concredit suæ negotiationis compu- tum cum ratione infallibiliter reddendum. Timeri velle hominem, est lu- culentum superbientis ferociæ instru- mentum, timere velle hominem, claris- simum abjectæ vilitatis est argumentum. Hos arrogantes gloriæ leones contem- nit magnanimus divinæ gloriæ defen- sor, despiciat longanima humilitas ter- riculamenta comminabundæ vanitatis,*

Impius timeri debet, non quia homo, vel quia po- tens est, sed quia peccator est.

8. Z

&

& se non comprimat, non se subjiciat, nec ipsis noceat, dum eos præ cæteris videtur honorando exaltare, quibus prodesset ampliùs, eosdem sua cum superbiente arrogantia conculcare. Time superbum, non inficior, nec tamen ideo, quia potens & furens est, sed quia belluam induens, monstrum est, quod declinat, vel quia virulentum, vel quia furibundum est; metuis colubrum? metue pariter ferocem Adæ filium, quem difficilius est devitare, quàm sit sangvipotam tygridem declinare, vel suam viduatam catulo leånâ cicuare.

Erat sollicita insolentium Phariseorum arrogantia hoc cæteris pro vectigali præscribere, ut timeant, quando aspexerunt occurrentem; ponebant siquidem suæ sortem potentiae in aliorum metu, quisque sufficiens non fuerat suæ tributû amentiae honorari, nisi simul accesserit & timeri; & quia efficacius suis terrebat signis & prodigijs circumvagus amator hominum DEUS homo, DEIque filius, oderant impij, quem populorum pietas amabat & timebat; intraverat domum cujusdam principis invitatus hospes, quem, ut dolosè caperetur colloquiò, observabat invidia, tentabat contumelia, perfidia explorabat. cognoverat omniscius latentem patrisfamilias malitiam, nec tamen illis commensalis esse renuit, cujus saluti consulere desideravit. Assederat conviva garrula Phariseorum turba, ut quem voracè toties nuncupaverant, & potatorem vini, eum securiùs novis afficerent convitijs, novis calumnijs diffamarent. Sed accuratus Magister veritatis, qui cæpit facere & docere, alienam domum ingredi non verebatur, ut inquilinam domûs superbiam sua confunderet humilitate, Phariseum invisere non gravabatur, ut indigenti animæ sua succurreret charitate, peregrino pane vescebatur, ut voluntariam doceret Dominus omnium paupertatem; nec enim ut carnalibus oblectaretur epulis, comparuit divinus conviva, sed ut in carne negotium salvandarum tractaret animarum. Dum igitur panis de cælo descendens dapes cœligenas cunctis erogaret convivis; ecce! obserata triclinij claustra famelicus hospes perrumpit, hydropicus non vocatus ante Redemptorem sistitur, anne jacens in grabato, anne affixus bajulantis dorso, stansne vel sedens, ab

Evangelista omnino reticetur, nullusque languidi situs recensetur, an forsitan ideo, quia in aulis principum, in Regum domibus, in divitum triclinijs pauper advena, egenus accola non habet angulum, non locum reperit, ubi aut steter, aut sedeat, ubi aut jaceat, aut genuflectat? Illud profundius investigandum, illud maturiùs examinandum, cur collocatus ante providentem medicum, cur præsens æger Archiatro, nec statum ægritudinis annuntiet, nec verbò verbum invocet, sed conticescens, quasi commodiorem expectans occasionem, continuat tacere? Anne suspicabatur eam in Redemptore salutiferam virtutem commorari, quæ solùm indigentis exigit præsentiam, non aliam respicit necessitatis infortunationem? an fortè compressit lingvosi oris vocem, ut sola peroraret calamitas, sinè vocibus exaudienda; assignat tamen aliam omnino verosimilem Cyrillus: *liberat à morbo hydropicum, qui metu Phariseorum remedia non postulabat propter Sabbatum.* (n) longæva taciturnitas non erat loquelæ incapacitas, vel ignorantia supplicandi, sola, quam timuit, Pharisaica crudelitas frænavit lingvam, nè postulare adjutorium, præcesserant, non dubito, anxii cordis suspiria, sed quæ sinè susurro vocis affectuosè peroraverant.

Humanus timor, quo pauper divitem, quo æger impotens potentem Phariseorum expavit principem, occlusit labia, præcluserat calamitati sonoros gemitus, & omnem singultum ingemiscientis querimoniae interdixit; recessisset æger sinè solamine medicaminis, nî medicus tacentis lingvæ morbum cognovisset, cecidisset in aram tumuli vicinæ mortis victima, nî vita vitam conticescenti tribuisset. Hæc ipsa est ardui timoris proprietas, hæc est humanæ formidinis infelicitas, vocem abrumpere, nè suam possit prodere calamitatem, lingvam stupentem reddere, nè sibi necessarium possit subsidium postulare. Adorant submissis ad terram cervicibus stolatum Ægypti præsidem afflicti fratres, quos ille non cognitus cognoscens, diuturniori formidine cruciatos exploratores nuncupat, tridua violenti carceris gravedine affligit, quos amaverat, in saccum fratris minimi scyphus injicitur, cum fratribus innocens Benjamin reducitur, quem gemebunda fratrum sollicitudo

Hydropici situs ante Christum non explicatur, quia in aulis principum non est locus, in quo pauper stare possit.

(n) in Cant. S. Thom. sapi. 14. c. Luc.

Proprietatis moris est conticescere mentem.

cietas singultuans sequitur, in terram lachrymans prostermitur, clementia offensi Judicis consono gemite imploratur. Quid agat, teneritudini coactus cedere, intemeratus Joseph? non ultra retineri sustinuit fraternis visceribus reclusa pietas, & stillans ex oculis commota charitas, in medio animosæ serenitatis stillat & pluit lachrymas, prorumpit in verba clementiæ velata hucusque misericordia; denudantur commiserabundi fratris præcordia, erumpit vociferans lingua in paradoxa inexpectatæ benignitatis, quo peregrino veluti idiomate, attonitæ exanimatorum poenæ fratrum animæ, dum audiunt, quasi non audientes, vocem dilectionis: *ego sum Joseph frater vester*; alloquitur non jam iudex condemnandos, non vindex puniendos, non ultor trucidandos, sed frater animandos, sed Joseph amplectendos; sonat vox gaudij exultantis, intonat amor exclamantis: *Ego sum Joseph*; sed non concordat reciproca vox clamorosa & amorosa voci, resonuit inopinatus clangor in petris cordium, jam emollicitis dudum, jam pridem eliquatis, sed non intonuit intercisa vox, præproperi turbinis impetus elisis veluti faucibus Sermonem articulare prohibuit, alium loqui volentibus silentium indixit: non poterant respondere; respondet pro obmutescitibus sacer historicus, nec aliam interclusæ vocis assignat originem, quàm timorem, quod fratrem metuebant: *nimio terrore perterriti*; legunt alij cum Pagnino: *quia territi erant à facie ejus*; tacet Benjamin, quem dulcius & suavius amantis fratris oculi respiciebant, quem unò effusum uterò plus loqui cæteris cognationis Authoritas sinebat, quem expers livoris innocentia innoxium reddebat; sileant trementes, qui fraterno sanguine contaminari affectabant, qui spoliatum exulem in arescentem puteum præcipitarunt; qui peregrinaturum advenam Ismaëlitis vendiderunt, de quibus solis loqui videtur Os aureum, dum effatur: *merito cogitantes quomodo eum affecerant, & qualis ipse erga se fuerat, & cogitantes gloriam, in qua constitutus erat, de sua salute, ut ita dicam,* anxij erant; (x) exulceratus angor occlusit labia, dum referavit abdita vocetanti flagitij conscientia secreta. Loquatur tamen audacter cum Juda Ruben, qui periclitantis incolumitati consulere satagebant.

Hæc est consveta indiscretio timoris, quod homo terret hominem, & timet territus exterrentem, ut neque indulgeat amantibus, nec parcere sciat innoxij, invadit æque sanctorum animos ac peccatorum animas constringit. Excusat tamen singulos Abulensis: *tanto eorum scelere patefacto, valde effrons fuisset, qui non erubesceret & paveret, cernens Joseph potentiam*; (y) hic est humanus timor quod times hominem offendere, quia tibi suâ potest potentia nocere. Ipsa sit licet furibunda barbaries, sit coronata Tyrannis Principum, domari hætenus nescia, & renuens compesci, si tamen humanam intueatur potentiam, incipit vereri increpantem, & revereri comminantem; tunc illico humanus timor silentio concludit labia, & taciturnitate tremula, os alioquin garrulum audacioris rabulæ obsigillat, supplicat supremo Evnuchorum principi prodigiosus Daniel, ut suis cum socijs nutrirî leguminibus sineretur, suo conformiter sui cordis proposito, quo statuit non pollui de mensa Regis, neque contaminari de vino potûs ejus; non acquievit iste, & non diffidit ille, sed recusantem induxit ad assensum, postquam corpulentiores, formosioresque vultus vilioribus cibarijs promisit acquirendos, decem dierum tempus deputat, non præceptis temeritate, sed stimulat religiosa fidei vivacitate; amabat supplicantem Malasar, sed consolari deprecantem noluit, & curnam assentiri renuat, dilecto Juveni manifestavit: *timeo ego Dominum meum regem, qui constituit vobis cibum & potum*; (z) amor (z) Dani. 1. v. 10. valido prævaluisse humanus timor, nî gubernatrix Providentia refragantem compulisset rebellis animæ voluntatem; fidem servat minister Regius, non tamen aliud fidelis observantiæ motivum adstruitur, quàm timorem Regis: *quasi diceret*; explanat liberalis Hugo: *faci-am, quod rogas, sed timeo*; delirat siquidem humana mens, dum potestatem hominis veretur, Divinam nec revereri cogitans, nec vereri, suis eluditur sæpius præstigijs corporis oculus, sic & frequentius exoculatus timor robustiori minarum fascino excæcat caligantem animam, ut illum timeat, quem expediret spernere, illum non metuat, cujus furorem non valet declinare. Infamis Jeroboam, nè regnum perderet, timuit; ut consulat timori, ad idolatriæ

(y) Abulensis
inc. 48, Gen.

(z) Dani. 1.
v. 10.

Timor sæpe
prævalet a-
mori.

Terror fecit
filios fratres
Joseph.

(x) Chrys:
hom. in Gen.

trix flagitium confugit, ut confluentem populum avelleret à Solyma, quem fore rebellē sibi metuebat, aureos erexit vitulos in locū veri Nominis substituendos, nē forte, si anceps populus ad sacrificandū in Jerusalem sineretur ascendere, regnum reverteretur ad Roboam Regem Juda. Huic innixus vani timoris fundamento, Idola pro praesidio conflat, ut suae spei promontorium exaltet; inane fulcrum suo subjecit solio, quod, quia subsistere non poterat, innixum illi solium corruerat; *propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, & eversa est, & deleta de superficie terrae.* (a) sic timor timenti profuit, dum homo timet hominem, dum non metuit, qui fecit hominem, qui cultum DEI ut sibi infestum inaniter timuit, coli desijt, formidans perdere regni coronam, caput perdidit coronatum. Quem fraudulentus timor induxit ad binas juvenecas aureas insigni sacrilegiō fabricandas, in basi gemina sublimandos, ad regni terminos velut totidem propugnacula contra assultus hostium collocanda; ille hostiliter invaditur, nullo ex vitulis mugiente, neutro licet aureo assultum prohibente; Nadab superstes filius crudeliter occiditur, de cujus domus semine nec una remansit anima, nē pariter pessimus regnet in successore, regnō exiit, nē amplius peccare faciat Israël in semetipso.

Luge! qui legis feralia vani timoris exitia timenti funestissima; instans ruinæ periculum dum expavescit, pavor idololatrante mundi, finibus eliminat, dum patrizantem filium parente mortuo trucidat. Ecce! quo mortis genere desinat vivere, quos vanus timor aut perimit, aut metuentem cedit; videamus exanime cadaver, quo recludatur in sarcophago, quam celebri exequiarum pompā ad rumulum deportetur; locum ostendit sedens in throno Rex Regum terræ apocalyptico spectatori, eadem injungens non verbō dicere, sed nō exuatur, calamō exarare: *timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis* (illustre dinatē timet, prorsus consortium, insigne contubernatur sce-

stulo, eodem carcere circumvallantur, octo differentiae perversorum hominum numerari notat) Doctor Angelicus; *ut per hujusmodi numerum à justis, qui ab octo beatitudinibus dicebantur, ipsi prorsus alieni ostendantur.* His omnibus ac singulis futurum sui funeris mausolæum, adhuc viventibus, quale futurum sit, revelatur; *pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.* (b) perenne participium, vani timoris præmium, illorum, qui terrenæ formidinis insigniuntur stigmate, infame monumentum. Prima sedes in hoc confessu scelerum illis timentibus deputatur, illis expavescitibus reservatur, qui non tantum alios juvare metuunt, sed propter timorem hominum (teste Ambrosio) sententiam damnationis in eos proferunt; uni eorum principi terribile Deicidium exprobrat Paschasius, qui audiens ambitiosam exauthorandi Israël blasphemiam, *non habemus Regem nisi Cæsarem*: hoc solo territus nomine, eum indulgit crucifigi, quem tamen irrevocabili titulo Regem Judæorum voluit contestari; *lavit quidem manus, sed culpam non lavit, quia iudex non debet cedere timori.* (c) vocantur illi apud Rupertum timidi, qui nihil forte propter spem vitæ, nihil arduum propter præmiorum fiduciam aggrediuntur. Sed amabo illinc in facinoribus primi prævaricatorum enumerantur, quos primos pariter in supplicijs futuros, connexionis necessitas demonstrat. Time timiditatem tuam super quoscunque sicarios & homicidas, quisquis ea in serie te collocandum reperis, quam Mediolanensis Pontifex coordinavit, qui præditi cœlitus scientiâ, temporalium subsellia occupant judicum, dum vident quosdam à potentioribus injuste opprimi, plus timentes iram hominum, quam iram DEI, eos quos per doctrinam, quam acceperunt, juvare poterant, & à periculis liberare, tacendo, in damnum magnum sinunt devenire. (d) Mentiantur mendaces filij hominum in stateris, superbam exequiarum pompam opulentus hæres instituat, & nuncupet pietatem, concomitetur examine cadaver innumera populorum turma, dum funus evehitur inter coruscas relucantium tadarum splendores, præcedat lugubris famulorum congeries, fingat aut fundat lachrymas in ultimum supremæ servitutis vectigal, sequatur claudifera moerenti-

Timidi iudices
quandoque
injustam pro-
nuntiant sen-
tentiam in ti-
more.

(c) Lib. 12. in
Matth.

Terribili
damnatione
puniantur.

(d) in. c. 12.
Apo.

um cognatorum cohors, marmoreum ingrediatur tumulum, ut ultimam experiatur, vel patiatur potius funestæ dignitatis ambitionem, quiescat saccus vermium in purpura senatorum; infelix anima! iniqui timoris pedissequa! præcipitata jam jacet in lectulo tremoris & angustiae, jam ardet in strato tormentorum: pars sua, suæ abjectionis locus in stagno ardenti situatus est, ut morte secunda nunquam moritura moriaris. Terreat te, si nondum times, imò si adhuc times, timorem tuum excutiat, illustris Jonathæ inordinatus timor, occumbit in illo ferali prælio interemptorum, ex domo regia primus omnium, qui toties innocui Davidis vi-

tam conservavit, quoties coram exulcerato patre pro causæ suæ innocentia intrepidus peroravit; & tamen ante Saul perimitur, fortassis ut contra æta vani timoris noxa profuso sanguine eluatur, Saul territus viso Philistæorum exercitu, consulit Pythonissam; aitque mulieri, divina mihi in Pythone: (e) (e) 1. Reg. 28. v. 8. adstat dilectus Jonathas tacens, dissimulat Regem arguere & prohibere; hinc ante Regem ceditur, & primus suo in sanguine tumulatur; angorem mihi affert Jonathæ pœna: suspirat Pelusiota, qui Patrem Pythonissam quærentem, minime prohibuerat, ob idque ante eum, qui scelus admiserat, is, qui prohibere poterat, in bello interiit. (f) (f) lib: 1. Epist: 3. v. 12.

PHE.

Versus.
XXXXVIII.

Divisiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiae populi mei.

Sermo Quadragesimus Octavus.

Mundus deploratur salubriter, quando desertus à justis defletur.

Non aliud mortalium oculis frequentius occurrit spectaculum in valle lachrymarum, quam lugubres tragœdiæ infortunatarum vicissitudinum, quam theatrales scenæ omnigenarum calamitatum; præterit figura hujus mundi: (a) testatur oculatus Magister gentium, quid mirum? si & ipso mundus transit, & concupiscentia ejus; qui suam procantur nunc pulchritudinem, tunc deplorabunt illius infidelitatem, in illa die, in qua peribunt omnes cogitationes eorum, in hoc amplissimo mundialis machinæ amphitheatro, terrena prosperitas caduco splendore fulgida comparet, ut solium gloriæ teneat, sed evanescit inter ipsa comici lusus præludia, majestas personata. Lugeat ambitiosus dignitatum helluo, quod ultra non altius possit ascendere, sed jubeatur per gradus, quibus ascenderat, rursus descendere, nî velit præcipitatus cadere in absorbentem voraginem miseriarum. Vix generosus Heros desiderata fruitur victoriâ, vix victor secundo con-

fligere ambit luctamine, quando jam jam captivandi Principis sonant parati compedes, ut carcer tropheo consonet, & libertatem captivitas constingat. Hoc minabatur alternandæ sortis exitium vaticinans Isaias; cum consummaveris depredationem, depredaberis, cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. (b) Sic (b) Isa: 33. v. 2. depravatum prædonem Solymæ arrogantem Sennacherib depredabatur ultor angelus, qui centum octoginta quinque millia Assyrij exercitus eliminavit. Sic exprobrantem Rablacem, illum infamem rabulam, qui despexit & subornavit Virginem filiam Sion, contempsit Altissimus, quando inglorius latro (inspecto cadaverum exercitu, quo heri universum Judææ regnum volebat compedire) fugit virorum decimus, nec tamen suorum viscerum rabiem, suorum filiorum tyrannidem effugit, factus infelix victima duorum parricidarum. Sic luditur in mundi scena, comparet ad horam victoriosus princeps, & victus postliminio eluditur, ingreditur opulentus hæres, & post modica annorum

Pars III.

9. A

la-

Mundus præterit quoad figuram, quia scena theatrialis est.

In hoc theatro alluditur plurimis.

*Bestia Apocalyp-
tica conge-
riem malorū
omnium re-
præsentat.*

lustra egreditur mendicus, dimittens onustos debitis pupillos. Sordidum caput erigit triobolari tectum galerulō pannosus mendici patris filius, qui varietate temporis recipitur ad curiarum impendia, erigitur ad rectorum solia, urbibus præsidet, regit provincias, & regias gubernat. Immanem bestiam Apocalypticus contemplabatur oculus de mari ascendentem, septem gestabat capita insigne monstrum, quibus infixæ decem cornua, totidem diadematibus coronata, regiam profitebantur majestatem. In hoc crudeli symbolo immanis belluæ perduellem rebellium angelorum principem intuetur Albertus magnus, Aretæ testimonio commentantur alij secundum à lucifero, Richardus cum Primasio representari autumat in belluina hac facie totā congeriē impiorū; Antonius cum Euthymio applicant hanc furibundam monstruosāque ferociam fœdisfragæ tyrannidi barbari Mahometis; est tamen vero similior celebriorum interpretum, in hac immani bestia præsignatam fuisse coronatam Antichristi malitiam, nulli, quā DEUS condidit, æquiparabilem creaturæ; solum in formi monstro monstruoso malignitatis portento assimilandum, in quo uno, sed sinè altero, in quo solo, sed sinè socio (Irenæi testimonio) *suit recapitulatio universæ iniquitatis, & omnis doli: concentratur.*

Sed forsā curiosior quispiam animus, parturientem uterum hujus abominandi partus & execrandæ sobolis scrutari volet, & explorare, puerperam hujus exitiosi fœtus. Non aliam sentinæ hujus scaturiginem Aquilina Joannis acies ruminari poterat, nec aliam ab ea investigare originem, quam brevi admodum periodō sugillat: *vidi de mari bestiam ascendentem*; (c) quo compendiatō specimine arrogantis creaturæ superbia insinuat in indefinenter ascensura, donec Apostolico enunciante oraculo: *extolletur supra omne, quod dicitur DEUS, ita ut in templo DEI sedeat*; (d) expediret profectō sic brutescenti animæ, cornigeræ huic bestię, si spectas crudelitatem, coronato huic Apostatarum præsidij si ambitiosi verticis præsumptionem consideras, expediret huic stolidissimo præ cunctis animantibus asino, si stupiditatem attentatæ impossibilitatis

exploras, competeret inquam collo ejus *In sensu tamē proprio appli-* appendi molam asinariam, ut demergeretur in profundum maris, submer- *catur passim* gens non ascendens, succumbens non *Antichristo,* accedens. Pereat in maternalis uteri carcere conclusus proditor Divinitatis, à mari suam hauriens amaritudinem, quo totum intoxicabit orbem, in mari, priusquam tribuatur egredi, præfocetur enorme abortivum. Quod homo comparatus jumentis insipientibus, & similis factus sit illis, est factum ideò, quia cum in honore esset, non intellexit, sed quod hæc bestia vix effusa in aquis ab ijs velit ascendere, quod ipso in sui ortus primordio populos, qui aquæ multæ sunt, velit crudelitate ambitiosa transcendere, ac arroganti superbia transilire, non est jumentum quod patitur suam compesci insolentiam inflicto verberare, sed brutalis animi, qui feritate leonem superat lancinantem, qui sæva temeritate ipsum nequam nequissimum, serpenter callidiorē cunctis animantibus super terram superat ac præcedit; ille fraudulenta blandiens perversitate allexit fæminam, sed illa effæminatum conjugem connubialibus blanditijs seduxit, sed iste mera barbarie, inhumana ferocitatis intemperie, nolentem subjugabit, volentem incurvabit. Mare perniciosum, non ejice, sed supprime tuis in fluctibus, non evome, sed tetine, quod tuis in arenosis visceribus occultas. Invehe procellas, si necdum evolutus tuis recessit ab oris, tuis discessit ab undis; allide infortunata mater hunc Israël parvulum Hebrææ matris filium ad petram scandali, ut elidatur.

Libet nunc maternum exenterare uterum, & qualenam hoc mare sit, à quo ascensus hujus est belluæ, profundiori indagine scrutemur. Novi profundam Hypponensis Augustini subtilitatem, qui nequam hoc sæculum mare nuncupat, in quo est ventus magnus inanum vanitatum, & tempestas valida omnigenorum scelerum & vitiorum; *amas DEUM, ambulas super mare, sub pedibus tuis est amor sæculi, amas sæculum, absorbebit te: cur quæris, num redamet amantem? amatores suos amare non novit: (e) sed quos non amat, tamen amat, ò si absorbuisset ascendentem amatorem suum, sed nimia ferocientis belluæ crudelitas nec ipsi mari amaro sapuit, & ideò, nè ejus conculcaretur pedibus, ascen-*

*Sæculi hujus
symbolum est
mare fluctuans.*

*(e) de verbo.
Dom.*

(c) Apoc. 13.
v. 1.

(d) 1. Thessal. 2.
v. 4.

Anima DEO
dicata ambu-
lat super ma-
re.

(f) in ps. 64.

Pyratæ maris
hujus sunt
dæmones.

ensum promovit, non præpedivit. Vi-
des unam malorum omnium scaturigi-
nem, immundum mundum esse nativam
Antihristi voraginem, amarum mare di-
ci? fiat in hoc mari perfido, fiat tur-
bulentus aquilo, & afflans dulciter, men-
titur zephyrum aspirantem, & cre-
dens iniquo flumini inexpertus navita,
sulcare putat flumina, & ruit in abyssos,
quisquis necessitate compelleris hoc fre-
tum ingredi, de Argonauta tuæ peregr-
inationis consule, alioquin belluis ma-
rinis cedes in prædam, qui credebas te
in tranquillum tuæ salutis portum non
navigare sed avolare. Hoc in mari
magno & spatiofo cuilibet naviganti &
rarò non naufraganti sua cupiditas, sua
pariter tempestas est; qua arte declina-
bis? quo marte superabis? cedis, & læ-
sus es, nî temetipsum vincas, victus es;
mare in figura dicitur sæculum hoc (dicen-
te Augustino) *falsitate amarum*; quid
hoc amaritudine sapit amariùs palato
non corrupto? *procellis turbulentum*, quis
evitabit, quis enatabit? si medium tran-
sire cogitur procellarum, & multitudi-
ne obruitur supernatantium undarum;
*ubi homines cupiditatibus perversis & pra-
vis, facti sunt veluti pisces invicem se devo-
rantes*: (f) quis mihi det, ut mari hoc
funesto excidens, cadam in terram bo-
nam, futurus frumentum Christi, & po-
tiùs & citiùs, libentiùs ac optatiùs den-
tibus bestiarum molar, quàm vitiorum
morsibus corrodar; putas suo hoc ma-
re destitui pyraterio, pyratis non infa-
mari? speràssem ego hoc saltem privile-
gio Bullatum, sed crede firmiter, est py-
ratarum patria, est damnatorum spiri-
tuum provincia, à quibus videris, quos
non vides, invaderis, quos non fugis,
undique exilem naviculam mentis tuæ
aut quarunt mundare, aut tentant in-
festare. Quid faciet in hoc abyssò sal-
suginis sitibunda cupiditas, quæ nun-
quam dicit: sufficit, quò sitim suam re-
frigerabit medicamine, si mundus ma-
re falsum est? væ tibi, qui huic pela-
go immergeris! consvetus anhelare, a-
suetus aspirare, qui soles concupiscere,
qui amas desiderare. Ingens aquarum
copia propinat haurienti omnem deside-
rabundæ cupiditatis abundantiam, sed
fallit haurientem, potat, non sedat, suc-
cendit, non exstingvit. O infelicem
partum hujus puerpura! ô si saltem u-
num duntaxat foetum germinet, si solùm
hoc, quod viderat attonitus speculator,

monstrum pariat, sed quia aquæ multæ,
multi sunt populi, tot bestiarum mon-
stra fecundus iste parturit uterus, quot
homines à DEO conditi, suismet bellui-
nis moribus in feras convertuntur, in
bestias transformantur. Undosa in mun-
do est malignantium abundantia conflu-
xus aquarum exundantium, nec mensu-
rari sistent, nec patiuntur exhaustiri.
Hoc fretum inevitabile, hoc mare ne-
cessarium transfretare cogimur, non ta-
men eidem immorari habet hoc grande
pelagus sua in amplitudine, sua in va-
stitate, & commorantes incolas, & trans-
euntes advenas: à suis adamatur civibus,
habetur odio à peregrinis, illi applau-
dunt fluctibus, à quibus absorbentur,
isti declinant omne commercium, nè
fraudulenter attrahantur, nève dolose
inducantur, hoc mare magnum, abyf-
sum hanc submersarum animarum pla-
ceat saltem deplorare, quas rarò licet à
voluntario interitu, ab exoptato discrimi-
ne liberare.

Lachrymaturus Jeremias divisit a-
quas ab aquis, nam licet uno eodémque
intuente oculo videantur omnia, quæ
videntur, non tamen uno eodémque
lachrymante oculo planguntur omnia,
quæ deplorantur, divisas quippe lachry-
mas ex oculis deducere, est proprias cui-
vis objecto flebili designare. Putas
ijsdem lachrymis gemebundus David de-
flevit fidelem Jonatham & perfidum Ab-
salonem, ijsdem profectò deplorasset,
si idem conglutinata amati Davidis ani-
mæ amantis Jonathæ animæ demeruis-
set, vel deliquisset ac furibundus infami
parricidæ animus, à cædidissimo genitoris
animo segregatus demeruit, dum tam e-
normiter deliquit. Alias læta mens parit
lachrymas, & rursus gignit alias ge-
mebunda, sunt aliæ contriti cordis sca-
turigines, sunt aliæ exultabundi pecto-
ris evaporationes; alias excludit timor,
dum terret animam, alias amor expri-
mit, dum sanctæ contemplationis stimu-
lo exagitat eundem, quin imò idem ti-
mor deflet hodie prolongatum suæ pe-
regrationis terminum, qui pridie acce-
lerantem nimium deplorabat; flet ho-
die differri sibi regnum suum, quod non
est de hoc mundo, qui flebat heri, tre-
mens & metuens, nè ad supplicium ra-
piatur. Hinc Axæ expiranti, dum
sedet super asinam, Caleph paterna com-
passus teneritudine, duplex dedit irrigu-
um

In hoc mari
falso nunquã
expletur sitis.

Axæ sedens
super asinum,
est anima do-
minatix sua-
rum passionum.

um superius, & irriguum inferius, quia bonorum omnium amplissimus largitor petenti animæ, quæ irrationalibus carnis suæ motibus prudenter dirigendo, & fortiter premendo præsidet, duplices lachrymas elargitur, ut primis ad celeste regnum incessanter respiciens, clementiam illius imploret, secundis, nè fors promerito damnationis supplicio feriatur, amarissimè plangat, & pro suorum reatum venia indefinenter fleat. Tunc superiori dotatur irriguo supplex anima, quando celestis Solymæ anxiosa desiderio, se cruciat suspirando, tunc autem inferiori conspergitur, quando profundiori acie damnatorum pœnas respiciens affligitur, easdem deplorando. Sunt quoque alia nostris aut abluenda lachrymis, aut immergenda; sunt igitur, sunt variæ mœroris scaturigines, sunt plures venæ lachrymarum; Tribulantur aliqui ab insidiante adversario, & lugent super iniquitate aliena; exercentur alij à fratre perfido, & dolent de sanguinis conjunctione, sunt prudentiores alij, suos in vanum gemitus nolentes dispergere, qui sua ante mentis intuitum collocantes scelera, deflent præterita, & metuunt futura. Est alia contritorum cordium contribulatio, quam in iisdem suscitatur indefinens pœnitentiæ amaritudo. Sic oculati lucis filij, qui mala, quæ commiserant, vel bona quæ omiserant, ad interioris arbitri tribunal adducunt, in arcano cordis sui singula discutunt, ut plangent universa: sublimiores alij, qui non contenti suas suorum aut reatum, aut etiam adversitatum sinistram sortem deplorare, ad aliorum etiam calamitates respiciunt, proximorum suorum discrimina discutunt, mala regnis & urbibus imminentia, insigni providentia explorant, ut defleant, & uberes lugentium periculo lachrymas impendant.

Iusti proximorum malis condolent, ea-que deflent.

Ecce! Prophetæ providi procul prospiciens oculus, divisas ex oculis deducit lachrymas, ut hoc lustrato exercitu plagarum aciem retrudat, quam exercituum Dominus jamjam destinaturus erat ad evertendum Israël. Non suo anxietur periculo, sed alieno, non sibi sed suis expendit gemitus, & immolat affectus. Sic bajulus nostrorum criminum DEUS homo amaras fudit lachrymas, ut hostes suos defleat, & plangat pro amicis; ecce enim! qui mor-

tuum sciens Lazarum, discipulis dicebat: *Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos*; (g) ille non tantum ad sepulchrum continuat plangere, sed spiritu incipit fremere, non quia videt exanimem degere, non quia cernit quadriduanum putrescere, Divini erumpunt oculi in lachrymas, dum rogatur vitæ Author amissum, vel emissum potius spiritum reddere, quem lætabatur à deserto corpore egressum avolasse; gaudebat mortuum & liberatum de corpore mortis hujus, nunc plangit ad ergastulum liberam animam revocari. An non veri doloris profluvium rectè dixis, quo deploratur immortalem spiritum mortalitati carnis denuo adunari; limo illustrem animam infigi, & quæ calamitatis debitum solverat, eam ad refundendam solutionem duplicem in corpus revocari? Idem dulcissimus amator hominum, ipsos deplorare videtur lapides; dum successurum Solymæ plangit interitum, & ruinam: *videns civitatem, flevit super illam*; (h) vix visio præsens describitur, quando præteritæ jam lachrymæ recensentur, non vidit & flevit, sed videt & flevit, dicitur, ut simul elicuisse visionem carnis, & fletum spiritus fuisse intelligatur. Aspexit figuram figurantem carnis oculo, & ad præfiguratum respiciens periclitantis Judææ populum mentis intuitu, tristes profundit lachrymas, in obduratas deploratorum Judæorum animas prodigè sed inutiliter effusas.

Quàm svavia, quàm dulcia sunt JESU viscera, non tantum erga sui amoris amatores, sed etiam erga scedifragos suæ dulcedinis ocores; non deflet iustos, quos vocare non venerat, sed peccatores, quos ante crucem jam dilexerat, quos crucifixus deplorabat, imò post crucem tenerius diligebat. Ecce enim! qui nuper cum fiente Judæorum turba, cum suspirante Martha, & collachrymante sorore sua flebat ad monumentum, ubi spelunca erat, illam speluncæ foveam deplorans, ubi ex angelo factus latro malignus hostis hominem vulneravit, ubi serpens mulierem illaqueavit, ubi totam humanitatem æterna mors inclusit, flebat compatiens, fremebat insuper, nostris ærumnis condolens, & hostibus irascens; sed heu! quos deflebat, non flebant ipsi, sed flentem inducebant, ut gemeret acerbius, atque uberius de-

Christus deflet Jerusalem ruinandam, non propter lapides, sed propter corda lapidea.

(g) Joam. 11. v. 15.

(h) Luc. 19. v. 41.

ficeret. Vix enim Lazarus resurgit mortuus, resuscitantis omnipotentiae dexterâ elevatus, quando à dilecto jungitur discipulo: *quidam autem ex ipsis*; ecquis-

Videntes ali- nam crederet, nisi dictante sancto Spiritu Evangelista id ipsum exararet! qui *qui Lazarum* tu Evangelista id ipsum exararet! qui *resuscitari,* dam autem ex ipsis non ignorantes alie- *adhuc abie-* nigenæ, non rudes idololatæ, sed Sy- *runt ad Pha-* nagogæ posthumi exoculati lucis filij: *risæos, ut ca-* abierunt ad Phariseos; an fortè admo- *lumnientur* nendos, & corrigendos? ut eorum gra- *opera salva-* tiam captarent opinatur Cyrillus, quid *toris,* dignius ut deploretur, quàm stulta vanitas, quàm execranda humani favoris aviditas! anhelant ad Phariseorum consortium, apud quos Enthymio combinante, ut præstigiator contemnebatur, ut impostor condemnabatur; Adjungit singularem execranda iniquitatis malitiam, horribilem mentientis blasphemiam abominationem Theodorus Mopsuestenus cum Theophylacto, videlicet: *volverunt eum accusare tanquam sacrilegum, eo quod mortui corpus effodisset*; hæc sunt consveta humanæ gratitudinis stipendia, Divinis sanè lachrymis deploranda. Fleat Redemptor mœstissimus desendam in civitate perfida universam scedifragæ mortalitatis iniquitatem, si enim interpretanti Augustino credimus: *Judeorum fiebat incredulitatem, quia re-*

(i) Serm. 104. de temp. surgente Lazaro non erant credituri; (i) fundit paternæ pietatis viscera, dum lachrymas effundit, jam tunc deslere inchoat crucifixores suos plorator & orator crucifixus, hic est amator fratrum ex multis primogenitus, qui (differente Paschasio) suis vincit lamentationibus omnium lamenta lamentationum, & qui de se non habet, unde aut quare lugeat, suis luget pro hostibus, mœret pro peccatoribus, me plorat perditum, deplorat me nolentem reperiri.

Deslemur his lachrymis, sola quibus Jerusalem aspergitur, si fortè, priusquam lapis avellatur à lapide, emolliatur. Non lego flevisse Dominum super Ninivem civitatem magnam, indigna Babylon à filio Virginis non deploratur, eandem orbis metropolim & Jeremias fleverat, quando divisiones aquarum deducebant oculi sui, & Prophetarum

Mundus non Dominus profusiori stillicidio deploratus à justis verat, ille distantius ab excidio, iste vividius deplorandus, cinior, erant amborum lachrymæ non quàm Jeru- furoris vel gaudij, sed compatientis Jerusalem à Christi stititiæ, non deprecantis miseriæ, sed mi-

Pars III.

serentis misericordiæ, non erant ultionis vindictæ indicia, sed compassivæ pietatis argumenta, compatiemur nos exitiali mundo, mundo dixi, non territoriis & superbijs; non curijs & regijs, non urbibus & domicilijs, sed mundi amatoribus, sed vanitatum sectatoribus, mundanis negotiatoribus, immundis habitatoribus, quorum si continuantia deslemus vitia, exasperantia luxerimus flagitia, plorantem Dominum æmulabimur, & imitabimur luctifonum Prophetam; imò nos ipsos hoc salutari lixivio abluemus, quos ideò conclusit Dominus in valle lachrymarum, ut disperditis lachrymis unicuique civium calamitosæ civitatis hujus attribuamus stillicidia, quibus sua conspergatur iniquitas hoc tristi gemitu eliminanda, hac exundatione lachrymarum submergenda, col-lachrymabimur hoc sepulchrali exercitio lachrymanti DEO, si alienæ iniquitatis inepta gaudia nostris suffocabuntur suspirijs, nostris tumulabuntur singulibus, & quemadmodum magnus Magister gentium Romam scripserat, ut legentes compungeret Romanos: *nemo nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur*; (l) sic nos sinceritate candida in Domino gloriamur, nemo nostrum sibi plangit, dum super mundi risus gemit, nemo sibi plorat, dum vanitatum mundanarum ruinas deplorat *sive enim vivimus, Domino vivimus, sive morimur. Domino morimur*, dum contra mundum querimur, DEO conquerimur, dum mundi incolis compatiemur, pro DEO patimur; non quasi deslenda non videant oculi nostri à semetipsis, non quasi DEUM non fecerimus plangere, dum Solymam deplorans, deslebat Synagogam, sed quia divisiones lachrymarum sunt, nam alijs stillat oculus in amaritudine, dum semetipsum respicit, distillat verò alijs, dum videns alium commiseratione indigum compassivo conteritur obrutu. Sic flevit Christus, qui se deslere non poterat, desletum tamen alios in vallem lachrymarum ascendebat: *Dominum habemus*; inquit Theophylactus: *cui curæ nos sumus, qui pro divitijs vitam nostram hanc ducit, & mortem pro damno*; ut hanc præpediat, nè langvens anima moriatur, flevit super civitatem, ut cives desleat, ut vivam inurat suæ Divinitatis imaginem plorans ploravit in nocte mortalitatis suæ, ah cur non plangat illi ad risum, sed salutarem, qui nescit plangere, & ta-

(l) Rom: 14. v. 7.

Homo est cura DEI.

men inhabitat in valle lachrymarum, cuius amore elongavit fugiens, ut maneret in solitudine, deferens (scilicet dicere) cum Patre Patriam, ut reperiret *Christus fuit exulem in deserto, vis nosse, quæ Pelicanus in prima fuerit cœlestis advenæ: vel sua nativitate.* species, vel figura, fuit mirabilis & peregrina: exhibuit pelicanum solitudinis, si credis psalti regio, & similis factus est illi, non quidem qualis tu, qui animalibus virulentis vesceris, dum in deserto mundi hujus, non solo corpore, sed toto corde habitans, veneno illecebrarum, carnis, & diabolicis suggestionibus nutriris: est Pelicanus; & talis esse cæpit (teste Gregorio) quando natus est in Judæa: *quæ erat sola civitas plena populo*; vis nosse plenitudinem, abundabat scribarum & Phariseorum fœcibus, iniquis mancipabatur regibus, vis scire solitudinem, Prophetæ proscribebantur, iusti profligabantur, & virtus sancti Spiritus ejus à finibus elongabatur.

Vola! ah advola! quis dabit mihi pennas, ut fiam sicut passer solitarius in recto, tui solius consortio fruiturus, soli & uni tibi, uno & solo tecum commoraturus; converte me in passerem, qui Pelicantis es, quia tuos inter pullos aut degere non mereor, aut commorari, nè dicam tuo sanguine nutrirì & potari; vigilabo, ut passer fiam, hoc mihi sufficit; *beatus enim, qui vigilat, & custodit vestimenta sua*: est vestimentum meum fides mea, est vestimentum meum opus meum; *ille vigilat* (moralis Papæ testimoniò) *qui servat operando, quod credit*: (n) Est passer apud commemoratum Patrem sanctissimum avis cauta & querula, nidificans in tectis, in hoc modici passeris symbolo, illa illius hominis adumbratur anima, quæ sanctis affectibus & pijs cogitationibus in alto habitans, sacra circumvallatus solitudine pro peccatis suis clamare non desinit, & unà simul aliorum deflere contendit, sic flebat & deflebat tripudiantem & exultantem Solymam threnò flebili afflictus Jeremias, non quibuscunque lachrymis, sed adeò acerbis, ut à voce gemitus sui adhereret os suum carni suæ, non sicut olim gemit serpens angelus voce nefaria, quasi compatiens seducto homini, vox gemens fuerat, sed nequam oris; nequaquam morte moriemini: (o) & affirmat vitæ Dominus, dubitat tamen mulier, & negat Satan; dolosa negantis vox, vox fraudulentis gemitus, virulentis serpentis infascians sibilus, persva-

fit intoxicatis mentibus rapinam Divinitatis vox mortifera, per quam tota immortalizanda posterorum humanitas evasit in mortalem; *per vocem hanc*, inquit Gregorius, *os carni adheret, quia Adam Evæ consensit*: suggestit serpens, quid virulentiùs hoc consiliò? delectabatur mulier, quid periculosiùs hoc delectantis deliciò? consensit Adam, quid iturpiùs? quid erat viliùs hoc fœdo effectus, per quæ fœminati conjugis consensu? vox gemitus prophetici sincera & verax, non mentiens & fallax est, vis ingemiscientis sonum, vis vociferantis tonum percipere, excipe suspirantem, attende hanc vocem gemitus articulantem. *Filia populi mei! accingere ciliciò, & conspergere cinere*: (p) *Jerem. 6. v. 26.* *luctum unigenti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos*: (p) novi apud Commentatorem Hieronymum non creaturæ collachrymantis, sed compassionem condolentis DEI vocem hunc gemitum reputari, unde postremam premit clausulam insignis Dalmata, & admiratur, quo vehementi amoris impulsu cladem impactam populo sibi appropriet, sibi attribuat, ut suam respiciat, & propriam deploret; *veniet vastator super nos*: non tibi soli evadet adversarius, sed mihi hostis erit, *super nos*, vastabor dum vastaberis, dum vulneraberis, tuo in vulnere vulnerabor; *misericors DEUS dixit super nos*, explanat dicentis vocem Doctor maximus; *ut quidquid super suum venturum est populum, super se quoque venire testetur*: sed nos hanc intimi doloris violentiam, hanc filiam populi exploremus. Sunt cinis & cilicium, sunt arma pœnitentium, quorum effrœi violentia cœlum rapitur & expugnatur. In filia, quæ sexus debilitatem indicat, fœmineus non virilis genius, mundanus non cœligenus representatur animus, enervis filiaë pedissequus, fragilitate plenus; accingi indiget ciliciò, quò compescatur luxuria, & sensuum licentia conspergi jubetur cinere contra vitæ superbiam, ad lugendum provocatur contra concupiscentiam oculorum, lugere jubet, non luctu quolibet, sed illo, quo solet mors unigeniti insolita lugentium amaritudine celebrari, explanat hanc lugubrem immoderati doloris vehementiam purpuratus Hugo; *pro peccatis tuis plora, quibus in te occidisti filia DEI unigenitum*, seu tunc, quando in Golgothæo vertice sacrilegis vilissimorum satellitum manibus, Judæa Regem mi-

(m) Apoc: 16.
v. 15.

(n) in Ps: 107.

Passer est anima
justi deplorantis
proxi-
mi plagam.

(o) Gen: 3. v.
4.

DEUS se re-
putat unum
de nobis.

Plorandum suum crucis patibulo acclavaverat, seu
est ob peccata dein quoties fidelis anima lethifero cri-
nostra quibus mine se se contaminaverat. Quid au-
occidimus u- tem mundo frequentius, quam hujusce-
nigenitum modi delictis dilectum ingeni Patris
 DEI. unigenitum è cordibus fidelium elimi-
 nare.

Plangat proinde plangenda mun-
 danæ vanitatis filia, mundi amatrix ani-
 ma, hirsutò tegat ciliciò contaminati
 membra corporis, setarum pungat acu-
 leò carnis luxuriam; conspergat caput
 cinere, quò cladem cineris avertat; est
 ignis, qui de incendio corporum fagi-
 natus ustulat corpora, nec aptius quàm
 in cineribus rumulatur; ô! si aurato ve-
 stita firmate mundanæ vanitatis filia, si
 peregrinis adornata provinciarum ex-
 uvijs, se fore aliquando concremandam
 recogitaret; quàm verecundaretur fu-
 cato pulvere aspergi, liquore balsami
 inungi, aut peregrino stibio coruscari;
 ô! si patrem multarum gentium fidelis
 posthuma æmularetur; parique idioma-
 te perorans Altissimum interpellaret;

(9) Gen: 18. loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis
 v. 27. & cinis; (9) grandis fiducia! Re-

Mundana va-
 nitas renuit
 conspergi ci-
 nere.

gem gloriæ, Dominantium Dominum
 alloqui non erubescit, innixus cine-
 ri & pulveri immersus; infert le-
 gitimè grandis Philosophus, em-
 phaticè concludit ex cinerum præmissis
 DEI colloquium, quasi diceret, sum ci-
 nis, ergo loquar servus ad Dominum,
 an fortè, quia DEUS noster ignis consu-
 mens est, cognationem cineris non re-
 futat? Perorare venerat illustris Abra-
 ham, si fortè periclitanti valeat Penta-
 poli subvenire, quæ, quia luce crastina
 incineranda fuerat, se offert Patriarcha
 in cinerem, ut Sodomam à cinere præ-
 servet; præservasset, si illa se cinere in
 suis depravatis civibus conspersisset, nun-
 quam violento severi vindicis exusta fuisset
 flammicidius, si ante faciem Divini
 Judicis incinerata facie comparuisset.
 Abibis munde ob tuam immunditiam in
 cinerem & favillam, si tuos diligis a-
 matores! si amas diligentes te! asper-
 ge ipsorum capita prævio cinere, ut, quia
 cinis erunt, cinis sint; se ipsos con-
 terant suismet dentibus quotidianæ me-
 ditationis, ut possint & illi cum DEO
 suo colloqui, eò, quod cinis & pulvis
 sint, vides unam duorum faciem, ean-
 dem amborum imaginem, prævaricantis
 Solymæ & defraudantis Mundi, utrique
 convenit nutrir in croceis à principio,

in fine stercora amplexari; ordiri à de-
 licijs, illecebris consumi, tota vanita-
 rum congeries, quâ gloriatur utraque
 pessima optimi parentis filia, est vitio-
 rum fœdissima illuvies, fœtidam carnis
 sanie perpluens, humidum scabie cor-
 pus, tot parulentis scrobibus fœssum,
 quot lascivis putoribus plenum, cujus
 si pulchritudinem subtiliori mentis oculo
 scruteris, est lepra candens, est la-
 be tumens, est pestis splendens, sen-
 tina cordium, cænosorum affectuum il-
 licium, ecce! quod erit postliminio ci-
 bus vermium, vas pulverum, marcidæ
 saniei receptaculum, hoc hodie propo-
 nit fallax mundus humanis obtutibus in
 lenocinium, castis amoribus in scanda-
 lum, mundi cultoribus in præmium,
 suis pedissequis in stipendium. Sic
 faciebat Solyma, elevabat in superbiam
 Sionis filias, vel si Hugonis placet elu-
 cidatio, uxores scribarum & Phariseo-
 rum, cæteræque mulieres, ob quarum
 delicias & luxum viri earum pauperes
 exspoliabant; lustra (si lubet) mundum
 in urbibus lascivientem, in aulis prin-
 cipum insidiantem, in judicum subsellijs
 tripudiantem, in foris pænè & compi-
 tis luxuriantem, & esto arbiter disci-
 minis in utroque. Extento collo de-
 ambulas hæc veneres describit Isaias, nu-
 tantibus oculis adversum innocuam im-
 munis adhuc adolescentiæ castimoniam
 collimantes, ut lascivia prospiciat ex o-
 culis, & plus libidinis promineat in fron-
 te meretricis.

Erat quondam illustris Solyma (di-
 vini oris testimoniò) & fidelis civitas
 plena judicij, repleta veris iudicibus, qui
 nullis profanari amoribus, nullis cor-
 rumpi muneribus, nullis frangi terro-
 ribus, nec ullis poterant monilibus il-
 laqueari; quis neget consimilem inte-
 meratorum iudicum innocentiam, mun-
 do suis in cunabulis; sed depravati per
 avaritiam, excæcati per arrogantiam, à
 primis recesserunt vestigijs, avium à via
 abiverunt, & si inquiras sapius, quò
 declinaverit intemerata æquitas, respon-
 debitur ex libro Judicum: *Samson*, id est,
ratio, explanat Carenus: (1) *abijt in* (2) *in c. 2. 15:*
Gazam, & vidit ibi mulierem meretricem,
 suam videlicet concupiscentiam, sibi præ-
 cæteris placentem avaritiam; *ingressus-*
que est ad eam: (3) non prius egressurus, (3) *Judic: 16.*
 donec ab infideli proditus, à seductrice
 traditus, corruat in manus hostium, de-
 serviat singulis spectatoribus in ludibri-
 um

Mundi & so-
 lymæ est una
 facies.

Judices cum
 Samfone sæpè
 recedunt in
 Gazam ad sa-
 tisfaciendum
 concupiscenti-
 is.

v. 23.

v. 1.

Qui amat munera, etiam sine eorum ablatione fur est apud DEUM.

um, nunquam ad statum intemeritatis pristinae rediturus. Argentum Solymæ vertebatur in scoriam, & aqua commiscebatur vinum; & hodie dum ô quoti-
 ablatione fur es in mundi tribunalibus claritas famæ transit in publicam notæ perfidiæ infamiam! & tamen propter plarium similitudinem dissimulatur juris austeritas, quâ vinum aut purius aut melius neque colligitur in vineis Engaddi, miscetur cum mollitie Pharisaicæ iniquitatis. Exprobrabatur Solymæ à celeberrimo divini oris interprete; *principes tui infideles socij furum*; enorme improprium, incomparabile opprobrium, quàm vellem ego a mundo illud avellere, illud ab hujus gremio elongare! non differant à furibus scribæ & Pharisei, de pauperum & egenorum lachrymis congregabant divitias, ut judices supremos corrumperent, & præsidēs ditarent. Quod si explores furti speciem, an fuerit dolosa subtractio, an rapina: *respondet DEI Spiritus, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones*; (t) munde imunde! si amatores nummi, nummorum fures sunt, si aurum dilexisse, est illud abstulisse, si munus commendasse est illud acceptasse, numera judices, collige principes, & quanta utrorumque erit congeries, attende, si beatus est (Divini judicis oraculo) qui excutit manus suas ab omni munere, conscribere catalogum tuorum beatorum, & id reperies, quod de tuis omnibus incolis enunciavit incarnata Veritas, multi sunt vocati, sunt multi advocati, pauci vero electi, & fors paucissimi beati. Leprosam pauperem egentem Lazarum reperio in sinu Patris Abrahamæ, præclarum judicem, qui suo etiam silentio splendidum Epulonem condemnavit: occupat sinum Abrahamæ justissimus Judex supplicabundi divitis, illius gremium suum sibi est solium, suum sui judicis subsellium, illius inquam, qui offerenti, qui præsentanti, qui dedicanti, qui supplicanti Sodomorum Regi intrepidâ responderet vociferatione: *levo manum meam*; non quidem ad reportata hostium spolia, non ad onusta divitiarum onera, non ad repleta pecuniarum mancipia, non ad aggregata militum stipendia: *sed ad Dominum DEUM excelsum, possessorem cæli & terræ*. Jurat fidelis Pater, in juramenti signum dexteram elevat, se ipsum ad standum infirmiter obligat: *quod à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ non accipiam ex*

omnibus, quæ sua sunt; (u) non erat de hoc mundo, qui mundus adeo permansit in hoc mundo; Est manus operaria apud Ambrosium virtus animæ, quàm si cantior protoparens, si mulier incuria ad Dominum extendisset, nunquam cum pomo mortem pro suæ posteritatis pabulo apprehendisset, perfectæ autem mentis est, de corporalibus illecebris nihil assumere, sed abstinere à terrenis, etsi laborioso Judici pro munere præsententur; est laqueus in auro, quò dum incurius irritatur oculus, præceps affectus irretitur, est viscus in argento, quò dum incauta manus inuogitur, intemeratus sancti amoris timor expungitur, & facilis ad recipiendum dextera, ut vel semel recipiat, eidem indulgetur.

Non quærit immaculatus arbiter in vanitate lucrum, in voluptate solatium, in munere emolumentum, sciens id ipsam insontis animæ non leve fieri detrimentum, hoc unum sibi sufficit, quod sit inæstimabilis à pretio, incomparabilis à prototipo, ab opulentia gratiarum, & à virtutum affluentia inexplicabilis imago DEI, quam tamen princeps mundi hujus veretur plus quàm veneretur, timet ut suæ difformitatis adversarium, suæ iniquitatis inimicum. Verum qui audis vel legis mundi principem ad visam creatoris imaginem, ad effigiatae DEI tratis lineamenta horrentem declinare, non illam orbis orbitam suspicare, quæ ordinatissimam in ipsa temporum vicissitudine exhibet mutabilitatem, dum mundum despici, dum deferendum adstrui, dum condemnandum svaderi percipis, non illuc tuos elevas oculos, ubi pulcherrima castissimarum imaginum objicitur congeries, ubi amenissima visibilium omnium relucet species, ut suo videatur in opere pulcherrimorum operum supremus conditor, non ille spernitur, non ille ab humanis cordibus eliminatur, mundus, qui obsectorum suorum varetate venustissima, non nisi ab illo infallibiliter summo, invisibiliter pulchro, inexplicabiliter claro, indicibiliter bono, immensurabiliter magno se potuisse fieri, se potuisse condi vociferatur. Mundum dico, mundum sperno, mundum culpo, mundum damno, cui perennis instar opprobrij dilectus JESU discipulus, virgo electus, Virginis filius, à virgine adoptatus, affigit in capite, & mundus eum non

Aurum est laqueus argenti viscus.

Mundus stat pro amatoribus vanitatis.

(x) *Joan. 1. v. 10.* *cognovit: (x) cognoverant angelica beatarum mentium agmina, cognoverant ad tremorem usque confusa & consternata dæmonia, lucebant sydera luce, quæ illuminat omnem hominem, qui ergo non cognoverunt eum, interrogat Augustinus, & omne responsum prævolans, sapientissimè resolvit, qui amando mundum, dicti sunt mundus: (y) nam forsitan cives Solymæ, aut Principes Judææ? reciproco fortassis fœdere mundo Jerusalem correspondit? non cognoverunt, nec receperunt venientem in propria Dominum majestatis, Judæi, quos primitus fecit super omnes gentes esse, qui ideò dicuntur sui, non alieni, quia populus de semine Abraham oriundus gloriabatur se patrem habere Abraham, quantumvis minimè patrizantes. Et isti amatores mundi mundus erant, amando siquidem ea, quæ mundi sunt, immundi amatores, non mundi, sed mundus facti sunt. Hi solùm, quibus dignus non erat mundus, mundi corde, quia sine corde in mundo cognoverunt, & ut DEUM glorificaverunt. Mundum vocat homines, qui soli mundo affixi sunt, interpretatur Chrysostomus mundum non cognoscentem; & quæ mundi sunt, sapiunt. (z) Hos ergo non mundi territoria plangimus, dum mundum deploramus.*

Et sanè deplorandus creditur, quisquis consimili mundo jungitur, non ille, qui ab eodem separatur. Erat in urbe Solyma, quæ visio pacis dicitur, lavacrum sanitatis, nec enim alibi commodius, quàm ubi pax cohabitat, salutis balneum situatur. Erat probatica, seu, si consulas interpretem, piscina pecuaria, ubi abluebantur pecora in sacrificium victimanda. Hebræus *Bethsaidam* nuncupat, & Syrus *domum misericordiæ* appellat. Jacebat in circuitu magna langventium multitudo, nec mirare numerosam agrotantium congeriem, cùm tantùm curaretur unus, reliqui sine adeptæ sanitatis beneficio agroti remaneant; consolatur desolatos, cœlestis Medicus descendebat, in ministerium colluviei langvidæ administrationis mittebatur spiritus, & veluti recundaretur ad unius duntaxat in tanta langventium congerie subsidium ablegari, renuebat (si licet dicere) in expectantium oculis spectabilis apparere, sed invisibilis carnali oculo stagnantes

Pars III.

aquas commovebat; & qui prior descendisset in piscinam, post motionem aquæ sanus fiebat: (a) non plures, sed sanabatur unus, non subsequens, sed prior; postea quisquis veniret, non sanabatur, quia quisquis præter unitatem fuerit, sanari non poterit, explanat unitatis mysterium Augustinus: (b) tot jacent, & unus surgit, tot langvent, & unus plaudit, tot lugent, & unus gaudet, prior sanatur, posterior retardatur. Hanc salutarem aquarum motionem considerans Augustinus, tunc turbationem evenisse recogitat in dominica passione, & quia aquæ multæ populi sunt, conturbabantur istæ, quando eorum alij asserebant Christum esse, & reclamabant alij, non est Christus, propalabant illi, justus est, evulgabant isti, peccator est, adstruebant illi, Magister est, affirmabant isti, seductor est; turbavit aquam, id est, turbavit populum, prosequitur Hypp. nensis Præsul, & in tota illa perturbatione aquæ unus sanabatur, quia in passione Domini unitas sanatur. (c) piscina langvidorum, dolorum lectulus, colluvies agrotorum, mundus est, non Bethsaidam dixeris, quæ domum piscationis sonat apud Euthymium, ubi tot parvi à magnis devorantur, & inter devorantes alij alijs insidiantur; quod si situm examines, mundi figuram colliges ex situatione; intransibilibus portam gregis, ad sinistram juxta aram templi occurrat probatica: (c) delineat genuinam hujus natatorię imaginem Borchardus, non enim collocari sperat vel operat ad dexteram inter oves, qui nec candorem innocentie retinere, nec curat simplicitatem animi fovere, sed hædos immundos mundi spectat progenies, sinistram occupatura in fine temporum, quæ toto & omni tempore repudiabat dexteram justitiæ & rectitudinis, in solis aliorum congressibus præ cæteris hanc ambiebat. Ut igitur in conturbatis passionis aquis ad plenam restitutoris sanctitatem, ad candidam mundæ integritatem, ad illibatam dealberis puritatem, prior ingredi, unus egredi; prioritatis descensus notat separationem: (d) expendit moralis Hugo, neque minore jure unus à quovis alio segregatus, nam quidquid uni superaddideris, plures erunt ab uno divisi & sejuncti. Et quia dividi dolorosum est, quia segregari acerbum est, sic amatores mundi à nobis separandi, à nobis avellendi sunt, ut tamen eorum separatio

(a) *Joan. 1. v. 4.*(b) *Tract. 17. in Joan.*

Solut prior & tantum unus sanabatur in piscina probatica.

(c) *in Ps. 102 v. 16.*(c) *1. Ps. 6. 7. v. 43.*

Piscina probatica est figura mundi, aquæ probatæ repræsentant passionem Christi.

(d) *in 5. 6. Joan.*

- (e) Eccli: 22. v. 10. *Solus à mundo separatus sanatur à Christo.* rio nobis doleat, eorum segregatio nobis displiceat, eorum alienatio nos aggravet, eorum dimembratio nos affligat. Si enim exanimato cadaveri parentandum lachrymis svadet pijssimus Syracides, non quidem præcipiendo, sed velut permittendo; *supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: (e) plora, sed modicum, non ex inconsolabili desperatione, sed ex naturæ mœrentis compassione, jam enim amodò sperandum superest audisse vocem vocantis spiritûs, ut requiescant à laboribus suis, heu! quo furibundi doloris turbine, quibus distillantium oculorum imbribus est deplorandum, flendum & suspirandum in peccatis? vis modum sinè modo istius luctûs scire, eundem audi Ecclesiastem, non jam svadentem, sed injungentum, non consulentem sed præcipientem, ut facias, non omittas, ut plangas, non stilles, ut singultues, non cesses, continues, non desinas, proficias à gemitu, non desistas; fili! in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus, incipe plorare: (f) defecit enim illis lux, non illa, quam elongari voluit à miseris vir patiens & sapiens, dum gemebundus quæreretur, & quæreretur simul; quare misero data est lux, non illa, quæ sedentibus in tenebris & umbra mortis orta est, sed minor, & longè vilior illa, de qua subjungitur, ut, quid sit, explicetur; & vita his, qui in amaritudine animæ sunt? (g) defecit illis illa lux, de cujus ortu gratulabundus Magister gentium suis applaudit Ephesijs; fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino: (h) hæc dum exstingvitur, immortalis anima suæ hæreditatis gloriâ exuitur, beatæ immortalitatis symmate spoliatur, hac luce vel dissipata vel exsufflata, fatuo proscriptarum à regno virginû consortio aggregaris, inter ignotas sponso, inter repudiatas à DEO animas computaris.*
- (f) Eccli: 38. v. 16.
- (g) Job: 3. v. 20.
- (h) Ephes: 5. v. 28.

Mortuus cor-
pore est de-
flendus, sed
peccator tan-
quam mor-
tuus in spiri-
ritu est deplo-
randus.

A tali mortuo te vivum separa, nè moriaris, lugente tamen animo, ut patienti summa summe compatiaris. plorabant mortuum sibi suisque pro-regem suum, sed DEO vivo victurum semper Josephum ingemiscientes Ægypti septuaginta dierum spatio, complorârunt super svavissimi fratris funere Judæi quadraginta dierum luctu; ploravit Moysen affligit Israel triginta dierum lachrymis, levavit Rex David vocem suam, & fle- vit super tumulum Abner, quem frau-

dulentus Joab, fraudulentum impingens osculum, crudeliter peremit, longè tamen profusius, multò acerbius deflevit Absalonem, quem quercui suû appendit parricidium immaniter attentatû, quem sua exanimavit ambitio, cum arrogante contumulata, primus mundo plangitur mortuus, secundus cælo; in primo innocui ducis funere defletur heros strenuus, ploratur Dux magnanimus, infami trucidantis sicarij confossus pugione, indigna mors tam digno principe! ast in secundo discrimine plangitur arrogans parricida, rebellis filius ab æquissimo vindice, ab ulciscente cælo lacinatus; condigna fors indigni Principis infatuati Absalonis! hinc prudens pater atrociori exulceratur amaritudine ex exitiali sorte pereuntis animæ in corrueunte filio, & leviori sauciatur vulnere in cæde dilecti sibi satrapæ, cujus occiso corpore vivebat illustris anima, sit facta licet victima furibundæ ambitionis, si ergo super amicum, quem abijisse audieris, flendum est, super mundanam animam plorandum est, Disce Parœmiam Simonis de Cassia, quisquis immoderato luctu defuncti corporis vicem soles plangere, & parvis admodum lachrymis audito casu peccatricis animæ eidem commisereri; vult DEUS fletum fieri pro spiritualibus malis, non autem pro corporalibus damnis: (i) quis dabit capiti meo hanc aquam salutarem? quis faciet stillare oculos in lachrymis, ut distillent, non plango exusta prædia, dum memet ipsum defleo, sed mea exopto plangere delicta; defle me, quisquis hunc impiû legis, se flere impotentè; sed expendamus maturiori consilio, discutiamus prolixiori scrutinio motiva lachrymarum, quibus sit deplorandus suis infelix in eventibus, suis caducus in successibus, suis miser in prosperitatibus, suis circumvallaturus adversitatibus exitialis mundi; post horridum submersæ mortalitatis diluvium, imminuebantur aquæ post centum quinquaginta dierum feralem vitæ tumulum, consedit Noëmitica superstitis universitatis baja, viventium unica conservatrix in flutibus, resedit detumescens undis in montibus Ararat, ut commentatur Hieronymus; priusquam tamen providus Argonauta seclusa violento veluti carcere patentibus claustris emitteret animalia, dimisit exploratorem corvum, qui tamen (obvio forsan immerfus cadaveri)

(i) lib: 5. c. 1.

Damna cor-
poris non
sunt multum
deflenda, sed
damna ani-
mæ.

non

non redijt, & emanens, dilato reditu finem diluvij intimabat. Est corvus congruum peccati symbolum, quod si emissum, ut avolet ab arca pœnitentis animæ, ad illam revertatur, non desijisse diluvij furorem collige, sed adhuc vitiorum tyrannidem deservire; quid ageret sollicitus portitor, fidelitate emanentis nuntij destitutus; in evolantis nec re-volantis corvi schemate illos Bruno sanctissimus existimat esse præfiguratos, qui pro suis offensis à militantis Ecclesiæ gremio ejecti, ad eam ulterius redire despiciunt, sic reconciliari offensæ matri renuerunt rebelles filij Arius cum Sabellio: sic hodie dum inter exanimatæ perfidiæ cadavera, inter erronea hæresiarum dictamina deliciantur & saginantur infelices A catholicorum animæ, qui suis exosam concupiscentijs Evangelicam veritatem deserunt, & agniram suorum dogmatum fallaciam defendunt.

Post corvum avolantem avolant, quotquot terrena destituti prosperitate, infirmitate corporum aggravati, angusto corpore circumsepti, constrikti nexibus, ferroque compeditis, marinis agitati fluctibus, vel alio graviore discrimine invasi, inter acerbis querimonias lamentantur, effœminatas inter lachrymas imprecantur & execrantur, plangunt & gement, non tamen velut columbæ ad fenestras suorum sensuum, nè mors inob damna tret per eas, non ut columbæ gement temporalia, res suaviter & amanter, nec rostro ferientes, nec ungvibus scævientes, nec voce detrahendo, nec ungue rapiendo, non garrulæ cum rabulis, nec cum murmurantibus importunæ, gement inquam temporalibus vel bonis destituti, vel malis agitati, non ut columbæ, quæ omnia simpliciter aspiciunt, nec quidquam in hoc mundo per quinque sensuum ministerium concupiscunt; gement, non ut columbæ, sed velut insidiantes milvi, qui ad ea, quæ divagantibus oculis considerant, rapacitatis studio aspirant; concupiscenti desiderio anhelant: non columbæ gemitu gement; testatur Augustinus: non amore DEI gement; assignat præclarum suæ censuræ argumentum, allegans hoc manifestum iudicium corvinæ perversitatis: ideo tales, cum ab ipsis pressuris fuerint liberati, exultant in grandibus vocibus, ubi apparet, quia corvi sunt, non columbæ, ideo merito de arca missus, & non est reversus.

(l) Ad illum respice, qui ad consecrandas à baptizato Redemptore Jordanis undas descendit in specie columbæ super eum, ille te doceat gemere, ut columbæ gemens, non crocicans & clamans corvus sis, ille spiritus, qui (attestante Paulo) interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, non quidem ubi in semetipso in illa beatitudine, in qua cum Patre & filio beatus est, non gemit in illa æternitate unius substantiæ ejusdemque essentiæ, sed in nobis gemit, dum nos facit gemere suavisono gemitu columbæ. Emitterit interim anxius Noë, non revertente corvo: columbam post eum ut videat si jam cessassent aquæ super terram, evolat illa veloci strepitantium alarum remigio, non apprehendens prolongatum corvi reditum, non timens sinistram emanentis eventum, non mergi metuens, nec suffocari reformidans, sed obsequiosa simplicitate, simplici quæ obedientia tota extenditur, tota expanditur ad volatum, bona simplicitas, quantumlibet ignorans, dum enim DEUM nanciscitur protectorem suum, custodit ille evagantem, deducit ignorantem, reducit periclitantem: cum enim non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum; (m) legi commentatricis Glossæ conformem differentiam, idcirco columbam non invenisse requiem, quia per humidum aërem difficulter volitabat, nec ullum sui generis invenit, corvus vero, qui humidis gaudet, in natante cadaverum terra molliter quiescebat; adjungit explanans literam Cajetanus, campetrem terram aquis opertam, montana verò ab arca fuisse occupata, & ideo non invenit ubi requiesceret pes ejus.

In fluctibus diluvij mundialis concupiscentia communi patrum suffragio adumbratur, in arca cœlestem effigiari Patriam docet Tuitiensis Abbas: Illas dimittit, ad istam fugit, ab illis avolat, ad istam revolat emissa cœlitus columba, missa in mundum à directrice providentia fidelis anima, nè aut infixæ luto pereat in limo profundæ vanitatis, vel saltem ad vescendum inducatur cadavere mundanæ voluptatis. Verum quò fugiet, ut oram mundi effugiat, ut, quæ sunt mundi hujus, pedum affectibus non contingat? Novi columbam è mundo in mundo avolantem, mundum in mundo relinquentem, nihil è mundo in mun-

(l) Tract. 6. in Joan.

Columba post corvum emissam non reperit extra arcam ubi requiesceret; in mundo non nulla est requies.

(m) Gen. 8. v. 9.

Henoch, dum à DEO trans-ferretur, cessat esse ipse, qui fuit.

Hæretici dimissi ab Ecclesia, instar corvi non redeunt.

Homines mundi gemunt temporalia, sed viri spirituales anhelant ad æternam.

(n) Gen: 5. v.
24.

do attrahentem; est justus ille cum DEO ambulans, de quo testatur spiritus Veritatis: *non apparuit, quia tulit eum Dominus*; (n) legunt septuaginta interpretes; *non inveniebatur, quia transfudit eum Dominus DEUS*; subtiliter vertit Arias Montanus. *Ambulavit Henoch cum DEO, & non ipse, quia tulit eum*; non ipse, quasi inqueret, non homo temporis, sed vir æternitatis, non homo hominis, sed DEI Filius, quia raptus à Domino, & in Asylum innocentie divinis manibus translatus, ut enim columba ad arcem redux extenta porrigentis Noë dexterâ resumebatur; transfertur ab hominum commercio, tamen non ideo viatorem exuens, evasit comprehensor, sed elevatus, sed sublimatus terrena deseruit, non terram dereliquit cœlestis terrigena, mortalis incola, cœlestis advena; de cujus felici æmulatore, de fortunato cujus imitatore sic loquitur Doctus Origenes; *etsi videatur esse adhuc in sæculo, qui hujusmodi est*; qui nequit explorantis mundi investigante oculo videri, qui renuit ab insidiatrice carne in carnis operibus reperiri: *tamen non invenietur, in quo non invenitur*; quasi diceret, non est in sæculo, cui non inest sæculum, non est aut sæculi pedissequus aut mancipium: *qui in nullo actu sæculari, in nulla re carnali, in nullo colloquio vanitatis invenitur.* (o) Columba est, ad arcam rediens, in amplo contaminati mundi territorio non reperiens ubi pes suus requiescat, ubi affectus amoris sui delitescat. Bina hæc volucrum genera in eadem salutis arca commorabantur, & quia (commentatore Augustino) hæc salutifera argonavis præfigurabat Ecclesiam, non quidem triumphantem, sed adhuc militantem in hujus sæculi diluvio, utrumque genus hæc arca continet, & corvos & columbas, sunt primi, qui ea, quæ sua sunt, quarunt, secundi, ea solum norunt inquirere, quæ JESU Christi sunt, ut primos defleant à via devios, ab arca profugos, secundi fleant; quantumvis sæpe sæpius primi se beatos reputant, dum bonis temporalibus, quasi tot cadaveribus abundant, & quos plangendos diximus, tum ob perversitatis nigredinem, tum ob protervæ vocis raucedinem, tum ob continuam dilatæ correctionis procrastinationem, illi infortunatam columbinæ simplicitatis sortem reputant, & compassionis velut affectibus voluntariæ paupertatis inopiam, prostratæ humilita-

Noë non est in
sæculo, quia
ipsi non inest
sæculum.

(o) hom: 27.
in Num.

tis sanctimoniam, intemeratæ virginitatis continentiam, mancipatæ subjectionis obedientiam, acerbis quasi lachrymis deplorant, dum servitutis anathemate signatus somniant à fugillant.

Deflevit flendos Tarsensis Paulus, quando suos ad salutare lachrymas, ad deplorandos peccatores inducturus Corinthios, eisdem subtiliter proponit, quod imitentur in Magistro: *scripsi vobis per multas lachrymas, ut sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis*; (p) abundantem lachrymis exarabat Epistolam, ut veniens, sublatis vitijs non posset contristari, sed pœnitentibus congaudens, eosdem consolari. Gemit cor Apostolicum ex abundantia exæstuantis zeli, ex impetu sollicitæ charitatis; amaris hisce lachrymis non indiget, ut suam exstingvat concupiscentiam, vel sedet vehementiam ferocitatis, qui castigabat corpus suum, ut redigat in servitutem, prævaricatorum insolentiam susceperat in suo innocenti corpore compescendam: *& quoniam de suis non habebat, quid lugeret, hoc pro alienis agebat*; testatur Chrysostomus. (q) Vis manifestum oris proprii testimonium, vis propriam attestantis Apostoli confessionem, ausculta confitentem: *qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati*; (r) non quidem suorum delictorum pondere, sed alieno, non grandi suarum tentationum mole, sed aliorum peregrina; columbam reverere in Pauli anima, indefinenter pro sibi commissis gregibus lugente & gemente. Habet sanctorum gemitus, habet stillans justorum lachryma peculiare privilegium, quo non solum veteris Adæ filium, corruptum hominem valeat reformare, sed novum efformando plasma, cor mundum in peccatoris anima creari procurare; Divinus opifex humanam erecturus statuat, ex aqua & humo confecit lutum, ex luto Divinis delineavit manibus pulcherrimum effigiatæ DEItatis simulachrum; sic justus lachrymis deflere flagitans proximum injustum, partitur cum conditore conditionem creatoris, ex mundato pulvere, ex cinere & lachrymis madentem terram conficit, supremus arbiter novum daturus cor, novum infundit gemitum, ut redeat primæva cœlestis effigiei pulchritudo, & nè remaneat deficiente DEI spiraculo inanime simulachrum, lætatur inspirante

(p) 2. Cor: 2.
v. 4.

(q) hom: 66. ad
pop:

(r) 2. Cor: 5.
v. 2.

justus pro in-
justis plorans
reformat de-
formatam i-
maginem DEI

re spiritu magnanimus Jacob, non prius confertis pressum brachijs dimissurus agnothetam, donec benedixerit sibi, inspirando in limum spiritum novum, spiritum vitæ.

Post inauditam sæculis, tremendam Angelis, stupendam inferis Dominicæ passionis tempestatem, quando confœderata irrationalium creaturarum universitas cum obumbrata domo syderum, & alterata elementorum republica, necem creatoris sui vindicare contendit, sol & luna steterunt in tabernaculo suo, quasi certamen inituri cum eliminandis ab orbe Deicidis colluctaturi. Quando stupenda vicissitudine omnis injuria passionis transijisse cernitur in gloriam portentosæ Resurrectionis, Avere jubet mulieres sponsus virginum, & qui neminem à discipulis in via statuit salutandum, comiter salutabat obviantes: *avere!* an fortè prævalens vis amoris in Ecclesia, cujus hæc fœminarum trias figuram gessit, se ipsum Christus salutatur, ut innuit Chrysologus, vel certè primæ mulieres merentur audire *avere*, ut maledictum Evæ mulieris in mulieribus solveretur: ut adstruit Hieronymus. Verum! nè consternatos prolixi mœroris somnò discipulos præterijisse videatur, foribus clausis ad claustrum apostolici senatûs ingreditur: ut sicut revolutus lapis fidem adstruebat Divinæ resurrectionis, idè ostium nõ referatum, sed penetratum fidem faciat DEI tatis. Pacem quam nuper absente discipulorum uno reliquis præsentibus contulerat, eandem omnibus iterat, dans pacem super pacem, quam ubi suavissimo apprecatur eloquio: *in sufflavit, & dixit eis: accipite spiritum sanctum;* (s)

(s) Joan: 20. *quorum remisistis peccata, remittuntur eis;*
7. 22. *conticescant vel amodò sacrilega illorum falsiloquorum ora, qui mendaces in stateris suis, negant per homines hominum peccata hominibus posse dimitti? quibus insufflando datur ipse remissor, cur denegetur, cur subtrahatur capacitas remissivæ potestatis? sed cur sacerrimo divini oris afflatu (stupentibus discipulis) flamen cœleste largitur, ut peccatoribus indigis remissionis gratiâ consulatur? suffecisset, ut opinor, sinè halitu vox, sinè flamine Sermo; suffecerit imperanti, non itidem amanti; ut absolvatur reus, Spiritus Domi-*

Pars III.

ni, qui super aquas consuevit requiescere, insufflatur, quo flante, fluent aquæ pœnitentium lachrymarum, ut liquor iste sit vehiculum DEO charum; Exanimatum pietatis spiritu mundicolam redanimaturus, debitam evulsamque creatoris imaginem ad pristinam reformaturus integritatem, limus ex ipso, sed contrito calcatae vanitatis pulvere componatur, cui adjiciantur lachrymæ, ut renovatum consurgat simulachrum, tua tu impende suspiria, cumulentur deflua oculorum stillicidia, & advolabit illico DEI Spiritus ad animandum, ad vivificandum. Sed lachrymarum qualitas expendatur, ut convertendo peccatori patrocinentur; novi quemdam, qui pœnitentia ductus Divini sanguinis pretium retulit, & nolentibus recipere sacerdotum principibus, ad eorundem pedes abjecit, qui tamen abiens, laqueò se suspendit; ecquis crederet, ubi pœnitentia festinavit ad portum, ibi irreparabile naufragium experitur! *sed fuit tam perversa impij conversio* (magni Leonis testimonio) *ut etiam pœnitendo peccaret;* (t) non omnis fons salutarium thermarum est scaturigo, non quivis oculus sanctarum lachrymarum est origo; plangitur sæpius, & ploratu cœlum magis offenditur quàm placatur. Displicet gemma principi, si manu sordidâ præsentetur, nec placent lachrymæ Divino Numini, quas fundit vanitas, vel colligit circumflua voluptas; Utiles lachrymæ! quas vel misericordia pro alijs dispergit, vel quas effundit pœnitentia, ut proprijs consulat delictis, enerves lachrymæ, nec deploranti proficiuæ, nec utiles deplorato, quas effœminata molities tenerioris animi prodigit & extergit.

Juda pœnitendo erat iniquitas.

(t) *Serm: 5. de passione.*

Has detestatur ore prophetico supremus arbiter, dum præfagientis Isaïæ voce comminabundus adstruit, *aquæ Dibon repletae sunt sanguine:* si spectes literam, erat in urbe hac grandi & nobili luxus & delectatio magna propter amœnitatem fontium, & aquæductuum jucunditatem, sed replebant & contaminabantur Moabitarum sanguine ibidem largitur effuso. His profluentibus aquis infructuosæ ac profanatae illorum lachrymæ comparantur, qui pro fluxu (sic enim Dibon vertitur) bonorum temporalium aut gaudent possidentes, aut plangunt amittentes: & ideo reple-

Lachrymæ fu-
se ob damna
temporalia
vanæ sunt.
(u) in alleg:
Tillm.

Sæpe à DEO
lachrymæ fu-
se ob damna
temporalia
puniuntur.

tas dixit sanguine, quia ij, qui pro tem-
poralibus vident, malo suo vident, & qui
pro ijs plorant, malo suo plorant, inter-
pretatur Ailredus: (u) & ideo consimi-
lis ploratus provocat vindicem ad feri-
endum, non placat, nec mover iudicem
ad absolvendum, idcirco quippe subjun-
gitur feralis sententia Prophetæ labijs
pronunciata; *ponam enim super Dibon ad-
ditamenta* plagarum, non gratiarum, fu-
rorum non favorum, dolorum non gau-
diorum, addit quippe Dominus dolo-
res doloribus eorum, prosequitur com-
memoratus Pater *ut de lachrymis ad la-
chrymas transeant*, de temporalibus ad æ-
ternas. Quare ut nescientes flere hanc
sacram amoris artem addiscant, nè for-
san immolandi DEO victima in condem-
nandæ vanitatis evadant holocaustum,
erexit directrix omnium bonorum pro-
videntia scholam lugentibus, & lachry-
mantibus palæstram: ubi gubernaren-
tur fideles discipuli, & supremâ con-
decorarentur laureâ emeriti Professores.
Promotor ipse DEUS est, nunc vide, &
lege promovendos, Benignus huma-
narum prævaricationum cognitor, sva-
vissimus misericordiarum Pater, qui
omne iudicium dedit filio, eundem ve-
lut magni consilij angelum advocat, ut
ulciscatur in omnes adinventiones filio-
rum Adæ; idcirco dixit Dominus ad
eum; *transi per mediam civitatem in me-
dio Jerusalem, & signa Thau super frontes*
virorum gementium ac dolentium: (x) tran-
sire jubetur per medium, sinè acceptio-
ne personarum, non subtrahendo per-
sonam cujusquam, etiam eos iudicans,
in quibus religionis facies intemerata
apparebat. Signare tamen jubetur ge-
mentes & dolentes, deflentes & deplo-
rantes universas abominationes, quæ
hac in civitate perpetrabantur. Signum
erat, quod gloriatur exercituum Domi-
nus veluti primariâ cœlestis militiæ tes-
serâ, signum salutis, character electo-
rum, & principale iudicium amicorum
DEI, erant signandi fideles JESU pe-
dissequi, qui abnegantes semetipsos,
rollunt crucem suam, ut sequantur du-
cem suum; gementes tamen & dolen-
tes, qui gemunt pro proprijs iniquita-
tibus, elucidat hos gemitus moralis
Hugo, & dolent pro aliorum ab-
ominationibus, quæ fiunt in mundo.
Hoc signabatur participatæ Divinitatis
iudiciò, qui gloriabatur in Domino se
JESU stigmata in suo corpore portare;

& idem ille suis contestabatur Ephesijs,
se cum omni humilitate & lachrymis
Domino servijsse; sic se signatos exul-
tant cum Psalte regio pacifici Regis fi-
lij & hæredes; *signatum est super nos lu-
men vultus tui Domine*: (y) nam vultus
DEI est crux Christi, quod insignitus
non erubescit crucifixum; nec nisi fidos
milites, non nisi illustres pedissequos
illos dixeris, quos Pater luminum hoc
lumine illustrari, hoc indice signari, hoc
stigmatem voluit insigniri, qui sciunt la-
chrymas impendere, non prodigere, qui
norunt abominationes factas in medio
Jerusalem, in domo DEI, his salutari-
bus stillicidijs aut diluere, nè ultra re-
maneant superstites, vel penitus sub-
mergere, nè ultra pateant ad vin-
dictam. Fœcundæ profunt lachry-
mæ, obsunt inaniter effusæ; planctus &
gemitus tributa nostræ naturæ sunt, in
primo respirantis vitæ halitu exsolvitur,
primum aspicientis oculi intuitum hoc
breve stillicidium comitatur; non est
proinde liberæ voluntatis imperium,
quod leviter pro libitu diffunduntur, est
tamen ordinatricis providentiæ, est di-
stributricis prudentiæ dispendium, si
malè applicentur, & pejus expendan-
tur. Ad explorandum naturæ malum
expendere non semper est prodigere,
quantumvis culparum mala plangere,
eliminatum cum æquitate pietatem sit
utilissimum deflere.

Plangit pupillus, licet maturis non-
dum lachrymis, caligantem seducti ju-
diciis oculum, qui inescatus fulgore au-
ri, & citius & mitius opulentum respi-
cit divitem, quam violentum exosæ
paupertatis professorem. Plorat canes-
cens inter morosas adulantis spei blan-
ditias adipiscendæ dignitatis candidatus,
conspirant pro suspirante plura merito-
rum suffragia, consono prudentum cal-
culo præfertur cæteris, sed electorum
vota non aurea sed inaurata eum ador-
nant dignitatis infulâ, cui sua, quibus
scatet, demerita præcluderent aditum, si
votarent, plorat funestam sortem negle-
ctus rursus æmulus, ploraret optimè,
nisi se ipsum deploraret. Ploretur, non
inficior, si modò mundi iniquitas de-
ploretur, illi ut magis indigo gemitu-
bus est parentandum, tibi quod mun-
do incipias diffidere, quod tremulum
favorem hominum incipias contemne-
re

Signum Thau
est signum
crucis, impres-
sum ijs, qui se-
quuntur Chri-
stum.

(x) Ezech: 9.
7. 4.

(y) Ps: 4. 7. 7.

Imprimatur
ijs, qui aliorum
peccata sincere
deflent.

salubres la-
chrymæ in ad-
versitate sunt
si aliorum in-
felicitas de-
ploratur.

re, est magis aggratulandum; si non Divina tibi favet electio, tibimet gratulare, quod cæteris indignior, præreversitate sunt liquis ambitiosior prævaleat concursu judicum, & conspiratione electorum; non li lugere iudices tibi minus affectos, aut proceres, magis quam alios à te alienatos, unum hoc sit solatium, de mundi gremio excidisse, ubi indignus adulator intruditur sine meritis, ut alius splendore meritorum fulgidus excludatur; scito in sinum Abrahamæ te incidisse, gaude te cælo insertum feliciter fuisse, plora tam diu, tamque fideliter te mundo servivisse, apud quem dives ambitio consuevit exaltari, & virtus inopis à dignitatum limine profligari. Supplex dimitti flagita ab iniquis mundi amplexibus, ut plangas paululum dolorem, sit tamen afflictio moderata, sit simul regulata, ex moderamine risus dolori miscbitur, & ridens te doluisse, & diceres tuo tendenti & prætendenti animo, quid frustra deciperis, & ultra decipieris? fuge à mundi finibus, ut tartari confinia effugas, quæ nulla disjungit medians regio, sed sola secururæ mortis dilatio secer nit; plange dolorem tuum, nec tuam plangas calamitatem, tibi minus perniciosam, universa sit delectantis, exaltantis & honorantis mundi necessitudo, tuus sit dolor iste, videre mundum in maligno positum, illi non multò dissimilem regioni, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat; si tamen æternitatem demas, & subtrahas necessitatem, hæc inter mundi servulum, & mundi principis mancipium est differentia, quod ille, si valet jugum excutere, ad lucis regiam, ad libertatem filiorum DEI recipiatur, sed istud in perpetuum, seu velit consentiendo, seu nolit dissentiendo, à vitæ luce disjungatur. Plangunt sine solamine, plorant sine levamine, dolent sine lenimine ferales ulticis justitiæ victimæ, in illa calamitatum regia, ubi fletus ex dolore conjungitur stridor dentium ex rancore, non æqua-

nimiter minùs humiliter, sed fumentes & furentes, si enim possunt plangere, ut cum dolente Disma valerent veraciter dicere, nos quidem justè, nam digna factis recipimus, ignis ille inextingvibilis exstingveretur, & cruciatus indeclinabilis declinaretur; sed ausim dicere, istorum cruciatuum prolegomena in mundo jam traduntur, istarum lachrymarum semina in mundo jam sparguntur, istorum malorum indicia in mundo jam cernuntur. Eo tamen discrimine, quod possit mundus deferi, & universa mundi calamitas affinis & vicina ærumnis tartari evitari. Cui enim alteri, quàm mundo se non cognoscenti, quàm mundo se non diligenti, DEUS cognoscens & indulgens, non diligens sed clemens, ore prophetico; si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitaveram, ut facerem ei. (2) hoc uno differunt discrimine terreus aggregatorum mundicularum mundus à mundo damnatorum, quod ille possit gemere, ut exaudiat gemitus suorum compeditorum, iste cogatur plangere, nec tamen extra flammivomentem cinerem vox gemebunda præcipiatur. Legisti aliquando pœnituisse DEUM, legi ego non esse DEUM ut hominem, ut agat pœnitentiam, vel pœnitudo plectatur. Repugnat suæ & immutabili sententiæ, & alterabili scientiæ mutabilis pœnitentia, sed pœnitudo DEI (definiente Eucherio) est mutandarum rerum immutabilis ratio; mundani cordis statum mutans, agit quodammodo pœnitentiam, non tamen suum immutatur consilium, quò statuit cor pœnitens mundo surripere, mundanis affectibus eruere, sui amore vallatum illaqueare. Plange ô homo à mundo exulans! mundum non pœnitentem, ut DEUM facias pœnitentiam agentem, & mundanorum corda, quæ rejecisse credebatur, quæ condemnasse videbatur, attrahentem.

Mundus & infernus in fletu conveniunt.

Pœnitente homine DEUS pœnitet.

(2) Jerus. 18. v. 2.

A I N.

Versus.
XXXIX. Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eò quòd
non esset requies.

A I N.

Versus.
XXXX. Donec respiceret, & videret Dominus de coelis.

A I N.

Versus.
XXXXI. Oculus meus depredatus est animam meam in
cunctis filiabus urbis meæ.

Sensus Literæ.

Post copiosos lachrymarum rivos dolor gementis Prophetæ oculos invasit, nam licet mentis aciem & acuat & eluat stillans lachryma, ipsum sæpè collyrium purgando cruciat, defatigando curat, rorans clarificat, attenuans illustrat, Davidis faciem amicus Abner non citius videre finitur, donec reducens Saulis filiam, huic associatus revertatur; Michol (commentatrice Glossa) aqua ex omnibus vertitur, ut scaturigo pœnitentis animæ intimetur, quæ dum à distillantibus oculis ubertim profluit, ad contemplandam æterni Regis faciem admirabiliter disponit. Huic sociata comiti peccatrix mulier, non invitata leprosi Simonis domum ingreditur, non ante, sed retrò respicientis JESU faciem sistitur, inter gemebundos angores divinis pedibus advolvitur, & tanquam peculiare spectaculum cæcutienti arguentis Pharisei oculo præsentatur. *Vides hanc mulierem!* (a) quam, quia livescente oculo aspexisti, idcirco vidisti peccatricem; sed quia flentem in ipso introitus sui limine conspexisti, qualis sit plorans hæc mulier, non vidisti; priusquam ad interiora triclinij interromperet, priusquam hoc piaculæ pedilavio tuo superbienti animo pararet fastidium, mihi delictum, jam oculata charitas operuit universam suorum peccatorum multitudinem, quæ tu falleris cernere, mentiris te videre. *Vides hanc mulierem!* in

civitate quidem, in civium fallentibus oculis peccatricem, sed in meis amatricem, hæserat in pupillis, imò prospexerat ex fenestris procax lascivia, sed ubi cæpit plangere, dejecta excidit, exclusa periit, evanuit non posthac reditura. Hoc possunt oculi, sed plangentes, hoc valent lachrymæ, sed pœnitentes, utrumque intemeratus Vates habuit, & flentem oculum, & animam pœnitentem; sciens quòd sinè lachrymis ad intuendam pijsimi Davidis faciem, nec Abner admittatur, quòd sinè plorante ac deflente oculo regalis illa facies, in quam desiderant Angeli prospicere, non videatur, sed cur, amabò! oculum suum afflictum conqueritur, cur non tacentem contestatur? est usitatum & primarium oculorum officium, quò famulantur corpori, est videre, sit licet secundarium, quandoque & dolere, sed loqui oculum non credidissim, nisi à Psalte regio didicissim; *defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, quando consolaberis me:* (b) quid dicis ocule? quid loqueris oculate? ò quot profanas verborum novitates vitaret lingua rabulæ, si oculis fideliter taceret! & ideo defecerunt oculi sanctæ istius animæ: defectu felicissimo in eloquium DEI, non tamen hosce intueri oculos, qui funguntur videndi coloris ministerio, sed ad videndam Davidis faciem caligant excæcati. Hoc vidit oculò, sed vidente, nam carnis oculo, quantumvis dup-

Michol vertitur aqua ex omnibus peccator enim debet dolere de omnibus peccatis.

(a) Luc: 7.
v. 44

Oculus Phari-
sæi non fuit
purgatus, ideo
nec vidit Mag-
dalene con-
versionem.

(b) psalm. 123.

Felix oculus,
qui deficit in
Verbo & cum
illo loquitur

duplici nihil cæcutiens videbat, hoc inquam videre capit oculo præcipitatus eques; dum inter amaros gemitus singultuantem articulabat vocem, *Domine! quid me vis facere?* (c) videbat certè, qui Dominum nuncupabat, spectat imperantis præsentiam, qui respicientis imperium exspectabat; Audis consuetum idioma loquentis & inquirentis, clamantis & invocantis oculi; quod ita eleganter addidit, sic indefinenter exercuit, ut suos erudiens Corinthios oculis balbutire, sic ijs præloqui voluerit: *orabo spiritu, orabo & mente*; (d) deficiebat uterque oculus mentis & spiritus in unius Verbi eloquium, quod solum ex verbis omnibus adorabat,

Felices oculi! sed orantes, ut in Verbum DEI deficient, feliciores oculi! sed stillantes, felicissimi! sed lachrymantes, Unus eorum sufficit, ut verbum capias, & quidem vulneratum, hic oculus semper affligitur, sed dulciter & amanter, nunquam illius loquela suspenditur, ut semper amanti colloquatur. Iste non corporis, sed cordis oculus, dum carni deditam, terrenis immerfam sordibus videret Solymam, geminos carnis oculos compressit adeò & depressit, ut copiosum extorserit profluvium stillantium ac distillantium lachrymarum, deficiebant exterius ambo plorantes oculi, ut uni interius plangenti proficiant, qui nisi defecisset, cum deficiente anima in salutare suum, de cælo Dominus deficientem non respexisset, neque dicentes & supplicantes pro termino solatij exaudisset. Dic mihi carnalis Adæ filius, qui adhuc sapis ea, quæ carnis sunt, quando tuus deficere censetur oculus, quando affligi reputatur? tunc reor ego, quando, quod ambis cernere, nimium elongatur, quod anxia solitudine videre flagitas, diutius prorogatur? cur alioquin eò exploratorem dirigis oculum, unde venturum cogitas, quod exspectas? non cucurrisset indies, non rediisset toties, suspirans retardantis Tobie genitrix, non ascendisset propera ardui montis supercilium, si adventurum unigenitum non exspectasset; Considera inamoratam desponsati sponsi sponsam, reducis viri adventum auribus explorantem suspirijs, attende! cum oculis animum hac una solitudine occupatum eò colimare, eò prævolare, quò adventurum, aut ubi transiturum conjugem suspica-

Pars III.

tur; sic pariformiter, sed vehementius, sed perspicacius, sed inquietius speculanda mentis oculus, distans objectum sui intuitus ardentè flagitat contemplari, quod tam amanter recogitat, urgeter desiderat amplexari, quod cupidissimè affectat, Affligebatur itaque speculatoris Prophetæ oculus, angariabatur circumvagus meditabundi vatis animus, sperans quiescere, sed nullam reperiens tam diu requiem, quamdiu providerat civitatem sanctam suis cum incolis hostili exterminio devastandam, à circumvallante alienigenarum exercitu inquietandam: Verùm, quod conquerebatur acerbius, de quo lamentabatur amplius, fuit, vidisse mortem per bipatentes palpebras velut domesticas per fenestras feraciter incedentem, Explanat brevi periodo violentam affligentis oculi intemperiem Paraphrastes Chaldaus; dum in assumpta lamentantis Prophetæ persona sic acriter ingemiscit, præmirens fletum oculorum suorum, occasionem extitisse, cur malè habuerit anima sua: *propter destructionem provincie populi mei, & depopulationem filiorum Jerusalem civitatis mee,*

Flet S. Jeremias super Jerusalem cuius excidium prævidet.

Præviderat incurias confratrum conciviumque suorum animas in prædam insidiatoris oculi, velut insidiantis sicarii delapsuras, qui concupiscendo visibilia, invisibilium virtutum jacturam contempserunt, Hos deflet afflictus iste oculus, nec ante decernit conticescere priusquam in sui amoris scopo, in sui doloris lectulo, in sui cordis centro, in DEO suo sinatur requiescere, extra quem, qui quærit requiem, quærat stabilitatem in tempore, & audiet à veritatis spiritu; *nox & dies non requiescent*; (e) si enim corrumpenda fuissent tempora, corrupta fuissent omnia, quæquæ in tempore gignuntur, si foret quies temporum, non potuisset conqueri de tempore vir patiens, dum loqueretur in tribulatione spiritus sui: *dies mei velocius transierunt quàm à texente tela succiditur*; (f) ut tela filis proficit multiplicatis, sic & mortalis vita, quæ continuante motu temporis mensuratur, diebus singulis accessit, & annescit, dum enim tempus semper desinens indefinenter consumitur, ad finem peregrinationis nostræ etiam pervenitur. Felix est ille oculus, qui dum præsentis vitæ tempora decurrere sub celeritate conspicit, nequaquam se in tantæ volubilitatis mise-

(e) Gen. 8. v. 22.

(f) Jobi 7. v. 6.

Nihil in mundo stabile, sed immutabuntur ipsa tempora.

Sicut oculus corporis ad illa respicit, quæ concupiscit, sic oculus mentis ad DEUM debet esse intentus, qui primus omnium colendus & invocandus est.

ria terrenis cupiditatibus affigit, quiescere desiderat in voluptatum lectulo, sed falsa requie exulceratur severius, longè molestius inquietatur; Est quippe, qui dicentem & anhelantem, credentem & sperantem: *consolabitur me lectulus meus, & relevabor, loquens mecum in stratu meo*; terrere novit per somnia, & horrore per visiones concutere, volentem quietis voluptatibus indormire. Est enim sancta Justorum proprietas ad cordium conclavia toties recedere, quoties vel ultra votum prosperis visitantur, vel ultra vires adversis contorquentur, dumque Divino Spiritu cœligenas cogitationes suggerente, vel salvandorum paucitatem recolunt, vel Divinorum Judiciorum districtam severitatem discutiunt, velut in molli lectulo sub svavi sanctarum meditationum requie, nocturnis horroribus terrentur; quasi sic territa, sic tremebunda singultuaret anima: *si exteriora fugiens, introrsus*

redeo, & utcumque requiescere in cordis cubiculo concupisco, ibi mihi dum districtio- nis tuæ contemplationem objicis, vehementer per ipsas meæ Providentiæ imaginationes ter- res; elucidat moralizans Gregorius; (g) sic disponente Altissimo justorum oculus affligitur, sic mens eorum in pace amaritudinem amarissimam experitur, dumque nonnihil à laboribus suarum cogitationum vacare nititur, novis tumultibus, ut paveat ac timeat, anxiatur; hinc Sophar Naamathites cogitationes varias sibi succedere in domo cordis suæ con- queritur. Quid igitur consulis, quò- nam langventi oculo est succurrendum collyriò, ut saltem paululum requiescat? illum præ cæteris excellentissimum cen- seo præscribendum magni Augustiniaphorysmum, cuivis ægrotanti mentis oculo præferendum: *inquietum est cor me- um Domine, donec perveniat ad te*; hunc quære lectulum, sed solum ut requie- scas.

(g) lib. 8. mori:
6. 13.

Jobo solo vera
requies est à
plagis.

A I N.

Versus.
XXXIX.

Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eò quòd non
esset requies.

Sermo Quadragesimus Nonus.

Oratio est mentis oculus, tacere nesciens, donec
in Christo requiescat.

P Ræliminare vocabulum huic
threno *Ain* præponitur, com-
munique Patrum suffragio
fontis vel oculus transponitur,
ut utriusque conjunctio fontis & oculi
in lugubri periodo declaretur, ut fon-
tis utero aquæ prosiliunt, aquarum sca-
turigines erumpunt, quandoque quidem
limpidæ, sed aliquando turbulentiæ;
sic pariformiter, ex oculo suam & bo-
nitas sæpè derivat originem, & mala
sæpius suum exordium ordiuntur; non
illum tamen libet præsentī elogio per-
stringere carnis oculus, quem Evange-
licus Vates à cœlestis præmij possessione
discernit dicens: *oculus non vidit DEUS*
absque te, quæ præparasti expectantibus te;
(a) ille videlicet, qui, nisi colorem vi-
deat, nescit cernere, nisi aspicienti cor-

pus obviet, inspicere non valet, de hoc
intelligendum est illud Tarsensis oracu-
lum dicto Prophetico consentaneum:
oculus non vidit, nec auris audivit, nec in
cor hominis ascendit, quæ præparavit DEUS
ijs, qui diligunt illum; (b) quasi insinua-
ret profundius, non potest sub oculi po-
testatem cadere illius regni gloria, quod
non est fragile, sed stabile, intermina-
bile non caducum, terrestre visus or-
ganum, quod solis oblectatur coloribus,
nequit secreta humanorum cordium
scrutari, nec ullum habet commercium
cum spiritus possessione; hæreditas filio-
rum DEI nequit ascendere in cordis ar-
cam, quia superioris sphaeræ continet
eminentiam, quod enim in cor huma-
num ascendere dicitur, illo inferius re-
putatur; bona cœlestia æternum dura-
cu-

(b) 1. Cor. 2.
7. 9.

(a) Is. 64. v. 4.

tura, terrenis superiora, caduca proinde in cor possunt ascendere, hoc quippe inferiora sunt, non tamen cœligena à Patre hominum immediatè oriunda, quæ valent ad sibi subjectum cor decidere, in illud ascendere non possunt; præmium, quod in cœlo servatur electis, explanat insigniter Anselmus, non ascendit in cor hominis, sed ascendit ad illud cor hominis: hinc & futurus cœlestis militiæ quidam commilito, dum adhuc carnis adstringeretur vinculis; ascensiones in corde suo disposuit: (c) quem ideo Prophetæ beatum prædicat, licet describat viatorem, quem delectatio non deprimat, nulla voluptas dejicit, qui ad inferiora non respicit, sed elevatō purificatæ mentis oculō, ad ea, quæ sursum sunt, attendit; sic Doctor gentium posteriorum immemor, priora tantum appetens, cucurrit ad bravium, non sic conjunx incuria providi conjugis infortunata uxor fidelis Loth, de monte ad ima respiciens, exoculatur omni carnis & & cordis oculo, nec respicientem admirare, respicit siquidem (Clementis Alexandrini testimonio) propterea quod amaret Sodomam: (d) pondus amoris deorsum versus vagabundum inclinavit oculum, adjungit Carthusianus, non solo corporis sed simul mentis oculo facie directâ versus Sodomam retrospexisse, cum inordinato affectu ad ea, quæ ibi relinquere cogebatur; hinc adhortatur Euthimius præproperum JESU pedissequum; oportet eum, qui sequitur Christum, confestim omnia despicere, & sequi, nè oculos quidem ab eo divertendo; nè forte habitu & specie eorum, quæ à tergo sunt, retineatur.

Solus oculus mentis ea videt, quæ spiritus sunt.

(e) Ps. 83. v. 6.

Ad cœlestē præmium cor hominis ascendit.

(d) lib. ad gent.

(e) in c. 9. Luc.

Oculus justis semper inhaeret Christo.

(f) Ps. 118. v. 37.

(c) quem ideo Prophetæ beatum prædicat, licet describat viatorem, quem delectatio non deprimat, nulla voluptas dejicit, qui ad inferiora non respicit, sed elevatō purificatæ mentis oculō, ad ea, quæ sursum sunt, attendit; sic Doctor gentium posteriorum immemor, priora tantum appetens, cucurrit ad bravium, non sic conjunx incuria providi conjugis infortunata uxor fidelis Loth, de monte ad ima respiciens, exoculatur omni carnis & & cordis oculo, nec respicientem admirare, respicit siquidem (Clementis Alexandrini testimonio) propterea quod amaret Sodomam: (d) pondus amoris deorsum versus vagabundum inclinavit oculum, adjungit Carthusianus, non solo corporis sed simul mentis oculo facie directâ versus Sodomam retrospexisse, cum inordinato affectu ad ea, quæ ibi relinquere cogebatur; hinc adhortatur Euthimius præproperum JESU pedissequum; oportet eum, qui sequitur Christum, confestim omnia despicere, & sequi, nè oculos quidem ab eo divertendo; nè forte habitu & specie eorum, quæ à tergo sunt, retineatur. (e) hos enim si semper in prævinum ducem itineris conjecerit, nè deviet, non respiciet in vanitates & insanias falsas, quas uno tantum conniventis oculi ictu vel semel respexisse, cujus discriminis, cujus sit detrimenti, expertus est coronatus Solymæ Princeps periculosum evagantis oculi aspectum, nève iterato sauciaretur vulnere, ad suum anhelat suæ calamitatis protectorem; averte oculos meos, nè videant vanitatem. (f) in via tua vivifica me: via viarum optima & perfectissima Christus est, in quo, qui ambulat, quamcunque vanitatem despicit, & nullam respicit, nam omnes vanitatum species in suo crucifixo corpore confixit DEUS homo; dispone ascensiones, ut sublimatus defixæ mentis oculus, nè in incertum curras, sursum versus ad il-

lum tende, qui exaltatus attrahit universa; ascende montes convallium, in quibus pascit & pascitur cervorum hinnulus, pascuntur, qui supra lachrymarum valle eminent sanctis affectibus in splendoribus Sanctorum, de quibus testatur falli & fallere nescia Veritas; non sunt de hoc mundo, sicut & ego non sum de mundo: (g) qui enim prævi ducis hujus (g) Joam. 17. v. 14. vestigia sequuntur, supra mundum sunt, qui quia convallis est, justorum oculi ad illum elevantur, qui habitat in cœlis,

Nec obest, si justus oculus cogatur conqueri, quod afflictus sit, alioquin non posset gloriari viatrix anima, quod lucerna pedibus suis Verbum DEI sit; non lucet clariùs, non fulget pulchriùs, quàm quando radiat in nocte; lucerna corporis tui oculus est tuus, sed quæ deducit reducitque animam, lucerna lucens est, ardens est, non fluctans sed fluctuans, sed stabilis & permanens, de qua errans Petrus in tenebris audiebat; vade post me: (h) post me, velut post fulgidam radiantis lucernæ lucem, quam nè transiret aut præteriret, inter profundas tumultuosi maris undas, ad hanc lucernam festinabat, illuminari obscuras inter tenebras supplicabat, vociferatione valida fluctuans invocabat, Domine! si tu es, jube me venire ad te super aquas: (i) adhuc non discernebat afflictus ille oculus, num lucerna lucens adsit, ambigebat, hinc & accedens titubabat, qui aduc modicæ fidei nondum suam plenè accenderat lucernam de lucerna, adhuc interior oculus caligabat, & eò quod non esset requies, non tacebat. Et quia plures sunt tenebræ, lucernis pluribus indiges, alioquin si una suffecisset lux, quæ illuminat omnem hominem, sibi dilectis & à se electis non dixisset; sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris: (l) lux illuminans ubique refulgeat in lucernis, & lucernarum modo luceat nostrarum lux clarissima omnigenarum virtutum, ut enim adstruit Mediolanensis Ambrosius; istæ sunt lucernæ ardentes, quæ die ac nocte in templo DEI lucent. Ut ergo afflictus gemebundi viatoris oculus in ærumnarum tenebris, in suæ caliginis miserijs illuminari & confortari mereatur, non taceat, sed inquietus gemat, non fileat, sed importunus urgeat, non cesset plangere, nè desinat plorantis oculi consolator audire suppli-

Oculi justorum non sunt de hoc mundo. id est non aspi-ciunt ea quæ mundi sunt.

(h) Matth. 16. v. 23.

Petrus cæcutiens jubetur ire post Christum, ut videat.

(i) Matth. 24. v. 29.

(l) in Ps. 118. Oclun. 14.

Justorum oculi lucernæ ardentes sunt.

(m) Lib: 2. de
consen: Evan-
gel: c. 65.

(n) Luc: 18. v.
38.

Vocatur filius
hominis Christi,
ut homini-
bus misere-
atur.

Diffimulat
cæcum cla-
mantem au-
dire Christus,
ut incitet ad
ferventiùs o-
randum.

plicem, & flentem exaudire; æmulare illuminandum lucis filium, qui cæco corpore lucentem circumvallabat animā, quando à civitate Ephraim tenderet in Jerusalem sollicitus pro salute hominum DEUS homo; clamabat anxius, pressus pauperie, percussus cæcitate, erat notante Augustino; *Barthimæus Timæi filius, notissima & famosissima miseria*: (m) audiverat à misereunte populo JESUM de Nazareth transire, floridus namque spirabat odorem undique, tunc tamen specialiter quasi plantatio rosæ in Jericho quam nondum visam sentis, te suo odore confortantem, suæ virtutis fragrantia delectantem; clamabat jam corroboratus, nec morbum medico indicat, nec oculus manifestat, ille contentus restricto calamitatum omnium compendio; *JESU Fili David miserere mei*! (n) non unigenitum ingenti Patris nuncupat, sed hominis filium invocat, quasi dicat (explanante Ambrosio) *homo factus, hominibus miserere*. Restitit tamen indurata confluentis populi turba, & præeuntes clamantem increpabant. Erant (Hugone fidem dante) mundi sapientes cum collateralibus magnatum, quibus est hodieum exosa pauperum vox, & sæpè, nè coram Domino compareant, præpediunt aut retrudunt; sed prudens, licet non nihil impudentior, vociferari non destitit, sed supplicare validius, ut impetret, efferverter continuavit, interrogat omniscius nostræ salutis medicus, quem sibi benignissimè adduci jusserat, ægrotantem, non quasi morbum, quo præmitur æger, ignoraret: *ut rogetur, &*

Diffimulat mentem ad orationem excitet; respondet purpuratus Carenis, qua in sancto deprecabundi cordis conclavi resonante, dum supplicat gemebundus, dumque, qui egeat auxilio perditis visus adminiculo voce luctifona exponit, Domine ut videam, subjungit illico sacer Evangelista: & confestim vidit, & sequebatur illum; qui cæcus Davidis filium invocabat, illuminatus Dominum, ut videat, suppliciter implorat, nec enim Davidis, sed DEI filij opus est illuminare cæcos. Afflictus lætificatur oculus, dum non tacet, qui nisi suis gemitibus perorasset, illuminari lucernam corporis sui à luce mundi non impetrasset.

Cæcutiebat Adæ posteritas, nec nunquam lumen recepisset nisi Divinus Conditor Jerichuntino territorio

appropinquasset, nisi factus viator DEUS defectum carnis nostræ suscepisset. Hujus accessum implorabat, qui totis clamans affectibus singultuabat; *da mihi sedium tuarum assistentem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis*: (o) sic enim Patris luminum clientuli sunt lucis filij, qui assistentem sibi Sanctorum habent sapientiam, consiliariam in ambiguis, in dubijs magistrā, nec erubescat superbus Adæ filius, si factus per regenerationem gratiæ DEI filius ambiat cum pueris reputari, sunt enim illi adinstar amici, qui cum amico Evangelico, cum illo nobis amicissimo, qui corpus suum pro nobis tradidit, clauso jam ostio sunt in cubili suo; *cubile autem requiem intelligimus Salvatoris*, subjungit Gregorius Nyssenus: felices & sapientes pueri, qui nocte media clauso ostio orant misericordiarum Patrem in abscondito, non timentes excitare dormientem, quem noverunt nunquam non esse vigilantem. Sedet gementis Evæ filia caligans anima in prævaricationum suarum tenebris, quærens, ut inquiratur, gemens, ut requiratur, nec enim potest Salvatorem quærere, quæ suæ relicta cæcitati nescit cæcutire; hinc illuminatus puer Domini, qui velut ovis errabunda quæri à maligno pastorem principe supplicabat, inventus suo dicebat inventori; *quæ est expectatio mea, nonne Dominus, & substantia mea apud te est*: (p) spes & patientia nostra Christus est, explanat Ambrosius, hunc expectantes expectamus, in cujus potestate est animam perdere vel servare, nec alia hujus substantiæ virtus est, quàm quæ ad similitudinem Creatoris pectoribus infundebatur humanis.

Felix oculus! qui suo affixus amato, suo agglutinus thesauro, non pro favore hominum opes congregat, sed pro Conditoris gloria spirituales divitias augmentat: felix oculus! cujus gazophylacium in terram non defoditur, sed in regione vivorum, ut cumuletur abundantius, ut conservetur securius, cœlesti excubante militia custoditur, thesaurum hunc expendens doctus Origenes, Sanctorum opera, justorum merita, thesauri nomine compellantur; *habeo substantiam spiritualium divitiarum, à DEO est*: quemadmodum namque sine divinitatis adminiculo, sine omni-

(o) Sap: 9. v. 4.

Adæ posteri-
tas est cæcus
& mendicans
juxta viam
in Jericho.

(p) Ps: 38. v. 1.

Substantia
gratiarum à
solo DEO est

po-

potentis dexteræ adminiculo viva sumus
cadavera, coram beatis mentibus ina-
nia sumus ludibria, coram malignis spi-
ritibus aves sine aura, pisces sine aqua.
Hujusmodi inanis anima exoculata re-
manet, continuat in suæ mentis oculo
cæcutire; illa felicior illa, securior, cu-
jus omnis substantia apud Altissimum
commoratur; hæc est, quæ JESUM se-
qui non valens pedibus, voce clamoris
tenet. Hinc cæcum carnis oculo con-
siderans Chrysostomus exclamat: *o acu-
tissimus cæcitatæ aspectus!* nec enim cor-
poreo destitutum lumine mendicum,
sed mendicare nescium, mentisque cæ-
citate laborantem considerat; dum sub-
nectit: *quanti homines sani, & juxta JE-
SUM, qui via est, ambulantes hominem il-*
lum putabant; (q) felicior & occulatio-
rior ille, qui longè distitit, quem transeun-
tem obtutu carnis non viderat hominem,
videri DEUM meruit & confiteri; Quo
sacro schemate orantem animam subli-
mi meditationis dotatam oculo arbitror
adumbrari; quæ suam collocans requi-
em, non quidem in lupatica mundanæ
mutabilitatis patria, non in Jerichunti-
na mundicolarum metropoli, sed secus
viam illius exspectans transitum, qui de
se ipso testimonium perhibens, effaba-
tur: *ego sum via, veritas, & vita;* Audi-
tu auris turbam prætereuntem audit,
quæ vario conflata ex hominum genere,
erant partim discipuli, à Magistro instrui
flagitantes, erant & mercenarii, prodi-
giosa sanitate indigentes, erant novo-
rum avidi, portenta exspectantes, erant
exploratores malevoli, miraculorum o-
peratorem observantes. Eorum præ-
currebant alij, clamantem increpantes,
præcurrunt hodie dum, ut vociferanti a-
nimæ affectuosos gemitus interdican-
t, sunt præeuntes (si Glossæ commentatri-
ci fidimus) tumultus carnalium desideri-
orum, qui dissipare cogitationes homi-
num, & perturbare vocem orationis sa-
tagunt, nè DEUS ad illuminandas hu-
manorum cordium cogitationes accedere
valeat, nève approximans viciniùs, à con-
templativo suspensi intellectus oculo vi-
deatur profundius, recognoscatur clariùs
DEU homo. Est perspicax, quantum-
vis affligatur, est penetrans, licet non vi-
deatur, est avolans, esto præpediatur, est
solens & sagax quamvis prætereatur.

Vis nosse hujus præstantis oculi
conditionem, vis obsequentis ministerii-
Pars III.

um experiri. Est oratio, est mentis in
DEUM elevatio (definiente Damasceno)
vidēsne cæcum, vides privatum oculo,
sed carnali, provisum lucidissimo cla-
rissimæ mentis oculo, sed spirituali;
orans anima est pauper spiritu; quid e-
nim est indigentius, quid ad petendum
aptius, ad impetrandum ecquid validi-
us, quàm oratio pauperis, cum an-
xiatus fuerit, & appellans ad thronum
gratiæ, coram Altissimo effuderit de-
precationem suam. Ille est oculus,
quem Jeremias afflictum delineat, sed
sua in afflictione non tacentem; quia, qui
ad cupita pervenire voluerit, commenta-
tur Rabanus, *reflectere mentem à studio o-
rationis non debet:* (r) Increpant voci-
ferantem, hortantur supplicantem, nè
clamet svadent, ut fileat jubent, sed
præcedentes turbæ non comitantes, præ-
cedunt priusquam cordi deprecanti il-
luminaturus sol justitiæ effulgeat, præ-
teritorum phantasmata delictorum, tu-
multus carnalium desideriorum, quæ
mentis aciem reverberant, priusquam
enim ad cordis nostri hospitium perva-
niat, priusquam JESUS possessionem
suæ domus capiat, ideantur in menti-
bus nostris flagitiorum phantasmata, vo-
luptatum illicia, quæ singultuantem a-
nimum cruciant, & vocem cordis in o-
ratione perturbant. Sed fugiat magna-
nanimus orantis spiritus consilia malig-
nantium, declinet pavorem comminan-
tium, clamet, non sistat, oret, &, non
desistat, audiet tandem, exaudiet depre-
cantem largitor bonorum omnium, &
fugient, qui oderunt eum, à facie ejus.
O si impavidus Apostolorum principis
animus clamare continuasset, si non ad
vocem vilis ancillulæ tacuisset, si acri-
ter ministris objurgasset, si acriùs mi-
sericordiam in manifesto discrimine im-
plorasset, in execrandam negationem
Christi non incidisset; si enim postulasset,
scribit doctus Origenes, *forsitan amoris
ab eo ancillis ceterisque ministris non dene-
gasset:* (s) quamdiu iste non desijt vi-
dere oculus, prævidit cautus pericula,
quibus immergebatur; implorabat coele-
stis militiæ auxilia, quibus protegeba-
tur, confugit ad erudientis magistri di-
ctamina, quibus instruebatur; at ubi il-
lius unius oculi amisit aciem, ubi ora-
tionis voce destitutus conticuit ad op-
probria, cepit exoculari adeo, ut lu-
cem omni meridiana luce clariorem
in tenebris perfidiæ abnegaret, si deso-
la-

(r) in Jerem:
lib: 19.

Phantasmata
peccatorum
præteritorum
præcedunt JE-
SUM, ut per-
turbent ani-
mam.

(s) hom: 35.
in Matth:

(q) Hom: 36.
in Im.
Qui juxta JE-
SUM sunt, sa-
pe suam non
recognoscunt
Divinitatem.

Oratio est
mendicus, cor-
poreo destitu-
tus oculo, sed
provisus inte-
riori mentis.

Oratio facit
compleri de-
sideria nostra.

lata formidantis Petri anima tot hostibus vallata, tantis timoribus angustata, minis immanibus inversa, aperuisset solum orationis oculum, & JESUM solum justitiæ respexisset, JESUS respiciens afflictum Petri animum corroborasset, obfuscata mentem illuminasset, & vacillantem animam, nè rueret in præcipitium, confortasset, si enim in arduo luctamine aspectus principis pavidum agonothesam animat, nè timeat pugnam in conflictum, ut jam viriliter inchoet militare, qui toto tremulus corpore contremebat formidare, quid effecisset prodigiosus ille intuitus, qui morbos profligare, qui mortem potuit toties consternare? lunabantur in aciem feroces Philistinorum copiae adversus Israël colluctaturæ; utque gloriosiori morte decertarent frementes belluæ; ascenderunt Philistinorum Satrapæ ad Israël: (t) cumque suos ambitiosum vulgus spectaret principes, sui certaminis spectatores, sui conaminis inspectores, statuebant saucianti lanceæ pleno pectore potius occurrere, funestæ mortis violentiæ impavidi prius succumbere, quam turpi fuga insequentem hostis rabiem declinare. Quid ageret meticulosus Israël? ad præsentissimum vociferantis orationis auxilium confugere, hoc soli uti oculò, hac sola hostiles barbarorum acies acie explorare, unanimi suffragio statuerunt; utque aspicientes respiciantur benignius, ut suspirantes exaudiantur citius, Samuellem exercituum Domino acceptum esse noverant, fiduciali confidentiâ impellunt ad orandum.

Aspiciant periculosi certaminis eventum, illi tam insolentes rabulæ, effrenes obrectatorum lingvæ, quæ indies effutunt; religionis viros, qui sæculi voluptatibus renunciantes, qui mundum suis cum nanijs & illecebris deferentes, soli DEO se totos victimant, inertem vitam ducere, & otiosis delectationibus vacare, qui tamen totas urbes & oppida, arces & fortalitia suis defendunt precibus, extremo sæpius discrimini expositam natantis reipublicæ salutem conservant, & propugnant. Juftorum decadem armata in ultionem Justitia expetebat, quam si justus Abraham lustrare potuisset, Pentapolim ab imminenti flammicidio eripuisset; Religiosus vir placationis offerens hostiam Altissimo, eo fiduciali vestigio audet pro-

cedere ad interiora cœlestis Solymæ conclavia, ad quæ multorum Principum conservatum agmen vix audet suspirare. Et tamen stulta mundi prudentia, delira præsumptis sæculi sapientia, sæpè sacrorum ordinum nudam pauperiem plus bono publico perniciosam æstimat, quàm legiones hostium, quàm turmas proditorum, Prudentiores Hebræorum milites, dum trepidante palpebrâ animosos intuentur alienigenas, dum imperterritum jubilantium adversariorum conspiciunt exercitum, ad Samuellem confugiunt, sed orantem, ad Prophetæ aspirant præsidium, sed deprecantis. Implorant solum illius oculum, sed non tacentem, orationem innocui pauperis invocant, sed vociferantem, nè cesses pro nobis clamare ad Dominum; quasi sola unius justi vox numerosum valeat exercitum contere, immensam panè armigerorum agminum colluviem suomet sanguine immergere succubituram. Quisquis offensum numen metuis, exacerbatum Judicem, nè feriat, expavescis, ad mediatorem quemdam respice, ad sacerdotem, ut tibi sit propitius, confuge. Cassiodorum testor, qui suam propugnare noverit parcemiam, hac lingua proferendam, hoc tanti scriptoris calamo in singulorum antimonachorum cordibus exarandam; Ecclesiasticis siquidem jejunijs fames est exclusa popularis, decoris lachrymis tristitia sæda discessit, & per sanctos viros acceleratum est, nè traheretur diutius, quod gravabat: (u) rogatus à Samuele, parcat devotorum impendio votorum, oblatoque in holocaustum agno; clamavit ad Dominum pro Israël: exitiosus clamor, sed hostibus, non amicis, furorem exulcerati vindicis convertit in amorem, clamat gemitibus, clamat & fletibus afflictus Prophetæ oculus, & cœli tonant, & nubes sonant, Israël cædit, hostis recedit, fugantur agmina, coaugmentantur tentoria, clamatur victoria voce unius oculi non tacentis, Samuelis oratione validissimâ Philistæorum exercitum persequentis; ejaculatur æther, non flammæ Sodomæ, sed tonum fulminis, & præcipitati Allophylorum animi ad vocem Numinis in Israëlitis victimam trucidantur.

Priusquam pugnasset Israël, oravit eis confusus Samuel, & correspondens invocantis præsumptioni voci, voci virtutis suæ invocatus DEUS hostis.

Deo-

Religiosi reipublicæ summè proficiunt, dum pro necessitatibus patriam & sacrificant.

(u) u. vari. 2.

Oratio Samuelis

Deorum Dominus profligavit magnanimos, eliminavit impios, prostravit imperterritos, eliminavit fugitivos. Scababat ambiciosus pro Philistæis exercitus, ad omnem adversariorum intuitum magnanimus, ad subeundam pugnae vicem intrepidus, presumptuosus ex virium potentia, de subsecutura postliminio victoria indubius & securus. Pugnabat pro meticulofo Israëlitis exercitu clamor deprecabundi Samuelis, qui deciduum fragorem exorans obtinuit triumphum. Vix resonabat in auribus Altissimi supplicabunda vox, non perorantis eloquentiae, sed lamentantis miseriae, quando praecipitem profligatorum Philistæorum fugam obtinuit, & comminantis caeli terrificum fragorem impetravit; quidni devotè invocans fervida orationis vox, quæ optatissimam sanctissimæ omnipotentis regiae violentiam machinatur, ad vocem lingvam cœlestem provocet? quæ violento respondens idiomate, inopinatam formidinem suo incutiat terrore. Sic flens & orans, gemens & rogans Jacob, suo praevaluit gemitu adversus cœlorum omnium rectorem; *invaluit enim* (Osea fidem dante) *ad Angelum, & confortatus est, & fle- vit, & rogavit eum*: (x) surrexerat sollicitus viator ob dubiam suspecti fratris amicitiam, sacras celebraturus excubias illustris speculator; quando ad antelucanum evigilantis auroræ diluculum invaditur ab inexpectato pugile, prolixiori luctamine configitur, severiori conamine occurritur, amborum quilibet prætendit alterum constringere, angelus hominem quatit subternere, ignotum ignarus homo desiderat Angelum superare. Cogitur tandem cedere supereminus commilito, & qui luctari capit in angustiæ matris utero, qui continuavit oblucri magnanimus gener in domo Laban contendenti focero. Ipse non primus ab arena voluit regredi, sed supplicentem Angelum, nè fugam ineat, retinere; iste dimitti flagitat, ille flagitantem dimittere recusat; ille æterni Patris unigenitus cœptam verecundatur ad luctam, iste participata DEitate DEI filius gloriatur diuturniorem ad moram; ille figuratæ erubescit ad representati hominis formæ, quæ tot Prophetarum lingvis promissam nondum assumpsit, iste aptissime agonothetam suum sibi adstringens, tenerimos inter amplexus detinet morari recusantem. Tandem victus victi

rogantis instantia annuit in sibi exosam avulsionem, sic tamen libertatem spondet, ut victus victori benedictionis gratiam largiatur, sine qua nobilis triumphator captivum reddere testatur. Hoc pariter divina benedictionis emolumentum, sponsi iunixa brachijs sponsa requisivit, quando sponsum dimittere recusavit, priusquam introduceret in domum genitricis suæ; *tenui eum, nec dimittam*: (y) duobus complectar brachijs clamore & amore, ut attraham clamando, retineam orando: ut scias, quantum proficiat oratio oranti, ut recognoscas, quantum valeat precatio deprecantis, quid sit tenere incomprehensibilem, quid sit omnipotentem non dimittere attentius expende. Excepit magnus Patriarcharum princeps DEUM hospitio, exceptum suo tractavit triclinio, comitabatur descendentem à convivio, nec tamen tenere præsumebat, complecti non audebat familiaris altissimi Moyse, cui velut amicus amico colloquebatur, accedere ad rubum, qui erat DEI solium, non audebat, & orans sponsa constringit adorando, quem meruit contingere gemendo & suspirando; sed detinere voluit clamando & orando.

Tenuit quidem complectentibus brachijs exultabundus Simeon, suscipiens puerum in ulnas suas, non tamen pronunciare ausus: non dimittam, dimitti flagitavit: nunc dimittis servum tuum Domine; felix anima, illustris sponsa, quæ, quem invenit aspirando, tenuit exorando, non dimissura meditando; sic luctabundus Jacob orans ad Dominum (Osea enarrantem) apprehendit eum, flens jugiter constrinxit apprehensum, dumque resistantem urgeret deprecando invaluit ad Angelum, & confortatus est; certavit adorans homo cum colluctante DEO, & iste retentus & constrictus dimitti postulat, & quasi vinculis absolvi; potens oratio, quem orat ligat, nè peregrinum videatur complectentibus ulnis ligari Angelum, confertis amplexibus Altissimum à sollicitante anima retardari, ad commorandum invitari volentem non dimitti, nolentem coartari; est longè inusitatus, est quid sublimius Altissimæ Majestatis Divinitatem inclinari, & tamen orans Propheta audacter asserit: *quia inclinavit aurem suam mihi, & in diebus meis invocabo*; (z) auris DEI est DEUS audiens, & quomodo cre-

Cautè amplexibus constringit, ne dimittat non benedictus.

(y) Cant: 3. 7. 7.

DEUS inclinans aurem suam se ipsum ad orantem hominem dimittit.

(x) Os: 12. 7. 4.

Jacob orans vicit magni consilij angelum.

(z) Ps: 4. 7. 2.

di.

ditur Deitas ad supplicabundi hominis
fuspitium inclinata? sperat circumda-
tus ærumnis, pressus consuetis adver-
sitatibus Vir justus, qui clamabat, exau-
diendam credens vocem orationis suæ,
quæ non prius dicitur exaudiri, donec
probetur ad exitum audiri, confidel quis-
quis devotione cordis præditus compa-
res ante faciem fospitatoris tui, con-
fide tibi ab illa succurrendum, quæ vo-
cem solam clamantis & rogantis con-
suevit exaudire. Inclinauit, ut expli-
cat purpuratus Hugo, aurem misericor-
diæ, ut audiat vocem miseriæ; & quia
inclinatio est inclinantis humiliatio, hu-
miliatum obstupescere, non regem gloriæ
coronatum matris suæ diademate, sed
Patrem luminum usque ad peccatorum
tenebras suis splendoribus illustrandas,
si modò voce orationis vociferantur, si
modo ad auras superum gemens oratio
penetret, si modò in oras cœlestis cu-
riæ, empyrealis Solymæ, vox compe-
ditorum a valle lachrymarum emittatur.

Sterilis Ra- Emisit illam pulchra aspectu, sed ste-
chel, dum de rilis in fructu lachrymabunda Rachel,
pulchritudine quando aliena fœcundæ sororis fertili-
præsumit, fer- tate torquebatur, quando indiscretè af-
tilitate pri- flictum conjugem affiliens, ut sibi da-
vatur. ret filios, urgenter deposcebat, quasi
verò alius à Creatore sciret condere crea-
turas rationali animâ insignitas? solus
naturæ Dominus privavit fructu ventris
de pulchritudine præsumentem, qui so-
lus despectam ob levem caligantis non
nihil oculi, aut titubantis potius defor-
mitatem fœcunditate providâ locuple-
tavit; Hinc ubi inaniter querula ad lar-
gitorem bonorum omnium se contulit,
ubi non aliena, sed voce propria inge-
muit, prolem obtinuit, Ægypti prore-
gem genuit, salutem famenti Mesopo-
taniæ parturivit, quo Mæcœnate hoc
grande donum acceperit, quo largito-
re hoc pignus misereantis cœli obtinue-
rit, sacer hystoriographus exponit: re-
cordatus Dominus Rachælis, exaudivit eam;

(a) Gen: 30. (a) legit Chaldaus: & venit memoria Ra-
v. 22. chelis in conspectu DEI; quo procurante
genio, quo præsentante Angelo, quo

Dum orat, ste- afferente nuntio? at suscepit DEUS ora-
ritilitatem ex- tionem ejus, & dedit ei ut conciperet. vi-
uit, & induit de! quid valeat afflictus supplicabundæ
fœcunditatē, mentis oculus, si renuens tacere verba
salutis proferat, orationem coram Al-
tissimo depromat.

Exaudivit eam, postquam audivit

sæpius, dissimulans suos se gemitus au-
scultasse; exaudivit eam: *continue peten-*
tem à DEO prolem; subjungit Tostatus;
idcirco uberem orationis fructum,
non nisi à petente impetrari, non
nisi supplicanti communicari, conclu-
dit Præsul clarissimus Hypponenſis: *po-*
tnit quidem dudum ante filios desiderasse Ra-
chel, sed eos à DEO obtinere non poterat
antequam oraret; (b) erubescere quisquis
es voluntarius tuæ felicitatis prædo, tuæ
securitatis adversarius; tuæ salutis ini-
micus! odis orare, & ided nihil vales
exorare; fastidis supplicare, & ided
nihil potes impetrare; vult medicus cu-
rare vulnera, si modo ad ægrum avoce-
tur, & vulneratus sanari ferventer po-
stulat, sed vocem edere, quæ vocet me-
dicum, recusat: vult DEUS denuo de al-
to cœlorum solio descendere, vult do-
mum figuli restaurare, vult renovare
inveteratas à malitia hominum animas,
sed istæ renunt se ante faciem refor-
matoris sistere: fastidiunt comparere,
vult miseros unicus universæ felicitatis
Author, vult miseros beare, nec aliud
præscribit beando impendium, quam
beatificantem salutare, locupletantem
gratiam implorare, sterilitatem propo-
nere, fertilitatem postulare; nec ta-
men hospes tantus acceditur, hic pe-
grinus advena, notus sit licet omnibus,
non agnoscitur, imò nec agnitus consu-
litur aut invocatur, clamat Propheta Re-
gius, sed surdis auribus accipitur: *cum*
invocarem, exaudivit me DEUS; (c) quasi (c) Ps: l. v. 1.
correlativa forent vocare & audiri, ro-
gare & juvari, invocare & exaudiri, u-
trumque eodem instanti factum com-
memorat, dum invocantem se fuisse
exauditum pariter admirabiliter conte-
statur; si postquam invocabat se exau-
ditum diceret, sequelæ ordinem insi-
nuaret, ast ubi utrumque conjunctionis
eadem particula solerter afficit, unum
ab utero, nec ad momentum temporis
disjungit. In tribulatione se tribu-
latum enunciat, & ab angustijs tristi-
tiæ in gaudiorum latitudinem dedu-
ctum se promulgat: non ante invoca-
bat homo reus, & invocantem respe-
xit miserator DEUS, ac tandem misera-
corditer clamantem miserum exaudivit,
sed unâ simul, dum DEUS invocabatur,
homo exaudiebatur! quanta benignitas
audientis, quanta felicitas invocantis,
quanta utilitas deprecantis, quanta ce-
leritas approbantis! ô qualis efficacia ora-

(b) Left: 6.
Quamprimū
homo invocat,
statim DEUS
invocantem
exaudit.

orationis, quæ vix plorata mentis labio, jam exauditur in cœlesti consistorio. Nec hoc contentus ordine, velocitus vult exaudire, quàm velit exaudiendus invocare; hoc enim ore Prophetico insinuat, dum non vocatus per Isaiam vocat: *antequam clament, ego exaudiam*; (d) ordo præposterus, sed magno amoris Divini artificio in filiorum Adæ beneficium admirabiliter immutatus, non interrogatum interrogaturo respondere, quasi interrogasset prior, quid mirabilius? dare quod exigit necessitas postulat, priusquam postulet, quid indulgentius? minimus homo, qui toties fastidis postulare, quod tamen tuæ congruit indigentia obtinere, miraris miserentis clementiam, nec tamen discis implorare gratiam te toties tantoque tempore expectantis? si dives epulo è liberalitatis arce egentibus in subsidium, malè habentibus in pharmacum cibos & locales effudisset, putas non invenisset Lazaros, qui manus ad capiendum expandissent? Referatur Divinae pietatis forum, ut distributrix Providentia det omnibus affluenter, & solæ fament animæ cibaria non petentes, solus recedit spiritus sinè benignitatis stipendio, quia ad recipiendum insinuare se dignatur.

O calami! calami! describite calamitatem thalami, quibus affixus æger non petit medicum, qui medeatur, nec postulat alexipharmacum, quod gratis presentatur! æternitatis momentum agitur, beata perennitas poscenti presentatur, cœlorum principes portas aperiant, valvarum obices atrollunt, orans ubique intromittitur, & undique adveniens invitatur, non nisi petere precipitur, orare tantum injungitur, ut id, quod petitur, concedatur, ut id, quod orans flagitat, indulgeatur; dicam amplius, rogari rogat, vult implorari, ambit invocari misericors omnipotentia, nè benignitas distributricis Providentiæ intra pietatis Divinae viscera cogatur feriari, es tibi dives, es DEO dives, quisquis orare negligis, quisquis vel postulare renuis, vel quod est longè indignius, diffidis impetrare. Sibi exitiosus Achaz existit, quando vocante DEO ad capeendum immensæ largitatis beneficium, quod postulanti fuerat libentissimè concedendum, vocari timuit, vocatus audire vocantem dissimulavit; In-

Pars III.

tonuit Altissimus voce prophetica vaticinantis Isaiæ: *pete tibi signum à Domino DEO tuo* (e) *in profundum inferni, seu in excelsum supra*; legit Cyrillus: *pete ut fiat tibi miraculum super terram, ut videatur signum in cœlis*; utque Divinae promissionis pignus dignoscatur, illud designatum subjungit Lyranus: *signum liberationis tuæ, & populi tui*; consimili animabatur prodigio meticulosus Moyse, quando adversus indurati Pharaonis barbariem numerosam lustrabatur in aciem, cum ranis cyniphe, & triduanâ renebrarum clade Ægyptus premebatur; prodigioso Divinae pietatis pignore corroborabat Altissimus Archistrategum Josue, quando sol contra Gabaon non movebatur, & luna contra vallem Aialon, ut longiori luce famularetur victoriæ utrumque luminare. Afflictum plorantis Ezechia oculum serenaturus, gementem contriti Regis animam consolaturus Conditor, eundem radiosum præsidem in domo syderum illustre simulachrum Illius, qui fons est universi luminis, & Planetarum omnium scaturigo, illud inquam officiosum jubar jubet directrix sapientia retrorsum decem gradibus reverti; & tamen ambitiosus idololatra Divino parere renuit imperio, audacter efficiens: *non petam*; utque sub reverentiali symbolo rebellem Divino Numini occultet cautiùs arrogantiam, subnectit fallacem malignantis animi excusationem: *& non tentabo Dominum*; sed legit veriùs Malvenda: *non elevabo, & alij non exaltabo*, explanat hanc versionem purpuratus Hugo, quasi diceret *nolo petere: nè in signo dato exaltet DEUS*; sublimatus cinis renuit obedientiam superbi cordis incurvare ad imperium conditoris sui. Impio principi nè ancipiti nutet dispendio, liberrima electio offertur, seu cœlestibus seu terigenis delectetur prodigijs, allicitur à singulis, ab omnibus ad deliciosum ludentis omnipotentia spectaculum invitatur, sed abnuat audacter perfidus, nè compellatur aut testis esse Divinae gloriæ, aut saltè fieri spectator. Quàm vile pretium exigitur ab indulgente misericordia, quàm leve requiritur impendium ad consequendam Divinae benignitatis gratiam, ab ore verbum petitur, homine, quàm ut proferatur, cordi consensus pronæ voluntatis præscribitur, ab indigente anima sola duntaxat petitio expectatur; obtinere. & ecce! coronatus morio oppilat cor,

9. G

nè

Homo non orans est sibi crudelis & DEO injurius

Sed rejicit superbus, nè DEUS in signo glorificetur.

DEUS non aliud exigit ab homine, quàm quod petat illud, quod vult obtinere.

nè valeat offerenti annuere, occludit os, nè possit oblatam miserationis DEI clementiam petendo delinire, vel præsens securæ salutis signum postulare. Dissimulat deprecari, qui fugit humiliari, renuit supplicare, ut ab orando se quàm longissimè contingat elongari, nè videatur Creatorem suum adorare, præeligit prodigia in terris, & in cœlestibus portenta non contemplari.

Clamat misericors omnipotentia: *pete tibi signum*; quid levius effatu, quid suavius hortatu? ut homo ad supplicandum excitetur, DEUS supplicaturo offert, quod non meretur, sed dedignatur iste: ô prodigiosior cunctis prodigijs vocantis DEI misericordia! ô portentosior portentis omnibus! ô monstruosior monstrorum singulis vilissimi pulveris miseria, largiri DEUS flagitat indigo egentis Adæ filio, & iste gravatur manum largienti supponere, ut munus capiat oblatum! O si dixisset saltem, non possum petere, vel si stoliditatis suæ conscius respondisset, orare nescio, erudivisset illico se se humiliantem, suamque ignorantiam dolenter confitentem cœlestis pædagogus, & quia spirituum sermo sola mentis locutio una duntaxat est oratio, exhibuisset procul dubio spirituum cæterorum Dominus, Divinus ille spiritus Magistrum inopis discipuli, & petere egentem docuisset, qui enim pro nobis omnibus gemitibus inenarrabilibus postulat, cur subtraxisset menti suavissonæ dulcem loquendi regulam, qui lingvas infantium facit & fecit toties disertas? nec est, quod erubescat misellus homo palam audacter confiteri, quod supplicare non sciat, quod sibi addiscendum sit orare, audi qui paradoxum reputas, de te præsumens nimium, quasi non egeat supremi ope Numinis, qui artem vult addiscere orationis; Paulus Magister gentium Romanos sua eruditurus epistolâ, ijsdem, quid de se ipso sentiat, brevi periodo describit: *quid oremus, sicut oportet, nescimus*; (f) sed ipse spiritus postulat pro nobis, sed amabò, qui nullo indiget, quid est quod postulabit? cui nihil unquam deesse poterat, à quo petendum aliquid habuit, qui, quidquid creaturarum habet universitas, eidem dedit? habitantem illuminat discipulum Anselmus à sanctitate celebris, & admirandus à Doctrina. *Adjutorium igitur*

sancti spiritus sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod ut faciamus, facit; sic scribere pædagogus dicitur, dum manum exarantis discipuli dirigit ad scribendum, est manus parvuli, quæ scribit, est præceptoris dextera, quæ ducit & dirigit scribentem; est mens humana, quæ recogitat, est cor orantis inter gemitus, quod gemebundum orat, est simul spiritus, qui animum stimulat ad petendum singultuante gemitu, quod affectat; attende orationis celsitudinem, quam ut nos doceat essentialis charitas, gemitibus exorat, sed pro nobis, sed in nobis gemit, dum gemimus, ut gemamus, docet orare nescium, ut sciat orans impetrare. Gloriabatur aliquando dux & legislæ Hebræorum, suam in orbe primam Patriarcharum progeniem commendabat; quibusvis alijs, nullam excipiens, præferbat; *nec est alia ratio tum grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut DEUS noster adest cunctis obsecrationibus nostris.* (g) Deducit præcellentiorē eminentiam gentis suæ Chronologista sapiens, non ab illustri antecessorum sanguine; quod vanitatis est, non ab annoso majorum stemmate, quod levitatis est, non à magnanimo Heroum facinore, quod terrenæ nobilitatis est; sed à vicinitate Numinis, quod sanctitatis est; Exaltat salutiferam munificæ Divinitatis præsentiam, ut singulare beneficium, ut manifestum Israëlita propaginis, Hebrææ celsitudinis argumentum, verumtamen non singularis prærogativæ hoc est indicium, commune cunctis gentibus est beneficium, indispensabilis creaturarum indigentia, inseparabilis proprietas immensæ DEitatis, sine DEO quidnam est reperibile? quid est in universitate entium, à quo vel uno distet punctulo Divinum ens. Vidisti aliquid in quo non DEUS sit? immensitatem tollit, qui hunc ubivis esse, qui hunc inesse creaturarum singulis diffusetur, quâ desinente DEitas tollitur, nam necessaria Divinitatis perfectio immenso Numini denegatur.

Homo ut sciat petere, hanc ipsam scientiā à DEO petat.

(g) Deut: 4. v. 7.

DEUS singulari præsentia in est orantibus.

(f) Rom: 8. v. 26.

Cur ergo puer Domini Creatori id attribuit peculiaris instar proprietatis, cum tamen omni creaturæ competat suum sibi inesse Creatorem? legunt commemoratam periodum commentatores alij cum Chaldaeo; *sicut Dominus DEUS noster in omni tempore, quo nos orantes sumus.*

mus. Hic procul dubio particularis favor est adesse obsecrantibus eos exaudiendo, orantibus uniri eodem voluntatis vinculo, efficiendo in iisdem quidquid optant & supplicant omnipotenti DEO. Æmulatricem dixeris esse omnipotentiam, quæ potest, quidquid non dicit naturæ repugnantiam, producere, sic & oratio, quidquid ferventer supplicat, ut petat, implet hoc totum, securus impetrat & exorat. Quod si id ipsum ut felicissimum beatitudinis pignus, beatorum statui attribuit ut proprium Augustinus, jure optimo beatos dixeris oratores; *beatus habet quidquid vult, omnipotentis erunt voluntatis ut DEUS suæ*: grande præconium, ingens elogium, sed soli beatorum statui fortassis reservatum! quid mirum, si filij excelsi omnes à Psalte regio nuncupantur; nè tamen videatur æqualitas servos inter & Dominum, inter Regem & aulicos, adjungit Hypponen- sis Præsul; *nam sicut DEUS poterit, quod vult, per se ipsum, ita poterunt illi, quod volunt, per illum.* (h) Est aliud orantium & beatorum privilegium, in quo sola æternitate disconveniunt, licet conveniant paritate felicitatis; est beatorum regale habitaculum cœlestis paradisus; est viatorum illustre tabernaculum, quod longè pretiosius, multò delectabilius, multò sublimius Sanctorum solio, sit licet istud empyreum, deliciarum omnium domicilium, compendiosum universæ felicitatis territorium, ipsius Regis pacifici regia, & domus incolæ DEI- tatis. Ad alium & animatum quidem Ga- zensis Procopius nos evocat paradisum; *Christus proprium latus seu firmamentum a- liquod hastæ opposuit*: putas ut lancine- tur? credis ut cruentetur, puto ut rese- retur, credo ut habitetur; *paradisum aperiens* exponit genuinam aperti lateris rationem insignis commentator, *para- disum aperiens, qui propter latus nempe mu- lierem fuerat obtrusus*: (i) Felix anima! quæ novit exorare, quæ solet perora- re, adhuc enim peregrinatur in exilio, & jam Petro felicior in obtinendo, tria construit mansionis suæ tabernacula fidei Seraphici Bonaventuræ pedissequa & æ- mula, primum in pedibus aligera viatrix, secundum in manibus prodigiosa ope- ratrix, & tertium in latere, ubi quos- cunque inter turbines, inter omnigenos adversitatum turbines & impetus secunda delitescit, inter angores discriminum, inter assultus hostium pacata requiescit,

subjungit Doctor Seraphicus, *ubi loquar ad cor ejus, & ab ipso, quod voluero, im- petrabo*; ibi absconditur in tabernaculo suo, ut protegatur à contradictione lin- guarum, felix advena, ut felicior eva- dens incola in atrijs domus Domini, imò in intimis commoretur. Hic suo velut in nidulo gemebunda turtur; in- ter deliciosa castissimi amoris suspiria singultuat cum Drogone pijsimo Car- dinale; *fecisti mihi Domine de corpore tuo speculum animæ meæ*! (l) in quo medi- tabunda contemplatione speculatur sy- metriam prototypi sui, explorans af- sidua indagine suarum affectionum li- neamenta singula, num ideata, num sint effigiata ad imaginem & similitudi- nem DEI.

Non respicit hoc repræsentans spe- culum, ut conspiciat civis delineatam coloribus inanem animati cadaveris pul- chritudinem, sed ut inspiciat speciosum formâ præ filiis hominum omni exutum pulchritudine, qua dilectam & despon- satam sibi animam induat decorandam. Objicitur introspicienti oculo mentis non corporis id venustum divini Cre- atoris simulachrum, quod ipsum ipse totius naturæ author expressit in limo, ut videat vultum nativitatis suæ, quan- do factus est homo in animam viven- tem, hinc (celeberrimo scholarum An- gelo elucubrante) *in homine dicitur esse imago DEI, non tamen perfecta sed imper- fecta*: (m) dum enim ad DEI imaginem factus dicitur primus homo, per adja- centem hanc particulam quædam di- stantia indicatur; unde cum DEO ana- logizans hominem Doctor Angelicus, DEUM imaginem in recto nuncupat, hominem in obliquo; hoc ipsum binæ imaginis discrimen medicatrix anima in lucidissimo dominici corporis speculo speculatur, ut minuat distantiam, ad re- stitudinem participatam deducat obli- quitatem. Fecerat quidem cœlestis fi- gulus, *fecerat hominem* (Commentatore Ambrosio) *rationis capacem, immitato- rem sui, virtutum æmulatorem, cupidum cœlestium gaudiorum*: (n) in talem, ut vilis limus evaderet, consilio Trinita- tis deciditur, & majestatis opere homi- nis anima creatur, ut requieturo die septima conditori in requiem famuletur. Sed inquietavit Creatori requiem infamis angelus, qui nolens in visione pacis requiescere, in civitate sancta residere

(d) lib. 1. de
dom. passio

Homo est DEI
imago in obli-
quo.

(m) S. Th. 3. p.
q. 62. a. 1.

(n) lib. 6 hom.
c. 10.

ex-

Homo orans
est quasi om-
nipotens &
beatus in ter-
ra.

(h) in man:
c. 34.

Homo orans
habitat in la-
tere JESU.

(i) in c. 2. Gen.

Oranti fit cor-
pus JESU spe-
culum.

In homine su-
am creator e-
legit requiē,
quam tamen
iniquitas lu-
ciferi inter-
turbavit.
(o) 1. Ps: 3. v. 6.

(p) Ps: 44. v.
4.

Sponsæ pulch-
ritudo interi-
or est in san-
cta cogitatio-
ne.

excitavit rebellionem in Angelis, & a-
damatum hominem avulsit à conditore;
heu quanta inquietudo! serpentis stra-
tagemate mors introducitur, humana
immortalitas proscribitur, à nequam
spiritu arrogans mulier seducitur, uxo-
ri conjunx subicitur, folijs arbor exui-
tur, Adam à DEI facie absconditur,
misericors & miserator Dominus de a-
lia requie, quasi est sollicitus, jam tunc
dominicæ passionis mysterium præludi-
tur, & deambulans ad auram post me-
midiem, quasi fatigatus post amissam in
anima prævaricati hominis requiem Do-
minus DEUS, novam sibi providit requi-
em in assumendo hominis corpore, de
quo posset veraciter dicere; *ego dormi-
vi, & soporatus sum, & exurrexi, quoniam
Dominus suscepit me:* (o) Hæc omnia suo

intuetur speculo amatrix sponsi ad pristi-
nam idæatæ similitudinis, ad genuinam
secundi Adæ imaginem reformanda; præ-
claram cujus delineaturus sanctimoniam,
effigiaturus venustatem coronatus Psal-
tes, suo psaltebat in decachordo; *omnis
gloria ejus filiæ Regis ab intus:* (p) legunt
alii cum Augustino; *omnis gloria ejus fi-
liæ Regis intrinsecus:* quasi Zelotypus a-
mator suam adhortaretur sponsam, non
oculis exterioribus delectari, non ideo,
quia videtur & laudatur operari, sed in-
tra cubile cordis sui solam salvis deli-
cti perfectionis integritate æmulari; non
gloriatur in amplo terrenæ nobilitatis
syrmate, non in numerosa pedissequa-
rum multitudine, non in auriflua divi-
tiarum opulencia, non in magnifica dig-
nitatum eminentia, non in amplissima
exteriorum vanitatum pompa, sed ab in-
tus à cogitationibus (explanat Hierony-
mus) tota cœligenæ beatitatis gloria sua
velut scaturigine originatur; à cogitati-
one sancta abinde totus virtutum splen-
dor exoritur, omnis fulgor interioris
gloriæ evibratur. Illustris iste oculus
quandoque severius affligitur, dum san-
cta cogitatio affectum mentis excitat,
eliciensque lachrymas, in aquis tribula-
tionum natat. Dum enim in domo in-
teriori syderum, in desideriorum terri-
torio refulget justitiæ sol, dum in sere-

Præter specu-
lum dominici
corporis ha-
bet animæ o-
culus speculū
quid terrenæ
stillantiū la-
chrymarum.
trinsecus omnigenā gratiarum abundan-

tia condecoretur. In hoc manante pu-
teo videtur velut in chrystallino devotæ
orationis speculo dilecta sponsi facies ad
vivum (ut dici assolet) expressa.

Nec mirare amantis sponsæ specu-
lum multiplicari, ut, cui nuper suam in
corpore dominico representavit faciem
cœlestis sponsus, nunc velut chrystalli-
no lachrymarum immersus stillicidio se
se spectabilem exhibeat, non carnis sed
adamatæ mentis oculo, lugenti & affli-
cto, mœrenti & desolato, clamanti non
tacenti, amanti non silenti. Uno non
contentatur speculo multiplicatus amor,
una (sit licet oratio) est tamen multi-
plex orantis inclinatio, & variatur sæ-
pè sæpius representatio illius, quod o-
rans aspicit, quod videns diligit objecti.
O deplorandam multarum filiarum So-
lymæ calamitatem! quæ hoc dotata spe-
culo, hōc illustratæ toties representati
Salvatoris radiō, inconstantis mundi ob-
lectantur commerciō, seducuntur vani-
tatis consortiō, ut sibi appropriandum
audiant exulcerati gentium magistri im-
properium, & quia ad irradiantem quo-
tidianæ meditationis charitatem toto ac-
bino tam intellectus quàm affectus oculo
lo absorbebantur in passionis dominicæ
spectaculum, in crucifixi Salvatoris ima-
ginem defigebantur, videre desinunt, o-
rare horreant, fugiant meditari, recu-
sent lachrymari, renuant contemplari.
O insensati Galatæ! quis vos fascinavit non
obedire veritati? Objice amantis DEI fa-
ciem, divinis etiam manibus deline-
tam, quid proderit aspicienti limo, in-
spicienti licet, respicienti licet oculo, qui
caligante fasciā obvolutus hanc solam
prohibentem, hanc unam videre fini-
tur obumbrantem? quis incantavit? quis
infascinavit? an fortè avari cordis toxi-
cum argenteū vel aureū, de quo intoxi-
catus Salomon dolenter lamentatur; *pe-
cuniæ obediunt omnia:* (q) hinc magni
conventus nuncupat Abbatissam mora-
lis Hugo, ut scias quandoque inter re-
gulares etiam claustrorum incolas vene-
num hoc grassari, quod omnem paupe-
ris JESU memoriam eradicare, super-
stitem quamlibet lineam crucifixæ ima-
ginis consuevit eliminare. Arbitror ta-
men aliud fascinum reperiri, eò validi-
us, quò usitatus, eò nocivius, quò com-
munius, eò perniciosius, quò solet fa-
miliarius sævire. Est illud toxicum,
est illud fascinans venenum carnalis con-

Sunt anima,
quæ ab orati-
one incipiunt,
sed ab ea in-
felicitate rece-
dunt.

(q) Eccl: 10
v. 19:

Avaritia
potens Ab-
batissa in m-
no conve-
nientior
subditor
cu-

cupiscentia. Hæc virulento idiomate defraudat incurios oratores, enervat incautos amatores, excæcat seductos speculatores, dum enim de malo esse fingunt, de bono esse malum dicunt, dum dulce in amarum vertunt, & acerbissimum allicientis illecebræ venenum, ut nectar cœlicum propinant; fasciatio quippe nugacitatis obscurat bona, affixæ cruci animæ inchoant titubare, titubans ratio se renuit Evangelicæ veritati alligare, abstractum à præfixo DEI hominis prototypo incantatæ mentis oculus, flagitat à fortunata necessitate liberare, & in voraginem malorum omnium à saturitatis vertice præcipitare: *O insensati Galatæ! ante quorum oculos Christus JESUS proscriptus est, & in vobis crucifixus;* (r) exponit Ambrosius, id est, expoliatus vel condemnatus; sic eluduntur, sic seducuntur infascinati stultorum oculi, pupillæ peccatorum: qui cruce sua mortem videtur condemnasse prudentum oculis, ille intoxicatis à concupiscentia obrutibus apparet condemnatus; est tamen consentanea pietati, est compatiendi oculo, qui ob extinctam mundi lucem affligitur & cruciatur, conformis Syri lectio: *ecce! quasi pingendo depictus fuerat coram oculis vestris JESUS crucifixus;* coram oculis conticescentibus, non adorantibus, & idè non adamantibus sed persequentibus, exprobat ingratam vicissitudinem fœdisfragorum cordium; in quibus depingi voluit suam DEUS è cruce pendulus effigiem semper suspiciendam, aut doloroso compatiendi oculi intuitu, aut amorosæ zelosæ æmulationis aspectu, sed suis violenta in furoribus concupiscentia, erasit imaginem, subtraxit prototypum, ut locò altaris crucifixi DEI hominis defixis objiceretur affectibus idolum vanitatis. O insensatæ sinè vitali compassionis sensu Christianorum animæ! perditam recuperate sapientiam, amissam querite, quæ horret inveniri in terra svaviter viventium, sed in solis eorum cordibus reperitur, solum in illis mentibus commoratur, qui crucifixerunt carnem cum vitijs & concupiscentijs suis, ut correspondeat imagini effigies, prototypum ut exprimat imago.

Hoc idæatum afflicti respicit oculus illuminans justorum animos, nève aut feriari inter consumptos vitæ spiritus arguatur, aut otiosi inter soles in-

Pars III.

tuitus censeatur, tacere abnuic, silere renuit, sed inter acerbos gemitus orat, nè cesset gemere, exorat, ut inter gemebunda confixi ad crucem spiritus suspiria perenni lachrymarum profluvio sua pœnitens anima deploret crimina, & mea simul flagitia in JESU lachrymis submergat. Providus ille subditorum incolumitati princeps, oculatissimus regendi Israël gubernator, prodigiosus Moyses attendens inviolatæ legum observantiæ, ut circumvallatum tot discriminis populum solaretur, ut temerarios divinarum ordinationum prævaricatores, divinæ ultionis terroribus persequeretur, implacabilem comminatur multiplicandæ calamitatis atrocitatem: *dabit tibi Dominus cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore,* legit Caldæus, *umbrosos oculos,* & Syrus, *caliginem oculorum:* & quia per geminos oculorum tubos formæ imaginum cordibus exprimuntur, caligat ad caligantis oculi æmulationem exoculatus cor, & quisquis prius non providet, nè non videnda videat, cordi plerumque præjudicat, cujus est proprium, quod visa concupiscat. Sed suam continuat vaticinus Propheta præfagire congeriem ærumnarum: *& erit vita tua quasi pendens ante te, timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ;* (s) vertit subtiliter Carthaginensis Præsbyter Tertulianus, *erit vita tua pendens in ligno,* cui adstipulatur magni Leonis elucubratio, qui posteaquam Christianorum mentibus non illam aspiciendam proponit speciem, quæ fuit in sceleratis impiorum oculis, qui perimentes affixam inaniti trunco vitam nostram nihil in crucifixo Redemptore proprium præter facinus videre aut cogitare potuerunt, sed admirabilem crucis potentiam nostris objiciens affectibus, & ineffabilem passionis gloriam afflicto proponens mentis oculo contemplandam, ad intrepidum morientis vitæ nostræ intuitum exhortatur: *noster verò intellectus, quem spiritus veritatis illuminat, gloriam crucis cælo terræque radiantem puro ac libero corde suscipiat, & interiore acie videat Verbum in voce, DEUM in carne, carnem in cruce, crucem in corde;* videat, sed non taceat afflicti crucifixæ mentis oculus, ploret & ore, ut cum plorante DEO deploret & adorer plorantem nos, deflentem nos, pro nobis supplicantem, pro nobis exclamantem. Oremus corde pavidò.

9. H

pa-

impis, esse ante oculos pendentem habeat Salvatorem, caligante oculo eum non videt:

(s) Gen. 28. v. 66,

Homo orationi deditus, oculum affligit Crucifixo,

pavore qui coërcet filium, hoc finè delicturum, non ille, qui terret servulum, hoc finè, flagelli grandinem non viraturum. Incussit adoranda patibulari Numinis effigies timorem agonizanti Synagogæ, non illum quidem, quo verà fidelium animarum fides justificatur, sed quo rea torquetur conscientia, & quo iniqua cruciatur. Hoc nescit timore concuti ad tremorem interioris oculi tremens palpebra, cùm enim genuinum perfectæ charitatis membrum sit, timorem trepidi peccatoris justus foras excutit, non in cordis scrinio recondit; cor siquidem cœlesti lumine illustratum, cor perspicaci sanctæ orationis acie oculatum, hunc semper jacet oculum in unicum intimi visus sui objectum, quò delectatur unicè, quò sustentatur & terminatur uno.

Ingens Judæorum calamitas à DEO exorato statim fuit sublata.

Ingredere sanctæ mentis interiorem aulam fidelis anima! scrutare abscondita tuarum divitiarum scrinia, eburnea sanctarum cogitationum receptacula, aurea superinfusæ charitatis Gazophylacia, explora virtutum opulentiam, exæstuantium desideriorum efficaciam, amplissimam spiritualium armorum copiam, omnigenam locupletissimi institoris onerariam, & visis omnibus uni huic consideranti & exploranti oculo adscribe universa, qui, quidquid sibi intueretur proficuum, ardentè appetit, quod appetit, deprecabundus impetrat & conservat. Describit stylo (ut asolet) laconicò illuminatus David, confligentem cum misereantis DEI clementia rebellantis Synagogæ pertinaciam, postque recensita directricis Providentiæ prodigia, post commendata creatricis omnipotentia portenta, in beneficium aut compediti, aut desolati, aut obsessi, aut impugnati Israël, subnectit præsentaneum alexipharmacum à præscribente Proto-medico in ægrotantis Synagogæ salutem propinatum: *infirmati sunt, nec fuit, qui adjuvaret*; appropinquaverunt usque ad portas mortis, quid ægrius, quid valeat periculosius excogitari? quid agerent moribundi, quò suam verterent faciem gemebundi? *clamaverunt ad Dominum*, qui toties dissonno murmure contra Dominum clamabant in hoc supremo adversitatum termino, in ultimo procurandæ salutis articulo ad Dominum clamare festinârunt, nam licet orationis anima supplex vi-

delicet devotio principalius in mente commoretur, ab illa egrediatur ad labium, ut ore pronuncietur, est tamen clamor vociferantis animæ, & gemebundi spiritus ad DEUM auxiliatorem suum; placabatur ad primum supplicabundæ vocis exordium sanctissima Majestas exulcerati Numinis, & quasi justiperent, quasi obedientes filij ingemiscerent: *de necessitatibus eorum liberavit eos*; (1) exulat illico lethifer morbus, exanimanda roborantur corpora, futura que postliminio funestæ mortis victimæ, mortifera exunantur fatalitate; est quippe infima orationis species, medela ægritudinum, malagma corporum, infirmitatis exilium, anxietatis refrigerium, formidinis præsidium, salutis incrementum: sed altius ad sublimiora supplicabundæ orationis munia ascendamus.

In Ninivem Jonas ab ordinante providentia dirigitur, ut populosa civitas imposito prædicationis beneficio convertatur; Horret Hebræus alienigenarum metropolim, timet inquilinæ tyrannidis barbariem, fugit, ut immensam Divinitatis faciem fugiat ac declinet! ad illud usque mentis deliquium producit formidolosus Prophetæ animus, ut crederet vel speraret illi effugere, qui tribus digitis appensam terræ molem lustrat indies, conservat & illustrat. Missellus transfuga, dum ambit portum refugij in fluctuante oneraria reperire, ejicitur à navis promontorio, in fluctuantem maris abyssum demergitur, à cete, nè submergatur, assumitur, & viva mortis hostia in ventre stomachantis belluæ vivo velut in tumulto sepelitur, non indigebat chalybe ad sauciandum, violento vulnere ad trucidandum ultrix justitia, famulabatur ferele concavum illius ingentis machinæ pro ara victimæ, ancillabatur balenæ uterus in tumbam pariter & in sepulchrum, sed ecce! exanimandus homo, quantumvis vereatur ad eum se convertere, à cujus facie se totum avertebat, nunc eruditus afflictum erexit oculum, non tacens, sed vociferans, singultuans & suspirans: *oravit ad Dominum DEUM suum de ventre piscis & dixit* (audite supplicem, ut audiat exaudientem) *clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me*; (2) clamat in aquis naufragus, credis Philosophè? qui vocem in undis non credis resonare? istud non miror ego, vox quippe cordis,

Jonas fugiens incurrit locum asyli interitum.

Sed salvatus orando.

(1) Jon: 2.

& aquas penetrat, & nubibus appropinquat, & cœlis appropinquat, illud admiror ut peregrinus, ut rarius revereor conjungi sine discretionem temporis præteritam dicentis querimoniam dixit sequentem elationem vocis, clamavit & immediatam exaudientis DEI pietatem, & exaudivit me clamasse hominem, & exaudisse DEUM, audiebatur jam clamaturus; quid mirum? si contigit clamantem exaudiri; *Jonas devoratus à bellua maris, in cujus alveo naufragia dirigebantur, triduo post incolumis exspuitur*, inquit Carthaginensis Tertulianus: quis dirigebat naufragium? idem, qui naufragum in animata navi ad portum transvehebat; quis alius regebat navigium quam Dominus, qui piscem præparabat; per fluidum maris stratum secunda procedit bellua, sed directa; cur dirigit tam suaviter? cur ducit incolumiter omnipotentis dextera, Archi-thalassum exhibens, & fungens ministerio portitoris? cur vehitur tam molliter, propellitur tam amabiliter, protegatur tam fortiter, tam sapienter in littore dimittitur, illæsus conservatur? respondet inquirenti sua ut assolet paræmiâ subtiliter Nyssenus; *oratio Jonæ cetum domum effecit*: (x) hic habitabat absque discrimine, hunc incolebat amicabiliter sine ventris gravedine, hic applicabat absque distractionum inquietudine, hic respirabat sine ambiguitatis vertigine velut securus incola in domo sua, in domo orationis suæ: arcem dixeris adversus tumentes fluctus munitissimam, quam nec cœlum invadere, nec procellosa intemperies angariare poterat, orans sorberi potuit, non potuit absorberi. Turbatur dum rictu horrido deglutitur, sed animatur dum gemebundo clamore offensum placaturus vindicem, invocatur ut filius à via devians benevolum parentem, sustinet flagellantem, ut orans impetret liberantem, habeat adjuvantem. Dolet se perdidisse, quod erat fidelis nuntij, lamentis supplicat, suspirijs ad præsentem Dominum clamat, & sonora anxie orationis vox nubes penetrans, conciliat offensum, advocat iratum, terrificamque belluini corporis voraginem in domum magnificam convertit.

Vis nōsse tam celerem tamque mirificum ædilem, erat continua ad Dominum vociferatio, erat vociterans cor-

dis oratio, sagax archiater præservari desiderans à letiferæ contagionis toxico, prævenit salutari antidoto quod conservetur; sic providus Propheta, dum ab irruente balena devoratur, oratione subsequendum prævenit eventum; Noverrat quam vanè laboraverant, qui sine auxiliante DEO ædificare turrim statuerunt, nè similem incurrat dementia, orat & clamat, dum anxiatu spiritus in corpore recluso; & promeretur domum gloriæ inter furibundi animalis viscera, inter præcordia furoris. Sed transeamus ad illum orantem, & clamantem, qui Jonam sareptanæ mulieris filium langvore fortissimo extinctum resuscitavit, lues pestifera in gemebundæ matris præsentia filiolum abripuit, commoribunda genitrix gemit ut columba, si prolem subtrahas, rugit ut leæna, si catulum eripias, furit ut tygris si partum puerperæ sustollas; ingreditur Elias, qui nuper farinæ Hydriam fecit indefectibilem prodigiosus alimenti suppeditator, & audit ab occurrente furia: *ingressus es ad me, ut interficeres filium meum*; nec tamen mitissimus Propheta exasperatur calumniâ, sed patienti compatiens miseretur; quique seras injecerat nubibus, nè pluerent super terram; colluctaturus cum morte, de sinu lugentis viduæ exanimatum Jonam eripit, Divinæ adgeniculatus omnipotentia, clamat ad Dominum, obsecrans ut revertatur anima pueri hujus in viscera ejus; vix penetratis nubibus ad thronum judicis eluctatur singultuantis servuli supplex oratio, quando irrevocabili decretantis imperio puer à portis inferi, à limbi finibus ad regionem viventium redire præcipitur, & mortis jus inviolatum hætenus, in hac prima hujus mortalis Adæ filij Anastasij violatur: *contra homines mors invicta, per Eliam vinci didicit, ac lingvæ Prophetica vim passa, lugubre cecinit*; (y) applaudit (y) glorioso triumphatori Basilus Selevcien-
 nis æquissimam ultionem tulerat sententiam, sanctissimus legum conditor, quam nec Abelis innocentia, nec Adæ poterat delere pœnitentia, quam nec Patriarchalis sanctimonia, neque proluxa prophetarum patientia, tot sæculorum lustris valebat relaxare, una orantis Eliæ vox mitigat & restringit. Ecce! quem DEI sapientia gloriosum efficere statuit & prodigiosum dictatorem, illum ora-

Elias orans
 primum mortuum resuscitat, & quidem ipsum Jonam.

(y) Orat: u.
 Eliam DEUS
 orare docuit
 ab infantia,
 quando eum
 flammis cibat.

Oratio Jonæ
 fecit à providentia naufragium dirigere ad salutem.

(x) Lib. de oratione domi.

Ad Jonæ orationem fit domus ex ventre ceti.

(2) Lib. de vit.
Prophet.

re edocuit ab incunabulis, quando viri niveum quendam præferentes habitū, *pulsionem salutabant, & flammam ignis cibi loco ministrabant* (2) ut attestatur E-piphanius: ecce! quod nullæ prædeces-
orum victimæ effecerunt, quod nulla holocaustorum sacrificia impetrarunt, hoc unica deprecantis Eliæ oratio potuit procurare, una orantis invocatio consummare. Verūm, quæ citius non sinebatur mortuum hominem resuscitare, hæc tamen orationis enunciatio promeruit primum in orbe filium procreari. Ejectis de voluptatis arboreto, de profanata felicitatis territorio in lachrymarum vallem primis conjugibus cæperunt nuptiæ replere terram, virginitas paradisum, quæque de viri latere egressa est mater viventium, facta est in dolore puerpera mortalium, quæ suo effundens utero primogenitum hominem, suæ applaudens posteritati exclamavit, *possedi hominem per DEUM*, (a) legit Hebræus; *cooperata sum cum DEO*: qui enim in proto-parentum productione solus sine cooperantis creaturæ ministerio hominem condidit, in Adæ filijs cum operante creatura cooperari principaliter decrevit. Verūm, quæ primum fœcunditatis beneficium obtinuit à natura, quæ naturaliter procreavit filium, cur non attribuit naturæ, quod sibi contulit natura, in dolore parientem suæ ingratitude poenā sapuisse autumat Chrysostomus proto-matrem, ut amodò primo benefactori grata, puellum, quem ediderat, divinæ appropriaret gratiæ, non attribueret naturæ, alludit tamen aliò subtilis Oleastri versio deducta ex Hebræo; *emi viram à DEO*, ab eo, qui dat omnibus affluenter, suis nudata dotibus nuda mater, impenso emit pretio, quæ, suam ut regeret nuditatem, arborem folijs spoliavit, ut emat homo mercem ab homine, vendens emptori, quod non habuit præsentat, ut iste emptori tribuat,

quod habebat, & quidnam suum habet inanis creatura, quid non ab illo obtinuit ut haberet, à quo esse creaturarum omnium emanavit? respondet insignis Commentator; *forte Dominum pro filio deprecata est, & precibus emit*: filium comparasse gloriatur, non auri copiâ, nec multitudine argenti, sed sanctæ affectionis pretio, quod cunctis terræ divitijs præponitur sanctissimum divini cordis illucium, quod Dominus & Dominator omnium irretitur.

Est humilis oratio creatricis omnipotentis quasi vicaria, quod illa à semet ipsa nanciscitur, hoc ista ex dispensatione cœlestis providentiæ assequitur, ut velut suum sit, quia obtentum possidet, non suum sit, quia dante Altissimo acquirit, orat afflicta homo, & invocatus gembundis precibus DEUS orantem consolatur; meditabundæ mentis oculus orat & plorat, simul gemit, nec tamen tacet, singultuat & exclamat, clamor vim infert auscultanti DEO, sed gratam, non violentam, non est ullo in tempore importuna, & quamvis prolixior & contumacior videatur procreare audienti fastidium, extorquet tamen revocat ab exaudiente votum. Offensus David saltem ab immanitate parricidij proscribit filium, exilio, nè in eundem furere cogatur, quem odit furibundum. Exultat triennalis profugus, sed morte durius exilium experitur, propugnat exulem fidelis consobrinus, convertit cor patris ad lugentem filium, donec audiat ab ore regio; *ecce! placatus feci verbum tuum*. (b) Mi- (b) 2. Reg. 19. v. 21.
ra imputati Davidis proclivitas, sed solis nescientibus admiranda, orabat enim præclarus mediator, *orabat occultè pro illo, ut rediret ad terram Israël*; (c) (c) 2. Reg. 19. v. 21. *quæst. 15. hic*
quid mirum cor Regis, quod est in manu DEI, succubuisse, & supplicantem servulum victorem evasisse.

Eva oratione
velut pecunia
emit à DEO
primogeni-
tum.

A I N.

Verfus. **Donec respiceret, & videret Dominus de cœlis.**
L.

Sermo Quinquagesimus.

Misericordia prævenit miseros peccatores, eorumque prævolat miseras.

*Lachrymæ
florum sunt
pretium, quod
emittitur DE-
US.*

Lachrymans oculus expectat oculum arridentem; hac merce oculatæ pietatis emittitur pretium, & misere-
ntis DEI clementia venditur lugenti animæ pro nummo afflictionis; si exacerbarum offensi Numinis placare flagitas justitiam, lachrymas exprime à pupillis, talibus hostijs promeretur DEUS, ad defluas stillantium lachrymarum margaritas velox misericordia consuevit advolare, ut colligat thesaurum largiter profluentem; quod cœlum à rege cœlorum traditur, & DEUS ipse hoc fascinante illicio allicitur, sacro hoc fascino captivatur. Hoc optimum in suis habet miserijs miser homo, quod sciat plangere, quod valeat plorare, nec voluit quid melius plorans DEUS, dum corpus hominis assumeret, ostendere, quam gemitum acerbò lachrymarum stillicidiò commixtum. Descent quatri-
duanam mortis victimam sorores gembundæ, adducunt vitam ad tumulum, ut excitatus, quasi fletu hominis flet DEUS, flevit enim (Zenone fidem dante) non quod ante se mortuum perijisse cognosce-
ret, sed quod sororum fletibus temperaret.

(a) Serm: de
Lazaro sus-
cit:

(a) Dat tamen aliam emanantium à Divinis oculis lachrymarum scaturiginem Selevciensis Basilii, quasi hoc voluisset stillantium lachrymarum schemate contractam Verbi hypostasim indicare, Divinitatis nexum cum adamata humanitate stipulatum in valle lachrymarum Divinis hisce lachrymis insinua-
re, ut in DEO lachrymante publicaretur mysteriū non agnitæ & nondum creditæ incarnationis. mundòque evulgaretur: ut noveris quàm verè se in humanam naturam induisset; (b) vinculum quo immortalis Deitas mortali conjungitur humanitati, Divinitatis cum fletu connexionem demonstrat. Sic ludunt oculi, sic plorat alter alterum, dum

Pars III.

DEUS plangit defunctum vitæ sangvinem, & homo deflet hominem DEUM suo in pectore toties mortuum ac defunctum. Plangit fatalem mortui sospitatoris horam lachrymabundus Jeremias, sperans, imò præfagiens lachrymatum Redemptorem, ut nostram defleat calamitatem. Flet lugens anima, ut addictam lachrymis remissionem suorum obtineat peccatorum, flet alia, ut effluat præscriptus terminus calamitatum: vix enim à stillante oculo distillans gutta decurrit, quando jam misericors & miserator Dominus succurrit, ut sicut ad patiendum, sic pariter ad collachrymandum concurrat, ad consolandum occurrat. Flet demum alia sanctæ Sionis filia, ut Divini viatoris pedes abluens, proprios lascivientis vitæ nexos emundet, denique remittuntur ei peccata multa, si rationem multæ remissionis scrutari flagitas, respondet Laurentius Novatinus: *quia multum dilexit, multum ploravit, multum penituit.* (c) Plorant stillantes oculi, nec desinunt plorare, donec respiciat & videat Dominus ille de cœlis; nec metuendam suspicere prolixitatem, ab ipsis enim cœlorum incunabulis, ab ipsis nascentis mundi crepundijs: Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens DEUM; (d) non quia nescius dubitet, sed quia rara est in hominibus intelligentia æternorum, Divinorum experientia, ut secundum opinionem hominum, hominem esse, videatur aliquando esse dubitandum; & licet in omni loco lustrantes & explorantes oculi Domini contemplantur bonos & malos, singulariter tamen ad singulos eorum respicit pupilla misericordiæ, volens omnem cujusvis miserie calamitatem sublevare.

Currente enim oculis lachryma penitentis, occurrat statim misericordia.

(c) Hom: de penit:

(d) Ps: 13. v. 2.

Nescit tarda molimina misere-
ntis

9. I

DEI

DEI clementia, nescit procrastinare veniam, si modò reus hodie exposcat indulgentiam peccatorum, clamat patibulatus latro, felix collega crucifixi Redemptoris, clamat, postquam cum blasphemante socio æquè ac ceteri Judæi innocentissimo Redemptori insultavit, ut docet cum Chrysostomo Hilarius & Theophylactus, clamat tamen: Domine! *mento mei, cum veneris in regnum tuum;*

(e) Luc: 23. v.
42.

Sanctus Dismas ex latrone fit possessor regni celestis.

(e) adstantes monuit, commilitonem redarguit, dùmque videret adstantes, ipse ad illum redijt, quem credit præcordia scrutari in lucernis; honorificat patientem, ut loquitur Ambrosius, quem traditor osculò prodiderat; miratur Cyprianus conversionis velocitatem, acceleratæ confessionis prodigium, supplicabundo non tantùm sinè vel minima dilationis mora indulgeri remissionem tantorum scelerum, sed insuper familiarem effici, in paradysum præmitti, regni participem fieri, collegam Martyrij à Rege Martyrum designari? unde enim talis fiducia robur & regnum de latrocinij sperare audeas, nè dicam postulare, sed habet hoc fidei parturitio, non eget tempore ad partum; acceleravit illa desideratæ beatitudinis promissionem, quæ, quia in ipso primæ petitionis exordio ad supremum ascendit fastigium; idcirco crucifixi Redemptoris benignitas præcedere conatur, & quod latro postulabat, ut fiat, quod expectabat futurum, concessit ista, ut factum; indulgit, ut præsens: *hodie mecum eris in Paradiso;* quasi diceret (commentatore Augustino) vim cælo intulisti, dum regnum cælorum securitate tanta postulasti: *non te differo, tantæ fidei, hodie reddo, quod debeo,*

(f) Serm: 144.

Christus silet coram Pilato, nè dimittatur & absolvatur.

(f) admirabundus aligeram miserantis JESU clementiam reveretur Arnoldus Carnotensis, qui enim Herodis curiositatem aspernatus, varijs ambiciosi principis quæstionibus respondere dedignabatur, qui Pilato investiganti, suæque innocentiae patrocinant: *non respondit ei verbum;* quique os proditori exosculationum non negavit, Pilato respondere, coram iudice se justificare potuit, sed recusavit: *ne crimen diluens à præside dimitteretur, & crucis utilitas differretur;* scribit Hieronymus; ecce! qui tunc rogatus & interrogatus suam renuit tueri innocentiam, nunc non requisitus latroni annuit supplicanti, spondet spectanti, promittit expectanti, offert il-

lachrymanti; alloquitur loquentem commemoratus Pater, latrocinia expendens, flagitia discutiens, quæ provocare poterant Divinum Judicem ad condemnandum potius quàm ad salvandum, utpote ob scelera æquissimè damnatum, illum victoriæ tuæ præcursores constituis, & vivificatum ex gratia in paradysum præmittis, in quo confusus est inimicus. Sed admirentur alij remissionis substantiam, ego venerabundus celeritatis circumstantiam admiror. Meditare beneficium miserentis, ego beneficij citatum reverebor.

Fortunatus Dismas futuram efflagitabat peccatorum remissionem, superventuram exoptabat celestis regni participationem, quando Divina pietas, velut morari nescia, hodiernam assignat diem, quâ Regi Judæorum associatus comparebit in cæli atrijs, inter delicias Paradisi; hodie supplicanti conceditur, futurum imploranti; latro rogat, ut veniens in Regnum suum Rex gloriæ, suæ subveniat miseriæ, suæ meminerit indigentiae, & invocatus humani generis sospitator, regnum non luce crastinâ, sed hodierna die promittit obtinendum; adeò præproperè respiciens de cælis Dominus afflictis succurrit, adeò celeriter afflictos lachrymantium oculos pannò suæ consolationis abstergit, ut supplicantis vocem, imò ut deprecantis nutum ab exaudientis præsidio distare nullatenus permittat. Supplicantium antevolat gemitus, & velut aliger ad effundendam beneficiorum copiam evolat ac festinat; Ad ustulanda & emundanda simul conticescentis Isaïæ labia volat unus de Seraphicis spiritibus illis, qui pennato tegmine sanctissimam Divinæ Majestatis faciem obvelabant; involat attoniti Prophetæ labia flammiger nuntius, flammeo instructus calculò, quem de altari tulerat ad excoquendam illius sacri eloquij officinam, de quo coronatus psalter attestatur, eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum sep-
tuplum; A solio ad quadrigam ejusdem Divinæ Majestatis lubet accedere, ubi non Seraphim, sed bos convertendus in Cherubim associatur Aquilæ ad vehendam sanctissimi Numinis Majestatem; procedunt, non volant, nec celeri vestigio, sed lento bovis pedissequiò progrediuntur: *planta pedis eorum, quasi plan-*

Bonus latro petit futuram sui recordationem, & Christus dat ei præsentem regni possessionem.

(g) Ezech: i. *planta pedis vituli*; (g) legi subtilem moralis Papæ explanationem, quâ prædicatoris muneri, ut opus Evangelistæ faciens ministerium suum impleat, tardigradi bovis appropriat qualitates, cuiusmodi sunt severa maturitas in consideratione, fortitudo vinci nescia in operatione, & ungulæ divisio, intellige discretionis spiritum in prædicatione; verum dissimulata hac moralitate ad notabilem respiciamus differentiam, cur volat Seraphim, & Cherubim morosiori vestigio procedit? ille penniger volat, iste bovino pede tardus incedit, quo tandem amico fœdere angelici principis consociantur volatus aligeri cum peditatu bovis? Respondet Theodoretus, refundens in magni consilij Angelum discrimen paritatis: *tanta Domini benignitas est, ut peccatorum causa suos famulos supplicijs & calamitatibus afficiat*; volat Seraphim ad conferendam labijs puritatem, lentior vadit Cherubim ad Exaspe-rati Numinis denunciandam ultionem; benefactorus accelerat, puniturus retardat; Plangit afflictus Jeremiæ oculus omnimoda requie destitutus, nè tamen prolixiori conturberetur amaritudine, respicit & videt accelerantis Providentiæ aliger oculus ad succurrendum.

Est siquidem beneficij elogium prompta celeritas, quemadmodum supplicij tarditas in iudice commendatur, sic humano benefactorus generi, futurus Redemptor captivitatis nostræ, *ascendit super Cherubim, & volavit, volavit super pennas ventorum*; (h) vide imperceptibilem miserationis clementiæ celeritatem, submittunt dorsa celsissimi spiritus ad devehendum, quasi verò vectoribus indigeret Angelis Altissimus, qui vel off-endicula viarum nitantur sustollere, vel immensam Divinitatis gloriam manibus portare; verum immensæ benignitatis pijsima hæc sunt schemata, non symbola indigæ necessitatis; celerrima denotatur agilitas subsidij cœlestis, quâ volatu præcipiti egentibus subveniat ad solatium, succurrat miseris ad auxilium, assistat trepidis ad fulcimentum. Compeditur sacra puerilis innocentie trias, flammis in victimam objicitur, fornax septemplexi crudelitate succenditur, sed raptis ocyus vinculis victrix deambulat adolescentum religio immunis pariter ac impunis. Accurrit ad spectaculum stollatus carnifex, ambitiosum principem red-

dit attonitum, non tam liberrima impossibilitatis trium triumphatorum quàm admiranda societas filij DEI, cum filiis hominum circumvagi in prodigioso theatro portentorum. Quærit vociferatione barbara; *nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? ecce! ego video quatuor viros solutos, & species quarti similis filio DEI*: (i) discretum commendat ignem Glossa commentatrix; *quàm sapiens ignis vincula combussit, corpora servavit*; sed non potuit non sapere ad increata Sapientiæ præsentiam, quæ huic illustri incendio præsidebat, erat dissimilis humano stemmati, qui DEUM hominem ad sæculorum vesperam ad fumum inferni descensurum, absque ulla sui adustione inclusos mortis vinculis liberaturum repræsentavit, ut adstruit purpuratus Hugo; sed qui videbat coexistentem filiis hominum DEI filium, non vidit introentem, alioquin non quartum numerasset, sed primum præcessisse indicasset. Ingressus est antesignanus cæterorum, flammæ rogi profligaturus, nè feralis incendij flammicidium læderet innocentes; audi, qui dubitas, irrefragabilem residuam Danielis narrationem; *Angelus autem Domini descendit cum Azaria & socijs ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quasi ventum roris stantem*; pueris in for- ut licet usque ad tentationem cordis nace, eorum flammæ congeries arserit, usque ad ingressum consensum tamen tentatio nullatenus ex prævenit, ussit, & quidem usque adeo immunit, ut Veritatis Spiritu dictante, ignis omnino non tetigerit circumvallatos, nec contristaverit in pyræ meditullio situatos, nec quidquam molestiæ intulerit, ceu dein fumosa caligine, seu quacunque ignium adversitate; præcessit siquidem intrepidus viator; seu aliger spiritus, seu probabilius spirituum Dominus, ut succedentibus advenis tota condensatorum ignium vulcania cederet, prius suo ardore cedens, ut securi procederent, imò priusquam incederent, jam refrigerans fornax jucundam præberet stationem, amœnitatis hospitium exhiberet; Huc alluisse videtur proverbialis Salomon, quando arcana interdictionum mysteriorum illud pronuncia-vit mysterium: *tria sunt, quæ bene gradiuntur*; mihi liceat dicere, tres existisse unius ejusdemque naturæ confor-tes, unius ejusdemque humanitatis specificæ participes, quantumvis individua-

(i) Danz. v. a. 91.

Ignis Babylo-niæ fornacis sapiens fuisse dicitur.

Filius DEI as-sistens tribus

(b) Ps. 27. v. 11.

(l) Prov: 30.
v. 29.

Illi in ignibus
gradiebantur
bene, sed ipse
feliciter.

tione plures, quibus ut viam sterneret quartus, insiliit primus, cui illud appropriare liceat præconium singulare: & quartum, quod incedit feliciter, Rex cui resisti non potest; (l) cui dum perduelles Angeli attentant obistere, ad limen tartari præcipitantur, quem impugnare attentantes allestores genij, quem suo invadere in solio, in matris utero flagitantes, expugnati corruerunt, de aquilonis lateribus in perennaturorum ignium voraginem demersi perierunt; nec immerito cum tribus benè gradientibus magnanimus iste Heroum ternio comparatur, cum in illorum umbra præfiguratos censeat moralis Hugo, qui piè volentes vivere, persecutionem patiuntur, patiebantur quippe furorem iniqui Principis, cujus fallacem statuum adorare recusarunt, averfabantur veros in spiritu adoratores immanes regalis aulae adulatores, qui DEUM solent vendere æquali pretio, quò sui valent principis affectum comparare; explodebantur à regalibus satrapis, deludebantur à populorum corvis, solis commendabantur ab Angelis, nè perderentur ab hominibus, à spectatore DEO ad continuandum corroborabantur. Iste assumpta beatorum cœlitum imagine veluti quartus, cæteris sublimior & clarior, quia speciosus forma præ filiis hominum, procedit feliciter, cui nulla potest infelicitas appropinquare, nulla calamitas approximare.

Celerrimè
advolavit, ut
flammam ex-
citeret.

Prævalebat tyranni ferocitas, desæviebat coronati prædonis crudelitas, applaudebat palliata adulatorum iniquitas, jubilabat vociferantis populi stupiditas, sed armabatur innocuæ sodalitatis magnanimitas: dum septuplò (quàm aliàs succendi consueverat) succensa fornax magnanimos Heroes quasi bipatentibus brachiorum amplexibus excipiens, eisdem suos obtrusit furores, hos tamen undique ingruentes excusserat verbò virtutis suæ flammarum globos, Verbum Patris, quartus non infirmitate naturæ genitæ, sed assumptæ. Respexit ille, & vidit plangentem oculum, afflictum nonnihil animum humanæ triadis, qui nondum assumpta humanitate eandem toties (si licet dicere) induit, quoties hominem coram hominum oculis representavit. Advolavit ille, ut prævolaret celeritatem animarum, deposita siquidem creaturæ cujusvis formidine, fide fortissima, spe immensa, avidissi-

maque charitate irrupit invicta trias in ignes, perrupit flammæ, quas tamen, nè noceant irrumpentibus, excussit DEI filius pro suis fratribus, futurus olim primogenitus, colluctans breviter, & leviter decertans; nam huic Regi sæculorum immortalis resisti non potest, cui dum resistitur, resistens exinanitur. O quanta divinæ miserationis celeritas! adest afflictis servulorum oculis amica dominantium Domini majestas, ut liberetur innocentia, & creaturæ fides experiatur creatorem, hæc est innata miserationis DEI velocitas in succurrendo miseris, quam suis experta in miseris sponsa Sanda Sunamitis, deprædicabat altissimis laudum præconijs, dum desiderato præ cunctis gentibus ipsa desiderans accinebat; ecce! iste venit saliens in montibus, transiliens colles: (m) hic occupantur subtilia Commentatorum ingenia, & quidnam in montium sublimitate intelligendum lateat, vel quidnam in declivis collibus se se discutiendum offerat, sedulius rimantur, in montium cacumine excelsiores angelos, quorum illustri ministerio & incarnanda & incarnata Patris sapientia utebatur ad intimandam exoptatissimi adventus sui præsentiam mundo obscuras inter tenebras ignorantis; in collium declivio separati à beatarum mentium eminenti consortio spiritus adumbrantur, qui ab empyrealis patriæ felicitate decedentes, ad vallem humilitatis pertingere nec poterant nec volebant, quos veniens in propria DEUS homo transiliit, dum nulla sui adventus indicia, nulla suæ redemptionis signa iisdem impresserat, ex quibus cognosci Salvator humani generis valebat, est tamen alius accellerantis sponsi saltus, est iteratum roties, est sæpius iterandum visitantis & consolantis, auxiliantis & liberantis DEI tripudium, quod sponsus exercere desiderat in magnificis operibus pijsimæ benignitatis, quæ humanis necessitatibus accurrit sublevandis, afflictorum solatijs vacat distribuendis, justorum suspirijs advolat auscultandis, electorum præmijs incumbit cumulandis, illi conformiter Siracidis oraculo; benedictio DEI in mercedem iusti festinat, & in hora veloci processus illius fructificat: (n) est duplex divinæ manûs benedictio, primam largitur viatoribus, secundam comprehensoribus impertitur; illa complectitur gratiam, sed amissibilem, ob stratum via-

(m) Cant: 2.
v. 8.

Verbum Patris salit in montibus, dicitur referavit angelis suam incarnationem, transiliit collem, dum demontibus eandem occultavit.

(n) Eccl: 1.
v. 24.

viatoris cum ampla cœligenorum charismatum suppellectili, ista inamissibilem comprehendit beatitudinem bonorum omnium complementum; quasi insinuare vellet, benedictio sinistrae festinat ad benedictionem dexteræ, excludens utraque morosam tarditatem in largitore.

Denique prudens virgo & simul fortis mulier deprædicat exultationem & desiderium, quasi præproperantis in sponsæ basia & amplexus; qui enim suas elegit delicias cum filiis hominum, quid mirum! si festinanter deproperet ad illas perfruendum, ad illas conservandum; decet nimirum tam expedita velocitas amantem DEUM, qui suum ut exhibeat amorem morari nescius, ubique accelerat ad succurrendum; salit in montibus, inde prospiciens in vallem lachrymarum, si forsan mortalium necessitas præproperum impleret sospitorem; colles transilit, si forte impotens ascendere mortalium infirmitas exigat medicum descendentem; néve interturbari metuas ab intemperie, aut suam inquietari requiem existimes ab inquieta supplicantium importunitate, attende oris prophetici præsagium, quid suo exhibeat populo, maturius expende! *misit Dominus ad vos omnes servos suos Prophetas;* quasi nec unus domui suæ prospiciens remanserit, quasi nullus suæ mederi indigentia ausus fuerit; sed illud est singularius & difficilius intellectum, quia est peregrinus cogitatu, dum mittentis sollicitudinem per ipsam accurati temporis circumstantiam declarat: *consurgens diluculo, mittensque;* (o) quasi jacentem illum natus Propheta exhibet speculatorem Israël, dum asserit consurgentem, ut nostræ invigilantem congruentia insinuet, nostræ intentum sollicitudini demonstret. Recogita in amorum patrem, cui delictum est filio providere, cui est dulcior omni requie carentia quietis, quam labor subtrahit impensus filio, si modò in illius cedat emolumentum; ignorat feriari, recusat otiari, successus filij suæ objectum est providentiæ, augmentum opulentiæ à meditabundo recogitatur animo, ut cedat in solius filij incrementum; suis sibi nescit prodesse subsidijs nullius indigus misericordiarum Pater, nobis facere satagit, nostræ incolumitati consulit, dum suos ablegat nuntios, dum

Pars III.

administratorios nobis submittit spiritus, dum cor nostrum alloquitur, ut scrutatori cordium innitatur; consurgit diluculo, ut discas invigilantis sollicitudinem, ut scias providentis maturitatem; ægrotat Adæ filius suis oppressus concupiscentijs, quique erravit, dum sibi morbum intulit, dum spontè ægrotare voluit, plerumque errat gravius in pharmacis, delirat in medelis; protendit inducias, quod est periculosius, procrastinat confugere ad archiatrum, & quasi suæ foret potentia, quam voluntariè induxerat animi ægritudinem, pari expellere voluntate, dissimulat auxiliatricem implorare dexteram, potentem negligit invocare, & tamen, ecquis crederet? neglectus ille accurrit, ut succurrat, quin imò sæpius humana repellit advenientem impudentia, mortaliū abigit dementia, & iste repulsum suscipit, contemptum tolerat, nec tamen jussus abscedere recedit, quasi coactus declinare non declinat, sed eò urget instantius, quo æger instat urgentius, ut discedat. Ille agnoscit imminentis exitij periculum, prævidet cœlestis Sapiencia instantem discriminis articulum, & homo stolidus præpedit accelerantis subsidium, quasi sumendum foret toxicum, dum Author vitæ morturo propinat, alexipharmacum, præsentat amuletum. Aded sibi est invida desipiens humanitas, sic suæ salutis injuria, ut malit longanimitè ægrotare, periclitanter infirmari, quàm velociter sanari, celeriter curari. Laborat pro hominis miseria (si licet dicere) anxiosa quodammodò misereantis DEI Providentia usque aded, ut audeat sapiens Philo indubitanter asserere: *mortem in DEUM cadere, si cadit otium;* (p) cautè insinuans DEUM à DEitate recedere, Divinitatem Numinis desinere, si cura desinat creaturatum, si suis cesset operibus providere, si dormientibus nollet invigilare, si otiantibus & ipse statueret feriari.

Edit mirabilem loquens in carne sapientia parabolam, dum suos ad vigilandum exhortatur discipulos, eosdem non angelis, sed hominibus comparat expectantibus Dominum suum à nuptijs revertentem; expectabant reversurum magni consilij Angelum beati cœlites à nuptijs in suæ conceptionis solemnitate celebratis, expectabant cœ-

Si DEUS esset capax otij, esset capax mortalitatis.

(p) Lib. 1. allegor.

(o) Jerem: 35.
v. 4.

Misit DEUS Prophetas ad populum suum, ipse vero diluculo consurrexit ad vigilandum pro nobis.

*Servus fidelis
invenitur vi-
gilans si in o-
pere adimplet
quod credidit.*

lestes angeli, non tanquam servuli Do-
minum redeuntem, sed quasi principes
eternales elevaturi portas, ut introire
faciant Regem gloriæ, ac Dominum vir-
tutum; sed hunc eundem jubentur pa-
riter expectare cives sanctorum, Aposto-
lica dignitate conspicui, descensurum
non ascensurum, ad dolorosæ infirmita-
tis lectulum, ut scruteretur egressuram de
luto corporis animam sibi in fide de-
sponsatam, quæ desiderium habens dis-
solvi, & esse cum Christo, præstolatur
venturum, quem vigilans defixò inten-
tæ mentis oculò semper præsentem me-
ditatur; fidelis servus, sperat ad ange-
los agregari, ad domesticos DEI subli-
mari, quem fore tunc felicem commemo-
rat, si vigilantem invenerit in excu-
bijs, non in delicijs stertentem; felici-
tatis sortem explicat, dum se suo mini-
straturum servulo declarat: *beati servu-
li, quos cum venerit Dominus, invenerit vi-
gilantes*; utque vigiliarum munus intel-
ligas, exponit Venerabilis Beda, *vigilat,
qui servat operando, quod credidit*: illustres
æmulis angelicæ felicitatis, qui sem-
per vigilant, ut imperanti DEO pareant
ministrando; beati vigiles, qui servulo-
rum ministerium brevi fatigatione com-
pleverunt, merentur, ut dominantium
Dominus discumbentibus inserviat. *Pue-
ris suis & ministris suis ministerium facit
Christus, & facit in Patris gloria constitutus,*
(q) exclamat admirabundus Ravennas.
(q) S. Petr. Vix venit ad servum, sed fidelem, vix
Chrysol: Serm. invenit in Domini ministerio vigilantem,
24. quando jam depositurus chlamydem
cum firmate, quasi exuturus personam
Domini, & reassumpturus formam ser-
vi, vult servo talionem reddere, eique
præcinctus inservire: addit Chrysologus
insigne paradoxum, *dissimulat se in ipsa
Divinitate Divinitas*; accelerat ad ser-
viendum, deproperat ad ministrandum.
Quod si contingat fidelem servum ad in-
star errabundæ ovis à lupo vulnerari, ab
hoste defraudari, est ineffabilis anxietas,
quâ perditam recuperare drachmam ac-
currens misericordia, non lentius, quàm
mulier Evangelica collaboret. Infirmita-
tem humanæ fragilitatis in sua susce-
pit anima hospitali quodam affectu præ-
varicatus Apostolorum Princeps, quan-
do non nosse Galilæum, nescire Nazare-
num profitebatur; sed ecce! vix labitur,
quando jam ab eodem respicitur, qui
fluctuantes inter undosi maris procellas
venire jussu sustentavit natantem, nè

caderet, vix suum jactat radium obum-
bratus nonnihil à condensatis ærumna-
rum nubibus Salvator in Petri oculum,
quando egressus foras, lapidem offensio-
nis dimisit, & conversus, ex averso flevit
amarè, incipiens denuo solus hunc re-
damare, quem contigit malè associatum
inter Judæos denegare; dumque piissi-
mò fundit cordoliò imbres, non stillas
lachrymarum, recedit offensa quidem,
sed citius placata Divini tribunalis justi-
tia, & scaturientes lachrymæ non tam
à poenitentis Petri oculis, quàm à respi-
ciente misericordia expressæ, se fore ul-
trixis justitiæ vicarias, se fore commis-
sæ prævaricationis vindices protestantur; Petro post lap-
sum accurrens misericordia, & submer-
sa in deplorantis Petri oculis peccati
miseria, ad pristinam regenerat gratiam
suis in fletibus baptizatum. Respexit
miserum misericordia, & JESUS respi-
ciens, misertus est singultuanti; Illius
enim respicere est misereri. Supplica-
bundum testor, & gemebundum Soly-
mæ Regem, qui oculos suos semper ad
Dominum habere solitus, ut evelleret
à laqueo pedes suos; dum enim ad ab-
luentem se mulierem incurius converte-
ret, fatali lapsu corruit, adhæsitque pa-
vimento anima sua, donec gemebun-
dus suspiraret: *respice in me, & miserere
mei.* (r) Præcurrit ictu ferientis oculi
lancinans misericordia, ut rei oculus re-
solveretur, & lachrymans ab adultera
voluptate ad poenitentiam convertere-
tur.

Vide prodigiosam seriem Davidi-
cæ conversionis, cognovit scientiâ, sed etus, mox ob-
approbante, sed producente, eliciendos ei in suorum
à regali pectore amaros gemitus dolo-
ris, affectuosos halitus amoris, præsci-
verat ad primum commoti cordis im-
petum subsecuturam scaturiginem la-
chrymarum, præviderat amaro fletu lu-
iturum esse discrimina illecebrarum,
pericula incuriæ curiositatis; præcurrit
illicò miserans misericordia, & obducta
insequentis justitiæ facie, quam nubes
turbida ex oculorum stillicidio contex-
ta obvelaverat, promeritam submersit
ultionem. Vis nosse, quàm celeriter suf-
focaverit vindictam? intonuit commi-
nabundus Nathan velut irrevocabilem
exulcerati iudicis sententiam, dum ad
opitulatrix misericordia consuluit velo-
cem expedire poenitentiam, quæ sacro
ex-

exacerbati vindicis adgeniculata folio, plangens indefinenter plangeret, solitèque gemituum idiomate pro reo peroraret; festina siquidem culpæ cognitio favet veniæ, & nihil divino cordi videtur intolerabilius, quàm fulgurante oculo prostratum respicere peccatorem. Moriturus & periturus David peccatum confiteretur, sed se peccasse Domino profundiori suspiriò detestatur; conjungit confessioni cordolium, & quasi totum doloris pondus personæ foret circumstantia, quasi peccasse Domino mœroris fuisset incrementum, singultuat ingemiscens: *peccavi Domino!* quasi absorpto sensu veller innuere: peccasse pœnitet; sed Domino peccasse, est incrementum desolatissimi cruciatûs; vix profert reus, vix audit DEUS, quando reatus tollitur, & longè dissita per peccatum amantis DEI gratia, divina quasi anima Davidis animæ arctissimè conglutinatur; *peccavi* adulter intonat, *peccavi Domino!* ingeminat homicida, & homicidij crimen tollitur, universa infamis adulterij iniquitas deletur; clamat lachrymabundus Rex, gemit clamantis oculus, lingua feriente verbo non solum aërem verberat, sed cor divinum lancinat & eliquat; *peccavi Domino!* qui sustinere impotens doloris vehementiam, reclamatione peccati Prophetam: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.* (s) Afflictus nondum contriti cordis oculus, suâ, quam experiebatur ante peccati turbinem, destituebatur requie, projectus à facie Domini, ubi quiesceret? cujus anima in suam requiem converti adhuc nequiverat, quia Dominus malefactori nondum benefecerat, nondum transtulerat peccatum; respexit & vidit Dominus de cœlis, & primus respicientis intuitus vivificat languentem animam, consolaturus postliminè desolatum; aspicere illius namque oculi, est parcere, respicere, est cor invadere, inversum ad se convertere, protuberantibus lachrymis inforditatum aspergere, & Induratum emollire. Hæc series miserationis clementiæ, sed infinitæ sublevantis misericordiæ, sed divinæ. Prævenit peccatorem divina pietas miserando, quam nunquam peccator prævenire potest pœnitendo; veritas fenestram aperit, dum suo sufflat flamine, quâ resecratâ fenestrâ, ventum recipit, & in cubiculum admittit, cœlestis auster afflet animam, est necesse, ut suo

pateat spiramini introitus, ut detur ad cordis arcam accessus; est enim mortua fœdisfragi peccatoris anima, & quam eliciet operationem? non mortuam, sed viventem. Sufflare debet divinus spiritus super interfectos istos, alioquin nonnisi ossa arida remanebunt. Sed libet ulteriora inspicere accelerantis misericordiæ prodigia, pennatæ pietatis frequentiora scrutemur argumenta. Finem non habet amor, infer Philosophe! ergo nec medium, quod nisi à fine specificari renuit, nisi à bonitate finis amantis tendentiam non acquirit; amare mare est, sed sinè littore, amor flammæ pyra est, quæ licet semper valeat urere, nunquam comburitur, nunquam exurit in amando.

Illud est singulare amoris privilegium, quod etiam futura dirigat, & se ad non præsentia inclinet; nam licet non sit carnalis animi, ea diligere, quæ nondum esse cæperunt, est tamen amantis spiritus proprietas, est præclarissima divinæ charitatis qualitas, ea, quæ nondum sunt, & non esse desinant adamare. Priusquam animandam terræ glebam in hominem detornaret divinus artifex, priusquam suam effigiaret imaginem in arridente limo, jam compaginatura lutum Sapientia, jam creatura spiritum Omnipotentia, erexit brachia, extendit dexteram, *benedixitque illis*, non uni futuro proto-parenti hominum, sed etiam matri viventium, licet non existenti. Nondum congeffit pulverem in formam statuæ, nondum inspiraverat DEUS charitas vitæ spiritum in limosam effigiem, nondum ex osse osseam adduxit conjugem, & jam scribit velociter sribentis scribæ calamus: masculum & fœminam creavit eos; præpropera videtur rerum facies, creatos adstruit prima dierum, quâ solam beatarum mentium patriam, & futurorum hominum condiderat domicilium, & jam creasse hominem scribitur, nec solus, sed suæ connexus sociæ recensetur; nondum limosa hæc prosapia sacrum innocuæ voluptatis inhabitaverat arboretum, nondum aquarum regio dividebatur ab aquis, quæ supra firmamentum sunt, & jam dominari piscibus maris & volatilibus cœli illis præcipitur, qui primò condendi & creandi, animandi & sanctificandi in statu innocentie fuerant collocandi, in quo universa tot animantium congeries, nec

DEUS benedixit
Eve adhuc
non existenti.

(s) 2. Reg. 12.

v. 13.

Piissima DEI
misericordia
prævenit pec-
catorem mor-
tendo ad pœ-
nitendum.

ad vestitum erat ancillatura, nec ad nutritionem profutura, nec cibandis hominibus famulatura. Resolvit hanc interjectam difficultatem subtilis Junilius; quia peccaturum præsciebat DEUS hominem, & mortalem peccando futurum, quem immortalem ipse creavit; præsciverat omniscius de statu innocentiae ad statum peccati delapsuros, in quo & nutrire- tur mortalis homo belluarum carnibus, & earundem pellibus tegeretur; sed cur, amabò! sic defecturo dignatur benedicere, & eos, priusquam immortales evaderent, priusquam innocentes fierent, adhortari? *replete terram, & subjicite eam:*

(t) Gen. I. v. 28

(t) legit Chaldaeus: & reboramini super eam; legit Cajetanus: & acquirite eam.

Quare amplissimâ terrarum orbis præfeturâ investit, nondum in orbe subsistentes? cur mundi imperat dominium, nondum in mundo existentes? Est ineffabile mysterium amoris, est miserationis DEI prodigium, accelerantis ac prævenientis incitamentum: vidisti, quærit Chrysostomus, quomodo, quod nondum factum, quasi jam factum narravit? amantiū hoc idioma est, ea, quæ nondum esse cæperant, ut jam præsentia intueri, illis, quæ futuritionem suam necdum obtinuerunt, ut jam adstantibus providere, ut jam egentibus subvenire, ut destitutis impertiri, ut jam egentibus, nè posthac egeant, elargiri. Ablatus amor prævolat, præfixam horam temporis non expectat, alatum tempus prævenit, ut existituro benedicat. Concludit Os aureum: vide misericordiam Domini, antequam mulierem producat, participem illam facit imperij, & benedictionis honore dignatur;

(u) in i. c. Gen. hom. 10.

(u) necdum ex massa nihili eruitur, & jam universitati præficitur, aptatur mundi gubernio, priusquam comparet in mundo. Et quia sublimis DEI amor in infimis non moratur, scrutemur benedictionis compendium, collati regiminis gubernium attentiori acie intueamur, certè si velox misericordia terram subjiciendo, futurum hominem gloria & honore anticipavit, eundem cæli civem constituendo, priusquam foret paradisi incola, multum præproperavit; si enim magnum, est Adæ adhuc non condito, Evæ ex viri ossibus profecturæ, omnia subjecisse sub pedibus, oves & boves, insuper & pecora campi, quâ mensurari poterit decempedâ immodicus amantis DEI favor, quò cæli Princeps, & Angelorum frater ante productionem corpo-

ris, ante infusionem spiritus deputabatur, qui enim prævaricationem mortalium progeniem præoverat; qui primum in orbe parricidam futurum super terram profugum præviderat, qui opulentam divitiarum voraginem, qui difficultandam divitibus terram veræ promissionis præsciverat, ille non omnibus nec singulis subjiciendam sibi terram videtur commisisse; soli electi, quorum est vita viventium, hanc terram, quam corporibus repleverant, libertate animorum sibi subjiciunt; quippe, qui solum DEUM præponentes terrena omnia fortiter contemnunt, (x) interpretatur sat terribiliter Tuitienus Abbas. Expende nunc, si potes, expansas alas misericordiae sic prævolantis, ut amet hominem, quantumvis non conditum, sed postliminiò condendum.

(x) lib. i. in Gen. c. 9.

Est sagax profundioris cujusdam ingenij investigatio, cur speciosus formâ præ filiis hominum duobus suæ pulchritudinis speculatoribus diversa prorsus facie decreverit apparere. Vidit illuminatus Esdras in sacro Sionis culmine innumeram populorum turbam, & in medio eorum erat juvenis, staturâ excelsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas; (y) nec alium suspicare, quàm primogenitum ex multis fratribus, cui, quia pater dedit omne judicium ad puniendum reprobos, & præmiandum justos, suæ sinistrae jus est condemnare flagellandos, suæ est munus dexteræ fideles operarios tanquam victores inclytos coronare. Nec alia latentis mysterij elucidatione illuminavit Angelus attonitum spectatorem, dum nescienti conditionem multitudinis declaravit, eorum esse illustrè cuneum, præclarum ordinem, qui ex utâ mortalitatis tunicâ amicti sunt clarissimâ beatæ immortalitatis gloriâ, & qua pariter ambiguus contemplator agnosceret venustum pulchritudine, perfectum in suo decore juvenem (subjunxit informans aliger) ipse est filius DEI, quem in seculo confessi sunt; & ecce! idem & numerò, sed dispar facie, DEUS homo, non Patre junior, sed illi omnino consimilis, quem viderat vir desideriorum Daniel antiquum dierum, spectabilem dilecto se exhibet discipulo in Pathmos insula exulanti, alba videlicet rectus cæsarie; caput autem ejus & capilli erant candidi tanquam lana alba; (z) vel prout enarrat Daniel:

(y) Esdr. lib. 4. c. 2. v. 42. Esdras videt filium DEI juvenem. Joannes senem.

(z) Apoc. 1. v. 14.

Amantes respiciunt futurum, ac si præsens coram existeret

Non nisi justum sibi terram subjecit.

(a) *Dan. i. v. 9* *tanquam lana munda*; (a) intuetur ille senium annosi capitis, ut foret symbolum suae aternitatis, contemplatur ille senem secundum caput, ut cerneret iudicium suae Divinitatis, Tarsensi fidem dante: *caput Christi DEUS est*; (b) uterque igitur & pater generans & unigenitus candore capitis senem suo se exhibet spectatori, ut omnis rescindatur senectutis distantia; nec enim ille senior, aut iste junior aetate, vel duratione est dissimilis, sed eadem uterque coævus aternitate. Sed cur, amabò! in Esdræ oculis simulat juventutem, cur contemplabundo Joanni spectandam objicit senectutem? diversam faciem diversa exigebant munia, & variari aetatis circumstantiam oportebat pro varietate subditorum. Esdras præmiatorem viderat, Joannes suspiciebat repræhensorem; ibi felices electorum animas coronabat, hic verò defectuosos Ecclesiarum Antistites redarguebat; recompensabat ibi exantlata fidelium servorum ministeria, sed hic infulatorum Præsulum incurias comminabundus puniebat; corripiens & puniens decrepitem æmulatur senium, quod in eundo est tardigradum, in procedendo lentum, in feriando tremulum, enerve in cædendo; sed contraria pennis sunt juventutis molimina, alacria sunt juvenum ingenia; sunt expedita euntium vestigia, accurrunt pede celeri, succurrunt veloci dextera, morari nauseant, recusant detineri; dum igitur coronanda justorum capita, dum palmis condecoranda sunt electorum dexterae, celerem præsefert coronans arbiter juventutem; at ubi plangis opus est ad excitandum, imitatur senum vestigia lentè procedens, flagellat leniter, percutit molliter, differt & sustinet, velut impotens verberat, velut defatigatus cessat.

Vides misericordiam ad præmiandum festinare, ad puniendum trepidare, velocem in coronando, tardam in condemnando. Est mysteriosa magis quam curiosa commentatorum quæstio. cur sacer Chronologista suam ordine velut præpostero sacrae geneleos historiam auspiceretur: *in principio creavit DEUS*

Pars III.

tur, & Creatoris nomen postponitur creaturae? Auctor creationis creationi postponitur, & qui est universorum initium, quasi non esset initians, collocatur dictionis ordine postinitium. Sic scribit Moyses eruditissimus in omni sapientia, qui domus regiae declinans tumultuosam intemperiem, in Æthiopia secretam solitudinem se contulit, ut loquitur Ambrosius, (d) ibique à cæteris negotijs remotus, totum divinæ cognitioni animum intendit; ut gloriam DEI videret facie ad faciem; & putas, hæc omnia in limpidissimo videns speculo errare potuit, ac sinè peculiari mysterio creationem anteponere Creatori? cælum & terram si consideres, ceperunt esse, quæ non erant, qui autem factor est omnium, per quem facta sunt omnia, erat jam in principio & erat semper. Verum hoc est præcipuum primi Principis præconium, hoc est elogium DEI tatis, quod sic desideret, sic ambiat benefacere, ut nisi præcedat beneficium, nolit se nominari, nisi prius elargiatur donum suae misericordiae, non velit Divinitatem prædicari; præcedat nomen beneficii, sequatur titulus benefactoris, creasse recenseatur omnia, ut omnium Creator agnoscatur; gloriatur omnipotens titulo bonitatis, & quia bonum, quod verè tale dicitur, sui est diffusivum, diffundit se per creaturarum ac beneficiorum amplitudinem, quâ recensita, bonus recenseatur; lege Antiocheni Patriarchatus principem Theophylactum, sic sapienter discurrentem: *primò quidem ejus principium & ejus creationem nominavit*: cave tamen, nè in principij nomine aberres à veritate, temporalem inceptiorem rerum intellige, non illum, per quem patefecit & sæcula in unigenito, qui interrogatus aliquando, tu quis es? respondit sapientissime: principium, quod & loquor vobis; initium itaque temporis hic in principio commemoratur, *quò posito, deinde ipsum DEUM posuit*; audi profundam scribentis & ordinantis rationem: *non enim est fas, DEUM temerè & otiosè multo opere sublato nominare*: (e) præcedat opus opificem, ut opifex ex opere, suo velut dies ex lumine, suo veluti sol ex radio colligatur; prius creasse recitetur, deinde Creator DEUS apponatur; non DEI tatis nomen, nisi præmisso creationis munere exarari voluit rector ac gubernatrix Providentia, ut viso miseren-

(d) lib. i. hanc. c. 2.

Antequam nominetur creator creatio memoratur, quia DEUS vult præcedere beneficium antequam recognoscatur benefactor.

(e) lib. 2.

eis omnipotentiae prodigio, perspecta creatae universitatis serie, quam bonus sit, qui bona condidit singula, videatur. In principio creavit DEUS, non dicit Dominus, quia (Philone fidem dante) *beneficæ potentiae DEUS nomen est, regis vero Dominus*; (f) nomen factis ostenditur, & velut jacens in tenebris tot illustratur radijs, quot, ut discernatur, cumulat beneficijis, quæ impertitur; qui enim ad miserendum miseris suo allicitur ingenio, suo provocatur officio, suo urgetur incitamento, venit post beneficia, apparet post suæ pietatis opera, accedit post copiosa suæ specimina pietatis.

Projectus ad ærumnosum doloris lectulum Job orientalis, una percutiente manu probantis & approbantis DEI ingemuit singultuans, non murmurans exprobravit: *manus Domini tetigit me!*

(g) non singularem individuat, non indicat, num dextera, sit, num potius sinistra, unam esse, ex singularitate tactus percipitur, quænam ambarum fuerit, ignoratur; tetigerat probandum, percusserrat tentandum, erat manus misere-
 sed una, idcirco ictus non erat validus, sed discretus; non nihil seria collisi plaga corporis, haud tamen crudelis castigatio exulcerati cordis; clamabat, non diffiteor, & geminato gemitu amicos implorabat: *miseremini mei affectu compassionis ad refrigerium, miseremini mei affectu consolationis in adiutorium; amicos reveretur, quos calumniatores experitur, plangit supplicabundus pro subsidio, quia manus Domini, non quidem saucians, sed tamen verberans, non lancinando vulnerans, sed flagellando sublevans, tetigit me, non tamen penitus destruxit; sic operari voluit salutem in medio terræ, in ulceroso corpore Archiater divinus. Vidisti manum ferientis, sed unam tantum, & forsitan sinistram, in dextera siquidem illius delectationes sunt usque in finem; vidisti clementer ferientem, & ideo non nisi tangentem justitiam, vide nunc complectentem ambobus brachijs, attende constringentem geminis manibus misericordiam; manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu.* (h) Ultramque manum applicat, dextera sinistram sociat, ut utraque suæ clementiæ subveniat complemento; cui non sufficit internam conditoris imaginem amanti & recogitanti, volenti & intel-

ligenti animæ sculpende dexterâ inarâsse, nî cooperante pariter sinistra involvens carnis operimentum cum plena membrorum suppellectille confecisset. *DEUS flagellans carnis operimentum cum plena membrorum suppellectille confecisset. plasmat autem* O si vesanus Adæ filius Patrem respiceret, non sicut ex aquis volatilia, sic ex *hominem am-* *babus.* Damasceno pulvere confectum, gemina Divinitatis brachia cum binis manibus impenduntur, dum intellectus præviò velut consiliò fieri imperat hominem, quem exequens voluntas electione libera voluit ad conditoris imaginem idæari; operatur creatrix omnipotentia in brachio suo efficiendo; cooperatur sapientia in directione sua lineas deducendo, nè grande simulachrum per solam jussionis vocem existeret, sed per dignationem artificis in vivam assurgeret effigiem delineatæ majestatis.

Hoc artificium misere-
 potentiae, hoc opificium exstruentis sapientiae, nunquam præcipitatum se repente genuisset: nunquam à feriente justitia percussum se indoluisset, nisi suæ originis oblitus homo, factorem suum despexisset, & se Authori suo subtraxisset; obliviscebatur videlicet miseria misericordiæ; & dementatus homo exacerbavit dexterâ, excussit & sinistram, dum sprevit omnipotentiam, & volens evadere omnis-
 scio, invasit solivagam per cœli gyrum sapientiam, ambiens utriusque Divinitatem æmulari. Accurrit opitulatrix misericordia, sed vocem ejus audiens delirus homo timuit nuditatem, quia respicere aut noluit, aut neglexit suæ productionis originem, suæ originis pauperiem, suæ creationis miserrimam conditionem; coge-
 parere ad tribunalis solium, redditura unicuique, quod suum est, ultrix Justitia, nec tamen festina properavit, sed moras usque post meridiem protrahens, tandem comparuit, & reos audiens, quos exaudire supplicabundos maluisset, fecit judicium non sine misericordia, sed hac dictante, sententiam pronunciavit. Hac enim non præsentem, hac non intercedente, putas scrutator cordium, in cujus oculis nuda sunt omnia, simulasset quodammodo ignorantiam omniscientiæ Divinitatis, Sapientiae omnimode repugnantem, putas perspectum inter latebras, quasi inquirens perditum interrogasset: *Adam! ubi es?* miratur requirentem se levciensis Basilii: *tanquam non videat, qui rebus adest omnibus compellat;* (i) exterminator Angelus pri-

Misericordia
 DEI statim
 post lapsum
 vocat Adamum,
 justitia pri-
 mo post meri-
 diem ad ultio-
 nem venit.

(f) lib de
 somnijs.

(g) Jobi 19.
 v. 21.

Job implorat
 amicos bis, ut
 succurrant
 affectu & effe-
 ctu.

(h) Jobi 10.
 v. 8.

(i) orat. 3.
 mus

mus mendaciorum opifex, fingens fallacem ignorantiam, cur DEUS præceperit, astutius inquirat, ut decipiens, prolixiori commercio illaqueet colloquentes, obtinuit, quod voluit, effecit quod intendit, inquit DEUS quasi nescius, ut reum ad confitendum exciter, & ut absolvat confitentem, sed seductore fidetur, diffidetur conditori, allectus quidem clamantis assidua sollicitudine, loquentis dulcissima suavitate, prorumpit è latibulo, sed dum investiganti respondere nititur: *timui, ed quod nudus essem*, urget ad respondendum audacius, exstimulat investigando amplius ad plenius confitendum: *quis indicavit tibi, quod nudus esses?* hæc prorsus est compassivi patris interrogatio, non est investigatio aut judicis aut vindicis offensi, iterum interrogat, quasi ad confessionem eum provocans, *etiam post tantam prævaricationem suam erga illum misericordiam declarat*, (l) effatur aureo idiomate Chrysostomus, sed noluit intelligere, ut bene responderet, interroganti optimè, & perpetrati sceleris confessionem expectanti: habet hoc superbiens arrogantia, confusionis deformitate aspergitur, confessionis humilitate purgari dedignatur; quod posterorum præjudiciò, quod exterminiò filiorum! *si humiliter se accusasset, & in Authorem suum culpam non retrorsisset, à paradiso non exlâisset*; (m) opinatur cum Augustino Beatus Ivo Carnotensis. Sed insensatus homo, quem amor blandiloquæ conjugis seduxit, verso in rabiem affectu, crudelem se exhibet, dum miseram solare debuisset, qui se misericordem nimium, vel verius incurium exhibuit, dum defraudatam erudire, dum circumventam detinere, dum amordentem frænare oportuisset. Incusat scēminam effœminatus vir: *mulier, quam dediisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi*; nunquid coëgerat volentem? nunquid constrinxerat repudiantem? crudelis Genitor! perdis matrem cum filijs, ventrem condemnas cum sobole. Audi nostræ perditionis initium, nostri interitûs originem, magnum Ausculata Gregorium tibi æquissimè exprobrantem: *quia se confiteri culpabilem renuit, te solum proto-parentem redarguit, te corripit redarguentem: mortiferæ damnationis sententiam ad posteros misit.* (n)

Quid ageret, suam videns repulsam

plangens quodammodò Misericordia? hac stimulante proceditur ad mulierem, si forte sanius saperet, delicti motivum poscitur, & detestabile cordolium refunditur pro responso: *serpens decepit me!* sed nunquid non decipi debueras, nunquid cogi nequiveras? expendit astutam gemebundæ mulieris pœnitudinem, cur se illusam asserat, cur doleat se defraudaatm Arnoldus Carnotensis: *deceptam se dicit, ampliùs dolens, quod diaboli promissio effectu caruerit, quàm, quod ejus suggestioni assensum præbuerit*; (o) plangit exosam promissæ Divinitatis jacturam, dolum accusat suæ perniciosum superbix, non læsæ Majestatis injuriam deplorat! sic sic latendo peccatum committitur, commissum negando absconditur, absconditum excusatione absolviatur, absolutum protegendo multiplicatur. Inaudijt, quod ante noverat malignantem vaferrimi serpentis astutiam, seductæ compatiens mulieri, & seductorem execrans Divinus arbiter, & finè ulteriori investigatione processit ad seriam originalis malitiæ condemnationem, & licet liberò destituta arbitriò hoc instar ministerialis instrumenti protulerit, quod ut proferat, divinus articulabat Angelus, in belluino corpore hospitatus, deserviebat tamen ad ostensionem Divinæ justitiæ, ut notat Thomas Angelicus Thomæ angelici illustris æmulus, & ex eodem clarissimo Prædicatorum ordine, præclarus commentator; fuit munus Justitiæ, sed cum misericordia judicantis, ut subsecuturæ mortalium profapiæ pateret, quantum amaret hominem, cujus ferale infortunium sic plecteret in bella nocente, nocere non valente. Desinit hanc veritatem Chrysostomus, amantis DEI pietatem in genus hominum hac longiori periodò expendens: *sicut clementissimus Pater, puniens eum, qui filium suum occiderit, & gladium & ensen, per quæ filius suus occisus est, destruit, & in multas partes dividit, eodem modò DEUS egit, quia ipse serpens, quasi gladius quidam diabolice servivit malitiæ, unde & æterna ipsi pœna intentata est*; (p) concepit ingens odium iudex æquissimus, sed ortum ex amore; dum enim seducto compatitur homini, abominatur, quasi implacabiliter inducentem, & quamvis culpæ non poterat esse obnoxia irrationalis creatura, reddebatur nihilominus perspicacissimo exulcerati ultoris oculo abominabilis bestia, cujus affata intoxi-

Eva plus dolet se spe Divinitati frustratâ quam DEUM offensum fuisse

(o) de oper. sex dier.

Ex amore hominis severe punit DEUS serpentem.

(p) hom. 2. in Gen.

DEUS iterat questionem, ut Adam recognoscat reatum suum.

(l) hom. 17. in Gen.

(m) August. Serm. 11. de sanct. & Ivo Sermone: quæ DEUS natu

si Adam peccatum suum confessus fuisset, posteritas non perijisset.

(n) Greg. in ps. 31.

Serpens in Pa-
radiso fuit
gladius dia-
boli.

cans abutebatur spiritus, ut primam ma-
trem hominum infascinaret.

Jubetur pasci
terra pulve-
re, quia homi-
nem in pulve-
rem converti
fecit.

(q) in. Ps: 101.

(r) r. Ps: de
parad.

Qui faminam virulentò pervertit
alloquid, qui sagacissima subtilitate volun-
tariâ colloquentis faminae exploraverat
fragilitatē, fuit jam tunc minister cupidi-
tatum omnium, si modò universam eo-
rundem colluviem effundere valeret;
serpentis fuerat reatus, si tamen bel-
luina progenies hunc valeat contrahere,
& rea sceleris condemnari; accusatus
tamen severiori supplicio anathematiza-
tus afficitur, & qui à creationis exordio
pedes sortiebatur (ut autumat Didymus
cum Basilio) super pectus repere, tellu-
rem verrere jubetur, nec hâc conten-
tus violentiâ perenni fulmine percussit:
terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ;
quem si damnato spiritui inflictum ab æ-
terno judice pœnam consideres, devo-
rat ille terram Rabano Commentatore,
cum errore peccantium, pascitur ac de-
lectatur; terram comedit (interpretan-
te Gregorio) *quia peccatores quosque in
ventrem suæ malitiæ abscondit;* (q) sed
qui invisibilem seductorem plagâ invi-
sibili flagellavit, organum quoque se-
ductionis visibile visibili maledictione
discruciauit, terreno pulveri saginetur,
qui terram desiderabilem accessu suo
profanavit; sed nunquid æquius arbo-
rum aut folijs aut frondibus vesceretur,
qui fructu arboris prohibito ventrem
protoparentum inescavit? negat Moy-
ses Barsephas, subtiliusque penetrans in-
flicti anathematis convenientiam, eidem
apertissime suæ calliditatis malitiam obtru-
dit: *in pulverem redeigisti primos parentes,
pulvere igitur vesceris totâ vitâ;* (r) A-
deo exacerbavit misericordiam, imò ex-
ulceravit justitiam vasserrimi serpentis
calliditas, in sibi dilecti hominis perni-
ciem resoluta, ex pœna luentis angeli,
ex plaga lugentis belluæ afflictionem, si
licet dicere, resentientis DEI collige,
quanta percutientis eos fuerit indigna-
tio, quanta compassio tui commiseren-
tis; quam infligendo pœnam, culpæ
demeritum non excessit, sed suam erga
te tantopere inclinatam misericordiam
ostendit. Punire cogitur prævarican-
tes Adæ posteros, quia justus est, sed
puniendum præmonet, prævaricantem
removet, & quasi suffultus pede ligneo
ad condemnandum procedere non vale-
ret, differt in distans longaminis ultor,

& si ferire tandem cogitur misericordia,
flagellanti Justitiæ in comitem sociatur.
Duæ sterilitatis malo laborabant ficul-
neæ, prior esurienti DEO homini folia in
oculorum pascua exhibebat, sed fructu
destituta famem sedare non valebat; ac-
cessit arborem secus viam viator provi-
dus, non quidem ut exosam abjiceret,
sed ut discipulos Magister erudiret: *quia
enim ubique benefaciebat, nullum autem pu-
niebat, oportebat & punitricis ejus virtu-
tis demonstrationem tribuere,* docet Chry-
sostomus; (s) accedit ergo, & quasi lu-
strans fructu carentem reperisset, se-
vero sat anathemate eandem ocyùs are-
fecit.

Repressurus jactabundam Judæo-
rum arrogantiam, arborem fici in vinea
sua plantatam proposuit, vineam Do-
mini Sabaoth intelligens, quam ipse con-
ditor dedit in gentium rapinam, sub
infructuosæ arboris symbolo expresserat
sterilem Synagogam; quæ primùm
quidem poma pro floribus germinabat,
sed ut poma succederent, poma decide-
bant: *etenim primus Synagoga populus,
velut inutilis decidit fructus* (commenta-
tore Ambrosio) *ut de pinguedine religio-
nis antiquæ, novus Ecclesiæ populus emerge-
ret.* (t) Conquerebatur quidem defrau-
datus expectatione sua pater familias:
*ecce anni tres sunt, ex quo venio, quærens
fructum in ficulnea hac, & non invenio:*
arbor hæc Evangelica (interpretante Au-
gustino) humanum genus est, cujus pro-
toparentes arborem fici spoliantes ejus-
dem folijs, membra, unde sui nascun-
tur filij, velavit; imò & quisquis no-
strum (Theophylacto explanante) in vinea
militantis Ecclesiæ plantata ficus est,
quandoque solis opaca foliorum umbris
ad intuentis delictum, quandoque fru-
ctibus retundens; sed qui primam fru-
ctuosam nudatam germine ficulneam æ-
quissimo anathemate exsiccat, ad primam
inspectæ arboris sterilitatem, cur non
pari sententiâ repertam semel & iterum
infructuosam condemnet? solis terro-
ribus consternat? cur finit sterilem cir-
cumfodi, & circumjecto stercore ad pri-
stinam fecunditatem vivificari arbiter
æquissimus, judex sanctissimus? quan-
doque justus pro levi incuria morte ple-
ctitur, iniquus post coacervatam scele-
rum congeriem in vita conservatur! cur
sæpe sæpius ignoscit offensa toties mise-
ricordia inveterato peccatori, nec tamen
sta-

(s) hom: 68.
sup: Matth.

(t) in Luc. 13.

Inter duas fi-
cus steriles
prima percu-
titur anathe-
mate, secunda
conservatur.

Statuit parcere inchoabundo transgresso-
ri ! ecce enim ob neglectum obedi-
entiae, ob exercitium clementiae adversus
Amalec jubente vitae Domino eliminan-
dum, Saul inobediens à solio rejicitur,
& David adulterij reus & homicidij,
in throno solidatur ! Illum delet justi-
tia, quia non paruit imperio imperan-
tis DEI, istum defendit misericordia,
tam foedo geminòque crimine contami-
natum. Contremiscit ad mirabilia hæc
ulciscens DEI, & differentis rei judi-
cia singultuans animus, videns, quod u-
nicum, neque gravissimum peccatum im-
putetur Sauli ad tam gravem poenam,
ad horridam prostrati corporis interne-
cionem, ad periculosam egredientis a-
nimæ ultionem; dum interim multa
majora Davidis flagitia, non simili ple-
stuntur acerbitate; ecce ficulneam ad
primum explorantis intuitum omni fru-
ctu ulteriori spoliata, ad perennem
continuaturæ sterilitatis ignominiam ir-
revocabiliter condemnata, dum ficus
altera nunquam in fructu post triennale
scrutinium infæcunda, adhuc illæsa di-
mittitur, dum solis redundantibus fo-
lijs gloriosa superbi prævaricatoris ani-
ma, nondum succiditur post iterata præ-
varicatoris crimina, sed Apostolico li-
gone circumfodi præcipitur, ut quod pro-
fundius, eò humilior ad poenitentiam ex-
citetur; adjiciuntur stercora, præteri-
torum delictorum amara rememoratio,
quæ licet sordes sint, fructum pariunt,
de quarum consideratione ad sancta poe-
nitentiæ lamenta plangens & dolens a-
nima excitatur.

Grandis supernæ providentiæ or-
dinatio, ficus una; minoribus licet ob-
noxia impedimentis, semel inspicitur, &
fructus eidem interdicitur, dum alteri
semel & iterum infœcundæ tempus con-
ceditur, remedium præscribitur, ad re-
viviscendum deglabratur, irrigatur, fœ-
cundatur, tantam impertitur clemen-
tiam diu sterili, postquam administra-
verat justitiam ad primum lustrantis o-
culi intuitum infœcundæ. Libet obstu-
pescenda divini vindicis judicia ulterio-
ri scrutiniò revereri, eminentissimis in-
dulgentis retardantis misericordiæ pro-
digijs ulterius delectari. Omnipoten-
ti exercituum Domino insultabat Jeri-
cho ambitiosa civitas, suis credens sub-
sidijs, suis sperans præsijs vindictam
Altissimi declinare: spondebant ante-

Pars III.

muralia hostilem impetum elidere, &
urbis mœnia promittebant militare,
quodvis ingenium suis cum stratagematibus
defatigare. Et ecce! uno clangen-
tium tubarum halitu prosteruntur ro-
bustissima humani roboris munimina,
ut omnibus pateat, quid valeat inanis
homo, ubi de cælo respiciens Dominus
accingitur ad obsidendum, armatur ad
eliminandum. Illud captu difficile my-
sterium placet elucidare, cur sex die-
rum circuitus ab ordinante providentia
præscribitur, nec nisi die septimo idolo-
rum prostibulum expugnatur? Iustratur
in aciem victoriosus Israël, nec cingit
obsidione mœnia, nec turre premun-
tur assultibus, nec iridentes allophyli
ab hostibus invaduntur? circumgyratur
urbs à circumvagante Hebræorum exer-
citu, absque ferociente impetu tubis
clangentibus dejicienda salutatur. Quæ
adversariorum resistentia disuadet cir-
cumvallationum lineas extendi, exhibi-
lantium populorum insolentiam coarctari?
quid continet proluxa totius hebdo-
madæ circuitio, cur adeo protrahitur
statuta desolatio eliminandæ civitatis?
it, reditque diebus singulis otiosorum ag-
minum infructuosa congeries, protra-
hitur exitium in exercituum Domini
consilio irrevocabiliter detrectatum,
nullus telorum nimbus hostilem obscu-
rat jactantiam, nec ullus ensium con-
flictus victoriam machinatur. Novi hoc
militare præludium funestam cladem
rebelli peccatoris animæ comminari,
quàm in lunatico Jerichuntinæ metro-
polis gyro, in perfida sacrilegorum al-
lophyliorum regia representatam con-
soni commentatorum oculi contemp-
lantur. Vanum funestæ vanitatis sym-
bolum, genuinam ideati peccatoris effi-
giem, ut videas, ad Jericho acutam men-
tis aciem protende: peccatrix anima
tamdiu est lunatica, quamdiu vitiosa,
nunquam in eodem statu permanet, aut
ambit crescere, aut se decrecere inge-
miscit, circumvallatur muro triplici, ne
ullus intrare attentanti Josue, vel verius
ingredienti JESU pateat aditus; dehif-
cit in vallum carnis concupiscentia, quæ,
quia tantum terrena sapit, terre immer-
gitur, assurgit in interiorum claustrum
concupiscentia oculorum, sublimatur
in turrim superbia vitæ; sed cur hæc
saxeæ prævaricatricum animarum con-
geries tam diu impugnatur, septem die-
rum circulo vallatur, & primo die

Jericho, mun-
di & pecca-
trix anima
est figura.

Septem diebus
protrahitur
ruina perfidæ
civitatis.

septima devastatur? *circuierunt civitatem, sic fecerunt sex diebus, die autem septimo, diluculo consurgentes, circumierunt urbem, sicut dispositum erat, septies.* (u) Reflectit subtiliter Chrysostomus ad absolutam in sextæ diei vespera mundi fabricam, per cujus creationis opus principatibus & potestatibus in cœlestibus maximè innotuit multiformis sapientia DEI; sextus proinde dies erat supremum divinorum operum complementum, ad quem requietionis sabbathum sequebatur; perfectò videlicet homine, qui omnium animantium principatum continet, in cujus mente, quasi requieturus, Conditor resedit.

Format exinde profundâ quæstionem commemoratus pater, & humili confidentia, familiaritate Sanctorum propria inquirat à requisita sapientia directrice: *mundum universum sex diebus construens, & unam urbem septem diebus solvis?* quasi sit difficilius domum diruere, urbem destruere, quàm illam ædificare, aut istam compilare. Quod si Jerichuntina civitas communi Patrum placitò est genuina mundi effigies, cur non consimili ejusdem temporis impendiò effigiata imago pessumdatur, quò proprium illius prototypon efformabatur? completur mundus senariò, ergo & simetria mundi hòc numerò discerpatur. *Tam velox in constituendo, cum caperit unus demoliendæ urbis consilium, inventus est bonitate tardus; non quidem morosus ad benefaciendum, sed lentus & tardigradus ad puniendum, nescit tarda molimina divini amoris gratia; vel volat cum aligeris, vel advenit cum lingvis igneis, vel intonat in nubibus, vel illustrat cum radijs solaribus, quæ omnia celeritatem indicant, velocitatem signant; ut ubi de castigando agitur, de perimendo requiritur, de feriendo consulatur, inclinantur cœli intollerabili velut pondere aggravati, & DEUS ultor ac armiger non volat, currit vel salit, sed descendit, éstque caligo sub pedibus ejus, quæ velut obvelare valeat, nè videat prævaricatorum crimina, nè videatur ab oculis eorum, qui curant fugere à facie ejus.* Quæ tanta ejusdem Numinis & conditoris differentia, tanta distantia à semet ipso ut puniente & feriente? *num potentia imbecillior?* explorat denuò sublimis Commentator; sed absit hoc suspicari, quod sinè nota læ-

sa Divinitatis non patitur cogitari; sed clementia diutius tolerat, est celeberrima oris aurei paræmia. (x) misericordia festinat quidem celerius, sed etiam diutius expectat, ut succurratur misero; gressum præcipitat, pennarum remigio anhelat, ut vindicem ab ultione detineat, justitiam accelerantem detinet, properam retardat. Adde sollicitam convertendi peccatoris solertiam, plectendum urbis præsidium cum incolente populo septemplici circuitu commonetur, senò dierum circulo subsecutura calamitatis tragædia præluditur, priusquam collaberentur muri, antequam indulgeatur ulticis justitiæ ministris introitus, tubis clangitur, ut saltem ad sonum buccinæ præveniens misericordia imploretur; sed illam vulgus perfidum ut hostem nititur repellere, mavult vindictam hætenus nunquam creditam sustinere, ab urbe lunatica vita extraditur, ab improba stultorum regia more implacabilis admittitur, clementiæ porta occluditur, nè misereatur, justitia biparentibus valvis excipitur, ut ulciscatur. Quid mirabilius? in ipso exuberantium flagitiorum æstro, in exasperato ferientis vindictæ ministerio suspendi jubetur gladius, vexilliferæ committitur misericordiæ labarum gratiæ, in periclitantium discrimine ad salutis indicium explicare. Adsit accusatoris fratrum indeclinabilis remonstratio, absit reo reconciliare potens defensio, sufficit verecunda confessio viatori, & castus pudor, dum velat exteriorem faciem rubore, abscondit pariter abominandam peccatorum multitudinem dolentis animi candore. Tam parum exigit ad veniam misericordia, tam multum cogitur dimittere justitia. Reus David citatur ad tribunal vindicis à sacratissimi Numinis ablegato Gad; comparet gemebundus, obumbrat desolatam umbra superbiæ; offenderat enim Dominum, quia numerari jusserat populum; prævenit confessione nuntium irritati vindicis, qui tamen, nè protelata commissi erroris vindicta censum exigeret, plagæ severioris tria clementer proposuit, ut illud humiliter eligeret, quod sibi inter cætera convenientius appareret; panam reatus determinare præcipitur, ut oblata cœlitus electionis prerogativa consolaretur ferendum. Vides insinuantem se à longè misericordiam, quæ ob delicti sententiam justitiæ soli-

Clementia in puniendo moratur,

Misericordia, ut lapsa Davidi consuletur ex oculis exprimit lacrymas,

um tribunalis cedere cogeatur, ipse
offensus Judex suo blanditur reo, illius
expectans suffragium; puid ageret an-
gustiatus plagarum triade? putas sup-
plicabundus flagelli suspensionem exi-
get, omnimodam immunitatem postu-
labit? noverat illuminatus Princeps hoc
rudi moderamine offensum judicis ani-
mum non leniri, sed refutato quovis
verbere dulcem & rectum vindicem se-
verius exasperari.

Justitia pro-
nunciat sen-
tentiam tri-
duae pennis,
sed misericor-
dia offensum
vindicem pri-
mo placat me-
ridie.

Elegit sapientius non perpetrati
erroris immunitatem, sed eximi à po-
testate hominum, qui verò, quid sit par-
cere, ignorant, sed flagellantem offensi
Patris dexteram exosculari inter inflicta
verbera flagellabat; qui enim errare
non potuit in aequitate, qui abundare
non potuit in severitate, praeligendus
illi erat arbiter, qui particeps erroris,
non plenè nec benè novit, quemadmo-
dum oporteat misereri. Felix electio,
quam caro & sanguis revelare non po-
terant, sed Spiritus sancti gratia inspi-
rabat. Effectus comprobavit eligentis
affectum; qui enim luem mortiferam
triduo proposuit grassaturam, nec pri-
mum diem indulgit exterminatori ange-
lo, sed imminente hora prandij jussit à
cæde desistere percussorem; quo restrin-
gente dexteram? quo continente ma-
num? quo minuente triduum? quo ab-
breviante temporis terminum? quonam
mutante vindicis judicium? non aliò,
quàm misericordia persuadente, quàm
hac intercedente, quàm hac aliciente,
quàm hac exstimulante; *miserus est Do-*
minus super afflictione. (y) sed utrique
debetur gloria, & verberanti justitiæ,
& restringenti misericordiæ, non mi-
nus promeretur elogium cessare leniter
ab inflicto verbere, quàm reo supplicium
infligere, & æquitatis jura, nè violata
lugeant, observare. Pronunciet in læsæ
legis beneficium conformem sententiam
delicto, ut corrigat terrore, & terreat
furore, sed leniat assistens misericordia
rigorem vindicis, & molliat crustam se-
veritatis. Huic ipso sanctissimi Numi-
nis judicio, ut scias non tantum inter-
fuisse, sed præcessisse insuper misericor-
diam, attende, quis citius abscesserit à
tribunali, quisnam diutius remanserit,
quisnam constantius adstiterit judicanti;
suam justitia non immutavit sententiam,
quam statuit exequendam, abbreviavit
durationem misericordia; respiciens e-

Misericordia
judicat esse
multum, quod
in se erat par-
tum pæne.

nim de cælo Dominus, non fulgurante
sed blandiente oculo, non protrahens,
sed retrahens extentam flagellantis mi-
nistri dexteram. Est individua justitiæ,
seu irascentis, seu ferientis, seu decre-
tantis, seu præmiantis socia soror mise-
ricordia, est ista illius indissolubilis co-
mes & æmula, sic tamen, ut clementiæ
cedat plerumque justitiæ integritas, sed
hujus flecti renuens immunitas recidat,
sæpè sapius succedens pietati.

Est præclarissima septuaginta in-
terpretum lectio, qui memoratam mi-
serti judicis super afflictione periodum,
hac versione pijsima explanant: *revoca-
vit se Dominus super malo, & dixit angelo
corrumpti in populo, multum nunc, remit-
te manum tuam.* Vix labitur primus
meridies, vix imminet tempus prandij,
& Altissimus, velut esuriens salutem ho-
minum, jubet cessare aligerum, inesca-
tus suavissimò dedicantis ac offerentis
misericordiæ epulò, humanis horret car-
nibus satiari, fugit victimato, corruen-
tis populi sanguine saginari. *Multum nunc
remitte manum tuam;* hæc planè vox
Jacobi est suavis ac tenera, sint licet
manus Esau lethaliter vulnerantes, se-
verè flagellantes, *multum est* pænarum
& plagarum, læsorum & cæsorum; hic
planè stilus suavis & mitis est, quò lo-
quitur misericors & miserator Dominus,
commota prodens & exhibens immen-
sæ pietatis viscera, vincit dulcissimus tam
compassivi idiomatis affectus effectum
flagellantis Justitiæ, & in trophæum vi-
ctoriæ accelerata salus reportatur. Vi-
cto clamore prævaricationis pristinae vin-
cit amor conversionis novæ, avertitur à
gladio exercituum Dominus, & ad re-
conciliationis indicium, ad persevera-
tionis testimonium, ad benedictionis cu-
mulum convertitur, misericordiæ blan-
ditur; explent holocaustum Justitiæ sep-
tuaginta virorum millia, Davidi tamen
parcitur, & quamvis evaginata aligeri
principis framea mortem Authori vide-
batur comminari, licet præcipuum re-
tribuentes justitiæ objectum is esse vi-
debatur, qui censum subditorum insti-
tuit, qui numerari populum præcipiens,
ob multitudinem superbivit, coronato
tamen Principi ignoscitur, unus inter
tot millia reus à plaga excipitur, à perse-
quente justitia præteritur. Fuit hoc ip-
sum præoccupantis misericordiæ artifi-
cium, quæ provido stratagemate expres-
sit

David non oc-
ciditur, quia
misericordia
obtulit justiti-
æ hostiam
lachrymarum

fit à funesti spectatoris oculis acerbiores lachrymas; hæ mixtæ aquis, quæ super cœlos sunt, cum resonantibus suspirijs, cum anxijs singultibus laudare ceperant nomen Domini, glorificare justissimum furorem vindicis, offerre ad complementum hostiæ personam prostrati Principis, cujus tantam fuisse contritionem infulatus Abulensis adstruit, quod meruerit remitti pœnam, qui tantâ vehementissimi doloris affluentia vani tumoris culpam deploravit; & qui non velle mortem impij, sed ut convertatur à via sua, & vivat, vitæ & mortis Dominus respexit de cœlo sancto suo se convertentem, amarè pœnitentem; afflictus contribulati Regis oculus distillans inter lachrymas non tacuit, sed voce valida clamare, indefinenter vociferari continuavit: *ego sum, qui peccavi! ego iniquè egî; implorabat pro subditis misericordiam, allegando immunem eorundem innocentiam: isti, qui oves sunt,*

Misericordia quid fecerunt? appellavit contra se ad tri-
expressit la- bunal æquissimæ ultricis scelerum, ad
chrymas ex o- solum justitiæ, sollicitavit pœnam rega-
culis Davidis, hî jugulo infligendam: *vertatur, obsecro,*
quibus exstin- manus tua contra me; saltem peremptis
gvebatur ar- ovibus pastorem percute, authorem cor-
dor justitiæ. ripe, infonti populo largire veniam, mi-
hi sagittas tuas injice, cor meum suo
cum corpore hoc penetrante gladio con-
fige; sic ejulabat, sic perorabat, sic sa-
gittabat cor prospicientis misericordiæ,
quæ sauciata, corde contrito placare non
destitit justitiam hac salutari hostia ex-
armatam. Elusit imminens hujus pe-
riculum sagax Davidis oculus, qui coram
DEI oculis non aliter comparuit, quàm
afflictus, respicientem expectavit Do-
minum, quo innuente expungebatur u-
niversa tumidi prævaricatoris culpa, pro-
ducebatur vita, abstergebatur lachryma,
placabatur justitia, misericordia com-
mendabatur, sororiô connexæ vinculo re-
nuit separari, perenni conjuratæ socie-
tatis fœdere ab invicem non volunt e-
longari. Duo ex sacratissima Triade,
quos Abrahæ hospitalitas habere meruit
convivas, suos dirigunt oculos contra
Sodomam, incineraturi Pentapolim, in-
cendiariam libidinem ferali exurentis
rogi fumo suffocaturi, solam ad vin-
dicandum intueor sinè misericordiæ con-
sticia plecte- tubernio, sinè consortio pietatis justi-
ter Sodomam, tiam, sed accuratiori respiciens oculò,
misericordia misericordiam in domo justî detentam
consolabatur reperio, ibi naturæ supplens parsimo-
Saram.

niam, vel tollens impotentiam; spon-
det filiam, instituit hæredem, riden-
tem Saram redarguit, & aquiescentem
amplius naturæ, quàm omnipotenti pro-
videntiæ erudit, solatur hospitem Pa-
triarcham, ei blandè colloquitur, futurum
in gentem magnam & robustissimam
vaticinatur, benedicendas in illo univer-
sas nationes terræ pollicetur; dum in-
terim justitia potentiæ associata ad ex-
urendæ Pentapolis flammicidium pro-
greditur, & comes misericordia immi-
nentem lascivis urbibus interitum re-
velat; notat interlinealis Glossa seque-
lam justitiæ ad præcedentiam misericor-
diæ; *quia cum Abraham tractaverant de
futura misericordia, jam contra Sodomam
judicium ingentatur;* priusquam ultrix ju-
stitia rebellem Sodomam ardentibus
flammis involvat, cum ædibus incolas
sternat, cum civibus advenas plectat,
præcedit suis favoribus misericordia, ste-
rilitatem profligans, fœcunditatem ap-
portans, hæreditatem promittens, ri-
denti risum apponens, Isaacum Saræ
prædicens.

Pendet è cruce DEUS, Judæis scan-
dalum, & gentibus stultitia, appetitur
injurijs, afficitur opprobrijs, affligitur
blasphemijs Rex in throno; cruciatur
doloribus, constringitur angoribus, an-
helis singultibus hoc exprimit lamentum
Davidis præfagiô anticipatum: *imprope-
rium expectavit cor meum & miseriam.*
(2) expendit anxiam suspirantis & as-
pirantis JESU querimoniam Hypponen-
sis Antistes, expendit dementatorum
cordium insaniam, phræneticarum men-
tium trutinat rabiem, compatiens JE-
SU reveretur clementiam, examinat den-
situdinem pietatis; utrumque ponde-
rans Augustinus, quò inclinetur avidius,
cui compatiatur intimius, discutit &
resolvit; *expectavit miseriam, sed magis
crucifigentium, ut in illis esset miseria, in
ipso misericordia;* miseretur, quem no-
stra miseria fecit miserum, miseretur
exprobrantibus, propitiatur blasphe-
mantibus; quæ propria fuit patientis
JESU miseria, satellitum ferocia, Ju-
dæorum insolentia, hanc expectavit, sed
preferendam, sed tolerandam, sed susti-
nendam patientis & miserentis JESU
misericordia, tunc planè, quando vict-
rix misericordia in supremo vicinæ mor-
tis auspicio reconciliavit peccatoribus
justitiam, supplicabundus inter corren-

(2) Ps. 68. v. 21.

res lachrymarum: Pater! ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Hanc expectabat, hanc ambiebat miseriam severæ mortis

experiri, ut posset misericordia ultrix de plenitudine consummatissimi agonis, absolutissimi amoris gloriari.

A I N.

Versus.
LI.

Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

Sermo Quinquagesimus Primus.

Oculus curiosè erectus, gravissimorum malorum existit occasio vel causa.

P Languntur oculi, calamitatum loculi, quibus, dum momentanea voluptas emitur, vera beatitudo adimitur, sancta libertas perditur, ærumnarum scaturigo comparatur! visibile oblectamentum cernitur, visibili oculò attingitur, sensibili affectu diligitur, ab invisibili voluntate appetitur, à cæcutiente potentia comprehenditur, genimen viperæ mens excæcata complectitur, virulenta malignitate infelix anima inficitur, dolosa fraude decipitur, fucata facie allicitur & sæpè sæpius inextricabili vitiorum voragine irretitur. Quid fecit immortales in mortis victimam decidere, quàm incurius matris viventium oculus, qui videns lignum pulchrum oculis, suspiciens ramosum stipitem, aspectu delectabilem, tulit de fructu illius, & comedit; (a) sed vix deglutire caperat, conjux tygride sævior, rugiente crudelior leæna, quando sola perire renuens, arridentibus oculis incautum involans mariti oculum, allexit animum, qui ab unico infascinate conjugis dirimi nolens consortio, communicare maluit in peccato, quàm solam delinquere in delicto. Quæ facta est in adjutorium primi hominis primæva mulier, evasit in scandalum, induxit mariti exitium, auxiliatrix obligatione muneris, adiutrix professione conjugis, sed seductrix executione sceleris, insidiatrix malitia prævaricationis; una hoc fecit palpebra non obsecrata, unus effecit oculus non velatus, serpenti indulgit intuitum, viso favit colloquium, mendacis Angeli auscultavit consilium, subsecuturum non credidit supplicium, quia immundus & nequam

spiritus nequaquam morituros prædixerat, sed aperiendos ocularissimis mentibus oculos, quibus suam conspicerent Divinitatem, informem horreant cernere nuditatem. Hoc totum inchoavit excidium oculus non velatus! hoc inducente venit ad mortem infortunata mater, hoc deducente cecidit cum effaminato conjugē, cum exoculato amatore in foveam mortalitatis! hoc fecit oculus ossæ viraginis, dum vetitum curiosè aspiciens pomum respexerat, sed respiciens concupiverat, exploratum marito præsentaverat, ut ederet, persvaserat, ut immortalis mortem deglutiat, amanti oculo implorans impetrabat; hoc fecit oculus, prædo flagitiosus! incautæ matris crudelis primogenitus exosum sibi fratrem trahit in campum, & à paternis ulnis abductum, materna solitudine destitutum, primus Author & actor ferocis tragædiæ, immaniter trucidavit. Miratur Chrysostomus percutientis manum, dum ictum vibrat, non illico obduruisse, infamem animam à cruentato corpore non avolasse, ad primum exanimati cadaveris spectaculum non statim concidisse; vidit eodem patre genitum, eadem matre natum, ejusdem uteri editum puerperid fratrem suum, qui secum ante momenta quædam, tam blandè colloquebatur, pallidum facie ad terrorem, expertem spiritus ad horrorem; quem provolutum humi, non aspexisset funestam terrificæ mortis imaginem, si non primus effrænis oculi intuitus præcessisset.

Cain nullum
antea vidit,
vel scivit pat-
ratū homici-
dium, & ca-
men sine ulte-
riori magiste-
rio fratrem
occidit.

Indagat subtiliter Selevciensis Basilii, quonam Magistro erudiente abomi-

(a) Gen: 3. v.
6.

Eve innocen-
tiam depræ-
datus est ocu-
lus ejus.

Ex percussio-
ne animarum
didicit frat-
rem percuti-
re.

nandus parricida didicerit vulnerare, qui nunquam viderat hactenus hominem saucium? quomodo poterat insonnem enecare, qui, quid necari vel necare sit, ignorabat? nullum consimilis successus experimentum præcesserat, nullum instituendi luctaminis acceperat documentum, & tamen insiliit in fratrem non reluctantem, peremit non resistantem; quis ergo cædem docuit, aut unde didicit officium latronis? nullum, quod æmularetur præcesserat spectaculum, nullum, quod imitationem suggereret, spectaverat exemplar; qua ergo ratione evasit parricida, qui adhuc nullum sciverat, nullum noverat in orbe homicidam? respondet sublimiter commemoratus Isauriæ Antistes: *hominum quidem interemptionem nullam ante viderat, at necem animalium ex percussione viderat sæpe, in quibus naturam cognovit morte affectam.* Verumtamen, si effigiatam terrificæ mortis viderat turpitudinem, cur non exhorruit ad deturpati corporis horrorem? an non dictaverat acerbus repugnantis naturæ stimulus, pulcherrimam DEI imaginem non esse innocui sanguinis profluvio contaminandam? monuerat immane facinus etiam absque testibus à scrutatore cordium convinci? sed sicut ignis ad opulentiorum ligni copiam amplius exardescit, ita & ferocientis animi rabies eò vehementius inflammatur, quò frequentius ad abstinendum à furore exoratur; quò severius ad præcaveendum incitatur. Meditabatur immane fratricidium, quando suum oblatæ fratris victimæ postponi viderat sacrificium, dumque illius invidens justitiæ adversus innocuum consurgere machinatur, ab illo, cui notæ sunt cogitationes nostræ, interrogatur: *cui concidit facies tua?* (b) qui enim collapsum genitorem tam anxie inquisitione, ubinam esset, requisivit, ut confitenti parceret, ignosceret poenitenti, idem compari pietate salvare filium à temulenta ferocitate voluit, idcirco tam suaviter causam tristitiæ investigavit; vidit benignus opifex periclitari opus suum, mederi non erubescit livoris vulnere, succursum auxiliatricis manus suæ præsentaneo offert discrimini, percunctando, quasi anxius, provocat perfidum ad supplicandum, invitat furem ad deprecandum, nec tamen divina pietas prævaluit, nec in efferato corde locum habuit, sed temulentus frater consur-

gens adversus fratrem suum, qua eum arte prosterneret, prostratum quò magisteriò elideret, ocyus didicit, suummet sanguinem à cæsi fratris corpore crudeliter depromere sine prævio direttore solo iniquitatis instructus documentò immaniter præsumpsit; elegit campum, ut spatiosam interitus viam iniret, ubi à prævalente malitia semper angusta pietas enervatur. Denique ex indecentia, quam viderat, didicit, cepitque audaciam, concludit præcitatus Selevciensis, mors visa interemptorum animalium audacem adversus mansvetum fratrem effecit, conspectus vulnerum sanguis infestam tygridem ad sanguinis sitim accendit, infamis oculus, cui inflata belluis cædes arrisit, cui repentinus de vita ad mortem transgressus jucundam speciem objecit, objectam impressit, ille funestus animarum sicarius, & corporum funestus traditor, historiæ tam lugubris coriphæus existit, spectator exanimati fratris ut fieret, & pedes consurgentis erexit, & percutientis manus direxit, & avidæ curiositatis furorem impegit, & ictum corruenti in terram inflixit, & spiritum sauciatae carni excussit. Hoc fecit infamis oculus, dum hilari aspectu morientes belluas vidit; nunquam scivisset cadere, non didicisset insonnem lædere, si prius lædi & cædi victimanda, vel perimenda animalia non vidisset; quid innocentius videtur hoc intuitu? quid vel immuniùs vel impuniùs aspicitur hoc aspectu? & tamen fallax oculus induxit conspicientem, commovit intuentem, instruxit ambigentem ad parricidium, detrusit enervem innocentiam ad sepulchrum.

Oculus docuit primum parricidam.

(b) Gen. 4. v. 6.

concidit facies tua? (b) qui enim collapsum genitorem tam anxie inquisitione, ubinam esset, requisivit, ut confitenti parceret, ignosceret poenitenti, idem compari pietate salvare filium à temulenta ferocitate voluit, idcirco tam suaviter causam tristitiæ investigavit; vidit benignus opifex periclitari opus suum, mederi non erubescit livoris vulnere, succursum auxiliatricis manus suæ præsentaneo offert discrimini, percunctando, quasi anxius, provocat perfidum ad supplicandum, invitat furem ad deprecandum, nec tamen divina pietas prævaluit, nec in efferato corde locum habuit, sed temulentus frater consur-

O oculus! iniquitatis loculum, quò omnia eruuntur vitia, quævis malitia venditur deliciosius aspicienti! compellitur Pater multarum gentium necessitate famis recedere in Ægyptum; peregrinantur siquidem exulantes à patria Sanctorum animæ in deserta & invia regione mundi hujus, ut inter luctamina tententur, inter discrimina periclitentur, abinde post superata calamitatum molimina, post exantlata adversitatum certamina remeaturi ad terram promissionis. Ad primum regalis territorij accessum, priusquam conspiceretur Abraham, visa conjux describitur, & pulchra nimis mulier à curiosis aulae proceribus principi commendatur: viderunt Ægypt-

Abraham famulum compulsum, descendit cum Sara in Ægyptum.

Ægyptij mulierem, quia pulchra esset nimis. (c) vix venit advena, vix vadit alienigena, & subito insidiatur oculus, invadit oculorum spoliū, caducam afficit pulchritudinem, rapinam arbitratu suæ licentiosæ voluptatis. Est admiranda principum continentia, & æmulanda aulis & regijs fidelis procerum hæc innocentia, est prædicanda hæc rara mundo, hæc peregrina modò suū in principem reverentia, est digna eloquentissimò Oris aurei præconiò; non involârunt subito alveare voluptuosæ dulcedinis, non coëgerunt gemebundam singultuare cum Psalte regio; *circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis;* (d) legit Augustinus: *circumdederunt me sicut apes favum.* Infilientes, imposturantes, confluentes, cave tibi! quisquis ad apiarium accedis, modicum mellis ablaturus, nè feriente aculeo saucieris; præ tendit carnalis pulchritudo deliciosam oblectationem, mellitam delectationem, sed in fine pungit per æternæ damnationis obligationem. Errasse fateor, imò vestrà (si licet) veniâ, dicam, fuisse Saram ab apibus Ægypti circumdatam; non enim sibi quis mellificat, sed est alterius, quod gestat, sic rara nostris sæculis fidelitate illustres fortunati Pharaonis fortunati aulici venustam faciem non suis oculis in prædam reservârunt, sed Regi in victimam consecrârunt, nuntiaverunt principes Pharaoni. O quantò investigantis animi studiò! quàm arduò longævæ investigationis stadiò divinant & explorant hi, qui in domibus Regum sunt, Regis placere genio; & quia similitudo mater amoris est, assimilare se conantur regali animo, probant, quod approbat, amant, quod adamat, quod nescit, nesciunt, quod fugit, fugiunt, quò nutat, annunt, quod spernit, respuunt, quod cupit, ambiunt, quod putat, judicant, quod placet, eligunt, quod cupit, concupiscunt. Viderunt peregrinam formosissimæ mulieris formam effrœnes oculi, non visam præscrutaturi principis oculo de prædicant videndam, non noverat barbarus Pharaon, non viderat suos per oculos lasciviens anima suæ libertatis exitium, suæ perditionis illicium, suæ calamitatis scaturiginem, quando nec jubente, nec annuente principe *sublata est mulier in domum Pharaonis;* adeò deficit proceribus regnorum timor legalis pœnæ, ut auferant nolentem, conducant

renuentem, compellant renitentem; & quia pœnam non metuunt, culpam committere non erubescunt. Aspexit, quàm expectavit videre pulchritudinem princeps incurius, dùmque objectæ imagini defixum profundius infigit oculum, mentem suam exoculat, regalem animum excæcat. Quis suò principem privavit oculò? quis detestandam regali animo superinduxit caliginem? unus caligantium aulicorum oculus, qui vidit innocentem, non tamen respexit innocentiam, sed videns congruam Regis libidinosi pulchritudinem, hanc statuerunt & studuerunt prostituere, ut illum valerent contentare; nulla effrœnes animos discruciat violatæ mulieris pœna, nulla deliris mentibus incidebat comminabundi Numinis offensa, prævaluerunt famæ, molles deliciæ parasitorum, & omnem remordentis conscientie cruciatum, omnem dehortantis naturæ instinctum, consuetæ voluptatum illecebræ suffocârunt. Interea sollicitus Abraham ab angariata conjuge segregatur, ad Pharaonem speciosa mulier introducit, & nullus in orbe angulus deservit in latibulum, minantur omnia supremum in lasciviente regia periculum, irruit in gulam tygridis intemerata pudoris victima, lupus in agnum incidit, & periisset ovis perdita, si suam subtraxisset providentiam; si recusasset invigilare pastorum princeps.

O quanta ærumnarum congeries! quæ non miseriarum colluvies ad incuriam aulicæ curiositatis perulantiam ab uno unius malè videntis oculi intuitu originaliter emanavit! Conclamatur duorum Sanctorum conjugum inviolata salus, judicabatur perdita & Saræ pudicitia, & Abrahæ honestas, quando aligera præveniens custodia, quòd oculis cælum suis provideat, futuris incolis clarissimè demonstravit, flagellavit severo verberare ultrix justitia lascivum incauti principis animum, & venator habens in *tra retia prædam, captâ frui non potuit, quia morbus non permisit.* (e) sic profuit (e) q. 6. in Gen.

Oculus aulicorum, ut vidit mulierem peregrinæ pulchritudinem, mox eam prodidit.

Lascivia procerum seducit sæpius cor Principis.

stilentiae, quâ nihil deterius, nihil periculosius in toto morborum genere valet, & nunquam valuit reperiri. Succubuit verberanti dexterâ immoderatus Rex, sed nunquam immanes credis leones regios exstirpsse? flagellavit & domum suam, illos videlicet regales aulae proceres, qui videntes mulierem nuntiaverunt Regi, ut proderetur agna lupinis faucibus, ut traderetur praeda belluinis amplexibus, ut raperetur raptu nefario in domum Pharaonis. Hanc

Aulicorum oculi faciunt plagam inflixit oculus, qui impudico fascinatâ aspectu impudicum egit nuntiavit Pharaonem, totumque domum ejus. tium ad Regis solium, exinde subiit munus divini satellitis, flagellans (flagella procurando) præsumptuosum amatorem; & si incurius speculator, si non lustrâset hanc venustissimam Patriarchæ sanctissimi conjugem, si aliena non assilire præsumpsisset mœnia intoxicatus procerum oculus, nec princeps morbo propè contabuisse, nec aula tantam ærumnarum congeriem sustinuisse: Sacerrimus conjugij Præsul elusit colludentis oculi ludibrium, adstabat ille, licet non visus sed invisus lascivis mentibus, præsens invigilabat castæ mulieris periculo, invasit reum, antequam operaretur juxta consilium iniquitatis suæ; volebat oculus subditi, non quidem sibi, sed suo providere principi de incentivo malitiæ, annuit oculus corrupti principis, sed lachrymari uterque voluit, dum ambo ambiunt procari, amores vertuntur in dolores. Sic castigantur amantes oculi, dum bona non sua diligunt, dum amant aliena. Excreverant in possessione argenti & auri Loth cum Abraham reducens oves & armenta sua, benedixitque Altissimus genero propter socerum, dumque ambos idem non caperet territorium, extendere agrorum limites cogebantur; hinc consonò statuerunt suffragiò bona disjungere, & facultatum multitudinem bipartiri. Exhibuit se illustris Patriarcha velut antiquum avaritiæ inimicum, quando electionem nepoti detulit, ut seminarium dissensionis auferat, quæ inter servulorum jurgia cœpit gliscere, referans fortè discordiam inter heros; melius judicavit prudens patruus emigrare de territorio alterutro cum gratia, quàm discordiâ utrumque habitare; paciscitur cum nepote, nolens per omnia onerosus evadere fratrueli, constituit licet senior juniorem electionis arbitrum, nè ulla ex se-

Oculus incurius cogitur lachrymari.

paratione oriretur mœrendi occasio, Senioris be- aut umbra conquerendi; ecce! universa nignitas cedit terra coram te est, nè causam habeas re. electionemjnsiliendi; optionem accipe, quidquid libuerit eligendi, ut firma perseveret amborum amicitia, accepta divisionem, cum indivisa hæreditas duobus Dominis accidat onerosa; si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, tu dexteram si elegeris, ego ad sinistram pergam; (f) quid æquius poterat juveni, quidve commodius offerri?

Discat à Patre fidei nostræ, addiscat Christianus orbis præclara fidei documenta, quæ nè foret in Patriarcha provido aut mortua aut otiosa, continua pijsimæ charitatis opera studeat exercere; delectabat juvenem amœnitas locorum, neglecta utilitate illam arripuit, arrisit irriguus deliciarum hortus, oblectabant juvenilem animum oppida circa Jordaniem situata, quæ prius erant sicut paradisus Domini, antequam ab exterminatore angelo scelerata Penapolis incineraretur. Recedens igitur regionem, ab oriente, totam Jordanis planitiem occupavit, commorabatur in arrepto pulcherrimæ regionis territorio, inter concives pessimos in Sodomis habitavit, nec tamen justitiam deseruit, aut DEUM factorem suum dereliquit, cum illis commoratus, cum illis conversatus, qui pessimorum nomine describuntur; ut illud ipsum divinæ veritatis elogium sibi mernerit appropriari, quò ad deciduam sæculorum vesperam divinus arbiter angelum Pergami statuit insignire: scio ubi habites, ubi sedes est Satana, & tenes Nomen meum, & non negasti fidem meam; (g) legit Arias: ubi thronus est Satana, quemadmodum cor justis regale solium est divinæ majestatis, illi simillimum, quod ex ebore construxit Salomon, & aurò purissimò vestivit; ebur quippe (si recensenti Primasio fidem damus) propter candorem, animæ puritatem significat, quæ aurò, id est charitate vestitur; sic impiorum corda, quæ tenebrarum princeps nequiter possidet, sunt thronus Satana, omnigena varietate scelerum profanatus, livore fermentis invidiæ circumseptus; hoc suo adoratur in throno Dominus majestatis, inter circumfluas sedes Satana, inter numerosas perfidorum animas, quando fidelis anima inter reprobos sua pollet in omnium oculis innocentia, sua ini-

(f) Gen. 37. 9.

(g) Apoc. 2. 13.

Anima justis est thronus DEI ex ebore puritatis & aurò charitate confectus anima impia est sedes diaboli.

iniquos hortatur sanctimoniâ, sua scelestos persequitur integritate; hinc Loth justum aspectu pariter & auditu Gregorius nuncupat, *qui nimirum cruciari non posset, nisi prava propinquorum opera &*

(h) 1. Mor. c. 1. *audiret, & cernebat: (h) cujus aures non*

delectatio flagitiosa demulcebat, sed lancinabat, cujus oculos monstruosa perversitas non alliciebat, sed feriebat. Sed cur obscenâ, fœdissimâ libidinis patriam finitur eligere, cur incinerandam postliminiò pessimorum civium metropolim permittitur præripere, dissimulan- te spectantis cœli providentia improvidus elector? si enim (Hieronymo Commentatore) *Sodomorum coloni apud homi-*

(i) in Quæst. Hebr. *nes mali & peccatores erant, (i) cur mavult hisce concivibus cohabitare? cur*

inescatur incineranda pulchritudine? cur agrorum exurenda allicitur fœcunditate? divina id factum dispensatione autumat Lippomanus, *quo justî virtus magis exerceretur, & per illorum pravitatem nequissimam ostenderetur; ve-*

Oculus elevatus seduxit Loth, ut malè eligeret. *strâ tamen (si licet) veniâ promam ego illam divini Historiographi initialem periodum: elevatis oculis vidit omnem circa regionem Jordanis; aspexit nepos, ut*

penitiùs deliciarum regiam inspiceret, oculos elevabat, despexit prudentiori oculo magnanimus Abraham, ille suos terræ affixerat, qui se tam avidè, quàm candidè pulverem terræ recognoscebat, ille suos in altum erexit, qui se terrestribus delicijs accumulandum judicavit; sed opulenta fœcunditas, quam carnis oculus plenam conspexit divitiarum, reperit scrutator animus repletam plenitudine miseriarum; denique hortatur oculos nimium spectatores Chrysostomus, redarguens quodammodò caligantem juvenis oculum, in mundi opibus nonnihil cespitantem, *vides Loth tantum spectantem terræ naturam, & non advertentem habitantium malitiam, quæ enim utilitas, dic, oro, si terra sit fructuosa & ferax, homines autem adeò malè; (l) sed rapax oculus, sed hebes oculus inescabatur terrena saturitate; decepit aspicientem, seduxit respicientem, afflixit postmodum pœnitentem; hoc fecit oculus primus in sensum republica consiliarius, nonnisi carnali dignitate, sola prorsus aviditate; & si elevatum mox suppressisset, imò si nunquam depressum erexisset, non caligasset eligentis animus in eligendo, non aberrasset concupiscentis affectus in adamando.*

Pars III.

Hinc adhortatur Clemens ab Alexandria incautos juvenes, incurios spectatores ad cohibendum oculos, ad vitreas hasce januas maturè recludendas, & firmiter obserandas; inquiris rationem adhortantis? *cum per eos cupiditas micat, prima pugne præludia; ante totum enim corpus corrumpuntur oculi. (m) O si*

corrupto corpore à suis non corrumpetur oculis incuria directrix oculorum anima! sustolle audacter mentis & carnis oculum, ut ad corruptionem respicientis oculi, videas corrupti corporis, & simul cæcutientis animæ fatale monumentum. Ad auream consurgentis auroræ horam vidit sollicitus de incolumitate nepotis sui Abraham ascendentem de terra favillam, funestum terribilis pœnæ vestigium, periisset infelix cæcutientium flammaram victima, dissimulans celerius egredi de imminente flammicidio, periisset justus cum impijs, nisi fideles nuntij, cœlestes genij apprehendissent manum cunctabundi Loth, & manum uxoris ac filiorum ejus, ut salvarentur singuli. Quomodo periodus ulticis justitiæ jam impendebat, & factus vindex conditor post prolixiorē moram retinentis misericordiæ, imbrem ignis & sulphuris è nubibus depluere prætendebat; educitur differens egredi, deducitur manus gemebundæ mulieris à manu Angeli, nec leviter periclitabantur ambo conjuges, Loth quidem amœnitate territorij tenebatur, ut arguit Rupertus, *& idcirco quasi non satis intelligeret, quod dicebatur, cum percelleretur nuntiò instantis periculi, dormitantes oculos, & amore divitiarum pressos, avertēbat à lumine præsentis. (n)*

(m) Lib. 3. pedagog: c. 11.

In ipso flammæ mivomentis cœli articulo oculus fallaciter inducit justum ad ruinam.

(n) lib. 6. in Gen.

jam turbulenta intemperies ruinâ machinatur, fragrosa nubes ferociente tono comminatur, fuliginosa nubes terrificâ attonitos spectatores involare atredine videtur, tardat DEUS, expectat focus, hortatur sonus, Angelus urget, ather exterret, solus resistit oculus saluti, solus iste suo indormit discrimini, & qui nuper elevatus, conspicuus amplissimam respiciebat paradisiacæ amœnitatis regiam, nunc denuò refferatus, avertitur à luce caliganti prælucente, convertitur ad tenebras divitiarum, mox in cineres convertendarum, sic ancillatur oculus ad corporis perniciem, ad animæ interitum, illius sapè adversarius, istius rarissimè non inimi-

9. O

cus,

(l) hom. 33. in Gen.

Loth decipitur in electione, quia elevavit oculos suos.

cus, periisset in ictu oculi morosus trans-
fuga, nō custos angelus nolentem extra-
xisset, qui misere oculo captivos mi-
serorum oculos respiciens, utrasque
amborum dexteris apprehendit. Nec
tandē quidem correctus infortunio, nec
præsentaneo manifesti interitus disci-
mine correctus, in longē gravius inci-
dit periculum æternæ cæcitatis; monet
cælestis aliger incautum viatorem: *noli
respicere post tergum*, restringe palpebram,
pupillam contege, solo affige oculum,
nē & tu simul pereas, pœna, quæ impijs
infligitur, plaga, quæ scelerata Penta-
polis involvitur, ut in perenni tenebra-
rum sepulchro tumuletur; exponit ur-
gentius periodos alloquentis angeli Cal-
dæa lectio: *miserere animæ tuæ, non re-
spicias post tergum tuum*: quasi futuro-
rum præfatio intimaret, effrœnis ocu-
lus tuo insidiatur effugio, vide! nē de-
seras frœnum, quō stringitur, depone
palpebram, quæ clauditur, vult enim
regredi, ut videat, quæ retrō sunt, est
retrō Sodoma suis cum sceleratis civi-
bus inclineranda, est retrō suis immer-
sa fordibus Gomorrha, ut concremata cor-
ruat in rudera suæ iniquitatis, est retrō
ardens & fulgurans Pentapolis nefanda
flagitiorum regio; eheu! ex binis duo-
rum conjugum oculis evasit suo cum
spectatore, qui non respexit, evadere
non potuit, licet angelicis manibus ad
evadendum ducta, quæ suo seducta ab
oculo hujus parens imperio respexit.
Qui nuper mundum in maligno po-
situm; & ejus incolæ carnis concupis-
centia irretitos aqua diluvij extermina-
vit, sulphureo ignis diluvio, velut ac-
rioris elementi exitio abominabiliorem
in suis concupiscentijs Pentapolim vin-
dicavit, unde & aquis submersa tellus
reviviscens denuo germinavit, at fœdis
ignibus cremata Sodomæ regio peren-
natura exaruit sterilitate; obfuscabatur
aër, inflammabantur nubes, pluitque
Dominus à Domino, quia iudicium il-
lud exequi datum est à Patre filio, quan-
do incuria & curiosa conjunx angelici
præipientis immemor præceptum in-
volat, caput revolvens agit, retor-
quet oculum, palpebram reserat, in sa-
lis statuam infatuata migrat; Loth sen-
sum corrigit, oculum, ut antrorsum
versus prospiciat, prudenter dirigit, &
ided spiritum carni conjunctum, sed
non subditum designat. Innominata
mulier semper respicientem ad vitia

carnem effigiat, à quibus dum animus
ad se salvandum conatur recedere, illa
retrorsum respicit, & voluptates am-
bit, sed dominari præcipitur spiritui,
sub viri potestate subjici iungitur u-
xori.

Aperi oculum spectator attronite!
& quidnam infrunitus causet oculus, ad
quem deducat terminum sensus cæcu-
tiens, attende. jam contingebat pedibus
salutis portum naufragatura mulier,
quem apprehendisse manu non suffice-
rat, nō pariter inspiciente oculo tene-
ret. Obtrivisset, si oculum continuis-
set, remansit salis statua, immobilis
ad introitum asyli, vicina jam ad urbem
refugij interitum effugisset; si suus dun-
taxat oculus non respexisset, respexit
conflagrantem Sodomam, & remansit
fixum posteritatis spectaculum, incurijs
ancillatura oculis in exemplum, ut, quæ
suis non voluit dominari, cogatur fa-
mulari alienis; ô delirentes carnis ocu-
li! ad condimentum salis sapite, dementa
mulier, quam angelus sua manue-
ducere de Sodoma dignabatur, tanto in-
digna beneficiō ad conflagrantem urbem
respicit, & visum tam mentis quàm
corporis amittit. Evasit in sicarium
crudelis oculus, dominam perimit, dum
se ancillam lascivientis oculi ostendit!
retinuit figuram hominis exoculati, ut,
quisquis habes oculos, inspicias ab ocu-
lo interemptam, ab oculo vivificante
spiritu privatam! audi Eutichium totis
oculis huic spectaculo affixum: oportet
eum, qui sequitur Christum, confestim om-
nia despiciere, & sequi, nē oculos quidem ab
eo divertendo, nē forte habitu & specie eo-
rum, quæ à tergo sunt, retineatur. (o) in Lucam
9.
Fugis è Sodoma, quisquis declinas car-
nis illecebras, mundi quisquilias, divi-
tiarum technas, imò à magni consilij
angelo educeris, nec enim humana est
sapientiæ, sed est divinæ opus providen-
tiæ, urbem, quam totis affectibus inco-
luisti, deserere, quantumvis conflagran-
dam; progredieris in fide desponsata cum
sponso sanguinum futura sancti amoris
victima in civitate Segor, ad montem
perfectæ sublimitatis ab Angelo dirige-
ris, dum ad religionis claustrum invi-
taris, age viriliter, & confortetur cor
tuum, non expavesce ad celsitudinem,
qui enim confidunt in Domino, muta-
bunt fortitudinem, ut uxor agni sis, ad
agnum semper respice, nec ullum as-
pi-

Oculus Loth
est oculus ho-
minis spiritu-
alis, oculus
uxoris suæ
adumbrat ho-
minem car-
nalem.

Anima vel
giosa despo-
sata vivo, &
venit ocu-
lū avertere à
(sponso suo)

cientis oculi intuitum ab hoc duce tui itineris averte. Erat felix conjugio, quia maritabatur justo, unō ejus contubernij beneficiō eripiebatur ab excidio; audi Augustinum, dum adæquatam transformatae in salem mulieris assignat rationem: *pepercit incendium illi, ubi conjugis gaudebat consortiō, sed dedit penas criminum, quando oculos avertit à marito:*

(p) c. 11. de
mirabili: Sac.
Scripte

(p) sic castigatur oculus, sed curiosus, sic flagellatur à DEO vindice, sed averfus; sic periclitatur anima ad sponsum non conversa, sic lachrymatur infructuoso tamen gemitu à sponso uno duntaxat i-

ctu oculi elongata. Inseparabilis uxorum est proprietas, est & inchoativa qualitas sponsarum, quam immutabilis arbiter conjugibus attribuit, injunxit pariter desponsatis, si tamen non meditantur divortium, si tamen à sponsi amplexibus verentur separari; *sub potestate*

(q) Gen: 3. v.
16.

viri eris, (q) & ipse dominabitur tui: pro- rector associatur dominio, blanditur illa, minatur istud, illa placet, istud terret, amor timori maritatur, sed nè præfidem timeat, præpositus est in tutorem, est elegans Commentatorum versio, legit Pagninus: *ad virum tuum erit desiderium tuum;* sed longè vertunt delici-

Sicut oculus
conjugis aver-
sus à marito
periclitatur,
sic oculus ho-
minis à Chri-
sto avulsus.

phæ; *ad virum tuum respicies,* ut advena ad patriam, ut transfuga ad asylum; nève id tantum Evæ fuisse privilegium suspiceris, nè solo carnis conjugio id dictum in solatium opineris, figura fuit hoc matrimonium, longè feliciter conjugium Christi cum anima præsignans; designatur Ecclesiae ad Christum futura conversio (commentatur Ambrosius) & religiosa servitus subdita DEI verbo, quæ multò sit melior, quàm sæculi hujus libertas.

(r) Lib: de Pa-
rad: c. 14.

Hoc ipsum est mysterium, quod Doctor gentium suis scribit Ephesij esse in Christo & Ecclesia; es sponsa, si sponsum respicis, sed es adultera, si desponsatum sponso oculum à sponsi oculo avertas, ille respiciat, ut videat, an sequaris, sed tu aspicias, ut præcedentem insequaris; omnis tua conversio ad dominantium Dominum diripatur, nullatenus relicta semel Sodoma suis cum conflagrantibus illicitis: suis cum exurendis abominationibus respiciatur, nec sufficit solum duntaxat mentis oculum avertisse, unum solius cordis intuitum

ad sponsum inclinasse, post sensum ambulasse, veletur carnis oculus, si semper renuat converti, affigatur pavimento, ut huic adhærens anima abinde avellatur. Grande periculum, si carnis oculus respiciat, quamdiu referatur, est grandius, quod imminet incurio spiritui, si plena intuendi licentia fallaci huic organo relinquatur; habet hoc leve membrum corporis manus, quibus arripiat, quod concupiscit, nec suis caret pedibus, quibus illi celerrimè approximet, quod vidit, paradoxum existimas, dum suum possidendi modum attonitus auscultas, non solis manibus apprehendere, non tantum pedum obsequio illuc, quò libuit, accedere sed etiam oculo amata possidere. Sic sæpè sæpius aurum traditur, quod alienis oculis spectandum exhibetur, ad decurrenda vi-

Oculus habet
manus & pe-
des ad acqui-
rendum & pos-
sidendum,
quod vidit.

rum stadia aliger oculus accingitur, ut id, quod intuenti placuit, assequatur. Sis inquam circumvolantium pupillarum volubilitatem, & multa prædonum pyrateria sustulisti; dimittit manus corporis, quod attingit, si modò oculus, an pulchrum sit, non scrutetur; impingit pes in defossam latentis auri scrobem, nec, quidnam lateat, inquit, sed vae thesauro! qui oculo conspicienti patet, prædonem quippe nanciscitur, quamprimum expertus est insipientem.

Novit insidiantem hunc sicarium, novit raptorem pessimum illuminatus Isaias, dum oculum beatitudine privavit, *oculus non vidit DEUS absque te, quæ præ-*

parasti expectantibus te; (s) sed cur à (s) beatissima bonorum omnium possessione pupilla solum excluditur? cur soli oculo hæc ineffabilis pulchritudo subtrahitur? cur aggesta bonorum congeries huic uni membro denegatur; assignat genuinam jacturæ hujus rationem pur-

puratus Hugo: *oculus enim humanus non ad æterna, sed ad temporalia lucra conver-*

titur; sola quæ fugiunt insequitur, ut transitoria assequatur, non sunt fugacia, non sunt evanescentia, sunt immobilia, sunt remanentia, quæ DEUM expectantibus, ab expectato conferuntur; non nōrunt dilabi, non permittuntur elabi, quia non spolia sunt temporis, sed sunt possessio æternitatis, non sunt allodialia peccatorum prædia, sed sunt perennaturæ divitiæ beatorum, sunt manifesta cognitio supremæ veritatis, sunt consummata dilectio divinæ bonitatis, sunt inviolabilis securitas æternaturæ

Oculus carnis
solum tempo-
ralia lucra
insectatur, i-
deò nequit
videre beati-
tudinem ob-
jectivam.

pos-

possessionis, nam illum possident, qui est in omnibus omnia, & illum diligunt, quem apprehensum duxerat nuper in tempore ad cubiculum genitricis suæ a-matrix quædam anima, in fide sponso desponsata, sed nunc deducta in domum patris sui, cessante mobilitate temporis binis complectitur brachijs, & intellectu cognoscente, & voluntate adamante, sed si hæc vita æterna est, ut cognoscant te ô Pater luminum verum DEUM, & quem misisti JESUM Christum, cum sancto Spiritu beatam & beatificantem beatorum Triadem, si tunc videtur facie ad faciem, qui nunc videtur per speculum in ænigmate; cur oculus excluditur ab hac beata visione, quæ tamen sola formalis beatitudo nuncupatur, & quidem visio, sed quæ beatificat animam, non quæ delectat corpus, est videns oculus, non ille, qui suas à corruptibilibus objectis nundinatur species, sed quem sola DEitatis essentia fecundat, ut videat DEitatem; paravit enim se ipsum cognitionem sui, explanat commentatrix Glossa; non ergo carnalis videt oculus, quod suis magnus Paterfamilias servis & filijs convivium præparavit. Illud est grande mysterium Tarsensis Pauli, qui scrutans & combinans commemoratum vaticinantis Isaia præfagium subtiliter elucidat, sublimiter declarat: *oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Dominus suis, qui diligunt illum.*

(t) 1. Cor: 2. (t)

v. 9.

Deliciæ cælestes non descendunt in cor, sed cor ad illas ascendit.

Mira cordis cum oculo hæc est connexio, quasi carnalis oculus humani cordis arcana explorare, sua posset consilia intueri, hoc ipsum probat carnalem hominem hic recenseri; eadem est cordis situatio & thesauri, ubi thesaurus collocatur, illic & cor commoratur; utriusque oculus conjungitur, sed carnalis, qui, quæ carnis sunt, videre flagitat, carnalia tantum illicia conspiciere affectat; ab oculo velut ab indice, ab oculo velut à duce prævio carnale cor deducitur, ut in terrestri thesauri arca recludatur, non sic justorum corda, quæ renuntiant commercium cum sui corporis oculo habere; bona cælestia, beatitudo cœlitum, cælestis patriæ possessio in cor nequit ascendere, sed istud attrahit, ut quævis terrena deserens ascendat; sursum corda, clamat Mater Ecclesia, ut suorum filiorum oculos attrahat, non

quidem corporis, sed cordis; *infra cor hominis est temporale, quod in cor ascendit* (interpretatur Glossa) *supra cor est æternum, ad quod cor ascendit.* (u) Ascendat oculus, non inficior, sed ut æterna videat, superna prospiciat, non ad terrena respiciat, non convertatur ad caduca, sequatur cordis pedissequa illius sancti cordis ascensum, quod elevari cupiens suspirabat, dum sursum aspiraret; *cor meum & caro mea exultaverunt in DEUM vivum:* (x) pro torcularibus titulus Psalmi inscribitur, in quo veterem hominem exuens, & novum induens Chore filius, fidelis DEI servulus modulatur, ut explicat Augustinus; sunt Chore filij electi JESU pedissequi, de quibus ipse adstruit, non posse sponsi filios lugere, quamdiu cum ipsis est sponsus, qui olim torcular calcare solus coge-batur, nunc autem suos sibi associavit comites, Chore seu Calvi filios, sicut enim Chore vertitur, ut hoc vocabulò confu-ni Commentatorum placitò calvus significetur; qui comitantur præcedentem ad Calvaria locum, ut Christo in cruce configantur, confixi in pressurarum & ærumnarum torculari contorqueantur; crucifiguntur mundo, quibus & mundus crucifixus est, elevant oculos ad illam requiem, quæ non est terræ hujus, nec enim regnum aut hæreditas illorum est de hoc mundo; illum aspiciunt præeuntem, illum conspiciunt transeuntem, qui factus refugium pauperi, illi non alteri, qui sine ope, sine terreno terri-genarum auxilio inops & pauper non vult respicere, memor uxoris Loth, quæ eò sua levitate respiciens, unde angelica benignitate liberata est, *ibi remansit unde respexit, ipsa in loco mansura, & trans-euntes alios conditura infelix salis statua.*

(u) ap: Heng: in c. 2. epist: 1. ad Cor: v. 9.

(x) Ps: 83. v. 3.

Filij Core sunt calvi cū Christo in monte Calvaria crucifixi;

Est igitur conversus ad Dominum, non reversus ad vomitum Core filius, qui pios inter gemitus suis aspirat in pressuris, in tribulatione patiens, in oratione sustinens, in multiplicata adversitate tolerans, affixus cruci, confixus hoc suo cum calvo capite, cum crucifixo JESU, suos ad occidentem convertit oculos, non ultra rebellem Solymam respiciens, nec cives perfidos, qui eum oderant, ultra respiciens, illi conformiter comminabundi Jeremia præfagiò: *dorsum & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.* (y) Felix JESU pedissequus! extentus ad anteriora oculus, qui

(y) Jerem: v. 17.

Anima iusti licet peregrinetur à Domino, cor tamen est passer in & caro sua, mens & carnalis intuitus recto, carnalis exultat in DEUM vivum; quod si exploris oculus, cui res accuratius, si causam exultationis curiosus pro- suae indages diligentius, mox re- hibetur intui- debet sine intercapedine; etenim passer tus, est turtur invenit sibi domum, & turtur nidum sibi: gemebunda.

in passere non alium quam solitarium in recto animum intellige, qui non revertitur tollere tunicam suam, sed recto insidens, carnalem domum calcit geminis pedibus, plenis affectibus, ad illam patris domum pleno alarum avolans remigiò, in qua mansiones multae sunt; turtur sed viduatus, turtur, sed gemebundus carnalis oculi est symbolum, qui refrœnatus amissam libertatem deslere cogitur, dum ultra non finitur ad derelictos cives Sodomæ respicere, non ultra conflagentem urbem concupiscentiae permittitur videre, donec inquirat nidum sibi, ubi reponat pullos suos, quò suos declinet intuitus, ubi colloquet obtutus suos; passer ad domum suam respicit, turtur suo in nidulo suis cum pullis requiescit, festinat enim peregrinantis iusti anima in requiem suam, aspiciunt ex nido turtur & pulli ejus, donec deficient oculi filiorum Core in eloquium suum, dicentes gemitu, non effatu; quando consolaberis me? felices oculi! quantumlibet gementes, illustres oculi, quantumvis turbulenti! quibus brevi receptus in domum passer, quibus dicet, non in corpore, sed à corpore avolans spiritus, ut requiescant à laboribus suis, ut desinant à gemitibus suis; laborat siquidem gemens oculus in viæ nidulo, sed requiescet in sinu Abrahæ, in pauperum pulvillo. Nunc adhuc fatigatur ab itinere viator oculatus, lassatur ab ascensu, sed ubi in mortem se salvum fecerit, exultabit in DEUM vivum, applaudet pertingenti advenæ, aggratulabitur prospicienti, nec ultra ad vallem lachrymarum respicienti, viri patientis æmulus Eliphaz Themanites; qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur. (2) Novi probatissimam magni Gregorij moralitatem, qui primam superbiae ostensionem in oculorum nutibus videri considerans, clarissime moralizat; oculos inclinare, est nullum respiciendo despicere, sed se minorem atque imparem cunctis, quos aspicit, aestimare: (a) sed nihil prohibet salutem carnali oculo, si terræ inclinatus affigatur, in literali sensu appropriare, quod amplius

Pars III.

subsequenti biverbio corroborari videtur; salvabitur innocens, spondet salutem innocentiae, si oculus inclinetur, quæ salutifera secuturae salutis promissio, non tam ad sanitatem corporis, quam potius ad incolumitatem animæ est referenda, nam protinus adiungitur; salvabitur autem in munditia manuum suarum: director manuum est oculus, si iste bene intuebitur, illæ nonnisi bonum operabuntur; quod si iste retro respexerit, illæ aratrum dimittentes, indignum regno DEI respicientem accusabunt.

O si inclinatus in terram Dinæ oculus à curiosis aspectibus vacasset; manus filiorum Jacob ab ense evaginando abstinuisset! ô si exoculandus Sichem suos in Dinam oculos non coniecisset! si eos inclinasset, exulceratorum fratrum rabies in Sichimorum exterminium nunquam desavijisset. Reversus per tot ærumnarum discrimina, per tot pericula insidiarum de Mesopotamia, venit in urbem terræ Chanaan, Sichem nomine insignitam, emptaque agri parte juxta suburbium resedit in tentorijs, ut se in mundo advenam non incolam exhiberet. Sed curiosa solitarij parentis filia, suis plus justo fidens oculis, incauta non effugiens alienos, egreditur oculata luscæ genitricis Liæ filia, non suas inclinatura, sed erectura palpebras, ut regionis illius mulieres videret; egressa est, ut videret mulieres regionis illius: sua egrediebatur pariter ex regia Evæi principis filius, quam cum vidisset Sichem, adamavit eam, congregiuntur amborum oculi, initur feralis armorum lucta, ad quam fatalis armorum cædes subsequitur, quæ in tot innocentum jugula debacchatur; violatur oppressa Dinæ virginitas ab insolenti adolescentis violentia, raptus excusat virginem, quam vana curiositas incuriam accusat; sic lædit oculus innocentiam, sic lædit pudicitiam, sic sævit si elevatur, sic furit si exaltatur. Indoluit ad stuprum filiae lachrymabundus pater, ingemuit ad contaminatam infamiâ progeniem col- lachrymans mater, sed immoderata infremuit fratrum asperitas, quorum laudatur continentia, dum causa immodici mœroris apponitur, irati sunt valde: ed quod violata filia Jacob rem illicitam perpetrasset. (b) Heu! quid operatur oculus, dum videt non videnda: aspexit innocentis Dinæ oculus simplex, sed cu-

Dina Liæ filia
salvasset in-
nocentiam, si
oculos incli-
nasset.

(b) Gen. 34.
v. 7.

Crudelitas riosus, aspiciens respicitur, sed nequi-
sub pietatis ter & libidinose, evadit pernicioſa intus-
specie in civi- entis Sichem curiositas ruina patriæ, &
um sanguinē curioſa Dinæ otioſitas, occasio tyranni-
de bachatur. dis fraternæ. Eludit iſta fallaci fœdi-
 fragio deliram exardeſcentis proci in-
 temperiem, qui totum ſe in puellæ a-
 morem effundens, amanti filium per-
 ſvadet genitori, ſequē ipſum cum toto
 ſubjectæ urbis populo periculofis dolo-
 ribus ſubjicit, lethifero circumciſionis
 mancipat vulnere, quæ tamen nîl ipſis
 profuit ad ſalutem ſuſcepta, non qui-
 dem religionis ſtimulû, non inducen-
 te divini cultû obſequio, ſed incitan-
 te voluptuoſæ libidinis opprobrio, ſi a-
 nimos ſpectes principum, vel perſvâ-
 dente meticuloſo incurrendæ offenſio-
 nis argumento. Circumciduntur ergo
 pater cum filio, magnates cum proce-
 ribus, cives cum aulicis, ſinguli cum
 advenis incolæ, ſperantes mutuam viro-
 rum & mulierum copulam, exſpectan-
 tes reciprocæ affinitatis vinculum, non
 leve multiplicandæ, ac pariter magni-
 ficandæ civitatis emolumentum. Ja-
 cebant ſaucia virorum agmina ex dolo-
 roſo vulnere, enervia decumbebant cor-
 pora ob inexperiti cruciatûs vehemen-
 tiam, & atrocîus ſæviente exaſperati vul-
 neris ſupplicio die tertia: ecce! duo ig-
 norantis Patriarchæ filij, Simeon & Le-
 vi, arreptis furtim gladijs, ingrediuntur
 urbem, aggrediuntur barbaræ cædiſ ty-
 rannidem, cum patre filium, affinem
 cum ſocero immaniter trucidârunt; abu-
 ſi divinæ electionis pignore, Sacro re-
 ligioſæ circumciſionis fœdere ad perpe-
 trandam privata authoritate violatæ ſo-
 roris ultionem, ſupremos urbis princi-
 pes crudelitate ſicaria peremerunt, nec
 hac contenti barbarie, dum in aula He-
 mor cum Sichem lamentabiliter confo-
 ditur, irruentes pari velantiâ cæteri in-
 gemiſcentis Jacobi filij, deſpecto vene-
 rabilis ſenectæ privilegio, contempta pro-
 pinquitate generis, deluſâ inſontis vul-
 gi innocentîâ, uno fratrum furore inci-
 rati, omne virorum genus immaniter
 occidunt; quique ſuſceptâ Judaicæ pro-
 feſſionis teſſerâ ſe Hebræorum fratres
 gloriabantur, qui ſe futuros Judæorum
 conſanguineos ſolabantur, cæduntur poſt
 acceptatam circumciſionem, in ipſo,
 quem victimarunt, ſanguine atrociter
 tumultantur.

Efferata ra-
bies nescit
parcere etiâ
innocentiæ
parvulorum.

cem, poſſeſſionum deforme ſpolium, &
 quorum corpora tranſverberabantur pu-
 gionibus, illorum quoque diripitur o-
 pulentia profanis manibus, quaſi reſpu-
 eret feralis hæc tragædia ſinè prædonum
 ludibrio terminari; ſpoliantur mortu-
 orum cadavera, in canes dixeris hoſeſe-
 feratos tranſmigrâſſe homicidas, eſte-
 nim ſuprema furentis moloffi rabies,
 quos ſi contigerit aut lædi percutientis
 verberare, aut impacto lapide ſanciari, fla-
 gellantem aſſiliunt, lapidantem invadunt,
 quem tamen ſi aggredi prohibentur, im-
 pactum mordent lapidem, & efferatis
 dentibus arripiunt flagellum; infames
 unius violentiæ ultores, perempto in-
 curio authore aggrediuntur ſubditos, &
 horum exanimatis corporibus adoriun-
 tur ſuppelleſtilem, domorum angulos
 explorant, arcas evacuant, involant ſta-
 bula, armenta rapiunt, & deprædan-
 tur reliquias interemptorum.

Furibundus
animus ad-
inſtar canis
lapidem mor-
det.

Quid ultra aggredieris furibunda
 rabies? inermem eliminare contendes
 orphanorum congeriem, & pendulam
 ab ubere innocentiam excruciabis? rap-
 tantur parvuli cum viduatſ matribus in
 trophæum infamiſ victoriæ, quam con-
 juncta immanitas adverſus inermem po-
 pulum lethali affixum lectulo reporta-
 vit; depopulatur urbem confœderata
 fratrum inſania, in media exiſtimata pa-
 cis lætitia, & nuptiale epulum, quod
 ſumptuoſa inamorati principis conſtrue-
 re meditabatur magnificentia, huma-
 no, imò conſanguineo ſanguine fœdatur
 ad horrorem. Hanc ſtragem civium
 procurârunt, hunc rivum conglomerati
 ſanguinis effuderunt, hanc ſcenam
 furibundæ tygridis erexerunt duo duo-
 rum oculi aſpicientis Dinæ, & intuen-
 tiſ Sichem; unus duorum alter videre
 voluit alienigenas, & raptui in prædam
 expoſuit oculum videntem, alter peregrina
 allectus pulchritudine, amantem in
 cæci amoris victimam, in cæcæ mortis
 hoſtiam dedicavit, quando incautum
 principem & vitâ exuit, & principatu
 ſpoliavit. Hoc facit prædator oculus,
 dum animam deprædatur; quàm vel-
 lem ego ad hoc terribile ſpectaculum
 noſtros nos cæcaremus, vel ſaltem ve-
 laremus oculos denſo velamine ſtillan-
 tium lachrymarum deplorabundi ſpe-
 ctatores! clauſis eſt opus oculis ad plo-
 randum, quibus apertis fuerat opus o-
 culis ad ſpectandum; felix oculus, qui
 prop-

Conſequitur ad poſſeſſorum ne-

proprijs immerfus lachrymis suffocatur, nè ad fallacis illecebræ intuitum aperiat, & excæcata mens ab excæcante illaqueantis objecti specie feriat! obferrentur gemina oculatæ libertatis foramina clavis & clavibus, si defint solidæ, adhibeantur liquidæ lachrymarum, ut si exæstuantis concupiscentiæ tæda irrumpat violentius; extincta saltem in salutifero hoc aquiluvio ingrediatur. Sic eluduntur infascinantia oculorum lenocinia, sic exoculantur insidiosæ libidinis stratagemata, cujus succensæ faces siccos exigunt oculos, ut animum inflammant, horrent hœc sacro madentes stillicidiô, nè splendor cum ardore obscuras inter tenebras evanescat. Careat saltem oculis venusta facies, nè vide-

Lux mundi at videntem, nè ad respicientem respiciat, quos si non licet eruere, libe-
non videtur carnis oculo, at saltem ad terram inclinare, non ter-
sed mundo ram oberit inutueri, imò proderit plu-
corde. rimùm invisus vultibus nonnisi terram meditari. Ut DEUM videas, non eges carnis oculô, quia Dominus spirituum est, & quamvis etiam lux mundi sit, non alium quàm mentis oculum requirit, quô lumen vitæ cernitur, irradiantibus cujus splendoribus mortale corpus non aspergitur, sed sola solùm anima, nè ambulet in tenebris, illustratur. Hanc lucem illuminantem sequere, quam rectiori sequeris pedissequio, si corporeis obtrudas oculis geminas palpebrarum valvas, nè cursum tuum præpediant reſerati, aut saltem prope-ros retardent passus revelati, senuerat aliquando annosus Jacob; *caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat*: (c) qui centesimum trigessimùmque septimum ætatis suæ annum jam attingebat, nec tamen solæ decrepitæ senectutis debilitas oculos obumbrabat, erat oculatissima Rectoris rerum omnium Providentia, quæ sibi dilecto supplantatori fratris, nè foret consilium contra Dominum, providebat. Prævaluit amor primogeniti in mente Patris, sed militabat tenerior dilectio pro adolescente filio in corde matris:

Ad sylvam inter feras à patre mittitur ferus Esau, pulmentum paraturus, arduo incumbit conamini caprarum saltus investigando, quem liceat Salomonis improperiô sugillare: *quomodo venit, sic revertetur, quid ergo prodest ei, quod la-*

portandæ benedictionis, regreditur desperabundus, quia venit supplantatus, dum nasceretur, sic & revertitur a fratre subornatus, redit præventus, dum venaretur. Nostrum est supremam divinæ dispensationis excellentiam humiliter revereri, & qualiter fratrum senior, qui prælatus naturæ beneficiô & ministeriô ætatis primatum se arripuisse cogitavit, tum ob primæ genituræ privilegium, tum ob paternæ affectionis incrementum, repente destitutus his omnibus apparet, dum interim simplicitate candidus, & innocentia prærogativâ clarior, auxiliantis DEI virtute subsidiaria protegitur, & benedictione primogeniti ab invito etiam genitore locupletatur, senuit Isaac caligante carnis oculo, & quamvis (Gregorio fidem dante) *qui per ætatem quidem præsentia non vidit, sed per virtutem prophetici spiritus in futuris etiam sæculis magna videnti luce radiavit*: (e) attamen ad Jacobum, ad minorem scilicet gentium populum benedictionem esse translata, non prævidit, non quasi idcirco major filius despectus adstruitur, quia cum subintraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israël salvus fiet, nè oculatus pater prævideat, senescentes oculi caliginoso velamine obducuntur; *ad eum modis DEUS disponit res nostras, quoniam disposuerat Jacob jurari benedictionem Esau, voluit eum prius excæcari*. Interpretatur exclamabundus Oleaster, minor majori servire ab intendente Jacobo oculo prævidetur, sed ut major minori serviat, à falli nescio directricis providentiæ oculo providetur, ut scilicet provideat divinus, caligine obducitur humanus, nè primus præposterum hunc ordinem inspiciat, secundus velamine, nè videat, admirabiliter obumbrat. O quoties sic caligare finitur hominis oculus, nè videatur DEI oculus prævolare! *Sic nihil præter ordinem DEI fit, nec oculi defectus, nec venationis successus, nec lentis edulium, nec femina mendacium, nec hædini velleris excoriatio*: (f) concludit Lippomanus: cœlestis fuit dispositio Isaacum oculis caligasse, ut dissitum accerſeret, palparet accedentem, si videntes oculos habuisset, si manus à circumvolutis pellibus pilosas non habuisset, futurum Israël, id est videntem DEUM postposuisset, & illum, quem Pater luminum, priusquàm aliquid mali ageret, odio habuit, dilecto DEI

Ne prævideat Jacobi stratagemata, senex Isaac caligare finitur.

(e) Lib: 4. mor: c. 29.

DEI oculus eludit inſpersa caligine oculum hominis.

(f) in c. 27. Gen: Lect: 1.

(d) Eccl: 5. v. boravit in ventum? (d) egreditur spe re-

filio prætulisset; quàm longè melius discernerebat, qui captus oculorum lumine, quem tangeret non cernebat; careat oculis, ut illi extentis benedicat manibus, quem dignum paternæ pietatis æmulum & hæredem ludens in orbe terrarum providentia prævidebat. Beata cæcitas oculi caligantis! ô quoties facit melius eligere, dum manus tangit, dum probat opera, ad frontem minùs respiciens, minùs de victu discutiens, ut magis probet dexterâ ut certiùs exploret operantē dexteram, quàm faciem gratam videnti oculo, sed toties erranti! Non aquilina commendat aciem veritas incarnata, simplicem mavult oculum, ut totum corpus à sola luce solius oculi lucidum evadat; nequam oculus corpus efficit tenebrosum; est singulare mysterium sacerrimis Verbi verbis occultatum. Vide ergo, nè lumen, quod in te est, tenebræ sint:

Totum corpus cum oculo vel videt vel caligat.

(g) Luc. ii. v. 34.

Joseph à fratribus in Ægyptum venditur, & ab Ægypto coronatur.

(g) an non mutatur ordo rerum, quando luminis essentia transit in tenebras, à solo caligante oculo tota totius corporis machina caligat? hæc est iniquitas malignantis, hæc est perversitas malè videntis oculi? obtenebretur oculus ab obvia visæ iniquitatis umbra, an non lux oculi convertitur in tenebras? an non illustris anima, si hoc videre flagitat oculò, gratiæ lucem deserit, & excæcata tenebrescit. Vis tenebras in luce oculi videre, imò caligantem in suo aspectu oculum intueri? vis totum hominem ad hanc cæcutientis oculi caliginem cæcutientem pariter contemplari, claudere utrumque carnis oculum, nè videas infame libidinis prostibulum, erige subtilem purificatæ mentis aciem, ut videns mente, carnem non videas, & denudato spiritu effrœnem aspiciens Buthiphari principis conjugem, non carne concupiscas. Paternis avellitur ab amplexibus, paternâ domo proscribitur, non suo, sed alieno fratrum scelere intemeratus Joseph; ut qui vani somniatoris calumniâ suis insimulabatur à fratribus, ab alienigenis ut sapientissimus inter divinos & augures coleretur, & qui ob somnia quasi pro nihil veluti nothus vendebatur, ob eadem quasi coronati Pharaonis pater adoraretur. Emitur vilissimi instar mancipij ab Ismaëlitis mercatoribus, deducitur in Ægyptum, obtenturus totius provinciæ principatum, in servum rursus venditur, & regnaturus futuro tempore, militiæ principi mancipatur; sed triumphabat in captivitate mancipij

pati corporis libertas innocentis animi, quando adulter ægypticæ mulieris oculus effaminato cordi adolescentis formam imprimens, nexus & compedes præparabat.

Curiosa mulier formosâ decori vultus alliciebatur venustate, concremabatur præpropera æstuantis lasciviæ aviditate, quæ dum incautè exterius aspice-re continuat, indefinenter eum, quem concupierat, illaqueare attentabat; unus subsecuturæ calamitatis prodromus erat proditor oculus, sic enim sacer historicus tragædiæ prologum describit; *injecit Domina sua oculos in Joseph*: legunt conformiùs septuaginta interpretes cum Augustino; *injecit uxor Domini*, quasi il-lam puderet dominam nuncupare, quæ velut vilissima lascivi corporis famula non potuit à servulo extorquere, quod iteratis tot impuris nutibus & desiderijs studeat obtinere. Injecit oculos, exitiosum dicerem basiliscum, qui, si prius videatur, occiditur, si prius videat, occidit, nî visum vivaciùs vivere adolescentem reperirem, & non videntem feliciùs vicisse reperirem; crudelis oculus etiam non visus virus ejicit, sed in respicientem, non inficit violento intuitu videre renuentem, videri declinantem; immanis oculus sagittas ejecit in oculos sed reaseratos, non potest vulnerare, non valet sauciare depressos & occlusos; tyrannus oculus, imò quavis tyrannidetyranus sævior, dum alienos aspicit oculos, mortem è suis evomit, ut occidat, sed quia mors peccati superbia est, pri-mus parturientis puerperæ porphyrogenitus, vel potius ambitiosæ protoparentis primogenita, quæ antequàm videntes gigneret mater viventium, ex morte mortales genuit genitrix peccatorum, cit. superba mors, nè instar furis aliunde dicatur inscendisse, per patulas oculorum valvas, per reaseratas bipatentium palpebrarum fenestras ascendit, & illicò ad cor descendens, deprædatur animam immortalem; *ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domus vestras*: exprobrat obscenis filiabus Jerusalem, dum audire jubet mulieres hoc verbum Domini comminabundus Jeremias; quid mirum? si pari latrocinio affiliat alienigenas, invadat allophylas, interimat incolas Ægypti?

Uxor adultera non est domina, licet sit uxor Domini.

Oculus incautè alios aspiciens oculos in illos in mortem injicit.

Sed quo discrimine reaseratur hæc bi-

bipartita oculorum janna, quoniam periculò ad domum mors ingreditur, ut forsàn à feriendo fessa, à perimendo lassà hospitetur? subjungit illicò divini Oris interpretis: *disperdere parvulos deso-*

(h) *Jer: 9, v. vis juvenes de plateis: (h) si floridam ætatis, seriem consideres, vel si congenitam formosi vultus aspicias pulchritudinem, erat Joseph juvenis in utroque, si verecundam erubescens faciei modestiam, si veluti congenitam moderatissimæ mentis humilitatem respicias, parvulum dixeris, & suos inter cœtaneos minimum nuncupabis; hunc vult disperdere, dum se depressis castissimi adolescentis obrutibus ingerit, nequam iniquæ amaritricis oculus, in ipso sui assultus principio feralem resistentis innocentia interitum machinatur. Repulsam passus præcluso quovis aditu, inermem advertit violentiam nullatenus proficere, nisi astuto stratagemate fulciatur. Quid ager post repudium? evasit feris dentibus illæsa pudici juvenis innocentia, victa putas quiescet post victoriam, quæ adeò inquietavit desideratam antagonista requiem ante pugnam? simulat invisam sibi mens vaferrima pietatem, ut malè visa, & videns pessimè, impiam dissimulamine sub let crudelitatem; ardorem religionis specie religio- mentitur æstuantem, quam furor scædæ nis suum & libidinis succendit conflagentem, non tunc, quæ a- mea, sed probatissima Roberti Lincol- nat, quærit niensis hæc est sententia, qui profu- gium velut à facie colubri declinanti peccatricem, ut fugiat peccatum, sollicitè delituisse contestatur, sed sagax serpentis aut æmula aut filia, suadebat declinanti, ut religionem suam cultumque DEI sui edoceret, quid oculatius sed ad perniciem, quid fraudulentius ad ruinam! infamis ocule! non ea solùm, quæ sunt pudici hominis, vis prostituere; sed ea simul, quæ summi DEI sunt, flagitas horrendo prorsus adulterio contaminare; fingens illius religionem velle sequi, ut sub pietatis specie frequentior esset familiaris accessus: (i) huc usque extenditur malignantis oculi perversitas, ut neque revereatur hominem, nec DEUM vereatur; sed frustra jacitur rete ante oculos peccatorum: (l) quos gubernatrix sapientia oculatos efficit, & conservatrix innocentia constituit allatos; ut expansos adversariorum laqueos videant, & elevati virtutum remigiò avolent, ut evitent: pennati quippe sunt bonorum spiritus, scribit moralis Papa, qui dum ad altiora*

Pars III.

per spem veritatis evolant, apposita pravorum hominum deceptionis retiacula declinant

(m) evolavit blandienti, non tamen a- volavit ferocienti oculo pennigera declinantis Josephi pudicitia, qui apprehensam rapacibus fremebundæ tygridis ungibus chlamydem dimittens, & relictâ qua retinebatur laciniâ, spoliatus non denudatus aufugijt, quem nuptiale casti pudoris vestimentum operuit & adornavit; erupit allicientis oculi disrumpens laqueum, sed non evasit inopinatum muliebris malitiæ machinamentum, spretus & victus simul à non vidente innocentis Josephi oculo flammiger oculus furentis belluæ, catulo destitutam evasit in lænam. Arrepto syrmate, quod ejus in manibus reliquerat castus juvenis, abutitur in manifestum suæ condemnationis testimonium, ostendit evocato conjugii suæ trophæum victoriæ, retentum manibus pallium, abjectò hòc fundatissimò confessionis publicæ instrumentò: *ingressus est ad me servus Hebræus* (fuisse, si imperanti Dominae servisset) *cumque audisset me clamare* (non quidem vociferante lingua, sed sollicitante culpa & anxiantè luctâ) *reliquit pallium, quod tenebam, & fugit foras.* Illa tenet, iste fugit; non fugat illa, nec tenet iste, ergo ni fugeret; teneretur, infer aufugit, nè retineretur, dimisit pallium, nè apprehensò palliò pariter apprehenderetur.

Verumtamen cæcus amantis mariti oculus non vidit clarissimam quantumvis veritatem, vincit pellex, ut victor vinciat, oculata mulier exoculat cæcutientem stolidi conjugis animum, & victrix de carne sinè carnis oculo castimonia vincitur funibus, catenis stringitur, & in vindictam innocentis oculi nolentis nequam oculo correspondere, humiliantur in compedibus pedes ejus; inauditâ insontis culpâ, inexplorata rei fide, perfidiæ creditur, malitiæ subscribitur, tyrannidi applauditur, & gloriosior in vinculis sanctimonia carceri mancipatur; ligatur innocens, rea dimittitur; insons constringitur, adulterta commendatur; quis tantæ calamitatis faber? quis iniquissimo præsedet tribunali? quem nuper injecerat oculum in Josephum, ille & excusavit scædifragam, ille fidelem servulum accusavit; ille retinuit pallium, & quò fugientem attrahere voluit laqueò, crudelem nimis

(m) Lib: 16.
mor: c. 11.

Impia amatrix, quò plus amat, plus in amatum servit.

mariti animum irretivit; ille feralis oculus aptavit carcerem, inclusit exulem, & cujus oculum non potuit excæcare, illius vitam decrevit trucidare; vis de reatu solius oculi ad oculum convinci? diffidis credere furentem, quem paulo ante spectasti blandientem, vis cernere enecantem, quem videras eundem lenocinantem, lege, quid scribat velociter scribentis calamus scribæ; *cum vidisset mulier vestem in manibus suis, & se* (m) Gen: 29. esse contemptam, vocavit: (m) quis nisi oculus videre poterat in manibus amicum? injectus in verecundam casti adolescentis faciem, impudicæ uxoris oculus rejicitur ab oculis, sed obseratis, hinc ultra non valens subsistere, nolens suam confusionem cernere, lingvæ committit prælium, nè adigatur victoris sui conspiciere triumphum; substituitur lascivienti oculo effrænis lingua, quæ, quia iniquitarum est universitas, prima statim maledicentia innocuum adolescentem judicat & accusat, proceditur sine judiciali ordine, priusquam de mancipatu criminis accusatur; Hebræus servus nuncupatur; sic scilicet infamis lingua loquitur, quemadmodum ab oculo videtur, ostensa vestis excæcat oculum judicis, præcipitata ruit sententia in caput innocentis; hoc facit fallax oculus falsiloquus impostor; heu! quot oculi ab uno nequam oculo deluduntur. Vide! nè fidas nec alijs, dum te vident, nec tuis, quibus vides, sirenes sunt, si fraudem attendas, quæ integras animarum naves evertunt, innumeros montes subvertunt; incantant sine cantu, non consueti infascinare nutu, leones sunt, si crudelitatem perpendas, sine dentibus, quibus devorent incautos viatores invadunt, sine rugitu curiosas mentes discerpunt; sunt feræ tygrides, si affilientium rabiem spectes, priusquam sine ungvibus laniant carnem, sine lingua sanguinem cordis exsugunt, non laniant corpus, sed animam necant.

Est oculus Pastaphorium impudici amoris, ubi perimuntur victimæ, & occiduntur, priusquam in depravati cordis ara inflammantur & concrementur. Quot relucere, quot radiare, quot coruscarent, quot perennarent felices animæ in domo siderum, sicut stellæ in perpetuas æternitates; quæ hodie dum ardent, non clarent, flagrant, non micant, lugent, non lucent, jam stri-

dent, non rident, abominandi titiones in umbra mortis, in tenebrarum caligine, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: quàm si discutias perditionis originem, si quæras damnationis seriem, oculum accusabunt, oculum condemnabunt; Sic condemnavit eorum proterviam, sic accusavit eorum malitiam Cordubensis Seneca, dum seductoria eorum munia definiens, non alio reverebatur cognomine, quàm infami eosdem appellando; *irritamenta vitiorum, & duces sceclerum*: (n) illorum ductu, illorum nutu ingrediuntur vitiorum agmina sub mortis labaro tenebrarum principi militancia, quæ si non valeant invigilantem tentæ mentis pudicitiam evertere, urgent toto conamine, ut saltem valeant virtutum antemuralia expugnare, si nequeunt renuentem spiritum ad castræ deditioem cogere, conantur saltem interioris præsidij quietem perturbare. Novi vocem, dignosco gemitum cujusdam suspirantis, cujusdam conquerentis; *videntes filij DEI filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt uxores sibi ex omnibus, quas elegerant*. Legit Tertulianus: *conspicati sunt, & vertit Vatablus, consideraverunt, nec tamen velim, filiorum DEI nomine significari angelos, suspiceris, alioquin angelici spiritus eodem, quò mundani homines diluviò periissent; cœlestes genij sunt omnes administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, non ergo hominum filias violare poterant, vel ad interitum deturbare; est angelus ad ministerium deputatus, est homo ad imaginem DEI efformatus, minister sui Principis ideatam imaginem veneretur, non in illis pulchritudinem debachetur: communi Patrum suffragiò igitur nepotes & pronepotes Seth & Enos, qui primus ob insignem pietatem DEI appellatione dignus est habitus, filiorum DEI nomine vocabantur: & commendatur cum Chrysostomo Theodoretus, sed infelices filiæ ad primi parricidæ progeniem spectantes, inter filias hominum reputabantur; sed cur, amabò, inopinato severissimæ ultionis anathemate hæc hominum connubia feriuntur? cur maritali conjuges ultricibus aquis feralis cataclismi suffocantur? cur tam terribili exulcerati vindicis sententia plectuntur? *non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*: (o) ideòne, quia (o) Gen: 6. 3.*

(m) Gen: 29. esse contemptam, vocavit: (m) quis nisi oculus videre poterat in manibus amicum? injectus in verecundam casti adolescentis faciem, impudicæ uxoris oculus rejicitur ab oculis, sed obseratis, hinc ultra non valens subsistere, nolens suam confusionem cernere, lingvæ committit prælium, nè adigatur victoris sui conspiciere triumphum; substituitur lascivienti oculo effrænis lingua, quæ, quia iniquitarum est universitas, prima statim maledicentia innocuum adolescentem judicat & accusat, proceditur sine judiciali ordine, priusquam de mancipatu criminis accusatur; Hebræus servus nuncupatur; sic scilicet infamis lingua loquitur, quemadmodum ab oculo videtur, ostensa vestis excæcat oculum judicis, præcipitata ruit sententia in caput innocentis; hoc facit fallax oculus falsiloquus impostor; heu! quot oculi ab uno nequam oculo deluduntur. Vide! nè fidas nec alijs, dum te vident, nec tuis, quibus vides, sirenes sunt, si fraudem attendas, quæ integras animarum naves evertunt, innumeros montes subvertunt; incantant sine cantu, non consueti infascinare nutu, leones sunt, si crudelitatem perpendas, sine dentibus, quibus devorent incautos viatores invadunt, sine rugitu curiosas mentes discerpunt; sunt feræ tygrides, si affilientium rabiem spectes, priusquam sine ungvibus laniant carnem, sine lingua sanguinem cordis exsugunt, non laniant corpus, sed animam necant.

Oculi sunt longè ferociores belvis.

(n) de remediis for:

Filij DEI, non Angeli, sed homines à justis oriundi vocabantur.

(o) Gen: 6. 3.

connubiali jure maritabantur, se ideo exacerbato conditori suo abominabiles reddiderunt? an fortè, quia subtiliter innuitur, quod *sibi solis* acceperint uxores, eliminari promerentur, *sibi non DEO*, *sibi ad voluptuosam libidinem, non Deo* ad propagandam Creatoris servitutem; quò recensito subtiliter vocabulo, id innui existimat Augustinus, quod prius, antequàm caderent filij DEI, DEO generabant, non sibi, id est; *non dormiente libidine cocèundi, sed serviente officio pro-*

(p) in q. 9. pagandi: (p) sed ideòne ejicitur DEI spiritus, si tamen non in pellices, si receperunt in uxores? præterierunt, non diffiteor, primarium instituentis finem, verumtamen tam durum universalis caraculismi supplicium à praviori flagitio videtur originatum. Reflecte ad primam filiorum DEI prævaricationem ab oculo egressam, à visu derivatam; *videntes filij DEI filias hominum, quod essent pulchræ*: non tantùm ideo inundabatur lasciva posteritas, quia mariti dextera filiam hominis duxerat in uxorem, sed quia antevolans oculus præpropera libidine procacem impudicitiam concupiscebatur.

Qui sibi uxorem sumit, & sibi generat, lascivus comprobatur.

Tota ex oculis sceleratarum mentium iniquitas prospexit, cur enim sum divinus Conditor subtrahere statuit spiritum ab homine? respondet ipse spirituum Dominus: *quia caro est*, sed quare totus homo, qui carne constat & animâ, nonnisi caro nuncupatur? quia (Commentatore Gregorio) *caro quippe homo efficitur, quando sensui carnis ratio subjugatur*: primus in carne sensus carnalis oculus d' vini solis radium obumbrat, quando signatum super nos lumen vultus Domini obnubilat, vel penitus exstingvit; quo desinente spiritus noster in carnem degenerat, quando supremæ lampadis luce destitutus, à prælucente carnis oculo ad carnem videndam ducitur, & cujus objecta illectus & informatus specie in carnem figuratur; in suo producti oculo perierunt filij Dei, sed videntes, seducebantur oculati, sed non illuminati, priusquàm effrœnis lascivia ore ad os exosculabatur fœdam libidinem, priusquam mutua concluderentur futuræ conjunctionis fœdera prævenit oculus concupiscens, priusquam pararetur thalamus, concubuit aspectus; filij DEI, *cùm pulchras filias hominum attendebant* scribit Philippus Abbas, in

eorum amplexus lascivo impetu proruebant: sed unde præceps impetus? quo impellente ortus? quo compellente motus? tantùm placebat oculis objecta mulierum pulchritudo, *ut ei virorum succumberet fortitudo*: (q) aspexit oculus, aspiciens prorupit in complexum, prostravit virilem oppositæ virtutis fortitudinem, qua evanescente, ab orbis orbita angariatus est Dominus, quia vix esset vir: concludit aureo epiphonemate lugubrem natantis mundi tragædiam Chrysostomus. Vides in exundante terra captos aquarum fontes, vides opertos montium tumores, vides cælum in fluidos imbres effusum, vides divini furoris miraculum, vides prodigium rigoris, hoc fecit produci oculus videntium filiorum DEI; plagiarius lascivientis oculi aspectus, prærogativam tantæ filiationis perdidit, universam penè Adæ progeniem, seu Enos sanctam posteritatem computes, seu sua infortunatam ab origine Caini progeniem consideres, in aquis validis submersit, à pulchritudine victi sunt, deplorat crudelem perimentis oculi tyrannidem Chrysostomus; & frænum imponere inordinatæ concupiscentiæ suæ non voluerunt, sed spectando capti submersique sunt: (r) sic savit oculus videndo.

(q) Lib: de obed: c. 6.

(r) Hem: 12. in Gen.

O si vel amodò præligerent post tot discrimina facti per gratiam DEI filij potius caligare, quàm interire, est satius cæcum evadere, vel non videntem, quàm destitutum DEI spiritu exanimari in cadaver! intueatur defixus attentæ mentis oculus non corruptibilem formosæ carnis pulchritudinem, quam nescit cernere, sed meditetur visu horridam cadaverizandæ pulchritudinis putredinem, quàm optimè novit discernere, ut deciduo in animum, hoc quasi mani generis hirundinum stercore, aperti cooperiantur corporis oculi, impofterum ad quemvis filiarum hominum intuitum caligantes. *vagus oculus, lascivus intuitus, improbus aspectus, suas non respicit ad ruinas*: conqueritur Chrysologus. (s) Providus Conditor oculum in orbem rotavit, sed adeò angustum, ut totus exiguam ultra pupillam non extendatur, ut hoc præventus exilis Sphæræ spatium sit quidem vitreus prospicientis animæ orbiculus, sed non sit ingens janua introëuntium vitorum, fenestra mentis sit, non tamen speculum omoigenarum vanitatum; sit prævius membrorum dux, sed non se-

Perditio huius generis ex oculo derivatur.

(a) Serm. 139.

author diluvii
lis plagæ su-
oculus.

Sapè conver-
titur non vi-
dere & non
peccare.

seductor animorum, sit lumen corpo-
ris, non tamen spiritus caligo. Sed
qui primus primæ prævaricationis au-
tor exstitit, quando vidit incau-
ta mulier lignum aspectu delectabile, &
pulchrum oculis, infamis ille oculus ar-
rogat velut irrevocabilem suæ præsump-
tioni prærogativam, ambit & flagitat
se mortis januam nuncupari; nè igitur
in domo propria, imò nè tuo nutrias
in gremio homieidam, occlude vecti-
bus, nec referetur janua iniquitatis, nè
ferò doleas non præcavisse aditum per-
ditionis. Respice ad Celidonium Es-
quilinum Antistitem, qui contra natu-
ræ regulam (ut adstruit Chrysostomus)
sinè oculis in mundum venit, conglu-
tinabantur siquidem palpebræ cum ma-
xillis, ad objectam hujus calamitatem
sistit Redemptor hominum, quasi dili-

contemplanti ejus discipuli sat impor-
tunam objiciunt quæstionem, cuinam
duorum crimini adscribenda sit nativa
cæcitas, num genitoris prævaricationi,
num geniti delicto? quis peccavit, hic,
an parentes ejus? refundit in sincerum a-
nimi candorem hanc inquietantium im-
portunam Carthusianus, quam ut dis-
solveret, respondet Magister veritatis, ne-
que hic peccavit, neque parentes ejus,
sed ut manifestentur opera DEI in illo. (u) (u) Joan. 9.
obstupescenda incarnatæ Sapientiæ hæc v. 48.
est responsio, declaratur sinè peccato,
qui fuit sinè oculo, quasi ideò non fu-
erit peccator contaminatus, quia fuit
exoculatus. Anne idem est videre &
peccare? habere oculum & esse pecca-
torem? non adstruo, sed conjecturo,
illam legi scribentis Hieronymi sententiã
Eustochio exaratam; nullus aspectus tu-
tus. (x)

(t) serm: fer: genter vellet ejus infirmitatem contemplari: (t)
4. post Dom: interpretatur Antonius Patavinus, sed

4.

(x) ad Eu-
roch: pudic:

S A D E.

Versus.
LII.

Venatione cæperunt me quasi avem inimici
mei gratis.

S A D E.

Versus.
LIII.

Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt la-
pidem super me.

S A D E.

Versus.
LIV.

Inundaverunt aquæ super caput meum,
dixi, perij;

Sensus Literæ.

Est admira-
bilis vicissitu-
do, quâ punit

Quam noverit clementer pro-
lixitate solitæ dissimulare
prævaricationum insolentiam
expectans miseri-
cordia, demonstrat annosa peccatorum
malitia, quàm æqua vicissitudine soleat
senescentem prævaricatorum iniquita-
tem plectere, tardigrada licet justitia,
instruimur quotidiana sanctissimi judicis
æquitate. Qui captum adinstar illaque-
atæ volucris deplorat Israël, Jeremi-

as est, qui nuper plangens ingemuit; bonorum ma-
inventi sunt in populo meo impij, insidian-
tes quasi aucupes laqueos, ponentes, & pe-
divinas ad capiendos viros: (a) crimen au- (a) Jerem: 5.
cupij poena non differente plectitur, v. 26.
sed reciprocante aucupio punitur; de-
cipiebant simplices, ut commentatur
purpuratus Hugo, blandiloqui seducto-
res, quemadmodum dulci fistula, aut
aliarum avium alliciente cantu aucups
avem circumvolam consuevit irretire; pan-

Inter Hebræos fuerunt aucupes, capientes animas simplicium sicut aves.

pandebant absconditos simulatæ pietatis laqueos, quorum latens iniquitas nihil habere potuit fidelis Theosobia, quæ sola veram complectitur pietatem; struebant pedicas, quando sumptuosa erigentes in excelsis simulachra, pretiosa quoad materiam idola construxerunt, quorum sublimi fabrica intuentium & oculi & animi protrahebantur ad stuporem, inducebantur ad amorem, persvadebantur ad colendum, seducebantur ad idololatrandum; sic enim pedica superinjecto stramine regitur, ut anima festino pede transiens in foveam præcipitetur. Hoc ingens sacrilegium vindicaturus ultionum Dominus, in avem mutavit aucupem, immittens conglomerationem inimicorum agmina, efficiens victoriosa obsidentium alienigenarum labara, coarctans fœdifraga superbientis Judææ territoria, prosternens circumvallantia urbium mœnia, captivans numerosa populorum millia, captivitati Assyriæ mancipanda, tandemque à Romana barbarie immaniter eliminanda. O si illorum sæculo Apostolicum Doctoris gentium resonasset oraculum! quod suos deterrere studuit Thesalonicensis sollicitus Tarsensis, *nè quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus:*

(b) *Thess. 4. v. 6.* verum non deerunt præcones aurbus, sed aures præconem audire recusabant. Clamabant ad faucium raucedinem sanctificata Prophetarum ora, quæ tamen perorare prohibebantur, aut si magis obediendum præcipienti DEO, quam vano homini reclamabant, circumdabantur carcere, inter ergastula ad gemitum torquebantur. Captum se flebili querimoniâ quasi avem infatuatus Israël deplorat, sed una simul infamis tot animarum aucupij recordeatur, ut æquum sciat vindicem sui iniqui sceleris formidare.

Inter pœnosas Assyriorum plagas gemebundus, inter coacervatas ærumnarum pœnas plorabundus, ad pristinas reflectat prævaricationes, quoties insidiabatur sanguini, abscondens tendiculas contra insontes frustra, sine eorum demerito, sine eorum culpa. Quid mirum, hinc inde commigrantem, hinc inde aberrantem, in hostium laqueos decidisse, cum aliud esse non soleat caducæ instabilitatis præmium, quam recte aucupis, quod capiuntur, *sicut avis*

Pars III.

transmigrans de nido suo, sic vir, qui relinquit locum suum, (c) æquiparat animam (c) Prov. 27. v. 8.

recedentem à cultu DEI sui proverbialis Salomon. Recesserant Principes Juda, & Reges Solymæ, velut avis exponens raptui pullos suos, recesserunt ab uno Numine ad plura gentium simulachra, sed aberrarunt miseri, qui dum plures adipisci Deos ambire præsumserunt, nullum sibi propitium habuerunt, nihil colit, qui cuncta colit; *DEUS enim, si non unus est (Tertuliano fidem dante) non est, cujus essentia, quia divina est, nonnisi una est.* Venerabatur aureum pro DEO vitulum, quod primordiali abominabilis idololatriæ flagitio in eam deducti sunt idololatrandi consuetudinem, ut in collibus reverentur ligna, in montibus venerentur saxa, ideo absque simulachrorum discrimine ut exprobrare potuerit ore non suo, quod jam dedignabatur, sed redarguentis Prophetæ sui, quod prælagiente comminabatur æterna veritas luxurianti Solymæ in Dijs suis; *in omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternearis meretrix: (d) nec alio merebatur nomine insigniri rebellis apostata, quæ relicto viro suo, ad quem debebat esse omnis conversio sua, contempto DEO suo, à quo emanabat omnis possessio gloriæ & felicitatis suæ, idolis quasi adulteris adhærebat; confraçtio legis jugo, & rupto maritali fœdere, rupit vincula sua, non ferrea, sed aurea, quibus devinctum sibi populum constrinxerat divinus legifer, nè peccaret. Expende sapientem redarguentis sapientiæ allegoriam, ut enim præproperum ad idololatrandum fœdifragæ gentis impetum declararet, illi ad noxiam libertatem anhelanti eundem comparare voluit, qui renuit ad horam expectare, ut referentur vincula, sed furore percitus, dirumpit non resoluta. Crudelis Struthio! nec tuis pepercisti parvulis, quos virulento contaminatarum matrum ubere lactasti, illud tibi ut tuum debetur improprium, derelinquit ova sua in terra, duratur ad filios suos, quasi non sint sui:*

(e) ovorum nomine tenera soboles exprimitur, si moralizanti Gregorio ad stipulamur; *ova in terra dereliquisse, est nullum cœlestis vitæ filijs exemplum præbere: (f) crudeles filicidæ! quia amore conditoris sui non caluerunt, quia sancto veræ dilectionis igne, quem in altari suo semper ardere voluit Altissimus,*

Evolant Judæi ad excelsa, ut vacent cultui idololatriæ.

(d) Jerem. 2. v. 20.

Judæi crudeles in filios exstiterunt.

(e) Jobi 39. v. 14. & 16.

(f) Libi 31. mor. 6. 5.

Judæorum præcordia non exarserunt, idcirco de salute proles parùm solliciti, eandem truncis & obeliscis, petris & rupibus devoverunt; quid mirum? quod hi, qui obduratis cordibus vivunt, insensibilia pariter viscera gestent, sicque quos generant filios, pietate paterni amoris, vel maternæ dilectionis recognoscant. Denique *ephrain*, quasi avis avolavit: (g) gemuit compatiens Oseas; præmiserat providus Propheta improprium adorati Beelphegor in Priapo, qui erat Amonitarum infame simulachrum, adjunxerat factos esse abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt, ut non solum idololatræ, sed idola nuncupentur: explanat Hieronymus, subjungit tandem de infortunato tribu-

(g) c. 9. vii.

Non tantum um denario; *Ephraim quasi avis avolavit*, sed vit: quò putas pleno alarum remigiò, idola nuncupari merentur? omni affectuum impendiò declinaverunt? num fortè ad sacra Sionis pastaphoria, ut contrito corde reverterentur ad DEUM suum, elegerunt forsan abjecti esse in domo DEI sui, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum? sic debuissent avolare, huc competebat convolare. Sed dementatus Ephraim (purpurati Hugonis asserto) velociter de loco suo, cui corde & animo affigebatur, cui hymnis & canticis immergebatur de priapo, in captivitatem abiit post captivatam à tenebrarum principe libertatem animæ, corpora pariter Assyriorum carceri manciparunt: abinde educebantur ad interfectorem filij sui ad Azaëlem, qui interfecit & redegit eos quasi pulverem in terram in tritura arcæ.

Sic levis cursor, sic aligera volucris, sic præceps avis venatione capta est ab inimicis suis, & quidem gratis sinè remunerationis emolumento, cum solo continuatæ perditionis incremento, lapsa est in lacum miseriæ vita sua, quando non tantum ad vicinos propinquare regionum fines Assyriorum exercitus protendebatur, sed insuper à remotissimis Romanorum limitibus vindicta commissorum scelerum intimabatur, quando gelidus timor enormis Deicidij conscios invadens animos ad solum solidissimæ metropolis asylum omnes Judææ incolas propulsabat; lacus erat, si omnigenorum criminum colluviem respicias in unum respicientis Solymæ gremium confluentem, lacus erat, de quo comminabundus Ezechiel prævaricanti Synagogæ lugubriter prælagiebat, quan-

Cecidit Synagoga in lacum supremæ calamitatis, ruinata per Romanos.

do pacificam Jerusalem in tumultuariam belligerantis Judææ arenariam prælagiebat convertendam; cum dederò te in urbem desolatam, & adduxero super te abyssum, & detraxero te cum his, qui descendunt in lacum: (h) invocabat namque profunda coacervatorum scelerum abyssus abyssum longanimis justitiæ ad ultionis effluvium, ad funestum pœnarum cataclysmum, quam affluens abyssus hostium tanquam conscripta exercituum numini militia exequi jubebatur, ut intumescens confœderatæ iniquitatis superbia aquarum multitudine operiretur, plagarum varietate suffocaretur, sicque rogata toties & vocata, fœdifraga in omni penè contracto fœdere Synagoga, detrahatur tandem inter perennes furoris victimas cum his, qui descendunt in lacum, non jam miseriæ temporalis, sed cum his, qui introeunt in inferiora terræ, ubi partes vulpium evadunt, hoc prorsus impetu mittebatur coronata Babylon in mare perennaturarum amaritudinum, nec amplius reperiebatur in terra viventium, sed in opaca regione mortis abscondebatur, inter tenebras, ubi nullus ordo, sed inter stridores dentium sempiternus horror inhabitat. Huic luctuoso funeri nihil addendum supererat, nihil tumulatæ Synagogæ, & funeratæ Israël gloriæ restabat imponendum, quàm sepulchrale saxum; nè destitutò istò fœterer nimium plus quàm quatríduana; providit oculata superni tribunalis justitia, ut dealbatum hoc Pharisaicæ hypocrisis monumentum occluderetur saxo: quid enim aliud hoc flebili prælagiebatur threnò plangentis Jeremiæ? posuerunt lapidem super me: & forsan ideo non mansit lapis super lapidem in Jerusalem, quæ lapidare consueverat Prophetas ad sui decoris gloriam, & munificentis argumentum, ut remaneret saltem ad operiendum suorum delictorum monumentum, posuerunt lapidem super me, id est, duritiam cordis, explanat Caren-

(h) Ezech. 26. 7. 20.

Imposita fuit Synagoga obduratio cordis sui vel lapidis.

sepulta Judæorum felicitas destituatur cenotaphio, illud, succincto verborū stylo suomet inscripsit calamo, suamet dextera super imponendo lapidi incidit; *inundaverunt aquæ super caput meum*, hæc scaturigo suæ amaritudinis, *dixi, perij*; hæc supercilialis linea suæ postremæ commiserationis. Quam fragilis semper accidit & inanis caducæ vanitatis vicissitudo! funestus pes superbiæ, quod

Judæorum corda incedere consueverant, in editos excelsorum montium vertices sublimem populum eduxit, totus elatarum mentium pruritus erat non solum altum sapere, sed se ab alto semper in altius efferre, nunc jacet sub suæ metropolis ruderibus, suo natant in sanguine, in suæ perditionis fovea tumulati.

S A D E.

Versus. **V**enatione cæperunt me quasi avem inimici mei
LII. gratis.

Sermo Quinquagesimus Secundus.

Christus quasi vultur de cœlo ad cadaver nostræ mortalitatis advolavit.

Lividus Ziphæorum animus in Davidem, prodiderat hostibus fugitivum, qui Saulis odium evasurus, recessit ad speluncam; exulceratus invidi Regis animus proditum investigare nititur successorem; denique laborioso conamine pandit exoso sibi genero laqueum, improvidus ruit in periculum, solo solius Davidicæ pietatis stratagemate devitandum, ab improvisis namque insidijs exceptus, hostile lætentis adversarij castrum ingreditur, dum idem, quod fugitivo exuli famulabatur in asylum, nescius involat spelæum; idem, quod fuerat Davidi refugium, existit inrerituro Sauli monumentum; hic namque tumulandus occubuisse, si modò heroicus intemerati adolescens animus sibi non obstitisset, suis non restitisset; utriusque victor utrosque vicit, se ipsum ab invisa scædisfragi Saulis malitia metuentem, suosque assecclas, ut trucidato assertæ toties pacis inimico finem imponat, prælio persvadentes. (a) Renuit magnanimus Heros, gloriosior sinè profuso perfidi Regis sanguine, victoriosior sinè devicto Saule. Dilacerabat nuper ad caulas ovium Ursam insidiantem, assilientem pariter leonem suffocabat; inermis in valle Terebinthi armatum prostraverat, prostratum ense proprio gigantem decollavit, nec ta-

men eam promeruit invicti victoris lauream, quam in spelunca latitans, sibi-que à cæde hostis temperans reportavit, ibi objecit humanis oculis mirabile spectaculum, hic admirandum beatissimis Gratias rementibus exhibuit portentum. Et quia fert DEO, prudens victor non suam, sed sibi datam cœlitus hanc fortitudinem recognoscere, idcirco psallens in decachordo, quod se conservaverit in corpore & anima. ut DEO hujus victoriæ auctori psallat in cythara, totum attribuit, sibi præsumptionis culpam, quam ob abscessam regalis paludamenti oram fortasse contraxerat, ut uni solique causæ appropriavit, & licet præfixus psalmi titulus legatur; *in finem nè disperdas, cum fugeret à facie Saul in speluncam*: communi tamen Patrum placito, & consonò interpretum suffragio non legitur David titulum erexisse, proinde hoc innuente titulo deducimur ad finem, qui Christus est, ex semine Davidis oriundus; quasivit sibi æternus Pater virum juxta cor suum, quod aliud non est, quam unigenitus, qui est in sinu Patris, hinc ibi inimicam considerans Synagogam suis cum filiis Augustinus, subtiliter decernit; *in illis Saul erat, in Christo David erat*, (b) venturum in carne præfigurans, si enim Divinitatem suspicias, supra omnes est, quia omnia per ipsum facta sunt, & sinè ipso factum est nihil: (c) *Joan: 1. v. 3.* fugit, exultans ut gigas ad currendam vi-

David mitissimus, potes perimere Saul, ei peperit.

(a) 1. Reg. 16. 24.

(b) in Ps: 56.

(c) Joan: 1. v.

3.

am,

In saule præfigurabantur Judæi, in David autem Christus. am, fugit futurus homo, cujus si DEITATEM solam recogites, si Divinitatis immensitatem conspicias, quò fugiat non habet. Fugit in præcurrente David, ut occultaretur, & ab investigantibus inimicis quæsitus non reperiretur; qui enim confugit ad speluncam, terrena superficie contegitur, nè ab intrante videatur.

Portabat terram JESUS (anagogizat subtilis Afer) carnem, quam acceperat de terra, & in ea se occultabat, nè à Judæis inveniretur DEUS. Profundum fuerat latibulum angelico ignotum lumini, nè dicam humanæ caligini peregrinum, si enim Regem sæculorum cognovissent, putas Regis & regni titulum corrumpere voluissent? si obvolutam carne, quam sumpsit de terra virginali, Divinitatem discrevissent, credis Dominum gloriæ crucifixissent? crucifixerunt tamen DEUM in homine (si fas est dicere) dum DEUM hominem stipiti affixerunt; nec enim mori DEUS poterat, nisi in homine, nec crucifigi, nisi in homine, qui malè inquirentibus opposuit terram calcandam & dilaniandam, premendam & perimendam, objecit benè quærentibus vitam tenendam & obtinendam, habendam & possidendam. Quòd si præcipuam latentis rationem investigare placet, cur noluit patere? cur voluit latere? amoris impetum ad fugam compulisse, fervens ardoris illius desiderium, carne amictum occultasse, firmiter supponamus, quo exardescens hoc suo in latibulo auditus est ingemuisse; baptismo autè habeo baptizari, & quomodo coarctor usquedum perficiatur? (d) cucur-
(d) Luc: 12. v. 20.
(e) in Ps: 6. 50.
rerat quippe in siti pennigera pernicitate præproperans, cucurrit de cælo, venit in uterum, de utero in præsepium, cucurrit sitiens: (e) explanat Hieronymus, nève transitorium vel ad horam fuisse sitientis desiderium suspiceris, adjungit illustris Dalmata, in cruce humani generis salutem sitiebat, ut scias hanc validam prolixi amoris sitim ab utero ad tumulum, à præsepio stabuli ad crucis patibulum continuasse; quam tamen à caligantium Judæorum oculis abscondit ipse absconditus in spelunca & virginali carne, quam sumpsit dextera Virginis, cui benedixit Dominus, cooperatus.

Illud reddit attonitum, illud an-

xij Psaltis suspirium, latitabundi Davidis desiderium eodem Psalmò sollicitè intimatum, angariati cordis, angustiatæ mentis hoc est indicium, anhelu spiritus hoc est impendium, desiderabundi viatoris hoc est eloquium, ambientis, satagentis, festinare flagitantis, volare cupientis incitamentum; in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas: (f) alas postulat in umbraculum, utque velocius exoret, & impetret efficacius, præmittit gemitum supplicabundus misererenti misericordiæ; misere mei DEUS! misere mei! DEUM DEUS alloquitur, quid mirabilius? dicit ille, qui propter me liberandum carne gravatus est, assumpsit carnem, qui antea ambulabat super pennas ventorum, qui cum Patre miserebatur mei, pro sublevanda mea miseria miser factus; clamabat in carne mea, misere mei! ad umbram anhelat, ad alas, sub quibus respiret, aspirat. Singultuabat aliquando, seu pro se, seu pro membris suis; susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, quando in propria veniens, sui eum non receperunt, illum denunciens adversarium, qui circuit, quærens, quem devoret, & sicut catulus leonis, (g) illum designans populum, cui olim hæc eadem dictura erat incarnata increati Patris Veritas: vos ex patre diabolo estis; ut fremen-
(g) Ps: 61. v. 12.
tem utriusque evaderet ferociam tolerando, ad asylum alarum respicit, pennarum remigiò supplicat obumbrari; in umbra alarum tuarum sperabo, hoc tegmine, etsi jam terra tectus, desiderabat, hoc occultari velamine, licet jam in spelunca latens prætendebat, sperabat in umbra velamenti, in solo alarum tegmine, id est, explanat purpuratus Hugo, in protectione crucis contra Diabolum; quid enim aliud expansæ in latum alæ quàm crucem præfigurant? in protectione non sua, sed nostra, quæ nos protegimur, & ille protegit, in hoc nostro suæ crucis umbraculo speravit, ad illud festinavit, ut festinaret, pennarum remigiò se comunivit; non tamen à laqueo venantium eripi potuit, quia noluit, non quia debuit, qui potestatem habuit ponendi animam suam, ut capiat, ut affligatur, ut torqueatur, ut occidatur, velit ferire, optet perire, studeat irretire Judæorum sagax ferocia, Phariseorum fallax astutia, Pontificum mendax superbia, non defraudabit abnuentem, non captivabit renitentem, non

(f) Ps: 56. v. 12.

justus sperat protectionem Altissimi.

Quod capitur
venatione la-
bore indiget,
ac insidijs.

non illaqueabit recusantem. Hoc præ-
videbat, prævisum prælagiebat ore pro-
phetico lamentantis Jeremiæ: *venatione*
ceperunt me quasi avem inimici mei gratis;
sparserunt retia, ut irretirent innocen-
tem, jecerunt laqueos, ut evolantem il-
laquearent, venabantur laborioso cona-
mine, explorantes artificiosa indagine, in-
sidiantes & observantes eum; avis, quæ
venatorum artificio ad laqueum allici-
tur, vel retis expansione capitur, frau-
de acquiritur, blanditijs inducitur, do-
losa adulatione in prædam hostium præ-
cipitatur. Dormierant aliquando viri
divitiarum somnum suum, jacentes in
lectulis eburneis, lascivientes in stratis
suis, & agnum comedentes, iniquam
Pharisæorum dixeris colluviem, infulatæ
pontificum Sacerdotumque superbæ af-
sociatam, unius agni victimam inten-
dentes; observabant nutantibus oculis
cum Publicanis manducantem, sugilla-
bant cum peccatoribus conversantem;
cogitabant, sed apud se, quod evulgare
non licuit, communicare non expedi-
vit, inierant adversus Sapientiam consi-
lia, celebrârunt contra innocentem con-
cilia, uni huic innixi fundamento, quod
sapiens recenset; *circumveniamus justum,*
nec alium ab eo, qui peccatum non fe-
cit, nec inventus est dolus in ore ejus,
veracem nuncupabant, doctorem appel-
labant, magistrum salutabant; dixisses
tenerrimo amore diligi, quem fœdera-
to conamine collaborabant avversari, oc-
currebant blanditijs, ut deprehenderent
consentientem, persvadebant præstigijs,
ut attraherent reclamantem, detrahe-
bant convitijs, ut profligarent obvian-
tem, ferociore feris, rapacioribus bru-
tis, quem in alto absentem laniabant,
præsentem elogiorum suffragijs collau-
dabant, sed quem nullis premi experie-
bantur illecebris voluptuosæ corruptio-
nis inimicum, eundem pariter nullis
conquerebantur insidijs irretiri omnimo-
dæ veritatis advocatum. Quem cape-
re volebant in sermone, ab eo se capi
dolebant in veritate, petram elidere
flagitantes, consilia capiebant in arena
vanitatis, quæ concludebant in arena-
naria iniquitatis, auferre vitæ Domino
vitam statuunt, sed intentatam jam præ-
vidisse mortem confusi deprehendunt,
insidiabantur tendiculis, sed Via omne
devium declinabat, corroborabantur
mendacijs, sed Veritas quasvis calumni-
as eludebat, *machinabantur morte*

Pars III.

turpissima immunem condemnare, sed
Vita omnem violentæ morti aditum præ-
cludebat.

Cæperunt tandem, sed velut avem
in regione libertatis suæ circumvolam,
non quodd debuit, sed quia voluit, non
succumbentem sed occumbentem, ex-
altabantur viæ divini viatoris à via ini-
quissimorum transgressorum, sicut exal-
tantur cœli à terra; quid agerent terri-
genæ cœligenum impetitori? velut avi
conabantur insidiari, ut fraudulentò do-
losæ perversitatis aucupio valeant cir-
cumvolum depradari; circumvenire sta-
tuerunt. Exulabat à Judæa sincera ve-
ritas, profligabatur à Synagogæ territo-
rio fidelitas, quam partim adulationum
illecebræ corruperat, partim larvata do-
lositas à suis finibus eliminabat. Inva-
debatur Sapientia, quæ sapientissimi prin-
cipis sæculo clamitabat cum comite pru-
dentia, *dabaturque vocem suam in summis*
excelsisque verticibus supra viam in medijs
femitis, stans juxta portas civitatis: (b) in
clamitante sapientia reveretur DEUM
hominem purpuratus Hugo, qui fre-
quenti clamore instruebat permodum
erudientis sapientiæ de divinis, permo-
dum instruents prudentiæ erudiebat de
humanis; docebat verbum, non tamen
oris verbo resonante, sed juxta civita-
tem in suburbano hiantis stabuli præse-
pio, docebat exemplo vociferante, si
quid clamaverit, quid clamitans docue-
rit, interrogetur, responderi inquirenti:
veritatem meditabitur guttur meum, cor
gutturi meditationem tribuit, quæ in
solo spiritu subsistere, in nullo memb-
ro corporis operationem elicere con-
suevit, in nullo carnis organo suis cum
meditationibus requiescit, sed id mu-
nus cordis gutturi ut proprium adscri-
bitor, ut oris cum corde concordia, quam
nutrit veritas, & fulcit candida since-
ritas, insinuetur; hinc scriptum est de
vero sinceræ charitatis amatore, os justii
meditabitur sapientiam. (i) Justorum si-
quidem os cordi agglutinatur mediò in-
tegerimæ ac fidelissimæ charitatis glu-
tino, sed impiorum cor in ore collo-
catur ob indiscretam fraudiloquorum
rabularum garrulitatem. Per altissima
veritatis mysteria obambulare, est mu-
nus sapientiæ, circa morigera humanæ
conversationis exercitia versari, est prin-
cipale incumbents prudentiæ documen-
tum. Utrique adversatur mendax fal-
la-

(b) Prov. 3. 9.

11.

(i) Ps. 36. 7.

30.

Judei insidia-
bantur Christo
machinantes
ei mortem,
sed frustra.

lacia, quæ civium assæta multitudini, civitates incolit, sed non easdem excolit; declinat solitudinem, amat frequentiam populorum.

In oratione
debet os &
guttur cum
mente conve-
nire.

Insidiabatur illa Sapientiæ in carne conversanti, meditabatur ab universis Judææ urbibus incarnatam profligare Veritatem, quam videns inter lenocinia incorruptam, inrer opprobria immotam, inter illicia incontaminatam, persequabatur ut adversariam, convitiabatur ut inimicam. Quid ageret humanæ compatiens calamitati homo DEUS? cessit laborioso venatori in suæ venationis præmium, avem induit, ut lassatum in via iniquitatis peccatorem ad avolandum animaret, ad evolandum invitaret; quod threno flebili prælagiens apud Jeremiam; *cæperunt me quasi avem*, abominabantur ut hominem, & ideo eradere de terra viventium vix venientem advenam in coronati Pharaonis aula, in perfida impij Herodis regia statuerunt; induit proinde volucrem, sed capiendam, ut capta, expansis in ligno sanguifluente alis suis, volare doceat & avolare; sic quippe capi à venatore voluit, sic iniquis persecutorum manibus tradi concupivit, sic potestati Judæorum se subijci sustinuit; ut tamen sub ejus potestate, super quem potestatem acceperat, tenerentur; hoc ipsum namque volens disposuit, quo sibi fieri ab impijs permisit, in manus inimicorum suo amore corruit, qui suis manibus ipsas persecutorum manus direxerat, quo sine nullam suarum manuum regebant, vel movebant, cui enim omnia Pater in manus dederat, cruentas venatorum manus suis in manibus tenebat. Tenebant ipsi eum, qui stringi voluit, & teneri; capiebant avem, sed passis eorundem laqueis involantem, quam capiendod, quam cruciando, quam persequendo, quam perimendo voluntati illius servierunt; quem se cæpisse quasi prædam desiderabilem exultarunt, sed avis capta totum Divinitate disposuit, quod ab humanitate pati pro homine decrevit; hostis nil addidit sæviendo, quam ille infligi sibi voluit sustinendo. Præviderat propheticus prælagientis Jobi oculus prodigiosam avolantis celeritatem, ineffabilem volantis profunditatem, quando humanæ capacitati subtrahens imperceptibilem volatum humanati Numinis, assererat; *semitam ignoravit avis*, (l)

legit Paschasius, *semitam avis ignoravit homo*: (m) angustiam assignat semitæ, ut arduum divini viatoris incesum, ut incomprehensam ascendens designet majestatem, ignarus homo ignorabat profundam humilitatem Christi (sic enim in genuino semitæ symbolo eum effigiat purpuratus Hugo) qui in assumpto humanæ carnis symmate ad Patris dexteram evolavit; ignoravit Judæa, expendit memoratus Pater, quia ei non credidit, quando indutum corpus humanæ carnis chlamyde librari super sidera invitis licet oculis conspexit.

Ordinatur, dirigiturque hujus prodigiosæ avis semita ad procurandam Adæ filijs viam pacis, non enim de Patris gremio ad matris uterum avolasset, si comparandæ utilitati suæ, non nostræ vociferationis commodo evolasset. In ipso vita erat: evangelizat de hujus avis semita dilectus JESU discipulus, qua existente discessus mortis disponebatur; nomen enim vitæ (ut notat Chrysostomus) est argumentum providentiæ ad perpetuitatem, non enim aliter afflusa nostræ felicitatis immortalitas, quam immortalis vitæ beneficiò poterat recuperari. *adveniente ad nos vita*, inquit Os aureum, *vis mortis periit, & luce nos illuminante, tenebræ evanuerunt*: (m) erat (m) hom: 4. igitur in ipso vita, quâ destitutos vitâ vivificaret ad vitam; quasi idcirco habens vitam ad nos descenderit, ut funestæ mortis tenebræ, quæ nostram obscuraverunt primordialis innocentie claritatem, à nostris mentibus profligarentur. In ipso vita erat, quæ nobis viveret, nobis proficeret, nostra lux fieret, nos tenebrarum filijs ad lucis filios transferret, *vivere oportet, ut vivens illuminatus fiat, nec enim consequens fuisset illuminari eum, qui nondum intellectus fuisset vivere*: explanat doctus Origenes, (n) ut fieret lux hominum, vita ad hominem venire voluit, nec enim, ut sibi vivat, advenit, sed ut tibi veniat in regione umbræ mortis, vitam vixit mortalium, verum, ut vitam efficeret immortalem, ut fiat lux hominum, venit in mundum, incipit vivere, ut illuminandus Adæ filius desineret caligare, inciperet videre. Sed cur lux hominum dicitur, à quo & Angeli cum universis regie cœlestis incolis illuminantur; idcirco quippe non eget empyrea metropolis solari radio, aut lampade lunari, quia claritas DEI

Christum abominabantur
Judæi ut hominem, ideoque cæperunt eum ut avem.

Verbum divinum dicitur in se habere vitam, ut non vivificet.

(n) Rom: 3. Joan:

DEI illuminat eam, & lucerna ejus est
 (q) Apoc: 21. agnus, (o) lucidissimam verbi humanita-
 v. 23. tem intellige, quæ ideo lucerna, non lux
 dicitur, quia lucernæ lux tribuit, unde
 illuminet, nec enim sinè luce quasi in
 se reclusam continet, lucere potest aut
 prælucere; *Christi humanitas continens*
 (p) in c. 21 A- Divinitatem, erit lumen omnium (p) do-
 poc: cet Carenfis: cur ergo peculiari privi-
 legio hominibus attribuitur, quod æquè
 Angelis communicatur; an fortè quia
 cœlestes aligeri nunquam caligaverunt,
 nunquam de statu gratiæ rebelles lumini
 exciderunt, semper suo fideles principi
 exstiterunt, plus gloriatur pater lumi-
 num, quod sui vita Filij deprædicetur lux
 hominum, qui recedentes à lumine, se
 ipsos condemnaverunt ad tenebrarum re-
 gionem umbræ mortis, quam si lux an-
 gelorum nuncupetur. Transierat sac-
 randas olim Jordanis undas prævarica-
 tas Israël sub inclyti Principis Josue du-
 catu, qui divino parens imperio, duode-
 cim lapides in flumine collocavit, quod-
 nam obedientis præmiò? quò benepla-
 citò præcipientis? *in illo die magnificavit*
 (q) Josue 4. Dominus Josue coram omni Israël: credi-
 v. 14. dissem ego, tunc gloriosum fuisse hunc
 ducem populi magnificatum, coram o-
 culis eorundem spectatorum, quando
 creaturis imperans, quod proprietatem
 conditoris indicat, solem jussit subsiste-
 re, lunæ prohibuit contra vallem Aia-
 lon moveri, quod si non imperanti A-
 dæ filio, sed ordinanti DEO luminaria
 hæc obedivisse replices, subjungam ego
 ex Augustino; Dominus orationi servi sui
 (r) de mirab: obediens præcipit, ut obedirent: (r) est au-
 S. Script: lib: tem incomparabili excessus incremento
 2. 6. 4. gloriosius ad vocem ab homine prola-
 tam creatorem omnium obedire, quàm
 exundantem alveum mandanti DEO ad
 nutum hominis obtemperare. Et tamen
 in illo die magnificatus fuisse dicitur, in
 isto magnificentia reticetur.

Clarissimum JESU symbolum fuit
 præclarus Josue, suspendit enim expug-
 natum Hai Regem in patibulo, qui vi-
 ta vallium vertitur, ut præfiguraret
 principem mundi hujus, qui de præcelso
 testamenti monte præcipitatus, decidit in
 vallem plorationis, ibi victurus & plo-
 raturus in æternum, fuit proinde inte-
 meratus Josue figura JESU, qui plus
 existimat se tunc glorificari, quando in
 sacro baptismi flumine abluit peccatores,
 quàm dum prodigiosi nutus imperio na-

turam sibi subjectam demonstrat in por-
 tentis. Enumerat doctus Origenes di-
 versa omnipotentis dexteræ facinora,
 considerat stupenda omnipotentis & o-
 perantis DEI miracula, mare rubrum il-
 laxis Hebræorum pedibus transnatatum
 sinè viatorum discrimine, manna de cœ-
 lo depluum in deliciosam peregrinanti-
 um annonam, crystallinos deserti latices
 è clauso sterilis terræ utero scaturientes,
 & nunquam dicitur exaltatus JESUS; ubi Exaltatus
 verò Jordanis alveus transitur, ibi dicitur fuit Christus
 ad JESUM, in hac die incipio exaltare te gloriose in
 in conspectu populi: ingens dierum dispa-
 cruce.
 ritas! quasi non amplioris sit gloriæ, sub-
 limioris excellentiæ, sterilem terræ ure-
 rum dulcissimis fontibus fecundare, nè
 sitiens exercitus miserabiliter exarescat,
 quàm regionem fluminis transnatare;
 concludit Emphatica ratione subtilis A-
 damantius, nec enim ante mysterium bap-
 tismi exaltatur JESUS, sed exaltatio ejus in
 conspectu populi, inde sumit exordium: (s) (s) hom: 4. in
 Josue.
 dum immunda immundi peccatoris ani-
 ma salutaribus baptismi undis abluitur,
 plus longè glorificatur illius conditor,
 quàm quando in miraculis prædicatur,
 de prodigijs collaudatur, plus delecta-
 tur, quando obtenebratus à peccatis te-
 nebrarum filius à luce sua illuminatur,
 quàm quando Angelus splendidissimis
 fulgoribus illustratur. Vita JESU, quæ
 in JESU est, lux hominum est, illumi-
 nans lumine destitutos, vivificans inter
 mortuorum cadavera, inter cadaveri-
 zantes peccatorum animas collocatos
 peccati sectatores. Hanc hujus avis se-
 mitam ignorant Adæ filij pro ipsis ex-
 antlatam! subjecerunt consveta Regum
 pericula neo-electum principem, & gra-
 viores cæteris constrinxerant angustia
 dilectum Domino Davidem, concerta-
 bant prolixo animorum luctamine oc-
 cisi Saulis posterii cum coronandi neo-
 principis satrapis & ministris.

Confugit ad solitum in dubijs o-
 raculum prudens & providus suorum
 hostium Archistrategus, consuluit du-
 bius Dominum, num expediret ad for-
 tunatū capti regiminis auspiciū ad u-
 nam de civitatibus Juda, veluti ad bonæ
 spei promontorium ascendere, habitò-
 que consensu approbantis providentiæ,
 quamnam eligere debeat, requisivit;
 responditque Dominus: in Hebron, accin-
 gitur illicò assecuratus viator periculoso
 itineri, ascendit David, & duæ uxores ejus A-
 chio-

David ascen-
 dit cum dua-
 bus uxoribus
 in Hebron,
 Christus du-
 cit ad Ecclesi-
 am duos po-
 pulos.

Exaltatur
 amplius DEI
 gloria in con-
 versione pec-
 catoris, quàm
 in prodigijs.

chinoam Jetræites, & Abigail uxor Nabal
(t) Reg: 2. p. 2. Carmeli. (t) Hebron, quatuor Patriarcharum illustre Mausolæum, ubi protoparentis Adæ, obedientis Abrahamæ, Isaaci & Jacobi tumulata cadavera requieverunt, *connubium* transfertur ad hunc sacri amoris thalamum, ad hoc connubiale Matris Ecclesiæ asyllum ascendit sponfus sanguinum, desiderato exoptatissimæ unionis diademate coronandus; ascendit duobus populis associatus, hoc gemino velut duorum conjugum stipatus comitatu, si enim Commentatori Rabano credimus, in binis conjugibus Davidis, duo præludebantur populi, duce sponso Ecclesiæ ad conjugalem veluti conjunctionem deducendæ; *ascenso David cum duabus uxoribus in Hebron*, significat convocationem duorum populorum in Ecclesiam Catholicam: sic prævolabat JESU charitas in symbolis & figuris, hanc præelegit semitam avis hæc salutifera, nostram salutem ambiens, suæ pietatis dispendium dissimulans, futurum ardui laboris sui impendium non abhorrens.

Omnium maximum est illud, quod homini ab homine infligitur. In Hebron inauguratur David ad saluti-ferum regimen populorum, quidquid enim magnanimo principi cedit ad gloriam, id ipsum deservire debet subditis ad tutelam. Evolabat de empyrea Regis gloriæ regione Rex sæculorū immortalis, & illicò avem simulans, aligero animarum agmini prævalere nititur, ut ducem suum, fideli pedissequo, veloci pennarum remigio comitentur. Excedebat immanitate feras crudelis homo, & velut mancipatus tyrannidi, barbariem adversus hominem, ferociam spirabat adversus hominum conditorem; *ab homine homini quotidianum periculum, adversus hoc te expedit, hoc intentis oculis intueri*, consulit amico amicus Seneca, si enim à negligente præterire sinitur, si appropinquanti viciniùs non occurratur, sagaciùs obruitur omne consilium, præcluditur omne remedium, ut malo malorum pessimo resistatur, sunt alia novercantis fortunæ discrimina, quæ tamen indulgent spatium temporis, quò præveniantur, priusquam fulmen feriat, tonum annuntiat secuturum, priusquam domus corruat, ruina monet patremfamilias, ut succurrat, priusquam ignis flammam in tectum evomat, fumum ablegat, ut imminens incendium evulget; sed quando homo insidiatur homini. pari assultu invadit & impellit, insilit & allidit, arripit & configit, allatrat

& discerpit; nullum malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius, (u) (u) Epist. 102. Concludit Cordubensis Philosophus.

Et quia cœlesti Solymæ nil adversatur molestius, quàm inhumanus furor in homine, quia nullo scælestius offenditur crimine supernus arbiter, quàm animarum dissidentium tristi spectaculo, idcirco in mundum advolans Rex pacificus, post primum virginei incolatus nidulum ad publicum declinavit stabulum, ut discat à Verbo veritatis verbosus homo verborum luctamina declinare, contentionum certamina evitare, lædenti, priusquam lædat, cedere, dum læsit, lædenti condonare; *libens reconditur in præsepi, ut, qui sunt pecuni, accurant, & reperiant sermonem & rationem in præsepio constitutam* inquit Hesychius: (x) (x) orat. 2. infelix Adæ progenies, voluptatum sectatrix & amatrix, adeò videbatur ab intellectu aliena, in ratione alienata, ut nullo suffunderetur rubore, dum se abundantem videret errore, non averfabatur delictorum horrorem, si modò nancisceretur vani honoris splendorem, deserebant amentes in sapientia sua justorum prudentiam; & sectabantur stultitiam improborum, degenerantes à regia coronatæ libertatis dignitate, ruebant ambitione stolidi in violentam peccati servitutem, & quasi non intelligentes, comparati sunt jumentis insipientibus, & similes facti sunt illis, imò dum bos cognosceret possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël dominum creatoris sui recognoscere detrectavit, & omnis possessionis scaturiginem inquirere recusavit, *dum audieris, quòd similis factus est rationis expertibus, ne arbitreris hoc dicere, ut ostendat homines esse belluis pares, sed illis peiores ostendere voluisse* (y) notat Chrysostomus. Vidit hoc lugubre spectaculum oculata amanti DEI sapientia, consideravit de cœlo sancto suo leonum sævitiam, conjunctam pardorum varietati, expendit astutiam vulpium, connexam luporum rapacitati, latebat ista in ovium vestitu, contegebatur illa hominum amictu, miserrus invisæ huic miseriæ animalitatem assumere, vestitamque humanæ carnis symmate avem decrevit exhibere, cum cœli avibus statuit ludere, ludicro terrigenarum avium generi illusurus. Quo prævio secuturi successus omine, Oseas futurorum conscius prælagivit, cujus ore os Domini locutus.

Quia homines belluis sunt peiores, inter belluas Christianus collocatur.

(y) Serm. de ascensu

cutum est, dum orituram ad sæculorum
vesperam promissæ toties regenerationis
humanae seriem intimavit, *formidabunt
filij maris, & volabunt quasi aves ex Ægyp-*
(2) *Ose: ii. v. 10:* (2) quid enim aliud tumultuantis
u. puerpuræ? quid aliud undosæ matris no-
mine, quam turbulenta frementis mun-
di facies indicatur, quæ sinè quietis tem-
perie indefinenter fluctuat, & indies
parturiens, marina monstra procreat, &
conservat? sunt hujus turbulentæ matris
filij falsuginosi peccatorum animi, qui,
quò delabuntur profundius, eò recipiun-
tur difficilius, & abyssali perditionis
centro viciniùs appropinquant; formi-
dant tamen à facie comminabundi vin-
dicis, non quidem audientes verbum
Domini, aut sonum cymbali, salutiferam
videlicet Evangelicæ prædicationis vo-
cem, ob resistentem aquarum densita-
tem, quæ præpedit, nè audiant ob pec-
catorum multitudinem, quibus infasci-
natæ mentes aut rennunt, aut neque-
unt amplius auscultare, sed incutit ti-
morem fulgor luminis in maris super-
ficie coruscantis; terrent videlicet ab-
sorptos penè in delicijs, in vitijs demer-
sos iniquorum animos visa divinæ vindi-
cæ auguria, inflicta comitibus & con-
tribulibus supplicia, manifesta super-
ni furoris judicia, quibus conspectis, ve-
lut ab ignis radio attrahuntur.

filij maris a-
volant ut a-
res, quando
homines mun-
iani conver-
untur ad
Christum.
His territis, & hac sagena Domini
à marinis sæculi vorticibus feliciter ab-
stractis, ad volatilium aucupia sagax au-
ceps convertitur, ut ex caliginosa noctes-
centis Ægypti regia, ex tenebrarum pa-
ad tria cæcutientes animæ ad regionem lu-
minis abigantur, velocitate celeri de ter-
ræ foveis in cœli regionem abigantur, de
paludosis sinibus ad liberum amissæ bea-
tutatis territorium remeaturæ impellan-
tur, *avolabunt ad fidem Christi pennis vir-*
tutum, commentatur moralis Hugo,
quasi avis cum magna velocitate de Ægypto,
id est, de mundo ad cælum tendentes, sed
quoniam stratagenate absorpta in deli-
cijs, sepulta in divitijs, submersa in las-
civijs, hæc deceptarum avicularum tur-
ma, hæc seductarum animarum turba e-
volabit è spatioso hujus maris ergastulo,
ubi reptilia, quorum non est numerus,
quâ tanti roboris vehementiâ extrahe-
tur de circumvallato hujus deglutientis
oceanii gremio? Avê avis sedu-
citur, avê avis reducitur seducta;
canit avis in cavea, & avem avocat ex

Pars III.

libertate, nec capi ista renuit, ut visita-
re sociam, aut reperire a mulam conce-
datur, dicam amplius, avis picta exponi-
tur, & cohors vivarum avium allicitur,
ut fictæ conjungatur. De congregan-
dis & profligandis à tenebrosis Ægypti
latibulis animabus segregandis electorū
phalangibus, jam tunc spondebat Domi-
mus; *collocabo eos in domibus suis*, non in
atrijs, ubi exponuntur milvi furoribus,
non in deliciarum viridarijs, ubi de au-
cupis fraudibus periclitantur, sed in mu-
nitis ædibus, ubi & subtrahuntur vio-
lentiæ, & insidianti astutiæ eripiuntur;
ut renuentes alliceret, ut circumvallan-
tes restringeret, avem induit, quando
adinftar avis in regionem aëris de cœli
folio evolavit, abinde in mundi conval-
lium advolavit, quem, dum Gregorius
sublimiori oculo contemplatur, à lach-
rymarum valle in derelictam nuper bea-
tæ felicitatis regiam insigniter, ut asso-
let, commentatur; *avis rectè appellatus*
est Dominus, qui corpus carneum ad æthe-
ra libavit: (a) ut advolaret ad terram
inviam & desertam, ut devolaret ab em-
pyrea regione, ut præsentaret velocita-
te, mea commotus necessitate, alige-
ram orientis avem, vocavit ille, qui mi-
sit Pater filium, jam tunc præludens pen-
natam pennigeri Redemptoris dilectio-
nem, quando vaticinante Isaia effatus
est DEUS totius consolationis; *vocans*
ab oriente avem, & de terra longinqua vi-
rum voluntatis meæ, (b) cujus volatum
à summitate cœli coronatus Psaltes de-
scripturus, cecinit; à summo cœlo egressio
ejus, (c) & occursum ejus usque ad summum
ejus.

Christus dici-
tur avis in a-
scensione,
quia corpus
carneum ad
cælos transu-
lit.

(a) *Hom: 29.*
in Evang.

(b) *Isa: 46.*
v. 11.

(c) *Ps: 18. v. 7.*

Descendit ædificaturus Jerusalem
Rex pacificus, & congregaturus disper-
siones Israël; quod, quia nulli hominum
appropriari potest, attribuendum est so-
li DEO, qui, cum celerrimus aliger de-
volvebatur in terras, adhuc Rex gloriæ
manebat in cœlis; alioquin hoc suum
suæ Divinitatis elogium non foret; *cæ-*
lum & terram ego impleo, cujus si æ-
ternam non penetrare, sed adorare cu-
pis originem, egreditur ab invisibili ma-
jestate Patris, si revereri flagitas factam
in tempore carnis nativitatem, evola-
vit ab invisibilitate Divinitatis ad assu-
mendum corpus humanitatis; & revo-
lantis occursum usque ad summum ejus,
usque ad æqualitatem Patris; dicat, qui
dixit, & facta sunt, nec aliud, quantum-

*Christus est
avis, quam
Pater vocavit
ab Oriente.*

*Verbum divi-
num in cælo
existens vul-
tur fuit.*

vis aliter, aut aliò verborum sonò dicet, quàm *exivi à Patre, & veni in mundum*, agnosce evolantem à gremio & advolantem in uterum, à summo cælo ad terram benedictam, *iterum relinquo mundum*: perpende evolantem à spinarum & tribulorum utero, quos nobis germinat terra nostra, & *vado ad Patrem*; meditare convolantem ad sinum; sed cur, qui egreditur, non regredi, sed occurrere refertur? velociorem quippe morum indicat occursum quàm regressum, molestior iste, celerior ille, pacatior iste, impetuosior ille, noveris, mobile quodvis celerius ferri ad proprium centrum quietis, quàm ad alienum locum laboris; est unigeniti centum ingeni Genitoris sinus, est velut alienus à Deitatis immensitate angulus, ubi recluditur immensus, circumvallatur circumscriptus. Hanc avem vocavit ab oriente Pater, quam idè arbitror ad certam aligerorum speciem non reduci, particularis volucris nomine insigniri, quia juxta egentis mundi sortem formas semutat in omnes; ut enim descensus sui semitam prosequamur, perfidus quippe Synagogæ oculus, qui nuper semitam descendentes non potuit discernere, nunc oculum vulturis non sinitur videre. Primus enim, quem per regionem aëris volatum avis divina exercuit, vulturis fuit, cujus connaturalis est proprietas, viso cadavere in illud plenum alarum remigiò volatum suum dirigere, pennigera velocitate in concupitum suæ esurie pabulum totis conatibus tendere, velut ad unicum suæ aviditatis illicium advolare; unde si festinanti plerumque accidit, quod dum è superiori aëris provincia in terrenæ regionis convallia præpropere impetu ad mortuum animal odoris fragrantia attrahitur, dum desideratâ suæ venationis prædâ fruitur, fruendo inhians, à venatore ferali vulnere in mortis victimam destinatur. Sic demptâ quavis imperfectiōnis repugnantia venturus mediator DEI & hominum ab excelsa regalis solij specula, providum respicientis misericordiæ oculum in vallem lachrymarum defixerat, manensque in invisibili, incomprehensibilique suæ Divinitatis eminentia, abjectum nostræ mortalitatis cadaver conspiciens, passus in auram alis exardescens desideriorum, velut celerimo volatu præcipitatus in vallem lachrymarum evolavit; summa cælorum

deferens, ad imam nostrarum calamitatum colluviem venire festinavit; sed dum mortale corpus insilit, mortem, qui mori in Divinitate sua non poterat, in assumpta humanitatis mortalitate rapaciter incurrit. Quisquis volantem & videntem, quisquis accelerantem & respicientem intueri flagitat, ad evoluta sanctorum Prophetarum sæcula recogitantem animum convertat; describit eorum unus sumptuosum divinæ majestatis ferculum, in quo residens Conditor per radiosos sidereæ regionis regali insidens solio vehebatur.

Vehebant currum gloriæ quatuor animalia, quorum non sola facies, sed dorsum pariter plenum oculis mirabile spectaculum exhibebat attonito Ezechiel; concito cursu per cæli arcem volebatur, volubiliq; gyro per amplum æternæ planitiæ spatium raptabatur. Agitabatur scilicet desiderabundus hominum amator per cæli cardines, ut domum luteam futuri incolatus sui avidiori oculò inspiceret, ut mille oculis primæ commorationis angulum conspiciat, ut futuram suæ nativitatis patriam prævideat, ut adoptandos æterni Patris filios per sacram fraternitatis suæ assumendos germanitatem discernat; exuberans quippe inamorati Redemptoris dilectio divinum vulturem stimulavit, ut exanimatas gratiæ spiritus peccatorum animas intueatur, & quasi, quonam alexipharmaco agrotantibus medeatur, quam celeritate soletur desolatos, prædatur deprædandos, scrutabatur. Lustrabat oculatus sanctorum animalium quaternio calamitatum regiam, ærumnarum colluviem, miseriarum insulam à gloria incolendam; intuebantur beati Principes pacifici Principis tabernaculum, admirabantur exile præsepium, ubi, qui semper de Patre nascitur, de matre semel natus, sit collocandus; hæc peregrina novitas defixos sanctorum mentium sollicitabat oculos, sed totam (si licet dicere) abripuit Verbi Divinitatem; desiderabat virtutum Dominus communicare indigis Adæ filijs, eam, quæ eos egere noverat salutis perditæ reintegrationem; optabat sempiternus ex Patre fieri tandem hodiernus ex matre, ut dicere valeret verbum, quod prædixit de Verbo coronatus ejusdem Vates; Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te: (d) stupet animus, & hæ-

*Defixit oculum
miseri-
cordia admi-
serabile ca-
daver generis
humani.*

Christus dici-
tur hodie à
Patre geni-
tus, quia Pa-
ter est primū
principium
incarnatio-
nis.

ret lingua, proferre nesciens, quoniam
mysteriū hodie genitus dicitur, qui an-
te secula, ante diei primæ initium uni-
genitus existit in sinu Patris? hodie
generasse dicitur, quem genuit ante
tempora ab æterno. Alloquebatur fi-
lium in orbis orbitam celeritate præci-
piti devolutum; alloquebatur filium jam
cruci in præsepio affixum; alloqueba-
tur filium amaras inter lachrymas geme-
bundum; alloquebatur filium regalibus
velut fascijs involutum; allo-
quebatur filium binō duorum animalium
obsequiō stipatum; ego hodie genui
te: Dominus dixit non hodie, sed quan-
do genuit, Verbum enim, cum dicitur,
generatur; Dominus dixit ad me, id est,
si purpurato Carenſi fidem damus; Pa-
ter me genuit filium. Sed idem, qui ge-
nuit sine matre, dixit ad primogenitum
sine Patre, filius meus es tu, qui mihi
consubstantialis ab æterno, egressus es
ab initio, à diebus æternitatis, te hodie
genui, creando hominem in utero vir-
gineæ Genitricis; quem sibi strictè adeo
in filium adoptavit, ut illic ei suam of-
ferret hæreditatem; postula à me, & da-
bo tibi gentes, non perimendas sed redi-
mendas, non conculcandas sed exaltan-
das, ut eas, quas cum DEO Patre DEUS
condidit, offenso Patri ut primogeni-
tus in multis fratribus amanter ac svavi-
ter, potenter æquè ac fortiter reconci-
liaret, ut qui plasmatam de limo terræ
Divinitatis imaginem divino flamine
ad vitam rationalem hominis animavit,
is idem naturam à se conditam, sed suo
scelere ab immortalitatis arcæ dejectam
pristinæ restitueret felicitati; & cujus e-
rat Conditor (ut cum magno Leone lo-
quar) esset etiam reformator. (e)

(e) Serm: 12.
de pass:

Separabamur à Verbo colloquentis
lingvā matris cum serpente; segregaba-
mur à veritate, quando omnis homo e-
vasit mendax super terram; divel-
lebamur à vita, quando morte mor-
tui, bis facti sumus mortales, idcirco, ut
deducamur, ut revertamur, ut vivifice-
mur, Dominus dixit Domino nostro;
dabo tibi gentes hæreditatem tuam, expla-
nat hæredis jus cum possidendæ hæredi-
tatis titulo Augustinus, ut scilicet gen-
tes nomini Christiano copulentur, atque ita
à morte redimantur, & possideantur à DEO.
(f) utrumque eodem stringit vinculo,
& gentes conditas in unum congregan-
das, & eas simul profuso sanguine re-

(f) in Ps: 2.

dimendas, morte turpissima acquiren-
das, amissione mortalitatis propriæ per Christi suæ
mortem voluntariam ad immortalitatem gentilitas con-
deducendas, æternū possidendas. Vi-
versa.
des plenō pennarum remigiō transvo-
lum vulturem à summo cælo ad infi-
mam vallis lachrymarum foveam, à lo-
co angelicæ voluptatis ad angulum coa-
cervatæ calamitatis, cujus nec avis se-
mitam, nec vulturis istius oculos cog-
novit carnalis Judææ oculus, dum enim
servilem humiliantis semet ipsum DEO
divini viatoris viam repudiavit ut indig-
nam, quā tamen suos omnes pedissequos
ad regiæ hæreditatis celsitudinem dedu-
cit, conducit & perducit, tunc sua cæ-
cutiens à caligine, istius avis semitam ig-
noravit; dūque idcirco mortuum non
credidit, quem occidit, ut nos æternæ
mortis reos à nostris reatibus li-
beret, ut nos hac morte sua ad vitam
revocaret, vulturem vidit, sed visi vul-
turis oculos non conspexit; si enim o-
culus intentionis est symbolum, hujus
vulturis oculus fuit ipsa intentio nostræ re-
surrectionis, moralizat Gregorius, qui e-
nim nobis vivens in tempore voluit vi-
vere, nobis pariter resurgens, à mortu-
is resurgere decrevit, unde concludit il-
lic moralis Papa; ille ergo perfidus Ju-
dææ populus mortalem vidit, sed quomodo
morte sua nostram mortem destrueret, mi-
nimè attendit: (g) vides evolantis ocu-
lum vulturis, cernis intentionem advo-
lantis, tu ipse finis es salvandus Adæ fi-
lius, non quidem cujus gratia, nam e-
volat, ut Patri insinuanti placeat, præ-
cipienti obediat, sed finis cui mortali-
um sola salus est, quem auspicari vo-
luit hominibus nascendo, quam consu-
mari voluit pro homine moriendo, quam
coronare voluit ipsemet pariter homini
resurgendo.

Judæus non
vidit oculum
vulturis, quia
non credidit
resurrectionē
Christi.

(g) Lic: 18.
mor: 6, 19:

Nascitur DEUS homini, quia di-
vinus Vultur iste, ut viso nostræ mor-
talitatis cadaveri subveniret citius, ad-
ventūs sui nuntium admirabiliter præ-
venit, ut ocyus mortale corpus hoc ar-
riperet, & sibi coadunatam mortalita-
tem copularet; non mea hæc cogitatio,
sed devotissima Bernardi Abbatis est me-
ditatio, qui admirabundum considerans
arrhabonem sic quasi inducit conque-
rentem; putabam, ait Angelus, mittentis
imperio prænuntium me venire, sed Impera-
tor nuntium mihi visus est prævenire: (h) (h) in Cant:
ecce! quem bipotentibus cæli valvis de-
ci-

6, 1,

Amore & de-
siderio flag-
rans Verbum
DEI, praeve-
nit Angelum
annuntiantē.

ciduus aliger adhuc in cælo commoran-
tem reliquerat, adhuc ad Patris dexte-
ram sedentem adoraverat, adhuc mag-
num magni consilij Angelum consilio de
suae Majestatis descensu præsentem spe-
ctaverat, eundem à me enuntiandum,
Virgini intimandum, in Virginalis ute-
ri thalamo requiescentem video, quem
jamjam nasciturum prævideo hominem
ad laborem, ut avis nascitur ad vola-
tum. Hic est amoris impetus, qui no-
vit etiam aligeros prævolare, hic est a-
mantium genius, velocitatem ipsam ve-
lociori desiderio superare; *viçtus es ô
Archangele!* exclamat Doctor mellifluus,
quasi compatiens prævento, applaudens
prævenienti, quasi condolens servulo
tardiùs adventanti, congaudens Domino
nuntij celeritatem prævolanti, *viçtus es
ô Archangele! transilijt te, qui præmisit te;*

(i) Serm: 54.
in Cant.

(i) sed minùs mihi videtur admiranda
prævenientis sponsi agilitas, quem un-
xit DEUS suus oleô lætitiæ, ut jam ex-
ultabundi gigantis instar & colles tran-
siliret, & saliens in montibus ad fœcun-
dandam à DEI spiritu profundissimæ hu-
militatis vallem descensurus, saliebat
hactenus in beatis mentibus, suis velut
in montibus, quando personam Verbi
sed incarnandi repræsentantes, loqueban-
tur non velut servuli, videbantur non
tanquam nuntij, sed quasi loqueretur
Dominus, & videretur DEUS, sic lucta-
batur Angelus cum Jacobo, sic conver-
sabatur cum lachrymnate populo in lo-
co fletuum, consolaturus desolatum, sic
hospitatur sacra Trias hospitem in do-
mo Abrahamæ, ut benedicant Saræ, sic
Moyse colloquens Angelus se DEUM An-
geli, non DEI Angelum profitebatur;
ego sum DEUS Patris tui: (l) e-
rat repræsentativè, non erat substantivè;
vides jam tunc ad hominum solatia fa-
lientem, sed adhuc in montibus, adhuc
in Angelis, donec tandem non ultra se
sinens retineri, ablegavit Angelum ad
Virginem, ipse legatum præventurus,

(l) Exod: 3. v.
6.

Verbum sal-
tavit in mon-
tibus, quando
per Angelos
conversaba-
tur.

Hoc ardentissimò flagrabat deside-
riò divinus vultur, hoc æstuabat ferven-
tissimæ dilectionis incendiò allectus cu-
piditate nimia nostri cadaveris, quan-
tumvis nôllet optimè, dum nostram
mortalitatem cuperet assumere, se mor-

tis victimam instar mortalium cum cæ-
teris mortalibus evasurum. Sed cur,
amabò, festinus adeò iter accelerat? an
fortè ut opportuniori pharmaco ægro-
tanti mundo in tempore subveniat, an ve-
rò ut sibi exæstuantì nimium consulat de
medela? audivi equidem ab eo, qui au-
divit vocem sollicitorum spirituum ur-
gentium & exhortantium, optantium
sed quasi nonnihil anxietorum; *salus
DEO nostro, qui sedet super thronum, & ag-
no:* (m) quasi diceret empyrealis aula (m) Apoc: 7.
electorum civium (interpretatur purpu- v. 10.
ratus Hugo) *salus, quam nos habemus,
DEO nostro, non nobis attribuat: & quam-
vis laudantium hymnus magis videatur,
quàm apprecantium & exoptantium vo-
tum, ægrotare tamen sacro amoris æstu
videbatur filius, dum instar intuitivi
vulturis nostræ mortalitati communica-
re flagitat; cur alioquin vir desiderio-
rum Daniel, dum septuaginta hebdo-
mades revolveret, deciduas inter lach-
rymas instar svadentis supplicasset; pla-
care Domine! attende. & fac, nè moveris
propter temet ipsum DEUS meus!* (n) pro-
pter temet ipsum, non propter nos, sub-
jungit Glossa, qui indigni, propter te-
met ipsum, quo nihil majus, ut imple-
atur anhelantis desiderium, ut mature-
tur amoris complementum. Vidisti
vulturem viso humanæ mortalitatis ca-
davere, præpropere desideriorum im-
pendio, ipsos etiam Angelos, esto in su-
is amoribus aligeros, præcurrentem?
nunc alia aliarum avium & munia &
symbola exploremus; illum, qui velut
avis ab inimicis suis capi voluit, cum
cœli avibus ludentem revereamur. Sed
nunquid grandis difformitas inter homi-
nem tardigradum, illud animal, quod
serpit quadrupes in debili infantia, quod
lentè bipes ambulat in adolescentia &
virili fortitudine, donec in tripedali se-
nio suffulciatur Scipione, nè corruat
& inter pennatam volucrem, quæ ab ip-
so suæ originis nidulo plumescens, ubi-
que pernix penetrat, velociter ubivis lo-
corum permeat, facilitate æqua in mon-
tes evolat, quàm profundiora vallium ter-
ritoria pervolat & alternat? quænam æ-
qualitas, quæve est paritas inter volan-
tem & ambulantem? imò magna con-
formitas avem inter & hominem, sic
licet tardus iste in laboriosorum ope-
rum conatu; & velox illa in volatu; as-
signat univocam amborum convenien-
tiam Eliphaz Themanites: *homo ad la-*
bo-

(n) Dan: 9.
v. 19.

Acceleran-
dum erat Deo
ad incarnati-
onem, nè lon-
giori mora
crucietur.

(o) Jobi 5. v. *borem nascitur, & avis ad volatum;* (o)

7. *Quem namque reperies ex singulis Adæ filijs, qui sinè laborioso gemitu peregrinationis suæ tempora se inchoasse meminit, se percurrisse adstruit, se absolvisse canit? hinc magnus Doctor gentium suos eruditurus discipulos, quos se in Christo genuisse gloriatur, ut nemo moveatur in tribulationibus suis, scribit Thessalonicensibus: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus: (p) quasi diceret, ut in tribulationibus stabiles sitis, ad exemplum exemplaris respicite. Duci, sub cujus militare labaro vos profiteremini, succedite, & tanquam à Christo ad supportanda tribulationum onera, ad expugnanda inimicorum castra vos adaptate. Ad illam respicite vestrae professionis tesseram, ad illam vestrae contemplationis imaginem attendite, ad illud cursûs vestri reflectite bravium, quod avis expansio binarum alarum remigio præfiguratur, est crux, quam extensa penarum latitudine effigiat, ut quisque hominum videat, se nasci ad tribulationis opificium, ad laboriosæ adversitatis incrementum.*

Laboriosum fuit filio DEI habitu ut hominem respici.

Ad idem nasci voluit DEUS homo, sed instar avis avolantis, non instar viri progredientis; anne non gravis labor erat, maternalis uteri circumvallari habitaculo? immensam majestatem hoc virginali ergastulo tenerrimum infantis sacratissimi cingi corpusculum, inter opacas intemerati licet corporis tenebras commorari, inter restringentes exilij spatij angustias ad pectus genitricis alligari, alligatum complectentia inter viscera anxari, anxiatum sinè dolentis motu, non tamen sinè doloris sensu commorari? anne non ingens labor erat velata omnipotentis dominij majestate, habitu ut hominem inveniri, ærumnoso vestitum corpore in servum transformari, submissione voluntaria servili stigmate insignitum exinaniri? quid enim plenitudini Divinitatis opponitur directius, quam vana inanitas nostræ humanitatis? quid plenius DEitate, in qua omnis boni perfectio continetur? quid est humanitate inanius, quæ in se vacua, ut rasa tabula est in potentia ad plenitudinem participandam? cum ergo natura humana inanis sit, concludit Doctor Angelicus, optimè dicitur exinanisse semet ipsum, quia naturam humanam assumpsit; anne non durus labor erat Verbi

Pars III.

sublimitatem limosæ compagini adherere? ut sit dualitas naturæ in carne una, unus in unam coadunatus sit personam DEUS homo? carnem verbo innexam plus quam Seraphicis pennis accinctam, plus quam Seraphicis affectibus raptam, ad contaminati orbis emundationem suspirare, ad captivæ totius humanitatis redemptionem anhelare? statuerat exuberante mortalium scelere totam creaturarum orbitam ferali immergere cataclysmo ultrix justitia, æquissimam præmiserat sententiam, nunquam amaris licet sancti amoris lachrymis diluendam: *non permanebit spiritus meus in homine. quia caro est.* (q) Jam diu sustinebat, prolixius protraherebat, jam palam admonebat, morosius accedebat, dissimulabat plagas misericordia, & tempus veniæ supervolans clementia extendebat, donec tandem ruptis & pudicitia repagulis, & exundantibus delicijs conspirans in malitiam mortalium universitas pari impietate profanaretur, excepta unius Noë arca, unâ eademque sententia deleteretur.

(q) Gen: 6. v. 3.
Homo carnalis vocatur homo.

Eripitur homini cœlestis spiritus; qui spiritus est sapientiæ & cognitionis, fit illicò hoc destitutus sacro flamine jumentum insipiens, illique comparatur, ita, ut jam de solo DEI filio per essentiam dictum fuisse comprobetur: super quem videris spiritum descendantem de cœlo, & manentem super eum, hic est, qui baptizat Spiritu sancto, fuerant facti spiritu DEI Adæ filij, ut essent DEI filij per spiritum habitantem in eis, sed declinando ad concupiscentiæ carnalis illecebras, in homines declinaverunt, & caro vocari (quasi desertores spiritus) meruerunt. Illustre simulachrum ideatæ Divinitatis, divinis effectum manibus, exanime à sancto spiritu deseritur, maligno spiritui in sui livoris spoliū dimittitur, & miser homo ad tenebrarum regiam subiectus mundi funesto principi à beatorum spirituum patria excluditur, à regione vitæ vivus miseriarum incola elongatur. Vide compassivò prospicientem vulturem oculò, ut viso cadaveri succurrat, reflecte ad incarnandam Patris Sapientiam, quomodo meditetur remedium animandæ carni, si exanimari eam procuravit fraudulenta dolosi serpentis astutia, redanimetur per Verbum, quod creavit, quidquid condidit; clamet offensus Pater:

Propter pec- non permanebit spiritus meus in homine, catum carnis quia caro est; reclamabit idem amoris sublatus est spiritus: sed Verbum caro factum est; quid ab homine enim si verbum caro est, spiritus caro spiritus DEI, erit; Verbum caro factum est; ergo & car- hunc ut re- nem induit, quam nuper spiritus dese- fundat DEUS, ruit, sacrumque flamen dereliquit, avo- Verbum caro lavit spiritus ab hoc cadavere, sed ad- factum est.

volavit Verbum oculati instar vulturis; quis ambiget, quod S. Spiritus convo- labit cum advolante Verbo? Concludat dictionem Paschasius: ad hoc Verbum ca- ro factum est, ut per DEUM Verbum car- nem factum, caro proficeret in DEUM ve- rum. Contemplare subtiliori mentis o- culô, nunc saltem, quando lux in tene- bris lucet, ut & ipsi tenebrarum filij vi- dere possint, & explorare avis semitam, si caligare nolint. Homo nascitur ad laborem; si pudet fuisse hominem, quia caro est, æmulare cœligenam avem hanc, quæ nascitur ad volatum; mihi, qui hodieum caro sum, nè destituar sanctificante carnem spiritu, nascitur, mihi volat; attende volantis situm, mo- tum membrorum discute, & qualem vo- lando efficiat imaginem, acuratiùs intue- re: est idæata crux, ut discas, quisquis fidei pedissequiô hanc avem volantem voles insequi, ad crucem avolare, ad crucem evolare, ad crucem involare. Preme volantis aligeri, perorantis Arch- angeli periodum, dum secuturam incar- nandi Verbi eminentiam, dum augu- stam venturi Regis regiam, dum coro- natam pacifici principis regiam designat; prædixerat Virgini hunc suæ materni- tatis primogenitum vocandum Altissimi filium, ut doceat partum, quem Virgo mox obumbranda concipiet, non fore germen terrenum, sed cœleste, quem illa pariet, DEUS filium suscipiet; adje- cerat verax nuntius: dabit illi Dominus DEUS sedem David Patris sui; nè dantem ab accipiente diversum adstruas, scru- tare mysterium, idem & dat & accipit DEUS homo, dat DEI filius Davidis fi- lio, DEUS dat homini, carni donat Ver- bi Divinitas, dat sedem advenæ, ut, qui in cœlo semper sedit ad Patris dex- teram, nunc sedem Davidis occupet in terra. Subsequitur arcanum egens ocu- lis, ut videatur; subjungit gratulabun- dus aliger: & regnabit in domo Jacob; ut videas regnantem, sis oculatus Israël, sis videns DEUM, est necesse; imò vi- dere DEUM regnantem in viri simplicis tabernaculo est paradoxum; cur præte-

rit cœlestis genius, illustris spiritus do- mum Abrahamæ, quam tamen Dominus nuntij, princeps Archangeli, priusquam Jacob fieret, sub viatoris forma invise- rat, & sacræ sterili fœcundam in semi- ne sobolem spononderat, ridenti risum promiserat, subsecuturum filium offere- bat: cur non in domo obedientis Isaac illius solium erigitur, qui factus obedi- ens usque ad mortem, exaltandus erat, accepto nomine, quod est super omne nomen? legeram aliquando sacris in pa- ginis historiam, vos expendistis sapiùs profundam scribentis Chronologista a- nalogiam.

Moriturus Jacob post prolixam centum quadraginta septem annorum vitam commendat Josepho exaniman- di corporis sepulturam; conversusque ad caput lectuli, quod versùs orientem erat, respiciens terram promissionis, dat Sitùs rationem Carchusianus; adoravit DEUM versùs illam partem, qui terram il- lam semini suo promisit, atque elegit ad ex- equenda humanæ redemptionis mysteria. Prævidit illuminatus decrepiti Patriar- chæ oculus avis semitam, de summo cœ- lo ad regionem Chanaan avolaturæ; ac- currunt illicò ad langventis avi capef- sendam benedictionem Josephi Prore- gis filij, Manassè cum Ephraim, quos intuens sublimiori acie transversis mani- bus posuit dexteram super caput junio- ris Ephraim, sinistram imponens capi- ti senioris; legit Pagninus: intelligere fe- cit manus suas, quasi intelligendi orga- num in manu hæreret collocatum; sed quidquid in justo hoc collocatum est, neque caligat dextera, neque cæcutit etiam sinistra, neutra sinè consideratio- ne extenditur, ambarum nulla sinè pru- dentia, quæ agendorum est regula, mo- vetur. Profundè benedictionem consi- derat Isidorus, & explanat: cancellatis manibus crucis mysterium præfiguravit; in domo Jacobi crux erigitur, cruce ob- secutura Ephraim regnandi felicitas præ- luditur; quid mirum, si suspendendus in cruce Rex Judæorum hanc domum crucis sua pro regia nanciscatur, sua pro curia adipiscatur? jam tunc in sinu Patris dulci sopitus requie inamoratus ambiebat filius alas in crucem pandere, in domo crucis habitare, priusquam se humanitatis aut linteò aut baltheò præ- cingeret, priusquam homo nobilis abi- ret in regionem longinquam, accipere crucem.

Non in domo
Abrahæ, nec
in domo Isaac,
sed in domo
Jacob prædi-
citur regna-
turus homo
DEUS.

Moriturus
Jacob grati-
as egit pro
mysterio in-
carnationis.

Jacob nep-
tes benedi-
tus, cum
tis mani-
efformavit
crucem.

sibi regnum, priusquam decorem immunitatis à peccato indueret, jam regni sui sedem statuerat, regnare jam decreverat in domo Jacob; priusquam puer non sibi, sed nobis nasceretur, priusquam filius Adæ filijs daretur, priusquam suum bajularet imperium super humerum, jam regnaturus destinabatur in domo Jacob.

Prævenit geminam regalis throni hujus calumniam, quam noverat à fœditraga exprobrantis Synagogæ perfidia, ab idololatra deliræ gentilitatis dementia cruci dominicæ infligendam; prævidebat conscia futurorum providentia Christum crucifixum Judæis fore scandalum, & gentibus stultitiam, ut præveniret utrorumque malitiam, regnare præelegit in crucis regia, quæ nusquam adhuc alibi erigebatur, quam in Jacobi domo; & licet Clarevallensis Ascetarum Princeps clarissimè doceat, à nativitatibus exordio passionem crucis esse exortam, dicam ego, benignâ tanti Doctoris veniâ, jam multò ante in ipsa sæculorum meridie fuisse in domo innocentis Israël præfiguratam, jam tunc præludebatur à circumvaga per cœli gymnasium sapientia amor hominum crucifixus. Curæbat in siti viator præproperus, nec enim indulgebat ultrix supplantati fratris persecutio morosam requiem, dormire cogitur in dura aperti campi culcitra, ubi lapis curvato capiti famulabatur in pulvillum; futura prosperitatis spes omnem asperitatis duritiem emolliebat, & fessum exulem ad prosequendas residui itineris difficultates animabat. Vix enim terminatis molestiarum semitis orientalem plagam ingreditur, vix fulgurante cœlo venustam desideratæ Rachelis conspexerat pulchritudinem, quæ associata pastoribus adæquatum greges processerat, quando universa enervati corporis lassitudo evanuit, adeò, ut videns & sciens esse consobrinam suam, amoverit lapidem, quò puteus claudabatur; amovit solus sinè socio, unus sinè altero, qui tamen gravis adeò fuisse recensetur, ut fuerit pastoribus necesse, sociorum auxilium præstolari, ut viribus unitis tam grande saxum removerent. Notat Tostatus Commentator, has vires impendisse, laborem hunc feliciter eximè pendus, antlassè amore consobrinæ suæ, cui complacere volebat; amantem amor roborat, confortat debilem, exstimulat ener-

vem. Hæc est immensa immensi amoris potentia, quæ gravia esse videntur, ea nobis levia reddere, (r) testatur Os aureum Chrysostomi; alliciebat oculus oculum, & vires manibus affabilis dexteræ Rachelis intuitus suppeditabat; nec amor involans oculos substitit in pupilla, sed cordi fortiter insidens amantis, amatae impegit osculum, non tamen antea, sed adæquato grege; quia nisi Christianus populus à malis omnibus abluatur, pacem Christi habere non meretur, interpretatur figuram illius osculi Augustinus. (s) Felix Patriarchalis connubij auspici-um ad fontes exorditur, nam & Rebecca sponsi Mater juxta aquarum puteum à paronympho Isaac in sui sponsam Domini eligitur, & Sephora intemperate Moyse maritanda ad putei vestibulum reperitur; quæ enim in figura contingebant illis, nobis conveniunt in veritate: idè quippe ad fontes & puteos inventa fuisse horum Patriarcham matrimonia adstruit Hypponenfis Aurelius, quia cœlestis vultus desideratam sui cordis amasiam exanime velut cadaver reperit à se apprehendendum, sibi que copulandum ad vivificantia sacri Jordanis flumina; idè ad fontes vel ad puteos inveniunt matrimonia, loquitur Augustinus, quia Christus ad aquam Baptismi inventurus erat Ecclesiam. Accurrit interim sponsi avunculus, & sponsa genitor gratulabundus Laban, concatenantur brachiorum complexibus amantes animæ, & linguam regente flammâ, pectoris revelat ocyus causam itineris, simplex & rectus advena petenti reciproca respondet benevolentia futurus socer, oblatum acceptat pretium septennalis obsequij (solebant enim illo tempore, ut asserit Oleaster, viri uxores pretio acquirere) si modò dilecta Rachel cedat in præmii-um, succedat in requiem laboranti. Explanat tantæ dilectionis scaturiginem Nazianzenus, nam desudanti inter prolixa septem annorum conamina videbantur pauci dies præ magnitudine amoris; (t) istius vehementia, aut si loquendum verius, istius violentia, laboris difficultatem rapuit, & longitudinem morosi temporis succidit; non tamen amasse suffecisset, nisi sponsæ præsentia amorem intendisset, cujus nec hæc fortasse causa erat, quia rei expectatæ conspectu fruebatur, concludit infulatus Pater. (u) (u) Orat: ad

(r) Hom: 15.
in Epist ad
Rom:

(s) Serm: 30.
de temp:

Sancti Patri-
archæ ad fon-
tes repere-
runt spon-
sas quò sig-
nabatur my-
steriò Christi
ad fontem
baptismi re-
perturum Ec-
clesiam.

(t) Gen: 29.7.
28.

(u) Orat: ad
maxim:

Agnoscis imaginem effigiatam,
pre-

Hanc domum
crucis elegit
filius DEI pro
regno sui

amor elevat
omne pendus.

prototypon agnosce, ut in figura cognoscas figuratum. Erat Jacob inamortus homo, & licet quasi congenitus DEI timor adolescentis libidinem refrœnarit, amabat tamen caducam pulchritudinem, & perituram concupiscebat venustatem; homo proinde fuerat ex carne coagulatus & sanguine, teneriori affectu Rachaelem diligebat. Homo erat natus ad laborem, qui, dum transitoria mundi bona inhianter appetebat, illius mala pariter ardua inter gravamina sentiebat, *quia carnalis quisque, cum transeuntia appetit, desideriorum suorum pondere se affligit.* Testatur moralis Papa; nascebatur igitur inamortus Jacob ad laborem, sed regnaturus in domo Jacob Rex pacificus, natus est ut avis ad volatum. Quam enim ad consecratas Jordanis undas sponfam abluerat, ablutam sibi desponsaverat Ecclesiam, pro hac non binô tantum septenniô, sed totô totius vitæ impendiô decrevit famulari. Evolaverat divinus aliger ab impenetrabilibus æternitatis montibus ad vallem lachrymarum, evolaverat quasi avis ad laborem nascitura, utque suam suis ostenderet pedissequis semitam, initium viarum suarum ore prophetico vaticinantis Habacuc revelavit: *DEUS ab austro venit,*

geli, sunt omnes administratorij spiritus, sint licet illuminatissimi Cherubini in scientia, sint licet ardentissimi Seraphini in amore, sunt ambo spiritus in natura, sed sunt ministri ex munere servitutis, quâ DEO etiam facti homini humiliter obsequuntur, & ipso mediante, Deoque imperante, hominibus se longè licet inferioribus obsequi non verentur; cur alioquin volasset unus de Seraphini ad Isaiam immunda Prophetæ labia flammivomente calculo purgaturus? Infer Philosophe! si Angelorum munia servorum sunt ministeria, quid erit sedes beatorum spirituum, quàm ædes ministrorum?

Egrediatur igitur, qui ministrare, non ministrari venit, egrediatur de Patris gremio, qui suus supremum empyreæ regionis verticem excedit, sed non prætergrediatur suorum ministrorum curiam, aligerorum servorum patriam, ut se ministraturum indicet in terra servitutis. Hoc noverat futura senatûs Apostolici magistra & præelecta incarnatæ Sapientiæ puerpera Virgo Mater, cui dum delapsus cœlô adgeniculatur Angelus, dum suæ legationis exponit ministerium, salutem plenam gratiâ, declarat matrem illius filij, qui ante sæcula jam fuerat Altissimi filius; illa erubescens ad dignitatum prodigia, obsequentissimè respondet; *ecce ancilla Domini.* (y) DEI Mater electa denuntriatur, & se ancillam profitetur, regalem dixeris aquilam divini vulturis parentem, quæ dum in altissimo collocavit nidum suum, ad infimum ancillatûs angulum devolvitur, ancillæ tam nomine, quàm munere gloriatur; vis primum nobilissimi ancillatûs miraculum intueri, ipsa beatitudine coronandum; resplendentis ancillæ primum attende ministerium: *fiat mihi secundum verbum tuum:* quo fortunatissimo annuentis assensu ambulantem in via justitiæ Zachariam Sacerdotali gloria infulatum superavit, beatam enim, quæ credidit, irradiata supernis splendoribus magni Baptistæ puerpera pronuntiavit, & *verè beata*, subjungit Commentator Ambrosius, *quæ sacerdote præstantior, cum sacerdos negasset, Virgo correxit errorem.* (z) Verumtamen in filio Altissimi injuriosa hæc servitus videtur, & nasci de servili utero præjudiciosum Regi gloriæ judicatur; foret profectò, si repugnante vel ignorante fi-

Angeli sunt ministri DEI & hominum, hos prius visitat, antequam ad servandum hominibus descendat.

(y) Luc. 1. 28. 31.

(z) S. Ambrosius in 1. Luc.

Verbum Patris venit de monte Pharon, id est, de regia Angelorum.

(x) Habac. 3. v. 8.

Egreditur de adjacens clausula: *de monte Pharon;* lesinu Patris gunt septuaginta Interpretes: *de monte per curiam umbroso & condenso;* néve in densiori um-Angelorum, bra hæreamus, exponit figuratam in ut discat hominibus in-tium illustre patriam commemoratus servire.

Dalmata: mons umbrosus & condensus, intelligitur paradisus, & cœlestia plena Angelis. Sed cur adventûs sui principium de Angelorum regia recenset oriundum, qui tamen de dilecti Patris gremio, quod supra omne malum est egressus, palam creditur, asseritur & demonstratur. Sit umbra, sit figura, non inficior, sit cœlum paterni finis sanctuarium, sit Angelorum regie conforme habitaculum, quò tamen peculiari mysteriô, DEI filius, priusquam adventu suo pijsimo nasciturus ad volatum, & volaturus ad laborem in ærurnarum convallia, in cadaverum territoria, in peccatorum cæmeteria declinaret, ab Angelorum curia recessisse commemoratur? sunt An-

lio

*Beatissima Virgo, dum e-*lio conditionem Dominae in servitutem famulae Maria commutasset; sed qui praeligitur in Ma- cessit Angelum, qui nondum praesente trem DEI, nuntio erat cum Virgine, hanc indidit *proficetur se ancillaris obsequij aviditatem, servilis ancillam.* status optionem, quam morum dignitas effecit Dominam, hanc voluntaria mentis humilitas ostenderat ancillam. Novi ego praecipuum electae ac professae servitutis stimulum, aeterni Patris gloriam, glorificandaeque Divinitatis maiestatem extitisse, ut enim sapienter Theodoricus adstruit: *de claritate servientium crescit fama Dominorum.* (a)

(a) Ap: Cas-
siod. 3. var. 3.

Sed legi pariter, non quidem sublimiorem, sed tamen subtiliorem suffragantis amoris impulsu, commemorat magis mirabile suffragium praedictantis providentiae, quod voluit misericordiarum Patri applaudere, & una simul humano generi consulere, ac affectatum seductae proto-matris dominium destruere, ut suscitet a terra inopes Evae posthumos, ut Dominus dominantium respiciens humilitatem ancillae suae, de stercore erigat pauperem Adae posteritatem; jacebat tenebrarum principi mancipata mortalitas, aeternae perduellium angelorum tyrannidi subiecta; hanc ereptura, hanc libertatis munere coronatura, hanc nobilissimo filiorum DEI numero aggregatura, hanc beatarum mentium perenni consortio adscriptura, imponit DEI filio servitutem. Non mea sed celeberrimi Richardi haec est sententia, non mea sed mihi in solatium, calamitati meae in delictum, iniquitati meae in praesidium, timori meo in refugium, horrore ex meorum scelerum voragine oriundo in refrigerium prolata: *cupiens filium provocare, qui non ster servus fieret, ideo se nominavit ancillam.* Sed quae paritatis necessitas, quae nam sequela necessariae illationis? sit mater servula, si filius Rex nascitur, maternam excutit servitutem; sit Virgo creaturarum omnium primiceria, sit ita humilis ut commutato, quod gaudet a sui conceptus origine, dominio, se nuncupet ancillam, an ideo materna servitus adharet filio, qui ingeni Patris unigenitus aequali Divinitatis essentia gloriatur? si filius aequalis Patri est, non erit creaturarum servulus, qui omnium

est Creator; sed replicat & concludit Doctor clarissimus, legalem juris adducit regulam, & convincit: *partus sequitur ventrem*, (b) adstipulatur Paschasius: *in utero Virginis, passionis vinculis Christus se obstrinxit.* (c) Clamat ab utero immorturus vultur suo conjunctus cadaveri, DEUS humanitati: *vota mea Domino reddam.* (d) Si quænam sint, interroges, sint qualia, explores? respondet Hieronymus: *vota Christi, sunt ejus Nativitas, Evcharistia, passio, & resurrectio.* In Nativitatis primordio viator DEUS egreditur, in sumptuoso Evcharistici amoris convivio pascit & pascitur, in passione innoxius exanimando corpori, in illo moritur, in portentosa anastasi & regressurus exurgit, & super omne mortuae mortis dominium exaltatur. Hæc ministeria ministraturus advenit advolans de throno gloriae, hæc praestitit obsequia in mundum advolans quasi avis, quæ super pullos suos confidens, defendit ab insidijs, custodit ab adversarijs, obsequitur excubijs, ruetur in ærumnis, expandit alas, ut suae dilectionis tesseram effigians, obumbret sub crucis patrocinio relictos. Procul ab hoc umbraculo sublimis superbae elationis ambitio; exoptat elongari inordinata famæ cupiditas, horret proserpere lasciviens illecebra, declinat profligata infinita temeritatis audacia, omnis malitia horret ad hanc alarum imaginem, ad crucifixi Redemptoris normam dexterrimè effigiatam; sit nostri muneris, nostræ devotionis pullorum instar hanc protectricem avem contemplari, fideli conamine eandem imitari, fiduciali gemitu eidem consonare, vocantem invocare: *in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.* (e) non refrigescet charitas sub hoc umbraculo, sub extento pennarum harum remigio clamemus invasi, ab insidiantis aucupis fraudulentia clamemus ad DEUM altissimum, a quo non elongatur miseria nostra, quia misericordiarum Pater est, qui captum, quasi avem, suum vindicaturus filium dedit in opprobrium, qui infontem conculcaverunt, mortuo insultaverunt, velut hominem crucifixerunt; eradicati sunt, eliminati sunt, regnum perdiderunt, in quo DEI filium habere noluerunt.

(b) Lib: 4. de laud.

(c) in c. 1. Matth:

(d) Ps: 115. v. 14.

Christus in utero conjunctus humanitati, velut vultur cadaveri nascitur ex voto, & moritur ex voto.

(e) Ps: 56. v. 2.

S A D E.

Versus.
LIII.

Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me.

Sermo Quinquagesimus Tertius.

Animæ justorum detentæ in lacu purgatorij, ab hominibus anhelant erui & liberari.

Jeremias pro-
jectus à Sede-
cia Rege in
lacum, deplo-
rat sortem su-
am.

Ingens dolentis animi supplicium, si quod impendit reipublicæ beneficium, doloso adversariorum stratagemate dignum opprobriū dispēdium reputetur; quid enim? an non omnem plagarum excedit mediocritatem, virum de patria optimè meritum post ardua laborum impendia ut proditorem plectere, ut perduellem pœnoso carcere circumvallare, quem tamen conticescens ad opprobria, & silens sanctitas inter verbera barbaris commendasset, si iudicum subsellia occupassent? Materno sanctificatus in utero Jeremias, priusquam primò terram calcaret vestigiū, associatus cœli civibus conversabatur inter Angelos electus cœli civis, frequentiori sanctissimæ DEltatis fruebatur consortiū, permissus accedere ad Majestatis solium, ibique, quæ perciperat arcana salutis verba terrigenis annuntiare. Dūmque interrogatus ab arrogante Sedecia, imminuentem regali Solymæ devastationem vaticinatur, exacerbatus princeps innocuum Prophetam jubet sub terræ inferioritatem serpere, & in profundo lacu ulteriorem imperij tyrannidem expectare; hinc gembundus singultuat: *lapsa est in lacum vita mea!* quasi justorum conversatio, quæ in cœlis est, præsciendi aut præpediri possit terræ interjacentis concavō, vel longiori distantia totaliter avelli; non carni, quæ semper fuit fragilis, nec corpori, quod nunquam scivit regere, nec unquam illi, quod semper regi eguit, dictum est, sed auscultanti solū animo, soli intemeratæ animæ injunctum & præceptum: *replete terram, & subjicite eam:* (a) ille enim repletur terrā, qui terram incolens, circumdatur terræ concavō, & est sub terra, non cum sibi subjicitur, sed illi subjectus ruit, hic

est sumptorum de terra corporum peculiaris genius, in terram ruere, terram ut charam sibi patriam adamare. Il-^{Justi non sunt sub terra, sed supra terram} lustris spiritus totius carnalis officinæ suppellestiliem menti, ut vivat genitori, subjecit, non in limosis illecebrarum antris ante mortem sepelit. Calcabat pede terram nobilis viator, nè fortè pulcherrimam DEltatis imaginem insculptam animæ præsumant sub sordidis terrigenorum affectuum hiatibus submergere, & usque ad terræ viscera condemnare. Circumvallatum lacu sanctissimi Vatis corpus cogebatur in ærumnarum voragine succumbere, sed feliciore in corpore anxiata anima, elevabatur sublimiūs, sinebatur intimiūs cœli terræque Domino approximare. Hanc barbaram coronati Regis tyrannidem exprobrat flebilis threni litera, hunc lacum literalis sensus indicat, sed aliò scrutantem spiritum moralitas invitat. Est lacus profunditate terrificus, obscuritate horridus, est tormentorum desolebile ergastulum, est experts omnis delicij exilium, est & sacrum cœlestis Solymæ pastaphorium, est dolorosum sanctarum animarum hospitium, & purgatorium justorum.

Est lacus miseriæ, sed unā simul lacus misericordiæ, in quem descendunt illi, qui sperant videre bona Domini in terra viventium, clamant de profundo lacu hujus non peccatores, qui, cum venerint in profundum malorum, contemnunt providentiam, despiciunt omnipotentiam, redarguunt justitiam, spernunt misericordiam, sed amicorum clamor cum voce laudis resonat, licet non sinè gemitu, licet non sinè planctu, clamant non ultra viatores, sed quorum pedes posuit supra petram, & direxit gressus in

(a) Gen. 1. v.
25.

Anima in
purgatorio
detinentur in
lacu miserie.

in viam pacis, nondum obtentæ sed obtinendæ, qui cursum jam consummârunt, sed necdum bravium apprehenderunt, ad illud tamen jam accesserunt, idcirco superest illis corona justitiæ, quam nondum reddidit, sed reddet tamen justus iudex; denique in lacu detinentur, hinc clamant de profundis, non penitus absorpti à profundo, ab imo profundî caput elevantes ut clamarent. Clamant acerbò gemitu ad altissimum, qui sedens super Cherubim intuetur abyssos, superno illustrari lumine flagitantes, qui sedent in tenebris, anhelantes ad claritatem divinæ cognitionis. Clamabat de profundo profundæ calamitatis, de maris profunditate, de ventre ceti supplicabundus Jonas, & meruit ab auscultante exaudiri, à belluæ visceribus liberari, & erui à procellis; clamant ad inclytos cœlestis curiæ procures, ad fortunatos agni pedisequos, qui sequuntur eum, quocunque ierit, anhelant & suspirant ad viros misericordiæ, si fortè audiantur ab uno eorum saltem, qui audeat vel importunam saltem annuntiare vociferationem: *dimitte eam, quia clamat post nos.*

(b) Matth: 15.
v. 23.

Chananaea
mulier inter-
cessione Apo-
stolorum ju-
vatur sic ani-
ma purgato-
rij supplicati-
one Sancto-
rum.

(b) Non valet assequi, licet conetur insequi, aliorum eget pedibus, ut procedat, aliorum indiget meritis, ut accedat; sunt suspirantes, sunt lachryman-tes iustorum animæ, sunt singulæ in manu DEI, sed flagellantis, sed verberantis, non deserentis, minùs repudiantis, ibunt, sed nondum vadunt in domum Domini, habitaturi in civitate sancta sua, nunc tamen adhuc in atrijs commoran-tes; jam agnoscuntur cives, jam à concivibus iuvantur, jam à beatis menti-bus indies expectantur, comparituri ante thronum sinè macula, qui nondum ex luto fœcis totaliter videntur eruti, nondum sunt sinè ruga.

Hæ sanctæ sanctorum animæ singultu flebili & voce lachrymabili, ad vos, quorum nuper exstiterant fratres aut focij, servi aut Domini, patres aut filij, amici aut magistri cum viro patiente anhelant & suspirant, orant & plorant: *miseremini mei! miseremini mei! saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me;* (c) quantumvis enim hæ sacræ divini furoris victimæ à feriente severi vindicis dextera æquissimè flagellentur, ab illis tamen, qui vel hæreditatis jure, vel benevola restatoris dispensatione suis laboribus impingvantur, suis sudoribus,

(c) Jobi 19. v.
21.

qui flos sunt sanguinis, potantur, suis carnibus saturantur, suoque sanguine inebriantur; ab illis inquam iniquissimè deferuntur; nec tamen inimicorum instar hostili nomine compellantur, sed quasi non deliquissent deferendo, amici nominantur; cum enim pijsimæ sint animæ, non exigunt vindicari, sed malunt supplices deprecari, præelicientes rogando impetrare, quàm irascendo exprobrare; imò, si dissimulante DEO à sibi intimis ob carnis conjunctionem, à sibi obligatissimis ob beneficiorum collationem, à sibi devinctissimis ob pacti vel promissi confœderationem se penitus experiuntur destitutas, prosperitatem reputant, dum ordinatricem providentiam adorant, adversitatem non æstimant, dum oblivionem non expectant tam ut plagam à divinis inflictam manibus acceptant; non enim perversam immemorum clientum voluntatem trutinant, sed totum à permittente vel immittente iustitia originari & derivari norunt. Hinc Job Sanctorum æmulus inter præcipuos divinæ Majestatis amatores minimè postremus, dum tenebrarum principis dominio in prædam corpore tenus dimittitur, non se furibundo rabidi hostis exulceratum vulnere conqueritur, sed tangente manu Domini percussus contestatur: *sciebat quippe vir sanctus, quia & per hoc ipsum, quod perversa voluntate contra se Satan egerat, potestatem non à se ipso, sed à Domino habebat.* (d) Commentatur magnus Gregorius. Amantes animæ, dum se perversa suorum oblivione, quos in mundo superstites reliquerunt, excruciaci sentiunt, non suo, sed illorum compatiuntur malo, oblivionem patienter tolerant, & recognoscentes præteritarum culparum negligentias, plus semet ipsas ad destructam contractorum reatum ultionem confessione ultronea condemnant; qui enim contra amorem proprium ut unum suæ felicitatis adversarium fortiter militant, amaram terrificatum poenarum congeriem non alteri quàm huic imputant, & conticescente patientia divinum vindicem, ut prosequatur, in verberare implorant, conjuncti liquidem irresolubili tenerrimæ dilectionis vinculo percutienti DEO, non suæ, sed hujus voluntati inhærent adhærentes; unde quod illum placat, hoc istis placet, quod ille jubet, hoc istis lubet, quod ille mavult, hoc isti volunt, quod ille

Anima pur-
gato-
rij cla-
mant ad He-
redes suos vel
amicos pro
auxilio.

(d) lib: 14.
mor: c. 23.

Job non dia-
bolo sed DEO
suam percus-
sionem attri-
buit.

Summa con-
formitas est
animarum
purgatorij cū
voluntate Dei.

ille cædit, huc isti tendunt, dum ille angit, dum ille tangit, dum ille ferit, dum ille premit, dum ille plectit, illi angere desiderant, tangere accelerant, furentem sustinendo antevolant, ferientem tolerando exhilarant, prementem invocant, plectentem adamant, angentem flagitant, tangentem basiant, nec volunt pœnam minui, si nolit ille, ut minuat, nolunt de lacu extrahi, si ille nolit eripi reclusos. Hanc igitur jam electorum sed nondum coronatorum Heroum aciem, hanc Angelis dilectam, nondum tamen associatam sanctarum animarum turmam, optarem vivis coloribus delineare in pœnis, ambirem & optarem eorum indigentiam effigiare in tormentis; desiderarem verbô solam plagarum umbram vestris aspectibus obicere, analogam similitudinem suorum cruciatuum idæare.

Furor Domini est logè in-
supportabile
or quàm ho-
minum.

Quod si patientem Jobi speciem ulcerati corporis immutatio adeò transformaverit, si conturbatam faciem primus divinæ tactus dexteræ adeò alternaverit, ut compassura amicorum trias, ut territa spectaculo, septem dierum nocturnumque totidem spatiò nec alloqui dolentem, nec colloqui condolentem potuerit præ vehementia mœroris; quid vestri assumerent animi cogitandum, quid vestri præciperent oculi intue- dum? si vulnera istarum mentium, si ulcera istorum cordium attoniti spectaretis, quas extra tempus misericordiæ offensus ultor in furore arguit, & sine remissione indulgentis clementiæ in ira corripit, non quidem contritione duplici conterit nunquam reficiendas, sed exasperato fervore atterit tandem refocillandas; & licet à DEI oculis non excludantur, oculi tamen in eas adeò defixi adversus easdem fulgurant, ut semper ad quemvis ictum oculi exterriti contremiscant; non autem furor Domini læsi hominis furori commensuratur, nam iste, quantumvis extandescat ferocius, dehiscit citius, atque facilius refrigerat, at verò divinæ ultionis animadversio usque ad ultimum præfixæ durationis instans idem continuat, nec nisi interpellante amicorum subsidio, nisi intercalante electorum patrocinio; nisi placante iustorum viatorum merito, nisi interveniente piorum operum suffragio se ad miserendum, ut fiat complacitior, inclinat. Humana rabies, quæ transi-

bit ipsas iniquitatis limites, in sola fini- tur corpora desævire, quò laceratò, quò laniatò, quò belluarum dentibus dis- cerptò, aut furibunda armorum violen- tia exanimatò, nolens volensque furia Quod maxi- dehiscit, sed ultionum Dominus, qui me cruciat agit liberè, non solum plagas in corpo- sanctas ani- re multiplicat, non tantum pœnas in mas in pur- anima conglomerat, sed quousque rea- gatorio, est tus culpæ protenditur, quousque deme- velamen posi- ritum extenditur, immutabiliter perse- tum ante o- verat, nisi iustorum innocentia depre- culos, cetur, nisi patrocinantium respectus ad- versetur; hæc enim mixta felicitate gau- det istarum infelicitas, quod pœnam earum terminabilem venia infallibiliter aut citius aut serius comiteretur. Inte- rea gementes ultricibus flammis affligun- tur, ut igne purgati ad beatitudinis pe- rennitatem reducantur; excruciantur per severitatem omnigenæ tribulationis, donec misericors & miserator Dominus suam avertens faciem ab eorundem præ- teritis transgressionibus, ad eas conver- tatur per serenitatem suæ clementissimæ miserationis; ardent inextingvibili flam- micidio, nec tamen, quod magis cruciat, ardor est, neque, à quo liberari an- helant avidius, ignifer lectulus doloris est, est plaga longè terribilior, est pœ- na procul acerbior, velamen positum ante ipsorum oculos, nè unice deside- ratam videant faciem pulcherrimi Con- ditoris; dum enim factam ad ejus simi- litudinem suarum animarum fabricam, dum delineatam à DEI tatis Prototypo imaginem à se recogitant suis sceleribus deturpatam, suis inordinatis concupis- centijs defœdatam, verecundantur inte- riorem mentis mentis oculum ad thro- num illius erigere, qui pulcherrimam suæ Divinitatis effigiem ab hujuscemodi contaminatis obrutibus iustissime aver- tit.

Hinc est, quod omnem tormen- torum colluviem unâ duntaxat unius throni querimoniâ complectantur, quod totam tantarum ærumnarum seriem, unò unius pupillæ morbò, unò unius adversæ tribulationis compendiò meti- antur: in amaritudinibus moratur oculus meus. (e) Torquetur spiritus anxietate terribili, anxietur anima continuis impulsibus, exurit æstuantissimis ig- nibus, concutitur comminabundis ter- roribus; nec tamen aliam excruciantis plagam proferunt, non aliud alterius pœ-

(e) Jobi 17
v. 2.

Summa ipsa-
rum afflictio
est oculorum
amaritudo ob
penam dam-
ni.

pœnæ impedimentum adstruunt, quàm oculi amaritudinem, quàm violentæ caliginis velamentum; *in amaritudine moratur oculus meus*: quasi fidelis anima insinuare velit hoc gemebundo idiomate, culpam confiteor, flagelli cruciatum experior, innumeris me circumvallari horribus, angariari cogitationibus, pressuris opprimi, ærumnis conteri intueor, sed omnem superat acedinem, excedit falsilaginem amaritudo dolentis oculi; non tamen illum suspicemur oculum, quò corpus prospicit, ut videat colorem, hic enim cum corpore computruit in die illa, quò istud resuscitabitur ad gloriam clarificandum, nec rationis recogitemus oculum, qui lippus illuminari clariùs præstolatur, illò videbatur mundus, & ea, quæ in mundo sunt, istò lustratur animus, & ea, quæ in animo commorantur, illò explorat homo, quæ sunt extra se, istò, quæ sunt in se, providè discutit, ut disponat; sed dolens oculus amantis animæ, est contemplationis acies, quâ discernuntur, quæ sunt intra se, & ea, quæ sunt supra se, conspiciuntur, quâ DEUS ipse aspicitur, & quæ in DEO sunt, inspiciuntur, hic oculus in illo profundæ caliginis ergastulo clausus & velut cæcus est, & invisibilis carnali oculo, cui soli Rex sæculorum invisibilis se exhibet visibilem, nisi umbroso velamine, ne DEUM videat, contegatur. Velatur in illo cæcutientium oculorum carcere gemens cum lachrymis, singultuans cum suspirijs, interrogans in ærumnis; *cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicū tuū?* (f) infortunata exilij mei cæcitas obscuratæ mentis præpedit oculum, nè suum videat objectum; sine colore & sine lumine hebes fit carnis oculus, & inidoneus ad spectandum; tuam dum lucem subtrahis, ô lux illuminans omnem hominem! notescit visus animæ, cæcutit intellectus, qui amodò non aliud, quàm tuam pulchritudinem intendit cernere, te unum præ omnibus discernere prætendit; & tu illudis anhelanti, abscondens faciem, quam tanto conamine ambio intueri; *cur faciem tuam abscondis?* illumina hanc super servum tuum, dum exitus aquarum deducit oculus meus, quia non custodivit legem tuam; illuminasti illam, nec abscondisti à Moyse servo tuo, & transfiguratus est à gloria vultus ejus, adeò ut velamen ponere cogeretur super faciem

Pars III.

suam, nè intuentes eam filij Israël conturbarentur; hòc, similive contegitur velamine luctuosa facies mea, expectans inter acerbissima, quibus affligor, cordolia, donec veniat immutatio mea, & rupto regmine, quò velor, facie ad faciem videam gloriam tuam, quam ille ob viæ obstaculum videre verabatur; sed hoc non obstat mihi, qui secus viam stans cum cæcutiente Gelidorigo, clamo affectuosus, non oris, sed cordis vocibus: *Domine! ut videam*; expectans inter ardua dilata beatitatis meæ desideria, donec veniat immutatio mea. Est vultus Patris luminum, est sua facies filius, hanc ubi super servulum caligantem illuminare voluerit, videns experietur, quam vivens credit veritatem æternæ Veritatis; *qui videt filium, videt & Patrem.* (g)

(g) Joan: 14.
v. 9.

Ah! cur hanc abscondis faciem, nè te, nec tuum videre valeam filium? unicum tantæ desolationis solatium, solum meæ calamitatis præsidium, quò semel visò, nunquam videre desinam, semper cessabo cæcutire. Me putes levem exigui doloris tolerantiam in hac plaga plangentis oculi designari, in hoc divini vultus latibulo contineri. Fuit mortale supplicium exulanti filio paternis obtutibus privari, & quamvis post obtentam placati principis veniam redire sineretur in patriam proscriptus fraticida, immedicabili tamen exulcerabatur vulnere animosus Absalon, quamdiu Davidis faciem videre prohibebatur; *revertatur in domum suam*, sonat feralis exacerbati genitoris sententia, & *faciem meam non videat*; (h) absolvebatur à promerito mortis opprobrio, indulgebatur reverti ab exilio, degebat in domo propria, securus de culpæ venia, solus supererat reatus pœnæ, cujus tota severitas, universa acerbitas fuerat, segregari à Regis palatio, à Patris facie arceri. Hoc unum tamen residuæ cicatricis vestigium, hoc solum offensæ Patris indicium, hoc restans commissæ impietatis argumentum, inquietabat adeò fluctivagum desolati adolescentis animum, ut maluerit vitam cum morte commutari, quàm averfam Patris faciem (quam sibi filiali jure ostendendam opinabatur) non intueri, unde tam tristis nuntio percussus, ferali hoc oculorum verberatus exilio, post toleratum inter biennales cordis agonias supplicium,

(h) 2. Reg: 6.
14. v. 24.

9. Y

nec

Suspirant cū
cæco Evange-
lico, ut vide-
ant lucem il-
luminantem.

nec ultra tantis angoribus sustinens contorqueri, hac optione paterno affectui oblata, se se in mortis victimam, ad sedandum plenè offensum Patris animum præsenteravit; *obsecro, ut videam faciem Regis, quod si memor est iniquitatis meae, interficiat me*: (i) adeò exæstuabat desiderio, adeò anhelabat suspirijs ad exacerbati Regis faciem admitti, paternis obtutibus præsentiari, ut ulteriorem moram pertæsus, occidi maluerit, quàm differri, alliciebatur videndi ardentissima cupidine, retardabatur iusta punitione, torquebatur pœnosa dilatione. Hoc poterat terrestre paterni vultus illicium, sic cruciabat creati hominis desiderium, quid non efficiet vivacissimum divinæ faciei irritamentum? Introducuntur de vallis lachrymarum exilio post deploratas suarum prævaricationum illecebras in sanctæ civitatis suburbium, commoratura in domo luctûs, introducuntur regales animæ in atria cœlestis Solymæ, quibus jam intimavit spiritus; ego dixi, (l) Ps: 81, v. 7. *Dij estis, & filij excelsi omnes*: (l) electi & prædestinati à constitutione mundi ad libertatis regię Majestatem, ad vitæ immortalis beatam æternitatem; coguntur tamen lugere & deslere in domo carceris licentiosam vitæ superioris levitatem, vel deplorandam magis præteritorum criminum fœditatem: nam licet triennale Absalonis exilium impe-traverit paternæ reconciliationis beneficium, licet exoratus genitor indulserit trucidati Amnonis delictum, suspendit tamen biennali interdicto paterni aspectûs privilegium, prohibuit præsumpto regię dignitatis hæredi aut cohæredi, ardenter adeò concitum ad Regiam accessum. Rogabat ille principem consobrinum, ut maturaret relaxatæ prohibitioni indultum, sed biennali mulsetatur dilatione; & licet exulcerati doloris intuitu offensus Pater abolverit culpam, diuturnioris tamen aversæ faciei tormento persequēbatur reatum. Clamabat iste: *obsecro, ut videam faciem Regis*! sine qua nihil æstimabat obtentum, nihil reputabat concessum, perimi filius ambiebat, dum Pater videri retardabat, tolerabilius ille existimabat lethali vulnere interire, quàm à paternis oculis despectus exulare.

Clamant, vel dicam veriùs, strident & ejulant isti regales filij & cohæ-

redes Christi, quem toties crudeli nece perimerunt, quoties mortifero crimine Patrem ingenicum offenderunt, amantes clamant, singultuant dolentes; *quando veniam, & apparebo ante faciem DEI?* (m) hoc planè est genuinum horum dolentium, horum plorantium in loco flentium, horum ingemiscientium filiorum suspirium: ad Psalmi titulum cum exclamante Augustino reflectamus, ut titulares hosce principes nondum in principatu collocatos recognoscamus adumbrari; inscribitur à Psalte regio, & quasi dedicatur hic Psalmus filiis Chore, id est, filiis sponsi, filiis Christi; si curiosiori indagine ulteriùs investiges, anne, & quare Chore nuncupetur Christus, respondet Commentator, *quia Chore interpretatur Calvaria*; sed quid vivorum omnium vivo lapidi cum fœda cadaverum Calvaria vicissitudinis reciprocæ est commune? reflecte, quisquis connexionem nescis ad locum, ubi crucifixerunt eum; infert consvera subtilitate Hypponenfis Præsul; ergo filij sponsi, filij passionis illius, filij crucis illius, portantes in fronte, quod inimici in loco Calvarie fixerunt, filij Chore: qui autem peculiariùs hac filiatione gaudent, qui magis patientes, qui crucifixo intimiùs adhærentes, vel dolorosiùs inhærentes, quàm illæ Sanctorum animæ, de quorum crucifixione, de quorum tribulatione, de quorum passione Doctor Angelicus contestatur; *pœna purgatorij est gravissima propter conditionem patientis animæ*: (n) adstipulatur Vincentius Ferrerius hac comparatione; *pœna purgatorij dist: 21. a. 1. minima exc:dit maximam pœnam hujus vitæ*: (o) concludit cōmemoratus Afer: ille *purgatorij ignis durior erit, quàm quidquid potest in hoc sæculo pœnarum videri, aut cogitari, aut sentiri*: (p) his ergo lugentibus crucigeris, hisce dolentibus Chore filijs hic Psalmus decantatur, quod ipsum cum inchoante primordio sat genuinè consonat, qui à cervorum desiderio ad fontes aquarum inchoat, & de in insigni prorsus anagogiâ ad sitientem animam, quæ desiderati Redemptoris sui exæstuat flammicidiò, declinat. Clamat proinde affixus doloris lectulo, infixus crucis patibulo, confixus omnigeno tormentorum fastidio Chore filius, graviolem præ cæteris lugendi causam adstruens, acerbiolem omnibus amaritudinem recensens; *quando veniam, & apparebo ante faciem DEI?* non inquirentis,

Maluit mori, quàm benigno parentis oculò privari.

Anima in purgatorio sunt filij Chore oriundi à Calvaria.

(n) in 4. sent: ad 4.
(o) Serm: 3. Dom: 1. Adv: ven:
(p) Serm: 46. & 4. pro de: forat:

Cruciantur cum Absalon pœna privationis.

ris, sed conquerentis, non applaudentis, sed sustinentis est canticum, gementi dissonum, sed Christo consonum, venire flagitat, & apparere desiderat coram placati Regis facie, quam sitit succensa plus desiderio, quam involventium flammaram incendiò sitit in carcere compedita, sitit in tenebris videre præpedita, sitit in atrio ab aulæ introitu retardata, potatur vinò compuncti-
onis in planctu, quæ spirans, sperat satiari in exoptato Regis pacifici occursum; ad domum aspirat, sed paternam, à domo sed sua suspirat, ut illam ingrediat, ab ista tandem egrediatur.

Interea, priusquam liceat ingredi, priusquam indulgeatur egredi, sunt sumentibus, sunt & famentibus panes suæmet lachrymæ, diurnò æquè spatio ac nocturnò, nec tamen, deducant licet aquarum exitus, effundant torrentes lachrymarum, refocillantur in amore, refrigerantur in ardore, amant amarescentes, ardent lachrymantes, stillant in flammis, nec exstinguntur, clamant in pœnis, nec audiuntur, est quippe non mediocris plagarum violentia, est magna inter maximas ærurnarum accumulatio, non quidem illud, quod jugum sit indeclinabile, quò congregantur, sed quod meritum sit impossibile quò mereantur, quod debitum ab ipsis sit insolubile, quò redimantur; gemunt in pyra, & sustinent simul patientissimè, sed sine fructu æquanimis tolerantia; quid est miserabilius? omnes inter miseras hærent in flammâ sine levissimi murmuris indicio, & tolerant fortissimè sine reciproco magnanimæ fortitudinis præmio? quid infelicius hoc sustinente servulò? inani hoc stipendiò quid levius? heu! quid infructuosius hoc arduo labore? conveniunt in hujus sortis paritate & condemnatæ reproborum animæ, & purgandarum agmina animarum, utræque destituntur occasione meriti, merentur neutra, licet utræque patiantur, illæ inter horribilas maledicentium blasphemias, quibus desperabundæ se vindicare satagunt adversus suorum scelerum ultorem, istæ inter continuantia æquissimi vindicis præconia, quibus indefinenter suum laudant, & prædicant suorum defectuum zelatorem.

Ante sumptuosam purpurati cada-

veris sepulturam tumulabatur in gehennali æternaturæ calamitatis tumulto infelix anima splendidi Epulonis; quando exanimatum corpus pauperis Lazari commissa duorum bajulorum charitas ad connaturalis limi foveam trahit, ut reversurum in terram, tumuletur in luto, sed suo liber à carcere mortis hujus illustri spiritus, inter festivos accurrentium Angelorum plausus ad sinum Abrahæ deportatur, jacet uterque, ille, ut ingemiscat acerbius, iste, ut dulcius requiescat; alter alterius evadit spectator, pauper respuit divitem, qui heri pauperem despexit; ambitiosus dives suos dum sursum geminos levat oculos, illum videre cogitur svaviter quiescentem, quem nec unò dignabatur oculo aspicere ad fores domus suæ miserabiliter proserpentem; circumamictus Sanctorum splendoribus refulgens Lazarus, dum suum jacet oculum ad terrificum inferni barathrum, quoties aciem præcipitat, toties fulgurat, & tremulos attoniti spectatoris oculos conturbat. Levat utrumque tamen, qui enim totus in tormentorum voragine absorbebatur, solus sinebatur palpebras referare, solo permittebatur aspectu in cælum evolare, ut ulcerosi pauperis videns beatam felicitatem, illius confunderetur ad gloriam, suamque intensus cruciaretur ad calamitatem; cur alioquin negligens Lazarus alloqueretur Abrahamum, nisi ad suam erubescens confusionem, verecundaretur ad pauperis exaltationem; convertitur ad receptaculum miserorum, clamat vociferatione lugubri, stridorem dentium dixeris potius, quam vocem supplicantis; *Pater Abraham, miserere mei!* crudelis miseriæ adversarius implorat misericordiam, qui misereri miseris non volebat, Patrem invocat prodigo peior filio, quem genuit perversitas opulentum, quem enuntiavit ferocitas belluinum, quem educavit ingluvies epulonem; *detestabilis* certè filius subjungit Veronensis Zeno, *quem Pater ipse pius, quem Pater damnavit invitus;* (q) quo non obstante pater nuncupatus nuncupat filium, ut acerbius torqueretur ex amissæ filiationis natura; clamat ergo, implorans miser misericordiam, Lazarus mitti supplicat, num forsan immiseri-
cordem impulit dementia, ut, quem habere in delicijs socium noluit, nunc ambiat consocium habere in tormentis? an fortè idcirco non divitem Abrahamum, sed

Dives Epulo sepultus in inferno, aspirat ad Lazarum, quem antea contempsit.

*Magna pœna non posse solvere Credito-
ri.*

(q) Serm: de
venb. 1/a: 6.
1. v. 2.

sed assuetum miserijs Lazarum optat descendere, quia ex miserijs in via toleratis, sunt plena compassione viscera pauperis ad miserendum dispositi, ad succurrendum intenti; sed nos, quidnam clamando insinuet, quid flagitando postulet, audiamus? *mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam!* (r) si saltem manum repleti peteret, & plenam sibi porrigi postularet, quid gutta proderit in flammivomente pyra? accendet sitim potius quam exstinguet, imò nec gutta indulgetur, quia misericordiae stilla commisceri atque communicari cum inhumano.

(s) Orat: 3. *manitate non potest:* (s) commentatur de beat: Nyssenus, petentis tamen stylum discutiens Chrysologus, subtiliter advertit, non procul à supplicantis stratu puteum abfuisse, dum enim descendens Lazarus intingendam obsecrat extremitatem digiti in aquam, vicinum fontem, aut a vincula manus quæ ductum (concludit infusus Pater) haurire non conspexisse, ex quo hauriri posset refrigerium, vel etiam tenue stillicidium mutuari; unde invehitur attonitus Antistes, importunè exprobrans supplicanti, si digitum descendens Lazari intingi flagitas; ergo juxta te est aqua, si juxta te est, quare de proximo non sumis; cur molestare sua in requie illum non desinis, quem tamen volentem in domus tuæ limine quiescere, latratu canum abegisti? quare non ipse manum applicas, quare tuis ignoscis pedibus, puteum ut accedas, quare? quia vincula sunt manus tuæ: (t) subjungam ego tanti Præsulis veniā, & compediti pedes tui; junxit, quam enutrivisti in sinu tuo, infamis avaritiæ vipera, restrinxit manum tuam in vita, nè referares eam pauperi opitulandam, quid mirum? si modò extendi nequeat ad unam aquæ guttulam liberis manibus capeffendam?

Hæc pariter est impotentia illius tenebrosi carceris illarum sanctarum manuum, illarum pijsimarum animarum, quarum & lingua inepta est ad impetrandum, & dextera est alligata taliter, ut sit omnino incapax ad demerendum. In hac tam lamentabili querimonia, in hac tam miserabili ærumna ambo conveniunt, & illi, qui reprobantur, & isti, qui probantur, & illi, qui sine fine concremantur, & isti, qui ad ultimum quadrantem usque excruciantur; primos clamantes auscultare, vel

le afflictos adjuvare, lassos refocillare, pro illis exorare, est impium, est detestandum, si cogitas illis succurrere, si subvenire flagitas, aut te delirum exhibes, aut produs infidelem; pro istis non orare, ut liberentur, est impiæ crudelitatis species, pro istis non laborare, ut eruantur, est furor inhumana tygridis, pro istis non sollicitare, ut adjuventur, est barbaræ tyrannidis indicium, est perfidæ immanitatis argumentum. Quænam origo tanti discriminis? num aliud, quàm grande chaos, quàm ingens peccatorum distantia à serie justorum; non credo longè diffisos ab invicem, si locum metiaris, sed scio elongatos immensis quasi finibus, si statum meditaris. Videre potest alter alterum, sed alter ad alterum non potest transmigrare; sed nunquid compatiendi saltem oculo hos titiones inferiurendos semper, sed nunquam exurendos, excrucandos nullibi, ubique cruciandos, felices animæ respiciunt, suoque associari consortio exoptabant. Si nolens compati viator in loco torquentis purgatorii ergastulo gementi animæ crudelis esse dicitur, cur condolare renuens dolenti amplius in damnatorum carcere, cur æternis ignibus mancipato tenebrarum filio, ab hac eximitur crudelitate? imò cur reputatur fidei adversarius? cur condemnatur ut pietatis inimicus? propter chaos magnum, quod inter ambos firmatum est; firmatum dicitur, inquit Chrysostomus, quod non potest dissolvi, agitari, vel concuti: (u) (u) Hom. de dytice, & tu vis, vel velles potius absque delirio, si tamen absit iniquitas, quod decretante Sapientia evasit impossibile, ad statum possibilitatis reducere miser homo? & tu intendis, quod resolutum est à decretante Sapientia, dissolvere stultus homo? & tu desideras in dubium vertere, & quasi foret ambiguum agitare, quod immutari nescia præscripsit justitia infallibiliter ac æternaliter observandum, præceps homo? qui sapiens hominem, conclude cum magno Christi Vicario, cum moralizante Gregorio; nec iniusti ergo ad beatorum sortem transeunt, quia damnatione perpetua constringuntur, nec justis ad reprobos transire possunt, quia erecti jam per justitiam judicii, eis nullò modò ex aliqua compassione miserentur. (x) Compatere igitur patienti, cui, si vis, poteris utiliter subvenire, si vis, sineris laudabiliter commisereri.

Quid

Quid juvat te descendere ad regionem inferi, ut rumpas fores mortis, quas nemo potest rumpere, nec ipse, qui potest omnia non repugnantia solus omnipotens, author omnis potentiae ac potestatis, cur vis te mergere in puteum interitus nunquam resarciendi, si vectes ferreos non vales tollere, quos ultrix dextera divini vindicis affixit omni irrisolubiles creaturae. Hoc ipsum discute, hanc irrevocabilem superni tribunalis sententiam morosiori trutinare studeas examine, ut à spatiosa illecebrarum via, quam forsitan calcas, non conculcas, pedem removeas, affectum retrahas, utque feliciori pedissequiò angustam vitae semitam ingrediaris, egredere de voluptatum horto, de vanitatum viridario, ubi plerumque latet angvis in herba, ut transeuntem vulneret, ut perimat salientem. Sufficit interea hanc plagam flebilis miseriae tetigisse, tuo, si sapias, cogitatui relinquitur meditandum, quid sit ad fontis aream hærere sitientem, nec tamen manum posse extendere alligatam; jacere ad paradisi januam, nec tamen ullum inde solatium nancisci, sed sine morbi pharmaco propinquum pharmacis cubare, in domo vicina aulae principis commorari, nec tamen desideratissimo Regis intuitu recreari. Interroga, si dubitas, exquire, si cruciatus vehementiam non penetras, protoparentem tuum, disce à genitrice tua, quæ primi doloris puerpera, prima, quid cruciari sit, suò addidit experimentò. Offensus indignissimo, sed ultor pientissimus inamortatus iudex subjectos non alienae severitatis violentiâ, sed propriae prævaricationis malitia mortis imperio, quos ipse immortales condidit, mori non voluit, sed volentibus admisit vel invitus, eiecit profanatores sanctuarij è paradiso voluptatis, quò nuper induxerat futuros belluarum Dominos, coelestis Solymæ vicinos; constituit mox providentia ad innocuæ voluptatis januam pro accurato vigiliarum præfecto illustrem Cherubinum, nè ultra deciduus cælò Cherub tentet introitum, attentet aditum, verfatili romphæâ quantocyùs à limine repellendus; illud est celeberrimum inæstimabilis misericordiae argumentum, quod proscriptum ab amœnissimo cœligenæ beatitatis suburbio, expulsum à paradisi foribus exulans voluerit commorari, non in remotis occidui solis finibus,

*Non compatiuntur Sancti DEI damna-
tis, nec eorū
miserentur.*

*minæ in
urgatorio
int vicina
tatitudinē
ideo acer-
ior est de-
ntio earum.*

Pars III.

non in sarmaticis nauseantis mundi convallibus, non in extremis desinentis terræ horroribus, non in profundis marium insulis agitari, non in supremis rupibus itinerari, non in excelsis montium angulis peregrinari; sed, *eiecit Adam*; legunt septuaginta Commentatores: *& collocavit eum contra paradisum voluptatis*, vertit Chrysostomus: *habitare fecit eum è regione paradisi deliciarum*; adstipulatur Gazensis Procopius: *expulitque illum hominem, & collocavit à plaga orientali horti Heden*.

Putas absque grandi mysterio jubetur afflictus exul vicinam amœnissimæ jucunditatis arboreto incolere regionem, quam possit pro libitu conspiceret? sed si redire præsumeret, invigilans Cherub arceret ab aditu, repelleret ab accessu; propinquus contigui territorij incolatus præscribitur, vicinitas pro domicilio iungitur, ut si hæc salutaris regio empyreæ felicitatis symbolum, beatæque vitæ est hieroglyphicum, peccator contra paradisum velut illius æmulus, velut perennis adversarius sciatur esse collocatus; an fortè jam tunc in gladio versatili excubantis Angeli illa præludebatur lancea, quæ verus ac sempiternus Sacramentorum paradisus reseraretur, quæ ostium divini lateris aperiretur, quod subtiliter insinuat Moyse Barcephas: *quo tempore confossus Dominus noster lancea, eodem à Cherubino custode paradisi & arboris vitæ ablata est lancea*; sed aliter divini iudicis præviderat sapientia, ut foret continuum ipsa vicinia supplicium, intuenti deliciosam cœligenæ voluptatis regiam, illustrem primorum terræ principum curiam, à qua secludi, fuit vulnus immedicabile, de qua eliminari, mors omni morte acerbior æstimabatur; si enim vir magnanimus mavult apertum pectus ensi obtrudere, quàm stationem deserere, quanto pudore suffundebatur vultus ingemiscientis Adæ, dum versaretur ob oculos pulcherrimum suæ commissæ turpitudinis amphitheatrum, dum lachrymante oculo non cerneret venustissimam prodigiosæ delectationis scenam, verum indecoram exulantis comœdi tragœdiam mente obvolveret, suò, non alieno crimine institutam! si enim scelestus prævaricati patris filius idcirco habitasse profugus ad orientalem plagam Eden recensetur (nam Lyranus Commentatore) *vertiginoso Cain in pœnam factum est, ut expelleretur versus illam*

*Erat magnus
cruciatus A-
dæ, habita-
re exulem è
regione para-
disi.*

*Cain in pœ-
nam deservit
incolatus de-
liciosæ regio-
nis.*

regionem delectabilem & felicem, quam per peccatum patris amiserat, ut inde haberet materiam doloris, quia illuc accedere non valebat; quā putasangebatur inquietudine, quā replebatur immersi cordis amaritudine infortunatus genitor, qui eodem solō degens cum exulante filio, continuū, non tamen nisi plangente oculo respiciebat natale solum suæ conjugis, inexplicabile illicium omnigenæ aviditatis! occurrebat lugenti animo primordialis innocentia, quæ ad nullam nuditatem erubuit, omnem confusione ignoravit; obtrudebatur recordanti memoriæ fatale virulenti serpentis colloquium, blandiloquæ conjugis ferale lenocinium, enormis fœdfragij fundamentum.

Hoc simili, non æquali torquentur suppliciō, sed incomparabiliter acerbiori cruciantur, sed longè nimium crudeliori cordolio Sanctorum animæ piacularibus flammis adjudicatæ, dum suō detentæ ergastulō, erectō cogitbundæ mentis oculō fundatam in montibus sanctis civitatem Sion contemplantur, seque futuros aliquando concives beatarum mentium recordantur; arcentur interim à palatio, elongantur à Regis gloriæ folio, rejiciuntur à throno gratiæ, & qui gemunt in pastaphorio, ad templi sanctuarium accedere propius vetantur. Ipsa proximior vicinitas, quantum desiderantis stimulat oculum, ut videat bona Domini in terra viventium, tantum eundem morari cogit in amaritudine, dum cogitur in propinquo peregrinando expectare. Cœlestis aula invitat ad incolatum, sed pœnæ reatus retardat aspirantem, angelica sanctorum mentium caterva evocat ad consortium, sed pœnæ debitum struit impedimentum, reſeratus Abrahæ finus avet suscipere adventantes, sed detinet ultrix justitia ad illum anhelantes; è regione cœlestis Solymæ se collocatos conspiciunt, sed progredi ob defectuum suorum compedes non posse, ingemiscunt. Exastuant implacabili desiderio videndi faciem, in quam desiderant Angeli prospicere, & quam viſuros se non ambigunt, videre hanc momentis singulis quàm avidissimè concupiscunt, proximior expectatio auget desiderantium inquietudinem, & eò indies crescit exulcerans aviditas, excruciat immitius avolare flagitantem spiri-

tum, quod appropinquat proximius desiderati limitis complementum. Delectat quidem incommutabilis beatæ æternitatis securitas, sed incrementat doloris vehementiam, mœroris affluentiam prolixitas dilatæ possessionis, quæ, quam dira sit, est cogitatu perdifficile, est impossibile cogitatu, excedit summitatem pœnarum omnium, quæ solent cogitabundis mentibus occurrere, & ægrotantes animas torquere. Hos inter angores anxietatis respiciunt ad adjutorium hominum, si fortè humanitatem experiri liceat in Adæ filiis, in derelictis fratribus, in ditatis hæredibus, quorum forsan divitijs onerantur, quorum delictijs aggravantur, sed quàm mendaces sint filij hominum, in stateris agnoscunt, serò nimium hi lachrymantes DEI filij, nihil valentes expectare solatij, nil obtinentes auxilij de terra oblivionis. Ascenderat ad templum sanctum suum, ad domum Patris sui DEUS homo, non tam celebraturus Synagogæ Paschalem redemptionis Ægyptiacæ lætitiā, quàm illos, qui mundi solatia despexerant, vel quos mundus solari detrectaverat, consolaturus. Erat eorum unus, qui inveterata triginta & octo annorum laborans ægitudine, jacens ad natatorium Solymæ, ad thermas dixeris salutiferas Bethsaïda, quam Syrus nuncupat domum misericordiæ; descendens Angelus ad commovendas stagnantis piscine aquas, hunc ægrotantem cautè præterijt, ut magni consilij Angelo, qui corpus animamque condiderat, sanandus in utroque remaneret; accedens iste accedere impotentem, sua prævenit interrogatione, nondum molestè conquerentem: *vis sanus fieri?* confessionem morbi expressurus, num consequenda sanitas placeat, num abigenda displiceat infirmitas, solerter investigat, adeò DEUS homo humanam æstimat voluntatem, ut solō illius pretiō, quovis absente alio contentetur, svavissimō alloquentis verbi captus illiciō, ignoto respondet viatori: *Domine! hominem non habeo*, (y) ut se ejus favore irretitum profiteatur servulum, languidus Dominum veneratur; Angelum non redarguit de cœlo descendentem, sed hominem suum inopi ministerium, suum languenti obsequium denegantem. O quoties in urbe gubernator, in curia director, in aula dispensator, in domo procurator, est æmulator Angeli, aut imitator

Amicorum
oblivio est spe-
cialis pœna
animarum in
purgatorio.

Anima in
purgatorio
quod sunt vicini-
ores pa-
triae, eò gra-
vius crucian-
tur.

(y) Joan.
v. 7.
Paralyticus
conqueritur
de defectu
minis in
nitidine
minum.

occurrens, suoque movens imperiò stagnantes aquas, ut pluribus provideatur, ut singulis subveniatur! subveniretur, provideretur, si ministrorum corresponderent obsequia, quos pluries, ah! si non etiam plerumque spes præmij aut pretij retardat in exequendo, fors pauperis declinat in obsequendo, personæ dignitas excæcat in discernendo! monet terrestrem Angelum Pontificem Eugenium Doctor mellifluus, ut non suâ contentus sanctimoniâ, non sua integritate sit satisfactus, collaterales pariter sacros habeat, & integros coadjutores: *ne te dixeris sanum, dolentem latera.* (2) Solius Angeli celeritas non suffecit, mortoris hujus fidelis sedulitas ægroto pauperi non profecit; requirebatur pariter bajulorum obsequium, quorum manus, quia inops & æger iste non potuit inaurare, debuit triginta & octo annis abjectus expectare.

(2) Lib: 4. de
confid: c. 4.

Homo non ho-
minem agit,
dum homini
egenti non
subvenit.

Hominem non habeo! adverto empyrei principis præsentiam, sed coadjutoris sui negligor assistentiâ, moventur aquæ hoc motore fidelissimo, sed meo non admoventur corpori, quia, qui miserum deportet ad oram natatoriæ, non reperitur. Transibant plurimi, quos salutare prodigium salubris balnei videndi curiositas allexit, adibant alij, quos propria necessitas ad accedendum stimulabat, abibant alij, quos sua absolutos ab ægritudine ad curam domûs propriæ invitabat, redibant alij, quos cæterorum præcedentia à primatu discessus nuper præpediebat; nec tamen, qui tot peregrinantes conspexerat, qui tot recuperata sanitate exultantes videbat, qui tot servire recusantes deploraverat, se non habere hominem plangebatur; non erant homines, quos visa hominis miseria non commovebat ad succurrendum, non erant homines, qui compeditum pedibus, qui vinctum manibus, alienò indigum ministeriò, ex proprio impotentem obsequio spectantes, prostratum levare neglexerunt, ad aquæ labium portare neglexerunt. Vis nòsse hominem, visne humanam faciem intueri? tenet jam speculum, & tuis præsentat oculis, qui nescis misero miseri, objicit repræsentatam hominis effigiem sublimis Ambrosius, ut, quidnam, vel quisnam homo sit, aspicias inspicimò, ut videns videas, & quoties te-
tus benefaci-

bueris belluam recognoscas? *considera* O homo! unde nomen sumpseris, ab humo utique, quæ nihil cuiquam eripit, sed omnia largitur omnibus; quod si te nihil proximo eripuisse respondeas, non ideo hominem induisti, nisi humanitatem pariter induas, & exuas immanitatem, sine humanitate homo nequit consistere, licet humanitas sine homine se valeat beatissimis etiam mentibus associare; enimverò, si deficiente tanto Præsuli fidem adhibes, inde appellata humanitas specialis & domestica virtus hominis, quæ confortem adjuvet. (a) Jacet etiamnum hodie multitudo langventium, jacent & aridæ & langvidæ, hydropicæ & paralyticæ justorum animæ ad salutarem thermarum omnium scaturiginem, ad puteum aquarum viventium, quæ fluunt impetu à Libano DEItatis, in cujus purissimo schemate quid sit intelligendum, incarnata docuit Sapientia, dum sitiens convertendæ Samaritidis animam eidem haurienti aquam vivam de Salvatoris fontibus hauriendam præsentavit. *Aquam vivam appellat Christus vivificantem Spiritus sancti gratiam*, commentatur Cyrillus, per quam natura humana ab ariditate infœcunditatæque ad pristinam pulchritudinem ac viriditatem recurrit. (b) Ad-

(a) Lib: 3. of-
fic: c. 3.

(b) Lib: 2. c.
82.

(c) in c. 4. Jo-
an:

Non tamen alium insinuasse aquarum puteum reputat Augustinus, quam illum, quem propheticò inspiciebat oculò coronatus Psalter, suò jam sæculò sitibundæ congratulans mortalitati, & Patri pluvie applaudens: *apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen:* (d) quis enim alius fontis symbolò gloriatur veraciùs aut abundantius, quam ille, qui sitientes provocat animos ad se refocillandum, quando laborantes invitat svaviter, & oneratos allicit dulciter ad se reficiendum. Jacet ad hujus oram natatoriæ magna langventium multitudo; si enim Simonis de Cassia salutiferum illud ægorum stagnum vocabatur *piscina seu natatoria ab officio, non à proprietate rei, quoniam ibi oves abluebantur*, profectò non alijs accommodari, valet aptius, quam animabus purgatorij hoc salubre lavacrum, quas velut candi-

Christus est
fons vitæ, re-
frigerans ani-
mas purgato-
rij.

(d) Ps: 35. v.
10.

Homo habet
nomen ab hu-
mo, ut omni-
bus benefaci-

Piscina pro- didum ovium gregem approbat inno-
 batica erat centia, purgandum tamen à reatum su-
 lavacrum o- orum miseria in domo misericordiæ ad
 vium, & i- fontes Salvatoris. Sunt oves dealbatæ
 ded est symbo- immaculati agni sanguine, à sordibus
 lum purgato- culparum liberæ, sed nondum à reatu-
 rij. um reliquijs liberatæ, in illo lavacro
 sanitatis, quæ Jerosolymis in visione
 pacis emanavit, offerendæ abluebantur
 victimæ in holocaustum concremandæ,
 in domo carceris purgatorij consumun-
 tur, non quidem residuæ iniquitatum ma-
 culæ, sed præcedentibus viatorum la-
 chrymis jam ablutæ supponuntur, sed
 exuruntur contracta debitorum chyro-
 grapha, ut hæ ardentes victimæ in sac-
 rificium ulticis Justitiæ famulentur; ja-
 cent eorum aliquæ igne examinandæ,
 quantumvis nulla in ipsis inveniatu pec-
 catorum iniquitas; sed sola reatum
 stigmata reperiantur, jacent lustris &
 sæculis, non solis solum annis & men-
 sibus expurgandæ, ac juxta terrificam
 sanctissimi Brunonis sententiam, multi
 in diuturna pœna purgatoria usque in diem
 (e) sup: ps: 6. judicii punientur; (e) non ternio, vel qua-
 v. 1. ternio, sed multitudo; jacent in tormen-
 torum medio paralyticæ, non alio, quàm
 arduo suspiriorum motu movere se po-
 tentes, quas nulla vel manuum adjuto-
 ria, vel pedum adminicula, nulla eri-
 piunt suorum operum suffragia, nulla
 suorum affectuum, licet sanctissima, li-
 cet pijsima, eruunt incitamenta; jacent
 enerves sinè viribus, clamantes sinè vo-
 cibus, plangentes sinè lachrymis, plo-
 rantes sinè stillis; anhelant & aspirant
 expectantes beatam spem & adventum,
 (f) Tract: 17. legit Augustinus: manifestationem (f) glo-
 in Joan: riæ magni DEI; beatam spem, non illam,
 Multi deti- quæ Sapientis testimoniò ad instar tene-
 nentur in ræ lanuginis quovis ventorum flamine
 purgatorio dispergitur, & sicut spuma gracilis pro-
 usque ad ex- cellæ impetu dissipatur; non illam, quæ
 tremum diem viri patientis testimoniò, est spes hypo-
 critæ, nulla fecunditate grvida, ina-
 nis sinè sua sterilitate perit; sunt pro-
 vidæ prudentum virginum, sunt indivi-
 duæ veluti sociæ, quæ moram faciente
 sponso expectant expectantes Domini
 suum, qui solus earum est sperata & ex-
 spectata beatitudo. O si audires spe-
 rantes inter tenerrimas amaricatarum
 affectuum concentus! ô si singultuantes
 perciperes, eandem auscultares queri-
 moniam, idem perciperes lamentum:
 hominem non habeo! sed quonam egebit
 homine, quo indigebit adjutore? illo

egebat ille, qui mediator est DEI & ho-
 minum, DEUS homo (ut adstruit Hyp-
 ponensis) verè necessarius erat illi homo ad Christus De-
 salutem, sed homo ille, qui DEUS est, ho- minus est ju-
 mo Christus JESUS, cui suus suo concor- dex puniens
 dat Ambrosius Augustino. Paralyticus il- has animas,
 le expectabit hominem, quem nisi illum Do- non homo ad-
 minum JESUM, cujus adventu jam non um- juvenis,
 bra sanaret singulos, sed veritas universos.

Sanabat quidem homo iste, ita ut
 statim sanus factus sit homo ille, ve-
 rum tamen cum Pater omne judicium de-
 dedit filio, experiuntur langventes il-
 li, ardentes illi, gementes illi, in loco
 flentium experiuntur vindicem ulciscen-
 tem, non præstolantur medicum curan-
 tem; hinc illi adgeniculantur, ut feri-
 ente dextera flagellentur, clamant ad
 hunc strictissimum suorum debitorum
 exactorem: iram Domini portabo, quoni-
 am peccavi ei; (g) proinde ab eo one- (g) Matth: 7.
 rantur, ab eo aggravantur, non suo pon- v. 9.
 dere exuuntur, non suis à reatibus li-
 berantur; te hominem expectant, cu-
 jus est muneris absolvere, non cujus
 functionis est punire, te invocant, ut o-
 nera ipsorum gravia, tuis imponas hu-
 meris, te vadem offerendo pro illis, qui-
 bus solum satis pati conceditur satisfa-
 ciendo, tolle tu grabatum, tolle dolo-
 ris lectulū, cui immobiles affiguntur, in quo
 intolerabilibus tormentorum plagis affli-
 guntur; tolle hoc onerosum humera-
 le, sublatum tuis impone humeris, ut
 subleves hoc jugum sufferentes, sed auf-
 ferre impotentes. Accede quatruiduani
 cadaveris lectulum, scrutare tumulam
 Lazari, nè devies, præviam viam se-
 quere, accedentem vitæ Dominum ad
 mortis ostium comitare; reperies ami-
 cum JESU suaviter dormientem, cui
 jam dixerat spiritus, ut requiescat à la-
 boribus suis. Deplorent fratris absen-
 tiam sorores desolatæ, complorant vi-
 cem plorantium Judæi mortis exemplò
 conturbati, plorat Redemptor vitæ spi-
 ritum mortuo refusurus; illæ suam vi-
 duitatem amisso fratre deflent super se
 ipsas flentes, isti suæ conditionis memo-
 res, mortem amaris fletibus execrantur;
 JESUS adjungit lachrymis fremitum,
 tota se viscerum commotione conturbat, no-
 tat Chrysologus, subtilémque fremen-
 tis causam adjungit: quia adhuc solum
 Lazarum, & jam non omnes mortuos sus-
 citabat. (h) Vides in exanimato cadave- (h) Serm:
 re jacentis Lazari prostratam in purgan-
 ti-

Soli iusti & alienati ad nutum Domini à sua. Et prudentes nobilitate clarent.

quoniam hæc peregrina regio filiorum Heth erat proprietas, vir iustus suum cuique tribuens, ut faveant defunctæ, angulum exorat; sed qui in postulante suspiciebant augustius humano fastigio ingenium, compellant DEI principem (ut enim illustris Philo arguit) *nobilitas expiata purgatæq; mentis fors est præcipua, nobili clientes, sunt soli prudentes & iusti, etiamsi*

(o) Lib: de nobilit.

de è vernis aut emptitijs nati sint: (o) electionem cuiusvis monumenti liberaliter offerunt, quàm ille humaniter suscipiens speluncam duplicem prælegit.

Non distulit annuere Ephron Dynasta Hethæorum, sed nullam vocem pretij audire voluit, oblatum speluncæ loculum noluit vendere, quem voluit donare; reclamatione Abraham, pro agro daturum se pecuniam protestatur. Luctantur raro certamine illustres principum animi, uterque dare flagitat, gratis recipere recusat; sublimes animæ insigniori Regum diademate coronandæ, ut enim adstruit subtiliter Firmianus; à quibus abest studium lucri, abest etiam vo-

(p) Lib: 1. di-
vin: Instit:

luntas peccandi, & causa fallendi. (p) Prævaluit nihilominus repudium abnueutis advenæ, quadringentorum siclorum pretiò spelunca sepulturæ venditur, & Abraham appendit pecuniam, quam Ephron

(q) Gen. 23.
v. 16.

postulaverat. (q) O si nostro calamitatum tempore hæc resflorerent sæcula! ô si similia stipularentur fœdera! sed cur resistit adeò inops & peregrinus advena in terra aliena? sepulchrum lectulus quietis est, ubi, ut requiescant defunctorum corpora, collocantur; vera ergo intelligentia locum sibi requietionis Pater Abraham fide sua & contemptu pecuniæ compa-

(r) Epist: ad
fili: Gen: de
contem: hæ-
red:

ravit, interpretatur Hieronymus: (r) in mundo, qui agis advenam, quære tumulum; non enim nisi mortuus in circo hoc inquietudinum poteris requiem adipisci, hanc quòvis studiò, quòvis impendiò studeas comparare, nî velis ab æterna requie mundanis obrutus fastidijs, aut defraudatus illecebris exulare. Conternit providus Abraham postulatum sepulchri pretium, quod Carthusiani opinione fuerat excessivum, ut possit mortuis succurrere, ut valeat defunctis patrocinari. Si ea fuit in exanimata defunctorum cadavera patris credentium pietas, qua putas prompta sollicitudine succurrerit lugentibus in domo transitorij carceris, in pœnoso purgatorij ergastu-

lo, in loco fletuum, in natatoria ovium, in prolixo incolatu filiorum DEI? Lugere mortuum pietatis est, tumulare cadaver exanime, religionis est, sed debitum, quò obligantur iudici, nec possunt reddere, pro illis solvere, reatus lapidem, quem ipsæ nequeunt abigere, pro ipsis tollere, hoc est sinceræ dilectionis indicium, perfectæ charitatis argumentum; quid juvat egentem & dolentem animam, si corpus fœtidum superba exequiarum pompa tumuletur? quid prodest hærenti inter flammaram globos amplissimus sumptuosissimi funeris apparatus? obest plerumque patienti, & abdito ulciscens iustitæ iudicio, aliena plectitur vanitas in anima cadaveris, quantumvis nesciente. Raro ambitiosa exequiarum magnitudine alleviantur tormenta animarum, & plus prodest occultum compassivæ pietatis suspirium, quàm fastuosum superbi splendoris mausolæum.

*Superba sunt
vis pompa
plus cruciat
animam
quàm suble-
vat.*

Si vis alleviare ærumnarum molem, si tormentorum copiam imminuere, confuge ad thronum gratiæ, festina ad aram misericordiæ, ad agni immaculati sanguinem respice, hoc pretium inæstimabile si obtuleris, & Patri virgam eripis, quâ castigantur, & iudici tollis gladium, quò vulnerantur. O quàm repente acerrimos rigores tormentorum incruenta altaris victima vel mitigat vel penitus annullat! Hæc continet torrentem illum divini sanguinis, quo integra illius pœnosi carceris flammicidia aut exstingvuntur in multis penitus, aut saltem in plurimis temperantur. Præfigurabatur hoc salutare subsidium, hæc immaculati agni victima, hoc portentosum divini sanguinis suffragium, præludebatur in salutifero calice, quem in supremo subeundæ mortis discrimine constitutus pincerna Pharaonis reconciliato principi præsentavit. Proscribebantur urgente exacerbati principis irâ duo illustres à servitio proceres à Regis curia ad pœnarum carcerem, pincerna cum pistore, suo non rectè functi ministeriò, ut Philo Hebræus adstruit, vel potius ob infidelitatis notam, ut autumat Tostatus. Novis occurrit advenis, missus nuper in lacum innocens somniator, intemeratus Joseph, vidensque contristatos amborum animos, ob suspecti timorem somnij, quid somniaverint, explorat; habet namque rea de-

liſti conſcientia hoc ſibi proprium, timet in angulis, ad umbras exhorreſcit; *Joſeph inter* refert uterque ſomnium, & illumina-
duos incarce- tus futurorum interpres ſuam cuique in-
ratos aulicos dicat futuritionem; ſuccedit conformi-
praefiguravit ter praefagio utriusque eventus, admit-
Chriſtum ju- titur ruruſum ad Regis faciem ſuam emiſ-
dicem inter ſus ergaſtulū pincernarum princeps, ſuf-
duos latrones. penditur ſine indulgentis clementia praepoſitus piſtorum. Grandis diſparitas judicii in pari crimine: primus ad priſtinae felicitatis ſolum erigitur, ſecundus patibulo in praedam volucrum deputatur; pincernarum princeps in principatum dignitatis priſtinae aſſumitur, alter ſuo, quod gloriabatur miniſterio, exuitur, & ad perennem infamiam condemnatur. Idem Rex pares agnoſcit in ſcelere, in illum oſtendit clementiam, in alterum juſticiam exercet. Legi ſubtilem Tuitienſis Ruperti allegoriam, dum Salvatorem mundi in adumbrante Aegyptiaci Redemptoris imagine repraeſentatum contemplatur, qui in judici-ali erectae crucis ſubſellio conſtitutus, in duorum ſtipantium latronum medio utriusque ſuam ſic ordinabat ſententiam, ut Diſmam poenitentem abſolveret, & Geſtam ſocium ſupplicij renitentem condemnaret; ſed meae accomodatius moralitati, amborum munus conſiderat Interlinealis; piſtorum Praepoſitum male adminiſtrantem a miniſterio remotum diſcutit, & pincernarum principem generoſo calice Regis cum faciem, tum animum placantem expendit, ſibiſque reconciliantem: *qui calicem Domini accepit, liberari meruit, qui autem in panem Domini lignum miſit, per lignum periit.*

Dimitte nonnihil compatiētes oculos, jace lachrymantes in domum carceris, ut duos videas populos ob infidelitatis perfidiam ad tenebrarum angulum praecipitatos; ſunt alij nunquam ad Regis faciem perventuri, nunquam ad perditam nuper gratiam redituri; ſer-liciores caeteri, plectuntur moleſto ſatis exilio, non tamen abiguntur duo in aegyptiaco carcere, unus rejicitur, alter recipitur, duo in Solyma calvaria cruci-
accipiens ca- fixo conſixi, unus ad tartara dejicitur,
licem JESU alter ad paradifum invitatur; duo ejus-
liberatur ve- dem principis ſervuli, unus tortoribus
ut pincerna traditur cremandus in aeternis ignibus,
Pharaonis; alter piacularibus flammis immergitur,
qui autem fi- ad Regis curiam revocandus. Vis huic
ut piſtor mi-
in lignum in
anem, pati-
ulatur.

apud offenſum judicem patrocinari? vis diem natalitium aeterni Regis celebrari? vis ad convivium medullatorum pingvi-um vindictam iſtam illamve animam flammivomi carceris incolam invitari? regale vinum porrige, ut mitigetur, ut recreetur & animus & facies aeterni Regis. Inquiris, unde hanc vini ſpeciem poſſis elicere, ex quibus uvis exprimere, quonam in calice praefentare? ad vitam prius reſpice, nec aliam ab ea licet requirere, e qua fructuoſi dependent palmites; quotquot enim ab hac vite reſcinduntur, velut infructuoſi comburuntur. Haec vitis vinū germinat, quod pretioſius nec coelum praefentat Angelis, nec terra hominibus propinat. Eſt aliud minus in pretio, quod ab eodem vite, ſed non ab eadem uva profluit; nam utrobique vitis vera Chriſtus eſt, cujus propagines (Antonino explanante) tres trium graduum ſunt ordines in militante Eccleſia commorantes: eſt prima incipientium, ſecunda proficientium, eſt tertia perfectorum; vel ſi arridet alia paraphraſis: eſt ordo conjugum, eſt

Chriſtus praefentat Patri merita juſtorum cum paſſione.

(s) 1 p. tit. 5. de trib. noviff. c. 2. §. 9.

Huc collimabat, ut ſua pertingeret praetentione, hoc intendebat, ut ſua conſequeretur deprecatione ſupplicabundus Iſaias: *emitte agnum Domine dominatorum terrae de petra deſerti ad montem filiae Sion;* (s) nec alius ſub agni nomine comprehenditur, quam ille, quem extatico intuebatur oculū dilectus JESU diſcipulus, ſtantem ſupra montem Sion numeroſo ſanctorum civium agmine coronatum; emitti hunc deſiderat ad montem, id eſt, ad congregandam Eccleſiam (ut purpuratus Hugo) loquitur & glorificandam; non illam, quae inter mul-

(s) Iſa. 46. 2. 12

multiplicia insidiatorum discrimina, militat suis cum filiis adversus tenebrarum principem, sed illam, quæ jam pericula transiliens, scit se ad sanctam civitatem fuisse advocatam, sed plangit incolarum suum prolongari, & se adhuc in tenebris commorari; levat proinde oculos suos ad montes (quorum & sanctitatis eminentia, & inconcussa ærumnarum tolerantia divinis agni pedibus meruit velut mons Sion subjugari) ad cœli principes suis evolat suspirijs, suis amoribus avolat, ut inde veniat auxilium sibi; agnum emitti postulat, ut, qui suos tollendo peccatorum ponderi subjecit humeros, tollendis pariter reatibus supponat; expectat salientem in montibus, desilientem ex illius deserti petra, ubi nonaginta novem oves pascuntur delicijs, æternis tripudijs satiantur ab apparente gloria DEI; sed cur à montibus æternitatis optat agnum descendere? cur vult pœnoso suorum affectuum magnetismo attrahere agnum, qui jam occisus est? an fortè, ut denuò sanguifluus occidatur, vel potius, ut incruentus immoletur? *Et erit sicut agnus fugiens, & pulli de nido avolantes, sic erunt filie Moab in transcensu Amon.* sunt aves illæ, sunt hæ volantes filie virtutibus pennatæ, sunt futuræ aligerorum æmulæ, prædestinatæ Angelorum sociæ, adhuc tamen in ardua pœnarum sphaera lachrymabiliter detentæ, cantant & clamant: *anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium:* (u) quia jam laqueus contritus est; sed lugent se adhuc in limo profundi peregrinari, immixtus pennis viscus alarum remigium præpedit, nè suo celerius desiderio valeant avolare. In Moabitarum symbolo docet Hieronymus, eas signari animas, quæ rapacissimo volatu fugere contendunt, nè à Moabitis serpentibus devorentur. Amon illuminatio vertitur, huc versus volunt ascen-

dere, ad lumen gloriæ totis nituntur conatibus pertingere, ad Amon, ut illuminentur, suspirant, ut in transcensu ejus è tenebroso carcere celerius eruantur, aspirant. Emitte agnum, quem sub rotunda specierum sphaera excentrica charitas abscondit, qui niveo candore tegitur, corpus cum sanguine hoc abscondente latibulo obumbratur; emitte sanguinem, ut rogos exstingvatur, offer cruorem hujus hostiæ offensi Patris oculis, ut deficient harum filiarum oculi in eloquium suum, quæ hæcenus gemebant & plangebant, dicentes: *quando consolaberis me;* præsentate calicem Patri totius consolationis compassivi viatores, qui defunctorum carnibus saturamini, hæredes gratuiti, sed non ingrati, offerte sacram altaris victimam, seu in vestris manibus collocatam, seu in vestris cordibus constitutam, in monte myrhæ mortificati corporis hostiam adjicite, in colle thuris orationibus vacate, sic sanabuntur contriti corde; sic alligabuntur vulnerati; offerte sanguinem, qui flagitatis de lacu captivos erueret, & compeditos à nexibus liberare, offerte sanguinem unigeniti, plangentes primogenitum profuso sanguine circumfusus, seu dein consideretis circumcisione dolenter distillantem, seu in Gethsemani colle guttas sanguinis sudantem, seu ad flagellorum multitudinem cruore diffluentem, seu perforantibus spinis abundantius emanantem, seu in torculari crucis protuberantem, seu à reserato latere pleno impetu scaturientem. Ubique vita vilis est, cujus generoso germine Pater misericordiarum adeò oblectatur, ut omnium culparum & reatum obliviscatur. Ad primum hujus misteriosi calicis initium catenæ à pincernæ pedibus resolvuntur, & intelligentes oculi ad Regis faciem videndam diriguntur.

Anima in
purgatorio
sunt filie Mo-
ab, emitti ag-
num deside-
rantes.

(u) Ps. 123. v.
2.

Præter miseri-
cordiarum
miseretur il-
lic animabus
purgatorij ad
intuitum ca-
licis.

S A D E.

Versus.
LIV.Inundaverunt aquæ super caput meum,
dixi, perij.

Sermo Quinquagesimus Quartus.

Aquæ minitantes interitum, sunt pravi Doctores, docentes, quæ non oportet, turpis lucri gratiâ.

Priusquam legali ordine ad symmetriam corporis deveniatur, à capite inchoatur; est ordo præposterus à pedibus incipere, in capite terminare; inundaverunt super aquam sanctificati corporis, exinde ad inundationem corporis exundarunt; in aquis populum designari, est adeò vetus paræmia, ut ipso dilecti Joannis sæculò docuerit Evangelistam Angelus; aqua, quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt: (a) seu dein hoc fluctuante symbolo instabiles undantium animorum temeritas redarguatur, seu abominanda sententiarum laxitas huc illuc fluctuans, & stabilem veritatis viam submergere attentans hoc turbulento schemate exprimat: aquæ sunt, ut enim hoc semper mobile elementum, nec fingurari patitur, nec ullo insigniri characteri, sic & inanes scioli, qui nec quid scire sit, scientes, solida Patrum rejecerunt commentaria, probatissima Seniorum contemnunt apophtegmata, vana libidine, quod lubet, adstruunt, quod libet, asserunt, tunc deaurasse plumbum, tunc inaurasse ferrum buccis crepantibus effutunt, quando arduam Christianæ perfectionis semitam in latam perditionis viam pervertentes lachrymabiliter corrumpunt. Mira perversitas! vix nuper deseruit scholam juvenis discipulus, vix premere Theologiæ didicit limina, quando jam robusta prædecessorum conculcat vestigia, quæ verecundo revereri deberet basio, & velut fundamenta sanctorum montium, velut angulares lapides Matris Ecclesiæ, toto prostratus corpore venerari; sunt fluctuantes aquæ, quorum si species scribentium scribarum calamos; sunt leves veluti arundines, quæ ventò agitatz, jam eriguntur à blande zephyro, jam conquassantur, jam

Pars III.

decussantur à turbido aquilone; quam vellem ego redivivum Moysem cœlis descendere, cui gubernatrix Sapientia rursus injungeret ad eliminandam ab orbis orbita hanc ægyptiacam tyrannidem, quæ masculis insidiatur animis, ut supprimantur, favent effæminatis cordibus, ut sublimentur, & Israël sanctitas Catholice religionis sancta integritas, doctrinæ Evangelicæ invicta uniformitas extirpetur; eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare. & divide illud: (b) clamabat Moyses ad terrificum cœdisfragi exercitus intuitum, clamabat à trepidante populo stimulatus, clamabat, non reboante tumidæ vocis tono, non vociferante lingua, sed supplicante dextera, & elevato corde, clamabat clamore valido, quò clamant illi, quibus dedit DEUS spiritum suum in eorundem cordibus clamantem, Abba Pater.

Clamabat populus, sed confusa dissidentium animorū vociferatio non meruit audiri, tacebat Moyses, & suppressa taciturni oris suspiria à Domino audiebantur, cui soli respondebatur; quid clamas ad me: hoc est, exclamat Ambrosius validum pissimi cordis clamorem; tu solus ad me clamas, qui de me speras, tu solus ad me clamas, qui virtutem meam excitas, tu solus ad me clamas, qui per universam terram annuntiarî meū nomen expectas: (c) clamant de Domino, sed non ad Dominum, verbosi sermocinatores, non veritatis Evangelicæ præcones & professores; molles perniciosarum opinionum flores spargunt, periculosi lascivæ libertatis seminatores, ut carnales animos titillent, maturos fructus despiciunt, dum radicata solidæ doctrinæ dictamina despiciunt, & probatissimas sanctorum Patrum sententias ambitione intollerabili contemnunt; docent opinio-

(a) Apoc: 17.
v. 15.(b) Exodi 14.
v. 16.Moyse tacens
dicitur clama-
re ad Do-
minum.

(c) in ps: 113.

niones plenas favoribus in patrocinium noxiæ libertatis, quantumvis legislatori præjudicent, & legum integritatem abominabiliter pessumdet; nulla securitatis ratio discutitur, sola benignitas, hoc ipso quod irridat, præponitur, nullum sanctuati pondus trutinatur, sola luxurians petulantia blandientium novitatum ponderatur, non floribus, sed pane vescimur, & quia

(d) *Serm: 18.* Chrysologo attestante, *quod dat panis vita, hoc scientia dat saluti*; (d) hujus fundata soliditas requiritur, ut ad animarum sustentationem obsequatur. Clamat veritas in plateis, invitat sapientia,

(e) *Prov: 9. v. 5.*

loquatur; *comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis*: (e) ut singuli invitantes percipiant, mittit ancillas suas Apostolos, verosque JESU discipulos, quorum unus Magister est Christus, ancillari nuncupantur nomine,

Illi sunt veri JESU discipuli, qui alium non habent Magistrum, quam Christum. quia in oculis suis viles æstimantur, in oculis mundi viles & contemptibiles, in oculis DEI pretiosi & inæstimabiles, con-vocant invitantes ad mœnia, quæ solidissima sunt ædificia, quadratis lapidibus instructa & constructa, deducunt invitatos ad inconcussam arcem Ecclesiæ, quæ oppugnantibus adversariis sustinet impuguari, non potest expugnari.

Vocant ad domum Sapientiæ, ad Christianæ universitatis auditorium, cuius si columnas, quibus innititur, scire, desideras, sunt justitia & iudicium, quæ correctio sedis suæ à proverbiali Salomone nuncupantur, sunt observandæ legis reverentia, & præstanda legislatori obedientia, præbendum indigis consilium, inferioribus exhibenda custodia cum disciplina. Hanc domum sapientes occupant, quorum salvificis consilijs Christianus orbis regitur, instruitur & gubernatur. Habet transfiguratus in lucis Angelum princeps tenebrarum, quæ sapientia hujus mundi est, de cujus discipulata, si interrogas, reponit & exponit moralis Hugo; *Dialectici diaboli sunt omnes dolosi, qui sophisticè loquuntur, ut decipiant*: deducunt, sed ad tartara, seducunt svavitate nimia, inducunt dolosa loquacitate. Contra hos clamat Mater Ecclesiæ; *relinquite infantiam*, vanam videlicet novitatem, dimittite insipientiam superbæ ambitionis, venite, comedite panem meum, sana Patrum consilia, robusta antiquorum dogmata, probata Theologorum documenta, quæ mentem reficiant & confirmant; venite pede sub-

missæ voluntatis, gressu intemeratæ affectionis, passu sanctæ simplicitatis, bibite vinum, quod miscui vobis, id est, *Sitiens veritatem doctrinam, quam proposui vobis per rationem debet Hieronymos & Augustinos, per Gregorium & Ambrosios, per Albertos & Aquinates, per Angelicos & Seraphicos præceptores, per Scotos & Bonaventuras, non per Anonymos novatores, non per præsumptuosos istorum luminum obumbratores, non per superbos Doctorum Ecclesiæ impugnatores. Audi hanc magnæ sublimitatis vocem, quæ rudibus scientiam Sanctorum, insipientibus prudentiam justorum, stultis offert ac spondet sapientiam perfectorum. Clamabat in ipsa tunc orbis metropoli, in civitate Solyma incarnata Veritas, & coæterna Patris Sapientia; si quis sitit, veniat ad me*: (f) est vehemens & violentus simul bibendi appetitus ad scientiam, omnis homo quippe (Philosophorum principis axiomate) naturaliter scire desiderat; sic sitibundo propinat scientiam salutis, quæ fons est aquæ salientis in vitam æternam, omnes veram sitientes doctrinam dulciter invitat, ut ad se veniant, & bibant potum illum salutarem, qui animam reficiat, & omnem æstum cupiditatis restringat, (g) interpretatur Damascenus cum Cyrillo, quæ quisquis repletus est, quisquis hac aquâ sapientiæ salutaris potatus est, dicat audacter, & si gloriari oportet, gloriatur in Domino; *concresecat ut pluvia doctrina mea, (h) fluat ut ros eloquium meum*; æmuletur pluviam, timorem discipulis incutiendo, imitetur rorem, timoratis cordibus blandiendo instar pluvie, palam in auditorum animos decidat, instar roris occulta DEI judicia manifestet, sic ros refrigerans & svavis, sed simul teneras nutriat segetes ac fecundet, cadat in nocte hujus sæculi noctem illuminans, utque corda discipulorum efficiantur mollia per mansuetudinem, evadant tenera per legis observantiam, fiant virgines per morum integritatem, stillent ut ros cum rore decidua, decidat fortiter cum pluvia penetrante. Concrecere desiderat doctrinam suam, nè instar aquæ instabilis defluat, nè cum impetuosi torrentis strepitu celeriter defluat, nè meretrici magnæ in lectulum aut solium succumbat.

Clamet proinde prodigiosus Moyses, nè audiat inanis clamor tot vocifer-

(f) *Joan: 1. v. 37.*

(g) *Lib: 4. bid. c. 18. & lib: 5. in Joan: 1. c. 10.*

(h) *Deut: 32. v. 2.*

Scientia Christianorum debet esse solida & fructuosa.

ferantium rabularum, tot gementium sciolorum, qui solido Evangelicæ veritatis destituti fundamentò, vanis innixi probabilitatum umbris, arundinè suffulti fundamentò, caducis corroborati argumentis, purissimam Christianæ integritatis lucem obfuscare, candidissimam immaculorum dogmatum puritatem obnubilare, licentiosam relaxatæ sanctitatis libidinem contendunt dilatare. Hæ sunt fatales iniquitatum aquæ, sub quibus hodieum gigantes illi, qui apud patientem Jobum gemere describuntur, ferali exitio submerguntur, dum enim inflante vanitatum scientia turgentes intumescunt, denique inauditis hætenus paradoxis doctrinæ singularis gloriam, peculiaris scientiæ præconium assequi concupiscunt, sub ponderibus tot sequacium animarum lamentabiliter ingemiscunt; quorum subsecutorum postliminio perniciem suam jam tempore Prophetæ providus præsa-
gijt, dum eorundem exitum funestò mortuorum exitiò comparavit; *morientes non vivant, gigantes non resurgant* : (i) qui

(i) Isa. 26. 17.
14.

Pravi Doctores
edificant
turrim Babel,
sed dissipantur
confusione
lingvarum

enim nisi prævaricatores divinarum legum, qui nisi inveterati in malitia peccatores mortuorum vocabulò designantur, & quinam alij gigantum symbolò exprimuntur, quàm qui fallaci vanitate novarum doctrinarum inaniter gloriantur, qui in damnanda vanitate perniciosarum probabilitatum exaltantur; gemunt sub aquis suorum, quos decipiunt sectatorum, natant sub undis suarum perversitatum, quibus pertinaci contumacia immerguntur; premuntur gravitate ponderis, dum sublimari flagitant elatione laudis. O si respiciat defixus in terram oculus gubernatricis providentiæ his inundatam aquis Altissimi, tot circumvallatam hujuscemodi adversariorum cuneis, à tot invasam novatorum phalangibus, tot insurgentibus infestatam assultibus! ô si descenderet cælestis sapientia per suos motus piorum cordium, per cornuscationes sanctarum mentium, per influxus radiantium Doctorum! ô si descendat, non quidem exulceratus ultor, sed clemens miserator, & confundat linguam eorum; percellantur lingvarum varietate ad confusionem perversitatis suæ, exhibeat agris Archiatrum, adhibeat manum medicam occulta hominum sapientia, nè augeatur morbus, & ulcus fiat immedicabile, adhibeatur lectio, disseccetur

malignantium lingvarum confederatio. indicentur vano labori luxuriantium clamorum perennes feriæ, nè diro & frustraneo labore consumantur; non enim nè hac fortunata parenthesi hujus unius, sed corruptionis unitate labij, abrumptur prosequens continuatio, est metuendum illis, est formidandum nimis, nè præsumptuosa superbientium lingvarum arrogantia, nè temeraria calamistrorum & calamorum superbia ab exacerbato Numine terribili resistentis DEI potentia & conteratur & conquassetur. Gemit interea multorum principum, magnorum cœlitum gemit puerpera Mater Ecclesia sub exundantium aquarum istarum colluvie, optatque illud renovari miraculum, quod omnipotentis dextera in favorem gementis & plangentis olim populi dignata est non minùs misericorditer, quàm potenter operari, præcipiens Moyli; *eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud, ut gradientur filij Israël in medio mari per siccum.*

Moyse, clamantibus filiis Israël, non clamans, præ illis exaudietur.

Observat accurata discussione temporis circumstantiam Tuitiensis Abbas, tunc scilicet inclinatam fuisse aurem DEI ad exaudiendum, non obgannientem murmurantium Israëlitarum querimoniam, sed gemebundam fidelis antesignani vocem, quando *clamabant planè & isti* (Ægyptios insinuat) *grandemque turbam faciebant vocibus confusis*; clamant siquidem, sed turbulentis vocibus sua declamant dogmata Matri Ecclesiæ perniciofa, quibus puritati Evangelicæ intonant classicum, sed sibi accelerant exitium, præcipitant suarum interitum animarum, sed elevata virga Moylis elementorum famulabantur obsequio, & aquæ, quas timuit meticulosus Israël, non tantum dehiscabant, sed insuper dextrâ lavæque murus effectæ, munimen ingredienti populo exhibebant; cogeantur in cumulum fluctus non fluidi, sed solidi, fremebundi maris solum in solidum crescit pavementum, immunis transit DEI populus, sed Ægyptiorum exercitus minimè, impunis, à se se reciprocante pelago suffocatur. Quidnam præfiguraverit futurorum hic tam diversus duorum agminum eventus, explanat mirabili moralitate doctus Origenes, dum fideles Evangelicæ veritatis æmulatores sinceros JESU discipulos in electo Israël veneratur, eosque fortunati successus in-

infallibili securitate consolatur: si Ægyptum fugias, si ignorantia tenebras relinquant, & sequaris legem DEI, Moysen, obviet autem tibi mare, & contradicentium tibi fluctus occurrant, percutite tu obluctantes undas virgâ Moysi, id est, verbô legis, & vigilantia scripturarum iter tibi ipsi disputando per adversarios pande, disce cum novatoribus configere, configentibus scutum objicere, fundatissimam Augustini sapientiam insipientibus confusarum vociferationum turbis impone, moralitate Gregorij immorigeram perversæ laxitatis libidinem coërce, liberalis Hieronymi

Sancti Patres sunt duces, solida sinceritate fluctuantem cum fluctuorum sentimentum sequi debemus.

(l) Jerem: 15.
v. 19.

Etuantibus undis exundantium rabularum insaniam confunde, Ambrosij suavissima charitate obscuram tenebrionum confusionem revela; his enim cæterisque Apostolorum discipulis dictum ore Domini per Prophetam legitur: hæc dicit Dominus, si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris: (l) separat pretiosum à vili non tantum, qui regnum mundi dividit; regno DEI, qui divitias ad fasces spinarum condemnant, pauperatatem Christi super coronas Regum exaltat, qui delicias carnis cum universis voluptatibus terræ pessumdat, & bajulandam crucem candidatis pedissequis JESU præsentat, qui spatiosam relaxationum viam declinat, & ad arctam salutis semitam festinat, sed ille etiam, & forsan utiliùs, fortasse copiosius, quia pluribus prodest, segregat pretiosum à vili, qui errorem à veritate discernit, qui lubricæ lingvæ periclitantem licentiam à securis sanctorum Patrum dogmatibus disjungit, non enim isti sunt, qui loquuntur, sed spiritus Patris, qui loquitur in eis, his occulta promisit providentia ore prophetico præfagientis Amos: non faciet Dominus verbum, nisi revelaveris secretum suum ad servos suos; (m) quemadmodum Noë prædicebatur diluvium, Abrahæ pentapolis exitium, ut populus pœniteat, & agens pœnitentiam sententiæ supplicium evadat, sic memoratis Patribus communicabatur mysteriorum intelligentia, ut credant explanantibus, submittant se docentibus, sicque feliciter erudientes salvi fiant, hi sunt, qui occultas allegoriarum caligines in testamento veteri constitutas profunditate intellectus sui ad hoc specialiter cœlitus illustrati rimabantur, de quorum singulis à veritatis spiritu apud beatum Job

(m) Amos 3. v.
7.

Servi DEI illustrantur, ut alios erudiant.

asseritur; profunda fluviorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit. (n) (n) Job: 21. v. 11.

Purissimus profectò fluvius ex primi legislatoris, ex cornuti Moysi ore profluxit, chrySTALLINUS torrens ex corde viri secundum cor DEI, ex mente illustrati Davidis manavit, suavissimus amnis ex Salomonis calamo scaturivit, quorum solam duntaxat superficiem obduratus Israël vidit, dum nonnisi literalem sensum observans, profunda scrutari non meruit, præfiguratam futuretionem non recognovit; nunc enim, quod dicebatur Apostolis in tenebris, in lumine à suis expositoribus ab Evangelicæ veritatis & sapientiæ legitimis Doctoribus intelligendum proponitur, non à verbosis novarum inanitatum sectatoribus declaratur; aperte namque dicta exponentium, fecerunt nobis esse jam conspicuas sententias antiquorum Patrum, scribit Gregorius: (o) quibus cœlestis Pater luminis intelligentiæ spiritum præ reliquis abundanter infudit, quorum tamen solemni numero cæterorum nullus se aggregare audeat, qui enim spiritu DEI non imbuitur, illius profectò aut verba aut mysteria declarare, contra istorum sacram sententiam vereatur. Est autem sat authenticum discernendorum spirituum argumentum, est clarum licet non adæquatum divini oris indicium, si severitatem, non lenocinium, si asperitatem, non effæminatam svadeat tenebritudinem, si Evangelicam integerrimæ veritatis nuditatem, non obvelatam tenui velamine suis in voluminibus profiteatur novitatem, sortitur iste divini oris participium, os DEI dicitur, qui pronos in malum Adæ filios à perversa fraudulentis serpentis conversatione avellit, qui nequam nequaquam à voce divini legislatoris discernit, per quem eloquia casta igne examinata formantur. Est gemina unius ejusdemque vocabuli significatio, dum enim discretus censor fidum divinæ mentis interpretem amulatur, dum verbi verba juxta communem sanctorum Patrum intelligentiam commentatur, illud meretur assequi in suæ fidelitatis præmium, quod Apostolico promiserat collegio Magister veritatis; ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri: (p) ut jam non ore proprio, sed incarnatæ sapientiæ & in-

(o) Libi 12.
mor: c. 21.

Sententia SS. PP. debent esse regula, & norma nostra in asserendo vel negando.

(p) Luc: 21.
15.

increati Verbi os eloquatur elogium ipsius Trinitatis, in qua, quod unus loquitur, tres pariter eloquuntur. Ore Dominico loquebatur Magister gentium, cujus sermo non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus prædicabat; sicut enim organum modulationem emittit, sed musicus est, sed artifex est, qui concordem sonum disponit, sic loquitur, qui quasi os DEI loqui dicitur; eloquitur enim eloquia sua, prout temperatur à Christo. Quid optabilius, quidve securius, sine formidine ad confligentium linguarum luctam accedere, & Christum luctatoris luctamen sustinere; quid mirabilius, quidve felicius, proferre verba à verbo vitæ articulata? beata planè similia Theologorum ora dixeris, quorum dogmata sunt axiomata æternæ Veritatis, quorum dictamina sunt theoremata Sapientiæ incarnatæ. Hæc ora sunt unum vel coadunatum os Altissimi, ex quo se Sapientia prodixit apud Syracidem testatur. Sed quia os, dum in recto sumitur, pro osseo quandoque robore refertur; ossa sunt hæc ipsa non vaniloquorum, sed svaviloquorum Patrum ora, quæ nulla vi à veritate separari, nullis blanditijs à veritate avelli sustinent, aut etiam ullis voluptatum illicitijs ad laxiorem sensum valeant detorqueri; sic aliquando os Domini loquebatur, & quovis osse fortius ineptis vanitatum adversabatur, dum dicebat coronatus Psaltes non de se ipso, sed de incarnanda ingenti Patris Sapientia: *innocentes & recti adhererunt mihi*; (q) indissolubili veritatis vinculo annexi, quod nulla lascivientis ingenij levitas distrahere, nulla ambitiosa præsumptionis temeritas rumpere, nulla instantis scientiæ vanitas poterit segregare; os corpori suo mystico & capiti adhæsit, non solâ corporali præsentia, quâ solâ mali junguntur malis, sed consensione cordis in ipsa innocentia & rectitudine adhererunt mihi.

Væ segregato! quem proterva suimet judicij obstinatio avulsit à veritate, quem noxia libertas disjuncta à rectitudinis æquitate, quem singularitatis ambitio rescidit ab innocentia Veritatis; adhæsit non lingua lingvæ, sed os ori, non caro carni, sed os ossi, emunda oculum mentis, & non carnis, nam solem justitiæ, qui fecit mundi so-

Pars III.

lem, non refugit nisi caligo cordis; hæc emundatò, hæc illustratò, in lucis auctorem respice, respiciens ad DEUM tuum, convertere, cantans & jubilans: *mihi adherere DEO meo bonum est.* (r) Hæc est (r) Ps: 72. v. 28. totius boni universitas, ei, qui vult vestram ditare inopiam, adherere; quid amplius? compatior nolenti! fluctuans in ambiguis, adhære, jactans in arduis, adhære, tristis in adversis, adhære, ne pusillanimitate opprimaris, extolleris in prosperis, adhære, nè sublimatus præciperis; adhære ore ad os, non sicut alter ille, si tamen alius à se ipso, qui cogebatur gemere, gemens vociterari: *adhæsit os meum carni meæ*; (s) legit Augustinus, dolenti indolens, collachrymans lachrymanti: *adhæserunt ossa meæ*; explanat moralis Hugo: *adhæsit ratio sensualitati*; dicat sectator inanium scientiarum, amator vanarum sententiarum, defensor laxarum opinionum, dilator phylacteriorum; quid mirum, quod ossa ejus ut cremium aruerint, qui cum plorante Solymæ filia necesse habet singultuare: *comedit me devoravit me*; legunt alij, *exossavit me Nabuchodonosor* (t) Rex Babylonis idem videlicet, qui super omnes filios superbiæ Rex & Princeps est; defluente ossium fulcimento, quid superesse poterit, cum caro non prodest quidquam? si caro non prodest quidquam, cui carnalis Doctor proderit, qui carnem præfert spiritui, plus favens carnis illecebriæ, plus fovens carnis concupiscentiam, quam spiritus tutelam. Non isti adherere DEO bonum est, sed pavimento adhæret anima vanitatis, conspersa pulvere, in quo carnalis affectus respirat, in cujus corde sensus spirat, sensualia appetendo, conspirat carnalia attrahendo, aspirat transitoria ambiendo.

Vis nōsse os ossi sed divino, os ori sed dominico adherens & inherens, attende dicentem, *d fecit caro mea, imò cor meum*, nè posthac meum sit, nè mea sentiam, nè mea capiam, nè mea doceam, nè mea prædicem, sed *DEUS cordis mei*, ut movet ille, movetur istud, ut cupit ille, affectat istud, ut docet ille, addiscit istud, ut dicat ille, evulgat istud, ut profert ille, defendit istud, ut sentit ille, consentit istud; annon rectus & innocens, qui sic adhæret Domino, ut unus fiat spiritus cum illo? lege in præclarissimo schemate hanc relucens hujus mysterij

(s) Ps: 101. v. 6.

(t) Jeremi
57. v. 34.

Os adherens
carni, quan-
do ratio ad-
hæret sensua-
litati.

(q) Ps: 24. v.
21.

notens &
tus adhæ-
e appro-
in Ecclesiæ
rioribus.

rij veritatem, audi exhortantem Sira-
cidem: *volatilia ad sibi similia conveniunt,*
& veritas ad eos, qui operantur illam, re-
(*) Ecclis: 27. vertatur. (*) Qui enim aptius pen-
7. 10. nigero alicum choro assimilatur,
quàm sublimes militantis Ecclesiæ
Doctores, excelsi Evangelicæ veri-
tatis Commentatores? conveniunt &
convolant conversatione sua, quæ in cœ-
lis est, ad solem suum, quò coruscan-
te illustrantur, quo micante irradiantur,
illi conformiter magistri veritatis oracu-
(*) Matth: 24. v. 28: tur & aquilæ, (*) solaribus irretorto
vultu affixæ radijs, ejus fulgoribus im-
mersæ. Quod si legitimum allegoriæ
fundamentum investigare flagitas, illud
Chrysostomus eâ, quâ solet, eloquentiâ
Filij DEI di- elucidabit; sicut filij aquilarum ad solem
cuntur filij a- probantur, sic & filij DEI ad Christi justi-
quilarum, tiam comprobantur. Si utriusque probati-
quia soli ju- onis paritatem conferre flagitas, vide-
stitiæ adhæ- bis eos duntaxat à matre pullos recipi ut
rent. genuinos, qui ad fixam oculorum aciem
contra radiosam meridiani solis faciem
firmiter intendunt, quem si intuitum
refugiunt, si tremente palpebra oculis
caligant, tanquam adulterini maternis
ungvibus dejiciuntur. Sic discurrendum
judicat de DEI filijs commemoratus Pa-
ter; si enim potuerint pleno corde justitiæ
verba suscipere, intelligentur esse legitimi,
si autem non potuerint, recognoscuntur de
(y) Imperf: diabolo nati: (y) suscipit cum integra pi-
bom: 49. jssimi cordis plenitudine verba loquentis
Verbi, qui severiori idiomate pernici-
osam conscientiae libertatem accusat, de
nimij rigoris violentia accusatam Evan-
gelicæ perfectionis severitatem propug-
nat, necessariam superbæ carnis humi-
liationem declarat, istius oculos arden-
tior solaris radij æstus acuit, non offen-
dunt, istius aligerum corpus in altum ex-
tendit, ad æmulandum legitimas proles
adstringit, nec ante occidui solis disces-
sum pupillam subtrahit, nec prius lan-
guentem palpebram restringit.

*Sensuales The-
ologi sunt ini-
mici DEI, lin-
gentes terrâ.*

Econtra verò debiliores oculi, e-
rves animi, quos quævis adversitas
fleat, quælibet tribulatio frangit, ad-
versa perversitas premit, incolumis fe-
licitas sternit, qui blandis sermonibus,
consolatorijs svasionibus, velut corrupta
mollitiæ animos trahunt; ex alto sanctis-
simarum veritatum culmine in imarum
miseriarum voraginem, incautos suo-
rum discipulorum animos, præcipites

suorum auditorum mentes velut sedu-
ctos Israëlitis parvulos ad petram allidunt;
ut antiquissimum illud prælagi Davidis
oraculum reviviscere videatur: *inimici*
ejus terram lingent; (z) quos enim cru- (z) Ps: 72, 7.
deliores experitur adversarios Mater Ec-
clesia, quàm effaminatos laxarum opi-
nionum professores, qui terrena quæ-
que voluptatum illicia congerunt,
illisque, ut discipulos numerent,
incurios auditores trahunt, ut lin-
guæ blandientis malitiâ pertrahant re-
nebrarum filios ad ruinam; inventores
novorum dogmatum se nuncupari glo-
riantur, severi rigoris se adversarios
existimari lætantur; quod practicando
quid aliud facere censendi sunt, quàm
terram lingere? terrestria namque so-
lamina terrigenis præsentantes, mollitiæ
blandientis eloquij eosdem ad confor-
miora alliciunt, qui svasione facili ab
arduo spiritûs tramite deflectunt; na-
tura siquidem humana licet à creatore
suo quàm optimè condita, à Redemp-
tore sanctissimis erudita consilijs, svasis-
simisque legibus fuerit instructa, fragi-
litate sua ad ea, quæ carnis sunt, faci-
liter proruit, ab ijs, quæ sanæ mentis
sunt, quasi implacabiliter abhorret; Caput Eccl-
hinc est, quod ille inter consultores sit sic Christus
acceptior, qui corpori est indulgentior, inundatur,
qui in domanda rebellione appetituum quando aque
est remissior, ille spirituales inter Me- malarum co-
dicos censetur melior, qui in meden- gitationum,
do est benignior, qui sic langvorem spi- & doctrina-
ritûs curare satagit, ut iste reciproca rum exun-
vicissitudine carnem molliter corrigat, dant.
svaviter nutriat, plura indulgeat, in plu-
ribus condescendat. Vide turgescences
fluvios, rivôsque exundantes, quibus
anxia pro periclitantibus filijs Mater Ec-
clesia se penè submersam queritur, &
caput suum affluentibus hujuscemodi ca-
laminatum fluctibus acerbè lamentatur.
Et quia (Apostolo declarante) caput
mulieris vir esse dicitur, virum dolorum
in sponsæ hujus capite revoreamur, su-
per quod (Rabano Commentatore) a-
qua inundaverunt, quando seditiosi populi
Judæorum persecutionem moventes, Divini-
tati Redemptoris detraxerunt. Detrahit ho-
diedum supremi hujus capitis sanctitati,
detrahit puritati seditiosa illorum Do-
ctorum turba, quæ auditorum salutem
negligens, utilitatem propriam pro sco-
po sui conaminis præficiens infatuatus
Doctor, quæ ausculantibus placitura
prævidet, ex cæteris voluptuosiora con-
gre-

gregat, ut trahens eorundem animos, ad interitum seductor pessimus deducat.

Quorum insipientiam redarguens puer Domini, volentibus laborare in vinea Domini prouidenter consulit: *vanum est vobis ante lucem surgere*; (a) qui enim alij ante lucem dicuntur surgere, nisi qui illuminatricem mundi lucem aut contemneres, aut negligentes, in ignorantiae tenebris deambulant, nec aliam sollicita indagine viam investigare flagitant, quam suis, quos secum ad tartara conducunt, pedissequis ostendant; in vanum dicuntur surgere, quia sine utilitatis commodo verba doctrinae proferunt, quam nullò examine prouidè discutiunt, sed sine consultis patrum voluminibus, sine discussis timoratarum conscientiarum opinionibus, neglectis securiorum sententiarum apophtegmatibus ea agenda praedicant, quae nefas est indulgere, ea sequenda consulunt, quae sine manifesto consequendae salutis discrimine non pronunciant, nec, ut auditores salubriter complectantur, sine perniciè commendant. Quid prodest, imò heu! quantum obest inanis illa illorum magistrorum eruditio, ea blandientium sententiarum diffusio, quae nullum divini Iudicis timorem incutit, omnem divinorum iudiciorum terrorem excutit, solam indulgentem misericordiam etiam post iterata millies flagitia promittit; est laude dignum, post iteratum scelus in misericordiae DEI clementia confidere, sed non praetereundum, non omittendum est, comminabundam iustitiam timere; quisquis salubriter vult peccatorem à via iniquitatis ad arctam salutis semitam reducere, incipiat conversionis auspiciū terrere, territum in spem erigat, per confidentiam ad thronum gratiae reducat. Sic olim illuminatus Samuel praeruaricatum correcturus Israël, non blandiebatur delicijs, non procabatur obsequijs, non demulcebat fallacijs, non convincebat argutijs, sed stantem praeforibus insinuans iustitiam, lugentem populum compendiosa reprehensione consternebat: *vos fecistis universum malum hoc, verumtamen nolite recedere à tergo Domini*; (b) non ante faciem statuit, non oculis offensae Majestatis reos objicit, sed retrò, velut indignos conspectu sanctissimo post tergum mittit; quibus enim testimonium bonae conscientiae defuit, quos propriae praeruaricationis no-

titia redarguit, hos ante iudicem stare non decuit; reus quippe peccatoris animus ante fulgurantes exulcerari ultoris oculos nequit subsistere, & qui vultus fiduciam per delicta perdidit, asylum dorsi humiliter requirit; recedat ergo DEUS prius ad mensam poenitentiae sagax & solers anima, antequam ad thronum absolventis misericordiae ambiat praesentari, audeat collocari; tunc inclinem ad miserendum, proclivem ad indulgendum experietur Divinitatem.

Discant sic erudire malefani Doctores illi, qui sub praetextu necessariae consolationis plus animant ad peccandum, quam deterreant à recidendo; discant inepti ad docendum magistri falsitatis, qui, ut solentur amplius desolandos non desolatos peccatores, faventes dissolutioni, inquirunt resolutiones peregrinas ab ultimis terrae finibus, congregant probabilitates, quibus acquirendum perimunt auditorem, quibus eundem, quem lucrari debuerant, perdunt peccatorem. Stellas dixeris, si solam lucendi aviditatem consideres, lucent humanis coram oculis, effulgent verbosis splendoribus, sed quia haec splendida verborum à mundo corde non exoritur, sed errantia velut sidera occultis velata cogitationibus, nocturnis errorum tenebris obscurantur, quos caligantes in radijs, noctescentes in tenebris magistros vanitatum, caecis comparare voluit caecorum ducibus incarnata Patris Sapientia; caecutientibus quippe adnumerantur, quia clarissima luce mandatorum DEI destituuntur, caecorum autem ducibus comparantur, quia eos, quos illuminare contendunt, errantes ipsi, in praecipitium trahunt, & in errorem mittentes, secum abripiunt in ruinam, hi sunt, qui fidem, vel ea, quae sunt fidei, erroribus suis destruunt, suarum doctrinarum laxitate corrumpunt, quam tamen se tenere, cui se adherere ze-losis sermonibus ostendunt; hi sunt, quorum uni non exoptando apprecatur, sed praesagiendo comminatur illuminatus Job: *expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis aurorae*; (c) nec aliam expectari lucem insinuat quam Patris luminum unigenitum, qui de se ipso adstruit: *ego sum lux mundi*; (d) hanc lucis claritatem expectant non visuri, quotquot lucere in cathedris & pulpitis ambiunt, sed suis ex fulgoribus non ali-

Doctor reme-
rarius exspe-
ctat illumina-
ri à DEO, sed
non videt lu-
cem suam.

(c) Jobi 3. v. 9.

(d) Joan: 8. v. 12.

Doct̃or do-
cens p̃ver-
sa, ut favo-
rem hominũ
lucretur, nul-
lum sperandũ
habet premi-
um in æterni-
tate.

(e) Matth. 6.
v. 15.

Unicus Jona-
thas cum ar-
migerō facit
stragem in ho-
stili exercitu.

(f) 1. Reg. 13.
v. 5.

aliud laboris præmium, quàm auditoris applausum concupiscunt, sic alijs præfulgere desiderant, unde novas sententiarum varietates veteribus præferunt, hoc ipsum, quod docuere alij, nè videantur discipuli, docere renuunt, novisque se implicantes erroribus, ad suorum discipulorum laudem totis conatibus aspirant; nè contristetur divitis anima, divitias minùs periculosas adstruunt, quas tamen incarnata Veritas spinis, quæ mentem possidentis plerumque suffocant, comparabat. Nè lascivum viri potentis animum sibi benevolum avellant, non omnes illecebras, sint licet animæ perniciēs, illicò adstruunt declinandas, quæ tamen, si applicentur carnis stupæ, accendunt inflammandum, inflammant comburendum cum æstuaundo corpore spiritum, & redigunt in favillam cineris, in victimam libidinis vix unquam exstingvenda. Nè excidant è sinu mecenatis, dissimulant menopolia, excusant injusta litigantium munera, alleviant immania & iterata sæpiùs adulteria, furta diminuunt, vel saltem minùs stricte redarguunt, & minùs serio ad satisfaciendũ stringunt: & tamen, quancũ temeritate nesciunt, expectant lucem æternæ beatitudinis, sed eã non visuri, in cassum sperant suorum ministeriorum munera, suorum laborum præmia, quibus prædixit scrutator cordium: *receperunt mercedem suam*; (e) legit Pagninus cum Vatablo: *abstulerunt mercedem suam*.

O si perpenderent! quanta sequatur ærumnarum colluvies hanc irriti laboris inanitatem; ut enim certa spes mercedis secuturæ magnanimam præbet audaciam, virisque subministrat lasso non tantum animo, sed fatigato etiam corpori, sic manifesta speratæ retributionis repulsa, robur eripuit artibus, cur debilitat, & animum langvore noxio enervat. Congregabatur aliquando amplissima Philistæorum congeries impugnatu-
ra Israël, triginta currum millia stipabantur sex equitum millibus, concurrerat vulgus reliquum ad præliandum innumerò penè numerò, *sicut arena, quæ est in littore maris plurima*; (f) castrametabantur effrœnes allophyli in montium eminentia quasi inaccessibili, quo non obstante intrepidus Princeps Jonathas undò stipatur armigerò, ascendit, reprans, & manibus & pedibus, per

arduum difficilèmq̃ue aditum, eo arri-
dentis & applaudentis providentiæ suc-
cessu ad inaccessibleas rupes evolans, vicit
sinè luctamine, stravit hostem sinè cer-
tamine, victoriam sinè præliminari pug-
na obtinet consummatam; cadunt alij
ad pedes magnanimi Triumphatoris per
saxa præcipientes, ruunt alij in aciem a-
cinacis, & qui vix suspiciebantur in
sublimissimis rupibus, in valles prodi-
gioso robore præcipitantur. Et ecce!
idem & indivisus Heros, in montibus
Gelboë suum lustrat exercitum, illustre
orditur numerosorum agminum armi-
lustrum, prostermitur (ut Angelomus
cum Augustino asserit) ab hostibus, pro-
stratus trucidatur. Grandis disparitas!
luctatur solo comitante armigero cum
robustis tot copijs, & hostem superat,
& territum Philistæum exanimat, totam
hostilem aciem conturbat, in subsequen-
ti prælio tota sors vertitur, Israël ab
alienigenis invaditur, Philistym adver-
sus Israël accingitur, qui pavido ti-
more percussus, mavult à pedibus salu-
tem capere, quàm subsistenda insigni
resistentia assilientibus adversarijs obvi-
are. Præcedit patrem filius, Heros Re-
gem ad tumulum; Jonathas, quem hu-
mana Saulis providentia in successorem
destinaverat, impetitur, crudelitate bar-
bara trucidatur; qui nuper soli associa-
tus armigero tot insultabat adversarijs,
ijsdem modò succubuisse describitur,
in pugna victimam furori hostium cor-
ruisse enarratur. Subtilem tantæ diver-
situdinis causam discite, & primæ gene-
rositatis originem levi negotiò poteris
explorare. Satagebat anxia solitudine
infatuatus Saul Judææ regnum ad poste-
ros remittere, & vibrans lethiferam sæ-
piùs hastam adversus innocuum Davi-
dem, assecurare voluerat primogenito
coronam; svavis & mitis Princeps in
primo luctamine consequendam respi-
ciebat regni hæreditatem, quâ stimu-
lante, quâ excitante confligit strenuus
Dux, à sceptro ad gladium animatur,
à diademate ad luctum cum adversario
incitatur. At verò, dum confligitur
in montis Gelboë arenaria, erudiebatur
cœlitus in alium verticem coronam reg-
ni delapsuram, hæredem alium ab or-
dinatrice Sapiencia fuisse destinatum, hinc
pristinis exutus viribus ad resistendum
enervatur, ad succumbendum præpa-
ratur; *promptior siquidem*, ut docet Cy-
rillus Jerosolymitanus, *sic omnis opera-*
ri-

Labor intus
præmij dol-
cescit.

ritus ad perferendos labores, si premium laboris praeviderit, qui vero sine premio laborant, & anima & corpus illius concidit:

(g) Catech. 13. (g) infortunatos se conqueruntur mercenarios, qui arduis lassati laboribus ad vesperam se nossent mercede, solita destituendos, destituuntur certo non tantum supereminenti doctoratus aureolâ, sed insuper salutis aureâ privantur, quot quot diuturno conamine desudantes in eviscerandis Authorum sententijs recentiores eligere, probatiores rejicere, favorabiles proponere, securas suppressere contendunt; quotquot oderunt amare tuta, negligunt sequi secures, sub vano svavissimæ charitatis prætextu, ut sequenda est sententia, quam plures docent. alligatas scrupulorum nexibus conscientias solentur, ut confusas varijs dubiorum voluminibus mentes aucupentur, ut sedandis afflictorum cordium anxietatibus suffragentur, ut medicandis ægrotantium animarum ulceribus medeantur, laxis succurrunt opinionibus, recentiorum subveniunt abusibus, quasi ad elucubrandas animorum perplexitates non aptius congrueret scientiarum eruditione maturus & spæ conscientiæ providus administrator, qui enim sine conscientiæ consultatione dispergit consilia, præceps est ad suam suarumque ovium ruinam, qui sine scientiarum illuminatione dirigere præsumit animarum dispendia, exponit tenebris ignaras viatrices.

Præscripsit saluberrimum proverbialis Salomon documentum, quibusvis subditorum rectoribus, quibusvis animarum rectoribus observandum, dissipantur cogitationes, ubi non est consilium, ubi vero sunt plures consiliiarii, confirmabitur; (h) legunt alij, frange cogitationes, quando non est consilium, & in multitudine consiliorum stabis: roboratur enim cogitationum ambigua suspensio consilij maturitate, & si de consulenti integritate dubites, quid consulat, profundius expende, cave svadentem nimium mollia in ardua salutis semita; declina consiliarium, qui melle conspergit omnia, ut sapiant, qui, dum infigit effæminatæ svavitatis osculum, exosculati pœnitentis animam transfigit? illum approba, qui tui appetitus pruriginem renuit approbare, qui blandiente consilio, tuum favorem sibi fugit reconciliare, qui improborum aut minus probatorum Doctorum sententiam sectari meruit, ut

Pars III.

se fidelem in ministrando tibi consilio exhibeat ministrum, ingratum licet auribus, & laxis mentibus odiosum. Regina Vasthi laudabilis à pudicita, quantumvis à blandientibus aulicis condemnata; horret inter halantia regalis convivij fercula comparere, nè forsan inter inevitabiles omnigenorum vinorum scyphos verecundam prostitueret majestatem. Excanduit ad repudium ambitiosus princeps, utque repudiantem repudiaret conjugem, furore nimio temulentus, intimat senatoribus fatale consilium, auditurus à sibi semper collateralibus, cui sententiæ Vasthi subjaceret; (i) quam facile voluissem velatis etiam oculis colligere, quò requisitus à Rege consiliarius erat collimaturus, intuebantur aulicorum singuli præcipitem exoculati ardoris affectum, quò exulceratus frementis Assveri animus exæstuabat, non expediebat privatae consulenti utilitati, furibundo principi sincera intentione, candidiore æquitatis suffragio oblectari. Prorumpit eorum primus absque prolixa gravissimæ quæstionis discussione: Regis justa est indignatio, & tua est injustissima & stupidissima responsio; interrogaris stolide adulator, quonam feriri debeat rea plagarum verbera, & tu æquissimè indignari iniquum principem profiteris? quisnam hoc votum expetijt? quisnam hoc regalis innocentiae suffragium postulavit? blanditur responsurus, responsum adulterandæ veritatis præcedit lasciviens libido assentatoris, palpat ore, priusquam verba proferat proditor augusti tribunalis; si ergo tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, ut nequaquam ultra Regina Vasthi ingrediatur ad Regem. (l)

Persarum leges insanus consultor adducere jubebatur, ex illis infligendam pro reatu pœnam adducturus expectabatur, & ecce! incipit à laude Principis laudator importunus, terminat in Reginae exilio stolatus latro, quamque lex regni innoxiam absolvisset, illa laudabilis à modestia, recommendabilis ab abstinentia, ab iniquissimo judicij assessore, aut ignorante aut pessumdante legem, velut accusanda statuitur, velut ab aulae foribus proscribenda condemnatur, norma judicij huic iniquo judicij fuerat ira principis, forma flagitij fuit Regis immoderatus furor, ab indignatione hujus dependebat pronunciati mi-

Vasthi recusat accedere ad convivium ex pudicitia.

(i) Esth. 1. v. 13.

Iniquus consiliarius blanditur Principi, ut adulteretur.

(l) v. 19.

nistri eloquium, egrediatur regiam, quâ Rex condemnari ream voluit, & licet Persarum consuli decreverit paandectas, non curabatur legislatoris reverentia, sed urgens malevoli mariti stimulabat crudelitas; volebat illa, ut adstruit Josephus, leges Persarum servare, *quæ uxores vetant ab alijs (præter domesticos) conspici, non ivit ad Regem*; quid innocentius impuni hac intentione? & tamen, quàm severissimè punitur, invitabatur sæpius, & generosius dissentiebat? quid hoc illustri animo commendabilius? *sed offensus Rex septem viros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, convocat, jubetque, quid sit juris, proferre sententiam*, ait præclarus Judæorum Historiographus: (m) nondum præceperat infontem condemnari conjugem, nedum exiliò mulctandam jubebat conjugem, & jam in rugosa exacerbati ultoris facie, septemvir oculatus præceptum legerat, iniqua furibundi Assveri exulceratio flammivomis scintillantium oculorum furoribus exprimebatur, & inclytus regni senatus hoc uno territus fulmine corrumpebatur. Est innocens, sed exasperans quandoque conscientia, quæ improbabilem doctrinam reprobans, non vult iniquitatē haurire sicut aquam, o-mittit omittenda, sed displicet carnali genio inexpectata renitentia reclamantis, consultitur favore indigus, neo-Theologus interrogatur, ut respondeat, ut, quid æquum justumque sit, decernat; ut se legis peritum probet, textum citat sibi contrarium, sed sensus detorquetur ad carnis placitum, in corporis utilitatem rejicitur ut dura nimium, licet usitata & annosa, probata & comprobata fuerit hætenus, non approbatur ob temporis iniqui circumstantiam, ob apprehensi discriminis timorem. Hujusmodi sunt infatuati consules, exoculati judices, non jam inter publica contentiosæ curiæ litigia, sed in occulto ignis conscientie foro, sic decernitur à recentiori quopiam Doctore, qui nuper stolam assumens malitiæ, persvadet omnino dissuadenda, nè perdat pœnitentem, dissimulat objurgandum, ut retineat confessionis filiam, qua recedente, cessant fucata urbanitatis obsequia, migrabunt cum demigrante frequentia monastica paupertatis subsidia, recedet consveta pœnitentium affluentia, & his rationum monumentis, hisque similibus argumentorum accumulata producitur

energia. Habent hi titillantes & blandientes scribarum æmuli, Phariseorum genuini scholares ac discipuli, pro lege sua prædecessorum proterviam, qui ali-quando Magistrum veritatis tentaturi, consveta fraude de violatis legibus conveniunt, ut quid pronuntiatura sit de super incarnata Patris Sapientia, explorent cavillaturi; inquirunt rationem, cur discipuli majorum observationes prætereant, lavare manus negligent, dum panem famedici manducant? scrutator cordium latentem insidiarum nequitiam clarissimè discernens, hoc brevi improperio rejicit insolentiam, confundit malignitatem; *quare vos transgredimini mandatum DEI propter traditionem vestram*: (n) qui innocentes in publico comparent accusatores, redarguuntur de gravi crimine, ut scedifragi divina legis transgressores; accusantur fideles viæ & veritatis pedissequi, tota est accusantium series, tota est criminum congeries, non lotis manibus manducasse, dum interim iniqui calumniatores ad tantam excesserant perversitatem, ut præcepta suorum tribunalium, suarumque decreta curiarum magis urgerent custodiri, quàm vellent mandata DEI observari.

Differebat sanctissimus Professor veritatis de observandis DEI legibus, de abigendis à corde iniquis cogitationibus, de exhibendis fraternæ charitatis obsequijs, de incontaminatis judicum ministerijs, ad singula nec garrulus alioquin scriba loquitur, nec Pharisei audax remeritas alteratur, utraque utriusque fiet iniquitas, una conticescit perversitas amborum; ast ubi de varietate consvetudinum, de liberali sensu dogmatum quæstio agitur, clamant vociferantes, dum requiruntur, num liceat sabbathis benefacere, anne expediat animam salvam facere, tacent ob ignorantiam, nè prodatur, dissimulant ob malitiam, nè prodantur. O quoties moderni temporis magistri contemnunt immunem Evangelicæ sanctitatis integritatem, quàm parum hanc discutunt, quàm libenter illius asserendam necessitatem prætereunt, quàm raro hæc saluberrima increata veritatis consilia suscipiunt protegenda, nè dicam exequenda; ac ubi de inani exosæ novitatis dogmate inquiritur, ubi rejicienda veterum Doctorum interpretatio proponitur,

(m) Lib: II. antiq: c. 6.

Corruptus Judex, ut blandiatur Principi, condempnat innocentem.

(n) Matth: 23. v. 3.

tur, plenis vociferantur suffragijs, suam
ubique præferunt licentiosam in opinan-
do libidinem, hanc sacris voluminibus
præferre non erubescunt. Audent ina-
nes vanitatum asseclæ, ambitiosi tene-
brarum principis discipuli, perversæ li-
bertatis protectores, audiant Vatem, sed
Evangelicum, qui descensuram in regi-
onem umbræ mortis, in terram calami-
tatis nostræ præfagiens sapientiam, in-
ter celeberrima sacratissimi Doctoris e-
logia hoc velut principale præconium
attribuit erudituræ; *arundinem quassa-
tam non confringet, & linum fumigans non
extinguet, donec ejiciat ad victoriam judi-
cium*, legit Syrus, *lucernam propè extin-
guendam non extinguet*, & subjungit Heb-
ræus: *educet judicium ad veritatem*; quod
si arundinis quassatæ & fumigantis lini
moralitatem explicari flagites, elucida-
bit utrumque Augustinus: *persecutores
Christi perdita integritate, quassatò calmo,
amisso lumine, lino fumanti comparantur,*
quibus pepercit, quia non venit judicare:
*(o) per linum fumigans intelligit Tertu-
lianus cum Hieronymo populos genti-
um, qui expuncto divini vultus lumine,*
*quod super eos signatum erat, extincto
naturalis legis ardore involvebatur spis-
sis amarissimi fumi erroribus, quem lux,*
*quæ illuminat omnem hominem, nul-
latenus in cinerem redegit, sed fulgen-
tissima coruscantis fidei incendia in eo
excitavit; per calamus quassatum fistu-
lam significari autumat subtilis Dalma-
ta, quæ fractione vilis redditur, nec ni-
si sonum absonum sortitur, huic com-
parandam existimat Israëlitarum po-
pulo, qui postquam in lapidem angu-
larem impegit, & super eum cecidit,
contractus est, conquassatus est, sic ta-
men, ut multi de Synagogæ filijs redin-
tegrati fuerint per baptismum.*

Illud, quod sequitur, est indele-
bile Christianorum dogmatum privile-
gium, est securissimum æternitatis fidei
nostræ munimentum, *donec ejiciat ad vi-
ctoriam judicium, donec educat judicium ad
veritatem*: alluserat videlicet ad Verita-
tem Evangelicam à Verbo vitæ profe-
rendam, ut illa post partam laborio-
so sanctorum Doctorum certamine vi-
ctoriam in subjectis hominum cordibus
gloriosum glorificatæ crucis erigat tri-
umphum, transfert sublimiter Irenæus
allegatam increatæ Veritatis sententiam,
emittit in contentionem judicium; conflixit

namque lex Evangelica cum alijs terri-
genorum legislatorum legibus, quas vel
libido exaravit, vel avaritia expressit,
vel condidit iniquitas, aut ambitionis
superbia sancivit. Quisquis proinde in
litigiosa colluctantium sententiarum
pugna ad lauream anhelat, quisquis se-
curum apprehendere bravium flagitat,
Evangelicæ veritatis dogmata discuriat,
pro norma hanc arripiat; ut victor ad-
versus licentiosos interpretes, adversum
ferales novatorum lingvas & calamos e-
vadat. Quod si objicias sacerrimum
divinæ Veritatis oraculum: *omnis scribe
doctus in regno cælorum*, id est, in Eccle-
sia militante, juxta conformem Patrum
explanationem: *similis est homini Patrifa-
miliæ, qui profert de thesauro suo nova &
vetera* (p) præmittit nova, antiquitas
quippe & novitas eadē coordinatur serie
ut vox & verbū, de quibus loquitur Chry-
sostomus, de voce differens: *præcedit, non
præcellit*; alioquin vox verbi super ver-
bum in sanctitate & justitia excelluisset.
Sed novatorum nomine non eos censu-
rare protestamur, quemadmodum pa-
ternis fontibus non plenè contentus I-
saac alios fodit puteos, præter illos, quos
foderant servi Patris sui Abraham, de
quibus sacris in paginis legitur: *foderunt
in torrente, & repperunt aquam vivam;*
(q) est nova recentiorum quorundam
doctrina, sic veteri sanctorum Prophe-
tarum & Patriarcharum conformis adeo
& coordinata, ut unam eandemque di-
xeris, si modò modum excluseris pro-
ponendi: rotam Ezechiëlis inspicere, &
delineatam utrorumque Doctorum sa-
pientiam aspexisti, si tamen eadem sit
omnium facies, nullòque nisi annorum
diffideat incremento; *una similitudo ip-
sarum quatuor, & aspectus earum & ope-
ra, quasi sit rota in medio rotæ*: (r) qua-
dripartita rotarum quatuor fuerat syme-
tria, sed unam eandemque monstrabat
similitudinem ac aspectum; *una simili-
tudo ipsarum est quatuor* (commentatur
moralis Papa) *quia divina eloquia, esse
temporibus distincta, sunt tamen sensibus u-
nita*: (s) unde si arctam ad cælum se-
mitam declames esse amaritudinibus re-
fertam, anxietatibus plenam, si varijs
amplificare studeas allegorijs hucusque
non ità declaratis, non debes feriri no-
vitatæ anathemate, sed commendari à
nova veritatum veterum confirmatione.
Si hanc eandem coarctatam difficulta-
tum viam mari compares, quod quatuor

(p) Matth: 13.
v. 52.

Novæ expla-
nationes scri-
pturarū non
sunt rejicien-
dæ.

(q) Gen: 26.
v. 28.

(r) Ezech: 1.
v. 16.

(s) Grego:
hom: 6. in E-
zech:

Quatuor vo- or mundi angulos circumfluens, crucem
 sarum facies annuntiat, quæ nos ad terram viventi-
 inter se con- um veluti lignum portat; dixisti forsan,
 similes, signi- quod alij Doctorum calami non expres-
 sificant concor- serunt, quod alia prædicatorum ora non
 diam Docto- protulerunt, nec tamen idè rejicien-
 rum, dam annuntiasti novitatem, sed ador-
 nâsti Doctorum præcedentium venusta-
 tem.

est prædicatio plurium Prædicatorum &
 Doctorum, sed unitorum, commove-
 tur itaque ad vocem clamantis, & quam-
 vis sit multiplicata vox clamantium, est
 tamen unisona consonæ rationis & con-
 fœderatæ voluntatis.

Ea proinde Doctorum novitas est
 detestanda, ea in DEI auribus vocifera-
 tio est abominanda, quæ veterum in-
 terpretum sensum licentiosa nimium la-
 xitate turpiter alterat, & venerabilem
 lugentis pœnitentiæ faciem, annosam
 extenuati vultûs maciem, adulterantibus
 licentiosæ remissionis coloribus adorna-
 re satagit, & impingvare concupiscit.
 Quæ venustissimam Matris Ecclesiæ in-
 tegritatem dilacerare, & inconsutilem
 JESU tunicam attentat disjungere & se-
 questrare. Illos præsentī sermone car-
 pimus, illos rejicimus authores novita-
 tum, quorum fictiles sententiarum va-
 nitates, quorum fucatæ falsitatis dog-
 mata eandem illam censuram promeren-
 tur, quam olim pronuntiaverat Magi-
 ster veritatis, suos dum hortaretur dis-
 cipulos: *intuimini, & cavete à fermento*
Phariseorum & Sadduceorum: (u) præve-
 nit Pastor providus, nè oves ad falsum
 mercenarij sibilum vocem pastoris de-
 fererent, & in luporum prædam incu-
 riæ devenirent, nè doctrina Phariseo-
 rum Christum nesciens, effectum veri-
 tatis Evangelicæ corrumpere, interpre-
 tatur Hilarius præviam exhortationem
 solliciti Redemptoris, ille verò vetitum
 hoc fermentum declinare studeat (Hie-
 ronymo adstruente) qui legis ac literæ
 præcepta non observat, traditiones ho-
 minum negligit, ut faciat DEI manda-
 ta, declarat anathematizatam fermenti
 hujus malignitatem subtilis Cajetanus,
 dum pestiferam Phariseorum & Saddu-
 ceorum doctrinam idcirco assimilari fer-
 mento expendit, quia, quemadmodum
 istud sub conspersa latens farina totam
 massam levat in altum; sic insita hisce
 Doctoribus superbia, sed occultata, ele-
 vabat mentem docentis; erat enim doctri-
 na inflativa cordis, ut ipsum vana gloria re-
 flatur: cur namque eorundem hodie-
 ni æmulatores sanam prædecessorum do-
 ctrinam tradere renunt, aut veriùs e-
 rubescunt, nisi quia origo exinde con-
 vertendarum animarum salus in anteces-
 sorum cederet gloriam, non vergeret in
 successoris commendationem? cur ve-
 tera licet inconcussa Apostolica fidei
 dog-

(e) Isa: 6. v. 4.

Duo Doctorum ordines, duæ sunt
 dicendorum & docendorum series, sed
 una facies amborum, unò collimant o-
 culo ad eundem Evangelicæ veritatis ter-
 minum, quem propugnant; duo sunt
 Seraphini, clamat alter ad alterum, non
 tamen voce dissona, sed clamant con-
 sonantes, nihil in eis dissonum aut di-
 versum, hinc infra statim subditur: *com-*
mota sunt superliminaria cardinum à voce
clamantis, legunt alij: *confracta sunt su-*
perliminaria, si mysticum Carenssem con-
 sulas; *sunt obstacula aditum paradisi ob-*
struentia: eorum alia sunt romphæa ex-
 cubantis Angeli, quæ terret accedentem,
 repellit approximantem, originalis hæ-
 reditas peccati, hæc commota & amo-
 ta ad vocem intonantis Angeli, quando
 magni consilij Angelus, quando amore
 inaccessibili succensus, quando flammiv-
 vomus in cruce Seraphim clamore vali-
 do ad Patrem filius clamans tradendo
 spiritum expiravit; hanc fortunatam
 ac exoptatam nobis amotionem veli scis-
 sio indicabat; sunt adhuc alia, quæ ob-
 stant, nè paradisus nobis pateat, viato-
 ribus impedimenta, sunt & alia, quæ
 committuntur scelera, est ambiens su-
 perbia cum lasciviente luxuria, est dor-
 mituriens acedia cum sollicitante ava-
 ritia, sunt alia flagitiorum genera, quæ
 aditum ad januam cœlestis patriæ præ-
 pediunt aut retardant; hæc commoven-
 tur ad vocem duorum Seraphim, Prædi-
 catorum scilicet ac Doctorum, si tamen
 vox una & non sit multiplex, si clamans
 unus sit, non individui, sed unione uni-
 us sensûs & consensûs. Est domus, quan-
 tumvis adhuc lutea, nondum empyrea,
 est domus, licet instabilis, est licet fa-
 cilè mobilis mens humana; duo illius
 sunt superliminaria intellectus seu ratio,
 & voluntas; sunt horum cardines de-
 testatio mali, & amplexatio boni, qui
 enim detestatur imperando, intellectus
 est, quæve potentia geminis velut am-
 plectitur brachijs, est eligens unum præ
 alio liberrima voluntas; vox clamantis

Romphæa Che-
 rubim remota
 fuit clamore
 Christi in cru-
 ce.

(u) Matthæ 23.
 v. 5.

Fermentum
 Phariseorum
 est vana glori-
 a, inflans
 Doctorum a-
 nimos.

dogmata novis implicare verborum phaleris, insolitis obvolvere contendunt allegorijs, nisi quia novitatis applausum mundinari sperant, cum tamen tota profunditatis substantia ab antiquorum Patrum scaturigine dimanet. Est alia, sed terrificam fermenti cum voluntarijs, vel volitis superbientium novatorumque erroribus æquiparatio, quam Carthaginensis Presbyter Tertulianus velut indeclinabilem, vel saltem ut communis usitatam consuetudine adducit: *quia post fermentum clibanus vel fumus gehennæ sequatur.* (x) Fermentatum panem accensa fornax expectat, ut inflammet immissum, ut torreat excoquendum, sic post seducta tot innocentium agmina, quæ frivolos arrogantium Doctorum sententias ad imitandum auscultarunt, vel in editis voluminibus ut addiscendas perlegerunt, consummata tandem suæ falsitatis malignitate, disperso virulentorum dogmatum veneno adeptæ, quam tot comparare nitebantur sudoribus, totisque laboribus, ut sibi propriam vendicare, vanitate obtento inanis gloriæ stipendio, in gehennalem flammam detruduntur, perenniter coquendi, sed nunquam excoquendi.

Non sic Doctores Ecclesiæ, quos sponsæ suæ, suisque filijs se cœlitus transmissarum futurus spondit sponsus, dum desolatam inter prævisas Nicolaitarum insidias, inter insidiatrices Phariseorum cathedras, inter seductrices Pseudo-Prophetarum umbras consolaturus inquiebat: *ecce! ego mitto ad vos Prophetas, sapientes & scribas,* (y) qui gubernandis urbibus, qui erudiendis catibus, qui propulsandis erroribus præesse valeant eruditione, prodesse Evangelicæ sanctitatis perfectione; non enim quæcunque aut sufficit, aut profecit sapientia, sed illa sit, oportet, quam regnaturus Salomon prudenter eligebat: *da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam,* (z) quæ suos docet discipulos ad Majestatis solium assistere, cœlestes inter incolas advenam agere, quorum conversatio in cœlis sit, associata beatis mentibus, sanctis spiritibus immixta. Hæc est inseparabilis Doctorum Ecclesiæ proprietas, versari inter Angelos, à quibus instruuntur, in cœlis conversari, ubi erudiantur, ut non nisi Angelicam prædicent scientiam, non nisi cœlestem sapientiam doceant sapere, mundanam.

Pars III.

quæ apud DEUM est stultitia, ignorare; decipiens mundi sapientia suos docet discipulos scientiarum machinam à terra exordiri, ut prima, quæ imbuuntur, prima, quæ erudiuntur, scientia incipiat à terra, unde, quæ primò omnium discit exordia, sunt terrena, quod primò mentem occupat, est terrenum; at verò cœlestis sapientiæ initium, cœleste est, primum cui innititur principium DEUS est. Didicit ab assistrice Divinitatis sapientia felix discipulus hanc solam petere, quæ suum declarans habitaculum, sic apud Isaiam suos ad domum suam invitat sectatores: *cælum sedes mea, & terra scabellum pedum meorum.* (a) Reverere Professoris tui Cathedram, accede, quod vicinior, eò facilior ad percipiendum, quod remotior, eò & difficilius ad audiendum, nec celsitudo pulpiti te deterreat, scientia Sanctorum non aliò potuit loco collocari, huc cunctis passibus, huc citis gressibus, huc pronis aligerisque affectuum desiderijs contende, si non vis reprobari à pueris suis, id est, (Commentatore Carenfi) si nolis ejici à numero Angelorum suorum, quos innocentium puerorum nomine suorum compellat, ob adamatam proprietatū triadem, quæ filiorum Adæ pueritia adornatur, estque humilitas contra superbiam, puritas contra carnis lasciviam, simplicitas contra concupiscentiam oculorum; hæc sunt præliminaria docentis sapientiæ, quæ sancta & pudica est, rudimenta. Et quamvis illa sedeat ut prima cœligenarum scientiarum Præses, non tamen suis discipulis, non ramen Evangelicæ sanctitatis professoribus sedere indulgetur; stant quippe servorum ordine, stant puerorum more in domo Domini illius adversarij, illorum discipulorum inimici, qui hujus magistri sequaces sunt discipuli, hanc primam docti sententiam, eamque pariter docentes: *sedebo in monte testamenti;* (b) hæc planè eorum vox studiosus clamor est, quorum superbia ascendit semper, ut sedeat super prædecessorum suorum capita, & inde se exaltare incipiant, ubi isti non suis, sed alienis humeris exaltati, non suis sed aliorum præconijs sublimati cessarunt exaltari.

Quam perverso & everso sunt corde, singultuat Doctor mellifluus, filij hominum, quicunque sectantur vestigia demonum, ingrediuntur demonum vias! (c) seducti (c) S. Bern. in ali. Ps. 90. Serm. 11.

(x) Lib: con: in Marcum.

Salomon eam querit sapientiam, quæ DEO semper assistit.

(a) Isaiæ 66. v. 1.

Sapientia justorum pro se de incolatus sui cælum habet.

(y) Matth. 23. v. 34.

(z) Sap. 3. v. 4.

13.

alios pariter seducunt viatores, monstrantes præcipitium superbiæ, latitudinem concupiscentiæ, amplitudinem terrogenarum voluptatum. Procedunt, non hocce, nec simili, sed angustiori longè compendiò Doctores sapientiæ, beati beatarum mentium condiscipuli, de quibus puer Domini quandoque differebat, quando militantis Ecclesiæ filijs de legum divinarum magistris applaudebat: *super*

(d) Ps: 103, v. 6.

Discipuli dæmonū sedent, Discipuli Christi stant.

montes stabunt aquæ; (d) illæ fortassis fatales aquarum inundationes recensentur, quæ montium cacumina in illo universali diluvio operuisse recensentur; sed quia vaticidicus Propheta, quid sit futurum, enunciat, non quod jam præterijt, enarrat. Est admiranda stantium aquarum locatio, quæ suo pondere ad ima devolvuntur, nī forte ordinatrix providentia, quæ circumdedit mare terminis suis, in montibus vectem, & ostia aquis, nē diffuant, collocasset; vel forsan aquarum nomine aquosa nubium regio insinuatur, cū naturali serie superne nubes montibus incumbant, dissimulato tamen sensu literæ, latentem sub cortice allegoriam inquirunt Commentatores. In montibus adumbrari Senatum Apostolicum, primosque Ecclesiæ Prælatos, docet Hugo Carenensis, super quorum sacratos vertices congesta

Sancti Doctores sunt montes, super quos stat aqua sapientiæ:

tribulationum colluvies non transijt, sed stetit, dum cumulata adversitatum vicissitudo sublimes hæc animas immāni pressit pondere, quos tamen nunquam deprimere, minū opprimere sinebatur; stetit quasi annorum longitudine condensata, stagnantis instar inter prolixas temporum series aggregata, quando inter continuas barbarorum tyrannides bonum opus desiderabat, quicumque Episcopatum desiderabat; & fuit tunc laudabile Episcopatum apperere, ut adstruit Hieronymus, quando non erat dubium, quod appetens per insulam ad gladium, per pedum ad palmam Martyrij posset faciliter pervenire. Est alia illustris Ambrosij elucidatio: *qui sursum cor habent, montes sunt, & super ipsos stant aquæ*, fluentes, non stagnantes, ab immaculato sanctæ sinceritatis candore plūs quam chrySTALLINÆ aquæ, de quarum svavi dulcedine inebriantur sublimes animæ, illi conformiter illuminati Siracidis oraculō: *aqua sapientiæ salutaris potabit illum*;

(e) Eccli: 15, v. 3.

(e) tu gratiam divini Spiritūs, quæ ante primum irradiandi orbis diluculum ferebatur super aquas, in hac aquæ po-

tantis symbolo reverere, quæ oriundam concupiscentiæ sitiam exstingvit, exiguas etiam labium umbras dissolvit, quæ mentium maculas lavat, & fontem viventis aquæ, salientisque in vitam æternam propinat. Stant aquæ, sed sapientiæ, non turbulentiæ libidinum undæ super montes istos, ut inundentur ad fertilitatem, ut fecundentur ad ubertatem, ut irrigentur ad jucunditatem, ut repleantur ad salubritatem.

Ab his feliciter mundatis, fertiliter fecundatis montibus stillant silentes pluvie, rorant subtiles guttulæ, cadunt imbrium copie, quando in verba cœlestes lingvæ resolvuntur, quando abscondita latentis fidei mysteria revelantur, quando contrita auditorum corda compunguntur, quando fructifera populi velut instructorum discipulorum corda ad prædicandum pariter Evangelicæ veritatis sanctitatem disponuntur. Quod si primo aquarum symbolo insistens, in aquis innixi,

populos delineari dicas, assentiam dicenti; nam cui solidius innititur firmamento, quoniam suffulciente fortius fundamento sustentantur populi, nē errores dilabantur, nē inter pavores diffundantur, nē inter furores abigantur, nē inter favores distrahantur. Felices populi, quæ statum suæ constantiæ, quæ sitim suæ innocentie fundant in suis culminibus, firmant in his verticibus, ut & de ipsis gloriari possit velut mater de filijs, & de eorum quolibet sibi met gratulari: *fundamenta ejus in montibus sanctis*, (d) in arduis conversationibus sanctorum Magistrorum, & in sublimi eruditione perfectionem Christianam amantium prædicatorum; audi, qui dubitas, unum istorum Principem suis Corinthijs scribentem: *ut sapiens Architectus fundamentum posui*, (e) quod nullo furore enervatur, nullo favore eliquatur, nulla vicissitudine alteratur, nulla inquietudine agitur, nulla inanitate defraudatur, nulla immanitate conquassatur; denique *fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS*: tenta, si audes, frange, si potes, rumpe, si vales? priusquam rumpes, disrumperis. Vis nōsse, num sit aureum propter fulgoris sui majestatem, & forsan gemmeum propter suæ immutabilitatis firmitatem? imō est saxum, petra enim Christus est, videlicet fundat Ecclesiam de doctrinis impolitis, inter-

(d) Ps: 86, v. 1.

(e) 1. Cor. 13.

(f) in Ps: 68. interpretatur moralis Hugo: (f) ad illum divini legislatoris articulum reflecte: *edificabis ibi altare Domino DEO tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit, & de faxis informibus & impolitis*, (g) & scribes super lapides omnia verba legis hujus: solidi lapides, quibus nec obest adulatorum illecebra, ut emolliat, nec prodest percutientis mallei ferocia, ut penetraret vel corrumpat; non tanguntur ferrò ad sculpendum, non læduntur scalpò ad sciendendum.

His & non alijs promittitur ore prophetico interpretis divini: *dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam*; (h) cor rationem indicat, ut enim istud membra vivificat, sic illa omnes potentias illustrat, intimitate viscerum interiorum voluntatis affectum effigiat, sunt prorsus duæ tabulæ, sed frangi nesciæ, quia lapideæ, nam intellectu credimus, amamus voluntate; sunt impolitæ tamen, audi eorum unum, audi Doctorem gentium, & Principem prædicatorum: *sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis*; (i) quærant alijs Magistros prurientes auribus, in Apostolico sacerrimi tredecim viratûs collegio non requiruntur, nunquam reperiuntur; frequentent Athenæa, Atheniensibus prædicent Magistri novitatem, quorum hoc erat studium, huc collimabat lasciviens ingenium, ut, qui non nova dicerent, non audirentur; sunt alia Christianorum dogmata, discipulorum JESU didamina, in quorum sacris apophtegmatibus illud pro primo elementorum indice præscribitur incipienti didascalo, inchoanti prælegitur discipulo: *state super vias, audite & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in eis*; (l) à latitudine recedite, gressum suspendite, quoniam tendatis, attendite, & ambulare flagitantes, viatorum more devijs indagate, prædecessorum semitas discutite, interrogate quemlibet non de cursoribus, qui petulanti insolentia iter suum præcipitant, sed interrogate cum patiente viro quemlibet de viatoribus; imò cæcutientem consulite, & meliorem esse viam respondebit, quæ antiquitate pollet, quàm quæ maturescere scater novitate. Si enim ad frugaliorem

corporis sustentationem, si ad salubrius nutrimentum carnis promittebatur obedienti populo, sed carnali & terrenorum amatori, *vetustissima veterum comedatis*;

(m) cur non antiquissima Patrum dogmata venerari debeant ut magis solida, ut tutiora observari? Vetustissima sunt unitas essentiæ & Trinitas personarum, quæ omnes Adæ filij, dentibus fidei & charitatis credendo, & amando comedere debent & masticare; sed non obstante immemorabili tantæ antiquitatis privilegio, varij novatores aut derogant essentiæ, quod suum est, aut aliud attribuunt, quod non suum est; sed fortunata, quia magis experta Patrum antiquorum claritas, qui nè unius essentiæ auferretur fides, pluralitatem oppugnant, nè tolleretur personarum diversitas, eandem unius personalitatis singularitatem condemnant. Et quidam alijs, quàm primorum sæculorum Patres, instar angustæ domûs siderum Matrem incarnatæ sapientiæ puerperam adornant, ut foret *in capite ejus corona stellarum duodecim*. (n) nam licet stellæ à (n) Apoc: 12. stellis differant claritate, conveniunt v. 1. tamen in generica fulgurantium siderum majestate. Qui alijs vineam Domini Sabbath ab hostili insidiantium vulpecularum insolentia protegunt & defendunt, quàm annosi canæ antiquitatis calami? qui velut floridi lassatæ sponsæ thalami sponsam excipiunt sponsi sanguinum, & nè ad vanos relaxatarum linguarum rumores evigilet, inconditis suscitata clamoribus, suis excubijs præpediunt, suis vigilijs defendunt. O quoties anxiosa, quoties angariata suis à filijs proderetur, nisi à fructu ventris sui maternis infesta visceribus Patrum auctoritas tutaretur? inundatur, non tamen mergitur his luculentis aquis, his fraudulentis sophismatibus, quæ ex cisternis dissipatis hauriuntur; quemadmodum namque in vulpibus demolientibus vineam intelligenda est (teste docto Origene) perversorum Doctorum malignitas; sic quoque sentina defraudantium doctrinam, est novitas in relaxandis neotericorum opinionibus confluens, in multigenis magistrorum erroribus contenta. His sed stagnantibus aquis caput Matris Ecclesiæ atteritur, non tamen deturpatur, tota pulchra est, semper immaculata.

Sancti Doctores sunt corona Ecclesiæ.

(b) Jerem: 31. v. 33. *gem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam*; (h) cor rationem indicat, ut enim istud membra vivificat, sic illa omnes potentias illustrat, intimitate viscerum interiorum voluntatis affectum effigiat, sunt prorsus duæ tabulæ, sed frangi nesciæ, quia lapideæ, nam intellectu credimus, amamus voluntate; sunt impolitæ tamen, audi eorum unum, audi Doctorem gentium, & Principem prædicatorum: *sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis*; (i) quærant alijs Magistros prurientes auribus, in Apostolico sacerrimi tredecim viratûs collegio non requiruntur, nunquam reperiuntur; frequentent Athenæa, Atheniensibus prædicent Magistri novitatem, quorum hoc erat studium, huc collimabat lasciviens ingenium, ut, qui non nova dicerent, non audirentur; sunt alia Christianorum dogmata, discipulorum JESU didamina, in quorum sacris apophtegmatibus illud pro primo elementorum indice præscribitur incipienti didascalo, inchoanti prælegitur discipulo: *state super vias, audite & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in eis*; (l) à latitudine recedite, gressum suspendite, quoniam tendatis, attendite, & ambulare flagitantes, viatorum more devijs indagate, prædecessorum semitas discutite, interrogate quemlibet non de cursoribus, qui petulanti insolentia iter suum præcipitant, sed interrogate cum patiente viro quemlibet de viatoribus; imò cæcutientem consulite, & meliorem esse viam respondebit, quæ antiquitate pollet, quàm quæ maturescere scater novitate. Si enim ad frugaliorem

Altare edificatur de impolitis lapidibus, de sinceris Doctorum mentibus.

(b) Jerem: 6. v. 16.

C O P H.

Versus.
LV.

Invocavi Nomen tuum Domine de lacu novissimo.

C O P H.

Versus.
LVI.

Vocem meam audisti, nè avertas aurem tuam à singultu meo, & clamoribus.

C O P H.

Versus.
LVII.

Appropinquanti in die, quando invocavi te, dixisti, nè timeas.

*Sensus Literæ.*Ponere spem
in homine,
meretur ma-
ledictionem
DEI.(a) Jerem. 17.
v. 5.

Inreparabilem Judæorum gloriæ interitum tot atque toties deplorabat gembundus Jeremias, donec miserabiliter in lacum projectus, humano quovis solamine miserabiliter destitutus, quàm vana sit spes hominum, sperantem mundum suò experimentò docuit, quàm firma in DEUM sit fiducia, suâ longanimi adversitatum tolerantia comprobavit. Prædixerat idipsum forsitan, quod contigit prædicenti, quando veluti exulceratus vanitate filiorum Adæ vociferans exclamabat: *maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus:* (a) in illos (Commentatorum testimoniò) excandescit, qui veram Divinitatem adorantes, consuluerunt Ægyptiorum confederationem, spem fortunati exitus in allophylosum robore collocantes, infirmam gentilis adjutorij carnem pro validissimo munimine assumpserunt, & DEI brachium, quasi aut foret fragile, aut nollet suos protegere, neglexerunt. Tota spes ægyptiaco firmabatur in fœdere, sed spes malè fundata obtinuit divinæ ultionis excidium, & qui præelegerunt DEO hominem, experti sunt suæ temeritatis æquissimum vindicem, & suum irriti fœderis proditorem. Sperabat piissimus Propheta in consueti omnipotentis dexteræ adjutorio, expertus toties in quam valida pro-

tectione DEI cœli commoretur, quisquis in adjutorio Altissimi habitare eligit præ omnibus tabernaculis peccatorum. Obstupebatur velut fidelis advocatus infideli populo sanctissimus Propheta, agebat divinæ mentis interpretationem, nec deerat revelans spiritus vaticinanti; & ecce! decretatum urbis exitum vaticinari cogitur, dum conflagrandam ferali incendio Solymam jubebatur vaticinari, invaditur à fremente populo, nec tamen resipiente, & raptatus ad domum carceris ergastulo mancipatur. Indoluit super tanta ingratitude, ingemuit super immani furentis Judææ malicia intemeratus Vates, & patienter sustinens coronatam Sedechiæ Regis barbariem, suam continuavit peritum, & post percussam condigno anathemate fiduciam, quæ humanò solum fulcitur firmamentò, quò se utiliter possit convertere, cui soli debeat fidere fidelis Deicola, succinctis hisce literis exponit: *benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus:* (b) qui suprà maledixerat Judææ incolis, nunc eorundem aliquibus benedicit; nam licet deducerentur omnes ad mancipatum Babylonis, hoc tamen cum discrimine: quod perfidi captivabantur, ut consumerentur, fideles verò ut perficerentur. Hòc igitur circumseptus ærumnarum vallò, hoc alligatus compe-

Validissimus
Prophetæ, qui
in DEI bra-
chio confidit.

(b) v. 7.

de tribulationis, ad illum fiduciali gemitu suspirat, illius opem plena illibata mentis æquanimitate implorat, qui solus novit suorum electorum animas de regione umbræ mortis ad terram gratiæ, ut fructum plus afferant, transplantare, abinde sic transplantatos in terra gloriæ feliciter collocare.

Noverat, qui nuper gemebundus conqueri videbatur, se inundatum spumosis variarum adversitatum aquis, noverat sinè irrigentibus istis non nunquam steriles animarum campos fecundari, nunquam ad fructificandū in terra mortalitatis nostræ adoptari. Concordat coronatus Vates, dum suis diffidentem viribus animam sed substantem omnipotenti dexteræ, ligno secus decursus aquarum æquiparat, quod fructum suum dabit in tempore suo, in opportuna maturitate, quando affulgebit Sabbathum quietis, superato ac terminato tempore laboris. Sic sperans Jeremias, meruit ad carceris vestibulum furibundæ tyrannidis jussu deportari, & pane tribulationis ad Sedechiæ imperium cibari. Accumulabantur persecutionum series, nec tamen insignem animam poterant commovere, nè dicam ab eo, qui solus spes sua fuerat in valle lachrymarum, dimovere. Et forsan idè præ reliquis vaticinantibus meruit Dominicam venturi Redemptoris passionem præfigere, virum dolorum vivis coloribus idæare, speciosum formâ, transformatum in non habentem speciem nec decorem, prædicare. Sedebat lachrymans in lacu miseriæ, invocans Nomen Domini, hoc planè sperantis idioma est, vocare & invocare, quando vocatus actu continuat flagellare, & invocatus acrius persistit cruciari. Hæc quippe est nobilissima præ cæteris supernæ spei indoles, jam mente possidere, quod incipis sperare; feriat! imò & vulneret ultrix Justitia, sperantem non potest cedere, nec confidentem fauciare; dūmque omnis umbra auxilij videtur evanescere, sperans nescit diffidere, sed patienter continuat expectare. Bonum quodcunque desiderat, si sperat, securus acquisivit, si fidit, fideliter jam tenet, jam suum est in mensura æternitatis, quod in mensura nostri temporis putatur alienum. Spera fidelis anima! sed quod divinum est, non transitorium, si in ipsum DEUM speras, spera, & jam ob-

Pars III.

tinuiisti possidendum, imò jam possides speratum; si enim, quod speratur, est transitorium, angor constringet animum, nè possit ad complectendum brachia expandere, nè valeat manum ad capefendum extendere, & postquam serò nimium sperata bonitas, vel potius suspirata calamitatis umbra in animum sperantis evolaverit, ut geminis apprehendatur manibus, & pansis in aeram brachijs contrahatur, ipsa possessio exulcerabit possidentis animum, lassabit supremam potentiarum triadem, affliget memoriam, id, quod tanto sperans tempore affectabat, refutaturam torquebit voluntatem, illud, quod tantis concupiscebat desiderijs, amare non volentem deludet intellectum, illud, quod venabatur adèd, illud quod procabatur adèd, illud, cui insidiabatur, aliud nec cogitare patientem, nec memorari sustinentem.

Qui sperat in Deum, jam possidet speratum.

Respice ad sperantem, intueri expectantem, sed non caduci hominis subsidium vide in ærumnarum omnimoda intemperie, in condensatarum persecutionum colluvie, ubi & coronata barbaries ambitiosi principis inermem aggreditur pietatem, & furens ampliùs furente quavis bellua populorum vulgus, omnem aprat tyrannidem ad persequendum. Sperat securior in difficillima impossibilitatum congerie, quòdve humana mens nunquam crediderat eventurum, hoc tenet jam in carcere post multas dies reſerati carceris possidendum. Sperat in spem, quantumvis contra spem, quod sæculari genio videtur contradictio, hoc coram DEI prævidente, imò coram sui clientis oculo jam stringitur, jam tenetur. Est spei terrenæ proprium, speratum non possidere, sit possessionis perfectio, possessum non sperare; justorum spes, quod sperat, possidet, quæ aliud à DEO possidere renuit diversum, vel quidquid ab ipso alienum est, sperare expavescit; ergo quod sperat possidet, sinè quo sperare nescit, & nequit speratum obtinere; ergo quod habet sperat, cūm nunquam sit sinè DEO habito, nunquam sinè sperato, sperat, sed simul invocat; sperare siquidem, nec simul invocare, inanis vanitas mundicolarum est, non est colligenorum advenarum impetus, vel beandorum civium impulsus. Vis genuinam sperantis & invocantis umbram

IO. F

illam

*Jeremias in carcere & ex-
tra illum possi-
tus semper in
Dei adjutorio
confidit.*

(c) Cant: 2.
v. 3.

Sub umbra
DEI sedens est
anima, quan-
do in ipso
sperat,

illam accuratiori oculò respice, profun-
diori cogitatu recale, quæ gemens &
gaudens simul, sperans & amans, di-
cebat & sperabat, canebat & suspirabat:
sub umbra illius, quem desideraveram, se-
di: (c) dum audis desiderantem, reco-
gitas orantem, nec enim aliud oratio-
nis exigit essentia, quàm elevationem
mentis in DEUM; qui ergo hunc desi-
derat, profectò eundem invocatur & ad-
orat; in sessione sperantem meditare &
expectantem, nî enim desideratum spe-
rasset & expectasset, non sub hac um-
bra morari decrevisset. Sedet, sed &
desiderat, quid mirabilius effatu? desi-
derans solet desideratum quærere, quæ-
rens non solet confidere? immotus est,
qui sedet; in motu est, qui quærit; si
ergo desideratum spes facit quærere;
quid faciet sperantem dulciter sedere?
notat subtiliter Origenes: non ait, in
umbra illius concupisco, sed in umbra illius
concupivi, non sedeo, sed sedi; ergo in u-
no junguntur duo: spes & oratio, quæ
binæ affectiones sunt in uno sperantis
corde, in una orantis mente connectun-
tur; orat, dum concupiscit, adorat quem
desiderat, utque possideat, implorat spe-
ipsa jam possessum; illam testor cruci-
fixi Joannis tesseram, qui pati deside-

ravit, contemni concupivit, & sperans
utrumque à crucifixo bonorum omnium
largitore consequi, petitus petijt, inter-
rogatus quid peteret: Domine! pati &
contemni pro te, alacriter respondit, illum
inquam, magni Joannis æmulatorem te-
stor, illius familiarem tesseram: O bea-
ta spes! quæ tantum obtines, quantum spe-
ras; spes sperans obtinet, & quia id ip-
sum, quod quis obtinet, simul & possi-
det, spes possidere dicitur, quantum
sperat, sed spes vocans & invocans spe-
ratum, spes & oratio eodem dicitur
magisteriò, eodem docetur in Lyceo,
spes desiderantem afficit animam, ora-
tio amantem. Amabat, qui sperans in-
vocabat, nec exaudiri potuisset, qui vel
amare omisisset, vel invocare orando
neglexisset; & quia homo pulvis & ci-
nis, nec flammam orationis novit suc-
cendere, nec quæ æternitatis sunt spe-
rare, utrumque idem docet, & donat
spiritus, qui cor exaltat ad adamandas
cœlitum sedes, mentem urget & mo-
net ad preces. Invoca quisquis vis pos-
sidere bona Spiritûs, spera hunc tibi as-
piratum, si sciveris invocare, ut scias
invocando clamare & orare, supplica
divino Spiritui, ut te supplicantem &
doceat & faciat sperare.

Conjuncta
spei oratio
omnia impli-
rat.

C O P H.

Versus.
LV.

Invocavi Nomen tuum Domine de lacu no-
vissimo.

Sermo Quinquagesimus Quintus.

Oratio liberat damnandos, & jam in vestibulo
infernî constitutos.

Innocens Je-
remias pro
beneficijs præ-
stitis in lacu
mittitur.

Fulgebat intemerata Jeremiæ
sanctitas inter tenebrosos
Judæorum animos velut lux
in caligine, & sicut divinus
Conditor, postquam vidit lucem, quod
esset bona, illius thronum in supremis or-
bibus collocavit, sic coruscantem san-
ctificati ab utero Vatis sui sanctimoni-
am, à se ut solo sole Justitiæ oriundam
super Reges & Principes, super urbes
& curias exaltavit, ob præclaris-
sima perseverantis innocentiae facinora,
quæ velut stellares radij defixos specta-

torum oculos perstringebant; sed impij
tenebriones exosum suis criminibus lu-
men ad tenebrarum regiam, vel saltem
ad funestum illius atrium, nè ultra lu-
ceat ijs, qui in domo sunt, concludunt.
Præcipitatur in lacum illustris divinæ
lucis filius ibi sepeliendus, nè luceat
hominibus, qui luce fulgoris sui abute-
bantur. Augebatur calumniarum inju-
ria ex præstitorum hæcenus obsequio-
rum circumstantia, qui enim tota men-
te & spiritu placando Numini se con-
secrabat, qui periclitantem de ultione di-

divini vindicis Israël affiduo conamine corpus in victimam, & cor in experta reconciliationis hostiam immolavit, illum ut unicam sui furoris metam insequitur, & persequitur ingratum vulgus, nec tamen suis potuit adversitatibus fulgorem resplendentis patientiae obumbrare, vel compeditum corpus nobilissima indemnis animi privare libertate; qui enim altissimam magnanimæ fortitudinis sapientiam in celeberrima Prophetica sanctitatis schola à teneris angvibus addiscebatur, tot succedentibus perennis exercitij lustris evasit adeo scientificus, ut quolibet à luctamine recederet laureatus. Circumvallatus numero adversitatum agmine, invocavit Nomen Altissimi, & quia iusti oratio celos penetrat, ad supremam coelorum regiam pertingens, Divinitatis solio deprecabundus assistebat, supremæ Majestati ibi afflictam in conspectu Domini effundens animam, obtinuit quantocyus de lacu novissimo liberari. Illud obscuri carceris epithetum ignarum angit animum, cur lacus iste quasi præ cæteris deterior, quasi præ omnibus profundior, novissimus nuncupetur? descenderat intrepidus Heros ad spectatorum omnium terrorem, descenderat Balthias filius Jojada viri fortissimi in lacum cisternæ in diebus nivis, dum cæteri à frigore velut congelati immobiles adstarent. Est lacus, in quem se coronatus Rex Solymæ conqueritur projectum, quando solius Altissimi dexteræ attribuit, se inde fuisse denuo extractum: *eduxisti me de lacu miseriæ, & de luto facis*; (a) quem lacum explicans Augustinus, esse profunditatem asserit iniquitatis in carnalibus concupiscentijs absorptorum, hinc alibi de profundis ad Dominum clamabat, sed clamor ipse clamantem jam elevabat, nè penitus in profundi centrum delaberetur, qui de profundo orabat & clamabat; sunt enim illi profundius in profundo, qui, quia non sentiunt se esse in profundo, clamare desinunt, orare intermittunt. Est lacus inferni, sed non inferioris, ad quem victa & vineta morte descendit, mortuus semel, non tamen posthac moriturus Redemptor omnium victorum, ut mancipatas caliginosæ domui carceris sanctorum animas secum educeret ad regionem lucis, cui vincenti applaudit gratulabundus Zacharias: *tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti victos tuos*

de lacu, in quo non est aqua; (b) qui sui erant, non stringebantur nexibus delictorum, detinebantur tamen afflictæ & gementes, anhelæ & sustinentes, captivi & expectantes in lacu limbi, in quo desiderabatur aqua refrigerij, & calix præclarus divinæ consolationis; nam licet existerint in refrigerio sine plaga sensibili urentium flammarum, non tamen sine æstuantissimo illius videndi desiderio, in quem desiderant Angeli prospicere, quem speciosum formæ præfilijs hominum viatrix quædam anima quærebat, quem diligebat, non tamen nisi percussa prius, & ab excubantibus cælestis militiæ exploratoribus vulnerata invenit. Nulli istorum lacum præfigitur titulus novissimi, soli orantis Jeremiæ carceri appropriatur; legunt septuaginta Interpretes: *de lacu infimo*, & Paraphrastes Chaldaus: *de lacu inferiori*.

Præfigurabat locus iste illud calamitatum omnium, illud poenarum omnium, illud dolorum omnium, illud miseriarum omnium ergastulum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, ex cujus velut vestibulo, ex cujus vicino limine invocare statuit Nomen Altissimi captivus exul, non quidem de flammivoma damnatorum area, sed de novissimo tribulationum lacu eripiendus. periclitanti cuius animæ in solatium, meditabundo spiritui in præsidium, orationis exercitio in præconium, nobis hanc æstimare nescientibus, hanc exercere negligentibus in documentum, ut discat incuria mortalitas in omni cujusvis loci angulo, in ultimo nauseantis mundi confinio orantis vocem exaudiri, orationis efficaciam sentire; adeo quidem, ut si orare possent rebelles angeli, aut infelices orci victimæ, cessarent esse divini furoris hostiæ, desinerent ab implacabili Justitia flagellari; si adorare scirent hi lachrymabundi exules DEUM vindicem oratione sanctissimo Numini debita, abstergeret DEUS ipse lachrymas ab oculis eorum; sed quia orationis veritas ab illa scelerum voragine perenniter excluditur divinæ reconciliationis medicum iisdem quoque subtrahitur, nulla divinæ laudis vox ibidem resonat, ubi continua maledictionum vociferatio, poenarum tartari enormitatem momentis singulis incrementat, nolim tamen, ut suspiceris hac impossibili incompos-

Clamans tamen de lacu hoc ad Dominum, liberatus fuit.

(b) Zach: 9. v. 11.

Jeremia lacus dicitur novissimus, quia fuit symbolum inferni

(a) Ps: 39. v. 3.

Stephanus ob
veritatis
prædicationem
invaditur à Judæis.

(c) Serm: 7. de
Epiph:

fibilis statûs hypothesi spem liberationis ab illo perenni carcere insinuari, sed illud solum asseverari, hanc unam si demas abyssum irreconciliabilem creaturarum, nullum aliud esse ergastulum, nullum sit licet novissimus supremæ calamitatis lacus, exultantium aut corporum, aut animarum antrum, ex quo orans non audiat, invocans non percipiatur, supplicans non exaudiat, compeditus non absolvatur. Conversa in barbarorum patriam terrestris Solyma, suam lustravit suorum incolarum tyrannidem, adversus Stephanum luctaturam; procedit ille ad arenariam disputaturus cum impijs illius Magistri, discipulis, quem sedentem in cathedra sapientissimum Principem velut tenerimum ligni vermiculum nuper conspexerat, infortunata hæc metropolis ejus plangentium oculorum lachrymis deplorata. Cujus universa *docentis sapientia in vera & voluntaria humilitate consistit, quàm Dominus JESUS ab utero matris usque ad supplicium crucis pro omni fortitudine elegit* (magni Leonis testimoniò) (c) quam clarissimus Proto-Martyr apprimè calens, ad congregatæ iniquitatis consilium properat, & in modesta facie Angelum exhibens, præliaturus cum dracone in terris, cum quo præliabatur nuper Michaël & Angeli ejus in cœlis; transijt namque (Fulgentio explanante) abundantia cordis in decus oris, & in exterioris hominis gloriam candor interioris exundat, & in pugna colluctabundi viatoris præluditur subsecutura postliminio beatitudo resurrecturi comprehensoris.

Terrentur attoniti spectatores, nec tamen à sua crudelitate deterrentur, sed continentes aures suas, occludunt cordis januas, tunc planè, dum cœli januæ mox ingressuro militi panderentur; induratis & obseratis proinde cordibus velut excordes agnitæ veritatis adversarij lapidare, & coronare simul gloriosum Principem ordiuntur, dùmque petroso imperu insons Stephanus sternitur, corona lapidibus adornatur. Priusquam tamen corruat prima Christianæ perfectionis victima, positus genibus cœlo vim illaturus, orationem inchoat, ut obstatim, dum servatæ non sibi, sed hostibus cœlorum pro inimicis valvæ pateant abominandis hisce viris orat, cœlum sanguinum, & patuissent, nî exosis sibi refferatur. cœlitibus cohabitare, in patefactas Ste-

phano portas intrare, fidelis instar pedissequi recusassent. Vix primam supplicabundi cordis periodum articulabat, quando velut gratulabundus infami satellitio exclamabat: *video cœlos apertos, quasi præsentem invitaret, circumfluos stimularet, ad pedissequium provocaret, ad parem regni sortem, ad ambiendam beata perennitatis gloriam animaret. Orat, ut à peccato absolvantur, reatu exuantur, ut absoluti ad perditum hæreditatis jus ut lucis filij secum assumerentur, orantis vox non tantum nubes penetravit, sed bipatientibus valvis occlusam empyreæ regionis januam refferavit. Quod si miraris intercessionis efficaciam, intercessoris attende prodigiosam sanctitatem. Notat Augustinus peculiarem validissimi Oratoris fortitudinem, quæ dirumpi nubes, & duodenas cœli portas refferari coëgit potius quàm impetravit: qui stando suum spiritum commendavit Domino, pro illorum delicto flexo genu oravit:* (d) examinat discriminis originem, trutinat sitûs disparitatem Doctor mellifluus, & dubiam resolvit rationem; reveretur vera & humili simplicitate stantem, dum orat pro semetipso, sed stupet vehementer pro lapidantibus curvato poplite supplicantem: *quis audivit unquam talem?* interrogat Bernardus, & *quis vidit huic consimilem? plus dolet persequentium peccatum, quàm sua vulnera, illorum iniquitatem, quàm suam mortem:* (e) admirare integerrimum æstuantissimæ charitatis affectum, & meditare, utrum suo careere potuerit eventu, destitui successu hæc efficax oratio? apertum illic cœlum respice, & JESUM stantem à dextris, ut supplicantem exaudiat, intueri,

Æmulabatur caput Martyrum primus Martyr, nè suo frustrabatur præmio clamantis deprecatio, suum obtinuit intentum fortissima oratio; aperuit cœli januas, quas impia persecutoris Sauli crudelitas moliebatur claudere, sibimet ipsi nitebatur obserare; Paulus erat consentiens, legit Arabs, erat lætus de nece ejus, nec ad insipientiâ sibi, si suæ collaturæ voluisset felicitati, mors Stephani existit vita Sauli, qui (Augustino fidem dante) *ad hoc grassabatur, & jam pro illo Stephanus exaudiebatur;* (g) jacebat furentis Sauli anima innumeris erroribus implicata, à sede beatorum alienata pariter ac elongata, hærebat vicinus damnatorum

(d) Serm: 1. de
S. Steph.

(e) Serm: de
S. Steph.

Plus doluerunt ei peccata populi quàm sua vulnera.

(f) Alibi
59.

(g) Serm: de divi

rum lacui, jamjam æternum submergen-
dus, sed resistebat seductori Angelo,
hiantibus inferni faucibus validior oran-
tis Stephani efficacia obfistebat; ringe-
re rictu tuo Leo! quærens, quem devo-
res, quem vulnerasti toties, non deglu-
tire poteris, nunquam valebis absorbe-
re; qui enim per charitatem pro lapi-
dantibus orabat, Saulum cum persecu-
torum pluribus impetrabat; clausit ora-
tio claustra tartari, nè futuro Doctori
gentium alijsque conversis insidiaretur
patefacta, ipsa scivit charitas desiderando,
orando acquirere, quos nequivit moriendo

(h) S. Fulgent: *convertere*, (h) concludit Ruspensis An-
serm: de S. tistes, stat orans amator, stat amans o-
Stephan: rator sub crepitantium saxorum grandi-

ne tanquam sub miti pluvia, stat cum
stante in cœlis, ut adstet, configit cum
confligente, ut vincat; flectit invocans
lapidantium advocatus, ut ultrix Justi-
tia hac supplicabundi oratoris apostro-
phe ad veniam flectatur, & obseratus
empyrææ regionis aditus non sibi tan-
tùm, sed suis pariter se lapidantibus,
se coronantibus referetur; ut genuinus
gloriosi Redemptoris æmulator in resur-
rectione non quidem redanimati corpo-
ris, sed triumphantis animæ captivam
pariter ad domum vitæ, ad thronum
gratiæ deduceret captivitatem, oratio-
nis beneficio, quò cuncta impedimen-
torum omnium repagula rumpuntur, &
vectes aureæ cum singularum portarum
margaritis à supernis principibus attol-
luntur, sicque introeuntem Regem glo-
riæ, miles magnanimus suo cum pedis-
sequio insequatur. Hæc ultima devotæ
orationis est clausula, ut postquam facta
virtutum artifex orantem singulis ador-
net, clavem fabricet, quâ non tantùm
cœli valva, sed insuper divini cordis ja-
nuæ nolens volens (si licet dicere) ape-
riatur, adeò quidem, ut omnis charis-
matum thesaurus oranti ad libitum præ-
sentetur; sed antequam veræ orationis
efficaciam prolixiori meditatione discu-
tiamus, quidnam sola illius umbra effi-
ciat, apud inferos seduliori examine re-
quiramus; sepeliebatur splendidi epu-
lonis anima in mausolæo tenebrarum
principis, quantumvis quilibet dives e-
pulo in vivo corpore sit cadaver: rheda
quâ vehitur, pedissequorum gregibus sti-
patus, est sumptuosum feretrum, quò
sustollitur, fulgor superbi sylvæ est
fastus funeris, fulgores aurei, qui scin-
tillantium instar stellarum fulgent ad

Pars III.

pompam, sunt cerei splendores, qui lu-
cent ad tumbam. Sic vivit, sic moritur
dives, quémque corpore mortuum le-
gis, hunc scito viventem fuisse in pœ-
nis; vivit dives post mortem, sed ante
hanc vitam mortuus est; fuit quippe vi-
ta præcedens in continuante præterito
fluens, nunquam in præsentis subsistens,
sed mors semper est præsens, moritur
semper, qui sempiternam præterijt vi-
tam. Suo igitur innixa sepulchro, quia
perenni morte corrupta & correpta im-
mortalis ad pœnam anima, suos levavit
oculos in excelsum, suspiciebat tremen-
te palpebra in exoptata requie svavissimè
deliciantem Lazarum, cui non alius,
quàm sinus magni Parentis Abraham in
thalamum sterneretur; agnovit ingen-
tem vastissimi discriminis amplitudinem,
imēsam penè recognoscebat amborum
distantiam, & quod torquebat despera-
bundum spiritum, nullam è suo tam
horribilem calamitatum carcere re-
demptionem prævidebat. Quo non ob-
stante indispensabili manifestæ impossi-
bilitatis obice, qui temulenta vertigi-
ne suis in epulis laborabat, tunc stultus
in culpa evadit, nunc delirus in pœna
oculos serò nimium ad regionem vivo-
rum elevat, cœlum allatrat, & clamans
vociferatione flebili supplicat: *Pater Ab-
raham miserere mei!* (i)

Dives Epulo ex
inferno con-
vertitur ad
Abrahamum
& Lazarum.

(i) Luc: 19.v.
24.

Erras miser, misereri creaturæ
proprium Creatoris est, unus venit in
mundum Medicus, qui pariter de mun-
do exiens, sedet ad Patris dexteram, il-
lius est sanare morbos animi, & pecca-
torum vulnera curare, quæ alij sanare
non possunt; sed neque illius pharma-
ca mederi possunt ad vitam, qui sepul-
tus in hiantis inferni faucibus perenna-
turam anhelus cucurrit ad mortem. Cla-
mat tamen, & magnâ quam patitur pœ-
nâ magnam exerit vocem, quâ rogat
Lazarum mitti, ut intincta extremitate
digiti, ardentem in cruciatibus refocil-
let; delirans morio! cur desideras gut-
tam ab eo, cui tam crudeliter micam
denegasti? credisne infatuate voluptatū
helluo, una stillante guttulâ immen-
sam flammarum voraginem exstinguen-
dam? speras in desperatorum consortio
constitutus te à Patre Abraham exaudi-
endum, vel Lazarum à suæ quietis le-
tulo ad vestros stridores dentium de-
scensurum? credis pijsima commise-
rentis Lazari viscera in tui solatium e-

Implorat o-
rans miseri-
cordiam Ab-
rahæ.

Oratio dam-
nati epulonis
ideo non libe-
ravit eum,
quia non fuit
vera, sed tan-
tum umbra.

mollienda, ad tuum adjutorium com-
venda? commoverentur, emollirentur,
si tuis posset reperiri spes veniæ in tor-
mentis, si damnatorum claustra valerent
exeuntibus aperiri, si post feralem æter-
næ mortis sententiam posset sinus mise-
ricordiæ aperiri, si posset lumen gratiæ
perennibus in tenebris exoriri, si posset
sincero corde supplicare, quemadmo-
dum conaris dolo ore invocare, esset
oratio tuæ damnationis liberatio, foret
humilis deprecatio tuæ calamitatis sub-
levatio, insipienter clamas, qui fraudu-
lenter rogas, rogare enim à tua longius
distat superbia, quàm sit distantia mon-
tis empyrei à valle lachrymarum; ora-
tio illa solum erat umbra, ideo non impet-
ravit refrigerium, nec ab animo detulit vi-
tium: subjungit Eminentissimus non mi-
nùs sapientia quàm purpurâ Cajetanus,
sed unde orationis veritas dignoscitur,
unde istius veritatis defectus colligitur?
cur impetrare non potuit, quod claman-
do & rogando obtinere contendit, si
vera fuisset, arguit doctissimus Comen-
tator, & reformaret affectus studium, &
lingvæ sopiret incendium, ideo præcisè non
potuit impetrare, quia nescivit, ut de-
buit, orare; hæc siquidem oratio stillan-
tem guttulam obtinisset, si stylo sibi
debito processisset. Eruiisset captivum è
vinculis, liberasset constrictum à com-
pedibus humilis deprecatio, si alibi per-
orasset, si non in illo miseriarum tumu-
lo, in illo tormentorum cumulo, in il-
la perditionis fovea, in illa perversita-
tis cavea intonisset, resonisset in illo
pœnarum angulo, in illo cruciatuum er-
gastulo, in illo angustiarum loculo, de
quo scriptum est, dictante spiritu, nec
opus, nec oratio, nec scientia, nec sapien-
tia erunt apud inferos: (l) excluso siqui-
dem operandi tempore opus excluditur,
exclusa manet pariter ratio allegandi,
scientia laborandi, & sapientia contemp-
landi; quid mirum? si his deficientibus
nulla vociferantium vox laudis est, nul-
la sit deprecantium oratio, sed sola sup-
plicationum umbra, quæ nescit impet-
rare, quia non eum novit, quem debet
invocare.

Da mihi vivum licet inferni sym-
bolum, allega ardoris infernalis confi-
nium, assigna damnationis atrium, &
si damnandus oraverit, si properans ad
inferos verè rogaverit, si victimanda de-
glutientis tartari hostia supplicaverit,

eruetur orationis violentia, transferetur
sincera deprecationis vehementia ad
portam felicitatis, ad templum sancti-
tatis, ad locum beatitudinis, ad sedem
veræ felicitatis; si modò non illud irre-
parabile concavum inhabitet, de quo
gembundus Vates singultuans attestat-
tur, dum interrogantis voce, lugente
animo DEUM flebiliter percunctatur;
in inferno quis confitebitur tibi? (m) scili- (m) Ps. 6. v. 6.
cet nullus subjungit moralis Papa; si-
cut enim nullius rei meminit caro mor-
tua, ita nec confiteri DEUM pravalet
anima ab illo divisa & aliena; nulla
quippe societas luci ad tenebras, nec
tenebrarum principis mancipio à Patre
luminum avulso, cum luce, quæ lux de
hac luce est, quæ tenebrosam damna-
torum colluviem non illuminat, nec in
hac umbra perennaturæ mortis illustrat
noctescentem. Quod si in representa-
to schemate tartaræ caliginis non ip-
sum jam concrematum, sed concreman-
dum postliminio æternis ignibus intel-
ligas peccatorem, si lacu infernalis no-
mine profundam coacervatorum crimi-
num voraginem explices & adumbres,
hac in abyssu submergentem, hoc in
deglutiente baratro hæsitantem potest
erueri orantis dextera, potest à scrobe
proxima interitus æterni jam deciden-
tem eximere, retrahere, suspendere ac
liberare, potest à lacu interitus in-
vocando revocare mens cupida curis tan-
tummodò secularibus dedita, libidinis igne
succensa, nonne tibi videtur infernus? (n) (n) Lib. 2. E-
Scrutatur Damianus: ardet iste, fervet pist. 5.
illa, urit iste, bullit illa, rapit iste, ca-
pit illa, vorat iste, glutit illa, nec sine
ardoribus iste, nec sine ignibus illa, nec
sine criminibus iste, nec sine sceleribus
illa, nec sine fletibus iste, nec sine plan-
ctibus illa, nec sine stridoribus iste, nec
sine fremitibus illa, denique concupis-
centia est porta inferi, sed, nè intro-
euntem deterreat, inaurata, & forsan
ideo periculosior, idcirco fortassis per-
niciosior, quàm infernus, nam iste ter-
ret, dum illa mulcet, iste fugat, dum
illa vocat, iste pellit, dum illa trahit,
atque attrahat renuentem, confinem pie-
tati, vicinam sanctitati, connexam pro-
bitati imaginem ostentat, in ipsa tene-
brarum regia, in caliginosa voragine
errorum lucem mentitur, sed apparen-
tem, ut transfigurato in lucis angelum
peccato ambiguus tandem adhæreat
viator,

Salvat tamen
hærentem in
inferno mo-
rali, scilicet
absorptum in
peccatis.

(n) Lib. 2. E-
pist. 5.

Christus
bulatur ut
pat, quæ
tribulatio
justi.

O! quis evitet sic blandientem?
 & ! quis declinet sic inducentem? illa so-
 lum, illa præ reliquis, una præ cæte-
 ris sola, quæ radius aternæ lucis est,
 quæ splendorem suum à solo sole Justi-
 tiæ mutuatur, nè hac munitus lampade
 seducatur. Audi, qui destitutus hoc
 lumine speras à via non deviare, con-
 fidis per angustam beatæ regionis por-
 tam ad tuæ salutis portum pervenire,
 audi sollicitantem, clamantem & sup-
 plicantem; nè avertas faciem tuam à me,
in quacunque die tribulor, inclina ad me

(o) f Pl: 01. v. 3.

aurem tuam! (o) saagentis, metuentis Providentiæ verba sunt ista, in tribulatione positus fuerat, quid tribulari sit, expertus probaverat, qui liberari tam anxie desiderat, qui divino illuminari lumine, superno protegi molimine, divino præveniri diplomate anhelat. Caput pro membris passum patientibus membris compatitur, in illis, dum patiuntur, patitur, in illis, dum tribulantur, pariter contribulatur; *quicumque in meo corpore tribulantur, ego tribulor*, conqueritur incarnata Patris Sapiencia apud Augustinum, sed quilibet fidelium, si verè talis est, tribulato fratri compatitur, si enim patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra in uno Ecclesiæ corpore, solidissimo Christianæ charitatis glutinò compaginata; tribulamur omnes, quamdiu in hoc corpore militamus, audiri & exaudiri cupimus, eripi & liberari de manu hostium, de crudelitate tribulantium nos erui flagitamus, hoc ipsum petimus, quod, qui nos docuit petere, præscriptum postulandum, non terrena, quasi adhuc terreni cupimus, sed redempti jam ex prima captivitate supplicamus Redemptori, ut nos præservet, vel rursum redimat à secunda; hæc enim tribulationum est gravissima, est ærumnarum omnium ærumnosissima in carne egere, nec unquam spiritum carnalibus illecebris non irretiri; sed quia multæ dies tribulationum sunt. Est luctuosa tribulationis dies, quâ substracto superæ consolationis radio, desolata gementi viatoris anima tenebrosâ caligine umbratur; ut possit cum Isaia dolenter suspirare, *dies tribulationis & angustie*.

injuriolosam sanctissimi Numinis exulce-
rationem, est dies tribulationis, quâ in-
fidelis homo immani fœdis fragio DEUM
deserens, deseritur à DEO, viam & vi-
tam fugiens, abstrahitur à via, avellitur
à vita per peccatum, de quo illustris
Doctor gentium Paulus dolenter conte-
statur, *tribulatio & angustia in omnem a-*
nimam hominis operantis malum : (q) est (q) *ad Rom:*
dies illa, dies iræ, calamitatis & mise- 8. v. 35.
riæ, quam tenebrosus vesper subsequi-
tur, quando peccator in profundum ve-
niens, ad noctem vicini interitus depro-
perat, ut contemnens Divinitatis Maje-
statem, non metuens comminabundi
Judicis severitatem contemnatur, invo-
cans sera vociferatione misericordiam,
experiatur supremam ultricis Justitiæ
vindictam, quam diem acerbis deplo-
rans lachrymis ingemuit Sophonias : *tri-*
bulabitur ibi fortis. (r)

Sed hæc sunt dammandorum tribulationes, sunt periturorum perambulæ lamentationes, sunt fremebundæ desperabundorum trepidationes, non inter istos censetur reputandus, qui sancto quidem timore percitus, anxietate timentis filij constrictus, humili supplicat deprecatione, *in quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam*: blanditur non auribus sed auri, implorat aurem unam, ex auribus non tamen invocatur utramque, duabus auribus audit Altissimus, diversos tamen supplicantes; porrigit aurem justitiæ, sed auratam nimium, & nimium intentam, de qua locutum dixero Sapientem, dum diceret: *auris zeli audit omnia*, (s) & tumultus (s) Sapienter. *murmurationum; non abscondetur*, & verba oris, & sensum cordis, & operis clamorem; illius enim, qui DEUS Zelotes, zelosus amor exacuit aures ad audiendum, non minus quam oculorum suorum aciem ad videndum, si fortè cum connivente sponsa insidians adulter colloquatur; stat quippe post parietem, ut videat intrantem, & per fenestras perspicit, ut cernat accedentem, & per cancellos prospicit, ut advertat circumvenientem; auscultat murmurantem, dum verberatur, reclamantem, dum allaturatur, suspirantem, dum attrahitur, exultantem, dum anxietur; ex qua auscultantis Justitiæ & simul contemplantis zelosa sedulitate, concludit Boëtius: *magna nobis vindicta est bene agendi necessitas, cum omnia agamus ante o-*

(s) Sapiencia.
v. 10.

Geminas au-
res habet De-
us, aurem
misericordiæ,
& aurem ju-
stitiæ.

(p) *Isai: 30.v. stia dies hæc: (p) est dies infortunata ob*
 6. *luminis jacturam, est turbulenta ob uni-*
onis pretiosissimæ dissolutionem, est exi-
Varij sunt di- *tiosa ob lethiferi vulneris infixionem,*
is tribulatio- *est deploranda perennibus lachrymis ob*
num.

(t) Lib: 5. de culos iudicis cuncta cernentis: (t) declinat
consol: prosa: ut ut potest hanc auscultantem, hanc

6. audientem aurem in tribulatione sua
prudens anima, & sibi suæ fragilitatis
conscia, ad aurem misericordiæ recur-
rit, & liberari ab illa tribulatione sup-
plicat, quæ plerumque diebus ferè sin-
gulis flentem angariat, sollicitam angus-
tiam, exulcerat fortassis sæpius vulne-
ratam: denique quàmnam formidet tri-
bulationis vehementiam, quàmnam as-
sultum impugnanda metuat, nè expug-
netur, clarissimus Commentator-Incog-
nitus attestatur, qui, postquam dupli-
cem tribulationis sortem adstruxerat,

Tribulatio in-
terior voca-
tur gravis
tentatio, pro-
veniens à car-
ne.

(u) 1. Cor: 1.
v. 28.

carnis habebunt huiusmodi; (u) quando
caro concupiscit adversus spiritum, &
ardua vicissitudine spiritus luctatur ad-
versus carnem: qua importuniùs ali-
quando à carnis stimulo agitur Psal-
mista regius, vacillantem vix non ani-
mum hac voce animans sublimavit: *ad*

(x) Ps: 119. v. 1.

*dominum cum tribularer clamavi, & ex-
audivit me*; (x) ascensionem, quam nu-
per in corde suo disposuit, exequitur,
ascendens pennigeris affectibus de valle
plorationis, aspirat gemens ac lachry-
mans ad montem velut ad locum, in
quo solo disposuit requiescere post ar-
duos labores viatorum; ad montem il-
lum eluctari cogitat de convallibus mul-
tigenæ tribulationis, de quo vaticina-
batur Isaias: *erit in novissimis diebus præ-*

(y) Isai: 2. v. 2:

*paratus mons domus Domini in vertice mon-
tium*; (y) excelsorum Cherubinorum
cuneis sublimior, Seraphinorum choris
illustrior, Patriarcharum agmine, tota
iustorum acie sanctior humanitate, pro-
cerior Divinitate; est DEUS homo, qui
(Commentatore Augustino) patiando
fecit nobis vallem plorationis, manen-
do impassibilis in DEitate, fecit nobis
montem ascensionis; vis vallem plora-
tionis intueri, vide fumigantem in semet
ipso, & lachrymantem ad quatridentium
cadaveris sepulchrum, considera plo-
rantem super ruinandam postliminio
Jerusalem, denique si vallem ploratio-
nis in sua scaturigine investigare cogitas,

lege Joannem intonantem: *Verbum ca-
ro factum est*; (z) si montis illius alti-
tudinem indagare satagis, qui (Psalte
regio decantante) *mons DEI, est mons pin-
gvis, in quo beneplacitum est DEO habita-
re in eo*: (a) legit Cajetanus *mons cel-
itudinum, & Nicolaus, mons elevationum,*
nec alius ab eo quem dilectus JESU dis-
cipulus prædicabat: *in principio erat Ver-
bum, & Verbum erat apud DEUM, & DE-
US erat Verbum.* Descendit ad vallem
lachrymarum, ut nobis fieret convalli-
um plorationis, mansit simul in semet
ipso, ut nobis esset mons ascensionis.

Vallis plora-
tionis est hu-
manitas Chri-
sti, & Divini-
tas est mons.

Clamat proinde, sed voce lachry-
mabili, ad Dominum, cum tribulatur
viatrix anima, ut liberetur de tribula-
tione carnis suæ, quæ infructu suarum
passionum colluvie inferni voraginem
æmulatur, quæ exæstuante immoderati
ardoris intemperie funestam flammivo-
mentis tartari vulcaniam imitatur, cla-
mat orans & supplicans, plorans & la-
chrymans, quò unò sanctæ orationis cal-
culò, unò hòc deprecabundi cordis suf-
fragiò flammarum æstus exstinguitur,
exæstuans inflammati cordis regio refo-
cillatur ad solatium, corroboratur ad
imminentium luctaminum victoriam:
animatur ad amorosum ærumnarum om-
nium complexum. Dixeris validius
præ cæteris supernæ omnipotentiae in-
strumentum, quò præcipitatus ad me-
ritæ damnationis vestibulum; proje-
ctus à facie exulcerati vindicis ad por-
tas inferi, non alio solidiori vinculo ex-
trahitur, non fortiori robore invigilan-
ti tenebrarum potestati surripitur, quàm
uno solòque impendio profundæ orati-
onis; *hoc est remedium ejus, qui vitiorum
tentamentis æstuat, quoties quolibet vitio
tangitur, toties se ad orationem subdat,
quia frequens oratio vitiorum impugnationem
exstinguit*: (b) consulit Isidorus. (b) de sum-
bon: lib: 3. c. 6.
7. sect: 1.

generis adversarium, hunc sola scivit oratio profligare, licet jejuniò suò velut armigerò stipata.

Torquebatur aliquando in calamitate ægrotantis filij afflictus pater, utque sibi in suo confuleret unigenito, eundem ad vitæ Dominum conduxit, agit obmutescantis ægri interpretem desolatus genitor, & flexo poplite cœlestem invocans archiatrum, lamentabili querimoniâ eundem deprecatur, Domine.

(c) Matth: 17. v: 14. *ne miserere filio meo, quia lunaticus est, (c) & malè patitur;* quam sub obscuram mali tolerantiam explicans Evangelista Lucas scribit: *spiritus apprehendit eum, nec patrem redarguit de mendacio, sed dæmonis ope deceptum, ut crederet hōc morbo ægrotantem, censet Doctor Angelicus, ad stipulatorem nactus Hieronymum, qui simili ægrotantis violentiâ, cur recenseantur lunatici, subtiliter declarat: reputabantur lunatici ob dæmonum fallaciam, qui observantes lunaria tempora, creaturam infamare cupiebant, ut in creatorem blasphemiam redundarent:* (d) livor

(d) in 6. 4. Matth: arca fir: *invidiae supremo Numini semper infensus, vexabat corpus miselli hominis lunariis incrementis fallax & mendax spiritus, quem violenta tyrannide obsederat, lunaticum mentitur, ut esse lunæ crederetur, quod erat diabolici criminis & furoris, inquit Chrysologus. Misella*

continuae mortis victima in aquas hoc impio agitante spiritu periisset, in rogis & focis hujus frendentis angeli malitiâ suffocatus interiisset, nisi velocior providentia mersum eripuisset, ardentem liberasset; commiseretur misero misericors Conditor, miseriarum omnium Medicus, & miserorum consolator, afferri jubet frementem filium, quem videns coram benigna Redemptoris sui facie provolutum furibundus humanæ prosperitatis adversarius, cepit convulsum corpus discerpere, & solita barbarie in ipsa sui judicis præsentia lacerare; non corpori, quod sæpè sapius suis patrocinator insidijs, sed animæ instantem salutem invideret. Hanc solam præpedire allaboraverat, sed frustraneo labore ac conamine nequam spiritus, cujus effrœnem confusus superbiâ, castigaturus insignem audaciam omnipotens sermo, alloquitur iniquum possessorem, nec alio quàm proprio compellat nomine, suis demeritis debito, suis abominationibus attribuendo: surde & mute

Pars III.

spiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo; (e) (e) Marci 9. v. 24. ego, cujus præcipere est facere, tibi exitum impero, tibi, cujus est muneris imperanti parere Creatori; reclamatione, sed compellitur, discerpit crudeliter, sed ejicitur, ruit in terram à ferociente incola liberatus; incussus terror, excussus pallor mortuum representabat oculis viventium, & qui cœlo inchoaturus erat vivere, à mundo mortuus reputabatur, quia qui spiritualiter vivere nesciunt, scribit moralis Papa, eum, qui carnalia bona non sequitur, extinctum funditus arbitrantur: (f) verum, (f) Lib. 19. mor: 6. 17. quem proditor angelus sæva rabie moribundum reddidit, illum piissimus Redemptor contactu tenentis manum à morte præservavit; salvans omnipotentia manifestavit DEitatem, sed tactus elevantis dexteræ ostendit humanitatem; attonite spectator! ut tibi consulas in elevante Jesu, præviū auxiliantis DEI concursus intueri, in resurgente puero requisitum lapsi hominis studium ad resurgendum meditare. Accedunt gressu tremulo discipuli Magistrum timentes, ut opinatur Chrysostomus, nè fortè collatam sibi gratiam immundos spiritus fugandi abripuisset. Sollicita explanant indagine, cur perduelle dæmonium suis non cesserit exorcismis? & audiunt à veritate: hoc genus lunaticorum dæmonum, ut adstruit Paschasius, vel omne genus damnatorum spirituum, ut explicat Doctor Angelicus cum Oratore aureo, Thomas cum Chrysostomo, hoc genus surdi & muti dæmonis, quod Abulensis testimonio apud Judæos æstimabatur pessimum, in nullo potest exire, nisi in oratione & jejunio; utrumque nexu indissolubili conjungitur, quia (Chrysostomo fidem dante) sicut nec miles sine armis sit aliquid, nec arma sine milite, sic nec oratio sine jejunio. (g)

Oratio juncta jejunio est victrix in prælijs.

(g) Imperf: hom: 15.

Nec ensis ferit sine milite, nec miles fauciat sine ense, utrumque requiritur ad victoriam, alterutro si careas, in hostis prædam laberis, in sui furoris victimam devictus immolaris; orando sanctus Spiritus infunditur, orando malignus ejicitur & propulsatur, illud discutiendum maturius, illud severius expendendum: in nullo potest exire; indispensabile hoc pharmacum requiritur, quodcunque aliud sufficiens non reputatur, calida curantur frigidis, & frigida calidis propulsantur; lunaticorum stultitia.

10. H

ti-

titia, quæ (Commentatore Hieronymo) ad luxuriam carnis pertinet, jejunâ oratione compescitur, orante jejunio coërcetur; suæ medetur suum infirmitati pharmacum, enim verò, non sanat oculum, quod calcaneo adhibetur, explanat insignis Bethlemites, jejunio passiones corporis, & oratione pestes sanandæ sunt mentis; (h) infer Theologe! domando corpori præficatur jejunium, sed illustrandæ & dirigendæ mentis præsidium orationi injungitur & commendatur; cubas in medio duorum ignium, quisquis lasciviente flamma ureris, quæ corpus inflammatum ustulat, & animam fatali flammicidiò devastat; quid salutaris, quàm aqua non deficiens, quàm fons in vitam æternam saliens, immundum infernalis incendij æstum temperans, restantem & residuam à serpentino vomitu maculam abluens & emundans. Hoc non tam sibi, quàm suis metuebat exitium Ephesijs commiserans Tarsensis, dum anxia pressus sollicitudine eosdem à lunaticis spiritibus in vasos curaturus, hoc saluberrimum inflicti aut infligendi vulnerris præscribit cataplasma, contra spiritualia nequitia in cœlestibus profuturum: *state succincti lumbos vestros in veritate*; (i) breve triverbium, mysterijs refertum: succinctos esse desiderat ante pugnam, succingi namque est idem ac non relavari ad iniquitatem, succingit ergo lumbos, infert Carenfis Hugo, qui continentiam observat non pro aliquo terreno: sic castam vult animam amari Doctor gentium, sed illud quod intemeratæ puritatis armaturæ conjungitur, est peregrinum magis, est velut paradoxum; succingi lumbos providè consulitur, sed quomodo in veritate succingi debeant, dubitatur; est veritas, si ejus formalitatem consideres, clarissima intellectus porphyrogenita, quod si objectivam subaudias, est ista adæquatum intellectivæ potentia objectum, quo tota intellectus linea terminatur, qua tota suæ perfectibilitatis vastitas concentratur. At verò lumborum concupiscentia ignorat potentia spiritualis celsitudinem, corporis adstringitur vinculis, corpusque, quod corrumpitur, inhabitat, à corpore, quod extra totius spiritualitatis sphaeram est, dependet, agnoscit differentiam, animadvertit distantiam sublimis inter Theologos Nazianzenus: *quæro, quid lumbis cum veritate commune sit? & quæ Pauli mens fuerit, cum diceret,*

state igitur succincti lumbos vestros in veritate? nam fortè quod speculatio concupiscentiam coërceat, nec aliorum ferri sinat? quàm resolutionem Apostolici paradigmati explicans fidelis Nazianzeni Commentator, condignus tanti Doctoris discipulus Nicetas aptissime subjungit: Christi contemplatio lumbum nostrum & concupiscentiam constringit, eamque totam ad rerum diversarum amorem transfusam & denudatam diffundi ac dispergi non sinit: (l) (l) in orat. 42. est solidissimum conservandæ castitatis cingulum contemplabunda cœlestium meditatio, impetrans à largitore bonorum omnium oratio, qua constringente lasciviens libido restringitur, insultans rebellis concupiscentia insolentia reprimatur & sedatur.

Gestat misellus Adæ filius focum concupiscentia, non procul à cordis ara diffitum, ardentem & flagrantem, urentem & ustulantem; apprehendat proinde, si suæ vult consulere saluti, apprehendat sanctæ contemplationis phialam, aquâ orationis plenam, ut moderetur intemperiem, & sedet flammarum exæstuationem; *quandocunque cogitatio turpis succensa fuerit ab inimico, tunc aquam orationis effundat, & exstinguat illam: (m) præscribit saluberrimum alexipharmacum Joannes Abbas: tunc aquam orationis effundat, & exstinguat illam: (m) (m) Vita PP. lib. 3. n. 209. est leve pretium, imò sinè quovis ardui laboris impendio hæc aqua salutaris petenti largiter affunditur, & sitienti optata abundantique mensurâ propinatur; sed quàm suis sibi sit adversarius, quàm suæ infidelis prosperitati miser homo, ex eo innotescit, quod pretiosum aded nostræ infirmitatis pharmacum, tam efficax nostræ salutis medicum applicare negligimus, incomparabile orationis emolumentum explorare dissimulamus; quod summè nostræ conducit felicitati, quod prodest unicè perfectioni statûs nostri, dissimulamus apprehendere, horremus applicare. Dúmque hanc summè necessariam impendere medelam nolumus, salutem animæ in foro divinæ pietatis absque urgenti pretio sub hastâ venalem collocamus. Largissimus ad dandum, pronissimus ad remittendum, promptissimus ad ignoscendum, fortissimus ad protegendum, & fidelissimus ad conservandum DEUS est, totam cœli miliciam in aciem, si necesse sit, lustrare non ver-*

Solò orationis imperiò per-rinaciores hostes superantur.

(i) Eph: 6. v. 14.

Succingere lumbos, laus est continentia, si modò succinguntur in veritate, si castitas innitatur orationi & contemplationi.

Flamma libidinis exstinguitur beneficio orationis.

retur, si modò ab indigo rogetur, si inodò succurrenti supplicetur, si modò ut adjuvet ac protegat, ut conferat ac subleuet rogetur, quasi non meæ plus referat miseræ, vel suæ minùs intersit misericordiæ, nè o-

Homo renuit tictur intra latentia suavissimæ pietatis petere & ora- viscera, si non audiat clamantē, si non ex- re, nisi sciat audiat rogantē; sed stolidus Adæ filius, se magna do- hebes homo, dum verbū ab ore, inodò si os- na aquisitu- citare grave est, dum cogitatur, à corde rum.

exigitur, renuit de suo DEO cogitare, piget vel tædet creaturam, eum qui eam condidit, redemit conditam, adorare. obtulerat aliquando ingentem gratiarum copiam altissimus Achaz iniquo principi, nec aliud ad obtinendum præscripsit pretium, non alium tantæ mercedis laborem exegerat, quàm ut à largituro peteret, ab offerente postulare: *pete tibi signum à Domino*; (n) sed servus nequam suæ salutis proditor verbum protulit non supplicantis, sed denegantis, sed renuentis: *non petam*; utque refractariam infamis arrogantia palliaret malitiam, adjunxit mendax suæ nequitia interpreter: *& non tentabo Dominum*; redarguit palliatam iniquitatem purpuratus Hugo: *non ex humilitate dixit hoc, sed potius ex superbia & infidelitate.*

Excanduit ad proterviam functus legatione tam parùm prospera Isaias, & exprobrans obduratis Judææ cordibus terribilem versutiam, enormem objurgans arrogantiam, prorupit in periodum perenni gemitu excipiendam: *audite domus David*, & qui obsurduistis hætenus ad exhortantis misericordiæ clementiam, *nunquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis & DEO meo*? agonem pro molestia legunt septuaginta interpretes, quasi dixisset compatiens Propheta: *quomodo Domino exhibetis agonem*? vertit Doctus Origenes: ut quid exhibetis certamen DEO meo? & licet non omne certamen agon sit, supremum tamen inter certamina agonis nomine insignitur. Audi Commentatorem Adamantium: *certamen quippe DEI est, quomodo salvet hominem: non præstat igitur certamen Domino, qui confugit ad salutem*; (o) qui petit supplicando, certat, sed non adversus Salvatorem, sed cum concertante decertat contra principem tenebrarum, contra Rectorem mundi; at verò si petere detrectas, si te humiliare renuis, & supplicare negligis, certamen & agonem imponis exercituum Domino: *qui vero Domino*

certante, ut salvet hominem, fugit à salute, & procul recedit à Domino, præstat Domino certamen. Decertat adversus hostem tuum DEUS, concerta cum certante, & certa subsequitur victoria, victus succumbit tibi & Domino inimicus homo. Si, quomodo certandum sit, inquiris? *pete & ora*, invoca supplex adiutorem tuum, & spirituum Domino prælium ineunti; succumbit omnis malignitas nequam angeli, evacuatur universa fortitudo aërearum potestatum, quæ horret ad vocem deprecabundi hominis, sciens, quod habeat sibi patrocinantem DEUM.

Confligat draco cum angelis suis, mari terræque colluctetur, ibi mergitur, & hic conteritur, si modò luctator terribigenus imploret cælestis militia Præsidem, si illum, qui gloriatur se esse Dominum DEUM vestrum, ardentibus suspirijs conatur invocare, & supplicatione flebili illius adiutorium conetur impetrare; erit pro anchora vociferi cordis oratio, non sinet procelloso turbine navim concuti, stabit in turbulento luctamine inconcussa victoris anima, non commovebitur orans, firmis sanctorum affectuum pedibus subsistet. Invaluit ad Angelum, quantumvis sauciato femore enervatus Jacob, sique valoris originem, si reportatæ victoriæ quaris subsidium, si conservati luctatoris præsidium inquiras? exhibebit illud spiritus veritatis, *confortatus est*, testatur vaticus Oseas, *flevit, & rogavit eum*, (p) confligit animatus pulvis cum glorioso principe, ecquis ambigeret de conterendi pulveris fatali præjudicio, nisi supernò sanctissimi Numinis muniatur privilegiò? sed si magni consilij Angelus antagonistam egerit, quò converteretur, nè confundatur calamitosus homo? non erat naturâ penniger Angelus, qui configebat, *sed erat verbum cum Jacob Aliptes inunctus ac pædagogus humane naturæ*: (q) testatur Clemens ab Alexandria; exhibuit se strenuus luctator talem in arduo certamine (Cyrillo fidem dante) qualis unigenitus DEI futurus esset hic tempore in specie nostra; morem luctaminis describit Thomas Angelicus, dum commentatur DEUM in specie hominis apparentem precibus & attractivis manibus, atque amplexibus cum constringente Jacobo fuisse quodammodo constrictum; quid ageret coarctatus, qui

Jacob luctaturus cū Deo, vincit cum robore orationis.

(p) Osee 12, v. 4.

(q) Lib. pædag. c. 7.

coarctari voluit, nè de victoria adversus Creatorem superbiens evanesceret creatura; *attactu femoris se volentem victum indicavit*, ut loquitur Theodoretus, (r) q. 91. in tactu enim torporem induxit; (r) emarcescit illicò ad tactum nervus, & licet torpescens in femore fortis fuisse ad DEUM, à DEO ore prophetico deprædicatur: *directus est cum Angelo*; legunt septuaginta Commentatores: *prevaleuit DEO, non carnis brachiò, sed oculorum stillicidiò, & fortiùs impendio orationis, flevit & rogavit eum*; quid fletu est debilius? quid deprecatione indigentius? nam nemo nisi indigus deprecatur, nec ullus nisi afflictus & miser, nisi in tribulatione positus lachrymatur, & tamen *hæc sunt duo brachia, quibus tenetur Angelus magni consilij à bono luctatore*; (s) in c. 12. Of. explanat magnanimi militis valorem in colluctantis DEI certamine purpuratus Hugo, hærebat in lacu miseriæ formidolosus supplantator, exulcerata offensus fratris rabies sollicitum præcipitabat animum anxij viatoris, deducendæ in diram captivitatem conjuges, de vita periclitantes parvuli, fideles servuli in servitutis carcerem detrudendi anxiebant Dominum, metuentem torquebant desolati parentis viscera, & cruciabant animam mariti, clamat de lacu hoc novissimo, unde nulla humanis oculis elucebat redemptio, ad Altissimum, qui solaturus gembundum, futuram enervandi furoris victoriam divino hoc luctamine præfiguravit, ut doceat fidelem hætenus divinæ Veritatis discipulum, quantæ sit fortitudinis plorans oratio, quanti sit roboris egressa de calamitatum barathro supplicabundi hominis oratio, quæ cœli valvas novit rumpere, & evolantem de terra in cœlum æterni Patris unigenitum ab avolando retinere, à discedendo præpedire; applaudit oratori, ut gratuletur triumphatori: *certamen forte dedit illi, ut vinceret*; (t) videlicet ut expleto assultu victoriæ præmium reportaret, nec aliud quàm personalem sanctissimi Numinis benedictionem.

Lachrymæ & oratio sunt duo brachia, quibus DEUS constringitur.

(t) Sap. 10. v. 12.

Erupit interea caliginosa nox, & rutilans dilaculum, quasi volens luctatoris gloriam evulgare, spectabilem exhibuit conflictum, renuit ab agonothea suo divelli sanciatu comilito, dum ille velut deprecabundus dimitti flagitat, non aliam præpropere acceleratio-

nis adducens rationem, quam consurgentis auroræ præsentia, *dimitte me! jam enim ascendit aurora*; hac aurea illucescente hora recusat divinus pugil in pugillatu ultra perseverare, sed laudandus jam ab astris matutinis, à rutilantibus DEI filijs, ad illos contendit unigenitus Patris avolare. Instat tenens ac tremens colluctator, quasi matutino salutaturus carmine sub forma peregrini latentem æmulum: *DEUS DEUS meus! ad te de luce vigilo*, nè spernas evigilantem in tuo lumine, qui voluisti tam blandè consolari excubantem in nocte peregrinationis meæ. Urget ille, tenet iste, rogat ille, rogat iste, cogit ille, non cedit iste; miraris reluctantem, nè humanis forsan obtutibus indigni cujusdam occurrat spectatoris; suprema desiderabatur robustæ orationis gloria; orabat Jacob, nec tamen illicò, qui invocantem audiebat, orantem exaudisse simulabat; petebat totis amplexibus, stringentibus flagitabat brachijs, nè igitur videretur orans non exauditus, gemens non absolutus; petens non satisfactus, erubuit ille jam tunc coram vel advenis vel exteris comparere, qui olim suis inuncturus discipulis, qui erat olim suis imperaturus pedissequis. petite, & accipietis, non illam excepit indigentiam, non limitat mensuram operis, non librat gravitatem muneris, neque gradum determinat potestatis; est quippe supplicantis justæ oratio, creatricis omnipotentis vicaria omnipotentia, quod vult, potest producere, oratio quidquid desiderat, hoc valet impetrare, hæc obtinet, quæ vel naturæ sterilitas non possidet, vel stricta ejusdem parcitas non indulget. Subtraxerat fidelem filiam Matri Ecclesiæ in terris militanti, Apostolis discipulam, discipulis ancillam exoculata mors, desiebat virginem egenorum orbitas, lugebat dominam pauperum nuditas, sublatam conquerebantur matrem pupillorum orphanorumque suspiria; lachrymabantur perditam consolatricem suam desolatorum agmina; confluentisque collachrymantium viduarum turmæ circumsteterunt Apostolorum Principem, inter acerbos gemitus spectanti obiciebant vestes cum tunicis, quas non suis tantum domesticis, sed exteris & advenis faciebat.

Convictus tot oculatis testibus quot

quot plorantium oculis, ejectis foras omnibus Magistrum resuscitantem Archi-Synagogæ filiam prudenter æmulaturus, prodigioso operi se accingit; considerat insignem Apostolicæ sanctitatis providentiam in segregandis spectatōribus interpretes Lyranus, & adæquatam recensens rationem, sagaciter concludit: *id factum ideo, ut DEUM secretius exoraret*; statuerat hoc unico præ reliquis munimine vallari, hoc uno armorum genere mortem invadere, invasam ab expugnata arce cadaveris eliminare; priusquam igitur aggredieretur prodigiosam cum morte luctam magnanimus Agonotheta, *ponens genua, oravit*; servi personam exhibens, ut in exaudiente JESU à Magistro discipulus, à Domino servulus exaudiretur, audiuit supplicantem vicarium compatiens calamitatibus nostris Pontifex noster, vix enim exanimato cadaveri præceperat: *Tabitha surge!* quando obediens Patri filia, parens imperanti Magistro discipula, *aperuit oculos suos, & viso Petro recedit*: (u) stupet facilitatem cōmendantis; sed admiratur amplius attonita mens velocitatem obedientis, attonitus hæret animus, quid enim excoGITARI valeat prodigiosius, quàm momentanea reciprocatione Petrum captam articulare vocem, & Dorcam erecto ad nutum corpore confidere, an fortè, nè vacuo videretur insignita nomine, Dorcam, id est (Græco Cōmentatore) *capram* æmulatur, quæ Theodoretī testimoniō celerrimè properat, ac velocissimè suis in saltibus festinat; *Tabitha, quæ interpretatur, dicitur Dorcas*, cervam celeri obsequiosa pietatis ministerio æmulabatur charissimam, gratissimum imitabatur hinnulum, oppressos sublevans, afflictos recreans, egenos adjuvans, succurrens miseris, subveniens desolatis, illi placere soli desiderans, illum amore anxio sollicitans, post illum aligerō prædita pedissequo volans & cursitans, quem similem salienti capræ, hinnulōque cervorum cælestis sponsa jam dudum prædicabat; ut dubitare liceat, num Dorcæ celeritas in miserendo miseris non præveniret velocitatem Petri in suscitando. Combinat subtiliter Basilii Selevciensis, prodigiosam hanc Apostolorum Principis potentiam cum præfigurante resuscitantis Elisæi prodigio, combinat hanc gloriosam resurgentis filiæ anastasi cum

magnæ Sunamitidis filio ad vitam revocato; parem utrobique considerat effectum dispari causalitate productum. Afflicta parens ex morte filij exanimatum collocat super lectulum, quo fessa labore itinerantis Prophetæ membra solent requiescere, quem suo velut requiescentem in tumulo reperiens Prophetæ, incubuit super puerum, ut mortuum erigeret, projecit se super exanimem mortis victimam, inspirans spiritum vitæ fervore charitatis suæ, velut exæstuante oris halitu à cordis æstu oriundo; collegit se ad membra parvuli consummatus vir, deambulabat hinc inde, huc illucque discurrens, donec in os mortui septies inspirando ad redivivam lucem extinctam sobolem redanimavit. Gratus hospes, qui defunctum hospitæ mulieris filium in lectulo doloris positum inspirato vitali spiritu suscitavit, ut illum, qui æternitatis suæ longitudinem inter brevitatem temporalis naturæ contracturus erat, præfiguraret. Illud discutiendum occurrit sciscitandi, cur tanto tam ardui laboris conamine exanimis puer indiguerit, ut perditam rediret ad vitam, & tamen extinctum mortuæ puellæ cadaver, uno duntaxat præcipientis Petri verbo redanimatum sedet, ut erigetur ad standum, suffecit unica imperantis vox, non gestus fractior desiderabatur, non incurvationis labor exigebatur, non corporis coarctatio postulabatur, sed data duntaxat manu erexit eam, cum prius potenti biverbio revocasset peregrinantem animam limbi vestibulo approximantem? *Tabitha surge!* ingens discrimen inter Petri potentiam, & Elisæi potestatem; ille Magistrum æmulatur in Jairi ædibus exanimem filiam à porta inferi his verbis revocantem: *puella surge!* sed iste eundem præfigurat Redemptorem extinctam humano generi vitam, arduis suamet vitæ laboribus restituentem.

Totam tamen tanti discriminis rationem in unum validæ orationis prodigium refundit cominemoratus Pater, sic enim inducit Prophetam resuscitantem, *non orationis præsidio vitam mortuo restituit, sed se ipsum reliquijs injecit.* (x) Colluctabatur cum morte prodigiosus Vates, nec nisi iterato sæpè sapius assultu sua voluit statione cedere, suo sustinui ejici à munimento; at ubi resistentem

S. Elisæus in resuscitatione filij multis laboribus occupatur, Petrus solò verbò puellam suscitavit.

Tabitha dicitur græcè Dorcas, id est Caprea. (u) Act: 9. v. 40.

ut cervam harissimam oblocem eleosynarum recursum.

In sola oratione confidit Petrus, S. P. Elifæus se ipsum cadaveri injecit.

tem aggreditur Apostolus agonotheram, ad primum emissæ orationis jaculum resiliit profligata, ad incurvata supplicabundi oratoris genua corruit impedita.

Est (Augustino teste) oratio iusti clavis cœli; quid mirum? si apud omnipotentem impetrat, si vitæ Dominum è cœlis detrahat, ut animam exanimato corpori restituat, quam mors in suæ triumphum gloriæ, in suæ spoliū victoriæ subtrahebat, nec peregrinum videatur, si mortis insolentiam refrenet orationis violentia, si deprædetur prædatricem, quæ illi novit prædoni spoliū detrahare, qui primus in orbe orbandum effecit hominem, qui primus in orbem invisum hætenus advenam introduxit: occubuit in funestis Gelboë montibus suis cum filiis infortunatus Saul, corruit cum mente confusi exercitus principe dispersus Israël, abjectus hostium clypens cessit alienigenis in spoliū, & suo viduato sponso lugebat inconsolabilis Judæa; truncatus suo videbatur capite electus DEI populus, quando unctus in Regem sacræ ablegati Samuëlis dexterâ puer Domini post funebres gemituum & lachrymarum dies, magnanimam instructurus aciem, selectos Judæ filios nobiliori armilustrio instructos, ad consequendā vindicandī Israëlī victoriā disponebat; præcepit,

(1) 2. Reg: I. v. 18.

ut docerent filios Judæ arcum: (y) adscribatur namque communi, tam victi, quam victoriosi exercitus suffragio, fatale cæsi Israëlī exitium peritiæ sagittariorum, quæ præpollentia Philistæorum agmina, prostratam Hebræorum aciem trucidârunt, incuriūmque adversariorum exercitum levi negotio oppressum tumulârunt. Quod si militia, indispensable ordinatricis Providentiæ statuto, est vita hominis super terram, si implacabili odio insidiatrices perduellium Angelorum copię, electos illius Adæ filios (qui secundus sed de cœlo cœlestis est) plerumque virulentis lascivæ veneris sagittis ferire consueverunt, quid apertius terreno militi ad resistendum, quidve consultius invaso vel invadendo quantocyus pugili ad exercendum, quam sagittarum usus, quam dirigendi arcus peritiā, qua sagittantem sagittare, quā collimantem, priusquam vibrare telum valeat, valeas vulnerare? age celeriter, resolve firmiter, nè non præveniens præveniaris, nè ictu tardior feriaris; suam adjungat allegoriam commentatrix Glos-

sa; ars sagittandi spiritalis est exercitium devotæ orationis, quod demones, qui per Philistæos intelliguntur, fortiter depelluntur, quo namque convenientiore symbolo potens veloxque oratio quam celeris sagittæ figuratur, quæ, ut inferni jacula declinet, lustratos in aciem tenebrarum principis sagittarios aggreditur sagitta hac victrice semper, nunquam devicta, sagittiferam vitiorum omnium phalangem profligat, & licet impolita rudisque lingua orationem proferat, sunt tamen verba vitæ, quæ universam eternæ mortis barbariem enervat, quot verba cordis, tot jacula, quæ hostem feriunt, ex quibus singula dolorem inferunt sauciato, amorem ingerunt saucianti.

Sagitta feriens sagittarium, est oratio.

Verumtamen quia amantis amor sine dolore non imprimitur sagittanti, sine mœrore non infigitur oranti, quod enim amatur, amatum desideratur, & quia desideratum non habetur, amans orator dolenter id desiderat quod amat; solus ille amans est liber à dolore, est gaudens in amore, qui possidet quod amat, qui autem amans non habet, id quod amat, torquetur in amando, exulceratur in orando, dum semper orat, ut obtineat, & danti gemens ploransque supplicat, ut imploranti amantius indulgeat, & imploratus misericorditer concedat; sic sagittabat portas inferi orans & amans anima, quæ quærens in nocte delictum, quæsit inter continua singultuosi cordis desideria, sed non invenit, sic suos vulnerabat adversarios orando, ut tamen vulneraretur ab amando, & amans lamentaretur, quærens conquereretur, vulnerata charitate ego sum: (2) legunt septuaginta (2) Cant. v. 5. Interpretes; orabat quem amabat, amabat cujus anima desiderabat, sed quia Christus in desideratus aberat, inquietata desiderijs passione est absentem deplorabat, præsentem cupiebat, venire dissimulantem, ut veniat, urgebat, quodve venire differat, dolebat; infert Augustinus: ergo, si dolebat, vulnerata erat, sed hoc vulnus ad veram salutem rapiebat. (a) Illustre dices hastiludium, si solum profunditatem vulneris expendas, sed erat sagittæ lusus, oratantis vulnus, ipsi fortassis arcui nimium extento, non sagittantis dextertati attribuendum. Vide arcum, commendat Syracides contemplanti cuidam oculo non corporis sed cordis, vide ar-

Can. v. 5. Christus in passione est arcus extensus.

(a) in Ps. 118.

Exercitium orationis est ars sagittandi.

- (b) Eccli: 13. *sum, & benedic eum, qui fecit illum: (b)*
 v. 12. & bonum dic, nemo enim bonus, nisi solus DEUS, author & conditor naturæ, quam assumpsit; tunc enim DEUS Pater hunc arcum fecit, quando vaticinantis Zachariæ conformiter oraculo, extendit sibi Judam, id est, Christum, subjungit Glossa, *quasi arcum*: si bina investigare satagis istius arcus cornua, Divinitatem in dextero, humanitatem reveraris in sinistro, in unione duarum naturarum media chordam suspice, nam licet se ipsa unita fuerit humanitati Deitas, eguit tamen uniri unione humanitas Deitati; de qua jungente & uniente chorda præcursor licet sanctificatus in utero, licet Baptista DEI hominis indignum se testabatur ad solvendam corriter distincta, quam calceamenti ejus. Est arcus (si quia se ipsa licet dicere) nec enim arguimus cum non semper Philosopho, sed loquimur cum increata Veritatis discipulo orante & adorante, est arcus trino velut conspicuus colore, præfulget rubeus, splendet cæruleus, & viridis coruscat; rubebat JESUS in amarissimorum vulnerum cruenta passione, cui purpurato, cui vulnerato meditabunda dominicæ passionis amatrix & imitatrix applaudebat, dum præcinebat, *dilectus meus candidus & rubicundus*; nulla quippe contaminatus peccati maculâ, justitiæ pulchritudinem ex integro habuit, qua non obstante, quasi multorum reus criminum pati sustinuit, mori non detrectavit, coadunantur, non tamen commiscuntur colores gemini, rubor candori jungitur, candor rubori adunatur, convenerunt in unum, sed illum solum, in quo, quia candor lucis æternæ est, candet Divinitas Patris, rubet humanitas primogeniti Virginæ Matris; nam licet non ex sanguinibus natus, tamen de sanguine amictus carne prodijt, quantumvis ex voluntate carnis non incarnatus sit, evasit ex candido & rubicundo in atrocissima cumulatorum verberum congerie, in flagellatione crudelissima cæruleus, hoc enim minuit celeberrimum compatiens Isaïæ vaticinium, *livore ejus, virgarum scilicet ac verberum, sanatis sumus*; (d) ut proinde proverbialis Salomon præfagijse videatur, dum loquebatur vaticinante spiritu: *livor vulneris absterget mala*; (e) id est, peccata, subjungit Commentator Hugo Carenensis, quæ malesana pomi sanies congestit; sed neque specioso præ filiis ho-

minum viridis color defuit ad intuentium jucunditatem; virebat namque in tolerantis patientiæ longanimitate, quæ flante adversantium tribulationum aquilone, exundante calamitatum imbre, nec ad impetuosam ærumnarum colluviem langvere, nec ad rabidam persecutorum barbariem expavescere, nec ad condensatam omnigeni furoris intemperiem exarescere sustinuit, suo semper virore gracilis, eadem ubique excelsæ mentis serenitate uniformis.

Ab hoc extento validissimi amoris arcu evibrabantur *sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs*, seu deinceps septem suprema crucifixi sospitatoris verba, seu in hac docentis Magistri cathedra prolata discutias sanctissimorum operum exempla, quæ omnem humanæ iniquitatis scoriam exurunt, & universam superbarum mentium arrogantiam incinerant, si modò patientis sublimitatem, erudientis profunditatem, conjunctam firmissimæ veritatis infallibilitatem attentius consideret, inspiciat acutiùs, expendat maturiùs homo pulvis & cinis; videt hunc arcum defixus acutæ mentis oculus, scrutatur extensionis circumstantiam, contemplatur ingentem utriusque cornu distantiam fidelis anima, videt hunc arcum, dum respicit Christum Matris in utero decumbentem, in vili stabulo amanter subsistentem, in præsepj duritie quiescentem, in mundi affluentia indigentem, inter Phariseorum convivia animas esurgentem, inter ardentia convertendæ Samaritidis colloquia stertentem videt defixus contemplativæ mentis oculus in terris pauperem, in plagis humilem, in cruce flebilem, in morte stabilem, in limbo principem, in cælo judicem, videt sic fulgurantem, videt sic coruscantem, videt sic jaculantem, videt sic evibrantem arcum, & benedicit orans ore, laudans corde, & opere glorificans. Eum, qui non tantum dixit verbum, per quod facta sunt omnia, sed fecit DEUM hominem, fecit in tempore eundem incurvari, qui ab æterno nonnisi potuit generari. Huic extento arcui impone in tui cordis officina aculeata sanctarum cogitationum jacula, ut evibrentur adversum lustratam tenebrarum potestatem, adversus præproperos belluinæ carnis impetus, adversus spirituales tentationum

Sagittæ sunt cogitationes animæ.

nequitas, adversus universa agmina confœderatorum vitiorum.

*Validissima
est oratio,
quæ versatur
circa myste-
ria nostræ re-
demptionis.*

*Puer Elisæi
nondum orans
videt hostes
obsidentes,
non autem
Angolos pro-
regenses.*

Vicerunt Philistæi, vicerunt umbræ dæmonum Israëlitarum aciem, dum carent acie sagittarum, dum arcu ignorant ludere, dum nesciunt telis & jaculis ferire. Confligit veteranus confusionis filius beliger angelus, non Marte solo, non arte sola, sed adedò utrumque conatur jungere, ut valor agnothetæ terrore concussus corruat, & nota sibi Christianorum stratagemata novis ubique actibus eludat; præ omni armorum genere sagittam metuit, quæ non tantum resistantem in proximo hostem percutit, sed etiam distantem inimicum ferit. Hinc sauciat feliciter, & vulnerat securius, quam lancea, licet infixæ fortius, licet robustius inflicta; si hostis imminet ferocius, si appropinquat pressius, si involet vicinius, orationis sagittam exere, ab arcu commemorato easdem ejice, cedit attonitus, recedit territus, si non læsus corruerit, si non victus ceciderit, adauge numerum, intende copiam affectuum, urgens repete, audacter impete, & oculi tui videbunt languentem à vulnere, confusum ab ordine, videbis, si meditari ferventer studueris, quod olim viderat magni parentis filius illustris Magistri discipulus, sed nondum humani timoris expers, quia perfecta charitate adhuc imbuendus; circumvallabat Rex Syriæ numerofo exercitu inter profundas obscuræ noctis tenebras civitatem Dothaim, non quidem urbem in ore gladij devastaturus, sed suis infensum machinis, sui proditorem consilij prophetam incolam compediturus. Consurgens diluculo ad divinæ Majestatis cultum Minister viri DEI, dum videt armatam circumdatæ urbis coronidem, recurrit ad vigilantis Elisæi ora-

torium, excitaturus ecstasticam contemplabundi oratoris animam, ut sua consulat incolumitati, adhortatur; explodit Heros magnanimus terrestrem aciem, jam cœlestis militia comitabatur ad tutelam; solatur territum, animat timidum, oculos mentis cæcutienti aperit juveni, cumque orasset Elisæus, ait, Domine! *aperi oculos hujus, ut videat*; (f) orat & impetrat, illuminat dū (f) 4. Reg. 6. x. 17. supplicat, exorat dum implorat, & aperuit oculos pueri, & vidit, qui cernens fulgentia beatarum mentium agmina, videns numerosam illorum aciem, quorum quid possit unus, experiebantur centum octuaginta Assyriorum millia unius Angeli cædentis gladiò exanimata, non posthac terrenas formidabat insidias, quibus cœlestes cunei in suorum confœderatorum auxilium, in hujus justipræsidium condensantur; plures de cœlo defensores advocat invocans fidelium oratio, quam in terris impugnatores numerat exosa Sanctorum congregatio. Quanta spiritualementer & carnalem oculum diversitas, dum ille contemplatur, & iste intuetur, Elisæus orans inspexit empyrealis præsidij præsentiam & multitudinem, idcirco metuentem animam assecuravit: *noli timere, plures enim nobiscum sunt quàm cum illis*; minister orationes, sed nondum orationis lumine circumfusus, non tantum non videt prædiariorum numerum, sed de salute anxius nec ullum defensionis indicium suspexit, verum quæ de superna Regis pacifici civitate attraxit beatos spiritus oratio Prophetæ supplicantis, hæc eadem oculos aperire meruit oculos servuli cæcutientis: *aperuit oculos pueri* Magister orans, ut instruat orantem, ut doceat amantem, ut instruat sagittantem, extraxit fiducialis oratio mergentem vacillantem pueri animam de lacu novissimo horroris & timoris.

*Oratio Elisæi
aperit oculos
cæcutientis,
& eruit eum
ex lacu timoris.*

Vocem meam audisti, nè avertas aurem tuam
à singultu meo, & clamoribus.

Sermo Quinquagesimus Sextus.

Versus.
LVI.

Anima religiosa habet pro sanctitatis funda-
mento orationem.

Quemadmodum agris corpori-
bus unum præ alio salubrius
est pharmacum, sic ægrot-
anti animæ plùs unum alio
proficit virtutis antidotum, est congruen-
tius unum præ cæteris exercitium pieta-
tis. Sola id sibi vendicare videtur ora-
tionis eminentia quod prosit singulis,
si exerceatur, & obsit omnibus, si neg-
ligatur: Est validissimum optimæ spei
promontorium virginalis continentia,
cujus vigore, qui succingitur robustius,
insidias rebellis angeli insectatur; feli-
cius confœderatæ tenebrarum potestati
adversatur; nec tamen ideo connubialis
castitas à superis despicitur, vel à super-
bo mundi principe non timetur. Est
securissimum denudatæ mentis patrocini-
um paupertas voluntaria, quæ consu-
lentis vanæ prosperitatis muneribus,
pessumdatis terrenarum dignitatum ho-
noribus, sursum erigitur, ad veræ feli-
citatæ fastigium exaltatur, nec tamen
ideò peculium possidentem semper con-
taminat, nec provida posteritati opu-
lentia, ut rea sceleris rejicitur, quin imò
sæpius ut educationi necessaria commen-
datur. Quid servo DEI dignius, quàm
urbifugium, prolixiorque in deserto so-
litudinis incolatus? ubi & liberalius su-
os radios sol Justitiæ, & lumen cœle-
stis gratiæ jucundiùs affulget. Humano
segregatus à contubernio felix ruri-
cola, & dum esset in agro urbis Jericho,
levavit oculos, illustris Josue, quasi eor-
dem ante nunquam ad tale spectaculum
referaverit, nunquam habuerit ad visi-
onem hujuscemodi apertos; vidit virum
stantem contra se, evaginatam tenentem gla-
dium: (a) in agri solitudine dum vadit
sinè comite, vidit (docti Origenis testi-
monio) principem militiæ virtutis DEI,
qui vix in umbilico fori, vel in popu-
losæ civitatis ambitu obambulanti obvi-
asset. Denique sunt variæ sortes homi-
num, & status filiorum DEI, qui pro-

Pars III.

sunt ejusdem conditionis professoribus,
obessent alienis, sunt varia virtutum e-
lementa, sub quibus vivere non omni-
bus conducit; quid mirum? si statûs
obsit perfectio, vel si conditionis qua-
litas unam aut alteram ut impossibili-
lem excludat. Est pretiosa matrimonij
sacramentalis gratia, quam tamen cœ-
nobitica perfectio sanctissimè declinat,
est inter infulata militantis Ecclesiæ mu-
nia Episcopale ministerium ab eminencia
venerabile, è specula, quam occupa-
pat, laudabile, est commendabilis à san-
ctimonia quam profiretur, nec tamen
ideò, qui suis condignam meritis fugit
infulam, vel jam possessam humiliter
deponit; subesse malens capiti, quàm
subjecto corpori præesse, à cœlo con-
temnitur, à directrice sapientia condem-
natur. Una est, quam declinare nulli
est licitum, quam à suo alienare con-
sortio est singulis periculosum. Hanc
Doctor Angelicus, ut omnibus comen-
deret, succincta periodò indispensabilem
illius exponit necessitatem, anima sinè
oratione non proficit: (b) sit licet assiduo
associata consortio proficientium, sit sub
gubernio perfectorum, claudit se in pro-
fundam abditæ Thebaidis specum, aut
se à civitatum incolatu inter petrarum
antra, inter sylvarum latibula recondat,
opes abjiciat, divitijs se exuat, ho-
norum adversarius & dignitatum tem-
poralium sit inimicus, sinè oratione non
proficit; experiatur immunis anima per-
secutorum invidiam, calumniato-
rum patiatur insolentiam, eludat in-
sidiatorum astutiam, sustineat adver-
sarium molestiam, dissimulet excandes-
centis mundi rabiem, & fraudulentam
adulatorum iram patientissima mansue-
tudo supportet: non proficit, nec me-
morata virtutum opera perfectè potest
exequi sinè oratione.

Anima sinè o-
ratione nequit
proficere.

(b) Opusculi de
perfect. vit

Explora, quisquis dubitas de hoc

10 K.

uni-

Sunt multæ
virtutes, qui-
bus carere li-
citur & ali-
quando con-
sultum est.

a) Josue 5.
v. 15.

universali orationis privilegio, de huius indispensabilis præsentiæ indeclinabili necessitate, explora primam virtutum originem, scrutare scaturiginem originariæ emanationis; non terræ uterus has proles parturit, sed sola parturientis gratiæ fecunditas, hæc germina (si tamen pulchræ dilectionis fructus, si gemina perfectæ charitatis sint soboles) producit; cœligenæ sunt advenæ, à Patre luminum oriundæ; à cœlo diffluunt, ut affluant terrigenis, non illis, quorum animæ adhærent pavimento, sed illis, quorum conversatio cum conversante Apostolo in cœlis commoratur. Est ergo gremium cœlestis gratiæ, in quo virtutum progenies recluditur, è quo & primordialis infantia spiritualis virtus egreditur, ut ablaſtetur, & solidæ virtutis stabilitas in illo moratur; quare, ut viam sternas descendentibus, ad Patrem luminum convertere, & penetratis orando nubibus cœlum reſera obſeratum, quod, quia inferendam expectat violentiam, armis invadendum, aut certè est iteratis assaultibus expugnandum; Quod si eadem clavi, quâ clauditur, etiam aperitur, ejusdem erit artificis & paris artificij obſerare, nè ulli pateat, & reſerare, ut aditum quibusvis viatoribus concedat. Labet defixiori oculo, erectiorique palpebrâ prodigiosum vatem respicere, libet sanctissimum proto-parentem meum supplicabundo devotæ meditationis obsequio revereri, cui per deserta inter sylvestres belluas degenti, in arida solitudine exulanti igneus flammantium aligerorum currus occurrit, quo derelictus in terris, despectus in principum aulis, illus in urbium foris, rapiebatur ad cœlum; Vindicaturus iste offensus ac despecti regis sæculorum gloriam, ulturus sacrilegam impij principis impudentiam, excanduit ad sublimatos idolorum obeliscos, exhorruit videre lignorum truncos, quos nuper impetuosus sculptor laboriosis effigiebat manibus, ut DEUM adorari, lunato deprecabundi regis poplite salutari, vociferante populorum fremitu implorari, irrupit impavidus heros ad coronati prædonis regiam, stitit se intrepidus Thesibita ante faciem Achab, jurans adversus pejerantem, intonuit feralem successuræ calamitatis sententiam, vivit Dominus DEUS Israël, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros & pluvia, nisi jux-

ta oris mei verba: (c) quasi sacrum magni Prophetæ os aquæ ductus foret roris (c) 3. Reg. 17. 7. 1. & imbris, rorans & pluens simul; quam vellem ego, si tanti Patris auderem filius vocari! quam vellem filiali fiducia loquentem interrogare, quis est pluvia (d) Jobi 38. 7. 28. Pater, vel quis genuit stillas roris? (d) quis alius ab eo, qui pluviam voluntariam segregat hæreditati suæ? non enim eam terrigenis pro suis meritis, sed pro munere suæ benignitatis largitur fecunditatem imbris & indulget: sed quantumvis omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum sit, suam à Patre luminum desumens scaturiginem, justorum tamen manibus traditur, ob electorum merita plerumque dispensatur; Patrem igitur pluviam effecit Pater luminum, quando ad præviam divini Zelatoris invocationem concludebantur cœli ostia, & valvæ nubium obſerabantur, quando hoc deprecante occlusæ reſerebantur cataraçtæ, & pluvia voluntaria segregabatur hæreditati DEI, populo pœnitenti, Judææ lachrymanti, quid mirum autem, vel quid peregrinum in sæculis mortalium, si Thaumaturgus ille imbrem merebatur è cœlo, cujus animus semper conversabatur in cœlis? illud est admirandum præſagi Prophetæ oraculum, illa relaxandorum efficacia, illa indispensabilis conditio, nisi juxta oris mei verba, dum loquebatur vaticidicus divinæ voluntatis Interpres, distillaverunt cœli, & gravitate nubes imbribus in salutiferos rores & pluvias effluebant; non ante pateſieri cœlorum claustra poterant vel dirumpi, donec sanctissimus Orator os suum aperiens, divino vindici provenia supplicabat, ad aram Numinis cœleste adjutorium implorabat, ut mereretur Apostolico elogio commendari, oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex, oravit Elias, similis nobis carnis originæ, non delictorum pravitate, ex eadem compaginatus materia, nullus enim ex Regibus, seu illis, quos propria coronavit sanctitas, seu illis terrigenis, quos vel prædecessorum hæreditas, vel electorum benignitas ad regni solium exaltavit, nullus ex omnibus aliud habuit natiuitatis initium, oravit Elias, adhuc passibilis carne & spiritu, quia & Jezabelem timuit, & sedens subter juniperum, petivit animæ suæ, ut moreretur; oravit oratione, dum enim reduplicatione dup-

Elias ore suo
orans claudit
& aperit cœlū
tanquam clavi.

Solus DEUS est
Pater pluvie
& roris.

Elias orans
carne passibilis,
quod vult orat.

duplicatur oratio, & fervor mentis in attendendo describitur, & ardor cordis in adamando explicatur; gemini fervoris & ardoris præmium, geminum fuit irriguum, dum ros in herbam decidit, & terram pluvia sæcundavit.

Post copiosum portentosi proto-parentis præconium, quò Mediolanensis Ambrosius Eliam veneratur, sæcundissimam suorum filiorum panegyrim auspicator; *sed satis de Magistro dictum puto, nunc discipulorum vitam persequamur*; felix religio, quæ tantum meruit suorum meritorum nancisci hystoriorum, tantum suorum operum præconem adipisci! *hæc angelorum militiæ est, semper esse in DEI laudibus, orationibus conciliare crebris, atque exorare Dominum student, lectione vel operibus continuis mentem occupant.* Scribit Vercellensis Ecclesiæ clarissimus Antistes (c) nec sua desunt orantibus prodigia, quasi jure hæreditario à Patre sanctissimo dilectis sibi filiis impetrata; dum enim se ipsos voluntario oblerantis claustrum carcere circumdant, æmulatores magni Thesbitis in cultu solitudinis evadunt, utque veraciter DEUM ut Dominum respiciant, se ipsos inter proscriptos mundi exules supremo regi gloriæ in subditos compediunt, in servos mancipant, & captivant; respicientique de cælo in terram, cælorum principi, ut audiat gemitus compeditorum, videatque filios interemptorum, occinunt, suæque applaudunt felicitari cum psalte regio, *in convertendo Dominus captivitatem Sion, facti sumus sicut consolati*, (f) attende prudenter moderantem, providè limitantem, non consolatos asserit, sed factos consolatorum instar sapientissimè restringit, nam consolatio quantumvis è regione vivorum deplua, quam primum in vallem lachrymarum defluit, fit mortalis, nec consolationis plenitudinem nanciscitur; sed quandam similitudinem, quæ inter torrentem est & stillicidium, sortitur. Sionis nomine non aliam, quàm eam, quæ sursum est Jerusalem, intelligit Augustinus; quæ in urbem & suburbium dividitur, ut manens eadem captiva Sion sit in hominibus, quæ est in Angelis quodammodo æterna; ecquis crederet, hanc regis sempiterni metropolim captivam esse suis cum civibus, vel fuisse? non incolæ perennes, sed qui abinde peregrinan-

tur, descendentes in Jericho captivantur; an non incola hujus Jerusalem Adam sua fuit cum conjuge, successor profligatorum à patria spirituum, co-hæres mentium beatarum? qui tamen incurius viator, seductam dum comitatur viraginem, factus est peregrinus civili jure perditus, ejectus à suburbio; venditus est sub peccato. De vitiata horum propagine humana germinavit progenies, & implevit lachrymabunda captivitas Sion orbem terrarum; hanc optatissima vicissitudine convertunt in libertatem filiorum DEI claustrales incolæ, sanctissimi Proto-parentis filij, fiuntque sicut consolati, nam adhuc desolati vivimus in præsentis, futuræ consolationis spem possidentes, sed ipsam consolationem expectantes, gementes in spe, consolari sperantes in re; expende ethymologiam nominis, & consolationem non esse gaudientium sed lugentium, non exultantium, sed gementium asseverabis. Quasi ergo consolatis, dum evacuabitur fides, & transierit spes, succedet gaudium solatio, ibi in æternantium gaudiorum regia, ubi nullus egebit consolatione, quia omnes ibi sunt liberi à tribulatione. Sunt igitur claustrorum accolæ cœlestes advenæ, sunt omnes ex omnibus, sunt singuli fratres habitantes in unum, sunt fratres, sed conversi, si patriam investigare lubet, sunt de habitationibus Galaad, quod versum, significat *acervum testimonijs*, & universa sacra Scripturæ volumina repræsentat, quæ Christum esse verum DEUM & hominem contestatur; tota quippe claustralium occupationum series omne religiosæ vitæ impendium consumi & consumari debet in scripturarum testimonijs, in figurarum mysterijs, ut cujus conversatio in cælis est, contemplabunda valeat anima in terris singultuare: *consideravi opera tua, & expavi, meticulosa in considerando, moderata in expavescendo*: quæ tamen, quia in tenebris nostræ mortalitatis peregrinatur, non nisi sub umbra repræsentata videt spectacula creatricis omnipotentia, productricis Sapientia, & Providentia directricis.

Prima Elianæ peregrinationis diæta est versùs orientem, ad illum primis procedens gressibus, cujus *vir oriens* nomen est, via, per quam est ambulandum ignare viatori, ducem exigit, nec alium

Duplex est cœlestis Solymæ fabrica, urbs & suburbium.

In cælis datur gaudium, non autem consolatio, hæc enim est propria lugentibus.

(c) Epist. 25.

Religio Carmelitarum innititur singularetur orationi.

(f) Ps. 125. v. 1

Solatio recepta intervisus transitoria.

ab eo, quem suis præfigi passibus ambiebat puer Domini, dum quasi certum expectans viæ comitem, suæ pollicebatur incolumitati: *spiritus tuus bonus ducet me in terram rectam*; (h) non violentus ille, qui tentans (Davidem vibrante hasta lancinare) irruit in Saulem, qui tamen Spiritus Domini dicitur, quia illius creatura, quam primam condidit, sed conditam, dum se adversus factorem suum amenter erexerat, in centrum tartari præcipitavit: non ille spiritus vehemens, à cuius turbulento flamine montes subvertebantur, & petrae conterebantur; non tamen in hoc spiritu videtur Dominus, caligat quippe oculus à turbine furoris; deducitur itaque viatrix anima, cuius susurri venas, quasi furtivâ aure suscipitur, dum inspiratione sancta orantem & amantem animam aggreditur, latenter ignorantem eruditurus ingreditur; ut ista & arduam salutis semitam aggrediatur, quem descripturus advenientis spiritus methodum Eliphaz Themanites, gementi Jobo referebat: *porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtive suscepit auris mea venas susurri ejus*; (i) in verbo, sed abscondito, intimæ aspirationis allocutionem intellige, de qua dilectus JESU Discipulus nos exhortabatur: *unctio ejus docet vos de omnibus*; (l) unctio ejus, de qua testatur Doctor gentium: *unxit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris*: (m) subjungit purpuratus Hugo: *per spiritualium degustationem*. Felix divini Spiritus aspiratio! ô quàm suavitas est hujus divini pignoris prælibatio, quæ humanam mentem quasi tangendo sublevar, & temporales cogitationes ejiciens, sæculares consolationes deprimens, cupiditates carnales exinaniens, æternis hanc desiderijs inflammat, primis supernæ Sapientiæ rudimentis mentem imbuunt, utque nil nisi Christum & hunc crucifixum addiscere flagitet, admirabiliter impellit. O verbum verbum! sed absconditum! ô spiritum, sed abditum! ô documentum sapientissimum, sed occultum! quia quantumvis à nonnullis justorum cordibus percipiatur, à plurimis tamen Adæ filiis ignoratur, à paucis quæritur, à paucioribus reperitur. Vis illos nôsse, quos Spiritus DEI bonus deducat in terram rectam? sunt & illorum aliqui, quos Spiritus DEI malus induxerat in perversam; sunt illi,

si non soli sunt solitudinis amatores, quibus jam dixit spiritus, ut requiescant à laboribus suis, divinos inchoaturi, terrenos deserturi, cœlestes aspiciaturi, ab Ægypti lateribus recessuri, viam trium dierum pro libertate filiorum DEI assequenda inituri; sunt illi, quibus insusurrans dixit spiritus; *recede hinc* de Babylonis ergastulo, de terra Chaldæorum, recede de immunda scribentis mundi voragine, fuge hunc occidentem, nè occidas, dum te meridiantem in voluptatum delicijs, radiantem in dignitatum supercilijs, æstantem in cupiditatum lenocinijs fallaciter suspicaris.

Convertere à via ad quam devias, dimitte occidentis umbras, nè tenebrarum filijs associatus, deplores iter tuum, sed seris nimium lachrymis ingemiscens, *erravimus à via veritatis*! quæ ducit ad vitam, erravimus, quia desiderantes vivere, properavimus festinis gressibus, voluptuosis affectibus ad mortem, si causam erroris ab ipsis errantibus investigare libet, id ipsum respondunt, quod sapientis testimonio deflere non cessabunt, *Sol intelligentiæ non est ortus nobis*; (n) nec alius ut oriatur præpedivit, vocati ad orientem, amplexi sunt occidentem; nullum casti timoris indicium suis in actibus ediderunt, illorum vitam, qui incidere in manus DEI viventis metuebant, velut insaniam æstimarunt, illos, qui opulentarum divitiarum congeriem veluti stercora reputabant, illos, qui voluptuosas lascivientis mundi delicias cum universa blandientium dignitatum colluvie calcê abjiciebant, qui contumelias cum injurijs bino brachiorum impendiò complexi sunt, qui paupertatis inopiam veluti cœlestis sponsi dotem apprehenderunt: hos delirantes mundicolæ veluti degeneres à nobili progenie rejecerunt; divino itaque timore destitutis, conjuratis justorum adversarijs, ad vitæ vesperam oriri Sol Justitiæ dedignabatur, qui solum timentibus nomen suum oritur, ut intuentes in eum horrore sacro territi, spirituales vitam ordiantur, quæ, quia cœlestis Sapientiæ est regulare asceterium, illius initium est timor Domini. Fortunatissimi Viatores! felices pedissequi Orientis, qui, quia ipsa ipsemet via est, non aliam in viatore suo conditionem

Anima iusti
jubetur recedere de occidente ad orientem, de mundo ad Christum.

Spiritus DEI bonus meditante inspirationis suæ susurro ducit animam.

(n) Sapi. 5. v. 6.

exigit, quam illam à se traditam, suisque
pedissequis præscriptam: *deneget semet-*
ipsum, & tollat crucem suam, & sequatur
me; Legit Syrus, *abneget animam suam,*

(o) *Marci 8. & bajulet crucem suam, & veniat post me, (o)*
v. 34.

Anima sancta absconditur in torrente Carith, ut inde bibat.

Anima iusti est civitas Dei, in qua esse debet unitas civium.

qui descendi de cœlo, ut faciam volun-
tatem ejus, qui misit me: animæ abne-
gatio est voluntatis propriæ totalis ab-
dicatio, nisi enim Adæ filius à semet-
ipso deficiat, ad illum, qui ipsum esse
est, non appropinquat, totaliter velle
suum deserat, est necesse, quisquis ire post
ipsum flagitat, qui semper hoc unum
vult, ut non sua, sed Patris voluntas
fiat; ut abneget claustralis incola se-
metipsum, susurrans in corde spiritus
inspirat saluberrimum desideratæ alie-
nationis consilium, abscondere in tor-
rente Carith; quid conferet ignaro via-
tori, quid proderit Divini Viatoris se-
ctatum latibulum inquirere, in angulo
commorari? responder illico inquiren-
ti: *ibique de torrente bibes*; abscondere
contra superbiam, nè te invadat, vel affi-
liat latitantem, abscondere in specu so-
litudinis, bibe, non turbidas Babylonis
aquas, quibus impletur anima, sed a-
quam salientis in vitam æternam, ut
conforteris. Hoc fine clauditur, hoc
limite constringitur Elianæ institutionis
compendium, cujus exordium à mundi
exitu auspicatur, ut in torrente Ca-
rith terminetur, cujus ut amplitudinem,
ut recognoscas sublimitatem, scito il-
lius esse confinium cum illo flumine cœ-
lestis Solymæ, de quo Apocalypticus spe-
culator attestatur ab eodem conducto-
re Angelo, qui sanctæ civitatis ostende-
bat prodigia, ostensum pariter fluvium
aquæ vivæ, splendidum tanquam crys-
tallum, procedentem de sede DEI & agni,
& ex utraque parte fluminis lignum vi-
tæ, (p) ad quam aquarum scaturiginem,
ad quam uberrimæ scaturiginis abun-
dantiam alluserat perpetuus cœlestis cu-
riæ scrutator & explorator, qui totus
aliger avolare, ut requiesceret, deside-
ravit, columbæ pennas concupivit, ut
avolaret, exoptavit, ut hujus ad ripam
fluminis consideret, desiderabundus ad-
volandi alarum remigium concupivit
fluminis impetus latificat civitatem DEI.

(p) *Apoc: 22.*
v. 1.

(q) *Pf: 45. v. 5.*
(q)

Est DEI inhabitantis civitas iusti
recipientis anima, in civitate, ut firma
sit & stabilis, requiritur civium unitas,
quæ huic sacratissimæ metropoli incolæ
Pars III.

Divinitatis nequaquam debet defice-
re, nî velit ex urbe & domo DEI in
confusionis Babylonem, & in speluncam
latronum transmigrare, illustres ani-
matæ hujus civitatis cives sunt multifaria
cogitationum varietas, numerosa affe-
ctionum multiplicitas, ingens deside-
riorum numerositas, excelsa illumina-
tæ mentis curia, pulcherrima coronatæ
voluntatis regia, magnifica potentiarum
respublica, exacta sensuum servitus, quæ
omnia uno Eliano spiritu congregata, ad
unum tendere, unum respicere, in u-
nius DEI & Domini conspectum sunt
dirigenda, sunt ordinanda, hanc san-
ctæ civitatis circumvallare debent am-
plitudinem fortissima virtutum mœnia,
munire solidissima mortificati corporis
antemuralia, sint pro excubijs invigi-
lantia Angelorum agmina, sint pro præ-
sidiarijs empyreorum civium patrocinia,
quorum valida intercedentium potesta-
te, interna refranatorum motuum seve-
ritate, externa subjectæ carnis auste-
ritate, hostiles copię repellantur, in-
sidiatorum machinæ arceantur, nè for-
tè inimici hominis domestici evadentes
perduelli fœdere, cum tenebrarum prin-
cipe colligantur, & iste transfiguratus
in lucis Angelum, hanc sanctam Regis
pacifici civitatem ferali stratagemate in
tabernaculum convertat, quod pacificè
non incolitur, sed ab impugnante tur-
bulentorum hostium insolentia invadi-
tur sapissimè, frequenter assilitur. Est
huic urbi regiæ, est huic urbi sacræ me-
tropoli Regis gloriæ, ut recreet ad de-
licium, ut serviat ad navigium, ut nut-
riat ad triclinium, ut arceat ad repagu-
lum, ut recreet ad solarium, ut pro-
tegat ad incrementum. Est flumen in-
star torrentis rapacissimū, quò cingitur ad
resistendum, quò coronatur ad trium-
phandum, Est flumen DEI, repletum a-
quis, est gemebundæ mentis deprecario,
est deprecabundi cordis supplica-
tio, est oris cum corde correspondens
exercitatio, quæ voluptuoso sanctarum
consolationum impetu cum civitate ci-
ves latificat, & exundantibus deside-
riorum undis exercituum Dominum ob-
lectat. Est flumen, non illud detestabile,
in cujus medio ad illudendum populis
draco residet, plaudens & mentiens,
clamans & jubilans: *meus est fluvius*, (r) (r) *Pf: 64. v.*
sed flumen est commemorabile à divi-
tijs, multiplicabile à navigijs, inæsti-
mabile à delicijs, inexplicabile à por-
10. L ter

Oratio est flu-
men DEI, re-
pletum aquis
gratiarum.

rentis; flumen DEI, divini fluminis nomine, quid prohibet, orationis exercitium, sanctæque contemplationis irriguum figurari? quod aquis repletum dicitur, quia in hac cœlesti affluentia illius gratiæ effunduntur, qui tunc ad primum oriundi temporis diluculum ferebatur super aquas, quando tenebræ erant super faciem abyssi; illam intelligit Hieronymus abyssum, ad quam demones postulant, ne mittantur à JESU;

(s) Ps: 64. v. 676. (s) adstipulatur clarissimo Dalmatæ doctor Origenes, sic se ipsum velut interrogans, quæ est abyssus illa? sibi-que respondens & declarans; nimirum

(t) Hom: 1. in in qua erit diabolus & angeli ejus. (t)

Gen:

Dum ergo præcipitatus à morte testamenti tenebrio cum potestate sua hanc caderet in abyssum, spiritus DEI insufflabat (ut legit Chaldaus) super faciem aquarum; novi apud Nyssenum in aquis beatos spiritus, cœlestes angelos figurari, quos suæ perseverantis gratiæ optato flamine velut lucem à tenebris segregabat à perduellibus, ferebatur super aligeros penniger spiritus, ut faceret angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem; non tamen veritatem deserit, aut Patrum sententiam dimittit, qui sub inundantis, lavantis, potantis, refocillantis aquæ symbolo assiduam lachrymabundæ orationis affluentiam intuetur adumbratam, quem aquarum viventium puteum, quam salutarium undarum scaturiginem ad celebranda Creatoris præconia, ad concinenda encomia Conditoris exaltabundus puer Domini invocabat? aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent Nomen Domini; (u) sunt infra cœlos aquæ, sed non arrident cœlorum Domino, quia terrenæ sunt, nec illa claritate pollent, nec illa charitate fervent, quam laudandi Nominis sublimitas exigit, & Dominus laudando insignitus nomine à suis laudatoribus, à suis oratoribus requirit; scatent in foveis & scrobibus immundæ paludum aquæ, fluunt decidua à nubibus stillicidia, verum à terra, in quam decidunt, inquinantur; pluvie à nubibus imbres, sed condensati à frigore, nimis refrigerant, non fecundant; sic & orationum pluvie, si solam terrenorum fructuum fertilitatem proferrunt, si sola, quæ terræ bona sunt, orando concupiscunt, non defraudantur desiderio, sed quam impuræ sint, exhi-

bent impetrando; stillat solatijs, distillat illicitijs fervens quandoque oratio, sed quia ruit desuper, in terram corruit, & oratori suo non nisi pro tempore deservit; & infra cœlorum limites aërea oratio, cujus non displiceret claritas, si modò perfecta charitas, quæ adoratur DEUS, quia præcise hac adoratione dignus est, quia præ cæteris, & quidem omnibus, est adorandus. Aquæ, quæ super cœlos sunt, illarum mentium præclaram denotant aciem, illorum cordium decoram monstrant faciem, illarum animarum sublimem insinuant eminentiam, quarum conversatio, quia in cœlis est, universum rejicis commerciorum genus, quod in terris est, ab hisce fontibus ut aquam attrahas, ut situlam eorum repleas, alata celeritate, pennigera velocitate, celer amoribus, velox affectibus ad torrentem advola. abscondere in torrente Carith, ut ibi de torrente bibas, & quia verso Carith nomine cognitio significatur, ad cognoscendum provocaris, sicutamen, ut cognoscens in Carith abscondaris; torrentis Carith, Christi est passio, explanat moralis Hugo, quia per passionem ejus cognovimus, quantum dilexit nos; (x) abscondimur hoc cognoscentes, in hujus profundi vorticis densa voragine, ne posthac amplius ab immundi mundi oculis, qui venientem in propria ad patiendum recipere non voluit, videamur.

Abscondere, ut lateas adorans in clauso cubili tuo patrem, ne videaris ab hominibus, & si patere flagitas oculis, pateas, sed divinis. Zelosus iste scrutator cordium vult, ut tua oratio super cœlos sit, cœlorum quippe vocabulo justorum agmina designantur, hic nostra ne sistat, ne subsistat oratio, cum aquis, quæ super cœlos sunt, eluctari debet ad illum, qui sanctus sanctorum est, cui cœlum sedes est, qui primus obsecrati cœlorum cœli evasit clavicularius, quando exacerbati Patris obfirmatum cor, suavifono crucis clavicordio reaseravit, qua violentia ei, qui cœlos condidit, illata Altissimus, dedit vocem suam: attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex Gloriæ; (y) explanat aperendas & attollendas regni januas Augustinus: elevamini aditus æternæ vitæ; & introibit victor ille, qui devictis mortalitatis nostræ ostijs, sibi-que pate-

(x) in c. 17. lib. 3. Reg. De torrente Carith orans anima bibit de passione Christi.

(y) Ps. 23.

fa-

Est abyssus, ad quam mirum demones horrent.

Est aqua co-locata super cœlos.

(u) Ps: 148. v. 4.

(2) JoAn. 13.
v. 36.

factis cœlestibus januis, implevit quod prædixit: *ego vici mundum*; (2) ad illud ergo aquæ sanctarum cogitationum, undæ cœlestium meditationum conflunt, illi laudando hæ aquæ, quæ super cœlos sunt, emanant. Sunt quippe inferiores aquæ, quæ subtus cœlos sunt, est aliud orationum genus, cujus si quæris scaturiginem, est animalis sensualitas, quâ exiguntur ea, quæ sunt caduci temporis, quâ transitoria corporum commoda implorantur: hac utebatur supplicatione pro filiis rogâs Salome, quæ dicitur pacifica filiorum pacis fecunda genitrix, dum uni eorum dexteram, & alteri exorare sinistram flagitabat in regno DEI: mater erat, teneritudini ignoscatur, mater erat, affectui materno indulgeatur; nec enim petitio suæ utilitati, sed filiorum consulebat sublimitati; erravit tamen, quia petentis oratio à sensualitate prodijt, non emanavit à ratione, *et si error* (Scribit Ambrosius) *pietatis tamen error est, nesciunt enim materna*

Salome petitio fuit error teneritudinis maternæ.

(a) Lib. 5. de fide c. 2.

viscera patientiam; (a) commendat vivam postulantis fidem, dum postulationis vicem examinat, & circumstantiam temporis observat, tunc enim supplicabat, quando crux parabatur ad appendendum regem Judæorum, dum occubiturus DEUS homo mortem subsequituram prælagiebat.

Reflecte! quisquis es, qui meditari discis, & ambis orando impetrare, reflecte ad orationis hujus interpellationem, ad suæ orationis methodum attende; Porrigit morienti vitæ commoriens mortis victima, beatus Latro, libellum supplicem: *memento mei, dum veneris in regnum tuum*; (b) regnum pro cruce desiderat, dum cauta mulier latronis vocem præveniens, crucem pro regno levat, ut arguit subtiliter Basilii Selevciensis: *dic, ut sedeant duo filij mei unus ad dextram, alius ad sinistram in regno tuo, o desiderium passione majus!*

(c) Orat. 24.

(c) Hoc tamen nō obstante audire debuerunt auditores filij à censurante Sapientia: *nescitis quid petatis*; petebat sensualitas, quod spiritualitas non petiisset, si petere debuisset, responderet sat acriter rogatus Magister à discipulis, nam matri respondere noluit, ut reveretur in Matre pietatem; accusat sensualitatis reos, quorum orationem, si ratio peregrinasset, nunquam ad primæ sedis possessionem aspirasset, clamabat sensus, sed ratio

conticescebat, orabat ille, sed ista non rogabat, erubuisse enim ante meritum tam ingens præmium postulare; laudabant aquæ, sed non quæ super cœlos sunt, orabant terrestres undæ, quid mirum, si immundæ in præsumendo, impuræ in petendo, quid petant nesciant? Oravit cautius quantumvis in dispergenda hæreditate prodigus, oravit Patrem filius, dicturum se sibi proposuit: *pater! peccavi in cœlum, & coram te*; nec aliud cœli vocabulo intellexerat, ut explicat Augustinus: *quam ipsam sublimitatem Patris*; orat aqua, sed super cœlos evolans, ad solium misericordiæ perorans, tam efficaciter, ut viderit Pater filium, nec enim nisi visus accessisset, nisi motus supplicasset: *nisi cœlestis Pater radiasset redeuntis filij in vultu, & totam confusionis caliginem respectus sui lumine sustulisset, nunquam Divini vultus vidisset iste filius claritatem* inquit Chrysologus: (d) vidit compatiens oculo, sed acutissimo, procedentem à regione mortis umbræ, & illico videntis acies illustravit filij venientis aspectum, ad primum ejus fulgorem universa delictorum obscuritas profligabatur. Prævaluit oratio intenta, licet non adhuc executæ, dissipatæ per diuturnam libidinem substantiæ, prævaluit annosæ obedientis primogeniti erga patrem observantiæ, celeriusque fuit remunerantis præmium, quam fuerit votum & desiderium deprecantis. Distabat locò reus à toties offenso genitore, distabat locali præsentia visus prævaricator à visu judicis implorati, oratione autem appropinquabat, prosternebatur votò paternis pedibus, quo suis adhuc gressibus approximare non valebat, experiebatur coronati vatis prælagium: *prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate*; (e) intellectus non in fragilitate sensus, invocatur namque supplicabunda sensualitas, dum orans aliud ab adorato quærit, non illum requirit, quem adoratur, implorat sensualis amor, non plorat ratio, quando pannosam mortalitatis carnem respicit implorantis oratio, non stolum immortalis gloriæ, quasi lutum præ auro fulgeat, limus præ sole luceat, creatura præ creatore placeat; in veritate invocatur, si eum, à quo accipienda postulas, à quo, quæ postulas, fiducialiter expectas, his omnibus præponas postularis, si ideo cætera, quæ extra illum ab illo tamen sola sunt desideras, ut hisce de-

Filius prodigius orans, erat aqua super cœlos laudans Dominum.

(d) Serm. 3.

(e) Ps. 144. v. 18.

Oratio debet esse in veritate.

fideratis, eum præ omnibus acquiras; si sitiens iustitiam, esuriens sanctimoniam, sanctificanti supplices, ut te sanctum efficiat, quia ipse sanctus est; ut te sanctificet, corroborare voluit adversus quoscunque sanctitatis adversarios, ut conflicturum roboret luctatorem, docere voluit futurum oratorem.

Postremum celebraturus collegium Magister veritatis, non quidem discipulis omnibus publicum, sed tribus præ cæteris dilectioribus privatum; ut enim notat Paschasius, octo Evangelicæ perfectionis Professores in prædio Gethsemani dimisit, tres alios secum ad præfixum secuturo certamini locum assumpsit, illis pro tessera injunxit, *sedete, hic donec vadam illuc, & orem*: (f) istis quasi solidioribus ad decertandum, validioribus ad confligendum præscripsit: *vigilate mecum*, quos tamen præsciverat in ipso vigiliarum auspicio suo cordolio indormituros, qui pridem ante ore prophético, dum adhuc in sinu Patris decies centenis millibus cœlestis militiæ stiparetur, prædixerat: *sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inveni*; (g) verum tamen, nunquid luxerunt, qui præ amaritudine obdormierunt? & amarissimè nunquid compatientes plorârunt & planxerunt? profectò copiosissimè, sed non cum lachrymante JESU, non cum lugente Christo: *contristabantur illi carnaliter*; explanat ingens momentum discriminis sublimis Augustinus de vita mortali: nullum jactura proditoris excruciat, nullum crucifixorum interitus inquietabat, nullum lictorum iniqua crudelitas tunc adhuc cruciabat, non inde afflictæ triadis cordolium erupit, quod de illis esse debuit, *qui cæci medicum occiderunt*; concludit exinde subtilis Afer: *ergo in tristitia, quam habebat Dominus pro illis, pro quibus oravit, Pater ignosce illis, nullum comitem invenit, Comitabantur tamen præeuntem, & Petrus quidem assumebatur ad comitandum, ut qui de se magna confidebat, ut loquitur Origenes, oculatus testis inspicere ac videret ubi sit posse hominis, spondebat ille, si oportuerit me mori tecum, non te negabo*; isti, quos pariter in suos assumpserat agonis sui spectatores, dum ab incarnata Patris Sapientia interrogantur: *potestis bibere calicem*,

quem ego bibiturus sum? quasi heroës intrepidi ad confligendum, proni ad succumbendum, anhelant ad patiendum, prompti ad moriendum: *dicunt ei, possumus*, (h) quid possint, ut suo addiscant discrimine, ad pugnam assumuntur, qui tamen nec primam noctis vigiliam transigere excubando poterant, quid possit posse hominum, divino destitutum auxilio, suo discrimine addiscebant. Circumvallatur interim mœrore & pavore, tristatur divini antagonistiæ anima usque ad mortem, quæ valido assultu impugnata, corpus exanime dereliquisset, nisi Divinitatis virtus ad perferendam tormentorum congeriem sustentasset.

Primordiale hunc prologum imminens tragœdiæ continuaturus vir dolorum, accingit se ad orandum, utque auspicaretur feliciter orare, statuit se à dulci trium Apostolorum consortio segregare; ut, qui solus pro delictis humani generis passurus erat ac moriturus, solus pariter cum adorando Patre stipularetur, solus offensum vindicem deprecaretur. Avellitur, non separatur tantum, ut simul violentus amor, quò suos adamare videtur pedisse quos, insinuetur, & longè fortior morte dilectio, quâ Patrem præ omni creatura adamabat, demonstretur, quo pariter recessu omnes & singulos orationi deditos ad meditandum inclinatorum docere voluit ab eo, quod præter DEUM diligitur, animum orantis omnino esse avellendum, qua sinè voluntaria avulsione non speret orans anima se orato Numini perfectè conjungendam, completè uniendam. Avelli expedit, non sufficit amoveri, quò dolorosior avulsio creaturæ, eò robustior conjunctio cum Creatore, tristis est ob avulsionem, non Patris Sapientia, non Verbi omnipotentia, non DEItatis substantia, sed anima, tristetur cor, dum à concorde avellitur, crucientur viscera, mens lugeat, & anima contabescat: avelle contabescentem, avelle & lugentem, si modò placeas avulsæ propter te dolentis JESU animæ, si modò non adverseris Sapientiæ, si non collucteris contra omnipotentiam, luge feliciter, dole atrociter, avellere violenter, priusquam adores in spiritu; carnem desere, priusquam implores amorem Creatoris, tolle dilectionem creaturæ, te in amando præpedientis. Nè æmulari hor-

(f) Matth. 26.
v. 36.

Christo su-
dante sangui-
nem, afflige-
bantur tres
discipuli, sed
non spiritaliter.

(g) Ps. 68. v. 21.

Christus o-
rans pro ini-
micis, non ha-
buit comitem
contristatum.

Orationi de-
ditus debet
avelli ab om-
ni eo, quod
non Deus est.

horreas DEUM, exhibuit se hominem, nē tua illum objiceret fragilitate non affectum, tuum in se, absque peccato tamen, susceperat affectum, non ergo sinē dolore deseruit, quos tanta dilectione adamavit, non sinē amaritudine avulsus ingemuit, qui ad jactum lapidis recessit, non enim magnanimæ fortitudinis laudem assequitur, qui stuporem magis sustinuit vulneris quam dolorem, quomodo enim te imitemur Domine JESU in orando, vel qualiter æmuleremur in plorando, si non soli intentum Patri ab eo, quod non Pater est, avulsam videremus, si non amaras inter lachrymas dignam ipsius salutem hominum te deplorare cerneremus.

latitantem: surge secunda in tegumento petra; videtur quippe nondum avulsa, jacuisse adhuc innixa transitorijs, cum Psal- te regio ingemuisse: adhæsit pavimento anima mea, vivificari cupiens & animari: cui insertus hominum amator, vocabat invocantem, clamabat auscultanti: surge! tuta præsidio passionis meæ; (m) occu- pare plagis à me pro te receptis, meditare penas mihi, ut tu imponis sis, crudeliter infligis, commorare in vulneribus tibi patentibus refugienti, impende rationales potentias mihi te sustinenti, mihi te supportanti, mihi te non minus, quam pro te patienti mihi, ut vivas tu in morte mea morienti; has pœnas intueri, ærumnas meditare, fixuras contemplare, sed super omnia unam patientis animam scrutare, quā patiat integritate, qua operetur charitate, qua colluctetur pietate, qua obluetur veritate.

Anima, quæ meditatur passionem domini, tuta est in vulneribus suis.

(m) lib: de sa: 6. 4.

Hoc ipsum, dum devotissimo secretæ meditationis studio latere quærens anima scrutatur, cavernam suæ mansionis erigit, ad petram, unde excisa dicitur, confugit, ipsa sui est incolatus auctrix, hunc sibi cogitatione sanctâ ædificat, instanti oratione fundat; cedit in modum mollioris maceræ, petra quæ Christus est, cedit oranti animæ, ut in asylum erigatur, ut in munimem famuletur, ut fiat confugiendi præsidium, asylum confidenti, sed illi, non alteri, uni, non duplici, soli & simplici, quæ audit vocem sponsi vocantis, ut invocetur, amantis, ut impleretur, clamantis, ut audiat: ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox est (teste mellifluo Doctore) admiratio in animo contemplantis; vox gratiarum actio est; (n) an non vociferaris, dum patientem admiraris, dum resurgenti gratularis, dum ascendentem comitaris? clamas profectò, dum vides singultuans, DEUM in utero gementem, in stabulo egentem, octiduo sanguine stillantem, ad imas Ægypti latebras fugientem, sonat vox tua, quando spiritum Dominum stupet in carne suspirantem, magni consilij angelum cum tentatore spiritu dimicantem, vivificantem vitam in cruce morientem; felix caverna! è cujus abdito foramine vox laudis resonat cum cantico, ut verbum in carne recreet desolatum, felix in hisce penetralibus, quorsum nōl intromittitur quod amat nihilum, solus admit-

Oratio est vox dulcis in auribus DEI.

(n) Serm: 62. in Cant.

Sine voce hæc dulcis, non est formosa facies animæ.

Christus à discipulis avulsus, & Goliath prostravit, & statuam Nabuchodonosoris contrivit.

Considerat, orans & plorans simul, Drogo ab Ostia avulsam DEI filium à filijs hominum, cum quibus deliciari habet, & tenus dignabatur, explorat avulsi distantiam ab avulsis, ad jacti lapidis mensuram se protendentem, combinat exarata dimetientis Evangelistæ longitudinem, qua elongari videbatur scrutator cordium à cordibus suorum amatorum, suam suæ devotionis subjungit energiam Præsul eminentissimus, expendens, quod longè avulsus est à nobis; quia lapis abscissus est sinē manibus, & jactus est lapis, & percussit Goliath in fronte, & statuam in pedibus: (i) Si vis injecto lapide adumbratum in exprobrante ac insultante Golia rebellem angelum ferire, si flagitas oratione tua illum in frontis vertice tactu directo lædere, totamque horrendæ mollis machinam præcipitare, si oraturus desideras immanem ambientis superbæ statuam, quæ est initium cujusvis sceleris, atterere; avelle ad jactum lapidis ab omni alio quodcumque diligis, ut uni, quem præ omnibus ambis diligere, orando conjungaris, rogando uniaris. Cur alioquin latitantem in cavernis maceræ sponsam instar columbæ candidam, nidificantem in caverna maceræ, amanter adeò evocasset, vel potius ad absconditam accedens pede propero velut cervorum hinnulus rogitasset: ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: (l) tutum suæ mansionis præsidium repererat in foraminibus petraæ abscondita investigatrix, latebat anima contemplatrix, quam suus ut solaretur dilectus, vel saliens in montibus, vel currens in convallibus, alloquebatur (teste Ambrosio)

Pars III.

ritur, per quem facta sunt omnia. O si vovere liceat! si huic caduco vanæ inanitatis pulveri ad hanc maceriam flante cœlestis Austri spiramine liceret aspirare! quam vellem oppressus carnis gravedine clamare & rogare, optare & orare, quis dabit mihi pennas ut columbæ! volabo & requiescam, verum quia sat notum mihi est, columbam requiri candidam, quæ habitet in petra, innocuam, quæ milvum ubique fugiat, nunquam adhæreat insidianti, silenter aspirabo, dolenter suspirabo, quis scit, an non exaudiet conticescentem, si modò reperiat fideliter ingemiscientem. Quis scit, an non attingere dignabitur labia digito paternæ dexteræ, qui reseraturus claustrum oris, eloqui impotentis, clamabat *ad aperire*. Tunc quidem resonare poterit vox laudis in ejus ore, qui hætenus non sciverat cum suo conditore colloqui, qui suam faciem non ausus est ostendere, sed eam maluit abscondere in caverna; sol enim non aliam quam intuentis Aquilæ admittit faciem, respuit noctuam cæcutientem, scio! ah scio nimium! denigratam super carbones animæ meæ faciem candido & rubicundo animarum sponso exosam esse magis quam deliciosam, timeo plurimum, displicituram magis quam placituram! quid agat, quidve adhibeat, ut oculis arrideat, quibus placere cupit, præscribit infallibilem decorandæ faciei (ut placeat) medelam Clarevallis Bernardus: *placeat necesse est facies, quæ in DEI claritatem intendere potest.*

*Ut placeat,
sponso facies
sponse, sciat
videre faciem
sponsi.*

Est ergo adhibendum oculis collyrium, non quidem corporis, quibus DEUS videri nequit, sed mentem purgari ac illuminari est necesse, ut inuncta & clarificata speculari valeat gloriam sponsi. nihil autem tam efficax judicat commemoratus Pater ad purgandam mentis aciem, quam Christi vulnerum sedulam meditationem: hæc facit oculum spiritûs aptissimum ad videndum, hæc oculatam efficit faciem, ut, quæ videre jam est idonea, sit digna pariter videri. Denique illius audire vocem flagitat, illius videre faciem desiderat, quæ intra petræ foramina reconditur, & in caverna maceriæ, ut lateat, commoratur, ut autem & illa, quæ sint vel qualia, intelligas, & istam comprehendas, audi Gregorium moralizantem, qui quadruplicata viatoris DEI hominis manuum

& pedum vulnera in foraminibus petræ veneratur, & vulnus lacinati lateris in caverna maceriæ contemplatur; tunc illicò decoratam recogitantis animæ faciem intueri speciosus præ filiis hominum postulat, tunc visam ocyùs approbat, suavisonamque Jacobi vocem audire dulciter affectat, quando contemplabundus defixæ mentis oculus crucifixum Redemptorem profundius conspiciat, & cicatrices vulnerum cum fixuris clavorum intuens, quàm innocens, quàmque inamoratus fuerit, qui pro nocentibus sic vulnerari dignatus est, sedulius expendit; quando in recordatione crucis sanguis, in meditatione affixi corporis, in recogitatione dilacerati capitis, exardescit ignis exstantium desideriorum, & jam pari pro passo supplicat erubescens ad JESU sanguinem anima, quæ antea ad ipsam arripiendæ crucis (nè dicam bajulandæ) memoriam trepidabat. Vox itaque orationis debet præcedere, ut decor faciei dilutis peccatorum maculis, absterfis vanitatum pulveribus succedat. Hoc ipsum quippe servata ordinis serie dilectus prædicat, dum dulcisonam vocem approbans, decoram faciem commendat; *vox enim tua dulcis, & facies tua decora*: vox placet, & decor placet, non placuisset iste, nî placasset ista? priusquam facie deleteret oculum, vox aurem recreat, illius causat delictum, istius oblectamentum, ut ergo condecoretur facies hætenus maculosa, claudatur in macerie, in foraminibus moretur, ibi vocem exerceat, ut discat canere juxta sancti amoris tonum, vacare orationi continet, ut mereatur contemplari; quod si hoc donum promereri non licuerit, nullatenus impropere, sufficiat amanti animæ amatum meditari, in speculo dilectum speculari; nil aliud sponsus exigit, quàm faciem decoram intueri, hanc decorat sufficienter humilis meditatio, licet sublimis contemplatio plerumque altius attollat; supplebit alas repens humilitas, quam licet contingat in terris sinè terrestri contagio circumrepere, non tamen finitur in hac suorum desideriorum sphaera concentrari, erigitur eò excelsius, quò imius demissa reperitur.

Felix anima! oratrix efficacissima ad impetrandum, aptissima ad persuadendum, quæ patrem fidei nostræ conatur imitari, & ambit æmulari, quæ cum

*Priusquam
facies decora,
compareat in
opere. præcedat
vox dulcis
in oratione.*

eodem suum allocutura Dominum, se cinerem recordatur, se pulverem meditatur: loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis; (o) mira causalitas, idcirco loqui ad Dominum præsumit, quia se cinerem & pulverem agnoscit; rara connexio, vi cuius cum Creatore suo idcirco proponit colloqui, quia se similem non tantum vilitati pulveris, sed insuper sterilitati cineris incœpit meditari, an fortè ante Davidis sæcula jam suo expertus est sæculo fidelis Abraham, cor contritum more cineris, humiliatum instar pulveris non despici, sed tanquam sacrificium laudis, vel quasi holocausti victimam contribulatum spiritum reputari? an fortè illustris Patriarchæ insignem animam adeo charitatis flamma exussit, ut nihil aliud suis reliquerit oculis in se conspiciendum, in se repudiandum, quam cinerem & favillam? an fortè superbienti ac cæcutienti mundo obtrudere voluit directrix cogitationum Abrahæ, & gubernatrix suorum affectuum providentiæ, egentem & peitentem, plorantem & orantem, non posse non usque ad pulverem vilificari, usque ad cinerem humiliari: sicque humiliatum usque ad thronum gratiæ sublimari; nam nihil arduum est humilibus, (p) testatur Leo magnus.

An fortè idcirco loquens cum DEO humilis servulus, in cinerem vivens revertitur, in pulverem vivus conteritur, quia etsi viventem carnem in terra mors solverat, hoc tamen apud se erat, quod se futurum absque dubitatione prævidebat; (q) uti interpretatur genuinam proprietatem humilium moralis Papa. Assignat aliam prostratæ humilitatis rationem, aliam notat originem præcipitati pulveris magnus Basilus, ex quo inferendum & concludendum sequitur, decoram in DEI oculis humilitatem, dulcisonæ vocis scaturiginem reputari, tunc primum suam agnovit infirmitatem Abraham: cum se ei DEUS exhibuit conspicuum, tunc professus est, se esse terram & cinerem; (r) dum meditando mens dirigeretur in conspectum altissimi, innotuit oculato spiritui distans infinitas servilis creaturæ à creatoris Majestate; dumque ab exæstuante inflammata cordis pyra evaporans oratio ascenderet in conspectu Domini sicut virgula fumi, redigebatur tota tam corporis quam animæ substantia in massam

pulveris, & cineris acervum, & vox humiliata suaviter resonans in auribus sponsi non tam audiri, quam exaudiri merebatur: comparuit ad primum acceptæ vocis sonum facies decora, voci consona, præclara moribus, virtutibus adornata, nulla peccati nigredine obfuscata, & si fucata & stibiata Sionis filiarum virginum turpes pedissequæ hoc dictum sponsi expenderent! quæ non recognoscentes suæ vocis raucedinem, canere satagunt diebus integris Divinæ vocis laudem, credunt, & confidenter asserunt, sonare dulciter in auscultantis Verbi auribus vocem orationis suæ, & si investigantem & exigentem sponsum audire non abtulerent, clamantem ad intima suorum cordium penetralia! ostende mihi faciem tuam! ornatam stibio, cerussâ renitentem, non hujus faciei est mea facies prototypum, idæa vanitatis est, non est imago DEI tatis. Hæcine facies est, quam creando contuli, & recreando reformavi? non novi hanc terrenis coloribus expressam, si vis, ut vocem tuam audiam, depone alienam faciem, quam non novi, ostende mihi faciem tuam, quam mihi similem semper novi; sed & tu claustralis anima, quæ ad secretum profundæ contemplationis thalamum ingredi flagitas, quæ in cœlestis templi pastaphorio clamando & orando, plorando & suspirando te incunctanter occupas, indefinenter latitas, ostende faciem, quam mihi placitaturam, ut placeat, adornas, ostende intentionem tuam, utrum ob aliud, quam ob emolumentum beneplaciti mei, utrum ob aliud, quam ob decorem gloriæ meæ, utrum ob aliud, quam animarum lucrum, quam proximorum salutem te in cavernam maceriæ vivam sepelias, in foraminibus petræ faciem tuam abscondas, ostende tot annis latitantem, tanto conamine se mundi oculis subtrahentem, ostende oculos, an simplices sint columbarum oculi, nec aliud respiciant, quam originale tuæ faciei simulacrum; quid prodest enim, si opus fulgeat, sed operis intentio super inducta caligine tenebrescat? ostende faciem, ut quilibet spectator tam raræ pulchritudinis, quivis zelator absconditi decoris ex primo colligat intuitu lineamenta pulchritudinis meæ, cujus formosi decoris excellentia, dum speciosus forma præ filiis hominum inter homines apparerem; hæc unò compendiabatur præconiò, cæ-

Quam primum in meditatione sua intuebatur DEUM, statim humiliavit semetipsum.

Vanitas faciei muliebris non agnoscitur à sponso.

pit JESUS facere, & docere; infructuosa siquidem est meditatio, sterilis contemplatio, nec sibi provida, nec proximo proficua, nec sibi congrua, nec alijs propitia, quæ destituta sanctis operibus vult sponso adhærere, sed renuit servire, vult DEO adunari, sed non vult famulari, vult inter dulcia divini oris oscula delectari, sed fugit suis necessitatibus onerari, vult florido in lectulo quietam commorari, sed abnuat in operationis campo arduis laboribus inquietari; desiderat cum flore lectuli ad triumphantis Ecclesiæ beatam requiem prævolare, sed horret inter conglomerata affilientium tribulationum agmina, in militantis Ecclesiæ arenaria decertare, delectare desiderat sponsum amantem suavissimæ vocis dulcedine, sed sanctorum operum heroica integritate detrectat virum dolorum oblectare. Hæc umbra est, hæc non est facies, vox est clamantis, non amantis, inanis supplicatio, oratio exanimata.

Vernus orator orando operatur, ut laborem sciat; discit orare, directrix meditatio præmittitur; ut benè directæ operatio subsequatur; verecunda laborabat ægritudine prudens filia Hæmorrhœissa corpore, sed fortis mulier in mente; deprecabatur illustris Archi-Synagogus supplicatione publica, oratione conspicua, degentem inter mortales vitæ Dominum, ut interemptam à morte filiam imposita suæ divinitatis dextera resuscitare velit; Annuit flebiliter supplicanti pro sola manus impositione: *imponere manum tuam super eam, & vivet!*

(s) Matth. 9. v. 18. (s) quasi indubius de prodigio, securus de miraculo, applauderet creaturarum Creatori, futuro mox earundem portentoso vivificatori, qui super humanæ progeniei limum posuit manum suam, ut crearet exanimem, super creatam Adæ filiam, eandem imponat dexteram, ut recrearet exanimatam. Sequitur illico præeuntem patrem familias humilis DEI Filius, sed sistit viæ viam, retardat vitam intrepida viatrix, stat eminens, quasi non digna respici, respicere indigna, tacet conticescentibus labijs, mens meditatur, cor contemplatur, & anima suppressos inter gemitus, blandè suaviterque vociferans, invitat verbum ad auscultandum, provocat DEUM ad audiendum, persvadet veluti tenui evolutum suspiriorum oratione ad exaudien-

dum, ut amplius dulcedo vocis resonet, ulterius procedit, calcatræque verecundi pudoris remora ad speciosum forma deformi corpore, sed arridente anima, placente spiritu, illaqueante fervidæ orationis illicio accedit salutis indiga Salvatorem. Implorat, non ore immundi corporis, sed spiritus mundati, purissimis supplicabundæ mentis labijs nanciscitur ad votum desideratæ sanctitatis suæ integritatem; illud est admirabile mysterium, illud velatum est mysteriò documentum, cur unam hanc suæ salutis regulam sibi met voluerit præfigere clarissima peroratrix: *si tetigero tantum vestimenta ejus, salva ero*; utque conditionem impleat: *accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti ejus*; non miror retrorsum accedentem, ut oculos, quibus videri noluit, declinaret, non ut illius vitaret aspectum, qui undique oculatus, ubique sublevar corruentem, ubique respicit ingemiscientem, nullibi despicit Divinis pedibus approximantem, illud mirari dignum est, illud condignum est scrutari, cur tangat vestimenti simbriam, salutem, quam præsumperat, obtentura, legi Gaudentium sublimiter explanantem: *attactu simbriæ medelam credenti fides traxit*; (t) sed cur contigua carni tunica non amplius præstitit fidei firmamentum? elucidat Chrysologus: *in Christo nihil postremum credidit, nihil judicavit extremum, quia nec minoratur DEUS in homine, nec virtus attenuatur in simbria*; (u) fuit humanitas in DEO homine assumptum veluti vestimentum, tota divinitas in qualibet reperiebatur simbria istius vestimenti; Alludit forsan Divinus psalter ad hanc talaris tunicæ simbriam, quando gratiam in Christo capite collocatam unguento comparat, ad vestimenti oram defluenti: *sicut unguentum in capite, quod descendit in oram vestimenti ejus*. (x)

Orabat mente, plorabat corde, supplicabunda Proto-Medico, & quia in arduis langvoribus præbet salutare consilium discriminis magnitudo, accedit non invita, licet nec invitata, declinat sui accessus curiosum exploratorem, declinans faciem Salvatoris; ô quid non impetret tam valida oratrix! non clamat clamore, quem rumor populi intelligeret, sed clamat voce sua ad Dominum, non voce vociferantis populi, sed suâ, suam calamitatem silenter insinuans

Cur Hemorrhœissa non recedit sine tactu simbriæ?

(t) Serm. 12. in dedica Bafilicæ.

(u) Serm. 35.

(x) Ps. 132. v. 2.

Manus DEI
quæ hominem
creavit, recre-
at etiâ mor-
tuum.

ans, latenter gemebundis singultibus manifestans. Ecce jacentem in mace-
ria! quæ suam in JESU viscera proje-
cerat necessitatem; ostendit decoram
faciem, quæ suam inter exæstuantia san-
ctorum affectuum incendia elucescere
fecit charitatem, amabat siquidem, quæ
accedebat, amabat, quæ retrò colloca-
ta, tantam concepit fiduciam divinæ pie-
tatis, ut neque oculorum intuitum am-
biret, nec nisi oratione tacita tacenti
verbo corresponderet; illud tacens, ta-
centis infirmitatem agnovit, & agnos-
cendo suam pariter recognovit, novit
enim Dominus, qui sunt ejus, sed si ag-
nita, sed si sua, jam utique à fluxu libe-
ra, jam existit sanata, cur ergo fimb-
riam tangit? quid ultra Medicum angit.
Noverit, non inficior (adstruentis Ra-
venatis assertò) in fimbriam vestimenti
hujus totam divini capitis transisse vir-
tutem, cur tamen tangit, jam ante li-
bera, jam tunc sanata, quando accessit
ad pietatem sanantis. Oraverat tunc
videlicet pro se, sonabat in aure Verbi
suavissima vox, comparuit decora faci-
es, quam vivacissima fides oculabat, ve-
recunda spes in genis rubebat, erubesc-
cens humilitas oris ostium obserabat,
sed nè sibi soli intenta mentis oratio e-
vaderet sterilis & infœcunda, tetigit
fimbriam vestimenti; Ecclesia (Bernar-
do attribuyente) est tanquam Christi vesti-
mentum, cujus ora sunt infirma illius mem-
bra: (y) quæ igitur implorans & pero-
rans suam sibi salutem exoravit, oram
inconsutilis hujus tunicæ sollicitat attingere,
ut pariter prodesse valeat cæte-
ris impetrando, ut adjuvare possit ali-
os exorando, qui namque sibi soli orat,
non illum oratione sua, qui omnes ho-
mines vult salvos facere, contentat.
Placet secreto scrutatori cordium o-
ratio privatim facta, sed displicet
privata, à solo fiat, ut secreta sit,
sed non sit sola soli, non solum profi-
ciat oranti; labores labiorum suorum, si-
cut & manuum, manducare bonum est,
si tamen suæ orationis filij sint sicut no-
vellæ olivarum in circuitu mensæ suæ,
ad ipsam tunicæ talaris fimbriam exten-
datur Christiana oratio, ut Christo pla-
ceat, ad oram vestimenti non renuat
descendere, ut omnibus illius corporis
membris proficiat, cujus se caput spon-
sus Ecclesiæ declarat, sic denique oran-
tis instituat deprecatio, ut omnia om-
nium supportans onera, pro omnibus

Pars III.

ad thronum gratiæ interveniat, ut orans
illud promereatur elogium, *hic est, qui
multum orat pro populo, & universa sancta
civitate Jerusalem*: (z) proficit pluri-
mum, non tamen sufficit flectere genua,
curvare verticem, vocem confessionis
edere, suspiria gemitibus jungere, pe-
ctus pugnis contundere, lachrymis fa-
ciem rigare.

Effundat os pro patiente proximo
orationem, cor verò suum, quem san-
cta pietate conceperat, & nutriat, &
augeat amorem. Nec vinci timeas, con-
föderetur licet tota potestas tenebrarum,
oratio scit profligare hostium agmina,
novit exercitus dissipare; nunquam so-
la, ubique tuta, confundit phalanges E-
rebi, ac universam ferocientis mundi ty-
rannidem explodit. Præceperat exer-
cituum Dominus ante castrametantem
populum tubas argenteas inflari, *si exie-
ritis ad bellum de terra vestra contra hostes,
qui dimicant adversum vos, clangetis ulu-
lantibus tubis.* (a) Præfigurabat hoc va-
ridico clangentis tubæ signo futuras mi-
litantis Ecclesiæ victorias, cujus regale
labarum Crux Christi, sed tuba classicum
intonans, est justorum oratio, quæ, ubi
resonat, ubi argenteam divinæ laudis
vocem buccinat, formam præscribit con-
fligendi, ordinat normam debellandi,
impetrat gratiam triumphandi. Cla-
rissimus inter Thaumaturgos Proto-pa-
rens Elias, postquam propitia Divini-
tate & cœli januas reserasset, & steri-
lescentem terram fecundasset orando;
*tanta enim ejus precibus orbem terrarum im-
brium largitas irrigavit, ut arida revivis-
cerent, mortua resurgerent, languentia sa-
narentur* (b) scribit Ambrosius: post-
quam coronatis prædonibus, idololatran-
tibus foret Regibus sola deprecatione
terribilis, accingebatur tandem, ut ra-
peretur in cœlum, non amplius hospes
vel advena, sed domesticus DEI, futu-
rus in regione paradisi convivis Angelo-
rum, dilecto sibi primogenito valedi-
cturus; eidem (si tamen sublatum vide-
rit) spiritum duplicem suorum charis-
matum velut opulentissimam geminati
spiritus hæreditatem dereliquit. Vidit
felix discipulus suum per deserta conco-
mitans Magistrum, videt & inoprata
visionis testimonium, exclamavit: *Pa-
ter mi! Pater mi! currus Israël & auriga
ejus,* (c) legit Hebræus: *currus Israël &
militia ejus*; currum nuncupat & militi-

(z) 2. Machab.
16. v. 14.Certam victo-
riam præsa-
gunt ululan-
tes tubæ. quæ
sunt orantiū
voces.(a) Num: 10.
v. 9.Oratio revivis-
cere facit
arida, & re-
surgere mor-
tua.(b) Serm: de
jeju: Eliæ.(c) 4. Reg: 2.
v. 12.Beata mulier
quæ orando
pro proximo-
rum salute
tangit fimbri-
am vestimen-
ti Divini.(y) de Pass:
Domini
c. 43.Oratio solita
Deo placet
sed non sola.

am, quem inferi supernis nubibus intuetur, quem celestibus stipatum luminibus reveretur; appellat currum Israël, quem veluti præmium Eliæ virtuti intellexerat correspondere; appellat aurigam, qui populum moderabatur rationolibus loris, est proprium currus officium, illum, quem vehit, supportare, est munus aurigæ dirigentis, quadrigam, quâ vehitur, gubernare; *Elias populum Israël supportaverat, defectus supplendo, commentatur insignis Lyranus, similiter ipsum reduxit ad veram fidem unius DEI: adstipulatur suo sanctissimus Mediolanensis Anristes, qui populum Domini bono ductu regebas, constantiæ merito hos accepisti currus, hos equos ad divina currentes, quia moderatorem te humanarum mentium Dominus comprobavit: (d) sed cur militiæ præconium egeno pauperi, fugitivo exuli approprietur, ignorarem, nisi orationem merito cœligenas phalanges attribuendas esse, sæpius in sacris Patrum Commentarijs reperijssem.*

(d) lib: de Nabuch: c. 15.

Quis enim alius ingentis & effrœnis populi compescuit perduellionem, quis alius inter circumvagos aquarum gurgites victimam inflammavit? nisi orantis vehementia, inferentis cœlo violentiam, ut deciduis ignibus accenderet holocaustum? *habebant Eliam, dum inter eos viveret, locò currum ac militiæ, elucidat mysterium clarissimus Abulensis, quia preces ejus erant sufficientes magis, quàm arma, currus & miles.* Contrivit numerosam Amalecitarum barbariem inermis Moyses, non quidem armorum violentiâ, sed magis vehementiâ orationum; non militarem manum evertendis hostibus applicuit, sed ambas sinè hasta vel lancea, sinè ense vel gladio in cœli regiam supplex extendit. Erigebantur in præliari luctamine confligentis Patriarchæ manus, & quamvis dissitus allophylorum exercitus deprimebatur ad imum, sed fatigato validissimi pugilis corpore, & inclinante

Oratio facit ex uno Elia integram aciem bellatorum.

aggravatarum manuum pondere cedit cædendus Israël, in confortatis denuo manibus roboraretur rursus erectus DEI populus ad reluctandum; *desinit Israël vincere, applaudit Victori Chrysostomus, Moyse desinente in prece, ut dum diversa populis exhibentur officia, orationis nobis potentia monstraretur; (e) Premebat numerosus frementium adversariorum exercitus Hebræorum agmina, & propria induratorum cordium gravitas cum consuetis prævaricatorum cœdisfragijs ulticis justitiæ vindictam provocabat, prævaluit utrique, & inimico robori, & scelerum clamori, clamans unius sanctissimi legislatoris oratio, qua sinè debellatus succubisset Israël, qui hoc protegente præsidio vincens perseveravit, urgens fugatam alienigenarum aciem, è castris profligavit, & profligatam cæde terribili tumulavit.* Nec obstat orantis victoriæ, nec minuit prodigium orationis, sacre narrationis præconium fugavit Josue Amalec & populum ejus in ore gladij; (f) dum enim Moyses orat, Josue prævalens vincit, dum lassatus orare cessat, debilitatus Israël succumbit, sed ille sinè ferro erectis in cœlum manibus, abinde victoriam trahit, quam Iste ad victoriosæ orationis incrementum mucrone in terris evincit; hac tamen successiva ordinis serie, ut prior convicerit oratio DEUM ad præcurrendum & succurrendum, cui successit humanum robur præventum & corroboratum ad pugnam; sic audiuntur orantes, sic exaudiuntur clamantes! Clama supplex in cœlum, dum cogeris vim pati in terris, & quamvis non illico responderit tibi, quem invocasti, exaudivit tamen vocem tuam, & respondebit pro te, quem implorasti, ut possis & tu veraciter ex lacu miseriæ te ereptum, de luto fœcis te extractum gloriari: *vocem meam audisti, & hostem dissitum elongasti, approximantem profligasti, assilientem subjugasti.*

(e) Homilia de Moyse.

Moyse orans cedit victoriosus hostem, quam Josue pugnans.

(f) Exodi: 17. v. 13.

C O P H.

Appropinquasti in die, quando invocavi te, dixisti: nē timeas.

Versus.
LVII.

Sermo Quinquagesimus Septimus.

Oratio vigilantis in nocte mirabilem habet efficaciam impetrandi.

INter obstupefcentia magis humanæ sublimitatis prodigia, inter frequentia, sed eminentia Divinæ pietatis miracula, est supplicandi hominis deprecatio, & prona subvenientis DEI miseratio; quis enim iustorum orans non impetravit? quis peccatorum implorans non exoravit? orat Daniel, & orante abdita occultæ futuri-
tionis mysteria revelantur, suspirat deprecabundus esurientium leonum socius, feræ iniquitatis victima, & præservatur: singultuat famelicus in lacu Babylonis, & Habacuk angelicis levatur manibus ex Judæa, ut præparato messoribus prandio captiva innocentia pascatur; blandiuntur rugientes belluæ oranti, ipsa sollicitat invigilantis DEI adorata providentia cibum esurienti. Condigno decoraturus Epitheto orationem Theodorus Edessenus eandem, *portum tranquillum* appellavit, *fatigantium requiem* nominavit (a) nec improprie; periclitatur inter tumultuantes criminum fluctus, inter undosas scelerum procellas infelix anima: dum voluptatum fluminibus voluntario conamine immergitur, demergitur in amarissimos marium abyssos, undat & fluctuat feralis illecebrarum victima, futura postliminio æternæ mortis hostia, quam truculentus Draco suo natans in fluvio insequitur, ut assecutam deglutiens æternis ignibus infectetur, quid agat in munitissimo terribilis pyratærij ergastulo compedita, ad portum tranquillitatis respiciat, & caligantem oculum ab hisce undosis fluctibus ad litus solidum, ad salvificum gemebundæ orationis promontorium convertat: sicut Nauta providens tempestatem, festinat sæpius ingredi portum securum, ita Christianus ad orationis portum continuo confugiat, ut omnes periculorum collisiones eva-

Daniel eripitur sua oratione ex lacu leonum.

(a) in ascetis: num: 30.

Peccatorem salvat oratio & liberat ab interitu.

dat (b) docet Seraphicus Bonaventura: (b) Tract: de
imminebat exurenda Pentapoli fatale
flammicidium, cœlestes genij humanæ
libidinis castissimi ultores præstolabantur
nutum imminemtem alis suspicientis Justitiæ; tardigradus urgetur genitor cum
innocente prosapia & sociata conjuge
ad exitum, ad asylum; prohibet custos
aliger oculos post scapulas reducere, sed
rectum ostendens viæ tramitem, hortatur
progressurum, *in monte salvum te fac!*
attonitum reddidit viatorem præscriptus comparandæ salutis terminus, nam
licet sua meruerit hospitalitas beatos spiritus recipere, & ablegatis sanctissimi
Numinis ministris famulari, non tamen
ad eum perfectionis gradum pervenisse
judicat Origenes, ut exiens statim de
Sodomis montem posset ascendere, non
enim mediocris innocentia, non nisi
consummatæ sanctitatis vox est, levavi
oculos meos in montes, iste ergo neque
talis erat, combinat nepotis pietatem
cum patris sublimitate Adamantius, qui
inter Sodomitas perire debuerat, neque tantus
erat, qui cum Abraham in excelsioribus
posset habitare; (c) quam virium debilitatem montanæ celsitudini impropor-
tionatam recognoscens Loth, urgentem
Angelum deprecatur, vicinæ urbis asy-
lum exhibet, facilitatem aditus repræ-
sentat; *est civitas hæc iusta, ad quam
possum fugere, parva, & salvabor in ea,*
indulge veniam supplicanti; Segor erat,
consimili scatens abominatione scelerum,
vicina Sodomæ, pari incendio conflag-
randa, quæ hujus incolatus gratia fue-
rat à flammis reservata, sed illo receden-
te incola consimili exitio suo sub cinere
funeranda.

Loth erat me-
dius inter
perfectos &
peccatores.

(c) hom. 5. in
Gen.

Non leve quid exigitur à suppli-
cante profugo, mutanda supremi vin-
di-

Angelus re-
presentans
DEUM, ob o-
rationem Loth
parcit Segor
civitati.

(d) Gen: 19.
v. 22.

dicis sententia postulatur; legi præcla-
ram petitionis hujus apologiam, quâ
Veronensis Præsul Lippomanus peten-
tis commendat pietatem, petit *secessum*
ad minus oppidum, ubi non tam impiè vivi-
tur communiter veluti in urbibus magnis,
erat discreta, si prudentiam consideres,
erat affectuosa, si supplicantis aviditatem
inspicias, erat gemens & vehemens ju-
sti oratio, si trutines fervorem, justi o-
ratio, qua penetrante nubes, nè deplu-
is flammarum imbribus electus iste lo-
cus refugij involvatur, utque superni
tribunalis judiciali suffragio ad tempus
eripiatur urbs impia, decretabatur, præ-
cipitur ad votum supplicantis: *festina, &*
salvare ibi, quia non potero facere quidquam,
donec ingrediaris illuc: (d) *tantum valet ju-*
storum oratio apud DEUM! exclamat me-
moratus Pater. Redditur impotens po-
tentissimorum principum potentia, re-
stringitur cœligenorum civium mutari
nescia, invariabilis asseveratio, suspen-
ditur à vano pulvere ingens cœlestis py-
romantiæ machina, prorogatur signati
temporis determinatio, variatur quod-
ammodò judicarij ordinis symmetria;
imperat Angelus celerem exitum, præfi-
git in viâ terminum excelsi montis api-
cem, sed reluctatur oratione humili sup-
plicabundus homo, & prævalet ange-
lico ablegati principis imperio gemens
oratio, illud rescinditur, & ista exaudi-
tur; adeò prona est exaudiens miseri-
cordia ad indulgendum homini, si solum
exoretur, Est longè mirabilius quod
præmittitur, ut vivaciori fide salutis pro-
missioni, quæ subsequitur, integrius cre-
datur; vix suo præfixerat receptui exile
oppidum, urbem & situ parvulam, & bre-
vi circulo vallatam supplicabundus ad-
vena, quando instructus desuper legatus
regis gloriæ, sinè ullo protracti tempo-
ris dispendio, petenti assentitur, respon-
dens Divinæ Majestatis oraculo: *ecce!*
etiam in hac suscepi preces tuas, ut non sub-
vertam urbem, pro qua locutus es; nondum
finiverat sollicitus intercessor deprecari,
quando jam cæperat misericors Domi-
nus propitiari, necdum cessaverat sup-
plicabundus homo postulare, quando
jam statuit imploratus ultor vindictam
prolongare, ut se celerius exhibeat of-
fensum Numen ad exaudiendum, quàm
nostra sit velocitas ad petendum; nec
mirare, sed venerare orationis præstan-
tiam, quæ gratam novit vim suo quod-
ammodò inferre Creatori, nam invoca-

Propter Loth
protestatur se
nil posse mali
facere urbi.

ri, & invocanti non auxiliari, clamare,
nec clamantem auscultare, illorum de-
lubrorum est, qui habent aures, & non
audiunt, manus, sed non extendunt. Ex-
plodens adoratos lapides Zelotes & vin-
dex implacabilis veræ Divinitatis Elias,
ad prodigiosam omnipotentiam demonst-
rationem, sacrilegos Baal Popas, infan-
tis trunci sacrificulos provocavit; ex-
urenda sinè terrestris flammæ beneficio
proponebatur victima deciduò cœlitus
flammicidio concremanda. Acceptat
delira mystarum perversitas oblatum ve-
rificandæ religionis pactum, compareret
coram ingenti spectantium & auditorum
congerie magnanimus Propheta, ut Pseu-
do-Prophetas Baal ad manifestum veri
DEI argumentum confunderet, disse-
ctum bovem in formam holocaustomatis
componit, & quidquid haberi potuit a-
quarum, ad aridam lignorum struem pro-
diga effundit liberalitate, statuitur mutui
consensus vicissitudine fatale fœdus. *Deus*
qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus: (e) (e) 3. Reg: 18.
initur illicò feralis lucta, & pro inteme-
rata veræ religionis innocentia sacrificijs
decertatur, cedit primatum illius am-
bientibus ministris, qui Rex super om-
nes filios superbiæ, nec ipsi cedere con-
sentit DEItati, vociferabantur à manè
usque ad meridiem, dicentes: *Baal exau-*
di nos! sed non erat vox, nec qui respon-
deret. Quapropter jamjam lassatos ani-
mos adhortabatur magnanimus Vates E-
lias, dicens, *clamate voce majori: DEUS*
enim est, & forsitan loquitur, aut in diverso-
rio est, aut in itinere, aut certè dormit, ut
excitetur.

Clamabant illi, non audiebat iste,
rogabant illi, non respondebat iste, in-
crevit vociferantium sonus, frustratè
tamen conamine delusi à surdo stipite,
cultris se sauciare, lanceolis se ipsos vul-
nerare contendunt; si fortè exsangvis
truncus, hoc circumfusus sanguine, divi-
num effloresceret in simulacrum; sed in-
vocari & non auscultare, implorari &
non adjuvare, alienum à DEItate illa
est, cujus natura, nisi sit bonitas, non
est Divinitas; vix suam subsannatis cul-
toribus dormientis DEI construxerat a-
ram cum victima, vix primam lunato
poplite orationis suæ absolverat perio-
dum, quando cœlestis ignium imber dis-
ruptis nubium valvis in sacrificium ruit,
lignorum struem invadit, absorptis cir-
cum fluentibus aquis stillas deglutit, un-
DE-

Explodit cla-
morem oran-
tium Prophe-
tarum.

dis redundat ara, in igne noscitur à corruente populo DEUS, qui tamen se magis in celeri invocantis Eliæ auditu DEUM exhibet, dum supplicantem sinè mora exaudit; ad postulantis votum in igneo imbre comparet. Offensæ Divinitatis ultor ad idololatrantium sacrificulorum cædem festinat, animatos inanimis trunci cultores, velut exanimis truncos incendit. Expende (si lubet) geminos adoratores sanctissimæ DEitatis, ambos in spiritu orantes, justus Loth imminentes flammam suspendit, sulphureum imbrem retardat, nè Segor confederata pentapolis urbs cum sceleratis civibus exuratur, sanctissimus Elias flammivomentem pluviam in sacrilegorum interitum de regione cœlitum trahit, vix enim deplus ignis circumfluum velut torrentem absumpsit, quando exæstans Divini honoris zelator ad accelerandam pseudo-Mystrarum stragem procedit, nec horret cœlestibus ardentissimæ charitatis flammis succensus sacerdotales manus infami sanguine cruentare, si modò perniciosum Idololatæ superstitionis delirium contingat ab orbis orbita, vel saltem à sanctificatis Judææ finibus eliminare. Discat sera posteritas fidelium fideliter omnipotentem invocare, qui obstupescendis (si sic necesse fuerit) miraculis orantes novit corroborare; non enim vera fidelisque oratio desinit invocare, priusquam, quod petierit, eandem contigerit impetrare. Perorat eloquens oratio ad thronum gratiæ, cuius si auscultare flagitas idioma illud propheticum, revolve inquietantis cujusdam animæ oraculum, *propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, & salvator ut lampas accendatur:* (f) *Isa. 62, v. 1.* anhelat quippe ad lucem inaccessibilem, non ambiens in abyssum Sapientiæ, cuius non est numerus, se se immergere, sed ab immensa radiorum maiestate non nihil luminis participare; propter Sion amore amantis & langventis, orantis & plangentis animæ *non tacebo à precibus, nec quiescam à gemitibus & desiderijs*, explanat moralis Hugo, donec splendor gratiæ & figura substantiæ Patris, qui venit in terram ignem mittere, ut accendatur, illuminet intellectum supplicantis ad suæ sublimitatis cognitionem, & accendat voluntatem ad sui amoris incrementum.

Pars III.

O quantum efficit supplex! ô quantum proficiturgens! ô quantum conficit oratio non desistens, convertit in ardentem lampadem inamortum Salvatorem, ad qualitatem lampadis concurrat indispensabilis proprietatum ternio, vitri pellucida fragilitas, splendida ignis puritas, & olei ubertas; primum requiritur, ut transpareat, secundum ut refulgeat, & tertium ut flammescat; in Christo sanctissimæ humanitatis fragilitas fuit concinnata assumptæ humanitati mortalitas, cujus deridebatur simplicitas contemptæ instar lampadis à divitum opulentia, & à superbia Synagogæ, cifixus est speculum & oleum sanantis gratiæ, quam mortibus animæ adhibuit, & peccatorum ulcera sanavit. Si vitrum aptetur, & appendatur ligno, evadit speculum, in quo representata species in inspiciente cernitur, & spectatori videnda exhibetur; appende corpus speciosi præ filiis hominum crucis stipiti, & respice in faciem Christi tui, ut hoc in speculo defigas oculum, ad jugiter die ac nocte in lege Domini speculandum, ut & tu non taceas otando, nec quiescas feriendo, donec egrediatur ab hoc representante speculo splendor justitiæ ejus, quò illumineris, & accensus fulgentissimæ instar lampadis charitate sua inflammeris, ut jam non alia in corde tuo vox resonare valeat ab ea *DEUS cordis mei*, qui, quia spiritus est, non nisi clamantem in spiritu audire, non nisi vociferantem inter cordis suspiria, inter clamantia supplicabundæ mentis desideria consuevit exaudire. Objice huic renitenti speculo pallidam faciem cum squalida effigie omnigenæ calamitatis, jacentem in sordibus præteritorum criminum exhibe Lazarum, amaro respicientem oculo, inflicta ab hoste vulnera, infixæ scelerum jacula, & prurientia concupiscentiæ ulcera, non contrahenda, sed detergenda, non placitura, sed afflicta, non iteranda, sed conserenda, non collaudanda, sed deploranda! genitrix turpitudinis, & editum investigabit gemitum æterni Patris unigenitus, qui de cœlo in terram sapius aspicit quàm coronati Psaltis tempore, ut audiat gemitus compeditorum; non tyrannorum vinculis, non carcerum catenis, sed sancti timoris nexibus, manubrijs disciplinæ DEI; nam sinè his nulla Martyrum corona successit; hoc sacro compediti vinculo non

Christus crucifixus est speculum animæ.

In hoc speculo speculatur anima peccatrix turpitudinem præteritorum peccatorum.

Profunt pluri- timuerunt verbera carnificum sancti DEI, mum ad liber- non horruerunt eos, qui corpus occi- tatem filiorum dunt, sed coram illo timore valido tre- DEI compedes pidarunt, qui potest & corpus & ani- timoris DEI. mam mittere in gehennam. Felix a-

(g) in Ps. 107.
con: 2.

anima his mancipata nexibus, his vin- culis alligata! si quid agendum in his compedibus ignorat, docentem audiat Augustinum: *clament compediti, quamdiu sunt in vinculis disciplinae DEI*; (g) clama- re expedit, ut audiantur, strepitare com- pedibus oportet, ut respiciantur; cla- met peccatrix anima! non potens ab his- ce compedibus (sunt enim DEI com- pedes) liberari, sed clamet orans, voci- feretur plorans, suis nexibus exui, ut possit assertus in libertatem filiorum DEI altissimo applaudere, *dirupisti vincula mea,*

(h) Ps. 115. v. 17.

tibi sacrificabo hostiam sanctam: (h) mea, non tua, sunt illa resolvenda, sed tua sunt coarctanda; nempe vincula mea, ut solvar à funibus peccatorum meorum, remissio delictorum solutio est; quid pro- fuisset Lazaro de monumento exiisse, sepulchrum deseruisse, lapidem remo- visse, nisi & vitæ Dominus morti impe- rans adjunxisset, *solvite eum, & finite abire*: (i) non proprijs recessit pedibus, sed abiit virtute resuscitantis.

(i) Joan. 11.
v. 44.

Vincula DEI
sunt constrin-
genda vincu-
la nostra sunt
dissolvenda.

Tu quoque gemens anima, ut rup- tis tuorum peccatorum vinculis ad vin- cula, quæ tuâ dirupisti insolentiâ, rede- as, ut illa deferas, & ista rubeas, voce tua clama ad Dominum, & ipse dabit tibi petitiones cordis tui, si tamen non immiscueris petitionem carnis; grandis est ambarum petitionum differentia, nam caro concupiscit sibi suos illumina- ri oculos ad intuemdam lucem, quæ ta- libus potest oculis videri; cor si tamen verè elevatur ad Dominum in petitione sua, ad illum attollat oculos sibi illumi- nandos: *Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt*; cæcutiat carnis oculus, non inde cor exoculabitur, imò nec ca- ligabit, & licet caro concupiscat adver- sùs spiritum, & spiritus adversùs car- nem, non tamen illa suis privata ocu- lis privabit spiritum, nè suo in specu- lo speculetur, nè suo in lumine lumen videat, ut transeat de claritate ad cla- ritatem, sunt duo amborum oculo- rum genera, omnino discerpentia, & unum alteri adversatur; corporis oculus in sola luce novit cernere, nes- cit discernere in nocte; spiritualis o- culus nocturnas inter vigilias videt a-

cutius, in tenebris illustrius intuetur. Amata Judith, sed quo amore noluit, procum exosa, ut amantem deludat, amentem sapienti stratagemate à suis amplexibus exclusit; Amabat corpus infamis Holofernes, sed illa subtracto corpore umbram supposuit, umbra- tile schema corporis in amatoris sui manibus dereliquit; Inhiat furibunda tygris, sed carnis pabulo, quid agat cœ- lesti orationis edulio consveta sustentari, ut mortis pabulum abigeret, suæ con- suleret immunitati, *petiit dum introi- ret, ut daretur ei copia nocte & ante lu- cem egrediendi foras ad orandum*; (l) vix (l) *Jud: 12, v. 5.* intrans postulat egredi, loquitur intra cubiculum, & intus adhuc existens, me- ditatur exitum; recedere machinatur à carne, ideoque orationem amplexatur in nocte, ut subtracto cum corpore corde, inter obscuras adamatæ noctis tenebras utroque orante, solam reperiret desidera- ti corporis umbrâ barbarus investigator. Elegit prudens & fortis mulier caligi- nem noctis pro suæ securitatis asylo, sed pro asyli munimine ascendit oratio- nis speculam nocturna contemplatrix, ut inter desideratas carnalis oculi tene- bras evadat laqueo venantium tenebrio- num, illuminata luce spiritûs, quam pec- catrices noctuæ videre non sinuntur. In- festabatur à dæmonio meridiano insons vidua, sed diem vertere cogitabat in noctem, dum corpus cubili de die sub- trahens, illud curvato poplite substerne- re flagitabat, ut famularetur spiritui, & sic uterque succumberet, non infru- nitæ libidinis tyrannidi, sed domino spirituum, adorandoque Creatori. E- legit planè ter fortunatam virginæ Ra- chelis sortem, quæ, nè pulcherrimam illasæ virginitatis amitteret aureolam, Lia velut desideratæ sororis umbra sup- ponebatur; illam subduxit astuta foceri caliditas à castis sed non virgineis sponsi amplexibus, istam & plenius & gloriosius nocturna subtraxit oratio complexibus incestuosis. Ecce quàm cautè sacer devoti cordis oculus ad- amet tenebras, quàm justè nocturnam præferat caliginem diei.

Oculus spiri-
tualis est ora-
tio, quæ ple-
rumque in no-
cte perfectior
est.

Judit invita-
ta ad infamē
thalamum, o-
rans ad tene-
bras confugit.

Prætulit illam isti, luci caliginem, sed corporis non cordis, elegit tenebras in suæ felicitatis horam, in suæ pro- speritatis metam, qui dicebat: *super custodiam meam stabo, & figam gradum su- per*

per munitionem, & contemplanor, ut videam, quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me. (m) si solus attendatur sensus literæ, describitur commentatore Hieronymo, & eleganter quidem, humana præproperæ mentis impatentia, quam in disputationibus habere consuevimus, ut, antequam objectioni nostræ respondeatur, ad denuo respondendum, ad noviter insistendum præparemur. Quod si profundæ moralitatis latentem investigare lubeat pietatem, statuit firmiter sollicitus Habacuk omni oculatissimæ circumspeditionis impendio cor suum custodire ab evagantibus inanum cogitationum turmis, à comminabundis confœderatarum vanitatum copijs, à circumvallantibus assilientium desideriorum umbris; stabo, explanant septuaginta interpretes magnanimam invigilantis Prophetæ determinationem, stabo super Petram, illam videlicet, quæ Christus est, huic infigam cum gradu pedes meos, affigam cum cogitabundo intellectu universos affectus voluntatis meæ: & eò quasi muro sepiar, ne ad me Leo rugiens possit irrumperere; vide defixo erectæ mentis oculo speculatorem in specula excubantem, quam ad audiendam Dei recogita, non jacentem in voluptatum lectulo, non somniantem in mundana parat, futurum cupiditatum strato, sed stantem super custodiam, sed expectantem, sed attendentem, prorumpentis tenebrarum principis lustratam aciem; intueri solertiori oculo, immersam cogitationibus sanctis, procul videntis agnothetæ providentiam, ut sibi suisque consulat à laqueo venantium, vide sub pennis magnarum alarum aquilæ sperantem pullum adversus incursum à Dæmonio meridiano imminuentem, sic præmunitus, sic roboratus, sic elevatus totum prolixo laboris exercitium hoc brevi compendiat hemistichio, *contemplanor, ut videam*, Alludit intemeratus Vates ad consuetas militibus stationes, quarum quælibet adhuc labente Hieronymi sæculo trium horarum spatium evolvebatur, *vigilia militaris* (scribit accuratus Dalmata, exponens quartam noctis vigiliam, qua naufragantes discipulorum animos suâ consolari voluit præsentia Magister Veritatis) *conzinebat tres horas, quia accipit noctem, non prout est longior aut brevior, sed prout est* (n) in Of: 4. in equi noctio; (n) cui suo adstipulatur calculo Augustinus: *quarta ergo vigilia*

noctis venit, hoc est, penè jam nocte finita; (o) hoc ipso supremæ noctis tempore (o) *Serm: 14. de verb: Domini.* stabat innixus petræ & angulari lapidi, vaticinans & annuntians futura ad sæculorum vesperam DEI hominis mysteria immobilis & invincibilis sui castri & arcis animæ vigilantissimus speculator, quas inter sacras vigiliarum excubias attonito meditabundi intellectus oculo contemplantatur, ut videat, quid diceretur sibi à verbo vitæ, & quid respondeat ad arguentem se; hanc stationem vigilantium excubiarum enucleans moralis Papa, sublimiter describit, *stat quippe super custodiam suam, qui per solertiam disciplinæ terrenis desiderijs non succumbit, sed supereminet; ut dum semper stantem appetit æternitatem, infra sit ei omne quod transit.* (p)

(p) S. Greg:
lib: 22. mor:
c. 10.

Hæc eminentia conscenditur, ad hanc pertingitur celsitudinem, quando immensus æternitatis sinus in sanctæ contemplationis specula suspicitur, in eminenti sacrarum meditationum sublimitate mundana vanitas perpenditur, humana fragilitas discutitur, ipsa sanctissimæ Divinitatis Majestas adoratur; stabat contemplabundus puer Domini in specula, dum psallebat: *ego dixi in excessu meo* (legit Gregorius, *in excessu mentis meæ*) *omnis homo mendax;* (q) legunt alij, *cum* (q) *Pf: 115. v. 2.* *essem in extasi*, rapiebatur prophetica mens ab imis ad summa super se ascendens, quia in DEI transierat contemplationem, licet sub semetipso adhuc infirmus homo permaneret; quod si ex universali ad individuam particularitatem descendens, inferre quis audeat adversus virum secundum cor DEI, si omnis homo mendax, vel David non erat homo, aut etiam mendax homo, si se mendacem confiteretur, indemnis & impunis erit, quisquis de veritate Prophetica, num vera sit, dubitabit; sed qui levatus super se in contemplatione mentis excessu se ipsum transilijt de vana falsitate hominum omnium, veram sententiam protulit, quia per contemplationis extasim tunc super hominem fuit; concludit magnus Gregorius: *in tantum verò & ipse mendax, in quantum homo, in tantum autem omnino non mendax, in quantum per excessum mentis super hominem;* stabat, non vacillabat David super custodiam suam, quando mente excesserat DEO, in contemplationis specula exaltatus, invigilabat universo peri-

Excessus mentis est exercitium sanctæ contemplationis.

David in
quantum ho-
mo, fuit men-
dax ut om-
nis homo, in
excessu con-
templationis
cessavit esse
mendax ho-
mo.

riclitantis Judææ regno, non tam suæ, quam suorum saluti consulens & incolumitati, ut circumvagum Leonem à suo grege arceat, ut inter obscuras nocturnæ meditationis coruscationes potestatem tenebrarum abigat, ut inimicum hominem, nec tamen Adæ filium, ab Adæ filiis repellat. Nocturnum itaque custodem exhibens à die exaltationis suæ, figens in Petra spirituales gradus, considerans & intuens beatis mentibus abundæ mentis oculis, futura DEI hominis mysteria, contemplabatur, ut videret quid diceretur sibi.

Sed nunquid solus David sublimabatur in excessu mentis suæ, definens esse homo, & inchoans excelsi filius à DEI filiis reputari; nunquid unus duntaxat Habacuk firmabat pedem sanctæ affectionis suæ in petra Salvatoris, ut hauriat de fontibus ejus, invitat quamcunque amantem, imò nonnisi amare intendentem animam, ad hanc sublimem speculam, ad quartam noctis vigiliam Cyrillus ab Alexandria, non dubitans, quia inter evanescentes meditando abundæ mentis tenebras, cœlestis lux ipsis in tenebris orietur, exurge igitur tu tempore noctis: *purior est enim nunc temporis anima, ipsæ tenebræ & silentium nimirum possunt ad compunctionem perducere*, nec est quod asserenti objicias commemoratum plorantis Jeremiæ threnum, *appropinquasti in die, quando invocavi te*: non diem nuncupat à solis lumine irradiatum, sed illum reputat supernis fulgentem splendoribus, qua veritas in secreto humanorum cordium conclavi inchoat diescere, quod inter atras nocturni temporis caligines fieri non prohibetur; *quia si ipsum quoque cælum inspicias punctatum stellis, quasi infinitis luminibus, hæc omnia sufficiunt ad animam erigendam*, prosequitur sanctissimus

(r) in Cat: S. Præsul noctis vigilias commendare: (r)
B. super 6. c. Luc:

Felix anima,
que neglectis
terrenis con-
templari stu-
det cœlestia.

felix anima! cui se omnipotens Majestas in nocte contemplationis insinuat: immensæque lucis suæ perennem scintillulam manifestat; felix anima! quæ suum in nocte quærens DEUM ac Dominum, dilectum & amatum, invigilat, si forte transeuntem conspiciat, fideliter meditabunda in cogitationibus sanctis excubat, si forsan illum, cujus caput rore plenum, cincinni sunt pleni guttis noctium, inter tenebras apprehendat; nam comprehendere nec maturi-

næ visioni conceditur, minùs illi, quæ vespertina dicitur, idcirco quia est obscurior, indulgetur. Felix anima! quæ sacro nocturnæ contemplationis horrore territa, humana considerare renuit præ fastidio, divina solum meditari concupiscit præ sublimissimo contemplabundi spiritus incremento; & quamvis, quo amplius de lumine, quod super se intermicat, feliciter participat, eò se magis ream ob præterlapsa adamatarum vanitatum deliria recognoscat; exultat tamen humiliter instar præcipitati pulveris, quem svavis auster elevat, ut successivo continuativæ meditationis motu in auram altius ascendat. Dum igitur transacta necessitate debilitati corporis hoc restauratum ad indigentiam sufficientiam adverteris, anhelæ menti illam durationem temporis tribue, quam vel Superioris autoritas petenti subdito admiserit, vel quam gubernatoris prudentia statuerit sacris excubijs impendendam; præcipiat carni spiritus, *hora est jam nos de somno surgere*: (s) memores (s) Rom: 13. 7. II. obdormientis Isboeth, qui vir confusionis vertitur, & suo exitiali interitu negligentis animæ funestus exitus representatur; affilierunt duo latrones pessimi incurium & malè securum principem, nam expers sancti timoris otium, voluptuosæ associatum intemperantiæ, invadunt suis stertentem in delicijs, & somniantem de vanitatum umbris animam enervant & trucidant; excitetur animalis homo ab illo, qui secundum DEUM cum corde mundo creatus est in sanctitate! suscitetur ad quiescendum, ut requiescat spiritus, tunc plenam adepturus requiem, quando quærens in lectulo, quem diligit, reperiet dormire nescientem; surge! qui dormis, nunc propior est nostra salus, Dominus enim propè est.

Invigilabat felicitati suæ vir desideriorum Daniel, quem Chaldaeorum Rex suis in Babylonia Magistratibus præfecit Principem, inter anxiantes supremæ dignitatis curas, ut deciduis à Patre luminum illustraretur radijs, ingressus domum suam, & fenestris apertis in cœnaculo suo, contra Jerusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, intrabat jam tunc solitarius adolescens in cubiculum suum, ascendit superiorem speculam, circumvolo pennigeræ mentis oculò, versus terrestrem Solymam profi-

ciscens, ut, quam adire festinis non sinebatur gressibus, allatis affectibus salutarer, Augustissimæque Triadi triplex homagium depositurus, lunato poplite tribus de die vicibus adorabat; auscultans procul dubio, provolutum exaudiebat servulum Altissimus, non tamen ullo em-

Daniel orans pyrei favoris pignore orantem solabatur; *tribus vicibus* at ubi inter nocturna dormientis mundi silentia supplicabundus non aureæ devisione præ- *in die, nulla* liri Nabuchodonosoris statuæ, sed DEO *visione præ-* mianatur, sed suo, non alieno stipiti, deprecabatur com- *orans in no-* munem omnium conditorem, iste oc- *de illustratur* cultas secutorum temporum futuritiones manifestabat attonito spectatori;

(i) Dan: 7.v.
2.

quæ ille compendiaturus prolixioris spectaculi seriem, hac brevi exarabat periodo longam myriadem mysteriorum, videbam in visione mea nocte, legit præceptor, media nocte, & ecce! quatuor venti cæli pugnabant in mari magno: (i) orat in die ter incurvato corpore ac poplite lunato, nec tamen Empyreale amphitheatrum instruitur, nec bipatentes cæli valvæ reserantur; nulla futurarum vicissitudinum repræsentatur species, nulla superni spiritus auditur allocutio, nulla peregrinæ revelationis imago menti speculatoris objicitur intuenda; at ubi inter secretæ noctis umbras, suis invadit suspirijs caliginosam nubium regionem, ubi profundis gemitibus ad penetranda cælorum ostia importuniùs speculator configit, invadit orantem terrificum aspectu spectaculum subsecuturis gentibus profuturum; quod si horror nocturnæ visionis est (Commentatore Gregorio) pavor occultæ contemplationis, prout in nocte contemplabundus orantis Prophetæ oculus ad portentosam visionem, quæ orans in die non illuminabatur, sed supplicans in nocte eandem merebatur, nescirem ego adæquatam discriminis rationem, nisi Os aureum doceret ignorantem, nisi monstraret nocturnæ contemplationis cum illustrationibus divinis familiarem esse connexionem, post tales pernoctationes (perorat Chrysostomus ad populum) somni svaves, & miræ revelationes; (u) vides superabundantem gratiarum scaturiginem, quæ nocturna inter præconia vigilantium ad domum siderum in civitatem sanctam ascendenti è lachrymarum valle sacris singultibus ad thronum DEI eluctanti Prophetæ tam largiter effunduntur; in amænissimo silentiosæ quietis somno sua constitutus in specula sublimis vigilabat

Pars III.

anima divini speculatoris, & revelabantur quiescenti futura humanæ felicitatis somnia, Regum imperia, sed caduca, regnorum solia, sed casura; quam singularem æthereæ communicationis prærogativam divina non obtinuit oratio, etiam iterum iterata, hanc meruit nocturna meditatio non petens nec desiderans in vigiliarum suarum præmiis consequi & adipisci.

Quærebat sua cum lampade virgo sapiens, nec somno præcipitante obruta, nec oleo destituta, & quia salientem in montibus considerans hinulum, & campi florem recogitans, ubique solitarium noverat dilectæ solitudinis zelatorem, provida investigatrix declinans publicum, elegerat secretum, quærens in lectulo, quod nemo alius admittitur, inquirens inter caliginosæ noctis tenebras, quando nec turba deambulanti obviat, nec quisquam obvius desideratam taciturnæ solitudinis requiem perturbat; in lectulo meo per noctes quæsi, quem diligit anima mea; (x) non ante coluit, sed in nocte hunc sibi fecit lectulum, dum omnes perturbationes mundanæ vanitatis fugiens, secretum in intimo profundi cordis angulo, ubi contemplabunda requiesceret, comparavit; mira sagacitas, excedens conditionem fragilitatis suæ, quid enim crederet, illum qui cubans in meridie reperiri non potuit, qui pascens in solis claritate, inveniri à sponsa non sustinuit, in tenebris investigandum, in noctibus complectendum? si sponsus suomet testimonio lux mundi est, quam quisquis sequitur, in tenebris non finitur ambulare, cur ab anhelante & explorante sponsa nocturnas inter caligines repriendus creditur, & venturus in complectentis brachia firmissimè speratur? huic innixa confidentiæ, non jam ut dubia, sed veluti secuta, removet thalami stragulam, pulvinum abjicit, culcitram discutit, si fortè inter byssina lectuli lintheamina delitescat? nec tamen in disquirendo tumultum cauta investigatrix excitat, timens, nè turbulenta disquisitio quietæ contemplationis otium interrumpat, surgit observans opportunitatis circumstantiam, salutari obtemperatura consilio plorantis & orantis Jeremiæ: *consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum*; non solo sursum vergente intellectu, sed comitante pariter

Ad orantis & meditantis pernoctationem sequuntur / varissimæ revelationes.

(x) Cant: 3. v.
1.

Sponsa non contentatur nocte, sed noctibus.

(u) Hom: 42.
ad popul:

affectu, laudans in nocte desolatarum tribulationum, non prout ille, de quo attestabatur puer Domini: *confitebitur tibi, cum bene feceris ei*; (y) sed velut iste, dum caneret psallens: *benedicam Dominum in omni tempore*; non tantum ad auream prosperitatis horam, sed etiam ad prolixam continuatæ adversitatis moram: *semper laus ejus in ore meo*: (z) Ps. 33. v. 1. (z) seu conturbentur aut commoveantur plorantes oculi in ærumnarum amaritudine, seu delectentur aut roborentur, ridentes in consolationum serenitate; Dominus adferat, Dominus auferrat dummodo domino placeat, ita fiat. *mandavit enim Dominus in die misericordiam suam & nocte canticum ejus, dum condemnaris ad tenebras tribulationum, dum agitaris in caligine persecutionum, dum obscuraris in concilio detractorum, dum obfuscaris in confessu calumniatorum, dum condemnaris in ludibrio peccatorum, age cicadam noctium, ut suæ Hieronymus suadet Eustochio, cane inter periculorum umbras, lauda inter calamitatum plagas, benedic inter adversitatum pœnas, exordire in vigiliarum principio canticum carminis, ut in earum termino, in quarta vigiliarum serie concludas; quare per noctes (favente domo siderum) solem Justitiæ, sed obscuratum, qui te illuminavit in die, nè videre cesses in nocte, prior quæsit in inquirentem, dum prior diligebat diligentem; nec enim nisi quæsitus potest quærere, nec nisi dilectus diligere dilectum; hoc te quærentem per noctes consoletur, hoc tibi formidanti in adjutorium suffragetur, quod nocturna inquisitio prævaleat diurnæ, & plerumque securius in nocte reperiat, qui frustranea indagine per dies quærebatur.*

Testor mellifluum amatorem, tempus feriatum commodius aptiusque: maxime autem, cum profundum nocturnus sopor inducit silentium, tunc planè liberior exit puriorque oratio; (z) cæcutit plerumque omnis hostilitas, tunc enim nullo terræ sollicitudinis pulvere respergitur, nec ullo vanæ laudis tentamine impeditur, nullò inanis gloriæ inquinamento contaminatur, suspirat & perorat silentes inter tenebras nullo interturbata clamore, ignorat approbantem, excludit censurantem creaturam, illum duntaxat arbitrum admittit, qui scrutatur sup-

plicantem animam ad lucernam. Est singularis consideratio in quærantis sponsæ nocturno dramate, quam provida Gilberti Abbatis solertia sagaciter expendit; quæsit dormiens, sed corde facta est de vigili, hæc virgo sapiens, quæsit purior laboriosius, ut reperiret dulcius, & stri- que gratior. Etius tenet sui thesaurum cordis, & quamvis expergefata nihil invenerit in manibus suis, quærendo tamen placuit, & nostræ saluti indormire nescium, nocturni laboris conamine dilectum oblectavit; prudentiam commendabat secreti conclavis solitudo castis amplexibus aptissima, puris sponсорum affectibus idonea, ad verbum vitæ geminis tam attrahentis intellectus, quam irruentis voluntatis comprehendendum brachijs opportuna; sed cur per noctes se quæsisse contestetur, lubet profundius investigare; novi quidem hanc circumstantiam temporis accomodatorem esse brachijs stringentibus, quam oculis intuentibus, opportuniorem amplexibus quam aspectibus, & quæ adhærere Deo ardentem voluit, ferventer petijt, ut unus efficiatur spiritus in eo, plus aspirasse videtur ad complexum, quam sollicitasse aspectum; tenere maluit, quam videre, minùs contenta, si speciosum forma cerneret, & desideratum cunctis gentibus non possideret; sed cur amabò sancta hæc anima suis in paradigmatis circumspecta, suis in verbis anxia, suis in periodis sollicitè attenta, non unam unius noctis diligentiam allegat, sed se per noctes investigasse sponsum adstruit? cur noctes computat, noctem multiplicat? quasi multis occuparetur noctibus, illas purificat, adauget latebras, an forsitan ideo accumulatur noctes sponsæ investigantis, quia multiplicantur effugia dilecti se recondentis. Respondet illuminatus Præsul: *noctes ejus frequenter interpolantur absentia sponsi, cum adest, lux est: cum abest, nox est*; (a) Felix anima felicitate vera, quæ cum Propheta valet asserere: *diem hominis non desideravi, tu scis*, (b) qui nôsti omnia, cui patent singula; eundem testem invocat, quem suum novit judicem futurum; sub umbra humanæ diei sedere renuit, ubi novit & stantes subito corruisse, jacentes verò surrexisse, habitantes continuo vacillasse; est dies hominis apud Hugonem delectatio temporalis, hanc sponsa cœlestis sponsi refugit, hanc sibi ob tenebrescere flagitat, in hujus lumine vi-

Absente DEO
est nox, præ-
sente dies.

(a) Serm. 1. in
Cant.

(b) Jerem. 17
v. 16.

Sponsa noctes-
cens, sponsum
reperit.

videri penitus recusat; hinc alternare cum nocte diem renuit, sed suas continuare tenebras flagitat, per noctes latentem sponsum quærere anhelat; vult in se omnem carnis prudentiam obscurari, vult nigra cuiusvis intuentis oculo obviare, vult lucis terrenæ splendorem declinare, ad solum illum, qui lucem occupat inaccessibilem, ad solum, qui lux est, sed lucens in tenebris, contendit suis in noctibus aspirare.

Aspira pariter instructus exemplo noctescentis sponsæ ad noctem istam, ascende ad ortum collucescentium stellarum supernæ mentis speculam, ut contempleris vivorum regionem, quæ supra est, & asvefias ad sedulo deferendam periculosa peregrinationis viam, ad declinandam lachrymarum vallem, attolle oculati cordis palpebras, ut te vel ammodò deserat concupiscentia oculorum. Exurge obscuro intempestivæ noctis tempore, observa aureum svadentis Chrysostomi consilium, quærentem animam sic exhortantis: *flecte genua, geme, Dominum tuum ora tibi fieri propitium: plus nocturnis placatur orationibus, cum quietis tempus, tu luctuum tempus facis*; (c) æmulare serenissimum regem Solymæ, imitare virum secundum cor DEI, qui media nocte surgebat ad confiteendum Altissimo, lavabat per singulas noctes lectum, & stratum suum lachrymis rigabat: prolixo didicerat experimento, quod non dormiter neque dormiat qui custodit Israël, si modò non hunc reperiat dormientem, refundit allegatam necessitatem orationis in circumstantiam temporis Mediolanensis Ambrosius: *tunc fervet carnis illecebra, tunc tentator illudit, coquitur cibus, potusque digeritur, stomachus aeger, mens somnolenta, animus occupatus est*; (d) tunc jaciuntur hostium retia, tunc laqueantur animarum spolia, tunc ingravescunt luctamina, tunc mens improvida confunditur, sed provida stabilitur; præluserat hanc lugubrem intereuntium tragediam ludans in figuris Providentia, quando noctem mediam statuit terrifico funeri famulaturam, quo exterminator Angelus Ægyptiorum primogenitos nocte media interemit, ut excubandum doceat, nè quâ fraude vitæcamur, offusisque spiritualium nequitiarum tenebris cæcutientes sine ardenti vivæ fidei lampade obruamur; Hinc

suos adhortatur Corinthios Doctor gentium ad excubandum, *parati sitis, ne cum venerint Macedones tecum, & invenerint vos imparatos, erubescamus nos*; (e) Macedones, si veritas & transferas vocabulum, significat *comburentes*, & indicat aligeros spiritus, veloces angelos, quos facit ablegans conditor spiritus, & ministros suos ignem urentem, à quibus, si stertentes reperiamur, si dormientes somnum nostrum inveniamur, erubescamus, est necesse, & ab eorum insomni vigilantia confundamur; nè similem experiri cogeretur confusionis nauseam coronatus psalter, lavabat per singulas noctes lectum suum, & nè superficialis videretur ablutio, irrigavit interiora strati sui, est siquidem lectus animæ secretum conscientiæ.

Est stratum (Carenfis Commentatoris placito) sensualitas, mundabat illam princeps providus, peccata singula deplorando, rigabat istam, ut foret fertilis ad fructum vitæ proferendum, utramque non fontali scaturigine conspergebat, non aquis fluminum immergebat, sed stillantibus oculorum lachrymis conspergebat, deflens dilationem patriæ, quam scintillantes stellarum radij insinuant, & plangens prolongatum mortalis miseriæ incolatum: quem caliginosa nocturni mœroris tranquillitas adumbrat. Hoc est desideratissimum cunctis à Domino peregrinantibus, à paradiso exulantibus irriguum, duplici velut distinctum aquæ ductu; quod gemens Axa tantopere conata est adipisci, quod imploratus Pater ploranti filiæ misericorditer concessit; irriguum superius, quò mentem ad cœlestia dirigamus, quantocyus consequenda, irriguum inferius, quo regionem umbræ mortis ingrediendam detestemur, surge igitur, qui dormis & stertis, lava lectulum tuum, riga lachrymis stratum tuum, dilue universos conscientiæ nævos & labes, singuli rimarum aditus sollicita meditatione explorentur, cor-

(e) 2. Cor. 9.
v. 4.

Nocturnum
tempus irri-
tat ad vitia,
unde præve-
niendum est
oratione.

Nocturno tem-
pore oranti a-
nimæ concedi-
tur duplex ir-
riguum, supe-
rius & inferi-
us.
(f) 1. Ps. pæ-
nit.

solifuga contemplatio, nunquam serenior, nec unquam plenior, quàm quando sola; peccator noctes diligit, ut voluptati indulgeat, delicijs incumbat, easdem ergo & justus diligit, ut solitum offendi Numen in noctibus deliniat, ac reconciliet offensori.

Castrametatur plurimum nocturnas inter insidias, cui, nî vigilans resistat anima, succumbit excubanti; non sunt exigua servorum DEI commoda, non levia sunt praelia, quibus profligant agmina tenebrarum.

Adversabatur cruenta Philistæorum rabies phalangibus Israël, plurimus miles meticulosum prodidit animum, qui soli innixus numero, con-

Qui reptant per vias arduas contemplationis, suffragio ad victorias elewantur.

sueverat solo armorum strepitu consternari; Magnanimus Jonathas supplebat vices numerosi exercitus, quando manibus & pedibus reptans, hostiles congessit aggeres, & stupefacta insultantium inimicorum castra invadens afflijit, suoque armigero comitante suis adgeniculatos pedibus hostes prodigiosa strage interemit; quem arduum reptabundi Herois ascensum elucubrans interpretatrix Glossa subjungit, utrique applaudens viatori: *ad alta contemplationis toto animi nixu conscendunt*: Ad portentosam hanc inimicorum cædem contremuere sigula trepidantium allophyllorum agmina, impavidaque pugnantis filij audaciâ animatus Pater supremam decrevit luctam, quâ universas lacessiti Israël injurias vindicaret: *& dixit Saul, irruamus super Philistæos nocte, & vastemus*

(g) 1. Reg: 14. v. 36.

eos, usque dum illucescat mane; (g) insumpta dies hostium exitio strenuo principi non suffecit, videbat siquidem cæli militiam pro suis configere, & ordinatricem humanorum eventuum Providentiam felicitati suorum clientum consulere, quando hâc disponente vertebatur gladius ad proximum, qui sauciaturus putabatur inimicum; quare visum, hac portentosa clade ad coronatum inchoantis victoriæ complementum diei noctem jungere, cæptumque statuit praelium continuare, irruamus nocte, & vastemus eos, quasi nexu indissolubili conjungerentur noctis certamina cum hostium ruina; nec immerito, nocturnæ siquidem justorum vigiliæ, quibus orationem suam effundunt coram exercituum Domino, fatales sunt diabolo & angelis ejus, qui lucem fugiunt, & noctis tenebras suis commodiores fraudibus requirunt: *posuisti te-*

nebras, & facta est nox; psallit vaticidicus David, nè forsan suspicaremur, hoc tempus non ab eo, qui temporum dat tempora, à nocte diem segregans, sed à noctivaga potestate tenebrarum oriri & causari: *in ipsa pertransibunt omnes bestiae sylvarum, catuli leonum rugientes, ut rapiant*; (h) insinuat commentatore Augustino spiritualia nequitiae, frementes orci belluas, quæ hominum erroribus pascentur.

(h) Ps. 103. v. 20.

Princeps Leonum nequior omnibus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, qui ad occasum solis justitiæ expetivit noctem, ut cribraret obfuscata discipulorum corda sicut triticum, ille hodieum suorum catulorum associatus agmine: *sunt enim Principes Dæmoniorum*; ut Augustinus docet, & *sunt Dæmonia quædam contemptibilia*; (i) ista insidiantur animabus illis, quæ faciliori fascino sperantur illaqueandæ; quomodo eludentur, quo stratagemate fraudulentæ ipsorum technæ detegentur? quis nisi vigilans nocturnos hosce lemures declinabit? quis nisi excubans sua in specula, quis nisi orans & supplicans, plorans & deprecans, oriri in sui cordis penetrabilibus lucem, quæ illuminat omnem hominem, impetrabit? quâ oriente cubabunt in cubilibus suis, in cordibus infidelium, in mentibus peccatorum; Noctivagas hæc bestias invasurus puer Domini, quod usus sit armorum genere, quonam sagacitatis molimine, attende: *in matutino interficiebam omnes peccatores terræ*; (l) qui quarta noctis vigilia diluculante cælo jam superavit invadentes, prostravit affilientes, calcavit resistentes, peremit succumbentes, pugnavit procul dubio in tenebris, luctatus est psallens & saucians, orans & invocans de nocte; cunctatur interrogans Ambrosius, quomodo unus & solus tot peccatores terræ interficere, quomodo omnes potuerit eliminare? cur gloriatur de interemptis terræ peccatoribus, quasi darentur peccatores cæli? in cælum peccans, peccator cæli est; in cælum peccat, qui cælestis curiæ jura profanat, ejusque violat sanctitatem suorum iniquitate delictorum, in cælum peccas, si cælestibus, quæ terrigenis præscribuntur, imperijs parere tergiversaris, sunt igitur ex Adæ filijs cæli & terræ peccatores, cælestis erat no-

(i) in Ps. 103. hic.

Inter dæmones dantur contemptibiles & sagaces

(l) Ps. 100. v. 8.

Dantur peccatores terræ & dantur peccatores cæli.

Saul captam victoriam de die consummare decernit in nocte.

noſter proto parens cum eſſet in voluptuoſo empyreæ metropolis ſuburbio, in Paradifo voluptatis, ſed cum ambiret divinitatem, terrenus evaſit, & de amæniffimo ejeſtus arboreto, in vallem decidit lachrymarum, hos omnes juſtus conſuevit interficere, quando in nocte media accendens lucernam ſanctæ orationis, aſcendenſque ſublimem excelsæ contemplationis ſpeculam, ad ſolem Juſtiæ de cœlo vigilans, interficit fomenta omnium delictorum. *Interficiebam omnes affectuum meorum cogitationes* explanat Illuſtris Euthymius: *quæ ex terreno corpore, atque ex materialibus alijs rebus naſcuntur*, verumtamen quid movebat manſvetiſſimum Principem ad ſeveram adeo omnium peccatorum interuſionem? fatale hoc exitium, ſævitæ notam regiæ inurit Clementiæ, quam tamen coronatus Monarchæ animus ut ingloriam fugere, ut ſæpe ſæpius nocivam expedit devitare; cur ergo illuminatus David præcipitis vindiſtæ acri furore rapiebatur, & omnes proſtigare peccatores in ſubobſcuro adhuc diluculo conabatur, reſpondet exulceratus vates, ut *diſperderem de civitate Domini operantes iniquitatem*; feroces beſtiæ, ſylveſtres incolæ invigilabant, ut raperent noctivagos ambulones, quid juſtius, quàm prævidum periclitantis populi ducem eorum exterminio noctes impendere, & noctis terminum ſceleſtæ huic victimæ ad exſtirpandum dedicare? quod ſi cum memorato commentatore per civitatem Dominicam intelligatur juſti anima, ſancto Spiritui in domum conſecrata, occupabatur proſectio ſaluberrimè mens prophetica proſtigandis ab hoc incolæ DEltatis palatio vitijs & criminibus, flagitijs & prævaricatorum negotijs, ut elongentur, ut proſcribantur æternū æliminanda.

Hoc efficit oratio, ſed quieta, hoc conficit ſupplicatio, ſed ſecreta, ſic proficit deprecatio, ſed nocturna; quid eſt condignius, quid eſt conformius, quid placat offenſam peccatis populi Majestatem celerius? quid placet placando Numini abundantius, quàm excubantis animæ teneriores lachrymæ uberibus ſuſpirijs, affectuofis ſingultibus conſœderatæ? quando ſollicitus orator vacillantes in ſomnum palpebras excitat, omnemque meridianæ etiam lucis claritatem in nocturnas ab-

Pars III.

ſconditæ recollectionis tenebras convertit, clauſoque cubilis oſtio orat Patrem exauditurum in abſcondito, quando insolentes tenebrarum filij diurnas occupationes nocturnas in tenebras convertunt, in tali die appropinquat oranti juſto implorata protectricis omnipotentæ dextera, quid mirum, ſi hoſtilia proſtigitur agmina, & integræ prævaricatorum acies ſuis exuta caſtris, ſuis privata tentorijs, de ſcleratorum numero eradantur, & in cœleſtis militiæ ordinem tranſcribantur? Eſt tamen caligo nocturni temporis ſuo & opportunior ſilentio, & gratior ſolitudinis incitamento, ſolus ad ſolum dirigitur homo ad DEUM, quodcunque terrigenarum conſortium aſpernatur; & ſæpe ſæpius, quem dies à DEO abripit, nocturna requies reducit ad eundem; Fugit meticuloſus Jonas à facie Domini, nec noctu fugiſſe creditur, qui oculata facie indigens ut effugeret, diei patrocinio utebatur, conſcendit navem, profunda ſuſcitaturus maria, nondum propheticò inſtructus vaticinio, quod quodlibet effugium à Domini præſentia velut inane ludibrium ſapiens puer Domini eludebat: *ſi ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris, tenebit me dextera tua*; (m) Legit Pa- (m) Pf: 138. v. 9. *gninus ſi aſſumpſero pennas luciferi*; alatur illis vir inobediens, qui conditoris ſui aut metuens aut ſaſtidiens imperium, declinat à via vitæ, quam ductor ſpiritus inſpirans oſtendit viatori; de- *Jonas cogitat clinabat nolens legatione fungi ad gra- effugere manū vem mercibus onerariam, & Ninividei, quæ tatarum ſalutem negligens, in Tarſum men abique conſpirantibus ventis, ſaventibus velis apprehendit deproperabat; neſciens ſe longè feliprævaricatorius navigaturum in balena, poſtquam rem. naufragium pateretur in mari; dum enim auxius profundo ignaviæ ſomno ſoporatur in puppi, ſævit procelloſum mare immanibus undis, evacillantur ſpumofis fluctibus aquæ, furit turbulentum in auras, & diſpergentibus Nautis, tempeſtuoſus Aquilo ulturus ſui auctoris injuriam, adverſus ſuæ indormientem ſalati, fremit & ferit, vigilantibus cunctis ſolus prævaricator dulciter cubat, ſvaviter natat, donec mergente nautarum induſtriâ, & pereunte remigantium ſolertiâ, certum naufragium exſpectatur; ad dormientem conſugiunt laborantes, excitant ſomniantem vigilantes, dumque perterritum examinant, reum*

David interfecit in matutino peccatores omnes terre, quando terrenos & inordinatos affectus mortificabat.

reum inveniunt, & vindicanti Justitiæ sacrificantes in hostiam placationis, ejiciunt in procellas, sed vix ab undoso rictu absorbetur felix sacri furoris vittima, quando à cete grandi deglutitur, & animato in feretro sepelitur; ut quam salutis semitam præterijt in terris, eandem in aquis incederet, in vivo deambulans sepulchro. Quid ageret peregrinatus à Domino, quò pedem verteret, quò suum dirigeret affectum? in profunda fœtidi ventris obscuritate, in caliginosa miseriarum abyssu, abyssum invocat misericordiæ, dumque hac intempesta cæcutiret in nocte, ad orationem festinat, ad deprecationem properans volat, diem sibi in noctem conversam acceptat, nocturno circumseptus carcere, mutescens tenebris circumvallatus, inchoat suspirare, ut segregatus à tenebrarum filiis, restitueretur denuo agmini filiorum lucis; auscultemus orantem: *clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me;* (n) vix auspicatur orationis prologum, vix articulare cœperat primam supplicabundæ deprecationis periodum, quando jam se exauditum profitetur, priusquam se exaudiendum sibi blandiretur; certus de annuentis pietate, securus jam de conniventis voluntate, se exauditum indubitanter pronunciat, dum nulla diurnæ lucis umbra serenitatem adeptæ pacificationis indicans, se se adhuc insinuat; hærebat inter marinas gurgites, nondum tollendus præcipiebatur lapis sepulchri, nondum reſerabatur ostium monumenti, quando jam se salvum intonabat, salvatum evulgabat.

Erat ipsa portentosæ noctis obscuritas subsecuturæ diei prodromus, erat oratio in tenebris compilata, approximaturi solis Justitiæ diluculum, incipiebat jam conversus à via sua ad viam Justitiæ ire post lucem mundi, non ultra illustris anima in tenebris potuit ambulare, licet adhuc poterit totum totius corporis machinam tenebroſa ceti volumina circumvallare; obambulabat non pedum gressibus, sed rectis affectuum sanctorum motibus in medio tenebrarum angulo, sicque obumbratus, clamare incipit ad Dominum, & Dominus orantem præveniens, ac ad orandum movens, clamantem exaudivit, salvavit exauditum, vix preces edidit, quando fe-

rox bellua, quæ devorabat hominem, evomuit Prophetam, oratio reum absolvit, DEUM invocans commovit, cœlos inclinavit, piscem compressit, os dilatavit, & commutatum ex peccatore in præconem Altissimi, in arida collocavit. Videor mihi egredientem de suæ calamitatis ergastulo Prophetam videre stantem super custodiam suam, non jam indormientem, sed inter astra excubantem, videtur mihi meditandus speculator figere gladium super munitionem suam, & contemplari, ut videat, quid dicatur sibi, & quid respondeat ad arguendum se. Evigilare incipit Ninivitis, ut agens custodem gentis excitandæ, quam profundus iniquitatum sopor oppresserat, stet permodum adjuvantis, stet permodum invigilantis, stet permodum protegentis, illius custodis acturus prodromum, qui naufragantibus discipulis tota nocte periclitantibus, in quarta vigilia comparuit auxiliator opportunus. Videor mihi decidas inter lachrymas ab anxio Prophetâ illam audire vocem, *præveni in maturitate, & clamavi,* (o) legit Hieronymus: *surgebam adhuc in tenebris, & clamabam,* vertit Cajetanus: *præveni in nocte,* concludit Augustinus, *præveni in maturitate:* putas, placebit immaturus orator illi, qui dimetitur omnia in pondere sanctuarij, qui moderatur singula in tempore & mensura? qui vocans mox venientem præveniat, putas, prævenientem non castigat? præventum tempus sæpè magis præproperanti præjudicat, quàm tardius observatum; & sæpè sæpius anticipasse ampliùs poenituit, quàm considerando nonnihil maturius retardasse; num fortè, quia tempus sub cœlo, sed DEUS super cœlum est, nullo circumscribitur tempore, semper quò citiùs, eò adoratur feliciùs, quò tardiùs, eò morosiùs oranti patrocinator? hinc vult Ambrosius rogantem semper rogare, & qui non semper precatur, semper affectum habeat ad precandum, qui præsumenter dubitas de veritatis integritate, aut certè severam nimium regulationem suspicaris; in JESUM authorem fidei nostræ, auctorem salutis nostræ sagaciùs respice, qui nullò indigens orationis suffragiò, te summè indignum sub voluit instruere exemplò, ille pro te rogans pernoctabit, ut tu scires, quomodo pro te rogares, redde igitur ei, quod pro te desulis, concludit Mediolanensis Ant-

(n) Jonæ 2.

v. 3.

Clamat in nocte, dum jacet in ventre balenæ.

(n) vix auspicatur orationis prologum, vix articulare cœperat primam supplicabundæ deprecationis periodum, quando jam se exauditum profitetur, priusquam se exaudiendum sibi blandiretur; certus de annuentis pietate, securus jam de conniventis voluntate, se exauditum indubitanter pronunciat, dum nulla diurnæ lucis umbra serenitatem adeptæ pacificationis indicans, se se adhuc insinuat; hærebat inter marinas gurgites, nondum tollendus præcipiebatur lapis sepulchri, nondum reſerabatur ostium monumenti, quando jam se salvum intonabat, salvatum evulgabat.

Oratio in hac nocte clamabat efficacissimè.

(p) Ps: 118. v. 147.

David in nocte orans prævenit ut inpetravisset.

Homo pernoctans in oratione, reddit quod debet Christo pernoctanti.

(p) in Pf. 118. *Or. 19.* *vistes; (p) si tua nescit fragilitas quatuor totius noctis vigilias observare, conare saltem vel nocte media cum congregatis canobitarum choris, cum deprecabundis Monachorum castris orando praeliari, psallendo deliciarum, precando colluctari. Noli tenebrarum voraginem formidare, dum enim tua ad Patrem luminum oratio suspirat, unigenitus Patris, qui candor est lucis æternæ, lucem tuæ menti aspirat, qua illustratus & mundi principem profligas, & dæmonium meridianum suo in capite conculcas, & transfigurata tenebrarum potestatem in lucis Angelos ad confusionem revelas.*

Vides præventionis maturitatem, prævenientium utilitatem, nec potest matris optimæ genuina soboles indormire delicijs, aut vanitates somniare. Est uterina sæcundæ charitatis filia oratio pernoctans, & in obscura noctis caligine præveniens diluculum, *sapè contingit* (interprete Augustino) *ut tali noctis tempore vigiles, & magno surgente orationis affectu non expectatur, sed præveniatur:* (q) putas non prævenisse, non maturasse eximiam sanctitatem amatricem illam, quæ anxij coarctata votis, miscens singultus lachrymis, anhela vociferatione intonabat; *anima mea desideravit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te:* (r) non concupiscit caro, quæ concupiscit adversus spiritum, sed spiritus militans contra carnem; vacabat ille ab omnibus angariantis mundi sollicitudinibus, nesciens ante quiescere, priusquam in dilecti brachia corruere, antequam operatis amplexibus liceat indulgere. Exæstuabat ardens in corde charitas, quæ solum DEUM ambiens, vacuis manibus nihil tenere poterat, nihil ab illo aliud volebat apprehendere, hunc solum flagitans ambobus brachijs constringere, ambabus manibus tenere; excitaverat dormituriensem, coarctans desiderium, & inter suspirantia anhelæ investigatrici somnia una cupido sponsi inquietabat quiescentem; de mane vigilans anhelabat, imò consurgens nocte media invigilabat, sciens non esse efficaciorē horam, non dari feliciorē moram eā, quæ nocte in orando protrahitur, ubi sponsus cœlestis vigilantes sponsas excipit, si tamen flammigera devotæ orationis lampade instruantur, ut enim no-

cte media clamor factus est, ornaverant virginales animæ lampades suas, & concurrentes adorato, obviantes adamato, ad agni nuptias intromittuntur; & quàm celeriter pulsantibus aperiebantur cœlorum ostia, stetit ad ostium, imò factus est ostium introeuntibus, hoc sacræ supplicationis tempus creator temporis observare dignatus est, quando servili conditione mundo conspicuus, fidelem servum exhibuit in secunda & tertia vigilia, veniens transire voluit, ut servis peccati transiens ministraret; *nam sicut prima vigilia est sui ortus in carne, ita secunda est vigilia, quæ nostra redit, & resuscitatur in carne*, inquit Chrysologus, adjungit tertiam (prima quippe consultò reticeretur, quæ in ipso Dominicæ Nativitatis ortu excesserat) *tertia vigilia est illa, quæ expectatio tota novissimo venientis finitur adventu:* (s) quid plura? supremæ potestatis auctor, servilis obedientiæ Magister, ut suò nos informet exemplò, advocatus noster apud Patrem pernoctat in oratione DEI, non quasi infirmus rogat, ut sibi impetret, quod implere non possit, sed ut pro meis interveniat delictis, pro mihi dimittendis supplicet peccatis.

Est commendanda Antistitis celeberrimi subtilitas, condigna infulati Ravennatis sublimitate, ipse Dominus pernoctat in oratione DEI, ut ante nos oratione liberet, quàm redimat passione: (t) mira connexio nocturnæ orationis ac amarissimæ passionis? quasi sit idem præmium, sit eadem retributio utriusque; præcedit passionem, tot cumulatam meritis, tot subditam ærumnis interpellatura oratio, & quasi idem promerentur stillantium oculorum lachrymæ ac pretiosissimæ divini sanguinis guttulæ, eundem, quem illæ, præstare recensentur effectum; æquivalet veluti terrifico patientis Dei martyrio ejusdem vigilantis oratio, ejusdem excubantis supplicatio, ejusdem nocturna deprecatio, antequam redimat acerbissima tormentorum serie, prius intensa liberare prævenit oratione Adæ posteritatem. Oculatissimus Sapiens, futurorum præsciens! fortunatissimum DEI hominis egressum de virginali thalamo ad vallem lachrymarum subtili præfagio vaticinatur; *cum quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus, du-*

(s) Serm: 24.

(t) S. Pet: Chrys: sol: ibi.

Christi oratio
amulatur pas-
sionem in ho-
mine redi-
mendo.

(u) Sap: 18.
v. 15.

(x) Joan: 16.
v. 28.

Verbum Patris
confligit cum
hoste nocte
media.

(y) lib: 3.
Serm: 6.

Justus instar
Leonis aperto
mentis oculo
vigilans, va-
cat orationi.

(z) Isai: 21. v. 8.

(a) Cant: 5.
v. 2.

us debellator proflivit: (u) & quia medium duobus extremis clauditur, Verbum intempestiva nocte venisse in nostræ calamitatis regiam, in vallem lachrymarum recensetur; conformiter sanctissimo divini oris oraculo, exivi à Patre, & veni in mundum; (x) præcessit quippe extinguendæ legis Mosaicæ vespera, & Evangelicæ perfectionis diluculum prævidebatur oriturum. Ecce! in medio noctis silentio durus debellator proflit, non quidem numerosam mortalium aciem debellaturus, sed mundi hujus principem à cordiū humanorum dominio eliminaturus; nocturnas inter tenebras Dominus exercituum ad feralem conflictum egreditur, ut universam tenebrarum potestatem feliciori robore, commodiori tempore aggrediatur, nec alia humanati DEI arma reperio, quam validissima, quæ ad Patrem misericordiarum vibrat suspiria, ejaculatur desideria, & quæ jam præparaverat conflictura humanitas in virginali utero sanctæ orationis stratagemate, exerit nocte media, obvelans atra caligine faciem Majestatis; DEI filius ab æterna sede profectus, in prædestinata Virginis templum sibimet castrametatur, quibus latenter infunditur, inquit Veronensis Zeno, (y) latenter procedit, nocturna inter silentia ad Patrem unigenitus Sermo perorat, dumque mortales ad similitudinem mortis aspectus dormientium promunt, Rex immortalis vitam largiens, vigilantis formam viventibus propriam monstrat, factus viator, ut se salutem ostendat, nocturnas inter vigilias ad vigilandum viatores invitat, ad Verbum in carne affectuosa adorandum deprecatione per Angelos citat, ut, dum pro servis Dominus, pro subditis excubat princeps, accingantur pariter ad excubandum servuli, certissime credentes, illud sibi exhortantis Prophetæ monitum intimari, clamavit leo super speculam Domini: ego sum, stans igitur per diem, & super custodiam meam, ego sum, stans totis noctibus: (z) gerit apertos semper oculos leonis instar, dormire nesciens, sed semper excubans justæ animæ, quæ scrutatori cordium, quæ sponso, cui patent omnia, & quem nullum latet secretum, audeat asserere, ego dormio, & cor meum vigilat. (a)

Vides inter profunda prostrati corporis somnia apertum mentis oculū, videntem in sublimi contemplativi ha-

bitūs specula? legunt alij, ego dormiebam, & cor meum vigilabat, abjectis externorum negotiorum curis, sopitis erga creaturarum universitatem sensibus, quando meditabunda mens corporeis quasi soluta vinculis consvetas de sponso cogitationes agitabat, sacris indormiebam epulis spiritu saginata, sed cor suas celebrare continuabat vigilias, dilectum contemplata, ab omni, quod huic uni alienum est, feliciter alienata; hinc ita semisomnis requiesco, ut tamen vocem dilecti audiam, nec enim somnus iste eautriendæ deservit pigritiæ, non famulatur desidæ, sed hauriendæ sapientiæ ancillatur. Felix anima! cui nec nox horrorem incutit, nec labor vigiliarum opprimit, sic tumultuanti mundo exterius obdormiens, ut tamen interiori cogitatu, quæ sit empyreæ regionis regia, quæ sit exercituum Domini celestis militia, quæ præstent astra matutina divinarum laudum impendia, sagaciter exploret; sancti viri; dum terrena omnia despiciunt, dum tumultus mundi omnino fugiunt, nequaquam ut tempori vacent, ea dimittunt, sed interius laborantes, quæ sunt illa, ad quæ facti sunt, in corde aspicere contendunt; elucida oculati leonis somnum, explanat inamorati cordis vigiliam, obdormientis sponsæ requiem (b) in c. 5. Cant. magnus Gregorius, (b) quia ab alijs dormit, quæ extra sponsum, quia requiescit à negotijs, quæ terrena sunt, quia suum in nocte diem reperit, suam in obscuris velatæ fidei tenebris accendit supernæ contemplationis lampadem, elongatur ab affectibus carnis, applicatur solis voluptatibus cordis; stat igitur super speculam Domini, stat per magnanimam constantis animi perseverantiam, stat per sublimem puræ intentionis rectitudinem, non sedet otiosa, nè cadat remulenta, ut æmuletur vigilantem ad vocem Domini puerum Samuëlem, non imitatur funestum sedentis Heli casum, Heli cadit juxta ostium, qui spectans contra viam, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, & fractis cervicibus mortuus est; cecidit, & cadens impigit in illum, qui de se ipso effatur, ego sum ostium, (c) impegerat in (c) Joan: 01. v. 9. illud Sacerdos magnus, in cujus personato lapsu ruentis Synagogæ casum moralis Papa subtiliter commentatur, juxta ostium mortuus est Heli, quia Synagogæ ministerium idcirco periit, quia in Redemptorem offendit: (d) non sic, quam (d) lib: 1. c. 4. in Reg: nimis diligunt adolescentulæ, quam a-

mane

Heb. repræsen-
tabat Synago-
gam morien-
tem.

mant, ditant, & dotant animam virtu-
tes solidæ, cum motum innocentia, &
fallere nescia simplicitate: stat supra
speculam, ut speculetur undique, &
sursum perennatura paradisi gaudia, de-
orsum terrifica hiantis inferni supplicia,
& sinistrorsum miseriarum colluviem in
lachrymarum valle scaturientem, dex-
trorsum momentanea terrenarum ille-
cebrarum gaudia quàm citò evanescant;
antrorsum innumera largitoris bonorum
omnium beneficia, retrorsum commis-
sa transactò præsentis vitæ tempore pec-
cata; stat per totam caducæ prosperita-
tis diem, non hujus fulgorem ambiens,
sed metuens calorem, eò ferventiùs si-
tiens, quò plùs absorbens ærumnarum,
eò avidiùs desiderans experiri miseria-
rum; denique suis præfixam oculis, suis
affixam gestat cogitationibus legem Do-
mini; hæc brevi compendiatam perio-
do, *die ac nocte manebitis in tabernaculo,*
in sancta excelsæ contemplationis spe-
cula, observantes custodias Domini, nè mo-
riamini. (e)

(e) Levit 8.
v. 35.

Dormiant alij somnum suum in
amplis deliciarum thalamis, nihil inven-
turi in manibus suis! dormiant alij ab
increpatione Domini! contemplabun-
da justì anima dormit non increpata,
sed vino, quod solis bibendum propina-
tur charissimis, inebriata, quis alius hòc
somnia dulcior, qui hanc alienatæ men-
tis ebrietatem sequitur, quid svavius
hòc somniò, quid in hoc somno aper-
tis sanctarum cogitationum oculis obji-
citur speculandum? dormiat spiritus, &
caro vigilet, nec enim sic indormire no-
vit dormiens justì anima, ut non ex-

Oratio Joab
placat exul-
ceratum ani-
mum Davidis
& imperat
reditum Ab-
solonis in Je-
rusalem.

pergebat nocte media, clamorem sponsi
audiens, & nuptiales ad epulas corde
vigili ardentique lampade festinans. Hoc
valet, sicque prævalet nocturna inamo-
rati speculatoris oratio, ut tamen ad vo-
tum impetret; continua importunitate
absentem sponsum invocet, est necesse,
ut fugiens fratricida, infamis parricida
exulcerati Davidis furorem declinaret,
exulabat triennio ab oculis paternis,
quem interempti fratris sæva barbaries
à Regis solio proscripsit, evasit tamen,
non quidem suæ industriæ beneficiò, sed
advocantis Joab ministeriò, qui impor-
tunis instare precibus non destitit, do-
nec exacerbati Regis expresserat respon-
sum: *ecce! placatus feci verbum tuum;* (f) (f) 2. Reg. 14.
triennalis perseverantia in petendo exo-
ravit tandem, & abiens adduxit Abso-
lon in Jerusalem; tu parem tuæ orati-
onis speres exitum, spera reducere aut
tuam aut alienam peccatoris animam
in empyrealem Solymam, si tamen pe-
titioni non desit assiduitas, si adsit im-
portunitas amorosa. Confluxerant in
corde robustissimo velut in arenaria o-
rantis & lachrymantis Dalilæ instantia,
& provida Samsonis resistentia, dicebat
illa: *dic mihi, obsecro, in quo sit tua ma-*
xima fortitudo? (g) elusit ille sapiùs, do-
nec ad mortem usque lassaretur anima
ejus, cessit victus, recessit victrix, con-
cludit Lyranus: *per molestiam mulieris im-*
portune petenti veritatem rei aperuit: quid
est similius Dalilæ, quàm anima pec-
catrix (communi Patrum suffragiò)
per Samsonem verò Christus haud incon-
venienter præfiguratur, iste namque of-
fensus, precibus placatur, & oratione
superatur.

Samsonis
fortitudo vin-
citur.

(g) Judic. 16.
v. 6.

R E S.

Versus.
LVIII.

Judicasti Domine causam animæ meæ, Redemptor vitæ meæ.

R E S.

Versus.
LIX.

Vidisti Domine iniquitatem illorum adversum me: judica judicium meum.

R E S.

Versus.
LX.

Vidisti omnem furorem, universas cogitationes eorum adversum me.

Sensus Literæ.

Inocens Propheræ, conversari asvetus cum Angelis, quàm sit bilin-gve mortaliū idioma, quàm sit instabile filiorum Adæ commercium, præsentī threnō insinuat, dum fraudulentam suorum concivium deplorat iniquitatem. Fœdisfraga Judæorum gens non se præcepto legis conformabat, sed legem cum præceptis suæ perfidiæ commensurabat, redarguit intrepidus Vates proceres populi; judicium inchoaturus à domo DEI, sed illi præsumptuosam existimantes esse audaciam corripientis integritatem, condemnarunt prædicantem, repudiârunt corrigentem, & ambitioso furore phrænetici, manum Medici momorderunt, quando sanctissimæ vitæ suæ opera sugillârunt. Quod adeo superbis Judææ proceribus consuetum fuerat, adeo coronatis Præsulibus solitum, ut veluti prodigiosum recenseat adventum sacer Chronologi-sta, immunem Prophetam correpti Regis manibus evasisse. Peccaverat incurius David regalibus delicijs emollitus, unicus ictus oculi totam magnanimi Herois fortitudinem expectorabat, utque obscæna coloraretur culpa, ut adulterij turpitudine sub ignorantia tenebris tumularetur, *omnis enim, qui malè agit, odit lucem:* (a) Urias Hethæus adversariorum assultibus objicitur, & inter numerosa mucronum vulnera magnani-

mus miles, stationem nolens deserere, trucidatur. Post prolixiorē dissimulantis rei moram misericors & miserator Dominus suæ mentis interpretem ablegat, qui ægotantem morosi Principis animam curaturus, impactam Regis Regum injuriam allegat, enorme fœdisfragium exprobrat, ac tandem feralem subsecuturæ mortis sententiam evibrat. Expectâssem ego ferientia regij furoris fulmina, quibus sacra incinerandi Vatis victima inflammaretur; prædixissem certum exanimandi Vatis interitum, nisi mirandam legissem vicissitudinem, *reversus est Nathan in domum suam:* (b) nullo costrictus compede regreditur, nec ullo reclusus carcere detinetur. Exprobravit, ut debuit, fidelis nuntius, sublatum de vili pastorum numero, insertum Regum sublimi solio, insinuabat ob horridam ingratitudinem depopulandam domum suam, abripienda violenter omnia, plenam irarum amystidem super fœdisfragum caput effundendam; nec tamen fidelis nuntius ex oculis lachrymabundi Principis ejicitur, à regia non proscribitur, nulla verborum asperitate invaditur, sine injuria ad domum suam dimittitur, nec ad recessum cogitur, nec ob increpationis severitatem increpatur.

Urias ad regendam regalis adulterij turpitudinem trucidatur.

(b) 1. Régis 12. v. 15. David prophetam se corripit entem dimittit redire liberum in Domum suam

(a) Joann. 3. v. 20.

exitus magnificat Davidis mitissimam pietatem; quam nuper antecessores prae-
ludebant, nec successores regis Israël col-
ludebant. Sævum profecto barbariem
experiebantur celeberrimi præcones ve-
ritatis? illudebantur eorum aliqui ad
ignominiosam confusionem, flagellaban-
tur alij ad dolorosam irrisionem: fa-
cti spectaculum, mundo quidem ad pro-
brosam explosionem, sed angelis ad fe-
stivam congratulationem, & subsequen-
tibus hominibus ad sanctam æmulationem;
sustentabatur veridicus Michæas
pane tribulationis in carcere, & aquâ
angustiae potabatur; redarguebat trans-
gressores legis zelosus Ezechiel, & rap-
tabatur in zeli præmium, distraheba-
tur equis per crepidines rupium & sa-
xorum; divino impulsus spiritu Zacha-
rias, dum fœdis fragum Joam corripit,
dum perfidum Israëllem corrigit, imme-
mor rex misericordiae, quam secum fe-
cerat Joiada pater illius: *interfecit filium
ejus*; (c) dissecabatur Isaias ad correpti
Manassis imperium serâ ligneâ, & tan-
dem Jeremias noster sanctificatus in u-
tero, ut scias innocentiam, immobilis
ad blandientium lingvarum tentamina,
fortis ad exprobrantium calumniatorum
improperia, præcipiebat auribus, ex-
cipiebat oculis, subsannantium dissimu-
labat ludibria, auscultans decisam in
concilio iniquitatem, *venite! & percu-
tiamus eum lingvâ, & non attendamus ad
sermones ejus*; (d) accusaturi velut men-
dacem, prophetiae spiritum sibi arrogare
præsumentem, ut accusatus condemne-
tur, & condemnatus lapidetur: per-
cutiatur lingvâ, ut obruatur convitijs,
supprimatur contumelijs, sicque tam
obrutus quam suppressus, sub acervo
condensatorum lapidum sepeliatur; le-
gant alij, *percutiamus eum in lingua*; hæc
obturetur nè contradicat falsitati, hæc
ore obstruatur, nè patrocinetur verita-
ti; hac conticescente profligabitur re-
ligionis integritas, hac non loquente
eliminabuntur ab Israël reliquiae pieta-
tis. Legerant persecutores impij, vel ex-
perimento potius proprio addidicerant,
sapientissimum clarissimi Syracidis a-
pophthegma: *flagelli plaga livorem facit,
plaga autem lingvæ comminuet ossa*; (e)
lædit flagellum ossa, sed corporis fla-
gellati; lingvæ malignitas non tantum
ambit lædere, sed comminueri in ani-
mæ ossibus effigiatum robur mentis.
Percussus lingua, ut gravi sauciatus spi-

culo, lethali exanimatus vulnere confor-
mem haberet tumulum, subjungit il-
lico lachrymabundus Vates, non suum
desiens interitum, sed salutaribus la-
chrymis deplorans exitium rebellis po-
puli: *nunquid redditur pro bono malum,
quia foderunt foveam animæ meæ*; (f) in-
fontem sine causa plectere, est species
injustitiæ, nam vindictam exigit deli-
ctum, sed beneficientem sibi ut hostem
persequi, supremæ iniquitatis est com-
plementum. Innocuus Jeremias suæ
commisum cœlitus industriæ amabat
Israëlem, Divinæ pullus gratiæ divi-
nam populo ut impetraret gratiam, qui-
bus non precibus supplicabat, quibus non
laboribus se totum impendebat, quas
non fundebat lachrymas, quæ non su-
spira eructabat? oblectabatur fidelis
servi continuante obsequio Dominus
dominantium, & sæpè sæpius hoc me-
diatore provide aversos reconciliabat a-
nimos, quosque nec dignabatur ultra
respicere peccatores, hos amplectentis
misericordiae brachijs complectebat ad
nutum supplicabundi Vatis pijsimè pla-
catus. Invigilabat securitati princi-
pum, nec subditorum negotijs indor-
miebat; Exacerbata in ultionem Justi-
tia vibrabat sæpè sæpius acinacem ad
vindictam, hoc tamen advocante, hoc
deprecante, hoc repugnante cepit im-
pensius diligere, quos impios iteratis
provocatus injurijs statuerat ferire; pa-
rum videbatur sollicito interpellatori
justis impetrare beneficiorum stipendia,
nî etiam perversis imploraret veniam,
indignis venia prævaricationum indul-
gentiam extorqueret. Proritabatur
continuata insidiantium Hebraorum in-
gratitudine ad recipiendam vicissitu-
dinem, sed umbra miserentis DEI suum
sequens prototypum, elegit potius in-
fami furoris victima succumbere, quam
delirantem populum suas inter vesanias
perire. Plus valuit apud Prophetam
sanctissimum commiserabunda charitas,
quam ultrix æquitas, una cujus exsti-
mulatus vehementia ad patiendum, af-
flictæ causam animæ non vindicatur
judici, sed miserenti Domino, qui suis
lubens indulget servulis, committebat.
Oblitus multi formis injuriæ, Divinæ me-
mor beneficentiæ; stabat in conspectu
Altissimi ad protegendum, non confi-
debat, non cœlites collegas impellebat
ad feriendum; sed obstinata gens af-
fectabat omnimodam validissimi pro-
te-

(f) Jerem: 18.
v. 20.

Charitas Pro-
pheta mani-
festatur in re-
missione of-
fensarum.

(c) 2. Paral: 24.
v. 22.

(d) Jerem: 18.
v. 18.

Jeremias per-
cutitur lingvâ
dum vaticini-
atur.

(e) Eccl: 28.
v. 21.

reſtoris ſui ignorantiam, omnigenam beneficiorum oblivionem ſimulabat.

Eliminare de terra viventium con-
rendebant benefactorem ſuum, omnem
impendere non dubitabant operam,
Divino irradiatus lumine imminentem
urbis ruinam annuntiabat, fugam ad
Chaldæorum provinciam conſulebat, re-
manenti feralem interitum prænuntia-
bat; quis non veneraretur præſagien-
tem nuntium Altiffimi? quis non aſſe-
curantem tranſugas de incolumitate
corporis revereretur? quis non ſungen-
tem legatione divini legiſlatoris honore
non proſequeretur? verum ferocientes
belluæ, conſveti adulatores curiæ, ut blan-
direntur Sedechiæ, conſono affectu ſuf-
fragiò concludebant impij proceres, ini-
qui iudices, conſœderati latronibus præ-

(g) *Ferem: 38.* *v. 4.* *Jeremiæ in-*
nocentia red-
ditur Hebræo-
rum populo
intollerabilis. *dones: rogamus, ut occidatur homo iſte, (g)*
utque exolum principi inſenſiorem red-
derent, cauſam ſubjiciunt deſideratæ
mortis, ſiquidem non quærit pacem popu-
lo huic, ſed malam; accuſatur ut impius
proditor, qui erat apud Altiffimum va-
lidiffimus interceſſor, condemnatur ut
reus, qui toties reorum præpedivit pro-
meritam ultionem; infamis aulicorum
ſuperbia deludebatur cæca libidine am-
bitionis, quem ſapius experti piſſimum
accuſatorem, hunc cogunt conticeſcere,
nec ultra iniquitatē perſequi, nec obloqui
ſcleratorum perversitati, effrons in
propugnatores ſuum conjuratio, coë-
git illos ad turpitudinem flagitij eru-
beſcere, quibus ex corde perimendi
vatis novum prævidebatur commodum

exoriturum, ſubmittitur immunis Jere-
mias ſanibus in lacum, delabitur in cœ-
num, quod (commentatore Carenſi) erat
ei amarius omni morte; cænoſo circum-
vallabatur puteo, ut adſtruit Joſephus,
lutòque collotenus immergebatur, ut
præſocatus ſepeliretur in cœno, inſixus
in limo profundi. Submerſus periſſe-
ſet barbaræ crudelitatis hoſtia, niſi ad
perennaturam Hebræorum infamiam
miſertus alienigena periclitantem eruiſ-
ſet. Acceſſit judiciale ſolium Abde-
melech Eunuſchus, quem denigravit na-
tura Æthiopem, ſed candor animi in-
nocuum dealbavit; non timuit exacer-
bati Principis furorem, ſed Regi ob-
loquens, crudele repræſentat præmium
pro compenſatione tantorum merito-
rum; immane adverſum inſontem ob-
trudit ſupplicium, ſuperbam redarguit
irreverentiam læſæ Juſtitie, cogit time-
re neſcius ad palinodiam præcipitatum
Principem, & condemnatum coronati
latronis calculo à morte liberat autho-
ritate regia innocentem. Qui ſuam ſup-
remo judici commendans innocentiam,
accuſans non commovente furentis vin-
dictæ impetu perſuaſus, ſed ſancto di-
ſtante Spiritu adaſtus, impietatem ad-
verſantis curiæ, Regiſque decretantis,
Vidiſti oculis, quibus diſcernis omnia,
iniquitatem illorum mihi adverſantem,
mèque præcipitantem, pro quibus ſteti
in conſpectu tuo, non accuſator fratrum,
ſed accuſandorum frater, fraterno dili-
gens amore, qui me ut hoſtem reſpu-
entes, odio habuerunt gratis.

RES.

Versus.
LVIII. **Judicaſti Domine cauſam animæ meæ; redemp-
tor vitæ meæ.**

Sermo Quinquageſimus Octavius.

**Juſtus confidit ſoli DEO, peccator ſperat in
ſemetipſo.**

Eſt genuina providi timoris pro-
prietas, dum approximantem
prævidet adverſarium, propi-
tium ſibi conſugere ad aſylum;
odit falſam ſecuritatem ſagax prudentia,

ſciens, quod certa ſubſequatur miſeria,
ſine cautela aggredi adverſarium, deliræ
temeritatis eſt vitium, præſumptuoſa
fragilitatis argumentum, ſtulta illius
reputatur confidentia; qui ege-
ſta.

Stulta mor- talium secu- ritas negligit DEI auxiliū implorare. statis tempore egeno supplicat, magis- que in pauperis subsidio quā divitis au- xilio confidit. Est major illa, sed ta- talium secu- ritas negligit DEI auxiliū implorare.

Prudens Jere- mias divino Judici com- mittit causā animæ suæ.

(a) Job 31. v. 26.

Beatus Job non ponit fi- duciam suam in sole aut lu- na mundanæ felicitatis.

men conservata pluribus dementia, quā- ruti periculis, invasi ab adversarijs, ac- cumulati miserijs, ærumnis aggravati, sperant auxiliatrice caduci hominis dex- tera sublevari, nec adjutricem implo- rant opem Altissimi, cujus solius est potentia periclitantem eruere, oppres- sum erigere, egentem adjuvare. De- sertus Jeremias, dum à regali curia im- minentem suspicaretur interitum, dum confœderatam furentis populi experi- tur rabiem, non mundi invocatur præsi- dium, terrenum negligit auxilium, di- vino solum innititur patrocinio, & cau- sam gementis animæ supremo commit- tit dijudicandam tribunali. Clarissimus beatæ lucis filius, quem universa pote- stas tenebrarum nec obumbrare poterat, dum aggestis calamitatum copijs spera- bat obfuscare. Illuminatus Job, quā- fuerit in decernendo pavidus, quā pro- vidus in eligendo, humiliter insinuat, dum admirabili allegoriā, quod fulciretur sub- fidiō, subtiliter declarat, *si vidi solem, cum fulgeret, & lunam incedentem clarē, & latatum est in abscondito cor meum:* (a) ineptam damnat lætitiā, quæ ad ter- reni solis ortum oritur, & quæ canden- tis lunæ mutabili vicissitudine obleta- tur; fulget cum sole terrena mundi prin- cipum sublimitas, micat cum luna hu- mana terrigenarum prosperitas, sed illa sæpè sapius ab oppositione mentium ec- clypsim patitur, & ista, dum crescit as- surgendo, decrescit corruendo, in te- nebris tumulatur. Despexerat magna- nimus cœlicola (si conversantis animæ regionem consideres) universa præsen- tis sæculi oblectamenta, & quidquid il- lecebrarum caro posset suggerere, in ex- animatarum prolium ruina sepeliebat, quidquid divitiarum mundus posset ob- trudere, in violento prædantium Chal- dæorum raptu amissum rejiciebat, inde ab illudente humanæ felicitatis luce a- vertens animum, ad lucem, quæ sem- per illucescens oritur, nunquam abori- tur, totis respexit obtutibus, plenis af- fectibus reflexit; sciens quod lux visi- bilis, conformis terrenæ felicitatis ima- go & figura, si affectuosa cupidine di- ligitur, ad lucem invisibilem caligantis animæ oculus excæcatur; *beatus Job ful- gentem solem, & clarē incedentem lunam*

Pars III.

nequaquam vidisse se perhibet, ut se demonst- ret præsentis lucis speciem non appetuisse: (b) (b) Lib: 22. explanat velatam allegorica nube veri- tatem moralis Papa. mor: c. 2.

Quis æstimabat auream divitiarū opulentiam, qui nec solem diligere, nec lunam voluit adamare; qui nec ad di- em mundanæ prosperitatis oculum ele- vare, nec noctem alternæ adversitatis statuit declinare, sanctorum animæ nul- lum terrenæ dignitatis fulgorem æsti- mant, nullum mundanæ voluptatis il- licium affectant, nè forsan Patris lu- minum destituantur luce, quam præ- lucentem sequi ambiunt, aut soli Ju- stitiæ, nè ejus illustrentur radijs, ter- restris massæ congeriem opponant. Quod ipsum irradiatus Salomon insinuat, dum non obstante sublimis Sapientiæ emi- nentia, quā pollebat, eam veluti aut in- sufficientem ad deducendum, aut certè à continuante influxu solis Justitiæ de- pendentem insigniter accusat, *habe fi- duciam in Domino ex toto corde tuo, & nè innitaris prudentiæ tuæ,* (c) legunt sepru- aginta Interpretes: *esto fidens in toto cor- de super DEUM,* adjungitque Syrus: *sa- pientiæ animæ tuæ nè confidas,* huic fidei perfidus, qui, quod veraciter intelligit, suo attribuit ingenio ut primæ scaturi- gini, & si quid æquum judicat, vel ve- rè bonum adamat, suæ solertiæ ut primæ origini adscribit; solem ful- gentem videt, sed quisnam hanc con- diderit, non expendit; lunam inceden- tem clarē considerat, sed unde hanc na- ta sit claritatem, nullatenus explorat. Quod si sibi confidere diffidit, si suæ fi- bi tenuitatis conscius, se ambulare in tenebris recognoscit, ad lumen ulterius respicit, sed destitutus vero candidæ veritatis lumine, illius ducatu utitur, quod non ad vitam ducitur, sed seducen- dus trahitur ad umbram mortis, sic au- reis detrahebatur vinculis dives ille, qui suis evanescens in divitijs, ad eam us- que insaniam delirabat, ut semet ipsum ad stultam animans illecebram, se ipsum hortaretur: *anima! habes multa bona po- sita in annos plurimos: requiesce, comede, bi- be, epulare;* (d) taxat pro libitu anno- rum multitudinem, extendit vitæ fragi- lis prolixam longitudinem, quasi qui fructus plurimos elargiente cœlo repo- suit in horrea, posset annorum multi- plicare numerum sinè DEO; attende delirantis stultitiam, frumentis pascit

In DEO solo fidendum est, & homini dis- fidendum.

(d) Luc: 12. v. 19.

*Dives deliravit,
dum suis in
divitijs spe-
rat.*

animam, seque in abdito solum cum solo colloqui reputat, dum interim sermonem nequam; & vanitatum eloquia divinus arbiter condemnat; humanam cœlestis Sapientia delusit astutiam, & subito eadem nocte sustulit, cujus effrenem insolentiam sat diu toleravit; priusquam tamen suis indormiturum somnijs æterna nocte plecteret, subsequitur obdormientis vitæ exitum intimavit, *stulte! hac nocte animam tuam repertent à te*; stultorum omnium evasit miserimus, qui providus præ cæteris salutis plurimum lustrorum invigilavit; equisnam stultior, cui non mortalium fallibile iudicium, sed quem & ipse DEUS imposito stultitiæ cognomine inter æternitatis stultos reputavit; præstolabatur longam annosi temporis seriem, sed ipsa nocte, priusquam diluclum illucesceret, perierunt omnes cogitationes illius, *ut qui in longum sibi subsidia colligendo prospiceret, subsequentem diem vel unum minimè videret*, concludit Gregorius. Hoc terminantur exitu, quotquot in aquis defluentibus spei suæ fundamentum collocant, quisquis in labili favore principum suæ fiduciæ perennitatem solidat, quisquis ingentem suæ felicitatis machinam in arena humani adjutorij ædificat ac fundat; dic mihi, an non dementem dixeris, & judicaveris amentem, cujus miraris studium in eo positum, ut in prolongata suæ peregrinationis ærumna onerosam bonorum temporalium abundantiam gaudenter recipiat, amenter retineat, ut augeantur amplius laborat? moraris hac censurare virgulâ usitatam tot filiorum Adæ confidentiam in vitro fragili, in limbo solaris figuli, in massa aërea, in arena exigua situatam.

*Aded amat
frumenti hor-
rea, ut illis
suam cibari
animam an-
helat.*

Dic! an non stultum dixeris, qui in undoso vortice devolvitur, & plantam in procellis figere conatur? an non plantat in defluis aquarum fluctibus, quisquis in tempestuosis humanarum mentium affectibus suam prosperitatem radicare flagitat, qui tamen ipsis volubilibus aquis celerius immutantur, velocius convertuntur? fidebat non sibi sed alteri, non homini, sed DEO, plenam in petra, quæ Christus est, collocabat fiduciam sponsata in fide sponso sanguinem fidelis anima, quæ merebatur non peregrino commendari elogio, nequè humano deprædicari præconio,

sed Divinò: *sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*; (e) elucidant expressius septuaginta interpretes: *sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum*, legi literalem Lyranis sensum, quò Synagogam svavi ac redolenti lilio æquiparare nititur, & idololatram gentilitatem pungentibus spinis assimilat, quarum sævam duritiem expertus est, his coronatus spinosis vepribus Israël in Ægypto; candidam sine labe intelligit in lilio Ecclesiam Augustinus, circumvallatur spinis, quæ à suis quos enutrivit filijs, à fœdis fragijs materni uteri persecutoribus angitur & stipatur; hæret immaculata parens inter hæreticorum vepres, inter spinosas falsorum fratrum Synagogas, quos tamen à filiorum ordine non licet segregare, ex Christo quippe per Baptismum sunt genitæ, & filiali sacramentorum communioni aggregatæ. Quod si universam filiorum Adæ congeriem accuratiori indagine subtilius investiges, paucos experieris filios, quos robur virilis constantiæ viros comprobet, quos inviolata fidelis amicitia stabilitas æque in prosperis ac in adversis recomendet; pleræque molles sunt filia, effeminata variabilitate mutabiles, vix unquam in eodem sinceritatis statu sunt permanentes, spinarum sonitum tu auscultare dixeris, si linguas colloquentium, si verba obloquentium maturiori explores discussione, nunc laudant adulant, nunc latrant detrahentes, nunc exprobrando injuriant, nunc approbando superexaltant. Sola, quæ spinas nescit, nec sauciari novit, est inoffensa Divinitas, hæc enim tormenta sentire non potuit, quæ sentiens humanitas toleravit; est lilium, sed convallium, est publicus campi, non est privatus horti flos, de quo lilium inter spinas, inter nocentes innocua testatur anima, *ego dilecto meo, & ad me conversio ejus*; ut enim flos odorem suum reservat, dum succiditur; augmentat, dum conteritur, nec redolere desinit, dum avellitur, sic alludente Ambrosio floridus ille Nazarenus, inamoratus ille JESUS, arido acclavatus, stipiti, contritus non emarcuit, avulsus non evanuit, sed lancea aperiente velut succisus, speciosus præ filijs hominum sacra expressi sanguinis purpura vernavit ut rosa, & scaturiente à fonte salutis aqua, ut lilium candore purissimo attonitas spectato-

(e) Cant. 2.
v. 2.

Synagoga re-
spectu gentili-
tatis suis liliis

Ecclesia Ca-
tholica inter
hæreticos
lilium inter
spinat.

rum oculos immutavit. Huic lilio convallium illa perfectæ similitudinis decore assimilatur anima, quæ liliū exhibens inter spinas, per ipsas dumetum rimas ad illius lilij candorem respicit, ut æmuletur, in illud totam suarum curarum jactat seriem, ut conserve-
tur.

Considerat spinarum duritiem, examinat secreto velut scrutiniō filiarum obstinatam indolem moralis Papa, utque describat illas, istasque comparet descriptis, illas illarum animarum turmas dumis & vepribus existimat æquiparandas, quæ solis verbis Christum constituentur, operibus verò nihil nisi humanas

(f) Gregor: sollicitudines sectantur. (f) Vidisti spineti turpitudinem, aculeatam spinarum deformitatē? quid enim spinæ correspondet æqualius? quid convenit uniformius

Cant: quā cura sæcularis? utraque punit, illa nonnihil lenius, dum carni lancinanda infigitur, ista crudelius, dum cordi inquietando, & vulnerando spiritui fraudulenta cuspide insidiatur; quid restat aliud inferendum? quid superest ex terrigenarum inordinata solitudine concludendum, quā solam & illam quidem animam lilio comparari, quæ angustia renuens curis sæculi, quæ hujusmodi spinis & sentibus compungi ac perforari abnuens, cælo suam committit indigentiam, in DEI brachia suas suorum omnium calamitates & miseras conjiciens, canit cum Psalte regio: De-

(g) Ps: 24. v. 2. *in te confido, non erubescam, in te, qui promissisti humilibus altitudinem, & spopondisti elatis damnationem; in te, qui, quia solus DEUS es, solus & bonus es, in te, ad quem clamat amoris exercitatio, non lingvæ vociferantis imitatio, est enim vox dilectionis nubes penetrans, & tuæ Divinitatis solio quantumvis importuna, mihi tamen opportunissimè appropinquat; in te, cuius solius dextera potest succurrere, valet eruere, non illos, qui præsumunt in virtute sua, & fundant fidam salutem exultationis suæ in protectione non DEI cæli, sed hominis juvare non valentis: hæc est communis præsumptio filiorum Adæ, non præsumptio in illo, de quo scriptum legimus: frater non redimit, redimet homo; (h) quod si hunc fratrem flagitas recenseri, quo solo non redimente, nullus ex cætu hominem redempturus est, illum præ cæteris om-*

nibus recogita, qui post passionem suam omnibus manifestè apparens, indixit plus lachrymanti, vade ad fratres meos, & dic eis, ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum: (i) errantes erant, nec dixit electæ Dominicæ resurrectionis nuntiæ, dic errantibus! fugientes solum reliquerant, non tamen exprobat, dic fugientibus; latentes erant clausis fortiter januis, nec tamen sugillabat, dic latitantibus, sed quasi nostri amoris mem-
mor, sui desertionis immemor, injungit discessuræ, vade ad fratres meos, nam licet unigenitus DEI filius sit sine fratribus, sunt tamen fratres JESU ex carne ut homo est. Mittit divinus frater divinizandis fratribus Apostolorum Apostolam, ut sicut in paradiso incauta mulier viro propinaverat mortem, sic ablegata cælitus mulier è sepulchro vivis indiceret vitam, annuntiaret salutem.

(i) Joam: 20. v. 12.

Ut suppleatur defectus Evæ, Magdalena juxta Apostola Apostolorum.

Et putas, quem frater iste non redimet, misellus homo quasi potentior aut veluti benignior redempturus est? deciperis, si suspicaris, qui hoc à fratre non redimitur, nunquam ab homine redimetur; qui hoc à fratre non eruitur, nunquam ab homine eruetur, dic ergo Patri suo, dic Patri tuo, Pater noster, Dic Christo Redemptori, frater noster; in te confido, qui enim pro Patre DEUM, pro fratre JESUM obtinet, nè timeat in die mala, nec metuat in nocte illa, quæ prudenti Virginum choro ex bonis optima, sed fatuis ex malis pessima evasit; In te confido, qui propter me, nè sempiternæ mortis forem spoliū, morte turpissima condemnari voluisti, qui propter me, ut exaltarer ego, humiliari ad servi mancipatum elegisti; qui drachmam perditam quærere tantis laboribus statuisti, ut quærerem fideliter, qui infidelem me invenisti; grandis fiducia quiescentis animæ, non laborantis, jacentis inter sponsi brachia, non discurrentis per vicos & plateas: animus perfectus ab omni est sollicitudine vacuus: impius sollicitudinibus teritur; magni ascetæ, inter ascetarum principis, est paradigma. Nili: de animo perfecto dicitur, liliū est inter spinas; (l) de impio scriptum legitur: spinæ congregatæ igni comburentur; si literam attendas, spinosos intelligit Assyrios ad obsidendam terrestrem Solyam & destruendam confederatos; (m) si allegoriam investigare velis, spi-

(l) in ascet.

(m) Isa. 33.

v. 12.

Christus est frater hominum, quo non redimente homo redimere non potest.

Perfectus est
 liliū pecca-
 tor est spina.

(u) Serm: 45.
 in Cant:

(o) Joan: 16.
 v. 53.

Christus vi-
 ctor mundi li-
 berat iustos à
 spinis.

(p) Gen: 1. v. 14

(p) in Hexam.

na sunt impij, qui alios conantur lan-
 cinare, qui iustos præsument sauciare,
 qui militantem Solymam contendunt
 impugnare, inquietæ peccatorum tur-
 mæ sunt, gehennæ flammicidio combu-
 rendæ, spina (Bernardo teste) falsus frater
 est, spina vicinus est malus, nève aut
 paucas opineris, aut à re dissitas suspi-
 ceris, subjungit mellifluus commenta-
 tor: *plenus est mundus spinis*; (n) has
 inter commorari, & nunquam sauciari,
 istis circumvallari, nec tamen perfo-
 rari, non est prodigium humanæ forti-
 tudinis, sed patrociniū Divinæ po-
 testatis; vis inter harum myriades non
 terebrari, vis velut inter spinas immu-
 ne & impune liliū conservari, illum
 ausculta consulentem, attende conso-
 lantem, expende admonentem: *confi-
 dite, ego vici mundum*; (o) vicerunt quot-
 quot confiderunt, nè membra mundus
 vinceret, nè liliū spina læderet, caput
 deserit mundum, flos campi contrivit
 spinam, conversus est in ærumna tua,
 ut cofigatur spina. Hoc docuit, pri-
 usquam incæpisset in carne facere &
 docere productrix omnium sapientia,
 quando inanem & vacuam fœcundatu-
 rus terram Pater luminum, priusquam
 erigeret verbo virtutis suæ illustrem
 domum syderum, priusquam fieri ju-
 beret luminaria in firmamento cœli,
 priusquam illuminaret geminos mundi
 oculos, in ipsa creandi solis vigilia ad crea-
 tivum productricis omnipotentia nutū,
protulit terra herbam virentem, lignūque
faciens fructum: (p) quæ antea sterilis
 virgo, nunc parturiens mater, sinè re-
 cepto semine gignit, utque Creatoris
 pareat imperio, parit sinè cultoris dex-
 tera germen, gratiam fœcunditatis sinè
 creatura fœcundante assumit, expla-
 nante Basilio: *campi fertiles, florentes se-
 getibus, perinde atque mare spumarum agi-
 tatione fluctuabant ac inundabant*. (p) Vi-
 des impactam naturæ fragili violentiam,
 dum Author naturæ sinè sole fructus ma-
 turat, sinè luna ramos fœcundat? insig-
 ne deliciarum spectaculum, sed porten-
 tosum, sinè aërei caloris beneficio, si-
 nè solaris radij subsidio pendere sarta
 viridantibus pampinis septa, uvas cer-
 nere vel aureo fulgore, vel purpureo
 rubore renitentes.

pientia & Soientia DEI, exclamat Medio-
 lanensis Ambrosius: *ut prius inciperent
 ligna esse, quàm illa duo mundi luminaria,
 nisi ut cognoscerent omnes divina testimonio
 lectiones, terram sine sole posse esse fœcun-
 dam*: (q) perpende latens mysterium, qui
 sumptus de humo homo es, terra es, pul-
 vis es, sinè sole potes vivere, sinè Deo nec
 potes respirare, disce cuius creaturæ
 diffidere, in solo creatore torius funda-
 mentum fiducia collocare; qui sinè so-
 lari lumine facit telluris uterum ger-
 minare, tuam profectò poterit indigen-
 tiam sublevare; terra sinè calore ger-
 minat, sinè cultore protuberat, soli
 parere DEI præcipientis imperio, viret
 in fœno, floret in raino, herba solem
 præcurrit, fructus omnium stellarum
 influxum præcedit, & putas non solus
 tibi sufficiat ille adiutor fortis, ille pro-
 tector svavis, in quo vivimus omnes,
 in quo movemur singuli, & sumus uni-
 versi? felix fiducia, sed in authorem
 fidei, non in imaginem vanitatis; vix
 fidis DEO, & jam, quod quæris, possi-
 des, confidis homini, & post anno-
 rum lustra, quam rarò velit, quàm sæ-
 pè, quod vult, non possit, prolixiori a-
 maritudine experiris; *præcipio spe futu-
 ra, quæ deprecor; nesciunt in foribus hære-
 re, quæ cœlo Authore tribuuntur*; (r) in-
 quit Ennadius, beata spes, quæ præcipis,
 ante capiens, dum præcipis jam præri-
 pis, est quippe fidelis confidentia præ-
 mium, vix inopiam stimulantis deside-
 rij percipere, etiam speratæ possessio-
 nis gaudio delectari. Commendat il-
 lustri præconio Magister gentium con-
 similem fiduciam in sola solius DEI be-
 nignitate radiantem, quando ab hospi-
 tum suorum triade intemeratus Abra-
 ham promissam desperatæ hereditatis
 gratiam audiens, velut jam frueretur ob-
 latâ, velut jam constringeret insinua-
 tum favorem, sua in confidentia exulta-
 vit lætabundus; *qui contra spem in spem
 credidit, ut fieret Pater multarum gentium*;
 (s) ô pretiosam fiducia fidem! quæ
 contra id, quod novit animus, quod vi-
 det oculus, futurum sperat, & eventu-
 rum præstolatur; huic soli innixa fun-
 damento, suffulta in hoc firmamento,
 quia DEUS est, qui invocatur, DEUS
 est, in quem speratur, de quo plus sem-
 per oportet expectare, quàm valeat
 humana imbecillitas postulare. Præ-
 judicat omnipotentia fragilis Adæ fi-
 lius, qui id per DEUM posse diffidit,
 quod

(q) lib: 4. He-
 xam. 6. 1.

Ante solem
 creatur &
 germinat ter-
 ra, ut in DEO
 non in creatur-
 ra fidamus.

(r) Epist: 16.

(s) Rom: 4.
 v. 18.

Factum legimus, sic evenisse cre-
 dimus, de causa prodigiosi germinis du-
 bitamus, quid igitur præviat altitudo sa-

quod per creaturarum potentiam non posse fieri recognoscit; quasi qui creaturam condidit, angustos creaturarum limites non excedat; fide DEO, sed vera fide fideliter credentium, ut credas non sola professione vocis, sed firma protestatione cordis, auctori tuo plus esse confidendum, quam nostri suae potentiae appropriandum, suaeque bonitati tribuendum. Contra spem in spem credidit, quid mirabilius? si spes contra spem sperare praevaleret, spei regnum in se desolandum ruinatur, dum tanta oppositio inter extrema haec tam dissidentia versatur. Promittitur sterili senilique utero fecunda soboles, stellarum numero equiparanda, resistit suis natura viribus, & arguit impossibile, quod magni consilij spondet Angelus eventurum, avertitur ab illa providus puer Domini, convertitur ad istum, & quasi spem impugnans, cui proprium est non possidere speratum, exultabundus se possidere opinatur, quod promittente DEO indubitanter praestolatur; nondum connubiali utero inferebatur partus, quando jam ante paternae mentis oculos primogenitus versabatur.

Attende mysteriorum seriem, ut videas congeriem portentorum, ex Abraham justus transit in Abraham, ut qui excelsus pater nuncupabatur antea, nominaretur amando pater multarum gentium, ut explicat Augustinus (1) Sara non ultra vocari sinitur, sed Sarai appellatur, ut quae suo nuper praeferebat in nomine Sara princeps mea, sublato jam pro nomine dicatur Sarai, quasi innueret Altissimus (Hieronymo commentatore) non vocabis nomen ejus Sarai, id est, non dices ei, princeps mea est, omnium quippe gentium futura jam princeps est; (u) adjungit coelestis aliger irrefragabile oraculum, naturae quidem paradoxum, sed caelo vaticinium, justo praesagium providentiae, pignus certissimum Divinae bonitatis: ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum, eritque in nationes, & reges populorum orientur ex eo; (x) respexit illico accuratus illuminatae mentis oculus ad promittentis potentiam, non ad naturae infirmitatem; si enim carnali intueretur oculo, obfuscaretur terrenae impossibilitatis tenebrosa caligine, si oculari carnis decempeda hoc mediretur prodigium; succumberet caduco tempori, hoc enim spondentis e-

Pars III.

loquium, hoc angeli promissum: simile fecit, si oris aurei testimonio uti placeat: quasi aliquis polliceretur, ex lapidibus hominem se facturum; inquit Chrysostomus; (y) Hoc non obstante creati totius ordinis obstaculo: cecidit Abraham in faciem suam, & risit; recogitans promissionis excellentiam, & magnitudinem promittentis; qui pronus in terram decidit, spondentem adoravit, quem nunquam adorasset, nisi veridicum credidisset, ruit in faciem, ut rideret, sic risit, ut corrueret prostrata facie, quasi velari illos veller oculos, quibus videre noluit, quod solus solius mentis oculis velata fide velut certissimum aspexit; risit, suae applaudens felicitati, dignus cui videnti coelestes angeli ariderent, ut enim elucidat Augustinus: risus Abraham exultatio est gratulantis, non irrisio diffidentis; (z) imò ne risus judicetur irrisio, connectit legitimam prostrato corpore adorationem, utrumque jungitur, ut, quanta confidentis sit securitas, comprobetur. Habet hoc sibi proprium fidelis confidentia, brachij innixa omnipotentis gratiae, antevolare promittentis DEI sponsonem, mereri promissionem; quid enim aliud à nobis vult intelligi Tarsensis Doctor, commendans intemeratam Abraham fiduciam: credidit, ut fieret Pater multarum gentium; quam spe sua meruisse, ut Sarai ex conjugē fieret puerpera, sic enim explicat Anselmus: tam valide credidit, ut propter fidei meritum susciperet ex sua conjugē filium, de quo populus Hebraeorum nasceretur, & ex illo populo Christus carnem assumeret, in quem omnes gentes crederent; metire mensuram angeli non hominis immensum penè sperantis confidentiae pretium, non qui credidit filium genuit, sed quia credidit, idcirco unigenitum suscepit; ad meritum confidentis Abraham Isaac pertinet, ut promerentis praemium, dicam apertius, ante connubialem thalamum spes genuit speratum, & ante puerperium fidelis Abraham fiducia parturit Isaacum, si enim Isaac risus vertitur, ridens genitor dum risum edidit: non ad opprobrium, sed ad celebrandum gaudium ut commentatur Augustinus, filium peperit, fiducialis siquidem latitia jam sibi natum credidit filium, dum audiit nasciturum; nescit morari DEUS in dando, quod promisit, si non retardat homo in expectando, quod imploravit; obtinuit

10. T

Pa-

(y) Hom: 40.
in Gen:(z) 19. de civi-
viti:Abraham
sperat spe di-
vina contra
spem huma-
nam.(1) 16. de ci-
vit.Sara Princeps
fit Sarai.
(u) in quaest:
Hebra: 17.(x) Gen: 17. v.
16.Abraham vi-
det, non ta-
men invidet
Angelo.

Abraham Pater fidei nostræ, quod speravit, ita
Deo credens, celeriter, ut se jam genuisse lætaretur,
& ridens an- quàm primum procreatio desideratæ so-
te partum, bolis ex ventre sterili successura promit-
Isaacum pe- teretur.
perit per spē.

Hoc est illud peculiare solatium, quod spe gaudentes in confitendo præsentiant, dum sortiuntur concupitum, quando concupiscentes non aliud quàm Creatoris sui benignitatem in suæ certitudinis assumunt argumentum. O si suæ diffusus conjugii, si vir suspectam fidem viraginis habuisset, & Creatori suo confidisset, illæsa profectò Adæ progenies remansisset! adhærebat fideliter uni solique DEO, quamdiu solus erat vernantis paradisi innocens inquilinus, fuisset incola, nisi adhærens uxori suæ, illius amoribus nimium indulgisset, si ejus seductæ consilio non fidisset; fudit amanti, confidit persuadenti; associatus foedifragæ conjugii infortunatus confors, unam mortalitatis sortem ex perniciofa vitiosæ familiaritatis confidentia lachrymabiliter incurrit; lex gratiæ utrique exstinguitur, nox culpæ ambos complectitur, caligant in meridie, quæ, quidnam sint mentis tenebræ, hætenus nesciebant. Ut fugiant à mundi luce, ad latebras simul confugiunt, plus latebrarum abditæ voragini, quàm Patri luminum fidentes, spectabat oculatus deambulantis ad auram post meridiem DEI amor, non amplius suam reperiens requiem in cordibus peccatorum; vidit sub ficu non verum Israëlitem, qui DEUM videat, sed fugientem servum, qui ficus folijs, nè videatur, agnitam turpitudinem abscondit. Sed vix læsorum vulnera supernus conspexerat Medicus, quando vocabat disscitos, citabat langvidos, Redemptor accersit redimendos, eodem à momento contractæ mortalitatis conficiens antitodum, quo genus hominum in sui proto-parentis morte lethaliter fuerat sauciatum. Observat horam inflicti vulneris Archiater celestis, eadem quippe affigi vitâ voluit

Dei clamor crucis arbori novus Adam, quâ vetus
in paradiso spoliata fructu arborem profanavit, sed
prælucebat nona hora emittere constituit moriens
Christi cla- spiritum, qua voluptatis paradiso infamem
morem vali- mem ejecit exulem ultrix justitia in val-
dum in cruce. lem lachrymarum, priusquam tamen
 ejiciendos judicaret, iniquos condem-
 naret, flebilem luctifonæ citationis vo-

(a) Gen. 3. v. cem edidit: Adam ubi es? (a) quæ pur-

purari Hugonis asserto lamentanti simili exstitit & ploranti, jam tunc præfigurans illum clamorem validum & lachrymas, in quas demum effusus in cruce Dominus expiravit. Deambulat sollicitus non quasi saliens in montibus, sed veluti Judex tardigradus, expectans voluntariam rei confessionem, sed iste suam volens effugere confusionem, non ante à lapsu substitit, donec latentem inter frutices Adamum compellavit; ô quanta diffidentis creaturæ malignitas cum miserentis benignitate colluctatur! non ferebatur impetu, meditatur sua in solitudine deambulantem abominabilis diffidentiae vindicem Galfridus Abbas, sed quasi moram neccens retractando & expectando, an pœnitere peccator vellet, hinc inde pergebat: (b) Josephum in agro errantem crederes, ut aberrantes in salutis via fratres reduceret, nè perirent. Ecquidnam respondes evocanti vocatus Adam? ah voca discedentem, sequere præcedentem, insequere, si pede nequis, voce plorabili fugientem, desiderat revocari, anhelat invocari, flagitat associari, odit te elongari; dum vides ad auram deambulantem, dum spectas post meridiani solis æstum gradientem, recogita ardore justissimæ ultionis effervescentem refrigerari velle, nè tanta calamitate prævaricatorem puniat, quantâ peccati foeditas postulat & requirit. Verùm quid quærens requisieram, quidnam præ ceteris ulcisci ultor voluerit, morosiori indagine scrutemur. Fugit suam erubescens ad nuditatem incautus transfuga, illum declinans, & evitans, ab illo abiens & recedens, quem ocyus accedere, ad quem ut sui vindicem criminis confugere, quem velut offensum principem lunato poplite, prostrato corpore placare debuisset.

Et forsân placuisset ad exoptatæ placationis plenitudinem spes veniæ, firma profectò si adfuisset confidentia, offenso Vindici reum supplicem reconciliare potuisset! ad instruendam averſæ mentis ignorantiam, ad procurandam in corde perfido fiduciam vocat, sed diffidentem, vocat non audientem DEUS; Vocat Adam non mea sed Oris aurei hæc est sententia, digna Chrysostomo contra rebellem loquium, animam declamante, ubi es? plurimam excitet in diebus habet misericordiæ vim, significat enim, quasi fidente con- ita diceret ad illum: quid factum est? in audientiam. lio te loco reliqui, nunc in nuditate te in ve-

(b) in allegor:
Tillmanni.

Deambulat
Deus in para-
diso exspe-
ctans reatus
confessionem,
intendens
confitentis
absolutionem.

(c) in Gen:
hom: 17.

Primus spei
divinae cliens
Enos dicitur.

(d) Gen: 4. v.
26.

Viri & homi-
nis obsequiū
est sperare in
Deo.

(e) Lib: de pro-
misi & pena.

(f) S. Ber: de
pass: c. 43.

nio: (c) contribulatus Adam, ad suum inhorruit exitium, exhorruit ad suae propaginis inquinamentum, quasi non valens vocem edere, nec interroganti respondere, misericors & miserator Dominus, ut elingvem miseriam provocaret ad petendam misericordiam, ut tremebundum pulverem redanimaret ad fiduciam, alloquitur silentem, insequitur latentem; sic ambit sperari DEUS, sic cupit expectari! exulare ab orbis orbita videbatur mortalium fiducia in DEUM, adeo lamentabiliter, ut sacer hystoriographus ab Avo ad Nepotem humanae deducens genealogiam miseriae; hanc admirabilem de Enos, qui fuerat Seth filij Adae filius, periodum exaravit: *iste capit invocare Nomen Domini*; (d) legunt septuaginta interpretes, *hic speravit invocare nomen Domini DEI*; speravit per invocationem Divini nominis se malis omnibus eximendum, à quovis discrimine feliciter liberandum; quem Paraphrastes Chaldaeus Enos nominat, eundem viri nomine latinus commentator virum vel hominem appellat; ut sciret secutura posteritas indignum esse participatione Divinae similitudinis, indignum esse prerogativa viri vel hominis, quisquis in illo renuit confidere, à quo, quod homo sit, non meruit, sed libero donantis DEI beneficio acquisivit. Hunc Chaldaei nominant Enos, quod interpretatur homo, eam communem generis appellationem victor accipit eximium praeium, quia nemo prorsus hoc nomine dignus est, nisi qui in DEO sperat. Subjungit Hebraeus Philo (e) de humo sumptus homo, ut praesit, à Creatore conditur, sed nescit praesse sibi vel alijs, qui fiduciam erga Conditorem suum dissimulat, vel ignorat; non dominatur appetitui, quisquis humani timoris oppressus pondere induit spiritum servitutis, qui inter spem & metum fluctuat, quem timor, qui penam habet, indefinenter cruciat, nec requiescere in charitate patitur, sed inquietum cor continuas inter amaritudines fluctivagum coarctat. Hinc enim sanctae connectionis deducit ordinem Doctor mellifluus: *quantum quis credit, tantum sperat, quantum sperat, tantum amat*; (f) & quidem servire plerumque amantis est, sperare dominantis; vis in sperante Dominum, vis in amante servulum experiri? explora amoris vehementiam, scrutare spei proprietatem; inamora-

tus Jacob, priusquam evasisset post ardua toleratarum arummarum lustra I-
fraël videns DEUM, praecipites non nihil oculos conjecit in Rachelem: *quam cum vidisset, & sciret consobrinam suam; molem lapideam, seu grandem lapidem suis amovit manibus, quem alias solum congregata omnium pastorum turba levare valebat, nam lapidis resolutio multorum opus erat; hoc fecit amore consobrinae suae*; explanat Abulensis: *cui complacere volebat*; (g) nihil quippe tam durum auditur, quod ab amante non dirumpatur; nihil adeo amarum conficitur, quod ab amante non bibatur, nil grave adeo imponitur, quod ab amante non tollatur. Amabat Rachelem Jacob, dominabatur amata amantis animae, subiciebat amor volitae volentis voluntatem, mancipabatur adeo inamorum cor Amatae Rachelis animae, ut profiteri servulum avunculi non erubesceret, si modò desideratis filiae amplexibus frui rogatus Pater indulgeret: *servivit igitur Jacob pro Rachel septem annis*; (h) nec mora temporis morosum effecit animum amantis, cui pauci videbantur dies prolixae servitutis; *quia desideranti animo ipsa velocitas tarda est* (communi Expositorum suffragio) *pauci*, quia videbatur ei, quod rem tam amabilem paucio pretio emisset, *pluribus enim annis pro ea servivisset, priusquam cognovisset*.

Sic ancillatur amanti amans, sic famulari docet amor, nec gravior & durior est servitus, quam amoris, licet leve & suave opus sit in humeris & oculis servientis; vidisti servitium amantis? vide dominium sperantis? promiserat regnorum conditor, & Regum coronator dilecto sibi populo, optatam divinae promissionis terram, neve praeexerent arduitate operis, necessitatem temporis, ne sua fragilitate deteriti, & numerosa alienigenarum acie consternati diffiderent, vox Domini intonuit, & hosti classicum, & iustis praeium, sulium adjungens patrocinium, suum cœmilitem lustraturus, Israëlque validissimò invigilantium Angelorum subsidio communiturus, *omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit*; (i) grande stipendium ad suscitandam divinae legis observantiam, ad excitandam in Hebraeorum animis fiduciam praesentatum; possessio ter fortunatae regionis

Spes est mendu-
sura charita-
tis.

(g) quæst: 1. in
29. Gen:

Amantis est
servire. spe-
rantis domi-
nari.

(h) Gen: 29.
v. 20.

Amans Jacob
servit pro a-
mata Rachele
septem annis.

(i) Deut. 11.
v. 24.

Spes calcatur
niversam ter-
ram.

sub-

subjicitur sacris pedibus servorum DEI, celebre territorium olim ab incarnato Rege gloriæ divinis gressibus consecrandum, tunc verò sacrilegis Idololatrarum pedibus profanatum. Calcare dominantis est, calcari succumbentis, qui ergo cakat, se dominari huic perhibet, quod conculcat, elucidat commemoratam divinæ sponſionis periodum Clarevallis Abbas, & quonam prævaleat imperiò, spei potentia insigniter declarat; *pes vester utique spes vestra est, & quantumcunque illa processerit, obtinebit*, nullos mundus præscribit limites speranti, nullos definit caro margines confidenti, si terram objicis, in cælum volat, si cælum assilis, in DEUM intrat, non timet aspidem, super quem ambulat, nec refugit draconem, quem conculcat; *si tamen in DEUM tota figatur, ut firma sit, & non titubet*, (l) concludit Bernardus. Liber compendiatum sperantis Enos elogium prolixiori commentario revereri, nec enim levem incutit venerabundæ laudis materiam Theodoreti lectio, *iste capit vocari Nomine Domini*, & favet amplius Hebræa versio Eusebij Emisſeni, quò teste Hebræus scribit, *hic speravit appellari Nomine Domini DEI*: hæret animus vix non attonitus, qua enim sperat confidentia vocari DEUS, umbra DEI? an fortè ut inter celsos DEI filios spes transvehat Adæ posterum, & Evæ posthumum; Divinitate induit, aut exuit mortalitate? *speravit invocari Nomine Domini, hoc est, DEUS dici & filius DEI*, non moritur sicut unus de terræ principibus, & quasi homo, sed inter cælestes computatur, inter beatos incolas à Psalte regio collocatur, *beatus vir, cujus est Nomen Domini spes ejus*. (m) quasi sit inseparabilis spei proprietas beatitudo, nescit sperare in hoc nomine, quisquis convertitur ad vanitatem, & falsas amplectitur insanias, ut seducatur ab ipsis. Ille beatitudinem spei suæ in hoc Nomine fundavit & firmavit, qui à iudicibus requisitus, à satellitibus conquisitus, à claudo imploratus, à sano collaudatus, palam confitebatur: *non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*; (n) vis nomen istud salutiferum invocare, disce sperare, sed non in alio quàm in illo, disce diffidere creaturæ, ut scias fidere creatori.

bona Domini in valle lachrymarum expectare, ille, dum sperat, homo dicitur, quasi destruat humanitatis fabricam, quasi sufficiat ad jacturam humanæ constitutionis non sperare: *manifestum est*; scribit Philo: *quod specarentem non hominem existimat, sed bestiam humana formâ præditam, cui desit spes proprium ornamentum humanæ naturæ*; (o) militia est vita hominis. Jobum restor, est ergo ornamentum hominis decus militis, quid militi decorum magis accidat, quàm vincere, ubi configere contingit. Quocunque militet in prælio animosa spes, vincit sperando diffidentem, pugnat & hostem sauciat. pugnandoque simul victoriam reportat, bellat sinè acinace, debellat sinè ense, non eget gladiò ad feriendum, non numeroſo agmine ad configendum, nec equis opus habet aut curribus ad triumphandum. Spei fortunam spera, & hostem proſtigasti, solam spei quadrigam cures conscendere, si ambis in vitæ turæ militia ad quadrigam gloriæ collimare. Amabat ambitionis spiritus, urgebat furoris stimulus Chananæum, ut Israël invaderet, inveterata arrogantium animorum hostilitas persvadebat. Delectu celeri innumerus conglomeratur exercitus, adeò ætate omni gena conspicuus, ut crederet utrumque orbem militares evomuisse copias in Chananæas acies amplissimè lunandas, *egressi sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena, quæ est in littore maris, equi quoque & currus immensæ multitudinis*: (p) (p) c. ii. v. 4. adeò ut Flavius Josephus extendat pedum copias, ad ter centena millia, E- Chananæorū quitum congeriem ad decem millia, qui- spes perit in bus submittebantur duæ myriades curr- exercitu vali- xuum, quæ simul cuncta conficiunt viginti millia. Dat longè alium Josue lo- data. cum tenenti suo ordinem Dominus exercituum, præſagiens ingentem hanc colluviam in sanguinariam divini ultoris hostiam cras fore victimandam. Præscribebant illi certam vanissimæ superstitionis horam, qua configere statuerunt, hanc elusus vanitatem infallibili veritatis successu gubernatrix providetia, certum pariter determinatæ horæ tempus constituit, ubi universam Chananæi fortitudinem atterreret, Amorrhæorum audaciam confringeret, elationem Hethæi sterneret, Pherezæum cum Jebusæo geminos barbarorum Principes proſtigaret, illud peculiare communicatur ora-

(l) in Ps. 90.
serm. 15.

(m) Ps. 39. v. 5.

(n) Act. 4. v. 13.

spes facit fili-
um DEI ex fi-
lio hominis.

Speravit Enos, ut speret homo, ut
scias belluam non sperare, hominem

(o) lib. de
Abra:

Chananæorū
spes perit in
exercitu vali-
dissimo sun-
data.

oraculum, præscribitur præceptum, equos eorum subnervabis, & currus ipse combures; restitisset huic consilio universa reclamantis mundi hujus prudentia, opposuisset se, si Israëlitarum fuisset, terrestris providentia, quid enim scivit in præliis robustius, quid hostibus resistit fortius, quid ad victoriam contribuit abundantius, quam equitatus? cur ergo subnervari jubentur equi Hebræorum, agminibus potenter servituri, fideliter vecturi? annon supremus exercituum Dominus à Psalte regio ascendisse super Cherubim recensentur, qua triumphali quadriga currum & quadrigam DEO tribuit, ut commentatur Genebrardus, annon triumphaturo applaudit Numini vaticinans Habacuk: *ascendes super equos tuos, & quadri-*

(q) Habac: 3. *gæ tuæ salvatio*, (q) legit Hieronymus, v. 8. *quia ascendisti*, subjungit ascensûs illi-
cium & motivum purpuratus Hugo, *ut currus Pharaonis in mare dejicias.*

Isrælitæ jubentur equos subnervare, & currus comburere.

Ecce! qui dormire videbatur in salutem Hebræorum, egressus vir in currum multitudine describitur, & in agminibus equorum præliaturus; & tamen ad ineundum contra tot coronatos hostes prælium phalanges currum prohibentur, & quadrigarum interdicuntur apparatus; gloriabatur Regum Sapientissimus, qui habuisse legitur quadraginta millia equorum in stabulis, & currum equitumque duodecim millia, sed lego pariter facerrimum incarnatæ veritatis oraculum, *nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis*: (r) ex agri lilijs, in quibus concertat odoris suavitas cum pulchritudine candoris, accessit lilium in sublime dignitatis fastigium, quod regalis opulentissimi sapientissimisque Principis apparatus nescivit adæquare; est genuinum fiducialis spei hieroglyphicum, illustre agri lilium, quod viatorum pedibus atteritur, deciduis nimborum imbribus obruitur, Eurorum flatibus prosternitur, æstivis ignibus exponitur, omni calamitatum intemperie operitur, hinc perfida antiquitas erectum pro emblemate lilium hoc lemmate coronârunt, *spes publica*, spes populi Romani, excedit opulentiam Salomonis gloriam liliata spes, quæ inter vallantium dumetorum aculeos se-

Curus & e- cura, inter hostilium agminum assul-
qui erant ner- tus invicta, quieta tranquillitate lætatur,
vus fiducia a- dum ipsam adjuvantis cœli militiam in
pud idolatras. Pars III.

sui tutelam præstolatur. Quidquid humanitûs militaris providentia solet in prælii solertiam, & in victoriæ assecurationem cumulare, non intermisit Jebusæorum ac Pherezæorum astutia procurare; dum interim Hebræorum incolumitati excubans directricis Sapientiæ oculus, invigilans severæ alienigenarum ultioni Justitia suis prohibuit cultoribus equiles copias conscribere, præhabitas subnervare, præliares quadrigas in cineres redigere, soli duntaxat sanctissimi Numinis præsidio confidere barbaris gentibus hœc unô suæ defensionis clypeo, suæ protectionis armamentariô obviare.

Proscribuntur falcati currus ab exercituum Domini confligente exercitu, prohibetur phalerata equorum superbia, consveta mortalium eliminantur subsidia, nè forsitan divina præpediantur. Expendit sapientissimum cœlestis Providentiæ statutum, illudque in summum confligentis Judææ emolumentum cessisse comprobatur doctissimus Abulensis, *quia si ipsi haberent currus & equos, videntes esse fortissimam armaturam, inciperent confidere viribus suis, & non tantum attenderent ad DEUM, unde consequenter DEUS non attenderet ad eos, & caderent in manus hostiles*: (s) sibi imposuissent, si in quadrigis & curribus confidissent, fallaci siquidem innixi fundamento, in prædam hostium corruissent, & quadrigarum pompa ad triumphalem alienigenarum gloriam deservivisset, vicerunt superbientem innumeræ gentis insolentiam sinè cameli auxilio, sinè armigero equitatu, occidente belligerû resonantis victoriæ canticû Psalte regio! *hi in curribus, & hi in equis, nos autem in Nomine Domini DEI nostri invocabimus*; (t) legit Syrus, *corroborabimur, & vertit Arabs, multiplicabimus*, quia DEUS adaugebit copias, Israëlî suppetias communicabit confidere in volubili rotarum successu, sperare in veloci quadrupedum cursu non est fidelis animi, per currus & equos superbia ac avaritia mundi designatur, unde interpretatur Glossa: *intæ in solo potentatus & salus bonorum est dextera Dei, sed superbiorum est in curribus & equis*; est instruuntur: currus avara cupiditas, & equus superbiens arrogantia, ambobus stipabatur olim truculentus & temulentus Pharao, quando ingrediebatur fluctabundi maris vortices, fluctuans animus cum curri-

(s) in cap. 11.
Jof: quest: 4.

(t) Ps. 124. v. 8.

Subnervando
equos, & cur-
rus combu-
rendo, Isræ-
litæ in solo
Deo confidere
instruuntur.

bus & equitibus suis, in aquis validis suffocandus; aspirant ad currum, amant vehi & elevari, trahi & circumferri, equos festinant ascendere, quàm aegrè cogentur descendere, non cogitantes; hinc obligati peccatorum pondere, assolent cadere, illi conformiter comminantis Isaiaë vaticinio: *Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator*; (u) ut prostratorum justorum pedibus conculentur, insidiatorum technis illaqueentur, prædonum funibus constringantur, æternæ mortis nexibus compediuntur, obligantur Altissimo diffidentes, & sublevato pulveri confidentes, obligantur, severioribus vinculis arctius ligantur, & spuria directione possessorum, dum ergo cadunt, & obligantur supremo Numini diffidentes, assurgunt & sublimantur justorum animæ, quæ quidem de se non sunt sollicitæ, sed jactantes cogitatum suum in Domino, quo & cibante nutriuntur, & recreante refocillantur, quo confortante roborantur, quo laureante coronantur; fide, sed cui, vide, inanis est fiducia in homine locata, est enim vanitas omnis homo. Ingemuit prolixo in exilio crudelis fratricida, continuis urgebat precibus familiarem sibi gratumque Davidi Joab filium Sarniæ, qui victus iterato toties supplicabundi Principis strepitu, exulceratum offensi Patris animum placare contendebat, profuit reconciliato Absoloni, talem adhibuisse procuratorem, tam præpotentem reperisse mediatorem; dilata æquissimi Regis indulgentia longè diutius exercuisset profugi adolescentis animam, nā importunus sollicitator toties institisset, & excandescens viduati Genitoris iram supplicatione continua mitigasset.

Joab omni laboris impendio conatur provocare veniam Absoloni.

Obtenta tandem remissi facinoris veniâ, illustris nuntius viam celeriter arripit, festinus, novo celeritatis beneficio sibi principem obstringit, dumque ad visionem pacis fœdisfragum reducit, dum ab exilio in Jerusalem exultabundum principem reducit, audit feralem sententiam patrem videndi cupidus, quâ domum suam incolere præcipitur, sed regis faciem videre prohibetur, exhilarabat securitas redeuntem, sed cruciabat reducem ferale interdictum, elegisset forsitan alijs pœnarum plagis ut filius castigari, quàm ut alienigena à domo regia infamiter arceri; domestico detentus carcere, privatus

per triennium aspectu sui Principis nobilis subditus, Patris intuitu regalis filius exsolvere reatum debuerat protrahere mora temporis, & licet culpam abluerint ferales lachrymæ, pœnam subire tamen debuit morosæ expectationis. Enorme fratricidium gravissimam meruit ultionem, obtinuit minister & nepos Regius de rege optimè meritis remitti pœnam, donari reo vitam, non tamen indefessis precibus exorare potuit, integrè ab omni cordis supplicio absolvi. Quid agat ingeniosus adolescens, ut ab austeritate decreti liberetur, paternam sinatur faciem intueri: noverat Joabi dexteritatem in agendo, sagacitatem in suadendo, celeritatem in consulendo; primi favoris experientia commendabat mediatoris præstantiam, incitabat avidissimi juvenis fiduciam, vivificabat sperantis confidentiam; Rogat proinde Joab, ad se ut veniat, & capto suæ remissionis negotio ultimam fidelis patrociniæ lineam superinducat; non expectabat arctissimo tam sanguinis vinculo, quàm amicitia officio conjunctum, suam sibi præsentiam negaturum; sed distulit venire, aliove fortassis præpeditus ministerio, ad nutum exasperati juvenis non accurrit. Vix nuntium morosæ dilationis inaudijt tumultuosus Absolon, inveterata tumens superbiâ, quando concepit animo furorem, & veluti levis dilatio gravem injuriam exæquaret, inopinatam adversus fidelem adeò protectorem vindictam meditatur; habebat confinem (agro Principis) agrum officiosus Joab, hunc exundantem messibus igne vastari præcipit ingratus Cliens, dixit servis suis: *scitis agrum Joab juxta agrum meum habentem messem hordei, ite, & succendite eum igni*; (x) qui amicissimum profitebatur animum, qui obligationum integram bajulabat myriadem, amici adurit segetes; patroni substantiam exurit! tantus suæ promotor causæ, qui condemnandum capitis, in pristinam restituit libertatem crudele caput, qui perpeti conatu suomet, Regi existit importunus, ut opportunum exoso impetraret filio accessum, qui vix reconciliato Patre omnem impendit operam, ut quàm celerrimè reduceret effrœnem filium, ille modò tractatur ut hostis, quid impudentius? tantis præventus obsequijs erga benefactorē, ad primam offensionis umbram omnium obsequiorum obliviscitur, pro-

Minima offensa umbra exasperat superbum:

(x) Lib. 2. Reg. 6. 14. v. 29.

*Summa in-
gratitudo Ab-
solonis adver-
sum Joab:* protelatam desudantis ministri præsentiæ
furore rabido prosequitur, tanta quæ
Joab contulit servitia, ad unam, & for-
san necessariam dilati adventus displi-
centiam ab ultimis memoriæ finibus e-
liminavit, hoc est supremum illorum
laborum præmium, qui in favorem prin-
cipum suum jactantes cogitatum, con-
fidant fragili humanæ fidelitatis inani-
tati.

Reclamante Psalmista regio: no-
(y) 145. v. 2. *sic considerare in principibus*; (y) audi vo-
cem desuper sonantem, cur gaudes ad
præsidium hominis, dum audis te ad-
juturum, & contristaris, dum percipis
emanfurum? quid indiget auxiliò, spon-
det auxilium, & exultas? DEUS pro-
mittit præsidium, qui nullò eget præsi-
diò, & desperas? statuit creatrix & gu-
bernatrix Sapientia, decrevit product-
rix omnium omnipotentia, opus, quod
suis fecit & finxit manibus, nullatenus
deserere, nî deseratur, & limus deserens

*Principes ter-
re alios sal-
vare promit-
tunt, qui se
ipfos salvare
non possunt.* figulum, ad limbum convertitur sibi si-
milem, ut protegatur! si ambis homi-
nem nancisci protectorem, ad filium
hominis respice, & DEI filius cum ho-
minis filio tuam tuebitur innocentiam,
DEUS homo! in homine servilem for-

nam reverere tui amore susceptam, in
DEO universale dominium venereris,
recogitans, quia Domini est salus, & su-
per populum suum benedictio sua. Am-
bitiosus Adæ filius conferendam alijs sa-
lutem sibi arrogat, sibi præ alijs eam
indulgeat, ut probet, quod eam habeat
alijs communicandam. Quot hodie-
dum homines scientiarum universitate
præditi, autoritate munerum sublima-
ti, inter commemoratos Principes am-
biunt aggregari, in quibus non est sa-
lus, ut cadant sicut unus de Principi-
bus illis, quorum funestum fatalis vitæ
exitum recensens puer Domini, *dispe-
rierunt in Endor: facti sunt ut stercus ter-
re*:

(2) Ps. 82. v. 11. *re*: (2) Endor perditionis locus existi-
tit superbæ cellitudinis tumulus, in quo
contrita Sisaræ crudelitas periit, huma-
næque sapientia in Jabin (qui *sapiens ver-
titur*) sepulta calcabatur. Assimilan-
tur terreno pulveri inanes terræ prin-
cipes, illi videlicet, quorum ambitio
& cælum assilit, & contra DEUM po-
tentiam conscribit, de quibus nil aliud
emanat, aut protuberat, quàm vani pul-
veris congeries, nec non terrenæ for-
cunditatis colluvies, quæ divites abun-

dant. Exit eorum spiritus, si geneth-
liacam scrutari flagitas progeniem, re-
vertiturque in terram suam, quæ sua il-
lis dicitur appropriata, quia ab illis ad-
amata, quia ab illis æstimata, quia ab
illis præelecta, quia ab illis fuerat mag-
nificata. Ubi modò typhus grandium?
ubi gloriabundorum jactantia? ubi ve-
sanus? ubi ambitiosus ille, qui nesciens
quamdiu loqueretur, quamdiu oblo-
quetur, loquebatur insipientiam in cor-
de suo, non esse DEUM reputans, in
quo solo sperandum sit, sed esse mun-
di principem, cui fidendum sit, exivit,
quando non voluit exire; & exeunte
spiritu caro reversa est in terram suam;
suffragabatur impijs, adversabatur pijs,
amplexabatur divites, aspernabatur pau-
peres; & ecce! in ictu oculi ab illorum *Mortuo me-
avulsus commercio, istorum associaba- cœnate hu-
tur consortio, cum divitibus non ultra mano univer-
vivens, cum nudis pauperibus moriens sa spes eva-
superbè sepelitur; postremum menti- nescit.*
entis argumentum est funebris exequi-
arum pompa, dum in obsequium vani-
tatis, plerumque amplius, quàm in ho-
magium pietatis numerosa comitan-
tium agmina effunduntur.

Non ultra cominatur, nulli pa-
trocinatur; quem tamen nuper nume-
rosa stipantium clientum servitus ad suæ
felicitatis sedem deducebat, solo spe-
rati favoris stipendio exsoluta, sola spe
exilis licet commodi animata. Exal-
tabatur super Cedros Libani, sub cujus
alliciente umbra tot umbræ mortis, tot
vanitatum asseclæ commorabantur, quot
sectatores inanis auræ, fulgurantes solis
Justitiæ radios suis effulgere mentibus,
suis illucescere in conscientijs execra-
bantur. Fidebant illius auxilio, & dif-
fidebant istius adjutorio animæ infide-
les, non istum à quo creabantur obser-
vantes, sed illi à quo deludebantur fa-
mulantes. Regebat Hebræorum ele-

*Hebræi fasti-
dientes judi-
cū subsellia,
ad Regum so-
lia aspirant.* ctum sibi populum supremus arbiter;
nec solum generali gubernabat provi-
dentia, ut ceteros alienigenas, sed spe-
ciali respiciebat oculo eorum indigenti-
am, ut sublevaret, universam eorum ca-
lamitatum removebat intemperiem pe-
culiari vigilantia, ut beneficijs locuple-
ratos, sibi ut soli Domino vendicaret;
sed ecce! incrassatus beneficijs, impin-
gvatus misericordijs delirus Israël, præ-
positos detestabatur judices, & rejectò
istorum guberniò, inaugurandum regem,
uin-

unifono suffragiorum calculo conclamavit; Rejiciebant taxatam Judicium avaritiam, ut violentam independentis Monarchæ adipiscerentur crudelitatem. Imminuebatur nonnihil Divinæ Majestatis splendor, dum elevabatur ad regale solium rex temporalis, quod hætenus jure indivisibili solus rex regum occupabat. Exulcerabatur sanctissima Zelotypi Samuelis anima, qui futurorum providus, imminuendam ignorantis populi providebat prosperitatem; instabant importuniùs, urgebant vehementius, fraudandi spe sua optimates, oblectabantur reluctanti, svadebant dissuadenti: *nequaquam, sed rex imperabit nobis*; (a) stolidi insolentis delirij vociferatio, ad sui protectionem hominem elegerunt, ad quod præstandum hætenus DEUM, sed solum invocarent; verum qui carnalem sibi terreni regis potentiam præesse postulârunt, oculatissimam directricis omnipotentiae providentiam diminui meruerunt; Et quia insolentem procerum arrogantiam exulcerati Prophetæ animus à fastuosa ambitione summi agnoscebat, salutari humiliationis propriæ antidoto tumorem superbarum mentium opprimere satagebat; objiciens namque abominabilem erga immortalem sæculorum regem ingratitude, objecit beneficia elapsis præsentium judicium sæculis largissimè in populum diffusa; exprobrat incurijs prodigiosam Ægyptiacæ servitutis redemptionem, prodigiosam Assyriæ tyrannidis subSisara supremo hostilis exercitus principe oppressionem, dumque ad sua devolveretur tempora panegyris, subjungit: *dimisit Dominus Jephthæ & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum vestrorum*; non semet ipsum indicabat, sed quasi alium à se commemorat, ut virtus liberationis non adscriberetur personæ missi, sed gratiæ mittentis DEI; docet Gregorius. (b)

quia Hebræi petierunt sibi regem hominem, abjicerunt DEUM, nè regnaret super eos; explanat Tostatus: nam in eodem regno duo speciales esse non possunt; (c) eundem (c) q. 14. in diem duo soles non solent illuminare, 12. c. 1. l. reg. eodem die nec binæ unius lunæ facies aut radij duarum eandem illustrare nonstem consueverunt. Dum igitur dementati proceres auxiliarem eligendi regis dexteram implorant, amittunt Divini brachij protectionem, partiuntur solium, quod nequit DEO & homini (velut ambobus subditum) appropriari; dum novus rex conspirantibus votis regno præficitur, antiquus procul dubio exauguratur; hinc deplorantis Prophetæ audiens querimoniam Dominus dominantium, respondit conquerenti: *non te abjecerunt, sed me, nè regnem super eos*; & forsitan ideò prævisus rex & cæterorum regum antesignanus omnium eligendus à consentiente Domino præcipitur, qui reprobandus in supremo Divinitatis consistorio prævidebatur, ut discat creaturarum ignorantia, electionem omnem illius arbitrio committere, per quem reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Peccavit remulentus sua præsumptione populus, vel potius peccatum populi majores natu perpetrârunt, peccârunt voluntate repulsa, dum sacrosancti nominis rejecto regimine, terreno regi subesse maluerunt, ut vindicaret infamem diffidentiam, & plecteret ultrix justitia fiduciam perduellem, regem concessit postulantibus, ut malæ petitionis demeritum subsequeretur cœlestis vindictæ incrementum; non levis plaga, sed magna vindicantis DEI pœna est (Papa morali fidem dante) *quando reproba mens sic projicitur, ut, quod malè deliberat, agere permittatur.* (d) Indignatæ Divinitatis Majestati occurrebat prudentius reprobati regis electus successor, qui in prædecessore suo recognoscens, quid agere, vel quid cavere debeat, sagaciter explorabat; humana proinde solatia, quæcunque se se obtulerant, repudiabat ut caduca, se illis nolens confidere, quæcunque imminetia regno sibi que pericula, non alteri quàm protegenti regum Principi sollicitus recommendabat; in nullo filiorum Adæ statuerat spem ponere, sed omnem confidentiam in adiutorio Altissimi collocabat. Hanc diffidentiam in toto creaturarum ordine, hanc hilarem fiduciam in solò crea-

(a) 1. Reg: 12, v. 12.

Samuel se quasi alium citat, nè sibi, quod Dei erat, attribuat.

(b) Lib: 5. in Reg: c. 12.

(d) Lib: 4. in Reg: c. 1.

Verumtamen obstinata resistentis populi durities, insigni hac oppositæ submissionis efficaciâ molliri non sustinuit, sed regem petere instantius continuavit, sed quam bonorum jacturam, quam benedictionum subtractionem hæc differentia in altissimo moderatore, hæc confidentia in coronando rege intulerit, experimentum docuit, & regum primicerius, tot perditis conflictibus, tot ruinatis agminibus comprobavit;

(d) Ps: 145.
v. 5.

rore plenis promit affectibus applaudens sic speranti: *Beatus, cujus DEUS Jacob adiutor ejus, spes ejus in Domino DEO ipsius*: (d) in quo spes, à quo est omnis res, imò erit speranti unus ille omnis & tota res, in quo est modò sua spes, sed cur amabò Jacobum nuncupat, quasi aut Isaac in illo non sperasset, cujus obsequio voluit mancipari, pro cujus gloria non renuit immolari, aut velut Abraham Pater credentium, qui contra spem speravit, minùs nepote suo in confidentiæ meritum promeruisse supernæ protectionis præmium.

(e) Gen: 32.
v. 27.

Verumtamen est specialis spes hujus beati viatoris, dum enim colluctantem stringeret Angelum, nec nisi benedictus veller recedere, audit ab annuente: *nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël*; (e) erat præpotens heros, qui se in Jacobi lacertas non provocatus inseruit; erat magnanimus luctator, qui femoris nervum percussit, sed adhærentem sibi, sed invocantem se adversùs exulcerati fratris furorem in semet ipsum voluit transformare, ut jam tunc pronuntiandum in sæculorum vespere Doctoris gentium oraculum præluderetur, *qui adhæret Domino, unus spiritus est*: (f) in DEUM itaque transfusus Jacob tunc maximum experrus est adiutorium, quando conceptæ spei beneficio novus post luctatorium agonem evadens homo in Israël transformatur, videns in quem considerat, quique luctari cæperat meticulosus sed sperans Jacob, jam amodò impavidus & videns Israël evadat; quod si videre DEUM totius est beatitudinis argumentum, si DEI visio formalis est juxta Doctorem Angelicum *beatitudo*, beatus existit, qui in diebus peregrinationis suæ sic fidit in valle lachrymarum, ut illum meruerit videre, quem exspectabat fore Patronum suum in terra viventium: *hic ergo positus & peregrinus nondum videns DEUM, si habueris adiutorem DEUM Jacob; ex Jacob eris Israël, & eris videns DEUM*; hortatur singulos viatores Hypponenſis Antistes; luctare cum Jacobo sperando & confidendo, ut conformeris Israël videnti & tenenti. Clama hinc, tu es spes mea; dum premor ab hoste, dum moror in orbe, dum lædor à fratre, dum fallor à cive, in medio laqueorum hæsitanſ, hinc terreor minis, hinc saucior lingvis, à dextris protenditur laqueus

Pars III.

terrenæ prosperitatis, & à sinistris extenditur rete humanæ adversitatis, felix viator! obambulans in medio, nec promissione allectus, nec comminatione percussus, hunc unum timet, cui soli fidit.

Te dormiente non dormit, qui custodit Israël, pro te sollicitus vigilat, tibi beneficus invigilat, si modò reperiat sollicitudinis expertem, si modò conspiciat securè dormientem, non quidem ita, ut partes tuas oscitanter deferat ignavus, sed ut visis difficultatum obstaculis illi committas exitum, à quo tuum debet principium auspiciari. Erat ex septem Ecclesiarum Angelis, erat eorum unus, cui supremus Verbi Cancellarius scribere jubebatur: *ecce! dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem*: (g) legit Primasius, *habes pusillas vires*, felix cui referatur ostium, quem bipatentes valvæ cœlestis regiae exspectant ingressurum; ecce! regnum cœlorum, quod vim patitur, enervi animæ, virtuti modicæ aperitur; quam exilitatem virium, & modicam virtutum seriem elucidans Ansbertus, modestæ magni Præsulis humilitati potiùs imputat, quàm indigentiae earundem; *tanquam diceretur; parvam te putas habere virtutem*, hoc enim idioma te sublimiores electorum animæ loqui consueverunt, ut dum per Christum magna se operari conspiciunt, parum se præstare, nil ex se ipsis posse sagaciter præsumunt. In referato cœlitus ostio revelationem mysteriorum patefactam Cœlius Pannonius opinatur, quasi dicat arbiter spiritus, *mysteria scripturarum tibi aperui, qui soles superbis resistere, humilibus dare gratiam Scripturæ ad intelligendum*. Est tamen meo commodior præconio, est aptior laudandæ in DEUM confidentiæ Primasij elucubratio, qui tam sublimi præmio conforme meritum adæquans, hanc parvitatem virium cœlestis januæ aperturam judicat promeruisse, *quod dicit pusillas habere vires, causam ostendit, quod propter hæc dona promeretur Ecclesia, quia non suis viribus fidit, seque confitens parvas vires habere, non in se, sed in Domino redempta gloriatur*. A peccatorum, cœli janua retruditur, ab ostio triumphantis Solymæ excluditur, quisquis suis innixus viribus victorias machinatur, quisquis superno diffusus adiutorio, luctari detestatur: lachrymabundus Job re-

Diffidenti suis viribus animæ cœlestis ostium referatur.

(g) Apoc: 3.
v. 8.

(f) 1. Cor: 6.
v. 17.
Post diffidentiam in suis viribus & confidentiam in Divinis Jacob evadit Israël.

Duo ubera se: quibus laetantur sunt ga DEUM, & confidentia in se:

catoris sua ludens & exhibens in tragædia, flebiliter percunctatur, *quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?* sunt duo genna, sunt velut suffulcimenta totius corporis sustentacula, quibus cœnosa carnis machina innititur, nè corruens prosternatur. Hæc ipsa sunt pernicioſa peccatorum fulcra, quibus innixi corruunt, & casu flebili succumbunt, est diffidentia in conditorem, est confidentia in peccatorem. Hæc pariter bina sunt ulcera, quæ immensam peccatis animam virulento lacte nutriunt, ut tumescentem superbiæ toxicò, suæ fidentem sapientiæ deducant in foveam interitûs, & diffidentem miserationis Dei clementiæ, ad pusillanimitatis inducant præcipitium, seducant ad desperationis abyssum; sic explicat implicitam patientis viri querimoniam, lugentis questionem, *postquam in culpæ consuetudinem veni, cur me ad atrociorē nequitiam, vel falsæ spei fiduciā, vel lacte miseræ desperationis enutrivit?* (h) Aperit præpropere decepti viatoris vestigio tartari ostium enervis diffidentia, quæ creatori suo fidere detrectavit; dirumpit vectes ferreos arrogans confidentia, considerare fastidians inopiam, suam negligens expendere indigentiam, ut potens omnia operabatur, ut nihil non prævalens exequabatur.

(h) Lib. 4. mor.
6. 52.

Anima sancta
gestat in medio
suorum uberum
myrrhæ fasciculum

(i) Cant. 1.
v. 12.

Quàm longè aliter suis providet filijs mater Ecclesia, dum suo lactat ubere, ut enutriet primordiale infantiam, eamque crescere faciat in ætatem perfectam ad mensuram magnitudinis Christi; myrrham, quæ omnem mortificet carnis libidinem, quæ applicata, suis è filiorum mentibus eliminet omnem præsumptionis temulentiam, suis uberibus interponit: *fasciculum myrrhæ, dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*; (g) sicut enim myrrha conservat carnem à putrefactione, sic (parificante Lyrano) DEUS custodit mentem à putrefactione, sed sibi confidentem, ad matris ubera ferventer anhelantem, à lacte hoc nutrire flagitantem; Præsentat lactifluam dulcedinem astuti serpentis superbia, promittit nutrire parvulos ad usque supremum culmen gloriæ, si modò suis gestari brachijs, suis portari humeris, suis uberibus lactari ambias & confidas; sed fuge spondentis lenocinium, si cupis tuæ salutis

effugere latrocinium, violenta tæbe reficitur, quisquis hac à nutrice requirit enutrirī, sunt duo ubera Divinæ benedictionis lacte turgida, prudens erga se ipsum diffidentia, quæ amans anima nūl posse se recogitat, quæ se de pulveris sterilitate oriundam examinat, quæ se enervem, nec sponsum nominare, nec posse DEUM invocare indubitanter certificat semetipsam; est alterum velut dissimile priori, sed est omnino coætaneum, est consentaneum discutiendi, est firma in DEUM confidentia, quo confortante, te posse credas omnia, quo assistente, nulla formides certamina, quo dirigente, securus qualibet tentes itinera, quo provocante, sequaris præeuntis vestigia, quo assumente, procedas ad cœli ostia. Hæc inter ubera & sponſus recubat, ut lactantem reficiat, & se reclinat myrrhæ fasciculus, ut se à jugo svavem comprobet, & levem suo in onere demonstret. Hæc mater provida anhelò porrigit parvulo, ut fugat ad salutem, *ut scias* (Bernardo Commentatore) *non de propria virtute, sed de Domini adjutorio præsumere fortitudinem, dicit illum inter ubera sua commoraturum*; (l) fortis mulier non timet hiantibus vafferrimi draconis faucibus deglutiri, non quasi suo resistat robore, sed completentis sponſi brachijs confortata, virgo sapiens non metuit defectum olei, cujus luens inopiam, à nuptiali janua repellatur, sed aliud ignorat alendæ lampadis oleum, quàm sponſi nomen, quod instar olei effunditur, ut flagitanti infundatur. Plaudit, non suæ applaudens aut Providentiæ, aut diligentiæ, sed excubantis sponſi vigilantia, quem suum speculatorem nuncupat, suum appellat protectorem: *si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala*, nec tamen idè, quia in providendo oculata sum, non quia in recognoscendo astuta sum, non quia in discutiendo cauta sum, non quia in contemplando excelsa sum, sed *quoniam tu mecum es*; (m) quo non præsentente, nec luminare minus satis illuminat, nec majus ad sufficientiam illustrat, te solo illucescente habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis, si deambulare compulsam inter contigua peccatorum consortia commorari contigerit, nec mala pœnæ timebo, si infligantur, nec mala culpæ formidabo, ut impingantur, in igne ambulans, non consumar, testor beatam adolescentum tria.

(l) Serm. 43. in
Cant.

Justus nullam
adversitatem
timet, quoniam
Dominus cum
ipso est.

(m) Ps. 22. v.

triadem in Babylonis lippara circummeun-
tem, per aquas transiens, non submer-
gar, sed Jonæ natantis æmula feretrum
pro navigio, balenæ uterum pro meæ ca-
lamitatis bajulo felix advena usurpabo.
Hoc prælagivit infallibile præsidium, hoc
declaravit inviolabile refugium prover-
bialis Salomon, *justus autem quasi leo confi-*
dens, absque terrore erit: (n) legit Para-
(n) Prov: 28.
phastes Caldæus, *justi sicut leo, qui in-*
tendit cibo suo, *sperant in sapientiam, non*
illam modò propriam suspirare, quæ est
stultitia apud DEUM, sed quam non vin-
cit malitia, quæ attingit à fine ad fi-
nem fortiter, non minùs quàm suaviter
disponens universa; attigit fortiter in
summo cælo, quando superbientem An-
gelum de monte testamenti præcipita-
vit, quando affixas limbo animas dis-
ruptis vestibus liberavit, quando ejecit
foràs mundi principem, nè ultra regna-
ret super terram. Disponit non mi-

nùs omnia suaviter, quando electam
beatarum mentium militiam in gratia
& gloria confirmavit, quando mortifi-
catam ad arborem Adæ progeniem, in
arbore à morte liberavit, quando seden-
tibus in tenebris sol lucidissimus illu-
xit. Sperat, & huic fudit sapientiæ justo-
rum congregatio instar leonis, qui cum
sit bestiarum fortissimus, ad nullius pa-
vet occursum, quasi leo confidens, non
in se subjungit purpuratus Hugo: ma-
ledictus enim, qui confidit in homine,
sed in Christo; sistit rugitu suo obam-
bulantia per campos animalia, suâ de-
scribens cauda limites, quos transgre-
di prohibentur; sic gemebundæ pœni-
tentis justæ animæ rugitu compunctionis
animalis motus à progressu deterretur,
& diligenti mortis consideratione ijs-
dem marginales terminos parit, quos
transgredi non sineretur.

R E S.

Vidisti Domine iniquitatem illorum adversum
me; Judica judicium meum.

Versus.
LIX.

Sermo Quinquagesimus Nonus.

Iniquitas contra DEI filium, & judicium judi-
candum, est oppressio subditorum.

QUis credidisset unquam, sva-
vissimum misericordiarum
Patrem, ubi de solio Cle-
mentiae ad tribunal Justitiae
sit transiturus, de throno gratiae ad ju-
diciariae integritatis subsellium sit mi-
graturus, sic foret immutandus, credi-
deram mortalium esse miserrimum, qui
ad ultionem terreni Judicis expetitur,
sed umbra illius severitatis est, quam
ingeniti genitoris unigenitus experitur,
dum suum judicari judicium flagitans,
ad spinas & clavos condemnatur, mor-
te turpissima perimendus: *judicavit Do-*
minus causam animæ Christi; explanat
præsentem threnum Rabanus: *quando*
innocentis mortem pervenire fecit ad salu-
tem generis humani. (a) Reclamaret
Pro condemnato, qui peccare non po-
tuit, coelestis curia, protegeret inno-

centiam, adduceret sanctimoniam u-
niversa exercituum Domini militia, ni-
si irrevocabili obstaret testimonio, pro-
phético averfaretur oraculo: *oblatus est*
quia ipse voluit, & non aperuit os suum; (b) *Isa: 53. v. 7.*
(b) ad contradicendum intellige, qui
enim electione libera admisit Vadis of-
ficiū, obligabatur proinde lege
indispensabili ad exsolvendum rei
debitum, qui omnem in se suscepe-
rat contractum; Quid æquius, quàm
reum offenso Patri repropitiari, quid
justius, quàm fide jussorem condemnari? *judiciū, quod*
sanetur æger livore vulnerum volente *judicari petit*
medicò inflictorum, nam membris pu- *Vates judici-*
trescentibus quàm optimè consulitur, si *um Christi est.*
sano & adhuc integro cauterium inu-
ratur; sic sic assumptum Christi cor-
pus æquissimo flagello verberatur, ut
suo corpori mystico, quævis malitia
ex-

(a) Rab: in 30.
Lament: v. 59.

excutiatur; spinis non rosis coronatur, ut terra nostra spinas & tribulos desinat germinare, incipiat fructus vitæ in omnibus terrigenis protuberare. Succo-

latis JESU humeris imponebatur iniquitas omnium nostrum, quid mirum toties corruisse hoc pondere aggravatum? Nec clariori absolvitur testimonio superni judicis severitas, rigor intemerati Patris nostri, quam confessione propria patientissimi Redemptoris: *voluntarie sacrificabo tibi*; (c) sacrificium Justitiæ velut intemerato Judici me ipsum immolabo, non quia debui, sed quia volui, quasi libanus non incisus, sed spontaneo diffusus stillicidio, non coactus, vaporavi habitationem meam in corpore mortali, est quippe gutta sponte diffluens purissima, est & suavissima odoranti, huc ante Redemptionis nostræ sæcula videtur alluisse Pater luminum, & eam Divinus Legifer, dum sibi dilecto Moyse præciperet, pro thymiamate *assumi thus lucidissimum*. (d)

(s) Ps: 53 v. 8.

(d) Exod: 30.
v. 34.

(e) Joan: 10.
v. 15.

(f) Hom: 85.
in Matth.

tariè sacrificabo tibi; (c) sacrificium Justitiæ velut intemerato Judici me ipsum immolabo, non quia debui, sed quia volui, quasi libanus non incisus, sed spontaneo diffusus stillicidio, non coactus, vaporavi habitationem meam in corpore mortali, est quippe gutta sponte diffluens purissima, est & suavissima odoranti, huc ante Redemptionis nostræ sæcula videtur alluisse Pater luminum, & eam Divinus Legifer, dum sibi dilecto Moyse præciperet, pro thymiamate *assumi thus lucidissimum*. (d) Denique non vox ballantis agnæ, sed subtilis Pastorum principis est: *animam meam pono pro ovibus meis*; (e) deposuit eam à carne, non tamen à verbo, quando Judæorum furori vitam exponens, inclinato capite tradidit spiritum, inclinavit caput (Originis opinione) *quasi supra Patris gremium caput reponens*: (f) ad manifestandum dominium mortis (ut autumat Theophylactus) sed voluntariam voluntæ mortis hostiam hac inclinatione sacerrimi capitis fuisse intimatam, subtiliter decernit Athanasius; *quia mors Christum metuens, ad ipsum non audebat accedere, Christus autem inclinato capite eam vocavit, antequam enim inclinasset caput, propius accedere verebatur*: (g) præsentiebat victoriam, quam sua de tyrannide mox reportaturus esset vitæ Dominus, præviderat complendum oris prophetici vaticinium; *ero mors tua o mors*: (h) Illud est tamen profundius investigandum, qui mortem nostram sua morte destruere decrevit, qui voluntate propria sese oblatum voluit, quia animam suam suismet tradidit manibus in alienas, cur de iniquitate judicium conqueritur? cur suum judicari judicium præstolatur? si ominari licet, dicam quod sentio, non illud perversum in Præsidis prætorio hic accusari arbitror, nec truculentam in Sacerdotum domibus quam pertulit injuriam hic sugillari suspicor, sed longè aliud opinor condemnari; ad il-

(g) q. 6. ad Antioch.

(h) Ose. 13.
v. 14.

Christus omnia sustinuit, quia sustinere voluit.

lam alludentis sapientiæ parabolam placeat reflectere, quam incarnata Veritas in diebus peregrinationis suæ umbratili sub schemate proponebat,

Exegerat Rex Evangelicus à debitoribus rationem, examinabat administratorum ministeria, & Præsides reddituum citabat ad tribunal. Primus qui sistitur, seu adeptæ dignitatis privilegio, seu prolixæ servitutis merito, pro decem talentorum millibus jubetur respondere; & quia Hebræo sermone utebatur verbum tunc colloquens cum Hebræis, Hebræorum pariter talenta sunt (Patrum placito) computanda; quia proinde talentum quodlibet duodecim aureorum millia complectitur, idcirco servile debitum ad centum & viginti milliones aureorum extendebatur. Erubuit ad summam infelix debitor, agnovit exemptionis justitiam, implorans clementiam Creditoris; utque benignius miseretur misero, regijs adgeniculatur pedibus, promittit restituendam satisfactionem defraudato Principi, pro sola dilatione supplicans, non debiti remissionem postulat, sed moræ indulgentiam exspectat; annuit supplicanti: *commotus misericordiâ, dimisit eum, nec antequam supplicaret*, notat Chrysostomus: non offert accusato, non differt condemnato, sed respicit rogantem, exaudit deprecantem, non quasi precum indigus, non velut laudum cupidus, crudelitatem sed ut propitius super omnem creaturam misericordiam peccatori; *ut calamitate sua productus, facilis ad ignoscendum servo fieret*; concludit Os aureum, verum non correspondit iniquitas pietati, non æmulabatur crudelitas clementiam, astutia præsumpsit sapientiam fallere, & homo perditus quærentem DEUM præterire. Vix egredienti à tribunali Judicis, occurrit ejusdem aulae aulicus, conservus servi iniquitatis, aggreditur barbara prorsus rabie infamis creditor centum denariorum debitorem, violentis involat manibus, invasum guttur strangulat, & leve debitum enormi tyrannide fremens & opprimens exculcat (l) considerat egressus à conclavi regio, discessus à regali facie, velut origoariam totius tragediæ circumstantiam, Theophylactus cum Paschasio: *nullus, qui in DEO manet, compassionis expers est*; commentatur clarissimus Burgariæ Archi-Præsul: *sed ille*

Benignitas Dei

in remittendo

condemnat

crudelitatem

hominis in

exigendo.

(i) Hom. 62.

in Matth.

(l) Matth. 18.

Subditorum ille egressus erat, & à DEO alienus erat, Domini ple- magnæ autem erat crudelitatis; Ad nostra- tumque mul- confumilem furibundæ immanitatis con- ta DEO debet, tinationem extendit sæcula Abbas Pa- & pauca à suis schafius: si egressus non fuisset, minime suf- debitoribus focasset, suffocabat autem, & suffocat ad- severe exigit. huc hodie, quoniam à rege exierat; (m)

(m) lib. 8. in ò quot ministri Principum! ò quot aula- rum incolæ coram regalibus oculis, omnigenam in sibi subditos benignita- tem mentiuntur, quos tamen, ubi ad sua redeunt, opprimere non desinunt, non cessant suffocare; angariantur mi- seri, ob modicos compediuntur obulos, quos necdum in se possident, labore tamen improbo coacervare sperant! Im- manis servus tot talentorum reus, pau- cos à servo exprimit denarios strangu- lando, cui supplicanti, cui lachryman- ti immensam debitorum congeriem princeps pijsimus dimisit, in hoc re- galium talentorum dissipatore iniquum representari aut Præsulem aut Præsidem, & quemvis possessorem impium, quis ignoret? talenta huic concredita, sui sunt subditi, sui servuli dominio ab or- dinante providentia mancipati, ut fa- mulentur, non crucientur, ut conserven- tur, non devorentur, ut subleventur, non conculcentur.

Subditus do- minio terre- stri mancipa- tus, est Christi frater mini- mus.

Hi sunt servorum minimi, qui li- bertate perdita aliorum servorum ser- vitijs velut conservi mancipantur, sed iisdem approprianda venit pijsimi Sal- vatoris ac Domini dominantium parœ- mia, qua suos vice-dominos velut Divi- viæ pietatis locumtenentes alloquitur, *quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* (u) Abelis Inno- centiam non prædicat, Noë sollicitu- dinem non commendat, nec fidem A- brahæ magnificat, nec Isaac obedientiam exaltat, tacet Jacobi patientiam, silet Josephi pudicitiam, nec Moysis addu- cit confidentiam, nec Josue zelosam commemorat magnanimitatem; mini- mum in egestate positum præsentat de- fixis beatarum mentium obtutibus, illius quasi angustiaretur angustijs, exponit indigentiam, proponit tolerantiam, sibi datum, quod datur minimo, profi- retur, à se acceptum, quicquid accepit minimus, contestatur; hunc depressisti, quoties illum oppressisti, hunc despe- xisti, quoties illum contempsisti, hunc afflixisti, quoties illum contristasti, hunc exasperasti ad vindictam, quoties illum

Pars III.

minimum exulcerasti ad conqueren- dum, commovisti ad plorandum, coë- gisti ad suspirandum. DEUM lætifi- casti, quoties pauperem subditum sub- levasti, illum obligasti, quoties istum ex- onerasti, illum glorificasti, quoties i- stum honorasti; toties benefici proce- ris, munifici Principis, benevoli posses- soris nomen in cælo nominatur, quoties pauperis subditi necessitas in terris alleviatur, quoties onus grave à supportare impotentibus hu- meris mitigatur. Nam ruinare sub- ditos, aggravare servulos, mancipijs juga imponere portatu vix possibile, hæc sunt iniquitas adversus regem regum militans, & Dominum dominantium ad ultionem vocans; Hæc est iniquitas i- niquitatum pessima, cujus clamor non intra nubes referatur, sed in æternita- tis montibus intonatur; hoc est judi- cium, quod regis filius à Rege Patre postulat judicari, nam licet omne judi- cium datum sit filio, hoc tamen toti vi- detur Triadi reservatum, cujus clamor in cælum profilit, & totam triumphan- tis Solymæ curiam, omnem cæli mili- tiam ad ultionem vocat. Nec tamen ideò insatiabilis avari oculus suam re- spicit ad ruinam, non intuetur singul- tuantis subditi cordolium, sed ab hu- mano sensu alienus humanitatis extra- nens solam respiciens suæ ambitionis eminentiam, ferum sine compassionis motu interitum succumbentis servuli intuetur. Dum interim benignus ser- vorum Dominus, fratrem in servo con- siderans, prostratum erigens, egentem eximens, rogantem allevat, nutantem adjuvat, pœnam, quam delinquendo me- ruit, meritam abigit, plagam, quæ præ- varicanti imminet, imminentem abdi- cat, judicem prævenit, damnationis sententiam evadit.

Felix Domi- nus, qui ele- mens in subdi- tum, clementer nanciscitur ju- dicem suorum delictorum.

Non abnuo reddendum Domino, quod est Domini, solvendum, quod est subditi, à subdito, nam Domini servire ære vel corpore, mancipiorum est, servire non tamen interire, tributum, quod justè exigitur, nec gravat subditum, nec Dominum accusat; nec servum op- primit, nec exactoris conscientiam con- fundit. Non aufert prudens Herus egenti servulo illa, quæ sunt ad vitam necessaria, sed quibus non ita indigus potest carere absque dispendio sanitatis.

10. Y

Di-

Iniquitas con- tra Christum, quam apud Patrem judi- cari vult, est oppressio sub- ditorum.

Ditari velle, sed non denudare ditantes, juvari, sed juvantes non enervare, exsolvi, sed solventes non evacuare, prudentis Heri est gubernium, felicitis Domini argumentum. Secutum pignus fortunati principatus est modestia gubernatoris in exigendo, & correspondens populi promptitudo in contribuendo; quod si exactor petitionem suam multiplicat, exactionem augeat, si angustius severitate populus ad tribuendum non sufficiat, si violentiæ renuens succumbat, quid nisi penetrantia ad superos lamenta transeunt, innocua gementium suspiria ultricis justitiæ subsidium efflagitant, adversam irritati aëris intemperiem provocant, sterilitatem desinentis familiæ sæpius impetrant, donec injustum possessorem aut à continuatione crudelitatis suæ removeant, aut lachrymabili interitu omnem illustris familiæ profapiam involvant. Transiturus à Galilæa in Judæam viator DEUS, noluit dilectam sibi Capharnaum præterire, dissimulant transeuntem tellonij exactores aggredi, aggrediuntur primum JESU pedissequum, & sine verborum acrimonia, num solitum didrachma Magister soleatolvere, urbaniter inquirunt; ut discat à Judæis subsequente Christianorum gens, modeste censum exigere, non violenter à volentibus extorquere. Non obligabatur humanis legibus æternus Legislato, sed quia formam servi dignatus est assumere, voluit pariter præcepto terreni Principis obedire; vicinus mari, Petrum ad oram jubet accedere, se creaturarum Dominum in mari ostensurus, piscem deputat, fluctuantique freto imperat, ut deputatum devehat cum tributo, præcipit unâ simul futuro hominum piscatori, primum ex piscibus ascendentem tollere: & aperto ore ejus invenies staterem; (o) Matth: 17. (o) ab ore sumendum tributum præscribitur, non ex interioribus eviscerandum, ubi primum didrachma ab ore sumitur, piscis non ultra detinetur, sed illico in ventrem maris remittitur, dimissus à relaxante dextera, ad libertatem pristinam redire sinitur, ut homo, qualiter debeat cum homine sibi proximo procedere, instruat: subditorum Præses ac Dominus tributum exigat, non tamen de visceribus violenter extrahat, non sanguinem eliciat, sed num in ore jaceat, discutiendo suaviter exploret.

(o) Matth: 17.
v. 26.

Piscis, postquâ
dimisit tributum,
liber remittitur in
mare.

O quàm frequenter evisceratur statet cum intimo viscerum cruciatu, cum atrocissima præcordiorum plaga, dilaniantur interiora cordium, & oculorum lachrymæ exprimuntur. Non suffocetur servulus, non angarietur subditus, non conspergatur nummus sanguine, qui exigitur, nec lachrymarum stillis madeat, sed ore patulo præbeatur. Non cumuletur, non duplicetur, idcirco quippe Israël à Domino injungitur, urbem suis circumvallatam agminibus, & expugnatam viribus non devastare, sed victis parcere, pacem offerre subjugatis, cunctas populus, qui in ea est, salvabitur, & serviet tibi sub tributo: (p) non (p) Deut. 25. vult plurificari didrachmata, non sub 7. 11. tributis captivos collocat, sed sub tributo, nè torqueatur exactionibus varijs, in lege veteri & quæ secunda sors effecit subditorum à captivis alienigenis undantaxat exigebatur tributum. Dominum, non faciat violenta crudelitas tyrannum; hinc Commentator Philo, illos hoc loco commendandos prædicat Principes, qui suis parcent provincialibus, unò contenti tributo, nè subditos redigant citò ad extremam inopiam; augere calamitatem plangentis subditi, suprema species crudelitatis est, exigere tributum benigno moderamine, munificentia ac pietatis est indicium, non avaritiæ incitamentum. Est Dominorum exigere, est subditorum contribuere, sed nec istorum est declinare, nec est illorum aggravare; discat uterque à dominantium Domino, qui secundus Adam, sed de cælo cælestis, dum orbem ingreditur, tributum ab Augusto Romanorum Cæsare intimatur: legi explanantis Ambrosij anagogiam, qui censum Christi, non Augusti fuisse subtiliter commentatur; nec enim iste, sed ille totius orbis imperium habebat, proinde censum à quovis universi orbis incola exigebat; nihil in hoc censu, quod terreat, est metuendum, nihil, quod cadat vel feriat, formidandum, jubentur censere Christi censores, sed non virgis, nec terrore, sed gratia plebem quærere, condere gladium, non possidere aurum, commentatur Mediolanensis Præsul: (q) ut tamen noveris Christianam pietatem à Deo homine fundatam, nullatenus principibus, dominiorumque possessoribus adversari, obsequitur describenti, contribuit exigenti: natus est Christus, scribit Paulus Orosius, Romano censui statim adscriptus ut natus est; (r) Rex Regum habitu inventus ut homo, hominem reve-

(q) Lib: 2. in
Lub.

(r) Lib: 6. c.
ult.

retur; præpositum sua directrice sapien-
 tia Monarcham veneratur, neque vere-
 tur subditum se profiteri, ut suavi hac
 violentia, hac præeuntis exempli effica-
 cia hominem doceat libenter homini
 subjugari; *descriptus est Dominus, cum u-*
tero gestaretur, & censum Cæsari pependit:
hinc videlicet velut lata lege nobis indicens,
ut ei, qui imperium tenet, obediamus: (s)
 scribit Isidorus Pelusiota.

(s) Lib. 1. Epist.

Ecce! non dedignatur Dominus
 noster pro se censum solvere, & dedig-
 nabitur servus Domino tributum exhibere?
 Conditor Cæsaris non est cunctatus
 Cæsari præscripto censu homagium præstare,
 & refragabitur vile mancipium æquissimi exactoris legem excipere,
 præscriptum violare? priusquam doce-
 ret reddenda Cæsari quæ sunt Cæsaris,
 jam exemplum dedit nobis, ut & nos
 ita faciamus, cum enim non sit servus
 major Domino suo; non æstimabat in-
 dignum servulus Domini, & discipulus
 Magistri, quod tantus Magister & Do-
 minus adhuc maternis circumvallatus
 visceribus dignatus est præstare. Si te
 necessitas miserabilis effecit subditum in
 nascendo, faciat voluntas laudabilis in
 tribuendo. Libet nunc examinare cen-
 sores & exactores, nec aliud objicere
 tam oculis quam animis exemplar, quam
 illud, quod hætenus respeximus, ut se-
 queremur in contribuendo, sequantur
 illud bonorum possessores, dominiorum
 Præsides, curiarum gubernatores, re-
 ctiores urbium in postulando, materno
 egreditur thalamo DEI filius, DEUS ho-
 mo, ut abundaret omnibus, sibi egere vo-
 lens, egreditur parvulus, ut ego perfe-
 ctus vir evaderem, pannis involvitur,
 ut ego mortis absolverer laqueis; non
 polymitam sollicita genitrix consuit tu-
 nicam, sed pannos adhibet supremo
 Principi obvolvendo; considerat nup-
 tialem hanc sponsi sanguinem vestem
 Doctor mellifluus, & conferens cum il-
 la, quam sacrosancta omnipotentis Dei
 dextera confecerat, ut mortui peccato
 mortalium progenitores vestirentur,
 sublimiter resolvit, *primus Adam pelli-*
ceis vestitur tunicis, pannis vero secundus
obvolvitur: (t) assignat grandem ambo-
 rum differentiam vestimentorum, sed
 causam præterit disparitatis. An fortè
 alluserat incarnanda Patris Sapiencia in
 ipsa oriundi temporis aurora, in subob-
 scuro nostræ mortalitatis, diluculo ad

Adam vesti-
 tur tunicis
 pelliceis ut re-
 corderetur pro-
 curatæ mor-
 talitatis.

(t) Serm. 3. de
 nativitate.

imbuendum posteros, ut vestium ami-
 ctus continuum illis evaderet monu-
 mentum, quò moneantur bonorum
 quibus excidebant, dum aviditate primor-
 dialis innocentiae condecorari negligebant,
 an fortè hoc belluarum vestimen-
 to idcirco Adæ posthumi deturpantur,
 ut, qui superbiendo ad Divinitatis emi-
 nentiam aspirare præsumpserunt, pec-
 cando se in belluinam degenerasse plan-
 gerent & lugerent; *ut foris pelle bellui-*
na uterentur (inquit Nazianzenus) qui
intus belluina cupiditate animum deformâ-
vunt? (u) an fortè ad resolvendam di-
 vine bonitatis abundantiam in autuman-
 te Cajetano, ut, qui se ipsos reddiderant
 indigentes veste, nec habeant unde se vesti-
 rent, habeant vestes divinitus factas; La-
 tet non minùs alia panni & pelli diver-
 sitas, crudelitatis & pietatis oppositæ
 umbratilis diversitas, pelles, ut vestiant
 hominem, prius decorticari belluam
 oportet, procedit animalis interemp-
 tio, ut fuso prius sanguine exanimato-
 que corpori serviat detracta pellis vesti-
 mento, panni verò ex tonsione ovium
 ac vellere derivantur, terreni principes,
 mundani procures plerumque expri-
 mant florem sanguinis corporibus suo-
 rum subditorum, dum illos inter labo-
 res impios stringunt & premunt, ut, si
 non rorent sanguine, saltem sudore dif-
 fluant, qui floris instar effusionem san-
 guinis præcedit; non ijs sufficit tonde-
 re, quod est superfluum, sed violentis
 rapiunt manibus, quod vitæ necessari-
 um reputatur; sugentes exsugunt san-
 guinem, crudeles sanguisugæ non con-
 tentantur lachrymis, quas aspernantur,
 non commoventur gemitibus, quos de-
 testantur; dum Rex pacificus solâ con-
 tentus lanâ, oves suas tondere flagitat,
 excarnificari non tolerat, præterdit ca-
 rere abundantibus, non necessarijs indi-
 gere.

(u) in vita
 Moys:

Pellis exponit
 mortem ani-
 malis nō lana
 vel pannus.

Qui parvulus à Virginali Matre
 pannis involvitur, qui veniens de Patris
 gremio, & exiens de Genitricis utero
 iisdem contegitur & munitur, ille ad
 Patrem rediens, ad Majestatis paternæ
 dexteram confidens, apparet ecstatis
 dilecti Joannis aspectibus vestitus pode-
 re, quam Oecumenicus explanans ver-
 tit, veste ad pedes usque demissa: suam
 quippe, si Græcam consulas etymologi-
 am, à pedibus trahit originem, stat si-
 milis filio hominis, qui jam devicta mor-

te non ultra moriturus, mortalibus ob-
 ciebatur oculis, vel certè primæ condi-
 tionis amator voluit videri in forma ser-
 vi humiliatus, quam assumpsit, veniens
 in similitudinem carnis peccati, anhe-
 lans ad communionem pœnæ, & simu-
 lationem culpæ, stabat in medio can-
 delabrorum, ut qui ad diffundendam vir-
 tutem passionis suæ per totum mundum
 in medio terræ pati voluit, Commen-
 tatore Angelico Doctore (x) in Jerusa-
 lem, quæ dicitur esse umbilicus terræ, nunc
 pariter in cunctos Adæ filios, in fratres
 suos primogenitus ex multis fratribus
 dispergeret gloriam suam, stabat in au-
 reorum candelabrorum meditullio, in
 medio Ecclesiarum, ut circumvagum
 leonem ad devorandum evagantes ani-
 mas è matris gremio suo ardore proflig-
 get, suo fervore elonget, suo splendore
 propulset. Dimissa vultûs similitudine,
 exanimatâque corporis situatione ad
 discutiendam vestimentorum allegori-
 am transeamus; podere Sacerdos vesti-
 ri jubebatur lineâ quidem, non hyacin-
 thinâ, quæ soli indulgebatur Pontifici ut
 Principi Sacerdotum, hæc malis coro-
 nabatur punicis, & tintinnabulis reso-
 nabat; quam descripturus Sapiens ad-
 struebat, in veste poderis, quam habebat,
 totus erat orbis terrarum: (x) effigiat pon-
 tificalem magni Aaronis eminentiam, &
 stantem inter vivos & mortuos medium,
 ut oret pro singulis, repræsentat. Hoc
 mavult indui præ omni decore
 syrmatum mediator DEI & hominum,
 ipsos non abnuens peccatorum talos
 protegere & conservare. Designabatur
 hac talari tunica sanctissimi Redempto-
 ris Sacerdotium hoc schemate adumbra-
 tum, quo se pro nobis in Altari crucis ob-
 tulit hostiam Patri: elucidat venerabilis
 Beda, gestabat in veste universam toti-
 us terræ machinam hoc schemate adum-
 bratam sanctificatus, eandem suo porta-
 bat in corde sanctificans Pontifex noster,
 qui singulis ut suo prodesset cruore, pro
 universis divinum sanguinem fudit; Chri-
 sti Sacerdotium ostendit ac præfigura-
 vit figura Sacerdotalis talari syrmate co-
 operata. Est tamen peculiaris elucub-
 ratio Ansberti, qui genuinum divinæ
 charitatis amictum considerans, in hac
 talari veste insigniter subscribit, vestis
 ei usque ad talos, fuit opus charitatis usque
 ad passionem mortis. Benè optimè! cum
 enim dixisset suos, qui erant in mundo,
 in finem usque dilexit eos; terminaba-

tur Pontificale vestimentum hoc malo-
 rum panicorum fructibus, quibus im-
 miscebantur tintinnabula, non enim
 validius intonuit, non suavius insonuit
 morientis JESU amor, quàm in supre-
 mo occumbentis vitæ termino, quàm
 in vincendæ mortis luctamine supremo;
 quando & Phariseus thaumaturgum tot
 prodigiorum irridebat, & Saducæus re-
 surrecturum vitæ Principem irridebat;
 quando Judæus conticescenti DEO in-
 sultabat, & gentilis patibulato Condito-
 ri exprobrabat; quando ad suas silens
 calumnias, ad multiplicatas tacens blas-
 phemias, inimicorum salutem operari,
 satellitum barbariem aboleri, adversari-
 orum vesaniam ignosci clamore valido
 flagitavit.

Quam vellem ego consimili ope-
 riretur tunicâ humani Præsidis, terreni
 Præsulis potestas! non angariaretur tam
 immaniter nuda paupertas subditorum.
 optarem certè nonnullis crudelitate ple-
 nis, virulentis à rabie tortoribus, furi-
 bundis exactoribus subditorum, illud at-
 tentiori mentis oculo inspicerent, pro-
 fundiori perpenderent scrutinio, si se-
 queris justitiam, apprehendes illam, & in-
 dues quasi poderem honoris: (y) quid enim
 honore dignius, quàm pauperis Christi
 effigiem in pauperi servulo Dominum
 revereri? quidnam poderi conformius,
 quàm nihil ultra quod justum est exige-
 re, nihil, quod svadet infamis avaritiæ
 aviditas, insectari? felix pedissequus Ju-
 stitiæ inambulans in semitis Judicis, in
 servulo respicit proximum Domini mi-
 serentis clementia sublevandum, non
 inensum imaginatur alienigenam su-
 perbis pedibus conculcandum. Nul-
 lum optatius cœlestis Providentiæ fa-
 tum, quàm genuinum illius vicarium
 nancisci, qui dulcis & rectus Dominus
 à Psalte Regio invocatur, qui spirans,
 dulcedinem aspirat pietatis, suspirans,
 respirat judicium integritatis; est Ægyp-
 tiaco flagello durius, ambitioso splen-
 didi prædonis dominio subjugare, cui
 suam proverbialis Salomon epigraphem
 appendat, leo rugiens, & ursus esuriens,
 princeps impius super populum pauperem: (z)
 horres terrorem rugientis, recogita,
 quam patiatur ferocitatem, quisquis suis
 occurrit insidijs affiliendus, quisquis suis
 succumbit assaultibus opprimendus, tre-
 pidas ad frementis belluæ ingluviem,
 dum audis dentibus frendentem, confi-
 de-

(y) Eccl. 27. v. 9

(z) Prov. 28.
v. 15.

Excedit leo- dera infortunatam sortem illius victimæ,
nis ferociam, quæ huic feritati obicitur dilanianda?
& urfi inglu- concordat vicissitudinem metaphoræ,
viem impie- & corformat similitudinis æquipollen-
tas Domini tiam Lyranus, *sicut leo bestias devorat, ita*
contra subdi- Princeps impius subjectos sibi resistere non po-
sum. tentes, bonis suis exspoliatur; futurus & ip-
 se stigi Leonis spoliū, illius ignis ci-
 bus, qui nunquam dicit sufficit; Dan-
 tur in orbis orbita, reperiuntur in se-
 natorum curia, multiplicantur in præ-
 ditorum dominijs, illustres subditorum
 carnifices, & illustrissimi latrones; qui
 non contenti subjectorum carnibus sa-
 turari, & ossa conterunt, medullam
 extrahunt, pellem excoriant, & ipsam
 vix non animam ultra sufferre nesciam
 condemnant. Quam longè aliter rex
 regum docet regere, & dominantium
 Dominus præscribit subditis dominari,
 à servulis & quidem à vilissimis princi-
 pis tenebrarum vernulis ad crucem tra-
 hitur, ad mortem petitur Dominus
 omnium, cui Pater dedit omnia in ma-
 nus suas; sistitur Præsidi creaturarum
 præses, confusis vociferantium lingvis
 diserpitur, sed tacebat ad conclaman-
 tium fragorem sicut agnus coram ton-
 dente se; despicit namque immacula-
 ta veritas mendaces filios hominum,
 non refellendo, convincit obmutef-
 cendo, absolvit iudex accusatum, pro-
 clamat innocentem, quem congesta
 frendentis Judææ malitia evulgat
 malefactorem; urgetur iudex ad con-
 demnandum, qui necdum processe-
 rat ad iudicandum.

Examinat insontem, absoluturus
 inquisitum, proposuit phræneticæ bellua-
 rum turbæ seditiosum homicidam, si
 fortè horrore criminis commoti, au-
 thorem vitæ præferrent facinoroso Assa-
 sinati, sed petit dementatus Israël oc-
 cidere vitæ Dominum, concedi Barabbam
 postulant, qui mox à morte absolvitur,
 dum scelerata conspirantium lingvarum
 violentiâ Redemptor ad mortem con-
 demnatur. Resistit tamen gentilis ar-
 biter, & iterata novi examinis instan-
 tia, latentem in silentio scrutatur ve-
 ritatem; invenit tandem latere ultrò
 nesciam, quantumvis ignorasse videat-
 ur, quid sit veritas, palam declarat ju-
 diciū æquitatis, se nullam invenire in
 eo causam minimè protestatur. Ast!
 prævalet nihilominus tamen clamor.

Pars III.

rosa rabies furentis populi, dum
 comminabunda Pontificum & sa-
 cerdotum vox Cæsarem intrudit, velut
 futurum vindicem invasæ Majestatis;
 Abrumpitur illico ulterior dilatio, & rer-
 ritus sonitu volitantium foliorum Iudex
 impius, procedit ad sententiam, quam
 suo volens à capite remove: *JESUM*
tradidit voluntati eorum. Illud est ad-
 mirandum magis, cur improvidus Præsides
 imponi voluerit super caput ejus cau-
 sam illius scriptam, in quo tamen nul-
 lam se invenisse mortis causam profite-
 batur? an fortè innocuo Salvatori in-
 cussus Pilato metus Cæsaris causam sug-
 gerens fabricavit, quam antea præsidens
 æquitas non invenit? legit Ambrosius
 super caput JESU scriptam, dum legit:
DEUS erat verbum, caput enim Christi
 DEUS est, qui hominem à suo redimi
 filio decrevit; pendet à trunco Liber
 vitæ, in cujus capite scriptum lege de
 DEI filio, facere voluntatem Patris.
 Legit Pilatus causam, quam sibi legen-
 dam obtrudit Judæus: *omnis, qui se re-*
gem facit, contradicit Cæsari; non quia
 contradixit, sed quia factus homo, se
 regem fecit hominum, qui ab initio
 fuit Rex angelorum, reus est mortis:
scribitur causa JESU super caput ejus, &
ponitur quasi corona, ut cunctis liqueat,
quod ipse est verus Rex judæorum; (a)
 commentatur Paschasius; mori pro
 populo, est causa regis; Regalis titu-
 lus ex arduis laboribus & intensissimis
 doloribus compaginatur, ex intertex-
 tis discriminibus exitialibusque pericu-
 lis conflatur; anxiani pro subjectorum
 adversitatibus, cruciari eorundem affli-
 ctionibus, est dominantis ministerium,
 quo suis cogitur vernulis famulari. Ca-
 jus Cornelius Romanæ cohortis centu-
 rio, pressus sui calamitate servuli, festi-
 nis passibus accedit communem hu-
 mani generis sospitorem, priusquam
 tamen officiosis gressibus occurreret ap-
 proximanti, præmiserat seniores Judæo-
 rum, velut supplicabundos mediatores, in
 subjunxit illico nobiliores ex amicis, non
 ut appropinquantem urgerent ad ac-
 celerandum, sed ut adventantem reti-
 nerent; præcessit singulos fidelissima
 humilitate (ut loquitur Augustinus) ac-
 cessit magis quàm illi quos misit, non
 carne, sed corde, ad Christum con-
 volans fide ac animo, donec mutans
 consilium, adiit Redemptorem, sui

Nullam inve-
 nit causam,
 & tamen
 scribit cau-
 sam innocen-
 tis Christi.

(a) Lib. 12. in
 Matth:

Causa mortis
 in Christum
 non est, fuisse Re-
 gem, Regis e-
 nim est mori
 pro subditis.

accessus causam hoc stylo flebili exponit : Domine ! puer meus jacet in domo pa-

(b) Matth. 3, ralyticus, & malè torquetur. (b) v. 6.

Erat referentis Evangelistæ Lucae testimonio pretiosus, id est, gratiose serviens, ut explicat Cassianus, & intellectu vigeat; providus servi Dominus noverat proficuum Siracidis sententiam, si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: (c) quod salutare consilium elucubrans Carthusianus, scribit: cordialiter dilige eum sicut te ipsum, querendo ejus sanitatem. Dilexit ac quæsit, qui tam sollicitè intercessores ablegavit, amicos instigavit, ac tandem gemebundus ægrotantis indigentiam recommendavit; miratur Chrysologus primam periodum supplicantis: Domine ! puer meus jacet, Dominum vocat & invocat, ut suam profiteatur in sermonis principio servitutem; verumtamen subtrahere incurius videtur hujus dominio dolentis servuli servitutem, puerum suum nuncupat, quasi nesciens, servi peculium ad Dominum pertinere, an fortè jacentis circumstantia est incompassibilis cum servitute servorum DEI? subjungit infulatus Ravennas, tu Domine ! cui virtutes serviunt, curationes parent, obtemperant voluntates, subjiuntur sanitates, quomodò respicies ut dedicatum, ut tibi servulum, quem lethiferæ subjectum conspicias calamitati? hæc tuos inter & Centurio vocat servum nostros interest discrimen, quod nostri non Domini, infirmentur ad pœnam, sed tui ægro- sed suum, tent ad coronam; sit servulo causa quia jacebat, ludicus, suæ inserviens curationi, nequod est serve omnium Dominus hujus subtravorum homi- Etione servuli offendatur, subjungit sapiens intercessor, meam dico, quia jacet, (d) Sermon: 15. si tuus esset Domine, non jaceret. (d) perorat aureus Orator, stant enim, qui sunt in domo Domini, stant omnes servi DEI, sed jacent servi hominum, perfecta fruuntur mentis valetudine, quantumvis prostrato corpore succumbant corporeæ infirmitati, stant in isto vicinæ mortis limine, Susannam testor, quæ obruta servorum mendacijs, non corrui, sed stetit fortiter ad tribunal; stabat Susanna (infulati Zenonis effatu) coram judicio prædictorum falsorum testium oppressa mendacijs, conscientia tamen bonæ contenta secretis, non tam rea susceptura sententiam, quam dicata DEO pro castitate fortiter moritura: (e) stat tamen ali-

(e) Sermon: de Daniele.

ter purpuratus Hugo pro deprecabundo Centurione, meus, ecce compassio ! quæ si dicat, morbus est meus, nondum audierat Paulum prædicantem, nec legerat sicca Susanna Corinthijs scribentem, quis infirmatur, na. & ego non infirmor? (f) jam suo ægro- (f) 2. Cor. 11. v. 29. tabat in puero, suo dolebat in famulo, suo in servulo singultuabat; annon tractabat ut fratrem, pro quo tam ardentè instabat, tam potenter urgebat, tam humiliter supplicabat.

Vis nôsse quò emolumento, quò ægrotantis solatiò, quònam sanantis beneplacitò, audi Origenem præclarè recensentem; multi illo tempore pro diversis rogabant infirmantibus, nullus tamen pro servo, nisi iste solus, & hoc ei ad augmentum beatitudinis & coronam gloriæ erat: (g) (g) Homil. in diversis Intercedebat pro ægrotante filia mater sollicita, clamabat à Tyri finibus exiens Chananæa mulier, sed non respondebat ei ullum verbum, quantumvis tam humiliter quàm amanter requisitus Archiater divinus; multiplicabat cum precibus amaros gemitus afflicta deprecatrix, & instar canis, qui latrans quantocyus abigitur, à JESU pedibus repellebatur; dat portentosi discriminis probatissimam rationem Basilii Seleucensis: Herus pro famulo rogans, exorator sit; mater pro filia rogans, tulit repulsam: (h) (h) Orat. 19. urgebatur genitrix à congenita teneritudine desolatæ soboli subvenire; stimulabatur illustris Centurio à charitatis impetu langventi servulo patrocinari; quid enim sublimius cogitatu, quàm conditione imparem, abjectum ministerio diligere, & velut fraternò junctum vinculo compatienti oculo lugere. Induxit illa ad commendandam indefessæ fidei integritatem, liberabatur à duris maligni spiritus nexibus filia ad continuantem anxie matris intercessionem, sed meruit magnanimus Centurio divinæ Majestatis admirationem, magnam mulieris fidem pronuntiat Verbum Patris, sed major, imò maxima totius Israël commendatur in Centurione. Hanc miratur honorificans DEI filius (Origene attestante) hanc acceptabilem sibi æstimat, (i) quæ enim sublimior vel eminentior, quàm creditur divinum dicere esse ipsius facere? (i) Hom. 5. in diem.

Expendit oculatam ipsius credentis charitatem, quæ solidissimo invicta Benignitas er- ga servulum Dei est admittum accepta.

batur intemeratæ fidei argumento, Chrysostomus, dum nullam inter servum & Dominum æstimabat differentiam, attendens ad identitatem naturæ, non ad præponderantem sæculi dignitatem; *ideò magis DEI imaginem adorabat in homine, quàm opus captivitatis contemnebat in servo.* (l) Comparuit in amplissimo empyreæ regionis amphitheatro, spectaculum propheticis condignum oculis, spectabatur tremente palpebra terrificus animalium quaternio, qui toto oculatus corpore, sic consono jungebatur fœdere, ut singula cæterorum omnium monstrarent facies, eorum quodlibet quadruplici intuitu prodigiosum, *quatuor facies uni;* (m) quid portentosius, & quamvis humana foret cæteris excellentior, quæ anteriorem eminentiam occupabat, objiciebatur tamen attonito Ezechieli facies vituli à sinistris, facies leonis à dextris, retrorsum eminebat aquilæ facies, uno eodémque in corpore spectabile repræsentabatur quatuor facierum illustre monumentum; stabant & ambulabant in circuitu, collocabantur pariter in medio, ut dominationis ac possessionis insinuaretur potestas, ut enim obsequiosa circumcursantium famulorum subiectio in circuitu adumbratur, sic pariformiter in medio Dominorum possessorumque sedes collocatur; hinc Saul electus in medio populi sterisse legitur, altiórque fuisse describitur universo, sic Princeps Apostolorum in medio fratrum exsurrexisse dicitur, dum centum viginti electores substituendo in proditoris locum Apostolo suffragarentur; *exurgens Petrus in medio fratrum,* subjungit Chrysostomus, *ut caput totius Ecclesiæ, & Oecumenicus, cui cura & præsentia discipulorum commissa erat;* sic igitur situata dominantium symbola in meditullio, & exhibebant faciem hominis, qui universis sublunariis dominatur, monstrabant leonis faciem, qui terræ animantibus dominatur, objiciebat faciem aquilæ, quæ aligeri gregis regina nuncupatur, accessit tandem laboriosi bovis facies, ut erudiretur humanæ ambitionis arrogantia, non solum esse Dominorum officium alijs præsidere cum homine, super alios evolare cum aquila, alios suo rugitu consternare cum leone, sed etiam cum bove in campis laborare, aratro collum subjugare, sic munus dominationis administrare, ut tamen recorde-

tur se Principem Domino & Dominorum Principi subditum ac servum reputari. Benignitas Principis, clementia dominantis allicit subditorum animos ad alacre servitium, elongat suspectam crudelitatis famam, indomita severitate subiectos suo gubernio exasperare animos congenitæ barbariei est indicium, non generosi Principis argumentum, congregare divitias subditorum dispendio, prædonis est opprobrium, non patrociniū protectoris. Incolumitati subditorum consulere, est Domini officium, quò obligatur, quod adimplere privato sæpius periculo, ut veros æmuletur Dominos, studeat, nè forsan cœlitibus ludibrium, terrigenis proloquium evadat; fortunatus Princeps, qui commoda, quæ suo provenire valeant ærario, ex subditorum calamitatibus aspernatur, cui oppressos sublevare tripudium, solari desolatos solatium videtur; ut filios sic amet subditos, si vult ab Angelis amari, ut liberos sic sibi mancipatos diligat, si vult à Creatore omnium præmiari. Filijs prospicit Genitor, dum providus dies cum noctibus sollicitudine consumit, filijs congregat, non eos spoliât, dum censum aggregat, ut indigentibus succurrat. Ingenuus Christiani animus (non dicam religiosus) averfatur depauperare vernulas, ut exhansta triobulari substantiâ se valeat ditare. Præsumptus Israëlitis hæres coronati Regis porphyrogenitus, coronis dignus Jonathas, stillantibus spectabat oculis trino Palæstinarum agmine concreditam Patri provinciam devastari, dùmque salubriori auxilio destitutus ruinam prævidet incolarum, periculoso se ipsum exponere discrimini non dubitavit, solo associatus armigero, uni solius Altissimi innixus patrociniū phalanges hostium aggreditur, & patrocinate cœlestis militiæ præsidio consternat intuentes, prosternit occurrentes, & locò Israëliti diadematis, quod distributrix Providentia jam alteri destinaverat, insigni victoriâ coronatur.

Illud suo subtraxit capiti patris obtemperare recusantis ambitio, sed istam procuravit amorosa subditorum defensio; quem ille suo subiectum dominio, suis privasset commodis, hic in cunctorum universale commodum vitæ incommodum subire non detrectavit? quando illum turpis avaritia suis con-

Domini non tantum dominari cum leone & aquila, sed etiam servire debent cum bove.

Subditi debent amari ut filij.

(l) Hom: 21. in Impres:

(m) Ezech: 1.

Æstimare & amare Domini debent faciem bovis & leonis.

*Jonathas in
subditorum de-
fensionem vi-
tam suam ex-
ponens, victo-
ria coronatur*

taminasset sordibus, servum suis privas-
set opibus, hic ipsam cum profuso san-
gvine in servulorum subsidium animam
prodigere non dubitavit? Infelix urbs
vel oppidum, cujus possessor rapacita-
tis foeditate inforditatum gerit animam,
susque deque post paululum vertentur
omnia, jura cum legibus subvertentur;
est scaturigo scelerum, est matrix cri-
minum, est sentina malorum omnium
immoderata cupiditas, quam innocui
Christianorum animi, quam veri suarum
divitiarum Domini, furente oculo,
hostili semper animo insectabantur;
hæc lues, si semel animum princi-
pis invaserit, si virulenta tabes hæc
dominorum corda intoxicaverit, su-
premi imminet miscello mancipio-
rum gregi excidium, sola tyranni rui-
nâ removendum. Vis nosse cui æqui-
parentur illustres hujuscemodi prædo-
nes & fures prodigi? vis idæatam eo-
rundem faciem intueri? desideras pro-
totypum, à quo suæ delineantur facies,
scrutari? sunt regum satrapæ subiecti
regibus Domini, qui suum sui domi-
nij titulum à depauperatis, ab excoria-
tis servis & subditis nanciscuntur: sa-
trapæ (si expendenti Glossæ fidimus)
interpretantur satis rapientes, propter quod
significant demones, qui rapere student ho-
mines per peccata; (n) ab hac idæantur
imagine feroces Domini, crudeles sa-
trapæ, imò sunt viliores hisce vilissi-
mis Divini furoris victimis, ut solet mi-
noris esse pretij effigies suo prototypo
comparata. Ut genuinam hujus non ho-
minis, sed furibundæ intuearis belluæ ef-
figiæ, ut hunc rapacem satrapam dam-
natorum spirituum æmulatorem con-
templeris, illum respice pallidum sacræ
Apocalypsis equum, ad cujus terrificum
invitabatur aspectum ecstasticus Joannes,
quando audivit lugubrem cœligenæ vo-
cis sonum, veni! & vide; vox erat evo-
cantis aquilæ, ad agnoscendam quippe
hujus fremebundi sonipetis malitiam,
ad evitandam belluini hujus hominis a-
stutiam (qui candorem sinceræ benigni-
tatis mentiens, qui simulans providen-
tiam, dissimulans effrœnis avaritiæ fe-
rociâ, compareret in vestimentis ovium,
sed intus rapax lupo est) aquilinus de-
sideratur oculus, ut transformata ini-
quitas discernatur; sic planè insidiator
Angelus, ut incautam rapiat animam,
in lucis angelum (sic licet stygius tene-
brio) se transformat. Prosilijt ocyus

in arenariam ad vocem provocantis a-
quilæ: equus pallidus, & qui sedebat super
eum, nomen illi mors; (o) non illa qui-
dem, quæ carnis vitam abripit, sed quæ
trucidans animam ad tartara deducit.

(o) Apoc: 6.
v. 8.

Mors ille proditor, ille seductor
dicitur, cujus invidia (si Sapiienti cre-
dimus) introivit in orbem terrarum,
hic hujus equi eques est, suorum gres-
sum director est, suorum affectuum
impulsor est; obequitans proponitur,
non quia pede debilis nequit incedere,
qui terram perambulat & circuit, ut Equus palli-
ambulantem in circuitu impios rapiat, cui dia-
viatores; ut descendentes de Jerusalem bolus insidet,
affiliat peccatores exitiosus Latro, sed est Dominus
equo insidet, ut equi subjectionem pre-
mat, crudelis moderator obequitans de-
scribitur, ut, quàm præcipiti celerita-
te tardigrados Adæ filios præveniens
præoccupare satagat, demonstretur; vo-
catur mortis nomine, de qua præprope-
rante scribitur: veniam ad te tanquam fur;
(p) non clara die, nè pateat, sed noctu (p) Apoc: 3.
v. 3.
subjungit Albertus magnus: id est inter
peccatorum tenebras versantem & obcæca-
tum: tanquam fur, explanat Richardus
Victorinus, qui venit, ut bona auferat, &
possessionem occidat, ita veniam ad te, ut au-
feram tibi gratiam, & inferam penam tan-
quam fur, elucidat Rupertus, qui domum
perfodit, & Dominum domus necat. Vi-
desne truculentum equitem, vide nunc
equum duris calcaribus succumbentem;
credideram inseparabilem esse à dam-
natis spiritibus infernum, ubique pœ-
nis afficitur, ubivis locorum cruciatur;
suone igitur ab equo cruciabitur, huic
insidens, suone torquebitur ab inferno?
an fortè quia flammivomus ille Cliba-
nus consumit omnia, absorbet univer-
sa, sic violentus exactor, sic tinea osus
devorator, sic rapax satrapa suorum
subditorum, deglutit singulas illorum
suppeleçtiles, sibi appropriat eorum pro-
pria, ex nimia aviditate pallidus, ob
nimiam acquirendi sollicitudinem ema-
ceratus & deformis; hanc inquietam
furentis orci victimam, hanc multò in-
feliciorem damnato epulone animam
genuino representaturus in symbolo in-
fulatus Haymo præclare commentatur:
sicut infernus nunquam dicit sufficit, sed
semper ad recipiendas animas sinum laxat,
ita isti mentem dilatant ad ambienda ter-
rena, nec tantum acquirere possunt, quan-
tum

(n) Glossa.

*Crudeles Do-
mini sunt sat-
rapæ sat ra-
pientes, & i-
deo demoni-
bus æquipa-
rantur:*

*Oppressor sub-
ditorum est
infernus dia-
boli.*

rum cupiunt; en infernalem crudelissimi fattapæ sonipedem, qui ante descensum ad terram mortis caligine operam, gyratur & raptatur per latam perditionis viam ab infidente tenebrarum Principe, velut equus & mulus, quibus non est intellectus; quàm procul distant à bove illo, qui agnovit possessorem suum, nihil habentem, & omnia possidentem, in stabulo delitescentem, & oves suas non suis velleribus exuentem, sed propria carne & sanguine cibantem & potantem, pascentem ac nutriendem; eorum ambiens avaritia, eorum sugens ferocia, eorum rapax astutia, eorum crudelis arrogantia ab illo distat asino, qui agnovit præsepe Domini sui, fœnô & paleis in animalium obsequium repletum, nudâ pauperie matris pauperrimæ & fabri inopis exornatum, non sic *fallax equus ad salutem*; (q) legit Augustinus, mendax equus, qui sibi de suis gratulatur phaleris, suis lætatur in divitijs, quas aufert indigis, quas surripit egenis; *equum accipe etiam figuratè quamlibet amplitudinem sæculi hujus* subnectit Hypponensis Præsul, ad quam facilius obtinendam, ad quàm securius possidendam, ad quam diutius conservandam, contribuit expressus servulorum sudor, concurrat sanguifugus ministrorum furor, deseruit acerbis lachrymantium oculorum liquor, affligit mœrentes animos continuus gementium subditorum langvor.

Fallax equus, quò enim amplioribus divitijs cumulatur, quò copiosioribus ditatur opibus, eò se beatiorē reputat, non prævidens, quod periculosius decidat, profundius succumbat; quò pluribus servorum spolijs se onerant, eò gloriosiores se Dominos reputant, de quibus tamen oculatus Ecclesiastes pronunciat: *vidi servos in equis, & principes ambulantes quasi servos super terram*; (r) servos commemorat, non quos natalis conditio ad serviendum obligat & condemnat, sed quos peccati servitus ad mancipatum tenebrarum principis designat; deplorat servorum more deambulantes cœli principes, qui principantur vitijs, & suis appetitibus dominantur; definit voluntariam priorum subjectionem apud dilectum sibi discipulum Magister Veritatis biverbali periodò: *omnis qui facit peccatum, servus*

Pars III.

est peccati; (s) & tamen equis insident, dum subditorum humeros jugo intolerabili subjiciunt, & indiscretis laboribus submitunt; confundunt vernas cum belluis, & dum mancipatis præsumunt hominibus, obliviscuntur esse homines, quos servos acceperunt: ut equos, imò nec equis similes respiciunt effrœnes Domini, quos sibi natura dedit, imò quos fecit naturæ conditor suos contubernales; quorum obsequijs sic sæpe sæpius abutuntur feroces Domini, ut malint jumentis parcere, quàm e-nervi servulo compati, quàm deplorabili mancipio misereri; abundant canes pabulo, & sæpè pretioso destituuntur pane subditi, nec canum panibus reficiuntur; Expertus, est quantumvis similem promereretur sortem, prodigus opulenti parentis filius, qui filiorum exosus libertatem, miserimæ se vendidit servituti, consumpta tandem, quam turpiter extorserat, substantiâ, egenus exul, qui abundans omnibus in domo Patria, nondum didicerat egere, adhæsit uni civium regionis illius, quem Doctus Origenes primarium civitatis reputat, ut famem sedans ventrem famedicum solaretur; tanta vicissitudine illustrem filium in servum miserabilem præceps concupiscentia, amens adolescentia commutavit? prima primarij magnatis civilitas susceptum nobilem porcorum gregibus præfecit, ut, quem rædebat in domo Patria frequentes inter epulas agere commensalem, famentem ageret subulcum; *misit illum in villam suam, ut pasceret porcos*; porcis jungitur, qui satur paternis vesci delicijs recusans, amplexus patrios refutabat; dura servitus cænoso pecori inservire! nec tamen alio cibatur ferculo, quàm filiquarum pabulo, has non tantum desiderabat comedere, sed etiam non habitas esuriebat, nec erat, qui daret esurienti sufficienter, quod fœdis animalibus largiter dari solet: *quam crudele ministerium!* exclamat Petrus Chrysologus: *quia neque convivit porcis, qui vivit porcis*; (s) deplorans seris lachrymis, & serijs evulgans vicem suam suspirijs, ingemuit, illius memor, quod sponte perdidit, & illud recolens, quod nunc coactus acquisivit, hæc sunt communia servorum sæculi stipendia, sic exsolvuntur diuturna plurium famulorum obsequia, sic subditorum tempora terminantur.

Subditi severum habentes Dominum in filio prodigo adumbrantur

(s) Serm: 1.

(q) Ps. 22, v. 17

(r) Eccl: 10.
v. 7.

O si fortuna compari redire liceret pluribus ad lares patrios! & si excusso durissimæ servitutis iugo ad perditam valerent regredi felicitatem; si saltem quandoque indulgeretur mutare principem, & variare servitutem; fortasse faveret providentia benignius patrocini-um, & mitius dominium determinaret. Idola dixeris non paucos optimatum, coli volunt ut numina, servi ut simu-
Severi posses- sores Idola sunt, adorari volunt, sed videre & audire oppressos subditos non volunt.
 lacia, nā satis lunasti genua, injuriasti excellentiam, si fulgurantis oculi non advertisti radium, si nutum neglexisti, læsisti sublimitatem celsitudinis, pro-
 meruisti iudicis ultionem; si indefessa sollicitudine, si anxia fidelitate servivi-
 sti? si annos tuos consumpsisti in labo-
 ribus & ætumnis, si vires ener-
 vantur ægritudine, & corpus an-
 nosa cruciatur senectute? quod exspe-
 ctas refrigerium, quod præmium bonæ
 fidelitatis? non aliud præstolare, quàm
 quod largiri proprium idolis est; ado-
 rantur toties, thurificantur indies, in-
 vocantur cum lachrymis, implorantur
 cum suspirijs, rogantur pro suppetijs,
 sed oculos habent, & non vident, au-
 res habent, & non audiunt; incassum
 clamas, non audiris, frustra conquere-
 ris, non videris; non alio differs dis-
 crimine crudelis subditorum Dominus
 ab idolo, quod istud non potens sit ad
 intuendum, sit impotens ad auscultan-
 dum, sed ille est nolens ad respicien-
 dum, non volens ad exaudiendum; cla-
 mat à Palestinæ finibus illustis Dalma-
 ta, ut per singulos mundi angulos per-
 cipiatur: *pasce pauperem, si non paveris,*
occidisti, sed iste audit velocius, exau-
dit citius molossum ejulantem, quàm
subditum in fame tabescentem. Com-
minabundus Isaias non solum adversus
Solymam, sed tam sonora voce clami-
tat, ut audiatur in cunctis finibus ter-
ræ, in Regum curijs, in aulis Principum,
in vicis procerum, & oppidis
magnatum, princeps clamat non prop-
rio, sed ore iudicis, sed voce vindicis,
clamore exasperati Numinis, cum ex-
tenderitis manus vestras, avertam oculos
meos à vobis, & cum multiplicaveritis ora-
tionem, non exaudiam: (1) horret audi-
re caro, deficit spiritus, toto in corpo-
re tremit animus, anne qui finxit au-
rum, non audiet, qui fecit oculum, non
aspiciet? aspicit, ut despiciat depre-
cantem, audiet, ut condemnet respon-
dentem; quo tanto commoventur sce-

lere divinæ pietatis viscera ad ultionem? quis fervor Justitiæ excitat misericordia-
 rum Patrem ad implacabili vulnere fe-
 riendum? quod facinus exulcerat Crea-
 torem, ut sic redarguat, sic suam sæ-
 viat furore tam terribili in creatu-
 ram.

Declarat operarium iniquitatis non mendicantem subditum, sed subditi pa-
 tronum, non ingemiscientem servulum,
 sed Dominum furem, recenset spe-
 ciem criminis illuminatus Vates, *ma-*
nus enim vestræ sanguine plenæ sunt, & nē
insontem suspiceris, nē innocentem o-
mineris, evulgat authores sanguinariæ
crudelitatis: principes tui infideles socij
furum; qui suos avertere oculos mina-
tur, avertendum insinuat omnem respe-
ctum misericordiæ; quid cogitatu terri-
bilius? quid est severius effatu? dum se
extensas manus cum brachijs abomina-
turum prælagit, effectum orationis
non secuturum nuntiat, quo nil ca-
lamitosius apprehēdi, nil infelicius à cre-
atrice anima valet excogitari; hanc pro-
merentur plagam cruentatæ manus hu-
mano sanguine egentium subditorum,
sudore, qui flos & ros est sanguinis ser-
vulorum, hæ cruentantur, dum bona
famulorum deprædantur, dum agri mau-
cipiorum ad vestræ voluptatis commo-
dum, ad vestræ venationis delictum de-
teriorantur, vel planè à vestra raptrice
avaritia vobis appropriantur. Verecun-
dare! quisquis es oppressor pauperum, Severi Exa-
deprædator tuorum subditorum, tuæ
clementi providentiæ, non lascivienti
invidentiæ commissorum, verecundare
ad infamem vilissimæ iniquitatis notam, sanguine, quas
erubescere ad indecorum tuo stemmati si ad cælum
characterem, socius furum diceris à scru-
tatore cordiū, & tua perversitate non sua
severitate inter prædones computaris;
si quid sit furum socius, vel quis eorum
sit pedissequus, te ignorare simulas, emi-
nentissimum Commentatorem consule,
Hugonem attende Commentatorem, so-
cij furum sunt principes furti & rapinæ, in
hoc quod ab illis munera accipiunt, qui de
lachrymis pauperum congregabant divitias,
quod si accipiens à manu raptoris mu-
nera societati furum est aggregandus,
manus, quæ lachrymantem spoliatur sub-
ditum, quæ ingemiscientem depauperat
servulum, quò pertinebit? qui nisi in-
ter raptorum coriphæos, inter latronum
præsides collocabitur præ cæteris cruci-
an-

andus; inter celebriores Judææ Principes & Israël Reges, duos celebriores Chronologista regius commemorat, extollit alterum in clementia, deprædicat ejus potentiam, præ cunctis terræ Regibus commendat à sapientia Salomonem, in altero abominatur ambitionis astutiam, detestatur regiminis sævitiam, execratur tyrannidem potestatis; Abimelech Gedeonis filius, post clarissimi genitoris obitum, Sichimitarum flagrans non tam amore sublevandorum, quam desiderio opprimendorum, regale solium legitimis debitum fratribus præsumit ut sibi proprium arrogare, amicorum fretus potentia, conciliabat magnatum animos, quorum intrusus suffragijs, ut rhamnus cæteris arboribus, sic barbarus humanis fratribus præferebatur, infortunato subditorum exitio, quibus funestam maturavit intestinæ tranquillitatis stragem, fratribus necem, regno periculosissimam convulsionem: ejus barbaro regimine tot crudelissima desudarunt prælia, mutua exardescientium animorum inflammabantur odia, continuantia novorum nuntiorum pericula exundarunt. Exitiosus princeps, dum sibi præcipiti ambitione regnum subjugat, regnicolas non veluti Pater filios, sed quasi tyrannus subditos affligebat, dispar auspicabatur regimen.

Salomon Rex pacificus, qui nemini volens regnum præripere, paternum præstolabatur imperium, cui parens imperanti, felicissimum auspicabatur gubernium, & imperturbata pace, florebant civium commoda, tremebant adversariorum agmina, subdebantur magnissimo principi vicinorum Dynastiarum dominia, fulgebat religionis splendor, & correspondentis cæli clementia universo favebat Israël, Noverat sapientissimus Monarcha, non minus religioso Divinitatis cultu stabiliri Regum solia, ac fluctuantis onerariæ adversum furibundos conspirantium Eurorum impetus firmari anchora consueverunt. Sumptuosam exstructurus regiam, eandem portentosa Sionis Basilicæ conjunxit, hac indicabatur connexionem, ea tantum florere in orbe imperia, quæ connectuntur religioni. Vides immodicam duorum regnorum disparitatem à principum discrimine oriundam, quam prælagivit pariter diversa loci circumstantia, ubi regni augurium auspicabantur. Ungeba-

tur Salomon cornu olei de tabernaculo, utque coronaretur augustius, ordiretur felicius, adduxerunt eum in Gihon: (u) juxta prodigiosum fontem Siloë, at verò infructuosus Abimelech inaugurabatur juxta quercum, quæ stabat in Sichem, (x) eandem (si Cajetano credimus) sub qua Jacob suffodit Idola, ibi idolum superbiæ erigitur, dum Idolorum fautor coronatur. Eligebatur Davidis filius non decernente populo, sed suffragante DEO, sublimabatur Nothus Jerobaal corrupto procerum suffragio, confederatque amicorum voto, ille juxta natatoriam Siloë Rex promulgatur & coronatur, iste juxta quercinam arborem Princeps provinciæ conclamatur. Ut arbor florem protuberet, fructum accumulet, virore vigeat, & folijs abundet, eget cultoris dexterâ, quæ purget ab immunditia, circumfodiat radicis germina, mubiat stercore, provideat calore: arbor rigari flagitat, aquarum beneficiò fecundari desiderat, quam si subtraxeris, arefcit sterilis, peritque infœcunda; adverte tyranni symbolum, regio diametraliter oppositum emblematis, Regale Salomonis solium, est fons salientis aquæ, cujus inseparabilis est proprietas, patere omnibus, campis proficere, & agros fecundare; non eget alieni cultoris adminiculo, suapte natura profluit, nativa qualitate abluat, non eget irrigari, non sitit satiari, quæ lavat indigentem, & potat sitientem; ad fontem Siloë ab ordinatrice DEI Providentia creatur Rex Israël Salomon, ut primam regni lineam deducat à liberali abundantia, præliminare regalis gubernij auspiciū incipiat ab ubertate; fons non arefcit profluendo, non exsiccatur emanando, fluant & profluant rivuli gratiarum, suam amittit minime scaturiginem inundantium aquarum, est regis providi judicialis usus mundare fœditatem, est tamen melior rigare ad fertilitatem. Non sic ambitiosus Abimelech, quem confederata procerum iniquitas ad quercum exaltavit, in quercu regale durissimi principis solium sublimavit; quod perniciosus adolescens improbo desiderio concupivit, inglorio stratagemate occupavit, feroci tyrannide administravit? exsuxit terram fertilem stipes sterilis, dum omnia sub prudentissimo parentis moderamine, in emolumentum Patriæ, regique incolumitatem, deservientia dissipabatur regnate filio, in

(u) 3. Reg: 1.
v. 38.

(x) Judic: 9.
v. 6.

Est fons symbolum largæ pietatis quercus indicium sterilitatis.

Fons promittit arbor exsugit sic tyrannus subdito præmit res subleuat & exultat.

Sunt socij furum & furti Principes.

Abimelech regimen ob crudelitatem infelix est, sed Salomonis ob benignitatem felicissimū est.

Salomon ad fontem, Abimelech juxta quercum coronatur.

populorum perniciem, & civium ruinam, in subditorum exitium, & stragem advenarum; utrique affigatur prolemate condigno utriusque, præclarum Isidori Pelusioræ paradigma: *tyrannum ad suam, rex autem ad subditorum utilitatem omnia refert.* (y)

(y) Lib: 3.
Epist: 94.

(z) Gen: 27.

Invidia aliorum detrimenta sua judicat esse emolumenta.

(a) Hom: 41.
in Matth.

Inter pudica intemerati Josephi somnia, præluserat futurum Ægypti gubernium, ludens cum filiis hominum Sapiencia, quando innocuus somniator putabat se suis associatum fratribus, ligare manipulos in agro, & quasi consurgere manipulum suum, & stare, fratrumque manipulos adorare manipulum suum; (z) exasperata fratrum rabies nec somnio perpercit, exarsit vehementius scintilla gliscentis odij, adoraturi olim Ægypti Salvatorem, futurum regni gubernium prævident sugillando; quorum invidia hoc probatissimo dilemmate refutatur, aut veritatem determinatæ futuritionis objecit somniabundo juveni cœlestis providentia, & hanc nec livor valet opprimere, nec versipellis invidia immutare, sin autem confictum narrat ludibrium, quid invidetis umbræ, quæ statim præterit, quid excandescitis ad belluam fluminis, quæ ocyus succumbit? sed steriles manipuli fructifero invidentes, cogentur aliquando lunato poplite revereri, quem nunc præsumunt ob candidæ simplicitatis innocentiam calumniari. Verum hoc est inveteratum furentis invidiæ ingenium: *alienas jacturas suos quæstus existimat invidus, & aliorum felicitatem suam miseriam arbitratur*; describit virulentam livoris malitiam Chrysostomus (a) quid poterat Vesanis fratribus accidere optatius, quàm fratrem exaltari; sed qui exosus erat invidis, non poterat conjunctione sanguinis placare irritatos. Expendit accuratius latens ministerium prophetico hoc in somnio Augustinus, considerat in erecto cœlum versus manipulo Josephi, benignum subditorum principem, quem licet inferiorem annis majores natu fratres adorant idè, quia præludebatur subsecutura in regnicolas providentia, laboriosa eliminandæ famis solertia, felix procurandorum visualium industria, præfigurabatur futura sub hujus directoris gubernio frumenti abundantia in Ægypto; adorandus præmonstrabatur manipulus à cæ-

teris hoc fructu destitutis, dignitas regia deferatur jure optimo non sterili, sed fertili manipulo, cujus insigni beneficio conservandus præsciebatur populus, & à periculo inediæ liberandus, tur, quia ab Hoc principum insigne, hæc est corona Regum, pauperes subditos alere, oculo respicientes pascere, oppressos erigere, tur, vivificare moribundos; sunt steriles manipuli, quos aliena replere debet fertilitas, sunt indigni dominio, quos, ut sint Domini, sustentat egestas subditorum, hoc in Joseph tunc impletum est, explanat Hypponensis Antistes, *quando eum in Ægypto adoravunt fratres sui, & non incongruè coacti sunt steriles manipuli fructuosum manipulum adorare*; (b) indignum est adorando principe ob sterilitatem incuriæ vel providentiæ evacuare subditorum agros, aut eorum irrigatas laboribus messes coacervare; quod enim est solatium afflicto pauperi, si suum videt Principem egere? imò quæ ingens desolatio inopis subditi, si cogitur famedicam crudelis Domini avaritiam sustentare, si plena heri horrea suis adstringitur manipulis cumulare.

(b) Serm: 81.
de temp:

Discant impij præsides, discant crudeles Domini à Dominantium Domino, suos nutrire subditos in egestate, prostratos ab inopia, svavi subsidio sublevare, depressos non opprimere, sed adhærentes pavimento animas vivificare; hortatur ille potentes servos suos, seu dein sint judices in curia, seu Josephi manipuli adorantur in urbibus, seu gubernatores in ar- tur quia fructuosus, sic fiat pidis præfecti horratur singulos creator frugifer sub- omnium, & singulorum conservator: *ditis Domine vos ipsi vidistis, quæ fecerim Ægyptijs; quomodo portaverim vos super alas aquilareantur.* (c) legit Chal- (c) Exod: 19. dæus cum Hebræo, & applicavi vos ad v. 4. servitutem; felices servuli! beata servitus! cui supportandæ Divini aptantur humeri, quosque expansa complectuntur brachia, ut vacillantes teneant, ut succumbentes erigant, ut oneratos sublevent, ut subditos exaltent. Cæteras volucres non æmulatur Aquila, sed sublimiori præsidio pullos protegit, ut conserventur, defendit longè benignius, ut ipsis aptius provideatur; rostro aut ungvibus suos sustollunt pullos reliquæ, ut milvi declinent rapacitatem; ex-

excelsior his. Aquila salubriori consilio periclitantibus pullis maternos subicit humeros, extentoque latè-patentium alarum remigio contegit ascendentes, ut si insidians venator volantes appetat jaculò, matrem feriat, maternum corpus vulneret, ut soboli parcat; & forsàn ideò regali coronatur diademate, & avium Regina communi omnium suffragiò nuncupatur, est enim regiae dignitatis præconium, est principatus debitum, est dominorum munus & officium, servire subditis pro præsidio, invigilare subditorum saluti & auxilio, fovere paupertatem populi suis dominijs subiecti; Hoc gloriabatur in munere Altissimus, sic periclitantem sub Ægyptiorum barbarie, fatiscentem sub Pharaonis Tyrannide transmigrantem per procellosa rubri maris promontoria, itinerantem per sterilis deserti invia, portavit & sustentavit, pavit & conservavit, potavit & refocillavit ingratum Israël, si circumstantiam temporis curiosiori indagine scrutari flagitas, si explorare, quandonam hæc acciderint, intendas, respondebunt cum memoratis codicibus septuaginta Interpretes ore sanctissimo Divinæ Majestatis: *quando applicavi vos ad servitutem; sic rexit servulos, sic mancipavit sibi subditos, ut discat sublimatus pulvis, ut sciat sublimis in dignitate limosi corporis posthūmus, Adæ filius, conformiter ad hujus Domini regulam dominari, ad hujus normam Principis subiectos sibi populos gubernare; Deduxit peregrinantia tot Hebræorum millia per asperam deserti regionem, regalem exhibuit aquilam, suis in humeris innumerum hunc penè numerum bajulavit, non declinavit lingvarum jacula, non horruit blasphemiarum spicula, non gentium pertæsus est murmura, non alienigenarum ludibria portantem retardarunt, amantem exasperarunt.*

Illud videtur esse tenerius tenerimæ dilectionis argumentum, quod ore prophetico eloqui voluit incarnandum ad sæculorum vesperam Verbum Patris: *ego quasi Nutritius Ephraim portabam eos in brachijs.* (d) Et tu leonâ crudelior, tygride savior, conceditos tibi DEI filios, Divino Redemptos sanguine subditos gestas sub calcaneo, & conculcas? committis causam inopum

Pars III.

ferocibus ministris, qui exprimant superstitem adhuc sanguinem, quem tua barbaries non exfluxit? adversus eundem illimitato uteris imperio, cujus extenuatum & pertusum sacculum famedicò persequeris odio, ille tuam insatiabilem pecuniarum ingluviem cogitur pascere, quem vix cadentibus micis de mensa tua dignaris saturare. O quoties oppressus à laboribus jejunos vernula, post antelucanas vigilias, post congelatos habitus, post peragrata camporum rupiumque itinera, post anxias sollicitudines ad seram redit vesperam, vix pane famem sublevans, & sitim liquore aquæ frigidaë exstingvens; non audet aliam cœnam instruere, quia vel modicum leguminis, pugillum adipis adstringitur congregare, ut possit temulento epuloni censum, quem exigit, subministrare! nîl novi loquor, quod novi eloquor, sunt adeò miserabiles oppidani, sunt opulentorum Dominorum tam indigentes subditi, ut post expletam in crudelissimorum exactorum servitium diem integram illo solum vescantur pane ad vesperam, quem ultrix avium & nutrix scorpionum Providentia submittit mendicantibus, nè fame contrabescant. Scio, quod exprobranti Philosopho Cordubensi responsum fuerit, à Dominis, sed Ethnicis, à proceribus, sed idololatriis, *servi sunt!* sed replicuit illico exacerbatus Seneca, *servi sunt? imò homines, servi sunt? imò contubernales; servi sunt? imò humiles amici; servi sunt? imò conservi, si cogitaveris tantundem in utrosque licere fortunæ;* (e) sic debitores maximi coarctant minimos ad solvendum, sic strangulant necessitatum vinculis conservos; quasi illorum Dominus non foret dominantium Dominus, qui novit crudeles hæc belluas frænare! ô quam amanter paterna miserationis Providentiæ pandit viscera Magister gentium, dum suis consulit Corinthijs, *pretio empti estis, nolite fieri servi hominum.* (f)

(f) 1. Cor. 7. v. 23.

Legi liberalem Patrum interpretationem, legi hanc servitutem prohiberi, qua rationalis creatura postposito Creatoris servitio, magis intendit carnali Domino famulari, & homini placere; cui conformiter explanatio- ni commentatrix Glossa definit, *hi autem servi hominum, qui humanis se subjiciunt*

Primum panem petit Elias, quia DEO præma servitius debetur.

DEUS Israël-
litas velut a-
quila super
humeros por-
tavit.

Dum assum-
psit eos in ser-
vos, gestavit
illos velut nu-
tritius in bra-
chijs suis.

(d) Osee. 1. v. 3.

superstitionibus : hinc mens & magnus ille Proto-parens Elias Sarephtanam consolaturus viduam, famenti, & præ inedia ad mortem approximanti persvadebat, *mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum, & affer ad me* :

(g) 3. Reg: 17.
v. 13.

(h) de vit:
sanct:

(i) in cap: 7.
Epist: 1. ad
Corinth:

(l) Apoc: 11.
v. 1.

(g) quod si Elias (etymologizante Isidoro) Dominus DEUS vertitur; (h) à moralizante eminentissimo Carenfi, panis iste *servus DEI est*, qui charitatis igne decoquitur sub cinere, recolente scilicet memoria Dominicam passionem; (i) exigit à fideli anima primum hunc servitutis panem sibi ut conditori suo exhiberi. Quo non obstante summæ iniquitatis scelus est, illos, quibus natura libertatem indulserat, servili mancipatu compedire: Virgineo Apostolici Senatûs Principi mitissimo Joanni, à delegato Regis Regum Vicario, & extradente Angelo, regalis sceptri locò mollis & lenis calamus præsentabatur; *datus est mihi calamus similis virgæ*, (l) legit Arabs, *data est mihi arundo, baculo similis*, *datus est illo dante*, per quem Reges regnant, & legum conditores justa decer-

nunt, non importunis precibus à sedentis in throno dextera extortus, sed per delegatum cœli Principem oblatus; calamus, quem obtinuit, arundo fuerat, quæ intus est vacua, ut orbis Principes, terrarum Domini, dum lunata subditorum intuentur genua, non exaltentur in semet ipsis, sed vacuitatem, quæ eorundem laborant animæ, vanam inanitatem, quam sua demonstrant arrogantia, secretiùs æquè ac intimiùs contemplantur. Est consona Commentatorum observatio ad illam restrictionis particulam *similis virgæ*, per quam similitudinem & feriens Justitia, & deliniens Dominorum clementia describitur, cuius vis inferenda, nemini peregrina, cuivis debita, in nemine dispensata, ut licet *virgam teneat manu justæ distractionis*, in pectore tamen gerat ubera maternæ compassionis, interpretatur Senensis Seraphim Bernardinus: (m) si enim misericordia & veritas custodiunt Regem, profectò clementia & integritas Dominum protegent, & subditum conservant.

Non virgam,
sed calamum
virgæ offert
DEUS,

RES.

Versus.
LXI.

Vidisti omnem furorem, universas cogitationes eorum adversum me.

Sermo Sexagesimus

Animus DEO dicatus, omnem vindictam è corde suo eradicare debet.

A Crudelitate ad furorem plerumque proceditur, & cruentum dominatoris genium furibunda rabies plerumque comitatur, post rapacem ambitiosæ iniquitatis violentiam enumerat & deplorat furoris vesaniam amaricatus Vates, divinis præsentans obtutibus furorem gentis suæ, quæ suam prosequerentur innocentiam, ut impugnatam expugnarent, & os, quod nonnisi commissas sibi clades publicabat, calumnijs opilarent. Satagebat anxius Jeremias injurios detractores in veritatis assecclas commutare, nitebatur purissimos expolire lapides ad augustum veræ sanctitatis ædificium famulatu- ros, quando

indurescentes obstinatiùs feri persecutores, suam sibi perniciem machinabantur. Noverat sanctissimus divinæ voluntatis interpres, quod potens sit Altissimus de lapidibus suscitare filios Abraham; inde supplicabundus denuò exhortantis populi phreneticam febrim exponit, celeri medicamine coercendam; *vidisti omnem furorem*, legunt septuaginta Interpretes, *vidisti vindictam eorum*: est primogenitum parturientis furoris monstrum irreconciliabilis vindicta, & nisi manus excelsi mutationem efficiat, nisi dextera Domini virtutem faciat, ad illud livoris nutritur incrementum, ut universum Christianæ pietatis vigorem inficiat, ut penitus exarescat.

Summa vilis
tas est in vin-
dicta.

Hæc

Hæc pessima malignantis uteri filia valet in homine suis nexibus compedito tollere quidquid humanum est, ut exuens hominem, ac feram induens, veluti serpens sibilet, veluti leo rugiat, veluti tygris sæviat, veluti vulpes ganniat, omnemque cuiusvis belluæ imaginem representet. Quid est ferocius, quid homine indignius, pro verbo vulnus infligere, pro vulnere mortem rependere, pro ictu fulgurantis oculi vitam demere intuenti? infamis anima, ut punctum momentanei honoris protegat, invadentem exanimat, illustri latro, nisi inimico sanguine contaminatus compareat, se generoso destitutum sanguine deplorat. Erat supremus arbiter in universa Pharaonis regia, erat princeps in curia, gubernabat sinè corrivali in vastissimo Pharaonis imperio, in robustissima regionum omnium Ægypto; quique ante biduum stringebatur compedibus in vili carcere, circumdatur torque aurea, qui suum nuper pallium dimisit in manu complectentis adulteræ, nudus effugiens, induitur stolâ byssinâ, qui velut proscripta mortis victima infami signabatur duræ captivitatis anathemate, regali annulo ad potestatis gloriam insignitur, & qui victus ministrabat, jubetur nunc primis aulæ proceribus præsidere, uno tantum solius regni folio posterior Pharaone. Ad hoc mundialis gloriæ subsellium evectus, putas obliviscetur fraterni criminis, non recordabitur sedens in curru regio cisternæ veteris, non ultionem exiget propudiosæ venditionis? nulla annorum erat præscriptio, quæ exarando facinori faveret, triginta annorum erat Joseph, cum in supremo meritorum fastigio, velut lucidissimus radiorum dispensator, stabat, diffundens gratias & favores; non subtrahebatur iterata sæpius æquissimæ ultionis occasio, suo concludebatur in attrio reorum decalogus; ô quis non stupeat prodigiosam gubernatricis Providentiæ majestatem! invisus fratrum livori somniator, nè suo conformiter somnio adoraretur à fratribus, venditur Ismaëlitis in mancipium, ab illis adoratur, à quibus non fuisset lunato poplite salutatus, si ab iisdem venditus non fuisset.

Oppresserat universalis indigi orbis plaga sterilem Chananaë regionem, feriebatur pariter hoc sævo fa-

mis verberare Patriarchalis domus, urget afflictus Pater fementes filios ad repetendum iter, sed renuunt sinè Benjamin reverti, horret inamoratus Pater extincto nondum cordolio, quò cruciabantur viscera ex præsumpto interitu fratris ejus, sed quia vivens mortis discrimine terrebaratur, petentibus cordis sui dimidium dimisit. Accelerato itinere, dum adeunt ignoti fratris palatium, oculatissimus aspicientis amor intuebatur illicò desideratum præ omnibus Benjaminum, dissimulabat tamen prudentia tenerritudinem, instructoque convivio, dum invitati ad prandium accedunt, oblatis muneribus *incurvati adoraverunt eum*; (a) quos ille affectata austeritate, quasi alienos respicit, Benjamin oculos involans, lachrymas exprimit, & tumultuantibus lachrymis aversa ocyus facie, ad conclave velut ad asylum confugit; distribuuntur interim convivis fercula, peragitur alacriter epulum lætantibus convivis, sed quia fraternæ venditionis expiatio simulatâ toties accusatione conficitur, ad ultimum proceditur durissimi certaminis agonem; redivisus fratribus Benjamin sacco scyphus imponitur, deprehensus furti arguitur, in servitium trahitur, multandus retinetur. Collachrymantibus cæteris, & ineffabili cordis vulnere sauciatis; quorum considerans amaritudinem Gregorius, *tormenta misericordiæ* appellat, exulcerabat singultuantium fratrum animos spirituum discretor, non quia odiebat, sed quia adamabat; donec ruptis tandem repagulis profilijt in medium fraterna pietas, & diluens severitatem vultus lachrymarum distillans copia, violentusque amorosi doloris turbo vocem, non tamen nisi flebilem sublimavit, clamans inter suspiria, articulans inter violenta tremuli oris luctamina brevem sed portentosam perionem: *Ego sum Joseph!* Quod fulmen vicino viatori illū terrorem incutit, quem insperata vox dum intonuit, attonitis auditoribus impressit? responsum sustulit, eloquium interclusit; quos penè rupefcentes vivificaturus, clementi affabilitate consolaturus alloquitur, *ego sum frater vester, quem vendidistis in Ægyptum!* nève commemorato crimine subsecuturam metuerent ultionem, excusat gravitatem flagitij, & disponentis cæli Providentiam commendat: *pro salute enim vestra misit me DEUS in Ægyptum:* quid-

(a) Gen: 43.
v. 28.

Josephus ab i-
mo ad summū
attollitur. &
in Ægypti pro-
regem crea-
tur.

Fratres con-
formiter som-
nio olim habi-
to adorant Jo-
sephum.

Loco vindictæ
quam in fra-
tre fratres ti-
mebant ingen-
tem reperiunt
dilectionem.

quidnam benignius, quid possit dulcius excogitari? ut suæ indignationis suspicionem à trepidantibus eliminet, ad dispensationem permissionis recurrit; quasi latenter diceret: illa mihi procuravit fortunata servitus, ad hoc dominium me sublimavit, illa, quam conclusistis, venditio, ad principatum me direxit; illa brevis afflictio, quo angariabatur mœrens spiritus, hanc communem nobis lætitiā procuravit. Attende modestissimæ reprehensionis energiam, expende consolatoris suavissimi benignitatem, concinnat periodos condolens misericordia, & liberalis compassio sensum exprimit, non tam acerbæ amaritudinis quàm suaviloqui amoris. Ecce! fratres coram offensi fratris oculis adgeniculatos vinctis pedibus, prodicionis conscij, reos enormis fratricidij, paterni cordis tortores immanissimi, nectamen apprehenduntur ut compedian-
tur, non accusantur ut condemnen-
tur, sed excusantur, sed adamantur, sed excitantur, sed refocillantur.

Ablegabatur
omnis ira &
vindicta de
corde Joseph.

(b) Serm: de B.
M. Magdale.

Videt adstantes Ægypti Prorex, Regis locum-tenens, nec visos ut servos respicit mancipandos, *videt eos Joseph*, inquit Bernardus, *& omnium injuriarum immemor, dulcissimis fletibus munitur, & pietatis adeptus, qui intus latitat, foras per oculos emanat*: agitati turpis invidiæ livore fratres perfidi, gloriam adorandi fratris innubilare contenderunt, hunc præclusum solem inter somnia, aut exstingvendum penitus, aut saltem obumbrandum consono penè suffragiō concluderunt; nec tamen tantā affectus injuriā prodit cordis amaritudinem, quā religiosa charitas jam pridē dulcorabat; non opus erat aliēdō comprobantiū testimoniō, nec peregrinō aliorum judiciū suffragiō, una solius Josephi suffecit sententia ad ultionem, sed magnanimæ mentis spiritus fugit odium, nescit iram tempus misericordiæ non reservat, reddens bonum pro malo, pro crudelitate dulcedinem. Concludit mellifluus Clarevalensis (b) non defuisset vigor brachij vindictæ necessarius; quis enim vetuisset tunc læsum, nunc autem Ægypti proregem in venditores deservire, in fratricidas justitiā administrare? sed noluit illustris Genius iracundiæ voluntatis immergi, horruit livore atteri generosum pectus, renuit abominabili conspurcantis inimicitiae ceno in for-

didari, nè dixerim depasci. Putas formosus facie, & symetria pulcher, in primo ætatis flore pudicus juvenis sinè pudoris dispendio blandientis adulteræ insidias declinasset, assultus evitasset, relictis vestibibus in manu fremebundæ rygridis, flammivomæ pellicis crudelitatem effugisset, si solem super iracundiam suam, licet fortassis justissimè concitatam, adversus fraternam rabiem occidere permisisset? putas fuisset Dominus cum Joseph, putas perdita Puthiphari summi sacerdotis gratiā evasisset acceptus principi carceris, putas superna gratia, quæ venditum justum non dereliquit, cum eodem descendisset in foveam, & in vinculis non dereliquisset eum, si corde livido fratrum injuriā recoluisse, putas geminis Aulæ proceribus secum eodem in carcere compeditis, diversum adeo exitum unius somnij prælagivisset, si in secreto interioris animæ recessu vel umbram tenuis vindictæ reclusam conservasset, de squalido carcere ad confusi Pharaonis faciem fuisset evocatus? putas interpretatio somnij attonito regi placuisset? putas repentina vicissitudine supremus domus regiae princeps evasisset, si fœdā vindicandi ingluvie fuisset contaminatus? comparuit divinis coram oculis purgatus per patientiam sicut aurum rutilans, nullam lævissimæ ultionis speciem adversum confederatos suæ prosperitatis adversarios, quæ scrutatori cordium adversari potuisset, præferens aut occultans; fraterna erga fratricidas reservabat præcordia, suis ostendens lachrymis, quas coram incusatis de furto fratribus violenter supprimebat, sed abundantius postmodum effundebat, demonstrans quomodo à fontibus supplicium sumi debeat, enimverò avertit se ab incusatis: *quoniam nullo modo poterat ferre peccatum fratrum in fratres vindicari, ut nos eadem faciamus*: expendit Oleaster! ad animadversam singultuantium fratrum angustiam anxibatur illius anima, nec lætabatur ad angorem, sed lachrymabatur, compatiens ad immodicum paventium terrorem.

Et cur amabò illuminatus à Patre luminum chronologista sacer tunc rursus Josephum principatūs titulo compellat, quando à fratribus irrisus nuper adoratur? quasi hæc prostratorum hu-

Ad exemplum
nostrum, ut &
nos offensi à
fratribus nul-
lam vindictā
admittamus.

humiliatio, novum communicasset principatum; communicavit certò plusquam regalem animum, quando non inimicos intuens, sed fratres recognoscens: *non se poterat ultra cohibere*; est siquidem est serenissimum animorum imperium, dignum curvato poplite adorari, sapit participatæ Divinitatis Majestatem sub personata ficti rigoris larva, affectuosam intemeratæ mentis teneritudinem conservare, eumque, qui inimicum experiri merebatur, ut fratrem intueri; ultionis speciem prætexere, iracundiæ faciem assumere, sed pacatam animam non incitare ad vindi-

Princeps ve-
rus declara-
tur, dum pie-
tati patrociniatur.

ctæ libidinem, ad infligendæ vicissitudinis furorem; vindicatum se judicabat Princeps clarissimus, dum se offensum finxerat, & veros offensores largissimis muneribus cumulabat; mulctabat reatum venia, nullum illustri principe digniorem modum judicans, quo factam sibi injuriam ulciscatur. Suo pendet à nutu condemnandorum salus, sunt prona in manibus arma; sed odit exosæ ultionis spectrum fraterna pietas, ferrea nescit viscera charitas germana, dum Princeps adoratur, & somniata sublimitas à stellis undecim imploratur, renovat principatum absolvens clementia, diluitur attentata fratricidij iniquitas, & disponenti cælo adscribitur, quod feriri à terreno vindice merebatur; *vide inusitatam ultionis formam, invidiam, venditionem, belluinamque immanitatem humanitatis obsequijs ulciscitur, terriculamentis ludicris utitur, minus quasi in scena consequitur, iras histrionice repræsentat* (c) applaudit victoriosæ magnanimi Principis pietati Basilus Selevciensis: in simulata ultionis scena, veritas remissionis omnem ulciscantis vindictæ umbram eliminat, & victus furor in veris submersus lachrymis terrorem excutit & timorem. Oculata providi Principis sapientia jam dudum ab universa pijsimi cordis regione, ab amplissimo affectuum territorio inquietum vindictæ spiritum deturbavit, ejusque consobrinam inseparabilem iracundiam eliminavit; hæc enim utraque, nî ocyus abigatur, subtilem quemcunque oculum consuevit excæcare; quemadmodum namque tempestuosus nubium concursus perspicuam esse non patitur terreno spectatori cælorum pulchritudinem, aut radiosam stellarum majestatem, sic præpedit impetuosus furentis vindictæ spiritus, ne

Pars III.

videat acutus licet oculus nudatæ veritatis integritatem.

Erat in Bersabee invia solitudine exulans Agar, omnique terrestri adjutorij solatio destituta, tremente palpebra fatiscentem præ sitis ardore nimio intuetur Ismaëlem, néve deficientis filij præstolaretur mortem, in stirpibus sylvestribus latere præelegit (ut commentatur Augustinus) abjecto super unam arborem filio, qui, quò mater se receperit, ignorabat. Clamabat in cælum innocentia, urgebat fides parentis Abraham, interpellabat creatoris promissio, & matris lachrymæ efficacissimæ vociferatione ad thronum Providentiæ perorabant. Exulabat ista, acerbius superstitem deflens puerum, quàm solent matres aliæ mortuum deplorare; unagementis & suspirantis articulabatur vox lugubris querimonie: *non videbo morientem puerum*; (d) destitutus & matris sodalitis, & inter rupecentes arduæ aridæque solitudinis horrores desertus Ismaël, cujus teneras fauces ariditas suffocabat, ingemuit laxata in lachrymas mater, commori angariatæ soboli exoptabat, quando festinus ad opem aliger exanimem plenè animavit genitricem, *vocavit Angelus DEI Agar de cælo*, Angelum DEI nuncupat, & quasi tamen ambigere posset humana mortalitas, de cælo vocem adjungit edidisse, resolvit latens mysterium Theophylactus, ad differentiam Sacerdotum hanc restringentem clausulam apposuisse, *adjecit autem de cælo* (Doctoris gentium commentatur oraculum, sic Galatas adhortans, licet Angelus de cælo evangelizet vobis) *quandoquidem & Sacerdotes Angeli vocabantur*. (e) Sed si cœlestis genius, si empyreæ regionis alumnus, cur ejectam à domo justī famulam, cur insolentem dominæ suæ ancillam suā solatur præsentia, suò colloquio non dedignatur? respondet Hildebertus: *pulchrum est enim benefacere vel indignis*; (f) sed exprimit affectuosius divinæ bonitatis excellentiam Chrysostomus, *ô misericordiam Domini! non quia ancilla erat, despexit eam*: (g) ut solaretur efficacius desolatam Altissimus, ut ampliori fiducia repleret diffidentem: *aperuit oculos ejus DEUS, quæ videns puteum aquæ, abiit, & implevit utrem, deditque puero bibere*; ingens dignatio! oculos aperuit omnipotentis dextera, quos ærumnosa calami-

Angelus de
cælo dicitur,
nè Sacerdos
intelligatur.

(e) in 1. c. ad
Galat.

(f) Epist. 16.

(g) Hom. 47.
in Gen.

tas nequivit aperire; verumtamen liceat sciscitari, qua ratione aperti dicuntur oculi, qui nunquam clausi fuisse describuntur? quo sacer Historyographus innixus fundamento, fuisse clausos, & veluti obseratos præsumat? an fortè amaritudo dolentis animi internum suscitavit odium adversus domûs Dominam, cujus indefinente instantia se noverat proscriptam? an fortè vicinum fontem non viderat, qui tamen brevi duntaxat spatij distabat intervallo? Latebat scilicet vindictæ spiritus in Agareno corde, obnubilabat obscuræ passionis densitas mentis & carnis oculum, nec defixo licet lumini serenum intuitum concessit; nè vanum suspicantis augurium opineris, audi Os aureum adversus ulticem iracundiam perorantem, quemadmodum quamdiu nox adest, nè præsentem quidem agnoscimus amicum, itidem & in iracundia solet usuvenire, donec inter nos malevolam gerimus animam, & vox audita nobis aliter sonat, & ipsam faciem corrupta mente aspicimus: (h) obtenebrata violentæ passionis caligine mens fremebat in suæ prosperitatis adversariam, hinc caligabat etiam obfuscatus ab interiori turbine carnis oculus, nè fontem cernerent, aut aquam è puteo hauriret, parturientis iræ porphyrogenita est vindicta, matrizans adeò, ut, ubi animus cujuslibet terrigenæ irascitur, quantocyùs ad vindicandum stimuletur, eò periculosior vindictam machinanti; quò est prolixior, eò propulsatu difficilior, quò incolatu diuturnior, quò firmior inquilinatu. Est detestando huic crimini insigne opprobrium, si primum illius in orbem introitum, si primæ vindictæ horrendam scruteris abominationem. Primus ex singulis Adæ filijs hoc monstrum genuit in valle lachrymarum, sed primus, qui vindicare noluit, qui vindicari renuit, fuit secundò-genitus; Cain parricidarum corripheus, trucidat innocentem ovium pastorem, sed Abel trucidatus condonat agricolæ furenti; morosus Cain post multos dies retentis utilitati suæ fructuum primitijs, posteriores obtulit Creatori, sed justus religiosi affectûs victimam celeritate commendat. Hinc Pater credentium immolaturus filium, manè stravit asinam suam; felicior in sua dedicatione pastor ovium intemeratus Abel, obtulit de primogenitis ea integritate mentis, sinceritate cordis, ut inamoratus Condi-

tor respexerit ad hostiam placationis, respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, vertit Aquila, consolatium accepit: quasi ex nupero humanæ felicitatis interitu desolatus, velut ex proto-parentis arrogante injuria contristatus, in sacrificantis filij holocaustomate fuerit recreatus; docet DEUM placatum (interpretante Procopio Gazensi) & deposuisse iram, quâ in Adamum exarserat, & sic accepisse sacrificium; sed qui respicere dignabatur Abelis innocentiam, ad Cain munera non respexit; abinde scilicet ordiebatur illa ordinis inæqualitas, qua primi transeunt in novissimos, novissimi in primos, portavit agnus agnum, & instar agni meruit victimari, ferus agricola attulit stipulam, quæ justî divini furoris victima instar fœni, quod cras in clibanum mittitur, promeruit exuri; incendebatur Abelis holocaustum deciduo cœlitus igne (ut adstruit Hieronymus) quò destitutus beneficiò, efferbuit Cain, nesciens quod nesciat tarda molimina ignis divini gratia; exulceratus proditor, fratrem, quem odio cæperat prosequi, statuit persequi, ulturus non fratris insolentiam aut offensam (à quo, quia læsus non fuerat, adversus innocuum se vindicare non poterat) sed misertentis DEI clementiam, sed justè judicantis justitiam & sanctitatem: blanditur fraternæ simplicitati, invitans ad egressum, sequitur agnus carnificem, succubiturus, non congressurus.

Considerat hoc primum in terris inter terrigenas bellum, eundemque statuit Authorem Chrysostomus, qui exordiri præsumpsit prælium magnum in cœlo: Dux hujus belli erat Sathan; sed si bellator iste, cur non invadit sustinentem? cur non interficit non resistentem? responderet & adjungit captæ periodo Os aureum: assumpto in militem Caino; (i) ille instigat, iste trucidat, ille præsentat, iste acceptat; succumbit sub illæsi fratris barbarie exsangvis Frater, & qui cædentem non offenderat, cedit cædenti in ruinam; Qui fratricidæ munera despexerat, DEUS erat, qui prodigiosò Abelis victimam incendit flammicidio DEUS erat, sed quia lædi non potest spiritus, caro læditur, quia DEUS occidi in Divinitate nequiverat, ferox impietas eundem in mortali fratris corpore perimere attentabat, ut, qui contemptum suorum muneronum

Agar vicinum non vidit puteum, quia mens & oculus vindictâ conturbabatur.

(h) Hom: 3. de David & Saule.

Ex Abelis sacrificio solatium sumpsit Deus, ex lap su Adæ desolatur.

(i) Hom: 7. in Epist: ad Romanos.

ulcisci in creatore non poterat, in creatura æquissimum creatoris contemptum vindicaret. Non mea, sed probatissima Mediolanensis Ambrosij hæc est sententia : *cum muneris sui dignum videretur accepisse repudium, contumacem accepit spiritum, & cum nulla rejectæ oblationis culpa pij fratris existeret, quasi vindicandum se infestus credidit de Authore, si pro hoc probatum DEO fratrem videretur*

(l) Lib: de pœnit: c. 7.

Cain occidit fratrem suum locū Dei, quem occidere non poterat.

(m) Gen: 4. p. 5.

Ad evitandā omnem umbram vindictæ in Abel mortuo, non ille, sed ejus sanguis clamat.

(n) Lib: 2. de Cain & Abel c. 9.

occidere ; (l) hoc primæ existit vindictæ flagitium, ex eo detestabilius, quod suum perimere voluerit conditorem ; Effulserat Divinitatis effigies in Abele, & quia scelestus tenebrarum filius potorypon non poterat lædere, assimilata voluit imaginem deturpare ; dirupit carcerem, quō sanctissima innocentissimi adolescentis anima gravabatur, nec tamen ideo imagini intulit exitium, sed cumulavit potius Divinæ similitudinis decorem, vitam mutavit in melius, non sustulit, in terra viventium æternū duraturam ; & quem vindicare se flagitans primus latro trucidavit, vivit in DEO, non quidem vitam miserabilem, quam truculentus turbo sustulit, sed felicissimam, alioquin non potuisset os Domini enuntiare : vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra ; (m) Vidisti iniquum vindicem, primum infamis vindictæ authorem inter homines, nam instigator Angelus præcessit, quando, ut suum ulciscatur judicium, ut lædat sanctissimum offensæ Majestatis vindicem, mulierem seduxit, quā inducente virum, immortalis hominum immortalitas in mortis victimam succubuit, & quæ ad beatarum mentium occupanda destinabatur subsellia felix Evæ progenies, hoc primo interimente homicida infelicissimam effecit ; Vidisti ferientem Adæ filium, vidisti stolidam exulceratæ mentis dementiam, ut DEUM lædat fratrem cædit ; vide nunc magnanimum omnis vindictæ adversarium, vide mirabilem fraternæ ultionis inimicum, audi irrevocabile oraculum Divinæ Majestatis : vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra ; expende os, quod dicitur clamare, attende vocis scaturiginem, unde profiliat scrutare ; non accusat Frater ; inquit Ambrosius : ne videatur parricida, non accusat vox ipsius, non anima ejus, sed vox sanguinis accusat, quem ipse fudisti ; (n) adeo exosam habuit gloriosissimus Athletarum primicerius, illustris marty-

rum primogenitus, omnem umbratilis vindictæ speciem, ut neque ad tribunal æterni judicis appellare, nec occisorem suum voluerit omniscio Numini declarare. Imo si licet reclamare, vociferatur hæc ipsa Abelis innocentia, vindictam aut renuens aut nesciens implorare, vociferatur inquam, ut singuli perfectæ sanctitatis pedissequi discant non vindicare, sed vindicandam iniquitatem condonare, qui enim alijs suadet ut justi sint, loquitur : non tantum enim efficit oratio quàm perpeffio ; scribit Chrysostomus. (o)

(o) Hom: 22. in Epist: ad Hebr:

Sed cur amabō vox sanguini attribuitur, cur non clamanti animæ appropriatur ? si forsan ideo, quia vitale aliquid est in sanguine, sanguis vociferari dicitur, cur non idipsum potius asseritur de anima, quā mediante sanguis vivificatur ? an fortè quia mollis effœminatque est animi vindictam querere, idcirco sanguini, qui nullam novit duritiem, sed totus tener & mollis est, adscribitur vindictam implorare ; vel potius quia primus ex illis esse meruit, qui tantam charitatem habuit, & animam suam pro DEO in victimam obtulerit, idcirco amans illius anima ultionem sibi non vendicat, nec tribunal Judicis appellat : *patientia non meminit injuriarum, qui DEUM diligit, vindictam non appetit ; (p) testatur beatus Isaias ; tacentis animæ silentium approbaret imò clamorem sanguinis commendare reperitur Divinus arbiter, repetito jam sæpius oraculo, vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, diffusum clamare sanguinem, ut publicetur & accusetur proditor, non nimium obstupefco, nam idem, qui vitam sustulit, eandem effundendo, contra se perennem animavit adversarium, armavit antagonistam, quod terra hoc cruentata & profanata crimine adversus vagabundum parricidam suum interpellat authorem, virtuti justitiæ adscribo ; vindictam expetit pro sanguine innocentis. Illud unum reddit attonitum, cur & clamori sanguinis, & imploranti terræ Divina superaddat sapientia, clamat ad me : quod enim nisi ad supernum Judicem vox dirigitur, quæ de profunditate terræ in altum, ut transvolet, effertur ? quem alium gemitibus clamor implorat vindicem quàm Divinum, cur ergo tam notanter exprimitur ad me, quod*

Sanguis Abel clamavit ad Deum, quia illi soli vindicta debetur.

(p) Orat: 22.

quod veluti superfluum videtur ; sed præclarissima recondita virtutis eruditio continetur, *ad me*, apponit os Domini, quod locutum est, oriundo de terra clamori sanguinis, ut erudiretur, nullatenus offenso homini vindictam esse reservandam, sed illi, qui scrutatur Jerusalem in lucernis, committendam, illi conformiter sanctissimi Vatis eloquio : *Dominus retribuet pro me* ; (q) qui, quod non rapuit, pro me solvit ; retribuit pro Petro, ut censum solveret, quem utpote Dominus omnium tribuere non debuit, quando piscem, qui primus de mari surgeret, arripere præcepit, de cuius ore staterem, seu duos didrachmas sumeret, injungens & adjungens : *da eis pro me & te* ; (r) quis enim alius est primus piscium, quam ille, qui, ut mors mortis foret, à morte hamari voluit, & primogenitus ex multis, primus de ærurnarum mari à mortuis resurrexit : in hujus ore duplex didrachma seu drachmæ quatuor reperiuntur, totidem sacratissima Evangelistarum volumina, in quibus toties fraterna charitas præcipitur, & universa frementis iræ sors, cum quolibet ferocientis vindictæ supercilio frequentius prohibetur ; hoc didrachma ex ore Salvatoris accipit, quisquis pronus ad veniam, ut Dominus pro se retribuatur, miseris misericordiam, invidis suæ prosperitatis adversarijs indulgentiam, omnem in JESU brachijs vindictæ justitiam deponit.

*Christus est
piscis, in cuius
ore invenitur
didrachma
census pro
nobis solvendi.*

Sæviat ut libet inimicorum barbaries, præpediant desideratam sortem æmulatores invidi, dilacerent integritatem nominis, famæ dilanient valorem canes rabidi, sit ipsis furor aspidis, sufficit, quod ille videat, quod illi placeat, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, & tamen maledicebatur ut impius, illudebatur ut fatuus, accusabatur ut noxius, ut publicus populi seductor condemnabatur, nec tamen mendaces refutabat, exprobrantibus vitam ejus, cum esset DEI Filius, non respondebat, respondit tamen Pater per creaturas, quæ morientis innocentiam contestatæ sunt per insolitas & horribiles naturæ convulsiones. Contrahit ad terribiles calumnias Sapientia Patris, nec enim fuerat Verbo verbis opus, quorum resonante testimonio, suæ patrocineretur san-

ctitati : *Dominus retribuet pro me* ; Loquatur fallax iniquitas, tacebit simplex Veritas, hoc enim eguit silentio refutari nequam nequaquam illud, quod virulentus serpens primum multiloquæ mulieris mendacium extorsit, hoc eguit silentio stultiloquus Adam confutari : *mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi* ? quando postposita salutiferæ confessionis humilitate superbo velamine cooperuit confusionis deformitatem, quando excessus sui vitium in creatorem ipsum latenter retorquebat : *acsi diceret* ; exclamat Gregorius : *tu occasionem delinquendi præbuiisti qui mulierem dedisti* ; (s) ecce ! peccato peccatum cumulat, dum præmissæ prævaricationis malitiam peiori purgamine excusat ; infortunatum tenebrarum filium ! qui pleno meridie in culpæ noctem incidens, profundiores tenebras tenebræ caligini adjunxit ! ô si Jobum in sterquilinio ingemiscientem auscultasset, profectò non se adversus DEUM vindicasset, non illi suum, nec suæ lapsum conjugis imputasset, suspirabat, sed tardè nimium vir patiens : *sit nox illa solitaria* ; (t) deplorat in tenebrosa nocte meridianum obtenebrati Protoparentis lapsum, quam unam sinè altera, solam voluisset esse sinè socia, nè malè commissa prævaricatoris culpa pejus excusaretur, vel, quod est malorum pessimum, in DEUM ipsum detorqueretur. Non sic secundus Adam, sed non convenientibus invasus testimonijs, dissonis impetitus fallacijs obmutuit, commissam ita ut miraretur Præses vehementer, rejicit, nec ipsi Judici respondens : *denique inter inconditas voces & dissonas hoc JESUS mirabiliter elegit ut taceret* ; (u) landat silentem admirandus Leo Pontifex, sed suâ sit dictum venia, vix vehementer miror, qui breve, sed sublime apud Hieronymum hoc paradoxum lego : *taciturnitas Christi apologiam Adæ absolvit* ; (x) qui noluit confiteri reatum culpæ quam commiserat primus Adam ; tacente indignit secundò, qui, dum tacet ad probra & opprobria exprobrantium, se de peccato protoplastis tanquam mediator accusat, se vadem eliminandæ excusationis ejus præsentat, & iniquissimam defensionem sanctissima taciturnitate compensat.

Disce linguam maledicam compescere, qui de prævaricatione incusatus

(s) Lib. 4.
mor. c. 19.

(t) Job. 3. v. 7.

Adam terrenus vindictæ impetu agitur, in Deum culpam à se commissam

(u) Serm. 6.
de pass.

(x) Aut. comment. in Marc. 6. 14.

rus, de transgressione redargutus, gemis ut columba, furis ut leæna, & nec contentus verbis malitiæ, ad iram convolas, exurgis ad vindictam; non mitris vocem accusatoris tui clamantem de terra ad DEUM ut Judicem, sed vindicæ imploras, non contra hostis injuriam, sed adversus fratris incuriã, spiras minã, vindictã exigis, qui vindicari hanc solã propter insolentiam mereris & condemnari. Infelix Adæ posthumus vult inter oves reputari, ab hædis segregari, nec tamen ovem illam sequitur præeuntem, de qua suo jam vaticinabatur sæculo prælagus Isaias, *sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet*, (y) *& non aperiet os suum*: tondebatur, dum vestibibus spoliatus, turpiter denudatus, nec vocem resentientis elicuit, nec nutum reciprocationis edidit, neque levissimum vindictæ indici-um demonstravit. Sed cur amabò pastor animarum nostrarum, imò princeps pastorum, cur ovem induit, baculum abjicit pastoris? an fortè, qui vulnerari venerat, non vulnerare, qui cædi voluit, & cedere cædentes se recusavit, omnem resentientis remoram rejicit, quodvis lædendi abjicit instrumentum? an forsan adamata puritas ovile velus obtulit, ut in similitudinem hominum factus, iisdem ovis fieret, de quibus Propheta regius attestatur, *assimati sumus sicut oves occisionis*: (z) quæ non reputantur utiles, nisi ad occidendum, delectantur siquidem persecutores justorum in eorundem ærumnis, velut in epulis, latantur in sanctorum calumnijs, velut in opiparis deliciarum ferculis: quàm rara sunt optimatum prandia, quàm pauca celebrantur convivia, in quibus non profcinditur religionum innocentia, in quibus non dilaceratur Monachorum observantia, in quibus non agitur de profligandis vel spoliandis Clericorum cætibz, de explanandis & judicandis servorum DEI defectibus, quasi non possint comedi carnes pecorum, nî lace- rentur simul gesta & vita Cænobitarum, sed caveant, quotquot sunt procaces rabulæ! quia Dominus retribuet pro eis, pastor stabit pro ovibus suis, rapacèssque lupos, qui in vestibibus ovium sub zeli specie filiorum DEI famam dilabiant, projiciet ab ovili suo, ut illis aggregentur infortunatis ovibus, quas mors æterna depascit in inferno; sed oves suæ, quæ vocem suam audiunt, suis portan-

Pars III.

tur humeris, non concreduntur alienis; quin imò, ut placeat, similitudine ovem simulat, quæ impedita carnibus, dum ducitur ad victimam, conticescit; expendit utrumque munus unius Redemptoris Basilii Selevciensis, ut ovem imitatus, idem discrimen habeat, eandem sortem toleret, *pastor pro ovibus tanquam ovis jugulum præbet*: (a) quod fecit, docuit, ut id ipsum discamus facere, quod factum à se nobis præscripsit faciendum Magister veritatis. Imminebat ferale prælium interimendo Redemptori, ap- proximabat percutiendi pastoris hora, sufficiens scilicet utrumq; ut dispergantur oves, violentus crudelis Synagogæ impetus accelerabat, quò exercituum Dominus ad mortem deducendus, & cum iniquis fuerat deputandus, nè igitur repentinis assultibus conterriti fluctuarent discipulorum animi, animavit ad pugnam, *qui habet sacculum, tollat similiter & peram, & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium*: (b) sed ubi scuta ad protegendum? ubi galea ad contegendum? docet Chrysostomus per emendos gladios, iminentes Judæorum insidias præfigurari; quibus si humano resisteret auxilio, nec centum gladij sufficerent, si divino, etiam duo abundarent. Sunt duo gladij (commentatrici Glossæ placito) sacra duorum testamentorum volumina, in quorum primo æquitatis eruditio continetur, in altero compendiat perfectio Evangelicæ sanctitatis. *justus non habet sinistram maxillam quam præbeat percutienti dexteram.*

Considerat tamen Ambrosius insolitam præfigurantis metaphorã, bellicosam Regis pacifici allegoriam, & certè nutritos in stagnis acies fulgurantis gladij consternabat, terrebat ignaros luctatores subsecuturi conflictus vaticinium, horrebant ad mentionem ensium educati in fluvij piscatores, illud est peregrinarius, eum ad gladios emendos exhortari, quibus non longè abhinc tempore pereuntem vivendi normam præscripserat, indefinenter à suis discipulis observandam, *dico vobis, non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram*: (c) hic violenta interdicitur resistantia, & voluntaria defensio prohibetur, ibi consuebitur gladij comparatio, tunicæ commutatio, armorum procuratio intimatur, utramque normam justis tradidit observandam, non iniquis, percussus enim in dextera, jubetur alteram porrigere, non

II. D

S.

(y) Isa: 53. v.

Christus Dominus ut nobis assimilaretur, ex pastore ovis fieri non recusavit.

(z) Ps: 43. 4. 22.

(a) Orat: 26.

(b) Luc: 22. v. 36.

(c) Matth: 5. v. 39.

sinistram, ut enim subtiliter notat Hieronymus: *percutsa dextera nostra, non jubemur sinistram præbere, sed alteram, hoc est, alteram dexteram, justus enim sinistram non*

(d) *hic in præf* habet: (d) est justo injusta persecutio, injusti tribulatio, adversitatum cumulatio, injuriarum multiplicatio, est dextera non sinistra, nihil sinistrum reputat, id ipsum etiam quod exterminator angelus, quod inimicus homo infligere attentat, unde de ulciscendo non cogitat, nec unquam de vindicando pensat. Illustris inter Præsules, quem tot extollit laudibus Propheta Zacharias, quem tot invasit assultibus spiritus iniquitatis, JESUS Josedechi filius orat cum Angelo Judæorum Præsede pro liberatione gementis populi in ardua captivitate, cui ut adversaretur vehementius confœderata tenebrarum regio, *Satan stabat à dextris ejus*, (e) si comitatur supplicentem associatus lucis Angelus, quâ temeraria præsumptione occupat dexteram inimicus homo, & nequam fratrum accusator? an non è dextera perenniter excludens describitur, & cum suorum assecrarum agmine, cum hædis locandus prædicitur ad sinistram? quid tentatori pessimo cum dextera Pontificis ad levam justorum abigendo; assignat adæquatam occupati sitûs rationem Rupertus Abbas, *stabat non à sinistris, sed à dextris, quod in eo nihil sinistrum, nihil*

gere gladiò! ut invasurum terreas, ut hostem arceas, non violasti justitiam, quod erat licitum fecisti, quod si nolens lædentem lædere, præligas succumbere; si læsus renuas vindicare, pertigisti ad supercilialem consummata charitatis lineam, qui non contentus pro amico animam ponere, exposuisti eam pro inimico, potuisti adversarium sauciare, sed voluisti potius amare, illius fidelis imitator, genuinus æmulator, qui, cum se posset ulcisci, maluit pro te occidi & immolari. Tristatur circumdata mortis doloribus sanctissima mœrentis JESU anima, seu propter infelicissimum Judam (ut commentatur Hieronymus) seu pro nostra dispersione, non pro sua passione, ut loquitur Augustinus, seu pro persecutoribus suis, quos sciebat immanis sacrilegij pœnas esse daturus, (i) ut interpretatur Ambrosius, alioquin si propter semet ipsum doluisset, baptismo sanguinis baptizari non usque ad coarctationem desiderabundus anhelasset; nec passionem suam calici comparasset, quam hoc nomine nuncupabat, vel propter somnum, quem facit, vel quod latitiæ causa sit ac nostræ salutis, ut explicat Theophylactus; quod si optasse calicis transitum replicetur, respondebit admirabiliter Selevciensis Basiliius, *quid causæ est, cur, si evidens sit victoria, recusetur passio? an ut ascensum præpediat, Christus passionem subit illubens? vincendus hostis à coronando duce non apprehenditur, nec lucta luctatori proficua à luctatore refutatur; erat conjuncta funestæ morti gloriosa resurgentis DEI hominis anastasis, erat inseparabilis ad Patris dexteram ascensio, erat amanti hominum Redemptori acerbissimi avulsio ab homine, quantumvis ingratissimo à redimendo peccatore! dilationem ergo postulat vicinæ mortis, ut differat suam ab adamato homine separationem, hæc est vindicta, quam sumit accusandus, condemnandus, flagellandus, coronandus, patibulandus, lancinandus, tumulandus Redemptor peccatorum.*

Sed videamus proscriptam magis ab amoroso corde inimicorum ultionem, approximat sudanti sanguinem iniquitatis filius, stipatus confœderata societate impiorum. Emundabatur expresso sudore sanguinis totum corpus Ecclesiæ, quando dormientem excitans Apostolorum triadem jubet surgere, & appropin-

(f) *in 3. c. Zach.*

Diabolus stat à dextris JESU, quia nil habuit sinistrum.

ne! cur emere me jubes gladium, qui ferire me prohibes; cur haberi præcips, quem veras promi; an non æquissimè ad injusti invasoris petulantiam gladius stringitur, & violenta effrontis adversarij insolentia ense repellitur, ut abigatur? combinat utraque cœlestis magisterij apophtegmata sanctissimus Commentator, assignans justo defensori, non referenti, sed patienti privilegium, adjungens in voluntaria patientis JESU electione specimen ac exemplum, nisi fortè ut sit pa-

(g) *Lib: 10. in rata defensio, non ultio necessaria, & videar 22. c. Luc: potuisse vindicari, sed noluisse: (g) accin-*

(h) *homi: 2. de passio:*

Passio vocatur calix tanquã requies & lætitia.

(i) *Lib: 10. in Luca.*

pinquanti occurrere traditori; ut sciant amanti animo hostibus obviandum, pan-
 sis velut amplexibus venientem adversa-
 rium esse excipiendum; decurritur ad
 luctatorium conflictus stadium, præ-
 cedit turbam infamis proditor, cui a-
 varitia furorem immisit, audacia timo-
 rem excussit, quem enormitas facino-
 ris temulentum effecit, præcipuum di-
 lectionis signum efficitur dolosi vulneris
 instrumentum, nec tamen audio reso-
 nantem alapam ori sacrilego impactam,
 nec violentam retrudentis video repul-
 sam, latro amicus nominatur, neque
 ab osculante Os sanctissimum elongatur;
 prævidit hanc primam patientis JESU
 scenam coronatus Vates, dum ore Do-
 mini loqueretur, *amici mei, & proximi
 mei appropinquaverunt adversum me: (l)*
 amicos dicit, quos noverat adversarios,
 quantumvis non amantes, adhuc tamen
 amatos. Vides inter supremas inimico-
 rum fraudes, sed minimè latentes, in-
 ter crudeles hostium assultus, sed dolci-
 ter elusos, omnem vindictæ umbram
 ab hoc amanti corde penitus elimina-
 tam, ac quodlibet recipiendæ crude-
 litatis vestigium longissimè profligatum?
 osculatur & insidiatur infamis traditor,
 nec traditur tortoribus, sed reoscula-
 tur traditus, nè fugare traditionem vi-
 deatur, incusat blandiendo, amicum no-
 minando. Ad signum latronis irruunt
 affecle, suam observat horam confœ-
 derata potestas tenebrarum, invadit mun-
 di lucem, & ipsa nocte, qua comede-
 runt Pascha, qua festinantes manduca-
 verunt agnum præfigurantem, assiliunt
 fremebunda rabie agnum præfiguratum;
 sed nè impunis recedat malitia, ferven-
 tior cæteris Apostolorum Princeps eva-
 ginato in hostes gladio, Principis Sa-
 cerdotum servo aurem amputat, non
 qualemcunque, sed dexteram, *quia ipsi
 Principes Sacerdotum jam servi erant pecca-
 ti*, scribit Paschasius, *quorum omnis au-
 ditus non in dextris, sed in sinistris erat le-
 gis, & ideo amputatur ab eis quidquid
 dextrum erat: (m)* rescindit aurem, ut
 audire renuens verbū DEI, auris pri-
 vatione puniatur; quia enim fides ex au-
 ditu, æquissimè in aure plectitur, qui ha-
 stenus audire authorem fidei renuens,
 mendacibus filiis hominum omnem au-
 ditum impendere conabatur. Capieba-
 tur ille, qui suos adstruit suæ doctrinæ
 sectatores in libertatem filiorum DEI,
 hunc capi in peccatis perfidorum præ-

pediturus JESU discipulus, suum ab im-
 minentibus vinculis redimere statuit Re-
 demptorem. Reclamat tamen dignissi-
 mus successor Petri magnus Leo, *contra
 Sacramentum erat redemptionis nostræ, ut,
 qui mori pro omnibus venerat, capi nollet:*
 (n) Verumtamen jam constitutus erat
 Judex absolvendorum scelerum, quid
 mirum si puniat absolvendum? redar-
 guitur tamen præproperus fervor, con-
 verti gladius in locum suum præcipitur,
 & omnipotentis dexteræ beneficio auri-
 cula loco, à quo resecta fuerat, reap-
 plicatur. Legi sublimem Anselmi ex-
 planationem, qua sic commendat JE-
 SUM redarguentem, ut simul etiam su-
 gillet Petrum percutientem; *datur ma-
 terialis gladius carnalibus, spiritualis au-*
tem ministris spiritualibus, sed sicut non con-
venit Regibus, quod ad stolam pertinet, sic
nec Episcopus, quæ Regis sunt, exercere de-
bet; suum cuique forum conformem fo-
ro exigit judicem, profanatur judicium,
quod alieno judici subicitur, quod quia
Petrus quodammodo exercuit (concludit
celeberrimus Præsul) à Domino increpa-
ri meruit.

Recordabatur fidelis discipulus
 vendendæ tunicæ pro gladio, memi-
 nerat recensenti: *ecce duo gladij hic;*
 respondisse Magistrum Veritatis, *satis*
est, eripuit eorum alterum, sed illum
qui corpus vulnerat, non illum, qui
læsam peccato animam redintegrat &
sanat; dualis gladiatorum numerus re-
præsentabat duplicem duorum judicum
potestatem, pontificiam videlicet ac re-
giam, hac usus, est abusus gladio ad-
versus servi aurem, quem altera cura-
re debuisset; spirabat vindictæ speciem
materialis gladius in sacerdotali dexte-
ra collocatus, quem si evaginasset sæ-
culare brachium, æquitatis iudicium ex-
hibuisset; Est subtilissimum sublimis
Tertulliani paradigma: Ille, cui legiones
angelorum, si voluisset, uno dicto de cælis
adsuissent, nè unius quidem dicentis gladium
in ultorem probavit, patientia Domini in
Malcho vulnerata est. (o) Ecce! cui ad
 eliminationem hostium unus extermini-
 nator Angelus suffecisset, illi duodena
 angelicarum legionum copia famulari
 ad primum imperantis nutum voluissent,
 sed nec illi voluit indulgere extermini-
 nium, nec istorum ad bella doctissimo-
 rum Præsidium acceptare; eligens po-
 tius imminuentem subire passionem,
 quam

(n) Serm: 5.
de passi:

Duo gladij
sunt duo pote-
states Eccle-
siastica & sæ-
cularis, nulla
debet alterius
munus admi-
nistrare.

(o) Lib: de pa-
tient: c. 3.

(l) 37. v. 12.

Omnem um-
bram ultionis
declinat DEI
Filius in pas-
sione sua.

(m) Lib: 12. in
Matth:

*Dum machi-
natur vindi-
ctam Petrus,
fauciatur in
vulnerato Mal-
cho cor JESU.*

(p) Lib. 3. offic.
c. 4.

(q) Joan. 18.
v. 26.

(r) Tract. 113.
in Joan.

quàm insultantium ferocem insolentiam vindicare ; dum abscondebatur auris servo iniquitatis, læsa videbatur patientia mitissimi Salvatoris, dumque discipulus ad exequendam ultionem stringit gladium, Magistro acerbissimum infligitur cordolium, servum, præpropera manus fauciat, & profuso vulnerati satellitis sanguine cor patientis Domini cruentat: *noluit persecutorum defendi vulnere, qui voluit suo vulnere omnes sanare*; concludit Ambrosius; (p) læsit Petrus, ut vindicet innocentissimam Salvatoris invasionem, ultus est violentiam inflictam assertori universæ libertatis, sed ultionis expertus periculum, periit vel ad horam fortassis, ut experiretur implacabilem ferociam vindictæ. Ingreditur domum Principis sacerdotum, ab intrmittente ostiaria Judæorum introducit; induxit Adamum Eva, & Petrum ancilla introduxit! sed ille labitur in sanctæ civitatis suburbio, in sanctificato innocuæ voluptatis paradyso, iste dejicitur in Prætorio Pilati, ibi ex loci circumstantia vix venialis culpa aggravat prævaricationem (ut loquitur Ambrosius) hic exulans innocentia alleviat prævaricantis infidelitatem. Miscetur confidentibus Pontificum ministris, summi Pontificis Vicarius, sedet ad malè urentium flammarum focum, jam algens affectu, quando dicit ei unus ex servis Pontificis, agnatus ejus, cuius abscidit Petrus auriculam, nonne ego te vidi in horto cum illo? (q) attende peculiarem dicentis circumstantiam, ille negantem redarguit, cui redargutus auriculam abscidit, quasi ulciscens Petri percussio causam dedisset redargutioni; quid si & ansam negationi? nam mox subsequitur: iterum ergo negavit Petrus, & statim Gallus cantavit; dolor compatientis animi ob consanguinei dolorem, vindictam adversus vulnerantem svaserat, ut ultionem ferientis discipuli ulcisceretur; ad vindicantis iniquam ultionem velut ad multam vindicis, concluditur negatione tertia negantis infelicitas, cujus feralem Epilogum apponit Augustinus: ecce! medici completa est prædictio, ægroti convicta præsumptio, non enim factum est, quod iste dixerat, animam meam pro te ponam, sed factum est quod ille prædixerat: *ter me negabis*; (r) scrutare nunc funestæ ultionis terminum, qui diligis vindictam, vide! quibus te devoveas, quo-

rūmve criminum periculis, dum læsam credens famam tuam, conspurcatam nobilitatis tuæ sanguinem te vindicare profiteris; inimicitiae livore conspergeris, furore ultionis dementaris; injuriam rugatâ fronte, & torvo nimium oculo quæris retundere, nec te tuo necari vulnere meditaris. Interrogabatur aliquando longævus cujusdam regalis curiæ minister, quo demum resistente antidotō vitam protraxerit, quo medicinali pharmacō ad illum annorum numerum pertigerit, hac venerabili canitie, hac nivea casarie coronatus, respondit illico requirenti, studiosam injuriarum oblivione, & affectuosa gratiarum actione: afficiebatur calumnijs, & amœna serenitate calumniatorem dimittebat, cumulabatur obsequijs, & obsequenti gratias referebat; explodebat adversantem hilariter dissimulando; expediebat beneficientem, favoris vicissitudinem recipiendo, primum efficiendo, virulenti furoris rabiem compescebat, secundum exercendo, faventes animos nutrieat; hoc fecerat, ut diu viveret in misera viatorum mortalitate, quod plures tædet facere pro immortalibus beatorum æternitate.

Quem numerabis inter plurimos singularem, qui semel gliscentem conceptæ ultionis flammam, aut cinere oblivionis contegat, ut suffocata extinguatur, aut violenta magnanimitate superprimat, nè ultra exardescat! & quamvis quotidiana tot miserorum nos doceat experientia; nulli nocivam magis evadere vindictam quàm ulciscenti, melita tamen veneni hujus dulcedine libenter inescamur, ferocis instar viperæ, quæ deficiente toxico moritur, hoc accrescente vegetatur. Sunt adeo infatuati vindices, suimet adeo impotentes, ut credant, viro nobili, si levi verbulō, quod præpropera fortasse protrusit incuria, offendatur, vindictam esse necessariam, non esse liberum non ulcisci. Hos ego deprecor sibi consulere, mihi que favere respondendo; adeone vitrea clarissimorum stemmatum est nobilitas, ut verbō, quod aërem verberat, velut percutiente lapillo tenui disrumpatur? quam tamen tua jaëtitat vanitas, tot inter præliorum discrimina immunem substituisse, imò tot inter cruentatorum corporum verbera mansisse immortalem? objicitur immane opprobri-

*Oblivio inju-
riarum &
gratiarum a-
ctio pro bene-
ficijs causat
vis & prolixita-
tem.*

In libra san-
ctuarij sola
patiens taci-
turnitas sub-
sistit, excan-
descens libi-
do evanescit.

brium illustri cuidam capiti, mox fron-
tem sanguis purpurat, & oculus fulgu-
rans scintillat, non alio dirimitur ju-
dice litigium, quam gladiò vel en-
se. Solo fatalis duelli luctamine, so-
lo alterutrius antagonistæ sangui-
ne illata labe abluitur, vix morte se-
pelitur; applauditur exanimato cada-
veri, velut magnanimo Heroi; cum
tamen plerumque infelix anima ad sem-
piternum condemnata exitium in tene-
bris delitescat. Inglorium mundana
reputat dementia, degenerem condem-
nat à proavorum laureis posthumum,
qui rericendo tolerat, nè reclamando,
ne ulciscendo æternitatis gloriam a-
mittat. O nimium mendaces Adæ
filios in stateris! ô si ad pondus san-
ctuarij æquanimis libretur patientia! si
conticescens lanci injiciatur sapientia
cum rabida frementis vindictæ intole-
rantia; cum fremebunda exequendæ
ultionis amentia, ejicietur procul dubio
in supremam usque aëris regionem in-
sana vanitatis vana inanitas, & præva-
lebit patiens taciturnitas, quæ instar
solidissimæ rupis non novit commoveri,
nec patitur à Christiana fortitudine avel-
li; sed hodie dum adeò in aulis prin-
cipum, in castris militum, in foris ur-
bium infatuatur consilium pietatis, ut si-
lens ad injurias, ipsi ingratus Numini à
fatuus mundi asseclis reputetur. Con-
gregabatur aliquando ad ostium portæ
Samaritæ falsiloqua quadringentorum
pseudo-Prophetarum colluvies, vatici-
nabantur coram regali duorum regum
folio mendacia, ascensum in Ramoth
Galaad consulentes, subsecuturam ex-
pugnandæ urbis victoriam promittentes,
ventilandam spondebant Syriam, ac pe-
nitentiam delendam. Solus Propheta Do-
mini Michæas dispergendum in monti-
bus vaticinatur Israël, svadet ab hoc
proinde ferali prælio desistendum; sed
excandescens Sedecias, ut revelatam
confunderet veritatem, percussit vatici-
nantem in maxillam, percussus nesciens
repercutere, futurum plaudenti æmulo
exitium miri eloquiò prælagivit: visu-
rus es in die illa, quando ingredieris in cu-
biculum, intra cubiculum ut abscondaris;
(s) eventus veritatem comprobans, fa-
talis existit percussori; Uterque co-
ronatus arbiter blandientium delecta-
batur lenociniò, exacerbatusque Rex
Israël adversus comminandum Vatem,
jubet innocuum Michæam mitti in car-

Pars III.

cerem, panæque tribulationis cum aqua
angustiæ sustentari, donec in pace vi-
ctoriosus revertatur. Illud occurrit
indagandum, quare improvidus Rex I-
sraël ad impactam à scelerata mendacis
Sedechiæ dextera resistenti Michææ ala-
lapam percussum condemnaverit, quem
tamen ore proprio solum prophetam
Domini profitebatur: *remansit vir unus,*
per quem possumus interrogare Dominum;
quo non obstante præconiò, accepta ab
impio proditore veritatis alapâ, ani-
matur Ahab ad pronuntiandam duræ
captivitatis sententiam, quasi menda-
cem mulctaturus.

Persuaserat Sedecias scelerato re-
gi, postquam insontem ausu sacrilego
percussisset, Michæam Spiritu Domini
nullatenus imbutum, utque ambigen-
tem convinceret, adjecit pro validissi-
mo sui mendacij argumento: *hic si es-*
set verus propheta, aruisset statim manus mea
sicut Jeroboam, ut ex Josepho deducit
purpuratus Hugo; (t) arguit fallax (t) in lib: 3.
Philosophus Michæam prophetiæ spiri- Reg: c. 22, hic.
tu carere, quia consveto filiorum DEI
more præterijt ultionem, neque vio-
lenta percussus dextera percutientis vin-
dictam cœlitus non exoravit, *cumque*
percussisset Michæam, & nihil fuisset passus,
confortatus Ahab in semetipso contra regem
Syrorum movit exercitum; concludit com-
memoratus Joseph (n) quid cœlo inju-
riosum magis, quid magis impium im-
pingi poterat superno legislatori? Di-
vinum denegari oraculum Michææ ex
eo arguitur, quia impunis violentia
quantocyus non plectitur, quia Michæas
Spiritu DEI plenus, dissimulat injuriam,
non provocat vindictam? convincitur
mendaci hac fallacia dementatus Ahab,
ad prælium accingitur, cæcutiente o-
culo adversus Syriam invehitur, mili-
tari habitu induitur, fortuito sagittæ
jaculo confoditur, ejectus de præliante
Israëlis exercitu ejicitur, eodemque ve-
spere suo in sanguine exsanguis sepe-
pelitur. Hoc plane est condemnantis
mundi judicium, quo veros Christi pe-
dissequos iudices condemnat; quos enim
ad injurias advertit conticescere, quos
sinè truculento vindictæ spiritu videt vi-
vere, deludit velut alienigenas, redar-
guit velut cœlesti spiritu non animatos;
objicit stolidus professor vanitatum, cur
cœlum insontem toties deserat, & se-
metipsum ulcisci recusantem recuset vin-
di-

(t) in lib: 3.
Reg: c. 22, hic.

(n) Lib: 8. an-
tiquit: c. 4.

Stultus Ahab
ex dissimula-
ta Michæi a-
lapa infert eū
esse Prophetā.

Pseudo-Pro-
pheta Sedeci-
as percussit
maxillam
Michææ pati-
enter toleran-
tis.

(s) 3. Reg: 22,
v. 25.

Divina Provi-
dentia quan-
doque justorū
injurias ul-
ciscitur, quan-
doque dissi-
mulat & ro-
lerat impac-
tas,

dicare? cur manus præsumptuosi Je-
roboam extensa non tam ad feriendum,
quàm ad præcipiendum varicinantem de-
tineri mox exaruit, & colaphizantis Se-
dechiae dextera præsagientis Michae
maxillam actu feriens non obriguit,
sed vivida permansit? scrutare Maje-
statem impostor pessime ut opprimaris
à gloria! fuit prima persecutoris ultio
opus justitiae vindicantis, fuit secunda
percussionis indulgentia prodigium mi-
sericordiae, reum ad poenitentiam exspe-
ctantis; prior propheta non implora-
vit ulticem dexteram, quae tamen sa-
pientissima ordinatricis providentiae di-
spositione evasit arida: posterior recep-
ta dulciter alapâ, commisit supremo
vindici iudicium, percutientis ferociam
sustinens patienter; scelestus Rex pro-
lixae iniquitatis iustissimas exsoluturus
poenas, ex suavi recipientis mansuetudi-
ne, ex antecedenti optimo conclusit
pessimè; ergo falsiloquus, quia percus-
sor remansit impunitus; sic hodie dum
non paucae regum curiae cum aulis prin-
cipum, injuriarum tollerantiam dicunt
intollerabilem, injuriati equitis vindi-
ctam pronuntiant indispensablem, no-
tam dedecorosi nominis non aliter ex-
piabilem, quàm fuso sanguine, decer-
nunt. Cùm tamen abominetur Do-
minus Præcipitem inflictae læsionis vin-
dicem, qui nescit offensam dissimulare,
quia non didicit proximum amare. Hæc
indoles Divini est amoris, ille diligitur
impensius, non qui resistit fortius, non
qui effervescit celerius, non qui remit-
tit tardius, sed qui condonat libentius,
indulget pronius, recipit fortius, re-
mittit amorosius. Si morientis lectu-
lus est veritatis pulpitem, discite vanita-
tis discipule! & quid sit verius, quid sit
utilius, audi à moribundo.

Post consummatum centum qua-
draginta annorum cursum appropinqua-
vit termino intemeratus Jacob, junior
avis & abavis, senior filijs, ut colliga-
tur mundum sensim deficere, & sene-
scentem ad interitum festinare, prius-
quam tamen ad limbi limina descende-
ret, dilectum sibi filium, primarium pa-
ternæ benedictionis hæredem advocavit;
cui adstanti supremam annuntians vo-
luntatem pro clausula hunc velut ulti-
mum subiecit codicillum: *do tibi partem
unam extra fratres tuos, quam tuli de ma-*

hæc pars (Hieronymo & Augustino in-
terpretantibus) illa Sichimitarum est re-
gio, quàm Simeon & levi in violatæ so-
roris ultionem crudeliter expugnarunt;
cur itaque illuminatus Patriarcha suo
adscribit arcui, suo imputat gladio,
quod filiorum rabies acquisivit, vir sum-
plex habitabat in territorijs, nec unquam
legitur severis conflictibus præpedisse,
cum hoste in bello conflixisse? Hinc
explicat Hieronymus sensum literæ:
*arcum hic & gladium justitiam vocat, per
quam meruit peregrinus & advena interse-
cto Sichem & Emor de periculo liberari;*
(y) hæc sunt justorum arma, quibus of- (y) in 44.
fensi militant, & offendentibus resistunt; *Hebr: in Gen*
dum isti injustè justos affiliunt, bono-
rum possessione exuunt, integritatem
famæ surripiunt, honoris gloriam con-
fundunt, invasi ad opera justitiae con-
fugiunt, & emendantes, quod adversa-
rijs imminere videtur periculum, præ-
varicationum ijsdem impetrare veniam
contendunt? Adstipulatur commentan-
ti Dalmatæ paraphrastes Chaldaeus, de
cujus Paraphrasi Lippomanus testatur,
Chaldaica more suo difficultum enoda-
trix locorum legit: *quam tuli de manu
Amorrhæi oratione mea, & deprecatione mea;*
subjungit illico clarissimus Antistes:
*non enim legitur aliquando bellasse Jacob,
aut gladio & arcu in prælijs usus fuisse, sed
arma illius fortia contra omnes sibi adver-
santes orationes & deprecationes assidue ex-
stiterunt;* quo alio armorum genere bel-
latrix Amalecitarum barbaries à Moyse
prosternebatur, quam elevatione ma-
nuum, ejaculatione affectuum, & vio-
lentiâ orationum? erubescere, qui Chri-
stianam profiteris militiam, erubescere
ad cui Ducis armamentarium, non suas
ulciscitur injurias telis & jaculis, ha-
stis & lanceis, sed arcu & gladio, nec
illo tamen quò sauciantur corpora, sed
quo compungitur spiritus, & corda lan-
cinantur ad salutare lachrymas, ad i-
teratos gemitus, ad flebiles singultus,
est arcus genuinum crucis symbolum,
est gladius, sed spiritus, Verbum DEI,
Divinus Jacob tam passione quàm præ-
dicatione ejecit Principem mundi hu-
jus, & Sichimam acquisivit, quæ, quia
apud Hieronymum *humerus* vertitur, do-
minicæ crucis bajulos significat, qui par-
tem unam, illam videlicet, de qua re-
gius psaltes cecinit: *portio mea Domine;*
(z) obtinent & conservant. Pro hac (x) Ps: 118. v.
luctantur & duellantur, armantur & 7. 57.
pra-

(x) Gen: 48. *nu Amorrhæi in gladio & arcu meo;* (x)
p. 22.

*Arcus & gla-
dius, quò ac-
quisivit Sichi-
mam Jacob,
erat Oratio.*

*Arma quibus
justi infligunt
sibi ulciscun-
tur injurias,
sunt oratio &
patientia.*

præliantur, lorica justitiæ præmuniti, orationis pharetrâ circumcincti, suspiriorum sagittis cumulati; sic vindicantur adversus inimicos suos calumniæ juratorum, sic ulciscuntur cœlestis militiæ candidati infligta sibi ludibria cum improperijs commixta, horum armorum robore est dissipata fortitudo gentium, extincta alienigenarum barbaries, & qui tenebrarum filij obscuras inter profundæ infidelitatis umbras delituerunt, his lanceis devicti, his gladijs confossi, in prædam orantium ceciderunt, in sancti amoris victimam cesserunt. Dum interim mundana stoliditas venatur gloriam humanum sanguinem profundendo, feralem æmulum trucidando, quorum frequentior respiratio, est inquieta reciprocandæ injuriæ sollicitatio, anhelat sangvisugarum instar ad inimicorum vulnera, ad antagonistarum funera, quid quid in se humanum est exspoliantes, quidquid ferum & belluinum est assumptes. Gloriosum vindicem dixeris, qui copiosam hostium multitudinem suis circumvallatam mœnijs prohibuit perimere, præcepit pascere, non voluit perire.

Decreverat furibundus Syriæ rex, suæ adversantem victoriæ Elisæum numeroso militum agmine insequi, & assecutum suæ tyrannidi insontem victimam subjugare. Cingitur equis & curribus civitas Dothaim, uno incolentis prophetæ præsidio munita; Horret ad robur copiosi exercitus gemens discipulus, magistrum advocat, lustratam aciem insinuat, imminuentem Patri interitum trepidans filius deplorat; Verùm magnanimus Vates, qui sibi cœlestis militiæ novit adesse subsidia, vanas terrigenarum infidias delusit, quos carnis oculus monstravit adversarios, hos fides docuit ab Angelis profligandos; validiores quippe de cœlo meretur propugnatores periclitans in terris innocentia, ut defendatur, quàm confœderatos hostium cuneos conscripsit mundi malitia, ut offendatur. Confugit ad consuetum orationis præsidium prodigiosus vates, emitit sursum gemitus, & universus malignantium exercitus cæcitate percutitur, velataque oculorum acie meticulosis civibus in prædam exponitur, Israëlitarum oculis spectaculum objectatur; accedit cæcutientem enervatarum phalangum aciem portentosus Propheta, inducit per bi-

patentes attonitæ civitatis januas, captivat captivandus, quique unum regi suo mancipare venerant DEI servulum, hic unus mancipat universos; clauduntur portæ, ut urbs obsessa convertatur in obsidentium carcerem, omnisque Syrorum gloria evadat ludibrium Israëlitis, supplicat interim orator portentosus exercituum domino, & ad orantis nutum illuminantur caligantes oculi, & excæcati referantur obtutus. Vident tremante palpebrâ, quod nunquam videre voluissent, vident conjunctam captivitati mortem, unitam confusioni cladem, fremunt hostiles adversariorum oculi; & trucidandorum inimicorum tesseram expectantes, exultant invasam toties Israëlitis gloriam vindicaturi. Exultabundus Rex Thaumaturgum Vatem alloquitur, num captos cedere, num subjugatos percutere jubeat, explorabundus quærit, sed prohibuit interimi; & pasci præcipit, refocillare afflictos ordinat, & molestari vetat, pone panem & aquam coram eis, ut comedant & bibant, & vadant ad Dominum suum; (a) effectus victoriæ vincentis sit clementia, non cædes succumbentis, cœlesti adscribatur militiæ Israëlitarum prosperitas, ultori DEO imputetur Syrorum calamitas, ad suos victi pergant, & Domini potentiam non occidentem, sed vivificantem annuntient ac collaudent, suo doceantur periculo hostibus parcere, qui, ut innocentem caperent, ut insontem affligerent, huc confluxerunt, sternuntur mensæ dapibus, reficiuntur hostes epulis; tripudiant in carcere, exultant in mirabili captivitate, non meam, sed Oris aurei promeretur panegyrim ignara vindictæ charitas, consummata inimicorum dilectio, qua Apostolicum illud prævenit oraculum magnanimus propheta: *si esuriverit inimicus tuus, ciba illum*; (b) non cæde supplicem, non læde succumbentem deprecabundum recipe solare, gemitundum; considerat magnanimam offensus Vatis tolerantiam, mirabilem retribuendis victoriam, & exclamat, *docuit prior inimicos foveri, docuit primus debere hostibus parci, docuit adversarijs pro pœna epulas exhiberi*; (c) doctrinæ prioritatem discute, visum clausisse, clausumque referasse, oculos excæcasse, & cæcos reoculasse, prodigiosum est, sed cæcis hostibus condonasse, & captivatos liberasse, fementes refecisse, & liberos remisisse, portentum est inter prodigia, epilogus parado-

(a) 4. Reg: 6.
v. 22.

*jubet captis
hostibus cibos
apponi, & in-
columnes re-
missi.*

(b) Rom: 12.
v. 20.

(c) Hom: de E-
lisæ: & Sy-
ror: insid: Primus, qui in-
hostes pro per-
secutione pa-
vit.

*Sanctus Pater
noster Elisæus
non timet ho-
mines securus
de Præsidio
Angelorum.*

rum. Captos dimittit milites, sed mittit totidem in Syriam DEI magnalium præcones; recurrunt applaudentes non regi Syriæ, quo imperante accesserunt, sed Regi gloriæ, cujus imperio per servum suum edito immunes recesserunt.

Gloriatur in hoc Heroum Principe cœlestis militia, confundens crudelem hujus mundi Principem cum tenebrarum regia, iste sua præcipitatus superbiâ ad regionem mortis, mox truculentus prædo exhibere conatus est vindicem, quando non valeas conditorum suum lædere, allisit non jam ad petram scandali, sed potius ligni stipitem ad pomi arborem, rebellem creaturam; suum agnoscat Principem, primum respiciant vindicem ferocem Angelum, crudelem nostræ felicitatis exterminatorem, quotquot anhelat ad virulentam vindictæ dulcedinem, cui militent, attendant; primus locum-tenens hujus funesti agminis est primogenitus mortaliū exitiosus Cain, cujus innumeri commilitones excedunt fortassis numero damnatos spiritus, perennes ulticium flammaram victimæ nunquam sat vindicandæ; sequamur nos feliciores pedissequi prædecessorem nostrum, qui sollicitis exorans precibus operatricem omnipotentiam, obstinatorum hostium inflictam cæcitatem deteruit, oculatorum inedia abundatissimis dapibus pavit, singultuantibus securæ mortis victimas redanimavit, corruissent sub feriente gladio, si Israël Regem pro iudice habuissent, si hominis iudicio subiecti hominem arbitrum obtinuissent, sed quia præfigurantem DEI filium nacti sunt suæ calamitatis vindicem? non aliam quam indulgentis clementiæ veniam poterant experiri, injuriatum siquidem injuriam dimittere vix amplius humanum est, sed benefacere malefactori, excedit humanæ fragilitatis sphaeram, & jam divinum est; complecti hostem beneficijs, desistere ab inimici calumnijs, participatæ Divinitatis est testimonium, manifestissimum coram Angelis divinæ participationis argumentum. Verum quam pauci augusto hoc insigniri ambiunt charactere, multi à schola Evangelicæ veritatis devij, pro primo terrestris gloriæ rudimento suscipiunt ultionem pro quavis (licet umbratili) offensa machinari; nec levem dixeris divini vindicis materiam, illatam ab hoste injuriam vindicasse, justis

doloris vicissitudinem nè appellaveris naturæ non difformem; exitialis error, qui tamen sic dominatur Adæ filijs, vel potius loquendo verius, Caini posteris, ut annoso agitati stimulo lustra impendant laborioso conamini, quò valeant illatam, vel sibi vel genitori, imò avibus & proavis injuriam ulcisci; maximâ reprehensionis dignus est homo, explanat magnus Basilus, quod sit proclivis ac propensus ad vindicationem, quodque omnibus modis cogitat, quam ratione eos ulcisci queat, qui se injuriâ affecerunt; (d) qui maximè reprehendendam judicat vindictæ proclivitatem, qui tam severa investigatione perstringit ulciscendi affectuosam cogitationem, quid de invigilantium conatibus, quid de insidiantium tendiculis, quid de profusione sanguinis dicendum conclusisset.

Perniciosus Cain de optimis terræ fructibus sibi providet, deteriores conservat omnium Creatori; sed iste despectus hac turpi ingratitude, offerentis munera non respexit, quid enim rationali mente indignius, quam scire auctorem munerum, à quo sunt omnia, & tamen deteriora ex omnibus immolare, Terram aspillatam sibi tamen injuriam noluit vindicare, decrevit dissimulare, progreditur ab avaritia, quæ occupabat animum offendentis, quæ dirigebat animam dividētis, ad iracundiæ tristitiæ incongruum mœrorem, DEO irascitur misellus homo, prædominatricis iræ vehementia vultus concidit, nam prævalens avaritia invidiam procreavit, qui enim se repudiatum indoluit, acceptatum supplicabundi fratris sacrificium invidit, nec hanc iniquitatem ulcisci voluit Altissimus, sustinuit iratum, nec invidum condemnavit, in odium convertitur ira, quæ suo trabali pondere cum corde oculos terræ acclavavit, ut adhærentem animam pavimento dejecta pariter pupilla sequeretur: terram namque aspiciunt, qui crudelia meditantur, subnectit Rupertus Abbas. Tunc primum, cum de salute fratris agitur, Divinus arbiter cogitandū vindicæ alloquitur, & iracundiæ originem scrutatur; quare iratus es? miti eloquio invitatur dejectum animum ad blandientem misericordiam, ut erigatur, suaviter provocatur ad cogitationum suarum scrutinium, ut præcavens malitiam soli assentiatur bonitati; rectum creaverat benignus Conditor, sed ultionis spiritus latur.

Condonare offensam, intra limites humanitatis est, sed offendentibus bene facere, opus propè Divinum est.

(d) Orat. 9. de ira.

Terram aspillatam sibi tamen injuriam noluit vindicare, decrevit dissimulare, progreditur ab avaritia, quæ occupabat animum offendentis, quæ dirigebat animam dividētis, ad iracundiæ tristitiæ incongruum mœrorem, DEO irascitur misellus homo, prædominatricis iræ vehementia vultus concidit, nam prævalens avaritia invidiam procreavit, qui enim se repudiatum indoluit, acceptatum supplicabundi fratris sacrificium invidit, nec hanc iniquitatem ulcisci voluit Altissimus, sustinuit iratum, nec invidum condemnavit, in odium convertitur ira, quæ suo trabali pondere cum corde oculos terræ acclavavit, ut adhærentem animam pavimento dejecta pariter pupilla sequeretur: terram namque aspiciunt, qui crudelia meditantur, subnectit Rupertus Abbas. Tunc primum, cum de salute fratris agitur, Divinus arbiter cogitandū vindicæ alloquitur, & iracundiæ originem scrutatur; quare iratus es? miti eloquio invitatur dejectum animum ad blandientem misericordiam, ut erigatur, suaviter provocatur ad cogitationum suarum scrutinium, ut præcavens malitiam soli assentiatur bonitati; rectum creaverat benignus Conditor, sed ultionis spiritus latur.

Cain peccat contra Deum & dissimulat.

depressit ab inclinantis iræ pondere incurvatum, præmonet ioterim vacillantem, nè derelinquere cogatur se se præcipitantem; totus incumbit labentis Caini subsidio, ut tantum lethiferam protuberantis vindictæ malignitatem tollat; dehortantem ab hoc pullulante exitio inducit Basilus, *desine ab ira, & derelinque furorem, nè te iram meam experiri contingat*; contempsit ambitiosus furor pijsimam alloquentis clementiam, oblatam respuit indulgentiam, nec tamen ullo percussus anathemate, tolerabatur à sustinente misericordia, at ubi expavescens fratrem affiliit, ubi dans locum iræ, irrumpentem vindictam adiecit, ubi ultoris personam assumens, primitivum primi Martyris sanguinem fudit, audire debuit terrificam divini vindicis vocem, *maledictus eris super terram*; defraudat debitam creatori victimam creatorem, despecto munere adhuc misericorditer respicitur, agitur turbulento inquietantis invidiæ stimulo, & necdum configitur gladio ultionis; concipit odium imprægnata vitij anima, & de salutis discrimine dulciter ab alloquente misericordiarum Patre admonetur, at ubi vindictæ partum edidit; abortum pariter suæ salutis peperit, & maledictum ferali perditionis signo ultrix justitia signavit; *vides, quomodo Deus, quando in ipsum peccavit Cain; peccatum non vulgare dimisit, hortatur singulos vindictæ amatores Chrysostomus, quando autem in fratrem armavit dexteram, maledictionem tulit, (e) Hoc feriuntur anathemate ultrices animæ, perenne subeunt cælestis Patriæ exilium, continua exulcerantur rabie, indefinente exuruntur desideratæ ultionis ardore, ferales tenebrarum principis tædæ, donec suomet confluentes in æstro, post resolutum in mortis cineres corpus æternis ignibus infelix anima concremetur. Audiebatur vox clamantis in deserto per universam Judææ regionem, confluebant Phariseorum ac Sadduceorum colluvies ad sanctissimum Baptistam, suo anhelans baptismo ablui & emundari, at ille asperiori tono in illos invehens, exprobat progenies viperarum, legit Syrus generatio, & Didimus Alexandrinus, genimina viperarum.*

Reveror, sed miror severitatem increpantis, dimissis urbibus convolverant ad desertum, à malignitate fuge-
Pars III.

rant, ut transeant ad virtutem? sed erat salvifica sanctorum Prophetarum consuetudo, verborum asperitate seria obstinatorum cordium duritiem emollire, sed quæ cognata viperarum conditio, quam æmulari sugillantur? an fortè in colorata frementis vipera pulchritudine simulata hyppocritarum sanctitas denotatur, vel certè congenita proprietas viperae intimatur, quæ læso homine celeriter ad aquam properat, ad quam si elongatam non pervenit, vitam perdit, sic isti offenso Numine, & proximo sapè in vaso deproperabant ad baptismum, dilacerato matris utero, in quo concepta est, nascitur vipera, sic & invidia eandem, à qua concipitur, animam laniat, & occidit, livor invidiæ illorum intoxicabat animas, quæ cum progenie viperarum comparantur. Est tamen subtilior viperae similitudinis allegoria, quam suam Petrus Chrysologus assequitur sublimitate; vipera conceptus sui tempore intra os suum receptum caput conjugis refertur abscindere, *ut per cruenta oscula non fœtum concipiat illa, sed crimine, ac si carnifices sceleris sui pariat filios, vindictæ ordine, non nature*: (f) quid valeat ferocius excogitari, quid exprimi crudelius ad horrorem? vindicta matrem perimit, ex vitæ utero mortis erigens tumulum, pro lectulo puerperij tumbam puerperæ concinnat: sed prosequentem audiamus, *genimina Patris concepta de cæde sanguinis, antequam lactis exigunt nutrimentum, & ultionem petunt*; nascuntur crudeles filij in ipso ortus sui primordio paternæ cædis vindices, ut primam naturæ legem invertant vivificatricem trucidando; vitam exordiuntur ab ultione hæredes, non tam materni sanguinis quam ultionis. His aggregantur humani vindices, imò humanitatis hostes; quarum barbaries vix nascitur, vix ratione prædita mundo effunditur: quando jam cædes & vulnera aut machinantur, aut saltem comminantur; infames viperae vitam ordiuntur ab inordinato vindictæ ordine, illud attendant cautiùs, scelestes hosce vindices à sinu Abraham excludi, à suis filijs segregari; sic enim hortatur vox sanctissima hæc viperarum genimina, *nè velitis dicere intra vos Patrem habemus Abraham, (g) legit Syrus, neque cogitetis & dicatis in animabus vestris, est nobis Pater Abraham; resistit quippe sic mentientibus, & ipsa veritas est præco veritatis, objurgat illam gloriantis Sy-*

(f) Serm: 137.

(g) Math: 23. 9.

Peccat contra fratrem, & maledicitur.

(e) Hom: 26. in Gen:

Amatores vindictæ sunt genimina viperarum.

nagogæ propaginem, si filij Abrahæ estis, (b) Joau: 8. v. opera Abrahæ facite: (b) qui suam DEO exhibiturus iustitiam, & mundo iustorum prudentiam declaraturus, nepotem fratrem nuncupat, eique nil minus quam sibi appropriat, imò electionem ad libitum præsentat, nè quæso sit iurgium inter me & te, & inter pastores meos & (i) Gen: 13. v. pastores tuos, fratres enim sumus, (i) legit Hebræus, homines enim sumus, nec nominari homines superfluum videatur, ut enim advertit Augustinus, causas concordie sapiens adhibuit; prævisam tollens

discordiæ scaturiginem, nî radix præcitur, cum enim omnes & singuli homines unius naturæ partus sint, uno humanitatis utero effusi, idcirco germanitatis vinculo connectuntur, iuræque fraternitatis adunantur, & ideò cum simus rationalis naturæ soboles, tanquam uterinos diligere debemus amore mutuo, non impugnare atque odio prosequi: (l) sic quos unus unius proto-matris excipit uteris egredientes, hos unus idemque sinus Abrahæ recipiet revertentes.

Omnes homines ideò concordies esse deberent, quia iure germanitatis gaudent

S I N.

Versus
LXI.

Audisti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum adversum me.

S I N.

Versus
LXII.

Labia insurgentium mihi, & meditationes eorum adversum me tota die.

S I N.

Versus
LXIII.

Sessionem eorum, & resurrectionem eorum vide, ego sum psalmus eorum.

Sensus Literæ.

Subtiliter in præliminari titulo includitur, quidquid in tota præsentis threni serie absconditum continetur, si enim seduliori indagine, quid litera *Sin* intimet, discutitur: *super vulnus* significare aliquid reperitur, *super vulnus* malagma mittitur, ut ejus contactum lenimine, svaviter suis cum angulis concludatur; *super vulnus* à commiserante Samaritano oleum infunditur, ut universa inflicti vulneris asperitas in sauciato viatore molliatur, est tamen in vulneratis hæc disparitas, quod lancinata quorundam corpora spem refundendæ sanitatis præbeant, sed aliorum insanabilis, dum ægritudo cernitur, frustraneo conamine labor cum tempore impenditur, & caplasmata cum pharmacis expenduntur. Verum non sola corporum sunt

vulnera, sunt periculosiora animarum ulcera, quæ verborum verbere exasperantur acerbius, & virulenta maledicentium lingvarum cuspide crudelius lancinantur. Huic ut medeatur vulnerei, præscribit celeberrimum ægrotis Alexipharmacum Ambrosius; *medicamentum super vulnus est. quia Dominus JESUS ipse est medicus, qui vulnera nostra curavit*; (a) non tantum inæstimabili pretio Divini sanguinis, sed continuatis vitæ sanctissimæ exemplis. Existit solus ille, tot venenatis Phariseorum lingvis, tot contumeliosis calumniatorum verbis, colludentium sagittarum signum in se tot penetrantia respiciens tela cum spiculis, quot libuit lascivienti Synagogæ mendacijs, quot sinebatur inimica furentium Judæorum rabies falsorum testimoniorum versutijs lascivire. Recen-

(a) in Ps. 118. octo: 21.

cenſet brevi compendiò ingentem contumeliarum colluviem, innumeram congeriem lingvarum: *audisti opprobrium eorum Domine*; & quia verborum jacula ferire neſciunt, niſi rectrice mentis dextera in centrum jaciantur, ſubjungit ore prophetico: *omnes cogitationes eorum adverſum me*: planguntur à Vate querulo infligenda ſanctiſſimo DEI filio inſanientium Judæorum opprobria, ſed deplorantur magis à Redemptore piſſimo incurabilia pene exprobranti-um vulnera, quæ ſuper vulnus ſuarum cogitationum conjicere præſumpſerunt: *cogitatio enim illorum maligna erat, & ſermones pleni inſania, authorem vitæ interficere cogitantes, & ſermonibus veritatis exprobrare nitentes*, explanat Rabanus.

(b) Lie: 9. in (b)

Jerem:

Laborabat in ſudore vultus ſui Divinus Adam, ut quos humanus perdidit, perditos recuperaret, ſudabat, ut jam non ſolis ſolum oculis, ſed membris omnibus plorare videretur, ut (exponente Bernardo) *totum corpus ejus, quod eſt Eccleſia, totius lachrymis corporis purgaretur*; (c) levabat ad gentes manus ſuas, ſed manus tornatiles ob promptitudinem velociter erigendi, ob velocitatem egentibus ſuccurrendi; expandit manus aureas, ſplendore fulgidas ab auro charitatis; purpureis repletus Hyacinthis, ut per manus plenas Hyacinthis (Philonis Carpathij teſtimonio) oſtenderet paſſionem, nec tamen Judæus amanti credidit, nec copioſo ſanguine ex tot verberibus ſcaturiente, ex clavorum violentia erumpente, ex lacinato corpore proſiliente ablui flagitavit, ſed riſit hunc riſum deplorantem, eluſit hunc luſum tot lachrymis deſlentem, opprobrijs invaſit patientem, blaſphemijs afflixit morientem. Non poterat ſuam explere charitatem recipiendo vulnera & plagas ſuſtinendo amans & plorans in carne DEUS, nec poterat maleſana inimicorum cohors ſuam attemperare rabiem, ſed reputantes percuffum à DEO hominem, accumulata calumniarum myriade attrahunt, & quibus lingvarum malitia non ſuffecerat, videntes deſolatum, cernentes patibulatum, moverunt capita ſua; ſuam videlicet hoc motu perfido ruinam præſignabant, & ſecuturum poſtliminio corruentis Synagogæ præcipitium præfigurabant; *caput agitabant, quia*

Agitabant capita ſua, quia à capite reſceſſerunt.

(c) Serm: 3. de ram:

vero capiti non inhærebant; interpretatur Auguſtinus; (d) ſuperbijs præ cæteris (d) in Pf: 42. inſulatis ſacerdotum Principes ſacrificanti ſe ipſum Pontifici inſultarunt: *alios ſalvos fecit*, adoleſcentem è fetro porrecta dextera erexit, foetentem Lazarum ſolius vocis imperiò è tumulo ad vitam excitavit, tot paralyticos è doloris lectulo ſublevatos incolumes dimiſit: *alios ſalvos fecit*; hoc agit conſummata charitas, non quærens, quæ ſua ſunt, ſed aliorum miſerijs ſuccurrens; *ſe ipſum non poteſt ſalvum facere*; dedignabantur omnium indigniſſimi ſuo in folio reſidentem regem & judicem alloqui, ſed mutuo convitiantes alloquio Dominum Majeſtatis, velut ſuum indignum alloquio turpiſſimè calumniantur, Verùm non proprio, ſed illius nequam ſpiritus colloquebantur idiomate, ſi tamen alienus ab ijs dicendus ſit, qui eorundem cordibus inſidebat, qui eorundem lingvas ad blaſphemandum dirigebat, qui eorundem animos pleno ſuæ crudelitatis dominiò poſſidebat, quis enim alius deſcenſum crucis conſuleret, quiſnam illorum, ut ſemetipſum ſalvum faceret, deſideraret? illi eliminare Authorem vitæ de terra viventium tanto jam tempore exoptarunt, ut unus homo iſte moreretur pro populo, à Caipha reprobo deſiderare didicerunt, ut traderetur, pretio ſanguinis proditorem coëmerunt; ſed homini inimicus homo, omniſque auctor mali, ſubſecuturam ſalutem ſubodorbatur, ſalvificum crucifixi Redemptoris virtutem præſentiebat: *mihi videntur hoc Dæmones immittere*; ſcribit Hieronymus: *ſtatim enim ut crucifixus eſt Dominus, ſenſerunt virtutem crucis, & intellexerunt fractas vires ſuas, & hoc agunt, ut deſcendant de cruce*; ſed qui ſalvatorem in terris agere ſtatuebat, non ſibi, ſalvando incumbibat, ſed quomodo ſe perduto errabundam ovem reperirer, ſolicita inveſtigatione collaborans ſalvare ſe recuſabat: *neque deſcendendo de cruce voluit filius DEI agnoſci, ſed ex eo, quod in cruce permaneret*; ſcribit Athanaſius, qui mihi voluit vivere, mihi mori, non voluit ſibi deſcendere, noluit ſe ſalvare, nec enim ſuam, ſed meam ſalutem ſitiebat, non ſuam, ſed meam vitam perditam recuperare flagitabat.

Diabolus per lingvas Principum Sacerdotum animabat Chriſtum ad ſe ſalvandum, deſcendendo de cruce.

(d) Serm: de Paſſ: & cruc:

Contempnit incarnata Patris Sapientia.

Filius DEI non entia accumulata exprobrantium in-
ascendit crucē saniam, despexit insurgentium labia, &
ut descendat, meditationes adversum me, se constanti
sed ut regnet à perseverantia exinanivit. Stolidam deli-
ligno. rantis Synagogæ dementiam exploserat
 jam dudum præfagus futurorum David
 vates ille, qui recuperato humanæ re-
 demptionis auspicio gratulabundus ap-
 plaudebat: *Dominus regnavit à ligno;* cur
 jubes scelerata subsannatoris lingua li-
 gnum deferere, scilicet ut regnum de-
 ferat, ut regni titulum infixum ligno
 derelinquat. Cur alioquin nusquam
 angelos apprehendens, semen Abrahæ
 apprehendisset? cur potius pannosum
 hominem, quam nobilem aligerum re-
 dimere decrevisset? nisi crucem con-
 scendere, lignum ascendere, in cruce
 mori, in ligno occidere occisus ambivis-
 set? nescit plagari Angelus, ignorat fla-
 gellari, renuit vulnerari, nec mori su-
 stinet vel occidi, hoc ipsum ardentem
 adeò sitiebat, ferventer adeò flagitabat
 amans pati & mori DEUS, assumpsit igitur
 humanitatem nostram, quæ ad la-
 borem nascitur, ut moriatur, oritur,
 miserijs affligitur, ærumnis cumulatur.
 Continuat Patrem movere filius, ut
 suorum inimicorum sessionem videat,
 suorum hostium resurrectionem aspi-
 ciat, amanter admodum invitat: *sessio-*
nem eorum & resurrectionem eorum vide;

deslet sedentes, deplorat resurgentes, *Sessio iustorum*
 nam longè aliter iustorum sessio dispo- *est humiliatio,*
 nitur, piorum resurrectio ordinatur; *resurrectio*
 solent quippe iustorum animæ bonam autem exal-
 ordiri sessionem, ut meliorem nanci- *tatio, impiorum*
 scantur resurrectionem, bene sedent, autem sessio
 in pace in idipsum ut dormientes me- *est hypocrisis,*
 lius quàm optimè resurgant. Humi- *& exaltatio*
 liatur depresso in terris capite, ut e- *superbia.*
 levato dein vertice in cœlis exaltentur,
 his quippe confidentibus dicitur: *sur-*
gite postquam sederitis, qui manducatis pa-
nem doloris; (e) sessio humiliationem (1) *ps: 126, v. 12.*
 indicat, resurrectio declarat exaltationem,
 hinc fatigatus sedit ad puteum JESUS,
 dux sic sedentium, & quia fatigatio sua
 erat, erat infirmitas sapientiæ, humili-
 tas passionis; Infert Augustinus: *ergo*
si sedit ex infirmitate, sessio illa humilita-
tem significat; clamat proinde fatigati &
 infirmati, clamat sedentis JESU pedisse-
 quus: *tu cognovisti sessionem meam & re-*
surrectionem meam: & quia, quod no-
 vit Patris sapientia, hoc ipsum approbat,
 approbata manet iustorum sessio & re-
 surrectio sanctorum, sedent & impij,
 quos affectata hypocrisis humiliat, re-
 surgunt atrociter, quando in rebus pes-
 simis exaltant; surgunt, non post do-
 loris panem, sed post licitoris edulium,
 post epulum iniquitatis.

S I N.

Versus.
LXI.

**Audisti opprobrium eorum Domine, omnes
 cogitationes eorum adversum me.**

Sermo Sexagesimus Primus

**Cogitationes DEO victimandæ, & nè summè
 noceant, à malo avellendæ sunt.**

Prima humani cordis victima
 est cogitatio, hanc qui sacri-
 ficat Altissimo, primitias præ-
 sentat; negligit DEO immo-
 lare, quisquis non incipit de DEO co-
 gitare, ô quantum impendit Proditor
 Angelus obsequium, ut primum evigi-
 lantis animi servitium nanciscatur, ut
 primum creaturæ homagium à Creatu-
 re subtrahatur, minus periculosum est

declinare in operando, quàm aberrare
 in cogitando; febricitat quippe affectus,
 quàm primum langvere incipit cogita-
 tus, nec enim novit voluntas diligere,
 quod intellectus repudiat cogitare. Con-
 queritur afflictus Jeremias, & maximum
 suæ est pondus querimoniarum, sunt plu-
 rima gemituum materia adversæ cogi-
 tationes; has ut securus effugias, sva-
 det Propheta regius periclitanti: *jacta*
 su-

(a) Ps: 54. v. 23. *nutriet*; (a) legit Arnobius: *cogitationem tuam*; illum alloquitur, qui adhuc parvulus eget nutritio, ut educatur, indiget duce prævio, ut deducatur: *jacta cogitatus tuos implumes adhuc & informes in Domino, & ipse te enutriet, donec formetur & firmetur Christus in te*: hortatur cogitabundum viatorem Gilbertus Ab-

(b) Senm: 2. *bas* (b) æmulare illum pudicum turturum, qui quærit nidulum, ubi ponat pullos suos, qui amat lectulum, ubi collocet cogitationes suas, hic requiescitur svavius, dormitur securius, somniatur sanctius, quando nutritius Ephraim cogitanti supponit animæ lavam pro cervicali capitis, & dextera amantem amplexatur, *jacta te in hæc brachia, abscondere in hoc nidulo; & experieris quàm sit propitium vaticini regis præsagium, quod illico subjungit, non dabit in æternum fluctuationem iusto*; an non felicem dixeris, qui in hoc procelloso mari inter undas non fluctuat, inter syrtes non navigat, & quavis ad tempus fluctuet, stat tamen super littus in æternum. Affige fortiter ad anchoram navim tuam, nè abrumptur: *denique jacta cogitationes tuas in Domino*; *jacta te cogitantem in nidulum sinûs sui, nec timeas ut se se subtrahat, & te sibi commendantem rejiciat aut cadere permittat, nulla ex omnibus peribit cogitatio, quæ in Paterno hujus nutritij gremio se se receperit, ut à tumultuosa fluctuantis mundi intemperie requiescat; suum pro pignore tibi offertur oraculum, quo nihil securius, nil valet certius excogitari, est quippe increata Veritas, quæ promisit: vestri capilli capitis omnes numerati sunt*; (c) sollicitam admirare diligentiam, quâ ineffabilis providentia commendatur, quæ nec minima conservare hominis negligit; sed tanquam idoneus sui operis æstimator, ad singula oculatus arbiter attendit. Ecce! qui numerat multitudinem stellarum, discernit numerum capillorum, sunt stellæ clarissima cœli lumina, quæ nocturnam tenebrôsæ vallis lachrymarum caliginem illustrant, sunt fulgentissima Heroum opera, quibus coruscans militantis Ecclesiæ gloria illustrius adornatur; capilli pariter sunt cogitationum symbola, in quibus caput Ecclesiæ gloriatur, si sanctæ sunt, derurpatur (si licet dicere) eorum foeditate; si vanæ vel

Pars III.

sceleratæ sunt, nisi enim sub capitis casarie comprehenderetur cogitationum iniqua perversitas, non ingemisset coronatus David, *iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum*; omnis superbus hoc ipso iniquus est, & quia Rex super omnes filios superbæ rebellis existit angelus, sublata est ei dignitas capitis, quando sustulit se ipsum usque ad Aquilonis latera, usque ad montem testamenti, ut enim commentatur Hypponensis Antistes, *sursum tollitur, qui erigit caput adversus DEUM*, tunc capilli capitis sui superbarum cogitationum capillitium sic aggravati sunt, ut supremum beatarum mentium principem, angelici exercitus antesignanum dejecerint, de angusto empyrei incolatus tentorio, in excentricam calamitatum omnium abyssum. Ejecerunt perfectum in vijs suis à die conditionis suæ è medio lapidum ignitorum, præcipitarunt oppressum iniquitate sua in profundum lacu, non operum gravamina, sed sola instantium cogitationum pondera, soli capilli capitis adversus caput suum, adversus magni consilij Angelum erecti. Delirus Cherub maluit universam Angelici exercitus militiam conturbare, maluit demens aliger tot Angelorum milia in lamentabile æternaturæ calamitatis exilium eliminare, quàm comam capitis sui, quàm vanam superbæ mentis cogitationem Conditori suo subjugare.

Putas hos etiam numeraverit capillos conservatrix providentia? absit avulsam hanc pilorum congeriem à suo capite, qui stellas numerat, quas sua gestat in dextera, quas collocat in domo siderum, ille capillos à se rejectos, à capite avulsos, nullatenus dignatur numerare. Subtraxerunt se numeranti abominabiles capilli, adhæserunt capiti non suo sed alieno, ceciderunt de numero, & facti sunt supernumerarij, recusantes principio numeri subesse, re-nuentes à Divinitatis unitate suam fortiri felicitatem, & ideò excedentes numerum, è numeratis cœli civibus defece-runt. Tunc planè, quando sequi ascendentem super altitudinem nubium decreverunt, eique ut pilus capiti inhæ-rere statuerent, qui similis esse Altissimo arrogavit. Ecce! qui omnes numeros excedere volebat, factus est extra numerum, dum fieri supra numerum exambivit, noluit numero numerari,

II. G

dum

(d) Ps: 37. v. 5.

Superbæ cogitationes ag-gravant animam, ut præcipitetur.

Angeli mali sequentes Luciferum, avulsi sunt à capite suo.

Symbolum cogitationum sunt capilli

dum DEO, qui suarum creaturarum numerans unitas est, tentavit adæquare; nescivit fallax & mendax Arithmeticus numero numerari, quæcunque numerantur, ejectus est à numero, expunctus est de electorum numero, non inter capillos capitis numerandus, sed inter innumeros, qui eliminantur computandus. O si requievissent cogitationes suæ in Domino! ò si jactasset cogitatum suum in DEUM Creatorem suum! ò si non recessisset ab eo, qui omnia in pondere, numero, & mensura liberavit, ordinavit & collocavit, applausisset procul dubio cœlestis curia supremo capiti de tam venusta cæsarie, conjubilassent omnes filij DEI, laudassent velut astra matutina unum & solum solem suum, ò si allestores genij cogitassent cogitationes pacis, non dissensionis, si capillos adversus caput suum non erexissent, audita fuisset vox laudis in triumphante Solyma, in augusta Regis pacifici regia, *caput ejus aurum optimum*, divinam adorabundus venerare sapientiam omni alteri sapientiæ penitus incomparabilem *comæ ejus sicut elatæ palmarum*: (e) id est, cogitationes non suæ, sed primogenitorum, quos condidit ad extra, non solum rectæ, non solum sanctæ, sed alios spiritus sancti plenitudine fecundantes, subjungit Carenis Hugo, non profanantes, non devastantes, non avellentes, non evellentes de aureo capite, cui pulcherrima velut cæsaries affigebantur. O si mansissent nigræ sicut corvus, suam inseparabilem nihilitatis suæ proprietatem & originem considerantes, suam nigredinem tenebrarum recogitantes, quam habuerunt, priusquam extractæ de abyssu nihili, de privatione cujusvis essentia, de incultæ possibilitatis non repugnante massa, in die comparerent amictæ splendidissima luce micantis gratiæ, quam exultanter triumphans Mater Ecclesia provoluto sublimissimorum Principum porphyrogenito exorienti Lucifero occinisset: *capilli tui sicut grex caprarum, quæ ascendunt*

(f) Cant. 4. de monte Galaad; (f) beatas aut beatificandas proximè dixerim cogitationes,

si capillorum more flexibiles & mobiles ad austri cœlestis motum, ad Spiritus sancti flatum exhibuissent, si non turbulentis instantis superbiæ impetu se ipsos confudissent, in altum evolare se ipsos contendissent, ad testamenti montem eluctari anhelassent; caprarum con-

genita hæc est progenies, quod licet pede continuo procedant ad sublimia, nil tamen altius se sapiunt, sic oculorum alterum in altum elevant, ut altero profunditatem vallis respiciant, quam ascendendo dereliquerunt; ò si capillus primordialis Angeli assimilari capræ potuisset, si cogitatio, quæ suæ mentis est oculus, quemadmodum est sui capitis capillus, si suspexisset ad suæ sublimitatis apicem, ut respexisset pariter originarij stemmatis, unde ascenderat profunditatem, mansisset profectò in sacrosancto creaturarum omnium capite, nec ullus capillus de capite avulsus ruisset in exitium æternæ perditionis æternum comburendus. Ascendit ambitiosus Lucifer in cogitatu suo, sed non de monte Galaad, qui, quia *acervus testimonij* vertitur, illum præfigurabat montem in vertice montium, super quem omnia Prophetarum testimonia jam tunc dirigebantur à Patre luminum coacervanda. Montem supremum dixeris, qui factus viator, dum DEUS homo fieret, tres in via peregrinationis suæ montes ascendit, ut triplex suis præberet pedissequis testimonium veritatis; vix enim paterna publicatus voce dilectus evulgabatur summi parentis filius, quando sustulit illum amator non æternorum collum, sed montis testamenti, factus ex Angelo tentator in montem excelsum valde, ostendens regna mundi, sed illi Principi, cujus regnum non erat ex hoc mundo, unde illi notissimum spirituum Domino, & isti nequam spiritui peregrinum, unde contempsit ille, quod æstimavit iste, ut & tu discas terrena contemnere, non æstimare.

Ascendit in sublimem sacri Thaboris verticem, ubi dilecta coram discipulorum triade ex toto corpore scaturiebat splendor gloriæ, ex singulis membris & artubus resplenduerunt radij, adumbrans hoc affulgente symbolo futuram glorificandorum corporum claritatem, à te sperandam pariter & expectandam, subijt tendens non elevatus, sed semet ipsum elevans in montem oliveti, abinde ascendens sine vehiculo, absque extollentium angelorum ministerio in altum captivam ducens captivitatem, ad perennaturam beatorum spirituum societatem. Hunc montem Galaad execrabatur adeò præsumptuosus Lucifer, ut potius elegerit lucifugus

Mons Galaad est DEUS homo, super quem pasci noluit Lucifer in ortu suo.

noctifer æternas inter tenebras commorari, quàm hunc futurum magni consilij Angelum, quàm hunc creaturarum omnium Principem, collocaturum in sole Virginali solium suum, ut se majorem revereri, ut DEI filium lunatò curvatòque capite venerari. Adorare recusavit acervum hunc testimonij, hunc gloriosum montem Galaad, cui cætera numeratarum stellarum agmina, cui sacrosanctum divini capitis capillitium æternæ servitutis homagium feliciter reddiderunt, & ideò in & de monte hoc pasci ac delectari electi harum caprarum greges meruerunt. Statuit in nequam corde suo defluere ab hoc monte sancto, in quo fundata est militans pariter ac triumphans Ecclesia, cumulus iste segregans cæteros confusionis filios, qui una simul avulsi à sanctissimæ Divinitatis capite tenebrarum principi, velut electo suo capiti implicabantur in capillitium; flammis voracibus cremandum, sed nunquam, ut semper contorretur ardeant, concremandum. Comminebatur hanc avulsionem à reliquorum capillorum grege, minabatur seductor insolens cum suo perduelli agmine voluntariam sibi, violentam fore autumans cæteris separationem; quasi suum suæ apostasiæ exitium in aureo capite calvitium causare potuisset. Tibi tibi ut truculento rebellium angelorum capiti, exprobrat Altissimus ore prophetico, tibi superbienti, quod jam evenerat, velut eventurum interminatur, *erit pro svavi odore factor vitiorum*, quia bonus Christi odor fieri noluisti, *pro zona veritatis funiculus mendacij* (subjungit & expendit purpuratus Hugo) *& pro crispanti crine sanctarum cogitationum calvitium*: (g) id est, deturpatio mentis. Inseparabiles facti sunt sui Creatoris pedissequi, qui te Angelicæ felicitatis proditorem sequi recusarunt, ideò capilli eorum, videlicet consensus ille pronissimæ subjectionis, cogitationes illæ devotissimæ adorationis omnes numerati sunt, & velut grex caprarum ascendens de monte Galaad, ascensum suum ab incarnando DEI filio felici inchoas auspicio in amantissimo æternorum collum desiderio pascitur & delectatur. Genuinus rebellis angeli æmulator existit perduellis ille optimo Patri filius, qui sicut ille ponere sedem suam ad Aquilonem voluit, sic iste principatum Israël suæ arrogare libidini affectavit. Amicus Absol-

olon, quia filius, amicum ille imitabatur pessimum, qui conditoris sui creatis primogenitus, amare debuisset præcæteris, quem super cæteros persequi attentavit, rapinam arrogans solius Deitatis, Absolon *pax patris* dicitur, dum patri derogare, sibi que regnum patris præsumpsit arrogare, sub specioso nomine abscondens faciem parricidæ, Lucifer nuncupatur sublimis ille aliger, qui invasus Patrem luminum, virtutem sui nominis abnegabat, dum perduto beatitatis regno in tenebrarum principem degeneravit. Quanta hi duo filij sed rebelles malignabantur in sancto Absolon imitatione angelus, sed apostata gravabatur à sua cæsarie, *hinc annis singulis tondebat capillum*, æquissimè in abolitum Abfaminarum ensen redigendus, & è viro-
rum consortio eliminandus, ambitiosus coronati Regis filius in eam deciderat vilicatis sortem, ut capillos velut caprinum vellus publicè venderet avido mercatori, *enimverò! ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico*: (h) aureo ditabatur munere propudiosus venditor, & regio serenissimi capitis ornamento gloriabatur jactabundus emptor; illud examinare licet discrimen capillorum, curiam capilli Angelorum seu filiorum DEI Angelico agmini confederatorum dicantur numerati, contraria verò vicissitudine cæsaries perduellis filij scribitur ponderata? detonsi ponderis rationem examinare libeat, ut liceat securiùs conjecturare, causalem assignat historialis calami Director spiritus, quia gravabat eum cæsaries, cujus nutriebat prolixitatem, illius gravedinem fastidiebat; gestasset libenter prolixior, si non expertus fuisset esse molestiorem, ponderantur ergo capilli Absolonis, quia portantem gravant, onere suo illustrem bajulum molestant, & robur capitis enervant; & quid premebat gravius præsumptuosum juvenem, quàm anxie, quàm sceleratæ cogitationes, quibus patrem regnò exuere, se ipsum regalibus curis opprimebat aggravare? damnabili tamen arrogancia sustinere statuit pondus intolerabile, quo ut exoneretur, cæsariei pondus affigens parricidam stipiti præpedivit.

Quàm pretiosior est electorum cæsaries! quàm sine capilli ducentorum siclorum pondere digniores ex eo præcæteris

Diabolus avellens se à Deo, factus est caput angelorum sibi adhaerentium.

(g) Isa. 3. v. 24.

(h) Reg. 14. v. 20.

Sicut cæsaries gravabat caput Absolonis, sic cogitationes perverse opprimebant animam ejus.

Decalvatus est, qui suis privare capillis voluit caput Divinitatis.

ris merito, quia non ponderantur, sed numerantur, sunt sine pondere, sine gravamine, quia suo affixi sunt capiti, quod auro optimo à sponsa comparatur; in isto quidquid jugum videtur sapere, hoc totum suave est, quidquid putatur oneris, leve est. Deprimebatur superbum indomiti adolescentis caput ab aggravante capillitio, sed lasciviens vanitas sustinuit alacriter gravedinem præfiguratæ iniquitatis; non mea, sed Nolani præsulis Paulini censura est, dum accumulata cæsariem ingenti pretio à mundo appretiata, quæ ad augmentum decoris & ostentationem caducæ pulchritudinis sollicita nutriebatur sedulitate, appellat molem peccatorum: *levis est sanctorum coma, impiorum gravis*; (i) idcirco hæc ponderatur, sed illa experta ponderis numeratur, ponderabat perfidus parricida cæsariem detonsam, quia gloria impio est iniquitas sua, hoc ingens sacrilegarum cogitationum pondus oppressit suspensum Absolonem, quod prius rebellem arrogantium angelorum exercitum præcipitavit. Omnes cogitationes eorum adversabantur creatori, & quasi onus grave gravatæ sunt super eos; sic aggravantur hodie dum cogitabundo desideriorum volumine exitiosi malignantium spirituum æmulatores, quis enim obscuras valeat enumerare noctes, quas ordine præposito convertentes in diem, in accessibiles honorum montes cogitant ascendere, & in altissimis dignitatum culminibus exoptant habitare; prostrato in lectum corpore inquietus circumvolare spiritus adstringitur, & inter densas circumvallantium tenebrarum umbras, inquirere iniquitatis viam, ardua nimium indagine stimulatur. Dum interim sublimes justorum animæ, quorum conversatio semper in cælis est, sine labore ad sanctæ civitatis regiam leviter evolant, sine laborioso conamine illustria supernorum civium agmina frequenter visitant, ardentem invocant, donec approximare indulgeatur, circumeunt, ad thronum gratiæ accedere, ipsamque regem Gloriæ prostrato cum capillis capite, immolato cum cogitationibus opere humiliter adorare. Jactant sic provoluti omnem curarum congeriem, totam capillorum Cæsariem in Domino, & ideo in præmium fiduciæ, in reciprocationem confidentiæ numerantur. Sic solvit non

quidem remuneratione aurea, sed recompensat inæstimabili providentia detonsam filiorum DEI comam Altissimus, soli suo servitio dedicatam, suo duntaxat vultui deputatam.

Vis nosse scelerum pondus publicum, quo sibi consecratam immaculatam cogitationum cæsariem remunerat bonorum omnium largitor? numerando, non ponderando, hi enim soli numerantur, quorum ut amicorum nomina in cælis annotantur. Notat subtiliter Hilarius Pictavensis: *in numerum aliquid colligi, diligentia & sollicitudinis cura est; neque enim dignum negotium est peritura numerare*; quod numerari à numerante Sapiencia perhibetur, hoc electorum numero aggregatur, quid pretiosius? quod numeratur à numerante non sine diligenti sollicitudine, in numerantis gazophylacio collocatur, quid fortunatius? quod numeratus à numerante condignum Divinæ protectionis studio reputatur, ne prodigatur, quid exoptatius? quod numeratus in singularem numerantis cumulum coacervatur, ne dispergatur, quid gloriosius? DEUS capillos justi numerat, non ponderat jam pondus sanctuarij exæquant, quid laudabilius? *quàm graves habent peccatores comas*; infert in memorata ad Severum epistola insulatus Patet, at cui coma Christus est; cujus cæligena cogitatio huic affixa capiti suos inter capillos numeratus est: *levis & volucer exultat*. Concludit ingentem excelsæ dignitatis seriem, extollit capillorum dignitatem, deprædicat sanctarum cogitationum utilitatem emphatico epiphonemate Chrysostomus, qui postquam se ipsum consulens interrogasset: *nūquid ideo aliquid numerat DEUS, ut numerum ejus cognoscat?* omni scia repugnat hoc Sapienciæ, quæ, quidquid creando est conditum vel educendo factum, fecit in pondere, numero & mensura; *sed ideo numeravit, ne aliquid pereat ex ipsis*; (1) & tamen quis satis valeat plangere, quis satis deplorare! hæc numeratorum dignitas, hæc indefessa numerantis benignitas, hæc venustissima sanctarum cogitationum integritas tam leviter amittitur, tam viliter postponitur, dicam amplius, tam prodigè avellitur, tam parum à pluribus Adæ filijs æstimatur; sit lugubris tragedia delusi Samsonis calvitium, quam

(i) Epist. 4. ad Sever:

Capilli Absolonis non numerabantur, sed ponderabantur, sic cogitationes impiorum non numerantur.

Justorum coma Christus est, quia cogitationes eorum in ipso sunt.

(1) Hom. 25. in imperf.

Christus numerat cogitationes electorum, ne ulla pereat.

quam meditemur, sit & delusis dulcesolatum evulsorum capillorum repul-lulatio quam perscrutemur; ut si de-flere lubeat decalvatum, laudare pari-ter libeat recrinitum, qui si abraden-tem novaculam tam providè declinâs-set, imò si sceleratam detondentis Da-lilæ dexteram ita prudenter arctâsset, ac leniter crudelitatem belluæ concul-cavit, ac fortiter bestiarum fortissimum Leonem strangulavit, vixisset victor nunquam victus, detriumphasset om-nes affectus hostium, nunquam vi-ctus.

Inamoratus morio non intellexit collatam suo statui prærogativam, cum esset Nazarenorum honore pariter & gloria coronatus, amisso septem pilo-rum robore factus est sicut equus & mulus, ingentem molendini molem coactus vehere, & hostibus ad risum in-servire; quique fœdis amplexibus in-famis lupæ constrictus & coarctatus, fœdæ succubuit libidini, ad opus jumen-torum subjicitur, & Philistæorum insa-tiabili lasciviæ, feralis victima molam compellitur agitare. Audax in præ-lijs, audacior in triumphis, dum præ-liari desijt, ardentius cæpit inamorari, & quia violentus amor omnium aliorum negligens, in amatum vehementer in-flammat amantem, exæstuans juvenis Dalilam vehementius continuavit ada-mare; Advertit oculata Philistæorum astutia inamoratæ mentis impotentiam, notavit avidam lascivæ mulieris avari-tiam, ut utriusque fragilitate profice-rent, & vinci nescium suæ perversitatis judicem vincerent, mille centumque denarios offerunt, quos splendore ve-lut vehementi nimium sensibili oculos fauciant, futuros fallendi consortis pro-ditores, abominandos effæminati He-rois traditores. Didicit fæmina à pri-mo sui ortûs diluculo maritum fallere, nec tamen hæc fallacia viros satis edo-cuit mulierum fallacias superare; si do-cuisset saltem fallentem declinare, aut renuentem abscedere, salubriter fugare, En redivivum virilis dementiæ argumen-tum! prostibulum pecuniæ, quæ jam prostituerat fæmineum pudorem, in-ter officiosas ficti amoris illecebras scrutatur invictæ fortitudinis scaturigi-nem, sed ille adhuc inter furentes blan-diloquæ meretricis insidias eludit illu-dentem, modum enervandi roboris

mentiens, septem nervicis funibus li-gatum, promisit se expugnandum. Cre-didit promittenti, & revelato strata-gemate gloriabunda sopitum tradidit i-nimicis, sed rupit impavidus Heros fu-nium vincula, & spem insidiantium ex-plosit, sed effrons mulier vindicatura illudentis effugium, non destitit à que-relis, ad dolos rursus confugiens, de-plorat sui amoris injuriam, ac iteratis ge-mitibus, post iteratam sæpius repulsam, coarctavit non jam stringentibus vincu-lis, sed innodantibus illecebris infa-scinatedum lascivæ libidinis mancipium, ut intoxicato corde lingua prorumpet-ret, inque Nazarææ sanctitatis proditio-nem arcanum revelaret: *si rasum fue-rit caput meum, recedet à me fortitudo mea;* (m) secretum pandit mulieri enervis a-nimus, sibi suis crudelior hostibus effi-citur, non valens ultra fallaces suppor-tare lachrymas immanis sangvisugæ, spe-rans, post communicatam abstrusissimi arcani veritatem emollitum vaferrimæ mulieris animum non ultra amanti ni-mium fallaciter insidiaturum; sed erra-bit, qui à dolosa tygride sinceros præ-stolabitur amplexus, dolosa namque mulier complectitur panis in fraudem brachijs insanum amatorem, suis inni-xum excipit genibus, mox Philistino-rum pedibus conculcandum, supponit in cervical capiti crudele gremium fre-mens vipera, donec sopore mortis ob-rutus suæ jam indormiret felicitati; furens bellua mox advocati tonsoris dex-terâ suis diffidens manibus, septem cri-nes capitis ejus abradi præcipit, sacra-que spoliatum comâ, à sinu abigit, de-volutum è somno erigit, cœligenisque destitutum crinibus, evocatis Philistæo-rum satrapis, quem pridem jam vendi-derat, exauguratum tradidit: exper-gefactus ille, dum solida celeritate di-frumpere attentat vincula, se pristinis exutum viribus, circumvallatum hosti-bus, expositum alienigenarum risibus experitur, subdolum omnigenæ iniqui-tatis prostibulum, quem reperitis arcti-bus non poterat capere, insidiosus cap-tum lachrymis, subjecit Philistinorum tyrannidi fidissimum amatorem. Ec-ce! quod intuenti mundo apparet ra-rum mundi ludibrium, hoc oculatis men-tibus, acutioribus oculis videtur quo-tidianum consimilis tragœdiæ spectacu-lum innovari.

(m) Judic: 16:
v. 17.

Dolosa mulier
fortissimum
virorum ener-
vavit capillos
abradendo.

Samson suc-cumbens libi-dini, factus est sicut mulus trahens molâ.

Considerat purpuratus Hugo representatam in Dalila fragilitatem carnis, observat præfiguratum robur spiritus in Samfone. *Dalila interpretatur stulta, & significat carnem, Samson significat spiritum*; & quamvis in septem capillorum expresso numero septem spiritus sancti dona præfigurata pluribus videantur, sunt tamen alij, qui universam Cæsariem in septem crinibus abscissam commentantur. Decalvatur spiritus, dum sanctis cogitationibus exuitur, & spernens naturæ rationalis dignitatem, stultis imaginationibus decipitur, incertis eventibus circumvolvitur, innumeris erroribus implicatur. Tota justorum species, venustas universæ, quæ defixos respicientis DEI oculos ad intuendum attrahit, est ordinata sanctorum cogitatum cæsaries, in qua later abscondita robusti spiritus fortitudo, hanc si abradi contigerit, si fallax Dalila carnalis concupiscentiæ hac comâ mentem privaverit, cadet in manus hostium, ruet in tartarei furoris victimam, qui nuper suo valore terror exstitit universæ potestatis tenebrarum. Si est curarum pene maxima non tantum in Gynecæo venerum, sed etiam in effœminatorum virorum cœtu, discriminare crines, multiplicare cæsariem, comamque adornare, sit quoque sanctorum mentium sagax industria, ad normam sui capitis cogitationum cincinnos dirigere, pilos affectuum componere, infestum vanitatis pulverem solertius excutere, in limpidissimo representantis memoriæ speculo speciosum formâ præ filiis hominum affixis cunctanter oculis aspicere, totamque sanctorum cogitationum seriem, velut adornatam cæsariem ab effœminata titillantium voluptatum dextera, à blandiente carnalium illecebrarum fallacia, à resecante superbæ ambitionis novacula indemnem conservare, sit capillorum gubernatrix provida circumspecti intellectus prudentia; ut mereantur singuli ab illo, qui stellas memerat, qui grandia Heroum opera fideliter annotat, numerari. Nec pudeat victtricem feminam imitari, quæ luxuriantem adversus tyrannidem victoriam reportatura auspicabatur à capillis; placeat animus, si sexus displicet: *nam femina sancta, etsi in corpore femina est, anima vir est.* Prodigiola Judith, cujus illustrem non tantum animam corroboravit exercituum

Dominus, ut confusionem efficeret in domo Nabuchodonosor, terrificasque gentibus Assyriorum acies una mulier profligaret, sed insuper splendore faciem adornavit, ut prospectantium oculi ad primum illius intuitum stupore attonito caligarent, impavida allophylorum victrix, inviolata Judith priusquam obsessam dimitteret Bethuliam, circumvallantium castrorum tentoria non brachiorum robore, sed insidiantis prudentiæ assiluit fortitudine: *lavit corpus suum*; non solo aquilavio contractam abstergens illuviem, quam hispidus radentis cilicij rigor adjuncta prolixioris jejunii maceratione fortassis cuti obduxerat, sed defluvis pœnitentium oculorum lachrymis emundans carnis opera, ut explicat commentatrix Glossa, *unxit se myro optimo*, legunt alij *myro optimo*; ut odor myrtens subsequaturam illius victoriam præsignaret, quæ illecebrosi luxus nescia, non carnem liquore aromatico delectare intendit, sed oblectandis effœminati Ducis naribus voluit redolere; sic quippe (Tertuliano teste) tela Myrtea hostibus terrorem incutere consueverunt; si cuncto igitur corpore luctantium Athletarum more: *discriminavit crinem capitis sui*; (n) legit Vatablus: *capillis capitis sui digestis*; digerebantur, quot cæsariei defluentes piluli, tot velut in stationis componebantur agmina, validam aciem in supremam lascivientium oculorum perniciem constructura; præplacet tamen commentatricis Glossæ moralitas, quæ sola sanctitatem indicat, & omnem umbram removet suspectæ vanitatis: *discriminavit crinem capitis sui*.

Si literam attendas, consuetudo peccatorum ministerio implicitos pilos disjunct, & quos aspersus capiti cinis conglutinavit, tumultuario ligamine vinxit, & instrumentali consuetæ acis ministerio defluos crines in rotatos orbes concinnavit; dumque hoc sapientissimo delusæ vanitatis impendio venustam cæsariem rotat ac plicat, dum discriminat capitis crinem excelsæ mentis intentio, tot Numini victimas litat, quot confederato sanctissimæ majestatis hosti tendiculas parat; *discriminavit crines*, id est, commentatur Glossa apud Hugonem, *dislinxit solerti discretionem cogitationes singulas mentis*, explorabat earum singulas, num fideliter capiti suo inhærent, num fir-

*Virtus anima
ex femina in
DEI oculis vi-
rum facit.*

(n) Judith: 10.
p. 3.

*Judith discrimi-
navit ca-
pillos corporis
& simul dispo-
suit in aciem
cogitationes
mentis.*

*Dalila figura
est carnis Sam-
pson vero sym-
bolum spiritus*

firmiter innixæ avelli repudiarent, num forent condignæ, ut omnes numeratæ dicantur, discutiebat universos desideriorum affectus, examinabat omnes cogitabundi intellectûs angores, an cogitatus singuli cum omnibus curis jactentur in illum, quem solûm in cunctis quærebat, unum ubivis reperire studebat, uni periculorum quorumvis felicem successum orans ac lachrymans committebat. O quanta exultatione superni cives exultaturæ mox Heroinæ canticum laudis occinebat, quam avida celeritate cœlestis militia conflicturæ in præsidium famulari satagebat: videor mihi illum aggratulantis cœli concentum auscultare, *comæ capitis tui sicut purpura Regis vincta canalibus*: (o) ex capite oriuntur, in capite sustinentur, ipsûmque caput ornantes discriminantur comæ capitis; ex DEO, qui caput non tantûm viri hominis, sed magis multò est virilis animæ, originantur cogitationes sanctæ, conservantur meditationes devotæ, ipsum oblectant, dum flagrant virtutem odore, ipsum exaltant, dum flagrant

(o) Cant: 7. v. 5

Coma sui capitis fuit purpura regis per charitatem erga DEUM & proximum.

cervicis amore. *Comæ capitis sunt affectiones & cogitationes mentis*, explanat regalem divini capitis cæsariem purpuratus Hugo, *quæ jungi debent canalibus humilitatis, ut tincturam recipiant sanctitatis*; humillima fuit, quæ acerbos inter gemitus, inter singultuantes affectus sibi diffusa, totum successuri conflictûs eventum Altissimo confidebat; anxia sollicitæ charitatis ærumna, quæ contritum cor ad imum profundissimæ submissionis centrum depressit, occidua desolatorum civium sors, quæ gemebundam concivem ad momentaneos extimulavit singultus, expositus Sanctissimi Numinis honor exhibilantis idololatriæ furori exulcerabat afflictam illius ancillam, cujus omnipotentia immensum imperium recognoscebat. Est & subtilior, & est sublimior magni Gregorij elucidatio; qui purpuram per fasciculos in canalibus ligari adstruit, super quos, dum defluit, ad vestimentum aut chlamydem, quæ subjicitur, indefinenter currit, *sicque tincta colore purpureo regalis purpura vocatur*; *comæ capitis sunt cogitationes mentis, super quas aqua projicitur, quæ vestem regiam currens tingit, quia, dum cogitationibus sanctæ mentis gratia cœlestis suscipitur, totam animam in cœlesti ornamentum componit*, ornabatur magnanimum colluctatricis Heroinæ corpus

superba vestimentorum pompa, imponebatur mitra capiti, induit se vestimentis jucunditatis suæ, quæ olim genialibus gaudijs ancillabantur, nec mirare, ut totam se redderet amabilem, tota festiva incessit; novi quidem præclarum Aldhelmi elogium pro hujus illustris viduæ præconio concinnatum; *Judith filia Merari, post obitum Manasse sumpto viduitatis thevestro, & spreto sponsali peplo, blanda procorum lenocinia contemnens*: (p) sic incedebat illi placitura, cujus mater consono Vatum prælagio virgo præsignabatur, cujus pater fæminam nescit, sed immutavit habitum hoc annuente, hoc incitante, hoc stimulante illum delusura, qui electæ Hebræorum genti ambicioso furore illudere præsumebat; sed jam ad magni Pontificis moralitatem revertamur.

(p) de laud: Virginit: c. 28.

Postquam enim sanctam in veste interiori animam decoram à capillitio sanctarum cogitationum declaravit, amictam veste cœlestis gratiæ explanavit, admirabiliter subnectit, ita, ut jam tota anima in vitam æternam inardescat, & ut æternum sponsum etiam per sanguinem martyrij pergere concupiscat. (q) Quæ circumvallatam deserens urbem, se se in furibundum barbaræ crudelitatis sinum conjecit, ut violatum blasphemij nomen unius tueretur omnium Creatoris; quæ celeri pede ad Holofernis tentorium properavit, illatam sanctissimo Numini injuriarum myriadem vindicatura, quæ tantis pro una, sed læsæ majestatis gloria, periculis in metam pectus objecit, quæ inter conjurata adversus exosam Hebræorum gentem gentilium agmina versari formidavit, putas, aut horruit aut timuit in victimam pro illo consecrari, pro quo ausu magnanimo, & quidem voluntario, tam portentosa statuit machinari? non dubito ut Martyrem animò revereri, quam voluit Altissimus profuso immanis tyranni sanguine purpurari, quantumvis non indulserit eandem martyrij laureâ in terris coronari. Revereamur interim comas divino affixas capiti, quas nulla furoris violentia evellere, nulla barbaries segregare, nulla blanditiarum colluvies incurvare, nulla voluptatum congeries poterat enervare. Nec defuit virtuti præmium, merces labori correspondit. Adora æquissimum simulque humana excedentem merita, præmiantis justitiæ retri-

(q) in 7. c. Cane

Exponens animam suam hoc fuit desiderium mortis.

tributorem; accede ad funeralem temulenti Helluonis lectulum, quisquis desideras experiri, num Altissimus numerare dignetur omnes capillos, discriminatas cogitationes suorum electorum. Ecce! quæ heri discriminabat cæsariem, distinguens solerti discretione singulas cogitationes mentis suæ, veluti pilos capitis sui, stat nunc ad oram arenariæ, luctam auspicatura; orat, sed lachrymans, quasi transfundens linguam in pupillas, nè forsan singultuosæ vocis strepitus sublato exanimandi corporis somno victoriam interturbaret. Arrepto mox pugione ad strati caput pendulo, nè instrumentum supplicij à scelerato capite longius distaret, evaginat fulgurantem gladium, *cùmque evaginasset, apprehendit comam capitis ejus*: (r) crinitum diceris cometem, lascivo principi indispensabile exitium minitantem; futurus mundi fabula, funesta cæsarie ethnica superstitionis fabulam constrinxit, credebant siquidem non ante mori hominem, priusquam crines ejus à Proserpina evelerentur. Vides quemadmodum clarissi-

(r) Judith 13.
v. 9.

Que comam ma Princeps Amazonum pro discrimi-
suarum cogi- nato in sacrosancti Numinis obsequium
tationum Deo capillitio, pro digesta in ordinem recti-
dedicavit, fe- tudinis suarum cogitationum serie, nunc
licititer comā virili fortitudine intrepida corripiat dex-
iniqui princi- tera comam scelesti capitis, quæ per
pis apprehen- cervicem fluida scapulas mox detrunc-
dit. candi capitis obumbrabat, hæret in
manibus stringentis Heroinæ capillorum
manipulus, mox una cum barbaro ca-
pite in messem exultabundi Israël felicitate
æquæ ac fortiter demetendus. Pri-
mum incidentis frameæ robur cervices
infulit, & illicò percussione repetens
sacra carnifex, fragilitatem sexûs oblita,
caput à trunco corporis avellit. Putas
Hebræa mulier hanc fecit confu-
sionem in domo Nabuchodonosor virtute
sua? putas sinè oculatæ providentiæ
nutu nullum in evaginando strepitum
eductus edidit ensis? putas feriendam
ac enervandam exanimandi Dynastæ
interruptionem tenebrarum principis
potestatem non attentasse, vel excitare
rumoribus, vel somnijs terrere. Sed præpedivit
resistens sapientia, ut infatuetur
consilium iniquitatis; hoc præmiavit
victorioso certamine collectabundæ
Amazonis discriminatam cæsariem
sanctarum cogitationum Dominus
exercituum, ut, quæ ordinatissimam
digestit in seriem suorum affectuum
comam, suarum in-

tentionum cincinnos secunda apprehenderet manu, inordinati Principis capillitium cum detruncato capite resecandum. Apprehendit comam non solam, sed in coma *elationem superbæ mentis elisit*, ut commentatur moralis Hugo, quæ enim humili cogitatu velut exili crine colli sui, indutum fortitudine DEUM innodavit, quid mirum? si innixam scelesto capiti implexam funestis crinibus superbiam ambitiosi terræ principis compressit.

Pugio, quod exanimatus Assyrij exercitus occubuit Archistrategus, fuit (moralizante Carenfi) malitia iniquæ intentionis, hinc roborata cœlitus in sacrilogos cervices inflexit Virago inclita, quæ nullum pilum ullius cogitationis sua in mente toleravit, qui vanitatem saperet, aut voluptuosum perversæ intentionis sensum redoleret. Evaserunt tunc comæ capitis sicut elatæ palmarum, ecquidnam crine mollius, quid cogitatione levius, quid palmâ durius, quid hæc victoriâ non uni tantum militiæ principi, non uni solum phalangum agmini, sed universæ Persarum superbie, sed jactabundæ Assyriorum tyrannidi accidere funestius, vel durius poterat evenire? quid clade hac unius licet individui despecto anxiorum Israëlitarum populo exoptatus, quid hoc rejecto capite debili dextera mulieris Hebrææ poterat accidere gloriosius, quid portentosius evenire? Multiplicabat loqui sublimia gloriabundus Assur, continuabat cogitare humilia circumvallatus Israël, sed corruit depressa humanæ gloriæ vanitas, resecta manu debili humilis filia, & resurrexit prostrata supplicabundæ gentis felicitas assiduo sanctarum cogitationum subsidio, ut ad fugandum hostem consurgeret erecta. Præcesserat fatale hoc Assyriæ ambitionis exterminium, non alia quam cogitationum malignitas, non alia quam immoderata cogitabundi Nabuchodonosoris cogitatio, quam sequebatur effrænis verborum jactantia veluti primogenita dementata mentis filia, dum enim cum convocatis regni satrapis celebrasset mysterium consilij sui, proposuit eis id ipsum, quod in profanato sui pectoris sacrario absconditum latebat, dixitque: *cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suam subjugaret imperio.* (s) Enormem insolentiam regalis supercilij, infamem arrogan-

In coma Ho-
lofernis arre-
pta fuit elat-
io mentis à
manu humili-
lis Judith.

(s) Judith
v. 3.

*Initium rui-
na Nabucho-
donosoris fuit
ipsum superba
cogitatio.*

gantiam cogitabundi hominis, priusquam statueret accitis senatorum suffragiis decidendam proponere, infatuatus homo, jam incitata cœli militia statuit expugnare, decrevit vindicare. Vix concipiebat hunc temerarium tumidi cordis fœtum, quando jam scrutatrix cordium providentia præparavit intemperatum cor Hebrææ mulieris ad concinnandum sui capitis cæsarie, ad lustrandam suarum cogitationum aciem adversus informe allophylæ tyrannidis abortivum; illi conformiter irrevocabili divini Spiritus oraculo, ore prophetico Elcanæ conjugis prolato, *DEUS scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.* (t) Examinat hoc vaticinium canentis Annæ proloquium magnus Gregorius, subsequenterque illicò discutiens ruinam: *arcus fortium superatus est, cuinam hoc comminetur præfagio illuminata Samuëlis puerpera, subtiliter resolvit, immundi spiritus horum fortium*

(t) Reg: 2. v. 3. *appellatione designantur; (u) qui fatigari nescio luctamine, fragiles prostrati Adæ filios impugnantes, intentione perfida suæ iniquitatis arcum tendunt, quos feriendo suæ malignitatis jacula adversus fauciatorum conditorem ejaculari, & quem in se non possunt lædere, in suis creaturis contendunt fauciare. Prævenit tamen indutus fortitudinem Altissimus jam tunc, quando primordiale apostatarum spirituum castigaturus, superbiam, avidamque Divinitatis arrogantiam præcipitaturus, cœlestis militiæ archistrategum Michaëlem ad resistendum excitavit, ad superandum roboravit, conditionalique exutus gloria ad lacum inferi profligavit; ut in lapsis angelis homo disceret, quid timeret, concludit moralis Papa, sed vastius hanc arcus hostilis fortitudinem extendit Augustinus, qui in Anna, quæ sonat gratiam, religionem præfiguratam asserit, ipsamque DEI gratiam prophetico spiritu locutam (à qua superbi alienantur, ut cadant) commentatur, hæc dicuntur adversariis civitatis DEI ad Babyloniam pertinentibus, de sua virtute præsumptibus, in se, non in Domino gloriantibus, ex quibus sunt etiam carnales Israëlita, & terrena Jerusalem cives terrigenæ. (x) His omnibus superba cogitantibus ferale ultricis Sapientiæ exterminium intimatur.*

Dejicitur diabolus superbus à cœlo, ut homo discat humiliate se.

(x) Lib: 17. de civitate Dei. c. 4. *superba cogitantibus ferale ultricis Sapientiæ exterminium intimatur.*

tus Nabuchodonosor, cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio. Quapropter iniquam decalvati capitis cæsariem in acies victoriosas digessit, & veluti crinitus Comes fatalis durissimæ subjectionis necessitatem toti terrarum orbi præproperus mundi Domitor indicavit; gloriabundus loquebatur sublimia, effutiebatur magnalia, coronatæque innixus celsitudini universam mortalium progeniem ferreis compedire vinculis in cogitatu suo statuebat, & velut irrevocabile decretum convocatis regni optimatibus non jam proposuit matura deliberatione discutendum, sed humili submissione quantocyus exequendum! sed implacabilis superbæ præsumptionis inimicus monstruosam ambitiosæ temeritatis umbram nec in dilecta Jerusalem tolerare, & in electa Israëlitarum propagine consuevit acriter vindicare, qui intumescens arrogantis Judææ mentibus decretoriam subsecuturæ ultionis sententiam intimantis Isaiæ vaticinio promulgare voluit, *pro eo, quod elata sunt filia Sion, decalvabit Dominus verticem filiarum Sion; & Dominus crinem earum nudabit:*

(y) Ille terribilis in consilijs hominum (y) Isa: 3. v. 17.

absque præambulo Prophetarum oraculo deponere statuit potentem de sede, & exaltare humilem, assumens Hebræam mulierem, velut acutam suæ detondentis dexteræ novaculam, ut concinuatam superbarum cogitationum cæsariem in Holoferne amputans, tumidum gloriabundi Nabuchodonosoris caput decalvaret. Minabatur non solum calvitium humiliatis Israëlitarum capitibus, sed detruncandam filiorum DEI libertatem in malignantium consilio decrevit, verum experiri debuit horridum comminantis Jeremiæ vaticinium: *O mihi Domini! usque quo non quiesces* (z) à vindi-

(z) Jerem: 47. v. 6.

cta? compatitur superbientibus Philistæis præscius futurorum Vates, iste enim mucro (scilicet Nabuchodonosor) reversus est in vaginam, postquam cædendo & lædendo, devastando & incinerando satis desavijt, postquam magnanima Judith concinnavit comam suam, direxit derant in cœlum gemebundas cogitationes suas, quando ingressa oratorium suum, & iyrriorum.

prosterbens se, incinerato capite clamavit ad Dominum, non quidem sonora vociferatione, sed per humilitatis affectum sperans exaudiri, explanat interpretatrix

Glossa: (a) quo supplicantis affectu, (a) in c. 9. v. 1.

quo consultantis eventu? quo periclitantis Bethulæ successu? Priusquam respondeat inquirenti exultabundus Ezechiel, præmittit vocem iudicis, emit tit sonum vindicis: *mucro! mucro! evagina te ad occidendum, lima te, ut interficias & fulgeas*, ut fulgore numerosi exercitus tui terreas Israël, Judæam repleas formidine, Bethuliam cingas obsidione, quâ consternationis plagâ devij à mandatorum via revertantur, & immolata pœnitentium lachrymarum victimâ, immolata afflictarum cogitationum hostia à placato iudice ad invocando terrenis Israël misericordiarum Patrem converte ælem, sed tantur. Hæc enim annuntiat singultu reversus est in auribus, hæc spondet se se humiliantivaginam oc- bus, hæc intonat superbientibus, præciso Holofer- sagit hæc ferocientibus Assyrijs divinum intonans imperium vadicus Propheta, quasi tripudiantem in numero aciei suæ, & in splendore fulgurantis hastæ suæ alloquens Holofernem, *revertere ad vagi-*

(b) Ezech: 21. *nam tuam, in locum, in quo creatus es: v. 30.* regredere ad terram matrem omnium, unde desumptus es, descende in locum tumuli, ad centrum inferi; ecce! apprehensis crinibus iniquitatis tuæ, constrictis & coarctatis in manu faminæ fremebundis cogitationum tuarum ausibus, luis earum pœnam, tuò docens exitio, quàm verum sit: *Domino præparantur cogitationes*; legunt alij, *ipsi ponderantur*, ut, cuius valoris sint, manifestetur.

Huc collimavit proverbialis Salomon, quando ait: *omnis via viri recta sibi videtur, appendit autem corda Domini*; (c) virum nominat, non sexus privilegio, sed virtutum beneficio, qui suam à DEO cogitationem inchoat, eandemque terminat in eodem; sed quia sæpè sæpius ab oculo scrutatoris cordium despicitur, quod cogitantis intuitu respectum æstimatur, idcirco ponderatur cogitationum quælibet à singularum iudice, prout egrediuntur à corde, pondus est cogitantis amor, quo sursum volat, evolante, si sursum versùs jacitur, ab iniquorum adamato amatore approbatur, de quo deorsum. vir patiens attestatur: *qui fecit ventis*

(d) Jobi 28. v. 25. *pondus*; (d) velox ventorum subtilitas est genuinum (moralizante Gregorio) animarum humanarum symbolum, quæ suis volant in desiderijs, suis in cogitationibus ventos præveniunt, & antevertunt: *pondus ergo accipiunt animæ, ut*

ab intentione DEI non jam levi motu dissiliant, sed in eum fixæ constantiæ gravitate consistant; (e) commentatur magnus (e) Lib: mor: Ecclesiæ Doctor. Quod si ob pondus 19. c. 4. oneris terram versus delabitur, à ponderatore spirituum velut coinquinata rejicitur, velut iniqua reprobatur; hinc Jeremias providè justos præmonet: *custodite animas vestras. & nolite portare pondera in die Sabbati*; (f) custodiri præcipit animam Hugone insigniter elucidante, nè ibi intret Diabolus per peccatum, quod utique ab intus sola cogitatione committitur, priusquam ad extra iniquo opere compleatur; custodiri sollicitè præcipit, quemadmodum domus latroni clauditur, nè eam deprædetur; nè aggraventur pondere servilis instar bajuli, cohortatur, hac pressus intolerabili gravedine, singultuabat vir secundum cor DEI: *iniquitates meæ sicut onus grave gravatæ sunt super me*; (g) nec (g) Ps: 37. v. 5. mirare, ut enim Zacharias adstruit: *iniquitas in talento plumbi sedet*; (h) quid (h) Zach: 5. v. 7. mirum, si mole plumbea obrutus aggravetur spiritus, ut geminis intellectus ac voluntatis instructus alis, suis in cogitationibus ad terram decidat, suis affectibus, in ea, quæ terrena sunt, impingat: enimverò infelix anima amore conditoris sui plerumque accenditur, & ad beatam cœlestis Solymæ regiam ut evolet, incitatur, sed retinetur premente peccatorum onere, ut neque veloci desideriorum impendio neque pennato sanctarum cogitationum remigio ab humo avelli valeat, neque à terrenarum voluptatum pavimento, cui inhærens affigitur, audeat in altum eluctari. Præparet proinde cogitationes suas severo Judici fidelis anima, ut in appenso corde nihil, quò deprimatur, invenias; nihil, quod suum iter ad Dominum præpediat, librans justitia offendant. Est terra cæteris gravior elementis, quid ergo mirum, si suis adhærens cogitationibus, si terrenis implexus desiderijs, se aggravari conqueratur? hinc provocatus strage incomparabili filiorum Adæ omnipotens conditor, exterminatorem angelum condemnaturus in serpente, feralem hanc sententiam intonabat, *super pectus tuum gradieris; & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ*: (i) (i) Gen: 3. v. 14. considerat pœnæ conformitatem Mediolanensis Ambrosius, causamque examinans, cur supra pectus serpere compellatur, subtiliter resolvit, id factum, non bolus in pectus peute in pectus

terrenæ cogitationis.

tam propter corporis figuram, quàm quod propter terrenas cogitationes de illa cœlesti beatitudine sit lapsus, adjungit clarissimam elucidationis suæ rationem, pectus enim frequenter recessus quidam accipitur sapientiæ.

(l) Lib: 3. de parad: c. 15.

(l) Et credam ego limosos Adæ filios, qui terrena sapiunt, nec cogitabundæ mentis oculum in cœlum attollunt, consimili plaga non feriendos, qui toto corde per terram reptant, quorum venter animæ vanitatis pulvere pascitur, dum corruptibilibus mundi bonis satiatur? exitiosa insidiantis angeli fallacia in maledicti serpentis organo plectitur, & velut in genuino suæ calliditatis symbolo reprobatur. Repit pectore, inquit Rabanus, cum terrenis hominibus, quos sua membra facere desiderat, iniquas cogitationes suggerit: (m) nec tamen ultrici Justitiæ suffecisse videbatur, quod costæ in crura verterentur, pectusque in volutabra luti demergeretur, sed ultra statuit, ut lutum usque ad stomachum trajiciatur, sicque terrâ pro alimento nutritus, totus in terram transeat, totus de terra vivat, ecce! qui super astra cœli exaltare voluit solum suum, repit in assumpto suæ malignitatis organo super & infra terram, & quæ Divinitatem in pmo deglutiendam fallaciter obtulit, terrâ pascitur, terrenis sordibus saginatur: terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ.

Iniquis hominum cogitationibus pascitur diabolus velut dulci edulio.

(n) in Ps: 101.

Pascitur hodiedum & impingvatur terreno pulvere, dum terrestres animas, vanitatum pedissequos in ventrem suæ malitiæ abscondit, lutum devorat, dum peccatorum mentes iniquis cogitationibus contaminatas fœdat, si enim antiquus hostis, hominum perditionem desiderans, quodammodo reficitur, dum pravis eorum operationibus delectatur; ut scribit Gregorius (n) profecto impijs cogitationibus; quæ operum sunt scaturigines, velut deliciosiori epulo saginatur; est peccatoris peccaminosa cogitatio singulare, præ omnibus desideriorum delicijs, tenebrarum Principis alimentum, ecquid detestabilius? æternaturæ felicitatis hæres, empyreæ cognationis æmula, quæ de cœlo deberet victitare, quæ se suavissimo supernæ consolationis oleo valeret saginare, quæ angelorum panem, posset pro libitu manducare, deservit per execrandam cogitationum libidinem, per inordinatorum desideriorum ingluviem, per voluntariam errorum multiplicem

fuliginem, per abominandam internarum affectionum pruriginem, edulium tartarei serpentis! infelix incuriæ matris filia, Evæ parturientis posthuma, quæ fuit genita patre jam mortuo per peccatum, oblita est comedere panem suum in panam hujus supinæ negligentiae, venter mentis in terra refricatur, ipsoque terrenarum cogitationum pulvere nutrit serpentem in sinu suo; dicam amplius, sed horribilius, evadens in terram terrestris spiritus, in maligni spiritus stomachum jacitur, ab hoc digeritur, & quia alimenti substantia in alitum convertitur, in diabolicum hominem terrenus homo commutatur, cogitabunda mens, est ingens meritorum messis, si illud, quod in terram decidit, granum frumenti recipis, meditabunda mens! es ager, cui benedixit Dominus, si cogitationum tuarum fecunditas evadat in acervum tritici, in seminarium sanctorum operum, quod si terrenis inhians; tuis affectibus in terram inclinaris, si tuis solitudinibus terræ duntaxat innitaris, si tuis tui cordis affectibus, tuæ mentis effectibus, si & amando & cogitando, pensando & desiderando in terram commutaris, avidus serpens insidiatur cibo suo, ut decidentem capiat, captum devoret, voratum digerat, digestum commutet in serpentem. Nauseat super hoc ventre venter tuus? horres hoc deglutiri stomacho, hoc tumulto sepeliri? vis prævenire ad te repentem, vis prævenire te esurientem? noli cogitare de luxuriante lascivia sicut equus, de epulorum ingluvie sicut porcus, de cruoris profusione sicut tygris, de feroci crudelitate sicut Leo, Atissimus quippe (Sapientis effato) auferret se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. (o) Explanat carens commentator: à cordibus, quæ voluntariè mala cogitant; hi enim non intus legunt cogitationum malitiam, quam pensant, ut mari inseparabilis est proprietas fluctibus agitari, ventorum flatibus verberari, sic & humani cordis est, impuris affectibus incitari, sceleratis cogitationibus inquietari, anxij curarum procellis turbari, effrænium desideriorum assaltibus occupari. Quantumvis de mundis animalibus septena recipi in Noëmitica superstitis vitæ arca præcipiatur, immunda tamen non penitus segregantur, sed bina admitti decretatur, sunt quippe possent.

tur in substantiam diaboli.

(o) Sap: v. 5.

In arca fuerunt immunda animalia cum mundis, sic quævis animam infestant malignæ cogitationes.

Homo indulgens pravis cogitationibus converti-

steriora hæc vitale symbolum immun-
darum cogitationum, quæ arcam ani-
mæ cuiusvis occupant, quam enim ratio-
ne præditam signabis animam, quæ nun-
quam perversis cogitationibus perturbe-
tur, nullis inanum desideriorum stimu-
lis exagitetur, nec ullis pravarum co-
gitationum insultibus crucietur; *justus*
quoad carpit hanc vitam, habeat, necesse est,
in corpore tanquam in illa arca bestias gra-
ves (interpretatur Ambrosius) nulla enim
mens est, nulla anima, quæ non recipiat e-
tiam malarum motus agrestes cogitationum.

(p) Lib: de
arca c. 16.

(p) Sed aliud est, violentum hostem ad-
mittere, aliud admissum delinire; ter-
ram incolimus, quæ terræ sunt, vitare
penitus non valemus, sed tamen ter-
ram inanem & vacuam licet excolere,
ut perdita inanitatis sterilitate evadat in
fœcundam. Terræ cœlestis agricola cor
hominis comparavit, quando exiens
seminare semen suum, terram multi-
plicem adinvenit; ut fœcundetur, ste-
rilis aquarum fit beneficiò, quarum
non minus immoderata exundantium
illuvie omnis fœcunditas absorbetur;
aquarum prototypum nostrarum est ef-
figies cogitationum, aquæ steriles, est
vana inanum cogitationum illuvies, fru-
stuosæ fertilitatis inimica, fœcundan-
tes sanctarum mentium cogitationes,
languentem animam confortantes, ema-
ciatam impingvantes, afflictam conso-
lantes. In primo cæptæ creationis ex-
ordio præcepit conditor, dividantur
aquæ ab aquis: *nam cum ipsa ratio for-*
titer judicij censurâ quasi firmamentum quod-
dam in medio se collocat, atque hinc super
cœlestes aquas, illinc autem eas, quæ sub
cœlo sunt, disponit separatim, non potest in-
ferior corruptela superiorem animæ purita-
tem inficere: expendit Hugo Victorinus,

Sicut aquæ di-
videbantur
ab aquis, sic
bonæ cogita-
tiones sunt a-
quæ dividen-
dæ à malig-
nis.

(q) Lib: 1. par:
1, de Sacram:
c. 19.

(q) aquarum symbolo interna nostro-
rum cordium adumbrantur desideria,
secreta nostrarum mentium delinean-
tur arbitria, abscondita cogitationum
impendia repræsentantur, sunt aliæ an-
gelico associatæ sodalities, quarum est
conversatio in cœlestibus, est occupatio
in supernis; sunt aliæ, quæ adhuc ter-
rena sapiunt, adhuc terreno pulvere
commiscentur, excedunt illæ in san-
ctitatis celsitudine, recedunt istæ à Chri-
stianæ perfectionis sublimitate, mens
firmamentum sit, quo mediante divi-
dantur, nè forsan inferior corruptela su-
periorum puritatem inficere præsu-
mat, aut ipsæ, quæ in beatæ æterni-

tatis gremio concentrantur meditabun-
dæ cogitationes, ad eas, quæ de terra de cœlestibus
sunt, quasvè corpori ancillari necesse non debent
est, aut inclinari, aut permittantur in-
curvari. *terrenis com-*
misceri.

Hanc necessariam aquarum divi-
sionem, hanc providam difformium co-
gitationum segregationem, sua in soli-
tudine Clarevallenfis Abbas sagaciter di-
scernit: *quatenus anima, ut dignum est, par-*
tem sibi vendicat sollicitudinis & meditatio-
nis; nè scilicet, dum circa conserva-
tionem corporis universa cogitationum
congeries fluctuat, mens sterilis nullam
veræ salutis fertilitatem promat? *sane*
inferiores certis limitibus (prosequitur Do-
ctor mellifluus cohortari) *certis conti-*
neantur alveis; quo speras emolumento?
quo arbitraris beneficio? quo sentientis
oblectamento? *ex hoc sane dat Dominus*
benedictionem, & terra nostra dabit fructum
suum. (r) Quam segregationem aut (r) in serm:
inutilium aut temporalium cogitatio-
num Divinus præfiguravit spiritus, non
amplius in separatis aquarum sinibus,
sed in purgatione tritici, in assidua gra-
norum selectione à paleis, & palearum à
granis avulsione. Declinaturus castra-
merantis Madian barbariem, excutiebat
à paleis frumenta anxius Gedeon, dum-
que assidui laboris occuparetur impen-
diò, cœlestis aulæ principem meruit vi-
dere assistentem, quo imperante non
distulit hædum coquere, cui supra pe-
tram posito jus carniū superinfudit;
quam triumphalem victimam subsecu-
turarum victoriarum indicem angelus
summitate decidentis virgæ tetigit, to-
tamque immolantis hostiam ignis de
petra prosiliens incendit; Hoc genui-
num cogitabundæ mentis est Hierogli-
phicum, quod libet articulatim expen-
dere, ut liceat profundius, quid, vel
qua ratione significet penetrare; fru-
mentum à paleis excutitur, quando per
rectitudinem judicij sanctarum cogita-
tionum fruges ab iniquarum paleis se-
cernuntur; ter fortunatus labor! qui
promeretur à visitante & salutante An-
gelo commendari, sic tritulantibus, sic
flagellantibus, sic segregantibus appa-
ret cœlestis aliger, ut desudantes ani-
met, ut laborantes roboret, quibus
cœlesti innuitur oraculo: *Dominus te-*
cum virorum fortissime; (s) ut sciat ra-
tionalis mortalitas, nil esse dignius ocu-
lis angelorum, quam severiore exami-
ne

Gedeon, dum
excutit gra-
na de paleis
segregans,
meretur vi-
dere Angelum

(s) Judi-
c. 12.

ne cogitationum seriem discutere, bonasque à malis separare; Verumtamen omnis labor evadit frustraneus, omne conamen otiosum, omne impendium deluditur, si Domini præsentia à triturrante, à segregante elongetur, Dominus tecum sit, necesse est, ut discernenda ejicias, discernas ejicienda. Præcipit sic discernenti angelus, vel potius qui tecum est angelorum Dominus, præfiguratum in hædo indomitæ carnis appetitum cadere, casumque immolare; tunc quoque caro victimæ supra petram, pariter tunc desuper jus carniū infunditur, quando ad imitationem Christi, qui petra est, mortificata caro atteritur, & quidquid carnalis cogitatio suggerit, prompta severitate exinanitur; quasi enim jus ex carne liquidum in petram funditur; elucubrat latens hystoriæ mysterium moralis Papa: quando mens à cogitationum carnalium fluxu vacuatur; (1) tunc angelus virgam applicat, quia intentionem purificatæ mentis auxiliante gratia conservat, quâ operante, incendium sed salutiferum de terra egreditur, quò tota victimantis hostia crematur, quia in flamma & igne Dominatus est, minus suum igni potentem spiritum qui soli JESU sacrificantis cordi applicat, ut omne, inspicienti pateat, quod in eo coinquinato impunitum residet, quantocyus exurat; concludit Gregorius: perfecta mens solerter invigilet, ut non solum perversa agere veniat, sed omne etiam, quod in se per cogitationes turpiter liquatur, tergat. Hæc consummata militantis animæ in hujus mortalitatis studio est victoria, tunc enim vicisse Leo de tribu Juda scribitur, quando aperuisse librum (solutis tamen ejusdem signaculis) perhibetur, non enim prius vicisse sibi videtur exercituum Dominus adversus resistentem Adæ filium, antequam obserati cordis librum aperiat, & sic ejus signacula resolvat, ut soli amodò JESU inspicienti pateat, nec ullam ejus paginam, nullam illius cogitationem, aut furor pravi desiderij, aut favor mundialis illiciti evellat.

Et cur amodò intrans ad nuptiale convivium rex Evangelicus, ut commentales videat: vidit hominem non vestitum veste nuptiali; (u) quem tor circumspicientes ministrorum oculi non viderunt? solus scrutator cordium interna respicit, externa despicit, quid intus in co-

Pars III.

gitatione lateat, solerter discutit, quid pateat in opere, non attendit: quia malos in conscientia intus intelligere non omnium est, ided hunc malum solus DEUS terribilis, & Rex magnus invenit (x) (x) Lib. 10, in Matth: resolvit Paschasius: hunc sponsa ob sponsum anxia, sibi diu quæsitum reperit, in Domum Matris suæ, in cubiculum genitricis suæ apprehensum introducit, quem tamen, dum foris vagabunda quæreretur, amissum non invenit; in civitatis vigiles obambulans incidit, subtractoque, quo operiebatur, palliò percussa, imò & vulnerata deformiter recessit; jure sponsa cum dilecto cubiculum petit, commentatur Gilbertus Abbas, ut libero illi intendat studio, & ex animi sui arbitrio perfruatur, & quieto peccatore penitus amplexetur: (y) ad interiora secretæ mentis latibula sponsus anhelat, in corde gemino velut brachio cogitabundi intellectus, & amorosæ voluntatis arctius constringi exoptat; hic inquieta nuper, dum curreret per vicos & plateas, suam invenit requiem, non ambulando, sed cogitando, non operando sed contemplando, hic habitare in unum semper flagitat, hic comino-rari suspirat, se retrahendo, ut secum pariter cohabitaret, qui sedet super Cherubim, qui insidet scientiarum plenitudini, qui lucem habitat inaccessibilem, ut in sanctæ meditationis lumine constituta viatrix anima, in pace confederatarum cogitationum sit amodò locus suus; hic inter abdita silentium curarum umbracula reliquæ cogitationum diem festum agant superno principi, qui aufert spiritum principum, quid enim aliud relinquitur in cogitationibus, quæ consententur Domino, quàm intima mentis compunctio, amara quidem, sed contra omnem recogitatæ mortis amaritudinem admodum salutaris, & attenuati cordis contritio, cujus præcipitato pulvere omnis præsumptio, quævis ambitio à cordium nostrorum limine profligatur, à mentium nostrarum vestibulo eliminatur, felices hæ reliquæ causant tripudium applaudentibus Angelis, & diem festum celebrant Altissimo, si enim tam singulare gaudium exoritur in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quæ erit exultationis solemnitatis super indefinente gemitu plangentis animæ, super continuante planctu singultuantis sponsæ, & sponsum defluas inter lachrymas incessanti cogita-

(y) Serm. 11. in Cant:

Sponsa sponsum non collocat in agro vel horto. sed inventum intraducit ad cubiculum matris, ut securius lateat.

11. K

Qui segregat cogitationes sanctas ab iniquis, angelico meretur colloquio laudificari.

(1) Lib. 3. mor. 6, 16.

Cor justis liber signatus est, qui soli JESU inspicienti pateat.

(u) Matth. 22. 7. 11.

tatione sancta complectentis. Duæ fideles animæ, præteritæ infidelitatis deplorant fœdis fragia; vivacissima fide ad authorem fidei confugiunt, ambæ supplicaturæ cœlesti Medico pro salute, una earum pro medicatione corporis, altera pro sanitate cordis; illa ut mater provida ægrotantem deplorat filiam, ista renascitura DEI filia unam plangit fuliginosæ mentis infirmitatem. Egre- ditur de finibus suis mulier Chananæa, ablatâ sexûs verecundiâ sinè rubore cla- mans, nam excusante vociferantis im- petum Carthusiano, excessivus amor ra- tionem non pensabat, accurrit ad via- torem DEUM, natat in lachrymis fre- mebunda vox, articulatur inter singul- tum copiam oratio ingemiscens, *mi- serere mei!* breve verbum, priusquam verbo vocem ad respondendum excute- ret, jam lachrymante oculo percussum cor vulneravit pijsissimi Redemptoris. Illud mirandum, cur invocatus DEI fi- lius ad iteratos gemitus conticescat, qui tamen sacris adgeniculatam pedibus, mulierem in civitate peccatricem lugen- tem & silentem, plangentem & dicen- tem non tantum quantocyus exaudivit, sed redargutam à corde leproso Simonis Pharisei prolixiori colloquio defendit, pro taciturna illustris advocatus elo- gatio sancta quentissimè peroravit. Grandis dispa- ritas! clamat illa, & clamor responden- tis dissimulatione rejicitur, tacet ista, & silens contra impugnatores defendi- tur se DEO. Expendit discriminis ori- ginem Chrysostomus, Chananæa forti- ter clamabat, & quamvis Apostolorum neminem pro mediatore assumpsisset, pœnitentiæ tamen associata processit, ut

illa advocati locum impleret, sed silen- tem reperit Salvatorem, at peccatrix hæc non clamorem edebat, sed considerans, quod ipse omnia ut DEUS nosset, silens ore, cor- de cum cordis inspectore loquebatur: (z) (z) Hom: in quo silentis affectu? quo loquentis even- tu? non vocis strepitu invocatus, sed cogitatione lachrymabundi cordis im- ploratus, respondit suis suspirijs implo- ranti, suis affectibus alloquenti; remit- tuntur tibi peccata tua: (a) clamavit in toto corde suo, non labiorum ministe- rio, non vocum verborumque inter- nuntio, sed cogitationum obsequio, in- teriorum affectuum instrumento. Hoc valet cogitatio ad Dominum directâ, quid non valebit cogitatio in Dominum projecta? Vidit Apocalypticus spectator egredientes de templo cœlestis Solymæ septem Angelos vestitos linò mundò & candidò, sed circa pectora zonis aureis præcinctos. Erant ministri divinæ pro- videntiae, quorundam corda vulneran- tes ad salutem (ut commentatur Alber- tus magnus) quorundam ad mortem, candebat vestimentum lini mundissimi, ut tam munditia innocentiae reluceret, quam meritorum candor effulgeret. Ve- rum cur aurò cinguntur & restringun- tur pectora, cur non fasce purpurea col- ligantur? non alia aut aptior, aut acco- modatior ratio videtur assignanda, quam incarnata Patris Sapientia assignabat: de corde exeunt cogitationes; (b) unde pro- verbialis Salomon omni custodia servan- dum cor consulit & præscribit; non melior custodia, quam zona aurea au- reæ charitatis, quâ, si cogitationum arca constringitur, totius status animæ intemeratus conservatur.

Pectus Angeli
adstringitur
zonâ aureâ,
quia ex corde
exeunt cogi-
tationes.

(b) Matth. 15.
v. 19.

S I N.

Labia insurgentium mihi, & meditationes eorum adversum me tota die.

Sermo Sexagesimus Secundus.

Versus
LXII.

Detractorum & susurrorum lingvæ, & hominem lædunt, & DEUM invadunt.

A

Primo humanæ generis opprobrio, à prodigioso idiomate facundi sanguinis paricidam principem abs-

Amorte Abel que lingvæ officio clamantis, cogitur virulentum progeniei viperarum sibilum adversus generationem electorum furem Altissimus percipere, & insurgentium labia, quæ evomunt opprobria, quæ concinnant convitia tota die, non ad horam, sed perseveranter auscultare. *Fuge detrahentes* (svadet Bernardus) si fugæ causam, si consulentis motivum flagitas explorare, respondebit interroganti quare, per compendiosum quia, *quasi serpentes infundunt venenum mortiferum in auribus se audientium*:

(a) si sapientio-rem quæris consultorem, consule Salomonem, & consulet consultus, si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit:

(b) miraris improprietatem silentij, cui enim loqui non congruit, illis silere pariter non contingit, occultare potest intoxicatrix bellua morsum, nè sauciandus videat, non valet tamen reticere, sed latens est moralitas, quam metaphorico agnomine obteggit sapiens Ecclesiastes, quemadmodum namque approximans angvis tumultu advertentium repellitur, & verbis hominum deterretur, sic impudens detractor, ubi se apparentem reperit, ubi audire renuentem invenit, mordere non præsumit, sed erubescens ad confundentis prudentiam imprudens vipera prudenter conticescit, legit memoratum Ecclesiastæ oraculum Pagninus, *serpens absque susurro non est utilis habenti linguam*; latentem in angulis, serpentem in con-
tubernijs, mordentem in convivijs redarguit susurrone, viruleata siquidem susurratio nil proficit viro lingvoso,

sed multum officit, ad celerem interitum quam plurimum conducit, assimilat exosæ huic belluæ detractorem DEI spiritus, ut horrorem incutiat convivibus, terrorem commensalibus, fastidium collegis, & sicut naturæ rationalis conditio abominatur serpentis sibilum, sic execretur detractoris colloquium, sic detestetur commercium susurronis, pavorem incutit suæ elucubratione Paraphrastes Chaldaus, *quando excitant serpentes linguas leves ad nocendum in mundo, in taciturnitate id fit*; vitatur minimi rumoris umbra, præcavetur possibilis quisque strepitus, & importunum murmur à sauciando subtiliter arcetur, quid enim proderit insidiari, si fors eveniat videri? prosequitur paraphrasim memoratus interpres, *etiam non est utilitas viro fraudulenter accusanti, ut ex triplici lingua malum, quoniam in igne gehennæ futurum est, ut cremetur*. Vides occultam detractionem occulto serpentis morsui (consono Patrum placito) assimilari, si enim subdola mordentis colubri hæc est calliditas, tortuoso curvamine lædendo corpori approximare, quid æmulatur directius hanc sinuosam astutiam lingua susurronis, quæ suam ut contegat perfidiam; nonnisi ex obliquo evomit, ut feriens ferire noluisse videatur, dolenter se insinuare simulat, ut sub umbraculo fictæ compassionis fallacem militiam abscondat; num verum sit, quod loquitur, dubitat, se nonnisi quæ audierat, referre nequiter asseverat, quandoque, quem deturpare flagitat, laude sed frigida commendat, ut, dum eundem atrocibus delictis aggravat, auditor incurium faciliter asseveranti credat. Virulentam huiusmodi serpentum astutiam, quantum abominetur scrutator nostrorum cordium, vari-

Ignis gehennæ expectat pro pabulo suo susurrone cum detractoribus.

(a) de modo
viven: serm:
17.

(b) Eccl: 10.
v. 11.

Detractor
serpentis simili
est.

cinantis Prophetæ oraculum declaravit, quando dolorem suum ex prævaraican-
tis populi sceleribus oriundum super do-
lorem esse asseverabat, quando anxia-
tum super se spiritum suum protestatus
ingemuit, *in me cor meum mœrens*, ex-
planat mœroris scaturiginem moralis
Hugo, *mente doleo pro detractiōe populi
mei*, quem ut dehortaretur, commina-
bundus intonuit, *ecce! ego mittam vobis
serpentes pessimos, quibus non est incan-
tatio*, legunt septuaginta Commentato-
res, *serpentes mortiferos*, quos expressius
specificat Aquila, *mittam vobis regulos*,
sed quo eventu venient? & mordebunt

(c) Jerem: 8.
v. 7.

*Detractores
assimilantur
regulis, qui
solo halitu
trucidant.*

O venenatas infamantium detra-
ctorum! ô virulentas repentium susur-
ronum lingvas, non tantum affixos pa-
vimento ventres, non solum terrenis in-
hærentium quisquilijs animorum tur-
mas, turmatim inficiunt, conficiunt
infectos, sed illos etiam sublimes bea-
tarum mentium pedissequos, aligero-
rum spirituum pennatos æmulos, con-
templativos empyreæ civitatis advenas,
quorum jam conversatio in cœlis est,
(utinam non sæpè sæpius! utinam, ra-
rius) à regione viventium intoxicanti-
bus susurris attrahunt, mortiferâque
tabe præconceptum sancti amoris spi-
ritum lamentabiliter exstingvunt: *ser-
pentes flatu interficientes sunt detractores*,
qui in omni sermone suo alijs detrahunt,
*qui ad modum regulorum omnem virorem
bonorum juxta se in alijs existentem vel di-
minuunt, vel annihilant per detractiōem.*
Et quōnam sapientissimo ulciscētis sa-
pientiæ consilio primævus serpens,
qui susurrando & suggerendo patienti-
bus auscultantis Evæ auribus nequaquam
insibilavit, totamque humani generis
immortalitatem unico halitu crudeliter
interfecit, quō inquam ultricis sapientiæ
consilio supra terram gradiri præci-
pitur, & instar vivi cadaveris in antris
& spelæis, cum ventre pectus terræ in-
fodere, se ipsum in subterraneis visce-
ribus jubetur sepelire? ut enim subti-
liter Chrysostomus assumpta voce crea-
toris reum alloquitur: *sicut diabolus, qui*

*te ut instrumento usus est, è cœlis deorsum
depulsus est, ita similiter impero, ut & tu
aliā formationis figuram habeas, & super
terram repas; sed quid amabò præva-
ricationis incapax commisit bellua, quod
libertate carens perpetravit? de quo,
per quem, ac in quo malignus aliger
operabatur? invita violentæ damnati
spiritus tyrannidi ministravit; an for-
tè hoc ipsum clementissimi parentis est
indiciū, patris misericordiarum insi-* *Regulus ac a-*
gne amoris erga hominem argumen- *ere aves ar-*
tum, sic enim inamoratus genitor di- *trahit & oc-*
lectum sibi vindicaturus filium à per- *cidit, detra-*
duelli siccario confossum, & occisorem etor ac susur- *persequitur, & gladium confringens ro contempla-*
detestatur, sic & omnipotens creator, rivas subli- *mes allicit a-*
qui post toties iteratas prævaricationes *nostras, Pater noster adhuc vocari de-* *nim as, ut*
siderat, contentus minimè rebellem an- *lapsæ intoni-*
gelum severius punivisse, serpentem pa- *centur.*
riter velut diabolicæ ferocitatis gladi-
um ad terræ tumulum viventem con-
demnavit; ut imposturam, quam illo
mediate malignus intulit spiritus, ple-
teret in suo, quō utebatur instrumen-
to. Adducit tamen secretum aliud
mysterium, allegat aliam incuriæ ani-
malis præsumptionem commemoratus
Pater: *quia & staturæ tuæ formatione
abusus es, & in familiaritatem rationalis
animalis ad me conditi venire non formi-*
dasti; (d) quæsitum hominis commer-
cium aded displicuit Divino vindici,
attentatur à serpente contubernium cum
divina imagine, promeruit perennem
ulterioris consortis segregationem; quod
si ad talem Indignabundi Judicis seve-
ritatem violentum serpentis sodalitiū
cum sibi dilecto beatarum mentium col-
lega provocavit, vos! vos sublimio-
res animæ! vos contemplabundi æter-
næ beatitatis oculi concludite! quod tem, quam
incurratis periculum, si cum volunta-
rio seductore, cum exoso cœlestibus ser-
pente, cum maledico detractore, cum
reprobo susurrone familiaritatem con-
trahitis, fallentem vestrum in cœrum
admittitis, mendacem auscultatis! in-
fortunatus serpens, ob familiare collo-
quium à mentiente angelo, in se loqui
nescio animante articulatū hodie dum
plectitur, de terra cogitur vivere, ut
totus transeat in terram; & vos cœ-
ligenæ justorum animæ, vestro, quod
vobis imminet, invigilate discrimini,
repite ad vestra colloquia, vestris con-
sociari desiderans colloquijs dolosus ser-
pens

(d) Hum: 15.
in Gen:

*Serpens à Deo
plectitur ob
familiarita-
tem, quam
præsumpse-
rat contrahere
cum homine*

pens, spargit sui eloquium colloquij, subtili fascino vestras infascinare conatur animas, ut lancinet alienas; vestro sufficit veneficio, si conniventer auscultetis, si proserpentem admittatis, si detrahentem audiat, si prosequentem sustineatis, jam lapsi estis, priusquam de casu cogitastis; intoxicati estis, priusquam virulentam anhelantis halitum advertistis, damnatur ad serpendum, ob solam humanæ familiaritatis prætensionem, insons coluber, nè ultra cum Adæ filijs præsumat svaviter conversari, qui in erectam fabrefactus statuum sacerrimæ divinitatis representativam, erectam gestat faciem versus supernam, domum syderum, cuius sublimis anima non luto terræ vescitur, non vomitu intoxicantis lingvæ saginatur, sed cœligenis illustrationibus alitur, cœlestibus influxibus dilatatur, ne ultra suos attollat oculos in erectam faciem hominis, quem rectum fecit Altissimus, prostrata totius corporis figura incurvatur, nè pari vincerentur edulio, consimili nutriantur alimento, terra vesci præcipitur, in terra serpere jubetur, ut inde erudiatur justus, ut instruatur rationalis homo serpentem fugere, fugare si licet detractorem, adhæreat illius anima immundis sordibus, cœlum deserat, & terram appetat, contemnat illius sydera, fuliginosa istius ludibria commendet, si modò nostro à sodalicio eliminetur, nostro contubernio proscribatur: proserpentem si novosis flexibus declinemus, & si ob circumstantias prudenti observandas non expedit resistere, non licet contradicere, tristi saltem silentio, quantum displiceat detractio, quàm sit exosa susurrantium murmuratio, insinuetur.

Gravis calamitas, inter serpentes vivere, & inter aspides ambulare, sed longè gravior acerbitas, detestabilior arduitas, detractorum lingvis convivere inter calumniatorum susurros commorari, est tamen, quod servit in solatium sustentibus sui honoris lanienam, est quod solerur lingvarum moribus expositos, in quos ingentes serpentes hi deserviunt, quorum nomen dilacerant, & famam opprobrijs deturpantes, ut laesos Israël filios sanaret divina pietas, iussit serpentem æneum affigi palo, quem qui aspexerant, à virulento vulnere curati; ad vitam respirabant, ut sauciata

Pars III.

calumnijs anima, & serpentinis moribus lacerata, feliciter ad incrementum spiritualis vitæ convalescat, exaltari oportuit filium hominis, sicut Moyses dicta detraxit serpentem in deserto, ut omnis, qui credit in illum, non pereat; perijsses, si mordentem virulenti serpentis linguam morfu reciproco dilaniare voluisses; JESUM respice! tot inter blasphemias silentem intueri, tot inter serpentum morsus immotum contemplare, respice in faciem serpentis ænei; & æris instar solidum in tolerando, percussum sed inconcussum in sustinendo æmulare; clamat Judæus ut descendat, movet transiens jactatque gentilis caput impium ut illudat, sed æris instar induratus JESUS, nec respondendo, nec descendendo, & quamvis serpens iste à virga Moysis transformetur, non tamen percutit cadentem, non ferit se lædentem; est virga insignis regium, designans sceptrigeram DEitatem, per serpentem, cuius suggestionem protoparentes hominum mortales facti sunt, accipe cum Bernardo nostram mortalitatem: *mutata est virga in serpentem, quando verbum caro factum est, assumens, quod non erat, id est humanitatem, manens quod erat, id est DEUS* (e) expendit mellifluus Pater: hunc aspice, ut sciantis lingvæ morsus crudelitate ad novam amplioris gratiæ vitam animeris, hunc respice, ut vulneratus, amanter sustinens vulnerantem, robustiori spiritu vivificeris, sunt susurrones sunt detractores (Apostolico conformiter oraculo) DEO odibiles; (f) sunt detractorum bajuli DEO amabiles! primi quos odit Altissimus (commentatrice Glossa) sunt seminantes inter amicos discordiam, secundi aliorum bona, vel denegant, vel penitus invertunt, nil magis impedit vitam quam vivit anima, nihil crudelius eliminat à justo gratiam, quàm geminæ hæ viperæ, sorores pessimæ, susurratio susurrorum, & detractio detractorum; cum enim gratia ordinet hominem non in se tantum, sed etiam ad proximum, susurrans impugnatur gratiam in quantum ordinat justum ad proximum, detractio ut eum ordinat in se. Utrumque infestum Divinæ fieri sapientiæ, averti ab utraque miserationis clementiam, ambos exosos esse ulticis iustitiæ, dulcis & rectus Dominus ore prophetico evulgavit: *detrahentem secretis proximo suo, hunc persequabar*; (g) nec enim DEUS, (h) Ps. 100. v. 5.

II, L

qui

Justi à suo
confortio abi-
gunt detracto-
res, nè pereant
conversando.

(e) de pass: Do-
mini c. 45.

(f) Rom: 1.
v. 30.

Detractor &
susurro gra-
tie DEI ma-
xime adver-
santur.

qui Joannis testimoniò est charitas, acerbior patitur adversarium quàm detractorem, aut acriorem sortitur impugnatores, quàm susurronem: susurro vult corda in Christo colligata, suæque quâ ad pectus præcingitur zonæ aureæ fortiter alligata, disrumpere & disungere, ecquid crudelius? detractor ambit eum, cui detrahit, exosum illis fieri, in quorum consortio virulentam saniem evomit coluber tortuosus.

Hinc charitatem dilaniat, amorem lacerat in audientibus lingua maledica, eumque conatur exstingvere, & penitus ab auditorum cordibus eliminare. Lingua venefica! vix aures inficis, & jam interficis, vix virus evomis, quando jam perimis intoxicatas animas conniventium, dissimulantium, nè dicam approbantium & applaudentium detractori; Verùm agnoscant sui agminis secundum ducem & corripit in famas tartari victimæ (nam primus deciduus cœlo angelus exstitit, quando serpentem induens, proserpit ad paradysum, ubi & cor amantis creaturæ ab adamato avulsi creatore, horribili- que calumniâ primò & pessimo mendaciorum omnium mendaciò detraxit Divinitati, primam mendacij arguens Veritatem, quasi subsecuturam mortem falso prædixerit, non spiritu dilectionis, vel alieno salutis desiderio, sed excludendi corrivalis studio, & singularizandæ Divinitatis æmulatione) secundus igitur primi fidelis assecla, quem persecutum se ob fraudulentam occultæ detractionis malitiam mirissimus & obmutescens agnus profitetur, fuit Judas scelestus proditor, quando sanctorum deferens collegium, ad congregatæ iniquitatis proserpsit concilium, ut sanguinem justum traderet, & mille calumnias in suæ traditionis velamentum contexeret; hunc prosequabatur, vel clariùs, insequabatur piissimus Magister discipulum, docens suos discipulos, quâ ultione debeant persequi serpentes istos, dum vulnerant, feriunt, lacerant & occidunt; tunc igitur capit persequi, quando interrogantibus cæteris, exploratoribus anxij, sollicitis indagatoribus contingentem dexteram in paropside pro tessera proposuit: *aded præceptorem despexerat* (inquit Euthymius) *ut jam eum non vereretur, sed cum eo intingeret; execratur præsumptuosam intin-*

gentis temeritatem Hieronymus, ut *audaciâ bonam conscientiam mentiretur.*

(h) Ultrurus atrocem hanc injuriam (h) in e. 26. Matth: piissimus Redemptor, ut commensales Apostoli discerent persequi & ultisci, incinctum porrexit panem accincto ad detrahendum criminatori, in memoriam ei reducens mensam & panem, quorum particeps erat, ut nè prodat, & contra pascentem insaniat, expendit Theophylactus.

Attende prosequentem, quisquis persequeris detrahentem: sic persequabatur eum Christus; expendit moralis Hugo: *ut vel saltem tantum facinus erubesceret perpetrare;* (i) per panis tionem (commentatore Augustino) significabat proditoris fictionem, sugillans quasi fraudulentum dolosi serpentis animum, quo inimicum dissimulas, amicum simulabat; sed sibi, non alteri mentiebatur iniquitas, sibi ad suspendium, non ad interitum veritati; Haber hoc sibi proprium lingua detractoris, & labium susurronis, quod contra se configat, dum proximum configere molitur, & contra suum authorem militet, dum innocentem aggreditur ut confundat; sortitur conditionem fluctuantis cymbæ, aut sapius onerariæ periclitantis, perdendo quos vehit viatores, ipsa perditur, prior dissumpitur, antequam navigantes submergantur; sic lingua detrahens affligit æmulum, sed propriam loquentis animam perimit dumque alterius indemnem dilaniare famam satagit, loquentem & laniantem crudeliter configit, calumniatur hominem nobilem servus nequam, qui positam Domini minam reposuit in sudario, quam quasi mortuam confoderat in terram, austeritatem obijcit pro suæ culpabilis socordiae indemnitate, & qui deprecabundus veniam implorare debuerat, exactori æquissimo tanquam iniquo judici insultat; effrœnis lingua mentitur rigidum, qui tamen totus mitis est & humilis corde; tollentem adstruit, quod non posuit, metentem, quod non seminavit: (l) sed turpis cavillator, dum verba excusationum multiplicat, & accusando criminationes aggravat, ut metat turbinem, ventum seminat ob multiplicatam calumniarum malitiam, nequam (sed semel tantum) dicitur, qui tamen duplici nequitia inquinabatur, piger ad exercendum

Primus Dux
in agmine de-
tractorum &
susurronum
fuit Diabolus,
secundus Ju-
das traditor.

Christi perse-
cutio qua Ju-
dam perse-
quebatur e-
rat perfectio
panis intincti.

(l) Luc: 19.

*servus nequā
plus peccavit
calumnijs affi-
ciendo domi-
num suum,
quā fodien-
do in terram
talentum sibi
creditum.*

officium, ut venerabilis Beda veraciter arguit, & *superbus ad accusandum Domini* iudicium; quid enim iniquius, quā illum, cui Parer omne iudicium dedit, velut iniustum objurgare, *verē nequam* (subdit Chrysostomus) *quia largitatem Domini, quasi violentam accusavit*; vera intemerati iudicis integritas palam ostenditur, dum calumniatrix iniquitas ex ore proprio judicatur, si enim sciverat conditionem esse Domini, merere ubi non seminabat, inferre debuit cum Ore aureo, ergo magis volet merere ubi seminavit; ut igitur messem reperiat, negotiari oportebat, & forsan malus negotiator obtinisset veniam à misereunte, quam consequi non potuit calumniator pessimus à condemnante; lucrum pecuniæ non attulisse, talentum non duplicasse, fuit reatus desidiæ. Verū impudentissimō exigentem Dominum invadere mendaciō, in faciem calumniari iudicem, fuit nota superbiæ, index audaciæ, manifestum lingvosi detractoris argumentum. Plectatur, non dimittatur impunitus, qui ausus est accusator fieri illius, à quo ut subditus evocabatur, cui ut reus sistebatur, à quo ut condemnandus arguebatur. Hic proprius est criminantium exitus, hæc supercilialis linea detractorum; aufertur talentum intelligentiæ adhuc viventi, priusquam de terra sumptus, à terra pastus, terræ immerfus, in terram redeat, sed tenebrosam, & mortis caligine opertam, tunc enim projectus in tenebras exteriores, ubi horridono stridore dentium excrucietur, qui tot justorum animas laceravit dentibus suis, tot proximorum corda crudeli cordolio exulceravit, quando eorundem famam mendaciter arrofit, fallaciter laniavit.

Quā longē aliter processit virgo sapiens à stulti huius inepto stratagemate omnino elongata; periit iste irreparabili exitio, pereūntque cum illo virulentæ susurronum, venenatæ detractorum lingvæ, dum traditum intelligentiæ talentum terræ committunt abscondendum, terræ infodiunt possidendum; serpentes sed imprudentes terram alijs invident, terrena opum famæque bona subtrahere collaborant; aptissimum ut amoveant à dignitatum muneribus, ineptum asserunt, scandentem ad ministrorum culmina ut decipiant, accusant nequiter, infamant violenter; polymi-

ram amoris tunicam, ut fratri abstrahant, somniatorem vocant; erigit alius gressus suos in calceamentis suis filia Principis, illius scilicet, cuius principatus super humerum ejus, dirigit passus suos in viam pacis, bona continuantur multiplicando, & inula fortiter tolerando, sic procedentem, sic incedentem occurrens sponsus advocat, hanc homo nobilis è regione longinqua ad sinum paternum rediens provocat, *veni columba mea in foraminibus petrae*: (m) invitat non milvum insidiantem, sed columbam, *quæ felle caret, & pullos mihi foves*, subjungit Carenfis Hugo! soventur pulli nutriendo, non mordendo, enutrinntur cibādo nō lacerando. Serpit sinuosa detractorū malitia inter latebras apparentium iniquitatum, vel si comparet in publico inter illustres lucis filios, est instar fulguris hinc inde raptim ustulantis, nunquam non adurentis; Virgo sapiens in petra, quæ Christus est, suam collocat requiem, suam reperit mansionem; talentum intelligentiæ, ut augmentetur, in suis abscondit vulneribus, ea, quæ sunt terrena, despiciens, ad ea, quæ sunt cœlestia, aspirans; sed urget sciendi stimulus, cur petram sponsa mollis & terrena sanctorum patriæ præponat? premit urgentius, cur increata Patris Sapientia, quæ sponsus est pudentis animæ, dilectam ad lapidis duriciam alliciat, ad petrae invitet mansionem? *ut sugeret mel de petra*, respondet spiritus Veritatis, *oleūque de saxo durissimo*: (n) uterque liquor svis & pingvis svisissimæ charitatis pingvedinem adumbrat, quem JESU sponsa sponsata in fide animæ, sic abundanter sugit, ut & sodalibus affluenter distribuat, amicis ansculantibus largiter profundat; repit in terra immerfus terræ lividi detractoris animus, mordet ac lacerat affixos terræ animos, non nisi quæ terrena sunt sapientes, & quia mundi sapientia est apud DEUM stultitia, perduto talento intelligentiæ evadunt insipientes; absconditus in terra, thesaurus cor secum abripit; & terræ ut verē terreum, ut serpentinum sit, infodit, in petra exaltat cor suum Virgo sapiens, ut sugens melleam dulcedinem, suis eam dispergat in colloquijs, hic dulcia suis faucibus haurit eloquia super mel ori suo, ut, quidquid loquitur dilectionis, spiret dulcedinem, non rabiem livoris. Combinat immensam servi nequam proterviam, scelestam per-

(m) Cant: 2.
p. 14.

(n) Deut: 32.
p. 13.

DetraCTORis os
de terra fugit
venenum ma-
litiæ. sponsa
de petra dul-
cedinem.

Sponsa tan-
quā virgo sa-
piens confugit
ad petra, quæ
Christus est,
servus nequā
& stultus ad
terram velut
serpens.

fidi criminatoris malitiam, deliram de-
mentati detractoris insolentiam cum
sponsæ incedentis providentia, cum
morantis in foraminibus petrae pruden-
tia, cum sugentis mellifluam charitatem
sapientia Philippus Abbas, suum ubique
appropriat cenotaphium, illi in terra
thesaurum tumulanti, isti in petra se
ipsum sepelienti, *longè iste felicior, si la-
bori huic operam non dedisset, si terram lu-
tulentam molli negligentia non fodisset, si a-
varo Domino duplicato favore respondisset,
& abscondi in petra meruisset:* (o) non
suxisset de terra venenum calumniæ, sed
extraxisset de hujus petrae duritia mel
humilis pœnitentiæ, & oleum sapientiæ
sua pro lampade hausisset.

(o) Lib: 3. in
Cant: c. 11.

(p) Prov: 24.
v. 9.

*Sicut pestis
non discernit,
quos percu-
rit, sic detra-
ctio promif-
cùe feriens,
quem lædat,
non attendit.*

Verùm criminatorum hæc est stul-
titia, in terris toto versari animo, &
tamen altissima, quæ super terram sunt,
ambire, deplorat eorundem amentiam
sapiens Salomon hoc lugubri prover-
biò, *cogitatio stulti peccatum est, & abo-
minatio hominum detractor, (p) legit Arabs,
mors dejiciet eos, qui disciplinam non ha-
bent, & stultus morietur in peccatis suis:*
stultitiam detractori appropriat, & qua-
si immedicabilis criminatorum sit amen-
tia, irreparabilisque perditio, morituros
suis præfagit in peccatis; non miror
abominationem humani generis eosdem
nuncupari, qui aliorum immunditias
semper in ore suo circumferunt, sem-
per aliorum defectuum putredinem ex-
halant; illud compatiens terret ani-
mum horribile divini Spiritus præfagi-
um, quo conjugendam mortem cum
eorundem sceleribus minatur; quasi se-
curum foret exitium certus animarum
interitus, indispensabilis veluti ruina;
quasi non sint speranda temporis spa-
tia ad convertendum, desperata sancto-
rum suffragia ad succurrendum, quasi
nulla supersint media ad resipiscendum.
Cōmemoratum legunt proverbium sep-
tuaginta interpretes, *moritur autem im-
prudens in peccatis, immunditia autem vi-
ro pestilenti inquinabitur:* quasi innuerent,
vir pestilens immundus erit; vix aptius
est symbolum detractoris, est genuina
effigies susurronis rabifica lues, quos
suo afflante halitu percutiat, nullatenus
discernit, sic & pestifera detractorum
ac susurronum lingua strage promiscua
justum & impium flagellat, & quotquot
audiunt, sinè discrimine perimere con-
tendit exosa pestis, suo correptum to-

xico sinè prolixiori mora incunctanter
abripit, terræque sepeliendum tradit;
sic susurratio, sic sic detractio, cujus a-
nimus inficit, ad mortem præparat im-
provisam, quam sibi nimium præproperâ
experitur in tempore, prolixam nimium
in æternitate, *incertum est, quo te loco ex-
spectat mors,* scribit dilecto sibi Lucillo (q) Epist. 26
Cordubensis Seneca: (q) sed nimis certū
est, detrahentis & susurrantis vitam à
morte non expectari, sed assiliri; quod si
invidia diaboli mortem in orbem terrarū
induxit, illius pariter crudelis ferocia
mortiferam detractōnis labem semina-
vit, quā quisquis contaminatur, æter-
næ mortis jaculo trucidatur, non aliud
suis laboribus stipendium refunditur,
nec aliud ad sollicitationum suarum præ-
mium illorum lingua promeretur, *ipsi sunt demonis
enim propriè advocati diaboli sunt, & quod
DEI est, diabolo attribuunt,* definit una
descriptione insigne amborum ministe-
rium purpuratus Hugo: (r) procurant
animarum interitum, ut tenebrarum
regio copiosius populetur; tentant ju-
storum exitium, ut cœli regia deside-
ratis civibus destituatur; sanctorum in-
vadunt innocentiam, ut seducant, pro-
borum simplicitatem deridere statuunt,
ut tædium inducant. Inter sanctissimos
sanctificatus in utero Jeremias, subli-
mi Heroum constantia repudiabat favo-
res principum, calcabat illecebras volup-
tatum; resistebat coronatis transgres-
soribus, violentis exprobrabat expres-
soribus, favebat viduis, & advocabat
pro pupillis; familiari fruebatur collo-
quio Regis gloriæ, & confundendæ Re-
gum superbiæ, promulgandæ divini Ju-
dicis sententiæ, condemnandæ impio-
rum malitiæ fidelis nuntius adhibeba-
tur, sed congregata blandiloquorum adu-
latorum terra, confœderata susurronum
ferocia, consveto detractorum sodaliti-
o associata, confidentes in cathedra pesti-
lentiæ, unanimi decretarunt suffragio:
*venite & cogitemus contra Jeremiam cogi-
tationes.* Depravabatur aded obscuris
moribus contaminatus Israël, ut expun-
cta peccati verecundia in publicis con-
tuberniis æquè ac in occultis angulis li-
berrimè delinqueretur; dixisses cōmune
scelerum diluvium aded exundasse, ut
vix paucarum animarum tenuis nume-
rus in sanctuario conclusus reperitur.

Istius arcæ portitor Jeremias resi-
stebat publicis facinorosorum principum
ausis, & sacrilegos pseudo-prophetarum

excessus reprimebat. Tumore insaniens peccatorum vulgus velut immunda sordium colluvies in unum sanctissimi prædicatoris interitum conspirabat, & confluentes in concilium, quoniam ferali magis exitio infontem plecterent, expensis universæ iniquitatis suffragijs consulebant, donec unisono concludentes calculò conformiter decretarunt; *venite! & percutiamus eum lingua*; (s) mala de eo dicenda, & eum excusando, elucidat percutientis lingvæ sævitiam purpuratus Hugo. *Venite!* præclaram dixeris criminatum concordiam, qui suis diffusi præstigijs, nunquam soli, sed pessimè semper associati, ad multitudinem aspirant; *venite!* pluralitatem indicat, exosa siquidem est detractoribus singularitas, nec audent soli adversus innocentiam calumniari. Incarnata Veritas solo multiloquæ falsitatis opprobrio confunditur humanis coram oculis, sola lingvarum multitudine opprimitur in foro iniquitatis. *Venite*; timet fallax calumnia suis infestam labijs veritatem, sola horret configere, comilitones quærit maledicus, ut patrocinetur mendacio, quod finè falsis testibus impunè non subsistit. Coadunato susurronum cætu, qui sub eorum labaro cum detractorum fœce militat, amplissimum barbaræ felicitatis examinatur armamentarium, & quam instrumentorum specie immanius sauciari, truculentiùs valeat impugnari, sagaciter exploratur: discutiēbat exactiori indagine singula atrocium carnificinarum instrumenta exotiosa conjuratorum manus, nec aliud acerbius aut dolorosius telum poterat reperire, quàm sauciantem lingvam, quavis serpentum cuspide crudeliorem invenies, quantumvis flammeum versatilēque infigas gladium, aut vulnus lanceæ infigas; dum enim flammivomentis dissidij verba scintillant, ingentem rogam succendit, quem sæpiùs nec impetuosi lachrymarum torrentes extinguunt, imò vix cruentatorum corporum sanguifluus imber evellit: nec mirare, nam ignem, quem maledicus detractor instar oscitantis furni exhalat, instar furentis vulcani vomit, desumpsit ab infernali lemno, alioquin quomodo tam modicum, tam tenue membrum, humanæ nativitatē rotam inflammaret, nē prius inflammaretur à gehenna? quomodo pudicam illam pacificæ charitatis flammam, quæ desursum est à Patre lu-

Pars III.

minum oriunda, toties suis putoribus infestaret, suis ardoribus impugnaret, & utinam non sæpiùs e corde minus solido eandem profligaret? eliminasset à consecrata prophetici cordis ara ignem, qui in hoc altari DEI semper ardebat, nisi providus Athleta ad ipsum thronum gratiæ recurrisset, & suæ fragilitatis sibi conscius ad adiutorium Altissimi confugisset, subjungit enim relatæ impiorum voci supplicabundus querimoniam, implorat adjutricem superni protectoris dexteram, singultuans & suspirans, *attende Domine ad me, & audi vocem adversariorum meorum*; quid justius, quid possit æquius excogitari? flagitat exaudiri, sed una simul inimicorum querimoniam desiderat audiri; postulat judicari, sed rogat se impugnantes pariter auscultari; non enim sublimis sanctimoniam eminentia suspicionem concupitæ ultionis admittit, sed consono commentatorum voto suam illi proponit innocentiam, ærumnis placujus legatione fungitur, sicque à plagat persequentis lingvæ liberari postulat, ut tamen flagellata salubribus poenis suorum adversariorum temeritas resipiscat.

Expendit consveta subtilitate Theodoretus sceleratum frementium criminatum dialogum, & gemebundam magnanimi alioquin vatis querimoniam, *istud vero, percutiamus eum lingua*, ponitur pro *texamus in eum calumniam*; hoc sentit propheta, supplicat DEO, ut velit esse *judex*. (t) Coadunabantur in concilijs ministri iniquitatum, statuebatur dehortantis & exhortantis Jeremiæ de terra viventium eliminatio, conclamabatur vociferatione unisona, infensi prædicatoris occisio, & quia sui vitæque suæ incurius palam adversantibus occurrebat, prævaricatoribus obsistebat, suspicari nescius, absconditas insidiatorum tendiculas ignorabat, externas insultantium comminationes non metuebat; non sensit, eorum dissentiens iniquitati; Ostenderat invigilans justorum indemnitati Providentia, ostenderat ingentes, quas construebant, machinas adversitatum, spectanda exhibuit machinamenta ambitiosæ perversitatis, sed quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam, conticuit, nequaquam resensit. Intellexit perfidorum studia, conglomerata inimicorum odia, coacta iniquorum consilia, instantia inno-

Jeremias percutitur calumnijs à saviente lingua, & sentit super vulnera.

Qui pluribus ærumnis placatus patienter conticuit, percussus lingvâ, ad Dominum querulum confugit.

(t) rom: 5. ante c. 19.

Calumnia
quærit socios,
nam sola non
subsistit.
(s) Jerm: 18.
p. 18.

*Jeremias ad
alias graves
arumnas pa-
riens tacet,
sed contra per-
cussionem lin-
guae DEUM
implorat.*

centis vitæ discrimina, & ignorare se simulabat. At ubi lingvâ percutitur, ubi contumelijs detractorum invaditur, sentiens ictum verberis, ad Dominum convertitur, utque ordiatur judicium, supplicandus deprecatur; Denique cæsus in faciem sacrilega pseudo-prophe-tæ dexterâ, sustinet ferientem, tolerat confundentē, impetitur à furente phrœ-netici Israël's ingratitude lapidibus, ut ebruator, excipit saxorum crepitantem impetum absque levissimo indecori furoris indicio, quasi dissimulans non sentiret; percutitur à sacerdotum principe, percussus in tenebras mittitur, nec tamen adversum iniquitatis satellites debacchatur; in lacum ergastuli dejicitur, in vestibulo carceris recluditur, nec tamen tam lamentabili voce conqueritur, quasi non sentiens, patiens patitur, se ipsum magnanima adversitatum tolerantia consolatur; at ubi lingvæ spiculo confoditur, ubi calumnijs falsorum testium impetitur, ad protectionem omnipotentis convertitur, illius uni auxilio innititur, ut destituto velit assistere, ut nolit circumvallatum numerosis lingvarum jaculis despicere, anxius obsecratur. Miretur ille lingvarum violentiam, calumniatorum malitiam, cui peregrina est sapientissimi Salomonis sententia: *verba bilingvis, quasi simplicia, & ipsa preveniunt usq; ad interiora ventris*: (u) legit Hebræus, verba susurronis seu murmuratoris, qui palam laudat, clam vituperat, in contubernio justificat, in angulo condemnat, vultu mœsto velut compatiens maledictionem articulatur, ut eò securius auscultantis animam inficiat & occidat; proponit verba simplicitate candida, velut sinceritate blanda, quæ tamen ad ipsa præcordiorum abdita acriter penetrant, cor ipsum sauciant, & animam conturbant; bilingvis coluber præsentem cœlis inserit, absentem ad tartara detrudit, à cute incipit, in corde desinit, leviter inchoat, graviter terminat, pellem solum fingit corrodere, sed ventrem mentis conatur terebrare.

Decreverat gubernatrix Providentia coronatam Pharaonis superbiam immissa muscarum acie coram servis suis confundere & (quam enervis sit ambitiosa regum potentia, si omnipotentis sapientiæ adversetur) manifestare: *venit musca gravissima in domos Pharaonis, & ser-*

vorum ejus, & in omnem terram Egypti; (x) dicit gravissimam, seu ob congregatarum multitudinē, seu ob molestantiū ferocitatem, quo tristi schemate detractricis lingvæ stragem adumbrari indubium est; ut enim musca exiguum, sed inquietum animal est, sic lingua membrum modicum, sed inquietum malum (Apostolico Jacobi anathemate percussum) nuncupatur; ut muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti, sic & suavissimum odorem famæ lingua detrahens & susurrans suis fallacijs inficit, suis mendacijs corrumpit; Egyptus itaque muscis percutitur, dum auscultantium & approbantium, assentientium & applaudentium corda, ut detractori faveant, adunantur, ut veritatem ab innocentium pectoribus eliminant, ut innocentiam denigrando feriant, sibi invicem mendaces rabulæ adstipulantur. Musca gravissima est scelerata detractorum lingua, quæ nunquam lancinare desinit, coinquinare quemlibet absque discrimine consuevit, corrupta ab hujusmodi muscis terra scribitur, quia nec terræ sanctorum parcitur, justorum cœtui non ignoscitur, sed æqua sorte pij cum impijs, probi cum reprobis deformantur. Quàm durum sit similem animam convertere, suamet lingvæ virulenta peremptam cuspide ad vitam gratiæ revocare, resuscitanda Jairi principis filia præfigurabat; ad cujus prodigiosam Anastasin, dum suscitaturus Salvator ducitur, foras turba prius ejicitur, antequam intrare ad decumbentis lectulum dignetur; nisi enim importuna detractorum turba, nisi sacrilega criminorum verba cordetenus eliminantur, est impossibile, ut destitutum sancto Spiritu cadaver, anima à morte ad vitam resuscitetur, nunquam anima, quæ in domo conscientiæ jacet mortua, resurget, quàm diu lingua integritatem famæ in proximo corrodet. Non absuit à patientis Jobi ferculo, à miserabili decumbentis sterquilinio hujuscemodi muscarum confederata colluvies, ut, quem insidiator spiritus ulcere pessimo percusserat in corpore, hæc musca pessima exulceret in corde.

Jacebat electus Domini servus, sed solo prostratus corpore, stabat immobilis ad ferientis cœli impetum, & persequentis tartari assaultum, in alta erectæ mentis celsitudine constitutus, in-

De nulla plagarum alia, quàm de musca scribitur fuisse gravissimam.

Job inter arumnas acerbissimas gratias agit DEO ut ferienti.

(u) Proverb:
17. v. 8.

infirmā caro sub ærumnarum pondere pressa confederat, illustris spiritus coram Augusto Divinitatis solio longè felicius, longè constantius, quàm satan inter DEI filios, laudans ferientis Justitiam, adorans confortantis omnipotentiam, deprædicans paternæ manus misericordiam, assistebat; omne contribuentis terræ solatium à domo lutea gementis incolæ penitus exulaverat, sed patientis mens, quasi non indiga terreni solaminis, ad resistendum desolatori angelo se accingebat; quidquid præsentis occurrebat illiciti, magnanima adversitatum bajula, impavidi cordis patientia despiciebat, solum quod comprobando fidelis servi testimonio famulari poterat, virilis animus inter ardua contradictionum certamina, velut luctator fortis exhibebat.

Eludebantur abditæ tenebrarum principis insidiæ, elidebantur omnigenæ vaserrimi tentatoris machinæ, egressus à facie Domini exterminator spiritus, ad suæ ferocitatis tyrannidem conversus, arantes boves Sabbæorum manibus abstulit, deciduo è regione aëris flammicidio incineravit greges ovium, consumptis igne & gladio pastoribus, irruit Chaldæorum rabies in Camelorum agmina, nec parcens filiis, concussit ventorum violentia universam progeniem in domo fratris primogeniti convalescentem. Non tamen ferociente illo turbine, quò concussavit quatuor domus angulos, poterat angulari innixum lapidi Herois animum commovere, nec minimum turbatæ tranquillitatis indicium tot discriminibus extorquere, uno duntaxat idiomate interroganti plagis & spolijs seductori respondit impavidus Athleta: *fit nomen Domini benedictum*; exhorruit ad intrepidam tot tantarumque calamitatum tolerantiam succumbens adversarius, severiorique affiliens luctamine approximat vicinior, ferit intimior, percutiens ulcere pessimo spoliatum filiis, & denudatum bonis omnibus, utque lædat severius, constringat arctius, à planta pedis usque ad verticem extendit dolorosissimi vulneris calamitatem. Fraudulentus Antagonista, afflictis graviter membris totius corporis, intactam agonothetæ linguam non offendit, ut si dolorum vehemens congeries urgeret ad conquerendum, hæc sola in cælum se erigeret, & permittentis DEI redargueret dissimulationem, sed opus

loquelam præveniens, manus linguæ munus præripiens, radebat testâ saniam, ut suam in fragmento fragilitatem considerans, cœleste imploraret auxilium, in tam periculoso luctamine, & de exhibitione vulnerati corporis ingeniosus pugil sumeret curam mentis. Delusus Satan, victus tot cladibus à patiente, confusus tot conflictibus ab obmutescente, attritis pene viribus enervatus à lingua benedicente, primæ memor victoriæ adversus effæminatum protoparentem reportatæ, recurrit ad mulierem: *occupavit animum conjugis scalam mariti*; (y) scribit Gregorius, ut inter tot percussionum impetus stantem pede solido inconcussæ fortitudinis, velut in munitissimo armigeræ sanctitatis promontorio, si non dejiceret penitus, saltem nonnihil immobilem commoveret, cor igitur effæminatum gemebundæ mulieris scalæ instar ad expugandum cor mariti applicuit.

Tentat primævus latro per fenestram inscendere, qui hætenus non potuit per januam intrare; sed oculata justæ simplicitas, quæ apud cogitationes divitum, quæ à superbis spiritibus deridebatur hætenus, prævidit jaculum, stolidus hostis Evam reperit blandientem, sed non invenit Adamum conniventem, illa simplicitatem exprobrat, ut deserens obedientiam, pomum carpat, *adhuc permanes in simplicitate tua?* adversus conditorem maritum excitat, ut contra DEUM veluti adversus sibi similem insurgat, *benedic DEO, & morere*: (z) sed ocyus vir sapiens stultam mulierem corripit, & ingratham serpentis astutiam confundit, qui victor in paradiso existit, victus in sterquilinio succumbit. Contrito capite recedens, ad linguam denuò velut invictissimum suæ calliditatis instrumentum revertitur, ut, quæ in una conjugis fessellit suggerentem, in amicorum triade efficiat vincentem; quia enim uxor correpta mox obmutuit, conjunctos sanguine, ut ad calumnias assurgerent, suscitavit, etenim percepta dolentis amici sorte, conscissa veste aspergunt caput pulvere, ut species exterior concordet patientis calamitati, *quatenus afflictus vir, scribit moralis Papa, tanto facilius eorum verba recipiat, quanto in eis suum aliquid de afflictione cognovisset*: (a) supremam

Conjux est scala mariti, qua inscenditur cor.

(y) Lib. 3. mor. c. 6.

(z) Job. 2. v. 9.

Victâ conjugis linguâ invaditur Job amicorum lingvis.

Diabolus à 30. bo inter ærumnas victus ad conjugis linguam confugit.

malignus hostis luctam lingvis aggreditur, non alios in aciem milites, quam verba contumeliæ lustrare exorditur. Præcessit atrocis luctæ auspiciū prolixum septem dierum silentium, ut eò exacerarentur arma acuratiùs, quò tardiùs infligendis vulneribus applicarentur, *amici beati Job tenuerunt linguam*, (interpretatur Pater sanctissimus) *ne properè incipiant, sed incipientem semel, nequam moderati sunt, ne se ex consolatione usque ad contumelias effrænaret*; concorditer afflictum visitant, ut consolentur, mœstum accelerant, sed dum præcipitis lingvæ sævitiâ prostratum lancinant, loquentem reprobant, gravatum aggravant, tolerantem judicant, condemnant patientem, præter intentionem bellum acuunt, linguam ut ensē exerunt, probra pro telis evomunt, & novis coronandum laureis, celebrioribus condecorandum lingvarum victorijs, laureant invictum pugilem, declarant heroē superari nescium, qui & os introxicatum mulieris oris sui clausit repagulo, & linguas, quas inimicus homo esse dissertas voluit, easdem amicus homo fecit conticescentes. Percellebatur mitissimus Jobi animus periculoso impetuosa uxoris assultu, quæ, quem solari debuit, ad totalem ruentis animæ desolationem urfit, successit fatalis insultantium amicorum ternio, funesta lingvarum triade impugnans fortissimum agonothetam, cui admirabiliter victorioso applaudebat cœlestis militia, terreni luctaminis attonita spectatrix & DEI spiritus ejus spiritui reddidit testimonium, *in omnibus his non peccavit Job labijs suis*: qui nec injusta protulit, nec tacuit proferenda, dum & flagellanti DEO gratias reddidit, & malè svadentem conjugem, nè verba cumlaret malitiæ, condigna correptione refrænavit; insidias conjuncti sanguinis, ut vinceret acriora verborum tela, quasi ex latere in tosta excussit, scuto patientiæ illatas improperiorum contumelias robusto excepit pectore, donec post iterata configentium lingvarum luctamina loquentis respondendo vinceret, & eloquentis victoriam ipse Altissimus condigno tot prælijs oraculo coronaret, quando terminato cum patiente ac poenitente agonotheta sermone Dominus dixit ad Eliphaz Themanitem: *iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.* (b) Exacerbatus ju-

dex quàm acriter criminatores judicet, quàm graviter condemnet, hac severa redargutione docuit, dum iram furoris sui adversus calumniantem amicorum triadem concitatam intimavit, qui tamen se recta protulisse crediderant, & conditoris causam egisse supponebant; non est humanus, non transitorius omnipotentis furor, non excandescit leviter redarguentis ira, nam licet virtutum Dominus cum tranquillitate judicet, imperturbatus feriat, furore tamen agitari dicitur, ut quàm districtè calumniatorum linguam puniat, in ijs etiam, quos ad emendationem corripuit, manifestum fuit. Quod si incautos in judicando, incurios in condemnando, comminabundos adeò increpare statuit, quos tamen misericorditer convertit, quid illis eventurum credimus, qui agitati livore invidiæ, stimulati tumore superbiæ, indiscriminatim effutiant, nec venerari homines, nec DEUM satagunt revereri. Stringunt contra electos Dei servos linguas suas, quas nec pretiosa servitutis augusta dignitas cohibet: servire DEO quippe convertitur cum regnare, nec metus indeclinabilis Domini deterret. Herum & servulum, Deum & hominem pari audaciâ calumniantur, beatis viatoribus, qui ambulant in lege Domini, audacter adversantur, ipsis cœlitibus, ecquis crederet? intolerabili insolentia & accusantes & concrepantes, frementes & blasphemantes obloquuntur. De primis degentibus & complangentibus in valle lachrymarum Propheta regius attestatur; habitantes in adjutorio Altissimi, circumvallatos tamen infascinantium criminatorem turmis, *proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione lingvarum*: (c) est tabernaculum (definiente Augustino) tabernaculū militum in expeditione positorum, sublato prælio in domum miles recipitur, ut post laborem belli in pace requiescat; castrametantur in militante Ecclesia viri bellatores, ut gloriosè vincentes in tabernaculis justorum, recipiantur in ledicentibus domum beatæ æternitatis; sed egent etiam in tabernaculo de-

Calumnia-
rix lingua a-
micorum Job
furore ira
Divina con-
citavit.

Job nec malè
locutus est, nec
malè tacuit.

(b) Jobi 40.
v. 7.

(c) Psal: 30.
v. 22.

Justi vix secu-
ri sunt à ma-
ledicentibus
etiam in ta-
bernaculo de-

de monte DEI, iisdem animatus apprecatur, posteaquam enim calumniatrices lingvas recensuisset, quæ intemperate religionis sanctitatem rodere non volentes, de solo novitatis nomine cavillabantur, quasi foret novella vanitas novum divinæ Majestatis obsequium exordiri; subjungit dein illuminatissimus Asceta, *novitatem verò dico propter lingvas nequam, à quarum contradictione abscondat vos DEUS in abscondito faciei suæ.* (d) quasi non aliud super sit impugnatæ refugium, non aliud asylum, quàm illud sacerrimæ Majestatis tabernaculum, cui flagellum ferientis lingvæ non audeat appropinquare, non vanè illius penetrantem ferociam acutissimæ æquiparavit aspidi commemoratus Psalter, dum anxius ingemuit: *dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus;* (e) legit Hieronymus, *dentes eorum lanceæ,* in quavis syllaba, quam articulare & formare linguam juvant, mordent & lancinant, quam lanceam & linguam Bernardus nuncupat, crudelem adeò & ferocem, ut in comparatione illius feralis lanceæ, quæ crucifixi Redemptoris sacrum aperiebatur latus, adstruat crudeliorem; neve affectuosæ compassionis excessum, aut infensi criminis detestationem suspiceris, subjungit adæquatam allegatæ præponderationis rationem, fodit enim hæc quoque quolibet durior ferro & chalybe sauciantis lingvæ lancea, *Christi corpus & membrum de membro nec jam examine fodit, sed facit exanime fodiendo;* (f) prosequitur abominari calumniatricis lingvæ incomparabilem penè malignitatem, dum nocentior spini & clavis ferreis demonstrat immanior, qui enim sanctissimæ salvifici corporis sui vitæ, mystici corporis vitam dignatus est præferre, non minùs, imò & magis inflicta lingvarum, resentit stigmata, quàm senserit tunc vulnera spinarum atroci ministerio, clavorumque ferali obsequio crudeliter infixæ. Expendit accuratius occasionem præmemoratæ similitudinis Lyranus, resolvit quæstionem, cur gladio æquiparetur lingua, quid enim hac tenerius, quæ mera caro est, quid illo reperitur durius, qui merum ferrum est? sicut gladius acutus separat conjuncta naturaliter, sic fraudulentus Doëg, sibi que similes in malitia, argutis detractionibus, studiosisque susurrationibus dividebant amicitiam inter David & Saulem, diruperunt na-

Pars III.

turæ vinculum, quantumvis aureum, quò obligatus Saul adstringebatur ad connaturalem generi dilectionem, non flammeus est iste gladius, quò excubitor angelicus ad paradisi januam invigilat, nè præsumptuosus Adæ filius hereditatis partem, quam perdidit, reacquirat, hic enim ardore charitatis fulgurat, amoris hieroglyphicum ostentat; approximantem hominem ad repetendum excitat, dum hoc amoris symbolo scintillat, *ad arborem vitæ,* explanat Isidorus, *non reditur nisi per Cherubim, id est plenitudinem scientiæ, & charitatem.*

Cherub excubitor ad paradysum fulgurat gladio charitatis.

Splendens amici gladius, non ensis frementis inimici, linguam purgat à sordibus, non inficit querelis, sed virulenta viri lingvosi lancea ipsis minatur Angelis, ipsos aggreditur cœlestis patriæ custodes; invadit domum siderum, nec astris ignoscit matutinis, angelicos affilit cuneos, cœli aggreditur malitiam maledicentis lingvæ, classicum intonat beatæ pacis nuncijs, nec suis parcat præsidarijs, ipsos humani generis tutelares principes calumniari non veretur. Audi plangentem Dalmatam, *cælum infamare conantur, & mercedem stupri inter sidera collocare:* (n) non illud inanimatum intelligit Hieronymus, quod vel chrySTALLINUM à splendore, vel appellatur ab incolatu siderum, stellatum non illud, quod soli expanditur in solium, vel lunæ in tentorium dilatatur, animatos impugnat animatorum cœlorum orbes effrœnis detractorum lingua, ipsos objurgat cœlites, ut, si empyreæ regionis incolæ quandoque carere possent requie, inquietaret Regis pacifici Dynastas; audi Prophetam regium, effrontem criminantium insolentiam lugenter accusantem, *posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transivit in terra:* (h) quid nive in terris est candidius, quid justo est nitidius in orbe, quid albius est viâ lactea, quid purius stellarum puritate? quod aurum est purgatius sanctorum cordibus, quid mundius est mentibus beatorum? & tamen conjurata oburgatorum fœx in candidissimo electorum grege reperit maculâs, & lividus criminantium oculus in cœli candidatis nævos redarguit, quos nec ultrix justitia (sic licet scrutatrix cordium) invenit, quia non sunt, nec oculata superni Judicis discernit sapientia, quem nulla labe effugere, nec ulla potest macula la-

(g) in s. c. Amos.

Maledici cœli conantur infamare.

(d) de vita soli

Lingva detratrix est crudelior lancea, quæ Christi latus aperuit.

(f) Serm: de triplici custodia.

*Suis lingvis in-
flamman- cœ-
lites.*

tere; expende profundam Chaldæi pa-
raphrasim, quæ non transisse in terra lin-
gvam adstruit, sed legens mirabiliter ex-
pendit, *posuerunt in sanctis cœlorum os
suum, & lingvæ eorum inflammant sanctos
terræ*: universum aggreditur maledica
fusurronum rabies, nec illis novit par-
cere, quos sinè macula declarat illibatos
insons terrigenarum innocentia, imò
nec confirmatos in gratia, exutos hu-
manæ instabilitatis tunicâ, & immorta-
litate chlamyde amictos dimittit sinè
vulnere, admittit inter cœlites, non
tamen absque navorum cicatrice; quid
impudentius, quid est auditu horribi-
lius, quid est vesanius cogitatu? crede-
rem certè, quod transcendit blasphema
eorum iniquitas humanam fragilitatem!
terram transfiliunt, dum cœlum impe-
tunt, quid eò nequius potest in homine
condemnari? quod nec caro contami-
nata excogitat, nec sanguis suggerit in-
quinatus?

Verùm inveterata hæc improbo-
rum malicia non est recens perversitas,
jam grassatura Danielis sæculo prævide-
batur; quantumvis non præsens sed fu-
tura, *& alius consurget post eos*, post
Libiæ Principes, post Ægypti & Reges
Æthiopæ, non tamen alius ab Antichri-
sto (ut commentatur Glossa) *& sermones
contra excelsum loquetur, & sanctos Altis-
simi conteret*: (i) infer Theologe! cu-
jusnam secuturi principis præcursores
sint, cujusnam præcones venturi Regis
sint, qui hodieum & lancinante lin-
gua ferire cœlites, & feriente probro
terrigenas contendunt lancinare, sunt
prodromi, sed infelices, sunt nuntj, sed
triste nuntium annuntiantes, infamem
Anti-Christum præcurrentes; illustres
antesignani, quos lustrat tenebrarum
princeps in sui cõsilitonis auxilium, in
fidelissimos suæ iniquitatis promotores.
Illud dolendum magis, quod ærumno-
sam illorum temporum calamitatem
præpropera lingvarum malignitate præ-
volant, quod illam miserorum myria-
dem non expectent, sed hodieum ea
in cœlum evomant; ah! ausum dicere
in cœli conditorem furentes viperæ eji-
ciant, quæ hætenus humana iniquitas
non didicit, terrena perversitas non au-
divit, *in bonam partem hæc accipe san-*

augustissima humanam venatur volunta-
tem, ut homo, quem condidit, sortia-
tur salutem, se ipsam in bravium viato-
ribus offert, ut tardigradus cursor ac-
celeret gressum; nè deviam arripiat vi-
am, se ipsum offert in ducem, nè for-
san vagus tenebrio nocturnis aberret in
umbris, se ipsum præviâ præsentat in
lucem, nec tamen dementatis mentibus
satis deservit, neque obrectantes lin-
gvas effugit, nec probra exprobrantium
vitat, neque blasphemantium tela de-
clinat; ô stolidum delirantium homi-
num vulgus! in cœlum pulverem spar-
gis, dum calumniantibus verbis sacra-
tissimæ Trinitatis Divinitatem ostendis,
à qua ex profunda hiantis nihili voragi-
ne creatus profilit homo, sinè qua pri-
mus totius generis Pater nunquam for-
matus fuisset ex humo. Illam audet con-
vitiari miserrimus pulvis, quam verè
truculentam deliri hominis indolem Plu-
tarchus describit, dum scripsit: *nullum est
animal sævius homine.* (m)

(m) in vita
Ciceron.

Ingrata Israëlitarum gens, quam
nuper omnipotens dextera disruptis cõ-
pedibus ab Ægyptiaca tyrannide libera-
verat, in cujus periclitantis beneficiū re-
spiciens Dominus super castra Ægyptiorum per
columnam ignis & nubis interfecit exercitum
eorum. (n) Ad hostes vultum extendit, He-
bræis tergum ostendit, nec tamen id-
circo Ægyptius miles illuminabatur à
resipientis facie, sed Judæorum popu-
lus illustrabatur à tergo, præcipitaba-
tur in undas, demergebatur in freme-
bundos furentis pelagi fluctus coadu-
nata barbaries, utque acerbiori plecte-
retur exitio, conversis resipientis DEI
oculis eliminatur à mundo, quorum in-
tuitus prævaricatores ad veniam citat,
pœnitentes consolantibus lachrymis la-
etatur, justos amplis muneribus ditat. Ju-
dæis scapulas vertit, ut iisdem desola-
tos obumbret, ereptos deleat, ocu-
lato tragædiæ spectatores alleat, e-
ductos de domo servitutis ut in terram
lacte manantem & melle stillantem de-
ducatur, expandit alas suas sicut aquila,
provocans ad volandum pullos suos, &
super eos volitans, assumpsit super hu-
merum portantis providentiæ, qua ba-
julante portabatur, ut solet parvulus
à blandiente Matre sua, nève tenellus
adhuc in fide, tenerior in amore Israël
deterreatur ab ingressu in terram Cha-
naam, si Philistæorum transiens terri-

Exodi 14. v. 24

DEUS medi-
ante columna
nubis & ignis
respexit oculis
Ægyptios &
illuminavit
scapulis He-
bræos.

(i) Daniel 7.
v. 25.

Nec DEUS ip-
se à sceleratis
maledicorum
lingvis eximi-
tur.

(l) Greg: Na-
tæ Trinitas, nec tu stultorum lingvas pror-
tixenus sus effugisti. (l) O quantis gratiarum il-
de hom: nat: licij creatrix & conservatrix omnium

torium exponeretur praelijs, & allophyllorum assultibus fatigaretur, *longiore via eos deducit*, commentatur Cyrillus: *clare timiditatem illorum prænoscens, quâ facile à DEO defecissent.* Sic instituto & destinato proluxæ peregrinationis itinere præcedebat Dominus, vel legente Ambrosio, *præibat DEUS*, non aliger nuntius, non radiosus Cherub, aut obsequiosus Seraphim, sed ipsa Trinitas unus DEUS præibat per diem in columna nubis ad refrigerium, per noctem in columna ignis ad prælucendum, suffecisset nubium umbra finè columna ut refrigerarentur, abundasset coruscantis Lunæ splendidus candor, sed non suffecit amanti, qui se vicinum ostendere hoc portentoso pignore ambiebat amato Israël, utinam redamanti! *Columna nubis, quæ per diem itinerantem populum duxit, eundem cæcutientem ostendit, columna ignis, quæ accenderet noctem præfagivit arsurum*, ut indicat zeno Veronensis; (o) quadraginta annorum spatio refocillabantur à nube, illuminabantur ab igne.

(o) Sermo 11.

Perversitas
Judeorum ad
scribit vitulo
recenter con-
flato ducatum
in Ægypto pri-
dem à DEO
concessum.

(p) Epistola ad
Romul: super
exodi cap: 5.

Quo admirabili præambulantis DEI conductu non obstante, ecquisnam legens crederet, nisi credendum fides induceret, confurgit phrænetica lascivientis populi multitudo adversus Aaron, stultaque furens rabie, immemor magnum in Ægypto, oblitus terribilium in mari rubro, & quasi nescius terribilium in terra Chanaan, confusus debachatur vocibus: *fac nobis Deos, qui nos præcedant*; quid ageret circumvallatus Aaron, nî sceleratis tumultuantium ferarum rugitibus cedat, futurus victima stultæ crudelitatis, virorum annulos perit, ut perduellis fidei signaculo privandos ostendat, in aures mulieribus tollit, ut lugubri mysterio adulterantibus impropere, quod rursum Eva serpentis sibilum auscultavit, exaudiens denuo exterminatoris angeli vocem, & quia Ambrosio adstruente, *qui malè audit, conflare sacrilegium solet*; (p) conflatum est vituli caput. Quod adorantes horribili blasphemia, conspirantibus unanimiter vocibus exclamârunt: *hi sunt dii tui Israël, qui te deduxerunt de terra Ægypti*; plange stulticiam, quæ nisi esset sacrilega, foret cachinis resonantibus irridenda! vix profilit ex igne vitulus, & recenter fuso capiti applaudunt, attribuentes novo sculptili beneficium præteritæ redemptionis de

Ægyptiaca captivitate. Mendax lingua! ut duci tuo & lucido & igneo juratam subtrahas servitutem, horribili calumniâ benefactorem afficis, & cor dulcissimum unici protectoris tui (si licet dicere) abominabili blasphemiâ affligis, fœter adhuc à fuligine conflatum Numen tuum, & jam redemptoris nomen approprias bovino capiti, quod sibi tot annorum impendio, aggregato innumerorum pene prodigiorum beneficiò DEUS tuus vendicavit! displicuit respicienti immane sacrilegium, sed exulceravit longè acerbius lingvæ convitium, & quem offendit Idololatrarum dementia, exasperavit crudelius mendacis lingvæ contumelia; sic enim insinuare videtur Hieronymus: *multa sæpè Israël Idololatriæ accepit vulnera* (tua Maximum liceat dicere venia Doctor maxime, *vulnus Israël multa sæpè inflixit vulnera creatori & fuit calumniæ sospitatori suo*) & maxime illud, quando irrogata DEO in eremo vituli conflaverunt caput, atque di- in adoratione xerunt, *isti sunt dii tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti*; (q)

(q) in Oseam:

57.

Fecisse & commisisse Idololatriæ flagitium, scelestum crimen erat, sed dixisse ac educationem portentosam attribuisse probroso ac abominoso mentiti oris eloquio, est complementum sceleris, est supercilialis linea sacrilegæ iniquitatis, sepulchrum patens factum est guttur eorum, in quo ipsa tumulabatur divinitas, dum eliminata ab iniquis cordibus conditoris sui memoria ferali lingua DEUM liberatorem & ducem suum velut cadaver mortuum dereliquerunt: patet hodieum deformis tumulus, exhalat virulentum suæ malignitatis toxicum detractor quilibet & susurro, de quibus sic loquitur Augustinus: *mortuos in se recipiunt, quos verbis mendacibus, & vano corde interemptos in se convertunt*, (r) mortuus mortuum (r) in Ps: 8. tumulat, quando criminantis lingua auscultantis animam trucidans, quodammodo devorat, & in sepulchrali gutture suo sepelit, ut in semetipsum sibi eum assimilans convertat; hinc svadet cuivis DEI filio proverbialis Salomon: *noli esse in convivijis potatorum, nec in commensationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt*; (s) qui autem alij potant immoderatus, qui convivantur intemperantius, quàm qui nec boum carnibus contenti, nec cervorum medullis saturati, nec altitium ferculis in-

(s) Prov: 23.
v. 20.

sca-

Lingvæ detractorum sunt
sepulchra recipientia in se
animas auditorum. quas
occidunt.

scati, semper esuriunt, & semper sitiunt proximorum infamiam, alienæ vitæ opprobrijs usque ad vomitum se ingurgitant, ut evomant mendacia, ejiciant impropria, abominandi helluones, eliminandi epulones, mortiferi commensales conferunt ad opiparum damnatorum spirituum convivium carnes tam suas quàm alienas, in quo detractor sui met prodigus suam apponit lingvæ, auditor voluntarius suas proponit aures, silens, sed gaudens tribuit condimentum, sed cacodæmon insignis hujusmodi ciborum coqus adjicit ignem, urget fervorem, ut citius excoquatur, & nova veteri calumniæ adjiciatur. Quàm longè magnificentius fuit triclinium in lacu Babylonis, quàm dulcior fuit esuries hōc infelici epulō, quando intemeratus Daniel factus detrahentium lingvarum illustis victima, corrodebatur à labijs maledicorum satraparum, conservabatur & colebatur à dentibus belluarum; subriperunt Principes & satrapæ supremo Persarum principi, Medorum coronato Regi, ut propudioso diplomate sanciretur, nè ullus per triginta dierum spatium nulli non tantum creaturæ, sed neque creatori DEO supplicaret, solum duntaxat regem imploraret! quasi rex viventium vitam protrahere, ægrotantibus salutem perditum reddere, ariditatem imbribus irrigare, sterilitatem valeret fructibus sæcundare; sed Daniel vir desideriorum, nesciens non desiderare DEUM, maluit subire pænam funesti carceris, quàm DEUM, quem semper desideraverat, non adorare. Accusatus de oratorio ambitu, quo DEUM suum invocans adorabat, neque potestas regia faveret adolescenti, criminatores Dario audaciter objiciunt, *lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum, quod constituerit Rex, non liceat immutare*; (t) proscribitur innocens juvenis à regis curia, detruditur in Leonum caveam, munitur lapide laci introitus, signatur Regis & optimatum annulo: *nè quid fieret contra Danielem*; quid juvat externa elongandorum hostium cautela, si intus Leonum anhelant rabies sui furoris hostiam expectat? &

tamen cavetur studiosius externa hominum barbaries, quàm atrox esuries frementium bestiarum; sed cui dilanantes calumniatorum lingvæ parcere nescierunt, ignoscere noluerunt, hunc reveretur famē medica esuries Leonum, male lēns fame perire, quàm famam innocuæ sanctitatis hac sua abstinentiā non declarare, declarat cicurata affabilitatis mysterium Chrysostomus: *Leones in Daniele quanquam nullum signum intuebantur, sed virum tantum spectantes, & modestiam horrore prosequentes, mansveta ora sua refrænarunt*; (u) an fortè quia turelarem vitæ intus habuit, qui circumvallantem effrænum belluarum ferociam præpedivit? cur alioquin coronatus Idololatra, cur rex alienigena dixisset Danieli prælagus: *DEUS tuus, quem colis semper, ipse liberabit te*; suum dixit, qui suos nunquam deserit, suum dixit, qui suos semper protegit, suum dixit, qui nunquam à suis recedens hæret, ut incola non velut inquilinus in suorum servorum cordibus, ut licet rugiente turba circumdati periclitentur dentibus belluarum moli, virtute tamen intranea defendantur. Illud non leviter ad confundendam hominum feritatem famulatur, quod belluinis mortalium cordibus ruborem incutere deberet ac pudorem, Leonum immanitatem ab humana excedi feritate: illum testor, quem neque Læna invaserat, nec Leo affilierat, quando voce tremula gemens ac lachrymans ejulabat: *salva me ex ore Leonis*; leo rapit & discerpit, sic lingua detractoris aliorum furripit gloriam, dilaniat corrivalium innocentiam, devorat auscultantium integritatem nutrix Diaboli, lamia infernalis obvium assilit, diffidum allicit; Hyænnam dixeris, infossa terræ visceribus cadavera truculenter eruit, nec parcens mortuis, nec pacē tribuens defunctis, ad aliena verecundatur elogia conticescens, ad aliorum animatur convitia indefinenter garriens, audacter mentiens, munus præconis peragit & ultoris; lividis arrodit dentibus, nec gratiori pascitur edulio, quàm eminentiorum delirio, quò oblectatur.

(t) Daniel 6.
v. 16.

Calumniatores detrudunt
Danielem in
carcerem lingvis suis.

S I N.

Versus. Sessionem eorum & resurrectionem eorum vi-
 LXIII. de, ego sum psalmus eorum.

Sermo Sexagesimus Tertius.

Humilitas Beatissimæ Virginis Mariæ con-
 fundit Angelorum damnatorum superbiam,
 maximè in incarnatione Verbi, & pu-
 rificatione.

Omniscius gubernatricis sapi-
 entiae oculus, à supplicabun-
 do vate ad videndum invi-
 tatur, quasi, qui finxit ocu-
 lum, non videat, aut, qui scrutatur in
 lucernis corda mortalium, non conspi-
 ciat, aut quasi sit angulus, qui lateat
 implentem omnia, quasi creaturarum
 sit aliqua, quam suus prætereat Crea-
 tor. *Sessionem eorum vide*, cujus oculi
 in pauperes respiciunt, & palpebræ in-
 terrogant filios hominum, vocatur ad
 videndum, & quamvis interrogare sit
 proprium lingvæ officium, nec suscitari
 sit munus oculorum, sic tamen ocula-
 tus est ad discernendam animati pulve-
 ris massam, ad intuendas hominum æ-
 rumnas, ut vocis organa pupillos in-
 gressa videantur, ut oculos interroget,
 ut medullitus tenuissimos humanarum
 mentium atomos videat & disquirat; ut
 quid ergo sollicitus Propheta tot depre-
 catur gemitibus Altissimum, *sessionem
 eorum vide*: videntem hortatur ad viden-
 dum, quia invitat judicem ad discernen-
 dum; est iudicis, non solo gutture arti-
 culare vocem ad examinandum, non so-
 la movere labia ad pronunciandum, sed
 opus est investigare oculis, ipsisque pal-
 pebris reorum causas explorare. Accu-
 sat lachrymabundus Vates sedentes
 Synagogæ filios, qui servos DEI nove-
 rat in domo Domini, imò & ipsis in
 atrijs stare, & non sedere. Stantes in
 atrijs (si Augustino interpretanti fidi-
 mus) non angustantur, non comprimun-
 tur, sed dilatantur, *sta in charitate*, &
stas in atrijs, in charitate latitudo est; (a) ex-
 planat Hypponensis Antistes, illi con-
 formiter gloriantis Apostoli effato, *cha-
 ritas DEI diffusa est in cordibus nostris*; (b) (b) Rom. 5. v. 5.
 quod enim diffunditur, id ipsum dila-
 tatur, sedere coarctari est, constringi
 & angustari; stare oportet viatorem in
 tribulationum turbine, in adversitatum
 congerie, in præceptorum fœdere, in
 ærumnarum intemperie, inter inimico-
 rum insidias, inter tenebrarum princi-
 pis versutias stare oportet firmiter, est
 enim amicus sponsi, qui stat, & gaudet
 propter vocem sponsi, seu consolantis,
 seu desolantis, seu accusantis, seu incre-
 pantis, seu exhortantis, seu animantis,
 seu contristantis, seu exhilarantis; ami-
 cus est, qui stat, si (quare stet) inquiras,
 responderet denuò Augustinus, *quia non
 cadit, quare non cadit, quia humilis est*;
 (c) ergo sedere superbientis est, stare
 est se humiliantis, sedere voluit in mon-
 te testamenti superbiens angelus, sed
 cecidit de cœlo lucifer, quia in verita-
 te non stetit, non sedit, sed stetit, qui
 usque infra pedes cecidit, non se indig-
 num reputans, qui corrigiam calceamen-
 ti solveret stantis sponsi. Decidit ta-
 men, priusquam stare inciperet, prius-
 quam saliens in utero ad stantis magnæ
 DEI Parentis præsentiam exultaret, ce-
 cidit communi cæterorum casu, erexit
 jacentem, quæ nunquam cecidit, por-
 rexit ad surgendum prostrato virginalem
 dexteram, quæ nunquam cecidit, nun-
 quam surrexit, semper immota stetit,
 ut omnes, quotquot surgerent, resur-
 gerent per Mariam, sed quamvis ab om-
 ni lapsu libera, eundem, qui ad lapsum
 stantem detraxit Evam, contriverit in
 capite, semper tamen in humo humi-
 lis

(c) Tract. 13.
 in Joan.

Beatissima
 Virgo semper
 humilis, nun-
 quam cecidit.

DEUS invita-
 tur ad viden-
 dum, dum ut
 iudex invita-
 tur ad discer-
 nendum, quia
 iudex oculis
 interrogare
 debet.

(a) in Ps. 133.

lis, ad humillima servitutis obsequia se abiecit ancilla Domini, non sessionem quærens, quæ nullam à peccato admittit resurrectionem, nam surgere præsupponit casum, sedeant, vel saltem sedere ambient ambitiosæ Sionis filia, cum illo, qui Regem se esse super omnes filios superbiæ gloriatur, qui suum in monte testamenti erexit solium, ut solus super omne, quod creatum est, sedens exaltaretur. Videatur impius niteri candore sæculi, videatur elevari, & superexaltari sicut cedrus Libani, videbitur breve spectaculum caducæ vanitatis, *transivi*, testatur veridicus spectator, *transivi*, suspirat gembundus Psalter, *transivi*, non steti velut admirandus stultorum mundi more, sed *transivi* transitoria, ad contemplandum æterna? & ecce! non erat; *quæsi* eum, & non est inventus locus ejus: (d) non erat, quia præsumpta dignitas, putata sublimitas nulla erat, imò suum esse (Commentatore Carenfi) *etiam non esse erat, quia socius erat ejus, qui non est, scilicet diaboli*, cujus principatus, quia tenebrarum est regnum privationis, idcirco nihil est; non erat, quia vita ejus, quæ vapor erat ad modicum parens, evanuit interminata de terra viventium in regionem umbræ mortis ad mortuos præcipitata.

Hæc sessio filiorum Adæ quantos præcipitat de statione sua, quæ olim tot stantes præcipitavit angelos, quot traxit draco magnus stellas de domo fidetum, quot in empyrea beatæ æternitatis patria attraxit commilitones apostatas, æternum prosternendos, nunquam ad statum amissæ stationis amplius erigendos; hinc liceat reperere, quod olim de gaudio vir patiens & sapiens prostrato corpore, sed stante animo pronuntiavit, *gaudium* (liceat dicere sessio) *hypocritæ adinstar puncti*: (e) Sedeant mendaces filij hominum in cathedra pestilentia, opprimentes justum, quia contrarius est operibus eorum, arrogantes sibi judicium subsellia, principum sedilia, imò & Regum solia, præelicientes regnum mundanæ vanitatis cum superbia possidere; qui enim resipiscences surgunt, stare incipiunt in atrijs domus Domini, non ultra se Dominos, sed servos dominantium Domini profitentes, ut amodò in lege Domini sit voluntas ejus, & velut fidelis servus stet & cadat Domino suo, sic cecidit, sed ipso

in casu stetit illa, cujus humilitatem velut ancillæ suæ Altissimus respexit, sedeant in primis, quos amant, cathedris destituendi; nō surgant citius, secundis, de quibus illuminatus puer Domini psallebat, & ipse stans in solio, non sedens, nec recumbens, *illic sederunt sedes in judicio, sedes super domum David*, (f) legit Augustinus: *sedes in judicium*; miraris, dum audis, sedisse sedes, verumtamen illic, non hinc in patria, non in via *sederunt sedes*, sed desine mirari, anima justī est sedes Sapientiæ, quæ in animas sanctas se transfert, ut sedeat & requiescat, *in anima justī sedet Sapientia*, inquit Augustinus, *tanquam in sella sua, tanquam in throno suo, & inde judicat, quidquid judicat*: (g) *sederunt hæc sedes super sedes duodecim*, judicantes duodecim tribus Israël, quò duodenario judicaturi numero tota electorum universitas comprehenditur, veniet enim in judicium cum senioribus populi sui, veniet Dominus cum electis servis suis, Illuc igitur istæ sedebunt sedes, hinc stant, ut veniens Dominus sedeat in eis, quibus Regina austri elogium præ omnibus Regum servis appropriari debet: *beati servi tui, qui stant coram te semper*; (h) *sederunt quidem & illi, non tamen super flumina Babylonis, innixi bonis temporalibus, quæ instar torrentis defluunt transeunte mundo & concupiscentia ejus, sed cum sederit filius hominis in sede Majestatis suæ; nunc stant, non quidem erecti per superbiam, sed innixi super virgam & baculum, qui consolatur eos, attendentes in valle lachrymarum, & virga correctionis dirigi, & baculo tribulationis percuti, scientes paternæ dilectionis hæc esse indicia, non indigna bundæ reprobationis argumenta, quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi Pater in filio complacet sibi*, (i) inquit proverbialis Salomon; hōc suffultus baculō stetit David, & cecidit Goliath, in hoc baculo transivit Jordanem Jacob, ut reverteretur Israël, transivit vir simplex, habitans in tabernaculis mundi hujus, ut evaderet post victoriosam superati antagonistæ luctam videns DEUM. Quotquot enim de quatuor Babylonis fluminibus profugi ad sanctæ civitatis peregrinantur patriam, quotquot inducuntur per tribulationis ignem, prætereuntes mundi aquas in refrigerium, exultant lætabundi, cantantes canticum novum, & psallentes servi Domino, stan-

(d) Ps: 36.
v. 36.

(e) Jobi 20.
v. 5.

Sedes sedent,
quia justī sunt
sedes DEI, ses-
suri in patria.

(f) Ps: 121.
v. 5.

(g) in Ps: 121.

(h) 3. Reg: 10.
v. 8.

Servi DEI
stant innixi
baculo crucis.

(i) Prov: 3. v. 12.

*Justus semper
stat erectus ad
superna.*

*(l) Ps. 121. v. 2. salem: (l) nè in amore divitiarum na-
teat, aut in affectu deliciarum coin-
quent pedes suos, nè in ambitione dig-
nitatum submergantur, aut in vanarum
scientiarum aquis instantibus non potan-
tibus absorbeantur; stantes erant in at-
rijs Jerusalem, non istius, in qua non
mansit lapis super lapidem, nam lapi-
dati corruissent, sed illius, quæ sursum
est, libera, quæ est Mater nostra, stan-
tes erant, ut nos docerent stare erectos
ad superna, quæ sursum sunt, sublimi
contemplativæ mentis oculo intuentes,
quæ super terram sunt despicientes, ut
nos docerent stare accinctos ad pugnan-
dum, cum vita hominis sit super ter-
ram; ut nos docerent stare ad servien-
dum indigis, & miseris succurrendum,
ut illius præambula sectemur vestigia,
quem bipatentibus cœli valvis stantem
vidit Martyrum primicerius ad assiden-
dum sibi, ad standum in assiduo beatæ
contemplationis ministerio, cum illo me-
ditantes, qui cogitationum immolans
primitias Altissimo, ad vesperam dice-
bat, mane adstabo tibi, & videbo. (m)*

(m) Ps. 5. v. 5.

Turpe esse Christiano adstruit Au-
gustinus, si radius solis eum invenerit
non stantem, sed jacentem in lecto, non
in templo, justus quippe tradidit cor
suum; tradit ad vigilandum diluculo
ad DEUM, & ad annuntiandum manè
misericordiam suam. Sic stant, sed
non steterunt semper elatæ Sionis filiæ,
sublimes electorum animæ steterunt,
sed erectæ steterunt, sed suscitatae ste-
terunt, sed expergescitæ; steterunt post
lapsum, quo corruerunt; surrexerunt
post mortem, quam incurterunt, sur-
rexerunt post somnium, cui indormi-
verunt; una est amica, stans & audi-
ens, non sibilantis colubri incantatio-
nem, sed prævenientis sponsi vocem,
si enim, qui habet sponsam, sponsus est,
reciproca vicissitudine, quæ habet spon-
sum, sponsa est, sponsata in fide sponso
sanguinum, idcirco nunquam perfida,
quia in primo sui ortus exordio, in
principio suæ peregrinationis viatrix im-
maculata, stetit illa, dum mundus cor-
ruens evaserat immundus, nam quia
sponsi sui regnum non de hoc mundo
est, regina pariter est super omne id,
quod in mundo est. Nè unquam ca-
deret, semper jacuit humiliter provo-
luta, & quia semper jacuit, ubique ste-

tit, nescit quippe humilitas cadere, ne-
scit humilis non omnibus subjacere. Nos
omnes sedimus sub umbra funestæ ar-
boris, ubi corrupta est mater nostra,
nos omnes suscitati sumus sub arbore
malo, ubi violata est generrix nostra,
dum creatura creatorem adæquare, dum
voluit non tantum volatilibus cœli &
piscibus maris, sed creaturis omnibus
ut Dea dominari, tunc DEI Mater non
inter filias hominum reputata, sed una
sinè comite, sola sinè crimine in DEI
filiam fuerat adoptata; stetit jam tunc
juxta crucem Mater JESU redempta, sed
nunquam vendita, reperta, sed nun-
quam perdita, amica, sed nunquam
inimica. Jam tunc crux obumbravit
innocentem, quando nocere serpens vo-
luit, jam tunc divino conspersa sangvi-
ne apparuit candida, si spectes innocen-
tiam, est rubicunda, si redimentis filij
confideres præventionem; præventa est
in benedictionibus dulcedinis, tunc pla-
nè quando conspersa peccati amaritu-
dine Eva mater viventium (quæ talis
scilicet esse debuit, non quæ fuit) com-
paruit defœdata; apparuit eodem in mo-
mento, invigilante ac prævolante gra-
tiâ apparuit Maria Virgo immaculata;
Mariam appellavit Altissimus, ut nun-
quam fuisse peccati servulam, sed sem-
per Dominatricem Dominam contesta-
retur, expertem humanæ servitutis; sed
illa soror nostra parvula se ipsam an-
cillam Domini nuncupavit, suis semper
adgeniculatam pedibus, semper liberè
provolutam, nunquam à violento tene-
brarum principe, nunquam ab hæredi-
tario proto-parentis scelere prostratam.
Quæ igitur semper stetit, nunquam cor-
ruit in terram nativitatis nostræ, quæ
semper jacuit, nunquam corruit, quia
nunquam in corde suo elevata, semper
tamen à sponsi dextera sublimius exal-
tata, stetit & jacuit humillima viatrix,
quantumvis in sanctis montibus indefi-
nenter commorata. Imitabatur subli-
mis puerpera humilem filium, qui, cum
in forma DEI esset, exinanivit semet
ipsum, formam servi accipiens; sed quo-
modo exinanire se poterat, cui Divini-
tatis plenitudo non est libera, sed natu-
ralis, anne, qui non arbitrio, se neces-
sitate DEUS est, DEI tatem pro libitu
poterat exuere, dominium deponere,
& formam servi electi liberè acceptare;
sed quem Patri æqualem fecit/coæqua,
imò & una DEITAS, hunc Matris ute-

*Beatissima
Virgo semper
stetit in oculis
DEI, semper
jacuit in ocu-
lis suis.*

rus, dum genuit, hominem minorem protulit humanitate, æqualem reliquit DEitate; amabat hominem, desiderabat assumere humanitatem, nasci decrevit de Virgine, utque in forma servi futuris amodò conservis appareret, prodire voluit de ancilla, imò quia jure ordinatricis naturæ partus ventrem sequitur: *cupiens filium procreare* (Mater humillima) *qui noster servus fieret, idè se nominavit ancillam*, testatur Richardus.

(n) Rich: lib: 4. (n)
de Laud: B.V.

B.V. nominavit se ancillam
ut filius ejus
fieret servus
noster.

Quia futurus humilis ancillæ filius DEitatem amittere non poterat propter hominem, subministravit (si licet dicere) humilitas suffragium, & quam ardentissima charitas amatam jam dudum obtulit humanitatem, eandem proposuit repens in terris humilitas fumentam ab ancilla, non quidem quam infortunata servitus regnantis peccati mancipavit Tyrannidi, sed quam considerata incarnandæ divinitatis sublimitas, ad ancillatûs voluntarij, ad servitutis liberæ obsequium inclinavit; sic destruens secunda tempore, sed prima in veritate Mater viventium, primam mortalium genitricem, illa per affectatæ DEitatis Majestatem Domina fieri concupivit, ista per suæ demissionis humilitatem ancillarem flagitavit famularum, jam tunc sui fidelis imitatrix primogeniti, qui per angustam submissæ humilitatis semitam orbem ingrediens, habitu inventus ut homo, se Adæ filijs aggregavit, primum confundens hominem, quem redempturus humiliavit semetipsum, qui concupiscens esse DEUS & homo, se se ad raptum divinitatis accinxit. Huc collimavit humilis humiliantis se ancillæ unigenitus, huc collimavit exinanita divinitas, huc respexit assumpta humanitas, huc spirituum Dominus carne & corpore indutus inclinavit. Divinitatem ad assumendam humanitatis admirabile consortium attraxit virginæ servitutis humilitas, trita conformiter paræmiæ Clarevallenfis Bernardi, qui solida profunditate considerans defixum conditoris oculum, ancillæ suæ suspexisse humilitatem deliciosius, conspexisse libentius, respexisse potius quam venustissimam virginitatem subtiliter concludit: *et si placuit ex virginitate, tamen ex humilitate*

(o) Hom: 1. in concepit; (o) humilitate servituti mancipabatur Virgo Virginum, nec minus

obtinuit sui ancillatûs stipendium, quam dominantium Domini in carne mancipatum, adèd potens est despecta coram oculis divitum humilitas, ut ipsam augustissimæ Deitatis Majestatem in sui ancillatus alliciat & attrahat societatem. *Humilitas fecit Virginem concipere DEI filium.* Præluferat virginæ humilitatis conceptum velut in figurali schemate virginæ filius ternio, in flammivomente Lyppara Babylonis; jubentur coronatum superbæ Idolum sacrilego revereri homagio tres pueri à puritate, sed totidem Divinæ Majestatis servuli à nobilissima servitute, sed qui se rotos tam corpore, quam spiritu in servitium dedicaverant creatoris, renuunt inaniti simulachro curvare genua, nè dicam se rotos provoluto corpore in victimam dedicare; ligatis illico pedibus jactantur in flammam, ut, quam Idolo voluntaria libertate exhibere recusaverant servitutem, eandem inter compedes profiteantur inviti. Projiciuntur in clibanum compediti juvenes, quorum violenta servitus quantocyus succenditur, ut illico exuratur: *ibat circa innocuos pedes novo libramine temperatus artifex ignis, & tot circumvolans passus, sola consumere vincula laboravit* (p) scribit Chrysostomus! cur circumvallat compedes ignis? cum tam præcipiti agilitate ad pedes festinat: *ardent vincula, in corrupta manent eorum corpora, & ambulabant in medio ignis compediti!* (q) Demiratur Doctor angelicus: non patitur illos humanæ servitutis stigmate notari, quorum dominium super elementi potentiam illæsa corporum integritas evulgabat; sed est stupendius prodigiosa hac violentiâ prodigium, quod barbarum tyrannidi animum suspendit: *video quatuor viros solutos, & species quarti similis filio DEI;* (r) humilis servitus, quam inter conjectos compedes sanctissimo Numini præstabant, inclinavit cælos, ut ille descenderet magni consilij Angelus, non quidem Divinitatis suæ gloria vestitus, sed futuræ servitutis chlamyde obtectus, quò veluti præluderet synbolo assumendam à rege gloriæ in sæculorum vespere humanitatem, in utero ancillæ, non absolvendus, sed maternis visceribus quodammodò colligandus. Humilitas servilem abstulit conditionem servis DEI, eisque conjunxit DEI filium, futurum ancillæ unigenitum, nostræ calamitatis bajulum, humanæ servitutis socium, mortalium conservum, *enimverò, servivit nobis*

(p) homil: de tribus pueris

(q) in Daniel hic.

(r) Dani: 3. v. 92.

Tres pueri ut servi DEI evadant servi vel idolo nolant

hic Christus Dominus (si adstruenti Richardo fidem damus) *beneplacito matris, us-*

(1) *Lib: 4. de que ad tolerantiam passionis. (s)*

laud: B. V.

Humilitas B. V. fuit honorata, & ideo prodigiosa.

Grande humiliati Numinis portentum ! humilis uti effecit hominem, sic Dominatorem universæ terræ genuit humilem ancilla servulum, hoc potest humilitas, conjuncta licet supremo divinae Maternitatis muneri, hoc præstat honor humilis, depressa summitas, declivis eminentia, nam licet parvæ sit submissionis indictum, licet exiguum sit sanctitatis argumentum humi serpere, dum non attoleris, in imo repere, dum defectu levantis dexteræ non exaltaris ; est tamen grande celebriora inter miracula prodigium, evectam maternæ dignitatis meritò super supremos Seraphim vilis ancillæ nomine gloriari, non magnum est esse humilem in abiectione, magna prorsus & rara virtus humilitas honorata ; adstipulatur Bernardus, legi præclaram Doctoris Angelici veritatem, inter arrogantes Adæ filios, inter paternæ ambitionis vindices & hæredes, plus quàm communem pluribus, vix paucis peregrinam, servitus naturaliter refugitur, quia est impeditiva boni usûs potestatis : (1) sed quam in primo sacerrimæ conceptionis articulo complexa est Mater gratiæ, hæc inter angustos naturæ limites nescivit subsistere affixo terræ corpore, dum humi humilis reperet anima, angelicæ felicitatis eminentiam intemeratis pedibus est supergressa. Qui dimetiri flagitat immensam penè sublimatæ servitutis altitudinem, illam à celeritudine celeberrimam, à robore fortissimam suspiciat turrim Libani, cujus illustri fabricæ cœlestis sponsus non baculum, non dexteram, non colli vel capitis præeminentiam, non cæterorum totius membrorum corporis elegantiam, sed solùm voluit æquiparare nasum, *nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascus*, (2) legit Ambrosius, *nares tuæ* : insunt naso duarum narium duo foramina, per quæ attrahitur spiritus à capite, per quæ & odor immititur, quò caput odore oblectatur, in binis hisce narium foraminibus veneratur Bernardus Virginitatem Matris, & ancillæ humilitatem ; *nasus duo habet foramina, per quæ spiritum à capite dimittit, ita tu Domina Virginitate & humilitate tua de cæ-*

milatatem vacuus unguentum illud odoriferum veri illius Sacerdotis, sed unus, qui intravit sancta sanctorum, qui cùm in mundum veniens, non inveniret in mundo coæquum condignumque sacrificium, quod offerret pro peccatis, se ipsum obtulit, factus hostia & Sacerdos, attraxit unguentum veri Sacerdotis, quod descendit de capite in barbam, estque (ut loquitur Ambrosius) odor ille divinus, odor gratiæ spiritualis, qui de Patre in Christo erat, & Sacramento Incarnationis descendit in terras. (y) attraxit Virginitate, attraxit humilitate, adeò fortiter, adeò vehementer, ut, antequam fieret spiritus oris nostri captus in peccatis nostris Christus Dominus, jam diffunderet gratiam suam in Maria, ut esset bonus odor DEO in omni non tantum loco, sed omni tempore peregrinationis suæ. Poterat præ omnibus Adæ filiis ancilla humilis gloriari, *spiritus DEI in naribus meis* ; (2) quo repleta, evasit gratiâ plena, nunquàm hoc spiritu destituta, quam cadaverosus odor primorum mortalium profligavit, erat enim odor mortis in mortem ; unde & nasus iste est sicut turris Libani, supra contaminatam humanitatem præcellens, cujus gratiæ plenitudo participata à magni Aaronis unguento, delictorum nostrorum saniem fugat, qui originalis culpæ fugit fœtorem. Excelsa demississimæ Virginis humilitas humillima immaculati pudoris Virginitas est sicut *turris Libani*, qui mons, quia interlinealis testimoniò Christum significat, huic æquiparatur virginalis humilitas fœcundæ Virginis, virgineæ Genitricis, quæ contra Damascus respicit, quia exterminatoris angeli insidias subodorans, easdem sagaciter eludit, Damascus quippe *sanguineus* dicitur, & illi præ alijs, qui homicida fuit, ab initio congruentissimè appropriatur.

Quod si in eminenti præcellæ turris fabrica, non sola sublimitatis erectio, sed structuræ attenditur fortitudo, ut secunda hostem excipiat, suosque speculatores protegat à facie inimici, in profundissima humilitate Virginis, soliditatem fundamenti discute, & fundatam in ipsa reperies omnipotentia, quæ accedentis colubri astutiam elusura, fecit potentiam in brachio suo, accessum serpentis rejiciens, & primò egredientis animæ vestigio conterens caput suum.

(y) in Ps: 118. octo 5.

(2) Job: 27. v. 3.

B. V. est nasus, cujus duæ nares sunt Virginitas & humilitas.

(u) Cant: 7. v. 4.

(x) Serm: 2. lo adduxisti filium tuum : (x) attraxit nasus iste Virginitate candidus, & per humilitatem.

B. Virginis Stabat pro Virgine, ut! staret immota
primus egres- virtus DEI; stabat pro futura Matre sa-
sus fuit con- pientia DEI Sapientia, stetit turris for-
tricio serpen- tissima, quantumvis universa potestas
ris: tenebrarum stanti obstare statuerit, ut

turrim communi terre motu commoveat vel ad momentum; sed respicere eam fecit Altissimus contra Damascum, qui limpidissimum immaculatæ pietatis oculum impotens sustinere, cecidit tanquam fulgur de cælo, nec nasum hunc foetore suo valens afficere, nec turrim hunc, aut ejus invictam fortitudinem enervare. Explorans Davidicæ turris altitudinem, considerans venustatem, subscribit Gilbertus Abbas:

humilitas ipsa sumptus necessarios subministrat Evangelicæ turri; (a) hos excelsæ moli huic impendendos subministrabat

in Cant: illi, qui suos animans sectatores ad ascensum, erudit instruendos: discite à me,

(b) Matth: II, quia mitis sum, & humilis corde; (b) præscribit brevem discipulis lectionem non minus Magister sapiens, quam omnipotens Dominus creaturarum, potuisset docere ædificare domum syderum, accendere solis lampadem, clarificare tenebras, curare paralyticos, famedicos multiplicatis panibus pascere, quatri-duanos sepulchri incolas resuscitare, sed quia potentior est solidissima humilitas (scribit Urbanus Papa) quam ventosissima sublimitas, idcirco potius dicere voluisti: discite à me, quia mitis sum & humilis cor-

(c) Urbanus de; (c) cordis humilitas oppressos sub-
IV. in Ps: 50: levat, prostratos elevat, erigit quippe Dominus omnes elisos, applaudit erectæ

(d) Ps: 144. v. humilitati coronatus Psalter: (d) legit Hieronymus, omnes jacentes. Est singulare privilegium, peculiaris prærogativæ argumentum, est præclarissimum Virginæ humilitatis præconium, quod adumbrata in una narium humilitas excelsæ turri comparetur; Apostolorum Princeps hortatur fideles JESU pedisse-

quos in domos spirituales coedificari, tanquam lapides vivi superædificamini domus spiritualis: (e) hortatur cum angulari lapide compaginari cœmento charitatis, sinè quo ædificari domum implicat! destruitur siquidem basis, quem studet linire humana vanitas absque charitatis compagine, absque temperie humilitatis; utriusque necessarium est adminiculum, ut fiat circumvallata carne anima domus divini Spiritus, qui non inhabitat nisi domum humilitatis, requiescens non nisi super humilem, illum

& incolens & possidens, & fundans & Alij fideles exaltans (Petro svadente ad domus) spiritualis ædificium; Paulus Magister gentium desiderat in DEI habitaculum Maria ob suos Epheseos coedificari, in quo & vos militatem est coedificamini in habitaculum DEI in spiritu. (f) Ephes: 2. v. 22.

At verò Virginæ humilitatis sublimitas, quæ viventis DEI templum existit, quæ peregrinantis in carne Verbi sanctissimum fuit habitaculum, in turrim ædificata est, quæ accurrentibus prodest in receptaculum, periclitantibus servit in promontorium, erigebatur in turrim David, quæ respicit contra Damascum, non solum amicos recipiens, sed arcens insuper inimicos. Est inaccessa sublimitas, sed superbis, unde & Regi super omnes filios superbiæ afflicti & vallanti, accedenti & circumdanti, tentanti & conanti, nullus patebat aditus, sed cum observaret exilientis è sinu gratiæ viatricis calcaneum, coactus est contrito capite à lucta resilire. Ad floridum invitabatur lectulum, ad floridæ mentis thalamum cœlestis sponsus; crederes duorum discipulorum alterutrum, vel utrumque euntium in castellum propè Jerusalem, quæ cordis ardorem non sustinens, ad cordis sui cogit hospitium ingredi, secum pernoctare compellens; Lectulum offert floridum fatigato viatori, institit supplicabunda amantis cujusdam anima, vel amans potius, est enim amore continuum rationalis animæ ratiocinium, deliciosum præ reliquis nutrimentum, & quia de vernantibus florum delicijs gloriari videbatur, quia floridum redolentis lectuli decorem sibi appropriare videbatur, respondit corde humilis, superbi cordis adversarius: ego flos campi, & lilium convallium; (g) considera hoc agri lilium, in convallibus oriundum; succide, reservabit odorem, si conteras, auges, nec si avellas amittis, sic sponsus sanguinem patibulatus in cruce reffloruit, licet tot plagis percussus, nec avulsus à vita, ut præcipitaretur in mortem evanuit, imò lancea feriente succisus, speciosior prodigiosi cruoris colore vernavit. Est tamen peregrina invitantis & respondentis, rogantis & refutantis connexio, illa in resperso floribus lectulo collocare sponsum desiderat, iste ad campi duritiam invitat; quasi sugillaret dormituriens teneri-

*(g) Cant: 2. v. 1. Christus est flos campi, expositus omni-
 genis avum-
 nis.*

rudinem; tu me desideras habere flo-
rem lectuli, sed ego flos campi sum,
quem radius meridiani solis exurit, quem
imber confluentium ærumnarum affli-
git, quem procellosus ventorum turbo
constringit, quem prætereuntium pe-
des conculcant, quem deflui torrentes
inundant, adjungit flori in campis de-
solato, in agris derelicto, succitatem li-
lij, sed campestris: & *lilium convalli-*
um; explanat latentem in literali cor-
tice veritatem purpuratus Hugo, sum
lilium natum inter convallia, quasi di-
cat: *sicut lilium nascitur in convallibus, sic*
ego natus sum de humilibus parentibus; quos
prælegit, abjectos à mundi oculis ut
plurimum immundis, despectos in ma-
gnatum confessibus, plerumque infestis
sanctitati, ortus est candor lucis sem-
piternæ, sed nube carnis involutus, or-
tus est non in excelsis montibus, non
in opulentis ædibus terræ principium,
non in fastigiis optimatum culmini-
bus, quos vel congenita vel superaddi-
ta terrenæ celsitudinis sublimitas extol-
lit in superbiam, sublimat in præsum-
ptionem; præclare commendat matrem
in filio, deprædicat in servo ancillæ fa-
mulatum Golielmus: *lilium peperit lilium*
convallium, lilium virginatis, lilium Ma-
jestatis. (h)

(h) in 2. c.
Cant:

Priusquam humillima virgo gi-
gneret humiliantem semetipsum DEI
filium, humilitate sua debuit à monti-
bus æternis attrahere, debuit à super-
nis collibus demissione continua allice-
re regem gloriæ & immortalem prin-
cipem sæculorum, fuit à summo cælo
egressio hujus, quando virginea humi-
litas violento velut assultu supremam
empyreæ regionis arcem impugnavit.
ut DEUM faceret gigantis instar ad cur-
rendam viam mortalitatis exultare, exul-
tavit festinus, priusquam tamen ad de-
sideratum terminum perveniret, prius-
quam sacrario templi virginis pudic-
us hospes illaberetur, in parvulum se
contraxit, pusillum corpus induit, ut
minimæ virginis uterum occuparet;
non mea, sed Augustini hæc est subti-
litas: *cum Verbum Caro factum est, in ute-*
ro virginali thalamum invenit; ad quem
ardenter anhelavit, quem tam ferven-
ter desideravit, quando sororem allo-
quens, amicam invocans, nec qualem-
cunque, sed suam, & quidem præ suis
omnibus immaculatam, quando caput

suum repletum rore, & cincinnos gut-
tis nocturnum conquerebatur; quando Pa-
trum suspirijs implorabantur cæli ad
desuper rorandum, invocabantur nu-
bes ad depluendum justum, justorum
omnium caput justificans, quando ad de-
scendendum cælos inclinabat virgini-
tas in sinu Patris, & veritas inde deci-
dua, usque ad nubes penetrabat; tunc a-
periri conclave thalami per angelum po-
stulabat, quem jam stantem ad ostium
præventus aliger reperiebat; ut ad pri-
mum, sed ancillarem nutum virginal-
em lectulum occuparet, atque inde naturæ
conjunctus humanæ (prosequitur Hyppo-
nensis Aurelius) *tanquam castissimo pro-*
cedens cubili, humilis misericordiâ infra
omnes, fortis majestate supra omnes, gigas
exultavit ad currendam viam; (i) dum (i) sup: Ps: 18.
miseretur omnibus, infra miseros subje-
ctatur, quid rarius? misericordiam lar-
giter exhibet, & sub miseria quasi mi-
serabilior omnibus se demittit, hic vir-
ginalis uteri hospitem collocavit mater
misericordia, & nè divinitatis pompa
descensum præpediret, velavit misero
humanitatis peplo, ut quia auctrix pec-
cati Eva divinitatem humanitati co-
pulare contendens, morti adjecit ho-
minem, Maria coadjutrix salutis nostræ
divinitati humanitatem jungeret; sic-
que humiliatus DEUS homo vivificaret
mortalitatem nostram, faciens homi-
nem DEUM ex homine per redimentis
tis misericordiæ clementiam, per im-
mutantis gratiæ participationem, re-
splendebat illa virginis fulgoribus su-
per angelos ut luna plena præ domo sy-
derum; quam tamen coruscantem ni-
mium in splendoribus sanctorum ope-
rum, ut nube regeret, agnitione nihi-
li, sub quo quasi latebat, priusquam fie-
ret, obumbrabat; & quia velatus pre-
tiosæ humilitatis decor eò venustior, eò
est gloriosior, quò altior est dignitas hu-
miliantis se, quò est sublimior proce-
ritas annihilantis se, excessit mensura
humillimæ DEI parentis mensuram ho-
minis, imò & angeli, mensurata ab hu-
milis DEI filij profunditate; hæc quip-
pe sola excessit illam, illa præ singulis,
qui mensurari hac merentur decempe-
da, accessit vicinior primum præ omni-
bus mensuratum.

Vir humiliter
obediens dæ-
mones sibi
subjicit.

Lubet sagaciori examine protopa-
rentem Matris & filij, coronatum in
varibus psalterem revereri; Victoriosus
Da-

Humillimus
Redemptor
infra omnes
se collocavit.

David, quia fecerat sicut præceperat ei Dominus, percussit clade terribili Philistæorum arrogantiam, ut enim magnus commentatur Gregorius: *victores sunt, qui obediunt, quia dum voluntatem suam alijs perfectè subjiciunt, ipsi lapsis per obedientiam angelis dominantur*; (l) quid mirum si tumescentem superbientium Allophyllorum aciem profligat, qui præcipienti exercituum Domino se se totum subjiciens, jussus ad confligendum volat. Vix invaduntur, jam dissolvuntur perterritæ phalanges, angustiantur simulque profligantur confederatæ hostium agmina, hostis cæditur, miles in fugam vertitur, stupent castrorum principes timore trepidi, pavore tremuli, fugit Philistym, & fugat Israël, dumque fugata profligatur superbia, victrix coronatur obedientia. Illuminatus victor non suis viribus, sed cœlesti adscribens militiæ, triumphum gloriæ, ut obligatum exsolveret animum, solveret debitum, exultantem arcam Domini solemnitate regia ad Israël Metropolim, ad sanctæ Sionis Basilicam reducere decrevit; Verum corruentis Oza percussione territus, ferali præsumptuosæ temeritatis plaga consternatus, distulit ad se divertere arcam Domini in civitatem David, sed suæ præferens domui domum Obededom Gethæi, in ista eandem collocavit; hunc sanctum solet timorem gignere prudens humilitas, novit consimilem incutere pavorem rara & cara coronatis regibus demissio, evasit eminentior in victorioso principe, indignum se se reputat arcæ hospitio, & qui Leoninas fauces novit elidere, intremuit ad Majestatem arcæ; timens, nè simili ferientis omnipotentis ictu corrueret, quo temulentus Oza, cui se præferre non præsumebat in iustitia, sed prætulit Gethæum sibi subditum, sibi velut minus sufficienti, quò singulari profundæ humilitatis mysterio, subsequitur sui stemmatis posthumam, electam DEI Matrem & filiam præfigurasse videtur, cui, dum ablegatus aliger subsequiturum mox cum arca, quam signavit & sanctificavit Pater, arcæ Dominum intimaret, non illico consensit, consensum requirenti non statim annuit, natura quantumvis expectanti, sed potius expavit ad legationis paræmiam, ad accelerantis arcæ præsentiam, ad incarnandi Numinis Majestatem. Legi triplex elogium, quò Doctor Seraphicus

requisitam Virginem veneratur, commendat auscultantis modestiam, dum tacens audit totius laudationis seriem, illi conformiter erudientis Ecclesiastici consilio, *audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia*: (m) accessit optima, dum pro taciturnitate Verbum in cor & corpus Virginis descendit; depredicat turbationem à Virginali verecundia oriundam, trepidare liquidem virginum est, sed prudentum, ipsam liquidem timere securitatem securum est; exaltat prudentissimæ Virginis providentiam, dum cogitaret, qualis esset ista salutatio.

Explorat morosum meditabundæ silentium Andreas Cretensis, & judicat eò conticuisse, *quod cogitationes suas statim converterit ad primæ parentis lapsum, animò suò secum revolvens deceptionis primæ casum*: (n) non cecidisset, si suis diffusa meritis morosius expendisset; non cecidisset, si, quidnam respondendum sit, maturius recogitasset; non cecidisset, si ad oblatam mentitæ Divinitatis vanitatem velut indigna tanto munere trepidasset. Sciebat Mater gratiæ, quàm sæpè angelus Satanæ se transfigurer in angelum lucis, *sed quia humilis & simplex erat*, subdit Bernardus: *nihil tale penitus à sancto Angelo sperabat*, idcirco cogitabat, qualis esset ista salutatio, prolixum cogitabundæ silentium in consuetam veræ humilitatis sollicitudinem, in laudabilem suorum meritorum diffidentiam rejicit; dum voluntarium respondentis expendit ancillatum Chrysologus: *devotus animus insulis beneficiorum augetur ad gratiam, non ad arrogantiam prosilit, non ad superbiam pertimescit*. (o) Eadem continuat humilitas; quæ salutarem ab Angelo Dominam, fecit profiteri ancillam, suspendit cogitantis responsum, quid enim diceret, Virgo inter virgines uti purissima sic & humillima, dum audit timendum superis, tremendum inferis venturum intra materni ventris angustias, cui incapax & angusta est tota vastitas omnium creaturarum; quid mirum? si turbabatur caro sanctificata, carnalis concupiscentiæ fomite destituta; quid mirum? si mens contremuit ad vocem Angeli, si universa sapientis animæ tam sensuum quàm potentiarum respublica exhorruit ad præsentiam vicinæ DEI tatis. Humillima providi Davidis filia totius perditæ humanitatis salvatricem

(l) Lib: 4. in Reg: 6. 5.

David indignum se reputat arcam DEI collocare in domo sua.

(m) Eccli: 32. v. 9.

(n) Serm: de Annunt:

Maria indignam se judicat ad recipiendam arcam animatam scilicet Christum.

(o) Serm: 142.

rem onerariam suscipere expavit ; timuit, quantumvis mulier fortis, arcam illius bajulam bajulare, qui plenus erat sapientia & pietate, arcam de lignis Sethim constructam, id est (explanante Angelico Doctore) *corpus Christi*, constans membris purissimis in suo corpore gestare, & urnam auream in arca contentam, & collocatam sanctissimam videlicet animam, *quæ recludebat manna, id est, omnem plenitudinem sanctitatis*

(p) 12. q. 102.

art: 4.

& Divinitatis. (p) Erat humilitas in Davide domum Obededom suæmet regiae prætulisse, erat humilitatis prodigium in Maria, divinæ Matris eminentiam non celeritate improvida, non desiderio præcipiti acceptasse, sed cogitabunda indagine sæculorum negotium expendisse. Alloquitur & suaviter & fortiter penniger nuntius, legatum dixeris à latere, qui DEUM collateralem esse Virgini intimavit, dicens: *Dominus tecum, magis quam tecum* (expendit truncatum Angeli sermonem Augustinus) *ipse enim in tuo est corde, in tuo sit utero, adimplet*

Magis fuit

DEUS cum

Virgine, quam

cum Angelis.

(q) Serm: 14.

de Nat: Dom:

mentem, adimplet ventrem: (q) hæret nihil ominis, non dubitans de legati integritate, crediderat enim totum legationis complementum, non metuebat serpentis ministrum, sed illius, qui maledicens serpentis, jam tunc contendum Virgineo pede caput virulentum sponpondit, reverebatur in Gabriele sponsalium arrhabonem, non suæ sanctitatis insidiatorem, sed suam præ oculis habuit exilitatem, iisdem suspiciens immensam incarnandi Numinis sublimitatem, respiciebat magnitudinem Salvatoris, nec in se, quam susciperet, videre poterat Matris conformitatem. Novit perita Virgo finis & limitis nesciam divinæ substantiæ incomprehensibilitatem nec locò claudi, nec intellectu creato comprehendendi, nulla æstimatione concludi, nulla panegyri terminari, nullò eloquiò pronunciari, & suam constringens parvitatem, totam sanctificanti DEO attribuens sanctitatem, intremuit ad alloquentis paradoxum, expavit ad annuntiantis Sacramentum, & simili silentio, quid diceret, examinabat, quid responderet, prudenter trutinabat, providè assensum protelabat, humillimè, qua ratione id fieret, indagabat; *mitem enim humilè que paritura, humilitatem debuit etiam ipsa proferre*, scribit Ambrosius.

Pars III.

Sed transeamus ad profundiorum Virgineæ humilitatis gradum non conculcandum, sed adorandum, non deprimendum, sed sublimandum. Ecce enim materni ancillatûs confessio congregatas multarum filiarum divitias supergressa jest universas; respexit siquidem humilitatem ancillæ suæ, respexit inspirando, ut præ cæteris oblatorum munerum arrhis humilitatis donum eligeret; respexit acceprando, ut ipsam Divinitatem verbi conciperet, respexit exaltando (ut explicat Senensis Seraphim Bernardinus) ut per ipsam super omnes cœlos ascenderet, non tamen aqueos aut crystallinos, sydereos aut empyreos, sed animatos super Thronorum altitudinem, super Cherubinorum scientiam, super Seraphinorum charitatem. Quod si præelectum humilis ancillæ obsequium sic extulit ad thronum gratiæ Christiferam, quo sublimavit publica peccatricis professio? in ancillatûs professione se obtulit Altissimo, quasi telam substratam pennicillò, quæ Titus Bostrensis, sic suo colloquentem Angelo indixit: *ecce! tabula sum pictoria, pingat pictor, quod voluerit*; ingens subjectio, sed nondum maxima, ne illam minorem censeas, quâ limus subjectatur figulo, ut quasi contaminatus emundetur, qua aurum fabro committitur, ut ejectâ scoriâ ad purum expurgetur. Fuerit rarum probatissimæ humilitatis indicium, futuram mox DEI parentem, dum, nè timeat, Maria, id est, Domina vocabatur, ancillam se nuncupare, an non excedet ut profundior, præcedet ut eminentior submissio, quâ se ut peccatricem simulat, dissimulans immaculatam non tantum fecundatæ DEI parentis maternitatem, sed jam lactantis puerperæ felicitatem. Ingredere templum Domini, ut demireris filium ob Matris purificationem ingenito Genitori præsentatum, & Matrem ob præsentationem filij purificatam. Statuerat providus legislator, non ille, quem sui ducem populi, & Pharonis Deum constituerat, sed ille, per quem legum conditores iusta decernunt, injunxerat ore proprio promulgandam Israël legem, *mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit*: (r) legali scilicet (r) Levit: 12. v. 2. immunditia, non sceleris contaminati-
one, dein mundanda à sanguinis profluvio ad interventionem Sacrificij & de-

B. V. non fuit contenta confessione ancillatûs, nè etiâ se profiteretur peccatricem.

deprecationem Sacerdotis. Notat im-
mensam divinæ Sapientiæ providentiam
interpretatrix Glossa, *illam excipit, quæ
non suscepto semine concepit, & peperit, ut
fuit sola Beata Virgo.*

*Observat Ma-
ter legem pu-
rificationis,
licet nullate-
nus purifican-
da, quia fili-
us observavit
legem cir-
cumcisionis,
cui non fue-
rat subjectus.*

Prævenerat jam tunc filius æter-
ni Patris futuram in tempore matrem
honore filiali, quæ enim virum circum-
dedit, à viro alio non concepit, quæ DE-
UM in casta recepit viscera, non le-
ge hominum suscepit primogenitum
suum, ad cujus exitum non aperiaba-
tur porta orientalis, sed clausus patuit
uterns Virginalis; cur ergo legem im-
plet, quâ non constringitur? cur mul-
tam offert, cui non subjicitur? cur
victimandam affert purificationis ho-
stiam, quæ purificari non potuit, sem-
per purissima, emundari non valuit, in
primo sui ortûs exordio prodiens im-
maculata, an fortè, qui legum Author
fuit, nè legem videretur solvere, sed
adimplere, Matrem sibi assimilari vo-
luit, exemptam noluit in hominum o-
culis redargui de legis transgressione.
Annuir lubens innoenti, nam & divina
proles, quam supra naturam genuit, vo-
luit octiduanus infans latronis cauterio
insigniri, cujus fidelis pedissequa, ut æ-
muletur humilitatem, elegit ab omni o-
culo, sed terreno, consono singularum
terrigenarum iudicio peccatrix reputa-
ri; Nasci DEUM de virgine, magnam
humilitatem denotat nascentis, non ta-
men arguit peccatorem, sed circumcidi
majorem submissionem exhibet in susti-
nente, nam manifestat cuivis spectato-
ri externo schemate transgressorem, Vir-
go sapiens, ut ancillaretur Sponso Vir-
ginum, elegit comparere inter mulieres,
quasi una ex illis, quia & benedictus
fructus ventris sui velut coinquinatus
Adæ filius voluit comparere, Matris
fœcunditas nullam involvit malignita-
tem; ancillæ servitus nullam includit
deformitatem, verum purificandæ mu-
lieris necessitas legalem arguit impuri-
tatem, exclusam adstruit virginitatem.
Conclude! quid sit humilior coram An-
gelis Domino dominantium ancillari,
vel coram oculis hominum purificari,
si puritatis magnitudinem mensurare
desideras, tantò est illa nitidior, quan-
tò ab impuritate remotior, ut enim do-
cet scholarum Angelus, *puritas augetur*

ti Principes, priusquam confirmaban-
tur in gratia, à peccato, sed non ut im-
peccabiles, peccare non impotentes; quam
veritatem decidentis Luciferi casus fa-
talis comprobatur, & confœderatorum
spirituum interitus demonstrat, dum il-
la, quæ (adstruente Epiphanio) *naturâ
est formosior omni exercitu Angelorum: (t) (r) de laud:*
in primo suæ peregrinationis vestibulo *Virg:*
sic præservabatur à peccati macula, sic
sustentabatur omnipotentis dextera, sic B. V. purior
roborabatur confirmante gratiâ, ut labi *fuit Angelis,*
non potuerit illustris anima, ut com- *quia in primo*
veri renuerit Princeps immaculata, quâ *instanti crea-*
tamen non obstante præcellentia, dum *tionis jam su-*
coævum Patris filium humano vestitum *it confirmata*
fyrmate paternis obrutibus præsentat, *in gratia &*
peccatricis non horret tunicam, quasi *impeccabilis.*
peccatrix mulier, quasi impura purita-
tis indiga purificandam prævaricatricem
repræsentat: putas, spectâssent Angeli
sinè confusionis verecundia, si erubescere
potuissent? abscondissent profectò
facies, si habuissent corpora, prodigio
huic subtraxissent corporis oculos, nè
suam hoc fœdo velamine contectam as-
picere cogerentur Imperatricem, imò
mille aperuissent oculos, tot reserâs-
sent palpebras, totos in oculos optâs-
sent oculari, ut hoc jucundissimum Di-
vinitati spectaculum spectare licuisset.
Depingit illud, dum describit velociter
scribentis scribæ calamus vivis colori-
bus Reginam Solymæ, incipiens à capite
& usque ad calcaneum procedens; æqui-
paravit genas cum fragmine mali puni-
ci, ut rubescentem in labore actionum,
& pallescentem in dolore passionû com-
mendaret; oculos columbarum decora-
vit candore simplices sinè plica, quo-
rum alter in cognitione primæ veritatis
absorbetur, alter in amore summæ bo-
nitatis affixus detorquetur; capillos cap-
rarum gregibus assimilavit, in veloci-
tate operis, & in ascensu contemplati-
onis cum dentibus greges tonsarum con-
sociavit à puritate candidissimos, à for-
titudine osseos, ita conjunctos charitate,
ut nec minima carnalis affectio irrepe-
re, nec valeat terrena cogitatio penetra-
re; vittam coccineam efformavit in la-
bijs, nam sicut illa crines, nè effluant
capiti, constringit, sic dulce eloquium
loquentis sponsæ dissolutas peccatorum
animas illi, qui Apostolico conformiter
oraculo caput viri est, coadunare & col-
ligare fortiter contendit; Davidis tur-
ri, quam ille sumptuosus Rex adifica-
vit,

(s) S. The: 1. per recessum à peccato: (r) distabant sup-
dist: 17. q. 2. remi Seraphini beatarum mentium bea-
a. 4. ad 5:

vit cum propugnaculis, comparavit col-
lum fortissimæ mulieris, vinci nesciæ
ab ullis hostibus Heroïnæ, sicut enim
hæc sublimis machina supereminebat
universi orbis metropoli, regali Solymæ,
sic rectitudo hujus intemetatæ Virginis
excessit omnem cœlestis regiæ creatu-
rarumque omnium sublimitatem; ab illo
tamen sapientissimo Davide fabricata,
qui lucidissimam hanc animam velut o-
pus manuum suarum extollens & de-
prædicans, alibi inquiebat: *ego feci, ut*
(u) *Eccli: 24. oriretur in cœlis lumen indeficiens, (u) quo*
p. 6. *illustrantur turrium speculæ, ut hosti re-*
cognoscendo serviant, deserviant eidem
abigendo.

Spiritus san-
ctus omnia
membra Vir-
ginalis ani-
mæ delineat
vit.

Duo fœcundæ Matris ubera in
duobus effigiavit hinnulis, celeribus ad
succurrendum, & perspicacibus ad pro-
videndum, congenita siquidem pijsimæ
Matris misericordiæ benignitas & no-
vit afflictis compati, & exultantibus in
Domino gratulari, non didicit à docto-
re gentium, sed docuit exempli effica-
ciâ & sapientiæ doctrinâ, gaudere cum
gaudentibus, flere cum flentibus, in um-
bilico depinxerat craterem, sed cornu-
tilem, qui nunquam indiget poculis, a-
deo siquidem prudentis hujus viraginis
mens abundat spiritu sapientiæ, ut nul-
lis egeat scyphis scientiæ, vel vasis do-
ctrinæ, nunquam inops fuit consilij, i-
gnara nunquam judicij, nunquam in-
digens dogmate salutari, ventrem de-
lineat velut acervum tritici, vallatum
lilijs, nam illibata recogitantis sponsæ
memoria sanctarum cogitationum con-
tinet multitudinem, & candidissima o-
mnigenarum virtutum cingitur acie,
quæ omnem prohibuerunt aditum in ser-
penti colubro, omnes insidiatoris an-
geli conatus eluserunt. Staturam to-
tius denique Divinæ hujus imaginis as-
similavit palmæ, quæ quanta quanta in
cœlum tota erigitur, non nisi in cœlesti-
bus commoratur, non nisi cum cœli-
colis conversatur; Ecce pulcherrimam
depictæ Divinitatis pulchritudinem, in I-
dæata Divini Spiritûs sponsa accuratis-
simè delineatam, de hac enim creata,
sed immaculata, humana, sed illibata,
terrigena, sed intemerata æterni spon-
si sponsa prælagiebat Syracides: *dedit cor*
(x) *Eccli: 38. suum in similitudinem picturæ; (x) expla-*
p. 28. *nat assidui pictoris incumbentiâ, ut*
correspondeat prototypo purpuratus
Hugo, diligentiam adhibebit, ut jux-

ta exemplar depingat imaginem suam;
legi conformem Andree Cretensis elu-
cidationem, qui Mariam Idæam nuncu-
pat totius Trinitatis: (y) nominat Vir (y) in Men:
ginem Doctor Angelicus imaginem Divinæ bo-
nitatis, in qua artifex valde ostendit magi-
sterium pietatis suæ; (z) adjungit Tho-
mas Villanovanus hoc competenti titu-
lo divinam puerperam revereri: imago
adumbrata filij sui. (a) Laudat opus ar-
tificem, commendat sancti Spiritûs ar-
tificium hoc admirabile artefactum;
meæ tamen si condescendatur exilitati,
meæ compatere Numen sanctissimum
stoliditati! admitte interrogantem! eru-
di ignorantem! si tuum tibi proprium
tuae pietatis est munus & officium, lin-
guas infantium diseras facere, sit tui,
qui immensus es, compassivi amoris be-
neficium, hanc mentem stupidam, hunc
intellectu tardum discipulum erudire.
Cur (quæso ignosce interroganti, con-
cede ignorantem) cur post sublimes sin-
gulorum quorumvis membrorum in hoc
augusto corpore allegorias, cur post
eximias admirabilium figurarum meta-
phoras subjicitur sinè metaphora, sub-
jungitur sinè allegoria, sinè umbratili
æquiparationum schemate, de infimo,
sed solidissimo totius machinæ funda-
mento: quàm pulchri sunt gressus tui in
calceamentis filia principis; (b) cal-
ceantur pedes in evangelium pacis, ne
immaculatus candor vel leviusculo pul-
vere conspergatur, reddit tamen mora-
lis eklogiarum nuditas attonitam scri-
bentis pennam, nulla prorsus figurarum
pulchritudine decorata, nulla similitu-
dinum venustate adornata, sistit in pul-
chris gressibus, hæret in calceis, nec cal-
ceatam condecorat metaphoris, quasi
non egeat peregrinis coloribus sibi suf-
ficiens humilitas, quæ in calceamento-
rum schemate insigniter adumbratur,
quasi insinuaret æterna veritas profun-
ditatem humilitatis, quam templum
adiens beata viatrix Divinis objecit o-
culis, quam præ cæteris virtutum ele-
gantij spectanti mundo, miranti cœlo
præsentaverat, aliena non indigere æ-
quiparationum pulchritudine, se ipsa
admirabilis, pulcherrima præ cunctis;
Verumtamen si gressus purissimi puri-
ficandæ virginis nullo egebant assimila-
tionum lustro, si pedes humillimæ DEI-
parentis se ipsis erant in DEI oculis ve-
nustissimi quia humillimi, cur protesta-
tur alibi: lavi pedes meos, quomodo inqui-

Maria est i-
mago divinæ
bonitatis.

(b) Cant. 7.
v. 1.

Tota pulchra,
sed in calcea-
mentis ob hu-
militatem est
pulcherrima.

- (c) Lib: 5. in *nabo illos*; (c) hærerem anceps, am-
 Math: Cant: biguus dubitarem, num hæc sincera la-
 5. v. 2. vandorum pedum cura immaculatæ
 DEIpurenti competat, nisi purificatam
 sine necessitate, haud tamen sine hu-
 militate recogitarem; concordat siqui-
 dem hoc pedilavium cum circumcisi fi-
 lij sangvisluo cruore, nos, non se ip-
 sum sparso hoc sanguine filius emunda-
 vit, nos, non se ipsam hoc virginalis
 calcanei lavacrum emundavit; est ad-
 scribendum DEI filio, cui quævis pec-
 cati macula, omnis Adæ contaminatio
 fuerat impossibilis. Pro leſmate ſerviat
 Paschasij proconiū: *Christi Spiritus abjecta*
 quærit, humilia appetit, ostentationem fu-
 git: (d) deserviat in epigraphen Cla-
 revallensis Bernardi inscriptio, quâ ad-
 struit Mariam, quanto major erat, se
 humiliasse non modo de omnibus,
 sed & præ omnibus, ex quo concludit
 sublimis Theologus, *merito facta est no-*
 vissima prima, quæ prima cum esset omni-
 um, se se novissimam faciebat: lavit pe-
 des, & suos quidem, nunquam conta-
 minatos, ut meos lavare discerem to-
 taliter inquinatos. Quasi infectis labo-
 raret gressibus, ab introitu templi quad-
 raginta diebus abstinuit, quasi pro pec-
 cato offerendam haberet victimam, duos
 columbarum pullos in hostiam placati-
 onis obrulit; agnum anniculum, ut se
 ostenderet pauperem, adferre renuit, &
 tamen hæc omnia Beata Virgo non ex ne-
 cessitate, sed ex humilitate implevit: (e)
 (e) Sermon: in die Purificat: concludit Guerricus Abbas.

Lavit ergo ancilla Domini pedes
 suos humilitatis pedilaviō, non balneo
 iniquitatis, incescit à diluculo peregr-
 inationis suæ, processit prosperè
 per deliciosas humilitatis semitas, cu-
 jus viæ pulchræ sunt, quas pes pollu-
 tus non ingreditur, nec ab illius calca-
 ra humo defœdatur; est via brevis, &
 omni aliâ compendiosior, in ipso si-
 quidem introitu, in ipso velut vestibulo
 compareret speciosus præ filiis hominum,
 stans ad se se humiliantis animæ ostium,
 quasi moræ impatiens, stat jam in limi-
 ne pulsans & clamitans: *aperi mihi so-*
ror mea! quæ major excellentia, aut quæ
 sublimior præcellæ dignitatis eminen-
 tia, quàm sororio compellari nomine,
 illius sororem reputari, qui regnat cum
 Patre & sancto Spiritu, qui sedet ad
 Patris dexteram, quem regem suum
 adorat cœlestis regia, quem creatorem

Sponsus DEI
 filius vocat
 Matrem suā
 sororem.

omnium omnes fatentur creaturæ! Est
 arctus (non diffiteor) constrictæ humili-
 tatis aditus, angustus est introitus ad
 conclave anhelantis animæ, sed quò
 restrictior eò securior, quò arctior eò
 felicior, soli quippe dilecto conceditur,
 manum suam per foramen immittere,
 ut ad tactum ejus venter humilis spon-
 sæ contremiscat; sit ostium intrantis
 sponsi lata charitas, quæ coarctari non
 sustinet, angustiari nequit, foramen an-
 gusta est humilitas, per quod omnipo-
 tens suam immittit manum ad operan-
 dum mirabilia, ad conferendum maxi-
 ma suæ dilectionis dona; intremuit ad
 hujus contactum dexteræ, singultuans
 conscientia, quæ ventris nomine insi-
 gnitur, semper pavida, maximis licet
 accumuletur meritis, ipsas favorum gra-
 tias respiciens, ut sibi nullatenus debi-
 tas, & ideò suspectas, manus dilecti
 est (moralis Gregorij asserto) Verbum Pa-
 tris, est filius per quem facta sunt om-
 nia. Hanc invitavit, hanc evocavit,
 hanc traxit & attraxit humilitas Mariæ,
 quam Clarevallensi Bernardo deprædi-
 cante: *non abstulit, sed extulit secunda*
virginitas; (f) emittebatur ad suppli-
 cabundæ humilitatis instantias, ad de-
 precantis ancillæ dominicæ angustias
 manus ista, id est, nostro explanante
 Incognito: *Christus de alto ubi cum Patre*
est, ut induat carnem; ad quam sua in-
 ter suspiria singultuabundus David an-
 helabat: *emitte manum tuam de alto, &*
eripe me; (g) hanc manum suæ immi-
 sit filiæ misericordiarum Pater, cum per
 aligerum arrhabonem eum in assumen-
 do mortali corpore mox humiliandum
 intimavit, sed misit per foramen, quan-
 do ad inchoandum amarissimæ passionis
 cursum angusto servientis ancillæ utero
 immisit. Ibi Verbum, per quod Pa-
 ter in primo temporis exordio dixit &
 facta sunt, mandavit & creata sunt,
 adeò repente conticuit, ut nec exile
 murmur ederet, quo solet prostratus &
 humiliatus quisque inter profunda taci-
 turnitatis silentia quandoque balbutire;
 Præfigurabat subtili vaticinio hoc por-
 tentosum obmutescens DEI silentium
 in clauſtro Virginis Jeremias compen-
 diosa hac periodo: *ingrediamur civita-*
tem munitam, & ſileamus ibi; (h) legunt
 alij, *abjiciamur ibi*; hæc civitas munita
 omni virtutum genere, velut validissimo
 instructa præsidio est: *civitas Regis ma-*
gni, in qua DEUS habitavit, & quam ſu-
mi-

(f) Hom: 1.
 sup: miss:

(g) Ps: 143. v.
 7.

(h) Jer: 8. v.
 14.

DEUS in utero
 Virginis

abjectus est.

minis impetus, id est, spiritus sanctus lati-

(i) S. Th. in ps. sicavit; (i) docet scholarum Angelus.

48.

Meæ accedit propius consideratio-
ni Albertus magnus suo illustri præco-
nio, quò Virgini applaudit: *civitas fun-*

(l) in Bibl: *data super humilitatem, murata per casti-*
Mar: super tatem, turrata per charitatem; hanc in-
Isai.

greditur futurus non quidem incola,
sed novem mensibus inquilinus DEI fi-
lius, ingreditur, ut abjiciatur ibi, pres-
sus silentio, circumvallatus utero, nec
levem dixeris abjectæ Majestatis humi-
liationem, silentis voluntariam confu-
sionem, ponderat præponderantem cœ-

teris Guarricus Abbas, dum omnium hu-
manarum injuriarum, quas pro nobis
pertulit Divina dignatio, eam censet fuisse
ferè maximam humilitate, quam in
utero Majestas illa incircumscripta pas-
sa est; sed si Maria augusto Leonis Im-
peratoris asserto palatium est, ex quo
humili habitu progressus Rex, erectam
contra nos mortis potentiam sustulit, du-
rissimamque ipsius tyrannidem in quietem
commutavit; (m) ubinam aut requie-

(m) Orat: de
assumpt:

scit? svavius, aut commoratur decentius
princeps terræ, quàm in regali palatio,
ab omni hostium invasione tuto? sic
Maria Eleutherio sermocinante: *Maria*
est aula virginea pudicitia, quam Spiritus
sanctus ingrediens, talem Christum hominem
factum ex ea fecit procedere, qui perditam
restauraret, & omnium delicta relaxaret;

(n) Serm: de
in car:

(n) quodnam excogitari possit optatius
habitaculum humani generis redempto-
ri, ac illud unde egrediens valet suis
exuere criminibus peccatores? si Ma-
ria Joannis Damasceni asserto est para-
dysus spiritualis novi Adami: *in quo con-*
demnatio abrogata, in quo vitæ lignum con-
sistum, in quo nuditas nostra contexta est;

Maria est au-
la regis æterni
& Paradysus
secundi Adæ.

(o) Orat: 2. de
domit: B. V.

secundo de cœlo cœlesti Adæ voluptuo-
sius arridere? quo igitur suffultus fun-
damento commemoratus Pater ærum-
nosam adeò humiliati, sed voluntariè,
quia electione propria incarnati Numi-
nis adstruit cœlestis advenæ inhabitationem:
in utero enim virginis sic est, quasi
non sit, sic omnipotens ejus justus vacat,
quasi nihil possit, & verbum sub silentio se
premit;

(p) Serm: 2. de
annunt.

(p) sed hæc est usitata mori-
gerorum principum consuetudo; dum
propriam incolunt regiam, numero
servorum agmine stipantur, superbo sa-
traparum comitatu gloriantur, toti ex-
inde territorio principantur; at ubi a-

Païs III.

lieno recipiuntur domicilio, ubi pere-
grino excipiuntur hospitio, quasi im-
potentes se humiliant, quidquid offer-
tur (ingratum licet) dissimulant, cuncta,
quæ præsentantur, acceptant & commen-
dant: erat in virginali sanctarum deli-
ciarum viridario, hospitabatur in de-
licioso castissimarum virtutum arbore-
to, hinc licet coarctatus, quamvis hu-
miliatus, contentabatur, delectabatur;
quantumvis deprimebatur, abjiciebatur,
voluit namque magnanimus Heros, pri-
usquam vitam servuli ordinetur in ter-
ra, antequam militiam auspicaretur su-
per terram, in matris utero humilita-
te humiliati hominis detriumphare su-
perbientem angelum, & hæreditariam
filiorum Adæ arrogantiam ab orbe pro-
fligare, dum adhuc sub materno pecto-
re tremulo lachrymarum murmure, si-
nè ullo articulatæ vocis stromate con-
ticesceret, ipsa prementis silentij sub-
missione ad Patris solium validissimè
peroravit, non alia, quam matris lin-
gua, non ore alio, quàm materno,
non alio, quàm solo unòve idiomate
humilitatis; sic fecit lalare filium, imò
sic docuit suam loqui puerperam Ver-
bum Patris, priusquam fieret ancillæ fi-
lius, ut dein vir circumdatus à mulie-
re matrizaret.

Prætulit sanè hanc unam clarissi-
mæ humilitatis gemmam, toti virtu-
tum Gazophylacio, quemadmodum in
sublimi fabrica totius ædificij machinæ
præfertur fundamentum. Naturæ o-
pifex, qui lucem habitat inaccessibilem,
lucem locutus est (ut loquitur Ambro-
sius) & creavit; nec enim decuit DEI
vocem ab alio, quàm à lumine inchoa-
re; auctor ego lucis DEUS, locus autem
& causa tenebrarum mundus est; (q) com-
mentatur illuminatus Antistes: hanc
creaturarum venustissimam gemina de-
coraturus lampade, solem ut luminare
majus condidit, lunam ut luminare mi-
nus illius illuminandam splendoribus
creavit. Illum constituens diei præ-
sidem, isti nocturnæ caliginis commit-
tens principatum. Hanc radiosam
geminæ lampadis pompam considerans
commemoratus Pater, figuram revere-
tur, sed figuratum amplius contempla-
tur, DEUS dicit, & cui dicit nisi filio,
DEUS ergo Pater dicit, fiat sol, & filius fe-
cit solem, ipse eum in lumen adduxit; (r) (r) lib: 4. He-
& filij divinitas lux de luce, quem Pa-

Primum quo
DEUS condi-
dit creaturas,
verbum. lo-
quebatur lu-
cem.

(q) lib: 1. Her. 1.

nam 6. 2.

ter luminum ante tempora genuit, & ista, ut solem suum oriri faceret super bonos & malos, humanitatem sacratissimi Christi humanitas est sola adduxisse visus est, cum eam suæ conjunctæ Divinitati. Est luminare majus, omnem creaturæ molis excedens magnitudinem sacerrima JESU humanitas; Maria est luminare minus virginea maternitate grandis ancilla Domini, sed mundi Domina, cujus profligat tenebras, caliginem illustrat. Fecit solem verbi Divinitas in tempore, cooperante Patre cum sancto Spiritu suam produciens humanitatem, fecit lunam in tempore, solis pedissequam, à sole illustrandam, nec tamen amborum præsidium ad irradiandam diem hujus claritatem, aut illuminandam nostrarum noctium obscuritatem extendi suspiceris, præst diebus ille, præst & ista noctibus, sed neuter amborum diurno præluet tempori aut præsidet nocturno, denique est *luminare majus* (commentatur moralis Hugo) *Christus, qui præst diei, id est justis, luminare minus Beata Maria, quæ præst peccatoribus*; (s) fulget uterque, sed ista illius fulgore, quæ angelici Doctoris oraculo habet quandam infinitatem ex maternitate oriundam, utique à filiarione, affulget sydus utrumque, sed illud diem conservat, & istud noctem illustrat, de illo Sole solo dicitur: *tecum principium*; ob nexum consociatæ DEitatis: *in die virtutis tuæ*; in claritate sanctificationis suæ, clarificatur enim in splendoribus sanctorum, multò amplius, longè illustrius quàm Dominus in servis suis; de ista solis luna simul ancilla & puerpera verificatur coronati psaltis præfagium: *Thronus ejus sicut sol in conspectu meo*; in quo tunc posuit rex gloriæ tabernaculum suum, quando verbum caro factum insedit quodammodò humanitati: & sicut luna perfecta in æternum; (t) sic enim describit Mariam Hieronymus: *Luna sine sui defectu coruscans, cælestibus illustrata fulgoribus*, adstipulatur Anastasius Synaita: *luna plena, quæ nunquam minuta fuit, aut defecit*, (x)

(s) in c. 1. Gen.

(t) Ps. 88. v. 38.

(u) in Epla ad Paulam de assumpt. B. V.

(x) lib. 4. a-

nagog: cont

in Hexam:

Commendant ambo plenitudinem sanctitatis, & integritatem intemeratæ Virginitatis, nec tamen crescere obsuit, sed magis profuit usque ad perfectum diem æternitatis; sicut luna crescit & decrescit, sic Beata Virgo crevit & decrevit,

crevit namque de virtute in virtutem, sed decrevit per humilitatem in sua reputatione, quia, quanto major fuit, tanto amplius se humiliavit, (y) docet doctissimus Idiota. Hæc ipsa lucentis lunæ est proprietas, humanis coram oculis decrescere, minorari priusquam assurgat, dimidiari priusquam excrescat; cujus alternans incrementum definiturus Syracides inquiebat, *luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione*; (z) diminuitur in plenilunio, post plenilunium ecclipsatur; an non universa mortalium festivitas hoc indicabatur si- dere, hac declarabatur lampade, à qua dies festivitatis nostræ egressus est, dies nativitatis nostræ exortus est, in qua tenebrosa mortalitas in diem salutis nostræ prodigiosa prorsus vicissitudine est commutata, ab illa nostræ felicitatis serenitas, nostræ festivitatis jucunditas, nostræ solemnitatis celebritas suū sumpsit exordium, suum traxit auspiciū, suum exors est veræ prosperitatis incrementum; sicut enim ab Eva matre viventium mortalium, quæ prima primam genuit mortalitatem, signum mæroris protuberavit, sic à Maria Matre viventium primum nostræ festivitatis tripudium, primum renascentis vitæ nostræ auspiciū, primum nostræ redemptionis gaudium ut à gignente puerpera profiliavit; *Maria est luminare magnum, factum ab ipso sole, quem concepit & genuit*, adstipulatur Petrus Cellensis: (a) Benè optimè! luna quippe proprium lumen non habet, sed in modum speculi (ut speculatur Anselmus) illuminatur à sole, reverberabat suæ humilitatis radios in Mariam quasi in lunam, humiliandus in carne DEUS homo, quando assumenda humanitas in solare verbi tabernaculum destinabatur, quod forma servi, imò & ipsa obscuritate peccatoris voluit obvelari, illi conformiter vaticinantis Prophetæ præfagio, quod Os Domini locutum est, *solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum*, (b) legunt septuaginta Interpretes: *luna non ostendet lumen suum*, obregebatur æternæ lucis sol obscura nigræ humilitatis nube, sicque in Virgine velut lunari impressus speculo, sed concavo, comorabatur; hinc illa non aliam, quàm profundissimæ humilitatis effigiem repræsentare, non aliam quàm ministrantis ancillæ imaginem poterat inspicientium oculis objicere, non nisi purificandam delineatæ peccatrici-

(y) de B. V. par: 14. contemplat: 14.

(z) Eccli: 43. v. 7.

Maria est signum nostræ festivitatis.

(a) Serm: 5. in natio dom:

(b) Ezech: 32. v. 7.

Maria est speculum, Christi effigiem repræsentans.

In hoc lunari
speculo Chri-
stus apparet
minor.

triciis puerperam exhibere. Hæc luna minuebatur in consummatione maternitatis suæ, cum enim hujus divini solis exstiterit speculum, sed minoratum, sol ipse in eo minor visus est, paulò videlicet ab Angelis minoratus, quando omnibus hominibus apparuit humanitas Salvatoris nostri DEI, quasi de muliere, sed non Virgine procedens, quasi Adæ filius, non DEI unigenitus concepto semine generatus. Suum affigat elogium sacerrimis immutatæ lunæ pedibus Clu-

niacensis Hailguinus, *luminare quod minuitur in consummatione, nam cum audisset tantam promissam magnitudinem, quod foret Mater DEI, se se diminuit usque ad ancillam.* (c) respexit humilitatem solis, qui factus est velut saccus cilicinus, nostrorum scelerum abominatione deformatus, unde suum abscondens splendorem, & ancillata servulæ, & peccatricis re-cta velamine solem suum, æmulabatur obscuratum.

(c) in c. 6.
Cant.

THAU.

Versus.
LXIV.

Reddes eis vicem Domine juxta opera manum
suarum.

THAU.

Versus.
LXV.

Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

THAU.

Versus.
LXVI.

Persequeris in furore, & conteres eos sub cœ-
lis Domine.

Sensus Literæ.

Judei à Cal-
dæis oppressi,
gravi captivi-
tate crucia-
bantur.

Prophetam egit, dum prædicens, non imprecando, futuram arrogantium Chaldæorum præagit exterminationem; nescivit barbara frementium Allophylorum rabies deuicto dissimulantis DEI populo ignoscere, non voluit fera crudelitas frementium belluarum captivis parcere, sed insolens in victorijs, in quos sævientis dexteræ gladius non desæviit, illos exitiosa captivitas ipsa morte detestabilior immaniter afflixit. Increbrescebat Judæorum calamitas in terris alienigenarum gentium ad Hebrææ generationis ludibrium. & intumescens earundem audacia ad persequendam lugentium miseriam stimulabat. Grassabatur ærumnosa perniciēs non tantum per celebriores provinciarum urbes, quas fastuosa ingluvie deprædabatur confederata iniquitas, sed ipsæ super diruebantur in radera muri cum

mœnijs, arces cum turribus, ut incussus tremulis artubus pavor exanimaret militem post tot funesta inimicorū spolia, superatarum phalangum agmina, adhuc superstitem, adhuc resistere cogitantem. Sic calcabatur profanis pedibus amica DEI progenies, gemebat inter ardua ferreæ Babylonis vincula, singultuabat compedita Israëlitarum libertas, frustraneum tamen cordolium cœlos invadere videbatur; adorabat toties sacrilego ausu micantem domum siderum veluti Numen suum, iterabat supersticiosam libidinem, deferens Deum suum gens adultera, qui suam scelerstis violatam flagitijs gloriam vindicaturus, Judæam magna ex parte vastatam ab Assyrijs, eliminandam penitus Chaldæorum ferociæ subjugasse videbatur. Impugnabantur sacratiora tremantis Solymæ confinia perstreptibus hostium cuneis, invadebantur viciniora Si-
onis

onis pastaphoria, violabantur interiora sanctuarij vestibula, abducebantur concatenata civium agmina, nec tamen implorata lachrymis, evocata suspirijs misericordia auditum præbuit lamentis; sed geminos sanctissimæ voluntatis suæ allocuta Interpretes, cum Baruch Jeremiam, pro reis supplicantes, sat acri commissorum scelerum à perduelli populo respondit improprio; *circuite vias Jerusalem, & aspice, & considerate, & quærite in plateis ejus, an inveniat virum facientem judicium, & quærentem fidem, & propitius ero eis*; (a) in amplissima orbis metropoli, in florentissima civitatum regia, non erat incola, qui coleret justitiam, qui religionem panderet, qui Dominum metueret, aut vindicem timeret. Excedebat Solyma tot cummulata beneficijs, tot cœlitum munita præsidijs, tot præventa benedictionibus dulcedinis, excedebat Sodomam sororem suam in sceleribus, in illa enim, si aliqui virorum fuissent requisiti, erat Noë cum filijs, hic verò nec vir ab inquirente Justitia poterat reperiri, cujus posset intuitu misericordiarum Pater rebellibus filijs misereri. Erant quidem commemorati vates, erat Eunuchus, qui Jeremiam extraxerat de lacu, sed erant tres advenæ, duo priores de Anathot oriundi, posterior inter Æthyopes numerandus.

Corruerat in plateis veritas, & sedentes in porta judices obstabant, nè ingredi posset æquitas, quæ licet per occultas irrepere tentaret semitas, nullum occupare sinebat angulum, sed omnem plena iniquitas loculum occupabat. Corruitura hoc varicinantis Isaia præfagiò intimabatur veritas, sed æterna, ab æternitatis montibus in sanctam civitatem decidua, sed incarnata, quæ in platea ante Pilati prætorium tunc concidit exterminanda, tunc procidit eliminanda, quando Christus cum iniquis reputabatur, & seditiosus latro conclamantis populi voce absolvebatur. Conceperant perfidi prævaricatores laborem, ut parerent iniquitatem; est enim peccatum universi laboris causa, quod quidem delectabiliter concipitur, conceptum tamen laboriosè parturit, fit enim conceptio in peccatoris corde, fit partus in operis perpetratione, illi conformiter coronati Psaltis threno adversum peccatorem conquerentis: *concepit*

dolorem, & peperit iniquitatem; (b) con-(b) Ps: 7. v. 15. cipitur siquidem à peccato appetitus illecebrarum, desiderium terrenarum voluptatum, in quo dolor involvitur, nec enim sine labore aquiruntur, nec sine timore possidentur, nec sine afflictione dimittuntur, gignitur seu parturit potius inter anxiantes angustias, & comprimentes amaritudines iniquitas male operando; nec tamen omnis conceptio, sed sola solius iniquitatis mala est: conceperant filiorum Judæ proto-parentes optimi, & unà simul pepererant desiderandam sobolem sanctitatis; de quibus Isaias attestatur, *à facie tua Domine concepimus, & quasi parturivimus & peperimus spiritum salutis*; (c) timorem (c) Isa: 26. v. 18. videlicet, qui est initium sapientiæ, qua spiritus vivificatur. Non tamen sic degeneres posterius, exleges filij, quorum pedes ad malum festinarunt, videndum & agendum, amandum & peccandum, sic inquinatos reperit lustratus Chaldæorum exercitus, vel verius, sic declinantes invenit ultrix justitia: invasit DEUS ultionum, qui videns, quia non est vir, aporiatu est; videt enim explorator oculus dum punit, nè amplius inveniat, dum ferit, nè ultra iniquitatem cernat; videndo contristatus dicitur, quia non nisi attractus & coactus ad puniendum commoveretur. Ut reos plecteretur amans Pater, hostilem tubam insonuit, ferale classicum filijs Judæ & Benjamini intonuit, quarum prima tribus in arcis præsidium famulabatur, sed altera in subjugæ civitatis tutelam lustrabatur. Accelerabant animosi Chaldæorum Principes, ingentem exercitum adducen-
tur phalanges militum, suis stipati sagittarijs, expandebatur regale labarum, circumsitæ exscindebantur arbores, vallabatur Jerusalem fatali aggere, nec tamen plorans audiebatur pœnitentia, nec singultuans innocentia ejulabat, adhuc oppressorū vociferabatur calūnia, & condemnata orphanorū justitia lamētabatur. Exhortabatur severis cōminantium Prophetarum augurijs ultrix justitia: *erudire Jerusalelem, nè forte recedat anima mea à te, nè forte ponam te desertam terram inhabitabilem*; (d) quid possit svaderi consultius, quid dulcius proponi; volenti consultitur, nè suum velit interitum, trepidanti ad obsidentem Assyriorum militiam, quo uno serio conversionis indicio valeat hostem eludere, auscul-

tanti proponitur, quâ valeat contritione cordium evaginatum furoris acinacem declinare, ostenditur; & tamen à cæcutiente populo negligitur, à tumultuante vulgo despicitur, ab arrogantibus præfidiarijs exploditur, clausisque januis affilienti Chaldæorum violentiæ aditus aperitur; quis enim recedente exercituum Domino custodiet civitatem? anne civium unitas in sceleribus confœderata? flagellabat filiam inamoratæ genitor, arctabat dilectam, sed non redamantem Solymam supernus arbiter, invigilabat saluti periclitantis Judæ respiciens misericordia, quemadmodum pia mater ad ægrotantem filium defigit oculos suos, cumque frustraneo stimularet conamine ad pœnitendum, tradidit urbem affilienti ferociæ, dimisit incolas è suæ protectionis dextera in manus alienigenæ tyrannidis, dissimulavit præpedire Chaldæorum barbariem, qui velut vindemiator racemum colligens in vinea, & sepem dissipavit, & mæriem destruxit, & Israëlitis reliquias, quas non decussit gladius, in captivitatem durissimam collegit, sicut enim accurati vindemiatorum oculi perlustrant vites cum folijs, ut botros singulos vindemient, nec nisi inutilia solent grana dimittere, sic truculentus Assur non nisi pauperes aut inutiles in devastata urbe dereliquerat, sicut enim vindemiatoris manum secantem & scindentem non effugiunt nisi botri inutiles & succo destituti, sic (commentatorum placito) solis duntaxat illis ignovit Nabuchodonosor, quos sibi non idoneos vel onerosos potius quàm utiles prævidebat. Raprabantur ad Babylonis ergastula perfidi transgressores, accumulabantur injurijs, fatigabantur oneribus, prosternebantur laboribus, experti quidquid inveterata rabies potest incutere, & qui Clementissimo Numini servire recusabant, man-

cipabantur crudeli adversario, cujus superbiam quò se profundius substernebant, eò sibi intolerabiliorem tyrannum & carnificem reddebant.

Nullum compeditis effugium restabat, nullum salvandis asylum parentabat, cœlum atrociter offensus clamantes contemnebat, angelorum agmina nullam spem adjutorij, rupto toties fœdere, promittebant; tumor superbiam, quo deprimebat miseros allophylorum regio, nullo humiliantium se obsequio contentabatur, immoderatus furor nullo supplicabundorum gemitu placabatur; hanc ergo calamitatum congeriem deplorat præsentis threno lugens Propheta, & subsequitur ferocientis arrogantiam minatur ultionem! qui enim misereri nescit misero, durissimo plectitur reciproce vicissitudinis exitio absque misericordia misere, redduntur vices impio, & qui crudeli temeritate ingeminavit plagas, suarum manuum opera severiori virga flagellantur, dum singillatim, quam fuerint captivis gravia, sæturi acuratissimo pondere librantur, Clamabat voce flebili coadunatus Israël, & quamvis frementem audire gemitum dissimulaverit DEUS suus, exaudivit tamen dolenter implorantes, dirupit ferream implacabilis Assyrii sævitiam, devictis adstitit cœlestis militia, victos & victos afflixit Babylonis incolas, & qui in mancipatos advenas misericordiam exercere æquè ac exorari non sustinebant. Justitiæ vindices sufferre debuerunt, rigidissimamq; talionis pœnam sine plagarum moderamine humiliter subire. Hinc persequendos insinuat persecutores Judæ, & conterendos sub cœlis à cœlorum Domino, qui præsumebant ambitioso pedum suorum calcaneò conterere captivum Israël.

DEUS ultor
arumnarum
à Chaldæis Ju-
dæi afflige-
bantur.

Ad iteratas
DEI minas no-
luit corrigi
perversus I-
sraël.

THAU.

Verfus.
LXIV. Reddes eis vices Domine juxta opera manuum
fuarum.

Sermo Sexagesimus Quartus.

Omnipotens vindicat se de serpente antiquo
per Virginem MARIAM gloriose Dæmonia
conterentem.

QUod threnô lugubri præfagit
eventurum crudelibus Allo-
phylis exulceratus Jeremi-
as, hoc ipsum severius &
clarius exoptat ut eveniat propheta co-
ronatus, dum delictorum ulticem in-
vocans Justitiam, supplicabundus psal-
lit: *da illis secundum opera eorum, & se-
cundum nequitiam ad inventionem eorum;*
(a) Ps: 27. v. 4. (a) non Adæ filios, quos velut proximos
dilexerat, sed fratrum accusatores da-
mnatos spiritus exoptat cruciari, desi-
derat vicissitudine reciproca mulctari.
David & Je- derat vicissitudine reciproca mulctari.
remias petunt nec tamen hoc desiderium ex libidine
vindictam ultionis oritur, non ex vindictæ illicio
contra Dæmo- egreditur, sed protegendæ fragilitatis
nes. nostræ amore excitatur, hinc & Altissi-
mus hac voce flebili ad nostræ commi-
serendum calamitati provocatus, spon-
det ore prophetico: *reddam eis secun-
dum opera eorum, & secundum facta manuum*
(b) Jerem: 25. *suarum;* (b) implorat vindictam adver-
sus transfiguratum in lucis angelum
v. 14. principem tenebrarum, qui se suppli-
ciorum artificem mentitur, ut, dum hu-
manus timor pœnam refugit, ad eum
veluti plagarum authorem homo con-
fugiat, nè plectat, vel saltè flagella-
turum timeat, si hunc rebellem spiri-
tum offendat. Hanc credidit insani-
am delapsus per cancellos cænaculi sui,
gravique enervatus ægritudine Ochozias,
dum DEUM Accaron infamem Belze-
bub per ablegatos consuluit nuntios, u-
trum vivere queat de infirmitate sua;
credebat matrilians impiæ Jezabelis fi-
lius inesse muscarum DEO (sic enim
scelestæ nomen vertitur) virtutem ad vi-
vificandum & perimendum, cum tamen
soli spirituum Domino attribuitur, ut

incommunicabile præconium: Dominus
mortificat & vivificat, deducit ad inferos &
reducit; (c) & quidem mortificavit per- (c) 1. Reg: 2.
duelles empyreæ regionis principes, 7. 6.
quando incomprehensibili judicio super-
bientem luciferum suo cum pedissequo Solius DEI
agmine à cogitatione suæ divinitatis se- proprium est
gregans, ad centrum tartari irrevocabili mortificare &
li sententia condemnavit; tunc verò mor- rursus vivi-
tuos vivificavit, quando vesanam arro- ficare.
gata Divinitatis amentiam in dementa-
tis protoparentibus mortalitate castiga-
vit, ejectos de Paradiso voluptatis ad
vallem lachrymarum profligavit, imò
fideles quosvè posteros sua in gratia de
mundo excedentes, ad limbi carcerem
relegavit, non tamen æternæ damnatio-
nis vinculis addixit, sed consummato
nostræ redemptionis opere, secum as-
sumptam captivitatem in evacuatis dam-
natorum spirituum sedibus collocavit,
collocans hodieum in regno suo dile-
ctas sibi suorum electorum animas, æter-
na requie veluti substitutos dejectorum
spirituum hæredes ac successores. Infortu-
natis aruspicias legatis occurrit vir pilosus,
subjungit Hugo vir religiosus, religionis
meæ clarissimus protoparens Elias, qui
superstitiosi Principis castigaturus temeri-
tatem, eidem injunxit referendum: *de
lectulo, super quem ascendisti, non descendes,
sed morte morieris;* adnectit austeritatis
scholium commemoratus Pater, quia
hujusmodi viri, illis, qui vivunt in de-
licijs, sunt Propheta æternæ miseriæ;
hi sunt veridici Divinæ voluntatis inter-
pretes, non ille mendaciorum Pater, qui
cupiens timeri non tantum à sibi devo-
tis clientibus, quam etiam stantibus in
domo Domini servis DEI; affligunt, sed
isto

isto permittente, feriunt, sed isto dissimulante, non tamen nocent eodem isto proregente, allidunt non collidunt, quia Dominus supponit manum suam. Huic imprecatur uterque Prophetarum, appellans ad divini tribunalis subsellium, ut nequam spiritus suis in manibus, suis in operibus confundatur, suomet verberetur, flagelletur, contritione duplici conteratur, privatione divini luminis affligendus, & æternaturis infernalis Lipparæ ignibus exurendus. *Reddes eis vices Domine*: quasi errantis populi sui Zelator egregius ingens pessimi seductoris exterminium plangeret, & vociferantibus suspirijs vindictam adversus proditorem pessimum imploraret: desæviant in sanctas sanctificatæ gentis tuæ animas feroces genij, te oculato scrutatore cordium inspiciente, fallunt incurios, defraudant miseros, enervant fragiles, inducunt peccatores; ah! videam, quid se vidisse contestabatur Eliphaz Themaites, *vide eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos, flante DEO perijisse, & spiritu iræ ejus esse consumptos*:

(d) Job: 4. v. 8. *fructus doloris est inflictio damnationis; seminat inimicus homo dolorum semina, dum iniquitatem hominibus suggerit, sed id ipsum, quod seminavit, cogitur metere, quia justo divini judicis suffragio, dum ad peccatum incitat, dum ad prævaricandum excitat, suæ damnationis pœnas incrementat.*

Diabolus seminat inducendo homines ad peccatum, sed metit dolores, dum torquetur ob ipsorum damnationem.

Redduntur vices seductori, dum enim tentatam ad delinquendum animam allicit, allectam ad consensum pertrahit, novæ iniquitatis reus redarguitur, novâ novæ damnationis pœnâ plectitur, & in sui laboris stipendium exquisitori pœnarum exitio cruciatur. Est tamen peculiaris alia vindictæ species, quâ gubernatrix omnium sapientia maligni serpentis astutiam hodie dum ulciscitur, & continuante continuaturaque vindicta infectatur. Tortuosus coluber, qui à primo exitiosi lapsus præcipitio nescit per rectitudinem viarum incedere, proserpit ad primam machinam, volensque Adamum fallere, seduxit Evam blandiloquâ garrulitatis stratagemate; lucratus ambitiosæ conjugis animam, non ultra de mariti ruina dubitavit, callidus nostræ felicitatis adversarius, ubi commissum fuerat fœdus fragium, victoriam intonuit, quia primum humana mortalitas epicedium articulare totali-

ter incipit. Ingemuit, sed tanto gemitu progenitæ mortalitatis puerpera, indoluit præcipitatum à sede gloriæ ad portas inferi effaminatus homo, qui non seductus, sed mulieris amore subversus; optasset semper fervare mandatum, ut loquitur Bernardus: (e) si mulier aliud non svasisset, aperiebantur illicò amborum oculi, ut discernerebatur à quanto gloriæ cacumine in miserrimam abyssum deciderint, qui antea quasi terrestres angeli vivebant, incepterunt mox Adamum adiscere scientiam, quam traditor promiserat, sciverunt, quod antea scire noluerant, considerare renuebant, videlicet se esse passibiles & mortales, non jam potens pati & mori, sed se ad patendum & moriendum necessitari. Comparuit ad auram post meridiem tardigradus ultor sceleris, & quia plures contaminaverat iniquitas, consedit ad tribunal; Hieronymus legit *ad vespeream* venisse, ut illos, qui adhuc ante prandium deliquerant, vespere judicaret; notabilis pœnæ dilatio, sed deplorabilis culpæ acceleratio, ad vespeream, quando aura refrigerans prævalentem diei æstum consuevit temperare; quasi quævisset deambulans viator sui furoris refrigerium, lans in paraffammivomi cordis temperiem investi-garet. Deambulantis circuitus sonum voluit, ut festediderat, voluit siquidem (Mosis Barsephæ naret Adamus judiciò) ut audiretur ab ipsis suis incessus, ad veniam. & ipse corporatus expectaretur humanâ formâ, ut præ motu festinarent ad ejus gratiam agnoscantiâque: (f) ubique comparet misericordia, quasi inseparabilis à miseria, monet non cogitantem, ut recogitet, invitat diffidentem, ut confidat. Declinat tamen miser profugus invitantem & investigantem, donec à clamante Verbo jussus sistere, ubinam sit, admirabiliter interrogatur. Proceditur ad primum perpetratæ transgressionis authorem, in nequam dolosi serpentis nequaquam neglectus superventuræ mortis timor refunditur, nam licet violentare non potuerit, svadendo tamen induxit auscultantes; feritur perenni anathemate, supra pectus gradiri præcipitur, quo pectoris nomine (ut inquit Eucherius) significatur superbia mentis, hanc primæ mulieri, dum consuluit, ad infallibilem ruinam incautam superbiens angeli pedissequam induxit. Nec hac ultione contentus humanæ calamitatis vindex æquissimus, insigniori plaga exterminatorem angelum flagellavit, qui

(e) in festo S. Andreae.

Adamum a-mor mulieris subvertit.

DEUS ambulans in paradiso, audiri

vult, ut festediderat, voluit siquidem (Mosis Barsephæ naret Adamus judiciò) ut audiretur ab ipsis suis incessus, ad veniam.

(f) i. p. de parad:

DEUS ulciscitur ruinam hominis, condemnando serpentem ad inimicitias cum Maria.

qui simulans amicum, sub exhibendi fa-
voris specie obtulit toxicum, factus ex
supremo angelicorum agminum principe
abominandus coluber, huic blandienti,
huic suggerenti facta est mulier peren-
nis inimica, quæ ut inimicum perse-
quitur, quem prima mulier velut ami-
cum reverebatur, *inimicitias ponam inter*
(g) *Gen. 3. v. 15. te & mulierem, inter semen tuum, & se-*
men illius: (g) non inter semina, sed
inter semen fundatur salutaris inimicitia,
sed quomodo inter semen mulieris, quæ
tamen proprio semine destituta, virili
fœcundatur? de illo videlicet virginalis
puerperæ prælagiebatur unigenito,
qui sine virili semine conceptus de san-
cto Spiritu, profiliit in terram nativita-
tis nostræ DEUS homo, de illa intelli-
gendum est puerpera, quæ contrivit ca-
put serpentis, quod arroganter erexe-
rat post victoriam prostratæ humanita-
tis, conculcavit sui insidiatorem calca-
nei pede gemino, dextero quidem su-
perbiam pede humilitatis, sinistro car-
nalem concupiscentiam pede virginita-
tis. Maria mulier est, inquit Hildeber-
tus Archi-Episcopus Turonensis, cujus
(h) *in præm: de nat: Dom. pede pressus coluber contritus est. (h)*

Gloriabatur olim vir patiens, ut
alienæ proficeret utilitati, non suæ de-
serviret commendationi: *fui pes clau-*
(i) *Jobi 29. do; (i) quem suis sustentabat divitijs,*
v. 15. nè rueret, suis sublevabat consilijs nè
caderet, suis adjuvabat superbijs, nè pe-
rirer; verum claudicabat periculosus
lapsi Adæ posteritas, cui se pedem for-
tis mulier exhibuit, quando protopa-
rentis lapsum benedicto fructu ventris
sui reparavit; fraude dolosi angvis de-
lusus & allusus Adam corruit, sed sine
dolo fraudare nescia processit Heroïna,
aperto configens luctamine, suæque à
forti exercituum Domino, communica-
ta fortitudine insidiatorem occultum
conterens ac pessumdans, blandieba-
tur fallax & mendax angelus erecto ca-
pite, annuens arrogantis Evæ superbien-
ti animo, quando suggerebat obtinen-
dæ Divinitatis illicium, recreabat ver-
miculati ventris coloribus referatam
palpebram aspicientis arborem, quan-
do objecta divinizantis pomi fertilitate
delectabat intuentis oculum jam jam
miserabiliter illuminandum, constrin-
xit feriente caudâ, quando cogitabun-
dam alliciens ad thronum gloriæ con-
sentientis nutum obtinuit, & emolli-

rum conjugem pari libidine intoxicavit.
sed inimica virgo, mater Virginea into-
nuit serpentis ambitioso capiti ferale
classicum, nam mediante matre sua,
nunquam contaminata, semper imma-
culata; Divinus vindex reddit hodie-
dum vices fallaci colubro, mendaci
angelo juxta opera manuum suarum; I-
sta mulier, sed incorrupta, Virgo, sed
illibata, virago virum circumdans, viri-
liter agens; virago, non quia de viro suo
sumpta est, ut olim prævaricatrix Eva,
sed quia de ipsa sumptus est vir suus
sponsus Virginum, & vir Viraginum;
ista mulier, sed virago & quidem sola
ut adstruit Ernestus Pragensis Archi-E-
piscopus: quia in conceptione carnis Chri-
sti quodammodo virum egit, dum ex Spiritu
sancto & virtute Altissimi, non solum acce-
pit virtutem passivam, verum etiam & gene-
rativam activam; (l) adstipulatur san-
ctissimo Præsuli Dionysius Carthusianus,
dum Mariam fortissimam nuncupat vira-
ginem, de qua in genesi Dominus di-
xit serpenti: *inimicitias ponam inter te*
& mulierem, ipsa conteret caput tuum; (m)
hæc virginalis mulier plantâ tuum ca-
put molet, in cujus primo vestigio,
dum tu virginali insidiaberis calcaneo
truncus remanebis, ut sis imposterum
sine capite acephalus confusionis filius:
obtulisti intoxicate serpens dominium
mulieri, dum erat absque capite, ab-
sentem à marito assilijsti, illa tibi ca-
put suum subjecit, quando infatuatum
conjugem ad se tuis subjiciendum falla-
cijs induxit; reddidit tibi vices justus
judex, præoccupavit immaculato pede
te suo egressui insidias struentem, con-
culcavit accedentem, ut interires con-
tuso capite, priusquam evomens pec-
cati toxicum immaculatam contamina-
res viatricem. O evanidum perdendæ
hujus Adæ filia desiderium! quàm malè
desiderasti! quàm inopem illam fecisti
potentiam, quâ primam inter virgines,
sed fatuas pungere voluisti! ecce! con-
trita cuspide contereris à virgine, sed
prudentissima, quæ tuas novit tendi-
culas, tuam confringere tyrannidem,
tuam compescere crudelitatem.

Præviderat sagaci oculo prote-
atrix immaculatæ DEI filia Providen-
tia, quomodo seductor ille futurum ver-
bi thalamum contaminare intenderet,
qualiter insidiaretur calcaneo, ut pri-
mum egredientis animæ ex manu cre-

Est virago lon-
ge sublimiori
titulo quam
Eva.

(l) *In Mariali*
c. 122.

(m) *in c. 3.*
Prov.

Maria fuit
pes claudican-
ti humanitati

Beatissima Virgo usque hodie configit eum Dracone, usque in diem iudicii continuatur. antis omnipotentiae descenderet, verum conclusit oculata speculative Divini Spiritus sapientia tam diligenter hunc thalamum, ut (Richardo fidem dante) draconem pervigilem omnino lateret, & leonem rugientem longè à se excluderet, ab hoc primo luctamine configentis animæ DEI parentis cum hac feroci belua continuatum increvit prælium, quod hodie dum prosequitur exercituum Dominus, non nisi pereunte cælo & terra quoad influxus suos (quando oves ab hædis & maledicti à benedictis segregabuntur) cessaturum; inchoabat gloriose triumphatricis victoria cæterarum præliminaris omnium, quando ad primum orituræ Virginis intuitum erupit hostis sinè luctamine, profugit sinè certamine, conterebatur in capite, priusquam calcaneum peccati spermate intoxicaret. Præfiguratam hanc fugati tenebrarum Principis cladem in Pharaone Spiritus sanctus vivis coloribus idæavit; Affligebatur à coronata Ægyptij regis tyrannide multiplicatus Israël, quem clementissimo misericordiæ intuitu respicere dignatus est benignus conditor barbara servitute depressum; utque suam finis nesciam dilectionem comprobaret, pretioso portentorum sumptu eripuit in manu forti de leonum ungvis & tygridum furore; Iterato roties verberare flagellatus Pharaos compulerat ad celerem abitum Judæos, transfactâ nocte media, & aspirante præsentis lætitiæ aurora, egrediebantur de ærumnarum Patria sexcenta terè peditum millia, sine mulierum & parvulorum congerie, post quadringentorum & triginta annorum incolatum, ad dirigendos viatorum pedes in viam pacis: *præcessit Dominus per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis; (n) dum interim concessæ libertatis pœnitens tyrannus urget exercitum, ut lutum contra figulum decertet: phaleratur equitatus curruum, expediuntur equites, lustratur acies, præcedit Rex furibundus, exercitum accellerare præcipit, jamque vicinos assilire contendit: quando tollens se Angelus DEI, qui præcedebat castra Israël, abiit post eos, & cum eo pariter columna nubis; (o) non jam ut iter ignotum Hebræis panderet, quàm ut fremen- tem Ægypti exercitum suo cum principe submersum in aquis validis tumularet. Hoc viso cælestis militiæ labaro perterriti hostes, unanimi vociferatione inva-*

Pars III.

si cœlitus ejulant, conclamantes, fugi-
amus Israël! Dominus enim pugnat pro
eis: desinite insequi, nec enim manci-
pari poterant, quorum libertas ab illo
propugnatur, cujus iræ nemo resistere
potest; ex qua confessione concludit
subtilis Cajetanus, ex illa radiante co-
lumna nubis sensibilem actionem adver-
sus Ægyptios emanasse, alioquin putas-
sent objecta transitus impedimenta ca-
su fortuito evenisse, sed revertentes a-
quæ maris, quæ in geminos veluti mu-
ros erectæ consistebant, cum curribus &
equis innumeram Ægypti colluviem in-
volvunt; assignat æquissimam divini vin-
dicis rationem Theodoretus, tradidit
justissimus Juxta exitio aquarum Pharaonem
cum toto exercitu, quia per aquam inter-
emerat infantes Hebræorum. (p) Expende
in prodigio prodigiosi discriminis varie-
tatem, fugit Israël, & fugat fugiens
Pharaonem, ille vincit fugiendo, iste
cadit insequendo, insequitur non tan-
tùm persequens electum DEI populum,
sed ipsum in nube protegente DEUM;
sed frustraneo conamine, sed summo
sui discrimine interitus: Ægyptijs nam-
que ad unum involutis, Israëlitiæ tripu-
diantes transierunt, vallati pro muro dup-
lici aquis à dextris & à sinistris; mi-
raculosa nubes, quæ relativè ad Ægypti-
os fuit turbo caliginis suspensa divi-
næ illuminationis beneficio quoad lu-
cendi claritatem, fuit lucidissima lam-
pas electo Deicolarum populo, ut in-
ter obscuras umbrosæ noctis tenebras
iter agerent, quasi ad radios solares.
Hæc in figura contingebant illis, no-
bis contingunt indies in veritate. Est
virginalis Deipara Oris aurei eloquio,
nubes columnæ similis DEUM habens, qui
in deserto Israël Ductor fuit: (q) per hanc
lex gratiæ ad nos devolvitur, hac cir-
cumdante sol Justitiæ obvolvitur, radi-
osa cujus Majestate tenebrarum prin-
ceps in abyssum demergitur, & electo-
rum populus ad optatam promissionis
terram deducitur, in desideratam bea-
titudinis patriam deportatur. Adstipula-
tur Chrysostomo Cretensis Andreas:
columna vivifica non carnalem per lucem de-
ducens Israël, qui fugatur, sed spiritua-
lem, qui deducitur ad inerrantem lucem
cognitionis. (r)

Pharaos sub-
aquis, quia
Hebræorum
pueros ad a-
quas condem-
navit.

(p) Quæst. 25.
in Exod:

(q) Joan:
Chrysost: hom:
in Nat: Chri-
sti.

(r) Orat: 3.
de dormit: B.
V.

Luctamur in devia mortalis vi-
tæ solitudine, invasi ab hostibus, se-
ducti à voluptatibus, profligati à tenta-

B. V. est nu-
bes columnæ
similis, per
quam infer-
nalis Pharo
submergitur
in mari.

tionibus colluctabundi viatores, affli-
gimur ab Ægyptijs, quibus cohabita-
mus, dum caro concupiscit adversus
spiritum, & spiritus carnem supprime-
re molitur, infestamur à tartarei Pha-
raonis tyrannide, qui antequam præ-
tendens mancipatum, suis nos compe-
dire flagitat vinculis, suis nos vult in
tenebris habitare, quis non succumbe-
ret suis furoribus? quis se subtraheret
suis technis & fraudibus; si suum elon-
garet suæ protectionis præsidium, suæ
illuminationis suffragium, suæ defensio-
nis auxilium, hæc nubes solifera, quæ
universam mundi machinam suis illust-
rat favoribus, suis irradiat splendoribus,
quæ singulari privilegio una ex omnibus
Adæ prolibus contribulat capita dra-
conum in aquis, per quæ dæmoniorum su-
perbiam intelligit Augustinus, à quibus
gentes possidebantur: (s) quot enim mil-
le animarum millia ab æternæ perditio-
nis fluctibus absorbendas, inter desæ-
vientes tentationum undas miserabiliter
tumulandas, inter occurrentes discrimi-
num procellas finaliter deglutiendas,
draconi huic eripuit anhelanti, surripuit insidianti soror parvula per
humilitatem, non habens ubera concu-
piscentiæ per integerrimam Virginita-
tem, quod si multiplicato draconum
nomine tota potestas tenebrarum sub
suo militans principe significatur, est il-
le draco magnus, est caput illud (pro-
sequitur sublimis Afer commentari) quod
accepit maledictum, ut semen Evæ ob-
servaret caput serpentis, nec ulterius,
quàm illius, quæ non prima sed secun-
da, de qua secundus Adam de cælo cæ-
lestis generatus est; ut si ex prima ve-
ritum comedente fructum mors orta
est, ex hac secunda vivificus nostræ sa-
lutis fructus prodijt, quo largiente vi-
vificamur ad vitam, sed immortalem.
Ex illa sudor vultus nostri, in quo ves-
cimur pane tribulationis nostræ, hodie-
dum stillat vel pluit, ex isto nostra ex-
oritur requies, qua fruimur in tempo-
re, per illam amplissima quiete fruitu-
ri in beata æternitate, in illa credimus,
per istam surgimus: infelix ego homo!
quia genuit me mater mea ad mortem,
sed felix idem ego sum, quem toties
Maria regenerat sua potenti apud filium
intercessione ad vitam. Fuimus ali-
quando tenebræ, nunc autem lux in
Domino per Dominam, in JESU per
Mariam; dicat proinde de illo draco-

ne magno coronatus puer Domini, de-
disti eum escam populis Æthyopum: (t) quod (t) Ps: 73. v.
si in nigris Æthyopibus præfigurentur
peccatores, qui, nè nigri remaneant, ad
illam respiciant, ad illam confugiant,
cui soli & uni præ cunctis Evæ posthu-
mis concessum est in Domino gloriari,
nigra sum, sed formosa: (u) hoc attesta-
tur formosus ille in stola sua, quam can-
didissimam suscepit ex virginali utero,
lavandam olim in sanguine, ut fiat rub-
rum vestimentum ejus, sicut laboranti-
um in torculari. Nigra sum, sed per
fuscam humilitatem, formosa per vir-
gineam maternitatem; ista illum genu-
it Dominum, nostræ ignarum servitutis,
illa ancillam Domini effecit, veluti nes-
ciam suæ sublimitatis; sed credam ego
istius pulcherrimæ genitricis, istius cla-
rissimæ DEI parentis secundo-genitos,
dracone se nutritivisse, cibasse, & aug-
mentasse? credam felices Mariophylos
draconem magnum devorasse? ambi-
guus profecto hærens & attonitus, nū
memoratus Pater instrueret ignorantem,
certificaret dubitantem; quis enim non
dubitaret, illos, quos parens de cælo
verus saginat & delectat, quos Ange-
lorum esca roborat & confortat, quos
DEUS homo pascit esurientes, hos pa-
riter informi hoc edulio satiari, imò
& impingvari? Igitur (explanante
subtiliter Aurelio) Christum acceperunt
in escam, sed Christum, quo se consumma-
rent, diabolum, quem consumerent; hoc
suos reficit edulio, ut mordeatur ac-
cusando, comminuatur redarguendo
corpus diaboli est consumendum, quot
sunt cultores & amatores ejus, qui vo-
cem suam audiunt, suæ obediunt vo-
luntati, quemadmodum fideles filij Ma-
tris Ecclesiæ Corporis Christi membra
sunt, illi conformiter Tarsensis Pauli
oraculo, quò suos hortatur Ephesios
ad unionem charitatis, crescimus in illo
per omnia, qui est caput Christus, ex quo
totum corpus compactum & connexum: (t)
fide conjungitur, connectitur charita-
te.

Reverere matrem providam fili
prodige! quæ tibi cibum porrigit, quo
mediate consumeris in justitia & san-
ctitate; escam proponit, non qua ne-
cesse habeas consummari, sed quam con-
sumere coneris, sunt enim unum cor-
pus diaboli universi peccatores, hoc su-
me, ut consummas escam æthyopum, re-
cor-

Draco datur
in cibum Æ-
thyopis, quan-
do comedun-
tur peccato-
res à justis, ut
convertantur
in justos.

Christus co-
meditur, &
consumetur
in sanctitate
diabolus co-
meditur, &
consumatur
in nequitia su-
a.

(u) Cant: 1. v.

5.

(t) Eph: 4. v.

15.

(u) Act: 10, v.
13.

Petrus jube-
tur belluas
comedere, id
est converten-
dos peccato-
res in se.

cordare Apostolorum principis, cui dum delapsus cœlitus vas velut linteum ob- jiceretur in spectaculum, invitabatur esuriens ad convivium voce svavisona : surge Petre ! occide, & manduca ; (u) esuriens corpore, reficitur mente, salute gentium pascitur, quas convertendas jubetur occidere, occisas manducare ; erant in linteo omnigena ferarum quadrupedia, erant aspectu horrida serpentium corpora, erant aligera volucrum agmina, in lautum famenti epulum præsentata ; invitabatur & urgebatur attonitus spectator ad occidendum & manducandum, quasi truncata vox compendioso insinuaret diverbio : occide quod sunt, & fac quod es ; convertatur alimentum in aliti substantiam, ut corpus, quod erat hætenus Diaboli, credendo & amando esse incipiat corpus Christi ; sic devoratur, sic absumptis peccatoribus consumitur corpus Draconis magni, si membra manducantur, si membra consumantur, caput ejus conteritur à Virgine, dum hac patrocinate, hac exorante abigitur à cordibus hominum malitia, proscribitur à mentibus fidelium omnis perfidia, & tota vitiorum universitas propulsatur, sic vindicantur latrocinia, sic castigantur pyratéria periclitantium aut perditarum penitus animarum ; sunt quadrupedia (hiante, sed ore Apostolico absumenda) immensæ terrenis animæ, defixæ in voluptatum illecebris velut in volutabris, sunt pariter serpentina gulosi ventres epulorum & helluonum guttura, ambo- bus nunquam sufficit, quid quid eorum ingluviem reficit, & abundanter pascit ; sunt volatilia superbientium & arrogantium commercia, qui mentem semper erigunt, non ad cœlestia, quæ fastidiunt, sed ad transeuntia dignitatum culmina, ad quæ omni sollicitudine contendunt evolare ; famedicum protoparentem meum cibavit providentia subministrantis corvi ministerio, sed Petrum pascit lautius cœlestis curia, tam opulentum præsentans convivium feris & avibus, serpentibus & angvibus refertum ; horret tamen ad terrificum tot belluarum intuitum ecstaticus Petri oculus, an fortè refici desiderasset piscibus piscator hominum, sed quia piscis extractus ab aquis statim perire incipit, non affligebatur linteo, nec enim mortui laudant Dominum, sed soli duntaxat vi- vi. Hoc grande linteum, hoc vas ple-

num mysterijs (si interlineali Glossæ fi- dimus) est corpus Christi, quod, quia conceptum sinè semine, candorem castitatis adumbrat ; refertur illud tam varijs ferarum & alitum copijs, serpentium & colubrorum turmis, quia langviores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Hoc linteum expansis por- rigit brachijs mater provida suis clien- tibus, hunc cibum fortium suis præ- sentat filijs, ut mordeant & conterant, comminuant & consumant ; néve eden- tes consumantur, sed ut famentes con- sumantur, pascit benedicto fructu ven- tris sui esurientes animas suorum ama- torum. Nubes frugifera, nubes soli- gera : quæ concava per humilitatem, & ro- rida per plenitudinem gratiæ genuit in se cœlestem arcum, id est, Christum (allego- rizat Jacobus de voragine) qui est lignum fœderis inter nos & DEUM ; (x) sua pro- funditas jam tunc auxiliatricis omni- potentiae involvebat præsidium, quando superbus deprædator suo tentavit pyra- teriò virginali calcaneo insidiari, quan- do ascendens de abyssò nihili, quasi ve- stigium hominis, quasi imago DEI ascen- debat ; circumdabatur jam tunc coro- nata originalis gratiæ radijs, quam at- tentabat proditor Angelus culpæ pri- mordialis implicatam voragine, com- munibus vinculis attrahere compedi- tam ; sed ordinaverat extra ordinem in- sacratissima sororis parvulæ anima cha- ritatem suam sponso sanguinum (y) vel si Hebræa magis arrideat periphrasis, plaudit Heroïna victrix : vexillum ejus super me charitas ; (y) quo renitente non una malignorum spirituum legio profligatur, sed universa tenebrarum regio, velut indeclinabili suæ perditio- nis indicio conturbatur.

Considerat præsumptuosus serpens progressuræ viatricis pedem lædere, sed illa charitatis communita robore, al- licit caput collubri, ut dum ille latam supponit obtinuisse victoriam, eodem in certamine supremam experiri co- actus sit ruinam ; primus mendaciorum genitor sibi ipsi mentiebatur in devicta immaculatæ Virginis anima gloriam, quando illa honore coronabatur & gloriâ, deluso vanissimi spiritus augu- riò, quod sibi auspiciatissimum jam in- ter suæ commilitones nequitiae divulga- bat : inde præstolabatur plausum, inde explosus ordiebatur planctum, & ibi

ama-

Vas velut lin-
teum, in quo
omnia anima-
lium erant
genera, fuit
humanitas
Christi.

(x) in Mari-
ali serm: 6.

(y) Cant: 2, v.

Beatissimæ
Virginis laba-
rum est Cha-
ritas.

(2) Nab: 3.
7.13.

(a) con: in
Mari, concept:

(b) in Mariali.

Beatissima
Virgo est mons
à quo sine ma-
nibus excisus
est lapis, qui
contrivit Dæ-
monum poten-
tiam.

amarum experiebatur fletum, ubi jucundum machinabatur risum. Sed jam ad alia vindicantis DEI per Virginem progrediamur argumenta. (2) Præfigurare placuit Divino spiritui ferale prælium confligentis ancillæ Domini cum evolante ad aquilonis latera ambitioso spiritu iniquitatis, & quidem, si adumbratæ veritatis literam discutias, victoriæ ludibrium Assur est, si verò collimantis Prophetæ anagogiam examines, prostratus & vulneratus, confractus & contritus aliger est, qui nuper à monte testamenti præcipitatus, tentabat denuò umbrosum montem illum supervolare, montem magnum à desideriorum viro visum, ex quo lapis ille præcisus est, qui divino robore idolorum aras confregit, ut commentatur Andreas Cretensis: (a) ingens ruina transfigurato in lucis Angelum principi tenebrarum, quidum in hisce simulachris adorabatur, sæva tyrannide seductis adorantium cordibus dominabatur, Maria est mons DEI sanctus, canit Hymnographus Joseph, ex quo excisus est lapis, qui aras & simulacra demonum comminuit, homines autem templa & veneranda habitacula effecit:

(b) hunc montem in vertice montium collocatum assilire, hoc filiorum Adæ inexpugnabile promontorium statuit impugnare, ejiciendus hoc lapide princeps mundi hujus, sed assilienti, sed superbienti, sed præsumenti, sed invadenti, præagivit vaticinus Nahum interitum decidentis, & lapsum corruptis: Rex assur, sepelientur principes tui, latitavit populus tuus in montibus, & non est qui congreget. Ad resistendum enervem animat, sed unà simul exanimandum signat, illudit conculcando, prædicat fatum tumultando; hinc illicò postquam sat subsanaverat, arroganti præagat superbix exitium, pede muliebri inferendum; non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua; obstupescite solo, aggratulante solo, concelebante cælo, belligerante DEO, ipsa conteret caput tuum, & tu conglomeratis fallaciarum insidijs, non ranges nec anges, non cædes nec lædes calcaneum suum; immanis Assur! crudelis Lucifer! jaces contrito capite, qui tuo te subdere capiti nequiter recusasti; destructa est non jam regalis Ninive civitas tua, sed regio umbræ mortis, quam tu inhabitas perennis flammarum incolæ, infamis-victima poenarum; duces & præsides tuorum

agminum, qui tibi draco magne devorandum nutrierunt & saginârunt populum, conculcantur indies, & tuus quondam populus te fugiens, te deserens, ad magni montis asylum convolvit, ibi suum reperturus patrociniū, ubi tu tuum exitium invenisti; nè te tuæ cladis delectet ignorantia, plaga tua toto in orbe personuit: beati cœlites! quos diro toties luctamine afflixeras, te cruciant sub suæ protectricis præsidio liberati, sanctorum concives animæ, quæ adhuc habitant in tentorijs, sub hujus vexillatæ Virginis labaro contra te militant, te indefinenter fauciant, te lacerant, præcipitant, & cum augusto magnæ DEI parentis adjutorio enervant. Est Virginei pedis contritio in plagam tibi pessimam, sed nobis optimam conversa, plagam sensisti pessimam, est enim incurabilis & insanabilis, sed inflata est quàm optimè, contritus es justissimè, qui enim homicida fuisti ab initio, salubriter periisti, an non æquissimè corruisti, qui nec ad primum examinantis Altissimi scrutinium, vel ad momentum in veritate stetisti, & mendax nebulo prima periodò, quæ incuriam mulierem invalisti, eam credentem nimium mendaciter illaqueasti, fallaciter à sede vitæ in mortis gremium præcipitasti.

Disce nunc Virginem vereri, qui noluisse famina misereri. Sed quæ in gloriosæ conceptionis suæ præliminari luctamine victrix exstitit, putas vel amodò absque insidijs sine dissidijs in pace requiescet? putas, qui insignitus stigmate inflati vulneris contriti capitis percussus apostemate tortuosus coluber, in campum aperto pectore proflire renuit, suis è latebris occultus armiger non proserpet? cur alioquin futurus postliminiò sponsus sanguinum alloqueretur sororem parvulam, nondum habentem ubera: en lectulum salomonis sexaginta sortes ambiunt! non curiosi spectatores, neque incurij excubitores, quales communiter reperies in regum curijs folio assistentes, in aulis principum ad solum respicientis oculum servientes: sed ex fortissimis Israel, ex videntibus DEUM sunt solidissimi Principes, dexterrimi pugiles, quos nulla fauciant vulnera, nulla fatigant onera, nulla terrent pericula, sunt enim castra DEI: omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi;

Pes Virginis
conterendo
demonis ca-
pit plagam
pessimam ju-
stissime infi-
xit.

sumi; qui in primo luctamine, quando factum est praelium magnum in cælo, quando angeli præliabantur cum Dracōne, roborati ab exercituum Domino, se omnia posse profitebantur in eo, qui eos confortabat; sed quænam hostilis arrogantia civitatem sanctam audebit invadere, & cum beatis mentibus belligerare? novi quod non sit hisce heroibus, victoriosus hisce spiritibus colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus mundi rectores tenebrarum harum, sed scio pariter, quod præcipitati à sancta civitate Jerusalem fastidiant reverti, licet sint averssissimi suæmet patriæ inimici; sed neque circumvallatus pacifici Salomonis lectulus est in empyrea sanctorum regia, sed in terra nostra, cui benedixit Dominus benedictionibus cæli desuper; in terra, de qua sumptus est cælestis Adam, est ille commemoratus Salomon Christus, qui est pax nostra, utraque unum faciens, qui pacificaturus sanguine suo non tantum quæ in terris, sed etiam quæ in cælis sunt; suum hæc pax sumpsit exordium à reconciliatione peccatorum, usque ad Divinitatis participationem per gratiam extenditur & dilatatur, dum lectulum lucis Luciferi principis auscultas nominari, noli ad ipsum respicere, quem sibi vir patiens in tenebris stravit, quem pænitens puer Domini lavans per singulas noctes rigabat lachrymis suis, nec illud stratum recogita, quod universum in infirmitate versabatur, quando tota carnalium voluptatum congeries in dolores & angustias convertebatur, nec illud, in quo prostratus Nabuchodonosor, dum cogitare cæpisset, quid esset futurum, post hæc vidit sublimem statuum à percutiente eam lapide contritam penitus & comminutam; sed potius sub aureo regalis lectuli schemate illum recogita connubialem thalamum, in quo inclinato Divinitatis capite, factus obediens usque ad mortem, divinus homo suavissimè requievit, stipatur iste, non jam sicut acervus tritici vallatus lilijs, sed evaginatis ensibus, armigeris cinctus principibus, quia Beatam Virginem ambiebant diligenti custodiâ & obsequij reverentiâ angelici spiritus, fortes inter fortissimos spirituum, qui pro eo quod DEUM assidua contemplatione conspiciunt, Israelis nomine designantur, explanat Bistantius Archi-Præsul Haylguinus. (c)

Pars III.

Sed quem amabò formidat adversarium victoriosa triumphatrix post contritum caput serpentis, quem suspicatur aggressorem Thalami, hac robustissima phalange munita? quis clangor resonat ad bellum provocans, quæ tuba buccinat luctam denuntians, an fortè hac invincibili cohorte circumvago leoni timor ad primum excubiarum intuitum incutitur, ut sua superbiens audaciâ expectoretur? statim ac in utero matris suæ concepta est, DEUS Trinitas illam angelis sanctis custodiendam commisit, eamque frequenter vallavit & honoravit multitudo cælestis militia; adstipulatur Dionysius Carthusianus (d) fuit hoc saluberrimum ordinatricis providentiæ consilium, fuit expediens hostilis toxici antidotum, fuit amorosæ sollicitudinis oculatissimum argumentum, ut qui sibi gloriosam spondere præsumperunt victoriam, superbi spiritus feralem de novo ruinam experirentur; confederabantur omnes & singulæ vaferrimarum Daemonum astutiæ sub uno magni Dracōnis principatu; & licet, si suam considerare statuissent imbecillitatem, confusam toties & delusam, si adversariorum robur metiri maturiori examine voluissent, inglorio adhærere certamini recusassent; congregabantur tamen, collectisque viribus insultantes ipsum præsidium aggredi, dormire nescios speculatores statuunt rebeli rursus insolentiâ affilire: sed quonam vergunt confluentis tartareæ tyrannidis versutiæ, cur uni sic adversantur Virgini, quæ tandem reportanda expectantur spolia, quænam sperantur victoriæ emolumenta! Examina id ipsum Rupertus Tuitiensis Abbas, cur primis Patribus concedebatur usus gladij, priusquam sponsus sanguinum de hoc connubiali thalamo processisset, qui tamen post Divini viatoris exitum à virginali utero, sanctis ad perfectionem tendentibus non indulgetur? futuro sui pontificatus Vicario convertere præcipit gladium in locum suum, adjuncta irrevocabili talionis pænâ: omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt; (e) cur ergo sexaginta fortibus conceditur, cur pacis angelis amarè flēribus permittitur unius cujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos? quod si in domo Domini duo sint gladij, gladius videlicet spiritus, quod est Verbum DEI, quem ille

Hunc lectulū
SS. Trinitas
commisit An-
gelis custodi-
endum.

(d) Orat. 12.
in Cant.

(e) Matth. 26.
v. 52.

ille rotat adversus aëreas potestates, qui facit, quod dicit, quod prædicat observat; secundus est gladius disciplinæ, quod castigatum corpus in servitutem redigitur, & caro lascivire cupiens indies trucidatur, neuter amborum locum habuit in hoc lectulo, ubi Divinus infans conticuit, ubi verbum abbreviatum siluit in utero, & sacratissimæ carnis puritas nullo teneri eguit gladio, nè recedat, nulla indiguit romphæâ custodiri, nè hosti pateat assilienti: respondet dubitanti illuminatus Pater, quia radicem sive arborem bonam, quod erat genus Abrahæ, ad quem primum beati seminis repromissio facta fuerat, Diabolus per barbaricos gentium vel regum impiorum gladios excidere atque exstirpare volebat.

tis à puteo diversitatem, & sicut in fonte profusionem metuebat, sic pariter in puteo profunditatem formidabat; Trepidanti occurrebat animo fendale nimium futuræ calamitatis suæ præsigium, licet instar præsentis eventus à patiente Jobo recensitum: *gigantes gemunt sub aquis*; (h) novit sagax scrutator gigantum nomine elatos superbiæ principes designari, & illos quidem maximè, quos Altissimus ore loquentis Isaïæ sat acriter subsannat: *morientes non vivunt, & gigantes non resurgunt*; (i) propterea visitasti & contrivisti eos; morientis notantur, qui in peccato perseverantes primæ immutabiliter adhærent pravitati, quos ideò non vult vivere vitæ gloriæ, quia repudiârunt vitam gratiæ, quam auspicabantur prosequi, sed concreatam deseruerunt, statum in quo sunt conditi, una cum conditione scilicet difragi proditores nequissimi, tradiderunt ac rejecerunt; idcirco lapsi irrevocabili in tartaream tormentorum voraginem præcipitati, non resurgent in iudicio ad gloriam, sed iterata præcipitatione devolventur in ignem æternum; dum enim suis confisi meritis, quæ naturæ creator subministraverat, suis immergi dotibus, qui creaturarum primicerios suos velut creatricis omnipotentia porphyrogenitos exaltaret, se usque ad eminentiam immensæ Divinitatis erigere attentârunt, sic tamen dementatos visitaverat ultrix justitia condemnando, quando cadendo & ruendo perierunt à facie DEI, sicut fluit cera à facie ignis, sed conterendos & contribulandos in profundissimo aquarum viventium puteo præordinavit. Hoc ipsum timuit suspicabundus Cherub, qui constitutus in medio lapidum ignitorum, exstingvendum prævidit suæ fulgorem excellentiæ in hoc sorbente puteo, quem sua in suæ originis scaturigine frustraneo conamine intoxicare studuit, sed plangens infatuatum suæ mentis consilium, contrito capite recessit. Quid ageret meticulosus, industriam fallaciæ decrevit adhibere, omnem fallaciam suæ industriæ studuit applicare, ut saltem accessum ad hunc viventis aquæ puteum præpediret, sciens non procul inde distitum fontem vitæ, venam viventem aquæ salientis in vitam æternam, suo timebat robori, nè penitus enervetur, suo metuebat conamini, quo totum foret frustraneum, si pec-

Gladij duo, Oculata luciferi iniquitas futuram
qui suffecerunt tempore ut everteret stolidus morio, ut inter-
passionis, non cideret, excitavit Assyrios ad præliandum,
profuerunt lectulo divini stimulat Medos ac Macedonios ad de-
Salomonis. prædandum, rescidit à domo David Israël-
his tribus, dispersit Hebræorum populos,
divisit animos; verum rectrice providen-
tia propagabatur genus Abrahæ, con-
servabatur radix Jesse: donec tu beata
(f) Lib: 3. in Virgo nascereris lectulus veri Salomonis; (f)
3. c. Cant: concludit Tuitiensis Præsul; continua-
vit serpere, processit repere insidiosus
coluber, ut quam prohibebatur lædere
ingredientem sine macula, materno e-
gredientem utero impediret, nè floris
campi fieret lectulus, nè Salomonis tha-
lamus deveniret; Præviderat oriturum
exinde suæ tyrannidi ineluctabile fa-
tum, suspicabatur gloriosum sponsæ ti-
tulum: fons hortorum, puteus aquarum
(g) Cant: 4. viventium; (g) non adamatæ Salomonis
v. 15. amasiæ, sed præelectæ DEI parenti, fu-
turæ regis pacifici genitrici fore appli-
candum; præfagiebat non semper va-
nus augur innumeros confluentium
gratiarum rivos ex hujus limpidissimi
fontis vena emanaturos, quorum aliqui
contractarum defædationum emunda-
tioni famulabuntur, alij virtutum augen-
dæ fecunditati ancillabuntur, illi ab-
luent peccatorum inquinamenta, isti
promovebunt purificatæ sanctitatis in-
crementa; scrutabatur profundiori an-
xietate mentis puteum aquarum viven-
tium, & quonam hoc collimet progno-
sticon, detrusus à domo syderum astro-
logus expendebat; Recognoscebat fon-

(h) Ps. 73. v.
13.

(i) 1a: 26. v.
14.

Sub aquis pu-
tei Mariani
gemunt gi-
gantes inferi.

B. V. est le-
ctulus veri
Salomonis.

peccatoribus huc accurrentibus, si prævaricatoribus huc advolantibus pateret aditus, abluerentur forsan singuli ab immunditia, exstingveretur omnium huc affluentium concupiscentia. Nec malè divinavit, nec falsa conjecturavit, quis enim puteum fuisse virginem inficiabitur, quæ infernalibus flammis exundantium aquarum suarum profluvio adversatur, dum obvolutas penè animas tot involantium peccatorum, velut illius flammicidij auspicialè pabulum eruit (nè ardeant) intercedendo, ut se surripiant scintillantibus globis procurando.

O quot hoc irrigati effluvio! hoc inundati aquilavio adeò profecerunt, adeò fecundati excreverunt, ut penè in puteos commutari viderentur! ita ut de eorum ventre, quorum DEUS venter erat, fluerent aquæ vivæ tam in operando, quàm prædicando, tam lachrymando, quàm jubilando, tam desolatos consolando, quàm consolandos refocillando. Haussit salutis aquam, bibit hanc scaturientem aquarum abundantiam Joannes Damascenus, dum sancto amore ebrius Mariam perennem divinæ Incarnationis fontem nuncupavit,

(l) Cant: 2. in
domit: B. V.

ex qua vita principium habuit, & salus omnium: (l) bibit plena amystide inebriatus inter charissimos Anastasius Antiochenus, quando Mariam prædicans exultabat, fons immortalis, ex quo prodijt corruptionis corruptor, & mortis mortificator. (m) Recede coluber ab hoc ir-

(m) Orat: 1.
in annuntiat:

riguo, nè irrigatus cogaris disrupto rursus capite ad foveam interitûs, ad volutabrum tuarum sordium remeare! considerans doctissimus Idiota profunditatem inattingibilem ab intellectûs humani sapientia, aquarum abundantiam in universi orbis orbitam largiter abundantem, ad illum reflectit puteum, super quem DEUS homo lassus & fatigatus confidens, Samaritanam mulierem velut geminam conversorum filiorum Adæ imaginem, aqua saliente in vitam æternam misericorditer potavit, puteus altus, super quem requievit, & quasi humiliatus requievit JESUS Christus filius ejus benedictus, fatigatus ex itinere nostræ redemptionis: (n) sed quomodo fatigatur, per quem fatigati recreantur? quâ demum ratione lassantur divini viatoris pedes, quibus fremebundum pelagus rumentia terga substravit, ut li-

B. V. est fons,
super quem
JESUS fati-
gatus sedit.

(n) part: 14.
contempl: 25.

quidum elementum portantem omnia, soliditate saxea sustentaret; quod si Eusebio Gallicano explanante, ideò JESUS super puteum fatigatus requievit, ut nobis,

ubi quietem quæramus, ostenderet: (o) qui- (o) Hom: in
escamus & nos super puteum istum, ad fer: 6. post 3.
cujus salutare aquas nil noxium acce- Dom: Quad-
dere, serpenti insibilare interdicitur, rag:

ex quo hauritur peccatis nostris indulgentia, tentationibus medela, flagellis temperamen-

tum, insidianti adversario repugnaculum: (p) suffragatur Philippus Abbas in vi-

(p) in Cant:
c. 28.

etoriosæ DEI parentis gloriam ac decorem. Repugnat profectò superbo, sed stulto Regi ancilla sapiens, dum ad circumfusam sui splendoris lucem dolosa maligni spiritûs violentia evanescit, dum fatigati & lassati in ardua iniquitatis via tenebrarum filij ad hunc recurrunt aquarum viventium puteum, allekti aquarum salubritate, corroborati earundem vivacitate, persuasi de secura immunitate, certi de abigenda maligni insidiatoris proximitate; innumere sunt animæ, quas truculentus Draco iste jam deglutiverat, quas instar cibi in se suamque iniquitatem transformaverat, quas tamen huc tantum anhelantes, nondum approximantes cogeatur evomere, suorumque viscerum solutos vinculis dimittere ad capeßendam requiem super hunc puteum salutis. Perit hic toto calcatus corpore, non solo corpore contritus, virulentus coluber, hic suam perdit astutiam excæcatus, hic sua deluditur peritia, hic sua ingemiscit superbia, ad hujus putei altitudinem humiliata, ad pedes virginis pessumdata, victa ut confundatur, & enervata, ut pede quolibet ad nutum Virginis conturbetur & collidatur. Accedens huc ruinetur, recedens sauciatur, procedens profligatur, ingrediens enecatur. Inter magnanimos sapientissimi Davidis satrapas reputabatur unus ignarus nulli cedere difficultatum turbini, nec adversariorum cuneos declinare. Erat hyberna immoderati frigoris intemperies, quando insignis Banaïas, cum cæteri deterrentur frigore, aut certè furore rugientis belluæ elongarentur: percussit Leonem in media cisterna in diebus nivis; (q) erat commentatricis Glossæ testimonio, cisterna profunda nimium tempore hyemis, nivis aggere coëquata; in quam Leo incurius decidit, horisonoque rugitu se conclusum hoc ar-

Banaïas feri-
ens leonem in
cisterna, præ-
figuravit vi-
toriam Chri-
sti in Virgine.

(q) 2 Reg: 23.
v. 20.

currente spectatorum turbâ, & inper-
turbato prorsus animo in cystem de-
siliit, furentemque belluam glorioso fa-
cinore interemit: novi elucidantis He-
braei metaphoram, qui transmutato Leo-
nis nomine Joab intelligit, quem ad æ-
quissimi Salomonis imperium hic glo-
riosus administrator Justitiæ hærentem
in tabernaculo, & egredi nolentem, ma-
nu intrepidâ trucidavit; sed placet am-
plius concors Patrum sententia, quâ u-
niformiter adstruitur, fortissimum At-
hletam hunc cisternæ se commississe,
ibique leonem invasum elisis faucibus
interfecisse; fugit vir fortis meticulo-
sam enervatorum, cordium ignaviam &
inter ipsas constringentis cisternæ an-
gustias, latissimo præditus animo, ze-
losæ charitatis suæ victimam pro peri-
clitantis populi periclitante incolumita-
te intrepidus aggressor immolavit.

B. V. est pure-
us, in quo in-
terfectus est
leo rugiens in
ferni.

Considerat hybernalis inclemen-
tiæ circumstantiam interpretatrix Glos-
sa, & latentem subtilius expendens al-
legoriam, in nivium rigore tempus re-
frigescentis charitatis esse autumat in-
telligendum. Refrigescat profectò mul-
torum charitas, quando dementatarum
gentium insania cum lignis lapides ado-
rabant, Idolis hostias victimabant, &
quia omnes Dij gentium dæmonia sunt,
haud enim alius faber vel opifex erexit
simulachrorum multitudinem, induxit
Deorum copiam, quàm ille, qui pri-
mum idololatriæ figulum exhibens, aus-
cultanti curiosius, ambienti superbius
insibilavit mulieri, *eritis sicut Dij*: (r)
Refrigescebat charitas in amicis, dum
exosa exercebatur perversitas ab inimi-
cis. Effaminatus Israël vacabat libidi-
ni, omnigenæ vitiorum immerfus tur-
pitudini, in colle quolibet prosterneba-
tur meretrix, nec ipsis litare abhorrens
simulachris. Hoc gelido nivis tempo-
re præfiguratum in validissimo ferarum
domitore DEI filium fuisse insinuat com-
mentatrix Glossa, illius tartarei leonis
peremptorem, qui circuit, quærens quem
devoret, non quibuscunque peccatorum
spolijs contentus, ipsos perfectæ san-
ctitatis strenuos professores avidius fla-
gitat deglutire. Hujus superbi lucta-
toris temeritas statuit contra triumphat-
ricem cæli militiam in campum proce-
dere, & magnum consilij Angelum, dum
vult in vallem lachrymarum descende-
re, ab hoc grandi molimine salvandi

hominis præpedire. Quid enim aliud,
quàm violentus latentis inimici assultus,
quàm fraudulentus impijssimi seductoris
excursus insinuat ab incarnata Patris
Sapientia; illâ incarnatæ Veritatis brevi
sed sat terribili periodò: *venit Princeps
hujus mundi, & in me non habet quidquam*:
(s) sic enim se irreprehensibilem in om-
nibus exhibuit, quæ fecit, sic se imma-
culatum præbuit in singulis, quæ docu-
it, ut nihil accusandum in eo reperi-
rent tot falsi testes malo simile, quod
condemnaretur, nihil gentilis Præses
colligeret ex tot mendacijs, quæ cumu-
latim aggregabant ex tot calumnijs, quas
mendaciter multiplicabant, quod dig-
num morte judicaretur, quid inveniret
humana cæcitas, quando universa ocu-
latissimi dæmonis calliditas nec ullam
apparentis peccati umbram poterat ex-
plorare? insiliit tamen pyrata pessimus,
si posset insontem deprædari, insiliit in
cisternam truculentus leo, si forsan in
constringente luctatorum arenaria, in
loco conflicturi pugilis valeret prævale-
re; insiliit non scelerato pedum vesti-
giò, quod nunquam poterat huic aqua-
rum viventium puteo imprimere, sed
multifarijs insidiarum machinis, quas
applicabat, desiliit ad inchoandam cum
fremeunda orci bellua ferocissimi cer-
taminis luctam, nec alibi quàm in ci-
sterna, ad quam divinus viator se se
dimiserat auspicandam; nec aliam in-
quire præ cunctis hortorum fontibus,
præ singulis laticibus ab illo Domini
spiritu electam, qui super crystallinas
animatarum aquarum regias consuevit
requiescere; qui in purissimis sancto-
rum cordibus assolet habitare, quam suo
veneratur elogio Sophronius Hyeroso-
limitanus Patriarcha: *Maria est cisterna
mystica & spiritualis, quæ aquam illam, quæ
nunquam deficit, utero comprehensam, in lu-
cem dedit.* (t)

(s) Joan: 12,
v. 30.

Princeps mun-
di diabolus
nihil contra
Christum in
utero Virginis
moliri potuit.

(t) Orat: in
Christi Nata-
lit.

Non potuit non abundare aqua-
rum multitudine, quam plenam gratiâ
cælestis aliger salutavit; insiliit in eas
leo stygius, dum Virginem multiplici
tentationum genere invadere laboravit,
sed sicut in essentiali Patris illius (à quo
est omnis paternitas) imagine nihil in-
venit censurandum, sic in purissimo
Deificæ hujus imaginis speculo nil pror-
sus reperit suggillandum; hinc primo
mox in luctamine cum incarnato DEI
filio in hac cisternea contritus succubuit,

con-

contribulatus ingemuit, ejectus foras ad inferni vestibulum, eorum, quæ attemptare voluit contra Virginem, per filij adventum in virginalem uterum, sustinuit vindictam. Considerat situm hujus tam salutaris effluviij Albertus magnus, & gloriosæ triumphatrici de antiquo serpente applaudit gratulabundus, *cisterna juxta portam, quia vult omnes sa-*

(u) *sup: miss: stare.* (u) Erat in portis sedes judicum, ut advenis occurrerent, oppressos solarentur, deciderent causam viduæ, pupillo providerent, erat locus subsellij, ubi præsideret justitia in litigijs, ut justus absolveretur, audiret accusatorum gravamina, ut impij punirentur; cur ergo ad illud ostium cisterna collocatur? Judex in mundo filius, cui omne judicium dedit Pater, comminabatur prævaricantibus, adversabatur inique agentibus, ostendebatur peccatoribus, licet contritis ignosceret, & pœnitentibus placaretur; non decuit à throno judicij abesse Matrem judicis, quæ genuit misericordiam, ut nostram solaretur miseriam, nostram tueretur profapiam, nostram sublevaret inopiam, nostram protegeret calamitatem, Adstare debuit Regi pacifico Regina pacis, quæ nobis pacificandis succurreret, damnandis subveniret; sic sic triumphat fortis mulier, vincens sine certamine, non maculatur ab immundissimo spiritu, non læditur à rugiente spectro; timet videlicet, & exhorrescit adeò pedem virgineum, à quo contritus capite, debuit resilire, ut aggredi non audeat, nec congregi præsumat. Verumtamen indignus est rebellis angelus, ut assignetur pro limitari termino Virgineæ fortitudinis, victoriæ maternalis; erigitur sublimius præliatricis nostræ labarum, dum ipsi exercituum Domino Virgo tenerrima intonat classicum, & si quod cogitare libet, pariter liceat dicere suomet benedicto fructui, suo quem vix conceperat filio luctam insinuat suo in utero, non jam cum rugiente orci bellua, sed secum ipsa admirabiliter ineundam; *novum creavit Dominus super terram* (prælagit vaticinantis Jeremiæ calamus) *femina circumdabit virum*: (o) circumdari à Matre filium maternis visceribus communis filiorum fors est degentium in ventre Matris, materno circumvallari corpore conceptum nuper filium, quotidianum respicienti oculo spectaculum ob-

Pars III.

citur, nullius tamen est novitatis argumentum; sed virum à genitrice circumdari, non parvulum nec pusillum, prodigijs præbet speciem, communi audientium suffragio censeatur ut portetum; quàm spatiosa exigit viscera, quem petit uterum virilis statua, recumbentis velut in thalamo viri machina, eodem circumdanda, eodem concludenda? concludebatur Jonas in utero sed beluino, non matris teneræ, sed formidabilis Balenæ, *quomodo simul potest & vir esse, & in utero Matris?* inquit Clavallensis Doctor. (p)

(p) *Hom: 2. sup: miss:*

Legi quidem præclaram Ildephon- si panegyrim in hujus fortissimæ mulieris præconium concinnatam: *femina concipiens in signo, non in usu, in admiratione, non in conjunctione, fœtosa existens in novitate miraculi, non in vetustate pariens conjugali*: admiror & ego prodigiosam Virginem in maternitate, revereor fide firmissima in DEI parente claustrum integritatem, hinc si dixisset, Virgo circumdabit infantem, nullatenus ambigere- retur, sed quod impatiens viri Virgo virum castis claudat visceribus, mere- tur morosius investigantis scrutinium, indulget mysterij accuratam non nihil inquisitionem. Veneror cum Anselmo fæminam mirabiliter singularem, singularitèrque mirabilem, per quam elementa renovantur, grande miraculum! per quam infima remediuntur, ingens tripudium! fæmina, per quam homines salvantur, incomparabile solati- um! per quam Angeli redintegrantur, amœnissimum cœlesti curiæ contubernium, illustre sodalitium tot votis concupitum. Nec tamen hæc inter veris- sima miraculosæ DEI parentis epitheta completam reperio & adæquatam viri- lis fœtus rationem. Elucidat latentem oraculi veritatem doctissimus Idiora, dum Genitricem sine virili semine ap- pellat fæminam, *quæ regmine uteri sui virginalis circumdedit virum, nempe Christum, qui in ipso momento suæ conceptionis fuit vir perfectus quoad sapientiam & vir- tutem*, hoc est indubium credentibus, hoc à fidelibus sanctissimè pronuntia- tur, sed sunt sequentia pijsissimi Docto- ris verbera, quæ mentem verberant, recogitantem cruciant, ad meditandum excitant, ad inquirendum profundius subtiliter invitant, & *etiam quoad linea- menta, quid peregrinus? & organizatio-*

Grande mi- raculum, quod Christus vir circumde- tur in utero à Matre sua.

(q) de B. V. nem membrorum : (q) quid est inusitati-
 par: s. con- us auditu ? virilem ergo in membris
 templat: 15. magnitudinem, virilem in lineamentis
 fortitudinem [divinus pufio exhibebat,
 ad patiendum erant fortissima, ad mo-
 riendum jam tunc fuerant maxima, nil
 non hostile fuit in desiderijs, nil non
 virile in supportanda congerie amaritu-
 dinum, in tolleranda colluvie imma-
 nium ærumnarum; verro me ad concep-
 tum Virginalem, si fortè inter plurima no-
 va ac mira etiam hanc reperio novitatem;
 & animam videas si attendas tristari lætitiā, vitam
 aptam ad cru- mori, salutem pati, fortitudinem infirma-
 cem in utero ri, concludit Bernardinus: in primo
 subeundam. prodigiosa conceptionis articulo pro-

filijs conjunctus ab obumbrante san-
 cto Spiritu ex Virginali sanguine DEUS
 homo, jam patiens vir dolorum, jam mo-
 riens sine ætate viri, non tamen sine
 virilis animi quantitate transilit in amo-
 ratus jam tunc sponsus sanguinum, tran-
 silijt (exultans ut gigas ad currendam
 viam) infantia levitatem, pueritia de-
 bilitatem, ut mox attingeret virilem
 non corporis sed animi fortitudinem,
 nullis adversitatum insultibus confrin-
 gendam, nullis tribulationum cuneis e-
 nervandam, quod si indages cu-
 riosius, si sollicitius investigates, quis
 ad matura præproperæ mortis discrimi-
 na, quis ad acerba grandævæ tribulati-
 onis onera imbellem condemnavit in-
 fantiam, quis virum in Matris uterum
 conjecit, resolvit brevi triverbio pro-
 lixam nimium difficultatem Senensis Se-
 raphim Bernardinus, *crucifixa crucifixum*
 concepit: (r) utque Mater assimilaretur
 filio, cum Christo crucifixa est in hora huius
 conceptionis; quod si voluntariam affe-
 ctuosæ mentis paræmiam fuisse suspice-
 ris, si sine cruce crucifigi non posse o-
 cifixum, sed pineris, si virgineo corpori ligni stipi-
 tem defuisse arbitraris, respondebit E-
 piphanius, sine ligno crucem exstitisse,
 sine stipitis trunco DEI filium, ubi cru-
 cifigeretur, abundè invenisse, dicam il-
 lam esse cælum, thronum simul, & crucem, ex-
 tendens enim sanctas ulnas, Dominum por-
 tavit. (s)

(s) Serm: de
 laud: Virg:

Est singulare crucis Dominicæ præ-
 conium, esse stateram factam corporis,
 prædamque tulisse tartari, quid horum
 non resplenduit in Virgine? quid de-
 fuit in Matre? si enim statera debetur
 judici, ut reorum appendat scelera, prius-
 quam judicet condemnandos, non ea ca-

ruit, de qua Albertus magnus pronunti-
 at: *Judicissa vivorum & mortuorum pote-
 statem habens, ex concessione facere judici-
 um misericordie.* (t) Est deprædatrix dia-
 boli, inferni spoliatrix, est tenebrarum
 principis victoriosa profligatrix, & glo-
 riosa ejus malitiæ eliminatrix, denique
 (Joanne Hailguino Præsule eminentissi-
 mo suffragante) Maria est crux spiritua-
 lis, sicut enim arbor triumphalis dominicæ
 crucis terribilis est malignis spiritibus, sic
 Beata Virgo merito suæ rectitudinis malig-
 nos (spiritus terret atque expellit. (u) Hæc (u) in c. 7.
 igitur Heroïna vicit (si licet dicere) Cant:
 omnipotentem, dum crucifigens filium
 suum in utero suo, jam tunc effecit cru-
 cifixum humani generis Salvatorē, cap-
 tivitatis nostræ magnificum Redempto-
 rem, sic pugnat & duellat, configit &
 vincit, prosternit & cædit, profligat
 & fugat rebellem angelum, fidelium an-
 gelorum inaugurata princeps. Utitur
 victrix Divinitas fortissima hac mulie-
 re ut principali suæ militiæ armamen-
 tariō, quam devotissimus auxiliatrici suæ
 Joannes Damascenus appellat armatu-
 ram nostram insuperabilem, repellen-
 tem à nobis spiritualium hostium acies,
 qua suppeditante, qua evibrante, qua
 trucidante confœderata vitiorum agmi-
 na, conjurata flagitiorum malitia cum
 universa potestate tenebrarum ab ele-
 ctorum cohortibus ejicitur, à justorum
 collegio proscribitur, à virtutum are-
 naria profligatur. Accingitur ad bel-
 lum belligeratrix vinci nescia, sed me-
 ticulosa, castrametantis inferni acies re-
 nuit comparere, ne illicò ad primum
 Heroïnae intuitum cogatur repedare.
 Frequentat illa ut belli præses, & diri-
 git Christianæ militiæ armilustrium,
 docet clientes suos corde intrepido con-
 fligere, magnanima intemperie adver-
 sus impetuosam superbientis inimici
 insolentiam præliari, nec piget supre-
 mam magistrā militum in virgine ve-
 nerari; cujus insigne magisterium o-
 lim Thomas villanovanus hoc princi-
 patūs præconiō, hoc militari ducatūs
 elogio reveretur; *Magistra Apostolorum
 omnium & discipulorum Christi, & simul
 Ecclesiarum, unde & cunctas hæreses solam
 interemisse in Ecclesia DEI meritiò decanta-
 tur:* (x) ad enervandas principis tene-
 brarum copias, ad suppressendas frau-
 dulenti seductoris suppetias, ad ener-
 vandam gemebundorum gigantum sub-
 aquis insolentiam. Maria sufficit, quæ
 gra-

(x) Conc:
 de assumpt:

gratiarum mare est, ad instruendas militantis Ecclesiae phalanges, ad detegendas circumvagi insidiatoris technas, ad eludendos transfigurati spiritus furores, hæc una est aptissima nostrarum illuminatrix animarum. Festinat Mater non gravida, quia nullo gravata pondere, licet Christifera, per aspera Judææ culmina, salit in montibus, & colles transilit cum hinnulo cervorum cer-va charissima, velox ad succurrendum indigo, ad auxiliandum misero, ad providendum futuro præcursori; urgebat beatam viatricem cœlestis sponsus proverbiali dramate, *discurve, festina, sus-*

(1) Prov: 6. v.

3.
B. V. festinat
in montana
ad suscitandum
Baptistam.

cita amicum tuum: (y) aquievit provocanti, cui idem conceptus Elisabeth annuntiante angelo intimabatur, ut audiens cognatam vetulam ac simul gravidam, ejus studens obsequio, de exhibendo solamine cogitaret, & ecce! nec montium asperitas à studio detinuit, nec à fideli ministerio prolixitas itineris retardavit, festinabat non minus reclusus utero JESUS Salvator hominum Joannem in ventre Matris suæ positum sanctificare. Hoc erat solius filij, hoc erat Creatori proprium incommunicabile beneficium creaturæ, interveniente gratiæ beneficio efficitur sanctificatio, nec alium quàm conditorem DEUM sanctificans gratia authorem recognoscit, novi moralem gratiæ productionem Mariæ precibus impetrari, sed scio pariter eam ex potentia obedientiali unius omnipotentis beneficio educi. Quod ergo ministerium administrabit ancilla Domini? quem conferet favorem? an fortè subjectum funesto originalis culpæ casui à mortuis suscitabit vitæ Mater, sed hoc sola sibi reservat ista, ut principaliter resuscitet, quem mors peccati peremit vulneratum; sola mors mortis mortem interimit, & solus author vitæ ad vitam spiritus exanimatam animam reducit.

Accedit tamen, nec sinè ingenti matris solatio, nec sinè maximo electi præcursoris emolumento; Verbi mater salutat vocem, sed alligatâ, ut enim docet mellifluus Bernardus: *parvuli necdum nati anima liquefacta est, ut Maria locuta est*;

(2) Serm: 1. de Assumpt.
Primus filius
adoptivus B. re
permissus; illuminatur
illico sedens in
tenebris, vivificatur
jacens in umbra

mortis: utrumque lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ante egressum exhibet, ante mundi introitum sanctum efficitur præconium; adoptat illico amicum sponsi in filium, assumit magistra in discipulum, quem non injustè inter adoptatos dixerim primogenitum, inter discipulos principalem; est enim (si adstru-
enti Alberto credimus) *Virgo mater unius hominis per generationem, omnium hominum Mater per adoptionem*; (a) discipulatus primitias obtinuisse sub hac scientiarum Præsede docet subtiliter Petrus Damianus, dum trium mensium expendit obsequiosæ charitatis spatium: *tanto tempore manet cum Elisabeth virginalis integritas, & nunc dulciori colloquio, nunc complexu felice Joannem puerum consanatur & insignit*; (b) audis magistram erudentem? sed forsitan audire curiosius desideras doctrinam instruentis? Declarat illam Doctor Ecclesiæ Mediolanensis Ambrosius: *quantum putamus usu tantæ temporis sanctæ Mariæ addidisse præsentiam?* subtilis quæstio non nisi sublimi solâ tanti Doctoris eloquio resolvenda; qui enim ad primum Marianæ salutationis auspiciis elidere jam didicit servilem peccati mancipatum, acquirit filiorum DEI libertatem, ad continuam præsentis DEI paræ assistentiam evaserit admirabiliter scientificus Mariæ discipulus. est necesse: *ungebatur itaque*; subjungit commemoratus Pater; *& quasi bonus Athleta exercebatur in utero matris Propheta, amplissimo enim virtus ejus certamini parabatur*; (c) profitebatur armigera Heroum Magistra illustre armilustrum, belligerum nutriebat animum, ad arma futurum agonothesam evocabat, ad decertandum imbuebat, quem coronandum laureâ victorem, quem moriturum in purpura militem vero similiter prævidebat, & quidnam aliud Divina Palas, quæ Dominum exercituum suo circumdedit utero, suos doceat discipulos, quàm illum nostræ felicitatis adversarium impugnare, de quo in primo exitu à nihili abyssu meruit triumphare, conterens caput suum? non timuit tumultum prælij, sciens, quod pro matris intemeratæ gloria præliaretur manus filij, præviderat provida sapientiæ mater gravissima Divini Baptistæ prælia, ardua cum aulis & regijs, cum regibus & principibus luctamina, hinc eruditur infantulum arma capessere, ut valeat

(a) de laud:
B. V.

(b) Serm: 23.

(c) Lib: 2. in
Luc:

B. V. docuit S.
Joannem Ba-
ptistam belli-
gerare.

ma-

maturus vir genimina viperum debellare; instruxit magnanimum belli ducem, quo major inter lapsos jam tunc nullus surrexerat inter natos mulierum, nemo validior levaserat ad resistendum carne & sanguini ad profligendas ab humanis cordibus aëreas potestates. Venit in orbis orbitam impavidus pugil, ut testimonium perhiberet de lumine, illuminari prius debuit à sole Justitiæ, quem secum afferens increata & incarnata istius lucis bajula, illustravit jacentem adhuc in tenebris, adhuc in nocte caliginosæ originis ingemiscen-tem; docuit fugare non tantum tenebras, sed tenebriones erebi profligare.

Quod si discipuli gloria est dignitas Magistri, profecto evasit inter coelites gloriosus præ plurimis, evasit paucissimis æquandus, qui tubam nactus est armigeram, sub tali magistra edoctus ad pugnandum, instructus ad triumphandum. Cujus invictam commendaturus fortitudinem exercituum Dominus, equitatu suo assimilare voluit in virginali teneritudine, tot decoratam laureis, quot præliis invasam suæ cœlestis militiæ Archistrategam: *equitatu meo in curribus Pharaonis assmilavi te amica mea;*

(d) *Cant. i. v. 8.* (d) legit Pagninus *Equæ meæ*. Ambitiosus Pharao gloriabatur in curribus suis, stipabatur numerosis equitum phalangis, quasi & cœlo prælium, & DEI castris intimaturus bellum, claudabatur via omnis effugij à dextris pariter ac à sinistris, sed una duntaxat equa dis-

Comparatur sipavit confœderatam barbariem, præ-
DEI Mater cipitavit belligerantem arrogantiam,
virgæ Moysis. submersit Ægyptiacam crudelitatem. Legi subtilem Matthæi Cantacuzani allegoriam, qui adumbratam à sponso virginum matrem virgineam expendens insigniter exponit, de virgine adversus mundi principem celebriter triumphante: *Equa pacifici Regis Christi, eo quod super eam pacificus Rex Christus ascenderit;*

(e) *in i. c. Cant.* (e) libet tamen seduliori scrutinio hunc equitatum Altissimi, quis fuerit, investigare; Erat ferocis allophyli apparatus, regalibus phaleris adornatus, ingenti equitum multitudine corroboratus, effrœni populorum fremitu animatus, adversus fugitivam afflictæ Israël innocentiam exulceratus. Opposuit universis agminibus Virgam unam, sed portentosam, Moyse à vindice Justitiæ commu-

nicatam, quâ totum frendentis & furentis Ægypti militiam inter marinos vortices tumulavit; virga illa contra sublimes currus Pharaonis taliter equitavit, ut totum de sellis suis ejecerit equitatum, hoc modo militavit, ut universam regni aciem præcipitaverit in ruinam. Est virgo virga, est virga virgo mater, flexibilis per tenerissimam compassionem, ad justos flectitur gratiam impetrando, ad peccatores inclinatur veniam impetrando vel implorando, ad moribundos incurvatur hostis fallaciam profligando, demittitur ad mortuos, piorum animas ad patriam exaltando: *est virga, cui DEUS hamum apposuit;* ut loquar cum Jacobo de voragine, quando DEitatem suam sub esca carnis occultavit, sicque Dæmonem malum piscem capit, volentem deglutire.

(f) *Est Virga Moysis;* subscribit Antoninus, *(f) in Mari-*
quæ extensa super mare rubrum hujus sa-
culi peccatis rubricati, submergit Ægyptios
Dæmones, & Hebræos, id est electos, latos
educit; (g)

(g) *in summa*
part. 4. tit.
15. c. 24.

Æquissima si conformitatem discutias allegoria illud tamen investigandū restat, cur zelotypus maternæ gloriæ filius, cur acerrimus virgineæ celsitudinis vindex & sponsus sanctus Spiritus, non omni tempore eandem virgæ compareret, sed ad determinati temporis restringat circumstantiam, quando nimirum agitur de curribus Pharaonis, an non prodigiosa Moysis virga in colubrum commutata attonitos terruit spectatores? an non projectæ Moysis virgæ incantatorum tum percuti-
B. V. fuit vir-
ga non tan-
ens, sed om-
nino elimi-
nans inferni
Pharaonem
virgas devoravit, & maleficorum superbiam obtinuit, an non illius virgæ verberare flagellatus silex torrentem effudit aquarum ad sedandam sitientis populi calamitatem. Cur ergo ad solam submersionem currum Pharaonis declarandam, ad solam hanc figuram in virgine effigiandam hic tantum virga nuncupatur? cur tam illustri elogio non amplius condecoratur? flagellabatur ranis Pharao, nec ictu hoc perimebatur, converso in sanguinem flumine anxiebatur, sed non subvertebatur, perempto regis primogenito cruciabatur, sed non occidebatur, abstractis suorum subditorum spolijs affligebatur, sed non trucidabatur, remansit post singula ferientis virgæ verbera ut antea obstinatus, ut antea sceleratus, ut antea tunicatus, ut antea ocreatus, ut antea re-

pro-

probatum, ut antea repudiatum. Flagellant hodieum (non diffiteor) rebellem angelum pœnoso satis flagellō lingvæ sancti prædicatores, cædunt viriliter sanctorum operum manibus dilecti DEO confessores, atterunt sacrarum affectionum pedibus profundi contemplatores, suisque vulneribus vulnerant ferocem belluam intrepidi Martyres, confundunt superbientem animum humiles animæ, expugnant in conflictibus immundum spiritum intemeratæ virgines, sed cædunt, non perimunt, affligunt, non occidunt, est una sinè alia, est sola sinè socia, columba & amica, sponsa immaculata, quæ non desinit cedere, usque dum concidatur, non cessat lædere, donec allisus collidatur; una in Pharaonis curribus virga: recte ergo virga talis dicitur equitatus Domini, quæ contra tot currus & equites sola sufficit, & victoriam peragit; adstipulatur Rupertus Abbas (h) ad hujus victricis pedem non ultra, dum læditur, audet accedere, quia contritus est, ad hujus virgæ cædem prostratus, non amplius ten-

tat resurgere, quia dejectus est, vix vibrabatur illa ab extendente manu, quando reversæ sunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec unus quidem supersuit ex eis; (i) Ægyptiorum tumulus fuit mare, Dæmoniorum interitus est Maria; super illos reduxit Dominus aquas maris, & super hosce effundit hodieum Altissimus potentiam Mariæ, suam pro clausula subjungat parœmiam Seraphicus Bonaventura, applaudens victrici Virgini, Mariæ triumphatrici, mare amarum diabolo & angelis ejus per ipsam oppressis, quemadmodum mare rubrum amarum fuit Ægyptijs in ipso submersis. (l) Hac affluente, hac affulgente enervatur assilientis interni rabies, eluditur tartarei insidiatoris barbaries, vindicatur læsæ Divinitatis gloria, conculcatur arrogantis Luciferi superbia, augmentatur jubilantium angelorum lætitia, sublevatur filiorum Adæ miseria, imminuitur peccatorum turba.

(i) Exod: 14.
v. 28.

(l) in specu: B.
v. c. 3.

THAU.

Versus.
LXV.

Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

Sermo Sexagesimus Quintus.

Beatissima Virgo est opus DEI, datum in scutum & protectionem generis humani.

SAt est humano generi feram magni Draconis tyrannidem fuisse pede virgineo conculcatam, abominabilem rebellis angeli superbiam fuisse à supergrediente humilis ancillæ calcaneo penitus contritam: sat est, quod inimicus homo prostratus jaceat Mariâ opprimente, quod lugeat Mariâ exultante, quod enervatus concidat Mariâ conculcante; sed nondum satis victrici videtur superatus, nec penitus à suis pedibus profligatus, nisi suis clientibus cæsus cedat in victimam, ipsisque sibi consociatis peccatoribus in spoliū succedat. Nutat belligerantis Heroinæ nostræ felix victoria, dum sui vincuntur servuli, decipiuntur filij, quæ in Apostolica Jacobi liturgia Do-

mina nostra benedicta nuncupatur, cujus precibus & intercessionibus omnes misericordiam consequimur; (a) est qualitas, & (a) S. Jacob: quidem quarto modo propria domini Min: in litur: suos tueri subditos, quod omni convenit, qui dominantis titulo gloriatur, solis his competit, quorum potentia servorum hostibus prædominatur, semper in omni adversitatum occurrentia, in quavis necessitatum emergentia, cui non congruit & incumbit; Est inseparabilis matri proprietates, tueri filium, dum invaditur, patrocinari, dum deprimatur, solari, dum affligitur, auxiliari, dum torquetur; vulnus inflatum soboli vulnerat genitricem, prolis interitus angit puerperam, quæ nescit citius quiescere, donec dilecta sibi pignora re-

Sara deseruit
Ismaëlem fili-
um, cui non
potuit subve-
nire.

Mariæ non
satis est su-
perasse draco-
nem, nisi pa-
vuer sui cli-
entes victores
evadant.

motis hostibus suaviter requiescant; Maria (Dionysio Areopagita fidem dante) *facta est Mater DEI propter salutem miserrum*; & putas suos poterit à periculis, nè videat pereuntem? suos avertit Agar ab Ismaële, nè cernat in siti fatiscentem, quia non poterat succurrere morienti, non poterat opitulari jam jam (nè succurrisset Angelus) suprema inter suspiria expiranti. Potest, in nullo impotens, egenis subvenire, *quæ est (juxta Bernardinū Senensē) potestas consummata omnium creatorum*; (c) non foret integra, si pressos Adæ filios non posset sublevare, nec enim illi proprium velle deficit, *quæ bona DEI voluntas ad mortales à Cretenſi Andrea cognominatur* (d) Movit celeriter in fraudulenti serpentis verticem viatrix immaculata pedem suum, non tantum nè se feriat, sed etiam ut devotis sibi servulis contritus feliciter succumbat; & quia, quæ semel victrix fuit, nunquam devinci potuit, illæsa semper, nunquam vel levi cuspidē sauciata, idcirco pari perennitate suos in omni temporis circumstantia, in quævis ærumnarum inconstantia, in omni hostium colluvie, in quolibet eventuum intemperie advocat, ut suos eruat ab immanitate hominum, æternitatis mensuram diligit, nunquam se desolatis subtrahit, si tamen invocetur; semper assistit miseris, si tamen imploretur. Vix lapsæ conjugii primus collabatur maritus, quando sub opprimente concurrentium ærumnarum congerie suspirantes, se calamitatum omnigenarum scopum lachrymantibus oculis lamentantur; ex arbore se vestiunt, postquam ex arbore manducarunt, inde sumentes folia ad se operiendum, unde fructum decerpserant ad se in Deos convertendum; sed frondosa vestis nescivit tegere crimen, nam licet frondem gestarint in lumbis, factum per frondes prodebatur in ventre; sed dicam mitius, filiali consulens pietati, ambiebant afflicti jam protoparentes aspera perizomatium specie delictum confiteri; & forsan ideo vocantem DEUM audire meruerunt, quia absumpti fructus turpitudinem contexta nuditate corporis denudarunt.

Sistit se miserabiliter transvestitum amissâ veste fulgentis gratiæ, & immortalitatis chlamyde lacerata propudiosus

Adam, utque inexcusabile delictum hac foliorum veste palliaret, præoccupat inquirentem, *vocem tuam audiivi in paradiso, & timui*: (e) credidissem ego (e) Gen: 3.7. insipientem sapere, quem audio timere, si foret timor Domini, qui est initium sapientiæ, sed quia nuditatem timuit, insipientiam non correxit; *timui ed quod nudus essem*: revelavit tamen omniscio scrutatori cordium iniquitatem suam, dum eam volens tegere, eandem discooperuit nudatæ arboris operimento. Quare ut se primævæ immortalitatis gloriâ privatum recognosceret: *fecit Dominus DEUS Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas*, ut in avulsis à bruto pellibus mortalitas agnosceretur; vestitur morte, qui vitam primo prodidit homicidæ, in pulverem reversurus prædicitur, ut, cui conficiendo fuit pulvis materia, huic existat patria ad vallem lachrymarum procedenti. Nec his contentus præservativis amator hominum Archia- ter humanus, adjecit labores & sudores, terra sterilitatis Anathemate percutitur, & cibus in laboribus ab illa extradendus deputatur, ut qui ab originali justitia deficere non timuit, terram sustineat ab originali fertilitate degenerantem, sic flagellatum multiplicato verberare emisit pius vindex impium hominem de paradiso voluptatis, ejectoque ex adverso voluptuosi nemoris sedem destinavit, ut iteratus respicientis oculi intuitus mœrorem animi restauraret, ferociusque cordolium renovaret; hæc inter acerba coacervatarum miseriarum diluvia non defuit benignus Conditor, consolationem exhibens, & acerbissimæ calamitatis antidotum pari lætitiâ subministrans: *dum enim Adam & Eva essent in illa tristitia, DEUS revelavit eis, quod ab eis procederet una Virgo sanctissima, quæ afferret majus bonum quam ipsi perdidissent*, testatur Divus Vincentius Ferrerius: (f) ut tolerabilior evaderet ruina, ostenditur ruinæ reparatrix, quæ & exitium ablatura, & perditæ felicitatis plenitudinem non jam restauratura, sed erat insuper augmentatura, sed qui illuminato cœlitus afflicta mentis oculo suam præviderat reparatricem, putas non præviderint pariter subsequaturam mundi calamitatem ex originali miseriarum omnium abyſso exorituram? Hinc primus suæ posteritatis Vates, gemina secutorum temporum excidia præſagivit celebriora in ruinis;

Adam & Eva induuntur à DEO pellibus animalium, ut agnoscant se incurrisse mortalitatis pœnam.

(f) Serm: de Concept: Virg:

Adæ fuit re-velatum excidium mundi per diluvium, & pentapolis per incendiū.

nis ; Erat eorum primum fatale humani generis epicedium, commune mortalis vitæ mausolæum, quando ruptis bipatientibus dilaceratarum nubium valvis, defluentibus undique aquarum molibus, ruptisque terræ fontibus, universa exundantis diluvij colluvies omnem filiorum Adæ progeniem (unam si Noëmicam arcam eximas) tumulavit : (g) erat secundum licet benignius amplitudine, aspectu tamen terribilius, quando non decideus sævijt nubifragium, non devastavit diluviale naufragium, non exundantes aquæ inundaverunt orbis territorium : sed Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhæam sulphur & ignem ;

(h) quando effundente exulcerati iudicis, divini vindicis dexterâ super aspectu pulcherrimam, sed incolatu turpissimam Pentapolim decidit imber igneus flammivomentis cœli, ut luxuriantes incolas & ignis incenderet, & fœtor sulphuris enecaret : ut terra in æternum aresceret, & non sicut post diluvium cresceret ; elucidat interlinealis : has igitur rigidiores cæteris exacerbati Numinis binas prævidit ultiones illuminatus Adæ spiritus, ut pullulantem ex prima prævaricatione calamitarum congeriem prænosceret, & agnitam acerbioribus lachrymis deploraret.

Quare providus Genitor, ut secuturos salubri terrore posthumos deterreret à vitiorum libidine, traduxit ad filios revelationem, & commendavit nepotibus communicandam ulteriori propagini cominabundi vindicis cladem effrœni terrigenarum malitiæ imminentem. Non est anilis fabula, vel explodendum fallacis cujuspiam historici commentum, sed antiquissimum recensentis Josephi testamentum ; dum de proto-parentis nepotibus & filijs Seth sequentem commemorat traditionem, scientes Adamum universalem rerum interitum præcecuisse, unum incendio, diluvio alterum excitatis duabus columnis, utrique sua inventa scripserunt : (i) erexit gratæ posteritati in obsequium sollicita prædecessorum pietas gemina duorum funerum monumenta, in quibus suæ salutis remedium specularetur posteritas, nî vellet interire ; elegit hoc posterius infatuata iniquitas, malens in tumultuantibus aquarum fluctibus interire, quam Conditori DEO ejusque legibus obedire ; præligens depluis de

cœlo ignibus involvi corpora, perenni flammicidio exuri animas, quàm ad erudientis naturæ normam hominis vitam componere, & à terribili humanæ conditionis opprobrio abstinere. Quid ageret omnipotens, cujus natura bonitas, videns rigore frangi, non flecti corda mortalium, affixas pavimento terrigenarum animas nonnisi terram sapere, nonnisi volutabra incolere, nonnisi abominandorum scelerum sentinas affectare. Erexit geminos suæ colossos misericordiæ, extruxit binas clementiæ columnas, non quidem marmoreas à materia, sed omni marmore candidiores, non nimium excelsas ab affectata magnitudine, sed profundissimas ab ancillari humilitate ; confecit corpus purissimum, quo ipsa recludi DEITAS anhelaret, creavit immaculatam animam nulla illius navi umbra, nullæ ullius culpæ contaminata immunditia, intermeratam sinè crimine, decoram sinè labe. Una utroque constans plasmate est Maria, quæ sinè virginali corpore concipere non sinebatur DEI filium, sinè hac eminenti anima spirituum Domino non poterat placere. Vel si mavultis, dicam singulari hanc privilegio columnam binis inniti basibus, alterutram si subtrahas, necesse debet corruiere incomparabilis DEI parentis gloria, quæ exigit utrumque fundamentum, utrumque fulcimentum ; est capax, non diffiteor, supremæ sanctitatis sinè conjuncti corporis consortio illustris anima, verum est incapax divinæ Maternitatis, nec solum corpus suffecerat, ut animatum templum fieret incolæ DEITATIS. Utrumque junge, & unam conjungas beatam viatricem ; sic unam duobus suffultam pedibus statuam, unam binis innixam basibus columnam statuissti ; quam enim columnam vivam Anonymus, columnam vivificam Cretensis nuncupat, hæc duo coadunata exigit corpus & animam, corpus sed animatum requirit animam in corpore collocatam, nam licet ista suo exuta corpore non cesset vivere, vivit, sed soli sibi vivificatrix nostra, ut se exhiberet vivificam omnibus Adæ filijs, necesse habuit vitam concipere corporaliter, sinè qua nostra mortalitas ad vitam gratiæ non potuit redanimari. Vis hujus colossi firmitatem reperiri, metire cœli amplitudinem, & terræ vastitatem, uterque orbis illi innititur, ab illo sus-

Misericors
DEUS con-
struxit duas
columnas
corpus & a-
nimam Virgi-
nis in prote-
ctionem hu-
mani generis.

Adæ posteri
erexerant
duas colum-
nas, ut po-
steritas de-
terreatur à
peccando.

(i) Lib. 1. an-
tiquit. juda-
icæ c. 3.

fulcitur. Desideras insignis hujus machinæ scrutari fortitudinem, cadunt ad obelisci hujus intuitum universa hæresum monstra, & spirituales nequitie ejus scabello appropinquant, subduntur enervatæ; si levitatem hujus columnæ flagitas intueri, reflecte, quod nullam fraudulentæ duplicitatis rugam admiserit, quâ corrugeretur; si rectitudinem celsitudinis discutias, nunquam ad hostis imperum poterat incurvari, nunquam ad voluptatum illicita sustinuit inclinari; quis nisi cæcus dubitet de altitudinis eminentia illius Reginæ Sanctorum omnium, quæ meritorum sublimitate omnem transcendit creaturam. Edificaverat sibi increata Patris Sapientia domum suam, in qua mansiones multæ sunt, excidit columnas septem, vel potius totidem columnarum series, septem videlicet beatorum ordines: columnas aureas angelicarum mentium, columnas argenteas Apostolorum, columnas ferreas Martyrum, columnas marmoreas Doctorum, columnas æreas Confessorum, columnas cedrinas Virginum, columnas cypressinas Viduarum. Maria est columna columnarum, non domum manufactam suffulciens, sed illud sustentans æterni Regis solium, de quo Verbum apud Siracidem proficitur: *Ego in altissimis habitavi*, non in gelidi aquilonis lateribus, unde cecidit Lucifer in profundum lacu, *sed in æqualitate Patris & Spiritus sancti*, subjungit purpuratus Hugo: *& thronus meus* sacerrima humanitas, in qua residere dignata est unigeniti Patris Divinitas. Maria siquidem (Richardo affirmante) *est columna nubis in die, id est, in prosperitate, & ignis in noctis adversitate*: (m) adstipulatur Doctor Seraphicus, applaudens columnæ huic immobili, ut nullo cæli terræque impetu à miserando amoveatur, ita stabilis, ut nec à peccatoribus recedere videatur, *columna nubis, protegens nos ab æstu divinæ indignationis, & ab æstu diabolicæ temptationis*.

Verbum DEI
residet in
throno suæ
humanitatis.
(l) Eccli: 24.
v. 7.
(m) Lib: 7. de
laud: Virg.

(n) S. Bonav:
in spec: B. V.

c. 3.

Quam vellem ego, ad hoc concurrerent sustentaculum fragiles animæ, quæ toties hæc destitutæ adjutoriò collabuntur, quæ indies temptationis assultu prosteruntur, quæ pusillanimitate animi in ærumnosæ amaritudinis voraginem præcipitantur, in baratrum tristitiæ devolvuntur, de desperationis exitio miserabiliter periclitantur! non

cadere, nec nutarent; ut enim tenente Matris dextera enervis licet filius non cadit, sic neque casum metuit, quisquis sub hujus auxiliari præsidio, sub hujus patrocinate auxilio exponi cogitur periculis, patere diaboli insidijs, versari in arenis. Cedit & omnibus & singulis Adæ posthumis, terrogenis mundi incolis hoc opus Dei admirabile, hic labor (si fas est dicere) Altissimū, si licet solius operis considerare inestimabile pretium, incomparabilem valorem: cedit afflictis & desolatis, cedit depressis & oppressis, cedit offensis & despectis, cedit gravatis & tentatis in scutum cordium, si inimicorum crudelitate territus; si amicorum adminiculo destitutus, si ærumnarum varietate obrutus, si peccatorum horrore perculsus, quò convertaris nescias, ignores quò respicias, confuge ad Mariam: hæc enim (Augusto Laschi Imperatoris testimoniò) *est scutum inseparabile, spiritualium hostium phalanges, repellens ab ijs, qui cum fide & affectu eam canunt*. (o) Ah! (o) Theod: cane, concine! sonet vox tua in auribus ejus! quæ licet delictorum raudine laboret, dulcis evadet dulcissimæ param. consolatrici afflictorum; proto-parentes tuos respice! & quò jam illi suæ calamitatis tempore se se converterant, tu pariter convertere, ut aversa filij tui facies ad te per illam convertatur. Affligebatur in regione Edem non longè à voluptatis paradiso dissita collocatus. Adam, affligebatur intuitu jacturæ; cruciabatur Eva suam videns progeniem ad irrevocabile lachrymosæ vallis exilium condemnatam, collachrymabantur ambo conjuges; & licet salutaribus lachrymis abluerent pomi maculam à stola innocentie non alba amplius sed dealbata, non tamen labem originariam eluere poterant à posthumis, hæreditariâ hac turpitudine contaminatis. Quis exprimat pudoris vehementiam & violentiam doloris, quo forte contriti perijissent, nisi prævisum immaculatæ virginis spectaculum funestam afflictionum tragædiam jucundasset? Hanc perditæ salutis reparatricem ut conspicerent, effigiatam lachrymantibus oculis, lugentibus mentibus, flentibus cordibus, exhibuit Pater secundi Adæ secundam Evam, non quidem conjugem, sed genitricem. Contemplabantur ambo venustissimam puellæ innocentiam, sed ilibatam, intuebantur sinè virili semine

Maria est scutum, quod DEUS periclitanti homini præsentat.

Lasch: Imp: in can: ad S. Dei

Beatissima Virgo præmonstrata Protoparentibus, lenit dolorum.

ab obumbrante sancto Spiritu fecundandam; & licet alti fuerint Adam & Eva veluti caput humanæ generationis, ut cum Vincentio Ferrerio loquat, altiores quantum ad locum paradisi terrestres, altissimi quantum ad iustitiam originalem, attamen non stantes in veritate, recedentes à fidelitate, lapsi ad lachrymarum vallem, vescebantur in sudore vultus sui pane suo, egentes & gementes, sed fuit Maria *columna nubis, ardorem dolorum refrigerans Adamo & Evæ:*

(p) de Concept: B. V.

(p) noli diffidere fatalis posthume! hæres ejusdem calamitatis, impende obsequium fidelis servuli, experieris dominam suæ devotioni mancipatos ubique defendentem, ubique protegentem; adjuuge confidentiam amantis filij, & delectaberis à materno ubere lactis fluxu consolationis; erit & tibi columna nubis, sterilem terram suavissimo irrigans stillicidiò ad exoptatam fertilitatem, pugnent Ægyptij, se ipsos oppugnabunt, latentes sub hoc umbraculo nunquam ah nunquam expugnabunt! applaudat suæ jamjam complendæ animarum victoriæ truculentus Pharo; exterminator jubelet angelus in ipso existimatæ perditionis articulo, in ipso sinistri conflictus termino, affulgebit lucidissima nubes, feralem tenebrarum principem repellens, devictam excæcari peccatoris animam assumens, erit (ut fuit illa) istius præambula figura, *nubes tenebrosa ex parte Ægyptiorum, & illuminans noctem ex parte Hebræorum*, attestatur Nicolaus de Lyra.

B. V. est nubes terrifica demonibus, salifica hominibus.

Quid mirum? si nubes lucida depredicetur, quam sol justitiæ in lucidissimam accendit & illustravit maris stellam (nam mare mundus est) quæ non solum feliciter sulcantes deducit onerarias, sed aberrantes reducit, nè pereant carinas; si tamen fugiant navigia ab aquis dulcibus, à voluptatum mundanarum fluctibus, nec enim ipsius radij relucet in terra suaviter viventium, sed in freto amaritudinum, in falsugine confluentium ærumpnarum. Quemadmodum namque irradiante signo *Thau* non insigniuntur frontes ridendum & insolentium, sed virorum dolentium & gementium, sic non refulgent ab hoc salvifico sydere velivolæ naves Tharsis, quæ est Ciliciæ metropolis superba, & *exploratio gaudij* vertitur, ut illas repræsentet animas, quæ

Pars III,

sola mundi gaudia investigant, instabiles in vijs suis, quæ quovis vento vel in deliciarum vadum deferuntur, vel ad flagitiorum provinciam propelluntur. Illi affulget illustrius gratiosis splendoribus, illi præluet abundantius supernis gratiarum luminibus, qui sulcant maria amaritudinum, qui omnes annos suos recogitant in amaritudine dolentis animæ, illis arridet suavius, quorum contritio velut mare magna est, quorum amara compunctio indefinenter de fundo cordis ebullit; non est illuminatrix illius truculenti & fluctuabundi maris, quod mundi schema est, qui maris instar in superbis tumescit, in iracundis fervere, in sordidis foetet, in avidis fervet, in lividis furit, in barbaris sævit; sed hæc maris stella resipiscentibus miseris favet, pœnitentibus lucet, conversis prævaricatoribus fulget, suspicientibus oculis splendet, sit proprium flammivomenti huic syderi, quod turbulento mari præsidet, præminere cæteris sublimiori altitudine, quia in mundi vertice situata, ea proportionem cæteris in domo syderum sublimius emicat, quæ caput membris totius corporis se altius exaltat; sic eminet sublimius, elucet eminentius irradiatrix nostra, universo creaturarum ordine. Dum enim justorum procures migrant à corpore, ad Angelorum subsellia exaltantur, & qui sunt cæteris excellentiores à sanctimonia, ad Seraphinorum agmina evehuntur, sola Mater Altissimi exaltata est super omnes choros Angelorum, & Beatorum ordinibus ut dux militibus, ut præses civibus, ut Rex Principibus antelata. Commendabat aliquando Solymæus Vates incomparabilem magnificentiam, quæ Patrem luminum, lux quæ illuminat omnem hominem, lucis viator filius glorificabat super terram; & licet cœli enarrant gloriam DEI, quantumvis astra matutina laudent factorem suum, unus tamen præ cæteris omnibus sol Justitiæ, dum tanquam sponsus procederet de thalamo suo, dum ordiretur à summo cœlo egressum suum, exultans sicut gigas ad currendam mortalitatis viam, qui usque ad æqualitatem Patris plenitudine Divinitatis occurrit, sic omnem tenebrarum principis profligavit caliginem, sic universam noctescentis mundi eliminavit violentiam, ut affixo beneficentissimæ illuminationis

II. Z

nis

nis elogio prælagiens applausit exorienti, non est, qui se abscondat à calore ejus. (q) Vix enim ad virginalem finem futurus homo descenderat, vix primum viæ mortalitatis nostræ vestigium impresserat, quando præproperus hospes materno illapsus utero, non permisit ullum mortalium excusare se de umbra mortis, & ipsam enim penetravit Verbi calor, ut loquitur Augustinus: (r) illuminavit illicò cujusvis Adæ filij interiorum aspectum, ut si mentem erigere, si vellet animum à terra elevare, signatum super se lumen vultus Domini non posset non videre; non poterat abscondi amicus sponsi ab inflammatione charitatis, nec valuit inimicus occultari à miseratione pietatis, hoc universale lumen, quod nulla nube tegitur, nec umbroso quodam velamine obscuratur, transfudit in Matris animam suum exsoluturus hospitium primo-genitus, ut & illa secundo-genitis sui splendoris faveret amplitudine, ut adoptivos quosque filios suæ dilectionis flammicidio foveret dulciter pariter & potenter, quis enim se à virginali calore remotum defleat, quis se sui affectus ardore privatum lugeat, quæ non rogata cæcipientes illuminat, non invocata inflammatur frigescentes.

Jacebat in anili Matris utero infans absconditus, caligabat hæreditarias inter tenebras singultuabundus Adæ filius, accurrit per asperrima montium culmina, festinat per invia & devia rupium caucasa virgo tenerrima, visitat fecundatam latentis parvuli puerperam, & suis Solem gestans in visceribus, stella matutina felix auroræ nuncius, illuminavit adeo contenta radiorum Majestate tenebrionem obscuratum, ut pulsa omni caligine illuminatus pariter & inflammatus præcursor Domini, evaserit lucerna lucens & ardens (s): lucernæ est mutare lumen à luce; luxit illuminatus à sole, arsit ejusdem animatæ lampadis accensus amore; nec inferas velim, stellam in præsentia solis nusquam suam lucem præbere, sed dum illuminatum à domino servulum audis, quoniam niam præcesserit ancilla Domini, diligentiùs investiges; dumque adoras illicendebatur à luminatricem mundi lucem suo lucentem præcursori suum Baptistam à tenebrarum filijs segregantem, venerabor ego stellam matutinam, reverebor in

Matre lucis clarissimam tenebrorū notis profligatricem, quæ participato meridiani solis ardore, communicato lucis æternæ fulgore, obscuram clarissimi Joannis originem irradiavit. Prudentem virginem commentabor, quæ destitutam oleo lampadem, luminoso Divinæ charitatis fervore succendit. Adjungam ad utriusque tam illuminati quàm illuminantis splendorem, tam inflammati quàm inflammantis commendandum amorem clarissimum Oris aurei præconium, hac brevi, sed admodum subtili allegoriâ decoratum: lucernæ concinnandæ officium ancillæ commendatur; (t) festinet proinde ancilla Domini lucernam famulaturam Domino præituramque faciem ejus adaptare, ut valeat orbem lucendo illuminare, ardeundo inflammare; lateat interim sub modio ventris materni jam concinnata lampas, & si lucere oporteat, matri luceat parturienti; ponetur maternis visceribus evoluta, & in abdita horrescentis deserti solitudine ad magni luminis augmentum nutrita super candelabrum, quando erudiet genimina viperarum fugere à ventura ira, sed abscondetur ad abscondentis interitum in carceris captivitate, desinet illuminare terrigenas extincta in decollatione. Nos prædicare stellam, solarem recommendare thronum, impenetrabile humani generis scutum, & magnum laborantis, si licet dicere, vel aptius ardentem desiderantis DEI opus continuemus admirari. Divino lassatus ab itinere viator Jacob, ad ingruentem occiduo sole vesperam in solo stratis ossibus recumbit, ibi dormiens, ubi nox lassatum comprehendit, quietis indigo capiti pro pulvinari supponit lapides, & quia (interprete Gregorio) caput in lapide ponere, est mente Christo inherere; (u) meruit beatus somniator hunc ipsum nostræ captivitatis futurum Redemptorem prævidere, obdormiebat corpus, quia illustris animus à rerum temporalium amore quiescebat; vix mundo claudit oculos invisus mundo advena, quando ludens in orbe terrarum sapientia insigni spectaculum cœligenis plenum luminibus menti exstaticæ præsentavit; erigebatur à pavimenti superficie ad usque empyrealem regiam scala, administratorijs plena spiritibus, qui descendentes & ascendentes illum præfigurabant inter Archangelos principem par-

(s) Joan: 5. v. 35.

Lucerna fuit Joannes, accendebatur à Maria.

(t) Hom: 4. in Epist: ad Tim: Ancilla Domini præparat Christo filio suo lucernam.

(u) Lib: 5. mori c. 23.

ranympum, qui arrham offerat, dotem deferat, maternitatis gratiam plenæ gratiâ Virgini consensuræ insinuet ac declaret; sed unâ simul fidem referat, responsum audiat, consensum excipiat, ableganti velut Divinus nuptialis thalami procurator fideliter reportet. Illustrabatur somnolenti spectatoris anima, ut præsentia intueretur mysteria in luminoso schemate, quæ suam quoad existentiam erant multis post sæculis futura; incendebatur cœlestibus flammis fluctivagum pectus, & liquefacto cum oculis corde evigilans, in peregrinum amantis drama erumpit: verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. (u)

(u) Gen: 28.
v. 26.

Jacob Patriarcha fatetur se nescire Deum esse in loco illo, qui tamen ubique est.

Difficile paradoxum! fidelis animo, duriori affixus lectulo, contempto carnis commodò, supremò eruditus auguriò, Divino, corroboratus alloquio, illius admiratur in hoc determinato loci spatio præsentiam, quem tamen inter sanctificatos paternæ domus parietes debuisset discere ubique præsentem credere, ubivis locorum existentem adorare: quâ demum ratione illum huic affigi loco poterat credere, cujus sedem cœlum esse, cui in scabellum terram subijci non poterat dubitare; respondet doctor mellifluus tantum Patriarcham nescire non potuisse, quod non esset locus, ubi non esset Dominus: sed miratur gratiam, & dignationis magnitudinem

(x) Serm: 6. expavescit. (x) Quemadmodum namque, qui suæ immensitatis Majestate ubique est continens, omnia & singula disponens, si tamen essendi naturam discutias, omnimodam reperies præsentiae diversitatem; est in prævaricatorum cordibus dissimulans & præstans, est in justorum mentibus cooperans & conservans, est in sanctorum civium tripudijs lætificans & cibans, pascens inter dilecta sibi lilia, & cubans inter agmina, quæ in deliciarum meridie convivantur; nec ipsos tenebrarum filios declinat, apud quos esse noscitur arguens & flagellans. Expendit tamen evulgatam propriâ confessione ignorantiam admirabundi viatoris Rupertus Abbas: Dominus est in loco isto, cum dicit, subaudiendum est præsentiam gratiæ, nam in isto & omni loco est magnitudine præsentiae; (y) noverat plenam esse illius gloriâ omnem terram, qui Abrahamum voluit coram se ambulare quocunque progrediretur, ubicunque commoraretur.

(y) Lic: 7. in Gen: c. 23:

Tuitiensi adstipulatur Præsuli Lippomanus Veronensis Antistes, qui ingemiscens elucidans accusationem, & ego nesciebam; insigniter subjungit: nondum tam clarè mihi illius loci mysterium innotuerat; (z) sed quæ profundior latentis mysterij veritas auscultantis excitat animum ad sui assiduam investigationem? revelat abditam, dum præfiguratum in virgine declarat Sacramentum Ruspensis Fulgentius; dum illibatam DEI parentem hoc in sublimi schemate adstruit indubitanter fuisse adumbratâ: scala cœlestis, quia per ipsam DEUS descendit ad terras, ut per ipsam homines mereantur ascendere ad cœlos; (a) (a) de laud: effigiatam illius præfigurantis scalæ imaginem quisquis delineari vivis coloribus efflagitat, ad singula totius scalæ mysteria subtiliter reflectat: pedem affixum terræ, voluntariam repræsentabat paupertatem, quam universa contemnens mundi bona zelanter exercebat; cacumen contemplandæ mentis fuit sublimitas, quæ non contenta ad regionem aëris pertigisse, ad nubes, ubi chara veritas morari visa est, evolâsse, ad domum syderum, ubi cœlestis militiæ splendor angelicus rutilat, ascendisse, ad empyream Regis gloriæ curiam pervenisse; supremum augustæ DEI tatis solium invasit, utque senensis adstruit Seraphim: de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis: nostræ invigilans felicitati, nostræ excubans incolumitati nostram indagans redemptionem, nostram investigans indemnitate, ut deprædetur Redemptorem: verbum de sinu patris rapuit, omnique creaturæ suum auctorem & principem restituit; (b) concludit admirabiliter Bernardinus: adeò eminenter se extulit in luminosa caligine contemplationis, dum nox illuminatio sua fieret in delicijs suis, ut Dominum supremo scalæ gradu, suo videlicet materno cordi efficeret innixum. Bina illius latera fœcunda fuit virginitas, coadunata cum virginali maternitate, quæ tamen sinè gradibus scalam conficere non poterant, nî cæteris virtutibus velut totidem interjectis gradibus ascensus pavaretur: unde sicut mediante scalâ de alto ascenditur ad imum, & ab imo ascenditur ad summum, sic Beatâ Virgine mediante DEI Filius descendit ad nos, illectus humilitate ejus, & per eam nos misericorditer ascendimus in cœlum, qui per Evam cecideramus in infernum hujus mundi; (c) concludit sapiens Idiota.

(z) in Gen: c. 28. lect: 4.

(a) de laud: SS. Virg: ex partu Salvat.

Scala in cœlū tendens est B: V., per quam peccator ascendit.

(b) Serm: 6. de conf: Virg.

(c) part: 14. contin: 35.

Per hanc scalā verē Dominus est in loco isto, non eā
Christus de- quā absens nullibi, ubique præsens est
scendit ad nos essentiā DEitatis, non eā, quā gubernator omnium regit singula, & cuncta dirigit potentiā Majestatis, sed quā peculiari misericordiarum exundantia in abyssum miseriæ descendit abyssus excentricæ pietatis: & ego nesciebam; confiteor ignorantiam, nec enim creatæ est scientiæ hanc cogitare prodigiorum munificentiam, non est humanæ intelligentiæ concipere hujus cœlestis scalæ eminentiam, non est angelicæ capacitatis comprehendere innixum supremo gradui creatorem, futurum postliminio humanæ calamitatis humanarum redemptorem. Quisquis reorum suis diffidens flagitijs ultricem metuis justitiam, sub umbram scalæ hujus te recipe, ut imminentem evadas ultionem! quisquis justorum anhelas ad tuæ peregrinationis patriam, ascende gradus prodigiosæ scalæ hujus, nè dubites, quin ab implorata electorum propugnatrice recipieris! non suspiceris insidiatorem colubrum tuo egressui invigilantem, tuo ascensui minitantem; sunt descendentes angeli, qui suscipiunt signatos viatores: non datur serpenti aditus, nullus admittitur exitioso tenebrarum principi accessus. Hoc tamen advertas velim, ut obicem effugias, obstaculum declines, non nisi in somnis hæc scala panditur, non nisi sacris in somnijs videtur; oportet animam, quæ suos jactat oculos ad hoc spectaculum, sopiram esse à terrenis voluptatibus, indormentem esse à carnis assensibus, à mundi principis tumultibus exemptam, ut videat illius excellentiam, intelligat maternæ benignitatis præcellentiam, quæ nisi serenis non videtur oculis, solum quietis aspectibus expanditur in objectum; quod si solo non contentaris intuitu, si ad ascensum respicis, optans recipi ad vestibulum, anhelans ad ascensum, amplectere ambabus manibus, affigere utrisque pedibus, ipsismet genibus prosequere; operare quidquid servire intellexeris ad magnæ Matris obsequium, complectere totis affectibus, amplectere plenis amoribus tuæ salutis promotricem, adgeniculare in quovis gradu magnæ cœlorum dominæ & maximæ Reginæ Angelorum; saluta lunato poplite in quolibet virtutum exercitio præsidem empyrealis regiæ, claviculariam

cœlestis Solymæ, & ipsa suos in tui itineris occursum submitter genios, obviare jubebit angelos (ut tu securius possis ascendere) descendentes: crede firmiter in scalæ hujus territorio licet amplissimo securiorem ad beatarum mentium consortium patere aditum, hinc esse omnipotentiam in collocandis favoribus liberaliorem, hinc esse indulgentiam in remittendis criminibus faciliorem, hinc esse sapientiam in illuminandis mentibus proniorem, hinc esse timorem Domini in conterendis cordibus validiorem, hinc esse justitiam in absolvendis debitoribus velociorem: *verē Dominus est in loco isto*; suos clientes (si nutent) protegens, nè allidantur, servulos suos (si cadant) sustinens, nè collidantur, alumnos Virginis (si timeant) blandè & largiter consolando, nè territi hostiles metuant impetus, & dulciter & suaviter animando. Est non diffireor locus terribilis, sed obstinatis hostibus, non obsequentibus amicis; timeant non inficior, omnes & singuli, ab hoc eliminandi & segregandi loco, non metuant, sed gaudeant quorquot locari & collocari cupiunt hoc in loco. Vidit oculatissima contemplandæ mentis acie locum istum Albertus magnus, & exclamavit in virginis præconium, in hominum solatium, in angelorum tripudium, in laudem creatoris: *locus terribilis Dæmonibus, amabilis hominibus, delectabilis DEO.* (d)

DEUS ibi singulariter est ubi suos protegit clientes.

(d) in bibliothecis mor: sup. Gen:

O quàm terribilis universæ potestati tenebrarum! nec enim ullus audeat adrepere malignorum spirituum, nè velit denuò contribulari. O quàm desiderabilis est locus iste! non jam angustiat inter constrictos unius provincie limites, sed toto diffusus terrarum orbe, ut cum Propheta regio liceat exclamare, *misericordia Domini* (adjungit Richardus à S. Laurentio, & Domine) *plena est terra.* Quis hujus metiri longitudinem, mensurare multitudinem, quis valeat scrutari profunditatem? quam suo considerans in solitudine devotissimus Ephrem gratulabundus salutat & exclamat; *ave porta cœlorum & scala ascensûsque omnium, ave referamentum portarum paradisi*: (e) festina illam ascendere, & istas ingredi, ubique invenies & promptè admitentem, & pronè introducentem; celeriter in suppli-

B. V. est locus terribilis dæmoni amabilis homini.

(e) Orat: de Desip:

ca-

(f) Cant: 5.
7. 14.

cabundi viatoris reditum occurrentem, velociter, ad eruendum de periculis peccatorem nè pereat, advolantem; nec enim frustra quod sponso sanguinum à sponsa in elogium decantabatur magnæ DEI parenti attribuitur, & optimè accommodatur, *manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis*: (f) legunt septuaginta Commentatores; *manus ejus tornatæ Tharsis*, vertit Pagninus, *manus ejus circuli aurei pleni lapidibus pretiosis*: novi consono Patrum suffragio in manibus opera designari, quibus, quia in Virgine nil prorsus defuit, elaboratæ torno describuntur, in auro valor ingentis pretij innuitur, in hyacinthorum pretiosa varietate amoris jubar nec non candor puritatis exprimitur, gemmarum pulchritudine virtutis venustas commendatur, qui sponsi explicant præconium à sponsa concinnatum; in manu dextera benignissimi Redemptoris largitatem meditantur, qui dat omnibus affluenter, in sinistra fortitudinem commentantur, quæ omnes protegit potenter. At verò, qui sponsi paræmiam ad sponsæ virginalis elogium adaptatum considerans, manus tornatiles in tribuendo, hilariter in cooperando jugiter exponunt. *Tornatiles describuntur manus istæ, nam sicut ars tornaturæ promptior est alijs artibus celeriter operando, sic Maria velocior cæteris sanctis omnibus miseris subveniendo*: (g) Currit beneficus Princeps syderum in humanæ propagationis obsequium, quasi officiosus aliger, sed tamen unà simul quasi lassus viator egeret requie, nocturno tempore se illis subtrahit, quibus diurno illuminantibus radijs præluxit; contraria obsequitur humano generi vicissitudine luna noctem illuminans, sed die se subtrahens & abscondens; aurora diem annuncians, & fugans tenebras, auream horam suis insinuat fulgoribus, suis splendoribus designat: sunt hæc tria cæli lumina, quorum sic quodlibet determinato affulget tempore, ut tamen eorum nullum alterius se ingerat durationi; quo non obstante singulorum discrimine astrorum diversa in hisce planetis elogia uni cælestis sponsus appropriat Mariæ; adeò verum est, ea, quæ in inferioribus sunt dispersa, in superioribus conjungi, coadunari in supremis. Hæc lampas serenissima, hoc luminare maximum in domo syderum post lucem, quæ illuminat omnem hominem, & est Mariæ filius, descripsit velociter scribens scribæ calamus, & velut hæsitabundus miratur spiritus: dum ait: *quæ est ista, quæ progreditur velut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol?* (h) legunt alij ad amplius solatium, *quæ est ista, quæ respicitur*: felix aurora! diei fortunatissimæ felix nuntia, in quam subsecuturus sol & de virgineæ fecunditatis rutilante utero processurus splendor lucidissimæ majestatis suæ abundantissima irradiatione transfudit, quibus illuminata illuminatrix mundi universas tenebrarum potestates, quas lucifugi progenitores nostri adduxerunt, imò produxerunt, admirabiliter profligavit; *pulchra ut luna*, seu candorem immaculatæ Virginitatis perspicias, seu virgineæ maternitatis attendas fecunditatem, suò hæc una præ toto astrorum choro gloriatur in privilegio similitudinis, quò omnibus similior Soli, solem ut sponsa sponsum æmulatur, ut idæata effigies prototypum imitatur; & quænam est expressior solis Justitiæ imago, quàm Mater Judicis, si solam severitatem subtrahas, si solam adjicias Matri misericordiæ commemorationem?

(g) Lib: de Laud: Virg: Mariæ manus sunt tornatiles ob celeritatem auxiliij.

(h) Cant: 6. v. 4- B: V. omni tempore succurrit, ideo est in mane aurora. in die sol, in nocte luna.

Cerne phosphorum, discerne hesperum, luna præfulget singulis, attende primum divini viatoris præcurso-rem, expende secundum venturi vindicis prædecessorem, Joannem reverere, Eliam venerare, scrutare amborum eminentiam in fulgore, utriusque sanctimoniam in amore, videbis plurimis præfulgere ijs, qui sanctorum versantur in splendoribus, nullatenus Regnam Sanctorum omnium adæquare; sunt mille millia, sunt decies centena millia, sunt numerari nescia astra DEI, coruscant singula, & differunt in claritate ut stella quælibet ab altera, non tamen eo clarent ardore, eo micant fulgore, eò lucent splendore, quò pulchra ut luna irradiat noctem, illuminat orbem, quæ transfuso & accepto, imò assumpto & concepto solari lumine illuminat lucens à sole, inflammatur ardens ab igne; hinc denique prædicatur *electa ut sol*, ducta similitudine non tam ad solem conditum, sed magis ad solis conditorem; ille electus ex millibus filiorum Adæ, illa electa præ millibus fæminarum; illa solem Justitiæ vestivit carnis substantiâ, quemadmodum

(i) Ezech: 32.
v. 7.

dum Os Domini apud Prophetam locutum est: *solem nube tegam* (i): iste vestit illam communicata suæ Majestatis gloriâ, ut sit mulier amicta sole, amicta lumine sicut vestimento. Complectitur subtiliter hanc trinam triplicati fulgoris excellentiam, hanc triplicatam trini fulgoris differentiam Innocentius tertius Pontifex in una sed sola Virgine, in virginali Deipara insigniter adunatam, considerat lunam candentem in nocte, auroram micantem in diluculo, solem illuminantem in die; assimilatur conformi allegoriâ nocturnæ caligini culpam, maturanti diluculo pœnitentiam, diei pleno fulgoribus gratiam sanctificantem; hortatur peccatorem, solatur pœnitentem, quidve inferendum sit de justo & electis, ex præmissis ostendit: *qui ergo jacet in nocte culpæ, respiciat lunam, deprecetur Mariam, qui ad diluculum pœnitentiæ surgit, respiciat auroram, deprecetur Mariam*; (l) infer pa-

(l) Serm: 2. de
assumpt: B.V.

risformiter devote Lector! quisquis in die gratiæ vivit, convertatur ad solem, deprecetur Mariam, in qua & candor lunæ ad fertilitatem fecundat, & splendor auroræ ad jucunditatem oblectat, & solis radiorum majestas ad claritatem illustrat, denique celeberrimi Siracidis testimonio, *gratiâ Domini plenum est opus ejus*. (m) Considerat hujus operis mirabile artificium, opificis insigne magisterium, & laudans opificem in opere manuum suarum, in opificio creatricis omnipotentiae exclamat doctissimus Idiota, *excogitatum opus excelsi ante secula consummatum in fine seculorum, in quo bene fabricando studuit excelsus Dominus*: (n) complacuit sibi adeo increata

(m) Eccli. 42.
v. 6.

Patris Sapientia in hujus operis excellentia, ut fecerit aptos ad prævidendum coronati Vatis oculos, qui intendens ad hanc pulcherrimam delineatæ DEitatis imaginem, suo oriundam ex regali semine filiam hortaretur ad audiendum & videndum, ut audiat annuntiantem aligerum, & inspiciat scripturas Prophetarum: *inclina aurem tuam, ut aure Verbum concipias, & per obedientiam Christifera efficiaris*; & concupiscet Rex decorem tuum: (o) non levi

(n) par: 14.

contem:
B.V. opus excelsi ab eo elaboratum.

quidem præproperæ inclinationis affectu, non prætervolantis oculi raptu, sed plena dilectionis intentione, ut etiam cor suum sibi profiteretur sacris in canticis vulneratum, *vulnerasti cor meum soror mea sponsa*, non quidem violento

(o) Ps: 44. v. 12

impetuosi furoris assultu, non rabioso lanceæ transverberantis impulsu, sed in uno oculorum tuorum; non poterat videre suspicientis sponsæ oculus, nisi prius suum sponsus oculum in sponsam evibrasset, nisi prius eam diligens aspexisset, non poterat dilectum vulnerare, nisi prius vulperata amore langvisset; vulneravit tamen, quantumvis vulnerata: utque collimaret directius, aspexit sapius, suspexit accuratius, ut cor læderet, ipsumque transverberati cordis meditullium feriret; quid dulcius, quid mitius, quid suavius hoc corde, quod maternis victum affectibus. virgineis victum amoribus sauciari sustinuit tam forti spiculo, vulnere tam potenti. Enimvero cordis vulnus vehementiam designat amoris. (p) subscribit Gilbertus Abbas, nec novum dixeris recenti obductum cicatrice; priusquam quippe in terris oriretur, priusquam in determinata duratione temporis sanctissima futura DEiparentis anima ex Creatoris manibus sine lapsu elaberetur in orbem, jam tunc de inflicto vulnere magnanimus pugil conquerebatur.

impetuosi furoris assultu, non rabioso lanceæ transverberantis impulsu, sed in uno oculorum tuorum; non poterat videre suspicientis sponsæ oculus, nisi prius suum sponsus oculum in sponsam evibrasset, nisi prius eam diligens aspexisset, non poterat dilectum vulnerare, nisi prius vulperata amore langvisset; vulneravit tamen, quantumvis vulnerata: utque collimaret directius, aspexit sapius, suspexit accuratius, ut cor læderet, ipsumque transverberati cordis meditullium feriret; quid dulcius, quid mitius, quid suavius hoc corde, quod maternis victum affectibus. virgineis victum amoribus sauciari sustinuit tam forti spiculo, vulnere tam potenti. Enimvero cordis vulnus vehementiam designat amoris. (p) subscribit Gilbertus Abbas, nec novum dixeris recenti obductum cicatrice; priusquam quippe in terris oriretur, priusquam in determinata duratione temporis sanctissima futura DEiparentis anima ex Creatoris manibus sine lapsu elaberetur in orbem, jam tunc de inflicto vulnere magnanimus pugil conquerebatur.

(p) Serm: 30. in
Cant:

Ite mecum! nec longior viæ prolixitas deterreat insequentes. Ite mecum! virum simplicem accinctum ad occurrendum fratri supplantato comitaturi; interferit se expansis Jacobi brachijs, non quidem amplexurus, sed cum invito pugile colluctaturus agonothea DEUS; velut victus non victor (uterque enim animoso luctamine nititur antagonistam vincere) subigitur magni consilij Angelus in palestra, qui per arctissimum complexum cum adamato homine in unum coalescere satagebat; lædit interim triumphantis nervum, ut enervetur magnanimus athleta, & quia in Divino certamine vinci est vincere, cædi est eluctari, apprehensum coarctat exulceratus Patriarcha, urget ad orientis auroræ præsentiam Divinus colluctator, rogans & flagrans eximi vinculis, & constringentibus brachijs erui anhelat: *dimitte me! jam enim ascendit aurora*; vult ad ortum sed qui usque ad diluculum dubium spei protraxit agonem, nunc renuit recedere quantumvis enervis & elumbis, claudicans & vacillans: *non dimittam te, nisi benedixeris mihi*; (q) mercedem pulveris exigit, certaminis stipendium requirit; sed cur amabò Auroram veritus sol justitiæ? cur ea oriente in pugil-

DEI filium con-
stans cum
Jacob. fugere
aurora.

(q) Gen: 32.
v. 26.

gillatu Verbum Patris perseverare renu-
it, cur fugere contendit? Lucebat in
hoc illustri schemate rutilantis auroræ
delineata Mariæ Virginis effigies. Est
illa felicissimæ diei nuncia, in cujus or-
tu nox illuminari, & dies videtur ob-
scurari, sic ad affulgentem virginis or-
tum humana fragilitas instar opacæ no-
ctis cæpit illuminari, & dies æternus,
qui Christus est, per assumptam huma-
nitatem obscurari, & sub nubilo nostræ
carnis abscondi: salutat oriundam vir-
ginem Doctor Seraphicus: *Aurora, in
qua angelicam benedictionem consecutus est*

(r) in specul:
B.V.

homo; (r) impertiebatur eam, sed æ-
grè, magni consilij angelus, quasi ad-
hortaretur agonothesam suam, jam
ortam esse Mariam, si velit benedici,
confugiat ad eam; fugit ille, ubi re-
fugium peccatorum orditur illucescere,
quantumvis in rutilante tantum umbra
cæperit repræsentari; *in ortu hujus:
auroræ vincitur angelus à Jacob*; subjun-
git eminenter purpuratus Hugo: *id
est, adventus filij DEI in carnem impetra-
tur.* (s) Colluctabatur sanctorum Pa-
trum agmen (Hailgvino commentatore)

(s) inc. 6.
Cant.

conabantur gementes & petentes, o-
rantes & lachrymantes ad promissam
generis humani salutem, incarnandi-
que filij hypostasim volentes quodam-
modò extorquere, sed eorum cæteris
respondetur à domino: *dimitte me! jam
enim ascendit aurora*; ac si diceretur: *ces-
set jam instantia vestri luctaminis, quia jam
ascendit Aurora, jam lux nascitur, videlicet
B. Virgo, quæ nobis pariet verum solem.* (t)

(t) in 6. c.
Cant.

Examinat profundius, explorat morosius
fugientis aligeri celeritatem, hærentis
angeli inter constringentia Jacobi bra-
chia anxietatem considerat urgentem,
expendit deprecantem Carthusianus
cum Isidoro, *tanquam corpore nondum
assumpto nollet clara die apparere*, quasi
puderet humanis complexibus implica-
ri, qui nondum promissam toties hu-
manitatem sibi dignatus est coadunare;
hinc sacrosancta incarnandi Verbi fa-
cies, augustissima DEITAS velata expan-
sis adstantium Seraphinorum alis, nec
Isaia oculis spectanda revelatur, enim-
verò ut celeberrimus Commentator Ve-
natus definit, *affectabat olim latere DEI
amor, & quasi verecundus tegebatur Se-
raphim alis.* Remorabatur increata Pa-
tris Sapiencia, mortalitatis nostræ po-
dere infaccari, præstolabatur sol Justitiæ
in signo Virginis oriri, donec aurora

infirmis peccatoribus gratissima, tarta-
reis spiritibus gravissima, solem suum
præcurreret in figuris; renuit Rex glo-
riæ angelicæ felicitatis author & condi-
tor homini benedicere, noluit suis ra-
dijs præfulgere, priusquam exoriens au-
rora suis illucesceret favoribus, sua præ-
veniret benedictione, quod sapius pro-
phetico prævidisse visus est oculo, quan-
do velut præfagiens universis Adæ filijs
consulebat Rex sapiens, *oportet præve-
nire solem ad benedictionem tuam, & ad
ortum lucis adorare: (u)* non quidem sup-
remo latriæ homagiò velut DEUM, sed (u) *sapi. 16.
v. 28.*
hyperdulæ peculiari cultu ut Matrem
DEI; enimverò ut Richarbus interpre-
tatur, *oportet prius ad Mariam venire,
quàm ad solem justitiæ.*

Sic adorabat in spiritu, quam præ-
fagi velut acie respiciebat ad sæculorum
vesperam, vel potius ad idololatræ no-
ctis terminum orituram vir patiens, dum
tenebrarum principem irrevocabili
perpetuæ cæcitatæ anathemate feriri de-
siderat & exoptat: *expectet lucem, & non
videat*; quam noluit in testa nostræ mor-
talitatis recludendam adorabundus re-
vereri: *nec ortum surgentis auroræ*; (x) (x) *Job: 3.
v. 9.*
cui enim illuminatricem mundi lucem
voluntaria promeritæ damnationis suæ
cæcitas abscondit, videre candorem lu-
cis æternæ nullatenus meretur; de quo
desperans beneficio, Auroræ insidiari sta-
tuit serpens lividus, si fortè virulento
dente egredientis vestigium intoxicare,
aut pedem lædere liceret; sed si ce-
lebrem illum consulas Archi-Præsulem
Antoninum: *Maria est aurora, cujus or-
tum nox culpæ originalis non adit*; (y) e-
missa siquidem à Patre luminum niti-
dissima filia hujus anima, non voluit à
cæcutiente angelo videri, non potuit
nocturnâ caligine involvi, futura ma-
ter luminis delusit in die ortus sui in-
famem noctuam, quæ bipotentibus o-
culis cernens oculatissimam incarnan-
dæ sapientiæ genitricem, discernere non
prævaluit, sed vehementi velut con-
trita magnanimæ viatricis impulsu ab
attentato impetu recessit. Expertus

(y) in summa
66. tit: 8.
c. 2.

est noctivagus Leo (volens originalem
virginis deglutire innocentiam) commi-
nantis Jobi præfagium, dum stygium
pupillorum deprædatorem, primum in
paradisi vestibulo homicidâ, nocturnum
turem, velut tenebrosos domuum suffo-
sores, ferali hoc anathemate percellit:

fi

viduit quod-
ammodo Ver-
bum Patris
nondum in-
carnatum in-
stat hominis
apparere.

si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, & sic in tenebris quasi in luce ambulant; (2) implacabilis maligni spiritus livor expectabat indefinente solitudine hujus corusci luminis ortum, illudque obumbratum aut penitus obfuscatum videre ambiebat, arduo satagebat impendio princeps mundi hujus, exurgentem instar auroræ ad horam saltem tetrâ hæreditariæ filiorum Adæ calamitatis lasciniâ deturpare, sed ignoravit tenebrescere lux matutina, quæ gradiebatur sicut aurora consurgens, diei prænuncia secuturi, sed sempiterni, quæ finem noctis præteritæ, & inchoandæ diei auspiciū intimabat; orta siquidem ex semine Abrahamæ, non tamen vitiata, sed segregata, sed præservata, sed incontaminata, quasi consurgeret nunquam lapsa, sed semper clara ex stirpe David, ad quem sicut & Patrem fidei nostræ facta est repromissio benedictionis, caput dolorum finem augurari & consolationis initium apprecari: sed jam succinctiūs cum Tuitiensi Ruperto Mariam sic in voca, *finis tristitiæ, initium lætitiæ, illius terminus, hujus principium*, ut enim ad auream consurgentis auroræ horam fugantur tenebræ mœroris filiæ, lux rutilat, quæ viatorum oculos delectat, sic peccatrices animæ cessant noctescere, micante hujus fulgentissimi syderis jubare, & caligantes oculi diescere incipiunt, illuminari inchoant, respicientes matutinam suæ salutis serenitatem, salutantes oriundum suæ propitiationis diem.

Occurrat in terminante noctem & auspicante diem Maria, quæ legem finiens, gratiam inchoavit, fluxerat quippe proluxa; morosa, turbulenta & inquieta nox à primæ prævaricatione Evæ ad secundam prævaricari nesciam, ad Virginem Matrem viventium, ad vitæ genitricem, fuit nox solitaria nec laude digna, sed insuper tenebrosus turbo possedit illam, quia superba cæcitas ambitiosi tenebrarum principis obviantem sibi & contradicentem profundæ humilitatis umbram non invenit; ast ubi suum ordi caperat ingressum ancilla Domini, ut Dominum humilitate conciperet, quem sua allexit Virginitate, tunc ocyus profligabatur infamis tenebrio, quem nocti sed obscurissimæ assimilat Gregorius; nox omni nocte fœdior evasit transfiguratus in lu-

cis angelum mendax spiritus, illâ obscurior, illâ incomparabiliter calamitosior, quam oriri fecit ad hujus noctiferi deceptoris ingressum proto-parens humanæ mortalitatis; recessit & illa, solem Justitiæ deferens, quando nox nocti indicavit scientiam, sed detestabiliorem quâlibet ignorantia: nox tunc evasit Adæ posteritas, quæ tamen computari meruit in diebus anni illius, cuius adventum diei noctisque Dominus, qui temporum dat tempora, tam avidè præstolabatur, tam exultabundè complectebatur, plaudens & jubilans ore Prophetico, *annus redemptionis nostræ venit*: (a) felices boni nuntij dies huic (a) *1/a: 63, v. 4.* inserti anno, hunc annum tanquam membra de membro componentes; enimverò erant & illæ quondam tenebræ, nunc autem lux in Domino, erant nocturni viatores ambulantes in circuitu, nunc autem inter dies anni redemptionis ter fortunata serie computantur; non sic nox illa, quæ ab internæ lucis ordine decidens, à Patre luminum ambitione voluntaria decedens, semet ipsam erronea caligine confudit, & involuta perenni amaritudine, æternaturis gehennæ ignibus inflammatur quidem ad pœnam, sed non illuminatur ad vitam; & idè inter dies anni redemptionis numerari non valet, est quippe annus Domini placabilis, nam licet perpetuus humani generis adversarius adventum Redemptoris hominum conspexerit, licet redemptos à pristina captivitate Adæ filios senserit, nequaquam tamen nobiscum ad culpæ veniam redire potuit, non enim Angelos, sed semen Abrahamæ Redemptor noster apprehendit. Unde nox illa evasit solitaria, quando lux vera à nocte noctem segregans, ad indulgentiam provocavit homines, sed exterminatorem Angelum ad perennatura supplicia finis nescia, suis cum a seclis condemnavit. Nox solitaria à lucerna cœlestis patriæ perenniter avulsa, ut videlicet hominem, quem sibi socium ad perditionem fecerat, amittat, & solū cum suo corpore hostis pereat, dum multos, quos destruxerat, Redemptoris gratia reformat. (b) commentatur moralis Papa. Hanc turbulentam, hanc temulentam noctem Aurora virginalis à noctis finibus profligavit, quando in nocte filiorum Evæ hæc benedicta mulier lucernam accendit, domum everrit, utque amissam reperiat drachmam, non cessat quærere, non

Annus nostræ salutis vocat verbum anni suæ redemptionis.

(b) *Lib. 4. mor. c. 12.*

non desinit indagare. Mulier non integritatis discrimine, sed sexus veritate, per quam revocati sumus ad filiorum adoptionem (ut scribit Chysippus) quam

(c) in serm: initio habebamus. (c) Perdiderat hæc be-

de S. Maria nediecta inter mulieres drachmam decimam pulcherrimam Regis gloriæ signatam imagine, perdiderat non suam sed Evæ incuriam, non veræ matris viventium, sed primæ mortalium genitricis perfidiâ, dilectam & electam ad electorum numerum pertinentem, ut compleret in angelis vacuitatem, ut perditam recuperaret, inventam conservaret, accendit lucernam, illum imitaturam, qui, ut ad ovem veniret errantem, prius ad claustrum descendit, indeque progressus ad mundiale desertum, oviculam fame squallentem, vagabundam ab iniquitatis via lassatam, patentibus humeris ad suum portavit ovile, illum inquam pastorum Principem æmulatura Virgo sapiens, suam non alienam accendit lucernam lucentem & ardentem, in Divinitate fulgentem, in humanitate flagrantem, nec enim sine Divinitatis igne humanitatis oleum exarsisset, accendit lucernam (interpretatur sanctissimus præsul) flammam DEitatis operiens in testa humanitatis. (d)

(d) in postil: ens in testa humanitatis. (d)

sup: c. 1. Luc:

E. V. accensa

Lucerna ever-

rit domum,

quando ima

summis con-

junxit in ute-

ro.

Suam totam domum everrit, quando superna infimis suo in virginali utero sociavit, creaturam creatori inseparabiliter colligavit, DEUM homini admirabiliter coadunavit, in unam unius personæ unitatem, hanc propriam non alienam provida investigatrix, hanc suam sibi solique lucernæ suæ, quæ agnus est tollens peccata mundi, everrit mansionem, non quasi vanitatis pulvere conspersam, aut (quod est gravius) peccati sordibus contaminatam, nec enim eguit scopa Lazari, quæ longè ab hisce foribus distabat, nec unquam appropinquare illius immaculatæ habitationis limini præsumebat, sed quia est receptaculum non tantum incolentis Altissimi, sed etiam domus totius reformatrix, imo & renovationis non quidem suæ, sed nostræ, ut enim cum memorato sentiam Alberto, in hac formatus est filius DEI ad imaginem & similitudinem nostram, & insuper: reformatur luxuriosus ad castitatem; quid illo absurdus? superbus ad humilitatem: quid isto iniquus? invidus ad charitatem; quid hoc execrabilius? cæcus ad lumen; quid isto mi-

Pars III.

ferabilius? claudus ad gressum; (e) quid (e) in bibl: hoc calamitosius? Hanc drachmam perditam ut reperiat, everrit domum suam, quæ nunquam potuit cadere per fragilitatem, fundata supra Patris omnipotentiam, quæ non sustinuit decidere per ignorantiam, ædificata supra filij sapientiam, non valuit corruere per malitiam, suffulta per bonitatem sancti Spiritus, quæ nunquam agit perperam; confirmavit eam in sanctitate & innocentia ut filiam Pater, à quo est omnis paternitas, corroboravit eam in fortitudine & scientia unigenitus, qui est in matris gremio, illustravit eam architectus magnifici hujus operis sanctus Spiritus, dum obumbravit virgini ut conciperet primogenitum ex multis fratribus quos assumpsit; everrit eam beata mulier, æterna temporalibus conjungendo, incorruptibilitati mortalitatem annectendo; mulier, sed evangelica, quæ tria fata consociavit, quando corpus conjunxit animæ, humanitatem univit DEitati: hæc ipsa ornavit lampadem suam, quando carnali mundo secundæ virginitatis prodigium demonstravit; everrit domum Bernardini senensis asserto: quando per mentis industriam in omnibus requiem quæsit; (f) sic verrens indagavit, sic quærens investigavit, donec hanc drachmam perditam invenit, & regnum cælorum ad opprobrium totius potestatis tenebrarum redintegrovit. Ad hujus lucernæ illuminationem solitaria nox ab illuminatis Adæ filijs profligabatur, sola à solo ad tartareæ damnationis exilium proscribebatur; sublato enim electorum non solum angelorum, sed etiam Adæ filiorum numero, solus rex filiorum superbiæ cum sibi adherentibus reprobis æterno perennaturorum ignium flammicidio mancipatur. O quoties nequam hic spiritus, qui suorum demeritorum jure ex serenissimo stellarum principe, ex coronando beatæ diei lucifero, in noctem execrandam degeneraverat, diem se simulat, spurios mentitæ lucis radios dispergit, ut errabundos ab arcta salutis semita ad puteum ioteritûs seducat viatores, quos per declivia errorum abducens deviantes, certa perpicie faceret à via veritatis perditos, nisi pijsimæ matris misericordiæ beneficio recuperarentur naufragi, abjecti quærententur; nisi lucernam ut lucem sedentibus in tenebris exorientem hæc

(f) Serm: 1. de con: Virginali.

mulier sapiens in modo humanitatis collocasset, & tenebrosam mundi domum illuminasset, ut latens absconditorum prævaricatorum congeries veluti drachma piissima Matris misericordiae deperdita, requisita inveniretur.

Christus in
cruce est lam-
pas in alto
collocata.

(g) Tom. 6.
Orat. in.

(b) in Matth.

(i) Cant. 5.
v. 1.

(l) de laud. SS. co nostræ humanitatis :
Virg. lib. 12.

Expendit Chrysostomus lucem Divinitatis, circumvallatam testâ humanitatis velut lumen lucernæ insitum, sicque suis irradians splendoribus affixum candelabro veneratur, quemadmodum si quis lucernam in domo quapiam tenebris obsita accendat, & in altum statuatur, tenebras derepentè fugat, sic tenebris per universum orbem sparsis, Christus tanquam lampadeus quandam crucem accendit : (g) veneror sublimem Doctoris sanctissimi parallelam, illud ad plenioram intelligentiam arbitror supponendum, de illo tenebrarum diluvio fieri mentionem, quod tunc super universam cæcutientis mundi faciem effundebatur, quando sol retraxit radios suos, nè pendentem Dominum videret (ut commentatur Hieronymus) ut impij blasphemantes sua luce fruerentur : (b) illam ecclipsim interpretatur commemoratus Pater, quam induxerat luna, Soli se se objiciens, & rursum ab hora nona (ut testatur Dionysius, stans cum Apollophane in Ægypto ad Heliopolim) ad vespertinum se mediæ solis lineæ præter naturæ ordinem opponens. At verò investigatrix nostras prævenit materiales hasce tenebras, Deum & hominem instar accensæ lampadis suo in utero crucifigendo, in suo virginali corpore velut in cruce sublimando; hoc ut evinceret, ut lex inaccessibleis in testa fragili cerneretur, evocavit à montibus æternis candorem lucis æternæ hoc amoroso dramate, hoc affectuoso carmine, *veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum*, (i) legit Arabs, *comedat fructum pomorum ejus*, vertunt septuaginta Commentatores, *comedat fructum nucum ejus*, quasi expressius diceretur (Lyranò explanante) habitet mecum per condescensionem suæ bonitatis in terra mihi concessa, quæ vocatur hortus Domini, hortus consitus divinæ incarnationis tempore (ut loquar cum Richardo) *quando nobilis ille surculus, scilicet Verbum caro factum, insertus est trun-*

pomarium idcirco invitatur, ut ejus pulchritudine vel amplitudine delectetur, ut sapidissimis fructibus saturetur? sic invitandus erat, nè profanatum fuisset pucherrimum venustate arboretum, priusquam sub arbore mali violata genitrix hortum Domini profanasset. Verum quis meridianus advena tunc etiam non dedignatus est ingredi deliciarum paradisum, quando jam serpentino intoxicatus sibilo, suâ privatus innocentia, exurus sanctimoniâ, in solitudinem ejectis in vallem lachrymarum incolis, devenit in eremum.

Est longè alius divinâ plantatus dexterâ paradisus, in quo quidem non posuit DEUS hominem, quem formaverat, ut in illo inanimato, sed formavit hominem, qui ante omnem hominem apud ipsum ut apud Patrem filius coævus & coæqualis tamen in principio existeret. Denique cum paradisi terrestres proprietatibus virgineæ DEI parentis comparat singulares prærogativas Richardus à S. Laurentio: quemadmodum namque in illo terrogenarum voluptatum paradiso collocabatur Adam ad operandum in eo, sic positus est in virginali corpore Christus homo, *ut operaretur in ea fecunditatem, ut custodiat in ea illibatam Virginitatem*. (m) Hunc illa suis alliciebat affectibus, trahebat amoribus, lacestebat singultibus, implorabat votis & precibus, non ut dulciter requiescat, sed ut faciens sibi magna, qui potens est, comedendo fructum pomi, *veniat dilectus meus*, jam quippe venit plenitudo temporis, jam hyems transit, per quam apud Gregorium *legis austeritas* intelligitur adumbrata, *quæ dum in carnalibus sacrificijs populum antiquum detinuit, ad appetenda spiritualia & cœlestia observatores suos non adjuvit*: (n) jam imber infidelitatis abiit, excurret & recessit, quò inundante operiebatur terra horrore scelerum, suffocabantur sata congerie libidinum, flores vernalem spondent temperiem, dum & continentia lilia cudent, & patientia rubent rosæ, quæ frugem maturam promittunt, & fructuum vicinitatem præsignant. Veniat igitur in hortum suum sibi afflante dulciter austro, instructum à spirante Spiritu sancto, ut fecundaretur obumbrata; jam poma præmatura comestorem expectant, & forsitan illud ipsum præ cæ-

ris

ris pomum, quod videns mulier, tulit & comedit, deditque viro suo, qui comedit: (o) quid egit tunc exultabundus serpens, qui auxerat curam, dum irritaverat gulam? qui dum suggererat cupiditatem, allicuit curiositatem? quid ageret aliud, quam surriperet concessum, dum vetitum auferendum pervasit? porrexerat pomum, surripuit paradisum. Agnoscit uterque in morsu insontem posteritatis innocentiam se devorasse, aperiebantur namque amborum oculi, quibus videbant corpus non animale tantum, sed (Augustino fidem dante) ut jam esset corpus mortis, in quo lex in membris

(p) Lib: 14. de excep-
ta tentatione pomi nonnihil reman-
sisse, quod ille deglutit, qui, cum
in forma DEI esset, semetipsum exi-
navit, formam servi accipiens; reman-
sit labor & dolor, illi in sudore vul-
tus sui vescenti pane suo, isti parturi-
enti in dolore filios suos, utrumque ab-
sumpturus DEUS homo, attritus prop-
ter scelera nostra, langviores nostros
ipse tulit, & dolores nostros ipse por-
tavit: & quia langvor est longus an-
gor, langvendo acceleravit, dolendo
præproperavit, descendens ad hortum
sponsæ, nunquam contaminatum, nec
unquam ullò serpentis sibi, profana-
tum, ut comedat fructum pomorum
suorum, quæ ille condidit, & inter con-
dita unum, nè homo comederet, in-
terdixit: comedit tamen horribili in-
gluvie provocatus; utpote, qui totam
sue progeniei felicitatem absumpsit, u-
niversum beatæ immortalitatis convi-
vium unò duntaxat bolò crudelis Epu-
lo consumpsit; hinc nostræ calamitati
consulens mater viventium, ut mortis
mortem gigneret, vitam genuit ve-
ra Mater viventium. Mater dulcissi-
ma, quæ mortis peperit mortem, vi-
tam hominis, diaboli confusionem, ab-
solutionem peccatorum, omnium justorum

(q) Sermo in
omni fest: B.V. beatitudinem; (q) scribit Goffridus Ab-
bas, hæc anxia filiorum Adæ puerpera
ad vitam gratiæ invitat largitorem bo-
norum omnium, evocat mediatorem
DEI & hominum ad ingrediendum, ad
comedendum panem doloris, & ille ad
primam maternæ invitationis vocem lu-
bens cælos inclinat, nubem ascendit,
super alas ventorum volitans pergit,
præveniens in maturitate; vix vestibulo
conclusi hujus horti approximare vi-
detur, quando quantocyus ad pomiferum

malum confugit, sub umbra illius quam
desideraverat arboris sedet, & fructus
suo gutturi dulces decerpit; ut enim
mellifluus attestatur Bernardus: passio-
nem non illum diem unum quò mortuus fuit,
sed totam vitam illius, tota enim vita Chri-
sti crux fuit & martyrium; (r)

Tota vita
Christi fuit
crux.

(r) de palli:
Do: c. 5.

Præviderat extaticus vaticinantis
Isaiæ oculus natum nobis pnerum, &
datum nobis filium, sed jam tunc im-
perium jacuerat super humerum ejus;
non expectavit elapsam triginta trium
annorum curriculum, donec bajulet sibi
crucem, quæ JESU regnum est in hoc
mundo, non tamen de hoc mundo. Si
nascentis Regis solium videre flagitas,
Christiferam attende, quæ nocte sur-
rexit, nec diem expectans velut mu-
lier fortis: de nocte contemplationis &
apice affectionis; ut loquitur Bernardi-
nus jam supra commemoratus: in ater-
na se sustulit, & verbum de sinu patris ra-
puit; (s) obstat tamen Theologus, in-
carnationem non cadere sub merito re-
clamans, subjungam ego cum Doctoris
Angelici discipulis, sed incarnationis
acceleratio virginis merito congruebat,
imo virginali desiderio debebatur com-
memorata celeritas, divinæ namque pro-
lis amore ferventer exæstuans, volunta-
riam quodammodo violentiam in re-
gem gloriæ, ut suum faceret filium,
induxit; qui ut materno crucifigere-
tur martyrio in utero virginali, evasit fe-
lix puerpera thronus, non ille de quo
egrediuntur fulmina, voces terrificæ of-
fensi judicis, non ille in quo coruscant
fulgurantia sententiarum tonitrua ex-
ulcerati vindicis, sed thronus, quem
sibi construxit & extruxit rex pacifi-
cus, ut pacem strueret: quemadmo-
dum namque mediatore filio hominis
pacificati fuimus DEO Patri, sic me-
diante Deiparâ, filio, quoties volumus, va-
lemus pacificari? Est virginalis puer-
pera apud Epiphanium thronus Che-
rubicus cruciformis; (t) erigitur in hoc
folio, in throno hoc exaltatur DEI Fi-
lius, ut omnia trahat ad se ipsum, &
forsan ideò suum à se prolatum, sed suo
soli filio decantatum exordiebatur ab
hac exaltatione præconium magna ma-
ter, dum gratulabunda intonuit: ma-
gnificat anima mea Dominum; (u) quæ
non in solium tantum sublimiter eleva-
ta, magna evasit maximi principis ba-
jula, regis regum & Domini dominan-
ti-

(s) Tom: 3.
ser: 6.

B. V. fuit Regi
pacifico thro-
nus crucifor-
mis.

(t) Serm: de
laud: Virg:

(u) Luc: 2. v.
46.

Adam & Eva
comesto fru-
ctu relique-
runt laborem
& dolorem
comedendum
à Redempto-
re.

tium puerpera, sed insuper crucifixa mente DEO crucifixo præ nimio desiderio a-

(x) Lib: 1. de moris; (x) ut adstruit Trithemius: crucifixa cum Christo in hora conceptionis; ut (y) Serm: 2. asserit Bernardinus (y) magnum quod-

de con: Virgi: ammodò DEUM effecit, quæ humillimæ virginitatis industriâ virginæ humilitatis aliquali violentiâ corpus præbuit DEI filio, sed crucifixum, quando purissimum immaculati cordis sanguinem subministravit compaginando corpori, incorporandi DEI; ut enim docet Joannes Damascenus, quem citat ac sequitur Doctor Angelicus: quod filius DEI construxit sibi ipsi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis carnem anima-

(z) Lib: 3. tam animâ rationali; (z) ex quo sublimiter resolvit scholarum Angelus: dicitur carnem de Virgine sumpsisse, non quod materia corporis ejus fuerit actu caro, sed

(a) 3. p. q. 31. sanguis, qui est potentiâ caro; (a) unde a. 5. ad 1. Albertus magnus adstruit stillasse à corde virginis quasdam intemerati sanguinis guttas formando Divino corpori destinatas. Verùm quid est mysterij, quod cor virgineum manare debuerit sanguine, ut corpus hoc sacerrimum compingatur? non alia forsan portio cruoris suffecisset, quantumvis de cordis venula non scaturisset? sic tamen accidisse revelatum est cælitus, si attestanti Panerio fidem damus; placet proinde peculiarem hujus sanguinæ scaturiginis scrutari rationem, illam non inter ultimas præbet humani corporis anatomia, offert consona anatomicorum doctrina uniformiter docentium: quod ex sanguinis cordialis fonte profluant quatuor rivuli sanguinis, circumstantes admodum crucis. Dulcissima parens totum cor impendisset, universum sanguinis pectoralis amnem libenter impendisset, ut crucem efformans crucifigeretur in corde materno.

O quanta commendatio charitatis! vix obumbrante sancto Spiritu concipitur à Matre filius, vix absconduntur cœli delitiæ in terra hac benedicta, quando eidem unigenito crucis angor & dolor jungitur, crucis calamitas & amarities copulatur, crucis pauperies & inamœnitas coadunatur. Jam penetro contemplabundi Bonaventuræ latentem profundæ sublimitatis veritatem, quæro Matrem DEI, & ecce! invenio aucta flagella & vulnera, quia tota conversa es in vi-

(b) S. Bonav: 1a: (b) sed cur amabò inamorata pa-

in serm. lib:

1. c. 3.

rens erga secundo-genitum tantâ afflictus teneritudine, ut velit primogenitum idcirco conspectari, ut ambiat flagellari, ut cupiat vulnerari, ut, qui conceptus virgineo circumvallabatur sanguine, incipiat ab ubere meditari profusionem sanguinis, desiderare miseriarum exordia lactisfugus infans, illi conformiter clarissimi Martyris Cypriani paradoxo, puer sugens ubera, & sustinens convitia: (c) nec ultra hæreditario percussus anathemate, latronum insignitum originali stigmate prævaricantis Adæ filium convitari valeant innocua beatarum mentium agmina, pro quo convitijs subjectari lactantis Mariæ primogenitus non dedignatur. Sic ejus providet filijs, quos adoptavit mater pulchræ dilectionis, quæ in amatoribus & dilectis suis similitudinem filij sui, quam prævaricando perdiderant, ad venustatem pristinam refigurat. Est Mater sanctæ agnitionis, id est unigeniti filij sui, dicitur enim Christus (si etymologizanti credimus Ansberto) agnus ab agnoscendo, quia cum immolaretur in cruce, Patrem agnovit obedientiâ, non propriam sibi suam, sed Patris supplicans fieri voluntatem, agnovit matrem custodiâ, quando substituit in filium Joannem, agnovit familiam misericordiâ, cujus peccata velut acidum putrescentis pomi fructum adeò misericorditer pertulit in corpore suo super lignum. Est denique hæc genuina mater nostra, per quam DEO non mundo nascimur, per quam nutrimur non lacte carnis, sed Apostolici spiritus nutrimento, per quam crescimus non motu corporis, sed magnitudine virtutis. Est denique inexpugnabile scutum, est clypeus aureus, suos sibi devotos protegens servulos, in quem refulget Divinitatis sol, ex quo & Angeli & homines resplendent. O quantum & mihi hætenus profuit peccatori, & proderit ulterius tantæ Matris Authoritas, talis puerperæ benignitas! cessabit ultrix justitia insequi fugientem, quia hæc imploratrix veniæ protexit prævaricatorem, innumera peccatorum animæ æternis ignibus cremarentur, quæ nunc beatitudinis favoribus potiuntur; hæc enim, dum Judici pectus quasi celo scutum opponit, filius materni juris auctoritatem reveretur, & veniam tantæ mediatrici largitur.

THAU.

THAU.

Versus
LXVI.

Persequêris in furore, & conteres eos sub cœ-
lis Domine.

Sermo Sexagesimus Sextus.

Lucifer cum angelis suis fuit ab Omnipotentia
DEI contritus in cœlis, conteritur autem secun-
dò à Beatissima virgine sub cœlis.

Nemo victus, sed solus victor
hostem persequitur in fu-
rore, nemo nisi subjaceps
triumphatoris potentiae ab
adversario conteritur, solus, quem an-
tagonistae valor in terram potuit pro-
sternere, potest eundem calcare conte-
rendum; conterebatur in duplici are-
naria duplici praelio, iterato prosterne-
batur lapsu, bis cadens in exitium am-
bitiosus lucifer, cui quantumvis cœlum
foret patria, in cœlum voluit ascendere,
ambivit cœli regiam rex futurorum fi-
liorum superbiae duplicare: *quomodo ce-
cidisti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris?*
fugillat decidentis superbiam explodens
Isaias, disposuit in solo corde ascensio-
nem suam, quam tamen nunquam ope-
re complevit; solum volabat deside-
rium, ut pertingeret ad altius Divinita-
tis solium, quod tamen nunquam per-
missus contingere, nunquam eo, quem
avidissime desideraverat, sine potiri. Et
tamen vix consentire statuerat, vix af-
fectare cæperat, quando jam præcipi-
tatus ingemuit, jam corruit dejectus.
Nondum expandit alas suas ad Aquilo-
nem, quando jam ejectus ab Austro, de
medio ignitorum lapidum capit algere,
calore sancti Spiritus destitutus, lucere
desijt extincta sancti amoris lampade
infatuatus fatuarum virginum sponsus,
inter primordialia angelicæ conditionis
incunabula struens abortum suæ celsitu-
dini, cogitabundus periijt, quam primum
assurgere tentavit; dicebat in corde suo
in cœlum ascendam; (a) primum præ-
liminaris amentiae delirium quò agita-
tus, eò contendit ascendere, ubi defa-
cto collocatus, non illuc potuit perve-

Pars III.

nire. Imanis maleficus aliger! in cœ-
lum immoderatâ pruritûs libidine fla-
gitas ascendere, qui extra cœlum non
conditus in cœlo fuit omnipotentis
dexterâ collocatus? non aliam quàm
cœli regionem incolis, & tamen quasi
peregrinus foris advena, illuc more im-
patiens anhelas scandere, ubi jam col-
locatus optabas residere. Meditaba-
tur inquietus penniger ascensus, non lo-
ci, sed honoris, corde non pede, fastu
non passu tentaverat in altum absque
mensura eluctari, sed mox promeruit
cum ampla suorum pedissequorum acie,
cum numerofo corruentium spirituum
agmine in profundum laci cœlo elimi-
natus dejici, in urna feralis tumuli vix
oriens sepeliri; *nonne in cœlo erat, & prop-
ter hanc superbiam de cœlo cecidit ille sata-
nas?* inquit Rupertus Abbas! (b) nec
hoc contentus paradoxo, super altitu-
dinem nubium evolare, super astra cœ-
li solium suum exaltare minabatur, quasi
Empyrea creatorum aligerorum regia
non longè foret excelsior domo syde-
rum, vel nubium regione? sed horum
nomine complectebatur universitatem
cæterorum spirituum deceptus suæ cel-
situdinis eminentiâ, suæ conditionis præ-
cellentiâ, suæ sublimitatis prærogativâ
tanto cæteros cœli principes, se cæte-
rorum porphyrogenito creatricis omni-
potentiæ principe viliores reputans, &
velut inferiores despiciens, quantò nu-
bes, sint licet aëreæ, sint quamvis luci-
dissimæ, obscuriores tamen sunt cœlige-
nis spiritibus angelica inferiores digni-
tate; ut fulgor nubium sit licet splen-
didissimus, lucis non æquat pulchritudi-
nem & splendorem, sed indiget illumi-

(b) Lib: 1. vi-
stor: c. 10.

Lucifer dum
cogitat assur-
gere, cepit
jam jacere
præcipitatus.

(a) Isa: 14.

Contempsit
Angelos, fla-
gitans ab ijs
tanquam sub
limior ado-
rari.

nari lucis lumine suo fulgore illustrari,
sic reputabat in corde suo concives suos
veluti nubes suo splendore subditos ut
resplendeant, suo subiectas lumini ut
illustratae fulgeant, & alios illustrent;
In cœlum igitur cœlestis patriota ambit
ascendere, ut cœli teneret imperium,
dirigeret angelicorum syderum guber-
nium: ut adoraretur & honorificaretur
concentu angelorum tanquam DEUS & Do-
minus ipsorum; concludit Tuitiensis Pa-
ter.

Sed qui manè oriebatur ante me-
ridiem, jam cœpit vespescere, ante
occasum solis occumbere, qui affecta-
bat, super astra DEI, suam suæ ambi-
tionis tyrannidem exaltare. Quomo-
do cecidisti de cœlo Lucifer, qui
non contentus natali solo, fastidians cœ-
lestem patriam, manè oriebaris; diluc-
lare vix incipis, & jam aboreris, jam
inter profundas tartareæ barbariei te-
nebras sepeliris! vix inchoasti radiare
ut primæ diei Phosphorus, vix Verbum
dixerat, fiat lux, & factus es in lucem,
quando mox adversari Verbo volebas,
& singularitatem DEitatis omnino in-
communicabilem deprædari, sed ceci-
disti in ortu tuo, & eliminatus à regno
DEI tuis cum affectis, quos attrahen-
do seduxisti, quos adhærentes tibi cœ-
lo surripuisti, quos tecum præcipita-
tos conduxisti, in laqueum interitus,
in tenebrarum regiam Rex filiorum su-
perbiæ decidisti. Hæc prima veterno-
si serpentis fuit contritio, secundæ pro-
dromus contritionis; illa in cœlis fa-
cta est, quando magnum illud factum
est prælium, quando pugnabat Michaël
& Angeli ejus cum dracone, cujus lo-
cus non amplius inveniri potuit in cœ-
lis, qui aliud cœlum sibi pro loco sui
folij destinavit. Si enim una & non
prima, si aliam excludens neque secun-
dam connotans fuisset hæc contritio,
non posset vaticinans Jeremias adstrue-
re, *persequeris eos in furore, & conteres
eos sub cœlis Domine!* contriti in com-
missi criminis loco præsagiuntur sub cœ-
lo conterendi; victi in empyreo bea-
tarum mentium luctamine, vincendi
sub cœlis indicantur, in terræ arenaria
instar arenæ tempestuosi maris insinu-
antur conculcandi. An fortè ad hanc
præcipitatorum hostium cladem suo col-
limabat augurio illuminatus Jeremias,
quando exultabundus victorique exerci-

tuum Domino gratulabundus applau-
bat, *induc super eos diem afflictionis, &
duplici contritione contere eos.* (c) Est dies (c) 17. v. 18.
afflictionis, quæ creaturæ cœdisfragium
plectitur, quæ rebellantis angeli per-
duellis arrogantia punitur, dies ultionis,
quem tunc damnatus Lucifer sibi fata-
lem sustinuit, quando de affectata la-
terum aquilonis celsitudine in lacum
confluentis miseriæ, in abyssum calami-
tatum omnium præcipitatus ruit; con-
tritus tunc ingemuit, quando contur-
batis principibus Edom, & trementi-
bus robustis Moab obrigescebant habi-
tatores Chanaan, illius felicitis patriæ,
quæ divinis consolationibus lactiflua, æ-
ternis delectationibus mellea, non ul-
tra novit sterilefcere, neque ab inimi-
ci hominis malitiam zizania cum lolio
parturire: consternabantur ad terrifi-
cum duplicatae contritionis spectacu-
lum, & illi, quorum nomina scripta
remanserunt in cœlis, sanctarum vide-
licet mentium, quæ suos victrici ma-
nu eliminantur à finibus terræ viventi-
um adversarios, & illi, qui recedentes
à throno DEI in terra scribebantur, nun-
quam ad cœlum redituri: tremebant
filij erga exacerbati Patris faciem ve-
nerabundi, horrebant servi nequàm ob
imminentem suæ pariter lascivientis su-
perbiæ ultionem, terra tremuit, & so-
lidissima Empyræ metropolis machina
velut concussa trepidavit, dum exurge-
ret in judicio DEUS, clamabant allesto-
res genij, ullulabat tertia stellarum pars
dum turpiter à domo Domini, à curia
cœlestis gloriæ deturbata: *quomodo con-
fractus est & contritus malleus universæ ter-
ræ;* (d) exterritus namque in sua ini-
quitate Cherub, qui viri patientis edi-
cto quasi stipulam æstimat malleum, *Est malleus
terra univer-*
dum ipsa superni vindicis flagella de-
spicit, æterna ulticis Justitiæ supplicia
contemnit, miserabiliter confringi cœ-
perat, quando explosa suæ crudelitatis
tyrannide, iisdem quos tentatos percus-
serat, invasos afflixerat, & sæpè victos
attriverat, gloriosâ convalescentibus &
conculcantibus, ingloriâ suæ immani-
tati vicissitudine finaliter subjacebat;
sed conterebatur totaliter & quidem
contritione duplici, quando malignus
idem spiritus, per quem dilectos sibi e-
lectosque proscriptorum angelorum suc-
cessores ultrix nostrarum prævaricatio-
num justitia æquissimè percutit, hor-
rendo panarum turbine percutiens con-
te-

(d) Jerem. 50.
v. 23.
Est malleus
terra univer-
sa, quia me-
diante illo ju-
storum corda
feriuntur.

Contestatur
hic malleus
furore DEI,

teritur, ut qui delinquentium culpas instrumentali ferocia vindicat, suorum flagitiorum pœnam atrociorē luat; quantumvis districtæ perennaturæ damnationis sententia in ipsa pacifici Regis curia, in sacratissimo Augustæ Triadis tribunali percussus percutientē deriserit, inflictumque æternæ mortis supplicium convitari ac calumniari dementatus iniquitate sua spiritus auctorem vitæ ut sibi inimicum despicit, si modò terrogenarum animas suo pro illis mortuo Redemptori subtrahat, subtractas privilegio successionis destituat, destitutas sibi totaliter uniat, unitas tartareis ignibus immergat, dum enim justus quispiam vel caducarum voluptatum avulsus illicio à torrente voluptatis, vel ablaetatus ab ubere divinæ consolationis, vel blandimento occultæ adulationis irretitus, se mundi hujus principi, se regi altivolantis superbiæ aut subjicit aut objicit draconi magno (quem auxiliatricis omnipotentia adiutoriō non minus poterat quam debuerat conterere) turpiter vivum mancipat, & erutam è cadavere animam in perennaturam suæ tyrannidi victimam dedicat & consignat.

Hoc est luctuosum anxianti Vatis alloquium, quò supplicabundus Altissimo, cœli præsidium implorat, *persequeris in furore, & conteres eos sub cœlis Domine*, non solum exulcerati Creatoris iram armari flagitat, qua hostem abigat, nè dilectam Conditori suo animam redempti hominis à Redemptore proprio avellat, sed velut indispensabili necessitate requisitum furorem deprecabundus exigit; quem enim ultionum Dominus furori suo subjicit, non levibus flagellis atterit, non amplius paterna correptione corrigit, ut emendetur, sed indispensabili condemnatione rejicit, irreparabili fulmine irrevocabiliter conterit, nè respicientis misericordiæ occurrat oculis, eum intra ergastulum æternaturæ carceris recludit. Hinc David suæ transgressionis demeritum librans ad pondus sanctuarij, lachrymabundus singultuat ad Dominum, *nè in furore tuo arguas me*: (e) anhelans ad tempus misericordiæ, plagari in die tribulationis suæ flagitat, ubi veniam flagellans tribuit, & flagellato, quòd peccaverit indulget; nè differatur quarumlibet pœnarum congeries in tem-

pore ad ævum, supplicat, nè in furore suo offensus Judex arguat, sollicitus exorat; in furore ejus recusat percuti, non enim divinus furor exacerbati hominis rabies aut furibundæ mentis furor est, qui citò præterire dignoscitur, & leviori negotio mutari comprobatur, at verò supremi Judicis furibunda in peccatorem animadversio, non tantum plagas corporum accumulat, cum solum pœnas animæ multiplicat, sed insuper in tenebrarum principis carcerem ad æternaturæ damnationis lacum irremediabiliter profligat. Igitur divini furoris percussione flagitiosissimo rebellium angelorum seductori & coriphæo præfagit, vel potius in opprobrium suæ perversitatis exprobrat, utque ad similitudinem contritionis, quam in cœlestis regia præcipitatus à sede Angelicæ felicitatis sustinuit, sub cœlo pariter conteratur, ad complectendam violenti furoris vindictam Altissimum provocat, non quasi in DEO vera furoris sit exandescencia, quem nulla commovet passio semper immobilem, nulla immutat vel cordis vel mentis alteratio mutari nescium, nulli expositum necessitati, quâ esse desinat incommutabilis, dicitur tamen furorem exercere exasperatus arbiter, *non ut in illa justitiæ severitate aliqua omnino perturbatione DEUS moveatur* (explanat divini moris analogiam Papa Gregorius) *sed quia in eos, qui duplici sunt contritione conterendi irremediabiliter vindicatur.* (f) Prima proinde contritio draconis magni in ipso empyreæ regionis cœlo, strage terribili, lapsuque ineffabili tot Angelorum millium successit, cœlesti militia adversus potestatem tenebrarum confligente, & exercituum Domino huic magno & primo prælio potenter præsidente; secundam prædixit Judex & vindex idem, Patris nimirum Sapientia, non quidem draconi magno, quem præceps extulit superbia ad ambienda aquilonis latera, sed fraudulento serpenti, quem livor stimulantis invidiæ ad primam inter mulieres, priorem inter puerperas proserpere coëgit, atque peccatum concipere, Divinitatem rapere, primæ Veritatis diffidere, & tandem mortem pro tota successorum prosapia velit gignere, callidior cunctis animantibus callidiùs persuasit. Qui tamen quasi injustus alienæ felicitatis adversarius, velut iniquus

(f) in Ps. Paenit:

Ira DEI placabilis est, secus furor.

(e) Ps. 6. v. 1.

quos innocuæ hæreditatis inuasor, pro-
meritam talionis pœnam tunc promul-
gatam inaudijt, quando ad defraudatæ
mulieris querimoniam, *serpens decepit me*:

(g) Gen: 3. v. 13. (g) absque minima ulterioris appella-
tionis indulgentia æquissimus Judex in-
alterabilem sententiam pronunciavit,
*Est duplex contritio, pri- ipsa conteret caput tuum; ipsa, non nu-
ma draconis mero, sed specie, sicut una de mulieri-
magni in cœ- bus non stultis sed prudentibus, quam
lo, secunda sexus fœminam, sed virtus Virginem
serpentis in commendabit, quam Matrem efficiet
terra. fœcunditas, DEI param extollet mater-
nitas sinè viro. Quam nuper in pro-
rectricis schemate, in adumbrantis scu-
ti emblemate venerabamur, dum scu-
tum cordis manu omnipotente supremi
artificis elaboratum, in nostræ calami-
tatis præsidium humano generi porre-
ctum meditabamur; nunc libeat insidia-
torum capita congruis laudibus celeb-
rare.*

Illustrior omnibus cæteris crea-
tricis omnipotentia porphyrogenita,
cui delira quondam mortalium stolidi-
tas aureos compedes ad constringendâ
humanæ voluntatis libertatem affinxit,
non violentat nolentem, sed invitat nu-
tantem; non cogit resistentem, sed sva-
viter trahit volentem; cujus visceribus
admirabilem ex oculis fulgorem imit-
tit, quo affulgente humanum cor sauciatur,
salus DEO nostro suis ab Ange-
lis sua in regia conclamatur, & sacro
languens amore anima, in Conditoris sui
sponsam electa propalatur. Hæc qui-
dem in futuram divinæ similitudinis i-
maginem tam dulciter quàm fortiter
inamorata, inanimatum Damascenæ tel-
luris pulverem complectentibus bra-
chijs stringens, ut desideraretur illexit,
ut adamaretur amavit, sed ingrattissima
fastidientis Adæ retunditur vicissitudine,
repellitur jam efferati hominis immani-
tate; & quamvis resipiscientis pœniten-
tiâ, lachrymantis instantiâ trahere-
tur ad redamandum profligatorem

suum, reverteretur ad fœdifragum ama-
torem suum, adeo tamen successuram
sobolem deferere primo cogeatur fœ-
difragio, ut nisi vulneratam non audeat
accedere, nisi sanandam non audeat a-
dire, ab una duntaxat anima in tota
mortalium congerie finitur insidiatorem
colubrum abigere, & huic nexu amo-
ris intimo adunata serpentis caput con-
terere, astum elidere, perennisque ini-

micitiæ beneficio crudelissimam, quæ
cæteris Adæ filijs exambit dominari, po-
tenter profligare, irrevocabiliter pro-
fligare. Originali hac condecorante
ac propugnante, clarificante & corro-
borante gratiâ persequabatur Altissimus
rebellem perduellium angelorum aciem,
jam tunc quando futurus primogenitus
ex multis fratribus paterno adhuc im-
mersus gremio quasi sollicitus, veluti
multum anxius inquiebat: *soror nostra
parvula, & ubera non habet; (h) illi so- (h) Cant: 8.
rorio conjuncta fœdere, quem totis am- v. 8.
biens affectibus, plenis desiderans amori-
bus inter singultus ad eum anhelabat,
canens & plangens, suspirans & aspi-
rans: quis mihi det te fratrem meum;*
(i) postulabat exæstuantibus votis in- (i) Cant: 8. v. 1.
carnationem filij (si Richardo interpre-
tanti credimus) affectabat in humana
natura fratrem revereri: soror opinio-
ne sugillantis mundi parvula, quia fabro
pauperi desponsata, terrenæ possessio-
nis exilitate parvula, quam magnanimo
contemptu despiciebat, & sacris pedibus
conculcabat; denique sororem DEI ma-
gnus Albertus nuncupat parvulam per
humilitatem, sed maximam per digni-
tatem, non habentem ubera concupi-
scentiæ & luxuriæ, sed gratiæ & mi-
sericordiæ (l) illis lactare & lactari ple-
rumque solent Adæ filij laxato peccati
fomite miserabiliter deformati, sed
istis lactantur angeli, & puri seraphini
principes ablactantur; caret illis soror
nostra per propagationem, sed semper
immaculata soror angelorum per vitæ
possessionem, sed super omnes illarum
sanctarum mentium choros exaltata so-
ror Christi; ut enim iste est ingeni-
tæ Patris unigenitus per naturam, sic illa
est specialissima per gratiam singularem
paternæ dilectionis filia: *& tanto spe-
cialior Christi soror, quàm ipsi duo unus
sanguis & una caro; advertit commemo- (m) Sermon: 2.
ratus Richardus. (m) de Spir S.*

Hujus integritati consulens frater
providus, confert cogitationum suarum
consilium cum Patre & sancto Spiritu,
Ruperto commentatore, pro magna re,
pro magno consilio. Bene optimè est
quippe hæc soror parvula: *negotium sæ-
culorum; ut loquitur Bernardus, illud
arbitror, de quo Altissimus ore prophe-
tico loquebatur, dum spondens effaba-
tur: ponam te in superbiam sæculorum, gau-
dium in generationem & generationem;*
(n)

Gratia origi-
nalis fuit sub-
tracta toti A-
dæ posterita-
ti, exceptâ
DEI filiâ Ma-
riâ,

(n) Isa. 60.
v. 15.

(n) certabant namque sæcula prolixo luctamine, conflagabant ingenti desiderio, æmulabantur anhelis suffragiorum votis, quodnam prodigioso immaculatæ Virginis ortu præ reliquis bearetur, præ cæteris exaltaretur; nec enim allegorico superbiæ vocabulo tumorem elationis significat, sed dignitatis eminentiam commendat: quasi expressius diceret, stabiliter firmabo te in potestatem super sæcula: *super viventes in sæculis* explanat moralis Hugo; cui optime connectitur gaudium; prævidebatur siquidem oritura DEIparens, futura júbilus & convertendarum gentium, & convertendorum Judæorum præfagiebatur oritura in generationem hujus sæculi & futuri; gaudent videlicet in virgine lassati viatores, gaudent in umbra alarum suarum in spe, feliciores tamen incolæ gaudent in re, quorum familiares sibi animas Regina sanctorum omnium potat torrente voluptatis. O si liceret uni trinòque huic consistorio attenta recollectæ mentis interesse præsentia, & verbi verba humiliter meditari: *quid faciemus sorori nostræ, in die quò alloquenda est?* inquit filius, non quasi nescius, sed velut inamoratus animarum quæstor. Legit Paraphrastes Chaldæus: *in die quâ locutæ fuerint nationes, ut ascendant contra eam ad bellum; revolve! non jam illud pro primo Protoparente institutum Divinitatis consilium: faciamus hominem, quasi Nysseno commentatore quadam cum consideratione accederet ad hominis fabricationem; & infer! quantò libentius præfederit sapientia, quantò affectuosius direxerit providentia, quantò validius concluderit omnipotentia: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis; ut colligamus de illa inter angelos consultum, inter superos agitatam, quæ ostij nomine gloriatur; suum proinde adjiciat suffragium Dionysius Carthusianus, suum virgineæ DEIparenti præconium apponat; ostium, per quam Salvator mundi venit in carne assumpta ad genus humanum, & per ipsam omnem habemus accessum ad Salvatorem judicem nostrum;*

(o)

Anne non ostium tunc evasit, quando superveniente sancto Spiritu in eam, illique virtute altissimi obumbrante, ea, quæ prius absconderat per humilitatem, dein revelavit tempore acceptabili per charitatem; an non cedrinis compin-

Pars III,

gebatur tunc tabulis, quando in profunda humilitatis æqualitate planiciem superficiem habuit adæquatam, quando ad incorruptibilis cedri incidium immarcescibilem sæcundatæ virginis conseravit incorruptionem; compactum profectò dixeris ostium nostræ salutis, quando supremæ virtutum aulæ sic transiunt in affectum cordis, sic adnotatæ sicque compaginatæ, ut humilitas in castitatem commigrasse, & utraque in charitatem transformata fuisse videatur. Sibi ut proprium vendicabat bonorum optimus pastorum princeps: *ego sum ostium, per me, si quis introierit, salvabitur;* (p) sunt variæ ad domum januæ, ad ipsum templum Solymæ diversa patebant ostia, & hodieum ad Ecclesiam sunt multiformes introitus, non tamen omnes omnibus salutiferi, sed unus tantum est, qui ducit ad salutem. Intran- non pauci per portam cæsaream, Re- *Christus est o-*
gum & Cæsarem subsidio, intercedenti- *stium, per*
um Principum suffragio ad insulas re- *quod intratur*
commendati, quos vitæ levitas non ad- *ad regnum vi-*
mitteret, & dignitatis pravitas repu- *ta eterna.*
diaret; accedunt alij pede sat prospero per portam auream, deaurant janitorum manus, ut pede suffulciantur argenteo, & mitrâ splendeant Episcopali; se se intrudunt alij per portam sanguineam, parentum adminiculo innixi, consanguineorum suffragio recommendati, ut fundatorum sanguine, sudore pauperum & mecænatum carnibus saginentur; putas eorum aliquem salvandum? absit ut judicem, cum ipse judex vivorum & mortuorum, cui Pater omne iudicium de semetipso eloqui voluerit: *ego non*
judicio quenquam; (q) restringit Elias *(q) Joan. 8.*
cretensis cum Natianzeno ad humani- *v. 15.*
tatis naturam: *quatenus homo sum;* (r) *(r) Orat. 4. de*
nec enim ad iudicandum assumpsit car- *Theol.*
nem passibilem, sed ad salvandum, non enim misit DEUS filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut Salvetur mundus per ipsum; absit ut condemnandus iudicet, & qui se iudicandum sciens, suum deprecatur iudicem, ne intret in iudicium cum servo suo: ille condemnet, aut condemnandum existimet conservum; illius tantum revereor oraculum, qui nobis ostium non dedignatur fieri, per quod solum ingreditur ad salutem. Confirmat magnum, quod revelare voluerat mysterium magni consilij angelus, confirmat Apocalypticus aliger fidelis angelus sic

12. D

alo-

(o) in Cantu
v. 27.

alloquens exultantem in Pathmos insula Joannem : beati, qui lavant stolas suas in sanguine agni, ut sit potestas eorum in ligno vitæ (legit Aretas) in libro vitæ, &

(s) Apoc: 22. v. 14. Per portas intrent in civitatem : (s) qui portas adstruit, plures insinuat, non unicam assignat ; imò hōc ipsō testante Angelo, licet sacerrima hæc metropolis altissimo cingatur muro, duodecim tamen portis illius aditus referatur ; sed interjunctam parenthesim resolvit Augustinus : cum dicuntur duodecim portæ Jerusalem, & una porta Christus, & duodecim portæ Christus. (r) Ergo per Christum intrat, qui per quamlibet portam intrat.

Examinare libet accuratius, quinā beati, qui sunt tam cauti viatores, quorum est familiare studium, labor assiduus, quotidiana sollicitudo lavare stolas suas in agni sanguine, nè fortè cum amico sed repellendo à nuptiali convivio, sed condemnando ad exteriores tenebras, ob vestium vilitatem vel immunditiam ad fletum & stridorem dentium condemnatur ; svadet Mediolanensis Ambrosius metnenti, consulit consultanti, tinge carnem tuam in Christi sanguine, sicut scriptum est, ut pes tuus intingatur in sanguine : (u) sic tinctus & intinctus securus pertransibit vestigio non tantum inimicorum portas, sed cœli ostium, quod nisi lotis non aperitur, nisi mundis aut etiam mundatis non referatur ; non sufficit urbem ingredi, ad regiam Regis pacifici pertingere, civitatem sanctam inscendere, sed est necesse portam investigare, per januam ad cœli regiam intrare ; sed si duodenarius portarum numerus in Christo Redemptore connotatur, quanam indiscretæ dilectionis teneritudo præsumit alteri attribuire, quod soli DEO homini à Patre appropriatur ? sit tamen (non inficior) sit Virginis filius, portarum omnium principalis, quā non patente clauduntur cæteræ, est tamen Mater filij hinc intranti pariter ac exeunti porta, per quam unigenitus Patris venit ad nos redimendum, & per eam introducit nos ad glorificandum. Hinc gloriosus Dalmata orientalis portæ fabricam subtiliter attribuit Virginali puerperæ, quæ semper clausa & lucida, per quam sol justitiæ & Pontifex noster secundum ordinem Melchisedech ingreditur & egreditur. (x) Est situs portæ hujus non

occidens sed oriens, lux enim, quæ illi. Christus est luminat omnem hominem venientem porta cœli, & in hunc mundum ex illibato ejus utero. B.V. porta huius, velut è thalamo regali processit, in porta illi, nec alteri pervia, ter clausa viro, ante partum, in partu, post partum ; nec ipse vir oriens nomine, in suo prodigioso exitu Virginitatis ostium referavit, quando nesciens virum, genuit virum, nè ultra apporietur contristatus & anxius misericordiarum Pater, eò quod non sit vir inter effeminatos prævaricantis Adæ filios, qui occurrat, impediens patrizantis populi præcipitium ad scelerum abyssum, qui obviet, retenturus ferientis justitiæ manum, exigentem tot delictorum plenam solutionem ; Vir iste nobis sedentibus in umbra mortis ut oriretur, per portam orientalem ingredi mundum, ab illa que ad illum debuit egredi, ut Princeps Regum terræ ejiceret mundi principem, quam tamen felicem prodigiorum januam ingrediens non aperuit, egrediens non patefecit ; reverere ostium ostij, reverere JESU portam, quæ tamen non ante intraturo viatori pate-re potuit, donec nostram se fore portam ad cœli regiam promisit ; sic enim attestatur Thomas Villanovanus, dum assumptæ congratulatur Deiparæ eandem paradisi januam nuncupat, per quam DEUS ingressus est mundum, ut reus quondam ingrederetur cælum : (y) hæc portas mortis in partu suo per portam vitæ dejecit.

Legeram aliquando præfagientis Jeremiæ vaticinium : ædificabitur civitas Domino à turre Hananeel usque ad portam anguli ; (z) & discens ab Hieronymo latente hujus paradoxo veritatem, nulla literali expositione interpretandam, nā ipsam velis literam transisse in prophetiam ; examinavi commentatorum placita, & audiens ex Chrysostomo corpus purissimum fecundæ virginis, virginæ DEI parentis animatam fuisse civitatem, de qua coronatus Psalter suo jam sæculo præcinebat : gloriosa dicta sunt de te civitas DEI ; (a) concluderam apud memetipsum commemoratam Isaia civitatem in animato corpore constituisse ; civitas existit immaculatum corpus sanctissimā informatum animā incarnatæ Divinitatis bajulum, cujus si muri robur investigare satagis, est immobilis inter innumeros adversitatum im-

(u) Lib: 5. in 6.7.

(x) in Epist: ad Pam:

(y) comm: 2. de Assump:

(z) Jerem: 31. v. 38.

(a) Ps: 86. v. 2.

Christus est
turris Eccle-
siae per obedi-
entiam.

(b) Job: 31.

Maria virgo
est porta an-
guli, murò du-
plici compacta

(c) Eccli: 46.
v. 2

impetus constantia; nec mirare, camen-
rum quippe, quò lapidum congeries
adunatur, erat incorruptibilis tempe-
rantia; inexpugnabile hujus sanctissimæ
metropolis propugnaculum fuit fortitu-
do, nec flecti nec inclinari, nec rumpi
sustinens, nec incurvari, in vallum pro-
tenditur profundæ humilitatis conca-
vum, alluebat pulcherrimæ urbis fimb-
riam ita præterfluens, ut tamen semper
refluerit in illam; Hananeël (si consu-
lis Interpretes) vertitur obedientia, il-
lam præsignans incarnandi DEI homi-
nis profundissimam, quæ perseverans
usque ad mortem crucis, turrim repræ-
sentabat munitissimam, nunquam hosti-
li violentiâ affiliendam, nunquam ullâ
vel minimæ præteritionis umbrâ inva-
sam; metire hanc turritam celsitudinem,
quam oculatus Michæas intuens, turrim
gregis nebulosam filiæ Sion nuncupabat.
Quod si Sionis filia militante præsignasse
videatur Ecclesiam, quò meliori bonæ
spei defendatur promontoriò, quam
sublimiori coronabatur speculâ quàm il-
lius obedientia, de quo in capite libri
scriptum est; in DEO Patre, qui caput
Christi velut libri est, de quo vir patiens
loquebatur, *librum scribat ipse, qui judi-
cat*, (b) ut faceret voluntatem DEI &
Patris sui, hanc adimplevit, quando
oblatus est, quia ipse voluit. A turri
hac proceditur ad portam anguli, à JE-
SU venit ad Mariam; quid aliud fa-
cit & struit angulum, quàm gemini pa-
rietes è diverso convenientes? quidnam
erat diversius, si solam consideres na-
turam, quàm sterilis Virginitas, &
quam maternitas fecundat? jungeban-
tur tamen per operantis gratiæ privile-
gium, concurrat utraque in virginali
maternitate sanctissimæ DEI parentis,
sicque evasit cœli janua, porta anguli
& ostium paradisi. Reverere præfigu-
ratam in præfagi Ezechiëlis ostio cœli
portam, de qua præceptum ediderat Al-
tissimus, *porta autem non claudetur ne-
que ad vesperam*: (c) patet enim usque
ad vitæ nostræ terminum virginalis cle-
mentiae janua, & apud Matrem miseri-
cordiæ usque ad finem mundi extendi-
tur hora & tempus veniæ ab irritato
vindice, à feriente filio imputandæ.

Quàm vellem ego ad hujus januæ
vestibulum prosterni! quàm exoptarem
ad hanc portam templi, quæ speciosa
est dicta, mendicare, juberet certè à

Matre JESU in JESU nomine surgere
& ambulare, surgerem certò certius à
peccatis meis, & ambularem de virtu-
te in virtutem, donec venirem in Sion.
Deserviat in ostij epilogum, in januæ
pessulum, in portæ nostræ complemen-
tum, præclarum Carthusiani præconium,
per ipsam (sic loquitur Doctor Asceticus
de divinißima Virgine, per quâ Redemp-
tor mundi venit in carne assumpta ad
genus humanum) *per ipsam habemus ac-
cessum ad Salvatorem & Judicem nostrum,*
*tanquam per piissimam portam, omnibus præ-
tulam & apertam, & sicut Christus est mi-
sericordia nostra, sic ipsa est Mater & Do-
mina nostra misericordiæ janua:* (d) sed (d) in Cant.
quia misericordia solos videtur respice-
re miseros, nè solis hoc ostium favere
& patere videatur Adæ filijs, ad felici-
ores creatricis omnipotentiae primoge-
nitos transeamus. Somnò prostratus di-
lectior Rebeckæ filius, fratris magna-
nimus supplantator, claudit corporis o-
culos, ut unum illuminandæ mentis o-
culum aperiat, visurus futuram suæ pro-
sapiæ felicitatem; *viditque in somnis sca-
lam, stantem super terram*: (e) & cacu-
mina ejus tangens cœlos, abbreviat pe-
riodum prolixioris Historici Gazensis
Procopius, *vidit scalas è terra in cœlum
usque surrectas*. Est illius oculatæ Pro-
videntiæ hieroglyphicum, quæ attingit
à fine usque ad finem, ut tam terrest-
ria quàm etiam cœlestia gubernet (Theo-
dosio Commentatore) quæ licet in e-
bus omnibus oculatissimam se exhibe-
at, declaratur tamen manifestius in ijs,
quæ videntur adversæ; hinc Jacob pa-
ternâ domo fugiens, dum solus peri-
clitatur, dum sinè comite peregrinatur
inter discrimina, videt scalam admi-
nistratorijs spiritibus in afflictorum so-
latium munitam: Veneratur Augusti-
nus hoc sublimi symbolo crucem nost-
ræ salutis bajulam, dum bajulantis JE-
SU humeris in sua susceptum brachia
JESUM sibi affixum bajulabat; illud si-
mul inquirat accuratius, cur hujusce-
modi sublime spectaculum itinerantis
Jacobi oculis se se obtulerit, ante infli-
ctum Rachaëli osculum, ante contra-
ctum connubiū cum consobrina? dū-
que in desponsanda Virgine Labani gen-
tilis filia Ecclesiam de gentibus spon-
dam sponso sanguinem intuetur, sub-
tiliter solvendæ quæstionis nodum
dissolvit: *quia verus Jacob Dominus no-
ster, prius in scala, id est, in cruce occubuit*
&

art. 27.

(e) Gen: 28.
v. 11.

(g) *Serm: 79. de temp.*

& postea sibi Ecclesiam sociavit; (g) ipsam in hoc gradualem schemate suspiciunt Ecclesiam illuminati Interpretes cum Ruperto Tuitiensi, nec enim promissa & repræsentata in hoc sublimi mysterio futura ad quatuor mundi angulos dilatatam subsequitur Jacobi propagationem poterat designare, ab oriente ad occidentem extendendam, à septentrione ad meridiem expandendam; solius hoc est Ecclesiæ in toto terrarum orbe militantis symbolum, quæ clarissimorum filiorum celsitudine intrepida, tot coronatorum Martyrum eminentia & terræ firmiter affigitur, & è cælo, unde suam trahit originem, derivatur; cujus invictam considerans fortitudinem inter laniantes dilacerantium belluarum ferocias, inter furentium tyrannorum barbaries, inter frementes tenebrarum potentias invictam, quantumvis tot hæresiarcharum frustratis conatibus impelleretur, licet tot adversantium mundi principum furoribus assiliretur, licet tot castrametantibus errantium agminibus vallaretur, ut si cæsæ, sed non cadenti, læsæ, sed non lædenti, victæ sed non devictæ, pressæ sed non oppressæ applauderet Os aureum: *Ecclesiam vincere nulla vis potest, DEUS est Ecclesia, qui omnibus fortior est*: (h) quod singulare elogium dum considero, quidnam identitate hac, quam inter sponsum & sponsam adstruit Chrysostomus, attonitus expendo. Est namque caput hujus augusti corporis sanctissima DEI hominis humanitas, nec differt caput à corpore, nisi velis acephalum intelligi, quod longè distat, & est ab hac Matre fidelium, cujus caput est aurum optimum, purificari nullatenus indigum, sed puritate indigos purificans & adornans; ab hoc excelso capite, cui ipsa conjungitur Divinitas, quæ viri virile caput est, descendit in singula sacrati corporis membra divinus vigor, quò roborante, quo confortante adversus confederata tenebrarum principis agmina, adversus colligata castrametantium viperarum germina, adversus intoxicantia magni draconis luctamina suffulcitur, nè possit titubare, sustentatur, ne velit vacillare.

Verumtamen appropinquemus vicinijs portæ nostræ, quam si attingere veremur aut ambigimus, scalam eisdem applicemus. Scalam cœlestem re-

veretur in Virgine illustris Anonymus scalam sublimem, & ad cœlum usque porrectam, per quam DEI filius descendit, cùmque mortalibus in exilium pulsus agere vitam incipit; firmabatur in terra, si ortum consideres, quem habuit à terra, sed capite, ad cœlum pertinens, nam Matri velut scalæ innitebatur, per quam ad nostræ carnis imitatem demittebatur. Denique Maria scala est, *quam contemplatus est Jacob, per quam omnes in cœlum ascendimus*, canit Joseph hymnographus: (i) & sicut ab ascendentibus tenetur scala tam manibus quàm pedibus, sic flagitantes in cœlum scandere viatores, completi debent Mariam manibus, completi pedibus, affectibus amanter revereri, operibus ferventer imitari; suam adjungat pægyrim Senensis Seraphim Bernardinus, qui scalam nuncupat Virginem, & cœli januam comprobat, dum adjungit, *scala Jacob, cujus summitas cœlum tangit, & per consequens ad ipsum ducit*: si descendentes & ascendentes flagitas intueri, monstrabit ille veloces aligeros, celeres nuntios, *quia per ipsam descendunt angelici spiritus ad nostram protectionem, atque per ipsam ascendunt homines sancti ad gloriæ cœli susceptionem*; (l) vix hanc suspexerat beatus contemplator, vix tremebundus inspexerat beatus somniator, quando evigilans, terrore tremulus, horrore pavidus, exclamabat pavens, explanat Lyrans, id est: *admirans de DEI benignitate*; clamabat singultuans, suspirans & aspirans: *non est hic aliud nisi domus DEI & porta cœli*. (m) illuminatus vaticini viatoris oculus binis affixus spectaculis, duobus trahebatur illicijs, duobus oblectabatur amphitheatris; ludens in orbe terrarum sapientia, trepidanti animo domum objecit magnificam, & cœli portam referavit. Pavet attonitus spectator ad visam Domum DEI, qui tamen viso ejusdem domino scalæ innixus non scribitur expavisse; plus contremiscit ad domûs Divinæ fabricam, plus expavescit viso incolæ Divinitatis habitaculo, quàm commoratoris & inhabitatoris incolæ aspectu terreatur. Tremat ad Dominici corporis portentum, quò circumvallandam intellexerat incarnandæ Divinitatis Majestatem; ad stipulatur asserenti interlinearis Glossa, Lyrani adducens geminam sacri horris rationem: *quia ibi natus est Christus*

(i) in Mariali

(h) in Menais

Græc: dic:

4: Jun.

DEUS Ecclesia est quia humanitas Christi est caput Ecclesia.

(l) t. 3. Ser. 10. de glor: nomi: Maria.

(m) Gen: 28. v. 12

Domus DEI, quæ exterruit Jacobum, fuit corpus Christi assumendum.

in

in Betlehem, quod spiritu praevidebat; hanc super domum ascendentes & descendentes angeli, quasi super corpus dominicum obambulantes, illi non adeò differenter oraculo, quod incarnata ingenti Patris sapientia suis coram discipulis praesagijt eventurum: videbitis caelum apertum, & angelos DEI ascendentes, & descendentes supra filium hominis; (n) Legit Lyranus, ad filium hominis; & vertit Vatablus, sub filio hominis; sic voluit Pater paulò minoratum ab angelis gloria & honore coronatum sublimari filium, ut licet humanae carnis substantia, quam assumpturus erat, angelicâ foret inferior natura, incomparabilis tamen conjungendae DEI tatis dignitas sine proportionis ullius decempeda eminere; sedebat supra DEI Filius, sed obsequentes aligeri ad hominis filium descendere ambiverunt. Quid enim aliud descendere, & iteratim ascendere convenientius indicat, quam frequens beatarum mentium ministerium, quò magno magni consilij Angelo famulabantur; ascendeant ad magnum dominum & laudabilem nimis, descendeant ad parvum dominum & amabilem nimis; ibi venerabantur excelsae DEI tatis Majestatem, hic mirabantur humiliatae Majestatis profunditatem.

Explanat utramque in uno DEO homine qualitatem Doctor mellifluus, ascensum & descensum coelestis militiae expendens, ascendentes & descendentes aligeros commentans id ideo evenisse: *quod in uno eodemque homine Christo JESU & infirmitatem foveant, & stupeant Majestatem; (o) conspecta igitur à suspicientis Prophetæ oculo domus DEI, praesagum Dominici corporis erat mysterium lassato viatori demonstratum; pavet ad illud conterritus advena, & oris aurei eloquiò: stupefcens justus, propter magnam misericordiam DEI timuit, & dixit, non est hic nisi Domus DEI; corpus videlicet à DEO, qui est spiritus, qui est spirituum Dominus assumendum. Experiebatur propheticam vaticinantis Isaiae veritatem: tunc videbis & assues; (p) & mirabitur & dilatabitur cor tuum; cor extendetur, cor expandetur responder explanans magnus Dalmata, ut Christum hospitem suscipias. Quidnam videbit oculus suspicientis Synagogæ, quidnam spectabit caeca gentilitas? quod hactenus videre non potuit, quamdiu*

Pars III.

in simulachris aureis aspiciebat DEI tatem, quamdiu operibus hominum velut in dijs suis gloriabatur. Jucundum militantis Ecclesiae praeludit spectaculum ad saeculorum vesperam exequendum, tunc verò in umbris velut illustre anteludium praefiguratum: filij tui de longè venient, & filiae tuae de latere surgent; de illo forsan, quod stipant millia millium, & cui perpetuo demississimae servitutis homagio decies centena millia assistere consueverunt. Hoc planè debetur obsequium Regi saeculorum immortalis & soli DEO, hoc illi exhibendum est ministerium, qui in corporeo Jacobae scalae supercilio, primo innititur gradui principium ceterorum; surgent de latere debiles filiae, gentiles animae: de latere Redemptoris, in cruce vulnerato, elucidat eminenter Cardinalis Hugo: quia infirmi majorem de humilitate ac passione ejus profectum ac spirituale incrementum capiunt, quàm de divinitate ceterisque mysterijs; quod ipsum caligantibus Synagogæ filijs inculcabatur, quando ad comedendum Paschalis laetitiae agnum invitabantur: caput cum pedibus & intestinis vorabitis; (q) inchoatur à capite; quod autem aliud caput Divini viatoris, quod aliud initium itinerarij filij DEI potest convenientius assignari quàm incarnatio? quid pedum nomine, qui sunt extrema totius corporis, aptius valet exprimi quàm passio, nobis quidem vivifica, sed nostro mortifera Salvatori? nec tamen praetereunda sunt, sed manducanda, sed digerenda agni immaculati intestina, sunt expendenda, sunt commendanda aut recolenda viscera misericordiae DEI nostri, qui pati non abhorruit, nec pro mortalium genere mori recusavit; qui incarnari sustinuit, exinaniri sustulit, in forma servi nostris servire miseris, nostris famulari necessitatibus liberri- me liberrimus elegit. Contemplare in hoc dilaniato corpore domum refugij, simulque domum DEI quò fugiat afflicta gementis Adæ posteritas, quam incolat DEI tas incarnanda, clama cum exclamante Patriarcha: non est hic aliud nisi domus DEI; quam ut ingredi finar, à quâ ne repellaris, adjungo insuper & porta celi; hæ binæ coelestis patriæ sunt machinae uno eodemque in spectaculo representatae; non sine domo porta, non absque porta domus, ut clausam paradisi januam æquanimè

12. E

ex.

(n) Ioann: 1. v. 51.

(o) Serm: 48. in Cant:

Iacob super, & DEI misericordiam timebat.

(p) Isai. 60: v. 5.

(q) Exod: 12: v. 10.

Caput agni cū pedibus & intestinis absumit, qui in carnationem passionem & Divinae misericordiae viscera considerat.

excipiat tolerantia eliminata exulantis
Adæ posteritas, conjungitur Divinæ do-
mum porta cœli, aperta peccatoribus,
patens singulis terræ advenis, latere ne-
sciens peccatoribus. Respexit ocula-
tus advena domum DEI, nec valens
palpebrâ velare oculum, diversas suspe-
xit januas, si Abulensi credimus Præsuli;
in summitate scalæ ibidem stantis, videban-

(r) *Abul. sup. c. 28. Gen. q. 1.* geli in cœlum; (r) consolamini consola-
mini peregrinantes Adæ filij! in patria
vobis hic exulantibus referantur januæ
ad intrandum; hic primum aperitur
ostium, non tam pro domo cœlitum, ut
exeant, quàm pro terrigenarum recep-
taculo, ut intrent: *dicitur esse porta cœ-*
li; & simul cerbitur, quantumvis cœ-
lestes genij videantur egredi, sed nul-
lus ex Adæ filiis ingredi permittatur.

Quod si per hanc sublimem cœ-
li januam illa (magni Alberti testimoniô)
intelligenda est, *per quam exivit, quid-*
quid unquam gratiæ creatum vel increatum
in hunc mundum venit; (s) cur pariter
apparent occultiores forsan januæ, per
quas è scala descendentes, rursusque in
cœlum ascendentes angeli ingrediuntur?
an forsan eadem, quæ sui ad exemplar
filij facta est ostium Adæ filiis nusquam
impervium; sit porta pariter beatis men-
tibus, supernis civibus, sanctis Spiriti-
bus? affirmat indubitanter Anselmus,
sic suam salutans & salutatam invocans
advocatam: *janua cœlestis regni, per quam*

(t) *in Orat. ad post DEUM totus vivit orbis terrarum*; (t)
B.M. Virg. suo suffragatur elogio Petrus cellensis
Abbas, dum statuit de Virgine: *janua*

(u) *Ser. de B. V.* cœlestis patriæ: (u) suo adstipulatur calcu-
lo B. Ephrem, dum eam velut tripudians
implorat, sibi aperiendam sperans, *ave*

(x) *Orat. d. 3. v.* referamentum portarum cœlestis patriæ. (x)
Legeram aliquando inter syntagmata
Gregorij Tolosani, Romanis uxoribus ad
primum mariti domum ingredientis
vestibulum claves fuisse traditas à ma-
rito, quâ docerentur solemnitate, se i-
deo in rerum mariti communicationem
atque societatem assumi, ut debita ma-
tris-familias sollicitudine sibi tradita, ne
dispergantur, conservent, suæ commis-
sa vigilantia, ne deperdantur; sed legi
pariter inter sanctiora Patrum volumi-
na Mariam uxorem regis æterni nuncu-
pari, illique Apocalypticum appropria-
ri paradigma: *gaudeamus & exultemus, &*

(y) *Apocal. 19. v. 7.* demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ a-
gni, & uxor ejus præparavit se; (y) ter-
rifica judicialis folij vox conversa est in

svavisonum blandi amoris tonum, pro-
vocans universam cœlestis chori multi-
tudinem, numerosos empyreæ regionis
symphoniaces ad nuptiale epithalami-
um; illud mirandum, progressam è thro-
no vocem quasi vocem aquarum mul-
tarum resonuisse, simulque quasi vocem
tonitruorum magnorum intonuisse, vox
illa & leniter & svaviter fluit impetu
de libano, sed tonus iste horrifico fra-
gore montes & colles concutit, ut au-
scultantium animos consternat. Sed
non mirare necessariam discordantium
vorum dissonantiam, quia sanctorum
exultatio (commentatrice Glossa) terret
impios, quodve cœlitibus est dulce can-
ticum, sit damnatorum auribus inter stri-
dores dentium & ululatus mentium ter-
ribile lamentum. Gaudebant interim
jubilantes filij DEI, exultabant consona
sanctorum agmina, ob sociale connubi-
um hymen celebrant, hymenæa fre-
quentant, agnus ad connubiales com-
plexus properat, uxor se ad excipien-
dum sponsum præparat, ut tota pul-
chra, sinè levissima cujusvis deformitatis
umbra sponsi obrutibus occurrat: *quia*
nisi modò se præpararet in mundo, nequa-
quam illi copulari posset in cœlo; explanat
Richardus Victorinus. Intelligit quip-
pe mundatam, quia immundam sponsam
illam, quæ lavit pedes suos, timens à
vanitatis pulvere aspergendos. Ma-
trem Ecclesiam, Christo, ut uni viro
suo, cum adhuc esset soror parvula, dum
nondum lactantia haberet ubera, despon-
satam uxorem Apocalypticam comme-
morari, tunc inquam felici maritatam
conjugio, quando à delegata gentium
triade, à coronato magorum sidere ad-
orabatur Rex gloriæ, inglorio dum es-
set in accubitu suo, in vili præsepio su-
am præfigurante crucem. Huc colli-
mare videtur (quantumvis prolixiorum
nuptiarum motam assignet pro sponso
sanguinem) Augustinus: *in utero virginis*
humanam carnem velut arrham accepit, in
cruce pretiosissimam dotem, suum sanguinem
fudit, in resurrectione atque ascensione sua
eterni matrimonij fœdera roboravit. (z)

Quod si determinatam nuptialis
lætitia diem inquiras, respondet inter-
roganti, *resurgens dispositam duxit ux-*
orem, videlicet post mortem sponsæ pri-
oris, quæ toties fœdifraga, toties per-
fida in adoratis simulachrorum truncis,
in Deificatis ab acclamante populo ca-
pitibus vitulorum, contempsit Divini-

Uxor Agni est
Ecclesia post
passionem,
mortua Syna-
goga marita-
ta.

(z) Serm. 54.
dedic.

tatem, quodque crudelitatem incomparabilem demonstrat, assumptam & unitam Divinitati humanitatem suis in filiis trucidavit. Applicatur tamen divinæ uxoris elogium communi conspirantium patrum calculo immaculatæ Virgini, tuncque venisse agni nuptias opinatur Richardus à S. Laurentio, quando tempus assumendæ à DEI filio carnis advenit, tunc etiam se hæc illibata uxor ad suo nubendum sponso aptavit, quando se reddidit idoneam, ut de ipsa carnem assumeret DEUS; tunc procul dubio quando Maria salutabatur à nuptiali paranymphe, ut ipso nomine declararetur Domina, non tantum hominum, sed insuper Angelorum, nec tamen oblatam dominij dignitatem acceptando approbat, sed ancillam se professæ, quæ virginitate placuit, ut suæ intemeratæ carnis Domina concepit humilitate, ut omni creaturarum Dominio illustrior ancilla. Hinc combinat utrumque Albertus magnus eam, compellans *Uxorem, Sponsam, & Matrem filij DEI*: (a) Huic desponsatæ, huic uxoratæ tradidit claves domûs suæ sponsus cœlestis, & domûs Patris sui, ubi mansiones multæ sunt, quam hac insignitam referante clavi reveriturus Parisiensis Cancellarius Joannes Gerson, *clavigeram nuncupat cellariorum Regis pa-*

(b) *trac. 9 sup: cifici*, (b) quæ n dudum antea *clavem cœ-*
Magnifi: *lorum & regni Christi* Divus Ephrem de-

(c) *Serm: de prædicabat*: (c) quid mirum, si ab eodem
Laud: B.V. referamentum vocitetur portarum cœlestis paradisi? quid mirum, si Angelorum porta juxta DEI domum situata cognominatur? est gloriæ non leve incrementum, est Angelorum gloria, non præjudicium angelicæ felicitatis, si asseratur administratorios spiritus obsecrari quijs in terra filijs Adæ præstitis reductes, per hanc sublimis scalæ portam revertentium, gredi: Quid enim ignominie accedit aulicis, si intrent in favorem principis per Reginam? fatetur Angelus plenam gratiâ, priusquam author gratiæ castis illapsus visceribus, effecit plenam antea, nunc procul dubio superfluentem; ut enim docet Doctor mellifluus: *Redempturus hominum genus, pretium universum contulit in Mariam*; (d) venerare clavigeram, & ego reverebor thesaurariam DEI cum Joanne de voragine: *cui Pater commisit thesaurum suæ potentie*; quid erit impossibile intercedenti huic virgini, si pro desperabundo, pro condem-

nando interveniat peccatore? quid non erit possibile ruinando & repudiando, deserto jam & derelicto viatori, si suis adversetur hostibus, si fratrum accusatori ad resistendum obviet Maria? prosequitur clarissimus Archi-præsul: *filius thesaurum suæ sapientiæ*; hac miserante, putas perire poterit virgo fatua, quantumvis destituta evacuata lampadis oleo, si invocaverit Dominam, quæ vocans Dominum, non fuit à domino agnita, fuit repudiata? non periisset, quæ periit, licet insipiens, si didicisset tantum Mariam invocare, Mariam nominans implorare; concludit commemoratus Pater, *& Spiritus sanctus thesaurum suæ misericordie*. (e)

(e) in Mari:
Serm: 5.

Accedite viatores miseri! concurrите periclitantes Adæ filij ad succurrentem, refugite ad miserentem! fugatur hostis hoc radiante sidere, ne tenebrarum Princeps suas inducat umbras in corda filiorum lucis, in tenebras exteriores propulsatur transfiguratus aliger, lucem mentiens, fingens se angelum Patris luminum, ut incurium astutis fraudibus pedissequum seducat. Fugatus fugit, si modò illam respicias, cujus ut eminentiam adumbret sua in sponsa electus ex millibus sponsus, asseverabat de pulcherrima inter filias Jerusalem, *pulchra ut luna, electa ut sol*; (f) quisquis in nocte ambulas, imò qui titubas, & jam vicinus lapsui vacillas, Reginam noctis recale, si destitutus illuminatricis lucernæ beneficio ne quis respicere coruscantem; luceant cætera in sphaera luminum cœli sidera, splendeant in ordine suo, ut pugnent contra ambitiosum Sisaram empyrialium stellarum agmina, quæ sola æterni solis bajula, quæ una immensæ lucis socia designatur, astrorum societatem in paritate non admittit comitatem, comitumque non sustinet consimilium æqualitatem. Potes (si lubet) adire domum siderum, ut stellam à stella in claritate differentem consideres, potes sublimi ratiociniò omnes ac singulas conglomerare stellas, ut unum collectæ in acervum, radiosâ congerie sublimiores mentis oculos illustrent & oblectent, universum amplissimi orbis circulum adeò luculenter perfudit, ut cæterorum luminum fulgorem non leviter obfuscer. Audi parificantem Damianum, *sic virgo inter animas sanctorum*

(f) cont: 6.
v. 9.

Maria est pulchra ut luna
ided excedit
sydera angelicorum agminum.

(a) *Sup: missus*
c. 50.

(b) *trac. 9 sup:*
Magnifi:
(c) *Serm: de*
Laud: B.V.

Virgo est porta angelorum
à scala Jacob
ad cali arcem
revertentium.

(d) *Serm: de*
nati.

Et Angelorum Choros supereminens & electa, merita singulorum & omnium titulos antecedit: (g) ascende sublimius! vas admirabile omnipotentis dexteræ intensius contemplare; affixa inhærentis oculi pupillâ intueri hunc radiosum diei Præsidentem, quânam coruscante quadrigâ lucis ascendat in augem, recogita excelsum idæatæ Divinitatis simulacrum: quod scandat, non est superbiæ, sed naturæ, quod luceat illustrius, affulgeat serenius, aut oriente Phosphoro, aut Hespero vesperscente, non est ambitiosa prætensionis delirium, sed necessarium solaris complementum; seu stet, seu decurrat properus, stat semper in gradu suo, nusquam sphaeram concreatæ activitatis suæ præsumit excedere, nec suæ claritatis limites transilire. Hoc sibi peculiare vendicat, quoddam gradibus, quibus se occumbens demergit sub imum, iterum oriens ascendat in altum; Hoc planè geminum Luciferæ Virginis est prodigium, non quidem ab authore naturæ conditum, sed mediante gratiâ effectum; nescit natura fragilis efficere plenitudinem sanctitatis, solius Divini Spiritûs hoc artificium, solum illius, qui in sole hoc posuit tabernaculum suum, est hoc stupendum operatricis Omnipotentiae machinamentum; expende maturiori intentæ mentis solertiâ adjunctam commemorato huic tabernaculo circumstantiam, *Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo:* (h) processus est egressus, sed egressus procedentis est descensus, miraris solem in ortu suo ad occasum egredi? non miror ego, qui novi cœlestem sponsum à summo cœlo egressionem suam auspicari. Qui ergo à summitate cœli egreditur, necesse est, ut egrediendo descendat, & tamen descendendo quasi gigas exultat, quia descendentem ipse descensus exultat. Prævolant cogitationes vestræ (ut opinor) eloquium meum. dum ad eam, quæ est electa ut sol, vestrarum mentium erigitis aciem, dirigitis speculationem; *hanc attende similitudinem*, hortatur purpuratus Pater, quia nulla in rebus mundi potest esse sublimior, ad cuius exortam maiestatem nec stellarum fulgor notatur, nec lunæ splendor spectatur; nec illæ videntur, nec ista lucere sinitur, sed quasi radioso recta velamine occultatur; sic in conspectu Virginis nec dignitas Angelica relucet, nec hominum iustitia re-

fulget. Electa! quippe ut sol, seipsam Maria electa quidem depressit in occasum, verum ut sol, dum in tamen eò sublimius se exaltavit in ortum, quò profundius descendens occumbere desideraverat in abyssum. Vis naturæ, ancillam manifesto convinci argumento? respice iam se profecturam in plenam gratiâ, priusquam in sole posita fuisset lux (quæ illuminat omnem hominem, procedens à Patre luminum) tabernaculum suum. An non quærebat occumbere, cuius humilitas se ipsam ad vilis ancillæ depressit mancipatum, dum ad capeßendam incarnandi Numinis invitatur, quando repleta sancto Spiritu ancillarem conditionem præripit, & benedicta in mulieribus ad exequenda ancillantium mulierum humiliatur servitutem. Vide in primo divinæ maternitatis auspicio occumbentem, ut ascendat excelsius fastigium, inde suam inchoans augem gloriæ, inde meridari electa ut sol continuans, unde occubitura credebatur.

Combinat plenitudinem gratiæ in hoc solari miraculo collocatam (priusquam se pronunciasset ancillam cum incremento ab imæ humilitatis ancillatu admirabiliter oriundo) Eucherius Lugdunensis, & quam pronunciavit plenam Angelus, dum nuncupavit Dominam, effecerit Angeli Dominus superfluentem, dum se Domini sui servulam, DEI pedissequam, omnipotentis famulam, ancillam Verbi declaravit; subtiliter expendit, nondum tunc dixerat ancilla Domini fiat, & factum est, suntque completa omnia, quæ dicta sunt de virgine Maria. Audi insularum Præsidentem subtiliter inferentem, quæ, cum gratia plena fuit, priusquam concipiat, post conceptionem, quàm DEI abundaverit gratiâ, quis cogitare possit? (i) Hoc in augusto materni solis tabernaculo requiescens candor lucis æternæ, exultabat ut gigas, dum se humiliantem, se despicientem, sibi quæ ancillantem audivit Genitricem; egressus à summo cœlo, inclinavit cœlos, & descendit, nectamen vergens ad occidentem, descensum suum occasus nomine compellari voluit, sed thalamum nuncupari: tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Quid tumulto, ubi occumbitur, cum thalamo, ubi suavissima requies reperitur? verum sol noster est sol iustitiæ, occasum Matris voluntarium vult Mari occasu voluntario refundere; sole hoc

(b) Ps: 18. v.

(i) Fer. 4.
Dom. 4. Ad-
ventu

hoc occidente fecundatur virginalis
thalamus ab umbra sancti Spiritus, in-
novantur naturæ, dum Domina servi-
tutem amplectitur, Dominus formam
servi suscipiens, in carnis tumultu oc-
cumbens sepelitur. Obumbrat sponsæ
sponsus, cujus intimaturus præsentiam,
hoc utitur paradiigmate cœlestis aliger,

(l) *Luc: 1. v. 34.* *Spiritus sanctus superveniet in te: (l) qua-*
si, venire suo amoris sat non sit, super-

venire adjungitur. Quod si Maria, pri-
usquam virtute Altissimi obumbrata jam
plena exstitit gratiâ, cur denuò addu-
citur sacratissimi hujus flaminis præsen-
tia, ut inflammetur anima felici inter-
næ charitatis flammicidie in victimam
amoris inflammata; qui jam inhabitat,
spiransque aspirat suavissimam perfectæ
sanctitatis auram divinus Auster, cur su-

Spiritus S. ad perventurus promittitur, cujus insepa-
alios venit, rabilis mansio per plenitudinē gratiæ in-
Virgini super- dicatur? *cum forte* (ut loquar cum Il-
venit per ple- dephonso Præsule) *Maria pervenit ad eas*
nitudinem nuptias, *quæ utero sunt dedicate, pro qui-*
gratiæ. bus *Arrhas accepit sponsa Christi in dotis*
titulo, & pignus hereditatis æternæ Spiri-

(m) *Serm: 2.* tum sanctum. (m) Quod datur alijs in
de Assumpt: meritorum præmium, in prolixioris
servitij stipendium, hoc virginali DEI-
paræ in pignus subditur, in copiosum
amoris illicium subarrhatur. Despon-
sabatur Virgo sponsa sponso virginum in
die desponsationis suæ, quâ speciosus for-
mâ præ filijs hominum omnis antea co-
loris expers, apparuit candidus & ru-
bicundus; fuerat devehenda ad domum
sponsi jam maritata sponso conjux, jam
coadunata Mater filio, jam beatæ hæ-
reditatis arrhas acceperat, sed quia è
Matre nutrix fieri debuit, non potuit
nec debuit ab unigenito avelli, sed san-
ctus Spiritus supervenit, non velut ad-
vena, sed tanquam incola cohabitans &
commorans cum Virgine, quasi pignus
in potestate possidentis.

Non est verborum dissonantia, nec
implicantia terminorum, nam licet om-
nipotens paraclitus jam fuerit in corde
Virginis, Virginem suorum charisma-
rum abundantiam adimplendo, superve-
nire tamen poterat, repletam copiosius
complendo; idcirco enim de illo non
dixerat adventurum, qui jam adfuerat,
jam occupaverat suæ Divinitatis folium,
jam incoluerat suæ amœnitatis viridari-
um, suæ fecunditatis regnum, sed lon-
gè expressiori vocabulo superventurum

Pars III.

insinuaverat, quia & prius quidem in ea
fuerat per multam gratiam, sed nunc su-
pervenire nunciatur propter abundantioris
gratiæ multitudinem, quam effusus est su-
per illam. (n) Et putas poterit capere (n) *Hom: 4.*
humanæ capacitatis exilitas abyssum gra- *sup: miss:*
tiarum, cujus profunditatem solus DEUS

dimensus est, ut adstruit Seraphicus Bo-
naventura. (o) Legistis sæpius in genui- (o) *in spec:*
no schemate nostris obrutibus divinum *B. V. c. 5.*
hunc amoris Præsidentem exhiberi specta-
bilem, quando in candido nidificantis
columbæ symbolo idæatur; legistis pa-
riter immaculatam DEI Matrem & fi-
liam in frondentis terebinthi emblemata
gloriarum, suum quippe suæ integritatis
est præconium, suum suæ fecunditatis
est elogium aurifluo velociter scri-
bentis Ecclesiastici calamò exaratum, *ego quasi terebinthus extendi ramos meos,*
& rami mei honoris & gratiæ: (p) fœ-

cunda terebinthi fertilitas, quam alij (p) *Eccl: 24.*
quercum nigram nominant, fecundam *v. 22.*
Matrem, quæ quidem nigra est, sed for-
mosa, insigniter repræsentat. Medet-
tur arbor ista malo aurium, ut benè au-
diant, qui malè hætenus audierunt. *auribus me-*
Audivit malum pessimè infelix pessimi *detur.*

auscultatrix, quando subsistens ad in-
toxicanis colubri sibilum, futuram avi-
dis auribus excepit Divinitatem; ab-
inde audiunt sui & filij & filiæ matri-
zantes, auscultant faciliter rumorem
ambitosæ vanitatis, nonnisi difficulter
audiunt vocem modestæ vanitatis. Sub
umbram hujus terebinthi convola, quis-
quis laborans hac ægritudine audire fla-
gitas vocem boni pastoris ovium, quæ
inter virtutum lilia pascuntur, quæ in
ovili dominico nutriuntur; obedientia *Eva malè au-*
Mariæ (Richardo explanante) quando *dit, & idcirco*
respondit: ecce ancilla Domini, purgavit *curatur per*
inobedientiam Evæ, quâ consensit diabolo *Mariam.*

promittenti, eritis sicut Dij. (q) Assidu- (q) *Lib: 12. de*
us viator, priusquam aram erigeret uni *laud: B. V.*

solique DEO, priusquam sacra divinæ
domus limina calcaret, simulacra gen-
tium à suis servis & filijs voluit segre-
gari, nec hoc contentus spoliò, ipsas
in aures, quæ (Augustino Commenta-
tore) idolorum erant phylacteria, à do-
mibus suæ & incolis & advenis avulsit;
neve spes foret recuperandi quod ami-
ferant, *insodit eas subter terebinthum, quæ*
est post urbem Sichem. (r) Novi subtilem (r) *Gen: 35.*
allegorici Hugonis elucidationem, per *v. 4.*

urbem significari mundum, in terebin-
tho effigiari crucem; post Sichem, non

Urbs Sichem ante illam arbor terebinthi cernitur, est mundus, quia vanus sui amoris idololatra, vagus terebinthus amator mundanæ voluptatis, cruci non est crux respectu hominis, monstrat faciem, nè videat suæ libidini invisam, sed vertit dorsum ligno, mundani, nostræ salutis bajulo, quod declinare concruis est postpiens, suam salutem pariter declinat. urbem, nè eam Sed pariter (Chrysostomo adstruente) videat incola Maria terebinthus est, sub cujus tegumentum, hujus urbis. gentes, quæ erraverant, accurrerunt. (s)

(s) Orat. 7. in

S. DEIPAR:

Accurram ego sub umbra illius, quam desideraveram, non sedens, sed jacens; hic mea, sed falsa, sepeliantur numina flagitiorum, hic mea, sed inania concupiscentiarum spoliuntur simulacra, non juxta, sed subter terebinthum, ut conculcentur à deviciente, non socientur quiescenti. Extendit hæc arbor parvula ob infimæ submissionis humilitatem magnificè ramos latissimæ dilectionis, amplissimæ commiserationis, virginæ maternitatis, fœcundæ virginitatis à mari usque ad mare, ab amaro toleratarum adversitatum luto usque ad profundissimam abyssum omnigenæ sanctitatis, non quidem ut in illius frondibus nidificent volucres cœli, sed ut columba una, cui alia quævis non similis super eam suavissimè requiescat, non venit, sed supervenit in eam, quam semper ut suam præservaverat, ut sibi conservatam ubivis asservaret, ut suo conservatam flammæ semper incenderat DEUS noster, qui charitas est: quem supervenientem deprædicat sublimiter illustris Allobrox Episcopus Lausenenis Amadæus, in alios sanctos venit Spiritus sanctus, sed in te superveniet, quia præ omnibus & super omnibus elegit te, ut superes universos, qui ante fuerunt, vel post te futuri sunt plenitudine gratiæ: (f) de-

(t) Hom. 3. de

Incarnat:

Spiritus san-

ctus venit su-

per Virginem,

quia fuit præ-

omnibus &

super omnes

in plenitudine

gratiæ.

scendit in Apostolos Spiritus fortitudinis, ut contra omnem tenebrarum principis assaultum dimicarent, adversus obstinatos mundi Principes, & Christiani cruoris sangvisugas supportarent, sed descendit superveniens Patris & Filii coessentialis Spiritus, ut insidiantem virginali calcaneo, adversantem subjectis virginæ DEIParenti servulis inimicum beatis pedibus attereret, attritum potenter conculcaret. Non habet validiorem adversariam potestas tenebrarum, nec novit filiorum DEI regio illustriorem suorum civium augmentatricem, quæ solem Justitiæ induens ut paludamentum suum, illò tota

contegatur, totaliter sole Justitiæ involvitur, indefinenter compassivæ pietatis affectione eundem æmulatur. Oritur ille super bonos & malos indifferenti suæ irradiationis influxu, illi plus proficit, qui ampliori sinu lumen excipit; sic Mater immitatur filium, præterita dissimulans demerita, præsentibus delectatur obsequijs, defixos omnium respicit oculos, ut consoletur turbidos, ut exhortetur timidos, ut amplectetur morbosos, roboraret debiles, confortet fragiles, stabiliat nutantes. Quidquid enim fragilitatis, quidquid corruptionis est, præ cæteris omnibus excellentissima sublimitate excedit. Per hanc cœlestis patria repletur incolis, inferni regio privatur advenis, ruina empyrealis Solymæ reparatur, & evacuatæ beatarum mentium subsellia reoccupantur. O quisquis pressus tuarum immanitate criminum intus gemis, extra plangis, tremis in corde, diffidis in mente, ad illos te respicientes dulciter, te intuentes suaviter, te expectantes longanimiter Mariæ oculos convertere! quorum benignitas profligat universæ calamitatis tenebras, propulsat omnem ingruentium tentationum caliginem, fugat catervas dæmonum, iniqua terrogenarum fœdera dirumpit. Expertus est in una hac sibi præ toto cœlestis militiæ exercitu infesta Virgine, castrorum aciem ordinatam, hæc enim una præ cunctis belli ducibus Heroïna excedit omnia sanctorum agmina in præliando, prosternit conglomeratam damnatorum spirituum tyrannidem in profligando. Apparuit aliquando exulanti discipulo extatico apocalypcticæ visionis spectatori, terribilis super filios hominum in consilijs magni consilij Angelus similis filio hominis, cujus non potuit symetriam dignoscere fragilis oculus, ex facie, quæ sicut sol lucens in virtute sua, non patiebatur intuitum oculi caligantis; agnovit tamen ex manu benefica, quæ evibrabat stellares radios, ut illuminaret sedentes in umbra mortis, nec non ex pedibus adinstar flammivomentis clibani exardescens, ut inflammarent in circuitu peccatores non ad interitum, sed ad conversionis incrementum.

Illud præ cæteris investigare libet grandis prodigij mysterium, cur septem stellas tantum sua gesserit in dex-

Christus in u-
tero Virginis
pluribus stellis
coronatur
quàm in cœ-
lis.

tera, cum tamen Mater sua virginalis
Christifera sic illo disponente, sic illo
coronante, stellato diademate, duodenô
syderum numerô coronetur? attende
situm, & sitûs discute varietatem, si
genuinam ignoti discriminis vis pene-
trare rationem; stabat in coruscante
cœlestis arcæ amphitheatro, in septem
candelabrorum medio, quando strin-
gente dexterâ totidem stringebat side-
ra, nè ea quisquam raperet de manu sua,
comparuit tanquã qui operatus est salu-
tem in medio terræ, tanquã in victoriæ
signo (ut loquitur Tertulianus) *hic me-*
dium terræ est, hîc victoriæ signum: (u) ste-
tit tanquam bellator fortis, periclitan-
tes Ecclesias proteclurus, præfidentibus
Angelis comminaturus; egrediebatur
de ore gladius ex utraque parte acu-
tus, ut infligat agnothetæ vulnera,
prosternat agmina, disponat prælia, exi-
tia machinetur; at verò ubi signum
magnum fœcundæ virginitatis, magnum
miraculum Virginis DEI paræ, non in
aëreo, non in sydereo, sed in cœlo
apparet empyreo, sed angustissimæ Tri-
adis sublimi solio, videtur mirabilis pu-
erpera, habens in utero jacentem fili-
um, prostratum in materno corpore
Regem pacificum, radiant non jam col-
locata in complectente manu septem
astra ex domo syderum, sed stellæ duo-
decim in coronando capite rutilant &
coruscant. Grandis disparitas! num
fortè hoc septenariô astrorum numerô
significabantur electorum munera, qui-
bus dicta septies in die qualibet & de-
cantatæ DEO laudes recompensantur,
videlicet tres dotes animæ, & quatuor
gloriosorum corporum prærogativæ? an
fortè Ecclesiarum Angelis confortari &
roborari indigis septem dona divini spi-
ritûs conferuntur, vel jam præhabita
coroborantur? an fortè septemplici hoc
numero tam singula, quàm omnia vir-
tutum munera, donorum fœnora, me-
ritorum stipendia, gloriæ præmia com-
pendiantur, quæ bonorum omnium su-
perabundans elargitor dedit, dabique
Adæ filijs, contulit ac donavit cœlige-
nis creatricis omnipotentis primoge-
nitis, declarantur; ad innuendum, sicut
duodenarius stellarum ordo excedit sep-
tenarium astrorum numerum, sic &
resplendent longè lucidiùs, effulgent
multò splendidius unius Virginis meri-
ta, unius immaculatæ DEI filiæ præmia,
quam universa sanctorum omnium san-

ctimonia, quam coacervata singulorum
coronatorum pugilum compaginata in
unum gloria & corona.

Est quippe duodenarius alteros in-
ter numeros, si computes ordinem &
amplitudinem multitudinis quovis per-
fectior, significans completam plurium
universitatem. Denique *excepto Christo*
tanta gratia Virgini à Domino data est,
quanta uni puræ creaturæ dari possibile est: (x) Tom: 1.
testatur Senensis Seraphim Bernardinus; *serm: 6. a. 5.*
idcirco namque super plenam gratiâ de-
scendit author & dator gratiæ sanctus
Spiritus, ut arcanam insolitæ plenitudi-
nis nomenclaturam in sola Virgine re-
verearis, quam explicaturus fortè Ba-
silii, ut ineffabilem Reginæ sanctorum
omnium explicet gratiæ immensitatem,
subtiliter perorat, *Virgo sancta totam si-*
bi hauserat spiritûs gratiam: (y) super-
venerat super repletam & plenam gra-
tiâ inamorus hospes, quasi ampliata-
rus superimplendi vasis amplitudinem,
extensurus superabundantis animæ ca-
pacitatem. Est tamen adhuc alia (quid
enim impedit multiplicem anagogiarum
copiam, quid prohibet numerosam al-
legoriarum veritatem in mari gratia-
rum reperire) investigantium cômén-
tatorum quæstio, est quoque alia profun-
dæ quæstionis resolutio, cur DEI filius
sinè Matre, cornam virginalis uteri pri-
mogenitus sinè Patre, dum castrame-
taturus magnanimus bellator in orbe
terrarum spoliaturus & prædaturus ve-
lociter requiescit nonnihil in optatissi-
mo materni corporis thalamo, ibidem
in coronata Matre, in soligera Virgine
duodecim sideribus coronetur; at verò
post consummatam bellorum omnium vi-
ctoriam, post gloriosam divini triumphato-
ris anastasin, postquam ejectus mun-
di princeps ad antrum tartari, suam lin-
get & luit præsumptuosæ ambitionis
pænam, comparet non redimitus dia-
demate, neque solari paludamento in-
clytus, lunam non calcans pedibus, non
radiante stellarum duodena conspicuus,
sed septena duntaxat in manu tenet si-
dera, quasi materno adscriberet privi-
legio, quasi virgineæ imputaret clemen-
tiæ tot damnatorum animas, tot pec-
catorum turmas, quæ damnatorum spi-
rituum eripuntur tyrannidi, vitiorum
eruantur consuetudini, associantur for-
tunatissimæ beatarum mentium cômuni-
tati; quasi hoc profiteri vellet glorio-

c. 10.

(y) Op: Cat:
sup: 2. c. Luc:DEUS cum
Matre plures
obtinuit ani-
mas, quàm
sinè illa.

so schemate per liberantem, per supplicentem, per impetrantem Matrem misericordiae, per mediatricem mortaliū miseriae, per impetratricem veniae, per sollicitatricem humanae calamitatis & profapiae plures accepisse ad thronum gratiae, plures aggregatos fuisse filiorum & amicorum DEI Archi-Senatui, qui sine DEIp parentis patrocinio aeternis hodie dum cremarentur ignibus, perennaturo damnatorum carceri aggregarentur. Idcirco conclusus ac circumseptus virginali utero enervis infantulus, circumvallatus maternis visceribus DEI filius, plures sortitur stellas, numerosiori siderum coronatur diademate quam Judex vivorum & mortuorum, quam duplici mucrone armatus obtineat justī furoris victimas, quam gladio bicipiti suo subiciat imperio animas perduelles. Jacet & tacet in virginali utero Verbum infans, quod placet sapienti puerperae, dum suis prostrati in criminibus, suis in volutabris scelerum abjecti peccatores dormiunt somnum suum, donec hac excitante, hac suscitante, hac exhortante, hac evocante expergiscantur ebrii peccatores, redeuntēs ad viam veniae, accedentes ad vitam gratiae, recedentes à sinistra ultricis Justitiae ad dexteram compatiētis misericordiae, quas ista non recepisset, illa jam dudum in ira sua conculcasset, nisi Maria & isti supplicasset, & illi perdendas commendasset. Constringitur duobus maternae pietatis brachijs, ligatur binis dilectae Genitricis manibus Judex & vindex meorum scelerum, ut gemina teneant brachia, ne feriant; ut ambarum manuum feralem ictum retineant aut interdican. Eburneum Salomonis solium aurō mundissimō contextum genuina judicialis illius subsellij existit figura, quod omni ebore candet clarus, illum eundem sustinens pro Judice & Praeside, cujus caput aurum optimum à prudenti Virgine, à sapiente anima nuncupatur. De hoc legali throno scribitur, *duo leones stabant juxta manus singulas*: (2) quorum rugitu duas duorum laterum sententias praefigurari judicat Rupertus Tuitiensis, *quia utrobique fortis atque formidabilis erit Judicis veritas, etenim à sinistris omnis iniquus condemnabitur, & à dextris justus vix salvabitur*. (a) ut iniqui exuta iniquitate à condemnationis fulmine eximantur, priusquam

feriantur, ut justī sublato quovis ambiguae salutis discrimine securi sereno intuitu minitabundum judicem intueantur, antequam absolvantur; advolat pro causa rei intercessura Mater DEI, nec habet quod timeat severae maledictionis anathemate exanimari, quisquis durantis vitae stadio se voluit in victimam Virginalis DEIparae concremari, vel saltem sacris in Matrem amoribus inflammari.

Non metuat Marianus cliens aeternis ignibus mancipari, nec tenebrarum satellitibus subjugari, quisquis consuevit caeli terraeque Dominam pijs affectibus venerari, nunquam (sit licet de nocte media) clauditur Mariae servulis caeli janua, imò qui suspicatur sibi fore audiendum, non sponsi audentis, sed acerbati judicis improprium, *non novi vos*: ad sponsam fugiat, asylum apud Matrem misericordiae inquirat, si suum illa cognoverit inter secundo genitos adoptatum filium, non persequetur in furore suo Dominus servum nequam, maternae commiserationis pignore insignitum, sed conteret fortis mulier sub caelis, quos olim ultrix angelicae ambitionis justitia contriverat, dum factum esset praelium magnum in caelo. Tuo adgeniculatur calcaneo, tum proserpit ad thronum gratiae, tuis sacratissimis pedibus conculcandus imò & conterendus peccator, pessimus homo, pulvis & cinis, immersus vanitatum quisquilijs, suis concupiscentijs incineratus. Timet, nec sine timoris ansa à coelestis convivij commensalibus segregari, ob stolae nuptialis carentiam in regionem umbræ mortis proscribi & profligari: non aliud occurrit timenti praesidium, quam quod occurrerat pro acquirenda & praecipienda Jacobo benedictione Patris nostri, qui in caelis est, Rebecca Matri provida; si enim Rebecca est elogium, fuisse virginem pulcherrimam viri nesciam, dum ablegatus Eliezer magni parentis Abrahæ procurator, juxta fontem aquae eandem alloqueretur desponsandam filio Domini sui; tu tota pulchra, in qua nec originalis macula à quærentibus peccatum tuum poterat reperiri, ad puteum aquarum viventium, ad sacras Scripturae paginas super hanc refectionis aqua educanda residebas, quando coelestis aliger ingenti Patris nuntius te plenam gratiā salutavit, tibi que obumbrantis spon-

Duo leones in throno Salomonis representant duas sententias Christi.

(2) 3. Reg: 10. v. 19.

Maria Rebecca se exhibet clientibus suis, vestiendo illos vestibus Esau valde bonis.

sponsi connubium intimavit. Rebecca es & Maria! habens apud te vestes tui primogeniti valde bonas (quem non injustè Esau hirsutum & pilosum dixero, apparuit enim in similitudinem carnis peccati) apud te habens vestem de purissima tua substantia, assumptam carnem mundissimam, non aliundè de viri semine, sed ex tuo virginali sanguine admirabiliter confectam. His vestibus omnis meæ nuditatis egestas contegitur, & vocis effaminata lenitas dissimulatur. non audeo ad Patrem regredi prodigus toties filius, cui jam sæpè sapius factus rebellis & sceleratus parricida, recepi toties stolam primam cum annulo in manu mea. Sub tuarum igitur umbrarum confugio, nè vacuus compaream, hoc denuò Majestati tuæ demississimæ servitutis homagio me consecro, ignosce præsumenti, tuis applaudo victorijs, meis congratulor emolumentis. Verumtamen tua est eminentia tanta, quam nisi Aquilina acies Sanctorum nequit suspicere, nè dicam tuarum laudum amplitudinem penetrare. Mihi certò præ alijs quibusvis id evenire videtur, & credo firmiter id pariter singulas creaturarum experiri, quod Os Domini locutum est apud vaticum Isaiam: *erit vobis visio sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti, litteras, dicent, lege istum, & respondebit: non possum, signatus est enim.* (b) Virgo Maria! sinè viro tu obsignatus liber es, viro sciens litteras, scilicet Joseph à Sacerdo-

(b) Isai: 28. v. 11.

tibus datus (c) ut adstruit Gregorius (c) Serm: 3. in Annun: Thaumaturgus: sed sponsus Virginis respondet illicò ore non alio, quàm oris anrei, non possum legere, obsignatus est enim liber, id est, *omnium rerum artistæ reservatus.* (d) Est liber, quem signat ipse, qui judicat, cui Pater potestatem dedit iudicium facere, *nam nemo novit Matrem nisi filius, & cui voluerit filius revelare,* ut adstruit Richardus; (e) quis (e) Lib: 12. de laud: B. B. *mihi det, ut in humero meo portem illum,* ut zelosus suæ doctrinæ æmulator imitari vitam illius contendam, & circumdem illum quasi coronam mihi: (f) si enim virginali innocentiam, si ancillarem humilitatem, si maternalem charitatem gestavero in meis operibus velut in humeris, exhibebitur procul dubio ad transactæ diei vesperam corona gloriæ in præmium laboris. O si per singulos gradus ascensus mentis meæ pronunciarem illum, quàm citò de virtute in virtutem ambulans viderem DEUM in sancta Sion. Illud interea supplicabundus inclinato ad calcaneum tuum poplite, imò toto prostratus corpore imploro; *sis mihi liber monumenti,* quem positum coram Domino intuebatur Malachias: (g) ut mentem moveas filij ad misericordiam, ut misereatur misero, ut moveas ad indulgentiam veniam indigno peccatori; sis quoque mihi liber vitæ agni, qui tantum illos sibi inscriptos & continet & retinet, qui per finalem gratiam ad gloriam pertinent. (f) Jobi 31. v. 36. (g) Malach. 3. v. 16. Est liber monumenti movens filium ad miserendum.

FINIS.

I N D E X

Rerum Notabilium,

In quo numerus paginam, litera a columnam primam.
b verò columnam secundam designat.

A Aaron.

A Aroni à DEO virga judiciaria potestatis traditur, quia ille aurum & dona amabat, quæ Moyſes respiciebat. 547. b

Abel.

Abel triplici redimitur aureolâ, Doctoris seu Sacerdotis, Virginis, & Martyris. 147. a

Abimelech.

Abimelech justus justam Saram in conjugem assumere desiderat. 72. b

Dum Saram non tangit, DEUM sibi comparere, seque instruere meretur. ibid: b

Terretur à DEO, & liberatur à peccato per metum mortis. 169. b

A Sichimitis concordii calculo in Regem eligitur. 712. a

Regimen ejus ob crudelitatem infelix est, sed Salomonis ob benignitatem felicissimum est. 923. a

Abraham.

Abraham existit peculiaris amator pauperum. 5. a

Suas divitias non agnovit. 38. a

Lætatur de difficultate præcepti. 105. b

Noluit suam obedientiam à pueris vel à jumento videri, nè in obediendo retardaretur. 106. a

Solius DEI oculis vult Abraham suam obedientiam patere. 106. a

Obedientia Abrahæ Isaacum immolare volentis ex alia obedientia oriebatur ibid: b

Tota nocte tentabatur Abraham ab amore erga Ismaëlem, sed vincit gravissimum assultum carnis & sanguinis obediendo. 107. a

Bis genuit Isaacum, prima vice ex Sara, secunda vice ex sancto timore in monte Moria. 160. b

Abraham justus, à DEO immolare filium postea præpeditur. 252. a

Ridet, dum sibi filius à DEO promittitur. 317. a

Jubetur Abraham immolare DEO, non sibi, quia anima debet esse tota DEI, non sua. 376. b

Desiderio liberandi nepotis, belli periculum amplectitur. 426. b

Non solum se terram nuncupat, quæ elementum magnum est, sed & cinerem. 429. b

Ad judicium exemplum Pater Abraham damnatum Epulonem appellat filium. 521. a

Abraham excipit sanctissimam Trinitatem hospitio. 522. b

Abraham in crucis symbolo triumphat de hostibus copiosis. 540. a

Elevat Abraham manus ad DEUM, ut nequeat accipere munera. 540. b

Abraham invitatur à DEO ad immolationem filij dulcissimis appellationibus, ut amplius crucietur. 585. b

Parricidium injungitur Abrahæ auctoritate divina. 587. a

Abraham & Isaac gravi tentationis verbera flagellantur. 594. a

Recipiens tres Angelos, agnoscit Trinitatem, unumque adorans, adoratur unitatem. 631. a

Fame compulsus, descendit cum Sara in Ægyptum. 786. b

Moderatè plangit mortem Saræ. 829. b

Ideo audet loqui cum DEO Abraham, quia se recognoscit pulverem. 875. a

Abraham videt, non tamen invidet Angelo. 601. a

Absalon.

Absalon pro suæ gloriæ simulachro erexit manum à factis heroicis laudari concupiscentem. 414. a

Filios suos & viros computare renuit ob eorum malam indolem. 415. a

Absolon, dum incurvato patris capite suum vult caput in throno attollere, ca-

capite in arboreto suspenditur. 695. a
Absalon acuit linguam in perniciem pa-
tris. 719. a

Achab.

Stultus Achab ex dissimulata Michæi a-
lapa infert eum esse Prophetam. 937. b

Achitophel.

Achitophel est Antesignanus desperan-
tium. 287. a

Adam.

Adam & Cain peccarunt, primus affli-
gitur, secundus in delictis finitur ha-
bitare. 31. a

Adamum interrogat DEUS ubi sit, quia
non erat in loco suo, scilicet in
DEO. 145. a

Singulare fuit misericordiæ portentum
vocasse tunc benignè DEUM, ut A-
dam pœniteat. 145. b

Se stupidè excusat per nuditatem & ve-
recundiam à peccato suo. 146. a

Nuditas Adæ non fuit obnoxia, sed pec-
carum. ibid:

Non timet defecisse à DEO, sed timet
nudus esse. ibid:

Non timet exui vestimento justitiæ, sed
timet se non esse subuculâ conte-
ctum. ibid:

Ante lapsum fuit in paradiso sicut sol
in cœlo. 215. b

Lapsus uxoris vitio, evasit instabilis.
ibid:

Sexta die Adam conditus, & sextâ ho-
râ lapsus est, idcirco DEI filius feriâ
sextâ, horâ sextâ crucifixus est. 285. a

Primus piscis captus fuit Adam. 325. a

Adam est putredo, filius ejus est ver-
mis. 392. a

Dum servitutem Dei deserit, fit servus
victorum. 496. b

Adam vocatus, Deo se sistit, qui etiam non
vocatus ad Deum confugere debuif-
set. 508. b

Abijt in consilio impiorum, stetit in via
peccatorum, sedit in pestilentia so-
lio. 610. a

Adæ somno immerso revelantur divina
mysteria, quia tunc interfuit cœlesti
curiæ. 635. b

Adam primus Propheta præfagivit con-
junctionem Ecclesiæ cum Christo
636. a

Stupidus Adam locò confessionis debitæ
accusat Deum & conjugem. 649. a

Si Adam humiliter culpam suam confes-
sus fuisset, à paradiso ejectus non
fuisset. ibid:

Adam & Eva nolentes Deum sequi in pa-
radiso, exulare coguntur. 694. a

Timore victus, comedit pomum, nè dis-
pliceat Evæ. 723. a

Non cohibendo conjugem à violatione
præcepti, peccavit. ibid:

Post culpam Adam amenter timet nu-
ditatem, quam antea non timebat.
729. b

Non potuit Deo inquirenti respondere,
dum interrogatur, ubi sit. 730. a

Perversus timor Adæ ad solam respicie-
bat pœnam. ibid:

Adæ posteritas, est cæcus & mendicans
juxta viam in Jericho. 756. b

Si peccatum suum confessus fuisset, po-
steritas non periisset. 779. a

Erat magnus cruciatus Adæ habitare exi-
lem è regione paradisi. 825. b

Vestitur tunicis pelliceis, ut recorderetur
procuratæ mortalitatis. 915. a

Adam terrenus vindictæ impetu agita-
tus, in Deum culpam à se commissam
rejecit. 932. b

Adamū amor mulieris subvertit. 991. b

Adam & Eva induuntur à Deo pellibus
animalium, ut agnoscant se incurrisse
mortalitatis pœnam. 106. b

Adæ fuit revelatum excidium mundi per
diluvium, & pentapolis per incendi-
um. 106. b

Adam & Eva comesto fructu reliquerunt
laborem & dolorem comedendum à
Redemptore. 119. a

Adolescens.

Adolescens tentat Christum blandiendo,
sed rejicitur explodendo. 481. b

Ægyptius.

Ægyptij agnoscunt non facto invidente,
sed DEO dirigente se impugnari.
572. a

Providentia ægyptios in aquis punit,
qui Israëlitis parvulos in aquis suffoca-
bant. ibid:

Ægyptus.

Ægyptus invaditur à muscis, non au-
tem terra Jessen, quia peccator dele-
tatur & inquietatur lascivis cogita-
tionibus, non autem justus. 195. a

Æthiops.

Æthiopes sunt peccatores, quibus coram
DEO humiliatis infernalis draco in
cibum porrigitur. 512. a

Agar.

Agar deserens Abrahæ concubitus, An-
geli apparitione confortatur. 72. a
Ob

Ob insolentiam contra dominam suam
cogitur exulare. 390. a

Dum fugit domum Abrahamæ, videt Ange-
lum consolatorem. 650. a

Fatetur Angelo fugam suam, non re-
censendo dominæ suæ duritiem. 650. b

Vicinum non vidit puteum, quia mens
& oculus vindictâ conturbaban-
tur. 930. a

Altare.

Altare ædificatur de impolitis lapidi-
bus, de sinceris doctorum menti-
bus. 847. a

Amalecites.

Sperans præmium Amalecites, ob lin-
guam mendacem & adulatricem vitâ
exuitur. 721. b

Aman.

Vix Aman adorari præcipitur, quando
jam Mardochæi, eum adorare recu-
santis, præconem agere cogitur. 477. a

Amasias.

Amasias adorans idolum Edon, quod e-
quis portari consueverat, equorum
ministerio ad tumultum deportatur. 695. a

Amor proximi.

Amor & ratio sunt duo continui Anta-
gonistæ. 728. a

Amor alleviat omne pondus. 815. a

Angelus.

Petit Angelus à Jacobo ad ortum auro-
ræ dimitti, ut vacet negotijs tem-
poralibus. 198. b

Angelus gemino pede calcans terram &
mare, fuit figura Christi transeuntis à
Judæis ad gentes. 246. a

Militant pro homine beati Angeli, ut fiat
cœlestis. 262. a

Angeli sunt oculi & aures DEI. 363. a

Angeli sunt Domini sagittariorum. 405. b

Si Angeli Josepho invidere potuissent,
plius triumphum quam victoriam ca-
stimoniam invidissent. 406. a

Angeli sancti invident quodammodò ho-
minibus deserta solitudinis. 443. b

Angelus consolatur Christum in horto,
velut major minorem. 494. b

Duo Angeli vadunt Sodomam, unus re-
præsentabat filium, alter spiritum
sanctum. 523. a

Angeli, priusquam effundant in terram
plagas, induunt se vestibus jucundi-
tatis. 675. a

Angeli sunt ministri DEI & hominum,

hos prius visitat, antequam ad servi-
endum hominibus descendat. 816. b

Angelus de cœlo dicitur, nè sacerdos
intelligatur. 929. b

Anima

Perfecta anima est, cujus portio solus
Deus est. 31. a

Felix anima, quæ cum Josepho parit ob-
livionem mundi, pariet namque in-
crementum. 41. a

Felix anima, quæ transit illæsa per ignem
concupiscentiæ & aquas tribulatio-
num. 53. a

Anima hominis religiosi carnem mortifi-
cans, stirpem Saulis affigit cruci. 57. b

Animæ lapsæ versat Deus stratum, ut cor-
rigatur. 60. b

Anima Religiosi hominis est civitas par-
vula, ab hostibus obsessa. 62. a

Hæc DEI civitas à mundo carne & dia-
bolo tentationibus circumvallatur. 63. a

Liberatur hæc obsessa civitas à viro pau-
pere, id est à Virginali castitate. 63. b

Claustralis anima debet cum Christo in
DEO abscondi, ille enim mortuus est
mundo, vivens DEO. 79. b

Felix anima, cujus via concluditur lapidi-
bus & spinis obedientiæ. 135. b

A timore DEI sæcundatur anima 142. b

Anima timore DEI territa, omnem vani-
tatem à se ejicit. 176. b

Configi optet anima sancti timoris cla-
vò, quò fuit Thomas Apostolus vi-
dens fixuras clavorum. 177. b

Per concupiscentiam fit anima pabulum
leonis infernalis. 197. b

Anima voluptatibus terrenis renuntians,
meretur in se gestare Christum velut
vitam suam. 200. a

Anima delicijs sæculi renuntians, cum
DEO ambulat, ut æternitati vivat. 201. a

Anhelat anima sancta ad osculum sponsi,
hoc est, ad spiritum Christi. 209. b

Optat trahi à gratia præveniente. 209. b

Anima in osculo manûs accipit tribulati-
onem corporis & cordis. 210. b

Anima sancta anhelat in hac vita ad so-
lam remissionem peccatorum. 211. a

Invitat sponsum ad fugam, ut secum fu-
giat mundum. 211. b

Anima sancta non semper proficit, sed
quandoque ad horam retrocedit. 212. a

Anima quæ obliviscitur sæculi, desidera-
tur à Christo. 250. a

- Felix anima, quæ facta ut jumentum, meretur regem gloriæ in sanctam civitatem portare. 270. b
- Anima poenitens est locus gloriæ DEI. 282. b
- Anima divitis fornicatur cum diabolo; illique victimat ut idolo suo. 299. b
- Animæ pauperum spirituum figunt domicilium in monte Calvariæ. 312. a
- Anima veri pauperis est Christo Crucifixæ cruci. 313. a
- Anima in DEO confidens, quod optat & desiderat, simul habet & possidet. 321. b
- Animæ pauperum non traduntur bestiis, nec draconi cubanti in fluvijis. 327. b
- Animæ sanctæ volentes in cruce vivere, malogranata sunt. 343. a
- Ut ambulet anima ad Patrem, debet lavari in pedibus à JESU. 362. b
- Sancta Anima se totam DEO dat, ut totum DEUM habeat. 367. b
- Anima renovata est nova luna. 379. b
- Anima sancta turri æquiparatur. 408. a
- Anima justi est simul murus & nubes. 411. b
- Anima justi est murus ædificatus à bona voluntate DEI. 412. a
- Anima justi est nubes, ad quam ascendit veritas DEI. 412. b
- Anima justi est sedes DEI tanquam Cherubim. 413. a
- Anima justi instar onagri evadit libera à mundi vinculis in solitudine. 470. b
- Anima solitudine innixa, nec vult videri ab alijs, nec alios videre. 472. b
- Anima DEO dicata debet operibus suis incurvationem humilitatis præmittere. 475. b
- Animæ meditationibus sanctis deditæ deliciantur in arcta via vitæ. 619. a
- Anima meditationi dedita est turris David, flecti nescia. 623. b
- Contemplativa Anima habet humilitatem pro sua manu-ductrice ad JESUM. 640. a
- Triplici vinculo unitur Anima Christo, fune, clavis, & glutine. 641. b
- Anima justi post baptismum multis tribulationibus premitur. 673. a
- Anima brevi tempore mortificata, post biduum vivificatur. 674. a
- Animæ contemplativæ in domo solis cōmorantur. 681. a
- Felix anima, cujus labia vitæ coccinea constringuntur. 715. b
- Pars III.
- Anima DEO dicata, ambulat super mare. 739. a
- Anima justi est Thronus DEI ex ebore puritatis & auro charitatis confectus, anima impij est sedes diaboli. 788. b
- Animæ in purgatorio detinentur in lacu miseriæ. 819. a
- Animæ purgatorij clamant ad hæredes suos vel amicos pro auxilio ibid:
- Animæ in purgatorio, quò sunt viciniiores patriæ, eò gravius cruciantur. 826. a
- Anima justi est civitas DEI, in qua esse debet unitas civium. 869. a
- Anima, quæ meditatur passionem Domini, tota est in vulneribus suis. 873. b
- Felix anima, quæ neglectis terrenis, contemplari studet cœlestia. 884. a
- Anna.*
- Anna afflicta & despecta exauditur à domino, & prolem obtinet. 250. b
- Apostoli.*
- Apostoli propter obedientiam accipiunt Spiritum sanctum. 116. b
- Mittuntur Apostoli in medium luporum ut oves, quia homo evadit homini lupus. 226. b
- Apostoli vocantur fratres Christi, tanquam cohæredes regni 241. a
- Quatuor primi Apostoli erant quatuor orbis anguli, suffulcientes eum. 272. a
- Aqua.*
- Aqua in hydrias ponitur, quando spiritus timoris Domini humanæ animæ incutitur. 181. a
- Aqua, quam Christus propinat in vitam æternam, deciduos peccatores sustulit. 471. a
- Aqua ex ore fluens, sunt verba murmuratoris, quibus omnis exitus est occludendus. 601. a
- Deliciosa fuit aqua de cisterna Bethlehæm, quia fuit pretiosa ex periculo trium heroum. 678. a
- Aquæ Apocalyptiæ, quibus insidet meretrix, sunt doctores, docentes laxa & perversa. 833. a
- Aquilo.*
- Fumus Aquilonis est suggestio dæmonis. 50. a
- Ab Aquilone panditur omne malum adversum. 12. H

versus peccatorem, quia Aquilo stre-
pit, & non pluit. 520. b

Assyrij.

Assyrij, dum sibi suas attribuunt victo-
rias, cæduntur. 567. a

Avaritia. Avarus.

Avaritia est negotiatio Æthiopie. 75. b
Avarus perdicem imitatur, ova foventem
non sua. 330. a

Avaritia est vestis, muniens iniquum ju-
dicem contra frigus timoris Dei. 563. b
Summè perniciofa est iudicibus avaritia,
& superbia. 565. a

Avaritia movet exulceratos Josephi fra-
tres, ut mutent mortis sententiam, &
occidendum vendant. 565. b

Avaritia est potens Abbatissa in magno
conventu subditorum. 764. b

Aurum.

Post aurum non ire, nec corde nec cor-
pore, est agere mirabilia. 29. a

Aurum instar basilisci animum extoxi-
cat. 309. a

Aurum est symbolum Sapientie divinæ.
310. a

Aurum cum argento insidiatur Justi-
tia. 548. b

Aurum est laqueus, argentum viscus.
744. b

Axa.

Axa sedens super asinum, est anima do-
minatrix suarum passionum. 739. b

B Babylon.

Amatores Babylonis deflent casum ejus.
217. a

Babylon terrestris ex lateribus locò sa-
xorum construitur, ut collabatur.
308. a

Babylonis Rex fuit olla succensa adversus
Hierosolimam. 520. a

Baltassar.

Baltassar terretur à manu hominis scri-
bentis contra candelabrum, quia ma-
nus hominis erat. 143. a

Audiens Daniëlis explanationem & mor-
tis sententiam, minùs terretur, more
peccatorum. 143. b

Baltassar ad solum articulorum digiti as-
pectum contremuit, & interpretem
divinæ voluntatis remuneravit. 707. a

Bananas.

Bananas feriens leonem in cisterna, præ-
figuravit victoriam Christi in Virgi-
ne. 999. b

Bethsamita.

Bethsamitas longè plus recreabat arcæ

intuitus, quàm messis copiosæ fru-
ctus. 684. a

Blasphemia.

Terribilis in Christum blasphemia, ut
cautè ducatur. 720. b

Bonitas.

Divina bonitas non dedignatur vestire
peccatores. 382. b

Divina bonitas inclinat iudicium, & qua-
si invitè punit. 383. a

Bootz.

Bootz, ut legi obediat, uxorem ducit.
119. b

C Cain.

Cain, ut reatum fateatur, à Deo benignis-
sima interrogatione sollicitatur.
147. a

Plangit se ejectum à terra, non autem se
patrem optimum perdidisse plorat.
147. b

Timet insanus amittere agriculturæ mu-
nus. 147. b

Cain ob benedictionem Abelis repletur
acerba amaritudine odij & rancoris.
221. a

Cain bene capit, sed malè terminavit.
221. b

Cain possessor dicitur, Abel luctus, in huj-
us luctus interitu cælum exultabat.
222. a

Cain & serpens pari maledictione feriun-
tur. 277. a

Cain perit, quia desperat. ibid:

Cain agitur à timore, & per varias or-
bis oras incitatur. 725. a

Cain nullum antea vidit, vel scivit patra-
tum homicidium, & tamen sinè ulte-
riori magisterio fratrem occidit. 785. b

Cain in pœnam deservit incolatus deli-
ciosæ regionis. 825. b

Cain occidit fratrem suum locò DEI,
quem occidere non poterat. 931. a

Cain peccat contra DEUM, & dissimu-
latur. 940. b

Calamitas.

Magna calamitas est humanæ conditio-
nis instabilitas. 615. a

Calix.

Calix est ira DEI plenus comminati-
onibus, cujus feces nunquam totali-
ter effunduntur. 664. b

Capilli.

Symbolum cogitationum sunt capilli.
945. a

Capilli seu sanctæ cogitationes justorum
sunt

sunt grex caprarum de monte Galaad
ascendentes. 946. a

Caput.

Caput Ecclesiae Christus inundatur,
quando aquae malarum cogitationum
& doctrinarum exundant. 838: b

Caro.

Carnem suam crucifigit, qui nihil, quod
de mundo est, concupiscit: 58. a
Tabernaculum impij est caro, ubi opta-
ret semper commorari. 59. a

Castitas.

Thesaurus in vase fragili est castitas in re-
ligioso corpore. 52. b

Tentata castitas vincit hostium suorum
insolentiam carnis mortificatione. 64. a

Castitas ex hominibus Angelos facit. 65. b

Castitas religiosa est flos, cœli usque ad
culmen assurgens. 67. b

Religiosa castitas gloriatur in Ephod bys-
sino. 70. a

Sic cara & rara castitas nunquam in clau-
stris absque candore reperitur. 71. b

Castitas religiosa nutritur fame, & po-
tûs abstinentia potatur. 72. a

Centurio.

Centurio statim à Christo orans pro ser-
vo exauditur, mulier Channanæa pro
filia. 637. a

Prologus Centurionis orditur ab humi-
litate, ideò ejus oratio citius exaudi-
tur. 637. b

Centurio præfertur Channanæ mulieri,
quia ille amavit servum, illa filiam. 918. b

Certamen.

Certamen DEI est pugnare pro homi-
ne. 449. b

Chananaea.

Chananaea mulier intercessione Aposto-
lorum juvatur, sic animæ purgatorij
supplicatione Sanctorum. 819. a

Charitas.

In oleo effigiatur charitas velut in sym-
bolo suo. 52. a

Charitas est collum, conjungens justum
cum capite suo. 396. a

Sententiam judicis debet scribere com-
passiva charitas. 557. b

Divina charitas operit peccata justorum
ab oculis DEI ulciscientis, & diaboli
accusantis. 861. a

Christianus.

Christiani minùs perfecti, sunt pellis Ecc-
lesiæ, sed corrugata. 46. a

Multi ex Christianis renuntant adscribere
DEO gubernium rerum omnium. 570. a

Christus.

Christus Dominus comparatur flori ra-
dicis. 6. a

Christus fuit pauper ab utero. 7. b

Infixus in limo paupertatis. ibid:

Formam servi suscipiens, summè pauper
evasit. 8. a

Christus in mundo ovem pauperis exhi-
buit. 9. a

Humanitas Christi solis pauperibus re-
velatur. 9. b

Christus dicitur regnaturus in domo Ja-
cob, non in domo Abraham, aut Isaac,
ob infidelitatem. 11. a

Sicut Jacob sterilem Rachelem dilexit, sic
Christus inopem paupertatem. 11. b

Non dicitur regnaturus in domo Israël,
quia Jacob fuit pauper, quando dictus
Israël, factus est dives. 12. a

Prius simplicitati pauperum, quàm cla-
ritati divitum apparet Christus in car-
ne. 12. b

Christus non sibi, sed nobis venit de
cœlo, & vixit in terris: 14. a

Incarnatio Christi est corona sua. 14. b

Christus pro mansionibus cœlestibus in-
colas quærit. 15. a

Christus Rex pauper. ibid:

Christus moriens, dimisit paupertatem
viduam. 18. a

Hanc viduam duxit frater senior, prima
videlicet Christianitas, deponens om-
nia ad pedes Apostolorum. ibid:

Bonum est tribuere eleemosynas paupe-
ribus, sed melius est omnia relinque-
re propter Christum. 19. a

Curat Christus hydropicum in sabbatho,
quia pauper & inops erat. 25. b

Christus in passione est camelus, referans
divitibus cœlum. 29. b

Caput virorum fortium Christus est. 33. a

Est signaculum nostrum in fronte &
brachio, ut amemus, & bene opere-
mur. 33. b

Christus est signum, quod gestant just. 34. a

Christus expertus est prior in se Evange-
licam paupertatem, quam post ip-
sum Religiosi sufferunt. 44. a

Christus filius Virginis vestitur linò, non
lanâ. 96. a

Christus manducavit, bibit, & requie-
vit in cruce ex obedientia. 116. b

Cor-

- Corpus Christi fuit perfectum, quando fuit aptatum Cruci. 117. b
- Plagæ in Christi Corpore sunt signa voluntatis, & jussionis paternæ. 118. a
- Amicitia & consanguinitas Christi fundatur in obedientia. 119. a
- Christus oritur de Ruth muliere gentili, sed legi Divinæ obediens. 120. a
- Christus lachrymatur, ut ante operationem grandis miraculi discooperiat fragilitatem assumptæ humanitatis. 132. b
- Christus vanum timorem discipulorum vero timore profligat. 154. a
- Christus verus Isaac, non liberatur per substitutionem arietis à morte. 162. a
- Christus est gladius æterni Patris, qui in sua incarnatione jacuit in vagina. 173. b
- Christus aquam in vinum convertens, mutavit frigidum & humidum in calidum & siccum, quo symbolo præludebatur mutatio timoris humani in Divinum. 180. b
- Christus fuit à Patre tanquam arcus in Cruce extensus. 189. a
- Christus Dominus rogatus ab Archi-Synagogo, ut manum imponat filiæ, mox eum sequitur. 195. b
- Christo fuit inflicta Disciplina septuplex. 203. a
- Christus non tantum vi nominis, sed etiam vi legis dicitur Nazareus. 241. b
- Christus est electrum ex auro Divinitatis, & humanitatis argento compaginarum. 241. b
- Anhelat Christus mansionem facere in animabus justorum. 243. a
- Christus est in via pax, in quam credimus, erit in patria pax, quam videbimus. 249. b
- Christus est vitula ducta extra castra. 256. b
- Christus cum Juda ascendit ad consensionem civium in sua incarnatione. 263. a
- Christus in se nostros suscipiens defectus rondit oves, liberans eos à pondere peccatorum. 264. a
- Christus Dominus fuit in Jacobo præfiguratus duarum Ecclesiarum sponsus. 268. a
- Christus juxta mare ambulans, piscatur pisces. 271. b
- Christus Dominus hospitabatur in umbra virginalis uteri præcisè novem mensibus. 294. b
- Institutor Evcharistiam Christus, mit-
- rit ad hominem ignotum discipulos parare pascha, ut se liberrimè pati & crucifigi præcognoscant. 295. a
- Christus non intrat ad cor affectum affectione divitiarum. 304. b
- Pauper Christus à suis ovibus exigit spiritus nuditatem. 306. a
- Christus ante descensum de cælo est Dominus omnium creaturarum, factus homo habet unam tantum stellam. 306. b
- Christus egeno aurum vendit, non tamen ad emendum cogit. 310. a
- Christus vult suos discipulos esse & apparere pauperes. 313. b
- Christus cum doctis & simul justis pergit ad prælium contra hostes fidei. 324. a
- Christus est pronior omnibus Angelis ad miserendum, quia expertus est misérias humanas. 339. b
- Christus est donum columbæ, & spontaneus oblatus. 336. b
- Christus figuratur in Elisæo resuscitante filium sunamitidis. 367. b
- Christus est liber prædestinatorum. 376. a
- Christus moriens, tunicâ polymitâ velut alter Joseph exiit. 426. b
- Christus Baptizatus aquâ Jordanis, baptizatur in deserto igne tentationis. 432.
- Christus suos invitat ad solitudinem. 448. a
- Svader Christus percussâ dexterâ alteram præbere, quam non nominat sinistram. 461. a
- Christus exiens à DEO, & rediens ad DEUM, lavat pedes discipulorum. 482. a
- Christus est Rex humilium, diabolus superbiorum. 489. a
- Christus præfigurari voluit in Isaac portante ligna pro sacrificio. 491. a
- Christus secundum divinitatem major per humilitatem fieri dignatus est, in humanitate minor. 492. a
- Christus Dominus tam re, quam nomine est verus Jonas. 496. a
- Christus ut à servitute peccati servum redimeret, seipsum exinanivit. 496. b
- Christus adductâ & accusatâ adulterâ, se versùs terram inclinat. 525. a
- Christus præmittit correptioni elogium, & illam pariter laudibus coronat. 529. a
- Chri-

Christus est lingua Patris, in cuius po-
testate est vita & mors. 533. a
Christus sanandum abstrahit à turba, ut
erudiat nos fugere vanam gloriam. 555. b
Ad tolerandum mala pœnæ Christus
præcedit patiando. 587. b
Fugit quandoque Christus, ut redeat ve-
locius per meditationem revocatus. 618. a
Christus incarnatus noctem nostram il-
luminavit. 624. b
Christus vidit tanquam verus David la-
vantem se in baptismo Ecclesiam, &
adamavit eam. 652. a
Christus præfigurabatur in arca à Philis-
tæis capta. 681. a
Christus recipitur in domo Marthæ non
Magdalenæ, quia contemplativa ani-
ma despicit omnem possessionem ter-
renam. 688. a
Christus est granum sinapis & arbor. 690. b
Christus deseruit diversimodè Judæos,
desertus ab illis. 701. a
Christus deflens Jerusalem, non solum
Judæos, sed subsequuturos deflevit
Christianos. 701. b
Christus est via non fallens, veritas non
seducens, vita non occidens: 704. a
Christus conqueritur plus contra male-
dicos, quàm contra crucifixores suos. 717. a
Christus deflet Jerusalem ruinandam,
non propter lapides, sed propter cor-
da lapidea. 740. b
Christus fuit Pelicanus in sua Nativita-
te. 742. a
Christus silet coram Pilato, nè dimitta-
tur & absolvatur. 770. a
Christus sitiens, de cœlo in terram veni-
re festinavit. 804. a
Est ostium, per quod intratur ad reg-
num vitæ. 1025. b
Est porta cœli. 1026. b
Est turris Ecclesiæ. 1027. a

Christus Crucifixus.

Christus in cruce est gladius, occidens
mortem & diabolum. 202. a
Christus Crucifixus est gladius gestan-
dus super femur nostrum. ibid:
Christus sitit in cruce animas, & has esu-
rivit sanctus Petrus. 231. b
Cibatus est Christus in cruce cinere,
quando latro convertebatur. 255. a
Christus Crucifixus est aries in vepribus. 491. b

Pars III.

Christus solus in cruce transivit fluvium
passionis. 593. a
Christus Crucifixus est liber Sapientiæ,
in quo leguntur documenta redemp-
tionis. 679. b
Ut Christus Crucifixus tanquam liber
vitæ ab anima legatur, debet hæc ab-
strahi à terra. 680. a
Christus aperuit Os in cruce, ut pro cru-
cifixoribus veniam petat. 709. b
Christus in cruce est arcus cum chorda,
& anima sanctissima sagitta. 733. a
Exaltatus fuit Christus gloriosè in cru-
ce. 807. b
Christus Crucifixus est speculum animæ. 881. b
Christus in cruce est serpens æneus, ad di-
cta detractorum immotus ac indura-
tus. 961. b
Christus in cruce est lampas in alto col-
locata: 1018. a

Chananea.

Chananea adorat in Deo Deitatem, &
agnoscit humanitatem. 346. b
Canis appellata, cum cane flagitat su-
stentari micis. 347. a
Admiranda existit fides Chananae, cui-
us orationis epilogus fuit humilitas
profunda. 638. a

Civitas.

Civitas columbæ est Ecclesia Dei. 173. a
Civitas mundi compaginatur cœmento
& luto. 308. a

Clastrum.

Clastrum claudi oportet hominibus,
non Deo. 134. a

Clementia.

Clementia in puniendo moratur. 782. b

Clericus.

Clerici cum Religiosis æquiparantur of-
fibus mystici corporis. 48. b
Exarescunt hæc ossa, quando labuntur
Clerici, vel Religiosi in peccata gra-
via. 48. b
Clerici sunt ossa Ecclesiæ. 51. a

Cœlum.

Cœlum spirituale antequam in universo
fuisset conditum, jam fuerat à terra
divisum. 385. b
Cœlum sunt iusti, terra impij. 386. b
Cœlum est iustus, terra peccator. 387. b

Cogitatio.

Cogitationes cœlestes descendunt, ter-
renæ ascendunt sicut muscæ Pharao-
nis. 153. a
Saluberrima est cogitatio præteritorum,
12. f præ-

- presentium & futurorum, quid homo sit, fuerit, vel erit. 613. b
- Cogitatio sancta est aqua, quam sinit Deus. 678. a
- Columba.**
- Columba post corvum emissa non reperit extra arcam ubi requiesceret, in mundo enim nulla est requies. 747. b
- Concupiscentia.**
- Concupiscentia est radius inflammans & incinerans. 682. b
- Confessio.**
- Confessio propriæ iniquitatis Deo gratissima est. 644. a
- Confessio commutat belluam in hominem. 645. a
- Confessio tribuit decorem veræ pulchritudinis confitenti. 648. a
- Humilis confessio mentis oculum caligantem irradiat. 651. a
- Confessio est pretium immortalitatis. 656. b
- Conscientia.**
- Interior conscientia benè regulata, est tabernaculum Dei. 703. a
- Contemptus**
- Ex elevatione cordis ad Deum oritur contemptus divitiarum. 40. b
- Cor.**
- Cor Christi est sapientia sua in Evangelio communicata. 2. a
- Cor Christi sunt Religiosi in corpore Ecclesiæ. 2. b
- Cor Christi sunt Religiosi, qui sunt intimi in corpore Christi. ibid:
- Cor humanum est Dei templum, à quo omnis nundinatio divitiarum est expellenda. 305. b
- Corde justorum probantur à Domino in camino. 310. a
- Cor induratum perit in extremæ vitæ desinentis articulo. 571. a
- Corde hominum ærumnis eliquantur. ibid:
- Ad cœleste præmium cor hominis ascendit. 755. a
- Cor iusti liber signatus est, qui soli Jesu insipienti patet. 957. a
- Cornelius.**
- Cornelius laudatur à religione conjuncta timori Dei. 164. b
- Corona.**
- Corona gloriæ, quâ coronantur iusti à Domino, est corona spei. 320. b
- Coronatio.**
- Coronationes Regum solebant fieri ad
- aquas, vel sub arboribus. 14. b
- Corpus**
- Totum corpus cum oculo vel videt, vel caligat. 796. a
- Creator.**
- Creator bonorum creat pariter mala, quibus flagellat homines, ut meliorerentur. 583. a
- Cruce.**
- Cruce est forum, in quo venditur amor Dei. 312. a
- Radix omnis sancti germinis patientiæ est cruce Christi. 342. a
- Baculus consolationis est cruce afflictionis. 592. a
- Sub cruce peccatrix Evæ filia fuit refuscitata. ibid:
- Cygnus.**
- Cygnus excluditur à mensa Domini & filiorum Israël, quia triplicem querit mansionem. 380. a
- D. Daleth.**
- Daleth vertitur *janna*, quia timor Dei est ostium ad domum Sapientiæ. 142. a
- Daniel.**
- Remuneratur ob vanam spem veniæ obtinendæ. 144. a
- Daniel inter leones securus, quia misericorditer succurrit Susannæ, & iuste impios condemnavit. 535. a
- Daniel, priusquam sententiam cœli intimat Regi, terretur ob periculum veritatis. 560. b
- Daniel à leonibus respicitur, quia eorum ferocia à cohibente Angelo frenatur. 576. a
- Darius.**
- Sicut Darius loci ostium invigilabat querens de salute captivi, sic etiam Deus gerit curam animæ peccatoris. 284. a
- Darius Rex non timuit leones, sed homines malignos, nè nocerent Danieli. 575. b
- David.**
- Condemnans divitem, se ipsum condemnavit. 8. b
- Dum iudicii executionem differt, fame plectitur. 57. b
- Sanctitas Davidis etiam post adulterium à Deo commendatur. 68. a
- Saltans coram arca David saltu suo, usque ad Sedem Dei transcendit. 68. b
- Saltans plus æstimandus erat, quam pugnans. 68. b
- Saltans coram arca reverebatur saltu suo prævisam Dei Matrem. 69. a
- Pla-

Placuit summè spectatori cœlo saltans in Ephod lineo. 69. b
 Clamat in tribulatione ad Dominum, & postea oculos levat in montes. 80. b
 Victoriosus David toto penè tempore vitæ belligerare cogitur. 101. b
 Præclarum continuantis obedientiæ exemplar in Davide. 102. a
 Timet ad primum congressum timore divino, non humano. 184. a
 David fortissimus vincens ursum & leonem, vincitur à libidine. 190. a
 Stupendum se in hostium dilectione ostendit, Sauli vitam donando, & ab alijs impetrando. 212. a
 Providus David injuriam semel recipit tanquam proveniente ab ore Dei. 225. b
 David post plura Sauli concessa beneficia ab eo ignoratur. 234. b
 Jure pacifico possidet Solymam, alias velut inexpugnabilem. 266. b
 Semper fleuit, quia oculi ejus semper erant ad Dominum. 280. b
 David vas luteum lapsu suo confractum, in pulchrius reformatur. 281. a
 Continua Davidis querimoniâ alluditur ad paupertatem. 291. a
 In paupere Davide representatur Christus pro nobis pauper factus. 292. b
 Habuit in Jonatha amicum, sed mortalem. 365. a
 A caula ad aulam, à pugna ad victoriam procedit. 373. a
 Plus contulit David Salomoni sua pietate, quàm generatione. 389. b
 Anhelabat ad solitudinem tanquam ad tabernaculum Dei, 444. b
 Perit pennas columbæ, ut evitet insidias duplicis accipitris. 450. b
 David paratus bis erat ad dimittendum bina sæculi bona, velut duas maxillas. 460. b
 David jubetur expectare Dei auxilium, nè succumbat. 465. b
 David saltans coram arca fit vilior propter Deum, sed pretiosior Deo. 480. a
 David humilis Sauli in victoria præferatur. 486. b
 Attribuit majorem inimicorum partem misericordiæ, minorem justitiæ. 535. a
 Deditus fuit assiduæ meditationi. 621. a
 Præcipit edoceri filios Judæ in arciludio, ut discat anima confessioni planctum jungere & dolorem. 646. a
 Est figura Christi, & Absalon imago peccatoris. 652. a

Elegit pestem pro culpa suæ pænæ. 663. a
 Non vult esse sinè irato Deo. 676. a
 Præmissa divini Nominis invocatione præliatur. 684. a
 Peccatum suum habuit in oculis suis, hinc illud confitebatur. 692. a
 Non vidit peccata aliena, sed tantum sua. 692. b
 David respectus, mox obtinet suorum indulgentiam peccatorum. 774. b
 Non occiditur, quia misericordia obtulit justitiæ hostiâ lachrymarum. 787. b
 Ascendit cum duabus uxoribus in Hebron, Christus ducit ad Ecclesiam duos populos. 807. b

Desperatio.

Desperatio est interitus victoriæ finalis 273. b
 Desperatio est infernus, in quo nullus Domino confitetur. 274. a
 Est tumultus peccatorum, in quo post peccata viventes adhuc sepeliuntur 274. b
 Desperatio certa mors desperantis animæ. 279. a

Devotio.

Devotio vera non est, quæ obedientiæ refragatur. 134. a

DEUS.

Dum ei regna mundi ostenduntur, monstrat se verum Deum esse, divitias calcando: 16. b
 Deus non quorumvis pauperum curam habet, sed eorum, quibus non est adjutor. 30. a
 Afflicti cognoscuntur à Deo. 32. b
 Deus non minùs affigit cuivis pauperi oculos suos ac toti terrarum orbi. 35. b
 Deus stultiloquium populi superbientis punit dissipatione lingvarum. 115. b
 Deus sibimet quodammodo obedire videtur, ut nos doceat obedientiam. 116. a
 Voluntas Dei dirigitur in manu obedientis. 118. a
 Lex Dei mediante obedientia est in medio cordis nostri. ibid.
 Misericors Deus subvertit semitas propriæ voluntatis. 130. a
 Viæ Dei pulchræ, viæ hominum fœdæ. 130. b
 Deus extendendo manum, operatur prodigia. 132. b
 Percussiones Dei per superiorum monita amorem incutiunt obedienti subdito. 135. a
 De-

- Deus ubique est in beatis, & in damna-
ris est. 137. b
- Misertus Deus populo suo expandit su-
per eum pallium protectionis suæ. 139. b
- Qui Deum vult effugere, à Deo irato ad
Deum placatum fugiat per spem re-
missionis peccatorum. 156. b
- Solebat Deus insigniri nomine pavoris,
quia summè timendus est. 160. a
- Deus laudaturus Abraham volentem im-
molare filium, vocat eum timentem
Deum. 161. b
- Defecit vinum terrenæ jucunditatis, ubi
Deus commensalis est. 180. a
- Solus Deus potest per intimum illapsam
animam hominis penetrare. 197. a
- Quos Deus creat filios Abraham, hos pec-
catum mutat in viperas. 219. b
- Puniens hominem est Deus. 236. b
- In veteri testamento elegit Deus duos
fratres, in novo bis duos. 272. a
- Author lucis Deus est, tenebrarum mun-
dus. 274. b
- Urget Deus hominem ad se in peccatis
implorandum. 276. b
- Deus, vas luteum cadens per peccatum
suum de manibus suis, in pulchrius re-
format per pœnitentiam. 281. a
- Severè plectit peccata, quæ ab homine
pro nihilo reputantur. 284. b
- Totus ad miserendum pronus est Deus,
tantum vult invocari. 290. a
- Caput Christi Deus auro comparatur,
quia sequitur nutum hominis implo-
rantis, sicut aurum manum artificis. 290. a
- Deus domum cordis desertam iterum re-
colit, si eam pœnitentiæ scopis mun-
datam recognoscit. 332. a
- Dum animam illuminat, mox illumina-
tam probat. 338. a
- Deus magis dilexit Ecclesiam quam Sy-
nagogam. 340. b
- Deus justum destruit, ut veteri homine
destrueto in novum evadat. 345. b
- Patienti Jobo loquitur Deus ex turbine
procelloso. 348. a
- Habet in manibus suis descriptam homi-
nis animam, ut ad eam semper respi-
ciat. 350. a
- Deus accurrit in adjutorium animæ affli-
ctæ. 352. a
- Fidelis Deus, quò viator vadat, respicit,
sed unde venerit, quasi non inquit.
ibid. b
- Fidelis Deus, ut suos liberet de manu
hostium, cœlos inclinat. 355. a
- Tardus est Dominus [Deus ad feriendum].
356. b
- Deus velut ipsemet in persona vigilat pro
homine. 363. b
- In homine diligitur Deus. 365. b
- Deus unus est, ut solus diligatur. 373. b
- Est bonus, sed sperantibus & expectan-
tibus. 382. b
- Est amicis suis benignissimus Pater.
385. b
- Est tegumentum justî, quò totus totali-
ter obvolvitur. 393. b
- Justos ferit virgâ & simul eos visitat.
401. a
- DEUS in nubibus ærumnarum hominî
tribulato confœderatur. 410. b
- DEUS desertum speciali affectu inhabi-
tat, & inter cœnobitas ac eremitas ob-
ambulat. 438. b
- DEUS dignatur ignis nuncupari, quia so-
lus iste sursum segregatus à cœteris e-
lementis ascendit. 463. a
- Est solitario locus refugij. 468. b
- DEUS non loquitur in frequentia po-
puli, sed in solitudinibus. 469. b
- DEUS de cœlo in terram aspiciens, re-
spexit humilitatem ancillæ suæ. 476. b
- DEUS ut trinus Abraham præ cæteris o-
stenditur. 500. a
- severè à se repellit, qui se ipsos recogno-
scere negligunt. 510. a
- Norma Judicum est judex & vindex Deus.
521. a
- Optimè sciens reatum Cain, eum quasi i-
gnotus citat. 536. a
- DEUS est locus justî, à quo elongat se pec-
cator. 538. a
- DEUS timentem se judicem portat in
humeris suis. 563. b
- DEUS ostendit se iratum, ut peccator vi-
dens convertatur ad placandum eum.
585. b
- Peccata remittit DEUS Nabuchodonoso-
ri confitenti, ut nos pariter efficiat pœ-
nitentes. 645. a
- Ægrè dicitur ferre DEUS, quòd non sit
qui ei precibus resistat. 659. a
- DEUS minatur peccatori, ut eum retra-
hat à peccato. 663. b
- Quem Deus castigat, vivificat, non occi-
dit. 669. a
- Loquitur animæ retrorsum, ut converta-
tur ad se. 686. b
- Est Jobi mirabilis panegyrista. 711. a
- Signat signo misericordiæ, Judas malitiæ.
720. a

Excludit à bellatoribus suis formidolos. 727. a
 Singularem præsentiā inest orantibus. 762. b
 Si Deus esset capax otij, esset capax mortalitatis. 773. b
 Flagellat unā manu, plasmat autem hominem ambabus. 778. b
Diabolus. Satanas.
 Diabolus iterato prælio Christum aggreditur, sed utrobique eluditur, & superatur. 15. b
 In tertio certamine mox profligatur, quia divitias Christo obtulit, & paupertatis oculos offendit. 16. a
 In paradiso geminos obtulit oculos Evæ, excellentiam Deitatis, & perfectionem scientiæ. 131. b
 Satanas post buccellam bonam à Juda malè acceptam, in eum introivit. 197. a
 Diabolus tanquam nox peccatorum omnium, excæcavit gentem Judæorum. 220. a
 Non potens insequi Ecclesiam & sanctam animam, evomit contra eam flumen fluxarum voluptatum, 248. b
 Plus lætabatur Adamo corridente, quàm Evâ consentiente. 256. b
 Dæmon pro adjutore suo utitur carne nostra, 259. a
 Dæmon & caro sunt atroces inimici salutis nostræ, solo DEI auxilio superandi 259. b
 Diabolus non est pacatus, sed pacificus, quia contra suam voluntatem facit aliquando pacem. 260. b
 Diaboli peccatum non exprimitur, nè homo desperet, 276. a
 Diabolus suis asseclis est baculus arundineus quò fulciuntur. 327. b
 Diabolus avis est, cujus morsibus amarissimis torquetur anima peccatoris, 447. a
 Dæmon pugnando contra solitarium, DEUM impugnat. 449. b
 Diabolus fit stupidus in deserto & facilis superari. 450. a
 Satan tentans Christum in deserto, stat ad ejus dexteram. 461. a
 Diabolus convertit Eremum in infernum, quæ sinè DEO incolente est. 464. a
 Eodem stratagemate aggreditur Davidem, quo aggressus est Adamum, sed victor istius ab illo humilitate vincitur. 480. b
 Sinè humilitate in monte testamenti ar-

cem suam erigens, cum illa corridente ruit. 487. b
 Ab humiliato Redemptore fuit humiliatus, à vulnerato vulneratus. 488. b
 Est malleator, qui humilium coronas contra velle suum cudit. 494. a
 Evasit caput Draconis, quando ab Angelorum corpore & à Deo eorum capite recessit. 511. b
 Induxit parentes nostros ad avaritiam & superbiam. 564. b
 Ex odio vivos homines conatur sepelire. 572. b
 Dolosè fæminam circumvenit confabulando. 603. b
 Invigilat exitio nostrarum animarum. 621. b
 Dæmones summè invident hominibus claram DEI visionem. 646. b
 Dæmon gratis furit in Jobum, & ideo mulierem in auxilium vocat. 713. a
 Secunda die conditus, gehennalibus flammis torquebatur. 715. a
 Seminat inducendo homines ad peccatum, sed metit dolores, dum torqueatur ob istorum damnationem. 991. a

Dies.

Dies religiosæ professionis est una in atrijs, excedens millia. 78. b
 Dies æternitatis nescit noctem neque diem. 155. b
 Dies solemnitatis electorum est quinta sabbathi, in qua aves à piscibus segregantur. 379. a
 Dies unus annunciavit unionem beatorum mentium. 627. b
 Octava dies in scriptura sacra sumitur pro die extremi judicij. 662. a

Digitus.

Ideatam ferocitatem hominis in calamo conquassat DEI digitus. 233. b
 Digitus DEI est Christus. 555. b
 Et etiam Spiritus sanctus. 556. a

Dina.

Dina Liæ filia salvasset innocentiam, si oculos inclinasset. 793. b

Discipulus Christi.

Invitatur discipulus ad sequendum JESUM, nec sinitur Patrem sepelire. 253. a

Isti sunt veri JESU discipuli, qui alium nõ habent Magistrum, quàm Christum. 834. a

S. Dismas.

S. Dismas fatetur tunc Christum in cruce,
quando eum Apostoli negabant.

179. a

S. Dismas ex latrone fit possessor regni
cælestis.

77. a

Divitiæ. Dives.

Dives à DEO reprobabatur, quia in di-
vitijs suis superbiens gloriabatur.

28. a

Divitias habere non officit, sed cor appo-
nere.

29. a

Avari divites radunt pupillis & orpha-
nis capillos linguæ novaculâ.

30. a

Nemo ditior voluntario paupere.

40. a

Divitiæ sunt vanus vapor.

297. b

Stulti divites mundi hujus à luna in suis
motibus reguntur.

ibid:

Divitiæ sunt lutum aggravans animam,
nè evolet ad superna.

298. b

Divites instar avium limò pecuniarum
coinquantur.

299. a

Divitiæ vocantur à Christo fallaces, quia
incurios instar piscium hamant.

ibid:

Divitiæ mundi vestimenta sunt non reti-
nenda, sed abjicienda.

300. b

Divitiæ sæculi sunt venenum serpentum.

303. a

Dives divitias amans, viperam in sinu nu-
trit.

317. a

Dives in opibus se reputat beatum, sed
coram DEI oculis est miserabilis.

323. a

Divites ejicientur cum piscibus prophe-
ticis in terram miseriæ & tenebrarum.

327. a

Divitiæ sunt diluvium omnium vitiorum
aquis refertum.

328. b

Divitiæ Patriarchæ Abrahæ consistebant
in spe Messiæ.

490. b

Divitiæ sunt causa tollens amicitiam.

686. a

Doctor.

Doctor temerarius exspectat illuminari à
DEO, sed non videt lucem suam.

839. b

Doctor docens perversa, ut favorem ho-
minum lucretur, nullum sperandum
habet præmium in æternitate.

840. a

Domus.

Domus suffulta cedrinis & cupressinis
lignis sunt monasteria religiosorum.

99. a

Drachma.

Drachmæ decem sunt novem Chori An-
gelorum & homines.

657. a

Quæritur drachma de nocte ante lucem
auroræ, quia confessio debet fieri quan-
to cyùs, & non differi.

657. b

Ecclesia.

Maxima persecutio oritur Ecclesiæ san-
ctæ à falsis fratribus.

1. b

Homines mali sunt tenebræ, volentes
Ecclesiam cooperire.

2. a

Multifario verberè flagellatur Ecclesia in
suis iustis.

47. a

Ossa Ecclesiæ succenduntur, quando Ecc-
lesiastici viri libidinè sectantur.

49. b

Ecclesiæ militantis status parvo libello
præfiguratur.

245. b

Pascitur à claustralibus viris Ecclesia per
doctrinam, quâ hæretici profligantur.

248. a

Ecclesia militans post proluxa suos inter
filios prælia pacem optat & obtinet.

257. b

Est fortis mulier, quæ sufferendo ser-
pentem affilientem conculcat.

258. a

Sancta Ecclesia contrahit fœdus cum la-
pidibus regionum, cum viris Aposto-
licis tanquam cum Saphiris.

258. a

Ecclesia ex gentibus non contentabatur
foramine timoris, sed ostio amoris.

370. b

Ecclesiæ filij vadunt post Christi scapulas
onustas cruce.

665. b

Filij militantis Ecclesiæ, qui solo glori-
antur fidei titulo, veluti disjecti lapi-
des dissipantur.

702. a

Ecclesia Catholica inter hæreticos est li-
lium inter spinas.

898. b

Electi.

Electi discernuntur à reprobis per flagel-
la, quæ illis in vita insignuntur.

665. a

Delinquentes electi visitantur à virga,
nè arguantur in furore.

667. a

S. P. N. Elias.

S. N. P. Elias stare jubetur coram Domi-
no, non verò Moyse.

70. b

S. Eliæ subministrat corvus exiguum ci-
bum, S. Petro Angelicus chorus con-
vivium parat.

231. b

Iturus ad desertum, dimittit puerum,
puerilis enim fragilitas nescit incole-
re desertum.

430. b

Jubetur se abscondere in spelunca ad
torrentem Carith, ut Deo & Angelis
colloquatur.

469. b

Elias orans primum mortuum resuscitat,
& quidem ipsum Jonam.

767. b

Eliam

Rerum Notabilium.

Eliam Deis orare docuit ab infantia ,
quando eum flammis cibavit. 767. b
Elias orans in carne passibili, quod vult
exorat. 866. b

Pascitur cum Prophetis Baal. 880. b
Explodit clamorem orantium Prophetarum. ibid:

Ad ejus orantis nutum descendit ignis
de cælo. 881. a

Primum panem petit Elias , quia Deo
prima servitus debetur. 925. b

Eliseus.

S. Eliseus in resurrectione filij multis
laboribus occupatur, Petrus solô ver-
bô puellam suscitât. 861. b

Non timet homines, securus de præsidio
Angelorum. 939. a

Enoch.

Enoch , dum à Deo transfertur , cessat
esse iste , qui fuit. 747. b

Epulo.

Dives Epulo sepultus in inferno, aspirat
ad Lazarum , quem antea contemp-
sit. 823. b

Ex inferno convertitur ad Abrahamum &
Lazarum. 857. b

Implorat orans misericordiam Abrahæ.
853. b

Eques.

Eques cadit ab equo , quando anima
contemplatrix patitur persecutionē,
& cadit corpore, semper sursum ere-
ctus est mente. 688. b

Equus.

Quadruplices equi sunt , qui trahunt
quadrigam Dei. 672. b

Equus pallidus , cui diabolus insidet , est
Dominus erga subditos crudelis.
920. b

Eremus.

Eremus est domus Dei , & porta cæli.
432. a

In eremo unitur anima Christo. 434. a

Eremus seu cella est iurbium cæli, for-
nax divini figuli. 449. a

Error.

Gravissimus error est ignorare Deum
benefactorem. 569. a

Esther.

Esther conturbata ad aspectum Assveri
tanquam repræsentantis Angelum ju-
dicantem. 543. a

Eva.

Eva plus dæmoni quàm Deo credidit.
105. a

Ad arborem evasit crudelis. 382. a

Reconciliata Deo vindici, suos ex valle
lachrymarum erudit filios in pœnarū
utilitate. 403. a

Habet pœnam pro instructore suo. 528. a

Arguit Deum avaritiæ. 604. b

Eva fuit spina , Maria liliū inter spinas.
624. a

Evangelista.

Joannes Evangelista nil memorat de Si-
mone Cyrenæo, quia Divinitatem ex-
planandam suscipit. 114. a

Evcharistia.

Hæc mensa juxta aliquos est Evcharistia.
121. a

Caro Christi nebes est in Evcharistia ,
quæ munus inter Christum & Judæos
est. 660. b

Eunuchus.

Evnuchi Evangelici custodire jubentur
Sabbatha , eligereque Deus vult , &
servare pactum suum. 86. a

Nominantur nomine glorioso præ filijs
& filiabus cæteris Dei. 86. b

Exercitus.

Exercitus peccatorum sunt feræ artundi-
nis , ferocientes contra homines.
233. b

Exercitus Israël non solum Dei , sed e-
tiam ducis nomen proclamat , ut ho-
stis terreatur. 727. b

Ezechiël.

Ezechiëlis rotæ habebant staturam suam
& horribilem aspectum. 209. a

Ezechiël , nè ob sublimitatem contem-
plationis se hominem esse obliviscatur,
filius hominis sapissimè vocatur.
687. a

Ezechiël audivit post se vocem magnæ
commotionis, quia terrenorum insigni-
nis erat contemptor. 687. b

F. Facies.

Ut placeat sponso facies sponsæ , sciat
videre faciem sponsi. 874. a

Priusquam facies decora compareat in
opere , procedat vox dulcis in oratio-
ne. 874. b

Felicitas. Felix.

Felix , qui ideo in mundo ad mortem
condemnatur , quia filium Dei se fe-
cit. 39. b

Magna felicitas nosse viam Domini. 131. a

Fermentum.

Fermentum Phariseorum est vana glo-
ria , inflans Doctorum animos. 844. b

Fi-

Ficulnea.

Sterilis Evangelica ficulnea præfigurabat voluptates mundi. 690. a

Fides.

Fides est individua comes obedientiæ. 97. a

Fides Abrahæ fundata erat in obedientia. 97. b

Fides cum charitate perficiunt animam adhærentem. 376. a

Filius.

Injuriosè calumniatur filium Dei filius confusionis. 573. a

Filius revertens ad Patrem, prævalet ovi inventæ à pastore. 653. b

Filius, qui ad regnum assumitur, flagellatur. 667. b

Filius prodigus orans, erat aqua super cælos laudans Dominum. 871. b

Filius DEI.

Filius Dei pulcher existit in cælo & in terra. 4. a

Desponsavit sibi paupertatem in terris, quæ in cælis locum non habet. ibid: Descendit de cælis, ut nos incitaret ad amorem paupertatis: ibid:

Signum filij Dei in terris est paupertas. 10. a

Vix natus est, jam fuit depauperatus. 10. b

Amore paupertatis cælo terram præposuit. ibid:

Filius Dei est catulus leonis. 244. b

Nè filius Dei sit posterior hostia, hunc tempore priorem præsupponens. 252. b

Filius Dei astitit in fornace Babylonis sanctorum adolescentum triadi. 311. b

Cœlestis Paterfamilias est filius Dei, convocat operarios per Spiritum sanctum. 360. a

Comparet in Apocalypsi filius Dei tanquam senex & canus. 360. b

Filius Dei factus homo, est manus figurata in leprosa manu Moysis. 378. a

Filius Dei in nube est justus in tribulatione. 410. a

Filius Dei Deitatem suam abscondit in spelunca, dum carne tegitur. 454. b

Filius Dei sit minor Angelis, ut homo trahatur ad consortium Angelorum. 494. b

Filius sedens in cælo ad dexteram Patris, purgat linguas hominum mediante igne Spiritus sancti. 710. b

Filius Dei assistens tribus pueris in fornace, eorum ingressum prævenit. 771. b

Laboriosum fuit filio Dei habitu ut hominem reperiri. 813. a

Hanc domum crucis elegit filius Dei pro folio regni sui. 815. a

Filius Dei non ascendit crucem, ut descendat, sed ut regnet à ligno. 944. a

Frater.

Frater senior venit de villa, ideo existit tam inurbanus. 654. a

Fulgur.

In novo testamento fulgur præcedit vocem tonitruum, quia prior est illuminatio animæ, quam terror pænæ, contrarium accidit in lege veteri. 341. a

Funis.

Funis est timor servilis, clavus est spes remunerationis, gluten est charitas. 642. a

G. Gaudium.

In cælis datur gaudium, non autem consolatio, hæc enim est propria lugentibus. 867. b

Gedeon.

Gedeon ad nutum jubentis Dei obediens, separat eos, qui lingebant aquas ab his, qui stantes bibebant. 324. a

Gedeon, dum excutit grana de paleis, segregans meretur videre Angelum. 956. b

Gentilitas. Gentilis.

Gentilitas agnoscens DEUM, non timuit ipsum. 334. b

Nec gentilitas nec Synagoga statim destructa & conquassata fuit, bene tamen castigata. 519. b

Gentiles conficiunt Deos suos ascis & terebris. 670. a

Gladius.

Datus est terreno principi gladius, ut, qui DEUM non timent, saltem hunc timeant. 148. a

Gladius DEI devorat carnes, homines scilicet carnales. 173. a

Gladius super femur collocandus, est crux dominica & Verbum DEI. 201. a

Gloria.

Gloria Cænobitarum ita est in cogitationibus, ut tamen in operationibus refulgeat. 242. b

In domo pauperis est gloria cum justitia. 316. a

Gloria Dei est confessio rei. 648. a

Gratia.

Gratia originalis fuit subtracta toti Adæ posteritati, excepta DEI filiâ Mariâ. 1024. a

Goliath.

Goliath licet à natura procero roboratus corpore, munit se undique armis, galeâ & lorica. 183. a
Galea Goliæ cessit miraculosè lapidi Davidis, ut nudata frons sauciaretur. 260. a

H. Habacuk.

Propheta Habacuk, priusquam ad audiendam Dei vocem se præparat, futuræ incarnationis mysteria contemplabatur. 883. a

Hæreticus.

Hæretici sunt muscæ morientes, quæ dissipare unguentum veritatis Evangelicæ conantur. 51. b
Hæretici dimissi ab Ecclesia, instar corvi non redeunt. 747. a

Heli.

Heli cadit juxta ostium, quia in ostium, quod Christusest, impegit. 892. b
Heli repræsentabat Synagogam morientem. 893. a

Hemerrhoissa.

Cur Hemerrhoissa non recedit sinè tactu simbriæ. 876. b

S. Hieronymus.

S. Hieronymus mortem vocat sororem suam, nigram sed formosam. 452. a

Holofernes.

Holofernes indulgens voluptatibus, perit, & exercitus profligatur. 578. b
In coma Holofernis arrepta fuit elatio mentis à manu humilis Judith. 952. b

Homo.

Homo Religiosus honoratur à Deo sicut Joseph, relinquens mundi carcerem, & transiens ad libertatem filiorum Dei. 54. a
Qui carnem domans cælum non amat, crucem angariatus portat. 57. a
Homo in strato carnis suæ versatur, ut surgat in spiritu ambulaturus. 59. b
Homo derelictus est à Patre & matre, quando protoparentes peccaverunt. 81. b
Homines mundi fame pereunt, quia cibos innaturales appetunt. 88. b
Homo ejectus fuit de paradiso, ut disceret in exilio obedientiæ cognoscere felicitatem. 123. b
Homo sui juris pluribus cruciatur ærumnis, à quibus liberatur, dum subditur. 135. a
Homines metuunt judicia hominum, & minùs timent Judicia Dei. 143. b
Pars III.

Homo monetur sibi attendere, nè ab homine decipiatur. 205. b
Hominis constantia est leve folium à ventis agitaturn. 206. a
Homo tanquam folium decidit in paradiso ab arbore. 206. b
Homo fugit cum voluntate sua sicut umbra. 208. a
Homo post firmum propositum resilit & contraria operatur. 213. a
Hominis inconstantia adumbrabatur in locustis Apocalyptrics, habentibus capillos mulierum, dentes leonum, & facies hominum. 213. b
Homo in creatione sua factus est propinquus siderum. 215. a
Cecidit homo sicut Babylon, quæ semper stans, semper cadebat. 216. b
Homini nihil est magis proprium quàm fraternitas. 222. b
Diabolo præbet arma homo, quibus homines valeat infestare. 226. a
Homines sicut arbores ambulantes, huic arbori in paritate assimilantur. 230. a
Homines evadunt in aspidem, ut proximum feriant, ac inficiant. 235. b
Homo desperans fit facilè infidelis. 277. b
Quibuscunq; homo peccatis sit implicatus, à Deo ad veniam vocatur. 287. b
Homo est peculium Deo charissimum. 310. b
Homines sunt feræ, quas capit Deus veneratione prædicationis suæ, & aucupio crucis. 399. b
Homo ut Adæ filius ærumnis deputatur. 400. a
Homo est Christo causa certandi. 450. b
Homines justî Reges sunt. 493. a
Homo cum diabolo furti societatem inijit. 531. b
Homo ut mentiri desinat, esse homo cesset. 561. b
Homo iratus furit, ut perdat, Deus offensus plectit, ut salvet. 585. a
Homo à Deo castigatus, plerumque contra castigantem murmurat. 598. a
Stultus homo, dum murmurat, cum Deo in judicium intrat. 600. a
Homo potens juvare miserum, est homo Deus. 605. a
Homo à nativitate sua ad meditandum evocatur. 620. a
Homo habet auri-fodinas in mente sua, sed non rimatur ea. 623. a

Homo illuminatur in tenebris per meditationem. 624. b
 Homo est cura Dei. 741. b
 Homo non orans, est sibi crudelis, & Deo injurius. 761. a
 Homo est Dei imago in obliquo. 763. b
 Homo carnalis vocatur homo. 813. b
 Homo habet nomen ab humo, ut omnibus beneficiat. 827. a

Hora.

Hora glorificationis Jesu fuit hora passionis & crucifixionis. 406. b

Hostis.

Tres hostes, caro, mundus, & daemon infestant hominem religiosum. 47. a
 Vincuntur paupertate, obedientia, castitate. 47. b

Humilitas.

Humilitas confidit Deo, superbia sibi. 476. a
 Humilitas vilis in suis, est pretiosa in oculis Dei, sine qua recedit Deus, ne videatur a nobis. 479. b
 Humilitas elevat & exaltat Deum. ibid:
 Humilitas semper vincit, superbia semper vincitur. 483. b
 Ubi humilitas, ibi est gloria. 485. b
 Humilitas debet esse conjux hominis Christiani. 489. b
 Humilitas humiliavit filium Dei. 492. b
 Humilitas est Dei civitas, descendens de caelo. 493. b
 Humilitas ascendit, superbia cadit. 494. a
 Humilitas est Aethiops, quia nigra, sed formosa. 498. a
 Humilitas facit Jesum in morte advocatum inimicorum suorum. 504. a
 Humilitas Christi invitavit mulierem ad confitendum, 506. a
 Humilitas exercita pro Christo, est regale paludamentum. 511. a
 Humilitas vertit impios, dum eosdem convertit ad Deum. 513. b
 Humilitas vertit peccatricis faciem ad dorsum Jesu. 514. a

Hydria.

In hydria farinae, quam habuit Sarephtha mulier, adumbrabatur Corpus Christi, in lecytho olei sanguis. 24. b
 Hydria farinae nunquam deficit apud voluntarios pauperes. ibid:

Hypocrisis.

Hypocrisis est genuina superbiae arrogantis filia. 514. b
 Hypocrisis est Idæa Luciferi. 666. a

I. Jacob.

Jacobo sub obedientia militanti occurrunt Angeli. 73. b
 Providè timeret misericordias DEI. 126. b
 Ut parentibus obediat, a patria feliciter exulat. 137. a
 In lapide dormiens, animam Christi inhaerentem designat. 138. a
 Videns scalam, expavit propter DEI misericordiam. 157. b
 Scala Jacobi est vita humana, latera ipsius sunt corpus & anima nostra. 158. a
 Attribuit liberationem suam a furore Laban timore Isaac Patris sui. 159. b
 Dum praemissis conjugibus cum filiis solus manet, Angelum habet colluctatorem. 198. b
 Benedicitur Jacob, & vocatur Israël, in praemium neglectae voluptatis terrenae. 199. b
 Nominat Josephi fratres feras pessimas, quia praescivit crudelitatem eorum adversus fratrem Joseph. 227. b
 Dicitur convocasse filios, sed Israël nuncupatur, dum benedicit convocatis, quia non erant perfectionis paternae possessores. 239. a
 Septies adorans Esau, Evangelicam praevenit perfectionem. 268. b
 Dormit innixus lapidi, licet festus & pauper sit, fugit autem somnus ab eo, dum abundat divitijs & voluptatibus. 272. b
 Jacob Figura itinerantis, meretur videre gloriam DEI. 363. a
 Jacob fuit caelum, & Esau terra. 386. a
 Jacob punitur timore fratris ob supplantationem. 435. b
 Dum Jacob solus est, accedit solum Angelus, ut colluctetur. 436. a
 Jacob calcatus, Esau tenet calcantis pedem, & reportat victoriae pignus. 484. a
 Jacob Patriarcha placare intendit fratrem offensum, ut oculos illius velet ac obumbret. 545. a
 Gloriatu est se in hoc baculo Jordanem transisse. 592. b
 Sicut Jacob placavit fratris sui Esau faciem muneribus, sic placatur DEUS vera confessione. 648. b
 Jacob orans, vicit magni consilij Angelum. 759. a
 Mo-

Moricurus Jacob gratias egit pro myste-
rio incarnationis. 814. b

Jacob nepotes benedicturus, cum latis
manibus efformavit crucem. 814. b

Luctaturus cum DEO, vincit cum robore
orationis. 859. b

Fatetur se nescire DEUM esse in loco
illo, qui tamen ubique est. 1011. a

Idololatra.

Ad confusionem Christianorum Idolo-
latra rectè sentit de Providentia DEI.

574. b

Jephthe.

Jephthe non laudatur ob filiae immolatio-
nem, benè tamen Abraham, quia A-
braham fecit jussus, Jephthe autè ex pro-
pria voluntate. 98. a

Jeremias.

Jeremias ab inconstanti populo Judæo-
rum mendacij arguitur. 205. a

A teneris annis cælitis imbuebatur.

349. b

Flet super Jerusalem, cujus excidium
prævidet. 753. b

Projectus à Sedecia rege in lacum, deplo-
rat sortem suam. 818. a

Percutitur lingua, dum vaticinatur.

895. a

Jericho.

Jericho, mundi & peccatricis animæ est
figura. 781. b

Jerusalem cælestis.

Cælestis urbs Jerusalem compaginatur
aurò mundo. 307. b

Jerusalem terrestris.

Jerusalem circumvallabatur in obsidione
fellis amaritudine & multitudine in-
supportabili laborum. 46. a

Jerusalem appellabatur triplici nomine,
Jebus, quod vertitur *calcata*, salem &
Jerusalem, ut profiteretur in nomine
fidem trinitatis. 91. a

Post inobedientiam suam & legis præva-
ricationem evasit sub inimicorum
suorum pedibus, id est *calcata*.

92. a

Conversa est in Sodomam & Ægyptum,
muta ad laudes DEI, & cæca in lege.

ibid:

Propter inobedientiam ejus prohibetur
pro ea intercedere Jeremias. 93. a

Jerusalem ex meretrice fit urbs fidelis.

220. a

JESUS.

Tunica JESU amantis hominem, est nu-
ditas. 17. a

Pauper JESUS posuit tenebras latibulum
suum. 21. a

JESU discipulis debet cum declavato in
monte calvariae calvus esse. 30. a

Deliciosum JESU edulium fuit voluntas
Patris. 116. b

In Cana galilæa solatur JESUS pauperes
miraculo, mulctat in templo flagello
divites. 305. b

JESUS invitat arentes animas ad biben-
dum aquam vivam. 353. b

JESUS duodennis præfigurabat collegi-
um Apostolicum. 426. a

JESUS vult solus cum solo conversari.

429. a

Puerum assumit JESUS ad docendum æ-
quanimem patientiam & tolerantiam
ærumnarum. 671. b

Ingemuit JESUS ad tumulum Lazari, eò
quod non posset adhuc omnes mortu-
os resuscitare. 829. a

JESUS apponit ægris sæpè vulnus per ex-
emplum viæ suæ. 942. a

Ignis.

Ignis Christi, quem vult accendi in cor-
dibus nostris, urit ad correctionem,
non ad perditionem. 618. b

Cælestis ignis Justorum labia feliciter
succendit. 715. b

Ignis babyloniae fornacis sapiens fuisse
dicitur. 771. b

Imago.

Imago DEI consistit in ratione. 265. a

Imago animæ electæ pingitur sanguine
Christi. 350. b

Impius.

Impiorum deliciae sunt sub sentibus.

64. b

Impiorum lux est eorum libido, quæ
cum desinente vita exstinguitur.

191. a

Impius timeri debet, non quia homo vel
quia potens est, sed quia peccator est.

733. b

Impius etsi ante oculos pendentem ha-
beat Salvatorem, caligante oculo eum
non vider.

765. b

Infirmetas.

Agnitionem infirmitatis sequitur curatio
medici cælestis. 65. a

Iniquitas.

Iniquitas contra Christum, quam apud Pa-
trem judicari vult, est oppressio subdi-
torum. 913. a

Innocens.

Innocens & rectus adhæret approbatis
Ecclesiæ Doctoribus. 837. a

Inobediens, inobedientia.

Sicut inobedientia Adæ genuit mortem,
sic obedientia generat vitam. 96. b

Inobedientia protoparentem effecit dia-
bolum potentem. 100. a

Inobediens gestat idolum in corde, cui
se ipsum suaque omnia consecrat. 110. a

Inobediens assimilatur filio prodigo, ab-
eunti in umbram mortis, tanquam in
regionem longinquam. 110. b

Seducitur inobediens manu aliena.
111. b

Intellectus.

Iusti intellectus est sanctarum cogitatio-
num sanctuarium. 679. a

Invidia.

Invidia arrodit pœnitentium confessio-
nem. 654. b

Invidia, aliorum detrimenta sua iudicat
esse emolumenta. 924. a

Joab.

Orans Joab, revocat Absolonem ab exilio.
768. b

Joab omni laboris impendio conatur
provocare veniam Absolonis. 906. a

S. Joannes Baptista.

S. Joannes Baptista præfigurabatur in Hi-
ra odollamite, qui significat *testimoni-
um in aqua*. 263. b

Joannes Baptista quodammodo luget sub-
tractam sibi in collo afflictionis occa-
sionem. 403. b

Joannes pluris æstimabatur à Judæis,
quàm Christus. 497. a

S. Joannes Evangelista.

Joannes vidit Christi faciem lucentem &
fulgurantem. 77. a

Joannes sapientior Petro, in præmium
virginitatis. 87. b

Joanni ad fodienda metalla damnato
communicantur cœlestia mysteria. 686. a

Joannes habuit post se totum mundum,
& ea, quæ mundi sunt. ibid. b

Job.

Job excludit cogitationem de virgine,
quia prius pepigit fœdus cum oculis
claudendis. 82. b

Domus Job esto munitissima, tamen
corrui à ventis eversa, quia erat pro-
prium voluntatum triclinium. 98. a

Sanctus Job recessit à malo, quia timuit
DEUM. 166. a

Fuit folium, pendens à Christo ut ligno.
207. a

Iustus Job appendi voluit in Christo cru-
cifixo tanquam in statera sua. 207. a

Illuminatus à DEO, ad cinerem & favil-
lam se retrahit. 632. b

Implorat amicos bis, ut succurrant affe-
ctu & effectui. 778. a

Non diabolo, sed DEO suam percussio-
nem attribuit. 819. b

Beatus Job non ponit fiduciam suam in
sole aut luna mundanæ felicitatis.
897. a

Jonas.

Jonas non timet undas tumultuosi maris,
sed rogat projici in mare. 165. a

Timor DEI fecit Jonam impavidum in
ipso vicinæ mortis discrimine. 165. b

Fuit filius viduæ, primus inter resuscitados
à morte ab orbe condito per sanctum
Eliam. 165. b

Jonæ non parcit homo, sed bellua igno-
vit. 235. b

Antequam ejicitur Jonas, diligentissime
examinatur. 558. b

Jonas fugiens, incurrit locò asyli interitū.
766. b

Jonathas.

Jonathas vestibus suis induit, Davidem,
Christus in cruce vestit nuditate suam
paupertatem. 17. a

Induit Jonathas Davidem vestibus suis ex
sincero amore. 365. b

Fuit figura Christi, homo autem Davidis
366. b

Gustans mel, non idèò morti adjudicatur,
sed quia contra decretum regis mur-
muravit. 611. a

Jonathas primus ante Saulem occiditur,
quia eum à malo non cohibuit. 737. b

Unicus Jonathas cum armigero facit stra-
gem in hostili exercitu. 840. a

Jonathas in subditorum defensionem vi-
tam suam exponens, victoriâ corona-
tur. 920. a

Joseph Ægyptius.

Josephum evehit à carcere ad præpositu-
ræ totius Ægypti dignitatem probata
& tentata ærumnis castitas. 53. b

Exaltatur & honoratur à DEO Joseph ob
victoriam castitatis. 55. a

Josephi Patriarchæ solium erigitur ob
suæ castitatis prærogativam. 66. a

Ioseph quærens fratres, reperit parricidas. 222. b

Ioseph loquens de fratribus, fraterno eos appellat nomine, sed illi vocant eum somniatorem. 223. a

Ioseph alienigenis acceptissimus, exosus fratribus fuit. 224. b

Ioseph victor libidinis, plus vincit, dum sustinet patienter calumniam. 609. a

Iosephus plus amans Benjamin, eum furvi reum facit. 673. b

S. Ioseph.

S. Ioseph vir fuit & simul iustus: 415. b

Iosephus portans Christum in Ægyptum, portavit jugum ab adolescentia sua. 416. a

In Iosepho requievit Christus post spiritum sanctum. 416. b

Iustus Ioseph, quia omnibus virtutibus præditus fuit. ibid:

S. Ioseph desponsando sibi virginem, fefellit mendacem Angelum. 417. b

S. Ioseph verus mundi Salvator. 418. b

In desponsatione sua benedicebatur benedictionibus rubi ardentis & non combusti. 420. b

S. Ioseph afflictus ob virginem, gravissimè cruciatur. 421. b

Fidelis sponsus plus credit castitati Virginis, quam utero prægnanti. 421. b

S. Ioseph assimilatur Patriarchæ Iacobo in somno & visione somni. 423. a

Anima Iosephi in stabulo disponitur ad martyrium. 424. a

Gravis ærumna fuit Iosepho fuga in Ægyptum. 425. a

S. Ioseph est cor Christi secundum, quia vir secundum cor DEI. 427. a

S. Ioseph Christo confixus est cruci. 427. b

Josias.

Josias ad regnum, elevatus, conatur & mala eliminare, & bona regno inferere. 551. a

Josue.

Josue, dum in agrum elongatur, Angelum intuetur. 458. a

Ira.

Facilius longè declinatur crudelitas bestiarum, quam Ira hominis offensa. 227. b

Isaac.

Isaac lætus ac hilari expectat ictum gladii scintillantis. 161. a

Vocatur Isaac immolandus Abrahæ filius, Pars III.

quia tunc eum genuit, quando DEUM timuit. 161. b

Illudens Isaac Ismaël, à Sara patitur persecutionem. 223. b

Isaac vocatur ab Angelo puer, non filius, quia Abraham oblitus est se esse patrem. 252. b

Ordinante providentia conatur, ne videns Iacobi fraudem nimium affligatur. 581. a

In meditatione sua providet mysterium Ecclesiæ Christo desponsandæ. 617. b

Comparatur hirundini. 627. a

Isaias.

Isaias dum videt Deum videt pariter suam contaminationem. 631. b

Quamprimum immunditiam suam fatetur, à Seraphino expurgari meretur. 658. a

Isboseth.

Isboseth malè custodiens domum suam, latrones allicit. 616. a

Israël.

Vano percussus timore Israël, à conflictu inaniter deterretur. 184. a

Israëlis nomine populus Catholicus intelligitur. 262. b

Israël inter mare & Ægyptios clausus à protectrice Providentia salvatur. 572. a

Israël post demersos in aquis Ægyptios non statim pervenit ad terram promissionis, sed præcesserunt multa adversa. 672. b

Populus Israel frequenter à Deo flagellabatur, ut humiliaretur. 693. a

Ad iteratas Dei minas noluit corrigi perversus Israel. 989. a

Israelitæ.

Quadragesima mansio Israelitarum in Helmon Reblathaim significat contemptum delectationis terrenæ. 689. a

Israelitæ jubentur equos subnervare & currus comburere. 905. a

Judas.

Judas signo proditoris osculum designat, nè videatur proditor. 228. b

Judæ fuisset concessa venia, nî desperasset, sed supplicasset. 287. a

Judas Israeli præfertur apud Deum. 380. b

Judas amicus vocatur, Petrus satanas, ille quidem ut incurabilis deseritur, iste ut emendandus corripitur. 588. b

Judas fuit manus diaboli. 696. b

Judas osor Christi tentat humanitatem avellere à Divinitate. 697. b

Judas fuit electus à Deo in Apostolum,
non autem in cœli hæredem. 719. b

Judæi.

Vocantur Judæi ore prophetico Principes Sodomorū ob peccata sua. 134. a
Judæi ut leo aperuerunt contra Christum os suum, clamantes *Crucifige.* 140. b

Judæi erant acetum, quod expectavit Christus sibi in cruce propinari. 231. a
Gravius offendit Deum Judæus clamando *Crucifige*, quàm gentilis ad crucem Christum acclavando. 285. b
Deteriores Judæi bestiis, quem illæ cognoverunt, illi cognoscere renuerunt. 289. b

Judæi ab hostibus victi, erant calamus conquassatus. 567. a

Judæi sunt primogeniti Dei, sed spreverunt Patrem. 567. b

Evaserunt in filios diaboli. ibid:

Judæi in lucernis quærebantur, quando obsidebantur à Romanis. 568. a

Judæus & diabolus voci pari Deum sollicitant ad descensum. 568. b

Judæi Christum lapidabant, dum ejus doctrinæ contradicebant. 693. b

Comparantur Judæi infructuosæ arbori. 694. a

Dum Judæi lignum in panem mittunt, Configunt Corpus Jesu stipiti, 695. a

Judæi non contenti occidere humanitatem, conati sunt ipsam Divinitatem annullare. 700. a

Aperuit os suum Judæus, quando clamavit, *Crucifige, Crucifige.* 706. b

Judæi fuerunt canes ob impropria sua, & simul aper, non sibi, sed alijs proficientes. 717. b

Judæi crudeles in Deum exstiterunt. 801. b

Judæi insidiabantur Christo, machinantes ei mortem, sed frustra. 805. a

Judex.

Judex vestem habeat usque ad talos, ut etiam infirmis assistat. 521. b

Judex solem & scutum exhibere debet omnibus lucendo, omnesque protegendo. 522. a

Duo ubera judicis sunt justitia & misericordia. 522. b

Judex ut justus sit, non statim aures porrigit delicto. 526. a

Judices rectitudinem justitiæ conjungant, semper dulcedinem misericordiæ. 527. b

Justus & misericors judex odorem suavi-

tatis fragrat coram Altissimo etiam pereunte reo. 529. a

Judex innocuū puniens, & reū non puniens, reus est. 533. b

Injustus judex puerorum more à recto in obliquum declinat. 537. a

Judex debet esse magnanimus, nè muneribus vincatur. 538. a

Judex corruptus muneribus, cæcutit semper in judicijs suis. 544. b

Judex acceptans munera, est proditor civium & patriæ. 549. a

Dives judex nullatenus laudatur, sed justus, licet sit pauper. ibid:

Iniquus judex ob modicum temporalis vitæ lucrum justitiam prodit. 552. a

Timidi judices quandoque injustam pronuntiant sententiam in timore. 736. b

Judith.

Priusquam Judith Holofernem perimat, lachrymas spargit, ut sanguini fundendo misceantur. 578. a

Judith, dum meditatur suam fragilitatem, fit victrix Holofernæ, & profligat Assyriam aciem. 629. a

Judith invitata ad infamem thalamum, orans ad tenebras confugit. 882. b

Justitia.

Omnis humana justitia, si rigorosè à divino judice discutitur, est injustitia. 520. a

Justitia est in medio duplicis misericordiæ. 524. a

Justitia divina hominem sauciavit, quem verbum in carne denuò sanavit. 532. a

Justitia pronuntiat sententiam triduanæ pestis, sed misericordia offensum vindicem primo placat meridie. 783. a

Justus.

Iustorum animæ sunt in Ecclesia confirmiles columnæ. 67. a

Iusti morientes mundo, vivunt Deo, hinc non sunt mortui, sed velut mortui. 78. a

Iusti tegunt Christi meritis suam nuditatem. 80. b

Iustorum aures perforantur ad audienda obedientiæ mandata. 116. b

Paratur justis mensa adversus infestantes se. 121. a

Iustum libidine peremptum nemo plorat. 194. b

Iustus est folium virens. 207. a

Standum est justo in atrijs, antequam intret ad domum Domini. 208. b

Iustus traditus in manus impij, non dimittit.

Rerum Notabilium.

- mittitur à manu Dei, 237. a
 Iusti sunt dentes Ecclesiæ. 237. b
 Vir justus instar leonis nullam belluam infernalem timer. 258. b
 In prælio tentationum justus probatur. 344. b
 Iustorum animæ in via diriguntur, & erudiuntur à Deo. 355. a
 Iusti vivunt felicissimè sibi, dum vivunt Deo vitam immaculatam. 373. b
 Iustorum sunt celeberrima privilegia, quibus cælus præditi sunt. 384. b
 Iusti erunt iudices mundi cum quinque prudentibus virginibus. 387. b
 Iustus est cælum. ibid.
 Iusti sunt Israelitæ, quibus dormivit & dormitavit Deus, homo nunquam imposterum obdormiturus. 391. a
 Iustus à sole prosperitatis, & à luna adversitatis protegatur cælus. 391. b
 Iustus indutus Deum, ridet omnes hostium assultus. 394. a
 Iustus est Dei gladius in ore, sagitta in corde. 395. b
 Iustus hæret securus in Christo velut in munitissima turri. ibid.
 Iustus sit cum Deo unus spiritus per participationem Divinitatis. 396. a
 Iusti exultant in tribulatione. 400. b
 Iustus respicitur à Deo ut pupilla oculi sui. 402. b
 Iusti Iosephum æmulantur, cui invident filiæ, patientiam. 405. a
 Iustus fundatur in saphiris. 409. a
 Iusti sunt cælum in solitudine, quia cælant suas virtutes. 473. a
 Iustus incurvat dorsum suum sub manu ferientis. 474. a
 Iustus se ipsum accusat, secus peccator. 568. a
 Iustus non nutritur in delicijs, sed educatur in ærumnis. 591. a
 Iusti castigantur ut filij, impij verò ut servi. 593. b
 Iustus est pupilla oculi divini. 597. a
 Iusti in nocte tribulationis laudant Deum tanquam petra, quæ Dei pedibus subiectantur. 669. b
 Ut justus fiat Deus per participationem, multum dolari & secari debet. 670. b
 Iustus non timet, quod faciat sibi homo peccator, quia in Deo sperat. 726. b
 Iusti proximorum malis condolent, eaque descent. 740. a
 Iustus pro injustis plorans, reformat deformatam imaginem Dei. 748.
 Iustus sperat protectionem Altissimi. 804. b
- Iusti in tribulationibus stabiles sunt. 813. a
 Iusti non sunt sub terra, sed super terram. 818. b
 Soli iusti & prudentes nobilitate clarent. 830. a
 Iustus non habet sinistram maxillam quam præbeat percutienti dexteram. 933. b
- L. Laban.**
- Laban vertitur dealbatio, ut ipso nomine palliata iniquitas exprimat. 228. b
 Laban insequitur Jacobum, eumque redarguit de furto cordis sui. 574. a
 Abstinere jubetur Laban à verbo spero adversus Jacobum. 599. a
- Labor.**
- Labor intuitu præmij dulcescit. 840. b
- Lac.**
- Lactis proprietas est nullas introspectientium imagines repræsentare, nec species recipere. 472. a
- Lachrymæ. Fletus.**
- Lachrymæ potentes erga Deum & hominem sunt. 199. a
 Lachrymæ vicerunt hostilem exercitum Chaldæorum. 333. a
 Lachrymæ fusæ ob damna temporalia vanæ sunt. 750. a
 Sæpè à Deo lachrymæ fusæ ob damna temporalia puniuntur. 750. a
 Salubres lachrymæ in adversitate sunt, si aliorum infelicitas deploratur. 751. a
 Lachrymæ iustorum sunt pretium, quod emitur Deus. 769. a
 Lachrymæ & oratio sunt duo brachia, quibus Deus constringitur. 860. a
- Lamentatio.**
- Lamentatio fugat superbiam, luctus luxuriam, fletus concupiscentiam oculorum. 647. b
- Latro.**
- Bonus latro ex sua passione illuminatus fuit, ut cognosceret Christum. 595. b
- Laus.**
- Laus virorum à factis, non à specie vultus est derivanda. 414. a
- Lazarus.**
- Elegit abjectus esse in domo Domini. 23. a
 Lazarus ad clamantis Christi vocem exsilit ligatis manibus ac pedibus & oculis velatis, ut promptissimè obediret. 133. a
 In

In spelunca resuscitatur Lazarus ad vi-
ram, 455. b

Lectus

Doloris lectulus est nostrum corpus, in
quo anima jacet ac dolet ab eo ag-
gravata, 60. a

Lectulus Salomonis est uterius Virginis,
Angelicis spiritibus circumseptus, 997. a

Leo.

Rugitus leonis non debet prævalere vo-
ci Dei, nec timor hominum timori
Dei, 141. a

Leo infernalis non intrat, sed circuit
Ecclesiam, 259. a

Lex.

Lex est oleum, deserviens lampadi orati-
onis, 364. b

Lex verus admittit talionis prænam,
459.

Lex Evangelica omnem talionem exclu-
dit, 460. a

Libanus.

Libanus candorem sonans, nunquam abs-
que nive est, 71. b

In libano cordis puritas, in Sion sapien-
tia designatur, 88. a

Lingua.

Lingua murmuratoris æmulatur ciconi-
am, sibi de arrepto serpente applau-
dentem, 602. b

Lingua detrahens & murmurans nescit
limitem, 606. a

Lingua blasphemata Judæorum crudelius
afflixit Christum quam altera tor-
menta, 607. b

Lingua dolosa est ursus triplici ore & tri-
no dentium ordine munitus, 700. a

Lingua justorum sunt argentum ele-
ctum, 710. b

Lingua hominis hoc habet commune
cum belluis, quod homines dilaniet
& discerpat, 713. b

Lingua maledica instar furentis nulli
parcit, nemini ignoscit, 715. a

Lingua mentaliter loquentem Lucife-
rum de cælo dejecit, 716. a

Lingua maledica è cælo cum canibus
proscribitur, 716. b

Lingua fallax est lancea, transverberans
loquentem, 721. a

Lingua detractrix est crudelior lancea,
quæ Christi latus aperuit, 969. a

Loth.

Loth elegit amœnissimam regionem,
Abraham verò dilectam sibi solitudi-
nem, 788. b

Loth decipitur in electione, quia eleva-
vit oculos suos, 789. a

Loth erat medius inter perfectos &
peccatores, 879. b

Lucerna.

Lucerna impij est voluptas carnalis, quæ
eum possidet, non tamen ab eo posside-
tur, 192. b

Lucifer.

Lucifer instabilem volens facere homi-
nem, lubricè serpentis figuram assum-
psit, 216. a

Lucifer despiciens consortium ac socie-
tatem Angelorum, ad solitudinem aspi-
rat, 433. a

Stultus Lucifer renuit incarnandum De-
um adorare, sed mavult in infernum
præcipitari, 492. b

Lucifer in cælis draconem exhibet, in
terris serpentem, 531. a

Dum cogitat assurgere, caput jacere,
1021. a

Lux.

Lux est natura Angelica, ex illustratione
DEI fulgens, 275. a

Luxuria.

Luxuria tentans, in plaga ciniphum præ-
figurabatur, 51. b

Luxuria est labor Ægyptiacus, 75. b

Malignitas.

Malignitas feminae sub specie religionis
suum, & ejus quem amat, quærit inte-
ritum, 797. a

Manus.

Manus DEI ducit obedientem, dum justis
paret, 111. a

Manus DEI feriens in hoc mundo nulla-
tenus est declinanda, 112. a

Manus superioris, si quandoquæ premar,
non opprimitur, sed conducitur sub-
ditus ad salutem, ibid:

Manus judicis, ut mundet reos, munda sit
à muneribus, 543. b

Manus DEI, quæ hominem creavit, re-
creat etiam mortuum, 876. a

B.V. MARIA.

Est Virga Jesse, nesciens tenebras folio-
rum, 6. b

Fuit Virga gracilis ob paupertatem,
ibid:

Est Caminus Charitatis, 7. a

Fuit electa DEI para in Camino pauperta-
tis, ibid:

Maria, dum secundum fiat loquitur, pro-
nunciat victoriam, 101. a

Ma-

Rerum Notabilium.

Maria sub cruce stat firma, licet afflictissima.	251. b	B. V. est puteus, in quo interfectus est leorugiens inferni.	1000. a
Vocatur mulier, ut omnis excludatur affectus parentelæ.	252. a	B. V. est cisterna juxta portam situata, ut omnibus profit.	1001. a
Virgo est Thalamus & lectulus cœlestis sponsi verbi incarnati.	294. a	B. V. concepit Christum Crucifixum, sed crucifixa.	1002. a
Fuit Christi nidus clausus per amorem paupertatis.	ibid:	B. V. est Crux fugans dæmones.	1002. b
B. Virgo fecit oriri lumen indeficiens in cœlo quando Christum genuit.	387. a	B. V. festinat in montana ad suscitandum Baptistam.	1003. a
Maria varijs titulis dicitur arca directæ & protectæ à S. Ioseph.	419. b	B. V. docuit S. Joannem Baptistam belligerare.	1003. b
Desponsatur Maria fabro lignario, ut solus per lignum crucis operanda præfagiatur.	421. a	B. V. fuit virga non tantum percutiens, sed omnino eliminans inferni Pharaonem.	1004. b
Virgo fuit virga flagellans Iosephum.	422. b	Mariæ non satis est superasse draconem, nisi pariter sui clientes victores evadant.	1005. a
B. Virgo priusquam conciperet DEUM incurvavit se ad ancillatum.	476. a	Maria est scutum, quod DEUS periclitanti homini præsentat.	1008. b
B. Virgo, dum eligitur in Matrem DEI, profitetur se ancillam.	817. a	B. V. præmonstrata Protoparentibus, lenivit dolorem eorum.	ibid:
Vocat se ancillam, ut partus ejus sequens ventrem fiat servus noster.	817. a	B. V. est nubes terrificæ dæmonibus, salvifica hominibus.	1009. a
B. Virgo semper humilis, nunquam cecidit.	973. b	B. V. est locus terribilis dæmoni, amabilis homini.	1012. b
B. Virgo semper stetit in oculis DEI, semper jacuit in oculis suis.	975. b	Mariæ manus sunt tornatiles ob celeritatem auxilij.	1013. a
B. Virgo nominavit se ancillam, ut filius ejus fieret servus noster.	976. a	B. V. accensa lucerna everrit domum, quando ima summis conjunxit in utero.	1017. a
B. Virgo est nasus, cujus duæ nares sunt virginitas & humilitas.	977. a	B. V. est soror Christi parvula sine ubere concupiscentiæ.	1024. b
Maria indignam se reputat ad recipiendam arcæ animatam, scilicet Christum.	980. b	B. V. est porta anguli.	1027. a
B. Virgo non fuit contenta confessione ancillatæ, nî etiam profiteretur se peccatricem.	981. b	B. V. est porta angelorum.	1031. a
B. V. purior fuit Angelis, quia in primo instanti creationis jam fuit confirmata in gratia, & impeccabilis.	982. b	B. V. est pulchra ut luna.	ibid:
Maria est imago Divinæ bonitatis.	983. b	Electa ut sol.	1032. a
Maria est aula regis æterni & Paradisus secundi Adæ.	985. a	B. V. est terebinthus.	1033. a
Maria est signum nostræ festivitatis.	986. b	B. V. Rebeccam exhibet.	1037. a
Maria est speculum, Christi effigiem representans.	ibid:	Est liber.	ibid:
Maria fuit pes claudicanti humanitati.	992. a	<i>S. Maria Magdalena.</i>	
B. Virgo est mons, à quo sine manibus excisus est lapis, qui contrivit Dæmonum potentiam.	996. a		
B. V. est lectulus veri Salomonis.	998. a	Magdalena interrogatur, cur ploret, ad vicinam consolationem.	349. a
B. V. est fons super quem JESUS fatigatus sedir.	999. a	Fuit ignota Simoni, sed nota Christo, quia jam se ipsam recognovit.	357. a.
		Omnia sua oblectamenta Christo immobilavit.	ibid:
		Magdalene pedes facti sunt pulcherrimi, dum jubentur annuntiare resurrectionem Apostolis.	359. b
		Magdalena Christum Commensalem Pharisei, pœnitentiâ cibavit & lachrymis potavit.	505. a
		Magdalene peccatricis unguentum non di-	12. N

dicitur pretiosum, quia nondum perfectum. 507. a
 Exaltatur humilis Magdalena usque ad oris osculum à pedum osculo. 508. a
 Memoria Magdalene celebratur in toto mundo. 509. b
 Excessit prudentiam Regine Sabae propter rantis ad Salomonem. 511. a
 Magdalena in æthiopia velut in genuino suorum peccatorum symbolo effigiat. 512. a
 Se peccatricem non dissimulat, sed pro palat. 516. a
 Fuit æmula Jobi, 518. b
 Magdalena poenitens fit dies enutans DEI Verbum, dum Judas traditor fit nox indicans nocti scientiam. 698. a
 Comparatur Regine Austri. ibid:
Mardocheus.
 Mardocheus non est suspensus corpore, qui suspendium elegerat in mente. 477. a
Mater.
 Sicut mater abluctatura parvulum inungit ubera amaritudine, sic Deus aspergit prospera adversitate. 346. a
Medicus.
 Medicus moriturum non vult, dum cruciat, nec Deus periturum. 402. b
Meditatio.
 Meditatio legis divinæ liberat in tribulatione. 364. a
 Meditatio Christiana differt à vana consideratione gentilium, quod illa non tantum Dei essentiam intimet, sed ad amandum inflammet. 619. a
 Meditatio sancta est via ad contemplationis celsitudinem. 620. a
 Meditatio annorum æternorum recolligit mentem, ut cognoscat vitam æternam. 622. b
 Meditatio est ala, per quam fugit anima in desertum. 629. a
 Meditatio figuratur in tempore maturino. 628. a
 Meditatio humilis cœlos transcendit. 634. b
Mens.
 Mens hominis Deo repleta eum perfecte diligit. 377. b
 Mens meditabunda hæret in corde Jesu. 677. a
 Excessus mentis est exercitium sanctæ contemplationis. 883. b
S. Michael.
 S. Michael præses militiæ Angelorum

obviavit Jacobo trepidanti. 267. a
 Michael objecit Petro negationem, Petrus Michaeli inexperientiam adversitatum pro Deo toleratarum. 404. b

Michol.

Contemptrix humilitatis Michol perpetua sterilitate pleatur. 481. a
 Michol vertitur *aqua ex omnibus*, peccator enim debet dolere de omnibus peccatis. 752. a

Miles.

Christi milites pluribus adversitatibus premuntur. 673. b

Misericordia.

Misericordia se sæpè spectabilem monstrat in plagis ac pœnis Dei. 333. a
 Misericordia Dei erga justos consistit in pœnis & plagis. 335. a
 Pijsissima Dei misericordia prævenit peccatorem movendo ad poenitendum. 775. a

Misericordia Dei statim post lapsum vocat Adamum, justitia primò post meridiem ad ultionem venit. 778. b

Misericordia quandoque inveterat etiam peccatori ignoscit, ut convertatur. 781. a

Misericordia, ut lapso Davidi consulat, ex oculis exprimit lachrymas. 782. b

Misericordie judicat esse multum, quod in se erat parvum pœnæ. 783. a

Misericordia expressit lachrymas ex oculis Davidis, quibus exstinguebatur ardor justitiæ. 784. a

Monasterium.

Monasterium est domus Domini. 125. b

Monasteria sunt vineæ cœlestis Patrisfamilias. 127. a

Sunt tabernacula castrorum. 127. b

Monasteria oriuntur de veste Domini. 579. b

Morbus.

Pessimus morbus est divitiarum amor. 296. b

Mors.

Mors efficiens mortales primum per oculos aditum invenit. 132. a

Mors non est fugienda, sed ei obvian dum. 144. a

Mors justorum est tantum similitudo mortis. 340. a

Moyse.

Pauper Moyse à Regis filia in filium adoptatur. 29. a

Negavit tamen hanc filiationem Moyse præferens paupertatem. 19. b

Me-

Meruit idcirco gloriæ Christi fieri particeps in monte Thabor. ibid:
 Repudians regnum Ægypti, fit Deus Regis Ægypti. 20. a
 Moyfi revelat Deus nomen suum, quod antecessoribus non detexit. 38. b
 Dum Israelitæ Ægyptum spoliant, Moyfes sola ossa Iosephi secum aufert. 38. b
 Relinquens terrena omnia, totum habuit, quidquid Deus possideret. 39. a
 Accedens rubum, jubetur se discalceare. 70. b
 Ad Pharaonem missus varia obstacula suæ opponit legationi fundata in timore Pharaonis. 151. a
 Moyfes æstimatus antea à Indæis, post breve tempus nec recognoscitur. 205. a
 Moyfes Synagogæ maritus ab illa adulterante deseritur. 205. b
 Moyfi monstrata est idæa vitæ Angelicæ in monte Sinai. 254. b
 Moyfi sollicito ostendit Deus omne bonum. 371. b
 Moyfes in solitudine singultuans, statim à Deo, cur clamet, interrogatur. 440. a
 Moyfes tacens, dicitur clamare ad Dominum. 833. b

Mulier.

Mulieres succendunt ossa olivarum, quando Deo dedicati seu Clerici, seu regulares carni indulgent. 50. b
 Mulier fugiens in desertum est Ecclesia, quæ primò in solitudinem, & postea in desertum fugit velut ab imperfecto ad perfectum. 247. a
 Mulieri in cælo collocatæ dantur duæ alæ, quibus volet in desertum. 463. b
 Dum mulier Apocalyptica in desertum volat, ad Deum fugit. 468. a
 Curiosa mulier lustrat circumvaga per paradysum, & investigat. 603. b
 Mulier prima auctrix murmuris fuit. 604. a
 Mulier dum est ostiaria, malè custoditur ostium, & domus Dominus interimitur in ingvine. 616. a
 Mulier Hemorrhœissa cognovit in Christo Deitatem. 639. a
 Mulier quærens drachmam perditam est sapientia divina. 657. a

Mundus.

Mundus est pater, & concupiscentia mater mundicolarum. 81. b
 Mundus coronat victores, Christus pugiles ante victoriam. 82. a
 Mundus osculo prodit hominem à se fu-

gientem, dum ei memoriam sui imprimere conatur. 229. a
 Mundus præterit quoad figuram, quia scena theatralis est. 737. a
 Mundus non minùs à justis deplorandus, quàm Jerusalem à Christo. 741. a
 Mundus stat pro amatoribus vanitarum. 744. b
 Mundus & infernus in fletu conveniunt. 751. b
 Mundus erigitur in 6. diebus, quod enim Deus exstruit, citò fit, quod destruit, ruinetur tardè. 782. a

Murmurator. Murmur.

Murmurator tentat Christum. 599. b
 Murmurator examinat & vibrat Dei causam. 600. b
 Murmuratores sunt ranæ Ægypti, ubique subintrantes. 602. a
 Murmurator justorum opera sancta non revelat, sed bene imperfecta. 603. a
 Murmurator non videt opus bonum proximi, sed umbram mali. 605. b
 Murmur contra effusum unguentum origo perditionis Judæ existit. 721. a

N. Nabal.

Nabal monitus à conjuge de imminente exitij periculo timuit adeò, ut cot ejus intrinsecus fuerit emortuum, licet vixerit extrinsecus. 182. b

Nabuchodonosor.

Ambitiosus Nabuchodonosor cogitat omnem terram suæ superbiæ subjungere. 25. a
 Grandis aquila fuit Nabuchodonosor, volans ad Libanum, & tollens medullam cedri, quando obsedit Hierosolymam. 139. b
 Nabuchodonosor erigit statuam, quia ejus superbia ascendit semper. 149. a
 Nabuchodonosor solum solorum adolescentum Deum innumeris præfert simulachris. 442. a
 Stultus Nabuchodonosor supra Deos & Deum se extulit. 560. a

Nathanael.

Nathanael videtur sub ficu, sponsa elevatur jacens sub malo, ideo ista illo felicior. 662. a

Noë.

Noë salvatur cum domo sua merito obedientiæ. 122. b
 Noë faciendo omnia, quæ præceperat ei Deus, exhibuit imaginem veri obedientis. 122. b
 Noë non tantum fecit, quod Deus jussit, sed

sed ita fecit, ut Deus iussit, quod est
perfecti obedientis. 124. a
Noe vir iustus S. Josephi fuit figura. 417. a
Noe salvando in arca genus humanum
Salvator mundi factus est. 417. b
Noe per suam tolerantiam in arca repræ-
sentat S. Josephi patientiam in ærum-
nis. 419. b
Noe non est in sæculo, quia ipsi non in-
est sæculum. 748. a

Numerus.

Numerus dierum viæ nullus est ob con-
tinuam variationem temporis, solus
dies beatæ æternitatis verus dies est. 218. b

O. Obedientia. Obediens.

Vera ac fidelis obedientia mundat ani-
mam religiosam ab omnibus peccatis
suis. 93. b
Obedientia est semper victrix etiam in
compedibus. 94. a
Obedientia Mariæ destruxit vires rebel-
lis angeli contra homines. 100. a
Obediens Maria per fiat suum recupera-
vit Incarnatione Verbi interitum nost-
rum. 100. b
Ex cervis montium obedientia facit cer-
vos camporum. 108. a
Vera obedientia exigit puritatem intel-
lectus & voluntatis. ibid:
Obedientia meretur pedissequium JE-
SU. 114. a
Obediens esto sit peregrinus, ubique
sequitur Salvatorem. 114. b
Obedientia facit obedientem esse Ma-
trem Christi. 111. a
Verus obediens est cibus Christi, qui in
Christum convertitur. 120. b
Obedientia est talaris tunica, quam in-
duunt perfecti. 122. a
Obedientia est conductrix viatorum in
semitis Dei. 131. a

Oculus.

Oculus Patris æterni est ejus unigenitus, 94. b
Prima radix nostri interitus fuit reseratio
oculorum. 132. a
Oculi mundanorum non aliud respici-
unt, quam illecebras voluptatum. 244. a
Oculi Religiosorum sunt IESU oculi, sunt
missionarij per orbem universum. 244. b
Oculi DEI sunt super iustos propter eo-
rum submissionem & humilitatem. 391. a

Oculi sponsæ sunt duæ columbæ, quæ se
lavant lacte, non contentæ mundari a-
quâ. 471. b
Oculus DEI respicit humiles, oculus dia-
boli superbos. 487. b
Oculi Iudicis debent esse in capite viri,
quod est Christus, non in manibus. 544. b
Oculus mentis à Deo capite avulsus, sola
terrena respicit. 703. b
Felix oculus, qui deficit in verbo, & cum
illo loquitur. 752. b
Oculus Iusti semper inhæret Christo. 755. a

Oculus docuit primum parricidam. 786. b
Oculus aulicorum, ut vidit mulieris pe-
regrinæ pulchritudinem, mox eam
prodidit. 787. a
Oculus incurius cogitur lachrymari. 788. a
Oculus elevatus seduxit Loth, ut malè eli-
geret. 789. a
Sicut oculus conjugis aversus à marito
periclitatur, sic oculus hominis à Chri-
sto avulsus. 791. a
DEI Oculus eludit inspersa caligine ocu-
lum hominis. 795. b
Oculi sunt longè ferociores belluis. 798. a
Author diluvialis plagæ fuit oculus. 799. a
Oculus spiritualis est oratio, quæ ple-
rumquæ in nocte perfectior est. 882. b

Oratio.

Oratio inclinat animam ad humilitatem. 631. b
Oratio sine humilitate potest esse acuta,
sed non proficua. 632. b
Orationis altitudo correspondet profun-
ditati humilitatis. 639. a
Oratio impiorum non ascendit ultra nu-
bes. 660. a
Oratio est abdicatio à terrenis. 676. a
Oratio Christi in cruce efficaciter impe-
travit. 709. b
Oratio est mendicus corporeo destitutus
oculo, sed provisorius interiori mentis. 757. a
Oratio facit compleri desideria nostra. 757. a
Oratio Samuelis confundit præsumptio-
nem hostis. 758. b
Oratio Ionæ fecit à providentia naufragi-
um dirigi ad salutem. 767. a
Ora-

Oratio juncta jejunio est victrix in prælijs
857. b
Oratio est vox dulcis in auribus DEI.
873. b
Oratio solitaria DEO placet, sed non sola
877. a

Osculum.

Osculum simulationis est declinandum.
228. a

Os.

Os adhæret carni, quando ratio adhæret
sensualitati.
837. b

P. Paralyticus.

Paralyticus à Christo jussus surgere con-
versionem & sanctificationem pecca-
toris significat.
690. b
Paralyticus conqueritur de defectu ho-
minis in plenitudine hominum.
826. b

Parentes.

Primi parentes in testem inobedientiæ
fecerunt sibi ex ficis folijs perizomata.
122. a

Passer.

Passer est anima justii deplorantis proxi-
mi plagam.
742. a

Passio Christi.

Passio vocatur calix tanquam requies &
lætitia:
934. b

Pater.

Pater cœlestis quos odit non verberando
visitat, nec verberat visitando.
401. b
Pater misericordiarum miseretur illicò
animabus purgatorij ad intuitum cali-
cis.
832. b

Patriarchæ.

Sancti Patriarchæ ad fontes reppererunt
sponsas suas quò signabatur mysteriò
Christum ad fontem baptisimi repertu-
rum Ecclesiam.
815. b

S. Paulus.

Paulus in naufragio constantissimus ex-
stitit.
165. b
S. Paulus indignum se reputat Apostola-
tu, & ideò fit collateralis Petri.
283. a
Cur S. Paulus pingatur quandoquè ad
dexteram S. Petri.
ibid:
Paulus noluit Corinthios in se, sed in Deo
sperare.
330. a
Paulus vincens præfertur Angelo.
406. b
Paulus non pro se, sed pro alijs plorat.
748. b

Pauper. Paupertas.

Paupertas in mundo exola est.
8. b
Pars III.

Paupertas introduxit Christum ad ta-
bernaculum siloe, in cujus aquis pau-
pertas adumbrabatur.
13. a
Est filia humilitatis.
13. b
Paupertas tenebris comparatur ob priva-
tionem mundanæ lucis & splendoris.
20. b
Apprehendit DEUM vacuis manibus.
ibid:
Paupertatis tenebræ continent mundi lu-
cem.
21. b
Est hæres divitiarum DEI.
22. a
Paupertas est simul dives & pauper.
ibid:
Situatur paupertas ad limen domus DEI.
ibid:
Pauper edens saturatur, divitis venter
insaturabilis est.
23. b
Ille vescitur inopia, iste inflatur inani va-
nitate.
24. a
Pauperes voluntarij, ut DEUM totum
habeant, omnia dimittunt.
26. a
Paupertati tanquam primæ offertur re-
gnum cœlorum.
ibid:
Paupertas voluntaria est genus martyrij.
27. a
Alijs beatitudinibus fit promissio de fu-
turo, soli beatitudini & martyrio
de præsentia.
ibid:
Sola paupertas illius capax est, qui implet
cœlum & terram.
27. q
Nomen pauperis DEUS exprimit, non di-
vitis, quia illum nescit, hunc non no-
vit.
28. a
Voluntaria paupertas est vas admirabile,
sed simul opus excelsi.
ibid:
Verus pauper debet esse DEI pauper, non
sui dives, non sibi, sed DEO omne bo-
num attribuendo.
30. b
Dona paupertatis veniunt de cœlo.
34. b
Pauper possidendo DEUM possidet pos-
sessorem totius naturæ.
ibid:
Pauperes sunt fortissimi ac validissimi
Principes.
36. b
Paupertas clarissima lucis filia est in ocu-
lis mundicolarum velut fax aspernabi-
lis.
37. a
Est lucerna, quam DEUS pater paravit
Christo filio suo.
ibid:
Altissima est voluntaria paupertas ob spi-
ritus elevationem.
40. b
Crescit pauper in terra paupertatis suæ,
dum à solo DEO ditari vult.
41. b
Voluntarijs pauperibus datur retributio
à DEO Elochim non à Iehova.
42. b
12. O Pau-

Pauper voluntarius semper abundat, dives semper eget. 43. a

Pauper in DEO invenit omnia bona. 43. b

Paupertas reducitur ad martirium, ut species ad genus. 44. a

Paupertas voluntaria est ingens motivum divinæ misericordiæ. 301. a

Pauper spiritu est mundo mortuus. 312. b

Pauper spiritu, qui solum DEUM sequitur, est summi Regis vicarius. 315. a

Pauper spiritu à prima die acceptæ paupertatis incipit ad virtutum possessionem deduci. 315. b

Pauper solvit pro Christo tributum. 325. a

Pax.

Pax est monile pretiosum, quod amicis suis legavit Christus in fine. 249. b

Pax est locus & habitaculum DEI. 264. a

Pax cœligena non potest à mente viatoris perpendi vel tolerari. 269. b

In terra viventium est pax vera & requies perfecta. 271. a

Finis belli est Pax. 344. a

Peccator. Peccatum.

Peccatum infert duplicem mortem, quia aufert duplicem vitam gratiæ & gloriæ. 139. a

Peccator nec timet filialiter ex amore, nec metuit serviliter ex terrore. 167. a

Peccatores sunt lupi ob voracitatem & sunt homines propter ferocitatem. 227. a

Peccator pertingens usque ad Babylonem in peccatis, liberatur, si liberari non desperat. 278. b

Peccator est imago DEI, quam DEUS destruit in cœlesti Solyma. 350. b

Peccator est terra, quæ, nè penitus exsiccata conteratur, à Deo misereunte irrigatur. 353. a

Peccator conversus in verbo, velut in speculo videt vultum nativitatis suæ. ibid: b

Peccatores alij, dum à DEO flagellantur poenam suis attribuunt peccatis. 515. a

Peccatum veniale, quod existimata pietate committitur, facile veniam obtinuit. 577. b

Peccatum generat instabilitatem. 682. b

Peccator exteriora æstimat, interiora spernit. 792. b

Peccator, dum à DEO recedit, cor suum perdit. 703. a

Peccator ex verecundia debet stare à tergo DEI, nec inde ullatenus recedere. 839. b

Peccatorem salvat oratio, & liberat ab interitu. 879. a

Peccator concupiscens peccatum concipit dolorem, exequens illud parit iniquitatem. 988. b

Perfectus.

Perfectus est lilium, peccator est spina. 900. a

Perseverantia.

Perseverantia viæ non cadit sub merito, unde egent pedes viatorum dirigi, nè moveantur. 447. b

Pes.

Pes Virginis conterendo Dæmonis caput plagam ei pessimam iustissime inflixit. 996. b

S. Petrus.

Petrus gloriatur sibi deesse aurum & argentum. 34. b

Ad pedes Petri collocabantur bona temporalia christianorum tanquam indigna manibus Apostolorum tractari. 35. a

Petrus Iussioni JESU obediens, mare pedibus calcavit. 103. b

Petrus finitur cadere ob amputatam Malcho auricolam. 104. a

Amputat auricolam dexteram, quia auditus Pontificis erat in sinistra perceptione legis. ibid:

Percutit gladio non iussus nec nutum Domini expectans. 104. b

Redit ad nutum oculi obediens discipulus. 104. b

Petrus ea hora se parat ad vespendum, quò Christus sitivit in cruce. 231. a

Petrus volens JESUM in turbulento mari ambulanti sequi, labitur in atrio Principis sacerdotum. 293. a

Petrus Christo omnia donavit maxime affectum carnis. 366. a

Petrus habuit aureum caput, sed nudas manus. 548. a

Dum à cruce JESUM dehortatur Petrus durissime reprehenditur, & egreditur malum de ore DEI adversus eum. 558. a

Non Petrus, sed instigator Petri diabolus Satan à Christo vocatus est. 665. b

Priusquam negaret Petrus Christum nega-

gavit crucifigendo victoriam. 667. a
 Petrus jubetur belluas comedere, id est,
 convertendos peccatores in se. 995. b

Pharao.

Pharao divitiarum amore deceptus di-
 missos prosequitur Hebræos. 318. b
 Nè Pharao audire cogatur veritatem,
 repulit à se Moysen. 561. a
 Pharao submergitur in aquis, quia Heb-
 ræorum pueros ad aquas condemna-
 vit. 993. b

Pharisæus.

Pharisæus mulierem, quæ fuit peccatrix,
 falsò peccatricem appellat. 505. b
 Pharisæi non respiciunt miraculum fa-
 ctum in Sabbatho, sed lectum appor-
 tantem in Sabbatho. 605. b

Philistæus.

Funda & lapide Philistæus superbiens
 sternitur. 683. b
 Philistæi animantur ad pugnam in præ-
 sentia ducum suorum, Israël autem
 trepidat. 758. a

Pilatus.

Pilatus judex ignoravit veritatem, nec-
 quid sit, sustinuit. 559. b
 Pilatus nullam in Christo mortis causam
 invenit, usquedum comminatione
 Cæsaris territus timuit. 917. a

Piscina.

Piscina probatica est figura mundi, aquæ
 probatæ repræsentant passionē Chri-
 sti. 745. b
 Piscina probatica erat lavacrum ovium,
 & ideo est symbolū purgatorij. 828. a

Plaga.

Magna plaga non nosci à Deo. 36. a

Pœna.

Pœnæ temporales, quas immittit Deus,
 sunt quasi flagellum, æternæ autem
 sunt absolutè flagellum. 304. b
 Pœna à Christo imposita adulteræ, fuit
 non amplius peccare. 527. a
 Pœna reproborum est insanabilis plaga.
 593. b
 Magna pœna non posse solvere creditori.
 823. a

Pœnitens.

Pœnitens in corde suo habet affixas au-
 res Dei. 283. b
 Pœnitente homine Deus pœnites. 751. b

Pœnitentia.

Pœnitentia est apud Deum interpella-
 trix sicut Esther apud Assverum. 332. a

Prædicator.

Sancti Prædicatores fructiferæ nubes
 sunt. 295. b

Princeps.

Princeps impius est urso & leoni compa-
 randus. 141. a
 Princeps Amonitarum magna ingrati-
 tudine recompensat humanitatem Da-
 vidi. 724. a
 Princeps verus declaratur, dum pietati
 patrocinator. 929. a

Providentia DEI.

Providentia divina solet impios bonis
 temporalibus repellere, & justos de-
 stituere. 570. b
 Divina providentia cogit Labanum inire
 fœdus cum Jacobo, quem persecutus
 est. 574. b
 Providentia docuit Jacobum oculum su-
 um ad omnia extendi. 575. a
 Providentia divina ordinat victoriam
 Judithæ. 578. b
 Ut cognoscatur Dei providentia, erigi-
 tur scala à cælo in terram descendens.
 579. a
 Providentia divina respicit imperfectum
 hominis, dum ipsum in utero con-
 servat & custodit. 579. b
 Providentia tradit Jobi corpus diabolo.
 580. b

Puella.

Puella in domo patris mortua est, ani-
 ma mortua id cogitatione. 196. b

Q. Quatuor.

Quatuor sunt qualitates necessariae ad
 munus iudicis. 554. a
 Quatuor qualitates iudicum sunt sapien-
 tia, timor Domini, veritas, & odi-
 um avaritiæ seu superbiæ. 555. a
 Sunt quatuor paradisi flumina. ibid:

R. Rachel.

Sterilis Rachel, dum de pulchritudine
 præsumit, fertilitate privatur. 760. a

Rebecca.

Rebecca habens duos filios in utero col-
 luctantes præfigurat Angelicam & hu-
 manam naturam, luciferum & homi-
 nem prævisum. 492. a
 Primum Rebeckæ erga sponsum suum
 obsequium fuit humilitatis obsequi-
 um. 500. b

Religio.

Sanctæ Religiones tæcundiores sunt Re-
 gum Cæsarumque matribus. 85. b
 Religio Carmelitarum innititur singula-
 riter orationi. 867. a

Re-

Religiosus.

Religiosi contemplativi sunt signaculum Christi super cor, activi super brachium. 3. a
 Infelices Religiosi, si hoc signaculum defluit ad ignem concupiscentiæ. 3. a
 Religiosi recedentes ab obligatione statûs, perdunt signaturam Dei. 33. b
 Religiosus omnia deferens solam mortis memoriam secum ferat. 39. a
 Pauper Religiosus trahit suam originem à Manasse, & desinit in Ephraim. 42. a
 Pauper Religiosus à mundo despicitur, à Deo ut suus recognoscitur. ibid:
 Religiosi in mundo & à mundo despecti, cultores mundi judicabunt & condemnabunt. 54. b
 Vir religiosus non debet æmulari Simonem in bajulanda cruce. 56. a
 Religiosi assultibus tentationum velut in gyro circumvallantur. 64. a
 Religiosi sunt castra Dei sicut exercitus Angelorum. 73. a
 Possessio terminorum terræ sunt Religiosi, in quibus terminatur amor terrenorum. 74. b
 Religiosi per tria vota subjiciunt sibi Ægyptum, Æthiopiam & Sabaim, id est, mundum, carnem, ac diabolum. 75. a
 Religiosus est Rex, qui debet regere carnem suam castigando eam. 76. b
 Religiosus in monasterio est quasi mortuus in sepulchro. 77. a
 Religiosus non solum blandienti mundo, sed etiam flagellanti Deo se velut mortuum exhibere debet. 79. a
 Religiosus desertus à mundo, deserit mundum. 81. b
 Religiosus est pugil coronatus, Christo stolatus. 82. a
 Religiosi sabathizant in continua divinæ legis meditatione, eligunt consilia Sapientiæ divinæ, & obstringuntur fœdere votorum. 86. b
 Religiosi sequuntur Christum, ut moriantur cum illo. 89. a
 Majorem partem præ cæteris Dei filijs cum Benjamin aquirunt. 89. b
 Religiosus in statu perfectionis est in re-cto. 89.
 Religiosi habent desiderium crucifigendi concupiscentias carnis tanquam filios fœdifragi Saulis. 90. b
 Illud veri Religiosi Christo aliqualter reddunt, quod pro humano genere expendit. ibid:

Religiosus includitur circumseptus quatuor cellæ angulis, quadrato carcere vallatur. 124. a

Vir religiosus est onager in eremo. ibid:
 Ad prædam ejus anhelat leo infernalis, tanquam ad cibum sapidissimum. 124. b

Religiosi sunt filij Chore, filij calvariæ, filij crucis. 125. b

Oculatæ excubiæ militantis Ecclesiæ sunt Religiosi. 240. a

Religiosi compingunt tabulis cedrinis ostium Ecclesiæ. 240. b

Sunt robusti ad instar turrium. 241. b

Religiosi sunt Jesu & Apostolorum fratres. 241. a

Religiosi reipublicæ summè proficui sunt, dum pro necessitatibus patriarum orant & sacrificant. 758. b

Reprobis.

Reprobi sunt egeni repleti vitijs, virtutibus destituti. 44. b

Resurrectio Christi.

Postquam Christus Judæos flagellavit, statim eis resurrectionis suæ mysterium prædixit. 674. b

Rex.

Rex Syriæ & Rex Samariæ adumbrant diabolum regnantem super superbos & avaros. 49. b

Reges compedibus vinciuntur, ut pedes seu affectus eorum comprimantur. 546. b

Ruben.

Primogenitus Iacobi vocatur Ruben, quod vocabulum vertitur filius visionis. 162. b

Ruben præcessit filius timoris ex benedicto semine avorum. 163. a

S. Sæcularis.

Sæculares præfigurantur in pelle Ecclesiæ. 48. a

Sæcularis & Religiosus sunt duo jacentes in electo uno, primus sapè rejicitur, secundus plerumque assumitur. 60. b

Salomon.

Salomon sibi ditando & delectando studuit. 14. a

Salomon opulentissimis muneribus cumulavit Sabæ Reginam. 358. a

Salomon eam quærit sapientiam, quæ Deo semper assistit. 845. a

Salomon ad fontem Abimelech juxta quercum coronatur. 923. a

Salome.

Salome petitio fuit error tēneritudinis
maternæ. 871. b

Samson.

Samsonis fortitudo vincitur. 893. b
Samson succumbens libidini, factus est
sicut mulus trahens molam. 949. a

Samuel.

Fugiens munera habitat in excelsis. 5. b
Samuel triplici obedientia trina affici-
tur dignitate. 136. a
In Samuele obediente præfiguratur sta-
tus Religiosorum. 136. b
Samuel viva obedientium regula nescivit
judicare, quia perfectè didicit obedi-
re. 137. a
Samuel non odit avelli à matre, quia re-
spexit Deum. 251. a
Samuel rejectus à populo, protegitur &
vindicitur à Deo. 541. b

Sancti.

Sancti invaduntur & frigore, & ardore,
ut torpeant in bono, & concupiscant
malum. 50. b
Sanctus vertitur sinè terra, cujusmodi
sunt Religiosi pauperes. 126. b
Sancti quò perfectiores, eò evadunt hu-
miliores. 255. b
Non compatiuntur Sancti Dei damnatis,
nec eorum misereantur. 825. a

Sapientia.

Sapientia Patris incarnata didicit obe-
dientiam in flagellis. 95. b
Sapientia sæcularis coronatur coronis
locustarum. 214. a
Sapientia divita eludit astutiam Hero-
dis. 424. b
Sapientia Patris descendit de cœlo, no-
biscum esse voluit, nobiscum labo-
rare. 556. a
Sapientia justorum pro sede incolatús
sui cœlum habet. 845. b

Sara.

Interrogabat Angelus, ubi sit Sara, quia
non est mulieris in publicum prodire.
55. b
Stans post ostium Sara præfigurabat car-
nem, quæ debet spiritum sequi. ibid.
Sara justissimè petit ejici ancillam cum
ejus filio. 106. b
Sara Raguelis filia affligitur ob virginal-
em innocentiam à diabolo morte
septem sponzorum. 170. a

Saul.

Saul stimulo ambitionis impulsus, Da-
Pars III.

videm protectorem suum nititur ene-
care. 235. a

Saul, quia in humilitate non persevera-
vit, idcirco sublato diademate periit.

446. a
Saul volens Davidem capere, captivus
efficitur Davidis. 453. b

Scandalum.

Dum Petro Dominum sequi injungitur,
diabolo scandalum attribuitur. 588. b

Scientia.

Scientia Christianorum debet esse soli-
da & fructuosa. 834. b

Sententia.

Sententiæ sanctorum Patrum debent
esse regula & norma nostra in asse-
rendo, vel negando. 836. b
Sequenda est sententia, quam plures do-
cent. 841. a

Seraphim.

Seraphim velantes faciem suam, desig-
nant cæcutientem obedientiam. 138. a
Seraphim expandunt alas aviditate do-
minicæ passionis. 404. a

Serpens.

Serpenti maledicitur, non Adæ, quia
multorum justorum futurus Pater
prævidebatur. 384. b
Serpens in paradiso fuit gladius diaboli.
780. a
Jubetur pasci terræ pulvere, quia homi-
nem in pulverem converti fecit.
780. a

Servus.

Nequam servus sedulò interrogatur,
priusquam condemnetur. 557. b
Christi servus debet sequi Dominum à
tergo portantem crucem suam. 665. a
Domino servus semper, & ubique affi-
sit, secus discipulus Magistro. 697. a
Servus fidelis invenitur vigilans, si in o-
pere adimplet, quod credidit. 774. a
Servi Dei illustrantur, ut alios erudiant.
836. a
Servus in equo, est Dominus superbiens
in Dominio suo. 921. b

Simeon.

Simeon justus & timoratus dicitur, quia
justitia sinè timore non conservatur.
164. a

Simon Cyrenæus.

Simon Cyrenæus veniens de villa, re-
præsentat fugitivos à mundo. 113. a
Simon vertitur obediens, solus enim obe-
diens sequitur Christum cum cruce.
113. b

Sodoma.

Non obstante malitia Sodomæ, nonnisi
decem iusti ad ejus liberationem re-
quirebantur. 384. a

Solitudo.

Solitudo est locus audientiæ Dei. 430. b
Solitudo cum Deo manus conserit, &
pugnam init. 437. a
Est domus Christi. 453. a
Est sanctuarium, in quo apparuit David
coram Deo. 462. b
Est terra deserta ob paupertatem, in via
ob castitatem, in aquosa ob abstin-
tiam. 463. a

Somnus.

Somnus pacifici est dulcissimus, quia
dormiens jacet in sinu Dei. 270. a

Spes.

Spes vera est veluti rei speratæ pos-
sessio. 318. a
Spes in divitijs est ingens fabrica sine sta-
bili fundamento. 322. a
Spes vana est mus, sed aureus, qui cor-
rodit salutem animæ. 322. b
Spes iustorum est piscis marinus, quem
Petrus trahit de mari. 325. b
Spes est mensura charitatis. 903. b

Spiritus S.

In Pentecoste intonabatur à Spiritu san-
cto tuba cœlestis ad classicum amoris.
286. a
In lingvis igneis apparuit horâ tertiâ,
ut peccatum à Judæis per lingvas per-
perratum exueret. 286. b
Per afflatum S. Spiritus vertuntur impij,
ut amplius tales non sint. 354. a
Gaudium Spiritus sancti reperitur in
tribulatione. 411. a
Spiritus sanctus insedit virgæ Josephi,
ut declaret hanc florentem sponsum Vir-
ginis. 422. a
In solitario suspirante clamat Spiritus
sanctus ad Patrem pro subsidio. 440. b
Sanctus Spiritus in electorum corda de-
scendit per humilitatem, commora-
tur per stabilitatem. 447. a
Spiritus sanctus per Ecclesiam repressit
superbiam populorum. 481. b
Sententiam adversus Balthasarem scri-
bit Spiritus sanctus in figura digito-
rum expressus. 557. a
Spiritus sanctus adjuvat infirmam ani-
mam in orando. 640. b
Spiritus sanctus omnia membra virginalis
animæ delineavit. 983. a

Spiritus.

Spiritus servitutis in timore est rationi
hominis indignus. 145. a

A corde carnali aufertur spiritus sapien-
tiæ & cognitionis. 177. a

Spiritus filiorum Adæ est superbia, quæ
aufertur per pulveris recordationem. 633. b

Spiritus Dei bonus mediante inspiratio-
nis suæ susurro ducit animam. 868. a

Spiritus anhelat ad orationem noctur-
nam, caro declinat. 891. a

Sponsa. Sponsus.

Sponsa lectulus non evertitur, quia ex
cupressis erigitur, quæ sunt obedientiæ
symbolum. 98. b

Sponsus mirabiliter adjurat filias Jerusa-
lem per cervos camporum, qui ta-
men in montibus familiaris comparan-
tur. 107. b

Sponsa clausum ostium est liberum arbi-
trium soli obedientiæ pervium. 133. b

Sponsa spoliatur à vigilibus pallio, quo
erat Adam involutus in paradiso. 134. b

Sponsa duobus sponsi brachijs suffulci-
tur timore & spe regni. 163. b

Sponsus in Cana galilææ invitat Chri-
stum, ut tollat maledictionem infli-
ctam parturienti Evæ. 179. b

Sponsa monetur à sponso ad se recogno-
scendam. 206. a

Tunc sponsus ad hortum sponsa venit,
quando Christus visitans animam ejus-
dem sanctis operibus delectatur. 210. a

Sponsa anhelans ad sponsum absentem,
eum præsentem ad fugam impellit. 211. a

Hoc sponsa votum est symbolum instabi-
litis humanæ. ibid. b

Sponsa petit sibi indicari, ubi sponsus pa-
scat, quando pascit in meridie. 321. a

Sponsus malo comparatur inter ligna
sylvarum, quia & floret, & fructificat. 321. b

Sponsa dum concupiscit umbram, jam
sedet sub umbra. 322. a

Sponsa Christi hoc facit, quod DEUS eam
facere præcipit. 368. a

Sponsus non permissus intrare per osti-
um, ingreditur per foramen ad con-
clave. 370. a

Sponsus Divinus huic sponsa suæ factus
est omnia. 371. a

Sponsa quam diu cum sponsa una fuit,
tam diu existit perfecta. 433. b

Sponsa advocat sponsum ad campum so-
litudinis. 458. a

Sponsa comparatur divino equitatu con-
tra currus Pharaonis lustrato. 671. b

Sponsus DEI Filius vocat matrem suam
sororem. 984. a

Stultus.

Stultus mundicola peritura æternis præponit. 25. a
Stultus homo verecundatur ob paupertatem, gloriatur ob opulentiam. 37. b
Stultus peccator magis timet minitantiem hominem quàm vindicantem DEUM. 142. b

Subditi.

Subditorum Domini plerumquè multa DEO debent, & pauca à suis debitoribus severè exigunt. 913. a
Subditus dominio terrestri mancipatus, est Christi frater minimus. 913. a
Subditi severum habentes Dominum, in filio prodigo adumbrantur. 921. b

Superbia.

Superbia est vis sublimis sabaim. 76. a
Superbia præcipitavit Israëlitas in manus Assyriorum. 138. a
Primum peccatum diaboli fuit secundum S. Thomam superbia. 275. b
Superbia semper ascendit adversus Deum, humilitas se semper inclinat propter DEUM. 483. a
Superbia est ancilla ex domo viri humilis ejicienda. 489. a
Superbia transformat coronatum Babylonis Regem in cornutum bové. 644. b

Superior.

Mandata superiorum subdito non sunt exploranda. 105. b

Synagoga.

Synagoga spreto sponsi cœlestis thalamo idolis adhærebat. 187. a
Synagoga plangens, serò nimium deploravit spem perditam liberationis ab excidio suo. 238. b
Instabilis Synagoga in filiis suis gravissimè reprehenditur à prophetis. 289. a
Synagoga fuit prima sponsa DEI. 368. b
Synagoga immaniùs gentilitate peccavit. 381. a

Syrophanes.

Syrophanes primus filio erigit statuam. 151. a
Cæco amore ductus syrophanes, filium mortuum inter Deos collocat. 728. b
Adoratur à servis non ex amore, sed ex timore. 728. b

Tentatio.

Tentationes instar latronum & pyratarum interdum sunt. 46. b

Thau.

Signum Thau est signum Crucis, impressum ijs, qui sequuntur Christum. 750. a

S. Theresia.

S. M. Theresia pauperrima exstruit multa cœnobîa. 35. b
Amore unius Theresiæ DEUS creare cœlum paratus est. 35. b
S. Theresia noscebatur à DEO, quia pauper erat. 36. a

Timor.

Timor DEI facit concipere spiritum salutis. 142. a
Duo timores sunt duæ servitutes. 144. b
Timor hominis est sicut vaga libido. 148. b
Inordinatus timor creaturarum confundit omnia. 149. b
Timor immoderatus hominum, causa & origo exstitit idololatriæ. 150. b
Timor DEI expellit timorem hominis ut clavus clavum. 152. a
Timor inanis magnū causat laborē. 153. a
Timor Apostolorum ante adventum S. Spiritus in magnum errorem præcipitavit. 153. b
Divinus timor est fundamentum salutis. 154. a
Timor Herodis erat terrenus, ideò non diu detinuit à cæde Joannis Baptistæ. 154. b
Timor nocturnus est amor temporalis, rapiens præmium æternitatis. 155. a
Timor, qui inducit ad observantiam mandatorum, beatum facit timentem. 156. b
Timor humanus præcipitat, cui opponitur spes in Deum, quæ sublevat. 157. a
Timor Dei est prima virtutum proles. 163. a
Timor Domini est aqua exstingvens ignem concupiscentiæ. 167. a
Primus gradus ad sapientiam est timor Dei. 167. a
Timor etiam imperfectus successivè ascendit usque ad perfectam charitatem à qua foras mittitur. 167. a
Timor servilis est utilis & bonus, licet insufficiens & imperfectus. 168. a
Timor Dei est collyrium illuminandæ mentis, ut rectè & non obliquè videat. 170. a
Timor Dei maritat Saræ timenti timentem timore Domini Tobiam. 171. a
Timor Dei est clavus, carnem cruci configens. 175. a
Timor servilis configitur à timore filiali. 175. b
Timor Dei justis est validissimum præsidium in periculis. 177. a
Sigillum cordis & brachij cogitationum san-

- sancti rúmque operationum est timor
Dei. 178. a
- Timor Dei docuit perfectam charitatem
proximi. 178. a
- Timor Dei est honor Dei. 182. a
- Timor etiam servilis refrœnat audaciam
peccatorum. 182. a
- Timor divinus fuit Davidis pædagogus,
docens manus suas ad prælium, & di-
gitos ad bellum. 184. b
- Mulier conterens serpentis caput, est ti-
mor Dei. 186. a
- Timor Dei actu dicitur habere regnum
cœlorum de præsentī. 187. a
- Timor est nobilissimus Sapientiæ partus.
333. b
- Timor majorum nostrorum adhæret ho-
diedum polteritati. 731. b
- Timor sapè prævalet amori. 735. b
- Tribulatio.**
- Tribulatio effigiat imaginem Christi in
animabus nostris. 31. a
- Tribulatio interior vocatur gravis ten-
tatio, proveniens à carne. 856. a
- SS. Trinitas.**
- Tota sanctissima Trinitas assistit Virgini-
tati, ut defendat invasam. 85. a
- Tota sanctissima Trinitas defleret pere-
untem peccatorem, si flere posset. 194. b
- Septuaginta duorum discipulorum nu-
merus est symbolum sanctissimæ Tri-
nitatis. **V. Vanitas.** 313. b
- Vanitas mundialis dici subsistere & stare
non potest. 216. b
- Subsellium divitum est vanitas, quæ est
sola sub sole 298. a
- Mundana vanitas renuit conspergi cine-
re. 743. a
- Vanitas faciei muliebris non agnoscitur à
sponso. **Verbum.** 875. b
- Verbum Patris incarnatum, fuit gladius
in vagina. 201. b
- Verbum Dei astitit solitarijs adolescen-
tibus. 441. b
- Verbum Dei in mundum veniens, in-
curvavit se ad humanitatem. 475. b
- Verbum incarnatum est candelabrum de
auto mundissimo. 625. b
- Verbum divinum dicitur in se habere vi-
tam, ut nos vivificet. 806. b
- Verbum divinum in cœlo existens vultus
fuit. 810. a
- Amore & desiderio flagrans Verbum Dei
prævenit Angelū annuntiantem. 812. a
- Verbum saltavit in montibus, quando
per Angelos conversabatur. ibid:
- Veritas.**
- Præfiguratur veritas in luce à Deo crea-
ta. **Vestis.** 561. a
- Vestis animæ fidelis ipse est Deus. 369. b
- Victoria.**
- Maxima victoria est hominis procuran-
tis pacem. 269. a
- Maxima victoria Davidis fuit in spelun-
ca, 454. a
- Victoriam calumniæ procurat crucis &
Crucifixi aspectus: 608. b
- Vir.**
- Vir lingvofus matrizat cum Eva, & patri-
zat cum Adamo. 718. a
- Vir humiliter obediens dæmones sibi
subjicit. **Virginitas.** 979. b
- Virginitas nescit mori, sed vivit cum
Christo. 84. a
- Virginitas est cedrus in Libano, & cy-
pressus in monte Sion. 88. a
- Virgo.**
- Virgines suppleant locum Angelorum,
quos incontinentia præcipitavit de
cœlis. **Virtus.** 84. a
- Quatuor virtutes Cardinales sunt toti-
dem latera domus iustorum. 169. a
- Sunt multæ virtutes, quibus carere lici-
tum, & aliquando consultum est.
- Vita.** 865. a
- Vita corporis est flos in feno. 207. b
- Humana vita in via est pyraterium ten-
tationum. 344. b
- Tota vita Christi fuit crux. 1019. b
- Voluntas.**
- Una voluntas in cœlo facit omnes inco-
las Reges. 314. b
- Voluptas.**
- Voluptas est uterus impudicarum cogi-
tationum. 196. b
- Voluptas carnalis in femore adumbratur.
- Vox.** 200. a
- Vox animæ ad DEUM præ omnibus An-
gelis est dirigenda. 442. b
- Urbs.**
- Urbs fortitudinis, est diviti sua opulen-
tia & substantia. 330. b
- Urbs pauperis est spes in DEUM. 331. a
- Vulnus.**
- Vulnera linguæ sunt graviora quovis vul-
nere. **Vultus.** 608. a
- Vultus DEI est ratio. 568. b
- Uxor.**
- Uxor adultera non est domina, licet sit u-
xor Domini. 796. b
- Z. Zacharias.**
- Zacharias exultat, dum prævidet Joan-
nem iturum in desertum. 431. a

